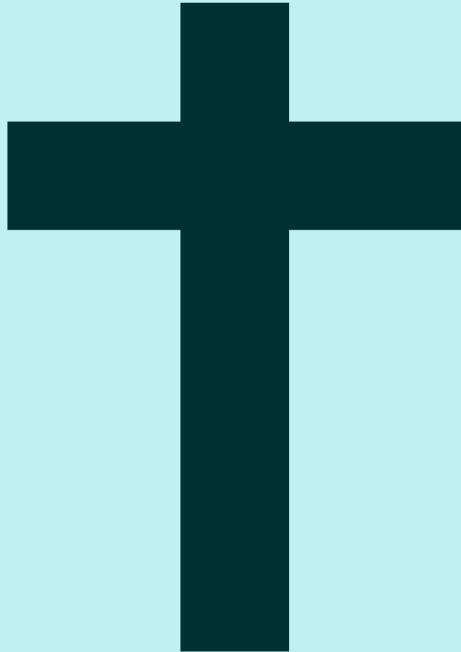

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and
Nigeria

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA. This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9

Contents

Daalεa	1
Bɔa	42
Levii buib	75
Naokεa	98
Ikoyā	130
Yozuee	161
Dɔaanaɔ	180
Lutu	200
1 Samueli	203
2 Samueli	227
1 Kíaɔ	250
2 Kíaɔ	274
1 Lada	298
2 Lada	325
Ezala	354
Nεemii	362
Esitεε	374
Yobu	380
Souɔ	430
Yáasiɔ	567
Láasoode	610
Salomɔɔ lε	622
Isaia	631
Zelemii	729
Wēnale	808
Ezekieli	818
Danieli	865
Ozee	877
Yoeli	892
Amɔsi	899
Abadia	911
Yonasi	913
Mise	916
Nauū	926
Abaku	930
Sofoni	935
Age	940
Zakali	942
Malaki	952
Matiee	955
Maaku	986
Luku	1005
Zāa	1037
Zinaɔ yákεaɔ	1059
Lomadeɔ	1087
1 Kɔlɛnideɔ	1101
2 Kɔlɛnideɔ	1113
Galatiɔ	1121
Efεsedeɔ	1126
Filipideɔ	1131

Kolossides	1135
1 Tesalonides	1139
2 Tesalonides	1142
1 Timotee	1144
2 Timotee	1148
Titu	1151
Filemon	1153
Ebelu	1154
Zaaki	1165
1 Piie	1169
2 Piie	1174
1 Zaa	1177
2 Zaa	1181
3 Zaa	1182
Yuda	1183
Zia ya	1185

DAALĒA Mɔizi lá s̄eia Yá pó kú láe bee guu

Bibeli lá s̄eia tón Daalea. A luabe ní dúniao kea yā'òwēe, ì to wà d̄s̄ lá Lua gbēnazinao kè, lá duuna ní taasio gè dúnia guu, lá Lua ì yáse ní gbēnazinao. Bee gbēa lápi bui pó w̄i me Isailio bókii òlòwēe.

Lēe 1-11. Kpelewa wá f̄s̄ dúnia pó wá kú a guue bee gbá d̄si? Kpelewa gbēnazina dei? Dé a de a ũ dúnia guui? Bóyái gbēnazinao ìb̄ ìí ní k̄soi? Vāipi ese kúa? Yāgbēaa beeoá wá gbādeo yáe ñ Daalea lá lēe 1-11 lé a b̄oolekewēe: Ḡs̄e ní n̄oeeo kea (1-2), an kēakōwa ní Luao (3), Abeli ní Káinio (4), N̄oee yá ní idaa dúniala yáo (6-9), Babeli kp̄edidiakōa (11).

Lēe 12-50 lé lá Lua gbēnazina suabaayā zekàle yā'owēe, lá à Isaili dezi káauo s̄isi à ní sé a zòblenao ũ. Ablahaũ t̄ob̄ò a luanaaika ní a misiilea Luaeo yáie, ñ aà yākeapi lé gb̄eó da zéwa e ní a gb̄ao (12.1-25.18). Bee gbēa aà né Izaaki ní aà t̄oũna Yakobu pó w̄i me Ì Isailio ní a neḡs̄e gb̄eón kuepla pó de Isaili bui kueplao dezi káauo ũo yá (25.19-35.29). Yosefuá Yakobu néo doe. Yakobu ní a néo ní a daeo taa Egipi bùsuu yá musu, Yosefupi mé ní mide ũ (37.1-50.26).

Daalea lá yá pó gb̄é káauo k̄eò b̄oolekewēe, azaiasa yá pó Lua k̄eò. Già s̄eia lápi Lua dúniake a b̄oolekewēe. Bee lé Lua z̄oòke òlòwēe. Aàpi mé k̄e. Lápi láakii Lua legb̄e à mè á gi à laaido a gb̄eówae. Za lápi daalea e a midēawa Lua mé mide ũ. I to wà a d̄s̄, ì yákpalek̄eín̄o à ní swágaga, ì a gb̄eó da zéwa à d̄n̄le, ì to an yá ào web̄oá lá á yeiwa.

Wá ke kpelewa ni? Lua ye wà a náaika, wí lé pó a gb̄eó yási, wíò z̄ike a yādileao ní a ikoyāwa. Lápi Isailio felekaayā zio d̄au a s̄iuwēe, k̄e wà e d̄s̄ lá an dezi káauo Lua náaik̄e, wí Lua náaika màa gb̄a s̄.

Lua dúnia kea

¹ As̄in̄iz̄i Lua musu ní z̄íle k̄e. ² Gu da p̄ae, a kekeao, gusia mé da ís̄iaa, ñ Lua Nis̄ina lé yáakpa ípia. ³ Ō Lua mè: Gu pu!* Ō gu p̄u. ⁴ A è gupuaapi maa, ñ à gupua k̄eaa ní gusiao. ⁵ A t̄okpà gupuae f̄āane, gusia s̄s̄ gwāas̄ina. Gu s̄i, gu d̄ò, a ḡoo s̄éian we.

⁶ Ō Lua mè: B̄aluma ào ku ìo z̄ānguo, k̄e à ípio k̄ek̄ōwa. ⁷ Ō à b̄aluma k̄e màa, à í pó kú b̄aluma z̄ie k̄ek̄ōwa ní í pó kú a musuo.† ⁸ Ō à t̄okpà b̄alumapie luabe. Gu s̄i, gu d̄ò, a ḡoo plaaden we.

⁹ Ō Lua mè: I pó kú z̄íle k̄āaa gudoū, gugii b̄o. Ō à k̄e màa. ¹⁰ A t̄okpà gugiiapie t̄oole, ñ à t̄okpà í pó k̄āaae ís̄ia. Ō a è à k̄e maa. ¹¹ Ō Lua mè: Láo bole t̄oole ní s̄è w̄edeo ní lí ned̄eo, baade ní a buio. Ō à k̄e màa, ¹² l̄áo b̄òle t̄oole ní s̄è w̄edeo ní lí ned̄eo, baade ní a buio. Ō Lua è à k̄e maa. ¹³ Gu s̄i, gu d̄ò, a ḡoo àaōden we.

¹⁴ Ō Lua mè: P̄ogupunao aao ku musu, aao f̄āane k̄ek̄ōwa ní gwáó, aao dikp̄eo ní ḡoo ní w̄eò òl̄oné. ¹⁵ Aao de p̄ogupunao ũ musu, k̄e aao dúnia pu. Ō à k̄e màa. ¹⁶ A p̄ogupuna z̄oò k̄e m̄en pla, a pó pó gb̄aa ìo kible f̄āane, a pó pó buse ìo kible gwá. A saanao k̄e Ì. ¹⁷ A ní p̄epe musu aao dúnia pu, ¹⁸ aao kible f̄āane ní gwāas̄inao, aao gupua k̄ek̄ōwa ní gusiao. Ō a è à k̄e maa. ¹⁹ Gu s̄i, gu d̄ò, a ḡoo s̄iōden we.

²⁰ Ō Lua mè: Pó w̄enideo í pa ȳēȳōe, b̄ao ligua musu, aao vua b̄alumau. ²¹ Ō à pó w̄enide pó kú íu ȳēȳōe k̄e ní kp̄ò gb̄ēneo p̄ii baade ní a buio. A b̄ao k̄e p̄ii Ì baade ní a buio. Ō a è à

* 1:3 2Kln 4.6 † 1:7 2Pie 3.5

kè maa. ²² A báaadàngu à mè, aao ne'i, aaiò kó, kpoo i ísia pa, bāo i kó tóle. ²³ Gu sí, gu dò, a goo sooden we.

²⁴ Ǿ Lua mè: Pó wēnideo aao ku tóle, potuoò ní pótāa'onkuawao ní sēanoboo baade ní a buio. Ǿ à kè maa. ²⁵ Lua sēanoboo kè baade ní a buio. A potuoò kè baade ní a buio. A pótāa'onkuawao kè baade ní a buio. Ǿ a è à kè maa.

²⁶ Ǿ Lua mè: Wà gbēnazinao ke wá taa ũ, aaiò dēwáwa, † aaiò iko ví kpoo wa ní bāo ní potuoò ní sēanoboo ní pótāa'onkuawao píi. ²⁷ Ǿ Lua gbēnazinao kè azia taa ũ. Aà zia taa ũ à ní ké a ũ. A ní ké gōe ní n̄eoe. § ²⁸ A báaadàngu a òné: Aò ne'i, íò kó, í dúnia pa, íò gbāablewà. Aò iko ví kpoo wa ní bāo ní pó wēnide pó í taa'o tólewao píi. ²⁹ Ǿ Lua mè: Ma pó wénade pó kú tólewao kpáwá á poblea ũ píie ní lí nedeo píi. ³⁰ Ma ble pó í bole tólewa kpà pó wēnideowa píi an ble ũe, nòboo ní bāo ní pótāa'onkuawao píi. Ǿ à kè maa. ³¹ Lua pó pó á kèò è píi, à kè maa wásawasa. Gu sí, gu dò, a goo sooloden we.

2

¹ Maa Lua musu ní zīleo kè ní ní pòo píi. ² E a goo soplade zī àò ká, zī pó àle kepì làa. A goo soplade píi zī ũ à kámabò ní zī pó á kèò. * ³ Ǿ à báaadà goo soplade píi a díle a pó ũ, ké zibeezī à kámabò ní zī pó á kèò píi yái. †

Edeni lu

⁴ Musu ní zīleo kea yán ke: Goo pó Dii Lua zīle ní musuo kè, ⁵ bua p̄oe i bole tólewa yāao, baa sē, asa Dii Lua i to lou mào, mé gbēe ku à tóle zikeo. ⁶ Sua mé í kpa dúniau, ũ í m̄sepisi tólewa píi.

⁷ Dii Lua gōe ikāsa ní b̄sutio. Ké à ían wēnide pè aà níu, ũ gōepi gò gbé b̄é ũ. † ⁸ Dii Lua lu kèke gukp̄e oi gu pó w̄i me Edeni, ũ à gōe pó á kèpi d̄au we. ⁹ Dii Lua tò lí bui píi b̄le tóle. Lípiò kefeū, mé an be blea na. Lí wēnide § ku lupi guo, mé lí pó í d̄sa maa ní a v̄aio iné kú we lo.

¹⁰ Swa ku Edeni, íò m̄sepisi lupiwa. B̄oa we à gōnakè síiō. ¹¹ A séia tón Pisō, ũme liaa Avila b̄sui píi. Vua ku b̄supiu, ¹² mé vuapi kefeū. Z̄s̄go'ò kú we lo ní gbè beede pó w̄i me onisio. ¹³ Swapi gōna plaade tón Giō, a liaa Kusi b̄sui píi. ¹⁴ A gōna aaōde tón Tigilisi, a d̄òo tà Asili b̄su gukp̄e oi. Swapi gōna síiōde tón Uflata.

¹⁵ Dii Lua gōepi díle Edeni lupi guu, aao a zike, íò gwa. ¹⁶ Ǿ à yād̄ileè à mè: Nyō f̄ō n̄ lupi lí píi be ble, ¹⁷ āma n̄su lí pó í d̄sa maa ní a v̄aio iné be bleo, asa tó ní blè, n gae.

¹⁸ Dii Lua mè: Gōe kua ado maa. Má d̄onlede kèè aà gbēdo ũe. ¹⁹ Ǿ à b̄usu sè à nòboo kèò píi ní bāo píi, ũ à m̄òr̄no gōe k̄íi, ké à e lá a tókpané. Tó pó gōepi kpà pó wēnidepīone píi gò ní tó ũ. ²⁰ Gōepi t̄okpà potuōone píi ní bāo ní sēanoboo píi, āma i d̄onlede e ní guu a gbēdo ũo. ²¹ Ǿ Dii Lua tò gōepi gè ní io. Ké àle i'ò, ũ à aà gb̄t̄ēewa m̄endo b̄ò, ũ à aà me t̄ata a gbeu. ²² Ǿ à gōepi gb̄t̄ēewa pó á b̄òpi líle n̄e ũ, ũ à ḡeaàno aà k̄íi. ²³ Ǿ gōepi mè:

Gb̄é bee sa,
aà wá b̄ò ma wá guue,
mé aà me b̄ò ma me guue.
W̄ali oè n̄e,
ké wá aà b̄ò gōe guu yái.

²⁴ Ayāmeto gōe í go a de ní a daowa, í na a nawa, ũ aai gō lán s̄awakula ní gbalaowa.*
²⁵ Gōe ní a nao ku puizi an pla mípi, k̄asi wí lí ní k̄ūo.

† 1:26 1Kln 11.7 § 1:27 Mat 19.4 * 2:2 Ebe 4.4 † 2:3 B̄oa 20.11 † 2:7 1Kln 15.45 § 2:9 Zia 2.7, 22.2, 14
* 2:24 Mat 19.5, 1Kln 6.16, Efe 5.31

3

Gbēnazīna kēakōwa ní Luao

¹ Mlē* mé kōni ví de sēanɔɔ pɔ Dii Lua kèɔla píi, ɔ à nɔe là à mē: Lua mē ásu lupi líe be bleoεa? ² Ǿ nɔe wè mlēpiwa: Wá fɔ wà lupi libε ble, ³ āma lí pɔ kú lupi guo, Lua mē wásu wà a be bleo, wásu ɔkāwà seo, ké wásu gao yáí. ⁴ Ǿ mlē òè: A ga seo!† ⁵ Lua dɔ tó á blè, á wé a ké, í gɔ láawa, íɔ maa ní vāio dɔ.

⁶ Ké nɔe è lípi be kefeū mé a blea aɔ na, a to gbé wé ké, ɔ à a be bò a blè.‡ A kpà a záwa, ɔ a blè sɔ.§ ⁷ An pla mpíi an wé kè, ɔ aa dɔ sa ké wa ku puizi. Ǿ aa goola lá nàmi aa nàrízi.

⁸ Ké gɔε ní a nao Dii Lua kíi mà, àle bebe luu oosiele, ɔ aa ùlèè lupi láu. ⁹ Ǿ Dii Lua lezù gɔezi à mē: N kú má ni? ¹⁰ A wèwà à mē: Ké ma n kíi mà, ɔ vía ma kú, ké má kú puizi yáí, ɔ ma ulε. ¹¹ Ǿ Dii Lua aà là à mē: Déme òne ní kú puiziei? Lí pɔ ma ginε n à be ble, ní blè yà? ¹² A wèwà à mē: Nɔe pɔ ní kpàa àɔ kumanɔ mé lípi be kpàa, ɔ má blè. ¹³ Ǿ Dii Lua nɔe là à mē: Bóyáí ní kèi màai? A wèwà à mē: Mlē mé ma sāsā, ɔ má blè.* ¹⁴ Ǿ Dii Lua ò mlē:

Lá ní kè màa, níyɔɔ de láaipɔ ũ
de pɔtuɔɔ ní sēanɔɔɔla píi,
níyɔɔ taa'o n gbεεwae,
luutē íɔ gē n léu e n wēni léu.

¹⁵ Mpi ní nɔeɔ, má íida á zānguo,
n bui ní aà buio zānguo.

Aà bui a n mi wí,†
mé níyɔ aà gbatoe ke'la.

¹⁶ Ǿ a ò nɔeε:

Má n nɔsia taasi káfiε,
níɔ ne'i ní wāwāo.‡
N zá ni aliɔ kumaε,
mé aɔ iko vímaε.

¹⁷ Ǿ a ò gɔεε:

Lá n n na yámà,
n lí pɔ ma ginε n à be ble blè,
tɔɔle a gɔ láaipɔ ũ n yáí,§
taasi guu ɔ níyɔli ble eu e n wēni léu.

¹⁸ Bua pɔɔ ɔ níyɔli ble,
ali leɔ ní lá úadeɔ bɔleεε.

¹⁹ Isimagakpaa guu ɔ níyɔli blebleu,*
e n εa n gēò tíu,
asa wekíi ma n bɔu.
Bùsutin n ũ,

mé níyɔ εa gɔ bùsutipi ũε.†

²⁰ Adamu‡ tɔkpà a naε εva,§ asa gbépii daziε. ²¹ Dii Lua báa ula kè Adamuε ní a nao a dànε.

²² Ǿ à mē: Gbēnazīna maa ní vāio dɔ sa, à gɔ lāwáwa. Wà giè aà lí wēnide be bo ble, ké asu àɔ ku gɔɔpiio yáí.* ²³ Ǿ Dii Lua aà yà à aà bò Edeni lupi guu. Ǿ Adamu gè tɔɔle pɔ Lua aà kèò zíkè. ²⁴ Ké Dii Lua aà yà, ɔ à malaika gāsíadeɔ kàle Edeni lupi gukpe oi, aɔ lí wēnide zé dɔá ní fēnda pɔ lé liasāizɔ, a wétē lé tekεo.

* 3:1 Zia 12.9, 20.2 † 3:4 Zāa 8.44 ‡ 3:6 2Kln 11.3 § 3:6 Lom 5.12-21 * 3:13 2Kln 11.3, 1Tim 2.14 † 3:15 Lom 16.20, Zia 12.17 ‡ 3:16 1Tim 2.15 § 3:17 Lom 8.20 * 3:19 2Tes 3.12 † 3:19 Sou 90.3 ‡ 3:20 Bee mē gbēnazīna. § 3:20 Bee mē wēni. * 3:22 Zia 22.14

4

Kainu n Abelio

¹ Adamu a na Eva dɔ̃ nɔɛ ũ, ɔ̃ à nɔsɪ à Kainu* ì. ɔ̃ à mè: Ma gɔ̃ɛ ì ní Dii gbãao. ² ɔ̃ à aà dāuna Abeli ì lɔ. Abeli kè sādāna ũ mé Kainu kè sèwana ũ. ³ Gɔ̃ɛwa Kainu mò ní a buapɔ̃ɔ à Dii gbà. ⁴ Abeli sɔ̃ à mò ní a sãne sɛ́ia mɛkpaaɔ. Abeli yá kà Diigu, ɔ̃ à aà gba si.† ⁵ Kainu sɔ̃, aà yá i ka Diigu, ɔ̃ i aà gba sio. ɔ̃ Kainu pɔ̃ pà maamaa, aà oa ɔ̃ɔkpà. ⁶ ɔ̃ Dii ò Kainuɛ: Bóyã n pɔ̃ fèii? Akɛa n oa ɔ̃ɔkpà? ⁷ Tó n ze ní yãmaao, n oa aɔ weeo lé? Tó ni ze ní yãmaao sɔ̃, duuna naalene n kpɛɛɛ. N ni lé aà de, sema n ziblewà.

⁸ ɔ̃ Kainu ò a dāuna Abeliɛ: Wà gé sɛu. Ké aa kà we, ɔ̃ à fɛɛ ní a dāunao à aà dè.‡ ⁹ Dii Kainu là à mè: Má n dāuna Abeli kuui? A wèwà à mè: Má dɔ̃o. Ma dāuna dɔ̃anan ma ũa? ¹⁰ ɔ̃ Dii mè: Bó ní kèi? N dāuna au lé lezumazi za tɔ̃ɔɛ mà zeano.§ ¹¹ Tiasa nýɔ̃ gɔ̃ láaipɔ̃ ũɛ, ní zākū ní tɔ̃ɔɛ pɔ̃ n dāuna au mɪ n ɔ̃ziɔ. ¹² Tó n sèwà, tɔ̃ɔɛ a káfiakɛɛɔ. Nyɔ̃ɔ sɔ̃kiikpakpa nýɔ̃ liaaliaa dúnia guue. ¹³ ɔ̃ Kainu ò Diie: Iadamae bee gbãa demala, má fɔ̃o. ¹⁴ Nle ma ya tɔ̃ɔɛu la gbãe sa. Máɔ kɛamae sa. Máɔ sɔ̃kiikpakpae, mɪɔ liaaliaa dúnia guu, gbé pɔ̃ kpàaũmano i ma de. ¹⁵ ɔ̃ Dii òè: Maa no! Tó gbé n de, wa n pɔ̃ tɔ̃sine gɛn soplae. ɔ̃ Dii wèsãe kè Kainuwa, ké gbé pɔ̃ kpàaũano su aà deo yá. ¹⁶ ɔ̃ Kainu dāzeu à kè Diiwa. A gè zòle Nɔ̃di bùsuu Edeni gukpe oi.

¹⁷ Kainu wùɛ ní a nɔɔ, ɔ̃ à nɔsɪ à Enoki ì. A gbɛa Kainu wéɛ kàɛ, ɔ̃ à a népi tɔ̃ kpàè. ¹⁸ Enoki Iladi ì, Iladi Meuyae ì, Meuyae Metusae ì, Metusae Lemeki ì. ¹⁹ Lemeki nɔ̃sè mèn pla, ado tón Ada, ado Zila. ²⁰ Ada Yabali ì. ɔ̃me pɔ̃dāna pɔ̃ aaɔ̃ ku zwàakpɛuɔ̃ dezi káau ũ. ²¹ Aà dāuna tón Yubali. ɔ̃me mɔ̃ɔnlenao ní kulepenao dezi káau ũ. ²² Zila sɔ̃, ɔ̃me Tubali Kainu ì. Sian aà ũ. I póp̃ii pí ní mɔ̃sio ní mɔ̃gotɛo. Aà dāe tón Naama. ²³ Lemeki ò a naɔne:

Ada ní Zilao, à ma yãma,
ma naɔ, à swákpa ma yá.†
Gbɛɛ ma kɛ'ia, ɔ̃ ma aà dè,
èwaasopi ma lɛɛ, ɔ̃ ma aà kàalɛ.
²⁴ Wa Kainu pɔ̃ tɔ̃siè gɛn soplae,
ma Lemeki ma pɔ̃ sɔ̃,
gɛn bàaɔ̃kwi ní soplao.*

²⁵ Adamu wùɛ ní a nɔɔ lɔ, ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. A tɔ̃kpàè Seti,† asa à mè Lua a gba né pãle Abeli pɔ̃ Kainu aà dè gɛɛ ũɛ. ²⁶ Seti sɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à tɔ̃kpàè Enosi. Za zibeezɪ ɔ̃ wà nà Dii sísiawa.

5

*Adamu buiɔ̃
(1Lad 1.1-4)*

¹ Adamu buiɔ̃ yán ke: Gɔ̃ɔ pɔ̃ Lua gbɛnazinaɔ̃ kè, à ní ké láawae. ² A gɔ̃ɛ kè ní nɔɛo, ɔ̃ à báaadāngu. A tɔ̃kpàné Gbɛnazina.

³ Adamu wè basoolokwide (130) guu ɔ̃ à nɛ'ì láawa a taa ũ, ɔ̃ à tɔ̃kpàè Seti. ⁴ Seti ia gbɛa à kè wè òaa síiɔ̃ (800), à né pãleɔ̃ ì lɔ gɔ̃ɛo ní nɔɛo. ⁵ Ké à kà wè òaa síiɔ̃ ní basoolokwio (930), ɔ̃ à gà.

⁶ Seti wè basooɔ̃code (105) guu ɔ̃ à Enosi ì. ⁷ A gbɛa à kè wè òaa síiɔ̃ ní soplao (807), à né pãleɔ̃ ì lɔ gɔ̃ɛo ní nɔɛo. ⁸ Ké à kà wè òaa síiɔ̃ ní basoõkwi ní plao (912), ɔ̃ à gà.

⁹ Enosi wè basiiɔ̃kwide (90) guu ɔ̃ à Kena ì. ¹⁰ A gbɛa à kè wè òaa síiɔ̃ ní gɛoo (815), à né pãleɔ̃ ì lɔ gɔ̃ɛo ní nɔɛo. ¹¹ Ké à kà wè òaa síiɔ̃ ní basooɔ̃oo (905), ɔ̃ à gà.

* 4:1 Bee mè ma nɛ'ì. † 4:4 Ebe 11.4 ‡ 4:8 Mat 23.35, 1Zaa 3.12, Yud 11 § 4:10 Ebe 12.24 * 4:24 Mat 18.22
† 4:25 Bee mè gɛɛ.

12 Kena wè bàaḱwide (70) guu ṽ à Maalalee ì. 13 A gbèa à kè wè òaa síiṽ ní blaṽ (840), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 14 Ké à kà wè òaa síiṽ ní basṽokwio (910), ṽ à gà.

15 Maalalee wè bàaṽṽode (65) guu ṽ à Yèlèdi ì. 16 A gbèa à kè wè òaa síiṽ ní baakwio (830), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 17 Ké à kà wè òaa síiṽ ní basṽo sṽosaio (895), ṽ à gà.

18 Yèlèdi wè baswaaṽ ní plaode (162) guu ṽ à Ènṽki ì. 19 A gbèa à kè wè òaa síiṽ (800), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 20 Ké à kà wè òaa síiṽ ní baswaaṽ ní plao (962), ṽ à gà.

21 Ènṽki wè bàaṽṽode (65) guu ṽ à Mètusela ì. 22 A gbèa à tḽ Luazi e wè òaa do ní basṽoo (300), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 23 Ké à kà wè òaa do ní baswaaṽṽoo (365), 24 à tḽ Luazi, ṽ wà kùawà, ké Lua aà sè* bḽò dúniau yáí.

25 Mètusela wè òaa do kuè'aaṽsaide (187) guu ṽ à Lemèki ì. 26 A gbèa à kè wè òaa síiṽ, bao plasai mé kuo (782), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 27 Ké à kà wè òaa síiṽ ní baswaaḱwi dosaio (969), ṽ à gà.

28 Lemèki kè wè òaa doe, bao plasai mé kuo (182), ṽ à nḽgṽe ì. 29 A tṽkpàè Nṽee† à mè: Gbḽe bee mé a wà nḽe níniwḽe zí gbāa pṽ wále ke Dii lḽka tṽlḽe yáí yá musu. 30 Nṽee ia gbèa Lemèki kè wè òaa àaṽ sṽosai (595), à né pàlèṽ ì lṽ gṽeṽ ní nṽeṽ. 31 Ké à kà wè òaa àaṽ ní baswaaḱwi ní sṽplao (777), ṽ à gà.

32 Nṽee wè òaa pla ní basṽoode (500) guu ṽ à Sèũ ní Haũo ní Yafetio ì.

6

Gbḽnazinaṽ òṽkpaa

1 Ké gbḽnazinaṽ nà dasikūawa mé aale ligua, aale nenṽenaṽ ì, 2 ṽ Lua néṽ* è gbḽnazin nenṽepiṽ kefèũ, ṽ aa ní sé ní pṽeāwa. 3 ṽ Dii mè: Ma Nisina aṽ ku gbḽnazinaṽ guu gṽṽpiio, asa aa sàṽá ní dàa yáíe. Wè basoolo mé gḽné. 4 Gbḽe gbāaṽ ku dúnia guu gṽṽ bee ní gṽṽ bee gbèaṽ lṽ, gṽṽ pṽ Lua népiṽ gbḽnazin nenṽeṽ dḽ nṽeṽ ũ, mé aa néṽ ìnṽ. An népiṽ mé nḽgḽna pṽ aa tṽḽò za káauṽ ũ.

5 Ké Dii è gbḽnazinaṽ yāvāikè zṽṽ dúniau, gṽṽpii yābḽe làasoo ṽ aaiṽ ke ado,† 6 ṽ aà pṽ yà gbḽnazina pṽ á kè tṽṽle yá musu. Aà nḽe òṽkpà, 7 ṽ à mè: Má gbḽnazina pṽ má kè waa tṽṽlḽe, gbḽnazinaṽ ní nḽṽṽ ní pṽtaa'onkuawaṽ ní bāṽ, asa ma pṽ yà an kea yá musu. 8 ṽ Dii Nṽee wḽgṽà.

Nṽee yá

9 Nṽee buiṽ yán ke: Nṽeeá gbḽmaae. Aà gṽṽ aàpi mé tàae vṽo, à tḽ Luazi. 10 Nṽee nḽgṽeṽ ì gbḽn àaṽ, Sèũ ní Haũo ní Yafetio. 11 Gbḽpii òṽkpaa Luae, vāikḽa ní gbāaṽ dúnia pà. 12 Ké Lua dúnia gwà, a è a òṽkpà, asa gbḽpii zé kolea sèe.

13 ṽ Lua ò Nṽee: Má è gbḽpii kà kaalḽa, asa an yáí vāikḽa ní gbāaṽ ì dúniaa. Má ní kaalḽe sānu ní dúniao. 14 Gó'ilena ke ní lipḽḽe, ní ke ní a kḽe, ní kṽtaa lḽwà a guu ní a kḽe. 15 Lá níyṽ gṽpi ken ke: A gbāa àṽ gāṽsṽu òaa do ní basṽooe, a yāasa gāṽsṽu blakwi, a lḽsṽ sṽ gāṽsṽu baakwi. 16 Pṽku gṽpia, ní gupua to a lé zānguo ní gṽo gāṽsṽu do. Ní a lé bṽ a gbātḽeu, ní gṽpi kḽaale lḽe àaṽ didiakṽa.

17 Mapi sṽ má tṽ í da dúniaa, ké mà pṽ pṽ ían wḽnide kú ní guuṽ kaalḽe píi. Pṽ pṽ kú dúnia guuṽ gaga píi. 18 N beeo ma bàa aṽ kunnṽ, ní gḽ gṽpi guu ní n nḽgṽeṽ ní n naṽ ní n néṽ naṽ. 19 Ní pṽ wḽnide píi se gḽnṽ mèn plapla, ké aa e wàṽ ku. 20 Bā buiṽ ní nḽṽ buiṽ ní pṽtaa'onkuawa buiṽ píi aa mṽ n kṽi mèn plapla, ké aa e wàṽ ku. 21 Bḽe pṽ wḽ bḽe píi séle káaa á kṽsṽa ũ, ápiṽ ní pṽpiṽ. 22 ṽ Nṽee kè màa, à yá pṽ Lua òe kè píi.‡

* 5:24 Èbe 11.5, Yud 14 † 5:29 Bee mè nḽseninia. * 6:2 Seti buiṽ (Daa 4.26). † 6:5 Mat 24.37-39, 1Píe 3.20

‡ 6:22 Èbe 11.7

7

I daa dúniaa

¹ Ǿ Dii ò Nɔeeɛ: Gɛ́ gó guu ní n bɛdeɔ, asa má è míme ní maamɛɛ tiadeɔ guu. ² Nɔ̀ɔ pɔ́ wí sa'òòɔ se gɛ̀ò da ní sao soplapla, ní nɔ̀ɔ pɔ́ wíli sa'òòɔ se mèn plapla da ní sao. ³ Bãɔ se gɛ̀ò lɔ da ní sao soplapla, ké an bui e aaɔ ku dúniau gupiiu. ⁴ Asa gɔɔ soplá gbɛa má tó lou ma tɔ̀le e gɔɔ bla fáane ní gwãasinao, ké mà pɔ́ wɛ̀nide pɔ́ má kè̀ɔ waa tɔ̀lewa píi.

⁵ Nɔee yá pɔ́ Dii òe kè̀ píi. ⁶ Gɔɔ pɔ́ í dà dúniaa, Nɔee wè̀ òaa àaɔɛ. ⁷ A gè̀ gó'ílɛna guu ní a néɔ ní a nao ní a néɔ nao, ké aa e bɔ́ ípi yáú. ⁸ Ǿ nɔ̀ɔ pɔ́ wí sa'òòɔ ní nɔ̀ɔ pɔ́ wíli sa'òòɔ ní bãɔ ní pótáa'onkuawaɔ ⁹ m̀ò Nɔee kíi gó guu mèn plapla da ní sao lá Lua òɛwa. ¹⁰ Gɔɔ soplá gbɛa í zɔ̀ɔpi dúnia lè. ¹¹ Nɔee wè̀ òaa àaɔde, a m̀ɔ plaade gɔɔ gɛ̀o ní plaode zí, ɔ́ ísi pɔ́ kú tɔ̀le zíe nibɔnao p̀na píi, mé loupɔɔ f̀. ¹² Lou mà e gɔɔ bla fáane ní gwãasinao.

¹³ Zibeezi Nɔee gè̀ gó guu ní a néɔ Sɛũ ní Haũo ní Yafetio ní a nao ní a néɔ nao gbɛɔn àaɔ,* ¹⁴ ní s̀ɛanɔbɔɔ píi ní buiwa ní pɔtuɔɔ píi ní buiwa ní pótáa'onkuawaɔ píi ní buiwa ní pɔ́ vuaaɔ píi ní buiwa, bãɔ ní pɔ́ gãsiadeɔ píi. ¹⁵ Pɔ́ pɔ́ í weɔ m̀ò Nɔee kíi gó guu bui ní buio mèn plapla. ¹⁶ Pɔ́ wɛ̀nideɔ bui píi gè̀ da ní sao lá Lua dílɛ̀wa. Ǿ Dii gbatãrɛ.

¹⁷ Lou mà e gɔɔ bla. Ké í lé kãfi, ɔ́ à gó sè̀ fɛ̀lèò tɔ̀leɛ. ¹⁸ I fɛ̀lɛ à kãfi maamaa, à dà tɔ̀leɛ, ɔ́ gópi da ía. ¹⁹ I kãfi à dà tɔ̀leɛ nàai, à kú gbɛ̀sisi lesi pɔ́ kú dúniauɔla míɔ. ²⁰ I fɛ̀lɛ kú gbɛ̀sisiɔla e gãsisuu gɛ̀o. ²¹ Pɔ́ wɛ̀nide pɔ́ í táa'o tɔ̀lewaɔ gàga píi, bãɔ ní pɔtuɔɔ ní s̀ɛanɔbɔɔ ní pótáa'onkuawaɔ ní gbɛ̀nazinao píi. ²² Pɔ́ pɔ́ í we mé a ku s̀sisaɔ gàga píi. ²³ Pɔ́ wɛ̀nide pɔ́ kú s̀sisaɔ míde píi. Gbɛ̀nazinao ní nɔ̀bɔɔ ní pótáa'onkuawaɔ ní bãɔ míde dúnia guu. Nɔee mé b̀ò ado ní pɔ́ pɔ́ kuaàno gó guu.† ²⁴ Ǿ í daa dúniaa màa e gɔɔ basoplakwi.

8

I goa dúniaa

¹ Nɔee ní s̀ɛanɔbɔɔ ní pɔtuɔ pɔ́ kuaàno gó guu píi yá d̀ò Luagu. Ké à íanapè tɔ̀lewa, ɔ́ í ná baawa. ² Isi pɔ́ kú tɔ̀le zíe nibɔnao ní loupɔɔf̀ɔao tàta, ɔ́ lou kè̀. ³ Ipi lé ba busebuse, àlɛ lao e gɔɔ basoplakwi. ⁴ M̀ɔ soplade gɔɔ gɛ̀o ní plaode zí, gópi dí gbɛ̀sisi pɔ́ wí me Alalatawa. ⁵ Ipi lé lao e m̀ɔ kwideu. M̀ɔ kwidepi gɔɔ s̀sía zí gbɛ̀sisiɔ misonaɔ b̀.

⁶ Gɔɔ bla gbɛa Nɔee gó fɛ̀nɛnti pɔ́ á b̀ò wè̀, ⁷ ɔ́ à gbagbaa gbàɛ. Alɛ vua, ɔ́ gè̀ le, ɔ́ su la, e í gè̀ bà tɔ̀lewa. ⁸ A felena gbàɛ lɔ, ké à e d̀ɔ tó í lào tɔ̀lewa. ⁹ Ké felɛnapi í pékii eo, ɔ́ à èa s̀wà gó guu, asa í daa dúniaa píiɛ. Nɔee b̀ò a kú à gè̀ò gó guu. ¹⁰ A kámabò e gɔɔ soplá, ɔ́ à èa felena gbàɛ lɔ. ¹¹ Felɛnapi èa s̀wà oosi, à kùla kàso kpaá a lézi. Ǿ Nɔee d̀ɔ ké í lào tɔ̀lewa. ¹² A kámabò gɔɔ soplá lɔ, ɔ́ à èa felɛnapi gbàɛ, í ea s̀wà lɔ. ¹³ Nɔee wè̀ òaa àaɔ ní m̀endoode, a m̀ɔ s̀sía gɔɔ s̀sía zí, í bà tɔ̀lewa, ɔ́ à gópi musu gò. Ké à gugwà, a è í làa tɔ̀lewa. ¹⁴ A m̀ɔ plaade gɔɔ baasɔo ní plaode zí tɔ̀le giigàga.

¹⁵ Ǿ Lua yá'ò Nɔeeɛ à mè: ¹⁶ Bɔ́ gó guu ní n nao ní n nɛgɔɛo ní n néɔ nao. ¹⁷ Pɔ́ wɛ̀nide pɔ́ kunnɔɔ b̀le píi, bãɔ ní nɔ̀bɔɔ ní pótáa'onkuawaɔ píi, aa fáaa tɔ̀le, aaio nɛ'i, aaio kãfi dúnia guu. ¹⁸ Ǿ Nɔee b̀ò ní a néɔ ní a nao ní a néɔ nao. ¹⁹ Nɔ̀bɔɔ píi ní pótáa'onkuawaɔ píi ní bãɔ píi ní pɔ́ pɔ́ í táa'o tɔ̀lewaɔ píi, aa b̀le gó guu bui ní buio.

²⁰ Ǿ Nɔee Dii gbagbakii b̀ò. A nɔ̀bɔɔ ní bã pɔ́ wí sa'òòɔ kú, ɔ́ à sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékũ òòwà. ²¹ Ké Dii a gíma, à kè̀è na, ɔ́ à làasookè à mè: Má ea láaizi tɔ̀lewa gbɛ̀nazina yáí lɔ, asa gbɛ̀nazina làasoo ɔ́ vãí za aà èwaasogɔɔɛ. Má ea pɔ́ wɛ̀nideɔ kaalɛ lá má kè̀wa lɔ. ²² E dúnia gɛ̀ à kuò pótãa ní p̀kɛkɛao, íana ní guwãao, buziɛ ní saeo, fáane ní gwãasinao, a kee a mídeo.

* 7:13 2Píe 2.5 † 7:23 2Píe 3.6

9

Lua bàa kua ní Nɔeeo

1 Ǿ Lua báaadà Nɔeeɔ ní aà néɔ, a òné: Aɔ ne'i àò káfi, í dúniaa pa.* 2 Nòbɔɔ ní bāɔ ní pótáa'onkuawáɔ ní kpɔɔ píi aáɔ á vía ví. Ma ní naé á ɔzié.† 3 Pó pó í táa'oo píi aáɔ de á pɔblea ũ.‡ Ma ní kpáwá píie, lá ma ble pó í bɔle tɔlewaɔ kpáwá yāawa.§ 4 Ama ásulí nòɔ pó wí a kòlokpao soo, asa a au mé a wēni ũ.* 5 Má á au pó de á wēni ũ tɔsié. Tó nòɔ gbēdè, ge tó gbé a gbédee dè, má aà au tɔsiè. Má tɔsi gbé pó a gbédee dèwa.† 6 Tó gbé gbēdè, wàli ade de, asa ma gbēnazina kè ma taa ũe.‡ 7 Aɔ ne'i àò káfi, í li dúniaa, íò kó.

8 Lua yá'ò Nɔee ní aà néɔ lɔ à mè: 9 Ma bàa aɔ kúánɔ ní á buiɔe, 10 ní pó wēnide pó kúánɔ aà bò gó guuɔ píi, bāɔ ní pɔtuoo ní sēanɔbɔɔ ní pó pó kú tɔlewaɔ píi. 11 Ma bàa aɔ kúánɔe. Má pó wēnideɔ midé píi ní í daa dúniaaɔ lɔ. I a da dúniala à kaale lɔ.§ 12 Ǿ Lua èa mè: Ma bàa aɔ kúánɔ ní pó wēnide pó kúánɔ e gɔɔpiie. A seelan ke: 13 Má a nàali bɔ louwa ma bàa kua ní dúniaa seela ũ. 14 Tó má tò lou sɔsi mé nàali bòwà, 15 lá ma bàa kúánɔ ní pó wēnide bui píio, a yá ali dɔmague. Má tó í zɔɔkū à pó wēnide kaale píi lɔ. 16 Tó ma nàali è louwa, ma bàa kua ní pó wēnide bui píio e gɔɔpii yá ali dɔmague. 17 Ǿ Lua ò Nɔee: Ma bàa kua ní pó wēnide pó kú dúniaa guu píio seelan we.

Nɔee néɔ

18 Nɔee né pó aa bɔle gó guuɔ tón ke: Seũ, Haũ, Yafeti. Haũ mé Kanaa de'ia ũ. 19 Nɔee néɔn we gbēɔn àaɔ. An buiɔ mé kpále dúniaa guu píi.

20 Nɔeeá sēwanae, ɔ à vɛebu kè. 21 Ké à vɛemí à kà, ɔ aà pɔɔ píliwà a kpéu. 22 Ké Kanaa de'ia Haũ ní mae puizi è, à bò ge ò Seũe ní Yafetio. 23 Ǿ Seũ ní Yafetio ulada sè wa kà ní gàu ní pla, aa táa'ò ní kpéu, an ae dɔa gupále oi ké aasu ní mae puizi eo yáí, aa gè ní mae puizi ùlèð. 24 Ké Nɔee vɛe wèewà à vù, a mà lá a né gbézã kèe, 25 ɔ à mè:

Kanaa* a gɔ láaiɔ ũe,
ɔme aɔ a gbéɔ zɔnkēsāna ũ.

26 Ǿ à mè:

Wà Dii Seũ† Lua sáaukpa,
Kanaa buiɔ aáɔ de Seũ buiɔ zɔɔ ũe.

27 Lua káfiaké Yafetié,‡
Yafeti buiɔ bekpa ní Seũ buiɔ,
Kanaa buiɔ aáɔ de Yafeti buiɔ zɔɔ ũe.

28 I daa dúniaa gbéa Nɔee kè wè òaa do ní basoplakwio (350). 29 A kè wè òaa síiɔ ní basoplakwioe (950), ɔ à gà.

10

*Nɔee buiɔ
(1Lad 1.5-23)*

1 Nɔee negɔɔ Seũ ní Haũo ní Yafetio ní ní negɔɔ pó aa í í daa dúniaa gbéaɔ yán ke: 2 Yafeti negɔɔ tón ke: Gomee, Magɔgu, Mede, Gelesi, Tubali, Meseke ní Tilasio. 3 Gomee negɔɔ tón ke: Asenazi, Lifa, Tɔgaama. 4 Gelesi negɔɔ tón ke: Elisa, Taasisi, Sipi, Lodani. 5 Buipiɔ mé lígua ísiageewa, aa kòkpaalè bùsu ní bùsuo, bui ní buiɔ daedaé, baade ní a buiyāo.

6 Haũ negɔɔ tón ke: Etiopi, Egipi, Libii, Kanaa. 7 Etiopi negɔɔ tón ke: Saba, Avila, Sabata, Laama ní Sabatekao. Laama negɔɔn Seba ní Dedāo ũ. 8 Niũlodiá Etiopi buie lɔ. Ǿme dúniaa negɔɔn tɔde séia ũ. 9 A de Diié toensa ũ. A yáí tò wí me: Lán Niũlodi de toensa ũ Diiéwa. 10 Babiloni bùsu pó à kiblèwà káau meewiaɔn Babeli ní Elékio ní Akadio ní Kalenɔo.

* 9:1 Daa 1.28 † 9:2 Zaa 3.7 ‡ 9:3 1Tim 4.3-4 § 9:3 Daa 1.29 * 9:4 Zin 15.20 † 9:5 Bɔa 20.13 ‡ 9:6 Daa 1.26 § 9:11 Isa 54.9 * 9:25 Bee mè mìsiilena. † 9:26 Bee mè tó. ‡ 9:27 Bee mè káfiá.

11 Bɔa we à gè Asili bùsuu, ɔ à Niniva kàle ní Leobotiio ní Kalao 12 ní Lesē pɔ kú Niniva zānguo ní Kala pɔ de mɛɛwia zɔɔ ũo.

13 Egipi buiɔn ke: Ludi buiɔ, Anaũ buiɔ, Leaba buiɔ, Nafetu buiɔ, 14 Patusi buiɔ, Kasulu buiɔ, Keleti bui pɔ Filitɛɔ bɔ ní guuɔ.

15 Kanaa negɔɛ sɛ́ia Sidɔ buiɔn ke: Iti buiɔ, 16 Yebusi buiɔ, Amɔle buiɔ, Giigasi buiɔ, 17 Ivi buiɔ, Aaka buiɔ, Sini buiɔ, 18 Aavadi buiɔ, Zemali buiɔ, Amata buiɔ. Kanaa buipɔɔ ligu gbezãe, 19 an bùsu zelen ke: Bɔa za Sidɔ gea Gelaa pɔ kú Gaza sae e Sɔdɔũ ní Gɔmɔɔo ní Ademaɔ ní Zeboiũ pɔ kú Lasa saeɔ. 20 Haũ negɔɛɔn we bui ní buio, bùsu ní bùsuo daedaɛ, baade ní a buiyão.

21 Yafeti dãuna Sɛũ buikè lɔ. ɔme Ebelu buiɔ dezi káau ũ. 22 Sɛũ negɔɛɔ tɔn ke: Elaũ, Asili, Aapasa, Ludi, Alaũ. 23 Alaũ negɔɛɔ tɔn ke: Uzu, Hulu, Getee, Mɛɛeki. 24 Aapasa mé Sela ì, ɔ Sela Ebelu ì. 25 Ebelu negɔɛɔ ì pla. Ado tɔn Pelegi, * asa aà gɔɔ ɔ wà kèkɔwa dúnia guu. Aà dãuna tɔn Yotã. 26 Yotã negɔɛɔ tɔn ke: Alemɔda, Sɛlefi, Azemave, Yela, 27 Adolaũ, Uzali, Dikala, 28 Obali, Abimaɛ, Seba, 29 Ofii, Avila, Yobaba. Yotã negɔɛɔn we pii. 30 Bɔa Mɛsa gea Sefaa ní gbɛ̀sɪ̀sɪ̀ pɔ kú gukpe oio mé ní bùsu ũ. 31 Sɛũ negɔɛɔn we pii bui ní buio, bùsu ní bùsuo daedaɛ, baade ní a buiyão.

32 Nɔee negɔɛɔ buiɔn we daedaɛ bùsu ní bùsuo. An kú dúnia bui pii bɔu, aa ligu a í daa dúniaa gbea.

11

Babeli kpɛdidiakɔa

1 Dúnia guu yãa pii bui mɛ̀ndɔe, yá doũ wí o. 2 Lá gbɛ́o lé sɔ̀kɪ̀kpakpa gukpe oi, ké aa kà Babiloni bùsu gusalalau, ɔ aa zɔ̀le we. 3 Aa òkɔe: Wà ge wà bilikibɔ, wí kpa maamaa. Biliki mé ní gbe ũ, kɔtaa mé ní sɪma ũ. 4 ɔ aa mè: Wà mɛɛwia kále wà kpɛdidiakɔa bo, a misona zɔ luabɛwa. Wà wázia tɔbɔ, ké wásu gɔ gbándodo dúnia guuo yáí.

5 ɔ Dii pila à mɛɛwiapi gwà ní kpé lesi pɔ gbɛnazinaɔ bɔo. 6 ɔ à mè: Ampii an bui doũe, yá doũ aaí o, ɔ yá pɔ aa bɔ̀dɔn laa? Yá pɔ aa a laasookè, tiasa aa kee, pɔe a kpáné a guu lɔo. 7 Wà pila gé we wà ní yá yáalené, ké aasu kɔ yãma lɔo. 8 ɔ Dii ní fáaa we gbándodo dúnia guu pii, ɔ aa ní mɛɛwia kálea tò. 9 Ayãmeto wà tɔkpá wélepɛ Babeli, * asa wekii ɔ Dii tò dúnia bui pii yá bɔu. Za wekii à ní fáaa dúnia guu pii.

Sɛũ ní Telao buiɔ (1Lad 1.24-27)

10 Sɛũ buiɔ yán ke: Sɛũ wè basɔode guu ɔ à Aapasa í í daa dúniaa gbea wè pla. 11 A gbea à kè wè òaa pla ní basɔo, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

12 Aapasa wè bla sɔosaide guu ɔ à Sela ì. 13 A gbea à kè wè òaa pla ní àaɔo, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

14 Sela wè baakwide guu ɔ à Ebelu ì. 15 A gbea à kè wè òaa pla ní àaɔo, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

16 Ebelu wè baakwi ní sɪsɔode guu ɔ à Pelegi ì. 17 A gbea à kè wè òaa pla ní baakwio, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

18 Pelegi wè baakwide guu ɔ à Leu ì. 19 A gbea à kè wè òaa do ní kɛokwio, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

20 Leu wè baakwi ní plaode guu ɔ à Selugi ì. 21 A gbea à kè wè òaa do ní soplao, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

22 Selugi wè baakwide guu ɔ à Nakɔɔ ì. 23 A gbea à kè wè òaa do, à né pãleɔ ì lɔ gɔɛɔ ní nɔeɔ.

* 10:25 Bee mè kãaa. * 11:9 Bee mè yãale. Zia 16.19, 17.5, 18.2

24 Nakoo wè baakwi dosaide guu ɔ̄ à Tela í. 25 A gbea à kè wè basoolo m̀endosai, à né p̄aleo ì lo ḡɔ̄e ń n̄eɔ̄.

26 Tela wè b̄aaɔ̄kwide guu ɔ̄ à Ablaū ń Nakoo ń Halanao í.

27 Tela buio yán k̄e: Tela Ablaū ń Nakoo ń Halanao í, ɔ̄ Halana Lotu í. 28 Halana gà a mae Tela w̄aa Uluɛ, Babiloni b̄usuu, gu p̄ó w̄à aà íu. 29 Ablaū ń Nakoo n̄ɔ̄sè. Ablaū na t̄ón Salai, Nakoo na s̄ó ɔ̄n Halana né Milika ũ. Halanapi mé Isika ì lo. 30 Salaiá f̄iie, i ne'io.

31 Ǿ Tela a né Ablaū ń a t̄ōna Lotuo ń Ablaū na Salaiɔ̄ sè b̄òl̄ēn̄o Ulu, Babiloni b̄usuu, aale gé Kanaa b̄usuu. Ké aa k̄à Halana, aa z̄òle we. 32 Tela wè òaa do ń soode guu ɔ̄ à gà Halana.

12

Dii oa Ablaūe aà b̄o a b̄usuu

1 Dii ò Ablaūe: B̄o n b̄usuu n buio guu n mae be, ní gé b̄usu p̄ó má ɔ̄lon̄eu.*

2 Má tó n bui dasikū.

Má b̄aaadangu, mí n t̄ob̄o,

n k̄í ɔ̄ w̄ali èf̄ai eu.

3 Má b̄aaada gb̄é p̄ó aa samaa'on̄eɔ̄gu,

mí gb̄é p̄ó aa sav̄ai'on̄eɔ̄ ká.

D̄únia bui píi a èf̄ai e n sabai.†

4 Ǿ Ablaū d̄azeu lá Dii òewa. Lotu ḡeààn̄o. Aà wè basiiɔ̄ soosaideu ɔ̄ à b̄ò Halana 5 ń a na Salaiɔ̄ ń a v̄i né Lotuo ń ń àizee p̄ó aa v̄i ń gb̄é p̄ó aa è Halanao. Màa aa b̄ò Halana aa dà Kanaa z̄éu.

Ké aa k̄à we, 6 aa p̄à b̄usupia e aa k̄à M̄ole gb̄éneli k̄í Sikeū. Kanao ku b̄usupiu ḡoo bee.

7 Ǿ Dii b̄ò m̄ò Ablaūwa à m̄è: Má b̄usue bee kpa n buiowaɛ.‡ Ǿ à Diipi gbagbak̄i kè we.

8 Ké à f̄ele we, à mipè gb̄èsis̄i p̄ó kú Beteli gukp̄eɔ̄wa, ɔ̄ à b̄òokp̄à we, Beteli ku be'ae oi, Ai ku gukp̄e oi. A Dii gbagbak̄i b̄ò we lo, ɔ̄ à aà s̄isi. 9 Ǿ à d̄azeu lo, à mipè Negevewa.

10 Ké imina k̄à b̄usupiu, ɔ̄ Ablaū gè ḡoo plakei Egipi, asa iminapi kè z̄aiɛ. 11 Ké à k̄à k̄ai ń Egipio, a ò a nae: Má d̄ó n̄anan n ũ. 12 Tó Egipio n e, aa me ma nan n ũ, aa ma deɛ, aai n tó.

13 Oné ma d̄aen̄s̄ n ũ, kè w̄à e ma k̄ū ɔ̄plapla n yái. Lá n̄ȳɔ̄ ma misin we. 14 Ké aa k̄à Egipi, Egipio è n̄ēpi maa kè z̄ai. 15 Ké Egipio kí Falaɔ̄o ìwaɔ̄ aà è, aa aà maab̄òè, ɔ̄ w̄à aà sè ḡèò Falaɔ̄e a be. 16 Ǿ à Ablaū ȳaaekè maamaa aà yái, à s̄ao kp̄aw̄à ń zuo ń z̄aa'inao ń z̄oḡɔ̄e ń z̄on̄eɔ̄ ń yiongo.

17 Ǿ Dii gȳa p̄as̄iò k̄à Falaɔ̄ogu ń a beɔ̄e Ablaū napi yái. 18 Ǿ Falaɔ̄o Ablaū s̄isi a òè: B̄ó yá ń k̄em̄e maai? B̄óyái ni oimeɛ n naeɔ̄ ni? 19 Ak̄ea n m̄è n d̄aeɛ, ɔ̄ ma aà sè n̄o ũi? N n̄o ke! N n̄o p̄ó se taò. 20 Falaɔ̄o ȳa'ò a gb̄é̄n̄e Ablaū yá musu, ɔ̄ aa gè z̄èè ń a nao ń a àizee píi.

13

Ablaū k̄eak̄wa ń Lotuo

1 Ǿ Ablaū b̄ò Egipi à s̄ù Negeve ń a nao ń a àizee píi ń Lotuo. 2 Ablaūá ɔ̄deɛ, a p̄otuoɔ̄ v̄i dasi ń ánusuo ń vuao. 3 B̄oa Negeve à s̄ókiikp̄akpa e à gè k̄àò Beteli, gu p̄ó à b̄òokp̄au k̄au Beteli z̄anguo ń Aio, 4 gu p̄ó à sa'ok̄i b̄ou ȳaa. Ǿ à Dii s̄isi we.

5 Lotu ìo be ń Ablaūo s̄anu. A s̄ao ń zuo ń zw̄aakp̄e v̄i s̄ó. 6 An p̄otuoɔ̄ dasi, gupi s̄e i m̄ómá n̄piio. A yái aa f̄s̄ w̄à ku s̄anu lo. 7 Ǿ lekpa gè Ablaū p̄od̄anao ń Lotu p̄od̄anao guu. Zibeez̄i s̄ó Kanao ń Peliz̄io ku b̄usupiu. 8 Ǿ Ablaū ò Lotue: A maa lekpa aò kú w̄à z̄anguoo, ge ma p̄od̄anao ń n p̄od̄anao z̄anguoo, asa w̄à dae doũe. 9 B̄usu gwa da n ae píi. W̄à k̄eaa. Tó n ge ɔ̄zei, mí gé ɔ̄plai. Tó n ge ɔ̄plaiɛ s̄ó, mí gé ɔ̄zei. 10 Ké Lotu gugw̄à, a è

* 12:1 Zin 7.2-3, Ebe 11.8 † 12:3 Zin 3.25, Gal 3.8 ‡ 12:7 Daa 13.15, 15.18, 17.8, Zin 7.5, Gal 3.16 § 12:13 Daa 20.2, 26.7

Yuudẽ guzule pii m̀̀se v́i maamaae. E Dii àò gé Sòdòũ ní Gómòò kaalei, guzulepi de lán Dii luwa,* lán Egipi bùsuwa, e à gè pè Zoaawa. ¹¹ Ǿ Lotu Yuudẽ guzule sè pii. Aa kèkòwa, Ǿ Lotu dàzeu gukpe oi. ¹² Ablaũ gò Kanaa bùsuu, mé Lotu ku Yuudẽ guzule wéleò zānguo. A bòokpà Sòdòũ sae. ¹³ Sòdòũdeò s̄ aa v̄aie, duunken saon ní ũ Diiè.

¹⁴ Lotu taa gbea Dii ò Ablaũe: Gu pò ní zeu, wese ñ gugbāntoo ní geomidòkiio ní gukpeo ní be'aeo gwa. ¹⁵ Tòole pò ní èe pii, má n gbae, ò de mpi ní n buiò pò ũ e gòopii. ¹⁶ Má tó n buiò dasikũ lán bùsu'ufāawa. Tó gbēe a f̄s bùsu'ufāa nao, a f̄s n buiò nao s̄se. ¹⁷ Fele bebebebe bùsupi guu, ní a gbāa ní a yāasao gwa, asa má n gbae. ¹⁸ Ablaũ f̄le gè bòokpà Mamale gb̄neli pò kú Hebl̄ò kíi, Ǿ à Dii gbagbakii b̀̀ we.

14

Ablaũ Lotu suabaa

¹ Ziewa Babiloni bùsu kí Amafeli ní Elasaa bùsu kí Aliokio ní Elaũ bùsu kí Kedòlaom̄eò ní Goiũ bùsu kí Tidaliò ² aale z̄ika ní Sòdòũ kí Belao ní Gómòò kí Biisao ní Adema kí Sinabio ní Zeboiũ kí Sem̄ebeo ní Bela pò w̄i me tia Zoaa kíao. ³ Kía gb̄eòn s̄oopiò k̄ò k̄aa píi Sidiũ guzuleu. Ǿme Isida Wiside ũ tia. ⁴ Aaìò falubò Kedòlaom̄eèe à k̄a w̄è kuẽpla. A w̄è kuẽ'aaòde Ǿ aa ḡi b̄oìè. ⁵ A w̄è ḡeò m̀̀ndosaide Ǿ Kedòlaom̄eèe ní kía pò kuaànòò m̀̀. Ǿ aa z̄iblè Lefaiòwa Asalo Kaanaiũ. Aa z̄iblè Zuziòwa Haũ. Aa z̄iblè Em̄iòwa Save Kiliataiũ. ⁶ Aa z̄iblè Oliòwa an gb̄es̄is̄i pò w̄i me Seiwa e à gè pè Elipalana guwaiwaiwa. ⁷ Ǿ aa èa sù Misipa nibònai, Ǿ w̄i me tia Kad̄esi. Aa z̄iblè Amaleki bùsuwa píi ní Amòle bui pò kú Asas̄ Tamaaòwa l̄.

⁸ Ǿ Sòdòũ kía ní Gómòò kíao ní Adema kíao ní Zeboiũ kíao ní Bela pò w̄i me tia Zoaa kíao f̄le gè z̄ikair̄nò Sidiũ guzuleu. ⁹ Aale z̄ika ní Elaũ bùsu kíao ní Goiũ bùsu kíao ní Babiloni bùsu kíao ní Elasaa bùsu kíao. Kía gb̄eòn sīiòpiò lé z̄ika ní kía gb̄eòn s̄oò. ¹⁰ Sidiũ guzule k̄otaa e v́i dasi. Ké Sòdòũ kía ní Gómòò kíao lé bàale, Ǿ aa kwè a guu, Ǿ an gb̄é k̄iniò bàalè gè gus̄is̄ideu. ¹¹ Z̄iblenàò Sòdòũ ní Gómòòò àizeo ní ní p̄obleaò s̄èle píi aa tàò. ¹² A m̀̀ lè Ablaũ v̄ii né Lotu ku Sòdòũ, Ǿ aa aà k̀̀ w̄à tàò ní aà àizeo l̄.

¹³ Ǿ gb̄é pò pilimá ge ò Ebelu bui Ablaũe Mamale gb̄neliò kíi. Mamale ní a dàunaò Esikoli ní An̄eòá Amòle buiòne, an lé doũ ní Ablaũò. ¹⁴ Ké Ablaũ mà w̄a a dae k̀̀ w̄à tàò, Ǿ a a be z̄iḡòò s̄èle gb̄eòn òaa do ní basoolo plasaio (318), à p̄èle kíapiòzi, Ǿ a ní lé Dã. ¹⁵ Ǿ a a gb̄éò kp̄aalè, Ǿ aa sīngu gw̄aas̄ina. Aa z̄iblè má aa p̄emá e Hoba, Damasi gugbāntoo oi. ¹⁶ A èa sù ní àizeepiò píi ní a v̄ii né Lotuo ní aà àizeo. A sù ní n̄eòò ní gb̄ep̄aleò l̄.

¹⁷ Ké Ablaũ z̄iblè Kedòlaom̄eewa ní kía pò kuaànòò, àle su, Ǿ Sòdòũ kí b̀̀ d̄aaàle Save guzule pò w̄i me tia Kía Guzuleu. ¹⁸ Ǿ Salema kí Mekizede* m̀̀ ní p̄eòò ní v̄eò. Aàpiá Lua Musude gb̄agbanae. ¹⁹ Ǿ à samaa'ò Ablaũe à m̀̀:

Lua Musude musu ní z̄íleo Kena báaada Ablaũgu.

²⁰ W̄à Lua Musude s̄aaukpa!

A n ibeò n̄ane n ǵz̄i.

Ǿ Ablaũ pò pò a èò kwide kp̄awà píi. ²¹ Sòdòũ kía ò Ablaũe: Ma gb̄éò kp̄aa, níò àizee k̄iia n pò ũ. ²² Ǿ Ablaũ òè: Má sī ní Dii Lua Musude musu ní z̄íleo Kenaò, ²³ má n p̄eòe s̄eò, baa kyale niba, ké nísu o n̄ime ní tò ma ke ɔde ũo yáí. ²⁴ Má p̄eòe s̄eò, sema pò pò ma gb̄éò blè bàasio. Ama An̄eè ní Esikolio ní Mamale pò aa ḡemanòò, to aa ní baa sé.

15

Lua bàa kua ní Ablaũ

¹ Bee gbea Dii ȳa'ò Ablaũe w̄epungu'ea guu à m̀̀:

Ablaũ! N̄su to v̄ia n k̄iò.

Mám̄e má n s̄engbao ũ,

* **13:10** Daa 2.10 * **14:18** Sou 110.4, Ebe 7.1-10

n asea aɔ zɔɔ maamaae.

² ɔ Ablau mɛ: Dii Lua, bɔ ɳyɔ ma gbai? Mǎ nɛ vɳo. Damasi gbɛ́ Eliezee mé aɔ de ma be túbiblena ũ. ³ Lá ni ma gba néo, ma be zikenapi mé aɔ de ma túbiblena ũ. ⁴ ɔ Dii òè: Aàpi mé aɔ de n túbiblena ũo. Né pɔ a bɔ n pleu mé aɔ de n túbiblena ũ. ⁵ ɔ à b̀aà̀nɔ̀ b̀aasì à m̀è: Musu gwa ò saanao nao, tó ɳyɔ f̄. Beewa ɔ n buio aao dasi.* ⁶ A Dii náaikè, ɔ Dii tò yá b̀aà̀nɔ̀ na a náai pɔ a kè yáí.† ⁷ A òè lɔ: Mámɛmaa Dii, mámɛ ma n bɔ Ulu, Babiloni búsuu, ké mà búsuɛ bee kpama yáí. ⁸ ɔ Ablau mɛ: Dii Lua, kpelewa máɔ d̄s ké aɔ de ma pɔ ũi? ⁹ A wèwà à m̀è: Zununu wè àaɔ sé n bleda wè àaɔo n s̄asa wè àaɔo n felent̄nao n felenguuluo. ¹⁰ ɔ à pɔpɔ sè pii à n paapaa à n goaa, ɔ à n kále à n aedòdòkɔwa, ama i b̄aɔ paapaa. ¹¹ Ké yāamusuɔ m̀è p̀èp̀e ǹòp̀iɔwa, ɔ Ablau n yá.

¹² Ké íat̄ɛ lé gɛ kpéu, izɔɔ dà Ablau, ɔ gusia zɔɔ pɔ tò v̄ia aà kù k̀uaála. ¹³ ɔ Dii òè: Nyɔ d̄s ké n buio aao de nibɔɔ ũ búsu pɔ de n pɔ ũo guu, aaiɔ zɔble we, wiɔ íadamá e wè àa pla.‡ ¹⁴ Ama má yákpaleke n bui pɔ aale zɔblen̄ɔ, n buio aai bɔle n àizee zɔɔo.§ ¹⁵ Mpi s̄o ɳyɔɔ aafiae e n gɛ n zikũò, ní gbasa ta n deziɔ k̄íi, wi n v̄i. ¹⁶ N s̄ɔkpaɛɔ mé aa ea su la, asa Am̄leɔ duuna i pa yāao.

¹⁷ Ké íat̄ɛ gè kpéu, gu s̄i, ɔ Ablau è k̄ina pɔ lé súelebɔ n tévuaɔ* lé gɛ n̄ò pɔ á p̀aapaapiɔ zānguo. ¹⁸ Zibeezi Dii m̀è a b̀a aɔ kú n Ablau ò m̀è: Mǎ búsuɛ bee kpa n buio wae za Egipi zé swai e swa zɔɔ pɔ w̄i mɛ Uflatai, ¹⁹ búsu pɔ Keniɔ kuu n Kenaziɔ n Kamɔniɔ ²⁰ n Itiɔ n Peliziɔ n Lefaiɔ ²¹ n Am̄leɔ n Kanaa n Giigasiɔ n Yebusiɔ.

16

Hagaa n a né Isimaelao

¹ Ablau na Salai i ne'io. A zɔnɔɛ v̄i Egipi gbɛ́ ũ, w̄i mɛ Hagaa. ² ɔ Salai ò Ablauɛ: Lá Dii ma ke f̄ii ũɛ, w̄ile n ma zɔnɔɛo. Má gí néo ei aà sabaia? ɔ Ablau Salai yāma. ³ Ablau wè kwi kea Kanaa búsuu gbea ɔ Salai a zɔ Hagaa kpàwà n̄o ũ. ⁴ Ablau w̄ile aà̀nɔ̀, ɔ à n̄osi. Ké a è á n̄osia, à d̀è a diiwa. ⁵ ɔ Salai ò Ablauɛ: T̄aae pɔ wa kè m̄ɛ ḡò n yá ũɛ. Ma a zɔ kpàma. Ké a è á n̄osia, ɔ ò d̄óea. Mpi n mapio, Dii mé a yá ḡḡw̄ɛ. ⁶ ɔ Ablau wèwà à m̀è: N zɔ ku n pɔ ũɛ. Kè lá n yeiwa. Ké Salai íadàwà, ɔ à bàalèè.

⁷ Dii Malaika aà è nibɔna k̄íi gbáau, nibɔnapi ku Sulu zé saɛɛ. ⁸ ɔ à aà là à m̀è: Salai zɔnɔɛ Hagaa, n bɔ má ni? Nle gé má ni? ɔ a wèwà à m̀è: Mále bàale ma dii Salaiɛɛ. ⁹ ɔ Dii Malaika òè: Ea ta n diipiwa, n̄o misiilèè.

¹⁰ Má n bui káfi
aao dasi, wa f̄s n lé d̄o.

¹¹ N n̄osia, ɳyɔ ne'i ḡɔɛ ũ,

ní tókpaè Isimaela,*
asa Dii n yāma n taasikea guu.

¹² Aɔ de lán s̄èa zàa'ínawa,

a íbeleɛɛ n gbépiio,
gbépii i íbeleɛaà̀nɔ̀ s̄o.

Aɔ ku k̄o yáí n a gbépiɔ gb̄eoo.

¹³ ɔ Hagaa m̀è: Lak̄ii ma wēsi Lua pɔ ì ma ele. ɔ à tókpa Dii pɔ yá'òɛɛ Luapɔima'e.

¹⁴ Ayāmeto wà tókpa l̀òp̄ie Luab̄ɛɛp̄oima'elɔ. A ku Kadesi n Beledio zānguoɛ.

¹⁵ Hagaa ne ḡɔɛ ì n Ablau, ɔ Ablau tókpaè Isimaela.† ¹⁶ Gɔɔ pɔ Hagaa Isimaela ì, Ablau wè basiīsɔɔo n m̀endoɛɛ.

* **15:5** Lom 4.18, Ebe 11.12 † **15:6** Lom 4.3, Gal 3.6, Zaa 2.23 ‡ **15:13** B̄oa 1.1-14, Zin 7.6 § **15:14** B̄oa 12.40-41, Zin 7.7 * **15:17** B̄oa 3.2, 13.21, 19.18 * **16:11** Bee m̀è Lua ì yāma. † **16:15** Gal 4.22

17

Lua tōzōyā dilea Ablauē

¹ Ké Ablauē kà wè basoo mēndosai, Dii bō mōwà à mè: Mámεmaa Lua Gbāapiide. Temazi, nio ku taaesai. ² Ma bàakuannō aō gee, mí n bui káfine maamaa. ³ Ablauē wùle a gbεeu Lua ae, 5 Lua òè: ⁴ Lá ma bàa kunnō, rýō gō bui dasio dezi ũ. ⁵ Wàli onε Ablauē bo, sema Ablahaū, * asa má n ke buio dezi ũε.† ⁶ Má tó n bui dasikū, buio n kíaō bō n kíε. ⁷ Ma bàa aō kunnō n n buio e gōōpiiε.‡ Máo de n Lua ũ n n buio n kpe. ⁸ Má Kanaa būsū pō n kú a guu nibō ũ kpama pii n n buio n kpe, ké aao ví gōōpii, mío de n Lua ũ.

⁹ Lua èa ò Ablahaūε: Mpi n n buio, àō ma bàakuaánō yá kúa e á buiwa. ¹⁰ Mpi n n buio, yá pō máε dileé àō kūan ke: Sema á gōε pii lí tōzō. ¹¹ A tōzō ma bàakuaánō seela ũ. § ¹² Sema n bui nεgōε lí tōzō an gōō swaaōde zí e an buiwa, né pō wà n í n beo n zō pō wa lù buipáleōwao pii. ¹³ Wà aà i n ben nò, wa lù zō ũn nò, sema aà tōzō. Bee io de ma bàakuaánō gōōpii seela ũ á mewa. ¹⁴ Sema àli gyafōōde bō á guu, asa gbé pō i tōzō i ma bàakuaánō yādaoε.

¹⁵ ∩ Lua èa ò Ablahaūε: Nsuli o n naε Salai bo, nli oè sa Sala.* ¹⁶ Má báaadaaāgu, mí tó aà ne'i gōε ũ, i gō buio dazi ũ. Būsū kíaō bō aà kíε. ¹⁷ ∩ Ablahaū wùle a gbεeu Lua ae, à yáalò a ò a nōε guu: Gbé pō kà wè basoo a ne'ie? Lá Sala kà wè basioōkwi, a ne'ie? ¹⁸ ∩ à èa ò Luaε: Sue! Nyō Isimaεla gwa. ¹⁹ Lua mè: Siana guu n na Sala a ne'i gōε ũ, ní tókpaè Izaaki.† Ma bàa aō kuaánō n aà buio e gōōpiiε. ²⁰ Isimaεla yá musu, ma n yāmà. Má báaadaaāgu, a ne'i, i káfi maamaa. A nεgōε i gbēōn kuepla, mé aa gō kíaō ũ, aà bui i dasikū. ²¹ N beeo ma bàakuannō a gō Izaakiεε. Zii maa'i 5 Sala a aà i. ²² Ké Lua yā'ò Ablahaūε a làa, 5 à gòàla à tà musu.

²³ ∩ Ablahaū a né Isimaεla sè n a be gōε pō wà n í a beo n zō pō wà n lúo pii, 5 à tōzōné zibeezì gōō lá Lua òεwa. ²⁴ Ablahaū kà wè basoo mēndosai, 5 à gbàsa tōzō, ²⁵ aà né Isimaεla sō wè kue'aaō. ²⁶ Zí doū zì 5 Ablahaū tōzō n a né Isimaεlao ²⁷ n a be gōε pō wà n í aà beo n zō pō wà n lú buipáleōwao pii. Aa tōzō gōō doū zíε.

18

Malaikaō bō mōa Ablahaūwa

¹ Dii bō mō Ablahaūwa Mamale gbénelio kíi. Ablahaū zōlea a zwàakpe kpeele fāane. ² Ké à wεzù, à gbēōn àaō è zεa.* Ké à n é màa, 5 à fεle a kpeele n bao, à gè dàrile à wùle a gbεeu ³ à mè: Dii, ma wegwa, rísu gē mapi n zòblenaao. ⁴ Má mósé n ío à gbá pípi, í kámabo lí gbáu la. ⁵ Lá a bōle n ma beo, má ge mósé n bleo yōō à gbāa e, í gbasa dazeu. ∩ aa mè: Too, ke lá n ówa. ⁶ ∩ à gè Sala kíi kpéu à mè: Pēeti dā zaa le àaō, pēεke kpakpa. ⁷ ∩ à bàalè gè a zuo guu, à zunεbōb maa kù a kpà a zikenawa, 5 zikenapi ge kèke kpakpa. ⁸ ∩ Ablahaū vífāai n ví'ipuo n zu pō wa kèkepio sè gèò, a dílené. Gōō pō aale poble, a kú n sae aZIA lí gbáu we.

⁹ ∩ aa aà là aa mè: N na Sala kú má ni? A mè: A ku kpéu we. ¹⁰ ∩ Dii mè: Má εa mō n kíi zii maa'i, n na Sala i ne'i gōε ũ.† Sala kú kpeele aà kpe, àle ma. ¹¹ Ablahaū n Salao aa zikù, Sala lé nōεo pō ke bo. ∩ Sala yáalò a ò a sō guu: ¹² Ma zikù, mé Baa‡ zikù bo. Má pōna yápi dō be? ¹³ ∩ Dii Ablahaū là à mè: Akεa Sala yáalò? A mè a gbé pō a zikù á fō ne'i lbe? ¹⁴ Yāe lío zì'ümεεo. § Zii maa'i tó a gōō kà, má mósé n kíi, Sala i gbasa ne'i gōε ũ. ¹⁵ ∩ Sala lelekpà à mè i yáalò, asa vía aà kùε. ∩ Dii mè: E'e, n yáalò se.

Ablahaū awakpaa Diε Sōdōū yá musu

* **17:5** Bee mè buidaside. † **17:5** Lom 4.17 ‡ **17:7** Luk 1.55 § **17:11** Zin 7.8, Lom 4.11 * **17:15** Bee mè kía nεnōε. † **17:19** Bee mè yaalò. * **18:2** Ebe 13.2 † **18:10** Lom 9.9 ‡ **18:12** 1Pie 3.6 § **18:14** Luk 1.37

16 Ké gbépiò fèlè, Ablahaũ gè zèiné, ò aa Sòdòũ kíi oi gwà. 17 Ǿ Dii m̀è: Má yá pò má ye ke ulè Ablahaũeo. 18 Aà buiò aao zòò mé aao gbãa ví. Bui pò kú tòòlè pìi aa èfãai e aà sabaie. 19 Asa ma aà sè, ké aà o a ǹéonè ní a buiò a kpe aao ma yá kũa, aai yãmaa zede ke, mí yá pò ma a legbèè kèè. 20 Ǿ Dii èa m̀è: Yá pò wàlè o Sòdòũ ní Gòmòòo musu dasikù, an duuna zòòkù maamaae. 21 Má gé we sa mà gwa, tó yá pò aale ke v̄ai kà lá mále mawa. Tó aa de màa s̀òo, míò d̄õ. 22 Ké an gbèon plao dàzeu, aale gé Sòdòũpi, ò Dii g̀ò ní Ablahaũo we.

23 Ǿ Ablahaũ s̀òaaazi à m̀è: Nyò gbèmaaò waa s̄anu ní gbèv̄aiò yá? 24 Tó gbèmaaò ku wélepi guu gbèon blakwi, níyò ní waa yá? Nyò s̀uukè ní wélepio gbèmaa gbèon blakwipiò yáio lé? 25 S̀uukè! Nsu ke màao, nísu gbèmaaò dede s̄anu ní gbèv̄aiò lá aa doũwaeo. S̀uukè! Nsu ke màao. N gbé pò ní de d̀unia búu yákpalekena ù, níyò yãe a zéwao lé? 26 Ǿ Dii m̀è: Tó ma gbèmaaò è Sòdòũ gbèon blakwi, má s̀uukè ní wélepio an yáí.

27 Ǿ Ablahaũ èa ò l̀o: Ma gbé pò má de b̀usuti ní t̀ufuo ù, gáafaakemèè mà ea yá'one, Dii. 28 Tó gbèon s̀òo kèsã gbèon blakwipi guu, gbèon s̀opio yáí ò níyò wélepi kaaleia? Ǿ Dii m̀è: Tó ma gbèmaaò è gbèon blasòo, má wélepi kaaleo. 29 Ǿ Ablahaũ g̀i lé yá'òè à m̀è: Tó gbèmaaò kà bla s̀ò bè? Ǿ Dii m̀è: Má yãe keo gbèon blapio yáí. 30 Ǿ à m̀è: Dii, n yá na! Nsu to n pò pao, má ye yá'o l̀o. Tó gbèmaaò kà baakwi s̀ò bè? A wèwà à m̀è: Tó ma gbèmaaò è gbèon baakwi, má yãe keo. 31 Ǿ à m̀è: Gáafaakemèè l̀o Dii, mà yá'one. Tó gbèmaaò kà gbèon bao s̀ò bè? A wèwà à m̀è: Má wélepi kaaleo gbèon baopio yáí. 32 Ǿ à m̀è: Dii, nísu to n pò pao, yãe bee bàasio má yá'o l̀o. Tó gbèmaaò kà kwi s̀ò bè? A wèwà à m̀è: Má wélepi kaaleo gbèon kwipio yáí. 33 Ké Dii yá'ò Ablahaũe a làa, à gèzeà, ò Ablahaũ èa tà bè.

19

Sòdòũ ní Gòmòòo kaalea

1 Ké malaika gbèon plapio kà Sòdòũ oosi, Lotu zòlèa Sòdòũ bíi b̀oleu. Ké à ní é, à fèlè gè dànílè à k̀ulené, à wùlè a gbèeu 2 à m̀è: Ma diiò, á yá na! A m̀o ge pilai mapi á zòblena bè, í zu'o, í i la, zia kòo káaukaau í dazèu. Aa m̀è: Aawo, wá i gãae. 3 Lotu nàemá maamaae, ò aa gbàsa gè aà bè ua aa pila. A ní yàækè maamaa, à kàa k̀ené, ò aa s̀ò.

4 E aao wùlè, Sòdòũdeo lia Lotu kpéi. Wélepi g̀òe kàaa we míomioe, èwaasoo ní gbèzòò pìi. 5 Aa lezù Lotuzi aa m̀è: Gbé pò pila n bè oosiao ku má ní? B̀olewèérinò wà ní d̀aakpa.* 6 Lotu b̀ò ní kíi kpeele, à gbatà ní kpeo 7 à m̀è: Gbéò, ásu yãv̄aikèo. 8 Má nenòenaò ví gbèon pla aa g̀òe d̀òo, má b̀oléérinò. Lá á yei à k̀érinò,† ama ásu yãe ke gbéè beeonèo, asa aa pila ma bèe. 9 Aa òè: Gowèe we! Ǿ aa m̀è l̀o: Gbépiá b̀òmòe, ò a ye ke wá yákpalekena ùa? Wá yãv̄aikene deñla. Ǿ aale ǹonòaaaazi ní gbãao, aale mó gba gbooi. 10 Ǿ gbèon plapio òb̀ò Lotu kù aa gèò kpéu, ò aa zetà. 11 Aa tò gbé pò kú kpeeleò v̀iakù néfènen gbèzòò pìi,‡ ò aale zewèele e aa kpàsa. 12 Gbèon plapio ò Lotue: Dé ní ní ví la l̀oi? Neg̀òe, nenòe, an g̀òkpamaò ní gbé pò de n gbé ù wéle guuo pìi. B̀oléérinò, 13 asa wa m̀o gue bee kaaleie. Yá sa pò wàlè o wélepideò musu yá gè Dii swáú, ò à wá z̄í wélepi kaalei. 14 Lotu b̀ò ge ò a néo g̀òkpamaòne à m̀è: A fele wà b̀ole, asa Dii a wéleè beepi kaale tiae. Ǿ aale e àlè faaiboè.

15 Ké gu d̀ò malaikapio nàe Lotuwa aa m̀è: Fele ǹ n na ní n nenòena gbèon plaèò séle b̀oléérinò la, ké nísu ga wélepi kaalea guuo yáí. 16 Ké Lotu lé bésebesenake, Dii aà wènegwà,§ ò gbèon plapio aà kù a òwa ní aà nao ní aà nenòe plaò, aa b̀oléérinò wènkpe. 17 Ké aa b̀oléérinò màa, ò malaikapio do ò Lotue: Bàale ǹ nzia misi. Nsu ǹ n kpe gwao, nísu ze guzulèpiuo. Bàale mipè gbèsis̀òwa, ké nísu gao yáí. 18 Ǿ a òné: Aawo ma dii! N yá na! 19 N mapi n zòblena wegwà, n gbèkèkèmmèè maamaa, n ma misi. Ama má f̄ò bàale mà gbèsis̀ipio kíi leo. E màò

* 19:5 Yud 7 † 19:8 D̀oa 19.22-24 ‡ 19:11 2Kia 6.18 § 19:16 2Pie 2.7

gé kái we, kaalepi a ma le mà gaε. ²⁰ Wéleε gwa kee. Lá a kái, má f̄ b̄aale mà le, mé wéle nénaε. To mà bàasi mà ta we, mío aafia. A nénaū nolo? ²¹ Ǿ a òè: Ma n gba zé lɔ, má wéle pò níle opi kaaleo. ²² Bàale ta we kpakpa, asa má yáε ke gíao, e ñ ge ñ kaò we. Ayāmeto wà tɔkpà wélepie Zoaa.*

²³ Ké Lɔtu Zoaa lè, íatē lé fele, ²⁴ ̄ Dii tò té ní íatēgb̄o bò musu à kà Sɔdɔū ní Gɔmɔɔogu. ²⁵ A wélepio kàale ní gb̄éó ní guzulepio ní lío ní s̄eó píi.† ²⁶ Ké Lɔtu na a kpe gwà, ̄ à ḡò zea wisi gbe ū.‡

²⁷ Ké gu d̄ò, Ablahaū f̄le kɔkɔ, à gè gu pò á kúu yāa ní Diioپی. ²⁸ Ké à Sɔdɔū ní Gɔmɔɔo k̄i oi gwà ní guzulepio píi, a è telu lé fele tɔle lán mua teluwa. ²⁹ Beewa ké Lua guzule pò Lɔtu kuu wéleó kàale, Ablahaū yá d̄aàgu, ̄ à Lɔtu b̄ò wéle pò á kàalepio guu.

Lɔtu bui

³⁰ Ké Lɔtu b̄ò Zoaa, à gè z̄le gusis̄ideu ní a nenɔena plaao, ké a kua Zoaa vía ví yái. Ǿ à gè ku gb̄'eu ní a nenɔenapio. ³¹ Ǿ Ȳs̄ ò Bāaε: Wá mae zik̄ù, mé ḡs̄ee ku búsuu la à wúlewanɔ lá w̄ k̄ewao. ³² Mɔ wà v̄εε kákaè, wí wúleaànɔ ké wà e wàɔ wá bui k̄ūa aà sabai. ³³ Gwāas̄ina bee aa v̄εε kákaè, ̄ Ȳs̄ gè wúleaànɔ. Lɔtu i d̄s̄ gɔɔ pò à wúleanɔ ge gɔɔ pò à f̄leó.

³⁴ Ké gu d̄ò Ȳs̄ ò Bāaε: Ma wule ní ma maeo gía. Wà v̄εε kákaè oosia lɔ, ní gé wúleiaànɔ s̄s̄, ké wà e wàɔ wá bui k̄ūa aà sabai. ³⁵ Gwāas̄ina bee lɔ aa v̄εε kákaè, ̄ Bāa gè wúleaànɔ. Lɔtu i d̄s̄ gɔɔ pò à wúleanɔ ge gɔɔ pò à f̄leó. ³⁶ Maa Lɔtu nenɔe plaapio kè aa n̄s̄iaànɔ. ³⁷ Ȳs̄ ne'í ḡs̄e ū, ̄ à tɔkpàè Mɔabu. § Aàpi mé Mɔabu bui pò kú e gb̄āɔ dezi s̄éia ū. ³⁸ Bāa ne'í ḡs̄e ū s̄s̄, ̄ à tɔkpàè Bēnami.* Aàpi mé Am̄oni bui pò kú e gb̄āɔ dezi s̄éia ū.

20

Ablahaū ní Abimeleki

¹ Ǿ Ablahaū f̄le we, à gè Negeve búsuu Kadesi ní Suluo zānguo. Ké à gè z̄le Gelaa, ² à mè a na Salaá a dāeε, ̄ Gelaa kí Abimeleki gb̄é z̄l̄ à aà s̄è s̄uò. ³ Ǿ Lua b̄ò m̄ò Abimelekiwa nana guu gwāas̄ina a òè: Nȳs̄ ga nɔ pò ní s̄èpi yái, asa nɔzāeε. ⁴ A mɔ lè Abimeleki i wúleaànɔ yāao, ̄ à mè: Dii, n̄ȳs̄ bui pò aai yáε keoɔ dede yà? ⁵ Aàpi mé òm̄eε a dāeεo lé? Nɔepi s̄s̄ à mè a dāeε. Ma yākè a zéwae, má t̄aaε vío. ⁶ Ǿ Lua òè nanapi guu: Ao, má d̄s̄ ké n yākè a zéwae. Ayāmeto ma kpane ñ duunakem̄eε, mi we n ɔk̄à n̄epiwao. ⁷ Tiasa, ḡs̄epi dee nɔ kpawà, asa ānabie, i wabikene, ké ñ e ñ ḡs̄ ní aafiao. Tó ni aà n̄opi kpawà s̄s̄o, n̄ȳs̄ d̄s̄ ké n gaε, mpi ní n gb̄éó ápii.

⁸ Ǿ Abimeleki f̄le kɔkɔ, à a gb̄éó s̄isi à yápi d̄au a s̄iuné píi, ̄ vía ní kú maamaa. ⁹ Ǿ Abimeleki Ablahaū s̄isi a òè: Bó yá ní k̄ew̄εe m̄aai? Bó yá ma zāw̄ane, ̄ n gbasa ní tò ma ḡs̄ duunde ū ní ma búsuoi? N yá pò de wà keo k̄em̄eε. ¹⁰ Bó l̄aasoo ní kè n gbasa n yápi k̄èi? ¹¹ Ablahaū w̄ewà à mè: Mál̄e e yāa gb̄eε Lua vía ví búsuε bee guuo, mé wasu ma de ma nɔ yái. ¹² Bee gbea n̄epiá ma dāeε s̄iana. Wá de doūe, baade ní a dao, ̄ à ḡò ma nɔ ū. ¹³ Ké Lua ma bɔ ma mae be yāa, mál̄e bebebebe, ̄ má ò ma n̄opie gu pò wa su geu píi, aà gb̄ek̄ek̄em̄eε, aàli o a d̄ān ma ū. ¹⁴ Ǿ Abimeleki m̄ò ní s̄āo ní zuo ní zɔḡs̄eó ní zɔnɔeó, a kpà Ablahaūwa, ̄ à aà na s̄āaè. ¹⁵ Ǿ Abimeleki mè: Ma búsun ke, z̄le gu pò ní yei. ¹⁶ Ǿ a ò Salac: Ma ānusu ɔwat̄ē òaa s̄o kpà n d̄āɔwa awakpabɔ ū, ké gb̄é pò kunnɔ píi, aai d̄s̄ ké ni t̄aaεkeo. ¹⁷ Ǿ Ablahaū wabikè Luawa, ̄ Lua Abimeleki gb̄āgb̄ā ní aà nao ní aà nɔ pò i m̄és̄edil̄en̄eó, ké aa e ne'í, ¹⁸ asa Dii tò Abimeleki be n̄eó f̄ik̄ùε Ablahaū napi yá musu.

* **19:22** Bee mè nénaū. † **19:25** Mat 10.15, Luk 17.28-29, 2Pie 2.6 ‡ **19:26** Luk 17.32 § **19:37** Bee mè ma mae né. * **19:38** Bee mè ma dae né.

21

Izaaki ia

¹ Dii èfāaikè Salae lá a òwa, a kèè lá à a legbèwa. ² Ǿ à nɔsi à ne'í ní Ablahaũ gɔe ũ a zikũ guu gɔɔ pɔ Lua dīlɛɛwa.* ³ Ablahaũ tɔkpà népie Izaaki. ⁴ A tɔzɔ̀è a gɔɔ swaaɔde zí lá Lua dīlɛ̀ewa.† ⁵ A kà wè basɔo a népi igɔɔ. ⁶ Ǿ Sala mè: Lua yaalyā kèmmɛ, mé gbé pɔ mà píi a yáalɔmanɔ. ⁷ A ò lo: Wa we o Ablahaũe yāa má gɔ neade ũe? Kási ma negɔe iaànɔ aà zikũ guu.

⁸ Népi gbāakù à kè yɔwa, ɔ Ablahaũ aà kēa yɔwa dikpekè. ⁹ Sala è né pɔ Egipi nɔe Hagua ĩ ní Ablahaũo Ìo Izaaki yáalɔe, ¹⁰ ɔ a ò Ablahaũe: Zɔpi ya ní a néo, asa zɔ né a e túbible ní ma né Izaakioo.‡ ¹¹ Yápi Ablahaũ pɔ yà maamaa, asa aà née, ¹² ɔ Lua òè: Nsu to n pɔ ya n né ní n zɔnɔepio yá musuo. Yá pɔ Sala lé onɛ píi ma, asa Izaaki buiɔ ɔ wali oné n buiɔ.§ ¹³ Má tó zɔ népi buike sɔ, asa n née. ¹⁴ Ǿ Ablahaũ fèlɛ kɔɔkɔɔ, à ble sè ní ituuo, a kpà Haguaawa. A diè, ɔ à aà né kpàwà lo. A aà gbàe, ɔ à gè lé liaaliaa Beeseba guwaiwau. ¹⁵ Ké í làamá, à èwaasonapi tò lí gbáu, ¹⁶ ɔ à gè zòlɛ aɛ kazu léleá zā léu, asa à mè á ye à a né gaa eo. Ké à gè zòlɛ káaa màa, ɔ à nà ɔɔlɔwa.

¹⁷ Lua èwaasonapi ɔɔlɔ mà, ɔ Lua Malaika lezù Haguaazi za musu à mè: Bómɛ n lei Hagua? Nsu vlakeo, asa Lua népi ɔɔlɔ mà gu pɔ a kuu. ¹⁸ Fɛle n n népi se n aà kũ a ɔwa, asa má tó aà gɔ bui zɔɔ ũe. ¹⁹ Lua nɔepi wé kèè, ɔ à lò è. A gè itò tùu pai, ɔ à mɔ kpà a népiwa, a mí.

²⁰ Lua kú ní népio e à gè zɔɔkù. Iɔ ku guwaiwau, ɔ à gè toena ũ. ²¹ Gɔɔ pɔ a ku Palana guwaiwau ɔ aà da Egipi bùsu nɔ sèè.

Ablahaũ ní Abimeleki ledoukɛa

²² Gɔɔ bee Abimeleki ní a zígɔɔ gbɛzɔɔ Pikolio gè Ablahaũ kíi aa òè: Lua kunnɔ yá pɔ níle kɛ guu píi. ²³ Legbɛmɛɛ la gɔ̀ɔ n mɛ ní sí ní Luao, ké níyɔ bɔ ma kpeo ge ma néo ge ma buiɔ. Lá ma gbɛkekène, kemɛɛ màa ní bùsu pɔ ní kú a guu gbéɔ. ²⁴ Ǿ Ablahaũ òè: Má legbɛne. ²⁵ Ǿ Ablahaũ lò pɔ Abimeleki zíkɛnao síwa yá sèlɛ siuè. ²⁶ Abimeleki mè: Má gbé pɔ aa yá bee kèò dɔo, ni omɛe yāao, ma maàn gbā. ²⁷ Ǿ Ablahaũ são ní zuo kù a kpà Abimelekiwa, ɔ aa ledoukè ní kɔo. ²⁸ Ǿ Ablahaũ sãnu nu mèn soplaɔ bɔ kàlɛ nídoa. ²⁹ Abimeleki aà là à mè: Sã mèn sopla pɔ n ní kálɛ nídoapiɔ yá de kpelewa ní? ³⁰ Ǿ a wèwà à mè: Sã mèn soplaɔ si seela ũ ké máme ma lòpi yò. ³¹ Ayãmeto wà tɔkpà gupie Beeseba,* asa wekii ɔ aa legbèukɔe. ³² Màa ɔ aa ledoukè Beeseba, ɔ Abimeleki ní a zígɔɔ gbɛzɔɔ Pikolio èa tà Filitèò bùsuu. ³³ Ablahaũ baali bà Beeseba, ɔ à Dii Lua Gɔɔpiide sisi we. ³⁴ Ǿ à gɔɔplakè Filitèò bùsupiu.

22

Ablahaũ Izaaki kpaa sa'obɔ ũ

¹ Bee gbea Lua Ablahaũ lè a gwà. A òè: Ablahaũ! Ǿ a wèwà à mè: Má ké! ² Ǿ Lua òè: N n né mɛndona yenzide* Izaaki se n gɛò Mɔlia† bùsuu, ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ oò gbèsísi pɔ má onɛwa. ³ Ké à fèlɛ kɔɔkɔɔ, à káoyè a zàa'inae, ɔ à a zíkɛna gbɛɔn plaɔ sè ní a né Izaakipio. A sa'oyaa pàa, ɔ à dàzeu, àlɛ gé gu pɔ Lua òeu. ⁴ A gɔɔ aaɔde zíké à wɛzù, à gupi è káaa. ⁵ Ǿ a ò a zíkɛnapionɛ: A gɔ ní zàa'inao la. Mapi ní èwaasonae beeo wá gé aɛ kúlei Luae, wí ea su wà á le la.

⁶ Ablahaũ sa'oyaa se ði a népie,‡ ɔ a tékũa ní fènao, aale gé sãnu. ⁷ Ǿ Izaaki ò a maɛɛ à mè: Baa! Ǿ a wèwà à mè: Bó ní né? Ǿ népi òè: Wá té kũa ní yāao, sã pɔ wá sa'òò ku má ní? ⁸ Ǿ Ablahaũ mè: Ma né, Lua mé a sa'osã kpá.§ Ǿ aa tekɔi, aale gé. ⁹ Ké aa kà gu pɔ Lua òeu,

* 21:2 Ebe 11.11 † 21:4 Daa 17.12, Zin 7.8 ‡ 21:10 Gal 4.29-30 § 21:12 Lom 9.7, Ebe 11.18 * 21:31 Bee mè legbèlɔ. * 22:2 Mat 3.17 † 22:2 2Lad 3.1 ‡ 22:6 Zaa 19.17 § 22:8 Zaa 1.29

à sa'okii bò we, à yàakàa. Ɔ à a népi yè a dà yàapila sa'okii musu.* 10 Ké à fɛɛ sè, à ɔbò à a népi kòlokpa, 11 Ɔ Dii Malaika lezùaaazi za musu à mè: Ablahaũ! Ablahaũ! A wèwà à mè: Má ké! 12 Ɔ à mè: Nsu ɔkã népiwao, n̄su yãe keɛo. Má d̄s̄ sa ké n̄ ma v̄ia v̄i, ni gimɛɛ n̄ n̄ né m̄endonao.† 13 Ablahaũ wezù, Ɔ à s̄sakao è d̄ɔa a kóbawa kána guu. Ɔ à ge kù, à sa pò w̄i a pò kátɛu à tékũ òò a né gbɛu. 14 Ɔ à tɔkpà gupie Diiakpa, Ɔ w̄i o e n̄ a gbão w̄i mɛ: Dii a kpa a gbèsisi musu.‡

15 Dii Malaika èa lezù Ablahaũzi za musu lɔ 16 à mè: Ma Dii ma legbè n̄ ma kuao§ ma mè, lá n̄ yápi kè, ni gí n̄ n̄ né m̄endonao, 17 má báaadangu, mí n̄ bui káfine lán saanaɔwa, aao dasi lán ísiale úfãawa.* N buiɔ aao iko v̄i n̄ ibɛɛɔwa. 18 Má báaada dúnia bui píigu n̄ bui sabai,† ké n̄ ma yãma yái.

19 Ké Ablahaũ èa sù a zíkɛnaɔwa, aa fɛle tà Bɛɛɛɛba, Ɔ à ɔɔɔplakè we.

20 Bee gbɛa wa ò Ablahaũɛ wà mè: N v̄i Nakɔɔ na Milika nɛgɔɛo ì. 21 Aà nɛgɔɛ s̄éia tón Uzu. Aà d̄aunaɔ tón ke: Buzu, Alaũ de'ia Kemue, 22 Kesedi, Azo, Pidasi, Yidafi, Betue. 23 Betuepi mé Lebeka ì. Nɛgɔɛ gbɛɔn swaaɔ pò Milika ì n̄ Ablahaũ v̄i Nakɔɔɔɔn we. 24 Aà n̄o Leuma pò i m̄esedileèò néɔ tón ke: Teba, Gaaũ, Taasu n̄ Maakao.

23

Sala gaa

1 Sala kè wè basoolosɔo n̄ plaɔɛ, 2 Ɔ à gbàsa gà Kiliataaba pò w̄i mɛ tia Hebl̄s̄, Kanaa bùsuu. Ɔ Ablahaũ aà bɛekè, à ɔólò aà gaa yá musu. 3 Ké à gò aà gea, à gè a ò Iti buiɔne: 4 Nibɔ bòmɔn ma ù á guu.* A tɔɔle yíaa gev̄ikii ù, mà gev̄iu. 5 Aa òè: 6 Mae, wá yãma. Lua gbé báaadenn ù wá guu. N n̄ ge v̄i gè'ɛ pò kènɛ maa guu. Wá gbɛɛ a gine n̄ gè'ɛo ké n̄ ge v̄iu. 7 Ɔ Ablahaũ fɛle kùle bùsupideɔne, 8 a òné: A ma yãma, tó a we mà ge v̄i la. A wabikemɛɛ Zohaa né Ef̄nɔwa, 9 aà Mapela gbè'ɛ pò kú aà bú lé yíaa a ɔawa, i ḡɔ ma gev̄ikii ù á bùsuu la.

10 Ef̄nɔ z̄s̄lea n̄ guu a w̄éle bíibɔleu we, Ɔ a ò Ablahaũɛ Itiɔ wáa píi à mè: 11 Aawo mae, ma yãma. Ma n̄ gba buapi n̄ gbè'ɛ pò kú weoɛ. Ma n̄ gba ma gbéɔ wáaɛ. Ma n̄ gbaɛ n̄ ge v̄iu. 12 Ablahaũ kùle bùsupideɔne, 13 Ɔ a ò Ef̄nɔɛ an wáa m̄pii: Swákpa n̄ ma yãma. Má buapi fiaboɛ. Ma ɔa sí, mí ge v̄iu. 14 Ɔ Ef̄nɔ òè: 15 Mae, ma yãma. Tɔɔle pò a ɔa ánuɔu ɔwatè òaa plaɛ, bón bee ù wá z̄anguoi? N n̄ ge v̄i. 16 Ablahaũ aà yãma, Ɔ à ánuɔu pò a ò ȳè gbéɔ wáa laatanaɔ zaau.† 17 Beewa Ɔ Ef̄nɔ bú pò kú Mapela, Mamale saɛ, ḡɔ Ablahaũ pò ù n̄ gbè'ɛ pò kúuo n̄ lí pò kú we e búpi léwaɔ pii. 18 A ḡɔ Ablahaũ pò ù Iti pò mò w̄éle bíibɔleu weɔ wáa píi.

19 Bee gbɛa Ablahaũ a na v̄i Mapela bua gbè'ɛpi guu Mamale pò w̄i mɛ tia Hebl̄s̄ saɛ, Kanaa bùsuu. 20 Màa bú n̄ gbè'ɛ pò de yãa Itiɔ pò ùo ḡɔ Ablahaũɛ gev̄ikii ù.

24

Nɔwɛɛɛɛ Izaakie

1 Ablahaũ zikù à kà zà, mé Dii èf̄aaikeè yápii guu. 2 Ɔ a ò a zòblɛnaɔ gbɛz̄ɔ pò de a p̄pii yãḡɔḡɔna úɛ: Ɔɔɔɔ ma gbala taau, 3 mí tó n̄ legbè n̄ Dii musu n̄ z̄íleɔ Lua tóo, ké n̄ȳɔ Kanaa bùsu pò má kúuo n̄ se ma néɛo. 4 Gé ma be bùsuu ma daɛɔ guu, ní n̄ɔse ma néɛ we. 5 Ɔ aà zòblɛnapi aà là à mè: Tó n̄ɔɛpi i we bò temazi à sùmanɔ bùsue beu s̄ɔo be? Má gé n̄ n̄ néo bùsu pò n̄ b̄ou yà? 6 Ablahaũ òè: Laaika! Nsu gé n̄ ma néo weo. 7 Dii Lua Musude ma b̄o ma mae be ma daɛɔ bùsuu, Ɔ à yã'òmɛɛ, à legbè à mè á bùsue bee kpa ma buiɔwaɛ. Aàpi

* 22:9 Ebe 11.17-19, Zaa 2.21 † 22:12 Lom 8.32 ‡ 22:14 Zãa 3.16 § 22:16 Ebe 6.13-14 * 22:17 Ebe 11.12 † 22:18 Zin 3.25 * 23:4 Ebe 11.13 † 23:16 Zin 7.16

mé a a Malaika zĩ aà d̄aaane. Wekii ñ r̄ȳõ n̄õseu ma née. ⁸Tó n̄õepi i we b̄ò tenzio, r̄ȳõ b̄ò lé p̄ó má tò ní gb̄è guue. Nsu gé we ní ma néoo fá! ⁹Ɔ aà z̄òb̄lenapi a ɔ s̄òl̄o a dii gbala taau, à legb̄èè yápi musu.

¹⁰Z̄òb̄lenapi a dii yiongoɔ s̄è m̄èn kwi ní a dii àizee bui p̄íio, ñ à f̄èle ḡè Nakɔɔ be w̄éleu Sili Mesopotami bùsuu. ¹¹Ké à kà we, a tò yiongoɔ kámabò l̄ò sae w̄énkpe. Ké oosi k̄è, ḡoo p̄ó n̄õõ Ì b̄òle ít̄oi, ¹²ñ à wabikè Luawa à mè: Dii, ma dii Ablahaũ Lua, gb̄èk̄ek̄e ma diie. To ma tá ke na oosia. ¹³Gwa, má zea l̄ò sae ke. Tó w̄éle w̄éndiaɔ b̄òle ít̄oi, ¹⁴w̄éndia p̄ó má òè aà a lo p̄ila à id̄am̄e mà mi, tó a òm̄e mà mi, í kpá ma yiongoɔwa l̄o, má d̄õ ké n gb̄èk̄ek̄è ma diie, n̄õ p̄ó ní d̄ile n z̄òblena Izaaki p̄ó ùn we.

¹⁵I yápi o a làao, ñ Betue né Lebeka b̄ò ní loo dia a ḡàu. Betueá Ablahaũ v̄ii Nakɔɔ né p̄ó a Ì ní a na Milikaoe. ¹⁶N̄õ kefena, mé a léso, ḡõee i w̄úleaànɔ yāao. A mò l̄òoi, à it̄ò lo pai, ñ à èa lé tá. ¹⁷Ɔ z̄òb̄lenapi bàalè ḡè guz̄è à mè: Ma gba í mà mi, baa yoo. ¹⁸N̄õepi mè: Mi Baa! Ɔ à a lo p̄ila ḡò, à í kpàwà, a m̄i. ¹⁹Ké à í kpàwà a m̄i a làa, à mè: Má tó ní yiongoɔne l̄o, aa mi e aa ká. ²⁰Ɔ à a lo í kà p̄ó imib̄ou ḡò, à èa bàalè ḡè ít̄oi l̄òoi, ñ à it̄ò yiongoɔne p̄ii. ²¹Ɔ ḡõepi z̄è, àle aà gwa soee, ké à e d̄õ tó Dii a to a tá ke na, ge a ke nao. ²²Ké yiongoɔ im̄i aa làa, ñ ḡõepi vua t̄āana maa dà n̄õpie a níu, à vua z̄ā'ɔana dàè m̄èn pla. T̄ānapi gbia kà galaũ s̄oo, z̄ā'ɔanapiɔ s̄õ galaũ bas̄obas̄oo. ²³Ɔ à aà là à mè: Om̄e, dé n̄én n̄ úi? Wá ik̄i e n mae bea? ²⁴Ɔ a w̄èwà à mè: Betue n̄én ma ù, Milika ní Nakɔɔ t̄ōna. ²⁵S̄è ní t̄āao di wá bee, mé ik̄i kú l̄o. ²⁶Ɔ ḡõepi mip̄èle à kule Dii à mè: ²⁷Wà Dii ma dii Ablahaũ Lua s̄áukpa, ké i ḡi gb̄èk̄e ní náaio ȳàk̄eìò yáí. Mapi s̄õ, Dii d̄àam̄e ma dii daeɔ be.

²⁸Ɔ w̄éndiapi bàalè ḡè yápi d̄au a s̄iu a b̄edeɔne. ²⁹Lebekapi d̄āo v̄i, w̄i m̄è Labā. A b̄ò w̄énkpe ní bao, à ḡè ḡõepi l̄è l̄ò'ea, ³⁰asa a è a d̄āe t̄āana ní z̄āo daa, mé à yá p̄ó ḡõepi òè mà. Ké à ḡè aà l̄è ní yiongoɔ l̄ò'ea, ³¹à mè: M̄ó, n gb̄é p̄ó Dii báaad̄angu! Akea ní zea w̄énkpei? Ma kpekek̄ene ní yiongoɔ d̄òd̄k̄io. ³²Ḡõepi ḡè ua, ñ Labā yiongoɔ aso p̄òlo à s̄ēla nīe ní t̄āao kp̄am̄á, à í kpà ḡõepiwa, ñ à gb̄á p̄ip̄iò ní a gb̄éó m̄pii.

³³Wà ble d̄il̄è, ñ à mè: Má p̄oble ḡiao e mà yá p̄ó ma m̄ò o. Ɔ Labā mè: O. ³⁴Ɔ à mè: Ablahaũ z̄òb̄lenan ma ù. ³⁵Dii èf̄āaik̄è ma diie maamaa, ñ à ḡò ɔde ù. A aà gb̄á s̄āo ní zuo ní ánusuo ní vuao ní z̄oḡ̄eɔ ní z̄on̄õɔ ní yiongoɔ ní z̄àa'inao. ³⁶Ma diipi na Sala ne'ĩ ḡõ ù a zik̄ũ guu, ñ ma dii p̄ó p̄ó á v̄i kpà népiwa p̄ii. ³⁷Ma dii tò ma legb̄è, asa à mè m̄ásu Kanaa bùsu p̄ó á kúu n̄õ se a néeo. ³⁸A mè mà gé a de be a bui guu, mí n̄õse a née we. ³⁹Ɔ ma a dii là ma mè, tó n̄õepi i we b̄ò temazio s̄õ be? ⁴⁰A w̄èa à mè, Dii p̄ó á teaàzi, ñm̄e a a Malaika zĩ aà gé zeimee, ké ma tá e ke na, mí n̄õse a née a de be daeɔ guu. ⁴¹A mè tó ma ge a bui k̄ii, tó wi weio, ma b̄ò lé p̄ó má gb̄èè guun we.

⁴²Ké ma ka l̄òoi gb̄á ma mè: Dii, ma dii Ablahaũ Lua, tó n wei, to ma tá ke na. ⁴³Má kú l̄ò'ea. W̄éndia p̄ó mò ít̄oi, mé má òè aà ma gba í yoo mà mi, ⁴⁴tó a ò mà mi, ít̄o ma yiongoɔne l̄o, má d̄õ ké w̄éndia p̄ó ní d̄ile à ke ma dii né p̄ó ùn we. ⁴⁵E màò yápi o ma n̄õse guu màò láa, ñ Lebeka b̄ò ní loo dia a ḡàu, à mò l̄ò'ea à it̄ò. Ɔ má òè aà ma gba í mà mi. ⁴⁶A a lo p̄ila ḡò, à mè mà mi, í kpà ma yiongoɔwa l̄o. Má m̄i ñ a kpà ma yiongoɔwa. ⁴⁷Ɔ ma aà là, dé n̄én aà ùi? A mè Betue n̄én a ù, Milika ní Nakɔɔ t̄ōna. Ɔ ma t̄ānad̄àe a níu, ma z̄ā dàè a ɔɔwa. ⁴⁸Ɔ ma mip̄èle ma kule Dii ma dii Ablahaũ Luae, ma aà s̄áukpà, asa à d̄àam̄e z̄é súsu guu, ké mà a dii v̄ii t̄ōna sé aà née. ⁴⁹Tiasa tó á we gb̄èk̄e ní náaio ȳàk̄e ma diie, à om̄e. Tó i wei s̄õ, à om̄e, mí gé gup̄alei. ⁵⁰Labā ní Betueo w̄èwà aa mè: Yápi b̄ò Dii k̄īe, wá ȳe oa v̄io, a maa ge a v̄i. ⁵¹Lebeka ke, ñ aà se taò, i ḡõ n dii né na ù lá Dii òwa. ⁵²Ké Ablahaũ z̄òb̄lenapi ní yāmà, à w̄ule t̄òle Dii. ⁵³Ɔ à n̄õambleɔ p̄ó wa k̄è ní ánusuo ní vuao ní p̄okasaɔ b̄òle kpà Lebekawa. A aà d̄āo ní aà dao gb̄á p̄ó ɔdeɔ l̄o. ⁵⁴Ɔ aapi ní gb̄é p̄ó kuaàn̄o p̄obl̄è aa im̄i, ñ aa Ì we.

Ké aa fêle koo à mè: A ma gbae mà ta ma diiwa. ⁵⁵ Nɔ dāo ní aà dao mè: To népi gɔwano baa goo kwi, í gbasá tá. ⁵⁶ ɔ gɔepi òné: Lá Dii ma tá kèna kéwa, ásu ma doo. A ma gbae mà ta ma diiwa. ⁵⁷ ɔ aa mè: Wà népi sísi wà aà la. ⁵⁸ ɔ aa Lebeke sísi aa aà là aa mè: Nyɔ tá ní gbépioa? ɔ Lebeke mè: Má tá. ⁵⁹ ɔ aa Lebeke gbàe ní zɔ pɔ à aà gwà za aà nézi, aale tá ní Ablahaũ zòblenao ní aà gbé. ⁶⁰ Aa samaa'ò Lebeke aa òè:

Né, nyɔ gɔ gbé dasidasio dazi ũ,
n buio io iko ví ní zangudewa.

⁶¹ ɔ Lebeke fêle ní a zɔno, aa kà yiongo kpe, aa bɔ te gɔepizi, ɔ à tàrno.

⁶² A mo lè Izaaki sù ní lò pɔ wí me Luabɛpɔima'eo, à zòle Negene bùsuu. ⁶³ A bɔ gè làasookèi sɛu oosi, ɔ ké à wezù, a è yiongo lé mó. ⁶⁴ Lebeke wezù à Izaaki è sɔ, ɔ à pila a yiongo kpe kpakpa, ⁶⁵ à zòblenapi là à mè: Dén gɔe pɔ be sɛu àle mó daiwále kee ũi? ɔ zòblenapi wèwà à mè: Ma diie. ɔ Lebeke a pɔlgâu se kù a wéa. ⁶⁶ Ké aa kà Izaaki kíi, zòblenapi yá pɔ á kè sèle siuè pii. ⁶⁷ Izaaki gè ní Lebekao a da Sala zwáakpeu, ɔ à aà sè, à gɔ aà nɔ ũ. A yeaazi, ɔ à nòse níni a da gaa gbea.

25

Ablahaũ né pále

¹ Ablahaũ nɔ pále sè lo, aà tón Ketula. ² Né pɔ a íaàno tón ke: Zimana, Yosá, Medá, Madiá, Isebaki, Sua. ³ Yosá mé Seba ní Dedáo í. Dedá buion Asulio ní Letusio ní Lemio ũ. ⁴ Madiá negɔe tón ke: Efa, Efee, Anoki, Abida, Eledaa. Ampii Ketula buione.

⁵ Ablahaũ a àizee kpà Izaakiwa pii, ⁶ ɔ à gbadà a nɔ pɔ i mése dilenéo néone, à ní gbáe gukpe oi e àò gé gai, ké aasu wàò kú ní Izaakioo.

Ablahaũ gaa

⁷ Ablahaũ kè wè baswaaɔkwi ní sooo, ⁸ ɔ à gà. A zikù táotao, ɔ à gbàsa zù a gbé guu. ⁹ Aà néo Izaaki ní Isimaelao aà ví Mapela gbè'e guu, Mamale gukpe, bua pɔ de Iti bui Zohaa né Efɔno pɔ ũ yáa, ¹⁰ ɔ Ablahaũpi lù Itiowa. * Wekii ɔ wà aà viú ní a na Salao. ¹¹ Ablahaũ gaa gbea Lua báaadà aà né Izaakigu. A zòle Luabɛpɔima'e lò sae.

Isimaela buio

¹² Ablahaũ né Isimaela buio yán ke: Sala zɔnoe Hagaa, Egipi noe ɔ à népi íaàno. ¹³ Aà negɔe tón ke an iawa. Aà negɔe séia tón Nebaio. Aà dāuna tón ke: Keda, Adibeli, Mibisá, ¹⁴ Misima, Duma, Masa, ¹⁵ Adada, Tema, Yetuu, Nafisi, Kedema. ¹⁶ Isimaela negɔe tón we. An baade a tɔkpà a wéle ge a bɔoe. Aame bui kueplao dezi káau ũ.

¹⁷ Isimaela kè wè basopla àaɔsai, ɔ à gà à zù a gbé guu. ¹⁸ Aà buio zòle za Avila e à gè pèò Suluwa Egipi bùsu léi taa Asili bùsu oi. Aali kɔtesí ní Ablahaũ bui kíniɔ.

Esau ní Yakɔbuo ia

¹⁹ Ablahaũ né Izaaki buio yán ke: Ablahaũ Izaaki í. ²⁰ Ké Izaaki kà wè bla ɔ à Labá dāe Lebeke sè. ɔ me Sili bùsu gbé Betue pɔ bɔ Mesopotami bùsuu né ũ. ²¹ Izaaki wabikè Diiwa a nae, asa fiie, ɔ Dii síaàno, aà napi nɔsí. ²² Siao lé dēeka aà gbēu, ɔ à mè: Bóyái yá bee taa ma lei? ɔ à gè Dii lai. ²³ Dii òè:

Bui mèn pla ku n neasakpeu,
gbéon pla pɔ kú n gbēeupio aa kēkōwa.
Bui mendo gbāa aɔ de adola,
a pɔ bɔ káau a gɔ né ũ gbé zác.†

* **25:10** Daa 23.17 † **25:23** Lom 9.12 Buipio kíi sía ia guu, né pɔ bɔ káau ɔ me lo gbézɔ ũ.

24 Ké aà nɛ'igɔɔ kà, à s̄iàɔ ì ḡs̄eɔ ũ. 25 Ké gbé káau lé bɔ, à b̀ t̄énd̄s̄d̄s̄. Aà mɛk̄à kà ula ũ, ɔ wà tɔkpàè Esau.† 26 Bee gbɛa ké né plaade lé bɔ, à d̀ Esau gbatoewa, ɔ wà tɔkpàè Yakɔbu.‡ Izaaki wè bààɔdeu ɔ à népio ì.

27 Népio z̄ɔkù. Esau kè toensa pò lí ké s̄əawao ũ. Yakɔbu s̄ begwanaɛ. 28 Izaaki ye Esauzi, ké a lé'u v̄i yáí. Lebeka s̄ a ye Yakɔbuzi.

29 Ziewa Yakɔbu lé dokuu, ɔ Esau sù ní s̄əao, nɔana lé aà de. 30 ɔ a ò Yakɔbuɛ: N yá na! To mà blɛ t̄əa bee e ble, asa nɔana lé ma deɛ. Ayámɛto wà tɔkpà Esauɛ Edɔũ.* 31 Yakɔbu m̀: N n yoakezɛ† kpaá ḡiá. 32 ɔ Esau m̀: Ma ka gaaɛ, bó ma yoakezɛ a kemɛi? 33 ɔ Yakɔbu ò̀: Mɛ ní sí ní Luao ḡiá. ɔ à m̀ á sí ní Luao, a a yoakezɛ kpàwàɛ.† 34 ɔ Yakɔbu p̄ɛ ní bláa dopio kpàwà. A blè à imi, ɔ à f̄lɛ b̀. Beewa Esau a yoakezɛ d̄ilɛ p̄á.

26

Izaaki ní Abimɛlɛkio

1 Imina kà bùsupiu, a s̄éiá pò kà Ablahaũ gɔɔ bàasi, ɔ Izaaki f̄lɛ gè Filit̄eɔ kí Abimɛlɛki k̄i Gelaa. 2 ɔ Dii b̀ m̀wà à m̀: Nsu ta Egipto.

Z̄lɛ gu pò má onɛu.

3 Nȳɔ ku bùsue beeu ḡiá.

Má kunnɔ, mí èf̄aaikeɛɛ.

Má bùsue bee kpamaɛ píi ní n buio,

mí lé pò má gbè n maeɛ keɛɛ.

4 Má n bui k̄áfi lán saanaɔwa,

mí bùsue bee kpámá píi.

Bui pò kú t̄ɔlɛɔ píi

aa èf̄aai e n bui sabai,

5 ké Ablahaũ ma yámà yáí.

A ma ɔtond̄k̄i gwà,

mé a yá pò má d̄ilɛɔ k̄iá

ní ma yádilɛɔ ní ma ikoyáɔ.

6 ɔ Izaaki ḡs̄ Gelaa. 7 Ké beleɔ lé aà la aà na yáí, à m̀ a d̄aeɛ. Asa àlɛ v̄iake, àlɛ e tó à m̀ a naɛ, wa a de n̄opi yáíe, asa n̄opiá nɔanaɛ. 8 Ké àlɛ gɔɔplake we, Filit̄eɔ kí Abimɛlɛki lé z̄lɛ gwa f̄enentiu, ɔ à su è Izaaki lé b̀n̄oble ní a nao. 9 ɔ à Izaaki s̄isi à m̀: Asi n naɛ fá! Akɛa n m̀ n d̄aei? A wèwà à m̀: Málɛ e wa ma de aà yáíe. 10 Abimɛlɛki m̀: Bó yá ní kèw̄ɛ m̀ai? Yɔnn̄o mé ḡs̄ ké wá gb̄e wúle ní n napio, d̄s̄ yáa n wá dá tàaeu. 11 ɔ Abimɛlɛki lɛzà gb̄épiiwa à m̀: Gb̄é pò ɔkà ḡs̄epiwa ní aà nao, wa ade de.

12 Izaaki p̄t̄ò bùsupiu, ɔ à pò è w̄e bee lɛɛ basɔ, ké Dii èf̄aaidàuè yáí. 13 A z̄ɔkù, mé aà àizɛɛ ì k̄áfi e à kè ɔde sà bílibili ũ. 14 A s̄ã ní zuo v̄i dasi ní zɔɔ, ɔ Filit̄eɔ z̄aaàgu. 15 ɔ aa l̀ pò aà mae Ablahaũ z̄ikenaɔ ỳ a gɔɔ kàka ní bùsuo píi. 16 ɔ Abimɛlɛki ò Izaakiɛ: Gowála, asa n gb̄aa d̄ewála maamaɛ.

17 ɔ Izaaki b̀ we, à b̀okpà Gelaa guzulɛu, ɔ à gɔɔplakè we. 18 L̀ pò wa ỳ aà mae Ablahaũ gɔɔ mé Filit̄eɔ kàka aà gaa gb̄eɔ ɔ à èa b̀b̀, à tó dou pò a mae kpáné yáa kpáné l̀. 19 Izaaki z̄ikenaɔ l̀ p̄alɛ ỳ guzulɛpiu, ɔ aa b̀ í maawa. 20 ɔ Gelaa p̄d̄ánaɔ lɛkpaakè ní Izaaki p̄ɔ aa m̀: Wá íɛ. ɔ à tɔkpà l̀opiɛ Sòlɛ, ké aa sòlekèaàno yáí. 21 Aa l̀ p̄alɛ ỳ, ɔ wà lɛkpaakè l̀opi yá musu l̀, ɔ à tɔkpàè Ibɛlɛ. 22 A gò we, ɔ à l̀ p̄alɛ ỳ l̀, aai lɛkpaake a yá musu l̀o. ɔ à tɔkpàè D̄ɛpoo, asa à m̀: Dii wá gbá d̄ɛpook̄i, wá ɔta sa.

† 25:25 Bee m̀ kade. § 25:26 Bee m̀ gbatoek̄iá ge k̄onikenede. * 25:30 Bee m̀ t̄əa. † 25:31 Neḡs̄e s̄éiá mé gb̄ɛz̄ɔ ũ, ɔmɛ ì túbi sé d̄ɛf̄la. † 25:33 Ebe 12.16

²³ Bee gbɛa à gè Bɛɛsɛba. ²⁴ Dii bò m̀wà gwāasina bee à m̀: Mámɛ má n mae Ablahaũ Lua ũ, n̄su v̄lakɛo, asa má kunnɔ. Má ɛ́f̄aaikeɛ, mí n bui káfi ma z̀blena Ablahaũ yáí.

²⁵ We à sa'okii bòu à Dii s̄siu. Ǿ à b̀okpà we, aà z̄ikenao lé b̀o ȳó. ²⁶ Ǿ Abimeleki bò Gelaa à m̀ Izaaki kíí n̄ a kwàasi Ahuzao n̄ a z̄iḡɔ̀ gb̄ɛz̄ɔ̀ Pikɔlio.* ²⁷ Izaaki n̄ lá à m̀: Lá a zamagu a ma ya á bɛ, àkea a m̀ ma kíí? ²⁸ Aa wèwà aa m̀: Wá è Dii kunnɔɛ, ɔ wa m̀ a maa wà lɛdoũke, wí legb̄ɛk̄ɔɛ a yá musu, ²⁹ ké n̄su yāvāie kew̄ɛo, asa wí ñadamao. Yāmaa ɔ wá kènɛ, wa n gbae aafiaɛ, ɔ Dii ɛ́f̄aaikeɛ. ³⁰ Ǿ Izaaki n̄ yàakè, aa p̀blè aa im̄. ³¹ Ké aa f̄ɛle kɔ̀, aa legb̄ɛk̄ɔɛ, ɔ Izaaki zènɛ, aa bò aà kíí aafia. ³² Zibeezi Izaaki z̄ikenao m̀ b̀o p̀ aa ỳ yá'òè aa m̀: Wa í è. ³³ Ǿ à t̀okpàè Sɛba. Ayāmɛto wí mɛ w̄ɛɛpiɛ Bɛɛsɛba† e n̄ a gb̄ao.

³⁴ Ké Esau kà wè bla, à Iti n̄ sè gb̄ɛɔn pla, Beeli né Yudi n̄ Eloni né Basɛmao. ³⁵ Izaaki n̄ Lɛbekao ǹsɛ ɔ̀ b̀okpaa an yáíe.

27

Izaaki sa'olekea Yakɔbu

¹ Izaaki zikù, aà wé gb̄aa bo, àle gu'e maa. Ǿ à a yoa s̄si à m̀: Né! Ǿ a wèwà à m̀: Ma m̀. ² Izaaki m̀: Ma zikù, má a gaḡɔ̀ d̄ɔ. ³ N n̄ sá sé n̄ n gb̄alao, ge s̄ɛanɔ̀ b̀o wɛɛɛmɛɛ. ⁴ Ma p̀ɛã do kuu n̄ m̀omɛɛ mà ble, mí sa'olekeɛ e mà ga.

⁵ Lɛbeka yá p̀ Izaaki lé o Esauɛpi mà. Ké Esau f̄ɛle gè toekai, ⁶ ɔ à gè a ò Yakɔbuɛ à m̀: Má mà n mae lé yá'o n v̄iie à m̀, ⁷ aà ge ǹò deɛ, i a p̀ɛã do kuuoɛ à ble, í sa'olekèè n̄ Dii t̀o e àò gé gai. ⁸ Ǿ Lɛbeka ɛa òè: Ma yāma, ní yá p̀ má dànɛ ke. ⁹ Gé bleɔ guu, blenɛ maa kũ mèn pla n̄ de, ní keke n̄ m̀ò, mí n mae p̀ɛã do kuuè, ¹⁰ ní geoè aà ble, i sa'olekeɛ e àò ga. ¹¹ Ǿ Yakɔbu ò a dae: Ma v̄i ká v̄i mé má ỳob. ¹² Tó ma mae ɔk̄aa mé à ma d̄ɔ, a dile mále a ke p̀ɔp̀ɔɛ, i lekɛmɛ sa'ole gbɛu. ¹³ Ǿ aà da òè: Lua to lekɛanɛ bee ḡomɛɛ. Ma yāma lé! Ge n̄ de n̄ m̀omɛɛ.

¹⁴ Ǿ Yakɔbu gè blepiɔ dè à m̀ò a dae, ɔ à aà mae p̀ɛã do kuuoè. ¹⁵ Ǿ à a yoa p̀okasa maa p̀ó kú a kp̄eu sɛ dà a né Sedeɛ. ¹⁶ A blenɛ báa f̄i aà ɔ̀ n̄ aà waa p̀ó ká v̄iowa. ¹⁷ Ǿ à do n̄ p̀ɛ p̀ó á k̀ò kp̄awà.

¹⁸ Yakɔbu gè a mae kíí à m̀: Baa! A m̀: Má ké! Ma né kpele ni? ¹⁹ Yakɔbu wèwà à m̀: Mámɛmaa Esau n̄ yoa. Lá n̄ òmɛɛ, má kè. Fele z̄ɔ̀le n̄ ma ɔ̀'í ble, ní sa'olekɛmɛɛ. ²⁰ Ǿ Izaaki ò a né: O'ò! N è k̀ò? A wèwà à m̀: Dii n̄ Lua mé saakp̄aa. ²¹ Ǿ Izaaki òè: S̄mazi mà ɔk̄ama, ké mà e d̄ɔ t̀o ma né Esauɛ s̄iana. ²² Yakɔbu s̀ a maezi, ɔ à ɔk̄awà à m̀: Lɔɔɛ beeá Yakɔbu b̀oɛ, kási ɔɛ beeá Esau ɔɛ. ²³ Ǿ i aà d̄ɔ, ké aà ɔ̀ ká v̄i lán Esau p̀owa yáí. A ye sa'olekèè, ²⁴ ɔ à aà là ḡia: Ma né Esaun n̄ ũ s̄ianaa? A m̀: Ao, mámɛ! ²⁵ Ǿ à m̀: P̀ó kp̄aa mà n̄ ɔ̀'í ble, mí sa'olekeɛ. Ké a dileè, ɔ a blè. A m̀ò n̄ v̄ɛo, a m̄i b̀. ²⁶ Ǿ aà maepi òè: S̄mazi, ní lépɛa. ²⁷ Ǿ à s̀aaazi à lep̄èwà. Ké Izaaki aà p̀okasaɔ ḡimà, ɔ à sa'olekèè à m̀: Ma né ḡi de lán bua p̀ó Dii ɛ́f̄aaidauwa.

²⁸ Lua n̄ gba m̀sɛ b̀oa za musu, i n̄ gba t̀oɛ táaede, p̀ówɛna n̄ v̄ɛo ɔ̀ dinzi.

²⁹ Gb̄ɛɔ z̀blenɛ, bui k̀ulɛnɛ, n̄b̄ de n̄ gb̄ɛɔ dii ũ, n̄ da néɔ i k̀ulɛnɛ.

* 26:26 Daa 21.22 † 26:33 Bee m̀ legb̄ɛb̀o.

Lua leke gbé pò lekèneone,
aà báaada gbé pò samaa'onεogu.*

³⁰ Ké Izaaki sa'olekè Yakɔbuε a làa, ɔ Yakɔbu gò aà kíi. Ké aà vìi sù ní toekao gò, ³¹ ɔ à blekè a maeε sɔ, à gèòè, ɔ a òè: Baa! Fεle n ma ɔ'i ble, ní sa'olekεmεε. ³² ɔ aà mae aà là à mè: Mmenn déi? A wèwà à mè: Mámεmaa n yoa Esau. ³³ Yápi di Izaakiwa, àle lualua à mè: Démε nòò dè à mòmεε yāa e n̄yɔ gé mói, má sòì? Ma sa'olekè adeε kò, mé a èfāaiipi εε. ³⁴ Ké Esau a mae yápi mà, à búbuapàle à ɔlò à kè wēna, ɔ à mè: Baa! Sa'olekεmεε sɔ.† ³⁵ ɔ à mè: N dāuna mò ní kōnio à n sa'ole sɔ kò. ³⁶ ɔ Esau mè: Aà tón Yakɔbuo† lò? A ɔn̄kèmmεε à kè gēn plan we sa. A ma yoakeze sia yāa, § ɔ à ma sa'ole sia ke lo. Má sa'ole e lo lé? ³⁷ Izaaki wèwà à mè: Ma aà díle n dii ũ, ma aà daεo kè aà zíkεnao ũ, ma pówena ní vēεo kpàwà. Bó má fɔ kεnε loi? ³⁸ Esau ò a maeε: Baa, sa'ole bee ɔ ní ví adoa? Sa'ole pāle kemεε sɔ Baa. ɔ Esau nà ɔlɔwa. ³⁹ ɔ aà mae wèwà à mè:

Tɔle pò n̄yɔ kuu aɔ táae vío,
mòse a b̄ne za musuo.

⁴⁰ N̄yɔ fēnda k̄ia gɔpiie,
n̄yɔ zɔble n dāunaε.

Lá n sɔ a dadoũ,
n̄yɔ aà zuu b̄nla.

⁴¹ Esau íbelesè ní Yakɔbuo sa'ole pò a mae kèè yáí, ɔ a ò a s̄u: Ma mae gaa zào, mí gbasa mà a dāuna de. ⁴² Wà yá pò Esau ò kòmalekè Lebεkaε, ɔ à Yakɔbu sisi à mè: Esau ye a pò t̄sima à n deε. ⁴³ Ma yāma sa. Fεle bàale gé ma dāo Labā be Halana, ⁴⁴ níɔ kuaàn̄o we ḡia e n v̄iipi p̄kūma kpále. ⁴⁵ Tó aà p̄o wèe, mé yá pò ní kèè s̄aaagu, má gbé z̄i n gbεsii. Má ye mà kua ma né gb̄εn plaɔwa píi z̄idoũz̄io.

⁴⁶ ɔ Lebεka ò Izaakiε: Iti n̄εo ni b̄mala. Tó Yakɔbu Iti n̄o sè bùsuu la lán Esau n̄εe beeɔwa, ma kua aɔ namεε lo.

28

Yakɔbu bàasi taa Labā kíi

¹ ɔ Izaaki Yakɔbu sisi, à samaa'òè à yād̄ilèè à mè: Nsu n̄εe Kanaa n̄εo guuo. ² Fεle gé Mesɔptami bùsuu n da mae Betue be, ní n̄εe we n des̄e Labā néo guu.

³ Lua Gbāapiide báaadangu,
aà to n̄ ne'i maamaa, aaió káfi,
ní ḡɔ buio dezi ũ.

⁴ Lua báaa pò a dà Ablahaũgu dangu ní n buio píi,
ké bùsu pò níle nib̄bleu ḡone,
bùsu pò a kpà Ablahaũwaε bee.

⁵ ɔ Izaaki Yakɔbu gbàε aà gé Labā kíi Mesɔptami bùsuu. Labāá Sili bùsu gbé Betue néε, Yakɔbu ní Esauo des̄εε.

⁶ Esau mà Izaaki samaa'ò Yakɔbuε, à aà gbàε Mesɔptami, ké aà n̄εe we. Ké à sa maapi òè à mè, asu n̄εe Kanaa n̄εo guuo. ⁷ A è Yakɔbu a mae ní a dao yāmà, à dà Mesɔptami zéu. ⁸ ɔ a d̄ò sa ké Kanaa bùsu n̄εo lí ká a maεguo. ⁹ ɔ à gè Ablahaũ né Isimaεla kíi, à aà né Maalata se dà a n̄o séiaɔ guu. Maalataá Nεbaio dàεε.

Yakɔbu nana'oa Beteli

¹⁰ Yakɔbu b̄ò Bεεεba, à dà Halana zéu. ¹¹ Ké à kà guei, àle i we ké íatē gè kpéu yáí. ɔ à gbe sè gupiu midib̄o ũ, à wùle we. ¹² ɔ à nana'ò, a è d̄ógēgaa pélea t̄oole e à gè z̄ò luawa, Lua malaikao lé d̄edewà, aale pila.* ¹³ A è Dii zεaala à mè: Mámεmaa Dii n dezi Ablahaũ

* 27:29 Ebe 11.20 † 27:34 Ebe 12.17 ‡ 27:36 Bee mè kōnikεnede. § 27:36 Daa 25.31 * 28:12 Zāa 1.51

ń n mae Izaakio Lua.
Má tɔɔle pɔ ń wúlewàe bee kpamae,
mpi ń n buio.

¹⁴ N buio aao dasi lán bùsu'ufāawa,
aa ligua gukpe ń be'aeo
ń gugbāntoo ń geomidokio.

Dúnia bui píi a èfāai e
mpi ń n buio sabai.

¹⁵ Máo kunnɔe,
máo n dǎa gu pɔ ńle géu píi,
mí ea sunno bùsue beeu,
asa má n to weo,
má yá pɔ má òne kee.

¹⁶ Ké Yakɔbu vù ń io à mè: Dii ku guue, ɔ mi dǎo fá! ¹⁷ Via aà kù à mè: Gue beeá viague.
Luakukie, luabe zée.

¹⁸ Yakɔbu fēle kɔɔ, à gbe pɔ a kè midibo ũpi sè a pèle dɔngubo ũ, ɔ à nisikawa. ¹⁹ ɔ à
tokpà gupie Beteli,† āma wéle pɔ wa kàle we tɔ séian Luzu. ²⁰ Yakɔbu lekè Diiwa à mè: Tó ń
kumano, mé ńle ma dǎa ma wéle bee gea guu, mé ńle ma gba pɔblea ń pɔkasao, ²¹ e ma ge
suò ma mae be aafia, ńyɔ de ma Lua ũe. ²² Gbe pɔ má pèle dɔngubo ũpi a gɔ n gbagbakii
ũe, mé pɔ pɔ n ma gba píi, má a kwide kpamae.

29

Yakɔbu kaa Labā be

¹ Yakɔbu èa dàzeu, à gè gukpedeɔ bùsuo. ² Ké à kà we, à lò è sēu, sã kpàsa lee àaɔ kálea
a sae, asa lòopi í ɔ wí kpámá. Gbè gbène ta lòopile. ³ Tó kpàsa pɔɔ kàaa we píi, ɔ wí gbepi
go lòopile wà í kpámá, ɔ wí ea gbepi tae a gbeu. ⁴ ɔ Yakɔbu sādānao là à mè: Gbè, a bo má
ni? Aa wèwà aa mè: Wa bo Halanae. ⁵ ɔ à ń lá à mè: A Nakɔɔ tɔūna Labā dǎa? Aa wèwà
aa mè: Wá aà dǎ. ⁶ ɔ à ń lá à mè: A aafiaó? Aa mè: A aafia. Aà né Laseli gwa, àle mɔ ń sã
kee. ⁷ ɔ Yakɔbu mè: Fāane lé ke, são tagɔɔ i ka yāao. A í kpámá, í gé ń dádāi. ⁸ ɔ aa mè: Wá
fɔo. Mé i ke sã kpàsaɔ kàaa píi bàasio, wíli gbe go lòole wà í kpá pɔɔwao.

⁹ Lá àle yá'oné màa, Laseli mò ń a mae são, asa sādānan aà ũ. ¹⁰ Ké Yakɔbu a desē Labā
nenɔe Laseli è ń aà mae são, à sò lòo à gbe gò lòole, ɔ à í kpá a desē sãowa. ¹¹ ɔ à lepè Laseliwa,
à pɔna ɔɔlò. ¹² ɔ a òè aà mae daen a ũ, Lebeka née. ɔ Laseli bàalè ge ò a mae. ¹³ Ké Labā
a dāe né Yakɔbu bao mà, à bàalè gè daiaale. Ké à kà, ɔ à kùsiwà à lepèwà à taaano a be. ɔ
Yakɔbu yá pɔ kèò òè píi. ¹⁴ ɔ Labā òè: Ma aun n ũ síana.

Yakɔbu Lea ń Laselio sea

Yakɔbu kè Labā be mɔ do, ¹⁵ ɔ Labā òè: Ké ń de ma dae ũ yáí ɔ ńyɔ zíkeme pāa? Lá má
fiabone omee. ¹⁶ Labā sɔ a nenɔeɔ ví gbɛɔn pla. Yɔ tón Lea, Bāa sɔ Laseli. ¹⁷ Lea wé gbāao,
Laseli sɔ nɔanae, mé aà kákaa maa. ¹⁸ Yakɔbu ye Laselizi, ɔ a ò Labāe: Má zíkene wè sɔpla
n né bāade Laseli yáí. ¹⁹ Labā mè: Ma aà kpaama sí de mà kpa gbèpālewala. Nyɔ ku ma
be.

²⁰ ɔ Yakɔbu zíkèè wè sɔpla Laseli yáí, kási à kèè lán gɔɔplawae, ké a yeaazi yáí. ²¹ ɔ a
ò Labāe: Lá ma zígɔɔ pà, ma nɔ kpaa mà sé. ²² ɔ Labā wekiideɔ kàaa píi, à nɔseble kèné.
²³ Ké oosi kè, ɔ à a né Lea se kpàwà, ɔ Yakɔbu wùleaano. ²⁴ Labā a zɔnɔe Zilipa kpà Leawa
aà zíkèè. ²⁵ Ké gu ò Yakɔbu su è Leae, ɔ a ò Labāe: Bó yá ń kème màai? Laseli yáí ɔ ma
zíkèneo lò? Bóyáí n ma kpánguakèi? ²⁶ Labā mè: Lakii wíli Bāa kpa gɔwa Yɔ āao. ²⁷ Asɔa
do ke ń gbé beeo gĩa, mí aà gbèdo kpama, ní zíkeme wè sɔpla lo. ²⁸ Yakɔbu wèi, à āsɔa

† 28:19 Bee mè Lua ua.

dopi kè ní Leao, 5 Labā a né Laseli kpàwà nɔ ũ. ²⁹ Labā a zɔnɔe Bila kpà Laseliwa aà zíkèè. ³⁰ Yakɔbu wùle ní Laselio sɔ, mé a yeaàzi de Leala. ɔ à èa zíkè Labāe e wè soplà lɔ.

Yakɔbu né

³¹ Dii è Yakɔbu ye Leazio, 5 à aà kè neade ũ, Laseli sɔ fii ũ. ³² Lea nɔsɪ à ne'í gɔe ũ, 5 à tɔkpàè Lubeni, * asa à mè: Dii ma taasikèa gwàe. Ma zá aɔ yemazi sa. ³³ Ké à nɔsɪ lɔ, à ne'í gɔe ũ, 5 à mè: Dii mà ma zá yemazio, 5 à èa née bee kpàa lɔ. ɔ à tɔkpàè Simeɔ.† ³⁴ Ké à èa nɔsɪ lɔ, à ne'í gɔe ũ à mè: Ké bee sa ma zá a ma dilekíi eo, asa ma negɔe ìaàno àaɔ. ɔ à tɔkpàè Levii.‡ ³⁵ A èa nɔsɪ lɔ à ne'í gɔe ũ à mè: Ké bee sa ma Dii sáaukè, 5 à tɔkpàè Yuda.§ ɔ aà ne'í zè.

30

¹ Ké Laseli è ále ne'í ní Yakɔbuo, à gɔa kpà ní a v̄io. ɔ a ò Yakɔbu: Nɔɔmagu. Tó mi e sɔo, má gae. ² Yakɔbu pɔ pàaàzi à mè: Máme má Lua ũa? Aàpi mé gíne n̄ ne'í. ³ ɔ Laseli mè: Ma zɔnɔe Bila ke, ge ìaàno, i néo imee, mí bui e sɔ aà sabai. ⁴ ɔ à a zɔnɔe Bila kpàwà nɔ ũ. Yakɔbu wùleaàno, ⁵ 5 à nɔsɪ à ne'í gɔe ũ. ⁶ ɔ Laseli mè: Lua tò yá bòmanɔ na, à ma yāma à ma gba negɔe. ɔ à tɔkpàè Dā.* ⁷ Laseli zɔnɔepi èa nɔsɪ à ne'í gɔe ũ lɔ, ⁸ 5 Laseli mè: Ma dēe zɔo kà ní ma v̄io, ma dēenè, 5 à tɔkpàè Nefatali.†

⁹ Ké Lea è a ne'í zè, 5 à a zɔnɔe Zilipa kpà Yakɔbuwa nɔ ũ sɔ. ¹⁰ ɔ Lea zɔnɔepi ne'í gɔe ũ ní Yakɔbuo. ¹¹ ɔ Lea mè: Minae. ɔ à tɔkpàè Gada.‡ ¹² ɔ Lea zɔnɔepi ne'í gɔe ũ lɔ ní Yakɔbuo. ¹³ ɔ Lea mè: Ma pɔ kèna, asa nɔe o pɔnaden ma ũ. ɔ à tɔkpàè Asee.§

¹⁴ Lubeni bò ésekekegɔo, à yenzi ese è s̄eu, 5 a bòbo sùò a da Leae. ɔ Laseli òè: N n né yenzi esepi dāme. ¹⁵ Lea òè: Ké n ma gɔ s̄ia, bee i mɔmao, 5 ní ye n̄ ma né yenzi ese e lɔa? Laseli mè: Tó ní kpàa, míme n̄yɔ ìaàno gbā. ¹⁶ Ké Yakɔbu lé su ní buao oosi, Lea bò gè dàaàle à mè: Máme má innɔ gbā, asa ma né yenzi ese asean n ũ. ɔ à ìaàno gwāasina bee. ¹⁷ Lua Lea wabikèa s̄i, 5 à nɔsɪ à Sāi i ní Yakɔbuo. ¹⁸ ɔ Lea mè: Lua asea kpàa, ké ma a zɔnɔe kpà ma záwa yái. ɔ à tɔkpàè Isakaa.* ¹⁹ Lea èa nɔsɪ lɔ, à Wotui i, ²⁰ 5 à mè: Lua gba maa dāme. Ké bee sa ma zá a ma kpela, asa ma negɔe ìaàno soolo. ɔ à tɔkpàè Zabulni.† ²¹ Gbezā 5 à nenɔe i, à tɔkpàè Dina.

²² ɔ Laseli yá d̄ò Luagu, à aà wabikèa s̄i, 5 à kè neade ũ. ²³ A nɔsɪ à negɔe i, 5 à mè: Lua wibòme. ²⁴ ɔ à tɔkpàè Yosefu‡ à mè: Dii ea negɔe pāle káfime lɔ.

Yakɔbu Labā pɔo dāa

²⁵ Ké Laseli Yosefu i, Yakɔbu ò Labāe: Ma gbae mà ta ma be bùsuu. ²⁶ Ma zíkène ma naɔ ní ma néo yái. N ní kpaà mà tá, asa ní d̄ò lá ma zíkène. ²⁷ ɔ Labā òè: Tó ma yá kàngue, gɔ la. Ma màsokè má è Dii èfāaikème n yái. ²⁸ N n asea omee, mí kpama. ²⁹ Yakɔbu òè: N d̄ò lá ma zíkène, mé ní d̄ò lá n pɔtuoo kè ma ɔz̄i, ³⁰ asa a yɔɔna pɔ ní v̄i zad̄ò mi mɔo kàfi maamaa. Dii èfāaidàune za z̄i pɔ ma kèsepèle n be la. Bɔe má az̄ia be zíkè s̄oi? ³¹ Labā aà là à mè: Bò má fiaboonei? Yakɔbu wèwà à mè: Nsu pɔe kpaao, sema n̄ yáe bee kemee, mí n pɔo dāne. ³² Gè n pɔo guu gbā, ní s̄a bàebaeo ní a biliɔ ple ma asea ũ ní s̄ane siaɔ ní ble bàebaeo ní a biliɔ. ³³ Tó níle ma asea gwa zia bàasi, n̄yɔ d̄ò ké ma yākè a zéwae. Ble pɔ bàebaeo mé bili no, ge s̄ane pɔ siaɔ ma kpá'i'òe. ³⁴ Labā mè: T̄òò! Aɔ de lá ní òwa. ³⁵ Zibeezi Labā a blesan bàebaeo ní a k̄yāaleo ní bleɔa biliɔ ní a bàebaeo sè, an pɔ pɔ pua v̄iɔ pii ní s̄ane siaɔ pii, à ní ná a néone ní ɔz̄i. ³⁶ ɔ à gudà ní zānguo ní Yakɔbuo lán tagɔo àaɔ oa taawa, 5 Yakɔbu lé Labā pɔ k̄iniɔ dá.

* 29:32 Bee mè negɔe gwa. † 29:33 Bee mè a mà. ‡ 29:34 Bee mè nak̄owa. § 29:35 Bee mè s̄au. * 30:6 Bee mè yá b̄òr̄ino na. † 30:8 Bee mè ma dēe. ‡ 30:11 Bee mè mina. § 30:13 Bee mè p̄ona. * 30:18 Bee mè asea. † 30:20 Bee mè kpela. ‡ 30:24 Bee mè aà k̄afi.

³⁷ Yakɔbu lí bui àaṣ gɔn búsuɔ zɔzɔ, à n tɔ bɔbɔ à n wɛsá kè púuu. ³⁸ Ǿ à lí pɔ à n tɔ bɔbɔpiɔ pèlɛpɛlɛ pɔɔ imikii, pɔ pɔ lé mɔ imiio wéu, asa we ɔ aai kpáwa'ou. ³⁹ Lá aaiɔ kpáwa'o lípiɔ sae, ɔ aaiɔ né káyáaleɔ i n a biliɔ n a bàebaeɔ. ⁴⁰ Yakɔbu i pɔ népiɔ ple adoa azia pɔ ũ, i a káyáaleɔ n a siaɔ ka Labā pɔɔ guu. Beewa à azia kpàsa bɔ, i ka Labā pɔɔ guuo. ⁴¹ Tó pɔbui maao fèlɛ n kpáwa'oaɔ, Yakɔbu i lípiɔ pèlɛpɛlɛ pɔɔ imikii an wéu, ké aa kpáwa'o n sae. ⁴² Tó pɔ gianaɔne sɔ, ili lípɛlɛpɛlɛnɛó. Beewa pɔ gianaɔ gò Labā pɔ ũ, mé pɔbui maao gò Yakɔbu pɔ ũ. ⁴³ Ǿ Yakɔbu àizee iɔ káfi maamaa, aà pɔɔ dasikù n zɔnɔe n zɔgɔe n yiongoɔ n zàa'inaɔ.

31

¹ Yakɔbu yá pɔ Labā néɔ lé o mà aa mè: Yakɔbu wá mae pɔɔ siwà pii. Wá mae àizee mé aà kà odawa. ² Yakɔbu dɔ Labā wéwa, ké a yá kuwà lán yáawa bo. ³ Ǿ Dii òè: Ea ta n dezi búsuu n daeɔ be, míɔ kunnɔ. ⁴ Ǿ Yakɔbu Laseli n Leao sisi aa mɔ a pɔɔ kíi sɛu. ⁵ A òné: Má dɔ á mae wéwa ké ma yá kuwà lán yáawa bo. N beeo ma mae Lua kumanɔ. ⁶ A dɔ áziawa ké ma zikè á mae ma gbāa pua léue. ⁷ A mae ònòkèmɛe à ma asea lile gɛn kwi, ɔ Lua i to à yāe kèmɛe. ⁸ Tó à mè sá bàebaeɔ mé ma baa ũ, ɔ sápiɔ iɔ né bàebaeɔ i. Tó à mè a káyáaleɔ mé ma baa ũ, sápiɔ iɔ né káyáaleɔ i. ⁹ Lua á mae sáɔ siwà a kpāa.

¹⁰ Goo pɔ bleɔ lé kpáwa'o, ma nana'ò, ɔ nana guu má è blesana pɔ lé kpáwa'oaɔ ble káyáaleɔne n a bàebaeɔ n a biliɔ. ¹¹ Ǿ Lua Malaika òmɛe nanapi guu: Yakɔbu! Ǿ ma mè: Má ké! ¹² A mè: Wezu n gwa. Blesana pɔ aale kpáwa'oaɔ pii blè káyáaleɔne n a bàebaeɔ n a biliɔ. Ma yá pɔ Labā kène è pii. ¹³ Mámɛmaa Lua. Ma bo mɔma Beteli, gu pɔ n gbepèleu n nísikàwà n lekèa.* Tiasa fèlɛ bo búsuɛ beeu, ní tá n be búsuu. ¹⁴ Ǿ Laseli n Leao òè: Wá túbi ví wá mae be lɔe? ¹⁵ I wá díle nibɔɔ ũ nolo? A wá yiaama, ɔ à a ɔa blè pii. ¹⁶ Aizee pɔ Lua si wá maewa gò wá pɔ ũ piiɛ n wá néɔ. Yá pɔ Lua òne ke pii sa.

¹⁷ Ǿ Yakɔbu fèlɛ, à a néɔ n a naɔ di yiongoɔ kpe. ¹⁸ A a pɔtuɔɔ n àizee pɔ á è Mesopotamio sèle pii, ɔ à dàò zéu, àle tá a mae be Kanaa búsuu. ¹⁹ Ké Labā gè a sáɔ kákèlei, ɔ Laseli aà táaɔ† sè kpái aà kpe. ²⁰ Yakɔbu sɔ à ònòkè Sili bui Labāe, i lezawà. ²¹ A fèlɛ bàalè n a pɔɔ pii, à bùa Uflatawa, ɔ à mipè Galada gbèsisíwa.

Labā pélea Yakɔbuzi

²² A gɔɔ àaṣde zí wa ò Labāe Yakɔbu bàalè. ²³ A a gbéɔ náaa, ɔ à pèleaàzi. A táa'ò gɔɔ soplá, ɔ à aà lè Galada búsu gusísídeu. ²⁴ Ǿ Lua bɔ mòwà gwá nana guu a òè: Laaika yá pɔ nýɔ o Yakɔbuzi.

²⁵ Labā Yakɔbu bɔò lè kpaa Galada búsu gusísídeu, ɔ à bòokpà we n a gbéɔ sɔ. ²⁶ Ǿ Labā ge ò Yakɔbue: Bóyái n ònòkèmɛe, n ma néɔ sèle n taò lán zizɔɔwai? ²⁷ Bóyái n ònòkèmɛe n wole kpái, ni lezaao ni? Dɔ ma zene n pɔnakɛao n lesiao n gàao n mɔnao. ²⁸ Ni to ma leza ma néɔ n ma tɔūnaɔwao. N misaiyá kè. ²⁹ Ma gbāa kà mà yákeé, ɔ n mae Lua yá'òmɛe gwá à mè mà laaika yá pɔ má onɛi. ³⁰ Nle tá sa, ké nle n mae be beeke yái. Akɛa n ma táaɔ sè kpáii? ³¹ Yakɔbu wèwà à mè: Mále víake, mále e nýɔ n néɔ siae. ³² Gbé pɔ n n táaɔ è aà kíi, wà ade de. Ma pɔɔ gwagwa wá gbéɔ wáa. Tó n n pɔ è, sé. Yakɔbu sɔ a dɔ ké Laseli Labā pɔ sè kpáio.

³³ Labā gè Yakɔbu zwàakpeu, à gè Lea kpéu, à gè zɔnɔe gbèon plapiɔ kpéu, i pɔe eo. Ké à bɔ Lea kpéu, à gè Laseli kpéu. ³⁴ Laseli táapiɔ se ùle yiongo gaaibɔɔue, ɔ à zòlewà. Labā aà kpé yòe pii, i pɔe eo. ³⁵ Laseli ò a mae: Baa, n̄su to n pɔ pamazio, asa mi e fèlɛ, ké má ɔkúa yáie. Beewa Labā a táaɔ wèele, i eo.

³⁶ Ǿ Yakɔbu pɔ pà à zɔadò Labāwa à mè: Bó dàa má kèi? Bó duuna má kè ɔ n pelemazi wāawāa kéwai? ³⁷ N ma pɔɔ yòe pii, n n beɔɔ è wea? Bɔò gupuaɔ ma gbéɔ n n gbéɔ wáa,

* **31:13** Daa 28.18-22 † **31:19** Táapiá lí pɔ wa à lán gbènazinawaɔne.

aai yānakpa gbé pò a yá nawa. ³⁸ Gwa, ma ke n be wè baoe. N são n n bleo aai nɔbɔleo, mé mi n sãe soo. ³⁹ Mili suma n pò pò wà kùoo, mi a fiabone maziawae. Ni pò pò wà a kpáì'ò gwá ge fãane fla laae. ⁴⁰ Iatē ì ma le fãane, Ìana ì ma de gwá, mi itēke. ⁴¹ Maa ma ke n be e wè bao. Wè gēo mēndosai ma zikēne n nenoe gbēon plaɔ yáí. Ma wè soolo kè n kpàsa yá musu. N ma asea lile gēn kwi. ⁴² Mé i ke ma dezi Ablahaũ Lua pò ma mae Izaaki aà vĩa vĩa zèmanɔ bàasio, dõ n ma gbae ogii. Lua zĩ pò má kè n taasio è, ò à zèmanɔ gĩa gwá.

⁴³ Ǿ Labā wè Yakɔbuwa à mè: Nɔee beeoá ma néone. Néee beeoá ma tũnaone. Pɔtuoee beeoá ma pɔtuoone. Pò pò n è la píi ma pòe. Bó má ke ma nenoe n né pò aa ìone gbáí? ⁴⁴ To wà ledouke, iɔ de seela ũ wá zānguo. ⁴⁵ Ǿ Yakɔbu gbe se pèle yápi dɔngubo ũ. ⁴⁶ A ò a gbēone aa gbeo séle, ò aa sèle aa a zèdo, ò aa pòblè a sae. ⁴⁷ Ǿ Labā tɔkpà gbèzepie Yegaa Saaduta. † Yakɔbu tɔkpàè Galedi. § ⁴⁸ Labā mè: Gbèzee bee mé seela ũ wá zānguo gbā. Bee yáí wà tɔkpàè Galedi. ⁴⁹ Wĩ me lɔ Mizipa, * asa Labā mè: Dii wá dĩa wá kēakōwa gbea, ké wásu zakōuo. ⁵⁰ Tó n ìadà ma nenoeowa ge tó n nɔ pãleo sè lɔ, baa tó wá kú kō kío, ñyõ dõ sãasa ké Lua mé wá yápi seelade ũ. ⁵¹ Ǿ Labā òè lɔ: Zee bee gwa n gbe pò má pèle wá zānguo. ⁵² Aɔ de seela ũ ké másu a baa vĩa mà mɔma n nòse pãleo, mé mpi n̄su n̄ a baa vĩa n̄ mɔa n̄ nòse pãleo. ⁵³ Ablahaũ n̄ Nakɔɔo n̄ n̄ maeo Lua mé a yágōgōwēe. Ǿ Yakɔbu legbè n̄ Lua pò a mae Izaaki aà vĩa vĩa tóo. ⁵⁴ A sa'ò gusisideu we, ò à a gbéɔ sisi aa pòble. Ké aa pòblè, ò aa ì we.

32

Yakɔbu gbéɔ zĩa Esauwa

¹ Labā fèle kɔkɔɔ, à lezà a tũnaowa n̄ a néo, à samaa'òné, ò à èa tà a be. ² Yakɔbu dàzeu, ò Lua malaikaɔ dāaale. ³ Ké à n̄ é, à mè: Lua b̄on ke. Ǿ à tɔkpà gupie Maanaiũ. * ⁴ A gbéɔ zĩa a vĩa Esauwa Sei bùsu pò wĩ me lɔ Edɔũ bùsuu. ⁵ A ò a zĩnaone: A ge o ma dii Esau aà zòblena Yakɔbu gɔɔplakè Labā be, àle su sa. ⁶ A oè má zuo vĩa n̄ zàa'inao n̄ são n̄ bleo n̄ zɔgōe n̄ zɔnoe. Mámè ma á zĩa oiè, ké ma yá e kaaàgu.

⁷ Ké zĩnapiò èa sù Yakɔbuwa, aa mè: Wa ge n vĩa kío, àle mɔ dairile n̄ gbēon òaa plaɔ. ⁸ Vĩa Yakɔbu kũ, àle bilike maamaa, ò a gbé pò kuanɔ kpaalè lee pla n̄ são n̄ bleo n̄ zuo n̄ yiongoo à mè: ⁹ Tó Esau mò lèle a lee dowaa, a lee do pò gō a bɔ. ¹⁰ Ǿ à wabikè Luawa à mè: Dii, ma dezi Ablahaũ n̄ ma mae Izaakio Lua, n̄ òmèe mà su ma be bùsuu ma daeɔ kío, n̄ èfãaikemee. ¹¹ N gbēke n̄ náaiyão kèmmee maamaae, ma beee i kao. Gɔɔ pò ma bua Yuudēwa yãa, lípana mé na ma zĩa ado. Tiasa ma su n̄ àizee lee plaee beeo. ¹² Ma wabikèma, ma si ma vĩawa, asa mále vĩake ké à lélewá à n̄oe n̄ néo dede yáí. ¹³ Mpi s̄o n̄ mè ñyõ èfãaikemee, ñyõ ma bui káfi lán ísiale ũfãawa, wa f̄o naoo an dasi yáí. †

¹⁴ Wekii ò Yakɔbu iu. Pò pò a plè à a vĩa gbaon ke: ¹⁵ Bleda òaa do, a sa bao, sãda òaa do, a sa bao, ¹⁶ yiongoda baakwi n̄ n̄ né yõminaɔ, zuda bla, a swana kwi, zàa'ín da bao, a sa kwi. ¹⁷ A n̄ ná a zikenaone n̄ zĩa bui n̄ buio, ò a òné: Aɔ be ma ae, í gupua da á zānguo gā n̄ gāo. ¹⁸ A ò gbé s̄eiae: Tó ma vĩa dànle mé à n̄ la à mè: Déme de n̄ dii ũi? Nle gé má ni? Déme pò pò n̄le dáee beeo vĩa? ¹⁹ Ní oè aà zòblena Yakɔbu pòe, pò pò à a dii gbà a kpāsāeɔn we, aapi lé mó a kpé zéu. ²⁰ A yá doupi ò gbēon plaadee n̄ gbēon àaãdeo n̄ pɔdānao píi à mè: Tó a da Esau, à oè màa. ²¹ A oè aà zòblena Yakɔbu lé mó a kpé zéu. Asa aà làasoo guu à mè: Sema mà awakpaè n̄ pò pò d̄aaameeɔ, wĩ gbasa wesikōle. A gĩ gbāakpaimazi saa? ²² Gba d̄aae, ò à gō b̄ou gwá bee, à ì we.

Yakɔbu d̄eeka n̄ Luao

† **31:47** Bee mè gbè seelade n̄ Sili yáo. § **31:47** Bee mè gbè seelade n̄ Ebelu yáo. * **31:49** Bee mè gudōakii. * **32:3** Bee mè b̄o mèn pla. † **32:13** Daa 28.14-15

²³ A fèlè gwāasina, à a nɔ gbɛɔn plaɔ sɛlɛ ní a nɔ pɔ́ i mɛsɛdilenéɔ gbɛɔn plaɔ ní a nɛgɔɛ gbɛɔn kuɛdoɔ, ɔ à bùáɔnɔ Yaboko isaaa. ²⁴ Ké à bùáɔnɔ, ɔ à pɔ́ pɔ́ a víɔ sɛlɛ bùàò píi. ²⁵ Yakɔbu gò ado, ɔ gɔɛɛ mò lé dɛɛkaaàɔ e gu ye dɔi. ²⁶ Ké gɔɛpi è á fɔ̀ aà nɛɔ, à aà lè a gelewa, ɔ aà gele bɔ̀ɔ̀ dɛɛkaapi guu. ²⁷ Gɔɛpi mɛ̀: Ma gbaɛ, asa gu lé dɔɛ. Ǿ Yakɔbu ò̀̀: Sema ǹ báaadamagu bàasio, má ǹ gbaɛɔ. ²⁸ Gɔɛpi aà là à mɛ̀: N tón kpelewai? A wèwà à mɛ̀ a tón Yakɔbu. ²⁹ Ǿ à mɛ̀: Wàli mɛnɛ Yakɔbu lɔɔ, sema Isaili,† asa ǹ dɛɛkà ní Luao ní gbɛnazinaɔ, ɔ ǹ dɛɛnè. ³⁰ Yakɔbu ò̀̀: N ǹ tó omɛɛ sɔ̀. A wèwà à mɛ̀: Bóyáí níle ma tó lai?§ Ǿ à báaadàaagu we. ³¹ Yakɔbu tɔ̀kpà gupie Pɛnueli,* asa à mɛ̀: Wa wesikɔ̀le ní Luao, mé ma gi má kú. ³² A b̀ Pɛnueli íatɛ̀ bilɛa, àlɛ̀ tɔ̀lɛ a gele ía yáí. ³³ Ayāmeto e gbã Isailiɔ lí ǹò tikusiwa sòo, ké Lua Yakɔbu lè a tikusiwa yáí.

33

Yakɔbu wesia Esau

¹ Ké Yakɔbu wɛzù, a è Esau lé mɔ́ ní gbɛɔn òaa plaɔ. A a néɔ kpaalè a naɔnɛ ní a nɔ mɛn pla pɔ́ i mɛsɛdilenéɔɔ. ² Ǿ à a nɔ pɔ́ i mɛsɛdilenéɔpiɔ gbàɛ aa dɔaa ní ní néɔ. Bee gbɛa Lea ní a néɔ, ɔ Laseli ní Yosefu tɛ̀ ní kpe. ³ A d̀aané, à kùlɛ tɔ̀lɛ gɛn sopla e à gè kàò a v̀ipi kíi. ⁴ Ǿ Esau bàalè mò dàaàlɛ, à kùsiwa à ɔ̀dà aà g̀au à lepèwà, ɔ aa ɔ̀lò. ⁵ Ké Esau wɛzù, à nɔɔ ní néɔ è, ɔ à mɛ̀: Deɔ mé kunnɔ wei? Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Né pɔ́ Lua ma gbaɔnɛ. ⁶ Ǿ nɔ pɔ́ i mɛsɛdilenéɔpiɔ s̀nzi ní ní néɔ, aa kùlɛ. ⁷ Ǿ Lea ní a néɔ s̀nzi sɔ̀, aa kùlɛ. Bee gbɛa Yosefu ní Laseli s̀nzi aa kùlɛ. ⁸ Esau mɛ̀: Bó níle kɛ ní pɔ́ pɔ́ ma dańlɛɔi? Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Ké ma yá e kangu yáíe. ⁹ Esau mɛ̀: Ma gbé, ma pɔ́ m̀a, ñyɔ̀ ǹ pɔ́ k̀a. ¹⁰ Ǿ Yakɔbu mɛ̀: Aawo! N yá na! Tó ma yá kànguɛ, ma gba sí, asa wá wesiakɔ̀le kɛmɛɛ lán wesiakɔ̀le ní Luaowae, ɔ ǹ gbãakpãmazi. ¹¹ Gba pɔ́ má d̀anɛ si sa, asa Lua èfãaikɛmɛɛ, pɔɛ i késãao. Lá à nàewà màa, ɔ a sí.

¹² Ǿ Esau mɛ̀: Wà dazeu wà tá. Má d̀aanɛ. ¹³ Ǿ a wèwà à mɛ̀: Baa, ní d̀ó ké néɔ yá zí'ù, mé má sã ní zù ỳminaɔ ví. Tó wa tá gbãa ò gɔ̀ do, pɔ́ gaga píie. ¹⁴ D̀aamɛɛ Baa, mapi ǹ z̀blɛna, míɔ tɛ pɔ́ kpe ní néɔ busebuse e mà m̀ ǹ le Sei. ¹⁵ Esau mɛ̀: Má a gbé kiniɔ tonno. Yakɔbu mɛ̀: Bóyáí ní? N yá na Baa. ¹⁶ Zibeezì Esau dà Sei zéu. ¹⁷ Ǿ Yakɔbu gè Suko. A bekpà we mé à lákpeɔ d̀ò pɔ́nɛ. Ayāmeto wà tɔ̀kpà gupie Suko.*

¹⁸ Ké Yakɔbu sù ní Mɛsɔ̀ptamio, à kà wéle pɔ́ wí mɛ Sikɛũ, Kanaa bùsuu aafia, ɔ à b̀okpà wélepi saɛ. ¹⁹ A a b̀okpakí lù Sikɛũ mae Amɔ̀ néɔwa ánuusu ɔwatɛ̀ basɔ̀.† ²⁰ Wekí à sa'okíi b̀òu, à tɔ̀kpàè Lua Isaili Lua.

34

Sikɛũ kusia Dinawa

¹ Lea nɛnɔɛ Dina pɔ́ a í ní Yakɔbuo b̀ò bùsupi nɔɔ gwai. ² Ké bùsupi kí Amɔ̀ né Sikɛũ, Ivi bui aà è, à kùsiwà, ɔ à wùlɛaàɔ. ³ Aà pɔ̀ d̀ò wéndiapiwa, a yeaàzi, ɔ à yá nana òè. ⁴ Ǿ Sikɛũ ò a mae: Nɛnɔɛna bee wɛɛlɛmɛɛ mà sé. ⁵ Ké Yakɔbu mà wà a nɛnɔɛ kpeb̀ò, aà néɔ ku sɛu ní aà pɔ́, ɔ à níle e aa sù. ⁶ Ǿ Sikɛũ mae Amɔ̀ gè Yakɔbu lè à yápi oè. ⁷ Ké Yakɔbu néɔ sù ní sɛo g̀ò, aa yápi mà, ɔ aǹ ǹsɛ ò̀kpà, aǹ pɔ̀ pà maamaa, ké Sikɛũ yá d̀ɔ̀sai kè Isailiɔnɛ yáí, à wùlɛ ní Yakɔbu nɛnɔɛɔ, à yá pɔ́ dɛ wà kɛo kè. ⁸ Ǿ Amɔ̀ ònè à mɛ̀: Ma né Sikɛũ pɔ̀ d̀ò á nɛnɔɛwa. A yá na. A aà kpawà nɔ ù. ⁹ Wà ledoukɛ, wíliɔ wá nɛnɔɛɔ kpásákɔwa. ¹⁰ Aɔ kúwanɔ, wá bùsu kú á pɔ́ ùɛ. A z̀lɛu, íb laatau, íb tɔ̀lɛ ví. ¹¹ Ǿ Sikɛũ ò Dina mae ní aà d̀ɔ̀nɛ: A yá na. Pɔ́ pɔ́ á ò mà kpáwá, má kpaɛ. ¹² A ànsuebleb̀ò lé damɛɛ z̀ɔ ní gbaɔ dasidasi. Lá pɔ́ á ò, má kpaɛ. A nɛnɔɛpi kpaá.

† 32:29 Bee m̀ dɛɛkaa ní Luao. § 32:30 Dɔa 13.17-18 * 32:31 Bee m̀ Lua wé. * 33:17 Bee m̀ lákpeɔ. † 33:19 Yoz 24.32, Zaa 4.5

13 Ǿ Yakɔbu nɛɔ wɛ Sikɛũ ní aà mae Amɔɔowa ní mɔafilio, ké Sikɛũ ní dāe kpɛbò yáí. 14 Aa òné: Wá fĩ bee keo, wá fĩ wá dāe kpa gyafɔɔdewao, asa beeá wíyāe wá kǐi. 15 Wá we á yáío, mé i ke a gɔ lán wápiɔwa, á gɔe tɔzɔ̀ píi bàasio. 16 Tó a tɔzɔ̀, wá wá nɛɔ kpásāwá, wí á pɔɔ se nɔ ũ, wíɔ kúánɔ, wí gɔ bui doũ ũ. 17 Ama tó i we wá yáío, mé i tɔzɔ̀, wá wá dāe se taðe. 18 Yápi kè Amɔɔ ní a né Sikɛũo na. 19 Ewaasopi yápi gògò kpakpa, ké Yakɔbu nenɔe yá kàaàgu yáí, mé a beee ví deńla a mae bedeo guu.

20 Amɔɔ ní a né Sikɛũo gè ní wéle bíiboleu, ɔ aa yá'ò ní wéledeɔ aa mè: 21 Gbépiɔ yāe víwanɔ. Wà to aao kú wá búsuu, aao laatau, asa búsupi zɔɔ, a mówá. Wá ní nenɔe sé, wí wá pɔɔ kpámá. 22 Gbépiɔ sɔ aa we wàɔ kúwanɔ ké wà gɔ bui doũ, mé i ke wá gɔe wa tɔzɔ̀ lá ampiɔwa wápii bàasio. 23 An pɔtuɔɔ ní ní àizeeɔ ní ní zuɔ píi a gɔ wá pɔ ũo lé? Wà weiné, ké aao kúwanɔ. 24 Wélepideɔ Amɔɔ ní a né Sikɛũo yāmá, ɔ gɔe tɔzɔ̀ nípii.

25 A gɔɔ àaɔde zǐ, ké aa kú ní wāwāo mé aa kú ní yāe láasoooo, Yakɔbu né gbɛɔn plaɔ Simɛɔ ní Leviio, Dina vǐiɔ, an baade a fɛnda sè aa sǐ wéleu, aa gɔe dède píi. 26 Aa Amɔɔ ní a né Sikɛũo dède, ɔ aa Dina se bòð Sikɛũ kpéu aa tàð. 27 Wéledeɔ dedea gbɛa Yakɔbu nɛɔ mò wéle pɔɔ náaa, ké wà widà ní dāewa yáí. 28 Aa ní sǎo ní ní bleɔ sèle ní ní zuɔ ní ní zàa'inaɔ, pɔ pɔ kú wéle guu ní pɔ pɔ kú ní buaɔ píi. 29 Aa ní àizeeɔ sèle píi ní ní nɛɔ ní ní nɔeɔ ní pɔ pɔ kú ní beo píi.

30 Ǿ Yakɔbu ò Simɛɔe ní Leviio: A gu òkpámee. Kanaa ní Peliziɔ ní búsua la buipáleo aao ye ma gíyáío. Lá wá dasio, tó aa liawázi mé aa síwágu, aa ma de ní ma buiɔ píie. 31 Ǿ aa wèwà aa mè: Ké à wá dāe díle káalua ũ, bee maa yà?

35

Lua báaadaa Yakɔbugu Beteli

1 Lua yá'ò Yakɔbue à mè: Fɛle ta Beteli, ní zǐle we. Ma gbagbakii ke we, asa we ma bou ma mɔma gɔɔ pɔ níle bàale n vǐie.* 2 Ǿ Yakɔbu ò a bedeoɔe ní gbé pɔ kuanɔ píi à mè: A dii zǐlo pɔ á vǐo kǐle, í zu'o, í á pɔkasao lile, 3 wí fɛle ta Beteli. Má Lua gbagbakii bo we, asa à dòmale ma taasikegɔɔ, ɔ kumanɔ gu pɔ ma geu píi. 4 Ǿ aa dii zǐlo pɔ aa vǐo kpàwà ní swáli pɔ aa daaɔ, ɔ a vǐle gbéneli pɔ kú Sikɛũ sae gbáu. 5 Ké Yakɔbu ní a nɛɔ dàzeu, Lua tò vǐa wéle káinadeɔ kú maamaa, ɔ gbɛe i péleńziɔ. 6 Ǿ Yakɔbu ní gbé pɔ kuaànɔ píi kà Luzu pɔ wí me tia Beteli, Kanaa búsuu. 7 A sa'okii bò we, ɔ à tɔkpà gupie Beteli Lua, asa wekii Lua bò à mɔuwà gɔɔ pɔ àle bàale a vǐie. 8 Debolaa pɔ de Lebeka gwana ũ yāa gà wee, ɔ wà aà vǐi gbéneli gbáu Beteli sae. Ǿ wà tɔkpàè Ǿɔblizí.

9 Lua bò mò Yakɔbuwa ɔ aà sua ní Mesopotamio gbɛa, à báaadaaagu 10 à mè: N tón Yakɔbu, ama wáli onɛ Yakɔbu ɔo, wáli onɛ sa Isailie. Maa à tɔkpàè Isaili. 11 Lua òè ɔ: Lua Gbāapiiden ma ũ. Aɔ ne'i àò kǐfi. Bui zɔɔ a ɔo n kǐi, baa bui dasio, mé n buieɔ aao de kíaɔ ũ. 12 Má búsua pɔ má kpà Ablahaũ ní Izaakiowa kpama ní n buiɔ n kpɛ. 13 Ǿ Lua fɛle bò gu pɔ à yá'òe. 14 Yakɔbu gbepèle gu pɔ Lua yá'òe dɔngubo ũ. A itòlewà à nísikàwà. 15 Ǿ Yakɔbu tɔkpà gu pɔ Lua yá'òuepie Beteli.

Laseli ní Izaakio gaa

16 Ǿ aa fɛle Beteli aa dàzeu. Ké aa kà kǐi ní Eflatao, Laseli ne'igɔɔ kà, ɔ ne'i zǐ'ükù. 17 Ne'iwāwā zɔɔkù, ɔ nɔe ne'ina òè: Nsu to vǐa n kũo, n negɔe í ɔ. 18 Laseli yèee ví ɔo, àle ga, ɔ à tɔkpà a népie Bɛnɔni,† ɔ aà mae tɔkpàè Bɛyāamee.‡ 19 Ké Laseli gà, wà aà vǐi Eflata pɔ wí me tia Betelɛũ zéu. 20 Yakɔbu yādɔngugbe pèle aà miawa. Laseli miagbepi ku we e ní a gbāo.

* 35:1 Daa 28.10-22 † 35:18 Bee mè ma taasi né. ‡ 35:18 Bee mè ɔplaa né.

²¹ Isaili èa dàzeu, ò à bòokpà sādānao gugwakii kpèle. ²² Goo pò a ku bùsupiu ò Lubeni gè ì ní Bila, Yakòbu no pò i mèsedilèèoo. Yakòbu yápi mà.

Yakòbu negõeo kuèplae. ²³ Lea negõeo tón ke: Yakòbu yoa Lubeni, Simeo, Levii, Yuda, Isakaa, Zabulòni. ²⁴ Laseli néon Yosefu ní Bēyāmèeo ũ. ²⁵ Laseli zónoe Bila néon Dã ní Nefatalio ũ. ²⁶ Lea zónoe Zilipa néon Gada ní Aseèeo ũ. Negõèe pò wà ní í ní Yakòbuo Mesopotamion we.

²⁷ O Yakòbu kà a mae Izaaki kii Mamale. A ku Kiliataaba pò wí me tia Heblõ sae, gu pò Ablahaũ ní Izaakio zòleu. ²⁸ Izaaki kà wè òaa do baosai, ²⁹ à zikù táotao, ò à gà à zù a gbèè guu, ò aà néo Esau ní Yakòbuo aà v̄.

36

Esau bui (1Lad 1.34-37)

¹ Esau pò wí me lo Edòũ bui yán ke: ² Esau Kanaa noeo sè, Iti bui Eloni né Ada ní Ivi bui Ana né Oholibama, Zibeõ tũnao. ³ A Isimaela né Basema, Nebaio dae sè lo. ⁴ Ada Elifaza òaano, mé Basema Leueli ì. ⁵ Oholibama Yeusi ní Yalaũo ní Kolao ì. Esau negõèe pò wà ní í Kanaa bùsuuon we.

⁶ Esau a nao sèle ní a negõeo ní a nenoeo ní a bedeo pii ní a potuoò ní a àizee pò a è Kanaa bùsuuò pii, ò à gè Sei bùsuu, à zàkũ ní a dāuna Yakòbuo, ⁷ asa an àizee zõ yá mé tò aa f̄ wàò kú ní k̄oo. Bùsu pò aa kuu i mómáoo, ké an pòo dasi yáí. ⁸ Esau zòle Sei bùsu gbèsiside pò wí me tia Edòũ guu.

⁹ Esau pò de Edòũo dezi séia ũ buion ke: ¹⁰ Esau negõeo tón ke: Ada né Elifaza ní Basema né Leuelio. ¹¹ Elifaza negõeo tón ke: Temani, Omaa, Zefo, Gataũ, Kenazi. ¹² Elifaza no pò i mèsedilèèoo tón Timina. Ome Amaleki òaano. Esau na Ada tũnaon we. ¹³ Leueli negõeo tón ke: Naata, Zela, Sāma, Miza. Esau na Basema tũnaon we. ¹⁴ Esau na Oholibama negõeo tón ke: Yeusi, Yalaũ, Kola.

¹⁵ Esau bui dezi káauo tón ke: Esau negõèe séia Elifaza bui dezi káauo tón ke: Temani, Omaa, Zefo, Kenazi, ¹⁶ Kola, Gataũ, Amaleki. Elifaza bui dezi káauo, Ada tũnaon we. Aa ku Edòũ bùsuue. ¹⁷ Esau né Leueli bui dezi káauo Naata, Zela, Sāma ní Mizao. Leueli bui dezi káauo, Basema tũnaon we. Aa ku Edòũ bùsuue. ¹⁸ Esau na Oholibama bui dezi káauo tón ke: Yeusi, Yalaũ, Kola. Ana né Oholibama tũnaon we. ¹⁹ Esau pò wí me lo Edòũ negõeon we, aà bui dezi káauone.

Sei bui (1Lad 1.38-42)

²⁰ Sei, Oli bui pò kú Edòũ bùsuu za káau negõeo tón ke: Lotani, Sobala, Zibeõ, Ana, ²¹ Disõ, Ezee, Disã. ²² Lotani negõeon Oli ní Emaũo ũ. Lotani dae tón Timina. ²³ Sobala negõeo tón ke: Alavã, Manaata, Ebalì, Sefo, Onaũ. ²⁴ Zibeõ negõeo tón Aya ní Anaò. Anapi mé b̄o nibona wãawa gbáau goo pò àle a mae zaa'inao dá. ²⁵ Ana negõèe tón Disõ, aà nenoe tón Oholibama. ²⁶ Disõ negõeo tón ke: Emadã, Esebã, Ilana, Kelana. ²⁷ Ezee negõeo tón ke: Bilana, Zaavã, Akana. ²⁸ Disã negõeon Uzu ní Alanao ũ. ²⁹ Oli bui dezi káauo tón ke: Lotani, Sobala, Zibeõ, Ana, ³⁰ Disõ, Ezee, Disã. Oli bui dezi káauo ní ní bui pò kú Sei bùsuuon we.

³¹ Kía pò kpalablè Edòũ bùsuu Isaili kíaò aao tón ke: ³² Beoo né Bela, Dinaba gbé mé kpalablè Edòũ káau. ³³ Ké à gà, ò Zela né Yobaba, Bozela gbé kpalablè aà gbèu. ³⁴ Ké à gà, ò Temani bùsu gbé Usaũ kpalablè aà gbèu. ³⁵ Ké à gà, ò Bedada né Adada, Aviti gbé kpalablè aà gbèu. Ome ziblè Madiãwa Mòabu bùsuu. ³⁶ Ké à gà, ò Maseleka gbé Samala kpalablè aà gbèu. ³⁷ Ké à gà, ò Leobo pò kú Uflata sae gbé Saulu kpalablè aà gbèu. ³⁸ Ké à gà, ò Akaboo né Baalanana kpalablè aà gbèu. ³⁹ Ké à gà, ò Pau gbé Adada kpalablè aà gbèu. Aà na tón Metabeli, Malèdi née, Mezaaba tũnae.

⁴⁰ Esau bui dezi káauo tón ke an buiwa an bùsu wa: Timina, Alava, Yɛteti, ⁴¹ Ɖholibama, Ela, Pinɔ, ⁴² Kenazi, Temani, Mibizaa, ⁴³ Magadiɛ, Ilaũ. Eɔbũo dezi káauo tón we wéle ní wéleo bùsu pɔ aa zòleu. Esau pɔ Eɔbũo dezi séia ũ buion we.

37

Yosefu nana'oa

¹ Yakɔbu ku Kanaa bùsuu, gu pɔ a mae zòleu. ² Yakɔbu buio yán ke: Yosefuá ɛwaasonaɛ. Aà wè gɛo ní plaode guu ké àle são dá ní a v̄io, aà mae nao Bila ní Zilipao néo, ɔ à yãvãi pɔ aa kè kɔmalekè a maeɛ. ³ Isaili ye Yosefuzi de a né kiniola, ké à aà í a zikũ guu yáí, ɔ à ulatao zòè. ⁴ Ké aà v̄io è ní mae yeaazi dɛrɪla, ɔ aa zàaagu, aali we yãna òaàno.

⁵ Yosefu nana'ò, ɔ a sèle siu a v̄ionɛ, ɔ aa èa zàaagu de a zia. ⁶ A òné: A nana pɔ má ò ma. ⁷ Má è wále sɛyeye bua, ɔ ma sè bàaa fèle zè. A pɔo liai, ɔ aa kùlèè. ⁸ Ɖ aà v̄io òè: Nle e n̄yɔ gɔ wá kía ũ n̄ɛ? Nyɔ ikokewá n̄ɛ? Ɖ aa èa zàaagu de a zia nana pɔ a òpi yáí.

⁹ Yosefu èa nana'ò lo, ɔ a sèle siu a v̄ionɛ à mè: Ma ɛa nana'ò lo. Má è íatɛ ní mɔvuao ní saana mèn kuɛdoo lé kúlekulemɛɛ. ¹⁰ A nanapi sèle siu a maeɛ lo, ɔ aà mae pàlawà à mè: Bɔtaa nana ní ò màai? Mapi ní n dao ní n v̄io, níle e wá mɔ wúle n aɛ n̄ɛ? ¹¹ Aà v̄io íisèaàno. Aà mae sɔ a nanapi yá kúa a s̄u.

¹² Aà v̄io gè ní mae são dáí Sikɛũ. ¹³ Ɖ Isailipi ò Yosefue: N v̄io lé sãdã Sikɛũ nolo? Mɔ mà n zí ní kíie! A wèwà à mè: Má làa. ¹⁴ Ɖ a òè: Gé n v̄io gwai ní ní são, tó aa aafia, ní ɛa sumɛɛ ní a baoo. Ɖ à aà gbàɛ, à bò Heblɔ guzuleu à gè Sikɛũ. ¹⁵ Ale liaaliaa sɛu, ɔ gɔɛe kpàaũaàno à aà là à mè: Bó níle wɛɛɛi? ¹⁶ A wèwà à mè: Mále a v̄io wɛɛɛɛ. Tó n ní sãdãdãkii dɔ, omɛɛ. ¹⁷ Gbɛpi mè: Ké aa bò lakii, má mà aa mè wàle gé Dotaniɛ. Ɖ Yosefu pɛlɛn̄zi à ní lé Dotani.

¹⁸ Ké aa aà è kãaa, e ào gé kái ní kii, aa lekpaãiaazi aa mè wà aà de. ¹⁹ Aa òkɔɛ: A gwa, nana'onki lé mó kee. ²⁰ A to wà aà de sa, wí aà zu ɛ beeo do guu, wí o wai mé aà sò. Wá e lá aà nanao mide. ²¹ Ké Lubeni yápi mà, a ye à aà misi, ɔ à mè: Wásu aà deo. ²² Asu to au bɔwào. A aà zu ɛ beeu guwaiwaiu la, ásu à aà deo. Lubeni òné màa, ké a ye à aà misi, í ɛa à aà kpa a maewa yáíɛ. ²³ Ké Yosefu kà a v̄io kii, aa aà ula bàaàla, aà ulataopi. ²⁴ Ɖ aa aà sè wa zù ep̄iu. Ep̄i da giie, a í v̄io. ²⁵ Ɖ aa zòle lé pɔble. Ké aa wezù, aa Isimaɛla bui kyaamao è, aa bò Galada bùsuu, aale gé Egipi. An yiongoo lío ní gãmaleo ní tulaletio sea. ²⁶ Ɖ Yuda ò a gbéonɛ: Tó wa wá dãuna dè, mé wa aà dea ùle, bó ài wá ei? ²⁷ A to wà aà yía Isimaɛla buipiowa. Wásu aà deo, wá dãuna nolo? Wá au douɛ. Ɖ aà gbéoo aà yãmà. ²⁸ Ké Madiã laatanapio lé gɛ, aa Yosefu gà wà bò eu, wà aà yia Isimaɛla buipiowa ánuusu ɔwatɛ bao, ɔ aa gèaàno Egipi.*

²⁹ Ké Lubeni sù ep̄i kii, i Yosefu e we loo, ɔ à a pɔkasao ga kèkè. ³⁰ Ɖ à gè a dãunao kii à mè: Népi ku we loo. Má gé má ní beeo ni? ³¹ Aa blesana kù wa dè, ɔ aa Yosefu ulapi se màle a au guu. ³² Ɖ aa aà ulataopi sè tàò ní maeɛ aa mè: Pɔ pɔ wá èn ke. N né ula yà, ge aà pɔ no? ³³ A dɔ, ɔ à mè: Ma né ulataoɛ, wai mé aà sò. Waiyoo, à ma né Yosefu tàitaiɛ. ³⁴ Ɖ à a ulada ga kè, à zwãnkasa se dò a pi, ɔ à a népi ɔlò e'e'e. ³⁵ Aà negɔɛo ní aà nenɔɛo mò aà n̄ɛɛ níniie nípii, àma à gí wà a n̄ɛɛ níniie à mè: Máo a népi gaa ɔlɔɛ e mà ge taò aà kii bedau. Ɖ àle búbuape a népi yá musu.

³⁶ Madiãpio sɔ aa Yosefu yia Pɔtifaawa Egipi. Falaoo iwao doe, ɔme aà doaiò gbèzɔo ũ.

38

Yuda ní Tamaao

* 37:28 Zin 7.9

1 Zibeezi Yuda bɔ a gbɛ́ kɛ́i, à gɛ̀ zòlɛ Adulaũ gbɛ́ pɔ wɛ Hila be. 2 Wekɛ́i ɔ̀ à kpàaũu ní Kanaa bùsu gbɛ́ pɔ wɛ Sua nɛnɔɛo, ɔ̀ à aà sè nɔ ù. 3 A nɔsɛ́ à nɛ́i gɔɛ ù, ɔ̀ à tɔkpàè ɛɛ. 4 A èa nɔsɛ́ lɔ, à nɛgɔɛ ì, ɔ̀ à tɔkpàè Onani. 5 A èa nɛgɔɛ ì lɔ, ɔ̀ à tɔkpàè Sela. Gɔɔ pɔ à nɛpi ì, a ku Kezibuɛ.

6 ɔ̀ Yuda nɔɛ pɔ wɛ Tamaa sè a nɛgɔɛ sɛ́ia ɛɛɛ. 7 ɛɛ kè Diie gbɛ̀vãì ù, ɔ̀ à aà dè. 8 ɔ̀ Yuda ò Onaniɛ: N n vɛ́i gyaa sé, ní buikɛ n vɛ́i lá wɛ kɛwa. 9 Ké Onani dɔ̀ né pɔ á i ní a vɛ́i gyaa aɔ de a bui ùo, tó à wùlɛaàɔ, ì azɛ́a e bàasiɛ, ké asu buikɛ a vɛ́iɛo yáí. 10 Yá pɔ àlɛ kɛpi kè Diie íi, ɔ̀ à aà dè lɔ. 11 ɔ̀ Yuda ò a né gyaa Tamaaɛ: Gɛ̀ ñyɔ̀ gyaable n mae be e ma né Sela zɔ̀kù. Asa àlɛ e Sela a ga lá a vɛ́iɔwae. ɔ̀ Tamaa gɛ̀ zòlɛ a mae be.

12 Ké a gɔɔ gɛ̀gɛ̀, ɔ̀ Yuda na gà. Ké aà sɔ̀ ñɛni, à dàzɛu, àlɛ gé a sákákɛɛlɛnaɔ kɛ́i Timena ní a gbɛ̀na Adulaũ gbɛ́ Hilao. 13 ɔ̀ wà a baokpà Tamaaɛ wà mè: N zãde lé gé Timena a são kákɛɛlei. 14 ɔ̀ à a gyaablepɔ̀ wòlo, à pɔlɔgãu sɛ̀ kù a wéa, ɔ̀ à gɛ̀ zòlɛ ɛnaiũ bɔlɛu Timena zéu. Asa a è Sela gbãakù mé wi a kpawà nɔ ùo. 15 Ké Yuda aà è, ɔ̀ à aà dilɛ káalua ù, ké à pɔkù a wéa yáí. 16 ɔ̀ à sàaazi zé sae à mè: To mà wúlɛnɔ. I aà dɔ̀ a né gyaa ùo. ɔ̀ nɔɛpi mè: Tó n wulɛmanɔ, bɔ̀ ñyɔ̀ kpaai? 17 A wèwà à mè: Má a blɛnɔ do kpásãɛ. ɔ̀ à mè: Tòmadilɛmɛɛ e ñyɔ̀ gé kpásãi. 18 ɔ̀ à aà là à mè: Bɔ̀ tɔ̀oma mà dilɛni? A mè: N n seelakebɔ̀ ní a bao ní gopana pɔ̀ ní kũao kpaa. ɔ̀ a kpawà à wùlɛaàɔ, ɔ̀ à kè nɔ ù. 19 ɔ̀ nɔɛpi fɛ̀lɛ tà be, à a pɔlɔgãu gò à a gyaablepɔ̀ dà. 20 Yuda a gbɛ̀na Adulaũ gbɛ́ zì ní blɛnɔ a tòmaboi nɔɛpi kɛ́i. Ké à kà, i aà eo. 21 ɔ̀ à wekɛ́ideɔ̀ lala à mè: Káalua pɔ̀ kù ɛnaiũ zé sae la yãa ku má ni? Aa wèwà aa mè: Káalua ku lao fá! 22 ɔ̀ à èa tà, a ò Yudaɛ: Mi aà eo. Wekɛ́ideɔ̀ mè wa káalua dɔ̀ we yãa seo. 23 ɔ̀ Yuda mè: Aà pɔ̀piɔ̀ kũa. Wásu to gbɛ́ wá yáalɔ. Ma n zì ní blepio, ni aà eo.

24 Mɔ̀ àaã gbɛa wà mò wa ò Yudaɛ wà mè: N né na Tamaa káaluakà, ɔ̀ à nɔsɛ́ a káaluakaa guu. Yuda mè: A bɔ̀aàɔ, wi tɛsɔ̀wà. 25 Ké wàlɛ bɔ̀aàɔ bàasi, à lékpásákè a zãdɛɛ à mè: Gbɛ́ pɔ̀ pɛ beɔ̀ vɛ́ mé nɔ̀dɔ̀magu. Seelakebɔ̀ ní a bao ní gopanaɛ beeo gwa, tó ní a de dɔ̀. 26 Yuda pɔ̀piɔ̀ dɔ̀, ɔ̀ à mè: Nɔɛpi yá na demala, asa mi aà kpa ma né Selawao. Yuda i wùlɛaàɔ lɔ. 27 Ké à kà nɛ'ia, à mɔ̀ lè sɛ́aɔ mé kù aà gbɛɛ guu. 28 Gɔɔ pɔ̀ àlɛ nɛ'i, a gbɛ̀do ɔ̀bò, ɔ̀ nɔɛ nɛ'ina wɔ̀tɛna dɔ̀wà à mè: Néɛ bee mé bò káau. 29 Ké nɛpi a ɔ̀ sàaa, ɔ̀ né plaade bò, ɔ̀ nɔɛpi mè: N bɔ̀ bùiɛ fá! ɔ̀ wà tɔkpàè Pelezi.* 30 Bee gbɛa ké aà gbɛ̀do pɔ̀ wà wɔ̀tɛna dɔ̀ aà ɔ̀wapi bò, ɔ̀ wà tɔkpàè Zela.†

39

Yosefu ní Pɔtifaa nao

1 Ké Isimaɛla buiɔ̀ kà ní Yosefuo Egipi, ɔ̀ Egipi gbɛ́ Pɔtifaa aà lùmá. Falaãɔ̀ ìwaɔ doɛ, ɔ̀mɛ aà dɔ̀aɔ gbɛ̀zɔ̀ ù. 2 Dii kù ní Yosefuo, ìo aà daɛ ní gòmio. A ku a dii Egipi gbɛ́pi be. 3 Aà diipi è Dii kuaàɔ, ìo aà daɛ ní gòmio yá pɔ̀ àlɛ kɛ pɛ́i guu, 4 ɔ̀ à aà wegwà, à aà dilɛ a be ziia ù, à pɔ̀ pɔ̀ a vɛ́ pɛ́i nàè a ɔ̀zì. 5 Za gɔɔ pɔ̀ à aà dilɛ a be ziia ù, Dii èfãaidà aà beu Yosefu yáí. Dii èfãaidà pɔ̀ pɔ̀ de aà pɔ̀ ùɔ̀gu pɛ́i, beɔ̀ɔ̀n nò, buapɔ̀ɔ̀n nò. 6 ɔ̀ Pɔtifaa a pɔ̀pii nà Yosefue a ɔ̀zì. A yãe kãa vɛ́o, mé i kɛ bleblea bàasio. Yosefu sɔ̀ gɔ̀ kɛfɛnaɛ, mé aà zea maa.

7 Ziewa ɔ̀ Yosefu bɛ́i gɛ̀ a dii nagu, ɔ̀ a òè: Wúlɛmanɔ. 8 ɔ̀ à gɛ́ à mè: Gwa, ma dii yãe kãa vɛ́ be la lɔ, à pɔ̀ pɔ̀ á vɛ́o nàmɛɛ ma ɔ̀zì pɛ́iɛ. 9 Aà iko demala ua lao, tó n baa gɛ̀, i gimɛɛ ní pɔ̀eoo, ké ní de aà nɔ ù yáí. Má fɔ̀ yãvãì bee taa kɛ mà duunakɛ Luaɛɛ? 10 Baa ké nɔɛpi ìo oè gɔ̀pii, i we wùlɛaàɔ, a ye ào kuaàɔ seo.

11 Ziewa ké Yosefu gɛ̀ kpɛ́u zikɛi, à mɔ̀ lè uazikɛnaɛ ku beo. 12 ɔ̀ nɔɛpi aà kù a ulawa à mè: Wúlɛmanɔ. ɔ̀ Yosefu a ula tòè we, à bàalè bò bàasi. 13 Ké nɔɛpi è à a ula tòè à bàalè bò bàasi, 14 ɔ̀ à uazikɛnaɔ̀ sɛ́si a ònɛ́: A gwa, wà mòwɛɛ ní ɛbeluo, ɔ̀ àlɛ dɔ̀ɛwanɔ. A gɛ̀mazi

* 38:29 Bee mè à bò bùi. † 38:30 Bee mè ténzoizoi.

wúleimanɔɛ, ɔ ma wiidɔwà. ¹⁵ Ké a è ma wiidɔwà, ɔ à a ula tò kálea ma sae, à bàalè bò bàasi. ¹⁶ Ǿ nɔɛpi ulapi kàle a sae. Ké Yosefu dii sù, ¹⁷ ɔ aà nɔpi òè à mè: Ebelu zɔ pɔ n suowɛe dɔɛmanɔ, à gɛmazi. ¹⁸ Ké ma wiidɔwà, ɔ à a ula tò kálea ma sae, à bàalè bò bàasi. ¹⁹ Ké nɔɛpi yápi siu a záe à mè lá n zɔ kɛmɛen we, aà pɔ pà maamaa. ²⁰ Ǿ à mè wà Yosefu kú wà dakɛu, gu pɔ kía dakɛunaɔ káleu, ɔ à gɔɔplakè we.

²¹ N beeo Dii kuaàno à gbɛkɛkɛè, a tò aà yá kà dakɛunaɔ dɔanagu. ²² Ǿ gudɔanapi dakɛunaɔ nà Yosefue a ɔzi pii, wíli yáe ke aà saio. ²³ Dakɛunaɔ dɔanapi líb yáe kàa ví Yosefu musuo, ké Dii kuaàno, mé íb aà dae ní gòmio yá pɔ àle ke pii guu.

40

Yosefu dakɛunaɔ nana bɔɔlekɛa

¹ Bee gbɛa Egipiɔ kí Falaɔ vɛɛɔlená ní a pɛɛkenao kɛaàno íi. ² Aà pɔ pà a ìwa gbɛɔn plapiɔzi, aà vɛɛɔlenao kía ní aà pɛɛkenao kía. ³ Ǿ à ní kákɛu a dɔaio gbɛzɔɔ be, kpé pɔ wà Yosefu dàu. ⁴ Dɔaio gbɛzɔɔpi Yosefu díle aà laaidɔmá.

Aa gɔɔplakè kpéu we. ⁵ Gwáasin dou Egipiɔ kía vɛɛɔlená ní pɛɛkenapio nana'ò nípla nípii, baade ní a pɔo ní a àsio. ⁶ Ké Yosefu m̀ ní gwai kɔɔ, a è an ká gá. ⁷ Ǿ à ní lá à mè: Bó yá mé tò á oosisia gbái? ⁸ Aa wèwà aa mè: Nana ɔ wá ò, gbɛe ku la ké à a àsi'owɛeo. Ǿ a òné: Lua mé nana àsi bɔɔle dɔo lò? A á nanapiɔ dau à siumɛe. ⁹ Ǿ vɛɛɔlenao kía a pɔ òè à mè: Ma nana guu ma vɛeli è ma sae. ¹⁰ Vɛelipi gɔn àaɔe. A labò à vukè, à ne'í à mà. ¹¹ Má Falaɔ imibɔ kúa, ɔ ma vɛɛɛpiɔ sè má fè aà imibɔpiu, má kpàwà. ¹² Yosefu òè: Nanapi àsin ke: Ligɔn àaɔpiá gɔɔ àaɔe. ¹³ Gɔɔ àaɔ gbɛa Falaɔ a n misi. A ea n da n zí guu, ní ea òyɔ vɛɛɔleè, lá niɔ ke yáawa. ¹⁴ Tó yá b̀nno na, to ma yá ào dɔngu. Gbɛkɛkɛmɛe, ní ma yá'o Falaɔe, ké n e n ma b̀ kpéee bee guu. ¹⁵ Asa wà ma kú kpái za Ebeluɔ b̀suue, mé baa Egipi la mi yáe ke à kà wà ma da eɛ bee guuo.

¹⁶ Ké pɛɛkenao kía è Yosefu nanapi àsi'oa b̀ ní vɛɛɔlenao na, ɔ a òè: Ma nana guu s̀ má è má pɛe sea gbí àaɔ diakɔa. ¹⁷ Gbí pɔ kú musu, kàa bui dasi pɔ má kè Falaɔe ka a guu, ɔ b̀aó lé ble ma musu. ¹⁸ Yosefu òè: A àsin ke: Gbí àaɔpiá gɔɔ àaɔe. ¹⁹ Gɔɔ àaɔ gbɛa Falaɔ a n mi zɔ a n loo líwa, b̀aó i n ble.

²⁰ A gɔɔ àaɔdeá Falaɔ izí dikɛe, ɔ à blèkè a ìwaɔne. A vɛɛɔlenao kía ní pɛɛkenao kía b̀le kpéu a ìwaɔ wáa. ²¹ Ǿ à èa vɛɛɔlenao kía dà a zíu, aà ea aà vɛɛɔleɛ. ²² Ǿ à pɛɛkenao kía lòo líwa, lá Yosefu ní nanaɔ àsi'ònéwa. ²³ Kásile Yosefu yá i dɔ vɛɛɔlenao kíagu lɔ, aà yá s̀aàguɛ.

41

Yosefu Falaɔ nana bɔɔlekɛa

¹ Wè b̀úu pla gbɛa Falaɔ nana'ò a è á zɛa Niilile. ² A è zuda maa mekpaaɔ b̀le swapi eu m̀en sɔpla, aale s̀ ble dàna guu. ³ Ǿ à zuda fɛfɛa wòuwoũ è sɔpla lɔ. Aa b̀ swa'eu, aa be a s̀éiaɔ kɛe, aa zè ní sae swale. ⁴ Ǿ zù fɛfɛa wòuwoũpiɔ zù maa mekpaaɔpiɔ m̀mɔ, ɔ Falaɔ v̀.

⁵ A èa gè ní io, ɔ à nana'ò lɔ. A è ése sáo maa wede pía éseli douwa sáo sɔpla. ⁶ Ǿ à ése sáo wén ála'alana pɔ lou'í kèsámá è, à pía ní gbɛa lɔ sáo sɔpla. ⁷ Ǿ ése sáo wén ála'alanapiɔ ése sáo maa wedepiɔ m̀mɔ. Ké Falaɔ v̀, a è nana á ò.

⁸ Ké gu d̀, làasoo gèaàgu, ɔ à Egipi m̀sokenao ní wezɛnaɔ sisi pii. A a nanaɔ s̀le síuné, kási an gbɛe i f̀ à a àsi'òè. ⁹ Ǿ vɛɛɔlenao kía f̀le yá'ò Falaɔe à mè: Tàae pɔ má kè yáa d̀magu gbá. ¹⁰ Kí, n pɔ pà n z̀blenaozi yáa, ɔ n ma dakɛu n dɔaio gbɛzɔɔ be s̀anu ní pɛɛkenao kía. ¹¹ Gwáasin dou wa nana'ò, wá baade ní a pɔo ní a àsio. ¹² Ebelu èwaasoe

kúwanɔ we, n dɔaiɔ gbɛzɔɔ zɔɛ. Ké wa wá nanaɔ sèlɛ wá sùuè, ɔ à wá baade pò àsi'òè. ¹³ Yápiɔ kè lá a òwɛɛwa. N ɛa n ma da ma zɪu, ɔ n pɛɛkenɔ kíapi lòo líwa.

¹⁴ ɔ Falaɔɔ gbé zɪ Yosefu sísi, ɔ wà gè aà bò kpéu kpakpa. A mibò à a pɔkasɔ lílɛ, ɔ à gè Falaɔɔ kíi. ¹⁵ ɔ Falaɔɔ òè: Ma nana'ò, kási gbɛe i fɔ a àsi'òmɛɛo. Má mà wà mè, tó wa ònɛ, ni fɔ n à àsi'oné. ¹⁶ Yosefu òè: I ke mámɛo, Lua mé a a àsi'onɛ kí. ¹⁷ ɔ Falaɔɔ òè: Ma nana guu má è má zɛa Niililɛ. ¹⁸ Má è zuda maa mekpaa mèn soplɔ bòlɛ swa'eu, aalɛ sɛ ble dàna guu. ¹⁹ ɔ ma zuda pàlɛ è lɔ mèn soplɔ, aa fɛfɛa wòúwoú, mi zù fɛfɛa bee taɔ e Egipi la yáa. ²⁰ ɔ zuda fɛfɛa wòúwoúpiɔ zù mekpaa séia mèn soplapiɔ mòmɔ. ²¹ Baa ké aa ní mòmɔ, aa gɪ fɛfɛa lá aa dɛwae, gbɛe a dɔ ké aa ní mòmɔ seo. ɔ ma vu. ²² Nana guu lɔ má è, ése sáo maa wɛde sáo soplɔ bò éseli doúwa. ²³ ɔ má è, ése sáo teeena wén ála'alana pò lou'i kèsámáɔ bò an gbɛa lɔ sáo soplɔ. ²⁴ ɔ ése sáo wén ála'alanapiɔ ése sáo wɛdepiɔ mòmɔ. Ké má ò mäsokɛnaɔnɛ, an gbɛe i fɔ à a àsi'òmɛɛo.

²⁵ ɔ Yosefu òè: Kí, nana pò ní òpiɔ àsi doúɛ. Lua yá pò á ye ke òlɔnɛ, kí. ²⁶ Zù maa mèn soplapiɔá wè soplɔɛ, mé ése sáo wɛde sáo soplapiɔá wè soplɔɛ. Nanapiɔ àsi doúɛ. ²⁷ Zù fɛfɛa wòúwoú mèn soplɔ pò bòlɛ aa be a séiaɔ kpɛpiɔá wè soplɔɛ. Maa ése sáo wén ála'alana pò lou'i kèsámá sáo soplapiɔ dɛ lɔ. Beeɔ mé wè soplɔ pò imina a kauɔ ũ. ²⁸ Lá má ònɛ tiawa kí, ma mè Lua lé yá pò á ye ke òlɔnɛ. ²⁹ Blɛwɛna aɔ di Egipi gupiiu maamaaɛ e wè soplɔ. ³⁰ Bee gbɛa imina i ka e wè soplɔ, kaa gbãapi yá i sã Egipiɔgu. Iminapi a to bùsu ble mide. ³¹ Imina pò a mɔpi aɔ pãsi maamaaɛ, kaa gbãapi yá a dɔ gbɛegu lɔo. ³² Kí, lá gɛn pla n nanapi ò, bee mè Lua mé dilɛ maa. A ke tiaɛ, a sea vío. ³³ Tiasa kí, ɔnɔde wɛzɛna wɛlɛ n dilɛ aàɔ dɛ gbãade ũ Egipi. ³⁴ Kí, gbéɔ dilɛ ziaɔ ũ Egipi, aɔ pówɛna sɔode kaaa wè soplɔ pò pówɛnaɔ diupi guu. ³⁵ Aa ble kaaa wè maa pò lé mɔɔ guu, aai pówɛna ká dɔɔ guu wéle ní wéleɔ ní n tɔo, aaiɔ dɔa. ³⁶ Tó imina pò a ke wè soplapi kà Egipi, blepi iɔ dɛ kùsúa ũ, ké iminapi su Egipiɔ dɛdɛo yáí.

Yosefu kpalablea Egipi

³⁷ Yápi kà Falaɔɔgu ní a íwaɔ píi, ³⁸ ɔ a òné: Gbéɛ beeá Lua Nisínadeɛ. Wá gbɛe e laaàwa lɔe? ³⁹ ɔ a ò Yosefuɛ: Lá Lua tò n yá beeɔ dɔ píi, ɔnɔde wɛzɛnae ku lanwaa. ⁴⁰ Mmɛ híyɔɔ dɛ ma ua gbɛzɔɔ ũ, ma gbéɔ iɔ misiilɛnɛ mɔpii. Báa mé a to màò dɛnla ado. ⁴¹ ɔ à èa òè: Nyɔɔ iko ví Egipi bùsu gupiiwae. ⁴² ɔ à tãana seelakeɔ bò a ɔwa, a dà Yosefuɛ a ɔwa, à bàabaa ula dàè, à vua yàbaa dàè a nɔɛ.* ⁴³ A a sɔgo plaade kpàwà bebeɔ ũ, ɔ gbé pò dɔaaaɛɔ Ìɔ pala: A kúle! A kúle! Beewa Falaɔɔ tò Yosefu iko ví Egipi bùsuwa. ⁴⁴ A òè lɔ: Mámɛmaa Falaɔɔ, gbɛe a fɔ yãe ke Egipi la n lé saio. ⁴⁵ ɔ à tɔkpàè Zafɛna Panɛa, ɔ à Eliɔpɔli wéle sa'ona Potifɛla nɛnɔna Asɛna kpàwà nɔ ũ.

⁴⁶ Gɔɔ pò Yosefu zɪ sè Egipiɔ kí Falaɔɔ be, a wè baakwi ví. ɔ à bò Falaɔɔ kíi, à gè bebei Egipi gupiiu. ⁴⁷ Kaa gbãa ku e wè soplɔ, blɛwɛna di maamaaɛ. ⁴⁸ ɔ Yosefu ble pò di Egipi wè soplapiɔ kaaakaaa wéle ní wéleɔ kùsúa ũ, wéle píi ní azia pò. ⁴⁹ A pówɛna kaaa zɔɔzɔɔ lán ísiale úfáawa, ɔ wà zè a yɔyɔaɛ, asa wa fɔ a lé dɔo.

⁵⁰ E imina àò gé kái Yosefu na Potifɛla né Asɛna nɛgɔɛ í pla. ⁵¹ Yosefu tɔkpà a yoae Manasɛ† à mè: Lua tò ma mae bedɛɔ ní ma taasikɛaɔ yá sãmagu píi. ⁵² ɔ à tɔkpà a plaadeɛ ɛflaiú‡ à mè: Lua tò ma gɔ nɛde ũ bùsu pò wà ma wɛtãu.

⁵³ Ké kaa gbãa pò kú Egipi wè soplapi lé kà, ⁵⁴ ɔ wè soplɔ pò imina kàu dàalɛ lá Yosefu òwa. Imina kà bùsu ní bùsuo píi, áma ble di Egipi gupiiu. § ⁵⁵ Ké nɔana gè Egipiɔgu píi, aa wiilè Falaɔɔwa aà ble kpámá. ɔ a òné píi: A gé Yosefu kíi, lá a oé í ke. ⁵⁶ Imina lí bùsupila

* 41:42 Dan 5.29 † 41:51 Bee mè sãngu. ‡ 41:52 Bee mè nɛde. § 41:54 Zln 7.11

píi, ̄ Yosefu d̄o w̄ew̄e, à p̄wena yia Egipiwa, ké imina gb̄akù ní b̄usu yái. 57 ̄ gb̄eò b̄ò d̄unia guu píi aa mò Egipi p̄wena lúi Yosefuwa, asa imina gb̄akù d̄unia guu píe.

42

Yosefu v̄iò m̄o ble lúi Egipi

1 Ké Yakobu mà p̄wena kú Egipi, a ò a néone: Aò kále la p̄a yà? 2 Má mà p̄wena kú Egipi. A ge lúw̄e we, ké wásu gagao, wíò ku aafia.* 3 ̄ Yosefu v̄iò gb̄eò kwiò gè Egipi p̄wena lúi. 4 Yakobu i Yosefu d̄auna B̄yám̄e z̄iñno, asa à mè: Wiliò d̄o tó yāv̄ai sù aà lè s̄ be. 5 ̄ Isaili népiò gè p̄wena lúi ní gb̄ep̄ale, asa iminapi kà Kanaa b̄usu s̄e.

6 Yosefu mé b̄usupi gb̄ez̄o ũ. ̄me ì p̄wena yia gb̄ep̄iwa. ̄ aà v̄iò mò kuleè, aa ní mi p̄le. 7 Ké à a v̄iò è, à ní d̄s̄, ̄ à azia kènè nibò ũ. ̄ à yā'òné p̄s̄ip̄s̄i à ní lá à mè: A b̄o má ní? Aa wèwà aa mè: Wa b̄o Kanaa b̄usu, wa m̄o ble lúi. 8 Yosefu a v̄iò d̄s̄, kási aai aà d̄o. 9 Nana p̄o a ò yā an yá musu† d̄aàgu, ̄ a òné: Z̄amadeon á ũ, a m̄o wá b̄usu asiigwaie. 10 Aa wèwà aa mè: Aawo Baa! N z̄òblenaon wá ũ, wa m̄o ble lúi. 11 Dedoũdeon wá ũ wápii. Náaideon wá ũ. Wápiò n z̄òblenaon, z̄amadeon wá ũo. 12 ̄ a òné: Ege! A m̄o wá b̄usu asiigwaie. 13 Aa mè: Wápiò n z̄òblenaon, dedoũdeon wá ũ, wá gb̄eò kuεplae. Kanaa b̄usu gb̄eò wá ũ. Wá d̄auna ḡò be ní wá maeo, wá gb̄edo kuo. 14 ̄ Yosefu òné: Lá má òéwa, z̄amadeon á ũ. 15 P̄o p̄o a to mà á yá s̄iana d̄ñ ke: N Falaò báaao á b̄ole lao, sema á d̄aunapi mò la bàasio. 16 A á gb̄edo z̄i á d̄aunapi séi, á gb̄é k̄iniò ḡo dakpeunaon ũ lae, mí d̄s̄ tó á yáá s̄iana. Tó màa no, ní Falaò báaao z̄amadeon á ũ. 17 ̄ à ní ká kp̄eu e ḡo àa. 18 A ḡo àa d̄e z̄i a òné: Má Lua v̄ia v̄i. A yá p̄o má òé ke, í b̄o aafia. 19 Tó náaideon á ũ, à á gb̄edo to da kp̄eu la, á gb̄é k̄iniò í tá ní p̄wenaon á b̄ede n̄andenaone, 20 í ea m̄ome ní á d̄aunapio, mí d̄s̄ ké á yáá s̄iana, mé wa á dede bo. ̄ aa wèi màa.

21 Aa òk̄e: S̄iana t̄aedeon wá ũ yá p̄o wá kè wá d̄auna yā yái. Wá è ḡo p̄o àle awakpaw̄e, à kè w̄enaũ, ̄ wi aà yāmao. Bee yái yáe bee wá léi. 22 ̄ Lubeni òné: Ké má òé ásu yāe ke népio, i ma yāmao, aà au to ̄ Lua lé síwá ke. 23 Aa d̄s̄ Yosefu lé mao, asa ké à yā'òné, wa s̄ele siunée. 24 ̄ à gò ní k̄ii, à ge ólò. Ké à sù, à yā'òné, ̄ à Sim̄eò b̄ò ní guu, à m̄okàwà ní wáa. 25 Yosefupi mè wá p̄wena káné ní sakiliò pai, wi ní baade ̄a dauè, wi zé k̄ús̄a kené. Ké wa kènè màa, 26 aa ní p̄wenaon d̄i ní z̄a'inaone, ̄ aa d̄azeu.

27 Ké aa kà gu p̄o aale iu, ké an gb̄edo a sakiliò p̄olo à p̄o kp̄a a z̄a'inaawa, ̄ à a ̄a è a sakiliu. 28 ̄ a ò a gb̄eone: A ma sakili guu gwa, wá ma ̄a s̄aam̄e! ̄ s̄ k̄èngu, aa òk̄e ní lualuo: B̄o yá Lua k̄ew̄e màai? 29 Ké aa kà ní mae k̄ii Kanaa b̄usu, aa yá p̄o ní lé s̄ele siunè píi aa mè: 30 B̄usu gb̄ez̄opi yā'òw̄e p̄s̄ip̄s̄i, à wá díle z̄amadeon ũe. 31 Wá òé náaideon wá ũ, z̄amadeon wá ũo. 32 Dedoũdeon wá ũ, wá gb̄eò kuεplae, wá gb̄edo kuo, wá d̄auna ḡò Kanaa b̄usu ní wá maeo. 33 ̄ b̄usu gb̄ez̄opi òw̄e à mè, p̄o p̄o a to à wá d̄s̄ náaideon ũn ke: A mè wá wá gb̄edo toanon, wí blew̄ena se taò wá b̄ede n̄andenaone, 34 wí ea m̄e ní wá d̄aunao, í d̄s̄ sa ké z̄amadeon wá ũo, náaideon wá ũ, í wá gb̄edo kp̄awá, wíò laata b̄usupiu.

35 Ké aale p̄wena b̄ole ní sakiliò guu, an baade a ̄s̄o è a p̄o guu. Ké aa ní ̄a è màa, v̄ia ní kú m̄pii ní ní maeo. 36 ̄ an mae òné: A ye mà ḡò n̄esai yà? Yosefu kuo, Sim̄eò kuo, ̄ á ye B̄yám̄e sia la? Yápii lé b̄ome v̄aie. 37 ̄ Lubeni ò a mae: Tó mi sun̄aànno, ma neḡde plaon dede. N aà kpaa, má sun̄aànno. 38 ̄ Yakobu mè: Ma né a géáno, asa aà v̄iò dadoũde gá, ̄me ḡò ado. Ma zikù. Tó yāe sù aà lè tá p̄o àle o guu, a to mà ta m̄iau ní p̄s̄iaoe.

43

Yosefu v̄iò ea gea Egipi ní B̄yám̄e

* 42:2 Zln 7.12 † 42:9 Daa 37.5-10

1 Imina pāsī kù Kanaa bùsuu. 2 Ké aa pówena pò aa bòn Egipi blè à làa, an mae òné: A éa gé pówena lúí yoo lo. 3 O Yuda òè: Gbépi òwèe sáasāe à mè, tó wá dāuna kúwanoo, wásu to wá wesikōleo. 4 Tó níyō wei wá dāuna géwanoo lé, wá gé ble lúine. 5 Tó ni wei sōo, wá geo, asa gbépi òwèe, tó wá dāuna kúwanoo, wásu tó wá wesikōleo. 6 O Isaili mè: Bóyāi a íadāa á ò gbépi é dāuna vīi? 7 Aa wèwà aa mè: Aàpi mé yālālawá ní wá bedeo yáo. A mè: A mae ku e tiaa? A dāuna vīa? Yá beeo musu o wá wèwà. Wá dō yāa a me wá mótó ní wá dāunao yá? 8 O Yuda ò a mae: To népi gemanoo. Wá fēle gé gōoe ké wápio ní mpio ní wá néo wásu gagao yái, wíoo ku aafia. 9 A gō ma yá ūe. Ma azia wēni díle aà pò gbēu. Tó mi sunēaàno aafiao, má gō n taaede ūe. 10 Tó wi seake yāao, dō wa ge a gēn plaadei, wa éa su. 11 O an mae òné: Lá maae, à yáe bee ke. A wá bùsu pōmaaoo se ká á sakilio guu, í ge gbépi gba. A gāmale sé yoo ní zó'io yoo ní lí'oo ní tulaletio ní gōoo ní sío. 12 A gé ní ōao lee pla, í ōa pò wa dàé á sakilio guu soaané. Tó wá zàwàn nò, á dōo. 13 A á dāuna sé, í éa gé gbépi kíi. 14 Lua Gbāapiide to gbépi wēnadōé, í á gbēdo ní Bēyāmēeo gbae aa suáno. Mapi sō, tó Lua ma néo síae, a sían we.

15 Aa pò pò wa ge wá aà gbapi sèle ní ōao lee pla ní Bēyāmēeo, aa fēle gè Egipi, o aa gè Yosefu kíi. 16 Ké Yosefu Bēyāmēe è ní guu, a ò a be ziaae: Gé ní gbēe beeo ma be. Nōo de n kēke, asa gbépio poblemano fāanaae. 17 Ziiapi yá pò Yosefu dàe kè, àle géino aà be. 18 Ké wāle géino Yosefu be maa, vīa ní kú aa mè: Oa pò wa dà wá sakilio guu yāa yámé tó wá mōwanoo la. Aa ye kusiwá aa wá né, aai wá kúkū zōo ū, aa wá zàa'inao sélee. 19 Ké aa ká Yosefu be kpēee, aa sō aà ziiapizi aa mè: 20 Mae, n yá na! Wa mō la káau ble lúie. 21 Ké wa ka gu pò wálee iu, wa wá sakilio pòlo, o wá baade a ōa è a sakiliu kyáukyau. O wa suò ke. 22 Wa mō ní o páleo ké wá ble luò. Wá dō déme ōapi dà wá sakilio guu. 23 Ziiapi mè: Asu bílikeo, ásu to vīa á kúo. A Lua, á mae Lua mé ōapi dàé á sakilio guu. A ōa ma kíi lè. O à Simeo bōné. 24 Ziiapi gēino Yosefu ua, à í kpámá aa zu'òò, o à sē kpá ní zàa'inaowa. 25 O aa pò pò wa Yosefu gbapi yákēke e aà gé sui fāane, asa aa mà wá mè wa poble wee.

26 Ké Yosefu sù be, aa aà gbà pò pò wá mōopi, aa wūle tōole aà ae. 27 A ní aafia gbèa, o à mè: A maezi pò a aà yá'òpi gbāaó? A ku e gbāa? 28 Aa wèwà aa mè: Wá mae n zòblena gbāa, a ku e tia. O aa kùlèè aa wūle ní gbēu. 29 Yosefu wesè à a dāuna dadoúde Bēyāmēe gwà à mè: A dāuna pò a aà yá'òmēepin laa? O a ò Bēyāmēe à mè: Lua báaadangu. 30 Ké à a dāuna gwà, aà pò kèna zōo, a ye sólo, o à gè kpēa ní wāao, à sólo we. 31 Ké à oopi, o à bò à azia kúkūa, à mè wá mótó ní bleo.

32 Wá ble díleè ado, ampio níte, Egipi pò aa kuaànoo níte lo, asa Egipio lí poble ní Ebeluoo, aali yāaleino. 33 Wá ní zólēzólē aà ae lá wá ní í aa tētekōiwa, za negōe séiawa e an gōzānawa, o aa le'èle, aa kō gwāgwa. 34 O wá ble pò kú Yosefu ae kpaalēné. Bēyāmēe pò zōo de gbé kīno pòla lee soo. O aa poble wá imīaàno e wá kà.

44

Anusu imiboo daa sakiliu

1 Yosefu ò a be ziaae: Pówena káka gbépioe ní sakilio pai, lá aa fō sé léu. Baade ōa daè a pówenaa sakiliu, 2 ní ma ánuusu imiboo se n da an dāuna sakiliu ní aà pówena ōao. O a kè lá Yosefu òewa. 3 Ké gu dō gōo, wá ní gbāe ní ní zàa'inao. 4 E aao gé kái zā, o Yosefu ò a ziaae: Fēle péleñzi. Tó ní ní lé, n ní la bóyāi aa maa fiabò ní vāioi? 5 Bóyāi aa ma ta pò mi imiò, mi māsokēò sè kpāii? Oné aa taaekè.

6 Ké à ní lé, à yápi òné, 7 o aa wèwà aa mè: Mae, àkea ní ò maaí? Kúku! Wápio n zòblenao, wá fō yá bee taa kee? 8 Oa pò wá è yāa wá sakilio guu, wi éa suone bōa za Kanaao lé? Wá fō ánuusu ge vua se kpāi n dii bea? 9 Mae, wá gbé pò ní è aà kíi, ade gāe, wápii wí gō n zōo ū.

10 A mè: Tòò, aà ke lá á òwa. Gbé pò wa è aà kíi, a gō ma zò ũe, á gbé kíniò í gō tàaesai. 11 Ǿ an baade a sakili pila a pòlo gòò. 12 Ǿ ziiapi ní sakiliò yòe. A dàale an v̄i pòwa e à gè kàò an dāuna pòwa, ñ à imibòpi è Bēyāmēe pò guu. 13 Aa ní ulaò ga kèkè, ñ an baade a aso yè a zàa'inae, aa èa gè wéleu. 14 Ké Yuda ní a gbéò kà Yosefu be, aa aà lè we, ñ aa wùle tóòle aà ae. 15 A òné: Bóyái á kè màai? A dō ké ma taa lí màsokēo lé? 16 Yuda wèwà à mè: Baa, wá onē kpelewa ni? Wá yāe oa v̄io. Kpelewa wá f̄ wázia b̄oyāui? Lua wá dō tàaedeò ũe. Baa, wa gō ní zòò ũ sa wápiie, i ke gbé pò wà imibòpi è aà kíi ado no. 17 Ǿ Yosefu mè: Kai! Má f̄ bee kēo. Gbé pò wà imibòpi èwà mé a gō ma zò ũ, á gbé kíniò í ea ta á maewa aafia.

Yuda wabikea Yosefuwa Bēyāmēe

18 Ǿ Yuda s̄aàzi à mè: N yá na Baa! To mapi n zòblena mà yá'onē. Nsu to n pò pamazio Baa, asa ní sáa ní Falaòòe. 19 Baa, n wá lá yāa tó wá mae ge dāuna v̄i. 20 Ǿ wa mè wá mae zikù, mé wá dāuna kú l, wá mae aà ì a zikù guue. Népi v̄i dadoude gà, ñme gòò ado, mé wá maepi yeaàzi maamaae. 21 N ò wápiò n zòblenaòne wá aà se m̄oone, ké ñ e ñ wesiaàle. 22 Baa, wá òne népi a e go a maewao. Tó à gòwà, maepi a gae. 23 Ǿ ní òwēe, tó wá dāunapi i m̄owanò, wásu tó wá wé ke síiò. 24 Ké wa ta wá maewa, wa n yá'òè. 25 Ǿ wá maepi mè wá ea gé ble lúí yòò l. 26 Wa mè, mé i ke wá dāuna kúwanò bàasio, wá f̄ geo, asa tó a kúwanò, wá wé a ke síiò. 27 Ǿ wá maepi òwēe, wá dō ké a napi ne'í mèn plaē. 28 Ké ado b̄ò a be, i aà e l̄o e gbā. A mè wài mé aà sò. 29 A mè tó wá né m̄endoe bee síwa, mé yāvái gè aà lè sa, lá a zikù, wá tó à ta miau ní p̄osiaoē. 30 Tiasa, tó ma ta ma maewa, mé aà népi kúwanò, maepi a gae, asa aà p̄ò d̄ò népiwae. 31 Tó i népi e wá guuo, wá maepi a ta miau a zikù guu ní p̄osiaoē. 32 Ma azia kpà ma maewa népi ḡēe ũe, ma mè tó mi suèaànò, má gō aà tàaede ũe. 33 Baa, n yá na! To mà gō ní zò ũ népi ḡēe ũ, i tá ní a v̄iò, 34 asa tó népi kumanò, má f̄ ta ma maewao. Má f̄ wēna pò a ke aà yá musu gwao.

45

Yosefu azia òba a v̄iòne

1 Yosefu i f̄ a n̄òse suumpà gbé pò kú weòne l̄o, ñ à p̄una à mè: Gbé pò kú laò, à b̄ole píi! Ké gbēe ku we l̄o, ñ à azia òl̄o a v̄iòpiòne sa.* 2 Ale òl̄o gbáugbāu e Egipiò mà, mé Falaòò beedeò a baomà. 3 Ǿ a ò a gbépiòne: Mámēmaa Yosefu. Ma mae ku e tiaa? Ǿ gili ḡèngu, aai f̄ wèwàò. 4 Ǿ Yosefu òné: A s̄mazì. Ké aa s̄aàzi, ñ à mè: Mámē má á dāuna Yosefu pò á yia, wá suàànò Egipi la ũ. 5 Tiasa ásu tó á p̄o yao. Asu tó á n̄òse òòkpa ma yíaa yá musuo, asa gbéò misia yáí ñ Lua ma d̄aaíe la. 6 Imina kaa b̄usu la wè plaaden ke. Wa e sapao, wa e p̄okekēo e wè s̄o. 7 Lua tò ma d̄aaé ké wá bui e b̄o aafia b̄usu lae, mí á misi maamaa mà á suaba. 8 I ke áme a ma z̄i lao, Luae. A ma dile Falaòò ledamade ũ, aà be z̄iia ũ, Egipi gupii gbēz̄ò ũ. 9 A ke kpakpa à gé wá mae kíi, í oè aà né Yosefu mè Lua a dile Egipi b̄usu gbāade ũ. Aà su ma kíi la ḡòò, 10 iò kumanò kái, i z̄òle Gosē b̄usu ní a néò ní a t̄òūnaò ní a s̄aò ní a bleò ní a zuò ní pò pò a v̄iò píi. 11 Máò aà gwa la, asa imina aò ku e wè s̄o l̄e. Tó màa no, aàpi ní a beedeò ní pò pò a v̄iò midē píie. 12 Apio ní Bēyāmēeò, a wesie ké mapi ma Yosefu mámē mále yá'óé. 13 A gawi pò má v̄i Egipi la yá'o ma mae ní yá pò á èò píi, í ge à aà se suòmēe la kpakpa. 14 A v̄i lòò a dāuna Bēyāmēe n̄òe, à òl̄ò, ñ Bēyāmēe òl̄ò aà kùe s̄o. 15 Ǿ à lepèpe a v̄iòwa píi ní òl̄o. Bee gbēa aà v̄iò lé faaiboànò.

16 Ké Yosefu v̄iò m̄o baò lí Falaòò bea, à kèè na ní a ìwaò. 17 Ǿ a ò Yosefue: O n v̄iòne aa ní aso ye ní zàa'inaòne, aa fele gé Kanaa, 18 aa ní mae sé ní ní beedeò, aa suínò ma kíi la. Má Egipi b̄usu gumaa kpámá, aaiò namableu. 19 Oné l̄o aa Egipi zugoo se an n̄éñēnaò ní ní

* 45:1 Zln 7.13

nɔɔ yáí, aai ní mae se suaàno. ²⁰ Aasu làasooke pópó aa to weɔwao, asa Egipi gumaa a gɔ ní pópó ũe.

²¹ Ǿ Isaili népio kè màa. Yosefu zugoɔ kpámá lá Falaɔɔ òwa. A zé kùsúa kèné lo. ²² A ní gbá uladao mípii, mé à Bëyãmee gbà ánuu ɔwatɛ òaa do ní basoo ní uladao mèn sɔo. ²³ A Egipi pɔmaao kpàsá a mae zàa'ín aso kwi ní pówenao ní bleo zàa'ín aso kwi a mae zé kùsúa ũ. ²⁴ Ké à ní gbáe à mè: Asu lekpaake zéuo! Ǿ aa tà.

²⁵ Aa bò Egipi, ɔ aa kà Kanaa bùsuu ní mae Yakɔbu kíi. ²⁶ Aa òè: Yosefu bée e tia, ɔme Egipi bùsu gbèzɔɔ ũ. Ǿ maepi kè sáii, i sio. ²⁷ Ǿ aa yá pópó Yosefu ònè òè pii. Ké Isaili zugo pópó Yosefu gbáe a séio è, ɔ aà làasoo dàdoũ sa, ²⁸ ɔ à mè: Ké bee mò! Ma né Yosefu bée e tia. Má gé mà wesiaále e mào gae.

46

Yakɔbu taa Egipi ní a néo

¹ Isaili dàzeu ní pópó a vɔo pii. Ké à kà Beseeba, à sa'ò a mae Izaaki Luawa. ² Ǿ Lua bò mòwà wépingu'ea guu gwá à mè: Yakɔbu! Yakɔbu! A wèwà à mè: Má ké! ³ Ǿ à mè: Mámema Lua n mae Lua. Nsu bílike Egipi gea yá musuo, asa we má n bui káfiu maamaa. ⁴ Má gennɔ Egipi, mí su ní n buio. Asa Yosefu gbá rýɔ gaa.

⁵ Ǿ Yakɔbu fèle Beseeba. Aà néo aà dà zugo pópó Falaɔɔ gbáe aà séi guu ní ní néo ní ní nɔɔ. ⁶ Aa ní pɔtuoo ní àizee pópó aa è Kanaa bùsuu sèle tàò Egipi. ⁷ Yakɔbu tà we ní a negɔe ní a nenɔe ní a tɔũnao mípii.* ⁸ Isaili pópó tà Egipio tón ke: Yakɔbu ní a negɔe.

Yakɔbu negɔe séia Lubeni. ⁹ Lubeni negɔe tón ke: Anoki, Palu, Ezɔno, Kaami. ¹⁰ Simeo negɔe tón ke: Yemuɛ, Yamini, Oada, Yakɛ, Zohaa ní Saulu pópó a ì ní Kanaa nɔeoo. ¹¹ Levii negɔe Geesɔ, Keata ní Melalio. ¹² Yuda negɔe tón ke: Eɛ, Onani, Sela, Pelezi ní Zelao, áma Eɛ ní Onanio gà Kanaae. Pelezi néon Ezɔno ní Amuluo ũ. ¹³ Isakaa negɔe tón ke: Tola, Puva, Yasubu, Simebni. ¹⁴ Zabulɔni negɔe tón ke: Seledi, Eloni, Yalee. ¹⁵ Negɔe pópó Lea ní í ní Yakɔbuo Mesopotamion we. Ǿme nenɔe pópó wí me Dina ì lo. An buipio pii gbèon baakwi ní àaɔe.

¹⁶ Gada negɔe tón ke: Zefɔ, Agi, Suni, Ezebɔ, Eli, Alodi, Aleli. ¹⁷ Asee negɔe tón ke: Imena, Iseva, Isevi, Belia ní ní dæ Selao. Belia negɔe Ebee ní Malakieo ũ. ¹⁸ Labá mé Zilipa kpà Leawa. Bui pópó a kè ní Yakɔbuon we. Aa gbèon gèo ní mèndooe.

¹⁹ Yakɔbu na Laseli néon Yosefu ní Bëyãmeeo ũ. ²⁰ Yosefu Manase ní Eflaiuo ì Egipi ní a na Asena, Eliopoli wéle sa'ona Potifela néoe. ²¹ Bëyãmee buio tón ke: Bela, Bekɛe, Asebe, Gela, Naamani, Ehi, Losi, Mupiũ, Hupiũ, Aada. ²² Bui pópó Laseli kè ní Yakɔbuon we. Aa gbèon gèo mèndosaie.

²³ Dã negɔe Husiũ ũ. ²⁴ Nefatali negɔe tón ke: Yazieli, Guni, Yezɛe, Sileũ. ²⁵ Labá mé Bila kpà Laseliwa. Bui pópó a kè ní Yakɔbuon we. Aa gbèon soplæ.

²⁶ Yakɔbu bui pópó à tàrino Egipion we. Aa gbèon bàaɔɔo ní mèndooe, aà né nao bàasi. ²⁷ Ké Yosefu ne'í Egipi gbèon pla, ɔ Yakɔbu bui pópó tà weo kè gbèon bàaɔkwi.†

²⁸ Yakɔbu Yuda zì aà dɔaae Yosefu kíi, aà Gosɛ bùsu zé ɔbè. Ké aa kà we, ²⁹ ɔ Yosefu gè a sógou, à gè dai a maele we. Ké à aà lè, à vɔ kùsiwà, à ɔlò aà gàu e'e'e. ³⁰ Ǿ Isaili ò Yosefue: Lá ma wesinle má è ní kú e tia, tó má fɔ mà ga sa.

³¹ Yosefu ò a vɔioné ní a de bedeo: Má ge o Falaɔɔe ma vɔio ní ma de bede pópó kú Kanaa bùsuu sù ma kíi. ³² Má oè sādánaon á ũ, pɔdeon á ũ, mé a mo ní á são ní á bleo ní á zuo ní pópó á vɔo pii. ³³ Tó Falaɔɔ á sisi, mé à á lá bó zì i kei, ³⁴ à oè pɔdeon á ũ za á èwaasogoo e ní a gbáo lá á deziowa. Tó á òè màa, ɔ á e zòle Gosɛ bùsuu, asa Egipio lí kòtesì ní sādánao.

* 46:7 Zln 7.15 † 46:27 Zln 7.14

47

Isailio zōlea Egipi

¹ Yosefu gè yā'ò Falaṣṣe à mè: Ma v̄iio b̄ò Kanaa b̄usuu ní n̄ s̄āo ní n̄ bleo ní n̄ zuo ní p̄o p̄o aa v̄iio píi, aa m̄ò Gosē b̄usuu. ² Ǿ à a v̄iio s̄è gb̄eṣon soo, à n̄ ɔlo Falaṣṣe. ³ Falaṣṣo ní lá à mè: Bó z̄i i kei? Aa w̄èwà aa mè: Wápiio n̄ z̄òblenaɔ, s̄ādānaon wá ũ lán wá deziɔwa. ⁴ Ǿ aa òè: Wa m̄o z̄ōlei b̄usu la ḡoɔplaε, asa imina t̄ò Kanaa b̄usuwaε, s̄ē ku ké wá s̄āo bleo. Wápiio n̄ z̄òblenaɔ, wá gba z̄é wá z̄ōle Gosē b̄usuu. ⁵ Ǿ Falaṣṣo ò Yosefue: Lá n̄ mae ní n̄ v̄iio s̄u n̄ kíie, ⁶ n̄ ní k̄ále Egipi gumaau. Aa z̄ōle Gosē b̄usuu. Tó laaideɔ kú ní guu, ní ma p̄oɔ nané ní ɔz̄i.

⁷ Ǿ Yosefu a mae Yakɔbu s̄è ge òlo Falaṣṣe. Ǿ Yakɔbu samaa'òè. ⁸ Falaṣṣo aà là à mè: N ka w̄ē ũmai? ⁹ A w̄èwà à mè: Ma kua d̄úniau lán nibɔwa w̄è basoolokwin la. Ma w̄ē i ka ma deziɔ p̄owao, mé a taasi v̄i. ¹⁰ A samaa'ò Falaṣṣe lo, ɔ à gò aà kíi.

¹¹ Yosefu a mae ní a v̄iio k̄ále Egipi b̄usu gumaau, à ní gbá b̄usu p̄o Lamese de a m̄εwia ũ, lá Falaṣṣo òwa. ¹² Yosefu ble kpà a maewa ní a v̄iio ní a mae bedeo píi ua ní uao an dasileu.

Imina pásikūa

¹³ Imina pási k̄ū, ble ku gueio. Egipiio ní Kanaaɔ ȳēēe làa. ¹⁴ Lá w̄ale p̄owena lú, Yosefu ɔa p̄o kú Egipi ní Kanaaɔ sí píi, à t̄ào Falaṣṣo be. ¹⁵ Ké Egipiio ní Kanaaɔ ɔa làa, Egipiio m̄ò Yosefu kíi nípii aa mè: Ǿa kú lo, wá gba p̄oblea. Nsu to wá gaga n̄ wáao. ¹⁶ Yosefu mè: Lá á ɔa v̄iio, à m̄o ní á p̄otuoɔ, mí ble kpáwá a musu. ¹⁷ Ǿ aa m̄ò Yosefue ní p̄otuoɔ, ɔ à p̄owena kpámá s̄o ní s̄āo ní bleo ní zuo ní z̄aa'inaɔ musu. W̄ē bee à p̄owena kpámá ní p̄otuoɔ musu.

¹⁸ Ké w̄ē bee ḡè, ɔ aa m̄ò aà kíi a w̄è s̄ia aa òè: Baa, wá f̄o ȳae uleneo. Ǿa làa mé wá p̄otuoɔ ḡè n̄ p̄o ũ. P̄oe i ḡo wá kpamao, wápiio ní wá buaɔ bàasio. ¹⁹ Nsu to wá gaga n̄ wáa ní wá buaɔ. Wá lú ní wá buaɔ, ní fiabo ní bleo, wí ḡo Falaṣṣo z̄oo ũ, wápiio ní wá buaɔ. Wá gba p̄obui ké wásu gagao, wí ku, mé wá buaɔ su ḡo t̄aaa ũo. ²⁰ Ǿ Yosefu Egipi buaɔ lù Falaṣṣe píi, asa Egipiio baade a bua ȳia, ké n̄ana ní kú gb̄aa yáie, ɔ b̄usu ḡè Falaṣṣo p̄o ũ. ²¹ Yosefu Egipiio sí z̄oo ũ píi za ní b̄usu léla ní a léleo. ²² Ama i sa'onao buaɔ lu, asa Falaṣṣo díle aà ble kpámá ḡoɔpiiε. Lá aa kú ní ble p̄o Falaṣṣo i kpámáo, aai ní buaɔ yíao.

²³ Ǿ Yosefu ò gb̄eṣne: Ma á lú ní á buaɔ sa, a ḡo Falaṣṣo p̄o ũε. P̄obui ke, à ge t̄ó. ²⁴ P̄okekeḡoo àlio a léε soode kpa Falaṣṣowa, a léε síiɔ k̄ini i ḡoé p̄obui ní bleo ũ. Alio bee ble ní á néo ní á bedeo píi. ²⁵ Ǿ aa mè: N wá m̄isie. To wàò nanno Baa, wí ḡo Falaṣṣo z̄oo ũ. ²⁶ Ǿ Yosefu ȳadile Egipi à mè, buap̄o léε soode alio de Falaṣṣo p̄o ũε. Yápi ku e ní a gb̄ao. Sa'onao ní t̄ēε, an buaɔ mé i ḡo Falaṣṣo p̄o ũo.

Yakɔbu ledilea a néne

²⁷ Isailio ku Gosē b̄usuu Egipi. Aa nízia t̄oole v̄i we, ɔ aa ne'í aa k̄afi maamaa. ²⁸ Yakɔbu k̄è w̄è ḡeo ní plao Egipi, aà w̄è píi basoplasoo ní plaoε. ²⁹ Ké à kà gaa, ɔ à a né Yosefu sísi a òè: N yá na! Ma w̄enagwa! N n̄ ɔda ma gbala taau, ní gb̄eke ní náaio yá kemεε. Nsu ma v̄i Egipio. ³⁰ Tó ma zu ma deziɔ guu, ma ge se b̄oð Egipi la, ní ma v̄i ma deziɔ mia'eu. Ǿ a òè: Má yá p̄o ní ò keke. ³¹ Ǿ Yakɔbu mè: Legb̄ēmeε. Ké à legb̄èè, ɔ Yakɔbupi k̄ule Luaε a lii miz̄i.

48

Yakɔbu báaadaa Eflaiū ní Manaseogu

¹ Ḡoɔpla gbea wa ò Yosefue aà mae lé gyáke, ɔ à a né gb̄eṣon plao Manase ní Eflaiūo s̄ele ḡèr̄n̄o. ² Ké wa ò Yakɔbue aà né Yosefu m̄ò aà gwai, à k̄oik̄è à f̄ele z̄ōle a lii musu. ³ A ò Yosefue: Lua Gb̄apiide b̄à Luzu,* Kanaa b̄usuu, à báaadamagu, ⁴ a òmεε á tó mà ne'í maamaa, í ma k̄afi mà ḡo buio dezi ũ, í b̄usupi kpa ma buiɔwa ma kpe an p̄o ũ e ḡoɔpii. ⁵ Tiasa né gb̄eṣon pla p̄o n̄ ní í Egipi zad̄o mi m̄o n̄ kíioá ma p̄oɔne. Eflaiū ní Manaseo ḡè ma

* 48:3 Daa 28.13-14

néo ũ lán Lubeni ní Simeowae. ⁶ Né pò rýõ ní an gbeao mé aao de n pò ũ, aai ní túbi e ní v̄iõ kíi. ⁷ Asa ké mále su ní Mesopotamio, n da Laseli gà zéu Eflata pò w̄i me tia Betelēũ léi Kanaa bùsuue, ã ma aà v̄i zéu we.†

⁸ Ǿ Isaili Yosefu néo gwà à mè: Deon wei? ⁹ A ò a mae: Né pò Lua ma gba laon we. Ǿ Isaili mè: Mórno ma kíi mà sa'olekené. ¹⁰ Zikū Isaili wé líaa, àle gu'e maa, ã Yosefu s̄aàziño. Isaili lepèpemá à ní kpá a kùe, ¹¹ ã a ò Yosefu: Mále e yãa má wesinle bo, ã Lua tò ma n e ní n néo b. ¹² Yosefu ní gó a mae gbáa, ã à kulèè à a mipèle. ¹³ Ǿ Yosefu a néo kù mípla mípii. A Eflaiũ kù ní oplao Yakobu oze oi, ã à Manase kù ní ozeo Yakobu oplaa oi, ã à s̄aàziño.

¹⁴ Ǿ Yakobu a o p̄akõa à oplaa nà Eflaiũ pò de d̄auna ũ miwa, à oze nà Manase pò de yoa ũ miwa. ¹⁵ Ǿ à sa'olekè Yosefu à mè:

Lua pò ma deziõ Ablahaũ ní Izaakio t̄eaàzi,

Lua pò d̄aamee ma kua guu e ní a gbão,

¹⁶ aà Malaika pò ma bo v̄ai píi guu,

aà báaada née beeõgu,

aà to w̄ào ní sisi ma t̄owa,

ní ma deziõ Ablahaũ ní Izaakio t̄o,

aà to aao k̄õ maamaa d̄únia guu.

¹⁷ Ké Yosefu è a mae a oplaa nà Eflaiũ miwa, i keè nao. A a mae o kù ké à go Eflaiũ miwa à na Manase p̄owa, ¹⁸ à mè: M̄aa no Baa, gb̄é bee mé yoa ũ. N n oplaa na aà miwa. ¹⁹ Ǿ aà mae ḡi à mè: Má d̄õ, má d̄õ. Āpi s̄õ a ḡõ bui ũ, ao z̄õ, ãma aà d̄auna z̄õ ao deaàlae, aà bui ao dasi. ²⁰ Zibeezi ã à sa'olekèné† à mè:

Isailiõ samaa'ok̄õ ní á t̄o

aa me Lua to ñ ḡõ lán Eflaiũ ní Manaseowa.

M̄aa à Eflaiũ d̄aa Manasee.

²¹ Ǿ Isaili ò Yosefu: Ma ka gaa, ãma Lua ao kúánõ, i ea táánõ á deziõ bùsuu. ²² Sikeũ pò má s̄i Amolewa ní ma f̄endao ní ma s̄áo, ma n gba n v̄iõ gbeue. §

49

Yakobu sa'olekea a néone

¹ Yakobu a néo sisi, ã à mè: A k̄aaamazi, mí yá pò a á le gbezã oé.

² A k̄õ k̄aa ma néo, à swákpa,

í á mae Isaili yãma.

³ Lubeni ma yoa, ma gbãa,

ma ḡõsake né s̄éia,

n gawi ní n ikoo de ní gb̄éõla.

⁴ N p̄ási lán ís̄õwa,

kási r̄yõõ deñlao,

asa n dede n da n mae w̄ulékia,

n gbadà ma noo dowae.*

⁵ Simeo ní Leviio mé k̄õgb̄õ ũ,

aa p̄ási ní f̄endao.

⁶ Ma lé kú an lekpaai guuo,

ma bàa kúrno.

Asa aa gb̄éõ d̄ede ní p̄okūmao,†

aa zuo k̄izã z̄õz̄õ lán k̄õ yáwa.

⁷ Lua láaikemá ní p̄okūma z̄õ yái,

aà lekéné ní p̄of̄e p̄ási yái.

† 48:7 Daa 35.16-19 ‡ 48:20 Ebe 11.21 § 48:22 Zaa 4.5 * 49:4 Daa 35.22 † 49:6 Daa 34.25

Má ní kēkōwa Yakobu buiɔ guue,
mí ní buiɔ fáaa Isailiɔ guu.

⁸ Yuda, n gbéɔ n sáaukpa.

Nyɔ n ibeɛɔ kú ní nɔɛ,
n mae néɔ kúlenɛ.

⁹ Yuda de lán nɔɔmusuwa.‡

Ma népi i su ní toekao,
i gae i wúle a tɔdu.

Déme a fɔ aà vui?§

¹⁰ Kpala a go Yudalao,
aà buiɔ mé aà lípana kŭa
e kpalade àɔ mɔ,
bui píi i misiilèè.

¹¹ A a zàa'ina dɔ vɛɛliwa,
a a zàa'in né ye vɛɛli maawa.

Vɛɛ aɔ diaàziɛ, iɔ pɔ píɔ,
iɔ a ula pí ní vɛɛbe'io.

¹² Vɛɛ a aà wé tɛakŭ,
vɛ i aà swaa puakŭ.

¹³ Zabulɔni aɔ ku ísia saɛ,
aà bùsu aɔ de gó'ilenadɔdɔkii ũ.

Aà buiɔ bùsu lén Sidɔ léu.

¹⁴ Isakaa de lán zàa'in gbãawa,
iɔ wúlea asoɔ zãnguo.

¹⁵ Tó aà buiɔ è an kámabokii maa,
mé an bùsu na,

aa koo ní aso zíɛɛ, aai zɔzikɛné.

¹⁶ Dã a a gbéɔ yágɔgɔ a zéwa,
aɔ de Isaili buiɔ dɔ ũ.

¹⁷ Dã buiɔ aɔ de lán mlɛ pɔ kú zé léwa,
lán sògbalawa zéwewena saɛ.

Aa sɔ sɔ a koewa,
sɔde i bɔlele kpaanla.

¹⁸ Dii, ma wé dɔnzi n ma suaba.

¹⁹ Gada buiɔ sɔ, zígɔɔ ãnamá,
kási aali péleńziɛ.

²⁰ Aseɛ buiɔ bleá ble nísideɛ,
ble pɔ de kía ble maa ũ ɔ aali ke ní bùsuu.

²¹ Nefatali buiɔ de lán banawa sɛu,
aa né kefenɔɔ i.

²² Yosefu buiɔ de lán lí ne'ina pɔ kú nibɔna saewa,
aà gɔnaɔ fele da gɛa fɔɔɔ.

²³ Kázunaɔ íbeleɛɛínɔ,
aa ní yá ní kao.

²⁴ Aaɔ ní sá kŭa deesai
Yakobu Lua Gbãade sabai,
an ɔ gbãa mé a gɔi vɛ

Isailiɔ Gbe pɔ i dɔaané yáí.

²⁵ N mae Luapi mé a dɔnle,
Gbãapiidepi mé a báaadangu

‡ 49:9 Zia 5.5 § 49:9 Nao 24.9

ń lou'i pọ́ ị bọ́ musuo,
 ń ẹfāai pọ́ kálea tọ́le zíeo.
 N nọ́ ń n pọ́ aao de neadeo ụe.

26 Sa'ole pọ́ n mae n gba
 zọ́ de ma deziọ́ pọ́a,
 a zọ́ de gbè̀sisi ziola.
 Lua to pọ́maao su Yosefu miwa,
 asa ọ́me beee ví a gbé́o guu.

27 Bẹ́yámee buio aao de
 lán áwalawan pásiwa,
 aa léle gbé́owa kọ́,
 aai ń pọ́ naaa oosi.

28 Isaili bui mèn kuεplaon we píi. Sa'ole pọ́ an mae ń gbán we, baade ń a pọ́o.

Yakabu gaa ń aà víao

29 Ọ́ a ọ́nẹ́: Tó ma ánuatò, à ma ví ma deziọ́ gbè́'e pọ́ kú Iti bui Ẹfọ́nọ́ bua guu. 30 Gbè́'epi ku Mapelaε, Mamale gukpe oi Kanaa búsuu, bua pọ́ Ablahaũ lù Iti bui Ẹfọ́nọ́wa gevíkii ũ.*

31 We wà Ablahaũ vìu ń a na Salao.† We wà Izaaki vìu ń a na Lebekao.‡ We ma Lea vìu.
 32 Wà búpi ń a gbè́'eo lù Itiowaε. 33 Ké Yakabu lépi díle a néone a làa, à ẹa wùle, ọ́ à gà.

50

1 Yosefu kùsi a maewa, àle aà gaa ọ́ob, àle lépepewa. 2 Ọ́ a ọ́ a zíkena esedeone aa ese ń nísio dọ́ a mae gewa. Ọ́ aa kè Isaili gee màa 3 e gọ́ bla, ké asu yaikεo yáí, asa màa Egipiọ́ ị ke, ọ́ aa aà ge'ianabọ́ gọ́ bàaokwi. 4 Ké ge'obọ́ làa, Yosefu ọ́ Falaọ́o bedeone: A gáafaakemee! A yáe bee omee Falaọ́o: 5 Ké ma mae è ále ga, a tò ma legbèè à mē mà a ví mia'e pọ́ á lù azia pọ́ ũ Kanaa búsuuε.* Má ye mà gé mà a mae ví we sa, mí ẹa su. 6 Ọ́ Falaọ́o ọ́è: Ge ń n mae ví lá n a legbèèwa.

7 Ké Yosefu lé gé a mae víi, Falaọ́o iwao ń a be gbèzọ́ọ ń Egipi búsu gbāadeo gèaàno píi. 8 Yosefu bedeo ń a vìio ń a de bedeo gè píi lbe. An néfẹnenaọ́ ń ń são ń ń bleo ń ń zuo mé gò Gosé búsuu ńtēε. 9 Sọ́goọ́ ń sọ́deo ku l. Wa dasi maamaae. 10 Ké aa kà Atada pówengbèzεa Yuudē baale, ọ́ aa nà gewiwa e'e'e, ọ́ Yosefu a mae ge'ianabọ́ we gọ́ soplá. 11 Ké Kanaa búsuudeo è lá wà ge'ianabọ́ Atada pówengbèzεa, ọ́ aa mē: Egipiọ́ ị ge'ianabọ́ zọ́, ọ́ wà tokpà Yuudē baale gupie Abeli Egipi.†

12 Beewa Yakabu néo kè, lá a ọ́nẹ́wa. 13 Aa aà ge sè wà tàò Kanaa búsuu, ọ́ aa aà ví Mapela bua gbè́'e pọ́ Ablahaũ lù Iti bui Ẹfọ́nọ́wa mia'e ũ guu Mamale gukpe oi.‡ 14 Ké Yosefu a mae ví a làa, à ẹa tà Egipi ń a vìio ń gbé́ pọ́ gèaàno aà mae vìio píi.

Yosefu a vìio gbaa sò

15 Ké Yosefu vìio è ń mae gà, aa ọ́kōε: Tó Yosefu fèlewano, mé a ye vāi pọ́ wá kèε pii fiabowēε sọ́ be? 16 Ọ́ aa lékpāsákèè aa mē: E n mae àọ́ gé gai, à mē 17 wà one ń sùuukewano ń wá tàaeo ń wá duunao, asa wa vāikèneε. N yá na! Sùuukewano ń wá tàaeo. N mae Lua zòblenaon wá ũ. Ké Yosefu yápi mà, à ọ́ob. 18 Ọ́ aà vìio mē aà kíi, aa kùlèè aa mē: N zọ́on wá ũ. 19 Ọ́ Yosefu ọ́nẹ́: Asu to vía á kũo. Luan ma ũa? 20 A ye yāvāikemee yāae, ọ́ Lua tò à líle yāmaa ũ, ké à e gbé́o misi dasi, lá àle ke tiaewa. 21 Asu to vía á kũo. Má á gwa ń á néo. Màa à yāna ọ́nẹ́ à ń gbáò sò.

Yosefu gaa

* 49:30 Daa 23.16-17 † 49:31 Daa 25.10 ‡ 49:31 Daa 35.29 * 50:5 Daa 47.30-31 † 50:11 Bee mē Egipiọ́ ge'ianabọ́a. † 50:13 Zin 7.16

²² Yosefu ku Egipi ní a de bεdeε e à kà wè basokwi. ²³ A wesi Eflaiũ síwenaεle, mé à wesi Manase né Makii néεle b. ²⁴ ǃ Yosefu ò a gbéεne: Ma gaa zào. Lua mé a mε dεáε, i bεáε bεsuu la, i géáε bεsu pε à a legbè Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuoεne guu. ²⁵ ǃ à ledile Isailioε à mè: Tó Lua mò á gwai, à tá ní ma gewao we. § ²⁶ Yosefu wè basokwideu ε à gà. ǃ wá εεε ní nísio dεε aá gewa, wa dà kpagolo guu Egipi.

BɔA Mɔizi lá plaade Yá pɔ́ kú lác bee guu

Mámɛmaa Dii á Lua, ma á bɔ zɔbleu Egipi (20.2). Dɔɔ bee mé lápi tɔbɔkii ũ, àle yá pɔ́ kú a guu owɛɛ. Lua mé a gbéɔ bona ũ. Dɔɔ doupi mé de Lua ikoyá mèn kwio mide ũ. Lua Isailio bɔ́ ké a yeŋzi, ɔ́ a dilené aao yeazi sɔ́, aaiɔ misiileɛ, aaiɔ a ikoyáɔ kŭa.

Imina mé mɔ́ ní Isailio taa Egipio. Ké a wɛ gègè, aa dasi kù, ɔ́ Egipi kía Falaɔɔ ní dá zɔziu (Daa 45.17-20, 47.11). An taasi pɔ́ aale ke yá i sá Luaguo, ɔ́ à gbé sè ní guu, wí me Mɔizi, aao de ní dɔaana ũ. Lua azia òb Mɔizie à mè a tón Dii. A dabudabuɔ kè à a gbáa òb Egipione, ɔ́ aa Isailio gbàe (1.1-15.21). A dɔaané à ɔlianzi Sinai gbáau (15.22-18.17). Lua Isailio sè a gbéɔ ũ, ɔ́ à a bàakuaríno yádáné Sinai gbepɔleu, à a ikoyáɔ dilené (19.1-24).

Gɔɔ pɔ́ Lua lé kpaaũkpɛɔa ɔb Mɔizie (25-31), Isailio zugaaena pí ní vuao aa díle ní dii pɔ́ ní bóle Egipi ũ. Yá bee Lua pɔ́ fè ɔ́ à yáŋiamá (32-34). Bɔa lápi láakii wà Dii kpaaũkpɛpi dɔa yá'ò, we Lua ò kpaaũrínɔ (35-40).

Gbé, níle zɔble kpelewan lò, lápi lé ɔbwɛɛ lá Lua ì gbéɔ bo síana aa gɔ́ wéɛo ũ, ké aao naano, aaiɔ na ní kɔo.

Iadaa Isailioɔwa Egipi

¹ Isaili pɔ́ aa tà Egipi ní ní mae Yakɔbuoɔ,* baade ní a be gbéɔ tón ke: ² Lubeni, Simeo, Levii, Yuda, ³ Isakaa, Zabulɔni, Bɛyámɛɛ, ⁴ Dá, Nɛfatali, Gada, Aseɛ. ⁵ Yakɔbu buipio pii gbéɔn bàakwíe. Yosefu gbé bee sɔ́ a ku Egipi yáa kòe. ⁶ ɔ́ Yosefu gá ní a v̄io ní a gɔɔ gbéɔ píi. ⁷ Isailio ne'í aa kò aa káfi aa dasikù maamaa, aa lí bùsupia.

⁸ Kí dafu pɔ́ Yosefu dɔo kpalablè Egipi,† ⁹ ɔ́ a ò a gbéɔne: A Isailio gwa, aa dasikù aa líwála. ¹⁰ Wà gé ònɔkeiné ké aasu káfi yáí. Tó zí sù fèle, aa na wá ibeɛɔwa, aa zikawanɔe, aai bóle wá bùsuu.

¹¹ ɔ́ wà gbéɔ dilené ní diio ũ, aa ní wetá ní zí gbáao. Beewa ɔ́ aa Pitoũ ní Lameseo kàle Falaɔɔe aà blɛwɛkakiiɔ ũ. ¹² Kási lá wàle íadamá léu, màa aaiɔ káfi, aaiɔ ligua, ɔ́ gili gè Egipioɔgu ní yáí. ¹³ ɔ́ wà ní dá zɔzi pásíu, ¹⁴ wà ní pɔ́ yà, wà gíbozi gbáa dànɛ ní bilikibɔao ní buazi píio. Wà zipio dànɛ píi pásípásiɛ.

¹⁵ ɔ́ Egipio kía Ebelu nɔe ne'inao sisi, ado tón Sifla, ado Pua. ¹⁶ A ònɛ: Tó a ne'í Ebelu nɔeɔne sa, tó gɔɛɛ, à aà de. Tó nɔeɛ sɔ́, à aà tó. ¹⁷ Ama nɔepio Lua vía ví, ɔ́ aai yá pɔ́ a ònɛ keo, aale negɔɛo tó. ¹⁸ ɔ́ kíapi ní sisi à ní lá à mè: Akɛa á kè màa a negɔɛo tòí? ¹⁹ Aa wèwà aa mè: Ebelu nɔeɔ de lán Egipi nɔeɔwao, aa wáa, aai ne'í e wàò gé móíe. ²⁰ Màa Isailio lé káfi, aale dasikù. ɔ́ Lua maakè nɔe ne'inaoɔne, ²¹ à ní gbá néo, ké aa a vía ví yáí. ²² ɔ́ Falaɔɔ yádile a gbéɔne píi à mè: A Ebelu nétèna pɔ́ de negɔɛe ũ ka Niili íu píi, áma à nenɔeɔo tó.‡

2

Mɔizi ia

¹ Levii bui gɔe Levii bui nɔe sè. ² Nɔpi nɔsí à ne'í gɔe ũ. Ké a è népi maa, à aà ùle mɔ́ àaɔ.* ³ Ké i f̄o à aà ùle lɔo, à kefu gbí sè à kɔtaa lèwà, ké í su gɛuo yáí. ɔ́ à népi dàu à gè a díle Niili dānau v̄o guu. ⁴ Népi dāe ze káaa, àle gwa yá pɔ́ a su à aà le.

⁵ Falaɔɔ nenɔe gè zu'oi swai, ɔ́ aà gbéɔ lé bebe swa gɔsɔle. A gbí è dilea v̄ou, ɔ́ à a zíkɛna zì, à gè a sè. ⁶ Ké a wè, a è né mé dau, àle ɔɔb. A kèè wènaũ à mè: Ebelu negɔɛnae. ⁷ ɔ́ népi

* 1:1 Daa 46.3-7 † 1:8 Zín 7.17-18 ‡ 1:22 Zín 7.19 * 2:2 Zín 7.20, Ebe 11.23

dãe mò a ò Falaɔɔ népiɛ: N ye mà ge Ebelu nɔe sísiɛ aà yókpanɛ népiwa yà? ⁸ A wèwà à mè: Ao, gé! ɔ nenɔɛnapi gè népi da sísi. ⁹ Falaɔɔ nenɔɛpi òè: Népi se taò, ní aà gwamɛɛ, mí a fiabonɛ. ɔ à népi sè taò, àlɛ aà gwa. ¹⁰ Ké népi zɔɔkù, à aà sè gèò Falaɔɔ nenɔɛpiɛ, ɔ à aà sí a né ũ.† A tɔkpàè Mɔizi,‡ asa à mè a aà bò íuɛ.

Mɔizi bàale taa Madiã

¹¹ Gɔɔewa ké Mɔizi zɔɔkù, à gè a bui Ebeluɔ gwai, ɔ à zì gbãa pò aalɛ ke è.Š A è Egipi gbé lé a bui gbě. ¹² Ké à a sae gwàgwa, i gběe eo, ɔ à Egipi gbépi dè a v̄lɛ bùsu'ufãau.

¹³ Gu s̄ia dɔa, ké à bò, à Ebeluɔ è gběɔn pla, aalɛ sòlekɛ. ɔ à gbé pò a yá nao là à mè: Bóyãí n̄lɛ n gbědo gběi? ¹⁴ A wèwà à mè: Dème n dile wá kía ũ ké n gbasa n̄lɛ yákpalekewanɔi? N ye n̄ ma de lá n Egipi gbépi dèwa yà? ɔ v̄ia Mɔizi kù à mè: Wà yáe d̄ɛ fá!

¹⁵ Ké Falaɔɔ yápi mà, àlɛ wɛɛlɛ Mɔizi de, ɔ à bàalèè à tà Madiã bùsuu,* à z̄lɛ l̄ò sae we. ¹⁶ Madiã sa'onae ku, a nenɔɛɔ v̄i gběɔn soplã, ɔ aa mò it̄ò aa kà pɔtuɔɔ imibɔu n̄ mae p̄ɔɔɛ. ¹⁷ Ké sādãnaeɔ mò lé n̄ yá, ɔ Mɔizi f̄lɛ yásì n̄ nɔɛpiɔ, ɔ à í kpáné n̄ p̄ɔɔwa. ¹⁸ Ké aa tà n̄ mae Leuɛliwa, à n̄ lá à mè: Akea a su káau gbãi? ¹⁹ Aa wèwà wà mè: Egipi ḡɔe mé wá sí sādãnaɔwa. Baa se ōme it̄ò a kpàw̄ɛe wá p̄ɔɔwa. ²⁰ ɔ à n̄ lá à mè: A ku má ni? Bóyãí a ḡɔepi tò wei? A aà sísi aà m̄ɔ p̄ɔblewanɔ. ²¹ Mɔizi mò, ɔ à wè z̄lɛ n̄ ḡɔepiɔ, ɔ ḡɔepi a nenɔɛ Sefola kpàwà. ²² A n̄e'í ḡɔe ũ, ɔ Mɔizi tɔkpàè Geesou,† à mè b̄òmɔn a ũ d̄ãɔ bùsuu la.

²³ Ké à ḡèḡè, ɔ Egipiɔ kía gà. Isailiɔ lé aauke zɔz̄i pò aalɛ ke yáí, aalɛ wiile, ɔ an wiipi Lua lè. ²⁴ A n̄ aaukea mà, mé aà bàa pò kú n̄ Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo i s̄ãàguo.‡ ²⁵ Lua Isailiɔ gwà, ɔ à w̄ɛnad̄ɔné.

3

Lua Mɔizi sísia

¹ Mɔizi lé a ànsue Madiã bùsu sa'ona p̄ɔɔ dá, à guwaiwai baa v̄i e à kà gbɛ pò w̄i me Olebu kíi. ² ɔ Dii Malaika bò mòwà tévua guu kàlelu. Mɔizi lepi gwà, a è té d̄ɔwà, kási s̄ò àlɛ tékũo. ³ ɔ à mè: Má gé dabudabupi gwaie, mí pò pò tò kàlepi lé tékũo d̄ɔ. ⁴ Ké Dii è à mò gwai, ɔ à lezuaàzi za kàlepi guu à mè: Mɔizi! Mɔizi! ɔ a wèwà à mè: Má ké! ⁵ Lua òè: Nsu s̄io. N n kyale b̄ɔb̄ɔ, asa gu pò n̄ zeu adoae ma kua la yáí. ⁶ ɔ à mè: Mámɛ má n deziɔ Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo Lua ũ. ɔ Mɔizi ɔkù a wéwa, ké a wesia Luale v̄ia v̄i yáí. ⁷ ɔ Dii mè: Ma taasi pò ma gbéɔ lé ke Egipi è, mé ma wii pò an wetãnaɔ tò aalɛ lé mà. Má n̄ wāwākea d̄ɔ. ⁸ Ayãmeto ma pila mà n̄ sí Egipiɔwa, mí n̄ b̄ɔlɛ bùsupiu, mí géíno bùsu táaede yãasau, gu pò v̄i n̄ z̄'io diu, bùsu pò Kanaaɔ kuu n̄ Itiɔ n̄ Am̄lɛɔ n̄ Peliziɔ n̄ Iviɔ n̄ Yebusiɔ. ⁹ Isailiɔ wiilea ma le sa, mé ma ía pò Egipiɔ lé damá è. ¹⁰ Gé sa, ma n̄ zì Falaɔɔwa, ké n̄ ma gbé Isailiɔ b̄ɔlɛ Egipi.* ¹¹ ɔ Mɔizi ò Luaɛ: Dén ma ũ ké mà gé Falaɔɔwa mà Isailiɔ b̄ɔlɛ Egipii? ¹² Lua òè: Máɔ kunnɔɛ. Zia pò ma n̄ zì seelan ke: Tó n̄ n̄ b̄ɔlɛ Egipi, á ma sísi gbɛɛ bee p̄ɔleu.

¹³ ɔ Mɔizi ò Luaɛ: Tó ma ge má ò Isailiɔɛ ma mè an deziɔ Lua mé ma z̄imá, tó aa ma la n̄ t̄óí, kpelewa má onéi? ¹⁴ Lua wèwà à mè: Mámɛmaa gbé pò má de a ũ.† Oné mámɛ ma n̄ z̄imá. ¹⁵ Lua òè l̄ɔ: O Isailiɔɛ n̄ me ma Dii an deziɔ Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo Lua mé n̄ z̄imá. Ma t̄ón we ḡɔɔpii. Aɔ ma sisi màa e á buiwa. ¹⁶ Ge n̄ Isaili gběz̄ɔɔ kãaa, ní oné ma Dii an deziɔ Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo Lua mé bò mòma. Oné mále n̄ e, ma yá pò w̄alɛ kené Egipi è. ¹⁷ Má n̄ b̄ɔlɛ Egipi, gu pò aalɛ taasikeupi, mí géíno bùsu pò Kanaaɔ kuu n̄ Itiɔ n̄ Am̄lɛɔ n̄ Peliziɔ n̄ Iviɔ n̄ Yebusiɔ, gu pò v̄i n̄ z̄'io diu. ¹⁸ Aa n̄ yãmaɛ. Mpi n̄ Isaili gběz̄ɔɔ à ge Egipiɔ kía le, í oè ma Dii Ebeluɔ Lua mámɛ ma b̄ɔ m̄ɔwá, ma mè aà á gba zé à gé ḡɔɔ àaɔ kei guwaiwaiu, ké à e sa'o mapi ma Dii á Luawa. ¹⁹ Má d̄ɔ ké Egipiɔ kía a we à geɔ,

† 2:10 Zin 7.21 ‡ 2:10 Bee mè b̄ɔa. § 2:11 Ebe 11.24-26 * 2:15 Zin 7.23-29, Ebe 11.27 † 2:22 Bee mè b̄òm̄ɔ.

‡ 2:24 Daa 15.13-14, 18 * 3:10 Zin 7.30-34 † 3:14 Zãa 8.24, Zia 1.4, 8

mé i ke ma gānawà bàasio. ²⁰ Má ɔ̄t̄ Egipiɔwa, mí dabudabu ke mà kpaon̄zi, i gbasá á gbae. ²¹ Má tó Egipi á wegwa, ké tó ále tá, á tá ɔ̄giio. ²² A n̄ɔe pii ánuusu ge vua n̄ɔamblebɔɔ ní p̄okasá gbae a Egipi n̄ɔe deewa ní n̄ n̄ɔe p̄ó kú aà beɔ, í da á n̄eḡɔe ní á n̄en̄ɔe n̄e. Maa á Egipi p̄ó símá dúuduu.

4

Lua M̄izi gbaa dabudabukea zé

¹ M̄izi wèwà à mè: Tó aai ma náaikeo, mé aai ma yāmao, tó aa mè níme ni bɔ n m̄ao s̄ɔ be? ² ɔ̄ Dii aà là à mè: Bó ní k̄ua wei? A wèwà à mè: Goe. ³ Dii òè: Pále z̄íle. Ké a p̄ále, ɔ̄ à lí ml̄e ũ, ɔ̄ M̄izi b̄òzā. ⁴ ɔ̄ Dii òè: ɔ̄bɔ n̄ k̄u a vl̄áwa. Ké a k̄u, ɔ̄ à èa ḡò go ũ aà ɔ̄z̄í. ⁵ Dii òè: Maa níȳɔ ke, aa e si ké ma Dii an deziɔ Ablahaŭ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua mé b̄ò m̄oma.

⁶ Dii èa òè lo: ɔ̄sɔb n̄ ulau. ɔ̄ a s̄ɔbu. Ké a b̄ò, a è kusu lía, à kè p̄uu lán buawa. ⁷ Dii òè: Èa n̄ ɔ̄sɔb n̄ ulau. A èa s̄ɔbu. Ké a b̄ò, a è à s̄u a gbeu. ⁸ Dii òè: Tó aai n̄ náaike aa seela séia sío, aa seela gbezá sí. ⁹ Tó aai seela plaapiɔ si aa n̄ yāmà s̄ɔo, Niili í tó n̄ k̄óle t̄ɔle, a lí au ũe.

¹⁰ ɔ̄ M̄izi òè: O'o Dii! Za zi yā'o àamanɔo. Baa za ḡɔɔ p̄ó n̄ yā'òm̄ee, ma lé gbiae. ¹¹ ɔ̄ Dii òè: Déme led̄ò gb̄enaz̄inaei? Déme í aà léna naale ge í aà swādok̄ui? Déme í to aà gu'e ge í aà vl̄ak̄ui? Ma Dii, mām̄eo lò? ¹² Gé sa! Má d̄onle ní yā'oao, má yá p̄ó níȳɔ o dan̄e. ¹³ ɔ̄ à mè: O'o Dii! N yá na! Gb̄ep̄ale z̄í. ¹⁴ ɔ̄ Dii p̄ó p̄à M̄izizi à mè: N v̄ii Aalona Levii bui kuo lé? Má d̄ɔ ké yā'o z̄í ũaànɔo. Ale mó dainle. Tó à wes̄inle, aà p̄ó a ke na. ¹⁵ Yā'oaànɔ, ní yá p̄ó a su o daè. Mapi, máo d̄óale ní yā'oao, mí yá p̄ó ásu ke daé. ¹⁶ A yā'o gb̄éɔne n̄ ḡe ũ, aò de n̄ led̄ɔkena ũ, mé níȳɔ deè Lua ũ. ¹⁷ Goe sé níȳɔ k̄ua, ní seelaɔ keò.

M̄izi eaa Egipi

¹⁸ M̄izi tà a ànsue Yetolowa, a òè: Ma gba zé mà ta ma gb̄éɔ k̄ii Egipi, mà e tó aa ku wēni guu e tia. Yetolo òè: Ka aafia. ¹⁹ A m̄ò lè Dii ò M̄izie Madiã bùsuu à mè: Fele n̄ ta Egipi, asa gb̄é p̄ó aale n̄ we yāaɔ ḡaga pii. ²⁰ ɔ̄ M̄izi a na s̄è ní a n̄eḡɔenapiɔ, à ní dí z̄àa'inao kpe, à èa lé tá Egipi, a Lua gopi k̄ua. ²¹ ɔ̄ Dii òè: Tó n̄ ka Egipi, dabudabu p̄ó ma a iko kp̄amaɔ ke Falaɔ a e pii. Kási má aà swāf̄èè, i ḡí gb̄éɔ gbaei. ²² Ní oè ma Dii ma mè Isaili mé ma n̄eḡɔe séia ũ, ²³ ɔ̄ má òè aà ma n̄eḡɔe séiapi gbae aà ge ma sísi. Lá à ḡí aà gbaei, má aà n̄eḡɔe séia de sa s̄e.

²⁴ Zé guu M̄izi lé i guei, ɔ̄ Dii aà lè we, a ye à aà de. ²⁵ ɔ̄ Sefola gb̄è f̄ena s̄è à a né t̄z̄ò,* à a gyaf̄ɔ n̄à M̄izi gbáwa à mè: S̄iana, níme ní ma au ḡɔ ũ. ²⁶ T̄z̄ɔa bee yáí à mè, au ḡɔ. ɔ̄ Dii M̄izi tò.

²⁷ Dii ò Aalona: Gé dai M̄izile guwaiwau. ɔ̄ à ḡè aà lè Lua gbe k̄ii, à lep̄èwà. ²⁸ M̄izi yá p̄ó Dii a z̄í oi dàu a síu Aalona ní seela p̄ó a òe à keo. ²⁹ ɔ̄ M̄izi ní Aalonaò tà Egipi aa Isaili gb̄ez̄ɔɔ k̄aa. ³⁰ Aalona yá p̄ó Dii ò M̄izie dàu a síuné pii, ɔ̄ M̄izi dabudabupiɔ kè Isaili wáa. ³¹ Aa yápi sí. Ké aa mà Dii mé m̄ò ní gwai à ní taasik̄ea è, ɔ̄ aa k̄uléè aa mip̄èle.

5

M̄izi ní Aalonaò ḡea Falaɔ gwai

¹ Bee gbae M̄izi ní Aalonaò ḡe Falaɔ lè aa òè: Yá p̄ó Dii Isailiɔ Lua òn ke: A mè n̄ a gb̄éɔ gbae aa ge dikpekepe guwaiwau. ² Falaɔ wèamá à mè: Dén Dii ũ ké mà misiileè, mí Isailiɔ gbaei? Má Dii d̄ɔo. Má Isailiɔ gbaeo. ³ ɔ̄ aa òè: Èbeluɔ Lua mé b̄ò m̄owá. Wá gba zé wà gé ḡɔ àaɔ kei guwaiwau, wí sa'o Dii wá Luapiwa, ké asu gagyākawáguo ge z̄í. ⁴ ɔ̄ Egipi k̄iapi ò M̄izie ní Aalonaò: Ak̄ea á tò gb̄éɔ laai lé go ní z̄íwai? A èa á z̄íwa. ⁵ ɔ̄ à èa mè: Ké gb̄éɔ dasik̄ù sa, ɔ̄ á ye aa k̄ámabo ní ní z̄íoa?

* 4:25 Daa 17.10

⁶ Zibeezi Falaɔo yãdile Isaili wetãnaone ní ní dɔaanao à mè: ⁷ Asuli musã kpámá aa bilikibɔo lá i ke yãawa bo. Aali gé ní pɔ kɛ́ níziãe. ⁸ Kási aali bilikibɔo a lé gbɛu lá aai bɔo ziwae. Asu laonéo, asa màadeone. A yáí tò an wii dɔ, aale me wa ye gé sa'oi ní Luawa. ⁹ A zĩ káfiné, ké aasu íampakii e aa laaido ege yãowa bo.

¹⁰ Ǿ an wetãnapio ní ní dɔaanao mò wa òné: Falaɔo mè á musã kpáwá bo. ¹¹ A ge séle ázia gu pɔ á eu. Kási wá zĩ laóeo, baa yoo. ¹² Ǿ aa fãaa aa gè Egipi gupiiu sã kɛ́i musã ũ. ¹³ An wetãnapio Ìb naemá lá gu lé dɔ, ké aali ní zĩ né, lá aai ne goo pɔ wĩ musã kpámáwa. ¹⁴ Wà gbãa kè Isaili dɔaana pɔ an wetãnao ní díleone, wa òné: Akɛa i bilikibɔo gbã ge gĩa, à kà lá wà a lé dàe yãawao ni? ¹⁵ Ǿ Isaili dɔaanao gè wiilè Falaɔowa aa mè: Akɛa níle ke wápio n zòblenaone màai? ¹⁶ Wàle musã kpáwá bo, mé wàle me wà bilikibɔo. Wàle wá gbẽ, kási n gbéó mé tàae ví. ¹⁷ Ǿ à mè: Màadeon á ũ. Màa á beò! A yáí io me á gé sa'oi Diiwa. ¹⁸ A gé zíkèi. Wa musã kpáwá bo, kási áli bilikibɔo lá wa dàe léue.

¹⁹ Ké wa ò Isaili dɔaanaone aasu goo do bilikibɔa laoo, aa dè ké wà yá èe sa. ²⁰ Ké aa bò Falaɔo kɛ́i, aa kpáaũ ní Mɔizio ní Aalona, aale ní dá, ²¹ Ǿ aa òné: Dii á yá gwa, i yákpalekɛánɔ, asa á tò Falaɔo ní a gbéó ye wá gíyáio. A wá dea zé kpámáe. ²² Ǿ Mɔizi èa ge ò Dii: Dii, bóyáí n íadà gbépiowai? Bee yáí n ma zia? ²³ Za goo pɔ ma ge yá'ò Falaɔoe ní n tóo, Ǿ àle íada n gbéowa, mé ni ní bɔo!

6

Dii Isailio suabaa legbãa Mɔizie

¹ Ǿ Dii òè: Nyõ yá pɔ má ke Falaɔoe e tia. A ní gbae ma gbãa zõo yáí. A ní yá a búsuu ma gbãa zõo yáí. ² Ǿ Lua èa yá'ò Mɔizie à mè: Mámɛmaa Dii, ³ ma bɔo mɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuowa Lua Gbãapiide ũ,* kási aai ma dõ ké ma tón Diio. ⁴ Ma bàa kúrínɔ ma mè má Kanaa búsuu pɔ aa ku a guu niboo ũ kpámá. ⁵ Ma Isailio aaukea mà an zòblea Egipione yáí, mé ma bàa pɔ kúrínɔpi i sãmaguo. ⁶ Ayãmeto o Isailione n me: Mámɛmaa Dii, má á bɔo zĩ gbãa pɔ Egipio dàe guu, mí á bo. Má yákpalekɛánɔ, mí á bo ní ma gãsa gbãao. ⁷ Má á sé ma gbéó ũ, mío de á Lua ũ, Ìb dõ ké mámɛmaa Dii á Lua pɔ á bɔo Egipi zĩ gbãau. ⁸ Má géánɔ búsuu pɔ ma a legbè Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuoone guu. Má á gba ào ví. Mámɛmaa Dii.

⁹ Mɔizi yápi ò Isailione, kási aai aà yãmao, ké zozĩ pásĩ ní kãdè yáí. ¹⁰ Ǿ Dii ò Mɔizie à mè: ¹¹ Ge n o Egipio kí Falaɔoe aà Isailio gbae aa bɔle a búsuu. ¹² Ǿ Mɔizi wè Diiwa à mè: Lá Isailio lí ma yãmao, ma gbé pɔ ma lé gbhia, kpelewa Falaɔo a ma yãmai?

Mɔizi ní Aalona buibókii

¹³ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalona Isailio ní Egipio kiao yá musu, a òné aa bɔle ní Isailio Egipi. ¹⁴ An bui uabeleɔ tón ke: Isaili negõe séia Lubeni negõon ke: Anoki, Palu, Ezõnɔ, Kaami. Lubeni buion we. ¹⁵ Simeo negõon ke: Yemu, Yamini, Oada, Yakẽ, Zohaa ní Kanaa nɔe né Sauluo. Simeo buion we. ¹⁶ Levii negõo tón ke an buiwa: Geesõ, Keata, Melali. Levii kè wè basoolokwi ní soplaoe (137). ¹⁷ Geesõ negõon ke an buiwa: Libeni ní Simeio. ¹⁸ Keata negõo tón ke: Amlaũ, Isaa, Heblõ, Uzieli. Keata kè wè basoolokwi ní àaõoe (133). ¹⁹ Melali negõon Mali ní Musio ũ. Levii buion we daeda.

²⁰ Amlaũ a dasẽ Yokɛbede sè nɔ ũ, Ǿ à Aalona ní Mɔizio ìò. Amlaũ kè wè basoolokwi ní soplaoe (137). ²¹ Isaa negõon Kole ní Nefegio ní Zikelio ũ. ²² Uzieli negõon Misaeli ní Elezafão ní Sitelio ũ. ²³ Aalona Aminadabu né Eliseba, Naasõ dàe sè nɔ ũ, Ǿ à Nadabu ní Abiuo ní Elezaao ní Itamaao ìò. ²⁴ Kole negõon Asii ní Elikanao ní Abiasafao ũ. Kole buion we. ²⁵ Aalona né Elezaa Putieli nenɔo do sè nɔ ũ, Ǿ à Fineasi ìò. Levii bui uabeleɔn we daeda.

* 6:3 Daa 17.1, 28.3, 35.11

²⁶ Aalona n Mɔizi pɔ Dii ɔnɛ aa Isailiɔ bɔle Egipi gāgān we. ²⁷ Ampio mé yā'ò Egipiɔ kɪ Falaɔɔe, ké aa e Isailiɔ bɔle Egipi. ²⁸ Ké Dii yā'ò Mɔizie Egipi, ²⁹ à mè ámeaa Dii, yá pɔ ále oè aà o Falaɔɔe píi. ³⁰ Ǿ Mɔizi òè a lé gbiae, kpelewa Falaɔɔ a a yāmai?

7

Yá mèn kwi ylaa Egipiwa

¹ Ǿ Dii ò Mɔizie: Gwa! Ma n ke Falaɔɔe lamawa, ɔ n vɪi Aalona de n yā'ona ũ. ² Yá pɔ má ɔne pii o n vɪi Aalonaɛ, i o Falaɔɔe aà Isailiɔ gbae aa bɔle a bɔsuu. ³ N beeo má aà swāfɛè. Má seelaɔ n dabudabuɔ ke Egipi dasi,* ⁴ kási Falaɔɔ a a yāmao. Má ɔtɔ Egipiɔwa, mí yákpalekerinɔ, mí bɔ n ma zīgɔ ma gbé Isailiɔ. ⁵ Tó ma bɔ n ma gbāao Egipi, má Isailiɔ bɔleu, Egipiɔ i dɔ sa ké mámɛmaa Dii. ⁶ Ǿ Mɔizi n Aalonao kè lá Dii ɔnéwa. ⁷ Gɔɔ pɔ aa yā'ò Falaɔɔe, Mɔizi wè basiiɔe, Aalona sɔ wè basiiɔ n àaɔo.

⁸ Ǿ Dii ò Mɔizie n Aalonao: ⁹ Tó Falaɔɔ dabudabu gbèama, o Aalonaɛ aà a go se pále aà ae, i li mlɛ ũ. ¹⁰ Ké Mɔizi n Aalonao gè Falaɔɔ kɪi, aa kè lá Dii ɔnéwa. Aalona a go se pále Falaɔɔ n a ìwaɔ ae, ɔ à li mlɛ ũ. ¹¹ Ǿ Falaɔɔ Egipi wezɛnaɔ n esedeɔ sɪsi, ɔ aa dabudabupi kè màa sɔ n esedeke guu. ¹² Ké an baade a go pále,† ɔ an gopiɔ li mlɛɔ ũ sɔ, ɔ Aalona go n pɔɔ mòmɔ. ¹³ Falaɔɔ swá yiaae, i n yāmao lá Dii òwa.

Iɔ lia au ũ

¹⁴ Dii ò Mɔizie: Falaɔɔ swá gbāa, à gɪ gbéɔ gbaei. ¹⁵ Ge n à le zia kɔɔ, gɔɔ pɔ ále gé swai, nɔɔ aà dā Niili sae we. Nyɔ n go pɔ li mlɛ ũpi kūa, ¹⁶ ní oè n me, ma Dii Ebeluɔ Lua máme ma n zɪwà n oè aà ma gbéɔ gbae aa gé ma sɪsii guwaiwaiu, kási e tia i maɔ. ¹⁷ Ma Dii ma mè, yá pɔ a to aà dɔ ké mámɛmaa Diin ke: Tó n Niili í lè n go pɔ n kūao, a li au ũe.‡ ¹⁸ Kpɔ pɔ kú ípi guuɔ i gaga, Niili í i gɪdɔ, Egipiɔ i fua mii.

¹⁹ Ǿ Dii èa ò Mɔizie: O Aalonaɛ aà a go se dɔ Egipiɔ ía, an swaɔ n n swa'ɔnaɔ n n biaɔ n n íkalekɪiɔ píi, i gɔ au ũ. Au iɔ daa gua Egipi, baa n pɛnaɔ n olaɔ guu ío píi.

²⁰ Ǿ Mɔizi n Aalonao kè lá Dii ɔnéwa. Aalona a gopi sè à Niili í lèò Falaɔɔ n a ìwaɔ wáa, ɔ ípi gè au ũ píi.§ ²¹ Kpɔ pɔ kú a guuɔ gāga, ɔ Niili ípi gɪdɔ, Egipiɔ fua mii. Au daa gua Egipi. ²² Egipi esedeɔ kè màa sɔ n esedeke guu, ɔ Falaɔɔ swá gbāakū, i n yāmao lá Dii òwa. ²³ Falaɔɔ èa tà a be, i yápi da seo. ²⁴ Egipiɔ bia yòyɔ Niili gɔsɔwa, ké wà e imi, asa aai fɔ swada í mɪo. ²⁵ A ku màa e gɔɔ sɔpla Dii Niili lea gbea.

Bɔɔɔ kaa

²⁶ Ǿ Dii ò Mɔizie: Ge n o Falaɔɔe, ma Dii ma mè aà ma gbéɔ gbae aa gé ma sɪsii. ²⁷ Tó à gɪ n gbaei sɔ, má tó bɔɔɔ ka aà bɔsu gupiiue. ²⁸ Bɔɔɔ Niili pa e aa bua sɪsɪa, aai gɛ aà ua e aà kpéu kpea, aai dede aà wúlebɔwa. Aa gɛ aà ìwaɔ uaɔ n aà gbéɔ uaɔ. Aa ka aà kɪnaɔ guu n aà bledabɔɔu. ²⁹ Bɔɔɔ dedewà n aà gbéɔ n aà ìwaɔ píi.

8

¹ Dii èa ò Mɔizie: O Aalonaɛ aà a go se dɔ swaɔla n swa'ɔnaɔ n biaɔ, bɔɔɔ i ka Egipi bɔsuu. ² Ké Aalona a go dɔ Egipi íola, ɔ bɔɔɔ bɔle li bɔsupia. ³ Ǿ esedepiɔ kè màa sɔ n esedeke guu, aa tò bɔɔɔ li Egipia.

⁴ Ǿ Falaɔɔ Mɔizi n Aalonao sɪsi à mè: A awakpa Diie aà bɔɔɔ kɛa n ma gbéɔ, mí á gbéɔ gbae aa gé sa'oiwà. ⁵ Ǿ Mɔizi ò Falaɔɔe: Gɔɔ dilemɛe mà awakpane Diie n n ìwaɔ n n gbéɔ, ké aà bɔɔɔ kɛma n n uaɔ, aai gɔ swai ado. ⁶ Falaɔɔ mè: Zia. Ǿ Mɔizi mè: A ke lá n òwa ké n e n dɔ gbɛe muua n Dii wá Luaoo. ⁷ Bɔɔɔ kɛma n n uaɔ n n ìwaɔ n n gbéɔ, aai gɔ swai ado.

* 7:3 Zln 7.36 † 7:12 2Tim 3.8 ‡ 7:17 Zia 11.6, 16.4 § 7:20 Sou 78.44, 105.29

⁸ Ké Mɔizi n̄ Aalonao gò Falaɔ k̄i, Mɔizi wabikè Diiwa blɔ pɔ a kà Falaɔgu yá musu. ⁹ Dii Mɔizi wabikea mà, ɔ blɔpɔ gàga kpé guu n̄ uao n̄ wénkpɛ. ¹⁰ Wa kàakāaa, ɔ bùsu gidò p̄i. ¹¹ Ké Falaɔ è dáama kè, aà swá èa gbāakù, ɔ i Mɔizi n̄ Aalonao yāmao lá Dii òwa.

Gái kaa

¹² Dii ò Mɔizie: O Aalonae aà a go sé, i tɔle léò, bùsuti i li gáio ũ Egipi gupiiu. ¹³ Ǿ aa kè màa. Aalona a go sè à tɔle léò, ɔ bùsuti li gáio ũ, aa kà gbēnazinaɔgu n̄ nòbɔ. Egipi bùsuti li gáio ũ pii. ¹⁴ Eɛdeɔ yòwà màa n̄ eɛdeke guu s̄, ɔ aa fua. Gáio kà gbēnazinaɔgu n̄ nòbɔ. ¹⁵ Ǿ eɛdeɔ ò Falaɔ: Lua ɔgbɛ. Kási Falaɔ swá ḡi yīaae, i n̄ yāmao lá Dii òwa.

Ūsinaɔ kaa

¹⁶ Dii ò Mɔizie: Fele kɔkɔ ge Falaɔ le gɔ pɔ àle gé swai, ní oè ma Dii ma mà aà ma gbéɔ gbae aa gé ma sísi. ¹⁷ Tó à ḡi n̄ gbaei, má ūsinaɔ kaaagu n̄ aà ìwaɔ n̄ aà gbéɔ n̄ aà be kpé. Egipi kpé i pa n̄ ūsinaɔ, aa da tɔlea se. ¹⁸ Gɔ bee Gosē bùsu gu pɔ ma gbéɔ kuu ɔ má bɔ ado. We ūsinaɔ kauo, ké aà e d̄ ké māmema Dii aà bùsu. ¹⁹ Má a gbéɔ d̄kɔe n̄ aà gbéɔ. Zia ɔ seelapi a ke.

²⁰ Ǿ Dii kè màa. Ūsinaɔ kà Falaɔ ua n̄ aà ìwaɔ uao. Egipi ɔkpa p̄i ūsinaɔ yá. ²¹ Ǿ Falaɔ Mɔizi n̄ Aalonao sísi à mà: A ge sa'o á Luawa bùsu la. ²² Ǿ Mɔizi òè: A zev̄i wà ke màao, asa pɔ pɔ wá sa'ò Dii wá Luawa de Egipione tē ũe. Tó wa sa'ò n̄ pɔ pɔ dené tē ũo n̄ wáa, aa wá pápa n̄ gbeo aa wá deɛo lé? ²³ Wá taa'o guwaiwaiu gɔ aaɛ, wí gbasaa sa'o Dii wá Luawa lá a òwēewa. ²⁴ Ǿ Falaɔ mà: Má á gbae à ge sa'o Dii á Luawa guwaiwaiu, āma ásu gé zào. A awakpaemee sa. ²⁵ Mɔizi òè: Tó ma ta, má awakpaè, i ūsinaɔ kēma zia n̄ n̄ ìwaɔ n̄ n̄ gbéɔ. Ama n̄su m̄afilike n̄ ḡi gbéɔne aa gé sa'oi Diiwa lo. ²⁶ Ké Mɔizi b̄ Falaɔ k̄i, à awakpàè Dii. ²⁷ Dii aà wabikea mà, ɔ ūsinaɔ kè Falaɔwa n̄ a ìwaɔ n̄ a gbéɔ. I ḡo gueio, baa mendo. ²⁸ Kási Falaɔ swá ḡi gbāa e tiae, i n̄ gbáeo.

9

Pɔtuɔ gagaa

¹ Dii ò Mɔizie: Ge n̄ Falaɔ le, ní oè Dii á Ebeluɔ Lua mà, aà ma gbéɔ gbae aa gé ma sísi. ² Tó à ḡi n̄ gbaei mé a n̄ k̄ia e tia, ³ má ɔt̄ aà pɔtuɔwa bua. Má gagyā pás̄i ká aà s̄ɔgu n̄ aà zaa'inaɔ n̄ aà yiongo n̄ aà zuo n̄ aà s̄a n̄ aà ble. ⁴ Má Isaili p̄ɔ d̄kɔe n̄ Egipi p̄ɔ. Isaili p̄ɔ kee a gao. ⁵ Ma Dii ma a gɔd̄ile. Zia má bee ke bùsu la.

⁶ Ké gu d̄, ɔ Dii kè màa. Egipi pɔtuɔ gàga p̄i, kási Isaili p̄ɔ kee i gao. ⁷ Falaɔ yá pɔ kèpi gbèa a mà Isaili p̄ɔ kee i gao, kási aà swá ḡi gbāae, i gbépi gbaeo.

Sáne kaa Egipiɔgu

⁸ Dii ò Mɔizie n̄ Aalonao: A mua túfu ɔkpa, Mɔizi i fā musu Falaɔ ae, ⁹ i da Egipi bùsua p̄i lán luutēwa, i ka gbēnazinaɔ n̄ nòbɔgu sáne ũ gupiiu. ¹⁰ Ǿ aa mua túfu sèle aa gèò Falaɔ k̄i. Ké Mɔizi túfupi fà musu, ɔ à kà gbēnazinaɔ n̄ nòbɔgu sáne ũ.* ¹¹ Eɛdeɔ i f̄ gè Mɔizi k̄io sánepi yá, asa à n̄ lé n̄ Egipi p̄ie. ¹² Ǿ Dii Falaɔ swáfè lá a ò Mɔiziewa, ɔ i n̄ yāmao.

Lougbe kwɛa

¹³ Dii ò Mɔizie: Fele kɔkɔ ge Falaɔ le, ní oè ma Dii á Ebeluɔ Lua mà, aà ma gbéɔ gbae aa gé ma sísi. ¹⁴ Ké bee sa má ìa p̄i kpáaazi n̄ aà ìwaɔ n̄ aà gbéɔ, ké aà e d̄ d̄unia guu p̄i gbē muaamanɔ. ¹⁵ Asa tó ma ɔt̄má ma gagyākāngu yāa, d̄ aapi n̄ a gbéɔ aa làa d̄unia guu. ¹⁶ Má tò aà ku ké aà ma gbāa e, ma tó i li d̄uniaa p̄ie.† ¹⁷ Lá àle azia se les̄i de ma gbéɔla e tia, àle n̄ gbaeo, ¹⁸ zia maa'ì má tó lougbe pás̄i kwé maamaa, lougbe pɔ a taa i ke

* 9:10 Zia 16.2 † 9:16 Lom 9.17

Egipi yāao zaa wa kàlɛ e ní a gbāo. ¹⁹ Oè aà gbéó zí aa aà pɔtuoo ní pɔ pɔ a ví buao sélɛ káka kpéu píi. Gbēnazinao ní pɔ pɔ kú bàasi, tó wi gḗrínɔ kpéuo, loughɛ a kwémá aa gagaɛ.

²⁰ Falaɔo ìwaeo víakè Dii yáɛ, aa ní zikenao ní ní pɔtuoo kàka kpéu. ²¹ Ama gbé pɔ aai Dii yādao, aa ní zikenao ní ní pɔtuoo tò bàasi. ²² Ǿ Dii ò Mɔizie: Ǿse musu, loughɛ i kwe gbēnazinao ní pɔtuoo ní buapɔɔwa Egipi bùsu gupiiu. ²³ Ké Mɔizi a go dɔ musu, Dii tò lou lé pūna, àlɛ ma ní gbɛo, àlɛ píle, mé lua lé su tɔlɛwa. Dii loughɛ kà Egipiɔgu.† ²⁴ Loughɛ lé kwé, lou lé pílepilɛ. Loughɛpi pásí. Zaa Egipi bùsu ku, lou bee taa i mau yāao. ²⁵ Loughɛpi pɔ pɔ kú bàasi Egipi bùsuuo ásookè píi, gbēnazinao ní pɔtuoo ní buapɔɔ píi. A sèa lío è'ɛ píi. ²⁶ Gosè bùsu gu pɔ Isailio kuu ɔ loughɛpi i kauo ado.

²⁷ Falaɔo Mɔizi ní Aalonao sísi a ònɛ: Ké bee sa ma duunakè. Dii dee yá naɛ, mapi ní ma gbéó tàaedeon wá ũ. ²⁸ A awakpaè. Loupūnaa ní loughɛɛ beeo kà. Má á gbae saɛ, wa gíé bo. ²⁹ Mɔizi òè: Tó ma bo wénkpɛ, mé ma a ɔɔ dɔ Dii kíi oi, loupūnaa a zɛ, loughɛ i láa, ké n e n dɔ tɔlɛá Dii pɔɛ. ³⁰ Ama má dɔ ké mpi ní n ìwao, àlɛ víakɛ Dii Luaɛo e tia.

³¹ Naa ní maseo òòkpà, ké naa pía mé mase mɔɛ bò yáí. ³² Ese ní weao i òòkpao, ké aai ma gbɛzā yáí. ³³ Mɔizi bò Falaɔo kíi à gè wénkpɛ, à a ɔɔ dɔ Dii kíi oi, ɔ loupūnaa ní loughɛo zè, lou i ma bo. ³⁴ Ké Falaɔo è lou ní loughɛo ní loupūnao zè, à gí lé duunakɛ, aà swá gbāakù, aàpi ní a ìwao. ³⁵ Aà swá yīaa, à gí Isailio gbaei lá Lua dà Mɔizie a òèwa.

10

Kwaɔ kaa

¹ Dii ò Mɔizie: Gé Falaɔo kíi, asa ma aà swáfɛ ní aà ìwao, ké mà a dabudabuɛ beeo kɛ ní guu, ² kɛ n e n o n nɛɔnɛ ní n tɔūnao lá ma Egipiɔ wetá ní dabudabu pɔ má kè ní guuo, í dɔ ké māmɛmaa Dii. ³ Ǿ Mɔizi ní Aalonao gɛ ò Falaɔoɛ aa mè: Dii Ebeluo Lua mè, níyɔɔ ku misiilɛɛ sai e bɔɛ ni? N a gbéó gbae aa gé a sísi. ⁴ Tó n gi ní gbáɛi, zia a kwaɔ ka n bùsuu, ⁵ aa da tɔlɛa, wa gu'eo, aai léle pɔ pɔ gɔ̀nɛ loughɛ gbɛaɔwa ní lío píi. ⁶ Aa ka n kpéɔ pai ní n ìwao pɔɔ ní Egipiɔ pɔɔ píiɛ. N maeo ní n deziɔ aai a taa e yāao, za gɔɔ pɔ aa zɔ̀lɛ bùsuu la e ní a gbāo. Ǿ Mɔizi èa bò Falaɔo kíi.

⁷ Falaɔo ìwao òè: Gbépiɔ aao músikpawázi màa e bɔɛ ni? Gbépiɔ gbae aa gé Dii ní Lua sísi. N dɔ ké Egipi òòkpào lé? ⁸ Ǿ wà èa sù ní Mɔizio ní Aalonao Falaɔo kíi, a ònɛ: A gé Dii á Lua sísi. A deo mé aa géi? ⁹ Mɔizi wèwà à mè: Néfɛnɛn gbɛzɔɔ. Wá gé wápiie ní wá nɛgɔɔɛ ní wá nɛnɔɔ ní wá são ní wá bleo ní wá zuo, asa Dii dikpɛ ɔ wáɛ gé kɛi. ¹⁰ Ǿ a ònɛ: Tó ma á gbáɛ ní a nɔɔ ní á nɛó ápii, Dii á bo! A laaika! A ye fɛmanɔɛ. ¹¹ Aawo! A gɔɔɛ mé aa gé Dii sísi, asa bee á gbèa. Ǿ wà ní yá Falaɔo kíi.

¹² Dii ò Mɔizie: N ɔɔo Egipi bùsua, kwaɔ i ká, aai sɛ ní lá pɔ bò loughɛ gbɛaɔ blɛ píi. ¹³ Ké Mɔizi a go dɔ Egipia, Dii bò ní íanao gukpɛ oi, àlɛ pé bùsupiwa fāanɛ ní gwāasinao zesai. Ké gu dɔ, gukpɛ íanapi sù ní kwaɔ.* ¹⁴ Ǿ kwapiɔ mò kù Egipi bùsua píi. An dasi de a yāa pɔɔla, mé a taa a kɛ bau bo. ¹⁵ Aa kpàlɛ tɔlɛa gupiiu, ɔ tɔlɛ sísi. Aa sɛ ní lác ní libɛ pɔ bò loughɛ gbɛaɔ blè píi. Sɛ ge lác ku Egipi bùsuu bo.

¹⁶ Wegɔɔ Falaɔo Mɔizi ní Aalonao sísi à mè: Ma duunakè Dii á Luaɛ ní ápiɔ. ¹⁷ A sùuu gēndonɛ bee kɛmanɔ ní ma duunao, í awakpamɛɛ Dii á Luaɛ aà kaalɛɛ bee kēa. ¹⁸ Ké à bò Falaɔo kíi, à awakpà Diiɛ. ¹⁹ Ǿ Dii bò ní ían gbāao bɛ'ae oi, à mò kwaɔ sɛlɛ kà Isia Tēau. Baa kwa mendo i gɔ Egipi bo. ²⁰ Dii Falaɔo swáfɛ, ɔ i Isailio gbaeo.

Gusia daa Egipia

† 9:23 Zia 8.7, 16.21 * 10:13 Zia 9.3

21 Dii ò Mɔizie: Ɔse musu, gusia pɔ wa e ɔkãwà i da Egiptia. 22 Ké Mɔizi ɔdò musu, ɔ gusia gèele dà Egiptia gupiiu e gɔɔ àaɔ.† 23 Wili kɔ'eo, mé gbèe i e gò a tíao e gɔɔ àaɔpi. Kási gupua ku gu pɔ Isailio kuu píe.

24 Ɔ Falaɔ Mɔizi sìsi à mè: A gé Dii sísi ní á nɔɔ ní á néo píi, í á sã ní á bleo ní á zuo tó. 25 Mɔizi mè: To wàò wá sa'obɔ ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú obɔ kúa, ké wà e wà Dii wá Lua gbagbaò. 26 Sema wà gé ní wá pɔtuɔ, baa mendo a gɔo, asa an guu ɔ wá sa'obɔ seu wà Dii wá Lua gbagbaò. E wàò gé kái we, wá dɔ pɔ pɔ wá sé wà sa'oowà gíao. 27 Dii Falaɔ swáfè, ɔ i we ní gbáeo. 28 Falaɔ ò Mɔizie: Gomεε we! Nsu tó wá wé ke síiɔ bo. Zí pɔ wa wesikòle, n gaε. 29 Ɔ Mɔizi mè: Lá ní ò, má wesinle bo.

11

Egipi negɔe séiaɔ gagaa

1 A mɔ lè Dii ò Mɔizie yãa à mè: Má íada Falaɔwa ní Egipi bùsuo gën do lo, i gbasa á gbaε. Tó àle á gbaε, a á yáε fá! 2 O gbéɔne an baade gɔe ní nɔɔ ánuɔ pɔɔ ní vua pɔɔ gbea gbé pɔ á ví Egipi gbé ũwa. 3 Má tó Egipio Isailio wegwa. Mɔizi sɔ a beεε ví Egipi Falaɔ íwao ní a gbéɔne.

4 Ɔ Mɔizi ò Falaɔe: Dii mè, gwãasín weedo á pã Egipi bùsua, 5 Egipi negɔe séiaɔ i gaga píi sea za Falaɔ pɔ zɔlea báawa néwa e à ge pe nɔe zíkɛna pɔ aai wísilɔ pɔwa ní pɔtuɔ nesana séiaɔ píi. 6 Búbua gbãa a da Egiptia gupiiu, a taa i ke yãao, mé a ke bau bo. 7 Kási Isailio guu baa gbé a gbodɔ gbɛnazína ge pɔtuowao, ké n e n dɔ Dii Egipio dɔkɔe ní Isailio yáí. 8 N íwae beɔ mɔ ma kíi píi, aai kúlemεε, aai me mà gé ní ma gbéɔ píi. Bee gbea sa mí gé. Ɔ Mɔizi bɔ Falaɔ kíi ní pɔfè zɔɔo.

9 Dii ò Mɔizie yãa à mè: Falaɔ a n yãmao, ké ma dabudabukeao e dasikú Egipi yáí. 10 Mɔizi ní Aalonao dabudabupio kè Falaɔ aε píi, ɔ Dii aà swáfè. A gí Isailio gbaei aa bo a bùsuo.

12

Gεamusu dikpe

1 Dii yã'ò Mɔizie ní Aalonao Egipi à mè: 2 Mɔe bee lío deé mɔ séia ũ wé ní wéo. 3 A o Isailioɔne píi, mɔe bee gɔɔ kwide zí uale ní ualeo píi aali sã se mendo. 4 Tó ua gbéɔ dasi i ka aa sã mendo nɔo, aa sé ní ua pɔ aa ku kɔ saeo a gbéɔ dasileu, ké a kíni su gɔo yáí. 5 A sãsa ge blesan bolɔna pɔ sãa vío sé.* 6 Isailio píi, baade a pɔ gwa e mɔe bee gɔɔ gèo mendoaide zí. Oosi i de, 7 í a au lé kpé pɔ wa a nɔo sou kpεεle gíowa, ɔplaaí ní zεeio ní musuo. 8 Gwãasín doupi à nɔopi kpátea, í só ní kàao ní lá kísaò. 9 Asu so búsu ge fùukeao. A kpátea ní a mio ní a gbáo ní a guupɔ. 10 Asu to gu do a kíniwao. Tó a kíni gò, à káteu à tékú. 11 Tó ále só, à asanado, í kyalekpa, á gopana ío naa á ɔzi, í só kpakpa, asa Dii Gεamusu sa'obɔe.

12 Gwãasínapi má pã Egiptia mà negɔe séiaɔ dede bùsupi gupiiu ní pɔtuɔ nesana séiaɔ píi, mí yáda Egipi táaɔla. Mámema Dii. 13 Aupi ío de seela ũ kpé pɔ á kú a guuwa. Tó mále ɔtɔ Egipiowa, mé ma aupi è, má gɛálaε, gagapi a á leo. 14 Ali gɔɔpi dile ma dikpe ũ a yá dɔngu yáí, ío dikpɛpi ke felekaa ũ e á buiwa.

Kàaso dikpe

15 Ali kàa so e gɔɔ soplá. A gɔɔ séia zí àli pɔse'ese pɔ kú á kpéuo kóle,† asa gbé pɔ pɔsea sò gɔɔ soplapi guu, wa aà bo Isailio guu wà deε. 16 A gɔɔ séia zí ní a gɔɔ sopladeo àli kòkàaa à ma sísi. Asu zie ke gɔɔ beɔ zío, sema blekea gbépiie bàasio, a lén we. 17 Ali Kàaso dikpεε,

† 10:22 Sou 105.28, Zia 16.10 * 12:5 Zãa 1.29, Ebe 9.14, 1Pie 1.19 † 12:15 Bɔa 23.15, Mat 26.17, 1Kln 5.7-8

asa zĩbeezi ɔ ma á bóle Egipi lán zigɔwa. A buio lío dikpepi ke kètokɔe ũ. ¹⁸ Mɔ sɛ́ia goɔ gɛo m̀ndosaide zĩ oosi, àò kàa so e a goɔ bao ní m̀ndoodo zĩ oosi. ¹⁹ Póse'ese su àò kú á beo e goɔ sopla, asa gbé pó pósea sò, b̀m̀on nò, belen nò, wa aà b̀ Isailio guu wà de. ²⁰ Asuli pósea so goɔ beeo. Gu pó á kúu píi, àlio kàa só.

Gɛamusu dikpe sɛ́ia

²¹ Mɔizi Isaili gbɛzɔɔ sisi píi, a ònɛ: A gé á ua sã sɛ́i, í de Gɛamusu dikpekebo ũ. ²² A ése sáo se à zɔ au pó kú ta guuwa, í lé kpele gɔwa, ɔplaai ní zeeio ní musuo. A gbɛe su b̀ a kpéuo e gu do. ²³ Tó Dii lé pã b̀sua àle Egipio dede, mé à au è kpele gɔwa, a gɛae. A to gbɛdedena gɛázi à á dedeo.† ²⁴ Apio ní á buio àò yápi kúa kètokɔe ũ e á buiwa. ²⁵ Tó a gɛ b̀usu pó Dii á gbáu lá à a legbèwa, àò lousisiyãpi kúa. ²⁶ Tó á néo lousisiyãpi mi gbèawá, ²⁷ à oné a de Gɛamusu sa pó wí o Diiwa ũe, asa ké à Egipio dede, à gɛ wá Isailio kpéae, i wá dedeo. ɔ gbé kùle Dii e aa mipèle. ²⁸ Ké aa tà, aa kè lá Dii ò Mɔizie ní Aalonaowa.

Egipi negɔe sɛ́ia gagaa

²⁹ Gwãasɛn weedo Dii Egipi negɔe sɛ́ia dède píi sea za Falaɔ pó zɔlea báawa néwa, e à gè pè dakpeunao pówa ní pɔtuo nesana sɛ́ia píi. ³⁰ Falaɔ fele gwá ní a iwao ní Egipio píi, ɔ búbuwa dà Egipia, asa uae ku gesaio. ³¹ Gwãasɛna ɔ Falaɔ Mɔizi ní Aalonaow sisi a ònɛ: A fele bóle ní Isailio ma gbé guu. A gé Dii sísi lá á òwa. ³² A á bleo ní á são ní á zuo sɛ́le lá á òwa. A géi, í samaa'omɛe.

³³ Egipio lé nae gbépiowa aa bolené ní b̀usu kpakpa, asa aa mè: Wá gaga píie. ³⁴ Isailio ní kàatidea kà tao guu a se'esesai, aa ní ulao fɛfɛwà aa dàda ní gàu. ³⁵ Aa kè lá Mɔizi ònéwa, aa ánuu pó ní vua pó ní pòkasa gbèa Egipio. ³⁶ Dii tò Egipio ní wegwa, ɔ aa kpámá. Màa aa Egipio pó símá.

Isailio daa zéu

³⁷ Isailio dàzeu kèse, aa bóle ní Lameseo aa tà Suko. Gɛo òaasɔɔ le òaa àaɔe (600.000), néo ní nɔe bàasi. ³⁸ Bui zĩlo dodoaò tàrɛnɔ dasi lo. Bleo ní são ní zuo dasi kè zài. ³⁹ Aa kàa kè ní kàatidea pó aa b̀ò Egipio. A se'ese vío, asa wà ní yá Egipi zezesaie. Aai ble mài e sè ké wá ble zéuo.

⁴⁰ Isailio kua Egipi kè wè òaa pla ní baakwioe. § ⁴¹ Wè òaa pla ní baakwiopi gbèa, dikpepi zĩ ɔ Dii zigɔpio bóle Egipi píi. ⁴² Gwãasɛnapiá Dii pòe. Isailio lío itèkewà e an buiwa, asa gwápi ɔ Dii Isailio bóle Egipi itèkè.

Gɛamusu dikpe

⁴³ Dii ò Mɔizie ní Aalonaow: Gɛamusu yá pó má dilen ke: Buipálee su a nòo soo, ⁴⁴ áma zò pó á lù mé à tɔzɔ a só. ⁴⁵ Nibɔ ge gbèwina su soo. ⁴⁶ A so kpéu, ásu b̀o ní a nòpio bàasio. Ásu sãpi wáe eo.* ⁴⁷ Isaili píi lí dikpepi ke. ⁴⁸ Tó b̀m̀o kú á guu, mé a ye Gɛamusu dikpeke Dii, aà tɔzɔzɔ a be gɛone píi, i gɔ bele ũ, i gbasa ke. Gyafɔdee suli bleo. ⁴⁹ Bele ní b̀m̀o pó kúánɔ, ikoyã doupie. ⁵⁰ ɔ Isailio kè lá Dii ò Mɔizie ní Aalonaowa píi. ⁵¹ Zĩbeezi Dii Isailio bóle Egipi gāgā.

13

Kàaso dikpe ní negɔe sɛ́iao kpaa Luawao

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Isaili negɔe sɛ́iao ní pɔtuo nesana sɛ́iao kpaa, asa ma póne píi.*

³ Mɔizi ò gbéone: A b̀oa Egipi zòbleau goɔe bee yá àò dɔágu, asa Dii mé á bó Egipi ní a ɔ gbāao. Asuli pósea so goɔpiwao. ⁴ Ale b̀o Egipi m̀o sɛ́ia pó wí me Abibu guu gbāe. ⁵ Dii legbè á dezionɛ à mè á b̀usu pó ví ní zó'io diu mé Kanaaò ní Itio ní Amoleo ní Ivio ní Yebusio kuu

† 12:23 Ebe 11.28 § 12:40 Daa 15.13, Gal 3.17 * 12:46 Zaa 19.36 * 13:2 Luk 2.23

kpáwá. Tó a tò a kau, àli dikpɛpi kɛ mɔɛ beeu. ⁶ Alio kàa so e gɔɔ soplá. A gɔɔ sopladepi zí iò deé Dii dikpɛ ũ. ⁷ Alio kàa so e gɔɔ soplapi gɛ paò. Pósea ge pɛɛɛ'ɛɛɛ sulio ku uae á bùsuu gɔɔ beewao. ⁸ Gɔɔ bee àli o á nɛgɔɛɔnɛ ále bee kɛ yá pɔ́ Dii kèè ké à á bóle Egipi yáie. ⁹ Dikpɛpi iò deé seela ũ lán pɔ́ daa ɔwa ge dɔngubɔ yea mi'aewawa, ké Dii ikoyá su bɔ á léuo, asa ɔmɛ á bóle Egipi ní a ɔ gbāao. ¹⁰ Alio ikoyāpi kɛ a gɔɔwa wē ní wēo.

¹¹ Tó Dii tò a ka Kanaa bùsuu, mé a kpàwá lá à a legbèé ní á deziɔwa, ¹² à á nɛgɔɛ sɛ́iao kpawà píi. A pɔtuɔ nɛsana sɛ́iao iò de aà pɔ́ ũ píi. ¹³ Ili á zàa'ín nɛsana sɛ́ia bo ní sãneo. Tó i boo, à a waa fi. A á nɛgɔɛ sɛ́iao bo píi. ¹⁴ Tó á nɛgɔɛ á lá yápi mii zia aa mè, bó yán wei, à oné, ké Dii wá bó zɔbleu Egipi ní a ɔ gbāao yáɛ. ¹⁵ Ké Falaɔ gíkè à gí wá gbaei, ɔ́ Dii Egipi nɛgɔɛ sɛ́iao dède píi ní pɔtuɔ nɛsana sɛ́iao píi. A yáí ɔ́ wi sa'oiwà ní pɔtuɔ nɛsana sɛ́iao, mé wi wá nɛgɔɛ sɛ́iao bo. ¹⁶ Bee aɔ de seela ũ lán pɔdaa wá ɔwa ge pɔyea wá mi'aewawa, asa Dii mé wá bó Egipi ní a ɔ gbāao.

Isailio bɔa Egipi

¹⁷ Ké Falaɔ Isailio gbàɛ, Lua i bɔ́nɔ Filitɛ bùsu zé guuo, baa ní a káikɛo, asa à mè: Tó wà fɛlemá ní zio, aa láasookɛ ɛa taa Egipiwaɛ. ¹⁸ Lua òi, à guwaiwai zé sɛ́nɔ Isia Tɛa oi. Isailio bɔ́ Egipi ní ní gɔ́kɛbɔ kŭa.

¹⁹ Mɔizi Yosefu gɛ sè, ále taò, asa Yosefu tò Isailio legbè yáa à mè, tó Lua mò ní bɔi, aa a gɛwa sɛ́le bɔò weɛ.†

²⁰ Ké aa bɔ́ Suko, aa gè bòokpà guwaiwai lé Etaŭ. ²¹ Dii ìò dɔaané telu guu fãanɛ, ké àò zɛ'òlɔné. Gwãasina sɔ́, ìò dɔaané té guu ké àò gupuné, aaiò taa'o fãanɛ ní gwãasinao.

²² Telupi lí go ní aɛ fãanɛo, mé tépi lí go ní aɛ gwáio.

14

Egipi pɛ́lea Isailiozi

¹ Dii ò Mɔizie: ² O Isailionɛ aa lile gɛ bòokpa Pi'ailo saɛ Midoli ní ísiao zãnguo, bɔaa ní Baalizefɔo. A bòokpa ísia saɛ we. ³ Falaɔ aɔ e a sãsa, guwaiwai á kŭkŭɛ. ⁴ Má aà swáfɛ, i pɛ́leázi, mí tɔbɔ Falaɔ ní a zígɔ́ yá musu, Egipi iò dɔ́ ké mãmɛmaa Dii. ɔ́ Isailio kè màa.

⁵ Ké wa ò Egipió kí Falaɔɔ gbépiò bàalè, ɔ́ aàpi ní a ìwaɔ nòsɛ pãle sè an yá musu aa mè: Kpɛlewa wá kè wá tò Isailio bɔ́ zɔbleawɛɛ guui? ⁶ ɔ́ Falaɔ godò a sɛ́ɛ, à a zígɔ́ nàaa. ⁷ A sɔ́go maaɔ sè mèn òaa àaɔ ní Egipi sɔ́goɔ píi, zígɔ́ kíaɔ ká ní guu. ⁸ Dii Egipió kí Falaɔ swáfɛ, ɔ́ à pɛ́le Isailiozi, aale bóle an mi daa ía. ⁹ ɔ́ Egipió pɛ́lɛní ní Falaɔ sɔ́o ní aà sɔ́goɔ ní aà sɔ́deɔ ní aà zígɔ́ píi, ɔ́ aale mó ní lei ní bɔou ísia saɛ Pi'ailo saɛ bɔaa ní Baalizefɔo.

¹⁰ Ké Falaɔ káikù, Isailio wɛzù, ɔ́ aa Egipió è té ní kɛɛ. Vía ní kŭ maamaa, ɔ́ aa wiilè Diiwa. ¹¹ Aa ò Mɔizie: Míaa ku Egipi noa? Bóyáí n mɔwanɔ guwaiwaiu la wà gagai? Akɛa n wá bóle Egipii? ¹² Wi onɛ Egipió lé? Wi mɛ wá tó tɛɛɛ wá zɔble Egipiɔnɛo lé? Zɔbleané maawɛɛ de gagaa guwaiwaiua. ¹³ Mɔizi òné: Asu to vía á kŭo. A zɛ tɛɛɛ, í e lá Dii a á suaba gbã, asa Egipi pɔ́ ále ní e gbãɛo, á ní e bau bo. ¹⁴ Dii mé a zíkáɛ. Aɔ ku kílilikie.

Paa Isia Tɛaa

¹⁵ Dii Mɔizi là à mè: Bó wii níle léai? O gbéɔnɛ aa bɔ́ ní táo. ¹⁶ N n gopana dɔ́ ísiao, ní zɛɔò, Isailio i gɛ a zãnguo gugiiu. ¹⁷ Mapi, má Egipió swáfɛ, aai gɛ ní gbɛa, mí tɔbɔ Falaɔ ní a zígɔ́ ní a sɔ́goɔ ní a sɔ́deɔ yá musu. ¹⁸ Tó ma tɔbɔ Falaɔ ní a sɔ́goɔ ní a sɔ́deɔ yá musu, Egipió i dɔ́ sa ké mãmɛmaa Dii. ¹⁹ Lua Malaika pɔ́ dɔaaa Isailionɛ èa gè kŭ ní kɛɛ, mé telu pɔ́ kŭ ní aɛ èa gè ní kɛɛ bo ²⁰ ampio ní Egipió zãnguo. Telupi gupù Isailionɛ mé à gusiakpà Egipiɔnɛ, ɔ́ an gbɛɛ i e sɔ́ a deei gwãasina beeo.

† 13:19 Daa 50.25, Yoz 24.32

²¹ Ké Mɔizi ɔ̀dò ísɔ́aa, ɔ́ Dii b̀ò ń ílan gbãao gukpe oi. A kàka e gu gè d̀ò, à ísɔ́a s̀èlɛ kpà e gugii b̀ò. Ké í z̀ɔ́ɛ, ²² ɔ́ Isailiɔ́ t́aa'ò gugiiu aa bùa. I bíiɔ́aa an ɔ́plaaí ń ń ɔ́zɛɛio.* ²³ ɔ́ Egipiɔ́ p̀èlɛnzi. Falaɔ́ s̀ɔ́ ń a s̀ɔ́goɔ́ ń a s̀ɔ́deɔ́ p̀í t́ɛ ń kpɛ ísɔ́a guu. ²⁴ Gufɛ́nɛ Dii Egipi z̀ígɔ́ gwà za telu tɛde guu, ɔ́ a tò gili gɛ́ngu. ²⁵ A tò an s̀ɔ́goɔ́ v̀ìlɛ, a tò an t́aa'oa z̀í'úkù, ɔ́ aa m̀è: Wà bàalɛ Isailiɔ́nɛ, asa Dii ĺɛ z̀ikanéwanɔ́ɛ.

²⁶ Dii ò Mɔizɛ: ɔ́dò ísɔ́aa, í i da Egipiɔ́la ń ń s̀ɔ́goɔ́ ń ń s̀ɔ́deɔ́. ²⁷ ɔ́ Mɔizi ɔ̀dò ísɔ́aa, ɔ́ í ĺɛ pa a gbɛu gudɔ́lɛia. Lá í ĺɛ su màa, ɔ́ Egipiɔ́ bàalɛ aa kpàaũð. We Dii tò ísɔ́a k̀úaaumá. ²⁸ I s̀ù à dà s̀ɔ́goɔ́la ń s̀ɔ́deɔ́ ń Falaɔ́ z̀ígɔ́ p̀ó gè ísɔ́a guu Isailiɔ́ gbɛaɔ́ p̀íi. An kee i b̀oo, baa m̀endo. ²⁹ Isailiɔ́ s̀ɔ́ aa t́aa'ò í z̀ānguo gugiiuɛ. I bíiɔ́aa an ɔ́plaaí ń ń ɔ́zɛɛio. ³⁰ Zibeez̀í Dii Isailiɔ́ s̀í Egipiɔ́wa, ɔ́ Isailiɔ́ Egipiɔ́ gɛɔ́ è ísɔ́a g̀s̀s̀lɛ. ³¹ Ké Isailiɔ́ Dii gbãa z̀ɔ́ p̀ó a mò Egipiɔ́nɛ è, aa víakèè, ɔ́ aa aà náaikè ń aà z̀òblɛna Mɔizɛio.

15

Mɔizi lɛ

¹ ɔ́ Mɔizi ń Isailiɔ́ p̀íi lɛɛ bee s̀í Diiɛ* aa m̀è:

Má lɛsi Diiɛ, asa à t̀òb̀ò,

à s̀ɔ́deɔ́ ń ń s̀ɔ́ kà ísɔ́au.

² Dii mé ma gbãa ũ,

má lémawà, aàpí mé ma suabà.

ɔ́mɛ ma Lua ũ,

má aà táasilɛ.

ɔ́mɛ ma mae Lua ũ,

má aà t̀òb̀ò.

³ Diiá z̀ígɔ́ɛ, aà t́on Dii.

⁴ A Falaɔ́ s̀ɔ́goɔ́ ń aà z̀ígɔ́ kà ísɔ́au,

à z̀ígɔ́ kíaɔ́ s̀òlɛ Isia T́ɛau.

⁵ Ipi dànlá,

aa kpàlɛ z̀ílɛ lán gbɛwa.

⁶ Dii, n ɔ́plaa n gbãa t̀òb̀ò,

Dii, n n íbɛɛɔ́ ul̀ò ń n ɔ́plaaɔ́.

⁷ N n ẁèlɛɔ́ nè n gawi z̀ɔ́ guu,

n p̀ó p̀à, n ń kwé lán s̀ɛwa.

⁸ N p̀òb̀ò n níu, ɔ́ í f̀èlɛ,

a zɛa lán bíiwa,

ísɔ́a í í a guoguo.

⁹ Wá íbɛɛpiɔ́ m̀è,

wa p̀élɛwázi wà wá lɛɛ,

wi wá p̀óɔ́ síwá lá wa yeiwa,

wi ń f̀ɛndaɔ́ wo wà wá dɛdɛð.

¹⁰ N n ĺɛ'iana gbàɛ, ɔ́ ísɔ́a dànlá,

aa kpàlɛ lán bɛɔ́mawa í z̀ɔ́piu.

¹¹ Dii, t́aa kpele mé muaannɔ́i?

Démɛ muaannɔ́i?

Yábɔ́nsaekɛna, n z̀ɔ́kɛ adoa,

n gawi í to vía wá ḱú.

¹² N n ɔ́plaa d̀ò, ɔ́ t̀òlɛ ń m̀omɔ́.

¹³ Nyɔ́ d̀ɔ́aa wá gbé p̀ó n wá bóɔ́nɛ n gbéke guu,

nýɔ́ géwanɔ́ n bùsuu ń n gbãao.

* 14:22 1Kln 10.1-2, Ebe 11.29 * 15:1 Zia 15.3

14 Tó buipáleɔ mà, aa lualua,
iwāa a ka Filitē būsudeɔ pɔa.

15 Eɔɔũɔ kíaɔ bílike,
gili a gē Mɔabu dɔaanaɔgu,
Kanaa būsudeɔ kúsu a kwε m̄pii.

16 Vía zɔɔ a n kú, s̄ɔ i kén̄gu,
aa gɔ kílíkili lán gbewa n gbāa zɔɔ yái Dii,
e wá gbé p̄ n wá é n p̄ ũ gē.

17 Dii, n̄yɔ géwanɔ gbèsis̄i p̄ n s̄e n p̄ ũ k̄ii,
ní wá zedɔ gu p̄ n d̄ile n z̄lek̄ii ũ,
n kúk̄ii p̄ n k̄k̄e nz̄iaε guu.

18 Dii aɔ kible gɔɔpiiε.

19 Ké Falaɔɔ s̄ɔɔ n̄ a s̄gɔɔ n̄ a s̄deɔ gè ísia guu, ɔ Dii sù n̄ ío à dàńla, kási Isailiɔ taa'ò gugiiu ísiapiuε. 20 ɔ ānabi Miliaũ, Aalona dāe, sés̄ēna s̄e, ɔ nɔɔ b̄ò t̄eaazi p̄ii, aale sés̄ēnapa, aale ɔwā. 21 Miliaũ les̄in̄é à m̄e:
A les̄i Diiε, asa à t̄òb̄ò,
à s̄deɔ n̄ n̄ s̄ɔɔ kà ísiau.

I f̄ii

22 Mɔizi dàzeu n̄ Isailiɔ, aa k̄e Isia Tēawa aa ḡe Sulu guwaiwaiu. Aa taa'ò gɔɔ àaɔ guwaiwaiu, aai í eo. 23 Ké aa kà gu p̄ w̄i m̄e Mala, aai f̄ɔ a im̄io, ké a f̄ii yái. A yái tò wà t̄okpà gupie Mala.† 24 ɔ gb̄éɔ zɔad̄ò Mɔiziwa aa m̄e: Bó wá mii? 25 Mɔizi wiil̄e Diiwa, ɔ Dii lí òb̄è. Ké a zù íu, ɔ ípi nak̄ù. Wek̄ii ɔ Dii ikoyā d̄ilen̄é à n̄ ȳɔ 26 à m̄e: Tó a laaid̄ò ma Dii á Lua ma yáwa mé ále yá p̄ má yei ke, tó a yá p̄ má d̄ileɔ mà mé á ma ikoyā k̄ua p̄ii, má gyā p̄ má kà Egipiɔgu kee kááguo, asa mām̄ema Dii á gb̄agb̄ana ũ. 27 Bee gb̄ea aa kà Eliũ, gu p̄ nib̄ona m̄en̄ kueplaɔ kuu n̄ daminali m̄en̄ b̄aaɔkwio. ɔ aa b̄òokpà í sae we.

16

Mana n̄ bùuɔ

1 Isailiɔ f̄le Eliũ n̄pii, ɔ aa kà Sini guwaiwai p̄ kú Eliũ n̄ Sinaio zānguo an b̄oa Egipi m̄o plaade gɔɔ ḡeode z̄í. 2 ɔ aa zɔad̄ò Mɔizi n̄ Aalonaowa guwaiwaiu we n̄pii, 3 aa òné: Bóyái Dii i wá d̄ede Egipio ni? Wek̄ii wi z̄le wà p̄oble n̄ n̄òo e wà k̄aε, ɔ a m̄o wá d̄edei guwaiwaiu la n̄ n̄anao.

4 Dii ò Mɔiziε: Kua za musu má ble fáéé,* gb̄éɔ lí b̄ole gɔɔ do p̄ sélei lá gu lé d̄o n̄ lé léu, ké mà n̄ lé mà gwa tó aa ma ikoyā k̄ua. 5 Gɔɔ soolode z̄í gɔɔ pla p̄ ɔ aali séle, aaliɔ a bleke. 6 ɔ Mɔizi n̄ Aalonaò òné p̄ii: Oosia á d̄s̄ ké Dii mé á b̄óle Egipi, 7 zia k̄oɔ í Dii gawi e. A zɔa p̄ á k̄aazi mà, asa p̄en wá ũ ké a gbasa z̄ak̄awázio. 8 Mɔizi èa m̄e: Dii a á gba n̄ò à so oosia, zia k̄oɔ i ble kp̄awá á lé léu, ké à zɔa p̄ á k̄aazi mà yái. P̄en wá ũ. I ke wám̄e a z̄ak̄awázio, Diiε.

9 ɔ Mɔizi ò Aalonaε: O Isailiɔne p̄ii aa s̄s̄ Diizi, asa à n̄ z̄akaa màε. 10 Ké Aalona lé yā'oné, aa aed̄ò guwaiwai oi, ɔ aa è Dii gawi b̄omá telu guu. 11 ɔ Dii yā'ò Mɔiziε à m̄e: 12 Ma Isailiɔ z̄akaa mà. Oné oosia aa n̄ò só, zia k̄oɔ aa bleble aa ká, aai d̄s̄ ké mām̄ema Dii n̄ Lua.

13 Oosi bùuɔ m̄ò lí n̄ b̄oaa. Ké gu d̄ò f̄ii kp̄à à l̄iai. 14 Ké f̄ii kwè, ɔ p̄ò ḡò kále t̄ole puanno kekelele lán kp̄òt̄ewa. 15 Ké Isailiɔ è, aa òk̄ɔε: Bón wei? Asa aai d̄s̄ b̄ó no. Mɔizi òné: Ble p̄ Dii kp̄awá à blen we. 16 Yá p̄ Dii d̄il̄en̄ ke: A baade lí séle a lé léu. A séle á baade miwa zaa le dodo á uadeɔ léu. 17 Isailiɔ k̄e màa. Aa s̄le, gb̄eɔ p̄ z̄ɔɔ, gb̄eɔ p̄ bílao. 18 Wà zaad̄au,

† 15:23 Bee m̄e f̄ii. * 16:4 Zāa 6.31

ké gbé pɔ sɛ̀lɛ zɔɔ pɔ su fɛ̀o, mé gbé pɔ i sɛ̀lɛ bílao pɔ su kɛ́sáwàò.† 19 Mɔizi òné: Gbɛ̀e su a kɛ̀ni tò e kɔɔ. 20 Gbɛ̀e i Mɔizi yámao, aa a kɛ̀ni tò e kɔɔ, ɔ̀ à kòkà à yaikè, ɔ̀ Mɔizi pɔ pà gbé beɔzi.

21 Lá gu lé dɔ baade i sɛ̀lɛ a lé léú. Tó íatɛ̀ gbáakù, pɔ pɔ gò tɔɔlɛ̀ i yɔɛ. 22 Gɔɔ soolode zɛ̀í aa blɛ̀ sɛ̀lɛ lɛ̀e pla, baade miwa zaa lɛ̀e plapla. ɔ̀ an gbɛ̀zɔɔ gè ò Mɔizie nípii. 23 A òné: Maa Dii díle. Ziaá kámaboziɛ̀, Dii gɔɔɛ. A pɔ pɔ á ye kɔ́sa kɔ́sa. A pɔ pɔ á ye disa disa, í a kɛ̀ni pɔ gò díle e kɔɔ. 24 Aa díle e kɔɔ lá Mɔizi òwa. Bee i yaikɛ̀o, i kòkáo. 25 ɔ̀ Mɔizi òné: A blɛ̀ gbá, asa kámaboziɛ̀, á e guei gbáò. 26 Alio sɛ̀lɛ e gɔɔ soolo. A gɔɔ sopladeá kámaboziɛ̀, aɔ ku gɔɔ beeo.

27 Gɔɔ soplade zɛ̀í gbɛ̀e bò sɛ̀lɛi, ɔ̀ aai eo. 28 ɔ̀ Dii ò Mɔizie: Aɔ kú ní ikoyá pɔ má díleɔ masaio e bɔɛ ni? 29 Aɔ dɔ́ ké ma Dii máme ma kámabogɔɔ dílé. A yáí tò gɔɔ soolode zɛ̀í mi gɔɔ pla blɛ̀ kpáwá. Baade lío ku a gbɛ̀u, gbɛ̀e sulí bɔ gu pɔ á kúu gɔɔ sopladepi zɛ̀í. 30 ɔ̀ aa kámabò gɔɔ soplade zɛ̀í.† 31 Isailio tɔ́kpà blɛ̀piɛ̀ Mana.‡ A de lán pɔ́wen pua kelenawae. A í na lán kàa zɔ́dewa.*

32 Mɔizi mè: Yá pɔ Dii dílen ke: Wà mana zaa lɛ̀e do díle wá buionɛ̀, ké aa blɛ̀ pɔ a kpáwá wá blè guwawaiu wá bɔa Egipi gbɛ̀a e sɔ. 33 ɔ̀ Mɔizi ò Aalonae: Lo se mana zaa lɛ̀e do kau, ní díle Dii ae, ké àò díleá wá buionɛ̀.† 34 ɔ̀ Aalona díle gbè pèpèeɔ sae, ké àò díleá lá Dii ò Mɔiziewa. 35 Isailio mana blè wè blaɛ̀† e aa gè kàò bùsu pɔ gbé́o kuu. Aa manapi blè e aa gè kàò Kanaa bùsu zɔ̀lɛue. 36 Zaa lɛ̀e do litili plaɛ̀.

17

I bɔa gbɛ̀u

(Nao 20.2-13)

1 Isailio fɛ̀lɛ Sini guwawaiu nípii, aale bòokpakpa lá Dii ònéwa, ɔ̀ aa gè bòokpà Lefidiú. Aai í e we wa mío, 2 ɔ̀ aa zɔ́adò Mɔiziwa aa mè: Wá gba í wá mi. A òné: Bóyáí ále zɔ́adɔai? Akɛ̀a ále Dii léwei? 3 Ké imi lé ní de, ɔ̀ aa zɔ́adò Mɔiziwa aa mè: Bóyáí n wá bóle Egipii? N ye n wá dɛ̀dɛ̀ ní imio ní wá néo ní wá pɔtuoo yà? 4 ɔ̀ Mɔizi wiilè Diiwa à mè: Kpelewa má ke ní gbépiɔi? A gò yɔɔ aa ma pápa ní gbɛ̀o wá ma deɛ. 5 Dii òè: Isaili gbɛ̀zɔɔ sɛ̀lɛ, í dɔaa gbépiɔne. N n go pɔ n Niili lèò se lo. 6 Máo zɛ̀a n ae Olebu gbɛ̀wa we. Gbɛ̀pi lé, í i bɔ, aai mi. ɔ̀ Mɔizikè maa Isaili gbɛ̀zɔɔ wáa. 7 ɔ̀ wá tɔ́kpà gupie Masa,* asa we aa Dii léwèu aa mè: Dii kúwanɔɛ wee? Wá tɔ́kpàè Mɛliba† lo, ké Isailio zɔ́akà we yáí.

Zíkai ní Amaleki

8 Amalekiò mò zíkai ní Isailio Lefidiú. 9 ɔ̀ Mɔizi ò Yozuee: Gbé́o plɛ̀wɛ̀e, í ge zíkai ní Amalekiò. Zia máo zɛ̀a sɛ̀sɛ̀e bee misonawa ní Lua goo kúá. 10 Yozuee kè lá Mɔizi òewa, à gè zíkai ní Amalekiò. ɔ̀ Mɔizi ní Aalonaò ní Huluo dèdɛ̀ sɛ̀sɛ̀pi misonawa. 11 Tó Mɔizi a ɔɔ sè, Isailio ò Amalekiò fue, áma tó à a ɔɔ síile sɔ, Amalekiò ò Isailio fue. 12 Ké Mɔizi ɔɔ wá, ɔ̀ wá gbɛ̀ se díle aà zɛ̀e, à zɔ̀lɛwá, ɔ̀ Aalona ní Huluo aa aà ɔɔ kúkúá, gbèdo ɔ́plai, gbèdo ɔ́zei, ɔ̀ aà ɔɔ gò zɛ̀a e íatɛ̀ gè gè kpéu. 13 ɔ̀ Yozuee ziblé Amalekiòwa, à ní dɛ̀dɛ̀ ní fɛ̀ndao.

14 Dii ò Mɔizie: Bee ké lá guu àò de dɔngubò ú, ní o Yozuee, asa má Amalekiò midɛ̀ dúnia guu píe.† 15 Mɔizi gbəgbakli bò, ɔ̀ à tɔ́kpàè Diimadalapoo 16 à mè: A Dii dálapoo dɔ musu, Dii ò zíkai ní Amalekiò gɔɔpiɛ̀.

18

Yetolo gea Mɔizi gwai

† 16:18 2Kln 8.15 † 16:30 Bɔa 20.8-11 § 16:31 Bee mè bón wei. * 16:31 Nao 11.7-8 † 16:33 Ebe 9.4 † 16:35 Yoz 5.12, 1Kln 10.3 * 17:7 Bee mè lɛ̀wɛ̀a. † 17:7 Bee mè zɔ́akaa. † 17:14 1Sam 15.2-9

¹ Mɔizi ànsue Yetolo, Madiã sa'ona, yá pɔ Lua kè Mɔizie ní a gbé Isailio mà, lá Dii ní bóle Egipi. ² A mɔ lè Mɔizi a na Sefola gbàe be yãa ³ ní a negɔe mèn plaɔ.* Ado tón Geesou,† asa Mɔizi mè bɔsu pãleu la bòmɔn a ũ. ⁴ Ado tón Elizeze,‡ asa Mɔizi mè a mae Lua d̀alae, à a bɔ Falaɔ f̀enda lézi. ⁵ Ǿ Yetolo f̀ele lé mɔ Mɔizi k̀ii ní aà néɔ ní aà nao gu pɔ à b̀ookpau Lua gbe sae guwaiwau. ⁶ A lékpãsakè Mɔizie à mè: Mále mɔ n k̀ii ní n nao ní n né mèn plaɔ. ⁷ Mɔizi b̀ò dà a ànsuele, à k̀ule à lepèwà. Aa k̀o aafia gbèa, ɔ aa gè kpéu. ⁸ Mɔizi yá pɔ Dii kè Falaɔe ní Egipio Isailio yáí d̀au a siuè pii ní taasi pɔ ní lé zéuɔ pii ní lá Dii ní búo. ⁹ Yetolo pɔ k̀ena yãmaa pɔ Dii kè Isailionewa pii ní lá à ní b̀o Egipio ɔzi. ¹⁰ Ǿ à mè: Wà Dii sáaukpa, lá à á b̀o Falaɔ ní Egipio ɔzi. ¹¹ Má d̀ò sa ké Dii z̀o de dii k̀iniola pii. Ké Egipio b̀ankùwá, a òlóné. ¹² Ǿ Yetolo sa pɔ wí a pɔ káteu à tékù ò Luawa ní sa pãleɔ b̀. Ǿ Aalona ní Isaili gbèz̀oɔ pii aa mò p̀blèaàno Lua ae.

Yágɔgɔnaɔ dilea
(Iko 1.9-18)

¹³ Ké gu d̀ò Mɔizi z̀òle lé yágɔgɔné, aa káleeaàzi za k̀o e oosi. ¹⁴ Ké Mɔizi ànsue yá pɔ àle kené è pii, ɔ à aà là à mè: Bó r̀le ke ní gbéé beeo màai? Bóyáí r̀le yákpalekené ndo, gbépii káleeanzi za k̀o e oosii? ¹⁵ Mɔizi wèwà à mè: Gbéé ì mɔ ma k̀ii Lua ledama mai. ¹⁶ Tó aa yákele ví, aai mɔ ma k̀ii mà yápi g̀gɔné, mí Lua ikoyã pɔ a dileɔ oné.

¹⁷ Mɔizi ànsue òè: Yá pɔ r̀le ke maa. ¹⁸ Nyɔ kpa, gbé pɔ kunnɔ i kpa b̀, asa z̀ipi denlae, r̀yɔ f̀s ke ndoo. ¹⁹ Ma yãma sa, má ledama, Lua io kunnɔ. Nyɔ dené k̀o ũ, níó gé ní r̀ yá Lua k̀ii, ²⁰ níó ikoyã pɔ Lua dileɔ dané, níó zé pɔ de aa se ɔlóné ní yá pɔ aali keɔ. ²¹ Gbé laaide náaide pɔ Lua vía ví mé aali gbagusaesioɔ ple ní guu, ní ní dile gbèon òaa sooo d̀baanao ũ ní gbèon basoo pɔo ní gbèon blakwiɔ pɔo ní gbèon kwio pɔo ²² aao yágɔgɔ gbépioe gɔopii. Aali mɔma ní yá z̀í'ũ pii, áma aali yá yɔnao g̀gɔ r̀zia. Beewa ɔ aa n aso laone. ²³ Tó Dii wèine mé ní kè màa, r̀yɔ fuo, gbépio i ta be aafia.

²⁴ Mɔizi a ànsue yãma, a kè lá a òewa pii. ²⁵ A gbé laaideɔ plè Isaili buio guu pii, à ní dile gbèon òaa sooo d̀baanao ũ ní gbèon basoo pɔo ní gbèon blakwiɔ pɔo ní gbèon kwio pɔo. ²⁶ Ǿ aai yá g̀gɔné gɔopii. Yá z̀í'ũ ɔ aai mɔò Mɔiziwa, ɔ aai yá yɔnao g̀gɔ r̀zia. ²⁷ Mɔizi gè zè a ànsue, ɔ à tà a b̀usu.

19

Sinai gbe sae

¹ Isailio b̀oa Egipi mɔ àaɔde gɔo séia z̀í ² aa f̀ele Lefidiũ. Ké aa kà Sinai guwaiwau, ɔ aa b̀ookpà we Sinai gbe sae. ³ Mɔizi dède gè Lua k̀ii gbepi musu, ɔ Dii lez̀uaàzi à mè: Yáe bee o Yakobu bui Isailione: ⁴ A è lá má kè Egipione, lá ma á sé ma suáno ma k̀ii, lán kúu a né sea a g̀siawawa. ⁵ Tó a ma yãma mé á ma bàakuaáno yá k̀ua sa, áo de ma gbé yenzideɔ ũ* bui pii guue. Baa ké dúnia de ma pɔ ũ pii, ⁶ áo demee k̀iao ní sa'onao ũe, ma gbé pɔ an kua adoao ũ.† Yá pɔ r̀yɔ o Isailionen we.

⁷ Mɔizi pila à gbèz̀oɔ sisi, ɔ à yá pɔ Dii òe d̀au a siuné pii. ⁸ Aa wèwà pii aa mè: Yá pɔ Dii òwèe pii, wá kee. Ǿ Mɔizi yá pɔ wa ò sèle à gè siu Dii. ⁹ Dii òè: Má mɔ n k̀ii súele gèele guu, ké gɔo pɔ mále yá'one, aa e wà ma, aai n náai ví gɔopii. Ǿ Mɔizi yá pɔ gbéé ò sèle siu Dii. ¹⁰ Ǿ Dii òè: Gé ní k̀ii, ní oné aa gbãbo r̀ziae gbã ní ziao, aai ní p̀kasaɔ pí, ¹¹ aai ku sou guu zia bàasi, asa a gɔo àaɔde z̀í má pila mà ze Sinai gbe musu gbépii wáae. ¹² Koo dané gbepi p̀leu e à liai pii, ní oné aa laaika, aasu dède gbepiwao, an gbèe su ɔkãwà seo. Gbé

* 18:3 Zln 7.29 † 18:3 Bee mè b̀omɔ. ‡ 18:4 Bee mè Lua ma d̀nlede. * 19:5 Tit 2.14 † 19:6 1Pie 2.9, Zia 1.6, 5.10

pó ɔkàwà, wà ade de. ¹³ Wasu ɔkã adewao, wà aà pápa ní gbɛo ge wà aà z̄z̄z̄ ní kao wà de. Pɔtuon nò, gbɛnazinan nò, à gàe. Tó aa mà wà kuupè wà a ba gà, aa s̄o gbɛpizi.†

¹⁴ Mɔizi p̄ila gbɛpiwa à m̄ò gbépiò lè, a òné aa gbãb̄o níziãe aa ní p̄okasaɔ pí. ¹⁵ A èa òné: Aɔ ku s̄ou guu ḡoo àaɔde z̄í yá musu. Asu wúle ní n̄oɛoo. ¹⁶ Ké gu d̄ò a ḡoo àaɔdepi z̄í, ò lou lé p̄una àle pílep̄ile, mé lou s̄isi gbɛ musu. Ké aa kuu ó gbãa mà, ò vía gbé p̄ó kú b̄ouo kù píi, aale kpakpanaga. § ¹⁷ Mɔizi b̄òlɛn̄o b̄ouo, à ḡɛn̄o Lua kíi, ò aa zè z̄íle gbɛpi sae. ¹⁸ Súlele kùle Sinai gbɛwa ké Dii p̄ilawà ní téo yáí. Súlepi f̄ele lán mua súlelewa, mé gbɛpi lé lualua píi. ¹⁹ Kuu ó gbãa lé káfi. Ké Mɔizi yá'ò, ò Lua wèwà loup̄unaa guu.

²⁰ Dii p̄ila à zè Sinai gbɛ misonawa, à Mɔizi s̄isi, ò à dède gè we. ²¹ Dii òè: Pila n̄ gbépiò gba laai, aasu gu baa ví aa m̄o ma gwaio, ké an daside su gagao yáí. ²² Baa sa'ona p̄ó aai s̄omaziò, aa gbãb̄o níziãe, ké másu ní d̄ed̄eo yáí. ²³ Mɔizi ò Diie: Aa d̄ed̄eo, asa n wá gbá laai n m̄è wà k̄oo da gbɛpi p̄oleu, i ḡo n p̄ó ũ. ²⁴ ∩ Dii òè: Pila n̄ Aalona se m̄ò, ãma sa'ona ní gbé kíniò su gu baa ví wà m̄o ma kíio, ké másu ní d̄ed̄eo yáí. ²⁵ ∩ Mɔizi p̄ila gbépiòwa, à yápi òné.

20

Dii yádileá mèn kwio

(Iko 5.1-33)

¹ Lua yáe bee ò píi à m̄è: ² Mámɛmaa Dii á Lua, ma á b̄óle z̄obleu Egipi.

³ Asu àò diie vío, ma bàasio.

⁴⁻⁵ Asuli p̄oe taa ke à kùle à z̄obleò, p̄ó p̄ó kú musu ge t̄ole ge í guun nò, asa ma Dii á Lua, mili sí s̄aao. Mi mae p̄ó yemaziò yāvái wi an buiòne ní musu e à ge pé ní síwenaò ní ní s̄okpaɛɔwae. ⁶ Gbé p̄ó yemazi aa ma yádileao k̄uaò s̄ò, miò gbéke vír̄n̄o e ní bui léwa.*

⁷ Ma Dii á Lua ásuli ma tó sí p̄ão, asa gbé p̄ó ma tó sí p̄ã, má tó aà b̄o p̄ão.

⁸ Ali kámaboḡozi d̄o ma p̄ó ũ. ⁹ Ali á buazi ní á z̄í píio ke ḡoo soolo, ¹⁰ a soplade iò d̄é kámaboz̄i ũ, asa ma Dii á Lua ma p̄óe. Asuli z̄ie ke ḡoo pi z̄í, ápiò ge á neḡo ge á nen̄o ge á z̄ikena ḡo ge n̄o ge á p̄otuo ge nib̄o p̄ó kú á be. ¹¹ Asa ḡoo soolo ò ma musu ní d̄úniao kè ní ísiao ní p̄ó p̄ó kú ní guu píi, ò ma kámabò a ḡoo sopladepi z̄í. Ayãmeto ma báaadà kámaboḡopiu, má d̄ile ma p̄ó ũ.†

¹² Ali á de ní á dao kpela, ké à e ḡeḡe b̄usu p̄ó ma Dii á Lua mále kpáwáú.†

¹³ Asuli gb̄ed̄eo. §

¹⁴ Asuli wúle ní gb̄ep̄ale n̄oo.*

¹⁵ Asuli kpái'oo.†

¹⁶ Asuli yãd̄o á gb̄edeewao.†

¹⁷ Asuli á gb̄ed̄ee ua b̄iik̄eo. Asuli aà n̄o b̄iik̄eo ge aà z̄ikena ḡo ge n̄o ge aà zu ge aà z̄a'ina ge p̄ó p̄ó a vío píi. §

¹⁸ Gbépii loup̄unaa mà ní kuu'ò, aa loup̄ileá è ní súlele d̄o gbɛ musu, ò vía ní kú, aale lualua, aa ze k̄aaa. ¹⁹ Aa ò Mɔizi: Yá'ow̄e n̄z̄ia, wí ma. Nsu to Lua yá'ow̄e, ké wásu gagao yáí.* ²⁰ Mɔizi òné: Asu to vía á k̄uo, asa á laai gwaa yáí ò Lua m̄ò, ké à e àò a vía ví, mé ké ásu duunakeo yáí. ²¹ Aa ze k̄aaa, ò Mɔizi s̄ò telui, gu p̄ó Lua kupiu.

Dii gbagbakii yá

²² ∩ Dii ò Mɔizi: Yáe bee o Isailiòne: Aziawa á mà lá ma yá'òé za musu. ²³ Asu t̄aa ke à naao. Asu ánuusu ge vua pi t̄aaò ũo. ²⁴ A ma gbagbakii bo ní bèleò, ili sa'owà ní s̄aò ní

† 19:13 Ebe 12.18-20 § 19:16 Zia 4.5 * 20:6 Nao 14.18 † 20:11 Daa 2.1-3 † 20:12 Mat 15.4, Efe 6.2-3 § 20:13 Daa 9.6 * 20:14 Mat 5.27 † 20:15 Lom 13.9 † 20:16 Mat 19.18-19 § 20:17 Lom 7.7, 13.9 * 20:19 Ebe 12.18-19

zuɔ, sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékū ní sáaukpasao. Gu pɔ má díléé àò ma sisiu, má mó á kíi, mí báaadaágu. ²⁵ Tó ále ma gbagbakípi bo ní gbɛo, ásu ke ní gbè āaoo, asa tó a gāpələwà, à sākèn we.† ²⁶ Asu ma gbagbakíi bo à a dedekíi keo, ké á puizi su bɔwào yáí.

21

Zɔɔ gwaa yá (Iko 15.12-18)

¹ Ikoyá pɔ níyɔ danéon ke: ² Tó gbé Ebelu lù zɔ ũ, ali zíkèè wè sooloɛ, a wè soplade i bɔ wéé ũ fiabosai. ³ Tó à mò adoe, a bɔ adoe. Tó a nɔ víe, aà bɔ ní a nɔo. ⁴ Tó aà dii mé nɔ kpàwà mé à néo ìaànɔ, nɔepi ní a néo gɔ aà diie, i bɔ ado. ⁵ Tó zɔpi mè, á ye a diizi ní a nao ní a néoɛ, á ye bɔ wéé ũo, ⁶ aà dii i geaànɔ yāgɔgɔnao kíi, i s̄aànɔ kpɛɛɛi, i aà swá f̄s̄ ní kao gāmɔ ge gāmɔ líwa, iɔ ku aà zɔ ũ e gɔɔpii.

⁷ Tó gbé a nenɔe yíla zɔ ũ, a e bɔ lá zɔgɔe ì bɔwao. ⁸ Tó aà dii díle á aà se nɔ ũe, mé nɔpi i su kèèo, aà to wà aà bo. A zɛví à aà yía buipálewao, ké à bò aà yáú yáí. ⁹ Tó a kpà a néwae s̄o, aà aà díle a nenɔe ũ. ¹⁰ Tó à nɔ pále sè, asu a káau baa bɔ blɛ ge pɔkasao ge kpé yáúo. ¹¹ Tó i yá mèn aàɔpio kèèo, zɔpi zɛví à ta pã fiabosaiɛ.

Gbé kea'ia yá

¹² Tó gbé gbé lè a dè, wà ade de s̄o. ¹³ Tó àle wɛɛɛ à aà deoe s̄o, tó kai mé mò, má ulekíi díléé, ìli bàale ta we. ¹⁴ Tó gbé n̄sɛpās̄i kè à a gbédee dè, baa tó à bàalè gè nà ma gbagbakízi, wà gi wà aà de.

¹⁵ Tó gbé a de ge a da gbè, wà ade de. ¹⁶ Tó gbé gbé sè kpáí, a yíla ge a kŭan nò, wà ade de. ¹⁷ Tó gbé a de ge a da kpɛbò, wà ade de.*

¹⁸ Tó wàle sóleke, mé gbé a gbèdo lè ní gbɛo ge ɔkŭ, mé i gao, tó a ku dèadèa, ¹⁹ à f̄f̄ f̄èlɛ lé bɔ bàasi ní lío, gbé pɔ à aà lè a bɔ gosaiɛ, i aà z̄i pɔ i e kèo fiaboè ní ɛse pɔ wa kèèo. ²⁰ Tó gbé a zɔgɔe ge nɔe lè ní goo, mé à gà ḡɔɔ, wa ade wetã. ²¹ Tó zɔpi gɔɔ do ge gɔɔ pla lè s̄o, wasu aà diipi wetão, asa aà ãae. ²² Tó ḡɔɔ lé d̄ɛka mé aa kpà n̄s̄indeea, tó à nɔbòlɛ mé aà gue i ke'iao, lá nɔepi z̄á dànɛ, aa a fiabo màae, tó yāgɔgɔnao wèi. ²³ Tó ìa pále su ku a guue s̄o, wa ga fiabo ní gao, ²⁴ wé ní wéo, swaa ní swaao,† ɔ ní ɔo, gbá ní gbáo, ²⁵ teɔ ní teɔo, ìa ní ìao, bɔ ní bɔo. ²⁶ Tó gbé a zɔgɔe ge nɔe lè, aà wé wɪ, aà aà gbae aà wé fiaboa ũ. ²⁷ Tó aà swaae s̄o, aà aà gbae aà swaa fiaboa ũ.

Pɔtuɔɔ yá

²⁸ Tó zu ḡɔe ge nɔe z̄ò a dè, wà zupi pápa ní gbɛo wà de, aà dii i bɔyáú. Wasu zupi n̄o soo. ²⁹ Tó zupi pás̄i za káauɛ s̄o, mé wa ò a diie, tó i d̄ɔo, ã à gbé z̄ò a dè, wà zupi pápa ní gbɛo wà de, wi a dii de lɔ. ³⁰ Tó wà ãa dà a diie aà wèni fiaboa yáí, lá wa òè píi a boe. ³¹ Tó zupi né dè, yá douɛ. ³² Tó zupi zɔgɔe ge nɔe dè, zu dii a ánuɔu ɔwat̄ɛ baakwi kpa zɔ diiwaɛ, wi zupi pápa ní gbɛo wà de.

³³ Tó gbé pɔ wè a lòlɛ, ge tó à lòo ȳò, i pɔ taɛo, ã zu ge zàa'ina zù a guu, ³⁴ lòode fiabo pɔ diie ní ãao, pɔgepi i ḡɔè.

³⁵ Tó gbé zu gbèpále pɔ z̄ò a dè, aà a béɛ yía, aai a ãa kpaale, aai a ge kpaale màa lɔ. ³⁶ Tó zù dii d̄s̄ za káau ké a pás̄i mé i d̄ɔo, a zu fiabo ní zuoɛ, a ge i ḡɔè.

Aizɛɛ yá

³⁷ Tó gbé zu ge s̄a kpáí'ò, mé a dè ge a yíla, a zu fiabo ní zuo mèn s̄oɛ, i s̄a fiabo ní s̄ao mèn síiɔ.

† 20:25 Yoz 8.31 * 21:17 Mat 15.4 † 21:24 Mat 5.38

22

¹ Tó kpáí kpé gbòò, mé gběe aà kù à aà lè a dè, tó gwáe ade tàae vío, ² tó ní íatēwεoe sō, bee mé tàae ví.

Kpáí a fiaboε. Tó a pɔe ví sōo, wà aà yía zɔ ũ pɔ pɔ à a kpáí'ò yáí. ³ Tó wà zu ge zàa'ína ge sã pɔ à a kpáí'ò è aà ɔzì bée, a a fiabo mèn plaε.

⁴ Tó gbé lé pɔɔ dā bua ge vεebu guu, mé a tò a pɔɔ gbēpāle bua pɔblè, ade a fiabo ní a bua ge a vεebu pɔmaaɔε. ⁵ Tó wà tesō sēwa, mé à gè dà gbēpāle bugbeu ge pɔgba, mé aà pɔɔ tekù, tekpana a fiaboε. ⁶ Tó gbé ɔa ge àizεε kpà a gbédeewa uléi, mé wa sè aà kpéu kpáí, tó wà kpáipi kù, a pɔ pɔ à a kpáí'ò fiabo lee plaε. ⁷ Tó wi e aà kùò, kpede ge yákpalekenaɔ le, aai gwa tó ɔme pɔ pɔ wa kpàwa uléipi sè. ⁸ Tó lekpa a gè gbéɔ zānguo zu ge zàa'ína ge sã ge pɔkasa yá musu ge pɔe mé vūaa ɔ gběe è à mè a pɔε, gbéɔn plapiɔ gé yákpalekenaɔ kíi. Gbé pɔ yákpalekenaɔ mè aà yá nao a fiabo a gbédeε lee plaε.

⁹ Tó gbé zàa'ína ge zu ge sã ge pɔpāle kpà a gbédeewa gwai, tó à gà ge a gue kè'ia ge wa kù gběe i eo, ¹⁰ an gbéɔn pla mípii aa ka Diiwa, gbé pɔ wà pɔ kpàwàpi i me i ɔkãwàò. Pɔ dii ze ní a kaa, gbé pɔ à pɔ kpàwàpi sō a fiaboo. ¹¹ Tó wa kùwà kpáie sō, a fiabo pɔ diiεε. ¹² Tó wàí mé dè, a a seela ɔbè, a pɔ pɔ wàí kùpi fiaboo. ¹³ Tó gbé pɔtuo sè a gbédeewa mé a gue kè'ia a dii kpe ge pɔpi gàn nò, a a fiaboε. ¹⁴ Tó pɔ dii wáae sō, a a fiaboo. Tó wa sèwà wà fiabòεε sō, ɔa pɔ wa sèowà bee a mó.

Kua ní kōo yá

¹⁵ Tó gbé pɔyè wéndia pɔ wi kpásã yāaoε, a nɔpi wεele'ɔa kpaε, i aà se nɔ ũ. ¹⁶ Tó né mae gi fíafia aà zākeaànɔ, gɔpi a gi nɔwεele'ɔa kpá lá wí kpawae.

¹⁷ Asu to nɔε pɔdamade àɔ kuo. ¹⁸ Tó gbé pɔtuo dàakpà, wà ade de. ¹⁹ Sa'oa Diiwa ado bàasio, gbé pɔ sa'ò dii pālewa, wà ade tɔbɔzō.

²⁰ Asu bòmɔ wetāo, ásu gbāamòεo, asa bòmɔɔn á ũ yāa Egipi. ²¹ Asu gyaa ge tone wetāo. ²² Tó a aà wetā mé à wiilèa, má yásiaànɔε. ²³ Ma pɔ i fele, mí á dede zì guu, á nao i gō gyaa ũ, á néo i gō desai sō.

²⁴ Tó a ɔa sèa ma gbé taaside pɔ kúánɔε, ásu ɔ'idiaè lán ɔ'idianεdewao. ²⁵ Tó n n gbédee zwāa tòmási, kpawà e íatē àɔ gē kpéu, ²⁶ asa aà wúlebɔ mēndona pɔ í fifiwan we. Bó a wúleòí? Tó à wiilèa, má yásiaànɔε, asa sósobiden ma ũ.

²⁷ Asu Lua tɔbēsio. Asu á búsu gbāade kao.* ²⁸ Asu à á bua ge á lu pɔ káau pɔ i ma gba gɔɔ gágao. Ali á negōε séiaɔ kpa a. ²⁹ Ali á zu ge á sã nesana séiaɔ kpa a. Ali ke a dawa gɔɔ soplaε, a swaaɔde íli kpáa. ³⁰ Aɔ de ma gbé pɔ an kua nído a ũ. Asuli nòɔ pɔ wàí dè soo. Ali kpá gbéɔwa.

23

Yákea a zéwa

¹ Asuli wàpe baokpao. Asuli ze ní gbēvāio ege seelade ũo. ² Asuli té bílazi yāvāikεa musuo. Asuli ze ní bílao yákpale guu à bɔ yázede kpeo. ³ Tó taaside yá nao, ásuli zεaànɔo.

⁴ Tó n ibεε zu ge aà zàa'ína sàsã, mé n kpaauò, kù n suoè be. ⁵ Tó n n zangude zàa'ína è, àle fu asowa, dɔaàle, rísu to weo.

⁶ Tó taaside yá na, ásuli bɔ aà kpeo. ⁷ A kē mɔafiliwa zà. Asuli tàesaide ge gbēmaa deo, asa má tó tàae de bɔ pāo. ⁸ Asuli gbagusaεsio, asa gbagusaε í to wedeɔ vīakūε, mé í gbēmaaɔ yá fuangba. ⁹ Asuli bòmɔ wetāo. A bòmɔke dō, asa bòmɔɔn á ũ yāa Egipi. ¹⁰ Aliɔ pótō á bua, íliɔ keke e wè soolo, ¹¹ a wè soplade í tó tɔɔle kámabo à íampa, á taasideɔ i a zā pɔ bòle weɔ kōnwε, sēanɔbɔɔ i a kíni só. A yá doupi ke ní á vεebuo ní á kù kpéo. ¹² Aliɔ zike

* 22:27 Zln 23.5

e gɔɔ soolo, a soplade zǐ ɪli kámabo, ké á zuɔ ní á zàa'inaɔ e kámabo, mé á zɔɔ ní bòmɔɔ e ɪampa. ¹³ Aɔ yá pɔ má òéɔ kúa píi. Asuli dii páleɔ sísio. Wasuli ní tó ma á léu seo.

Lousisidikpe mèn àaɔ

(Bɔa 34.18-26, Iko 16.1-7)

¹⁴ Wē ní wēo àli mɔ lousisidikpe lɛɛ àaɔ keimeɛ. ¹⁵ Aliɔ Kàaso dikpeke lá má dàéwa, ɪliɔ kàa so e gɔɔ soplá mɔ pɔ wǐ mɛ Abibu guu a gɔɔwa, asa mɔpi guu ɔ a bɔle Egipi. Gbēe suli mɔ ma kíi ɔgiio. ¹⁶ Aliɔ Pɔkeke dikpeke gɔɔ pɔ a na pɔkekeawa, ɪliɔ á buapɔ káauɔ kpaá. Aliɔ Pɔkáaa dikpeke wè láaawa gɔɔ pɔ a á buapɔ káaa píi. ¹⁷ Wē ní wēo gēn àaɔ á gǔe pii lí mɔ dikpekei mapi ma Dii á Luaɛ. ¹⁸ Asuli pɔsɛa kpaá sánu ní á sa'obɔ auoo. Asuli dikpe sa'obɔ nísi dile gu dɔwàò. ¹⁹ Ali gé Dii á Lua kpéu ní á buapɔ káauɔ. Asuli blene nɔɔ kuu ní a da yǔ'ioo.

Dii legbēa Kanaa b̀usu yá musu

²⁰ Má Malaika zǐ aà dɔaaé, iɔ á dǔa zéu, i géánɔ gu pɔ má kèkeu. ²¹ A laaidɔ aà yáwa, ɪɔ aà yáma. Asu bɔ aà kpeo, asa a sùuukeánɔ á tàae yá musuo, ké ma tó kuwà yáí. ²² Tó a aà yámà mé a yá pɔ má òé kè píi, máɔ de á ibeɛɔ ibeɛ ũe, á wèleɔ wèle ũ. ²³ Ma malaikapi a dɔaaé, i ge zéé b̀usu pɔ Amɔleɔ kuu ní Itiɔ ní Peliziɔ ní Kanaaɔ ní Iviɔ ní Yebusiɔ, mí ní mideé. ²⁴ Asu kùle ní diiɔneɔ, ásu zɔblenéɔ, ásu ní kea keo. A ní gboo, í ní gbèpeleɔ wíwi. ²⁵ A zɔble Dii á Luaɛ, i báaadaé á bleu ní á imiao, i gyāɔ kéwá. ²⁶ Nɔɔ nɔɔle á b̀usuuo, mé fii aɔ kuuo. Má á wēni dɔé ní mɔgalaoɛ. ²⁷ Má vɪadada gbé pɔ kú á aɛzi, mí tó gili gē bui pɔ a ka ní kíiɔgu, mí tó á ibeɛɔ kpekpáé. ²⁸ Má beɔɔ gbaé á aɛ, aa ka Iviɔ ní Kanaaɔ ní Itiɔgu, aai ní yáé. ²⁹ I ke má ní yáé wè do guu gǔɔ no, ké b̀supi su gǔ lákpe ũ, sèanɔɔɔ liálao yáí. ³⁰ Máɔ ní yáé busebuseɛ e a ge dasikū à ka b̀usu kúa. ³¹ Má á b̀usu lé daé za Isia Tēa léu e Filitēɔ Isia léu, za guwawai léu e Uflata léu. Má b̀supideɔ naé á ɔzǐe, í ní yá. ³² A lé su àɔ kú ní yáú ge ní diiɔ yáúo. ³³ Asu to aɔ kú á b̀usuuo, ké aasu to à duunakemeɛo yáí, asa tó a zɔblè ní diiɔne, a mɔkpà ázǐaɛɛ.

24

Lua bàa kua ní Isailiɔ sa'oa

¹ Dii ò Mɔiziɛ: Mpi ní Aalonao ní Nadabuo ní Abiuo ní Isaili gbēzɔɔ gbēɔn bàaɔkwio, à dɛde gbewa à mɔ ma kíi, í kùlemɛɛ za káakáa. ² Ní sǔmazi ndo, aasu sǔmazio, mé bíla su dɛdenɔ gbepiwao.

³ Mɔizi gé yá pɔ Dii ò àu a sǔné píi ní ikoyāɔ píi. Aa wè sánusánu nípii aa m̀è: Yá pɔ Dii ò pii, wá keɛ. ⁴ Ǔ Mɔizi yá pɔ Dii òpiɔ kè lá guu píi.

A fèle kɔɔkɔɔ, à aà gbagbakii b̀ò gbepɔleu, ɔ à gbepèlepele mèn kuepla Isaili bui kueplaɔ pɔ ũ. ⁵ A Isaili èwaasɔɔ zǐ ní zuswanaɔ, ɔ aa sa pɔ wǐ a pɔ káteu à tékū òò Diiwa ní sáaukpasáɔ. ⁶ Ǔ Mɔizi zupiɔ au sǐ a kpaalè lɛɛ pla. A a lɛɛ do dile ní tao, à a lɛɛ do èle sa'okiiwa. ⁷ Ǔ à Dii bàakuaáɔ lá sè à a kyokèné. Aa m̀è: Yá pɔ Dii ò píi, wá keɛ, wá misiileèè. ⁸ Ǔ à aupi sè a fámá à m̀è: Dii bàakuaáɔn aun we yádileáéè beɔ musu píi.*

⁹ Mɔizi ní Aalonao ní Nadabuo ní Abiuo ní Isaili gbēzɔɔ gbēɔn bàaɔkwio dède gé Lua kíi. ¹⁰ Aa ní Isailiɔ Lua è. Safii gbè gusalala kále aà gbá zǐe, a í de búunnɔ wásawasa lán luabebuunawa.† ¹¹ Lua i yáe ke Isaili gbāadepiɔneɔ. Aa wesíaàle, ɔ aa pɔblè aa imi.

Mɔizi kua Sinai gbɛ musu

¹² Dii ò Mɔiziɛ: Dɛde gbewa ǹ mɔ ma kíi, níɔ ku we. Má gbè pèpèe pɔ ma ikoyā pɔ má dile kè máɔ kpama, ké ǹ e dané. ¹³ Ǔ à fèle ní a zɔbāna Yozueeo, aale gé dɛdei Lua gbewa. ¹⁴ Ǔ

* 24:8 Mat 26.28, 1Kln 11.25, Ebe 9.19-20, 10.29 † 24:10 Eze 1.26, Zia 4.2-3

Mɔizi ò gbɛzɔɔnɛ: Aɔ wá dá la, wá ɛa suwá. Aalona n̄ Huluo aao kúánɛ. Tó gbɛe yáe ví, aà geò n̄ kíi. ¹⁵ Ǿ Mɔizi dèdɛ gbɛpiwa. Súɛɛ daa a misonaa, ¹⁶ Ǿ Dii gawi p̄la Sinai gbɛpiwa. Súɛɛpi daa màa e gɔɔ soolo, a gɔɔ soplade Ǿ Dii lezù Mɔizizi za súɛɛpi guu. ¹⁷ Isailiɔ Dii gawi è lán té pásíwa gbɛpi misonaa. ¹⁸ Ǿ Mɔizi gè súɛɛpi guu, à ɛa dèdɛ gbɛpiwa. A ku we e gɔɔ bla fáanɛ n̄ gwáasínao.

25

Gbadaa zwàakpɛdɔa yá musu

(Bɔa 35.4-9)

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² O Isailiɔnɛ aa gbadameɛ, ní sí gbé pó wèi à dameɛ n̄ n̄semendoɔwa. ³ Pó pó n̄yɔ símá gba ũn ke: Vua, ánuusu, mɔgotɛ, ⁴ babuuna, bà gaalulade, wɔɔtɛna, zwāa, blekā, ⁵ sāsaa bāa pó wa kèkɛ tɛɛɔ, ayo bāaɔ, lepusiali, ⁶ filia n̄isi, pó ḡnana pó w̄i n̄isi pó w̄i pó dileò à ḡo ma pó ũ n̄ tulaletio kèdɔ, ⁷ onisi n̄ gbè bɛɛede pāle pó wa zikèd sa'o'ula n̄ aà b̄ɔloonnɛowao. ⁸ Aa kpɛdɔmɛɛ, míɔ kún̄nɔ. ⁹ A zwàakpɛpi n̄ a p̄keleɔ ke p̄ii, lá má a taa ɔɔnɛwa.

Kpagolo yá

(Bɔa 37.1-9)

¹⁰ Kpagolo ke n̄ lepusialio. A gbāa iɔ gās̄isuu pla n̄ kíniɔ, a yàasa iɔ gās̄isuu do n̄ kíniɔ, a les̄i s̄o gās̄isuu do n̄ kíniɔ. ¹¹ Vua tɛɛtɛɛ kúlewà a guu n̄ a kpɛo p̄ii, ní zāble a léwa n̄ vuao n̄ liai. ¹² Vua zā pi mèn síiɔ kpagolo pó ũ, ní pépɛ a gbá mèn síiɔwa, kpela n̄ kpɛleo. ¹³ N a séliɔ ke n̄ lepusialio, ní vua kúle lípiɔwa. ¹⁴ Ní lip̄ɔɔpiɔ s̄ɔs̄ɔɔ zā pó pépɛ kpagolo saaloɔwau, aaiɔ de kpagolopi séliɔ ũ. ¹⁵ Lip̄ɔɔpiɔ iɔ s̄ɔs̄ɔɔba kpagolopi zāɔu, wasuli lípiɔ b̄ɔle zāpiɔuo. ¹⁶ Ikoyā gbè pèpɛɛ pó má kpamaɔ ka kpagolopi guu.

¹⁷ N a netaɛ ke n̄ vua tɛɛtɛɛo duunkēmaki* ũ, a gbāa iɔ gās̄isuu pla n̄ kíniɔ, a yàasa iɔ gās̄isuu do n̄ kíniɔ. ¹⁸ Malaika gās̄iadeɔ pi mèn pla n̄ vua pó wa gbègbɛ maannɔ a netaɛpi pó ũ ¹⁹ ado léla, ado léle. N a netaɛpi pí n̄ malaikapiɔ aao zɛawà ḡɔɔ kpela n̄ kpɛleo. ²⁰ An gās̄iaɔ iɔ pooa musu a netaɛpia. Malaikapiɔ aɛ iɔ d̄ak̄ɔwa, an wé iɔ pɛa netaɛpiwa. ²¹ Ikoyā gbè pèpɛɛ pó má kpamaɔ ka kpagolopiu, ní a népi tae. ²² A netaɛpi musu Ǿ máli kpaauñnɔ malaika mèn pla pó aa zɛa ikoyā kpagolopiwaɔ zānguo. We Ǿ máli yá pó má dile Isailiɔnɛ krauma.

Táabūnu yá

(Bɔa 37.10-16)

²³ Táabūnu ke n̄ lepusialio, a gbāa iɔ gās̄isuu pla, a yàasa iɔ gās̄isuu do, a les̄i s̄o gās̄isuu do n̄ kíniɔ. ²⁴ Vua tɛɛtɛɛ kúlewà, ní zāble a léwa n̄ vuao n̄ liai. ²⁵ Lipɛpɛɛ dai n̄ liai, a les̄i iɔ ɔtā do, ní zāble a léwa n̄ vuao n̄ liai. ²⁶ Vua zā pi mèn síiɔ táabūnupi pó ũ, ní pépɛ a gola mèn síiɔwa a gbápek̄ii. ²⁷ Zāpiɔ iɔ pɛpɛ lipɛpɛɛpi z̄íle lip̄ɔɔ pó wàli táabūnupi seòɔ ũ. ²⁸ Lepusiali Ǿ n̄yɔ ā lip̄ɔɔpiɔ ũ, ní vua kúle lípiɔwa búlubulu, iɔ de táabūnupi séliɔ ũ.

²⁹ Tapelentiɔ n̄ toonaɔ pí n̄ vua tɛɛtɛɛo táabūnupi pó ũ n̄ loɔ n̄ imibɔ pó wàli v̄ɛɛ kauɔ.

³⁰ Níli p̄ɛɛ† pó wàli kpáaɔ kále táabūnupiwa, iɔ kálea ma aɛ we ḡɔɔpi.

Dau yá

(Bɔa 37.17-24)

³¹ Dau pí n̄ vua tɛɛtɛɛo, ní a gbá n̄ a lidao n̄ a vú piaaɔ n̄ a bɛɔ gbègbɛ maannɔ vua doŋpi ũ. ³² Ní daupi ḡɔna ke soolo, kpela àaɔ, kpɛle àaɔ. ³³ A ḡɔnapi iɔ vúɔ ví mèn àaɔ'aaɔ zoolozoolonnɔ lán kánavuwa n̄ a bɛɔ. Màa dau ḡɔna mèn soolopiɔ aao de p̄ii. ³⁴ Daupi lida iɔ vúpiɔ ví lɔ mèn síiɔ baade n̄ a bɛɔ. ³⁵ Kɔpɛk̄ii mènɔ iɔ ku dau lidawa ḡɔna mèn plaɔ

* 25:17 ɛbɛ 9.5 † 25:30 Lev 24.5-8

pékii. A plaade iɔ ku gɔna mèn pla pãleɔ pékii, a àaɔde iɔ ku gɔna mèn pla pãleɔ pékii lɔ. Maa daupi lida gɔna mèn soolopiɔ aɔ de. ³⁶ Wa daupi lida pí ní vua tɛtɛεoe ní a kɔpɛpɛkii ní a gɔnapii gɔ. ³⁷ N a filiaɔ ke mèn sopla n̄ didi a musu, ké aɔ gupu ae. ³⁸ Filiadeɔɔ ní a tésibɔɔ iɔ de vua tɛtɛε ũ. ³⁹ Ní daupi ní a pɔkelepiɔ ke pii ní vua kiloo baakwi ní síiɔo. ⁴⁰ Ke ní laaio lá mále a taa keɛ gbe musu lawa.†

26

Zwàakpɛɔa yá (Bɔa 36.8-38)

¹ Zwàakpɛ zwāa ke ní póle pó wa tã ní bataεao, wà gɔinakɛwà ní malaika gãsiadeɔ ní babuunao ní bà gaaluladeo ní wɔtɛnao le kwi. ² Pólepiɔ gbàa iɔ gãsisuu baakwi plasai, a yàasa sɔ gãsisuu síiɔ. Pólepiɔ zɔɔ aɔ sáa màa pii, ³ wi pólepiɔ nami le sɔsɔo. ⁴ Babuuna letánke n̄ dɔdɔ zwāapiɔ lé gbezãɔwa ⁵ mèn blakwikwi, bapiɔ iɔ bɔaa ní kɔo pii. ⁶ Mɔkoolonaɔ pí ní vua mèn blakwi, ní bapi kákau lá a bɔaabɔaa ní kɔowa, ní zwàakpɛ zwāapi daokɔi.

⁷ Blekã póle tá le kuedo, wili kú zwàakpɛpia. ⁸ Póle mendo gbàa iɔ gãsisuu baakwi, a yàasa sɔ gãsisuu síiɔ. Póle le kuedopiɔ zɔɔ aɔ sáa màa pii. ⁹ N a le sɔoɔ nami adoa, ní a le soolo pó gɔ nami adoa lɔ. Póle le soolode kpaaũ póle le pla léu kpépi lé pó ũ. ¹⁰ Bà letánke n̄ dɔdɔ zwāapiɔ lé gbezãɔwa blakwikwi. ¹¹ Mɔkoolonaɔ pí ní mɔgotɛo mèn blakwi, ní bapi kákau, zwàakpɛ zwāapi i dakɔi. ¹² Zwāapi gbàa pó a de kpépia i ka zwāapi mendo guo, iɔ bāεa kpé kpé. ¹³ Zwāapi yàasa pó a de kpépi zwāa káaua kpela ní kpeleo gãsisuu dodo, iɔ bāεa màa. ¹⁴ Sása báa pó wa kèke tɛεεo dadakɔi, wili kú zwàakpɛpia, ní ayo báaɔ dadakɔi, wili kua lɔ.

¹⁵ Lepusiali á pèpɛpɛpɛpɛ zwàakpɛ lipɛleɔ ũ. ¹⁶ Lípiɔ gbàa iɔ gãsisuu kwikwi, a yàasa sɔ gãsisuu dodo ní kinio. ¹⁷ Lipɛpɛpiɔ swá bɔ n̄ kpaaĩ mèn plapla. Zwàakpɛ lípiɔ ke màa pii. ¹⁸ Lipɛpɛεo ke màa mèn bao zwàakpɛ gɛɔmidɔkii oi pó ũ, ¹⁹ ní a zebɔɔ pí ní ánusuo mèn bla, wili lí mèn baopiɔ pépɛu, lí mendo iɔ zebɔ vɛ pla a swá gɛkii ũ. ²⁰ Lipɛpɛεo ke màa lɔ mèn bao zwàakpɛ gugbántoo oi pó ũ, ²¹ ní a zebɔɔ pí ní ánusuo mèn bla, wili dile mèn plapla wà lí mendo swá pépɛu. ²² Lí pèpɛε ke màa mèn soolo zwàakpɛ be'ae oi pó ũ. ²³ Lí pèpɛε ke màa lɔ mèn pla zwàakpɛ be'ae oipi golaɔ pó ũ. ²⁴ Gola lí mèn plapiɔ paa n̄ nakɔwa za zíle e musu, zã mendo aɔ vɛ. ²⁵ Zwàakpɛpi aɔ lipɛpɛεo vɛ màa mèn swaaεe ní ánusuo zebɔɔ mèn gɛo ní mendo, lí pii ní a zebɔɔ mèn plapla.

²⁶ Lepusiali á pòpò mèn sɔo zwàakpɛ kpɛ do lipɛpɛεo yebɔ ũ, ²⁷ ní á lɔ mèn sɔo kpɛ do lipɛpɛεo pó ũ. Lipɔɔ pãle á lɔ mèn sɔo zwàakpɛ be'ae oi lipɛpɛεo yebɔ ũ. ²⁸ Lipɔɔ pó aɔ ku guo a pã lipɛpɛεola guoguoε, bɔa a léla e a léle. ²⁹ Vua kúle lipɛpɛpiɔwa, ní ní zã pí ní vua a lipɔɔpiɔ sɔlkii ũ. Vua kúle lipɔɔpiɔwa lɔ. ³⁰ Zwàakpɛpi dɔ lá ma a taa òlɔne gbe musuwa.

³¹ Zwāatã n̄ péle suuna ũ, ní gɔinakɛwà lán malaika gãsiadeɔwa ní babuunao ní bà gaaluladeo ní wɔtɛnao ní bataεao. ³² Lepusiali á a lipɛleɔ ũ, ní vua kúlewà pii, ní lípiɔ pépɛ a zebɔ pó wa pí ní ánusuo mèn síiɔ guu. Zwāapi dɔ lipɛle mèn síiɔpiɔ kùbɔ pó wa pí ní vuaɔwa. ³³ Zwāapi mɔkoolonaɔ ka lipɛle kálopiɔ. Ikoyã kpagolo dile suunapi kpɛ. Suunapi i zwàakpɛpi biile lee pla, kpɛle ní luakukii.* ³⁴ Ikoyã kpagolo pó kú luakukii né taε, ³⁵ ní táabũnu dile suunapi saε kpɛle oi zwàakpɛ gugbántoo oi, ní dau dile n̄ a ae dɔ táabũnupiwa zwàakpɛ gɛɔmidɔkii oi.

† 25:40 Zin 7.44, Ebe 8.5 * 26:33 Ebe 6.19, 9.3-5

³⁶ Zwāatā kpépi lé pɔ ũ, ní gɔ́inakewà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ́ɔtēnao ní bataɛao. ³⁷ Lepusiali á zwāapi lipelɛo ũ mèn sɔo, ní vua lewà píi, ní a káloɔ pí ní vuo, ní a zebɔɔ pí ní mɔgotɛo mèn sɔo.

27

Sa'okli yá (Bɔa 38.1-7)

¹ Sa'okli ke ní lepusialio, a gbāa io gāsísuu sɔo, a yàasa io gāsísuu sɔo lo. A gbāa ní a yàasao io sáa, a lesí sɔ́ gāsísuu àaɔ. ² Sa'okli ke ní a kóbaɔ gɔ́ mèn síiɔ gola ní golao, ní mɔgotɛ kúle sa'okli piwa. ³ Sa'okli pɔkeleɔ ke ní mɔgotɛo, a oo táfukabɔɔ ní a péluo ní a au'elebɔɔ ní a saao ní a tésibɔɔ píi. ⁴ Mɔyāayāana pí sa'okli pɔ ũ ní mɔgotɛo. Mɔgotɛ zā pi mèn síiɔ, ní dɔdɔ mɔyāayāanapi golaɔwa. ⁵ Mɔyāayāanapi sɔlo sa'okli zíe, ní felɛd musu e à ka sa'okli guo. ⁶ Lepusiali á pɔ́pɔ́ sa'okli pɔ ũ, ní kpá ní mɔgotɛo. ⁷ Lipɔ́pɔ́ sɔlɔsɔlɔ zāpiɔ sa'okli kpela ní kpelɛo a sebo ũ. ⁸ Sa'okli ke ní lipɛpɛo, io e ví, lá má òlɔne gbe musuwa.

Zwāakpe kaa yá (Bɔa 38.9-20)

⁹ Kaa da zwāakpei, a gɛmidɔkii oi io gāsísuu basɔo, io zwāa pɔ wa tà ní bataɛao ví ¹⁰ ní lipelɛo mèn bao. Ní a zebɔɔ pí ní mɔgotɛo mèn bao, ní lipelɛ káloɔ ní mɔpɔ́ɔ pí ní ánusuo. ¹¹ A gugbántoo oi zwāa gbāa io gāsísuu basɔo màa lo ní lipelɛo mèn bao ní a zebɔ pɔ wa pí ní mɔgotɛoo mèn bao, ní lipelɛ káloɔ ní mɔpɔ́ɔ pí ní ánusuo. ¹² Naa be'ae oi kaa yàasa io gāsísuu blakwi ní zwāao ní a lipelɛo mèn kwi ní a zebɔo mèn kwi. ¹³ Naa gukpe oi kaa yàasa io gāsísuu blakwi. ¹⁴ Zwāa gāsísuu gɛo io ku kaa lé ɔplaa ní a lipelɛo mèn àaɔ ní a zebɔo mèn àaɔ. ¹⁵ Zwāa gāsísuu gɛo io ku ɔzei lo ní a lipelɛo mèn àaɔ ní a zebɔo mèn àaɔ. ¹⁶ Kaapi lé zwāa io gāsísuu bao ní a lipelɛo mèn síiɔ ní a zebɔo mèn síiɔ. A zwāapi io de pɔ́le pɔ wa tà ní bataɛao wà gɔ́inakewà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ́ɔtēnao ũ. ¹⁷ Kaa lipelɛ pɔ́li io io mɔpɔ́ɔ ní kálo pɔ wa pí ní ánusuo ví ní a zebɔ pɔ wa pí ní mɔgotɛo. ¹⁸ Kaapi gbāa io gāsísuu basɔo, a yàasa gāsísuu blakwi, a lesí sɔ́ gāsísuu sɔo. A zwāa io de pɔ́le pɔ wa tà ní bataɛao ũ, io zebɔ pɔ wa pí ní mɔgotɛo ví. ¹⁹ Zwāakpe pɔkele pɔ wàli a zíkɛo píi, baa a kúbo ní a kaa kúbo, wa pí ní mɔgotɛo píie.

Filianaa yá (Lev 24.1-4)

²⁰ O Isailiɔne aali mɔne ní nísí íwao dau pɔ ũ, ké a filiaɔ lí e aao gupu. ²¹ Aalona ní a negɔ́ɛo lío filiapiɔ keke kpaaukpɛpiu zwāa pɔ kpaai ikoyā kpagoloi kpɛɛe oi, ilio naa ma ae we za oosi e gu ge lí dɔdɔ. Yápi io de Isailiɔne yádilea láasai ũ e an buiwa.

28

Sa'on pɔkasa (Bɔa 39.1-31)

¹ Isailiɔ guu n n vɛi Aalona ní a negɔ́ɛo Nadabu ní Abiuo ní Elezaao ní Itamao sísi, aaliɔ ma gbagba. ² Pɔkasa pɔ n vɛi Aalona ali sɔ́omazíkɛè, io gawi ví ní beɛɛo. ³ O gɔ́ide pɔ ma ní gbá ɔ́nɔ́ne píi, aa pɔkasapiɔ ke Aalonaɛ, wi aà dile adoa aàɔ ma gbagba. ⁴ Pɔkasa pɔ aa keɛpiɔn ke: Bɔ́loonnɔ́e, sa'o'ula, ulatao, ulatao pɔ wà ba kèwà, tulu, asana. Aa pɔkasapiɔ ke n vɛi Aalonaɛ ní a negɔ́ɛo, ké aali e sɔ́omazi ma gbagbai. ⁵ Aa pɔkasapiɔ ke ní vuo ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ́ɔtēnao ní bàabao.

⁶ Aa sa'o'ulapi zɔ́ ní pɔ́le pɔ wa tà ní bataɛao, wà gɔ́inakewà ní vuo ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ́ɔtēnao. ⁷ Danziipi io de bakangāu ũ. ⁸ Aai asana tā ní sa'o'ula pɔ́le doúpio,

ké aali do sa'o'ulapia. ⁹ Onisi gbe se mèn pla, ní Isaili buio tó ké gbepiowa ¹⁰ lá an ia tété kō kpewa. Tó mèn soolo io ku gbè mëndowa, a soolo pò gò io ku a plaadewa. ¹¹ Isaili buio tó ké gbepiowa, lá pēnkēna ì wēsākē pēnawawa. Gbepio kùbɔɔ ke ní vuao, ní gbepio dadau. ¹² Gbè mèn plapio pépe sa'o'ula bakangāuwa, aaiɔ de Isaili buio yādɔngugbeɔ ũ. An tó io ku Aalona gāu kpe pla pii yādɔngugbeɔ ũ ma ae. ¹³ Gbekùbɔɔ ke ní vuao. ¹⁴ Vua tētēē tá mèn pla, a tāa io de lán balēnawa, ní dɔdɔ gbekùbɔɔowa.

¹⁵ Bòɔloonnɔe ke yágɔgɔbɔ ũ ní pólé pò wa tà ní bataeao lán sa'o'ula pòwa, wi gōinakewà ní vuao ní babuunao ní bà gāaluladeo ní wōtēnao. ¹⁶ Bòɔloonnɔepi gbāa ní a yāsao io sáa ɔtā dodo. ¹⁷ Zāblewà ní gbè beedeɔ dɔɔ siiiɔ. A dɔɔ séia saadani ní topazao ní emelodio. ¹⁸ A dɔɔ plaade tiikɔazi ní safiio ní diamaao. ¹⁹ A dɔɔ àaɔde belili ní agatao ní ametisio. ²⁰ A dɔɔ siiiɔde kisoliti ní onisio ní yasepeo. Gbepio kùbɔɔ ke ní vuao, ní dadau. ²¹ Gbepio io mèn kuepla Isaili buio tó léu. Wa ní tópio ké gbepiowa dodo, lá wì wēsākē pēnawawa. ²² Vua tētēē tá mèn pla, a tāa io de lán balēnawa. ²³ Vua tāana pí bòɔloonnɔe pò ũ mèn pla, ní tāanapio dɔdɔ bòɔpi swáɔwa musu. ²⁴ Balēna mèn plapio dɔdɔ bòɔpi tāana mèn plapiowa, ²⁵ ní balēnapio le dɔɔ dɔdɔ gbekùbɔ pò kú bakangāuwaɔwa. ²⁶ Vua tāana mèn pla pāleɔ pí, ní ní dɔdɔ bòɔpi swáɔwa zīle, a gu pò ali na sa'o'ulawa. ²⁷ Vua tāana pāleɔ pi mèn pla lo, ní dɔdɔ sa'o'ulapi ae a pékii sae zīle oi asana musu. ²⁸ Wi bòɔloonnɔe tāanao ní sa'o'ula tāanapio dɔkɔwa ní babuuna tāao, bòɔpi io dɔa sa'o'ula asanawa, ké asu go sa'o'ulapiwao yái.

²⁹ Gɔɔ pò Aalona lé gē zwàakpeu, aɔ Isaili buio tó pò wa kè yágɔgɔ bòɔloonnɔewa naa a sōwae, io demēe á yādɔngubɔ ũ gɔɔpii. ³⁰ Ní Uliū ní Tumiū* ka bòɔpiu, aaiɔ naa Aalona sōwa gɔɔ pò àle mó ma kíi. Māa Aalona aliɔ Isaili buio yágɔgɔbɔ naa a sōwa gɔɔ pò àle mó ma kíi pii.

³¹ Ulatao pò Aalona ali da ní sa'o'ulao ke ní zwāa búunao. ³² Danziipi fō guoguo a migēkii ũ, ní a nòepi miba, lá pɔnamina ì kéwa, ké asu kēo yái. ³³ Gōinake sa'o'ulapi léwa lán gbēafu bēwa ñ liai ní babuunao ní bà gāaluladeo ní wōtēnao, ní vua ánanao looloo gbēafu bep̄io zānguo. ³⁴ Vua ánanan ke, gbēafu ben ke, vua ánanan ke, gbēafu ben ke. Wa ke ulataopi léwa māa e à liai à ge pēe. ³⁵ Aalona lí ulataopi da à zíkèò, tó àle mó ma kíi zwàakpeu ge àle bɔ, wìliɔ aà kōfi ma, ké asu gao yái.

³⁶ Vua tētēē ke pēpēennɔ, ní kēwà Dii pòe, lá wì wēsākē pēnawawa. ³⁷ Vua pēpēenapi dɔ tulu ae ní balēna búunao. ³⁸ Io naa Aalona mi'aewa, io de Isailio t̄ae pò aale ma gba pò a yái seela ũ a miwa, pò pò aale ma gba piin nò. Vua pēpēenapi aɔ naa aà mi'aewa gɔɔpiie, ké aa e wàò namanɔ.

³⁹ Ulatao ke ní bàabaa, ní tulu ke ní bàabaa lo. Gōideɔ i asana ke. ⁴⁰ Ulatao ke Aalona negɔɔne ní asanao ní f̄ua gbāaɔ, aaiɔ beee v̄i ní gawio. ⁴¹ Pòkasapio da n v̄i Aalonae ní aà negɔɔ, ní n̄sikamá ñ ní daz̄iu. N ní dile nído, aaliɔ ma gbagba. ⁴² Bàabaa sòlo gese z̄óné, aali ye ní kánawe kpe e à ní gbala ulé. ⁴³ Tó Aalona ní a negɔɔ lé gē kpaaũkpeu, ge tó aale gé sa'okii ma gbagbai, an baade lí a sòlopi ye, ké aasu t̄aeke aa gagao yái. Bee io de ikoyā ũ Aalonae ní aà buio aà kpe.

29

Sa'onaɔ dilea yá (Lev 8.1-36)

¹ Lá n̄yɔ ke tó níle ní dile aa ma gbagban ke: Zugaaena se mēndo ní sāsakao sāsaiɔ mèn pla. ² Pēeti sé, ní k̄aa k̄eò ní k̄aa pò wa tòto ní n̄sio ní k̄awana pò wà n̄sikawàɔ. ³ Ká gbíu,

* 28:30 Nao 27.21, Iko 33.8, Eza 2.63, Nee 7.65

ní se m̀ò ñ zugaaenapio ñ s̄sakaο m̀en plapio. ⁴ Aalona ñ a n̄eο se m̀or̄n̄o kpaaūkpe kpeele, ní ñ zu'o we. ⁵ Aalona p̄kasaο daè, ulatao ñ ulatao p̄ wà ba k̀wàò ñ sa'o'ulao ñ b̀òloonn̄eο. Ní b̀òpi ba d̄o sa'o'ula asanawa. ⁶ Tulu diè, ní vua p̄p̄ena p̄ aliο aà dile ma p̄ ù na tulupiwa. ⁷ Nísi p̄ w̄i ma p̄ dileò se ka aà miwa ñ aà daziu. ⁸ M̀ó ñ aà n̄eο, ní ulatao dané, ⁹ ní asanad̄oné ñ pi, ní ñ f̀ua gb̀aο kpákpané. Má dile aame aao ma gbagba g̀opii. Lá ñȳ Aalona ñ a n̄eο daziun we.

¹⁰ M̀ó ñ zugaaenaο kpaaūkpe kpeele, Aalona ñ a n̄eο aai onana a miwa, ¹¹ ní zugaaenapi k̀lokpa ma aε kpaaūkpe kpeele we. ¹² Zupi au sí, ní máma ma gbagbak̄i k̀baowa ñ n̄ onao, ní au p̄ g̀ èle ma gbagbak̄ipi gbázi. ¹³ Zupi sálana ñ a guu n̄isio sé píi ñ a g̀leο ñ g̀lepi n̄isio, ní k̄pasa sa'ok̄iwa, ¹⁴ ní zupi n̄ò ñ a báao ñ a guup̄o káteu à tékū b̀o kpe. Bee ì de sa p̄ wa o an duuna yá musu ù.

¹⁵ S̄sakaο se m̀endo, Aalona ñ a n̄eο i onana a miwa, ¹⁶ ní s̄pi k̀lokpa, ní a au sí ñ le sa'ok̄iwa ñ liai. ¹⁷ S̄pi paa, ní goaagoaa, ní a guup̄o ñ a koeο pípi, ní kále ñ a mio ñ a guk̄i. ¹⁸ S̄ búupi k̄pasa sa'ok̄iwa sa p̄ w̄i a p̄ káteu à tékū ù a g̀ ì kem̄e na ù.*

¹⁹ S̄sakaο plaade sé, Aalona ñ a n̄eο i onana a miwa, ²⁰ ní a k̀lokpa, ní a au sí, ní máma Aalona ñ a n̄eο opla swálebawa ñ ñ opla onemio ñ ñ opla gbánemio, ní aupi k̄ni lé sa'ok̄iwa ñ liai. ²¹ Ní au p̄ g̀ ka sa'ok̄i musu d̄a yoo ñ nísi p̄ w̄i ma p̄ dileò, ní f̄áf̄ Aalonawa ñ a p̄kasaο, ní f̄áf̄ aà n̄eowa b̄ ñ ñ p̄kasaο, Aalona i g̀ ma p̄ ù ñ a p̄kasaο ñ a n̄eο ñ ñ p̄kasaο b̄. ²² S̄sakaο plaadepi nísi sé, a vl̄ nísi ñ a sálanaο ñ a guu n̄isio ñ a g̀leο ñ g̀lepi n̄isio ñ a opla gbáo. S̄sakaopi ì de ñ daaziu sa'ob̄ ù. ²³ K̄a boolo se m̀endo k̄a gb̄i p̄ a ku ma aε guu ñ k̄a n̄isideo m̀endo ñ k̄awanaο m̀endo. ²⁴ Ní apii na Aalona ñ a n̄eο ñ ozi, aai m̄m̄e sa p̄ w̄i a p̄ m̄m̄e ù, ²⁵ ní p̄pio sí ñ ozi, ní k̄pasa sa'ok̄iwa ñ sa p̄ w̄i a p̄ káteu à tékū a g̀ ì kem̄e na ùo. ²⁶ Aalona daaziu s̄sakaο k̀la sé, ní m̄m̄e, ì de ñ baa ù. ²⁷ Sa'ona daaziu s̄sakaο k̀la p̄ wà m̀m̄e ñ a gbá p̄ wa b̀ adoa dile Aalona ñ aà n̄eγ̄eο p̄ ù. ²⁸ Bee ì de Aalona ñ a n̄eο blek̄i ù g̀opii. Gba p̄ Isailio lí dané an s̄aukpa Diiwa sa'oa guun we.

²⁹ Aalona p̄kasa p̄ ali s̄omaziο g̀ aà buion̄e. Aali da, w̄ili n̄isikaomá wà ñ daziu. ³⁰ Aà né p̄ a g̀ sa'onkia ù aà ḡe ù lí p̄kasapio da g̀a g̀o sopl̄a, i ḡbasa m̄o z̄ikei kpaaūkpe.

³¹ Sa'ona daaziu s̄sakaο n̄ò se ñ a f̀uuke kpaaūkpe ua, ³² Aalona ñ a n̄eο aai só ñ k̄a p̄ kú gb̄iu kpaaūkpe kpeeleο. ³³ S̄ p̄ wà sa'òò ñ duunk̄ama yá i to aa g̀ ñdo an daaziu yáipi, aame aa só ñt̄e. Gb̄e su sórin̄o, asa ma p̄e. ³⁴ Tó gu d̀ò n̄ò ge k̄api k̄niwa, k̄pasa. Gb̄e su soo, asa ma p̄e.

³⁵ Yá p̄ má dilene Aalona ñ a n̄eο musupi ke píi, ní ñ daaziu ȳakeke e g̀o sopl̄a. ³⁶ Lá gu lé d̄o níli sa'o ñ zugaaenaο duunk̄ama yá, ní gb̄b̄ò sa'ok̄ie, ní n̄isikawà, i g̀ ma p̄ ù. ³⁷ Gb̄b̄ sa'ok̄ie màa e g̀o sopl̄a, ní dile ma p̄ ù, sa'ok̄ipi ì de ma p̄ ù ñ a m̄bao. P̄ p̄ k̀wà píi a g̀ ma p̄ ùe.

Sa'oa lá gu lé d̄o yá

(Nao 28.1-8)

³⁸ P̄ p̄ ñȳliο sa'òò sa'ok̄ipiwa lá gu lé d̄on ke: S̄ b̄b̄ w̄edonaο m̀en plapla. ³⁹ Níli sa'o ñ a m̀endo k̄o, m̀endo oosiεle. ⁴⁰ Níli sa k̄o o ñ p̄etio kiloo do ȳalea ñ nísi íwao litili do, níli v̄e kawà litili do. ⁴¹ Níli sa oosiεle o ñ p̄etio ñ v̄eο màa b̄, ì de sa p̄ a p̄ tékūa g̀ ì kem̄e na ù. ⁴² A buio lío sa p̄ w̄i a p̄ káteu à tékūpi oa kpaaūkpe kpeele g̀opii. Wek̄i máli kpaaūuán̄o, míli yá'óé. ⁴³ We ò máli kpaaūu ñ Isailio, ma gawi i pisi gupiwa. ⁴⁴ Mí tó kpaaūkpe ñ sa'ok̄ipio a de ma p̄ ù, mí Aalona ñ a n̄eο dile aao ma gbagba. ⁴⁵ Má ku Isailio guu, mí de ñ Lua ù, ⁴⁶ aai d̄ó ké m̄m̄ema Dii ñ Lua p̄ ñ b̄le Egipi ké mào kú ñ guu. M̄m̄ema Dii ñ Lua.

* 29:18 Efe 5.2, Flp 4.18

30

Tulaletikateakii yá
(Bɔa 37.25-28)

¹ Lɛpusiali á ñ tulaletikateakii kɛ̀ò. ² A gbàa iò gàsísuu do, a yàasa gàsísuu do ɔ, a gbàa ní a yàasao iò sáa, a lesí iò gàsísuu pla. Ní kɛ̀ ní kóbaɔ. ³ Vua tɛ̀tɛ̀ kúle a kpɛ̀wa ñ liai ní a musuo ní a kóbaɔ, ní zàble a bèewa ní vuao ñ liai. ⁴ Vua zã pi kpɛ̀la ní kpɛ̀leo mèn plapla, ní pépe zã pò wa blèwà zílɛ̀ oi, ké wà e lipɔ̀ɔ̀ ɔ̀ɔ̀ɔ̀ ɔ̀ɔ̀ɔ̀ tulaletikateakii pi sebo ù. ⁵ Lɛpusiali á lipɔ̀ɔ̀ pi ù, ní kpá ní vuao. ⁶ Tulaletikateakii pi dile suuna pò kpaa ikoyã kpagoloi aɛ, bɔaa ní duunkɛ̀makii pò wí ta kpagolopileo, gu pò máli kpaa ùnnɔ̀. ⁷ Aalona líɔ̀ tulaleti gínana ka a téu lá gu lé dɔ, gɔ̀ pò àle filiaɔ̀ kɛ̀kɛ̀. ⁸ Ali tulaletikaè téu ɔ̀ oosiele filianagɔ̀. Màa tulaleti súlele alio dɔ ma aɛ gɔ̀ pii e á buiwa. ⁹ Wasuli tulaleti pále ka a téuo, ge sa pò wí a pò káteu à tékú ge pówenti, mé wasuli imia kawào. ¹⁰ Wɛ̀ ní wɛ̀o gɛ̀n dodo Aalona líɔ̀ sa pò wí o duuna yá musu au máma a kóbaɔwa duunkɛ̀ama yáí. A buio líɔ̀ kɛ̀ màa ɔ̀ wɛ̀ ní wɛ̀o gɛ̀n dodo duunkɛ̀ama yáí. Tulaletikateakii piá ma pòe ní a mĩbaɔ.

Duunkɛ̀ama ɔ̀a

¹¹ Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: ¹² Tó n Isailio nàò, an baade líɔ̀ fiabomɛ̀ azia boa yáí, ké gagyãe su ní le naopi kɛ̀gɔ̀ yáí. ¹³ Gbɛ̀ pò lé gé gbɛ̀ pò wà ní nao kii, aali ánu su kpá galaũ soolo, lá wà a gbia dile luakukiiwa, gela bao. Anusu galaũ soolopi mé aɔ asea pò wáli símɛ̀ ù.* ¹⁴ Gbɛ̀ pò wàle da gbɛ̀ pò wà ní nao guu, tó à kà wè bao ge a dea, a aseapi kpae. ¹⁵ Tó ále aseapi kpaa ázia boa yáí, ɔ̀de su kpa de a léao, mé taaside su kpa à kɛ̀sáio. ¹⁶ Duunakɛ̀a Isailiowa ɔ̀api símá, ní kpá wà kpaa ùkpe zikɛ̀ò. ɔ̀api a tó á Isailio duuna kéwá, a yá líɔ̀ dɔmagu.

Dàa ikabɔ

¹⁷ Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: ¹⁸ Dàa pí ní mɔ̀gotɛ̀o† gbábɔ'ikabɔ ù, ní a dibɔ pí ní mɔ̀gotɛ̀o ɔ̀, ní dile kpaa ùkpe zānguo ní sa'okliɔ, ní íkau. ¹⁹ Aalona ní a néɔ líɔ̀ ní ɔ̀ ní gbáɔ pípiò. ²⁰ Gɔ̀ pò aale gɛ̀ kpaa ùkpeu, aali kɛ̀ màa ké aasu gao yáí. Tó aale mɔ̀ pò káimɛ̀ téu à tékú sa'okliwa ɔ̀, ²¹ aali ní ɔ̀ ní gbáɔ pípi, ké aasu gagao yáí. Bee iò de ikoyã ù Aalona ní a buio e gɔ̀ pii.

Nisi pò wí pò dileò à gɔ̀ Lua pò ù

²² Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: ²³ Pò gínana maaɛ beɔ sé: Lí'ɔ̀ íwa kiloo soolo ní sinamɔ̀ litɛ̀ gínanao kiloo àaɔ̀ ní kanɛ̀li fee bui gínanao kiloo àaɔ̀ ²⁴ ní kasiao kiloo soolo, lá wà a gbia dile luakukiiwa. Nisi sé litili soolo, ²⁵ ní nisi pò wí pò dileò à gɔ̀ ma pò ù kɛ̀ò lá tulaletizɔ̀na ì kɛ̀wa, nísipi iò de ma pò ù. ²⁶ Nísipi máma kpaa ùkpewa ní ikoyã kpagoloo ²⁷ ní táabũnuo ní a pòkeleɔ̀ ní dauo ní a pòkeleɔ̀ ní tulaletikateakii ²⁸ ní sa pò wí a pò káteu à tékú okiio ní a pòkeleɔ̀ pii ní dàao ní a dibɔ, ²⁹ ní pòpi dile ma pò ù, aai gɔ̀ ma pò ù ní a mĩbaɔ. Pò pò kà pòpi keewa pii, à gɔ̀ ma pò ùe.

³⁰ Nísipi ka Aalona ní a néɔwa, ní ní dile ma pò ù, ké aa e ma gbagba. ³¹ O Isailioɛ̀ aɔ̀ dɔ gɔ̀ pii ké nísipiá ma pòe. ³² Wasuli ká gbɛ̀nazina mɛ̀wao. A gbɛ̀e su nísipi taa kɛ̀o, ké ma pòe yáí, iò dɔ ké ma pòe. ³³ Gbɛ̀ pò nísipi taa kè, ge a kà gbɛ̀ pò de sa'ona ùowa, wà ade ɔ̀ a gbɛ̀ guu wà de.

Tulaleti pò wí káteu

³⁴ Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: Pò gínanaɛ̀ beɔ sé: Sitakili'ɔ̀ ní onikalitɛ̀o ní galibanuli'ɔ̀o ní zɔ̀go lí'ɔ̀o sáasaa. ³⁵ Pòpi yáale ñ zɔ̀ tulaleti pò wí káteu ù lá tulaletizɔ̀na ì kɛ̀wa, ní wisikau, iò de ma pò ù a zéi. ³⁶ N a kɛ̀ni ló ñ a tibo, ní dile ikoyã kpagolo aɛ kpaa ùkpeu, gu pò máli

* **30:13** Bɔa 38.25-26, Mat 17.24 † **30:18** Bɔa 38.8

kpaauñno. ³⁷ Asu tulaletipi taa ke áziaeo. Ali dile ma pɔ ũ. ³⁸ Gbé pɔ a taa kè, àle a gikpa, wà ade bo a gbéɔ guu wà de.

31

Zwàakpednao (Bɔa 35.30-36.1)

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Ma! Ma Uli né Bezaleli, Hulu tɔŭna, Yuda bui sè. ³ Má tò ma Nisina diè, ɔ à ɔno n gɔio n dɔao è ɔzi pii yá musu. ⁴ A vua zi dɔ n ánu su zio n mɔgotē zio n gɔinakɛa pɔwao. ⁵ A gbè beede aa n a daa pɔuo dɔ n lí'áao n ɔzi pii. ⁶ Bee gbɛa ma Aisama né ɔliabu, Dá bui dile aà donlede ũ. Ma ɔzikɛnao gbà ɔno pii, ké aa e zi pɔ má dáné ke: ⁷ Kpaaukpe, ikoyá kpagolo n a netaeo n kpépi pɔkeleɔ pii, ⁸ táabũnu n a pɔkeleɔ, vua tɛtɛɛ dau n a pɔkeleɔ pii, tulaletikateaki, ⁹ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ okii n a pɔkeleɔ pii, dàa n a dibɔo, ¹⁰ pɔkasa pɔ wa tã, sa'ona Aalona pɔkasa pɔ ali sɔmazio n aà néo sa'on pɔkasaɔ pii, ¹¹ nɔsi pɔ wí pɔ dileò à gɔ ma pɔ ũ, zwàakpe tulaleti ginana. Aa pɔpio ke, lá má dilenewa pii.

Kámabogɔyá

¹² Dii yá'ò Mɔizie à mè: ¹³ O Isailioe aa kámabogɔ pɔ má dile yáda, asa a de seela ũ mapi n ápio zānguo e á buiwa, ké à e dɔ ma Dii ma á sé ma gbéɔ ũ. ¹⁴ Ali kámabogɔpi yáda, asa gɔopi adoaɛ. Gbé pɔ i gɔopi yádao, à gàe. Gbé pɔ zikè gɔopi zí, wà ade bo a gbéɔ guu wà de. ¹⁵ Ali zike gɔo soolo, a gɔo soplade ili kámabo, asa ma Dii ma pɔe. Gbé pɔ zikè kámabogɔzi, à gàe. ¹⁶ Isailio lí kámabogɔpi yáda, aa dile gbia e n buiwa ma bàakuañno yá ũ. ¹⁷ Iɔ de seela ũ mapi n Isailio zānguo gɔopii, asa ma Dii ma musu n dúniao kè gɔo sooloe, ɔ má làa, ɔ ma kámabò a gɔo soplade zí. ¹⁸ Ké Dii yá'ò Mɔizie Sinai gbɛ musu a làa, ɔ à ikoyá kè gbè pèpɛɔwa mèn pla n ázia ɔtonao, a kpàwà.

32

Vua gáaena (Iko 9.6-29)

¹ Ké gbéɔ è Mɔizi lé pila gbɛwa kpaao, aa kàaa Aalonazi aa òè: Wà ge wà diie ke aà dɔaawɛe, asa Mɔizi pɔ wá bóle Egipipi, wá dɔ bó à bòle a ũo. ² ɔ Aalona òné: A á nɔeo swáli pɔ wa pi n vuaɔ bole n á negɔenaɔ n á nenɔenaɔ, í mɔomee. ³ ɔ gbépii a swáli pɔ wa pi n vuaɔ bòle aa kpà Aalonawa. ⁴ A sí a kàsa lán gáaenawa, ɔ a yò. ɔ wà mè: Isailio, á diin ke! ɔme á bóle Egipi.* ⁵ Ké Aalona è màa, à sa'okii bò zupi ae, ɔ à kpàwakè à mè: Dii dikpe ku zia. ⁶ Ké gu dɔ, gbéɔ fɛle aa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ òwà n sáaukpasao. Gbéɔ zòle, aale pɔble aale imi, ɔ aa fɛle lé kò vāi o.†

⁷ ɔ Dii ò Mɔizie: Pila n géi! N gbé pɔ n boñno Egipio òokpà. ⁸ Aa kè zé pɔ má òlónéwa àanno, aa vua kàsa tãa ũ lán gáaenawa, aa kùlèè aa sa'òwà aa mè, Isailio dii pɔ n bóle Egipin we. ⁹ Má è gbépio swá gbáaɛ. ¹⁰ Gomala mà a kpɛnemuu bɔbɔmá mà n kaale, mpi sɔ, mí n ke bui zɔ ũ. ¹¹ ɔ Mɔizi awakpà Dii a Luae à mè: Dii, bóyāi nýɔ n kpɛnemuu bɔbɔ n gbé pɔ n n bóle Egipi n n iko zɔo n n gàsa gbáaɔwai? ¹² Egipio me an míonzɔa yáí ɔ n n bólei, ké n e n n dede gbèsiɔbwa n n midɛ dúniau. N n pɔkũma kpále, ní yá pɔ n ye yía n gbépiowapi bo n nòseu. ¹³ To n zòblenaɔ Ablahaũ n Izaakio n Isailio yá dɔngu, asa n legbèné n nziao n mè nýɔ n bui káfi lán saanaɔwa, ní bùsu pɔ n a yá'òné kpá n buiɔwa aao ví gɔopii.‡ ¹⁴ ɔ Dii yá pɔ à mè á yía a gbéɔwapi bò a nòseu.§

* 32:4 1Kia 12.28, Zln 7.40-41 † 32:6 1Kln 10.7 ‡ 32:13 Daa 17.8, 22.16-17 § 32:14 Nao 14.13-19

15 Mɔizi ɛa pɪla gbɛwa, a ikoyã gbè pèpɛɛ mèn plapɪo kũa. Yá kɛa gbɛpɪo wa kpɛ plapla píi.
 16 Lua mé gbè pèpɛɛpɪo à, ɔmɛ yákɛmá. 17 Yozuee gbéɔ wii mà, ɔ a ò Mɔizie: Zikawii ma dɔ bɔou.
 18 Mɔizi mè: Kúkua mé dɔ weo, kási búbuapɛan we sɔo, gbéɔ lesia ɔ mále ma. 19 Ké à kà kái ní bɔou, a è wàle ɔwã zugaaenaɛ, ɔ aà pɔ pà. A gbè pèpɛɛ pɔ á kũapɪo pàle gbɛpɔleu we, aa wíwi.
 20 Ǿ à zugaaena pɔ wa pɪpi sè a dà téu. A a tibò, ɔ a zù ía a kpà Isailiɔwa aa mí.
 21 Ǿ Mɔizi Aalona là à mè: Bó gbépiɔ kènɛ, n gbasa ní tò aa duun zɔɔɛ taa kèi? 22 Ǿ a wèwà à mè: Nsu to n pɔ pao, Baa. N gbépiɔ dɔ, ké aa vâi.
 23 Aame aa òmɛɛ mà diie ke aà dɔaané. Aa mè Mɔizi pɔ bɔnɔ Egipti, wa dɔ bɔ à bɔle a ũo. 24 Ǿ má òné an gbé pɔ vua vío aa bɔle mɔò. Ké aa mɔò, ɔ má kàteu, ɔ à bò gáaenapi ũ.

25 Mɔizi è Aalona tò gbéɔ lé nízia pɔɛã keɛ, ɔ aa gè láanipɔ ũ ní ibɛɛɔnɛ. 26 Ǿ à zè bɔo bɔleu à mè: Gbé pɔ zè ní Diioɔ, aa mɔ ma kíi. Ǿ Levii buio kàaaaàzi. 27 A òné: Dii Isailiɔ Lua mè, á baade a fɛnda loo à pãpã bɔoa bɔle ní bɔleɔ, á baade i a gbéɔ ní a gbɛnaɔ ní a gbédeɔ dɛdɛ.
 28 Levii buio kè lá Mɔizi dànɛwa. Gbé pɔ wà ní dɛdɛ zibeeziɔ kà gbɛn òaa gɛo taawa. 29 Ǿ Mɔizi ò Levii buipɪoɛ: Lá a bɔ á néo ní á gbéɔ kpɛ,* a gɔ Dii gbéɔ ũ gbã. Dii báaadaágu gbãn we.

Mɔizi awakpaa Diie Isailiɔnɛ

30 Ké gu dɔ Mɔizi ò gbéɔnɛ: A duun zɔɔ kè, ní beeo má ɛa mà dɛdɛ gbɛwa mà gé Dii kíi lɔ, wíliɔ dɔo tó má e awakpaé á duuna yá musu. 31 Ǿ à ɛa gè Dii kíi à mè: N yá na! Gbépiɔ duun zɔɔ kè, aa diie kè níziaɛ ní vuao. 32 Sùuukɛ! N ní duuna kɛmá. Tó màa no, ma tó waa lá pɔ ní kè guu.† 33 Dii òè: Gbé pɔ duunakɛmɛɛ tó ɔ má waa ma lá guu. 34 Gé ní gbéɔ gu pɔ má ònɛu sa. Ma Malaika a dɔaanɛ. N beeo ma íadamagɔɔ, má íadamá ní duuna yáíɛ. 35 Ǿ Dii gagyákà gbéɔgu gáaena pɔ aa tò Aalona pɪpi yáí.

33

1 Dii mè: Fɛle go la, mpi ní gbé pɔ n ní bóle Egipɪo, ní géɪnɔ bùsu pɔ ma a legbè Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuoɔnɛ ma mè má kpá ní buio wau. 2 Má a Malaika zɪ aà dɔaaé, mí Kanaaɔ ní Amɔleɔ ní Itio ní Pelizɪo ní Ivio ní Yebusio yáé. 3 A gé bùsu pɔ ví ní z'io diupiu. Ama má géánɔ, ké másu á kaale zéuo yáí, asa swágbãadeɔn á ũ. 4 Ké gbéɔ yãpãsi pi mà, aa ɔlò, ɔ gbèe i a nɔamlebɔɔ da lɔ. 5 Asa Dii yã'ò Mɔizieɛ, ɔ a ò Isailiɔnɛ à mè: Swágbãadeɔn á ũ, baa tó Dii gbaséánɔ kèse do, a á kaaleɛ. A á nɔamlebɔɔ wolo, mío dɔ lá má kéé. 6 Ǿ Isailiɔ ní nɔamlebɔɔ wòlo Olebu gbɛ saɛ, aai da lɔ.

7 Mɔizi í zwàakpɛ se à gɛ dɔ bɔo kpɛ kɛa bɔopiwa yɔɔ. A tɔkpàè kpaaũkpɛ. Gbé pɔ ye Dii yáí ɔ ade í bɔ gé kpaaũkpɛpi kíi bɔo kpɛ we. 8 Tó Mɔizi bò lé gé kpépi kíi, baade í bɔ ze a kpɛɛle àò aà gwa e à gɛ gɛu. 9 Tó Mɔizi gè kpépiu, telu í pɪla ku kpɛɛle, ɔ Dii í yã'oaànɔ. 10 Tó gbéɔ è telupi ku kpɛɛle, baade í kúle a kpɛɛle. 11 Dii í yãbɔ kɔ léu ní Mɔizio, lá gbé í yã'o ní a gbɛnaowa. Mɔizi í ɛa su bɔou, áma Nuni né Yozuee aà zɔbãna lí bɔ kpépiuo.

Dii bɔ mɔa Mɔiziwa

12 Mɔizi ò Diie: N òmɛɛ mà gé ní gbépiɔ, áma ni gbé pɔ níle dameɛ omɛɛo. Kási a ke sɔ, n mè ní ma dɔ n gbɛna ũ, mé n ma wegwà. 13 Lá n ma wegwà, to mà n láasoɔ dɔ sa, ké mà e màɔ n dɔ, mío nannɔ síana. Nyɔ dɔ ké buie beea n gbéɔnɛ. 14 Ǿ Dii wèwà à mè: Má géánɔ mazia, mí tó à kámabo.* 15 Mɔizi mè: Tó níyɔ géwanɔ, nísu gowanɔ lao. 16 Tó ni géwanɔ, kpelewa wa e dɔ ké mapɪ ní n gbépiɔ wá nannɔi? Wa wá dɔkɔɛ ní buipáleɔ dúniau kpelewa ní? 17 Dii òè: Yá pɔ ní gbèapɪ má ke, asa ma n wegwàɛ, má n dɔ ma gbɛna ũ.

18 Mɔizi mè: N n gawi ɔlɔmɛɛ. 19 Ǿ Dii wèwà à mè: Má n aɛ baa ví ní ma gawipio píi, mí a tó onɛ. Ma Dii, gbé pɔ má ye sùuukɛaànɔ ɔ má ke, mé gbé pɔ má ye wɛnadɔè ɔ má dɔè.†

* 32:29 Mat 10.37 † 32:32 Sou 69.29, Zia 3.5 * 33:14 Ebe 4.1 † 33:19 Lom 9.15

20 Ǿ à mè: Nyō f̄s ma oa gwao, asa gbēnazina a f̄s wesimalε à̄o kuo.† 21 Dii èa mè: Gugwa da ma sae ke. Ze gbε musu we. 22 Tó ma gawipi lé gē, má n s̄o gbès̄o, mí ǔkunla e mà gē. 23 Tó ma ǔgónla, ní ma kpe oi e sa, āma n̄yō ma oa eo.

34

Gbè pèpèe dafu (Iko 10.1-5)

1 Dii òè: Gbè pèpèe ke mèn pla lá a káauwa, mí yá pó kú a káau pó n̄ w̄iwiwao kémá. 2 Nyō ku s̄o guu k̄o k̄o. Dede Sinai gbewa, ní ze ma ae a misonawa. 3 Gbēe su m̄onno. Wasu gbēe e guei gbepiwa seo. Baa s̄a ge zu su m̄o p̄blei a p̄leuo. 4 M̄oizi gbè pèpèe à mèn pla lá a káauwa. A f̄le k̄o k̄o, ǔ à d̄ede Sinai gbewa, a gbè pèpèe mèn plapio k̄ua lá Dii òewa. 5 Dii p̄ila telu guu, à zè aà sae, àle azia tó o. 6 Ké Diipi lé gē aà ae, à a tó ò à mè: Dii, Dii Lua Sósobide S̄uuden ma ũ. Ma p̄o lí pa kpaao, má gbēke n̄ náaio ví z̄o. 7 M̄aó gbēke ví n̄ gb̄é e an bui léwae, mí n̄ yāv̄aio kémá n̄ n̄ t̄aao n̄ n̄ duunao. Ama mili tó t̄aade b̄o p̄ao. Mi maeo yāv̄aio wi n̄ néo musu n̄ n̄ t̄ūnao n̄ n̄ s̄īwena n̄ n̄ s̄ōkpaeo.* 8 M̄oizi k̄ulè à w̄ile a gb̄eeu ḡo 9 à mè: Dii, lá n ma wegwa, géwan̄o. Baa ké gb̄epio swá gb̄aa, s̄uukewano wá yāv̄aio n̄ wá duunao yá musu, ní wá sé n̄ gb̄é ũ.

Lua bàa kua r̄ Isailio (Baa 23.14-19, Iko 7.1-5, 16.1-17)

10 Dii mè: Ma bàa āo kúán̄e. Má yāb̄onsae p̄o gb̄e i ke buie guu d̄unia yāao ke á baade pii wáa. Bui p̄o liaaázio i ma yākea e, asa má yá p̄o a to vía n̄ kú ke á yá musu. 11 Āo yá p̄o má òé gb̄a k̄ua, mí Am̄leo yáé n̄ Kanaao n̄ Itio n̄ Pelizio n̄ Ivio n̄ Yebusio. 12 A laaika! A lé su à̄o ku bùsu p̄o ále ge ḡeui deo yáuo, ké ásu m̄okpa áziaeo yáí. 13 A n̄ sa'ok̄io gboo, í n̄ gb̄e p̄o aa p̄leo w̄iwi, í Asetaati lí p̄o aa p̄leo z̄z̄. 14 Asu k̄ule dii p̄aleo, asa ma Dii ma t̄on Sisaa, mili sí s̄aao. 15 A laaika! A lé su à̄o ku bùsupideo yáuo, asa tó aale gb̄as̄ike n̄ t̄aao yá musu, aale sa'omá, aa á sísi à n̄ sa'on̄o s̄ón̄e. 16 Asu n̄ose á néone n̄ guuo, asa tó an nen̄e lé gb̄as̄ike n̄ t̄aao yá musu, aa tó á néo gb̄as̄ike n̄ s̄e. 17 Asuli m̄okasa t̄aa ũo.

18 Ali K̄aaso dikpeke. Ali k̄aa so e ḡo s̄opla m̄o p̄o w̄i me Abibu guu, lá má d̄iléwa, asa m̄opi guu ǔ a b̄ole Egipi. 19 A neḡe séiaa ma p̄one pii n̄ á p̄tuo nesana séiaa pii, zu ge p̄kelenao. 20 Ali z̄a'ín né séia bo n̄ s̄ao. Tó i boo, à a waa fi à de. Ali á neḡe séiaa bo. Gb̄e su m̄o ma k̄i ogiio. 21 Ali z̄ike ḡo soolo, íli kámabo a ḡo s̄oplade z̄í, baa kpasek̄eḡo ge p̄okek̄eḡon ò.

22 Ali P̄ateko dikpeke ḡo p̄o a na buap̄o káauo kek̄eawa. Ali P̄ok̄aa dikpeke w̄e láaawa. 23 Ḡe pii lí m̄o ma Dii Isailio Lua k̄i w̄e do guu ḡen àa'aa. 24 Má buip̄aleo yáé, mí á bùsu lé k̄fié. Gb̄e a w̄ele à á bùsu síwá ḡo p̄o ále m̄o ma Dii á Lua k̄i w̄e do guu ḡen àa'aa. 25 Asu p̄osea kpaas̄anu n̄ sa'obo auoo. Asu Ḡeamusu sa'on̄o dile gu d̄wà. 26 Ali m̄o ma Dii á Lua kp̄eu n̄ á bua p̄o káauo. Asu blene òo kuu n̄ a da ȳ'ioo.

27 Ǿ Dii ò M̄oizie: Yápio k̄e láu, asa ma bàakuanno n̄ Isailio yáon we. 28 M̄oizi kú n̄ Diio we e ḡo bla f̄ane n̄ gw̄as̄inao p̄blesai imisai. Ǿ Dii a bàakuann̄o yá mèn kw̄io k̄e gb̄e pèpèewa.

M̄oizi oa teke

29 M̄oizi p̄ila Sinai gbewa, a gbè pèpèe mèn pla p̄o ikoyā k̄ewà k̄ua. A d̄s̄ ké a oa lé teke a yā'oa n̄ Diio yáio. 30 Ké Aalona n̄ Isailio aà è m̄pii aà oa lé teke, aale víake s̄aaazie. 31 Ǿ M̄oizi n̄ sisi. Aalona n̄ gb̄z̄o èa mò aà k̄i, ǔ à yā'óné. 32 Bee gb̄ea Isailio s̄aaazi m̄pii, ǔ à yá p̄o Dii d̄ile Sinai gb̄e musu òné pii. 33 Ké à yā'óné a làa, à sálana kù a oawa. 34 Tó à ḡe

† 33:20 Zaa 1.14, 18 * 34:7 Baa 20.5-6, Nao 14.18

yá'oi Diie, ì sálana go e àò b̄o. Tó à b̄ò, ì yá p̄o Dii dil̄e o Isailiõne p̄ii, ³⁵ ò aai e aà oa lé teke. M̄ozi ì ea sálana kú a oawa e à ea àò gē yá'oi Diie.†

35

Gbadaa zwàakp̄e d̄o yá musu

(B̄a 25.1-9, 39.32-43)

¹ M̄ozi Isailiõ kàaa p̄ii, a òné: Yá p̄o Dii dil̄e àò ken ke: ² Ali z̄ike ḡoo soolo, a ḡoo soplade z̄i io deé Dii p̄o ù a z̄ei. Kámaboḡoo z̄i. Gb̄é p̄o z̄ikè zibeez̄i à ḡae. ³ Baa té ásu ká á be kámaboḡooz̄io.

⁴ M̄ozi ò Isailiõne p̄ii à m̄e: Yá p̄o Dii dil̄en ke: ⁵ A gbada Diie n̄ p̄o p̄o á v̄io. Lá à gb̄é p̄o gbà, aà da Diie màa, vua ge ánuusu ge m̄ogot̄e ⁶ ge babuuna ge bà ḡaalulade ge w̄oot̄ena ge zwāa ge blek̄a ⁷ ge s̄asa báa p̄o wa k̄eke t̄éee ge ayo báa totoa ge lepusiali ⁸ ge filia n̄isi ge p̄o ḡinana p̄o w̄i n̄isi p̄o w̄i p̄o dileò à ḡo Dii p̄o ù n̄ tulaletio keòo ⁹ ge onisi ge gb̄è beede p̄o wa z̄ikèò sa'o'ula n̄ aà b̄òloonn̄eowa.

¹⁰ A gb̄é p̄o ḡoi v̄i p̄ii aà m̄o z̄i p̄o Dii dil̄e ke. ¹¹ Zwàakp̄e n̄ a báao n̄ a zwāa p̄o wa kuaò, a m̄okoolonaò, a lip̄ep̄eeò, a lip̄oò, a lip̄eleò, lip̄elep̄i zeb̄oo, ¹² kpagolo n̄ a lip̄oò n̄ a netaeò n̄ a zwāa p̄o wa kpaio, ¹³ táabũnu n̄ a lip̄oò n̄ a tao n̄ a p̄ēe p̄o wa kpa Diiwaò, ¹⁴ dau n̄ a p̄okeleò n̄ a filiaò n̄ a n̄isio, ¹⁵ tulaletikateak̄i n̄ a lip̄oò, n̄isi p̄o w̄i p̄o dileò à ḡo Dii p̄o ù, tulaleti, zwàakp̄e kp̄eele zwāa, ¹⁶ sa p̄o w̄i a p̄o k̄at̄eu à t̄ekũ ok̄i n̄ a m̄oyāyāana p̄o wa pí n̄ m̄ogot̄eo n̄ a lip̄oò n̄ a p̄okeleò, m̄ogot̄e dàa n̄ a dib̄oo, ¹⁷ kaa zwāao n̄ a lip̄eleò n̄ lip̄elep̄i zeb̄oo, kaa lé zwāa, ¹⁸ zwàakp̄e k̄ũb̄oo, kaa k̄ũb̄oo n̄ a baò, ¹⁹ p̄okasa p̄o wa t̄à w̄ali da w̄à zwàakp̄ep̄i z̄ikèò, p̄okasa p̄o sa'ona Aalona ali s̄ò Diiz̄io n̄ p̄o p̄o aà néo lí da w̄à Dii gbagbaò.

²⁰ Isailiõ gò M̄ozi k̄i n̄pii, ²¹ ò gb̄é p̄o an p̄o gbà aa yápi s̄e n̄ n̄semendoòo gbada Diie n̄ kpaak̄p̄e p̄oo n̄ a z̄ikeb̄oo n̄ sa'onaò p̄okasaò. ²² Gb̄é p̄o aa yeio, ḡoeò n̄ n̄eeò p̄ii, aa mò n̄ yàbaaò n̄ sw̄aliò n̄ tāanaò n̄ z̄ao n̄ n̄ambleb̄o p̄o wa p̄i n̄ vuaò p̄ii. An p̄ii aa n̄ vua kp̄a Diiwaè. ²³ Gb̄é p̄o aa babuuna n̄ bà ḡaaluladeo n̄ w̄oot̄enaò v̄i ge bàabaa ge blek̄a ge s̄asa báa p̄o wa k̄eke t̄éee ge ayo báaò p̄ii, aa mò. ²⁴ Gb̄é p̄o aale gbada Diie n̄ ánusuo n̄ m̄ogot̄eoò mòò lo. Gb̄é p̄o aa lepusiali v̄i w̄à z̄ikeb̄oo keòò mòò lo. ²⁵ N̄ee p̄o aa p̄ót̄aa ḡoi v̄io mò n̄ babuunaò n̄ bà ḡaaluladeò n̄ w̄oot̄enaò n̄ bàabaaò. ²⁶ N̄ee p̄o an p̄o gbà mé aa ḡoi v̄io blek̄a t̄à. ²⁷ Gb̄ez̄oo mò n̄ òsoò n̄ gb̄è beedeò, ké w̄à z̄ikèò sa'o'ula n̄ aà b̄òloonn̄eowa. ²⁸ Aa mò lo n̄ filia n̄isio n̄ n̄isi p̄o w̄i p̄o dileò à ḡo Dii p̄o ù p̄o ḡinanaò n̄ tulaleti p̄oo. ²⁹ Isaili p̄o aa yápi s̄e n̄ n̄semendoòo mò n̄ z̄i p̄o Dii dà M̄oziep̄i p̄oo w̄à Dii gbà.

Bezaleli n̄ J̄oliabuo

(B̄a 31.1-11)

³⁰ J̄ M̄ozi ò Isailiõne: Dii Uli né Bezaleli, Hulu t̄oũna Yuda bui s̄e, ³¹ a tò a Nis̄ina d̄iè, ò à òno n̄ ḡio n̄ d̄ao è ozi p̄ii yá musu. ³² A vua z̄i d̄o n̄ ánuusu z̄io n̄ m̄ogot̄e z̄io n̄ ḡinakea p̄owao ³³ n̄ gb̄è beede ãao n̄ a daa p̄uo n̄ lí'ãao n̄ ozi p̄ii. ³⁴ Dii aà gbà z̄e lo aà ozip̄io dané. A Aisama né J̄oliabu, D̄a bui gbà z̄e màa lo. ³⁵ A tò òno p̄ané aa ozi p̄ii ke n̄ ḡinakeawao n̄ zw̄at̄ãao n̄ k̄òk̄ea zw̄awao n̄ babuunaò n̄ bà ḡaaluladeo n̄ w̄oot̄enaò. Aa ozi bee taao kea d̄o p̄iie n̄ a ḡinakeaò.

36

¹ Bezaleli n̄ J̄oliabuo n̄ ḡoide p̄o Dii n̄ gbà ḡoi n̄ òno aao zip̄i kea d̄o p̄ii, aai luakuk̄i d̄o n̄ a p̄oo p̄ii lá Dii dil̄ewa.

² J̄ M̄ozi Bezaleli n̄ J̄oliabuo sisi n̄ ḡoide p̄o Dii ḡoike d̄oa kp̄amá mé an n̄se ye zip̄i keaio, ké aa m̄o okpa zip̄iwa. ³ Aa gba p̄o Isailiõ mòò M̄ozie w̄à luakuk̄i keò s̄ele. Lá gu lé d̄o Isailiõ

† 34:35 2Kln 3.7-17

ɪɔ mɔ̀è ní gbaapiɔ. ⁴ Ɔ gɔ́ide pɔ́ aale luakukii zíkɛpiɔ, an baade gò a zía, aa gɛ ò Moizie: ⁵ Pɔ́ pɔ́ gbéé lé mɔ̀ð zɔ̀ de lá Dii díle wà zíkɛða. ⁶ Ɔ Moizi mè wà kpàwake bɔ̀ou wà mɛ: Gɔ̀e, nɔ̀e, gbèe su mɔ́ ní luakukii gbapio ɔ̀o. Ɔ wà zè màa, ⁷ asa pɔ́ pɔ́ wà m̀òð kpépi zíkɛi fèe.

Zwàakpɛɔa (Bɔa 26.1-37)

⁸ Gɔ́ide pɔ́ kú zíkɛnaɔ guuɔ mé zwàakpɛpi kè ní pòle pɔ́ aa tà ní bataɛao, aa gɔ́inakèwà lán malaika gàsɪadeɔwa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ̀tɛnao le kwi. ⁹ Pólepɪo gbàa gàsɪsuu baakwi plaplasaie, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu síiɔ̀siiɔ̀. Pólepɪo zɔ̀ sáa màa píie. ¹⁰ Aa pólɛpiɔ nàminami le sɔ̀sɔ̀e, ¹¹ ɔ́ aa babuuna letánkè wa d̀òðo zwāapiɔ léɔwa ¹² mèn blakwikwi, bapio bɔaa ní kɔ̀o píie. ¹³ Aa m̀okoolonaɔ pɪ ní vuao mèn blakwi, ɔ́ aa bapio kàkau aa zwàakpɛ zwāapi dàokɔ̀i.

¹⁴ Aa blekã pòle tà le kuedo, ké wàli kú zwàakpɛpia. ¹⁵ Pólɛpiɔ le do gbàa gàsɪsuu baakwiɛ, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu síiɔ̀. Pòle le kuedopio zɔ̀ sáa màa píie. ¹⁶ Aa a le sɔ̀o nàmi adoa, ɔ́ aa a le sooloɔ nàmi adoa ɔ̀. ¹⁷ Aa bà letánkè aa d̀òðo zwāapiɔ léɔwa mèn blakwikwi, ¹⁸ ɔ́ aa m̀okoolonaɔ pɪ ní m̀ogotɛo mèn blakwi, ké wà e bapi kàkau, kpé zwāapi i dakɔ̀i. ¹⁹ Aa sàsa báa pɔ́ wa kèke t́ééɔ̀ dàdakɔ̀i, ké wàli kú zwàakpɛpia, ɔ́ aa ayo báa dàdakɔ̀i, ké wàli kua ɔ̀.

²⁰ Aa lɛpusiali à p̀èp̀èp̀èp̀è zwàakpɛpi lipɛɛɔ ù. ²¹ Lípiɔ gbàa gàsɪsuu kwikwiɛ, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu dodo ní kɪnio. ²² Aa lipɛp̀èp̀èp̀è swá b̀òb̀ò aa kpàaɪ mèn plapla. Màa aa zwàakpɛ lípiɔ kè píi. ²³ Aa lipɛp̀èp̀èp̀è kè màa mèn bao zwàakpɛpi gɛm̀idok̀ii oi pɔ́ ù, ²⁴ ɔ́ aa a zebɔ̀ɔ pɪ ní ánusuo mèn bla, ké wàli lí mèn baopio pépɛu, lí m̀endo ɔ̀ zebɔ̀ ví pla a swá g̀èk̀ii ù. ²⁵ Aa lipɛp̀èp̀èp̀è kè màa zwàakpɛ gugbántoo oi pɔ́ ù, ²⁶ ɔ́ aa ní zebɔ̀ɔ pɪ ní ánusuo mèn bla, ké wàli díle mèn pla wà lí m̀endo swá pépɛu. ²⁷ Aa lipɛp̀èp̀èp̀è kè màa mèn soolo zwàakpɛ be'ae oi pɔ́ ù, ²⁸ ɔ́ aa lipɛp̀èp̀èp̀è kè mèn pla zwàakpɛ be'ae oi golaɔ pɔ́ ù. ²⁹ Aa a gola lí mèn plapio pàa aa nàkɔ̀wa za źile e musu. Zã m̀endodo ɔ́ aa ví. ³⁰ Zwàakpɛpi kpé lipɛp̀èp̀èp̀è mèn swaaɔ̀e ní ánusuo zebɔ̀ɔ mèn g̀eɔ̀ ní m̀endoo, lípiɔ píi ní a zebɔ̀ɔ màa mèn plapla.

³¹ Aa lɛpusiali à p̀òp̀òp̀ò mèn sɔ̀o zwàakpɛ kpe do lipɛp̀èp̀èp̀è yebɔ̀ ù, ³² ɔ́ aa à ɔ̀ mèn sɔ̀o a kpe do lipɛp̀èp̀èp̀è yebɔ̀ ù. Aa lipɔ̀ɔ̀ pãleɔ̀ à ɔ̀ mèn sɔ̀o zwàakpɛpi be'ae oi lipɛp̀èp̀èp̀è yebɔ̀ ù. ³³ Aa lipɔ̀ɔ̀ pɔ́ aɔ̀ ku guo, à pã lipɛp̀èp̀èp̀èla guoguo bɔa a léla e a léle kè. ³⁴ Aa vua kùle lipɛp̀èp̀èp̀èwa, ɔ́ aa zã pɪ ní vuao lipɔ̀ɔ̀p̀èp̀èp̀è sɔ̀lɔ̀k̀ii ù. Aa vua kùle lipɔ̀ɔ̀p̀èp̀èp̀èwa ɔ̀.

³⁵ Aa zwāa kè ní pòle pɔ́ wa tà ní bataɛao, aa gɔ́inakèwà lán malaika gàsɪadeɔwa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ̀tɛnao. ³⁶ Aa lɛpusiali à mèn síiɔ̀ zwāapi lipɛɛɔ ù, ɔ́ aa vua kùlɛwà píi. Aa lipɛɛɔ kálo pɪ ní vuao, ɔ́ aa a zebɔ̀ɔ pɪ ní ánusuo mèn síiɔ̀. ³⁷ Aa zwāa kè kpépi lé pɔ́ ù ní pòle pɔ́ wa tà ní bataɛao, aa gɔ́inakèwà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔ̀tɛnao. ³⁸ Aa lɛpusiali à mèn sɔ̀o a lipɛɛɔ ù, ɔ́ aa a kùbɔ̀ɔ pɪ. Aa f̀ua kù lípiɔwa ní vuao, aa a m̀òp̀òp̀ò kpà ní vuao, ɔ́ aa a zebɔ̀ɔ pɪ ní m̀ogotɛo mèn sɔ̀o.

37

Kpagolo kɛa (Bɔa 25.10-22)

¹ Bezaleli kpagolo kè ní lɛpusialio. A gbàa gàsɪsuu pla ní kɪnio, a yàasa gàsɪsuu do ní kɪnio, a lesɪ ɔ̀ gàsɪsuu do ní kɪnio. ² A vua t́et́e lèwà a guu ní a kpeo píi, ɔ́ à zãblè a léwa ní vuao à líai. ³ A vua zã pɪ mèn síiɔ̀ kpagolopi pɔ́ ù, ɔ́ a p̀èp̀è a gbá mèn síiɔ̀wa kpela ní kpeleo. ⁴ A lɛpusiali à p̀òp̀òp̀ò, à vua kùle lípiɔwa. ⁵ A lipɔ̀ɔ̀p̀èp̀èp̀è s̀òlò zã pɔ́ pépɛ kpagolo saaloɔ̀wau kpagolopi séliɔ̀ ù.

⁶ A a netae pi ní vua t̄et̄eo duunk̄emakii ũ, a gb̄aa ḡàsísuu pla ní k̄inio, a yàasa ḡàsísuu do ní k̄inio. ⁷ A malaika ḡàsiadeo pi mèn pla ní vua pò á gb̄ègb̄e maanno netae pi pò ũ, ⁸ ado léla, ado léle. A malaikapio pi z̄eawà ḡòe kpela ní kpeleo. ⁹ An ḡàsiào pooa musu a netae pia. An ae d̄ak̄owa, an wé pea a netae piwa.

Táabūnu kea
(Bɔa 25.23-30)

¹⁰ Aa táabūnu kè ní lepusialio, a gb̄aa ḡàsísuu pla, a yàasa ḡàsísuu do, a lesi l̄o ḡàsísuu do ní k̄inio. ¹¹ Aa vua t̄et̄e kùlewa, ò aa z̄abl̄e a léwa ní vuao aa liai. ¹² Aa lip̄epe da aa liai, a lesi k̄a t̄ã do, ò aa z̄abl̄e a léwa ní vuao. ¹³ Aa vua z̄ã pi mèn síī táabūnupi pò ũ, aa p̄epe a gola mèn síīowa a gb̄apekii. ¹⁴ Aa z̄ãpio p̄epe lip̄epepi z̄ile táabūnupi sélio pò ũ. ¹⁵ Lepusiali ò aa à lip̄owpio ũ, aa vua kùle lip̄owa, ké w̄ali táabūnupi seò. ¹⁶ Aa tapelentio ní toonaò pi ní vua t̄et̄eo táabūnupi pò ũ ní imib̄o ní lo pò wa v̄e kauo.

Dau pia
(Bɔa 25.31-40)

¹⁷ Aa dau pi ní vua t̄et̄eo, aa a gb̄á ní a lidao ní a vú piaaò ní a beo gb̄ègb̄e maanno ní vua doũ. ¹⁸ Aa daupi ḡona kè mèn soolo, kpela àā, kpele àā. ¹⁹ Ḡonapio pii vú v̄i mèn àā'aā zoolozoolonno lán k̄anavuwa ní a beo. M̄aa dau ḡona mèn soolopio de pii. ²⁰ Daupi lida v̄upio v̄i l̄o mèn síī, apii ní a beo. ²¹ A bepi m̄endo ku dau lidawa, ḡona mèn plaò pékii. A plaade ku ḡona mèn pla p̄aleò pékii, a àāde ku ḡona mèn pla p̄aleò pékii l̄o. M̄aa daupi lida ḡona mèn soolo de. ²² Aa daupi lida pi ní vua t̄et̄eo ní a k̄opek̄io ní a ḡonapio ḡò. ²³ Aa a filiao pi mèn sopla ní vua t̄et̄eo ní a kekeboò ní a t̄esib̄o. ²⁴ Vua pò aa daupi piò ní a p̄keleo pii kiloo baakwi ní síīoe.

Tulaletikateakii kea
(Bɔa 30.1-5)

²⁵ Aa tulaletikateakii kè ní lepusialio. A gb̄aa ḡàsísuu do, a yàasa ḡàsísuu do l̄o. A gb̄aa ní a yàasao s̄aae, a lesi s̄o ḡàsísuu pla. Aa pi ní a k̄obaò ḡòe. ²⁶ Aa vua t̄et̄e kùle a kpeowa aa liai ní a musuo ní a k̄obaò, ò aa z̄abl̄èwà ní vuao aa liai. ²⁷ Aa vua z̄ã pi kpela ní kpeleo mèn plapla, aa p̄epe z̄ã pò aa blewà z̄ile oi, ké w̄a e lip̄ow s̄obu tulaletikateak̄ipi sélio ũ. ²⁸ Lepusiali ò aa à lip̄owpio ũ, aa kp̄a ní vuao.

²⁹ Aa nísi pò w̄i pò dileò à ḡo Dii pò ũ kè l̄o ní tulaleti ḡinana gb̄àsisaio, lá tulaletiz̄ona ì kewa.

38

Sa'okii kea
(Bɔa 27.1-8)

¹ Aa lepusiali à sa pò w̄i a pò k̄ateu à t̄ekū okii kebo ũ. A gb̄aa ḡàsísuu soo, a yàasa l̄o ḡàsísuu soo. A gb̄aa ní a yàasao s̄aae, a lesi s̄o ḡàsísuu àā. ² Aa pi ní k̄oba mèn síīò ḡòe gola ní golao, ò aa m̄ogot̄e kùle sa'ok̄ipiwa. ³ Aa a p̄keleo pi ní m̄ogot̄eo, a ooo ní a p̄eluo ní a au'eleboò ní a saaò ní a t̄esib̄o pii. ⁴ Aa m̄oyāyāana pi ní m̄ogot̄eo aa s̄ob sa'ok̄ipi z̄ile, aa f̄eò musu e sa'ok̄ipi guo. ⁵ Aa m̄ogot̄e z̄ã pi mèn síī, aa d̄òd̄o m̄oyāyāanapi golaowa a sélio pò ũ. ⁶ Lepusiali ò aa à a sélipio ũ, aa kp̄a ní m̄ogot̄eo. ⁷ Aa a sélipio s̄obsoob z̄ãpiou sa'ok̄ipi kpela ní a kpeleo a sebo ũ. Aa sa'ok̄ipi kè ní lip̄epeo, mé a e v̄i z̄ooloo.

⁸ Aa d̄aa ní a dib̄o pi ní m̄ogot̄eo. Aa pi ní noe pò aai z̄ike kpaaũkpe kpeleo d̄iioe.

Zwàakpe kaa daa
(Bɔa 27.9-19)

⁹ Ō aa kaa dà. Geomid̄okii oi a gb̄aa ḡàsísuu basoo. A zwāa pò wa t̄ã ní bataeao v̄i ¹⁰ ní lip̄eò mèn bao ní m̄ogot̄e zeb̄o mèn bao. Aa lip̄ele k̄aloo ní a m̄op̄ow pi ní ánusuo.

11 Gughbāntoo oi a gbàa gàsísuu basɔo màa lo. A lipelɛo ví mèn bao ní mɔgotɛ zebɔo mèn bao. Aa lipelɛ káloo ní a mɔpɔɔo pí ní ánusuoɛ. 12 Naa be'ae oi a yàasa gàsísuu blakwi, mé a lipelɛo ví mèn kwi ní zebɔo mèn kwi. Aa lipelɛ káloo ní a mɔpɔɔo pí ní ánusuoɛ. 13 Naa gukpe oi a yàasa gàsísuu blakwiɛ. 14 Zwàa gàsísuu gɛo ku kaa lé ɔplaaí ní a lipelɛo mèn àaɔ ní a zebɔo mèn àaɔ. 15 Zwàa gàsísuu gɛo ku kaa lé ɔzei lo ní a lipelɛo mèn àaɔ ní a zebɔo mèn àaɔ. 16 Kaapi zwáaá pólɛ pólɛ wa tà ní bataeaoɛ. 17 Lipelɛ zebɔoá mɔgotɛɛ, mé lipelɛ káloo ní a mɔpɔɔoá ánusuoɛ. Aa fùa kù lípiɔwa ní ánusuo píiɛ. Kaapi lipelɛo mɔpɔɔoá ánusuo píi. 18 Kaapi lé zwàa gbàa gàsísuu baoɛ, a lesí gàsísuu sɔo lán kaa zwáawa. Aa kè ní pólɛ pólɛ wa tà ní bataeaoɛ, aa gɔínakèwà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. 19 Kaa lépi lipelɛo ví mèn síiɔ ní mɔgotɛ zebɔo mèn síiɔ. Lipelɛpi káloo ní a mɔpɔɔoá ánusuoɛ, mé wà fùa kù lípiɔwa ní ánusuo. 20 Zwáakpe kùbɔo ní kaa pólɛ líai kùbɔoá mɔgotɛ píi.

Mɔ pólɛ wà zwáakpe zíkèò

21 Mɔ pólɛ wà ikoyá zwáakpe kèò gbía lén ke: Mɔizi ò sa'onkia Aalona né Itamaae aà o Levii buiɔne, ɔ aa mɔpiɔ yè kiloowa. 22 Yuda bui Uli né Bezaleli, Hulu tɔúna yá pólɛ Dii díle Mɔziɛ kè píi. 23 Dá bui Aisama né ɔliabu kuaànɔ. Aàpi sɔ ɔzikenaɛ, mé í ɛa gɔínake pólɛwa, mé í kòkè bàabaawa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. 24 Vua pólɛ wà m̀ò Diie wà luakukii zíkèò gbía kà tɔnu do, lá wà a gbía lé díle luakukiiwa. 25 Anusu pólɛ wa kpà gbéɔ naogɔo gbía kà tɔnu àaɔ ní kíni, lá wà a gbía lé díle luakukiiwa. 26 Wà ánusuo sí baade miwa beka dodo. Beka do mé galaú soolo ú, lá wà a gbía lé díle luakukiiwa. Wà ɔapi sí gbé pólɛ kà wè bao ge aa deaɔwa, gɔo pólɛ wàle ní da gbé pólɛ wà ní naoo guu. Aa gbéɔn òaasɔo lɛ òaa àaɔ ní òaa gɛo ní plao ní basoplakwiɛ (603.550). 27 Anusu pólɛ wà luakukii ní a suunao zebɔo píò gbía kà tɔnu àaɔ. Zebɔopi mèn basɔo gbía tɔnu àaɔɛ. A m̀endo gbía kà kilo baakwi. 28 Anusu tɔnu kíni pólɛ g̀ò ɔ wà lipelɛ kùbɔo kèò ní mɔpɔɔo, ɔ wà fùa kùò lípiɔwa lo.

29 Mɔgotɛ pólɛ wà m̀ò Diie gbía kà tɔnu pla ní kíni. 30 Mɔgotɛpi ɔ wà kpaaukpe kpele zebɔo píò ní sa'okíio ní a mɔyáayáanao ní sa'okíipi pòkeleɔ píi 31 ní kaa pólɛ líai lipelɛ zebɔo ní kaa lé lipelɛ zebɔo ní zwáakpe kùbɔo píi ní kaa pólɛ líai kùbɔo píi.

39

Sa'on pòkasa (Bɔa 28.1-43)

1 Aa pòkasa pólɛ wí zíkèò zwáakpeu tà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. Aa pòkasa pólɛ Aalona ali s̀ò Diizíkèè lo, lá Dii díle Mɔziɛwa.

2 Aa sa'o'ula kè ní pólɛ pólɛ wa tà ní bataeao ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. 3 Aa vua gbègbè à g̀ò félefelennɔ, ɔ aa pàapaa ba ú aa gɔínakèò bàabaawa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. 4 Aa sa'o'ulapi kè bakangāu úɛ. 5 Aa asana tà, ké wáli do sa'o'ulapia ní sa'o'ula pólɛ doúpio ní bataeao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao, lá Dii díle Mɔziɛwa. 6 Aa Isaili bui tóo kè onisi gbéɔwa lá pēnkēna í wèsākē pēnawawa, ɔ aa dàda a kùbɔo pólɛ wa kè ní vuao guu. 7 Aa pèpe sa'o'ulapi ba pólɛ wa kà a gáuɔwa Isaili bui yádɔngugbeo ú, lá Dii díle Mɔziɛwa.

8 Aa b̀òloonnɔe kè ní g̀io. Aa tà lá aa sa'o'ula tàwa ní pólɛ doú pólɛ wà sa'o'ulapi kèòpio ní bataeao ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔɔtɛnao. 9 B̀òpi gbàa ní a yàasao sáae ɔtá dodo. 10 Aa zàblèwà ní gbè beedeo d̀ò síiɔ. A d̀ò séia saadɔani ní topazao ní emelodio. 11 A d̀ò plaade tiikɔazi ní safiio ní diamaa. 12 A d̀ò àaɔde belili ní agatao ní ametisio. 13 A d̀ò síiɔde kisoliti ní onisio ní yasepeo. Aa ní dada a kùbɔo pólɛ aa kè ní vuao piɔ guu. 14 Gbepiɔ kuɛplae Isaili bui tó léu. Wà tópi kè gbepiɔwa dodo, lá wí wèsākē pēnawawa.

15 Aa vua t̄ēt̄ē t̄a b̄òpi p̄ó ũ, a t̄aa de lán bal̄enawa. 16 Aa gbekũb̄o t̄aanao p̄i ní vuaò b̄òloonn̄ɔepi p̄ó ũ l̄o m̄èn plapla, ̄o aa t̄aanapiò d̄òd̄o b̄òpi sw̄áowa musu. 17 Aa bal̄ena m̄èn plapiò d̄òd̄o b̄ò t̄aana m̄èn plapiowa, 18 ̄o aa bal̄enapiò l̄e doo d̄òd̄o gbekũb̄o p̄ó kú bakanḡauwaowa. 19 Aa vua t̄aana m̄èn pla p̄áleo p̄i aa ní d̄òd̄o b̄òpi sw̄áowa z̄íle oi, aa ná sa'o'ulapiwa. 20 Aa vua t̄aana p̄áleo p̄i m̄èn pla l̄o, aa ní d̄òd̄o sa'o'ulapi āe oi a p̄ék̄i sae z̄íle oi asana musu. 21 Aa b̄ò t̄aanao ní sa'o'ula t̄aanapiò d̄òk̄owa ní babuuna t̄áo, b̄òpi lío d̄oa sa'o'ulapi asanawa, ké asu go sa'o'ulawao ȳái, lá Dii d̄ile M̄oiziewa.

22 Aa ulatao p̄ó w̄áli sa'o'ulapi daò z̄ò ní zw̄aa búunao. 23 Aa sa'o'ulapi f̄ò guoguo a miḡék̄i ũ, aa a n̄ɔepi l̄é mibà, ké asu k̄eo ȳái. 24 Aa ḡoinak̄è ulataopi l̄éwa aa liai lán gb̄eafu b̄ewa ní babuunao ní bà ḡaaluladeo ní w̄òt̄ēnao ní bataeao. 25 Aa ánanao p̄i ní vua t̄ēt̄ēo, aa l̄òlòo ulataopi l̄éwa gb̄eafu b̄epiò z̄ānguo, 26 ánanan ke, gb̄eafu ben ke, ánanan ke, gb̄eafu ben ke. M̄aa aa ulataopi l̄é k̄èk̄e e à ḡè liai à p̄èe, w̄áli da wiliò sa'ozik̄eò, lá Dii d̄ile M̄oiziewa.

27 Aa ulatao k̄è ní bàabao Aalona ní a néon̄e. 28 Aa tulu ní f̄ua gb̄aaò k̄è ní bàabao l̄o, ̄o aa s̄òlo geseò z̄ò ní p̄óle p̄ó wa t̄a ní bataeao. 29 Aa asana k̄è ní p̄óle p̄ó wa t̄a ní bataeao, aa ḡoinak̄èwà ní babuunao ní bà ḡaaluladeo ní w̄òt̄ēnao, lá Dii d̄ile M̄oiziewa. 30 Aa mò p̄ep̄ena p̄ó Ì Aalona dile Dii p̄ó ũ k̄è ní vua t̄ēt̄ēo, ̄o aa lak̄èwà, lá w̄i w̄èsāk̄e p̄ēnawawa, wà mè: Dii p̄óe. 31 Aa vua p̄ep̄enapi ná tulupiwa ní babuuna t̄áo, lá Dii d̄ile M̄oiziewa.

Zw̄akp̄e z̄i mid̄ea (Bɔa 35.10-19)

32 M̄aa wà zw̄akp̄epi zik̄è p̄ii, wà a m̄id̄e. Isailiò kp̄aaũkp̄epi k̄è, lá Dii d̄ile M̄oiziewa. 33 Aa mò M̄oizie ní zw̄akp̄epiò ní a p̄okeleo p̄ii, ̄on ke: A kũb̄oo, a lip̄ep̄eo, a lip̄oo, a lip̄eleo, a zeb̄oo, 34 s̄asa báa p̄ó wa k̄èk̄e t̄ēeo, ayo báa p̄ó wa kuaò, zw̄aa p̄ó de suuna ũ, 35 ikoyā kp̄agolo ní a s̄eliò ní a netaeo, 36 táabũnu ní a p̄okeleo p̄ii ní p̄èe p̄ó w̄i k̄ále Luaeo, 37 dau p̄ó wa p̄i ní vua t̄ēt̄ēo ní a filia p̄ó p̄ép̄ewà, filia n̄isi, 38 tulaletikateak̄i, n̄isi p̄ó w̄i p̄ó dileò à ḡò Dii p̄ó ũ, tulaleti ḡinana, kp̄épi l̄é zw̄aa, 39 m̄ogot̄e sa'ok̄i ní a m̄ogot̄e m̄oyāyāanao ní a s̄eliò ní a p̄okeleo p̄ii, dàa ní a dib̄oo, 40 kaa zw̄aaò ní a lip̄eleo ní a zeb̄oo, kaa l̄é zw̄aa ní a baò ní a kũb̄oo, zw̄akp̄e p̄ó de kp̄aaũkp̄e ũ zik̄ep̄okeleo p̄ii, 41 zw̄akp̄e zik̄ep̄okasa p̄ó wa t̄aa, sa'ona Aalona p̄okasa p̄ó àli s̄ò Diiz̄io ní a néo sa'on p̄okasaò.

42 Isailiò z̄i p̄ó Dii dà M̄oizie k̄è p̄ii. 43 Ɔ M̄oizi z̄ipi gw̄agwa, a è aa k̄è lá Dii òewa, ̄o à samaa'òné.

40

Zw̄akp̄e sak̄ēa

1 Dii yā'ò M̄oizie à mè: 2 Zw̄akp̄e p̄ó de kp̄aaũkp̄e ũ d̄o m̄o s̄éia ḡoo s̄éia z̄í, 3 ní kp̄agolo p̄ó ikoyā gb̄è p̄èp̄eo ku a guu dileu, ní zw̄aa kp̄ái. 4 Ḡè ní táabũnuo, ní a tao k̄al̄ewà d̄òd̄oo. Ḡè ní dauo, ní a filiaò k̄ek̄e. 5 Tulaletikateak̄i dile ikoyā kp̄agolo āe, ní zw̄akp̄e kp̄ēle zw̄aa tāe. 6 Sa p̄ó w̄i a p̄ó k̄áteu à t̄ék̄u ok̄i dile kp̄aaũkp̄e kp̄ēle, 7 ní dàa dile kp̄aaũkp̄e z̄ānguo ní sa'ok̄iò, ní íkau. 8 Kaa da ñ liai, ní zw̄aa ta kaapile.

9 N̄isi p̄ó w̄i p̄ó dileò à ḡò ma p̄ó ũ s̄e ka kp̄épiwa ní p̄ó p̄ó kú a guuò p̄ii, ní dile ma p̄ó ũ ní a zik̄eb̄oo, aai ḡò ma p̄ó ũ. 10 N̄isipi ka sa'ok̄i ní a zik̄eb̄oowa p̄ii. Sa'ok̄ipi dile ma p̄ó ũ, iò de ma p̄ó ũ ní a m̄ibao. 11 N̄isika dàa ní a dib̄oowa, aai ḡò ma p̄ó ũ. 12 M̄ó ní Aalonaò ní aà néo kp̄aaũkp̄e kp̄ēle, ní ní zu'o we. 13 Sa'on p̄okasaò da Aalonāe, ní n̄isikawà ñ aà dile ma p̄ó ũ, i ḡò ma gb̄agbana ũ. 14 M̄ó ní aà néo l̄o, ní ulatao dadané, 15 ní n̄isikakamá lá ní k̄è an maeewa, aali ma gbagba. N̄isikaamapi mé a to aao de ma gb̄agbanaò ũ e an buiwa.

16 M̄oizik̄è lá Dii òewa p̄ii. 17 An b̄oa Egipi w̄è plaade m̄o s̄éia ḡoo s̄éia z̄í ̄o wà zw̄akp̄epi d̄ò. 18 Ké M̄oizi l̄é kp̄épi d̄o, à a zeb̄oo d̄iledile ḡīāe, ̄o à a lip̄ep̄eo p̄èp̄eu, à a lip̄oo s̄òl̄s̄òl̄u, ̄o à lip̄eleo p̄èl̄p̄ele. 19 A zw̄aa k̄ua, ̄o à báa kp̄aa lá Dii òewa. 20 A ikoyā gb̄è p̄èp̄eo s̄è a k̄à

kpagolopi guu, à kpagolopi séliɔ dà a zãɔ guu, ɔ̃ à a né tàè. ²¹ A gè̀ò zwà̀akpɛu, ɔ̃ à zwãa kpà ikoyã kpagolopizi suuna ũ lá Dii òɛwa. ²² A táabũnu ðile kpaaũkpɛu suunapi ɔplaaɪ kpɛɛɛ oi. ²³ A pɛɛ kàlɛwà Diiɛ ðòɔɔɔ lá a òɛwa. ²⁴ A dau ðile kpaaũkpɛu bɔaa n̄ táabũnuo ɔzɛɛ oi, ²⁵ à filiaɔ nàna Dii aɛ lá a òɛwa. ²⁶ ɔ̃ à tulaletikateaki ðile kpaaũkpɛu suuna saɛ, ²⁷ ɔ̃ à tulaleti gɪnana kpàsawà lá Dii òɛwa. ²⁸ ɔ̃ à zwãa tà zwà̀akpɛpile.

²⁹ A sa pó wí a pó káteu à tékũ oki ðile kpaaũkpɛ kpɛɛɛ, ɔ̃ à sa pó wí a pó káteu à tékũ òwà n̄ pówentio lá Dii òɛwa. ³⁰ A dàa ðile kpaaũkpɛ zãnguo n̄ sa'okio, ɔ̃ à ikàu. ³¹ Mɔizi n̄ Aalonao n̄ aà néɔ n̄ ɔ̃ n̄ n̄ gbáɔ p̄ip̄iò. ³² Tó aale gɛ̃ kpaaũkpɛu ge tó aale s̄s̄ sa'okizi, aai n̄ ɔ̃ n̄ n̄ gbáɔ p̄ipi lá Dii ò Mɔiziewaɛ. ³³ ɔ̃ à kaa dà a lia zwà̀akpɛpizi n̄ sa'okio, ɔ̃ à zwãa tà kaapile. Maa Mɔizi zipi kè a làa.

Dii pilaa kpaaũkpɛwa
(Nao 9.15-23)

³⁴ ɔ̃ telu kùlɛ kpaaũkpɛwa, Dii gawi zwà̀akpɛpi pà.* ³⁵ Mɔizi i f̄s̄ gè̀ kpaaũkpɛpiuo, ké telu kua mé ké Dii gawi kpépi pà yáí.

³⁶ Isailiɔ táa'oa guu, tó telupi gò zwà̀akpɛpia, ɔ̃ aai fele bòou. ³⁷ Tó telupi i feleo, aali fele bòouo, sema tó à f̄le. ³⁸ Fãane Dii telu ɔ̃ ku zwà̀akpɛa, gwá s̄s̄ té ɔ̃ ku telupi guue. Maa Isailiɔ ɔ̃ e gɔɔpii n̄ táa'oa guu.

* **40:34** 1Kia 8.10-11, Isa 6.4, Eze 43.4-5, Zia 15.8

LEVII BUIO Mɔizi lá àaɔde Yá pɔ kú láe bee guu

Lápi dɔɔ sɛ́ia guu Lua lezù Mɔizizi za kpaau̯kpeu ɔ à yá'òè. Lápi guu Lua a ikoyáɔ n̄ yá pɔ á d̄ilédile Isailiɔneɔ ò Mɔizie pii n̄ lé pɔ á gbènέo à mè: Gbé pɔ yápiɔ k̄ia mé aɔ ku a sabai. (18.5) Lomadeɔ 10.5 gwa b.

Apii guu Lua lé dada Isailiɔne lá aali ke wàɔ de a gbέɔ ũ, lá aali ke wà kúlee síana. Sema aaliɔ sa'o Luapiwa lá a d̄ilenéwa (1-7), sa'onao líɔ n̄zia k̄ia d̄ɔ (8-10), Isailiɔ baade lí ɛ pɔ gbâleaɔne (11-16) n̄ pɔ pɔ de t̄ɛ ũ n̄ gbásikεao (17-27).

Lua kua adoaε, a yewázi, mé w̄enikpamadeε, ɔ a ye wá kua líɔ adoa (19.2), ké wapiɔ s̄ɔ wà w̄eni kpámá, w̄iɔ yek̄ɔi. Bee yáí à ikoyáε bee d̄ilené. Ikoyápi ɔ Yesu èa a yá d̄ɔ a ìwaɔgu à mè: Aliɔ ye a gbédeezi lá ázia w̄eniwa. (19.18) Mat 22.39 gwa b.

Tó tiadeɔ lé ikoyápiɔ kyoke, ì bɔ n̄ saεε, áma ikoyápiɔ ìɔ naε luanaaikεnaɔwa gɔɔpii aao tε Luazi a zéwa n̄ n̄ɔsemendoo.

Sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū

¹ Dii lezù Mɔizizi, ɔ à yá'òè kpaau̯kpeu à mè, ² aà yáε bee o Isailiɔne. ɔ Mɔizi òné: Tó á gbéε lé mɔ pɔ kpái Diiwa, aali mɔ n̄ zu ge pɔtuo kelenao, aà aà gba.

³ Tó sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū àle o n̄ zuo, aali mɔ n̄ swana s̄asaio kpaau̯kpe kpeεε, ké Dii e aà wεgwa yáí. ⁴ Aali ɔna sa'obɔpi miwa, ké Dii e si aà ḡεε ũ, i aà duuna k̄éwà. ⁵ Aali a kòlokpa Dii aε, sa'ona Aalona néɔ í a au lé sa'ok̄iwa aa liai kpaau̯kpe kpeεε we. ⁶ Aali a báa bɔ, i goaagoaa. ⁷ Sa'ona Aalona néɔ i téka sa'ok̄i, aai yàakau, ⁸ aai n̄ɔpi ka yàaa sa'ok̄i téu n̄ a mio n̄ a sálanao. ⁹ Aali a guupɔɔ n̄ a koeɔ pípi, sa'ona i apii kpaɔ sa'ok̄iwa sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū, a ḡí ì ke Diiε na ũ.

¹⁰ Tó sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū àle o n̄ s̄ao ge ble, aali mɔ n̄ a sà s̄asaio, ¹¹ i a kòlokpa Dii aε sa'ok̄i gugb̄antoo oi, sa'ona Aalona néɔ i a au lé aa lia sa'ok̄iipizi. ¹² Aali goaagoaa, sa'ona i ka yàaa sa'ok̄i téu n̄ a mio n̄ a guupɔɔ n̄isiɔ. ¹³ Aali a guupɔɔ n̄ a koeɔ pípi, sa'ona i sa'o n̄ a píio, i kpaɔ sa'ok̄iwa sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū, a ḡí ì ke Diiε na ũ.

¹⁴ Tó sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékū àle o Diiwa n̄ b̄ao, aali mɔ n̄ felenkɔpunao ge felenguulu a sa'obɔ ũ, ¹⁵ sa'ona i ḡεɔ sa'ok̄i, i a mi wo à kpaɔ sa'ok̄iwa, i a au yo sa'ok̄i saalowa.

¹⁶ I a sese bɔ, i a ká wolo k̄óle tufua sa'ok̄i gukpe oi. ¹⁷ I a ḡásiaɔ kú, i goaa, asu paa plao. Sa'ona i ka yàaa sa'ok̄i téu à kpaɔ sa pɔ w̄i káteu à tékū, a ḡí ì ke Diiε na ũ.

2

Pówen gba

¹ Tó gbéε lé Dii gba pówena, aali mɔɔ tí ũ, i n̄isi éwà, i tulaletikau, ² i ḡεɔ sa'ona Aalona néɔ k̄í. Sa'ona i d̄á ɔkū do n̄ a tulaletipio pii, i a yáɔba Diigu gbapi kpaɔ sa'ok̄iwa pɔ pɔ w̄i káteu a ḡí ì keε na ũ. ³ Pówen gba pɔ ḡɔ líɔ de Aalona n̄ a néɔ pɔ ũ. Iɔ ku adoa pɔ pɔ wa kà Diiε téu à tékū k̄ini ũ.

⁴ Tó ále aà gba kàa, aliɔ de a sesai pɔ wà a tí yàale n̄ n̄isio ũ ge kàagbaala pɔ wà n̄isi èwà.

⁵ Tó kàa asaε, aliɔ de kàa sesai pɔ wà a tí yàale n̄ n̄isio ũ. ⁶ Ali é'ε, í n̄sikawà pówen gba ũ.

⁷ Tó ḡásada'ianaε, ali ke n̄ pówentio n̄ n̄isio. ⁸ Ali mɔ Diiε n̄ pɔ pɔ á k̄epiɔ pówen gba ũ, í kpá sa'onawa. Sa'onapi i ḡεɔ sa'ok̄i, ⁹ i aà yáɔba Diigu gba bɔ à kpaɔ sa'ok̄iwa pɔ pɔ w̄i káteu a ḡí ì keε na ũ. ¹⁰ Pówen gba pɔ ḡɔ líɔ de Aalona n̄ a néɔ pɔ ũ. Iɔ ku adoa pɔ pɔ wa káteu Diiε à tékū k̄ini ũ.

¹¹ Pówen gba pɔ́ áli mɔ̀ð Diiε suliɔ se'ese vío. Asuli pɔ́se'ese ge zɔ́ kpasá pɔ́ pɔ́ wí ka Diiε téu ũo. ¹² Tó buapɔ́ káauε sɔ́, áli mɔ̀ð Diiε, áma ásuli a pɔ́ káteu à tékū sa'okíiwa pɔ́ pɔ́ a gí ì na ũo. ¹³ Ali pówen gbada ní wisio. Asuli da wisi pɔ́ de á Lua bàakuaáno seela ũ saio. Ali wisika gba pɔ́ ále da píiu.

¹⁴ Tó ále mɔ́ Dii gbai pówen káau, áli mɔ̀è ní mase dafu kpasaa pɔ́ wà a aampào. ¹⁵ Ali nísikawà ní tulaletio, ìɔ de pówen gba ũ, ¹⁶ sa'ona i aà yādɔa Diigu pówen gba bɔ́ à kpasá ní a nísio ní a tulaletio píi pɔ́ pɔ́ wí ka Diiε téu ũ.

3

Sáaukpasá'oa

¹ Tó á gbēε lé sáaukpa sa'o, mé àle o ní zuo, aàli mɔ́ Dii aε ní a sa ge a da sáasaio. ² Aàli ɔ̀na a sa'obɔpi miwa, i a kòlokpa kpaaukpe kpeεε, sa'ona Aalona néɔ i a au lé sa'okíiwa aa liai. ³ Tó àle sapi o, aàli a sálana ní a guupɔ́ nísio séle píi wà ka Diiε téu à tékū ⁴ ní a gòleɔ́ ní gòlepi nísio ní a pɔ́a nísio pɔ́ wí gòle ní gòlepiɔ́ gòɔ. ⁵ Aalona néɔ lí kpasá sa pɔ́ wàle a pɔ́ káteu à tékū musu sa'okíiwa pɔ́ pɔ́ wí ka Diiε téu a gí ì kèè na ũ.

⁶ Tó sá ge ble àle oð sáaukpaɔ́ ũ, aàli mɔ́ ní a sa ge a da sáasaio. ⁷ Tó sáneɔbɔε, aàli mɔ̀ð Dii aε, ⁸ i ɔ̀na a sa'obɔpi miwa, i a kòlokpa kpaaukpe kpeεε, Aalona néɔ i a au lé sa'okíiwa, aa liai. ⁹ Tó àle sapi o, aàli a pɔ́ε beeɔ se wà ka Diiε téu à tékū. Aàli a vlá zɔ́ ní a nísio, i a ple kau yɔɔ, i mɔ́ ní sápi sálanao ní a guupɔ́ nísio píi ¹⁰ ní a gòleɔ́ ní gòlepi nísio ní a pɔ́a nísio pɔ́ wí gòle ní gòlepiɔ́ gòɔ. ¹¹ Sa'ona i pɔ́piɔ́ kpasá sa'okíiwa ble ũ pɔ́ pɔ́ wí a pɔ́ nísika Diiε téu ũ.

¹² Tó ble àle oð sɔ́, aàli mɔ̀ð Dii aε, ¹³ i ɔ̀na a miwa, i a kòlokpa kpaaukpe kpeεε, Aalona néɔ i a au lé sa'okíiwa aa liai. ¹⁴ Tó àle sapi o, aàli a sálana ní a guupɔ́ nísio píi ká Diiε téu à tékū ¹⁵ ní a gòleɔ́ ní a gòlepi nísio ní a pɔ́a nísio pɔ́ wí gòle ní a gòleɔ́ gòɔ. ¹⁶ Sa'ona i pɔ́piɔ́ kpasá sa'okíiwa ble ũ pɔ́ pɔ́ wí a pɔ́ nísika Diiε téu a gí ì kèè na ũ. A nísio ìɔ de Dii pɔ́ ũ píi. ¹⁷ Aliɔ́ ikoyāpi kūa gɔɔpii e á buiwa gu pɔ́ áɔ kuu pii. Asuli pɔ́ nísio ge a au bleo.

4

Duun awakpabɔ

¹ Dii ò Mɔizie ² aà yáε bee o Isailiɔne, ò Mɔizi òné: Tó zāma gbēε lè, à zà Dii yādilaewa, à duunakè à yá pɔ́ wíli keo kè, a yán ke: ³ Tó sa'onkia pɔ́ wa díle mé kè, à gbépii dàyāu. Aàli mɔ́ Diiε ní gáae sáasaio duuna pɔ́ á kèpi awakpabɔ ũ. ⁴ Aàli mɔ́ ní zupio Dii aε kpaaukpe kpeεε, i ɔ̀na a miwa, i a kòlokpa we. ⁵ I zupi au sé gèð kpaaukpeu, ⁶ i ɔ̀tona zɔ́ aupiwa, i fáfā Dii kùε gēn sopla aà kúkli zwāa pɔ́ daa saε. ⁷ Sa'onapi i aupi máma tulaletikateakli kóbaɔwa Dii kùε kpaaukpeu we, i a kīni éle sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékū okii gbáziwa kpaaukpe kpeεε. ⁸ Aàli awakpazupi nísio gòle píi, a sálana ní a guupɔ́ nísio píi ⁹ ní a gòleɔ́ ní gòlepi nísio ní a pɔ́a nísio pɔ́ wí gòle ní gòleɔ́ gòɔ, ¹⁰ lá wí sáaukpazu nísio gòlewa, i kpasá sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékū okíiwa. ¹¹ Zupi báa ní a nòɔo pii ní a mio ní a koeɔ́ ní a guupɔ́ ní a gbɔo, ¹² aàli bɔ́ ní zù búupio bòo kpe gu pɔ́ wa díle a pɔ́ ũ a zéiu, gu pɔ́ wí sa'otufu kóleu, i káteu à tékū tífupia we.

¹³ Tó Isailiɔ zà Dii yādilaewa nípii, aa yá pɔ́ wíli keo kè, baa tó aai gíke no mé aa dɔo, aa gè taaedeɔ ũε. ¹⁴ Gbēzā tó aa dè ké wà duunakè, aali mɔ́ ní gáaeo awakpabɔ ũ kpaaukpe kpeεε. ¹⁵ Gbēzɔɔ i ɔ̀nana zupi miwa, wi a kòlokpa Dii aε we. ¹⁶ Sa'onkia i zupi au sé gèð kpaaukpeu, ¹⁷ i ɔ̀tona zɔ́wà à fáfā Dii aε gēn sopla zwāa pɔ́ daapi saε. ¹⁸ Aàli máma tulaletikateakli kóbaɔwa Dii kùε kpaaukpeu we, i a kīni éle sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékū okii gbáziwa kpaaukpe kpeεε. ¹⁹ Aàli zupi nísio gòle píi, i kpasá sa'okíiwa, ²⁰ i ke ní zupio lá a kè ní awakpazu káauowa. Maa sa'ona ali ní duuna kémá, Dii i sùuukéino. ²¹ Aàli bɔ́ ní zupio bòo kpe, i káteu à tékū, lá zù káau tekūwa. Gbépii duun awakpabɔn we.

²² Tó d̄aana duunakè, à zà Dii a Lua yādilaewa à yá pò w̄li keo kè, baa tó i ḡike no, à ḡò t̄aaede ū. ²³ Tó wa òè à duunakè, aali m̄ó n̄ blesan s̄asaio, ²⁴ i ɔna blepi miwa, i a kòlokpa Dii aε gu pò w̄i sa pò w̄i a pò káteu à tékū pò kòlokpa duun awakpabɔ ū. ²⁵ Sa'ona i ɔtona z̄s̄ a auwa, i máma sa'ok̄ii kóbaɔwa, i au pò ḡò éle sa'ok̄ipi gbáziwa. ²⁶ Aali a n̄isi kpas̄a sa'ok̄iwa píi lán s̄aukpa sa'obɔwa. M̄aa sa'ona ali aà duuna k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno.

²⁷ Tó táaa duunakè, à zà Dii yādilaewa* à yá pò w̄li keo kè, baa tó i ḡike no, à ḡò t̄aaede ū. ²⁸ Tó wa òè à duunakè, aali m̄ó n̄ bleɔa s̄asaio duuna pò á kè sa'obɔ ū, ²⁹ i ɔna awakpabɔpi miwa, i a kòlokpa sa pò w̄i a pò káteu à tékū ok̄ii. ³⁰ Sa'ona i ɔtona z̄s̄ a auwa, i máma sa'ok̄ipi kóbaɔwa, i au pò ḡò éle sa'ok̄ipi gbáziwa. ³¹ Aali a n̄isi gole píi lá ì s̄aukpa n̄isi golewa, i kpas̄a sa'ok̄iwa pò pò a ḡi ì ke Dii na ū. M̄aa sa'ona ali aà duuna k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno.

³² Tó s̄a àle m̄òò awakpabɔ ū s̄s̄, aali m̄ó n̄ a da s̄asaio, ³³ i ɔna a miwa, i a kòlokpa awakpabɔ ū sa pò w̄i a pò káteu à tékū ok̄ii. ³⁴ Sa'ona i ɔtona z̄s̄ a auwa, i máma sa'ok̄ii kóbaɔwa, i a au pò ḡò éle sa'ok̄ipi gbáziwa. ³⁵ Aali a n̄isi gole píi, lá ì s̄aukpas̄a n̄isi golewa, i kpas̄a sa'ok̄iwa pò pò wa kà Dii teú àle tékū musu. M̄aa sa'ona ali duuna pò a k̄epi k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno.

5

¹ Tó gbé m̄a w̄ale seeladeɔ w̄eεε, mé aàpi s̄s̄ à ȳae è ge a ȳae d̄s̄ ȳapi guu, tó a n̄ile, à duunakèn we, ȳapi a wi aà musuε. ² Tó gbé ɔk̄à pò gb̄aleawa, n̄òɔ ge p̄otuo ge p̄otaa'onkuawa pò de t̄e ū gen n̄ò, baa tó a a ȳa d̄s̄o, à ḡò gb̄aleaε, t̄aaεε. ³ Tó gbé ɔk̄à gb̄enazin b̄ob̄wa ge pò pò ì to gbé ḡs̄ gb̄alea píin n̄ò, baa tó a a ȳa d̄s̄o, gb̄ez̄a tó a d̄s̄, t̄aaεε. ⁴ Tó gbé lekè Luawa làasoosai, à mè á ȳake, ȳav̄ai ge ȳamaan n̄ò, ȳa pò gbé a lekè làasoosai píi lé, baa tó a d̄s̄o, tó a d̄s̄ gb̄ez̄a, t̄aaεε. ⁵ Tó gbé ḡò t̄aaede ū ȳapi do musu, aali ȳa pò à z̄awà o gupua, ⁶ i m̄o Dii n̄ s̄adao ge bleɔa duuna pò á kè fiabobɔ ū, i ɔ de duun awakpabɔ ū, sa'ona i aà duuna k̄ewà.

⁷ Tó aà gb̄aa i ka aà m̄ó n̄ s̄aoo, aali m̄ó Dii n̄ felenk̄opunao m̄èn pla ge felenguulu b̄ob̄na m̄èn pla duuna pò á kè fiabobɔ ū, ado ì de duun awakpabɔ ū, ado s̄s̄ sa pò w̄i a pò káteu à tékū obɔ ū. ⁸ Aali m̄òò sa'onae, sa'onapi i a séia kpá duun awakpabɔ ū. Aali a kòlokpa n̄ ɔk̄o miz̄s̄ai, ⁹ i awakpabɔpi au fá sa'ok̄ii saalowa, i ɔt̄owà, au pò ḡò i b̄ole sa'ok̄ipi gbázi. Duun awakpabɔε. ¹⁰ Sa'ona i ado kpa sa pò w̄i a pò káteu à tékū ū lá w̄i kewa, i duuna pò a k̄epi k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno.

¹¹ Tó aà gb̄aa i ka aà felena kpá m̄èn plao, aali m̄ó n̄ p̄ówentio kiloo pla duuna pò á kè awakpabɔ ū. Asuli n̄isi ge tulaleti káuo, asa duun awakpabɔε. ¹² Aali m̄òò sa'onae, sa'onapi i d̄a ɔk̄u do ȳad̄a Diigu gba ū, i kpas̄a sa'ok̄iwa pò pò wa kà Dii teú àle tékū musu. Duun awakpabɔε. ¹³ M̄aa sa'ona ali aà duuna k̄ewà ȳapi do pò a kè musu, Dii i s̄uuukeaàno. P̄ówenti pò ḡò lí de sa'ona pò ū lán p̄ówen gbawa.

T̄aaε fiabobɔ

¹⁴ Dii ȳa'ò M̄oiziε, ã M̄oizi m̄è: ¹⁵ Tó gbé náaisaiȳakè, à zà ȳawa Dii gb̄aa pò ȳa musu, duunaε. Aali m̄ó Dii n̄ s̄sakao s̄asaio a fiabobɔ ū. T̄aaε fiabobɔpi ãa lí ká, lá wà a lé d̄ile Dii kp̄euwa. ¹⁶ Aali pò pò i Dii gb̄ao fiaboè, i εa à a ãa s̄ode nawà, i kpa sa'onawa, sa'onapi i aà t̄aaε k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno.

¹⁷ Tó gbé duunakè, à ȳa pò Dii ḡi a keai kè, baa tó a d̄s̄o, t̄aaεε, a wi aà musuε. ¹⁸ Aali m̄ó sa'onae n̄ s̄sakao s̄asaio t̄aaε fiabobɔ ãa léu, sa'onapi i ȳa pò à z̄awà a d̄s̄opi k̄ewà, Dii i s̄uuukeaàno. ¹⁹ T̄aaε pò a kè Dii fiabobɔε.

²⁰ Dii ȳa'ò M̄oiziε, ã M̄oizi m̄è: ²¹ Tó gbé ãnokè a gbédeεε pò pò gbépi kp̄awà ge à n̄ae a ɔz̄i ȳa musu ge à aà kp̄ai'ò ge à aà blè, duunaε, à náaisaiȳakè Diiεε. ²² M̄aaε l̄o tó gbé pò

* 4:27 Nao 15.27-28

kōmpa, mé à gĩ kpái ge à ɛtò à mè ní Diio ge duuna pɔ wĩ ke lán bee taawaɔ píi. ²³ Tó gbé duunakè à gè taaede ũ maa, aali pɔ pɔ à a kpáí'òpi soaa adeɛ ge pɔ pɔ à aà blèd ge pɔ pɔ wa kpàwà ge pɔ pɔ à a kōmpa ²⁴ ge pɔ pɔ à ɛtò à mè ní Diio a yá musu. Aali fiabo pɔdeɛ a beɛ léu, i ɛa à a ɔa soode nawà, i kpawà gɔɔ pɔ àle mɔ ní a taae fiabobɔ. ²⁵ Aali mɔ Diie ní sāsakao sāsai pɔ kàd a taae fiabobɔ ũ, i kpa sa'onawa, ²⁶ sa'ona i yá pɔ a kè a tò à gè taaede ũpi kēwà, Dii i sùuukeaàno.*

6

Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū

¹ Dii yā'ò Mɔizie à mè, ² aà yáɛ bee dile Aalonaɛ ní a néo. Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū yādileɛɔn ke: Sa pɔ wà a pɔ káteu à tékū lí gɔ sa'okii kinau gwá e gu ge dɔd, a té su àd gaa vío. ³ Sa'ona i a bàabaa sòolo gese ye, i a ulatao da, i sa pɔ wà a pɔ káteu à tékū sa'okiiwa túfu bɔle, i kále sa'okiiipi sae. ⁴ I a pɔkasapiɔ bɔ, i a pàleɔ da, i túfupi se bɔd bɔd kpe, i kóle gu pɔ wa dile a kólekii ũ a zéiu. ⁵ Sa'okii té líɔ ku, asuli gao. Lá gu lé dɔ sa'ona líɔ yàakau, i sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū kaa, i sáaukpa sa'obɔ nísi kpasawà. ⁶ Sa'okii tépi líɔ ku gɔɔpii, asuli gao.

Pówen gba

⁷ Pówen gba yādileɛɔn ke: Aalona née mé ali mɔd Diie sa'okii aɛ, ⁸ i dā ɔkū do ní a nísio ní a tulaletio píi, i a yādɔa Diigu gbapi kpa sa'okiiwa, pɔ pɔ a gĩ i ke Diie na ũ. ⁹ Aalona ní a néo lí pɔ pɔ gè ble a ɛɛ káu sai gu pɔ a kua adoau kpaaũkpe ua we. ¹⁰ Wasuli ɛɛ pɔ a pówentipi se à ke pɛɛ ũ kauo. Aɔ de Dii pɔ ũ a zéi lán duun awakpabɔ ge taae fiabobɔ pówae. Dii kpámáɛ. Pɔ pɔ wĩ dā wà káteu à tékū, a kini líɔ de ní baa ũ. ¹¹ Aalona bui gɔɛɔ mé aali ble. Pɔ pɔ wĩ ka Diie téu à tékū kɔnɔpi iɔ de ní baa ũ gɔɔpii. Pɔ pɔ kàwà yā'í aziaɛɛ.

¹² Dii yā'ò Mɔizie, ɔ Mɔizi mè: ¹³ Tó wà Aalona ge aà bui dile sa'onkia ũ, aaliɔ mɔ Diie ní pɛɛtio kiloo plapla lá gu lé dɔ pówenti gba ũ, ili a kini kpá kɔɔ, a kini oosi. ¹⁴ Aali yáale ní nísio mɔpɛɛɛ guu, i asa, i é'ɛ, i ka Diie téu, pɔ pɔ a gĩ i kèè na ũ. ¹⁵ Aà bui pɔ wa dile aà gɛɛ ũ líɔ ke maa, iɔ de Dii baa pɔ wali bɔè lá gu lé dɔ, wĩ káteu à tékū míɔmíɔ ũ. ¹⁶ Wali pówen gba pɔ sa'ona dà káteu à tékū míɔmíɔ, wasuli bleo.

Duun awakpabɔ

¹⁷ Dii yā'ò Mɔizie à mè, ¹⁸ aà yáɛ bee dile Aalonaɛ ní a néo. Duun awakpabɔ yādileɛɔn ke: Wali a kòlokpa Dii aɛ gu pɔ wĩ sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū pɔ kòlokpaɔ, iɔ de Dii pɔ ũ a zéi. ¹⁹ Sa'ona pɔ lé sapi o mé ali só gu pɔ a kua adoau kpaaũkpe ua we. ²⁰ Pɔ pɔ kà sa'onɔɔpiwa yā'í aziaɛɛ. Tó a au fà pɔkasawa, wali pípi gu pɔ wa dile a zéiu. ²¹ Wali oo pɔ wà nɔɔpi fùukèu wíwi. Tó mɔgotɛ ooɛ sɔ, wali sao kásaa kèè, wi idawà. ²² Sa'ona bui gɔɛɔ mé aali nɔɔpi só. Iɔ de Dii pɔ ũ a zéi. ²³ Duun awakpabɔ pɔ wà gè ní a auo kpaaũkpeu wà duunakèomá Dii kúkiu, wasuli soo, wali káteu à tékū píi.

7

Taae fiabobɔ

¹ Taae fiabobɔ yādileɛɔn ke: Aɔ de Dii pɔ ũ a zéi. ² Wali a kòlokpa gu pɔ wĩ sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū pɔ kòlokpaɔ, wi a au lé sa'okiiwa wà liai. ³ Wali mɔ ní a nísio píi, a vlá nísi ní a sálanao ⁴ ní a gòleɔ ní gòle nísiɔ ní pɔa nísi pɔ wĩ gòle ní gòlepiɔ gɔɔ. ⁵ Sa'ona i kpa sa'okiiwa sa pɔ wĩ a pɔ nísika Diie téu à tékū ũ. Taae fiabobɔɛ. ⁶ Sa'ona bui gɔɛɔ mé aali só gu pɔ a kua adoau. Dii pɔɛ.

* 5:26 Nao 5.5-8

⁷ Tàae fiabobɔ yādileapi doū ní duun awakpabɔ yáœ, sa'ona pɔ duunakèomá pœ. ⁸ Tó sa'ona sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū ò gbœœ, sa'obɔpi báa lío de sa'onapi pɔ ũ. ⁹ Pówen gba pɔ wà kàa kèò ge wà blekèò oou ge m̀pɛpɛwa lío de sa'ona pɔ sa'òò pɔ ũ. ¹⁰ Pówen gba páleɔ lío de Aalona bui pɔ ũ, aai se sáasaa, tó wa yàale ní nísio ge wa kpà nísisain nò.

Dii sáaukpa sa'obɔ

¹¹ Dii sáaukpa pɔ wáli m̀oœ yādilean ke: ¹² Tó gbœ lé mó Dii sáaukpa ní pɔtuoo, aáli mó ní kàa sesai pɔ wa tòto ní nísio lɔ ní kàagbaala pɔ wà nísi èwàò ní kàa pɔ wa kè ní p̀œti yáalea ní nísioo. ¹³ Aáli mó lɔ ní p̀wenti pɔ wà ese kàu à kè p̀œ ũo, ¹⁴ i p̀pio bɔ Diiè m̀endodo, i g̃ sa'ona pɔ sáaukpa sa'obɔ au lè sa'okíiwaœ. ¹⁵ Wáli sáaukpa sa'onɔ so sapi ogɔɔ, wasuli a k̃ni tó gu d̀wàò.

¹⁶ Tó légbãdɔa ge gba yáí à sapi òi, aáli a ǹò so sapi ogɔɔ. Tó gu d̀ò a k̃niwa, wa f̃ lí só. ¹⁷ Tó sa'onɔ g̀ e a gɔɔ àaõde z̃í, wáli káteu à tékū. ¹⁸ Tó wà sáaukpa sa'onɔ sò a gɔɔ àaõde z̃í, Dii a sio. A de sa'oa ũ lɔ. Bɔ b̃ a kè, a yá a wí gbé pɔ sò musue.

¹⁹ Wasuli sa'onɔ pɔ kà pɔ gbãleawa soo. Wáli káteu à tékū. Sa'onɔ s̃, gbé pɔ aa gbãleao mé aali só. ²⁰ Tó gbé gbãle sáaukpa sa'onɔ sò, wáli ade bɔ a gbéɔ guu. Ǹɔpiá Dii pœ. ²¹ Tó gbé kà pɔ gbãleawa, gbēnaz̃in gbãle ge ǹò ge p̀pále pɔ de t̃ ũn nò, ò à sáaukpa sa'onɔ sò, wáli ade bɔ a gbéɔ guu.

Nísi ní auo díle t̃ ũ

²² Dii ò M̀izie à mè, ²³ aà yáe bee o Isailiœ. Asuli zu ge sã ge ble nísi sóo. ²⁴ Ali p̀ge ge pɔ pɔ wáli tàitai nísi m̀aokœ, ãma ásuli sóo. ²⁵ Tó gbé p̀tuo pɔ wí sa'òò Diiwa, wí a k̃ni káteu à tékū nísi sò, wáli ade bɔ a gbéɔ guu. ²⁶ Gu pɔ áo kuu píi, ásuli bã ge ǹò k̀lokpasai sóo.* ²⁷ Tó gbé kpàa ge pɔ k̀lokpasai sò, wáli ade bɔ a gbéɔ guu.

Sa'ona baa

²⁸ Dii ò M̀izie à mè, ²⁹ aà yáe bee o Isailiœ. Tó gbé m̀ Dii ní sáaukpa sa'obɔ, aáli a sa'obɔpi pœ bee kpa Diiwa. ³⁰ Aáli mó ní a nísi pɔ wí ka Dii téu à tékūò ní az̃ia ɔò ní a k̀lao, i a kulapi m̀ Dii. ³¹ Sa'ona i a nísi kpasa sa'okíiwa, kulapi i de Aalona ní a néo pɔ ũ. ³² Ali sáaukpa sa'obɔ ɔplaa gbá go ado sa'ona pɔ ũ. ³³ Aalona bui pɔ s̃ Dii ní sa'obɔpi auo ní a nísi mé alio a gbápi ví a baa ũ. ³⁴ Isailio sáaukpa sa'obɔ guu, k̀la pɔ wí m̀ Dii ní a gbá pɔ wí bɔ adoao ò Dii díle wáli kpá Aalona ní a néowa an asea ũ. Isailio lío kpámá gɔɔpii.

³⁵ Baa pɔ Aalona ní a néo ì e sa pɔ wí a pɔ nísika Dii téu à tékū guun we. Bee ò Dii kpámá gɔɔ pɔ à ní díle a gbãgbanao ũ. ³⁶ Gɔɔ pɔ wà nísikámá, Dii díle Isailiœ aalio bee kpámá gɔɔpii e an asea ũ e an buiwa.

³⁷ Sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obo yādilean we ní p̀wen gbao ní duun awakpabɔ ní tàae fiabobɔ ní daaz̃iu sa'obɔ ní sáaukpa sa'obɔ. ³⁸ Dii yápi dà M̀izie Sinai gbœ musue gɔɔ pɔ a díle Isailiœ aa m̀ sa'oiwa Sinai guwaiwaiu.

8

Aalona ní a néo díle sa'onao ũ (Bɔa 29.1-37)

¹ Dii ò M̀izie à mè: ² Aalona sé ní a néo ní sa'on p̀kasaó ní nísi pɔ wí pɔ díleò à g̃ ma pɔ ũo ní duun awakpazuo ní sásakao m̀en plaó ní gbí pɔ kàa kauo, ³ ní Isailio k̃aa píi kpaaũkpe kpœœ. ⁴ M̀izikè lá Dii òewa, à ní k̃aa kpaaũkpe kpœœ. ⁵ Ŭ M̀izi ò bílae: Yá pɔ Dii díle wà ken ke. ⁶ A m̀ ní Aalonaó ní a néo, ò à ní zu'ò. ⁷ A ulatao dà Aalonaœ, à asana l̃œœ d̀a, ò à ulatao dàè ní sa'oulao, ò à sa'oulapi asana d̀è a pi. ⁸ A b̀loonnœ l̀oœ, ò à Uliũ ní Tumiũo kà b̀piu. ⁹ A tulud̃è, ò à vua p̀pœna pɔ ì aà díle Dii pɔ ũ nà tulupi aewa, lá Dii dílewa.

* 7:26 Daa 9.4, Iko 12.16, 23

10 Ɔ Mɔizi nɔsi pɔ wɔ pɔ dileɔ à gɔ Dii pɔ ũ sè a mà zwàakpɛwa nɔ pɔ pɔ kúuɔ pfi, aa gɔ Dii pɔ ũ. 11 Ɔ à nɔsi fàfà sa'okliwa gɛn soplá, a màma sa'okliwa nɔ a pɔɔ pii nɔ dàao nɔ a dibɔɔ, aa gɔ Dii pɔ ũ. 12 Ɔ à nɔsipi kà Aalona miwa, à gɔ Dii pɔ ũ. 13 Ɔ à mɔ nɔ Aalona néɔ, à ulatao dàdané, à asanadòdɔné nɔ pi, à fùà gbàa kpàkpané, lá Dii dɔlèwa.

14 Ɔ à mɔ nɔ duun awakpazupio, Aalona nɔ a néɔ ɔnàna a miwa. 15 Ɔ Mɔizi zupi kòlokpa, à a au sɛ màma sa'okli kóbaɔwa nɔ a ɔtonao à liai, à gbábɔ̀. Ɔ à au pɔ gɔ̀ èlɛ sa'oklipi gbáziwa. Màa à gbábɔ̀, à gɔ̀ Dii pɔ ũ. 16 Ɔ à zupi guupɔ nɔsio sèlɛ pii nɔ a pɔa nɔsio nɔ a gòlɛ nɔ gòlɛpi nɔsio, a kpàsa sa'okliwa. 17 Ɔ à zuswanapi kàteu à tékú bòo kpe lá Dii dɔlèwa, a báa nɔ a nòo nɔ a gbɔo pii.

18 Ɔ à mɔ nɔ sàsakaopi doo sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú obɔ ũ. Aalona nɔ a néɔ ɔnàna a miwa, 19 Ɔ Mɔizi a kòlokpa, à a au fàfà sa'okliwa à liai. 20 Ɔ à sãpi gòaagoaa, à a mi nɔ a guo nɔ a nɔsio kpàsa. 21 A a guupɔɔ nɔ a koeɔ pìpi, ɔ à sãpi kpàsa sa'okliwa pii sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú, a gɔ̀ ɔ na Dii ũ, lá Dii dɔlɛ Mɔizipiwa.

22 Ɔ à mɔ nɔ sàsakao páleo an daaziu sa'obɔ ũ. Aalona nɔ a néɔ ɔnàna a miwa, 23 Ɔ Mɔizi a kòlokpa, à a au sè a mà Aalona ɔplaa swálebawa nɔ aà ɔplaa ɔnemio nɔ aà ɔplaa gbánemio. 24 Ɔ à mɔ nɔ Aalona néɔ, à aupi màma nɔ ɔplaa swálebawa nɔ nɔ ɔplaa ɔnemio nɔ nɔ ɔplaa gbánemio. Ɔ à aupi lè sa'okliwa à liai. 25 Ɔ à sãpi nɔsi náaa, a vlá nɔsi nɔ a sálanao nɔ a pɔa nɔsio nɔ a gòlɛ nɔ gòlɛpi nɔsio nɔ a ɔplaa gbáo. 26 Ɔ à kàa boolo sè mendo kàa gbí pɔ ɔ ku Dii aɛ guu nɔ kàa nɔsideo mendo nɔ kàawanao mendo, a kà nɔsipi nɔ ɔplaa gbápiola. 27 A apii ná Aalona nɔ a néɔ nɔ ɔzi, ɔ aa mɔ Dii sa pɔ wɔ a pɔ mɔ ũ. 28 Ɔ Mɔizi pɔpi sɔ nɔ ɔzi, a kpàsa sa'okliwa sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú musu an daaziu sa'oa ũ. Pɔ pɔ wɔ ka Dii téu à tékú, a tékú gɔ̀ ɔ na èn we. 29 Mɔizi sàsakaopi kùla sè ɔ, a mɔ Dii sa pɔ wɔ a pɔ mɔ ũ, lá Dii dɔlèwa. Kulapi mé Mɔizi baa ũ.

30 Ɔ Mɔizi nɔsi pɔ wɔ pɔ dileɔ à gɔ Dii pɔ ũ dà nɔ au pɔ kálɛ sa'okli, a fàfà Aalona nɔ a néɔwa nɔ nɔ pɔkasaɔ. Màa a tò Aalona nɔ a néɔ nɔ nɔ pɔkasaɔ gɔ̀ Dii pɔ ũ.

31 Ɔ Mɔizi ò Aalona nɔ a néɔ: A nòɔ bee fùuke kpaaũkpe kpɛelɛ, í só we nɔ á daaziu kàa gba pɔ kú gbí guu, lá Dii dɔlɛwa à mè áme á só. 32 I nòɔ nɔ kàa pɔ gɔ̀ kàteu à tékú. 33 Asu go kpaaũkpe kpɛelɛ e gɔɔ soplá e á daaziu gɔɔ lé gɛ kaò, asa waɔ á daaziu zipi ke e gɔɔ soplá. 34 Dii mé yá pɔ kè gbãpi dɔlɛ ké à á duuna kɛwá yá. 35 Aɔ ku kpaaũkpe kpɛelɛ fáane nɔ gwáasinao e gɔɔ soplá, ɔ zɔ pɔ Diipi dàé ke, ké ásu gagao yá, asa màa a dɔlɛmɛ. 36 Ɔ Aalona nɔ a néɔ yá pɔ Dii dà Mɔizi a òné kè pii.

9

Sa'onaa naa ziwa

1 A gɔɔ swaaɔde zɔ Mɔizi Aalona nɔ a néɔ sɔsi nɔ Isailio gbɛzɔɔ. 2 Ɔ a ò Aalona: Zugaaena sãasai sé n duun awakpabɔ ũ nɔ sàsakao sãasaio sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú obɔ ũ, nɔ sa'òò Diiwa. 3 Ní o Isailio nɛ aa blesana sɛ duun awakpabɔ ũ nɔ zugaae wɛdona sãasaio nɔ sã wɛdona sãasaio sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú obɔ ũ, 4 nɔ zuo nɔ sàsakaoo sáaukpa sa'obɔ ũ, aa sa'òò Diiwa nɔ pɔwen gba pɔ yáalea nɔ nɔsio, asa Dii a bɔ mómá gbãe.

5 Wà pɔ pɔ Mɔizi òpi sè mòò kpaaũkpe kpɛelɛ, ɔ gbépii mò sɔ Dii aɛ. 6 Ɔ Mɔizi mè: Yá pɔ Dii dɔlɛ ké à aà gawi en ke. 7 Ɔ a ò Aalona: Sɔ sa'oklii, ní sa'o nɔ duun awakpabɔ, ní sa pɔ wɔ a pɔ kàteu à tékú o, nɔ n duuna nɔ n néɔ pɔo kɛwá, ní sa'o nɔ bíla pɔɔ, nɔ n duuna kɛmá lá Dii òwa.*

8 Ɔ Aalona sɔ sa'oklii, à zugaaena kòlokpa a duun awakpabɔ ũ. 9 Aà néɔ mɔ̀ nɔ a auo, à ɔtona zɔ̀wà, a màma sa'okli kóbaɔwa, ɔ à au kɔni èlɛ sa'oklipi gbáziwa. 10 A zupi nɔsi nɔ a

* 9:7 Èbɛ 7.27

gòleɔ ní a pɔa nísio kpàsa sa'oklɔpiwa, lá Dii d̄ile Mɔiziɛwa. ¹¹ A a nòɔ ní a báao kpàsa bòo kpe à tekũ.

¹² A sa pɔ wɔ a pɔ kátɛu à tékũ ò, ɔ aà néɔ a au kpàwà, a lè sa'oklɔpiwa à liai. ¹³ Aa s̄api guɔ kpàwà dodo ní a mio, ɔ a kpàsa sa'oklɔiwa. ¹⁴ A a guupɔɔ p̄ipi ní a koeɔ, a kpàsa sa'oklɔiwa a k̄ini pɔ kálea musu.

¹⁵ Ǿ Aalona mò ní bíla sa'obɔɔ. A ní duun awakpable sè à a kòlokpa, ɔ a kèò lá a kè ní duun awakpabɔ séiaowa. ¹⁶ A mò ní ní sa pɔ wɔ a pɔ kátɛu à tékũ obɔɔ, ɔ à sa'òò lá Dii d̄ilewa. ¹⁷ A mò ní pówɛn gbao, a dà ɔkũ do, ɔ a kpàsa sa'oklɔiwa, sa kɔɔ oa pɔ bàasi.

¹⁸ A bíla sáaukpazu ní s̄asakaoo kòlokpa. Aà néɔ a au kpàwà, ɔ a lè sa'oklɔiwa à liai. ¹⁹ Zu ní s̄apio nísio, an vlá n̄isi ní a sálanawo ní a gòleɔ ní a pɔa nísio ²⁰ ɔ aa kàle nòɔpio kulaɔwa, ɔ Aalona kpàsa ní a n̄isipio sa'oklɔiwa. ²¹ A a kulapio ní ɔplaa gbáo mò Diie sa pɔ wɔ a pɔ mɔè ũ lá Dii d̄ile Mɔiziɛwa. ²² Ǿ Aalona ɔd̄n̄ila musu, à samaa'òné.† Ké à sa'ò ní duun awakpabɔɔ màa ní sa pɔ wɔ a pɔ kátɛu à tékũ obɔɔ ní sáaukpapɔɔ, ɔ à p̄ila sa'oklɔpiwa.

²³ Ǿ Mɔizi ní Aalonao gè kpaaukpeu. Ké aa b̄ò, aa samaa'ò bílaɛ, ɔ Dii gawi b̄ò gupuaugbépii wáa. ²⁴ Té b̄ò Dii k̄ii à kũ sa pɔ wàle a pɔ kátɛu à tékũ ní n̄isipiowa sa'oklɔi. Ké gbépii è màa, aa gulakè, ɔ aa mipèle.

10

Nadabu ní Abiuo gaa

¹ Aalona néɔ Nadabu ní Abiuo ní tésibɔɔ sè, aa tekàu aa tulaletikàa, ɔ aa mò Dii aɛ ní té z̄ilo pɔ i dilenéo. ² Ǿ té b̄ò Dii k̄ii à ní d̄ede, aa gàga Dii aɛ we. ³ Ǿ Mɔizi ò Aalonae: Yá pɔ Dii òn we à mè,

á tó gbé pɔ s̄aziao d̄s ké a kua adoa,*

i tɔbɔ gbépii wáa.

Ǿ Aalona níle.

⁴ Mɔizi Aalona des̄ Uzieli néɔ Misaeli ní Elezafão s̄isi, ɔ a òné: A s̄ò k̄ai. A á gbéɔ ge séle zwàakpe kpele, í b̄òò b̄òo kpe. ⁵ Ǿ aa mò gepio s̄ele ní ní ulataoɔ, aa b̄òr̄no b̄òo kpe lá Mɔizi òwa.

⁶ Ǿ Mɔizi ò Aalonae ní aà néɔ Elezaa ní Itamaao: Asu to íana á miká páo. Asu à á ulaɔ ga kék̄eo. Tó á kè màa, á gagae, Dii pɔ i pa gbépiizi. A gbé Isailio mé aa gbé pɔ Dii tò tekùmápio ɔɔb. ⁷ Asu go kpaaukpe kpeleao, ké ásu gagao yái, asa Dii n̄isi pɔ tò a ḡo aà pɔ ũ kú á mewae. Ǿ aa kè lá Mɔizi òwa.

⁸ Ǿ Dii ò Aalonae: ⁹ Mpi ní n néɔ, tó ále ḡe kpaaukpeu, ásuli v̄e ge í gbãa mio, ké ásu gagao yái. Yádileapi aɔ ku gɔɔpii e á buiwaɛ. ¹⁰ Ali pɔ pɔ de ma pɔ ũ d̄k̄ɔɛ ní pɔ pɔ de ma pɔ ũoo. Ali pɔ gbãlea d̄k̄ɔɛ ní pɔ gbãlesaio. ¹¹ Ali yádilea pɔ má dà Mɔizie a ò dada Isailionɛ píi.

¹² Mɔizi ò Aalonae ní aà né pɔ ḡɔɔ Elezaa ní Itamaao à mè: Ali pówɛn gba pɔ wɔ ka Diie téu k̄ini ble sa'oklɔi saɛ. Asuli eɛe káú à ke p̄e ũo, asa bl̄epi adoaɛ. ¹³ Ali ble gu pɔ wa d̄ile a z̄éiu, asa á baan we sa pɔ wɔ a pɔ n̄isika Diie téu à tékũ guu. Màa Dii d̄ilem̄eɛ. ¹⁴ Mpi ní n neḡɔɛo ní n nenɔɛo ali a kùla pɔ wɔ mɔ Diie ní a gbá pɔ wɔ b̄o adoaɔ so gu pɔ wa d̄ile a z̄éiu, asa á baan we Isailio sáaukpa sa'oa guu. ¹⁵ Aali mó ní a gbápio ní a kùlao ní a n̄isi pɔ wɔ ka Diie téuo, í mɔ Diie. Mpi ní n néɔ á baan we gɔɔpii lá Dii d̄ilewa.

¹⁶ Mɔizi duun awakpable yãgbèamá. A mɔ lè à tekũ kò, ɔ Mɔizi pɔ pà Elezaa ní Itamaaozi à mè: ¹⁷ B̄oyái i duun awakpabɔ nòɔpi so zwàakpe uao ni?† Dii bleɛ. A kpàwáe ké à gbépii duuna k̄eomáe, í s̄ír̄no. ¹⁸ Lá wi gé ní a auo Dii kúkiio, à kũ à a nòɔ so uaɛ, lá má òwa. ¹⁹ Ǿ Aalona ò Mɔizie: Gwa, aa mò Diie gbã ní ní duun awakpabɔɔ ní ní sa pɔ wɔ a pɔ kátɛu à tékũo, ɔ yá ma le gbã. Tó má sò yãa, a ke Diie nae? ²⁰ Ké Mɔizi yápi mà, ɔ a sí.

† 9:22 Nao 6.22-27 * 10:3 B̄oa 19.22 † 10:17 Lev 6.26

11

Pó pò Dii dìle tē ũ (Iko 14.3-21)

¹ Dii ò Mòizie ní Aalonao à mè, ² aa yáε bee o Isailiõne: Sèa nòbò pò áli sóon ke: ³ Ali nòbò pò a swe paaa pla mé ì pòbò a kòlou à εa só só. ⁴ Nòbòε ku, aaì pòbò ní kòlou aa εa só, kási an swe paaa pla, ásuli sóo. Yiongo ì pòbò a kòlou à εa só, a swe ví sòo. A tē. ⁵ En'ui'uina ì pòbò a kòlou à εa só, a swe vío. A tē. ⁶ Kifēnena ì pòbò a kòlou à εa só, a swe vío. A tē. ⁷ Sàwa swe ví paaa pla, kási ìli pòbò a kòlou à εa sòo. A tē. ⁸ A nòcipio tē, ásuli sóo, ásu òkà a gewa seo.

⁹ Ilεpò pò kú ísiau ge swaiò, a pò pò áli sóon ke: Tó a ka ní tεeo ví, àli só. ¹⁰ Ilεpò pò ka ní tεeo vío, pò pò kú yðeyðeo ge pò pò kú dodooñ nò, aaò deé pò giaò ũ. ¹¹ Lá pò giaone, ásuli sóo. Ali saka a γεu. ¹² Ilεpò pò ka ní tεeo vío líò deé pò giaò ũ.

¹³ Bã pò áli sakauon ke: Asuli sóo, pò gianaoñe. Yãamusu, kúu, bãso, ¹⁴ baε, zabã, bleaaò, ¹⁵ gbagbaaò, ¹⁶ koohũhũna, taataa, yaabεε, ¹⁷ kooò, kpòbò'ilena, bãyakpa, ¹⁸ fana, gáu, tεepili, ¹⁹ wàaliana, yaapunaò, welembã ní sasio.

²⁰ Kòò gãsiadeò líò deé pò gianao ũ, ²¹ ãma àli a gbalade pò ì vinvò só. ²² A pò pò áli sóon ke: Kwaò, víikεenaò, plékasonaò ní kwa keleò. ²³ Kòò gãsiade pãleo líò deé pò gianao ũ. ²⁴ Pópìo to à gbãlee. Gbé pò òkà a gewa aò gbãlee e oosi. ²⁵ Gbé pò a γε sè lí a pò pí, kási a gi àò gbãlee e oosi.

²⁶ A nòbò pò a swe paaaò, ge ìli pòbò a kòlou à εa sòoò tē píi. Gbé pò òkàwà gbãlèn we. ²⁷ A pò òmideò tē. Gbé pò òkà a gewa alio gbãlee e oosi. ²⁸ Gbé pò a γε sè lí a pò pípi, kási a gi àò gbãlee e oosi. Pópìo líò deé tē ũ.

²⁹ Pòkelena pò ì tãa'o tòlewaε beeò líò deé tē ũ: Èna, zò, ³⁰ kaso, zògalatē, nεwoona, lòbò ní kíkpaaò. ³¹ Pòkelenapio líò deé pò gbãleo ũ. Tó pòpìo gà, mé gbé òkàwà, aò gbãlee e oosi. ³² Tó pòpìo gà, mé à lèle dà póa, pòpì aò gbãlee, lí pò ge zwãa ge báa ge sakili ge zíkεbõen nò. Wàli da íu, kási aò gbãlee e oosi. Bee gbea i gò gbãlesai. ³³ Tó pò kelenapio do γε lèle dà gè oou, pò pò kú a guuò gbãlè, wàli oopi wí. ³⁴ Tó oopi í kòle kà pòblea ge imiau, à gbãlèn we. ³⁵ Pò pò pògepiò do lèle dàa gbãlè. Tó blekebo ge kinaε, àli gboo, asa à gbãlè, mé aò gbãleeεε. ³⁶ Tó nibõna ge lòε sò, a gbãleo, sema gbé pò òkà pògepiwa. ³⁷ Tó a γε lèle dà pòbuia, a gbãleo. ³⁸ Tó pówena pò wa kà ílee sò, aò gbãleeεε.

³⁹ Tó nòbò pò wí sóo do gà, gbé pò òkàwà aò gbãlee e oosi. ⁴⁰ Gbé pò pògepiò sò ge à pògepi sè lí a pò pí, kási aò gbãlee e oosi.

⁴¹ Pótaa'onkuawa á pò gianae, ásuli sóo, ⁴² pò pò ì tãa'o a gbεε ge gbá siiõwa ge pò pò gbá ví dasin nò. Asuli sóo, pò gianaoñe. ⁴³ Asu to à gò pò gianao ũ pòpìo yá musuo. Asu to à gbãle ní yáio. Asu to aa á gbãleo, ⁴⁴ asa Dii á Luan ma ũ. Aò ázia kũa ma gbéò ũ, á kua io adoa, asa ma kua adoaε. Asu to àli gbãle pótaa'onkuawapio yá musuo. ⁴⁵ Ma Dii ma á bóle Egipi, ké màò de á Lua ũ. A kua líò adoa, asa ma kua adoaε.*

⁴⁶ Yá pò má dìle nòbòò ní bãò ní ilεpò bέεò ní pótaa'onkuawaò musun we. ⁴⁷ Alio pò gbãleoò dõkõε ní pò gbãlesaiò. Alio pò pò wí sòò dõkõε ní pò pò wíli sóoò.

12

Nε'i gbãbõa

¹ Dii ò Mòizie à mè, ² aa yáε bee o Isailiõne: Tó nòε nε'í gõε ũ, aò gbãlea e gòò soplaε, lá ìò ku a òkũgòwawa. ³ A gòò swaaõde zí wíli tòzò népie,* ⁴ nòεpi i εa zòle lo e gòò baakwi ní àaõo a au gbãbõa yáí. Asuli òkà Dii pòewao, mé asuli gé zwãakpe uao e a gbãbõgòopi γε

* 11:45 1Pie 1.16 * 12:3 Daa 17.12, Luk 2.21

paò. ⁵ Tó nɔɛ a ì s̄s̄, aɔ gbālea e ās̄s̄a plaɛ, lá ìo ku a ɔkūgɔɔwawa, i ɛa z̄lɛ lɔ e gɔɔ bàas̄ ñ sooloo e a au gbāsi wolo.

⁶ Tó aà nɛḡs̄ɛ ge nɔɛ ia gbābɔgɔɔ pà, aali gé sa'ona lei kpaaũkpɛ kpɛɛɛ ñ s̄a wēdonao sa pò wĩ a pò kátɛu à tékū obɔ ũ ñ felenao ge felenguulu né bɔbɔ duun awakpabɔ ũ. ⁷ Sa'onapi lí sa'ooè Diiwa, i aà duuna kēwà, nɔɛpi aubɔawà gbāsi i wolowà. Yá pò wa d̄lɛ ne'ina musun we. ⁸ Tó aà gbāa i ka aà s̄a luo, aali mó ñ felenao mèn pla ge felenguulu né bɔbɔ mèn pla,† ado iɔ de sa pò wĩ a pò kátɛu à tékū obɔ ũ, ado s̄s̄ duun awakpabɔ. Sa'ona lí aà duuna kēwà, nɔɛpi i ḡs̄ gbālesai.

13

Mɛbaagyá

¹ Dii yā'ò Mɔizie ñ Aalonao à m̄: ² Tó gbé gue lé ká ge àlɛ bɔkɛ ge àlɛ puakū, mé a de gyā pò ì línz̄i ũ, wàli geaàɔ sa'ona Aalona ge aà néɔ do kíi. ³ Sa'onapi i wéte gyā pò kú ade mɛwai. Tó gupi ká puakū, mé a ɛ zuuua, gyā pò ì línz̄in we, sa'ona lí ade dilɛ gbālea. ⁴ Tó mɛbaa puakū, mé a ɛ zuuuao, mé a ká i puakūo, sa'onapi lí zékaka adele e gɔɔ sopla, ⁵ a gɔɔ sopladepi z̄í i wétei. Tó a è gyāpi ku a gbɛu, í z̄ɔkūo, sa'ona lí ɛa zékaka adele e gɔɔ sopla lɔ, ⁶ a gɔɔ sopladepi z̄í i ɛa wétei lɔ. Tó gyāpi lào, i káfio, aali ade dilɛ gbālesai. Gyā b̄ɛɛ no. Ade lí a pɔkasao pí, i ḡs̄ gbālesai. ⁷ Tó gyāpi sù káf̄i ade az̄ia ɔba sa'onae gbɛae, aali ɛa gé az̄ia ɔbiè lɔ, ⁸ sa'ona i wétei. Tó gyāpi káf̄iɛ, aali aà dilɛ gbālea. Gyā pò ì línz̄ie.

⁹ Tó gbé gyā pò ì línz̄i v̄i, wàli geaàɔ sa'ona kíi, ¹⁰ i wétei. Tó gu kaapi puakū, mé a ká pù, mé à pia t̄énsuii, ¹¹ gyā pò ì línz̄i mé z̄ina d̄lɛ we kò, sa'ona lí ade dilɛ gbālea. Asuli zékaka adeleɔ, asa á ade d̄s̄ gbālea kò.

¹² Tó gyā lí gbé m̄ea, mé sa'ona è à lí aà m̄ea píi s̄ea za aà minanguo e à gè pè aà k̄ɛɛkpɛawa, ¹³ aali wétei. Tó gyāpi lí ade m̄ea píiɛ, aali ade dilɛ gbālesai. Lá aà m̄e d̄ak̄s̄i píi, a gbāsi v̄io. ¹⁴ Z̄í pò wà sù è a pia t̄énsuii, a gbālean we. ¹⁵ Tó sa'ona b̄ò t̄ɛapi è, aali ade dilɛ gbālea. B̄ò t̄ɛapi aɔ gbāleaɛ, gyā pò ì línz̄ie. ¹⁶ Tó b̄ò t̄ɛapi sù lílɛ, à puakū, ade lí gé sa'ona kíi, ¹⁷ sa'onapi i wétei. Tó b̄opi puakū, aali ade dilɛ gbālesai, iɔ gbālesai.

¹⁸ Tó gbé b̄o v̄i, mé à làa, ¹⁹ s̄ a gbɛa à kè púuu ge àlɛ teke ḡɛnɛḡɛnɛ, ade lí gé à az̄ia ɔbɔ sa'onae, ²⁰ i wétei. Tó a è a ɛ zuuua, mé a ká puakū, sa'ona lí ade dilɛ gbālea. Gyā pò ì línz̄i mé b̄òwà b̄ò gbɛu we. ²¹ Tó sa'ona wɛt̄ɛi a è a dáamav̄i, ká pua ku weo, mé a ɛ zuuuao, sa'onapi lí zékaka adele e gɔɔ sopla. ²² Tó a è àlɛ káf̄iɛ s̄s̄, aali ade dilɛ gbālea. Gyā pò ì línz̄ie. ²³ Tó gu tekeapi ku a gbɛu, i káf̄io, b̄opi gbɛɛ, sa'ona lí ade dilɛ gbālesai.

²⁴ Tó gbé tekū, s̄ a b̄o puakū guei ge à kè ḡɛnɛḡɛnɛ, ²⁵ sa'ona lí wétei. Tó a è a ká puakū, ge a ɛ zuuua, gyā pò ì línz̄i mé dàale tɛb̄opiu we, sa'ona lí ade dilɛ gbālea, asa gyā pò ì línz̄ie. ²⁶ Tó sa'ona wɛt̄ɛi a è a dáamav̄i, mé a ká pua v̄io, mé a ɛ zuuuao, sa'onapi lí zékaka adele e gɔɔ sopla, ²⁷ a gɔɔ sopladepi z̄í i wétei. Tó à káf̄i, sa'ona lí ade dilɛ gbālea, asa gyā pò ì línz̄ie. ²⁸ Tó b̄ò puapi ku a gbɛu, mé i káf̄io, a dáamav̄i, tɛb̄ɔɛ, sa'ona lí ade dilɛ gbālesai, asa tɛb̄o gbɛɛ.

²⁹ Tó ḡs̄ɛ ge nɔɛ b̄o v̄i a mikāu ge a letāwa, ³⁰ sa'ona lí wétei. Tó a è b̄opi zuuua, mé a ká kè t̄én'ūa'ūanno, sa'onapi lí ade dilɛ gbālea. Ūae, mi ge letā gyā pò ì línz̄ie. ³¹ Tó sa'ona wɛt̄ɛi mé a è úapi zuuuao, mé ká sia ku weo, sa'onapi lí zékaka adele e gɔɔ sopla, ³² i ɛa wéte b̄opizi a gɔɔ sopladepizi. Tó a è úapi i káf̄io, mé ká t̄ɛa úa'ūana ku weo, mé a zuuuao, ³³ wàli miboè, āma wasuli gu pò úapi kuu boo, sa'ona lí zékaka adele e gɔɔ sopla, ³⁴ a gɔɔ sopladepi z̄í i wéte úapizi. Tó a è úapi i káf̄io, mé a zuuuao, sa'onapi lí ade dilɛ gbālesai. Ade lí a pɔkasao pí, iɔ ku gbālesai. ³⁵ Tó úapi sù káf̄i aà dilɛa gbālesai gbɛae s̄s̄, ³⁶ sa'ona lí

† 12:8 Luk 2.24

wétei. Tó úapi kàfi, sa'ona suli ká tēa tàasika lɔo, asa ade gbāleae. ³⁷ Tó úapi kèè dou, mé à ká sia b̀le, úapi làa, ade gbāleao, sa'ona i aà dile gbālesai.

³⁸ Tó p̀ pua b̀b̀ g̀e ge nɔe mewa bàebae, ³⁹ sa'ona lí wétei. Tó p̀ pua f̀uluue, debu mé b̀ aà mewa we, ade gbāleao.

⁴⁰ Tó g̀e mikā ẁlo, migbaadee, a gbāleao. ⁴¹ Tó aà mi'ae ká mé ẁlo, mi'ae gbaadee, a gbāleao. ⁴² Tó b̀ pua b̀ aà migbaa ge aà mi'ae gbaawa, gyā p̀ ì lízi mé b̀ we, ⁴³ sa'ona lí wétei. Tó b̀pi kaa de p̀uu lán gyā p̀ ì líziwa, ⁴⁴ g̀epi gyā p̀ ì lízi víe. A gbāle, sa'ona lí ade dile gbāle b̀ p̀ kú aà miwa yái.

⁴⁵ Tó gbé gyā p̀ ì lízi ví màa, aàli p̀kasa kékēa daa, i a mikā tó da pā, aàli ɔku a léwa, i me: Gbālea! Gbālea! ⁴⁶ G̀ p̀ àle gyāpi ke píi, aɔ gbāleae. Gbé gbāleae, aɔ ku b̀o kpe adoe.

P̀ fukpaa

⁴⁷ Tó p̀kasa p̀ wa tà ní sākāo ge ní buao f̀ kpà, ⁴⁸ ge p̀le ge b́a ge b́a p̀, ⁴⁹ tó a fukpaapi kè búunnɔ ge t́ee, ẁli ɔb sa'onae, ⁵⁰ i wétei, i zékaka p̀pile e g̀o soplá, ⁵¹ i ea wétei a g̀o sopladezi. Tó a fukpaapi kàfi, f̀ p̀si. P̀pi gbāle, ź p̀ ẃ keò píin lò. ⁵² Aàli p̀ p̀ f̀ kpàpi káteu à tékū, asa f̀ p̀si.

⁵³ Tó sa'ona wetèi a è p̀pi fukpaapi i káfio, ⁵⁴ aàli o wà p̀ p̀ f̀ kpàpi pípi, i ea zékakaè b̀ e g̀o soplá, ⁵⁵ i ea wéte p̀ p̀ wa p̀pipizi b̀. Tó a è fukpaapi i líe, baa tó i káfio, p̀pi gbāle. Ali káteu à tékū, tó p̀pi ae ge a kpe mé fukpaan lò. ⁵⁶ Tó sa'ona wetèi a è fukpaapi lào p̀pi pípia gbea, aàli gu p̀ f̀ kpàpi gole. ⁵⁷ Tó p̀pi èa lé f̀ kpa b̀ àle lia, aàli p̀pi káteu à tékū. ⁵⁸ P̀ p̀ wa pípi a fukpaa làa s̀, ẁli pípi a g̀en plaade, i g̀ gbālesai. ⁵⁹ P̀ p̀ wa tà ní sākāo ge ní buao yádilean we, p̀kasa ní p̀le ge b́a p̀ píi, ké wà e dile gbālesai ge gbāle.

14

Gbāba mēbaagyāde

¹ Dii ò M̀zie à mè: ² Mēbaagyāde p̀ wà m̀o sa'onae gbāba yádilean ke:* ³ Sa'ona lí b̀ b̀o kpe à gé wétei gbépi. Tó a è à gbāgbā ní a gyāpio, ⁴ aàli o wà m̀e ní b́ p̀ de tē ũo b́e m̀en pla ní se de lío ní ẁtēnao ní ése úao. ⁵ Sa'ona lí o wà b́pi do do oo p̀ wà í bàalea kàu musu, wi a kòlokpa, ⁶ i b́ p̀ b́e sé ní se de lío ní ẁtēnao ní ése úao, i apii mále b́ p̀ wà a kòlokpa ípi musu au guu, ⁷ i fá gbé p̀ ále aà mēbaagyā gbāb̀wà g̀en soplá, i gbāb̀, i b́ b́epi gbae s̄u.

⁸ Gbé p̀ wàle gbāb̀ lí a p̀kasa pí, i a ká wa píi, i zu'o, i g̀ gbālesai. Bee gbea i gē b̀ou, i g̀o soplá ke ǵa, i gbasa gē a kpéu. ⁹ A g̀o soplade ź aàli a ká wa píi, aà mikā, aà lekāna, aà wékpammizi, ká p̀ kú aà mewa píi lé. Aàli a p̀kasa pí, i zu'o, i g̀ gbālesai.

¹⁰ A g̀o swaāde ź aàli m̀ ní s̄asa né b̀b̀ s̄asaio m̀en pla ní s̄ada s̄asai ẁdonao m̀endo ní p̀wentio kiloo soolo yáalea ní nísi litili k̄nio. ¹¹ Sa'ona p̀ lé gbāb̀ gbépie lí m̀ ní gbépio Diie kpaākpe kpele ní aà gbapi. ¹² Sa'ona lí s̄asa se m̀endo, i sa p̀ ẃ a p̀ m̀ Diie oò tàae fiabob̀ ũ ní nísi litili k̄nipio. ¹³ Aàli s̄api kòlokpa gu p̀ a kua adoa, ẃ duun awakpab̀ ní sa p̀ ẃ a p̀ káteu à tékū ob̀o kòlokpau. Tàae fiabob̀piá sa'ona p̀e lán duun awakpab̀wa. Dii p̀e. ¹⁴ Sa'ona lí tàae fiabob̀pi au sé à máma gbé p̀ ále gbāb̀ ɔplaa swálebawa ní aà ɔplaa ɔnemio ní aà ɔplaa gbánemio, ¹⁵ i nísi litili k̄nipi dā à ka a ɔzeu, ¹⁶ i a ɔplaa ɔnezoblana z̄ nísi p̀ kú a ɔzeupiwa, i n̄sipi fáfá Dii ae g̀en soplá ní a ɔtonapio. ¹⁷ Aàli nísi k̄ni p̀ g̀ a ɔzeu máma aà ɔplaa swálebawa ní aà ɔplaa ɔnemio ní aà ɔplaa gbánemio tàae fiabob̀ au p̀ á màwà musu. ¹⁸ Sa'ona lí nísi k̄ni p̀ g̀ a ɔu máma aà miwa, i aà tàae k̄owà Dii ae.

* 14:2 Luk 5.14, 17.14

¹⁹ Sa'ona lí sa'o ní duun awakpabɔɔ, i gbé pɔ àlɛ gbābɔɔ duuna kēowà. Bee gbɛa i sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obɔ kòlokpa, ²⁰ i sa'oò sa'okíwa ní pówɛn gbao, i aà duuna kēowà, i gɔ gbālesai.

²¹ Tó taasideɛ mé i ka à pɔpɔ kpao, aàli sãsa sɛ m̀endo tàae fiabobɔ ũ, wi pɔpɔ mɔ Diiɛ ní pówɛntio kiloo pla yāalea ní nísio aà duunakēawà yáí. Aàli nísio litili kɔni sé lɔ ²² ní felenaɔ m̀en pla ge felenguulu né bɔbɔ m̀en pla aà gbāa léu, ado iɔ de duun awakpabɔ ũ, ado sɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obɔ ũ. ²³ Aàli m̀ò sa'onae Dii aɛ kpaaũkpɛ kpɛɛɛ a gɔɔ swaaɔde zí a gbābɔae yáí. ²⁴ Sa'ona lí tàae fiabosã sé ní nísipio, i pɔpɔ mɔ Diiɛ, ²⁵ i sãpi kòlokpa tàae fiabobɔ ũ, i a au dā máma gbé pɔ àlɛ gbābɔɔ ɔplaa swálebawa ní aà ɔplaa ɔnemio ní aà ɔplaa gbánemio, ²⁶ i nísipi dā ka a ɔzɛɛu, ²⁷ i fáfã Dii aɛ gɛn sopla ní a ɔplaa ɔnezɔblenaɔ, ²⁸ i nísipi kú a ɔu máma aà ɔplaa swálebawa ní aà ɔplaa ɔnemio ní aà ɔplaa gbánemio gu pɔ à tàae fiabobɔ au m̀amawàu. ²⁹ Aàli nísio kɔni pɔ gò a ɔu máma aà miwa aà tàae kēawà Dii aɛ yáí. ³⁰ Aàli sa'o ní felenaɔ doo ³¹ duun awakpabɔ ũ, i sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū o ní adoo ní pówɛntio, i aà duuna kēowà Dii aɛ. ³² Yá pɔ wa díle gbé pɔ m̀ebaagyã wí, mé aà gbāa i ka à pɔ pɔ wí gbābɔɔ kpá píion we.

Kpé fukpaa

³³ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ³⁴ Tó a gɛ Kanaa bùsu pɔ mále kpáwá á pɔ ũ guu, mé má tò kpé fù kpá á bùsuu we, ³⁵ kpɛde lí gé o sa'onae pɔ pɔ de lán fuwa ku a kpéu. ³⁶ E sa'ona àò gé gɛi kpépiu wéteí fupizi, aàli o wà bɔle ní pɔ pɔ kúuɔ, ké pɔpɔ su gbāleo yáí, ili gbasa gɛ à wéte kpépizi, ³⁷ ili a fukpaapi gwagwa. Tó a è fupi kpé gí sò à zùu, à kè búunno ge téɛɛ, ³⁸ aàli bɔ kpépiu, i a gbata e gɔɔ sopla. ³⁹ A gɔɔ soplade zí aàli ɛa su, i wéteí. Tó fupi lí kpépi gíae, ⁴⁰ aàli o wà gípi gbɛ pɔ fù kpáò bɔle wà ge kóle be'ae. ⁴¹ Aàli tó wà kpé guu gíò wa wà liai, wi ge bùsu pɔ wa wápi kóle be'ae. ⁴² Wi gbè páleo séle, wi káka gbepiɔ gbɛu, wi kpépi gíyɔ ní bùsu páleo.

⁴³ Gbepiɔ bɔlea ní kpépi waaa ní a yɔɔao gbɛa, tó kpépi ɛa fù kpá à lía, ⁴⁴ sa'ona lí ɛa gɛ wéteí. Tó fupi káfi kpépiuɛ, fù pásie, kpépi gbálɛn we. ⁴⁵ Wáli kpépi gboo, wi bɔle ní a gbɛɔ ní a lío ní bùsu pɔ wa yòɔɔ, wi kóle be'ae. ⁴⁶ Gɔɔ pɔ kpépi gbataa, tó gbɛɛ sù gɛu, ade aɔ gbāleae e oosi. ⁴⁷ Tó gbɛɛ í kpépiu ge à pɔblèu, aàli a pɔkasao pí.

⁴⁸ Kpépi yɔɔa gbɛa tó sa'ona m̀ò wɛtɛi, mé a è i fù kpa lɔo, aàli gbābɔ kpépie, asa fukpaapi làae. ⁴⁹ Aàli bā sɛ m̀en pla ní sɛde lío ní wɔɔtɛnao ní ɛse úao, ké aà gbābɔ kpépie, ⁵⁰ i bāpi do do gí oo pɔ wà í bàalea kàula, i a kòlokpa, ⁵¹ i sɛde lí ní ɛse úao ní wɔɔtɛnao ní bā b́ɛpio sé mále bā pɔ à a kòlokpa au guu ní ípio, i fáfã kpépiwa gɛn sopla. ⁵² Aàli gbābɔ kpépie ní bāpi auo ní ípio ní bā b́ɛo ní sɛde lío ní ɛse úao ní wɔɔtɛnao, ⁵³ i bā b́ɛpi gbɛ wɛnkpe sɛsao. M̀aa a gbābɔ kpépie, i gɔ gbālesai.

⁵⁴ M̀ebaagyã ge úa yádileɛɔn we ⁵⁵ ní fu pɔ í kpa pɔkasawao ní kpé guupɔ ⁵⁶ ní gukaao ní bɔo ní m̀ebaa puakūao, ⁵⁷ ké wà e pɔ kua gbālesai ge gbālea gɔɔ dɔ. A yádileɛɔn we.

15

Kɛnu yá

¹ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ² A yá'o Isailiɔne à mɛ, tó gbé gɔɛkebo lé ibɔle, ípi lɔ gbāleae. ³ Aà gɔɛkebo lé ibɔle ge à kàn lò, ade gbálɛn we. Lá aà gbālea aɔ den ke: ⁴ Wúlebo pɔ kɛnude wúlewà gbálɛ. Pɔ pɔ à z̀lewà píi gbálɛ. ⁵ Gbé pɔ ɔkà aà wúlebo wa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbālea e oosie. ⁶ Gbé pɔ z̀le pɔ pɔ kɛnude z̀lewà wa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbālea e oosie. ⁷ Gbé pɔ ɔkà kɛnude m̀ewa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbālea e oosie. ⁸ Tó kɛnude lé'ikà gbé pɔ gbāleaowa, ade lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbālea e oosie. ⁹ Tó kɛnude dí pɔ kpɛ, pɔ pɔ à z̀lewà gbálɛ. ¹⁰ Gbé pɔ ɔkà pɔ pɔ kú aà zíɛowa, aɔ gbāleae

e oosi. Tó gbé pópíò sè, aàli a pòkasao pí, i zu'o, kási aò gbàlea e oosie. ¹¹ Tó kēnude i ɔpio, mé à ɔkà gbéwa, gbé pò ɔkàwàpi lí a pòkasao pí, i zu'o, kási aò gbàlea e oosie. ¹² Wàli gí oo pò kēnude ɔkàwà wíwi. Tó pò pò wa kè ní líoε, wàli pípi.

¹³ Tó kēnude kēnu làa, aàli gɔɔ sopla ke gia a gbàbɔa yáí, i a pòkasao pí, i zu'o ní í bàaleao, i gɔ gbàlesai. ¹⁴ A gɔɔ swaaɔde zí aàli felena sé mèn pla ge felenguulu né bɔbɔ mèn pla, i geò Dii kíi kpaaũkpe kpele, i kpa sa'onawa. ¹⁵ Sa'onapi lí sa'o ní bāpio doo duun awakpabɔ ũ, ado sɔ sa pò wí a pò káteu à tékũ obɔ ũ, i aà duuna kēowà Dii ae aà kēnu pò tò à gbàlè yá musu.

¹⁶ Tó gbé azía è, aàli zu'o wásawasa, kási aò gbàlea e oosie. ¹⁷ Pòkasa ge báa pò ípi kàwà, aàli pí, kási pópí aò gbàlea e oosie. ¹⁸ Tó gɔε wùle ní nɔεo mé à azía è, aali zu'o, kási aò gbàlea e oosie.

Ɔkúa yá

¹⁹ Tó nɔε ɔkũ, au pò íò bɔwà mé í to aàò gbàlea e gɔɔ sopla. Gbé pò ɔkà nɔεpiwa, aò gbàlea e oosi. ²⁰ Aà gbàlegɔɔ pò pò à wùlewà ge pò pò à zòlewà píi gbàlèε. ²¹ Tó gbé ɔkà aà wùlebɔwa, aàli a pòkasao pí, i zu'o, kási aò gbàlea e oosie. ²² Tó gbé ɔkà pò pò à zòlewàwa, ade lí a pòkasao pí, i zu'o, kási aò gbàlea e oosie. ²³ Tó gbé ɔkà aà wùlebɔwa ge pò pò à zòlewàn lò, ade aò gbàlea e oosie. ²⁴ Tó gɔε wùleaànɔ, à gbàlèn we, íò gbàlea màa e gɔɔ sopla. Wùlebɔ pò gɔεpi wùlewà píi gbàlèε.

²⁵ Tó au lé bɔ nɔεwa à gɔɔplakè, mé aà ɔkũgɔɔn sɔo ge a gēgēa de aà ɔkũgɔɔ léa, aò gbàlea aubɔawàpi gɔɔ, lá íò gbàlea a ɔkũgɔɔwawae. ²⁶ Wùlebɔ pò à wùlewà gɔɔ pò au lé bɔwà aò gbàleaε, lán wùlebɔ pò à wùlewà a ɔkũgɔɔwawa, mé pò pò à zòlewà aò gbàleaε, lá a de aà ɔkũgɔɔwawa. ²⁷ Gbé pò ɔkà pópíwà gbàlèn we. Aàli a pòkasao pí, i zu'o, kási aò gbàlea e oosie. ²⁸ Tó aubɔawà làa, a ke gɔɔ sopla giaε, i gɔ gbàlesai. ²⁹ A gɔɔ swaaɔde zí aàli felena sé mèn pla ge felenguulu né bɔbɔ mèn pla, i geò sa'onae kpaaũkpe kpele. ³⁰ Sa'ona lí sa'o ní bāpio doo duun awakpabɔ ũ, ado sɔ sa pò wí a pò káteu à tékũ obɔ ũ, i aà duuna kēowà Dii ae au pò bɔwà a tò à gbàlè yá musu.

³¹ Màa á da Isailiɔne aa kē gbásiwa, ké aasu ma kúkii pò kú ní guu gbàle, aa gaga ní gbàleapi yá musuo yáí. ³² Yádilea kēnude ní gbé pò gbàlè azía ea yá musuɔnen we ³³ ní nɔε pò ɔkúao ní gɔε ge nɔε kēnudeo ní gɔε pò wùle ní nɔε gbàleaoo.

16

Duunkēama dikpe

¹ Aalona nεgɔε gbēɔn pla pò aa gē Diizi aa gàgao, an gagaa gbεa Dii ò Mɔizie: ² O ní v̄i Aalonaε asuliɔ zwāa pò daa ma kúkii baa v̄i gɔɔpiio.* Asuliɔ mɔmɔ duunkēmakií pò kú kpagoloa aeo, ké asu gao yáí, asa mi bɔ mómá telu guu duunkēmakiípi musuε.

³ Lá Aalona ali ke à gbasa gē ma kúkiiin ke: Aàli mó ní gáaeo duun awakpabɔ ũ ní sāsakaoo sa pò wí a pò káteu à tékũ obɔ ũ. ⁴ Aàli bàabaa sòolo gese ye, i a sa'onke ulatao da, i bàabaa asana lèleε dɔ, i bàabaa tulu di. Ali zu'oε, ili gbasa sa'onke pópí da. ⁵ Aàli blesan mèn pla si Isaili pò kàaaɔwa duuna awakpabɔ ũ ní sāsakaoo mēndo sa pò wí a pò káteu à tékũ obɔ ũ.

⁶ Aalona lí sa'o ní gáaeo, i api ní a bedeo duuna kēomá gia,† ⁷ i blè mèn plapiɔ se kpakɔi ma ae kpaaũkpe kpele, ⁸ i pò pò aò de ma pò ũ ní pò pò a gēzεa ní gbéɔ duunao dšakɔε gbεa ní gbεo. ⁹ Aalona lí mó ní ble pò gbε sè ma pò ũo, i sa'òd duun awakpabɔ ũ. ¹⁰ Ble pò gbε sè à gēzεa ní duunaoε, Aalona lí sé ze ma ae bēε, i gbaε sēu, ké aà gēzεa ní gbéɔ duunao duunakēama yáí.

* 16:2 εβε 6.19 † 16:6 εβε 9.7

11 Tó Aalona mò ní azía duun awakpazupio, aàli a kòlokpa, i api ní a bẹdeᵒ duuna kēomá. 12 Aàli tẹyᵒ dā sa'okii ma aε tésibᵒ pai, i tulaleti dā ɔkū pla pai, i zwāa pᵒ daa baa vīᵒ, 13 i tulaletipi ka tēpiu ma aε we, a súεε i kúε duunkēmakii pᵒ kú ikoyā kpagoloawa, ké ásu gao yáí. 14 Aàli bᵒ gé zupi au dā, i mᵒ fá duunkēmakii aewa ní ɔnezᵒblenao, i fáfā duunkēmakii pi aε gēn sopla.

15 Aàli gbéᵒ duun awakpable kòlokpa, i zwāa pᵒ daa baa vī ní a auo, i keᵒ lá a kè ní zù auowa. Aàli aupi fáfā duunkēmakii wa ní a aεo.† 16 Māa ali gbābᵒ ma kúkiiε Isailiᵒ gbāsi ní ní tàaeᵒ ní ní duunao yáí pii, i ke màa lᵒ kpaaukpe pᵒ kú ní bᵒo gbāεauε. 17 Tó à gē ma kúkii api ní a bẹdeᵒ ní Isailiᵒ pii duuna kēimá e aà ge bᵒᵒ, gbēε su àᵒ ku kpaaukpepiu, 18 i εa bᵒ kpeεε sa'okii, i gbābᵒè, i zù au ní blé auo dā, i máma sa'okii pi kóbaᵒwa à liai, 19 i aupi fáfāwà ní ɔnezᵒblenao gēn sopla, i gbābᵒè Isailiᵒ gbāsi yáí, i sa'okii pi kekεmεε.

20 Tó Aalona gbābᵒ ma kúkiiε ní kpaaukpeᵒ ní sa'okii o a làa, aali mᵒ ní blé bēεo, 21 i a ɔᵒ na blepi miwa, i Isailiᵒ dàa vāiᵒ ní ní tàaeᵒ ní ní duunao o pii, i di blepiε, i na gᵒε pᵒ wa dilε aà ge gbaε sēuε a ɔzi, 22 gᵒεpi i ge gbaε sēu, blepi iᵒ ní dàa vāipiᵒ sea lákpeu we.

23 Aalona lí εa gē kpaaukpepiu, ili bàabaa pᵒkasa pᵒ á dà à gèᵒ ma kúkii piᵒ bᵒε káε we,§ 24 i zu'o gu pᵒ a kua adoau, i azía pᵒkasaᵒ da, i bᵒ gé sa pᵒ wī a pᵒ káteu à tékū o ní azía pᵒᵒ ní gbéᵒ pᵒᵒ, i api ní gbéᵒ duuna kēomá, 25 i duun awakpabᵒ nísi kpaε sa'okii wa.

26 Gbé pᵒ ble pᵒ gèzεa ní gbéᵒ duunao gbàε lí a pᵒkasaᵒ pí, i zu'o, ili gbasa su bᵒou. 27 Zu ní blé duun awakpabᵒ pᵒ wà gè ní ní auo ma kúkii duunakēama yáᵒ sᵒ, wáli bᵒᵒ bᵒo kpe ní ní báaᵒ ní ní nᵒᵒᵒ ní ní guupᵒᵒ, wi káteu à tékū.* 28 Gbé pᵒ pᵒpiᵒ káteu lí a pᵒkasaᵒ pí, i zu'o, ili gbasa su bᵒou.

29 Yādilεaε beeá gᵒᵒpii yáε. Mᵒ soplade gᵒᵒ kwide zí àli lεye. Asuli zie keo,† bele ge bᵒmᵒ pᵒ kú á guun lᵒ, 30 asa zibeezi ᵒ wali á duuna kēwá pii, wi gbābᵒé, i gᵒmεε gbāεsai. 31 Gᵒᵒpi i gᵒé kámabogᵒᵒ ũ, ili lεyewà. Yādilεapiá gᵒᵒpii yáε. 32 Sa'ona pᵒ wa dilε sa'onkia ũ wà zipi dàè aà mae gbεu mé ali bàabaa sa'on pᵒkasaᵒ da, 33 i gbābᵒ ma kúkiiε ní kpaaukpeᵒ ní sa'okii o, i sa'onao ní gbépiio duuna kēimá. 34 Yādilεapiá gᵒᵒpii yáε. Wè do guu aàli Isailiᵒ duuna kēimá pii gēn do.

ɔ wa kè lá Dii ò Mᵒizilεwa.

17

Pᵒkolokpakii

1 Dii yā'ò Mᵒizilε à mè: 2 O Aalonae ní a néᵒ ní Isailiᵒ pii n̄ mε, yá pᵒ má dilεn ke: 3 Tó Isaili zu ge sā ge ble dè bᵒou ge wēnkpe, 4 i mᵒᵒ kpaaukpe kpeεε sa'oiᵒao, wali ade dilε aukᵒlεna ũ. Aukᵒlεnaε, wali ade bᵒ a gbéᵒ guu. 5 Isailiᵒ su sa'o guei lᵒ, sema aa mᵒmεε ní ní sa'obᵒᵒ kpaaukpe kpeεε, aai kpa sa'onawa, i sáaukpa sa'ooa, 6 i a au lé ma gbagbakii wa kpaaukpe kpeεε, i a nísi kpaε, a gī i kemεε na. 7 Aasu sa'o táaᵒwa aa gbāsikεrínᵒ lᵒ. Bee aᵒ dené yādilεa ũ e ní buiwaε. 8 Oné, tó gbé sa pᵒ wī a pᵒ káteu à tékū ge sa pāle ò, bele ge bᵒmᵒ pᵒ kú á guun nᵒ, 9 mé i mᵒᵒ kpaaukpe kpeεε sa'oiᵒao, wali ade bᵒ a gbéᵒ guu.

Nᵒᵒ kòlokpasai

10 Tó gbé nᵒᵒ kòlokpasai sᵒ, bele ge bᵒmᵒ pᵒ kú á guun nᵒ, má fεlεaànᵒε, mí ade bᵒ a gbéᵒ guu mà dε, 11 asa pᵒ wēni ku a au guuε, ᵒ má kpàwá àli á duuna kēowá sa'okii wa. Au mé ì duunakēimá wēni pᵒ kú a guu yáí.* 12 Ayāmεto máε o Isailiᵒnε, á gbēε su nᵒᵒ kòlokpasai sᵒᵒ, baa bᵒmᵒ pᵒ kú á guu.

† 16:15 Ebe 9.12 § 16:23 Eze 44.19 * 16:27 Ebe 13.11 † 16:29 Nao 29.7 * 17:11 Ebe 9.22

¹³ Tó Isaili ge bòmɔ pɔ kú á guu toekà, tó à nò ge bã pɔ wí so dè, aali a kòlokpa à a au kóle, i búsukawà, ¹⁴ ké au mé pɔ wèni ũ yáí. Má ò Isaili ɔne aasu nò kòlokpasai sóo, ké au de pɔ wèni ũ yáí. Gbé pɔ sò, wali ade bɔ a gbéɔ guu. ¹⁵ Pɔ pɔ gà n aziao ge pɔ pɔ wài de, tó bele ge bòmɔ dɔo, mé a sò, aà a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ¹⁶ Tó i a pɔɔpio, mé i zu'oo, a yá a wi aà musue.

18

Gbāsikεa

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² O Isaili ɔne n me, mámɛmaa Dii á Lua. ³ Asuli yá pɔ wí ke Egipi búsɔ pɔ á kúu yáa ge Kanaa búsɔ pɔ mále géuánɔ keo. Asuli n kea keo. ⁴ Alio yá pɔ má dīleɔ ke, àliɔ ma ikoyáɔ kūa, í tɛi. Mámɛmaa Dii á Lua. ⁵ Alio ma yá pɔ má dīleɔ kūa. Gbé pɔ kūa mé aɔ ku a sabai.*

⁶ Gɔee su sɔ a dae fɛɛzi à aà dāakpao. Mámɛmaa Dii. ⁷ Nsu n n da dāakpa n n mae kpebɔ. N dae, nsu n aà dāakpao. ⁸ Nsu n n mae na dāakpa n n mae kpebɔ.† ⁹ Nsu n n dāe dāakpao, n mae né ge n da nɛn nò, wà aà i n be ge ua pālen nò.‡ ¹⁰ Nsu n n tɔūna dāakpa n n zia kpebɔ. ¹¹ Nsu n n mae na nɛnɔe pɔ a i dāakpao. N dāe. ¹² Nsu n n mae dāe dāakpao. N mae dae fɛɛɛ. ¹³ Nsu n n da vīi ge aà dāuna dāakpao. N da dae fɛɛɛ. ¹⁴ Nsu n n mae vīi ge aà dāuna nɔ dāakpa n n mae vīi ge dāunapi kpebɔ. N mae nae. ¹⁵ Nsu n n né na dāakpao. N né nae. Nsu n aà dāakpao. ¹⁶ Nsu n n vīi ge n dāuna na dāakpa n n vīi ge dāuna kpebɔ. ¹⁷ Nsu nɔe dāakpa n a néo an pla m̄piio. Nsu n aà tɔūna dāakpao. Aà dae fɛɛɛ. Dàa vāie. ¹⁸ Nsu n n nɔ vīi ge aà dāuna sé nɔ ũ, aà gɔ aà gɔa ũ gɔɔ pɔ a béeo.

¹⁹ Tó nɔe ɔkūa, nsu n aà dāakpao. ²⁰ Nsu to pe á kāaa n n gbédee nɔ n gbāsikεaanɔ. ²¹ Nsu sa'o n n néo Mɔbkuwa n gbae tɛu n ma tɔ ɔɔkpa. Mámɛmaa Dii. ²² Nsu wúle n n gɔe deo lá wí wúle n nɔowao. Dàa vāie. ²³ Nsu ku nòwa n gbáleo. Nɔe su azia kpa nòwa à kpáwa'owao. Yá fuangbaae.§

²⁴ Asu gbāsike yá beo musuo, asa màa bui pɔ mále n yáé gbāsikè. ²⁵ An búsɔ gbālè lo se, ɔ mále yákpalekeɛnɔ. An búsɔpi lé a gbéɔ yá n dāa vāipi yáí. ²⁶ Aɔ yá pɔ má dīleɔ kūa. Asu dāa vāipio kee keo, bele ge bòmɔ pɔ kú á guun nò. ²⁷ Gbé pɔ kú búsɔpi guu á āaɔ dāa vāi beo kè piie, ɔ búsɔpi gbālè. ²⁸ Apio sɔ, tó á tò búsɔpi gbālè, a á yá, lá à bui pɔ kú á āaɔ yáwao lé? ²⁹ Tó gbé dāa vāipio doe kè, wa ade bɔ a gbéɔ guu. ³⁰ Alio ma yápio kūa. Asuli s̄ni zé vāi pɔ wa bɔ á āae seo. Asuli tó à gbále a yá musuo. Mámɛmaa Dii á Lua.

19

Ikoyáeɔ

¹ Dii ò Mɔizie ² aà o Isaili ɔne pii aà me: A kua líb adoa, asa ma Dii á Lua ma kua adoa.*

³ A baade lí misiile a da n a deo.† Ali kámabogɔ pɔ má dīle yáda.‡ Mámɛmaa Dii á Lua. ⁴ Asu ea su taaɔwao. Asuli mɔkasa á dii ũo.§ Mámɛmaa Dii á Lua.

⁵ Tó ále sáaukpa sa'oa, àli o a zéwa, mí sí. ⁶ Ali sa'onɔɔ so a ogɔ ge a gu sia dɔa, í a pɔ pɔ gɔ a gɔɔ āaɔde z̄í káteu à tékū. ⁷ Tó gbēe su sò a gɔɔ āaɔde z̄í s̄o, pɔpi gbālèn we, má sí loo.

⁸ Gbé pɔ sò, a yá ali wí ade musue, asa a tò ma pɔ gbālè. Wali ade bɔ a gbéɔ guu.

⁹ Tó a á pɔɔ kèke á búsuu, ásuli kèke e á bú léwao, mé ásuli a kɔnwɛo. ¹⁰ Asuli á v̄e keke ḡen plao, mé ásuli a be pɔ kwè z̄íle séleo. Ali tó taasideɔne n bòmɔ. Mámɛmaa Dii á Lua.*

* **18:5** Nɛɛ 9.29, Eze 18.9, Luk 10.28, Lom 10.5, Gal 3.12 † **18:8** Iko 23.1, 27.20 ‡ **18:9** Iko 27.22 § **18:23** Bɔa 22.18, Iko 27.21 * **19:2** 1Pie 1.16 † **19:3** Iko 5.16 ‡ **19:3** Bɔa 20.8, Iko 5.12 § **19:4** Bɔa 20.23, 34.17 * **19:10** Iko 24.19-21

11 Asuli kpáí'oo.† Asuli εεtoo. Asuli mɔafilike á gbédeeeo. 12 Mámεmaa Dii á Lua. Asuli εεto à me á simanɔ à ma tó òòkpao.‡ 13 Asuli á gbédee ble ge à aà pò síwàò. Asuliɔ á zíkεna asema kŭa e gu dɔo.§ 14 Asuli swādonaka. Asuli pò dile vīae zéu aà kpaa.* Alio ma vīa vī. Mámεmaa Dii. 15 Asuli yágōgō koleao.† Asuli ze ní wēnadeo a wēnadeke yáio, ge tɔde a tɔdeke yáio. Ali yágōgō gbéɔne a zéwa. 16 Asuliɔ be ní gbēpeo á gbéɔ guuo. Asuli á gbédee ga weele à yāɔwàò. Mámεmaa Dii.

17 Asuliɔ za á Isaili deeguo. Ali á gbédee gba laai,‡ ké aà duuna su wí á musuo yáí. 18 Asuli tɔsi á Isaili deewao, ásuliɔ yákŭaaànɔ. Alio ye á gbédeezi lá ázia wēniwa.§ Mámεmaa Dii.

19 Alio ma ikoyāo kŭa. Asuli pɔtuo bui dodoa kpakōa aa kpáwa'okōwao. Asuli pɔbui dodoa tō bú doŭ guuo. Asuli pɔkasa pò wà a pòle tà ní bà bui dodoao dao.*

20 Tó gōe wùle ní zò wéndiana pò de gbēpāle nɔkpama ũo, mé i aà bo à gō wēe ũ gīao, wāli ní swágaga. Wasuli ní dedeo, ké nɔepi i gō wēe ũ yāao yáí. 21 Gōepi lí mɔmεε kpaaŭkpe kpeele ní sāsakaoo a taae fiabobɔ ũ. 22 Sa'ona lí duuna pò a kè kēwà ma ae, mí sùuukeaànɔ.

23 Tó a gē á bùsuu, mé a li bedee bà, àli a be dile tē ũ gīa. Lípi be lío deé tē ũ e wē àaō, ásuli bleo. 24 A wē síiōde a be lío de ma pò ũ píi, í ma sáaukpaò. 25 A wē sɔode íli a be ble sa. Beewa lípi ne'iaé aò káfi. Mámεmaa Dii á Lua.

26 Asuli nòò kòlokpasai sòo.† Asuli māsokεo. Asuli pɔdamáo.‡ 27 Asuli mizōio. Asuli á lekāna ká kpaaio. 28 Asuli á me líli ge yá musuo.§ Asuli wēsā li ge à sɔti zōo. Mámεmaa Dii.

29 Asuli á nenɔe òòkpa aà gō káaluwa ũo,* ké bùsudeo su ze ní káaluakaa, dàa vāi i kó á bùsuuo yáí. 30 Ali kámabogɔ pò má dileo yāda. Alio ma kŭkŭi vīa vī. Mámεmaa Dii. 31 Asuli yāma gēsisinaɔwao, mé ásuli táadeo kŭi weele,† an gbāsi i líazio. Mámεmaa Dii á Lua.

32 Ali fele ze mikāpuadee, ali zōoke dō gbēzōɔne, ío ma vīa vī. Mámεmaa Dii á Lua.

33 Tó bòmɔ kŭánɔ á bùsuu, ásuli gbāamɔe. 34 Ali bòmɔ pò kŭ á guu dile lán belewa.‡ Alio yeaazi lá ázia wēniwa, asa bòmɔn á ũ Egipi bùsuu yāa. Mámεmaa Dii á Lua. 35 Aò kŭ ní yākea a zéwao pòyōa guu,§ pò gbāa ge a gbia ge a zōon lò. 36 A tó á pògbiayōbɔ ní á zaao aao kŭ wásawasa. Mámεmaa Dii á Lua pò á bóle Egipi. 37 Alio ma ikoyāo ní ma yādileao kŭa píi, ío zíkewà. Mámεmaa Dii.

20

Ia pò wāli da duunkεnaɔwa

1 Dii ò Mɔizie 2 aà o Isailiɔne: Tó Isailie ge bòmɔ pò kŭ á guue a né kpà Mòlɔkuwa, wali ade de. Bùsudeo lí aà pápa ní gbεo aa de. 3 Máli fele ní gbépioe, mí aà bɔ a gbéɔ guu, asa à a né kpà Mòlɔkuwa, à ma kŭkŭi gbālè à ma tó pò a kua adoa òòkpàe. 4 Tó gbépi a né kpà tāa Mòlɔkuwa, tó á Isailiɔ a wekpà á vīa, i aà deo, 5 má fele ní gbépio ní aà bedeo ní gbé pò aa gbāsikēaànɔ Mòlɔku yá musuo píie, mí ní bóle ní gbéɔ guu mà ní dede. 6 Gbé pò yāma gēsisinaɔ ge táadeɔwa à gbāsikèrínɔ sō, má fele ní adeoe, mí aà bɔ aà gbéɔ guu mà de.

7 A tó á kua aò adoa gbāsísai, asa Dii á Luan ma ũ. 8 Alio ma ikoyāo kŭa, ío zíkewà. Ma Dii ma á díle adoaε.

† 19:11 Bɔa 20.15, Iko 5.19 ‡ 19:12 Bɔa 20.7, Iko 5.11, Mat 5.33 § 19:13 Iko 24.14-15 * 19:14 Iko 27.18
 † 19:15 Iko 16.19 ‡ 19:17 Mat 18.15 § 19:18 Mat 5.43, 19.19, 22.39, Lom 13.9, Gal 5.14, Zaa 2.8 * 19:19 Iko 22.9-11 † 19:26 Daa 9.4, Iko 12.16, 23 ‡ 19:26 Iko 18.10 § 19:28 Iko 14.1 * 19:29 Iko 23.18 † 19:31 Iko 18.10-11, 1Sam 28.3, Isa 8.19 ‡ 19:34 Bɔa 22.20, Iko 24.17, 27.19 § 19:35 Iko 25.13-15, Yaa 20.10, Eze 45.10

9 Tó gbé a de ge a da kà, wà ade de.* Lá à a de ge a da kà, à azia dèe. 10 Tó gbé wùle ní gbèpàle nɔɔ, wàli ní de mípla mípii. 11 Tó gbé wùle ní a mae nɔɔ à a mae kpebòe, wàli ní de mípla mípii. Aa nízia dèe. 12 Tó gbé wùle ní a né nao, wàli ní de mípii. Aa yāɔɔsai kèe, aa nízia dèe. 13 Tó gōe wùle ní a gōe deeo lán nɔɔewa, an pla mípii aa dàa bèe kè, wàli ní dede. Aa nízia dèdèe. 14 Tó gbé nɔsè mé à èa à aà da nàwà lɔ, dàa vāie.† Wàli ní kpsa mípii aa tékū, ké dàa vāie su àò kú á guuo yáí. 15 Tó gōe kù pɔtuowa, wàli ade de,‡ wi nɔɔpi de lɔ. 16 Tó nɔe tò pɔtuo kpáwa'òwa, wàli ní dede, ké aa nízia dèdèe nɔɔ. 17 Tó gōe a dāe sè, aà de né ge aà da nén lò, mé aa kō dō, ásooe.§ Wàli ní bɔ ní gbéɔ guu wà ní dede. Lá à a dāe dàakpà, à azia dèe. 18 Tó gbé wùle ní nɔe pɔ ɔkūao, à kà aà aubɔkiiwa. Wàli ní bɔ ní gbéɔ guu, wà ní dede mípla mípii. 19 Asuli á da v̄i ge aà dāuna dàakpao ge á dasē, asa dae fēe kpebɔan we. An tàae a wi ní musue. 20 Tó gbé wùle ní a mae v̄i ge aà dāuna nɔɔ, à a mae v̄i ge aà dāuna kpebɔn we. An tàae a wi ní musue, aai ga fii. 21 Tó gbé a v̄i ge a dāuna nɔ sè, wiyāe. A a v̄i ge a dāuna kpebòe. Aa gō fii.

22 Aliɔ ma ikoyāɔ ní ma yādileao kūa, íɔ zikewà, ké bùsu pɔ mále géuánɔ à zōleu su á yáo yáí. 23 Asu bui pɔ mále ní yáéɔ ɔleseo. Aa yápiɔ kè píie, ɔ má ye ní giyāio. 24 Má óé, áme á gō ní bùsu pɔ v̄i ní zó'io diupi v̄i. Má kpáwá á pɔ ũe. Máme má Dii á Lua, ma á díle adoa ní buipáleɔ.

25 Aliɔ nɔɔ ní bā pɔ áli sóɔ ní pɔ pɔ áli sóɔ dɔkɔe. A suli tó à gbāle nɔɔ ge bā ge pɔtaa'onkuawa pɔ má dílé tē ũɔ yá musuo. 26 Ali tó á kua àò adoa mee, asa ma Dii ma kua adoa. Ma á díle adoa ní buipáleɔ, ké àò de ma gbéɔ ũe. 27 Tó gōe ge nɔe kú á guu gèsisina ge táade ũ, wàli ade pápa ní gbɛo wà de. A azia dèe.

21

Yādilea sa'onae

1 Dii ò Mɔizie aà yā'o Aalona né sa'onae aà me: Sa'onae suli tó à gbāle a gbé pɔ gá yá musuo, 2 mé i ke aà dae fēe bàasio, aà da, aà de, aà né, aà v̄i, aà dāuna 3 ge aà dāe néna pɔ kú a gbáa, i zāke yāao. 4 Baa tó uabele, asu to à gbāle a bedeo yá musuo.

5 Aasuli tó gē taa'o ní miwao. Aasuli ní lekāna kpaaiɔ. Aasuli ní me lílio.* 6 An kua líɔ adoa mapi ní Luae. Aasuli ma tó òkpao. An kua líɔ adoa, asa mámemaa Dii ní Lua. Aali sa pɔ w̄i a pɔ n̄sikateu à tékū oa ma ble ũ.

7 Ké an kua líɔ adoa mapi ní Luae yáí, aasuli nɔe pɔ káaluakà a òkpà seo ge nɔe pɔ wa yà. 8 Isailiɔ, àli ní dilea ridoake dōné, asa aame aai mɔ ble kpái mapi á Luawa. Ali ní dilea ridoakepi dō, asa ma Dii ma gbé pɔ ma á díle ádoa, ma kua adoa. 9 Tó sa'on nenɔe azia òkpà ní káaluakaaò à a mae kpebòe, wàli aà kpsa aà tékū.

10 Gbé pɔ wà n̄sikà aà miwa à gō sa'onkia ũ, wà aà dàziu aà ke ní z̄ipi pɔkasao daa, asuli tó íana a mikā páo. Asuli a ula ga kēo. 11 Asuli s̄o geio. Asuli tó à gbāle baa a de ge a da ge yá musuo. 12 Asuli bɔ ma kúkii ge yáí, ké asu ma kúkii òkpao yáí, asa ma nísi pɔ wa kàwà tò à gō ma pɔ ũe. Mámemaa Dii. 13 Nɔe léso ɔ àli sé nɔ ũ. 14 Asuli gyaa ge nɔe pɔ wa yà seo ge nɔe pɔ káaluakà a òkpà, sema aà bui nɔe léso, 15 ké asu a bui òkpao yáí. Máme má Dii pɔ ma aà díle adoa ũ.

16 Dii ò Mɔizie 17 aà o Aalona: E n buiwa n bui pɔ su s̄aa v̄i suli s̄mazi ble kpáiao. 18 Gbé pɔ s̄aae v̄i suli s̄mazio, v̄ia ge e ge gbé pɔ aà oa dɔɔ v̄io ge a gue kēsākōi 19 ge gbé pɔ a gbá ge a ɔ kūdɔa, 20 ge kóode ge gbé pɔ a gue imia ge gbé pɔ a wé diua ge kásande ge séede ge gbé pɔ a le wia. 21 Sa'ona Aalona bui pɔ s̄aae v̄i suli s̄mazi à sa pɔ w̄i a pɔ n̄sikateu à

* 20:9 Bɔa 21.17, Mat 15.4 † 20:14 Iko 27.23 ‡ 20:15 Bɔa 22.18, Iko 27.21 § 20:17 Iko 27.22 * 21:5 Iko 14.1

tékū oao. Sāadeε, asuli sōmazi ble kpáiao. ²² Ali f̄ ma ble ble, sa'onoo ní p̄ p̄ wa ma gbaɔ p̄i, ²³ āma asuli sō zwāa p̄ wa kpāmaziio ge ma gbagbakli, asa sāadeε. Asuli ma kúki òkpao. Mámε má Dii p̄ ní díle ndoa ũ. ²⁴ Ǿ M̄oizi yápi ò Aalonε ní aà néo ní Isailio p̄i.

22

¹ Dii ò M̄oizie à mè: ² O Aalonε ní aà néo, aalio nízia k̄a d̄o p̄ p̄ Isailio lé ma gbaɔ yá musu, ké aasu ma t̄o p̄ a kua adoa òkpao yáí. Mámεmaa Dii.

³ Oné, e an buiwa t̄o an gbēε gbālè mé à s̄o p̄ p̄ Isailio sa'òoi, wàli ade k̄εa. Mámεmaa Dii. ⁴ Tó Aalona buie m̄εbaagyā ge k̄enu v̄i, asuli sa'oble bleo e aà gbāsi gè wòlowà. Tó gbé ɔkà p̄ p̄ gbālea ge yá musuwa, ge à azia è, à gbālèn we. ⁵ M̄aε lo, t̄o à ɔkà p̄ kelena p̄ ì t̄aa'o t̄ɔlewa ge gbé gbālea ge gbāsi p̄i lé. ⁶ Gbé p̄ ɔkà p̄ bee taawa, alio gbālea e oosi. Asuli sa'oble bleo, mé i ke à zu'ò bàasio. ⁷ Tó íatē gè kpéu, mé à zúpi ò, ò aà gbāsi a láa, i gbasa sa'oble ble sa, asa aà p̄bleaε. ⁸ Asuli p̄ge ge p̄ p̄ wàli de so à gbāleo. Mámεmaa Dii. ⁹ Sa'onao lío ma yādilenepio k̄a, ké aasu d̄oε ní ma bleo, an duuna wi ní musu aa gao yáí. Mámε má Dii p̄ ní díle ndoa ũ.

¹⁰ Gbé p̄ de sa'ona ua gbé ũo suli sa'oble bleo, baa gbé p̄ p̄ila sa'ona be ge aà zikena. ¹¹ Tó sa'ona zo lù ge t̄o wà z̄opi ì aà beε, a zev̄i à blepi ble. ¹² Tó sa'ona nen̄oε zākè ní gbé p̄ de sa'ona ũoo, nen̄oε zev̄i à sa'onao ble ble lo. ¹³ Tó sa'ona nen̄oε ḡo gyaa ũ ge wà aà yà zad̄o i ne'io, mé à èa sù a mae be lá aà wéndiaḡowa, a a mae ble blea zé v̄i. Nib̄oε suli bleo. ¹⁴ Tó gbé zāzā à sa'oble blè, aali a fiabo sa'onao, i a òa soode nawà. ¹⁵ Sa'onao suli t̄o sa'oble p̄ Isailio k̄aaakāaa Diiε gbāleo. ¹⁶ Tó aa t̄o gbé p̄ a blea zé v̄io blè, aa yā'ìε. Mámε má Dii p̄ ní díle ndoa ũ.

P̄tuo p̄ wali sa'ò

¹⁷ Dii ò M̄oizie à mè: ¹⁸ O Aalonε ní aà néo ní Isailio p̄i, Isaili bui ge b̄om̄o p̄ kú á guun lò, t̄o á gbēε m̄om̄εε ní sa p̄ w̄i a p̄ káteu à tékū ob̄o légbād̄o ge gban lò, ¹⁹ t̄o a ye mà sie, sema aali mó ní p̄ sa sāasaio, zu ge s̄a ge ble. ²⁰ Asuli m̄om̄εε ní p̄ sāadeoo,* asa má sio. ²¹ Tó gbé m̄o s̄aukpa sa'oa ní zuo ge s̄a ge ble légbād̄o ge gban lò, t̄o a s̄a v̄io, má sí. ²² Ayāmeto ásuli sa'oa ní p̄ v̄iao ge a k̄òk̄u ge a p̄ p̄ wà a kaikè ge a b̄o de ge a ȳide ge a séede. Asuli sa p̄ w̄i a p̄ n̄isikateu ma gbagbakliwa à tékū oò. ²³ A zev̄i à ma gba zu ge s̄a k̄ò ge a giana. Tó ále légbā d̄oae s̄o, má sio. ²⁴ Asuli sa'oa ní p̄ p̄ wà a leba b̄leoo ge p̄ p̄ wà a le w̄i ge a taia ge a paa. Asuli bee ke á bùsuuo, ²⁵ mé ásuli p̄tuo bee taa sí bui z̄iloε k̄i à sa'ò mapi á Luawa ble ũo. A s̄a v̄ie, à òkpaaε. Má sio.

²⁶ Dii ò M̄oizie: ²⁷ Tó zu ge s̄a ge ble ne'ì, népi a ke a dawa ḡoε sopl̄aε. Sea za a ḡoε swaaōde z̄i áli f̄ sa p̄ w̄i a p̄ n̄isikateu à tékū ooa. ²⁸ Asuli zu ge s̄a k̄olokpa ní a néo ḡoε doū z̄io. ²⁹ Tó ále s̄aukpa sa'oa, àli o a zéwa, mí sí. ³⁰ Ali a n̄o so z̄ibeez̄i, ásuli a kee to gu d̄wà. Mámεmaa Dii.

³¹ Alio ma yādileao k̄a à zikewà. Mámεmaa Dii. ³² Asuli ma t̄o òkpao, a adoaε. A Isailio lí d̄o ké ma kua adoa. Mámε má Dii p̄ á díle ádoa ũ. ³³ Ma á bóle Egipi, ké m̄o de á Lua ũε. Mámεmaa Dii.

23

Dikp̄ε

¹ Dii ò M̄oizie ² aà o Isailioε: Dikp̄ε p̄ má díleεn ke: Ali ma dikp̄ε p̄ wàli gbéε k̄aaam̄εεε beeε kp̄awake. ³ Ali z̄ike ḡoε soolo, a ḡoε soplade í k̄amabo k̄aaam̄εεε yáí. Asuli z̄ie keo.

* 22:20 Iko 17.1

Kámabogɔɔzɪpiá Dii pɔe gu pɔ á kúu píi.* ⁴ Dikpe pɔ Dii dilɛɔn ke: Ali a kpàwake a gɔɔwa, í kɔ káaamɛɛ.

Gɛamusu dikpe ní Kàaso dikpeo

(Nao 28.16-25)

⁵ Mɔ sɛ́ia gɔɔ gɛo m̀ndosaide zɪ́ oosiele àli Gɛamusu dikpekemɛɛ.† ⁶ Mɔpi gɔɔ gɛode zɪ́ àli Kàaso dikpeke, í kàa pɔ wɪ a se'ese káuo so e gɔɔ sopla.‡ ⁷ Dikpepi gɔɔ sɛ́ia zɪ́ àli kɔ káaamɛɛ. Asuli zɪ́ gbāae keo. ⁸ Aliɔ sa pɔ wɪ a pɔ nísi káteu à tékū oa e gɔɔ sopla, a gɔɔ sopladepi zɪ́ í kɔ káaamɛɛ. Asuli zɪ́ gbāae ke zibeezɪo.

Bua pɔ káauɔ dikpe

(Nao 28.26-31)

⁹ Dii ò Mɔizie ¹⁰ aà o Isailiɔne: Tó a gɛ̀ bùsu pɔ mále kpáwáú, mé a á buapɔ káauɔ kèke, àli a bàaa ye mɔ̀ò sa'onae. ¹¹ Tó kámabogɔɔzɪ́ gu d̀ò, sa'onapi lí pɔ bàaapi mɔmɛɛ, mí síánɔ. ¹² Gɔɔ doŭpi zɪ́ aàli sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū oa ní sã wɛ̀dona sãasaio ¹³ ní a pówentio kiloo síiṣ yāalea ní nísi pɔ pɔ wɪ káteu à tékū a gɪ́ í kemɛɛ na ũ, i vɛɛ élewà litili do. ¹⁴ Asuli pówen dafu ble bleo, a pɛɛ ge a kpasaa e gɔɔ pɔ a mɔ mapi á Luaɛ ní pɔ káau bàaapio. Yápiá yádileaéé e á buiwa gu pɔ á kúu píi.

Pɔkeke dikpe

(Nao 28.16-25)

¹⁵ Kámabogɔɔ pɔ a mɔ ní pɔ bàaapio gbɛa, àli á̄sãa dɔ̀dɔ e sopla. ¹⁶ Ali gɔɔdɔ̀dɔ̀ blakwi e kámabogɔɔ soplade gu d̀ò, í gbasa mɔmɛɛ ní pówen dafuo. ¹⁷ Ali pɛɛke m̀en plapla ua ní uao ní pɛɛtio litili plapla ní a se'eseo. A buapɔ káauɔ ò àli pɔpiɔ keò, í mɔomɛɛ. § ¹⁸ Ili mɔ́ ní pɛɛpio ní sã wɛ̀dona sãasaio m̀en sopla ní gáaenaò m̀endo ní sãsakaoɔ m̀en pla, í sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū ooa ní a pówentio ní a vɛɛo pɔ pɔ wɪ káteu a gɪ́ í kemɛɛ na ũ. ¹⁹ Ili sa'o ní blesanaò m̀endo duun awakpabɔ ũ ní sã wɛ̀donaò m̀en pla sáaukpasa ũ. ²⁰ Sa'ona lí sãpiɔ mɔmɛɛ ní buapɔ káauɔ pɛɛpio. Sa'oblepiá ma pɔe, sa'onapi mé ali ble. ²¹ Gɔɔ doŭpi zɪ́ àli kɔkáaa kpàwake. Asuli zɪ́ gbāae keo. Yápiá yádileaéé e á buiwa gu pɔ á kúu píi.

²² Tó ále pɔkeke á búsuu, ásuli keke e á bú léwao, mé ásuli a kɔ̀nwɛo. Ali tó taasideɔne ní b̀òmɔɔ.* Mámɛmaa Dii á Lua.

Kàapea dikpe sa'oa ní Duunkɛama dikpe pɔo

(Nao 29.1-11)

²³ Dii ò Mɔizie ²⁴ aà o Isailiɔne: Mɔ soplade gɔɔ sɛ́ia zɪ́ àli kámabo, í kàape a káaamɛɛ, ma yá i d̀águ. ²⁵ Asuli zɪ́ gbāae keo, í sa pɔ wɪ a pɔ nísi káteu à tékū oa.

²⁶ Dii ò Mɔizie: ²⁷ Mɔ sopladepi gɔɔ kwide zɪ́ líɔ de Duunkɛmagɔɔ ũ. Ali kɔ káaamɛɛ, í leye, í sa pɔ wɪ a pɔ nísi káteu à tékū oa. ²⁸ Asuli zɪ́e ke zibeezɪo, asa Duunkɛmagɔɔe, zɪ́ pɔ wɪ á duuna kéwá ma Dii á Lua aɛɛ. ²⁹ Wà gbé pɔ i leye zibeezɪo bɔ a gbéɔ guu. ³⁰ Má gbé pɔ zɪ́e kè zibeezɪ bɔ a gbéɔ guu mà deɛ. ³¹ Asuli zɪ́e ke zibeezɪo. Yápiá yádileaéé e á buiwa gu pɔ á kúu píi. ³² Aliɔ deé kámabogɔɔzɪ́ ũ, í leyeu, í kámabo sea za mɔpi gɔɔ kɛokwide zɪ́ oosi e a gu sía d̀aa oosi.

Lákpɛdɔa dikpe

(Nao 29.12-39, Iko 16.13-15)

³³ Dii ò Mɔizie ³⁴ aà o Isailiɔne: Mɔ sopladepi gɔɔ gɛode zɪ́ àli Lákpɛdɔa dikpekemɛɛ gɔɔ sopla. ³⁵ A gɔɔ sɛ́ia zɪ́ àli kɔ káaamɛɛ. Asuli zɪ́ gbāae keo. ³⁶ Aliɔ sa pɔ wɪ a pɔ nísi káteu à tékū oa e gɔɔ sopla, a gɔɔ swaaɔde zɪ́ í kɔ káaamɛɛ, í sa pɔ wɪ a pɔ nísi káteu à tékū oa. Asuli zɪ́ gbāae keo, kɔkáaa midɛgɔɔe.

* 23:3 Bɔa 20.8-10, 31.12-17, 35.2-3 † 23:5 Bɔa 12.1-14, Iko 16.1-2 ‡ 23:6 Bɔa 12.14-20, Iko 16.3-8 § 23:17 Bɔa 23.16, 34.22, Iko 16.9-12 * 23:22 Iko 24.19-22

³⁷ Dikpe pɔ́ má dīlɛɔn we. Ali a kpàwake, í kɔ́ kãaamɛɛ, í sa'oa lá gu lé dɔ́ lá má dīlɛwa, sa pɔ́ wī a pɔ́ kátɛu à tékū ní pówentio ní sa'obo páleɔ ní v̄ɛɛo. ³⁸ Ali sapio oa kámabogɔɔ pɔ́ pɔ́ má dīlɛ bàasi, á gbaɔ ní á légbãdɔa pɔ́ɔ ní á pɔɛã pɔ́ɔ bàasi.

³⁹ Sea za mɔ́ soplade gɔɔ ḡode z̄í á bùsu pɔ́ɔ kekea gbea àli dikpepi kemɛɛ e gɔɔ soplá. A gɔɔ s̄eia z̄í ní a gɔɔ swaaɔde z̄io líɔ deé kámabogɔɔ ũ. ⁴⁰ A gɔɔ s̄eia z̄í àli libe maaɔ sé ní daminalaɔ ní liḡɔn ladeɔ ní swagbalaḡɔnaɔ, íɔ pɔ́nake mapi Dii á Lua ae e gɔɔ soplá. ⁴¹ W̄ɛ ní w̄ɛo mɔ́ soplade guu àliɔ dikpepi kemɛɛ e gɔɔ soplá. Yápiá yádileaéɛ e á buiwa. ⁴² A Isailio líɔ ku lákpe pɔ́ á dɔɔ guu e gɔɔ soplá, ⁴³ ké á buio e d̄s má tò an deziɔ í lákpeɔ guu ma ní b̄leá Egipi bùsuu gbea. Mámɛmaa Dii á Lua. ⁴⁴ Ǿ Mɔ́zi dikpe pɔ́ Dii dīlɛpiɔ yã'òné.

24

Kpaaũkpe filia

¹ Dii ò Mɔ́ziɛ: ² O Isailionɛ aa mɔ́ne ní n̄isi wásawasao filiaɔ nabɔ ũ, ké aao naa gɔɔpii. ³ Aalona mé ali filiapi keke kpaaũkpeu ma ae zwãa pɔ́ kpaa ikoyã kpagoloi sae za oosi e gu ge lí dɔɔ gɔɔpii. Yápiá yádileaéɛ e á buiwa. ⁴ Aaliɔ filia pɔ́ kú vua dauwaɔ keke ma ae gɔɔpii.

P̄ɛ pɔ́ wī kpa Diiwa

⁵ N̄ili p̄ɛti sé ñ p̄ɛkeò mèn kuepla, p̄ɛ m̄endo tí kiloo sīs̄iīs̄. ⁶ N̄ili p̄ɛpiɔ kále ma ae vua táabũnuwa mèn soolosoolo d̄ɔɔ pla.* ⁷ N̄ili tulaleti zálala fáfáwà d̄ɔɔdɔɔ, ní kámɛɛ téu p̄ɛ gbeu á yádɔamagu yáí. ⁸ Kámabogɔɔ ní kámabogɔɔɔ p̄ii waliɔ kále d̄ɔɔdɔɔ ma ae Isailio pɔ́ ũ ma bàakuar̄nɔ gɔɔpii yáí. ⁹ P̄ɛpi líɔ de Aalona ní a néɔ pɔ́ ũ, aali só gu pɔ́ wa dīlɛ a z̄éiu, asa ma p̄ɛ a z̄éi.† Aliɔ de ní baa ũ sa pɔ́ wī a pɔ́ n̄isi kátɛu à tékū oaa guu.

Dii t̄b̄ɛsina pápaa ní gbɛo

¹⁰ Ḡɛe ku, aà da á Isailie, aà mae s̄o Egipiɛ. Ké à ḡɛ Isailio b̄ou, ɔ́ s̄ole ní daa ní Isailieo. ¹¹ Ǿ ḡɛ pɔ́ aà da á Isailiepi Dii t̄b̄ɛs̄i à d̄ɛaàɔ, ɔ́ wà ḡɛaàɔ Mɔ́zi kíi. Aà dapi t̄n Selomi, Dibeli néɛ, Dã buie. ¹² Ǿ wà aà dàkpeu ḡia e wà ma Dii léu lá wa seaàɔ.

¹³ Ǿ Dii ò Mɔ́ziɛ: ¹⁴ Bɔ́ ní gb̄é pɔ́ d̄ɛmanɔpio b̄o kpe, gb̄é pɔ́ aa yápi mà aà léuɔ i ɔ́nana aà miwa ḡia, wī gbasa aà pápa ní gbɛo wà de. ¹⁵ Ní o Isailionɛ, tó gb̄é d̄ɛmanɔ, à yã'í az̄iaɛɛ. ¹⁶ Wàli gb̄é pɔ́ ma t̄b̄ɛs̄i pápa ní gbɛo wà de. B̄mɔ ge belen lò, tó à ma t̄b̄ɛs̄i, à gàn we.

¹⁷ Tó gb̄é gb̄ɛd̄è, wàli ade de.‡ ¹⁸ Tó gb̄é gb̄é pɔ́tuo d̄è, aali a ḡɛ kpá. ¹⁹ Tó gb̄é íakpà a gb̄édezi, wà ía doūpi kpaaàzi s̄. ²⁰ Tó gb̄é gb̄é wá è, wa ade wá é s̄. Tó wé a wī, wa aà pɔ́ wí s̄. Tó swaa a è, wa aà pɔ́ é s̄. Wàli keé lá a k̄énéwa.§ ²¹ Tó gb̄é gb̄é pɔ́tuo d̄è, a a ḡɛ kpaɛ. Gb̄é pɔ́ gb̄ɛd̄è s̄, wa aà deɛ. ²² B̄mɔ ge belen lò, yádilea doūpie. Mámɛmaa Dii á Lua.

²³ Mɔ́zi yápi òné, ɔ́ aa b̄ò ní gb̄é pɔ́ d̄ɛ ní Diiopio b̄o kpe, aa aà pápa ní gbɛo aa d̄è. Màa aa k̄è lá Dii ò Mɔ́ziɛwa.

25

T̄ɔle gbaa íampaa w̄ɛ (Iko 15.1-11)

¹ Dii ò Mɔ́ziɛ Sinai gbɛ musu ² aà o Isailionɛ aà mɛ: Tó a ḡɛ bùsu pɔ́ mále kpáwá guu, àli tó bùsupi íampamɛɛ. ³ Ali pót̄s̄ á bua e w̄ɛ soolo, àli á v̄ɛliɔ midãɛ, í á pɔ́ɔ keke, ⁴ a w̄ɛ soplade íli tó bùsupi íampamɛɛ. Asuli pót̄s̄ á bua w̄ɛpiuo, mé ásuli á v̄ɛliɔ midãɛo. ⁵ Asuli á bua pɔ́zã keke á a kák̄ii keo. Asuli á v̄ɛliḡɔna pɔ́ k̄è yàayaaɔ kó z̄z̄z̄o. T̄ɔle gbaa íampaa

* **24:6** B̄a 25.30 † **24:9** 1Sam 21.1-6, Mat 12.4 ‡ **24:17** B̄a 21.12 § **24:20** B̄a 21.23-25, Iko 19.21, Mat 5.38

wēe. ⁶ Pɔzā pɔ bɔ̀le tɔ̀le ɔ́ampaa guu líb deé á ble ũ, ápiɔ́ ní á zò̀blenao ní á gbèwinao ní nibo pɔ́ de bòmɔ́ ũ á guu ⁷ ní á pɔ̀tuoo ní sè̀anɔ̀bɔ̀. * Pɔzāpiɔ́ líb de á pɔ̀blea ũ.

Gɔ́a wé́eɔ ũ wè

⁸ Alio ɔ́ampaa wēpiɔ́ dɔ̀dɔ́ wè sɔplapla læe sɔpla, à kè píi wè blakwi m̀endosai. ⁹ Ali kuupe wēpi mɔ́ sɔplade gɔ̀ɔ́ kwide zɔ́ á b̀usu gupiiu Duunkēmagɔ̀ɔ̀zɔ́pi. ¹⁰ Ili wēpi dile ma pɔ́ ũ, í gɔ́a wé́eɔ ũ kp̀awake á b̀usu gbé́ pɔ́ kú weɔne píi. Iɔ́ deé gɔ́a wé́eɔ ũ wè ũ, á baade i su azɔ́a b̀usuu a bui kíi. ¹¹ Wè blakwide líb deé gɔ́a wé́eɔ ũ wè ũ. Asuli pótɔ́o. Asuli pɔzā kekeo. Asuli v̄e ligɔ́na pɔ́ kè yàayaao kó zɔ́zɔ́o, ¹² asa gɔ́a wé́eɔ ũ wè. Iɔ́ adoaé, í pɔ̀bɔ̀lenziãeɔ ble. ¹³ Gɔ́a wé́eɔ ũ wēpi guu á baade lí su a tɔ̀lewa.

¹⁴ Tó ále á bú yia ge ále lúkɔ́wa, ásuli ɔ̀nɔ̀kekɔ́eɔ. ¹⁵ Ali wè pɔ́ gò sea za gɔ́a wé́eɔ ũ wēwa da wēnaoa guu, í lú. Búde s̄o ɔ́li wè pɔ́ gò wà p̀ekeke da wēnaoa guu, i gbasa yía. ¹⁶ A ɔ́a lí káfi wè pɔ́ gò dasileu. Tó wè pɔ́ gò bílao, a ɔ́a lí lao, asa p̀ekekea wēnaoa ɔ́ wàle yiawà. ¹⁷ Asuli ɔ̀nɔ̀kekɔ́eɔ. Alio ma vía ví. Mámema Dii á Lua.

¹⁸ Ali z̄ike ma ikoyãwa, íɔ́ ma yádileao k̄ua, íɔ́ kú á b̀usu dɔ̀dɔ́a. ¹⁹ B̀usupi ali blekéé, à m̀wáe, íɔ́ ku a guu dɔ̀dɔ́a. ²⁰ A me, tó wi pótɔ́ wa pɔ́ kèkeo, bó wá ble wè sɔpladepi guui? ²¹ Mámema máli báaadaágu a wè soolodepi guu, tɔ̀le i blekéé wè aaɔ́ pɔ́ ũ. ²² A wè swaaɔ́de guu ɔ́li pótɔ́, mé áli p̀wen zi ble e a ge p̄eɔ́ a wè k̄okwi p̀ekekeawae.

Tɔ̀le t̀ɔ̀maboa

²³ Wasuli tɔ̀le yía, i ḡo we e gɔ̀ɔ̀piio, asa b̀usupiá ma p̀e, mé á demee a guu b̀òmɔ́ ní nibɔ́ ũe. ²⁴ B̀usu pɔ́ á k̄ua á pɔ́ ũ guu píi àli tó wà a tɔ̀le t̀ɔ̀mabo. ²⁵ Tó á gb̄ee gò taaside ũ, mé à a tɔ̀le kíni yia, aà dae f̄̄ee lí m̀pɔ́ pɔ́ a ȳiapi t̀ɔ̀mabo. ²⁶ Tó gbé́ dae f̄̄ee ví aà a t̀ɔ̀mabo s̄o, mé à gb̄aa è à kà à a t̀ɔ̀mabo, ²⁷ aà wè pɔ́ gè sea za gɔ̀ɔ́ pɔ́ á ȳia nao, i wè pɔ́ gò fiabo gbé́ pɔ́ á ȳiawàe, i a pɔ́ sí. ²⁸ Tó aà gb̄aa i ka aà fiaboè s̄o, tɔ̀lepi lí ḡo a lunaε a ɔ̀zɔ́ e gɔ́a wé́eɔ ũ wēu. Wēpiu ɔ́ a lunapi a s̄oaaè, i a pɔ́ sí.

²⁹ Tó gbé́ kpé ȳia wéle bíideu, e wè do àɔ́ gé k̄uaai, aɔ́ a boa zé ví. Gɔ̀ɔ́ bee ɔ́ a a boa zé ví. ³⁰ Tó i a t̀ɔ̀maboo e wè dopi gè k̄uaaɔ́, kpépi a ḡo a lunaεe ní a buio e gɔ̀ɔ̀pii. Wàli s̄oaaè baa gɔ́a wé́eɔ ũ wēuo. ³¹ Wàli kpé pɔ́ kú z̄ewia bíisaide guu dile lán bugbewae. A t̀ɔ̀maboa zé kú, mé wàli s̄oaaé gɔ́a wé́eɔ ũ wēue.

³² Levii buio ní kpé pɔ́ kú ní wéle guu t̀ɔ̀maboa zé ví gɔ̀ɔ̀piiε. ³³ Levii buio wéle kpé pɔ́ aa ȳia t̀ɔ̀maboa zé kú, mé wàli s̄oaaé gɔ́a wé́eɔ ũ wēue, asa Levii buio wéle kpéɔ́ de kpaale pɔ́ aa sè Isailio guu ũe. ³⁴ Aasuli ní wéle dá́dák̄e kíi ȳiao, asa an baan we e gɔ̀ɔ̀pii.

Pɔ́s̄eaaé

³⁵ Tó taasi á gb̄ee k̄u, mé a f̄o azɔ́a gwa lɔ́o, àliɔ́ aà k̄ua lán b̀òmɔ́ ge nibɔ́wa, ké aà e àɔ́ kú á guu ȳái.† ³⁶ Asuli ɔ́'idiaè, ásuli a í gbaè. Alio ma vía ví, ké á gbé́pi e àɔ́ kú á guu ȳái. ³⁷ Asuli ɔ́a s̄eaaè à a igbao.‡ Asuli ble ȳiawà à ài w̄eele a guu. ³⁸ Mámema Dii á Lua. Ma á bóle Egipi, ké mà Kanaa b̀usu kp̀awáe, míɔ́ de á Lua ũ.

Zɔ́boa

³⁹ Tó taasi á gb̄ee k̄u mé à azɔ́a ȳiawá, ásuli zɔ́zɔ́idaè.§ ⁴⁰ A ḡo á guu lán gbèwina ge nibɔ́wae, iɔ́ z̄ikéé e gɔ́a wé́eɔ ũ wēu. ⁴¹ Aàpi ní a néo aai gbasa bɔ́ á be, aai tá ní buio kíi tɔ̀le pɔ́ an dezio sè kpaale ũ guu. ⁴² Lá á gbé́ pɔ́ ma á bóle Egipi b̀usuɔ́ á de ma zò̀blenao ũ, i k̄u wà á ȳia zɔ̀ɔ́ ũ lɔ́o. ⁴³ Asuli gb̄aablemáɔ́. Alio ma vía ví.

* 25:7 B̄a 23.10-11 † 25:35 Iko 15.7-8 ‡ 25:37 B̄a 22.24, Iko 23.20-21 § 25:39 B̄a 21.2-6, Iko 15.12-18

⁴⁴ Bui pò liaaázio g̃eεo ní ní n̄eεo ÷ áliε ní v̄i z̄oo ũ. Ampio ÷ áli ní lúlu z̄oo ũ. ⁴⁵ Ali f̄o nibo pò kú á guu lu lo ní né pò aa í á bùsuu, aai g̃o á àizεεo ũ, ⁴⁶ aai g̃o á néεne túbi ũ, aaiε z̄obleé e ní w̄eni léu, áma ásuli w̄éteεam̄o á gb̄é Isailiεneεo.

⁴⁷ Tó b̄om̄o ge nibo pò kú á guu ÷ lé a kpe le, mé taasi sù á gb̄eε kù, mé à azia yia b̄om̄opiwa ge aà buie, ⁴⁸ aà boa zé kú. Aà daεe a f̄o à aà bo, ⁴⁹ aà maeε ge aà mae néε ge aà daε f̄eεεe. Tó aà ÷ n̄iniε s̄o, aà azia bo. ⁵⁰ Aàpi ní a lunao lí w̄e nao sea za aàzia yia ḡo e ḡo w̄éεo ũ w̄e, aà yia ÷a iε doũ ní ḡo bee gb̄ewizi ÷ao. ⁵¹ Tó w̄e pò g̃o e ḡo w̄éεo ũ w̄e àò gé kái dasi, aà boa ÷a aò z̄oε. ⁵² Tó w̄e pò g̃o bíla s̄o, aà nao, í flabo màa. ⁵³ I g̃o a diie gb̄ewina ũ w̄e ní w̄e. Asuli tó aà dii w̄éteεam̄oεo.

⁵⁴ Baa tó aà boa í zεke màao, aàpi ní a néo g̃o w̄éεo ũ ḡo w̄éεo ũ w̄e, ⁵⁵ asa Isailiε mé ma z̄oblεna pò ma ní bóle Egipi bùsuu ũ. Mámεmaa Dii á Lua.

26

Báadaarigu

(Iko 7.12-24, 28.1-14)

¹ Asuli p̄e ke táa ũo. * Asuli gb̄e'á ge à péle á bùsuu à kúleεo,† asa mámεmaa Dii á Lua. ² Aliε kámaboḡo pò má dileo yáda, íli ma kúkii dile gbia. Mámεmaa Dii. ³ Tó á té ma ikoyāci mé á ma yādileao k̄ua, ále zikεwà, ⁴ máli tó lou ma á bùsuu a ḡo wae, t̄ole ali blekéé, lío í ne'ie. ‡ ⁵ Aò p̄owemb̄ozikεe e à ge p̄eð v̄eεk̄oz̄oz̄o ḡo wae, v̄eεk̄oz̄oz̄o s̄o, e à ge p̄eð p̄ót̄o ḡo wae. Ali p̄oble à ká, ío kú á bùsuu d̄o d̄o.

⁶ Má tó àò ku aafia á bùsuu. A w̄ule mé yāe a to v̄ia á k̄uo. Má w̄aio mide á bùsuu mé z̄i a ḡe weo. ⁷ A péle á ibeεozie, í ní dede ní f̄endao. ⁸ A gb̄eεn s̄oo a ní gb̄eεn bas̄oo yá, mé á gb̄eεn bas̄oo a ní gb̄eεn ÷aas̄oo l̄e kwio (10.000) yá, í ní dede ní f̄endao.

⁹ Má á wegwa, mí tó à ne'í à káfi, ma bàakuaán̄o iε gé. ¹⁰ Aliε bleble e a zi bo, í a zipi kóle a dafu káua yái. ¹¹ Ma kúkii aò kú á guu, mé ma nisina a gíázio. ¹² Máo bebe á guu á Lua ũe, ío de ma gb̄é ũ. § ¹³ Mámεmaa Dii á Lua. Mámε ma á bóle Egipi, ké ásu àò de ní z̄oo ũ lo yái. Ma zuu pò aa dàε k̄e kélekele, ÷ a g̃o be ní mio daa ía.

Láai yá

(Iko 28.15-68)

¹⁴ Tó í ma yādileao ma, ále zikεwà píio, ¹⁵ tó a gi ma ikoyāci, mé á nisina ye ma yādileneio, tó ále ma ÷tond̄kii gwao, mé a ma bàakuaán̄o yādileae gb̄o, ¹⁶ àò d̄s lá má keén ke: Má tó gili ḡéagu, mí t̄on v̄ai káágu ní sionao, á wé iε wo, á ȳeεe í láa. A p̄ót̄o p̄ae, asa á ibeεo mé aa ble. ¹⁷ Má feleán̄o, á ibeεo í á fu, á zangudepiε iε gb̄ablewá. Baa tó gb̄e lé á yáo, áli tíleε.

¹⁸ Bee gb̄ea tó í ma yāmao, má ea mà á swágagae lo ḡen soplá á duuna yái. ¹⁹ Má á wala gb̄aa k̄'e. Luabe í ḡoé gii m̄sesai lán m̄siwa, á t̄ole í gb̄akū lán m̄got̄ewa. ²⁰ A á gb̄aa kóle p̄ae, asa t̄ole a blekééo, mé lío ne'ieo. ²¹ Tó a gi lé swágbaakεman̄o, mé í ma yāmao, má á swágagaa káfi lo l̄e soplae e á duuna léwa. ²² Má w̄aio gbaewá, aai to à g̃o n̄esai, aai á p̄ot̄uo dede, í lao, á z̄eε a sea ke lo.

²³ Tó á wé í k̄e yápiε musuo, mé a gi lé swágbaakεman̄o, ²⁴ mámε má feleán̄o mazia sa, mí íadawá ḡen soplá á duuna yái. ²⁵ Má tó wà m̄o lélewá ní z̄io, ké a ma bàakuaán̄o yá gb̄o yái. Tó a si á w̄éleε guu, má gagyākaágue, mí á na á ibeεone ní z̄i. ²⁶ Má tó á ble láa, n̄eε gb̄eεn kwio mé aali p̄eεkéé kina doũwa, aai kpáwá t̄amit̄ami, a p̄e b̄owá s̄o.

²⁷ Tó í ma yāma yápiε musuo, mé a gi lé swágbaakεman̄o, ²⁸ má ea feleán̄o ní p̄of̄eaoe, mí á swágaga ḡen soplá á duuna yái. ²⁹ N̄onapi a to à á neḡeεo ní á nen̄eεo só. ³⁰ Má guleſi pò

* 26:1 B̄a 20.4 † 26:1 Iko 16.21-22, 27.15 ‡ 26:4 Iko 11.13-15 § 26:12 2Kln 6.16

á bòn daaai, mí á tulaletikateakiiò gboo, mí á geò ká á diiò geòla. Ma nisina aò ye á yáio. ³¹ Má tó á wéleò gò beziaò ùe, mí á sa'okiiò dúuzò. A sa'oa pò tékūa gí a kamagu bo. ³² Má á būsū dee, a yá i di á ibee pò kú weowa. ³³ Má a fēnda woε, mí á yáò mà á fāaa buiò guu. A būsū i gò gii, á wéleò i gò beziaò ũ. ³⁴ Goo pò á kú á ibeeò būsū mé á būsū gò da gii, á būsū a íampa sa. Būsūpi á íampa, a íampaa lé i ká. ³⁵ Goo pò á kú we, íana pò a giè à pa íampaa wē guu, goo pò a gò da yāaa a íanapi pa sa.

³⁶ A gbé kōnaò sō, má tó aa sòdeedeeké ní ibeeò būsū. Baa íana lásea kōfi a to aa tíle, aai tíle lán fēnda wàle ní yáòwa. Aa kpagua, baa ké gbēe lé ní yáo. ³⁷ Aa kwε kákōa lán fēnda wà ní kwéòwa. Aa fō ze gí ní ibeeò aeò. ³⁸ Maa á midε buiò guu. A ibeeò būsū a á mómo. ³⁹ A gbé kōnapiò i ibaba ní ibeeò būsū ampiò ní ní deziò yāvāiò yáí.

⁴⁰ Tó á buipio ní yāvāiò ní ní deziò pòò dō, an náaisaiyā pò aa kēmee ní swágbāa pò aa kēmanpio, ⁴¹ ò ma feleñno, ma ní kpá ní ibeeò būsū, tó aa ní nòsevāipi tò mé aa rízia būsū, tó an yāvāi go ní gbēa lé ká, ⁴² ma bàa kua ní Yakobuo* ní Izaakio† ní Ablahaño‡ yá a òmagu ní būsū pò má kpamá yáo. ⁴³ Būsū pò aa tò we aò da gii ní kpe, i íampa a íampaa wēu. An yāvāi go a ní gbēe, asa aa gí ma yādileae, an nisina ye ma ikoyāio. ⁴⁴ N beeo goo pò aa kú ní ibeeò būsū, má ní midεo. Má gírzi mà a bàakuarino yá gbooo, asa māmεmaa Dii an Lua. ⁴⁵ Ma bàa kua ní ní dezi pò ma ní bóle Egipi buiò wáa ké màò de ní Lua ũ yá òmagu, mí ní bo. Māmεmaa Dii.

⁴⁶ Ikoyā ní yādilea pò Dii ò Moizie Sinai gbe musu a dà Isailionεon we.

27

Légbáda Diiwa

¹ Dii ò Moizie, ² ò a ò Isailionε à mè: Tó gbé lekè Diiwa à mè, á aà gba gbēnazina, aà bo'ān ke: ³ Sea za wè bao e à gè pè wè bàāòwa, tó gōεε, kpaaükpe ánuusu ówatē blakwie, ⁴ nœ sō baakwi. ⁵ Sea za wè sòo e à gè pè wè baowa, tó negōεε, ánuusu ówatē baοε, nenœ sō kwi. ⁶ Sea za mò do e à gè pè wè sòowa, tó negōεnae, ánuusu ówatē sòoε, nenœna sō àaō. ⁷ Tó gōε de wè bàāòla, ánuusu ówatē gēoε, nœ sō kwi. ⁸ Tó taasidee, mé aà gbāa i ka màao, aali gé sa'ona le, sa'ona lí a bo'āa dile lá legbēna a fōwa.

⁹ Tó pòtuo pò wí sa'òò Diiwae sō, pò pò wà aà gbà ali gō aà pò ũe. ¹⁰ Wasuli lilεo. Wasuli a maa leükpake ní a vāioo, ge a vāi ní a maaoo. Tó wà pòtuo leükpakè, a pla píi a gō Dii pò ũe. ¹¹ Tó pòtuo pò wíli sa'òò Diiwaoε sō, wáli geò sa'ona kíi, ¹² sa'ona i a taa gwa, tó a maa ge a vāie. Lá sa'ona dile, màa a òa aò de. ¹³ Tó pòde ye bo, aali a òa sòode nawà.

¹⁴ Tó gbé Dii gbà a kpé, sa'ona lí a taa gwa, tó a maa ge a vāie. Lá sa'ona dile, màa a òa aò de. ¹⁵ Tó kpede ye à a kpé sí, aali a òa sòode nawà, kpépi i ea gō aà pò ũ.

¹⁶ Tó gbé Dii gbà tóle pò á sè kpaale guu kīni, a òa líò doū ní pówena pò a mò búpiwa òao. Pówena koko do òa ká ánuusu ówatē sòo. ¹⁷ Tó gōa wéεo ũ wē ò à Dii gbàò sō, a òa a gi àò ku a legbeue. ¹⁸ Tó gōa wéεo ũ wē gè, sa'ona lí a òa dile wē pò gò e gōa wéεo ũ wè sīa léu, i a òa lao màa. ¹⁹ Tó búde ye a bú sí, aali a òa sòode nawà, i gō aà pò ũ. ²⁰ Tó i búpi boo, ge tó a yīa gbēpālewae, a boa zé kú bo. ²¹ Tó wàle pò sòasòaané gōa wéεo ũ wēu, buapi a gō Dii pò ũe, lán pò pò wà Dii gbà ní a mībaowae, tólepi i gō sa'onaoε.

²² Tó gbé Dii gbà tóle pò á lù, mé tóle pò a sè kpaale guu no, ²³ sa'ona lí a òa dile wē pò gò e gōa wéεo ũ wè dasileu, gbépi i tólepi bo zibeezi gòò, òapi i gō Dii pò ũ. ²⁴ Gōa wéεo ũ wē ò wáli buapi sòaa a yīana pò tólepi ví yāae. ²⁵ Lá wà ánuusu lé dile kpaaükpeu, màa sa'onao lí pò òa dile. Anusu do galaū baοε.

* 26:42 Daa 28.13-14 † 26:42 Daa 26.3-4 ‡ 26:42 Daa 17.7-8

²⁶ Pɔtuo né s̄́iaɔ́á Dii p̄́e k̀. Gb̄́e suli aà gbao zu ge s̄́an lò, asa Dii p̄́e. ²⁷ Tó pɔtuo p̄́ w̄́li sa'òò né s̄́iae s̄́, aàli bo lá sa'ona d̄́le léu, i a ɔ́a s̄́ode nawà. Tó i boo, w̄́li yía ɔ́a p̄́ sa'ona d̄́le léu. ²⁸ P̄́ p̄́ gb̄́é v̄́ à Dii gbà r̄́ a m̄́bao, gb̄́enaz̄́ina ge pɔtuo ge t̄́ole p̄́ de a buiɔ p̄́ ùn lò, asuli yíao, asu bo s̄́o. P̄́ p̄́ wà Dii gbà r̄́ a m̄́bao á p̄́ p̄́ w̄́li booe.* ²⁹ Baa gb̄́enaz̄́ina p̄́ wà Dii gbà r̄́ a m̄́bao, wà f̄́s boo, sema wà ade de.

³⁰ Bua p̄́ɔ kwide líɔ de Dii p̄́ ù, p̄́wena ge libeɔn lò.† Aliɔ de Dii p̄́ ùe. ³¹ Tó gb̄́é ye a p̄́ kwidepiɔ bo, aàli a ɔ́a s̄́ode nawà. ³² Pɔtuo kwide á Dii p̄́e. Tó wa n̄́o, a kwideɔ líɔ de aà p̄́ ù. ³³ Wasuli a maa ge a v̄́i boo, mé wasuli a kee leũkpakeo. Tó wà a leũkpakè, a pla pii ḡ́ò Dii p̄́ ùe, mé wa f̄́s a kee boo.

³⁴ Yá p̄́ Dii dà M̄́iz̄́ie Sinai gb̄́e musu a d̄́le Isailiɔnen we.

* 27:28 Nao 18.14 † 27:30 Nao 18.21, Iko 14.22-29

NAOKɛA Mɔizi lá sɪiʒde Yá pɔ́ kú láɛ bee guu

Ké Isailio ikoyá pɔ́ Lua kpà Mɔiziwa Sinai gbɛ musu yāmà, aa sɔukè wà da bùsu pɔ́ Lua a legbèné zéu (1.1-10.10). Aa taa'ò wà kà Kadesi Baanɛa, we aa gɛu bùsupiu, ɔ̄ aale viake bùsupi gɛaɛ, aa èa mipè gɛomidɔkiwa, ɔ̄ aa kè gbáau wè bla. Tá gbàa oa gbɛa aa Mɔabu bùsu lè Isia Wiside gukre oi (10.11-21.35). Lápi yá gbɛzā yá pɔ́ kè Mɔabu bùsuu ɔ̄wɛɛ. Bɔa we gbɛzā ɔ̄ Isailio è gè Kanaa bùsuu (22.1-36.13).

Lápi tɛ Bɔa láie, mé à Lua gbéɔ gbɛnazinke òlwɛɛ. Zieo aai Lua náaikɛ, zieo aai seake, zieo yāo ì ní kási, zieo yāo ì ní kādɛ, zieo aai nízia sɛ lesí, zieo aai léle zíle. Lápi òlwɛɛ lɔ́ ké Lua ìo de a gbéɔne náaide ũ gɔɔpii, ìo yáke a zéwa, ama zieo ìo pásirínɔ.

Yá zí'ũ Mɔizi lè a dea kɔ́ ũ Dii ní a gbéɔ zānguo yá musu. Ɔme Lua ledɔekena ũ, ɔ̄ ìo sɔ́ Luazi. Ɔme ì awakpa Lua a gbéɔne, asa náaisaideɔne.

Isailio naokɛa Sinai guwawaiu

¹ Isailio bɔa Egipi wè plaade, a mɔ plaade gɔɔ séia zí, Dii yá'ò Mɔizie kpaaukreu Sinai guwawaiu à mè: ² A Isailio naokɛ daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo, ní gɛɔ tɔ́ dalau pii. ³ Mpi ní Aalonao à Isaili gɛɛ pɔ́ kà wè bao ge aa dea kāaa, í gbé pɔ́ kà zikaapio nao gā ní gāo. ⁴ A gbé pɔ́ de uabele ũ sɛ bui ní buio guu dodo aa dɔ́alɛ. ⁵ Gbé pɔ́ aao kúánɔpio tón ke:

Lubeni buio guu Sedeu né Elizuu.

⁶ Simeo buio guu Zulisadai né Selumie.

⁷ Yuda buio guu Aminadabu né Naasɔ.

⁸ Isakaa buio guu Zuua né Netaneli.

⁹ Zabaloni buio guu Heloni né Eliabu.

¹⁰ Yosefu né Eflaiũ buio guu Amihudu né Elisama.

Yosefu né Manase buio guu Pedazuu né Gamalieli.

¹¹ Bēyāme buio guu Gidoni né Abidā.

¹² Dā buio guu Amisadai né Ahiezɛɛ.

¹³ Aseɛ buio guu Ɔkelana né Pagieli.

¹⁴ Gada buio guu Deueli né Eliasafa.

¹⁵ Nefatali buio guu Enana né Ahila.

¹⁶ Gbé pɔ́ wà ní sé gbéɔ guu ní dezio buio kía ũon we. Aame Isaili bui dɔaanao ũ. ¹⁷ Mɔizi ní Aalonao gbé pɔ́ Dii ní tɔ́ dɔ́ɔpio sè, ¹⁸ ɔ̄ aa gbéɔ kāaa pii mɔ plaade gɔɔ séiazí. Aa gbé pɔ́ kà wè bao ge aa dea tɔ́ dālau pii daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo. ¹⁹ Mɔizi ní nao Sinai guwawaiu lá Dii dīlɛwa.

²⁰ Wà gɛɛ pɔ́ kà wè bao ge aa dea nào, ɔ̄ wà gbé pɔ́ kà zikaapio tɔ́ dālau dodo baade iawa daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo.

²¹ Isaili nɛgɛɛ séia Lubeni buio guu, gbé pɔ́ kà zikaao gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ bla ní sooloo ní òaa pla ní basɔooɛ (46.500).

²²⁻²³ Simeo buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ bàaɔ mēndosai ní òaa do ní basɔooɛ (59.300).

²⁴⁻²⁵ Gada buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ blasɔo ní òaa àaɔ ní blakwioɛ (45.650).

²⁶⁻²⁷ Yuda buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ bàaɔkwi ní síiɔo ní òaa àaɔoɛ (74.600).

²⁸⁻²⁹ Isakaa buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ blakwi ní síiɔo ní òaa plaoɛ (54.400).

³⁰⁻³¹ Zabaloni buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ blakwi ní soplao ní òaa plaoɛ (57.400).

³²⁻³³ Yosefu né Eflaiũ buio guu gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ bla ní òaa pla ní basɔooɛ (40.500).

34-35 Yosēfu né Manase buiò guu gbēon òaasòsoo lēe baakwi ní plao ní òaa dooe (32.200).

36-37 Bēyāmēē buiò guu gbēon òaasòsoo lēe baakwi ní sooo ní òaa plaoe (35.400).

38-39 Dā buiò guu gbēon òaasòsoo lēe bàāñ ní plao ní òaa àāñ ní basòooe (62.700).

40-41 Asee buiò guu gbēon òaasòsoo lēe bla ní mēndoo ní òaa pla ní basòooe (41.500).

42-43 Nefatali buiò guu gbēon òaasòsoo lēe blakwi ní àāñ ní òaa plaoe (53.400).

44 Gbēé pò Mòizi ní Aalonao ní Isailiò kía gbēon kuēplao ní naon we. Wà kíapio sè bui ní buiò guu mēndodoe. 45 Ké aa Isaili gōe pò kà wè bao ge aa deao nàò uale ní ualeo, Isaili pò kà zikaapio 46 gbēon òaasòsoo lēe òaa àāñ ní àāñ ní òaa pla ní basoplakwioe (603.550).

47 Wí Levii bui uadeo da nao guuo, 48 asa Dii ò Mòizie à mè: 49 Nsu Levii buiò nao. Nsu ò ní tó dalau ní Isaili bui kíniò. 50 Ikoyā zwàakpe zì na Levii buiòne ní zì ní a pòkeleo ní pò pò kú a guuo pii. Aame aaliò zwàakpe sea ní a pòkeleo pii, aaiò de zwàakpēpi zikenao ù, aali bòokpa aa liai. 51 Tó ále fēle, aame aali zwàakpēpi woewoe. Tó a ka bòokpakii, aali ea pēepē. Tó gbēpāle sòì, à gāe. 52 Isailiò lí bòokpakpa gā ní gāo, baade ní a dàlapoo. 53 Levii buiò mé aali bòokpa aa lia ikoyā zwàakpei, ké másu pòkūmabòò Isailiòwao yái. Ikoyā zwàakpe gwaa mé Levii buiò zì ù. 54 O Isailiò kè lá Dii ò Mòiziewa.

2

Bòokpaa zékaea

1 Dii yá'ò Mòizie ní Aalonao à mè: 2 Isailiò baade lí bòokpa a dàlapoo gbáú ní a ua seelao pélea. Aali bòokpa wà lia kpaaũkpēi kēawà yoo.

3 Yuda bui gálio mé aali bòokpa gukpe oi ní ní dàlapoo. An dōaanan Aminadabu né Naasò ù. 4 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe bàāñkwi ní síiō ní òaa àāñoe (74.600). 5 Isakaa bui gálio lí bòokpa ní sae. An dōaanan Zuua né Netaneli ù. 6 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe blakwi ní síiō ní òaa plaoe (54.400). 7 An sae Zabuloni buiò. An dōaanan Heloni né Eliabu ù. 8 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe blakwi ní soplao ní òaa plaoe (57.400). 9 Ampii an bòò wí me Yuda buiò bòò, aa gbēon òaasòsoo lēe òaa do, gēo mēndosai mé kuo, ní òaa plaoe. (186.400) Aame aali dazeu káau.

10 Lubeni bui gálio mé aali bòokpa gēomidòkii oi ní ní dàlapoo. An dōaanan Sedeu né Elizuu ù. 11 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe blakwi ní sooloo ní òaa pla ní basòooe (46.500). 12 Simeo buiò lí bòokpa ní sae. An dōaanan Zulisadai né Selumie ù. 13 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe bàāñ mēndosai ní òaa do ní basòooe (59.300). 14 An sae Gada buiò. An dōaanan Deueli né Eliasafa ù. 15 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe blasò ní òaa àāñ ní blakwioe (45.650). 16 Ampii an bòò wí me Lubeni buiò bòò, aa gbēon òaasòsoo lēe basoplakwi ní mēndoo ní òaa pla ní blakwioe (151.450). Aame aali dazeu plaade ù.

17 Levii bui bòodeo mé aali kpaaũkpē se aa daò zéu, aaiò be guoguo. Lá an bòò kálea de, màa aaliò be zéu. Baade iò ku a oi tea a dàlapoozi.

18 Eflaiū bui gálio lí bòokpa be'ae oi ní ní dàlapoo. An dōaanan Amihudu né Elisama ù. 19 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe bla ní òaa pla ní basòooe (40.500). 20 Manase buiò líò kú ní sae. An dōaanan Pedazuu né Gamalieli ù. 21 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe baakwi ní plao ní òaa dooe (32.200). 22 An sae Bēyāmēē buiò. An dōaanan Gidoni né Abidā ù. 23 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe baakwi ní sooo ní òaa plaoe (35.400). 24 Ampii an bòò wí me Eflaiū buiò bòò, aa gbēon òaasòsoo lēe basòokwi plasai ní basòooe (108.100). Aame aali dazeu àāñde ù Levii buiò gbēa.

25 Dā bui gálio mé aali bòokpa gūgbāntoo oi ní ní dàlapoo. An dōaanan Amisadai né Ahiezee ù. 26 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe bàāñ ní plao ní òaa àāñ ní basòooe (62.700). 27 Asee buiò mé aali bòokpa ní sae. An dōaanan Okelana né Pagieli ù. 28 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe bla ní mēndoo ní òaa pla ní basòooe (41.500). 29 An sae Nefatali buiò. An dōaanan Enana né Ahila ù. 30 Aà zīgōò gbēon òaasòsoo lēe blakwi ní àāñ ní òaa plaoe (53.400). 31 Ampii an bòò

wi me Dã buio bõo, aa gbẽon òaasõõõ lɛɛ basoplakwi n soplao n òaa àaõõ (157.600). Aali dazɛu gbɛzã n n dalapooõ.

³² Isaili pò wà n nao ualɛ n ualɛõn we. An zìgõõ pii gbẽon òaasõõõ lɛɛ òaa àaõ n àaõõ n basoplakwioɛ (603.550). ³³ Kási wi Levii buio da naopi guu n n Isaili deeo, lá Dii ò Mõiziewa. ³⁴ Isailio kè lá Dii ò Mõiziewa, aa bõokpà n n dalapooõ màa, ò aa dazɛu daɛdaɛ ualɛ n ualɛõ.

3

Levii buio

¹ Mõizi n Aalonaõ buio yã n ke gõõ pò Dii yã'ò Mõizie Sinai gbɛ musu. ² Aalona nɛgõõ tón ke: Aà nɛgõõ sɛia Nadabu, Abiu, Eleazaa, Itamaa. ³ Aalona né pò wà n díle sa'onao ù wà sa'ozì nàné n zìõ tón we. ⁴ Nadabu n Abiuo gaga Dii aɛ Sinai guwawaiuɛ, ké aa mò aà aɛ n té zìloõ yáì.* Aai nɛ'i yãao, ò Eleazaa n Itamao gõ sa'onao ù n mae Aalona gõõ.

⁵ Dii yã'ò Mõizie à mè: ⁶ Mò n Levii buio, n n na Aalonaɛ a zì, aali zìkɛaàõ. ⁷ Aali kpaaũkpɛ kpɛɛɛ zì pò má dà Aalonaɛ n Isailio pii ke n zwàakpɛpi zìõ l. ⁸ Aali laaidõ kpaaũkpɛ pòkɛlɛõwa, aaiõ zwàakpɛpi zì pò má dà Isailionɛ kɛð. ⁹ Levii buio na Aalona n a néõnɛ n zì. Isaili pò wa kpàwà míõmíõõn we. ¹⁰ Aalona n a néõ dile ma gbàgbanaõ ù. Tó gbé zìloɛ sòmazi, à gàɛ.

¹¹ Dii yã'ò Mõizie à mè: ¹² Mámɛ ma Levii buio sè Isailio guu Isaili nɛgõõ sɛiaõ gbɛu. Levii buipio iõ dɛ ma pò ù, ¹³ asa za gõõ pò ma Egipi nɛgõõ sɛiaõ dèdɛ, ma Isaili nɛgõõ sɛiaõ n n pòtuo nesana sɛiaõ díle ma pò ù.† Mámɛmaa Dii.

¹⁴ Dii yã'ò Mõizie Sinai guwawaiu à mè: ¹⁵ Levii buio nao daɛdaɛ ualɛ n ualɛõ. An gõõõ nao pii sea za né mò doõwa. ¹⁶ Mõizi n nao lá Dii òɛwa. ¹⁷ Levii néõ tón ke: Geesõ, Kɛata n Melalio. ¹⁸ Geesõ néõ tón ke daɛdaɛ: Libeni n Simɛio. ¹⁹ Kɛata néõ tón ke daɛdaɛ: Amlaũ, Isaa, Heblõ n Uzielio. ²⁰ Melali néõ tón ke daɛdaɛ: Mali n Musio. Levii buion we daɛdaɛ ualɛ n ualɛõ.

²¹ Libeni buio n Simɛi buio mé Geesõ buio ù. ²² Gõɛ pò wà n nao sea za né mò doõwaõ gbẽon òaasõõõ lɛɛ sopla n òaa pla n basõõõ (7.500). ²³ Geesõ buipio lí bõokpa zwàakpɛpi kpɛ naa bɛ'ae oi. ²⁴ Laeli né Elisafa mé n kía ù. ²⁵ Geesõ buio líõ zwãa n báa pò wàli kú kpaaũkpɛaõ zì ke n a kpɛɛɛ zwãao ²⁶ n kaa lé zwãao n kaa pò lia zwàakpɛpi n sa'oklõõzi zwãao n a baõ pii.

²⁷ Amlaũ buio n Isaa buio n Heblõ buio n Uzielio buio mé Kɛata buio ù. ²⁸ Sea za né mò doõwa, an gõõõ gbẽon òaasõõõ lɛɛ swaaõ n òaa àaõõ (8.600). Aamɛ aalio zìkɛ zwàakpɛu. ²⁹ Kɛata buipio mé aali bõokpa zwàakpɛpi saɛ naa gɛõmidõkii oi. ³⁰ Uzielio né Elizafã mé n kía ù. ³¹ Aalio kpagolo n táabũnuo n dauo n sa'oklõõ n tulaletikatɛaklõõ n zwàakpɛ zìkɛbõõ n suunao zì ke pii. ³² Sa'onkia Aalona né Eleazaa mé Levii bui kíaõ dõaana ù. Aàpi mé ì wéte zwàakpɛ zìkɛnaõzi.

³³ Mali buio n Musi buio mé Melali buio ù. ³⁴ Ké wà n nao sea za né mò doõwa, an gõõõ gbẽon òaasõõõ lɛɛ soolo n òaa dooɛ (6.200). ³⁵ Abihaili né Zuelio mé n kía ù. Aali bõokpa zwàakpɛ saɛ naa gugbãntoo oi. ³⁶ Wà Melali buio díle aalio wéte zwàakpɛ lipɛɛɛõzi n a lipõõõ n a lipɛlɛõ n lipɛlɛpi zɛbõõ n a pòkɛlɛõ pii. ³⁷ Aalio kaa pò lia zwàakpɛpi lipɛlɛõ n a zɛbõõ n a kũbõõ n a baõ zì ke l.

³⁸ Mõizi n Aalonaõ n Aalonapi néõ lí bõokpa kpaaũkpɛ aɛ naa gukpɛ oi. Aamɛ aalio luakukii zì ke Isailionɛ. Tó gbé zìloɛ sòì, à gàɛ. ³⁹ Levii bui pò Mõizi n Aalonaõ n nao daɛdaɛ lá Dii òwaõn we. Sea za né mò doõwa, aa gbẽon òaasõõõ lɛɛ baõ n plaoɛ (22.000).

⁴⁰ Dii ò Mõizie à mè: Isaili nɛgõõ sɛiaõ nao pii sea za né mò doõwa, n n tó dalau. ⁴¹ Bee gbɛa n Levii buio díle ma pò ù Isaili nɛgõõ sɛiaõ gbɛu npii, n Levii buio pòtuoõ díle ma pò

* 3:4 Lev 10.1-2, Nao 26.61 † 3:13 Bõa 13.2

ũ Isailio potuo nesana séiaɔ gbɛu pii. Mámɛmaa Dii. ⁴² Ɔ Mɔizi Isaili nɛgɔɛ séiaɔ nàò lá Dii òɛwa, ⁴³ sea za né mɔ doɔwa. Ké wà ní tó kà láu pii, an dasi kè gbɛɔn òaasɔɔɔ ɛɛ bao ní òaa do ní bààɔkwi ní àaɔɔɛ (22.273).

⁴⁴ Ɔ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ⁴⁵ Levii buio dile ma pò ũ Isaili nɛgɔɛ séiaɔ gbɛu, ní Levii buio potuoɔ dile ma pò ũ Isailio potuo nesana séiaɔ gbɛu. Mámɛmaa Dii. ⁴⁶ Isaili nɛgɔɛ séiaɔ dasi de Levii buio la gbɛɔn òaa do ní bààɔkwi ní àaɔɔ. Gbé pò ðiapiɔ boa yá musu, ⁴⁷⁻⁴⁸ ánuɔu ɔwatɛ sósɔo símá an baade miwa, lá wà a gbia ðile ma kúkiiwa, ní kpá Aalona ní a néɔwa. Anusu do gela baoɛ. ⁴⁹ Ɔ Mɔizi gbɛbo'ɔapi sí gbé pò an dasi ðè Levii buio la piɔwa. ⁵⁰ A ɔasi Isaili nɛgɔɛ séiapiɔwa ánuɔu ɔwatɛ òaa soolo ní baswaaɔɔɔo (1.365), lá wà a gbia ðile luakúkiiwa. ⁵¹ Ɔ a kpá Aalona ní a néɔwa lá Dii òɛwa.

4

Keata buio

¹ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalona à mè: ² Levii né Keata buio nao daɛdaɛ uale ní ualeɔ, ³ gɔɛ pò kà wè baakwi e blakwi, aai mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ. ⁴ Zi pò Keata buio lí ke kpaaũkpɛu á ma pòɛ ní a mibao.

⁵ Tó wàɛ fele bòu, Aalona lí mós ní a néɔ, aali suuna zwáa polo aa ku ikoyá kpagoloa. ⁶ Aali ayo báa kua, aai gbasa zwáa pò wa kè ní pòɛ búuna tɛɛtɛɛo kua. Bee gbɛa aali kpagolo lipɔɔɔ sɔbu.

⁷ Aali zwáa búuna kú táabũnu pò kú ma aɛa, aai tapɛɛntio kálɛwà ní toonaɔ ní imibɔɔ ní lo pò wí vɛɛ kauɔ, aai pɛɛ pò wíɔ kpaa gɔɔpii kálɛ we lo. ⁸ Aali zwáa tɛa ku pòpiɔla, aai ayo báa kua. Bee gbɛa aali táabũnupi lipɔɔɔ sɔbu.

⁹ Aali zwáa búuna se ku daua ní a filiaɔ ní a ðɛbɔɔ ní a túfukabɔɔ ní a nísikabɔɔ, ¹⁰ aai daupi ye ayo báau ní a pòkelepiɔ pii, aai ye a lipɔɔɔwa.

¹¹ Aali zwáa búuna kú tulaletikateakia, aai ayo báa kua. Bee gbɛa aali a lipɔɔɔ sɔbu. ¹² Aali zíkɛbɔ pò wáli zíkɛð ma kúkiiɔ séɛ pii, aai ka zwáa búunau, aai ye ayo báau, aai gbasa ye a lipɔɔɔpiɔwa.

¹³ Aali sa'okii túfu bɔɛ, aai zwáa gáalulade ku sa'okii pia, ¹⁴ aai pòkele pò wí zíkɛo ka sa'okii pia, tésibɔɔ ní saao ní péɛluɔ ní au'ɛɛbɔɔ ní sa'okii pòkeleɔ pii, aai gbasa ye ayo báau, aai a lipɔɔɔ sɔbu.

¹⁵ Tó Aalona ní a néɔ pòkú ma kpé pòɔ ní a pòkeleɔla pii aa làa, tó wàɛ fele bòu, Keata buio lí gbasa mós pòpiɔ séɛ. Aasuli ɔká ma kpé pɔɛwao, ké aasu gagao yáí. Keata buio mé aali kpaaũkpɛ pòpiɔ sea.

¹⁶ Sa'onkia Aalona né Elezaa mé alio wéte filia nísii ní tulaleti ginanao ní pówenti pò wíɔ mɔ ma gbai lá gu lé ðo ní nísii pò wí pò dileð à gɔ ma pò ũo, ði wéte zwáakpei lo ní a pòɔ ní a pòkeleɔ pii.

¹⁷ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalona à mè: ¹⁸ Asu to Keata buio midɛ Levii buio guuo. ¹⁹ Tó aa sò ma kpé pòpiɔzi, Aalona ní a néɔ mé aali ðaa gɛ zwáakpɛu, aai ní baade zí pò a ke ní aso pò a seo ɔbè, ké aasu gagao yáí. ²⁰ Keata buio suli gɛ wékpalei ma kpé pòpiɔzi gɔɔ pò wàɛ zwáa kua, ké aasu gagao yáí.

Geesɔ buio

²¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ²² Geesɔ buio nao lo daɛdaɛ uale ní ualeɔ. ²³ Gɔɛ pò kà wè baakwi e blakwi, aai mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ ɔ níyɔ ní nao. ²⁴ Zi pò Geesɔ buio lí ke ní aso pò aali seon ke: ²⁵ Aali kpaaũkpɛzwáa sé ní zwáa pò wí kua ní ayo báa pò wí kua ní a kpɛɛɛ zwáa ²⁶ ní kaa pò liaa zwáakpɛ ní sa'okiiɔzi zwáa ní a le zwáa ní a bao ní a pòkeleɔ pii. Aali zi pò wí keo ke pii. ²⁷ Aalona ní a néɔ mé aao de zí pò Geesɔ buio lí ke gbɛzɔɔ ũ, asosean nò, zí

pāle kean nò. Ampio mé aali aso pò aa se òlóné. ²⁸ Kpaaũkpe zĩ pò Geesõ buio lío ken we. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé alio wéte an zĩi.

Melali buio

²⁹ Melali buio nao daedae uale ní ualeo. ³⁰ Gbé pò kà wè baakwi e blakwi, aaiò mò zĩkei kpaaũkpeuo ò nýõ ní nao. ³¹ Kpaaũkpe zĩ pò aalio ken ke: Aame aalio zwàakpe lipereeo sea ní a lipõõ ní a lipelèo ní lipelèpio zebõõ ³² ní kaa pò liaai lipelèo ní a zebõõ ní a kũbõõ ní a baõ ní a pòkele pò wĩ zĩkeoõ píi. Ali baade aso pò a se òlè. ³³ Kpaaũkpe zĩ pò Melali buio lío ken we. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé alio wéte an zĩi.

Levii buio naoo

³⁴ Ǿ Mõizi ní Aalonao ní Isaili kíao Keata buio nàò daedae uale ní ualeo, ³⁵ sea gbé pò kà wè baakwi e blakwi, aaiò mò zĩkei kpaaũkpeuo. ³⁶ Aa gbèon òaa kue'aaõ ní basoplakwioe (2.750). ³⁷ Keata bui pò aaĩ zĩke kpaaũkpeuo dasilen we. Mõizi ní Aalonao ní nao lá Dii ò Mõiziewa.

³⁸ Ǿ aa Geesõ buio nàò daedae uale ní ualeo, ³⁹ sea gbé pò kà wè baakwi e blakwi, aaiò mò zĩkei kpaaũkpeuo. ⁴⁰ Aa gbèon òaa kue'aaõ ní baakwioe (2.630). ⁴¹ Geesõ bui pò aaĩ zĩke kpaaũkpeuo dasilen we. Mõizi ní Aalonao ní nao lá Dii òwa.

⁴² Ǿ aa Melali buio nàò daedae uale ní ualeo, ⁴³ sea gbé pò kà wè baakwi e blakwi, aaiò mò zĩkei kpaaũkpeuo. ⁴⁴ Aa gbèon òaa gèo ní mèndooe (3.200). ⁴⁵ Melali buio dasilen we. Mõizi ní Aalonao ní nao lá Dii ò Mõiziewa.

⁴⁶ Maa Mõizi ní Aalonao ní Isaili kíao Levii buio nàò daedae uale ní ualeo, ⁴⁷ sea gbé pò kà wè baakwi e blakwi, aaĩ mò zĩkei kpaaũkpeuo aaiò a aso seaõ. ⁴⁸ Ampii an dasi fèle òaasõõõ lèe swaaõ ní òaa àaõ baosaiõe (8.580). ⁴⁹ Ké Dii yãdile Mõizie, a ò gbèõne, wà baade zĩ òlè ní aso pò a seo. Ǿ wà ní nao màa lá Dii ò Mõiziewa.

5

Bòo kua gbàlesai

¹ Dii yã'ò Mõizie à mè: ² O Isailionè aa kusudeo ní kènudeo ya bòou ní gbé pò kà gewa aa gbàlèõ. ³ A ní yá à ní kpá bòo kpe gõe ní nòeo, ké aasu Isailio bòo pò má kú a guu gbàleo yáí.* ⁴ Ǿ Isailio kè màa, aa ní yá ní kpá bòo kpe, lá Dii ò Mõiziewa.

⁵ Dii yã'ò Mõizie à mè: ⁶ O Isailionè, tó gõe ge nòe duunakè a gbèe à náaisaiyãkè Diiè, à tàaekèn we. ⁷ Sema ade duuna pò a kèpi o gupuau, i a fiabo gbé pò à tàaekèepie, i a òa sode nawà. ⁸ Tó pòde gà mé a dae fèe vi wà fiapi boèò, pòpi a gõ ma pò ùe, wi kpa sa'onawa sãnu ní sãsakao pò wa lákaò aà duunapiao.† ⁹ Sa pò Isailio lí oa alio de sa'ona pò wà m̀òè pò ùe. ¹⁰ Pò pò gbé kpà Diiwa ali gõ sa'ona pò wà nàè a òzĩ pò ùe.

Nò náaisaide yá

¹¹ Dii yã'ò Mõizie à mè: ¹² O Isailionè n me, tó gbèe nò pàzea à náaisaiyãkè, ¹³ gõe pāle wùleaànõ, aà zá a yá dõo, tó nòepi gbāsikè màa mé gbèe i aà eo, seelade kuo, ké wi aà kũòo yáí, ¹⁴ tó gõepi nòse fèle, mé àle seake a nòpi yáwa, àle e à gbāsikè yà, ge i gbāsikèoa, ¹⁵ gõepi i gé ní a napio sa'ona kíi ní pòwenti kiloo plao gba pò nòepi a mò ù. Asu nísikawào, mé asu tulaleti fáwào, ké nòsefelegbae yáí. A de d́akpaagba pò i to wà dõ tó wà tàaekè sianae ùe. ¹⁶ Sa'ona i mó ní nòepio, i aà ze ma ae. ¹⁷ Sa'ona i ma kpé í dā ka oo nénau, i zwàakpe bùsu dā à zua. ¹⁸ I nòepi falana go, i d́akpaagba pò wĩ da nòsefelea yáí na nòepie a òzĩ. Sa'onapi iò í pāsĩ pò i láaizimápi kúa. ¹⁹ Sa'onapi i to nòepi d́akpa, i oè à me: Tó gõe i wùlennõ, tó ni pā n zá ikoyāa n gbāsikèò, í pāsĩ pò i láaizimápi a yāe ineo. ²⁰ Ama tó n pā n zá ikoyāa, n ge n wule ní gõe pāleo n gbāsikèe sõ, ²¹ Dii a to n gbalao ibaba, n gbèe i sé,

* 5:3 Zia 21.27 † 5:8 Lev 5.20-26

n gbé̄o i láaizíma, aai n ká. ²² I pò ì láaizímáe beepi a taale n meue, i n gbée sé, n gbalao i ibaba. Nɔ̄epi i gbasa me: Ami! Aà ke màa! ²³ Sa'ona i láai yápio kē lāwa, i pípi ní í pāsípí, ²⁴ i í pāsí pò ì láaizímápi kpa nɔ̄epiwa aà mi, i taale aà meú à yāpāsí iè. ²⁵ Ama sa'ona lí nòsefelepɔ̄wentipi si nɔ̄epi ɔ̄zì gia, i mɔ̄ Diie, i gbasa geò sa'okii. ²⁶ Sa'onapi i pówentipi dā ɔ̄kū do yāɔ̄ba Diigu gba ũ, i kpa sa'okiiwa, i gbasa ípi kpa nɔ̄epiwa aà mi sa. ²⁷ Tó nɔ̄epi gbāsíkè à náaisaiyākè a záee, gɔ̄ɔ pò à í pò ì láaizímápi mǐ, a taale aà meue, i yā'iè, aà gbée i sé, aà gbalao i ibaba, nɔ̄epi i gɔ̄ láaipɔ̄ ũ a gbé̄o guu. ²⁸ Ama tó nɔ̄epi i gbāsíkèo mé a ku taaesai, a bɔ̄ aafiae, iɔ̄ nē'i.

²⁹ Ikoyā pò má díle nòsefelea yá musun we. Tó nɔ̄e pà a zá baa à náaisaiyākèè, ³⁰ ge tó gɔ̄e nòse mé fèle, àle seake a nɔ̄ yáwa, a kekcan we. Sa'ona lí mó ní nɔ̄epio, i aà ze ma ae, i gbasa ikoyāpi kèè pii. ³¹ Aà gɔ̄pi aɔ̄ taae vǐ a guuo, āma nɔ̄epi duunapi a wǐ aàzia musue.

6

Gbé pò azia kpà Luawa yá

¹ Dii yā'ò Mɔ̄izie à mè: ² O Isailiɔ̄ne, tó gɔ̄e ge nɔ̄e lekèa à mè a azia kpàa ma gbé̄ ũe zálala, ³ ade v̄ee ní í gbāao té.* Asu v̄eebe'i buie ká a léwao, mé asu v̄eebe ísi ge a gii bleo. ⁴ Gɔ̄ɔ pò a ku ma gbé̄ ũ zálala, asuli v̄eele pɔ̄e bleo, baa a wéna ge a tee.

⁵ E lé pò a kèapi gɔ̄ɔ ge paò, gē su taa'o aà miwao. Aɔ̄ de ma pò ũ e gɔ̄ɔ pò à azia kpàapi lé ge paòe, i to a mikā gbā a laaiwa. ⁶ E gɔ̄ɔ pò à azia kpàa ma gbé̄ zálala ũpi lé ge paò, asu s̄o geio. ⁷ Baa tó aà mae ge aà da ge aà v̄ii ge aà dāuna gà, asu s̄o aà gei à gbālèo, asa aàzia kpaaa seela ku aà miwae. ⁸ Aɔ̄ de ma pò ũe e gɔ̄ɔ pò à azia kpàa ma gbé̄ zálala ũpi lé ge paò. ⁹ Tó gbēe gà aà wáa kándo, mé aà kua ma pò ũ mikā gbālè, aà a mipi bo gbáigbai a gbābɔ̄gɔ̄, gɔ̄ɔ soplá gbēa. ¹⁰ A gɔ̄ɔ swaaɔ̄de zǐ i mɔ̄ sa'onae ní felenaɔ̄ ge felenguulu bɔ̄bɔ̄naɔ̄ mèn pla kpaaũkpe kpeele, ¹¹ sa'ona i sa'o ní a mēndoo duun awakpabɔ̄ ũ, i sa pò wǐ a pò kátèu à tékū o ní a mēndoo, i gbābɔ̄è aà kua ge sae yáí. Zibeezǐ i a mi bo, ¹² i ea à azia kpaa e a kua ma pò ũ gɔ̄ɔ léu, i mó ní s̄asa wēdonao taae fiabobɔ̄ ũ. Wasu aà kua ma gbé̄ zálala ũ s̄éia gɔ̄ɔ dauo, asa aà kua ma gbé̄ zálala ũ kaaupi ɔ̄ɔkpàe.

¹³ Ikoyā pò má díle gbé̄ pò azia kpàaen ke lɔ̄. Tó gɔ̄ɔ pò a díle aɔ̄ ku ma pò ũ pà, wà mɔ̄aàno kpaaũkpe kpeele, ¹⁴ i sa'oa ní s̄asa wēdona pò s̄aa v̄ioo sa pò wǐ a pò kátèu à tékū obɔ̄ ũ ní s̄ada wēdona pò s̄aa v̄ioo duun awakpabɔ̄ ũ ní s̄asakao pò s̄aa v̄ioo s̄aukpa sa'obɔ̄ ũ ¹⁵ apii ní a pówentio ní a v̄eeo ní kàao gbí do, kàa pò wa tòto ní nísioɔ̄ ní kàawana pò wà nísi f̄awà. ¹⁶ Sa'ona i mó ní pópí ma ae pii, i sa pò wǐ o duuna awakpabɔ̄ ũ o ní sa pò wǐ a pò kátèu à tékū, ¹⁷ i s̄aukpa sa'oa ní s̄asakao ní a pówentio ní a v̄eeo ní kàao gbí do. ¹⁸ Gbé̄ pò azia kpàapi i a mi bo† kpaaũkpe kpeele we, i a kua ma pò ũ mikā séle kátèu s̄aukpa sa nísi zǐle. ¹⁹ Tó à a mi bò màa, sa'ona i s̄asakao ɔ̄ do pò wà a f̄uukè sé ní kàa pò a bò gbíuo mēndo ní kàawanao mēndo, i na gbé̄ pò mibòpie a ɔ̄zì. ²⁰ Sa'onapi i ea sí, i mɔ̄me. Lá pópíá ma pòe, a gɔ̄ sa'onapi pò ũe ní a kùla pò wǐ mɔ̄meo ní a gbá pò wǐ bɔ̄ adoao. Bee gbēa gbé̄ pò azia kpàapi i gbasa ea na v̄emiawa.

²¹ Ikoyā pò má díle gbé̄ pò azia kpàaen we ní sa pò a oa a lekea yáio, pò pò asu ye káfi a gbāa léu bàasi. Lé pò a kè gɔ̄ɔ pò à azia kpàa, sema aà a fiabo.

Sa maa pò sa'ona lí o gbé̄ne

²² Dii yā'ò Mɔ̄izie à mè: ²³ O Aalonaé ní a néo, tó aale samaa'o Isailiɔ̄ne, aali me:

²⁴ Dii báadaagu, i ɔ̄kuála,

²⁵ Dii á gwa, i gbēkekeé,

²⁶ Dii wéteázi, i á nòse daé dou.

* 6:3 Luk 1.15 † 6:18 Zin 18.18

²⁷ Aali samaa'o Isaili ione ní ma tóo màa, míli báaadaańgu.

7

Isaili kía ɔ gbadaa zwaakpe sakẽgɔɔ

¹ Gɔɔ pɔ Mɔizi zwaakpe dɔ a làa, à nísikàwà ní a pɔkeleɔ píi, à a sakè, ɔ à nísikà sa'okíiwa ní a pɔkeleɔ píi, à a sakè. ² ɔ Isaili kía ɔ mò ní gbao. Aame aa ní deziɔ buiɔ kía pɔ wà ní díle gbẽnaon dɔaanaɔ ũ. ³ Aa mò ní gbao Diie, zugo mèn soolo ní zuɔ mèn kuɛpla. Kía gbẽon plapla zugo m̀ndodo, baade miwa zù m̀ndodo, ɔ aa gèd zwaakpe kpeɛɛɛ.

⁴ Dii yā'ò Mɔizie à mè: ⁵ Gba pɔ aa m̀opio sí, io de kpaaũkpe zĩkeɔɔ ũ, ní kpà Levii buiɔwa, lá a mómá ní zĩ guuwa. ⁶ ɔ Mɔizi zugoɔ ní zupio sí a kpà Levii buiɔwa. ⁷ A zugo mèn pla ní zù mèn síiɔo kpà Geesɔ buiɔwa ní zĩ léu. ⁸ A zugo mèn síiɔ ní zù mèn swaaɔo kpà Melali buiɔwa ní zĩ léu. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé ní dɔaana ũ. ⁹ I asoseɔe kpa Keata buiɔwao, asa aa Dii kpé pɔɔ sé ní g̀aue.

¹⁰ Zĩ pɔ wà nísikà sa'okíiwa, ɔ kíapio mò ní gbao sa'okíipi ae sa'okíipi sakèa yáí. ¹¹ Dii ò Mɔizie yāa à mè, lá gu lé dɔ kíapio líɔ mɔ dodo sa'okíi sakèa yáí.

¹²⁻⁸³ Gɔɔ séia zĩ Aminadabu né Naasɔ, Yuda bui mé mò ní a gbao.

Gɔɔ plaade zĩ Zuaa né Netaneli, Isakaa bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ àaɔde zĩ Heloni né Eliabu, Zabulɔni bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ síiɔde zĩ Sedeu né Elizuu, Lubeni bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ sɔode zĩ Zulisadai né Selumie, Simeɔ bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ soolode zĩ Deueli né Eliasafa, Gada bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ soplade zĩ Amihudu né Elisama, Eflaiũ bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ swaaɔde zĩ Pedazuu né Gamalieli, Manase bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ kèokwide zĩ Gidoni né Abidã, Bēyãmɛɛ bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ kwide zĩ Amisadai né Ahiezɛɛ, Dã bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ kuɛdode zĩ ɔkelana né Pagieli, Aseɛ bui kía mò ní a gbao.

Gɔɔ kuɛplade zĩ Enana né Ahila, Nefatali bui kía mò ní a gbao.

Gba pɔ an baade m̀on ke: Anusu tapelenti pɔ a gbia kiloo do ní kɔnio, au'eleɔ pɔ wa pí ní ánusuo a gbia galaũ òaa síiɔɛ, lá wà a gbia lé díle luakukíiwa. Wà pɔwenti yāalea ní nísio kà tapiɔ pai pɔwɛn gba ũ. Vua toona pɔ a gbia galaũ basɔokwi, wà tulaletikà a pai. Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékũ obɔɔn ke: Zugaaena do, sāsakao do, sāsa wēdona do. Duun awakpabɔn ke: Blesana do. Sáaukpasaɔn ke: Zu pla, sāsakao sɔo, blesana sɔo, sāsa wēdona sɔo.

⁸⁴ Gba pɔ Isaili kía ɔ dà sa'okíi sakèa yáí nísikaa sa'okíipiwa gbepio dasilen ke: Anusu tapelenti mèn kuɛpla, au'eleɔ pɔ wa pí ní ánusuo mèn kuɛpla, vua toona mèn kuɛpla.

⁸⁵ Tapelentipio gbia kiloo dodo ní kɔnioɛ, au'eleɔɔ sɔ galaũ òaa síiɔsiiiɔ. Apii fɛle ánusuo kiloo baasɔo ní plao ní galaũ òaa àaɔo, lá wà a gbia lé díle luakukíiwa. ⁸⁶ Vua toona pɔ wà tulaletikà a pai mèn kuɛplaɔ gbia galaũ basɔokwikwi, lá wà a gbia lé díle luakukíiwa. A kè pii galaũ òaa soolo ní basooloo (1.320). ⁸⁷ Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékũ obɔɔ dasilen ke: Zugaaena kuɛpla, sāsakao kuɛpla, sāsa wēdona kuɛpla, apii ní a pɔwentio. Blesan mèn kuɛpla ɔ wà duuna awakpàd. ⁸⁸ Pɔ pɔ wà sáaukpa sa'òò dasilen ke: Zu baasɔo m̀ndosai, sāsakao bàaaɔ, blesana bàaaɔ, sāsa wēdona bàaaɔ. Sa pɔ wa ò sa'okíi sakèa yáí nísikaawà gbɛan we.

⁸⁹ Ké Mɔizi gè kpaaũkpeu yā'oi ní Diio, à aà lɔo mà duunkēmakíi pɔ kú ikoyā kpagoloa musu malaika g̀asiade mèn plaɔ zānguo, Dii lé yā'òè.

8

Filianaa

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² O Aalonaε, tó à filia mèn soplaɔ nà, aà to aali gupu dau ae.* ³ ɔ Aalona kè màa, à filiaɔ nà, aa gupù dau ae lá Dii ò Mɔiziewa. ⁴ Wà daupi pì ní vua pò wa gbègbè maanno za a zíle e à gè pèd a vúwaε. Wà daupi pì lá Dii a taa òl Mɔiziewaε.

Levii buio dílea rídoa

⁵ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ⁶ Levii buio se Isaili kɔniɔ guu, ní gbābɔné. ⁷ Lá rýɔ ní gbābɔnén ke: Duunwolo'i fáfāmá, aai ní meká bo píi, aai gbasá ní pɔkasá pí. Aa gbābò níziáen we. ⁸ Aai zugaaena sé ní pēeti yāalea ní nísio a pówenti gba ũ ní zugaaena plaade pò rýɔ si duun awakpabɔ ũo. ⁹ Mò ní Levii buio kpaaũkpe kpele, ní Isailiɔ káaa píi, ¹⁰ ní mò ní Levii buio ma ae, Isailiɔ i ɔnamá. ¹¹ Aalona i Levii buio mómee gba pò Isailiɔ mòmee ũ, ké aao de ma zíkɛnaɔ ũ. ¹² Levii buio i ɔna gáaenapiɔ miwa. Sa'o ní zupɔ mēndoo duun awakpabɔ ũ, ní sa pò wí a pò káteu à tékū oa ní adoo duunakēa Levii buiowa yáí. ¹³ To Levii buio ze Aalona ní a néo ae, ní ní mómee. ¹⁴ Maa rýɔ Levii buio bɔ Isailiɔ guu rídoa, aai de ma pò ũ.

¹⁵ Bee gbea tó n gbābò Levii buiɔne, mé n ní mómee, aali mɔ zíkε kpaaũkpeu. ¹⁶ Isaili pò wa kpaaɔn ní ũ. Ma ní díle ma pò ũ Isaili negɔe séiaɔ gbeue. ¹⁷ Asa Isaili negɔe séiaɔ ní ní pɔtuo nesana séiaɔá ma pòe. Ma ní díle ma pò ũ za gɔɔ pò ma negɔe séiaɔ dède Egipiε, ¹⁸ ɔ ma Levii buio díle Isaili negɔe séiaɔ gbeu. ¹⁹ Ma Levii buio bɔ Isailiɔ guu, ɔ ma ní kpá Aalona ní a néowa, ké aao kpaaũkpe zí ke Isailiɔne. Aali láka Isailiɔ duunaa, ké gɔɔ pò aale sɔ ma kúkiizi, gagyā su ní leo yáí.

²⁰ ɔ Mɔizi ní Aalonaɔ ní Isailiɔ píi kè Levii buiɔne lá Dii ò Mɔizie ní yá musuwa. ²¹ Levii buio gbābò níziáe aa ní pɔkasá pí. ɔ Aalona ní mò Diiε, à ní duuna kēmá à gbābɔné. ²² ɔ Levii buio ná ní zíwa kpaaũkpeu ní Aalonaɔ ní a néo dɔao. Maa wa kè Levii buiɔne lá Dii ò Mɔizie ní yá musuwa.

²³ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ²⁴ Levii buio yán ke lɔ. Gbé pò kà wè baasɔ ge a dea lí mò kpaaũkpe zí kei. ²⁵ Tó à kà wè blakwi, ili kámabo, asuli zípi ke lɔ. ²⁶ Aaliɔ dɔ a gbéɔle, ili wéte kpaaũkpe zíɔi, āma asuli zípi keo. Díle Levii buiɔne màa ní zí yá musu.

9

Gēamusu dikpekeε

¹ Dii yá'ò Mɔizie Sinai guwaiwaiu Isailiɔ bɔa Egipi wè plaade mɔ séia guu à mè: ² Isaili lí Gēamusu dikpekeε a gɔɔwa. ³ A dikpepi ke mɔe bee gɔɔ gēo mēndosaide zí oosiele. A ke lá má dàéwa píi ní a ikoyā pò má díléo.*

⁴ Mɔizi ò Isailiɔne aa Gēamusu dikpekeε, ⁵ ɔ aa dikpepi kè Sinai guwaiwaiu mɔ séia gɔɔ gēo mēndosaide zí oosiele. Aa kè lá Dii ò Mɔiziewa píi. ⁶ Gbēo ku we aa gbāleá, ké aa kà gewa yáí, ɔ aai e Gēamusu dikpekè zibeezɔ. ɔ aa gè Mɔizi ní Aalonaɔ lè zibeezɔ gò, ⁷ aa ò Mɔizie: Ge yá musu wa gbālè. Bóyái wà gíwēε wà mò ní gbao Diiε ní wá gbéɔ a gɔɔwai? ⁸ Mɔizi wémá à mè: A ze e mà ma lá Dii a o á yá musu. ⁹ ɔ Dii ò Mɔizie à mè: ¹⁰ O Isailiɔne, tó an gbēo ge an buio ní kpé gbālè ge yá musu, ge aa gè wéle zāzāeu, aa ze'e aa Gēamusu dikpekemee gbezā. ¹¹ Mɔ plaade gɔɔ gēo mēndosaide zí oosiele ɔ aali dikpepi ke. Aali sá só ní kàao ní lá kísāo. ¹² Aasuli a kee to gu dɔwàò, mé aasuli sápi wáe eo.† Aali Gēamusu dikpepi ke lá má díléwa píi. ¹³ Gbé pò i gbāleo mé i gé wéleu no, tó à gí Gēamusu dikpepi kei, wà ade bɔ a gbéɔ guu, asa i mómee ní gbao a gɔɔwao. Aà tàae a wi aà musue. ¹⁴ Bòmɔ

* 8:2 Bɔa 25.37 * 9:3 Bɔa 12.1-13 † 9:12 Bɔa 12.46, Zaa 19.36

òè: Má gεo. Má tá ma bùsuu ma bεdeo kíie. ³¹ Mɔizi mè: N yá na. Nsu wá tó weo, asa ní bòokpakii maa dɔ, mé n̄yɔ̄ f̄s̄ ke wá wé ũ. ³² Tó n gεwanɔ, wá maa pó Dii a kew̄εε kene s̄oε.*

³³ Isailiɔ f̄le Dii gbε saε, aa t̄aa'ò gɔɔ àaɔ. Wà d̄aa ní Dii bàakuaɔnɔ kpagoloo bòokpakii wεεleiné. ³⁴ Ké aa f̄le aa dàzeu, Dii telupi kúrila fáane. ³⁵ Tó wà dàzeu ní kpagoloo, Mɔizi ì me:

Fεle Dii, n ibεεo i fáaa,
n zangudeo i bàalεne.†

³⁶ Tó wa d̄ile, Mɔizi ì me:

Dii, εa su Isaili dasidasiowa.

11

Dii té gbaεa

¹ Isailiɔ zɔakà Diizi ní taasikea yáí. Ké Dii mà, aà pɔ pà, ɔ à tesò má, an b̄o saalo tekù. ² Ǿ gb̄éɔ wiilè Mɔiziwa. Ké à wabikè Diiwa, ɔ tépi zè. ³ Ǿ wà tɔkpà gupie Tabela,* ké Dii tesò má we yáí.

Dii bùuɔ gbaεa

⁴ Buip̄aleo ku Isailiɔ guu, aale ble maa bεεke, ɔ Isailiɔ lé ɔɔɔ s̄o aa mè: Má wá n̄o eu wà soi? ⁵ Wále kpɔ pó wá sò Egipi wá p̄eãwa bεεke ní gólaɔ ní blebusunaɔ ní efɔo ní emasao ní emasao gisoɔ. ⁶ Tiasa wá lé gà, asa wili p̄e eo, sema mana bàasio.

⁷ Manapi wé keleũ, a de lán lí'ɔwae. ⁸ Isailiɔ ì séle wà lo gbεu ge aai z̄o góu. Aai disa aa kàa keò. A í na lán kàagbaalawa. ⁹ Tó fii kpà b̄ou gwá, ɔ manapi ì bo.†

¹⁰ Mɔizi mà wàle ɔɔɔ uale ní ualeo. Dii pɔ pà maamaa, ɔ à kè Mɔizie íi, ¹¹ a òè: Bóyái níle íadaai? Bóyái ma yá i kanguo, ɔ n gb̄épiɔ gwaa aso òimeei? ¹² Máme ma gb̄épiɔ n̄sia? Máme ma ní ía? Bóyái ní òmeε mà ní kue lán n̄e neadewa, mà géɔnɔ bùsu pó n a legbè an dezioεe guui? ¹³ Máki má n̄o eu mà kpa gb̄épiɔwa píii? Asa aale wiileεa, aale me mà ní gba n̄o wà soε. ¹⁴ Má f̄s̄ gb̄épiɔ kue pii madoo, asa an aso demalae. ¹⁵ Tó mà n̄yɔ̄ kemεε, ma wegwa, ní ma de ḡɔ. Nsu to mà taasipi ke lo.

¹⁶ Ǿ Dii òè: Isaili gb̄εz̄ɔɔ pó ní ní d̄o d̄aana ũ k̄aa gb̄εon bàaɔkwi, ní móɔnɔ kpaaukp̄eu, aaiɔ kunnɔ we. ¹⁷ Má pila mà yá'one we, mí Nisina pó kuma kíni go mà diné, aai gb̄éɔ gwaa aso sennɔ, ké n̄su n̄yɔ̄ ní sea ndo lo yáí. ¹⁸ O gb̄éone aa gb̄abo níziεe zia yáí, aai n̄o e só. Asa aa wiileεa aa mè, má wa n̄o eu la wà soi? Aa mè wa dáamavi Egipi. A yáí tò má ní gba n̄o aa só. ¹⁹ Aa só, i ke gɔɔ do no, gɔɔ pla no, gɔɔ s̄o no, gɔɔ kwi no, gɔɔ bao no. ²⁰ Aa so mɔ gb̄aa doe e à bo ní níu, a ni i bońla. Asa ma Dii má kú ní guue, ɔ aa p̄akp̄amazi. Aa zɔad̄a aa mè, bóyái wa boi Egipii? ²¹ Ǿ Mɔizi mè: Ḡεo kumanɔ tá guu gb̄εon òaasɔɔo léε òaa àaεe (600.000), ɔ n mè n̄yɔ̄ ní gba n̄o aa so e mɔ gb̄aa doa? ²² Baa tó wà s̄ao ní zuo d̄ede dasidasi, a mó máe? Tó wa ísia kp̄oo s̄ele pii, a mó máe? ²³ Dii wèwà à mè: Ma gb̄aa a ka noa? Nȳ e tia, tó yá pó má òne a ke ge a keo.

²⁴ Mɔizi b̄o à Dii yápiɔ òné. A Isaili gb̄εz̄ɔɔ k̄aa gb̄εon bàaɔkwi à ní lia zwàakp̄ei. ²⁵ Ǿ Dii pila telu guu à yá'òaanɔ. A Nisina pó kuwà kíni go òi gb̄εz̄ɔɔ gb̄εon bàaɔkwipioεe. Ké Nisinapi diné, aa ãnabikekè, bee gbea aai εa kè lo. ²⁶ Gb̄é pó Mɔizi ní séo, an gb̄εon plaɔ ḡò b̄ou, gb̄edo t̄on Eledada, gb̄edo s̄o Medada. Aai gé zwàakp̄e kíio, kási Lua Nisinapi diné s̄oε, ɔ aa ãnabikekè b̄ou. ²⁷ Ewaasoe bàalè ge ò Mɔizie à mè: Eledada ní Medadao lé ãnabikeke b̄ou. ²⁸ Nuni né Yozuee de Mɔizi zɔb̄ana ũ za a èwaasoḡoε, ɔ à mè: Ba Mɔizi, gíné. ²⁹ Ǿ Mɔizi òè: N n̄se f̄le ma yá musu yà? Tó Dii a Nisina òi a gb̄éone aa ḡò ãnabio ũ pii, a maao lé? ³⁰ Ǿ Mɔizi εa b̄ou ní Isaili gb̄εz̄ɔɔpiɔ.

* 10:32 D̄aa 1.16 † 10:35 Sou 68.1 * 11:3 Bee mè tékũ. † 11:9 B̄aa 16.14

³¹ Dii tò íana b̀ò ísia oi à mò ní bùuò, aa lí b̀òoa. Aa lía b̀òoi gupiiu à kà tagòò do ù, mé an daa lesí kà g̀asíuu pla. ³² Fãanɛ bee ní gwãasínao ní a gu sía d̀ao aa f̀eɛ g̀e bùuò s̀eɛ. Gb̀é p̀ó i s̀eɛ bílao s̀eɛ koto bao. Ǿ aa f̀àɛ, aa a giikà. ³³ Ké aa a ǹò dà ní léu g̀ò aai e s̀ò bílao, Ǿ Dii p̀ò p̀ànzi à gagyākàngu.† ³⁴ Ǿ wà t̀okpà gupie L'udeò Mia, asa wek̀i wà gb̀é p̀ó lé'u ní kúò v̀i. ³⁵ Ǿ Isailiò f̀eɛ we, aa g̀e Azelo aa g̀òoplakè we.

12

Miliaũ ní Aalonao M̀oizi tàae'ea

¹ Miliaũ ní Aalonao M̀oizi tàae è Etiopi ǹò p̀ó a s̀e yá musu, asa à Etiopi ǹò s̀eɛ. ² Aa m̀è: M̀oizi ado Ǿ Dii d̀iɛ à a yá'òà? A tò wá ò s̀ò lé? Dii yápi mà. ³ M̀oizi s̀ò ǹòsɛdoũdeɛ, aà sáa kú d̀unia guuo. ⁴ Wegòò Dii ò M̀oizi ní Aalonao ní Miliaũoɛ: A b̀oɛ gé kpaaùkpɛu á gb̀eɔn àaǾ. Ǿ aa g̀e ní gb̀eɔn àaǾ m̀pii. ⁵ Dii p̀iɛ telu guu à z̀e kpépi kpɛeɛ. A Aalona ní Miliaũo sísi, Ǿ aa s̀àaazi mípla m̀pii. ⁶ A òné: A ma yáma. Tó ma ánbie kú á guu, mi b̀ò m̀owà wépfungu'ea guu, mi yá'òè nana guue. ⁷ Kási a de màa ní ma z̀òblena M̀oizíoo. Zíkɛn náaideɛ ma ua.* ⁸ Wi yábo k̀ó léu. Mili yá'òè ma a bakũaanakèèò. I wesi ma taale. Akɛa i ma z̀òblena M̀oizi tàae'ea v̀iakɛo ni? ⁹ Ǿ Dii p̀ò p̀ànzi à èa tà.

¹⁰ Ké telupi g̀ò kpépi, kusu lí Miliaũla g̀ò, à puak̀ù lán buawa. Ké Aalona gwà, a è kusu líaála, ¹¹ Ǿ a ò M̀oizie: N yá na Baa! Nsu to wà m̀saike tàae p̀ó wá k̀e gbɛ'eo. ¹² Nsu to aà de lán né p̀ó wa ì g̀e, aà mɛgueò yaikèwao. ¹³ M̀oizi wiilè Diiwa à m̀è: Lua, n yá na! N aà gbágbã. ¹⁴ Ǿ Dii òè: Tó aà mae lé'ikà aà oawa, aò deè wíyá ù g̀ò soplao lé? Wà aà ya b̀ò b̀òo kpe g̀ò sopla g̀ia, wi gbasa wà aà sí. ¹⁵ Miliaũ ku b̀òo kpe e g̀ò sopla. Isailiò i dazɛuo e wà èa wà aà sí. ¹⁶ Bee gbɛa aa f̀eɛ Azelo aa g̀e b̀òokpà Palana guwaiwaiu.

13

Asiigwana gb̀eɔn kuɛplao z̀ia (Iko 1.19-33)

¹ Dii ò M̀oizie à m̀è: ² Gb̀éò z̀í aa gé Kanaa bùsu p̀ó máɛ kpá Isailiòwa kɛɛɛi. N ní dezio bui gb̀é p̀ó de d̀aana ù se m̀endodo ǹ ní z̀í. ³ Ǿ à ní gbáe màa b̀ò Palana guwaiwaiu lá Dii òwa. Gb̀épiá Isaili d̀aanaɔnɛ m̀pii. ⁴ An t̀óon kɛ:

Lubeni buiò guu Zakuu né Samua,
⁵ Simeò buiò guu Oli né Safata,
⁶ Yuda buiò guu Yefũne né Kalebu,
⁷ Isakaa buiò guu Yosefu né Igali,
⁸ Eflaiũ buiò guu Nuni né Ozee,
⁹ B̄yãmɛɛ buiò guu Lafu né Paleti,
¹⁰ Zabulni buiò guu Sodi né Gadieli,
¹¹ Yosefu né Manase buiò guu Susi né Gadi,
¹² Dã buiò guu Gemali né Amieli,
¹³ Asɛɛ buiò guu Mikaila né Setuu,
¹⁴ Nɛfatali buiò guu Vofesi né Nabi,
¹⁵ Gada buiò guu Maki né Geueli.

¹⁶ Gb̀é p̀ó M̀oizi ní z̀í bùsu gwaiòn we. M̀oizi t̀okpà Nuni né Ozee Yozuee.

¹⁷ Ké M̀oizi lé ní z̀í Kanaa bùsu gwai, a òné: A b̀ò ní Nɛgeve guwaiwaiò, í sísiò kú. ¹⁸ A gwa lá bùsupi de, tó a gb̀éò gbãa ge aa busɛ, tó aa dasi ge aa bílao, ¹⁹ tó an bùsu maa ge a v̀ai, tó an wéɛò bíi v̀i ge a v̀io, ²⁰ tó a t̀òɛ tàae v̀i ge a nao, tó a líò v̀i ge a v̀io. A k̀oaike, í bùsupi lib̀eò s̀eɛ suò. Asa v̀eɛ káauò magòɛ. ²¹ Ǿ aa g̀e bùsupi gwágwa za Zini guwaiwai léu e

† 11:33 Soũ 78.26-31 * 12:7 Ebe 3.2, 5

Leobe, Amata bɔleu. ²² Ké aa pà Nεγενε guwaiwaia, aa kà Heblɔ, gu pɔ Anaki buio Aimani n Sesaio n Talemaio kuu. Heblɔ kálea dɔaaa Zoã pɔ kú Egipie wɛ̀ soplae. ²³ Ké aa kà Esikoli guzuleu, aa vɛe ligɔn nede zɔ̀ we aa kà lía, ɔ gbɛɔn plaɔ sea. Aa gbɛafu n kaadɔenaɔ sè lɔ. ²⁴ Wà tɔkpà gupie Esikoli* guzule, vɛe ligɔn nede pɔ Isailio zɔ̀ we yáí. ²⁵ Ké aa bùsupi gwà gɔɔ bla, ɔ aa èa sù.

Asiigwana n bao kpaa

²⁶ Ké aa sù Kadesi, Palana guwaiwaiu, aa gè Mɔizi n Aalonaɔ n Isailio píi kii. Aa sù n baoo Isailioɔne pii, ɔ aa bùsupi libeɔ òlɔné. ²⁷ Aa ò Mɔizie: Wa ge bùsu pɔ n wá zúu. Vɛ̀ n zó'io di wee. A a libeɔ gwa ke. ²⁸ Ama bùsupideɔ gbãa. An wéleɔ bíi vɛ̀ mé an wélepio zɔ̀ maamaae. Wa Anaki buio è we. ²⁹ Amalekio ku Nεγενε guwaiwaiu. Itio n Yebusio n Amoleɔ ku gusiɔsideu, mé Kanaaɔ ku ísia sae n Yuudɛ saeo. ³⁰ Kalebu tò gbé pɔ lia Mɔizizio nile, ɔ à mè: Wà ge bùsupi sii, asa wá ziblemáe. ³¹ ɔ gbé pɔ aa gèaàno mè: Wá fɔ gè gbépiozio, asa an gbãa dewálae. ³² ɔ aa sakà Isailioɔne bùsu pɔ aa gwàgwapiu aa mè: Bùsu pɔ wa pãa wa ge a asiigwaipiá bùsu pɔ i a gbéɔ mómɔe. Gbé pɔ wa n é weɔ piiá gbé gbãaone. ³³ Wa gbé gbàagbãa† è we Anaki buio ũ. Wále e kòtɛɔn wá ũ, màa wá de n wéu sɔ.

14

Isailio bɔa Dii kpe

¹ Isailio lé wii gbãa le nípii, aale ɔɔlɔ gwá bee. ² Aa zɔadò Mɔizi n Aalonaowa nípii, aa òné: Tó wa gaga Egipi ge guwaiwaiu la, bee mé maa. ³ Bóyáí Dii lé táwanɔ bùsupiui? Wa wá dede n fɛndaɔe, wi wá nɔeɔ n wá néɔ kúkú. Wá ea taa Egipi sãɔ lé? ⁴ ɔ aa òkɔe: Wà dɔaana dile, wí ea ta Egipi.

⁵ Mɔizi n Aalonaɔ wúle tɔle bíla wáa. ⁶ ɔ asiigwana gbɛɔn plaɔ Nuni né Yozuee n Yefüne né Kalebuo n ulaɔ gà aa kèkè, ⁷ aa ò bílae: Bùsu pɔ wa pãa wa ge a asiigwaipi maa maamaae. ⁸ Tó wá yá kà Diigwe, a géwanɔ bùsupiue, bùsu pɔ vɛ̀ n zó'io diupi, i wá gba. ⁹ Asu bɔ Dii kpeo.* Asu viake bùsupideɔneɔ, asa wá muu doɔne, aa ulekíi vɛ̀ lɔ. Dii kúwanɔe, asu viakeo.

¹⁰ Gbépii lé n pápaa n gbɛo yá'o, ɔ Dii gawi bɔ Isailioɔwa kpaaũkpeu. ¹¹ Dii ò Mɔizie à mè: Gbépio aao sakamagu gɔɔpii yá? Baa n dabudabu dasi pɔ má kè n guuo, aao ku ma náaikesai gɔɔpii yá? ¹² Má gagyákaŋgu mà n kaalee, mí n buio káfi aao dasi, an gbãa iɔ de gbépiola. ¹³ ɔ Mɔizi ò Diie: Mme n gbépio bɔle Egipi n n gbãao. Tó Egipio mà, ¹⁴ aa gí oi bùsupideɔneɔ. Aa dɔ ké n kúwanɔ, ní bɔ mɔwá. Aa dɔ ké n telu iɔ kú wá musu, niɔ dɔaaawɛe a guu fãane, gwãasina sɔ té guu. ¹⁵ Tó n gbépio dede lán gbé mendo deawa, bui pɔ aa yápi màɔ me: ¹⁶ Dii gbãa i ka aà gé n gbépio bùsu pɔ à a legbèné guuo, a yáí ɔ à n dedei guwaiwaiu. ¹⁷ Dii, n n gbãa zɔ̀ ɔlɔné sa, lá n òwa n mè, ¹⁸ n pɔ lí pa kpaaɔ, n gbéke vɛ̀ zɔ̀, ni gbéɔ yávaiɔ n n tàaeɔ kémá, ama nili tó tàaeɔ bɔ pão. Ni maeɔ yávaiɔ wi n buio musu e à ge pé n síwenaɔ n n sɔkpaeɔwa.† ¹⁹ Lá n sùuukè n gbépio za Egipi e aa gè kàò la, n n duuna kémá n gbéke zɔ̀ guu.

Zakanaɔ tadama (Iko 1.34-46)

²⁰ ɔ Dii mè: Lá n wabikèa, má sùuukerínɔ. ²¹ Ama lá mio ku mé ma gawi lí dúniaa píi, ²² gbé pɔ ma gawi è n dabudabu pɔ má kè Egipi n guwaiwai guuo, aa ma le aa ma gwa gɛn kwi aa gí ma yámaiɔ, ²³ an gbé a wesi bùsu pɔ ma a legbè n deziɔnepileo. Gbé pɔ sakamaguɔ, an kee a wesiɔ.† ²⁴ Lá ma zòblena Kalebu làasoo maa kè, a temazi n

* 13:24 Bee mè kɔ. † 13:33 Daa 6.4 * 14:9 Ebe 3.16 † 14:18 Bɔa 20.5-6, 34.6-7 ‡ 14:23 Ebe 3.18

nòsemendoo, má tó aà gē būsū pò à gèupi guu, aà buio io vi. § 25 Amalekiò ní Kanaao ku guzuleu we. A ea da guwaiwai zéu zia Isia Tēa oi.

26 Dii ò Mòizié ní Aalonao à mè: 27 Gbēvāipiò aao zòakamazi gòopii yà? Ma zòa pò aale kamazi mà. 28 Oné ma Dii ma mè má kú. Lá aa wabikèa, má kené. 29 An gèò gō kálè guwaiwaiu lae,* an gbé pò kà wè bao ge a deao pii. An gbé pò wà ní nao mé aa zòakamaziò 30 aa gē būsū pò ma a lègbhéné guuo, sema Yefūne né Kalebu ní Nuni né Yozueeo bàasio. 31 An né pò aa mè wa ní kúkūò ò má ní dau, aai būsū pò an maeo gí síipi dō. 32 An maepiò sō, an gèò gō kálè guwaiwaiu lae. 33 An néò i pòò dádā guwaiwaiu la e wè bla, aai ní maeo náaisai gbè'e. An maeo gèò gō guwaiwaiu la mípii. † 34 Lá wà būsūpi gwàgwa gòò bla, màa aao ní yāvāi gbè'e e wè bla, wè dodo gòò dodo, aai dō lá íbelesèamanò de. 35 Ma Dii máme ma yápi ò, mé má ke gbēvāi pò kàamazipiòne. Aa gaga guwaiwaiu la mípii.

36 Gbé pò Mòizi ní zī aa būsū gwà aa sù aa sakà būsūpiu, aa tò wà zòadòwàò, 37 Dii gagyākà gbépiògu, ò aa gàga. 38 Gbé pò aa gè būsū gwàpiò guu, Nuni né Yozuee ní Yefūne né Kalebuo mé gò bēe.

39 Mòizi yápiò sèlè síu Isailiòne pii, ò aa òlò maamaa. 40 Aa fèlè kòòkòò, aa mipè sílìòwa aa mè: Gwa, wálè gé gu pò Dii òu. Wa wá duuna dō sa. 41 Mòizi mè: Bóyāi ále pā Dii yáai? Bee a keo. 42 Asu gèò, asa Dii kú á guuo. Á íbeeo ziblewáe. 43 Amalekiò ní Kanaao kú á ae we. Aa á dede ní fēndao. Dii aò kúánò, ké a gí téiaàzi yái. 44 Ò aai aà yāmao, aa mipè sílìòwa, baa ké Dii bàakuañò kpagolo ní Mòizio gòò bòou. 45 Ò Amalekiò ní Kanaa pò kú gusísiðepiùò pílamá, aa zìblémá aa ní yá e òoma.

15

Sa'oyā

1 Yá pò Dii ò Mòizié 2 a ò Isailiònen ke: Tó a gē būsū pò mále kpáwá á be ū guu, 3 mé a zu ge sã sè à sa pò wí a pò káteu à tékū ge sa pāle oòà, sa pò a pò tékūa gí í kemee na ū, légbādòa pón nò, gban nò, dikpe pón nò, 4 àli ma gba ní pówentio kiloo do yāalea ní nísio litili do, 5 í vèe kpa litili dodo sã ge ble bòlona pò ále sapi oò miwa. 6 Tó sāsae sō, pówenti kiloo pla yāalea ní nísio litili do ní kīnio, 7 í vèe kpaoa litili do ní kīnio sa pò a pò tékūa gí í kemee na ū. 8 Tó a zugaae yākèke sa pò wí a pò káteu à tékū ge sa pò wí légbā dōoa ge sáaukpa sa'obò ū, 9 àli ma gba ní pówentio kiloo àaō yāalea ní nísio litili pla, 10 í vèe kpaoa litili pla sa pò a pò tékūa gí í kemee na obò ū. 11 Ali ke màa zu ge sãsa ge sãnebòlò ge blenébòlò miwa. 12 Ali ke màa pò pò a a yākèke dasileu.

13 Tó á būsū gbēe lé sa pò a pò tékūa gí í kemee na oa, aali ke màa. 14 E á buiwa tó bòmò ge gbēpāle kúánò, mé a ye sa pò a pò tékūa gí í kemee na oa, sema aà ke lá i kewa. 15 A kōkāaa guu ikoyāpi doū ápiòne ní bòmò pò kúánòe. Ikoyāpi io ku e á buiwa. Ápiò ní bòmò á doū mee. 16 Ikoyā pò má ðile doū ápiòne ní bòmò pò kúánòe.

17 Yá pò Dii ò Mòizié 18 a ò Isailiònen ke b. Tó a gē būsū pò mále táuánò guu, 19 mé a būsūpi ble blè, àli ma gba. 20 Ali kàa ke ní pówen káau tíò, í ma gba pògbēze pò ū. 21 Aliò ma gba á pówen káau típi e á buiwa.

Zaa yáwa sa'oa

22 Tó a zámee yáwa, mé á yādilea pò má ò Mòiziepi kee kúao, 23 yá pò má ðile Mòizi òé za a ðilezi e á buiwapi, 24 tó a zā yápiwa, mé i gíke no, àli sa pò wí a pò káteu à tékū a pò tékūa gí í kemee na o ní zugaaeo ní a pówentio ní a vèeo, lá má òwa ní blesanao duun awakpabò ū. 25 Sa'ona lí mōa awau Isaili pii yá musu, mí ní duuna kémá, asa aa zà yáwae, ò aa mòmee

ń sa pọ wí a pọ nísi káteu à tékũo ń duun awakpaboo. ²⁶ Má sùuuke ń á Isailio pii ń bòmoo pọ kúánoo, asa zāyāwapiá ápii yáe.

²⁷ Tó gbēe zà yáwa à duunakè, aali blè núnu wēdona kpa duun awakpaboo ũ, ²⁸ sa'ona lí awagbēaa adee. Tó à awagbēaa, má aà ké.* ²⁹ Gbē pọ zà yáwa pii, ikoyā doŭpie, Isaili būsu gbén nò, bòmoo pọ kúrinnò nò. ³⁰ Ama gbē pọ duunakè ń mio daa ía, būsu gbē ge bòmoo nò, à dèmanoo, wa ade bọ a gbēoo guu wà de. ³¹ Asa a sakà ma yáú, à bọ ma yādilea kpēe. Wà ade de, àapi ń a tàaeo.

Kámabogoo yá

³² Goo pọ Isailio ku guwaiwaiu, aa ń gbēdee kù ń yàaweo kámabogoozi. ³³ Gbē pọ aa aà èo gèaàno Mɔizi ń Aalona kii ń gbē kinio. ³⁴ Ō aa aà dàkpēu, asa aa yá pọ aa kèè sáasā dso. ³⁵ Ō Dii ò Mɔizie: Sema wà aà de. Gbēpii aà pápa ń gbēo bọo kpē. ³⁶ Ō wà aà sè bọò bọo kpē, wà aà pápa ń gbēo wa dè lá Dii ò Mɔiziewa.

Tufadaa pɔkasai yá

³⁷ Yá pọ Dii ò Mɔizie ³⁸ a ò Isailionen ke lo: Alio tufada á pɔkasa léi e á buiwa. Ali tufapio dai ń babuunao, ³⁹ io deé tufa pọ álio gwa ũ, ké ma yādileaò ào dɔágu, ío kũa, ké ásu gbāsike yá pọ a á wé ge a á s̄ble musuo yái. ⁴⁰ Ma yādileaò io dɔágu, ío kũa, ío de ma gbē pọ an kua ndoò ũ. ⁴¹ Mámēmaa Dii á Lua. Ma á bóle Egipi būsuu ké màò de á Lua ũ. Mámēmaa Dii á Lua.

16

Kole ń Datanio ń Abilaũo fɛlea ń Mɔizio

¹ Isaa né Kole,* Kεata tũna, Levii bui, ń Eliabu néo Datani ń Abilaũo ń Peleti né Onio, Lubeni buio, bānkù ² aa fèle Mɔiziwa. Isaili gbēzoo tode pọ wí ń sísi kókāaaoo kúrinnò gbēon òaa do ń blakwio. ³ Aa kàaa Mɔizi ń Aalonaazi aa òné: A yáò kè zài! Isailio piiá Dii gbēone, a kúrinnò. Bóyái í ázia dile de Dii gbēpiolai? ⁴ Ké Mɔizi yápi mà, à wùle a gbēeu, ⁵ a ò Kolee ń a gbēò à mè: Zia koo Dii a gbē pọ de a gbē ũ ɔlòé, a to gbē pọ a se s̄sazi. ⁶ Mpi ń n gbēò, lá á ken la: A baade tésibo se ⁷ à tésiò zia, í tulaletikaa Dii ae. Gbē pọ Dii a se mé aò de aà gbē ũ. A yáò kè zài Levii buio.

⁸ Ō Mɔizi èa ò Kole buipione: Levii buio, à yāma. ⁹ Lá Isailio Lua á sé a gbēoo guu, a tò i dɔaané a sísia guu, i s̄sazi a zwàakpē zi kei, bee i mówáoa? ¹⁰ A tò i s̄sazi, mpi ń n Levii dee, ò ále sa'onke wēele lba? ¹¹ Mpi ń n gbēò a kàaa Diizie. Dén Aalona ũ ké ále zɔadɔwài?

¹² Mɔizi gbē zì Eliabu néo Datani ń Abilaũo sísii, ò aa mè: Wá mɔo. ¹³ N bɔwanoo būsu pọ vī ń zó'io diu, ké wà gaga guwaiwaiue. Bee i mɔmao, ò ń ye ò gbāablewá lba? ¹⁴ I ke būsu pọ vī ń zó'io diu ò n geuwanoo. I ke bua ń v̄ebuoo ò n wá gbáo. N ye wēzē kēwēe yá? Wá mɔo. ¹⁵ Ō Mɔizi pọ f̄ē maamaa, a ò Diie: Nsu ò ń gba sio. Baa zàa'ina mi símáo, mi yāvāike an gbēeoo.

¹⁶ Ō Mɔizi ò Kolee: Mpi ń n gbēoo pii, à gé Dii kii zia. Aalona a gé s̄se. ¹⁷ A baade a tésibo se à tēsi à tulaletikaa, í s̄sò Diizi. Gbēon òaa do ń blakwio, baade ń a tésiboo. Mpi ń Aalona s̄s, baade ń a tésiboo. ¹⁸ Ō an baade a tésibo sè, à tēsi à tulaletikaa. Aa gè zè kpaaũkpē kpēele ń Mɔizio ń Aalona. ¹⁹ Ké Kole gbēpii kàaa Mɔizi ń Aalonaazi kpaaũkpē kpēele, ò Dii gawi bọ Isailiowa pii. ²⁰ Ō Dii ò Mɔizie ń Aalonaò à mè: ²¹ A ázia kē gbēpiowa mà ń midē ḡoo. ²² Ō Mɔizi ń Aalonaò wùle ń gbēeu aa mè: Lua! Lua pọ í wēni kpa pọpiiwa! Gbē mēndo mé duunakè, ò n̄ȳ p̄f̄ēb̄ob̄o gbē pọ kàaaapiowa pii? ²³ Ō Dii yā'ò Mɔizie à mè: ²⁴ O bílae aa go Kole ń Datanio ń Abilaũo fáani oi.

* 15:28 Lev 4:27-31 * 16:1 Yud 11

25 Ǿ Mɔizi fɛlɛ à gɛ Datani ní Abilaũo bɛ. Isaili gbɛzɔɔ tɛaàzi. 26 A ò bílaɛ à mɛ: A go gbɛvãipio fáani. Asu ɔkã an pɔewao, ké ásu gagaĩno an duuna yáio. 27 Ǿ aa gò Kole ní Datanio ní Abilaũo fáani. Ké Datani ní Abilaũo bɔlɛ, aa zɛzɛ ní kpɛɛɛ ní ní nao ní ní nɛɔ ní ní nɛfɛnɛnao. 28 Ǿ Mɔizi mɛ: Aɔ dɔ ké Dii mé ma zĩ mà yáɛ beeo ke píi, i ke mazia pɔeã no. 29 Tó gbɛɛ beeo gaa kè lán gbɛpii gaawa, tó ga doũpiɛ, i ke Dii mé ma zio. 30 Tó Dii yá pɔ wĩ kaa yãao kè sɔ, tó tɔlɛ lɛ'ɛlɛ à ní mɔmɔ ní ní pɔɔ píi, mé aa tà miau bɛɛ, áo dɔ ké gbɛ beeo sakà Diiguɛ.

31 Ké à yá beeo ò a làa, tɔlɛ pɔ aa zɛwà wɛaa. 32 Tɔlɛ lɛ'ɛlɛ à ní mɔmɔ ní ní bɛdeɔ ní Kole zikɛnao ní ní àizɛɛ píi. 33 Aa tà miau bɛɛ, tɔlɛ kùaaamá ní ní pɔɔ píi, aa gɛlɛ. 34 Ké aa wiilɛ, Isaili pɔ liañziɔ bàalɛ píi, asa aa mɛ: Tɔlɛ lé wá mɔmɔɛ fá! 35 Ǿ té bò Dii kíi à gbɛɔn òaa do ní blakwi pɔ aalɛ tulaletikateao kàalɛ.

17

1 Dii ò Mɔizie à mɛ: 2 O sa'ona Aalona né Elezaaɛ aà tésibɔɔ bɔlɛ téu, aà ní té fáaa zà, asa ma pɔɔnɛ. 3 Aà gbɛ pɔ aa duunakè aa gagaɔ mɔgotɛ tésibɔpiɔ poopoo pɛpɛpɛpɛ, i kùlɛkùlɛ ma gbagbakíiwa. Lá wà sòmazi ní tésibɔpiɔ, aa gò ma pɔ ũɛ, iɔ de seela ũ Isailiɔnɛ. 4 Ǿ sa'ona Elezaa gbɛ pɔ tekũɔ tésibɔpiɔ sɛlɛ, wa pòopoo wa kùlɛkùlɛ gbagbakíipiwa 5 lá Dii ò Mɔiziewa. A de dɔngubɔ ũ Isailiɔnɛ, ké gbɛ pɔ de Aalona bui ũo su sɔ Diizi tulaletikàiɛ téa, i ga lán Kole ní a gbɛɔwao yáí.

Isailiɔ Mɔizi ní Aalonao tàae'ea

6 Ké gu dɔ, Isailiɔ píi zɔadò Mɔizi ní Aalonaowa aa mɛ: A tò Dii gbɛɔ gaga. 7 Ké aa kãaa Mɔizi ní Aalonaɔzi, aa aɛdò kpaaũkpɛwa, ɔ aa è telu kùlɛwà, Dii gawi bò. 8 Mɔizi ní Aalonao gè kpaaũkpɛ kpɛɛɛ, 9 ɔ Dii ò Mɔizie à mɛ: 10 A ké gbɛpiɔwa mà ní kaalɛ gò. Ǿ Mɔizi ní Aalonao wùlɛ ní gbɛɛu. 11 Mɔizi ò Aalonaɛ: Tésibɔ sé, gbagbakíi té káu, ní tulaletikaa n gɛò bíla kíi kpakpa. Awakpa Diiɛnɛ, asa àlɛ pɔkũmabɔbɔmáɛ, gagyã dàalɛ kò. 12 Ǿ Aalona tésibɔ sɛ lá Mɔizi òɛwa, à bàalɛ gèò bíla guu. A è gagyã kàngu kò, ɔ Aalona tulaletikàtɛa, à awakpàò Diiɛ gbɛpiɔnɛ. 13 A zè gɛɔ ní gbɛ bɛɛɔ zãnguɔ, ɔ gagyãpi zè. 14 Gbɛ pɔ gagyãpi ní dɛdɛɔ gbɛɔn òaasɔɔ lɛ gɛo mɛndosai ní àaɔɔ ní basɔoo (14.700), gbɛ pɔ aa gaga Kole yáí ò bàasi. 15 Ké gagyãpi làa, Aalona èa gè Mɔizi kíi kpaaũkpɛ kpɛɛɛ.

Aalona lípana kɔpapa

16 Dii ò Mɔizie à mɛ: 17 Yá'o Isailiɔnɛ, ní lípana símá mɛndodo an deziɔ buiɔwa, an kía gbɛɔn kuɛplaɔ pɔ ũ, ní baade tó ké a pɔwa. 18 Aalona tó ké Levii buiɔ lípanawa, bui píi kía lípana iɔ ku mɛndodo. 19 Ní lípanapiɔ kálɛ kpaaũkpɛu ikoyã kpagolo aɛ, gu pɔ mí kpaaũuánɔ. 20 Gbɛ pɔ má sɛ lípana a kɔpapa, mí zɔa pɔ Isailiɔ lé dɔwá midɛ.

21 Mɔizi yá'ò Isailiɔnɛ, ɔ an dɔaanaɔ baade a lípana kpàwà an deziɔ buiɔwa, ɔ lípana kè mɛn kuɛpla. Aalona pɔ kú a guu. 22 Mɔizi lípanapiɔ kálɛ Dii aɛ ikoyã zwàakpɛu.

23 Ké gu dɔ, Mɔizi gɛ kpɛu, a è Aalona lípana pɔ de Levii buiɔ pɔ ũ kɔpàpa. A kɔpàpa à vukè, à bɛkè lán gɔɔwa à mà. 24 Ǿ Mɔizi lípanapiɔ sɛlɛ Dii aɛ píi, à gɛ òlɔ Isailiɔnɛ. Ké aa è, an baade a pɔ sɛ. 25 Ǿ Dii ò Mɔizie: Ea gɛ n Aalona lípana dilɛ ikoyã kpagolo aɛ, * iɔ de seela ũ swágbãadepiɔnɛ, aai zɔakaamazi tó, ké aasu gagao yáí. 26 Ǿ Mɔizi kè màa lá Dii dàɛwa. 27 Ǿ Isailiɔ ò Mɔizie: Wa gagaɛ, wa kaalɛn wɛ. Wá kaalɛ wápiɛ. 28 Gbɛ pɔ sɔ Dii zwàakpɛi ì gaɛ. Wá gaga wápii yá?

18

Sa'ona ní Levii buiɔ zĩ

* 17:25 ɛbɛ 9.4

¹ Dii ò Aalonaε: Mpi ní n néo ní Levii buio píi, ma kúkii kua gbālesai gò á yá ũε, mé sa'onkekca gbālesai de mpi ní n néo yá ũ. ² Tó mpi ní n néo ále zikε ikoyā zwāakpe kpeεε, ñli n gbé Levii buio se nama aa kennō. ³ Aali zikεne aa laaidō kpépiwa, āma aasuli sō ma kúkii pōozio ge gbagbakii, ké ampio ní ápio ásu gagao yái. ⁴ Aali nawá aa laaidō kpaaũkpewa ní kpépi zio píi, āma gbēpāle suli sōázio. ⁵ Laaidōa ma kúkii ní gbagbakiiowa gò á yá ũε, ké másu pōkūmabōbō Isailiowa bo yái. ⁶ Mámε ma á Levii deeo sè Isailio guu, ma ní díléε aao de ma zikεnao ũ, aao kpaaũkpe zí ke. ⁷ Mpi ní n néo áme á sa'ozí ke gbagbakii ní pō pō kú zwāakpeuo yá musu. Mále sa'ozí naé á ozí gba ũε. Tó gbēpāle sōi, à gāε.

Sa'onao ní Levii buio baa

⁸ Dii ò Aalonaε: Ma pō pō wí ma gba zí nāne n oziε. Ma sa pō Isailio i oa kpāmaε ní n néo á baa ũ e gōopii. ⁹ Ma pō pō i tékūoá n pōε. Pō pō wa ma gbaō píi, pōwentin nò, duun awakpabōn nò, tàae fiabobōn nò, n pōε ní n néo. ¹⁰ A gōεo píi í ble gu pō a kua adoau, ío dō ké ma pōε. ¹¹ Ké beeá n pōε lo: Sa pō wí a pō mōmεε, Isailio lí ma gba. Ma n gbaε, á baan we gōopii, mpi ní n gbéō, gōεo ní nōεo. N be gbé pō i gbāleo píi aali ble. ¹² Nísi maa píi ní vεε maa píio ní pōwena káau pō aai kpaaο, máli n gbaε. ¹³ An buapó káau pō aai mōmεε á n pōε píi. N be gbé pō i gbāleo píi a ble. ¹⁴ Pō pō Isailio díle ma pō ũ ní a mībao á n pōε píi. ¹⁵ Gbēnazin negōε séiaō ní pōtuo nesana séia pō wà mōmεεoá n pōε. To aali negōε séiaō ní pōtuo pō de tē ũ nesana séiaō bo. ¹⁶ Tó né kà mō do, wáli bo ánuu owatē sōo, lá wà a gbia lé díle ma kúkiiwa. ¹⁷ Nsu to wà zu ge sā ge blē nesana séia boο, asa beeá ma pōε. N a au ká gbagbakiiwa, ní a nísi kpasa pō pō wí káteu à tékū a gí i kemεε na ũ. ¹⁸ A nòo io de n pō ũ, lá sáaukpa sa'obo kùla ní a opla gbaō de n pō ũwa. ¹⁹ Pō pō Isailio i ma gba píi, máli kpamaε ní n gbéō, gōεo ní nōεo e gōopii. Ma bàa ao kunnō ní n buio e gōopiiε, ao lé vīo.

²⁰ Dii èa ò Aalonaε: Nyōo tōle ví Isaili bùsuuo, níyō baa e a guuo. Mámε má n baa ũ, n asea ũ.

²¹ Pō kwide pō Isailio i bō, má díle Levii buio pō ũ píie. Kpaaũkpe zí pō aai ke asean we.* ²² Isailio su sō kpaaũkpei bo. Tó aa sōi, aa ní duuna gbε'εε, aai ga. ²³ Levii buio lí kpaaũkpe zí ke, kpépi kua gbālesai gò ní yá ũε e an buiwa. Aa e kpaaleεε ní Isaili bui kíniō, ²⁴ asa pō kwide pō Isailio i bōmεε, máli kpá Levii buiowa píie. Bee yái ma mē aa e kpaaleεε ní Isaili bui kíniō.

²⁵ Yá pō Dii ò Mōizie, ²⁶ a ò Levii buionen ke lo: Tó a Isailio pō kwide pō máli kpáwá á pō ũpi è, àli a kwide bōmεε sō. ²⁷ Bee ao deé lán pōgbēze ní vεεfēkio gbawae. ²⁸ Maa ápio sō áli ma gba pō kwide pō Isailio i bōé. Ali sa'ona Aalona gba ma pō ũ. ²⁹ Pō pō wà á gbáō píi, àli ma gba a maa. ³⁰ O Levii buione: Tó a ma gba a maa, a kíni io deé lán pōgbēze ní vεεfēkio pōwa. ³¹ A a kíni pi ble gu pō á yeiu, ápio ní á bεdeō, asa bee mé kpaaũkpe zí pō i ke asea ũ.

³² Tó a ma gba a maa, ao tàae ví a yá musuo, á pō pō Isailio kpaa gbāle à gao.

19

Gbāb'i

¹ Dii yá'ò Mōizie ní Aalonaο à mè: ² Ikoyā pō má dílen ke: O Isailione aa zununu tēa sāasai pō aafia mé wí zuudaε yāao se mōone. ³ Kpa sa'ona Eleazaawa, i bōō bōo kpe, wí de aà wáa, ⁴ i otona zō a auwa à fáε kpaaũkpe kpeεε oi gēn soplā. ⁵ Wí zupi kpasa à tékū aà wáa, a báa ní a nōo ní a auo ní a guupōo i tékū píi. ⁶ Sa'onapi i sede yaa ní ése úao ní sākā tēao se zu té pō kù zupiwa guu. ⁷ Bee gbεa i a pōkasaο pí, i zu'o, i gbasa su bōou. Kási ao gbāleεε e oosi. ⁸ Gbé pō zupi kpása sō, aà a pōkasaο pí, i zu'o. Kási ao gbāleεε e oosi. ⁹ Gbé pō gbāleao i zununupi túfu séle, i ka gubālesaiu bōo kpe. Isailio iō kúa gbābōbō pō wí íkàε wà duuna

* 18:21 Lev 27.30-33, Iko 14.22-29

woloomá ũ.* ¹⁰ Gbé pò tífupi sèle aà a pòkasao pí. Kási aò gbãleae e oosi. Yápi i gō ikoyā ũ Isailiõne n bòmò pò kú n guuò píi.

¹¹ Gbé pò onà gɛwa aò gbãleae e gɔɔ sopla. ¹² Ali gbãbo aziaɛ n ípio a gɔɔ àaõde n a gɔɔ soplade zío, i gō gbãlesai. Tó i gbãbo aziaɛ a gɔɔ àaõde n a gɔɔ soplade zío, a gi àò gbãleae. ¹³ Gbé pò onà gɛwa mé i gbãbo aziaeo, a tò Dii kpé gbálèe. Wà ade bo Isailiõ guu, ké wi gbãbo'i káwào yáí. A gbálèe mé a kú n a gbãsiõe.

¹⁴ Tó gbé gà kpéu, yá pò wa díle a musun ke: Gbé pò gè kpépiu n gbé pò kú a guuò, aao gbãleae e gɔɔ sopla. ¹⁵ Pó pò da lé'e, wí a né taɛo gbãlea bo. ¹⁶ Tó gbé onà gbé pò wa dè n fèndaowa ge ge ge gɛwa ge mia, aò gbãleae e gɔɔ sopla. ¹⁷ Tó gbé gbálè màa, wà zù gbãbo pò tekù tífú dā, wi í maa kaè ta guu. ¹⁸ Gbé pò gbãleao ése úa se zō ípiwa, i fáe kpéwa n pò pò kú a guuò píi n gbé pò kú weo ge gbé pò onà gɛwawa ge gbé pò wa dè ge ge ge mia. ¹⁹ Gbé pò gbãleao i ípi fá gbé pò gbálèwa a gɔɔ àaõde n a gɔɔ soplade zío. I gbãbo ade a gɔɔ sopladepi zí, ade i a pòkasao pí, i zu'o, i gō gbãlesai oosi. ²⁰ Tó gbé gbálè mé i gbãbo aziaeo, wà ade bo a gbéõ guu, asa à Dii kúkii gbálèe. ²¹ Aao ikoyápi kú gɔɔpiie. Gbé pò gbãbo'ipi fá lí a pòkasao pí. Gbé pò okà gbãbo'ipiwa aò gbãleae e oosi. ²² Pó pò gbé pò gbãlea okàwà í gbálèe, mé gbé pò okà pòpiwa bo gbãleae e oosi.

20

I bo gbɛu (Boa 17.1-7)

¹ Isailiõ kà Zini guwaiwaiu m̀pii m̀ sèia guu, ò aa zòle Kadesi. Wekii Miliaũ gàu, wà aà v̄i. ² I kú aa mio, ò aa kàaa M̀izi n Aalonaozi. ³ Aa zoadò M̀iziwa aa m̀: Tó wa gaga yaa n gbé pò gaga Dii aeo, bee sào. ⁴ Bóyái a m̀wanò guwaiwaiɛ beeu ké wà gaga n wá pòtuooi? ⁵ Bóyái a wá bóle Egipi a m̀wanò guváie beeu? Pówena ge kaadɔena ge v̄eɛbe ge gbɛafu ku lao, mé í kú la wà mio. ⁶ M̀izi n Aalonao kè bílawá, aa gè kpaaũkpe kpɛe aa wùle n gbɛeu, ò Dii gawi bòmá. ⁷ Dii yá'ò M̀izie à m̀: ⁸ Lípana sé, mpi n n v̄i Aalonao à gbépiõ kàaa, í yá'o gbɛsi kee n wáa, í i bou. Beewa n̄yõ iboné gbɛu aa mi n n pòtuoo.

⁹ M̀izi lípana sè Dii kpéu lá a òewa. ¹⁰ M̀izi n Aalonao n kàaa gbepi pòleu, ò a òné: A ma swágbáadeo! Gbɛe bee guu ò wá ibouéa? ¹¹ O M̀izi osè musu à gbepi lè n a lípanao ḡn pla. I b̀ maamaa, ò aa m̄ n n pòtuoo.* ¹² O Dii ò M̀izie n Aalonao: Lá i ma náaike a ma luake ò Isailiõneo, á ḡr̄nò bùsu pò mále kpámá guuo. ¹³ Wà t̀kpà ípie Meliba í, ké Isailiõ zokàu Diizi yáí, ò a luake òné.

Edũo gia Isailiõne aa ḡe n ǹ bùsuo

¹⁴ M̀izi gbéõ zì, aa b̀ Kadesi aa gè Edũo kía k̄i aa m̀: N dae Isailiõ m̀ n taasi pò wá léo d̄ p̄i. ¹⁵ Wá deziõ gè Egipi, ò wa ḡḡe we. Egipiõ íadawá n wá deziõ. ¹⁶ Wa wiilè Diiwa, ò a siwanò. A Malaika zì à wá bóle Egipi. Tiasa wá kú Kadesi n bùsu zòleu. ¹⁷ Wá gba zé wà ḡe n ǹ bùsuo. Wá p̄ buao ge v̄eɛbuolao, wá á b̀'io mio. Wá be kía zékpa guue. Wá lile ɔplaa ge ɔzeio e wà ge v̄iò n bùsua. ¹⁸ O Edũo òné: A e bóle n wá bùsuo. Tó a gi, wá bo daále n fèndaoe. ¹⁹ Isailiõ òné: Wá bo n zékpaaoe. Tó wa á í m̄ ge wá pòtuoo, wá a fiabo. Ḡa wále wee ado. ²⁰ Edũo m̀: A e ḡe. O an z̄ḡo b̀le dasidasi aa m̀ dair̄le n gbãao. ²¹ Lá Edũo ḡi Isailiõne aa ḡe n ǹ bùsuo, ò Isailiõ p̄aléné.

Aalona gaa

²² Isailiõ b̀le Kadesi m̀pii, aa gè Oo gbɛ sae ²³ Edũ bùsu léu. Wekii Dii yá'òu M̀izie n Aalonao à m̀: ²⁴ Aalona a ta a deziõ k̄i tia, a ḡe bùsu pò mále Isailiõ gba guuo, ké á gb̄eõn

* 19:9 Ebe 9.13 * 20:11 1Kln 10.4

pla a gi ma yāmai Meliba yáí. ²⁵ Aalona ní a né Eleazaao se dederínɔ Oo gbewa, ²⁶ ní Aalona pɔkasao wolowà, ní da aà né Eleazaae we. We Aalona a gau, i ta a dezio kíí.

²⁷ Mɔizi kè lá Dii òewa. A dèdè Oo gbewa gbépii wáa, ²⁸ à Aalona pɔkasao wòlowà, a dà aà né Eleazaae,† ɔ Aalona gà gbepi musu we. Ké Mɔizi ní Eleazaao pila gbepiwa, ²⁹ mé Isailio mà Aalona gà, ɔ aa aà ge'lanabò goɔ baakwi.

21

Ziblea Kanaawa Negene

¹ Alade pɔ kú Negene bùsuu kía á Kanaa gbéé. Ké a mà Isailio be Ataliũ zéu, aale mɔ, ɔ à bò dànlɛ ní zio, à ní gbèeɔ kùkù. ² ɔ Isailio lekè Diiwa aa mè: Tó n gbépio nàwèe wá ɔzì, wá ní wéleɔ kaale míomioe. ³ Dii Isailio yāma, ɔ à Kanaapio kpámá. Aa ní kaale ní ní wéleɔ pii, ɔ wà tɔkpà gupie ɔɔma.*

Mɔgotē mlē

⁴ Ké aa fɛle Oo gbepi sae, aa Isia Tēa zé sè, ké aa dɔ Edɔũ bùsuzi yáí. ɔ aa fù menawa zéu, ⁵ aa Lua ní Mɔizio tàae è aa mè: Bóyáí a wá bóle Egipi, ké wà gaga guwaiwaiui? Pɔblea kuo, í kuo, wá ye ble giae bee gíyáí bo. ⁶ ɔ Dii mlē pāsinaɔ zímá, aa ní soso, ɔ aa gàga dasidasi.† ⁷ Bíla mò Mɔizi kíí aa mè: Wa duunakè, asa wa Dii ní mpio tàae è. Awakpaèwèe aà mlēɔ kéwá. ɔ à awakpaèné. ⁸ Dii òè: Mlē pi nà na líwa n pèle. Tó mlē gbé sò mé a gwà, a gao. ⁹ ɔ à mlē pí ní mɔgotēo, a nà líwa a pèle. Tó mlē gbé sò, mé à mɔgotē mlēpi gwà, ìli gao.‡

Isailio dɔa Edɔũ ní Mɔabu bùsuɔzi

¹⁰ Isailio dàzeu, ɔ aa bòokpà Obo. ¹¹ Bɔa Obo aa gè bòokpà Iye'abaliũ bezia guwaiwaiui Mɔabu bùsu gukpe oi. ¹² Bɔa we aa gè bòokpà Zeledi guzulɛu. ¹³ Bɔa we aa bòokpà Aaɔ baale, guwaiwai pɔ kú Amɔle bùsu zòleu. Aaɔpi mé Mɔabu ní Amɔle bùsuɔ kɔɔ ũ. ¹⁴ Ayāmeto wa ò Dii zíkataala guu wà mè: Waebu pɔ kú Sufa bùsuu ní Aaɔ swa'ɔnaɔ, ¹⁵ ní a í bàasize pɔ í gé e Aa ní Mɔabu bùsu zòleu. ¹⁶ Bɔa we bo aa gè Lòɔ, gu pɔ Dii ò Mɔizie: Bíla káaa, mí í kpámá. ¹⁷ We ɔ Isailio læe bee siu: Lòɔ, ibɔ, wí lesi n yá musu. ¹⁸ Dɔaanaɔ lòɔ yò ní ní goɔ, wá kíaɔ lòɔ bò ní ní lípanaɔ. Bɔa guwaiwaiui aa gè Matana. ¹⁹ Matana gbɛa Naalieli, Naalieli gbɛa Bamɔti. ²⁰ Bamɔti gbɛa guzule pɔ kú Mɔabu bùsuu Pisiga gbepɔleu bɔaa ní guwaiwaiio.

Ziblea Siɔ ní Oguowa

(Iko 2.26-3.11)

²¹ Isailio gbéɔ zì Amɔleɔ kí Siɔwa aa mè: ²² Wá gba zé wà gē ní n bùsu. Wá pā buaɔ ge vèebuɔlao, wá á lò'i mio. Wáɔ be kía zékpaa guue e wà ge víò n bùsua. ²³ Siɔ i ní gba zé aa bo ní a bùsuoo. A a zígɔɔ káaa pii, aa bòle lé gémá guwaiwaiui. Ké aa kà Yaaza, aa zíkà ní Isailio, ²⁴ ɔ Isailio ní dèdè ní fèndao, aa ní bùsu sīmá za Aaɔ e Yabokoi Amɔni bùsuu, asa Amɔni bùsu zòlepi pāsle. ²⁵ Isailio Amɔle wéleɔ sī pii ní Esebɔ ní a zòewiaɔ pii, ɔ aa zòleu. ²⁶ Esebɔ mé Amɔleɔ kí Siɔ mɛewia ũ. Siɔ zíkà yāa ní Mɔabuɔ kía káauo, ɔ à aà bùsu sīwà e Aaɔ swai. ²⁷ Ayāmeto keeɔ ì me:

A mɔ Esebɔ,

wà Siɔ wélepi keke kále!

²⁸ Té bò Esebɔ yāa,

zígɔɔ bò Siɔ wélepiu,

† 20:28 Bɔa 29.29 * 21:3 Bee mè kaalea. † 21:6 1Kln 10.9 ‡ 21:9 2Kia 18.4, Zaa 3.14

aa Mɔabu b̄usu m̄ewia Aa k̄aale
 n̄ Aano mi s̄is̄i gb̄ēo.

²⁹ Waiyoo Mɔabu!

Kem̄osi gb̄agbanao, a kaale!

Kem̄osi tò á ḡēo f̄aa,

à á n̄ēo kp̄a Am̄oleo kí Sīowa z̄iz̄o ũ.

³⁰ Ǿ wa n̄ pále,

wa n̄ d̄ede za Ēseb̄o e Dib̄o.

Wa n̄ d̄ede e N̄ofa n̄ Medebao.

³¹ M̄aa Isailio z̄ile Am̄ole b̄usuu. ³² M̄oizi gb̄ēo z̄i Yazee asiigwai, Ǿ Isailio s̄i n̄ a z̄ewiao píi, aa Am̄ole p̄o kú weo yà.

³³ Ǿ Isailio l̄ile aa Basana z̄e s̄e. Ǿ Basana kí Ogu ḡem̄á n̄ a z̄iḡo píi, aa z̄ik̄ar̄no Ed̄ei.

³⁴ Dii ò M̄oizi: Nsu viak̄ēo, asa ma aà kp̄amae n̄ aà gb̄ēo n̄ aà b̄usuo píi. K̄ē l̄á n̄ k̄e Am̄oleo kí Sīo p̄o k̄ia bl̄e Ēseb̄ewa. ³⁵ Ǿ aa Ogu d̄e n̄ aà n̄ēo n̄ aà gb̄ēo píi, baa gb̄ē m̄endo i b̄o, Ǿ aa aà b̄usupi s̄i. S̄

22

Mɔabu kí Balaki Balaaũ sisia

¹ Isailio d̄azeu, Ǿ aa b̄ōokp̄a Mɔabu b̄usu s̄eu Yuud̄e baale b̄oaa n̄ Yelikoo. ² Zipoo né Balaki, Mɔabu k̄ia è l̄á Isailio k̄e Am̄oleone, ³ Ǿ s̄o k̄e Mɔabuogu, vīa n̄ kú Isailio dasi yái. ⁴ Ǿ Mɔabu ò Madiã gb̄ez̄ōone: Bílae a p̄o p̄o liaaw̄az̄io ble píie l̄án z̄ù s̄esoawa. ⁵ Ǿ Balaki gb̄ēo z̄i B̄ēo né Balaaũwa Petoo, Uflata sae a be b̄usuu. A m̄e aa aà s̄isi, aai oè: Buie b̄o Egipi, aa l̄igua píi, aa z̄ile ma sae. ⁶ N yá na! M̄o l̄aaiz̄im̄amee, asa an gb̄aa demalae. W̄ilio d̄o tó beewa má e z̄iblem̄á mà n̄ yá b̄usuu la. Má d̄o k̄e gb̄ē p̄o n̄ samaa'òè, io de èf̄aaid̄e ũe. Gb̄ē p̄o n̄ sav̄ai'òè s̄o, io de l̄aaipo ũe.

⁷ Mɔabu n̄ Madiã gb̄ez̄ōo d̄azeu, aa m̄asok̄egba p̄o aa da Balaaũe k̄ua. K̄e aa k̄a aà k̄ii, aa yá p̄o Balaki n̄ z̄io òè. ⁸ A òn̄e: A i la, mí yá p̄o Dii a om̄e oé. Ǿ Mɔabu kíapio ì Balaaũ be. ⁹ Ǿ Lua b̄o m̄o Balaaũwa à aà là à m̄e: Deon gb̄ē p̄o aa kunn̄e beo ũi? ¹⁰ A w̄ewà à m̄e: Zipoo né Balaki, Mɔabu k̄ia mé n̄ z̄ia. Aa m̄e ¹¹ buie b̄o Egipi, aa l̄igua píi. Ǿ à m̄e mà m̄o l̄aaiz̄im̄á, k̄e à e z̄iblem̄á à n̄ yá. ¹² Ǿ Lua òè: Nsu ḡér̄no. Nsu sav̄ai'on̄eó, asa ma báaad̄anḡue. ¹³ K̄e Balaaũ f̄ele k̄o, a ò Balaki kíaone: A ta á b̄usuu, asa Dii ḡi mà ḡéan̄e. ¹⁴ Ǿ Mɔabu kíapio f̄ele tà Balakiwa aa m̄e: Balaaũ ḡi m̄oiwan̄e.

¹⁵ Balaki èa k̄ia p̄aleo z̄i lo, an dasi n̄ n̄ gawio de gb̄ē k̄aaula. ¹⁶ K̄e aa k̄a Balaaũ k̄ii aa m̄e: Zipoo né Balaki m̄e n̄su to p̄e kpane m̄o a k̄ieo, ¹⁷ asa a n̄ kp̄ela maamaae. L̄á n̄ òè píi, a k̄e. N yá na! M̄o l̄aaiz̄iè gb̄ep̄iowa. ¹⁸ Ǿ Balaaũ ò Balaki z̄inap̄ione à m̄e: Baa tó Balaki á̄nusu n̄ vua p̄o kú a beo kp̄aa píi, má f̄o b̄o Dii ma Lua yá kp̄eo, baa yoo. ¹⁹ A i la gw̄aa e mà ma lo yá p̄o Dii a k̄af̄imee. ²⁰ Lua b̄o m̄owà gw̄á à m̄e: L̄á gb̄ēo m̄o n̄ s̄isiie, f̄ele ḡér̄no, àma yá p̄o má o k̄e ado.

Balaaũ z̄aa'ina yá'oa

²¹ Balaaũ f̄ele k̄o, à k̄aoyè a z̄aa'inae, Ǿ à ḡē n̄ Mɔabu kíapio. ²² Lua p̄o p̄a k̄e à ḡē yái, Ǿ Dii Malaika z̄ez̄è. Balaaũ di z̄aa'ina k̄pe, aà z̄ik̄ena plaao kuaano. ²³ K̄e z̄aa'inapi è Dii Malaika z̄ea z̄e guu à f̄enda wò a k̄ua, Ǿ à l̄ile s̄eu. Balaaũ aà l̄e, Ǿ à èa d̄azeu. ²⁴ Dii Malaika ḡē z̄e z̄ew̄ew̄enau v̄ēebu p̄o gb̄ē kaa liaaio z̄anguo. ²⁵ K̄e z̄aa'inapi Dii Malaika è, à n̄a gb̄ewa, à Balaaũ gb̄á l̄owà. Ǿ Balaaũ èa à aà l̄e lo. ²⁶ Dii Malaika èa ḡē ae lo, à z̄e gukpaolooa p̄o liaak̄ii viou. ²⁷ K̄e z̄aa'inapi Dii Malaikapi è, à k̄ule n̄ Balaaũo. Ǿ Balaaũ p̄o p̄a, à aà l̄e n̄

goo. ²⁸ Ǿ Dii zàa'ɪnapi gbà lé, à yá'ò Balaaũ* à mè: Bó má kè n ma le gēn àaǎ kòì? ²⁹ Balaaũ wèwà à mè: Ké n kòò'òmanò yáíe. Tó má fēna kūa, dō ma n de gōò. ³⁰ Ǿ zàa'ɪnapi òè: N zàa'ina pò nio dikpe gōōpii e gbān ma ũo lò? Má kène màa yāae? A mè: Aawo. ³¹ Ǿ Dii Balaaũ wé kèè, à aà Malaika è zea zéu à fēnda wò a kūa. Ǿ à mipèle tōle à kùlèè.

³² Dii Malaika aà là à mè: Bóyái n n zàa'ina lè gēn àaǎì? Ma mō zezōinee, asa ní wāmēee. ³³ Ké zàa'ɪnapi ma e gēn àaǎ, ò à lilēmee pii. Tó i lilēmee yāao, dō ma n de, ma aà tò. ³⁴ Balaaũ ò Dii Malaikapie: Ma duunakè, asa mi dō ké n zezōmēeo. Lá ma gea kène íie, má ea tae sa. ³⁵ Ǿ Dii Malaika ò Balaaũ: Gé ní gbépio, ní yá pò má dane o ado. Ǿ Balaaũ gè ní Balaki kíapio.

³⁶ Ké Balaki mà Balaaũ lé mós, ò à gè daiaàle wéle pò kú Aano baa, Mōabu bùsu zōleu. ³⁷ Ǿ a ò Balaaũ: Ké ma gbéò zì n sísi yāa, bóyái ni mōo ni? Má fō mà n kpela noa? ³⁸ Balaaũ wèwà à mè: Ma mō sa, āma má yápii oa zé vīo. Yá pò Lua a damēe ò má o. ³⁹ Ǿ Balaki gè ní Balaaũo Kilia'uzo. ⁴⁰ A sa'ò ní zuo ní sāo, à a nòò kpà Balaaũwa ní kía pò aa ku sānu. ⁴¹ Ké gu dò, à Balaaũ sè gèaànò Bamōti Baali. Wekii Balaaũ Isailio bòo lé èu.

23

Balaaũ yá séia pò a è oa

¹ Balaaũ ò Balakie: Gbagbakii bomēe la mèn sopla, ní mōmēe ní gáaeò mèn sopla ní sāsao mèn sopla. ² Balaki kè lá Balaaũ òewa, ò aa sa'ò ní gáaeò ní sāsao gbagbakiiipioowa pii. ³ Ǿ Balaaũ òè: Ze n sa'oboi. Má gé mà gwa tó Dii a mō yá'omēe, mí yá pò a omēe onē. Ǿ à gè zè gbè misonawa. ⁴ Lua mò aà lè, ò Balaaũ òè: Ma gbagbakii bò mèn sopla, ò ma sa'òmá pii ní gáaeò ní sāsao. ⁵ Dii yādàè, ò à mè: Ea ge n Balaki le, ní oè màa. ⁶ Ké à èa gè aà lè zea a sa'oboi ní Mōabu kíaò pii, ⁷ ò à yá pò á è òné à mè:

Mōabuó kí Balaki ma sisi Sili bùsuu,
ò ma bō gukpe gbèsisio musu ma mō.
A mè mà bōe Isailio kpe,
mà mō savāi'oe Yakōbu buipioe.

⁸ Kpelewa má gbé pò Lua i ní kao kai?
Kpelewa má bō gbé pò Dii i bō ní kpeo kpei?

⁹ Za gbè misonaa mále ní e,
za gbèsisí musu mále wesínle.

Gbépio kua nídoa,
aa dodoa kōe ní buipálee.

¹⁰ Yakōbu buio dasi lán ũfāawa,
wa fō Isailio nao wà ní lé dō.
Lua to mà ga a gbéò gaawa,
mà láa an láaawa.

¹¹ Ǿ Balaki òè: N kēmēe kpelewan wei? Ma mōnno n ma ibeoo kamēe, ò samaa ní ònéa? ¹² A wèwà à mè: Yá pò Dii dàmeē ma léu ò má oo lò?

Balaaũ yá plaade pò a è oa

¹³ Balaki òè: Mō wà gé gupālei, gu pò níyō ní eu, ní ní kámēe we, asa an kpedo ní è, ni ní e píio. ¹⁴ Ǿ à gèaànò gudōanaò bua Pisiga gbē musu. A gbagbakii bò mèn sopla, ò à sa'òmá pii ní gáaeò ní sāsao. ¹⁵ Ǿ Balaaũ òè: Ze n sa'oboi la, mí ge Dii le we mà gwa. ¹⁶ Ǿ Dii mò à yādàè, ò a òè: Ea ge n Balaki le, ní oè màa. ¹⁷ Ǿ à èa gè à aà lè zea a sa'oboi ní Mōabu kíaò. Balaki aà là à mè: Dii mè kpelewa ni? ¹⁸ Ǿ à yá pò á è òné à mè:

Zipoo né Balaki,

* 22:28 2Pie 2.15-16, Yud 11

swákpa ò ma yāma!

¹⁹ Luaá gbēnazinae ké aà gbasa εεtoo,
ili lɛlile lán gbēnazinawao.

Ili yá pó á ò keo lé?

Ili zike lé pó á gbèwao lé?

²⁰ A òmεε mà samaa'onéε.
A báaadàngue, má f̄s gio.

²¹ Mi yā'iae e Yakɔbu buiwao,
mi yā'ōmae e Isailiwao.

Dii an Lua kúrɔ,
Kía kúkua dɔ n̄ guu.

²² Lua n̄ bóle Egipi,
aa gbāa ví lán zùsɛlɛwa.

²³ Wa f̄s pɔda Yakɔbu buiwao,
wa f̄s àsi bèε kpaaí n̄ Isailiɔ.

Za gbā wao o n̄ yá musu,
yá pó Lua kèn we.

²⁴ Buipi í fele lán nòɔmusuwa,
í azia se lán gbεaanawa.

Ili wúleo e à ge pó kú soð,
e à ge pó pó a dèɔ au mið.

²⁵ Balaki òè: Nsu n̄ n̄ kao. Nsu samaa'oné s̄o. ²⁶ Balaaü òè: Mi onε yá pó Dii dàμεε ò má
oo lé?

Balaaü yá àāde pó a è oa

²⁷ Balaki ò Balaaüε: Mɔ, má gennɔ gupáleie sa. Wiliɔ d̄so tó a maa Luaε ò gbépiɔ kamεε
we sa. ²⁸ ɔ Balaki gèaànɔ Peoo gbε musu bɔaa n̄ guwaiwaio. ²⁹ Balaaü òè: Gbagbakii
bomεε la mèn soplá, ní mɔmεε n̄ gáaeɔ mèn soplá n̄ s̄asao mèn soplá. ³⁰ Balaki kè lá a
òεwa, à sa'òmá n̄ gáaeπiɔ n̄ s̄asapiɔ.

24

¹ Ké Balaaü è samaa'oa Isailiɔne kà Diigu, i gé màsokεi bo, ò à aedò guwaiwaiwa. ² Ké à
wezù, ò à Isailiɔ è kálea n̄ buiwa. Lua Nisina diè, ³ ò à yá pó á è ò à mè:

Bεɔɔ né Balaaü yán ke,
ma gbé pó ma wé z̄εa, ma yán ke.

⁴ Ma gbé pó mi Lua yāma, ma yán ke:
Ma Gbāapiide wépungu è,

má kúlea, ma wé k̄εa.

⁵ Yakɔbuɔ bòokpaa maa fá!

Isaili zwāakpεɔ kefeü!

⁶ Aa kálea lán swadɔɔwa,
lán swaluɔwa.

Aa de lán zà lí pó Dii bàɔwa,
lán seɔe lí pó kú í saεwa.

⁷ I ali n̄ olao pa yeleeε,
aali pót̄o t̄oεe m̄sɛdewaε.

An kía gbāa aɔ de Agagala,
an kpala a tɔɔ.

⁸ Lua n̄ bóle Egipi,
aa gbāa ví lán zùsɛlɛwa.

Aaĩ zible bui pɔ́ íbɛɛsèrínɔɔwa,
aaĩ n wáɔ wíwi, aaĩ n pápa n kaɔ.

⁹ Aaĩ gaɛ, aaĩ wúɛ lán nɔɔmusuwa,
dɛmɛ a fɔ́ n vui?*

Lua báaada gbé pɔ́ aa samaa'onéɔgu,
aà gbé pɔ́ aa saváí'onéɔ ká.†

¹⁰ Balaki pɔ́ pà Balaaũzi, à ɔtona dɔ̀wà à mɛ: Ma íbɛɛɔ kaa yáí ma n sisii, ɔ́ n samaa'oné
gɛn àaɔa? ¹¹ Ta n bɛ gɔ̀ɔ. Ma mɛ yáa má n kpɛlaɛ, ɔ́ Dii gɛn n aseɛ e. ¹² Balaaũ òè: Má ò
gbé pɔ́ n n zíaɔnɛ fá! ¹³ Ma mɛ, baa tó n ánuusu n vua pɔ́ kú n bɛɔ kpàa píi, má bɔ́ Dii yá
kpɛ mà yáke n mazíaɔɔ, a maa ge a vái. Yá pɔ́ Dii a omɛɛ ɔ́ má o. ¹⁴ Máɛ tá ma gbéɔ kíi sa.
Mɔ́ mà onɛ lá gbépiɔ́ kɛ n gbéɔnɛ zia.

Balaaũ yá siɔ̀de pɔ́ a è oa

¹⁵ ɔ́ Balaaũ yá pɔ́ á è ò à mɛ:

Bɛɔɔ né Balaaũ yán kɛ,
ma gbé pɔ́ ma wé zɛa yán kɛ:

¹⁶ Ma gbé pɔ́ mi Lua yáma, ma yán kɛ:
Má Lua Musude pɔ́eá dɔ́.

Ma Gbáapiide wéɔpungu è,
má kúɛa, ma wé kɛa.

¹⁷ Máɛ Isailiɔ́ e, i kɛ tia no,
máɛ n gwa, a gɔ̀ɔ i ka gíao.
Saana a bɔ́ Yakɔ́bu buiɔ́ guu,
kpalablɛna a bɔ́ Isailiɔ́ guu,
i Mɔ́abuɔ́ mi wíwi,
i zɔ́akanapiɔ́ dɔ́ fɔ́fɔ́.

¹⁸ Eɔ̀ɔũ bùsu a gɔ́ aà pɔ́ ũ,
aà íbɛɛ Sei bùsu a gɔ́ aà pɔ́ ũ,
Isailiɔ́ gbáa iɔ́ káfíɛ.

¹⁹ Yakɔ́bu buie a kiblemá,
a mɛɛwiade pɔ́ bɔ̀ɔ kaalɛ.

²⁰ Balaaũ Amalɛki buiɔ́ è, ɔ́ à yá pɔ́ á è ò à mɛ:
Amalɛki buiɔ́a buiɔ́ midɛɛ,
kási aa kaalɛ zia.

²¹ Ké Balaaũ Keniɔ́ è, ɔ́ à yá pɔ́ á è ò à mɛ:
A kúkíi gbáa gíúgiú,
á sakpɛ kú gbɛ musu.

²² N beeo wa á kaalɛɛ,
Asiliɔ́ mé aa á kúkú zìzɔ̀ɔ ũ.

²³ Balaaũ yá pɔ́ á è ò lɔ́ à mɛ:
Wàɛ kɔ́ káaa gugbántoo oi,

²⁴ gó'ilɛnaɔ́ lé bɔ́ Sipi bùsuu,
aa zible Asiliɔ́ n Ebeluɔ́wa,
kási ampiɔ́ kaalɛ sɔ́ɛ.

²⁵ Balaaũ fèɛ tá a bɛ, ɔ́ Balaki dàzɛu sɔ́.

25

Isailiɔ́ naakɔ́wa n Peoo táao

* 24:9 Daa 49.9 † 24:9 Daa 12.3

¹ Isailio ku Sitiü, ð aa na gbāsikeawa ní Mɔabu nɔɔ. ² Aa Isailio sisi ní táa sa'o guu, ð aa pɔblè aa kùle ní táaɔne.* ³ Maa Isailio nàkɔwa ní Baali Peooo, ð Dii pɔ pàñzi. ⁴ A ò Mɔizie: Isaili kíaɔ káaa píi, ní ní loo ma ae íatē gbāai, ké ma pɔ e wee Isailiowa. ⁵ Mɔizi ò Isaili dɔaanaɔne: A baade a gbé pɔ aa nàkɔwa ní Baali Peoooo dede.

⁶ Isailie Madiã nɔɔ sè m̀ò a be Mɔizi ní Isailio píi wáa, gɔɔ pɔ aale ɔɔɔ kpaaukpe kpele. ⁷ Ké Eleazaa né Fineasi, Aalona tɔūna è m̀aa, à fɛle ní guu à sɔna sè, ⁸ à gè g̃ɛpizi a kpéu, ð à Isaili g̃ɛpi zè à ní naaa mípla mípii, g̃ɛpi ní nɔɛpio, ð gagyã pɔ kà Isailiogu zè. ⁹ Gbé pɔ gàga ní gyãpio gbɛɔn ðaasɔɔo lee baasɔ m̀endosaie.† (24.000)

¹⁰ Dii yã'ò Mɔizie à m̀è: ¹¹ Fineasi mé tò ma pɔ wèe Isailiowa. A zè gí ma yá musu, ð a tò ma pɔ wèemá. A yáí mi Isailio mide ma pɔfɛa guuo. ¹² A yáí tò oè ma bàa aɔ kuaànɔ, aà kua iɔ na. ¹³ Aàpi ní a buio aao de sa'onao ũ gɔɔpii, ké à zè gí ma yá musu yáí, ð bee tò ma Isailio kè. ¹⁴ Isaili pɔ wa dè ní Madiã nɔɛopi tón Zimli, Simɛɔ buio uabele Salu né. ¹⁵ Madiã nɔɔ pɔ wa dèpi tón Kɔzebi, Madiã uabele Zuu né.

¹⁶ Dii yã'ò Mɔizie à m̀è: ¹⁷ A fɛle ní Madiã, í ní dede, ¹⁸ asa aa íbelesèánɔ ní kɔnikaeáoe. Aa kɔnikèe Peoo yá musu, Madiã kíae nenɔe Kɔzebi pɔ wa dè gɔɔ pɔ gagyã kàágu Peoo yá musue.

26

Isailio naoa g̃ɛn plaade

¹ Gagyãpi gbea Dii yã'ò Mɔizie ní sa'onkia Aalona né Eleazaao à m̀è: ² A Isailio nao uale ní ualeo pii, an g̃ɛe pɔ kà wèe bao ge aa dea aa kà zikaa.* ³ ɔ Mɔizi ní sa'onkia Eleazaao yã'ò Isailionɛ Mɔabu bùsu s̃ɛu, Yuudē baale bɔaa ní Yelikoo aa m̀è: ⁴ Wà g̃ɛe pɔ kà wèe bao ge aa deaɔ nao, lá Dii ò Mɔiziewa.

Isaili pɔ b̀è Egipion ke: ⁵ Isaili neg̃ɛe s̃eia Lubeni buion ke: Anɔki buio ní Palu buio ⁶ ní Ezɔnɔ buio ní Kaami buio. ⁷ Lubeni buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee bla ní àaɔ ní ðaa àaɔ ní basoolokwioe (43.730). ⁸ Palupi mé Eliabu ì, ⁹ ð Eliabu Nemueli ní Datania ní Abilaũo ì. Datani ní Abilaũpio mé gbé pɔ wí ní gbea káaaũ ũ, ð aa zɔadò Mɔizi ní Aalonaowa. Aa ku Kole gbé pɔ aa zɔadò Diiwaɔ guu lɔe. ¹⁰ ɔ tɔle wèaa à ní m̀omɔ ní Kolepio s̃anu. Zibeezi ð té kù aà gbéowa gbɛɔn ðaa do ní blakwio, aa gàga gbé k̃iniɔ gbaa laai yáie. ¹¹ N beeo Kole buio i midɛo.

¹² Simɛɔ buion ke daedae: Nemueli buio, Yamini buio, Yakē buio, ¹³ Zela buio ní Saulu buio. ¹⁴ Simɛɔ buion we. Aa gbɛɔn ðaasɔɔo lee bao ní plao ní ðaa dooɛ (22.200).

¹⁵ Gada buion ke daedae: Zef̃s buio, Agi buio, Suni buio, ¹⁶ ɔzeni buio, Eli buio, ¹⁷ Aloda buio ní Aleli buio. ¹⁸ Gada buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee bla ní ðaa pla ní basɔoo (40.500).

¹⁹ Yuda néo Ee ní Onanio gàga yãa Kanaa bùsuue. ²⁰ Yuda buion ke daedae: Sela buio, Pɛlezi buio ní Zela buio. ²¹ Pɛlezi buion Ezɔnɔ buio ní Amulu buio ũ. ²² Yuda buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee bàaɔkwí ní sooloo ní ðaa pla ní basɔooe (76.500).

²³ Isakaa buion ke daedae: Tola buio ní Pua buio ²⁴ ní Yasubu buio ní Simeloni buio. ²⁵ Isakaa buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee bàaɔ ní siĩɔ ní ðaa do ní basɔoo (64.300).

²⁶ Zabaloni buion ke daedae: Sɛledi buion Eloni buio ní Yalee buio. ²⁷ Zabaloni buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee bàaɔ ní ðaa pla ní basɔoo (60.500).

²⁸ Yosɛfu néo Manase ní Eflaiũ buion ke daedae: ²⁹ Manase né Makii buio ní Makii né Galada buio. ³⁰ Galada buion ke: Yezɛe buio ní Eleki buio ³¹ ní Asieli buio ní Sikɛũ buio ³² ní Semida buio ní Efɛe buio. ³³ Efɛe né Zelofada i neg̃ɛe io, sema nenɔe. An tón ke: Mala, Nɔa, ɔgela, Milika, Tiiza. ³⁴ Manase buion we. An dasi gbɛɔn ðaasɔɔo lee blakwi ní plao ní ðaa àaɔ ní basɔoo (52.700). ³⁵ Eflaiũ buion ke daedae: Sutela buio ní Bekɛe buio ní Taani buio ³⁶ ní

* 25:2 Zia 2.14 † 25:9 1Kln 10.8 * 26:2 Nao 1.2

Sutela né Elani buiɔ. ³⁷ Eflaiũ buiɔn we. An dasi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ baakwi ní plao ní ðaa pla ní basɔo (32.500). Yosɛfu buiɔn we daɛdaɛ.

³⁸ Bɛyámɛɛ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Bela buiɔ ní Asebe buiɔ ní Ailaũ buiɔ ³⁹ ní Sufaũ buiɔ ní Ufaũ buiɔ. ⁴⁰ Bela buiɔn Aada buiɔ ní Naamani buiɔ ũ. ⁴¹ Bɛyámɛɛ buiɔn we. An dasi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ blasɔ ní ðaa ðaɔɔɛ (45.600).

⁴² Dã buiɔn Suaũ buiɔ ũ. Dã buiɔ lén we. ⁴³ Suaũ buiɔ dasi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ bààɔ ní síiɔ ní ðaa plaoɛ (64.400).

⁴⁴ Aɛɛ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Imɛna buiɔ ní Isevi buiɔ ní Bɛlia buiɔ. ⁴⁵ Bɛlia buiɔn Ebeɛ buiɔ ní Malakie buiɔ ũ. ⁴⁶ Aɛɛ nɛnɔɛ vɛ lɔ, aà tón Sela. ⁴⁷ Aɛɛ buiɔn we. An dasi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ blakwi ní ðaɔɔ ní ðaa plaoɛ (53.400).

⁴⁸ Nɛfatali buiɔn kɛ daɛdaɛ: Yazee buiɔ ní Guni buiɔ ⁴⁹ ní Yezɛɛ buiɔ ní Sileũ buiɔ. ⁵⁰ Nɛfatali buiɔn we. An dasi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ blasɔ ní ðaa plaoɛ (45.400). ⁵¹ Isaili gɔɛ pɔ wà ní nao pɛi gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ ðaa ðaɔ ní mɛndoo ní ðaa ðaɔ ní basoolokwio (601.730).

⁵² Dii yá'ò Mɔizie à mè: ⁵³ Wà bùsu kpaalɛ buipionɛ ní pɔ ũ an dasilɛu.† ⁵⁴ Bui pɔ a gbɛɔ dasi tɔɔlɛ mé aɔ zɔɔ, bui pɔ a gbɛɔ bílao tɔɔlɛ aɔ bílao. Bui pɛi a tɔɔlɛ e lá wà ní nao léue. ⁵⁵ Sema wà bùsu kpaalɛnɛ ní gbɛlao, an baade i kpaalɛɛ a dezi bui tówa. ⁵⁶ N gbɛlao ɔ wa bùsu kpaalɛnɛ, aa dasi ge aa bílaon nò.

⁵⁷ Levii pɔ wà ní nao daɛdaɛɔn kɛ: Geesɔ buiɔ ní Keata buiɔ ní Melali buiɔ. ⁵⁸ Levii buiɔn kɛ lɔ: Libeni buiɔ ní Hɛblɔ buiɔ ní Mali buiɔ ní Musi buiɔ ní Kole buiɔ.

Keata mé Amlaũ ì. ⁵⁹ Amlaũ na tón Yokebedɛ, Levii buiɛ. Egipi wà aà ïu. Yokebedɛ mé Aalona ní Mɔizio ì ní Amlaũ. An dāen Miliaũ ũ. ⁶⁰ Aalona mé Nadabu ì ní Abiuo ní Elezaao ní Itamaao. ⁶¹ Nadabu ní Abiuo gāga gɔɔ pɔ aa mò ní té zɛlloo Dii aɛɛ.‡

⁶² Levii nɛgɔɛ pɔ kà mɔ do ge a dea, ké wà ní nao pɛi, aa gbɛɔn ðaasɔsɔ lɛɛ bao ní ðaɔɔɛ (23.000). Wi ní da Isaili bui kɛniɔ nao guuo, asa aai e kpaalɛsɛ lánwao.

⁶³ Isaili pɔ Mɔizi ní sa'onkia Elezaao ní nao Mɔabu bùsu sɛu, Yuudɛ baale bɔaa ní Yelikooɔn we. ⁶⁴ An gbɛɛ ku gbɛ́ pɔ Mɔizi ní sa'onkia Aalonao ní nao Sinai guwawaiu yāaɔ guuo. ⁶⁵ Asa Dii ònɛ aa gaga guwawaiu weɛ. Mé i kɛ Yefũnɛ né Kalɛbu ní Nuni né Yozueeo§ bàasio, an gbɛɛ i gɔɔ, baa do.

27

Zelofada nɛnɔɔ tubiblea

¹ Manase bui Efɛɛ né Zelofada nɛnɔɔ tón kɛ: Mala, Nɔa, ɔgɛla, Milika, Tiiza. Galada tɔũnaɔnɛ, Makii síwɛnaɔnɛ, Manase sɔkpaɛɔnɛ, Yosɛfu sísiɔnɛ. Aamɛ aa mò ² zɛ Mɔizi ní sa'onkia Elezaao ní kɛa ní bílao aɛ kpaaukɛ kɛɛlɛ aa mè: ³ Wá mae gā guwawaiuɛ. A ku Kole gbɛ́ pɔ aa káaa aa bɔ Dii yá kɛɔ guuo. A gā azia tàae yáie, a nɛgɔɛ vɛ sɔo. ⁴ A maa wá mae tó ga a buiɔ guu a nɛgɔɛ'isai yáie? Tɔɔlɛ kpáwá ní wá mae bɛdeɔ sãnu.

⁵ Mɔizi ní yá sɛ gèò Dii kíi. ⁶ ɔ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ⁷ Zelofada nɛnɔɔ yá naɛ. Tɔɔlɛ kpámá ní pɔ ũ ní ní mae bɛdeɔ sãnu an mae kpaalɛ ũ. ⁸ O Isailionɛ nì mɛ tó gɔɛɛ gā nɛgɔɛ'isai, aà nɛnɔɛ mé ali aà tubible. ⁹ Tó a nɛnɔɛ vɛ sɔo, aà vɛiɔ ní aà dāunaɔ mé aali ble. ¹⁰ Tó a vɛiɔ ní dāunaɔ vɛ sɔo, aà mae vɛiɔ ní aà dāunaɔ mé aali ble. ¹¹ Tó aà mae vɛiɔ ge dāuna vɛiɔ, aà daɛ fɛɛɛ mé ali ble. Bee aɔ de ikoyã ũ Isailionɛ, lá má ònɛwa.

Mɔizi Yozuee dilɛa a gɛɛ ũ (Iko 31.1-8)

¹² Dii ò Mɔizie: Dɛdɛ Abaliũ gbɛɛ beewa, ní bùsu pɔ má kpà Isailiɔwa gwa. ¹³ Tó n wɛsiɛ, ɔ níyɔ ta n deziɔ kíi lá n vɛiɔ Aalona tàwa.* ¹⁴ Asa a gi ma yāmai Zini guwawaiuɛ, gɔɔ pɔ Isailiɔ lɛkpaakɛmanɔ, i luakɛ dɔmɛɛ ní aɛ Mɛliba í pɔ kú Kadɛsi, Zini guwawaiu yá musuo.

† 26:53 Yoz 14.1-2 ‡ 26:61 Lev 10.1-2 § 26:65 Nao 14.29-30 * 27:13 Iko 3.23-27, 32.48-52

15 Mɔizi yā'ò Diiɛ à mè: 16 Dii Lua pɔ́ ǐ wēni kpa pɔ́piiwa gbé dile gbépiɔne, 17 aàò ní yágɔgɔné, aàò dɔaané gea ní suao, ké ní gbéɔ su aàò de lán sã pɔ́ dāna viɔɔwao.† 18 Ǿ Dii ò Mɔizie: Nuni né Yozuee sé, asa a ma Nisina viɛ, ní ɔnawà. 19 N aà zɛ sa'onkia Eleazaa ní Isailio pɔ́i aɛ, ní yādilɛè ní wáa. 20 N n iko kpawà, ké Isailio pɔ́i aàò aà yāma, 21 ili gé sa'onkia Eleazaa kíi aà yāgbɛaè ní Uliiɔ ní Tumiɔ.‡ Beewa Yozuee ní Isailio pɔ́i aali gé aali su, lá Eleazaa ònéwa.

22 Mɔizi kè lá Dii dàɛwa. A Yozuee sɛ zè Eleazaa ní gbépiio aɛ, 23 ɔ à ɔnawà à yādilɛè lá Dii òɛwa.§

28

Lá gu lé dɔ sa'oa

(Bɔa 29.38-46)

1 Dii ò Mɔizie à mè: 2 Yādile Isailioɛ aali ma gba ble pɔ́ a tékūa gɔ́ ǐ kemɛɛ na a gɔɔwa. 3 Oné sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ nísi káteu à tékūn ke: Lá gu lé dɔ aaliɔ mɔmɛɛ ní sãneɔɔ wēdona sãasaio mèn pla sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū obɔɔ ũ. 4 Aali sa'o ní a mēndoo kɔɔ, mēndo oosiele 5 ní pówentio kiloo do yāalea ní nísi iwa wásawasao litili do. 6 Lá gu lé dɔ sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu a pɔ́ tékūa gɔ́ ǐ kemɛɛ na, má dile Sinai gbɛ musun we. 7 Aali vɛɛ ka sãpiwa litili do zwàakpɛu ma imia ũ. 8 Aali a plaade o oosiele ní pówenti gbao ní vɛɛ gbao lán kɔɔ pówɛ. Sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ nísi káteu a pɔ́ tékūa gɔ́ ǐ kemɛɛ nan we.

Kámabogɔɔ sa'oa ní mɔ dafu gɔɔ séia pɔ́o

9 Kámabogɔɔzɔ́ àli sa'o ní sãsa wēdona sãasaio mèn plapla ní pówentio kiloo pla yāalea ní nísio ní a vɛɛo. 10 Kámabogɔɔ sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū obɔɔn we, lá gu lé dɔ sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū oa ní a vɛɛo bàasi.

11 Mɔ gɔɔ séia zɔ́ pɔ́i àli mɔmɛɛ ní gáaenao pla ní sãsakao do ní sãsa wēdonao soplá sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū obɔ sãasaio ũ. 12 Ili pówenti kiloo àaɔ yāalea ní nísio kpa gáaena pɔ́i miwa, sãsakao pówenti kiloo plapla, 13 sãneɔɔ sɔ́ kiloo dodo. Iɔ de sa pɔ́ a pɔ́ tékūa gɔ́ ǐ kemɛɛ na ũ. 14 Ili vɛɛ kpa gáaena pɔ́i miwa litili plapla, sãsakao litili dodo ní kɔniɔ, sãneɔɔ sɔ́ litili dodo. Sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū mɔ gɔɔ séia zɔ́n we mɔ ní mɔo pɔ́i. 15 Bee gbɛa àli sa'o ní blesanao mēndodo duun awakpabɔ ũ, lá gu lé dɔ sa pɔ́ wɔ́ o ní a vɛɛo bàasi.

Gɛamusu dikpɛ sa'oa

(Lev 23.5-14)

16 Mɔ séia gɔɔ gɛo mēndosaide zɔ́ àli Gɛamusu sã demɛɛ.* 17 Mɔpi gɔɔ gɛode zɔ́ lío de dikpɛ ũ. Aliɔ kàa so e gɔɔ soplá. 18 Dikpɛpi gɔɔ séia zɔ́ àli kàaa à ma sísi. Asuli zɔ́ ke zibeezɔ. 19 Ali sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū oa ní gáaenao pla ní sãsakao do ní sãsa wēdonao soplá, apɔ́i iɔ de pɔ́ sãasaio ũ. 20 Ili pówenti kiloo àaɔ yāalea ní nísio kpa gáaena pɔ́i miwa pówenti gba ũ, sãsakao pówenti kiloo plapla, 21 sã mèn soplapiɔ sɔ́ pówenti kiloo dodo. 22 Ili sa'o ní blesanao mēndo lɔ duun awakpabɔ ũ á duunakɛawá yáí. 23 Ili sapiɔ o, sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū lá gu lé dɔ oa bàasi. 24 Iliɔ sa'o màa lá gu lé dɔ e gɔɔ soplá, iɔ de sa pɔ́ a pɔ́ tékūa gɔ́ ǐ kemɛɛ na ũ. Aliɔ sapi o lá gu lé dɔ sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū oa ní a vɛɛo bàasi. 25 Gɔɔ soplade zɔ́ àli kɔ́ kàaa à ma sísi. Zɔ́ bee ásuli zɔ́ keo.

Páteko dikpɛ sa'oa

(Lev 23.15-22)

26 Bua pɔ́ káauɔ dikpɛgɔɔzɔ́, tó ále mɔmɛɛ ní pówen dafuo Páteko dikpɛpi keɔ ũ,† àli kɔ́ kàaa à ma sísi. Zibeezɔ ásuli zɔ́ keo. 27 Ili sa pɔ́ wɔ́ a pɔ́ káteu à tékū oa ní gáaenao pla ní sãsakao do ní sãsa wēdonao soplá. Apɔ́i iɔ de pɔ́ sãasaio ũ. 28 Ili ma gba pówenti kiloo àaɔ yāalea ní nísio gáaena pɔ́i miwa, sãsakao pɔ́ kiloo plapla, 29 sã mèn soplapiɔ sɔ́ kiloo dodo.

† 27:17 1Kia 22.17, Eze 34.5, Mat 9.36 ‡ 27:21 Bɔa 28.30 § 27:23 Iko 31.7 * 28:16 Bɔa 12.1-20, Iko 16.1-8 † 28:26 Iko 16.9-12

³⁰ Ili sa'o ní blesanao m̀endo lɔ á duunakẽawá yáí. ³¹ Alio sapio o lá gu lé dɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ oa ní a pówentio bàasi, íli o ní pɔtuɔ sãasaiɔ ní v̄e pɔ wí kpaoo.

29

Kàaepɛa dikpɛ sa'oa

(Lev 23.23-25)

¹ Mɔ soplade gɔɔ s̄eía z̄í àli kɔ kãaa à ma sísi. Zibeez̄í ásuli zie keo. Iɔ deé kàaepɛgɔɔ ũ. ² Ali sa pɔ a pɔ tékũa ḡí ì kemɛɛ na o ní gáaenao do ní sãsakao do ní sãsa w̄edonao soplá. Apii iɔ de pɔ sãasaiɔ ũ. ³ Ili ma gba pówenti kiloo àaɔ yãalea ní n̄sio gáaenapi pɔ ũ, sãsakao pɔ kiloo pla, ⁴ sã m̀en soplapiɔ s̄o kiloo dodo. ⁵ Ili mɔ ní blesanao m̀endo lɔ duun awakpabɔ ũ á duunakẽawá yáí. ⁶ Alio sapio o mɔ dafu sa'oa ní a pówentio bàasi, lá gu lé dɔ sa'oa ní a pówentio ní a v̄eɔ lá wa d̄ilewa bàasi.

Duunkẽma dikpɛ sa'oa

(Lev 23.26-32)

⁷ Mɔ soplade gɔɔ kwide z̄í àli kɔ kãaa à ma sísi, í l̄eye.* Zibeez̄í ásuli zie keo. ⁸ Ali sa pɔ a pɔ tékũa ḡí ì kemɛɛ na o ní gáaenao do ní sãsakao do ní sãsa w̄edonao soplá. Apii iɔ de pɔ sãasaiɔ ũ. ⁹ Alio ma gba pówenti kiloo àaɔ yãalea ní n̄sio gáaenapi pɔ ũ, sãsakao pɔ kiloo pla, ¹⁰ sã m̀en soplapiɔ s̄o kiloo dodo. ¹¹ Ili sa'o ní blesanao m̀endo lɔ duun awakpabɔ ũ, duun awakpabɔ pɔ ì á duuna k̄éwá bàasi, lá gu lé dɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ oa ní a pówentio ní a v̄eɔ bàasi.

Lakpɛdɔa dikpɛ sa'oa

(Lev 23.33-44)

¹² Mɔ soplade gɔɔ ḡeode z̄í àli kɔ kãaa à ma sísi. Z̄í bee ásuli zie keo. Ali dikpɛkemɛɛ e gɔɔ soplá. ¹³ Ili sa pɔ a pɔ tékũa ḡí ì kemɛɛ na o ní gáaenao kue'aaɔ ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai. Apii iɔ de pɔ sãasaiɔ ũ. ¹⁴ Ili ma gba pówenti kiloo àaɔ'aaɔ yãalea ní n̄sio gáaena píi miwa, sãsakao pɔ kiloo plapla, ¹⁵ sã m̀en ḡeɔ m̀endosaipɔ s̄o kiloo dodo. ¹⁶ Ili sa'o ní blesanao m̀endo lɔ duun awakpabɔ ũ, lá gu lé dɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ oa ní a pówentio ní a v̄eɔ bàasi.

¹⁷⁻¹⁹ Dikpɛ gɔɔ plaade z̄í àli sa'o màa ní gáaenao kuepla ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

²⁰⁻²² Dikpɛ gɔɔ àaɔde z̄í àli sa'o màa ní gáaenao kuɛdo ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

²³⁻²⁵ Dikpɛ gɔɔ síiɔde z̄í àli sa'o màa ní gáaenao kwi ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

²⁶⁻²⁸ Dikpɛ gɔɔ sɔode z̄í àli sa'o màa ní gáaenao k̄eokwi ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

²⁹⁻³¹ Dikpɛ gɔɔ soolode z̄í àli sa'o màa ní gáaenao swaaɔ ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

³²⁻³⁴ Dikpɛ gɔɔ soplade z̄í àli sa'o màa ní gáaenao soplá ní sãsakao pla ní sãsa w̄edonao ḡeɔ m̀endosai.

³⁵ Dikpɛ gɔɔ swaaɔde z̄í àli kɔ kãaa. Z̄í bee ásuli zie keo. ³⁶⁻³⁸ Ali sa pɔ a pɔ tékũa ḡí ì kemɛɛ na o màa ní gáaenao do ní sãsakao do ní sãsa w̄edonao soplá.

³⁹ Sa pɔ áliɔ oa á dikpɛɔ guun we, á légbãdɔa pɔɔ ní á gbaɔ ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ ní a pówentio ní a v̄eɔ ní sáaukpasaɔ bàasi.

30

Lɛkɛa Diiwa ní légbãdɔawàɔ

* **29:7** Lev 16.29-34

¹ Mɔizi yá pɔ Dii òe sèle sɪu Isailiɔne pii. ² A ò Isaili bui dɔaanaɔne à mè: Yá pɔ Dii òn ke: ³ Tó gɔee lekè Diiwa ge à légbā dɔwàn nò, asu bɔ a kpeo. Lá à bò aà léu, màa a ke pii.*

⁴ Tó nɔe mé lekè Diiwa a wéndiagɔɔ, gɔɔ pɔ a ku a mae be, ge à légbā dɔwàn nò, ⁵ tó aà mae yápi mà, mé i yāe oèò, lé pɔ a kè ge légbā pɔ a dɔwàpi a a fiaboɛ. ⁶ Ama zɪ pɔ aà mae yápi mà mé à gɪè, nɔepi ɔ aɔ ku a yáú bo. Dii a aà kēè, asa aà mae gɪè.

⁷ Tó wéndiae lekè Diiwa ge à yá'ò làasoosai à légbā dɔwà, ɔ à gbàsa zākè, ⁸ zɪ pɔ aà zá yápi mà mé i yāe oèò, nɔepi a a fiaboɛ. ⁹ Ama tó aà zá gɪè za zɪ pɔ à a yāmà gɔɔ, a aà lekɛa ge légbā pɔ a dɔ làasoosai pi midɛ, Dii i aà kē.

¹⁰ Tó gyaa ge nɔe pɔ wa yà mé lekè Diiwa sɔ, ge à légbā dɔwà, a a fiaboɛ.

¹¹ Tó nɔzāe lekè Diiwa ge à légbā dɔwà, ¹² tó aà zá yápi mà mé a níle, i gièò, lé pɔ a kè ge légbā pɔ a dɔwàpi, a a fiaboɛ. ¹³ Tó aà zá yá pɔ a òpi bādè zɪ pɔ á mà gɔɔ, nɔepi ɔ aɔ ku a guu bo. Lá aà zá a bādè, Dii a aà kē. ¹⁴ Tó nɔe lekè Diiwa ge à azɪa kè yāewa ní legbēaon lò, aà zá a fɔ weiè ge a giè. ¹⁵ Tó aà zá lé yāe oè lá gu lé dɔo, à wèiè ní lé pɔ a kè Diiwaon we, ge légbā pɔ a dɔwà. A zèaàɔne, asa zɪ pɔ a mà i yāe oo. ¹⁶ Tó gɔepi yápi mà, ɔ gbɛzā à gbàsa gɪè, a yá a wi gɔepi musuɛ.

¹⁷ Ikoyā pɔ Dii ò Mɔizie gɔe ní a nao yá musu, ge mae ní a né wéndia pɔ kú a beo yá musun we.

31

Tɔsia Madiɔwa

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Tɔ si Madiɔwa Isailiɔne, ní tá n deziò kíi. ³ ɔ Mɔizi ò gbéɔne: A gbéɔ ní gɔkɛbɔɔ sèle aa gé Madiɔwa ní zɪo, aai tɔsimá Diiɛ. ⁴ A gbéɔ sé gbéɔn òaasɔɔɔ bui ní buio, í ní gbaɛ zɪkai. ⁵ ɔ Isaili bui pii gbéɔ kpà òaasɔɔɔ, ɔ zɪgɔ kè gbéɔn òaasɔɔɔ leɛ kuɛpla (12.000). ⁶ Mɔizi ní gbáe zɪkai bui ní buio gbéɔn òaasɔɔɔ. Sa'ona Elezaa né Fineasi gèrɪnɔ, a zwàakpe pɔɔ kúa ní kuu pɔ wɪ yá'òò.

⁷ Aa zɪkà ní Madiɔ lá Dii dà Mɔiziewa, aa ní gɔeò dèdɛ pii. ⁸ Madiɔ kíaɔ ku gbé pɔ aa ní dɛdɛo guu gbéɔn sɔo, Evi ní Lɛkɛũo ní Zuuo ní Huluo ní Lebao. Aa Beo né Balaaũ dè bo. ⁹ Aa Madiɔ nɔeò ní ní néò kùkù, mé aa ní pɔtuoo ní ní pɔɔ sèle pii. ¹⁰ ɔ aa tɛsò an wéleɔwa ní ní bualoũo ní ní kpàsaɔ pii. ¹¹ Aa ní pɔɔ sèle pii ní zɪzɔo ní pɔtuoo, ¹² aa gèò Mɔizi ní sa'ona Elezaao kíi ní Isailiɔ pii an bòou Mɔabu bùsu sɛu Yuudɛ baale bɔaa ní Yelikoo.

¹³ Mɔizi ní sa'ona Elezaao ní Isaili dɔaanaɔ pii gè dairɪle bòo kpe. ¹⁴ ɔ Mɔizi pɔ pà zɪgɔ dɔaana pɔ lé su ní zɪozi, gbéɔn òaasɔɔɔ dɔaanaɔ ní gbéɔn basɔbasɔɔ dɔaanaɔ. ¹⁵ A ní lá à mè: Bóyāi a nɔeò tòi bɛéi? ¹⁶ Ampio mé Balaaũ yāmà aa tò Isailiɔ bò Dii kpe Peoo yá musu,* ɔ Dii gagyākà gbéɔgu. ¹⁷ A nɛgɔeò dɛdɛ pii ní nɔe pɔ gɔe dɔo pii. ¹⁸ Nenɔe pɔ i gɔe dɔ yāaoo sɔ, à tó á pɔ ũ bɛé. ¹⁹ A gbé pɔ a gbédèò ní á gbé pɔ a ɔkà gɛwaɔ, à gɔ bòo kpe gɔɔ soplá. A gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ soplade zɪo, à gbābo ázɪaɛ ní á zɪzɔo. ²⁰ A gbābo á pɔkasae pii ní pɔ pɔ wa kè ní báaoo ní blekáo ní lío pii. ²¹ ɔ sa'ona Elezaa ò zɪgɔ pɔ gè zɪlauɔne: Ikoyā pɔ Dii dà Mɔizien ke: ²² Vua ní ánuoúo ní mɔgotɛo ní mɔsio ní mɔpuo ní beo mao ²³ ní pɔ pɔ a té fɔo pii, à dɔdɔ téa, i gɔ gbālesai. Pɔ pɔ a té fɔo sɔ, à mále íu. ²⁴ A á pɔkasapi a gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ soplade zɪo, í gɔ gbālesai, í gbasá gɛ bòou.

Pɔ pɔ Isailiɔ sɪ Madiɔwa kpaale

²⁵ Dii ò Mɔizie à mè: ²⁶ Mpi ní sa'onkia Elezaao ní Isaili uabeleɔ, à gbé pɔ aa kù zɪlauo nao ní pɔtuoo, ²⁷ í kpaale sáasaa leɛ pla, gbé pɔ gè zɪlauo leɛ do, gbé kíni pɔ kú beo leɛ do. ²⁸ Falu bɔmɛɛ gbé pɔ gè zɪlauo pɔ guu. Pɔ mendo bɔ ma pɔ ũ pɔ mèn òaa pla ní basoo guu, gbɛnázina ge zu ge zàa'ina ge sã ge blen nò. ²⁹ Se an pɔɔ guu màa, ní kpá sa'onkia Elezaawa

* **30:3** Iko 23.21-23, Mat 5.33 * **31:16** Nao 25.2

ma baa ũ. ³⁰ Isaili kɛniɔ pɔɔ sɔ̃, pɔ mèn blakwi guu pɔ mèndo, gbɛnazina ge zu ge zaa'ina ge sã ge ble ge pɔtuo pãlen nò, ní kpá Levii pɔ aai laaidɔ ma zwãakpɛwawã.

³¹ Ǿ Mɔizi ní sa'onkia Eleazaao kè lá Dii ònéwa. ³² Pɔ pɔ zikanaɔ simá aa sùdɔn ke: Sã ní bleo òasɔsɔo lɛ òaa àaɔ ní bàaɔkwi ní sɔoo (675.000). ³³ Zu òasɔsɔo lɛ bàaɔkwi ní plao (72.000). ³⁴ Zaa'inaɔ òasɔsɔo lɛ bàaɔ ní mèndoo (61.000). ³⁵ Nɔe pɔ aai gɔe dɔ yãao òasɔsɔo lɛ baakwi ní plao (32.000). ³⁶ A guo mé zikanaɔ baa ũ, sã ní bleo òasɔsɔo lɛ òaa do ní basoolokwi ní soplao ní òaa pla ní basoo (337.500). ³⁷ A guu wà falubùu Dii òaa àaɔ ní bàaɔkwi ní sɔoo (675). ³⁸ Zu òasɔsɔo lɛ baakwi ní soolooe (36.000). A guu wà falubùu Dii bàaɔkwi ní plao (72). ³⁹ Zaa'inaɔ òasɔsɔo lɛ baakwi ní òaa pla ní basooe (30.500). A guu wà falubùu Dii bàaɔ ní mèndoo (61). ⁴⁰ Gbɛnazinaɔ òasɔsɔo lɛ gɛo ní mèndooe (16.000). An guu wà falubùu Dii baakwi ní plao. ⁴¹ Mɔizi falupi kpà sa'onkia Eleazaawa Dii baa ũ lá Dii òewa.

⁴² Ǿ à a lɛ do dilɛ adoa Isaili kɛniɔ pɔ ũ. ⁴³ Sã ní bleo òasɔsɔo lɛ òaa do ní basoolo ní soplaoe ní òaa pla ní basoo (337.500). ⁴⁴ Zu òasɔsɔo lɛ baakwi ní sooloo (36.000). ⁴⁵ Zaa'inaɔ òasɔsɔo lɛ baakwi ní òaa pla ní basoo (30.500). ⁴⁶ Gbɛnazinaɔ òasɔsɔo lɛ gɛo ní mèndoo (16.000). ⁴⁷ Isaili kɛniɔ baa guu, Mɔizi kè lá Dii òewa. A gbé mèndo bò gbɛn blakwi guu, à pɔtuo mèndo bò pɔtuo blakwi guu, ò a kpá Levii pɔ aai laaidɔ Dii zwãakpɛwawã.

⁴⁸ Ǿ gbé pɔ de zigɔ gbɛn òasɔsɔoɔ dɔanaɔ ge zigɔ gbɛn basobasooɔ dɔanaɔ ũ sò Mɔizizi ⁴⁹ aa òè: Wápiɔ n zòblenaɔ, wa zigɔ pɔ wále wéteɛziɔ nàò, gbɛe i késã ní guuo. ⁵⁰ Bee yáí wa mɔ ní gbaɔ Dii lákaa wá duunaa aà ae yáí. Baade mò ní vua zãbleɔ pɔ á sèlɔ ní gãsìgbɛo ní zão ní tãanaɔ ní swáliɔ ní ònɛɛ. ⁵¹ Ǿ Mɔizi ní sa'onkia Eleazaao pɔ pɔ wa pɔ ní vuaopiɔ sɔ̃. ⁵² Vua pɔ zigɔ dɔaanapiɔ mòò Dii kà kiloo òaa do kwisai (190). ⁵³ Ké zigɔpiɔ pɔpiɔ sèle yãa, aa dilɛ nízia pɔ ũe. ⁵⁴ Ké Mɔizi ní sa'onkia Eleazaao vua pɔpiɔ sɔ̃ zigɔ dɔaanapiɔwa, aa gèò kpaaũkpɛu, ké Isailiɔ yá lío dɔ Diigu yáí.

32

Isaili buieɔ zɔlɛa Yuudɛ baale (Iko 3.12-22)

¹ Lubeni buie ní Gada buie pɔtuoo ví dasidasi. Ké aa è Yazɛɛ bùsu ní Galada bùsuo á dádãkɛkɛi maaɛ, ² ò aa gè Mɔizi ní sa'onkia Eleazaao ní Isaili dɔanaɔ lè aa òné: ³ Atalo ní Dibɔo ní Yazɛɛo ní Nimelao ní Esebɔo ní Elealeo ní Sebaũo ní Neboo ní Beona ⁴ pɔ Dii ziblèwàwɛɛo, wélepɔ bùsu á dádãkɛkɛi maaɛ, mé wápiɔ n zòblenaɔ, pɔdɛn wá ũ. ⁵ Aa èa ò lɔ: Tó n wá wegwà, to bùsue beepi àò de wápiɔ n zòblenaɔ pɔ ũ. Nsu to wà bua Yuudɛwao.

⁶ Ǿ Mɔizi wè Gada buie ní Lubeni buiwa à mè: A gbéó gé zikai, ápiɔ í gɔ laa? ⁷ Bóyáí ále á gbéó kúsu kwè buaa Yuudɛwa gɛa bùsu pɔ Dii kpàmáú yá musui? ⁸ Maa á maaɔ kè Kadasi Baanea gɔɔ pɔ ma ní zɔ bùsu gwagwai. ⁹ Aa gè e Èsikoli guzulɛu aa bùsupi gwàgwa, ò aa ní gbéó kúsu kwè gɛa bùsu pɔ Dii kpàmáupi yá musu.* ¹⁰ Zibeezi Dii pɔ fènzí, à olèléné à mè: ¹¹ Gbé pɔ bò Egipi aa kà wè bao ge aa deaɔ, an gbɛe a bùsu pɔ ma a legbè Ablahaũe ní Izaakio ní Yakɔbuo eo.† Aa temazi ní nòsemèndoo, ¹² sema Yefũne né Kalɛbu, Kenazi bui ní Nuni né Yozueeo bàasio, aame temazi ní nòsemèndoo. ¹³ Ǿ Dii pɔ fè Isailiɔzi, a tò aa líaaliaa guwaiwaiu wè bla e gbé pɔ tàakèɛpiɔ gè mǐdɛò píi. ¹⁴ Bui duunkenaɔ, a ɛa ále á maaɔ tàaaba, a ɛa ále Dii pɔfɛlɛa Isailiɔzi káfli lò? ¹⁵ Tó a bɔ Dii kpɛɛ, a ɛa Isailiɔ to guwaiwaiu píie, aai kaale we á yáí.

¹⁶ Ǿ aa sò Mɔizizi aa mè: Wá ye wà kaa da wá pɔtuooɛe la, wí wéleɔ kɛkɛ kále wá nɛfɛnɛnaɔɛe ní ní daɔ. ¹⁷ Wápiɔ sɔ̃ wá wá gɔkɛbɔ sɛle, wí zése ní wá gbé kɛniɔ e wá ge káɛnɔ

* 32:9 Nao 13.32 † 32:11 Nao 14.29

ń z̄lekii. Wá n̄f̄ēnenaɔ ń ń daɔ iɔ ku w̄́le bíideɔ guu la b̄́supideɔ yáí. ¹⁸ Mé i ke wá gb̄́eɔ ń b̄́su è p̄́i b̄́asio, wá su beo. ¹⁹ Bee kpe wá baa aɔ kúrnɔ Yuud̄e baale bo, asa wá wá p̄́o e Yuud̄e baa gukpe oi lae.

²⁰ Ǿ M̄oizi òné: Tó á yápi ke, à á ḡ́keboɔ se à ge z̄ikai Diiɛ, ²¹ á z̄iḡ́ɔ bua Yuud̄ewa Dii ae p̄́i, iɔ ku we e Dii gé a ibeɔ b̄́su siomá p̄́i. ²² Tó Dii gb̄́amò b̄́supiɛ, í gbasa su, b̄́sue bee i ḡ́ á p̄́o ũ ń Dii d̄́ao, áɔ t̄́ae v̄́i Dii ge á gb̄́eɔne bo. ²³ Tó i su k̄́e m̄́ao, a duunak̄́e Diiɛ. Aɔ d̄́ k̄́e á duunapi a wi á musue. ²⁴ A w̄́le keke k̄́ale á n̄f̄ēnenaɔne ń ń daɔ, í kaa da á p̄́tuɔne, í ke lá á ò ń ázia léowa.

²⁵ Ǿ Gada buiɔ ń Lubeni buiɔ ò M̄oizie: Baa, wápiɔ n z̄òblenaɔ wá ke lá ń òwa. ²⁶ Wá n̄f̄ēnenaɔ ń wá n̄eɔ ń wá s̄́o ń wá zuɔ ḡ́ Galada w̄́leɔ guu la p̄́iɛ. ²⁷ Baa, wápiɔ n z̄òblenaɔ wápii s̄́o wí bua Yuud̄ewa wà gé z̄ikai Diiɛ ń wá ḡ́keboɔ k̄́a lá ń òwa.

²⁸ Ǿ M̄oizi ȳ́d̄ile sa'onkia Eleazaɛ ń Nuni né Yozueeo ń Isaili bui d̄́aanaɔ gb̄́epiɔ yá musu, ²⁹ a òné: Tó Gada buiɔ ń Lubeni buiɔ b̄́aánɔ Yuud̄ewa Dii ae ń ń ḡ́keboɔ k̄́a, mé a gb̄́amò b̄́supiɛ, à Galada b̄́sue bee kpámá ń p̄́o ũ. ³⁰ Tó aai ń ḡ́keboɔ se aa b̄́aánɔ s̄́o, Kanaa b̄́su baa ò aa bleánɔ.

³¹ Ǿ Gada buiɔ ń Lubeni buiɔ m̄́e: Wápiɔ n z̄òblenaɔ, wá ke lá Dii òwaɛ. ³² Wá wá ḡ́keboɔ se wá gé Kanaa b̄́suu Dii ae, wá baa iɔ ku Yuud̄e baalaɛ.

³³ Ǿ M̄oizi Am̄ole k̄́i Siɔ b̄́su ń k̄́i Ogu b̄́su p̄́o w̄́ me Basanao kpà Gada buiɔ ń Lubeni buiɔ ń Yosefu né Manase bui k̄́iniɔwa, b̄́supi ń a w̄́leɔ ń a t̄́oleɔ. ³⁴ Gada buiɔ k̄́e Dib̄́ k̄́ale w̄́le bíide ũ ń Ataloo ń Aloeeo ³⁵ ń Atalosofoɔ ń Yazeeo ń Yɔgb̄́ao ³⁶ ń Benimelao ń Betalanao. Aa kaa dà ń kp̄́asaɔi. ³⁷ Lubeni buiɔ k̄́e Eseb̄́ k̄́ale ń Elealeo ń Kiliataiũ ³⁸ ń Neboo ń Baali Meonao ń Sibemao. Aa tó dafu kpà w̄́le p̄́o aa k̄́e k̄́alepiɔne. ³⁹ Manase né Makii buiɔ ḡ́e l̄́e Galada b̄́suwa, aa si aa Am̄ole p̄́o kú weɔ yá. ⁴⁰ Ǿ M̄oizi Galada b̄́supi kpà Manase né Makii buiɔwa, aa z̄́leu. ⁴¹ Manase bui Yaii ḡ́e l̄́e Am̄ole kp̄́asaɔwa a si, ò aa kp̄́asapiɔ tó l̄́e Avoyaii. ⁴² N̄oba ḡ́e l̄́e Kenati ń a bualoũɔwa a si, ò à azia tó kpà w̄́lepiɛ.

33

Isaili b̄́okpakpaa b̄́a Egipi gb̄́e

¹ Gua p̄́o Isaili b̄́okpakpau an b̄́a Egipi gb̄́eɔne ke: Aa t̄́a'ò ḡ́ḡ́, M̄oizi ń Aalonao mé ń d̄́aanaɔ ũ. ² M̄oizi ń b̄́okpak̄́iɔ tó k̄́a láu lá Dii òewa. Ǿn ke: ³ M̄o s̄́ia ḡ́o ḡ́ode z̄́i Ḡ́amusu dikpekeɛ gb̄́e Isaili b̄́o Lamese ń mio daa ía Egipi wáa p̄́i, ⁴ ḡ́o p̄́o aale ń neḡ́e s̄́iaɔ v̄́i, asa Dii yákpalek̄́e ń Egipi t̄́aɔe, ò à Egipi népiɔ d̄́de.

⁵ B̄́a Lamese Isaili ḡ́e b̄́okpà Suko. ⁶ B̄́a Suko aa ḡ́e b̄́okpà Etani guwaiwai léwa. ⁷ B̄́a Etani aa èa ḡ́e Pi'aילו, Baalizef̄́o gukpe oi, ò aa ḡ́e b̄́okpà Midoli sae. ⁸ B̄́a Pi'aילו aa b̄́a ísiawa gugiiu, ò aa si guwaiwaiu. K̄́e aa t̄́a'ò Etani guwaiwaiu ḡ́o àaɔ, ò aa b̄́okpà Mala. ⁹ B̄́a Mala aa ḡ́e b̄́okpà Eliũ. Wek̄́i nib̄́naɔ kuu m̄́en kuepla ń daminaliɔ m̄́en b̄́aɔkwi. ¹⁰ B̄́a Eliũ aa ḡ́e b̄́okpà Isia T̄́e sae. ¹¹ B̄́a Isia T̄́e sae, aa ḡ́e b̄́okpà Sini guwaiwaiu. ¹² B̄́a Sini guwaiwaiu aa ḡ́e b̄́okpà D̄́feka. ¹³ B̄́a D̄́feka aa ḡ́e b̄́okpà Alusu. ¹⁴ B̄́a Alusu aa ḡ́e b̄́okpà Lefidiũ. Wek̄́i aa k̄́au íwa aa mi. ¹⁵ B̄́a Lefidiũ aa ḡ́e b̄́okpà Sinai guwaiwaiu. ¹⁶ B̄́a Sinai guwaiwaiu aa ḡ́e b̄́okpà Kibelo Ataava. ¹⁷ B̄́a Kibelo Ataava aa ḡ́e b̄́okpà Azelo. ¹⁸ B̄́a Azelo aa ḡ́e b̄́okpà Litema. ¹⁹ B̄́a Litema aa ḡ́e b̄́okpà Lim̄o Pelezi. ²⁰ B̄́a Lim̄o Pelezi aa ḡ́e b̄́okpà Libena. ²¹ B̄́a Libena aa ḡ́e b̄́okpà Lisa. ²² B̄́a Lisa aa ḡ́e b̄́okpà Keelata. ²³ B̄́a Keelata aa ḡ́e b̄́okpà Sefee gb̄́e. ²⁴ B̄́a Sefee gb̄́e z̄́i aa ḡ́e b̄́okpà Alada. ²⁵ B̄́a Alada aa ḡ́e b̄́okpà Makelo. ²⁶ B̄́a Makelo aa ḡ́e b̄́okpà Taatu. ²⁷ B̄́a Taatu aa ḡ́e b̄́okpà Tela. ²⁸ B̄́a Tela aa ḡ́e b̄́okpà Miteka. ²⁹ B̄́a Miteka aa ḡ́e b̄́okpà Asem̄ona. ³⁰ B̄́a Asem̄ona aa ḡ́e b̄́okpà M̄selo. ³¹ B̄́a M̄selo aa ḡ́e b̄́okpà Beneyaak̄́a. ³² B̄́a Beneyaak̄́a aa ḡ́e b̄́okpà Oo Agigada. ³³ B̄́a Oo Agigada aa ḡ́e b̄́okpà Ȳ́bata. ³⁴ B̄́a Ȳ́bata aa ḡ́e b̄́okpà Ablona. ³⁵ B̄́a Ablona aa ḡ́e b̄́okpà Eziɔgebeɛ.

³⁶ Bɔa Eziŋgebeɛ aa gɛ̀ bɔokpà Kadɛsi, Zini guwawai. ³⁷ Bɔa Kadɛsi aa gɛ̀ bɔokpà Oo gbɛ saɛ Ɛdɔũ bɔsu léwa. ³⁸ ɔ sa'onkia Aalona dɛdɛ Oo gbɛwa lá Dii òɛwa. We à gàu Isailiɔ bɔa Egipi wɛ̀ blade a mɔ sɔode gɔɔ séiazi. ³⁹ Aà wɛ̀ basoolo ní ɔaɔode guu ɔ̀ à gà.* ⁴⁰ Alade pɔ́ kú Nɛgɛvɛ bɔsuu kía pɔ́ dɛ Kanaa bui ũ mà Isailiɔ lé mɔ.

⁴¹ Bɔa Oo gbɛ zɪ́ aa gɛ̀ bɔokpà Zalamɔna. ⁴² Bɔa Zalamɔna aa gɛ̀ bɔokpà Puno. ⁴³ Bɔa Puno aa gɛ̀ bɔokpà Obo. ⁴⁴ Bɔa Obo aa gɛ̀ bɔokpà Iye'abaliũ, Mɔabu bɔsu léwa. ⁴⁵ Bɔa Iye'abaliũ aa gɛ̀ bɔokpà Dibɔ́ Gada. ⁴⁶ Bɔa Dibɔ́ Gada aa gɛ̀ bɔokpà Alemɔ Diblataiũ. ⁴⁷ Bɔa Alemɔ Diblataiũ aa gɛ̀ bɔokpà Abaliũ bɔsu sɪ́sɪdeu Nɛbo saɛ. ⁴⁸ Bɔa Abaliũ bɔsu sɪ́sɪdeu aa gɛ̀ bɔokpà Mɔabu bɔsu sɛu Yuudɛ́ saɛ bɔaa ní Yelikoo. ⁴⁹ Aa bɔokpà sɛpiu za Bɛyɛsimɔ e Abɛli Sitiũ.

Dii Isailiɔ gbaa laai Yuudɛ́ baa

⁵⁰ Dii yá'ò Mɔizie Mɔabu bɔsu sɛpiu à mɛ̀: ⁵¹ O Isailiɔnɛ: Tó a bua Yuudɛ́wa a gɛ́ Kanaa bɔsuu, ⁵² à bɔsupideɔ yá, í ní táa pɔ́ aa àò ní táa pɔ́ aa kàsaɔ wíwi, í ní gbagbakíɔ dɛɛɛ. ⁵³ A bɔsupi símá, í zɔ́ɛu, asa má kpáwá á pɔ́ ũɛ. ⁵⁴ A bɔsupi kpaalekɔɛ ní gbɛlaao daɛdaɛ. A tɔɔɛ zɔ́ kpá á bui pɔ́ aa dasiɔwa, í tɔɔɛ néna kpá á bui pɔ́ aa dasiɔwa. Tɔɔɛ pɔ́ gbɛ́ sè iɔ dɛ ní pɔ́ ũ. A kpaalekɔɛ daɛdaɛ. ⁵⁵ Tó i bɔsupideɔ yao, gbɛ́ pɔ́ a ní tɔɔ zu á wɛ́u lán kòɔwaɛ, aai gɔ́ lán léwa á saalou. Aa íadawá bɔsu pɔ́ á zɔ́ɛupiue, ⁵⁶ mí kéé lá ma zɛ̀ò mà kɛ́nɛwa.

34

Kanaa bɔsu zɔ́ɛɔ

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mɛ̀: ² O Isailiɔnɛ n̄ mɛ, tó a gɛ́ Kanaa bɔsuu mé áɛ kpaalekɔɛ, bɔsupi zɔ́ɛɔn kɛ: ³ Gɛ̀midɔkíi oi, Zini guwawai pɔ́ pà Ɛdɔũ bɔsu léi mé á bɔsu lé ũ. Sea za gukpe oi á bɔsu lépi a daale Isida Wiside léwaɛ, ⁴ i pã Sóigbeɔɔɛi ɔzɛɛi, i ta Zini guwawaiwa, i pã Kadɛsi Baanɛa ɔzɛɛi, i gɛ́ ní Azaa'adaao, i gé Azemɔ. ⁵ Bɔa Azemɔ i pã Egipi zé swai e à gɛ́ pɛ ísiawa. ⁶ Isia zɔ́ pɔ́ kú be'ae oi mé á bɔsu lé ũ. A bɔsu lén we be'ae oi.

⁷ Lá á bɔsu lé aɔ dɛ gugbãntoo oin kɛ: Bɔa za ísia zɔ́ɔi, à a iada e Oo gbɛ saɛ. ⁸ Bɔa Oo gbɛ saɛ, à a iada e Amata bɔɔɛi, í gɛ̀ò Zedada. ⁹ Bɔsupi lé a gɛ́ ní Ziflonaoɛ, i gɛ́ pɛ Azaa'enanawa. Lá á bɔsu lé aɔ dɛ gugbãntoo oin we.

¹⁰ Gukpe oi à á bɔsu lé iada bɔa Azaa'enana e Sefaũ. ¹¹ Bɔa Sefaũ i gɛ́ Libla, Aini gukpe oi, i gɛ́ pã Gɛnɛzaleti Isida gbɛpɔɔɛi gukpe oi. ¹² Bɔa we i pã Yuudɛ́i, i gɛ́ pɛ Isida Wisidewa. Lá á bɔsu lé aɔ dɛn we.

¹³ ɔ Mɔizi yápi díɛ Isailiɔnɛ à mɛ̀: A bɔsupi kpaalekɔɛ ní gbɛlaao.* Dii díɛ á bui lɛɛ kɛ̀okwi ní kíniɔ pɔ́ ũɛ, ¹⁴ asa Lubɛni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ lɛɛ doo ní baa è kò ualɛ ní ualɛo. ¹⁵ Bui lɛɛ pla ní kíniopiɔ ní baa è Yuudɛ́ baa gukpe oi bɔaa ní Yelikoo.

¹⁶ Dii yá'ò Mɔizie à mɛ̀: ¹⁷ Gbɛ́ pɔ́ aa bɔsu kpaalɛ́ ní gbɛlaaoɔ tón kɛ: Sa'onkia Eleazaa ní Nuni né Yozueeo. ¹⁸ Bee gbɛa í dɔaanaɔ sɛ bui ní buiɔ guu mɛ̀ndodo aa dɔ́nɛ bɔsu kpaalɛapi guu. ¹⁹ Gbɛ́ pɔ́ á ní sɛpiɔ tón kɛ:

Yuda buiɔ guu Yefũnɛ né Kalebu.

²⁰ Simɛɔ buiɔ guu Amihudu né Semuɛli.

²¹ Bɛ́yámɛɛ buiɔ guu Kiseloni né Elidada.

²² Dã buiɔ guu Yɔgeli né Buki.

²³ Yosefu né Manase buiɔ guu Efodu né Aniɛli.

²⁴ Yosefu né Ɛflaiũ buiɔ guu Sifitã né Kemuɛ.

²⁵ Zabulɔni buiɔ guu Paanaki né Elizafã.

²⁶ Isakaa buiɔ guu Azã né Paletie.

²⁷ Asɛɛ buiɔ guu Selomi né Aihudu.

²⁸ Nɛfatali buiɔ guu Amihudu né Pedɛɛ.

* **33:39** Nao 20.22-28 * **34:13** Yoz 14.2

²⁹ Gbɛ́ pɔ́ Dii ní díle aa Kanaa bùsu kpaale Isailiɔ̀neɔ̀n we.

35

Levii buiɔ̀ wɛ́leɔ̀

¹ Dii yá'ò Mɔ̀izie Mɔ̀abu bùsu sɛ̀u Yuudɛ́ baale bɔ̀aa ní Yelikoo à mè: ² O Isailiɔ̀ne aa bùsu pɔ́ aa a kpaalese wɛ́leɔ̀ kpa Levii buiɔ̀wa, ké aa e wàò kú ní guu, aai tɔ̀le pɔ́ liaa wɛ́lepiɔ̀ kɔ̀má lɔ̀.* ³ Wɛ́lepiɔ̀ iɔ̀ de ní zɔ̀lekɛ́i ũ, mé tɔ̀le pɔ́ kú wɛ́lepiɔ̀ saeɔ̀ iɔ̀ de ní zuɔ̀ ní ní sãɔ̀ ní ní pɔ̀tuɔ̀ pãleɔ̀ kúkɛ́i ũ pɛ́i. ⁴ Tɔ̀le pɔ́ liaa wɛ́lepiɔ̀ yãasa i ka gã̀sɛ́suu òaa sɔ̀. ⁵ A ba yɔ̀ wɛ́nkpe gukpe oi kiloo do, í yɔ̀ gɛ̀midɔ̀kɛ́i oi kiloo do, í yɔ̀ be'ae oi kiloo do, í yɔ̀ gugbãntoo oi kiloo do à pɛɛ pɛ́i, wɛ́le iɔ̀ ku guoguo, tɔ̀le pɔ́ liaai sɔ́ iɔ̀ de wɛ́ledeɔ̀ dáádãkɛ́i ũ.

⁶ Wɛ́le pɔ́ á kpá Levii buiɔ̀wapiɔ̀ guu, a mèn soolo iɔ̀ de misiwɛ́leɔ̀ ũ. Tó gbɛ́ gbɛ̀dè, ìli bàale ta wɛ́lepiɔ̀ dou. An wɛ́le kíniɔ̀ iɔ̀ bla ní plao. ⁷ Wɛ́le mèn blakwi plasai sɔ́ á kpámá, wɛ́le pɛ́i ní a tɔ̀leɔ̀ liaai. ⁸ Lá á buiɔ̀ tɔ̀le e léu, a guu sɔ́ aa wɛ́lepiɔ̀ kpa Levii buiɔ̀wa. Bui pɔ́ wɛ́le ví dasi aa kpa dasi, bui pɔ́ wɛ́le ví bílao aa kpa bílao.

Misiwɛ́leɔ̀

(Iko 19.1-13, Yoz 20.1-9)

⁹ Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: ¹⁰ O Isailiɔ̀ne n̄ me, tó a bua Yuudɛ́wa a gɛ́ Kanaa bùsuu, ¹¹ à wɛ́leɔ̀ díle á misiwɛ́leɔ̀ ũ. Tó kai mé m̀, s̄ gbɛ́ gbɛ̀dè, ade lí bàale ta we. ¹² Wɛ́lepi iɔ̀ deé misiwɛ́leɔ̀ ũ, ké gbɛ̀dena e bàasi aà dae pɔ́ a tɔ̀siwàe à tau. Tó a kè màa, a gao, sema wà yákpalɛ̀kɛ̀aànò bàasio. ¹³ Wɛ́le mèn soolo pɔ́ á kpá Levii buiɔ̀wa á misiwɛ́le ũ, ¹⁴ mèn àa s̄ iɔ̀ ku Yuudɛ́ baala, mèn àa s̄ iɔ̀ ku baale Kanaa bùsuu. ¹⁵ Tó kai mé m̀, s̄ gbɛ́ gbɛ̀dè, ade lí bàale tau. Wɛ́le mèn soolopiɔ̀ iɔ̀ de misikɛ́i ũ á Isailiɔ̀ne ní b̀mɔ̀ ge nibɔ̀ pɔ́ kúánɔ̀.

¹⁶ Tó gbɛ́ gbɛ́ lè ní m̀o a dè, ade á gbɛ̀denaɛ. Sema wà ade de s̄. ¹⁷ Tó gbɛ́ gbɛ́ kũa mé à gbɛ́ lèò a dè, gbɛ̀denan aà ũ, sema wà aà de s̄. ¹⁸ Tó lí a kũa mé à gbɛ́ lèò a dè, gbɛ̀denan aà ũ, sema wà aà de. ¹⁹ Dae pɔ́ a tɔ̀siwà mé ali gbɛ́ pɔ́ gbɛ̀dèpi de, tó à kpàaũaànò. ²⁰ Tó gbɛ́ gbɛ́ kpákpa, s̄ à ɔ̀z̄aàzi, ge à aà pà ní pɔ̀o, ké a zaaàgu yáí, a dè, ²¹ ge tó à aà lè ní ɔ̀kũo a dè ìi pɔ́ a s̄aànò yáí, gbɛ̀denan aà ũ, sema wà aà de. Dae pɔ́ a tɔ̀siwà mé a aà de, tó à kpàaũaànò.

²² Tó i aà kpákpa s̄o, s̄ à ɔ̀z̄aàzi, ge à aà pà ní pɔ̀o kándo ìiseaaànò sai, ²³ ge i aà eo, s̄ gbɛ́ s̄iwà à gà, lá i íbeleseaaànòe, mé àle wɛ́le à aà ke'iao, ²⁴ wa yágɔ̀gɔ̀ gbɛ̀denapi ní dae pɔ́ a tɔ̀siwàe ikoyãe beeɔ̀ musue. ²⁵ Wi gbɛ̀denapi si dae pɔ́ a tɔ̀siwàwa, aai aà gbae misiwɛ́le pɔ́ à bàalè tàu yãa guu, iɔ̀ ku wɛ́lepiu e sa'onkia pɔ́ wa díle gé gaò. ²⁶ Tó gbɛ̀denapi kèse sù ví wɛ́lepi léa, ²⁷ mé dae pɔ́ a tɔ̀siwàpi kpàaũaànò, a ku misiwɛ́lepi guuo, aà aà de, aɔ̀ tàae ví aà dea guuo. ²⁸ Sema gbɛ̀denapi aàò ku misiwɛ́lepiu e sa'onkia ge gaò. Sa'onkiapi gaa gbae s̄ a gbasaa ta a be. ²⁹ Gu pɔ́ á kúu pɛ́i e á buiwa, àò ikoyãpi kũa.

³⁰ Gbɛ̀dea yá guu, wa gbɛ̀dena de gbɛ́ seeladeke yá musu, ãma ásu gbɛ̀de gbɛ́ m̀endo seeladeke yáio.† ³¹ Asu to gbɛ̀dena pɔ́ kũ wà de azia boo, sema wà aà de. ³² Tó sa'onkia i ga giao, ásu s̄asi gbɛ́ pɔ́ bàasi tà misiwɛ́leuwa à aà gba zé aà ta a beo. ³³ Asu to bùsu pɔ́ áo kuu gbãle. Gbɛ̀dea mé ì bùsu gbãle. Wa f̄ gbãbɔ̀ bùsu pɔ́ wà gbɛ̀deueo, mé i ke wà gbɛ́ pɔ́ gbɛ́pi dè de bàasio. ³⁴ Asu to bùsu pɔ́ áo kuu, mé mapi s̄ máo kuu gbãle, asa má Dii má kú á Isailiɔ̀ guue.

36

Zelofada nenɔ̀e tɔ̀le

¹ Galada buiɔ̀ uabeleɔ̀ mò Mɔ̀izi kíi. Galadapiá Makii née, Manase tɔ̀unaɛ, Yosefu buie. ɔ̀ aa ò Mɔ̀izie ní Isaili bui dɔ̀aanaɔ̀ ² aa mè: Baa, ké Dii òne n̄ bùsu kpaale Isailiɔ̀ne ní gbelaao,

* 35:2 Yoz 21.1-42 † 35:30 Iko 17.6, 19.15

a òne ñ wá gbēdo Zelofada tɔle kpá aà nenɔɔwa.* ³ Tó nenɔɔpiɔ zākè ñ Isaili buipāleɔ, wa ñ tɔle sí wá buiɔwa wà káfi bui pɔ aa zākèrínɔɔne, tɔle pɔ wa kpàwá ñ gbelaao i lao. ⁴ Tó Kuu'ɔwē† kà sɔ, wa ñ tɔle sí kpaale pɔ wá deziɔ sè guue, wi káfi bui pɔ aa zākèrínɔɔne.

⁵ Ǿ Mɔizi yá pɔ Dii òe ðile Isailiɔne à mè: Yosefu buipio yá nae. ⁶ Yá pɔ Dii ðile Zelofada nenɔɔ yá musun ke: A mè nenɔɔpiɔ zāke ñ gɔ pɔ kèné maaɔ, āma gɔ pɔ aa zākeòɔ, sema aao ðe ñ dezi káau Manase buiɔ ũ. ⁷ Tɔle pɔ Isailiɔ vɛ ñ buiwaɔ su gē kɔ pɔuo. Isaili pii ze ñ a dezi káau tɔle pɔ á è túbi ũo. ⁸ Isaili buiɔ guu, sema nɔe pɔ tɔle vɛ túbi ũ zāke ñ gɔ pɔ ðe a dezi káau bui ũo. Beewa Isaili pii a gɔ tɔle pɔ wà kpaalè a deziɔne vɛ. ⁹ Isaili buiɔ tɔle su gēkɔuo. Isaili bui pii ze ñ tɔle pɔ á è kpaale guuo.

¹⁰ Ǿ Zelofada nenɔɔ kè lá Dii ò Mɔiziɛwa. ¹¹ Mala ñ Tiizao ñ Ǿgelao ñ Milikao ñ Nɔao zākè ñ ñ desē néo. ¹² Aa zākè ñ Yosefu né Manase buiɔ, ɔ tɔle pɔ wà kpaalènéo gi ðe ñ dezi káau buiɔ pɔ ũ. ¹³ Ikoyāɔ ñ yādilea pɔ Dii ða Mɔiziɛ a ðile Isailiɔneɔn we gɔɔ pɔ aa ku Mɔabu bùsu sēu Yuudē baale bɔaa ñ Yelikoo.

* 36:2 Nao 27.7 † 36:4 Lev 25.8-10

IKOYA Mɔizi lá sode Yá pɔ́ kú láe bee guu

Naokεa lá láakii Isailiɔ kaa búsu pɔ́ Lua à a legbènέ zɔ́leu yá'òwěε. Ikoyā lá té Naokεa lápizi, ̄ Mɔizi yá mèn àā pɔ́ a ò Isailiɔne kuu (1.1-4.43, 4.44-28.68, 28.69-30.20). Mɔizi yá pɔ́ Lua kè Isailiɔne ní lá a yeńzio dɔ́ngu, lá aà bàa kúnɔ, à d̀aané guwaiwaiu wè bla, à ɔ́liarzi, à ní bó ní ibεεɔ ɔ́zĩ, ̄ à a ikoyāɔ dilenέ, à yáɔ legbènέ. I ke yāzi pɔ́ kè lá káauɔ guu ̄ à èa lé dɔ́ngu bo, àle waasokené ní ǹsemendoo, àle o a gbέɔne aa d̄ó ké Luaá náaideε, aai gbέkpaaaàno zé sé, asa Lua siandee. A m̀: Isailiɔ, à swákpa. Dii wá Lua mé Dii m̀ndona ũ. Aɔ ye Dii á Luazi ní ǹsemendoo teasisai á gbāa pua léu. (6.4-5) Mat 22.37 gwa bo. D̀ɔpiɔ yá ̄ Isailiɔ ĩ lousisia daaleð lá gu lé d̀.

Le pɔ́ Mɔizi Lua táasilèð ku lápi láakii (32). Bee gbεa Mɔizi sa'olekè Isaili buiɔne (33). Lee 31 guu wà Yozuee ðile Mɔizi gēε ũ ké aà d̀aa Isailiɔne búsu pɔ́ Lua a legbènέ guu. Lee 34 anabi Mɔizi gaa yá'ò.

Gbé pɔ́ aale lápi kyoke gbāɔ ní gbέ pɔ́ aa kè yāaɔ, ikoyā lápi lé d̀ngu ké Luapi mé ní Suabana ũ, an bona ũ. Tó gbέɔ Lua yá k̄a mé aa aà náai v̄i gɔ́pii gupiiu yápii guu, bee a bɔa maa pɔ́ gbēnazina bo wεεle iné.

Mɔizi yá'oa Isailiɔne Mɔabu búsuu

¹ Yá pɔ́ Mɔizi ò Isailiɔne guwaiwaiu Yuudē baalen ke. A ku Alaba s̄eu bɔaa ní Sufaoε, Palana zānguo ní Tofelio ní Libenao ní Azeloo ní Dizaabuo. ² Bɔa Olebu gea Kadesi Baanea ní Sei gbε zéó á tá gɔ́ kuedoe. ³ Bɔa Egipi wè blade guu, a m̀ kuedode gɔ́ séia zĩ Mɔizi yá pɔ́ Dii dàε Isailiɔ yá musu òné pii. ⁴ Bee kè aà ziblea Amoleɔ kí Siɔ pɔ́ kpalablè Esebɔ gbεa ní Basana kí Ogu pɔ́ kpalablè Asalo ní Edεleioε.* ⁵ Mɔizi f̄le ikoyāε bee pílokè Mɔabu búsuu Yuudē baale à m̀: ⁶ Dii wá Lua yá'òwěε Olebu à m̀, wa gēgē gbepi saε. ⁷ Wà fele dazeu wà mipε Amole búsu s̄isidewa ní gbέ pɔ́ kú Alaba s̄eu ní gus̄isideu ní gusalaladeɔ ní Negεvεdeɔ ní isialadeɔ. A m̀ wà gé Kanaa búsuu ní Libā búsuo e swa z̄ɔ Uflatai. ⁸ A m̀ a búsupi kále wá aε, wà ge sí, búsu pɔ́ a a legbè wá deziɔne Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo a m̀ á kpámá, ĩ ḡó ní buiɔne ní kpε.

Mɔizi yáḡḡɔnaɔ dilea (Bɔa 18.13-27)

⁹ Gɔ́ bee má òé má f̄ɔ màò á sea lán asowa mado bo. ¹⁰ Dii á Lua tò a dasikũ, á dasi kà saanaɔwa sa. ¹¹ Dii á deziɔ Lua εa to à dasikũ lee òaa sɔo, ĩ báaadaágu lá à a legbèéwa. ¹² Máme máò á sea lán asowa, màò á yáḡḡɔsé madoa? ¹³ A ònɔnaɔ sé á guu bui ní buio, gbέ pɔ́ wa ní d̄ó laaide ũ, mí ní dile á d̀aanaɔ ũ.

¹⁴ ɔ́ á wèa a m̀, yá pɔ́ má ò wà kepi maaε. ¹⁵ ɔ́ ma á bui d̀aanaɔ sè, ònɔna pɔ́ wa ní d̄ó laaideɔ ũ, ma ní díleé á bui yáḡḡɔnaɔ ũ. Gbēε bo gbēɔn òaasɔsɔo d̀aanaɔ ũ, gbēε s̄ó gbēɔn basɔbasɔo, gbēε gbēɔn blakwikwi, gbēε gbēɔn kwikwi. ¹⁶ Gɔ́beezi ma yádile yáḡḡɔnapionε ma m̀: Ali yá pɔ́ á gbέɔ m̀owá ma, ĩli yáḡḡɔné a zéwa, gbέ ní a gbédeε ge ní b̀mɔon nò. ¹⁷ Asuli gbēε wegwa yákpaleuo. Ali yāma gbέ yáf̄una ní gbέ gb̄iaowa sáasaa. Asuli v̄iake gbēε wéεo, asa yákpalekeaá Lua yáε. Tó yāe kèé zĩ'ũ, ali m̀oɔa, mí wétei. ¹⁸ Gɔ́ bee ma yá pɔ́ á keɔ díleé pii.

* 1:4 Nao 21.21-35

Asiigwanao zia
(Nao 13.1-33)

¹⁹ Bɔa Olebu wa dazeu, wa guwawai zɔɔ pāsɪ pɔ á dɔpi baa vɪ. Wa mipè Amɔle bɔsu sɪsɪdewa, lá Dii wá Lua òwɛɛwa, ɔ wa ka Kadesi Baanea. ²⁰ ɔ má òé ma mè: A ka Amɔle bɔsu sɪsɪde pɔ Dii wá Lua lé kpáwáu. ²¹ A bɔsu pɔ Dii á Lua kpáwápi gwa á ae. A ge si lá Dii á deziɔ Luapi diléewa. Asu to vɪa á kũo. Asu bilikeo. ²² ɔ ápii a mɔ ma le, a mè wà gbéɔ zɪ, aai gé bɔsupi gwagwawiwɛ. Tó aa sù, aai zé pɔ wá sé n wéle pɔ wá káuɔ owɛ. ²³ Yápi kèmmɛ maa, ɔ ma gbɛɔn kuɛplaɔ sè á guu bui n buio mɛndodo. ²⁴ Ké aa gè, aa dède gusɪsɪdewa, ɔ aa kà Esikɔli guzulɛu aa gwàgwa. ²⁵ ɔ aa sùwɛɛ n bɔsupi libeɔ, aa bɔsupi yá sèle aa siuwɛɛ aa mè bɔsu pɔ Dii wá Lua lé kpáwápiá bɔsu maae.

²⁶ Kási á ye gea weio, ɔ a gi Dii á Lua yámai. ²⁷ A yákütékàka á kpéɔ guu, a mè Dii zawáguɛ, ɔ à wá bóle Egipi ké à e wá na Amɔleɔne n ɔzɪ aa wá dede. ²⁸ A mè má á táu sai? A gbéɔ tò á kúsu kwè, aa mè bɔsupi gbéɔ gbàa deála, mé an gbàa ea deála ɔ. An wéleɔ zɔɔ, a bíiɔ zè Luawae. Aa mè wà Anaki buio è we ɔ. ²⁹ ɔ má òé, ásu to sɔ kéáguo, ásu viakenéo. ³⁰ Dii á Lua dɔaaaé, ɔme a zikaé lá a káé Egipi n guwawaiuo á wé èwa. ³¹ A è we lá Dii á Lua á zɔa a gàu, lá mae ɔ a né zɔa a gàuwa. A zekèelɛánɔ pii e a ge kaò guɛ beeu. ³² Gia n beeo i Dii á Lua náaikɛo.† ³³ A dɔaaé zé guu, à bòokpakli kèkèé. A dɔaaé té guu gwá, ké à zé pɔ áli sé ɔbé. Fãane sɔ à dɔaaé telu guu.

Dii Isailio swágagaa
(Nao 14.20-45)

³⁴ Ké Dii yá pɔ á ò mà, aà pɔ fɛ, ɔ à legbè à mè: ³⁵ Bílaɛ bee gbèe a wesi bɔsu maa pɔ má ò má kpá an deziɔwaleo, ³⁶ mé i ke Yefũne né Kalebu bàasio. ɔme a wesiɛ. Má tɔɔle pɔ aà gbá pèleu kpawae, aapi n a néɔ, ké a temazi n nòsemendoo yáí. ³⁷ Dii pɔ pàmazi á yáí ɔ, ɔ à mè mapi sɔ má gɛ bɔsupiuo. ³⁸ Ma dɔnlɛde Nuni né Yozuee mé a gɛu. Dii mè mà aà gba sɔ, asa ɔme a bɔsupi na Isailioɔne n ɔzɪ. ³⁹ ɔ Dii èa òé à mè á néfɛnena pɔ a mè wà n kúkũ zɪzɔ ũ, á né pɔ aa vái dɔkɔɛ n maao giaopiɔ, aame aa gɛu, í kpámá, aai gɔ vɪ. ⁴⁰ Apio sɔ, Dii òé à ea Isia Tɛa zé sé guwawaiuo.

⁴¹ ɔ á wèa a mè a duunakè Diie, á gé zíkai sae lá Dii á Lua òéwa. ɔ á baade a gɔkɛbɔɔ dɔ a pi, ále e bɔsu sɪsɪde kúaaáfaaiɛ. ⁴² ɔ Dii òmɛɛ mà oé ásu gé zɪpi káio, ké á wéleɔ su ziblewáo yáí, asa à mè áɔ kúanɔ. ⁴³ ɔ má òé, a gi mai, a pã Dii yáa. A wala guu ɔ a ge dede bɔsu sɪsɪdepiwa. ⁴⁴ ɔ Amɔle pɔ kú weɔ bɔ dáale aa á yá lán zɔɔ gbɛyaawa. Aa ziblewá za Sei e ɔɔma. ⁴⁵ Ké a su, a ɔɔɔ Diie, ɔ à gi swásciázi. ⁴⁶ ɔ a gɔɔplakè Kadesi, wekii a gɔɔ gágau.

2

Isailio liaaliaaa guwawaiuo

¹ Wa ea wa Isia Tɛa zé sè guwawaiuo,* lá Dii òwɛɛwa, ɔ wa liaaliaa Sei bɔsu sɪsɪdeu gɔɔpla. ² ɔ Dii òmɛɛ à mè, ³ wá liaaliaaa gusɪsɪdepiu mɔ. Wà ea gé gugbãntoo oi sa. ⁴ A mè mà oé ále bóle n á dae Esau buio Sei bɔsuɔe.† Aa viakéé, n beeo à laaika maamaa, ⁵ ásu n léweo, asa Dii a n bɔsu saaloe kpáwáo, baa kèse do, asa à Sei bɔsu sɪsɪde kpà Esau buiɔwae, ɔ aa gɔ vɪ. ⁶ Dii mè à ble lúmá, í ble. Baa íe, à lú, í mi. ⁷ Dii á Lua báaadà zɪ pɔ á kèu piiɛ, mé à wetèázi guwawai zɔɔɛ bee baa vɪa guu. Dii á Lua kúanɔ a wè blan ke, pɔe i késáwáo. ⁸ ɔ wa dɔ wá dae Esau buio Sei bɔsuzi. Bɔa Elata n Eziɔgebeɛo wa lile, wa Alaba sɛ zé sè, ɔ wa Mɔabu guwawai zé sè.

⁹ Dii òmɛɛ wásu íbelesɛ n Mɔabu wà n lɛwe wà zíkarnɔ, asa a n bɔsu saaloe kpáwá wá pɔ ũo. A bɔsupi kpà Lotu buipiɔwa, à gɔ n pɔ ũe.‡ ¹⁰ Bɔsupi guu ɔ Emi buio ku yáa. Aa

† 1:32 Ebc 3.19 * 2:1 Nao 21.4 † 2:4 Daa 36.8 ‡ 2:9 Daa 19.37

gbãa mé aa dasi. An gbãa kà Anaki buiowa. ¹¹ Wí n díle Lefai buiō ũ lán Anaki buiowaε, āma Mɔabuō ĩ oné Emioε. ¹² Oliō ku Sei yāae, ̄ Esau buiō mò wa sīmá aa n̄ dede, ̄ aa z̄le n̄ gb̄eu, lá Isailiō kè b̄usu p̄ Dii kpámá aa ḡò v̄iεwa.

¹³ Dii òw̄εε wà bua Zelediwa, ̄ wa buawà. ¹⁴ Za ḡoo p̄ wa b̄o Kadesi Baanea e wa ḡe bua Zelediwa, w̄ε bla plasai ḡε. Gb̄é p̄ aa kà z̄ikaa yāao ḡaga p̄ii, lá Dii ònéwa. § ¹⁵ Dii mé ɔ̄t̄òlemá e à ḡè n̄ kaale m̄iomio.

¹⁶ Ké á gb̄é p̄ aa kà z̄ikaa yāapiō ḡaga p̄ii, ¹⁷ ̄ Dii yā'òm̄εε à mè, ¹⁸ wà bua Mɔabu b̄usu p̄ w̄i m̄ε Aa b̄usu léwa sa. ¹⁹ Tó wa m̄o Am̄oniō lè, w̄asu íbeles̄eñ̄no wà n̄ léw̄eo, asa á n̄ b̄usu saaloe kp̄awá. A kp̄a Lotu buipiōwa à ḡò n̄ p̄ ũε.*

²⁰ Wà b̄usupi díle Lefaiō p̄ ũ l̄e, asa aa ku we yāae. Am̄oniō ĩ oné Zaūzumio. ²¹ Buipiō gbãa mé aa dasi, an gbãa kà Anaki buiowa. Dii mé n̄ kaale Am̄oniōne, ̄ aa n̄ b̄usu s̄i, aa z̄le n̄ gb̄eu. ²² M̄aa Dii kè Esau buiōne Sei l̄o. A Oliō k̄aalené, ̄ aa n̄ b̄usu s̄i aa z̄le n̄ gb̄eu e n̄ a gb̄ao. ²³ Avii p̄ aa w̄éle k̄alekale e za Gazaō s̄o, Keletio b̄o Keleti aa mò n̄ kaale, ̄ aa z̄le n̄ gb̄eu.

²⁴ Dii mè wà dazeu wà bua Aanowa. A mè a Eseb̄o kí Siō, Am̄ole bui n̄aw̄εε wá ɔ̄z̄iε n̄ aà b̄usuo. A mè wà fele ze n̄ aà b̄usu siao, i felewá n̄ z̄io. ²⁵ Sea za gb̄á á tó v̄ia d̄unia buiō k̄ū p̄ii, s̄o i k̄éngu á yái. Tó aa á bao mà, aa s̄òdeedeke, gili i ḡéngu á yái.

Ziblea Eseb̄o kí Siōwa (Nao 21.21-30)

²⁶ Kua Kedemo guwaiwaiu ma gb̄éō z̄i Eseb̄o kí Siōwa n̄ aafia yáo, ma mè ²⁷ aà wá gba zé wà p̄a a b̄usua. Zékpaá w̄áo beu, wá lile ɔ̄plai ge ɔ̄zeio. ²⁸ Ma mè aà ble yíawá wà ble, aà í yíawá wà mi, wí flaboè n̄ ánusuo. Aà to wà p̄a a b̄usua k̄εε lé. ²⁹ Má òè Esau buiō wá gb̄á zé Sei, mé Mɔabuō wá gb̄á zé Aa, ̄ wále ḡe buai Yuud̄ewa e b̄usu p̄ Dii wá Lua lé kp̄awáu. ³⁰ ̄ Eseb̄o kí Siō i wá gba zé wà p̄a a b̄usua, asa Dii á Lua aà swáf̄èè, ̄ à f̄èe, ké à e à aà naé á ɔ̄z̄i, lá a de gb̄āewa. ³¹ ̄ Dii òm̄εε mà gwa lá ále Siō n̄ a b̄usuo naw̄εε wá ɔ̄z̄i. A mè wà fele wà aà b̄usupi sí, i ḡo wá p̄ ũ. ³² Siō n̄ a gb̄éō b̄òle dàwále n̄ z̄io Yaaza. ³³ Dii wá Lua aà kp̄awá, ̄ wà aà dè n̄ a néo n̄ a gb̄éō p̄ii. ³⁴ Ḡoo bee ̄ wa aà w̄éleō s̄i p̄ii, wa w̄élepiō ḡōeō n̄ n̄eō n̄ néo d̄ede p̄ii. Wi gb̄ēe to b̄éeo. ³⁵ ̄ wa n̄ p̄otuoō n̄aa, wa w̄éle p̄ wá s̄ipio p̄o s̄ele wá p̄ ũ. ³⁶ Sea za Aloe w̄éleu Aan̄o baa n̄ m̄εewia p̄ kú guzulepiuo e Galada, w̄éleε ku a gbãa d̄ewálo. Dii wá Lua n̄ n̄aw̄εε wá ɔ̄z̄i p̄iiε. ³⁷ Wi s̄o Am̄oni b̄usuo, Yaboko baan n̄o, gus̄is̄ide w̄éleōn n̄o, lá Dii wá Lua òw̄εewa.

3

Ziblea Basana kí Oguwa (Nao 21.31-35)

¹ Bee gb̄ea wa εa da Basana b̄usu z̄eu. ̄ Basana b̄usu kí Ogu b̄ò dàwále n̄ z̄io n̄ a gb̄éō p̄ii Ed̄elei. ² Dii òm̄εε m̄asu v̄iak̄eè, asa a aà n̄am̄εε ma ɔ̄z̄i n̄ a gb̄éō p̄ii n̄ a b̄usuoε. A mè mà k̄è lá má kè Am̄oleō kí Siō p̄o kpalabl̄e Eseb̄ōewa. ³ ̄ Dii wá Lua Basana b̄usu kí Ogu n̄aw̄εε wá ɔ̄z̄i n̄ a gb̄éō p̄ii. Wa n̄ dede, wi n̄ gb̄ēe to b̄éeo. ⁴ Ḡoo bee ̄ wa aà w̄éleō s̄i p̄ii. A kee ku wa ḡi s̄imá. Wa z̄ibl̄e Aagobu b̄usuwa p̄ii n̄ a w̄éle m̄èn b̄aaō, b̄usu p̄o Basana b̄usu kí Ogu v̄ipi. ⁵ W̄élepiōá w̄éle b̄iideōne p̄ii. W̄élepiō b̄i l̄es̄i, w̄i a b̄oleō tata wà gb̄aa daue. Wa z̄ewiaō s̄i dasidasi l̄o. ⁶ Wa n̄ m̄ide p̄ii, lá wá kè Eseb̄o kí Siō gb̄éōne. Wa w̄élepiō ḡōeō d̄ede n̄ n̄eō n̄ néo p̄ii. ⁷ ̄ wa p̄otuoō n̄ àizeε p̄o wá è w̄élepiō guu n̄aa wá p̄ ũ p̄ii.

⁸ Ḡoo bee wa Am̄oleō k̄ia gb̄éōn plapiō b̄usu s̄imá, b̄usu p̄o kú Yuud̄e baala za Aan̄o e Em̄o gb̄ei. ⁹ Sid̄oēō ĩ o gb̄ep̄ie Siliō, Am̄oleō s̄o Seni. ¹⁰ Wa Basana kí Ogu b̄usu s̄i p̄ii,

gusalala wéleó ní Galada bùsuo píi ní Basana bùsuo píi e Saleka ní Eddeleio. ¹¹ Lefai kōnao guu Ogu mé gò yāa ado. Wà aà wúlebo kè ní mōoe. A gbāa gāsísuu kēokwie, a yāasa sō gāsísuu síi. A ku Amōni mēewia Labae.

Yuudē baa gukpe oi bùsu kpaalea
(Nao 32.1-42)

¹² Ké wa bùsupi sí, ma Galada bùsu síside guo kpà Lubeni buiò ní Gada buiòwa, sea za Aloe, Aano baa. ¹³ Galada bùsu pò gò ní Ogu bùsu Basanao ò má kpà Manase bui kiniòwa. Aagobu bùsu pò kú Basana bùsu yāa píi, ò wí me Lefaiò bùsu. ¹⁴ Manase bui Yaii mé Aagobu bùsupi sè píi e Gesuu buiò ní Maaka buiò bùsu léu. Ǿ à azia tó kpàè. A yáí wí me Basanae Yaii zōewiaò e ní a gbāo.

¹⁵ Ma Galada bùsu kpà Manase né Makii buiòwa. ¹⁶ Bùsu pò kú Galada bùsu zānguo ní Aano dōo ò má kpà Lubeni buiò ní Gada buiòwa. Aano dōopi mé ní bùsu lé ũ, mé Yaboko dōo mé ní bùsu lé ũ Amōni bùsu oi. ¹⁷ Yuudē dōo mé ní bùsu lé ũ be'ae oi za Genezaleti e Alaba Isida pò wí me lo Isida Wiside, Pisiga gbepoleu.

¹⁸ Ma yā'óné gōo bee ma mē, Dii ní Lua bùsupi kpámá à gò ní pò ũe. An gbé pò kà zikaao sō aa ní gōkebo se aa bua Yuudēwa aa dōaa Isaili kiniòne. ¹⁹ Ma mē má dō an nōeó ní ní néo ní ní pōtuoo dasi, aame aa gō ní wéle pò má kpámá guu. ²⁰ Ma mē tó Dii tò an gbéó íampakli è lánwa, mé aa bùsu pò Dii ní Lua lé kpámá sí ní pò ũ Yuudē baa be'ae oi, an baade i gbasa su bùsu pò má kpámáe bee guu sa.

²¹ Gōo bee má ò Yozueee aà wé è lá Dii á Lua kè kía gbēon plapionē. Maa Dii a ke kía pò ále gé ní lei weone píi. ²² Asu vīakenéo, asa Dii á Lua mé a zikaéíno.

²³ Gōo bee ma awakpà Dii ma mē, ²⁴ Dii Lua, n na n zōoke ní n gāsa gbāao olo mapi n zòblenaewa. Dii kpele mé kú musu ge tole la, a fō yāzōoke lanwai? ²⁵ Ma gba zé mà bua Yuudēwa mà e wesi bùsu maa síside pò kú wepile ní Libāo píi. ²⁶ Ǿ Dii pò pāmazi á yáí, i swáse ma yáío. A òmēe à mē, bee mō màa le. Māsu yāe oe yá bee musu lo. ²⁷ A mē mà dede Pisiga gbewa e a misonaa, mí wezu mà gugwa be'ae ní gugbāntoo ní gukpeo ní geomidokii oio. A mē mà gwa ní wéoe, asa má e bua Yuudēwa mà gé weo. ²⁸ A mē mà yādile Yozueee, mí aà gba sō, mí aà gba gbāa, asa aapi mé a dōaa è bua Yuudēwa, i bùsu pò má wesiē naé á zī. ²⁹ Ǿ wa gō guzulee beeu Bepeoo sae la.

4

Laaido Dii ikoyāwa

¹ Isailio, à laaido yādileao ní ikoyā pò mále daéowa. A zikewà, lo ku, í gé bùsu pò Dii á deziò Lua lé kpáwapi síi. ² Asu yāe káfi yá pò mále dilé guu, mé ásu yāe boou.* Aò Dii á Lua yá pò mále daé kúa. ³ A wé yá pò Dii kè Baali Peoo è. Dii á Lua á gbé pò bō te Peoo táazio kàale píi,† ⁴ á gbé pò a na Dii á Luapizio sō á kú e gbā. ⁵ A ma! Ma yādileao ní ikoyāo dàé lá Dii ma Lua òmēewa. A zikewà bùsu pò ále gé síi guu. ⁶ Aò yápio kúa ní laaio, buipāleo i ma, aaiò dō ké á òno mé á wé kēa, aai me gbépio òno fáe, bui zōopi wé kēae! ⁷ Lá Dii wá Lua lo kúwanò kái tó wále wabikewà, bui zōoe ku ké an táao kúrnò kái màae? ⁸ Bui zōoe ku ké aa yādileao ní ikoyā zedeo vī lán ikoyā pò mále dilé gbāwae? ⁹ A laaika, lo ázia kúa dō maamaa. Asu to yá pò á wé èpi sááguo, asu bo á nòseuo e á wēni léu. A da á néone ní á tōūnao.

¹⁰ Asu to gōo pò a sí Dii á Lua ae Olebu sááguo. A òmēe mà á kāaae, ò à a yá dàe ké àò a vīa vī tole la e á wēni léu, í dada á néone. ¹¹ A sō kái, ò a sí gbepi sae. Té kú gbepi musu e à gè zō luawa. Gusia ní luabesiao ní guduuduuo liai. ¹² Ǿ Dii yā'òé za téu. A yā'opi mà, āma i wesi pōleoo, lo á mà.‡ ¹³ A a bàakuaánò yā'òé, à mē àò yá mēn kwipio kúa, ò a kē gbè pēpēe

* 4:2 Zia 22.18-19 † 4:3 Nao 25.1-9 ‡ 4:12 Bōa 19.16-18, Ebe 12.18-19

mèn plaɔwa. § 14 Zibeezi Dii òmɛɛ mà a yādileaɔ ní a ikoyāɔ dadaé, * ío kūa bùsu pò ále bua Yuudēwa ále gé síipi guu.

Isailiɔ gbaa laai táa yá musu

15 Ké Dii yā'òé za téu Olebu, i wesi pɔele weo. A yái tò àò ázia kūa dō. 16 Asu ázia òòkpa à pɔe ke à me aàpin weo. † Asu pɔe á lán gōe ge nɔewao 17 ge nòbɔ ge bā 18 ge pótáa'onkuawa ge kpɔ. ‡ 19 Asu wése musu à íatē ní mɔvuao ní saanaɔ gwa, luabe pópɔ i á wé ble, í kúle à zɔblenéo. Buipále pò kú dúnia guuɔ píi ò Dii á Lua ní tó aao ke. 20 Apɔ sō, Dii á sé à á bɔ Egipiɔ témɔaéu, ké àò de a kpaale ũ, lá á de tiaewa. 21 Dii á Lua pɔ pàmazi á yái, ò à mè má e bua Yuudēwa mà gē bùsu maa pò ále kpáwá á pò ũ guuo. § 22 Ma gbé bee má ga bùsue beue, má e bua Yuudēwao. A gbé bee á buawà, í bùsu maapi sí. 23 A laaika! Asu to Dii á Lua bàakuaánɔ yá sááguo. Asu pɔe ke à me aàpin weo. Asa Dii á Lua gíé yápizie. 24 Dii á Lua á té pò í kúmáe, * ìli sí sàao.

25 Tó a néò ì, a tōúnaɔ bò mé a zikù bùsupi guu, tó a pɔe kè dii ũ a ázia òòkpaò, mé a yá pò Dii á Lua yeio kè, a aà pɔ fèlè, 26 á midè bùsu pò ále bua Yuudēwa ále gé síipi guue. Luabe ní tɔɔleo mé ma seeladeɔ ũ gbā. A wēni ke weo, wa á kaale. 27 Dii a á yá, í fáaa ta buipáleɔ guue. A kōnaɔ mé a gō bùsu pò Dii a á yáupi guu. 28 Wekii á zɔble dii pò gbēnazina à ní lío ní gbɛoɔne. Aali gu'eo, aali yāmao, aali pɔbleo, aali pò gímao. 29 Tó a Dii á Lua kíi wèele, mé a aà aeyà we ní nòsemendoo teasisai, á bɔwà. 30 Tó ále taasike, mé yápi á lé píi, á ea ze ní Dii á Luao gɔɔgbézāzi, í aà yāma. 31 Asa Dii á Lua á Lua sósobidee, a pākpaázio, a á kaaleo. Aà bàa kua ní á deziò yá pò a ò ní legbēao a sàaáguo.

Dii yázɔkɛa

32 A yá pò kè zadō wi á io, za gɔɔ pò Lua gbēnazina kè tɔɔle gbɛagbɛamá dúnia gola síiɔu píi, à ma tó wà yākè a zɔ kà yáe beewa. 33 Buie Lua lɔɔ mà té guu lá á mà i gaowae? 34 Diie fō yò buie sia buiewa à gō a pò ũ, lá Dii á Lua kèé Egipi á wé èwae? Dii seelaɔ ní dabudabuɔ kè à ní gbāa legwàò. A zíkà ní a gāsa gbāao, à a gāsí pòò à yázɔ pò í to vía ní kú kè. 35 Dii tò a yápi è, ké àò dō áme á Lua ũ, Lua plaade kuo, a bàasio. † 36 A tò a a lɔɔ mà za musu á totoa yái. A a té zɔò òlɔé tɔɔle, ò a aà yá'o mà tépiu. 37 Lá a ye á dezi káauɔzi à ní buiɔ sè, ò à á bɔ Egipi ní a kuaò ní a gbāa zɔɔ. 38 A bui pò an zɔò ní ní dasio deálaɔ yàé, ò à gēánɔ ní bùsuu, à gò á pò ũ lá a de tiaewa. 39 Aɔ kūa á sɔu gbā, ío dō ké Dii mé Lua ũ musu ní zíleo, a pālee kuo. 40 Aɔ aà ikoyāɔ ní aà yādilea pò mále daé gbāɔ kūa, ío aafia ní á buiɔ, á buiɔ i wēni ke bùsu pò Dii á Lua lé kpáwáu gɔɔpii.

Misiwēleɔ

41 ɔ Mɔizi wéle mèn àaɔ pò kú Yuudē baa gukpe oio díle, 42 ké gbé pò kai mé mò à a gbédee dè, i ke a íikūaaànɔ, ade e bàale ta we. 43 A Bezee pò kú gusalala wáiwaiu díle Lubeni buiɔne. ɔ à Lamɔtu pò kú Galada bùsuu díle Gada buiɔne. ɔ à Golana pò kú Basana bùsuu díle Manase buiɔne.

44 Ikoyā pò Mɔizi dà Isailiɔnen ke. 45 Ikoyāɔ ní yá pò Mɔizi díle Isailiɔne an bɔa Egipi gbɛaɔn ke. 46 Aa ku guzulɛu Bepeoo sae Yuudē baale Amɔleɔ kí Siɔ pò kía blè Esebɔ bùsuu. Mɔizi ní Isailiɔ ziblèwà an bɔa Egipi gbɛa. 47 Aa aà bùsu sí ní Basana kí Ogu bùsuu. Amɔleɔ kía gbɛɔn plapiɔ ku Yuudē baa gukpe oi 48 sea za Aloe pò kú Aano baa e Siliɔ gbɛ pò wí me lɔ Eemɔ 49 ní sè pò kú Yuudē gukpe baao e Isida Wisidei, Pisiga gbɛpɔleu.

§ 4:13 Bɔa 31.18 * 4:14 Bɔa 21.1 † 4:16 Bɔa 20.4 ‡ 4:18 Lom 1.23 § 4:21 Nao 20.12 * 4:24 Ebe 12.29
† 4:35 Maa 12.32

5

Yādilea mèn kwio
(Bɔa 20.1-21)

¹ Mɔizi Isailio sisi pii, ɔ a ònɛ: Isailio, à laaido Dii yá pò mále diléowa ní ikoyā pò mále káé á swáwa gbāo. A yápio dada, ío kúa à zikewà. ² Dii wá Lua a bàakuawano yādilewɛ Olebu. ³ I ke wá dezi káauo ɔ a dīlenéo, wámɛ, wá gbé pò wá kú la gbāo pii. ⁴ Dii bò m̀wá, à yá'òé té guu za gbɛ musu. ⁵ Zibeezi má kú kóo ũ Dii ní ápio zānguo, ma Dii yá'òé, asa vía á kú tépi yáie, á fɔ dede gbepiwao. Dii m̀:

⁶ Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á b́ zobleu Egipi. ⁷ Asu ào diie v̄io, ma bàasio.

⁸⁻⁹ Asuli pɔe taa ke à kúle à zobleò, pò pò kú musu ge tɔle ge í guun nò, asa ma Dii á Lua, mili sí sàao. Mi mae pò yemaziao yāvai wi an buione ní musu e à ge pé ní síwena ní ní sòkpaɛowa. ¹⁰ Gbé pò yemazi aa ma yādileao kúao s̄, miò gbêke v̄inɔe e ní bui léwa.*

¹¹ Asuli ma Dii á Lua tó sí p̄ao, asa gbé pò ma tó sí p̄a a b̄o p̄ao.

¹² Ali kámabogɔzi d̄s ma pò ũ, lá ma Dii á Lua má diléwa.† ¹³ Ali á buazi ní á z̄i píio ke gɔo soolo, ¹⁴ a soplade io déé kámaboz̄i ũ, asa ma Dii á Lua ma pòe. Asuli z̄ie ke gɔopi z̄io, ápio ge á nɛḡɛ ge á nenɔe ge á z̄ikena ḡɛ ge nɔe, ge á zu ge á z̄a'ina ge á p̄otuo p̄ale, ge nibo pò kú á b̄e, ké á z̄ikena ḡɛ ge nɔe lí kámabo lááwa.‡ ¹⁵ Aɔ d̄s ké zɔon á ũ Egipi yāa, ɔ ma Dii á Lua ma a ḡasi p̄òo, ma á b́ ní ma ḡasa gbāao. A yáí tò ma Dii á Lua ma m̀, à kámabogɔzi dile.

¹⁶ Ali á de ní á dao kpela,§ lá ma Dii á Lua má diléwa, ké à e w̄eni ke bùsu pò mále kpáwá, ío aafia.

¹⁷ Asuli gb̄edɛo.*

¹⁸ Asuli wúle ní gb̄ep̄ale nɔoo.†

¹⁹ Asuli kp̄ai'oo.‡

²⁰ Asuli yādo á gb̄edeewao.§

²¹ Asuli lua á gb̄edee nɔzio. Asu à aà ua biikɛo* ge aà bua ge aà z̄ikena ḡɛ ge nɔe ge pò p̄o a v̄io pii.

²² Yá pò Dii ò bílae ní lɔo gbāao té ní luabesiano ní guduuduo guu za gbɛ musun we. I yāe káfi a guuo. A k̄è gbè p̄ɛɛowa mèn pla, ɔ a kp̄aa. ²³ Ké a lɔopi mà do gusiau gɔo pò té kulu kú gbepi musu, á bui d̄aanao ní á gb̄ɛz̄oo m̀ ma k̄í ²⁴ aa m̀: Dii wá Lua a gawi ní a z̄oɔkɛo òlɔw̄ɛ, wa aà lɔo mà do téu. Wá mà Lua yá'ò ní wá gb̄enaz̄inao gbā, ɔ wi gao. ²⁵ N beeo wá kú ga léz̄ie, asa tó wa ea Dii wá Lua lɔo mà, té z̄oopi a kúwáe, wí gaga. ²⁶ Déme Lua b̄éé yá'o mà, aà lɔo do téu, mé i gao lówáwai? ²⁷ Ge n̄ yá pò Dii wá Lua lé o ma ndo, ní m̄o yá pò a òne ow̄ɛ, wí ma wà z̄ikewà.†

²⁸ Dii yá pò á òmɛ mà, ɔ a òmɛ a yá pò á òmɛpi mà, a maa. ²⁹ Tó á d̄ile á s̄ou màa mé á aà vía v̄i, á aà yādileao kúa gɔopii lé, áo ku aafiae gɔopii ní á buio. ³⁰ A òmɛ mà ge oé à ea ta á zw̄aakpɛo guu, ³¹ mí ea m̄o mào kuanɔ we, i a yādileao ní a ikoyāo omɛ, mí daé, ío z̄ikewà bùsu pò ále kpáwá à ḡo v̄i guu.

³² T̄oo, ào yá pò Dii á Lua diléó kúa, ío z̄ikewà. Asu p̄aale ɔplai ge zɛio. ³³ A zé pò Dii á Lua dàé sé, ío ku aafia, í ḡɛḡe bùsu pò ále gé sípi guu.

6

Yea Dii á Luazi

* **5:10** Bɔa 34.6-7, Nao 14.18 † **5:12** Bɔa 16.23-30 ‡ **5:14** Bɔa 23.12, 34.21 § **5:16** Mat 15.4, Efe 6.2-3 * **5:17** Daa 9.6, Mat 5.21 † **5:18** Mat 5.27, Zaa 2.11 ‡ **5:19** Maa 10.19, Luk 18.20 § **5:20** Bɔa 23.1, Mat 19.18-19 * **5:21** Lom 7.7, 13.9 † **5:27** Ebe 12.18-19

¹ Yá pò Dii á Lua dīleo ní aà ikoyā pò a òmεε mà daé àò kūa bùsu pò ále gé síipi guuon ke. ² Apio ní á néo ní á tōūnao àò Dii á Lua vía ví, ío aà yādileao ní aà ikoyā pò mále daéo kūa gōōpii, ké à e gēgē yáí. ³ Isailio, à yápi ma, ío zíkewà, ké à e àò ku aafia, í dasikū maamaa* bùsu pò ví ní z'io diupi guu, lá Dii á dezi káauo Lua a legbèwa. ⁴ A ma Isailio! Dii wá Lua mé Dii mēndona ũ.† ⁵ Aò ye Dii á Luazi ní nòsemendoo teasisai á gbāa pua léu.‡ ⁶ Sema àò yá pò mále daé gbāo kūa á nòseu. ⁷ A gānaò á néowa, í oné gōō pò á zōlea be ge á be zéun nò, ge gōō pò ále wúle ge ále felen nò. ⁸ A da á owa seela ũ, í ye á mi'aewa a dōaágu yáí. ⁹ I ké á kpé kpelele gbōwa ní á bōleo.

¹⁰ Dii á Lua lé gēáno bùsu pò á ò á dezi káauone Ablahaū ní Izaakio ní Yakōbuo, à mè á kpáwá guu.§ Wéle zōo maao ku we, i ke áme á káleo. ¹¹ Kpé pò pōmaao ká ní paio ku we, i ke áme á káuo. Lōo ku we, i ke áme á yōo. Vēebuō ní kù kpéo ku we, i ke áme á bào. Tó a pōblè a kā, ¹² à laaika Dii yá sāaágui. Ōme á bó zōbleu Egipi. ¹³ Alio Dii á Lua vía ví, íli zōbleè ado,* íli legbè ní aà tóo. ¹⁴ Asu te dii pālezio, bui pò liaaázipio diio, ¹⁵ asa Dii á Lua pò kú á guu lí sí sàao. Tó á ténzi, Dii á Lua pò a paázie, í á midε bùsupiu. ¹⁶ Asuli Dii á Lua le à gwa,† lá á kè Masawao. ¹⁷ Alio Dii á Lua yādileao kūa ní aà ikoyā pò a dàéo, ío aà otondokii gwa. ¹⁸ Alio yázede pò Dii yei ke, í e àò aafia, í gé bùsu maa pò Dii a legbè á dezi káauonepi síi, ¹⁹ í á wéleo ya à ní bōle bùsupiu, lá Dii òwa.

²⁰ Tó á néo á lá zia, bómε ikoyāo ní yādileao ní otondokii pò Dii wá Lua dàwēeo ũi, ²¹ à oné Falaōo zōon á ũ Egipi yāa, † Dii á bó ní a gbāa zōo. ²² A seela zōo ní dabudabu pāsio kè á wé è, a kpà Falaōzi ní a bēdeo ní Egipio pii. ²³ A wá bóle we, ké à e gēwanō bùsu pò à a legbè wá dezi káauone guu, i kpáwá. ²⁴ † a òwēe wāo ikoyāpio kūa, wí a vía ví, wí e wāo aafia lá wá kú tiaewa. ²⁵ Wá maa Dii wá Luaε, tó wá ikoyāpi kūa, mé wále zíkewà lá a òwēewa.

7

Dii gbé

(Bōa 34.11-16)

¹ Tó Dii á Lua gēáno bùsu pò ále gé síipi guu, a buio yáé dasi, Itio ní Giigasio ní Amoleo ní Kanaao ní Pelezio ní Ivio ní Yebusio, baa ké bui mēn soplapio* dasi ní ní gbāao deála. ² Tó Dii á Lua ní náé á ozi mé a zīblémá, à ní kaale míomio. Asu ledoukērino, ásu ní wēnagwao. ³ Asu ní nenōe se no ũo. Asu á nenōe kpāsā ní negōowao, mé ásu ní nenōe sé á negōoneo, ⁴ asa aa tó á negōe bō Dii kpe, aai zōble dii pāleone, Dii pò i paázi à á kaale gōōe. ⁵ Yá pò á kenén ke: A ní sa'okio gboo, à ní gbèpeleo wíwi, à ní Asetaati lipelo zōzō, í ní táao káteu aa tékū. ⁶ Asa Dii á Lua gbé pò an kua nídoon á ũ. Ame à á sé dūnia buio guu a gbé yenzideo ũ.† ⁷ Dii pò dōwá à á sé, i ke á dasi mé de buipāleolao, asa yāa áme á kēsāanzi pii. ⁸ † à á bó Egipio kí Falaōo ozi, à á bó zōbleu, ké a yeázi yáie, ní lé pò a gbè á dezi káauone yáio. ⁹ Aò dō ké Dii á Lua mé Lua ũ. Ōme Lua náaide pò ío zea ní a bàakuaáno ũ. Ío gbēke ví ní gbé pò yeazi aa a yādileao kūa e ní buiwaε. ¹⁰ I flabo a zangudeone nízlapiwa, í ní kaale. Aò kōoú ní flaboaneoo. ¹¹ A yáí tò àò aà yādileao ní aà ikoyā pò mále daé gbāo kūa, ío aà otondokii gwa.

Efaaiyá

(Iko 28.1-14)

¹² Tó ále laaido ikoyāpiowa, tó á kūa ále zíkewà, Dii á Lua bàa aò kúáno aà gbēke guu, lá à a legbè á dezi káauonewaε. ¹³ Aò yeázi, i báaadaágu. A éfāaikéé, i báaada á néogu ní á buapóo: Pówena, vēe, nísi, á zuo ní á pōtuoo pii bùsu pò à a legbè á dezi káauone à mè á

* 6:3 Daa 12.1 † 6:4 Maa 12.29 ‡ 6:5 Mat 22.37 § 6:10 Daa 12.7, 26.3, 28.13 * 6:13 Mat 4.10 † 6:16 Bōa 17.1-7, Mat 4.7 * 7:1 Zin 13.19 † 7:6 Bōa 19.5, Tit 2.14, 1Pie 2.9

kpáwáú. ¹⁴ Aó de èfáaideo ù de bui píia. Fiió kú á guuo, gōe ge nōe ge pōtuon nò. ¹⁵ Dii a gyā píi kéwáe. A gyāvāi pó á dō Egipi kááguo, sema á zangudeo. ¹⁶ A bui pó Dii lé naé á ozió kaale píi. Asu ní wēnagwao. Asu zóble ní diionēo, asa bee aó deé bai ũe.

¹⁷ A gí làasookei à me, buipio zōo deála, kpelewa á fō à ní yáí, ¹⁸ kási ásu víakenéo. A to yá pó Dii á Lua kè Falaōe ní Egipi píi dōágu. ¹⁹ A wé è lá Dii á Lua a gāsí pòo à á bó bùsupiu ní a gbāa zōo. A seelaó ní dabudabuo kè à ní gbāa legwàò. Dii á Lua a ke gbé pó aale víakenéone màa sō. ²⁰ A beoó káńgu e an kōna pó aa uléó ge midéò. ²¹ Asu to sō kéágu an yáío, asa Dii á Lua kú á guu. A zōo mé ì tó ní me séenata. ²² Dii á Lua aó buipio yáé busebusee. A e ní midé gōogōo, ké wàio su dasikū aa liálao yáí. ²³ Dii á Lua a buipio naé á ozié, i to gili gēńgu e aa ge kaaléò. ²⁴ A ní kíao naé á ozi lōe, í ní tó de dúniau. Gbēe a fō gíeó e à ge ní kaaléò. ²⁵ A ní táao kátéu aa tékū. Asu ánuusu ní vua pó wa kùlemáo nide à seo, ké mōpi su á kú lán baiwao yáí, asa Dii á Lua ye a gíyáío. ²⁶ Asu pó pó Dii ye a gíyáío se gēò á uao, ké ásu gō pó kaaleoó ù lánwao yáí. Aó zau, ásu àó ye a gíyáío, asa pō kaaleae.

8

Asu to Dii yá sááguo

¹ Aó yá pó mále dileé gbāo kúa píi, í zíkewà ké àó ku, í dasikū, í gé bùsu pó Dii a legbè á dezi káauone síi. ² Lá Dii á Lua dōaaé guwaiwaiu, à to a yá dōágu. A zemikūé e wè bla, ké à á wetà. A á yó à e yá pó kú á sōu dō, tó áó a yādileao kúa ge áó kúao. ³ A á wetà, a tò nōana á dé, ò à mana pó ápio ní á dezió dō yāao kpáwá á blè, ké àó dō pōblea ò gbēnazina kuò adoo, sema yá pó Dii lé o píi.* ⁴ Wè blapi guu á zwāao i yao, á gbá i séseo. ⁵ Aó dō á sōu, ké Dii á Lua í á toto, lá mae ì a né totowae. ⁶ Aó Dii á Lua yādileao kúa, àó te aà yáí, ío aà vía ví, ⁷ asa Dii á Lua lé géáno bùsu maaué, bùsu pó swao ní nibōnao diu, aai bō tōle nōnau guzuleo ní sīsio guu. ⁸ Mase ní éseo ní vēeo ní kaadōenaó ní gbēafuo ní kuo ní zó'io di bùsupiue. ⁹ A pōble ní taasio weo, pōe a kēsāwáo. Mòsi ku bùsupi gbēo guu, ío mōgotē yó a gusísídeu.

¹⁰ Tó a pōblè a kā, à Dii á Lua sáaukpa bùsu maa pó a kpáwápi yá musu. ¹¹ A laaika! Asu to Dii á Lua yá sááguo. Aó aà yādileao ní aà ikoyá pó mále daé gbāo kúa, í aà otondókii gwa. ¹² Tó a kpé maa dōdō a zōleu, mé a pōblè a kā, ¹³ tó á zuo ní á pōtuo kínió dasikū, mé á ánuusu ní á vuao kè ní á àizeeo píi, ¹⁴ ásu ázia se lesio. Dii á Lua pó á bóle zóbleu Egipi yá su sááguo.† ¹⁵ A dōaaé guwaiwai zōo pásí guu, gugii pó mlè sewedeo ní sóio kuu. I kú weo, ò à ibòé gbè gbāau. ¹⁶ A mana pó á dezió dōo kpáwá guwaiwaiu we á blè. A á wetàò, à á yōò, ké à e bō maa gbēzā yáí. ¹⁷ Asu o á sō guu à me ázia gbāa ní zí pó á kèò mé tò a àizeepi èo. ¹⁸ A to Dii á Lua yá dōágu, asa òme ì á gba zé à àizee e, ké aà bàa gi kú ní á dezi káauo e tia yáí. ¹⁹ Tó Dii á Lua yá sáágu, mé á té dii pálezi, a kule a zóbléné, mále oé gbā, a kaalee. ²⁰ Lá Dii lé buipáleo kaaléé, tó i Dii á Luapi yāmao, a á kaale màa sōe.

9

Isailio Dii yamasai

¹ Isailio, à ma! A bua Yuudēwa tia, í ge bui pó an zōo ní ní gbāao deáloo bùsu símá. An wéleo zōo, a bíio zō Luawa. ² Gbēpio gbāa mé aa gbāa. Anaki buioné! A ní dō, á mà wí me, déme a fō kpa Anaki buionéi? ³ Aó dō gbā ké Dii á Lua mé dōaaaé lán té pó ì kúmáwa. Òme a gbāamóné, i ní dede, í ní midé, í ní bùsu símá gōo, lá a óewa. ⁴ Tó Dii á Lua ní yáé, ásu làasooke à me á maa yáí Dii mōiánó a bùsupi sío. Buipio vāi yáí ò Dii lé ní yáíé. ⁵ I ke á nōsemaa ge á maakéa mé tò ále gé ní bùsupi símáo. Buipio vāi yáí ò Dii á Lua lé ní yáíé ní lé pó a gbè á

* 8:3 Mat 4.4, Luk 4.4 † 8:14 Ozee 13.5-6

dezi káau Ablahaũe ní Izaakio ní Yakɔbuo yáio. ⁶ Aɔ dɔ́ ké Dii á Lua lé b̀usu maapi kpáwá à gɔ́ v̄í á maa yáí no, asa swágbãadeɔn á ũ.

⁷ Lá a Dii á Lua pɔ́ f̀elèè guwaiwau, à to a yá dɔ́águ. Asu to à sááguo. Za gɔɔ pɔ́ a bɔ́ Egipi e a ge ka gue beeu, iɔ bɔ́ Dii yá kpee. ⁸ A Dii pɔ́ f̀elèè Olebu, ɔ́ à f̀eánɔ, a ye á kaale. ⁹ Ké ma dede gbewa, ma ge Dii bàakuaánɔ gbè p̀ep̀eeɔ s̄ii, má kú gbepi musu we gɔɔ bla f̀aane ní gwãasinao pɔblesai imisai.* ¹⁰ Dii gbè p̀ep̀ee mèn pla pɔ́ à yákwà ní ɔtonaɔ kpàa. Yá pɔ́ Dii òé té guu za gbe musu gɔɔ pɔ́ a káaa ku gbè p̀ep̀eeɔpiɔwa pii. ¹¹ Gɔɔ blapi gbea Dii bàakuaánɔ gbè p̀ep̀ee mèn plapiɔ kpàa. ¹² A òm̀ee mà fele pila gɔɔ, asa ma gbé pɔ́ ma ní bóle Egipiɔ òkpàe, aa kè zé pɔ́ á dànéwa kò, aa táa p̄í ní dii ũ. ¹³ ɔ́ Dii òm̀ee a gbépiɔ è, swágbãadeɔne fá! ¹⁴ A m̀e mà to à ge gbépiɔ kaale, an tó i midè dúniau, i ma buiɔ ke bui pɔ́ an gbãa ní ní dasiɔ deńla ũ.

¹⁵ ɔ́ ma ea pila gbe pɔ́ té kuwàpiwa, má Dii bàakuaánɔ gbè p̀ep̀ee mèn plapiɔ kũa. ¹⁶ Má è a duunakè Dii á Luae, a kè zé pɔ́ a dàéwa gɔɔ, a m̀okàsa zugaae ũ. ¹⁷ ɔ́ ma gbè p̀ep̀ee mèn pla pɔ́ má kũapiɔ pàle, má w̄iwi á wáa. ¹⁸ ɔ́ ma ea ge wule Dii ae gɔɔ bla f̀aane ní gwãasinao lán káauwa.† Mi pɔbleo, mi imio duuna pɔ́ á kè yáí. A yá pɔ́ Dii yeio kè, a aà pɔ́ f̀elèè. ¹⁹ Má Dii pɔ́kũma ní aà zaf̄eao v̄ia v̄i,‡ asa aà pɔ́ pàázi maamaae, a ye á kaale. ɔ́ Dii èa ma yãma gɔɔ bee lɔ. ²⁰ Dii pɔ́ pà Aalonazi maamaa, a ye aà de, ɔ́ ma awakpàé Dii e gɔɔbeezi lɔ. ²¹ Ma zugaae pɔ́ á p̄í duunkeɔ ũpi sè, má kpàsa à tekũ, ɔ́ má gbègbè kélékèle e a tí b̀ò, ɔ́ ma a típi zù í pɔ́ lé bàale gbepi pɔleua.

²² A Dii pɔ́ f̀elèè TabelaŒ ní Masao* ní Lé'udeɔ Miao.† ²³ Ké Dii á gbáe Kadesi Baanea, a òé à gé b̀usu pɔ́ á kpàwá s̄ii, ɔ́ a bɔ́ Dii á Luapi yá kpe, i aà náaikeo, i aà yãmao.‡ ²⁴ Iɔ bɔ́ Dii yá kpee sea za gɔɔ pɔ́ má á d̄s e gbã. ²⁵ Ma wule Dii ae gɔɔ bla f̀aane ní gwãasinao, ké Dii òm̀ee á á kaale yáí. ²⁶ Ma wabikè Diiwa ma m̀e: Dii Lua, nísu n̄ ní gbéɔ midèe, n gbé pɔ́ n ní bó ní n iko z̄ɔɔ, n ní bóle Egipi ní n ḡasa gbãoɔpiɔ. ²⁷ To n z̀òblenaɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo yá d̄ngu. Nsu gbépiɔ swágbãa ní ní v̄aíkeo ní ní duunao yãdao. ²⁸ Tó ni ke màao, b̀usu pɔ́ n ní bɔu gbéɔ me n fua géińno b̀usu pɔ́ ní a legbèné guue. Aa me lɔ n geińno guwaiwau, ké n zańgu yáíe. ²⁹ Kási n gbéɔne s̄o, míme ní ní v̄i. N n ḡasi p̀òo, n ní bóle ní n iko z̄ɔɔ.

10

Gbè p̀ep̀ee dafu (Bɔa 34.1-9)

¹ Zibeezi Dii òm̀ee mà gbè p̀ep̀ee mèn plaɔ á lá a káauwa, mí dede gbewa mà m̀òo a k̄i. A m̀e lɔ mà kpagolo ke ní lío. ² A m̀e á ea yá pɔ́ á kè gbè p̀ep̀ee káau pɔ́ má w̄iw̄iɔwa kè a dafupiɔwa lɔe, mí ge ka kpagolopi guu. ³ Ma kpagolopi kè ní lepusialio, ɔ́ ma gbè p̀ep̀ee à mèn pla lá a káauwa. Ma dede gbepiwa, má gbè p̀ep̀eeɔpiɔ kũa, ⁴ ɔ́ à yádilea mèn kwi pɔ́ a òé té guu za gbe musu gɔɔ pɔ́ a káaa weɔ kèwà lɔ, a kpàa. ⁵ ɔ́ ma ea ma pila gbepiwa, ma gbè p̀ep̀eeɔpiɔ kà kpagolo pɔ́ má kèpi guu lá Dii òm̀eeɔwa. Aa ku we e ní a gbão. ⁶ A bɔ́ Yaakão l̀ò'ea, a táa'ò gè M̄sela, we ɔ́ Aalona gàu. Wà aà v̄i, ɔ́ aà né Eleazaa ḡò sa'onkia ũ aà gbeu.* ⁷ Bɔa we a ge Gudegoda, ɔ́ a ge Yɔbata b̀usu swadeu. ⁸ Gɔɔ bee Dii Levii buiɔ d̄ile aao a bàakuaánɔ kpagolo sea, aaliɔ a gbagba, aaliɔ samaa'o gbéɔne ní a tóo lá aale ke e gbãwa. ⁹ A yáí tò Levii buiɔ b̀usu kpaalese ní ní gbéɔo, asa Dii mé ní baa ũ, lá Dii á Lua ònéwa.

¹⁰ Má kú gbe musu gɔɔ bla f̀aane ní gwãasinao lán káauwa.† Dii ma yãma gɔɔ bee lɔ, ɔ́ i á kaale lɔ. ¹¹ Dii òm̀ee mà pila mà ge d̄aa gbéɔne, ké aa e ge b̀usu pɔ́ a a legbè ní dezi káauɔne à m̀e á kpámápi sí.

* 9:9 Bɔa 24.18 † 9:18 Bɔa 34.28 ‡ 9:19 Ebe 12.21 § 9:22 Nao 11.3 * 9:22 Bɔa 17.7 † 9:22 Nao 11.34 ‡ 9:23 Nao 13.31-14.9 * 10:6 Nao 20.28 † 10:10 Bɔa 34.28

Ao Dii via vi

¹² Isailio, yá kpele Dii á Lua lé gbeawá sai? Sema ào Dii á Luapi via vi, ío te aà iai, ío yeaàzi, ío zòbleè ní nòsemendoo teasisai, ¹³ ío aà yádileaò kúa ní aà ikoyā pò mále daé gbā á aafia yáio. ¹⁴ Luabéá Dii á Lua pòe e musumusú. Dúniáá aà pòe ló ní pò pò kú a guuò píi. ¹⁵ N beeo Dii pò dò á dezi káauòwa, a yeñzi, ò á á sé, á gbé pò á de ní bui ũò, lá á de gbāwa. ¹⁶ Ayāmeto à á sò gbāsi wolo, á kua su ào gbāa ló. ¹⁷ Asa Dii á Lua mé luaò Lua ũ. Óme diio Dii ũ. Lua zòò gbāpiide pò í tó ní me séenatan aà ũ. Ili gbé zāboo, † ili gbagusaesio. ¹⁸ I yānakpa tone pò gwana víòò ní gyaa gbēandoòwaε. A ye bòmòòzi, † pòblea ní zwāao kpámá. ¹⁹ Apio sò ào ye bòmòòzi, asa bòmòòzi á ũ Egipi yāa sò. ²⁰ Alio Dii á Lua via vi, ili zòbleè. Ali naaàzi, ili legbè ní aà tóò, ²¹ ilio aà táasile. Óme á Lua ũ, à yāzòò pò í to via ní kúò kèé, a wesie. ²² A dezi pò tà Egipio gbēon bààòkwie, § ò Dii á Lua tò aa dasikù lán saanaòwa.*

11

Yea Diizi ní misilèaèò

¹ Ao ye Dii á Luazi, ío aà yádilene kúa gòòpii ní aà ikoyāò ní aà yádileaò, ío aà otondòkíi gwa. ² Ao dō gbā, i ke á néò ò Dii á Lua ní wetào, aame aa wesiaàleo, áme. A wesí aà zòkele ní aà gāsa gbāao ní aà gāsi pò a pòoo ³ ní seela pò a kèò ní yá pò a kè Egipio kí Falaòò ní a bùsuoe píi ⁴ ní yá pò a kè Egipi zīgòone ní ní sòò ní ní sògòò. A Isia Tēa kúaamá gòò pò aale péléázi, à ní mīde mío.* ⁵ A yá pò a kèé guwaiwau e a ge kaò gue beeu dō ⁶ ní yá pò a kè Lubeni bui Eliabu néò Datani ní Abilaūoone. Tòòle wèaa á guu à ní mòmò ní ní bēdeò ní ní zwāakpèò ní ní gbéò píi. † ⁷ A wesí yāzòò pò Dii kèpiòle píi.

⁸ Ao yá pò mále daé gbāò kúa, ké àò gbāa, í bua Yuudēwa à gé bùsu pò ále géupi sii, ⁹ í wēni ke bùsu pò Dii a legbè á dezi káauoone à mè á kpámá ní ní buiopi guu, bùsu pò ví ní zó'io diupi. ¹⁰ Bùsu pò ále gé siipi de lán Egipi bùsu pò a bouwao. Egipipi a potò, a itò á kàwà lán kaa pówae. ¹¹ Bùsu pò ále gé siipi sīsí ví ní guzuloe, lou mé í ma we. ¹² Dii á Lua mé ló oia bùsupizi gòòpii. Iò wétei za wè daaleawa e a midēawa. ¹³ Tó a yá pò mále daé gbāò mà, tó á nisina ye Dii á Luazi mé ále zòbleè ní nòsemendoo, ¹⁴ a to lou ma á bùsuu a gòòwa. A daale káabuana, i bōlei, á pówena ní á vèeo ní á nísio i kèé maamaa, ¹⁵ í pòble à ká. A to sē bōle á zuoone ló. ¹⁶ A laaika! Asu to wà á sāsā, à ze ní dii pāleo à kúle à zòblenéo. ¹⁷ Tó á kè màa, Dii pò a paázie, i musu zé taé, ké lou su maéo yáí. Tòòle a blèkeo, í kaale kándò bùsu maa pò Dii lé kpáwápiu. ¹⁸ Ao yápiò kúa á sòu ní á nòseo, í da á owa ní á mi'aeo seela ũ. ¹⁹ Alio dada á néone, ili oné gòò pò á kú ua ge á be zéu, ge tó ále wúle ge ále felen nò. ²⁰ A ké á kpé kpeele gíowa ní á bōleo, ²¹ ke ápiò ní á néò e gēgē bùsu pò Dii a legbè á dezi káauoone à mè á kpámá e dúniá gé láaopi guu.

²² Tó á yá pò mále dileé kúa, ále zikewà píi, tó á ye Dii á Luazi, mé á té aà iai, a naaàzi, ²³ a buipio yáé píie, í bui pò an zòò deálapiò bùsu símá. ²⁴ Gu pò á gbá a péleu a gō á pò ũ píie, sea za guwaiwau e Libā bùsuu, sea za Uflata dōoi e ísia pò kú be'ae oiwa. A bùsu zòleoone we. † ²⁵ Gbēe a fō gíeo. Gu pò a kèse lé a zeu píi, Dii á Lua a to gili ní víao gē bùsupideogue, lá à a legbèéwa.

²⁶ A ma! Mále báaadangu yá ní láaizlama yáo dileé gbā. ²⁷ Tó a Dii yádilea pò mále daé gbāò mà, a báadaágue. ²⁸ Tó i Dii á Lua yádileapiò mao, mé á té dii pò á ní dōozi, a láaiziwáe. ²⁹ Tó Dii á Lua gèánò bùsu pò ále gé siipi guu, à báaadangu yápi kpàwake Galiziū gbe musu, í láaizlama yápi kpàwake Ebalí gbe musu. § ³⁰ Gbepio ku Yuudē be'ae baa, gu pò Kanaa pò kú Yuudē sēuo kuu. A zà ní Mole lío, bōaa ní Giligalio. ³¹ A bua

† 10:17 Zin 10.34, Lom 2.11 § 10:22 Daa 46.27 * 10:22 Daa 15.5, 22.17 * 11:4 Baa 14.28 † 11:6 Nao 16.31-32 † 11:24 Yoz 1.3-4 § 11:29 Yoz 8.33

Yuudēwa tia, í gé bùsu pọ Dii á Lua lé kpáwápi síi. Tó á sí a zǒleu, ³² ío ikoyāo ní yādilea pọ mále daé gbáa kǔa, à zíkewà.

12

Lousisiki mēndona

¹ Ikoyāo ní yādilea pọ áa kǔa bùsu pọ Dii á dezi káauo Lua kpáwá guuon ke: Goo pọ á kú we píi à zíkewà. ² A bui pọ ále ní bùsu símápiio gulésí pọ aa bọo gboo píi, gu pọ aai zobleu ní táaone gbè lesio ní sísiio musu ní lí yèleleo gbáuo píi. ³ A ní sa'okíipiio gboo, í ní gbèpeleo wíwi, í ní Asetaati lipelēo kpasa à tékū, í ní pọ pọ aa díle ní dii ūo dúuzó, í ní tó de gupio. ⁴ Asuli ke Dii á Luae, lá aai ke ní diionewao. ⁵ Dii á Lua a gu díle á buie tóleu, aà tó io kuwà, ío aà sisii. We áli géu ⁶ ní sa pọ wí a pọ káteu à tékūo ní sáaukpasao ní á pọ kwideo ní á gbaa ní pọ pọ a a legbè Diiio ní á pœã gbaa ní á potoo né séiao, ⁷ íli poble Dii á Lua ae we ní á bedeo, í pónake zí pọ á kèo yá musu píi, ké Dii á Lua báaadàágu yái.

⁸ Asu ke lá wále ke la gbáewao, asa lá à wá baade pọ gbà o ále ke, ⁹ ké i ka bùsu pọ Dii á Lua lé kpáwá à kámaboupi guu yāao yái. ¹⁰ Tó a bua Yuudēwa, mé a zǒle bùsu pọ Dii á Lua lé kpáwá á pọ ūpi guu, a to à íampakii e á wèle pọ liaaázio yá musu, ío ku dọdọ. ¹¹ Dii á Lua a gu pọ a tó a kuwà dílé, íli gé we ní pọ pọ mále díléo píi, sa pọ wí a pọ káteu à tékūo ní sáaukpasao ní á pọ kwideo ní á gbaa ní pọmaa pọ a a legbè. ¹² Wekii á pọ a na Dii á Luawa, ápiio ní á negōeo ní á nenōeo ní á zikenao gōeo ní nōeo ní Levii bui pọ kú á be wéleu aai bùsu kpaaleséánōo. ¹³ A laaika! Asu sa'o gu pọ kèuo, ¹⁴ sema gu pọ Dii a díle á buie tóle guu bàasio. Wekii áli sa'ou, í yá pọ mále daéo keu píi. ¹⁵ N beeo áli pọ pọ ále só kòlokpa gu pọ kèuo, lá Dii á Lua báaadàágu léu. Gbé pọ aa gbáleo ní gbé pọ aa gbáleo píi aali só ní be wéleu, lá i tue ge bana sowa. ¹⁶ Ali pọ kòlokpa a au bọle kóle tóle lán íwa. Asu aupi bleo. ¹⁷ Asu á pówena kwide pọ á kpàa ble á wéleuo ge vèe ge nísi ge á potoo nesana séiao ge pọ pọ a a legbèmeo ge á pœã gbaa ge pọ pọ má díle áli ma gbaa. ¹⁸ Ali ble Dii á Lua ae gu pọ a seu, ápiio ní á negōeo ní á nenōeo ní á zikenao gōeo ní nōeo ní Levii bui pọ kú á wéleuo. A tó á pọ lío na Dii á Luawa zí pọ á kèo yá musu píi. ¹⁹ A laaika! Asu niazíkpa Levii buiozi goo pọ á kú bùsupi guuo.

²⁰ Tó Dii á Lua á bùsu kǎfié lá a oéwa, tó nòo ní lé á de, mé á ye só, áli só á pœãwa. ²¹ Tó gu pọ Dii á Lua a se a tó a kuwà zǎánō, áli pọ pọ Dii kpáwá kòlokpa lá má díléwa, í só á be wéleu á pœãwa. ²² Lá i tue ge bana só, áli so màa, gbé pọ aa gbáleo ní gbé pọ aa gbáleo píi. ²³ Asuli pọ kòlokpasai sóo fá! Asa a au mé a wēni ū. Asuli nòo só ní a wēnioo.* ²⁴ Ali pọ kòlokpa a au bọle kóle tóle lán íwa. Asuli aupi bleo. ²⁵ Asuli bleo, ké à e à yá pọ Dii yei ke yái, ío aafia, ápiio ní á buio á kpe.

²⁶ Ali pọ pọ á díle Dii pọ ū a a legbèeo sé geò gu pọ a seu. ²⁷ Ali sa pọ wí a pọ káteu à tékū o Dii á Luawa aà gbagbakii, a nòo ní a auo píi. Ali sáaukpasao nòo só, íli a au éle Dii á Lua gbagbakiiwi. ²⁸ A yá pọ mále daépio kǔa, ío zíkewà. A yá pọ maa mé a zeví Dii ke, ké à e à aafia, ápiio ní á buio e goopii.

²⁹ Dii á Lua a bui pọ ále gé ní bùsu síimápiio midéé, í ní bùsu sí à zǒleu. ³⁰ A laaika! An kaalea gbea ásu zu bai guuo. Asu ní diio yāgbēa à me, kpelewa buipio í zoble ní diione, wà ke màa sōo bá! ³¹ Asu ke Dii á Luae màao, asa yābēe pọ Dii zau píi o aai ke ní diione, aai sa pọ wí a pọ káteu à tékū o ní á negōeo ní á nenōeo lo se.

13

Zoblea dii páleo

¹ A yá pọ mále daéo kǔa píi, ío zíkewà. Asu yāe kǎfi a guuo, mé ásu yāe bōuo.* ² Tó ānabi

* **12:23** Daa 9.4, Lev 17.10-14, Zln 15.20 * **13:1** Zia 22.18-19

ge nana'ona fêlê á guu à mèn, á seela ge dabudabu kɛɛ, ³ tó seela ge dabudabu pɔ́ a òé kè, mé a òé à tɛ dii pɔ́ á dɔ́ yāaɔzi, íb zɔ́blené, ⁴ ásu ānabipi ge nana'onapi yāmao. Dii á Lua mé á lé, àlɛ á gwa, tó á nisina yeazi n nòsemendoo. ⁵ Aɔ tɛ Dii á Luazi, íb aà vīa vī. Aɔ aà yādileɔ kŭa, íb aà yāma. Aɔ zɔ́bleè, íb naaaazi. ⁶ Sema wà ānabipi ge nana'onapi dɛ, asa àlɛ oé à bɔ́ Dii á Lua pɔ́ á bóle zɔ́bleu Egipi à á bó kpɛɛ. Alɛ á kɛ́ zé pɔ́ Dii á Lua òbɛ́ à beuwaɛ. Sema à vāipi midɛ á guu. ⁷ Tó n vīi ge n dāuna dadoūde ge n nɛgɔ́ɛ ge n nɛnɔ́ɛ ge n nɔ́ yenzide ge n kpāasia n swāfɛ́ asii guu à mèn, wà gé zɔ́blei dii pɔ́ ápiɔ́ ge á deziɔ́ dɔ́ɔnɛ, ⁸ bui pɔ́ kúánɔ́ kái ge zàɔ́ diin nò, dúnia léla e a léle diɔ́n nò, ⁹ n̄su weiè n̄ aà yāmao. Nsu n̄ aà wēnagwa n̄ sùuukɛaàɔ́. Nsu kàedaaàzio. ¹⁰ N aà dɛ. Dɔ́aa n̄ aà pa ní gbɛo, gbɛ́ k̄inɔ́ i gbasa aà pápa. ¹¹ A aà pápa ní gbɛo à dɛ, asa a wèlɛ à á kɛ́ Dii á Lua pɔ́ á bóle zɔ́bleu Egipiwaɛ. ¹² Tó Isailiɔ́ mà, vīa a ní kú mípiiɛ, aa we yāvāi bee taa kɛ á guu bɔ́.

¹³ Tó á mà wéle pɔ́ Dii á Lua lé kpáwá àɔ ku a guuɔ́ dou wà mèn, ¹⁴ gbɛpāɔ́ fêlɛ wéledeɔ́ swāfɛ́, aa mèn wà gé zɔ́blei dii pɔ́ á dɔ́ɔnɛ, ¹⁵ à yápi gbɛagbɛa, í gbɛ́ɔ́ lala maamaa à ma. Tó wà yābɛɛpi kè á guu síanaɛ, ¹⁶ à wélepideɔ́ dedɛ ní fēndao mímiɔ́, í wélepideɔ́ ní ní pɔ́tuɔ́ kaalɛ píi. ¹⁷ A ní pɔ́ɔ́ naaa kálɛ gāaɛ, í tɛsɔ́ wélepiwa ní pɔ́piɔ́ píi sa pɔ́ wī a pɔ́ kátɛu à tékŭ Dii á Luaɛ ũ. Wélepi i gɔ́ bezia ũ e gɔ́pii, wasu ɛa kálɛ bauo. ¹⁸⁻¹⁹ Asuli pɔ́ pɔ́ Dii á Lua díle kaalɛpɔ́ ũ kee sɛo, kɛ́ aà pɔ́kŭma pāsí e weewà yái. Tó a Dii á Lua yāmà, mé á aà yādileɔ́ pɔ́ mále daé gbāɔ́ kŭa, mé a yá pɔ́ a yei kè, a wēnadɔ́é, i sùuukɛánɔ́, i to à dasikŭ, lá à a legbè á dezi káauɔ́nɛwa.

14

Pɔ́ pɔ́ Dii díle tɛ ũ (Lev 11.1-47)

¹ Dii á Lua néɔ́n á ũ. Asu à á mɛ líli ge à á mi bo gɛ yá musuo, ² asa Dii á Lua gbɛ́ pɔ́ an kua adoan á ũ. A á sé dúnia buiɔ́ guu a gbɛ́ yenzideɔ́ ũɛ. ³ Asu tɛɛ bleo. ⁴ Nɔ́ɔ́ pɔ́ áli sóɔ́n kɛ: Zu, sã, ble, ⁵ bana, tue, bua, sae, yaa, gbɔ́, kpasaa. ⁶ Nɔ́ɔ́ pɔ́ a swɛ paaa pla mé í pɔ́bɔ́ a kòlou à ɛa àɔ́ só, àli beɔ́ só. ⁷ Tó a swɛ paaa plaɔ́, ge ìli pɔ́bɔ́ a kòlou à ɛa sòo, ásulí sóo. Asu yiongo ge kífɛnɛna ge é́n'ui'uina soo. Aaí pɔ́bɔ́ ní kòlou aa ɛa só, āma an swɛ paaa. A nɔ́ɔ́ beɔ́ tɛ́. ⁸ Sàwa swɛ paaa, kási ásu soo, asa ìli pɔ́bɔ́ a kòlou à ɛa sòo. A nɔ́ɔ́ beɔ́ tɛ́. Asu ɔ́kã a gɛwa seo.

⁹ Pɔ́ pɔ́ kú í guu, tó a ka ní tɛɛo vī, àli só. ¹⁰ Pɔ́ pɔ́ ka ní tɛɛo vī sɔ́o, à tɛ́, ásulí sóo. ¹¹ Ali bā pɔ́ wí díle tɛ́ ũɔ́ só píi. ¹² Bā pɔ́ áli sóoɔ́ tón kɛ: Yāamusu, kúu, bāso, ¹³ baɛ, zabā, bleaa bui píi, ¹⁴ gbagbaa bui píi, ¹⁵ koohŭhŭna, taataa, yaabɛɛ bui píi, ¹⁶ koo bui píi, bāyakpa, fana, ¹⁷ gáu, tɛɛpili, kpɔ́bɔ́'ilɛna, ¹⁸ wāaliana, yaapuna bui píi, wɛlɛmbā, sasi. ¹⁹ A kòɔ́ gāsiadeɔ́ tɛ́ píi, ásu soo, ²⁰ a gāsiade pɔ́ dɛ tɛ́ ũɔ́ bāasi. ²¹ Asu pɔ́ pɔ́ gá ní azíao soo.* A kpa bòmɔ́ pɔ́ kú á uawa aà so ge à yía buipālewa. Ápiɔ́, Dii á Lua gbɛ́ pɔ́ an kua adoan á ũ. Asuli blɛnɛ nɔ́ɔ́ kuu ní a da yó'ioo.†

Pɔ́ kwide yādileɔ

²² Aliɔ́ á bua pówɛna kwide kpa wɛ́ ní wɛo.† ²³ Ali ble Dii á Lua aɛ gu pɔ́ a sɛ àli a sísiu, á pówɛna ní á vɛɛo ní á nisio ní á pɔ́tuɔ́ nɛsana séiaɔ́, kɛ́ à e àɔ́ Dii á Lua vīa vī gɔ́pii yái. ²⁴ Tó gu pɔ́ Dii a sɛpi asu àɔ́ zàɛ, mé á fɔ́ sɛ à gɛð we píio báaa pɔ́ a dàágupi yái, ²⁵ à yía, í gé ní a ɔ́ao we. ²⁶ Ali pɔ́ pɔ́ á yei lú ní ɔ́apio, zu ge sã ge wɛɛ ge wɛ́ ge pɔ́ pɔ́ á pɔ́ gbà píi, í ble Dii á Lua aɛ we à pɔ́nakɛð, ápiɔ́ ní á bɛdeɔ́ píi.

* 14:21 Lev 17.12-15, Zin 15.20 † 14:21 Bɔ́a 23.19, 34.26 ‡ 14:22 Nao 18.21

²⁷ Asu niazikpa Levii bui pò kú á wéleuzio, asa aa bùsu kpaaleséánco. ²⁸ Ali wè àaõde pò kwide kále á wéleu, ²⁹ á wéle Levii bui pò aa bùsu kpaaleséáncoo ní bòmcoo ní netone pò gwana vïo ní gyaa taasideo aai mo ble aa ká, Dii á Lua i báaadaágu zì pò ále ke yá musu píi.

15

Fiatoane (Lev 25.1-7)

¹ Wè sopla ní wè soplao àlio fiadeo ké. ² Lá áli ke a yá musun ke: Gbé pò pò sèa a gbédeec, aà ade ké. Asu fiála a gbédeepi ge a gbéwao, asa wà fiatoane kpawakè Dii yáie. ³ Nibco ò àli fiálawà, ìli fia pò kú a gbédeewa toè. ⁴⁻⁵ Tó a Dii á Lua yāmà, mé ále zike yādilea pò mále oé gbāowa ní laaio lé, taasideo alio kú á guuo, asa Dii á Lua a báaadaágu bùsu pò ále kpáwá à gō vīpi guue. ⁶ Dii á Lua a báaadaágu lá à a legbèéwae. Ame á fiado buiowa, áo fiasamá ni vïo. Ame á kiblemá, i ke aame aa kiblewáo.

⁷ Tó á gbèe su gò taasideo ù á guu bùsu pò Dii á Lua lé kpáwá wéle guu, ásu á nðse kúkpàè à gí pò sèaiè. ⁸ Ali o pooè, à pò pò kèsawà sèaè. ⁹ A laaika! Asu láasoo vāi ke à me wè soplade pò wí fiadeo kéu kà káieo. Tó a blikè ní á gbé pò de taasideo ùo, mé i pce kpawào, tó à wiilè Diiwa á yá musu, a gōé duuna ùe. ¹⁰ A kpawà soũsoũ, i ke ní nðsememplao no. Tó á kè màa, Dii á Lua a báaada zì pò á kecu ní yá pò á kecu píi. ¹¹ Taasideo láa á bùsuuo.* A yáì tò mále oé, àli o poo á bùsu gbé pò aa de wènadeo ge taasideo ùone.

Zogbaeyá (Bca 21.1-11)

¹² Tó wà á Ebelu dee gōe ge nce yīawá, àli zobleé wè sooloe, a wè soplade guu à aà bo zokeu, i gō aziae. ¹³ Tó ále aà gbae sō, ásu à aà gbae ogiio. ¹⁴ A aà gba á kpàsa pò ní á dō pò ní á vèe pò á fèo. Lá Dii á Lua báaadaágu, à kpawà màa sō. ¹⁵ Lá a zoblè Egipi, ò Dii á Lua á bó, à to a yá dōágu. Bee yáì ma yáe bee dīleie gbā.

¹⁶ Tó á zce òè á kéwáo, ké a yeazi ní á bedeo, àle namama á kīi yáì, ¹⁷ à ka sé, í aà swá fōò kpeele gbawa, i gō á zo ù gōopii. A yá doupi ke ní zoncoco lo. ¹⁸ Asu to zogbaea yápi keé zì'ùo, asa zì pò a kèè e wè soolo ài de gbèwina pò a lee pla. A aà gbae, i gō aziae, Dii á Lua i báaada zì pò á kecu píi.

Potuo nesana séiao

¹⁹ A á potuo nesana séiao dile Dii á Lua pò ù. Asuli zike ní a zù nesana séiaoo. Asuli á sã nesana séia kākēleleo. ²⁰ Wè ní wèo àli só ní á bedeo Dii á Lua ae gu pò a seu. ²¹ Tó potuo népio kee sãa vī, ee ge vīa ge sãa vāi pāle a vīn lò, ásu sa'òò Dii á Luawao. ²² Ali só be, gbé pò aa gbāleo ní gbé pò aa gbāleo píi, lá i tue ge bana sowa. ²³ Asu só ní a auoo. Ali a kòlokpa a au bole kóle tóle lán íwa.

16

Dikpeoyá (Bca 12.1-20, Lev 23.15-21)

¹ Tó mo pò wí me Abibu bō, àli Gēamusu dikpeke Dii á Luae, asa moipi guu ò à bōánco Egipi gwāasina. ² A sa'o Dii á Luawa ní zuo ge sã Gēamusu sa'obo ù gu pò Dii a seu a tó io kuwàu. ³ Asu pēe soòo. Alio kàa so e gōo sopla wēna ble ù, asa a bole Egipi ní wāaoe, á bca Egipi yá io dōágu gōopii. ⁴ Pēese'ese su ào ku guei á bùsuuo e gōo soplapi ge paò. Sa pò á o dikpegoo séia oosi, ásu a nòò kīni to gu dōwào. ⁵ A Gēamusu sa'oa zé vī bùsu pò Dii á Lua lé kpáwá

* 15:11 Zaa 12.8

wéle guuo, ⁶ sema gu pò a se a tó iò kuwà bàasio. Wekii áli Gēamusu sa'ou oosiele á bōlea Egipi dikpegō. ⁷ Ali sa'onō fùuke, í só gu pò Dii á Lua a seu. Tó gu dè, í tá be. ⁸ Aliò kàa so e gōo soolo, a gōo soplade zǐ í kãaa Dii á Luae. Asuli zǐe ke zibeezio.

⁹ Za gōo pò a na pòkekeawa, àliò ãsōa nao, a soplade ¹⁰ í gbasa Pãteko dikpeke Dii á Luae. Lá à báaadàágu léu, àli gbadaè màa. ¹¹ Ali pónake Dii á Luae gu pò a se a tó iò kuwà, ápiò ní á negōe ní á nenōe ní á zōgōena ní á zōnōena ní Levii bui pò kú á wéleu ní bòmō ní tone pò gwana vīo ní gyaa taaside pò kú á guuo. ¹² A tó á zōblea Egipi yá à dōágu, í zǐke ikoyāpiōwa ní laaio.

¹³ Pōgbēa ní vēebe'ifēao gbēa àli Lákpedōa dikpeke e gōo soplade. ¹⁴ Ali pónake dikpepi guu, ápiò ní á negōe ní á nenōe ní á zōgōena ní á zōnōena ní Levii buiò ní bòmō ní netone ní gyaa pò kú á wéleu. ¹⁵ Aliò dikpepi ke Dii á Luae e gōo soplade, gu pò a seu, asa Dii á Lua a báadaágu ní á buapō ní zǐ pò á keo píi, á pona i ke zài.

¹⁶ Wē ní wēo gēn àaō á gōe lí gé nǐza obo Dii á Luae gu pò a seu, Kàaso dikpe zǐ ní Pãteko dikpe zǐo ní Lákpedōa dikpe zǐo. Gbēe su azǐa obo Dii e ogiio. ¹⁷ Baade lí gé ní gbao báaa pò Dii á Lua dāaágu léu.

Yágōgōa

¹⁸ A yákpalekena ní gbāadeo dile dile á bui ní buio guu wéle pò Dii á Lua lé kpáwá guu píi. Aali yákpaleke ní gbēo a zéwa. ¹⁹ Asuli yágōgō koleao. Asuli gbagusaesio, asa gbagusaē ìōnōnao v̀lakūe, mé ì gbēmaao yá fuangba. ²⁰ Aliò te yázedei, í e à ku, í gō b̀usu pò Dii á Lua lé kpáwápi v̀. ²¹ Asuli Asetaati lí péle sa'okii pò á bo Dii á Lua pò ũ saeo. ²² Asuli gbepēle we t́aa ũo, asa Dii á Lua zauē.

17

¹ Asuli sa'o Dii á Luawa ní zu ge sã vāi ge a sãadeo, asa Dii á Lua ye yá bee taa g̀yāio. ² Tó gbēe ku wéle pò Dii á Lua lé kpáwá guu, gōe ge nōe, mé àle yá pò Dii á Lua yeio ke, àle Dii bàakuaáno yá gboo, ³ àle zōble dii pãleone, àle kúlené ge íatē ge mōvua ge saanaen nò, lá má òé ásu keowa, ⁴ tó á mà màa, à yápi gbēagbēa maamaa. Tó wà yābēepi kè á guu síanae, mé a sea vīo, ⁵ à gōe ge nōe pò yāvāipi kè se bōaàno bíiboleu, í aà pápa ní gbēo à de.* ⁶ Tó seeladeo ku gbēon pla ge àaō, † à gbēpi de. Asuli gbēde gbē mēndo seeladeke yá musuo. ⁷ Seeladeo mé aa dōaa aà pá, gbēpii i gbasa aà pápa, ké vāi e láa á guu yái. ‡

⁸ Tó wà mò ní gbē káalao á be wéleu, mé yápi kèe zǐ'ũ, i fō á kèkeo, gbēdege ge yágōgōa ge gbēke a ían nò, à géíno gu pò Dii á Lua a seu. ⁹ I géíno sa'ona Levii buiò kii ní gbē pò de yákpalekena ũ gōo beeo. A yápi gbēagbēamá, aai oé lá wa yápi gōgō. ¹⁰ A ke lá aa oé gu pò Dii a seuwa. A laaika! A ke lá aa daéwa píi. ¹¹ A zǐke ikoyā pò aa dàéwa ní lá aa yákpale mīdeo. Asuli pãale oplaai ge zēio. ¹² Tó gbē kàamai v̀, mé i yákpalekena ge sa'ona pò lé zǐke Dii á Luae yāmao, à gbēpi de à vāi bō á guu. ¹³ Tó Isailio mà píi, vīa a ní kú, aa dōéno bo.

Kia yá

¹⁴ Tó a gē b̀usu pò Dii á Lua lé kpáwá guu, á sí a zōleu, á me wà gbē dile wá kía ũ, lá bui pò liaawázio kèwa. § ¹⁵ A gbē pò Dii á Lua a se á guu dile á kía ũ. Asuli buipāle dile a ũo. ¹⁶ Kíapi suli ś kãaaazi dasio. Asu to gbēo gé ś dasi wēlei Egipio,* asa Dii òé à mè, ásu ea gé we boe. ¹⁷ Asu nōse dasio, † ké an yá su aà sō bleo yái. Asu ánuusu ní vuo kãaaazi zōozōo. ‡ ¹⁸ Tó à kpalablè, aà ikoyā pò na sa'ona Levii buiò oziē bee kē láu azǐa pò ũ, ¹⁹ iò

* 17:5 Bōa 22.19 † 17:6 Mat 18.16, 2Kln 13.1, 1Tim 5.19, Ebe 10.28 ‡ 17:7 1Kln 5.13 § 17:14 1Sam 8.5

* 17:16 1Kia 10.28 † 17:17 1Kia 11.1-8 ‡ 17:17 1Kia 10.14-22

kūa, iɔ a kyoke e a wēni léu, ké à e vīakea Dii á Luaε dada, iɔ aà ikoyāε beεɔ kūa píi, i aà ɔtonɔkii gwa. ²⁰ Asu azia se lesi de a gbéɔla à pāale ikoyāε ɔplaii ge zεio, ké aapi ní a buio e gēgē Isaili kpalau yáii.

18

Sa'onao ní Levii buio baa

¹ Sa'onao ní Levii buio píi su bùsu kpaaleε lán Isaili kiniɔwao. Sa pɔ wí o Diiwa wà a pɔ nísi káteu à tékū pɔ kiniɔ ní pɔ pɔ wí aà gbao iɔ de ní pɔblea ũ. ² Aa bùsu kpaaleε ní gbéɔ. Dii mé ní baa ũ lá a ònéwa.* ³ Tó gbé lé sáaukpa sa'o ní zuo ge sã ge ble, aali a ɔ do ní a geε'uo ní a basaa kpa sa'onao wa ní pɔ ũ. ⁴ A á pɔwen káau ní á vεε káauo ní á nísi káauo ní sãkã pɔ á kèele séiaɔ kpámá, ⁵ asa ampio Dii á Lua ní sé á buio guu, aaɔ sa'ozí ke ní a tɔo gɔɔpii, ampio ní ní buio.

⁶ Tó Levii bui bɔ Isaili wéle pɔ a kuu, ké àle gu pɔ Dii a seu nide yáii, mé à gè zòle we, ⁷ ali sa'ozí ke ní Dii a Lua tɔo, lá a gbé Levii bui pɔ lé zike Diie weɔwaε. ⁸ Ali a baa ble lániwaε, pɔ pɔ aà mae bεdeɔ lí kpásãè bàasi.

Luayāḏnsaiɔ yābēεkeε

⁹ Tó a gē bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá guu, ásu bui pɔ kú weɔ yābēεkeε dadao. ¹⁰ A gbēε su sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū o ní a negɔε ge nɔεoo. Māsokena ge gbēkɔɔlekena ge weεlekena ge pɔdamade† su àɔ kú á guuo ¹¹ ge εsebēede ge welende ge táade ge gèsisina. ¹² Asa yābeetaakenaɔ bēε Diieε. Yābēε beεɔ kea yáii ɔ Dii á Lua lé buipio yáiié. ¹³ Aɔ ku tàaesai Dii á Luaε.‡

Anabi zɔɔe a mɔ

¹⁴ Bui pɔ ále ní bùsu símápio, aaí táadeɔ ní māsokenaɔ yāma, āma ápio, Dii á Lua i weiéoo. ¹⁵ Dii á Lua a á bui gbēε se ānabi ũ lamawa. Aà yá ɔ ali ma.§ ¹⁶ Yá pɔ á gbèa Dii á Luawa gɔɔ pɔ a kɔ káaa Olebun we. A mè Dii á Lua su yá'óé ɔo, á ye té zɔɔpi gwaaio, ké ásu gao yáii.* ¹⁷ Dii òmεε à mè á yá pɔ á òpi maa. ¹⁸ A mè á tó á gbēε gɔ ānabi ũ lamawa, i a yá sóso kaè aà léu, ānabipi i yá pɔ Dii dàepi oé píi. ¹⁹ Tó gbé i swáε Dii yá pɔ ānabipi a o ní aà tɔoio, Dii a yápi la adewaε.† ²⁰ Tó gbé kàamai vī, mé à yá pɔ Dii i daεo ò ní aà tɔo, ge à yá'ò ní dii pāle tɔo, wāli ānabi bee taa de. ²¹ A gí làasookεi à mε: Kpelewa wá e yá pɔ i ɔo Dii kíio dɔi? ²² Tó gbé yá'ò ní Dii tɔo, mé yápi i keo ge i gbεsuo, yá pɔ Dii i oon we. Gbēpi kàamai mé tó à yápi ò. Asu vīakeεo.

19

Misiwéleɔ

(Nao 35.9-28, Yoz 20.1-9)

¹ Tó Dii á Lua bui pɔ ále ní bùsu kpáwáɔ mīdeé, mé a ní bùsupi sī, a zɔle ní wéleɔ ní ní kpéɔ guu, ²⁻³ à bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwápi kpaalè lee āaɔ, í wéle mèn āaɔ dile dodo bùsupio guo, í zebo pépe wélepíowa, ké gbēdena lí e bàale ta we. ⁴ Tó kai mé mɔ, ɔ gbé a gbédee dè, mé íie ku aapi ní gbé pɔ a dèo zānguo za zio, lá ali ken ke. Aali bàale ta wélepíou dou azia misia yáii.

⁵ Tó gbé su gè lizɔi líkpεu ní a gbédee, mé à mɔo sè, àle mɔ lí léi, tó a wétē wò gè aà gbédopi pà à gà, gbé pɔ yá bee taa aà lè, aali bàale ta wélepíou dou azia misia yáii. ⁶ Tó i wéle dile màao, dae pɔ a tɔsiwá a péle gbēdenapizi ní pɔfēoe, i aà de, ké wéle pɔ wa dile kè zà yáii. I ka wà aà de sɔo, asa a íikūa ní gbé pɔ á dèo no. ⁷ Bee yáii má òé à wéle mèn āaɔ dile. ⁸⁻⁹ Tó ále

* **18:2** Nao 18.20 † **18:10** Bɔa 22.17 ‡ **18:13** Mat 5.48 § **18:15** Zin 7.37 * **18:16** Bɔa 20.19 † **18:19** Zin 3.22-23

zíkē yá pó mále diléé gbāe beeɔwa, mé á kŭa píi, tó á ye Dii á Luazi, mé á be aà zéu gɔɔpii, a tó á bŭsu zɔɔkŭ, lá à a legbè á dezi káauɔnɛwae. Tó à bŭsupi kpáwá píi, à ea wéle dile mèn àaɔ lo, à káfi àaɔ pó á dile káau guu, ¹⁰ ké wasu tàaesaide de, aà gaa yá i wí á musu bŭsu pó Dii á Lua lé kpáwá àò vípi guuo yáí. ¹¹ Tó gbé íisè ní a gbédeeo, mé àle aà kpakpa e à gè kŭsiwà à aà dè, ò à gbàsa bàalè tà wélepɔ dou, ¹² aà wéle gbēzɔɔ gbéó zí aa aà kŭ suoné, wi aà kpa dae pó a tɔsiwàwa, i aà de. ¹³ Asu à aà wēnagwao, í gbēdeea tàae bo á bŭsuu, á kua io na.

Seeladeɔ

¹⁴ Bŭsu pó Dii á Lua lé kpáwá à sipi guu, tó a tɔle kpaalesè, á gbēe su a gbédeeo kɔɔ pó gbé káauɔ dà se sɔdo.*

¹⁵ Asuli yāda gbé pó tàae ge duunakèla gbé mēndo seeladeke yá musuo. Tó seelade kà pla ge àaɔ, àli yápi sí.† ¹⁶ Tó seelade pásí lé bɔbɔ ní gbéó, ¹⁷ sema gbēon pla pó aa yāví ní kɔopɔ gè sa'onao ní yákpalekena pó kú gɔɔ beeɔ le Dii kŭi, ¹⁸ yákpalekenapiɔ i wéte yápizi maamaa. Tó aa è ee ò seeladepi lé to, à yādò a gbédeewae, ¹⁹ wa yá pó àle wēle wà ke a gbédeeeɔpi kēè. Maa áliɔ ke, vāi i láa á guu. ²⁰ Tó gbé kŭniɔ yápi mà, vía a ní kú, aa we yāvāi bee taa ke á guu bau lo. ²¹ Asuli gbēe wēnagwao. Ali ga fiabo ní gao, wé ní wéó, swaa ní swaao, ɔ ní ɔo, gbá ní gbáo.‡

20

Zikaa yá

¹ Tó a ge á wēleɔwa ziu, mé a ní sɔɔ ní ní sɔgɔɔ ní ní zígɔ pó an dasi deálaɔ è kpá, ásu víakenéó, asa Dii á Lua pó á bóle Egipi kúánɔ. ² Tó ále zì souke, sa'onaa lí mó yá'oi zígɔne ³ à me: Isaili zígɔ, à swákpa à ma! Ale gé á wēleɔwa ziu gbā. Asu to sɔ kéáguo. Asu to vía á kŭo. Asu to gili géáguo. Asu to iwāa ká á pɔao. ⁴ Dii á Lua mé lé géánɔ lélei á wēleɔwae, a to à zible.

⁵ Gbēzɔɔ i o gbéonaa me: A déme kpé dafu dò, mé i iu yāao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga zilaɔ, gbēpāle io iuo yáí. ⁶ A déme vēebu ví, i a mɔaokē yāao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga zilaɔ, gbēpāle io a mɔaokēo yáí. ⁷ A déme nɔkpama ví, i se yāao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga zilaɔ, gbēpāle seo yáí. ⁸ Gbēzɔɔpiɔ i ea yákáfi gbéonaa me: A déme vía ví sɔ kēààgui? Ade ea ta a be, ké aà gbéó kŭsu su kwē laaàwao yáí. ⁹ Tó gbēzɔɔ yá'oné aa làa, aali zígɔ dɔaanao dile aa dɔaa gbéonaa.

¹⁰ Tó a ge lélei wéleewa, àli o wélepideonaa gia aa nízia kpáwá zikasai. ¹¹ Tó aa wèi, mé aa ní wéle gba wéè, wélepideɔ i gɔ á zìgbāakenaa ũ, aaiɔ zɔbleé. ¹² Tó aai á yāma sɔo, mé aa fèlewá ní zioe, à ní káka ní wélepiu. ¹³ Tó Dii á Lua wélepi nàé á ɔzi, à a gɔeɔ dede ní fēndao píi. ¹⁴ Nɔeɔ ní néo ní pɔtuoo ní wélepi pɔɔ sɔ, à séle ázia pó ũ píi. Ali á wéleɔ pó pó Dii á Lua kpáwáɔ mɔaokē. ¹⁵ Maa á ke ní wéle pó zāánɔ maamaa, i ke bui pó kú káiē beeɔ wéleɔ no. ¹⁶ Bui pó Dii á Lua lé ní bŭsu kpáwápiɔ wéleɔ sɔ, ásu pɔe to a guu béeo, baa gbēnazina. ¹⁷ A Itiɔ ní Amɔleɔ ní Kanaaɔ ní Peliziɔ ní Iviɔ ní Yebusiɔ mide míomio, lá Dii á Lua dilééwa, ¹⁸ ké aasu yābēe pó aai zɔbleò ní diionaa daé, í duunake Dii á Luaeɔo yáí.

¹⁹ Tó a koezò wéleei gɔɔpla, ále zikaánɔ ké à wélepi si yáí, ásu mɔo tɔ lí pó wí a be bleɔwao. Alio lípiɔ be ble, ásu zɔo. Líonaa, i ke gbēnazina pó a mɔmá ziuo no. ²⁰ N beeo á fɔ lí pó á dɔ wíli a be bleoɔ zɔzɔ, ké à e gbà lesí daò e wélede pó aale zikaánɔ ge fuò.

21

Gbēdeea gusaɔ yá

* 19:14 Iko 27.17 † 19:15 Nao 35.30, Iko 17.6 ‡ 19:21 Bɔa 21.23-25, Lev 24.19-20, Mat 5.38

¹ Tó wà b̀ò gɛwa b̀usu p̀ó Dii á Lua lé kpáwápiu, mé wa aà d̀èna d̀so, ² á gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ ní á yákpalekená g̀é ẁéle p̀ó kú weo gwagwa, lá a z̀á de ní g̀epio. ³ Ẁéle p̀ó aa è a kái ní g̀epio, ẁélepi gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ zununu p̀ó wi zuudaè à z̀ikè ỳāao sɛ ⁴ g̀eò swa p̀ó a í lí bao mé wi gupi kàsakè wà p̀ot̀s we ỳāao sae. Wekii aa zupi waa fiu aa de. ⁵ Sa'ona Levii buio i s̀o kái sa, asa Dii á Lua ní s̀é a gbàgbanao ùe, aa samaa'oe ní a t̀oee. Tó ỳakele f̀ele ge tó wà gbɛ̀e k̀è'ia, aame aalio ỳá bee k̀ekèa zé ví. ⁶ Ẁéle p̀ó kái ní g̀eo gbɛ̀zɔ̀ɔ̀pio ní o p̀ipi zu p̀ó wà a waa f̀i swa saepi musu, ⁷ aai me: Wáme wa gbépi d̀eo, wi wesieo. ⁸ Dii, s̀uuuke ní n gbé Isaili p̀ó n ní bóo. Nsu to t̀aaesaide dea ỳá wí n gbé Isailio musuo. M̀aa aa láka gbépi deaa, ⁹ í b̀o t̀aaesaide dea ỳáu, asa a ỳá p̀ó maa Dii k̀è.

Z̀izɔ̀ nɔe sɛa nɔ ù

¹⁰ Tó a g̀e á ẁelɔ̀wa z̀iu, mé Dii á Lua ní náé á ozi, a ní k̀ukũ z̀izɔ̀ ù, ¹¹ tó á gbɛ̀e nɔ è ní guu, aà kákaa k̀èè maa, mé a yeaàzi, ali aà sɛ nɔ ù, ¹² i aà dile a be, nɔepi i a mi bo, i a o k̀o z̀z̀z̀, ¹³ i a z̀okɛzwáa polo k̀óle. Nɔepi io ku g̀opi be, i a de ní a dao gaa o o b̀o m̀o do. A gbɛa g̀opi i o nawà à aà sɛ nɔ ù sa. ¹⁴ Tó nɔepi i kaaàguo, aà aà gbae i g̀o aziae. Asu à aà ỳiao. Asu à aà dile z̀o ùo, asa à aà d̀s nɔe ù k̀è.

Yoakeze

¹⁵ Tó g̀oee nɔ ví pla, mé a ye adozi de adoa, tó aa neg̀oee ìaàno mípla mípii, tó nɔ p̀ó a yeio mé nɛ'iaàno káau, ¹⁶ g̀opi su yoake di nɔ p̀ó a yei nɛe nɔ p̀ó a yeio yoa gbɛu túbi kpaalea ỳáo. ¹⁷ Sema aà yoake d̀s a nɔ p̀ó a yeio nɛe, i aà baa kpawà lee pla a p̀o kpaalea guu, asa népi mé aà g̀osakene s̀eia ù, ome yoakeze ví.

Neg̀oee swágbáade

¹⁸ Tó g̀oee neg̀oee swágbáa sòlede ví, mé ìli a de ní a dao ỳāmao, baa ké aai aà swágagae, ¹⁹ aà de ní aà dao aai aà kũ wà g̀eàano gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ k̀i ẁéle b̀oleu, ²⁰ aai oné: Wá nɛe beeá swágbáadee, mé a sòle ví. Ili swáse wá ỳáo. L'é'udee mé wemin sae. ²¹ Ẁéle g̀oee i aà pápa ní gbɛo mípii wà aà de, ké vái e láa á guu ỳái. Isailio i ỳapi ma mípii, vía i ní k̀ú.

²² Tó gbɛe duunakè, à kà wà aà de, mé a aà d̀e, a aà g̀e lòo líwa, ²³ ásu to gusi à aà g̀e le líwao. A aà ví z̀ibeezi, asa gbé p̀ó wa lòo líwa á gbé p̀ó Lua láaikèwàe.* Asu to b̀usu p̀ó Dii á Lua lé kpáwá gbále m̀aao.

22

Gbɛpale p̀o ỳá

¹ Tó n b̀o n gbédee zu ge aà sáwa à v̀uaa, nísu p̀opi to weo. Kũ suoè. ² Tó n gbédeepi be ku káio, ge tó ní aà d̀soe, p̀opi dile n be e aà mò welei, ní gbasa n kpawà. ³ M̀aa níyò ke ní aà z̀aa'inao ge aà zwáa ge p̀ó p̀ó s̀u v̀uaa ní gbédeewan nò, mé n b̀owà. Nsuli tó weo.

⁴ Tó n n gbédee z̀aa'ina ge aà zu è, à l̀elɛwà zéu, nísu d̀oàazio, n aà f̀elɛàano.*

Ikoyá pále

⁵ Nɔee suli g̀oee p̀okasa dao, mé g̀oee suli nɔe p̀okasa dao, asa Dii á Lua ye ỳapikena g̀iyáio. ⁶ Tó ní be zéu, mé n bā sakpe è lí musu ge z̀íle, a né ví kau ge gbe, mé an da kúnla, nísu bāpi k̀ú ní a néo pii sánuo. ⁷ To bāpi g̀ezea, ní aà néo s̀ele, ké n kua e ào na, ní weni ke.

⁸ Tó n kpé dafu d̀e, g̀ibo a musu ỳoanno n liai, ké gbɛe su bāe a musu, aà gaa ỳá i wí n musuo ỳái.

P̀obui ỳaalɛa

* 21:23 Gal 3.13 * 22:4 B̄a 23.4-5

⁹ Asuli pɔpāle bui ba á wēebuuo. Tó a gi, á wēebuuo ní pówenapio a gǔé tē ũe. ¹⁰ Asuli zu nakōwa ní zàa'inao à sapa'ino. ¹¹ Asuli pɔkasa pɔ wa tà ní sākāo ní buao yāalea dao.†
¹² Ali tufada á pɔkasaò léi.‡

Widaa nɔewa yá

¹³ Tó gǔe nɔsè mé à wùlèò, ò à gbàsa yeio, ¹⁴ tó à yá dasi d̀wà, à aà tó ò̀kpà à m̀: Ma nɔee bee s̀, ké ma wuleaàno, mi aà ɔ eo, ¹⁵ nɔepi de ní aà dao aa ge gbēz̀ɔ̀ le wéle b̀leu ní ní né ɔ'ea seelao. ¹⁶ Nɔ mae i o gbēz̀ɔ̀ nɛ a m̀: Ma a né kpà gǔee beewae. Ké a s̀, ò a yei lo. ¹⁷ ɔ̀ à yá dasi d̀ ma népiwa à m̀, i aà ɔ eo. Ma né ɔ'ea seelan ke. Nɔ de ní aà dao i aà daa zwāau zwāa audepi poo wéle gbēz̀ɔ̀ ae. ¹⁸ Wéle gbēz̀ɔ̀ i gǔpi kú, aai aà wetā, ¹⁹ aai ánuusu ɔwatē baso siwà, aai kpa nɔpi maewa, ké à Isaili nenɔe léso tó ò̀kpà yáí. Gǔpi io nɔpi kú a be. A nɔpi yaa zé v́io e à ge gaò.

²⁰ Tó yápiá síanae, mé wi nɔpi ɔ'ea seela eo, ²¹ wà nɔpi se geò aà mae kpé kpele, wéle gǔe i aà pápa ní gbéo wà aà de, asa à wíyā k̀ Isaili b̀suu, à káaluakà a mae uae, v́i i ĺaa á guu.

²² Tó wà gǔe k̀ ní nɔzāeo, wáli ní de mípla mípii, nɔepi ní gǔe pɔ wùleaàno, v́i i ĺaa á Isailio guu.

²³ Tó wà gǔ k̀ wéndia lésoe, mé gǔee kpàaũaàno wéle guu, à wùleaàno, ²⁴ àli gé'ino wéle b̀leu an pla mípii, í ní pápa ní gbéo à ní de. Wa wéndiapi de, ké wéle guue, mé à gǔ wiid̀iwà yáí. Gǔpi s̀, ké à k̀si a gbédee nɔwa yáí. M̀aa àli ke, v́i i ĺaa á guu. ²⁵ Tó s̀u ò gǔe kpàaũ ní wéndia léso pɔ wà gǔ k̀eò, à k̀siwà à wùleaàno, gǔepi a ga ado. ²⁶ Asu yāe ke wéndiapiuo, asa i yá pɔ kà wà aà de keo. Yā doupie ní gbé pɔ gbéd̀eò, ²⁷ asa à b̀ wéndia gǔdepiwa s̀ue. Baa ké nɔepi wiid̀wà, gbēe ku we à aà suabao.

²⁸ Tó gǔe kpàaũ ní wéndia léso gǔsaideo, mé à k̀siwà à wùleaàno, tó wà b̀má, ²⁹ gǔepi a ánuusu ɔwatē blakwi kpa aà maewae, i aà se nɔ ũ, ké à k̀siwà yáí. § A nɔepi yaa zé v́io e à ge gaò.

23

¹ Gbēe su a mae nɔ se à gē a mae gēk̀io.*

Gbé pɔ zev́i aà gē Isailio k̀kāaa guuo

² Gbé pɔ a le wia ge a gǔekebo z̄sea zev́i à gē Dii gbéò k̀kāaa guuo. ³ Naaene zev́i aà gē Dii gbéò k̀kāaa guuo, baa bui pɔ népi a ke e an buiwa. ⁴ Am̀nio ní M̀abuo zev́i aa gē Dii gbéò k̀kāaa guuo, baa an buio e an buiwa.† ⁵ Asa gɔ pɔ á be zéu á b̀a Egipi gbea, aai m̀ á yāakei ní p̀eoo, aai í kpáwá á m̀io. Aa flab̀ Beo né Balaaũ, Petoo pɔ kú Mesopotami b̀suu gbéee aà láaizíwáe,‡ ⁶ kási Dii á Lua i we Balaaũ yām̀ao, ò à saváipi lile samaa ũ, ké a yeázi yáí. § ⁷ E à ge à kuo, ásu buipio aafia ge an b̀a maa weleuo. ⁸ Asu Edũ b̀b̀boo, asa á daeone. Asu Egipio b̀b̀boo, asa á kú an b̀suu b̀m̀o ũ yāe. ⁹ Sea za ní síwenaowa aame aali e gē Dii gbéò k̀kāaa guu.

Kua zílau gbálesai

¹⁰ Tó a ge á wèleowa z̄iu, mé á kú b̀ou, à laaika gbálesai. ¹¹ Tó á gbēe azia è gwāasina, à gbálèn we. Ade b̀ b̀ou, io ku we. Asu gē b̀ouo. ¹² Tó oosi k̀, aà zu'o, i su b̀ou íatē gēa kpéu gbea. ¹³ A gu pɔ áli gé b̀ikpekeui dile b̀o kpe. ¹⁴ Alio eỳbo kú a gǔkebo guu. Tó a ge b̀ikpekei, àli eỳ, tó a b̀ikpekè á l̀a, íli b̀sukaa. ¹⁵ Asa Dii á Lua io be á b̀ou, à á d́ae, i á wèle naé á ɔz̄i. Sema á b̀o ku gbálesai, ké Dii su gbási eu, i b̀ á kpeo yáí.

† 22:11 Lev 19.19 ‡ 22:12 Nao 15.37-41 § 22:29 B̀a 22.15-16 * 23:1 Lev 18.8, 20.11 † 23:4 Nɛe 13.1-2

‡ 23:5 Nao 22.1-6 § 23:6 Nao 23.7-24.9

Ikoyāe

¹⁶ Tó zɔe bàalè a diie, à mò azia kpàwá, ásu à aà kpa a diiwao. ¹⁷ A to aà kúánɔ gu pɔ a yeiu, á wéle pɔ kèè maau. Asu à aà wetāo.

¹⁸ Isaili nɔee ge gɔee su gɔ táakpe káaluá ũo.* ¹⁹ Asu mɔ Dii á Lua kpéu ní káaluaka'ɔao à légbā dɔowào, asa Dii á Lua ye káaluá gíyāio.

²⁰ Tó a pɔe sèa á gbédeee, ɔa ge ble ge pɔpālen nò, ásu a idiaèo. ²¹ A a idia bui zìloe, āma ásu dia á gbédeeeo, Dii á Lua i báaadaé á zì píiu bùsu pɔ ále gé síipi guu.†

²² Tó a lekè Dii á Luawa, ásu to a flaboá gɔɔ gágao, asa Dii a á lá a yáí, í gɔ duundeɔ ũe.‡
²³ Tó i lekewào, á gɔ duundeɔ ũo. ²⁴ Yá pɔ bɔ á léu, áli zíkewà ní laaio, asa a lekè Dii á Luawa ní pɔeāoe.

²⁵ Tó a gɛ á gbédee vēebuu, à vēebe ble we lá á yeiwa à ká, āma ásu bobo ka gbíu à suòo.

²⁶ Tó a gɛ á gbédee pówembuu, à a sáoɔ we ní ɔo, āma ásu kɔma ká á gbédee pówenai à kèo.

24*Gia nɔzi yá*

¹ Tó gɔee nɔsè, mé nɔpi yá i kaaàguo, ké a è a dɔe'ni ví yáí, mé à gínzila* kè kpàwà à aà yàò, ² tó nɔepi bɔ aà be, à gè zā pāle kè, ³ mé gɔ plaadepi yeaàzio, tó à gínzila kè a kpàwà à aà yàò sɔ, ge gɔ plaade pɔ aà sèpi gàn lò, ⁴ gɔ pɔ aà yà séia zé ví à aà se nɔ ũ loo, asa à dɔaa à aà òòkpàe. Dii ye yá bee gíyāio. Asu bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá á pɔ ũ òòkpao.

Ikoyāe

⁵ Tó gbé nɔsè dafu, ásu gé zìlauo, mé wasu zidaè zāo. Wa aà ké, iɔ ku be wè do, ké aà nɔ pɔ a sèpi pɔ e ào na.

⁶ Wasu gbēe wísilɔgbɛ tɔomasio, baa a né, asa aà wēni tɔomasian we.

⁷ Tó gbé a Isaili dee sè kpáí, à aà kè zɔ ũ ge à aà yīan nò, sema à kpáipi de, vāi i láa á guu.†

⁸ A láai ka kusui, í laaidɔ a yá pɔ sa'ona Levii buiɔ óéwa maamaa. Lá má dilenéwa, ào kūa maa.‡ ⁹ A to yá pɔ Dii á Lua kè Miliaūe zéu á bɔa Egipi gbɛa dɔágu.§

¹⁰ Tó n pɔ sèa n gbédeee, n̄su gɛ aà kpéu n̄ aà zwāa sí tɔoma ũo. ¹¹ Ze n̄ aà dā bàasi, i bɔne ní n zwāapio bàasi we. ¹² Tó taasidee, n̄su n̄yɔ kūa e n ge taò kpéuo. ¹³ Ge n̄ kpawà e íatē ào gé gēi kpéu, i e i ní a zwāapio. A fɔkpama, yá pɔ ní kèpi i ke Dii á Luae na.*

¹⁴ Asu á gbèwina pɔ de taaside wēnade ũ wetāo, á gbé Isaili ge bòmɔ pɔ kú á bùsu wéleun nò. ¹⁵ Aliɔ aà flaboè lá gu lé dɔ e íatē ào gé gēi kpéu, asa taasidee, mé aà wé dɔ a ɔai. Tó màa no, a wiile Diiwae, í gɔ taaedeɔ ũ.†

¹⁶ Maeɔ ga ní néo duuna yáio, mé néo ga ní maeɔ duuna yáio. Baade a ga azia duuna yáie.‡

¹⁷ Asuli yágɔgɔ bòmɔ ge tone pɔ gwana víoe ɔkpɛaio. Asuli gyaa gbēando pɔkasa tɔomasio. ¹⁸ Ké a zɔblè Egipi, ɔ Dii á Lua á bɔu, à to a yáɔ dɔágu. Bee yáí mále yáe bee dileié ào kūa.§

¹⁹ Tó ále pɔkɛke bua, mé á pɔ bàaae yá sàágu, ásu ea gé séio. A bee to bòmɔɔne ní netone pɔ gwana víoɔ ní gyaa taasideɔ, Dii á Lua i báaadaágu ní zì pɔ ále keo píi. ²⁰ Tó ále kuke, ásu a be kɔnwɛo. A bee to bòmɔɔne ní netoneɔ ní gyaaɔ. ²¹ Tó ále vēe bobo, ásu a be kɔnwɛo. A

* **23:18** Lev 19.29 † **23:21** Bɔa 22.24, Lev 25.36-37, Iko 15.7-11 ‡ **23:22** Nao 30.1-16, Mat 5.33 * **24:1** Mat 5.31, Maa 10.4 † **24:7** Bɔa 21.16 ‡ **24:8** Lev 13.1-14.54 § **24:9** Nao 12.10 * **24:13** Bɔa 22.26-27 † **24:15** Lev 19.13 ‡ **24:16** 2Kia 14.6, 2Lad 25.4, Eze 18.20 § **24:18** Bɔa 23.9, Lev 19.33-34, Iko 27.19

bee to bòmɔɔne ní netoneɔ ní gyaao.* 22 A tó á zɔblea Egipi yáɔ dɔágu. Bee yáí mále yáe bee dileíé àò kŭa.

25

1 Tó lekpaá gè g̃eɔ zānguo, aa gé yákpalekekli wà yápi g̃óg̃ínɔ, wàli yānakpa gbé pò a yá nawa, wi tàae de yá'ikpawà. 2 Tó à kŭ wà tàaede pi gb̃e s̃, yákpalekena lí tó aà wúle, i aà gb̃e tàae pò a kè léu. 3 Wasuli aà gb̃e de flà le blalao.* Tó wà sù wà aà gb̃e de beea, a widà a gbédeewaε.

4 Asuli lesɔkpa zu pò lé pɔgb̃eε.†

5 Tó ṽi ní dāunao ku gudoũ, mé an gbé mendo gà nésai, aà gyaá su gé zākei gupāleio. Aà zá ṽi ge dāuna mé a aà se nɔ ũ, i aà da'uake. 6 Wa ne g̃e pò a i séia dile aà g̃e pò gà g̃e ũ, ké aà tó e àò ku Isailio guu.‡

7 Tó g̃e pi ye a ṽi ge a dāuna nɔpi seai, nɔpi i gé gb̃ez̃ɔ le yákpalekekli, i oné a zá gb̃edo g̃i a da'uakeie, ké a zá tó su àò ku Isailio guuo. 8 Wéle gb̃ez̃ɔpi i aà sísi, aai aà la. Tó gia nɔpi seai ɔ à zèd, 9 nɔpi i s̃aàzi gb̃ez̃ɔ ae, i aà kyale gbá do bɔ, i lé'ika aà oawa, i me: Maa wàli ke gbé pò g̃i a gb̃edo ua vuiε. § 10 Za zibeezi wali o aà uae kyalesai'ua.

11 Tó gb̃e n plaɔ lé sòleke, mé an gbé mendo na m̀ a zá suabai, mé à gbé pò lé sòleke ní a záopi kŭ aà g̃e ke bɔwa, 12 à nɔpi ɔz̃, ásu à aà wēnagwao.

13 Pógbiayɔbɔ z̃ɔ ní a nēnao su àò kaa á b̀o guu pla píio. 14 Zaa z̃ɔ ní a nēnao su àò kú á be pla píio. 15 A to pógbiayɔbɔ ní á zaa lío maa wásawasa, ké à e g̃e g̃e b̀usu pò Dii á Lua lé kpáwápiu. 16 Asa Dii á Lua ye gbé pò aai yāfaasai bee taa keɔ g̃iyāio.*

17 A to yá pò Amaleki buio kèé zéu á bɔa Egipi gb̃e aɔ dɔágu.† 18 G̃o pò a kpaá, á yèe lāa, aai viake Luaε, aa lèlè á gbé buse pò té gb̃ez̃ɔwa zéue. 19 Tó Dii á Lua á ibeε pò liaázi nàé á ɔzi, à á gba íampakli b̀usu pò àle kpáwá à sipi guu, à Amaleki buipio tó de dúniau. A yá su sááguo.‡

26

Pó káauɔ ní pò kwideɔ kpaá Luawa

1 Tó a g̃e b̀usu pò Dii á Lua lé kpáwá á pò ũpi guu, mé á sí a z̃leu, 2 àli a buapó káauɔ dā ká gbíu, í geɔ gu pò Dii á Lua a se a tó àò kuwàu.* 3 A ge sa'ona pò kú zibeezi le, í oè à me: Mále o gb̃a Dii n Luaε, ma ka b̀usu pò Dii a le gb̃e wá deziɔne à mè á kpáwápiu. 4 Sa'ona i gbí sí á ɔzi, i dile Dii á Lua gbagbakli ae, 5 í o Dii á Lua ae à me: Sili gbé bebena ma dezi ũ. A tà Egipi à z̃leu ní a gbé pò aa dasioɔ, ɔ aa g̃e bui z̃ɔ pò aa dasi mé aa gb̃a ũ. 6 Egipio íadawá aa wét̃e am̃w̃e, aa wá dá z̃bleu p̃s̃ip̃s̃i, 7 ɔ wa wiilè Dii wá deziɔ Luawa. 8 à wá wiileawapi mà, à wét̃e ní taasio ní gb̃a pò wa m̀w̃e è, 8 ɔ à wá bóle Egipi ní a g̃a gb̃a. A a g̃a sí pò à yá pò í to vía ní kú kè maamaa ní seelaɔ ní dabudabu. 9 ɔ à m̀w̃e guε beeu, à b̀usuε bee kpáwá, b̀usu pò ví ní z̃'io diu. 10 Tia kéwa Dii, mále m̀ ní t̃ɔle pò ní kpaá pò káauɔ. Ali dile Dii á Lua ae, í kúle. 11 Apio ní Levii buio ní b̀m̃o pò kú á guuo, á pò lí ke na p̃maa pò Dii á Lua kpáwá ní á be deɔwa pii.

12 Tó a á buapó kwide b̀ a w̃e àaɔde guu, á lāa píi, àli kpá Levii buiɔwa ní b̀m̃o ní netoneɔ ní gyaao, aai ble á w̃e guu aa ká.† 13 I o Dii á Luaε à me: Ma n asea b̀ne ma be, má kpá Levii buiɔwa ní b̀m̃o ní netoneɔ ní gyaao, lá ní òwa píi. Mi p̃a n yádileaa, a kee i s̃amagu s̃o. 14 Mi n asea ble ma taasikea guuo. Mi n asea b̀ne ní gb̃a s̃io. Mi a kee kpa g̃e ví yá musuo. Dii ma Lua ma n yāmà, má kè lá ní ðile meεwa. 15 Wékpale za n kúkiu

* 24:21 Lev 19.9-10 * 25:3 2Kln 11.24 † 25:4 1Kln 9.9, 1Tim 5.18 ‡ 25:6 Mat 22.24 § 25:9 Lut 4.7-8

* 25:16 Lev 19.35-36 † 25:17 B̃a 17.8-14 ‡ 25:19 1Sam 15.2-9 * 26:2 B̃a 23.19 † 26:12 Iko 14.28-29

musu, ní báaada n gbé Isailiᵒgu ní bᵒsu pᵒ ní kpàwáó, bᵒsu pᵒ ví ní z'io diu, lá n a legbè wá deziᵒᵒewa.

¹⁶ Dii á Lua lé yādiléé gbā, àliᵒ aà ᵒtonᵒkii gwa, íᵒ aà ikoyāpiᵒ kᵒa ní laaio ní nᵒsemendoo ní pᵒeāo. ¹⁷ A ò gbā Dii mé á Lua ũ, a mè áliᵒ taa'o aà zéue, íᵒ aà ikoyāᵒ kᵒa ní aà yādiléaᵒ, íᵒ aà ᵒtonᵒkii gwa, íᵒ aà yāma. ¹⁸ Dii òé gbā áᵒ de a gbé yenzideᵒ ũ† lá à a legbèéwaε. A mè àᵒ a yādiléaᵒ kᵒa, ¹⁹ í á sé lesí de bui pᵒ a kèᵒla pii, wi á táasile, wi á tᵒᵒᵒ, wi á maabo, íᵒ de Dii á Lua gbé pᵒ an kua nídoᵒ ũ, lá à a legbèwa.

27

Yādilea Ebalí sᵒsᵒpᵒleu

¹ Mᵒizi ní Isaili gbēzᵒᵒᵒ yādilé ní gbéᵒᵒe. Mᵒizi mè: Aᵒ yá pᵒ mále dileé gbāᵒ kᵒa. ² Tó a bua Yuudēwa, a gē bᵒsu pᵒ Dii á Lua lé kpáwáú, à gbè gbēᵒᵒe pélepele à soolēwà, ³ í ikoyāε beeᵒ kēwà pii. Tó a gē bᵒsu pᵒ ví ní z'io diupiu, lá Dii á Lua a legbè á dezi káauᵒᵒewa, ⁴ à gbepiᵒ pélepele Ebalí gbēsisiᵒwa Yuudē baale, lá mále daé gbāwa, í soolēwà. ⁵ A Dii á Lua gbagbakii bo we ní gbεo. Asu gápele gbepiᵒwao, ⁶ à bo ní gbè āsaiᵒ,* í sa pᵒ wí a pᵒ káteu à tékū o Dii á Luawa we. ⁷ A sáaukpa sa'o we lo, í pᵒnake Dii á Lua ae. ⁸ A ikoyāε beeᵒ kē gbepiᵒwa pii wásawasa.†

⁹ ᵒ Mᵒizi ní sa'ona Levii buiᵒ ò Isaili buiᵒᵒe pii aa mè: Isailiᵒ, à ke kílíkili! A swákpa yāma! A gᵒ Dii á Lua gbéᵒ ũε sa. ¹⁰ A Dii á Lua yāma, íᵒ aà ᵒtonᵒkii gwa, íᵒ zike aà yādilea pᵒ mále daé gbāᵒwa.

Láai yáᵒ

¹¹ Gᵒᵒ doupi zí ᵒ Mᵒizi yādilené à mè: ¹² Tó a bua Yuudēwa, buie beeᵒ mé aa ze Galiziū sᵒsᵒpᵒleu, aai báaadaágu: Simεᵒ, Levii, Yuda, Isakaa, Yosefu, Bēyāmeε. ¹³ Buiε beeᵒ mé aa ze Ebalí sᵒsᵒpᵒleu, aai láai yā'o: Lubeni, Gada, Aseε, Zabulᵒni, Dā, Nεfatali. ¹⁴ Levii buiᵒ aai yáε beeᵒ o Isaili buiᵒᵒe pii ní lo gbāᵒ,† aa me:

¹⁵ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ taa à ge a kása,§ a pèle asii guu ũ. Dii ye ᵒzi bee taa gīyāio. Gbépii i me, āmi!

¹⁶ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ a de ge a da kpeᵒ ũ.* Gbépii i me, āmi!

¹⁷ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ a gbédee kᵒᵒ se sᵒᵒ ũ. Gbépii i me, āmi!

¹⁸ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ tò vīa zā zéwa ũ. Gbépii i me, āmi!

¹⁹ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ yākεke bᵒmᵒ ge netone ge gyaaε ᵒkpεai ũ.† Gbépii i me, āmi!

²⁰ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ gē a mae gēkii à wùle ní aà nao ũ.† Gbépii i me, āmi!

²¹ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ pᵒtuo dàakpa ũ.§ Gbépii i me, āmi!

²² Láaipᵒᵒ gbé pᵒ wùle ní a dáeo ũ.* Gbépii i me, āmi!

²³ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ wùle ní a ànsueo ũ.† Gbépii i me, āmi!

²⁴ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ a gbédee dè asii guu ũ. Gbépii i me, āmi!

²⁵ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ taaesaide dè gbagusaε yái ũ. Gbépii i me, āmi!

²⁶ Láaipᵒᵒ gbé pᵒ í ze ní ikoyāε beeᵒ àle zikεwàᵒ ũ.† Gbépii i me, āmi!

28

Efaai yáᵒ

(Lev 26.3-13, Iko 7.12-24, 11.13-17)

† 26:18 Bᵒa 19.5, Iko 4.20, 7.6, Tit 2.14, 1Pie 2.9 * 27:6 Bᵒa 20.25 † 27:8 Yoz 8.30-32 † 27:14 Yoz 8.33-35
 § 27:15 Bᵒa 20.4, 34.17 * 27:16 Bᵒa 20.12 † 27:19 Bᵒa 22.21, 23.9 † 27:20 Lev 18.8 § 27:21 Bᵒa 22.18, Lev 18.23 * 27:22 Lev 18.9 † 27:23 Lev 18.17 † 27:26 Gal 3.10

¹ Tó a Dii á Lua yāmà, tó á aà yādilea pò mále daé gbāo kūa, ále zíkewà, Dii á Lua a á káfi de dúnia bui píia. ² Tó a Dii á Lua yāmà, a báaae beeo daágu píie. ³ A báaadaágu wéle guu, a báaadaágu bua. ⁴ A báaada á néo ní á buapóo ní á pòtuooogu, á zuo ní á são ní á bleo píi. ⁵ A báaada á tao ní á góogu. ⁶ A báaadaágu á gea guu ní á suo. ⁷ Dii a to à zible á ibee pò aa feleánooowa. Aa dokōwa aa mō léleiwá, aai fáaa ní bao aa tá. ⁸ Dii a báaada á dōogu ní zì pò á kèo píi. Dii á Lua a báaadaágu bùsu pò àle kpáwá guu.

⁹ Tó á Dii á Lua yādilea kūa, mé á té aà iai, a á dea a gbé pò an kua rídoao ũ zedō, lá a óéwa, ¹⁰ dúnia bui píi i dō ké Dii tó kúwá, aai vlakeé. ¹¹ Dii a to pò keé, á néo ní á pòtuo néo ní á buaneo liála bùsu pò à a legbè á dezi káauone à mè á kpáwá guu. ¹² Dii a a àizee làasi wéé za musu, i to lou maé á bùsuu à bōlei, i báaada zì pò ále keu, í pò sēa bui dasideone. Aō pōe sēaamá ni vīo. ¹³ Dii a to à de mideo ũe, i ke áo kpee no. Tó a Dii á Lua yādilea pò mále daé gbāo mà á kūa, ále zíkewà, áo ku musue, i ké zīle no. ¹⁴ Aō yá pò mále daé gbāo kūa. Asu pāale oplaai ge zeeio. Asu te dii pālezi à zōblenéo.

Láai yáo

(Lev 26.14-46)

¹⁵ Tó i Dii á Lua yāmao, tó i aà otondokii gwao, tó á aà yādilea pò mále daé gbāo kūao, yáe beeo mé a á le. ¹⁶ A wéleo ní á buao i gō láaiṗo ũ. ¹⁷ A tao ní á góo i gō láaiṗo ũ. ¹⁸ A néo ní á bua pòo ní á zuo ní á são ní a bleo i gō láaiṗo ũ. ¹⁹ I gō láaiṗo ũ á gea ní á suo. ²⁰ Dii a láaiṗiwáe, a otōwá, i webiiwá zì pò ále ke píi guu e a ge kaale à mide kándo yāvāi pò á kè a pākpāaazi yái. ²¹ Dii a gagyākaágu e à ge láa bùsu pò ále gé síi guue. ²² Dii a to tōon vāi á le ní sionao ní kákagyāo ní mēwāao ní nōanao. Pò piaa gbōsi ní pò fukpaao i á buapóo le. Gyāpiō péleázi e à ge mideo. ²³ Luabe aō kú á musu gii lán mōgotēwae. Tōole io kú á zīe gbáugbāu lán mōsiwa. ²⁴ Luutē ní bùsutio ò Dii a to à e lou gēe ũ. Aō bō za musue e à ge á dedeò.

²⁵ Dii a tó á wéleo ziblewáe. A dokōwa à gé léleimá, í fáaa ní bao à tá. Sō i kē dúnia bui píigu yá pò á lé yái. ²⁶ A geo i gō bāo ní wāio pōblea ũ, gbēe a ní yáo. ²⁷ Dii a to Egipi sáneō á le ní gbenao ní yiao ní kásanao. Aō gbágbāa vīo. ²⁸ I to íana káwá, i to à vlakū, i tó á mi liaa, ²⁹ io omalemale fáane lán vīa pò kú gusiauwa. A yāe ali bō maao. Wa gbāamóé, wi á pòo síwá, kási gbēe a á suabao. ³⁰ Aō nōkpama vī, gbēpāle i kusiwá. A kpedō, á e iuo. A vēebu ke, á e à a be mōaokēo. ³¹ Wa á zuo kōlokpa á wáa, á e à a nōo soo. Wa á zàa'inao síwá, mé á e lo. Wa á são kpá á wéleowa, kási gbēe a á suabao. ³² Wa á negōeo ní á nenōeo kpa buipāleowa, á wé io dōnízi e á wé wo. A gbāa a pōe keo. ³³ Bui pò á dōo á buazì pò á kè pōble. Waō gbāamóé, wió á wetā gōopii. ³⁴ Iana a káwá yá pò á wé a e yái. ³⁵ Dii a to bōkōo á le á koso ní á gbásaonaowa. Aa liála sea za á gbakpea e á minanguo.

³⁶ Dii a táano ní á kía pò á aà dileo bui pò ápiō ní á deziō dōo kīi. Wekii á zōbleu líone ní gbēo á diio ũ. ³⁷ A gō sōkēngu pò ũ, láanipō ũ bui pò Dii a á yá ní kīione pii, aai yāadaáno. ³⁸ Ali pótō maamaae, kási ali keke yōonnoe. Kwaō mé aa so píi. ³⁹ A vēebu ba, í a sēwa, kási á e à a kó zōzō à a imio. Kōo mé aa á vēelipio zōzō. ⁴⁰ Kulio di á bùsuue, kási á e a nísi mōaokēo, asa aa noboleke píie. ⁴¹ A negōeo ní nōeo i'í, kási aao kúáno. Wa táriño zìzō ũe. ⁴² Kwasutēo i á bùsu lío ní á buapóo síwá. ⁴³ Bōmō pò kú á guuo kúkuála musumusue, á vlá io naua. ⁴⁴ Aa pò sēae, kási á e pò sēanéō. Aaō de mideo ũ, io kú ní guu kpee.

⁴⁵ Yá beeo á le píie, aaió téazi. Aa kéwáo e à ge mideo, ké i Dii á Lua yāmao, i aà otondokii gwao, mé á aà yādilea pò a dàeo kūao yái. ⁴⁶ Yá pò aa á lepō aao de seela pò í dimá ũe e á buiwa. ⁴⁷ Tó i zōble Dii á Luae ní pōnao ní nōsenao á namablegōo, ⁴⁸ á wéle pò Dii a ní ziwáō ò á zōblené búu ní nōanao ní imio pókēsāma guu. Dii i mō zuu daé á nōe e à ge á kaaleo. ⁴⁹ Bui pò kú za tōole léwa zāzā ili ní yāmao ò Dii a to aa kúu'o aa mōwá. ⁵⁰ Buipio aao pāsī, aa gbēzōo wegwaō, aa wēnadō néoneo. ⁵¹ Aa á pòtuoo sóso ní á buapóo e à ge kaaleo. Aa á

pówena ge á v̄e ge á nísi ge á zu ge á sã tóeo e à ge midèò. ⁵² Aa koezõ á bùsu pò Dii á Lua lé kpáwá w̄élezi pii e á b̄ii gbāa lesí pò ále a náaikè ge kwède.

⁵³ A á neḡõeo ní a nen̄oe pò Dii á Lua a kpáwá so taasi pò á w̄leò á dau koezõaázi guu yáí. ⁵⁴ Baa á ḡõe busè w̄enad̄õnede a b̄iike ní a gb̄édeeo ní a n̄o yenzideo ní a né pò ḡõ ⁵⁵ ní a né pò àle sópio. A li an gb̄ēeo, ké p̄e i ḡõeo taasi pò á w̄leò á dau koezõaázi guu yáí. ⁵⁶ Baa á n̄oe busè w̄enad̄õnede, n̄oe pò lí we k̄ese t̄ò bùsuwao ké a busè mé w̄enad̄õnede yáí, a b̄iike ní a ḡõ yenzideo ní a neḡõeo ní a nen̄oe ⁵⁷ a né pò a ì ní a bio yá musu. A so asii guue* pókēsāma ní taasi pò á w̄leò á dau koezõaázi guu yáí.

⁵⁸ Tó á ikoyā pò kú láe bee guu k̄ūa, ále z̄ikewào, tó á Dii á Lua tó gb̄ia pò ì ní me séenata beee d̄õ, ⁵⁹ Dii a gaga pò á a f̄an v̄io káágu ní a buīe, gaga p̄asi pò ì ḡooplakeo ní gyāv̄ai pò lí láao. ⁶⁰ A to Egipi gyā pò á a v̄ia v̄io á le, a k̄éwáo. ⁶¹ Baa gaga ní gyā pò a yá kú ikoyā láe bee guu, Dii a káágu pii e à ge kaalede. ⁶² Tó i Dii á Lua yāmao, baa ní a dasi lán saanaowa keo, á ḡó bílao. ⁶³ Lá à kà Diigu à yāmaak̄èè, a t̄ò a dasik̄ù, màa a kaaàgu à á dede, i á kaale. A á wo bùsu pò ále gé s̄ii guu, ⁶⁴ i á f̄aa buīe guu za d̄únia léla e a léle. We á z̄obleu lí̄one ní gb̄e, dii pò ápīo ní a dezio á d̄õ. ⁶⁵ A f̄ampak̄ii e buip̄io guu, á p̄ōpek̄ii e gueio. Wek̄ii Dii a to àò s̄õdeedeeku, á w̄é io wo, á ȳèe i láa. ⁶⁶ A nis̄ina io naa líwa, v̄ia io á kú gwāas̄ina ní f̄āaneo, áo á kua náai v̄io. ⁶⁷ Via pò a á kú yá pò a wes̄ie yáí áli me k̄ōe à to oosi ke, ìli me oosie à to gu do. ⁶⁸ Dii a á ká ḡó'ilenao guu à táano Egipi, tá pò má òé ásu o lōpi. We á w̄ēe à ázia yáiu á w̄leowa z̄ōo ũ, kási gb̄e a á lúo.

⁶⁹ Dii bàa kua ní Isailio yá pò a ðile M̄oizie M̄oabu bùsuun we, yá pò a ðile Olebu bàasi.

29

Dii bàa kua ní Isailio zed̄o M̄oabu bùsuu

¹ M̄oizi Isailio sisi pii à mè: A yá pò Dii k̄e Egipi Falāoe ní aà ìwaò ní aà bùsuo è pii. ² A wes̄ie lá à seelaò ní dabudabu z̄ōo k̄è, à aà gbāa legwàò. ³ Kási e gbā Dii i á n̄õse w̄é̄e a òn̄ok̄ùo. I á w̄é k̄é̄e a gu'èò. I á swá w̄é̄e a yāmào. ⁴ Ké ma d̄aaé guwaiwaiu w̄è bla, á p̄okasaò ní a kyaleò i yaaò. ⁵ I p̄ēe soo, i v̄ēe ge í gbāa mio. Dii á gwá, ké à e d̄õ òme Dii á Lua ũ. ⁶ Ké wa ka guè beeu, Ēseb̄ó kí Sīó ní Basana kí Oguo b̄l̄ewá ní z̄io, ò wa z̄ibl̄emá.* ⁷ Wa ní bùsu s̄i wá kpà Lub̄eni buīo ní Gada buīo ní Manase buīo k̄iniowa ní pò ũ.

⁸ Ayām̄eto àò Dii bàakuaán̄o yādileae bee k̄ūa, ìo z̄ikewà, yá pò ále ke pii i b̄o maa. ⁹ Ap̄ii á s̄ia Dii á Lua ae gbā, á d̄oanaò ní a k̄iaò ní a gb̄èz̄ōo ní a z̄iḡõ badeò ní a ḡõeo pii ¹⁰ ní a néo ní a n̄oeò ní b̄òm̄o pò kú á b̄òou yàawenaò ní it̄onaò ũ. ¹¹ A s̄ia la ké à ze ní Dii á Lua bàakuaán̄o yáo. Dii á Lua lé a bàakuaán̄o legb̄e ní a kuaò gbā, ¹² ké à á dea a gb̄é̄o ũ zed̄o gbā. Aò de á Lua ũ lá a òéwa, lá à a legb̄è á deziōne Ablahaũ ní Izaakio ní Yak̄obuowa. ¹³ I ke át̄ēe ò mále yápi legb̄é̄o. ¹⁴ I ke á gb̄é pò á kúwan̄o gbā Dii wá Lua aeo át̄ēe no, ní wá bui pò wi ní i yāāoe.

¹⁵ A d̄õ áz̄ilawa lá á kú yāa Egipi, mé lá a b̄ole ní buip̄aleò bùsuo. ¹⁶ A ní pò pò aa k̄è ní lío ní gb̄eo ní ánusuo ní vuaò táao ũ è, pò pò Dii ye a ḡiyáio. ¹⁷ A gb̄e su b̄o Dii wá Lua kpe à gé z̄oblei buip̄ale diip̄iōne, á ḡõee ge á n̄oen n̄ò, á buie ge á ualeen n̄ò. Yāv̄ai z̄ina su àò kú á guu kona ge ḡõ ũ.† ¹⁸ Tó gb̄e láai yáe bee mà, asu ázia sáaukpa à me, baa tó a swá gbāa, áo ku aafiaeo. Bee a to wà iwāa t̄oto káé á í nīeue. ¹⁹ Dii a we s̄uuukeaàn̄o. Aò p̄okūma ní p̄of̄eò bob̄owà ḡōpiīe. Láai yá pò kú láe bee guu a aà le piīe, Dii i aà t̄o de d̄úniau. ²⁰ Dii a aà b̄o Isaili buīo guue, i láaip̄o wà a yā̄k̄è ikoyā láe bee guu z̄iwà piīi ìadaawà yáí.

²¹ A bui pò aa m̄o á kpeò ní buip̄ale gb̄é pò b̄ò bùsu z̄az̄aūo aa gaga pò kà bùsue beeu e ní gyā pò Dii káágu. ²² Íat̄egb̄ó ní wisio a bùsue bee tékū piīe. Wa p̄ót̄o weo, p̄e a b̄oleo, baa

* 28:57 2Kia 6.28-29, W̄en 4.10 * 29:6 Nao 21.21-35 † 29:17 Ebe 12.15

sē. Aɔ de lán Sɔɔɔ ŋ Gɔmɔɔɔ ŋ Adamao ŋ Zeboiū pɔ Dii ŋ suumpà ŋ pɔkūma pāsioɔwae.†
 23 Bui pii a mɛ: Bóyāi Dii yá bee taa kè būsue beei? Aà pɔfē zɔɔ bee taa dea ni? 24 Wi wemá wà mɛ: Ké aa pākpa Dii ŋ deziɔ Luapi bàakuarínɔ yázi an bɔa Egipi gbɛa yáie. 25 Aa gè zɔblè dii pàleɔne, aa kùle dii pɔ aa dɔ yáaɔne, i ke Dii mé dilenéo. 26 Ǿ Dii pɔkūmabòbɔ būsupiwa, à láaipɔ kú láe bee guuɔ zìwà pii. 27 A ŋ wó ŋ būsuu à ɔzòŋzi e būsuu pàleu, lá aa ku tiaewa.

28 Yá pɔ uleao de Dii wá Lua yá ũe. A pɔ pɔ à bòd gupuuau sɔ, wápio ŋ wá néo yáe gɔɔpii, ké wà e wàò zikewà.

30

Dii sua ŋ Isailiɔ ŋ pà ziu

1 Tó èfāai ŋ láai yá pɔ mále daée beeo kèé pii, tó á wé kè bui pɔ Dii á Lua a á yá à á fāaa ŋ guuɔ guu, 2 tó ápio ŋ á néo a ea zè ŋ Dii á Luao, tó a aà yá pɔ mále dileé gbā mà pii ŋ nòsemendoo ŋ pɔeão, 3 Dii á Lua a á wēnagwa, i ea á kāaa za bui pɔ a á fāaa ŋ guuɔ guu, i suánɔ á pá ziu. 4 Baa tó á á yá à á fāaa būsuo guu e dúnia léwa, a á buio kāaa we, i suŋɔ. 5 A suŋɔ būsuu pɔ an deziɔ ví za yāau. Tó aa èa būsupi sɔ, a èfāaikéné, i to aa dasikū de ŋ dezipiola. 6 Dii á Lua a á sò gbāsi woloé ŋ á buio, á nisina iɔ yeaazi ŋ nòsemendoo, iɔ ku aafia. 7 Dii á Lua i láaiɛ beeo zì á wèleɔwa ŋ á zangude pɔ aa íadawáɔ, 8 í ea Dii yāma, iɔ zike aà yādilea pɔ mále oé gbāɔwa. 9 Dii á Lua a èfāaidaé á zì pii guu, i tó á néo kó ŋ á pɔtuɔ ŋ á buaneɔ, aà pɔ i ea kewá na, i maakeé, lá aà pɔ kèna á deziɔwawa. 10 Tó a Dii á Lua yāma, a aà ɔtondɔkii gwà, mé á aà yādilea pɔ kú ikoyā láe bee guuɔ kūa, tó a ze ŋ Dii á Luao ŋ nòsemendoo ŋ pɔeão, a bee kéé piiɛ.

Wēni ge ga

11 Yá pɔ mále dileé gbāpi zì'ū de á gbāa léao. A zāánɔ. 12 A ku luabeo. Asu mɛ, déme a gé luabe à pila ŋ yápio, i oé à zikewàio. 13 A ku ísia baaleo. Asu mɛ, déme a bua ísia baale i suò à oé à maio. 14 Yápi kúánɔ káinnɔ, a dɔ á léu, a kú á nòseu,* ké à e zikewà. 15 A ma! Mále wēni ŋ yāmao káléé gbā ŋ gao ŋ yāvāio. 16 Mále dileé gbā, à ye Dii á Luazi, à te aà iai, à aà ɔtondɔkii gwa, à aà yādilea ŋ aà ikoyā kūa, iɔ ku, í dasikū, Dii á Lua i báaadaágu būsuu pɔ ále gé sii guu. 17 Ama tó a bɔ aà kpe, mé i aà yāmao, tó a kēwà, mé a zɔblè dii pàleɔne a kulené, 18 mále oé gbā, a kaalen we! A gēgē būsuu pɔ ále bua Yuudēwa ále gé sii guuo. 19 Luabe ŋ tɔleɔ mé ma seeladeɔ ũ gbā á yá musu. Ma wēni ŋ gao dèé á ae, báaa yá ŋ láai yáo. A wēni sé, ké ápio ŋ á néo à e à aafia. 20 A ye Dii á Luazi, iɔ aà yāma, í nawà, asa ōme á wēni ũ, i to à gēgē būsuu pɔ à a legbè á deziɔne Ablahaŋ† ŋ Izaakio† ŋ Yakɔbuo§ à mè á kpámá guu.

31

Yozuee dilea Mɔizi gēe ũ

1 Mɔizi gè yáe beeo ò Isailiɔne 2 à mè: Tia kéwa ma ka wè basoolo, má fɔ dɔaaé lo. Dii òmɛe à mè má bua Yuudēwao.* 3 Dii á Lua mé a dɔaaé à buawà, i bui pɔ kú weo kaaléé, í ŋ būsuu sí. Yozuee mé aɔ dɔaaé sa lá Dii òwa. 4 Dii a kené lá a kè Amɔleɔ kí Siɔe ŋ kí Oguo ŋ ŋ būsuuwa, à ŋ kaale. 5 Dii a ŋ naé á ɔzié, í kené lá má diléewa pii. 6 A sɔdile, iɔ wóó ví! Asu to vía á kūo, ásu to sɔ kéágu ŋ yáio, asa Dii á Lua mé lé géánɔ. A á tó weo, a pākpaázio.

7 Ǿ Mɔizi Yozuee sisi, a dè Isailiɔ pii wáa à mè: Sɔdile, níw wóó ví, asa níme níyɔ gé ŋ gbéé beeo būsuu pɔ Dii a legbè ŋ dezi káauɔne à mè á kpámá guu. Mme níyɔ būsupi kpaalené.

8 Dii mé a dɔaanɛ. Ǿme aɔ kunnɔ, a n to weo, a pākpanzi bauo.† Nsu to vía n kūo, nísu

† 29:22 Daa 19.24-25 * 30:14 Lom 10.6-8 † 30:20 Daa 12.7 † 30:20 Daa 26.3 § 30:20 Daa 28.13 * 31:2 Nao 20.12 † 31:8 Yoz 1.5, Ebe 13.5

bílikεo.

⁹ Mɔizi ikoyāpi kɛ̀ lá guu, a kpà sa'ona Levii bui pɔ aaiɔ Dii bàakuarínɔ kpagolo seaɔwa n Isaili gbɛ̀zɔɔ pɔi. ¹⁰ Mɔizi yādīlené à mè: Wè sopla gbεa, wɛ̀ pɔ wɛ̀ fiadeɔ kɛ̀, Lákpεdɔa dikpεgɔɔ, ¹¹ tó Isailiɔ mò nɔzla òlɔ Dii n Luaε mɔpii gu pɔ a seu, àli ikoyā láε bee kyokené aa ma. ¹² Ali n kāaa, gɔεo n nɔεo n nɛ̀fɛ̀nenεaɔ n bòmɔ pɔ kú á wɛ̀leuɔ, aa ma, aai dada, ké aa e wàɔ Dii á Lua vɛ̀a vɛ̀, aaiɔ ikoyāpiɔ kūa pɔi, aaiɔ zíkεwà. ¹³ An né pɔ yāpi dɔɔ i ma, aaiɔ vɛ̀akea Dii á Luaε dada gɔɔ pɔ á kú bùsu pɔ ále bua Yuudɛ̀wa ále gé sɔipi guu.

Dii dɔaaa Isailiɔ pɔɔbɔzákεa oa

¹⁴ Dii ò Mɔizie: N gagɔɔ káikù. Yozuee sisi, í ge ze kpaaükpεu, mí aà dile. ɔ Mɔizi n Yozuee gè zè kpaaükpεu. ¹⁵ Dii bò mòmá we telu pɔ zεa kpépi kpεεleεa guu. ¹⁶ ɔ Dii ò Mɔizie: Tó n zu n deziɔ guu, gbépiɔ fele gbāsike n bùsu pɔ aale gɛ̀u dii zìlɔε. Aa pākɔpamazi, aai ma bàakuarínɔ yáɔ gbooe. ¹⁷ Gɔɔ bee ma pɔ a pañzi, mí bɔńkpe, wi n mómɔ. Yā'ia a n le dasi, aai taasike. Gɔɔ bee aa mε: Yā'ia piɔ wá le, ké wá Lua kúwanɔ yá yà? ¹⁸ Gɔɔ bee má bɔńkpe yāvai pɔ aa kè aa zè n dii pāleɔ yái.

¹⁹ Lεε bee kɛ̀ láu sa, ní dada Isailiɔne aa sí, ké àɔ demεε an bɔa ma kpε seela ũ. ²⁰ Tó ma geínɔ bùsu pɔ ma a legbè n dezi káauɔne guu, bùsu pɔ vɛ̀ n z'io diupi, tó aa kà aa mɛ̀kpa, aa ze n dii pāleɔε, aai zɔblené. Aa pākɔpamazi, aai ma bàakuarínɔ yá gbooe. ²¹ Tó yā'ia piɔ n lé dasi, mé aale taasike, lepi mé a n yá'ikpamá, asa a yá a sá n buiɔguo. Má làasoo pɔ aale ke gbā dɔ, e màɔ gé geínɔ bùsu pɔ ma a legbèné guu. ²² Mɔizi lepi kɛ̀ láu gɔɔ bee, ɔ a dà Isailiɔne.

²³ Dii yādīle Nuni né Yozuee à mè: Sɔdile, nɔ wɔɔ vɛ̀!† Mmε nɔyɔ gé n Isailiɔ bùsu pɔ ma a legbèné guu, mé mapi máɔ kunnɔε.

²⁴ Ké Mɔizi ikoyāpiɔ kɛ̀ láu pɔi mɔmɔ, ²⁵ à yādīle Levii bui pɔ aaiɔ Dii bàakuarínɔ kpagolo seaɔne à mè: ²⁶ A ikoyā láε bee si dile Dii á Lua bàakuarínɔ kpagolo sae, iɔ ku we á bɔa Dii kpε seela ũ. ²⁷ Asa má á swágbāa dɔ, lá i gi yái. Za gɔɔ pɔ má kúánɔ iɔ bɔ Dii yá kpε e n a tiao. Wa ma gaa gbεa pɔ o lɔa? ²⁸ A á bui gbɛ̀zɔɔ n á dɔaanaɔ káaamεε, ké mà yáε beeo káné n swáwa, luabe n tɔleɔ iɔ de ma seeladeɔ ũ á yá musu. ²⁹ Asa má dɔ ké á ázla ɔɔkpa ma gaa gbεae, í ké zé pɔ má òbɛ̀wa. A gbεa yā'ia a á le, asa á yá pɔ vāi Diie ke, aà pɔ i paázi taa pɔ á kèɔ yáiε.

³⁰ ɔ Mɔizi lepi yá dàu a sɛ̀u Isaili pɔ káaaaɔne mɔmɔ.

32

Mɔizi le

¹ Musudeɔ, à swákpa, mí yā'o,
á gbé pɔ á kú zìleɔ, à ma yāma.

² A to ma yādanε káfiakεé lán louwa,
à to ma yā'onε èfāaikεé lán fiiwa,
lá sɛ̀ n láo ì m̀d̄se ewa.

³ Má Dii tɔbɔ.
A zɔkε dɔ wá Luaε!

⁴ Gbesin aà ũ,
aà yákeɔ wásawasa,
ì yápii ke a zéwae.

Lua náaiden aà ũ, vāie kuwàɔ,
a súsú mé a maa.

⁵ Aà gbéɔ yādɔɔsai kèè,

† 31:23 Yoz 1.6

aa de aà néo ũ bo.
 Bui vāi koleaone, aa gò wí sea.
 6 Maa á fiabo Diiēa?
 Á sōŭe, á ōno vīo.
 Á Mae pó á sēn weo lò?
 Aapi mé á ké, à á zèdo.
 7 A làasooke yá pó kú za káauowa,
 à wē pó gè za zio yāda.
 A gbea á maeowa, aai dau wà siué,
 maezōō mé aa a galikéé.
 8 Ké Lua Musude gbēnazinao kpaalè,
 mé à bui píi būsu kpàwà,
 à ní baade būsu zōle iadàné.*
 A būsu kpà Isailiowa ní dasileu,
 9 asa Dii gbéō de aà baa ũ,
 Yakōbu buio mé aà kpaale ũ.
 10 A ní lé būsu giinau,
 guwaiwai pó da pā, wàio ì sōlo.
 A oñianzi à ní gwá,
 à laaidòmá lá a wēbesianawa.
 11 Lá kúu ì a sakpe vu,
 ì yàada a néola,
 màa Dii a gāsia pò,
 à ní kú ní a gāsia káo à ní sé.
 12 Dii mé dōaané ado,
 dii zīloe o ku a guuo.
 13 A tò aa be būsu gulesiowa,
 ō aa buapóō blè.
 A ní gwá ní gbesei zó'io
 ní ku pó bō gu gbēdeu nísio
 14 ní zùkpasa vífāaio ní sã kpàsa ví'ipuo
 ní sãneboō mekpaaō ní Basana būsu sāsakaōō
 ní pówen maaō ní vēēbe'i pó á mī vēē ũo.
 15 Bui maapiō mèkpa, ō aale gbá de.
 Aa kà, aa gbēnekū aa nísi kpà,
 ō aa pākpa Lua ní Kenazi,
 aa sakà gbesei pó de ní Suabana ũ pigu.
 16 Aa aà pō fēè dii zīloō yá musu,
 aa tò aà pō pà ní táa pó à zàuō.
 17 Aa táaō gbàgbae, i ke Lua no, †
 dii pó aa ní dō yāaōō,
 aa bòmá dafue,
 dii pó an deziō lí viakenéōō.
 18 Aa gbesei pó ní í tò we,
 Lua dēekàné, ō aà yá sǎngu.
 19 Ké Diipi è màa, ō à ní boōbò,
 asa aà pō pà a negōōō ní a nenōepiozie à mè:
 20 Má bōnkpe, mí ní midēa e,

* 32:8 Zln 17.26 † 32:17 1Kln 10.20

bui koleaon ní ũ, né náaisaideone.

21 Aa ma pɔ fɛlemɛɛ ní pɔ pɔ de Lua ũoo,
aa tò ma pɔ pà ní táaɔ yá musu.‡

Má tó bui pɔ aa de ma gbé ũoo ní pɔ felené,
má tó an pɔ pa bui wésiadeɔ yá musu.§

22 Asa ma pɔkūma té kà,
mé tépi aɔ kŭe e bedau zílɛ.

Má temɔ dúniaɛ ní a pɔɔ,
a kŭ gbèsíí zínaɔwa.

23 Má yá'ia káaanzie,
mí a kaɔ zuńzi píi.

24 Imina a kánigu,
Lua i sumá, gagyã i ní dede.

Má wàio zimá aa ní taitai,
mí mlè pásinaɔ gbaɛmá aa ní sóso.

25 Wa ní néo dede gāae ní fēndaoe,
gili i gēngu ní kpeaɔ guu.
Ewaasoɔ ní wéndiaɔ gaga nípii
ní né yōminaɔ ní maezōo mikāpuadeɔ.

26 Ma mè má ní fāaaɛ,
mí tó an tó ga dúniau,

27 āma ma viakè an ibeɛɔ íandāaɛ.
Aa e wa mé wà bee kè,
aa me wa mé wà zíblémá,
i ke Dii mé bee kè píio.

28 Isailio yāe dōo,
bui ōnokēsāmadeone!

29 Tó aa ōno vīe, aa bee dō,
aa dō gu pɔ ní yākeɔ mipèuńno.

30 Kpelewa gbé mēndo tò gbēon òaa soo tilèi?
Kpelewa gbēon pla gbēon òaa blakwi yài?
Mé i ke Dii pɔ de ní gbesi ũ ní kpámá bàasio.

31 Asa wá ibeɛɔ gbesi de lán wá gbesiwao,
baa ampiɔ aa dō níziawa.

32 Aa muaa ní Sɔdɔũdeɔ ní Gɔmɔɔdeɔɛ.
Aa de lán vēli pɔ a né de kona ũ
mé a kó de gōi ũwae.

33 An vēɛá mlè sɛwɛɛ
lán kyá lé'i pásíwa.

34 Dii mè: Má ní yápi kŭa ma dōuo lé?

Má kùkŭ ní kán'ɔo ma làasiu.

35 Mámɛ má tɔsimá,
mámɛ má flaboné.*

Gɔɔewa aa tii guwa,
asa an kaalegɔɔ káikŭe,
pɔ pɔ lé ní dá wāa, àle mó.

36 Asa Dii a yākeke ní a gbéɔ,†

‡ 32:21 1Kln 10.22 § 32:21 Lom 10.19 * 32:35 Lom 12.19, Ebe 10.30 † 32:36 Sou 135.14

i wēnadō a zòblenaone.
 Tó a è an gbāa làa,
 gbēe kuo, zo ge wēe,
³⁷ a me: An diio ku máe?
 An gbesi pò aa nàaazi ku má ni?
³⁸ Diipio ní sa'obo nísi sò,
 aa vēe pò aa tòlemá mī.
 Aa fele dōále sa, aa okuála.
³⁹ Aò dō tiasa ké mame má a ũ,
 diie kuo, ma bàasio.
 Mame mi to wà ga,
 mame mi to wàò ku,
 mame mi gbé kē'ia,
 mame mi ní gbágbā.
 Gbēe a fō ní bō ma ozió.
⁴⁰ Ma a o sè musu,
 má ò ní ma kua gōpiio,
⁴¹ tó ma a fēnda pò ì teke lekè,
 mé má kūa mà yákpalekèò,
 má tōsi ma ibeewa,
 mà fiabo gbé pò zamaguonee.
⁴² Ma kaò ga ní auo,
 gbé pò gào ní zìzò pòo píi.
 Ma fēnda a gē mebaasiu
 sea za ibee dōaanaowa.
⁴³ Buiò, à gulake Dii gbéò yá musu, †
 asa a a zòblenaò au tōsi. §
 A tōsi a ibeewa,
 i a bùsu ní a gbéò duuna kémá.

⁴⁴ Mōizi m̀ò ní Nuni né Yozueeo, à lepi yá dàu a s̄u Isailione. ⁴⁵ Ké Mōizi lepi yá s̄uné m̄pii a làa, ⁴⁶ a òné: A yá pò má dilé gbā da á s̄ou píi, ké à e o á néone aa laaika, aao ikoyāpio kūa píi. ⁴⁷ Asa a déé yāpā ũo, á wēnie. Tó á yāpio kūa, á gēgē bùsu pò ále bua Yuudēwa ále gé síi guue.

⁴⁸ Goo doupi z̄í Dii yá'ò Mōizie à m̀è: ⁴⁹ Dede Abaliū gbèsis̄ie beewa Mōabu bùsuu la e Nebo gbèsis̄i musu bōaa ní Yelikoo, ní wesi Kanaa bùsu pò mále kpá Isailiowa aa síle. ⁵⁰ Nyō ga gbèsis̄i pò n dedewāpi musue, ní zu ní deziò guu, lá n v̄li Aalona gà Oo gbèsis̄i musu à zù a deziò guuwa. ⁵¹ Asa n bō ma kpe Isailio wáa Meliba í pò kú Kadesi k̄i Zini guwaiwaiue, ni ma kuaadoake dōm̄e ní guuo. * ⁵² Ayāmeto n̄yō bùsupi e k̄aae, n̄yō gēuo.

33

Mōizi Isaili buio gbaa sa'ole (Daa 49.1-28)

¹ Sa maa pò Lua gbé Mōizi ò Isailione e àò gé gain ke, ² à m̀è:
 Dii b̀ò Sinai à m̀òwá,
 aà gawi biléwá za Sei,
 à p̄piwēe za Palana gb̄e musu,
 à b̀ò a gbé dasidasio k̄i,

† 32:43 Lom 15.10 § 32:43 Zia 19.2 * 32:51 Nao 27.12-14

lou lé pílepilé aà ɔplaai.

³ Dii ye a gbéɔzi,

gbé pó an kua rídoapiɔ ku aà ɔzi.

Aaí káaaaàzi wà aà yāma.

⁴ Mɔizi ikoyā dīlewēε,

wá Yakɔbu buiɔ pó ũ.

⁵ Dii mé gè wá bui maa kía ũ,

ké wá Isaili bui dɔaanaɔ kɔ káaa.

⁶ Mɔizi mè:

Lubeni buiɔ aao kuε, aa gao,

kási aao dasio.

⁷ A yáε bee ɔ Yuda buiɔ yá musu:

Dii, Yuda buiɔ wii ma,

ní suńno ní gbéɔ guu.

Aaε gí ní ríziáo,

dónle an ibεεɔ yá musu.

⁸ Levii buiɔ yá musu à mè:

N Tumiũ ní Uliũo kpà n gbé náaideɔwa.*

N ní lé n ní gwá Masa,

n zɔakánzi Meliba í kíi.†

⁹ Aai ní de ní ní dao yádao,

aai ní v̄iɔ ní ní dāunaɔ d̄ɔo ge an néɔ.

Aa n yá kūa,

aa zè ní n bàakuańno yáo.‡

¹⁰ Aaí n yáɔ da Yakɔbu buiɔne,

aaí n ikoyā da Isailiɔne.

Aaí tulaletikateε n aε,

aaí sa pó wí a pó kátεu à tékū o ní gbagbakiwa.

¹¹ Dii, báaadańgu, ní ní gba gbāa,

ké z̄i pó aale keɔ e kangu.

Gbé pó lé feleńno lé ní wówa,

ń ní zangudeɔ gbē, aasu fele lɔo.

¹² Bēyāmεε buiɔ yá musu à mè:

Dii gbé yenzideɔ z̄leaaànɔ dɔdɔa.

Dii aɔ kàedańzi,

aɔ kú ní guu gɔɔpiie.

¹³ Yosefu buiɔ yá musu à mè:

Dii báaada ní bùsuu

ní f̄ii maa pó í bɔ musu à kpao

ní í pó kálea tɔle z̄ieɔ

¹⁴ ní pɔmaa pó íatē í to aa bɔleɔ

ní pɔmaa pó í bɔle mɔ ní mɔoɔ

¹⁵ ní gbèsis̄i zi musupɔɔ

ní s̄is̄i pó kú za káauɔ pɔmaaɔ

¹⁶ ní pɔmaa pó kú tɔleɔ píi.

Yosefu buiɔ na ní Lua pó kú yāa kàeleuo,

èfāaipio i su ní miwa,

* 33:8 Bɔa 28.30 † 33:8 Bɔa 17.7, Nao 20.13 ‡ 33:9 Bɔa 32.26-29

asa Yosefu á beede a gbé̄o guu.

17 Aà buiò aà zò̄ke ví
lán zuswana nesana séiawa,
aà gbāa ví lán zù̄s̄e kóbaowa,
aa má̄le buiòzi e dún̄ia léwa.
Màa Èflaiū bui aò dasi,
màa Manase bui aò dasi.

18 Zabuloni buiò yá musu à m̄è:
Zabuloni buiò,
à p̄nake laa p̄ó á̄le taò guu.
Isakaa buiò, à p̄nake be.

19 Aa gbé̄o sísi Dii gbè̄s̄iwa,
aai samaa'owà we,
asa aa à̄izee p̄ó di ísiauò ble
ní p̄ó p̄ó ulea bù̄su'úfāa guu.

20 Gada buiò yá musu à m̄è:
Wà Gada buiò bù̄su Kāfina sáaukpa!
Aaò wúlea we lán nò̄musuwaē,
aa gbé̄o taitai ní gā̄s̄iwa ní ní miò.

21 Aa t̄ole séia sè n̄z̄ia p̄ó ũ, §
wa gb̄z̄z̄z̄ baapi k̄uané we.
Ké Isailiò d̄aanaò k̄āaa,
Gada buiò z̄ikè Dii ikoyā zedewa
ní yá p̄ó a d̄ile Isaili bui pí̄ieo.

22 Dā buiò yá musu à m̄è:
Dā buiòá nò̄musu né b̄ob̄one,
aai b̄o Basana bù̄suu aa kusimá.

23 Nefatali buiò yá musu à m̄è:
Nefatali buiò na ní Diio maamaa,
à báaadàngu à kè z̄ai.
Isida ní ḡēmid̄k̄ii oi bù̄suo
a ḡō ní p̄ó ũe.

24 Asēe buiò yá musu à m̄è:
P̄nadeò Asēe buiò de bui k̄iniola,
aà naaàno de ní gbé̄ola,
aa ní gbá pí̄pi ní n̄s̄io.

25 Aa ní b̄ole gbáaò pi
ní m̄os̄io ní m̄ogot̄eò,
aà ku d̄d̄bae e ní w̄eni léu.

26 Bui maaò, gb̄ēe muaa ní á Luaoò,
ì di luab̄epuana k̄pe musu,
ì m̄o d̄oiá̄le a zò̄ke guu.

27 Lua p̄ó kú za zipi mé á ul̄k̄ii ũ,
ì b̄oliaázi z̄íle la ḡōpiie.
I á ib̄ēeò yáé, ì oé à ní kaale.

28 Isailiò iò ku d̄d̄ba r̄t̄ēe,
Yakòbu buip̄iò iò ku
bù̄su p̄ó p̄ówena ní v̄ēeò diu,
gu p̄ó a m̄òse iò b̄o musu.

29 B́aaadeɔn á Isailiɔ ũ,
asa Dii á suabà.
Déme kú lááwai?
Ɔme á sèngbao ní á dɔnleo
ní á fěnda gawideo ũ.
A ibeeɔ vlānaué á aee,
íɔ be ní bùsu gulesíɔwa.

34

Mɔizi gaa

¹ Mɔizi b̀ Mɔabu bùsu s̄eu, à d̀ede Nɛbo gbewa e Pisiga misonaa b́aa ní Yelikoo, Ɔ Dii bùsupi òbè píi za Galada bùsu e Dá ² ní Nefatali buiɔ bùsuo píi ní Eflaiũ buiɔ bùsuo ní Manase buiɔ bùsuo ní Yuda buiɔ bùsuo píi e ísia ṕ kú be'ae ³ ní Negeveo ní wéle daminalikpede Yeliko guzulɛo e Zoaa. ⁴ Ɔ Dii òè: Bùsu ṕ ma a legb̀ Ablahaũe ní Izaakio ní Yakɔbuo, ma mè má kpá ní buiɔwapin we. Má tò n wesiɛ, áma níȳɔ bua Yuudēwa ñ ḡeu.

⁵ Ɔ Dii z̀blena Mɔizi gà Mɔabu bùsuu we lá Dii òwa. ⁶ Ɔ Dii aà v̄i s̄is̄ipɔleu we b́aa ní Bepeoo. Gb̄ee aà mia d̄ɔo e ní a gb̄ao. ⁷ Mɔizi gà a ẁ basoolode guue. Aà wé na, mé aà gb̄aa i laoo. ⁸ Isailiɔ aà ge'ianab̀ gɔɔ baakwi s̄eu Mɔabu bùsuu, Ɔ ge'ianabɔa ní ɔɔbo làa.

⁹ Ɔno pà Nuni né Yozueee, ké Mɔizi ɔnàwà yáí. Isailiɔ mis̄ilè, aa kè lá Dii dà Mɔiziɛwa ¹⁰ Anabie i b̀ Isailiɔ guu lán Mɔiziwa bo. Aaí yābo k̄ó léu ní Diiɔe,* ¹¹ mé à seelaɔ ní dabudabu ṕ Dii a z̄iɔ kè Egipi, Falaɔ ní a iwao ní a gb̄éɔ ae píi. ¹² Gb̄ee i yābɔnsae z̄ɔ ṕ Mɔizi kè ní iko gb̄ao Isailiɔ wesiɛ ke bo.

* 34:10 Bɔa 33.11

YOZUEE

Yá pò kú láε bee guu

Yozuee lápi lé a bɔɔlekewēε lá Mɔizi gēε Yozuee d̄aa Isailiɔne, lá aa Kanaa bùsu sì ní lá wà bùsupi kpaalené bui ní buio, aa z̄l̄ez̄l̄eu. Lápi kpaalea l̄εε àaōε ɔn k̄ε:

Kanaa bùsu sia (1-12)

Bùsupi kpaalea (13-21)

Yozuee yá gb̄ez̄āɔ (22-24)

Ké Lua bùsu kpà a gb̄éɔwa, à lé pò a gb̄è ní deziɔne ní a pò pò a gb̄è Mɔiziεɔ pàpae. Yāa Lua kua ní a gb̄éɔ guu, an Kanaa bùsu sia yá gb̄iané, lá an b̄oa Egipi bùsuu yá gb̄ianéwa. Lua mé z̄ikà a gb̄éɔne, ɔme tò aa z̄ibl̄è aa b̄o aafia.

Bùsu pò aa z̄ibl̄èwàɔ ní bùsu pò ḡò aa siɔ, a kpaaleané bui ní buio ua ní uao lé ɔɔw̄ēε lá Lua ì laaidɔmá, asa a tò an baade az̄ia t̄ɔle víε.

Kanaa bùsu sia ní a kpaaleao dau siuawēε guu wi d̄ō ké Lua náai ví, ì lé pò a gb̄ènéɔ papa, mé à k̄ū aa nízia kpawàε, aaliɔ aà yá k̄ūa. Isailiɔ z̄l̄ea buipāle luad̄nsaiɔ guuá kaiε, asa ì ní luanaaik̄ea b̄ād̄εε. Bee yáí Yozuee f̄l̄e z̄è à Luabaakuar̄nɔ yá b̄ɔɔlek̄èné ḡɔɔ pò aa k̄āaaa Sik̄eũ (24). A ní gb̄alaai maamaa, ɔ gb̄éɔ z̄èò wà z̄ɔble Diie. A gb̄ea Isailiɔ ní ní bùsuo yāziɔ dàale. Za ḡɔɔ bee an ib̄εε pò liaar̄ziɔ ì ye ní bùsupi símáε ḡɔɔpii. Isailiɔ s̄ɔ, lá Lua mé ní gb̄á bùsupi mé aà bàa kúr̄nɔ, bee ɔ ānabiɔ ì d̄ɔngu m̄òɔm̄ɔ. Sema aao yá pò Luapi d̄il̄en̄éɔ k̄ūa.

Dii yād̄il̄ea Yozueeε

¹ Dii z̄òbl̄ena Mɔizi gaa gb̄ea Dii yá'ò Mɔizi z̄ɔbāna Yozuee, Nuni n̄éε à mè: ² Ma z̄òbl̄ena Mɔizi ḡà. Fele bua Yuud̄ewa la sa, mpi ní Isailiɔ píi, í ḡē bùsu pò má kpawáu. ³ Gu pò á gb̄á p̄l̄eu píi, má kpawá lá má ò Mɔiziewae.* ⁴ Sea za guwaiwaiu e gea Libā bùsuu, sea za swa z̄ɔɔ pò w̄i me Uflata e gea ísia pò kú be'ae oi, Itiɔ bùsupi a ḡò á bùsu ū píie. ⁵ E ñ ge ñ gaò gb̄ēε a e n ḡā fio. Lá má kú ní Mɔizio, màa máɔ kunnɔ. Má n to weo, má p̄ākpanzi bauo.†

⁶ S̄ɔdile, níɔ w̄ɔɔ ví, asa níme níȳò bùsu pò ma a legb̄è á dezi k̄áauɔne ma mè má kpámá‡ sí, ní kpá gb̄ēε beeɔwa. ⁷ S̄ɔdile, níɔ w̄ɔɔ ví lé! Laaidɔ ikoyā pò ma z̄òbl̄ena Mɔizi d̄an̄ewa, níɔ k̄ūa píi. Nsu k̄ēwà ñ na ɔplaa ge z̄εε oio, n tá ali k̄e nae. ⁸ To Mɔizi ikoyā lápi yá àò d̄ò ní léu, níɔ làasookewà f̄āane ní gwāasinao. Laaidɔ yá pò kú a guuwa píi, ní z̄ik̄ewà, n tá ì na, n yá ìɔ b̄o maa. ⁹ Mám̄ε ma yād̄il̄en̄eo lò? S̄ɔdile, níɔ w̄ɔɔ ví. Nsu to vía n k̄ūo. Nsu to s̄ɔ k̄ēnguo, asa ma Dii n Lua, máɔ kunnɔ gu pò níε ḡéu píie.

¹⁰ Ǿ Yozuee ò Isaili d̄ɔaanaɔne à mè: ¹¹ A b̄ò k̄εεε, í o gb̄éɔne aa k̄ūs̄ūa s̄ɔuke, asa ḡɔɔ àaō gb̄ea aa bua Yuud̄ewa la, aai gé bùsu pò Dii ní Lua kpámá aao ví síi. ¹² Yozuee ò Lubeni buiɔne ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ l̄εε doo à mè: ¹³ A to yá pò Dii z̄òbl̄ena Mɔizi d̄il̄éεε bee d̄ɔágu, à mè Dii á Lua a to à k̄ámabok̄ii e, à bùsueε bee kpawáε. ¹⁴ Ayām̄eto á n̄ɔɔ ní á n̄éf̄ēn̄enaɔ ní á p̄ɔtuɔɔ ḡò bùsu pò Mɔizi kpawáu Yuud̄ē baala, á z̄iḡɔɔ i d̄aa bua á gb̄éɔne nípii, aaiɔ ní ḡɔk̄eɔɔ k̄ūa, aai d̄ɔnl̄é ¹⁵ e Dii àò tó á gb̄éɔ k̄ámabok̄ii e lá a k̄ééwa, ampiɔ s̄ɔ aai ḡò bùsu pò Dii á Lua lé kpámá ví. Bee gb̄ea í su bùsu pò ḡò á pò ūε beeu, í z̄l̄e bùsu pò Dii z̄òbl̄ena Mɔizi kpawá Yuud̄ē baala guk̄pe oipiu. § ¹⁶ Ǿ aa w̄èwà aa mè: Yá pò ní d̄il̄ew̄ēε píi wá k̄εε. Gu pò n wá z̄īu píi wá ḡεε. ¹⁷ Lá wa z̄ik̄è Mɔizi yáwa píi, màa wá z̄ik̄e n yáwa b̄. Dii n Lua aào kunnɔ, lá a kú ní Mɔiziwae. ¹⁸ Gb̄é pò b̄ò n yá k̄pe à ḡi yá pò ní d̄il̄εε k̄ei, à ḡáε. S̄ɔdile, níɔ w̄ɔɔ ví lé!

* **1:3** Iko 11.24 † **1:5** Iko 31.6-8, Ebe 13.5 ‡ **1:6** Daa 15.7, 28.13 § **1:15** Nao 32.28-30, Iko 3.18-20

2

Asiigwanao zla Yeliko

¹ Kua Sitiũ Nuni né Yozuee asiigwanao zì gběon pla asii guu à mè: A ge wékpale b̀̀supizi ní Yelikoo. Ɔ aa gè we, aa gè pila káalua pó wĩ mēè Lahabu kpéu.* ² Ɔ wa ò Yeliko kíaε wà mè: Isailieo gè la oosia wá b̀̀su asiigwai. ³ Ɔ kíapi gbé̄o zì Lahabu be aa mè: Bò ní gōe pó mò n kíio, asa wá b̀̀su asiigwagwaa yáí aa mò. ⁴ A m̀̀ lè n̄epi gběon plapio se ùle kò, ̄ à mè: Gb́epio mò ma kíi la síanaε. Má d̄o gu pó aa b̀̀uo. ⁵ Ké gu sí bíizetago, aa b̀̀le. Má d̄o má aa tàuo. A ní gbesele kpakpa, á ní leε. ⁶ A m̀̀ lè à ní sé gèr̄no kpé musu, à ní ùle gb̄ona pó kálea weu kò. ⁷ Zinao pèlér̄zi Yuud̄e zéu e a buakii, mé wà bíi zé tà ní kpe.

⁸ E asiigwanapio aao gé wúlei, Lahabu dède ní kíi kpé musu, ⁹ a òné: Má d̄o ké Dii b̀̀sue bee kpàwáε. Gili gèwágu á yá musu, ̄ b̀̀suebeedeo ká gà mípii. ¹⁰ Wá mà lá Dii Isia T̄a í z̄éé goo pó a b̀̀le Egipi† ní yá pó á kè Sīo ní Oguoe, a Am̄leo kía gběon plapio kè kélekele Yuud̄e baale.‡ ¹¹ Ké wá mà, s̄o kèwágu, wá nisina nà líwa á yáí, asa Dii á Lua mé musu ní z̄íleo Lua ũ. ¹² Lá ma gb̄ekekéé, ápio s̄o à legb̄em̄ε sa ní Dii t̄o à gb̄ekeke ma de bedeone. A seelakem̄ε mà d̄o s̄ásá ¹³ ké á ma mae ní ma dao ní ma v̄io ní ma d̄aunao ní wá gb̄eo b̀̀ pii, í wá b̀̀ ga lézi. ¹⁴ Ɔ ḡepio wèwà aa mè: Mm̄e ní wá w̄eni ũ, wám̄e wá n w̄eni ũ s̄o. Tó ní wá yá'o gb̄ee mào, tó Dii b̀̀sue bee kpàwá, wá gb̄ekekenε síana.

¹⁵ Ɔ à ní bóle fenentiu, à ní pila bíi kpe ní bao, asa aà kpé pó a kuu ku w̄le bíiwaε. ¹⁶ A òné: A mip̄e gus̄idewa, ké á gb̄eselenao su kpaaũán̄o yáí. Aò ulea we goo aao e á gb̄eselenao su, í gbasa dazeu. ¹⁷⁻¹⁸ Ɔ ḡepio òè: Tó wa ea ḡé á b̀̀suu, ní bà t̄εε bee d̄o fenenti pó níle wá b̀̀leue beewa, ní n mae ní n dao ní n v̄io ní n d̄aunao ní n de bedeoo k̄aanzi pii n kp̄ee beepiu. Tó ni ke màao, wá bàa ào ku lé pó ní tò wá gb̄ene guu bo. ¹⁹ Tó an gb̄ee b̀̀ n kp̄eu à gè ḡaaε, à azia d̄en we, wá yán bo. Tó an gb̄ee kunn̄o kp̄eu, mé wà aà d̄è, wám̄e aà gaa a wĩ wá musu. ²⁰ Tó n wá k̄omalekè gb̄éone s̄o, wá bàa aò ku lé pó ní tò wá gb̄enepi guu bo. ²¹ Ɔ Lahabu mè: Aò de màa lá á òwa. Ɔ à ní gb̄áε, aa tà. Ɔ à bà t̄éapi d̄o a fenentiu.

²² Ké aa pila bíiwa màa, aa mip̄è gus̄idewa, ̄ aa ì we goo aao e an gb̄eselenao gè s̀̀o. An gb̄eselenapio ní w̄ele zé saε pii, aai ní eo. ²³ Ɔ gb̄on plapio d̄azeu, aa pila sí̄ipiowa aa bùa swawa. Ké aa kà Nuni né Yozuee kíi, aa yá pó ní lé d̄au a síuè pii ²⁴ aa mè: Dii b̀̀supi nàw̄ε wá ̄zi piiε. B̀̀supideo ká gà mípii wá yáí.

3

Isailio buaa Yuud̄ewa

¹ Yozuee f̄le k̄oo káaukaau ní Isailio pii. B̄oa Sitiũ aa gè Yuud̄ei, ̄ aa b̀̀okpà we e aao ge buaiwà. ² Goo aao gb̄ea Isaili gb̄ez̄oo b̀̀o k̄ele, ³ aa yád̄ile gb̄éone aa mè: Tó á è Levii bui sa'ona Dii á Lua bàakuaán̄o kpagolo sea, à dazeu, ío té ní kpe, ⁴ ké à e d̄o zé pó á sé, asa í z̄épi se yāao. Aò be z̄áz̄á lán londo taawa yòoo! Asu s̄o kpagolopizio. ⁵ Ɔ Yozuee ò gb̄éone: A gb̄ab̄o áziaε, asa Dii a yāb̄onsaεke á zānguo zia. ⁶ Ɔ à èa ò sa'onaone: A Dii bàakuawano kpagolo sé à d̄oaa buaò gb̄éone. Ɔ aa kpagolopi s̄e aa d̄aaò gb̄éone.

⁷ Dii ò Yozuee à mè: Má na n káfiawa Isailione gb̄a, aai d̄o ké má kunn̄o, lá má kú ní M̄oziowa. ⁸ O sa'ona pó aa ma bàakuaán̄o kpagolo seaone, tó aa kà Yuud̄e ḡs̄ole, aa ḡe ze íu. ⁹ Ɔ Yozuee ò Isailione à mè: A s̄o k̄ai la, í Dii á Lua yāma. ¹⁰ Ɔ à èa mè: Beewa aò d̄o ké Lua b̄éé kúán̄o, mé a Kanao yáé ní Itio ní Ivio ní Pelizio ní Giigasio ní Am̄leo ní Yebusio. ¹¹ A ma! Wa ḡe Yuud̄e íu ní d̄unia búu Dii bàakuaán̄o kpagoloo á wáa. ¹² A gb̄on kuεplaò sé

* 2:1 Ebe 11.31, Zaa 2.25 † 2:10 B̄oa 14.21 ‡ 2:10 Nao 21.21-35

á guu, bui ní buio gbé m̀ndodo. ¹³ Tó sa'ona pọ́ aa dúnia búu Dii kpagolo seao gbatèlè Yuudé íu, ípi a z̄̄e, í pọ́ lé bọ́ swa musu i ḡ̄o yea gudoũ.

¹⁴ Ké gbé̄̄ f̄̄lè b̀ou aa dàzeu, aale ge buai Yuudéwa, sa'ona pọ́ aa Dii bàakuarínọ́ kpagolo seao be ní ae màa. ¹⁵ Pọ́kẹkẹḡ̄o píi swapi ì pa e à s̄̄s̄̄i s̄̄e. Ḡ̄o pọ́ kpagolos̄̄enapio kà swapii, ké aa gbatèlè íu, ¹⁶ ÷ í pọ́ lé bọ́ swapi musu z̄̄e, à ḡ̄o yea gudoũ za z̄̄az̄̄a w̄̄e pọ́ w̄̄i me Adamu sae Zaletà b̀usu. I pọ́ lé tá Isida Wisideu z̄̄e mío, ÷ gbé̄̄o b̀ua b̀oaa ní Yelikoo. ¹⁷ Sa'ona pọ́ aa Dii bàakuarínọ́ kpagolo seao ḡ̄o z̄̄e Yuudé eu t̄̄ole giuwa ḡ̄iugiũ, ÷ Isaili bui píi be gugiipiu e aa gè b̀awà aa làa m̀pii.

4

Gbè m̀en kuẽpla d̄̄idiak̄sa seela ũ

¹ Ké Isaili bui píi b̀ua Yuudéwa aa làa, ÷ Dii yá'ò Yozuee à mè: ² A bui kuẽpla guu à gbé̄̄o seu dodo, ³ ní oné aa gb̄̄e s̄̄e swa'eu m̀en kuẽpla gu pọ́ sa'onao z̄̄e s̄̄usu, aai buaò aa k̄ale gu pọ́ á iu gwáa. ⁴ Ÿ Yozuee gb̄̄e on kuẽpla d̄̄ile Isaili buio guu dodo, ÷ à ní sisi. ⁵ A òné: A gé Yuudé eu Dii á Lua kpagolo ae, á baade i gb̄̄e se di a ḡ̄au á Isaili bui dasileu. ⁶ Gb̄̄e beeo i ḡ̄o seela ũ. Tó á néo á lá zia, gb̄̄e beeo deé kpelewa ni, ⁷ à oné, ké wà b̀ua ní Dii bàakuaánọ́ kpagolo, ÷ a í z̄̄e, ÷ gb̄̄epio ḡ̄o Isailion̄e a yãd̄̄ngub̄̄o ũ ḡ̄o pii. ⁸ Ÿ Isailio kè màa lá Yozuee ònéwa. Aa gb̄̄e s̄̄e Yuudé eu m̀en kuẽpla Isaili bui dasileu, lá Dii ò Yozueewa. Aa b̀uaò aa k̄ale gu pọ́ aa íu. ⁹ Gbè m̀en kuẽpla pọ́ wa s̄̄e swa'eu sa'ona pọ́ aa Dii kpagolo seapio z̄̄ek̄i ÷ Yozuee d̄̄idik̄sa, aa ku we e ní a gb̄̄ao.

¹⁰ Sa'ona pọ́ aa kpagolopi seao ḡ̄o z̄̄e swa'eu e yá pọ́ Dii d̄̄ile Yozuee a ò gb̄̄e on̄e gè làaò píi, lá M̄oizi d̄̄ilewa. Gb̄̄e kè kpakpa aa b̀ua. ¹¹ Ké aa b̀ua m̀pii aa làa, ÷ sa'onao gb̄̄asa b̀ua ní Dii kpagolo gb̄̄e wáa. ¹² Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio l̄̄e doo mé d̄̄aa b̀ua Isaili bui k̄in̄on̄e, lá M̄oizi òné yáawa. Aa ní ḡ̄ok̄e b̄̄o k̄ua. ¹³ An z̄̄iḡ̄o kà gb̄̄e on̄e òaas̄̄o l̄̄e bla (40.000) taawa. Aa b̀ua ní Dii d̄̄ao, aa gè Yeliko s̄̄e ní z̄̄i s̄̄uo. ¹⁴ Ḡ̄o beez̄̄i Dii Yozuee k̄afi Isailion̄e m̀pii, ÷ aa aà yãma e à gè ḡ̄aò, lá aa M̄oizi yãmawa.

¹⁵ Ÿ Dii yá'ò Yozuee à mè: ¹⁶ O sa'ona pọ́ aa ikoyá kpagolo seao aa bọ́ swa'eu. ¹⁷ Ÿ Yozuee òné aa bọ́ swa'eu, ¹⁸ ÷ aa b̀u. Ké aa gbatèlè s̄̄is̄̄ia, ÷ swa'i èa s̀u a gb̄̄e ḡ̄o. A pa à dàgua e à s̄̄is̄̄i s̄̄e lá a k̄auwa.

¹⁹ M̄o s̄̄ia ḡ̄o kwide z̄̄i ÷ Isailio b̀o Yuudé swa'eu, aa gè b̀okpa Giligali, Yeliko gukpe. ²⁰ Yozuee gbè m̀en kuẽpla pọ́ wa s̄̄e Yuudé eupio d̄̄idik̄sa Giligali we. ²¹ A ò gb̄̄e on̄e: Tó á buio s̀u ní m̄e l̄̄a zia aa mè, gb̄̄e beeo yáasi dea ni, ²² à oné á bua Yuudéwa gugii ũ seela, ²³ asa Dii á Lua a í bàé á t̄̄a'ozeu, ÷ a bua lá a bua Isia T̄̄e pọ́ à a í bàéwawa. ²⁴ Dii kè màa, ké dúnia bui píi e d̄̄o ké á gb̄̄a v̄̄i, apio s̄̄o ío Dii á Lua v̄̄i ḡ̄o pii.

5

¹ Ké Am̄le k̄ia pọ́ kú Yuudé be'ae oio ní Kanao k̄ia pọ́ kú ísia saeo mà lá Dii Yuudé í z̄̄e Isailion̄e aa b̀awà, ÷ s̄̄o k̄e nḡ̄u, an k̄a ḡ̄a m̀pii Isailio yáí.

T̄̄z̄̄sa Isailion̄e Giligali

² Ḡ̄o bee Dii ò Yozuee: Gbè f̄̄e nao ke, ní t̄̄z̄̄ Isailion̄e. ³ Ÿ Yozuee ò wà gbè f̄̄e nao ke, ÷ wà t̄̄z̄̄ò Isailion̄e gu pọ́ w̄̄i me tia Gyaf̄̄os̄̄is̄̄i. ⁴ Yá pọ́ tò à t̄̄z̄̄on̄en̄e ke: Isailio b̄̄le Egipti gb̄̄e, an tá guu ḡ̄gb̄̄a ḡ̄a guwaiwaiu pii. ⁵ Gb̄̄e pọ́ b̀le Egipti t̄̄z̄̄sa m̀pii. Gb̄̄e pọ́ wà ní í guwaiwaiu z̄̄e guu b̄̄a Egipti gb̄̄e, aame aai t̄̄z̄̄o ḡ̄iao. ⁶ Isailio be guwaiwaiu w̄̄e bla e gb̄̄e pọ́ de ḡ̄gb̄̄a ũ ḡ̄o pọ́ aa b̀le Egipti gè ḡ̄aò píi, asa aai Dii yãmao. Dii òné aa wesi b̀usu pọ́ a a l̄̄gb̄̄e ní deziõn̄e à kpám̄ale bauo, b̀usu pọ́ v̄̄i ní z̄̄o'io diupi.* ⁷ An né pọ́ Dii tò aa f̄̄e ní

* 5:6 Nao 14.28-35

gbɛaɔ ɔ̄ Yozuee t̄ɔz̄ɔnɛ́, asa gyafɔɔdeɔne, wi t̄ɔz̄ɔnɛ́ z̄ɛuo. ⁸ Ké Isailiɔ t̄ɔz̄ɔ̄ m̄pii aa làa, aa ḡò gu p̄ɔ aa b̄òokp̄au we e a b̄ò ḡè làaò. ⁹ Ǿ Dii ò Yozueeɛ: Ma wí p̄ɔ Egipiɔ d̄awá b̄òé gb̄an we. Ǿ wí o gupie Giligali† e ní a gb̄ao.

¹⁰ Isailiɔ b̄òokp̄aa Giligali ɔ̄ aa Ḡeamusu dikpe‡ kè Yeliko s̄ɛu we m̄opi ḡɔɔ ḡɛo m̄endosaide z̄í oosi. ¹¹ Dikp̄epi kaa'isizí ɔ̄ aa b̄ùsupi buap̄ɔɔ blè, k̄aaɔ ní p̄ɔwen kpasaa. ¹² An b̄ùsupi buap̄ɔɔ blea gbɛa, ké gu d̄ò, manakwɛa§ z̄è, i kwéné ɔ̄, ɔ̄ aa Kanaa b̄ùsu blè blè w̄ɛ bee sa.

Dii z̄iḡɔɔ d̄baana

¹³ Ké Yozuee k̄aik̄ù ní Yelikoo, à wɛsè gugwà, ɔ̄ à ḡɔɛe è z̄ɛa a aɛ, à a f̄ɛnda wò k̄ua. Ǿ Yozuee s̄ɔaazi à aà là à m̄è: N kú wá kpe ȳa, ge wá ib̄ɛɔ kpeɛ? ¹⁴ A wèwà à m̄è: M̄aa no. Dii z̄iḡɔɔ d̄baanan ma ũ, ma kaa lan kɛ. Ǿ Yozuee k̄ulèè à w̄ule a gb̄ɛɛu, ɔ̄ à aà là à m̄è: Yá kpele ma Dii a o mapi a z̄òblenaei? ¹⁵ Dii z̄iḡɔɔ d̄baanapi wèwà à m̄è: N n kyale b̄òb̄ò, asa gu p̄ɔ ní z̄ɛu kua adoae.* Ǿ Yozuee kè m̄aa.

6

Yeliko b̄íi kwɛa

¹ Wà Yeliko b̄íib̄ole gb̄aɔ tàta ḡíugiũ Isailiɔ yáí. Gb̄ɛe è lé b̄ò, mé gb̄ɛe è lé ḡɛo. ² Ǿ Dii ò Yozuee à m̄è: Gwa, ma Yeliko n̄ane ní ɔ̄z̄le ní a k̄iao ní a z̄iḡɔɔ. ³ Mpi ní n z̄iḡɔɔ, à gɛ lia w̄élep̄izi ḡɛn do ápii, í su. Aɔ liai ḡɛn dodo m̄aa e ḡɔɔ soolo. ⁴ Sa'ona gb̄ɛɔn sopl̄aɔ aɔɔ d̄baaa kpagoloe, aaiɔ kuu k̄ua. A ḡɔɔ soplade z̄í à lia w̄élep̄izi ḡɛn sopl̄a ḡɔɔ p̄ɔ sa'onapiɔ lé kuupe. ⁵ Tó aa kuupè, aale a ba gá, mé a a ó mà, gb̄épii i kúkuake gb̄áugb̄au, w̄éle b̄íi i kwé kák̄ɔa, á baade i mip̄e lá a aɛ d̄awa à ḡɛu.

⁶ Ǿ Nuni né Yozuee sa'onaō s̄isi, a ònɛ́: A Dii bàakuawan̄o kpagolo sé, á gb̄ɛɔn sopl̄aɔ í d̄baaè, á baade iɔ kuu k̄ua. ⁷ Ǿ a ò gb̄ɛɔne: A f̄ele gɛ lia w̄élei ḡɛn do. Z̄iḡɔɔ mé aa d̄baa Dii kpagoloe. ⁸ Ké Yozuee yá'ò gb̄ɛɔne, ɔ̄ sa'ona gb̄ɛɔn sopl̄a p̄ɔ aa kuu k̄uapiɔ f̄ele d̄baaa Dii bàakuañ̄o kpagoloe, aale kuupe. ⁹ Z̄iḡɔɔ be sa'onapiɔ aɛ, dasi té kpagolo kpe, mé kuuɔ ó d̄o. ¹⁰ A m̄ò lè Yozuee ò gb̄ɛɔne à m̄è: Asu kúkuakeo. Asu to wà á k̄íi mao. Asu to ȳae b̄ò á léuo e ḡɔɔ p̄ɔ má oé à kúkuake, í gbasa kɛ. ¹¹ Aa ḡè lia w̄élep̄izi ní kpagoloo ḡɛn do m̄aa, ɔ̄ aa èa tà ní b̄òu, aa ì we.

¹² Yozuee f̄ele k̄oo k̄áaukaau, ɔ̄ sa'onaō Dii kpagolo sè. ¹³ Sa'ona gb̄ɛɔn sopl̄a p̄ɔ aa kuu k̄uapiɔ d̄baaa Dii kpagoloe, aale pé. Z̄iḡɔɔ d̄baaané, dasi té kpagolopi kpe, mé kuuɔ ó d̄o. ¹⁴ Aa lia w̄élep̄izi ḡɛn do a ḡɔɔ plaade z̄í, ɔ̄ aa èa tà ní b̄òu. Aa kè m̄aa e ḡɔɔ soolo. ¹⁵ A ḡɔɔ soplade z̄í aa f̄ele k̄áaukaau gud̄oleia, ɔ̄ aa èa ḡè lia w̄élep̄izi lá aai kɛwa. Z̄ibeezi aa liai ḡɛn sopl̄ae. ¹⁶ A ḡɛn sopladepi ḡɔɔ p̄ɔ sa'onaō lé gé kuupei gb̄áugb̄au, ɔ̄ Yozuee ò gb̄ɛɔne à m̄è: A kúkuake, asa Dii w̄élepi k̄p̄awáe. ¹⁷ Dii w̄élepi ní p̄ɔ p̄ɔ kúuɔ d̄ile a p̄ɔ ũe. Wà ní kaale m̄pii. Káalua Lahabu ní gb̄é p̄ɔ kuaàn̄o a k̄p̄éuɔ mé aa b̄ò n̄t̄ɛɛ, asa ɔ̄me asiigwana p̄ɔ wà ní z̄íɔ ùle. ¹⁸ A laaika! Asu p̄ɔ p̄ɔ Dii d̄ile a p̄ɔ ũ kee s̄eo, ké ásu kaaleo yáí. Tó á sè, a yá'i á b̄òoe, i ḡò kaalep̄o ũ. ¹⁹ Anusu ní vuao ní m̄ogot̄e p̄ɔɔ ní m̄osi p̄ɔɔ piiá Dii p̄oe. Sema wà ka Dii àizee guu.

²⁰ Ké wà kuupè, mé Isailiɔ kúkuakè gb̄áugb̄au m̄aa, w̄éle b̄íiɔ kwè kák̄ɔa.* Ǿ an baade s̄iu a aed̄awa, ɔ̄ aa w̄élepi sí. ²¹ Aa p̄ɔ p̄ɔ kúuɔ d̄ile Dii p̄ɔ ũ, ɔ̄ aa gb̄épii k̄aale ní f̄ɛndaɔ, ḡɔɛo ní n̄ɔɛɔ, néf̄ɛn̄ɛnaɔ gb̄ɛz̄ɔɔ pii ní zuo ní s̄ao ní z̄aa'inaɔ.

²² Yozuee ò gb̄ɛɔn pla p̄ɔ ḡè b̄ùsupi asiigwàɔne à m̄è: A ḡɛ k̄áaluapi k̄p̄éu, í b̄oààn̄o ní aà gb̄éɔ, lá a a legb̄èèwa. ²³ Ǿ èwaasopiɔ ḡè b̄ò ní Lahabuo ní aà maeo ní aà dao ní aà v̄iɔ ní aà d̄aunaɔ ní aà gb̄éɔ pii. Aa b̄òle ní aà daɛɔ pii, ɔ̄ aa ní k̄ále Isailiɔ b̄òo saɛ. ²⁴ Ǿ aa t̄ɛs̄ò

† 5:9 Bee mè b̄òné. ‡ 5:10 B̄oa 12.1-13 § 5:12 B̄oa 16.35 * 5:15 B̄oa 3.5 * 6:20 Ebe 11.30

wélepiwa ní pò pò kúuo píi, mé i ke ánuusu ní vuao ní mɔgotē pòo ní mɔsi pò pò aa sèle kàle ní Dii zwàakpe àizeeo bàasio. ²⁵ Yozuee tò káaluua Lahabu b̀o aafia† ní aà de b̀edeo ní aà gbé́o píi, ké à asiigwana pò Yozuee ní z̄í Yeliko asiigwaiò ùle yáí, ̄ aa g̀ò Isailio guu e ní a gbão. ²⁶ Goo bee Yozuee lekè à mè: Dii láaika gbé́ pò a felle Yeliko wéle bee keke kálawa. Tó à a bíi ē kpàle, aà neḡ̄e séia mé a ga. Goo pò à a gbaò pèle s̄o, aà né gbezãna mé a ga.† ²⁷ Dii kú ní Yozueeo, ̄ aà tó lí bùsupia píi.

7

Akãa duuna

¹ Isailio b̀o yá pò Dii d̄ilenépi kpe. Kaami né Akãa, Zabedi t̄ũna, Zela síwena, Yuda bui mé pò pò Dii d̄ile a pò ū sè, ̄ Dii pò f̄è Isailiozi.

² Yozuee gbé́o z̄í à mè aa b̀o Yeliko aa gé Ai pò kú Betavē sae Beteli gukpe oi, aa bùsupi asiigwa. ̄ aa gè, aa Ai asiigwà. ³ Ké aa sù Yozueewa, aa òè: Aideo bílao, i ka wà gé we píio. Tó gb̄̄on òaa kwi ge ḡ̄o gè, aa wélepi sie. Nsu gbé́o da taasiu píio. ⁴ Ké gb̄̄on òaa ḡ̄o gè we, ̄ Aideo ní fú, ⁵ aa ní yá b̀oa za ní wéle bíib̀oleu e gbeỳk̄i, aa ní d̄ede sísp̄oleu gb̄̄on blakwi ní sooloo. ̄ s̄o kè Isailiogu, an nisina ná liwa.

⁶ Yozuee a ula ga kè, a wúlea a gb̄̄eu Dii kpagolo ae e oosi. Aàpi ní Isaili gb̄̄z̄oo bùsu zùzu ní mia. ⁷ ̄ Yozuee mè: A'a Dii Lua! Akèa n wá bua Yuud̄̄wa n wá ná Amoleone ní ozi aa wá midei? Tó wá z̄olea Yuud̄̄ baale yãa lé! ⁸ N yá na Dii! Lá Isailio kpekpa ní ib̄̄eone, má o kpelewa sa ni? ⁹ Kanao ní bùsuebeedeo aa yápi ma nípii, aai liawázi, aai wá mide dúniau. N tó z̄̄oe s̄o be? Nȳ̄o k̄eò kpelewa ni? ¹⁰ ̄ Dii ò Yozuee: Fele ze! Bóyái ní wúlea n gb̄̄eui? ¹¹ Isailio duunakèe, aa ma bàakuaán̄o yá gb̀o. Aa pò pò má d̄ile ma pò ū sè, aa kpáí'ò, aa m̄afilikè, aa p̄opi dà ní p̄oo guu. ¹² A yáí tò aai f̄̄o ní ib̄̄eoo ḡ̄a f̄̄o. Aa kpekpané, ké aa g̀ò kaalepo ū yáí. Máo kúán̄o l̄o, mé i ke a ma pò pò kú á guu kàale bàasio. ¹³ Fele ge gbãbo n gb̄̄̄e. Oné aa gbãbo níziæ e gu àò gé doi, asa ma Dii Isailio Lua ma mè ma pò kú á guue. A f̄̄o kaakaanake á ib̄̄eoo aeo e à ge p̄opi b̀oò á guu. ¹⁴ Tó gu d̀ò, à s̄mazi bui ní buio. Bui pò má sè lí s̄mazi daedaæ, dae pò má s̄o lí s̄mazi uale ní ualeo, uale pò má sè s̄o, a ḡ̄eoo lí s̄mazi dodo. ¹⁵ Gbé́ pò wà sù ma p̄opi èwà, wa ade kpassa ní a gbé́o píie, asa à ma bàakuaán̄o yá gb̀oee, à widà Isailiowaæ.

¹⁶ Yozuee f̄̄e káaukaau, a tò Isailio s̄̄o Diizi bui ní buio, ̄ gb̄̄e Yuda buio sè. ¹⁷ ̄ a tò Yuda buio s̄̄aazi daedaæ, ̄ gb̄̄e Zela buio sè. A tò Zela buio s̄̄aazi uale ní ualeo, ̄ gb̄̄e Zabedi ua sè. ¹⁸ ̄ a tò aà ua ḡ̄eoo s̄̄aazi dodo, ̄ gb̄̄e Kaami né Akãa, Zabedi t̄ũna, Zela síwena, Yuda bui sè. ¹⁹ ̄ Yozuee ò Akãa: Né, síana'o, beee d̄o Dii Isailio Luaæ. Yá pò ní kè om̄e. Nsu ñ a kee ul̄em̄eoo. ²⁰ ̄ Akãa wèwà à mè: Síanaæ, ma duunakè Dii Isailio Luaæ. Yá pò má kèn ke: ²¹ Ma Babiloni gomusu kefena è ní p̄oo guue ní ánuuso kiloo pla ní vua kiloo k̄nio, ̄ a bíi gèmagu, má sè. A ulea eu ma kp̄eu, ánuusu ku z̄íle. ²² ̄ Yozuee gbé́o z̄í we. Aa kè kpekpa aa gè gè aà kp̄eu, ̄ aa è ulea we, ánuusu ku z̄íle. ²³ ̄ aa sèle mòò Yozuee Isailio k̄i, aa kàle Dii ae. ²⁴ ̄ Yozuee ní Isailio Zela síwena Akãa sè ní ánuupio ní gomusupio ní vuapio ní aà neḡ̄eoo ní aà nen̄eoo ní aà zuo ní aà z̄aá'inao ní aà s̄ao ní aà zwàakpeo ní aà p̄oo píi, aa gèr̄no Akoo guzuleu. ²⁵ ̄ Yozuee mè: N yá'iw̄e fá! Dii a yã̄m̄e gbã s̄o. ̄ Isailio aà pápa ní gb̄̄eoo nípii, aa aà dè ní aà gbé́o píi, ̄ aa ní kpassa. ²⁶ Aa gb̄̄e kãawà, gb̄̄e z̄̄opi ku we e ní a gbão. ̄ Dii p̄of̄e kpàle. A yáí tò w̄i o gupie Akoo* guzule.

8

Ai kea kélekele

† 6:25 Ebe 11.31 ‡ 6:26 1Kia 16.34 * 7:26 Bee mè yá'iané.

¹ Dii ò Yozuee: Nsu to vĩa n kũo. Nsu bílikεo. Zígõ sέle gέrĩnɔ n̄pii, í lέle Aiwa, asa ma Ai kía n̄nε n̄ ɔzĩε n̄ aà gbέɔ n̄ aà wέleɔ n̄ aà tɔleɔ. ² Ke Aie n̄ a kiao lá n̄ kè Yelikoe n̄ a kiaoewa, í n̄ pɔɔ n̄ n̄ pɔtuɔɔ naaa á pɔ ũ sa. Bɔnsae kené n̄ wέle kpe. ³ Ɔ Yozuee n̄ a zígõ fέle gè lέlei Aiwa n̄pii. A negõnao sè gbέɔn̄ ðaasɔsɔo lee baakwi (30.000), ɔ à n̄ gbáε gwáasĩna, ⁴ a ònέ: A swákpa! A bɔnsaekené n̄ wέle kpe. Asu kē wέlewa zázāo. Aɔ ku sɔu guu ápii. ⁵ Mapi n̄ gbέ pɔ kumanɔɔ, wá s̄ wέlei. Tó aa bòle daiwále, wíɔ bàalené lán káauwa. ⁶ Aai péwá e aa kέ n̄ wέlewa zā, asa aao e wále bàalené lán káauwae. Tó wále bàalené màa, ⁷ í fele á ulekĩi à wέlepi ble. Dii á Lua n̄àé á ɔzĩε. ⁸ Tó a wέlepi blè, í tesɔwà lá Dii òwa. A laaika à ke lá má díléwa.

⁹ Ɔ Yozuee n̄ gbáε, aa gè gu pɔ aa e n̄ zāmakεu. Aa n̄zĩa yè Beteli n̄ Aipio zānguo Ai be'ae oi. Gwá bee Yozuee ì b̄ou wee n̄ a gbέɔ. ¹⁰ A fέle káaukaau à gbέɔ káaa, ɔ aapi n̄ Isaili gbēzɔɔ d̄aaanέ e aa gè kàò Ai. ¹¹ Zígõ pɔ kuaanɔɔ s̄ wέlepizi n̄pii. Ké aa káikù n̄ wέlepio, aa b̄ookpà a gugbāntoo oi b̄aa n̄ a b̄leɔ. Guzulε da Ai n̄ n̄pio zānguo. ¹² Yozuee gbέɔ sè ðaasɔsɔo lee sɔo (5.000). A m̄ò lè à n̄ úle Beteli n̄ Aio zānguo k̄ò Ai be'ae oi. ¹³ Isailiɔ b̄ookpà wέle gugbāntoo oi, mé gbέ pɔ uleapiɔ ku wέle be'ae oi. Gwá bee Yozuee ì guzulεuε.

¹⁴ Ké Ai kía Isailiɔ è màa, aapi n̄ a wέledeɔ fέle kè kpakpa, aa gè má n̄ z̄io gu pɔ b̄aa n̄ Alaba s̄o. A d̄s gbέɔ ulea a wέle kpeo. ¹⁵ Yozuee n̄ Isailiɔ lé ke lá Aideɔ lé n̄ fuwa, aale bàalené, aa mipè gbáawa. ¹⁶ Aideɔ k̄s̄i s̄isi pii aa b̄le pε Yozueewa, ɔ aa pè má e aa gè kè n̄ wέlewa zā. ¹⁷ Ḡs̄e i ḡs̄ wέle guuo, aa b̄le pè Isailiɔwa n̄piiε, ɔ aa n̄ wέle bíib̄ole tò w̄εa, aale Isailiɔ yá.

¹⁸ Dii ò Yozuee: S̄na pɔ n̄ kũa d̄o Aiwa, asa má n̄nε n̄ ɔzĩε. Ɔ Yozuee a s̄napi d̄ò Aiwa. ¹⁹ Ké à ɔ p̄ò màa, ɔ gbέ pɔ uleaɔ fέle s̄i wέleu ḡɔɔ, aa blè, ɔ aa kè kpakpa aa tesɔwà. ²⁰ Ké Aideɔ líli aa n̄ kpe gwà, ɔ aa è telu gbá da n̄ wέlea, ɔ aai gέkĩi e l̄o, asa Isaili pɔ bàalè mipè gbáawaɔ líaa n̄ yanapiɔwae. ²¹ Ké Yozuee n̄ Isailiɔ è n̄ gbέ pɔ uleaɔ wέle s̄i, mé telu gbá daa, ɔ aa èa lèle Aidepiɔwa. ²² Isaili k̄iniɔ b̄le wέleu, aa gè Aideɔwa n̄ z̄io, ɔ aa koez̄n̄zi. Aa lèlemá, ɔ an gb̄e i e b̄ò, an gb̄e i e bàalèo. ²³ Ɔ aa Ai kía kù b̄éε, aa gèò Yozueeε.

²⁴ Isailiɔ Aideɔ d̄ede míom̄iɔ buaɔ n̄ s̄esaoo an pεamapi guu. Ké aa Aideɔ d̄ede n̄ f̄endao màa, ɔ aa èa gè wέlepiu, aa gbέ pɔ ḡò weɔ d̄ede l̄o. ²⁵ Gbέ pɔ ḡaga ḡɔɔbeeziɔ ḡs̄e n̄ n̄oε pii gb̄eɔn̄ ðaasɔsɔo lee kuεplae (12.000). Aideɔ s̄s̄, an lén we. ²⁶ Yozuee ɔ pɔ a s̄na kũaopi ḡi d̄o e wà gè Aideɔ míon̄z̄ò. ²⁷ Isailiɔ wέlepi pɔtuɔɔ n̄ a pɔɔ n̄aa tàò lá Dii ò Yozueewa. ²⁸ Màa Yozuee tes̄s̄ Aiwa, a tò à ḡò bezia ũ, ɔ à ḡò da gii màa e n̄ a gbāo. ²⁹ Ɔ à Ai kía lòo líwa e oosi. Ké íatē lé ḡε kpéu, à mè wà aà gε bua líwa wà zu wέle bíib̄oleu we. Ɔ wà gbε káaawà dasidasi, gbèzεpi ku we e n̄ a gbāo.

Dii bàa kua n̄ Isailiɔ Ebali gbèsisi musu

³⁰ Yozuee Dii Isailiɔ Lua gbagbakĩi b̄ò Ebali gbèsisi musu, ³¹ lá Dii z̄òblena M̄oizi díle Isailiɔn̄ewa.* A b̄ò lá M̄oizi kè a ikoyā guuwa, à mè wà bo n̄ gbε pɔ wi gápεlewà wa ào.† Ɔ wà sa pɔ w̄i a pɔ káteu à tékũ ò Diiwa we n̄ s̄aukpasaɔ. ³² Ɔ Yozuee ikoyā pɔ M̄oizi kèpi kè gbepiɔwa we Isailiɔ wáa. ³³ Isaili pii, beleɔ n̄ b̄òm̄o n̄ n̄ gbēz̄ɔɔ n̄ n̄ d̄aaan̄o n̄ n̄ yákpaleken̄aɔ zεa kpagolo sae ɔplaai n̄ zεeio. An ae d̄o Levii bui sa'ona pɔ aaiɔ Dii bàakuañn̄o kpagolo seaɔwa. Gb̄epiɔ k̄ini ae d̄o Galiziũ gbèsisiwa, an k̄ini s̄s̄ Ebali gbèsisiwa, lá Dii z̄òblena M̄oizi d̄aa díle‡ wà samaa'o Isailiɔn̄ewa. ³⁴ Bee gbεa Yozuee ikoyāpiɔ kyokènέ pii, báaa pɔ Dii ì dan̄guo n̄ láaiɔ ì kemáɔ, lá a ku M̄oizi ikoyā guuwa. ³⁵ Yá pɔ M̄oizi díleɔ guu pii, a kee ku Yozuee ḡi a kyok̄ei bílaεo. Baa n̄oε n̄ n̄éf̄en̄en̄aɔ n̄ b̄òm̄o pɔ kú n̄ guuɔ pii kú weε.

* **8:31** Iko 27.2-8 † **8:31** B̄a 20.25 ‡ **8:33** Iko 11.29, 27.11-14 § **8:34** Iko 27-28

9

Gabaṣodeṣ kōnikēa Isailiṣne

¹ Bui pọ́ kú Yuudē be'ae oio, gbèsisideṣ ní gusalaladeṣ ní ísialedeṣ e à gè pè Libā b̀usuwa, Itiṣ ní Amoleṣ ní Kanaaṣ ní Peliziṣ ní Iviṣ ní Yebusiṣ, ké an kíaṣ Ai yápi bao mà ² ṣ aa kō kàaa mípii, ké aa gè zika ní Yozuee ní aà gbé Isailiṣ.

³ Ama ké Gabaṣodeṣ yá pọ́ Yozuee kè Yelikoē ní Aio bao mà, ⁴ aa kōnikè. Aa kùsūa kàka sakili yaaa guu, aa kàka zàa'inaṣne ní v̄ēe t̀u zi paaa naminamiaṣ. ⁵ Aa kyale yaaa kekēaṣ kpákpa, aa ulakasaṣ dadaa. An p̄ēe kùsūa giigagaa, mé a fukpaa.

⁶ Aa f̄ēe gè Yozuee lè ní a gbéṣ Giligali b̀ou, ṣ aa òné aa mè: B̀usu pọ́ wa b̀ou zà. Wá ye à ledoukewanṣ. ⁷ Ṭ Isailiṣ ò Ivipiṣne: Tó á be ku la káiē, wá ledoukēánṣo yoo!* ⁸ Ṭ aa ò Yozuee. N z̀blenaṣn wá ũ. Ṭ Yozuee ní lá à mè: Deṣn á ũi? A b̀o má ni? ⁹ Aa wèwà aa mè: Wápiṣ n z̀blenaṣ, wa b̀o b̀usu z̀z̀aue Dii n Lua tó pọ́ l̄gua yái. Wa aà bao mà ní yá pọ́ a kè Egipiṣ pii ¹⁰ ní yá pọ́ a kè Amoleṣ kía gbēṣn pla pọ́ kú Yuudē baaleṣne, Eṣebṣ kí Siṣ ní Basana kí Ogu pọ́ kú Asaloo.† ¹¹ Wá gbēz̄ṣo ní wá b̀usudeṣ mè wá kùsūa sé, wí mọ́ wá á le wá oé á z̀blenaṣn wá ũ. Ayāmeto à ledoukewanṣ. ¹² Wá kùsūan ke. Wa b̀oṣ be p̄ēe wāa ũe gṣo pọ́ wa dazeu, wále mọ́ á k̄i. Gwa lá à giigàga à f̀u kpà. ¹³ Wá v̄ēe t̀uṣn ke. Wa v̄ēe kàu t̀u dafu ũe. Gwa lá aa pàapaa. Wá ulaṣ ní wá kyaleṣ gwa. Aa yàayaa tá gbāa pọ́ wá ò yái. ¹⁴ Ṭ Isailiṣ ní kùsūa blèr̄nṣ Dii lé sai. ¹⁵ Yozuee ledoukèr̄nṣ à mè á ní dedeṣ, ṣ Isaili d̄aanaṣ legbè a yá musu.

¹⁶ An ledoukēánṣo gbēa a gṣo àaṣde, ṣ aa mà an be z̀r̄nṣo, wa ku kō saeē. ¹⁷ Ṭ Isailiṣ dàzeu, a gṣo àaṣde z̄i aa kà ní wéleṣ k̄i, Gabaṣo ní Kefilao ní Beelo ní Kiliyaaliṣo. ¹⁸ Aai lélemáo, asa an d̄aanaṣ legbèné ní Dii ní Lua tóe, ṣ gbépii lé yákūtēka ní d̄aanaṣzi. ¹⁹ Ṭ d̄aanaṣpiṣ òné: Wáme wa legbèné ní Dii wá Lua tó. I k̄u wá okámá bo. ²⁰ Yá pọ́ wá kenén ke: Wá ní tó we lé pọ́ wá gbèné yáiē, ké Dii su p̄k̄umab̀ob̀wáo. ²¹ Ṭ aa èa mè: Wá ní tó, aaiṣ de wá yàawenaṣ ní wá it̄naṣ ũ. Ṭ Isailiṣ zè ní ní d̄aanaṣ yápio.

²² Ṭ Yozuee Gabaṣodeṣ sísi a òné: B̀oyái a eṣt̄owēe m̄ai? Asi wá kále kō gbáae, ṣ a mè á kúk̄i z̀awan̄e? ²³ Ma Lua láaikèwáe sa. Aṣ de aà kpé yàawenaṣ ní aà it̄naṣ ũe gṣo pii. ²⁴ Ṭ aa òè: Wa ò wápiṣ n z̀blenaṣne wásawasae lá Dii n Lua ò a z̀blena M̄iziēwa. A mè á b̀usu búupi kpáwáe, í gbé pọ́ kúuṣ midéé pii. A yái v̄ia wá k̄i maamaa wá wēni yá musu, ṣ wa yápi kè. ²⁵ Gwa! Wá kú n oziē sa. Yá pọ́ kène maa mé a zev̄i kēwēe. ²⁶ Ṭ Yozuee ní b̀o Isailiṣ ozi, aai ní dedeṣ. ²⁷ Zibeezi à ní díle Isailiṣ yàawenaṣ ní ní it̄naṣ ũ, aaiṣ yàawe, aaiṣ it̄o Dii gbagbak̄iē gu pọ́ Dii su dileu. Ṭ aa de a ũ e ní a gbāo.

10

Iatē z̄ea gudou

¹ Yelusaleū kí Adonizedeṣki mà Yozuee Ai sí a kè kélekēle, a kè Aie ní a kíaṣo lá a kè Yelikoē ní a kíaowa. A mà bo Gabaṣodeṣ kō yāmà ní Isailiṣ, mé aa ku kō sae. ² Ṭ v̄ia Yelusaleūdeṣ k̄i, asa Gabaṣoá m̄eṣwiae lán kiae wélewa. A z̄ṣo de Aia, mé a ḡṣoá neḡṣaṣne. ³ Ṭ Yelusaleū kí Adonizedeṣki lékpāsākè Hebl̄s kí Oaūē ní Yaamu kí Pilaūo ní Lakisi kí Yafiao ní Egelbni kí Debiiṣo à mè: ⁴ A m̄o d̄omale, wí gé lélei Gabaṣodeṣwa, asa aa kō yāmà ní Yozueeṣe ní Isailiṣ. ⁵ Ṭ Amoleṣ kía gbēṣn s̄oṣpiṣ, Yelusaleū kía ní Hebl̄s kíaṣo ní Yaamu kíaṣo ní Lakisi kíaṣo ní Egelbni kíaṣo ní ní z̄iḡṣo kō kàaa. Aa gè b̀okpà Gabaṣo sae, aa síngu ní z̄iṣo.

⁶ Ṭ Gabaṣodeṣ gbéṣ z̄i Yozueewa Giligali b̀ou aa mè: Nsu pākpa wápiṣ n z̀blenaṣzio. Kē kpakpa m̄o òn wá suaba. M̄o òn d̄owále, asa Amoleṣ kía pọ́ kú ḡusis̄ideuṣ k̄aaawázi mípiiē. ⁷ Ṭ Yozuee ní a neḡṣaṣo ní a z̄iḡṣo b̀le Giligali, aale mọ́ mípii. ⁸ Ṭ Dii ò Yozuee: Nsu v̄iakenéṣo.

* 9:7 B̄a 23.32-33, 34.12 † 9:10 Nao 21.21-35

Ma ní nánε n ɔz̄iε, an gb̄εe a f̄s̄ n gā flo. ⁹ Bɔa Giligali Yozuee táa'ò gwá e gu gè d̀ò, à s̀umá kándo zezesai. ¹⁰ Ǿ Dii tò gili gèngu Isailio yá musu, ɔ Isailipio lèlemá aa ní dεde maamaa Gabaɔ we, ɔ aa p̄emá Betoloni zéu lo. Aa ní dεde e à gè p̄è Azeka ní Makedaowa. ¹¹ Ké aale bàale Isailione zé p̄ò b̀ Betoloni à gè Azeka, Dii loughbe gb̄εne kàngu. Gb̄é p̄ò loughbe pi ní dεdeɔ dasi de gb̄é p̄ò Isailio ní dεde ní f̄endaɔla.

¹² Gɔɔ p̄ò Dii Amɔlep̄io nà Isailione ní ɔz̄i, ɔ Yozuee ò Diipie Isailio wáa à mè: To íat̄ε zε gudoũ Gabaɔa!
To mɔvua zε t̄εεε Ayaloni guzulea!

¹³ Ǿ íat̄ε z̄ε gudoũ màa, mé mɔvua zεa t̄εεε e Isailio gè t̄osi ní ib̄εεowa. Yápi ku Gb̄ε Maao* taalau. Íat̄ε ḡò zεa minanguo, i s̄ò a tíao e gɔɔ do búu taawa. ¹⁴ Wi gɔɔ bee taa e yāao, mé wi e a gb̄εao. Dii gb̄enazina yāmà, asa àle z̄ika Isailioneε. ¹⁵ Ǿ Yozuee tà Giligali b̀ou ní a gb̄é p̄ii.

Yozuee Amɔleɔ k̄iaɔ dεdeɔ

¹⁶ Ké k̄ia gb̄εon ɔɔpio bàal̄ε gè ùle gb̄'eu Makeda, ¹⁷ ɔ wa ò Yozueeε wà mè: Wà b̀ k̄ia gb̄εon ɔɔpiowa gb̄'eu Makeda. ¹⁸ Ǿ Yozuee mè: A gb̄ε gb̄εneɔ gále ta ep̄ile, í gb̄éɔ dile we aao d̄s̄a. ¹⁹ Asu k̄amaboo. A p̄éle á ib̄εεzi, í l̄élemá ní kp̄e oi, ásu to aa ní w̄éleɔ leo. Dii á Lua ní náé á ɔz̄iε.

²⁰ Yozuee ní a gb̄éɔ ní dεde e aa ye láai, an gb̄é p̄ò b̀ mé tà ní w̄éle b̄iideɔ guu. ²¹ Ǿ Isailio s̀u Yozueewa b̀ou Makeda, aa aafia m̄pii. Gb̄εe i f̄s̄ yāe ò ní yá musu lo. ²² Ǿ Yozuee mè: A p̄ò go gb̄'ep̄ile, í b̄olemeε ní k̄ia gb̄εon ɔɔpio. ²³ Ǿ aa k̄è màa, aa b̀leè ní k̄ia gb̄εon ɔɔpio, Yelusaleũ k̄ia ní Hebl̄s̄ k̄iao ní Yaamu k̄iao ní Lakisi k̄iao ní Egel̄oni k̄iao. ²⁴ Ké wà ní b̀le màa, ɔ à Isaili z̄iḡɔ s̄isi p̄ii, a ò ní d̄aana p̄ò aa ḡεanɔne à mè: A s̄ò k̄ai, í gbá zεze k̄iaε beε waawa. Ǿ aa m̀ gbá z̄εze ní waawa. ²⁵ Yozuee òné: Asu to vía á k̄ũ. Asu bílikεo. A s̄ɔd̄ile, ío w̄ó v̄i, asa màa Dii a k̄e ní á ib̄εε p̄ò á su ále z̄ik̄ar̄nɔ p̄ii. ²⁶ Bee gb̄εa Yozuee ní dεde à ní looloo líwa, baade ní a lío, ɔ aa ḡ̄ loolooa we e oosi. ²⁷ Ké íat̄ε lé ḡε kp̄éu, à mè wà ní ḡεo bua lípiowa wà zuzu gb̄'ε p̄ò aa ùleupi. Ǿ wa k̄è màa, wà gb̄ε gb̄εneɔ tà ep̄ile, a ku we e ní a gb̄áo. ²⁸ Zibeezi Yozuee Makeda sí. A a k̄ia ní a gb̄éɔ d̄εde p̄ii ní f̄endaɔ, à ní m̄ionz̄o. Baa gb̄é m̄endo i b̀o. Ǿ a k̄è Makeda k̄iaε lá a k̄è Yeliko k̄iaεwa.

Yozuee z̄iblea Amɔle b̀usuwa

²⁹ Yozuee ní Isailio b̀le Makeda m̄pii, ɔ aa gè Libena aa l̄èl̄ewà. ³⁰ Dii w̄élepi ní a k̄iao n̄ané ní ɔz̄i, ɔ aa ní dεde ní f̄endaɔ p̄ii, an gb̄εe i b̀o. Ǿ aa k̄è a k̄iaε lá aa k̄è Yeliko k̄iaεwa. ³¹ Ǿ Yozuee ní a gb̄éɔ b̀le Libena, aa gè Lakisi. Aa koez̄i aa l̄èl̄ewà. ³² Dii Lakisi n̄ané ní ɔz̄i, a gɔɔ plaade z̄i ɔ aa sí. Aa gb̄é p̄ò k̄úuɔ d̄εde ní f̄endaɔ p̄ii lá aa k̄è Libenaεwa. ³³ Ké Gezeε kí Olaũ m̀ d̄oi Lakisideɔle, ɔ Yozuee z̄iblewà ní aà z̄iḡɔ, an gb̄εe i b̀o. ³⁴ Aa b̀ Lakisi, ɔ aa gè koez̄i Egel̄nizi aa l̄èl̄ewà. ³⁵ Aa w̄élepi sí z̄ibeezi ḡ̄ɔe, ɔ aa gb̄é p̄ò k̄úuɔ d̄εde ní f̄endaɔ, aa ní m̄ionz̄o lá aa k̄è Lakisiεwa. ³⁶ Ké aa b̀le Egel̄ni, ɔ aa gè Hebl̄s̄ aa l̄èl̄ewà. ³⁷ Aa w̄élepi sí, aa a gb̄éɔ ní a k̄iao d̄εde ní f̄endaɔ ní a z̄εwiadeɔ. Aa gb̄é p̄ò k̄úuɔ m̄ionz̄ε, an gb̄εe i b̀o, lá aa k̄è Egel̄niεwa. ³⁸ Ǿ aa gè Debii aa l̄èl̄ewà. ³⁹ Aa w̄élepi sí ní a k̄iao ní a z̄εwiao p̄ii. Ǿ aa ní dεde ní f̄endaɔ, aa gb̄é p̄ò k̄úuɔ m̄ionz̄ε lá aa k̄è Hebl̄s̄εwa, an gb̄εe i b̀o. Aa k̄è Debiie ní a k̄iao lá aa k̄è Libenaε ní a k̄iaowa.

⁴⁰ Yozuee b̀supideɔ ní a k̄iao d̄εde p̄ii, gus̄is̄ide gb̄éɔ ní Negevedeɔ ní gusalaladeɔ ní s̄is̄ip̄oledeɔ p̄ii. I gb̄εe to b̄éεo, à gb̄é p̄ò k̄ú weɔ m̄ionz̄ε lá Dii Isailio Lua òεwa. ⁴¹ A ní dεde sea za Kadesi Baanea e à gè p̄è Gazawa, za Gos̄ε b̀usu p̄ii e à gè p̄è Gabaɔowa. ⁴² Yozuee z̄ibl̄é k̄iap̄iowa ní ní b̀usuɔ s̄anu ḡ̄ɔe, ké Dii Isailio Lua lé z̄ikané yái. ⁴³ Ǿ à tà ní a gb̄éɔ Giligali b̀ou.

* 10:13 2Sam 1.18

11

Yozuee ziblea Kanaa bùsuwa midεa

¹ Ké Azoo kí Yabē a baomà, à gbé̄z̄ z̄l̄ Madō kí Yobabawa ní Akesafa kíao ní Simeloni kíao
² ní kía pò kú gugbāntoo oio píi, kía pò kú gusísídeuò ní sēgbā pò kú Galile γε̄midok̄i oio ní
 gusalalao ní Doo sísi pò kú be'ae oio. ³ A gbé̄z̄ z̄l̄ Kanaa pò kú gukpε oio ní be'ae oio wa píie,
 Amoleò ní Itio ní Pelizio ní Yebusi pò kú gusísídeuò ní Ivi pò kú Mizipa bùsuu Εεμο gbε saε.
⁴ Aa b̀̀le ní ní z̄iḡz̄o píi dasidasi lán ísiale úfāawa. An s̄z̄o ní ní s̄z̄ogo kè zài. ⁵ Ǿ kíapio k̄o k̄āaa
 aa mò b̀̀okpà s̄anu M̄eloũ í saε, ké aa z̄ika ní Isailio.

⁶ Ǿ Dii ò Yozuee: Nsu v̄lakεnéo. Zia maa'i kéwa má ní na Isailio n̄e ní Ǿz̄i aa ní d̄edeε. N ní s̄z̄o
 k̄iz̄ā z̄z̄z̄, ní ní s̄z̄ogo k̄pasa. ⁷ Ǿ Yozuee ní a z̄iḡz̄o ḡemá ní z̄io nípii, aa l̄emá z̄ez̄esai M̄eloũ
 í saε we. ⁸ Dii ní náné ní Ǿz̄i, Ǿ aa ní d̄edeε aa p̄è ní gb̄ε̄owa e Sidō m̄ε̄wiau ní Misefomaiũo ní
 Mizipa guzulε pò kú gukpε oio. Aa ní d̄edeε, an gb̄ε̄e i b̄oo. ⁹ Yozuee k̄ené lá Dii òεwa, à ní s̄z̄o
 k̄iz̄ā z̄z̄z̄ à ní s̄z̄ogo k̄pasa.

¹⁰ Zibeez̄i Yozuee εa ḡε Azoo sí, Ǿ à a kía d̄è ní f̄endao. Azoo pi mé kíapio w̄éle mide ū yāa.
¹¹ Isailio gb̄é pò kúuo d̄ede ní f̄endao, aa ní míonz̄ε, an gb̄ε̄e i ḡz̄o, Ǿ aa tes̄wà. ¹² Yozuee
 w̄élep̄io sí pii ní ní kíao, à ní d̄ede ní f̄endao, à ní míonz̄o lá Dii z̄òblena M̄oizi òwa. ¹³ Ama
 Isailio i tes̄ w̄éle pò wà εa k̄ale ní bezia gb̄ε̄owao, sema Azoo pò Yozuee tes̄wàpi bàasio.
¹⁴ Isailio w̄élep̄io p̄z̄o n̄āaa ní pò ū ní ní p̄tuoò, aa tàò. Aa ní gb̄é̄z̄o d̄ede ní f̄endao píi e aa ní
 míonz̄o, aai gb̄ε̄e to b̄éεo. ¹⁵ Yá pò Dii ò a z̄òblena M̄oizie, M̄oizi yápi ò Yozuee, Ǿ Yozuee k̄e
 màa pii, i yá pò Dii ò M̄oizie kee kpá swáao.

¹⁶ M̄āa Yozuee bùsupi sí pii, a gusísíde ní Nεgeveo píi ní Gos̄ε bùsuo píi ní bùsu pò kú
 gusalalao ní s̄εgb̄ao píi. A Isaili bùsu gusísíde ní gusalalao sí ¹⁷ sea za gb̄è w̄aiwai pò kú
 Sei bùsuu e à ḡè p̄èò Baali Gada pò kú Libā bùsu guzulεu Εεμο gbε saε. A ní kíao k̄ukū pii, à
 ní d̄ede. ¹⁸ A z̄ikà ní kíapio pii à ḡēḡē. ¹⁹ Ivi pò kú Gabaōō bàasio w̄éle e i k̄o yāmà ní Isailio,
 aa ní sí z̄i guu píie. ²⁰ Dii mé tò an swá gb̄āakù, Ǿ aa z̄ikà ní Isailio, ké Isailio e ní míonz̄o ní
 w̄ēnagwasai, à ní mide míomió lá a ò M̄oiziewa.*

²¹ Zibeez̄i Yozuee ḡε Anaki buio† d̄ede gusísídeuò ní Hebl̄o ní Debiio ní Anabuo. A ní míonz̄o
 à ní w̄éleò k̄e k̄élek̄e Yuda bùsu gusísídeuò ní Isaili bùsu gusísídeo píi. ²² Anaki buie i ḡz̄o
 Isaili bùsuuo l̄o, sema Gaza ní Gatao ní Asedodao. ²³ Yozuee bùsupi sí pii lá Dii ò M̄oiziewae,
 Ǿ a kpà Isailiowa, a kpaal̄ené daεdaε. Ǿ bùsupi ḡz̄o kílikili z̄ikasai.

12

Kia pò Isailio ziblémá

¹ Yuud̄ε gukpε baa kía pò Isailio ní fú aa ní bùsuò símáò t̄oñ ke: Ampii aa ku yāa s̄εgb̄aue
 sea Aano d̄oio e à ḡè p̄èò Εεμο gbεwa. ² Amoleò kí Siō* pò kú Εεb̄ō. Ǿme bùsu v̄i s̄éia za
 Aloe pò kú swa pò w̄i m̄ε Aano baa, za guzulεpi guoguo e à ḡè p̄è Yaboko d̄oowa Am̄oni
 bùsu z̄oleu. Galada bùsu k̄ini kú we ³ ní Yuud̄ε baa gukpεo za Genezaleti ísidawa e à ḡè p̄è
 Isida Wisidewa ní Beyesim̄o pò kú γε̄midok̄i oio e gb̄ēs̄ís̄i pò w̄i m̄ε Pisiga p̄oleu.

⁴ Basana bùsu kí Ogu† pò de Lefai bui pò ḡz̄o gb̄é ū mé Asalo ní Edeleio kía ū. ⁵ Ǿme Εεμο
 gbε v̄i ní Salekao ní Basana bùsuo píi e à ḡè p̄è Gesuu buio ní Maaka buio bùsu léwa. Galada
 bùsu kp̄edo ku we e à ḡè p̄è Εεb̄ō kí Siō bùsuwa. ⁶ Ké Dii z̄òblena M̄oizi ní Isailio ní fú, Ǿ
 M̄oizi ní bùsupio kpaal̄è Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee doñe.‡

⁷ Yuud̄ε baa be'ae oi kía pò Yozuee ní a gb̄é̄z̄o ní fú w̄éleò t̄oñ ke, sea za Baali Gada, Libā
 guzulεu e à ḡè p̄è gb̄è w̄aiwai pò kú Sei bùsuwa. Bùsupi Ǿ Yozuee kpaal̄è Isailio n̄e daεdaε,
⁸ a gusísíde ní a gusalalao ní s̄εgb̄ao ní a gb̄ep̄oleò ní a guwaiwaio ní Nεgeveo, bùsu pò Itio ní

* **11:20** Iko 7.16 † **11:21** Nao 13.33 * **12:2** Nao 21.21-25, Iko 2.26-37 † **12:4** Nao 21.33-35, Iko 3.1-11 ‡ **12:6**
 Nao 32.33, Iko 3.12-13

Amoleo n Kanaa n Pelizio n Ivio n Yebusio kuu ya. Wele po aa de a kiao uo toun ke: ⁹ Yeliko, Ai po ku Beteli sae, ¹⁰ Yelusaleu, Hebl, ¹¹ Yaamu, Lakisi, ¹² Egeloni, Geze, ¹³ Debii, Gedee, ¹⁴ Oma, Alade, ¹⁵ Libena, Adula, ¹⁶ Makeda, Beteli, ¹⁷ Tapua, Efee, ¹⁸ Afeki, Lasaloni, ¹⁹ Mad, Azoo, ²⁰ Simeloni Meloni, Akesafa, ²¹ Taanaki, Megido, ²² Kedesi, Yokenau po ku Kaameli busuu, ²³ Doo po ku Doo gusisideu, Goi po ku Giligali ²⁴ n Tiizao. Kiapio pii gboun baakwi n mendooe.

13

Busu po Isailio i e ziblewao

¹ Yozuee ziku a ka za, s Dii oe: N ziku n ka za, me busu po go ni sioo zo maamaae. ² Busu po gopion ke: Filito busu n Gesuu busuo pii ³ sea za Sikoo doo po ku Egipi gukpe oi e a ge peo Ekelonio busu zoleu gugbantoo oiwa. Busupi wi me Kanaa busu. Filito kia gboun soo ku Gaza n Asedodao n Asekelonio n Gatao n Ekelonio. Avio busu ⁴ ku geomidoki oi lo. Kanaa busu ku lo sea za Sid gb'eo e a ge peo Afekiwa n Amoleo busuo pii. ⁵ Gebalio busu n Liba busu gukpe oio sea za Baali Gada, Emoo gbepoleu e a ge peo Amata boleu. ⁶ Sidoe po ku gusisideu sea za Liba busuu e Misefomaiu, mame ma n ya Isailione. N n busu kpaalen n gblao la ma onewa.* ⁷ Busue bee kpaale Isaili bui men keokwione sa n Manase buile doo.

Yuude baa gukpe busu kpaale

⁸ Manase buile doo n Lubeni buio n Gada buio n busu yi ko. Dii zoblana Moizi me kpaalen Yuude gukpe oi.† ⁹ Sea Aloe po ku Aano doo sae n wele po ku guzulepi guogoo n Medeba gusalalao e Dib ¹⁰ n Amoleo ki Si po de Eseb kia u wele po e Amonio busu zoleu. ¹¹ Galada busu ku we lo n Gesuu busuo n Maaka busuo n gbessi po wi me Emoo pii n Basana busuo pii e Saleka. ¹² Lefai bui kona gb' Ogu po de Asalo n Edelio kia u busun we. Moizi me n fu, s a n busu sima. ¹³ Isailio i Gesuu n Maaka busu simao, s buipio ku Isailio guu e n a gbo. ¹⁴ Moizi i busu kpaale Levii buione. Sa po wi o Dii Isailio Luawa wi a po nisi kateu a tekunoo me n po u la a onewa.‡

¹⁵ Kpaale po Moizi ke Lubeni buione daedaon ke: ¹⁶ Sea za Aloe po ku Aano doo sae n wele po ku guzulepi guogoo n Medeba gusalalao pii ¹⁷ e Eseb n wele po ku gusalalae bee pii: Dib, Bamoti Baali, Bbaali Meona, ¹⁸ Yaaza, Kedemo, Mefaa, ¹⁹ Kiliataiu, Sibema, Zleti Sahaa po ku guzule sisiwa, ²⁰ Bepeoo, Pisiga gbepoleo n Beyesimoo. ²¹ Gusalalapi wele po pii n Amoleo ki Si po de Eseb kia u busu pion we. Moizi me aa fu n Madio kia po Siopi iko vima aa ku busupiuo: Evi, Leku, Zuu, Hulu n Lebao. ²² Isailio Beo ne Balau po de masokena u de we lo. ²³ Yuude doo me Lubeni buio busu zole u. Kpaale po aa se dae n a wele n a bualoun we.

²⁴ Kpaale po Moizi ke Gada buione daedaon ke: ²⁵ Yazee busu, Galada busu wele, Amonio busu kpedo e Aloe po ku Laba oi ²⁶ sea Eseb e Lama Mizipa n Betoniuo, sea Maanaiu e Debii busuu. ²⁷ Betala, Benimela, Suko n Zafio ku guzuleu we n Eseb ki Si busu kinio Yuude baa gukpe e Genezaleti isida sae. ²⁸ Kpaale po Gada buio se dae wele n a bualoun we.

²⁹ Kpaale po Moizi ke Manase buile doo daedaon ke: ³⁰ Sea Maanaiu aa Basana ki Ogu busu e pii n Yaii zewia men baao po ku weo ³¹ n Galada busu kpedoo n ki Ogu wele Asalo n Edelio. Kpaale po Manase ne Makii buile doo se daedaon we.

³² Busu po Moizi kpaalen goo po a ku Mabu busu segbau Yuude gukpe baa boaa n Yelikoon we. ³³ I busue kpaale Levii buiwao. Dii Isailio Lua me n baa u la a onewa.§

* **13:6** Nao 33.54 † **13:8** Nao 32.33, Iko 3.12 ‡ **13:14** Iko 18.1 § **13:33** Nao 18.20, Iko 18.2

14

Yuudē baa be'ae būsū kpaalea

¹ Kpaale pɔ Isailiɔ sɛ Kanaa būsū guuɔn ke. Sa'ona Eleazaa n̄ Nuni né Yozueeo n̄ Isaili bui uabeleɔ mé kpaalèné. ² Isaili bui mèn kēokwi n̄ k̄nioɔ ɔ wà kpaalèné n̄ gbelaao* lá Dii dà Mɔizie a òwa. ³ Yuudē baa gukpe ɔ Mɔizi kpaalè bui mèn pla n̄ k̄nioɔne.† I kpa Levii buiɔwaɔnɔ, ⁴ Yosefu né Manase n̄ Eflaiũ buiɔ mé gò bui mèn pla ũ. Levii buiɔ i būsū kpaalesɛo, sema wéle pɔ aao kuuɔ n̄ n̄ dádākek̄iɔ. ⁵ Maa Isailiɔ būsū kpaalèk̄ɔe lá Dii dà Mɔiziewa.

Hebl̄s kpaale Kalebuwa

⁶ Yuda buiɔ m̀ Yozuee k̄i Giligali, ɔ Yefũne né Kalebu, Kenazi bui òè: N yá pɔ Dii ò a gbé Mɔizie Kadesi Baanea mapi n̄ mpio yá musu d̄.‡ ⁷ Ké ma ka wè bla, Dii zòblena Mɔizi ma gbae Kadesi Baanea, ɔ ma m̀ būsue bee asiigwà. Ma ea ta aà k̄i, má òè lá a ku ma s̄ guuwa,§ ⁸ ɔ gbé pɔ gèmanɔ tò s̄ kè n̄ gbéɔgu. Mapi lé, má té Dii ma Luazi n̄ n̄semendoɔe. ⁹ Gɔɔ bee ɔ Mɔizi legbèmeɛ à mè, lá má té Dii ma Luazi n̄ n̄semendoɔ, tɔle pɔ ma gbapèlewà a gɔ mapi n̄ ma buiɔ pɔ ũ e gɔɔpii.* ¹⁰ Dii tò má kú e tia lá à a legbèwa. Za gɔɔ pɔ à yápi ò Mɔizie gɔɔ pɔ Isailiɔ be guwaiwai, a wè blasɔn ke. Tia kéwa ma ke wè basiiɔsɔ, ¹¹ mé má gbãa v̄i e n̄ a tiao, lá má v̄i gɔɔ pɔ Mɔizi ma z̄iwa. Má yèe v̄i e n̄ a tiao mà gé z̄ikai lán yáawa. ¹² Ma gba gus̄side pɔ Dii a yá'ò gɔɔbeezi pi sa. Nz̄iawa n̄ swá mà gɔɔ bee Anaki buiɔ ku we, mé aa wéle z̄ɔ b̄ideɔ v̄i. Dii aɔ kumanɔ, mí n̄ būsū símá lá Dii òwa.

¹³ ɔ Yozuee samaa'ò Yefũne né Kalebuɛ, ɔ à Hebl̄s kpàwà kpaale ũ. ¹⁴ Ayãmeto Hebl̄s gò Yefũne né Kalebu buiɔne e n̄ a gbão, asa à t̄è Dii Isailiɔ Luazi n̄ n̄semendoɔe. ¹⁵ W̄i o Hebl̄s yáa Kiliataabaɛ, Anaki bui t̄de pɔ w̄i mèè Aaba yáí.

Bee gbɛa būsū gò da kilikili, wàle z̄ikauo.

15

Yuda buiɔ kpaalesɛa

¹ Kpaale pɔ Yuda buiɔ sɛ daedaɔ gè pè Edoũ būsuaɛ e guwaiwai pɔ w̄i mè Ziniwa, Isaili būsū z̄leu gɛmid̄k̄i oi. ² Sea za Isida Wiside léu gɛmid̄k̄i oi an būsū lépi tà gɛmid̄k̄i oiɛ, ³ à p̄à Sóigbebɔle ɔzei, à tà Zini oi, à p̄à Kadesi Baanea ɔzei, à tà e Ez̄n̄o n̄ Adaa, à gè lia Kaakai. ⁴ B̄o Azem̄o à p̄à Egipi zé swaa e à gè pè ísiawa. An būsū lén we gɛmid̄k̄i oi.

⁵ Gukpe oi an būsū lé mé Isida Wiside ũ e Yuudē léi. Gubãntoo oi s̄, sea za gu pɔ Yuudē kàu ísidapiwa, ⁶ à tà D̄n̄kpea, à tà Betalaba ɔplai e Lubeni né Bohana gb̄ei. ⁷ Za Akoo guzuleu à tà Debii, ɔ à liaa gubãntoo oi e Giligali pɔ b̄oaa n̄ Adumiũ gb̄eb̄leo, swad̄ɔ gɛmid̄k̄i oi. Za we à p̄à Semesi nib̄ona ía e à tàò Logeli nib̄onai. ⁸ A p̄à Inoũ guzulea s̄is̄i pɔ Yebusiɔ wéle Yelusaleũ kuwà gɛmid̄k̄i oi p̄leu. Za we à s̄is̄i pɔ kú Inoũ guzule be'ae oi kù Lefai gusalala léu gubãntoo oi. ⁹ Za s̄is̄ipi misonaa à mipè Nefetoo nib̄onawa, à mipè Ef̄n̄o gb̄e wéleɔwa e Baala pɔ w̄i mè l̄ Kiliayaaliũ. ¹⁰ B̄o Baala à liai be'ae oi e gb̄es̄is̄i pɔ w̄i mè Seiwa, à tà gb̄es̄is̄i pɔ w̄i mè Yaaliũ p̄leu gubãntoo oi, ɔ w̄i mè l̄ Kesaloni, e Besemesi n̄ Timinao. ¹¹ A tà Ekeloni gb̄ep̄leu gubãntoo oi, à tà Sikelona, à p̄à Baala gb̄e e Yabene, ɔ à m̄ide ísiai.

¹² Be'ae oi Isia Z̄ɔ mé Yuda buiɔ būsū z̄le ũ. An būsū z̄leɔn we daedaɛ.

Kalebu z̄iblea Hebl̄s n̄ Debiowa (D̄oaa 1.11-15)

* 14:2 Nao 26.52-56 † 14:3 Nao 32.33, Iko 3.12-17 ‡ 14:6 Nao 14.30 § 14:7 Nao 13.30 * 14:9 Nao 14.24

¹³ Yozuee tɔɔle pɔ kú Yuda buiɔ búsuu kpà Yefūne né Kalebuwa lá Dii díleèwa. Ŋme Anaki buiɔ dezi Aaba wéle pɔ wí me Heblɔ ũ. ¹⁴ Kalebu Anaki bui pɔ kú weɔ yà gbɛɔn àaɔ, Sesai, Aimani ní Talemaio. ¹⁵ Bɔa we à gè lèle Debiideɔwa. Debi tɔn yāa Kiliasefee. ¹⁶ Ŋ Kalebu mɛ: Gbɛ́ pɔ lèle Kiliasefee piwa a sɪ ɔ́ má a nenɔe Akesa kpawà nɔ ũ. ¹⁷ Kalebu dāuna Kenazi né Ŋnieli mé sɪ, ɔ́ Kalebu a nenɔepi kpawà. ¹⁸ Ké à aà sè, à nàewà aà ge tɔɔle wabike a maewa. Ké nɔpi pila a zàa'ínawa, ɔ́ aà mae Kalebu aà là à mɛ: Bó ní yeii? ¹⁹ Ŋ a wèwà à mɛ: Gbɛ́kekemɛɛ. Lá tɔɔle pɔ n ma gba ku gbáauɛ, ma gba a nibɔnade sa. Ŋ Kalebu aà gbà tɔɔle pɔ a nibɔna ku sɪsɪɔna musu ní pɔ pɔ a nibɔna ku guzulɛuo.

²⁰ Kpaale pɔ Yuda buiɔ sè daedaɛɔn ke: ²¹ Wéleɛ beɔ ku Yuda búsuu lé pɔ kú gbáau Edɔũ búsuu oie: Kabazee, Edeɛ, Yaguu, ²² Kina, Dimɔna, Adada, ²³ Kedesi, Azoo, Itena, ²⁴ Zifi, Teleũ, Bealo, ²⁵ Azoo Adata, Kelio Ezɔnɔ pɔ wí me ɔ́ Azoo, ²⁶ Amaũ, Sema, Mɔlada, ²⁷ Azaagada, Esemɔ, Bepele, ²⁸ Azaasuali, Beeseba, Biziotia, ²⁹ Baala, Iiũ, Eɛũ, ³⁰ Elolada, Kesili, Ŋma, ³¹ Zikilaga, Mademana, Sansana, ³² Lebao, Siliũ, Aini ní Limɔo. Wéle kè pii baakwi mɛndosai, an baade ní a bualoũ.

³³ Wéle pɔ kú Yuda búsuu gusalalauɔ tɔn ke: Esetao, Zɔla, Asena, ³⁴ Zana, Enganiũ, Tapua, Enaũ, ³⁵ Yaamu, Adulaũ, Soko, Azeka, ³⁶ Saalaiũ, Aditaiũ ní Gedela ge Gedelotaiũ. Wéle kè gɛo mɛndosai, an baade ní a bualoũ.

³⁷ A gbɛa Zena, Adasa, Midala Gada, ³⁸ Dilana, Mizipa, Yɔkeeli, ³⁹ Lakisi, Bɔzeka, Egelɔni, ⁴⁰ Kabɔ, Lamasa, Kitelisi, ⁴¹ Gedelo, Bedagɔ, Naama ní Makedao. Wéle kè gɛo ní mɛndoo, an baade ní a bualoũ.

⁴² A gbɛa Libena, Eteɛ, Asã, ⁴³ Ifeta, Asena, Nezibu, ⁴⁴ Keila, Akazibu ní Malesao. Wéle kè kɛokwi, an baade ní a bualoũ.

⁴⁵ Ekeloni ní a zɔewiaɔ ní a bualoũ. ⁴⁶ Wéle pɔ aa ku Ekeloni be'aɛ Asedoda oio, an baade ní a bualoũɔ. ⁴⁷ Asedoda ní a zɔewiaɔ ní a bualoũ. Gaza ní a zɔewiaɔ ní a bualoũ e à gè pè Egipi zé swawa ní ísialeo.

⁴⁸ Wéle pɔ kú Yuda búsuu gusísídeuɔ tɔn ke: Samii, Yatii, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiliasana, Debi, ⁵⁰ Anabu, Esemɔ, Aniũ, ⁵¹ Gosɛ, Olona ní Giloo. Wéle kè kuɛdo, an baade ní a bualoũ.

⁵² A gbɛa Alabu, Duma, Esã, ⁵³ Yaniũ, Betapua, Afeka, ⁵⁴ Humeta, Kiliataaba pɔ wí me ɔ́ Heblɔ ní Ziooo. Wéle kè kɛokwi, an baade ní a bualoũ.

⁵⁵ A gbɛa Maoni, Kaameli, Zifi, Yuta, ⁵⁶ Yezelɛɛ, Yokedaũ, Zana, ⁵⁷ Kainu, Gibɛa ní Timinao. Wéle kè kwi, an baade ní a bualoũ.

⁵⁸ A gbɛa Halula, Bezuu, Gedoo, ⁵⁹ Maalata, Betanɔ ní Elekonio. Wéle kè soolo, an baade ní a bualoũ.

⁶⁰ Kiliabaali pɔ wí me ɔ́ Kiliayaaliũ ní Labao. Wéle kè pla, an baade ní a bualoũ.

⁶¹ Yuda búsuu wéle pɔ kú gbáauɔ tɔn ke sa. Betalaba, Midini, Sekaka, ⁶² Nibesã, Wisiwéle ní Engedio. Wéle kè soolo, an baade ní a bualoũ.

⁶³ Yuda buiɔ i fɔ́ Yebusi pɔ kú Yelusaleũ yào, ɔ́ aa ku Yelusaleũ ní Yuda buiɔ sãnu e ní a gbão.

16

Eflaiũ buiɔ kpaaleɛa

¹ Yosefu buiɔ ní kpaale sè sea za Yuudɛi bɔaa ní Yelikoo, Yeliko nibɔna gukpe oi. Za we à pà gbáaa e Beteli búsuu gusísídeu. ² Bɔa Beteli à tà Luzu, ɔ́ à tà e Aaki buiɔ búsuu e Atalo. ³ A gbɛa an búsuu zɔle pila be'aɛ oi e Yafleti buiɔ búsuu e Betoloni zɪlepɔ ní Gezɛɛo, ɔ́ à gè pè ísialewa. ⁴ Búsuu pɔ Yosefu néo Manase ní Eflaiũ buiɔ sèn we.

⁵ Búsuu pɔ Eflaiũ buiɔ sè daedaɛɔn ke: Sea za Atalo Adaa gukpe oi à tà e Betoloni musupɔwa, ⁶ ɔ́ à gè pè ísiawa. Za Mikemeta gugbãntoo oi an búsuu zɔle pàii gukpe oie e

Taanaki Silo, ɔ̀ à pàì e Yanɔa gukpe oi. ⁷ Bɔa we à tà Atalo ní Naalatio, ɔ̀ à nà Yelikowa e à gè pè Yuudēwa. ⁸ Sea za Tapuawa an bùsu zɔ̀le tà be'ae oi Kana d̀ɔ̀i e à gè kà ísiawa. Kpaale p̀ó Eflaiũ buio sè daedaɛɔn we. ⁹ Eflaiũ buio wéle p̀ó kú Manase buio bùsuuɔ̀ vɛ̀ lɔ̀, an baade ní a bualoũ. ¹⁰ Aai f̀ɔ̀ Kanaa p̀ó kú Gezeɛɔ̀ bùsu s̀imáɔ̀, ɔ̀ aa g̀ò we s̀anu ní Eflaiũ buio e ní a gbão, ɔ̀ma an zɔ̀ɔ̀ne.

17

Manase buio kpaalesɛa

¹ Kpaale p̀ó Manase buio s̀en ke. Manaseá Yosefu yoaɛ. Galada bùsu ní Basana bùsuo g̀ò Manase yoa Makii p̀ó ũ, asa z̀igɔ̀e. ɔ̀me Galada mae ũ. ² Yosefu né Manase né kinioɔ̀n ke: Abiezɛɛ, Eleki, Asieli, Sikɛũ, Efɛɛ ní Semidao. An buio mé kpaalɛɛ bee sè daedaɛ. ³ Manase né Makii Galada ì, Galada Efɛɛ ì, ɔ̀ Efɛɛ Zelofada ì. Zelofadapi i negɔ̀e io, sema nenɔ̀e. An tón ke: Mala, Nɔa, ɔ̀gela, Milika ní Tiizao. ⁴ Aa gè sa'ona Elezaa ní Nuni né Yozuee ní d̀ɔ̀aanaɔ̀ lè aa mè: Dii d̀ile Mɔ̀izie aà bùsu kpaalɛwɛɛ s̀anu ní wá d̀ãɔ̀. ɔ̀ Yozuee kpaalɛnè ní ní desɛɔ̀ s̀anu, lá Dii òwa.* ⁵ ɔ̀ wà tɔ̀le kpaalè Manase buioɔ̀ne lɛɛ kwi, Galada bùsu ní Basana bùsu p̀ó kú Yuudē baa gukpeo bàasi, ⁶ asa Manase bui Zelofada nenɔ̀e kpaalɛsè s̀anu ní Manase negɔ̀eɛ. Galada bùsu mé g̀ò Manase buio lɛɛ do p̀ó ũ.

⁷ Sea za Aseɛ Manase buio bùsu gè Mikemeta p̀ó kú Sikɛũ gukpe oi. Sea za we an bùsu zɔ̀le tà geɔ̀midɔ̀kii oi e Tapua nibɔ̀nai. ⁸ Tapua bùsuá Manase buio p̀óe, ɔ̀ma wélepi kú ní bùsu zɔ̀lewaɛ, Eflaiũ buio mé vɛ̀. ⁹ Manase buio bùsu zɔ̀le tà swa pɔ̀ wɛ̀ me Kana baa geɔ̀midɔ̀kii oi. Eflaiũ bui wéleɔ̀ kú ní Manase bui wéleɔ̀ we. Manase buio bùsu zɔ̀le bùa Kana baa gugbãntoo oi e à gè pè ísiawa. ¹⁰ Eflaiũ buio bùsu ku swapi geɔ̀midɔ̀kii oi, Manase buio p̀ó s̀o gugbãntoo oi e ísiale. Gugbãntoo oi an bùsu zɔ̀le gè pè Aseɛ buio bùsuwa, gukpe oi s̀o Isakaa buio bùsue. ¹¹ Wà wéle p̀ó kú Isakaa buio bùsuue beeɔ̀ ní wéle p̀ó kú Aseɛ buio bùsuue beeɔ̀ kpà Manase buiowa: Betesã, Ibleaũ, Doo, Endoo, Taanaki ní Megidoo, amp̄ii ní a z̀ewiaɔ̀. ¹² Kási aai f̀ɔ̀ wélepi s̀io, asa Kanaa g̀i z̀leɛa bùsupiue. ¹³ Ké Isailio gbãa è, ɔ̀ aa Kanaapiɔ̀ dà z̀z̀iu, aai e ní bùsupi s̀imá wásawasao.

¹⁴ Yosefu buio ò Yozuee: Dii báaadàwágu, wa dasikù maamaa kéwa, ɔ̀ bùsu lɛɛ do ní kpàwáa? ¹⁵ ɔ̀ Yozuee wemá à mè: Tó á dasi, mé á bùsu gusiside kèé f̀ɛ̀nɛũ, à gé líkpeu, gu p̀ó Pelizio ní Lefai buio kuu, í a gbáala ke. ¹⁶ ɔ̀ Yosefu buipio mè: Gusisidepi a m̀ówáɔ̀, à m̀o lè s̀o Kanaa p̀ó kú gusalalauɔ̀ z̀ikasɔ̀go m̀ɔ̀pɔ̀ɔ̀ vɛ̀, an gbé p̀ó kú Betesã ní a z̀ewiaɔ̀ ní gbé p̀ó kú Yezelɛɛ guzulɛuɔ̀ pii. ¹⁷ ɔ̀ Yozuee ò Yosefu né Eflaiũ ní Manase buipioɔ̀ne à mè: A dasi mé á gbãa maamaa. A kpaalɛɛ lɛɛ doo, ¹⁸ asa gusisideɔ̀ de á p̀ó ũe. A a gbáala ke, i g̀ò á p̀ó ũ e a léwa. Baa ké Kanaa s̀ɔ̀go m̀ɔ̀pɔ̀ɔ̀ vɛ̀ mé aa gbãa, á ní bùsu s̀imáe.

18

Bùsu k̀ini kpaalea

¹ Isailio k̀aaa Silo m̀pii, ɔ̀ aa kpaaukpe d̀ò we. Aa z̀iblè bùsupiwa, ² ɔ̀ma Isaili bui soplaɔ̀ mé g̀ò kpaalɛsɛsai. ³ ɔ̀ Yozuee òné: A ɔ̀ aɔ̀ d̀ázi e b̀ɔ̀e ni? A ge bùsu p̀ó Dii á dezio Lua kpàwá sí á p̀ó ũ. ⁴ A á gbéɔ̀ dile aaɔ̀'aaɔ̀ bui ní buio, mí ní gbae. Aa fele ní bùsu keeɛ, aai a yá dalau a kpaalea yá musu, aai suomɛɛ. ⁵ A kpaale lɛɛ soplae. Yuda buio g̀ò ní bùsuu geɔ̀midɔ̀kii oi, mé Yosefu buio g̀ò ní bùsuu gugbãntoo oi. ⁶ Tó a á bùsu kpaalea lɛɛ sopla yá d̀alau, à suomɛɛ la, mí kpaaléé ní gbɛlao Dii wá Lua ae. ⁷ Levii buio kpaalɛsɛánɔ̀, asa Dii gbagbaa mé ní baa ũ. Gada buio ní Lubeni buio ní Manase buio lɛɛ doo s̀o aa ní kpaale sè kò Yuudē baa gukpe. Dii z̀òblena M̀izi mé kpámá.

* 17:4 Nao 27.1-7

⁸ Ké gbé̄o f̄ele lé dazeu bùsu yá dai láu, ̄ Yozuee yādilené à mè: A ge bùsu keele, í a yá dalau, à suomee, mí kpaalé ní gbelaao Dii ae Silo la. ⁹ ̄ gbé̄pio pà bùsupia, aa a yá d̄alau w̄éle ní w̄éleo lee sopl̄a, ̄ aa tàò Yozuee kí b̄ouu Silo. ¹⁰ ̄ Yozuee bùsupi kpaalè Isaili buip̄ione Dii ae ní gbelaao.

Bēyāme bui kpaaleea

¹¹ Bēyāme bui kpaalèsè Yuda bui bùsu ní Yosefu bui bùsuo zānguo daedaē. ¹² Sea za Yuudēi an bùsu z̄ole d̄ò Yelikozi geomid̄k̄ii oi, à mipè gus̄is̄idewa be'ae oi, ̄ à tà Betavē gbáau. ¹³ Sea za we à tà Luzu p̄ó w̄i me l̄o Beteli geomid̄k̄ii oi, ̄ à tà Atalo Adaa p̄ó kú s̄is̄i musu Betoloni z̄ilep̄o geomid̄k̄ii oi. ¹⁴ Sea za s̄is̄ipi be'ae oi à lia geomid̄k̄ii oi e Kiliabaali p̄ó w̄i me l̄o Kiliayaaliū. W̄épiá Yuda bui p̄óe. An bùsu z̄ole p̄ó kú be'aen we. ¹⁵ Sea za Kiliayaaliū w̄enkpe geomid̄k̄ii a z̄ole tà gukpe oi e Nefetoe nib̄onai. ¹⁶ A p̄ila s̄is̄i p̄ó b̄oaa ní Benin̄oū guzul̄eo Lefai guzule gugb̄antoo oi. A d̄ò In̄oū guzulei Yebus̄io w̄éle sae geomid̄k̄ii oi e Logeli nib̄onai. ¹⁷ Sea za we à p̄ai à tà gugb̄antoo oi e Semesi nib̄onai ní Gelilo p̄ó b̄oaa ní Adumiū gb̄ēoleo ní Lubeni né Bohana gb̄eo. ¹⁸ A tà s̄is̄i p̄ó kú Alaba s̄e sae gugb̄antoo oi, ̄ à p̄ila s̄ep̄iu. ¹⁹ A d̄ò D̄onkpea s̄is̄ii gugb̄antoo oi, à gè pè Isida Wisidewa a gugb̄antoo oi, gu p̄ó Yuudē k̄auwa. An bùsu z̄ole p̄ó kú geomid̄k̄ii oin we. ²⁰ Yuudē mé Bēyāme bui bùsu z̄ole ū gukpe oi. An bùsu z̄lēon we.

²¹ W̄éle p̄ó Bēyāme bui v̄i daedaēon ke: Yeliko, D̄onkpea, Emek̄ezizi, ²² Betalaba, Zemalaiū, Beteli, ²³ Aviū, Pala, ̄fela, ²⁴ Kefaa, Am̄oni, ̄fini ní Ḡebao. W̄éle kè kuepla, an baade ní a bualoū. ²⁵ A gb̄ea Gabāo, Lama, Beelo, ²⁶ Mizipa, Kefila, M̄oza, ²⁷ L̄ekeū, Iip̄eli, Talala, ²⁸ Zela, Elefi, Yebus̄io w̄éle p̄ó w̄i me Yelusaleū, Gibea ní Kiliao. W̄éle kè ḡeo m̄endosai, an baade ní a bualoū. Kpaale p̄ó Bēyāme bui s̄e daedaēon we.

19

Sim̄e bui kpaaleea

¹ Gbela a ḡen plaade Sim̄e bui s̄e daedaē. An bùsu mé kú Yuda bui bùsu guo. ² An w̄éle t̄on ke: Beeseba p̄ó w̄i me l̄o Seba, M̄olada, ³ Azaasuali, Bala, Ēseū, ⁴ Elolada, Betue, ̄oma, ⁵ Zikilaga, Bemaakabo, Azaasusa, ⁶ Belebao ní Saluēo. W̄éle kè kue'aaō, amp̄ii ní ní bualoū. ⁷ A gb̄ea Aini, Lim̄o, Ētee ní As̄ao. W̄éle kè s̄iō, amp̄ii ní ní bualoū ⁸ ní bualoū p̄ó liaīo e Baalab̄ee ní Lama Negeveo. Kpaale p̄ó Sim̄e bui s̄e daedaēon we. ⁹ W̄a Sim̄e bui bùsupi s̄i Yuda bui kpaale guue, asa Yuda bui p̄ó z̄ōe. M̄aa Sim̄e bui ní kpaale è Yuda bui p̄ó guu.

Zabulni bui kpaaleea

¹⁰ Gbela a ḡen àāde Zabulni bui s̄e daedaē. An bùsu z̄ole tà e Salidi. ¹¹ Sea za we à tà be'ae oi e Malala, ̄ à pè Dabesewa ní swad̄o p̄ó kú Ȳokenaū saeo. ¹² Sea za Salidi à tà gukpe oi e Kiselo Taboo bùsuu, ̄ à tà Dabela ní Yafiao. ¹³ Sea za we à tà gukpe oi e Gatef̄ee ní Etakazinio. ̄ à ḡè ní Lim̄o ní Neao. ¹⁴ Sea za we à d̄ò Anat̄i gugb̄antoo oi e à ḡè pè Ifataeli guzul̄ewa. ¹⁵ Kata, Naalala, Sim̄elni, Idala ní Beteleūo ku a guu l̄o. W̄éle kè kuepla, amp̄ii ní ní bualoū. ¹⁶ W̄élepīo ní ní bualoū mé kpaale p̄ó Zabulni bui s̄e daedaē ū.

Isakaa bui kpaaleea

¹⁷ Gbela a ḡen s̄īode Isakaa bui s̄e daedaē. ¹⁸ An bùsu w̄élēon ke: Yezelee, Kesulo, Sun̄eū, ¹⁹ Afalaiū, Sioni, Anaala, ²⁰ Labiti, Kisioni, Ebezi, ²¹ Lem̄eti, Enganiū, Enada ní Bepazezio. ²² An bùsu z̄ole l̄o Taboowa ní Saazumao ní Besemesio e à ḡè pè Yuudēwa. W̄éle kè ḡeo ní m̄endoo, amp̄ii ní ní bualoū. ²³ W̄élepīo ní ní bualoū mé kpaale p̄ó Isakaa bui s̄e daedaē ū.

Asee buiò kpaalesea

²⁴ Gbelaa gën soode Asee buiò sè daedaε. ²⁵ An bùsu wéleɔn ke: Eleka, Hali, Betē, Akesafa, ²⁶ Alameleki, Amada ní Misalao. Be'ae oi an bùsu zòle lɔ Kaameliwa ní Sikoo Libenao. ²⁷ Sea za we à èa gukpe oi e Bedagɔ, à pè Zabulɔni buiò bùsuwa ní Ifataeli guzulε, à tà Betemekì ní Nèielio, ɔ à dɔ Kabului ɔzeε oi ²⁸ e Abadɔ ní Leobeo ní Hamɔo ní Kanao ní Sidɔ pò de meeɔwia ũo. ²⁹ Sea za we à tà Lama ní Tii wéle bíideo, ɔ à pài, à tà Osa oi e à gè pè ísiawa Akazibu saε. ³⁰ ɔ à gè ní Umao ní Afekio ní Leobeo. Wéle kè mèn bao ní plao, ampìi ní ní bualoũ. ³¹ Wélepiò ní ní bualoũ mé kpaale pò Asee buiò sè daedaε ũ.

Nefatali buiò kpaalesea

³² Gbelaa gën soolode Nefatali buiò sè daedaε. ³³ Sea za Hεlefi ní Zaananiũ gbéne kpéo an bùsu tà Adami Nεkebu ní Yabenεo e Lakuũ, a zòlen Yuudēi. ³⁴ ɔ à èa be'ae oi e Azeno Taboo, ɔ à gè ní Hukokoo. Geɔmidɔkìi oi à pè Zabulɔni buiò bùsuwa, be'ae oi sɔ Asee buiò bùsuwa, gukpe oi sɔ Yuudēwa. ³⁵ An wéle bíideo tón ke: Zidiũ, Zeε, Amata, Laka, Genezaleti, ³⁶ Adama, Lama, Azoo, ³⁷ Kedesi, Edelei, Enazoo, ³⁸ Iloni, Midala'eli, ɔleũ, Betana ní Besemesio. Wéle kè kēokwi, ampìi ní ní bualoũ. ³⁹ Wélepiò ní ní bualoũ mé kpaale pò Nefatali buiò sè daedaε ũ.

Dã buiò kpaalesea

⁴⁰ Gbelaa gën soolade Dã buiò sè daedaε. ⁴¹ An bùsu wéleɔ tón ke: Zɔla, Esetao, Iisemesi, ⁴² Saalebiũ, Ayaloni, Itela, ⁴³ Eloni, Timena, Ekelonì, ⁴⁴ Eleke, Gibetɔ, Baalata, ⁴⁵ Yehuda, Benεbela, Gata Limɔ, ⁴⁶ Meyaakɔ ní Lakɔo ní bùsu pò bɔaa ní Zopeo. ⁴⁷ Dã buiò i fɔ ní bùsupi simáo, ɔ aa gè lèle Lesεũdeɔwa. Aa sɔ aa a gbéɔ dède ní fɛndao aa zòleu, ɔ aa ní dezi Dã tó kpàε.* ⁴⁸ Wélepiò ní ní bualoũ mé kpaale pò Dã buiò sè daedaε ũ.

Yozuee kpaalesea

⁴⁹ Ké Isailio ní bùsu kpaalekè aa làa, ɔ aa gbàsa Nuni né Yozuee pò kpàwà ⁵⁰ lá Dii òwa. Timena Sela pò kú Eflaiũ bùsu gusísídeu ɔ a gbèa, ɔ aa kpàwà. A kèke kàle, ɔ à zòleu.

⁵¹ Kpaale pò sa'ona Elezaa ní Nuni né Yozuee ní Isaili bui uabeleɔ kéné ní gbelaao Silo Dii aε a kpé kpeleɔn we. Maa ɔ aa bùsupi kpaalè.

20

Misiwéleɔ

(Nao 35.9-34, Iko 19.1-13)

¹ ɔ Dii ò Yozuee à mè: ² O Isailioɔne aa ní wéleɔ dile ní misiwéleɔ ũ, lá má dà Mɔizie a òwa, ³ ké gbé pò kai mé mò à gbédè lí e bàasi tau azia misikìi ũ ade daε pò asu tɔsiwà yáí. ⁴ Tó gbé bàasi tà wélepiò doe guu, aali ze wélepi bɔleu, i a yá'o wélepi gbēzɔɔne. Aali aà sí ní wéle guu, aai kpé kpawà aà kúnnɔ. ⁵ Tó tɔsina pèleaàzi, aasu gbēdenapi naè a ɔzi, asa kai mé mò ɔ à a gbédee dè, íie kú ní zānguo za zio. ⁶ Iɔ ku wélepiu e wà yákpalekaànɔ, e sa'onkia pò kú gɔɔ bee ge gaò, i gbasa ta a be wéle pò à bɔu.

⁷ ɔ Isailio Kedesi dile ado ũ Galile bùsuu Nefatali buiò bùsu sísídeu ní Sikεũo lɔ Eflaiũ buiò bùsu sísídeu ní Kiliataaba pò wí me lɔ Heblɔo Yuda buiò bùsu sísídeu. ⁸ Yuudē baa gukpe aa Bezeε pò kú gusalala wáiwaiu dile Lubeni buiò bùsuu ní Gada buiò wéle Lamɔtuo Galada bùsuu ní Manase buiò wéle Golanao Basana bùsuu. ⁹ Gbé pò kai mé mò à gbédè, Isailie ge bòmɔ pò kú ní guun nò, aali bàasi ta wéle pò wa dilepiò dou. Beewa gbé pò gà daε pò de aà tɔsiwà a e gbépi deo e wà yákpalekaànɔ gíá.

* 19:47 Dɔa 18.27-29

21

Levii buiò wéleò
(1Lad 6.39-66)

¹⁻² Levii bui uabeleò gè sa'ona Eleazaa ní Nuni né Yozueeo ní Isaili bui kinni uabeleò lè Silo, aa òné: Dii dà Mòizie, ò a òé à wéleò kpáwá wàò kuu ní wá pòò dádàkékíio.* ³ Ò Isailiò wéleè beeo ní a dádàkékíio kpà Levii buipiòwa ní pò ù. ⁴ Keata buiò ò gbelaà séia ní sé káau, ò wà Yuda buiò ní Simeò buiò ní Běyámee buiò wéle mèn kue'aaòò kpà Levii bui pò aa de sa'ona Aalona bui ùwa daedaé ní kpaale ù. ⁵ Ò wà Eflaiù buiò ní Dã buiò ní Manase buiò lee do wéle mèn kwio kpà Keata bui kinniòwa ní kpaale ù. ⁶ Ò wà Isakaa buiò ní Asee buiò ní Nefatali buiò ní Manase buiò lee do pò kú Basana bùsuuò wéle mèn kue'aaòò kpà Geesò buiòwa ní kpaale ù. ⁷ Ò wà Lubeni buiò ní Gada buiò ní Zabuloni buiò wéle mèn kueplaò kpà Melali buiòwa daedaé ní kpaale ù. ⁸ Maa Isailiò wélepio kpà Levii buiòwa ní a dádàkékíio, lá Dii dà Mòizie a òwa.

⁹ Yuda buiò ní Simeò buiò wéle pò wa kpámáò tón ke: ¹⁰ Levii né Keata bui Aalona buiò mé ví, asa ampíò ò gbelaà séia ní sé. ¹¹ Wà Kiliataaba pò wí me lo Heblò ní dádàkékíio pò liaio kpámá. A ku Yuda buiò bùsu gusiòsideue. Aaba mé Anaki buiò dezi ù. ¹² A mo lè wà Heblò buaò ní a bualoòò kpà Yefüne né Kalebuwa kò. ¹³ Maa wà Heblò pò de gbèdena misiwéle ù kpà sa'ona Aalona buiòwa ní Libenao ¹⁴ ní Yatiio ní Esemòao ¹⁵ ní Olonao ní Debiiò ¹⁶ ní Ainio ní Yutao ní Besemesio, wélepio pii ní a dádàkékíioe. Bui lee plapio wéleò kè kèokwi. ¹⁷ Wà Běyámee buiò wéleè beeo kpámá: Gabaòò, Geba, ¹⁸ Anato ní Alemòò. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ¹⁹ Aalona bui sa'onaò wéle kè pii kue'aaò, ampíi ní ní dádàkékíio.

²⁰ Wà Eflaiù buiò wéleè beeo kpà Levii né Keata bui kinniòwà ní kpaale ù. ²¹ Gbèdena misiwéle Sikeù pò kú gusiòsideu ní Gezereò ²² ní Kibezaiùò ní Betolonio. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ²³ Aa Dã buiò wéleò è mèn síiò lo, Eleke, Gibetò, ²⁴ Ayaloni ní Gata Limòò. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ²⁵ Aa Manase buiò lee do wéleò è pla, Taanaki ní Bileaùò, ampíi ní ní dádàkékíio. ²⁶ Wà wéle mèn kwipio kpà Keata bui kinniòwae, ampíi ní ní dádàkékíio.

²⁷ Manase buiò lee do wéle mèn plaò kpà Levii né Geesò buiòwa ní kpaale ù, Golana pò de gbèdena misiwéle ù Basana bùsuuò ní Besetelao, ampíi ní ní dádàkékíio. ²⁸ Aa Isakaa buiò wéleò è mèn síiò, Kisioni, Dabela, ²⁹ Yaamu ní Enganiùò, ampíi ní ní dádàkékíio. ³⁰ Aa Asee buiò wéleò è lo mèn síiò, Misala, Abedò, ³¹ Eleka ní Leobeò, ampíi ní ní dádàkékíio. ³² Aa Nefatali buiò wéleò è lo mèn aaò, gbèdena misiwéle Kedesi pò kú Galile bùsuuò ní Amòdoòò ní Kaatào, ampíi ní ní dádàkékíio. ³³ Geesò buiò wélepio kè kue'aaò, ampíi ní ní dádàkékíio.

³⁴ Levii né Melali buiò mé gò. Wà Zabuloni buiò wéleò kpámá ní kpaale ù, Yòkenaù, Kaata, ³⁵ Dimena ní Naalalao. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ³⁶ Aa Lubeni buiò wéleò è lo, Bezee, Yaaza, ³⁷ Kedemò ní Mefaaò. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ³⁸ Aa Gada buiò wéleò è lo, gbèdena misiwéle Lamòtu pò kú Galada bùsuuò, Maanaiù, ³⁹ Esebò ní Yazereò. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádàkékíio. ⁴⁰ Levii né Melali buiò wélepio kè kuepla. ⁴¹ Levii buiò wélepio ku Isaili bui kinniò bùsuue. Aa kè pii blakwi plasai, ampíi ní ní dádàkékíio. ⁴² Wélepio de ní pò ùe ní dádàkékíio pò lialianziò. Maa wélepio de pii.

⁴³ Dii bùsu pò à a legbè Isailiò deziòne kpámá, ò à gò ní pò ù, aa zòleu. ⁴⁴ Dii ní gbá zé aale kámabo gupiiu, lá à a legbè ní deziònewa.† An ibeee i fò ní gā flo, Dii ní ibeeò nàné ní ozi piiè. ⁴⁵ Yamaa pò Dii ò Isailiòne kè pii, a kee i léle pãò, baa do.

* 21:1-2 Nao 35.1-8 † 21:44 Baa 33.14, Ebe 4.1

22

Isaili buiɔ taa Yuudɛ baale

¹ Yozuee Lubeni buiɔ sɪsi n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ doo, ² a òné: A yá pɔ Dii zòblena Mɔizi d̄lɛé k̄ua, mé a z̄ikè yá pɔ má òéwa* p̄ii. ³ A gègè e n̄ a gbão i p̄akpa á gbéɔzio. A z̄ikè yá pɔ Dii á Lua d̄lɛéwa. ⁴ Lá Dii á Lua á gbépiɔ gbà zé aa kámabò sa lá à a legbènéwa, à ea ta á be sa, bùsu pɔ Dii zòblena Mɔizi kpàwá Yuudɛ baaleu. ⁵ A laaika maamaa àò yád̄ilɛnɛ n̄ ikoyá pɔ Dii zòblena Mɔizi dàéò k̄ua, ío ye Dii á Luazi. A aà zé sé s̄usu, ío yá pɔ a d̄lɛɔ k̄ua. A naaàzi, í zòbleè n̄ n̄semendoo teasisai.

⁶ Yozuee samaa'òné à n̄ gbáe, ò aa tà n̄ be. ⁷ Mɔizi Basana bùsu saalo kpà Manase buiɔ lɛɛ dowa yáa kò, ò Yozuee bùsu kpà an gbé pɔ ḡòwa Yuudɛ be'ae oi n̄ n̄ gbé Isaili bui k̄iniɔ. Ké Yozuee samaa'òné, ⁸ à mè: A ea ta á be n̄ á àizɛɛ z̄ɔɔ, p̄ɔtuɔɔ dasidasi n̄ ánusuo n̄ vuao n̄ m̄ogot̄eò n̄ m̄osi p̄ɔɔ n̄ p̄okasaɔ dasidasi. A ge à á ibɛɛɔ p̄ɔpiɔ kpaalek̄ɔe n̄ á gbéɔ we.

⁹ Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ do Isaili bui k̄iniɔ tò Silo Kanaa bùsuu, aa èa tà Galada bùsuu, bùsu pɔ aa ḡò v̄i yá pɔ Dii dà Mɔizie a ò yáí. ¹⁰ Ké aa kà Yuudɛ kòolou Kanaa bùsuu, aa sa'ok̄ii bò Yuudɛ sae we. Sa'ok̄ipi z̄ɔɔ. ¹¹ Ké Isaili bui k̄iniɔ mà aa mè: A gwa! Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ doo sa'ok̄ii bò Kanaa bùsu z̄òlɛu, Yuudɛ kòolou. ¹² Lubeni bui k̄iniɔ k̄aa m̄pii aa gémá n̄ z̄io.

¹³ Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ dopiwa Galada bùsuu. ¹⁴ Isaili gbɛz̄ɔɔ gèaàno gbɛɔn kwi, bui n̄ buio dodo, Isaili bui uabeleɔne m̄pii. ¹⁵ Ké aa kà Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ dopi k̄ii Galada bùsuu, aa òné: ¹⁶ Yá pɔ Dii gbéɔ ò m̄piin ke, aa mè: Náaisaiyá kpeletaan wei? A bɔ Isailiɔ Lua kpe. A gi Dii yáí gbã, a ázia sa'ok̄ii bò.† ¹⁷ Duuna pɔ wá kè Peoo† i m̄wáó lé? Baa ké gaga gèwágu, duunapi s̄ama ḡi lé wá lé e n̄ a tiaoe. ¹⁸ Ale bɔ Dii yá kpe gbãe. Tó a gi Dii yámai gbã, aà pɔ a f̄e Isaili bui piizio ziae. ¹⁹ Tó bùsu pɔ a ḡò v̄i gbãlè, à bua su Dii bùsuu, gu pɔ aà zwãakpe kuu, í bùsu kpaalesewanɔ la. Asu bɔ Dii ge wá yá kpe à ázia sa'ok̄ii boo, Dii wá Lua gbagbak̄ipi bàasio. ²⁰ Ké Zela s̄íwena Ak̄aa náaisaiyákè láaipɔ yá musu, Dii pɔ i f̄e Isaili bui piizio lé?§ Ak̄aa i ga a duuna yáí ado s̄o.

²¹ Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ doo ò Isaili bui uabelep̄iɔne: ²² Dii mé Lua Z̄ɔɔde ũ! Dii mé Lua Z̄ɔɔde ũ! A wá yápi d̄ɔ, mé wá ye ápiɔ àò d̄ɔ s̄ɔ. Tó wa bɔ Dii kpe, wa gi aà yámai, ásu wá w̄enagwa gbão. ²³ Tó wa wá sa'ok̄ipi bò bɔa Dii kpe yáíe, mé wa sa pɔ w̄i a pɔ kátɛu à tékū òwà n̄ s̄aukpasao n̄ p̄ówenti gbao, Dii to à wi wá musu. ²⁴ I ke màa no. Bili mé wá kú, ò wá bò. Wa mè, yá pɔ á buiɔ o wá buiɔne zian ke: Bó á v̄i n̄ Dii Isailiɔ Luaoi? ²⁵ Dii mé Yuudɛ dà wápiɔ n̄ ápiɔ z̄anguo wá bùsu z̄òlɛ ũ. A baa kú n̄ Diioo. Lá á buiɔ gi wá buiɔne aa misiile Diiɛn we. ²⁶ Lubeni buiɔ wá wá z̄ia sa'ok̄ii boe. I ke wá sa'owà no, ²⁷ a de wá zòblea Diiɛ seela ũ wápiɔ n̄ ápiɔ z̄anguoe n̄ wá bui pɔ té wá kpeɔ, w̄i sa pɔ w̄i a pɔ kátɛu à tékū n̄ s̄aukpasao o aà ua. Beewa á buiɔ e o wá buiɔne zia, an baa kú n̄ Diioo boo. ²⁸ Lubeni buiɔ mè: Tó a bee òw̄e ge wá buiɔne zia, wá oé à Dii gbagbak̄ii taa pɔ wá dezio bò gwa. I ke sa'oa yáí no, seelae ápiɔ n̄ wápiɔ z̄anguo. ²⁹ Kai! Wá f̄e ḡi Dii yámai wá bɔ aà yá kpe gbã wá sa'ok̄ii pɔ wá sa'owà n̄ p̄ówenti boo. Dii wá Lua gbagbak̄ii ku gueio, pɔ pɔ kú aà kpé kpele bàasio.

³⁰ Ké sa'ona Eleazaa né Fineasi n̄ Isaili gbɛz̄ɔɔ pɔ kuaàno bui uabele ũ yá pɔ Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ doo ò mà, à kènè na. ³¹ Lubeni buiɔ Fineasi òné: Wá d̄ɔ ké Dii kú wá guu gbã. Lá i bɔ aà kpeɔ, a Isailiɔ bò Dii wét̄am̄an̄un we. ³² Lubeni buiɔ Fineasi n̄ gbɛz̄ɔɔpiɔ Lubeni buiɔ n̄ Gada buiɔ n̄ Manase buiɔ lɛɛ doo tò Galada bùsuu we, aa èa tà Isaili pɔ kú Kanaa bùsuuɔne n̄ a baoo. ³³ Yápi kè Isailiɔne na, ò aa Lua s̄aukpa, aai gea z̄ikai n̄ Lubeni buiɔ n̄

* 22:2 Nao 32.20-32, Yoz 1.12-15 † 22:16 Iko 12.13-14 ‡ 22:17 Nao 25.1-9 § 22:20 Yoz 7.1-26

Gada buio ní n̄ búsu òkpaaoyá'o lóo. ³⁴ Ǿ Lubeni buio ní Gada buio tokpà sa'okiiɛ Seela. Aa mè: A de seela ũ wá zānguoé ké Dii mé Lua ũ.

23

Yozuee lezaa Isailiowa

¹ Ké Dii tò Isailio kámabò ní ibee pò liaarzió yá musu, a gɔɔ gègè. A gbea Yozuee zikù táotao. ² Ǿ à Isailio sísi, an gbèzɔɔ ní n̄ dɔaanao ní n̄ yákpalekenaó ní n̄ lakēnao píi, a òné: Ma zikù táotao. ³ A yá pò Dii á Lua kè buie beɔne á yáí è. Dii á Lua mé zikàé. ⁴ Ma bui pò gò Yuudē ní be'ae ísia zɔɔo zānguoɔ búsu kpaalè á buioɔe ní bui pò ma ní dɛdɛo pòo. ⁵ Dii á Lua a ɔzɛ́rízi a ní yáé, i ní búsuɔ símáé, ío ví lá à a legbèéwa. ⁶ A sɔdile maamaa. Aɔ laai ví, ío zíkɛ yá pò kú Mɔizi ikoyá lá guuwa. Asu pāale ɔplaaí ge zɛɛio. ⁷ A baa su ào kú ní bui pò gò á guupioo. Asuli ní táao gbagbao. Asuli me á sírnoo. Asuli zɔblené à kúlené. ⁸ Aɔ naa Dii á Luazi ado, lá á kè e ní a gbāowa. ⁹ Dii ɔzɛ́ búi zɔo gbāozi, gbēe i e á gā fio e ní a gbāo. ¹⁰ A gbé mendo í gbēon òaa sɔoɔ fu, ké Dii á Lua lé zikaé, lá à a legbèéwa yáí.* ¹¹ Aɔ laai ví maamaa, ío ye Dii á Luazi.

¹² Tó a pòbɔzákè, mé a na bui pò gò á guupioowa, mé a ní nɔeɔ sè, mé a á baa dàaarino, ¹³ ào dɔ́ sáasá ké Dii á Lua a ea buipio yáé lóo. Aa gɔ́e bai ge mɔ ũ ge flaalao ũ á kpesae ge kòo ũ á wéu e a ge midɛ búsu maa pò Dii á Lua kpàwáe beepi guu. ¹⁴ A gwa! Mále gé gékli sa. A dɔ́ á n̄seu ní á láasooɔ píi ke àsi maa pò Dii á Lua óeɔ guu, baa mendo i ke fama. Aa kè píie, an kee i léle pāo. ¹⁵⁻¹⁶ Lá àsi maa pò Dii á Lua óe kèé píi, tó a Dii á Lua bàakuaáno yá pò a dílé gbòo, a ge zɔblè táaɔne a kúlené, Dii a to àsi bēe pò á ò á lee e à ge á midɛ búsu maa pò a kpàwáe beepi guu. Dii a pòkūmabɔbɔwá, í láa gòo búsu maa pò a kpàwáe beepi guu.

24

Yozuee gbé gbaa laai Sikeŭ

¹ Yozuee Isaili buio kàaa Sikeŭ. A Isaili gbèzɔɔ ní n̄ dɔaanao ní n̄ yákpalekenaó ní n̄ lakēnao sísi, ɔ aa mò sí Lua ae. ² Ǿ Yozuee ò bílae: Dii Isailio Lua mè, wá dezió ku yāa Uflata baalee, aa zɔblè táaɔne. Ablahaŭ ní Nakoo mae Tela kú ní guu.* ³ Ǿ à wá dezi káau Ablahaŭ sè Uflata baale, à Kanaa búsu kèlelaano, † ɔ á tò aà bui kò. A aà gbà Izaaki, ‡ ⁴ ɔ à Izaaki gbà Yakɔbu ní Esauo. § A Esau gbà Sei búsu síside.* Yakɔbu ní a néo sɔ aa tà Egipi. †

⁵ Dii Mɔizi ní Aalonaó zì, ‡ ɔ à íadà Egipioowa ní yá pò a kè ní guu, ɔ à wá bóleu. ⁶ Ké à wá dezió bòle Egipi, ké wa ka ísiai, ɔ Egipio pèlewázi ní zikasɔgo ní sɔdeɔ e Isia Tēai. ⁷ Ké wa wiilàazi, ɔ à gusia dà wá zānguo ní Egipio, ɔ a tò ísia kùaamá mío. § Wá wé yá pò a kè Egipioe è. Bee gbea wa gɔɔplakè guwaiwau.

⁸ Dii mɔwanɔ Amole pò kú Yuudē gukpe oio búsuu. Ké aa fèlewá ní zío, ɔ Dii ní n̄wēe wá ɔzi. A ní midɛ, ɔ an búsu gò wá pò ũ.* ⁹ Ké Zipoo né Balaki, Mɔabu kía fèlewá ní zío, à Beo né Balaaŭ sísi aà láaikewá. ¹⁰ Ǿ Dii gí Balaaŭ yāmai, a tò à samaa'òwēe, à wá bó Balaki ɔzi. † ¹¹ Bee gbea wa bua Yuudēwa ‡ wa ka Yeliko. Ǿ Yelikodepio zikáwanɔ. Amole ní Pelizio ní Kanao ní Itio ní Giigasio ní Ivio ní Yebusio zikáwanɔ ló, ɔ Dii ní n̄wēe wá ɔzi. ¹² A beo gbàe wá ae, § aa Amole kía gbēon plaɔ yàwēe. I ke wá fēnda ge wá ka mé ní yáo. ¹³ A tɔle pò wámɛ wa a zikèo kpàwá ní wéle pò wámɛ wá kàleɔ, ɔ wá kú wélepio guu. Wále vēebu ní kú kpé pò wámɛ wá bāo be ble.

* **23:10** Iko 3.22, 32.30 * **24:2** Daa 11.27 † **24:3** Daa 12.1-6 ‡ **24:3** Daa 21.1-3 § **24:4** Daa 25.24-26 * **24:4** Daa 36.8 † **24:4** Daa 46.1-7 ‡ **24:5** Bɔa 3.7-10 § **24:7** Bɔa 14.1-31 * **24:8** Nao 21.21-35 † **24:10** Nao 24.10 ‡ **24:11** Yoz 3.14-17 § **24:12** Bɔa 23.28

14 Ǿ Yozuee m̀̀: Aǒ Dii v̄ia v̄i, í ǒ zǒbleè síana ní ǹ̀sem̄endoo. A t́aa ṕó á dezio zǒblèné Uflata baale ní Egipiǒ bǒ á guu, í zǒble Diiε. 15 Tó zǒblea Diiε k̀̀éé'íi, à zε ní t́aa ṕó á ye zǒbleèǒ gbã, t́aa ṕó á dezio zǒblèné Uflata baaleǒn ǹ̀, Amǒle ṕó á kú ní b̀̀suuǒ ṕón ǹ̀. Mapi ní ma bedeǒ s̄ǒ, Dii wáǒ zǒbleè. 16 Ǿ gbéǒ wèwà aa m̀̀: Kai! Wá f̄ǒ p̄akpa Diizi wà zǒble t́aaǒneǒ. 17 Dii wá Lua mé wá bǒ zǒbleu Egipi b̀̀suu ní wá maεǒ. Ǿmε dabudabu zǒǒpio k̀̀é wá wáa, à wá d́ǒa wá t́aa'oa guu píi, à wá bǒ bui ṕó wa ḡér̄lao ǒzǐ píi. 18 Dii mé Amǒleǒ ní bui ṕó kú b̀̀suε beeuǒ yàw̄εε. Dii wáǒ zǒbleè s̄ǒ, ǒmε wá Lua ũ.

19 Ǿ Yozuee ò gbéǒne: A e zǒble Diiεǒ. Asa aà kua adoae, ìli sí sàao. A á tàaeǒ ní á duuna k̀̀éwáǒ. 20 Baa ké à ȳamaak̀̀éé ȳaa, tó a p̄akp̄aaazi, ále zǒble dii z̀̀lǒǒne, a εa yáyiawáε, i á midε. 21 Ǿ gbéǒ ò Yozueeε: Maa no! Dii wáǒ zǒbleè. 22 Ǿ Yozuee òné: Amε á áz̄ia seeladeǒ ũ, a zε ò àǒ zǒble Diiε. Ǿ aa m̀̀: A seeladeǒn wá ũ. 23 Ǿ Yozuee m̀̀: Tó m̄aaε, à dii z̀̀lǒ ṕó kúánǒǒ bǒ á guu, í á s̄ǒ kpa Dii Isailio Luawa. 24 Ǿ gbéǒ òè: Dii wá Lua ǒ wáǒ zǒbleè, w̄io aà ȳama.

25 Zibeezǐ Yozuee idàda Dii bàakuaǐnǒ yáwa gbéǒne Sikεũ we. A èa à aà ikoyãǒ ní yá ṕó a d̄ileǒ òné, 26 ǒ à yápio k̀̀é Lua ikoyã láu. Ǿ à gbè gbène se p̀̀le gbéneli gbáu Dii sísik̄ii* we. 27 Ǿ a ò gbéǒne: A gwa! Gbεε bee mé aǒ dεw̄εε seelade ũ. Gbεpi yá ṕó Dii òw̄εε mà píi. Aǒ dεé seelade ũ, ké ásu m̄afilike á Luaεǒ. 28 Yozuee gbéǒ gbàε, ǒ baade tà a w̄éleu.

29 Yá beεǒ gbεa Dii z̀̀blena Yozuee, Nuni né gá a w̄è basǒokwide guu. 30 Wà aà v̄i b̀̀su ṕó dε aà kpaale ũ guu Timena Sela, Eflaiũ buio b̀̀su sísideu Gaasi gbèsis̄i gugb̄antoo oi. 31 Isailio zǒblè Diiε ní ǹ̀sem̄endoo Yozuee gǒǒ ní gǒǒ ṕó gb̄ēz̄ǒǒ ṕó ḡèḡē dεaàlao kuo. Gb̄ēz̄ǒpio wes̄i yá ṕó Dii k̀̀é Isailioñele píie.

32 Yosefu gεwa ṕó Isailio b̀̀ò Egipi s̄ǒ, † aa v̄i Sikεũ tǒǒle ṕó Yakǒbu l̀̀ guue. A l̀̀ Sikεũ mae Amǒǒ néǒwa ánuusu ǒwat̄ε basǒε. ‡ Tǒǒlepi ku Yosefu buio kpaale guue. 33 Ké Aalona né Eleazaa gá, ǒ wà aà v̄i sísi ṕó dε aà né Fineasi kpaale ũ pǒleu Eflaiũ buio b̀̀su gus̄is̄ideu.

* 24:26 Daa 12.6-7, 33.18-20, 35.4 † 24:32 Daa 50.24-25, Bba 13.19 ‡ 24:32 Daa 33.19, Zin 7.16

DɔAANAɔ

Yá pɔ́ kú lée bee guuɔ

Dɔaanao lá yābuubuu pɔ́ Isailio kè za guu pɔ́ aa zòlè Kanaa bùsuu e à gè pè guu pɔ́ Isailio kía kpà òlòwèè. Lée bee Isaili dɔaanao yākeao ní ní kuao òwèè lɔ. Isailio kía ví guu beeo, an dɔaanao mé gbé pɔ́ Lua iko kpámáò ù. Aame Isaili gbè zòo pɔ́ aai yá gógò Isailionè mé aai dɔaané an zíkàa ní buipāleo guu ù.

Dɔaanao lá kpaalea lée àaɔe:

Yá pɔ́ kè Isailio zòlèa Kanaa bùsuu guu e à gè pèò guu pɔ́ Yozuee gàwa (1.1-2.10).

Lá Lua ì dɔaanao se à ní zì aa a gbéò bɔ ní ibeoo ɔzì (2.11-16.31).

Yābuubuu lée pla pɔ́ Isailio kè e à gè pè an kía kpaawa. (17-21).

Dɔaanao lá guu yá pɔ́ Isailio lè píi bɔ an luayāmasai kíe. Tó aa bò Lua kpe aa pā kpàaazi, ɔ buipāleo ì ɔtómá. Ama tó aa èa zè ní Luao aa wiilèwà, ì ní wēnagwa à ní sí ní ibeepiowaè. N beeo aai gi wàò zòble Kanaa bùsu tǎaonèe, aai wèele wàò kōni ke Luae (17-18), aà yādilenoo ì sáingue (19-21).

An kua beewa tò aa gè nízi zi ní yáo. Lápi láakii lé ɔlòwèè, tó Dii ní tó nízi e mé i mó ní misii yāao, lá an buio aao den we. Sema Lua gbéò aao dō gbé pɔ́ wa misiileè. Wá baade ali misiile Luae yà, ge yá pɔ́ ali káwágu ɔ wálio ke?

Isailio zíkàa ní Kanaa bui pɔ́ gòo

¹ Yozuee gaa gbèa Isailio Dii là à mè: Déme a gé zíkaiwèè ní Kanaa káaui? ² ɔ Dii mè: Yuda buio mé aa gé. A ma! Ma bùsupi nàné ní ɔzìe. ³ ɔ Yuda buio ò ní gbé Simoo buionè: A mo ge zewèè bùsu pɔ́ wa kpàwáú, wà zíkàa ní Kanaa, wí gbasa gé zèié bùsu pɔ́ wa kpàwáú. ɔ Simoo buio gèrínɔ. ⁴ Ké Yuda buio gè màa, Dii Kanaa ní Pelizoo nàné ní ɔzì, ɔ aa ní dèdè Bezeki òaasoo lée kwi (10.000). ⁵ Wekii aa Adonibezeki lè, aa zíkàaànɔ, ɔ aa Kanaa ní Pelizipio dèdè. ⁶ Ké kíapi lé bàale, ɔ aa pèwà. Aa aà kù, ɔ aa aà onemioo ní aà gbánemioo zòzò. ⁷ ɔ Adonibezeki mè: Ma kía gbèon bàakwio onemioo ní ní gbánemioo zòzò, ɔ aa ma táabūnu ble kasonaò pèele aa blè. Lá má kè gbépiionè fia ɔ Lua bòmèe. ɔ aa tǎaànɔ Yelusaleū, we à gàu.

⁸ Ké Yuda buio lèlè Yelusaleūwa aa sí, ɔ aa a gbéò dèdè ní fēndao, aa tesòwà. ⁹ Bee gbèa Yuda buio gè zíkai ní Kanaa pɔ́ kú bùsu gusisideoo ní Nègeveo ní gusalalao. ¹⁰ Aa gè lèlè Kanaa pɔ́ kú Heblòowa. Yāa Heblò tón Kiliataaba. We aa zìblèu Sesai ní Aimanio ní Talemaiowa.*

¹¹ Bɔa we aa gè lèlè Debiideowa. Yāa Debii tón Kiliasefèe. ¹² ɔ Kalebu mè: Gbé pɔ́ lèlè Kiliasefèepiwa a sí ɔ má a nenoo Akesa kpawà nɔ ù. ¹³ Kalebu dāuna Kenazi né Onieli mé sí, ɔ Kalebu a nenooepi kpàwà. ¹⁴ Ké à aà sè, à nàewà aà ge tɔle wabike a maewa. Ké nɔepi pìla a zàa ìnawa, ɔ aà mae Kalebupi aà là à mè: Bó ní yeii? ¹⁵ ɔ a wèwà à mè: Gbèkekemèe. Lá tɔle pɔ́ n ma gba ku Nègeve guwaiwaiue, ma gba a nibonade sa. ɔ Kalebu aà gbà tɔle pɔ́ a nibona ku sisiona musu ní a nibona pɔ́ kú guzulèuo.†

¹⁶ Mɔizi ànsue bui pɔ́ wì me Kenio bò wéle daminalikpedeu‡ ní Yuda buio, aa gè zòlèrínɔ ní bùsu Alade sae Nègeve guwaiwaiu.

¹⁷ ɔ Yuda buio ní ní gbé Simoo buio gè lèlè Kanaa pɔ́ kú Zefatowa. Aa wélepi kè kélekele, ɔ aa tɔkpàè ɔma.§ ¹⁸ Yuda buio Gaza ní Asekelonio ní Ekelonio ní ní tɔleo sí. ¹⁹ Dii kúrínɔ, ɔ aa ní bùsu gusiside sí, āma aai fō a gusalaladeo yào, ké gbépio zikasògoo ví mɔpo ù yái.

* 1:10 Nao 13.22 † 1:15 Yoz 15.13-19 ‡ 1:16 Yelikon we. § 1:17 Bee mè wíwía.

20 Wà Hēbl̄s kpà Kalēbuwa lá Mɔizi a legbēwa, ɔ a s̄i Anaki bui gbēɔn àaɔwa. 21 Bēyāmēe buiɔ s̄o aai Yebusi p̄o kú Yelusaleũo yao, ɔ Yebusiɔ kúr̄no Yelusaleũ e ní a gbāo.*

22 Yosefu buiɔ s̄o aa lèlè Beteliwa, mé Dii kúr̄no. 23 Yāa Beteli t̄on Luzu. Ké aa gbēɔ z̄i Beteli asiigwai, 24 asiigwanapiɔ ḡɔe è, àlè b̄o wélepiu, ɔ aa òè: Lá wá ke wà gē wéle guu owēe, wí gbēkēkēne. 25 Ké à gēk̄i òbné, ɔ aa wélepideɔ dèdè ní fēndao, ɔ aa ḡɔepi tò ní aà daɔ píi. 26 Ḡɔepi gè Iti bùsuu, à wéle kàlè we, ɔ à t̄okpàè Luzu. Tó bee mé ḡòè e ní a gbāo. 27 Manase buiɔ i f̄s Betesā ní Taanakio ní Dooó ní Ibleaũo ní Megidoo ní ní bualoũo s̄i Kanaaɔwao, aa ḡi wa z̄lèa bùsupiue.

28 Ké Isailiɔ gbāa è, ɔ aa Kanaaɔ dà z̄ɔzi, aai ní yá píio.† 29 Maa Eflaiũ buiɔ i Kanaa p̄o kú Gezēeɔ yao, ɔ aa ku we s̄anu.‡ 30 Zabul̄ni buiɔ s̄o aai Kanaa p̄o kú Keloni ní Naalolioɔ yao, ɔ aa ní dá z̄ɔzi. 31 Aseɔ buiɔ i gbé p̄o kú Ako ní Sid̄o ní Alabeo ní Akazibuo ní Elebao ní Afekio ní Leobeo yao, 32 ɔ aa ku s̄anu ní Kanaa bùsudepiɔ. 33 Nefatali buiɔ i Besemesideɔ ní Betanadeɔ yao, ɔ aa ku s̄anu ní Kanaa bùsudepiɔ, aa ní dá z̄ɔzi. 34 ɔ Am̄leɔ ɔz̄è Dā buiɔzi, aa ní kpá gus̄is̄ideu, aai weiné aa mò z̄lè gusalalauo. 35 Am̄lepiɔ gi z̄lèa Elesi gbēz̄i ní Ayalonio ní Saalebiũo. Ké Yosefu buiɔ gbāa è, ɔ aa ní dá z̄ɔzi. 36 Am̄le bùsu z̄lè dàalè za Sóigbēbōleie e à gèò Selawa e à gèò aɔ.

2

Dii Malaika b̄o m̄a Isailiɔwa Bokiũ

1 Dii Malaika b̄o Giligali,* à gè Bokiũ à mè: Ma á bóle Egipi, ma gēáno bùsu p̄o ma a legbē á dezioɔe bee guu. Ma mè ma bàa aó kúáno ḡɔpiie, a gbooa vío. 2 Má òé, ásu mak̄ɔe ní bùsuebeedeɔ. Má òé à ní sa'ok̄iɔ gboo,† ɔ i ma yāmao. B̄yái á kèi màai? 3 Too! Mále oé, má ní yáé bo. Aaɔ deé le ũ á gbàt̄eue, mé an táaɔ aaɔ deé bai ũe. 4 Ké Dii Malaika yápi ò Isailiɔne, aa ɔ̀l̄b̄ maamaae. 5 ɔ aa t̄okpà gupie Bokiũ,‡ ɔ aa sa'ò Diiwa we.

Isailiɔ p̄o b̄o z̄akea

6 Yozuee gbēɔ gbæa gbæa baade gè bùsu p̄o a kpaal̄né s̄i. 7 Aa z̄oblè Diié ní n̄semendoo Yozuee ḡɔ ní ḡɔ p̄o gbēz̄ɔ p̄o ḡègē deaalaɔ kuo. Gbēz̄ɔpiɔ wes̄i yāz̄ɔ p̄o Dii kè Isailiɔnele píi. 8 Dii z̄òblena Nuni né Yozuee kè wè bas̄okwie, ɔ à gbàsa gà. 9 Wà aà v̄i bùsu p̄o de aà baa ũ guu Timena Sela, Eflaiũ buiɔ bùsu s̄is̄ideue, Gaasi gbēs̄is̄i gugb̄antoo oi.§

10 Ké Yozuee ḡɔdeɔ ḡaga píi, an né p̄o f̄lè ní kpeɔ Dii d̄o, mé aa yá p̄o a kè ní dezioɔe d̄o. 11 ɔ aa yá p̄o v̄ai Diié kè, aa z̄oblè táaɔne. 12 Aa p̄akpà ní dezio Dii p̄o ní bóle Egipizi, aa t̄e bui p̄o liaán̄zi táaɔzi aa k̄l̄né, ɔ aa Dii p̄o f̄lèè. 13 Aa p̄akpàaàzi, aa z̄oblè Baalie ní Asetaatio. 14 ɔ Dii p̄o f̄ñzi à ní ná ní wetānaɔne ní ɔz̄i, aa ní wáa. A ní kpá ní ibeɔ p̄o liaán̄ziwa, ɔ aai f̄s ḡi ní níziáo ní ibeepiɔ ɔz̄io. 15 Lá aa gè z̄ikai píi, Dii i b̄o ní kpeɔ, ké asu b̄óno nao, lá a ònéwa, ɔ aa ḡò yooyea.

16 ɔ Dii i b̄o d̄aanao dil̄né sa, ké aa ní b̄o ní wetānaɔ ɔz̄i. 17 Kási aali ní d̄aanapiɔ yāmao, aa gbās̄ikè ní táaɔ aa k̄l̄né. Aa kè zé p̄o ní dezio s̄ewa àanno, aaliɔ yá p̄o Dii dil̄néo k̄uá lá ní dezipiɔwao. 18 Tó Dii d̄aanao dil̄né, i kú ní d̄aanapiɔ, ɔ i ní sí ní ibeɔwa e d̄aanapi wēni léu, asa tó aa aaukè gbé p̄o lé ní wetā aale ɔt̄m̄áo yái, Dii i ní wēnagwae. 19 Tó d̄aanao gà s̄o, aai ea ɔ̀kpa de ní maeɔlae. Aai té táaɔzi, aai z̄obl̄né, aai k̄l̄né. Aali ní yākepiɔ ní ní swáḡbāo too.

20 ɔ Dii p̄o f̄ñzi à mè: Lá buipi ma bàakuañ̄no ní ní dezio yá gbòo, aai ma yāmao, 21 má bui p̄o Yozuee gà à ní tó ní bùsuu kee yáné bo. 22 Má ní tó weɔ, buipiɔ ɔ má Isailiɔ ȳò, tó

* 1:21 Yoz 15.63, 2Sam 5.6 † 1:28 Yoz 17.11-13 ‡ 1:29 Yoz 16.10 * 2:1 Yoz 5.13 † 2:2 B̄o 34.12-13, Iko 7.2-5 ‡ 2:5 Bee mè ɔ̀l̄b̄nao. § 2:9 Yoz 19.49-50

aa ma zé sé aao ma yá kŭa lá ní deziò kèwa, ge tó aa keo. ²³ A yáí Dii buipio tòì we. I ní na Yozueee a ɔzĩ à ní yáè gḡoo.

3

¹ Dii buipio tò we, ké à Isaili pó aa Kanaa bùsu zíkàa dḡoo yḡòe, ² i zĩ dada ní gbé pó aa Kanaa zĩ dḡ yāapiòne. Buipion ke: ³ Filitḡo kía gbḡon sooo. Kanaao ní Sidḡdeò ní Ivi pó kú Libā bùsu sḡsḡdeu za Baali Eemo gbēzĩ e à gè pè Amata bḡlewa. ⁴ A ní tó we, ké à Isailio yḡò à gwa tó aao a yá pó á dà Mɔizie, a dilé ní deziòne kŭa. ⁵ A yáí tò Isailio ku sānu ní Kanaao ní Itio ní Amoleo ní Pelizio ní Ivio ní Yebusio. ⁶ Aa ní nenḡeo sè no ũ, mé aa ní nenḡeo kpāsā buipio neḡḡeowa, ḡ aa zḡblè ní taaone.

Onieli

⁷ Isailio yá pó Dii yeio kè. Dii ní Lua yá sàngu, ḡ aa zḡblè Baalie ní Asetaatio. ⁸ Ǿ Dii pḡ fènzĩ à ní ná Mesḡḡtami bùsu kí Kusā Lisataiũ e a ɔzĩ, ḡ aa zḡblè wè swaaḡ. ⁹ Ké aa wiilè Diiwa, ḡ à suabana dilené, ḡn Kalebu dāuna Kenazi né Onieli ũ. Ǿme ní bó. ¹⁰ Dii Nisina dḡè, ḡ à dḡaa Isailio zĩ guu. Dii Mesḡḡtami bùsu kí Kusā Lisataiũ nàe a ɔzĩ, ḡ à gbāamḡè. ¹¹ Ǿ an bùsu gḡ dḡḡa wè bla e Kenazi né Onieli gè gàḡ.

Ehudu

¹² Isailio èa yá pó Dii yeio kè lo, ḡ Dii tò Mḡabuó kí Egelbni gbāamḡné vāi pó aa kèpi yáí. ¹³ Egelbni Amḡnio ní Amaleki buio nāwa, ḡ aa mò lèle Isailiowa aa wéle daminalikpede* sí. ¹⁴ Isailio zḡblè Mḡabuó kí Egelbnie e wè bao plasai. ¹⁵ Ǿ aa wiilè Diiwa, ḡ à suabana dilené, ḡn Gela né Ehudu, Bēyāme bui ũ. Ǿzeede. Isailio aà zĩ falubḡi Mḡabuó kí Egelbnie. ¹⁶ Ehudu fēna lekpepla pi, a gbāa kà gāsḡsuu do. A nà a gbala ɔplaawa a ula zie, ¹⁷ ḡ à gè falubḡè. Egelbni sḡ à mèkpa maamaae. ¹⁸ Ké Ehudu ní gbé pó falu sè mòḡo falu kpàwà aa làa, aale tá, ḡ Ehudu a gbépiḡ gbàe. ¹⁹ Ǿ à èa taa pó kú Giligali sae, à sù kíapiwa à mè: Má asiiyā vī mà one. Ǿ kípi mè: A to mà yāma, ḡ aà iwa pó kuaànḡò bḡle. ²⁰ Egelbni zḡlea ado kpé musu kpea nieu, ḡ Ehudu sḡaazi à mè: Má yá pó bḡ Lua kíi vī mà one. Ké kípi fēle a kilau, ²¹ ḡ Ehudu a fēna ga wò a ɔplaa gbalawa ní ɔzeo, à aà zḡḡ a gbēeu. ²² Ǿ fēna gè aà gbēeu ní a páo píi e à gè bḡ kpe. Ehudu i fēnapi woo, ḡ nísi kŭaawà. ²³ Ehudu bḡ kpele, à kpea musupi zé tà, à kilidau.

²⁴ Aà bḡa gbēa Egelbni iwaḡò mò, aa è kpeapi zé taa, wà kilidau, ḡ aa mè: Ale bílikpeke kpea nie guu yá mḡḡḡ? ²⁵ Aale aà dá, aale aà dá e aa bílikè. Ké aa è i zewēnéo, ḡ aa kili sè aa wè, aa sù ní dii è wúlea zĩle gè. ²⁶ Gḡo pó aale gēgē màa, Ehudu bàalè à dḡ taaḡiḡi à tà Seila. ²⁷ Ké à kà we, a tò wà kuupè Eflaiũ bùsu sḡsḡdeu, ḡ Isailio pīlaaànḡ gbēsḡsḡwa, Ehudu mé dḡaaa. ²⁸ A òné: A temazi, asa Dii á ibee Mḡabuó nàe á ɔzĩ. Aa teaazi, ḡ aa Yuudē buakii pó i gé Mḡabuó bùsuu sí, aai wei gbēe bùa lo. ²⁹ Zibeezĩ aa Mḡabuó dḡde gbḡon òaasḡḡo lee kwi (10.000) taawa, an gbēe i bḡo. ³⁰ Gḡo bee Isailio gbāamḡ Mḡabuóne, ḡ an bùsu gḡ dḡḡa e wè basiiḡ.

Samēgaa

³¹ Aà gbēa Anata né Samēgaa Filitḡo dḡde gbḡon òaa aao ní zù zíkēna totobḡo, à Isailio suabà lo.

4

Debolaa ní Balakuo

* 3:13 Yeliko.

¹ Ké Ehadu gá, Isailiɔ èa yá pɔ Dii yeio kè lo. ² Ǿ Dii ní ná Kanaaɔ kí Yabē pɔ zɔlɛa Azooɛ a ɔzɪ. Aa zígɔɔ gbēzɔɔ tɔn Sisela. Aa bɛn Alose Goiũ. ³ A zikasɔgo mɔpɔɔ vɪ mèn àaa síiɔ ní basɔoo (900). A gbāamò Isailiɔne pāsípāsɪ e wè bao, ɔ Isailiɔ wiilè Diiwa.

⁴ Gɔɔ bee nɔɛ ānabi Debolaa, Lapido na de Isailiɔ dɔaana ũ. ⁵ I yágɔgɔné a daminali gbáu Lama ní Betelio zānguo, Eflaiũ buiɔ bɔsu sɪsideu. Isailiɔ lo gé aa kíi we. ⁶ Ǿ à Abinɔaũ né Balaku pɔ kú Kɛdesi, Nefatali buiɔ bɔsɔu sɪsi, a òè: Dii Isailiɔ Lua mè, fɛlɛ gé Nefatali buiɔ ní Zabulɔni buiɔ se gbēɔn àasɔɔɔ lɛ kwi (10.000), ní géɪnɔ Taboo gbɛzɪ. ⁷ Dii a Yabē zígɔɔ gbēzɔɔ Sisela gáɛ mɔaànɔ Kisɔ swai ní aa sɔgoɔ ní aa zígɔɔ dasidasi, i aa nanɛ n ɔzɪ we. ⁸ Ǿ Balaku òè: Tó níyɔ gɛmanɔ lé, má gé. Tó níyɔ gɛmanɔ sɔo, má gɛo. ⁹ Ǿ Debolaa mè: Má gɛnnɔ, āma lá ní ò màa, i kɛ ní tó mé a bɔo. Nɔɛ ɔ Dii a Sisela naè a ɔzɪ sa. Ǿ Debolaa fɛlɛ gèaànɔ Kɛdesi.

¹⁰ Ǿ Balaku Zabulɔni buiɔ ní Nefatali buiɔ kàaa Kɛdesi, ɔ à dàzɛu kèɛ ní gbēɔn àasɔɔɔ lɛ kwipiɔ. Debolaa kú ní guu. ¹¹ Keni bui Ebeɛ bò Keniɔ bɔsɔu yāa, à mò bòokpà gbénɛli pɔ kú Zaananiũ gbáu Kɛdesi saɛ. Keniɔá Mɔzi ànsue Obaba buiɔ doɛ. ¹² Wa ò Siselaɛ Abinɔaũ né Balaku gè Taboo gbɛzɪ, ¹³ ɔ à a sɔgo mɔpɔɔ kàaa mèn àaa síiɔ ní basɔoo ní zígɔ pɔ kuanɔɔ. Bɔaɪnɔ Alose Goiũ aa gè Kisɔ swai. ¹⁴ Ǿ Debolaa ò Balakuɛ: Gé, asa gbā Dii a Sisela nanɛ n ɔzɪ. Dii dɔaaanɛ noa? Ǿ Balaku pɪla Taboo gbɛwa ní zígɔ gbēɔn àasɔɔɔ lɛ kwipiɔ.

¹⁵ Dii tò Sisela ní aa sɔgodeɔ ní aa zígɔɔ kpɛkpà Balaku fɛndaɛ, ɔ Sisela bò a sɔgo à bàalè. ¹⁶ Balaku pèlɛ Sisela zígɔɔ ní ní sɔgozɔi e Alose Goiũ. We à ní dɛdɛu ní fɛndaɔ píi, baa gbé mènɔo i bɔo. ¹⁷ Ǿ Sisela tilè à gè sɪ Keni bui Ebeɛ na Yaeli kpéu, asa Azoo kí Yabē ní Ebeɛ bɛdeɔ kɔ yāmà yāaɛ. ¹⁸ Yaeli bò dàaàlɛ à mè: Mɔ gɛ kpéu Baa. Gɛ! Nsu to vɪa n kũo. Ké à gè, ɔ nɔɛpi kùntu kùaaàla, ¹⁹ ɔ Sisela òè: Imi lé ma de, ma gba í mà mi. Ǿ à vɪ tũu sè a dàè a mɪ, ɔ à èa kùntu kùaaàla. ²⁰ Sisela òè: Zɛ kpɛɛlɛ. Tó gbēɛ mò n la, gbēɛ ku laoa, oè aawo. ²¹ A gè ní kpasai'o, ké aa yèɛè làa yái. Ǿ Ebeɛ na Yaeli zwàakpɛ kálo sè ní masanao, à sòò Siselazi tɛɛɛ, ɔ à kálopi pè aa swāgɛzɪwa, a pà e à gè gè tɔɔlɛ kũ, ɔ à gà. ²² A mɔ lè Balaku lé pélɛ Siselazi, ɔ Yaeli bò gè dàaàlɛ à mè: Mɔ mà gbé pɔ nílɛ wɛɛlɛ ɔlɔnɛ. Ké à gè kpéu, ɔ à Sisela è wúɛa, à gà ní káloo pɛa aa swāgɛzɪ. ²³ Zibeezɪ Lua Kanaaɔ kí Yabē bɔsa Isailiɔne. ²⁴ Ǿ Isailiɔ pāsɪ lé dɛdɛ e aa gè Kanaaɔ kí Yabē dèò.

5

Lɛ pɔ Debolaa dà

¹ Zibeezɪ Debolaa ní Abinɔaũ né Balakuo lɛɛ bee sɪ:

² Ké Isaili dɔaanaɔ bò dāa,
gbé kɪniɔ tɛɪzi teasisai.

A Dii sáaukpa!

³ Kíaa, à yáɛ bee ma!

Gbāadeɔ, à swákpa!

Má lɛsi Dii yá musu,
má Dii Isailiɔ Lua táasile.

⁴ Ké Dii bò Sei gbɛ musu,
tɔɔlɛ lùalua,
ké àlɛ pā Edbũ bɔsupia,
loupɔɔ fɔ, lou mà maamaa.

⁵ Gbèsisɪɔ dèedee Dii aɛ,
Isailiɔ Lua pɔ bò mòmá Sinaipi.*

⁶ Anata né Samɛgaa gɔɔ, Yaeli gɔɔ,
gbēɛ lí zɛda se lo,

* 5:5 Bɔa 19.18

zéwewena ɔ wélegena ì sé.
 7 Kíáɔ lé midɛ Isaili bùsuu,
 ɔ ma Debolaa ma gɔ Isailiɔ da ũ.
 8 Ké aa zè ní dii dafuɔ,
 ɔ zì kɔ̀ kù wéle bíibɔleu.
 Baa gběɔn òaasɔsɔo lɛɛ bla (40.000) guu
 gběe sèngbao ge sɔna vɔo.
 9 Ma pɔ dɔ Isailiɔ dɔaanaɔwa
 ní gbé pɔ ténzi teasisaiɔ.
 A Dii sáaukpa!
 10 A gbé pɔ á di zàa'in pua kpɛɔ
 á gbé pɔ á zɔle tefeniwapio
 ní á gbé pɔ á be kèsɛɔ, à a yā'o.
 11 Gbé pɔ káaaa ítɔkíiɔ zɔa dɔ,
 aa Dii maakɛɔ dàu lé siuné,
 Isailiɔ kíáɔ zìblè,
 ɔ Dii gbéɔ sù ní wéleɔ guu.
 12 Fɛle Debolaa! Fɛle!
 Fɛle lesi! Fɛle!
 Abinɔaũ né Balaku,
 fɛle dɔaa n zìzɔɔne.
 13 ɔ gbé pɔ gɔ̀ bò m̀ kíáɔ kíi,
 Dii gbéɔ m̀ ma kíi ní nɛgɔnaɔ.
 14 Eflaiũ bui pɔ aa Amaleki buiɔ fùò
 ní Běyāmeɛ buieɔ tenzi.
 Makii buieɔ de dɔaanaɔ ũ,
 Zabulɔni buieɔ gopana kũa.
 15 Isakaa bui kíáɔ kú ní Debolaaɔ,
 Isakaa bui kú ní Balakuo,
 aa síaàɔ gusalalau.
 Lubeni bui gáliɔ seakè.
 16 Akɛa a gɔ̀ kínaɔ saɛ,
 ále kulepɛa sáɔne mai?
 Lubeni bui gáliɔ seakè maamaaɛ.
 17 Galada bùsudeɔ gɔ̀ Yuudɛ baale.
 Akɛa Dá buiɔ zè ní ní gó'ilɛnaɔi?
 Aseɛ buiɔ zɔle ísiale,
 aa gɔ̀ ní godɔkíiɔ.
 18 Zabulɔni buiɔ fɛna wò,
 aa a kpé vùaa,
 Nɛfatali buiɔ kè gulesiɔu màa lɔ.
 19 Kanaa bùsu kíáɔ m̀,
 aa zìkà Taanaki Mɛgido swa saɛ,
 kási aai àizɛɛ séle tàòo.
 20 Za musu saanaɔ zìkà,
 aa b̀ ní zéu, aa zìkà ní Siselao.
 21 Kisɔ swa zipi tàrínɔ.
 Má gé aɛ, mí gé ní gbāao.
 22 Sɔ́ gbāaɔ lé bàale,
 an kèsɛ kɔ̀fi dɔ.

²³ Dii Malaika m̀̀: A M̀̀lozu ká,
à l̀̀k̀̀e M̀̀lozudeɔne maamaa,
asa aai m̀̀ d̀̀ Diileo,
aai d̀̀ Dii ǹ̀egɔnaɔleo.

²⁴ Ǹ̀ɔe báaadən Ebeɛ na Yaeli ũ,
Keni bui ǹ̀ɔepi báaa v̄i zwãakpɛdeɔ guu.

²⁵ Sisela í gb̀̀awà,
ɔ à v̄i kp̀̀awà,
à v̄if̄ai kp̀̀awà ta ɔde guu.

²⁶ A ɔb̀̀ò zwãakpɛ kálo s̀̀e,
à masana k̀̀ù ní a ɔplaaɔ,
ɔ à Sisela l̀̀èd̀̀ à aà mi w̄i,
à aà swãḡɛz̄i f̄ò à aà t̀̀l̀ɔz̀̀.

²⁷ Sisela gofanɛ à l̀̀le aà gb̀̀a saɛ,
ɔ à g̀̀ò w̄úlea we.

A gofanɛ à l̀̀le aà gb̀̀a saɛ,
gu p̀̀ó à gofanɛ à l̀̀leu, we à gàu.

²⁸ Sisela da ẁ̀ekp̀̀alɛ fenɛntiu,
à wiil̀̀e fenɛnti m̀̀ɔɔ f̀̀òu à m̀̀:
B̀̀ȳai aà s̀̀́go kp̀̀é e tiai?

Akea aà gb̀̀éɔ s̀̀́goɔ k̀̀ɔfi d̀̀o ni?

²⁹ Aà ǹ̀ɔe zikena ɔnɔnaɔ lé ò̀e,
ɔ a t̀̀é ní legbei láasai à m̀̀:

³⁰ Aalɛ p̀̀ó naaaɛ,
aalɛ kpaalɛk̄ɔɛɛ,
baade ní a w̄éndiao m̀̀ndodo ge plapla.

Aalɛ zwãa wɛdeɔ naaa Siselaɛɛ,
zwãa wɛde w̄èsãdeɔne,
p̀̀l̀ɔḡau p̀̀ó wà ba k̀̀èwàɔe.

³¹ Dii, to n ibeɛɔ ga màa nípii,
gb̀̀é p̀̀ó aa yenziɔ gbãa iɔ d̀̀ede
lán íat̄e d̀̀edeawa.
ɔ an bùsu g̀̀ò d̀̀ɔɔa e w̄è bla.

6

Madiãɔ ɔt̄a Isailiɔwa

¹ Isailiɔ èa yá p̀̀ó Dii yeio k̀̀è l̀̀ɔ, ɔ Dii ní ná Madiãɔne ní ɔzi e w̄è sopla. ² Ké Madiãɔ lé ɔt̄má,
ɔ Isailiɔ ulɛk̄iɔ k̀̀èk̀̀e bùsu s̄̀isideɔu ní gb̀̀'ɛɔ ní s̄̀egbão. ³ Tó aa p̀̀ɔt̄̄, Madiãɔ ní Amaleki buiɔ
ní gukpɛ oi buipãleɔ í m̀̀ó l̀̀élemáe. ⁴ Aaí m̀̀ɔ b̀̀òkpa ní bùsuu, ɔ aaí ní buap̀̀ó ò̀̀kpané e à ge
pɛò Gazawa. Aali ble to Isailiɔneɔ ge sã ge zu ge zaa'ina. ⁵ Aaí m̀̀ó ní ní p̀̀ɔtuɔɔ ní ní zwãakpɛɔ
dasidasi lán kwaɔwa. Gb̄e líɔ ní lé d̄̀o, baa ní yiongoɔ lé. Aaí m̀̀ɔ bùsu ò̀̀kpaie. ⁶ Madiãɔ
Isailiɔ bùsa dúuduu, ɔ aa wiil̀̀e Diiwa.

⁷ Ké aa wiil̀̀e Diiwa Madiãɔ yá musu màa, ⁸ ɔ Dii ānabi d̄̀ilené à m̀̀: Ma Dii Isailiɔ Lua
ma m̀̀e, ma á b̀̀ó z̀̀bleu, ma á b̀̀óle Egipi. ⁹ Ma á b̀̀ó Egipiɔ ɔzi ní gb̀̀é p̀̀ó ɔt̄wáɔ píi, ma ní yáé,
ɔ ma ní bùsu kp̀̀awá. ¹⁰ Ké má ò̀e m̀̀amɛmaa Dii á Lua, ásu Am̄le p̀̀ó á kú ní bùsuuɔ t̄́aaɔ
gbagbao, ɔ a gi ma yãmai.

Dii Malaika b̀̀ɔ m̀̀ɔa Gedeɔwa

11 Dii Malaika* mò z̀̀le gb̀̀nɛli gb̀̀áu ɔfɛla, Abiezɛɛ bui Yoasi be w̃́ɛɛ. Aà né Gedeɔ lé p̀́wɛnagb̃́ɛ ṽ́ɛf̃́k̃́i ké Madiãɔ su a eo yáí. 12 Ké Dii Malaika b̀̀ò m̀̀wà, a òè: Nɛg̃̀ɔna, Dii kunnɔ. 13 ɔ Gedeɔ òè: Baa, tó Dii kúwanɔɛ, b̀́yáí yáɛ beɔ wá léi píii? Dabudabu p̀́ wá maɔ a yá d̀̀àu a siuw̃́ɛ ku máɛ? Aa m̀̀è Dii wá b̀́ɔɛ Egipi, āma tia kéwa à p̀́kp̀́wázíɛ, ɔ à wá ná Madiãɔnɛ ní ɔz̃́í. 14 ɔ Dii aɛd̀̀wà à m̀̀è: Gé ní gb̀̀aa p̀́ ní ṽ́io, ní Isailiɔ b̀̀ Madiãɔ ɔz̃́í. Mámɛ ma n z̃́í. 15 ɔ Gedeɔ aà là à m̀̀è: Baa, kpelewa má Isailiɔ b̀̀i? Ma bui mé k̃́s̃́aa Manase buiɔzi, mé m̀̀mɛ má f̃́ɛñɛũ d̃́ɛñɛla ma de b̃́ɛɛɔ guu. 16 Dii ẁ̀wà à m̀̀è: Máo kunnɔɛ, ní Madiãɔ kw̃́ɛ lán gb̃́ɛ m̀̀ɛndowa. 17 ɔ Gedeɔ òè: Tó n ma w̃́nagwàɛ, seelakɛmɛɛ mà d̃́ɔ ké ní m̃́ɛ níɛ yá'omɛɛ. 18 Nsu go lak̃́io e mà su. Má m̀̀nɛ ní gbao, mí dilɛnɛ. A ẁ̀wà à m̀̀è: Má g̃̀ɔ la e ñ su.

19 Gedeɔ g̃̀ɛ blɛnɛ d̀̀è a k̀̀k̃́ɛ, à k̀̀aa k̀̀è ní p̀́wɛnti kiloo kwio. A ǹ̀ò k̀̀a gb̀̀ú, à do k̀̀a tau, à m̀̀òè gb̀̀nɛli gb̀̀áu we, ɔ a d̃́ilɛ̀. 20 Lua Malaika òè: Ǹ̀ò ní k̀̀aapio s̃́ɛ k̀̀alɛ gb̃́ɛɛ beewa, ní do éɛwà. ɔ a k̀̀è màa. 21 Ké Dii Malaika lípana p̀́ á k̀̀úaa z̀̀ ǹ̀ò ní k̀̀aapiowa, ɔ t̃́ɛ b̀̀ò gb̃́ɛpi guu, a k̀̀ú ǹ̀ò ní k̀̀aapiowa, ɔ Dii Malaikapi gusikè. 22 Ké Gedeɔ d̀̀ Dii Malaikaɛ, à m̀̀è: A'a Dii Lua, asa ma w̃́ɛs̃́i Dii Malaikaɛɛ. 23 ɔ Dii òè: N n laai kp̀́alɛ! Nsu to ṽ́ia n k̀̀úo. Nỹɔ gao. 24 Gedeɔ Dii gbagbak̃́i b̀̀ò we, ɔ à t̀̀kp̀̀àɛ Dii Aafiakpamade. A ku ɔfɛla Abiezɛɛ we e ní a gb̀̀áo.

Gedeɔ Baali gbagbak̃́i gbooa

25 Zibeez̃́i gw̃́aas̃́ina Dii òè: N n mae zuswana p̀́ k̀̀a w̃́ɛ s̃́ɔpla s̃́ɛ, Baali gbagbak̃́i p̀́ n mae ṽ́i gboo, ní Asetaati lí p̀́ p̃́ɛɛa a sae z̃́. 26 Ma Dii n Lua gbagbak̃́i bo a z̃́ɛwà† s̃́is̃́ɛ bee musu. Asetaati lí p̀́ ní z̀̀ s̃́ɛɛ yàa ũ, ní sa p̀́ w̃́i a p̀́ k̀̀at̃́ɛu à t̃́k̃́ũ oa ní zupio. 27 ɔ Gedeɔ a z̃́ikɛnaɔ s̃́ɛ gb̃́ɔn kwi, a k̀̀è lá Dii òɛwa. Ké àɛ ṽ́iakɛ a de b̃́ɛɛɔnɛ ní w̃́ɛɛɛɔ yáí, i we k̀̀è f̃́aañɛɔ, gw̃́aas̃́ina ɔ a k̀̀è.

28 Ké w̃́ɛɛɛɔ f̃́ɛɛ k̃́ɔɔ, aa è wà Baali gbagbak̃́i gb̀̀ò, wà Asetaati lí p̀́ z̃́ɛ a sae z̃́, wà sa'ò ní zuo sa'ok̃́i dafu p̀́ wa b̀̀owa. 29 ɔ aalɛ k̃́ɔ lala aa m̀̀è: Dé m̃́ɛ k̀̀è màai? ɔ wà m̀̀è: Yoasi né Gedeɔ mé k̀̀è. 30 ɔ w̃́ɛɛɛɔ g̃̀ɛ ò Yoasiɛ: Bó ní n néo wà aà d̃́ɛ, asa à Baali gbagbak̃́i gb̀̀òɛ, mé à Asetaati lí p̀́ z̃́ɛ a sae z̃́. 31 ɔ Yoasi ò gb̃́ɛ p̀́ liaaaz̃́iɔnɛ: Am̃́ɛ á yási ní Baalioa? Am̃́ɛ á aà b̀̀aa? Wa gb̃́ɛ p̀́ yás̃́iànɔ d̃́ɛ e gu àò gé d̃́i. Tó diin aà ũ, aà g̃́í ní az̃́iao. Aà gbagbak̃́i wa gb̀̀ò lò? 32 Zibeez̃́i wà t̀̀kp̀̀à Gedeɔɛ Yelubaali,‡ wà m̀̀è: Wà ní t̀̀k̃́ɛ ní Baalio, asa aà gbagbak̃́i ɔ a gb̀̀ò.

Gedeɔ seelagb̃́ɛaa Diiwa

33 Madiãɔ ní Amalɛki buiɔ ní gukp̃́ɛɛɔ k̃́ɔ k̀̀aaa pii, aa bùa Yuud̃́ɛwa, ɔ aa b̀̀òkp̀̀à Yezɛɛɛ guzulɛu. 34 Dii Nis̃́ina d̀̀ɛɛ Gedeɔɔwa, ɔ à Abiezɛɛ buiɔ s̃́isi ní kuuo aa m̀̀ò t̃́ɛazi. 35 A gb̃́ɛ z̃́i aa Manase buiɔ bùsu k̀̀ɛɛɛ, ɔ aa ní s̃́isi aa m̀̀ò t̃́ɛazi l̀̀. ɔ à gb̃́ɛ z̃́i Aɛɛ buiɔ bùsuu ní Zabulɔni buiɔ bùsuo ní Nefatali buiɔ bùsuo. ɔ aa mò nàwà.

36 Gedeɔ ò Luaɛ: Tó níỹɔ Isailiɔ b̀̀ ma sabai lá n a l̃́gb̃́ɛm̃́ɛɛwa s̃́ianaɛ, 37 gwa, m̀̀alɛ s̃́ák̃́ā k̀̀alɛ p̀́wɛngb̃́ɛz̃́ɛu. Tó f̃́i kp̀̀a s̃́ák̃́āpiwa ado, mé t̀̀olɛ g̃̀ɔ g̃́i, má d̃́ɔ sa ké níỹɔ Isailiɔ b̀̀ ma sabai lá ní òwa. 38 ɔ à k̀̀è màa. Ké gu d̀̀, ɔ à f̃́ɛɛ k̀̀aaukaau, à s̃́ák̃́āpi f̃́ɛ, a í ta p̀̀. 39 ɔ Gedeɔ ò Luaɛ: Nsu to n p̀̀ pamaz̃́io. Má ye mà ỹ́agb̃́ɛama g̃́ɛn do l̀̀. To mà gwa s̃́ák̃́āwa g̃́ɛn do l̀̀ mà gwa. Ké bee sa, to f̃́i kp̀̀a t̀̀olɛwa ado, s̃́ák̃́ā i g̃̀ɔ g̃́i. 40 Gw̃́aas̃́ina bee Lua k̀̀è màa. F̃́i kp̀̀a t̀̀olɛwa gup̃́iuu, s̃́ák̃́ā mé g̃̀ɔ g̃́i ado.

7

Gedeɔ ní a gb̃́ɛ z̃́iblea Madiãɔwa

* 6:11 Dii lia malaika ũn we. † 6:26 B̃́aa 20.25 ‡ 6:32 Bee m̀̀è tok̃́ɛ ní Baalio.

¹ Gedeɔo n gbé pɔ kuaànoo fèlè kɔkɔo, aa gè bòokpà Alodi nibonai. Madiào bòo ku guzuleu gugbantoo oi Mole sɔsɔpɔleu. ² Dii ò Gedeɔo: Gbé pɔ lé gennoo kè dasi, má Madiào nané n ɔzi. Tó má nané n ɔzi, aa íanadãe, aai me nɔzia gbãa mé n bó. ³ Kpàwake gia, ní oné, gbé pɔ via lé aà kũ àlè lualua, aà ea tá.* ɔ gbɛon òaasɔsoo lɛe bao n plaoo (22.000) èa tà, gbɛon òaasɔsoo lɛe kwi (10.000) mé gò. ⁴ ɔ Dii ò Gedeɔo: E tia aa kè dasi. Gerino í kii, mí n plene we. Gbé pɔ má one aa gennoo mé aa gé, gbé pɔ má one aa gennoo sɔ aa gɔ. ⁵ Ké à gerino í kii, Dii ò: Gbé pɔ n è aa lé pèle íu lán gbɛwoa kɛaa n gbé pɔ aa kùlè n kosowa aa idà, aale mio. ⁶ Gbé pɔ idà n ɔo aa lé pèleu gbɛon òaa do n basooe (300). Gbé kɔniò kùlè n kosowa, aa imi. ⁷ ɔ Dii ò Gedeɔo: Má Madiào na gbɛon òaa do n basoo pɔ lé pèle íuone n ɔzi sa, mí á bo. Gbé kɔniò gbae, an baade tá a be. ⁸ Gedeɔo gbɛon òaa do n basoo pɔ sè, ɔ aa gbé pɔ aale táo kùsũao n n kuuo simá, ɔ à n gbáe be.

Gedeɔo ku sɔsi musu, Madiào bòo ku aà zìlè guzuleu. ⁹ Dii yã'òè gwãasina à mè: Fèlè ge lélemá n bòou, asa ma n nané n ɔzi. ¹⁰ Tó léleama via lé n kũe, pila n n zikena Pulao, ¹¹ ní swãdo yá pɔ wàlè oi. Yápi a n gba sɔ ké n lélemá n bòou. ɔ à pila n a zikena Pulao, aa lòlè zigɔ pɔ kú bòo léiozi. ¹² Madiào n Amaleki buio n gukpedeo pii kálea guzuleu, aa dasi lán kwaowa. Wi fɔ n yiongoo nàoo, aa dasi lán ísiale ùfãawae.

¹³ Ké Gedeɔo kà we, à gbɛe lè, à a nana dàu lé siu a gbɛdoe à mè: Nana pɔ má ò ma. Má è pɛe boolo zɔzɔna lé gbeembo, ɔ à sɔ wá bòou à pà zwàakpewa, ɔ kpépi lèlè à fuangba. ¹⁴ ɔ aà gbɛdopi ò: Yoasi né Gedeɔo, Isaili bui fɛnda n è we, í ke popále no. Lua Madiào n wá bòoo nàè aà ɔzi píe. ¹⁵ Ké Gedeɔo nanapi yãmá n a bɔleo, à kùlè Diie. ɔ à èa Isailio bòou à mè: A fèlè! Dii Madiào nàwɛe wá ɔzi.

¹⁶ A gbɛon òaa do n basoo pɔ kpaalè gáli àaɔ, ɔ à kuu n lo giio kpà n baadewa. ɔ wà sɛteo sòlɔlɔ lo pɔ guu. ¹⁷ A òné: Mále gé e n bòo léie. Aɔ ma gwa. Lá á e mále ke, ío ke màa. ¹⁸ A lia n bòoi pii. Tó mapi n gbé pɔ kumanoo wa kuupè, ápiò sɔ í a pɔ pé, í wiile à me: Dii n Gedeɔo pɔe. ¹⁹ Gedeɔo n gbɛon basoo pɔ kuaànoo kà bòo léi wɛedo taawa gudɔanao kòlèkpaakea gbea gò. ɔ aa n kuu pè nípii, aa lo pɔ aa kũao wíwi. ²⁰ ɔ gáli àaɔpiò baade a kuu pè, aa n loo wíwi. Aa sɛteo kũa ɔzeu, aa kuu pɔ aale pɛo kũa ɔplaau. ɔ aa wiile aa mè: Dii n Gedeɔo fɛnda. ²¹ Baade zea a gbɛu liaa bòoi, ɔ bòodeo fèlè lèkɔwa n wiio, aa tilè. ²² Ké gbɛon òaa do n basoo pɔ baade ɔtò a kuuwa màa, Dii tò bòopideo kò dèdè kòtɛe n fɛndao. Zigɔpiò bàalè tà Besita n Zelelao e Abeli Mɛola léi Taba oi. ²³ Wà Nefatali buio n Asee buio sɔsi n Manase buio pii, ɔ aa pèle Madiàozi. ²⁴ ɔ Gedeɔo gbé zì aa Eflaiù buio bùsu sɔside keele aa me: A pila gé Madiào wa n zio. A zezóné swaboleu n ae e à ge pe Bɛbala n Yuudɛowa. ɔ wà Eflaiù buio sɔsi pii, aa gè zezóné n ae swaboleu e à gè pè Bɛbala n Yuudɛowa. ²⁵ ɔ Eflaiù buio Madià kiao kùkù gbɛon pla, ɔlebu n Zeebuo. Aa ɔlebu dè gbe sae, ɔ wí me tia ɔlebu gbe. Aa Zeebu dè lo, gupi wí me tia Zeebu vɛefɛkii. ɔ aa èa pè Madiào wa. ɔ wà kíapiò mi zòzò wà gèò Gedeɔo Yuudɛ baale.

8

¹ Eflaiù buio Gedeɔo là aa mè: Bóyãí n kèwɛe màai? Ké nle gé zikai n Madiào, mé ni wá sɔsi sɔo be? Màa aa zɔadòwà pàsípási, ² ɔ a òné: Bó má kè à kà á pówai? A Eflaiù buio vɛe kɔnwɛa zɔo dè wá Abiezee buio vɛekɔzɔzɔala. ³ Lua Madià kiao ɔlebu n Zeebuo nàè á ɔzi. Bó má kè à kà á pówai? Ké a òné màa, ɔ an pɔ gbàsa wèe sa.

Gedeɔo Zeba n Zalemunao dedea

⁴ Gedeɔo n a gbé gbɛon òaa do n basoo lé pèle Madiàozi. Ké aa kà Yuudɛi, ɔ aa bùa, nɔana lé n de. ⁵ ɔ a ò Sukodeone: A ma gbé gba pɛe. Nɔana lé n de, mé mále pèle Madià kiao Zeba n Zalemunaozie.* ⁶ ɔ Suko gbɛzɔoo mè: Zeba n Zalemunao ku n ɔzi kòe, ɔ wà gbasa wà

* 7:3 Iko 20.8 * 8:5 Sou 83.11

n zīgɔɔ gba p̄ɛɛa? ⁷ Gedeɔ wemá à m̀è: Lá á ò màa, tó Dii Zeba ní Zalemunao nàmɛɛ ma ɔzì, má á taitai ní gbáa leɔ. ⁸ Bɔa we à gè Penueli, ɔ à wabikemá màa lo. Penuelideɔ òè lá Sukodeɔ òèwae lo, ⁹ ɔ a òné s̄ɔ à m̀è: Tó ma su aafia, má kalangae bee kwɛɛ.

¹⁰ Zeba ní Zalemunao ku Kaakoo ní ní zīgɔɔ gb̄ɛɔn òaasɔɔ lo leɛ ḡɛo (15.000). Gukpe oi zīgɔɔ pó ḡɔɔn we, an f̄ɛndadeɔ ḡaga gb̄ɛɔn òaasɔɔ lo leɛ basoolo (120.000). ¹¹ Gedeɔ dáɔákɛnaɔ zé sè Nɔba ní Yɔgbɔao gukpe oi, ɔ à lèlè zīgɔɔpiɔwa gɔɔ pó an gb̄ɛ kú ní ȳae làasoo. ¹² Madiã kíapi Zeba ní Zalemunao tilè, ɔ à p̄lɛnzi, à ní kùkù, ɔ à ní zīgɔɔ fù píi.

¹³ Ké Yoasi né Gedeɔ lé su ní zilao, à b̀lè ní Elesi gb̄ɛɔlo, ¹⁴ ɔ à Suko èwaasoe kù à ȳalalawà, ɔ èwaasopi Suko gb̄ɛzɔɔ tó k̄èè láu gb̄ɛɔn bààɔkwí ní soplao. ¹⁵ Gedeɔ gè Sukodeɔ lè à m̀è: Zeba ní Zalemunao ke. A ma láanikè ȳaa a m̀è, Zeba ní Zalemunao ku ma ɔzì k̀è, à gbasa ma gb̄é pó nɔana lé ní deɔ gba p̄ɛɛa? ¹⁶ ɔ à w̄lɛpi gb̄ɛzɔɔpiɔ kùkù, à ní taitai ní gbáa leɔ, aa d̄ɔ.

¹⁷ ɔ à gè Penueli kalanga kwè à w̄lɛpi ḡɛɔ d̄èdè. ¹⁸ ɔ à Zeba ní Zalemunao là à m̀è: Gb̄é pó a ní deɔ Taboo de kpelewa ní? Aa w̄wà aa m̀è: Aa de lanwae, an kákaa de lán kíanɔwa. ¹⁹ ɔ Gedeɔ òné: Ma v̄iɔ dadoudeɔn we. Tó a ní tó ȳaa, ní Diio má á deɔ. ²⁰ ɔ a ò a neḡɛ s̄éia Yeteɛɛ à m̀è: Fɛle n̄ ní deɔ. Népi i a f̄ɛnda woo, asa èwaasonae, mé v̄ia lé aà kù. ²¹ ɔ Zeba ní Zalemunao m̀è: Fɛle n̄ wá deɔ n̄zia. Baade ní a gb̄aaɔ. ɔ Gedeɔ f̄lè ní deɔ, à m̀kampɛɛ pó kù ní yiongoɔ waawao b̀lè.

Gedeɔ dilea gb̄ɛzɔɔ ũ

²² Isailio ò Gedeɔɔ: Ḡɔ wá k̄ia ũ ní n buio. Mmɛ n wá b́ Madiã ɔzì. ²³ ɔ Gedeɔ òné: Má ḡɔ á k̄ia ũ, baa ma buio. Dii mé aɔ de á k̄ia ũ. ²⁴ ɔ à èa òné: Mále wabikewá. A baade a sw̄áli pó á s̄imá kpa m̀endodo. Madiã lo sw̄áli pó wa pí ní vuao daae, asa Isimaelaɔne. ²⁵ Aa òè: Wá kpama. Aa zw̄aa kp̄alɛ, ɔ baade sw̄áli pó á s̄imáɔ zuzu a guu m̀endodo. ²⁶ Sw̄áli pó à a wabikemápiɔ vua gbia kà kiloo bao, m̀kampɛɛɔ ní sw̄áliɔ ní gomusu t̄ɛa pó Madiã k̄iaɔ daaɔ ní m̀yabaa pó kù ní yiongoɔ waawao bàasi. ²⁷ ɔ a pí dii ũ, a p̄lè a be w̄lɛu ɔfela. ɔ Isailio gb̄asikèd̄ m̄pii, ɔ à ḡɔ bai ũ Gedeɔɔ ní aà bedɛɔ.

²⁸ Màa Isailio Madiã bùsa. Madiã i e mifunla lo. ɔ Isailio bùsu ḡɔ d̄ɔɔa Gedeɔ gɔɔ e w̄è bla.

Gedeɔ gaa

²⁹ Yoasi né Gedeɔ gè z̄̀lè a be. ³⁰ Aa neḡɛ pó à ní lo bààɔkwie, asa aà nɔɔ dasie. ³¹ A nɔ pɔse v̄i lo Sikeũ, à neḡɛ òaànɔ, ɔ wà t̄ɔkp̄àè Abimelɛki. ³² Yoasi né Gedeɔ ḡa a zikũ guue, ɔ wà aà mia kp̄ak̄si ní a mae Yoasio ɔfela Abiezeɛ.

³³ Ké Gedeɔ ḡa, ɔ Isailio èa gb̄asikè ní Baalio. ɔ aa t̄aa pó w̄i m̄ Baalibaakuwanɔ p̄lè ní dii ũ, ³⁴ ɔ Dii ní Lua pó ní b́ ní ibɛɛ pó liaanzio ɔzì yá s̄àngu. ³⁵ Aai gb̄ɛkɛke Yelubaali Gedeɔ bedɛɔne ȳamaa pó a k̀éné musuo.

9

Abimelɛki

¹ Gedeɔ né Abimelɛki gè a des̄ɔ k̄i Sikeũ, ɔ a òné ní a dezi bedɛɔ píi à m̀è: ² A gɛ Sikeũdeɔ lala píi, Gedeɔ neḡɛ gb̄ɛɔn bààɔkwio kpalablea ní gb̄é m̀endo kpalablea, a kpele mé maan̄í? Aaɔ d̄ɔ ké an aun ma ũ. ³ Ké aà des̄ɔ ȳapi kà Sikeũdeɔne ní sw̄awa, ɔ aa zè ní Abimelɛkio aa m̀è, ní gb̄én aà ũ. ⁴ Aa ánuɔ ɔwat̄è bààɔkwie sè Baalibaakuwanɔ kp̄éu, aa aà gbà, ɔ à fiab̀d̄ò gb̄ɛp̄a faasaɔne, aa ḡɔ aà ìwaɔ ũ. ⁵ A gèr̄nɔ a de be ɔfela, ɔ à a v̄iɔ ní a dáunaɔ, Gedeɔ neḡɛ gb̄ɛɔn bààɔkwipio d̄èdè gb̄è douwa. Gedeɔ neḡɛ gb̄ez̄ana Yotaũ mé b̀ò ado, asa à ùlɛɛ. ⁶ ɔ Sikeũdeɔ ní Bemilodeɔ píi aa gè Abimelɛki dile k̄ia ũ gb̄éneli pó kù Sikeũ sae.

⁷ Ké Yotaū yápi mà, à gè zè Galiziū gbèsisi musu. Ɔ a òné gbáugbáú à mè: A ma yáma Sikéūdeɔ, Lua i á yáma sɔ. ⁸ Líɔ ku yáa, aa gè kɔ dilei kía ũ, ɔ aa ò kue aà kpalable. ⁹ Ɔ ku mè: Mà a né pɔ wí táaɔ ní gbēnazinaɔ kpela ní a nísio ia tó, mí gé màɔ deede lɔ musua? ¹⁰ Ɔ líɔ ò kaadɔenaɔ aà mɔ kpalable. ¹¹ Ɔ kaadɔena òné: Mà a ne pɔ ɔ maa mé a blea ɔ na ia tó, mí gé màɔ deede lɔ musua? ¹² Ɔ líɔ ò vɛɛ aà mɔ kpalable. ¹³ Ɔ vɛɛ òné: Mà a vɛɛ pɔ ɔ táaɔ ní gbēnazinaɔ pɔ ke na ne'ia tó, mí gé màɔ deede lɔ musua? ¹⁴ Ɔ líɔ ò leaaɔ aà mɔ kpalable. ¹⁵ Ɔ leaa òné: Tó ále ma kpa kpalau síanaɔ, à mɔ mikpa ma uenai. Tó màan sɔo, té a bɔ ma láu à kŭ Libā bùsu sedɛ líɔwae.

¹⁶ A Sikéūdeɔ, ké a Abimeleki kpà kpalau, a yākè a zéwa ní nòsemendoo wea? A yámaakè Gedeɔɔ ní a bedɔɔa? A kèè aà yākeawaa? ¹⁷ Ma mae zikàé à gí a wēnii, à á bɔ Madiāɔ ɔzi, ¹⁸ ɔ a fɛle ní aà bedɔɔ gbā sa. A aà negɔɔ gbēɔn bàaɔkwio dède gbè douwa, ɔ a aà zɔ né Abimeleki kpà Sikéū kía ũ, ké a de á gbé ũ yáí. ¹⁹ Tó a yākè a zéwa ní nòsemendoo Gedeɔɔ ní a bedɔɔne gbā, à tó á pɔ ke Abimelekiwa na, aapi sɔ aà pɔ i kewá na. ²⁰ Tó màan sɔo, té a bɔ Abimeleki kŭi à kŭ á Sikéūdeɔ ní a Bemilodeɔwae, té i bɔ á kŭi sɔ, i kŭ Abimelekiwa. ²¹ Ɔ Yotaū bàalè à a taa kè, à gè zòle wéle pɔ wí me Lɔɔu, ké àle víake a vŭi Abimelekie yáí.

²² Abimeleki kè Isailio kía ũ wè àaɔɔ, ²³ ɔ Lua tò Abimeleki ní Sikéūdeɔ ñisè ní kɔo, ɔ aa bɔ aà kpe. ²⁴ Lua kè màa ké Gedeɔɔ negɔɔ gbēɔn bàaɔkwio dèdeɔ yá e wi Abimeleki musu ní aà gbé Sikéūde pɔ an ɔ ku a guu yáíɔ. ²⁵ Sikéūdeɔ íbelesèaàno. An gbēɔ ùle sísiɔ musu, ké aa gbé pɔ aale dɔŕzi zéuɔ dádá, aai ní pɔɔ símá, ɔ wà gè wa ò Abimelekie.

²⁶ Ebede né Gaala ní a gbéɔ mò zòle Sikéū, ɔ Sikéūdeɔ aà náaikè. ²⁷ Aa gè vɛɛ zòzɔ bua aa ɔzòwà, ɔ aa dikpekè. Aa gè ní táakpeu, aa pɔblè aa imi, ɔ aa Abimeleki kà. ²⁸ Ebede né Gaala mè: Dén Abimeleki ũi? Dén wá Sikéūdeɔ ũ wà zɔblei? Gedeɔɔ néo lò? Zebulu mé aà kwáasi ũo lò? A zɔble Sikéū mae Amɔɔ buioɔne. Bóyáí wà zɔble Abimelekiei? ²⁹ Tó wà gbéɔ beeɔ nàmeɔ ma ɔzi yáa lé, má aà yae. Má oè aà a zígɔɔ káaa, aà boléno.

³⁰ Ké wéle kía Zebulu Ebede né Gaala yápi mà, aà za fè. ³¹ Ɔ à gbéɔ zŭ Abimelekiwa asii guu à mè: Ebede né Gaala ní a gbéɔ mò Sikéū la, ɔ aale wéledeɔ swáfène. ³² Fɛle gwáasinaa gòɔ, mpi ní gbé pɔ kunnɔɔ, ní mɔ ulɛ sɛu. ³³ Tó gu lé dɔ, í fɛle mɔ léle wélewa. Tó aapi ní aà gbéɔ bɔ zikáiáno, í kèè lá ní yeiwa.

³⁴ Ɔ Abimeleki ní gbé pɔ kuaàno dazeu, aa ùle'ule Sikéū bíi kpe gáli síiɔ. ³⁵ Ebede né Gaala bɔ zè wéle bíiboleu, ɔ Abimeleki ní a gbéɔ fɛle ní ulékŭi. ³⁶ Ké Gaala gbépi è, a ò Zebulu: Gbéɔ gwa za sísiɔ musu, aale pila. Zebulu wèwà à mè: Sísi nisinao ɔ níle e lán gbēnazinaowa we. ³⁷ Ɔ Gaala èa ò lo: Gwa, wàle pila sísiwa we, mé gáli do lé mɔ za màsokenaɔ gbéneli kŭi. ³⁸ Ɔ Zebulu òè: N ò kpelewa yáaa? Ké ní mè déme Abimeleki ũ wà zɔblei? Gbé pɔ n sakariguon weo lé? Ge ñ zikaaàno sa. ³⁹ Ɔ Gaala dɔaa Sikéūdeɔne, aa bɔ wà zikà ní Abimelekio. ⁴⁰ Abimeleki ní yá, ɔ aa bàalèè. Gbé pɔ kè'ia aa lèlɔ dasi maamae e wéle bíiboleu. ⁴¹ Abimeleki gò Aluma, ɔ Zebulu Gaala ní a gbéɔ yà ní bóle Sikéū.

⁴² Ké gu dɔ, Sikéūdeɔ gè bua, ɔ wà gè wa ò Abimelekie. ⁴³ Ɔ à a gbéɔ kpaalè gáli àaɔ, aa gè ní dádái sɛu. Ké à ní é, aale bóle wéleu, ɔ à fɛle gè léleimá. ⁴⁴ Abimeleki ní zígɔ gáli pɔ kuanɔ kè kpakpa, aa bóle gè sí wéle bóleu, ɔ gáli leɔ plaɔ gè lèle gbé pɔ kú buaowa, aa ní dède píi. ⁴⁵ Màa à zikà ní wélepideɔ za kɔɔ e oosi, ɔ a sí à gbé pɔ kú a guu dède. A wélepi kè kélekele, ɔ à wisi fàwà.

⁴⁶ Ké gbé pɔ kú Midala Sikéū mà, aa gè ùle Baalibaakuwanɔ kpéu. ⁴⁷ Ké wa ò Abimelekie Midala Sikéūdeɔ kàaa we, ⁴⁸ aapi ní a gbéɔ aa dède Zalamɔ gbewa. Ɔ à mɔo sè à ligɔna zò a dà a gàu, ɔ a ò a gbéɔne: Lá á è má kè, à ke màa kpakpa. ⁴⁹ Ɔ aa ligɔna zòzɔ mípii, aa teoaàzi. Aa ge kàaa kpépiwa, aa tesòwà, ɔ Midala Sikéūde pɔ kú a guu kpàsa. Gbé pɔ gàgao, gòɔ ní nɔɔo píi kà gbēɔn àa sɔo.

⁵⁰ Abimɛlɛki gɛ̀ koezò Tebezizi, ɔ̃ a sɪ. ⁵¹ Kalanga gbàa ku wélepi guo, ɔ̃ wéledeɔ gɔ̃eɔ n nɔeɔ bàalè tâu píi. Aa zetànle gíúgiú, ɔ̃ aa dède e kalangapi musu. ⁵² Abimɛlɛki gɛ̀ kalangapi kíi, àle zikarínɔ. Ké à sò kalangapi bɔ̀lei, àle mó tesɔ̀iwà, ⁵³ ɔ̃ nɔeɔ ɔ̃zò wísilɔ̀gbei, à sɪwà* à aà mi pàa. ⁵⁴ ɔ̃ à lezù a zikabokúnazi kpakpa à mɛ: N n fɛ̀nda wo n ma deò, ké wasu me nɔe mé ma deo yáí. ɔ̃ aà íwapi aà zòò, à gà. ⁵⁵ Ké Isailiɔ̀ è Abimɛlɛki gà, ɔ̃ an baade tà a be.

⁵⁶ Beewa Lua vâi pɔ̀ Abimɛlɛki kè a mae yá wí aà musu, ké à a vîɔ̀ n a dâuna gbɛ̀ɔn bàaɔkwíɔ̀ dède yáí. ⁵⁷ Lua vâi pɔ̀ Sikɛ̀udeɔ kè wíné n musu sɔ̀. Láaipo Gedeɔ̀ né Yotaũ kɛ̀má mé n lé we.

10

Tola n Yaiio

¹ Abimɛlɛki gaa gbɛa Pua né Tola, Isakaa bui Dodo tɔ̀una fɛ̀le Isailiɔ̀ suabà. A ku Samii, Eflaiũ buiɔ̀ bùsu sɪsɪdeue. ² A dɔ̀aa Isailiɔ̀ne wè bao n àaɔ̃e, ɔ̃ à gbàsa gà, ɔ̃ wà aà vî Samii.

³ Aà gaa gbɛa Galada bùsu gbé Yaii dɔ̀aa Isailiɔ̀ne wè bao n plao. ⁴ A negɔ̃e vî baakwi, an baade n a zàa'inao n a wéleɔ̀ Galada bùsuu, ɔ̃ wí me wélepiɔ̀ne Yaii zɔ̀ewiaɔ̀ e n a gbào. ⁵ Ké Yaii gà, ɔ̃ wà aà vî Kamɔ̀.

Amɔ̀niɔ̀ fɛ̀le n Isailiɔ̀

⁶ Isailiɔ̀ èa yá pɔ̀ Dii yeio kè lɔ̀, aale zɔ̀ble Baaliɛ n Asetaatio n Silio diiɔ̀ n Sidɔ̀deɔ diiɔ̀ n Mɔ̀abuɔ̀ diiɔ̀ n Amɔ̀niɔ̀ diiɔ̀ n Filitɛ̀ɔ̀ diiɔ̀. Aa pàkpà Diizi, aale zɔ̀ble lɔ̀, ⁷ ɔ̃ Dii pɔ̀ pànzɪ à n nà Filitɛ̀ɔ̀ n Amɔ̀niɔ̀ne n ɔ̀zɪ. ⁸ ɔ̃ Amɔ̀niɔ̀ íadà Isaili pɔ̀ aa ku Yuudɛ̀ baale, Amɔ̀leɔ̀ bùsu pɔ̀ wí me Galada guuɔ̀wa. Aa wétɛ̀amɔ̀né e wè bao plasai. ⁹ Amɔ̀niɔ̀ bùa Yuudɛ̀wa aa gè zíkai n Yuda buiɔ̀ n Bɛ̀yámɛɛ buiɔ̀ n Eflaiũ buiɔ̀, ɔ̃ Isailipiɔ̀ gɔ̀ yooyea. ¹⁰ ɔ̃ aa wiilè Diiwa aa mɛ: Wa duunakène, wa pàkpànzi wá Lua, wa zɔ̀blè Baaliɛ. ¹¹ ɔ̃ Dii òné: Ké Egipiɔ̀ n Amɔ̀leɔ̀ n Amɔ̀niɔ̀ n Filitɛ̀ɔ̀ ¹² n Sidɔ̀deɔ n Amaleki buiɔ̀ n Madiáɔ̀ gbãamɔ̀é, a wiilèa, ɔ̃ ma á bó n ɔ̀zɪ. ¹³ ɔ̃ a pàkpàmazi, a zɔ̀blè tãaɔ̀ne. A yáí tò má ɛa mà á suaba lɔ̀. ¹⁴ A ge wiile tãa pɔ̀ a zeínɔ̀ɔ̀wa aa á suaba n á taasio me! ¹⁵ ɔ̃ aa ò Diiɛ: Wa duunakè. Kewɛ̀e lá à kène maawa, áma wá bɔ̀ gbã. Wále wabikɛmaɛ. ¹⁶ ɔ̃ aa dii zìlɔ̀ bɔ̀ n guu aa zɔ̀blè Diiɛ, ɔ̃ an taasipi tò Dii i fɔ̀ wevîrɪla lɔ̀.

¹⁷ Amɔ̀ni zígɔ̀ kɔ̀ kàaa aa bòokpà Galada, ɔ̃ Isailiɔ̀ kàaa aa bòokpà Mizipa. ¹⁸ ɔ̃ Isaili pɔ̀ kú Galadaɔ̀ dɔ̀aanaɔ̀ òkɔ̀e aa mɛ: Gbé pɔ̀ dɔ̀aa gè zíkai n Amɔ̀niɔ̀ ɔ̀me a gɔ̀ wá Isaili pɔ̀ kú Galadaɔ̀ píi swana ũ.

11

Zefete

¹ Galada bùsu gbé Zefeteá negɔ̀nae. Aà da'iaá káaluae, aà mae tɔ̀n Galada. ² Galadapi na negɔ̀eɔ̀ l lɔ̀. Ké aa zɔ̀kù, aa Zefete yà aa mɛ: Nyɔ̀ e wá mae túbibleo, asa n da adoɛ. ³ ɔ̃ Zefete bàalè a gbépiɔ̀ne, à gè zòle Tobu bùsuu. Gbɛ̀pãɔ̀ kàaaaàzi, ɔ̃ aa nàwà.

⁴ Bee gbɛa Amɔ̀niɔ̀ fɛ̀le Isailiɔ̀wa n zio. ⁵ Ké Amɔ̀niɔ̀ fɛ̀lemá n zio màa, Galada bùsu gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ gè Tobu bùsuu Zefete gbesii. ⁶ Aa òè: Mɔ̀ ke wá dɔ̀aana ũ, ké wà e zika n Amɔ̀niɔ̀. ⁷ ɔ̃ a wè má à mɛ: A zamagu, a ma ya ma mae be. Ké a wétɛ̀a è sa, bɔ̀yáí a mɔ̀i ma kíii? ⁸ Aa òè: N beeo lé, nímɛ nýɔ̀ wá gwa sa. Mɔ̀ zikawɛ̀e n Amɔ̀niɔ̀, ní gɔ̀ wá Isaili pɔ̀ wá kú Galada bùsuu pɪi swana ũ. ⁹ A òné: Tó a ma gbèsi a tamanɔ̀ zíkai n Amɔ̀niɔ̀, mé Dii n námɛɛ ma ɔ̀zɪ, máme máɔ̀ de á swana ũa? ¹⁰ Aa òè: Dii mé wá seelade ũ. Lá n òwa, màa wá kenɛ. ¹¹ ɔ̃ Zefete gèrɪnɔ̀. Gbéɔ̀ aà díle n swana ũ, n dɔ̀aana ũ, ɔ̃ à èa yápi ò Dii ae Mizipa lɔ̀.

* 9:53 2Sam 11.21

¹² Zefete gbéó zì Amɔniɔ kíawa à m̀è: Bóme wá daaa, ɔ n mɔ zíkai wá b̀usuui? ¹³ Ǿ Amɔniɔ kía wèwà à m̀è: Ké Isailiɔ b̀òle Egipi, aa ma b̀usu sia sea za Aano d̀òci e Yaboko d̀òci n Yuudẽo. A b̀usupi soaamee yákelesai sa.

¹⁴ Ǿ Zefete èa gbéó zì Amɔniɔ kíawa, ¹⁵ a òè: Zefete m̀è Isailiɔ i Mɔabuɔ ge Amɔniɔ b̀usu símáo. ¹⁶ Ké aa b̀ò Egipi, aa be guwawaiue e Isia T̄ai, ɔ aa gè Kadési. ¹⁷ Ǿ aa lékpásákè Edũɔ kíae aa m̀è: Wá gba zé wá gè n n b̀usuo, ɔ i swáse n yáio.* Aa lékpásákè Mɔabuɔ kíae, ɔ i weinéo, ɔ aa gè Kadési. ¹⁸ Aa be guwawaiu, aa d̀ò Edũɔ b̀usu n Mɔabuɔ b̀usuozi, ɔ aa gè Mɔabuɔ b̀usu gukpe oi, aa b̀òkpà Aano baale. Aai gè Mɔabuɔ b̀usu guuo, asa Aano mé Mɔabu b̀usu z̄le ũ. ¹⁹ Ǿ aa lékpásákè Amoleɔ kí Siɔ p̀ó z̄lea Eseb̄e aa m̀è: Wá gba zé wá gè n n b̀usuo e wá b̀usu. ²⁰ Ǿ Siɔ i n náaike aa gè n a b̀usuo. A a z̄lḡo k̄aa, aa b̀òkpà Yaaza, ɔ aa z̄kà n Isailiɔ. ²¹ Dii Isailiɔ Lua Siɔ n a gbéó nà Isailiɔne n ɔz̄i, ɔ aa z̄iblémá. Aa b̀usu p̀ó Amoleɔ ku a guu s̄i pii, ²² sea za Aano d̀òci e Yaboko d̀òci, sea za guwawaiu e Yuudẽi.†

²³ Ké Dii wá Isailiɔ Lua mé Amoleɔ yàw̄e, míme n̄ȳó síwá saa? ²⁴ Ni ɔdidi b̀usu p̀ó n dii Kemosi kpámawao lé? M̀aa wá ɔdidi b̀usu p̀ó Dii wá Lua kpàwáwa s̄. ²⁵ N de Zipoo né Balaki, Mɔabuɔ kíalae? A wè lekpaakèwanɔa? A wè z̄kàwanɔa?‡ ²⁶ Wá Isailiɔ wá z̄lea Eseb̄e n Aloeeo n a z̄ewiao n w̄éle p̀ó kú Aano saeo wè òaa do n basoo (300). B́ȳai i ea á síwá ḡo beeo ni? ²⁷ Mi tàaeken̄eo, ɔ n̄le ȳav̄aikem̄e, n̄le felemanɔ n z̄io. Dii wá ȳaḡḡona mé a ȳaḡḡow̄e gb̄a. ²⁸ Ǿ Amɔniɔ kía ḡi Zefete lékpásá mai.

²⁹ Dii Nisina di Zefete, ɔ à p̀à Galada buiɔ b̀usua n Manase buiɔ b̀usuo e Mizipa Galada. B̄oa we à gè Amɔniɔwa n z̄io. ³⁰ Ǿ à lekè Diiwa à m̀è: Tó n Amɔniɔ n̄amee ma ɔz̄i, ³¹ tó ma ta be z̄iblea Amɔniɔwa gb̄ea, gbé p̀ó b̀ò ma kpéu à m̀ò daimale a ḡo n p̀ó ũe. Má sa p̀ó w̄i a p̀ó káteu à tékũ oma n adeoe.

³² A gè z̄ikai n Amɔniɔ, ɔ Dii n n̄aè aà ɔz̄i. ³³ A z̄iblè n w̄éle m̀en baoōwa, sea za Aloee e à gè p̀è Miniti n Abeli v̄ebuowa. A z̄iblémá maamaae, Isailiɔ n busa. ³⁴ Ké Zefete tà a be Mizipa, aà nen̄e mé b̀ò daiaàle, àle ɔw̄a, àle s̄és̄enapa. A m̀ò lè aà n̄en we m̀endo, i neḡe ge nen̄e p̄ale io. ³⁵ Ké à aà è, à a pokasao ga kè à m̀è: A'a ma né, n ma p̀o yà, n ìakpàmazi. Ma lekè Diiwae, mé a gbooa v̄io. § ³⁶ Ǿ a òè: Baa, tó n lekè Diiwae, lá a tò n t̄osi n ib̄e Amɔniɔwa, kemano lá n òèwa. ³⁷ Ǿ à èa ò a mae: Ma gba zé m̀ò pla ḡia mà ge bebe gus̄is̄ideu, mí ɔob̄o n ma gb̄enaɔ ma lésok̄e yá musu. ³⁸ A m̀è: Gé! Ǿ à aà gb̄ae m̀ò pla. A gè n a gb̄enaɔ gus̄is̄ideu, à ɔob̄o a lésok̄e yá musu. ³⁹ Ké m̀ò plapi p̀à, ɔ à èa s̀u a maewa, ɔ aà mae yá p̀ó à a lekè Diiwapi k̄eaano. N̄epi ḡe d̄o, ɔ yápi ḡè felekaa ũ Isailiɔ guu. ⁴⁰ W̄e n w̄eo Isaili nen̄enaɔ i ge Galada b̀usu gbé Zefete nen̄e gaa yá b̀òlekek̄e e ḡo síīe.

12

Zefete n Eflaiũ buiɔ

¹ Eflaiũ buiɔ k̄o k̄aa, aa b̀ua swawa aa gè Zaf̄, ɔ aa ò Zefete: B́ȳai n ge n z̄ikà n Amɔniɔ, mé ni wá sísi wá gennoo ni? Wá tes̄ma n n kpéoo s̄anu. ² Zefete wemá à m̀è: Mapi n ma gbéó wá s̄ole v̄i n Amɔniɔ maamaae. Ma lez̄uázi, i ma b̄o n ɔz̄io. ³ Ké má è i ma suabao, ɔ ma gi ma w̄enii, ma bua swawa ma z̄ikà n Amɔniɔ, ɔ Dii n n̄amee ma ɔz̄i. B́ȳai a m̀ò z̄ikaimano gb̄ai?

⁴ Zefete Galada b̀usudeɔ k̄aa m̀pii, ɔ aa z̄ikà n Eflaiũ buiɔ aa n dede, asa Eflaiũ buiɔ òné: A Galada b̀usudeɔ, Eflaiũ bui p̀ó bàalè gè Manase buiɔ b̀usuo n á ũ. ⁵ Galada b̀usudepiɔ Yuudẽ buak̄iɔ sí ké Eflaiũ buiɔ su bua wá tá n b̀usuo yá. Tó Eflaiũ bui b̀ò m̀ò à m̀è á ye bua, Galada b̀usudepiɔ i aà la: Eflaiũ buin n ũa? Tó à m̀è, aawo, ⁶ aai oè: Tò, o shibole! Tó

* 11:17 Nao 20.14-21 † 11:22 Nao 21.21-24 ‡ 11:25 Nao 22.1-6 § 11:35 Nao 30.3

i f̄ ɔ̀ m̀aaɔ, m̀è à m̀è sibole, ̄ aaɪ̀ à k̄u aa de Yuud̄e buak̄i we. Z̄ibeez̄i ̄ Eflaiũ buiɔ g̀aga gb̄eɔn ɔ̀aasɔɔɔ leɛ bla n̄ plao (42.000).

⁷ Galada b̄usu gb̄e Zefete d̄aa Isailiɔne w̄e sooloe. K̄è à g̀a, ̄ ẁa à à v̄i Galada b̄usu w̄e leu.

Ibez̄a n̄ Elonio n̄ Abed̄o

⁸ Bee gb̄ea Beteleũ gb̄e Ibez̄a d̄aa Isailiɔne. ⁹ A neɔ̄eɔ v̄i gb̄eɔn baakwi n̄ nenɔeɔ baakwi. A a nenɔeɔ kp̄as̄a Isaili buieɔwa, ̄ à n̄ɔs̄eɔ we a neɔ̄eɔpiɔne. A d̄aa Isailiɔne w̄e soplae. ¹⁰ K̄è à g̀a, ̄ ẁa à à v̄i Beteleũ.

¹¹ Bee gb̄ea Zabulni bui Eloni d̄aa Isailiɔne w̄e kwie. ¹² K̄è à g̀a, ̄ ẁa à à v̄i Ayaloni, Zabulni bui b̄usu.

¹³ Bee gb̄ea Ileli n̄e Abed̄o, Pilat̄o gb̄e d̄aa Isailiɔne. ¹⁴ A neɔ̄eɔ v̄i gb̄eɔn bla n̄ t̄ũnaɔ baakwi, an baade n̄ a z̄aa'inao. A d̄aa Isailiɔne w̄e swaāe. ¹⁵ K̄è à g̀a, ̄ ẁa à à v̄i Pilat̄o, Eflaiũ bui b̄usu p̄o k̄u Amaleki bui b̄usu s̄i side guu.

13

S̄aus̄o ia

¹ Isailiɔ ēa ȳa p̄o Dii yeio k̄è l̄o, ̄ Dii n̄ ná Filit̄eɔne n̄ ɔ̀zi e w̄e bla. ² Ḡoe ku Zola, D̄a buie, à t̄on Manɔa. À à naá f̄ie, a n̄e v̄io. ³ Dii Malaika b̄o m̄o n̄eɔpiwa à m̀e: Ma! F̄in n̄ ũ, n̄ n̄e v̄io, k̄asi n̄ȳɔ n̄osi, n̄i n̄e' i ḡoe ũ. ⁴ Laaika! Nsu v̄ee ge i gb̄aae mio. Nsu t̄e p̄o Lua d̄ile bleo. ⁵ Nȳɔ n̄osi, n̄i n̄e' i ḡoe ũ. Ḡe suli t̄aa' o n̄eɔpi miwao, asa aɔ de Lua gb̄e ũ za a iḡoe. * ̄me a na Isailiɔ b̄oa Filit̄eɔ ɔ̀ziwa.

⁶ ̄ n̄eɔpi ge ɔ̀ a z̄ae à m̀e: Lua gb̄e m̄o ma k̄i. À aɔ de l̄an Lua Malaika oawa, a t̄o ma me s̄eɔnat̄a. Mi à la gu p̄o à b̄uo, m̀e i a t̄o om̄e s̄o. ⁷ A òm̄e má n̄osi, mí n̄e' i ḡoe ũ. A òm̄e másu v̄ee ge i gb̄aae mio, m̀e másu t̄ee bleo, asa n̄eɔpi aɔ de Lua gb̄e ũ za a iḡoe e à w̄eni léu. ⁸ ̄ Manɔa wabik̄e Diiwa à m̀e: N ȳa na Dii! To gb̄e p̄o n̄ z̄i ea m̄o l̄o, i ȳa p̄o wá ke n̄ n̄eɔpi à ia gb̄ea daw̄e. ⁹ Lua Manɔa ȳam̄a, ̄ malaikapi ēa b̄o m̄o n̄eɔpiwa ḡo p̄o a ku bua. À a z̄a Manɔa kuaànɔo, ¹⁰ ̄ à k̄e kpakpa, à bàal̄e ge òe à m̀e: Ḡoe p̄o m̄o ma k̄i z̄i ēa m̄o gb̄a l̄o la! ¹¹ Manɔa f̄ele t̄e a nazi. K̄è à k̄a ḡoeɔpi k̄i, à à à là à m̀e: M̄me n̄ ȳa'ò ma nae? A w̄ewà à m̀e: M̄ame! ¹² ̄ Manɔa à là à m̀e: T̄o n̄ ȳapi gb̄es̄u, n̄eɔpi aɔ de kpelewa ni? B̄o z̄i a kei? ¹³ Dii Malaikapi w̄ewà à m̀e: Ȳa p̄o má ò n̄ nae, à ke pii. ¹⁴ Asu v̄eeɔe bleo. Asu v̄ee ge i gb̄aae mio. Asu t̄ee bleo. Ȳa p̄o má d̄ile, à ke pii. ¹⁵ ̄ Manɔa òe: Ḡowan̄o la wà bleneb̄o kekene. ¹⁶ Dii Malaika w̄ewà à m̀e: Baa t̄o ma ḡo la, má n̄ ble bleo. T̄o n̄ sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à ték̄u s̄ok̄e, o Diiwa. Manɔa i d̄o k̄e Dii Malaikae, ¹⁷ ̄ à à à là à m̀e: N t̄on kpelewai? T̄o ȳa p̄o n̄ òpi k̄e, wá n̄ kpela. ¹⁸ Dii Malaika w̄ewà à m̀e: B̄oȳai n̄le ma t̄o gb̄eai? † T̄o b̄onsae. ¹⁹ ̄ Manɔa bleneb̄o s̄e n̄ p̄owentio, à Dii gb̄agbaò gb̄ewa. K̄e Manɔa n̄ a nao lé gwa màa, ̄ Dii ȳab̄onsaek̄e. ²⁰ A t̄o t̄e b̄o sa'ok̄ipiu à f̄ele musu, ̄ Dii Malaika f̄ele t̄a tévuapi guu, ḡo p̄o Manɔa n̄ a nao lé gwa. ̄ aa w̄ule n̄ gb̄eeu.

²¹ Dii Malaika i ea m̄o Manɔa n̄ a naowa bo, ̄ Manɔa d̄e sa k̄e Dii Malaikae. ²² Manɔa ò a nae: Wá gae, asa wa wes̄i Lualee. ²³ ̄ à à na òe: T̄o Dii ye wá de ȳaae, a sa p̄o wá òwa n̄ p̄owentio sio, m̀e a ȳapi ow̄ee, a to wá ȳapi e màao.

²⁴ N̄eɔpi n̄e' i ḡoe ũ, ̄ à t̄okp̄àe S̄aus̄o. N̄eɔpi z̄o k̄u m̀e Dii báaad̄aaagu. ²⁵ Dii Nis̄ina n̄a tékp̄aaaaguwa ḡo p̄o a ku D̄abuiɔboou, Zola n̄ Esetaoo z̄anguo.

14

S̄aus̄o yea Filit̄e n̄eɔzi

¹ S̄aus̄o ḡe Timena, ̄ à Filit̄e n̄eɔe e we. ² K̄è à s̄u, a ò a m̄ae n̄ a dao à m̀e: Ma Filit̄e n̄eɔe e Timena. A w̄eelem̄e mà sé. ³ ̄ à à m̄ae n̄ à dao òe: N̄o ku n̄ dae ge n̄ buiɔ guu noa, ̄ n̄ȳo

* 13:5 Nao 6.1-5 † 13:18 Daa 32.30

gɛ nɔsei Filitɛ gyafɔɔdeɔ guua? ɔ Sɔusɔɔ ɔ a maeɛ: N aà wɛɛɛmɛɛ, asa nɔɛpi kàmaguɛ. ⁴ Aà mae ní aà dao i dɔ kɛ yápi bɔ Dii kíɛo, asa àɛ Filitɛɔ léwɛɛ. Gɔɔ bee Filitɛɔ lé kible Isailiɔwɛɛ.

⁵ ɔ Sɔusɔɔ lé gé Timena ní a maeo ní a dao. Ké aa kà Timena vɛɛbua, nɔɔmusu né bɔɔ guzɔ Sɔusɔɔɛ, àɛ púna. ⁶ Dii Nisina dɛdɛwà, ɔ à nɔɔmusupi gyawí, lá wí blenɛbɔɔ goaawa. Kási a pɔɛ kúna sɔo. I yá pɔ á kèpi o a mae ge a daɛo. ⁷ ɔ à gè faaibò ní nɔɛpio, nɔpi kàaàgu.

⁸ Ké à gɔɔplakè, à fɛɛ lé gé nɔpi séi sa, ɔ à lile gè nɔɔmusu gɛpi gwai. A è zɔɔ í dɔ a gɛu. ⁹ ɔ à ɔsɔu à a sa gà a bɔ, àɛ ble, ɔ àɛ gɛɔ. Ké à a mae ní a dao lè, a línɛ aa blè, àma i oné á bɔ nɔɔmusu gɛuɛo.

Sɔusɔɔ yáasikɛa Filitɛɔnɛ

¹⁰ Aà mae gè nɔpi bɛ, ɔ Sɔusɔɔ blesakèné we, lá wí kɛ nɔɛuwa. ¹¹ Ké ànsueɔ aà è, aa èwaasɔɔ sɔsi gbɛɔn baakwi aao kuaàno. ¹² ɔ Sɔusɔɔ òné: Má yáɛ ví mà oé. E bleblea gɔɔ soplɛ bee ào láa, tó a a yáasi pòlomɛɛ, má zwáa kwáwá pi baakwi ní ulao baakwi. ¹³ Tó i fɔ á pòlomɛɛ sɔo, áme á zwáa pi baakwi ní ula mèn baakwiɔ kpaa. ɔ aa òè: Su ní yáo wà ma. ¹⁴ A òné:

Pɔblea bɔ pɔsona guu,
pɔ na bɔ pɔ pási guu.

ɔ aai fɔ yáasipi pòloo e gɔɔ àaɔ. ¹⁵ A gɔɔ síiɔde zí aa ò Sɔusɔɔ naɛ: Kɔnikɛ n záɛ aà yápi yáasi polowɛɛ. Tó ni kɛèo, wá n kpasa ní n de bɛdeɔɛ. Asi a wá sisi à wá pɔɔ síwá yɔoo? ¹⁶ ɔ Sɔusɔɔ na lé ɔɔbè à mè: N zamague fá! N yemazio. N yáɛ ò ma gbɛɔnɛ, mé ni a yáasi omɛɛ sɔo bɛ. ɔ a òè: Mi o ma mae ge ma daɛo, ɔ níme má onɛa? ¹⁷ Alɛ ɔɔbè e gɔɔ soplapi gè lé paɔ. A gɔɔ sopladepi zí ɔ Sɔusɔɔ yápi òè, ké à giyèwà yáí, ɔ à gè a ò a gbɛɔnɛ. ¹⁸ A gɔɔ sopladepi zí e íatɛ ào gé gɛi kpéu wɛɛɛpi èwaasɔɔ òè:

Bó na mé de zɔai?

Bó pásí mé de nɔɔmusuai?

ɔ Sɔusɔɔ òné: Tó i sapa ní ma zununuo yáao, á fɔ à ma yápi yáasi poloe? ¹⁹ Dii Nisina dɛdɛwà, ɔ à gè Asekiloni à gɔɛɔ dɛde gbɛɔn baakwi, à ní pɔkasao wòlomá, ɔ à gɛ kpà gbɛ pɔ aa a yápi yáasi pòloɛɔwa. Aà pɔ pà, ɔ à tà a mae bɛ. ²⁰ ɔ wà Sɔusɔɔ nɔpi kù wa kpà aà gbɛna pɔ zè aà saɛ nɔpi sézɔwa aà pɔ ũ.

15

Sɔusɔɔ tesɔa Filitɛɔ buawa

¹ Ké à kè gɔɔpla, pɔkɛkɛgɔɔ kà, ɔ Sɔusɔɔ blenɛbɔɔ kù, à gè a nɔpi gwaiò à mè: Má ye gé ma na kíi kpɛa. ɔ aà nɔpi mae i aà gba zéo ² à mè: Máɛ e ní zaaàguɛ, ɔ ma aà kpà n gbɛnawa. Aà dáuna kɛfɛŭ deaàla. N aà se aà gɛɛ ũ. ³ Sɔusɔɔ òné: Tó ma yáwáikè á Filitɛɔnɛ sa, máo tàae ví ɔo.

⁴ Sɔusɔɔ gè gbɛgbonao kùkù àaa do ní basɔoo (300), ɔ à sɛyèye sɔɔɔɔɔɔnno. A gbɛgbonapiɔ vlá yèyekɔwa plapla, ɔ à sɛpi yèye ní vlápiɔwa. ⁵ A tesɔ sɛpiɔwa, ɔ à gbɛgbonapiɔ gbàɛ Filitɛɔ bua. An pówena tekù píi ní ní pɔgbaɔ ní ní vɛɛbuɔ ní ní kù kpéɔ píi. ⁶ ɔ Filitɛɔ mè: Déme yáɛ taa kèwɛɛi? ɔ wà mè: Timena gbɛ né zá Sɔusɔɔɛ. Aà ànsue aà nɔ síwáɛ, ɔ a kpà aà gbɛnawa. ɔ Filitɛɔ gè nɔpi ní a maeo kpása. ⁷ Sɔusɔɔ òné: Lá màa á kèmɛɛ, má kámaboo e ma gɛ tɔsɔwá. ⁸ A síngu à ní kè dúuduu, an dɛdɛapi gɛagɛ, ɔ à gè zòɛ Etaŭ gbɛ'eu.

Sɔusɔɔ Filitɛɔ dɛdɛa ní zàa'ín gyaɔwao

⁹ Filitɛɔ gè bòokpà Yuda bùsuu, aa lí gu pɔ wí mɛ Gyaɔwaa. ¹⁰ ɔ Yuda buiɔ ní lá aa mè: Bóyáí a mɔwá ní zioi? ɔ aa mè: Wa mɔ Sɔusɔɔ kúí wà kèè lá a kèwɛɛwɛɛ. ¹¹ ɔ Yuda buiɔ gbɛɔn àaa gɛɔɔ (3.000) gè Etaŭ gbɛ'ɛ kíi, aa ò Sɔusɔɔɛ: N dɔ kè Filitɛɔ mé lé kiblewáɔ lé? Bó yá ní kèwɛɛ wei? A wèná à mè: Lá aa kèmɛɛ ɔ má kènɛ. ¹² ɔ aa mè: Wa mɔ n yei wà n

kpámáε. Ɔ Sáusɔɔ mè: A legbēmεε à mε á ma dεo. ¹³ Ɔ aa òè: Wá n dεo. Wá n ye ní baoε, wí n nané ní ɔzì. Ɔ aa aà yè ní bà dafuo mèn pla, aa bàààno gbè'epiu. ¹⁴ Ké aale ká Gyaɔwa, Filitē mò daiaàle, aale kúkuakε. Dii Nisína dède Sáusɔɔwa, ɔ ba pɔ wa yè aà gàsìɔwa gò lán bà mùaawa, ɔ bapio wòlo aà ɔwa. ¹⁵ A zàa'ín gaa dafu gyaɔwa è, ɔ à nàale a sè à gbēon àaa sɔɔɔ (1.000) dèdèò. ¹⁶ Sáusɔɔ mè: Zàa'ín gyaɔwa ɔ ma gbēon àaa sɔɔɔ dèdèò, zàa'ín gyaɔwa ɔ ma ní kaokɔa.

¹⁷ Ké à yápi ò a làa, ɔ à gyaɔwapi vùaa. Ɔ wà tɔkpà gupie Gyaɔwasísí.

¹⁸ Imi aà kù gbāa, ɔ à lezù Diizi à mè: N tò mapi n zòblena ma zìblè maamaa, ɔ máo ga ní imio mà léle da Filitē gyafɔɔdeɔ ɔu saa? ¹⁹ Lua Gyaɔwa tɔle pàa, ɔ í bùu. Sáusɔɔ mì, ɔ aà mε sù à gbāa è. A yáì tò e gbā wí mε Gyaɔwa nibɔnapie Lezuna Nibɔna. ²⁰ Sáusɔɔ dàaa Isailionε wè baoε Filitē kibleamagɔɔ.

16

Sáusɔɔ Gaza bɔle gba gbooa

¹ Sáusɔɔ gè Gaza, à káaluε è we, ɔ à gè wúleiaànɔ. ² Wa ò Gazadeɔne wà mè: Sáusɔɔ mò la. Ɔ aa lía gupizi, wàle aà dādā wéle bɔleu gwāasína aa mè: Tó gu dò, wá aà dεε. ³ Sáusɔɔ wùle we e wεεdo, ɔ à fεle. A gè wéle bíibɔle gba kù ní a lipεle mèn plaɔ, a bìle ní a kákabɔɔ sánu. A dà a gáu, à ge vùaa sísí pɔ bɔaa ní Heblɔo musu.

Sáusɔɔ ní Dalilao

⁴ Bee gbea Sáusɔɔ yè nɔεezi Vēεbu guzulεu. Aà tón Dalila. ⁵ Ɔ Filitē kíaɔ gè nɔpi lè, aa òè: Kɔnikéè, ké n è n aà gbāa zɔɔpi asii dɔ ní lá wá ke wà aà nεo. Tó wa ba dòwà wa aà fù, wá baade a n gba ánuusu ɔwatē àaa sɔo ní basɔoo (1.100). ⁶ Ɔ Dalila ò Sáusɔɔε: Pó pɔ tò ní gbāa kéwa omεε. Ba kpele wa dɔma, níyɔ fɔ kēo ni? ⁷ A wèwà à mè: Tó wà ma ye ní saba níεo mèn sɔpla, bee mé a ma busa, mí gɔ lán gbépiiwa. ⁸ Filitē kíaɔ mò Dalilaε ní saba nie pɔ i giigaga yāaɔ mèn sɔpla, ɔ à aà yèò. ⁹ Aà kpákpanaɔ ulεa kpea, ɔ Dalila ò Sáusɔɔε: Sáusɔɔ! Filitē lé mɔma fá! Ɔ à sabapio kè lán bà mùaawa, wi aà gbāa bɔkíi dɔo.

¹⁰ Ɔ Dalila òè: Nlε ma kpánguakεε, n εεtómεεε. Omεε sa. Ba kpele wa n yeòì? ¹¹ A òè: Tó wà ma ye ní balεna dafu géele pɔ wi zíkεò yāaɔ, a ma busa, mí gɔ lán gbépiiwa. ¹² Ɔ Dalila bapio sè à aà yèò. Aà kpákpanaɔ ulεa kpea, ɔ à mè: Sáusɔɔ! Filitē lé mɔma fá! Ɔ Sáusɔɔ ba pɔ dɔdɔ a gàsìwapiɔ kèkè lán bapunawa. ¹³ Dalila òè: Nlε ma kpánguakε e tiaε. N εεtómεεε. Omεε sa. Ba kpele wa n yeòì? Ɔ a òè: Tó n ma mikā tāa lán balεnawa mèn sɔplaɔ kà dáau ní tǎ, ¹⁴ mé n kálo pàwà, má busaε, má gɔ lán gbépiiwaε. Dalila tò i dàaàla, ɔ à aà mikā tāa mèn sɔlapiɔ kà dáau a tǎ, ɔ a fí àsaliwa. Ɔ à mè: Sáusɔɔ! Filitē lé mɔma fá! Ɔ à vù, à a mikā gá a wòlo dáapi ní àsalio guu.

¹⁵ Dalila èa òè lɔ: Nio omεε ní yemazi, mé ní ma náai vío sɔ be? N ma kpánguakè à kà gēn àaɔ. Ni n gbāa zɔɔ bɔkíi omεεo. ¹⁶ Màa lɔ naεwà ní yá bee tao láasai. A aà nòse yàè e à gè fù menawa, a ye ga. ¹⁷ Ɔ à yá pɔ kú a sɔu òè pii sa à mè: Gē i taa'o ma miwao, asa wà ma kpa Luawaε. Tó wà ma mi bò lé, ma gbāa làon we. Má busa mà gɔ lán gbépiiwaε. ¹⁸ Ké Dalila è à yá pɔ kú a sɔu òε pii, ɔ à lékpāsákè Filitē kíaɔne à mè: A εa mɔ gēn do lɔ, asa à apii òmεε sa. Ɔ aa èa mò aà kíi, aa ánusupi kúa. ¹⁹ Dalila tò i Sáusɔɔ lè a gbáa, ɔ à gɔεε sísi. A aà mikā gbāa tāa mèn sɔlapiɔ bò, ɔ à nà busaawa, aà gbāapi gēzεa. ²⁰ Dalila mè: Sáusɔɔ! Filitē lé mɔma fá! Ɔ à vù, à làasookè à mè: Má ke lán yāawa mà azía bɔε. A dɔ ké Dii gòwao. ²¹ Ɔ Filitē aà kù aa aà wé bɔbɔ, ɔ aa gèaànɔ Gaza. Aa mɔgotē gala kpàè, ɔ àle wísilɔ kpé pɔ wà aà dàu we. ²² Aà mipi nà kákpaleawa sa.

Sáusɔɔ gaa

²³ Filitē kíaɔ kɔ̄ káaa aa gè ní dii Dagɔ̄ gbagbai, aale pɔnakε, aale me: Wá dii wá ibεε Sáusɔ̄ nàwεε wá ɔ̄ziε. ²⁴ Ké Filitēɔ̄ aà è, aa ní dii sáaukpà aa mè:

Wá ibεε wá bùsu dè,
à wá gbé̄ɔ̄ dèdε dúuduu,
ɔ̄ wá dii aà nàwεε wá ɔ̄zi.

²⁵ Lá an pɔ̄ kèna màa aa mè: A Sáusɔ̄ sísi aà kòò'owεε. ɔ̄ wá aà bò kpé pò wá aà dàupiu, à yaalɔ̄ kpàñzi. ɔ̄ wá aà zè kpé gbapεleɔ̄ zāngu.

²⁶ Sáusɔ̄ ò èwaasona pò a ɔ̄ kúae: Gemanɔ̄ kpé gbapεle pò kpé seaɔ̄ saε mà ɔ̄nanawà, mí gbāa'ewà. ²⁷ Táakpɛpi pà. Gɔ̄ε ní nɔεɔ̄ ku we ní Filitē kíaɔ̄ píi. Gbé̄ pò kú kpépi musuɔ̄ kà gbēɔ̄n òaa gēo (3.000), aa mò Sáusɔ̄ kò̄ gwai.

²⁸ Sáusɔ̄ wiilè Diiwa à mè: Dii Lua, to ma yá dɔngu. Lua, ma gba gbāa gēn doe bee mà tɔsiò Filitēɔ̄wa ma wé mèn pla yá musu. ²⁹ A ɔ̄nàna kpé gbapεle mèn pla pò kpépi sea guoguɔ̄wa, aà ɔ̄plaa ku adowa, zεε ku adowa. ³⁰ A mè: To mà ga ní Filitēɔ̄! A kulu kù, ɔ̄ à ɔ̄pèwà ní gbāao, ɔ̄ kpépi kwè kà Filitē kíaɔ̄la ní gbé̄ pò kú a guuɔ̄. Gbé̄ pò Sáusɔ̄ ní dεdε a gagɔ̄ɔ̄ dasi de gbé̄ pò à ní dεdε a bēεziɔ̄la. ³¹ Aà dāunao ní aà de bedεɔ̄ píi mò aà gε sè wá tàò, ɔ̄ aa aà mia kpàk̄si ní a mae Manɔ̄ao, Zɔla ní Esetaoɔ̄ zāngu. A dōaa Isailiɔ̄ne wè baοε.

17

Mika táaa

¹ Eflaiũ buiɔ̄ bùsu s̄s̄ide gɔ̄εε ku, aà tón Mika. ² A ò a daε: Anusu òaa sɔ̄o ní basɔ̄oo (1.100) pò wa sèma kpáí, ké n ade kà, má mà. Anusupi ku ma kíie. Máme má sè. ɔ̄ aà da òè: Dii báaadangu, né.

³ Ké à ánusupi sòaa a daε, ɔ̄ aà dapi mè: Ma ánusue bee òile Dii pò ũε, wi táa píò, wi ado kásaone. Má εa kpamaε. ⁴ Ké Mika ánusupi sòaa a daε màa, aà da ánusu ɔ̄watē òaa do se kpà siawa, ɔ̄ à táa píòè, à ado kàsaoè. ɔ̄ wá gε kàle Mika kpéu. ⁵ Mikapi s̄o a táakpε ví. A sa'o'ula ní táaa kè yāa, ɔ̄ à a negɔ̄εε òile a sa'ona ũ. ⁶ Gɔ̄ bee Isailiɔ̄ kía vío, yá pò kè gbé̄ε, ɔ̄ ì a pò kε.

⁷ A mɔ̄ lè Levii bui èwaasoe ku Yuda buiɔ̄ guu Beteleũ, Yuda buiɔ̄ bùsuu. ⁸ ɔ̄ à fèle we, àle gu pò á z̄leu wεεle. Gɔ̄ pò a be zéu, à kà Eflaiũ buiɔ̄ bùsu s̄s̄ideu e Mika be. ⁹ ɔ̄ Mika aà là à mè: N bɔ̄ má ni? A wèwà à mè: Levii buin ma ũ, ma bɔ̄ Beteleũ, Yuda buiɔ̄ bùsuue. Gu pò má z̄leu ɔ̄ mále wεεle. ¹⁰ Mika òè: Z̄lemanɔ̄, ní gɔ̄ ma mae ũ, ma sa'ona ũ. Máliɔ̄ fiabone wē ní wēo ánusu ɔ̄watē kwikwi ní pɔkasao ní pɔbleao. ɔ̄ Levii buipi wèi. ¹¹ Levii bui èwaasopi z̄le ní ḡεpio, a ḡè lá a negɔ̄ewa. ¹² Mika aà òile sa'ona ũ, ɔ̄ a ku Mika be màa. ¹³ Mika mè: Má ð̄ ké Dii a èf̄aaike mεε sa, asa má sa'ona ví Levii bui ũ.

18

Dā buiɔ̄ Mika táaa naaa

¹ Gɔ̄ bee Isailiɔ̄ kía vío, mé Dā buiɔ̄ lé bùsu wεεle wá z̄leu, asa e tia kpaale pò aa sè Isaili bui k̄niɔ̄ guu i ḡó ní pò ũo. ² ɔ̄ aa ní negɔ̄naɔ̄ z̄i gbēɔ̄n sɔ̄o, aa òné: A gε bùsu keεle. ɔ̄ aa bò Zɔla ní Esetaoɔ̄, aa gè bùsu keεlei, aale a asiigwa. ɔ̄ aa mò Eflaiũ bùsu s̄s̄ideu e Mika be wéleu, aa ì we. ³ Gɔ̄ pò aa ku kái ní aà beo, aa Levii bui èwaasopi lɔ̄ ð̄, ɔ̄ aa lile we, aa aà là aa mè: Déme m̀nn̄o lai? Bó níle ke gue beei? Akεa ní kú lai? ⁴ ɔ̄ à yá pò Mika kèε òné à mè: Ale fiabomeε. Aà sa'onan ma ũ. ⁵ ɔ̄ aa òè: Gbeawεε Luawa wá ð̄ tó wá tá a ke na. ⁶ ɔ̄ sa'onapi wè má à mè: A gé aafia. Dii dɔaaaé á tápi guu.

⁷ Gbēɔ̄n sɔ̄opiɔ̄ dàzeu, ɔ̄ aa kà Laisi. Aa è gbé̄ pò kú a guuɔ̄ dɔdɔa lá Sid̄deɔ̄ ìo kuwa. Aa ku dɔdɔa we yákelesai. Pɔe lé késámáo, an bùsu póp̄ii víε. Aa kái ní Sid̄deɔ̄, mé an baa kú ní gbēeo. ⁸ Ké aa èa sù ní gbé̄ k̄i Zɔla ní Esetaoɔ̄, an gbé̄ ní lá aa mè: Bó á è wei? ⁹ Aa

wèmá aa mè: A fɛlɛ wà gɛ lélemá. Asa wa bùsupi è, a maa kè zài, mé ále pɔe wo lao. Asu zígbiakɛo. Wà gɛ bùsupi símá! ¹⁰ Tó wa ka we, wá gbɛ́o le dɔdɔaɛ. Bùsu pɔ Lua kpàwápi zɔɔ, mé pɔe lé kɛ́sãwàò.

¹¹ Ǿ Dã bui pɔ kú Zɔla ní ɛsetaooɔ dázɛu gbɛ́on òaa àaɔ, aa ní gɔ́kɛbɔɔ kúkūa. ¹² Ké aale gé, aa bòokpà Kiliayaaliũ saɛ Yuda buiò bùsuu. Ayámɛto wí mɛ gupie Dábuiòbɔo e ní a gbão. A ku Kiliayaaliũ bɛ'ae oie. ¹³ Bɔa we aa gɛ ɛflaiũ buiò bùsu sísídeu e Mika bɛ wéleu. ¹⁴ Ǿ gbɛ́on sɔo pɔ aa gɛ Laisi bùsu asiigwàò ò ní gbɛ́one: A dɔ́ ké sa'o'ula ní ua táaɔ ní tãa pɔ wa pío ní tãa pɔ wa kàsao ku kpɛɛ beɔ do guua? Aɔ dɔ́ sa lá á kɛ. ¹⁵ Aa líle we, aa gɛ Levii bui ɛwaasopi lè Mika bɛ, ɔ aa aà aafia gbɛa. ¹⁶ Dã bui gbɛ́on òaa àaɔ pɔ aa ní gɔ́kɛbɔɔ kúkūapio zɛa ua léu, ¹⁷ ɔ gbɛ́on sɔopio gɛ́ kpɛu, aa sa'o'ulapi ní ua táapio ní tãa pɔ wa pípío ní tãa pɔ wa kàsapio sɛle. Sa'onapi zɛa ua léu ní gbɛ́on òaa àaɔ pɔ aa ní gɔ́kɛbɔɔ kúkūapio. ¹⁸ Ké gbɛ́pio gɛ́ Mika bɛ aa pópío sɛle, ɔ sa'onapi ní lá à mè: Bó ále kɛ wei? ¹⁹ Ǿ aa wèwà aa mè: Níle! N n lé kpaaũ! Mɔ géwanɔ, ní gɔ́ wá mae ũ, wá sa'ona ũ. Dɛa gbɛ́ mɛndo bɛ sa'ona ũ gɛ Isaili bui lɛɛ do sa'ona ũ, a kpele mé maanei? ²⁰ Sa'onapi pɔ kèna. A sa'o'ulapi sè ní táapio, à nà gbɛ́pioɔwa. ²¹ Aa dázɛu, an néo mé dɔaaa ní ní pɔtuoo ní ní àizɛɛo píi.

²² Ké aa kà zà ní Mika bɛo, ɔ gbɛ́ pɔ an bɛ kã ní Mika bɛoo kɔ kãaa, aa pɛle Dã buipiozi. ²³ Aale zɔadɔmá, ɔ Dã buiò líaa aedɔmá, aa ò Mikaɛ: Kpelewa ní kè n gbɛ́o kãaa? ²⁴ A wèmá à mè: A tãa pɔ má pío sɛle, ɔ a ta ní ma sa'onao. Bómɛ gòmmɛ bi? Bóyã ále ma la yá pɔ ma leii? ²⁵ Ǿ Dã buiò wèwà aa mè: Nsu lekpaakewanoo, ké pɔkūmadeo su kusima ní n bɛdeɔ aa á dɛdeɔ yáí. ²⁶ Ǿ Dã buipio dázɛu. Ké Mika è gbɛ́pio gbãa dɛalaɛ, ɔ à èa tà bɛ.

Dã buiò zɔleá Laisi

²⁷ Dã buipio sɔ aa gɛ Laisi ní tãa pɔ Mika pípío ní aà sa'onao. Aa gɛ lèlɛ gbɛ́ pɔ kú dɔdɔa yãkesaipioɔwa. Aa ní dɛde ní fɛndao, ɔ aa tɛsò ní wélewa. ²⁸ Gbɛe i e ní suabào, asa aa kã ní Sidɔoo, mé an baa kú ní gbɛ́eoo. Wélepi ku gusalalau kã ní Beleobɛoɛ. Ǿ aa wélepi kèkɛ kàlɛ aa zòleu. ²⁹ Aa ní dezi Dã, Isaili né tɔkpàè, àma wélepi tón Laisi káau. ³⁰ Dã buipio táapio pɛle we, ɔ aa Mɔizi né Geesou bui Yonatãapi ní aà néo díle ní sa'onao ũ e gɔɔ pɔ wà bùsupi símá. ³¹ Gɔɔ pɔ Lua kpɛ kú Silo, gɔɔ bee ɔ tãa pɔ Mika pípío pɛleá Laisi.

19

Levii buiò ní a nɔ pɔ i mɛsɛdiléèoo

¹ Gɔɔ bee Isailio kía vío. Levii buie mé kú ɛflaiũ buiò bùsu sísíde léwa, ɔ à nɔsè Bɛtelɛũ, Yuda buiò bùsuu, i mɛsɛdiléèo. ² Ǿ nɔɛpi dɔɛ'ni kè, ɔ à bò a zá bɛ à tà a mae bɛ Bɛtelɛũ, Yuda buiò bùsuu, a ku we e mɔ síiɔ. ³ Ǿ aà zá fɛlɛ gɛ́ aà gbɛsii. A gɛ́ we ní a zíkɛnao ní zàa'ín mèn plao. Ké à kà nɔpi kíi, nɔpi gɛ̀aàno a mae kpɛu. Ké nɔpi mae aà è, à gbãakpàaazi ní pɔnao. ⁴ Aà ànsuepi aà díle, ɔ à i we gɔɔ àaɔ, aale poble, aale igbɛ. ⁵ A gɔɔ síiɔde zí ɔ aa fɛlɛ káaukaau, gɔpi lé taa sɔukɛ à dazɛu, ɔ aà ànsuepi òè: Zɛ n poble, ní gbasaa dazɛu. ⁶ Ǿ à zòlɛ poble ní a ànsuepio, aa igbè sãnu. Ǿ nɔpi mae òè: N yá na! I la gbã, ní pɔnake. ⁷ Ké gu dò, à fɛlɛ lé dazɛu lɔ, ɔ aà ànsuepi gɛ́ lɔ, ɔ à gɔ́. ⁸ Ké gu dò a gɔɔ sɔode, à fɛlɛ lé dazɛu, ɔ aà ànsuepi mè: N yá na! Zɛ n poble, ní gɔ́ e íatɛ busa. Ǿ aa poble mípla sãnu.

⁹ Ké gɔɛpi fɛlɛ lé dazɛu ní a nɔpio ní a zíkɛnao, aà ànsue òè: Gwa, oosi kè, mé íatɛ i gɔ́ bílao. I la gbã lɔ! Gwa, gu lé gɛ́kɔu. I la, ní pɔnake, zia kɔɔ káaukaau ní da n bɛ zéu. ¹⁰ Gɔɛpi ye ia we yáí lɔ, ɔ à fɛlɛ dázɛu, à mipè Yebusi pɔ wí mɛ lɔ Yelusaleũwa ní a nɔpio ní a zàa'ín mèn plao.

¹¹ Ké aa kà kã ní Yebusio, íatɛ gɛ́a kpɛu, ɔ zíkɛnapi ò a diie: Wà líle gɛ́ Yebusi buiò wéleɛ beeu wà i we lao! ¹² Ǿ aà dii òè: Wá gɛ́ buiò zílɔo wéleuo. Isaili buiò ku weo. Wà gɛ́ e Gibɛa.

13 ɔ̀ à èa m̀è: Wà gé ii Gibea ge Lama, wá gupio do le. 14 ɔ̀ aale gé. Ké aa kà Gibea, Bēyāmee buio b̀usu, íatē g̀è kpéu. 15 Aa líle g̀è ii we, ɔ̀ aa kàle g̀aae, gbēe i ní dileo.

16 Mae zie s̀ù ní buao oosi. Eflaiũ buio b̀usu s̀iside gbēe, ɔ̀ à z̀òle Gibea. Wélepideɔ́a Bēyāmee buione. 17 Ké à wez̀ù, à nib̀o è kàle g̀aae, ɔ̀ à ǹopi z̀á là à m̀è: Nle gé má ní? N b̀o má ní? 18 A wèwà à m̀è: Wa b̀o Beteleũ, Yuda buio b̀usuue, ɔ̀ wále tá Eflaiũ buio b̀usu s̀iside léwa. Ma ben we. Ma ge Beteleũe, ɔ̀ málé tá be sa, ɔ̀ gbēe i ma dileo. 19 Wá z̀aa'inaɔ̀ sē ní t̀aaao ví, mé mapi ní ma ǹoero ní ma z̀ikenao wá p̀ee ní v̀eero ví. Wápio n z̀òblenaɔ̀, p̀oe k̀ésáawáo. 20 ɔ̀ maezipi m̀è: Má á dile, mí p̀ó p̀ó á yei kpáwá. Asu i g̀aaero fá! 21 ɔ̀ à t̀arínɔ̀ a be, à sē kpà ní z̀aa'inaɔ̀wa. Aa gbá p̀ipi, ɔ̀ aa p̀oblè aa imi.

22 Aale p̀onake, ɔ̀ wéle gbēv̀aio m̀ò lía kpépii, aale a gba gbēgbē, aale wiido maezi p̀ó kpépi víwa, aale me: B̀owēe ní g̀ōe p̀ó p̀ila n beo wá wúleaàno! 23 ɔ̀ uabelepi b̀òmá à m̀è: Ma gbéó, ásu yávwáikeo. Lá g̀ōepi p̀ilaee, ásu wíyápi keo. 24 G̀ōepi na ku la ní ma nenoe lésoo. Má b̀oérínɔ̀, í keérínɔ̀ lá á yeiwa. Ama ásu yákpaaanlapi ke g̀ōepieo.† 25 Gb́epio i we aà yáio, ɔ̀ Levii buipi b̀oné ní a ǹoo. ɔ̀ aale aà dàakpakpa ní gbáao e ko g̀è lé séia z̀ùò, ɔ̀ aa gbàsa wá aà gbàe. 26 Ké ko lé plaade z̀ù, ǹoepi f̀ele g̀è lèle kpé p̀ó a z̀á kúu kpeele, ɔ̀ a wúlea we e gu d̀ò.

27 Ké aà z̀ápi f̀ele zeẁè k̀o à dazeu, ɔ̀ à su è a ǹopi wúlea kpeele, aà ɔ̀ mé didia kpeele bèewa. 28 ɔ̀ a d̀è: F̀ele wá tá! Ké i aà wea mao, ɔ̀ à aà se dà z̀aa'ina kpe, à dazeu. 29 Ké à kà be, ɔ̀ à f̀ena s̀è, à a ǹo gepi z̀èz̀ōe k̀ò kuεpla, à kpàsákpásá Isaili b̀usuɔ guu p̀ii.‡ 30 Gb́é p̀ó èo p̀ii m̀è: Za g̀o p̀ó wá Isailio wa b̀ole Egipi e gbá, wi yáe bee taa eo. A láasooke yápiwa, à gwa lá wá sé.

20

Isailio z̀ikaa ní Bēyāmee buio

1 ɔ̀ Isaili p̀ó aa ku za Dá e Beeseba ní Galada b̀usuɔ m̀ò k̀aaa Dii ae Mizipa ní ledouo nípii. 2 Isaili bui pii d̀aanaɔ z̀eze balu guu we ní z̀ig̀o gbēon òaasɔsɔo lee òaa pla (400.000), baade a f̀enda k̀ua. 3 A m̀ò lè Bēyāmee buio mà Isaili bui k̀inio g̀è Mizipa. ɔ̀ Isailio Levii buipi là à m̀è: Yápi dau siuwēe lá a de. 4 ɔ̀ ǹo p̀ó wa d̀epi z̀á m̀è: Mapi ní ma ǹoo wa ge ii Gibea, Bēyāmee buio b̀usuue. 5 ɔ̀ Gibeadeo f̀elemano, aa m̀ò lía kpé p̀ó má kúu gwá beezi, aa ye ma de. ɔ̀ aa wúlewule ní ma nao, à gá. 6 ɔ̀ ma a ǹo gepi s̀è má z̀èz̀ōe, má kpàsákpásá Isaili b̀usuɔ guu p̀ii, asa aa wíyá v̀ai k̀è wá Isaili b̀usuue. 7 A Isailio, lá á sé à sé. 8 ɔ̀ gb́epii f̀ele ní ledouo aa m̀è: Wá gbēe a ta beo. Wá gbēe a ta a be wéleuo. 9 Lá wá ke Gibeadeon en ke: Wá gbela wá léleama yá musu. 10 Wá gbéó pleple Isaili buio guu p̀ii, gbēon baso guu gbēon kwikwi, gbēon òaa sɔo guu gbēon basobasɔo, gbēon òaasɔsɔo lee kwi guu, gbēon òaasɔsɔo. Gb́epio i ge k̀úsua weele z̀ig̀one, ké aa e gé Gibea, Bēyāmee buio b̀usu, aai wíyá p̀ó aa k̀è wá b̀usu f̀iaboné. 11 M̀aa Isailio k̀aaa pii ní ledouo, ké wa gé lélei wélepiwa.

12 Isailio gbéó z̀izi Bēyāmee buio wéleuo guu p̀ii aa m̀è: Dàa v̀ai p̀ó wa k̀è á b̀usu s̀ò be? 13 A Gibea gbēv̀aipio kpáwá wá ní dede, wí t̀aaepi b̀o wá guu. ɔ̀ Bēyāmee buipio i we ní gb́é Isailio yámào. 14 Aa b̀òle ní wéleuo guu aa k̀aaa Gibea, ké aa z̀ika ní Isaili bui k̀inio. 15 G̀oo bee Bēyāmee bui f̀endadeo k̀aaa gbēon òaasɔsɔo lee baasɔo ní m̀endooe (26.000) ní Gibeadeo z̀ig̀o gbēon òaa àaó ní baso (700). 16 Gb́epio guu z̀ig̀o z̀eedeo ku gbēon òaa àaó ní baso. Baa miká m̀endo an gbēe lí gbá ní gbemaɔ à z̀awào. 17 Isaili bui k̀inio s̀ò aa z̀ig̀o f̀endadeo k̀aaa gbēon òaasɔsɔo lee òaa pla (400.000).

18 Isailipio f̀ele g̀è Beteli, ɔ̀ aa gbèa Luawa aa m̀è: Wá bui kpele mé a gé z̀ikai ní Bēyāmee buio k̀aui? Dii m̀è: Yuda buio mé aa gé séia. 19 Ké a gu d̀ò, Isailio f̀ele g̀è b̀ookpà Gibea sae.

* 19:22 Daa 19.5 † 19:24 Daa 19.7-8 ‡ 19:29 1Sam 11.7

20 ɔ aa bɔ̀le gè zíkai ní Běyāmee buiɔ, aa zí'ɔ̀pòónzi Gibea we. 21 Běyāmee buiɔ bɔ̀le Gibea, ɔ aa Isailiɔ̀ dède gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee bao ní plao (22.000). 22 Isailiɔ̀ kɔ̀ gbà sɔ̀, ɔ aa èa zí'ɔ̀pòo gu pɔ̀ aa pòou yāa lɔ̀. 23 Isailiɔ̀ gè lé ɔ̀lɔ̀ Dii ae e oosi, ɔ aa gbèawà aa mè: Wà ea gé zíkai ní wá gbé Běyāmee buiɔ yà? ɔ Dii mè: A gé!

24 ɔ Isailiɔ̀ sɔ̀ Běyāmee buiɔzi zígɔ̀ plaadepizi. 25 Ké Běyāmee buiɔ bɔ̀le Gibea aa mò dànlè, aa Isailiɔ̀ dède lɔ̀ gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee bao plasai (18.000), ampìi fèndadeɔ̀ne sɔ̀. 26 ɔ Isailiɔ̀ fèlè gè Beteli m̀pii, aa zòlè lé ɔ̀lɔ̀ Dii ae. Aa leyè we e oosi, ɔ aa sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékū ní sáaukpasaɔ̀ ò'o Diiwa. 27-28 Gɔ̀ bee Luabaakuarínɔ̀ kpagolo kú we. Elezaa né Finyasi, Aalona tũna mé sa'ona ũ. ɔ aa yāgbèa Diiwa aa mè: Wà ea gé zíkai ní wá gbé Běyāmee buiɔ yà ge wà kámaboè? ɔ Dii mè: A gé! Má ní naé á ɔ̀zi zia.

29 ɔ Isailiɔ̀ gè gbé ɔ̀lè'ule aa lía Gibelai. 30 Zígɔ̀ àaɔ̀de zí aa gè zí'ɔ̀pòo Běyāmee buiɔzi lá aa kè yāawa. 31 ɔ Běyāmee buiɔ bɔ̀le gè dairle e aa gè kè ní wélewa. Aa nà Isailiɔ̀ dedeawa lán yāa wà lɔ̀, ɔ aa gbɛ̀ɔ̀n baakwi taa dède Beteli zéu ní Gibea zéuo sɛu we. 32 Běyāmee buiɔ lé me: Wále ní fu lán yāawa. Isailiɔ̀ sɔ̀ aale me: Wà bàalené, ké aa e ké ní wélewa e zékpaau. 33 Isailiɔ̀ gò ní tía m̀pii, aa gè zí'ɔ̀pòo Baali Tamaa, ɔ Isaili pɔ̀ uleɔ̀ bɔ̀le ní ulekíi Gibea be'ae oi. 34 ɔ Isaili zígɔ̀ maa gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee kwíɔ̀ (10.000) gè lélei Gibeawa a bɔ̀leu. ɔ zí pásíkù, mé Běyāmee buiɔ dɔ̀ yá a ní leo. 35 Dii tò Isailiɔ̀ Běyāmee buiɔ fù. Zibeezi Isailiɔ̀ ní dède gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee baasɔ̀ ní basɔ̀o (25.100), fèndadeɔ̀ne m̀pii. 36 ɔ Běyāmee buiɔ è wà ní fú.

Isailiɔ̀ gubò Běyāmee buiɔne yāa, ké aa daa gbé pɔ̀ aa ní ɔ̀lè'ule Gibea saɔ̀ gàu yái. 37 ɔ gbé pɔ̀ ɔ̀lè'uleapiɔ̀ bɔ̀le ní wāao, aa gè wéleu aa fāaa, ɔ aa wéledeɔ̀ dède ní fèndao míomí. 38 A mɔ̀ lè Isailiɔ̀ lekpaai ní gbé pɔ̀ ɔ̀lè'uleapiɔ̀ yāae aa mè: Tó a súdele dà wéle, 39 wápiɔ̀ wá liaa ní wá yanaɔ̀ zílau.

Běyāmee buiɔ nà Isailiɔ̀ dedeawa, aa ní dède gbɛ̀ɔ̀n baakwi taawa, ɔ aa mè: Wále ní fu lán káauwae. 40 ɔ telu fèlè wéleu. Ké Běyāmee buiɔ sù ní kpe gwà, aa è telu gbá dau. 41 Isailiɔ̀ líaamá, ɔ gili gè Běyāmee buiɔ, ké aa è yá ní lé yái. 42 ɔ aa èa lé bàale Isailiɔ̀ne, aa sèlè gbáa oi, ɔ wà pèma ní zio. ɔ Isailiɔ̀ bɔ̀le ní wéleɔ̀ guu, aa ní dède we. 43 Aa koezɔ̀nzi, ɔ aa pèma, aai zené e aa gè ní lé Gibea gukpe oi. 44 Běyāmee buiɔ gaga we gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee bao plasai (18.000), zígɔ̀ne m̀pii. 45 An gbé ɔ̀ èa bàalè sèlè gbáau e aa gè tàò Limɔ̀ gbè oi, ɔ Isailiɔ̀ ní kɔ̀naɔ̀ dède zéu guu gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee sɔ̀ (5.000). Aa ní gbesèlè e Gidou, aa ní dède we lɔ̀ gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee pla (2.000).

46 Zibeezi Běyāmee bui fèndade pɔ̀ gagaɔ̀ píi kà gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀o lee baasɔ̀ (25.000), zígɔ̀ne m̀pii. 47 An gbé pɔ̀ aa èa bàalè sèlè gbáau aa tà Limɔ̀ gbè kíi bò gbɛ̀ɔ̀n òaa aaɔ̀. Aa kè we mɔ̀ síiɛ. 48 ɔ Isailiɔ̀ gè Běyāmee bui pɔ̀ gè wéle ní wéleɔ̀ dède ní fèndao. Aa pɔ̀ pɔ̀ aa è weɔ̀ dède píie, gbènazinaɔ̀ ní pɔ̀tuɔ̀, ɔ aa tesò ní wélepiɔ̀wa píi.

21

Nɔ̀welela Běyāmee bui kɔ̀naɔ̀ne

1 A mɔ̀ lè Isailiɔ̀ ladà Mizipa aa mè: Wá gbèe a a né kpásā Běyāmee buiewao. 2 Aa gè Beteli aa zòlè Lua ae we e oosi, ɔ aa wii gbāa lè, aale ɔ̀lɔ̀ maamaa 3 aa mè: Dii Isailiɔ̀ Lua, bóyái yápi wá lé, ɔ wá bui lee do ku gbā lɔ̀ ni?

4 Ké a gu dò, aa fèlè sa'okíi bò, ɔ aa sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékū ní sáaukpasaɔ̀ ò'owà. 5 ɔ aa mè: Wá Isaili bui kpele mé i mɔ̀ káaawano Dii aeo ni? Asa aa sí ní Luao yāa aa mè: Gbé pɔ̀ gí mói Dii kí Mizipa, wa ade de. 6 An gbé Běyāmee bui kèné wèna, ɔ aa mè: Wá Isaili bui lee do míde fá. 7 Lá wá sí ní Diio wa mè, wá wá néo kpásámáo, kpelewa wá ke an gbé pɔ̀ gò nɔ̀ ei? 8 ɔ aa mè: Wá Isaili bui kpele mé i mɔ̀ Dii ae Mizipao ni? Gwa, gbèe i bɔ̀ Yabesi Galada à mò baluu. 9 Aa gbé dòdò, ɔ aa è Yabesi Galada gbèe kú ní guo.

¹⁰ Ǿ gbé pɔ káaaa weɔ zígɔɔ gbàe we gbēɔn àaasɔsɔ lɛe kuɛpla (12.000), aa òné: A ge Yabesi Galadadeɔ dɛde ní fɛndao ní ní nɔeɔ ní ní néɔ. ¹¹ Tó a ka, à gɔeɔ dɛde píi ní nɔe pɔ gɔe dɔɔ.

¹² Aa wéndia lésoɔ è Yabesi Galadadeɔ guu gbēɔn àaa pla, ɔ aa tàrɔnɔ ní bòou Silo, Kanaa bùsuu. ¹³ Ǿ gbé pɔ káaaa weɔ gbéɔ zì, aa gè awakpà Bēyāmɛɛ bui pɔ kú Limɔ gbɛzìɔne.

¹⁴ Zibeezì Bēyāmɛɛ buipio sù, ɔ Isailio Yabesi Galada nɔe pɔ aai ní dɛdeɔ kpámá, kási nɔepio i pɛɛmáɔ.

¹⁵ Bēyāmɛɛ buiɔ kèné wēna, asa Dii tò gupua bò Isaili buiɔ guuɛ. ¹⁶ Ǿ balu gbēzɔɔ mè: Lá Bēyāmɛɛ bui nɔe ku bo, kpelewa wá ke an gɔe pɔ gɔɔ nɔ ei? ¹⁷ Sema Bēyāmɛɛ buiɔ bùsu gɔ an gbé pɔ bòɔ pɔ ũ, ké Isaili bui lɛe doe su bādeɔ yáí. ¹⁸ Wá e wà wá néɔ kpásāmáɔ, asa wá sɔ ní Luao wa mè Lua láaizì gbé pɔ a né kpàsá Bēyāmɛɛ buiewawaɛ. ¹⁹ A gwa! Dii dikpe pɔ wɔ ke Silo wɛ ní wɛo kà kái. Silo ku Beteli gugbántoo oie, zé pɔ i bo Beteli ì gé Sikɛũ gukpe oi, Lebona geɔmidɔkɔi oi.

²⁰ Ǿ aa ledà Bēyāmɛɛ buiɔwa aa mè: A ge ule'ule vɛebuɔ guu, ²¹ íɔ gugwagwa. Tó Silo nenɔeɔ bɔle ɔwáí, à bɔle vɛebupiu kpakpa, á baade i a pɔ kú nɔ ũ à taò a bùsuu. ²² Tó an maɛɔ ge an dāɔɔ mòwá ní zɔao, wí oné aa gbēkɛkɛé, asa wi nɔ eé zì pɔ wá kà guuo. Lá aame aa népio kpàsáwáɔ, aa tàae ví bo. ²³ Ǿ Bēyāmɛɛ buipio kè màa. Ké nenɔeɔ bɔle lé ɔwá, ɔ an baade a pɔ kù, aa tàrɔnɔ ní bùsuu. Aa ní wéleɔ kèke kàle, ɔ aa zòleu. ²⁴ Bee gbea ké Isailio fàaa Silo, an baade tà a bùsuu a gbéɔ kíie. ²⁵ Gɔɔ bee sɔ Isailio kía vío, yá pɔ kè gbéɛ ɔ ì a pɔ ke.

LUTU

Yá pò kú láε bee guu

Lutuá M̄ababu n̄e pò kú d̄aanao ḡooε. Yá gbia pò kú a guu mé de buipále n̄e ḡεa Lua gb̄éoo guu ũ. Beewa lápi lé Lutu yákea a zéwa yá booleke. N̄eepiá M̄ababu buie, aà z̄akea n̄ Isaili ḡεo mé tò a ḡò Isailio Lua gb̄é ũ. Lutu zè n̄ a z̄á da Naomio, ò Lua fiabòè náai yá pò a k̄epi yáí. Lutu n̄ a z̄á da Naomio lé taasike káau, ò aa ḡè nama guu gb̄ezá. Lápi òlw̄εε lá gb̄éoo ũ Lua náaike mé aab̄o k̄o náai v̄i lo.

Lutu né pò a ì yá mé lápi yáziinda ũ. Né pò a ìpi mé kí Davidi dezi ũ. M̄ababu bui Lutupiá Davidi dazie, mé aà tó kú bui pò Yesu Kilisi b̄ò n̄ guu tó guu. (Mat 1.5).

Naomi n̄ Lutuo

¹ Ḡoo pò d̄aanao lé kible Isaili b̄usuu, imina kà, ò ḡooε b̄ò Beteleũ Yuda b̄usuu, à ḡè ḡooplakei M̄ababu b̄usuu n̄ a nao n̄ a neḡooε gb̄éon plao. ² Ḡooepi tón Elimeleki. Aà na tón Naomi. Aà néo tón Maloni n̄ Kilionio. Eflata b̄usudeonε. Aa ḡè M̄ababu b̄usuu, ò aa ku we. ³ We Naomi z̄á Elimeleki ḡau, aapi mé ḡò n̄ a né gb̄éon plapio. ⁴ Aa M̄ababu n̄oε sè no ũ, ado tón Ɔfa, ado s̄o Lutu. An kua we w̄è kwi taa gbea ⁵ ò Maloni n̄ Kilionio ḡà nípla nípii, ò Naomi ḡò z̄asai n̄esai.

⁶ Aà kua M̄ababu b̄usuu we a mà Dii a gb̄éoo w̄nagwà à n̄ gbá ble, ò à s̄oukè à tá n̄ a né napio. ⁷ Ɔ à f̄ele gu pò á kuu, à dàzeu n̄ a né gyaapio, aale tá Yuda b̄usuu. ⁸ Ɔ a ò a népioε: A ea tá á daowa, Dii i gb̄ekekeé lá á kè á ḡo pò ḡaonε n̄ mapiowa. ⁹ Dii tó á baade ea z̄ake à z̄olek̄ii e. Ké à lezámá, ò aa óòb̄ gb̄áugb̄au. ¹⁰ Aa òè: Wá tanno n gb̄éoo k̄iiε. ¹¹ Ɔ a ò a népioε: A ea! B̄oyáí á táiman̄oí? Má ea neḡooε i à e z̄akeín̄o lo yá? ¹² A ea tá! Ma zik̄ù, má e z̄ake lo. Baa tó ma m̄é má w̄ed̄o z̄akeai, mé má è oosia ma neḡooε ìaàn̄o, ¹³ á f̄o n̄ dá e aa z̄òk̄ùε? A f̄o ào ku p̄ose n̄ yáie? Aawo, ma néo! Dii b̄ò ma kp̄εε. Yá pò á lépi i kem̄εε nao fá!

¹⁴ Aa èa n̄a òòb̄wa, ò Ɔfa lezà a z̄adapiwa, áma Lutu ḡi n̄awà. ¹⁵ Ɔ Naomi òè: Gwa, n gb̄éoo lé tá a gb̄éoo n̄ a táaowa. Ea taaàn̄o. ¹⁶ Ɔ Lutu òè: Nsu naenaεa mà n to we mà tao. Gu pò n k̄esep̄eleu, wá s̄anuε. Gu pò n pilau, we má pilau. N gb̄éoo ḡo ma gb̄éoo ũε, mé n Lua a ḡo ma Lua ũε. ¹⁷ Gu pò n gau, we má gau, wi ma v̄i we. Ga bàasio p̄oe a wá k̄ék̄owao. Tó ma k̄ema, Dii ȳap̄as̄ik̄em̄εε b̄éeb̄εε. ¹⁸ Ké Naomi è à z̄èò à taan̄oε, i ȳae oè lo.

¹⁹ Ɔ an pla nípii aa ḡè ae e aa kà Beteleũ. Ké aa kà we, w̄éle lòo n̄ yá musu. Gb̄éoo m̄è: Naomin wee? ²⁰ Ɔ a òn̄é: Asuli om̄εε Naomi† lo, sema Mala,‡ asa Gb̄aapiide yá'ìik̄em̄εεε. ²¹ Ma ge w̄éleu n̄ p̄oo, ò Dii s̄uman̄o ḡgii. B̄oyáí áo om̄εε Naomii? Dii b̄ò ma kp̄εε, Gb̄aapiidepi yá'õma kp̄amazie. ²² Lá Naomi s̄u n̄ M̄ababu b̄usuo n̄ a né gyaa Lutu, M̄ababu buion we. Aa kà Beteleũ ḡoo pò wà ɔkp̄a naakekeawae.

2

Lutu kpaaua n̄ B̄ozuo

¹ Naomi z̄á Elimeleki be ḡooε ku, gb̄éz̄oo ɔdee, aà tón B̄ozuo. ² M̄ababu n̄e Lutu ò Naomie: To mà gé bua naa k̄onw̄ei, mío te gb̄éoo pò ma weḡwà kp̄ε. Ɔ a ò a né gyaapie: Gé! ³ Ɔ à f̄ele ḡè naa k̄onw̄ei bua, lo te p̄okekenao kp̄ε. Bua pò à ḡèupi s̄o Elimeleki daε B̄ozuo buae. ⁴ Ɔ B̄ozuo b̄ò Beteleũ. Ké à kà we, à f̄okp̄a p̄okekenaoowa à m̄è: Dii ào kúán̄o! Ɔ aa òè: Dii báaadangu! ⁵ B̄ozuo ò a z̄ik̄ena pò de a p̄okekenao ziia ũε: Déme w̄éndia bee v̄ii? ⁶ Ɔ a w̄èwà à m̄è:

* 1:11 Iko 25.5, Mat 22.24 † 1:20 Bee m̄è p̄ona. ‡ 1:20 Bee m̄è p̄'ii.

Wéndiapiá Mɔabu nɔe pɔ Naomi bɔ̀ Mɔabu b̀usu a s̀de. ⁷ A m̀e ma to aɔ naa kɔnwe pɔkekenaɔ kpe, ɔ àe z̀ke za kɔ. Tia ɔ a m̀e kámabò yɔnno kpeu la.

⁸ Ǿ Bɔazu ge ò Lutue: Ma yāma. Nsu gé naa kɔnwei bú pāleuo. Nsu gēwálo. Gɔ la ní ma nɔe z̀kenaɔ. ⁹ Wéte bú pɔ aale kekei, ní t́e ní kpe. Má ò ma èwaasoone aasu íadamao. Tó imi lé n de, ní ge í pɔ aa kà olaɔ mi. ¹⁰ Ǿ Lutu kùlè à mipèlè à mè: Akéa ma gbé pɔ buipāle nɔen ma ũ, n laaidò n yāmaakèmei? ¹¹ Ǿ Bɔazu wèwà à mè: Wà yá pɔ ní kè n zāda n zā gaa gbea òme p̄i, lá n n mae ní n dao tò we ní n b̀suo, ɔ n mɔ n z̀le gbé pɔ ní n d̄o yāao guu. ¹² Dii n pɔ kekene yá pɔ ní kèpi musu. Lá n mɔ n sɔlo Dii Isailio Lua kúlukulunau, aà n pɔ kekene maamaa. ¹³ Lutu mè: Baa, n yāmaakème fá! N ma ǹse n̄nimèe, n yāna ò mapi n z̀kenaɔ, baa ké n z̀kenaɔ don ma ũo.

¹⁴ Pɔblegɔ Bɔazu òè: Mɔ ǹ pɔble la, ní pɔ z̀ dowa. Ǿ a z̀le pɔkekenaɔ sae. Bɔazu naa kpasaa kpàwà, ɔ a pɔblè à kà e a k̄ini g̀. ¹⁵ Ké a fèlè lé gé pɔ kɔnwei, Bɔazu ò èwaasoone à mè: Baa tó àe pɔ kɔnwe naa pɔ kálea guu, ásu aà s̀s̄o. ¹⁶ A a sáoeɔ woè naa guu, í tó aà a kɔnwe. Asu zɔadɔwà.

¹⁷ Ǿ a pɔ kɔnwè e oosi. Ké a a úa b̀, a kà koko le pla taawa. ¹⁸ Ké a sè à tàò be, ɔ a pɔ pɔ a kɔnwèpi òlo a zāda. A ble pɔ a f̀pi kpàwà lo. ¹⁹ Ǿ aà zāda aà là à mè: Máki n pɔ kɔnwèu gbāi? N z̀kè má ni? Lua báaada gbé pɔ laaidòmau. Ǿ a gbé pɔ a z̀kè aà bua yá'òè à mè: Gbé pɔ ma z̀kè aà bua gbā tón Bɔazu. ²⁰ Ǿ Naomi mè: Ma Dii sáukè! A ḡi lé gbēkeke wá gbé pɔ wá b̄eone ní wá gbé pɔ g̀. Ǿ a èa mè: Gbēpiá wá dae f̄e gbēbonaɔ doe.* ²¹ Ǿ Mɔabu nɔe Lutupi mè: A òme, sema mà na a z̀kenaɔwa e aa ge pɔkeke aa láaòe. ²² Ǿ Naomi ò a né gyaapie: A maa ǹ gé ní aà nɔe z̀kenaɔ, ké wasu íadama bua pāleuo yá. ²³ Ǿ a nà Bɔazu nɔe z̀kenapiɔwa, io pɔ kɔnwe ní kpe e wá gè naa ní maseo kèke wa làaò. A ku a zāda be.

3

Lutu ní Bɔazuo kua pówengbēzea

¹ Naomi ò a né gyaapie: A maa mà be weelene, gu pɔ n̄yɔ e n̄yɔ kuu aafia. ² Bɔazu pɔ ní kú ní aà z̀kenaɔ wá dae nolo? Ǿme lé pówenagbē oosia. ³ Zu'o. Nísido. N n pɔmaaɔ da, ní gé pówengbēzea. Nsu to aà n yá d̄o e a ge pɔble à imi láaò. ⁴ Tó a wùle, gu pɔ a wùleu gwa, ní ge ǹ aà dábi lé se ǹ wùle aà gbázi. A yá pɔ n̄yɔ ke onɔ. ⁵ Ǿ a òè: Yá pɔ ní ò p̄i, má kee. ⁶ Ǿ a gè pówengbēzea a yá pɔ a zāda òepi kè p̄i.

⁷ Bɔazu pɔblè à imi, aà pɔ kèna. A gè wùle pówenze kpe, ɔ Lutu b̀leazi t̄e, a aà dábi gò aà gbáa a wùle we. ⁸ W̄edo ké Bɔazu gbále, a vù ní io a lile, ɔ a è nɔe mé wùlea a gbázi. ⁹ A mè: Dé ni? Ǿ Lutu wèwà à mè: Mámema Lutu n z̀kena. N n dábi lé kumala, asa ma dae f̄e pɔ a ma bon n ũ. ¹⁰ A òè: Dii báaadangu! Gbēke pɔ ní kè gbezāe bee de a káua. Ni gé èwaaso weleio, taasido ge odo. ¹¹ Nsu to v̄ia n k̄io. Yá pɔ ní gbèa p̄i, má kene, asa wélede d̄o p̄i ké nɔ maan n ũ. ¹² Sianaɔ! N daen ma ũ, āma n dae f̄e pāle ku, a daef̄e ke demala. ¹³ I la gwáa, zia kɔ tó a ye n boe, a maae, aà n bo. Ama tó i weio, má sí ní Diio má n bo. I la e gu d̄o.

¹⁴ A wùlea aà gbázi we e guf̄e, ɔ a fèlè e guwe aò gé k̄i, asa Bɔazu òè asu to gbē d̄o ké a mɔ pówengbēzea. ¹⁵ A òè lo: N n pɔlḡau poo n̄yɔ k̄ia. Ké a k̄ia, ɔ Bɔazu naa kàuè koko le do taawa a d̄i, ɔ a tàò be. ¹⁶ Ké a kà be, aà zāda aà là à mè: Yá k̄ai? Ǿ a yá pɔ ḡepi kè òè p̄i. ¹⁷ A mè: A ma gba naa zaa le sooloe beee. A mè a maa mà ta ma zādawa ogiio. ¹⁸ Ǿ Naomi mè: Z̀le t̄e e ǹ yápi mid̄e d̄o, asa ḡepi a kámabo gbā yápi mid̄esaio.

4

Bɔazu Lutu sea

* 2:20 Lev 25.25

¹ Bɔazu gè zǝ́lɛ wé́lɛ bíibɔ́lɛu, ɔ̃ a è dae fɛ́ɛɛ gbɛ́bona pɔ́ a a yá'òpi lé mó. ɔ̃ à mè: Ma gbé, mɔ̀ n zǝ́lɛ. ² ɔ̃ à wé́lɛ gbɛ́zɔ́ɔ̀ sɪsɪ gbɛ́ɔ̀n kwi à mè aa zǝ́lɛ. ³ ɔ̃ a ò dae fɛ́ɛɛ pɔ́ a aà bopɪɛ: Naomi pɔ́ sù n Mɔ́abu bùsuo lé wá v̄i Elimɛlɛki tɔ́lɛ saalo yia. ⁴ ɔ̃ má è a maa mà a yá'one, ní lú wá gbɛ́zɔ́ɔ̀ pɔ́ zǝ́lɛa laɔ́ wáa. Tó n ye n boe, bo. Tó n ye n bo s̄o, omɛɛ mà ma, asa nímɛ n a boa zé v̄i. Tó n baa gè, mapi. ɔ̃ gɔ́ɛpi mè: Má bo. ⁵ ɔ̃ Bɔazu mè: Tó n tɔ́lɛpi lù Naomi n Mɔ́abu nɔɛ Lutuwɔ́a, n̄yɔ́ gbé pɔ́ gá gyaa e lɔ́, ké aà tó e gɔ́ a túbiwa. ⁶ ɔ̃ dae fɛ́ɛɛ gbɛ́bonapi mè: Tó màaɛ, má boo, ké másu mà azia túbi ɔ́ɔ̀kpao yáí. N n pɔ́ bo, asa má f̄o boo. ⁷ Isaili bùsuo yáa tó gbé lé tɔ́lɛ bo ge àlɛ a lɛ̀ukpakɛ, tó àlɛ yá midɛ, ì a kyale gba do bɔ́ à dɔ́ gbéwɛ yápi midɛa seela ũ Isailiɔ̀nɛ. ⁸ Ké dae gbɛ́bonapi ò Bɔazuɛ aà lú, ɔ̃ à a kyale b̀ò a kpà Bɔazuwa.* ⁹ ɔ̃ Bɔazu ò gbɛ́zɔ́ɔ̀piɔ̀nɛ n gbé k̄inɔ́ pii: Amɛ á seeladeɔ́ ũ gbã, ma Elimɛlɛki n Malonio n Kilonio pɔ́ lù Naomiwa pii. ¹⁰ ɔ̃ ma Maloni gyaa Lutu, Mɔ́abu nɔɛ èu nɔ́ ũ lɔ́, ké gbé pɔ́ gapi tó e à̀o ku a túbiwa, ké aà tó su ga aà gbéɔ́ guu ge aà wé́lɛɛ bee guuo.† Amɛ á yápi seeladeɔ́ ũ gbã.

¹¹ ɔ̃ gbɛ́zɔ́ɔ̀piɔ́ n gbé pɔ́ kú bɔ́lɛ guuɔ́ pii mè: Wámɛ wá a seeladeɔ́ ũ. Dii to nɔɛ pɔ́ lé gɛ̀ n uapi gɔ́ lán Laseli n Leaowa.‡ An pla n̄pii aamɛ aa Isailiɔ́ kàlɛ. Aà to n gbãa à̀o káfi Eflata bùsuo, ní tɔ́bɔ́ Beteleũ. ¹² Dii to bui pɔ́ á kpama n nɔɛpiɔ́ɔ́ aa gɔ́ lán Pelezi pɔ́ Tamaa ì n Yudaos̄ buiɔ́wa.

Davidi buibɔ́k̄i

¹³ ɔ̃ Bɔazu Lutu sè a nɔ́ ũ. A wùlɛaà̀nɔ́, ɔ̃ Dii aà gbà nɔ́, ɔ̃ à nɛ'ì gɔ́ɛ ũ. ¹⁴ ɔ̃ nɔɛɔ́ ò Naomiɛ: Wa Dii sáaukè, ì n to bonasai gbão. Népi tɔ́bɔ́ Isailiɔ́ guu. ¹⁵ A n nòsɛ níninɛ, ì n gwa n zikū guu, asa n né gyaa pɔ́ yenzi mé a maanɛ de negɔ́ɛ gbɛ́ɔ̀n soplaɔ́la mé nɛ'ì. ¹⁶ ɔ̃ Naomi népi sè a kpà a kùɛ, à gɔ́ aà gwana ũ. ¹⁷ ɔ̃ nɔɛ pɔ́ kú wɛɔ́ mè: Wà negɔ́ɛ ì Naomiɛ. ɔ̃ aa tɔ́kpàè ɔ̀bedi. ɔ̃mɛ Yese mae, Davidi dezi ũ.

¹⁸ Pelezi buiɔ́ tón ke:

Pelezi mé Ez̄nɔ́ ì,

¹⁹ Ez̄nɔ́ Laũ ì, Laũ Aminadabu ì,

²⁰ Aminadabu Naas̄ ì, Naas̄ Salamɔ́ ì,

²¹ Salamɔ́ Bɔazu ì, Bɔazu ɔ̀bedi ì,

²² ɔ̀bedi Yese ì, Yese Davidi ì.*

* 4:8 Iko 25.9 † 4:10 Iko 25.5-6 ‡ 4:11 Daa 29.31 § 4:12 Daa 38.29 * 4:22 Mat 1.3-5, Luk 3.31-33

SAMUELI LA SƐIA

Yá pò kú láe bee guu

Anabi Samueli pò wà aà tó kpà láe beee ní a lá pò téio mé dɔaana gbɛzāna ũ. Dɔaanapio mé gbéó mĩsina pò Lua ní díle Isailiɔne, tó yá ní léó ũ. Aa zíkè lee plaplae: Aa de bùsu gbāadeo ũ, mé aa ea de lousisikpe gbē zɔɔ ũ lo e wàò gé kía kpáí Isailiɔne. (1-7). Isailiɔ ye dɔaana bee taaci lo, aa ye wàò kía víe sa. Samueli dɔ́ ké Lua mé Isailiɔ kía ũ, āma Isailiɔ gá nàwà, ɔ́ à kía kpàné, aà tón Saulu (8-10). I gēgēo, Saulu pākpa Luazi, ɔ́ Lua gĩ aà kíakéi. (11-15). Bee gbɛa Lua èwaasona Davidi sè aà zóle Saulupi gbɛu. Davidi nà zíkɛa kí Sauluɛwa, ɔ́ à dókè ní kíakɛyāo, e à gè bàalè Saulupie, asa Saulu ye à aà dee. (16-30) lé Lua Saulu gbāalaoa ní Luapi gbāakāfia Davidieo yá bɔ̀lekɛwēe. Lápi láakí Saulu ní a néo gāga s̄is̄ipoleu gɔɔ pò aale zíkɛa ní Filitēe (31).

Lápi lé dadawēe ké Lua mé a gbéó kía ũ ado. Lua mé iko vīmá, mé ì yággōné. Sema Lua gbépio ní ní kiao lí misiileè, aaliɔ zíkɛa aà yáwa.

Elikana ní a gbéó

¹ Gōee ku Lama, Eflaiũ bùsu gusisideu. Zufi buie, aà tón Elikana, Yeloau née. Eflaiũ bui pò wĩ me Zufipi mé Tou ì, ɔ́ Tou Elihu ì, ɔ́ Elihu Yeloauipi ì. ² Elikana nɔ́ ví mèn plaɛ, a s̄eia tón Ana, a plaade Penina. Penina mé neade ũ, Ana s̄o fiiɛ. ³ Wē ní wēo gōepi ì bɔ́ a wéleu à gé Silo Dii Zīgōde sísi, ɔ́ ì sa'owà. Eli negōe mèn plaɔ́ ɔ́fini ní Fineasio ku we Dii gbāgbanao ũ. ⁴ Gɔɔ pò Elikana sa'ò, ì a nòo kpa a na Peninawa ní a negōe ní a nenɔe pii, ⁵ ɔ́ ì a lee pla kpa Anawa, asa a yeaàzie, baa ké Dii aà kè fii ũ. ⁶ Aà gōapi s̄o ì aà ke pòpɔo aà fiike yáí, ké aà nòse e fɛle. ⁷ Maa ìo kèè wē ní wēo. Tó Ana gè Dii kpéu, aà gōapi ì aà ke pòpɔo, ɔ́ ì ɔ̀lo à fua pòble. ⁸ ɔ́ aà z̄á ì aà lá: Bóme n le, níle ɔ̀lo, ni pòbleo ni? Akɛa n nòse ɔ̀kpàí? Má denɛ negōe mèn kwiao lé?

⁹ Ziewa ké aa ku Silo, aa pòblè aa làa, sa'ona Eli zóle kílau Dii kpé kpele, ɔ́ Ana fɛle ¹⁰ ní nòseyaa zɔɔ, à wabikè Diiwa ní ɔ̀lo maamaa. ¹¹ ɔ́ à lekè Diiwa à mè: Dii Zīgōde, to mapi n zòblena yá dɔngu! Ma wēnagwa! Tó ma yá i s̄anguo, mé n ma gba negōe, má aà kpama n pò ũe e aà wēni léu, gē a taa'o aà miwa bauo.* ¹² Ké aà wabikɛa Diiwapi lé láao, ɔ́ Eli lé aà gwa soee. ¹³ Ana lé yápi o a s̄oue, aà lé mé lé ke úi'ui, i yá'o à bò a léwa gbēe mào. Eli lé e v̄ee lé aà deɛ, ¹⁴ ɔ́ a òè: Nyɔ́o v̄eɛde ke e bɔe ni? Mik̄e v̄ɛɛwa. ¹⁵ ɔ́ Ana wèwà à mè: I ke maa no Baa! Nɔe p̄siaden ma ũ, mi v̄ee ge í gbāae mio. Mále a yá'ōmao siu Diiɛɛ. ¹⁶ Nsu mapi n zòblena díle nɔe p̄á ũo. Ma nòse ɔ̀kpaa ní ma kua bíli guuo mé tò mále wabike la e tia. ¹⁷ ɔ́ Eli òè: Ta nie musu. Isailiɔ Lua n gba pò pò n a wabikèwa. ¹⁸ ɔ́ Ana mè: To mapi n zòblena yá kángu. ɔ́ à tà à pòblè, aà oosisi làa.

Samueli ia

¹⁹ Ké gu d̄o, aa fɛle káaukaau aa gè kùle Diiɛ. ɔ́ aa èa tà ní be wéleu Lama. Ké Elikana wùle ní a na Anapio, aà yá d̄o Diigu. ²⁰ Wē bee ɔ́ à n̄s̄i à ne'ì gōe ũ, ɔ́ à tɔkpàè Samueli,† asa à mè: Ma aà wabikè Diiwae.

²¹ ɔ́ Elikana fɛle ní a bedeo pii, aa èa gè sa pò wĩ o wē ní wēo oi Diiwa, aai lé pò wa kèwà fiabo. ²² Ama Ana i ḡeo. A ò a z̄áe: Tó népi kè, ɔ́ má gé aà ɔ̀bi Diiɛ, i ḡo à ku we gɔɔpii. ²³ ɔ́ aà z̄á òè: Lá à kène maa ke. Káma bo e aà ké. Dii to yápi kene. ɔ́ nɔepi a ne gwà e à gè kè.

²⁴ Ké à kè, ɔ́ à aà sè gèò Lua kpéu Silo ní zugaae wē àašo ní p̄ɛtio koko do ní v̄eeo tùu do. Népi kè gōgbāana ũ. ²⁵ Aa gáaepi kòlokpa, ɔ́ aa gè ní népio Eli kíi. ²⁶ ɔ́ Ana òè: Baa, gáafaakemɛɛ! N n kuao, máme má nɔe pò ze lé wabike Diiwa ní wáa la ũ. ²⁷ Néɛ bee wabi

* **1:11** Nao 6.5 † **1:20** Bee mè Dii mà.

má kè Diiwa, ̄ à ma gba pò pò má gbèawapi. ²⁸ A yáí ma m̄ aà kpáí Diiwa, aà ku aà pò ũ e a wēni léu. ̄ aa kùlè Diiè we.

2

Ana Dii s̄aukpa

(Luk 1.46-55)

¹ ̄ Ana Dii s̄isi à mè:

Ma n̄s̄e lé yáal̄o Diiwa,

ma mi daa ía Dii yáí.

Mále p̄onake ma íb̄ēēowa,

ma p̄o k̄ena ké à ma suabà.

² Gb̄ēe kua adoa lán Diiwao,

gb̄ēe ku laaàwao,

gb̄esie ku lán wá Luawao.

³ Asu yāb̄ole ní ȳ̄oo,

ásu to walayā b̄o á léuo,

asa Dii Lua mé yápiid̄ona ũ,

̄me í wá yākēao ȳo.

⁴ N̄eḡōn̄ao sá è'è,

fun̄ao gb̄aa d̄o ní pi.

⁵ Gb̄é p̄o k̄à yāao lé gb̄ewi ble yáí,

n̄oa lé gb̄é p̄o àle ní de yāao de lo.

F̄iio n̄e'í soplapla,

mé n̄eḡōedasi'inao lé ibaba.

⁶ Dii mé í to gb̄é ga,

mé í to gb̄é ào ku.

̄me í to gb̄é ḡe tíu,

mé í ge vu.

⁷ Dii mé í mó ní taasio ní namao,

í ̄t̄̄ole gb̄ēēowa, í gb̄ēēo káfi.

⁸ I w̄en̄adēo b̄o luut̄̄eu,

í taasidēo b̄o t̄̄u'eu.

I ní z̄̄le gudoū ní kíabuīo,

í to aa kpalable ní gawio.

Asa t̄̄ole z̄̄imp̄eleá Dii p̄o,

̄ à d̄únia k̄al̄ewà.

⁹ I a yāmanāo d̄ed̄ek̄i d̄óané,

í v̄aik̄enāo d̄ē̄nz̄o gusiau.

Gb̄ēe a f̄̄ d̄ē̄nēe ní az̄ia gb̄aaoo,

¹⁰ Dii a a íb̄ēēo úl̄o.

A pala a íb̄ēēowa za musu,

a yákp̄alekēr̄n̄o d̄únia lé léu.

A gb̄aa pisi k̄ia p̄o á kp̄ae,

a gb̄é p̄o á s̄epi mi daè ía.

¹¹ ̄ Elikana tà a b̄e w̄é̄leu Lama, ̄ n̄eḡōepi ḡò, àle z̄̄ike Diiè ní sa'ona Elio.

Eli n̄eḡōēo

¹² Eli n̄eḡōēoá né p̄ā̄ne, aa Dii d̄ō. ¹³ Yá p̄o sa'onapio í kenén ke: Tó gb̄é sa'ò, ḡoo p̄o àle n̄ò f̄uuke, sa'ona íwae í mó ní saa ḡē̄n̄ àā̄o k̄ūa. ¹⁴ ̄ í si ta ge oo ge m̄o oo guu, ̄ sa'ona í p̄o p̄o saapi b̄ò se a p̄o ũ píi. M̄aa aaī ke Isaili p̄o m̄o Silō̄ne píi. ¹⁵ Baa e w̄à̄o gé n̄ò kpasai a

nísi láa, sa'ona iwae ì m̀o o gbé p̀o sa'òpie: Ǹo kpa sa'onawa aà kpaasa, asa a we ǹo f̀ukεa simao, sema a b̀usu. ¹⁶ T̀o gbépi òè: Má ǹo kpaasa g̀ia a nísi láaε, p̀o p̀o ní yei ní sé sa, ò iwapi ì m̀e: Aawo! Kpa g̀o! T̀o n gi, má sí ní gbāaoε. ¹⁷ Ewaasopio duuna z̀o Diiε maamaaε, asa aale saka aà sa'onooε.

¹⁸ Neg̃ena Samueli s̃ ò z̀ike Diiε ní sa'oulao daa. ¹⁹ Aà da ì gomusu néna z̀è. Lá àle m̀o sa'oi ní a z̀ao w̃é ní w̃εo, ò ì m̀ooè. ²⁰ Eli ì samaa'o Elikanaε ní a napio ì m̀e: Dii n gba né l̀o ní n ǹpio, né p̀o à aà wabikè a kpà Diiwapi g̃εε ũ. O aai tá ní bε. ²¹ O Dii èf̃aakè Anaε, à èa nε ì m̀èn s̃o, g̃ε èa, ñε pla. Neg̃ena Samueli s̃ àle z̀o k̀u Dii z̀i.

²² Eli z̀ik̀ maamaa, à yá p̀o a néo lé ke Isailioε mà pii ní lá aai ẁule ní ñε p̀o aai z̀ike kpaaukpe kpeleε. ²³ O à ní lá à m̀e: B̀ome tò ále yáke m̀ai? Má mà gbépii lé á yāvāipi o. ²⁴ Asu ke m̀ao ma néo! Bao p̀o má mà, àle f̃aa Dii gbé guupi maa. ²⁵ T̀o gbé duunakè a gbédeε, Lua a aà misi, āma t̀o gbé duunakè Diiε, déme a aà misii? O aa g̃i ní mae yāmai, asa Dii z̀è ní ní d̃eεa yáoe. ²⁶ Neg̃ε Samueli s̃ àle z̀o k̀u, àle káfi. Io na ní Diio ní gbépio.*

Asi bèε oa Eli néo yá musu

²⁷ O Lua gb̃ε m̀o ò Eliε: Dii m̀e, g̀o p̀o ní dezi Aalona bedε lé z̀oble Falaooε Egipi, a b̀o m̀omá wásawasa, ²⁸ Isaili buio guu pii ò a n dezi Aalonapi s̀è a gbàgbana ũ. O à a gbagba à tulaletikè téa ní sa'oulao daa. A m̀e a sa p̀o Isailio ì a p̀o nísi kátεu à ték̀u kpà aà buiowa piiε.† ²⁹ A m̀e b̀ome tò i a sa'onoo z̀o ní gbáo ní gba p̀o á d̃ile ẁali m̀ooε a kpéuoi? A m̀e b̀oyāi ni n néo d̃ile d̃eala, ò ále m̃εkpa ní a gbé Isailio sa'onoo maaoi? ³⁰ Bee yáí Dii Isailio Lua m̀e, á d̃ile yāa n buio ní n dezi buio mé aalio a gbagba g̀o pii, āma tia i we beei l̀o. A m̀e gbé p̀o a kpela ò á aà kpela, mé gbé p̀o sakāagu a ke p̀o ũ. ³¹ Ma! A m̀e g̀oε a m̀o, á ke n bε g̃gbāoε s̃abu ní n de bedε. Mae zie a ku n ua l̀o. ³² Nỹ taasi e n bε. Baa t̀o a èf̃ai písi Isailioε pii, maezie a ku n uao e g̀o pii. ³³ N uadeε εε gaga piiε. N gbé p̀o i aà b̀o a gbagbaz̃uo, a to n wé wo ní o l̀o, n p̀o i siak̀. ³⁴ N né gb̃on pla Ofini ní Fineasio aa gaga g̀o doŭ z̀i an pla nípiiε. Bee a d̃ene seela ũ ké yá p̀o má ò a ke piiε. ³⁵ Dii m̀e á gbé sé sa'on náaide ũ, i a p̃eā ke lá á yeiwa. A aà buio z̃eεo g̃iŭg̃iŭ, a z̀ike gbé p̀o á kpá k̃ia ũε g̀o pii. ³⁶ N bui p̀o g̀o m̀o kulek̃é òa ge p̃εε yáí, aai m̀e: Sa'onziε daw̃ε wà ke, wí e wà b̃le ỳona b̃le.

3

Dii lezu Samuélizi

¹ Neg̃ε Samueli lé z̀ike Diiε ní Eliο. G̀o bee Dii yá lí d̃eε gbéwa m̀o m̀o, mé wé p̃ungu'ea i liguo. ² G̀oεwa Eli ẁulea a kpea. Aà wé b̀usa, àle gu'e maamaa l̀o. ³ Samueli ẁulea Dii kpéu, gu p̀o Lua kpagolo k̀u. Lua kpé filia i gao. ⁴ O Dii lez̀ Samuélizi. A wèwà à m̀e: Má ké! ⁵ O à bàalè gè Eli k̃i à m̀e: N lez̀mazi nolo? Ma m̀o. O a òè: Mi lezunzio. Ge n ẁule. O à èa gè ẁule. ⁶ Dii èa lez̀aazi l̀o, ò à èa gè Eli k̃i à m̀e: N lez̀mazi nolo? Ma m̀o. O à m̀e: Ma né, mi lezunzio. Ge n ẁule. ⁷ Samueli Dii d̃o g̀iao, Dii yá i d̃eεwà yāao. ⁸ Dii èa lez̀aazi a g̃n àaōde, ò à f̃le gè Eli k̃i l̀o à m̀e: N lez̀mazi nolo? Ma m̀o. O Eli d̃o sa ké Dii mé lé lezu èwaasonapizi. ⁹ O a òè: Ge n ẁule. T̀o à lez̀nzi sa, ní m̀e: Yā'o Dii, n z̀oblēna swá d̃o. O Samueli gè ẁule a ẁulek̃i.

¹⁰ Dii mò z̀è we, à lez̀aazi lá a kè yāawa à m̀e: Samueli! Samueli! O Samueli m̀e: Yā'o Dii, mapi n z̀oblēna ma swá d̃o. ¹¹ O Dii òè: Ma! Má yáke Isailio guu, gbé p̀o a baomà a keke swāw̃εε. ¹² G̀o bee má àsi p̀o má ò Eli bedε yá musu ke pii za a daaleawa e a midεawa. ¹³ Má òè má t̀o yá lí wi aà bedε musu e g̀o pii vāi p̀o a a yá d̃o yáí, ké aà néo níziε kpeb̀o, mé i ní z̀ukεo yáí. ¹⁴ Bee yáí ma legbè Eli bedε yá musu ma m̀e: Sa'oa ge gbadaa a Eli bedε t̃ae k̃má bauo.

* 2:26 Luk 2.52 † 2:28 Nao 18.1-10

15 Samueli wùle e gu d̀, ̄ à Dii kpé gbaò wèwē. A wépfungu p̀ á è oa Elié vía ví. 16 ̄ Eli aà s̀isi à mè: Samueli ma né! A wèwà à mè: Má ké! 17 ̄ à aà là à mè: A òne kpelewa ni? Nsu yápi ulẽmẽeo. Tó ní yá p̀ a òne kee ulẽmẽe, Lua yápsíkene bèèbèe! 18 ̄ Samueli yápi s̀iue p̀íi, i a kee ulèèo. ̄ Eli mè: Diin aà ũ. Lá à kèè maa, aà ke.

19 Samueli lé z̄okū mé Dii kuaàno, i to yá p̀ a ò lèle p̀ao. 20 ̄ Isaili p̀ó kú za Dã e Bẽesebaò d̀è p̀ii sa ké Samueliá Dii ànabiẽ síana. 21 Dii ìb b̀o ào mo Samueliwa Silo, gu p̀ó à azía òbuè káau. I yá'òè, ̄ Isailio lé aà yãma p̀ii.

4

Filit̄eo Dii kpagolo sia

1 Isailio b̀le gè Filit̄eo wa z̄iu. Aa b̀oòkpa Èbenezeẽ, Filit̄eo s̄ Afeki. 2 Filit̄eo z̄i'op̀o aa gèò Isailio wa. Ké z̄i gb̀aak̀, ̄ Filit̄eo Isailio blè, aa ní dede z̄ilau we gb̀eòn òaa bao (4.000) taawa. 3 Ké Isailio s̀ù ní b̀oou, an gb̀ez̄oò mè: B́oyá! Dii tò Filit̄eo wá blé gb̀ai? Wá ge Dii bàakuawano kpagolo sé Silo wá suò ào kúwano, ké aali wá b̀o wá ibeèò ozi. 4 ̄ aa gb̀éò z̄i Silo aa gè Dii bàakuar̄no kpagolo sè s̀uò. ̄me Dii Z̄iḡode kiblek̄ii ũ malaika g̀as̄iadeò z̄ãnguò.* Eli né gb̀eòn plaò ̄fini ní Fineasio kú ní kpagolopio we. 5 Ké wá kàò Isailio b̀oou, aa k̀aa wiiwa m̀pii e t̀oole dèe. 6 Ké Filit̄eo wiipi mà, aa mè: B́o wii gb̀aa mé d̀o Èbeluo b̀ooui? Ké aa d̀è Dii kpagolo mé p̀ila ní b̀oou, 7 vía ní kú aa mè: Diie p̀ila ní b̀ooue. Yá g̀iwáe sa! Yá bee taa i ke yáao. 8 Yá g̀iwáe! Déme a wá b̀o dii gb̀api ozi? Diipi mé yãm̀o Egipio ne guwawaiu. 9 Wá Filit̄eo wá s̀odile wá g̀ekekẽ. Tó wi ke màao, wá z̀oble Èbeluone lá aale blewèe wa. Wá g̀ekekẽ, wí z̄ikar̄no.

10 ̄ Filit̄eo f̀le Isailio wa ní z̄io aa ní fú, ̄ an baade bàalè tà a be, an dedea kè zài. Filit̄eo ní kèsedeò dede gb̀eòn òaas̄oò leẽ baakwi (30.000). 11 Aa Lua kpagolo s̀i mé Eli né gb̀eòn plaò ̄fini ní Fineasio g̀aga.

12 B́eyãmeẽ bui gb̀e b̀o z̄ilau, à bàalè gè Silo z̄ibeezi. A a p̀okasao ga kèkè, à b̀usukà a miu. 13 Ké à kà, à Eli lè z̀leã kilau zé sae, àle gudã, asa aà s̄ daa doũo Lua kpagolo yá. Ké gb̀épi gè wéleu, à baokpa wéledeone, ̄ aale óob̀o m̀pii. 14 Ké Eli wiipi mà à mè: Búbua bee b̀o máe? ̄ gb̀épi kè kpakpa à ge oè. 15 Eli zi kà wè bas̄o plasai, aà wé g̀ò s̀iui, àle gu'e lo. 16 ̄ gb̀épi òè: Tia ma b̀o z̄ilau, ma b̀o za we ní bao gb̀ae. ̄ Eli aà là à mè: B́ome kè wei ma gb̀é? 17 Baokpanapi wèwà à mè: Isailio bàalè Filit̄eone, ̄ Filit̄eo ní dede dasidasi. N né gb̀eòn plaò ̄fini ní Fineasio g̀aga lo. Filit̄epio Lua kpagolo s̀imá lo. 18 Ké à Lua kpagolo yá'ò, Eli b̀o a kilau à lèle kpaanla wéle bíib̀ole sae, ̄ aà waa gb̀o à g̀a, asa à z̄ik̀ú mé gb̀é káae. A d̀aa Isailio ne e wè blaẽ.

19 Eli né Fineasi na nosia, à kà ne'ia. Ké à Lua kpagolo sia bao mà ní a z̄ade gaao ní a z̄á gaao, ̄ à kùle à ne'í, asa no wãwã m̀òwàe. 20 Ké àle kásanke, gb̀é p̀ó aa aà kúkuão òè: Nsu to vía n kũo, n ne'í g̀e ũ. Ama i wemáo, i ní yãdao. 21 ̄ à t̀okpa népie Ikabodu† à mè: Isailio gawi k̀'è, asa wá Lua kpagolo s̀imáe, mé aà z̄ade ní aà z̄áo g̀aga lo. 22 A mè: Isailio gawi k̀'è, asa wá Lua kpagolo s̀imáe.

5

Lua kpagolo kua Filit̄eo k̄i

1 Ké Filit̄eo Lua kpagolo s̀i, aa b̀òò Èbenezeẽ aa tàò Asedoda. 2 ̄ aa gèò ní dii Daḡo kpéu, aa d̀ile aà sae. 3 Ké gu d̀, Asedodadeò f̀le káaukaau, ̄ aa è Daḡo lèle z̄ile a gb̀eu Dii kpagolo ae. ̄ aa Daḡo se p̀ele a gb̀eu. 4 Ké gu d̀ lo, aa f̀le káaukaau, ̄ aa è Daḡo lèle z̄ile a gb̀eu lo

* 4:4 B̄oã 25.22 † 4:21 Bee mè gawi k̀'è.

Dii kpagolo aε. Aà mi ní aà ɔ wòe káleε kpeεε bèewa. Aà gbɔu gò dile ado. ⁵ Bee yáí Dagɔ gbàgbanao ní gbé pò lé gē aà kpéu Asedodao lí kèsεpeε aà kpé kpeεε bèewao e ní a gbão.

⁶ Dii ɔtò Asedodadeɔwa, à ní ásookè à gbena kàngu, Asedodadeɔ ní a z̄εwiadeɔ píi. ⁷ Ké Asedodadeɔ è màa, aa mè: Isailio dii kpagolo a e ào kúwanɔ la lo, asa àle ɔtòwá ní wá dii Dagɔo pásipásiε. ⁸ ɔ aa gbéɔ z̄i aa ní kíao kàaa píi, ɔ aa ní lá à mè: Kpelewa wá ke ní Isailio dii kpagolooi? ɔ aa mè: Wà geò Gata. ɔ aa geò.

⁹ Ké aa kàò we, Dii ɔtò wélewedεwa lo, ɔ wélepi lòo. Dii gagyākàngu, gbena linla pii néfēnen gbēz̄ɔ. ¹⁰ ɔ aa gè ní Lua kpagolopio Ekeloni. Ké aale gēò, wélepideɔ wiilè aa mè: Wà gèwázi ní Isailio dii kpagolo, ké aa wá dεde wá buiwaε. ¹¹ ɔ aa gbéɔ z̄i aa ní kíao kàaa píi, aa òné: A Isailio dii kpagolo se à taò a gbεu, ké asu wá dεde wá buiwao yáí. Asa gaga tò wélepi lòoε, Lua ɔtómá we maamaaε. ¹² Gbena kà gbé pò aai gaooɔgu, ɔ wélepideɔ wii ná luawa.

6

Ɛa taa ní kpagoloo Isaili bùsuu

¹ Dii kpagolo kú Filitēɔ bùsuu e mɔ soplá, ² ɔ aa sa'onao ní màsokenao kàaa, aa ní lá aa mè: Kpelewa wá ke ní Dii kpagolooi? A owēε lá wá ke wà taò a gbεu. ³ ɔ aa wemá aa mè: Tó ále tá ní Isailio dii kpagolo, ásu taò giio. A aà gba pò á tàae yáí, í gbágbá, í yá pò tò i ɔ gowáo d̄ɔ. ⁴ ɔ aa ní lá aa mè: Bó wá aà gba wà taò wá tàae yáii? Aa wemá aa mè: A vua pi lán gbenawa mèn sɔo ní énao lo mèn sɔo á kíao dasileu, asa gyā doūpi á lé ní á kíao píie. ⁵ A á gbenaɔ taa pí ní éna pò lé á bùsu ɔkpaɔ, í Isailio dii kpelaò. A gí ɔ goiwá ní wá diio ní wá bùsuoa? ⁶ Bóyáí á ye swágbāake lá Egipio ní Falaɔɔo kèwai? Lá à ní wetà e aa Isailio gbàε aa tà, i d̄ɔáguo lé? ⁷ Tiasa à ge zugo dafu ke, í mó ní zù neade mèn pla pò wi zuudané yāao. A gópi d̄oné, í ní né pò ténzio kémá, à tárnɔ ní kaau. ⁸ A Dii kpagolo sé da gópi guu, í vua pò pò ále kpásá á tàae yáio ka balu, í dile kpagolopi saε, í zuo ka zéu aa geò, ⁹ lo gwa. Tó kpagolo a bùsu zé sè, àle gé Besemesi oi, ɔme vāi z̄ɔopi z̄i wá. Tó i séle we s̄o, wíɔ d̄ɔ ké ɔme ɔt̄ɔwáo, mi'lie.

¹⁰ ɔ aa kè màa, aa godò zù neade mèn plaone, aa ní néo kà kaau, ¹¹ ɔ aa Dii kpagolo dà gópiu ní balu pò vua énao ní gbena taaɔ ku a guuo. ¹² ɔ zupio zesè tululu, aa Besemesi zé sè, aale gé, aale ɔɔlo, aai lile ɔplaa ge zεeio. Filitē kíao té ní kpe e Besemesi z̄ileu. ¹³ Besemesideɔ lé pówena keke guzuleu. Ké aa wesè musu, aa kpagolopi è, ɔ an pɔ kèna a eawa. ¹⁴⁻¹⁵ Ké gópi kà Besemesi gbé Yozuee bugbea, ɔ à zè gbè gbène saε we. ɔ Levii buio Dii kpagolopi b̄ò ní balu pò vua p̄ɔɔ ku a guuo, aa kàle gbè gbènepiwa. ɔ Besemesideɔ gópi lí z̄èz̄ε yàa ũ, aa sa pò wí a pò káteu à tékū ò Diiwa ní zupio. Goobeezi aa sa pò wí a pò káteu à tékū ò Diiwa ní sa p̄ale. ¹⁶ Filitē kíao gbēon s̄oo yápi è, ɔ aa èa tà Ekeloni z̄ibeezi. ¹⁷ Vua gbena pò Filitē kpásá Dii ní tàae yáion ke: Asedoda pò do, Gaza pò do, Asekeloni pò do, Gata pò do, Ekeloni pò do. ¹⁸ Vua énao ku lo Filitē mεεwiapio dasileu, an kíao gbēon s̄oo pò ũ. An mεεwia bíidepio baade ní a z̄εwiao. Gbè gbène pò wà Dii kpagolo dílewà Besemesi gbé Yozuee bugbeapi mé a seela ũ e ní a gbão. ¹⁹ ɔ Dii Besemesideeɔ d̄εde, ké aa a kpagolo guu gwà yáí. A ní dεde gbēon bàakwie, ɔ wà búbuapè, ké Dii kaale z̄oo kpànz̄i yáí. ²⁰ ɔ Besemesidepio mè: Déme a f̄ɔ ze Dii Lua Kuaadoadepi aei? Wá kpagolopi kpásá deɔ kíi sa ni? ²¹ ɔ aa gbéɔ z̄i Kiliayaaliūdeɔwa aa mè: Filitēɔ sù ní Dii kpagoloo. A mɔ ge se à suò á kíi.

7

¹ ɔ Kiliayaaliūdeɔ mò Dii kpagolopi sè aa taò Abinadabu be s̄isi musu. ɔ aa aà né Elezaa díle a d̄šana ũ.

Samuéli dɔ́aaa Isailiɔ́ne

² Kpagolopi ku Kiliyaaliũ à gègè, à kè we wè baoc.*

Isailiɔ́ lé wiile Diiwa nípii, aale aà kíi weele. ³ Ǿ Samuéli ò Isailiɔ́ne píi à mè: Tó a ze ní Diió ní nòsemendoo, à dii zìlɔ́ ní Asetaatiɔ́ bɔ́le á guu, í ázia kpa Diiwa, í bɔ́bleè ado, í á bɔ́ Filitèɔ́ ɔ́zi. ⁴ Ǿ Isailiɔ́ Baaliɔ́ ní Asetaatiɔ́ bɔ́le ní guu, aale zɔ́ble Diié ado.

⁵ Ǿ Samuéli mè: A Isailiɔ́ píi, à káaa Mizipa, mí awakpaé Diié. ⁶ Ké aa káaa we, ɔ́ aa itò aa kòle Dii aε. Goobeezí aa leyè aa mè: Wa duunakè Diié. Ǿ Samuéli yággɔ́ɔ́ Isailiɔ́ne Mizipa we.

⁷ Ké Filitèɔ́ mà Isailiɔ́ káaa Mizipa, ɔ́ an kíaa gè léleimá. Ké Isailiɔ́ mà, vía ní kú, ⁸ ɔ́ aa ò Samuéliε: Nsu ñyɔ́ níleo! Wii le Dii wá Luawa aà wá sí Filitèɔ́wa. ⁹ Ǿ Samuéli sãne yɔ́mina sè, à sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu búu à tékú oò Diiwa, ɔ́ à wiilèwà Isailiɔ́ne. Ǿ Dii síaaɔ́. ¹⁰ Ké Samuéli lé sapi o, Filitèɔ́ lé mɔ́ Isailiɔ́wa ní zio. Zibeezí Dii tò loupúnaa gbáa kè Filitèɔ́wa. Gili gèngu, ɔ́ Isailiɔ́ ní ásookè. ¹¹ Ké Isailiɔ́ bɔ́le Mizipa, aa pè Filitèɔ́wa aa ní dede, aa ní kpá e Betekaa. ¹² Ǿ Samuéli gbepèle Mizipa ní Senio zánguo, à tokpàè Ebenezeε,† asa à mè: Dii mé dɔ́wále e wa kaò la.

¹³ Beewa aa Filitèɔ́ fù, ɔ́ aai fɔ́ èa mòmá ziu ní búsuu lo. Dii onáale Filitèɔ́wa e Samuéli wèni léu. ¹⁴ Wéle pɔ́ Filitèɔ́ sí Isailiɔ́wa yáa èa gè ní pɔ́ ũ za Ekeloni e à gè pèò Gatawa. Isailiɔ́ wélepɔ́ ní ní tɔ́leɔ́ sí Filitèɔ́wa pii. Isailiɔ́ ní Amɔ́leɔ́ sɔ́ aa kú ní kɔ́ yákelesai.

¹⁵ Samuéliá Isailiɔ́ dɔ́aanae e a wèni léu. ¹⁶ Wè ní wèo ío gé Beteli ní Giligalio ní Mizipao, í yággɔ́ɔ́ Isailiɔ́ne wélepɔ́ guu. ¹⁷ Ǿ í ea ta Lama, asa aà ben we. I yággɔ́ɔ́ Isailiɔ́ne we bε. We ɔ́ à Dii gbagbakíi bɔ́u.

8

Isailiɔ́ kía gbεaa

¹ Ké Samuéli zikù, à a néo díle Isailiɔ́ne dɔ́aanao ũ. ² Aà negɔ́ε séia tón Yoeli, a plaade Abia. Aame aai yággɔ́ɔ́né Beeseba. ³ Ama aà népio i te aà tufaio. Ǿa yá bakàné ní níu, aai gbagusaesi, aali yággɔ́ɔ́ a zéwao. ⁴ Ǿ Isaili gbèzɔ́ɔ́ kɔ́ káaa aa gè Samuéli lè Lama ⁵ aa mè: Gwa, n zikù, mé ní néo te n tufaio. Kía dilèwèε sa aà de wá dɔ́aana ũ, lá bui píi a pɔ́ víwa. ⁶ Ké aa mè aà kía kpáné aà de ní dɔ́aana ũ, yápi i ka Samuelliguo, ɔ́ à wabikè Diiwa. ⁷ Ǿ Dii ò Samuéliε: Gbépio yáma, asa níme aa ginzio. Máme aa gímazi, ké másu kiblemáo yái. ⁸ Lá aale ke za gɔ́ pɔ́ ma ní bóle Egipi e gbá, aa pákpámazi, aa zɔ́blè dii páleɔ́ne píi, màa aale kene lo. ⁹ N ní yáma sa, ní lezamá maamaa. Oné lá gbé pɔ́ a kiblemá ikoyá aɔ́ de.

¹⁰ Ǿ Samuéli Dii yápi sèle síu gbé pɔ́ aale kía gbεawaɔ́ne kélekε ¹¹ à mè: Lá gbé pɔ́ a kibléwá ikoyá aɔ́ den ke: A á negɔ́ε si à ní díle a zikasɔ́godeɔ́ ní a sɔ́deɔ́ ũε. Aaɔ́ be aà sɔ́go aε ní bao. ¹² A ní díle gbèɔ́n òaasɔ́ɔ́ ge gbèɔ́n blakwikwiɔ́ gbèzɔ́ɔ́ ũ. Aaɔ́ aà sa paè, aaɔ́ aà pɔ́ kékéè, aaɔ́ aà zikabɔ́piè ní aà sɔ́go pɔ́. ¹³ A á nenɔ́ε si à ní díle nísiginakenaɔ́ ní blekená ní pèekená ũε. ¹⁴ A á buaɔ́ ní á véebuɔ́ ní á kù kpé maɔ́ síwá à kpa a íwaɔ́wae. ¹⁵ A á pówena ní á véebuɔ́ kwide síwá à kpa a ziaɔ́ ní a íwaɔ́wa. ¹⁶ A á zɔ́gɔ́ε ní nɔ́ε sí ní á zù maɔ́ ní á zaa'inaɔ́ aaɔ́ zikεε. ¹⁷ A á pɔ́tuɔ́ kwide síwá, ápiɔ́ í gɔ́ aà zɔ́ ũ. ¹⁸ Goo bee sa á wiile Diiwa gbé pɔ́ á sè á kía ũpi yái, asi sɔ́ a wewá gɔ́ bee lo.

¹⁹ Ǿ aa gí Samuéli yámai aa mè: Aawo! Wá ye wàɔ́ kía víε, ²⁰ wíɔ́ de lán bui kíniɔ́wa sɔ́. Wá kía líɔ́ yággɔ́ɔ́wèε, ili dɔ́aawèε zí guu. ²¹ Ké Samuéli ní yámà píi, a kà Diié a swáwa. ²² Ǿ Dii òè: N ní yáma, kía dilené. Ǿ Samuéli ò Isailipiɔ́ne: A baade tá a wéleu.

9

Samuéli kɔ́'ea ní Sauluo

* 7:2 2Sam 6.2-4 † 7:12 Bee mè dɔ́nle gbε.

¹ Bēyāmēē buie ku, aà tón Kisi. Nēgōnaē mé à tóbò. Bēyāmēē bui mé Afia ì, ÿ Afia Bekola ì, ÿ Bekola Zeloo ì, ÿ Zeloo Abieli ì. Abieli mé Kisipi ì. ² A nēgōē vī, aà tón Saulu. Èwaaso kēfēnaē. Aà sáa kú Isailiò guuo. An gbēē gbàa i vī aà gāuaò.

³ Ké Kisipi zàa'inaò vūaa, ÿ a ò a nēpie: Fēle zikenao do se à gé zàa'inaò wēlel. ⁴ Ō aa pà Èflaiū bùsu gusísídea ní Salisa bùsuo, áma aa ku weo, ÿ aa pà Bēyāmēē bùsua, aai ní eo. Ō aa pà Saalima bùsua, aai zàa'inao e. ⁵ Ké aa kà Zufi bùsuo, Saulu ò zíkēna pò aa sánupie: Mò wà ēa. Tó wi tao, ma mae a bílike wá yá musue, a zàa'inaò yáda lo. ⁶ Ō zíkēnapi òè: Ma! Lua gbé kú wéleē bee guu. A bēēē vī, yá pò à mè a kē, ì kēē. Wà gé we. A gí zé pò wá se wà wá zàa'inao e oiwēēa? ⁷ Ō Saulu a zāsiwà: Tó wále gé, bó wá gēōi? Bē i gō wá bòu lo. Wá pōē vī wà Lua gbépi gbao. Ge bó wá vī? ⁸ Ō zíkēnapi èa ò Sauluē: Gwa! Má ò yōōnaē kūa la. Má aà gba, i wá da zé pò wá séwa. ⁹⁻¹¹ Ō Saulu ò a zíkēnaē: N yāmaa ò. Wà gé. Ō aale gé wéle pò Lua gbépi kuu.

Ké aale wélepi sīsī kú, aa kpàaū ní wéndiaò, aale gé ítò. Ō aa ní lá aa mè: Gu'ena ku bea? (Isaili bùsuo yāa, tó gbé lé gé yāgbēai Luawa i mē: Mò wà gé gu'ena kīi. Asa gbé pò wī o gbā ānabi ÿ wī o yāa gu'ena.) ¹² Aa wēmá aa mè: Ao, a ku aē we. A kē kpakpa. Gbā à sù, asa wa ye sa'o gulešiuē. ¹³ Tó a gē wéleu, á aà e e aàò gé géi pòblei gulešipiu, asa wa pòbleo e aà mó. Aàpi mé a báaada sa'obleu gia, gbé pò wà ní sisio i gbasa ble. Aò wāa, asa aà egōō zaan la.

¹⁴ Ké aa gē wélepiu, ÿ aa kpàaū ní Samuelio gōò, à bò lé gé gulešipiu. ¹⁵ E Saulu àò gé mói, Dii dōaa à yápi kà Samueliē a swáwa à mè: ¹⁶ Zia maa'i má Bēyāmēē bùsu gbé zīma. Ní nísikawà ò aà dile ma gbé Isailiò dōaana ũ, i ma gbépio bō Filitēò òzī. Ma a gbépio wii mà, ÿ ma ní wegwà.

¹⁷ Ké Samueli Saulu è, Dii òè: Gbé pò ma aà yā'ònepin we. Ōmē a kible ma gbéōwa. ¹⁸ Ō Saulu sò Samuelizi wéle bōleu, à aà là à mè: Gu'ena bē ku má ni? Ōlomēē. ¹⁹ Ō Samueli wēwà à mè: Mámē má aà ũ. Dōaa wà gé gulešiu, níyō pòblemanò gbāē. Zia kōō má n nòse yā'onē pii, mí n gbaē. ²⁰ Nsu bílike n zàa'ina pò kòle a gōō àaōden gbāò yáwao, asa wà ní é. Isaili bùsu pōmaaò pii a gō dé pò ũē, mé i kē mpi ní n de bēdeò pii bàasio? ²¹ Ō Saulu mè: Bēyāmēē buin ma ũò lò? Ma bui mé fēnēū de Isaili buiòla pii, mé ma daēò mé kēsāanzī Bēyāmēē buio guu. Bóyāi níle yá bee taa oimēēi?

²² Ō Samueli Saulu ní a zíkēnaò sè à gēñnò pòblekpēu, à zōlekīi maa kpámá gbé pò wà ní sisio guu. Gbépio kà gbēōn baakwi taa. ²³ Ō Samueli ò blekenae: Nòò pò má kpàma ma mè ò a dilekīi kēpi se mōò. ²⁴ Ō blekenapi mò ní nòò gbadōmplēwapio, a dile Saulu aē. Ō Samueli mè: Pó pò wa dīlenen kē. Só, asa wa dīlene ò so maa'ie ní gbé pò ma ní sisio. Ō Saulu pòblè ní Samuelio zibeezī.

²⁵ Ké aa pīla gulešipiwa aa gē wéle ēu, ÿ Samueli gē yā'ò ní Sauluo a kpé musu. ²⁶ Ō aa ì we. Ké gu ye dōi, ÿ Samueli lēzù Sauluzi kpé musu we à mè: Fēle mà gé zēine. Ké Saulu fēle, aàpi ní Samuelio aa bò bàasi mípla. ²⁷ Ké aa kà wénkpe, ÿ Samueli ò Sauluē: O n zíkēnaē aàò gé, mpi ò zē gia mà yá pò Dii ò onē.

10

Samueli nísikaa Saulu miwa

¹ Ō Samueli nísi tūu sè à nísikà Saulu miwa, ÿ à lepèwà à mè: Dii mé n dile dōaana ũ a gbé Isailiōnē. Nýō kible Dii gbéōwa, ní ní bō ní ibēē pò liaanzio òzī. Seela pò a to ò dō ké Dii mé n dile a gbéō dōaana ũn kē. ² Tó wa kēkōwa la tia, níyō da gbēōn plaòle Zēleza, Laseli mia saē, Bēyāmēē buio bùsu zōleu. Aa onē: Wà zàa'ina pò n gē wēleio è. An yá n mae kūa gbāa lo, n yá àle a kākake sa, àle mē, kpelewa á kē a né yá musui? ³ Bōa we, tó n gē aē mé n ka

gbɛ̀nɛli kɛ́i Taboo, gbɛ̀ɔn àaɔ danlɛ we lɔ, aale gé Lua gbagbai Beteli. An gbɛ̀do blenɛ kɛ́a mèn àaɔ, an gbɛ̀do pɛɛ kɛ́a mèn àaɔ, mé an gbɛ̀do vɛɛ kɛ́a tùu do. ⁴ Aa n aafia gbɛa, aai pɛɛ mèn pla kpama, ní sí. ⁵ Bee gbɛa tó n ka Lua sìsì pɔ́ kú Gibɛa, gu pɔ́ Filitɛɔ gudɔakɛ́i kúu, tó n káikù ní wɛ̀lɛpio, nýɔ́ kpaaũ ní ànabio dɔ̀dɔakɔ̀wa, aale pila gulèsɛpiwa. Wa dɔ̀aaanɛ́ ní mɔ̀ɔnaɔ́ ní gǎaɔ́ ní domaɔ́ ní kuleɔ́, aale ànabikɛkɛ. ⁶ Dii Nisina a dinɛ, ní ànabikɛkɛrɛnɔ́, ní li gbɛ́ dafu ũ. ⁷ Tó seela beɛɔ kɛ̀ma, yá pɔ́ n a kea zé è kɛ, asa Lua kunnɔɛ. ⁸ Dɔ̀aamɛɛ Giligali, má n le we, mí sa pɔ́ wɛ́ a pɔ́ káteu à tékù o ní sáaukpasao. Nyɔ́ ma dǎ we e gɔ̀ɔ soplá, mí mɔ́ mà n le we, mí yá pɔ́ nýɔ́ kɛ onɛ.

⁹ Ké Saulu kpɛ̀li Samuɛliɛ, àlɛ tá, Lua aà nɔ̀sɛ lɛ̀lɛ̀, mé seelapio kè zibeezi pɛ́i. ¹⁰ Ké aa kà Gibɛa, ànabio dǎaàlɛ dɔ̀dɔakɔ̀wa, ɔ́ Lua Nisina dǐ̀, àlɛ ànabikɛkɛrɛnɔ́. ¹¹ Ké gbɛ́ pɔ́ aa aà dɔ̀ɔ aà è, àlɛ ànabikɛkɛ ní ànabio, aa kɔ́ lála aa mè: Bóme Kisi né lèi? Saulu ku ànabio guu sɔ́ nɛɛ? ¹² Ǿ Gibɛa gbɛɛ yázàsímá à mè: Gbɛ́ kɛ́niɔ́ maɛɔn deɔ́ ũ sɔ́i? Ǿ à gò yáa ũ wɛ́ mɛ: Saulu ku ànabio guu sɔ́ nɛɛ? ¹³ Ké Saulu ànabikɛkɛ a làa, ɔ́ à gè gulèsɛu.

¹⁴ Ké Saulu tà bɛ ní a zíkɛnao, Saulupi desɛ́ ní lá à mè: A gɛ má ni? Saulu wèwà à mè: Wa gɛ zàaɛ́naɔ́ wɛɛlɛiɛ. Ké wi ní eo, ɔ́ wa gɛ Samuɛli kɛ́i. ¹⁵ Ǿ Saulu desɛpi ò̀: Yá pɔ́ Samuɛli ò̀é siumɛɛ. ¹⁶ Ǿ Saulu mè: A ò̀wɛɛ wà zàaɛ́napio è. Ama i kpala yá pɔ́ Samuɛli ò̀e galikɛ̀o.

Samuɛli bɔ́a ní Saulu kpalablea yáa gupuau

¹⁷ Ǿ Samuɛli Isailio kǎaa Dii aɛ Mizipa. ¹⁸ A ò̀nɛ́: Dii á Lua mè a á bóle Egipi, a á símá ní bui pɔ́ ɔ̀tòwáɔ pɛ́i. ¹⁹ Lua á bó á yá'ɔ́maɔ́ ní á taasikɛaɔ guu pɛ́i, ɔ́ a giaàzi gbǎ, á ò̀è aà kía kpáé. Tò̀, à mɔ́ zɛ Dii aɛ sa bui ní buio, ualɛ ní ualeo. ²⁰ Ké Samuɛli mò ní Isaili buio pɛ́i, ɔ́ Bɛ̀yámɛɛ buio télɛblè. ²¹ Ǿ à mò ní Bɛ̀yámɛɛ buio ualɛ ní ualeo. Ǿ Matili ua télɛblè. Uadepio guu Kisi né Saulu mé blè. Ké wà aà wèlɛ, wi aà eo. ²² Ǿ wà èa Dii là lɔ wà mè: Gɔ̀ɛpi mò la kò̀a? Ǿ Dii mè: A ulɛa asoɔ sò̀u. ²³ Ǿ wà bàalè gè aà bò wà sùò ní guu. Ké à zè ní guu, ampɛ́i an gbàa zè aà gǎuɛ. ²⁴ Ǿ Samuɛli ò̀nɛ́ pɛ́i: A gbɛ́ pɔ́ Dii sè èa? Gbɛɛ ku laaàwa á guuo. Ǿ gbɛ́pɛ́i wiilè aa mè: Lua wá kía dɔ́ ní aafia! ²⁵ Ǿ Samuɛli kpalablea zé bɔ̀ɔlekɛnɛ́, ɔ́ a kè láu a dǐ̀lɛ Dii kpéu. Ǿ à ní gbáɛ, baade tà a bɛ. ²⁶ Saulu sɔ́ à tà a bɛ Gibɛa. Gɔ́ gbǎa pɔ́ Lua zíkè ní sɔ̀u tǎaànɔ́. ²⁷ Ǿ gbɛ̀pǎɛɔ mè: Gbɛ́ bee taa mé a wá suabaa? Ǿ aa sakǎaàgu, aai mɔ̀è ní pɔ̀eoo, ɔ́ Saulu a nílɛakɛ.

11

Saulu Amɔ̀niɔ́ fua

¹ Amɔ̀ni bui Naasa mò ní a zígɔ̀, aa bòokpà Yabesi Galada saɛ, ɔ́ Yabɛsideɔ́ ò̀ Naasaɛ: Lɛ̀doũ kɛwanɔ́, wí misiilɛnɛ. ² Ǿ Naasa ò̀nɛ́: Tó ma á ɔ̀plaa wé bòbò ápiii mé wí Isailio kù mípii, ɔ́ má gbasa mà lɛ̀doũkɛánɔ́. ³ Ǿ Yabesi gbɛ̀zɔ̀ɔ ò̀è: Wá gba gɔ̀ɔ soplá wà gbɛ́ɔ zɛ́ Isaili bùsu guu pɛ́i. Tó gbɛɛ ku à wá suabao, wá mikpama.

⁴ Ké zɛ́napio kà Saulu bɛ Gibɛa, aa yápi ò̀nɛ́, ɔ́ wà búbuapǎlɛ. ⁵ Gɔ̀ɔ bee Saulu lé su ní buaoɛ, a tɛ a zuɔ́i, ɔ́ à mè: Bó yá mé mò ɔ́ wàlɛ ɔ̀lɔ́bi? Ǿ wà Yabɛsidepio yá dàu wa siuɛ. ⁶ Ké Saulu yápi mà, Lua Nisina dèdɛwa, ɔ́ aà pɔ́ pà maamaa. ⁷ A zu sè mèn pla a dè a zɛ̀zɛɔ, ɔ́ à gbɛ́ɔ zìò Isaili bùsu guu pɛ́i aa mè: Maa wa kɛ gbɛ́ pɔ́ aai tɛ Saulu ní Samuɛliozioɔ zuɔ̀nɛ. Ǿ vía ní kú Dii yá musu, aa bò tɛ́nzi sǎnu mípii. ⁸ Saulu ní nao Bezeki. Isailio kè gbɛ̀ɔn ò̀aasɔ̀ɔo lɛɛ ò̀aa do ní basɔ̀ooɛ (300.000), mé Yudaɔ́ kú ní guu gbɛ̀ɔn ò̀aasɔ̀ɔo lɛɛ baakwi (30.000).

⁹ Ǿ wa ò̀ zina pɔ́ m̀pionɛ: A gɛ o á gbɛ́ɔnɛ, zia e íatɛ̀ àò gé gbǎakúi, wá ní suaba. Ké zinaɔ́ tà, aa yápi baokpà Yabɛsideɔ̀nɛ, ɔ́ an pɔ́ kèna. ¹⁰ Aa ò̀ Amɔ̀niɔ̀nɛ: Wá wázia kpáwá zia, í á pɔ̀eǎ kɛwá.

¹¹ Saulu a gbɛ́ɔ kpaalè gǎli àaɔ. Gufɛ̀nɛ ɔ́ aa sí Amɔ̀niɔ̀gu ní b̀oou, aa ní dɛdɛ e íatɛ̀ gè gbǎakùò. Ǿ gbɛ́ pɔ́ gò̀ fǎaa gbándodo mindodo. ¹² Ǿ wa ò̀ Samuɛliɛ: Deɔ́ mé mè Saulu a

kiblewáó ni? A bolerínó wà ní dèdè. ¹³ Ǿ Saulu m̀̀: Wa gb̄ē de gb̄ão, asa Dii Isailiò suabà gb̄āē. ¹⁴ Ǿ Samueli ò bílae: A m̀̀ wà gé Giligali wà ̀̀a Saulu kpa kpalau we l̀̀. ¹⁵ Ǿ aa gé Giligali nípii, aa ̀̀a Saulu kpà kpalau Dii aē we, aa sáaukpa sa'ò Diiwa, ̄ Saulu ní Isailiò p̀̀nakè we nípii maamaa.

12

Samueli migoa kpalai

¹ Samueli ò Isailiòne píi: Ma yá p̀̀ á òm̄ē mà píi, ma kía kpàé. ² Aàpi mé a d̀̀aaé sa. Mapi s̄ ma zik̀̀, ma mik̄ puak̀̀ mé ma néó kuánó. Ma d̀̀aaé za ma ̀̀waasog̀̀ e ní a gb̄ão. ³ Má ké! A ke ma seeladeò ũ Dii ní kía p̀̀ a kpào aē. Ma zu ge zàa'ina s̄ á gb̄ēwae? Ma á gb̄ē blèe? Ma á gb̄ē wet̄āe? Gbagusae ma wé blè ma b̀̀ á gb̄ē kp̄e? Tó má kè màa, má a fiaboe. ⁴ Ǿ aa wèwà aa m̀̀: Ni wá bleo, ni wá wet̄áo, ni p̀̀e sí wá gb̄ēwao. ⁵ Samueli òné l̀̀: Dii ní kía p̀̀ a kpào mé á seeladeò ũ gb̄ā, ké i tàae'eaò. Aa m̀̀: Dii mé wá seelade ũ. ⁶ Ǿ Samueli òné: Dii mé M̀̀izi ní Aalonao òl̄e, ̄ aa b̀̀ ní á deziò Egipi.* ⁷ A ke kílíkili Dii aē, mí yāmaa p̀̀ a kèè ní á deziò siué. ⁸ Yak̀̀buò gea Egipi gb̄ea á deziò wiilè Diiwa,† ̄ à M̀̀izi ní Aalonao òl̄e, aa ní bóle Egipi, ̄ aa ní kále b̀̀sue beeu. ⁹ Ké Dii an Lua yá s̀̀ngu yáí, ̄ à ní kpà Azoo z̄ig̀̀ò gb̄ēz̀̀ò Siselawa‡ ní Filit̄e§ ní M̀̀abuò kiao,* aale z̄ikaínó. ¹⁰ Ǿ aa wiilè Diiwa aa m̀̀: Wa duunakè, wa p̀̀kp̀̀anzi, wa z̀̀blè Baaliòne ní Asetaatiò.† Wá b̀̀ wá ibeèò ̀̀z̄i sa, w̄ò z̀̀blen̄e. ¹¹ Ǿ Dii Gedeò‡ òl̄e ní Balakuo§ ní Zefeteo* ní Saus̀̀ò† aa á b̀̀ á ibeepiò ̀̀z̄i gupiiu, ̄ a ḡ kálea d̀̀d̀a.

¹² Ké á è Am̀̀niò kí Naasa lé m̀̀ó léleiwá, baa ké Dii á Lua mé á kía ũ, á òm̄ē: Aawo! Kía mé a ikokewá fá!‡ ¹³ Tia kéwa kía p̀̀ á gb̄èa á s̀̀ ̄ Dii òl̄één ke. ¹⁴ Tó á Dii vía ví mé ále z̀̀bleè, tó ále aà yāma mé i b̀̀ aà yá kp̄eò, tó ápiò ní gb̄é p̀̀ lé kiblewáó te Dii á Luazi, áò aafiae. ¹⁵ Tó i Dii yāma s̀̀ò, mé a b̀̀ aà yá kp̄e, a ̀̀t̄wáe lá a kè á deziònewa. ¹⁶ A menaf̄, í yāz̀̀ò p̀̀ Dii a kéé e. ¹⁷ Sae wá kuwà lao lò? Má Dii sísi, i to lou ví à ma, íò d̄ó ké á kíagbeaa kè Diié †i maamaa.

¹⁸ Ǿ Samueli Dii sísi, ̄ Dii tò lou ví à mà z̄ibeez̄i. Ǿ gb̄épii víakè Diié ní Samuelio maamaa. ¹⁹ Ǿ aa òè: Wabikew̄e Dii n Luawa, ké wápiò n z̀̀blen̄ò wásu gagao yáí. Wa yāvái k̄fi wá duunaae, asa wa kía gb̄èae.

²⁰ Samueli òné: Asu tò vía á k̄uò. A v̄ápi kè píie, āma ásu k̄e Diiwao. Aò z̀̀bleè ní ǹ̀sem̄endoo. ²¹ Asu k̄wà à te táaòziò. Aa ài víò, aa f̄ gb̄é b̀̀ò, asa p̀̀p̄āne. ²² Dii a a gb̄éò v̄ūaao a tó z̀̀ò yáí, asa aà á kea a gb̄éò ũ kàaàgue. ²³ Mapi s̄, Dii su to mà duunakee mà wabikeae tóo. Aawo, má zé maa p̀̀ de à se ̀̀b̄é. ²⁴ A víake Diié, áò z̀̀bleè ní náaio ní ǹ̀sem̄endoo. A làasooke yāz̀̀ò p̀̀ a kèéowa. ²⁵ Tó a gi te v̄aiwa, ápiò ní á kiao, wa á kaale ápiie.

13

Samueli Saulu lelea

¹ Saulu kè Isailiò kía ũ wè pla, ² à ní z̄ig̀̀ò s̀̀ gb̄ēon òaas̀̀ò leē àās̄ (3.000). Gb̄ēon òaa kwi aao kuaànó Mimasa ní Beteli gus̄is̄ideo. Gb̄ēon òaa s̀̀ò aao kú ní aà né Yonatāo Gibea, B̄yām̄e b̀̀suu. Ǿ à gb̄é k̄niò gb̄ae, baade tà a be.

³ Yonatāa lèle Filit̄e gud̄šana p̀̀ kú Gebaowa, ̄ Filit̄e a baomà. Ǿ Saulu z̄iḡaalè Isailiò b̀̀su gupiiu à m̀̀: Ebeluò, à yāe ma! ⁴ Ǿ Isailiò mà píi wà m̀̀, Saulu lèle Filit̄e gud̄šanaowa, ̄ Filit̄e ye Isailiò ḡiyáio. Ǿ wà Isailiò sísi, aa m̀̀ nà Sauluwa Giligali. ⁵ Ǿ Filit̄e kàaa aa z̄ika ní Isailiò. An s̀̀gòò kà òaas̀̀ò leē àās̄ (3.000), an s̀̀godeò kà òaas̀̀ò leē sooloē (6.000), mé

* 12:6 B̄a 6.26 † 12:8 B̄a 2.23 ‡ 12:9 D̄a 4.2 § 12:9 D̄a 13.1 * 12:9 D̄a 3.12 † 12:10 D̄a 10.10
‡ 12:11 D̄a 6-8 § 12:11 D̄a 4.6 * 12:11 D̄a 11.29 † 12:11 D̄a 15 ‡ 12:12 1Sam 8.19

an kèsedeo dasi lán isiale ũfāawa. Ɔ aa fɛle gè bòokpà Mimasa, Betavē gukpe. ⁶ Ké Isailio è wà gò yeelɛa, wàle naaainɔ, ɔ aa ùle gbè'eo ní dào ní gbèsɔɔnao ní gbáoo ní eo guu. ⁷ An gbèeo gulè aa bùa Yuudēwa e Gada buio būsuu ní Galada būsuo. E tia Saulu ku Giligali, vĩa lé gbé pò kuaànɔ kũ maamaa.

⁸ A Samueli dà gɔɔ sopla lá a dilɛwa.* Ké i mɔo, ɔ aà gbéó lé fāaa, aalɛ aà to we. ⁹ Ɔ Saulu mè: A mɔmɛ ní sa pò wĩ a pò kátɛu à tékũ obɔo ní sáaukpa sa'obɔo. Ɔ à sa pò wĩ a pò kátɛu à tékũpi ò. ¹⁰ Ké a làa, Samueli lé ká, ɔ Saulupi gè dàaàlɛ à gbāakpāaazi. ¹¹ Ɔ Samueli òè: Bó yá ní kè màai? Saulu wèwà à mè: Ké má è ma gbéó lé fāaa aalɛ ma to we, mé ni mɔ gɔɔ pò ní dilɛwao yáie. Filitéó lé kɔ kāaa Mimasa, ¹² ɔ ma mè, aasu léleá Giligali la Dii sísisaió. Ɔ ma sapi ò teasi. ¹³ Ɔ Samueli òè: N faasaiyā kè! N yá pò Dii n Lua dilɛnɛ kũao. Tó ní kũa yāae, Dii a to n buio aao kpalable gɔɔpiiɛ. ¹⁴ Tia kéwa nýɔ gēgē kpalauo. Lá ní yá pò Dii dilɛnɛ kũao, a gbé pò aà nòse muaaano wɛelɛ à aà dile a gbéó dɔaana ũɛ.† ¹⁵ Ɔ Samueli fɛle Giligali à gè Gibea, Bēyāmeɛ buio būsuu. Ɔ Saulu a zīgɔ pò kuanɔo nào, aa kà gbèon òaa àaɔ taa.

¹⁶ Saulu ní a né Yonataáo ní a zīgɔ pò kúrínɔo ku Gibea, mé Filitéó bòokpà Mimasa. ¹⁷ Zīgɔ gāli àaɔo bòle Filitéó bòou, aa gè lélei Isailiowa. Gāli do gè Ɔfela oi Sualí būsuu. ¹⁸ Gāli do gè Betoloni oi, mé a àaɔde gè Isaili būsuo zòleu, sìsĩ pò bɔaa ní Semaió Guzulɛo ní gbáao.

¹⁹ Sia ku Isaili būsuo, asa Filitéó mè Ebeluo su fēnda ge sōnapioɛ. ²⁰ Filitéó kũi ɔ Isailio ĩ gé soonaó ní zusoonaó ní mɔoó ní kɔmao ledɛdeui. ²¹ Soona ní zusoonaó kà ánuusu ɔwatē plapla, saao ní mɔoó sō ánuusu ɔwatē dodo. ²² Ayāmeto zĩpi kagɔ Saulu ní Yonataáo zīgɔo fēnda ge sōna kũao, sema Saulu ní Yonataápio bàasio.

²³ Filité gudšanao gè Mimasa gbeboleu.

14

Yonataa ziblea Filitéowa

¹ Gɔɔewa Saulu né Yonataá ò èwaaso pò a a zikaboo kũae: Mɔ wà ge Filité gudšanao kũi le. I o a maeɛ sɔo. ² Saulu ku gbɛafuli gbáu Migɔnɔ, Gibea sae ní zīgɔo gbèon òaa àaɔ. ³ Sa'ona Ahia kú ní guu, a a sa'o'ula daa. Ikabodu vĩa Aitubu née. Aitubupia Finɛasi née, Eli pò de Lua gbàgbana ũ Silo tɔūnae. An gbèe dɔ Yonataá gè gueio.

⁴ Gbebole pò Yonataá ye gēu à Filité gudšanao le, gbe pélepɛleu lán swaawa ɔplaaí ní zɛɛio. Ado tón Bozezu, ado sɔ Senɛ. ⁵ Ado ku gugbāntoou Mimasa oi, ado sɔ geomidokũi Geba oi. ⁶ Ɔ Yonataá ò èwaasopie: Mɔ wà gé gyafɔɔde gudšanapió kũi. Dii a gí doiwálea? Asa yāe a fɔ kpa Diiɛ à to wà gí zibleio, wá dasi ge wá dasion lò. ⁷ Ɔ aà zikabokũnapi òè: Lá à ní pò gbà píi lé, ke. Lá ní sè, má làae. ⁸ Ɔ Yonataá mè: Tò, wà gémá wà wázia mɔné. ⁹ Tó aa òwɛe wà zé wà ní dāe, wí ze wá gbɛu, wá gémá lo. ¹⁰ Tó aa mè wà mɔe sɔ, wí gémá, asa bee mé aɔ de Dii ní kpaawá seela ũ.

¹¹ Ɔ aa nízia m̀ Filité gudšanapiónɛ. Ɔ Filitépio m̀: Gwa! Ebeluo lé bɔ ɛ pò aa ulɛauo guu kee. ¹² Ɔ gudšanapió lezù Yonataá ní a zikabokũnaozi aa m̀: A mɔ wà yāe oé ke. Ɔ Yonataá ò a zikabokũnae: Nyɔ te ma kpe, asa Dii ní kpá Isailiowaɛ. ¹³ Ɔ Yonataá lé dede àle looga, mé aà zikabokũna te aà kpe. Ké Yonataá ní kwé, ɔ aà zikabokũnapi ní dede aà kpe. ¹⁴ Léleama séiapi guu Yonataá ní a zikabokũnao ní dede gbèon bao taawaɛ. Gupi báluma kà gu bà do taawa. ¹⁵ Ɔ gili gè Filitéoggu ní bòou ní sɛuo píi. Vĩa ní zīgɔo kũ, gudšanao ní gbé pò aai gé lélei Isailiowaó píi. Ɔ tɔɔle lùalua. Lua mé gili gèngu màa.

¹⁶ Ké Saulu gudšana pò kuaànɔ Gibea è Filité zīgɔo bàalè lé fāaa gupiiu, ¹⁷ ɔ Saulu ò gbé pò kuanɔnɛ: A wéte wá gbéozí à gwa, wí dɔ gbé pò b̀ wá guu. Ké aa gwà, aa è Yonataá ní a zikabokũnao mé kú ní guuo. ¹⁸ Ɔ Saulu ò Ahiaɛ: M̀ ní n sa'o'ulao wà Dii laò. Asa zibeezi a sa'o'ulapi daa Isailio guu weɛ. ¹⁹ Gɔɔ pò Saulu lé yā'o sa'onapie, zɔa pò dɔ Filitéo bòou lé

* 13:8 1Sam 10.8 † 13:14 Zln 13.21-22

káfi, àlɛ dɛdɛ, ɔ Saulu òè aà to we. ²⁰ Saulu a zìgɔ̀ kàaa p̄ii aa gè z̄iu, ɔ aa è gili gè Filit̄ɛɔgu maamaa, aalɛ f̄ɛna kakɔ̄ɛ. ²¹ Ebelu p̄ɔ z̄lɛ Filit̄ɛɔ guu ȳaa aa m̀ɔ̀nɔ z̄iu n̄ b̀oouɔ èa nà n̄ gb̄é p̄ɔ kú n̄ Sauluo n̄ Yonat̄aaowa. ²² Ké Isaili p̄ɔ ulɛa Eflaiũ bùsu gus̄is̄ideu weɔ mà Filit̄ɛɔ lé bàalɛ, aa nà n̄ gb̄éɔwa z̄iu lɔ, aa n̄aaan̄ɔ. ²³ Màa Dii z̄è n̄ Isailiɔ gɔɔ bee, ɔ aa z̄iblè e za Betav̄ɛ.

Yonat̄aa z̄óblea

²⁴ Isailiɔ taasikè gɔɔ bee, asa Saulu ȳad̄ilɛ n̄ Lua t̄ó a z̄ìgɔ̀nɛ à mè: E oosi gɛ kɛ̀ò, gb̄é p̄ɔ p̄oblè e màò gé t̄ɔsii ma ib̄ɛɛɔwa, ade g̀ò láaip̄ɔ ũɛ. ɔ an gb̄ɛɛ i p̄obleo. ²⁵ Zìgɔ̀ s̄i l̄ákpɛu n̄pii, we z̄ó l̄i lé l̄éle z̄íle. ²⁶ Ké aa s̄i l̄ákpɛu màa, aa è z̄ó'i lé bàalɛ, àma an gb̄ɛɛ i z̄ɔ̀wà a dà a léuo, ké aalɛ v̄iake ȳad̄ilɛaɛ ȳái. ²⁷ Yonat̄aa s̄ɔ i ȳá p̄ɔ a mae d̄ilɛ a z̄ìgɔ̀nɛ mao, ɔ à a lípana p̄ɔ á k̄ua z̄ò z̄ɔsapiwa. A ɔm̄ai a dà a léu, ɔ aà wé k̄è. ²⁸ ɔ z̄ìgɔ̀ɛ òè: N mae ȳad̄ilɛ a z̄ìgɔ̀nɛ à mè gb̄é p̄ɔ p̄oblè gb̄á, ade g̀ò láaip̄ɔ ũɛ. A ȳái tò gb̄épii ȳèɛɛ làa. ²⁹ ɔ Yonat̄aa mè: Ma mae lé ìadam̄áɛ. Gwa lá ma wé k̄è, ké ma z̄ópi m̀òsɔ ȳɔ̀ ȳái mè. ³⁰ Tó gb̄éɔ p̄ɔ p̄ɔ aa s̄i n̄ ib̄ɛɛɔwa blè gb̄á ȳaa lé, d̄ɔ aa Filit̄ɛɔ d̄ɛdɛ dɛ beea.

³¹ Zibeez̄i Isailiɔ Filit̄ɛɔ d̄ɛdɛ s̄ea za Mimasa e Ayaloni. Aa kp̄asa dúuduue, ³² ɔ aa s̄i n̄ p̄ɔtuɔɔ guu, aa s̄aɔ n̄ zuɔ n̄ zunɛb̄ɔɔ k̄ük̄ü aa d̄ɛdɛ weḡɔ̀, aalɛ só n̄ a auo. ³³ ɔ wà a baokp̄a Sauluɛ wà mè: Gwa! Wàlɛ duunakɛ Diiɛ, wàlɛ ǹò só n̄ a auo.* ɔ Saulu mè: A b̄ɔ Dii ȳá kpɛ. A gb̄è gb̄èɛ ḡalɛ m̀ò ma aɛ la kpakpa. ³⁴ ɔ à mè: A f̄aa n̄ guu, í oné an baade m̀ó ma k̄ii n̄ a zuo ge a s̄á, aai a k̀òlokpakpa la, aai só. Asu duunakɛ Diiɛ à ǹò só n̄ a auoo. ɔ baade m̀ò n̄ a zuo gwá bee, à a k̀òlokp̄a we. ³⁵ Saulu Dii gb̄agbak̄i b̀ò we. Sa'ok̄ii p̄ɔ a b̀ò s̄éian we.

³⁶ ɔ Saulupi mè: Wà péle Filit̄ɛɔzi gwáa wàò n̄ d̄ɛdɛ e gu gɛ d̄ò. Wásu n̄ kee too. ɔ wa òè: Ké lá à k̀èɛ maawa. ɔ sa'ona mè: Wà s̄ɔ Luazi la ḡia. ³⁷ ɔ Saulu gb̄èa Luawa: Wà péle Filit̄ɛɔzi, n̄ȳò n̄ kp̄awáa? ɔ i wewà zibeez̄io. ³⁸ ɔ Saulu mè: A z̄ìgɔ̀ gb̄èz̄ɔ̀ p̄ii, à s̄m̄azi la, ké wà e d̄ɔ duuna p̄ɔ wa k̄è gb̄á. ³⁹ N Dii Isailiɔ Suabana t̄ó, baa t̄ó ma né Yonat̄aa mé duunakè, sema aà ga. ɔ gb̄ɛɛ i l̄ésio. ⁴⁰ ɔ a òn̄é: A zɛ saalo le, mapi n̄ ma néo w̄iɔ ku saalo la. ɔ wa òè: Ké lá à k̀èɛ maawa. ⁴¹ Saulu ò Dii Isailiɔ Luaɛ: To wà s̄iana d̄ɔ. ɔ ȳá Yonat̄aa n̄ Sauluo blè, ɔ bíla mi b̀ò bau. ⁴² Saulu mè: A gb̄ela† mapi n̄ ma néo musu. Ké ȳá Yonat̄aa blè, ⁴³ ɔ Saulu òè: Yá p̄ɔ n̄ k̄è om̄ɛɛ. ɔ Yonat̄aa òè: Ma lípana l̄ébana ɔ má z̄ò z̄ówa, ȳɔ̀n̄n̄ má m̀òsɔ. Má ké! Tó a ma d̄ɛɛ, à ma dɛ. ⁴⁴ ɔ Saulu mè: Yonat̄aa, tó ni gao, Lua ȳap̄ásikem̄ɛɛ b̄èɛb̄ɛɛ. ⁴⁵ ɔ wa ò Sauluɛ: Yonat̄aa ga lo! Aà gb̄é p̄ɔ ɔm̄ɛ tò wa z̄iblèa? Aawo! N Luao wi wei ké baa aà mik̄á m̀endo l̄éle z̄íleɔ, asa Lua d̄ɔnle ɔ à bee k̄èò gb̄á. Beewa ɔ wà Yonat̄aa m̄isi, i gao. ⁴⁶ ɔ Saulu k̄ámab̀ò n̄ péle Filit̄ɛɔzio, ɔ Filit̄ɛɔ tà n̄ bùsuu.

⁴⁷ Ké Saulu z̄lɛ Isaili kp̄alau a làa, à z̄ik̄à n̄ a ib̄ɛɛɔ gup̄iiue: M̄abuɔ n̄ Am̄ɔn̄iɔ n̄ Eɔb̄uɔ n̄ Zoba k̄iaɔ n̄ Filit̄ɛɔ. Kpɛ p̄ɔ à l̄iliu p̄ii, í z̄iblem̄áɛ. ⁴⁸ Aà w̄óke t̄òb̀ò, à z̄iblè Amalekiɔwa, à Isailiɔ s̄i n̄ wet̄anaɔwa. ⁴⁹ Yonat̄aa n̄ Isiboseo n̄ Malakisua mé Saulu neḡɔ̀ɔ ũ. A nen̄ɔɔ v̄i gb̄èɔn pla. A s̄éia t̄ón Melabu, a plaade Mikali. ⁵⁰ Aà na t̄ón Ain̄aũ, Aimaaza néɛ. Aà z̄ìgɔ̀ gb̄èz̄ɔ̀ t̄ón Abin̄ɛɛ. Saulupi d̄aunaɛ, aà des̄ɛ N̄ɛɛ néɛ. ⁵¹ Saulu mae Kisi n̄ Abin̄ɛɛ mae N̄ɛɛ mé Abieli néo ũ. ⁵² Saulu gɔɔ ìò p̄ás̄i n̄ Filit̄ɛɔ gɔɔpiiɛ. Tó Saulu neḡɔ̀na ge w̄óde è, í aà si à nawa a z̄ìḡɔ̀ ũɛ.

15

Dii gia Sauluzi

¹ Samuɛli ò Sauluɛ: Mámɛ Dii ma z̄i, ɔ ma n̄isik̄ama n̄ kp̄alablea aà gb̄é Isailiɔwa seela ũ. Too! Swákpa Dii ȳái sa. ² Dii Zìḡɔ̀de mè á flabo Amalekiɔnɛ ȳá p̄ɔ aa k̄è Isailiɔnɛ aa

* **14:33** Daa 9.4, Lev 17.10-14 † **14:42** Nao 27.21

zezòné an bɔa Egipi gbɛa yáí.* ³ Gé léléimá sa, ní ní midɛ nípii. Nsu n̄ ní gbɛe too. N ní dɛdɛ píi, g̃ɛɔ ní nɔɔ ní né gbãaó ní né ỹminao ní zuo ní são ní yiongoo ní zaa'inao.

⁴ Ǿ Saulu a gbéó s̄isi à ní kãaa Telaiũ. Aà z̄ig̃õ k̄ɛsɛdɛɔ gb̄ɛɔn ðaasɔsɔo lɛɛ ðaa doɛ (200.000). Yudaɔ ku lɔ gb̄ɛɔn ðaasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). ⁵ Ǿ Saulu gè Amalekiɔ w̄léu, àlɛ ní d̄ád̄a swa'eu. ⁶ Saulu lékp̄as̄ákè Keniɔnɛ à mè: A bɔlɛ Amalekiɔ guu, ké másu mà á dɛdɛr̄nɔo yáí, asa ámɛ a yãmaakè Isailiɔnɛ an bɔa Egipi gbɛa. Ké Keniɔ b̄lɛ Amalekiɔ guu, ⁷ Ǿ Saulu gè lèlɛ Amalekipiɔwa za Avila e à gè pè Suluwa Egipi gukpɛ. ⁸ A Amalekiɔ kí Agaga kù b̄éé, Ǿ à aà gb̄éó d̄èdɛ ní f̄ɛndao nípii. ⁹ Saulu ní a z̄ig̃õ i Agaga dɛo, mé aa s̄a maaɔ s̄ɛlɛ ní zuo ní zune mɛkpaaɔ ní s̄ãnebɔlɔo ní pɔmaaɔ píi, aai we ní dɛdɛo. Pó gianao ní pɔ f̄éféaɔ Ǿ aa d̄èdɛ píi.

¹⁰ Ǿ Dii yã'ò Samueliɛ à mè: ¹¹ Ma Saulu kpaa kpalau tò ma pɔ yà, asa à b̄ò ma kpɛɛ. Lá má d̄àè, ìli kɛo. Yápi d̄i Samueliwa, Ǿ à wiilè Diiwa e gu gè d̄ò. ¹² Ké Samueli f̄ɛlɛ kɔkɔo, à gè dai Saululɛ, Ǿ wa òè: Saulu gè Kaameli. A seelap̄ɛlɛ we a yãɔangu yáí, Ǿ à èa gè Giligali. ¹³ Ké Samueli Saulu lè, Ǿ Saulupi òè: Dii báaadangu! Má kè lá Dii òmɛɛwa. ¹⁴ Ǿ Samueli aà là à mè: Pó wii pó ma sw̄álèwà lán s̄a wiiwa dɛ kpelewa ni? Zu pó málɛ ní ɔlɔ ma b̄ò má ni? ¹⁵ Ǿ Saulu wèwà à mè: Amalekiɔ p̄ɔnɛ, asa wà ní s̄ão ní ní zù maaɔ s̄ɛlɛ wà s̄ùò wà sa'òò Dii n Luawaɛ. Wa ní k̄iniɔ d̄èdɛ. ¹⁶ Ǿ Samueli òè: Níle màa, mí yá pó Dii òmɛɛ gwãas̄inaa onɛ. Ǿ Saulu mè: O. ¹⁷ Ǿ Samueli mè: Ké n nzia f̄ɛnɛmbo yãa, ni g̃õ Isaili buiɔ d̄baana ũo lé? Dii n kpa Isailiɔ kía ũ, ¹⁸ Ǿ à n z̄i n̄ a b̄ɔlɛkɛɛ à mè: Gɛ n̄ Amalekiɔ dɛdɛ, asa duunkɛnaɔnɛ. Zikañnɔ e n̄ gɛ n̄ ní midɛ. ¹⁹ Akɛa n gi Dii yãmai, n lɛlɛ ní p̄ɔwa, ní yá pó Dii yeio k̄èi? ²⁰ Ǿ Saulu òè: Ma Dii yãmà, ma b̄ɔlɛ pó à ma z̄i k̄ei kè. Ma Amalekiɔ d̄èdɛ píi, Ǿ ma su ní ní kí Agagao. ²¹ Ǿ wà s̄a maaɔ ní zù maaɔ s̄ɛ pó pó wa d̄èdɛpiɔ guu wà sa'òò Dii n Luawa Giligali la. ²² Ǿ Samueli mè:

Dii yá k̄ua maaè dɛ sa pó w̄i a pó káteu à tékũ oaa.

Misiilɛaè dɛ sa'ooa.

Aà yãmaa dɛ sa'oa ní s̄asa mɛkpaaola.

²³ Gia aà yãmai duuna s̄aa ní màsokɛaɔɛ.

Dóɛaaànɔ v̄ai s̄aa ní táagbagbaaɔɛ.

Lá n gi Dii yãmai,

aàpi s̄ò à g̃i ní kíakɛiɛ.

²⁴ Ǿ Saulu òè: Ma duunakè. Ma p̄a Dii yá pó ní òmɛɛa, asa ma víakè gb̄éɔnɛɛ, Ǿ ma ní yãmà.

²⁵ S̄uukɛmanɔ ní ma duunapiɔ sa. Èa gɛmanɔ, ké mà e kúle Diiɛ. ²⁶ Ǿ Samueli òè: Má gɛnnɔo, asa n gi Dii yáíɛ, mé à g̃iɛ n̄ỹɔ dɛ Isailiɔ kía ũɛ.

²⁷ Ké Samueli kpɛl̄i, àlɛ ta, Ǿ Saulu aà kù a ula léwa, à kè. ²⁸ Ǿ Samueli òè: Dii n b̄o Isaili kpalau gb̄ãɛ, Ǿ à gb̄é pó a maa dɛnla kp̄au.† ²⁹ Isailiɔ Lua gawide lí ɛɛtoo, ìli a làasoo lilɛo, asa a dɛ gb̄ɛnaz̄ina ũ k̄é à a làasoo lilɛo. ³⁰ Ǿ Saulu èa òè: Ma duunakè. N beeo n yá na, ma kpɛla Isaili gb̄ɛz̄ɔo ní gb̄épiio aɛ. Gé zɛimɛɛ ké mà e kúle Dii n Luaɛ. ³¹ Ǿ Samueli èa gè z̄èè, Ǿ Saulupi kùle Diiɛ.

³² Ǿ Samueli mè: A mó ní Amalekiɔ kí Agagao. Ké kíapi lé mó, a d̄õ yãe kuo, asa àlɛ e a b̄o ga léziɛ. ³³ Ǿ Samueli mè: Lá n f̄ɛnda tò nɔɛ daside k̄ua a néwa, màa n da a kua a néwa s̄ò. Ǿ à Agaga z̄èz̄ɛ Dii aɛ Giligali we. ³⁴ Ǿ à tà Lama. Saulu tà s̄ò a bɛ Gibɛa. ³⁵ Baa ké Saulu kè Samueliɛ w̄ɛnaũ, Samuelipi i gé aà gwai lɔo e à gè ḡàò, asa Dii pɔ yà a Saulu kpaa Isailiɔ kpalau yá musɛ.

16

Samueli nisikaa Davidi miwa

* 15:2 Bɔa 17.8-14 † 15:28 1Sam 13.14, 28.17

¹ Dii ò Samueli: Nyɔ́ ɔ́ɔ́ Saulu yá musu e bɔe ni? Ma gi aà kible Isailiɔ́wae. Nísika kóba pai, ní dazeu. Ma n zì Beteleũ gbé Yese kíe, asa aà né do ɔ́ má sè aà gɔ́ kía ũ. ² Ǿ Samueli mè: Kpelewa má ke mà gé wei? Tó Saulu mà, a ma dee. Ǿ Dii òè: Zununu se ò gèò, ní me n mɔ́ ma gbagbaie. ³ Yese sísi sapi oa guu, mí yá pɔ́ nýɔ́ ke one, ní nísikamee gbé pɔ́ má ɔ́bne miwa.

⁴ Samueli yá pɔ́ Dii òe kè. Ké àle ká Beteleũ, wélepi gbẽzɔ́ɔ́ gè daiaale. Via ní kú, ɔ́ aa aà là à mè: Aafia n mɔ́ laa? ⁵ A mè: Aafiae. Ma mɔ́ Dii gbagbaie. A gbáɔ́ áziae, í gemanɔ́ sa'oi. Ǿ à gbáɔ́ Yese ní a negɔ́one, à ní sisi sa'o guu. ⁶ Ké aa ká, Samueli Eliabu è, ɔ́ à làasookè à mè: Gbé pɔ́ Dii sè mé ze aà ae we. ⁷ Ǿ Dii òè: Nsu ò aà zea ge aà gbàa gwao, ma giaazie. Mili gbé gwa lá gbẽnazina ì gwawao. Gbẽnazina ì gbé gwa a mekaawae, mapi sɔ́, sɔ́ ɔ́ mi gwa. ⁸ Ǿ Yese Abinadabu sísi, à mɔ́ Samueli ae, ɔ́ à mè: Dii ì gbé bee seo. ⁹ Ǿ Yese Sãma sísi, à mɔ́ Samueli ae lɔ́, ɔ́ à mè: Dii ì gbé bee seo. ¹⁰ Ǿ Yese a negɔ́e gbẽon soplaɔ́ sísi, aa mɔ́ Samueli ae, ɔ́ à mè: Dii ì ní gbé seo. ¹¹ Ǿ à Yese là à mè: N èwaasoɔ́ lén laa? A wèwà à mè: An gɔ́zãna mé kú lao, àle sãdãe. Ǿ Samueli òè: Gbé zì aà sísi. Wá sa'oo e aà ka la. ¹² Ǿ à gbé zìwà, à mɔ́. Népiá gbé tãae, aà wé maa mé aà oa kefeũ. Ǿ Dii mè: Fele ò nísika aà miwa, asa aàpin we. ¹³ Ǿ Samueli kóbapi sè à nísikà aà miwa aà v̄iɔ́ wáa. Za zìbeezi ɔ́ Dii Nisina ði Davidie. Bee gbɛa Samueli èa tà Lama.

Davidi zíkɛa Saulu

¹⁴ Dii Nisina gò Sauluwa, ɔ́ Dii tò táa pãsí ðiè. ¹⁵ Aà ìwaɔ́ òè: Lua tò táa pãsí ðine. ¹⁶ Lá màae Baa, tó wápiɔ́ n ìwaɔ́ gbé pɔ́ mɔ́na dɔ́ wele. Tó Lua tò táa pãsípi ðedema, ili mɔ́nalene, níli e ò ke sãɔ́. ¹⁷ Ǿ a ò a ìwaɔ́ne. A gbé pɔ́ mɔ́na dɔ́ maamaa wele mɔ́omee. ¹⁸ Ǿ aà ìwae òè: Ma Beteleũ gbé Yese née è, a mɔ́na dɔ́. Negɔ́n zíkanae, mé a yá'o dɔ́. Gɔ́ kefenae, mé Dii kuaàno. ¹⁹ Ǿ Saulu gbé zì Yesewa, aa òè: Saulu mè ò n né Davidi pɔ́ ì sãɔ́ dã gbaewa.

²⁰ Ǿ Yese pɛe ði zàa'inae ní v̄eɔ́ tùu do ní blesan ɔ́ɔ́, à a né Davidi gbàeò Sauluwa. ²¹ Ké à ká Saulu kíi, à gɔ́ aà zíkɛna ũ. Saulu yeaazi maamaae, ɔ́ à aà ðile a zíkabokūna ũ. ²² Ǿ Saulu gbé zì Yesewa à mè: To Davidi gɔ́ ma zíkɛna ũ, asa aà yá ì kamague. ²³ Tó Lua tò táapi ðede Sauluwa, ɔ́ Davidi ì a mɔ́na se àò leè. Tó táapi tà, ɔ́ ì ke sãɔ́, ì su a laaiwa.

17

Davidi ní Goliatio

¹ Filitɔ́ ní zìgɔ́ kãaa, aale zì sɔ́ke Soko, Yuda bùsuu, ɔ́ aa bòokpà Efedamiũ, Soko ní Azekao zãnguo. ² Saulu ní Isailiɔ́ sɔ́ aa kɔ́ kãaa aa bòokpà Ela gusalalau, aale sɔ́ke aa gé Filitɔ́wa ziu. ³ Filitɔ́ ku sìsiwa le, Isailiɔ́ ku sìsiwa la, guzule kú ní zãnguo. ⁴ Ǿ Gata negɔ́na pɔ́ w̄i me Goliati b̄ Filitɔ́ b̄ou. Aà gbàa ká gàsusu soolo. ⁵ A mɔ́gotè fùa kpa, mé a mɔ́gotè ula pɔ́ de lán kpòteewa daa, a gbia kiloo bàãe. ⁶ A mɔ́gotè sòolo yea lɔ́, mé a mɔ́gotè s̄mpɛɛ looa a kpe. ⁷ A s̄n s̄ne kũa, a pá de lán zwàatãna àsaliwa. A wétè gbia kiloo soplae. Aà s̄ngbaokūna be aà ae.

⁸ Goliati zea, ɔ́ à lezù Isaili zìgɔ́zi à mè: Bóyã a bɔle ní z̄ioi? A dɔ́ Filitɛn ma ũoa? Apio sɔ́, Saulu zɔ́. A gbé wele á guu aà pila mɔ́ ma kíi. ⁹ Tó a f̄ zikamanɔ́, tó à ma de, ma gbé gɔ́ á zɔ́ ũe. Tó máme ma aà ðe sɔ́, á gɔ́ wá zɔ́ ũe, ì zɔ́blew̄e. ¹⁰ Ǿ Filitɛpi èa mè: Mále kuabii Isaili zìgɔ́wa gbã. A gbé wele mee wá zika ní k̄o. ¹¹ Ké Saulu ní Isailiɔ́ pii aa aà yápi mà, aa bílikè, s̄ k̄ngu.

¹² Davidiá Eflata gbé Yese née. Yesepiá Beteleũ pɔ́ kú Yuda bùsuu gbé. A negɔ́e ì gbẽon swaaãe, mé Saulu gɔ́ à maezɔ́kù, à zikù táotao. ¹³ Aà né gbãa gbẽon àaɔ́ ku z̄ilau ní Sauluo. Aà negɔ́e s̄ia tón Eliabu, a plaade tón Abinadabu, a àaãde tón Sãma. ¹⁴ Davidi

mé Yese né gōzāna ũ. Aà v̄iipio te Sauluzi, ¹⁵ ̄ aap̄i ī ge Saulu k̄i, ī ea su Beteleū a mae s̄a d̄ái. ¹⁶ Filitēpi ī bō a azia ɔloné koō ní oosio e goō bla.

¹⁷ Ziēwa Yese ò a né Davidie: Ese kpasaa p̄n doé ní p̄e mèn kwié̄o se n̄ geò kpakpa n v̄īone ní b̄ou. ¹⁸ Ḡase mèn kwié̄o se n̄ kpá ní ḡali gb̄ēz̄ōwa. Ge n̄ ní gwa tó aa aafia, ní su ní ní aafia seelao. ¹⁹ Aa kú ní Sauluo ní Isailiō píi Ela gusalalau, aale z̄ika ní Filitē̄o.

²⁰ Davidi f̄ele koō káaukaau, à a s̄āo tò ní s̄ādān p̄aleo. A a aso s̄e, ̄ à d̄àzeu lá Yese dilēewa. Ké à kà z̄iḡō̄ b̄ou, à mō lè aale gé z̄ilau, aale wii gb̄aa lé. ²¹ Isailiō ní Filitē̄o lé s̄ouke, aa aed̄ok̄ōwa. ²² ̄ Davidi a aso nà p̄oō d̄ānae aà ɔzi, ̄ à bàalè gè z̄ilau. A a v̄īo lè we, ̄ à f̄okp̄amá. ²³ Ké àle yá'or̄no, Filitē̄o neḡōna Goliati, Gata gb̄é b̄o Filitē̄o z̄iḡō̄ guu, à èa f̄ele ní a yápio. Davidi yápi mà. ²⁴ Ké Isailiō aà è, s̄ k̄èngū lo, aa lèk̄ōwa nípii. ²⁵ Aale ok̄ōe aa mè: I ḡōepi e à b̄o lé? Tó à b̄o, ī kuabiiw̄ae. Gb̄é p̄o aà d̄e, k̄ia a ade gba àizee z̄ō, ī aà gba a nen̄e lo n̄ ũ, mé aà b̄edeō w̄e'̄sa kpá lo.

²⁶ ̄ Davidi gb̄é p̄o zea a saeō là à mè: Bó wa ke gb̄é p̄o Filitēpi d̄e à Isailiō b̄o w̄iuei? Dén Filitē gyaf̄odepi ũ, à gb̄asa lé kuabiibii Lua b̄é z̄iḡō̄wai? ²⁷ ̄ wa òè lá gb̄é̄o lé ok̄ōewa wà mè: M̄aa wa ke gb̄é p̄o aà d̄e. ²⁸ Ké aà v̄ī z̄ō̄de Eliabu mà Davidi lé yá'or̄ ní gb̄é̄o, aà p̄o p̄aāzi à mè: Ak̄ea n mō lai? Dé n s̄a ȳōnao ḡō̄ z̄i gb̄aui? Má ní k̄āamai ní n n̄sev̄aio d̄ō. N mō z̄i gwaie. ²⁹ Davidi mè: Bó má k̄èi? Baa yá má ooa? ³⁰ ̄ à kp̄elīe à gè yá dōupi là gb̄ep̄alewa. Lá gb̄é k̄āau òè, m̄aa wa òè lo. ³¹ Wà yá p̄o Davidi òpi s̄ele siu Saulue, ̄ à aà s̄isi.

³² Ké Davidi m̄o, a ò Saulue: Gb̄ee su to s̄ō k̄ēagu Filitēpi yá musuo. Mapi n z̄òblena, má gé z̄ikaiāano. ³³ ̄ Saulu òè: Nȳō f̄ō gé z̄ikai ní Filitēpioo. Neb̄olonan n ũ. Ḡōepi s̄ō, z̄iḡōe za a èwaasogoō. ³⁴ ̄ Davidi òè: Mapi n z̄òblena, m̄amē mio ma mae s̄āo d̄ái. Tó n̄ōmusu ge mai mò s̄a k̄ū kp̄asau, ³⁵ mi a gb̄esele mà gb̄ē mà s̄āpi bō a lézīe. Tó à līaaman̄o, ̄ mi k̄ū a let̄awa mà gb̄ē mà d̄e. ³⁶ Mapi n z̄òblena, ma n̄ōmusu ní maio d̄e píi, mé Filitē gyaf̄odepi a ḡō lán p̄ópiōwae, asa àle kuabiibii Lua b̄é z̄iḡō̄wae. ³⁷ Davidi èa mè: Lá Dii ma bō n̄ōmusu ní maio lézī, m̄aa a ma bō Filitēpi ɔzi. ̄ Saulu òè: Gé! Dii kunn̄o.

³⁸ Saulu a z̄ika'ula d̄àè, à a mōgot̄e f̄ua kp̄àè, ̄ à a mò ula d̄àè. ³⁹ Davidi Saulu f̄ēnda lòo z̄ika'ulapiwa. Ké à ȳò táwa, ̄ à f̄ua, asa a a d̄ōe d̄ō. ̄ a ò Saulue: Má f̄ō gé ní p̄ópiō, asa má a d̄ōe d̄ō. ̄ à p̄ópiō b̄òle pii a k̄àle. ⁴⁰ A a gopana s̄e, ̄ à gè gb̄è boolona s̄ele swa'eu mèn s̄o, a kà a d̄ád̄akebōo. ̄ àle s̄ō Filitēpizi, a a gb̄ema k̄ūa.

⁴¹ ̄ Filitēpi lé s̄ō Davidizi, aà s̄engbaok̄ūna be aà ae. ⁴² Ké à Davidi gwà, a è né bōo t̄ēa kefena, ̄ à d̄ēwà. ⁴³ A òè: Gb̄ēn ma ũ, ̄ n gb̄asa níle mōa ní gooa? ̄ à aà kà ní a t̄āa t̄o. ⁴⁴ ̄ à èa mè: S̄ōmazi, b̄āo n ble, w̄aio i n só. ⁴⁵ Davidi òè: F̄ēnda ní s̄ōmp̄epēēo ní s̄ōn s̄ō̄nēo ̄ níle mōoa. Mapi s̄ō, Dii Z̄iḡō̄de Isailiō Lua p̄o níle kuabiibiiw̄a t̄ō ̄ mále mōoma. ⁴⁶ Dii a n namee ma ɔzi gb̄āe. Má n nee, mí n mi z̄ō, mí Filitē z̄iḡō̄ gēo kpa b̄āo ní w̄aiōwa gb̄ā aa só, d̄ūnia i d̄ō ké Lua kú ní Isailiō. ⁴⁷ Gb̄é p̄o k̄āaaa lāo i d̄ō ké Dii lí z̄ible ní f̄ēnda ge ní s̄ōnao. Dii mé z̄i gb̄āa v̄i, a á naw̄ēe wá ɔzīe.

⁴⁸ Goō p̄o Filitēpi lé s̄ō Davidizi, àle mó aà w̄iwii, ̄ Davidi bàalè lé suwà gu p̄o wa z̄ikau. ⁴⁹ ̄ à ɔḡè a b̄ōo, à gb̄e bō dà a gb̄emau. Ké à Filitēpi gb̄àò, ̄ à aà p̄a a mi'aewa. Gb̄epi v̄ile aà mi'aepiu, ̄ à l̄èle a gb̄eeu. ⁵⁰ Gb̄ema ̄ Davidi z̄ibleò Filitēpiwa. A aà p̄a a nè, baa f̄ēnda a k̄ūao. ⁵¹ ̄ à bàalè gè lòoaala, à aà f̄ēnda wò aà kp̄e, à aà d̄e à aà mi z̄ò. Ké Filitē̄o è ní neḡōnapi ḡa, aa lèk̄ōwa. ⁵² ̄ Isailiō ní Yudāo p̄emá ní wiio, aa ní yá e Gata bōleu ní Ekeloni bíib̄oleo. Gb̄é p̄o aa ní d̄edeō gēo ḡò k̄álea sea za Saalaiū z̄éu e Gata ní Ekelonio. ⁵³ Ké aa sù ní Filitē̄o yaa, ̄ aa ní b̄o p̄oō n̄āaa. ⁵⁴ Davidi Filitēpi mi s̄e à ḡèò Yelusaleū, à aà ḡōkebōo k̄àle a kp̄éu.

⁵⁵ Goō p̄o Davidi lé s̄ō Filitēpizi, Saulu lé aà gwa, ̄ à a z̄iḡō̄ gb̄ēz̄ō Abinee là à mè: Dé n̄n neḡōenapi ũi? A w̄ewà à mè: Kí, ní n kua, má d̄ō. ⁵⁶ ̄ k̄ia mè: Gb̄ea n̄ ma gb̄é p̄o a n̄n

èwaasopi ũ. ⁵⁷ Ké Davidi sù ní Filitēpi deao, Abineε aà sè gèò Saulu kíi, a Filitēpi mi kúa. ⁵⁸ Ǿ Saulu aà là à mè: Né, dé nén n ũi? A wèwà à mè: N zòblena Yese, Betelēũ gbé nén ma ũ.

18

Saulu ibelesea ní Davidio

¹ Ké Davidi yá'ò ní Sauluo a làa, ɔ Yonatāa gbèkpàaàno, a yeaàzi lá azia wēniwa. ² Za zibeezi ɔ Saulu aà dīle a be, i wei aà ta a mae be lo. ³ Yonatāa yāyēaàno, ké a yeaàzi lá azia wēniwa yái. ⁴ Ǿ a ulada pó á daa bò à aà gbà ní a zika'ulao ní a fēndao ní a sáo ní a asanao. ⁵ Gua pó Saulu Davidi gbàeu zikai pii, i saaseε, ɔ à aà dīle zīgɔ gbēzɔ ũ. Aà yá i ke gbépiie nae ní Saulu iwaɔ pii.

⁶ Ké zīgɔ lé su Davidi Filitēpi dea gbea, noεo bò Isaili wéleε guu pii, aa gè dai ní kí Saulule, aale lesi, aale ɔwā, aale gāale, aale pɔnake, aale sésēnapa. ⁷ Aale lesi, aale dɔkɔε, aale ɔwā, aale me:

Saulu gbéε dède àaa sɔoε (1.000),

Davidi sɔ àaasɔsɔo leε kwi (10.000).

⁸ Yápi kè Sauluε íi maamaae, ɔ aà pɔ pà à mè: Wà àaasɔsɔo leε kwi kpà Davidiwa, mapi sɔ àaa sɔonaε. Kpala mé gò aà si sa. ⁹ Za zibeezi ɔ à wedbè.

¹⁰ Ké a gu dò, ɔ Lua tò Saulu taa pásipi dède, àle yāyaaa'o a kpéu, ɔ Davidi a mɔɔna sè, àle lé lá lo ke gɔɔpiiwa. Saulu a sɔna kúa, ¹¹ ɔ à aà gbàò à mè: Má Davidi paò mà naaa ní gíoe. Ǿ Davidi azia èè gēn pla. ¹² Saulu i viake Davidie, ké Dii kuaàno mé à pàkpàazi yái. ¹³ Ǿ à Davidi yà à aà dīle zīgɔ gbēon àaa sɔoɔ gbēzɔ ũ. Ǿme lo dɔaaané zīlau. ¹⁴ Gu pó à gèu pii i saaseε, ké Dii kuaàno yái. ¹⁵ Ké Saulu è lo saase, ɔ à viakèè de yāala. ¹⁶ Isailio ní Yudaɔ sɔ aa ye Davidizi m̄piie, ké lo dɔaaané zīlau yái.

¹⁷ Ǿ Saulu òè: Má a nenɔe séia Melabu kpama no ũ. Nεgɔnkea ke, ní zikameε Diiε. Asa Saulu laasookè à mè: Má ɔkāvào, Filitēo mé aa aà de. ¹⁸ Ǿ Davidi òè: Dén ma ũi? Deon ma bedeɔ ní ma mae buio ũ ké mà gbasa mà gɔ n né zá ũi? ¹⁹ Ké Melabu kà wà kpa Davidiwa, ɔ Saulu aà kpà Meɔla gbé Adieliwa.

²⁰ Saulu nenɔe Mikali ye Davidizi. Ké wà yápi ò Sauluε, à kèè na ²¹ à mè: Má aà kpawàε, i gɔè bai ũ, Filitēo i aà de. Ǿ a ò Davidie: Nyɔ ma né pāle e n se sa. ²² Ǿ a ò a iwaɔne: A yā'o Davidie asii guu, à oè aà yá kāmagu, mé ma iwaɔ yeaàzi pii. Aà ma nenɔe sé. ²³ Aà iwaɔ yápi kà Davidie a swáwa, ɔ a òné: Gɔa kiane zá ũ á yá àa nee? Táaa taasiden ma ũ. ²⁴ Ké Saulu iwaɔ sù, aa Davidi yápi sèle siuè. ²⁵ Ǿ Saulu mè: A oè má ye ànsue pœio, sema aà tɔsimεε ma ibeε Filitēowa, i sumεε ní ní gyafɔo mèn basɔo. Ale e Filitēo aà deε.

²⁶ Ké iwapiɔ yápi dàu a siu Davidie, gɔa kiane zá ũ kèè na sa. E nɔpi seɔɔ àò gé kái, ²⁷ Davidi ní a zīgɔ fèle gè Filitēo dède gbēon àaa do, ɔ à sù ní ní gyafɔo, a kpà kíawa pii, ké à e gɔ aà né zá ũ yái. Ǿ Saulu a né Mikali kpàwà no ũ. ²⁸ Ké Saulu è màa, a dɔ ké Dii kú ní Davidioε, mé a né Mikali yeaàzi, ²⁹ ɔ aà viakeaè kàfi, à gò aà ibeε ũ e à gè gào. ³⁰ Gɔɔ pó Filitēo kíao bòle gè zikai, Davidi i saase de Saulu iwa kíniɔlaε, ɔ à tɔbò maamaa.

19

Saulu Davidi wea

¹ Saulu ò a né Yonatāae ní a iwaɔ pii aa Davidi de. Ama Yonatāa yeaàzi à kè zài, ² ɔ à aà gbà laai à mè: Ma mae lé n weε. Nyɔ nzia kúa dɔ zia kɔɔ. Ulekli weεle nyɔ kuu. ³ Má bo wénkpε ní ma maeo, wí ze gu pó n ulεu. Má n yā'òè. Lá a òmεε, mí onε.

⁴ Ǿ Yonatāa gè Davidi maabò a maeε à mè: Baa, n̄su vāike n zòblena Davidieo, asa i vāie kenεo. Aà yākeaɔ ài vīne maamaae. ⁵ Ké à Filitēpi dè, à gí a wēniie, ɔ Dii tò wa zì zɔɔ blè

wápii. N è, 5 n pɔ kèna. Bóyái ní ye vâike yâesaidepie ñ àà de pái? ⁶ Saulu àà yāmà, 5 à legbè à mè: N Diio wa àà deo. ⁷ A gbea Yonatāa Davidi sīsi à yápi sīuè píi, 5 à gè ní Davidio Saulu kíi, 5 àle zíkèè lán yāawa.

⁸ Zì èa fèlè, 5 Davidi gè zíkai ní Filitēo. A sīngu à zìblémá dúuduu, 5 aa bàalèè.

⁹ Dii tò Saulu tǎa pāsīpi èa dède gɔɔ pɔ a zōlea a kpéu. A a sōna kūa, 5 Davidi lé a mɔɔnaleè.

¹⁰ Saulu wèlè à Davidi paò à naaa ní gíio. Ké à èè, 5 sōnapi gè gí pa.

Gwāasina bee 5 Davidi bàalè tà. ¹¹ Ǿ Saulu gbéɔ zì Davidi be aa àà dádā, aai àà de kɔɔ,* 5 àà na Mikali àà gbà laai à mè: Tó ni bàasi gwáao, wa ní de ziaè. ¹² Ǿ Davidi bò fenentiu, Mikali àà gbàe ní bao zíle, 5 à bàalè gèzèa. ¹³ Ǿ Mikali tǎa† se wùle liiwa, à blè báa se kà táapi mia, 5 à zwāa kùà. ¹⁴ Ké Saulu gbéɔ zì Davidi kíi, Mikali mè àle gyākeè. ¹⁵ Ǿ Saulu èa gbéɔ zì Davidi gwai, a òné: A àà sé ní a liio sǎnu, à suomeè mà de. ¹⁶ Ké aa gè kpéu, táapi 5 aa è liiwa, blè báa kuwà a mia. ¹⁷ Ǿ Saulu Mikali là à mè: Bóyái n bɔ ma kpe n ma ibeè gbàe à pílià màai? Mikali wèwà à mè: A òmeè mà to à gèzèaè. Tó ma gi, á ma deè.

¹⁸ Ké Davidi bàalè gèzèa, à gè Samueli gwai Lama. A yá pɔ Saulu kèe dàu a sīuè pii, 5 aa gè zòle Naio sǎnu. ¹⁹ Ké wa ò Saulue, Davidi ku Naio Lama, ²⁰ 5 Saulu gbéɔ zì àà kíi. Ké aa kà we, aa lè ānabi gǎli lé ānabikeke, Samueli kú ní guu an dɔaana ũ. Ǿ Lua Nisina dĩ zinapione, aale ānabikeke sɔ. ²¹ Ké wa ò Saulue, 5 à gbèpǎleɔ zì, 5 aa ānabikekè màa lɔ. Saulu èa gbéɔ zì a gèn àaɔdei, 5 aa ānabikekè màa lɔ. ²² Ǿ Saulupi fèlè lé gé Lama azia sa. Ké à kà lɔ zɔɔ pɔ kú Seku sae, à gbéɔ là à mè: Samueli ní Davidio ku má ní? Ǿ wa òè: Aa ku Naio Lama. ²³ Ké àle gé we, 5 Lua Nisina dĩ aàpie sɔ, àle gé, àle ānabikeke e à gè kàò Naio Lama. ²⁴ A a pɔkasao bɔala, à ānabikekè Samueli wáa. Gɔɔ bee fáane ní gwāasinao pii ìò wùlea puizie. A yáì tò wí me: Saulu ku ānabiɔ guu sɔ nɛe?‡

20

Davidi ní Yonatāao

¹ Davidi bò Naio Lama à bàalè gè Yonatāa lè, 5 à àà là à mè: Bó má kèi? Dàa kpele má kèi? Vái kpele má kè ní maeè 5 àle ma wei? ² A wèwà à mè: Gyaũ! Nyɔ gao. Gwa, ma mae lío yāe ke à gí káimeè ma swáwao, yǎzɔɔ ge a yɔɔnan nò. Ma mae aɔ yá bee taa ke à gí oimeèe? Màa no bá! ³ Ǿ Davidi ò lɔ: N mae dɔ sǎasǎ ké n ma wegwàe. A yáì i to n yápi màò, ké n pɔ su yao yáì. N Dii kuao ní n kuao má kú ga lézìe. ⁴ Ǿ Yonatāa òè: Yá pɔ ní gbèaa píi má kenè. ⁵ Ǿ Davidi òè: Gwa, mɔ dafu dikpe ku zia. A kù mà zòle mà pɔble ní kíaoe. To mà ge ulè sèu e zia bàasi oosi. ⁶ Tó n mae ma gbea, oè ma zé gbèama ma ge ma be wéleu Beteleũ zeazeaè, ké ma bedeo píi lé sa pɔ wí o wè ní wèo o we yáì. ⁷ Tó à mè a maaè, máo aafia, āma tó aà pɔ pà maamae, ñyɔ dɔ ké yāvái à zèò à kemèe we. ⁸ Gbèkeke mapi n zòblenaè, asa n yāyèmanɔ ní Dii dɔaoe. Tó má tàae ví, ma de nzia. Nsu ma kpa n maewao. ⁹ Ǿ Yonatāa mè: Gyaũ! Tó má dɔ ké ma mae zèò à vâikenèe, má oneo lé? ¹⁰ Ǿ Davidi àà là à mè: Tó n mae sù yāpāsì òne, déme a omèi? ¹¹ Ǿ Yonatāa òè: Mɔ wà gé sèu. Ǿ aa bòle gè sèu nípla.

¹² Ǿ Yonatāa mè: N Dii Isailiɔ Luao, e zia bàasi maa'i má a mae lé mà gwa. Tó n yá kaaàgu, má lékpāsákene. ¹³ Tó ma mae ye vâikenèe, mé mi lékpāsákene ma n gbae n ta aafiao, Dii yāpāsíkemèe bèèbèè. Dii kunno lá a kú ní ma maeo yāawa. ¹⁴ Tó ma su má kue, gbèkekemèe lá Dii i kewa. Tó ma su ma gae sɔ, ¹⁵ n gbèke su láa ní ma bedeo bauo, baa tó Dii tò n ibeèò làa dúniau.* ¹⁶ Màa Yonatāa yāyè ní Davidio, 5 à mè: Dii fiabo n ibeèone. ¹⁷ Ǿ Yonatāa tò Davidi èa a legbèè lɔ ké a yeaàzi yáì, asa a yeaàzi lá azia wèniwaè.

¹⁸ Ǿ Yonatāa òè: Mɔ dafu dikpe ku zia. Tó wi gbèe e n kilauo, wa n gbeaè. ¹⁹ Zia bàasi gé ulèi gu pɔ n ulèu yápi daalegɔɔ, níò ku gbè pɔ de kɔɔ ũ sae we. ²⁰ Má kazu gbepi sae wén

* 19:11 Sou 59 † 19:13 Táapiá lí pɔ wa à lán gbènazinawaè. ‡ 19:24 1Sam 10.10-12 * 20:15 2Sam 9.1

àaṣ, lándṣ mále pó gbáwa, ²¹ mí negṣenaē zī aà ge kapiṣ wεεε. Tó má òè, kaṣ ku aà kpe, aà séle mṓṓ, ní mṓ, asa ní Diio nýṣṣ aafiaē, kai kuṓ. ²² Tó má òè kaṣ ku aà aē sṓ, géi, asa Dii mé n gbaē. ²³ Yá pṓ wá yè ní kṣṓ sṓ, Dii mé aṓ de yápi seelade ũ gṓṓpii.

²⁴ Ǿ Davidi gè ùle sēu. Ké mṓ dafu bṓ, kía zṓle pṓbleai. ²⁵ A zṓle a zṓlekii gí saē. Yonatāa zṓle aà aē, mé Abinēē ku aà saē. Davidi zṓlekii sṓ, gbēē ku weo. ²⁶ Saulu i yāe o zibeeziṓ, asa àle e yāe mé aà lè, à gbālè, bee mé gíè. ²⁷ Ké a gu dṓ mṓ gṓṓ plaade zī, Davidi zṓlekii gí da giie, ṣ Saulu a né là à mè: Bóyāi Yese ne'i mṓ pṓbleio za gíai? ²⁸ Ǿ a òè: A zé gbèaa, à gè Betelēūē. ²⁹ A mè mà to à gé, asa a bēdeṓ lé sa'o wélepiue, ṣ a vīi òe à mṓ. A mè tó à kēmēē, mà a gbaē à gé a vīiṓ gwai. A yáí tò i mṓ pṓbleinnṓ. ³⁰ Ǿ Saulu pṓ pà Yonatāazi à mè: Né faasai swágbāade! Má dṣ ké n ze ní Yese néoē. N widà nzia ní n daowa. ³¹ Tó Yese népi ku wēni guu, nýṣ e n kpalableo. Gbéṓ zī aa aà kī suomēē tia. A gāe we. ³² Ǿ Yonatāa aà là à mè: Bóyāi a gaii? Bṓ a kèi? ³³ Ǿ Saulu Yonatāa gbà ní sṓnao à e de, ṣ Yonatāa dṣ sa ké a mae zè ní Davidi deaoē.

³⁴ Yonatāa fēle gò pṓbleaa ní pṓfēo, i pṓble mṓ gṓṓ plaade zīpio, asa aà nṓse yà Davidi yá musue, ké aà mae aà díle yāfūu yáí.

³⁵ Ké a gu dṓ, Yonatāa bṓ gè Davidi lei gupiu. Negṣenaē teaazi. ³⁶ Ǿ a ò népie. Bàale n gé le. Má kazu, ní wεεε. Ké népi bàalè lé gé, ṣ Yonatāa ka mà aà mia. ³⁷ Ké népi kà gu pṓ Yonatāa ka gbàepiu, ṣ à lezù népizi à mè: Kapiṣ ku n aē le. ³⁸ Ǿ Yonatāa èa lezuaazi lṓ à mè: Gé kpakpa, nsu zeo. Ǿ népi kapiṣ sèle à sùṓ a diie. ³⁹ Népi yápi dṓo, sema Yonatāa ní Davidio. ⁴⁰ Ǿ Yonatāa a gṓkeṓṓ kpà népiwa à mè: Si n taṓ be.

⁴¹ Ké népi tà, Davidi fēle geṓmidṓkii oi, à mṓ kùle Yonatāae gēn àaṣ, à wùle a gbēeu. Ǿ aa lepèkṓwa, aa ṣṓlṓ mípla mípii, Davidi pṓ mé kè zài. ⁴² Ǿ Yonatāa òè: Gé aafia, asa wa legbè ní Dii tó wa mè, Dii mé wá seelade ũ ma buiṓ ní n buiṓ zānguo e gṓṓpii.

21

Davidi kua Nṓbu

¹ Davidi bṓ we, ṣ Yonatāa èa tà be. ² Ké Davidi lé gé sa'onkia Aimēleki kīi Nṓbu, Aimēlekipi bṓ gè daiaàle. Vía aà kù, ṣ à aà là à mè: Bóme tò ní be ndo gbēē kunnṓ ni? ³ Davidi wèwà à mè: Kí mé zidāmēē, à mè másu to gbēē yá pṓ a dílemēē à ma zī kei dṓo. Ǿ wa gudṓkṓe ní ma íwaṓ aa dṓaamēē. ⁴ Ble kpele ní vī la tiai? Ma gba pēē mèn sṓo ge pṓ pṓ ní vī pii lé. ⁵ Ǿ sa'onkiapi mè: Pēē pā kuṓ, sema pṓ pṓ wa kàle Luaē bàasio. Tó n gbéṓ gbālea nṓe yá musuo,* má kpama. ⁶ Ǿ Davidi òè: Maaē, wá wázia kūa nṓeṓ yá musu, lá wi ke wà gbasa da zikazeuwa. Ma gbéṓ pṓṓ gbāleao. Baa gṓṓ pṓ wále pṓeā taa'o, aaliṓ gbāleao, belenke tá pṓ wále o gbā. ⁷ Ǿ sa'onkiapi Lua pēē sè a kpàwà, asa pēē ku weo, sema pṓ pṓ wa kàle Luaēpi.† Wī pēēpi se Dii aēē, ṣ wī a leūkpake ní pēē dafuo.‡

⁸ Saulu íwae ku we gṓṓpi, aà tón Doegu. Edṓū buie, aàpi mé Saulu sādānki ũ. ⁹ Ǿ Davidi Aimēleki là à mè: N sṓna ge fēnda vī laa? Mi e ma a fēnda ge gṓkeṓṓe sèṓ, asa kí zīpi dāmēē zeazeae. ¹⁰ Sa'onkiapi wèwà à mè: Filitē pṓ ní dè Ela guzuleu Goliatī fēnda gwa ke. A ku sa'o'ula kpe, zwāa fīfiwa. Tó ní yei, sé, asa a pāle ku la lṓo, sema bee. Ǿ Davidi mè: Kpaa, a sáa kuṓ.

Davidi íandekēkeē

¹¹ Davidi bàalè Sauluē zibeezi, à tà Gata kí Akisi kīi. ¹² Ǿ Akisipi íwaṓ òè: Isaili bùsu kí Davidin weo lò? Aàpi ṣ wī ṓwā wī lesi aà yá musuo lò? Wī mē:

Saulu gbéṓ dède ṓaa sṓoē (1.000),
Davidi sṓ ṓaasṓsṓo leē kwi (10.000).

¹³ Yápi Davidi kù gbāa, àle víake Akisiē maamaa. § ¹⁴ Ǿ à azia lile, àle íandekē ke ní wáa.

* **21:5** Lev 15.18 † **21:7** Mat 12.3-4 ‡ **21:7** Bṓa 40.22-23 § **21:13** Sou 56

A ɔgbɛ gàlegale bíibole gbaɔwa, a tò lé'i dà a lekpea. ¹⁵ Ǿ Akisi ò a ìwaɔne: A gwa! Gbépiá íandee. Bóyáí a aà sè a mɔoi? ¹⁶ Iandee kèsáae, ɔ a gbépi sè a mɔoa aà íandee kemee? A e gẽ ma uao.*

22

Saulu Nɔbu sa'onao dedea

¹ Davidi b̀ we, à bàalè à gè gè Adulaũ gbè'eu.* Ké aà vìio ní aà de bedee aà bao mà, aa gè aà lè we. ² Yá'ɔmadeɔ ní fiadeɔ ní gbé p̀ yá lé kánɔuo kàaaaazi píi, ɔ à g̀ ní dɔaana ũ. Aa kà gbɛɔn òaa pla taa. ³ Bɔa za we Davidi gè Mizipa, Mɔabu b̀suu, a ò Mɔabu kíae: Ma mae ní ma dao gba zé aao kunnɔ e mà d̄ lá Lua a kemee. ⁴ Ǿ à ní tó ní Mɔabu kiao we. Aa kuaànɔ gɔɔ p̀ Davidi ku s̄gbãu. ⁵ Bee gbɛa ānabi Gada mò yá'ò Davidie à mè: Nsu nȳɔ ku s̄gbãu lo. Ea ta Yuda b̀suu. Ǿ à fèlè gè Eletu líkpeu.

⁶ Ziewa Saulu z̄lea baali gbáu Gibɛa s̄s̄i musu. A a s̄na k̄ua, aà ìwaɔ liaaaazi píi. Ǿ a mà wà Davidi ní gbé p̀ kuaànɔ kúkii d̄. ⁷ Ǿ a ò a ìwapionne: A B̄yāmee buio, à ma yāma ápii. Yese né a bua ní v̄ebuɔ kpáwáe? A á dile z̄iḡ gbɛɔn òaasɔɔ ge gbɛɔn basɔbasɔɔ dɔaana ũe? ⁸ Apii a lekpaaimazie. Ké ma né yāyè ní Yese néo, á gb̄e i omeeo. A gb̄e i w̄nad̄m̄eeo. I kāmee ma swáwa ké ma né ma ìwapi n̄de fèlè aà ma we, lá àlè ke tiaewao. ⁹ Edũ bui Doegu kú ní Saulu ìwaɔ we, ɔ à mè: Ma Yese né è, à mò Aitubu né Aimelēki k̄ii Nɔbu. ¹⁰ A yāe w̄ele kèè Diiwa, ɔ à k̄s̄ua kpàwà ní Filit̄e bui Goliati f̄ndao.†

¹¹ Ǿ kía gb̄é z̄i aa sa'onkia Aimelēki s̄isi ní a de bedee p̀ de sa'onao ũ Nɔbu píi. Ǿ aa mò kía k̄ii m̄pii. ¹² Ǿ Saulupi òè: Swákpa n̄ ma, Aitubu né. A wèwà à mè: Ma swá w̄è, Baa. ¹³ Ǿ Saulu aà là à mè: Bóyáí mpi ní Yese néo a lekpaaimazii? Bóyáí n ble kpàwà ní f̄ndao, n yāe w̄ele kèè Luawa, ké aà f̄lemanɔ aao ma we, lá àlè ke tiaewai? ¹⁴ Aimelēki wèwà à mè: N ìwaɔ guu píi, dé náai mé kà Davidiwai? N né z̄áe, nz̄ia d̄anao kíae. A t̄b̀ò n be. ¹⁵ Mi w̄ele kèè Luawa yāao lé? Kai! Baa, n̄su yāɔ mapi n z̄òblenawao ge ma de bedee, asa má yāe d̄ yápi musuo, baa yɔɔ. ¹⁶ Ǿ k̄ipi òè: N gae, mpi ní n de bedee píi. ¹⁷ Ǿ a ò d̄oi p̀ kú weone à mè: A fèlè à Dii gbàgbanao dede, asa an ɔ ku Davidi yáue. Aa aà bàalea yá d̄, ɔ aai omeeo. Ama aà ìwapi i we ɔsè aa Dii gbàgbanapio dede. ¹⁸ Ǿ k̄ipi ò Doegue: Fèlè n̄ sa'onapio dede. Ǿ à fèlè à ní dede ḡɔɔ. A bàabaa sa'o'uladanapio dede gb̄ɔn basiiɔɔ. ¹⁹ Ǿ Saulu èa sa'onapio w̄élè Nɔbudeo dede lo, ḡɔɔ ní n̄ɔɔ ní né gb̄aa ní n̄t̄enaɔ ní zuo ní z̄a'inao ní s̄a. Wà ní dede ní f̄ndao m̄pii.

²⁰ Ǿ Aimelēki né do p̄limá, aà t̄n̄ Abiataa. A bàalè à gè t̄e Davidizi. ²¹ A ò Davidie, Saulu Dii gbàgbanao dede píie. ²² Ǿ Davidi òè: Ké ma Edũ bui Doegu è we gɔɔ bee, má d̄ s̄ásá ké a o Saulue. T̄aaeden ma ũ n de bedee gagaa píi yá musu. ²³ Nȳɔ kumanɔ. Nsu to v̄ia n k̄uo. Gbé p̀ lé n we lé ma we s̄e. Yāe a n le ma ɔzi.

23

Davidi Keiladeo misia

¹ Wa ò Davidie wà mè: Gwa, Filit̄e lé z̄ika ní Keiladeo, aale ní p̀wenaɔ naaa. ² Ǿ Davidi gb̄èa Diiwa à mè: Mà gé lélei Filit̄epiowa yà? Ǿ Dii òè: Gé léleimá, ní Keiladeo misia. ³ Ǿ Davidi gb̄é òè: Lá v̄ia lé wá kú Yuda b̀suu la, wá f̄s̄ gé z̄ikai ní Filit̄e Keilae? ⁴ Davidi èa gb̄èa Diiwa lo, ɔ Dii òè: Fèlè gé Keila, asa má Filit̄e nan̄e n ɔzi. ⁵ Ǿ Davidi gè Keila ní a gb̄é, à z̄iká ní Filit̄e, ɔ à ní p̄tuoo s̄imá. A Filit̄e d̄ede dasidasi, à Keiladeo misia.

Saulu pélea Davidizi

* 21:16 Sou 34 * 22:1 Sou 57, 142 † 22:10 Sou 52

⁶ Ké Aimeleki né Abiataa bàalè, àlè gé Davidi kíi yāa, a a sa'o'ula kūae, ̄ à gèd Kèila. ⁷ Ké Saulu mà Davidi gè Kèila, à mè: Lua gĩaàzie, ̄ à aà nàmee ma ɔzi, asa à azia kàka wéle bíideue. ⁸ Saulu a ziḡɔ kàaa píi aa ge koez̄ Davidi ní a gbé̄zi Kèila. ⁹ Ké Davidi mà Saulu lé vāikpaafianɔ, ̄ a ò sa'ona Abiataae aà mót ní sa'o'ulao. ¹⁰ ɔ Davidi mè: Dii Isailiɔ Lua, mapi n zòblena, má mà Saulu lé zeweele à mɔ Kèila à wélee beepi dúuz̄ ma yái. ¹¹ Kèiladeɔ ma kpawà yà? Saulu a mɔ la lá má màwa yà? Dii Isailiɔ Lua, o mapi n zòblena. ɔ Dii òè: A mót. ¹² ɔ Davidi aà là lɔ: Kèiladeɔ ma kpawà ní ma gbé̄ yà? ɔ Dii mè: Aa á kpawae. ¹³ ɔ Davidi ní a gbé̄ fèle, aa kà gb̄on òaa àaɔ taawa. Ké aa b̀ Kèila, ̄ aa gè gu pót aa yei. Ké Saulu mà Davidi b̀ Kèila, i gé we lɔ.

¹⁴ Davidi ku zegik̄iɔ gbáau Zifi bùsu gbèsisideu. Lá gu lé dɔ Saulu ɔ aà wee, āma Lua i Davidi naè aà ɔzi. ¹⁵ Gɔɔ pót Davidi ku Zifi bùsu líkpeu, a mà Saulu ní aà gbé̄ lé mót a dei. ¹⁶ ɔ Saulu né Yonatāa fèle gè Davidi lè za líkpepiu, à aà gbà s̄ ní Lua tó. ¹⁷ A òè: Nsu to via n kūo, asa ma mae a e ɔkāmao. Mm̄e níȳ kible Isailiɔwa, mapi s̄ mót de n plaade ũ. Ma maepi bee d̄ se. ¹⁸ ɔ aa yāyè ní k̄o mípla Dii ae. Davidi ku líkpeu we, ̄ Yonatāa tà be.

¹⁹ Bee gb̄ea Zifideɔ gè Saulu lè Gib̄ea aa mè: Davidi ul̄ea wá bùsu s̄gbāu. A ku líkpeu Hakila s̄s̄ip̄leu Yesimɔ geɔmid̄kli oi.* ²⁰ Kí, gɔɔ pót ní yei píi, mɔ we, wí aà kpama. ²¹ ɔ Saulu mè: Dii báaadaágu, ké a ma wēnagwà yái. ²² A tá, í ea s̄ouke. A gu pót í géu gb̄eagb̄ea ní gbé̄ pót aa aà è, asa má mà wà mè aà ɔn̄á ɔn̄o no. ²³ A gb̄eagb̄ea ké à e à aà ul̄ek̄iɔ d̄ píi, í ea mɔ ma le mà a s̄as̄a ma, mí géán̄o. Tó a kú á bùsuu wee, má kp̄al̄ek̄eaàzi Yuda buiɔ guu píie. ²⁴ ɔ aa d̄z̄eu aa d̄aa Saulue Zifi. Gɔɔ bee s̄ Davidi ní a gbé̄ ku Maɔni gbáau s̄ pót kú Yesimɔ geɔmid̄kli oi.

²⁵ Ké Saulu ní a gbé̄ lé mót kp̄al̄ek̄eiaàzi, à a baomà, ̄ à p̄ila gb̄epiwa, a ku Maɔni gbáau. Ké Saulu mà, ̄ à p̄leaaàzi Maɔni gbáau we. ²⁶ Sauluɔ be gb̄èsis̄i kp̄ele, Davidiɔ be a kp̄ela, aale olo'olobo aale bàale Saulue. Gɔɔ pót Saulu ní a gbé̄ lé lia Davidiɔzi aa ní kú, ²⁷ ̄ gb̄e mò baokpà Saulue à mè: Ke kpakpa, Filit̄eò mò lélei wá bùsuwa. ²⁸ ɔ Saulu zè pélea Davidizie, à gè Filit̄eò lei. A yái tò w̄i me gupie K̄ɔkpaalegbe.

24

Davidi gia Saulu deai gbè'eu

¹ Bee gb̄ea Davidi b̀ we à gè z̄le s̄gbāu, gu pót w̄i me Enḡedi. ² Ké Saulu sù ní Filit̄eò yaao, wa òè Davidi ku Enḡedi gbáau. ³ ɔ à Isaili ziḡɔ s̄le gb̄on òaa ḡe, à dànn̄o z̄eu kp̄al̄ek̄ei Davidiɔzi gu pót w̄i me Tueɔ gb̄èsis̄i. ⁴ Ké à kà s̄aɔ kaa pót kú zé sae kíi, à gbè'e è we, ̄ à gèu bíikpekei. Davidi ní a gbé̄ s̄ aa ku gbè'epiu za a léwa.* ⁵ ɔ Davidi gbé̄ òè: Gwa, gɔɔ pót Dii mè á n ib̄ee nane n ɔzi n̄ yākeè lá ní yeiwan gbā. ɔ Davidi fèle tee, à Saulu ulada lé z̄ aà sae. ⁶ A gb̄ea Davidi làasoo lé ìadawà Saulu ula lé pót a z̄pi yái, ⁷ a ò a gb̄eɔne: Kai! Dii su to mà yá bee taa ke ma dii pót á kp̄aeo. Má ɔk̄awào, asa Dii mé aà kp̄a kía ũ.

⁸ Davidi a gbé̄ lèle ní yápi yái, i to aa Saulu d̄eò. Ké Saulu b̀ gbè'eu, àlè ḡzeaa, ⁹ ̄ Davidi b̀ gbè'epiu à lez̄uaàzi à mè: Ma dii kí! Ké Saulu líli à a kpe gwà, ̄ Davidi kùle à a mip̄el̄e. ¹⁰ ɔ a ò Saulue: Tó wà mè ma v̄ai ò ní musu, b̄ȳai ni s̄ii? ¹¹ Gwa! N wé è gb̄a lá Dii n namee ma ɔzi gbè'eu. Wa òm̄ee mà n de, ̄ ma n wēnagwà, ma mè má ɔk̄a ma diiwao, asa Dii mé aà kp̄a kía ũ. ¹² Gwae Baa! Gwa, má n ulada lé kūa ke! Ma n ula lé z̄, āma mi n deo. N d̄s̄a ké má v̄ai ge íi k̄uann̄o. Mi tàaek̄eneo, ̄ níle ma we. ¹³ Dii mé a yáḡḡw̄ee, i t̄osimamee, āma mapi, má ɔk̄amao. ¹⁴ Lá wà yáasikè za ziwa wà mè: Yāv̄ai í b̀ v̄aik̄enaɔ kíie. Má ɔk̄amao. ¹⁵ N Isailiɔ kía, dé yái n b̄ii? Dé níle péleaàzii? Gb̄e ge yà? K̄òt̄e yà? ¹⁶ Dii mé a ma yá gwa, i yáḡḡw̄ee, i yānakpaa, i z̄emanɔ, i ma b̀ n ɔzi.

* 23:19 Sou 54 * 24:4 Sou 142

17 Ké Davidi yá bee ò Saulue a làa, Saulu m̀: Ma né Davidi, n l̀on wee? Ǿ Saulu wii p̀ale à s̀l̀. 18 A ò Davidie: N yá na demala, asa v̀i má k̀ene, ̄ n fiab̀m̀e n maao. 19 N maa p̀ó n k̀em̀e ò tia. Ké Dii ma nan̄ n ɔ̀l̀, ni ma deo. 20 Tó gbé̀ b̀ò a ibeewa, ǐ to aà ta aafiae? Dii maa p̀ó n k̀em̀e gbá fiabone. 21 Má d̄s sa ḱe n̄ȳ ǵ ḱia ũ, n̄o kible Isailiowa. 22 Legbẽm̀e n̄ Dii t́o, ḱe n̄ȳ ma bui kaaleo, n̄ȳ ma de bede t́o mid̄eo. 23 Ǿ Davidi legbè̀ Saulue. Ké Saulu tà be, ̄ Davidi n̄ a gbé̀ èa aa tà s̄gbãu.

25

Nabali gia d̀nl̀k̀ei Davidie

1 Samueli ga, ̄ Isaili k̀aa pii, aale s̀l̀ aà gaa yá musu, ̄ wà aà v̀i a be Lama. Bee gb̄e Davidi gè Palana s̄eu. 2 Maoni gb̄e ku, a b̀ole v̀i Kaameli we. Ǿde sae, a s̄o v̀i m̀en àaa ḡeo n̄ bleo m̀en àaa s̀o. Ǿ à m̀ Kaameli a s̄o k̀ak̄el̄ei. 3 Aà t́on Nabali,* aà na t́on Abigaili. N̄epi laai v̀i mé aà k̀akaa maa, ama aà ǵopi p̀as̄i mé aà ỳkeo d̀o v̀io. Kalebu buie.

4 Goo p̀ó Davidi ku s̄eu, a mà Nabali m̀ò a s̄o k̀ak̄el̄ei. 5 Ǿ à a ǐwao z̄i gb̄on kwi, a òn̄e: A fele gé Nabali k̀i Kaameli, ǐ f̀kpawàm̄e, 6 ǐ oè à me: Lua n̄ d̄s n̄ aafiao n̄ n uao n̄ n gbé̀o pii. 7 Má mà n̄ mo n̄ s̀ak̄ak̄el̄ena. Ké n̄ s̄ad̄nao k̀uwan̄o, wi ìadamá, mé an kua Kaameli guu, p̀e i k̀es̄amáo. 8 N n z̄ikenapio la, aa on̄e. Ma ǐwao wegwa, asa dikpe z̄i. N z̀blenapio n̄ mapi n̄ néo wá gba p̀ó p̀ó n̄ è.

9 Ké Davidi ǐwapio k̀à, aa ỳpi s̀e s̄iu Nabalie n̄ Davidi t́o, ̄ aa s̀aaàzi. 10 Ǿ Nabali òn̄e: Dén Davidi ũi? Bón Yese népi ũi? Zo p̀ó aa k̀e n̄ diowa gb̄o dasi. 11 A ye mà a p̀e n̄ ma ío n̄ n̄o p̀ó má d̀e ma s̀ak̄ak̄el̄ena s̀e má kpa gbé̀ p̀ó má n̄ bok̄i d̄oowa ỳ? 12 Ǿ Davidi gbé̀o èa dàzeu aa tà. Ké aa k̀à, aa ỳpio s̀e s̄iu è pii. 13 Ǿ Davidi ò a gbé̀p̄ion̄e: A baade a f̄nda loo. Ǿ an baade a f̄nda lòo n̄ Davidipio s̄. Gbé̀ p̀ó g̀e n̄ Davidio k̀à àaa pla taa, ̄ gb̄on àaa do ǵò n̄ aso.

Abigaili awakpaa Davidie a zá Nabali yá musu

14 A mo l̀e z̄ikenapio do ge ò Nabali na Abigailie à m̀: Davidi gbé̀o z̄i aa b̀o s̄eu, aa m̀ò f̀kpà wá diiwa, ̄ à p̀alamá. 15 Gbé̀pio s̄o aa maak̄w̄e maamae, aai ìadawá. Wá kua n̄o s̄eu guu, p̀e lí k̀es̄awáo. 16 Goo p̀ó wále s̄ad̄a n̄ sae f̄ane n̄ gw̄as̄inao pii aao liaawázi lán b̀iwa. 17 Làasooke ỳ p̀ó n̄ȳ kewa, asa aa z̀è wà v̀ike wá diie n̄ aà uadeo pii. Aapi maa, ǐli gbé̀ ỳ'one maa.

18 Ǿ Abigaili p̀e n̄aa kpakpa m̀en àaa do n̄ v̄e s̄o t̀u pla n̄ s̄a p̀ó wa k̀e m̀en s̀o n̄ p̀wena kpasaa p̄n s̀o n̄ v̄ebe k̄ao m̀en bas̄o n̄ kaad̄embe gii k̄ao m̀en àaa do, aa ye z̀a ìnaon̄e. 19 Ǿ a ò a z̄ikenaon̄e: Aò d̄aa, m̀áo t́e á kpe. I ỳe o a z̄a Nabalieo. 20 Ǿ a di a z̀a ìna kpe, àle pila s̀is̄iwa. Ké à b̀o s̀is̄i kpe, à kpaaũ n̄ Davidio, àle pila s̀is̄iwa s̄ n̄ a gbé̀o, aale mó. 21 Davidi lé o a gbé̀on̄e: Ma gbé̀pi p̀ó d̀aè s̄eu p̄e. Wi aà p̀e se, ̄ à maa fiab̀m̀e n̄ v̀io. 22 Tó ma aà ǵe tò b̄e e gu aò gé d̄i, Lua ỳp̄as̄ikem̄e b̄eb̄e.

23 Ké Abigaili aà è, ̄ à pila a z̀a ìnawa kpakpa, à k̀le Davidie à ẁle a gb̄eu. 24 Ǿ à k̀le aà gbázi à m̀: Baa, m̀ame má t̄ae v̀i mado. Mapi n̄ z̀blena gba zé má ỳ'one. Swádo mapi n̄ z̀blena ỳi. 25 Baa, Nabali maa. Nsu n̄ aà ỳdao. A de lá a t́wa. Aà t́on Misaide, mé m̄saiȳ ̄ ì ke. Mapi n̄ z̀blena s̄o mi gbé̀ p̀ó n̄ n̄ z̄e eo. 26 Baa, lá Dii ku mé n̄ ku, Dii ǵine n̄ gb̄e ñ t̀si n̄ziae. Dii to n̄ ibēo n̄ gbé̀ p̀ó aale n̄ v̀i wele ǵo lán Nabaliwa. 27 Tiasa Baa, gba p̀ó mapi n̄ z̀blena ma mōne bee si n̄ kpa n̄ ǐwawa. 28 S̄uuuke n̄ mapi n̄ z̀blena n̄ ma t̄aeo. Dii a to n̄ buio aao kible ǵopiie, asa ni z̄ika Dii, mé wa v̀ie ema bauo. 29 Baa t́o gb̄e f̄le lé pélenzi n̄ dei, Dii n̄ Lua a n̄ w̄eni d̄one n̄ mo galaoe, i n̄ ibēo w̄eni da a gb̄emau, i zu. 30 Baa, t́o Dii ỳamaak̄ene lá à a legbè̀wà pii, mé à n̄ dile Isaili d̄aana ũ, 31 n̄ làaso

* 25:3 Bee m̀e m̄saide.

su ìadama, i n dayāu gbēdeã pã ge tɔsia nziaẽ yá musuo. Baa, tó Dii maakène, to mapi n zòblena ma yá àò dɔngu.

³² Ǿ Davidi ò Abigailie: Wà Dii Isailio Lua sáaukpa. Ǿme n zì daimale gbã. ³³ Ma n sáaukè sɔ́ ní laai pó n ma gbao, asa nímme n ma zùukè gbã, ɔ́ mi gbēde ma tɔsì maziaeo. ³⁴ Tó bee no, ní Dii Isailio Lua pó gímee mà vāikeneo, tó ni wã n mɔ daimale yāao, dɔ́ yāa gu a dɔ Nabali gɔ́ewao. ³⁵ Ǿ Davidi pó pó Abigaili m̀oẽ sɔ́ à m̀: Ka be aafia. Ma n yāmà, ma yɔlaakène.

Nabali gaa ní Davidi Abigalio seao

³⁶ Ké Abigaili kà Nabali kíi, a è àle pɔnableble lán kíawa. Aà pɔ kèna, à v̄ee gbè à kà. Ǿ aà napi i lebo à yāe òè baa yɔɔo e gu gè d̀ò. ³⁷ Ké gu d̀ò, v̄ee wèe Nabaliwa, ɔ́ aà na yá pó kèpi sèle síuè. Ǿ sɔ́ kèaagu, à g̀ò lán gbewa. ³⁸ Gɔɔ kwi taa gbèa Dii got̀wà, ɔ́ à g̀a.

³⁹ Ké Davidi Nabali gaa bao mà à m̀: Wà Dii pó zèmanɔ sáaukpa, à wí pó Nabali dàa b̀m̄ee. A gímee mà vāike, ɔ́ a tò Nabali vāikea wí aàzia musu. Bee gbèa Davidi gbéɔ zì Abigaliwa aa oè á ye aà se nɔ́ ù. ⁴⁰ Ké Davidi ìwapio kà Abigaili kíi Kaameli, aa òè: Davidi mé wá zìma, a ye n da'uake. ⁴¹ Ǿ à fèle kùle à a mipèle à m̀: Aà zòblenan ma ù, ma sɔu mà mà a dii ìwaɔ gbá pípíné. ⁴² Ǿ à fèle d̀i zàa'ina kpe g̀ò. Aà nɔe zíkeneɔ gèaàno gbèon sɔo. Aa dàzeu ní Davidi zinao, ɔ́ à g̀ò aà nɔ́ ù. ⁴³ Davidi Yezelée gbé Ainɔaũ kũa nɔ́ ù lo. An pla mípii aà naɔne. ⁴⁴ Ǿ Saulu a né Mikali pó de Davidi nɔ́ ù yāa kpà Laisi né Paletie, Galiũ gbéwa.

26

Davidi gia Saulu deai gèn plaade

¹ Zifideɔ gè Saulu lè Gibèa, aa òè: Davidi ulèa Hakila s̀s̀ipɔleu boaa ní Yesimɔo.* ² Ǿ Saulu gè Zifi s̄eu ní Isaili zìgɔɔ gbèon òaa gèo, aale Davidi we s̄epiu. ³ Saulu b̀òokpà ze sae Hakila s̀s̀ipɔle pó boaa ní Yesimɔo, mé Davidi ku s̄eu. Ké a mà Saulu lé péleazi, ⁴ ɔ́ à asiigwanɔ zì, ɔ́ a d̀ò sa ké Saulu kà. ⁵ Ǿ Davidi fèle gè gu pó Saulu b̀òokpà. A Saulu ní a zìgɔɔ d̀baana Nee né Abineeo wúlekíi è. Saulu wúlea b̀òo guoguo, aà gbéɔ kálea liaaaazi. ⁶ Ǿ Davidi Iti bui Aimelèki ní Zeluia né Abisaio là à m̀: Déme a gemano b̀oopiu Saulu kíii? Ǿ Abisai òè: Máme má genno. ⁷ Ké Davidi ní Abisaio lòle zìgɔ̀piɔzi gwá, ɔ́ aa Saulu è wúlea, àle i'o b̀òo guoguo, aà s̄na pélea aà mizí. Abinee ní a gbéɔ wúlea liaaaazi mípii.

⁸ Ǿ Abisai ò Davidi: Lua n ibee nàne n ɔ̀zì gbãe. To mà aà z̄ó ní s̄nao mà naaa ní tɔɔleo. Má aà z̄ó gèn doe, i ke gèn pla no. ⁹ Ǿ Davidi òè: Nsu n̄ aà deo. Déme a ɔ̀ká kía pó Dii kpàwa ade bo pãí? ¹⁰ Ǿ Davidi èa m̀: Dii ku! Dii mé a got̀wà, aà gɔɔ pà à gàn nò, à g̀a z̄ilaun nò. ¹¹ Kai! Dii su to mà ɔ̀ká kía pó á kpàwao. Wà ge wà s̄na pó kú aà mizí sé ní aà ituuo, wí gèò zéa. ¹² Davidi s̄na ní ituu pó kú Saulu mizíò sè, ɔ́ aa gèò zéa. An gbèe i ní eo, aa ní yá d̀so, aale i'o mípii. An gbèe i vuo, asa Dii mé tò í z̄ò dànlà.

¹³ Ké Davidi bùa swa baale, ɔ́ à zè s̀s̀i musu za zàzà, gu yàasa daa ní zānguo. ¹⁴ Ǿ à lezù Abinee ní a gbéɔzi à m̀: Abinee yòoo! N níle yà? Abinee wèwà à m̀: Déme lé lezu kíazii? ¹⁵ Davidi òè: Nèḡnan n ùo lò? Gbèe kànwa Isaili bùsuue? Gbèe m̀ò n dii kí dei. Bóyái ríle aà d̀s̄ao ní? ¹⁶ Ni yá d̀s̄ ní kèò. N Diio a ka gaae, asa i á dii kí pó Dii kpàé d̀s̄ao. Gwae! Kí s̄na ní aà ituu pó kú aà mizíò ku máe? ¹⁷ Saulu Davidi lo d̀ò, ɔ́ à m̀: Davidi ma né, n loon wee? A wèwà à m̀: Ma dii kí, ma loe. ¹⁸ Davidi èa m̀: Bóyái ma dii lé péle mapi a zòblenazii? Bó má kèi? Bó má w̄iwii? ¹⁹ Ma dii kí, swákpa mapi n zòblena yáí sa. Tó Dii mé n sóikèa, aà ma sa'oa ḡima. Tó gbènazinaone s̄o, Dii láaikemá, asa aa ma ya ma bo Dii gbéɔ guu, aa m̀è mà gé zòblei dii z̄iloone. ²⁰ Nsu to wà ma de zà ní Diio. Isailio kía b̀ò kòotè wei lá w̄io d̀s̄na ya gbèsis̄io musuwa. ²¹ Ǿ Saulu m̀: Ma duunakè. Ma né Davidi, ea su. Má ìadama lo, asa n ma w̄eni dà gbia gbã. S̄iana, ma misaiyá kè, ma z̄á yáwa maamaae. ²² Ǿ Davidi

* 26:1 Sou 54

òè: N sōnan ke. To n iwae bua mo sii. ²³ Dii ì fiabo baadee a maake ní a náaio musu. Dii n namēe ma ɔzì gbāe, āma mi we ɔkāmao, ké Diipi mé n kpa kía ũ yáí. ²⁴ Lá ma n wēni beee dō gbā, Dii ma wēni beee dō maa, i ma si vāi píiwa. ²⁵ ɔ Saulu òè: Lua báaadangu ma né Davidi. Nyō yāzōke, n mi aɔ daa íae fá. Ké Davidi gèzēa, ɔ Saulu tà be.

27

Davidi kua Filitēo būsuu

¹ Davidi láasookè à mè: Saulu a ma de gɔɔewa. Tó mi bàale ma ta Filitēo būsuu, a bomanɔ nao. Tó ma bàalè, Saulu a ma wea tó, mí bo aà ɔzì. ² ɔ Davidi fèlè gè Gata kí Akisi, Maoki né kíi. Gbēon òaa àaɔ gèaàno. ³ ɔ Davidi ní a gbéɔ zōlè Gata ní Akisio, baade ní a bedeo. Davidi ku we ní a na gbēon plaɔ, Yezelēe gbé Ainoaũ ní Kaameli gbé Abigaili pó de Nabali no ũ yāao. ⁴ Ké wa ò Saulu Davidi bàalè tà Gata, i péleaàzi bo.

⁵ Davidi ò Akisie: Tó n ma wegwāe, ma gba zé mà zōlè guei n zōewiaɔ do guu. Mapi n zòblena má ye mào kunnɔ n mēewiauo. ⁶ Zibeezì ɔ Akisi Zikilaga kpàwà, ɔ à gò Yuda kíaɔ pó ũ e ní a gbāo. ⁷ Davidi kua Filitēo būsuu kà wè do ní mo síiɔ.

⁸ ɔ Davidi ní a gbéɔ gè lèlè Gesuuwa ní Giizio ní Amalekiɔ. Gbépiɔ ku būsupi za zie boa za Sulu e à gè pè Egipiwa. ⁹ Tó Davidi ziblè būsupi wéleɔwa, ìli gōee ge noee to béee, são ní zuo ní zàa'inao ní yiongoɔ ní pokasaɔ ɔ ì naaa. Tó à tà, ì gé Akisi kíi, ¹⁰ ɔ Akisi ì aà la gu pó à lèlèu gbéɔwa zibeezì. Davidi ì oè a ge Negene būsuu, Yudaɔ ge Yelameli buiɔ ge Keniɔ kíe. ¹¹ Davidi lí gōee ge noee to béee wà suò Gatao, asa à mè: Gbēe asu wá komaleke à me má kè kéwa ge kéwao. Maa ìo ke gɔɔ pó a ku Filitēo būsuu. ¹² Akisi Davidi náaikè à mè: Isailiɔ ye aà gíyáio. Aɔ de ma zòblena ũe gɔɔpii.

28

Saulu ní nɔe welende gèsisinao

¹ Zibeezì Filitēo ní zīgɔɔ kàaa, aa ye gé zikai ní Isailiɔ. ɔ Akisi ò Davidie: Asa ní dō ké mpi ní n gbéɔ á gemano zikaió? ² ɔ Davidi òè: Too, nýɔ e sa lá mapi n zòblena má ke. ɔ Akisi òè: Tó maae, má n ke ma dōana ũe e gɔɔpii.

³ A mo lè Samueli gá kò, Isailiɔ kàaa píi, aa ɔlò aà gaa yá musu, ɔ aa aà vī a be wéleu Lama. Saulu welendeɔ ní gèsisinao yà Isaili būsuu.* ⁴ Ké Filitēo kàaa, aa mò bòokpà Sunēũ. ɔ Saulu Isailiɔ kàaa píi, aa bòokpà Giliboa. ⁵ Ké Saulu Filitē zīgɔɔ è, vīa aà kù, sō kèaagu maamaa. ⁶ A gbèa Diiwa, ɔ Dii i wewà nana guu ge ní gbelaaot ge ní ānabioo. ⁷ ɔ Saulu ò a iwāne: A nɔe welende gèsisina wēelemēe mà gé yāgbēaiwà. ɔ aa òè: Nɔe welende gèsisinae ku Endoo.

⁸ ɔ Saulu azia lile à pokasa pāleo dà, ɔ à gè nɔepi lè gwāasina ní a gbēon plaɔ sãnu. A òè: To n taa mó, ní ge pó ma aà tó òne sísimēe. ⁹ ɔ nɔepi òè: N dō sáasā yá pó Saulu kè. A a būsú zò welendeɔ ní gèsisinao. Bóyāi níle baikpamēe wà ma dei? ¹⁰ ɔ Saulu legbèè ní Dii tóo à mè: Má sí ní Diio wa íadama yáe bee musuo. ¹¹ ɔ nɔepi mè: Ge kpele mà sísinēi? A mè: Samuelie. ¹² Ké nɔepi Samueli è, à wii pāle a ò Saulu: Mmēnn Saulu. Bóyāi n ònokèimēei? ¹³ ɔ kipi òè: Nsu to vīa n kũo. Bó ní èi? A òè: Gyaade má è, àle bo tɔɔleu. ¹⁴ Saulu aà là à mè: Kpelewa a dei? A òè: Mae zie mé lé mó, a ulada daa.

ɔ Saulu dō ké Samuelie, ɔ à kùle à wùle a gbēu. ¹⁵ ɔ Samueli aà là à mè: Bóyāi n íadàa, níle ma sísii? A wèwà à mè: Ma wétēa zōo èe. Filitēo mé mò zikaimano, mé Lua bò ma kpee. Ili wea ní ānabio ge nana guu bo. A yáí ma n sisi. Omēe lá má ke. ¹⁶ Samueli òè: Dii bò n kpe à gò n ibee ũe, mé níle yāgbēaa sō be? ¹⁷ Dii kènēe lá a dàmmēe má òwae. A n bo kpalau à

* 28:3 Lev 20.27, Iko 18.10-11 † 28:6 Nao 27.21

n gbédee Davidi kpàu.† 18 Dii bee kènne gbã, ké ni aà yāmao yáie. Ni pɔkūma pāsī bɔbɔè Amalekiɔwao. § 19 Dii a Isailio ní mpio kpa Filitēɔwae. Mpi ní n negɔeɔ áo kumanɔ la zia. Dii a Isaili zīgɔɔ kpa Filitēɔwa. 20 Samueli yápi tò vía Saulu kù maamaa, ɔ à lèle a gbɛɛu sɔlɔlɔ gɔɔ. Aà yèee làa, asa i pɔe ble gɔɔ bee ge gwá beeo.

21 Ké nɔɛpi mò Saulu kíi, a è gili gèaàgu maamaa, ɔ a òè: Mapi n zòblena ma n yāma, ma azia kaikè, ma yá pɔ ní òmɛɛ kè. 22 N n zòblena yāma sa. To mà ble dilɛɛ, ní ble, ké n gbãakū, ní gèzea. 23 ɔ Saulu gí à mè: Má pɔbleo. Ké aà ìwao nàewà sãnu ní nɔɛpio, ɔ à ní yāma. ɔ à fèlɛ bùsuu à zòlɛ liiwa. 24 Nɔɛpi zunɛbɔlɔ mɛkpaá ví dɔa a bɛ. A gè a dè gɔɔ, ɔ à pèeti sè a dè à kàa kèò. 25 A òlɛ Saulu ní a ìwaoɛ. Aa blè, ɔ aa fèlɛ tà gwá bee gɔɔ.

29

Filitē kíaɔ Davidi gbaɛa Zikilaga

1 Filitēɔ ní zīgɔɔ kàaa Afeki, mé Isailio bòo ku Yezelee nibɔnai. 2 Filitē kíaɔ lé gè ní ní zīgɔ gāliɔ, an keeɔ gbèɔn basɔbasɔ, an keeɔ òaasɔsɔ. Davidi ní a gbéɔ té ní kpe ní Akisio. 3 ɔ Filitē kíapiɔ Akisi là à mè: Ebelue beeo sɔ bɛ? A wemá à mè: Davidin ke. Isailio kí Saulu ìwae yāa. A gɔɔplakèmanɔ. A wè kèmanɔ se. Sea za gɔɔ pɔ à mò ma kíi e gbã, mi yāe ewào. 4 ɔ kípíɔ kpènekèaànɔ aa mè: Gɔɛpi gbaɛ aà ta gu pɔ ní kpàwàu. A e géwanɔ zílauo, ké asu liaawanɔ weo yáí. Kpelewa a e ke na ní a diioi, mé i ke aà tá ní wá gbèeɔ mio bàasioa? 5 Davidi pɔ wà lesí wà ɔwà aà yá musun weo lò? Wà mè:

Saulu gbéɔ dèdɛ òaa sɔo (1.000),

Davidi sɔ òaasɔsɔ lɛɛ kwi (10.000).

6 ɔ Akisi Davidi sisi a òè: Má sí ní Diio n kemɛɛ gbèmaa úe, mé n geamanɔ zílauo kèmeɛ na, asa sea za gɔɔ pɔ n mɔ ma kíi e gbã, mi yāe emao. Ama ní maa kíaɔɛo. 7 E a tá ní n aafiano, ké nsu yāe ke à ke íio. 8 ɔ Davidi Akisi là à mè: Bó má kèi? Sea za gɔɔ pɔ ma mɔ n kíi e gbã, bó ní èai? Bóyāi má e gé zíkai ní ma dii kí ibeɛɔ ni? 9 ɔ Akisi òè: Má dɔ ké ní maameɛ lán Lua malaikaewa, āma wá kíaɔ mè nsu géwanɔ zílauoɛ. 10 Tó gu dɔ, fèlɛ kɔɔkɔɔ ní n dii Saulu zòblena pɔ m̀nnɔɔ, í tá. 11 ɔ Davidi fèlɛ kɔɔkɔɔ ní a gbéɔ, aale tá Filitēɔ bùsuu. Filitēɔ sɔ aa gè Yezelee.

30

Davidi Amalekiɔ midɛa

1 Davidi ní a gbéɔ kà Zikilaga a gɔɔ àaɔdezi. A mɔ lè Amalekiɔ mò lélei Negɛve bùsuwa ní Zikilagao ní kpe. Aa lèle Zikilagawa, aa tesòwà. 2 Aa nɔe pɔ kú weo kùkù, nenɔena ní nɔezɔɔ p̄ii. Aai ní gbèe deo, aa ní sélɛ aa zesèr̄nɔe. 3 Ké Davidi ní a gbéɔ kà ní bɛ wéleu, aa è wà tesòwà, wà ní nɔe ní ní negɔeɔ ní ní nenɔe kùkù. 4 ɔ Davidi ní gbé pɔ kuanɔ wiilè aa ɔɔlɔ e an yèee làa, e aa f̄lɛ lè ɔɔlɔ lɔo. 5 Wà Davidi nɔ m̀n plaɔ Ainɔaũ ní Abigailio kù wà t̄r̄nɔ. 6 Davidi wét̄ɛa è maamaaɛ, asa wàlɛ mɛ wà aà pápa ní gbɛo wà dɛɛ. Gbépii nòse òkpa an negɔeɔ ní ní nenɔe yá musu. Davidi gbãa'è Dii a Luawa, 7 ɔ a ò sa'ona Abiataaɛ: Mɔ ní n sa'o'ulao. Ké à mòòè, 8 ɔ Davidi yāgbèaò Diiwa à aà là à mè: Mà péle gbãamɔnɛdep̄iɔzi má ní lea? A òè: Péleñzi, n̄yɔ ní leɛ, ní n gbéɔ suaba. 9 ɔ Davidi dàzeu ní gbèɔn òaa àaɔ. Ké aa kà Besoo swai, gbèeɔ ḡɔ we. 10 Gbèɔn òaa dɔo yèee làa, aai f̄lɛ bùa swapiwao, ɔ Davidi bùa à pèlɛ ní gbɛwa ní gbèɔn òaa plaɔ.

11 Aa Egipi gbèe è s̄eu, ɔ aa gèaànɔ Davidi kíi. Aa ble kpàwà a blè. Aa í kpàwà a m̄l. 12 ɔ aa kaadɔembɛ gii kpàwà ní v̄ɛbe kàao m̀n pla a sò. ɔ aà mɛ sù, asa à kè f̄aanɛ àaɔ gwãas̄in àaɔ pɔblesai imisaie. 13 ɔ Davidi aà là à mè: Dé gbén n ũi? N bɔ máe? ɔ Egipi gbépi mè:

† 28:17 1Sam 15:28 § 28:18 1Sam 15:3-9

Amaleki zɔn ma ũ. A gɔɔ àaɔn ke, ma dii pākɔpāmaziε, ké málε gyāke yáí. ¹⁴ Wa lεlε Nεgeve būsuaε, gu pó Keletio kuu ní Yudaɔ ní Kalebu buio, ɔ wà tesò Zikilagawa. ¹⁵ Ǿ Davidi aà là à mè: Nyɔ fɔ gemanɔ gbépio kíia? A wèwà à mè: Tó n legbèmmε ní Lua tóo ké rýɔ ma dεo, mé rýɔ ma kpa ma diiwao, má gennɔ ní kíi.

¹⁶ Ǿ à gèaàno. Ké aa kà, aa ní lé aa fáaaa gupiiu, aale poble aale imi, aale pɔnake ní pɔzɔɔ pó aa sèlε Filitεɔ būsuu ní Yuda būsuoɔ yáí. ¹⁷ Ǿ Davidi sɔngu à ní dede sea za oosielε e gu sía dɔa oosi. An gbēε i bɔkii eo, sema èwaaso gbēɔn àaa pla pó di yiongo kpe aa bàalεɔ bàasio. ¹⁸ Davidi gbé pó Amalekiɔ ní küküɔ suabà píi ní a nɔ mèn plaɔ. ¹⁹ An gbēε i késão, néfēnen gbēzɔɔ, nεgɔεo ní nenɔεo píi. Baa pó pó aa sèlεo, Davidi èa pópio sɔ píiε. ²⁰ A são ní zuo nàaa, ɔ aà gbéɔ pɔtuopio kpán'aekè aa mè: Davidi pɔɔn ke.

²¹ Ké Davidi kà gbēɔn àaa do pó an yèεε làa, aai fɔ gèanɔo, aa gò Besoo swaiɔ kíi, aa bèle dàaaale ní gbé pó kuaànɔo. Ké Davidi sɔnzi, à fɔkpámá, ²² ɔ gbēpã nòsevãide pó té Davidizio mè: Lá aai géwanɔo, wá pó pó wá sɔ kee kpámáoo, mé i ke an baade na ní a néo bàasio. Aa ní se tárnɔ. ²³ Ǿ Davidi mè: Ma gbéɔ, ásu ke màa ní pó pó Dii kpàwáoo, asa à wá dɔa, à gbāamɔnde pó lèlεwáoo nàwēε wá ɔzɔε. ²⁴ Gbēε a yá pó á òε bee sio fá. Gbé pó gò aale póo dɔaoo asea aɔ doũ ní gbé pó gè zɔlauo póoε. Wá kpaalekɔε sáasaa. ²⁵ Ké Davidi yápi díle, ɔ à gò ikoyã ũ Isailioε za gɔɔ bee e ní a gbão.

²⁶ Ké Davidi kà Zikilaga, à pó pó a sɔ keeɔ kpàsã Yudaɔ gbēzɔɔ pó de a gbēna ũoε à mè: Gba pó á è pó pó wá sɔ Dii ibεεwa guuon we. ²⁷ A kpàsãné Beteli ní Lamotu Nεgeveo ní Yatiio ²⁸ ní Aloeeo ní Sifemɔo ní Esemɔao ²⁹ ní Lakalao ní Yelameli bui wéleɔ ní Keni wéleɔ ³⁰ ní Ǿmao ní Boo'asão ní Atakao ³¹ ní Heblɔo ní gu pó Davidi beu ní a gbéɔ píi.

31

Saulu ní a nεgɔεo gagaa (1Lad 10.1-12)

¹ Filitεɔ zikà ní Isailio, ɔ Isailio bàalèné, an daside gága Giliboa gbepɔleu. ² Filitεɔ pèle Saulu ní a nεgɔεozi, ɔ aa aà népio Yonatãa ní Abinadabuo ní Malakisuaoo dède. ³ Zí pó wàle ká Saulu sae pásikù, ɔ kázunaɔ aà pà, à kè'la maamaaε. ⁴ A ò a zikabɔkūnaε: N n fēnda wo, ní ma zɔ n ma dεò. Tó màa no, gyafɔoδεε beeo ma zɔ, aai kòo'omanɔ. Ǿ vía aà zikabɔkūna kù, i weio, ɔ Saulu a fēnda sè à azɔa ò'oa. ⁵ Ké aà zikabɔkūna è à gà, ɔ à azɔa ò'o a fēndaa sɔ, à gàaànɔ. ⁶ Màa Saulu ní a nεgɔε gbēɔn àaɔo ní a zikabɔkūnao ní a gbéɔ gága sãnu gɔɔ doũpi zɔ píi.

⁷ Ké Isaili pó kú guzulεu weo ní ní gbé pó kú Yuudē baaleo è ní zígɔɔ bàalè, mé Saulu ní a néo gága, aa bàalè aa ní wéleɔ tò we, ɔ Filitεɔ mò zòleu. ⁸ Ké a gu dò, ɔ Filitεɔ mò, aale póo wolo gbé pó gágaowa, ɔ aa Saulu ní a né mèn àaɔpio ge è káleá Giliboa gbepɔleu. ⁹ Ǿ aa Saulu mi zò aa aà gɔkεbɔɔ wòlowà, ɔ aa gbéɔ zì aa a baokpákpa Filitεɔ būsuo gupiiu ní ní táakpeo. ¹⁰ Wà aà gɔkεbɔɔ kàlε táa pó wí mε Asetaati kpéu, ɔ wà aà ge lòo Betesã bíiwa.

¹¹ Ké Yabesi Galadadeo yá pó Filitεɔ kè Sauluεpi mà, ¹² ɔ an nεgɔnao fèle píi, aa táa'ò gwāasin búu bee, aa Saulu ní a néo geo bùa Betesã bíiwa, ɔ aa tàò Yabesi, aa kàteu we. ¹³ Aa ní wáoo sèlε aa ví baali gbáu Yabesi, ɔ aa leyè gɔɔ soplá.

SAMUELI LA PLAADI

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee Isailio kía mide Davidi kpalablea yá boolekè.

A daalekii kí Davidi kí Saulu ní a né Yonatáao gaa wēnakè, bee gbea Davidi gò Yuda kía ũ (1-4). Saulu néo do Isibose kigɔɔsoplana blè Yuda b̄usu gugb̄antoo oi, āma ké à gà, aà gb̄é ɔ lɛdoũkè ní Davidio, à gò ní kía ũ ɔ aa mis̄ilè. Davidi gò Isaili bui kuɛplao pii kía ũ (5-20).

Wà Kí Davidi yá'ò bakūaanakesai. A zikà ní a ibeɔ, buipāle ní azia buio pii. Wà aà gb̄aake ní aà busaao òb̄wē. A Lua náai ví mé a ye Luapizi maamaa, mé aà gb̄é yeaazi. N beeo wi aà busaa ní duuna pò a kèo ní aà uadeo p̄p̄akōwao ulɛo. Ké ānabi Natāa Davidi duuna b̄è gupua, Davidipi awakp̄a Luaɛɛ, i gi Lua a swágagaio.

Gbezā tó yá lé ɛada Isailiowa, aai Davidi bekeke. Suabana pò Lua a legb̄èné bee taa ɔ an wé d̄oi. ɔ d̄oŋgu ké Dii legb̄èné ānabi Natāa sabai à m̄è: Aà buio do aɔ kpalable gɔɔpiie. Aà kpalapi aɔ láaa vío (7.16). Bee yá mé tò w̄i o Lua zina Yesu Kilisie Davidi bui. (Mat 20.29-34, 21.9).

Davidi Saulu gaa baomaa

¹ Saulu gaa gbea Davidi sù ní Amaleki kaaleao, ɔ à gò Zikilaga gɔɔ pla. ² A gɔɔ aas̄de z̄i ḡɔe b̄ò Saulu b̄ouo à m̄ò. Aà p̄kasao kék̄e, mé b̄usu ka aà miu. Ké à kà Davidi k̄i, à k̄ulè à w̄ule a gb̄eu. ³ Davidi aà là à m̄è: N b̄o má ni? A w̄èwà à m̄è: Ma b̄o Isailio b̄ouo. ⁴ ɔ Davidi aà là ɔ: A kè kpelewa wei? Om̄e. ɔ a w̄èwà à m̄è: Isailio b̄ò z̄ilau aa bàalè. An daside kw̄e aa ḡaga. Saulu ní a né Yonatáao gà ɔ.* ⁵ ɔ Davidi èwaaso pò lé baopi kp̄e là à m̄è: Kpelewa ɔ ní d̄s Saulu ní a né Yonatáao ḡai? ⁶ A w̄èwà à m̄è: A m̄ò lè má kú Giliboa gb̄ep̄leu we, ɔ ma Saulu è, àle gb̄aa'e a s̄nawa. S̄godeo ní s̄deo lé k̄aikūaàn. ⁷ A lile ma k̄i oi, à ma e, ɔ à ma sisi. Ma m̄è: Má ké! ⁸ ɔ à ma la, m̄am̄eaa déi? ɔ má w̄èwà Amaleki buin ma ũ. ⁹ ɔ a òm̄e mà s̄azi, mí a de, asa gu lé liwae, baa ké a wé gi k̄e yoo. ¹⁰ ɔ ma s̄aazi ma aà d̄e, asa má d̄s a f̄s ble a z̄api gbea ɔo. ɔ ma aà k̄iafua pò a kpaa s̄e ní z̄a pò a daao, ɔ ma m̄one ke ma dii. ¹¹ ɔ Davidi a p̄kasao gà a k̄è, ɔ gb̄é pò kuaàn ɔ ní pò k̄èk̄e s̄. ¹² Aa Saulu ní a né Yonatáao gaa ɔb̄ò ní Dii gb̄é Isailio, asa z̄i ní bl̄e. W̄é'i b̄òmá, ɔ aa leyè e oosi.

¹³ Davidi èwaaso pò baopi kp̄e là à m̄è: N be ku má ni? ɔ a òè: B̄òm̄o n̄én ma ũ, Amaleki bui. ¹⁴ ɔ Davidi aà là à m̄è: Ak̄e kía pò Dii kp̄a dea vía i n k̄uo ni? ¹⁵ ɔ Davidi èwaasoe sisi à m̄è: N aà le n̄ aà de s̄. ɔ a aà lè a d̄e. ¹⁶ ɔ Davidi m̄è: N nz̄ia d̄e, asa nz̄ia lé mé n daȳu, n m̄è n kía pò Dii kp̄a d̄e.

Wēnale pò Davidi sí Saulu ní Yonatáao gaa yá musu

¹⁷ Davidi wēnalee bee sí Saulu ní a né Yonatáao gaa yá musu. ¹⁸ A m̄è wà lepi dada Yudaone. A ku Gb̄e Mao taalau.†

¹⁹ Isaili gawideo ḡaga s̄is̄ip̄leu, n̄eḡnao i'òe fá!

²⁰ Asu a baokpa Gata zeauo, ké Filit̄e n̄eɔ su a p̄onakeo yái. Asu a kp̄awake Asekelonio, ké gyaf̄ode n̄en̄eɔ su k̄ukuakeo.

²¹ Fii su kpa Giliboa gb̄ewa ɔo,

* 1:4 1Sam 31.1-6 † 1:18 Yoz 10.13

lou su ma bua p3 kú we3 bo.
 We wà ɔ̀z3u neg3na3 sèngba3ci,
 nísid33a Saulu sèngba3owa lé kà!
 22 Tó wàlé neg3na3 au fá gua,
 wàlé ní gb3e3 pui,
 kàzun pásí Yonatáa lí kpekpa3,
 fèndade pásí Saulu lí su giio.
 23 Saulu ní Yonatáa3,
 gb3épii yeńzi3, wí3 kené kèkè.
 Aai kèk3wa w3ni ge gaa guuo.
 An wáa de kúula,
 an gbáa de n33musu3la.
 24 Isaili n33e3,
 à wé'ikau Saulu gaa yá musu.
 A á ká zwáa t3a yeawa ní namableb33,
 aà sabai a p3kasa maa3 dà ní vua n33ambleb33.
 25 Neg3na3 i'ò zílau3 fá!
 Wà Yonatáa dè ní fèndao sísp3leu.
 26 Ma gb3é Yonatáa,
 ma g3 yeel3a n yáí,
 ní maame3e wásawasa3.
 N yeamazi sáa vío,
 a de n33e yea g33ezia.
 27 Neg3na3 i'ò3e fá!
 An g33keb33 kàale.

2

Davidi kpa3 Yuda3 kpalau

1 Bee gb3ea Davidi Dii gb3èa à mè: Mà gé Yuda w3lé3e guua? Dii ò3e aà gé, 3 Davidi èa aà là à mè: Mákii mà géui? Dii w3wà à mè: Hebl33e. 2 ɔ̀ Davidi g3è we ní a na gb333n pla3, Yezele3e gb3é Ain3aũ ní Nabali gyaa Abigaili, Kaameli gb3é3. * 3 Davidi g3è ní gb3é p3 kuan33 bo, baade ní a b3de3, 3 aa z33le Hebl3 ní a z33ewia3. 4 ɔ̀ Yuda3 gb33z333 m3 nísikà Davidi miwa we, aa à kpà Yuda3 kía ũ.

Ké Davidi mà Yabesi Galadade3 mé Saulu v3,† 5 à gb333 zímá, aa ò3é: Dii báaadaágu! A gb33k3k3 Saulu á diie, a aà v3. 6 Dii gb33ke ní náaiyá3 ke3, ké a yápi k3 yáí. 7 A s33dile à ze gb3áa. Á dii Saulu gà, 3 Yuda3 ma kpa ní kía ũ.

8 N33e né Abine3e, Saulu zíg333 d3aana g3è ní Saulu né Isibose3o Maanaiũ. 9 ɔ̀ à aà kpà kía ũ Galada bùsuu ní Ase3e bui3 bùsuo ní Yezele3eo ní Eflaiũ bui3 bùsuo ní B3yám3e3e bui3 bùsuo ní Isaili bùsu kini3 píi. 10 Saulu né Isibose w33 blade guu à g33 Isaili3 kía ũ. A kpalablè w33 pla3e. Yuda3 s3, Davidi 3 aa z333. 11 Davidi mé Yuda3 kía ũ Hebl3 e w33 soplá ní m3 sooloo.

Isaili3 zík3a ní Yuda3

12 N33e né Abine3e ní Saulu né Isibose3e zíg333 b3 Maanaiũ aa g3è Gaba33. 13 Zeluia né Yoabu ní Davidi zíg333 f3le g3è daińle Gaba33 íkalek3ii sa3. An gáli do ku í baala, an gáli do ku í baale. 14 ɔ̀ Abine3e ò Yoabue: To èwaas33 fele aa k33'ow33e. ɔ̀ Yoabu mè: Aa gé. 15 ɔ̀ B3yám3e3e zíg333 f3le gb333n ku3pla Isibose3e p3 ũ, 3 Davidi zíg333 f3le gb333n ku3pla s3. 16 Baade 3kà a d33ekan dee mikpei, 3 aa k3 z33z3 k3 saalowa ní f3na3, aa kw3 sánusánu. ɔ̀ wà t3kpà Gaba33 gupie F3nlen33bua. 17 Zi p3 wa kà g33 bee pásí maama3e, 3 Davidi zíg333 zíblè Abine3e ní Isaili3owa.

* 2:2 1Sam 25.43 † 2:4 1Sam 31.11-13

18 Zeluia negõe gbẽon àaõo ku we, Yoabu ní Abisaio ní Asaelio. Asaeli sõ, àà ba na lán tuewae. 19 Ǿ à pèlè Abinẽzi, i lile ɔplaaì ge zẽio. 20 Ké Abinẽ a kpe gwà, à àà è, ɔ à m̀: Asaeli, mímenn wee? A wèwà à m̀: Mámẽ. 21 Ǿ Abinẽ òè: Lile ɔplaaì ge zẽi, ní èwaasoe kũ ñ àà p̀o siwà. Ama Asaeli i zèò. 22 Abinẽ èa òè l̀ à m̀: Nsu sòmazio. N ye mà n de yà? Tó ma n de, má we wá wé ke síiõ ní n vìi Yoabuo l̀e? 23 Ama Asaeli gĩ, i zèò, ɔ Abinẽ àà z̀ a gbẽu ní a sòmpaò e à b̀ kpe. We à lèlè à gàu, i go a tíao. Ké gbépii kà gu p̀ à lèlè à gàupiu, aa zè wàlè gwa.

24 Ǿ Yoabu ní Abisaio pè Abinẽewa e íatè gè gè kpéu. Aa kà Ama síi p̀ b̀aa ní Giao musu Gabaõ gbáa zé sae. 25 Bèyãmẽ buiò kàaa Abinẽzi gáli do, ɔ aa gè lé gí ní níziào síi misonaa. 26 Ǿ Abinẽ lezù Yoabuzi à m̀: Wá ze k̀ dedeaeo lé? N dõ ké yápi a midè ní p̀siao lé? Nyõ o n gbèone aa zewèe aa ea taoa? 27 Ǿ Yoabu wèwà à m̀: Lua ku! Tó ni lési yáao, ma gbé zèé e gu gè d̀ò. 28 Ké Yoabu kuupè, ɔ àà gbé kámabò, aai gé Isailiowa ní zio l̀o.

29 Gwãasina bee Abinẽ ní a gbé be sèu, aa bùa Yuudèwa, ɔ aa p̀ swadɔi e aa gè kà Maanaiũ. 30 Ké Yoabu sù ní pèa Abinẽewao, ɔ à a zígõ kàaa píi. Davidi gbé guu gbèon bao m̀ndosai mé kuo, Asaeli bàasi. 31 Aa Bèyãmẽ p̀ kú ní Abinẽo dède gbèon òaa do ní baswaaõe (360). 32 Aa Asaeli ge sè aa vì àà mae miao Betelũ. Ǿ Yoabu ní a gbé taa'ò gwãasina, gudòlèia ɔ aa kà Heblõ.

3

1 Zi p̀ Saulu bẽdeò kà ní Davidi bẽdeò gègè. Davidi gbãa lé dede, Saulu bẽdeò sõ, an gbãa lé busae.

Davidi negõe (1Lad 3.1-4)

2 Negõe p̀ Davidi ì Heblõ tón ke: A séia tón Aminò, àà da tón Ainòũ, Yezelèe gbé. 3 A plaade tón Kilabu, àà da tón Abigaili, Nabali gyaa, Kaameli gbé. A àaõde tón Abisaloũ, àà da tón Maaka, Gesuu kía Talemai née. 4 A síiõde tón Adonia, àà da tón Agita. A sode tón Sefatia, àà da tón Abitali. 5 A soolode tón Iteaũ, àà da tón Egela. Davidi naò népi ì Heblõ.

Abinẽ naa Davidiwa

6 Goo p̀ Saulu bẽdeò lé zika ní Davidi bẽdeò, Abinẽ lé gbãakũ Saulu bẽdeò guu. 7 Saulu nò p̀ i m̀sedilèèò vì yãa, àà tón Lizipa, Aya née. Isibose ò Abinẽ: Bóyái n wule ní ma mae nòoi? 8 Abinẽ p̀ pà maamaa Isibose yápi yái à m̀: Yudaò gbè min ma ùa? Mále gbèkèkè n mae Saulu bẽdeone ní àà d̀unaò ní àà gbènaò e ní a gbão. Mi n na Davidiè a ɔziò, ɔ níle ma tàae e nòepi yá musu saa? 9 Tó mi lé p̀ Dii gbè Davidiè* kèèò, Lua yãpásikemèe bèebèe. 10 A Saulu bẽdeò, má kpala síwáe, mí tó Davidi gõ Isailiò ní Yudaò kía ù za Dã e à ge pèò Bèesebawa. 11 Isibose i we yázãsi Abinẽewa l̀o, ké àlè vìakèè yái.

12 Abinẽ gbé zì Davidiwa ní a tó a òè: Déme bùsu vìi? Wà ledouke, mí d̀nle, ké Isailiò e nama nípii. 13 Ǿ Davidi m̀: A maa, má ledoukennò, àma yá m̀ndo mále gbèama. Tó níle mó ma gwai, tó ni m̀mèe ní Saulu nenòe Mikalioo, nsu tó wá wé ke síiõ. 14 Davidi lékpásakè Saulu né Isibose à m̀: Ma na Mikali sòamèe. Ma ànsueblè ní Filitèò gyafòò m̀n basòe.† 15 Ǿ Isibose gbé zì, aa nòepi sí a zã Paletie, Laisi néwa. 16 Ǿ àà zápi lé geaàno, a teaàzi e Bauliũ, àlè ɔ̀l̀. Ǿ Abinẽ òè àà ea tá, ɔ à tà.

17 Abinẽ yá'ò ní Isailiò gbèzòò à m̀: Za zi àlè wèlè Davidi àò de á kía ùe. 18 A àà kpa sa, asa Dii legbèè à m̀ á a gbé Isailiò b̀ Filitèò ní ní ibeò píi ɔzi a zòblena Davidipi sabaie. 19 Abinẽ yápi kà Bèyãmèe buiòne ní swáwa l̀. Ǿ à gè Heblõ yá p̀ kà Bèyãmèe buiò ní Isailiògupi oi Davidiè. 20 Ké à kà Davidi kíi Heblõ ní gbèon bao p̀ kuanò, ɔ Davidi blesakèné. 21 Ǿ Abinẽ

* 3:9 1Sam 15.28 † 3:14 1Sam 18.25, 27

ò Davidie: Ma dii kí, to mà fèlè mà gè Isailio kãaanè pii, aa ledoukennò, nìò de bùsu pò n pò gbàpi pii kía ù. Ǿ Davidi Abinèe gbàe, àlè tá aafia.

Yoabu Abinèe dea

²² Goo beezì Yoabu ní Davidi gbéò sù ní lélamáo. Aa pòò sí gbéòwa maamaa aa sùò. Abinèe kú ní Davidio we lóò, asa à aà gbàe, àlè tá aafia. ²³ Ké Yoabu ní zìgò pò kuaànòò kà, wa òè Néè né Abinèe mò kía gwai, ò à aà gbàe à tà aafia. ²⁴ Ǿ Yoabu gè kía lè à mè: Bó yá ní kè màai? Ké Abinèe mò n kíi, bóyái ní tò à tàì? ²⁵ N Néè né Abinèe dõ lé? A mò ònòkèine, ké à e àò n gugègòò ní n sugòòò dõè ní n yákeòò pii. ²⁶ Ké Yoabu bò Davidi kíi, ò à gbéò zì aa pèlè Abinèepizi. Aa aà lè Sila lóò kíi, ò aale suaànò, àma Davidi a yá dõ. ²⁷ Ké wà kà ní Abinèeo Heblò wéle bòlèu, ò Yoabu aà sìsi lándò a ye bñnuboaànòwa, ò à aà zò a gbèu a dè. Aà dāuna dea tò ò a síwà.

²⁸ Bee gbèa ké Davidi mà, à mè: Mapi ní ma kíakeò, máò tàae ví Diiè Néè né Abinèe dea yá musuo. ²⁹ Yápi a wi Yoabu musue ní aà de bedèò pii. Yoabu bedèò aaò ku kènude ge kusude ge èè ge gbé pò zì aà blè ge nòandena saio. ³⁰ Yoabu ní Abisaio mé Abinèe dè, ké aàpi mé ní dāuna Asaeli dè zìlau Gabaòò yái. ³¹ Ǿ Davidi ò Yoabue ní gbé pò kuaànòò pii: A á pòkasaò ga à ké, í zwànkasaò kákaála, íò tē Abinèe gèi ní òòòò. Kí Davidi mé gèpi kpán'aekè. ³² Ǿ wà aà ví Heblò. Kí òòòò, à búbuapè Abinèe miaa, ò gbépii òòòò sò. ³³ Ǿ kí wènalèe bee sí Abinèe yá musu à mè:

Abinèe gaa lán m̀saidewae maan wea?

³⁴ Wi aà gā liè a kpèò, wi galakpaèò,

ò à gā lán gbé pò zù vāikenaò ouwa.

Ǿ gbépii èa òòòò ló. ³⁵ Gbépii mò ò Davidie aà pòble e gu àò gé sii, àma à lakpà azíala à mè: Tó ma pèe ge blèe kà ma léwa íatègèkpèu sai, Lua yāpāsíkemee bèebèe. ³⁶ Gbépii wetè yápii, ò à kèné maa. Yá pò kipi lé ke pii í ke gbéòne maae. ³⁷ Goo bee ò Davidi gbéò ní Isailio píi dè sa ké kí lé kú Néè né Abinèe dea yáuo. ³⁸ Ǿ a ò a gbépiòne: A dõ ké Isaili dōaana zòò gā gbāò lé? ³⁹ Mapi sò, baa ké Lua ma kpa kía ù, ma busa gbā. Zeluia népiò yákeà pāsì de ma póa. Dii mé a fiabo vāikenaè.

4

Isibose gaa

¹ Ké Saulu né Isibose mà Abinèe gā Heblò, aà ká gā, mé Isailio gè bíli guu nípii. ² Saulu népi zìgò dōaanaò ví gbèon pla, ado tón Baana, ado sò Lekabu. Beelo gbé Limò, Bēyāmèe bui néone. Wà Beelo díle Bēyāmèe pò ù yāe, ³ asa Beelodeò bàalè tà Gitaiùe, aa ku we e ní a gbāò. ⁴ Saulu né Yonatāa sò a né ví èè ù. Goo pò népi kà wè sòò, ò Saulu ní Yonatāao gaa Yezelèe bao sù. Ké aà gwana aà sè, àlè bàalèaànò, aà wāa guu ò népi píliwà à lèlè. Bee mé tò à èè kù. Aà tón Mefibose.

⁵ Beelo gbé Limò népiò Lekabu ní Baanao fèlè, íatè gbāa zá ò aa kà Isibose be, gòò pò àlè í fāane o. ⁶ Ǿ Lekabu ní a dāuna Baanao gè kpéu, aa kè lándò wàlè gé pówena dáíwa. ⁷ Ké aa gè kpéu, Isibose wúleaa a liiwa, ò aa gèaàzi kpèa, aa aà zò wa dè. Ǿ aa aà mi zò aa sè wà tàò. Aa tōu Yuudè sèu, ò aa beu e gu gè dòò. ⁸ Aa mò Davidi kíi Heblò ní Isibose mio aa òè: Gwa, n íbèe Saulu pò wèelè à n de né Isibose min ke. Wá dii kí, Dii tōsine Saulu ní a buiòwa gbā. ⁹ Davidi wè má à mè: Dii ku! A ma bò ma taasikèa guu pii. ¹⁰ Ké gbèe mò ma kíi Zikilaga yāa à mè Saulu gā, àlè e baona ále kpá, ò ma aà kù má dè. Aà bao àin we.* ¹¹ Azaiasa lá á gbèvāio a taaesaide dè a liiwa a kpéu, má aà dea tōsiwá mà á wèni bōe. ¹² Ǿ Davidi yáò

* 4:10 2Sam 1.1-16

a èwaaso zìkanaone, ò aa n dede. Aa n òla n n gbálo zòzò, ò aa n geò lòo Heblò itokii sae. Ò wà Isibose mi sè wa vî Abinεε miau Heblò.

5

Davidi kpaá Isailiò kpalau (1Lad 11.1-9, 3.5-9, 14.1-17)

¹ Isailiò mò n buiwa pii Davidi kii Heblò aa mè: Wá au douε. ² Za zi gòò pò Saulu de wá kía ù, míme ni dɔaawεε zílau, gea n suaò. Ò Dii òne míme nýòò de a gbé Isailiò dɔaana ù, an kía ù. ³ Ké Isaili gbèzòòò mò kí Davidi kii Heblò mípii, we à ledoukèuñnò Dii aε, ò aa nísikà aà miwa, aa aà kpà Isailiò kpalau. ⁴ Davidi wè baakwide guu ò à kpalablè, à kè kpalapiu wè blaε. ⁵ A de Yudaò kía ù Heblò wè sopla n mɔ soolooε, ò a de Yudaò n Isailiò pii kía ù Yelusaleù wè baakwi n àaò.

⁶ Kí n a gbéò t̄ou Yelusaleù zíkai n Yebusi pò kú weò.* Ò aa ò Davidiε: Nyò gē lao, baa v̄iaò n εεò aa n yaε. Aale e Davidi a e gē weò. ⁷ N beeo Davidi wéle bíide pò wí me lo Sionapi sí, ò à gò aà wéle ù. ⁸ Gòò bee Davidi mè: Tó gbé ye Yebusiò dede, sema aà gē íze pò wa sò gbεu guu, i εεò n v̄iapiò le. Davidi ibεεone. A yáí wí me v̄iaò n εεò gē kibεo. ⁹ Ò Davidi bekpà wéle bíidepiu, à azía tó kpàè Davidi Wéle. A kpéò d̀òò a líai za gu pò wà ε kákau wí me Milo e a edau. ¹⁰ Davidi gbáa lé dedεε, asa Dii Lua Zígòde kuaànε.

¹¹ Tii kí Hilaù gbéò z̄i Davidiwa n sεde lío n li'ánaò n gbè'ánaò, ò aa kped̀bè. ¹² Ò Davidi d̀ò sa ké Dii a kpa Isailiò kía ùε, mé à a kpala káfiε, ké Isailiò de Diipi gbéò ù yáí.

¹³ Davidi bɔa Heblò gbεa à èa nɔεò sè Yelusaleù lo n nɔε pò i méseɗilenéòò, ò à neḡεεò n nenɔεò ínno. ¹⁴ Neḡεε pò à n í Yelusaleùpiò tón ke: Samua, Sobabu, Natã, Salomòò, ¹⁵ Ibaa, Elisua, Nefegi, Yafia, ¹⁶ Elisama, Eliada, Elifele.

¹⁷ Ké Filit̄εò mà wà Davidi kpà Isailiò kía ù, ò aa gè lé aà we mípii. Ké à n bao mà, ò à gè sēgbāu. ¹⁸ Filit̄εò z̄i'òpòò Lefai guzuleu, ¹⁹ ò Davidi gbèa Diiwa à mè: Mà gé lélei Filit̄εowa, nýò n namεε ma z̄ia? Ò Dii wèwà à mè: Gé, má n nanε n z̄i. ²⁰ Ò Davidi gè Baali Pelaziù, à z̄iblémá we. Ò à mè: Dii d̀aamεε, à b̀ò mò ma ibεεowa n gbāao, lá í ñ guf̄ò bùiwa. Ò à tokpà gupie Baali Pelaziù.† ²¹ Filit̄εò n táao tò we, ò Davidi n a gbéò sèle aa tàò.

²² Filit̄εò èa mò lo aa z̄i'òpòò Lefai guzuleu. ²³ Ò Davidi èa gbèa Diiwa lo. Ò Dii wèwà à mè: Nsu gémá súsuò. Séle n kpe oi, ní lélemá bɔaa n kpè kpéò. ²⁴ Tó a táa'okii mà lípiò mia, à ke kpakpa, asa máme ma bɔ ma dɔaaé we, ké mà z̄ibleé Filit̄ε z̄iḡòowa yáí. ²⁵ Davidi kè màa lá Dii òewa, ò à z̄iblè Filit̄εowa za Gabaò e à gè pè Gezeewa.

6

Sua n Dii kpagoloo Yelusaleù (1Lad 13.1-14, 15.25-16.3)

¹ Davidi èa Isaili pò à n séò kàaa gb̄εon òaasɔsɔo leε baakwi (30.000). ² Ò à f̄εle dàrno zéu, aa gè Baala pò kú Yuda bùsuu, ké aa Lua kpagolo sé wà suò. Dii Zígòde ò z̄lεa kible kpagolopi musu malaika ḡas̄ladeò zānguo,* ò wí me aà tó kuwà. ³ Aa kpagolopi dà zugo dafu guu† Abinadabu be s̄is̄i musu, ò aa dàò zéu. Abinadabu néò Uza n Ahioo mé lé gé n zugopio, ⁴ Lua kpagolo kú a guu. Ahio mé dɔaaa, ⁵ ò Davidi n Isailiò lé òwã mípii Dii aε n gbāa pua léu n lesiao. Wàle mɔɔnale, wàle kúule, wàle ḡaale, wàle faapa, wàle s̄és̄ēnapa.

⁶ Ké aa kà Nak̄ò ésegb̄k̄i, zuò ḡēnalè, ò Uza òòò pè Lua kpagolopiwa. ⁷ Ò Dii pò p̄aaazi, à aà lè a dè kpagolo sae we dàa pò a kèpi yáí.‡ ⁸ Davidi pò p̄a ké Dii pò f̄ε Uzazi yáí, ò wí me

* 5:6 Dɔa 1.21 † 5:20 Bee mè Dii b̀ò bùi. * 6:2 1Sam 4.4, Sou 99.1 † 6:3 1Sam 7.1-2 ‡ 6:7 Nao 4.15

gupie Pofëa'uzazi e ní a gbão. ⁹ Goo bee ò vĩa Davidi kù Dii yá musu à mè: Kpelewa má ke mà Dii kpagolo se mà taòì? ¹⁰ Ǿ i we sùò a wéleu lóò, à lile tàò Gata gbé Ǿbededòũ bee.

¹¹ Dii kpagolo kú aà be e mɔ àaǎ, ò Dii èfãaikèè ní aà bededò pii. ¹² Wa ò kí Davidie wà mè: Dii èfãaikè Ǿbededòũ bededone ní pò pò a vĩa pii a kpagolo yáí. Ǿ Davidi gè we, à Lua kpagolo sè lé suò a wéle guu ní pɔnao. ¹³ Ké gbé pò Dii kpagolo seao gbasè gën soolo, ò Davidi sa'ò ní gáaao ní zunebòò mekpaaò. ¹⁴ Davidi bàabaa sa'o'ula daa, àle òwã Dii ae a gbãa pua léu. ¹⁵ Aàpi ní Isailio pii aale su ní Dii kpagoloo, aale kúkuake, aale kuupe. ¹⁶ Ké Dii kpagolo lé gè Davidi wéleu, ò Saulu né Mikali lé zíle gwa fenentiu. Ké a è kí Davidi lé víví, àle òwã Dii ae, à sakàaagu a sò guu. ¹⁷ Ké wà sù ní Dii kpagoloo, wa díle a gbeu zwaakpe pò Davidi dèè guu. Ǿ à sa pò wí a pò káteu à tékú ò Dii ae ní sáaukpasao. ¹⁸ Ké à sa'ò a làa, à samaa'ò gbéone ní Dii Zígòde tóo. ¹⁹ Ǿ à pèe bìile Isaili pò káaaa weone mëndodo gòe ní nɔe pii ní damina kàao mëndodo ní vèebe kàao mëndodo.

²⁰ Ké Davidi lé tá samaa'oi a bededone, ò Saulu né Mikali bò gè daiaale à mè: N Isailio kía, n ke gbian we gbãa? N nzia me mò n íwaò nɔe zikenaone, lá wisaide ì azia me monéwa. ²¹ Ǿ Davidi ò Mikalie: Dii ma òwãè. Dii mé ma se n mae ní a bededò gbeu, à ma kpa a gbé Isailio dɔaana ũ. ²² Má yáfúkú de beea, mí azia sɔaane n ea guu, àma nɔe zikena pò n ní yá'òpio mé aa ma kpela. ²³ Ǿ Saulu né Mikali i ne'io e à gè gào.

7

Lua legbëa Davidie (1Lad 17.1-15)

¹ Ké kí zòle a be, Dii aà bò ibee pò liaaaàziò ɔzi, à aà gbà íampakii, ² ò kí ò ànabi Natãe: Ee! Kpé pò wa dè ní sede lío ò máo zòleu, Lua kpagolo iò dílea zwaakpeua? ³ Natã wèwà à mè: Lá à n pò gbà ò ke, asa Dii kunnɔe. ⁴ Gwãasina bee Dii yá'ò Natãe à mè: ⁵ Ge ò o ma zòblena Davidie ma mè, òme a kpé pò máo kuu dɔmɛeò. ⁶ Za goo pò ma Isailio bòle Egipi e gbã mi bekpaò. Mio sòkikpakpaè, zwaakpe mé ma kúkii ũ. ⁷ Gu pò ma sòkikpàu ní ma gbé Isailio pii mi dɔaanaò díle aa dɔaanéè, kási mi o ní gbèeè, bóyãì i kpedɔmɛe ní sede líoo nio. ⁸ Ge ò o ma zòblena Davidipie, ma Dii Zígòde ma mè, ma aà sè sãdãdãkii, ké aàò de ma gbé Isailio dɔaana ũe. ⁹ Má kuaànɔ gu pò à gèu pii, ò ma aà ibeeò dèdèè. Má tó aà tɔbɔ maamaa sae, iò de dúnia tɔdeò do ũ. ¹⁰ Má bùsu kpa ma gbé Isailiowa, mí ní káleu, aai zòleu ní pò ũ. Aa sòdeedeke lóò. Gbèvãio e ní wetã lá aa ní wetã káau ¹¹ goo pò ma dɔaanaò dílenéwa lóò. Má aà bɔ a ibeepio ɔzi piie.

Ma Dii mále oè, máme má bekpaè aà buio gbãa'ekii ũ. ¹² Tó aà goo pà, à gà, má aà bui pò bò aà pleue se lesí, mí aà kpa kpalau.* ¹³ Aàpi mé a kpedò, ma tó iò kuwà, mí tó aàò zòlea kpalau e goopii. ¹⁴ Máme máo de aà mae ũ, aàpi iò de ma né ũ.† Tó à tàaekè, má íadawà ní gooè, lá gbènazina ì gbé gbèwa.‡ ¹⁵ Kasi má gbèke bɔaaaànɔ lá má bòaa ní Saulu pò má wò kpalau Davidi aewao. ¹⁶ Aà buio aàò kpalable goopii. Aà kpalapi aò láaa vĩa.§

¹⁷ Ǿ Natã yápi dàu a síu Davidie lá Dii òewa pii.

Davidi wabikëa Diiwa (1Lad 17.16-27)

¹⁸ Ǿ kí Davidi gè zòle Dii ae à mè: Dii Lua, bón ma ũi? Deon ma bededò ũ ò n ma ka gweae taawai? ¹⁹ Dii Lua, bee kène fèñeũ e tia, ò n mapi n zòblena bui pò aàò ku ziaò yã'ò lɔa? Màa níle kemɛea, Dii Lua? ²⁰ Dii Lua, má mène kpelewa lɔe? Mapi n zòblena ní ma dõ. ²¹ N yázòopi kè lá ní yeiwa lé pò ní gbè yáí, ò ní tò mapi n zòblena má dõ. ²² Dii Lua, ní zò fá! Gbèe muaannɔ. N bàasio diie kuo, lá wá mà ní swáowa. ²³ Déme muaa ní n gbé Isailioi?

§ 6:22 Mat 23.12 * 7:12 Sou 89.3-4, 132.11, Zãa 7.42, Zin 2.30 † 7:14 Sou 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ebe 1.5 ‡ 7:14 Sou 89.30-33 § 7:16 Sou 89.36-37

Dúnia buiɔ guu bui m̀endopi ɔ́ ǹ b̀ò ǹ gbéɔ́ ũ. Ǹ nzia t̀òb̀ò, ǹ yáɔ́ɔ̀ b̀onsaɔ̀ k̀è ǹ gbépiɔ̀ne, ǹ buieɔ́ ǹ ǹ táaɔ́ yà ǹ gbé́ p̀ó ǹ ǹ bó Egipiɔ̀ne. ²⁴ Ǹ Isailiɔ́ díle aaɔ́ de ǹ gbéɔ́ ũ e g̀ɔ̀pii. Dii, ǹ g̀ɔ́ ǹ Lua ũ. ²⁵ Dii Lua, lé p̀ó ǹ gbè́ mapi ǹ z̀òblenaɔ́ ǹ ma buiɔ́ yá musu, ǹyɔ́ z̀ikewà g̀ɔ̀pii. Ké lá ǹ òwa, ²⁶ ǹ t̀òb̀ò maamaa e g̀ɔ̀pii. Gbéɔ́ i me Dii Zígɔ́de mé Isailiɔ́ Lua ũ, mé mapi ǹ z̀òblena Davidi, ǹyɔ́ ma buiɔ́ z̀inapele, ²⁷ asa Dii Zígɔ́de Isailiɔ́ Lua, ǹ òmɛe ǹ mè ǹyɔ́ ma be kpamɛe ma buiɔ́ gbáa'ekii ũ. A yáí t̀ò mapi ǹ z̀òblena ma s̀òdíle, ma wabiɛ bee k̀ema. ²⁸ Dii Lua, mímenn Lua, ǹ yá náai ví, ɔ́ ǹ yámaapi ò mapi ǹ z̀òblenaɔ́. ²⁹ Báaada mapi ǹ z̀òblena buiɔ́gu sa, ǹí wéteńzi g̀ɔ̀pii. Dii Lua, ǹ yá'ò, ǹ báaadà mapi ǹ z̀òblena buiɔ́gu, aaɔ́ báaa ví e g̀ɔ̀pii.

8

Davidi z̀iblea buipaleɔ́wa (1Lad 18.1-17)

¹ Bee gbɛa Davidi z̀iblè Filitɛɔ́wa à ǹ busa à ǹ mɛɛwia Gata s̀imá. ² A z̀iblè M̀ɔabuɔ́wa, ɔ́ a t̀ò aa wùle k̀ɔ́ sae t̀òle, à ba ỳómá. T̀ò à bà pla z̀anguo d̀ède, í bà do z̀anguo to b́é. ɔ́ M̀ɔabuɔ́ g̀ò Davidi z̀òblenaɔ́ ũ, ɔ́ aaɔ́ falub̀ò. ³ Davidi z̀iblè Leobe né Adadɛzɛɛ, Zoba kíawa, g̀ɔ́ p̀ó kípí èa lé gé ɔ́t̀òlei Uflata swasaɛdeɔ́wa. ⁴ ɔ́ à aà s̀ógoo k̀ùk̀ù m̀èn òaa s̀oo (1.000) ǹ s̀ógodeɔ́ gbèɔ́n òaasɔ́sɔ́o lee bàaɔ́kwi (70.000) ǹ k̀esedeɔ́ gbèɔ́n òaasɔ́sɔ́o lee bao (20.000). ɔ́ à ǹ s̀óo k̀izá z̀òz̀ó pii, m̀èn basɔ́o mé è b̀ò. ⁵ Sili p̀ó kú Damasiɔ́ m̀ò doi Adadɛzɛɛle, ɔ́ Davidi ǹ gbéɔ́ d̀ède òaasɔ́sɔ́o lee bao ǹ plao (22.000). ⁶ A gudɔ́anaɔ́ díledile Sili bùsuu, ɔ́ aa g̀ò aà z̀òblenaɔ́ ũ, aaɔ́ falub̀ò. Dii t̀ò Davidi z̀iblè gu p̀ó à g̀èu pii. ⁷ Davidi Adadɛzɛɛ ìwaɔ́ vua s̀engbao s̀èle à t̀ò Yelusaleũ. ⁸ A m̀ogotè s̀èle z̀òz̀ò Adadɛzɛɛ wéle p̀ó wí me Teba ǹ Belotaio guu.

⁹ Ké Amata kí Tou mà Davidi z̀iblè Adadɛzɛɛ z̀igɔ́ɔ́wa pii, ¹⁰ ɔ́ à a né Adolaũ z̀ì f̀okpaiwà. A aà s̀áaukpà z̀ì p̀ó a blè Adadɛzɛɛwa yáí, asa Tou z̀ikáaàno yáaɛ. Adolaũ m̀ò ǹ vua p̀ó ǹ ánuusu p̀ó ǹ m̀ogotè p̀ó, ¹¹ ɔ́ kí Davidi kàle Dii p̀ó ũ, lá a k̀è ǹ bui p̀ó à gbáablè máo ánuusu ǹ vuaɔ́wa pii, ¹² Edɔ́ũ ǹ M̀ɔabuɔ́ ǹ Amɔ́niɔ́ ǹ Filitɛɔ́ ǹ Amalekiɔ́. M̀aa a k̀è ǹ p̀ó p̀ó a s̀ì Zoba kí Adadɛzɛɛ, Leobe néwao. ¹³ Beewa ɔ́ Davidi t̀òb̀ò. Ké à z̀iblè Siliɔ́wa à s̀ù, à Edɔ́ũ d̀ède Guzule Wisideu* gbèɔ́n òaasɔ́sɔ́o lee bao plasai (18.000). ¹⁴ ɔ́ à gudɔ́anaɔ́ díledile Edɔ́ũ bùsuu l̀ò, ɔ́ Edɔ́ũpiɔ́ g̀ò aà z̀òblenaɔ́ ũ. Gu p̀ó Davidi g̀èu pii Dii t̀ò à z̀iblè.

¹⁵ Davidi mé Isaili bui pii kía ũ, à yámaakè a gbéɔ́ne a zéwa. ¹⁶ Zeluia né Yoabu mé aà z̀igɔ́ d̀oana ũ. Ailudi né Yosafa mé aà kpàwakena ũ. ¹⁷ Aitubu né Zadoki ǹ Abiataa né Aimelekio mé sa'onkiaɔ́ ũ. Selaia mé aà lakèna ũ. ¹⁸ Yoiada né Benaia mé aà d̀oaiɔ́ gbèz̀ò ũ. Davidipi z̀ia nɛgɔ́eɔ́ mé aà kwàasiɔ́ ũ.

9

Davidi gbèkɛkɛa Mefiboseɛ

¹ Davidi gbéɔ́ là à mè: Saulu buie i g̀ɔ́o lé? Má ye gbèkɛkɛè Yonatáa yáí.* ² Saulu be z̀ikɛnae ku, aà t̀ón Ziba, ɔ́ wà aà s̀isi kí Davidiɛ. A aà là à mè: M̀menn Zibaa? A wèwà à mè: Ao, ǹ z̀òblenan ma ũ. ³ ɔ́ kípí aà là à mè: Saulu buie ku e tiaa? Má ye gbèkɛ p̀ó Lua ví kɛɛɛ. ɔ́ Ziba wèwà à mè: Yonatáa née ku e tia. ɛɛɛ. ⁴ ɔ́ kí aà là à mè: A ku má ni? Ziba wèwà à mè: A ku Amieli né Makii be Lodebaa. ⁵ Kí Davidi gbéɔ́ z̀ì, ɔ́ wà m̀òaaɔ́. ⁶ Ké Yonatáa né Mefibose, Saulu t̀òũna kà Davidi k̀í, à k̀ùlè à wùle a gbɛɛu. ɔ́ Davidi mè: Mefibose! A wèwà à mè: Ǹ z̀òblenan ma ũ. ⁷ ɔ́ Davidi òè: Nsu to vía ǹ k̀ũo, asa má gbèkɛkɛne ǹ mae Yonatáa yáíɛ. Má ǹ dezi Saulu buaɔ́ s̀oanaɛ pii, ǹlíɔ́ m̀ò p̀òbleimanɔ́ g̀ɔ̀pii. ⁸ Mefibose k̀ùlè à mè: B̀ón mapi ǹ z̀òblena ũ ké ǹ ma wɛgwàí? Má de lán gbè gɛwae.

* 8:13 Sou 60 * 9:1 1Sam 20.14-16

9 Ɔ kí Saulu zíkɛna Ziba sísi, a òè: Pó pó de Saulu pó ũ ní a bɛdeɔ pɔo píi, má kpà n dii tɔŭnawaa. 10 Mpi ní n néo ní n zíkɛnao, àli aà tɔɔle zì kɛè, í a pɔo kɛkɛ, kɛ aà e ào kùsua ví. N dii tɔŭna Mɛfibosɛpi alio pɔblemanɔ gɔɔpiiɛ. Ziba sɔ a nɛgɔɔe ví gbɛɔn gɛo ní zíkɛnao gbɛɔn bao. 11 Ɔ Ziba ò kípíe: Yá pó ma dii kí ò mapi n zòblɛnae, má ke píie. Ɔ Mɛfibosɛ Ìo pɔble ní kípíio, à gɔ̀ lán kíanɛo dowa. 12 Mɛfibosɛ nɛgɔɔena ví, aà tón Mika, mé Ziba bɛdeɔ mé aà zíkɛnao ũ m̀pii. 13 A ku Yelusaleũ, asa Ìo pɔble ní kíio gɔɔpiiɛ. Aàpiá eee.

10

Davidi ziblea Amɔniɔwa (1Lad 19.1-19)

1 Bee gbɛa Amɔniɔ kía gà, ɔ aà né Anuni zòle aà gbɛu. 2 Davidi m̀è: Má gbɛkɛkɛ Naasa né Anuniɛ lá aà mae gbɛkɛkɛmɛe yaawaa. Ɔ Davidi a ìwaeɔ zìwà, aa gɛ Amɔni b̀usu aa aà ǹsɛ níniè aà mae gaa yá musu. Ké Davidi ìwapiɔ kà we, 3 Amɔniɔ kíaɔ ò ní dii Anuniɛ: Nlɛ e Davidi gbɛɔ zì n mae gɛ kpɛlaa yáí aà ní ǹsɛ níniɛ nɛe? A ní zì aa mɔ wá wéle asiigwaie, aai ea mɔ a músikɛi. 4 Ɔ Anuni Davidi ìwapiɔ kùkù à ní lɛkàna saaloɔ wàwa, à ní pɔkasao z̀ɛzɛ a guo ní p̀ɔwa súsu, ɔ à ní gbáe. 5 Ké wa ò Davidiɛ, ɔ à gbɛɔ zì aa gé dairile, asa wí ní kù maamaae. Aa òné: Kí m̀è, à zòle Yeliko e á lɛkàna ká bole, í gbasa su.

6 Ké Amɔniɔ è Davidi ye ní gíyáí bo, ɔ aa fiabò gbɛɔne aa zìkané: Sili pɔ kù Leobe ní Zobaɔ k̀sɛdeɔ gbɛɔn òasɔsɔo lee bao (20.000) ní kí Maaka zìgɔo gbɛɔn òaa sɔo (1.000) ní Tobudeɔ gbɛɔn òasɔsɔo lee kuepla (12.000). 7 Ké Davidi a baomà, ɔ à Yoabu gbàemá ní zìgɔo píi. 8 Amɔniɔ b̀o zì'ɔpòo ní wéle bíiboleu, ɔ Zoba ní Leobe Siliɔ ní Tobudeɔ ní Maaka gbɛɔ ku sɛu níte. 9 Ké Yoabu è wà zì'ɔpòo a ae ní a kpeo, ɔ à Isaili zìgɔo maaɔ plè à ní gbáe aa gé lélei Siliɔwa. 10 Ɔ à zìgɔo kiniɔ ná a dàuna Abisaie a ɔzì, ɔ à ní gbáe aa gé lélei Amɔniɔwa. 11 A m̀è: Tó Siliɔ gbàa su lé ma fu, mɔ òmale. Tó Amɔniɔ gbàa su lé n fue sɔ, má mɔ òinle. 12 Sòdile, wà gɔkɛ ke wá gbɛɔ ní wá Dii wéleɔ yá musu. Dii a yá pó k̀e maa ke. 13 Ɔ Yoabu ní zìgɔo pɔ kuanɔo gɛ Siliɔwa ní zìo, ɔ Silipiɔ bàalèné. 14 Ké Amɔniɔ è Siliɔ bàalè, ɔ aa bàalè Abisaie sɔ, aa sí wéle guu, ɔ Yoabu ní tó we, à tà Yelusaleũ.

15 Ké Siliɔ è Isailiɔ zìblémá, ɔ aa èa kɔ kàaa. 16 Ɔ Adadezɛe gbɛɔ zì, aa sù ní Sili pɔ kù Uflata baaleɔ, ɔ aa gɛ Helaũ. Sobaki mé Adadezɛe zìgɔpiɔ òaana ũ. 17 Ké Davidi a baomà, ɔ à Isailiɔ kàaa píi, à bùaíno Yuudɛwa à gɛ Helaũ. Ɔ Siliɔ zì'ɔpòoaazi, ɔ aa síkɔu. 18 Ké aale bàale Isailiɔne, ɔ Davidi ní dede s̀godeɔ gbɛɔn òaa àaɔ ní basɔo (700) ní k̀sɛdeɔ gbɛɔn òasɔsɔo lee bla (40.000). We wà ní zìgɔo òaana Sobaki dèu. 19 Ké kía pɔ aa de Adadezɛe zòblɛnao ũ è Isailiɔ zìblémá màa, ɔ aa ledoukè ní Isailiɔ, aa gò n zòblɛnao ũ. Vía Siliɔ kù, aai gé òi Amɔniɔle bo.

11

Davidi yea Basebazi

1 Ké í b̀o eu, gɔo pɔ kíaɔ í gé zìkai, ɔ Davidi Yoabu zì ní a ìwaeɔ ní Isailiɔ píi. Aa Amɔniɔ ásookè, ɔ aa koezò Labazi. Davidi sɔ a ku Yelusaleũ. 2 Ké oosi kè, ɔ Davidi f̀le a liiwa, àle bɛbɛ a kpé musu. Za kpé musu we ɔ à nɔe è, àle zu'o. Nɔepiá nɔ kɛfɛnae maamaa, 3 ɔ à gbɛ zì nɔepi yágbɛai. Ɔ wa òè: Eliaũ né Baseban we, Iti bui Uli nae. 4 Ɔ Davidi gbɛɔ zì aà sísi. Ké à m̀è, ɔ Davidi wùleaano, ɔ nɔepi tà be. Aàpi sɔ à ɔkù gbàbò dafue. 5 Ké à nɔsí, ɔ à lékpásakè Davidiɛ à m̀è a nɔsí.

6 Ɔ Davidi gbɛ zì Yoabuwa à m̀è: Iti bui Uli gbaemɛe. Ɔ Yoabu aà gbàeè. 7 Ké Ulipi m̀è, ɔ Davidi Yoabu aafia gbèa ní zìgɔo ní zì pɔ aale kao. 8 Ɔ Davidi òè: Ta be zu'oi. Ké Uli b̀o kibe, ɔ kí gbɛ zì è ní bleo. 9 Ama Uli i ta a beo, kibe gɔu ɔ à ìu ní a zìkenkiniɔ. 10 Ɔ wa ò Davidipiɛ wà m̀è: Uli i ta a beo. Ɔ à Uli là à m̀è: Madɔ n su ní wéleɔ dafu ni? Akɛa ni ta beo ni? 11 Uli

wèwà à mè: Kpagolo ní Isailio ní Yudaɔ ku zwàakpɛɔ guu. Ma dii Yoabu ní a gbéɔ ku sɛu. Má fɔ ta be mà pɔble mà imi, mà wúle ní ma naoo. N n kuaɔ má yápi keo. ¹² ɔ Davidi òè: Gɔ la gbã lo, zia mí n gbae. ɔ Uli gò Yelusaleũ zibeezi ní a gɔɔ sɛao lo. ¹³ Davidi aà sisi, à pɔblè à imiààno, ɔ Davidi ikàkaè. Kási ké à bò oosi, à gè ì ní a dii kía zikenaoe, i ta a beo. ¹⁴ Ké gu dè, Davidi lakè Yoabuɛ, ɔ à Uli gbàèò. ¹⁵ Lápi guu à mè: A Uli dɔaa gu pɔ zì pãsiu, í pòɔɔzãke aà kpɛ, ké wà e wà aà dɛ.

¹⁶ Gɔɔ pɔ Yoabu lé koezɔ wélepizi, ɔ à Uli dà gu pɔ a dɔ negɔnao kuu. ¹⁷ Ké wéledeɔ bèle lé zika ní Yoabuo, aa Davidi zigɔeɔ dèdɛ. Iti bui Uli kú ní guu.

¹⁸ ɔ Yoabu gbé zì Davidiwa aà zì yá dau siuè píi. ¹⁹ A ò zinapie: Tó n zì yá dau ní siu kíe píi ní làa, ²⁰ tó aà nòsɛ fɛle à ní lá à mè: Bómɛ tò a sɔ wélezi káikái ní zioi? A dɔ ké bíimusudeɔ lí ka gbaemá zíleó lé? ²¹ Démɛ Gedeɔ né Abimeleki dèi? Nɔe mé ɔzò wísilɔgbɛi za bíi musu, ɔ à aà dè Tebezio lò?* Akɛa a sɔ bíizi káikái màai? Tó a ònɛ màa, ní oè aà zòblena Uli, Iti bui gà lo. ²² ɔ zinapi dàzɛu. Ké à kà Davidi kú, à yá pɔ Yoabu dàe òè píi. ²³ A mè: Gbéɔ bèle wéleu, aale gbãamɔwɛɛ wénkpɛɛ, ɔ wa ní yá e ní wéle bíiboleu. ²⁴ An kàzunaɔ ku za bíi musuɛ, ɔ aa ka fà n gbéɔgu zíle, aa ní gbéɔ dèdɛ. N zòblena Uli, Iti bui gà lo. ²⁵ ɔ Davidi ò zinapie: O Yoabuɛ asu to yápi kee íio. Wiliɔ gbé pɔ zì a ní bleɔ dɔo. Aà zika ní wélepideɔ ní gbãao, i kwé. N aà gba sɔ màa. ²⁶ Ké Uli na mà a zá gà, à ɔlò. ²⁷ Ké ge'ɔɔlɔgɔɔ làa, Davidi gbéɔ zì, aa sùààno Davidipi be, ɔ à gò aà na ũ. A ne'iaàno gɛe ũ, ɔ yá pɔ Davidi kèpi kè Diie íi.

12

Anabi Natã Davidi gbaa laai

¹ Dii Natã zì Davidiwa.* Ké à kà, a òè: Gɔe gbéɔn plaɛɔ mé kú wéle doũ, gbédoá ɔdeɛ, gbédo sɔ taasideɛ. ² ɔdepi sãɔ ní zuɔ ví dasidasi, ³ taasidepi sɔ a pɔe vío, sãnununa mènɔdoe a lù. ɔ à ɔliai, à zɔɔkù ní aà néɔ sãnu aà be. Aaɔ ble doũ ble, aaɔ imi ta doũ, ì wúle aà pɔleu, ɔ àle gwa lán azia nenɔenawa. ⁴ Ké nibɔ pila ɔdepiwa, ɔ i we sã ge zu kù a kpàsa guu à nibɔpi yàaekèò, taaside sãnununapi ɔ a siwà, à a nibɔpi yàaekèò. ⁵ ɔ Davidi pɔ pà ɔdepi yá musu maamaa, a ò Natã: Dii ku! A kù wà gbé pɔ yápi kè dɛɛ. ⁶ Lá màa a kè, i aà wɛnagwao, aà sãpi fiabo leɛ síiɔ. ⁷ ɔ Natã ò Davidipiɛ: Mmɛ ní gbépi ũ. Dii Isailio Lua mé yáɛ bee ò à mè: Ma n kpa Isailio kía ũɛ, ma n bɔ Saulu ɔzi, ⁸ ɔ ma n diipi be kpàma, ma aà naɔ nàne n ɔzi. Ma Isailio ní Yudaɔ kpàma n gbéɔ ũ. Tó bee kènɛ fɛneũ, má a pãleɔ káfine. ⁹ Bóyãi n sakà ma yáui? N yá pɔ má yeio kè, n Iti bui Uli dè ní fɛndao, n aà nɔsi ní sè. N tò Amɔnio aà dè zì guu. ¹⁰ Za gbã yápãsi a kè n bewa bau lo, asa n sakamagueɛ, n Iti bui Uli nɔ si ní sè. ¹¹ ɔ Dii èa yáɛ bee ò à mè: Ma! Má tó nzia bedɛɔ yã'ine. Má n naɔ sima, mí ní kpá n gbédeewa n wáa, i wúleínɔ gupuaɔ. ¹² N yãkè asii guue. Mapi sɔ má yápi keɛ gupuaɔ Isaili píi wáaɛ.†

¹³ ɔ Davidi ò Natã: Ma duunakè Diie. ɔ Natã òè: Dii n duuna kèma, níyɔ gao. ¹⁴ Ama lá n dɔe Diiwa maamaa yápi kea musu, negɔe pɔ nɔepi innɔ a gaɛ. ¹⁵ Ké Natã tà be, ɔ Dii tò né pɔ Uli na ì ní Davidiopi gyã kù. ¹⁶ ɔ Davidi lé Lua sisi népi yá musu ní leyɛo, gwá ì wúle bùsuue. ¹⁷ Aà be gbéɔzɔɔ lo zeaàla aà fɛle bùsuu, ãma ìli weio, mé ìli pɔblerínɔ. ¹⁸ A gɔɔ soplade zì ɔ népi gà. Via Davidi ìwaɔ kù, aai fɔ òè népi gào. Aa mè: Gɔɔ pɔ népi ku, wa yã'òè, i wá yãmao. Kpelewa wá oè sa népi gài? A yãvãike. ¹⁹ Davidi è a ìwaɔ lé yákpãina'okɔe, ɔ a dɔ ké népi gàe. A ní lá à mè: Népi gà yá? ɔ aa wèwà aa mè: Ao! A gàe. ²⁰ Davidi fɛle bùsuu, à zu'ò à nísidòɔ à a pɔkasaɔ ìle, ɔ à gè kùle Diie a kpéu. Ké à èa tà be, à pɔblea gbèa, ɔ wa kpàwà, a blè. ²¹ Aà ìwaɔ aà là à mè: Akɛa níle yãke màai? Gɔɔ pɔ népi ku, n leyè n ɔlò.

* 11:21 Dɔa 9.53 * 12:1 Sou 51 † 12:12 2Sam 16.22

Ké à gà sa, n fɛɛ n pɔ̀blɛ. ²² A wɛmá à mè: Gɔɔ pɔ̀ nɛpi ku, ma lɛyɛ ma ɔ̀lɔ̀, asa ma mè, tó Dii a ma wɛgwa à to nɛpi à̀ kun no, déme dɔ̀i? ²³ Lá à gà sa, bɔ̀yáí máɔ lɛyɛa bi? Má fɔ̀ mà aà vu yá? Má gé aà kíí, áma aàpi a e ɛa mɔ̀ ma kíio.

²⁴ Davidi a na Baseba nɔ̀sɛ nɛniè, ɔ̀ à gɛ wùlɛaàno. A nɛ'í gɔ̀ɛ ũ, ɔ̀ à tɔ̀kpàè Salomɔ̀. Dii yeaàzi, ²⁵ ɔ̀ à ānabi Natā zìwà à tɔ̀kpà nɛpiɛ Yedidia† Dii yeaàzipi yáí.

Labasi Amɔ̀niwa (1Lad 20.1-3)

²⁶ Yoabu zìkà ní Amɔ̀niɔ̀ Laba, ɔ̀ à kibe sí. ²⁷ ɔ̀ à gbɛ́ɔ̀ zì Davidiwa à mè: Ma zìkà ní Labadeɔ̀, ɔ̀ ma ní ítɔ̀kíí sí. ²⁸ Zìgɔ̀ kɛniɔ̀ káaa sa, ní mɔ̀ koezɔ̀ wɛlɛpizi, ní sí. Tó màa no, má sí, wi ma tɔ̀kpaè. ²⁹ ɔ̀ Davidi zìgɔ̀ káaa píi, à gɛ̀ lèlɛ Labawa a sí. ³⁰ Wà ní táa Mɔ̀lɔ̀ku vua fùà gò aà miwa, wa kpà Davidiɛ. A gbia kà kiloo baakwi, mé gbè bɛɛɛde kuwà. A wɛlɛpi pɔ̀ɔ̀ náaa dúuduu, ³¹ ɔ̀ à gbɛ́ pɔ̀ kú weɔ̀ kùkù bɔ̀lɛnɔ̀, à ní da síi zìu ní dúuduusu zìo ní mɔ̀ zìo, mé a tò aa bilikibò. Màa a kè Amɔ̀ni wɛlɛɔ̀nɛ píi, ɔ̀ à èa tà Yelusaleŭ ní a zìgɔ̀ píi.

13

Aminɔ̀ yea Tamaazi

¹ Bee gbɛa Davidi né Abisaloŭ dāe kefena vɛ́, aà tón Tamaa, ɔ̀ Davidi né Aminɔ̀ yeaàzi. ² Yápi lé íada Aminɔ̀piwa, à kà gyākea a dāe Tamaapi yáí, asa nɔ̀ɛ lésoɛ, a fɔ̀ yāe kɛ̀ɔ̀. ³ Aminɔ̀pi gbɛna vɛ́, aà tón Yonadabu, Davidi vɛ́i Simea néɛ. Yonadabu ɔ̀no gbāa, ⁴ ɔ̀ à Aminɔ̀ là à mè: Akɛa n kíanɛ'ia n kúsu ìɔ̀ kwɛa lá gu lé dɔ̀i? Nyɔ̀ omɛɛo lé? ɔ̀ Aminɔ̀ wèwà à mè: Má ye ma dāuna Abisaloŭ dāe Tamaaziɛ. ⁵ ɔ̀ Yonadabu òè: Gɛ̀ n wùlɛ n liiwa lán gyāewa. Tó n mae mɔ̀ n gwai, ní oè ní ye n dāe Tamaa mɔ̀ blɛ kpamaɛ. Aà mɔ̀ kɛkɛ n wáa kè nyɔ̀ e, i gbasa nanɛ n ɔ̀zì. ⁶ ɔ̀ Aminɔ̀ wùlɛ lán gyāewa. Ké kí mɔ̀ aà gwai, ɔ̀ a òè: To ma dāe Tamaa mɔ̀ kàa kemɛɛ ma wáa, i namɛɛ ma ɔ̀zì. ⁷ ɔ̀ Davidi gbɛ́ zì Tamaawa a bɛ à mè: Gé n vɛ́i Aminɔ̀ kpéu, ní blekɛ̀. ⁸ Ké Tamaa gɛ̀ aà kpéu, à aà lè wùlɛa, ɔ̀ à pówɛnti dè à kàa kèò aà wáa, ɔ̀ a dɛ́sa. ⁹ ɔ̀ à ta sè à kàapi kàuè. Aminɔ̀ gɛ́ sói à mè: Gbɛ́ɔ̀ ya aa bɔ̀lɛ nípii. Ké gbɛ́ pɔ̀ kuaàno bɔ̀lɛ píi, ¹⁰ ɔ̀ a ò Tamaaɛ: Mɔ̀ ní bɛpio kpɛa la, ní namɛɛ ma ɔ̀zì. ɔ̀ Tamaa kàa pɔ̀ á kè sè à gɛ̀ò a vɛ́i Aminɔ̀pi kíi kpɛa. ¹¹ Ké à sàaazi, àlɛ kpawà à só, ɔ̀ à a dāepi kù à mè: To mà wùlɛno.

¹² ɔ̀ a ò a vɛ́ipie: Aawo! Nsu gbāamɔ̀mɛɛo. Asa wá Isailiɔ̀ wɛ́li yá bee taa kɛo. Nsu yádɔ̀ɔ̀sai bee taa kemɛɛo. ¹³ Mapi, má má géu ní wí beei? Mpi sɔ̀, Isailiɔ̀ n dile gbɛ̀pā ũ. Sue! N a yá'o kíe, a gí ma kpáímao. ¹⁴ I we aà yāmào. A gbāamòè, ɔ̀ à kùsiwà à wùlɛaàno. ¹⁵ ɔ̀ Aminɔ̀pi zāaàgu pāsípāsí. Aà zāaàgu dɛ aà yeaàzi yāala. ɔ̀ a òè: Fɛlɛ bɔ̀. ¹⁶ ɔ̀ nɔ̀epi ò a vɛ́ipie: Aawo! Tó n ma ya n ma bɔ̀, a tàae aɔ̀ zɔ̀ dɛ pɔ̀ pɔ̀ ní kɛmɛɛa. N beeo i we à aà yāmào. ¹⁷ ɔ̀ Aminɔ̀pi a zìkɛnèwaasona sísi à mè: Nɔ̀ɛɛ bee ya bɔ̀omɛɛ, ní gbata n kilidau. ¹⁸ ɔ̀ aà zìkɛnapi aà sè bòò bàasi, à gbata à kilidau. Nɔ̀epi ula gbāa daa, asa ula bee taa kía nɛnɔ̀ɛ lésoɔ̀ ìɔ̀ daa. ¹⁹ ɔ̀ Tamaa túfu gbè a miwa, à a ula gbāa pɔ̀ á daapi gà a kè, ɔ̀ àlɛ ɔ̀lɔ̀ àlɛ tá, à ɔ̀dì a musu.

²⁰ Aà dāɔ̀ dadoude Abisaloŭ òè: N dāɔ̀ Aminɔ̀ làanɛ yá? Nsu o gbɛ́e mao, asa n dāɔ̀ɛ. Nsu nyɔ̀ yápi kù a n sɔ̀ guuo. ɔ̀ Tamaa zòlɛ a dāɔ̀ Abisaloŭ bɛ yákpaa. ²¹ Ké kí Davidi yápi mà, aà pɔ̀ pà maamaa. ²² Abisaloŭ i yāe o Aminɔ̀ɛo, yāvāi ge a maa, asa aà za fɛ̀è, ké à kùsi a dāe Tamaawa yáí.

Abisaloŭ Aminɔ̀ dɛa

²³ Wè pla gbɛa Abisaloŭ ku Baali Azoo, Eflaiŭ bùsu zòlɛu ní a sākākɛlɛnaɔ̀, ɔ̀ à kíanɛɔ̀ sísi blesawa nípii. ²⁴ ɔ̀ à gɛ̀ kí lè à mè: Kí, wàlɛ mapi n zòblɛna sāɔ̀ kākɛlɛ. Mpi ní n íwaɔ̀ á gɛmanɔ̀ weo lé? ²⁵ ɔ̀ kí wè a nɛpiwa à mè: Aawo! Wá fɔ̀ gé wápiio. Wá kɛnɛ aso ũɛ. A

† 12:25 Bee mè Dii gbɛ́ yenzide.

nàewà, àma i geo, 5 à samaa'òè. ²⁶ Ǿ Abisaloũ m̀è: Tó ríle geo, to ma v̀i Aminɔ géwanɔ. Kí aà là à m̀è: Bóyáí ní ye aà gennɔi? ²⁷ Abisaloũ nàewà, 5 kí tò Aminɔ gèaàno ní a né kíniɔ píi.

²⁸ Abisaloũ yádile a gbéɔne à m̀è: A swákpa! Tó Aminɔ pɔ kè v̀eewa na, tó má òé à aà z̄ɔ, à aà de. Asu to v̀ia á kũo. Mámè ma á dáu! A s̄ɔdile, í ḡɔeke ke. ²⁹ Abisaloũ gbéɔ kè lá a dilenéwa, 5 kiane kíniɔ f̀ele d̄i ní s̄ɔbaonaɔ kpe, aa bàalè. ³⁰ Gɔɔ pó aa ku zéu, Davidi a baomà wà m̀è: Abisaloũ kianeɔ dède píi, an kee i ḡɔo. ³¹ Davidi f̀ele à a pɔkasaa gà a kè, 5 à wùle bùsuu. Aà ìwaɔ s̄iaaazi ní ní pɔkasaa kékèa. ³² Ǿ Davidi v̀i Simèa né Yonadabu m̀è: Baa, r̄isu ñȳɔ e wà n né èwaasoɔ dède píi no, Aminɔ mé gà ado. Wà yápi d̄ò Abisaloũ wéwa za gɔɔ pó Aminɔ kùsi a d̄ae Tamaawa. ³³ Ma dii kí, r̄isu ñȳɔ yápi k̄ua n s̄uo. N neḡɔeɔ i gaga píio, sema Aminɔ ado. ³⁴ Abisaloũ s̄ɔ à bàalè.

Ké èwaaso gud̄ana wezù, a è wa be Olonaiũ zéu s̄is̄ipɔleu dasidasi. A gè a ò k̄ie: Ma gbéɔ è be s̄is̄ipɔleu Olonaiũ oi. ³⁵ Ǿ Yonadabu ò k̄ie: N èa? N néo mé lé su we lá má ònewa. ³⁶ Ké à yápi ò a làa, 5 kianeɔ kà ḡò, aale búbuape. Kí ní a ìwaɔ ɔɔlò m̄pii maamae b.

³⁷ Abisaloũ bàalè à tà Amihudu né Talemai, Gesuu k̄ia k̄ii, * 5 kí Davidi s̄ɔ ìɔ a né gaa ɔɔlò gɔɔpii. ³⁸ Ké Abisaloũ bàalè à tà Gesuu, a ku we e wè àaɔ. ³⁹ Ké kí Davidi ǹòse n̄ini Aminɔ gaa yá musu, 5 àle Abisaloũ beke sa.

14

Abisaloũ sua Yelusaleũ

¹ Zeluia né Yoabu d̄ò ké kí pɔ d̄o Abisaloũwa, ² 5 à gbéɔ z̄i Tekoa, aa n̄e òna sè aa suò. Ǿ a òè: Ké lá ríle ḡewiɔpewa. Gyaa pɔkasaa da. Nsu n̄isid̄oo. Ké lán n̄e pó a gbé gà àle a ɔɔlò à gèḡewa. ³ Gé kí k̄ii màa, ní yáe bee oè. Ǿ Yoabu yá sòso kà n̄eɔp̄ie a léu. ⁴ Ké Tekoa n̄eɔp̄ie gè kí lè, à kùlèè à wùle a gb̄eu à m̀è: Kí, ma suaba! ⁵ Ǿ k̄ipi aà là à m̀è: Bó ní yeii? A wèwà à m̀è: Gyaan ma ũ, ma z̄á ḡae. ⁶ Mapi n z̀òblena, má neḡɔeɔ v̄i gb̄eɔn pla. Ké aale s̄oleke k̄t̄eɔe bua, gb̄ee ku à ní yoaa. Ǿ an gb̄eɔdo a gb̄eɔdo le dè. ⁷ Ǿ ma beɔeɔ f̀ele m̄pii, aa ò mapi n z̀òblenaɔ aa m̀è mà a né pó a gb̄eɔdo d̄epi kpámá wà de, ké à a gb̄eɔdo dè yáí. Aa ye yàa m̄ion tede pó ḡòm̄eɔe túbiblena ũpi tedeɔe, ké ma z̄á su àò tó ge bui v̄i d̄únia guu bo. ⁸ Ǿ kí ò n̄eɔp̄ie: Ta be, má yádile n yápi musu. ⁹ Ǿ Tekoa n̄eɔp̄ie m̀è: Ma dii kí, tàaepi wi ma musu ní ma de beɔeɔ, mpi níɔ ku tàaesai ní n k̄iako. ¹⁰ Ǿ kí m̀è: Tó gb̄ee lekà yápiwa, m̄oaaàno ma k̄ii la, a e ìadama bo. ¹¹ Ǿ n̄eɔp̄ie m̀è: Kí, leḡb̄e ní Dii n Lua tóo, ké t̄òsina su ma né de kemapla ma leo yáí. Ǿ k̄ipi m̀è: N Diio n népi mik̄ae a léle z̄íle.

¹² Ǿ n̄eɔp̄ie m̀è: Ma dii kí, mapi n z̀òblena ma gba zé mà ea yá'onè. A wèwà à m̀è: O! ¹³ Ǿ a òè: Bóyáí n yá bee taa kp̄aaí ní Lua gb̄eɔi? Yá pó ní òm̄eɔe mé n dayāu, asa ni gbé pó ní yà gb̄esi n suò. ¹⁴ Wápii wá ga, w̄io de lán í pó k̀le t̄ole gb̄ee i e s̄ele bowa. Lua lí gbé pó wa yà w̄eni bo, ì z̄ew̄eɔe ade ea suwa. ¹⁵ Ma m̄o yápi oi ma dii k̄ieɔ, asa gbéɔ tò v̀ia ma k̄ue. Ǿ mapi n z̀òblena ma m̀è má yá'onè. W̄il̄io d̄o tó ñȳɔ ma wabikeama sí, ¹⁶ ní ma bo gbé pó ye mapi ní ma néo t̄ole pó Lua t̄ow̄eɔe síwá ɔz̄i. ¹⁷ Ma dii kí, mapi n z̀òblena ma m̀è n yá a to ma s̄o dadou, asa ní de lán Lua malaikaewaɔ, ni swáse yámaa ní a v̄aiozi píie. Dii n Lua aò kunn̄o.

¹⁸ Ǿ kí òè: Nsu ḡi yá pó mále n lai z̄á síiao. Ǿ n̄eɔp̄ie m̀è: O ma dii kí! ¹⁹ Ǿ kí aà là à m̀è: Yoabu lé kú yápi guu yá? N̄eɔp̄ie wèwà à m̀è: Ma dii kí, ní n kuaɔ yá pó ní òpi ḡea ae ní kpeo v̄io. Ao, n z̀òblena Yoabu mé yápi sòso k̄am̄eɔe ma léu píi. ²⁰ N z̀òblena Yoabu kè màa, ké à e yá pó daa líwa tiaɔ bee keke yáie. Ma dii, ní òno lán Lua malaikaewaɔ, ní yá pó kè d̄úniau d̄o píi. ²¹ Ǿ kí ge ò Yoabuɔ: Too, má yápi ke sa. Ge ñ èwaaso Abisaloũ gb̄esi ñ suò. ²² Ǿ Yoabu

* 13:37 2Sam 3.3

kùle kípié, à wùle a gbèeu à aà sáaukpà à m̀è: Ma dii kí, mapi n z̀òblena, má d̀ò gbã sa ké ma yá kàngu, asa n ma yámà.

²³ Ǿ Yoabu f̀ele g̀è Abisaloũ gb̀esi Gesuu, à s̀uò Yelusaleũ. ²⁴ Ǿ kí m̀è: Oè aà ge z̀òle azia be, wá wé a ke síiò. Ǿ Abisaloũ g̀è z̀òle a be, aai wesikòle ní kíoo. ²⁵ G̀ò kefenae ku Isailiò guu lán Abisaloũwao. Wíò aà maabo maamaae. Sea za aà gbá z̀íle e à g̀è p̀è aà minanguo s̀aae kuo. ²⁶ Iò a mi bo wé ní wéoe. I a gbia ma. Tó a b̀ò, ì ỳò kiloowa, ìò de kiloo plaa. ²⁷ A neg̀òe ì gb̀eòn àaò ní nenòeo do. Nenòepi tón Tamaa. Nò kefenae. ²⁸ Abisaloũ ku Yelusaleũ e wé pla wesia kile sai.

²⁹ Ǿ à Yoabu sísi aà g̀ee kí kíi, áma Yoabu i we m̀ò aà kíio. Ǿ à èa à aà sísi l̀ò, i we m̀ò. ³⁰ Ǿ a ò a ìwaoñe: A Yoabu bua p̀ó kú ma p̀ó sae gwa, aà naa mà. A ge tesòwà. Ǿ Abisaloũ ìwao g̀è tesò Yoabu buapiwa. ³¹ Ǿ Yoabu f̀ele g̀è Abisaloũ be, à aà là à m̀è: Bóyái n ìwao tesò ma buawai? ³² Ǿ Abisaloũ wèwà à m̀è: Gwa, ma gbé z̀íma, ma m̀è m̀ò mà n z̀í kíwae, ké n aà la bómè tò à ma gb̀esi Gesuu à s̀umanò? Kua we s̀aomèe de laa! Má ye mà k̀'è ní kío tia. Tó má tàae víe, aà ma de. ³³ Ǿ Yoabu g̀è yápi ò kile. Ǿ kípi Abisaloũ sísi. Ké à m̀ò, à kùlè à wùle a gbèeu. Ǿ kí lepèwà.

15

Abisaloũ b̀oa Davidi kpe

¹ Bee gbèa Abisaloũ s̀go è ní s̀òó ní g̀òe gb̀eòn blakwi p̀ó aao bàale a aeò. ² I fele kòòkòò àò zea bíibòleze sae. Tó gbé yávi ní a gbédèeo, àle gèò kí kíi aà keke, Abisaloũ ì ade sísi ì oè: Wéle kpele n b̀ou? Tó a wèwà à m̀è: Mapi n z̀òblena ma b̀ò Isaili buie beue, ³ ò Abisaloũ ì oè: N yá nae, a zèvi, áma kí gbèe ku à swáse n yáio. ⁴ Abisaloũ ì ea me: Tó wà ma ke yákpalekena ù wá b̀usu, gbé p̀ó yávi ge gbé p̀ó lé gbé gbèa yákpaleu píi ali m̀ó ma kíi, máli aà yákekeè a zéwae. ⁵ Tó gbé m̀ò kùle aà ae, ì b̀ò ade kù à lépèwà. ⁶ Maa ìò ke Isaili p̀ó lé m̀ó yákpalekei kí kíiòne píi, ò an s̀ò tàwà.

⁷ Wé síiò gbèa a ò kile: Ma gba zé mà gé lé p̀ó má kè Diiwa sa'oi Heblò. ⁸ Mapi n z̀òblena ma légbà d̀òwà g̀ò p̀ó má kú Gesuu, Sili b̀usu ma m̀è: Tó Dii tò ma su Yelusaleũ, má sa'owà Heblò. ⁹ Kí òè: Ge n su aafia! Ǿ à f̀ele g̀è Heblò. ¹⁰ A gbéò z̀ì Isaili buiòwa píi à m̀è: Tó a kuu'ò mà d̀ò, à o Abisaloũ mé kpalablè Heblò. ¹¹ G̀ò p̀ó àle fele Yelusaleũ, à gbéò sísi gb̀eòn àaa do aa géánò, ò aa g̀è ní nòsemendoo, aa yá asii d̀ò. ¹² G̀ò p̀ó àle sa'o, à Gilo gbé Aitofeli, Davidi ledamade sísi za aà be wéleu, ò lekpaafà Davidizi lé dede. Gbé p̀ó aa kú ní Abisaloũò dasi lé káfi.

Davidi bàalea

¹³ Baokpana m̀ò ò Davidie à m̀è: Isailiò ní s̀ò kpà Abisaloũwa. ¹⁴ Ǿ Davidi ò a ìwa p̀ó kuanò Yelusaleũòne: A fele wà bàasi. Tó wi ke màao, wá pili Abisaloũwao. Wà ke kpakpa. Tó wi ke kpakpao, a wá le la à wá ásooke, i wéledeò dede ní f̀endao. ¹⁵ Kí ìwao òè: Wá dii kí, yá p̀ó n zèò píi, wápiò n z̀òblenaò wá làae. ¹⁶ Ǿ kí d̀azeu. Aà bedeo b̀ò teaàzi mípii, áma aà nò m̀èn kwi p̀ó i m̀esedilenéò ò à ní tó we aao begwa. ¹⁷ Kí d̀azeu ní a gbéò màa. Ké aa kà wénkpe, à lile zè ¹⁸ a ìwaoñe píi ní aà d̀aiò ní Gatade gb̀eòn àaa àaò p̀ó teaàzi za Gataò, aa gè píi.

¹⁹ Ǿ kí ò Gata gbé Itai: Bóyái níle géwanò? Ea tá, níò kú ní kí dafuo, asa b̀òmòñ n ù, n b̀ò n b̀usuue. ²⁰ N kaa i g̀òoplakeo, ò ní ye òyò liaaliaawanò? Má d̀ò gu p̀ó mále géuo. N n gbéò káaa n tárnò. Dii gbéke ní náaiyão kene. ²¹ Ǿ Itai wèwà à m̀è: Ma dii kí, ní Dii kuao ní n kuao, gu p̀ó ní kúu píi, mapi n z̀òblena máò ku wee, má gan nò máò kun nò. ²² Ǿ Davidi òè: Dòaa wá gé! Ǿ Gata gbé Itai èa d̀azeu ní a gbéò ní a dae p̀ó kuanò píi. ²³ Ké aale gèze a mípii, ò b̀usudeò wii pàle. Ké kí b̀ua Sedòwa, ò ampíi aa gbáa zé sè.

²⁴ Zadoki ku we lo ní Levii buio píi. Aa Luabaakuaríno kpagolo sea. Aa kpagolopi díle Abiataa sae e gbéio bòle wéleu aa làa píi. ²⁵ Ǿ kí ò Zadokie: Lua kpagolo sé n gèò wéleu. Tó Dii ma wegwa, a to mà su, mí wesie ní a kúkíio. ²⁶ Tó asu me ma yá i kaaguo e s̄s̄, má làa. Aa kemee lá à kèè maawa. ²⁷ Ǿ kí èa ò sa'ona Zadokie: Gu'enan n ũo lò? Èa ta wéle guu aafia ní n né Aimaazao ní Abiataa né Yonatáao. A tá ní á né gbèon plapi. ²⁸ Máo zea swaboleu s̄eu e mà baomawáe. ²⁹ Ǿ Zadoki ní Abiataao Lua kpagolo sè aa tàò Yelusaleũ, ò aa gò we. ³⁰ Davidi lé Kùkpe s̄is̄i kú, àle òòò. A pòkù a mia, a kyalekpaa. Gbé pò kuaànò pòkù ní mia píi, aale òòò aale gèò. ³¹ Ké wa ò Davidi Aitofeli ku gbé pò zè ní Abisaloũò guue, ò Davidi wabikè Diiwa à mè: To aà ledama àò de yáfaasai ũ.

³² Ké Davidi kà s̄is̄i misonaa, gu pò lousisikíi kúu, Aaki gbé Usai mò dàaàle, aà ula kèa, mé bùsu kaa aà miu. ³³ Davidi òè: Tó n gemanò, n̄yòò demee aso ũe. ³⁴ Tó n ea n ta wéleu, mé ní ò Abisaloũe aà zòblenan n ũ s̄s̄, n̄yò Aitofeli ledama b̄ademee. Oè aà mae zòblenan n ũ yāa, āma tia n ḡo aà zòblena ũe sa. ³⁵ Sa'onaò Zadoki ní Abiataao aao kunnò we. Yá pò ní mà kibe séle siuné píi. ³⁶ An né gbèon plaò kunnò we, Zadoki né Aimaaza ní Abiataa né Yonatáao. Tó n yāe mà, népio z̄i aa m̄o omee. ³⁷ Ǿ Davidi gbèna Usaipi tà, à kà Yelusaleũ ḡo pò Abisaloũ lé ḡeu.

16

Davidi ní Zibao ní Simeio

¹ Ké Davidi v̄i s̄is̄i misonaa yòò, a è Mefibose zia Ziba káoyè zàa'inaone mèn pla, àle mó daiale. Aa p̄ee sea mèn òaa do ní v̄eebe kàao mèn basò ní kaadben kàao mèn basò ní v̄eo t̄uu do. ² Ǿ Davidi Ziba là à mè: Bóme tò n m̄o ní beei? Ziba wèwà à mè: Kí, zàa'inaoá n b̄edeò p̄oe aa dikpe. P̄ee ní kàaoá n gbéio p̄obleae. V̄ee s̄s̄, gbé pò kpàsa guwaiwaiuò imiae. ³ Kí aà là à mè: N dii pò í kesai t̄ũna ku má ni? Ziba wèwà à mè: A gò Yelusaleũ, asa àle e Isailio a kpa a dezi kpalau gb̄ae. ⁴ Ǿ kí òè: Pò pò Mefibose v̄i píi ḡò n pò ũe. Ǿ Ziba mè: Ma kule ke! Ma dii kí, n̄yò ma wegwa màa.

⁵ Ké kí Davidi s̄ò Bauliũzi, a è ḡoe b̄ou. Aà tón Simeí, Gela née. Aame aa bui doũ ní Saulu b̄edeò. A b̄ò wéleu, àle Davidi ká. ⁶ Ale kí Davidi ní aà gbéio k̄k̄é ní gb̄eo, baa ké aà z̄iḡò ní aà d̄oaiò ku aà òplai ní òzeio m̄pii. ⁷ Ale aà s̄s̄s̄ àle me: Géí! Géí! Gb̄edena! Pò p̄ae! ⁸ Dii fiabòne Saulu pò n kpalablè aà gb̄eu b̄edeò d̄edea yá musu. Dii n b̄o kpalau, à n né Abisaloũ kpàu. Asoo k̄ema e sa, asa gb̄edenan n ũ. ⁹ Ǿ Zelua né Abisai ò kíe: Ma dii kí, a maa gb̄e gee bee àò n s̄s̄s̄o. To mà gé aà mi z̄oi. ¹⁰ Ǿ kí mè: Zelua né, bóme wá daai? Tó Dii mé òè aà ma s̄s̄s̄, ò àle ma s̄s̄s̄, déme a f̄ò aà la, b̄oyái àle kei màaii? ¹¹ Ǿ Davidi ò Abisai e ní a ìwaò píi à mè: A gwa, mazia ne'ia mé lé wele ma de. Wa B̄eyāmee buie bee pò o lbe? A aà to we. Tó Dii mé òè aà ma s̄s̄s̄, a maae. ¹² Wiliò d̄so tó Dii asu ma taasi e, i fiabomee ní maao s̄s̄s̄a pò wàle kemee gb̄a yái. ¹³ Ké Davidi be z̄eu ní a gbéio, Simeí be s̄is̄ipoleu aà sae. Ale aà s̄s̄s̄, àle aà k̄k̄é ní gb̄eo, àle bùsu f̄aaàgu. ¹⁴ Ké kí ní a gbé pò kuanò kà swai, aa kpàsa, ò aa kámabò we.

Abisaloũ kaa Yelusaleũ

¹⁵ Abisaloũ kà Yelusaleũ ní Isailio píi. Aitofeli kuaànò. ¹⁶ Ǿ Davidi gbèna Usai, Aaki gbé gè Abisaloũ lè a òè: Lua n d̄s̄ ní aafiao Zái! Lua n d̄s̄ ní aafiao Zái! ¹⁷ Abisaloũ aà là à mè: Gb̄eke pò ní v̄i ní n gbènaon wea? B̄oyái ni gé ní n gbènaoo ni? ¹⁸ Usai wèwà à mè: Màa no! Má de gbé pò Dii ní gb̄éee beeo sè pò ũe. Ma ze ní kía pò Isailio kp̄apioe. ¹⁹ Bee gb̄ea lo, déme maa mà zòblei, n b̄asio? Lá ma zòblè n maae yāa, a maa mà blene s̄se.

²⁰ Abisaloũ ò Aitofelione: A ledaa. Bó wá kei? ²¹ Ǿ Aitofeli wèwà à mè: Gé wúlei ní n mae nò pò à ní tó la aale begwaò. Isaili píi a ma ní tò n mae ye n ḡyāio, gbé pò kunnò gb̄aa i

káfi. ²² Ǿ wà zwàakpe d̀ Abisaloũe kpé musu, ̄ à gè wùle ní a mae ǹopio we Isailio pii wáa.*
²³ G̀oo beeo lé p̀ Aitofeli ì damá de lán gbé p̀ yãgbèa Luawawae. Màa Aitofeli ledama de Davidie ní Abisaloũo pii.

17

Usai ̄ǹk̀ea Abisaloũe

¹ Aitofeli ò Abisaloũe: To mà zìg̀oo se gbèon òaasoo le kuẽpla (12.000), mí gé péleirno Davidizi gwáa. ² Má lélewà g̀oo p̀ à kpàsa, aà ̀o b̀usae, mí aà fu, aà gbé ̀o i bàale pii, mí aà de ado, ³ mí sunẽ ní gbé ̀o pii. Ampii sua yá de gbé p̀ níle we yá ũe. Tó à gà, ̄ gbé ̀o g̀o yákelesai m̀pii. ⁴ Yápi kà Abisaloũgu ní Isaili gbèz̀oo pii. ⁵ Ǿ Abisaloũ mè: Aaki gbé Usai sísi lo, wà ma lá a o s̄. ⁶ Ké Usai kà, Abisaloũ òè: Lá Aitofeli òn ke. Wà ke lá a òwa yá, ge wásu ke màao? N è kpelewai? ⁷ Usai wèwà à mè: Lé p̀ Aitofeli dàwá gbã maao. ⁸ N n mae d̄ ní aà gbé ̀o. Zìkan maaon ní ũ, aa p̄s̄i lán wài neade p̀ wà a néo síwàwae. N maeá zìg̀oo, a we i gudou ní a gbé ̀o. ⁹ Ké a ku tia, à ̀o ulèa gbè'e guu ge gupáleie. Tó à sù d̀aa a lèle wá gbé ̀o wae, gbé p̀ a baomà a me, wà zìblè Abisaloũ zìg̀oo wae. ¹⁰ Baa neg̀ona p̀ ẁoo ví lán ǹoomusuwaoo s̄ a kénguẽ, asa Isailio d̄o pii ké n maeá zìkan maae, mé neg̀onaoo kuaànoo. ¹¹ Ayãmeto ledama p̀ má v̄in ke: Isailio kãaanzi pii za Dã e za Bèesèba, aai ̀o dasi lán ísiale ũfãawa, ní d̀aané zìlau. ¹² Wá aà le gu p̀ a kuu pii, wí lélewà lán fii kwèa t̀olewawa. Aàpi ní gbé p̀ kuaànoo pii, an gbèe a ̀oo. ¹³ Tó à sù gè wéleue s̄, Isaili baade pii ba se geò we, aai p̀ p̀ wà wélepi kàlewà ̀o gále taò guzuleu. Baa a gbè kasonae, wasu e we lo. ¹⁴ Ǿ Abisaloũ ní Isailio pii mè: Usai ledama maa de Aitofeli p̀a. Dii mé zèò à Aitofeli ledama maapi bãde, ké à e Abisaloũ ásooke yáí.

¹⁵ Ǿ Usai ò sa'ona Zadokie ní sa'ona Abiataao à mè: Aitofeli ledà Abisaloũwa ní Isaili gbèz̀oo lá aa ke kéwa, ̄ mapi s̄ ma ledámá ma mè lá á ken la. ¹⁶ A gbé ̀o zì kpakpa aa ge o Davidie asu i swaboleuo, aà bua kpakpa, ké wasu aàpi ní gbé p̀ kuaànoo míonz̄oo yáí. ¹⁷ Yonatãa ní Aimaazao ku Logeli nibonai, asa aa f̄ ̀o gupuaui Yelusaleũo. Ǿ n̄oe zìkena ge òné aa ge baopi kpa kí Davidie. ¹⁸ A m̀o lè èwaasoe ní é, ̄ à gè a ò Abisaloũe. Gbèon plapio dàzeu g̀oo, aa gè gbèe be Bauliũ. L̀oo ku ua we, ̄ aa gèu. ¹⁹ Ǿ n̄oe l̀opi né tàe à p̀wena fàlewà, gbèe a yá d̄oo. ²⁰ Ké Abisaloũ gbé ̀o m̀o n̄epi be aa mè: Aimaaza ní Yonatãao ku má ni? A wè má à mè: Aa bùa swa'onawa. Aa ní wele, aai ní eo, ̄ aa èa tà Yelusaleũ. ²¹ Ké aa tà, ̄ gbèon plapio b̀le l̀opiu, aa gè wa ò kí Davidie aa mè: Bua swawa kpakpa, asa Aitofeli lekpàainzie. ²² Davidi dàzeu ní gbé p̀ kuaànoo pii, aa bùa Yuudèwa. Ké gu d̀, an gbèe i g̀oo, aa bùa m̀pii. ²³ Ké Aitofeli è wi zìke a ledamawao, à fèle káoyè a zàa'inae, à tà a be wéleu. A a be yãg̀g̀oo, ̄ à azia lòo à gà, ̄ wà aà ví a mae mia'eu.

²⁴ Davidi gè Maanaiũ, ̄ Abisaloũ bùa Yuudèwa ní Isailio pii. ²⁵ Abisaloũ Amasa dilè zìg̀oo d̀aana ũ Yoabu gbèu. Amasaá Isimaela bui Yetee née. Aà dan Yese né Abigaili ũ, Yoabu da Zeluia d̀auna. ²⁶ Isailio ní Abisaloũo b̀okpà Galada b̀suu.

²⁷ Ké Davidi kà Maanaiũ, Naasa né Sobi, Laba wéle p̀ kú Amoni b̀suu gbé m̀o ní Lodebaa gbé Amieli né Makiio ní Logeliũ p̀ kú Galada b̀suu gbé Baazilaio. ²⁸ Aa m̀o ní wùle ̀oo ní taò ní ooo ní éseo ní naao ní p̀etio ní p̀wena kpasao ní bláao ní dopoo ²⁹ ní z̄oo ní vífãaio ní sã ǹoo ní gaseo, aa kpà Davidiwa ní gbé p̀ kuaànoo aa ble, asa aa mè: N̄ana ní imio gbépio dè gbáau, aa kpàsa.

18

Abisaloũ gaa

* 16:22 2Sam 12.11-12

¹ Davidi gbé pọ kuan ọ kàaa, 5 à dọaanao dīlẹdīlẹ gbēon òaasọsọoone ní gbēon basọbasọo. ² Ọ à a zīgōpiọ kpaalẹ gāli aa. A gāli do nà Zeluia né Yoabue a ọzị, ado sọ Yoabupi dāuna Abisaie a ọzị, ado sọ Gata gbé Itaiẹ a ọzị. Ọ kí ò a zīgōone à mè: Mámẹ má dọaaé. ³ Ọ gbé ọ mè: Nsu gẹo. Tó wa su wa bàalè, aa wá yádao. Baa tó wá gbé kīniọ gàga, aa wá yádao. Mpi aale n gwa de gbēon òaasọsọo lẹe kwia (10.000). N dọawá lẹ wéle guu mé maa. ⁴ Ọ kí òné: Lá à kèé maa 5 má kẹ. Kí gè zè bíibọle sae, 5 zīgōo bọle gā ní gāo gbēon basọbasọo ní gbēon òaasọsọo. ⁵ Ọ kí yādīlẹ Yoabue ní Abisaio ní Itaiọ à mè: Kẹ èwaaso Abisaloūe busebuse ma yáí. Zīgōo yá pọ kí dīlẹ dọaanaone Abisaloū yá musu mà npii. ⁶ Zīgōo bọle gè sẹu zíkai ní Isailiọ, 5 aa sīkōu Eflaiū lákpeu. ⁷ Davidi zīgōo zīblẹ Isailiọwa. Gbé pọ gàga gọọ beeọ dasi, gbēon òaasọsọo lẹe baọe (20.000). ⁸ Zīpi lí būsopia píie, 5 gọọ bee sẹ gbé ọ blẹ dasi de fẹndaa.

⁹ Ké Abisaloū kpaāū ní Davidi gbé ọ, a di sọbaona kpe. Ọ sọbaonapi gè gbéneli gbène gōn keledẹ gbáu, 5 aà waa pà ligōn taau gíūgiū, 5 aà sọpi gèzẹa, 5 à gò looa gugbōu we. ¹⁰ Ké gbēe aà è, à gè a ò Yoabue à mè: Ma Abisaloū è paa ligōn taau. ¹¹ Ọ Yoabu ò gbé pọ baopi kpàèè: Bóọọ? N aà èa? Bóyáí ni aà lé ní nẹo ni? Dọ ma n gba yáa ánuusu ọwatẹ kwi ní nẹgōn asanao. ¹² Ọ gbépi wè Yoabuwa: Baa tó wà ánuusu kà ma ọu mèn òaa sọo, má fẹ ọkà kíanepiwao, asa kí yādīlẹné ní Abisaio ní Itaiọ wá swá mà, à mè wà ọlia èwaaso Abisaloūpizi. ¹³ Tó ma aà dè, ma ásookè mazíae. A kee ulẹa kíeọ, mpi sọ nýyọ zemanọ. ¹⁴ Yoabu mè: Má fẹ màò n dā màao. Ọ à lí sónẹ sè mèn aa, à gè Abisaloū zòò a sọu gọọ pọ a paa ligōn taau bé. ¹⁵ Ọ Yoabu zíkabọkūna gbēon kwio líaaazi aa aà dè.

¹⁶ Ọ Yoabu kuupè à a zīgōo zùukè, 5 aa zè péleá Isailiọzie. ¹⁷ Aa Abisaloū gẹ sè wa zù è zọo guu lákpeu we, 5 aa gbẹ kàaawa, à gò gbèzẹ zọo ũ. Ọ Isailiọ bàalè, baade tà a bẹ.

¹⁸ Gọọ pọ Abisaloū ku, à gbepẹle azíae Kía guzulẹu, asa à mè á nẹgōe vīo, mé á ye a tó gao. A azía tó kpà gbẹ pọ a pèlepíe, 5 wīo sísi Abisaloū Dngubo e ní a gbāo.

Davidi Abisaloū gaa baomaa

¹⁹ Zadoki né Aimaaza mè: To mà bàale mà gé baokpai kíe, lá Dii yānakpàwà à aà bọ a ibeọ ọzị. ²⁰ Ọ Yoabu òè: Nyọ e n baokpa gbāo, sema gọọ pāle zí. Gbā pọe bee nýyọ kpao, ké kíanẹ gā yáí. ²¹ Ọ Yoabu ò Etiopi buie: Gẹ n yá pọ ní è o kíe. Ọ Etiopi buipi kùlẹ Yoabue, à fẹlẹ ní bao. ²² Zadoki né Aimaaza èa ò Yoabue: Baa tó à kè kpelewae, to mà bàale màò tẹ Etiopi buipi kpe. Ọ Yoabu òè: Né, bóyáí ní ye bàalei? Baopi aọ ài vīneọ. ²³ Ọ Aimaaza mè: Baa tó à kè kpelewa, má ye mà bàalee. Ọ Yoabu òè: Bàale! Ọ à bàalè, à bọ ní swa sae zéọ, à Etiopi buipi kè.

²⁴ Davidi zọlẹa wéle bíibọle gbà mèn plaọ zānguo. Gudōana dèdẹ bíiwa e bọlepí musu. Ké à wẹzù, à gbēe è bẹ ado ní bao. ²⁵ A lezù kızı, a òè. Ọ kí mè: Lá a bẹ adoẹ, àlẹ mó ní baonaọe. Ọ àlẹ mó, à káikù. ²⁶ Ọ gudōanapi gbépāle è ọ, àlẹ bàale. A lezù bíibọledōanazi à mè: Gbépāle bẹ aà kpe ní bao, àlẹ mó kee ọ. Ọ kí mè: Alẹ mó ní baonaọ sọe. ²⁷ Ọ gudōanapi mè: Má è gbé sẹia bàalea de lán Zadoki né Aimaaza bàaleawa. Ọ kí mè: Gbēmaa, baona 5 àlẹ suò. ²⁸ Aimaaza lezù kızı à mè: Aafia ku! Ọ à kùlẹ kíe, à mipẹle tọle à mè: Wà Dii n Lua sáaukpa, à gbé pọ kuabiimaọ kpàma, ma dii kí. ²⁹ Ọ kí aà là à mè: Èwaaso Abisaloū ku aafiaa? Aimaaza wèwà à mè: Ké Yoabu lé n zòblena zí ní mapi n zòblenaọ, má mà zọa fẹlẹ maamaa, āma má dọ bómẹ kèo. ³⁰ Kí mè: Ze la gía. Ọ à zè we.

³¹ Ké Etiopi buipi kà à mè: Ma dii kí, ma mọne ní baonaọe. Dii yānakpàma gbā, à n bọ gbé pọ bọ n kpẹo ọzị. ³² Ọ kí aà là à mè: Èwaaso Abisaloū ku aafiaa? Etiopi buipi wèwà à mè: Ma dii kí, Lua to n ibeọ ní gbé pọ aa fẹlẹ aale íadamaọ gō lán èwaasopiwa.

1 Sõ kè kígu, à dèdè gè kpé pò kú bɔlɛpi musuu, ɔ à ɔɔlò we. Gɔɔ pò àlɛ dɛdɛ we à mè: Ma né Abisaloũ! Ma né Abisaloũ! Ma gaa n gɛɛ ũ sàò yāa! Abisaloũ ma né! Ma né! 2 Wa ò Yoabu: Kí lé ɔɔlò àlɛ wɛnakɛ Abisaloũ yá musu. 3 Gɔɔ bee zígɔɔ ziblepɔnakɛa li wɛnakɛa ũ, asa aa mà wà mè, kí nɔsɛ ɔɔkpà a né yá musu. 4 Gɔɔ bee zígɔɔ gè wéleu ɔɔɔɔɔ lán gbé pò bàalè zílau, wí ní kúɔwɛ. 5 Kí pɔkù a oaa, àlɛ búbuapɛ, àlɛ mɛ: Ma né Abisaloũ! Abisaloũ ma né! Ma né!

6 ɔ Yoabu gè kí lè kpéu à mè: N widà n gbéɔwa gbã. Aa n bɔ gbã ní n nɛgɔɛo ní n nɛnɔɔo ní n nao ní n nɔ pò ní mɛsɛdilɛnɛo. 7 N zangudeɔ ɔ ní yeñzi, ɔ ní za n yenzideɔgu. N òlɔwɛɛ gbã, wápio n zígɔɔ dɔaanao ní wá gbéɔ wá dɛnɛ pɔɛ ũo. Má è sa, tó Abisaloũ ku gbã, mé wápio wa gaga píi, bee mé a kɛnɛ na. 8 Fɛlɛ bɔ sa. Gɛ n n gbéɔ gba sɔ. Má sɛnɛ ní Diio, tó ni gɛo, an gbɛe a inno la gwáao. Bee a kɛnɛ vâi, aɔ dɛ vâi pò n le za n èwaasogɔɔ e gbãa. 9 ɔ kí fɛlɛ gè zòlɛ bíibɔleu. Ké wa ò gbéɔnɛ kí zɔlɛa bɔleu, ɔ aa mò sɛ aà aɛ nípii.

Davidi gbesia

Isailio bàalè, baade tà a bɛ. 10 Isaili buio guu píi gbéɔ lé lekpaakɛ kɔtɛɛ aa mè: Kí wá sí wá ibɛɔwa, à wá bó Filitɛɔ ɔzɪ, ɔ à bàalè bò wá bùsuu Abisaloũ yáí. 11 Wa Abisaloũ kpà kpalau, ɔ à gà zílau. Bó àlɛ dá ní kía gbesiaoi?

12 Kí Davidi gbéɔ zɪ sa'ona Zadoki ní sa'ona Abiataaowa à mè: Yá pò Isailio lé o píi gè ma swáú za ma kúkii la. Yáɛ bee gbɛa Yuda gbɛzɔɔɔwa n mɛ: Bóyáí a gbɛzákpa ní ma gbesia yáoi? 13 Ma gbéɔ, ma daɛn á ũ, wá au doũɛ. Bóyáí a gbɛzákpa ní ma gbesiaoi? 14 O Amasaɛ ma daɛn aà ũ, wá au doũɛ. Tó mi to à gè ma zígɔɔ dɔaana ũ Yoabu gbɛu za gbão, Lua yápásikɛmɛɛ bɛɛbɛɛ. 15 Aà yá Yudaɔ sɔ blɛ, an lé kè doũ, ɔ aa lékpásákèè aa mè: Su ní n gbéɔ píi.

16 Kí lé su, à kà Yuudɛi, ɔ Yudaɔ gè daiaalɛ Giligali aa buaaàno swapiwa. 17 Gela né Simeí, * Bɛyámɛɛ bui pò kú Bauliũ wà à gè dai kí Davidilɛ ní Yudaɔ. 18 Bɛyámɛɛ buio kuaàno gbɛɔn àaa ɔɔo. Saulu bɛ ziia Ziba gè lɔ ní a nɛgɔɛ gbɛɔn gɛo ní a zíkɛna gbɛɔn baoo. Aa sɛ Yuudɛu kí áa, 19 ké wa e wà bua ní kípí bɛdɛɔ, wi e yá pò a ka kígu kɛ yáí. ɔ Gela né Simeí wùlɛ kí aɛ e àɔ gé buai Yuudɛwa. 20 A òè: Ma dii, nísu n ma tàae yádao. Nsu to yāvâi pò mapi n zòblɛna má kɛnɛ gɔɔ pò n bɔ Yelusaleũ dɔnguo. Ma dii kía, nísu n yɔ yápi kúa n sɔ guuo. 21 Mapi n zòblɛna, má dɔ ké ma duunakè. Yosefu buio guu píi, máme ma dɔaa ma mɔ dainlɛ gbã ma dii kí. 22 ɔ Zeluia né Abisai mè: Simeí kía pò Dii kpà kàɛ. I ka wà aà dɛo lé? 23 ɔ Davidi mè: Zeluia néo, bómɛ wá daaai? A ye zezɔmɛɛ gbã yà? Wá gbɛɛ dɛ Isaili bùsuu gbão, asa má dɔ gbã ké má dɛ Isailio kía ũ. 24 ɔ kí ò Simeíɛ: Nyɔ gao. ɔ kí legbèè.

25 Saulu tɔũna Mɛfibosɛ† gè dai kílɛ. Za gɔɔ pò kí bò wéleu e gɔɔ pò à sù aafia, Mɛfibosɛ i a gbá pípio, i a lekãna kɛkɛo, i a pɔɔpio. 26 Ké à bò Yelusaleũ à mò dà kílɛ màa, ɔ kí aà là à mè: Mɛfibosɛ, bóyáí ní gɛmanɔo ní? 27 A wèwà à mè: Ma dii kí, ma zíkɛna mé ɔnɔkɛmɛɛ. Má òè aà káoyemɛɛ ma zàa'inaɛ mà dikpɛ mà gɛnno, asa ɛn ma ũ. 28 Ma dii kí, ɔ à gè mapi n zòblɛna ɔɔkpà n kii.‡ Ma dii kí dɛ lán Lua malaikaewɛ. Kɛ lá à kɛnɛ maawa. 29 Ma dii kí, a dɛ yāa n ma dɛ bɛdɛɔ dɛdɛ nípiiɛ, ɔ n mapi n zòblɛna baa dàa ní n blɛblɛnao. Má zɛvɪ mà wiilenzi lɔo. 30 ɔ kí òè: Yá kpele níyɔ ò lɔi? Má dilɛ mpi ní Zibao, à tɔɔlɛ kpaalɛkɔɛɛ. 31 ɔ Mɛfibosɛ ò kíɛ: Ma dii kí, lá n su bɛ aafia, aà sɛ píi.

32 Galada bùsu gbé Baazilai§ bò Logeliũ à gè zɛi kíɛ e Yuudɛ baale. 33 Baazilai zikù maamaaɛ, à kà wè basiiɔ. A kí yàakè gɔɔ pò a ku Maanaiũ, asa ɔdɛ sà gbãngbooɛ. 34 ɔ kí òè: Buamanɔ, mí n gwa ma bɛ Yelusaleũ. 35 Baazilai wèwà à mè: Ma wɛni i gɔ bíla ké mà tanno Yelusaleũo. 36 Ma ka wè basiiɔ kò. Má pɔmaa ní pɔvâio dɔkɔɛ lɛ? Mapi n zòblɛna

* 19:17 2Sam 16.5-13 † 19:25 2Sam 9.1-13 ‡ 19:28 2Sam 16.1-4 § 19:32 2Sam 17.27-29

mi ble pɔ́ má ble ge í pɔ́ má mi na mae? Má gɔ̃e ge nɔe lèsinaɔ ɔɔ ma be? Ma dii kí, má aso káfinɛɛ. ³⁷ Mapi n zòblena má buannɔ Yuudēwa, mí zene káinnɔ we. Akea ní ye n fiabomɛɛ màai? ³⁸ Mapi n zòblena, to mà ea ta ma be wéleu, ké másu ga ma de ní ma da miao zào yáí. Ma ne n zòblena Kimaũ gwa ke. Ma dii kí, to aà buannɔ. Kèè lá à kènɛ maawa. ³⁹ Ǿ kí mè: Kimaũ a buamanɔe. Má yá pɔ́ kènɛ maa kèè, mé yá pɔ́ ní gbèaa pii má kene.

⁴⁰ Gbèpii bùa Yuudēwa, ɔ́ kí bùa. Kí lepè Baazilaiwa à samaa'òè, ɔ́ Baazilai èa tà be. ⁴¹ Ké kí bùa à gè Giligali, Kimaũ bùaaànɔ.

Yuda zīgɔ́ pii ní Isaili zīgɔ́ kɔ́niɔ bùa ní kípio. ⁴² Ǿ Isaili bui pii mò kí lè, aa òè: Akea wá gbé Yudaɔ bùaánɔ kpáí, mpi ní n bedɛɔ ní n gbéɔ pii? ⁴³ Ǿ Yudaɔ a zásimá aa mè: Ké kí de wá dae ũ yáíe. Bóyáí yá bee kèé íii? Wi kí kùsúa bleo, wi aà pɔe si wá pɔ́ ũo. ⁴⁴ Ǿ Isaili ò Yudaɔne: Lá wá bui lee kwie, wá ɔ́ kú ní kí Davidio de á pɔ́a. Bóyáí a wá díle yáfúnno? Wáme wa kí gbesia yá'ò káauo lò? Ama Yudaɔ yázasia Isailiɔwa de ní pɔ́a.

20

Seba bɔa Davidi kpe

¹ A mɔ́ lè gbèpæe ku we, aà tón Seba, Bikili née, Bēyāmɛɛ buie. Ǿ à kuupè à mè: Wá baa daaa ní Davidioo, wá bàa kú ní Yese néoo, á Isailiɔ, á baade tá a be.*

² Ǿ Isaili kè Davidiwa pii, aa gè nà Bikili né Sebawa, āma Yudaɔ zè ní ní kíio bɔa za Yuudēi e Yelusaleũ. ³ Ké Davidi sù a be Yelusaleũ, à a nɔ́ pɔ́ i mèsedilenéoo gbèɔn kwi pɔ́ á tò aale begwaɔ sè à ní kále gudɔ́ana be. Davidi ní gwá, āma i wúlèrɔn ɔɔ. Wà ní kaka kpéu gyaao ũe e aa gè gágaò.

⁴ Ǿ kí ò Amasae: Yuda zīgɔ́ sísí nì ní kāaamɛɛ e gɔɔ àaɔ àɔ pa, níɔ ku la. ⁵ Amasa gè Yudaɔ sísí, āma à gègè de gɔɔ pɔ́ kí dílela. ⁶ Ǿ Davidi ò Abisaie: Bikili né Seba a ìadawá tia de yá pɔ́ Abisaloũ kèla. Ma gbéɔ séle à péleaàzi, ké asu si wéle bíideu à bēbeetē kewēeo yáí. ⁷ Ǿ Yoabu gbéɔ ní kí dɔaio ní zīgɔ́ pii bòle Yelusaleũ, aa pèle Bikili né Sebazi.

⁸ Gɔɔ pɔ́ aa ku gbè gbènɛ pɔ́ kú Gabaɔ sae, ɔ́ Amasa mò dairíle. Yoabu zika'ula daa, mé aà fēna dɔa aà pi. Ké à sò Amasazi, à fēnapi wò, ⁹ a òè: Ma gbé, ní aafiaa? Ǿ à Amasa kù a lekānawa ní a ɔ́plaaɔ, lá a ye lépewàwa. ¹⁰ Amasa fēna pɔ́ kú Yoabu ɔu fān vīo, ɔ́ Yoabu aà zòò a gbèu, aà nɔnɔ bòle kàle zīle. Yoabu i a gēn plaade ke ɔɔ, asa à gà kòe. Ǿ Yoabu ní a dāuna Abisaio pèle Bikili né Sebazi.

¹¹ Yoabu ìwaɔ do gò zea Amasala à mè: Gbé pɔ́ zè ní Yoabuo ní Davidio, aà te Yoabuzi. ¹² Au daa Amasa gea zedau, ɔ́ zīgɔ́ pɔ́ lé móɔ zè lé gwa pii. Ké Yoabu ìwapi è gbé pɔ́ lé mó weɔ pii zè lé gwa, ɔ́ à Amasa ge gàle gòò zéu a díle sēu, ɔ́ à ula kùaaàla. ¹³ Ké a gàle gòò zéu, gbèpii bò te Yoabuzi, ɔ́ aa pèle Bikili né Sebazi.

¹⁴ Seba Isaili bùsu baa vī e Abeli Bemaaka, ɔ́ Beli buiɔ mò kàaaaàzi we. ¹⁵ Yoabuɔ mò koezààzi Abeli Bemaaka. Wà bùsu kàlekale wéle bíi sae, ɔ́ aale wèele wà bíipi gboo. ¹⁶ Ǿ nɔe ònɔdee lezù za wéle guu à mè: A swákpa! A swákpa! O Yoabue aà mɔ́ la mà yá'òè. ¹⁷ Ké Yoabu sò nɔepizi, ɔ́ à aà là à mè: Mmɛ ní Yoabua? A wèwà à mè: Mámɛ! Ǿ a òè: Swákpa mapi n zòblena yáí. A mè: Ma swá wè. ¹⁸ Ǿ nɔepi mè: Wí me yāa, yāgbɛa Abelideɔwa, yá i midɛ. ¹⁹ Wá kú yākelesai Isaili gbé náaideɔ ũ, ɔ́ níle wèele nì Isaili wéledadee beɔ dede? Bóyáí ní ye n Dii wéle dei? ²⁰ Yoabu wèwà à mè: Gyaũ! Aawo! Má ye mà á dede. Má ye mà á wéle deo. ²¹ Maa no! Gbé pɔ́ wí me Bikili né Seba, Eflaiũ buiɔ bùsu sísíde gbé mé fèle ní kí Davidio. A gbé mēndopi kpaa, mí go á wéle. Ǿ nɔepi òè: Ma! Wa aà mi zune bíia.

* 20:1 1Kia 12.16

22 Nɔɛpi gè a gbéè lè ní a ãnɔ, ɔ wà Bikili né Seba mi zò wa zù Yoabuε bíia. Yoabu kuupè, ɔ wà fàaa wà wélepi tò we. Baade tà a be, ɔ Yoabupi tà kí kíi Yelusaleü.

Davidi ìwa

23 Yoabu mé Isaili zígɔɔ píi dɔaana ü. Yoiada né Benaia mé dɔaiɔ gbèzɔɔ ü. 24 Adonilaü mé zɔɔ gbèzɔɔ ü. Ailudi né Yosafa mé kpàwakena ü. 25 Seva mé lakèna ü. Zadoki ní Abiataao mé sa'onkiaɔ ü. 26 Yaii gbé Ila mé Davidi kwàasi ü.

21

Tɔsia Gabaɔɔdeɔne

1 Imina ku Davidi gɔɔ, à gègè e wè àaɔ. Davidi Dii aeyà, ɔ Dii mè: Saulu yáie. Gbèdeyā wí aà bedewo musu ké à Gabaɔɔdeɔ dède yáí. 2 ɔ kí Gabaɔɔdeɔ sisi à yá'òné. Gabaɔɔdeɔ de Isailiɔ üo, Amole bui kɔnaɔne. Isailiɔ legbènè yāa aa mè wa ní dedeo,* ɔ Saulu wèle à ní bāde a ãiakεa Isailiɔne ní Yudaɔ guu. 3 ɔ Davidi Gabaɔɔdeɔ là à mè: Bó á ye mà keéi? Kpelewa má awakpaé, ké à e Dii gbéè sáaukpai? 4 Aa wèwà aa mè: Wá zεvī wà ánuusu ge vua gbea Saulu ge a bedewao, mé wá zεvī wà Isaili gbèe deo. ɔ Davidi ní lá à mè: Alε o kpelewa ni? Bó má keéi? 5 Aa wèwà aa mè: Gbé pó wá dede, à lekpàaiwázi à wá midεε, ké à e wá buibo Isailiɔ guu yáí, 6 to wà aà bui gɔε sɔplaɔ kpáwá, wí ní loo líwa Dii ae Gibea, kí Saulu pó Dii kpàpi be wéleu. ɔ kí mè: Má ní kpáwáε. 7 Kí i Yonataa né Mefibose, Saulu tɔūna kpámáɔ, lé pó aa kè Diiwa sánu ní Yonataao yáí.† 8 A negɔε gbèɔn pla pó Aya nenɔε Lizipa i ní Saulu sè. An tón ke: Aamɔni ní Mefiboseo. A negɔε gbèɔn sɔo pó Saulu nenɔε Melabu i ní Meɔla gbé Baazilai né Adielio‡ sè lo. 9 A ní ná Gabaɔɔdeɔne ní ɔzi, ɔ aa ní loo líwa sísí musu Dii ae. Gbèɔn sɔplapiɔ gá sánuε, wà ní dede pɔkεke daaleɔɔε.

10 Aya né Lizipa zwànkasao se kpàle aziaε gbewa we. Za pɔkεke daaleɔɔ e lou gè gepiɔ gbè, lo gi bāɔne aa péma fāane, lo gi sèanɔbɔɔne aa sɔnízi gwá. 11 Wà yá pó Saulu nɔ pó i méseɔdileèopi kè ò Davidiε, 12 ɔ à gè Saulu ní aà né Yonataao wáɔ bíle Yabesi Galadadeɔ kíi. A mɔ lè wà ní ge sè yāa kpáí Betesā gāae, gu pó Filitɔ ní loo bíiwa Saulu dea Giliboa gbεae. § 13 Davidi tò wà ní gewapiɔ sèle wà tàò, wa kàaa ní gbé pó wà ní loopiɔ gewao, 14 ɔ wa vī Saulu mae Kisi miao Zela, Bèyāmeε buiɔ bùsuu. Wà yá pó kía díle kè píi, ɔ Lua wabi pó wa kè bùsupi yá musu sírɔ.

Gbé gbàagbāaɔ dedeα (1Lad 20.4-8)

15 Filitɔ èa zíkà ní Isailiɔ lo. Davidi ní a gbéè gè zikárɔ. Ké Davidi yèεε làa, 16 ɔ gbé gbāaɔ bui Isibenɔbi mè á Davidi deε. Aà mɔgotē sɔna gbia de kiloo àaɔa, mé a fēnda dafu looa. 17 ɔ Zeluia né Abisai dāaale, à Filitɔpi dè. ɔ Davidi gbéè legbèè aa mè: Nyɔ géwanɔ zílau lo, ké wá Isailiɔ filia su gao yáí.

18 Bee gbεa aale zíkà ní Filitɔ Gobu, ɔ Usa gbé Sibekai gbé gbāa bui pó wí me Safa dè. 19 Zí èa fèle ní Filitɔ Gobu lo, ɔ Betelēü gbé Yaii né Elana Gata gbé Goliati dāuna Lami dè. Lami sɔmpa de lán zwāatāna àsaliwae. 20 Ké aale zikárɔ Gata lo, gbé tiisie ku we, aà ɔneɔ ní aà gbáneɔ soolosoole, à kè píi baasɔ mēndosai. Gbé gbāaɔ buie lo. 21 A kuabii Isailiɔwa, ɔ Davidi vīi Simεa né Yonataa aà dè. 22 Gbèɔn síiɔpiɔ Gata gbé gbāaɔ buiɔne. Davidi ní a gbéè mé ní dede.

* 21:2 Yoz 9.3-15 † 21:7 1Sam 20.14-17, 2Sam 9.1-7 ‡ 21:8 1Sam 18.19 § 21:12 1Sam 31.8-13

22

Davidi Dii sáaukpaa a ziblea yá musu
(Soũ 18)

¹ Ké Dii kí Davidi b̀ Saulu ní a ibeε kɩnɩɔ ɔzi, à ledà ní Diio ² à mè:
Dii mé ma gbɛsi ũ ní ma zegikɩo,

ĩ ma misi.

³ Ma Lua mé ma gbɛsi ũ,
mi naaàzi.

Ɔme ma sɛngbao ũ
ma Suaban gbãa ní ma guleɛsɩo ũ,
ma ulekɩi ní ma b̀kɩo ũ,

ĩ ma si gbé pãsiɔwa.

⁴ Dii kà wà aà sáaukpa.

Mi lezuaàzi,

ĩ ma b̀ ma ibeεɔ ɔzi.

⁵ Gó kpãlemãɔ,

kaale swa lé ma ble.

⁶ Mia baɔ galakpãmee,
ga baikpà ma aε.

⁷ Ma yeelɛa guu ma Dii sisi,

ma lezù ma Luazi,

ɔ à ma yãma za a bε,

ma wii kàwà, à gè aà swáú.

⁸ Tɔɔle lùalua à zɩazɩa,

gbèsiɛsɩɔ dèedee ní zɩnau.

Aa lùalua ké aà pɔ pà yáí.

⁹ Súelɛ b̀ aà níu,

té pɔkaalɛna b̀ aà léu,

a yɔɔ lé pipi aà aε.

¹⁰ A gu kèaa musu à pɩla,

lou sisi aà gbá zɩε.

¹¹ Alɛ vua dia malaika gãsiade kpε,

àlɛ yàakpa ní íanao.

¹² A gusia kù azɩala,

à luabesiana kè a kúkɩi ũ.

¹³ Za aà gawi píleau

lou lé píle pãsipãsi.

¹⁴ Dii pàla za musu,

Lua Muɔude b̀ɔ d̀ louvía ũ.

¹⁵ A ka fã ma ibeεɔgu à ní fãaa,

Lua sùmá à ní yá.

¹⁶ Ké Dii pãlamá,

ísia tɔɔle b̀ gupuau,

ké à pɔb̀ a níu,

dúnia zɩna b̀ puizi.

¹⁷ A ɔb̀ za musu à ma kũ,

à ma b̀ ísiu.

¹⁸ A ma si ma ibeεε gbãawa

ní ma wèlɛ pɔ an gbãa demalaɔ.

¹⁹ Aa ànaa ma wɛnakεgɔɔ,

Ɔ Dii zèmanɔ.

²⁰ A ma bɔ à ma gba dèepookii,

à ma mìsi ké a yemazi yáí.

²¹ Dii yákèmèè ma nòsemáa léúè,

à fiabòmèè ma gbásísai léú.

²² Asa má Dii yá kŭa,

mi váikè ma a Lua tò weo.

²³ Aà ikoyā Ìb dɔaaamèè píi,

mi bɔ yá pɔ a dīlèɔ kpeo.

²⁴ Ma kua tàae ví Diieo,

má azíá kŭa duunasai.

²⁵ Dii fiabòmèè ma maake léúè,

asa a è má kú gbásísai.

²⁶ N náai ví náaideɔnè,

tàaesaiden n ũ tàaesaidèɔnè.

²⁷ N wásawasa gbé wásawasaɔnè,

āma ni kōnikè gbé dòɔsaiɔnè.

²⁸ Ni zīabusanaɔ suaba,

ni gbé pɔ aai níziá sè lèsíɔ busa.

²⁹ Mpi Dii, míme ní ma filia ũ,

Dii, ni ma gusia lile gupua ũ.

³⁰ N n gbāao má fɔ kuadi kaawa,

ní ma Lua dɔnleɔ má fɔ ví gīa.

³¹ Luapi sɔ, aà yákeɔ bòlèi,

Dii yá sãa vío.

A dè sèngbao ũ gbé pɔ nàaziɔnè.

³² Dii bàasio, déme Lua ũi?

Wá Lua bàasio, déme ulékíi ũi?

³³ Lua mé ì ma gba gbāa,

Ɔme ì zepoomèè súsu.

³⁴ I to ma wá nakū lán tuewa,

ĩ to màɔ bè bùsu gulesíɔ musu.

³⁵ I zīkaa dadamèè,

e ma gāsí a fɔ mɔgotè sá gá.

³⁶ Ni n ziblesèngbao kpaá,

ni naale n ma tɔbɔ.

³⁷ Ni ma zé yáasa kŭmèè,

Ɔ ma gbá lí gbāleɔ.

³⁸ Ma pèlè ma wèlèɔzi ma ní bādè,

mi kpèkpao e ma gè ma ní dèdèò.

³⁹ Ma ní wiwi míɔmíɔ, aai e fèleɔ,

aa kwè gò kálea ma gbá zíc.

⁴⁰ N ma gba gbāa ma zíkàò,

ní tò ma íbèèɔ mikpàa.

⁴¹ N tò ma wèleɔ kpèkpà,

Ɔ ma a zangudepiɔ kàale.

⁴² Aa wiilè, gbèè i ní suabao,

aa lèzù Diizi, i yāmamáo.

⁴³ Ma ní ké búèbue lán bùsutiwa,
ma táa'òmá lán zé guu pèléawa.

44 N ma bɔ ma gbé pɔ fɛlɛmanɔɔ ɔzɪ,
 n ma kɛ buiɔ mide ũ.
 Gbé pɔ má n dɔɔɔ ɪ zɔblemɛɛ,
 45 bui zɪloɔ ɪ vlánaumɛɛ.
 Tó aa ma yá'o mà, aai misiilemɛɛ.
 46 Buipáleɔ kúsu ɪ kwé,
 aai bɔ n zɛgikɪiɔu n lualuao.
 47 Dii ku! Báaaden ma gbɛsi ũ!
 Wà Lua ma gbɛsi ma Suabana tɔbɔ!
 48 Lua mé ɪ tɔsimɛɛ,
 ɪ buiɔ totomɛɛ,
 49 ɪ to mà pili ma ibɛɛɔwa.
 N ma gba gbáa dɛ ma wɛlɛɔla,
 n ma bɔ gbé pásɪɔ ɔzɪ.
 50 A yáí tò má n sáaukpa buiɔnɛ,
 má n táasile Dii.*
 51 I zɪ zɔɔ ble kí pɔ á sɛɛ,
 ɪ gbɛkɛkɛ kía pɔ a kpàpiɛ,
 ma Davidi n ma buiɔ e gɔɔpii.

23

Yá gbɛzã pɔ Davidi ɔ

1 Yá gbɛzã pɔ Davidi òn kɛ:
 Yɛsɛ né Davidi yán kɛ,
 gbé pɔ Lua aà gbà gbáa yá'oaɛ.
 Yakɔbu Lua aà kpà kía ũ,
 ɔmɛ Isailiɔ lèdan maa ũ.
 2 Dii Nisina yádámɛɛ,
 aà yá dɔ ma léu.
 3 Isailiɔ Lua yá'ò,
 Isailiɔ gbɛsi òmɛɛ:
 Tó kí yágògò gbéɔnɛ a zéwa,
 mé à kía blè víakɛa Luaɛ guu,
 4 ɪɔ dɛ lán íatɛ bilɛa gupuawaaɛ,
 lán gudɔa guduuduusaiwa,
 lán lou pɔ ɪ to sɛ bɔlɛwa.
 5 Ma bɛdɛɔ na n Luaoo lé?
 Aà bàa aɔ kumanɔ e gɔɔpiiɛ.
 A a yá dòdɔ pii, a sea vío.
 A bɔ n ma suabaaoo lé?
 A pɔ pɔ má a ni ví kpaá piioo lé?
 6 Gbɛpãɔ dɛ lán lɛwaaɛ,
 wɪ n vũaaaɛ, wɪli kú kyàuo.
 7 Gbé pɔ ye kámá,
 semaa aà gɔkɛbɔ ge go kũa,
 i tesɔmá n kúkii.

Davidi nɛgɔnaɔ
(1Lad 11.10-41)

* 22:50 Lom 15.9

⁸ Davidi nɛgɔ̃naɔ tɔ́n kɛ: Akemɔ gbɛ́ Yasɔ̃baũá nɛgɔ̃n tɔ̃de gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ dɔaanaɛ. Ɔmɛ sɔ̃na sɛ gbɛ̃ɔn àaa síiɔ̃ɔzi, à ń zɔ̃zɔ̃ɔ p̃ii gɔ̃ɔdɔũzì. ⁹ Gbɛ́ bee gbɛa Dodai né Eleazaa, Ahoa gbɛ́ kú nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guu lɔ. A kú ń Davidio gɔ̃ɔ pɔ́ Isailio kàaa aa zìkà ń Filitɛ̃ɔ Pasadamiũ. Isailio p̃ɔ̃ɔɔzàkè, ¹⁰ ɔ̃ aàpi fɛ̃lɛ à Filitɛ̃ɔ dèdɛ e aà ɔ wà, à gò fɛ̃nda pá kúa. Dii tò à zìblè maamaa gɔ̃ɔ bee. Zìgɔ̃ k̃iniɔ èa sù aa aà lè, àma pɔ̃ɔ woloa gɛɔwa yáíɛ. ¹¹ Gbɛ́ bee gbɛa Age né Sāma gus̃is̃ide gbɛ́ kú. Ké Filitɛ̃ɔ gāli kàaa gu pɔ́ bláa bú kúu, Isailio bàalèné, ¹² aàpi mé zè g̃i búpi guoguo. A búpi símá, à Filitɛ̃ɔ dèdɛ. Dii tò à zìblè maamaa.

¹³ Pɔ̃kɛkɛgɔ̃ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ guu, gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ bò gè Davidi k̃íi Adulaũ gbɛ̀'eu. Filitɛ̃ɔ gāli bòo kálɛ Lefai guzulɛu. ¹⁴ Gɔ̃ɔ bee Davidi ku sɛgbāu, Filitɛ̃ gudɔ̃anaɔ ku Betelɛũ. ¹⁵ Davidi lé a bɛ í nide à mè: Démɛ a gé Betelɛũ bɔlɛ lɔ̃'i tóimɛɛi? ¹⁶ Nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ mé gè gè Filitɛ̃ɔ bòou, aa Betelɛũ bɔlɛ lɔ̃'i tò aa sùò Davidie. Ɔ i we m̃io, a t̃lè Diiɛ sa'o'i ũɛ. ¹⁷ A mè: Kai Dii, má f̃ɔ íɛ bee mio. Gbɛ́ pɔ́ aa g̃i ń wɛ̃niio auɛ. I we m̃io. Nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ yákean we.

¹⁸ Zeluia né Abisai, Yoabu dāuna mé nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ dɔaana ũ. Ɔmɛ sɔ̃na sɛ gbɛ̃ɔn àaa do ń basɔ̃ɔɔzi à ń dɛdɛ, ɔ̃ à tɔ̃bò gbɛ̃ɔn baakwiɔ guu. ¹⁹ A tɔ̃bò dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔla, ɔ̃ à gò ń dɔaana ũ, kási a ku nɛgɔ̃n tɔ̃de gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo. ²⁰ Yoiada né Benaia, Kabazee gbɛ́á zìkan wɔ̃ɔdɛɛ. Aà yákeas̃ dasi. A Mɔ̃abu nɛgɔ̃n tɔ̃deɔ dè gbɛ̃ɔn pla. A gè ɛ guu gɔ̃ɔ pɔ́ loughɛ kwè, à nòɔmusu dèu. ²¹ A Egipi g̃ɔsa t̃iisi pɔ́ sɔ̃na kúa dè. A s̃ààzi ń goo, à aà sɔ̃na síwà à aà dèdè. ²² Yoiada né Benaia mé yápiɔ kè, ɔ̃ à tɔ̃bò nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ guu. ²³ A tɔ̃bò dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔla, kási a ku nɛgɔ̃n tɔ̃de gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo. Ɔ Davidi aà d̃ilɛ a dɔaiɔ gbɛ́z̃ɔ ũ.

²⁴ Gbɛ́ɔ baakwiɔ tɔ́n kɛ:

Yoabu dāuna Asaeli,

Dodo né Elana Betelɛũ gbɛ́,

²⁵ Alodi gbɛ́ɔ Sāma ń Elikao,

²⁶ Paleti gbɛ́ Elɛzi,

Tekoa gbɛ́ Ikesi né Ila,

²⁷ Anato gbɛ́ Abiɛzɛɛɛ,

Usa gbɛ́ Mɛbuni,

²⁸ Ahoa gbɛ́ Salamɔ,

Netofa gbɛ́ Malai,

²⁹ Netofa gbɛ́ Baana né Elebu,

Gibea pɔ́ kú Bɛyāmɛɛ b̃usuu gbɛ́ Libai né Itai,

³⁰ Pilatɔ gbɛ́ Benaia,

Gaasi guzulɛ gbɛ́ Idai,

³¹ Alaba gbɛ́ Abialebɔ̃,

Bauliũ gbɛ́ Azemavɛ,

³² Saaleboni gbɛ́ Eliaba,

Yas̃ɛ néɔ,

³³ gus̃is̃ide gbɛ́ Sāma né Yonatāa,

gus̃is̃ide gbɛ́ Salaa né Ahiaũ,

³⁴ Maaka gbɛ́ Aasebai né Elifele,

Gilo gbɛ́ Aitofeli né Eliaũ,

³⁵ Kaameli gbɛ́ Ezelo,

Laalubu bui Paalai,

³⁶ Zoba gbɛ́ Natā né Igali,

Gada bui Bani,
³⁷ Amōni bui Zeleki,
 Beelo gbé Naalai, Zeluia né Yoabu zikabokūna,
³⁸ Yeteē buiō Ila ní Galebuo
³⁹ ní Iti bui Ulio.
 Ampii aa gbēon bla àaōsaie.

24

Davidi a zīgō naoa *(1Lad 21.1-26)*

¹ Dii pō ɛa pà Isailiōzi, ɔ à Davidi swāfēné à mē: Gé Isailiō ní Yudaō naoi. ² Ǿ kí ò Yoabuē ní zīgō dōaana pō kuaànō à mē: A Isaili buiō būsū kēele pii za Dā e à gē pēò Bēesebawa, í ní nao, ké mà e mà ní dasile dō. ³ Ǿ Yoabu ò kīe: Ma dii kí, Dii n Lua n gbēō kōne lee basō, ní wesie, āma ma dii kí, àkea ní ye n ke màai? ⁴ N beeo kí yá Yoabu ní zīgō dōaanaō blè, ɔ aa bōle kí kīi, aa gē Isailiō naoi. ⁵ Aa bùa Yuudēwa, aa bòokpà Aloee sae. Wélepi ku guzulēue. Ǿ aa Gada būsū kēele e Yazee. ⁶ Aa Galada būsū kēele aa gē Kadasi, Iti būsū e Dāyaani, ɔ aa gē Sidō oi. ⁷ Aa gē Tii wéle bíideu ní Iviō ní Kanaaō wéleō guu pii, ɔ aa gē Yuda būsū gēmidokīi oi e Bēeseba. ⁸ Aa būsūpi kēele pii. Mō kēokwi ní gōō baoo gbēa aa ɛa sù Yelusaleū. ⁹ Ǿ Yoabu gbé pō à ní naoō lé ò kīe. Isaili gōe pō aa fēnda dōō gbēon àaasōsō lee àaa síiōe (800.000). Yudaō sō gbēon àaasōsō lee àaa pla ní basōoo (500.000).

¹⁰ Gbépio naoa gbēa Davidi ku dēndōmee guu, ɔ a ò Diie: Ma duunakè yápi kea guu maamaae. Dii, mapi n zòblena, ma tàae kēa sa, asa ma sōyā kēe. ¹¹ Ké Davidi fēle kōō, Dii yá'ò ānabi Gada, Davidi gu'enaē à mē: ¹² Ge n ò Davidie ma mē, má yá mēn àaō kpále aà gēzi, aà yápio do gwa à sé, mí kēe. ¹³ Ǿ Gada gē Davidi lè, a ò è à mē: Imina kaa ní būsū wē sopla ge n ibeēō péleanzi n bàaleané mō àaō ge gagyākaa n būsū gōō àaō, a kpele ní sèi? Làasookewà n gwa, mí ge o Lua pō ma zīe. ¹⁴ Ǿ Davidi ò Gadae: Má kú yeelēa zōō guue. Má sī wà léle wà da Dii ɔzi, asa a sósobi ví maamaae. Asu to mà léle da gbēnazina ɔzi. ¹⁵ Ǿ Dii gagyākà Isailiōgu za kōō bee e gōō pō à zèò. Sea za Dā e à gē pēò Bēesebawa Isailiō gāga gbēon àaasōsō lee bàakwi (70.000). ¹⁶ Ké Dii Malaika ɔbò àle yáya Yelusaleūdeōwa, Dii a nòse suumpà yápi musu, ɔ a ò malaikapie: Ze màa! N n ɔ sōaa sa. Yebusi bui Alauna pówengbēze ɔ Dii malaikapi kuu. ¹⁷ Gōō pō Davidi malaikapi è, àle ní dede, a ò Diie: Máme ma duunapi kè ma tàakè. Gbépióá ma kpàsa sāone, aai yāe keo. To n ɔ su mapi ní ma de bēdeōwa.

¹⁸ Gōōbeezi Gada gē Davidi lè a ò è: Gé Dii gbagbakīi boi Yebusi bui Alauna pówengbēzeu. ¹⁹ Ǿ Davidi gē lá Dii a yá'ò Gadaewa. ²⁰ Ké Alauna wēzù, a è kí ní a gbēō lé mó a kīi, ɔ à gē kùlè à wùle a gbēu ²¹ à mē: Ma dii kí, àkea níle mó mapi n zòblena kīii? Davidi wèwà à mē: Ma mō n pówengbēze lúima, mà Dii gbagbakīi boue, ké gagyāpi e go gbēōwa yái. ²² Ǿ Alauna ò Davidie: Ma dii kí, pō pō kēne maa se n sa'ò. Zuō gwa sa'òbō ũ. Pówengbēgoō ní zuuō séle yāa ũ. ²³ Kí, ma n gba piiē. Alauna ɛa ò lō: Dii n Lua sinnō. ²⁴ Ǿ kí ò è: Aawo! Má lúmae, mí a fiabone. Má sa'o Dii ma Luawa pā fiabosaio. Ǿ à pówengbēzeēpi ní zuo lùwà ánuō ɔwatē blakwi. ²⁵ Ǿ à Dii gbagbakīi bō we, à sa pō wī a pō káteu à tékū òwà ní sáaukpasāo. Dii siaànō aà būsū yá musu, ɔ gagyāpi zè.

KIAO LA SƐIA

Yá pọ́ kú láe bee guu

Láe bee kí Salomoo kpalablea yá boolekè ní gbé pọ́ aa kpalablè aà gbea. Goo pọ́ Davidi zikù táotao, a fọ́ lé kpala yá gōgō bo, 5 aà né gbēon pla wēle wà e wà aà gēe ble (1.1-2.12), 5 aà né Salomoo zòle báawa. Aà kíake guu à gbāakpà Lua kpé dawa ní azia beo. Ama aà yá pọ́ kè vāi mé de à a dúniablea mīde ní luanaaikesaioe ní zòblea táaoneo (2.13-11.43). Ɔ Lua tò kpalapi kēaa pla. Isaili bui pọ́ aa ku gugbāntoo oio gi misiilei kí Salomoo nēe, 5 aa rízia kía kpà (12.1-14.20). Bee tò Isailio kpalapi kēaa lee pla e wē òaa pla taawa, Isailio kpala ní Yuda kpala. Aa kálea kō saee, āma aalio na gbā wà na ziao (14.21-22.53).

Lápi lé dadawēe à kù kíao aao de náaideo ũ Luaee. An náai bee ì to bùsu kua à na, āma kúlea táaone ní luayāmasaio ì mipērno kaalewa. Lua ānabio zímá dasi, aaiō Lua yādileneo dōngu. Anabi Elia mé ní mide ũ (17-19, 21).

Adonia azia dilea kia ũ

¹ Kí Davidi zikù táotao. Baa tó wà zwāa kuaàla, íana ì gi à aà de. ² Ɔ aà iwao òè: Wá dii kí, to wà wéndia wēlene, aao zikene, io n gwa, io wúle n sae, ké íana su n de bo yáí. ³ Ɔ wà gè kpálekè wéndia kefenai Isaili bùsuu píi, 5 wà bò Sunē ũ nōe Abisagawa, wa sè sùò kíe. ⁴ Wéndiapiá nōanae. Io kí gwa à zíkèè, āma kí i aà dō nōe ũo.

⁵ Agita né Adonia* azia dilea a ka, à mè áme á kpalable tia. Ɔ à sōgo sè ní sōdeo ní gōe gbēon blakwi pọ́ aao bàale aao dōaae. ⁶ Zaa a ku, aà mae i aà lele à me bóyāi níle ke máaio. Aapi sō gō kefenae. Abisaloū mé yó mī a kpàwà. ⁷ Ɔ à lekpàaí ní Zeluia né Yoabuo ní sa'ona Abiataao, 5 aa zèaàno. ⁸ Kási sa'ona Zadoki ní Yoiada né Benaiao ní ānabi Natāo ní Simēio ní Davidi gbēnao ní aà dōai negōnao aai zèaàno. ⁹ Adonia sa'ò ní são ní zuo ní zune mekpaa Gbèmlē pọ́ kú Logeli nibona saewa. A a dāuna kíanēo sīsī píi ní Yuda pọ́ de kía íwa ũo píi. ¹⁰ I ānabi Natā sīsio ge Benaia ge Davidi dōai negōnao ge azia dāuna Salomoo.

¹¹ Ɔ Natā gè Salomoo da Baseba† là à mè: Ni ma Agita né Adonia kpalablè wá dii kí Davidi dōa saio lé? ¹² To mà ledama, lá nýō ke, ñ nzia misi ní n né Salomoo pọ́o. ¹³ Fēle gé kí Davidi kíi, ní oè, ké à legbène yāa sō à mè n né Salomoo mé a kpalable a gbēu a gēe ũ sō be? Akea Adonia mé kpalablèi? ¹⁴ Goo pọ́ níle yápi oè 5 má mó sō, mí yá'idia. ¹⁵ Ɔ Baseba gè kí lè aà kpēa, asa kí zikūe. Sunē ũ nōe Abisaga kuaàno we. ¹⁶ Baseba kùle mipèlèè, 5 kí aà là à mè: Bó ní yeii? ¹⁷ A wèwà à mè: Baa, míme n legbè mapi n zòblenae ní Dii n Lua tóo n mè ma né Salomoo mé a kpalable, io de kía ũ n gēe ũo lò? ¹⁸ Gwa ma dii kí, Adonia mé kpalablè tia, mé ní a yá dōo. ¹⁹ A sa'ò ní zuo ní zune mekpaa ní são dasidasi, à n néo sīsī píi ní sa'ona Abiataao ní zīgō dōana Yoabuo, 5 i n zòblena Salomoo sīsio. ²⁰ Ma dii kí, míme Isailio sđanzi nípii, wà e ma gbé pọ́ a gō kía ũ n gbēu. ²¹ Ma dii kí, tó n ta n dezio guu, mapi ní ma né Salomoo, wao wá gwa taaedeo ũe.

²² Ké àle yá'o ní kíó màa, 5 ānabi Natā kà. ²³ Wa ò kíe wà mè, ānabi Natā ké. Ɔ Natāpi mò kùle kíe, à wúle a gbēu ²⁴ à mè: Ma dii kí, míme n mè Adonia kpalable, io de kía ũ n gēe ũa? ²⁵ Asa à gè sa'ò gbā ní zuo ní zune mekpaa ní são dasidasi. A n néo sīsī píi ní n zīgō dōanao ní sa'ona Abiataao. Aale poble, aale imiaàno tia, aale me: Lua kí Adonia dō ní aafiao! ²⁶ Ama i mapi n zòblena sīsio ge sa'ona Zadoki ge Yoiada né Benaia ge n zòblena Salomoo. ²⁷ Ma dii kí, asi míme n yápi kè, 5 n gi gbé pọ́ a zòle kpalau n gēe ũ oi wápio n zòblenāonea?

Salomoo kpaa kpalau

* 1:5 2Sam 3.4 † 1:11 2Sam 12.24

28 ☽ kí Davidi mè: A Baseba sísimée. Ké Baseba mò gè, à mò zè kí ae. 29 ☽ kí legbèè à mèt: Dii ku! A ma bɔ taasi píi guu. 30 Lé pɔ má gbèné ní Dii Isailiɔ Lua tɔo, ma mèt n né Salomɔɔ mé a kpalable ma gbɛu, iɔ de kía ù ma gèe ù, má ke gbã káukáu. 31 ☽ Baseba kùle mipèle tɔle kíe à mèt: Ma dii kí Davidi, Lua n dɔ ní aafiao gɔɔpii!

32 ☽ kí Davidi mèt: A sa'ona Zadoki sísimée ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiaɔ. Ké aa kà kí kíi, 33 a òné: A ma ìwaɔ naaa à gé ma né Salomɔɔ dii ma sɔbaona kpe, í geaàno Giɔ. 34 Wekii sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo aa nísikauwà, aai aà dile Isailiɔ kía ù, í kuupe à wiile à me: Lua kí Salomɔɔ dɔ ní aafiao! 35 Bee kpe í suaàno, i zɔle kpalau, iɔ de kía ù ma gbɛu. Aapi má dile Isailiɔ ní Yudaɔ dɔaana ù. 36 ☽ Yoiada né Benaia o kíe: A ke maa! Dii n Lua n lési, ma dii kí! 37 Lá Dii kunnɔ ma dii kí, aàó kú ní Salomɔɔo maa sɔ, i aà kíake káfi de n pɔa.

38 ☽ sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiaɔ ní dɔaio gè Salomɔɔ dǐ kí Davidi sɔbaona kpe, aa geaàno Giɔ. 39 ☽ sa'ona Zadoki nísi tɔú sè Dii zwaakpeu, à nísipi kà Salomɔɔwa. Ké wà kuupè, ɔ gbépii wiilè aa mèt: Lua kí Salomɔɔ dɔ ní aafiao! 40 ☽ gbépii bò teaazi, aale su, aale kulepe, aale pɔnake maamaa, ɔ tɔle lua kɔfi pɔ aale kepi yái.

41 Ké Adonia ní gbé pɔ à ní sisio pɔblè aa làa, aale fele, aa kɔfi pí mà. Ké Yoabu kuu'opi mà, ɔ à mèt: Bó zɔa mé dɔ wéle guu màai? 42 I yápi o a làa, ɔ sa'ona Abiataa né Yonatāa kàò gɔo. ☽ Adonia mèt: Mɔ n gè. Beeden n ù, baona n mɔd. 43 ☽ Yonatāa ò Adoniae: Aawo! Wá dii kí Davidi mé Salomɔɔ kpà kpalau. 44 A sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiaɔ ní a dɔaio gbàe aa geaàno, ɔ aa gè aà dǐ kí sɔbaona kpe. 45 ☽ sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo nísikawà, aa aà kpà kía ù Giɔ. Bɔa we aa sù ní pɔnakeao, ɔ wéle lòo. Kɔfi pɔ á màn we. 46 Salomɔɔ zɔle kpalau kò. 47 ☽ wá dii kí Davidi ìwaɔ mò fɔkpàwà sɔ, aa mèt Lua Salomɔɔ tɔbɔ de aà pɔa! Lua aà kíake gba gbāa de aà pɔa! ☽ Davidi misiile Dii a liiwa, 48 à mèt: Wá gbãakpa Dii Isailiɔ Luazi! Asa a tò ma wesì ma gèe kpaa ma kpalau le gbã.

49 Ké vía gbé pɔ Adonia ní sisio kù, ɔ aa tilè, baade a taa kè. 50 Ké Adonia lé víake Salomɔɔe, à fèle gè nà Dii gbagbaklizi, à a kɔba kù. 51 ☽ wa ò Salomɔɔe wà mèt: Gwa, Adonia lé víakenee, à gè nà Dii gbagbaklizi a a kɔba kúa, àle me n legbè n zòblenae gbã, ké nýɔ a deo. 52 ☽ Salomɔɔ mèt: Tó a azia kúa dɔ gbé beede ù, baa aà mikāe a léle zílèo. Tó wà sù vāie èwà sɔ, à gàe. 53 ☽ kí Salomɔɔ gbé zǐ aa Adonia gò Dii gbagbakiwa. Ké Adoniapi mò kùlèè, ɔ Salomɔɔ òè: Ta n be.

2

Davidi ledilea Salomɔɔe

1 Ké Davidi gagɔo káikù, à ledile a né Salomɔɔe à mèt: 2 Mále gé gékii. Sɔdile, níɔ de gbé kásaa ù! 3 Níliɔ Dii ní Lua yādilenɛo kúa, níɔ taa'o lá a yeiwa, níɔ aà ɔtondɔkii gwa, níɔ aà yādileao kúa ní aà ikoyāo ní aà yā'onɛo, lá a ku Moizi ikoyā láuwa, yá pɔ níle ke píi iɔ bɔ maa, n tá píi iɔ na. 4 Maa Dii a yá pɔ a òmee papa à mèt, tó ma néo nízia kúa dɔ, mé aale taa'o lá á yeiwa síana, mé an sɔ kuwa, ma buio aao kpaa Isailiɔ kpalau gɔɔpiie.

5 N yá pɔ Zelua né Yoabu kèmee dɔ, lá à Isaili zígɔo dɔaana gběon plaɔ dède, Nee né Abinee* ní Yeteé né Amasao.† A gbépiɔ dède, an au fá aà asana ní aà kyaleɔwa. I ke sɔ zǐ guu no. 6 Yá kèe n ɔno léu. Nsu to aà mikā dadau, i gbaso ta bedau nie guuo. 7 Gbēkete Galada gbé Baazilai negɔɛone. N ní dile gbé pɔ áo pɔble sànuɔ guu, asa aame aa zèmanɔ gɔo pɔ mále bàale n víi Abisaloūe.‡ 8 Bēyāmee bui Gela né Simeí, Bauliū gbé kunnɔ lo. A ma ka pásipási gɔo pɔ mále gé Maanaiū.§ Ké à mò dàmale Yuudēi, ma legbèè ma mèt ní Diio má aà deo.* 9 N beeo nísu ò aà to we swágagasaio. N ɔno, lá nýɔ ke ò tɔsiwà aà ta bedau, ní dɔ.

* 2:5 2Sam 3.27 † 2:5 2Sam 20.10 ‡ 2:7 2Sam 17.27-29 § 2:8 2Sam 16.5-13 * 2:8 2Sam 19.16-23

10 ɔ Davidi gà. Yelusaleũ fáani pɔ wà aà v̄iũ ɔ w̄i m̄e Davidi w̄éle.† 11 A de Isailiɔ kía ũ w̄è blaε, Hebl̄5 w̄è sopla,‡ Yelusaleũ w̄è baakwi ní àāso. 12 Salomɔɔ mé ḡ5 kía ũ a mae gb̄eu, a ku kpalau giũgiũ.

Adonia gaa

13 Agita né Adonia gè Salomɔɔ da Baseba lè, ɔ Baseba aà là à m̄è: Aafia n m̄oa? A w̄èwà à m̄è: Aafiae! 14 Adonia èa m̄è: Má yāví mà onε. Baseba m̄è: O! 15 ɔ Adonia m̄è: N d̄5 ké kpala de ma pɔ ũ yāae. Isailiɔ w̄é d̄omazi m̄pii mà ḡ5 kía ũ, ɔ yá lilε, ma dāuna mé kpalablè, asa Dii mé aà kpàũ. 16 Tiasa yá m̄endo m̄alε gb̄eama, r̄isu ḡi keimεεo. Baseba m̄è: O! 17 ɔ à m̄è: Gb̄eamεε kí Salomɔɔwa aà Sunεũ n̄ε Abisaga§ kpa n̄o ũ, asa a ginεo. 18 Baseba òè: T̄ɔɔ, má òène.

19 Ké Baseba gè kí Salomɔɔ lei Adonia yápi musu, ɔ k̄ipi f̄èle gè dàaàle à k̄ulεè, ɔ à èa mò z̄òle a ḡinaa. ɔ wà mò Basebae ní kilao, ɔ à z̄òle kí ɔplaa. 20 Basebapi m̄è: Yá ȳɔnae má v̄i mà gb̄eama, r̄isu ḡi keimεεo. ɔ kí m̄è: Gb̄ea Naa, má gio. 21 ɔ Baseba m̄è: To wà Sunεũ n̄ε Abisaga kpa n̄ v̄i Adoniawa n̄o ũ. 22 ɔ kí Salomɔɔ a da là à m̄è: B̄óyāi r̄ile Sunεũ n̄ε Abisaga gb̄ea Adoniaei? Kpala r̄ile gb̄eaè we m̄è, asa ma v̄iε. Nle kpala gb̄eaè ní sa'ona Abiataao ní Zeluia né Yoabuoe. 23 ɔ kí Salomɔɔpi legb̄è à m̄è: Má s̄i ní Diio, tó Adonia i ga yá pɔ a gb̄eapi yáio, Lua yāp̄ās̄ikεmεε b̄èeb̄èε. 24 Lá Dii ma kpa kpalau, à ma dile ma mae Davidi ḡε ũ, à ma bui z̄èd̄o lá à a legb̄èwa, má s̄i ní Diipio Adonia gà gb̄ae. 25 ɔ kí Salomɔɔpi Yoiada né Benaia z̄i, à gè ɔt̄ò Adoniawa, ɔ à gà.

Salomɔɔ Abiataa yaa ní Yoabu gaao

26 Kí ò sa'ona Abiataae: Ea ta n bualoũ Anato. A k̄ũ ò gae, āma má n de gb̄ao, asa míme n Dii Lua kpagolo s̄è n d̄oa ma mae Davidie,* mé n z̄eaànɔ aà wetāa pii guu.† 27 Maa Salomɔɔ Abiataa ya b̄ò Dii gb̄agbaziũ, ké yá pɔ Dii ò Eli bedεɔ musu‡ Silo e pa yá. 28 Ké Yoabu a feena mà, ɔ à bàalè gè Dii zw̄àakpe ua, à nà Dii gb̄agbak̄iizi à a k̄óba k̄ũ. Yoabupi z̄è ní Adoniao yāae, āma i ze ní Abisaloũoo. 29 Ké wa ò kí Salomɔɔe, Yoabu bàalè gè Dii zw̄àakpe ua, a ku sa'ok̄ipi sae, ɔ Salomɔɔ ò Yoiada né Benaiae aà ge ɔt̄owà we. 30 Ké Benaia gè Dii zw̄àakpe ua, a òè: Kí m̄è, m̄o ò b̄o! ɔ Yoabu m̄è: Aawo! Lak̄i má gau. ɔ Benaia gb̄éɔ z̄i kíwa à m̄è: Lá Yoabu yázās̄ian ke. 31 ɔ kí òè: Kèè lá a òwa. N aà de, ní aà v̄i, ké aà gb̄èdea p̄a yá su wi mapi ní ma de bedεɔ musuo yá. 32 Dii a to aà gb̄èdea yá w̄i aà musue, asa à ɔt̄ò yāesaide gb̄èɔn pla pɔ an maa dealaɔwae. A Nεε né Abinεε, Isaili z̄iḡɔɔ d̄oana ní Yeteε né Amasa, Yuda z̄iḡɔɔ d̄oanao dè ma mae lé saie. 33 An dea yá aɔ wi Yoabu ní a buiɔ musu ḡɔɔpiiε, kási Dii aɔ Davidi ní a buiɔ ní a uao ní a kpalao gba aafia ḡɔɔpiiε. 34 ɔ Yoiada né Benaia gè ɔt̄ò Yoabuwa, ɔ wà aà v̄i a be gb̄áau. 35 ɔ kí Yoiada né Benaia dile z̄iḡɔɔ d̄oana ũ aà gb̄eu, sa'ona Zadoki s̄o Abiataa gb̄eu.

Sim̄ei gaa

36 Kí gb̄éɔ z̄i aa Sim̄ei s̄isi, ɔ a òè: Bekpa Yelusaleũ la, níɔ ku a guu. Nsu b̄o w̄éleu la ò gé gueio. 37 Nȳɔ d̄5 s̄ás̄a ké ḡɔɔ pɔ n bua Sed̄wa, n gan we. Kási n nz̄ia d̄èε. 38 ɔ Sim̄ei ò k̄ie: Yāmaae, ma dii kí. Mapi n z̄òblena má ke lá ní òwae. ɔ à ḡ5 Yelusaleũ m̄a ḡia ḡɔɔpla.

39 W̄è àās̄ gb̄ea Sim̄ei z̄ò gb̄èɔn plaɔ bàalè aa tà Maaka né Akisi, Gata kía k̄i, ɔ wa ò Sim̄eiε: N z̄ɔɔ ku Gata. 40 ɔ Sim̄ei f̄èle k̄aoyè a z̄aa'inae, à gè Akisi k̄i Gata a z̄ɔpiɔ w̄eεlei. Ké à ní é, ɔ à ní séle Gata à s̄ur̄ino. 41 ɔ wa ò Salomɔɔe, Sim̄ei b̄ò Yelusaleũ, à gè Gata à èa s̄u. 42 ɔ kí gb̄éɔ z̄i aa Sim̄ei s̄is̄ie, ɔ a òè: Má tò ní legb̄è n m̄è ní s̄i ní Diio, ɔ ma lez̄ama ma m̄è, z̄i pɔ n b̄o la n ge guei, òȳɔ d̄5 ké n gan we. ɔ ní òmεε, yāmaae, ní mà. 43 B̄óyāi n b̄o lé pɔ ní gb̄è n m̄è ní s̄i ní Diio

† 2:10 Zin 2.29 ‡ 2:11 2Sam 5.4-5 § 2:17 1Kia 1.3-4 * 2:26 2Sam 15.24 † 2:26 1Sam 22.20-23 ‡ 2:27 1Sam 2.27-36

n yá pọ́ má dílenɛo kpɛi? ⁴⁴ Ǿ kí ɛ̀a òè lɔ: Váí pọ́ ní kè ma mae Davidiɛ dɔngu píi. Dii mé a to váipi wi n musu sa, ⁴⁵ kási a báaadamaɣe, i Davidi kpala zínapele gíũgiũ, aɔ láaa vío. ⁴⁶ Kí yá'ò Yoiada né Benaiaɛ, ɔ̀ à gè ɔ̀tò Simɛiwa. Maa Salomɔɔ kpala zínapele.

3

Salomɔɔ ɔ̀nɔ gbɛaa (2Lad 1.1-13)

¹ Salomɔɔ ledoukè ní Egipiɔ́ kí Falaɔɔo, à aà nenɔe sè nɔ ũ, à sùò Davidi wéleu e àò gé a kpé ní Dii kpéoo ní Yelusaleũ bíio midéi. ² Gɔɔ bee wi kpedo Diiɛ gíao, ɔ̀ wíɔ sa'o gulesí pọ́ wa bòɔwa. ³ Salomɔɔ ye Diizi, a a mae Davidi yádilenɛo kúa, kási sɔ̀ í sa'o gulesípiɔ́wae, ɔ̀ íb tulaletikateɛa we.

⁴ Ǿ à gè Gabaɔɔ sa'oi, asa gulesí bee mé deńla. A sa pọ́ wí a pọ́ káteu à tékũ ò we ní sa'obɔɔ mèn òaa sɔo. ⁵ Ǿ Dii bò m̀wà nana guu we gwáasina à mè: Pọ́ pọ́ ní yei gbɛaa. ⁶ Ǿ Salomɔɔ mè: N gbèkèkè n zòblena ma mae Davidiɛ maamaae, ké a deɛ gbèmaa náaide ǹsepuade ũ yáí. N gbèke zɔɔ kèè, ní tò mapi aà né lé kible aà gèe ũ e ní a gbão. ⁷ Tia kéwa Dii ma Lua, n mapi n zòblena kpà kía ũ ma mae Davidi gbɛu. Ewaasonan ma ũ, má dɔaanake dɔo. ⁸ Mapi n zòblena, má kú ní n gbé pọ́ ní sèɔ, gbé dasi pọ́ wa fĩ ní nao wà ní lé dɔo. ⁹ To mapi n zòblena mào laai ví, to mali yágɔgɔ n gbéɔne mà maa dɔkɔe ní váio. Tó màa no, kpelewa má ke mà yágɔgɔ n gbé dasipionéi? ¹⁰ Yá pọ́ Salomɔɔ gbèapi kà Diigu, ¹¹ ɔ̀ a òè: Lá yá pọ́ ní gbèaan we, ni wèni gbàa gbɛao ge àizɛɛ ge n ibɛɛo gaa, sema yágɔgɔa a zéwa dɔa ɔ̀ ní gbèa, ¹² má ke lá ní gbèawa, má n gba ɔ̀nɔ ní laaio. Gbé pọ́ kú n áae ge gbé pọ́ aɔ ku n gbɛae ɔ̀nɔ a kanwao. ¹³ Má pọ́ pọ́ ni gbɛao kpama lɔ, má n gba àizɛɛ ní gawio píi, kiae a kanwao e ǹ ge ǹ gaò. ¹⁴ Tó níle taa'o lá má yeiwa, mé ní ma yá'onɛo ní ma yádileaɔ kúa, lá n mae Davidi kúa yáawa, má n wèni dɔne ní mɔgalao. ¹⁵ Ǿ Salomɔɔ vù, asa nana àle o. Ǿ à tà Yelusaleũ à gè zè Dii bàa kua ní Isailio kpagolo ae, à sa pọ́ wí a pọ́ káteu à tékũ ní sáaukpasao ò we, ɔ̀ à blesakè a íwaɔne.

Salomɔɔ yágɔgɔa káaluane

¹⁶ Ziewa káalua gbèɔn plaɔ mò Salomɔɔ kíi, aa sí aà ae. ¹⁷ An gbèdo mè: Gáafaakemɛɛ Baa. Mapi ní nɔɛɛ beeo wá kú kpé doue. Ǿ ma ne'í, wámɛwawa pla kpépiu. ¹⁸ A gɔɔ àaɔde zí ɔ̀ nɔɛpi ne'í sɔ̀. Wámɛwawa pla kpépi guu, gbèe kúwanɔ weo. ¹⁹ Ké nɔɛpi wùle a negɔɛpiwa gwáasina, à gá. ²⁰ Ǿ à fèle gwáasín wɛɛdo, à ma negɔɛ sè ma sae gɔɔ pọ́ mapi n zòblena mále i'ò, a wùle a kùe, ɔ̀ à né pọ́ gàpi sè, a wùlemɛɛ ma kùe. ²¹ Ké ma vu kɔɔ mà yó kpá ma néwa, ɔ̀ má è gè. Ké má gwágwa, mi e ma ne'ia ũo. ²² Ǿ nɔɛpi gbèdo mè: Egeɛ! Ma né mé b́éé, n né mé gá. Ǿ nɔɛ sèia mè: Egeɛ! N né mé gá, ma né mé b́éé. Ǿ aale lekpaake kí ae.

²³ Ǿ kí mè: Gbèé bee mè a né mé b́éé, n né mé gá, mé gbé kee mè, egeɛ, n né mé gá, a né mé b́éé. ²⁴ Ǿ à ɛ̀a mè: A mɔmɛɛ ní fèndao. Ǿ wà mòòè. ²⁵ Kí mè: A né pọ́ b́éé zɔe pla, í a kpedo kpa gbèdowa, í a kpedo kpa gbèdowa. ²⁶ Ǿ nɔɛ pọ́ a né mé b́éé, népi kèè wènaũ, a ò kíc: Baa, né pọ́ b́éépi kpawà, rísu ǹ aà deo. Ǿ aà gbèdo mè: Aɔ de ma pọ́ ũo, aɔ de n pọ́ ũ sɔo, wà aà zɔe pla. ²⁷ Ǿ kí yágɔgɔ à mè: Wà né pọ́ b́éépi kpa nɔɛ sèiawa. Asu à aà deo, aà dan we. ²⁸ Ké Isailio yákpale pọ́ kí kèpi mà, aa aà yádà gbía, asa aa è Lua aà gbà ɔ̀nɔ aà yágɔgɔné a zéwa.

4

Salomɔɔ íwaɔ

¹ Kí Salomɔɔ mé Isaili bui píi kía ũ. ² Aà bùsu dɔaanao tón ke: Zadoki né Azalia mé sa'onaa ũ. ³ Sisa néo Eliolefu ní Ahiao mé aà lakènao ũ. Ailudi né Yosafa mé aà kpàwakena ũ. ⁴ Yoiada né Benaia mé aà zígɔɔ dɔaana ũ. Zadoki ní Abiataao mé sa'onaa ũ. ⁵ Natá né

Azalia mé aà bùsu d̄baanao gb̄ẓ̄z̄z̄ ũ. Sa'ona Zabudu, Natā né mé aà kwàasi ũ. ⁶ Ahisaa mé aà be ziia ũ. Abeda né Adonilaũ mé zoz̄i gb̄ẓ̄z̄z̄ ũ.

⁷ Kí Salom̄o Isaili bùsu gb̄ẓ̄z̄z̄o d̄l̄ed̄ile gb̄ẓ̄n kuεpla. Wē ní wēo an baade ì kipi ní a uadeo gwa ní bleo m̄o dodo. ⁸ An tón ke: Hulu né mé Eflaiũ buio bùsu s̄is̄ide ví. ⁹ Dekεε né mé Makaza ní Saalebiũo ní Besemesio ní Elonio ní Bekanao ví. ¹⁰ Hεεε né mé Alubo ví. Soko ní Efεε bùsu búuoá aà p̄oe lo. ¹¹ Abinadabu né mé Doo gus̄is̄ide ví. Salom̄o nen̄e Tafa mé aà no ũ. ¹² Ailudi né Baana mé Taanaki ní Megidoo ní Betesā bùsu p̄o kú Zaletā sae ní Yezelee z̄l̄leo ví p̄ii sea za Betesā e Abeli M̄eola e Ȳokemaũ kpele. ¹³ Gebεε né mé Lam̄otu Galada ví. Manase né Yaii mé z̄ōewia p̄o kú Galada bùsuuó ví ní Aagobu bùsu p̄o kú Basanao ní a mεewia b̄iideo m̄en b̄aaō. Wà ní b̄ole gb̄āao k̄è ní m̄ogot̄eoe. ¹⁴ Ido né Ainadabu mé Maanaiũ ví. ¹⁵ Aimaaza mé Nefatali bùsu ví. Ōme Salom̄o nen̄e Basema s̄è no ũ. ¹⁶ Usai né Baana mé Aseε buio bùsu ví ní Alotio. ¹⁷ Palua né Yosafa mé Isakaa buio bùsu ví. ¹⁸ Ela né Simeĩ mé B̄ȳāmεε buio bùsu ví. ¹⁹ Uli né Gebεε mé Galada bùsu ví. Am̄oleo kí Siō ní Basana kí Oguo mé kú we yāa. Gebεepi mé bùsupi d̄baana ũ ado. ²⁰ Yudaō ní Isailio dasi lán ísiale ũf̄āawaε. Aaĩo p̄oble, aaĩo imi, aaĩo p̄onake.

5

Salom̄o namablea ní aà òno

¹ Sea za Uflatai e Filitē bùsuu ní Egipi bùsu léo,* Salom̄o mé bùsupio k̄ia ũ p̄iie. Bùsupio gb̄é̄o lo falub̄è e aà w̄eni léue. ² Salom̄o ua ḡoo do bl̄en ke: P̄ēti koko òaa do ní bas̄oo, p̄ówenti koko òaa àaō. ³ Zu p̄o wa gwà be à m̄ekpa m̄en kwi, kp̄asa zu bao, s̄a bas̄o ní banao ní tueo ní buao ní ko maa lo. ⁴ Asa ōme bùsu p̄o kú Uflata be'aeo p̄ii k̄ia ũ za Tifasa e Gaza, mé ȳakele ku gueio. ⁵ Salom̄o ḡoo Yudaō ní Isaili p̄o kú za D̄ā e Beεεbaō k̄alea ní bùsuu d̄d̄baε, baade ní a v̄eliio ní a kaad̄enlio.

⁶ Salom̄o s̄ó p̄o aai ḡo ḡaleo k̄éε òaas̄oōo lee s̄īōe (4.000), a p̄o p̄o w̄i dikpeo s̄ó òaas̄oōo lee kuεpla (12.000). ⁷ Bùsu gb̄ẓ̄z̄z̄o p̄o à ní d̄l̄ed̄ilepio s̄ó, an baade lo m̄è ní bleo m̄o p̄o wa d̄l̄eewa, kí Salom̄o ní gb̄é̄ p̄o aai m̄o p̄obleiaàn̄o p̄o ũ. P̄oe lí k̄és̄am̄áo. ⁸ Aaĩo m̄o s̄ópioe ní éseo ní t̄aaao lo gu p̄o aa kuu, lá wa d̄l̄e ní baadeewa.

⁹ Lua Salom̄o gb̄à òno ní wez̄eo maamaa à k̄è z̄ai. Wa f̄o aà d̄ōa lé d̄ōo, lá wa f̄o ísiale ũf̄āa lé d̄ōowa. ¹⁰ Salom̄o òno de gukpedeo ní Egipio p̄oa p̄ii. ¹¹ Aà òno de gb̄é̄piia. A de Ezala bui Etanila† ní Maoli néo Emani ní Kalolio ní Daadao. A tob̄ò bùsu p̄o liaaāziio guu p̄ii. ¹² A ȳaasik̄è òaas̄oōo lee àāe (3.000),‡ mé le p̄o a d̄āo k̄ā òaa s̄oōo ní s̄oōo (1.005). ¹³ A lío ní l̄áo ȳá b̄oolek̄è, sea za sed̄e lí p̄o kú Libā bùsuu e à ḡè p̄è lá p̄o ì b̄ole b̄iwaowa. A n̄b̄oō ȳad̄ané lo ní b̄āo ní p̄ōtaa'onkuawaō ní kp̄oō. ¹⁴ K̄ia p̄o kú d̄únia guu aà òno bao mà m̄pii. Bùsu ní bùsuo p̄ii aa ní gb̄é̄ z̄i, aa ḡè aà òno mà.

Salom̄o Dii kp̄é s̄ukεa

(2Lad 2.1-17)

¹⁵ Ké Tii kí Hilaũ mà wà Salom̄o kp̄a k̄ia ũ a mae gb̄eu, à a ìwaeo z̄iwa, asa Davidi gb̄ēnaε yāa. ¹⁶ Ō Salom̄o gb̄é̄ z̄i Hilaũpiwa à m̄è: ¹⁷ N d̄ō ké ma mae Davidi i e kp̄ed̄ò Dii a Luaeo, ké bui p̄o liaaāziio lé z̄ikaaàn̄o ȳái, e Dii ḡè ní keε gb̄adibo ũ. ¹⁸ Tia kéwa s̄ó Dii ma Lua tò ma ìampak̄ii è. Ib̄ele kú gueio, músi kuo. ¹⁹ A ȳái tò mà ye kp̄ed̄ò Dii ma Luaε, lá Dii ò ma mae Davidiεwa à m̄è, aà né p̄o á kp̄á kpalau aà ḡēε ũ mé a kp̄ed̄oε. ²⁰ Ȳad̄ile gb̄é̄oōe aa Libā sed̄e lío z̄ōz̄ōmεε. Ma z̄ikenaō z̄ipi ke ní n z̄ikenaō s̄ānuε, mí n z̄ikēnapio fiabone lá ní òwa p̄ii. N d̄ō ké wá gb̄ēε ví à liz̄ō d̄ō lá á Sid̄ōdeowao.

²¹ Ké Hilaũ Salom̄o ȳápi mà, aà p̄o k̄ēna maamaa à m̄è: Wà gb̄āakpa Diizi gb̄ā, asa à Davidi gb̄à né òno, àle d̄baa a gb̄é̄ dasipioe. ²² Ō Hilaũ gb̄é̄ z̄i Salom̄owa à m̄è: Ma

* 5:1 Daa 15.18 † 5:11 Sou 89 ‡ 5:12 Yaa 1.1, 10.1, 25.1 § 5:19 2Sam 7.12-13

lékpāsā pó ní kèmmè mà. Má kè lá ní yeiwa sèdè lío ní pèliò yá musu. ²³ Ma zíkènao lípio se za Libā sīsiò musu, aa pilaò ísiale, mí yeye mà gbéò zionè ísiaa. Gu pó ní òmèè, we má tó wà kálèunè, ní taò. Mpi sō, yá pó má ye n kèmmè mé blèkpa ma uadeɔwa ũ. ²⁴ Maa Hilaũ ìò sèdè lío ní pèliò kpa Salomɔɔwa lá a yeiwa. ²⁵ Salomɔɔ sō ìò pówèna kpawà wè ní wèò koko òaasɔsɔo lèè òaa do (200.000) ní nísio koko òaasɔsɔo lèè bao (20.000). ²⁶ Dii Salomɔɔ gbà òno lá à a legbèèwa. Hilaũ ní Salomɔɔo na ní kōo, ò aa lèdoũkè.

²⁷ Kí Salomɔɔ gbéò sèèè Isaili buiò guu pii, à ní dá zīpiu gbèon òaasɔsɔo lèè baakwi (30.000). ²⁸ Ìò ní zī Libā mɔ ní mɔo gbèon òaasɔsɔo lèè kwi (10.000). Gbépio ì kè Libā mɔ do, ò aai su aa kè bè mɔ plapla. Adonilaũ mé zɔzīpi gbèzɔ ũ. ²⁹ Salomɔɔ gbè'ánao vī gusísídeu gbèon òaasɔsɔo lèè basiiō (80.000), a sèsenao sō gbèon òaasɔsɔo lèè bààskwi (70.000). ³⁰ Gbépio bàasi, Salomɔɔ gbéò díledilè gbèon òaasɔsɔo lèè àaō ní òaa àaō (3.600), aao wéte zīpizi. ³¹ Kí yádílè, ò wà gbè gbène maaò pàapaa, wa à wa sèlè sùò kpépi èdaalèbɔ ũ. ³² Maa Salomɔɔ zíkènao ní Hilaũ zíkènao ní Gebalidèò lizòzò aa kèkè, aa gbè kèkè kpépi dɔbɔ ũ.

6

Salomɔɔ Dii kpé dɔa (2Lad 3.1-14)

¹ Isailiò bɔa Egipi wè òaa pla ní basiiō (480) gbèa, Salomɔɔ kpalablea wè sīiōde, a mɔ plaade pó wī mè Zivi guu, ò à nà Dii kpé boawa. ² Kpé pó a bò Diiepi gbàa gàsísuu bààōè, a yàasa bao, a lesí baakwi. ³ Kpépi bilandaa vī, a yàasa sáaò gàsísuu bao, a gbàa kwi. ⁴ A a fenentiò bòbɔ, a léo de yaasanno, a guu oi tuuuũ. ⁵ A kpénèò bòbo a lía kpépi ní a luakukíiozi gbàtèè ní gbàtèèò ní a kpèò. ⁶ A dídikōa àaō, kpénè pó kú zīlèò yàasa gàsísuu sósɔo, pó pó kú guoò soolosoòo, pó pó kú musuò soplapla. Dii kpé gbè pó kú musuò yàasa kèsā zīlèpɔi, kè wà e kpèapi zao didiwà kpépi gífōsai yái.

⁷ Kè wàlè kpépi bo, wa bò ní gbè pó wa à za a paakíioè. Wi masana ge gá ge zíkèbɔe kōfi ma kpépi bokliò. ⁸ Kpénè pó kú zīlèò pii lé èlèa mènòeò geomidokíi oi. Dèdèkíi gè kpénè pó kú guoò ní kpénè pó di a musuò kíi. ⁹ Kè à kpépi bò a làa, a dò ní zao ní sèdè lipèpèeò. ¹⁰ A kpénèpio dò kpépi gbàa léuè. Apíi lesí gàsísuu sósɔoè, mé wa pèkōwa ní sèdè lío Lua kpépiwae.

¹¹ Ǿ Dii yá'ò Salomɔɔpie à mè: ¹² Kpé pó nílè boè bee yá musu, tó nílè ma ɔtondókíi gwa, mé ní ma ikoyāo kūa, mé n ma yádilèneò kè, nílè zíkèwà, má lé pó má gbè n mae Davidiè kène. ¹³ Máò kú ní ma gbé Isailiò, má ní tó weo.

¹⁴ Kè Salomɔɔ kpépi dò à a mīde, ¹⁵ à sèdè lipèpèeò kpà a gíwa a guu kpékpe za zīlè e a balazaɔwa, ò à pé lipèpèeò kpàlè a zīlè pii. ¹⁶ A kpèa kè kpépi guu luakukíi ũ, a gbàa gàsísuu bao, ò à sèdè lipèpèeò kpà a gíwa kpékpe za zīlè e a zaɔwa. ¹⁷ Kpépi kpèelè pó gò gbàa gàsísuu blaè. ¹⁸ Sèdè lí pó wa kpà kpépi guu, wà gōinakèwà lán tùu ní lávu piaaɔwa. Apíi sèdè líè, a gbèe i gō guei wa èò. ¹⁹ A kpépi kpèa kèkè Dii bàa kua ní Isailiò kpagolo dílekíi ũ. ²⁰ Kpèapi gbàa gàsísuu baòe, a yàasa lɔ bao, a lesí bao. A vua tètèè kpà kpèapi gíwa pii. A tulaletikateakíi pó wa kè ní sèdè lío kpà ní vuaò lɔ. ²¹ A vua tètèè kpà kpèelè gíwa lɔ, ò à mɔdaona pó wa pí ní vuaò pàpā kpèa gí pó à vua kpàwàpiwa kpèelè oi. ²² A vua kpà kpépi guu kpékpe ní tulaletikateakíi pó kú kpèapi suuna saeo.

²³ A kùli à malaika gàsíadeò ũ mèn pla, a dílè kpèa. Malaikapiò lesí gàsísuu kwie. ²⁴ An gàsía gbàa gàsísuu sósɔoè. Za gàsía do léwa la e ado léwa le a gbàa gàsísuu kwie. ²⁵ Malaika mèn plapiò bòkōwae, aa doũe zálala. ²⁶ An pla mípii lesí gàsísuu kwikwie. ²⁷ Ǿ à ní kálè kpépi kpèau. An gàsíaò poopooa, ado gàsía gè pè gíwa le, ado pó pè gíwa la, ò an

gàsia pò gòò pèkõwa kpeapi guoguo. ²⁸ A malaikapio kpà ní vuaoe lo. ²⁹ A gõinakè kpépi gíowa kpea ní kpelelo pii lán malaika gàsidadeo ní daminalio ní lávu piaaowa. ³⁰ A vua kpàle kpépi zílèwa lo, kpea ní kpelelo pii. ³¹ A kpeapi lé gbaò ní a lipelèò kè ní kulioe. ³² A gõinakè kùli gbà mèn plapiowa lán malaika gàsidadeo ní daminalio ní lávu piaaowa, ò a kpà ní vuao, gõinapio bòè wásawasa. ³³ Maa à kpele lipelèò kè ní kulio lo. ³⁴ Ǿ à a gba kè mèn pla ní pèlio. Gbapio ì kpaau a guo plapla. ³⁵ Ǿ à gõinakè gbapiowa lán malaika gàsidadeo ní daminalio ní lávu piaaowa, ò a kpà ní vuao, gõinapio bòè wásawasa.

³⁶ A kaa da liai. Kaapi gbe pò wa àò ví didiakõa dòò àaò, ò sède lí pò wa zòò kálèa a musu. ³⁷ Wà Dii kpépi ì kpàle Salomoo kpalablea wè síiõde mo pò wí me Zivi guue, ³⁸ ò wà a mĩde a wè kuédode mo swaaõde pò wí me Bulu guu lá à kpépi zì dílewa. A boa ní a kekèao kà wè sopla.

7

Salomoo uakpaa

¹ Salomoo uakpaa zì kè pii wè kue'aaõe. ² A Libā líkpe kpé bò, a gbàa gàsísuu basoo, a yàasa blakwi, a lesí baakwi. A sède líò pèlèpèle dòò síiò, ò à sède lí pò wa àò dàdaa ³ mèn blasoo, dòò ní dòò mèn gèogèò, ò à sède líò kpàkpa sède lí pò wa dàdapiola. ⁴ A a fenentio bòbò dòò àaò didiakõa baaabooa ní kòo. ⁵ Kpépi léò lesí ní a yàasao pii sáasaae. A léò àaò'aaò kpele ní kpelao baaabooa ní kòo.

⁶ A lí pèlèpèle kpépi kpele, kpelepi gbàa gàsísuu blakwie, a yàasa baakwi. A gõu bò lipelèpio ae, ò à líò pèlèpèle à bilandaa kè gõupi kpele.

⁷ A gína bò gõupiu. Wekii ì yágõgõu, ò wí me Yákpalekègõu. A sède lipèpèeò kpà a gíwa za zílè e a balawa. ⁸ Aà kpé pò ì iu ku ae. A bòkõwa ní gõupioe. Maa kpé pò a dò Falaòò nenòe pò a sè no ùe de lo. ⁹ Kpépio boa, gbè maaò ò wa dàaleò e à gè pèò a saawa. Wà gbepio pàapaae, ò wà gbàsa zèzèe ní siio kpe plapla pii. Maae ua ní bàasio pii. ¹⁰ Wà kpépio ì kpàle ní gbè gbènè maaò, a keeò gbàa gàsísuu kwi, a keeò swaaò. ¹¹ Ǿ wà gbàsa bò ní gbè maa pò wa pàapaa wa àò ní sède líò. ¹² A kaa da lia ua zòòpizi, a gbe pò wa àò ví didiakõa dòò àaò, ò sède lí pò wa àò kálèa a musu, lán Dii kpé ní a kpelelo ua kaawa.

Dii kpé pòò

(2Lad 2.12-13, 3.15-17, 4.1-5.1)

¹³ Kí Salomoo gbéò zì Hulaū sísii Tii, ò wà sùaaò. ¹⁴ Hulaūpi daá Nefatali buie, mé gyaee. Aà maeá Tii gbéé, mé mógotè ɔ̀zikenaae. Hulaūpi òno ní wezèò ní dõao ví mógotè zì pii guu. Ké à mò kí Salomoo kíi, ò à zì pò kipi dàe kè pii. ¹⁵ A mòpèle pí mèn pla ní mógotèò. Apii lesí gàsísuu bao plasaie, a zòò kuepla. ¹⁶ A fùà pí ní mógotèò mèn pla, a kùle mòpèlepìo musu. Fùapio lesí gàsísuu sósòoe. ¹⁷ A mòdaonaò pí, ò a fí fùapiowa yàbaa ù, aa loolooa mèn sopla. ¹⁸ A gõinakè a lia fùapiozi lán gbeafu beowa dòò pla, mòdaonapio zílè ní musuo. Fùapio doù píie. ¹⁹ A fùapio pí ní gõio lán kòlòwèevuwa, lán Dii kpé kpele pòwa. Kòlòwèe gõinapi lesí gàsísuu síiõe. ²⁰ A gõinakè lán gbeafu bewa mòpèle fùapio kùdòkii musu mèn òaa dodo liaa mòdaonapioi dòòdòò. ²¹ Ǿ à mòpio pèlèpèle Dii kpé kpele ɔ̀plaaí ní zèeio. A tòkpà ɔ̀plaa pòe Yakè,* ɔ̀ze pò sò Bòazu.† ²² Mòpèlepi fùà bò lán kòlòwèevuwa. Maa à mòpèlepìo pí pii.

²³ A mòkàsa íkakii ù bòoloo. A léla e a léle gàsísuu kwie, a lesí sòo, a zòò sò baakwi. ²⁴ A gõinakè íkakipiwa lán tùuowa, a lia a léi zílè dòò pla, gàsísuu dodo tùu mèn kwikwi. A íkakipi pí sànu ní tùu gõinapioe. ²⁵ Íkakipi di zuswana mèn kueplawa. Zù mèn àaòò mi dò gugbántoo oi, mèn àaòò be'ae oi, mèn àaòò geomidòkii oi, mèn àaòò lo gukpe oi. Íkakipi

* 7:21 Bee mè ì ní zedò. † 7:21 Bee mè gbàa kuwà.

di ní musue, mé an pòòò dòdò guo. ²⁶ Ikakiipi gèele òtā doe. A swá de lán ta swáwa, lán t̀̀ngbeleziwa. Galuba z̀̀o le òaa do í ò tapi í sí.

²⁷ A tadibòò pí ní m̀̀gotèò m̀̀n kwi, apii gbàa g̀̀s̀s̀s̀u s̀̀ìs̀s̀ìs̀e, a yàasa s̀̀ìs̀s̀ìs̀, a les̀ì àaò'aaò. ²⁸ Ké wà tadibòò pí, wà a gbapele z̀̀nguoò tàta ní m̀̀p̀p̀epepe. ²⁹ Ò wà g̀̀inakè m̀̀p̀p̀epepiòwa lán ǹ̀omusu ní zuswanao ní malaika g̀̀s̀s̀adeowa píie. Wà g̀̀inakè ǹ̀omusupio ní zuswanapio musu ní a z̀̀leò lán l̀̀vutáawa. ³⁰ Tadibòò pí m̀̀gotèò wuluu ní goo ví m̀̀n s̀̀ìs̀s̀ìs̀. Aa gbá ví s̀̀ìs̀s̀ìs̀ b̀̀. Gbápio musu ò wí ta diu. Wà tapio kàsa wà g̀̀inakèwà lán l̀̀vutáawa gbàtèe ní gbàtèeo. ³¹ Tadibòò pí pò b̀̀ooloo ví, à b̀̀ musu g̀̀s̀s̀s̀u do mé à g̀̀u z̀̀le òtā do. Wà g̀̀inakè a pò pò b̀̀ musuwa b̀̀. Tadibòò pí m̀̀p̀p̀epepe gola ví, aa de b̀̀ooloo. ³² Wuluupio ku m̀̀p̀p̀epepe z̀̀ie. A goo pépea tadibòò pí gbáwa. Wuluupio les̀ì g̀̀s̀s̀s̀u do ní kínoe. ³³ Wà wuluupio pí lán s̀̀go p̀̀wae. Wà a goo ní a gukùbòò ní a àliyòò ní a oò kàsa píie. ³⁴ Tadibòò pí kúkií ví m̀̀n s̀̀ìs̀s̀ìs̀ a golaowa. ³⁵ Tadibòò pí musu de b̀̀ooloo, a les̀ì òtā doe. A gbapele ní a m̀̀p̀p̀epepe nana tadibòò pí musu. ³⁶ A g̀̀inakè a gbapelepiò ní a m̀̀p̀p̀epepiòwa lán malaika g̀̀s̀s̀adeo ní ǹ̀omusuo ní daminaliowa, gu pò à ze'èu píi. Ò à g̀̀inakè a líai lán l̀̀vutáawa b̀̀. ³⁷ M̀̀a à tadibòò pí. A kàsa pò doú guue, an z̀̀o ní ní b̀̀ao doúe wásawasa.

³⁸ Ò à dàa pí ní m̀̀gotèò m̀̀n kwi. Apii í í sí galuba le s̀̀ìs̀s̀ìs̀e. Tapio yàasa s̀̀ g̀̀s̀s̀s̀u s̀̀ìs̀s̀ìs̀e. Ké à tapio dídi tadibòò m̀̀n kwipiowa, ³⁹ ò a kàle Dii kpé kpele, m̀̀n s̀̀o òplai, m̀̀n s̀̀o òzei. A ikakiipi díle òzei oi b̀̀ Dii kpé gola pò kú gukpe ní g̀̀midòkíio z̀̀nguo sae. ⁴⁰ Hulaupi oo t̀̀fukabòò ní péluo ní ta au'elebòò pí b̀̀. M̀̀a à Dii kpé z̀̀ pí kú Salomòò dàe kè, à a lekpaai píi. ⁴¹ Z̀̀ pí a k̀̀pio kè: M̀̀pele pla, f̀̀a pò b̀̀ lán lowa a ku m̀̀pelepiò musuò pla, m̀̀daona pò à z̀̀blèò f̀̀apiowaò pla, ⁴² g̀̀ina pò a d̀̀ò m̀̀daonapiowa lán gbefu bewaò òaa pla. A kè d̀̀ò plaplae à z̀̀blèò f̀̀apiowa. ⁴³ Tadibòò kwi ní a tao kwi. ⁴⁴ Ikakií do ní zuswana pò kú a z̀̀ieò kuépla. ⁴⁵ T̀̀fukabòò ní péluo ní ta au'elebòò. Pò pò Hulaú pí kú Salomòò Dii kpé pò ù píi, a pí ní m̀̀gotèò, ò wa yò. ⁴⁶ Kí mè wà kàsa ní Yuudè dàna g̀̀ pò kú Suko ní Zaletão z̀̀nguoòe. ⁴⁷ Salomòò i pò pò wa pí ní m̀̀gotèopio yò kiloowa à a gbia d̀̀ò, ké a dasi kè zài yáí.

⁴⁸ Salomòò pò pò kú Dii kpé guo pí b̀̀, tulaletikateakíi pò wa kè ní vuao ní vua táabũnu pò wí Dii p̀̀e kálèwàò, ⁴⁹ ní dau pò wa kàle kpele kpea léu òplai ní z̀̀eio s̀̀s̀oò. Wa pí ní vua t̀̀etèeòe ní a filiao ní a kpàò píi, wà g̀̀inakèwà lán l̀̀vu piaaowa. ⁵⁰ Vua imibòò ní filiadebòò ní tao ní g̀̀ònaò ní tàasòò ní kpea pò wí me luakukíi gbà lipéle s̀̀o ní kpele pò. ⁵¹ Ké kú Salomòò Dii kpé z̀̀pi kè a làa píi, ò à m̀̀ ní vuao ní ánusuo ní pò pò a mae Davidi díle Dii pò ù, † ò a kà Dii kpé làasiu.

8

Taa ní Dii kpagoloo a kpéu (2Lad 5.2-6.11)

¹ Ò kú Salomòò Isaili gbèzòò s̀̀si Yelusaleũ, an bui d̀̀aanaò ní ní uabeleò píi, aa m̀̀ Dii bàakuaríno kpagolo* sé Davidi wéle pò wí me Siona wa suò. ² Ò Isailio kàaaaàzi m̀̀pii m̀̀ soplade Etaniũ dikpegoz̀̀. ³ Ké Isaili gbèzòò kà píi, ò sa'onao Dii kpagolopi sè ⁴ ní kpaaukpeo ní Dii pò pò kú a guo. Sa'onao ní Levii buio mé p̀̀pio sè, ⁵ ò kú Salomòò ní Isaili pò kàaaaàzi sa'ò ní s̀̀o ní zuò kpagolopi ae. Pò pò aa sa'òpio dasi kè zài, wi f̀̀ nàoo. ⁶ Ò sa'onao g̀̀ ní Dii bàakuaríno kpagoloo a kpéu e kpea pò wí me luakukíiu. Aa díle a dilekíi we malaika g̀̀s̀s̀adeo z̀̀ie. ⁷ Malaikapio g̀̀s̀s̀aò poopooa kpagolopi ní a séliola. ⁸ A sélipio gbàa, wí ní lé e Dii kpépi kpele, áma wíli e uao. Lípio ku we e ní a gbão. ⁹ Pòe ku kpagolopi

† 7:51 2Sam 8.11 * 8:1 2Sam 6.12-16

guuo, mé i ke gbè pèpèe mèn pla pò Mɔizi dàu Olebu, gu pò Dii mè a bàa aò kú ní Isailio an bɔa Egipi gbɛa bàasio.

¹⁰ Ké sa'onao b̀̀le Dii kpéu, telu kpépi pà, ¹¹ aai f̄̀ gè z̄̀k̄ei weo telupi yáí, asa Dii gawi a kpépi pàe.† ¹² Ǿ Salomɔ̀̀ mè: Dii mè áò ku telu sia guue.‡ ¹³ Ǿ a ò Dii: Ma kpé les̄̀e bee d̀̀n̄e. Nȳ̄ ku a guu gɔ̀̀pii. ¹⁴ Ǿ à líli aed̀̀ b̀̀lawa à samaa'oné. ¹⁵ Ǿ à mè: Wà gbáakpa Dii Isailio Luazi! A legbè ma mae Davidie, ̄̀ à kèè. Asa à mè, ¹⁶ za gɔ̀̀ pò a a gbé Isailio b̀̀le Egipi, i Isaili wéle dile wà kped̀̀ueo. Davidi ̄̀ a sè a gbé Isailio d̀̀aana ũ.§ ¹⁷ Ké ma mae Davidi ye kped̀̀ Dii Isailio Luae, ¹⁸ ̄̀ Dii òè, kped̀̀ae ké a tó àò kuwà làasoo pò a kèpi mae, ¹⁹ áma i ke aàpi mé a d̀̀eo, aàzia née mé a d̀̀e.* ²⁰ Ǿ Dii kè lá à a legbèèwa. Ma ḡ̀ ma mae Davidi ḡ̀e ũ, ma z̄̀le kpalau Isailio guu, lá Dii Isailio Lua a legbèèwa, ̄̀ ma kpépi d̀̀è, ké aà tó àò kuwà yáí. ²¹ We ma Dii kpagolo dilek̄i kèkeu. Dii bàa kua ní wá deziò an bɔa Egipi gbɛa yá kú a guu.

Salomɔ̀̀ wabik̄ea a gbé̄ne

(2Lad 6.12-40)

²² Salomɔ̀̀ gè zè Dii gbagbak̄i ae Isaili pò k̄aaaa weo wáa pii, ̄̀ à ɔ̀sè musu plapla ²³ à mè: Dii Isailio Lua, gbèe muaannɔ̀̀ musu ge z̄̀le. N gbèke guu n bàa kú ní n z̀̀blena pò aai t̄̀a'o lá ní yeiwa ní ǹ̀semendoò. ²⁴ N yá pò n a legbè n z̀̀blena ma mae Davidie kè. N ò ní léo ȳ̀ae, gb̄̀ sa ̄̀ ní kè. ²⁵ Tia kéwa Dii Isailio Lua, n legbè n z̀̀blena ma mae Davidie n mè, tó aà buiò nízia k̄ia d̄̀ mé aale t̄̀a'o lá ní yeiwa, aà z̄̀le kpalau Isaili b̀̀suu gɔ̀̀pii. ²⁶ Isailio Lua, to yá pò ní ò n z̀̀blena ma mae Davidie ke s̄̀ana ũ sa. ²⁷ Lua, níȳ̀ ku z̄̀le la ȳ̀ama yá? Musu ní a les̄̀keo a f̄̀ n sio, belenke kpé pò má d̀̀n̄e bee sa.† ²⁸ Dii ma Lua, mapi n z̀̀blena wegwa, ní ma wabik̄ea ní ma s̀̀uugb̄̀eamao sí. Swáse wii pò mapi n z̀̀blena mále léma ní wabi pò mále k̄emaazi gb̄̀. ²⁹ To n wé àò p̄̀a kpé bee wa gw̄̀asina ní f̄̀aneo, gu pò n mè n tó aò kuwàe beepi. Wabi pò mapi n z̀̀blena mále ke ní aeo d̀̀a gupiwa ma. ³⁰ Tó mapi n z̀̀blena ge n gbé Isailio aed̀̀ gue beewa mé wa wabik̄ema, níli wá wabik̄ea si za n kúki musu, ní s̀̀uukewanɔ̀̀.

³¹ Tó gbé t̄̀aekè a gbédee, mé wa òè aà sí ní n t̄̀o, tó à m̄̀ sí ní n t̄̀o n gbagbak̄i ae kpé bee ua, ³² níli sír̄̀nɔ̀̀ kua za musu, ní ɔ̀bné. Níli yáḡ̀ḡ̀ n z̀̀blenaɔ̀̀ne, ní yáda t̄̀aedela, aà yákea i wi aà musu, ní ȳ̀anakpa ȳ̀esaidewa, wí e d̄̀ i ȳ̀e keo. ³³ Tó n gbé Isailio ibeɔ̀̀ z̄̀blémá mé wà t̄̀ar̄̀nɔ̀̀ duuna pò aa kène yáí, tó aa èa aed̀̀ma aa ní sisi, tó aa wabik̄ema aa s̀̀uugb̄̀eama kpé bee ua, ³⁴ kua za musu níli sír̄̀nɔ̀̀, ní s̀̀uukeín̄ɔ̀̀ ní duuna yá musu, ní suín̄ɔ̀̀ b̀̀su pò ní kpà ní deziòwae beepi.

³⁵ Tó luabe ḡ̀ da wáiwai, lou lé mao, ké aa duunakène yáí, tó aa aed̀̀ gue beewa aa wabik̄ema aa n sisi, mé aa mikè ní duunaɔ̀̀ne ké n ní wetà yáí, ³⁶ kua za musu níli sír̄̀nɔ̀̀, ní s̀̀uukeín̄ɔ̀̀ ní duuna yá musu. Níli ní da zé maawa, ní tó lou ma ní b̀̀su pò ní kpà n gbé̄wa an pò ũe beepi. ³⁷ Tó n̄̀ana ge gagyá kà b̀̀sue beepi, ge p̄̀wen gb̄̀si ge pò fukpaa ge kwasut̄̀e ge s̄̀sewekwa ge tó ibeɔ̀̀ koez̄̀ ní wélezi ge tó músi ge gyá gèíngu, ³⁸ tó an gbèe yá pò a le d̀̀ mé à ɔ̀d̀ kpé bee k̄i oi, mé à wabik̄ema à s̀̀uugb̄̀eama, ³⁹ kua za musu níli siaànɔ̀̀. Níli s̀̀uukeaànɔ̀̀, ní aà yá keke. Níli fiaboè a yákeawa, asa ní aà ǹ̀se d̄̀. M̄̀e ní gbépii ǹ̀se d̄̀. ⁴⁰ M̄̀a aalio v̄̀akene e ní w̄̀ni léu b̀̀su pò ní kpà ní deziòwae beeu.

⁴¹⁻⁴² Tó wà s̀̀ wà n tó z̄̀ ní n ḡ̀sa gb̄̀ao ní n ɔ̀ pò pooao bao mà, tó b̀̀m̄̀ pò de n gbé Isaili bui ũo b̀̀ b̀su z̄̀z̄̀u à mò n tó yáí, tó à aed̀̀ kpé bee wa à wabik̄ema, ⁴³ kua za musu níli siaànɔ̀̀, ní yá pò a gbèama kèè, ké d̄̀nia bui pii e n tó d̄̀, aai v̄̀akene, lá n gbé Isailio í kenewa, aai d̄̀ ké n tó kú kpé pò má d̀̀e beewa.

† 8:11 B̄̀a 40.34-35 ‡ 8:12 Sou 18.11, 97.2 § 8:16 2Sam 7.4-11 * 8:19 2Sam 7.12-13 † 8:27 Zin 7.48-50

⁴⁴ Tó n gbéè b̀̀le gè zíkai ní n wèlè gu p̀̀o ní n z̀̀u pii, tó aa aed̀̀ò wèlè p̀̀o ní d̀̀ile bee ní kpé p̀̀o má d̀̀nèe beeowa, mé aa wabikèma, ⁴⁵ kua za musu níli sír̀̀n s̀̀uu p̀̀o aa gbèama yá musu, ní yánapámá. ⁴⁶ Lá gbèe ku à gí duunakèio, tó aa duunakèè mé n p̀̀o p̀̀arzi, n ní ná ní wèlè nè ní z̀̀i mé aa t̀̀r̀̀n ní b̀̀suu z̀̀z̀̀ ù b̀̀suu z̀̀z̀̀ ge a kàina guun nò, ⁴⁷ tó aa ǹ̀selilè b̀̀suu p̀̀o aale z̀̀bleupi guu, mé aa èa s̀̀uugbèama we aa mè, wa duunakè, wa tàaekè, wa yávaikè, ⁴⁸ tó aa èa s̀̀ma ní ǹ̀semèndoo ní p̀̀eão pii za b̀̀suu p̀̀o aale z̀̀bleu ní wèlè nèpi guu, tó aa aed̀̀ò b̀̀suu p̀̀o ní kpà ní deziowa ní wèlè p̀̀o ní d̀̀ile ní kpé p̀̀o má d̀̀nèe beeowa, mé aa wabikèma, ⁴⁹ kua za musu níli sír̀̀n s̀̀uu p̀̀o aa gbèama yá, ní yánapámá. ⁵⁰ Níli s̀̀uuke ní n gbé p̀̀o aa duunakèè ní tàae p̀̀o aa kèò, ní tó gbé p̀̀o aale z̀̀blenè ní wegwa, ⁵¹ asa gbèpiá n gbé p̀̀o n ní bóle Egipiò mua téuòe, n àizèe.

⁵² To n wé à pèa mapi n z̀̀blenawa, ní swáse s̀̀uu p̀̀o má gbèamai ní s̀̀uu p̀̀o n gbé Isailiò gbèamao, ní swáserzi g̀̀o p̀̀o aa lez̀̀nzi pii. ⁵³ Dii Lua, asa d̀̀nia bui pii guu ampìò ò n ní sé n gbé ù, lá ní dà n z̀̀blena M̀̀izie a ò g̀̀o p̀̀o n wá deziò b̀̀le Egipiwa.

⁵⁴ G̀̀o p̀̀o Salom̀̀o lé wabike Diiwa màa, a kùlea a kosowae, ò aà ò pooa musu. Ké à s̀̀uugbèawà màa a làa, ò à fèlè zè Dii gbagbakii we, ⁵⁵ ò à samaa'ò Isaili p̀̀o káaaa weòe a ò gbáugbáu à mè: ⁵⁶ Wà gbáakpa Diizi, asa wápiò aà gbé Isailiò, à wá gbá íampakii lá á òwa. Yámaa p̀̀o a dà a z̀̀blena M̀̀izie a ò kè pii, a kee i léle p̀̀o.† ⁵⁷ Dii wá Lua aò kúwanòe, lá a kú ní wá deziowa. A wá tó weo, a p̀̀kpawázio. ⁵⁸ A tó wá wá s̀̀ kpawa, wíò táa'ò lá á yeiwa, wíò aà yádileò kùa ní yá p̀̀o a dà wá deziòe, wíò aà òtond̀̀kii gwa. ⁵⁹ S̀̀uu p̀̀o má gbèa Dii wá Luawa, aò d̀̀aàgu fãane ní gwáasinaoè, iò yánapka mapi a z̀̀blenawa ní a gbé Isailiò lá gu lé d̀̀, ⁶⁰ d̀̀nia bui pii i d̀̀ ké Dii á Luae, a p̀̀le kuo. ⁶¹ Sema à á s̀̀ kpa Dii wá Luawa míòmiò, iò aà òtond̀̀kii gwa, iò aà yádileò kùa lá wá kùa gbèawa.

Dii kpé sakèa

(2Lad 7.4-10)

⁶² Ò kí ní Isailiò pii sa'ò Diiwa. ⁶³ Salom̀̀o sáaukpa sa'ò Diiwa ní zuò òaasòòo lèe bao ní plao (22.000) ní sáò òaasòòo lèe òaa soolo (120.000). Màa kí ní Isailiò pii aa Dii kpé sakè. ⁶⁴ Zibeezi kí gbábò ua p̀̀o kú Dii kpé kpelele, ò à sa p̀̀o wí a p̀̀o káteu à tékù ò we ní p̀̀wen gbao ní sáaukpasa nísiò, asa sa'okii p̀̀o a kè ní m̀̀gotèò a ku Dii kpé kpelele bílao, i f̀̀ sí piio. ⁶⁵ Zibeezi Salom̀̀o ní Isailiò pii aa dikpekè Dii ní Luae e g̀̀o sopla, ò aa Lákpèd̀̀a dikpekè g̀̀o sopla b̀̀. Apii kè g̀̀o gèò m̀̀ndosai. Wa dasi maamaae, wà b̀̀ za Amata b̀̀lei e à gè pè Egipi zé swawa. ⁶⁶ A g̀̀o swaaòde z̀̀ ò à ní ké, ò aa lez̀̀wà, aa tà ní be ní p̀̀nao. An p̀̀o kèna yámaa p̀̀o Dii kè a z̀̀blena Davidi ní a gbé Isailiòe pii yá musu.

9

Dii b̀̀ m̀̀a Salom̀̀owa

(2Lad 7.11-22)

¹ Ké Salom̀̀o Dii kpé d̀̀ ní a beò ní z̀̀ p̀̀o a p̀̀o d̀̀wà a làa pii, ² ò Dii èa b̀̀ m̀̀wà Gabaò a gèñ plaade, ³ a òè: Ma wabi p̀̀o ní kè ní s̀̀uu p̀̀o ní gbèaaò mà. Ma kpé p̀̀o ní d̀̀pi d̀̀le ma p̀̀o ù, ma tó aò kuwà láasaie. Ma wé aò pèwàe, ma p̀̀o iò d̀̀wà g̀̀opii. ⁴ Mpi s̀̀, tó ní kúmeè s̀̀suu ní ǹ̀sepuao lá n mae Davidiwa, mé ní ma yádilenèò kùa ní ma yá'onèò, mé níle ma òtond̀̀kii gwa, ⁵ má n z̀̀le kpalau Isailiò guu zedò, aò láaa víò, lá ma legbè n mae Davidièwa ma mè, aà buiò aò z̀̀le kpalau Isailiò guu g̀̀opii. ⁶ Tó mpi ge n néò b̀̀ ma kpe s̀̀, tó á ma ikoyáò ní yá p̀̀o má d̀̀léò kùao, mé a ge lé z̀̀ble dii p̀̀aleòe, ále ní sisi, ⁷ má Isailiò b̀̀le b̀̀suu p̀̀o má kpámáue, mí gí kpé p̀̀o má d̀̀le ma p̀̀o ùpizi, aai g̀̀o láanipò ù, bui pii i yáadaíò. ⁸ Baa ní kpèpi lesíkèò, a yá a di gbé p̀̀o lé gè weòwae. Aa fionada aa mè: Bóyá Dii kè b̀̀sue beee

† 8:56 Iko 12.10, Yoz 21.45

ń kpéε beeoε màai?* ⁹ Wi oné: Ké aa pākpa Dii ń Lua pó ń dezió b̀̀le Egipizi yáíε. Aa zè ń dii pále, aa ń sisi, aa zoblèné. A yáí Dii músi bee z̀̀imá píi.

Salomɔɔ yá k̀̀niɔ
(2Lad 8.1-18)

¹⁰ Salomɔɔ kpé m̀̀n plapiɔ d̀̀ wè baoε, Dii kpé ń azia kpéo. A gbea ¹¹ à Galile búsu wéle kpà Tii kí Hilaũwa m̀̀n bao, asa Hilaũ seδε lí ń p̀̀lio ń vuo kpàwà lá a yeiwaε. ¹² Ké Hilaũ b̀̀ Tii à gè wéle p̀̀ Salomɔɔ kpàwao gwà, i keεo, ¹³ ̄ à mè: Ma gbé, wéle kpeletaao ń kpàa wei? ̄ wà t̀̀kpà búsupie Kabulu† e ń a gbão. ¹⁴ Hilaũ vua kpàsã Salomɔɔε yãa t̀̀nu síīε.

¹⁵ Gbé p̀̀ Salomɔɔ ń dá z̀̀ziúo yán ke. Gbépiɔ Dii kpé ń Salomɔɔ kpéo zi kè. Aa Milo ε kàka ń búsu aa Yelusaleũ bíi b̀̀, aa èa Azoo ń Megidoo ń Gezeεo k̀̀ke kàle. ¹⁶ Egipi kí Falaɔ mé l̀̀le Gezeεwa yãa, ̄ a sí à tes̀̀wà, à Kanaa p̀̀ kú a guuo d̀̀δε, ̄ a kpà a nenεwa z̀̀kegba ũ, gɔɔ p̀̀ à aà kpàsã Salomɔɔwa. ¹⁷ ̄ Salomɔɔ èa Gezeεpi k̀̀ke a kàle ń Betoloni Z̀̀leo ¹⁸ ń Baalatao ń Tamɔɔ p̀̀ kú a búsu gbáauo, ¹⁹ ń wéle p̀̀ a k̀̀sũa kàleuo ń wéle p̀̀ a s̀̀goɔ kuuo ń wéle p̀̀ a s̀̀o kuuo ń kpé p̀̀ a ye d̀̀ Yelusaleũ ń Libão ń búsu p̀̀ àle kiblewào píi. ²⁰ Bui p̀̀ de Isaili ũo: Amoleo, Itio, Pelizio, Iviɔ ń Yebusi k̀̀nao píi, ²¹ gbé p̀̀ Isailio i f̄ ń dedeo, an bui p̀̀ g̀̀ ń búsupiuo ̄ Salomɔɔ ń dá z̀̀ziú, ̄ aaiɔ z̀̀pi ke màa e ń a gbão. ²² I Isailio da z̀̀z̀piuo. Ampio ̄ à ń díle a z̀̀g̀o ũ ń a íwao ń a kía deeɔ ń a gbéɔ d̀̀aanao ń a z̀̀kas̄godeo ń a s̀̀deo. ²³ Aame z̀̀ p̀̀ wàle kepi gbé̄z̄o ũ lo, aa gbé̄n òaa pla ń basoplakwioε (550).

²⁴ Ké Falaɔ nenε b̀̀ Davidi wéleu à tà a kpé p̀̀ Salomɔɔ d̀̀eu, ̄ Salomɔɔ Milo ε kàka. ²⁵ Wè ń wéo Salomɔɔ lo sa'o Diiwa g̀̀n àa'aāε.† I sa p̀̀ wí a p̀̀ káteu à tékũ ń sáaukpasao o sa'okii p̀̀ a b̀̀ Diiεwa, i tulaletikateo Dii ae we lo. Màa à Dii kpé z̀̀ kè lá a maawa.

²⁶ Kí Salomɔɔ g̀̀'ilenao kè Ezīgbeεε, Elata saε Edoũ búsuu Isia T̄a léi. ²⁷ Hilaũ a gode p̀̀ isia d̀̀o z̀̀ we, ̄ aa dà ísiao s̄anu ń Salomɔɔ gbé̄. ²⁸ Aa gè Ofii aa vua náaa we t̀̀nu ḡo, aa s̀̀o kí Salomɔɔε.

10

Seba búsu n̄ε kía m̄a Salomɔɔ gwai
(2Lad 9.1-12)

¹ Ké Seba búsu n̄ε kía* Salomɔɔ bao mà Dii t̀̀b̄a yá musu, ̄ à mò aà léi à gwa ń yá z̀̀'ũ laawào. ² Ké à kà Yelusaleũ ń a íwao dasidasi ń p̀̀ g̀̀nanao ń vua sà z̀̀o ń gbè beεede p̀̀ yiongoo seao, ̄ à gè Salomɔɔ k̀̀i, à yá p̀̀ kú a ǹ̀se guu faai b̀̀aàno píi. ³ ̄ Salomɔɔ yá p̀̀ a làwao b̀̀lekèè píi. A kee b̀̀le i aà fuo. ⁴ Ké n̄εpi Salomɔɔ ̄noyã mà píi, mé à kpé p̀̀ a d̀̀ è ⁵ ń ble p̀̀ i bleo ń aà íwao gwεao ń aà be z̀̀kenao kuao ń ń p̀̀kasao ń aà v̄εbolenao ń sa p̀̀ a ò Dii kpéuo, yápi d̄iwà, ̄ aà lé g̀̀ εlea. ⁶ ̄ a ò k̄ie: N yákeao ń n ̄no bao p̀̀ má mà za ma búsuuoá s̄anaε. ⁷ Mi yápiɔ sio e ma ge kaò la, ̄ ma wes̄ie sa. Wi om̄ε píio fá! N ̄no ń n àizεo de lá ma a baomàa. ⁸ Minadeɔn n gbé̄ ũ ń n íwa p̀̀ aaiɔ kunno g̀̀pii, aai swãd̄o n ̄noyãio! ⁹ Wà Dii n Lua sáaukpa, asa n yá k̄aaḡue, ̄ à n kpa Isailio kpalau. Dii yea Isailiozi g̀̀pii yá mé t̀̀ à n kpa kía ũ, ké ñȳ yá̄g̀g̀né a zéwa yáí. ¹⁰ ̄ n̄εpi kí gbà vua t̀̀nu síī ń p̀̀ g̀̀nanao dasidasi maamaa ń gbè beεedeo. P̀̀ g̀̀nana p̀̀ à kí Salomɔɔ gbàpiɔ z̀̀o, gb̄ε i m̄oè à kà màa lo.

¹¹ Hilaũ g̀̀'ilena p̀̀ s̀̀ ń Ofio ń vuo s̀̀ ń lí beεedeo maamae ń gbè beεedeo lo. ¹² ̄ kí Dii kpé ń azia kpéo p̀̀o kèò, à m̄oɔnao ń kúuo kèò l̀̀sinaoε lo. Wi mó ń lípi buio à kà màa lo, wi wes̄ie màa lo e ń a gbão.

* 9:8 2Kia 25.9 † 9:13 Bee mè p̀̀p̄a. ‡ 9:25 B̄a 23.17 * 10:1 Mat 12.42

¹³ Pó pó Seba bùsu nɔe kía yei píi, a gbèa kí Salomɔɔwae, ɔ à aà gbà, gba pó a dàè sɔũsɔũ bàasi. ɔ à èa tà a bùsuu ní a ìwao.

Salomɔɔ àizεεɔ
(2Lad 1.13-17, 9.13-28)

¹⁴ Vua pó Salomɔɔ ì e wē ní wēo ì ka tɔnu bao ní àaɔo, ¹⁵ falu pó tagenaɔ ní laatanaɔ ní Laalubu kíaɔ ní bùsu gbēzɔɔ ì bɔè bàasi. ¹⁶ A sèngbao zɔɔ kè ní vua pó wa gbègbèo mèn òaa do, an baade gbia kà kiloo àaɔ'aaɔ ní kɔnio. ¹⁷ A sèngbao nénaɔ kèò lɔ, an baade gbia ye kai kiloo plapla. A sèngbaopio kàle kpé pó wí me Libā Líkpeue. ¹⁸ Kí kiblekila zɔɔ kè ní wesa swaao, ɔ à vua tēetēe kùlèwà. ¹⁹ Kílapi dèdèkii vī, a gbápèpekii soolo. A kpenakii musu de mòɔɔ golasai. A gàsídikii vī, nòɔmusu pó wa kèò zεze gàsídikii vī sae. ²⁰ Nòɔmusu keapio zεze gbápèpekii vī wa plapla ɔplaaí ní zεzio, apii kè kuepla. Wí kílapi taa ke bùsueu yāao. ²¹ Kí Salomɔɔ imibɔɔá vuae píi. Kpé pó wí me Libā Líkpe póɔ píiá vua tēetēe. Anusu pɔe ku weo, asa wíli ánuusu dile pɔe ũ Salomɔɔ gɔɔo.

²² Kí ísia gó'ilenao ì daa ísiao ní Hilaũ góɔ. Wè àaɔ ní wè àaɔo ɔ aaiɔ su ní vuao ní ánuuso ní wesa swaao ní gbaũ ní bā bui maaɔ. ²³ Kí Salomɔɔ àizεε ní aà ɔno zɔɔ de dúnia kíaɔ póla píi. ²⁴ Gbèpii lé zεwεεle à wesi Salomɔɔle, aai swáse aà ɔnoyā pó Lua dàè aà sɔuzi. ²⁵ Wē ní wēo wí mɔè, baade ní a gbaɔ: Anusu pɔɔ, vua pɔɔ, ulaɔ, gɔkeɔɔ, pó gɔnanaɔ, sɔɔ ní a baonaɔ. ²⁶ Salomɔɔ zikasɔgɔɔ ní sɔɔ kàaa, aà sɔgopio òaa sɔplae (1.400), aà sɔɔ sɔ òaasɔɔo leε kuepla (12.000). Wí aà sɔpio gwa aà sɔgo wéleɔ guue ní aà be Yelusaleũ. ²⁷ Kí tò ánuusu di Yelusaleũ lán gbewa, mé sede lí pó wà kpedòò dasi lán bèle líwa sēu. ²⁸ Salomɔɔ sɔpio bò Egipi† ní Silisi bùsuoε. Kí laatanaɔ mé ì gé lúluí we. ²⁹ Aai sɔgɔo lúlu Egipi ánuusu kiloo sɔplae, sɔɔ sɔ kiloo plapla taa, ɔ ì ea sɔpio yía Iti kíaɔ ní Silio kíaɔwa lɔ.

11

Salomɔɔ naɔ

¹ Kí Salomɔɔ ye buipále nɔeɔzi dasi.* Falaɔo nɔeɔe bàasi, ɔ à Mɔabuɔ ní Amɔnio ní Eɔɔũ ní Sidɔdeɔ ní Itio náaa nɔ ũ. ² Dii ò Isailioɔe aasu buipio seɔ, asa aa ní sásáe, aaiɔ sa'o ní táaɔwa.† N beeo Salomɔɔ námá ké a yeñzi yái. ³ A kíabuiɔ sè nɔ ũ gbèɔn òaa àaɔ ní basɔo, mé a nɔ pó i méseɔdilenéoo vī lɔ òaa do ní basɔo. ɔ aà nɔpio aà sásá. ⁴ Ké à zikù, aà naɔ tò à tè táaɔzi, i a sɔ kpa Dii a Luawa míomio lá a mae Davidiwao. ⁵ A tè Sidɔdeɔ dii Asetaatizi ní Amɔnio dii Mɔlɔku pó Lua ye a gíyáioo. ⁶ A yá pó Dii yeio kè, i teàazi ní nòsemendoo lá a mae Davidiwao. ⁷ ɔ à gè gulesí bò sísí pó kú Yelusaleũ gukpe oi musu Mɔabuɔ dii vāi Kemɔsi pó Lua ye a gíyáioe ní Amɔnio dii vāi Mɔlɔkuo. ⁸ Maa a kè a buipále nɔeɔe píi, ɔ aa tulaletikátea ní diioɔe aa sa'òmá.

⁹ ɔ Dii Isailioɔ Lua pɔ pà Salomɔɔzi, ké à bò a kpe, aà sɔ kuwa lɔo yái, asa Dii bò mòwà yāa gēn plae. ¹⁰ Baa ké Dii òè asu te dii páleɔzio, i yá pó Dii dílepi mao. ¹¹ ɔ Dii òè: Lá màa ní sè, ni ze ní ma bàakuanno yá pó má dílenéoo, má n bɔ kíakεue, mí n zòblenae dile n gbεu. ¹² Ama n mae Davidi yái má ke n gɔɔo, n né ɔ má kèè. ¹³ N beeo má aà bɔ kíakεu míomio. Bui leε do ɔ má tó n népie ma zòblena Davidi ní Yelusaleũ pó má sè ma pó ũo yái.

Salomɔɔ ibεεɔ

¹⁴ ɔ Dii tò Eɔɔũ gbé Adada pó de kíabui ũ íbelesè ní Salomɔɔo. ¹⁵ Gɔɔ pó Davidi lé zika ní Eɔɔũ yāa, aà zígɔɔ dɔaana Yoabu mé gè Isailioɔ gɔo vī, ɔ àle Eɔɔũ bùsu gɔeɔ dède we píi. ¹⁶ Aapi ní a gbéɔ ku we e mɔ soolo e aa gè Eɔɔũ bùsu gɔepio dèdèð píi. ¹⁷ ɔ Adada bàalè lé tá Egipi ní a mae ìwaeɔ. Gɔɔ bee sɔ Adadaá èwaasonae. ¹⁸ Aa bò Madiá aa gè Palana, ɔ aa Palana gbèeɔ sè gènnɔ Egipi kí Falaɔo kíi. Falaɔo kpé kpàwà ní bleo ní tɔleɔ. ¹⁹ Adada yá kà

† 10:28 Iko 17.16 * 11:1 Iko 17.17 † 11:2 Bɔa 34.16

Falaṣṣoggu maamaae, ṣ à a na Tapenensi dāuna kpàwà nṣ ù. ²⁰ ጋ Tapenensi dāunapi ne'í gṣe ù, wí me Genuba, ṣ Tapenensi népi gwà Falaṣṣo ua n Falaṣṣo néo sānu. ²¹ Gṣṣ pṣ Adada ku Egipi, a mà Davidi gà mé aà zīgṣṣ dṣaana Yoabu gà lṣ. ጋ a ò Falaṣṣe à mè: Ma gba zé mà ta ma bùsuu. ²² ጋ Falaṣṣo aà là à mè: Bóme lé késāma ma kíi, ṣ n gbasa n ye ta n bùsuui? A wèwà à mè: Pṣe lé késāao, ma gba zé lé!

²³ Lua tò Eliada né Lezṣ fṣe n Salomṣṣo lṣ. A bàalè a dii Zoba kí Adadezeṣe yāae. ²⁴ Ké Davidi Adadezeṣe dède, Lezṣ gbéṣ kàaaazi gbāamṣṣedeṣo gāli ù, à gṣ n dṣaana ù. Aa gè zṣlè Damasi, ṣ à gṣ a kía ù. ²⁵ Aàpi sṣ Isailiṣ ibeṣe e Salomṣṣo wēni léu, yākele pṣ Adada fṣeṣo bàasi. A kpalablè Sili bùsuu, a ye Isailiṣ gīyāio.

Yeloboaṣ bṣa Salomṣṣo kpe

²⁶ Nṣba né Yeloboaṣ, Eflaiṣ bui pṣ bṣ Zeledaá Salomṣṣo ìwaṣ doe, ṣ à bṣ Salomṣṣopi kpe. Aà daá gyaae, aà tṣn Zelua. ²⁷ Lá à bṣ kí kpe taan ke: Salomṣṣo bùsu kàka e pṣ wí me Milou, ṣ à a mae Davidi wéle bíi bṣ a pèe. ²⁸ Yeloboaṣá gṣsa laaidee. Ké Salomṣṣo è èwaasopi āiavi, ṣ à aà dīle zī gbāa pṣ Yosefu buiṣ lé kēpi gbēzṣṣo ù. ²⁹ Zibeezī Yeloboaṣpi bṣ Yelusaleṣ, ṣ à kpāaṣ n ānabi Ahia, Silo gbéṣo zéu, a ula dafu daa. Aa ku sṣu we nṣe. ³⁰ ጋ Ahia a ula dafupi ga kè, a pāapaa kuṣpla. ³¹ ጋ a ò Yeloboaṣe aà a paaapi séle mēn kwi. ጋ Dii yā'òè à mè: Ma Dii Isailiṣ Lua má Salomṣṣo bṣ kíakeue, mí Isaili bui leṣ kwṣo kpama. ³² Mí bui leṣ do toè ma zṣblena Davidi n Yelusaleṣo yāi, asa wélepi má sè Isaili buiṣ wéleṣo guu. ³³ Má keè màa, ké à ma vūaa à gè lé Sidṣdeṣo dii Asetaati n Mṣabuṣ dii Kemṣsio n Amṣniṣ dii Mṣlkuo sisi yāie. I temazio, i yā pṣ maamee keo, i ma ṣtondṣkīi gwao, a ma ikoyāṣ kūa lá a mae Davidiwaṣ. ³⁴ N beeo má aà bṣ kpalau fīafīao, asa má tò à gṣ kía ù e a wēni léu ma zṣblena Davidi yāie, asa ké ma Davidi sè, a yā pṣ má dīleṣo kūae, mé à ma ṣtondṣkīi gwà. ³⁵ Má Salomṣṣo né bṣ kpalau sae, mí Isaili bui leṣ kwṣo kpama. ³⁶ Isaili bui leṣ do ṣ má tṣ aà népie, ké ma zṣblena Davidi filia àṣ do ma ae gṣṣpii Yelusaleṣ, wéle pṣ má dīle ma tṣ àṣ kuwàu. ³⁷ Mpi sṣ, ma n se Isailiṣ kía ũe. Nyṣ kible lá à n pṣ gbàwa. ³⁸ Tṣ nṣe yā pṣ má dīlene ke pii, tṣ n temazi, nṣe yā pṣ maamee ke, tṣ nṣe ma ṣtondṣkīi gwa mé nṣe ma yādileṣo kūa lán ma zṣblena Davidiwa, máṣo kunnṣe, mí nṣe buiṣ kpa Isailiṣ kpalau gṣṣpii, lá ma Davidi buiṣo kpāuwa. ³⁹ Má ṣṣṣle Davidi buiṣo yā pṣ kēpi yāie, āma i ke gṣṣpii no.

⁴⁰ Salomṣṣo zewēle à Yeloboaṣ de, ṣ à fṣe tilè à tà Egipi kí Sisaki kíi, ṣ a ku we e Salomṣṣo gè gāṣ. ⁴¹ Salomṣṣo yā kīniṣ n ṣnṣo pṣ a vṣo pii ku aāzīapi yākeṣo láu. ⁴² Salomṣṣopi de Isaili bui pii kía ũ Yelusaleṣ wè blaṣ. ⁴³ Ké à gà, wà aà vṣ aà mae Davidi wéleu, ṣ aà né Lṣbṣaṣ zṣle aà gbēu.

12

Isailiṣ bṣa Lṣbṣaṣ kpe (2Lad 10.1-11.4)

¹ Lṣbṣaṣ gè Sikeṣ, asa wekīi Isaili bui pii gèu aà kpái kpalau. ² Ké Nṣba né Yeloboaṣ a baomà, ṣ à bṣ Egipi à sṣ, asa wekīi a kuu za gṣṣ pṣ à tilè Salomṣṣe. ³ ጋ Isaili pṣ kàaaapiṣo aà sīsi, ṣ aa gè yā'ò Lṣbṣaṣe sānu aa mè: ⁴ N mae zī gbāa dāwēe pāsīpāsīe. Mpi sṣ, zī gbāa n aso gbīa pṣ a dīwēepio lao, wí misiilene. ⁵ ጋ a wè má à mè: A tá gīa e gṣṣo āaṣ, í ea mṣ. ጋ aa tà.

⁶ Kí Lṣbṣaṣ yāpi kpàle gbēzṣṣo pṣ aa de a mae Salomṣṣo ìwa ṣo gēzī à mè: Yā kpele á è a maa mà a zá sí gbēpiṣwai? ⁷ ጋ aa wèwà aa mè: Tṣ n misiilené gbā, mé n yāmaa zāsīmá, aṣo de n zṣblenaṣo ù gṣṣpii. ⁸ ጋ Lṣbṣaṣ gī gbēzṣṣopiṣo ledama mai, à gè yāpi kpàle a ìwa èwaaso pṣ aa neblè sānuṣo gēzī. ⁹ A nṣe lá à mè: Gbé pṣ aa òmṣe mà zī gbāa pṣ ma mae dànṣe laonépiṣo, yā kpele á è a maa wà a zá sí mái? ¹⁰ ጋ èwaasopiṣo wèwà aa mè: Gbé pṣ aa òne n mae aso

gbia dīné, laonépio, oné n onenzāna gèele de n mae gbōua. ¹¹ N mae aso gbia dīné, mpi sō nýō asopi káfiné. N mae ní wetà ní flāoe, kási flàala lède nýō ní wetàò.

¹² A gōo àaōde zí Yeloboaū ní Isailio èa mò Lōbōaū lè npii, lá a òné à mè aa ea mō gōo àaō gbepiwa. ¹³ Ō kí gí gbēzōō ledama mai, à yāpāsi òné. ¹⁴ A òné lá èwaasoō ledàwawa à mè: Aso gbia ma mae dīé, mapi sō má asopi káfiné. Flā ō ma mae á wetàò, mapi sō, flàala lède ō má á wetàò. ¹⁵ Beewa kí i Isailio yāmao, asa yápi bō Dii kíie, ké yá pō a dà ānabi Ahia, Silo gbéé a ò Nēba né Yeloboaūe e ke yái.

¹⁶ Ké Isailio è kí gí ní yāmai, aa òè:

Wá bàa kú ní Davidioo,

wá lé kú Yese né yáuo.

Isailio, á baade tá a be!*

Davidi bui, laaido nzia bewa!

Ō Isailipio tà ní be. ¹⁷ Isaili pō kú Yuda wéle guuo ō Lōbōaū gè ní kía ū n̄tē. ¹⁸ Kí Lōbōaū a zōo gbēzōō Adonilaū zì Isailiowa, ō aa aà pàpa ní gbēo wà aà dè. Ō kí Lōbōaū fèle ní wāao, à sī a sōgo guu, à bàalè Yelusaleū. ¹⁹ Beewa Isailio gí Davidi buiozi e ní a gbāo. ²⁰ Ké Isailio mà pīi Yeloboaū sù, ō aa aà sīsi kōkāaa guu, ō aa aà kpà Isailio kía ū. Isaili buie i ze ní Davidi buio, sema Yuda buio bàasio.

²¹ Ké Lōbōaū kà Yelusaleū, à Yudaō kāaa pīi ní Bēyāmeē buieo. Zīgōpio gbēon òaasoōo lee òaa do baosaiē (180.000). Ō aale gé zikai ní Isailio, ké aa e Salomōō né Lōbōaū kpa kpalapiu b. ²² Ō Lua yā'ò Lua gbé pō wí me Semaiaē à mè: ²³ O Yudaō kí Salomōō né Lōbōaūe ní Yudaō pīi ní Bēyāmeē buio ní gbé kīnio, ²⁴ ma Dii ma mè, ásu gé zikai ní á gbé Isailioo. A baade tá a be, asa yá pō kèpi bō ma kíie. Ō aa yá pō Dii òné mà aa tà.

²⁵ Yeloboaū Sikēū pō kú Eflaiū būsū sīsīdeu bíi bō, ō à zōleu. Za we ō à gè Penueli kèke a kàle. ²⁶ Ō à làasookè à mè: Wa ea Davidi be gbé kpá kpalauē. ²⁷ Tó Isailio lé gé sa'oi Dii kpéu Yelusaleū, aa ea ze ní ní dii Yudaō kí Lōbōaūoe, aai ma de, aai zeaànō. ²⁸ Ké kí yápi gwà, ō à vua gáaena pī mèn pla, ō a ò gbéone: Isailio, á gea Yelusaleū kè zài. A Lua pō á bóle Egipin ke!† ²⁹ Ō à ado dīle Beteli, ado sō Dā. ³⁰ Ō yápi duuna iné, aai gé kúlei adoē Beteli, ado sō za Dā. ³¹ Yeloboaū kpédò zupione gulesiowa, ō à gbé pō aa de Levii bui ūoō dīle sa'onao ū. ³² Ō à mō swaaōde gōo gēode dīle dikpe ū lán Yudaō pōwa sō, ō à sa'ò sa'okii pō kú Betelipiwa. A sa'ò gáae pō a pīpiowa, ō à sa'onao dīle we aao gulesipio gbagba. ³³ Ō à sa'ò sa'okii pō á kè Betelipiwa mō swaaōde gōo gēodezi. A gōopi dīle azia pōēwa dikpe ū Isailione.

13

Anabi pō i Dii yāmao

¹ Lua gbēe bō Yuda būsū à mò Beteli lá Dii dàewa, gōo pō Yeloboaū zea sa'okii pi sae, a sūele lé fele. ² Ō à àsi'ò sa'okii pi musu à mè: Sa'okii, sa'okii, Dii mè wa ne'i Davidi be, wí tókpaè Yosia. Aapi mé a sa'oma ní gulesi sa'ona pō lé zike lao, i sa'onapio wáo kpasama.*

³ Wegōo Lua gbépi yápi kea seela òné à mè: Seela pō Dii òn ke: Sa'okii pi a paae, a túfu i kóle.

⁴ Ké kí Yeloboaū àsi pō Lua gbépi ò Beteli sa'okii pi musu mà, ō à òdòwà za sa'okii we à mè: A aà kú! Ō ō pō a dōwàpi imi, i fō kòo bo. ⁵ Ō sa'okii pi pàa a túfu kòle lá Dii dà Lua gbépie a òwa. ⁶ Ō kí ò Lua gbépie: Awakpameē Dii n Luaē. Wabikewàmee ma ō e su a gbēu. Ō Lua gbépi awakpàè Diiē, ō aà ō sù a gbēu lán yāawa. ⁷ Ō kí ò Lua gbépie: Mō wà gé ma be wà poble, mí gbadane. ⁸ Ō a ò kípīe: Baa tó n n àizee guo kpàa, má gennōo. Má poble mà imi gue beuo, ⁹ asa Dii òmēe à mè másu poble lao, másu imi lao, mé másu tá ní zé pō ma mōo. ¹⁰ Ō à zé pále sè, i zé pō à mòò Beteli se bo.

* 12:16 2Sam 20.1 † 12:28 Bōa 32.4 * 13:2 2Kia 23.15-16

11 Anabi zie ku Beteli we. Ké aà néo sù, aa yá pò Lua gbépi kè we zibeezi dàu aa siu ní maeé ní yá pò a ò kíeo píi. 12 Ǿ an mae ní lá à mè: Zé kpele a sèi? Ǿ aà néo zé pò Lua gbé pò bò Yuda bùsuupi sè òè. 13 Ǿ a òné: A káoyeméé zàa'inae. Ǿ aa yèè aa aà dikpe. 14 Ké à pèle Lua gbépizi, Ǿ à aà lè zòlea gbéneli gbáu. Ǿ à aà là à mè: Lua gbé pò bò Yuda bùsuun n ũa? A wèwà à mè: Mámé! 15 Ǿ ānabi zipi òè: Mò wà gé ma be, ní pòble. 16 A wèwà à mè: Má f̄s̄ ea tanno. Má f̄s̄ pòble mà iminno gue beeuo, 17 asa Dii òmèé à mè, másu pòble ge mà imi lao, mé másu tá ní zé pò ma mooo. 18 Ǿ ānabi zipi òè: Anabin ma ũ lanwa. Malaikae mé Dii yā'òmèé à mè mà pèlenzi mà sunno ma be, ké ñ pòble, ní imi. A mò lè éé ānabipi lé tó.

19 Ǿ Lua gbépi èa gèaano, à pòblè aà be, à imi. 20 Goo pò aa zòle pòbleai, Dii yā'ò ānabi zi pò súaànɔpi, 21 Ǿ à wiidò Lua gbé pò bò Yuda bùsuupiwa à mè: Dii n Lua mè, lá n gi a yāmai, ni yá pò á òne mao, 22 n ea n mò n pòblè, n imi gu pò á òne r̄su bleuo, r̄su miuopi, wa n v̄i n deziò mia'euo. 23 Aà pòblea ní aà imiao gbea, ānabi pò súaànɔpi káoyèè zàa'inae. 24 Ké à dàzeu, Ǿ à kpàaũ ní nòomusuo, nòomusupi aà dè. Aà ge gò dilea zéu, Ǿ zàa'ina ní nòomusuo gò sí aà gepizi. 25 Ké gbé pò lé ḡeo aà ge è wúlea zéu we ní nòomusu pò zeio, Ǿ aa gè a baokpà wéle pò ānabi zipi kuu.

26 Ké ānabi pò súaànɔpi a baomà, à mè: Lua gbé pò ḡi Dii yāmain we. Ǿ Dii aà kpà nòomusuwa, à aà è'e a dè lá Dii òèwa. 27 Ǿ a ò a néone: A káoyeméé zàa'inae. Ǿ aa yèè. 28 A dàzeu, Ǿ à gè à aà ge lè wúlea zéu. Zàa'ina ní nòomusuo aa síaazi. Nòomusupi i gepi soo, mé i zàa'inapi é'e s̄o. 29 Ǿ ānabipi Lua gbépi ge se d̄i zàa'inae à sùò a be wéleu, ké à aà gaa sób, i aà v̄i. 30 Ǿ à aà v̄i azia mia'eu, à sób à mè: Waiyoo ma gbé! 31 Ké à aà v̄i màa, a ò a néone: Tó ma ga, à ma v̄i mia'eu pò ma Lua gbépi v̄iupiu, í wá ge kpak̄i. 32 Asa àsi pò Dii dàè a ò Beteli sa'ok̄i musu ní táakpe pò kú Samali bùsu wéle gules̄uo a ke síanae.

33 Yápi gbea Yeloboaũ i a yāvāikea too, baa se à èa Isaili bui píi d̄ile gules̄i sa'onao ũ b̄o. Gbé pò aa ye ḡo gules̄i sa'onao ũ Ǿ à ní kpà a ũ. 34 Duuna pò tò wà Yeloboaũ buiò tòbz̄ò aa m̄ide dúniaun we.

14

Anabi Ahia yá pò a Yeloboaũ le oa

1 Goo bee gyā Yeloboaũ neḡoe Abia lè. 2 Ǿ Yeloboaũpi ò a nae: Fele ñ nzia lile, ké wasu n d̄s̄ ma n̄o ũo, ní gé Silo. Anabi Ahia ku we. Ǿme òmèé máo de Isailiò kía ũ. 3 P̄eé se mèn kwi ní k̄aao ní zó tùuo, ní geòè. A yá pò a népi le oné. 4 Ǿ Yeloboaũ n̄o kè màa, à f̄ele gè Silo à gè Ahia be. Ahia wé lé gu'e b̄o, asa à zik̄ùe, aà wé gò s̄uui. 5 A mò lè Dii ò Ahiae: Yeloboaũ n̄o né lé gyāke, Ǿ àle mó a yāgbeaima. Lá r̄ȳo wewàn ke, asa tó à mò, a azia lilene gbēp̄ale ũe.

6 Ké Ahia aà kèse k̄ōfi mà, àle ḡe kpéu, à mè: Ḡe Yeloboaũ na! B̄óyāi n nzia lile màai? Yāp̄as̄i Lua mè mà oné. 7 Ge ñ o Yeloboaũe, Dii Isailiò Lua mè áme a n se n gbé̄o guu, a n dile a gbé Isailiò d̄oana ũ. 8 A Davidi buiò b̄o kpalau, Ǿ a n kpau, kási ní de lá a zòblena Davidiwaò. Aàpi a yādileao k̄ua, a teazi ní n̄oemendoo, à yá pò á yei kè. 9 N v̄aikè de gbé pò d̄oaneola, n ge n dii p̄aleò kè nziae, mò pò ní k̄asa t̄aa ũo, Ǿ n b̄o aà kpe, n a p̄o f̄ele. 10 Ayām̄eto á yáyia n buiòwa, á n ḡeò kaale Isailiò guu z̄oo ní wé̄o píi, í tes̄o n bewa, lá w̄i tes̄o z̄uḡb̄owa e à ték̄u láa píiwa. 11 Gb̄eò n bui pò aa gaga wéleuo só, b̄ao i n gbé pò aa gaga s̄euo ble. Dii mé ò. 12 Mpi sa s̄o n̄oe, fele ta be. Tó n kèsep̄ele wéle guu ḡòò, népi a gae. 13 Isailiò i aà ge sób, aai aà v̄i. Yeloboaũ buiò guu píi, aàpi wa v̄i ado, asa aàpi ado Ǿ Dii Isailiò Lua yāmaa èwà Yeloboaũ ua. 14 Dii a kía p̄ale dile a gbé Isailiòne. Ǿme a Yeloboaũ buiò d̄ede. Gb̄ae! B̄o ke ló? Ee, tiatiae! 15 Dii a got̄o Isailiòwa, aai ḡo lán fee pò lé deedeé í guuwa. A Isailiò b̄ole bùsu maa pò a kpà ní deziòwaee beeu, i ní f̄aaa Uflata baale, ké aa Asetaati lí

pèlepèlè, aa Dii pò fèlèòè yáí. ¹⁶ A Isailio kpámá duuna pò Yeloboaũ kè à Isailio dà a keau yáí.

¹⁷ Ǿ Yeloboaũ na fèlè lé tá. Ké à kà Tiiza, àlè gē kpéu, ǿ negōenapi gà. ¹⁸ Wà aà vǿ, ǿ Isailio ǿlòb mípii, lá Dii dà a zòblena ānabi Ahiaa e òwa. ¹⁹ Yeloboaũ yá kǿniò ku Isaili kíao ladau, zǿ pò a kàò ní aà kíakeyāo pii. ²⁰ Yeloboaũ zòlèa kpalau pii wèè bao ní plaoe. Ké à gà, ǿ aà né Nadabu zòlè aà gbèu.

Yudaò kí Lòbòau (2Lad 12.1-16)

²¹ Salomòò né Lòbòau mé Yudaò kía ũ. A kpalablè a wèè bla ní mēndooode guue, ǿ à kè kpalau Yelusaleũ wèè gēo ní plao, wéle pò Dii dǿlè Isaili bui pii wéle ũ guu, ké a tó àò kuwà. Aà da tón Naama, Amōni buiè. ²² Yudaò yá pò Dii yeio kè, aa aà zafèè de ní deziola pii ní duuna pò aa kèò. ²³ Aa gulešǿ bò sa'okǿiò ũ sǿšǿ lèšǿ musu pii ní lí yèlèlèò gbáuo pii, aa gbèò ní líò pèlepèlèu. ²⁴ Baa se táakpe káaluao* ku Isaili bùsuu gōeò ní nōeò ũ. Isailio bui pò Dii ní yánéò yābēekèao sèè piiè.

²⁵ Kí Lòbòau kpalablea wèè sòode guu ǿ Egipi kí Sisaki mò lèlè Yelusaleũwa. ²⁶ A Dii kpé àizèeò ní kibe pòò nàaa, à vua sēngbao pò Salomòopiò sèlè pii. ²⁷ Ǿ kí Lòbòau sēngbaopiò gēeè pǿ ní mōgotèò, a nà dǿai pò aaiò a be zé dǿao dǿaanaone ní ǿzǿ. ²⁸ Tó kí lé gé Dii kpéu, dǿaiipiò ǿ sēngbaopiò kǿa. Tó dǿaiipiò sù, ǿ aai èa kálè ní kpéu.

²⁹ Lòbòau yá kǿniò ku Yuda kíao ladau. ³⁰ Lòbòau ní Yeloboaũo aaiò zǿka ní kōo gōopiè. ³¹ Ké Lòbòau gà, wà aà mia kpàkōi ní aà deziò Davidi wéleu. Aà da tón Naama, Amōni buiè. Ǿ aà né Abia zòlè aà gbèu.

15

Yudaò kí Abia (2Lad 13.1-3, 22-23)

¹ Nèba né Yeloboaũ kpalablea wèè bao plasaide guu ǿ Abia gò Yudaò kía ũ, ² à zòlè kpalau Yelusaleũ wèè àaōe. Aà da tón Maaka, Abisaloũ buiè. ³ A duuna pò a mae kèò kè piiè, i azǿia kpa Dii a Luawa lá a dezi Davidiwaò. ⁴ Ama Davidi yáí ǿ Dii aà Lua tò aà bui zòlè kpalau Yelusaleũ, à aà buipi dǿlè aà gēe ũ, a tò Yelusaleũ zedǿa. ⁵ Asa Davidi yá pò Dii yei kè, i gǿ yá pò Dii dǿlèe maio e a wēni léu, mé i ke Iti bui Uli yá* bàasio.

⁶ Abia ní Yeloboaũo aaiò zǿka ní kōoe e Abia wēni léu. ⁷ Abia yá kǿniò ku Yuda kíao ladau. ⁸ Ké à gà, wà aà vǿ Davidi wéleu, ǿ aà né Asa zòlè aà gbèu.

Yudaò kí Asa (2Lad 14.1-2, 15.16-19, 16.1-6, 11-14)

⁹ Isailio kí Yeloboaũ kpalablea wèè baode guu ǿ Asa gò Yudaò kía ũ, ¹⁰ ǿ à zòlè kpalau Yelusaleũ wèè bla ní mēndoo. Aà dazi tón Maaka, Abisaloũ buiè. ¹¹ Kí Asa yá pò Dii yei kè lá a dezi Davidiwa. ¹² A táakpe káaluao yà a bùsuu, ǿ à dii pò a deziopiò kòlè pii. ¹³ Baa se à a dazi Maaka bò kíakeu, ké à Asetaati lí pò Lua ye a gǿyāio pèlè yáí. Kí Asa lípi zò à tesòwà Sedō guzulèu. ¹⁴ A azǿia kpà Diiwa e a wēni léue, āma i gulešǿ pò wa bòò daaǿo. ¹⁵ A vua ní ánusuo ní pǿpále pò api ní a maeo dǿlè Dii pò ũò sèlè kálè Dii kpéu.

¹⁶ Asapi ní Isailio kí Baasao aaiò zǿka ní kōoe e ní kpalablea léwa. ¹⁷ Baasapi mé gè lèlè Yuda bùsuwa, ǿ àlè bǿibo Lamai, ké gbēe suli bǿ ge àli gē Yudaò kí Asa bùsuuo yáí. ¹⁸ Ǿ Asa ánosu ní vua pò gò Dii kpé làasiuo sèlè ní pò pò kú a be làasiuo, a nà a ǿwaone ní ǿzǿ, ǿ à ní zǿ Damasi, Sili bùsu kí Benadada, Tablemò né, Eziš tǿũna kǿi à mè: ¹⁹ Wà ledoukè, lá ma mae ní n maeo kè yāawa. A ánosu ní vuaon ke. Ledoũ pò ní vǿ ní Isailio kí Baasao gboo, i

* 14:24 Iko 23.18 * 15:5 2Sam 11.1-27

gomala ní a zígṣṳ. ²⁰ Ǿ Benadada ledoukè ní Asao, à a zígṣṳ gbàe aa gé lélei Isaili wéleowa. Aa Iyoni sí ní Dāo ní Abeli Bemaakao ní Genezaleti búsuo ní Nefatali buiṳ búsuo píi. ²¹ Ké Baasa a baomà, ṣ à bíiboa Lamai tò à tà Tiiza. ²² Ǿ kí Asa kpàwakè Yudaṳne píi, i gbēe tēboo à mè, aa Lama gbēo ní lí pṳ Baasa lé bíibòṳ séle. Ǿ à bíibòṳ Geba pṳ kú Bēyāmeṣe buiṳ búsuu ní Mizipao. ²³ Kí Asa yá kiniṳ ku Yuda kíaṳ ladau, àa negṳnkeyāṳ ní yá pṳ a kèṳ píi ní wéle bíi pṳ a bṳ. Ké à zikù, gyā aà kù a gbálaowa. ²⁴ Ké à gà, wà aà mia kpàkṳi ní aà deziṳ Davidi wéleu, ṣ aà né Yosafa zṳle aà gbēu.

Isailiṳ kí Nadabu

²⁵ Yudaṳ kí Asa kpalablea wè plaade guu ṣ Yeloboaṳ né Nadabu gṳ Isailiṳ kía ṳ, à zṳle kpalau wè plaṣ. ²⁶ A yá pṳ Dii yeio kè, à zè ní yá pṳ a mae kè à Isailiṳ dà duunauo. ²⁷ Ahia né Baasa, Isakaa bui lekpaáfaàzi gṳṳ pṳ aàpi ní Isailiṳ lé koezṳ Filitē wéle Gibetṳi, ṣ Baasapi aà dè we. ²⁸ A aà dè Yudaṳ kí Asa kpalablea wè àaṳde guue, ṣ à zṳle aà gbēu. ²⁹ Ké à ná kpalableawa, ṣ à Yeloboaṳ buipiṳ dède píi, i ní gbēe too, à ní mīde lá Dii dà a zṳblena Ahia, Silo gbéṣe a òwaṣ. ³⁰ Yápi kè màa duuna pṳ Yeloboaṳ kè à Isailiṳ dà a keau, à Dii Isailiṳ Lua pṳ fèleoè yáie. ³¹ Nadabu yá kiniṳ ku Isaili kíaṳ ladau. ³² Kí Asa ní Isailiṳ kí Baasao aaiṳ zika ní kṳo e an kpalablea léwaṣ.

Isailiṳ kí Baasa

³³ Yudaṳ kí Asa kpalablea wè àaṳde guu ṣ Ahia né Baasa gṳ Isailiṳ kía ṳ. A zṳle kpalau Tiiza wè baasṳo mēndosaie. ³⁴ A yá pṳ Dii yeio kè, à zè ní Yeloboaṳ yákeao ní duuna pṳ à Isailiṳ dà a keauo.

16

¹ Dii yā'ò Anani né Yehuṣ, ṣ à asi'ò Baasaṣ à mè: ² Ma n se luutēu, ma n dile ma gbé Isailiṳ dṳaana ṳ, ṣ n ze ní Yeloboaṳ yákeao, n ma gbé Isailiṳ dà duunau, ṣ an duunapiṳ ma pṳ fèle. ³ Mpi ní n buiṳ, má á dēonṳ saṣ. Má ke n uaṣ lá má kè Nēba né Yeloboaṳ uaṣwaṣ. ⁴ Gbēo n gbé pṳ aa gaga wéleuṳ só, bāṳ i n gbé pṳ aa gaga sēuṳ ble. ⁵ Baasa yá kiniṳ ní aà negṳnkeyāṳ ku Isaili kíaṳ ladau. ⁶ Ké Baasa gà, wà aà vī Tiiza, ṣ aà né Ela zṳle aà gbēu.

⁷ Dii yápi dà ānabi Yehu, Anani néṣ, ṣ a ò Baasaṣ ní a buiṳ vāi pṳ a kè à Dii pṳ fèleoè lá Yeloboaṳ buiṳ kèwa yáí ní Yeloboaṳ bui pṳ à ní mīdeṳ yáṳ lo.

Isailiṳ kí Ela

⁸ Yudaṳ kí Asa kpalablea wè baasṳo ní mēndoodo guu ṣ Baasa né Ela gṳ Isailiṳ kía ṳ, à zṳle Tiiza wè plaṣ. ⁹ Aà iwāṳ do Zimli mé aà zikasṳgoṳ leṣ do gbēzṳṳ ṳ, ṣ à gbéṳ lè aa lekpaáfaàzi. Ké vṣe lé Ela de a be ziia Aaza kpéu Tiiza, ¹⁰ ṣ Zimli gè à aà dè Asa kpalablea wè baasṳo ní plaode guu, ṣ à zṳle aà gbēu. ¹¹ Ké à zṳle kpalau a làa, ṣ à Baasa buiṳ dède píi, i gṳee to aà daṣo ge aà gbēnaṳ guuo. ¹² A Baasa buipiṳ mīde píie, lá Dii dà ānabi Yehuṣ a òwa. ¹³ Baasa ní a né Elao Dii Isailiṳ Lua pṳ fèlèṣ duuna pṳ aa kè táaṳ yá musu, mé ké aa èa Isailiṳ dà a keau yáí. ¹⁴ Ela yá kiniṳ ku Isaili kíaṳ ladau.

Isailiṳ kí Zimli

¹⁵ Yudaṳ kí Asa kpalablea wè baasṳo ní plaode guu ṣ Zimli zṳle kpalau Tiiza gṳṳ soplá. Gṳṳ bee Isaili zígṳṳ bṳo ku Filitē wéle Gibetṳ saṣ. ¹⁶ Ké zígṳpiṳ mà Zimli lekpaáí ní gbéṳ kizi à aà dè, ṣ aa ní dṳaana Ǿmeli díle Isailiṳ kía ṳ ní bṳou wegṳṳ. ¹⁷ Ǿ Ǿmeli ní Isaili zígṳṳ kè Gibetṳwa, aa gè koezṳ Tiizai. ¹⁸ Ké Zimli è aa a wéle síwa, ṣ à dède sí a be kpediakṳau musu, à tesṳwà, ṣ tépi kùwà. A gà ¹⁹ duuna pṳ a kè yáie. A yá pṳ Dii yeio kè, à zè ní Yeloboaṳ yákeaoṣ. A duunakè mé à èa Isailiṳ dà a keau. ²⁰ Zimli yá kiniṳ ní lé pṳ a kpàáírnṳ Elazio ku Isaili kíaṳ ladau.

Isailio kí Omeli

²¹ Isailio kōkpaalè læe pla. An gbé kīnio ye Gina né Tibení kpá kía ũ, gbé kīnio sō Omeli. ²² Ké gbé pó aa zè ní Omelio gbāa de gbé pó aa zè ní Gina né Tibenioola, ò wà Tibenipi dè, Omeli mé kpalablè. ²³ Yudaó kí Asa kpalablea wè baakwi ní mēndoode guu ò Omeli gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau wè kueplae. A ku Tiiza wè sooloe, ²⁴ ò à Samali sīsí lù Semewa ní ánusuo kiloo bàakwi, ò à wéle kàlewa, à tōkpàè Samali, ké Semee mé sīsipi ví yāa yái. ²⁵ Omeli yá pó Dii yeio kè, à duunakè de gbé pó dāaεola píi. ²⁶ A zè ní Neba né Yeloboaũ yákeao píie. A Dii Isailio Lua pò fèlèè ní duuna pó a kè táao yá musu, à èa Isailio dà a keauo. ²⁷ Omeli yá kīnio ní a negōnkeyāo ku Isaili kía ladau. ²⁸ Ké à gà, wà aà ví Samali, ò aà né Ahabu zòle aà gbèu.

Isailio kí Ahabu

²⁹ Yudaó kí Asa kpalablea wè bla plasaide guu ò Omeli né Ahabu gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau Samali wè bao ní plaoe. ³⁰ A yá pó Dii yeio kè de gbé pó dāaεola píi. ³¹ Zea ní Neba né Yeloboaũ duunakeao í kèè yāe ũo, ò à Sidōdeó kí Ebaali nenoe Zezabeli sè no ũ, ò à nà zòblea Baaliεwa, ò aà sisi. ³² A kpedò Baalipie Samali, ò à aà gbagbakii pèle kpépiu. ³³ A Asetaati pèleu lo, à èa Dii Isailio Lua pò fèlèè de Isaili kía pó dāaεola píi.

³⁴ Ahabupi gò ò Beteli gbé Hieli Yeliko kèke kàle. Ké à a bíi ε kpàle, ò aà negōe séia Abilaũ gà. Ké à a bōle gbaó pèle, ò aà né gbεzāna Segubu gà, lá Dii dà Nuni né Yozueεe a òwa.*

17*Gbagbaao anabi Elia gwaa*

¹ Tisebe gbé Elia bò a be Galada bùsuu, à gè Ahabu lè à mè: N Dii Isailio Lua pó mále zòbleè kuao, sea za wēa fii a kpao, lou a mao. Sema gò pó má ò bàasio.*

² O Dii yá'ò Eliapie à mè: ³ Fèle gé gukpe oi, ní ule Keliti swa'eu Yuudē baale, ⁴ níò swapi í mi. Má díle gbagbaaoe aao n gwa we. ⁵ O à ge kè lá Dii òewa, a ku Keliti swa'eu Yuudē baale. ⁶ Gbagbaao ò mōè ní pēeo ní nòoo koo ní oosio, ò ò swapi í mi.

Salēpa gyaa Elia gwaa

⁷ Goopla gbēa swapi í bà, ké lou lé ma bùsupiuo yái. ⁸ O Dii yá'òè à mè: ⁹ Fèle gé Salēpa, Sidō sae, níò ku we. Má díle gyaa taasideeε aao n gwa we.† ¹⁰ O à fèle lé gé Salēpa. Ké à kà wélepi léi, à gyaae lè, àle yāawe we. O Elia lezù gyaapizi à mè: Ge ò mōmeε ní ío, baa yoo, mà mi. ¹¹ Ké àle gé dáí, Elia èa lezuaazi à mè: Ní mōmeε ní pēe miōnao lo. ¹² O nōepi òè: N Dii n Lua kuao, baa kàa má vīo, sema pówenti okū do pēna guu ní nīsi yōonaò tūu guu bàasio. A yāa mále we ke, mí tá be mà blekèò wà ble ní ma néo, wíò ga dá. ¹³ O Elia òè: Nsu to vīa n kūo. Ge ò ke lá ní òwa, āma kàa kèò yōonno ò mōmeε gīa, ní gbasa ò n pó ke, á ní n néo. ¹⁴ Asa Dii Isailio Lua mè pówenti a lāa pēna guuo, mé nīsi a lāa tūupiuo e gò pó a to lou ma bùsu la ge kaò. ¹⁵ Gyaapi ge kè lá Elia òewa, ò aale poble màa e gò ũma, aapi ní a bedeo ní Eliao. ¹⁶ Pówenti í lāa pēnapiuo, mé nīsi í lāa tūupiuo, lá Dii dà Eliae a òwa.

¹⁷ Bee gbēa nōe uabelepi népi lé gyāke. Ké gyāpi gbāakū maamaa, ò népi gà. ¹⁸ O nōepi ò Eliae: Lua gbé, bómε wá daaa, ò n mō ma bei? N mō ma duuna òi Luagu, ké aà ma né de yái yà? ¹⁹ O Elia òè: N n népi kpaa. O à népi sí nōepi ozi, à dèdèò kpēdiakōa kpēa pó à pīlau. A aà wūle a liiwa we, ²⁰ ò à wiilè Diiwa à mè: Dii ma Lua, níme ní tò gyaa pó ma pila aà be né gà, n pōsia kpāaazia? ²¹ O à kua ká mama negōenapiwa gēn aaō,‡ à wiilè Diiwa à mè: Dii ma Lua, to aà wēni ea su aà meu. ²² Dii Elia wiilea mà, ò wēni èa sù népi meu, à vù. ²³ Ké Elia negōenapi sè à pīlaò, à gèò kpéu, ò à aà kpà aà dawa à mè: Gwa, n né bēe! ²⁴ O nōepi ò Eliae: Má dō sa ké Lua gbén n ũ. Dii yá pó bò n léuá síanae.

* 16:34 Yoz 6.26 * 17:1 Zaa 5.17 † 17:9 Luk 4.25-26 ‡ 17:21 2Kia 4.34-35

18

Elia ní Obadiào

¹ Elia gɔɔplakè we. A wè àaɔde guu ɔ Dii yá'òè à mè: Ge n nzià ɔb Ahabue, mí tó lou ma aà bùsuu. ² Ǿ Elia fèlè lé gé azia ɔbi Ahabue.

Nɔana sɔ à pāsikù Samali, ³ ɔ Ahabu a be ziia Obadia sisi. Obadiapi sɔ ì misiile Diie maamaae. ⁴ Gɔɔ pɔ Zezabeli lé Dii ānabiɔ dede, Obadia ní sélé gbēɔn basɔ, à ní úlè gbè'eo guu gbēɔn blakwikwi, ɔ à ní gwá ní bleo ní ío. ⁵ Ǿ Ahabu ò Obadiapie: Wà bùsu keele wà gé nibɔnao ní swa'eu pii. Wiliɔ dɔo tó wá sè e wà wá sɔɔ ní wá sɔbaonaɔ gwaò. ⁶ Ǿ aa bùsu kpaalèkɔe, an baade a zé sè. ⁷ Ké Obadia kpàaũ ní Eliao zéu, à aà dɔ, ɔ à wùlè a gbēu à mè: Ma dii Elia, mímenn wea? ⁸ Elia wèwà à mè: Mámè! Ge n o n diie ma su. ⁹ Ǿ Obadia mè: Tàae kpele má kè, ɔ níle mapi n zòblena na Ahabue a ɔzì aà ma deí? ¹⁰ N Dii n Lua kuao buie ge bùsue ku ké ma dii gí gbéɔ ziuimá n wεεlɔ. Tó wà mè ní kú weo, ì to aa me wa sí ní pɔeoe. ¹¹ Ǿ níle omee sa mà ge o ma dii Ahabue n sua? ¹² Tó ma gēzea, máo dɔ gu pɔ Dii Nisina a n se taunnao. Tó ma ge má ò Ahabue, mé i n eo, a ma dee. Mapi n zòblena sɔ ma misiile Diie za ma èwaasogɔe. ¹³ Ma dii Elia, ké Zezabeli lé Dii ānabiɔ dede, ni yá pɔ má kè mao lé? Mámè ma ní gbēeo sèle gbēɔn basɔ, ma ní úlè gbè'eo guu gbēɔn blakwikwi, ma ní gwá ní bleo ní ío. ¹⁴ Ǿ níle omee sa mà ge o ma dii Ahabue n sua? A ma dee. ¹⁵ Ǿ Elia mè: N Dii Zígɔde pɔ mále zòbleè kuao má gé aà ma e gbāe.

Elia ní táadeɔ kua Kaameli gbɛ musu

¹⁶ Ǿ Obadia gè dà Ahabue, à yápi òè, ɔ Ahabu gè dai Eliale. ¹⁷ Ké Ahabu Elia è, a òè: Isaili bùsudeɔna, mímenn wea? ¹⁸ Ǿ Elia mè: I ke mámè ma Isaili bùsu dèo, mpi ní n mae bedeo áme á dè, asa a pākpa Dii yádileaoi, á té Baalizie. ¹⁹ Isailiɔ sisi pii sa aa káamazi Kaameli gbɛ musu sānu ní Baali táade gbēɔn òaa pla ní blakwiɔ ní Asetaati táade gbēɔn òaa pla pɔ aai pòble ní Zezabeliɔ.

²⁰ Ahabu Isailiɔ sisi pii, ɔ à táadepiɔ káaa Kaameli gbɛ musu. ²¹ Ǿ Elia sò Isailiɔzi à ní lá à mè: Aɔ yá kúa ɔkpeai e bɔe ni? Tó Dii mé Lua ũ, à teaàzi. Tó Baalie sɔ, à teaàzi. Aai yāe zá síwàò, ²² ɔ Elia òné: Dii ānabiɔ guu mámè ma gɔ mado. Baali táadeɔ sɔ aa gbēɔn òaa pla ní blakwiɔe. ²³ A zuswana kpáwá mèn pla, táadepiɔ i a mènɔ se aa zɔezɔe aa ka yàaa, aasu té dauo. Mapi sɔ má ado keke, mí ká yàaa, má té dau sɔ. ²⁴ Ampiɔ aa Baali sisi, mapi sɔ má Dii sisi. An gbé pɔ yāmà à tesòwà ɔme Lua ũ. Ǿ gbépii mè: A maae! ²⁵ Ǿ Elia ò táadepiɔne: A zuswana mènɔ se keke káau, asa áme á dasi. A á dii sisi, kási ásu té dauo. ²⁶ Ǿ aa zuswana pɔ wa kpámá sí aa kèke, ɔ aale Baali sisi za kɔɔ e íatē gè kàò minanguo. Aale ɔwā, aale lia sa'okii pɔ aa bòi, aale me: Baali, yāmawáe! N beeo aai yāe mao, i yāmamáo. ²⁷ Ké íatē kà minanguo, ɔ Elia lé ní láanike à mè: A wiile gbāa, ɔme diie úo lò? Aà láasoo tà saalon nò, á dɔa? A gè bíikpekei yà? A gè wéleu yà? Ale i'oe, ɔ ále aà vua? ²⁸ Ǿ aale wiile ní ɔɔ gbātēo, aale nízià lili ní fēndao ní sɔnao lá aai kewa, e au lé bàale ní mewa. ²⁹ Ké íatē gè aua pilai, ɔ aale yāyaaabɔle e sa oosi ogɔɔ gè kàò. N beeo i yāe zá símáo, i yāmamáo, i swásenziɔ.

³⁰ Ǿ Elia ò bílae: A sɔmazi! Ké aa sɔaàzi nípii, ɔ à Dii gbagbakii pɔ wa gbò kèke lé bo. ³¹ A gbɛ sèse mèn kuepla Yakɔbu buiɔ dasileu. Yakɔbupi Dii yá'òè yāa à mè, wáli oè sa Isaili.* ³² Ké à Dii gbagbakii pi bò, ɔ à eyɔ liai. Epi kà à í sí litili gēo. ³³ A yàakà sa'okii pia, à zupi zɔezɔe a kà yàapia ³⁴ à mè: A íto lo síiɔ, í ka sa'obɔpiwa ní yàapio. Ké aa tò, ɔ à mè: A ea tɔ ɔ. Ké aa tò, ɔ à mè: A ea tɔ à ke gēn àaɔ. Ǿ aa tò e gēn àaɔ. ³⁵ Ipi bàalè lia sa'okii pizi e epi pà. ³⁶ Sa oosi ogɔɔ ɔ ānabi Elia sɔi à mè: Dii, Ablahaũ ní Izaakio ní Isailio Lua, to wà dɔ gbā ké mímenn Isailio Lua, mé n zòblenan ma ũ, mále yāe bee ke, ké míme ní òmee yái. ³⁷ Yāmaa Dii! Yāmaa, ké gbéee beeo e dɔ ké n Dii mímenn Lua, mé níle ní nòse liléné, ké aa ea sumae. ³⁸ Ǿ

* 18:31 Daa 32.28

Dii té sù sa'obɔ ní yàao ní gbɛɔ ní bùsuopiwa, aa tekù, ɔ́ í pɔ́ kú eupi bà. ³⁹ Ké gbéɔ è, aa wùlɛ ní gbɛɛu aa mè: Dii mé Lua ũ! Dii mé Lua ũ! ⁴⁰ Ǿ Elia ònɛ: A Baali táadeɔ kúkú, an gbɛɛ su piliwáɔ. Ké aa ní kúkú, ɔ́ Elia gèrínɔ Kisɔ́ guzulɛu, à ní dɛdɛ we.

⁴¹ Elia ò Ahabuɛ: Gɛ̀ n̄ pɔ́ble, ní imi, asa ma lou kɔ́fi mà dɔ́. ⁴² Ǿ Ahabu gè lé pɔ́ble, àlɛ imi. Ǿ Elia dèdɛ gè Kaameli misonaa, à sionkpa à wɛpèlɛ a gbáú. ⁴³ A ò a zíkɛnaɛ: Gɛ̀ n̄ gugwa ísia oi. Ǿ à gɛ gwà. Ké à sù, à mè: Pɔɛ ku weo. Ǿ Elia òè aà ɛa gé gwai lɔ, ɔ́ à gè màa e gɛn soolo. ⁴⁴ A gɛn soplade guu ɔ́ zíkɛnapi mè: Ma lou è na sɛsɛɛnɔ lán ɔlawá, àlɛ fɛlɛ ísiaa. Ǿ Elia òè: Gɛ̀ n̄ o Ahabuɛ aà a sɔ́go dɔ́ sɔ́nɛ, i gɛ̀u à pila gbɛwa e lou àò gé giùè. ⁴⁵ Lou lé sisi busebuse, zàa'iana fɛlɛ, ɔ́ lou kwè.† Ahabu ku sɔ́gou, àlɛ tá Yezɛlɛɛ. ⁴⁶ Dii gbáa dèdɛ Eliawa, ɔ́ à a ulada káaa a kù, à bàalè dɔ́aa Ahabuɛ e à gè kàò Yezɛlɛɛ.

19

Dii bɔ mɔa Eliawa Olebu

¹ Ké Ahabu yá pɔ́ Elia kè dàu a s̄iu Zezabeliɛ píi, lá à táadepiɔ dèdɛ ní fɛndao nípii, ² ɔ́ Zezabeli lékpásákè Eliaɛ à mè: E zia maa'i, tó mi kɛnɛ lá ní kè táadeɔnɛwao, adeɔ yápasíkɛmɛɛ bèɛbɛɛ! ³ Ǿ vía Elia kù, ɔ́ à fɛlɛ bàalè à azia mibɔkii wèlɛ. Ké à kà Bɛɛsɛba, Yuda bùsuu, we à a zíkɛnapi tɔ̀u, ⁴ ɔ́ à taa'ò gbáau gɔ̀ do. A gè zòlɛ sɛ́li gbáú, ɔ́ à wabikè à e ga à mè: Dii, ké bee m̀da. Ma sɛ g̀ɔ̀, asa má dɛ ma deziolao.* ⁵ Ǿ à wùlɛ lé i'ò sɛ́lipi gbáú.

Malaika mò we, à ɔ̀nàwà à mè: Fɛlɛ pɔ́ble. ⁶ Ké Elia gugwà, ɔ́ à kàa asaa ní ituuo è kálea a mizí. Ǿ à pɔ́blè à imi à ɛa wùlɛ. ⁷ Dii Malaika ɛa mò a gɛn plaadei, à ɔ̀nàwà à mè: Fɛlɛ pɔ́ble, asa tá gbáa níle mó oi. ⁸ Ǿ à fɛlɛ pɔ́blè à imi. Bɛpi tò à gbáa'è, ɔ́ à taa'ò gɔ̀ bla fãanɛ ní gwãasinao e à gè kà Lua gbɛ pɔ́ wí mɛ Olebui.† ⁹ Ké à gè lé i gbɛpi ɛu, we ɔ́ Dii yá'òuè à mè: Elia, bó níle kɛ lai? ¹⁰ A wèwà à mè: Dii Lua Zígɔ́de, ma zɛ ma gi fíafía n yá musu, asa Isailiɔ pákpa ní bàakuarínɔ yáí, ɔ́ aa ní gbagbakliɔ gbòo aa ní ànabiɔ dèdɛ ní fɛndao. Máme ma gɔ́ mado, ɔ́ aalɛ ma wɛ sa.‡ ¹¹ Ǿ Dii mè: Bɔ gɛ zɛ ma aɛ gbɛ musu le, mí gɛ n aɛ.

Zàa'ian gbáa fɛlɛ, àlɛ gbèsis̄ipiɔ paa, àlɛ gbɛsiɔ wíwi Dii aɛ, kási Dii ku íanapi guuo. Íanapi gbɛa tɔ̀lɛ lualua, kási Dii ku tɔ̀lɛ lualuaapi guuo. ¹² Tɔ̀lɛ lualuaapi gbɛa sa tɛɛ, kási Dii ku tɛpi guuo. Tɛpi gbɛa yákpáina mé dɔ́ busɛnɔ. ¹³ Ké Elia yápi mà, à a ulada kù a wéa, ɔ́ à b̀ gè zè gbè'ɛpi lé, a mà wa òɛ: Elia, bó níle kɛ lai? ¹⁴ A wèwà à mè: Dii Lua Zígɔ́de, ma zɛ ma gi fíafía n yá musu, asa Isailiɔ pákpa ní bàakuarínɔ yáí, ɔ́ aa n gbagbakliɔ gbòo aa n ànabiɔ dèdɛ ní fɛndao. Máme ma gɔ́ mado, ɔ́ aalɛ ma wɛ sa. ¹⁵ Ǿ Dii òè: ɛa ta Damasi guwaiwaiu. Tó n ka we, ní Azaeli dilɛ Silio kía ũ,§ ¹⁶ ní Nimisi tɔ̀una Yehu dilɛ Isailiɔ kía ũ,* ní Abeli Mɛɔla gbé Safata né Elizi dilɛ n gbɛu ànabi ũ. ¹⁷ Gbé pɔ́ b̀ Azaeli fɛnda lézi, Yehu mé a ní dɛdɛ. Tó aa b̀ Yehu fɛnda lézi s̄, Elizi mé a ní dɛdɛ. ¹⁸ N beeo má Isailiɔ ví gbɛɔn òasɔ̀ɔ̀ lɛɛ soplá (7.000). An gbɛɛ i kúle Baaliɛ à lɛpèwà.†

Elizi stsia

¹⁹ Ǿ Elia fɛlɛ b̀ we, à gè Safata né Elizi lè, àlɛ sapa ní zuɔ́ ní a gbéɔ soon kuepla. Aàpi mé té zá. Ǿ Elia s̄aaazi, à a ulada káaaála. ²⁰ Ǿ Elizi a zuɔ́ tò we, à bàalè b̀ tɛ Eliazi, ɔ́ a òè: To mà gé lezai ma de ní ma daowa gía, mí gbasá m̀ tenzi sa. Elia mè: Gé, ní ɛa su. N yá pɔ́ má kènɛ d̄. ²¹ Ǿ Elizi ɛa à a zupio kòlokpa, à tekà ní zù zíkɛbɔ, ɔ́ à zupio n̄ò fùukè a kpà gbéɔwa aa sò. Ǿ à b̀ tɛ Eliazi, à g̀ aà zɔ́bána ũ.

20

Benadada ní a zígɔ̀ koez̄sa Samalizi

† 18:45 Zaa 5.18 * 19:4 Yon 4.3 † 19:8 Bɔa 3.1 ‡ 19:10 Lom 11.3 § 19:15 2Kia 8.7-13 * 19:16 2Kia 9.1-6 † 19:18 Lom 11.4

1 Silio kí Benadada a zígɔ̃ kàaa píi. Kía gbɛ̃ɔn baakwi ní plaõ kuaà̃nɔ ní ní s̃ɔ̃ ní ní zikas̃gou. ɔ aa gè koez̃ò Samalizi aale lélewà. 2 ɔ à gbé̃ɔ zì Ahabuwa wéle guu 3 à mè: Ma Benadada ma mè, n á̃nusu ní n vuao g̃ò ma p̃ó ũe. N nɔ maã ní n né maã g̃ò ma p̃ó ũe lɔ. 4 ɔ Isailio kía mè: Ma dii kí, mapi ní p̃ó p̃ó má ṽiɔ g̃ò n p̃ó ũe píi lá ní òwa. 5 ɔ Benadada èa gbé̃ɔ zìwà lɔ à mè: Ma Benadada ma mè, ma gbé̃ɔ zì n á̃nusu ní n vuao ní n nɔ̃ ní n néo gbɛaimae. 6 Zia maa'i má a gbé̃ɔ zìma, aa n be yɔe ní n gbé̃ɔ beo, aai á p̃ó beedeo séle suomee píi. 7 ɔ Isailio kía a bùsu gbɛ̃z̃ɔ̃ɔ s̃isi píi à mè: A è lá àle ma léwɛó? Ké à gbé̃ɔ zì, à ma nao ní ma néo ní ma á̃nusu ní ma vuao gbèa, mi gioèò. 8 ɔ gbɛ̃z̃ɔ̃ɔpiɔ ní gbé̃ k̃iniɔ òè: Nsu ñ aà yāmao, ñsu weièò. 9 ɔ a ò Benadada z̃inaɔne: A ge o ma dii kíe, yá p̃ó a gbèa mapi a z̃òblena wa káau ɔ má ke. Yá p̃ó a gbèa gbɛz̃ae bee má keo. ɔ z̃inapiɔ èa tà Benadadawa ní yápio. 10 ɔ à èa gbé̃ɔ zì Ahabuwa lɔ à mè: Tó Samali bùsuti g̃ò à kà ké ma zígɔ̃ e séle ní miwa ɔkū dodo, adeo yāpāsikemee bèeb̃e! 11 ɔ Isailio kía mè: A ge oè, gbé̃ p̃ó lé a z̃ika'ula da su íanadā lá à ulapi b̃ò lé kálewao. 12 Ké Benadada yápi mà, àle ṽemi ní a kía deeo lákpeo guu, ɔ a ò a gbé̃ɔne aa s̃ouke. ɔ aa gè s̃oukei.

Ahabu z̃iblea Benadadawa

13 Anabie m̃ò Isailio kí Ahabu lè à mè: Dii mè, n zígɔ̃ dasiɔ è wea? A ní nanɛ n ɔz̃i gb̃ae, níɔ d̃s̃ ké áme á a Dii. 14 ɔ Ahabu aà là à mè: Déme a bee kei? A wèwà à mè: Dii mè n bùsu kíã ìwao mé aa ke. ɔ Ahabu aà là lɔ: Déme a lélemáí? A wèwà à mè: Mmè! 15 ɔ Ahabu a bùsu kíã ìwao kàaa, aa gbɛ̃ɔn òaa do ní baakwi ní plaoe (232). ɔ à a zígɔ̃ kàaa píi, aa kè gbɛ̃ɔn òaas̃ɔ̃ɔ leɛ s̃opla (7.000). 16 Aa b̃ò wéleu íat̃e minanguo, g̃ɔ̃ p̃ó ṽe lé Benadada ní a kía deepiɔ de lákpepiɔ guu. 17 Ahabu bùsu kíã ìwapiɔ mé b̃òle káau. ɔ Benadada z̃inao ge òè, gbé̃ɔ lé b̃òle Samali. 18 ɔ Benadada mè: Tó aafia aale m̃ó ge ní z̃ion ñò, à ní kúku b̃é. 19 Ké bùsu kíã ìwapiɔ b̃òle wéleu, ɔ zígɔ̃ té ní kpe, 20 an baade gb̃edè. Ké Silio lèk̃owa, ɔ Isailio p̃emá, ɔ Silio kí Benadada ní a s̃odeo ní ké dia ní s̃ɔ̃ kpe. 21 ɔ Isailio kía b̃ò gè s̃odeo ní s̃ógodeo d̃ede, à Silio ásookè maamaae.

22 Anabipi èa m̃ò Isailio kía lè à mè: S̃òdile, ní làasooke yá p̃ó ñỹ kewa, asa tó í b̃ò eu, Silio kía a ea m̃ò léleima lɔe.

23 ɔ Silio kía ìwao òè: Isaili táãá s̃is̃í táãɔne. A yáí tò an gb̃aa d̃ewála. Tó wále z̃ikãño gusalalau, wá gb̃aa aɔ d̃er̃ílae. 24 N n kía deeo leũkpake, ní d̃aana p̃aleo diledile ní gb̃eu. 25 Sema n zígɔ̃ ní n s̃ɔ̃ ní n s̃ógou aao dasi lán yāawa, wí z̃ikãño gusalalau, wá gb̃aa i d̃er̃íla. Kí ní yāma, ɔ a kè màa.

26 Ké í b̃ò eu, Benadada Silio kàaa, ɔ à gè z̃ikai ní Isailio Afeki. 27 Wà Isailio kàaa wà k̃us̃ak̃eñé, ɔ aa g̃emá. Silio lígua, ɔ Isailio b̃òokpà b̃òaãño lán blè kp̃asa néna leɛ plaowa. 28 ɔ Lua gb̃épi m̃ò ò Isailio kíae à mè: Dii mè lá Silio lé e s̃is̃i diin a ũ, guzule diin a ũo, á aà zígɔ̃ wiilae beeo nanɛ ní ɔz̃ie, níɔ d̃s̃ ké ámeaa Dii. 29 An b̃òo b̃òaa ní k̃òo màa e g̃ɔ̃ s̃opla, a g̃ɔ̃ s̃opladepi z̃í ɔ aa nà z̃íwa. ɔ Isailio Sili k̃es̃edeo d̃ede gbɛ̃ɔn òaas̃ɔ̃ɔ leɛ bas̃ɔ̃ (100.000) g̃ɔ̃ doũpiz̃i. 30 Ké an gbé̃ p̃ó g̃ò lèk̃owa Afeki wéleu, ɔ a b̃íi kw̃er̃íla. Gb̃épi gbɛ̃ɔn òaas̃ɔ̃ɔ leɛ baas̃ɔ̃ ní plao (27.000). Benadada bàalè s̃i wéleu s̃, à ùle kp̃éu kpea. 31 Aà ìwao òè: Wá mà Isaili kíã gb̃eke ṽi. Wà zw̃ankas̃o d̃o wá pi, wà ba d̃o wá ñɔe, wí b̃o ge aà le. Wilio d̃so tó a n tó. 32 ɔ aa zw̃ankas̃o d̃ò ní pi, aa ba d̃ò ní ñɔe, aa gè Isailio kía lè aa mè: N z̃òblena Benadada mè ñ a tó. ɔ Isailio kía mè: Asi a ku fá! Ma gb̃é. 33 Yápi kè gb̃épiɔne àsi na ũ, ɔ aa yápi gb̃à wà k̃ù aa mè: Ao, Benadadaa n gb̃é. ɔ kí mè: A ge à aà se m̃ò. Ké Benadada m̃ò, ɔ Ahabu òè aà g̃ẽaño a s̃ógou. 34 ɔ Benadada òè: Wéle p̃ó ma mae sí n maewao, má ea s̃oane, níɔ laata Damasi lá ma mae kè Samaliwa. ɔ Ahabu mè: Wà ledoũke bee musu, mí n gb̃ae. ɔ à ledoũk̃ẽãño à aà gb̃ae.

Anabi kí Ahabu daa yáú

³⁵ Dii ò ānabi gāli gbēe à o a gbēdeee àà a lé. Ké ānabipi òè, ̄ à gĩ. ³⁶ ̄ a òè: Lá ni Dii yāmao, tó n kēa, nòomusu a n dee. Ké à gèzea, ̄ nòomusu àà è a dè.* ³⁷ Anabipi gbēe è lo, ̄ a òè àà a lé. ̄ à àà lè, à kè'ia. ³⁸ ̄ ānabipi zwāa kù a wéa à azia lile, ̄ à gè lé kí dá zé le. ³⁹ Ké kí lé gē, ̄ ānabipi lezuaazi à mē: Mapi n zòblena, ké ma ge zllau, ̄ gbēe mò ma kí ní gōseo, à mē màò àà dōae. Tó má tò à pīlia, ma wēni gē yáue, ge má fiabo ánuusu kiloo bla soosaie. ⁴⁰ Ké ma laai tà gupālei, ̄ gōepi gēzea. ̄ Isailio kía òè: Lá wa íadama ̄ ní ò we. ⁴¹ A zwāapi gò a wéa kpakpa, ̄ Isailio kía àà dō ānabi ū. ⁴² ̄ ānabipi òè: Dii mē lá n gōe pò á díle àà ga gbàe, n wēni gē yáue, n zīgōo i gaga àà zīgōo gēe ū. ⁴³ ̄ Isailio kía dàzeu, àle tá a be Samali. Àà nòse yà, à oosisi.

21

Naboti vēebu

¹ Bee gbēa Yezelēe gbēe ku, àà tón Naboti. A vēebu ví Yezelēe, Samali kí Ahabu be sae. ² ̄ Ahabu òè: N n vēebu kpaa mà ke dò kaa ū, asa a ku ma be saee, mí vēebu pò a maa de beea kpama a gēe ū. Tó ní yei, má fiabone ní ánuuso a beee léu. ³ ̄ Naboti ò Ahabue: Kai, a keo! Má f̄ túbì pò ma deziò tòmee kpamao. ⁴ ̄ Ahabu nòse yà, à tà be ní oosisio, ké Yezelēe gbé Nabotipi òè á túbì pò a deziò tòe kpawào yái. ̄ à wùle a liiwa, à aedò gíwa, à gĩ pòblei. ⁵ Àà na Zezabeli mò àà là à mē: Bóme n le n oosisi, ríle pòbleo ní? ⁶ ̄ a wèwà à mē: Má ò Yezelēe gbé Nabotie ma mē àà a vēebu kpaa, mí fiaboè ní ánuuso. Tó vēebu pāle a yei s̄, mí kpawà a gēe ū. ̄ à mē á kpao. ⁷ ̄ Zezabeli òè: N Isailio kíake yákean wea? Fele pòble ní pònao, má Yezelēe gbé Naboti vēebu ene.

⁸ ̄ à láo kèkè ní Ahabu tóo, à àà tāana seela kèwà, a kpāsākpāsā gbēzōo ní kíabui pò kú Naboti wéle guuone. ⁹ Lápio guu à mē: A leyegōo díle, í a kpàwake. A zōlekíi maa kpa Nabotiwa gbéō guu, ¹⁰ í gbé gia wēele gbēon pla à ní kále àà ae. Aai yādowà aa me à Lua ní kiao tóbēesie, í àà kù bōaàno wénkpe à àà pápa ní gbēo à de. ¹¹ ̄ Naboti wéle gbēzōo ní kíabuiò kè lá Zezabeli ò taala pò á kpāsānéo guuwa. ¹² Aa leyegōo díle, ̄ aa zōlekíi maa kpa Nabotiwa gbéō guu. ¹³ ̄ gbé gia gbēon plapio mò zòle àà ae, aa yādowà gbéō wáa aa mē à Lua ní kiao tóbēesie. ̄ wà àà kù wà bōaàno wénkpe, wà àà pápa ní gbēo wa dè. ¹⁴ ̄ wà lékpāsākè Zezabelie wà mē wà Naboti pápa ní gbēo wa dè.

¹⁵ Ké Zezabeli mà wà Naboti pápa ní gbēo wa dè, ̄ à gè a ò Ahabue à mē: Fele ge Naboti vēebu pò à gionépi se n pò ū, asa a ku lo, à gà. ¹⁶ Ké Ahabu mà Naboti gà, ̄ à f̄le lé gé àà vēebu séi a pò ū.

¹⁷ ̄ Dii yā'ò Tisebe gbé Eliae à mē: ¹⁸ Fele gé Samali kí Ahabu lei. A gè Naboti vēebu séi, a ku we. ¹⁹ Oè ma Dii ma mē, gbé ̄ a dè à mò a túbì séio lò? Ní oè lo, gu pò gbēo Naboti au sāsāu, we aa aapi pò sāsāu s̄.

²⁰ Ké Ahabu Elia è à mē: Ma ibee, n bōa fá! ̄ Elia òè: Ee, ma bōma kài! Asa n nzia kpà yá pò kè Dii vāiwa. ²¹ ̄ Dii mē á vāikene, á ke n buionē sàabu. N gōee a gō Isaili būsuo, wēen nò, zōn nò. ²² A ke n uae lá á kè Neba né Yeloboaū uaewa, lá á kè Ahia né Baasa uaewa, asa n Isailio daa duunkeau àà pò f̄le. ²³ Zezabeli s̄, Dii mē gbēo àà so Yezelēe bí sae.* ²⁴ Gbēo n gbé pò aa gaga wéleuo só, bāo i n gbé pò aa gaga séuo ble.

²⁵ Gbēe ku yāa lán Ahabuwao, à azia kpà yá pò Dii yeiowa, mé àà na Zezabeli í tékpaaagu. ²⁶ A yá pò wa ye a giyāio kè maamae, à tè táaazi lán Amole pò Dii ní yá Isailionewae.

* 20:36 1Kia 13.24 * 21:23 2Kia 9.36

²⁷ Ké Ahabu yápi mà, à a ula ga kè à zwànkasao dà, ò à leyè. A i ní zwànkasapio daa, à taa'ò busèbusè. ²⁸ Ǿ Dii ò Eliaè: ²⁹ N è lá Ahabu azia búsamèèa? Lá à azia búsamèè, má váipi ke aà uae aà gɔɔo. Aà negɔè ò má váipi ke aà uae.

22

Anabi Mise yá pò a su oa Ahabuè (2Lad 18.1-27)

¹ A kà wè àaò ké Silio ní Isailio i zika ní kɔoo. ² A wè àaòdepi guu ò Yudaò kí Yosafa gè Isailio kía lè. ³ A mɔ lè Isailio kía ò a gbéɔne yáa à mè: A dɔ ké Lamotu Galada á wá pòe yáao lò? Kási wi a sia Silio kíawa yákekeo. ⁴ Ǿ à Yosafa là à mè: Nyò gemano ziu Lamotu Galadao lé? Ǿ Yosafa wèwà à mè: Wá douè, ma gbéɔá n gbéɔne. Ma sɔɔá n sɔɔne. ⁵ Ǿ à èa mè: Dii la gia. ⁶ Isailio kíapi ànabi egeɔaò kàaa gbéɔn òaa pla taawa, ò à ní lá à mè: Mà gé ziu Lamotu Galadadeɔwa yà, ge mà kámaboè? Ǿ aa wèwà aa mè: Gé! Dii a ní nane n ɔziè. ⁷ Ǿ Yosafa mè: Dii ànabi ku la, wà e wà aà laoa? ⁸ Ǿ Isailio kía wèwà à mè: Gɔèe ku lo, aà tón Mise, Imela néè. A fɔ yágbèawèè Diiwa, àma má yeaàzi no, asa ìli àsi maa omèè zii, sema a bèè. Ǿ Yosafa mè: Nsu o màao kí! ⁹ Ǿ Isailio kía a iwae sisi, a òè: Ge n Imela né Mise sisi aà mɔ kpakpa. ¹⁰ Isailio kía ní Yudaò kí Yosafao baade a kible'ula daa, aa zɔlea ní báaɔwa pówengbèze pò kú Samali bíibole sae, ò ànabi egeɔapio lé yáyaaa'o ní ae. ¹¹ Kenaana né Zedekia mɔsi pí lán kóbaɔwa à mè: Dii mè kóbae beeò ò nýò Silio zɔzɔò n ní dedeò píi. ¹² Ǿ ànabipio lé yá dou o m̀pii aale me: Gé lélei Lamotu Galadawa, nýò fuao. Dii ní nane n ɔziè. ¹³ Gbè pò gè Mise sisi òè: Anabi dāò lé kè douè laò! Asi maa aale o kía. Yá doupi o sɔ, àsi maa oè. ¹⁴ Ǿ Mise mè: N Dii kuaò, yá pò Dii òmèè, bee má o kípíe.

¹⁵ Ké à kà, ò kí aà là à mè: Mise, wà gé ziu Lamotu Galadawa yà, ge wà kámaboè? Ǿ a wèwà à mè: Gé léleiwà mè! Nyò fuao. Dii ní nane n ɔziè. ¹⁶ Ǿ kí òè: Gèn ũma ní ye mà one n̄su eɛtomèèo ni? Siana o ní Diio. ¹⁷ Ǿ Mise mè: Ma Isailio è fáaaa s̄is̄io polèu lán s̄a pò dāna víoɔwa.* Ǿ Dii òmèè, gbépio d̄oana vío, an baade tá a be ní a aafiao. ¹⁸ Ǿ Isailio kía ò Yosafae: Ni ma we ya? Mi one ìli àsi maa omèèo, sema a bèèo lò? ¹⁹ Ǿ Mise èa mè: Dii yāma! Ma Dii è zɔlea a ḡinaa,† luabe gbéɔ zea aà sae píi ɔplai ní zèèio.‡ ²⁰ Ǿ Dii mè: Dème a e k̄onikemèè Ahabuè aà gé lélei Lamotu Galadawa, i ga wei? Ǿ wáane ò kéwa, lootè ò kéwa. ²¹ Ǿ nisinae b̀ò m̀ò zè Dii ae à mè: Mámè má gé k̄onikèè. Ǿ Dii aà là à mè: Nyò ke kpelewa ni? ²² Ǿ a wèwà à mè: Má ge sòso ká aà ànabione ní léu nis̄in eede ũe.§ Ǿ Dii mè: Nyò k̄onikèè, nýò fuao. Ge n ke màa. ²³ Màa nis̄in eɛdepi sòso kà n ànabie beeɔne ní léu m̀pii, kási s̄ò àsi bèè ò Dii ò n yá musu. ²⁴ Ǿ Kenaana né Zedekia gè Mise s̄anke à mè: Zé kpele Dii Nisina sè à gòà à gè yá'òne? ²⁵ Ǿ Mise wèwà à mè: Gɔɔ pò n ge ulèi kpéu kpea, gɔɔ bee nýò dɔ. ²⁶ Ǿ Isailio kía mè: A Mise k̄u taò wéle kía Amò ní ma né Yoasio kíi. ²⁷ I oné ma mè aa aà dakpeu, aaiò p̄èe ní ío kpawà yɔɔyɔ e mà ge suò aafia. ²⁸ Ǿ Mise mè: Tó n su aafia, Dii mé i dameè má òneò. Ǿ Mise èa mè: A baade píi ma yápi màò lò?

Ahabu gaa Lamotu Galada (2Lad 18.28-34)

²⁹ Isailio kía ní Yudaò kí Yosafao gè Lamotu Galada. ³⁰ Ǿ Isailio kía ò Yosafae: Má azia lileè, mí si ziu. Mpi s̄ò nýò ku la ní n kible'ulao daa. Ǿ Isailio kía azia lile à sí ziu. ³¹ A mɔ lè Silio kía ò a s̄ógo d̄oana gbéɔn baakwi ní plaoɔne à mè: Asu gbèe we z̄ipiuo, néf̄enenan nò, gbèz̄ɔn nò, sema Isailio kía ado. ³² Ké s̄ógo d̄oanapio Yosafa è, aale e Isailio kíaè. Ké aa sùwà, ò Yosafa wiilè. ³³ Ké aa è Isailio kía no, ò aa aà tò we.

* 22:17 Nao 27.17 † 22:19 Isa 6.1 ‡ 22:19 Yob 1.6 § 22:22 2Tes 2.11-12

³⁴ Ké gbēe ka t̄ Isailiɔgu p̄ yáí, ̄ à gè Isailiɔ kíapi p̄ à gè aà m̄ ula p̄ek̄iɔ z̄anguo. ̄ a ò a s̄godee: Leliaa w̄a b̄o z̄iu, w̄a ma wiw̄ie we. ³⁵ Z̄ipi gb̄aak̄ù ḡoo bee, mé wa kípi k̄úk̄ua z̄ea a s̄go guu, aà ae d̄ba Silib̄wa. Gu p̄ w̄a aà w̄iw̄iupi lé aub̄o, àle k̄a s̄go guu. Oosi ̄ à ḡa. ³⁶ Ké íat̄é lé ḡe kp̄éu, z̄iḡoo wiil̄ek̄i aa m̄e baade tá a b̄usuu e a be w̄éleu. ³⁷ M̄a kípi ḡa, ̄ w̄a aà ḡe s̄e s̄ùò Samali wa v̄i. ³⁸ W̄a aà s̄go p̄ipi Samali íkalek̄i, gu p̄ k̄aaluaɔ ì zu'ou, ̄ gb̄eɔ m̄e aà au s̄as̄a lá Dii òwa.

³⁹ Ahabu yá k̄iniɔ ku Isaili k̄iao ladau, yá p̄ a k̄eɔ p̄i ní kp̄é p̄ a ò ní wesa swaao ní w̄éle p̄ a k̄eke k̄aleo. ⁴⁰ Ké Ahabu ḡa, ̄ aà né Aazia z̄òle aà gb̄eu.

*Yudaɔ kí Yosafa
(2Lad 20.31-21.1)*

⁴¹ Isailiɔ kí Ahabu kpalablea w̄e síiɔde guu ̄ Asa né Yosafa ḡò Yudaɔ k̄ia ũ. ⁴² Aà w̄e bla s̄osaide guu ̄ à kpalabl̄eu, à z̄òle báawa Yelusaleũ w̄e baas̄oe. Aà da t̄on Azuba, Seli née. ⁴³ A z̄e ní a mae Asa ȳakeaɔ ȳapii musue, i p̄aleo, à yá p̄ Dii yei k̄e. ⁴⁴ N beeo i guleſi p̄ wa b̄o daaio. E tia w̄iɔ sa'ow̄ae, w̄iɔ tulaletikateea we.

⁴⁵ Yosafa na ní Isailiɔ k̄iao. ⁴⁶ Aà yá k̄iniɔ ku Yuda k̄iao ladau, aà neḡonkeȳaɔ ní z̄i p̄ a k̄e p̄i. ⁴⁷ Táakpe k̄aalua k̄ini p̄ ḡò aà b̄usuu za a mae Asa ḡoo, à ní m̄ide p̄ie. ⁴⁸ Ed̄u b̄usu k̄ia v̄io, ̄ Yosafa d̄baana d̄ilené.

⁴⁹ A ísia ḡ'ilenao k̄e aa gé vua séi Ofii, k̄asi aai e b̄o ní táo ísiaao, ̄ aa w̄iwi Eziɔgebeee. ⁵⁰ Ḡoo bee ̄ Ahabu né Aazia ò Yosafa aà to a gb̄eɔ da ísiaa ní aà gb̄eɔ s̄anu, ̄ Yosafa i weio.

⁵¹ Ké Yosafa ḡa, w̄a aà mia kp̄ak̄i ní aà deziɔ Davidi w̄éleu, ̄ aà né Yolaũ z̄òle aà gb̄eu.

Isailiɔ kí Aazia

⁵² Yudaɔ kí Yosafa kpalablea w̄e ḡeɔ ní plaode guu ̄ Ahabu né Aazia ḡò Isailiɔ k̄ia ũ Samali, à z̄òle báawa w̄e plaε. ⁵³ A yá p̄ Dii yeio k̄e à z̄e ní a de ní a dao ȳao ní Neba né Yeloboau p̄ Isailiɔ dà duunau ȳakeaɔ. ⁵⁴ A z̄obl̄e Baalie à aà sísi, ̄ à Dii Isailiɔ Lua p̄ f̄el̄e lá a mae k̄ewa.

KIAO LA PLAADE

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee Isailio ní Yudaó kpala yá gbezão bɔɔlekèwɛɛ.

Lɛɛ 1 e 17 lé gbé pò aa kpalablè e Isailio kpala àò gé midei owɛɛ. Isaili kíapio swá gbãa, aa pãkpà Luazi, ò Lua tò Asilio kí Samanasaa Isailio mɛɛwia Samali sɪ, à tà ní Isaili gbɛɛo a bùsuu. Yápi kè e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 720 taawa. Goo bee ãnabi Elia gɛɛ Elizi mé lé zíkɛ (2-13).

Lɛɛ 18 e 25 Yudaó kpala pò gò ado e wè basoplakwi yá'ò, e Babiloni kí Nebukanɛza gè Yelusaleũ sɪò e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587. Kí Nebukanɛza Lua kpé wíwi, ò tà ní Yuda bui gbɛmao a bùsuu nípii (25).

Elia ní kí Aaziao

¹ Ahabu gaa gbɛa Mɔabuò nízia sɪ Isailiowa. ² Goo pò Aazia bɛɛ za a kpediakɔa fɛnentiu Samali, àlɛ gyãkɛ. Ɔ à gbɛɔ zì à mè: A gé Ekeloni dii Baalizebu laimɛɛ, tó má gbágbã ní gyãɛ beeo. ³ Ɔ Dii Malaika ò Tisebe gbé Eliaɛ: Fɛlɛ gé dai Samali kía zinaɔlɛ, ní ní la, Lua ku Isaili bùsuuoɛ, ò aalɛ gé yãgbɛai Ekeloni dii Baalizebuwaa? ⁴ A yáí ma mè Aazia a fɛlɛ lii pò a wúlewàwao, a gae. Ɔ Elia gɛ ò màa.

⁵ Ké zɪnapio èa tà kí kíí, ò à ní lá à mè: Akɛa a ea sui? ⁶ Ɔ aa wèwà aa mè: Gɔɛɛ mé mò dàwálɛ, a òwɛɛ wà ea su, wí onɛ, Dii mè á kú Isaili bùsuuoɛ, ò n gbɛɔ zì yálai Ekeloni dii Baalizebuwaa? A yáí níyɔ fɛlɛ lii pò ní wúlewàwao, níyɔ gae. ⁷ Ɔ kí ní lá à mè: Gɔɛ pò mò dàálɛ à yá'òɛpi dɛ kpelewa ni? ⁸ Aa wèwà aa mè: Pókã ula gɔɛpi daa, mé a báa asana dɔa.* Ɔ kí mè: Tisebe gbé Elian we.

⁹ Kí a zígɔ gbɛɔn blakwi ní ní dɔaanao zì Elia kúí, ò aa gè aà lè zɔlɛa sɪsɪ musu. Dɔaanapi òè: Lua gbé, kí mè pila! ¹⁰ Elia wèwà à mè: Tó Lua gbén ma ũ, té bɔ luabɛ, i kũma† ní n zígɔ gbɛɔn blakwi. Ɔ té bɔ luabɛ, à kũmá nípii. ¹¹ Ɔ kí èa zígɔ gbɛɔn blakwi pãlɛ ní ní dɔaanao zì lɔ. Dɔaanapi mè: Lua gbé, kí mè pila kpakpa! ¹² Elia òè: Tó Lua gbén ma ũ, té bɔ luabɛ, i kũma ní n zígɔ gbɛɔn blakwi. Ɔ Lua té gbàɛ, à kũmá nípii. ¹³ Ɔ kí èa zígɔ gbɛɔn blakwi pãlɛ ní ní dɔaanao zì a gɛn àaɔdei. Dɔaanapi gè kùlɛ Eliaɛ à awakpàè à mè: Lua gbé, mapi ní n zòblɛna gbɛɔn blakwiɛ beeo, wá wɛni da gbɪa. ¹⁴ Té bɔ luabɛ à kũ dɔaana gbɛɔn pla káauɔwa ní n zígɔ píi. Tiasa sɔ ma wɛni da gbɪa. ¹⁵ Ɔ Dii Malaika ò Eliaɛ: Pila gɛaãno, nísu viakɛò. Ɔ à pila, aa gè kípí kíí sãnu. ¹⁶ Ɔ Elia ò kípíɛ: Dii mè á kú Isaili bùsuuoɛ, ò n gbɛɔ zì yálai Ekeloni dii Baalizebuwaa? A yáí tò níyɔ fɛlɛ lii pò ní wúlewàwao, níyɔ gae. ¹⁷ Ɔ kí Aaziapi gà lá Dii dà Eliaɛ a òwa.

Yudaó kí Yeholaũ, Yosafa né kpalablea wè plaade guu ò Yolaũ zòlɛ Aazia gbɛu, ké Aaziapi nɛgɔɛ vío yáí. ¹⁸ Aazia yá kíniò ku Isaili kíaò ladau.

2

Dii Elia sɛ suaò a kíí

¹ Lá Dii Elia sè ní zàao à sùò a kíin kɛ: Ké Elia ní Elizio bò Giligali, aa bɛ zéu. ² Ɔ Elia ò Elizie: Zɛ laaò! Dii ma zì Beteliɛ. Ɔ Elizi mè: N Dii kuao ní n kuao má kɛmao. Ké aalɛ gé Beteli, ³ ò ãnabio gálidɛ pò kú Betelio bò mò Elizi là aa mè: Asa ní dɔ ké Dii lé n dii sima gbão lò? A wèma à mè: Má dɔ. A níle! ⁴ Ɔ Elia ò Elizie: Zɛ laaò! Dii ma zì Yelikoe. A wèwà à mè: N Dii kuao ní n kuao má kɛmao. Ɔ aa gè Yeliko. ⁵ Anabio gálidɛ pò kú Yelikoo bò mò Elizi là aa

* **1:8** Mat 3.4, Maa 1.6 † **1:10** Luk 9.54

mè: Asa ní dõ ké Dii lé n dii sima gbão lò? A wè má à mè: Má dõe be! A níle! ⁶ ¶ Elia òè: Ze laa! Dii ma zì Yuudèie. A wèwà à mè: N Dii kuaò ní n kuaò má kēmao.

¶ aa tekōi, ⁷ ānabi gbēon blakwio ténzì. Ké gbēon plapio zè Yuudè baa, ã ānabipio zè kāaa. ⁸ ¶ Elia a ulada bō kpàaũ à í lèò, ã ípi zèe za baala e baale, à gò gugii ũ, ã gbēon plapio bùawà. ⁹ Ké aa bùa, Elia Elizi là à mè: Bó ní ye mà kenε e Lua àò gé ma síimai? Elizi wèwà à mè: To n ānabikegbāa pò ní vī gōmεε e λεε pla.* ¹⁰ ¶ Elia òè: Yá pò ní gbèapi zì'ũ. Goo pò Lua lé ma sima, tó n ma e, a gōnεε. Tó ni ma e sōo, ñyō eo. ¹¹ Ké aale yápi o, aale gé màa, ã sōgo tede ní sō tede ní kékōwa, ã Elia tà musu ní zàao. ¹² Ké Elizi è, à wiilè à mè: Baa! Baa! N ka Isailio zikasōgoò ní a sōdeowa.† I aà e lo, ã à a pōkasaò ga pàa. ¹³ A Elia ulada pò wòlowà à kwè sèle, ã à èa gè zè Yuudè baa. ¹⁴ A í lè ní Elia ulada pò á kũapio à mè: Dii Elia Lua ku máe? Ké à í lèò màa, ã à zèe za baala e baale, ã à bùa.

¹⁵ Anabio gálide pò bō Yelikoò lé gwa, ã aa mè: Elia ānabikegbāa gò Elizie. ¶ aa mò dàaale aa kùlè ¹⁶ aa mè: Wápio n zòblenaò, wá gōsa gbāa gbēon blakwio vī. Aa gé n dii wεεlei. Wilio dōo tó Dii Nisina aà se zù gbèsisie musu ge guzulεeuε. ¶ Elizi mè: Asu ní zio. ¹⁷ Aa nàewà e à kèè gεekpanweia yá ũ, ã à mè: A ní zì. ¶ aa gbēon blakwipio gbàe, aa kpálekè Eliazi gōo àaō, aai bōwàò. ¹⁸ Ké aa èa sù, aa Elizi lè Yeliko, ã a òné: Mi oé ásu geoo lé?

Elizi dabudabu séia

¹⁹ Wélepideò ò Elizie: Gwa dii! Wá wéle kálea maa lá ní èwa. A í mé nao, a tōle lí pōe keo. ²⁰ ¶ à mè: A wisika ta dafuu à mōmεε. ¶ wà mòòè. ²¹ A gè nibonai, ã à wisipi kàu à mè: Dii mè a ípi yòkè. Ipi a mó ní gaga ge tōle pōekesaio lo.‡ ²² ¶ ípi maakù e ní a gbão lá Elizi òwa.

²³ Ké Elizi bō we, àle gé Beteli. Goo pò a be zéu, ã èwaasonaεò bōle wéle guu, aa aà kè pōpōo aa òè: Migbaa, ñyō gé! Migbaa, ñyō gé! ²⁴ A líli webiimá, à ní ká ní Dii tóo. ¶ wàò bōle líkpeu mèn pla, aa né gbēon bla ní plaopio zèezōε. ²⁵ Ké Elizi bō we, à gè Kaameli, ã à èa tà Samali.

3

Mōabuò nzià sia Isailiowa

¹ Yudaò kí Yosafa kpalablea wè bao plasaide guu ã Ahabu né Yolaũ gò Isailio kía ũ Samali, à zòle kpalau wè kuεplae. ² A yá pò Dii yeio kè, āma i ka a de ní a dao pówao. A Baali gbe pò a mae pèle bìle, ³ āma à zè ní duuna pò Nεba né Yeloboau Isailio dà a keauo, i pāalèò.

⁴ Mōabuò kí Mesa sã kpásao vī, lo sãnebòbnaò falubo Isailio kíaε mèn àasōsōo λεε basōo (100.000) ní sãsa mèn àasōsōo λεε basōo (100.000) káo. ⁵ Ké Ahabu gà, ã Mōabuò kía azia sí Isailio kíawa. ⁶ Wegōò kí Yolaũ bō Samali à Isailio kāaa pii. ⁷ A gbéò zì Yudaò kí Yosafawa à mè: Mōabuò kía azia sia. Nyō gemanò zikai ní Mōabuò lé? A wèwà à mè: Má gé, asa wá douε. Ma zīgōá n zīgōnε, ma sōóá n sōónε.

⁸ Ké Yosafa mò, ã à Yolaũ là à mè: Má oi wà séleu wà ge lélemái? Yolaũ wèwà à mè: Wá séle Edōũ guwawaiue. ⁹ ¶ Isailio kía dàzeu ní Yudaò kiao ní Edōũ kiao. Ké aa pà gui gōo soplá, ã í làa zīgōowa ní ní pōtuoo. ¹⁰ ¶ Isailio kía mè: Yá gí! Dii wá kía gbēon àaōò kāaa, ã à wá ná Mōabuòné ní zia? ¹¹ ¶ Yosafa mè: Dii ānabie ku la aà Dii lawéεo lé? ¶ Isailio kía íwae mè: Safata né Elizi ku la. ¶ me í íka Eliae a owa yāa. ¹² ¶ Yosafa mè: Dii yá kuwà. ¶ Isailio kía ní Yosafao ní Edōũ kiao gè Elizi kíi. ¹³ ¶ Elizi ò Isailio kíaε: Wá yá kō'è má ní? Gé n de ní n dao táadeò kíi. ¶ Isailio kía wèwà à mè: Aawo! Wá kía gbēon àaōò, Dii mé wá kāaa, àle wá na Mōabuòné ní zì. ¹⁴ ¶ Elizi òè: N Dii Zīgōde pò mi zikéè kuaò, mé i ke Yudaò kí Yosafa wé yáí no, má wεε mà n gwa seo. ¹⁵ A mōmεε ní mōonlenao. Ké mōonlenapi nà a leawa, ã Dii gbāamò Eliziwa ¹⁶ à mè: Dii mè à eyōyō swa'εε beeu. ¹⁷ Dii mè á zàa'iana ní louo

* 2:9 Iko 21.17 † 2:12 2Kia 13.14 ‡ 2:21 Bōa 15.22-26

eo, kási í a swa'εε bee paε, í mi ní á zuo ní á zàa'inao. ¹⁸ Dii kíi yápiá faaie. A Mɔabuɔ naé á ɔzi loε. ¹⁹ A léle an wéle maa bídeɔwa píi, í lí pɔ wí a be bleɔ zɔzɔ píi, í nibɔnao wena píi, í bugbe kefenao òòkpa ní gbεo píi. ²⁰ Ké gu dè sa kɔɔ ogɔɔ, ɔ í bɔ Eɔɔũ bùsu oi à dà tɔleá píi.

²¹ Ké Mɔabuɔ mà kípiɔ mò zíkairínɔ, aa gbé pɔ kà pɔ naanzio sísi píi néfɛnen gbɛzɔɔ, ɔ aa ní káaa ní bùsu zɔleu. ²² Ké aa fɛle kɔɔ, íatɛ dɔa ípiwa ní aε, a dené téεε lán auwa. ²³ ɔ aa mɛ: Aun we! Kípiɔ líaa ní kɔo aa kɔ dèdεε fá! Mɔabuɔ, wà gé ní pɔɔ sélei! ²⁴ Ké aa kà Isailio bɔdu, ɔ Isailio fɛle lélemá, ɔ Mɔabupio lèkɔwa. ɔ Isailio sí ní bùsuu aa ní dεdε. ²⁵ Aa ní wéleɔ wíwi, baade gbε sèle zùzu bugbe kefenao aa dà bugbepiɔla píi. Aa nibɔnao wena píi, aa lí pɔ wí a be bleɔ zɔzɔ píi. An mɛewia Kilalεε mé gɔ̃ adɔ lésoleso, ɔ gbèzunao líai, aale wélepi bíi papa ní gbè gbèneo. ²⁶ Ké Mɔabuɔ kía è wa ye ziblewa, ɔ à fɛndadeɔ sè gbèon òaa àaɔ ní basoo (700), aa gbépiɔ kéaaε Eɔɔũ kía tufawa, ɔ aa fua. ²⁷ ɔ à a negɔε séia pɔ a kpalable a gbεu sè sa'òò bíiwa. ɔ gili gè Isailioɔgu, aa gò Mɔabuɔla aa tà ní bùsuu.

4

Gyaa n̄si t̄u yá

¹ Anabio gáli gbèe na wiilè Eliziwa à mɛ: Ma zá pɔ de n gbé ũ gà. N dɔ ké n gbépi Dii vía ví. Aà fiade lé mó ma negɔε gbèon plaɔ sélei a zɔɔ ũε. ² ɔ Elizi òè: Bó ní ye mà kenei? Bó ní ví n kpéui? A mɛ: Mapi n zòblena, n̄si pɔ kú t̄u guu we bàasio má pɔε vío. ³ ɔ Elizi mɛ: Bɔ gáaε, ní ta giio gbεagbεa n gbédeɔwa píi, i ke yɔonno no, ⁴ ní gè kpéu n̄ zetaále ní n néo, ní n̄sika tapiɔ guu, ta pɔ pà n̄o dile saalo.

⁵ ɔ nɔepi fɛle bɔ aà kíi, à gè lé ke màa. A gè kpéu ní a néo à zetà, aale ta dɔè, ɔ àle n̄sikakau. ⁶ Ké tapiɔ pà píi, a ò a né dɔε aà ta dɔ, ɔ a òè ta ku lo, ɔ n̄sipi zè kyó. ⁷ A gè a ò Lua gbépiε, ɔ Lua gbépi mɛ: Ge n̄ n̄sipi yía, ní fiabod, mpi ní n néo ío pɔble ní a kíni pɔ gɔ̃o.

Elizi Sunεũ n̄ε né vua

⁸ Gɔɔewa Elizi gè Sunεũ. Nɔε tɔdee ku we, à nàεwà aà pɔble a be, ɔ a blè. Za gɔɔ bee tó àle gè we, í bɔle pɔble weε. ⁹ ɔ nɔε tɔdepi ò a záε: Má dɔ ké gbé pɔ ío gè la mòomɔopiá Lua gbé zálalae. ¹⁰ Wà kpé néna di wá kpé musu, wí líi dileè we ní táabũnuo ní kilao ní filiao. Tó à mò wá gwai, líi pila we.

¹¹ Gɔɔewa ke Elizi mò we, à píla a kpépiu, a wúleau. ¹² ɔ a ò a zíkɛna Geaziε. Sunεũ nɔepi sísi. Ké à aà sísi, ɔ à mò zè Elizi aε. ¹³ ɔ Elizi ò Geaziε: Oè à dɛkà à pɔε beeɔ kèwɛε píi. Bó a ye wà kεε s̄i? A ye wà a yá'o kí ge zígɔɔ dɔaanaεa? ɔ nɔepi mɛ: Kua ma ua pɔε lé késáao. ¹⁴ Ké nɔepi bɔ, ɔ Elizi mɛ: Bó wà keèi? ɔ Geazi wèwà à mɛ: A negɔεε vío, mé aà zá zikù. ¹⁵ ɔ Elizi mɛ: N aà sísi. Ké à aà sísi, ɔ à mò zè kpεεle. ¹⁶ ɔ Elizi òè: Zii maa'í n̄yɔɔ negɔε kpaa n kùε.* ɔ nɔepi mɛ: Aawo Lua gbé ma dii, n̄su εeto mapi n zòblenaεo.

¹⁷ ɔ nɔepi n̄s̄i. Ké wè s̄u, à n̄ε'í ḡε ũ lá Elizi òεwa. ¹⁸ Népi gbáakù. Gɔɔewa à gè a mae lè bua pɔkɛkenao kíi. ¹⁹ ɔ a ò a maepiε: Ma miε! Ma miε! ɔ aà maepi ò a zíkɛnaε: Népi s̄ε taò a daε. ²⁰ Ké à aà sè taò a daε, ɔ aà dapi aà s̄ε kpà a gbáa. Ké íatɛ kà minanguo, ɔ à gà. ²¹ A dèdεaànɔ Lua gbépi kpéu, à aà wùle aà líiwa, ɔ à bɔ à zetaaàle. ²² A a zá sísi, ɔ a òè: Zíkɛnao do gbaεmεε ní zàa'inao. Má ye gé Lua gbépi kíi kpakpaε. Má su tia. ²³ ɔ à aà là à mɛ: Bóyái níle gé aà kíi gbái? Mɔ dafu ge kámabogɔɔzin gbáoo. ɔ nɔepi mɛ: Yáε kuo. ²⁴ A káoyè zàa'inaε à díkpε, ɔ a ò a zíkɛnaε: N a lé kú wà gé. Nsu zεo, sema má ònε bàasio. ²⁵ Aa dàzεu aa gè Lua gbépi kíi Kaameli gbèsis̄i musu. Ké Lua gbépi aà è káaa, a ò a zíkɛna Geaziε: Sunεũ n̄ε gwa, àle mó kee! ²⁶ Bàale gé daiaàle, ní aà la, tó a aafia ní a záo ní a néo. ɔ nɔepi wèwà à mɛ: Aafiaε! ²⁷ Ké à kà Lua gbépi kíi gbèsis̄i musu, ɔ à aà kù a gbáwa. Ké

* 4:16 Daa 18.14

Geazi mò ɔzɔiaazi, ɔ Lua gbépi m̀è: N aà to we. Aà ǹɔse ɔ̀ɔkpàe, ɔ Dii ùlemɛɛ, i a yā'omɛɛo. 28 ɔ ǹɔɛpi m̀è: Ma dii, ma nɛgɔɛ gbèama yà? Mi mɛ r̀su ma wɛtotonkɛoo lé?

29 ɔ Elizi ò Geaziɛ: N n ula kãaa ǹ kú. Ma lípana se bàale. Tó n kpaaú ǹ gbèeo, r̀su f̀ɔkpawào. Tó gbèe f̀ɔkpàma s̀, r̀su weo. Ge ǹ ma lípanapi di népi oaa. 30 ɔ népi da m̀è: N Dii kuao ǹ n kuao má tá n saio. ɔ à b̀ò tɛaazi. 31 Geazi d̀baané à gè lípanapi d̀i népi oaa, āma i kíikɛo, i yāe kɛo. ɔ Geazi èa gè dà Elizilɛ, a òè: Népi i vuo. 32 Ké Elizi kà kpépi kíi, à népi è wùlea a liiwa gè. 33 ɔ à gè à zetà, à wabikè Diiwa. 34 ɔ à wùle népiwa. A lepè aà léwa, à wɛpè aà wéu, à ɔ̀dàda aà ɔ̀ɔu, à kùa ká m̀amawà e aà mɛ gè wāa kù. 35 Elizi f̀ɛlewà, àlɛ t́aa'ò kpépiu, à gé le à su la, ɔ à èa gbɛsɛd̀i népiwa l̀.† ɔ népi nisà gɛn soplà à a wé wè. 36 ɔ Elizi Geazi s̀isi a òè: Sunɛũ ǹɔɛpi s̀isi. Ké à m̀ò, ɔ Elizi òè: N n né sé. 37 A gè kùle aà gbázi à wùlèè, ɔ à a népi sè b̀ò.

Anabio gali ble yá

38 Elizi tà Giligali. Goo bee imina kà bùsupiu. Anabio kãaaa aà aɛ, ɔ a ò a z̀ikɛnapiɛ: Dàa ditɛ. Do kuu ānabipionɛ. 39 Ké an gbèe gè dopoo wɛlei bua, ɔ à b̀ò b̀obo sè p̀owa. A a be b̀obo kà a ula pai. Ké à suò, ɔ wa p̀apaa wa kà dou, gbèe d̀ɔ lá a dɛo. 40 Ké wà dopi dà gbépiɔnɛ aa p̀obleò, ké aa ìɛ, aa wiilè aa m̀è: Lua gbé, ga ku dàapiuɛ. ɔ aai f̀ɔ blèo. 41 ɔ Elizi m̀è: A p̀ɛɛti sé m̀ò. ɔ a d́a kà dàapiu à m̀è: Dáné aa ble. ɔ p̀ɔv̀aiipi làa dàapiu.

42 Gbèe b̀ò Baali Salisa à m̀ò Lua gbépiɛ ǹ p̀ɛɛ p̀ó wa kè ǹ p̀ówen s̀éiao m̀èn bao ǹ mase dafuo. ɔ Elizi m̀è: Kpa gbépiɔwa aa só. 43 ɔ aà z̀ikɛna aà là à m̀è: Gbépiɔ gbèon basooɛ, kpelewa má bee dilɛní? A wèwà à m̀è: Kpámá aa só, asa Dii m̀è aa soɛ, a k̀ini i ea gɔ. 44 ɔ a dilɛné aa s̀ò a k̀ini g̀ò lá Dii òwa.

5

Naama gbágbāa ǹ a kusuo

1 Naama mé Siliɔ kía z̀igɔɔ d̀baana ũ. A bɛɛɛ v̀i a diie mé t̀ɔdɛɛ, asa aà sabai Dii tò Siliɔ z̀iblè. Nɛgɔnaɛ z̀i guu, ɔ kusu aà lè. 2 Goo p̀ó Sili z̀igɔ gbāamɔnɛdɛɔ gè Isaili bùsuo yāa, aa nɛnɔɛnaɛ kù, ɔ à g̀ò Naama na z̀ikɛna ũ. 3 ɔ nɛnɔɛnapi ò a diipie: Tó n źa gè ānabi p̀ó kú Samali kíi lé, ānabipi a aà gbágbā ǹ a kusuoɛ. 4 ɔ Naama gè kí kíi à m̀è: Wéndia p̀ó b̀ò Isaili bùsuo ò kéwa kéwa. 5 ɔ Siliɔ kía m̀è: Fɛlɛ gé. Má lákɛ Isailiɔ kíaɛ. ɔ Naama ánuusu náaa kiloo àa do ǹ basoplao ǹ vuao kiloo bàaɔkwi ǹ uladaɔ m̀èn kwi. 6 A gè ǹ taala p̀ó kí kè Isailiɔ kíaɛpio l̀. Lápi guu kí m̀è: Ma lác bee kpāsānɛ ǹ ma ìwa Naamao, ké ǹ è ǹ aà gbágbāmɛɛ ǹ a kusuoɛ. 7 Ké Isailiɔ kía lápi kyokè, à a ulada ga kè à m̀è: Luan ma ũ ké mà to gbé ga ge mà to gbé àa aafiaa? Bóyāi à gbépi gbàɛa mà aà gbágbā ǹ a kusoi? A gwa à gwae, àlɛ ma léwɛɛ fá!

8 Ké Lua gbé Elizi mà Isailiɔ kía a ulada ga kè, à lékpāsākèè à m̀è: Bóyāi n n ulada g̀à ǹ kèi? To gbépi m̀ò ma kíi, iɔ d̀ɔ ké ānabi ku Isaili bùsuo. 9 ɔ Naama gè a s̀ógou, à gè zè Elizi kpé kɛɛɛ. 10 ɔ Elizi gbé z̀iwà à m̀è: Ge ǹ nzia kpále Yuudɛ íu gɛn soplà, n mɛ i ea su a gbɛu wásawasa. 11 ɔ Naama p̀ò p̀à, àlɛ tá à m̀è: Mále e a b̀ò a kpéu à m̀ò zɛ ma aɛ, i Dii a Lua s̀isi, i ɔ̀ɔɔ̀ɔ̀mala, ma kusupi i láaɛa? 12 Damasi swaɔ Abana ǹ Faapao í maa dɛ Isaili swaɔ íao lé? Má f̀ɔ mà azia kpálɛkpálɛu we mà gɔ wásawasao lé? ɔ à èa ǹ p̀ɔf̀ɛo, àlɛ tá.

13 ɔ aà ìwaɔ s̀òàazi aa m̀è: Baa, tó ānabipi yá z̀i'ũ d̀anɛ yāa, r̀yɔ kɛo lé? Lá a ònɛ ǹ nzia kpále íu, ní gɔ wásawasa, bee mé a n fua? 14 ɔ à gè azia kpálɛkpálɛ Yuudɛ íu e gɛn soplà lá Lua gbépi òɛwa. ɔ aà mɛ èa s̀ù a gbɛu wásawasa lán èwaasonawa.* 15 ɔ Naama ǹ a ìwaɔ èa gè Lua gbépi kíi ǹpii, à zè aà aɛ à m̀è: Má d̀ɔ sa ké diie ku guei d̀unia guuo, sema Isaili bùsuo bàasio. Gba p̀ó mapi n z̀òblena ma m̀òdɛ bee sí. 16 ɔ Elizi m̀è: N Dii p̀ó mi z̀ikèè kuao

† 4:35 1Kia 17.21 * 5:14 Luk 4.27

má sio. Naama nàewà aà sí, ní beeo à gĩ síi. ¹⁷ Ǿ Naama m̀̀: Tó ni sio, mapi n z̀̀blena ma gba zé mà búsu se s̀̀baon aso pla, asa má sa'o dii p̀̀lewa lo, sema Dii. ¹⁸ Dii s̀̀uukemanó ní yáe beeo. Tó ma kía gè kúlei Limóe a kpéu mé ma ge aà kpáí, tó ma kuleaàno Limó kpépiu, Dii lí s̀̀uukemanó ní yápio. ¹⁹ Ǿ Elizi ò̀̀: Ka be aafia!

Ké à dàzeu, à táa'ò yoo, ²⁰ ̄ Lua gbé Elizipi zíkena Geazi làasookè à m̀̀: Ma dii tò Sili gbé Naamapi lé tá pã, i pó pó à m̀̀oe sio. N Dii kuaó má péleaàzi mà p̀̀e siwàe. ²¹ Ǿ Geazi p̀̀le Naamazi. Ké Naama è a té ní kpe ní bao, ̄ à b̀̀ a s̀̀gou, àle aà dá. Ké à kà, ̄ Naama aà là à m̀̀: Aafiaa? ²² A wèwà à m̀̀: Aafiae. Ma dii mé ma z̀̀ma, à m̀̀ ãnabio g̀̀li èwaaso gbẽon plaó mé b̀̀ Èflaiũ buio búsu gusísídeu aa mò a k̀̀i tia. N ní gba ánuusu kiloo bla ní uladao m̀̀n pla. ²³ Ǿ Naama m̀̀: Anusu kiloo basiió sí. A nàewà a kàè b̀̀niu m̀̀n pla ní uladao m̀̀n pla. A kpà a ìwa gbẽon plaowa, ̄ aa sè aa d̀̀aaa Geazie. ²⁴ Ké aa kà Elizi be s̀̀sí musu, ̄ Geazi p̀̀pio s̀̀má a kàle a kpéu, ̄ à gbépio gbàe aa tà. ²⁵ Ké à gè zè a dii Elizi k̀̀i, ̄ Elizipi aà là à m̀̀: Geazi, má n geui? A wèwà à m̀̀: Mapi n z̀̀blena, mi gé gueio. ²⁶ Ǿ Elizi ò̀̀: Ké g̀̀epi b̀̀ a s̀̀gou, àle n dá, ní d̄ ma nisina kunnó weo lé? Anusu ge uladao siama g̀̀on lao, ge kù kpéó ge v̄ebuó ge sãó ge zuó ge g̀̀e ní n̄e zíkenaó. ²⁷ Naama kusu a g̀̀n̄e ní n buio e g̀̀pii. Ké à b̀̀ Elizi k̀̀i, ̄ kusupi liaála púuu lán buawa.

6

Moo fua ia

¹ Anabio g̀̀li gbẽe ò Elizie: Gu pó w̄i k̄k̄aaakeunno gwa, à kèw̄e f̄̄eũ. ² Wà gé Yuud̄i, wá baade i za paa, wí wá k̄k̄aaakekpe do we. Ǿ Elizi m̀̀: A gé. ³ Ǿ an gbẽe m̀̀: Nyó géwanoo lé? A wèwà à m̀̀: Má gé. ⁴ Ǿ aa gè s̄anu. Ké aa kà Yuud̄i, aale liz̄z̄. ⁵ Ké an gbẽe lé za z̄, ̄ aà moó wò zù íu potou, ̄ à wiilè Elizizi à m̀̀: O'o dii, ma moopi sè máe fá! ⁶ Ǿ Lua gbépi m̀̀: Máki à zùu súsui? Ké a ò̀̀, ̄ Elizi liz̄ a zù íu we, ̄ moopi fù. ⁷ Elizi m̀̀: Sé! Ǿ gbépi ò̀̀ a k̀̀.

Sili ziḡ gbãam̄nedeo v̄lak̄a

⁸ Silió kía f̄le Isailio wa ní zio. A lekpaáí ní a ìwaó, ̄ a ò̀né gu pó á b̀̀okpau. ⁹ Ǿ Lua gbépi lékp̄s̄akè Isailio kíae à m̀̀ aò gupi d̄á, asu ḡao, asa Silió lé mó wee. ¹⁰ Ǿ Isailio kía gbéó z̄i gu pó Lua gbépi a yã'òepiu. Màa Elizi lo ledawà mòomoo, ̄ ì to wàó gupio d̄á. ¹¹ Ǿ Silió kía pò pà yápi musu. A a ìwaó k̄aa, ̄ à ní lá à m̀̀: Wá gbé kpele mé de Isailio kía gbé úi? A om̄e. ¹² Aà ìwapió do wèwà à m̀̀: Ma dii k̄i, i ke wá gb̄eá aà gbé no. Isaili búsu ãnabi Elizi mé ì yá pó ni o za n kpea dau siu Isailio kíae. ¹³ Ǿ kíapi m̀̀: A ge aà weele gu pó a kuu, mí gbéó z̄i aà k̀̀i. Ǿ wa ò̀̀: A ku Dotanie. ¹⁴ Ǿ kía ziḡó gbàe we dasidasi ní s̄deó ní zikas̄goó. Aa gè we gw̄asina, aa lia w̄lepizi.

¹⁵ Ké Lua gbépi zíkena f̄le káaukaau, à gè bíi kpe, ̄ à ziḡpio è liaa w̄lei ní s̄deó ní zikas̄goó. Ǿ a ò̀ Elizipie: O'o dii, wá ke kpelewa ní? ¹⁶ A wèwà à m̀̀: Nsu to v̄ia n k̄o. Gbé pó kúwanoo dasi de gbé pó kúrn̄ola. ¹⁷ Ǿ Elizi wabikè à m̀̀: Dii, ò̀ aà wé k̄è. Ǿ Dii zík̄enapi wé k̄è. Ké à gugwà lo, ̄ à s̄deó ní s̀̀go tedeo è liaa Elizizi, aa lí s̀̀s̄pia. ¹⁸ Ké Silió lé mó Elizi k̀̀i, ̄ à wabikè Diiwa à m̀̀: To gbépio v̄ak̄. Ǿ Dii tò aa v̄ak̄ lá Elizi a wabikèwawa. ¹⁹ Ǿ Elizi ò̀̀ Sili ziḡpiōn̄e: Z̄e bee no! W̄le bee no! A temazi, mí géánó gbé pó ále weele k̀̀i. Ǿ à gè̄n̄o Samali. ²⁰ Ké aa gè w̄lepiu, ̄ Elizi m̀̀: Dii, ò̀ ní wé w̄né sa. Ké Dii ní wé w̄né, aa gugwà aa è Samali wa kuu. ²¹ Ké Isailio kía ní é, à Elizi là à m̀̀: Mà ní dede yà? Baa, mà ní dede? ²² Ǿ Elizi wèwà à m̀̀: Nsu ò̀ ní dede. Ni gbé pó n ní k̄k̄ z̄lau dede yà? P̄e kpámá aa só, í kpámá aa mi, aai gbasá tá ní diiwa. ²³ Ǿ kí blesak̄ené, aa p̄gbè aa im̄i, ̄ aa ní gbáe, aa tà ní diiwa. A gbea Sili ziḡ gbãam̄nedeo i ea mo síi Isaili búsu lo.

Silio koezsa Samalizi

²⁴ Gɔɔpla gbɛa Silio kí Benadada a zígɔɔ kàaa píi, ɔ aa m̀ koez̀ Samalizi. ²⁵ Ǿ nɔana gbãakù Samali wéleu. Wà koez̀nɔzi e wàle zàaʼin mi yia ánuusu kiloo do, felenguulu gb̀ zaa néna le do s̄ ánuusu ɔwatē sɔo. ²⁶ Ké Isailio kía be bíi musu, ɔ nɔee wiilèwà à mè: Ma dii kí, ma suaba. ²⁷ Ǿ kípi òè: Tó Dii i n suabao, má e mà n suaba má ni? Pówengbēkii ge v̄ēfēkii pɔe vie? ²⁸ Ǿ à èa aà là à mè: Bóm̄e n lei? Ǿ nɔepi wèwà à mè: Nɔee mé òm̄e mà mó ní ma n̄eḡɔe wà so gbã, zia s̄ wí a pó só. ²⁹ Ǿ wa ma né fùukè wá sò. Ké gu d̀, ɔ má òè aà mó ní a pó s̄ wà só,* asi za gɔɔ bee à a pó ùle k̀e. ³⁰ Ké kí nɔepi yāma, à a ulada ga k̀e. Lá a be bíi musu màa, ké wà wesè wà aà gwà, wa è a ulakasaɔ daa a uladapi zíc. ³¹ Ǿ kí mè: Tó mi Safata né Elizi mi z̄ gbão, Lua yāpāsikem̄e bēebēe.

³² Elizi z̄le a kpéu ní gbēz̄ɔɔ. Ǿ kí gbē z̄i aà dɔaa gé Elizi kúie e àò ká. E z̄inapi àò gé kái we, ɔ Elizi ò gbēz̄ɔɔpiɔne à mè: Gbēdenàò gbē z̄i, àle mó ma mi z̄i. A laaika! Tó z̄inapi kà, à zetaè, ásu to aà ḡe. I aà dii k̀e k̄fi ma d̀ aà kp̄e lé? ³³ Gɔɔ pó àle yá'oné, z̄inapi kà. Ǿ kípi kà à mè: Dii mé yáe bee yīawá, b́yāi ma wé dɔaazi loi?

7

¹ Ǿ Elizi mè: A Dii yāma! A mè zia maa'i wa p̄eti yía Samali bíiboleu zaa le do ánuusu ɔwatē do, pówena zaa le pla s̄ ánuusu ɔwatē do. ² Ǿ kí kwàasi a z̄asi Lua gbépiwa à mè: Baa tó Dii loupɔɔ f̄, yápi a k̄e? Ǿ Elizipi mè: Nȳ wesie, kási n̄ȳ e n̄ bleo.

Kusudeɔ baonakpaa

³ Kusude gbēɔn síiɔ ku bíiboleu. Aa òk̄e: B́yāi wáò z̄le la e wà ge gagai? ⁴ Tó wa mè wá ḡe wéle eu, nɔana ku we, wá gagae. Tó wa ḡo la s̄, ga doūpie. Wà fele wà ge na Silio b̀ouwa. Tó aa wá tó b̄e, wáò ku. Tó aa wá dede s̄, wa gagan we. ⁵ Ǿ aa f̄le oosiele, aale gé Silio b̀ou. Ké aa kà b̀o léi, aa è gb̄e ku weo. ⁶ Dii tò Sili b̀odeɔ s̄goɔ ní s̄ó ní z̄iḡo dasiò kía màe, ɔ aa òk̄e, Isailio kía fiab̀o Iti kias ní Egipi kiasne aa m̄o lélewáe. ⁷ Ǿ aa tilè oosielepi g̀o, aa ní zwàakp̄e tò we ní ní s̄ó ní ní zàaʼinao. Aa ní b̀o tò we lá a d̄ewa, aa lèk̄wa aa nízia mib̀kii wéle.

⁸ Ké kusudepiò kà b̀opiu we, aa ḡe zwàakp̄epiò do guu, aa p̀blè aa im̄i, ɔ aa ánuusu ní vuaò ní p̄kasaɔ s̄le aa ge ùle. Ké aa èa sù, aa ḡe zwàakp̄e páleu lo, aa pó nàaa aa ge ùle. ⁹ Ǿ aa òk̄e: Yá pó wále k̄epi maao. Gbã mé de wà baonakpa, ɔ wá nílea? Tó wa nile màa e gu gè d̀ò, a go a wá gb̄e. Wà fele g̀o wà ge o kibedeɔne. ¹⁰ Ké aa kà we, aa lezù wéle bíibled̄anaɔzi aa mè: Wa ge Silio b̀ou, wi gb̄e e weo, wi gb̄e kía mao. An s̄ó ní ní zàaʼinao mé dɔɔba we, mé an zwàakp̄e kú ní gb̄e gboosai. ¹¹ Ké bíibled̄anapiò lezù aa òné wéleu, ɔ wà a baokpà kibe ua. ¹² Ǿ kí f̄le gwàasina, a ò a iwaɔne. Má yá pó Silio kèw̄e oé. Ké aa d̄ nɔana wá kú gbãa, a yáí ɔ aa b̀le ní b̀ou, aa gè ùle s̄e. Aale e wá b̀le wéleu, wi wá kúkū b̄e, wi si wéleu. ¹³ Ǿ aà iwaɔ do òè: Lá wá Isaili pó wa ḡo wa ḡo le wà gagae, to wá s̄ pó g̀o se mèn sɔo, wí ní z̄i yá pó k̄epi gwai. ¹⁴ Ǿ aa s̄go sè mèn pla ní s̄ó, ɔ kí ní gb̄e à mè: A ge Sili z̄iḡo gb̄esele à gwa! ¹⁵ Ǿ aa ní gb̄esele e Yuud̄i. Aa è ké Silio tilèe, aa ní p̄kasaɔ ní ní ḡk̄ebɔɔ f̄aa zé guu we. Ǿ z̄inapiò èa sù aa yápi siu kíc.

¹⁶ Ǿ wà b̀le gè Silio b̀ou wà pó nàaa, ɔ wàle p̄eti yia zaa le do ánuusu ɔwatē do, pówena zaa le pla ánuusu ɔwatē do, lá Dii òwa. ¹⁷ Kí a kwàasipi d̄ile bíibled̄ana ùe, ɔ wà ɔz̄wà b̀lepiu à gà, lá Lua gbépi d̀aa ò gɔɔ pó kí m̀ aà b̄ewa. ¹⁸ A kè lá Lua gbépi ò k̄ewa à mè: Wa pówena yía zia maa'i Samali bíiboleu zaa le pla ánuusu ɔwatē do, p̄eti zaa le do ánuusu ɔwatē do. ¹⁹ Kí kwàasipi mé a z̄asi Lua gbépiwa à mè: Baa tó Dii loupɔɔ f̄, yápi a k̄e? Ǿ Lua gbépi òè: Nȳ wesie, kási n̄ȳ e bleo. ²⁰ Ǿ à kè màa, wà ɔz̄wà bíiboleu, à gà.

* 6:29 Iko 28.53-57

8

Kí Sunēl nɔe bua sɔaaɛ

¹ Elizi ò nɔe pɔ à aà né vùpiɛ aà fɛlɛ ta bùsu páleu ní a bɛdeɔ, i gɔɔplakɛ we, asa Dii díle nɔana àɔ ku Isaili bùsuu e wɛ̀ sɔplɛ. ² Ǿ nɔepi kè lá Lua gbépi òɛwa. Aàpi ní a bɛdeɔ aa gè zòlɛ Filitɛɔ bùsuu e wɛ̀ sɔpla. ³ Wɛ̀ sɔplapi gbɛa ɔ à bò Filitɛɔ bùsupiu à sù, ɔ à gè wiilei kíwa a bɛ ní a buao yá musu. ⁴ Gɔɔ bee kí lé faaibo ní Lua gbépi zíkɛna Geazio à mè: Yázɔɔ pɔ Elizi kèɔ dau siumɛɛ. ⁵ Gɔɔ pɔ àlɛ aà gɛvua yá'ò kíɛ, ɔ nɔe pɔ à aà nɛgɔɛ vùɛpi mò wiilei kípiwa a bɛ ní a buao yá musu. Ǿ Geazi mè: Ma dii kí, nɔe pɔ Elizi aà né vùèpin kɛ. ⁶ Ké kí yápi lálawà, ɔ nɔepi yápi siuè. Ǿ kí ò a zíkɛnaɔ doe: Nɔepi pɔɔ sɔaaɛ ní blɛ pɔ kè aà buapiu za gɔɔ pɔ à fɛlɛ la e à gè pèð gbáwao.

Azaeli kí Benadada dɛa

⁷ Elizi gɛ̀ Damasi. Gɔɔ bee Siliɔ kí Benadada lé gyákkɛɛ. Ké wa òè Lua gbé̀ mò la, ⁸ ɔ kípí ò Azaeliɛ: Pɔ sɛ gɛ̀ daiò Lua gbé̀lɛ n àà gba, ní oè aà Dii lamɛɛ, tó má fɛlɛ ní gyáɛ beeo. ⁹ Ǿ Azaeli Damasi pɔmaaaɔ náaa yiongo aso bla, ɔ à gè daiò Elizilɛ. Ké à kà aà kíi à mè: N zòblɛna Siliɔ kí Benadada mé ma zíma mà n laɛ, tó a fɛlɛ ní a gyáɔ. ¹⁰ Ǿ Elizi wèwà à mè: Gɛ̀ n oè a fɛlɛ ní beeo, áma Dii òlɔmɛɛ a gae. ¹¹ Ǿ Lua gbé̀pi wɛ̀bii Azaeliwa e wí gè aà kù, ɔ Lua gbé̀pi ná ɔɔlɔwa. ¹² Ǿ Azaeli aà là à mè: Ma dii, bóyáí nílɛ ɔɔlɔi? A wèwà à mè: Ké má vái pɔ níyɔ kɛ Isailionɛ dɔ yáíɛ. Níyɔ tɛsɔ ní zɛgikíɔwa, níyɔ ní èwaasɔɔ dɛdɛ ní fɛ̀ndao, níyɔ ní nɛɔ wíwi, níyɔ ní nɔsindeɔ puipui. ¹³ Ǿ Azaeli mè: Mapi n zòblɛna, bón ma ũ mà gbasa yázɔɔ bee taa kɛi? Ǿ Elizi òè: Dii òlɔmɛɛ, níyɔ gɔ̀ Siliɔ kía ũɛ.*

¹⁴ Ké à bò Elizi kíi, à èa tà a diiwa. Ké kí yá pɔ Elizi ò gbèawà, à mè: A òmɛɛ níyɔ fɛlɛ aafia. ¹⁵ Ké gu dè, Azaeli zwàa gèlɛ sɛ kpàlɛ íu, a kù kí oaa, i wekíi eo, à gà. Ǿ Azaelipi zòlɛ aà gbɛu.

*Yudaɔ kí Yeholaũ
(2Lad 21.2-20)*

¹⁶ Isailiɔ kí Ahabu né Yolaũ kpalablea wɛ̀ sɔode guu, Yudaɔ kí Yosafa né Yeholaũ ná kpalableawa. ¹⁷ Aà wɛ̀ baakwi ní plaode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wɛ̀ swaaɔɛ. ¹⁸ A zè ní Isaili kíaɔ yákkɛao lán Ahabu bɛdeɔwae, asa à Ahabu nɛnɔɛ sè nɔ ũɛ, ɔ à yá pɔ Dii yeio kè. ¹⁹ N beeo Dii i we Yudaɔ tòlɔzòɔ a zòblɛna Davidi yáí, asa à lɛgbèè à mè aà bui filia aɔ dɔ gɔɔpiiɛ.†

²⁰ Yeholaũpi kpalablegɔɔ ɔ Eɔbũɔ nízia sí Yudaɔwa‡ aa nízia kía kpà. ²¹ Ké Yeholaũ gè Saii ní a zíkassɔgɔɔ píi, ɔ Eɔbũɔ líaaàzi ní a sɔgodeɔ. A fɛlɛ ní kɛaa gwáasína à tà, ɔ aà zígɔɔ bàalè tà bɛ. ²² Eɔbũɔ nízia sí Yudaɔwa e ní a gbão. Gɔɔ bee Libenadeɔ nízia sí Yudaɔwa sɔ. ²³ Yeholaũ yá kíniɔ ní yá pɔ a kèɔ píi kú Yuda kíaɔ ladau. ²⁴ Yeholaũ gà, wà aà mia kpàkɔi ní a dezio Davidi wéleu, ɔ aà né Aazia zòlɛ aà gbɛu.

*Yudaɔ kí Aazia
(2Lad 22.1-6)*

²⁵ Isailiɔ kí Ahabu né Yolaũ kpalablea wɛ̀ kueplade guu ɔ Yudaɔ kí Yeholaũpi né Aazia ná kpalableawa. ²⁶ Aà wɛ̀ bao ní plaode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wɛ̀ doe. Aà da tón Atalia, Isailiɔ kí Ǿmeli tɔũnaɛ. ²⁷ Aazia zè ní Ahabu bɛdeɔ yákkɛaoɛ, à yá pɔ Dii yeio kè lán Ahabu bɛdeɔwa, asa aà ànsueɔnɛ. ²⁸ A gè ná Ahabu né Yolaũwa, ɔ aalɛ zíkà ní Siliɔ kí Azaelio sãnu Lamɔtu Galada. Ké Siliɔ Yolaũ kè'ia, ²⁹ ɔ à èa tà Yezelɛ e a bɔpi àɔ laa. Ǿ Aazia gè wékpaleiaàzi we.

* 8:13 1Kia 19.15 † 8:19 1Kia 11.36 ‡ 8:20 Daa 27.40

9

Yehu kpa Isailio kia ũ

¹ Anabi Elizi ānabi gāli gbēe sisi, ɔ a òè: N n ula kāaa n kú, n̄isi t̄uue bee si geò Lamotu Galada. ² Tó n ka we, kpálēke Yosafa né Yehu, Nimisi t̄ōūnazi, ní aà b̄o a gbé̄o guu, ní gēān̄o kpéu e kpea. ³ Ní t̄uupi n̄isika aà miwa, ní oè Dii mè a aà kpà Isailio kia ũe. Bee gbea ní zewē n̄ bàale n̄ su. Nsu gēgē weo. ⁴ Ǿ ānabi èwaasopi gè Lamotu Galada. ⁵ Ké à kà we, à zīgō d̄oanao è kálea, ɔ à mè: D̄oana, má yāví mà onē. Ǿ Yehu aà là à mè: Wá dé n̄le oi? A wèwà à mè: Mmē d̄oana. ⁶ Ké Yehu f̄elē gè kpéu, ɔ èwaasopi n̄isikà aà miwa à mè: Dii Isailio Lua mè a n kpa a gbé̄ Isailio kia ũe.* ⁷ Ní Ahabu b̄edeo d̄ede, Dii i a z̄òblena ānabio t̄osinē ní a z̄òblena p̄o Zezabeli ní d̄eo p̄ii. ⁸ Ní Ahabu b̄edepio d̄ede z̄oó n̄ w̄é̄o p̄ii. An ḡōee su ḡo Isaili b̄usuuo, ⁹ Ahabu ua i ḡo lán N̄eba né Yeloboaū uawa, lán Ahia né Baasa uawa. ¹⁰ Gb̄eo Zezabeli ge so Yezelēe b̄ii kpee, † gbēe a aà v̄io. Ǿ ānabipi zewē, à tilè. ¹¹ Ké Yehu b̄o gè a d̄oana deeo k̄ii, ɔ aa aà là aa mè: B̄oyāi f̄andepi m̄ò n̄ k̄ii? A wèwà à mè: A gb̄epi d̄o, yāb̄olenaē. ¹² Ǿ aa mè: Egeē! Ow̄ēē. Ǿ à mè: Yá p̄o a òm̄een ke: A mè Dii mè a ma kpa Isailio kia ũe. ¹³ Ǿ an baade kè kpakpa à a ulada se kàle aà z̄ie d̄edek̄iwa, ɔ aa kuupè aa mè: Yehu mé k̄i ũ.

¹⁴ Ǿ Yehu lekpaāi n̄ gb̄eo Yolaūzi. A m̄o lè k̄i Yolaūpi n̄ Isailio p̄ii lé ḡi n̄ Lamotu Galadaoē, ɔ aale z̄ika n̄ Silio k̄i Azaelio. ¹⁵ Ké Silio aà k̄e'ia, ɔ à èa tà Yezelēe e à gb̄ágb̄a. Ǿ Yehu ò a gb̄epiōnē: Tó a z̄eman̄oē, ásu to gb̄e b̄o w̄é̄leu à ge yápi baokpa Yezelēeo. ¹⁶ Ǿ Yehu gè a s̄ógou à gè Yezelēe. Yolaū w̄úlea we, Yudaō k̄i Aazia ku we lo, à gè w̄é̄kpaleiaāziē. ¹⁷ Ké gud̄āna p̄o k̄i Yezelēe kalanga musu Yehu è n̄ a gb̄ēo, aale m̄o, ɔ à wiilè à mè: Ma gb̄ēo è, aale m̄o. Ǿ Yolaū mè: S̄ode gbae aà ge dañle, aà n̄ la tó aafia aale m̄o. ¹⁸ Ǿ s̄ode b̄o gè Yehu lè à mè: Kí mè aafia n̄le m̄oa? Yehu wèwà à mè: N bàa ũma n̄ aafiaoi? M̄o n̄ȳo temazi. Ǿ gud̄ānapi mè: Zinapi n̄ lé, k̄asi i ea s̄uo. ¹⁹ Ǿ k̄i s̄ode plaade gb̄ae lo. Ké à n̄ lé, à mè: Kí mè aafia n̄le m̄oa? Ǿ Yehu wèwà à mè: N bàa ũma n̄ aafiaoi? M̄o n̄ȳo temazi. ²⁰ Ǿ gud̄ānapi mè: A n̄ lé, k̄asi i ea s̄u s̄o. Gb̄epi gofia de lán Nimisi t̄ōūna Yehuwaē, i ḡo baa lán f̄andewaē.

²¹ Ǿ k̄i Yolaūpi mè: Gó òm̄ee s̄ōne! Ké wa d̄òè, ɔ aa b̄o w̄é̄leu n̄ Yudaō k̄i Aaziao, baade n̄ a s̄ogoo, aale gé dai Yehule. Ǿ aa kp̄aaū Yezelēe gb̄e Naboti p̄o wa d̄e yāa bua. ²² Ké Yolaū wes̄i Yehule, ɔ à aà là à mè: Yehu, aafia n̄le m̄oa? A wèwà à mè: Lá n̄ da Zezabeli gb̄as̄ikea t̄āo yá musu n̄ aà p̄oada gb̄ēowao ligua, aafia ku m̄ae? ²³ Ké Yolaū l̄iaa àle bàale, ɔ à lezù Aaziaz̄i à mè: B̄onkp̄eyāe Aazia! ²⁴ Ǿ Yehu a sá k̄a à Yolaū p̄a a k̄afala z̄anguo. Kapi gè aà s̄o k̄u, ɔ à k̄e a s̄ógou ȳògeē. ²⁵ Ǿ Yehu ò a zīgō bade Bidekaae: N aà ge se zu Yezelēe gb̄e Naboti bua we, asa yá òmagu. Ké wá k̄u s̄ogo guu s̄anu yāa wá pla, wá té aà mae Ahabuzi, ɔ Dii àsi'ò aà yá musu à mè ²⁶ a Naboti n̄ a n̄eo dea è. Bua la ɔ á Naboti p̄o t̄osiuè. A yáí tò n̄ aà ge se v̄ūaa bua we lá Dii òwa. ‡

²⁷ Ké Yudaō k̄i Aazia è m̄aa, ɔ à p̄ele Betagā z̄eu n̄ bao. Ǿ Yehu p̄eleaāzi à mè: A aà de s̄oē. Ǿ wà aà p̄a a s̄ogo guu ḡo p̄o àle Guu s̄is̄i k̄u Ibleaū sae. Ǿ à n̄ ké à tà Megido, we à ḡau. ²⁸ Aà iw̄ao aà ge se dà s̄ogo guu aa tàò Yelusaleū, ɔ aa aà mia kp̄ak̄si n̄ a dezio Davidi w̄é̄leu. ²⁹ Za Ahabu né Yolaū kpalablea w̄ē kuēdode guu, ɔ Aaziapi ḡo Yudaō kia ũ.

Zezabeli gaa

³⁰ Ké Yehu m̄o Yezelēe, Zezabeli a baomà, ɔ à kio k̄a à a mik̄a k̄eke. Za b̄ii kp̄ediak̄ōa f̄enentiū ɔ àle z̄ile gwa. ³¹ Ké Yehu gè b̄iib̄oleu, ɔ Zezabeli mè: N ke òu n̄ Zimlio, n n dii d̄e. Aafia n m̄o laa? ³² Ké Yehu wes̄e musu, à f̄enenti gwà, ɔ à mè: Déme z̄em̄an̄oi? Déme k̄u wei? Ké kibe z̄ikena gb̄ēon pla ge àāo m̄o z̄ile gwà f̄enentiū, ³³ ɔ Yehu òn̄e: A ōz̄āāzi. Ké aa

* 9:6 1Kia 19.16 † 9:10 1Kia 21.23 ‡ 9:26 1Kia 21.19

ɔz̄ààzi, à lèlɛ, ɔ Yehu lé aà t̄òsɔmpa ní a s̄ógoo e aà au f̄à ḡiwa ní s̄ó. ³⁴ Ké Yehu ḡè kibɛ, à p̄oblè à imi, ɔ à m̄è: Baa ké n̄ɛpiá láaip̄ɔɛ, wà aà ví, asa kíabuiɛ. ³⁵ Ké wà ḡè aà séi wà ví, wi p̄ɔe eo, sema aà miwa ní aà gbálaɔ ní aà ɔlaɔ bàasio. ³⁶ ɔ wà ɛa gɛ ò Yehuɛ, ɔ à m̄è: Yá p̄ó Dii dà a z̄òblena Tisebe gb̄é Eliaɛ a òn we, à m̄è: Gb̄ɔ Zezabeli m̄e so Yezelɛɛ bíi kpɛɛ. ³⁷ Zezabeli gɛ a ḡs̄ fáaaa t̄òlɛ lán p̄ɔtuo gb̄ɔwa Yezelɛɛ bíi kpɛɛ. Gb̄ɛ a e m̄e Zezabelin kɛo.

10

Yehu Ahabu buiɔ dɛdɛa

¹ Ahabu buiɔ ku Samali ḡs̄ɔ ũ gb̄ɛɔn bààɔkwí. ɔ Yehu lak̄ɛ a kp̄às̄a Samali kíaɔnɛ ní gb̄ɛz̄ɔɔ ní gb̄é p̄ó lé yáda Ahabu néɔnɛɔ à m̄è: ² Tó lácɛ bee á lé, lá á dii Ahabu buiɔ kúánɔ, mé á s̄ógoo ví ní s̄ó ní w̄éle bíideo ní ḡòkɛb̄ɔɔ, ³ à á dii né p̄ó k̄èè maa wásawasa kpá aà mae kpalau, í z̄ika á diipi bɛdɛɔnɛ. ⁴ ɔ iwáa p̄ási kà ní p̄ɔa aa m̄è: Lá kía gb̄ɛɔn plao i f̄s̄ ḡl̄ɛò, wá f̄s̄ giè kpelewa ní? ⁵ ɔ kibɛ ziia ní w̄éle d̄ɔaanao ní gb̄ɛz̄ɔɔ ní yádanɛdep̄iɔ gb̄éɔ z̄i Yehuwa aa m̄è: N z̄òblenaɔn wá ũ. Yá p̄ó ní òw̄ɛɛ píi, wá kɛɛ. Wá gb̄ɛɛ kpa kpalauo. Kɛ lá à k̄ènɛ maawa. ⁶ ɔ Yehu lá p̄ále k̄ènɛ à m̄è: Tó a zɛmanɔ, ále ma yámaɛ, à á dii Ahabu buipiɔ mi z̄ɔz̄ɔ, í m̄ɔm̄ɛɛ Yezelɛɛ zia maa'i.

Kía népiɔ s̄ɔ aa gb̄ɛɔn bààɔkwíɛ, aa kú ní w̄éle gb̄ɛz̄ɔɔ p̄ó lé ní tòlokɛo. ⁷ Ké lápi kà, ɔ aa kíabui gb̄ɛɔn bààɔkwipiɔ kùkù aa ní dɛdɛ píi, ɔ aa ní miɔ kàka gbíu aa kp̄às̄aè Yezelɛɛ. ⁸ Ké z̄inapi kà, ɔ a ò Yehuɛ: Wà mò ní kíabuipiɔ miɔ kɛ. ɔ Yehu m̄è wà kálɛ bíib̄ɔlɛu lɛɛ pla e kɔɔ.

⁹ Ké gu d̄ò, ɔ Yehu b̄ò ḡè z̄è gb̄éɔ aɛ à m̄è: Ap̄iɔ á yāe vío, máme ma b̄ɔ ma dii kpɛ ma aà d̄è, áma mi gb̄épiɔ dɛdɛo. ¹⁰ Aɔ d̄s̄ sa k̄é àsi p̄ó Dii ò Ahabu bɛdɛɔ yá musu, a kee a lélé p̄áo. Dii yá p̄ó á dà a z̄òblena Eliaɛ a ò k̄è. ¹¹ ɔ Yehu Ahabu bɛdɛ p̄ó ḡs̄ Yezelɛɛɔ d̄èdɛ píi ní aà íwa gb̄ɛz̄ɔɔ ní aà gb̄ɛnaɔ ní aà sa'onao. I aà gb̄ɛɛ too.*

¹² ɔ à f̄èlɛ dà Samali z̄éu. Ké à kà s̄ad̄ánaɔ b̄òokpakii, ¹³ ɔ à kp̄àaũ ní Yudaɔ kí Aazia daɛɔ à ní lá à m̄è: Dɛɔn á ũi? Aa w̄èwà aa m̄è: Aazia daɛɔn wá ũ, wa m̄ɔ f̄ɔkpai kí Yolaũ bɛdɛɔwae ní aà da Zezabeli bɛdɛɔ. ¹⁴ ɔ Yehu ò a gb̄éɔnɛ: A ní kùkù b̄éè! ɔ aa ní kùkù aa ní dɛdɛ b̄òopiu l̄ɔ saɛ. Aa gb̄ɛɔn bla ní plaoɛ, an gb̄ɛɛ i b̄ɔo.

¹⁵ Ké à b̄ò we, à kp̄àaũ ní Lekabu né Yonadabuo, àlɛ m̄ó daialɛ. ɔ Yehu aà là à m̄è: N s̄ɔ kua lá ma s̄ɔ kumawaa? Yonadabu w̄èwà à m̄è: Ao! ɔ Yehu m̄è: Lá màaɛ, ɔd̄ɔmazi. Ké à ɔd̄ò Yehuzi, ɔ Yehu aà kù ḡèaàno a s̄ógo guu. ¹⁶ Yehu m̄è: Wà gé s̄ánu, ní áia p̄ó má ví ní Dii yáó e. ¹⁷ Ké Yehu kà Samali, à Ahabu bui p̄ó ḡs̄ wɛɔ d̄èdɛ míɔ. A ní t̄òl̄z̄ɔ lá Dii dà Eliaɛ a òwa.

Yehu Baali z̄òblenaɔ dɛdɛa

¹⁸ Yehu gb̄éɔ k̄áaa píi, ɔ a òné: Ahabu z̄oblè Baaliɛ ȳɔɔnnɔɛ, ma Yehu má z̄oblèè maamaaɛ. ¹⁹ Baalideɔ s̄ísimɛɛ píi ní aà z̄òblenaɔ ní aà gb̄àgbanaɔ píi. An gb̄ɛɛ su gí móio, má ye sa z̄ɔo Baaliwae. Gb̄é p̄ó ḡi m̄óí à ḡàɛ. Yehu lé ɔn̄ɔkɛn̄ɛ, k̄é à e Baali z̄òblenapiɔ midɛɛ. ²⁰ ɔ à m̄è: A dikpɛ dilɛ Baali p̄ó ũ. ɔ wà a kp̄àwakè. ²¹ A lékp̄às̄akè Isaili bùsuu píi, ɔ Baali z̄òblenaɔ mò píi, an gb̄ɛɛ i ḡs̄o. Ké aa ḡè Baali kp̄éu, aa kp̄épi p̄á páup̄au, gb̄ápelek̄ii kuo. ²² ɔ Yehu ò kp̄épi ula'ulenaɛ: B̄ɔlɛ ní ulaɔ Baali z̄òblenaɔnɛ nípii. ɔ à b̄òlɛn̄ɛ ní ulapiɔ. ²³ Yehu ní Lekabu né Yonadabuo ḡè Baali kp̄éu, ɔ Yehupi ò Baali z̄òblenapiɔnɛ: A wɛp̄á gb̄éɔla à ní gwa maamaa, k̄é Dii z̄òblenaɔ su aao kúánɔ lao, sema á Baali z̄òblenaɔ át̄ɛɛ. ²⁴ ɔ Yehu ní Yonadabuo ḡè sa'oi. A m̄ɔ lè Yehu gb̄éɔ kálɛa bàasi gb̄ɛɔn basiiɔ. A òné yáa, tó an gb̄ɛɛ tò gb̄é p̄ó àlɛ ní nané ní ɔz̄iɔ do p̄iliwa, aà w̄èni ḡè yáúɛ. ²⁵ Ké Yehu sa p̄ó w̄i a p̄ó káteu à tékù ò a làa, ɔ a ò d̄ɔaio ní z̄iḡs̄ badɛpiɔnɛ: A ḡè à ní dɛdɛ! Asu to an gb̄ɛɛ p̄iliwáó. Ké aa ní dɛdɛ ní

fěndao, aa ní gəo kòle bàasi, ɔ̃ aa gě Baalizi kpɛa. ²⁶ Aa Baali kpé lipeləo sèle bòò aa tēsōwà, ²⁷ ɔ̃ aa Baali gbɛ bìlɛ, aa aà kpé gbòò, ɔ̃ wà gupi d̩lɛ bíikpɛkɛk̩i ũ e ní a gbāo.

²⁸ Maa Yehu Baali gbagbaa m̩dɛ Isaili bùsuu. ²⁹ N beeo i ɔ̃bolɛ duuna pò Neba né Yeloboau̩ Isailiɔ̃ dà a keau guuo, a tɛ vua gáaena pò kú Beteli ní Dāoɔziɛ.† ³⁰ Dii òè: Lá n yākè maa, n yá pò má yei kè, ní kè Ahabu bedɛɔnɛ lá ma zɛ̀òwa, n bui aɔ kpaa Isaili kpalau e ní s̩kpə̀əwəɛ. ³¹ Kásile Yehu i zɛ ní Dii Isailiɔ̃ Lua ikoyāoo, i laaidɔ̀wà ní n̩sɛm̩ɛndoo. I ɔ̃bolɛ duuna pò Yeloboau̩ Isailiɔ̃ dà a keau guuo.

³² Goo bee Dii tò Isaili bùsu nà laoawa. Azaeli gbāablè Isaili bùsu ³³ pò kú Yuudɛ gukpɛ oiwa píi za Aloee pò kú Aano swadɔ̀ɔi e Galada ní Basana bùsuo. Gada buiɔ̃ ní Lubɛni buiɔ̃ ní Manase buiɔ̃ ku we. ³⁴ Yehu yá kíni pò a kèɔ ku Isaili kíao ladau ní aà nɛg̩ɔnkeyāo píi. ³⁵ Yehu gā, wà aà v̩ Samali, ɔ̃ aà né Yoazza z̩̀lɛ aà gbɛu. ³⁶ Yehu z̩̀lɛ Samali Isailiɔ̃ kía ũ wè baakwi plasaiɛ.

11

Yoasi ní a dazi Ataliao (2Lad 22.10-23.21)

¹ Ké Aazia da Atalia è a né Aaziapi gā, ɔ̃ à f̩lɛ lé kíabuiɔ̃ dɛdɛ píi. ² ǯ kí Yeholaŭ nɛnɔɛ Yoseba, Aazia dāe, Aazia né Yoasi sè ní sae kíanɛ pò w̩lɛ ní dɛdɛo guu. A aà ùlɛ Ataliaɛ kpɛa pò liiɔ̃ káləu ní nɔɛ pò lé ý̩ kpawàò s̩nu, ɔ̃ wi e aà dèò. ³ Népi g̩̀ ulɛa Dii kpéu ní a gwanapio e wè soolo. Goo bee Atalia mé Yuda bùsu kía ũ.

⁴ A wè soplade guu ɔ̃ sa'onkia Yoiada kibɛ d̩ɔai badeɔ́ ní z̩g̩ɔ badeɔ́ s̩si, ɔ̃ wà m̩òr̩nɔ̃ aà k̩i Dii ua. ǯ à ỳ̩yèr̩nɔ̃ a tò aa lɛgb̩̀ Dii ua we, ɔ̃ à kía nɛg̩ɔɛpi òlɔ̀né. ⁵ ǯ à ỳ̩d̩lɛnɛ à mè: Yá pò áli ken ke: Tó a m̩o gud̩ɔai k̩ámabog̩ɔɔzi, á g̩l̩i ś̩ia aɔ kibɛ d̩́á, ⁶ á g̩l̩i plaade s̩ Suu Bɔlɛ, á g̩l̩i àa̩ɔde iɔ bɔlɛ pò kú d̩ɔaiɔ̃ kpɛ d̩́á. ⁷ A g̩l̩i pla pò lé k̩ámabo k̩ámabog̩ɔɔzi iɔ né kíapi d̩́á Dii ua. ⁸ A liaaàzi á baade ní a g̩̀kɛb̩o k̩ūa. Gb́é pò s̩̀ ś̩azi, à aà dɛ. Aɔ tɛ k̩ipizi gu pò àlɛ géu píi.

⁹ Z̩g̩ɔ badeɔ́ kè lá sa'onkia Yoiada ònéwa. An baade a gb̩́ɔ̀ sè g̩̀r̩nɔ̃ Yoiada k̩i, gb́é pò lé k̩ámabo ní gb́é pò lé m̩ó ní lɛ̀k̩pakeiɔ̃ píi. ¹⁰ ǯ Yoiada kí Davidi s̩̀naɔ́ ní aà s̩̀ngbao pò kú Dii kpéuɔ̃ kpà z̩g̩ɔ badɛpiɔ̃wa. ¹¹ ǯ d̩ɔaiɔ̃ m̩ò aa k̩alɛ Dii kpé ní sa'ok̩io kpɛɛlɛ, s̩a za Dii kpépi ɔ̀plaa oi e a zɛɛ oi, baade ní a g̩̀kɛb̩o k̩ūa, ké aao né kíapi d̩́áò. ¹² ǯ Yoiada b̩ò ní kía nɛg̩ɔɛpiɔ̃ à k̩íafua kpàè, à ikoyā lá kpàwà. Ké wà n̩sikà aà miwa wà aà kpà kía ũ, ɔ̃ wà ɔ̀taalɛ wà wiilè wà mè: Lua kí d̩̩́ ní aafiao! ¹³ Ké Atalia d̩ɔaiɔ̃ ní gb́é kíniɔ̃ kíapi mà, ɔ̃ à f̩lɛ g̩̀ ní k̩i Dii ua. ¹⁴ Ké à wɛzù, à k̩ipi è zɛa m̩̀pɛlɛ sae lá ẃ̩ kewa. Z̩g̩ɔ badeɔ́ ní k̩àapɛnəɔ zɛa aà sae, mé gb́épii lé p̩ɔnake, aalɛ k̩àapɛ. ǯ Atalia a p̩kasaɔ ga kè à wii p̩̀alɛ à mè: Wà b̩ò ma kpɛɛ! Wà b̩ò ma kpɛɛ! ¹⁵ ǯ sa'onkia Yoiada ò z̩g̩ɔ badɛpiɔ̃nɛ: A nɔɛpi sɛ bo̩ànɔ̃ bàasi, í gb́é pò b̩ò t̩əaàziɔ̃ dɛdɛ ní f̩̀ndao. Asa à mè wasu aà dɛ Dii uaoɛ. ¹⁶ Goo pò nɔɛpi kà kibɛ bɔlɛ pò s̩̀ ǩ g̩̀u ź̩u, ɔ̃ wà ɔ̀p̩̀lɛwà, we wà aà d̩̀u.

¹⁷ Yoiada tò kí ní gb̩́ɔ̀ lɛd̩oũkè ní Diio m̩pii, ké aa e wàɔ dɛ Diipi gb̩́ɔ̀ ũ yái. A tò kí ní gb̩́ɔ̀ lɛd̩oũkè ní k̩̩o lɔ. ¹⁸ ǯ wà gè Baali kpé gbòò, aa a gbagbak̩iɔ̃ ní a t̩́aa w̩wi kélekele, ɔ̃ aa Baali gbagbana Mat̩́ dè gbagbak̩iɔ̃ sae.

Yoiadapi Dii kpé nà gud̩anaɔnɛ ní ɔ̀zi, ¹⁹ ɔ̃ à z̩g̩ɔ badeɔ́ sè ní d̩ɔaiɔ̃ ní gb́é kíniɔ̃ píi, aa b̩ò Dii kpéu ní kíapio, aa kibɛ bɔlɛ pò d̩ɔaiɔ̃ ǩ g̩̀u ź̩e sè. Ké aa kà kibɛ, ɔ̃ k̩ipi z̩̀lɛ ǵ̩naa, ²⁰ ɔ̃ bùsupi gb́épii p̩o k̩èna, mé ẃ̩lɛ g̩̀ yákelesai. Lá wà Atalia dè ní f̩̀ndao kibɛn we.

† 10:29 1Kia 12.28-30

12

Yoasi Dii kpé kekεa (2Lad 24.1-14, 23-27)

¹ Yoasi kpalablè a wè soplade guue. ² A gò kía ũ Yehu kpalablea wè soplade guu, ò à zòle kpalau Yelusaleũ wè bla. Aà da tón Zibia, Beεεba nœε. ³ Goo pò sa'onkia Yoiada ledà Yoasiwa, Yoasipi yá pò maa Diiε kè. ⁴ Kási i guleŝi pò wa bòo daaño, wí gi wàò sa'o we, wàò tulaletikateα weε.

⁵ Yoasi ò sa'onaoñε: A òa pò wà m̀ò Dii kpéu káaa, naokε'òa ní t̀òomabo'òao ní òa pò wí m̀ò Dii kpéu ní pœãwaò píi. ⁶ Sa'onao lí òapi si òsinaòwa, wi Dii kpé guyaaaò kekεò. ⁷ Kási e Yoasi kpalablea wè bao ní àaòode guu, sa'onao i Dii kpé guyaaaò kekεo, ⁸ ò kí Yoasi sa'onkia Yoiada sìsi ní sa'onao píi, à ní lá à mè: Bóyãí ále Dii kpé guyaaaò kekεo ní? Asu òa si òsinaòwa bo. Ali tó wà Dii kpé guyaaaò kekεò. ⁹ Ő sa'onao wèi, aai òasi gbéòwa bo. Aame wa Dii kpé guyaaaò kekεo. ¹⁰ Ő sa'onkia Yoiada kpagolo sè à a né f̀ò, ò a dilε sa'okíi saε Dii kpé kpele oplaα oi. Ő sa'ona pò lé kpé zé d̀òao ì òa pò wà m̀ò Dii ua kau we píi. ¹¹ Tó aa è kpagolopi òa z̀òkù, ò kí lakēna ní sa'onkiaò ì nao, aai káka bāniu. ¹² Aaí òa pò wa ỳòpi na gbé pò wà Dii kpé zí d̀anéñε ní òzì, ò aai fiaboò li'ánañε ní kpedona ¹³ ní g̀bonao ní gbè'ánaò. Ő aa lí ní gbè áao lùluò bo, ké wà Dii kpé guyaaaò kekεò yáí ní kpékekεa zí páleo píi. ¹⁴ Wi Dii kpé ánuŝu tao pí ní òa pò wà m̀ò Dii uapioo, ge filia tedeboò ge au'eleboò ge káaeo ge vua pòo ge ánuŝu pòo. ¹⁵ Dii kpékekεnaò ò wà fiabòoné. ¹⁶ Gbé pò aa òapi kpámá aa fiabo zikenañεo, aali ní lala òapi yá musuo, asa gbépióá náaideñε. ¹⁷ Őa pò wa kpà tàae fiaboboò ge duun awakpabo ũo, wíli g̀èò Dii kpéuo. Sa'onao pòε.

¹⁸ Goo bee Siliò kí Azaeli gè lèle Gatawa, ò à èa lé mó lélei Yelusaleũwa bo. ¹⁹ Ő Yudaò kí Yoasi pò pò api ní a dezi Yuda kíaò Yosafa ní Yolaũo ní Aaziao kpà Diiwaò sèle ní vua pò kú Dii kpé làasiuo ní a be làasiuo píi, a kpàsã Azaeliε, ò Azaeli gò Yelusaleũla. ²⁰ Yoasi yá kíniò ní yá pò a kèò píi kú Yuda kíaò ladau. ²¹ Aà ìwaò lekpáaíãzi, ò aa aà dè Bemilo Sila zéu. ²² Aà denapio tón ke: Simeata né Yozaba ní Somεε né Yozabao. Ké Yoasi gà, wà aà mia kpákòi ní a deziò Davidi wéleu, ò aà né Amazia zòle aà gbεu.

13

Isailio kí Yoaza

¹ Yudaò kí Aazia né Yoasi kpalablea wè bao ní àaòode guu ò Yehu né Yoaza gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau Samali wè g̀eo ní plaoε. ² A yá pò Dii yeio kè à zè ní duuna pò Neba né Yeloboaũ Isailio dà a keauo, i pãaleò. ³ Ő Dii pò pà Isailiozi, à ní ná Siliò kí Azaeliε a òzì ní a né Benadadao e Yoaza kpalablea léwa. ⁴ Yoaza awakpà Diiε, ò Dii síaànò, asa a è lá Siliò kíapi lé Isailio wetã. ⁵ Dii tò aa suabana è, ò aa bò Siliò òzì, ò baade ku a ua lá a ziwa. ⁶ Kási aai òbole duuna pò Neba né Yeloboaũ ní dá a keau guuo, aa zèòε. Asetaati lí gí pélea Samali. ⁷ Yoaza zígò ye láai, mé i ke sòde gbèon blakwiò ní zikasògo mèn kwio ní zígò kèsede gbèon òaasòsoo leε kwio (10.000) bàasio, asa Siliò kía ní ké kékekεεε, ò aa gò lán bùsuti pò wà òzòwàwa. ⁸ Yoaza yá kíniò, yá pò a kèò ní a negònkeyãò ku Isaili kíaò ladau. ⁹ Ké Yoaza gà, ò wà aà v̀ Samali, ò aà né Yehoasi zòle aà gbεu.

Isailio kí Yehoasi

¹⁰ Yudaò kí Yoasi kpalablea wè bla àaòsaide guu ò Yoaza né Yehoasi gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau wè g̀eo ní m̀endoœ. ¹¹ A yá pò Dii yeio kè, i òbole duuna pò Neba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo, à zèòε. ¹² Yehoasi yá kíniò pò a kèò ní a negònkeyãò ní zí pò a kà ní Yudaò kí Amaziao ku Isaili kíaò ladau. ¹³ Ké à gà, wà aà mia kpákòi ní Isaili kíaò Samali, ò Yeloboaũ zòle aà gbεu.

Elizi gaa

¹⁴ Elizi lé gyāke, a bleo, ɔ Isailio kí Yehoasi gè aà lè, àle ɔɔbè à mè: Baa! Baa! Isaili zikasɔgoɔ n á a sɔdeɔn n ũ.* ¹⁵ ɔ Elizi òè: Sá sé n kaɔ. Ké a sè, ¹⁶ ɔ Elizi òè: Ka kpa sáa. Ké a kpa sáa, ɔ Elizi ɔnàna kipi ɔɔwa ¹⁷ à mè: Gukpe fenenti wē. Ké a wē, ɔ Elizi mè: Kapi zu. Ké a zù, ɔ Elizi mè: Dii ziblekan we. Ziblea Siliɔwa kaε. Nyɔ Siliɔ fu Afeki míɔmiɔε. ¹⁸ ɔ Elizi mè: Kapiɔ séle. Ké a sèle, ɔ Elizi òè: Tɔɔle léò. A lèò gēn àaɔ, ɔ à zè. ¹⁹ ɔ Lua gbépi pɔ pàaàzi à mè: A maa n tɔɔle léò yāa gēn sɔo ge sooloε, ní zible Siliɔwa míɔmiɔ. Tiasa nýɔ ziblemá gēn àaɔε.

²⁰ Elizi gà, ɔ wà aà vī.

Ké a wē sù, ɔ Mɔabu gbāamɔnedεɔ sī Isaili bùsuu. ²¹ Gɔɔ bee gbéɔ lé ge vīε. Ké aa gbāamɔnedεpio è, ɔ aa gēpi sè ɔzèl Elizi miau. Ké gēpi lèl Elizi wáɔwa, ɔ à vù à fèle zè.

²² Siliɔ kí Azaeli Isailio wεtā e Yoaza kpalablea léwaε. ²³ ɔ Dii sùuukèrɔnɔ à wēnadɔné, à n wεgwà a bàa pɔ kú n Ablahaũo n Izaakio n Yakɔbuo yái. I we n tɔɔzɔ, i n vūaao e n a gbāo. ²⁴ Ké Siliɔ kí Azaeli gà, ɔ aà né Benadada zèle aà gbεu. ²⁵ Ké Yoaza né Yehoasi zikà n Azaeli né Benadadapio, à èa wéle pɔ Azaeli sī a mae Yoazawaɔ sīwà. Yehoasi ziblèwà gēn àaɔε, ɔ à Isaili wélepɔ sīwà.

14*Yudaɔ kí Amazia
(2Lad 25.1-28)*

¹ Isailio kí Yoaza né Yehoasi kpalablea wè plaade guu ɔ Yoasi né Amazia gè Yudaɔ kía ũ. ² Aà wè baasɔode guu ɔ à kpalablè, à zèle báawa Yelusaleũ wè baakwi mēndosaie. Aà da tón Yoadā, Yelusaleũ nɔεε. ³ A yá pɔ Dii yei kè, āma i ka a mae Davidi pówao. A a mae Yoasi ɔlesèε wásawasa. ⁴ Ama i gulesí pɔ wa bɔɔ daaio, wɔ sa'o wàɔ tulaletikateε we e tiaε. ⁵ Ké à zèdɔ kpalau, ɔ à a iwa pɔ aa a mae dèɔ dède sɔ. ⁶ Lá a ku Mɔizi ikoyā láuwa, i gbēdenapio néɔ dedεo. Lápi guu Dii mè wasu maεɔ dede n néɔ duuna yáio, mé wasu néɔ dede n maεɔ duuna yáio. Baade a ga azia duuna yáie. ⁷ Amazia mé ziblè Eɔɔɔwa Guzule Wisideu gbēɔn ɔaasɔɔo leε kwi (10.000). Zipi guu à Sela sīu, ɔ à tɔkpàε Yɔkeeli e n a gbāo.

⁸ Bee gbεa Amazia gbéɔ zì Isailio kí Yoaza né Yehoasi, Yehu tɔũnawa, a òè: Mɔ wà kɔ le zila. ⁹ Isailio kí Yoasi wèwà à mè: Libā bùsu leaa lékpāsākè Libā bùsu seɔε líε à mè, aà a nenɔε kpásā a néwa, ɔ Libā bùsu wàì mò ɔzèl leaapiwa. ¹⁰ N ziblè Eɔɔɔwa, ɔ n nzia sè lesí. N tɔbò, āma n nzia to tεεε. Tó n sòle dà, nýɔ fua, mpi n Yudaɔ píi. ¹¹ Kási Amazia i swásεio, ɔ Yehoasi mò léleiwà. Aa kɔ lè Yuda bùsu wéleu Besemesi. ¹² Ké Isailio Yudaɔ fù, ɔ Yudaɔ bàalè, baade tà a bε. ¹³ Besemesi we ɔ Yehoasi Amazia kùu à tàò Yelusaleũ. A a bíi gbòò gāsísuu ɔaa pla za Eflaiũ Bɔle e Gola Bɔle. ¹⁴ A vua n ánusuo n pɔ pɔ kú Dii kpéuɔ n pɔ pɔ kú kibe làasiuɔ sèle píi, ɔ à gbéɔ kùkù à tàrɔnɔ Samali zizɔɔ ũ. ¹⁵ Yehoasi yá kɔni pɔ a kèò n a negɔnkeyāɔ ku Isaili kíaɔ ladau n lá à zikà n Yudaɔ kí Amaziaoo. ¹⁶ Ké Yehoasi gà, wà aà mia kpàkɔi n Isaili kíaɔ Samali, ɔ aà né Yeloboau zèle aà gbεu.

¹⁷ Yudaɔ kí Amazia ku Yehoasi gaa gbεa e wè gēoε. ¹⁸ Amazia yá kɔniɔ ku Yuda kíaɔ ladau. ¹⁹ Wà lekpàaiaàzi Yelusaleũε, ɔ à bàalè tà Lakisi. ɔ wà gbéɔ gbàε, aa pèleaàzi aa aà dè we. ²⁰ ɔ wà aà ge sè n sɔo wà sùò Yelusaleũ, wà aà mia kpàkɔi n a dezio Davidi wéleu. ²¹ ɔ Yudaɔ Uzia kpà kía ũ aà mae Amazia gbεu. Uzia wè gēo n mēndooε. ²² ɔmε Elata kèkε kàle Yudaɔne a mae gaa gbεa.

Isailio kí Yeloboau

* 13:14 2Kia 2.12

²³ Yudaɔ kɪ Yoasi né Amazia kpalablea wɛ̀ gɛ̀ode guu ɔ Yoasi né Yeloboaũ gɛ̀ Isailio kɪa ũ Samali, à zɔ̀le kpalau wɛ̀ bla ní m̀endooe. ²⁴ A yá pɔ́ Dii yeio kè, i ɔ̀bɔ̀le duuna pɔ́ Nɛ̀ba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo. ²⁵ Ɔme èa Isaili b̀usu sɪ za Amata bɔ̀lei e Isia Wisidei, lá Dii Isailio Lua dà a zɔ̀blena Amitai né Yonasi,* Gatefɛɛ gbɛ́e a òwa. ²⁶ Asa Dii è Isailio lé taasike maamaae, zɔ̀ ní wɛ́eɔ p̄ii, mé aa gbɛ́e v̄i à dɔ̀ríleo. ²⁷ Dii i me á Isailio tɔ́ de d̀uniauo, ɔ́ à ní suabà Yehoasi né Yeloboaũ sabai. ²⁸ Yeloboaũ yá k̄ini pɔ́ a kèɔ ní z̄i pɔ́ a kàɔ ku Isailio kɪaɔ ladau ní lá à èa Damasi ní Amatao sɪ Isailioɛo. ²⁹ Ké à gà, wà aà mia kpàkɔ́i ní a dezi Isaili kɪaɔ, ɔ́ aà né Zakali zɔ̀le aà gbɛu.

15

Yudaɔ kɪ Uzia (2Lad 26.1-4, 21-23)

¹ Isailio kɪ Yeloboaũ kpalablea wɛ̀ baasɔ́ ní plaode guu Amazia né Uzia gɛ̀ Yudaɔ kɪa ũ. ² Aà wɛ̀ gɛ̀o ní m̀endooe guu ɔ́ à kpalablè, à zɔ̀le báawa Yelusaleũ wɛ̀ blakwi ní plaoe. Aà da tón Yekolia, Yelusaleũ nɔɛe. ³ A yá pɔ́ Dii yei kè lá a mae Amazia kèwae. ⁴ Ama i gulesɪ pɔ́ wa b̀o daaño, gbɛ́e ɪɔ sa'o wàɔ tulaletikatɛa we e tiaɛ. ⁵ Ɔ Dii tò kusu aà lè, a v̄ie e à gè gàò. Aà kpé kú adoaɛ, aà né Yotaũ mé kú kibɛ. Ɔme Yudaɔ dɔ̀aana ũ. ⁶ Uzia yá k̄inio ku Yuda kɪaɔ ladau ní yá pɔ́ a kèɔ p̄ii. ⁷ Ké à gà,* wà aà v̄i k̄ai ní k̄iapiɔ Davidi wɛ́leu, ɔ́ aà né Yotaũ zɔ̀le aà gbɛu.

Isailio kɪ Zakali

⁸ Yudaɔ kɪ Uzia kpalablea wɛ̀ bla plasaide guu ɔ́ Yeloboaũ né Zakali gɛ̀ Isailio kɪa ũ Samali, à zɔ̀le kpalau mɔ́ sooloe. ⁹ A yá pɔ́ Dii yeio kè lá a deziɔ kèwae. I ɔ̀bɔ̀le duuna pɔ́ Nɛ̀ba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo. ¹⁰ Ɔ Yabesi né Saluũ lekpaáaazi ní gbɛ́e, à aà dè Ibleaũ, ɔ́ à zɔ̀le aà gbɛu. ¹¹ Zakali yá k̄inio ku Isaili kɪaɔ ladau. ¹² M̄aa yá pɔ́ Dii ò Yehue kè, à mè aà buio mé aaɔ Isaili kpalable e à ge pe aà sɔ̀kpaɛɔwa.†

Isailio kɪ Saluũ

¹³ Yabesi né Saluũ gɛ̀ kɪa ũ Yudaɔ kɪ Uzia kpalablea wɛ̀ bla m̀endosaide guue, à zɔ̀le kpalau Samali mɔ́ doe. ¹⁴ Ké Gadi né M̄enaẽ b̀ò Tiiza à gè Samali, ɔ́ à Yabesi né Saluũpi lè we a dè, ɔ́ à zɔ̀le aà gbɛu. ¹⁵ Saluũ yá k̄inio ní lé pɔ́ a kp̄aaí ní gbɛ́e Zakalizio ku Isaili kɪaɔ ladau. ¹⁶ M̄enaẽpi b̀ò Tiiza à gè lèle Tifasawa ní gbé pɔ́ kú a guuo ní gbé pɔ́ kú a b̀usuɔ p̄ii, asa aa ḡi zew̄ièe. Ké à lèlemá, ɔ́ à nɔ̀sindeɔ p̄iupui p̄ii.

Isailio kɪ M̄enaẽ

¹⁷ Yudaɔ kɪ Uzia kpalablea wɛ̀ bla m̀endosaide guu ɔ́ Gadi né M̄enaẽpi gɛ̀ Isailio kɪa ũ, à zɔ̀le kpalau Samali wɛ̀ kwie. ¹⁸ A yá pɔ́ Dii yeio kè e a w̄eni léue. I ɔ̀bɔ̀le duuna pɔ́ Nɛ̀ba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo.

¹⁹ Ké Asilio kɪ Pulu sɪ Isaili b̀usu, ɔ́ M̄enaẽ aà gbà ánuusu tɔ̀nu baakwi ní síiɔ, ké Pulupi e ɔ̀dawa, i zedɔ́ kpalau yáí. ²⁰ M̄enaẽ tò Isailio ánusupi fiab̀ò, ɔ́ ɔ̀deɔ ánuusu kpà ní miwa ɔ̀watɛ blakwikwi Asilio kɪa pɔ́ ũ. Ɔ Asilio k̄iapi èa tà, i ze ní b̀usu weo. ²¹ M̄enaẽ yá k̄inio ku Isaili kɪaɔ ladau ní yá pɔ́ a kèɔ p̄ii. ²² Ké à gà, ɔ́ aà né Pekaia zɔ̀le aà gbɛu.

Isailio kɪ Pekaia

²³ Yudaɔ kɪ Uzia kpalablea wɛ̀ blakwide guu ɔ́ M̄enaẽ né Pekaia gɛ̀ Isailio kɪa ũ, à zɔ̀le kpalau Samali wɛ̀ plaɛ. ²⁴ A yá pɔ́ Dii yeio kè, i ɔ̀bɔ̀le duuna pɔ́ Nɛ̀ba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo. ²⁵ Aà z̄iḡ bade Lemalia né Peka lekpaáaazi ní gbɛ́e. Ɔ à Galada b̀usudeɔ sè

* 14:25 Yon 1.1 * 15:7 Isa 6.1 † 15:12 2Kia 10.30

gbẽon blakwi à sírno kípizi aà zegikí Samali, à aà dè ní Aagobuo ní Alieo, 5 à zòle aà gbẽu. 26 Pekaia yá kınıo ku Isaili kía ladau ní yá pò a kèò píi.

Isailió kí Peka

27 Yudaó kí Uzia kpalablea wè blakwi ní plaode guu 5 Lemalia né Peka gò Isaili kía ũ, à zòle kpalau Samali wè baoe. 28 A yá pò Dii yeio kè, i ɔbɔle duuna pò Neba né Yeloboau Isaili dá a keau guuo. 29 Peka gɔɔ 5 Asilió kí Pulu m̀ Iyoni sí ní Abeli Bemaakao ní Yanɔao ní Kedesio ní Azoo. A Nefatali bùsu sí lo, Galada ní Galileo píi, 5 à bùsupideɔ kùkù tàrno Asili. 30 Ela né Ozee lekpaai ní gbéó Pekazi, 5 à aà dè à zòle aà gbẽu Uzia né Yotaũ kpalablea wè baode guu. 31 Peka yá kınıo ku Isaili kía ladau ní yá pò a kèò píi.

Yudaó kí Yotaũ (2Lad 27.1-9)

32 Isaili kía Lemalia né Peka kpalablea wè plaode guu 5 Uzia né Yotaũ gò Yudaó kía ũ. 33 Aà wè baasode guu 5 à nà kpalableawa, à zòle kpalau Yelusaleũ wè gẽo ní m̀endooe. Aà da tón Yelusa, Zadoki née. 34 A yá pò Dii yei kè lá a mae Uzia kèwae. 35 Ama i gule sí pò wa b̀o daaio, ẁo sa'o ẁo tulaletikate a we e tiae. ɔme Dii ua b̀e pò kú musu kèkè. 36 Yotaũ yá kınıo ku Yuda kía ladau ní yá pò a kèò píi. 37 Gɔɔ bee Dii tò Silio kí Lezini ní Lemalia né Pekao nà lélea Yudaowawa. 38 Ké Yotaũ gá, wà aà mia kpàkò ní a dezió Davidi wéleu, 5 à né Aaza zòle aà gbẽu.

16

Yudaó kí Aaza (2Lad 28.1-27)

1 Lemalia né Peka kpalablea wè gẽo ní plaode guu 5 Yotaũ né Aaza gò Yudaó kía ũ. 2 Aà wè baode guu 5 à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ wè gẽo ní m̀endooe. I yá pò Dii a Lua yei ke lá a dezi Davidiwa. 3 A zè ní Isaili kía yákeaoe. A sa pò ẁi a pò káteu à tékũ ò ní a negõeo se.* A yãbèkè, lá bui pò Dii ní yá Isailioneo ì ke yáawae. 4 A sa'ò à tulaletikate a gule sí pò wa b̀o wa ní sísió musuó ní lí yèleleó gbáuo píi.

5 Bee gbèa Silio kí Lezini ní Isaili kía Lemalia né Pekao m̀ zíkai Yelusaleũ.† We aa koezòu Aazazi, kási aai f̀o zìblèwà. 6 Zibeezì Lezini Yudaó yà ní bóle Elata, à ɛa símá, 5 ɛdũ m̀ zòle we e ní a gbão. 7 ɔ Aaza gbéó zì Asilio kí Puluwa à m̀: N z̀blenan ma ũ, mé n nèn ma ũ. M̀ n ma b̀o Silio kía ní Isaili kía pò f̀lemanɔ zì. 8 Aaza ánuusu ní vua pò kú Dii kpéuo ní a b̀e láasiuo sèle à Asilio kía gbà a kpàsãe. 9 ɔ Asilio kíapi aà yámá, à gè lèle Damasiwa a sí. A Lezini dè, 5 à tà ní Damasideo Kii. 10 Kí Aaza gè dà Asilio kí Pulupile Damasi. A sa'okíi è we, 5 à a taa kè lá guu, a kpàsã sa'ona Uliae ní a kea tao píi. 11 Sa'ona Ulia sa'okíipi kè lá kí Aaza kpàsãewa wásawasa, à a m̀de e kí Aazapi àó gé sui ní Damasio. 12 Ké à sù, à táagbagbakípi è, 5 à s̀i à dèdewà. 13 A sa pò ẁi a pò káteu à tékũ òwà, à p̀wenti kàwà, à it̀lewà, à sáaukpasa au èlewà. 14 Dii gbagbakíi pò wa p̀i ní m̀gotèo ku sa'okíi dafupi ní Dii kpéo zànguo, 5 Aazapi se díle sa'okíi dafupi sae ɔplaa oi. 15 ɔ kí Aazapi yádíle sa'ona Uliae à m̀: Níli sa koo pò ẁi a pò káteu à tékũ o sa'okíi z̀opiwa ní p̀wenti oosio ní kí sa pò ẁi a pò káteu à tékũo ní aà p̀wenti gbao ní gbéó sa pò ẁi a pò káteu à tékũo ní ní p̀wenti gbao ní í pò aai t̀leo. Níli sa pò ẁi a pò káteu à tékũ ní sáaukpasao au élewà. Sa'okíi pò wa p̀i ní m̀gotèo s̀o aó demee m̀sokékíi ũe. 16 ɔ sa'ona Ulia kè lá kí Aaza òewa.

17 Kí Aaza m̀pèpèeó gògo tadibɔwa à ní tao bùa. A íkakíi gò m̀gotè zuswana pò kú a zíeowa,‡ a díle gbèowa. 18 A kí g̀ina pò wa b̀o Dii ua ní aà b̀e pò kú weo gb̀o misiilea Asilio

* 16:3 Iko 12.31 † 16:5 Isa 7.1 ‡ 16:17 1Kia 7.23-29

kíae yáí. ¹⁹ Aaza yá kíniò ku Yuda kíao ladau ní yá pò a kèò píi. ²⁰ Aaza gà, § ò wà aà mia kpàkòí ní a deziò Davidi wéleu, ò aà né Ezekia zòle aà gbèu.

17

Isailiò kí gbèzàna Ozee

¹ Yudaò kí Aaza kpalablea wè kuεplade guu ò Ela né Ozee gò Isailiò kía ù Samali, à zòle kpalau wè kèokwiε. ² A yá pò Dii yeio kè, àma i ke lá Isailiò kía pò dòaaεò kèwao. ³ Asiliò kí Samanasaa mò lèlèwà, ò Ozee gò aà zòblena ù, àle falubòè. ⁴ Ozee gbéò zì Egipiò kí Sowa, ò i falu pò ì bò Samanasaaε wè ní wèò bòè ló. Ké Samanasaa è Ozee bò a kpε, ò à aà kù à mòkàwà à aà dàkpεu. ⁵ ∩ Samanasaa lèle Isailiò bùsuwa píi. Aà gbéò mò koezò Samalizi, aa ku we e wè àaò. ⁶ Ozee kpalablea wè kèokwide guu ò Samanasaapi Samali sí à tà ní Isailiò a bùsuu, à ní kálékale Ala ní Gozā pò kú Aboo baao ní Mède bùsu wéleu guuo.

Isailiò gò zìzò ù ní duuna yáí

⁷ Yápi kè màa ké Isailiò duunakè Dii ní Lua pò ní bò Egipiò kí Falaò zìle yáíε. Aa misìile dii páleòne, ⁸ aa bui pò Dii ní yánéò òlesè, aa zè ní yá pò Isailiò kíao dànέòε. ⁹ Aa yādòsai ðile Dii ní Lua yá gbèu, aa gulesìò bò níziε ní wéleu guu píi sea za bualoùò ní wéle bíideò. ¹⁰ Aa gbèò ní líò pèlepεle sísí lesìowa píi ní lí yèleleu gbáuo píi.* ¹¹ Aa tulaletikàtea gulesì pò aa bòpiowa píi, lá bui pò Dii ní yánéò kèwa. Yávái pò aa kèpiò mé Dii pò fèlèè. ¹² Aa zòblè táaòne. Dii òné yáa sò aasu kéo. ¹³ Dii dà ànabiò ní gu'enaòne píi, ò aa lenàwà Isailiò ní Yudaòne, aa mè aa mikè ní yávaiowa, aaiò Dii yádileao ní aà yádanεò kúa, lá a ku ikoyā pò a ðile ní deziòne guu, à èa dà a zòblena ànabiòne aa òwa.

¹⁴ N beeo Isailiò i swáseio, an swá gbāa lá ní dezi pò aai Dii ní Lua náaikeoò pówae. ¹⁵ Aa gí aà òtondòkii gwai, aa aà bàakuarínò yá gbòò, aai lé pò a nàwàné yádao. Aa tè pòpāzi, ò aa gò pā. Aa bui pò liaanzìò òlesè, bui pò Dii mè aasu ní kea keopiò. ¹⁶ Aa pàkpà Dii ní Lua yádileaozi, aa mòkàsa mèn pla lán gáaenaowa ní diiò ù,† aa Asetaati lí pèle, aa kùle luabe pòòne, aa zòblè Baaliε. ¹⁷ Aa sa pò wí a pò káteu à tékū ò ní ní néò,‡ gòεò ní nòεò, aa màsokè, aa welena gà, aa nízià kpà yá pò Dii yeiowa, aa aà pò fèlèè. ¹⁸ ∩ Dii pò pànzì maamaa à ní yá. Yuda bui mé gò ado. ¹⁹ Baa se Yudaò i Dii ní Lua yádileao mao, aa Isailiò òlesèε. ²⁰ ∩ Dii gí Isailiò buipiòzi píi. A ní wetà à ní ná gbé pò aale gbāamónéòne ní zì e à gè ní yád.

²¹ Ké Dii Isailiò kè Davidi buiowa, ò aa Neba né Yeloboaù ðile ní kía ù. Yeloboaùpi mé Isailiò swáfè Diie, a tò aa duun sà zòò kè. ²² Isailiò gí lé duuna pò Yeloboaù kèò ke, aai mikèwàò, ²³ ò Dii ní yá, lá a dà a zòblena ànabiòne aa òwa. Asiliò Isailiò nàaa ní bùsuu aa tàrínò zìzò ù, ò aa ku we e ní a gbāo.

Samaliò yá

²⁴ Asiliò kía tò gbéò bòle Babeli ní Kutao ní Avaò ní Amatao ní Sefavaiùò, ò à ní kálékale Samali wéleu guu Isailiò gbèu. Màa aa Samali bùsu sí aa zòle a wéleu guu. ²⁵ Ké aa kà we káau, aali Dii sísiò, ò à nòomusuo gbàemá, aale ní dεdε. ²⁶ ∩ wa ò Asiliò kíae wà mè: Gbé pò n ní sé n ní kálékale Samali wéleu guuo, aa bùsupi táakεkeεa dōò, ò à nòomusuo gbàemá, aale ní dεdε. ²⁷ ∩ Asiliò kía mè: Wà Samali sa'onà pò wa suínòò do gbaε aà ta we, i bùsupi táa yádadané. ²⁸ ∩ Samali sa'onae èa tà we à zòle Beteli. A dàda gbéòne lá aa ke aali Dii sísi.

²⁹ Gòò bee gbé pò mò zòle wélepiò guuo, bui píi ní a táaoε, ò aa ní táapiò taa kè aa pèlepεle gulesì pò Isailiò bòò kpéò guu. ³⁰ Babelideò Sukobenò pì, Kutadeò Nεεgali pì, Amatadeò Asima pì, ³¹ Avadeò Nibaza ní Taatakio pì, Sefavaiùdeò sa pò wí a pò káteu à tékū ò ní ní néò

ń t́aa Adamẹ́kẹ́ ń Anamẹ́kẹ́kiowa. ³² Ǿ aa ẹ̀a Dii s̀isi l̀b. Aa ń gbé́o dilẹ́a gulés̀ipio gbàgbanao ù t́e v̀io, Ǿ aaiò sa'oné gulés̀ipio kpé́o guu. ³³ Aa Dii s̀isi, Ǿ aale zòble ń t́aaone lá bùsu pò aa b̀ou felekaayá dewa. ³⁴ M̀aa aa ń felekaayá k̀ua e ń a gbão. Aale Dii sisio, asa aali aà ɔtond̀k̀ii gwao, aaliò aà yádanẹ́ k̀ua ge aà ikoyá ge yá pò a d̀ile Yakòbu pò à ẹ̀a t̀okpàè Isaili buiòne. ³⁵ Ké Dii mè a bàa aò kú ń Isailipio yáa, à mè aasu dii p̀aleo s̀isio, aasu kúlené,* aasu zòblené, aasu sa'omáo, ³⁶ sema a gbé́ pò a ń bóle Egipi ń a iko z̀oo ń a g̀asa gbãao. Api áme aao a sisi, aao kúlee,† aai sa'owa. ³⁷ A mè aao a ɔtond̀k̀ii gwa, aaiò a yádanẹ́ k̀ua ń a ikoyá ń yádilea pò a k̀ené lá guu e g̀oo pii. Aasu dii p̀aleo s̀isio. ³⁸ Aasu to a bàakuańno yá lí sáńguo. Aasu dii p̀aleo s̀isio. ³⁹ Aali a Dii ń Lua sisi ado. Ame á ń b̀o ń ẁeleo ɔ́z̀i nípii. ⁴⁰ N beeo aai swáseio, Ǿ aa zè ń ń felekaayá. ⁴¹ Buipio Dii s̀isi, kási aa g̀í lé zòble ń t́aaone l̀e, Ǿ an néo ń ń t̀ũnao lé ke lá ń maepio k̀ewa e ń a gbão.

18

Yudaò kí Ezekia

¹ Isailio kí Ela né Ozee kpalablea ẁe àaòde guu Ǿ Aaza né Ezekia g̀o Yudaò kía ù. ² Aà ẁe baasode guu Ǿ à kpalablè, à z̀òle báawa Yelusaleũ ẁe baakwi m̀endosai. Aà da tón Abi, Zakali née. ³ A yá pò Dii yei kè lá a dezi Davidi k̀ewa píie. ⁴ A gulés̀í pò wa b̀o gbòo, à táagbeo ẁiwi, à Asetaati lipẹ́e z̀òz̀o. A m̀ogotè mlè pò M̀oizi pí* gbègbè, asa e g̀oo bee Isailio lé tulaletikateawàe, aa t̀okpàè Neusetá. ⁵ Ezekia Dii Isailio Lua náaikè, Yudaò kíae muaaaànno, an gbé́ pò d̀aaao ge an gbé́ pò té aà gbeao. ⁶ A nà Diiwa, i b̀o aà kpeo. A yá pò Dii dà M̀oizieo k̀uae. ⁷ Dii kuaànno, Ǿ yá pò a k̀eò b̀o maa píi. A b̀o Asilio kía yá kpe, i zòbleo l̀o. ⁸ A z̀iblè Filitèowa e Gaza ń bùsu pò liaaiò sea za bualoũ ń ẁele bíideo píi.

⁹ Kí Ezekia kpalablea ẁe àaòde guu, Isailio kí Ela né Ozee kpalablea ẁe soplade guu, Ǿ Asilio kí Samanasaa m̀o koez̀ò Samalizi. Aa kálea we ¹⁰ e ẁe àaò, aa ẁelepí sí Ezekia kpalablea ẁe soolode guue. Isailio kí Ozee kpalablea ẁe k̀eokwiden we. ¹¹ Asilio kía tà ń Isailio a bùsuu, à ń kálekale Ala ń Gozá pò kú Aboo baa ń Mede bùsu ẁeleo guuo. ¹² Yápi kè màa, ké aai Dii ń Lua yámao yáie. Aa aà bàakuańno yáò k̀ua, aai yá pò Dii zòblena M̀oizi d̀ile ma aa z̀ikèwàò.

Asilio kía viadadaa Yelusaleũdezi (2Lad 32.1-16, Isa 36.1-22)

¹³ Kí Ezekia kpalablea ẁe g̀eo m̀endosaide guu Ǿ Asilio kí Senakelibu m̀o lèle Yuda ẁele bíideowa, a sí píi. ¹⁴ Ǿ Yudaò kí Ezekia gbé́o z̀i Asilio kíawa Lakisi à mè: Ma tàaekè. Nsu m̀ao, míò falubone lá nýò z̀òmewa. Ǿ Asilio kía ánuu z̀ò Ezekiae t̀onu kwi ń vuaò t̀onu do. ¹⁵ Ǿ Ezekia ánuu pò a è Dii kpéu ń a b̀e láasiuo kpàwà píi. ¹⁶ Goo bee à vua gò Dii kpé gbaowa ń pò pò a kúle gbapio lipẹ́ewao, a kpà Asilio kíapiwa.

¹⁷ Ǿ Asilio kía a kwàasi ń a ìwao gbèz̀oo ń a z̀ig̀oo gbèz̀oo z̀i, aa b̀o Lakisi aa m̀o Yelusaleũ kí Ezekia k̀ii ń z̀ig̀oo dasidasi. Ké aa kà Yelusaleũ, aa m̀o zè ìkalek̀ii pò kú musu sae, p̀opinoo bua zéu. ¹⁸ Aa lez̀u kípizi, Ǿ kibe ziia Ilikia né Eliakiũ ń aà lakèna Sebenao ń aà kpàwakena Asafa né Yoao b̀o gè ń k̀ii. ¹⁹ Ǿ z̀ig̀oo gbèz̀oo pi òné: A ge o Ezekiae, Asilio kía z̀oo mé lé aà la, bó àle a náaike màai? ²⁰ A mè á z̀igbaselea d̀o mé á gbãa, kási yápa giie. Dé àle a náaike, Ǿ àle b̀o a yá kpei? ²¹ Egipio kía pò àle a náaikepi gwa. A de lán fee lípan wíwiawae. Gbè pò gbãa'èwà, ì aà z̀o a ɔue. ²² Ezekia Dii gulés̀io ń aà gbagbak̀ii gbòoo lò? A ò Yelusaleũdeò ń Yudaone píi aa m̀o kúle gbagbak̀ii ae Yelusaleũ la, Ǿ àle omee Dii a Luapi náai Ǿ ále kea? ²³ Aà ledouke ń ma dii Asilio kíaò, mí aà gba s̀s̀ òaa kwi, tó a gbé́ v̀i aa diè kpe. ²⁴ Lá àle

Egipi zikasõgoo ní s̄s̄deo náaike, kpelewa a f̄s̄ zez̄s̄ baa ma dii z̄iḡs̄ ḡali p̄o k̄ès̄án̄zīo doei? ²⁵ Al̄e e ma dii mò lélei gue beewa à wíwi Dii lé sai ȳà? Dii mé òè aà léle bùsūe beepiwa, i wíwi.

²⁶ Ǿ Eliakiũ ní Sebenao ní Yoao ò z̄iḡs̄o gb̄ēz̄s̄o pīe: Ȳà'o wápīo n z̄òbl̄enāo n̄e ní Sili ȳáo, asa wi māe. Nsu ȳà'ow̄ēe ní Ebelu ȳáoo, ké gb̄é p̄o kú b̄līwāo su māo ȳái. ²⁷ Ǿ gb̄ēz̄s̄o pī w̄emá à mè: Ma dii i ma z̄i mà ȳápi òé ní á diio át̄ē̄e, ní gb̄é p̄o z̄s̄lēa b̄līwāo l̄o, asa aa n̄zia b̄līkpe p̄o aa k̄è blēe, aai n̄zia osoo mi lááwa. ²⁸ Ǿ gb̄ēz̄s̄o pī f̄lēe p̄una ní Ebelu ȳáo à mè: A Asilīo k̄ia z̄s̄o ȳáma! ²⁹ K̄ipī mè, ásu to Ezekia á s̄ás̄áo, asa a f̄s̄ á b̄o a Ǿz̄io. ³⁰ Ezekia mè Dii a á b̄o, a á w̄élēe bee kpa Asilīo k̄iawao. Asu Ezekiapi ȳáma à Dii náaike ȳá bee musuo. ³¹ Asu Ezekia ȳámao. Asilīo k̄ia mè à l̄ēdoũ̄keanō, à mikpawa, á baade i az̄ia v̄ē̄be ní az̄ia kaad̄ōem̄beo ble, i az̄ia bia'i mi, ³² e à̄o mó á sélei à táán̄o bùsu p̄o de lá á p̄ówau. P̄ówena ní v̄ē̄e nao p̄alawà, p̄ē̄e ní v̄ē̄ebūo ní kulīo ní z̄ó'io diue. A ze ní w̄ē̄nio. Asu ze ní gaoo. Ezekia mè Dii a á b̄ōe, kási ásu weio, ásu to aà á s̄ás̄áo. ³³ Buip̄álēo táae f̄s̄ ḡi Asilīo k̄iāe aà ní bùsu s̄ímáe? ³⁴ Amata ní Aapadao táao ḡè máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva táao ḡè má ni? Samali táao è ḡīe ní ní w̄élēoe? ³⁵ Bùsupīo kpele táa mé f̄s̄ ḡīe ní a bùsuoi? Kpelewa Dii a f̄s̄ ḡīe ní Yelusaleũoi?

³⁶ Gb̄é̄o nílēa k̄ilikili, aai ȳawewào, asa an k̄ia òn̄é aasu ȳáz̄asiwàōe. ³⁷ Ǿ kib̄e ziia Ilikia né Eliakiũ ní aà lak̄ēna Sebenao ní Asafa né Yoa aà kp̄awakenao ní p̄okasāo k̄ēk̄ē, aa èa s̄ū Ezekiapiwa aa z̄iḡs̄o gb̄ēz̄s̄o ȳápi d̄au a s̄iue.

19

Ezekia wabik̄ēa Diiwa (Isa 37.1-20)

¹ Ké k̄i Ezekia ȳápi mà, à a ula ga k̄ē, Ǿ à zw̄ánkasa k̄ákaala, à ḡè Dii kp̄éu. ² A a be ziia Eliakiũ ní a lak̄ēna Sebenao ní sa'onkiāo z̄ī ānabi Isaīa, Am̄ozu néwa, zw̄ánkasāo k̄ákaan̄la. ³ Aa òè: Ezekia mè ȳá ḡi gb̄āe, wà wá da taasiu wà wá lele wà wid̄adawá. Wa ḡs̄ lán̄ nōe p̄o a né k̄à b̄oa, mé ȳē̄e ku a f̄s̄ iowae. ⁴ Asilīo k̄ia a z̄iḡs̄o gb̄ēz̄s̄o z̄ī, à mò Lua b̄é̄e lán̄ik̄ē. Dii n̄ Lua ȳápi mà, a aà lele ȳápi oa ȳáia, wá d̄s̄o. Wabik̄ewà wá gb̄é k̄ona p̄o wa ḡōne.

⁵ Ké k̄i Ezekia z̄inapīo ḡè Isaīa l̄è màa, ⁶ a òn̄é: A ge o á diie, Dii mè asu to v̄ia a k̄ũ Asilīo k̄ia ìwāo d̄ó̄eanāo ȳá p̄o a màpi ȳáio. ⁷ A ma! Tó Asilīo k̄ia bāoe mà, Dii a to láasoo ḡēāgu, i ta a bùsuu, Dii i to wà aà de ní f̄ē̄ndao we.

⁸ Ké z̄iḡs̄o gb̄ēz̄s̄o mà Asilīo k̄ia f̄lēe Lakisi, Ǿ à èa tà à aà l̄è, àle z̄ika ní Libenadēo. ⁹ Ké Asilīo k̄ia mà Etiopīo k̄i Tilaka lé mó z̄ikaian̄o, Ǿ à èa z̄ināo gb̄āe Ezekiawa à mè: ¹⁰ A o Yudāo k̄i Ezekiāe, dii p̄o àle a náaike à gb̄asa mè á Yelusaleũ namēe ma Ǿz̄io, asu to diipi a s̄ás̄áo. ¹¹ I ma lá Asilīo k̄iāo k̄è bùsūōne à ní k̄é k̄élekele píio lé? Ǿme a b̄o ado saa? ¹² W̄élēe p̄o ma dezīo k̄aal̄ēo, Goz̄ā ní Halanao ní L̄ez̄efio ní Ed̄eni p̄o kú Telasaāo, an táao f̄s̄ ní b̄óe? ¹³ Amata k̄ia kú mái? Aapadae k̄ia kú máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva k̄iāo ku mái?

¹⁴ Zinapīo Asilīo lá kp̄à Ezekiawa. Ké à a kyok̄ē, Ǿ à ḡè Dii kp̄éu a p̄òo aà ae, ¹⁵ à wabik̄ewà à mè: Dii Isailīo Lua, ní kú malaika ḡàs̄iadēo z̄ānguo, * n̄m̄e ní Lua ũ bùsu p̄o kú d̄unia guu píie. M̄me ní musu k̄è ní t̄ōlēo. ¹⁶ Sw̄ákpa n̄ ȳáma, Dii. W̄ése n̄ gugwa, Dii. D̄ó̄ea ní Lua b̄é̄ēo lékp̄ās̄á p̄o Senakelibu k̄è ma fá! ¹⁷ S̄ianāe Dii, Asilīo k̄iāo buipīo k̄aal̄e píie, an bùsūo ḡò bezia ũ. ¹⁸ Aa ní diio k̄āteu aa ní k̄pasa, asa p̄ópīo á Lua no, p̄o p̄o gb̄ēnaz̄ina k̄è ní lío ní gb̄ēōne. ¹⁹ Dii wá Lua, wá b̄o aà Ǿz̄i, bùsu p̄o kú d̄unia guu píi īo d̄s̄ k̄é n̄ Dii, n̄m̄e ní Lua ũ ndo.

Senakelibu gaa (Isa 37.21-38)

* 19:15 1Sam 4.4

20 Ǿ Amɔzu né Isaia lékpāsākè Ezekiaε à mè: Dii Isailiɔ Lua mè a wabi pó rí kè Asiliɔ kí Sɛnakelibu yá musu mà, 21 ɔ à àsiε bee ò aà musu:

Siona nɛnɔε léso lé sakangu,
àε n láanike n kpε.

Gbɛε i zible Yelusaleũwa yãao

ɔ àε a mi dada a gãu.

22 Dé n dɔεwà rí sòsɔi?

Dé n kãaε, n n mi dàè íai?

Isailiɔ Lua pó a kua adoa n bee kèε.

23 N dà n zinaɔne aa Dii sòsɔ,

n mè n dεde sísiɔ musu

ní n zikasɔgoɔ dasidasi

e Libã bùsu gbèsisi misonau.

N sεde lí gbàaɔ zòzɔ,

n pɛli zɔɔ kwè,

n ka a léwa musu e a líkpε sisiiu.

24 N lɔɔ yò buipãleɔ bùsuu,

n a imi,

n kèε Egipi swaɔ í bà.

25 Ké ma Dii má dīε màa za zi,

ni mao lé?

Ma zεð à gɛgɛ, ɔ má tò à kè.

Má tò n rí wéε bíideɔ kwè wiliũ,

aa gò daaia.

26 Wélepideɔ gbãa kèsã,

aa gò suuu, wí rí kú,

aa de lán sɛsaowa,

lán sɛla bɔbwa,

lán sɛ pó bòle kpéwa à gàga gòɔwa.

27 Má n kúki dɔ,

má n gεa rí n suao dɔ,

má n kãamazi dɔ.

28 N kãamazi,

n kàamai pó rí ví yá gè ma swáú.

Má bakanε n níuε,

má àasina kanε n léuε,

mí tó ñ ea tá rí zé pó n mɔðo.

29 Ezekia, yáε bee aɔ denε seela ũ:

A pɔzã ble ble wɛa, zii lɔ í ble we.

Zii kee sa à pótɔ í pɔkεkε,

à vɛeli pépe í a be ble.

30 Yuda kɔna pó bòɔ zina a εa gè tíu,

an né iɔ kpa musu.

31 Asa gbɛ kɔnaɔ bɔ Yelusaleũ,

Siona gbèsisiɔdepɔ gɔ.

Ma Dii Zigɔde ma áia mé a bee kε.

32 Ayãmεto ma yáε bee ò Asiliɔ kía musu:

A gɛ wéλεε beeuo,

a kazuuo,

a a sèngbao dɔ̀è,
a koezɔ̀i à gbà lesí daio.
³³ A ea tá rí zé pò à m̀òò,
a gẽ wéle beeuo.

Ma Dii máme má ò.

³⁴ Má gí rí wélepíoe,
mí a suaba mazía yáí
rí ma zòblena Davidi yáíio.

³⁵ Gwá bee Dii Malaika b̀ò gè Asiliò b̀òou, à gbéò dède òaasɔ̀sɔ̀o lee òaa do gèosai (185.000).
Ké aa fèle kɔ̀, aa gɛ̀ è kálea gupíiu. ³⁶ Ǿ Asiliò kí Senakelibu fèle a b̀òopíu à èa tà Niniva,
a ku we. ³⁷ Gɔ̀ pò a kúlea a táa Nisoki kpéu, ɔ̀ aà néo Adaméleki rí Salézeeo aà dè rí fèndao.
Aa bàasi tà Alalata bùsuu, ɔ̀ aà né Esaadɔ̀ z̀le aà gbèu.

20

Ezekia gyákea

(Isa 38.1-8)

¹ A gbèa Ezekia gyákè à kà gaa, ɔ̀ ànabi Isaia, Amɔ̀zu né gè aà lè a òè: Dii mè, ledile n
gbéòne, asa ríle mó gaie, ríyɔ̀ fèle bo. ² Ǿ Ezekia aedò gíwa à wabikè Diiwa ³ à mè: Dii, n yá
na! Lá ma táa'ònnɔ̀ rí náaio, mé ma yá pò rí yei kè rí nòsemendoo, to à dɔ̀ngu. Ǿ à wèna
sòlò. ⁴ E Isaia àò gé boi ua, ɔ̀ Dii yá'òè à mè: ⁵ Ge n o ma gbéò d̀baana Ezekiaè, ma Dii aà dezi
Davidi Lua ma mè, ma aà wabikea mà, ma aà wé'i è. Má aà gbágbā, a gɔ̀ àaòde z̀í i gé ma
kpéu. ⁶ Ma aà gɔ̀ kàfè wè gèò. Má aà si Asiliò kíawa rí wéle beeo. Má gí rí wélepíoe mazía
yáíe rí ma zòblena Davidi yáíio.

⁷ Isaia mè wà kaadɔ̀embɛ bo. Ké wa l̀, wa d̀ò aà sánepiwa, ɔ̀ à gbágbā. ⁸ Ǿ Ezekia Isaia
là à mè: Lá Dii mè á ma gbágbā, mí gé a kpéu a gɔ̀ àaòde z̀í, bómɛ aɔ̀ de a seela úi? ⁹ Ǿ
Isaia wèwà à mè: Seela pò Dii a kene lé pò a gbène yá musun ke: Uena pò íatè lé suò Aaza
dèdekíiowa, rí ye à gé e a gbápekíi mèn kwíowa yà, ge à ea kpe oi mèn kwíowaè? ¹⁰ Ǿ Ezekia
wèwà à mè: Uena pílaa gbápekíi mèn kwíowa z̀í'úo. Aà to à ea dède kpe oi mèn kwi. ¹¹ Ké
ànabi Isaia lezù Diizi, ɔ̀ uena pò íatè lé suò èa dède gbápekíi mèn kwi pò à pílawà yáaowa.

Babeli bùsu z̀inao m̀oa Yelusaleù

(Isa 39.1-8)

¹² Gɔ̀ bee Baladā né Melodaki Baladā, Babeli kía lá kpàsā Ezekiaè rí gbao, ké à aà gyákea
bao mà yáí. ¹³ Ezekia gbáakpà z̀inapíozí, à gèrínɔ̀ a láasiu, à a ánusuo òlóné rí vuao rí pò
gínanao rí nísí maaò. A gèrínɔ̀ a g̀òkebòkalekpéu bo, à a àizee òlóné míómíò. Pɔ̀e ku aà be ge
aà bùsuu ke à gí òlíné. ¹⁴ Ǿ ànabi Isaia gè aà lè à aà là à mè: Kpelewa gbépio ònei? Za má
aa b̀òu aa mò n kii? Ǿ Ezekia wèwà à mè: An b̀òkíi z̀à, Babeli aa b̀òu. ¹⁵ Ǿ Isaia aà là à mè:
Bó aa è n beí? A wèwà à mè: Aa ma bepó píi è. Ma àizee ku ké ma gi òlíné. ¹⁶ Ǿ Isaia
òè: Yá pò Dii ò ma: ¹⁷ Gɔ̀ lé mó wa rí bepó píi rí àizee pò n deziò t̀one rí kúa e gbāo séle taò
Babeliè. Dii mè a kee a g̀o. ¹⁸ Wa né pò ríyɔ̀ rí ieo séle tárinɔ̀, aai g̀o Babeli kibe z̀ikenao ù.*
¹⁹ Ǿ Ezekia ò Isaiac: Dii yá pò rí òmèpi maaè. Asa àle e áo ku aafia nie guu e a wèni léue.
²⁰ Ezekia yá kíniò rí a neg̀onkeyāo ku Yuda kíaò ladau rí lá à íkalekíi rí íze pò a sò gbèu ì mó
rí ío wéle guuo kèò. ²¹ Ké à gà, ɔ̀ aà né Manase z̀le aà gbèu.

21

Yudaò kí Manase

(2Lad 33.1-10, 18-20)

* **20:18** 2Kia 24.13-15, Dan 1.1-7

¹ Manase wè kuεplade guu ̄ à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleũ wè bàaw̄ sɔosaie. Aà da tón Efεziba. ² A yá pò Dii yeio kè, à zè ní bui pò Dii ní yá Isailiɔneɔ yābēε. * ³ A èa gulesĩ pò a mae Ezekia dàaĩ bò ní Baali gbagbakĩ. A Asetaati lí pèlè lá Isailiɔ kí Ahabu kè yāawa. A kùlè luabε pòne à zòblèné. ⁴ A sa'okĩ bò Dii kpéu Yelusaleũ, gu pò Dii mè a tó aɔ kuwàpi. † ⁵ A luabε pò gbagbakĩ bò Dii ua ní a kaa guuo píi. ⁶ A sa pò wĩ a pò káteu à tékũ ò ní a neḡε, à pòdà gbéowa, à màsoɔ kè, à yāgbèa gèsisinaɔwa ní welendeɔ, à yá pò Dii yeio kè maamaae, ̄ à aà pò fèlè. ⁷ A Asetaati taa pò á kèpi díle Dii ua, gu pò Dii ò Davidie ní aà né Salomɔɔ a tó aɔ kuwà gɔɔpiipi, asa Isaili wéleɔ guu píi Yelusaleũ ̄ a sè. ⁸ A mè tó Isailiɔ yá pò á dílené kua píi, mé aa zè ní ikoyā pò a zòblena Mɔizi kpàmáo píi, á εa ní bɔlè bùsu pò á kpà ní deziɔwauo, á tó aa liaaliaa ɔ. ‡ ⁹ N beeo aai swásεio. Manase ní sāsā, ̄ aa vāikè de bui pò Dii ní mīde ní deziɔneɔla.

¹⁰ Dii yādà a zòblena ānabiɔne aa mè: ¹¹ Lá Yudaɔ kí Manase yá pò má ye a gīyāioɔ kè, à vāikè de Amɔle pò kú a āaɔla, à Yudaɔ dà duunkεau taa pò a kè yá musu, ¹² a yá tò ma Dii Isailiɔ Lua ma mè, má yáya Yelusaleũwa ní Yuda bùsuo píi. Gbè pò a baomà a keke swāwēε. ¹³ Má guyɔbɔ poo Yelusaleũwa mà wíwi, lá má pòo Samaliwawa. Má kè lá má kè Ahabu bεεwae. Má ple mále Yelusaleũu lá wĩ mále tau wà kùlεwa. ¹⁴ Má pākpa ma gbé kōnapiɔzi mà ní na ní wèlεne ní ɔzi. Aa ní naaa, aai ní pò séle, ¹⁵ asa aa yá pò má yeio kè, aai ma pò felemεε za gɔɔ pò an deziɔ bò Egipiε e ní a gbāo.

¹⁶ Manase yāesaideɔ dède dasidasi e an gεo Yelusaleũ pà za a léla e a léle, duuna pò a kè à Yudaɔ dà yá pò Dii yeio keau bàasi. ¹⁷ Manasepi yá kīniɔ ní duuna pò a kè píi kú Yuda kíao ladau. ¹⁸ Ké à gā, wà aà vī a bε, Uza kaa pò à li'babau, ̄ aà né Amɔ zòlè aà gbεu.

Yudaɔ kí Amɔ (2Lad 33.21-25)

¹⁹ Amɔ wè bao ní plaode guu ̄ à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleũ wè plaε. Aà da tón Mεsulemε, Aluzu né, Yɔteba gbéε. ²⁰ A yá pò Dii yeio kè lá a mae Manase kèwae. ²¹ A a maepi ɔlesè píie. A zòblè taa pò a mae zòblènéne à kùléné. ²² A Dii a deziɔ Lua tò we, i aà zé seo. ²³ D aà iwaɔ lekpaāfaazi aa aà dè a bε. ²⁴ Ké Yudaɔ gbé pò lekpaāfaazipio dède píi, ̄ aa aà né Yosia kpà kía ũ aà gbεu. ²⁵ Amɔ yá kīniɔ ku Yuda kíao ladau ní yá pò a kè píi. ²⁶ Ké wà aà vī Uza kaau, ̄ aà né Yosia zòlè aà gbεu.

22

Yudaɔ kí Yosia (2Lad 34.1-2, 8-28)

¹ Yosia wè swaaɔde guu ̄ à kpalablè, à zòlè báawa* Yelusaleũ wè baakwi ní mēndooε. Aà da tón Yedida, Adaia né, Bɔzeka gbéε. ² A yá pò Dii yei kè, à a dezi Davidi ɔlesè píie, i pāale ɔplaii ge zεεio. ³ Aà kpalablea wè bao plasaide guu ̄ à a lakēna Safana, Asalia né, Mεsulaũ tɔũna zĩ Dii kpéu à mè: ⁴ Gé sa'onkia Ilikia le, ní oè aà ɔa pò wa kpà Dii kpé bíibɔledɔanaɔwa nao, ⁵ wi na gbé pò wà ní díle Dii kpé zĩ gbēzɔɔ ũne ní ɔzi, aai flabo gbé pò aale Dii kpé guyaaa kekeɔne, ⁶ li'ānaɔ ní kpebonaɔ ní kpedɔnaɔ. Aa lí lúò ɔ ní gbè āaɔ, aai kpépi kekeɔ. ⁷ Asu ɔa pò wa nāné ní ɔzi kākakeo, asa gbépiɔ náaideɔne.

⁸ Sa'onkia Ilikia ò lakēna Safanae a bɔ Mɔizi ikoyā láwa Dii kpéu, ̄ a kpàwà. Ké à a kyokè, ⁹ ̄ à gèò kí kīi, à a yá dàu a siuè à mè: N iwaɔ ɔa pò kú Dii kpéu bɔlè aa nà Dii kpé gbēzɔɔne ní ɔzi. ¹⁰ A èa òè sa'ona Ilikia lá kpàwa, ̄ a a kyokè kíε. ¹¹ Ké kí Mɔizi ikoyā lápi yāmà, à a ulada ga kè. ¹² D a ò sa'ona Ilikiae ní Safana né Aikaũ ní Mise né Akaboo ní lakēna Safanao ní a iwa Asaiao à mè: ¹³ A gε Dii lamεε ní Yudaɔ píi lá pò wa bɔwàε bee yá

* 21:2 Zel 15.4 † 21:4 2Sam 7.13 ‡ 21:8 1Kia 9.3-5 * 22:1 Zel 3.6

musu. Dii pɔpaawázi à kè zài, asa wá deziò i wá yá pɔ kú láe bee guu ma aa zíkèwàò. ¹⁴ Ǿ sa'onà Ilikia ní Aikaũ ní Akabooò ní Safanao ní Asaiao gè yápi ò nɔe ānabi Uledae. Nɔepi ku Yelusaleũ fáani plaade guue, aà zá tón Saluũ, Tikeva né, Halasa tũnae. Halasapi mé Dii kpé ula'ulena ũ. ¹⁵ Dii Isailio Lua yá'ò nɔepie à mè: A ge o gbé pɔ á zíae, ¹⁶ ma Dii ma mè má yáya gue beewa ní gbé pɔ kúuo, lá a ku lá pɔ Yudaò kía a kyokèpi guuwa. ¹⁷ Má pɔkũmabɔɔ gue beewae, ma pɔkũmapi a kpáleo, asa aa ma to we, aa tulaletikàtea dii pàleoɔe, aa ma pɔ fèlemɛe táa pɔ aa kèpiò yái. ¹⁸ A o Yudaò kía pɔ á zí ma laie, yá pɔ a màpi musu, ma Dii Isailio Lua ma mè, ¹⁹ yá pɔ má ò gue bee musu ní gbé pɔ kúuo, ma mè a gɔ yàaa láaiɔ ũe, lá à swàsèi à azia bũsamɛe, à a ulada ga kè à ɔɔlò, ma aà yāmà má siaànɔ. Ma Dii māmɛ má ò. ²⁰ A yái tò má tó aà ga, wi aà vɛ nie guu. Aà wé a si yá pɔ má yía gue beewapileo. Ǿ zinapiò èa tà kí kǐ ní yápio.

23

Yosia ɛa zɛa ní Dii bàa kua ní Isailio yáò
(2Lad 34.3-7, 29-32, 35.1-27)

¹ Kí Yelusaleũ gbèzɔɔ ní Yudaò sìsi, ɔ aa kàaaaàzi nípii. ² A gèrínɔ Dii ua ní sa'onao ní ānabio ní Yelusaleũdeò ní Yudaò píi, néfēnen gbèzɔɔ, ɔ a tò wà Dii bàakuarínɔ lá pɔ wa è aà kpéupi kyokè ní wáa píi. ³ Kí zɛa m̀pɛle sae, ɔ à èa zè ní Dii bàakuarínɔ yáò. A mè á té Diizi, íò aà yádileao ní aà yādanɛo kũa, íò aà ɔtonɔkǐi gwa ní ǹsemendoo teasisai, lá a ku lápi guuwa. Ǿ gbépii zè ní Dii bàakuarínɔ yáò lɔ.

⁴ Kí ò sa'onkia Ilikiae ní aà kwàasio ní Dii kpé bíibolédɔanao, aa pɔ pɔ wa kè Baalie ní Asetaatio ní luabe pɔɔ sèle bɔò Dii kpéu. Ǿ à gè tesòwà Yelusaleũ bíi kpe Sedɔ guzule bugbeu, ɔ wà a tufu sèle tàò Beteli. ⁵ Ǿ kí táagbagbana pɔ Yuda kíaò díle aa sa'ò Yuda wéle gulesiɔwao ní pɔ pɔ lía Yelusaleũziò yà nípii ní táagbagbana pɔ aa sa'ò Baali ní íatēo ní mɔvuaò ní saan tɔdeò ní luabe pɔɔwao píi. ⁶ A Asetaati lipɛle sè Dii ua à bɔò à gè tesòwà Yelusaleũ bíi kpe Sedɔ guzuleu, ɔ à a tibò a fàe táaaò miaɔwa. ⁷ A gɔe káaluao kpé pɔ kú Dii uaò gbòò lɔ. Kpépiò guu nɔeò Asetaati zwàakpɛo tǎu. ⁸ A tò sa'onà pɔ kú Yuda wéleuò sù Yelusaleũ, ɔ à gulesí pɔ wa bò sa'onapiò tulaletikàteawàò gbǎlè za Geba e Bɛɛɛba. A táagbagbakii pɔ kú wéle dɔaana Yozuee bɔleu wéle bɔle ɔzɛe oio gbòò. ⁹ I we gulesí gbàgbanapiò sa'ò Diiwa Yelusaleũò, āma aa kàa só ní gbé. ¹⁰ A tò sa'okii pɔ kú Tofeti, Beninũ guzuleu gbǎlè, ké gbèe su sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ o Mɔlɔkuwa ní a negɔe ge ní a nenɔeò lɔ.* ¹¹ A gò ní sɔ pɔ Yuda kíaò díle íatē pɔ ũò Dii kpé kpele, ɔ à sɔpiò góò kpàsa. Sɔpiò ku yāa Dii ua Natāmeleki kpé sae. ¹² A sa'okii pɔ Yuda kíaò bò Aaza kpediakɔa musuò gbòò ní pɔ pɔ Manase bò Dii ua séia ní a plaadeo. Ǿ a wíwi kélekele, à a buuna sèle kòle Sedɔ guzuleu. ¹³ Ǿ à gulesí pɔ wa bò Yelusaleũ gukpe oi Kùkpe sìsipɔleu geomidɔkii oio gbǎlè. Isailio kí Salomɔò mé sa'okii piò bò Sidɔdeò dii Asetaatie ní Mɔabuò dii Kemɔsio ní Amɔniò dii Mɔlɔkuo.† ¹⁴ A a gbèpɛleò wíwi, à a lipɛleò zòzò, ɔ à gbēnazin gɛwao kàlekale gupiòu à pà.

¹⁵ Baa gulesí pɔ Nɛba né Yeloboau bò sa'okii ũ Beteli à Isailio dàò duunkɛaupi,‡ Yosia gulesipi ní a sa'okiiò gbòò. A gulesipi gbɛò wíwi à a tibò, à tesò Asetaati lipɛlewa lɔ. ¹⁶ Ké à wezù, à miaò è sìsiwa we, ɔ à gɛwao bɔleu a kpàsa sa'okii piwa à a gbǎlè, lá Dii dà Lua gbéè à d̀baa òwa.§ ¹⁷ Ǿ kí mè: Dé mia wà seelakèwà keei? Ǿ wélepideò mè: Lua gbé pɔ bò Yuda bũsuue. Ǿmɛ d̀baa yá pɔ ní kè Beteli sa'okiiɛ beee ò.* ¹⁸ Ǿ kí mè: A to we. Gbèe su aà wá sé s̀òò. Ǿ wà aà wáò tò we ní ānabi pɔ bò Samali wáò. ¹⁹ Gulesí kpé pɔ Isaili kíaò

* 23:10 Lev 18.21, Zel 7.31, 19.1-6 † 23:13 1Kia 11.7 ‡ 23:15 1Kia 12.33 § 23:16 1Kia 13.2 * 23:17 1Kia 13.30-32

dò Samali bùsu wéleò guu aa Dii pò fèleòèò ò Yosia wíwi píi, a kè sa'okíipíone lá a kè Beteli pówae. ²⁰ Ǿ à gulesípíò gbàgbanaò kòlokpakpa sa'okíi pò aai sa'owàowa píi, à gbēnazín gēwao kpāsawà, ò à èa tà Yelusaleũ.

²¹ Kí ò gbépiie à mè: A Gēamusu dikpeke Dii á Luae, lá a ku Dii bàakuawano taalae bee guuwa. ²² Za gòò pò dōanaò dōaa Isailíone ní gòò pò Isaili kíao ní Yuda kíao lé kpalableo píi, wí Gēamusu dikpepi ke à kà mào. ²³ Kí Yosia kpalablea wè bao plasaide guu ò wà Gēamusu dikpepi kè Yelusaleũ. ²⁴ Bee gbēa à gēsísinaò ní welendeò mīde, à kpé guu táao ní ua táao ní taa pò pò wa è Yelusaleũ ní Yuda bùsuòò dúuzò píi míomíò, ké à zíkē ikoyā pò kú taala pò sa'onkia Ilikia bòwà Dii kpéupíowa. ²⁵ Kí pò dōaaeò ní kí pò kú aà gbēaò guu, an gbēe i ze ní Diio ní nòsemendoo ní a pōeño píi laaàwao. A Moizi ikoyā kūa píi a gbāa léue. ²⁶ Gia ní beeo Dii pofēa Yudaòzi ní pòkūma pāsío vāi pò Manase kè yái i kpáleo. ²⁷ Dii mè: Má Yudaò yá mà ní gomala, lá ma Isailíò yà ma ní gomalawae. Má gí Yelusaleũ pò má sèi ní kpé pò ma mè ma tó aò kuwàoe. ²⁸ Yosia yá kíniò ku Yuda kíao ladau ní yá pò a kèò píi.

²⁹ Kí Yosia gòò ké Egipiò kí Falaòò Neko lé gé Asilíò kía lei Uflatai, ò Yosia gè zíkaiàano Megido. Ké aa kò lè, ò Neko aà dè. ³⁰ Aà íwao aà ge se dà sògo guu, aa sùò Yelusaleũ wa vī. Ǿ Yudaò aà né Yoaza kpà kía ũ aà gbēu.

Yudaò kí Yoaza (2Lad 36.1-4)

³¹ Yoaza wè bao ní àaòode guu à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ mō àaòe. Aà da tón Amutali, Zelemii né, Libena gbéé. ³² A yá pò Dii yeio kè lá a deziò kèwae. ³³ Ǿ Falaòò Neko mōkàwà Libla, Amata bùsuu, ké asu àò de kía ũ Yelusaleũo yái, ò à mè Yuda bùsudeò falubòe ánuu tónu àaò ní kíniò ní vuao kiloo bla sòosai. ³⁴ Ǿ à Yosia né Eliakiũ díle kía ũ a mae Yosia gēe ũ, ò à aà tó lílèè Yoakiũ. Ǿ à Yoaza sè tàò Egipi, we à gàu. ³⁵ Yoakiũ ánuu ní vua pò Falaòò Neko gbèawa sí a bùsudeòwa baade gbāa léu, ò a kpàwà.

Yudaò kí Yoakiũ (2Lad 36.5-8)

³⁶ Yoakiũ wè baasòode guu ò à kpalablè, à zòle báawa† Yelusaleũ wè kuèdoe. Aà da tón Zebuda, Pedaia né, Luma gbéé. ³⁷ A yá pò Dii yeio kè lá a deziò kèwae.

24

¹ Yoakiũ kiblegòò ò Babeli kí Nebukanēza mò lèle Yuda bùsuwa, ò Yoakiũ gò aà zòblena ũ e wè àaò.* A gbēa à nòse pále sè, ò à bò aà yáú. ² Dii Babiloni gbāamòneò gbàewà ní Silíò ní Mōabuò ní Amòniò. A ní gbáe Yudaò bùsuu aa kaale, lá a dà a zòblena ànabíone aa òwa. ³ Yápi Yudaò lè, ké Dii mé ò yái, ké à ní yá ní goala duuna pò Manase kè yái ⁴ ní yāesaide pò à ní dedeò yáío. Manasepi tò Yelusaleũ pà ní yāesaide pò à ní dedeò auo. Bee yái Dii i we sùuukèò. ⁵ Yoakiũ yá kíniò ku Yuda kíao ladau ní yá pò a kèò píi. ⁶ Ké à gà, ò aà né Yekonia zòle aà gbēu. ⁷ Egipiò kía i ea bò a bùsuu lóò, asa Babeli kía bùsu pò de Egipi pò ũ yāa síwà píie za Egipi zé swai e Uflatai.

Yudaò kí Yekonia (2Lad 36.9-10)

⁸ Yekonia wè bao plasaide guu ò à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ mō àaòe. Aà da tón Neuseta, Elenatā né, Yelusaleũ gbéé. ⁹ A yá pò Dii yeio kè lá a mae kèwae. ¹⁰ Zibeezī Babeli kí Nebukanēza zígòò mò Yelusaleũ aa koezòí, aa ku we. ¹¹ Ǿ Nebukanēza mò we gòò pò aà íwapíò liaai. ¹² Ǿ Yudaò kí Yekonia bò gè azía kpàwà, aapi ní a dao ní a íwao ní a kía deeo ní a kwàasio. Babeli kíapi Yekonia kù a kpalablea wè swaaòde guue.† ¹³ Ǿ à Dii kpé àizeeò

† 23:36 Zel 26.1-6 * 24:1 Zel 25.1-38, Dan 1.1-2 † 24:12 Zel 24.1-10

nàaa à b̀̀ò we ní kibe àizεε. A vua p̀̀p̀̀ Isailiò kí Salom̀̀wò k̀̀è Dii kpé p̀̀p̀̀ ùò z̀̀èz̀̀z̀̀e lá Dii d̀̀àa òwa. ¹⁴ A Yelusaleũ gb̀̀z̀̀z̀̀wò ní z̀̀ìg̀̀z̀̀wò k̀̀k̀k̀ t̀̀àr̀̀ǹ̀wò z̀̀ìz̀̀wò ù p̀̀ii, aa k̀̀à gb̀̀z̀̀wò òaas̀̀z̀̀wò l̀̀ε kwi (10.000). A t̀̀à ní li'̀̀āǹ̀wò ní siaò l̀̀o. Gb̀̀ē i g̀̀z̀̀o, sema taasideò bàasio. ¹⁵ M̀̀àa à Yek̀̀nia k̀̀ù Yelusaleũ ní à̀a dao ní à̀a nao ní à̀a kẁ̀asio ní b̀̀usu gb̀̀z̀̀z̀̀wò, à t̀̀àr̀̀ǹ̀wò Babeli z̀̀ìz̀̀wò ù. ¹⁶ A t̀̀à Babeli ní g̀̀z̀̀gb̀̀āwò gb̀̀z̀̀wò òaas̀̀z̀̀wò l̀̀ε sopl̃a (7.000) ní li'̀̀āǹ̀wò ní siaò gb̀̀z̀̀wò òaa s̀̀wò. Ampii g̀̀z̀̀sa giìone. ¹⁷ A Yek̀̀nia des̃ Matania d̃l̃ε k̃ia ù à̀a gb̃eu, ò à̀a t̀̀ó l̃il̃ε Zedekia.†

Yudaò kí Zedekia
(2Lad 36.11-12, Zel 52.1-3)

¹⁸ Zedekia ẁ̀è bao ní m̀̀endooode guu ò à kpalablè, à z̀̀l̀e báawa Yelusaleũ ẁ̀è kuεdoε. À̀a da t̀̀ón Amutali, Zelemii né, Libena gb̀̀ēε. ¹⁹ A yá p̀̀p̀̀ Dii yeio k̀̀è lá Yoakiũ k̀̀ewaε. ²⁰ Dii p̀̀okũma mé t̀̀ò yápi Yelusaleũ ní Yuda b̀̀usuo l̀̀è pii e à g̀̀è ní yá ní goala. Ɔ Zedekia b̀̀ò Babeli k̃ia yáũ.

25

Yelusaleũ dúuz̃a
(2Lad 36.15-21, Zel 39.1-10, 52.1-30)

¹ Zedekia kpalablea ẁ̀è k̀̀εokwide guu, a m̀̀o kwide g̀̀wò kwide z̃í ò Babeli kí Nebukanεza m̀̀ò l̀̀éi Yelusaleũwa, à̀api ní a z̀̀ìg̀̀z̀̀wò pii. * Aa b̀̀òokp̀̀a a b̀̀ii saε, ò aa gb̀̀a l̃s̃iò dà aa liai. ² Aa liaa ẁ̀élepizi màa e kí Zedekia kpalablea ẁ̀è kuεdode guu. ³ A m̀̀o s̃iìode g̀̀wò k̀̀εokwide z̃í ǹ̀wana gb̀̀āak̀̀ù ẁ̀éleu, gb̀̀ē p̀̀oblea vi l̀̀o. ⁴ Ké ẁ̀à b̀̀ii f̃i, ò Yuda z̀̀ìg̀̀z̀̀wò l̀̀èk̀̀wa pii, aa b̀̀l̀e ní kibe kaaò, aa b̀̀l̀e ẁ̀éle b̀̀leu gwá, ò aa p̀̀èle Yuud̃ s̃ēu. ⁵ Ɔ Babiloni z̀̀ìg̀̀z̀̀wò p̀̀èle kí gb̃ewa, aa à̀a l̀̀è s̃ēpiu Yeliko oi. Ké Zedekia z̀̀ìg̀̀z̀̀wò f̃āaa, aa à̀a t̀̀ò we, ⁶ ò ẁ̀à à̀a k̀̀ù t̀̀ò Babeli k̃iaε Libla. We ẁ̀à ỳ̀ād̀̀āuaala, ⁷ ẁ̀à à̀a néò d̀̀èd̃e à̀a ẁ̀āa, ò ẁ̀à à̀a ẁ̀é w̃iwi, ẁ̀à m̀̀ogot̃ε gala kp̀̀àè, ẁ̀à t̀̀āāǹ̀wò Babeli.

⁸ Babeli k̃ia kpalablea ẁ̀è bao m̀̀endosaide guu, a m̀̀o s̀̀wòde g̀̀wò soplade z̃í ò à̀a ìwa Nebuzaladā m̀̀ò Yelusaleũ. À̀api mé Nebukanεza d̀̀oaiò gb̀̀z̀̀z̀̀wò ù. ⁹ A tes̃ Dii kpéwa ní kibeò ní Yelusaleũ kpéò pii. Kpé p̀̀p̀̀ de kpé z̀̀wò ù pii lé, à tes̃w̃aε. ¹⁰ Ɔ a t̀̀ò Babiloni z̀̀ìg̀̀z̀̀wò Yelusaleũ b̀̀ii gb̀̀ò m̀̀pii.† ¹¹ A gb̀̀é p̀̀p̀̀ g̀̀ò ẁ̀élepiuò ǹ̀āaa t̀̀àr̀̀ǹ̀wò Babeli ní gb̀̀é p̀̀p̀̀ g̀̀è ǹ̀a Babeli k̃iaw̃aò ní gb̀̀é k̃iniò. ¹² Taasideò ò à ní t̀̀ó we à̀aò ṽēbuoò ní bugb̃eo s̃ēwa.

¹³ Babiloniò Dii kpé m̀̀ogot̃ε p̀̀éleò ní tadib̀̀wò ní ìkak̃ii z̀̀wò w̃iwi† aa t̀̀ò Babeli. ¹⁴ Aa t̀̀ufukab̀̀wò ní p̀̀éluoò ní filiadeb̀̀wò ní g̀̀z̀̀oñaò ní m̀̀ogot̃ε p̀̀op̃āle p̀̀p̀̀ w̃i Dii kpé z̃í k̃eòò ǹ̀āaa t̀̀ò l̀̀o. § ¹⁵ Ɔ d̀̀oaiò gb̀̀z̀̀z̀̀wòpi t̀̀āas̀̀wò ní au'eleb̀̀wò ní p̀̀p̀̀p̀̀ wa p̃i ní vuao ge ní ānusuoò s̀̀èle piiε. ¹⁶ M̀̀p̃ele m̀̀èn pla ní ìkak̃lipioò ní tadib̀̀wò p̀̀p̀̀ Salom̀̀wò p̃i Dii kpé p̀̀p̀̀ ùò, wi f̃i ẁ̀à a m̀̀ogot̃ε ỳ̀ò kiloow̃aò, a gb̃ia k̀̀è z̃ai. ¹⁷ M̀̀p̃elepiò les̃i g̃ā̀s̃isuu bao plapl̃as̃iaε, mé a f̀̀ua p̀̀p̀̀ k̀̀ù musuoò les̃i g̃ā̀s̃isuu s̀̀s̀w̃oε. M̀̀daona t̃āa ní g̀̀z̀̀ina p̀̀p̀̀ wa k̀̀è l̃án gb̃eafu bew̃aò liaa f̀̀uap̃iòzi piiε. M̀̀p̃ele m̀̀èn plap̃iò doũε.

¹⁸ D̀̀oaiò gb̀̀z̀̀z̀̀wòpi sa'onkia Selaia k̀̀ù ní à̀a plaade Zefaniaò ní b̀̀iib̀̀l̃ed̃ōana gb̀̀z̀̀wò òaò. ¹⁹ A z̀̀ìg̀̀z̀̀wò gb̀̀z̀̀z̀̀wò k̀̀ù ẁ̀éle guu ní kí ìwa gb̀̀z̀̀wò s̀̀wò p̀̀p̀̀ à b̀̀om̃á ẁ̀éle guuò l̀̀o ní z̀̀ìg̀̀z̀̀wò gb̀̀z̀̀z̀̀wò lak̃ēna p̀̀p̀̀ ì gb̀̀éò t̀̀ó dalauoò ní g̀̀ē gb̀̀z̀̀wò bàāò p̀̀p̀̀ ẁ̀à b̀̀om̃á ẁ̀éle guuò. ²⁰ Nebuzaladāpi ní naaa t̀̀àr̀̀ǹ̀wò Babeli k̃iaε Libla, ²¹ ò Babeli k̃iapi ní d̃e d̃e Libla we Amata b̀̀usuu. Màa ẁ̀à Yudaò ǹ̀āaa ní b̀̀usuu ẁ̀à t̀̀àr̀̀ǹ̀wò.

Gedalia d̃il̃εa Yuda b̀̀usu gb̀̀z̀̀z̀̀wò ù
(Zel 40.7-41.18)

²² Babeli kí Nebukanεza Aikaũ né Gedalia, Safana t̀̀ũna d̃il̃ε gb̀̀é p̀̀p̀̀ g̀̀ò Yuda b̀̀usuoò gb̀̀z̀̀z̀̀wò ù. ²³ Ké z̀̀ìg̀̀z̀̀wò d̀̀oanaò ní ní gb̀̀éò mà Babeli k̃ia Gedalia d̃il̃ε gb̀̀z̀̀z̀̀wò ù, ò aa m̀̀ò à̀a k̃ii

† 24:17 Zel 37.1 * 25:1 Zel 34.1-5 † 25:10 Eze 33.21 † 25:13 1Kia 7.15-26 § 25:14 1Kia 7.45

Mizipa. Nɛtania né Isimaela kú ní guu ní Kalea né Yohananio ní Tanumɛ né Selaia, Nɛtofa gbéó ní Maaka gbé né Yazaniao ní ní gbéó. ²⁴ Ǿ Gedalia legbèné ní ní gbépio à mè: Asu víake Babiloni gbãadeɔnɛo. A zóle wá bùsuu la à zɔble Babeli kíaɛ, ɔ aafia. ²⁵ Ama a mɔ soplade guu ɔ Nɛtania né Isimaela, Elisama tɔŋna pɔ de kíabui ũ m̀ò ní gbèɔn kwiɔ, à Gedalia dè ní Yuda pɔ kuaàɔ Mizipaɔ ní Babiloni pɔ kuaàɔ weɔ. ²⁶ Ǿ Yudaɔ fɛle, néfɛnen gbèzɔɔ pii ní zígɔɔ dɔaanapio, aa bàalè tà Egipi, ké aale víake Babiloniɔne yáí.

Yekonia gbaɛa
(Zel 52.31-34)

²⁷ Yudaɔ kí Yekonia taa Babeli wè bla àaɔsaide, a mɔ kueplade gɔɔ baasɔo ní plaode zí ɔ Babeli kí Evili Melodaki aà b̀ò kpéu a kpalablea wè séia guu, à aà sè lesí. ²⁸ A yāmaa dè, ɔ à zólekíi pɔ de a kía dee pɔ kuanɔ Babeliɔ pɔa kpàwà. ²⁹ Ǿ Yekonia ɔz̀ò a dakpeunake'ulai, ɔ pɔble ní kíó sãnu e a wēni léu. ³⁰ Lá gu lé dɔ kí ɔ pɔ pɔ a yei kpawàe e à gè g̀àd.

LADA SEIA

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee Isailio kua káau yá'òwēe e wàò tàrno zòò ù Babiloni. Lua gbàgbanao mé kè. Aa yá pò kú Samueli láo ní Kíao láo guu sè, ãma lousisiyã mé gbãané, ò aa gbãakpà Lua ua ní Lua yáowa. Lua mé kù àò de Isailio kía ù ado, kíao de aà zíkènao ùe, aame aai kiablea yágōgō aà gēe ù. Yá bee guu Davidiá kía náaidee, òme Yelusaleũ sí, ò wélepi gō Lua wéle ù Lua kpé pò kú we yáí. Òme kiablea yáò ní lousisiyãò dà Isailionē. Kía maapi gaa gbēa lápi kēna gbãakpà aà bui pò aa gō Yudaò bùsu kpalablenao ùò yáwa.

Lápi daalekii wà gbēò tòdòdò sea za Adamuwa e à gè pèò Davidiwa (1-9). Bee gbēa wà Davidi kpalablea yá bòlekè (10-29), ãma wi aà yãkèaee oo: Aà èwaasoblea, Saulu aà wēa, aà kpalablea wè sopla ní kīnio Hēblō, aà Baseba sea, Abisaloũ fēleaaàno ní yāpāleo. Lápi Davidi Lua kpēdā Yelusaleũ sòukēa yá bòlekè ló: Sua ní Dii kpagoloo Yelusaleũ, Davidi Isaili zīgōo naoa, Levii buiò ní sa'onao ní lèsinao ní bōledōanao zī zékalea.

Sea Adamu e Ablahaũwa (Daa 5.1-32, 10.1-32, 11.10-26)

¹ Adamu, Seti, Enosi, ² Kena, Maalalee, Yelēdi, ³ Enoki, Metusela, Lemeki, ⁴ Nōee ní a negōeo Seũ ní Haũo ní Yafetio.

⁵ Yafeti negōeo tón ke: Gomēe, Magōgu, Mēde, Gelesi, Tubali, Mēseki ní Tilasio. ⁶ Gomēe negōeo tón ke: Asehazi, Lifa ní Tōgaamao. ⁷ Gelesi negōeo tón ke: Elisa, Taasisi, Sipi ní Lodanio.

⁸ Haũ negōeo tón ke: Etiopi, Egipi, Libii ní Kanaao. ⁹ Etiopi negōeo tón ke: Saba, Avila, Sabata, Laama ní Sabatekao. Laama negōeon Seba ní Dedão ù. ¹⁰ Niulodiá Etiopi buie ló. Òme dúnia negōn tōde séia ù. ¹¹ Egipi buiò tón ke: Ludio, Anaũ, Leabao, Nafetuo, ¹² Patusio, Kasuluo ní Keleti pò Filitēò bō ní guu. ¹³ Kanaa negōe séian Sidō ù. Aà bui kīnion ke: Iti buiò, ¹⁴ Yebusi buiò, Amole buiò, Giigasi buiò, ¹⁵ Ivi buiò, Aaka buiò, Sini buiò, ¹⁶ Aavadi buiò, Zemali buiò ní Amata buiò.

¹⁷ Seũ negōeo tón ke: Elaũ, Asili, Aapasa, Ludi ní Alaũo. Alaũ negōeo tón ke: Uzu, Hulu, Getēe ní Mēseki. ¹⁸ Aapasa mé Sela ì, ò Sela Ebelu ì. ¹⁹ Ebelupi negōe ì plaē. Ado tón Pēlegi, asa aà gōò ò wà kēkōwa dúniau. Aà dāuna tón Yotā. ²⁰ Yotāpi buiò tón ke: Alemōda, Selefi, Azemave, Yela, ²¹ Adolaũ, Uzali, Dikala, ²² Obali, Abimae, Seba, ²³ Ofii, Avila ní Yobabao. Yotā buion we pii.

²⁴ Seũ, Aapasa, Sela, ²⁵ Ebelu, Pēlegi, Leu, ²⁶ Selugi, Nakōo, Tela ²⁷ ní Ablaũ pò wí me ló Ablahaũo.

Ablahaũ buiò (Daa 25.12-16, 36.1-19)

²⁸ Ablahaũ negōeo tón ke: Izaaki ní Isimaelao. ²⁹ An buiò tón ke: Isimaela negōe séian Nebai ù. A gbēa Kedaa, Adibēeli, Mibisā, ³⁰ Misima, Duma, Masa, Adada, Tema, ³¹ Yetuu, Nafisi ní Kedemao. Isimaela negōeon we.

³² Ablahaũ nò Ketula pò i mēsedileèò negōeo tón ke: Zimana, Yosā, Mēdā, Madiā, Isebaki ní Suao. Yosā negōeon Seba ní Dedão ù. ³³ Madiā negōeo tón ke: Efa, Efeē, Anoki, Abida ní Eledaao. Ketulapi buion we mpii.

³⁴ Ablahaũ né Izaaki negōeon Esau ní Yakōbuo ù. ³⁵ Esau negōeo tón ke: Elifaza, Leueli, Yeusi, Yalaũ ní Kolao. ³⁶ Elifaza negōeo tón ke: Temani, Omaa, Zefo, Gataũ, Kenazi ní Amaleki pò a ì ní Timinao. ³⁷ Leueli negōeo tón ke: Naata, Zela, Sāma ní Mizao.

Sei bui
(Daa 36.20-43)

³⁸ Sei negõeo tón ke: Lotani, Sobala, Zibeõ, Ana, Disõ, Ezee ní Disão. ³⁹ Lotani negõeon Oli ní Omaũ õ. Lotani dãen Timina õ. ⁴⁰ Sobala negõeo tón ke: Alavã, Manaata, Eballi, Sefo ní Onaũ. Zibeõ negõeon Aya ní Anaõ õ. ⁴¹ Ana nέν Disõ õ. Disõ negõeo tón ke: Emadã, Esebã, Ilana ní Kelanao. ⁴² Ezee negõeo tón ke: Bilana, Zaavã ní Akanao. Disã negõeon Uzu ní Alanao õ.

⁴³ Kía pó aa kpalablè Edõũ bùsuu Isaili kíaõ ãao tón ke: Beoo né Bela, Dinaba gbéẽ. ⁴⁴ Ké Bela gà, ò Bozela gbé Zela né Yobaba zòle aà gbey, ⁴⁵ Ké Yobaba gà, ò Temani bùsu gbé Usaũ zòle aà gbey. ⁴⁶ Ké Usaũ gà, ò Aviti gbé Bedada né Adada zòle aà gbey. Ìme zìblè Madiãwa Mõabu bùsuu. ⁴⁷ Ké Adada gà, ò Maseleka gbé Samala zòle aà gbey. ⁴⁸ Ké Samala gà, ò Leobo pó kú Uflata sae gbé Saulu zòle aà gbey. ⁴⁹ Ké Saulu gà, ò Akaboo né Baalanana zòle aà gbey. ⁵⁰ Ké Baalanana gà, ò Pau gbé Adada zòle aà gbey. Aà na tón Metabeli, Malèdi né, Mezaaba tũnae. ⁵¹ Adadapi gà sõ.

Edõũ bui dezi káauon ke: Timina, Alava, Yeteti, ⁵² Oholibama, Ela, Pinõ, ⁵³ Kenazi, Temani, Mibizaa, ⁵⁴ Magadiẽ ní Ilaũ. Edõũ bui dezi káauon we.

2

Isaili bui

¹ Isaili negõeo tón ke: Lubeni, Simew, Levii, Yuda, Isakaa, Zabuloni, ² Dã, Yosefu, Bëyãmee, Nefatali, Gada ní Aseeo.

Yuda bui

³ Yuda negõeo tón ke: Ee, Onani ní Selao. A né mèn àaõpio ì ní Kanaa bùsu nõe Sua néoe. Yuda negõe séia Ee yá i ka Diiguo, ò à aà dè. ⁴ Yuda mé Pelezi ní Zelao ì ní a népi gyaaõ, ò aà negõeo kè pii soo.

⁵ Pelezi negõeon Ezõno ní Amuluo õ. ⁶ Zela negõeo tón ke: Zimli, Etani, Emani, Kaloli ní Daadao. Aà népio kè pii soo. ⁷ Kaami negõen Akãa* õ. A yãĩ Isailione, à bõ Dii yá kpe à láaipõ sè.

⁸ Etani negõen Azalia õ.

⁹ Ezõno negõeo tón ke: Yelameli, Laũ ní Kalebuo.

¹⁰ Laũ Aminadabu ì, Aminadabu Yudaõ kía Naasõ ì, ¹¹ Naasõ Salamõ ì, Salamõ Bõazu ì, ¹² Bõazu Òbedi ì, Òbedi Yese ì,

¹³ Yese negõe séian Eliabu õ, a plaade Abinadabu, a àaõde Sãma, ¹⁴ a síiõde Netaneli, a soode Ladai, ¹⁵ a soolode Ozeũ, a soplade Davidi. ¹⁶ An dãeon Zeluia ní Abigailio õ. Zeluia negõe àaõe: Abisai, Yoabu ní Asaelio. ¹⁷ Abigaili mé Amasa ì. Amasapi den Isimaela bui Yeteẽ õ.

¹⁸ Ezõno né Kalebu néo ì ní a na Azubao. Aà nenõen Yelio õ. Aà negõeo tón ke: Yesee, Sobabu ní Aadõo. ¹⁹ Ké Azuba gà, ò Kalebu Eflata sè à Hulu iò. ²⁰ Hulu Uli ì, ò Uli Bezaleli ì.

²¹ Bee gbèa ké Ezõno kà wẽ bàãõ, ò à Makii né pó de Galada da õ sè à Segubu iò. ²² Segubupi mé Yaii ì. Yaiipi wéle ví Galada bùsuu mèn bao ní àaõo. ²³ Ì Gesuuõ ní Alaũ lèle Yaii wélepowa ní Kenatio ní a bualoũ. Wélepõ kè pii bàãõ. Galada mae Makii buion we pii. ²⁴ Ké Ezõno gà Kalebu Eflata, ò aà na Abia Asuli ì. Asulipi mé Tekoa kàle.

²⁵ Ezõno yoa Yelameli negõeo tón ke: A séian Laũ õ, a gbèa Buna, Oleni, Ozeũ ní Ahiao. ²⁶ Yelameli nõ pãle ví, aà tón Atala. Ìme Onaũ da õ. ²⁷ Yelameli yoa Laũ negõeo tón ke: A séian Maaza õ, a gbèa Yamini ní Ekèeo. ²⁸ Onaũ negõeon Samai ní Yadao õ. Samai negõen Nadabu ní Abisuuõ õ.

²⁹ Abisuuõ na tón Abihaili, ò à Abani ní Molidio ì. ³⁰ Nadabu negõeon Seledi ní Apaiũ õ. Seledi gà nésaiẽ. ³¹ Apaiũ mé Isi ì, ò Isi Sesã ì, ò Sesã Alai ì.

* 2:7 Yoz 7.1

³² Samai dāuna Yada negḡeḡon Yeteḡe n̄ Yonatāao ũ. Yeteḡe gà nésaie. ³³ Yonatāa negḡeḡon Pēleti n̄ Zazao ũ. Yelameli buiḡon we.

³⁴ Sesā negḡeḡe v̄io, sema nenḡe. Sesā Etiopi gbé v̄i zo ũ, à tón Yala. ³⁵ Ḳ Sesāpi a nenḡe kp̄a a zo Yalapiwa, ḡ à Atai ìò. ³⁶ Atai Natā ì, Natā Zabada ì, ³⁷ Zabada Eflala ì, Eflala Ḳbedi ì, ³⁸ Ḳbedi Yehu ì, Yehu Azalia ì, ³⁹ Azalia Elezi ì, Elezi Elasa ì, ⁴⁰ Elasa Sisemai ì, Sisemai Saluū ì, ⁴¹ Saluū Yekamia ì, Yekamia Elisama ì.

Kalebu buiḡ

⁴² Yelameli dāuna Kalebu negḡeḡo tón ke: A séia Mesa mé Zifi ì, a plaade Malesa mé Hebl̄s ì. ⁴³ Hebl̄s negḡeḡo tón ke: Kola, Tapua, Lēkēū n̄ Sema. ⁴⁴ Sema Lahaū ì, Lahaū Yḡḡkaū ì, Lēkēū Samai ì. ⁴⁵ Samaipi mé Maḡni p̄o Bezuu kàle ì. ⁴⁶ Kalebu mé Halana n̄ Mḡzao n̄ Gazezi ì n̄ a nḡ Efa p̄o i mēsēdileḡo, ḡ Halanapi Gazezi ì.

⁴⁷ Yadai negḡeḡo tón ke: Lēgēū, Yotaū, Gesā, Pēleti, Efa n̄ Saafao.

⁴⁸ Kalebu mé Sebēe n̄ Tilanao ì n̄ a nḡ Maaka p̄o i mēsēdileḡo. ⁴⁹ Ḳ à Mademana mae Saafa ìò n̄ Gibea mae Mabena. Kalebu nenḡen Akesa ũ. ⁵⁰ Kalebu buiḡon ke lo.

À na Eflata negḡeḡe séia Hulu néo tón ke: Sobala p̄o Kiliyaaliū kàle ⁵¹ n̄ Salema p̄o Beḡelēū kàleo n̄ Alefa p̄o Beḡadee kàleo.

⁵² Sobala p̄o Kiliyaaliū kàle buiḡo tón ke: Aloedeḡo n̄ Manaata gbé k̄niḡo ⁵³ n̄ Kiliyaaliū buiḡe beeḡ: Yeteḡe buiḡo n̄ Pu buiḡo n̄ Suma buiḡo n̄ Misela buiḡo. Zoḡadeḡo n̄ Esetadeḡo b̄o buip̄iḡo guuḡe.

⁵⁴ Salema buiḡo tón ke: Beḡelēūdeḡo, Neḡofadeḡo, Atalobeḡoabudeḡo n̄ Manaata gbé k̄niḡo n̄ Zoḡadeḡo ⁵⁵ n̄ lakēna p̄o kú Yabeziḡo. Aameḡe Tila buiḡo n̄ Simēa buiḡo n̄ Suka buiḡo ũ. Keni buip̄iḡo b̄o Lekabu buiḡo guuḡe. Amata mé n̄ dezi káau ũ.

3

Davidi buiḡ

¹ Davidi né p̄o a ì Hebl̄ḡon ke: A a negḡeḡe séia Aminḡo ì n̄ Yezelēe gbé Ainḡaūoe. A a plaade ì n̄ Kaameli gbé Abigailioe, ḡn Danieli ũ. ² A a àaḡde ì n̄ Gesuu kí Talemai né Maakaoe, ḡn Abisaloū ũ. A a síiḡde ì n̄ Agitaoe, ḡn Adonia ũ. ³ A a soode ì n̄ Abitalioe, ḡn Sefatia ũ. A a soolode ì n̄ a nḡ Egelaḡe, ḡn Iteaū ũ. ⁴ A a negḡeḡe gbēon soolop̄iḡo ì Hebl̄ḡe. A kpalablè we wē sopla n̄ mḡ soolooe, mé à kpalablè Yelusaleū wē baakwi n̄ àaḡo.*

⁵ Né p̄o a ì Yelusaleū tón ke: A a negḡeḡe gbēon síiḡe beeḡ ì n̄ Amieli né Basebaḡe: Simēa, Sobabu, Natā n̄ Salomḡḡo. ⁶ Bee gbēa Ibaa, Elisua, Elifele, ⁷ Nḡga, Nefēgi, Yafia, ⁸ Elisama, Eliada n̄ Elifeleo. Àa negḡeḡo kē kēokwin we. ⁹ Davidi negḡeḡon we p̄i nḡ p̄o i mēsēdile néoḡo néo b̄aasi. An dāen Tamaa ũ.

Yuda kíaḡ

¹⁰ Salomḡḡo Loḡḡaū ì, Loḡḡaū Abia ì, Abia Asa ì, Asa Yosafa ì, ¹¹ Yosafa Yolaū ì, Yolaū Aazia ì, Aazia Yoasi ì, ¹² Yoasi Amazia ì, Amazia Azalia ì, Azalia Yotaū ì, ¹³ Yotaū Aaza ì, Aaza Ezekia ì, Ezekia Manase ì, ¹⁴ Manase Amḡ ì, Amḡ Yosia ì. ¹⁵ Yosiapi negḡeḡo tón ke: A séia Yohanani, a plaade Yoakiū, a àaḡde Zedekia, a síiḡde Saluū. ¹⁶ Yoakiū né Yekḡonia mé z̄ḡle àa gbēu, ḡ Zedekia z̄ḡle Yekḡonia gbēu.

Taa n̄ Yudaḡo Babiloni b̄usuu gbēa kíabuiḡ

¹⁷ Wà tà n̄ Yekḡonip̄io z̄iḡo ũe. Àa negḡeḡo tón ke: Salatieli, ¹⁸ Malakilaū, Pedaia, Senazaa, Yekamia, Osama n̄ Nedabiao. ¹⁹ Pedaia negḡeḡon Zoḡobabeli n̄ Simēio ũ. Zoḡobabelipi mé Mesulaū n̄ Ananiao ì n̄ n̄ dāe Selomio. ²⁰ A a negḡeḡo ì lo gbēon soḡo: Asuba, Oeli, Belekia, Asadia n̄ Yusabēsēdio.

²¹ Anania negḡeḡon Pelatia n̄ Yesaiao ũ. Àa buiḡon Lefaia buiḡo ũ lo n̄ Aanana buiḡo n̄ Obadia buiḡo n̄ Sekania buiḡo. ²² Sekania negḡeḡo tón ke: Semaia, Atusu, Igali, Balia, Nealia n̄ Safatao,

* 3:4 2Sam 5.4-5, 1Kia 2.11, 1Lad 29.27

aa kè soolo. ²³ Nealia negḡeo tón ke: Elioenai, Izikia ní Azikaũo, aa kè àaḡ. ²⁴ Elioenai negḡeo tón ke: Odavia, Eliasibu, Pelaia, Akubu, Yohanani, Delaia ní Ananio, aa kè sopla.

4

Yuda bui kṅni

¹ Yuda negḡeo tón ke: Pelezi, Ezḡno, Kaami, Hulu ní Sobalao. ² Sobalapi né Leaia mé Yaata ì, ḡ Yaata Ahumai ní Laadio ì. Zḡla buiḡn we.

³ Etaũ negḡeon Yezelae, Isema ní Ibasio ũ. An dāe tón Azelaponi. ⁴ Ǿ à Penueli pḡ Gedoo kàle ì ní Ezee pḡ Usa kàleo. Eflata yoa Hulu pḡ Betelēũ kàle buiḡn we.

⁵ Asuli pḡ Tekoa kàle nḡ vī plaε, aan Ela ní Naalao ũ. ⁶ Naala mé Ahuzaũ ní Efeeo ní Temenio ní Aasetalio ì. ⁷ Ela mé Zeleti ní Zohaao ní Enanio ì.

⁸ Kozu Anubi ní Zobebao ì. An guu ḡ Aluũ né Ahaleli buiḡ bḡu.

⁹ Yabesi beεε vī de a gbéḡla. Aà da mé tḡkpàè Yabesi,* ke à aà ì ní wāwā zḡḡo yáí. ¹⁰ Yabesi wiilè Isailio Luawa à mè: Báadamagu, ní ma bùsu káfimeε. Ǿdaa, ní ma bḡ vāiu, ké másu wāwāmao yáí. Ǿ Lua siaànḡ.

¹¹ Suha dāuna Kelubu mé Mehii ì, ḡ Mehii Esitoni ì. ¹² Esitoni mé Belafa ní Paseao ní Tehinao ì. Tehinapi mé Naasa kàle. Lekadeon we.

¹³ Kenazi negḡeon Ǿnieli ní Selaiao ũ. Ǿnieli negḡeon Hata ní Meonḡtaio ũ. ¹⁴ Meonḡtaipi mé Ǿfela ì. Selaia mé Yoabu ì. Ǿme sia pḡ kú Siaḡ Guzulēuḡ dezi ũ.

¹⁵ Yefũne né Kalēbu negḡeo tón ke: Ilu, Ela ní Naaũo. Elapi mé Kenazi ì.

¹⁶ Yaleleli negḡeo tón ke: Zifi, Zifa, Tilia ní Asaleo.

¹⁷⁻¹⁸ Ezala negḡeo tón ke: Yetee, Meledi, Efee ní Yalonio. Meledi mé Falaḡḡo né Bitia sè, ḡ à Miliaũ ní Samaio ìḡ ní Esemḡa mae Isebao. Aà Yuda nḡ ḡ à Gedoo mae Yelēdi ní Soko mae Ebεε ní Zanaḡa mae Yekutieo ìḡ.

¹⁹ Odia na Nahaũ dāe buiḡ tón ke: Gaami bui pḡ kú Keilaḡo ní Maaka bui pḡ kú Esemḡao.

²⁰ Simḡḡo negḡeo tón ke: Aminḡ, Lina, Benana ní Tilonio. Isi buiḡn Zoeti ní aà negḡeo ũ.

²¹ Yuda né Sela buiḡ tón ke: Eε pḡ Leka kàle, Laada pḡ Malesa kàle ní zwāatānaḡ bui pḡ kú Betasebeaḡ ²² ní Yokiũo ní Kozebadeḡo ní Yoasio ní Salafa pḡ aa de Mḡabu bùsu kíaḡ ũḡ ní Yasubilemao. Yápiḡ keḡḡo zi. ²³ Gbépiḡá oobonaḡne, aa ku Netaiũ ní Gedelao. We aai zíkēu kíaε.

Simεo buiḡ

²⁴ Simεo negḡeo tón ke: Nemueli, Yamini, Yalibu, Zela ní Sauluo. ²⁵ Saulu Saluũ ì, Saluũ Mibisā ì, Mibisā Misima ì. ²⁶ Misima Amueli ì, Amueli Zakuu ì, Zakuu Simεi ì. ²⁷ Simεipi negḡe ì gēo ní mēndooε, nenḡε soolo. Aà gbépiḡ sḡ aai ne'ì dasio. Bee yáí Simεo buiḡ dasi lán Yudaḡwao.

²⁸ Wéle pḡ aa zḡleuḡn ke: Beεseba, Molada, Azaasuali, ²⁹ Bila, Eεeũ, Tolada, ³⁰ Betue, Ǿma, Zikilaga, ³¹ Bemaakabo, Azaasusiũ, Bēbili ní Saalaiũo. An wéleḡn we† e à gè pèḡ Davidi kpalableawa. ³² Aa wéleḡ vī mēn sḡo lo: Etaũ, Aini, Limḡ, Tokē ní Asāo ³³ ní ní bualouḡ pḡ liaa wélepiḡziḡ e à gè pèḡ Baalawa. An wéleḡn we. Aa ní buiḡ tḡ dālau, ḡn ke:

³⁴ Mesoba, Yameleki, Amazia né Yosa, ³⁵ Yoeli, Yosibia né, Selaia tḡũna, Asiε síwena Yehu, ³⁶ Elioenai, Yaakoba, Yesohaia, Asaia, Adieli, Yesimie, Benaia ³⁷ ní Zizao. Zizapi mé Sifi né, Aloni tḡũna, Yedaia síwena, Simeli sḡkpaε, Semaia sísi ũ.

³⁸ Gbé pḡ wà ní tḡ dāda láupiḡ mé ní bui dḡaanaḡ ũ. An bedēḡo dasikũ maamaa, ³⁹ ḡ aa fēle gè dādākekii weleli Gedoo be'ae oi guzulē gukpe oi. ⁴⁰ Ǿ aa bḡ dādākekii maa táaedewa we. Bḡsupi yāasa mé a yākele vīo. Haũ buieḡ mé kú we yāa. ⁴¹ Gbépiḡ gè we Yudaḡo kí Ezekia gḡḡe. Aa sí Haũ buipiḡzi ní kpéḡo guu ní Meu bui pḡ kú weḡ. Aa ní dede míḡ, ḡ aa zḡle we aa kè ní dādākekii ũ e ní a gbāo. ⁴² Ǿ Simεo bui gbēḡn ḡaa pla ní basḡḡo lēle Sei bùsu sísidewa. Isi

* 4:9 Bee mè wāwā. † 4:31 Yoz 19.2-8

neg̃ɔ Pelatia n̄ Nealiao n̄ Lefaiiao n̄ Uzielio mé d̄aané. ⁴³ Aa Amaleki bui k̄na p̄ò b̄ò ȳaa d̄èdè, ɔ̄ aa ku we e n̄ a gb̄aa.

5

Lubeni bui

¹ Isaili neg̃ɔ s̄éia Lubeni bui t̄on ke: ɔ̄me yoa ũ, āma ké à gbadà a mae nawa yáí,* ɔ̄ aa maepi aa yoakeze kpà Yosefu neg̃ɔɔwa, wi aa t̄o dalau yoa ũ lo. ² Baa ké Yuda gb̄aa a gb̄é guu, mé d̄aana b̄ò aa bui guu, Yosefu mé yoakeze ví. ³ Isaili yoa Lubeni neg̃ɔ t̄on ke: An̄ki, Palu, Ez̄n̄o n̄ Kaamio.

⁴ Yoeli Semaia ì, Semaia Ḡogu ì, Ḡogu Sim̄ei ì, ⁵ Sim̄ei Mika ì, Mika Leaia ì, Leaia Baali ì, ⁶ Baali Beela ì. ɔ̄me Lubeni bui d̄aana ũ, ɔ̄ Asilio kí Pulu aa k̄n̄ t̄àò z̄ìz̄o ũ.†

⁷ Beela gb̄é p̄ò w̄à n̄ t̄o d̄àda láu daedaɔn ke: Kí Yeieli, Zakali ⁸ n̄ Azaza né, Sema t̄ũna, Yoeli síwena Belao. Aa z̄òle Aloe n̄ Neboo n̄ Baali Meonao. ⁹ Aa z̄òle gukpe oi e aa gè n̄a guwaiwai p̄ò p̄è Uflatawa, ké an p̄otuoɔ dasik̄n̄ Galada b̄usu yáí. ¹⁰ Saulu ḡoo aa z̄ìk̄a n̄ Ageli bui, ɔ̄ aa z̄ìbl̄em̄a aa z̄òle n̄ w̄éleɔ guu b̄usu p̄ò kú Galada gukpe oi piu.

Gada bui

¹¹ Gada bui kú n̄ sae Basana b̄usu e à gè p̄è Salekawa. ¹² Yoeli mé n̄ d̄aana ũ Basana we, Safaũ mé aa plaade ũ, a gbea Yanai n̄ Safatao. ¹³ An gb̄ɔn ke daedaɔ gb̄ɔn sopla: Mikaila, Mesulaũ, Seba, Yolai, Yak̄a, Zia n̄ Ebeluo. ¹⁴ Buzu Yado ì, Yado Yesisai ì, Yesisai Mikaila ì, Mikaila Galada ì, Galada Yalao ì, Yalao Huli ì, Huli Abihaili ì, Abihaili mé gb̄épi ì. ¹⁵ Abidieli né, Guni t̄ũna Ahi mé gb̄épi uabele s̄éia ũ. ¹⁶ Gada bui ku Galada n̄ Basana b̄usu w̄éleɔ guu n̄ Salna d̄ád̄akek̄io e a z̄òlewa. ¹⁷ W̄à gb̄épi t̄o dalau Yudaɔ kí Yotaũ n̄ Isailio kí Yeloboaūo ḡooe.

¹⁸ Lubeni bui n̄ Gada bui n̄ Manase bui leɔ doo gb̄é gb̄aa p̄ò kú z̄ì s̄ou guu gb̄ɔn d̄aas̄oo leɔ bla n̄ s̄iis̄o n̄ d̄aa àaɔ n̄ baswaaɔe (44.760). W̄à z̄ìkaa d̄ané, aa s̄engbao n̄ f̄endao ví, mé aa ka d̄o. ¹⁹ Aa z̄ìk̄a n̄ Ageli bui n̄ Yetuuo n̄ Nafisio n̄ N̄odabao. ²⁰ Lua d̄òr̄le à Ageli bui n̄ané n̄ ɔ̄z̄ì n̄ gb̄é p̄ò kún̄oo pii, ké aa wiil̄ewa z̄ìlau yáí. A sír̄n̄o, ké aa a náaik̄e yáí. ²¹ ɔ̄ aa Ageli bui p̄otuoɔ náaa, yiongoɔ d̄aas̄oo leɔ blakwi (50.000), s̄aɔ n̄ bleɔ d̄aas̄oo leɔ d̄aa do n̄ blakwio (250.000), z̄àāinaɔ d̄aas̄oo leɔ pla (2.000). Aa gb̄é k̄k̄ũ b̄é leɔ d̄aas̄oo leɔ bas̄oo (100.000), ²² mé gb̄é p̄ò ḡaga z̄ipi guu dasi, asa z̄ipi b̄ò Dii kíe. Aa z̄òle n̄ gb̄eu e w̄à gè Isailio k̄k̄ũ t̄àr̄n̄o.‡

Manase bui p̄ò kú gukpe oi

²³ Manase bui leɔ do z̄òle b̄usupiu za Basana e Baali Eem̄o n̄ Seniio n̄ Eem̄o gb̄eo. Aa dasi. ²⁴ An uabele k̄auɔn ke: Efee, Isi, Elieli, Azeli, Zelemii, Odavia n̄ Yadielio. Ḡosa gb̄aa t̄deɔne, mé uabeleɔne lo.

²⁵ Kási aa náai ví n̄ dezio Luaɔ, aa gb̄as̄ik̄è n̄ b̄usupi gb̄é p̄ò Lua n̄ m̄iden̄é t̄aaɔe. ²⁶ ɔ̄ Isailio Lua tekp̄a Asilio kí Pulu p̄ò w̄i me lo Tigela Piles̄eɔgu, ɔ̄ Pulupi mò Lubeni bui n̄ Gada bui n̄ Manase bui leɔ dopio k̄k̄ũ t̄àr̄n̄o Ala n̄ Abooo n̄ Halao n̄ swa p̄ò w̄i me Goz̄ã saɔo.

Levii bui

²⁷ Levii neg̃ɔ t̄on ke: Gees̄o, Keata n̄ Melalio.

²⁸ Keata neg̃ɔ t̄on ke: Amlaũ, Isaa, Hebl̄o n̄ Uzielio. ²⁹ Amlaũ néo t̄on ke: Aalona, Moizi n̄ Miliaũ. Aalona neg̃ɔ t̄on ke: Nadabu, Abiu, Elezaa n̄ Itamao.

³⁰ Elezaa Fineasi ì, Fineasi Abisua ì, ³¹ Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, ³² Uzi Zelaia ì, Zelaia Melaio ì, ³³ Melaio Amalia ì, Amalia Aitubu ì, ³⁴ Aitubu Zadoki ì, Zadoki Aimaaza ì, ³⁵ Aimaaza Azalia ì, Azalia Yohanani ì, ³⁶ Yohanani Azalia ì. ɔ̄me Lua gb̄agba kpé p̄ò Salom̄oo d̄ò Yelusaleũ ua. ³⁷ Azalia Amalia ì, Amalia Aitubu ì, ³⁸ Aitubu Zadoki ì, Zadoki

* 5:1 Daa 35.22, 49.3-4 † 5:6 2Kia 15.29 ‡ 5:22 2Kia 15.29

Saluū ì, ³⁹ Saluū Ilikia ì, Ilikia Azalia ì, ⁴⁰ Azalia Selaia ì, Selaia Yozada ì. ⁴¹ Ké Dii tò Nebukanéza mò Yelusaleūdeò ñ Yudaò píi kùkù tàrño zìzò ù, Yozadapi kú ñ guue.

6

¹ Levii negḡeò tón ke: Geesḡ, Keata ñ Melalio. ² Geesḡ negḡeòn Libeni ñ Siméio ù. ³ Keata negḡeò tón ke: Amlaū, Isaa, Heblḡ ñ Uzielio. ⁴ Melali negḡeòn Mali ñ Musio ù.* Levii buiòn ke an dezi káauwa:

⁵ Geesḡ Libeni ì, Libeni Yaata ì, Yaata Zima ì, ⁶ Zima Yoa ì, Yoa Ido ì, Ido Zela ì, Zela Yealai ì.

⁷ Keata Aminadabu ì, Aminadabu Kole ì, Kole Asii ì, ⁸ Asii Elikana ì, Elikana Abiasafa ì, Abiasafa Asii ì, ⁹ Asii Taatu ì, Taatu Ulieli ì, Ulieli Uzia ì, Uzia Saulu ì. ¹⁰ Elikana negḡeò tón ke: Amasai ñ Aimḡo. ¹¹ Aimḡ Elikana ì, Elikana Zofai ì, Zofai Naata ì, ¹² Naata Eliabu ì, Eliabu Yeloau ì, Yeloau Elikana ì, Elikana Samuéli ì. ¹³ Samuéli negḡe sḡian Yoeli ù, a plaade Abia.

¹⁴ Melali Mali ì, Mali Libeni ì, Libeni Siméi ì, Siméi Uza ì, ¹⁵ Uza Siméa ì, Siméa Agia ì, Agia Asaia ì.

Lua kpé

¹⁶ Gbé pò Davidi ñ díle Dii kpé lèsin gbēzḡò ù kpagolo sua we gbeaon ke: ¹⁷ Aaḡ lesizi ke zwàakpe pò wì me Kpaaũkpe kpeele e Salomḡò gè kpedòò Diie Yelusaleū. Aa zìkè a zéwa lá wa dílenéwa. ¹⁸⁻²³ Gbé pò aa zipi kèò ñ ñ negḡeò tón ke: Lèsin dḡaana Emani, Keata bui deziò tón ke maè ñ ñ néò daalea Isailiwa: Isaili, Levii, Keata, Isaa, Kole, Abiasafa, Asii, Taatu, Zefania, Azalia, Yoeli, Elikana, Amasai, Maatu, Elikana, Zufi, Toa, Elieli, Yeloau, Elikana, Samuéli ñ Yoeli pò Emanipi ìo.

²⁴⁻²⁸ Emani gbēdo Asafa mé ì lesi aà ḡplai. Aà deziò tón ke maè ñ ñ néò: Levii, Geesḡ, Yaata, Siméi, Zima, Etani, Adaia, Zela, Èteni, Malakia, Baaseia, Mikaila, Siméa ñ Belekia pò Asafapi ìo.

²⁹⁻³² An gbé Melali buiò dḡaana Etani mé ìò kú ñ ḡzei. Aà deziò tón ke: Levii, Melali, Musi, Mali, Semee, Bani, Amezi, Ilikia, Amazia, Asabia, Maluku, Abadi ñ Kisi pò Etanipi ìo.

³³ An Levii deeò mé zwàakpe pò de Lua kpé ù zì kíniò kè píi.

³⁴ Aalona ñ a buiò mé ì pòò kpasa sa'okliwa ñ tulaletikateakio. Aame aaḡ luakukii zì ke, aaḡ Isailiò duuna kémá lá Lua zòblena Mḡizi dílenéwa. ³⁵ Aalona buiò tón ke: Eleazaa Fineasi ì, Fineasi Abisua ì, ³⁶ Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zelaia ì, ³⁷ Zelaia Melaio ì, Melaio Amalia ì, Amalia Aitubu ì, ³⁸ Aitubu Zadoki ì, Zadoki Aimaaza ì.

Levii buiò wéleò (Yoz 21.4-39)

³⁹ Wéle pò wa kpámá ñ zḡlekii ùòn ke: Keata tḡna Aalona buiò ḡ wà gbelàné káau. ⁴⁰ ḡ aa Heblḡ pò kú Yuda bùsuu blè ñ a dádākekii pò liaiò. ⁴¹ Ama wà wélepi buaò ñ a bualoũò kpà Yefũne né Kalebuwae. ⁴² Aalona buiò mé Heblḡ pò de misiwéle ù blè ñ Libenao ñ Yatiio ñ Esemḡao ⁴³ ñ Ilenio ñ Debiio ⁴⁴ ñ Asão ñ Besemesio, ampii ñ a dádākekioe. ⁴⁵ Aa Bēyāmee buiò wéleò blè ìò, Geba ñ Alemeo ñ Anatoò, ampii ñ a dádākekioe. Wéle mèn kue'aaḡpiá Aalona buiò pòe. ⁴⁶ Keata bui kíniò mé Manase bui pò kú be'ae oio wéleò blè mèn kwi gbela guu. ⁴⁷ Geesḡ buiò mé Isakaa buiò ñ Asee buiò ñ Nefatali buiò ñ Manase bui pò kú Basana bùsuuò wéleò blè daedae mèn kue'aaḡ. ⁴⁸ Melali buiò mé Lubeni buiò ñ Gada buiò ñ Zabulni buiò wéleò blè daedae mèn kwi gbela guu. ⁴⁹ ḡ Isaili buipio wélepiò ñ ñ dádākekiiò kpà Levii buiòwa. ⁵⁰ Yudaò ñ Siméò buiò ñ Bēyāmee buiò wéle pò wà ñ tó sipiò kpámá ìò. ⁵¹ Keata buieò mé Eflaiũ buiò wéleò blè ìò.

* 6:4 Bḡa 6.16-19

⁵² Wà Eflaiū būsū sīside misiwēle pó wī me Sikēū kpà má n̄ Gεzεεο ⁵³ n̄ Yókemaūo n̄ Betolonio ⁵⁴ n̄ Ayalonio n̄ Galimoo, amp̄ii n̄ a dádākek̄k̄ioε. ⁵⁵ Manase bui pó kú be'ae oio mé Anεε n̄ Bileauō n̄ n̄ dádākek̄k̄io kpà Keata bui k̄niowa.

⁵⁶ Wēle pó Geesō buio èn ke: Manase bui pó kú gukpe oi wēle Golana pó kú Basana būsū n̄ Asaloo n̄ n̄ dádākek̄k̄io. ⁵⁷ Isakaa bui wēle Kedesi, Dabela, ⁵⁸ Lamotu n̄ Anεūo n̄ n̄ dádākek̄k̄io. ⁵⁹ Aσεε bui wēle Masala, Abedō, ⁶⁰ Hukoko n̄ Leobeο n̄ n̄ dádākek̄k̄io. ⁶¹ Nεfatali bui wēle Kedesi pó kú Galile, Hamo, Kiliataiū n̄ n̄ dádākek̄k̄io.

⁶² Levii né Melali buio mé gō. O aa Zabuloni bui wēleε beeo è: Yokenaū, Kaata, Limono n̄ Taboo, amp̄ii n̄ a dádākek̄k̄io. ⁶³ Aa Lubeni bui pó kú Yuudē baa boaa n̄ Yelikoo wēleε beeo è lo: Bezeε pó kú guwawaiu, Yaza, ⁶⁴ Kedemo n̄ Mefao, amp̄ii n̄ a dádākek̄k̄io. ⁶⁵ Aa Gada bui wēleε beeo è lo: Lamotu pó kú Galada būsū, Maanaiū, ⁶⁶ Esebō n̄ Yazεεο, amp̄ii n̄ a dádākek̄k̄io.

7

Isakaa bui

¹ Isakaa neḡεo sīiōε: Tola, Pua, Yasubu n̄ Simelonio. ² Tola neḡεo tón ke: Uzi, Lefaia, Yeliε, Yamai, Ibisau n̄ Samuelio. Uabeleone mp̄ii. Davidi goo Tola bui gōsa pó wà n̄ tó dalaυ gb̄εon òasosoo leε bao n̄ plao n̄ òaa àaōε (22.600).

³ Uzi mé Izilahia i. Izilahia neḡεon Mikaila, Obadia, Yoeli n̄ Isiao ũ. An gb̄εon soo píiá uabeleone. ⁴ An bui zigō pó wà n̄ tó dalaυ daedaε gb̄εon òasosoo leε baakwi n̄ sooloε (36.000), ké an noo n̄ n̄ néo dasi yái.

⁵ Isakaa bui gōsa pó wà n̄ tó dalaυ gb̄εon òasosoo leε basiiō n̄ soplaοε (87.000).

Bēyāmeε bui

⁶ Bēyāmeε neḡεo àaōε: Bela, Bekεε n̄ Yediaεο. ⁷ Bela neḡεo sooε: Ezebō, Uzi, Uzieli, Yelimo n̄ Ilio. Uabeleone mp̄ii. An bui gōsa pó wà n̄ tó dalaυ gb̄εon òasosoo leε bao n̄ plao n̄ baakwi n̄ sīiōε (22.034).

⁸ Bekεε neḡεo tón ke: Zemila, Yoasi, Eliezεε, Elioenai, Omeli, Yelemo, Abia, Anato n̄ Alemεο. Bekεε neḡεon we píi. ⁹ Wà n̄ uabeleο tó dalaυ, mé an gōsao gb̄εon òasosoo leε bao n̄ òaa dooε (20.200).

¹⁰ Yediaε mé Bilana i. Bilana néo tón ke: Yeusi, Bēyāmeε, Ehudu, Kenaana, Zetā, Taasisi n̄ Aisahaao. ¹¹ Yediaε buipiá uabeleone mp̄ii. An bui gōsa pó aai bo gé zikaio gb̄εon òasosoo leε gō n̄ plao n̄ òaa dooε (17.200). ¹² Supiū n̄ Hupiūó Ili buione, mé Husiūá Ahee buione.

Nεfatali bui

¹³ Bila né Nεfatali neḡεo tón ke: Yazieli, Guni, Yezεε n̄ Sileūo.

Manase bui

¹⁴ Manase neḡεo tón ke: A Asieli n̄ Makiiο i n̄ Sili bui no pó i mēsedileεooε. Makii mé Galada i. ¹⁵ Makii nosè Hupiūε n̄ Supiūo. Aà dāe tón Maaka. Makii buie tón Zelofada. Nenoo a i atēε.

¹⁶ Makii neḡεe i n̄ a na Maakao, ò a tōkpàε Pεlesi. Aà dāuna tón Selesi, aà neḡεon Ulaū n̄ Lakeūo ũ. ¹⁷ Ulaū mé Bedā i. Makii né Galada, Manase tōūna neḡεon we.

¹⁸ Aà dāe Amoleke neḡεon Isodo, Abiezεε n̄ Malao ũ. ¹⁹ Semida neḡεon Ahiana, Sikēū, Liki n̄ Aniaūo ũ.

Eflaiū bui

²⁰ Eflaiū Sutela i, Sutela Beledi i, Beledi Taatu i, Taatu Elada i, Elada Taatu i, ²¹ Taatu Zabada i, Zabada Sutela i. Ezεε n̄ Eladuo gē Gatadeo potuoο kúkūi, ò wà n̄ dede we. ²² An mae Eflaiū pōsia kē n̄ gaa yá musu à gooplakè, ò aà daεo mò aà nòse n̄niè. ²³ Ké Eflaiūpi èa

wùle ní a nao, ò à nòsì à negḡe ì ló. Ɔ à tɔkpàè Belia,* ké yá'õma aà bedeo lè yáí. ²⁴ Aà nenoe tón Seela. Ɔme Betoloni Musu ní Betoloni Zileo kàle ní Uzeni Seelao.

²⁵ Lefa Leseffa ì, Leseffa Tela ì, Tela Taani ì, ²⁶ Taani Ladā ì, Ladā Amihudu ì, Amihudu Elisama ì, ²⁷ Elisama Nuni ì, Nuni Yozuee ì.

²⁸ An bùsu wéle tón ke: Beteli ní a bualoũ, Naalana pò kú gukpe oi, Gezee pò kú be'ae oi ní a bualoũ, Sikẽũ ní a bualoũ e à gè pè Aya ní a bualoũwa. ²⁹ Betesā ní Taanakio ní Megidoo ní Dooo, ampìi ní a bualoũ ku Manase buio bùsuue, ò Isaili né Yosefu buipio ku wélepio guu.

Asee buio

³⁰ Asee negḡeo tón ke: Imena, Iseva, Isevi ní Beliao. An daen Sela ù. ³¹ Belia negḡeo tón ke: Ebee ní Biizai mae Malakio. ³² Ebee negḡeo tón ke: Yafleti, Somee ní Otaũ. An daen Sua ù. ³³ Yafleti negḡeo tón ke: Pasaki, Bimali ní Aseva. ³⁴ Somee negḡeo tón ke: Ahi, Loga, Uba ní Alaũ. ³⁵ Aà dāuna Otaũ negḡeo tón ke: Zofa, Imena, Selesi ní Amaluo. ³⁶ Zofa negḡeo tón ke: Sua, Aanefee, Suali, Beli, Imla, ³⁷ Bezee, Odo, Sāma, Silesa, Yetee ní Beelao. ³⁸ Yetee negḡeo tón ke: Yefũne, Pisipa ní Elao. ³⁹ Ula negḡeo tón ke: Ala, Anieli ní Liziao.

⁴⁰ Asee buion we, mé uabeleone mpìi. Gõsa gbāa tãdeone mé dāana maãone. An zīgõ pò wà ní tó dàlau gbẽon òaasõõo lee baasõo ní mendoõe (26.000).

8

Beyāme buio

¹ Beyāmee negḡe sēian Bela ù, a plaade Asebe, a àaõde Ahala, ² a síõde Nõha, a sode Lafa. ³ Bela negḡeo tón ke: Adaa, Ehudu mae Gela, ⁴ Abisua, Naamani, Ahoa, ⁵ Gela, Sefufā ní Hulaũ. ⁶⁻⁷ Ehudu negḡeo tón ke: Naamani, Ahia ní Gelao. Gelapi negḡeon Uza ní Aihuduo ù. Uabeleon ní ù Geba, ò Gela tò aa fèle tà Manaata.

⁸ Saalaiũ a nao Husiũ ní Baalao yà, ò à née beeo ì Mõabu bùsuu ⁹ ní a na Odesio: Yobaba, Zibia, Mesa, Malekaũ, ¹⁰ Yeuzi, Sakia ní Miimao. Aà népion we, ampìi uabeleone. ¹¹ A Abitubu ní Elipaa ì ní a na Husiũpio zadõ i aà yao. ¹² Elipaa negḡeo tón ke: Ebelu, Misaũ ní Semedi pò Ono ní Lodio kàle ní a bualoũ.

¹³ A Belia ní Semaio ì ló. Uabeleon ní ù Ayaloni. Aame Gatadeo yà. ¹⁴⁻¹⁶ Belia negḡeo tón ke: Ahio, Sasaki, Yelemo, Zebadia, Alade, Edee, Mikaila, Isepa ní Yohao.

¹⁷⁻¹⁸ Elipaa negḡeo tón ke: Zebadia, Mesulaũ, Iziki, Ebee, Isimelai, Izilia ní Yobabao. ¹⁹⁻²¹ Simeli negḡeo tón ke: Yakiũ, Zikeli, Zabedi, Elienai, Ziletai, Elieli, Adaia, Belaia ní Simelao.

²²⁻²⁵ Sasaki negḡeo tón ke: Isepā, Ebelu, Elieli, Abedõ, Zikeli, Anana, Anania, Elaũ, Anetotia, Ifedea ní Penuelio.

²⁶⁻²⁷ Yeloaũ negḡeo tón ke: Sameselai, Sealia, Atalia, Yaalesia, Elia ní Zikelio.

²⁸ Wà gbépio tó dàlau. Uabeleone mpìi. Aa kú ní gbéõ sae Yelusaleũe.

Saulu buio

²⁹ Ké Yeieli Gabaõ kàle, ò a ku we. Aà na tón Maaka. ³⁰ Aà negḡe sēian Abedõ ù. A gbẽa Zuu, Kisi, Baali, Nee, Nadabu, ³¹ Gedoo, Ahio, Zekee ³² ní Simẽa mae Mikeloo. Aa kú ní gbéõ sae Yelusaleũe.

³³ Nee Kisi ì, Kisi Saulu ì, Saulu Yonatāa ì ní Malakisuaio ní Abinadabuo ní Isiboseo. ³⁴ Yonatāa mé Mika mae Mefibose ì. ³⁵ Mikapi negḡeo tón ke: Pitõ, Meleki, Talea ní Aazao.

³⁶ Aaza Yoada ì, Yoada Alemẽ ì ní Azemavẽo ní Zimlio. Zimli Mõza ì, ³⁷ Mõza Binẽa ì, Binẽa Lafa ì, Lafa Elasa ì, Elasa Aseli ì.

³⁸ Aseli negḡe ì sooloe. An tón ke: Azikaũ, Bokelu, Isimaela, Sealia, Obadia ní Ananio. Aseli negḡeon we pii. ³⁹ Aà gbẽdo Edeki negḡeo tón ke: Aà negḡe sēian Ulaũ ù, a plaade

* **7:23** Bee mè yá'õma guu.

Yeusi, a àaõde Elifele. ⁴⁰ Ulaũ negõeá gõsa gbãa kàdõnaone. Aa negõeó n̄ tũnao v̄i dasi, aa kà basoplakwi.

Gb́epiá B̄yãmee buione m̄pii.

9

Yuda p̄o aa sù n̄ Babelio

¹ Wà Isailio t̄o dà Isaili k̄iao ladau m̄pii.

Wà Yudaõ kùkù t̄aĩnõ Babeli, k̄e aa b̄ò Lua kp̄e yáí. ² Sa'onao n̄ Levii buio n̄ Lua ua zikenaõ n̄ Isaili k̄inõ mé òa sù n̄ bùsuu n̄ n̄ w̄éleõ guuo káau.

³ Yuda buio n̄ B̄yãmee buio n̄ Eflaiũ buio n̄ Manase bui p̄o sù Yelusaleũn* ke:

⁴ Amihudu né Utai, Omeli tũna, Imeli síwena, Bani s̄okpae mé Yuda né Pelezi buio d̄oana ù. ⁵ Asaia n̄ a d̄aunaõ mé Yuda né Sela buio d̄oanaõ ù. ⁶ Yeueli mé Yuda né Zela buio d̄oana ù. Yuda buipio gb̄eõn òaa àaõ n̄ basiiõkwioe (690).

⁷ Mesulaũ né Salu, Odavia tũna, Asenua síwena mé B̄yãmee buio d̄oana ù ⁸ n̄ Yeloauũ né Ibiniaio n̄ Uzi né Ela, Mikeli tũnaõ n̄ Sefatia né Mesulaũ, Leueli tũna, Ibinia síwenaõ. ⁹ B̄yãmee bui p̄o wà n̄ t̄o d̄alauõ gb̄eõn òaa síiõ n̄ basoplakwi n̄ soolooe (956). Uabeleone m̄pii.

¹⁰ Yedaia n̄ Yoialibuo n̄ Yak̄eo mé sa'onao d̄oanaõ ù ¹¹ n̄ Lua kp̄e gb̄ez̄õ Azalia, Ilikia né, Mesulaũ tũna, Zadoki síwena, Melaiõ s̄okpae, Aitubu sísiõ ¹² n̄ Yeloauũ né Adaia, Pasuu tũna, Malakia síwenaõ n̄ Adieli né Maasai, Yazela tũna, Mesulaũ síwena, Mesilemi s̄okpae, Imee sísiõ. ¹³ Sa'on uabeleõ gb̄eõn òaa swaaõ n̄ baswaaõoe (1.760). Gõsa gb̄aone, Lua ua zikenaone.

¹⁴ Melali bui Asubu né Semaia, Azikaũ tũna, Asabia síwena mé Levii buio gb̄ez̄õ ù ¹⁵ n̄ Bakebakaao n̄ Elesio n̄ Galalio n̄ Mika né Matania, Zikeli tũna, Belekia síwenaõ ¹⁶ n̄ Semaia né Obadia, Galali tũna, Yedutu síwenaõ n̄ Asa né Belekia, Elikana p̄o kú Netofa tũnaõ.

¹⁷ B̄iib̄oed̄oanaõ t̄on ke: Saluũ, Akubu, Talemõ, Aimani n̄ n̄ gb̄eõ. Saluũ mé n̄ gb̄ez̄õ ù. ¹⁸ Om̄e ìo Kí B̄iib̄ole p̄o kú gukp̄e oi d̄õa e n̄ a gb̄ao. Gb́epiõ mé Levii buio fáani b̄iib̄oed̄oanaõ ù. ¹⁹ Kole né Saluũ, Abiasafa tũna, Kole síwena n̄ a gb̄é Kole buio mé Lua kp̄e kp̄eele d̄oanaõ ù lá n̄ deziõ de Dii b̄oõ b̄oed̄oanaõ ù yãawa. ²⁰ Eleazaa né Fin̄easi mé n̄ d̄oana ù ḡoo bee, mé Dii kuaõnõ. ²¹ Meselemia né Zakali mé Kp̄aaũkp̄e b̄iib̄oed̄oana ù.

²² Gb̄é p̄o wà n̄ sé b̄iib̄oed̄oanaõ ùo p̄ii gb̄eõn òaa do n̄ kuelp̄aoe (212). An t̄oõ ku taalau n̄ w̄éleõ guu. Davidi n̄ gu'ena Samuelio mé z̄i gbiapi dà n̄ deziõne. ²³ Ampio n̄ n̄ buio mé Dii ua b̄iib̄oed̄oanaõ ù. ²⁴ Aaĩõ zez̄ea kp̄epi gola síiõwa, gukp̄e, be'ae, gugb̄antoo n̄ geomid̄k̄io. ²⁵ Zieõ an gb̄é p̄o aa ku w̄éle n̄ w̄éleõ ìo m̄o z̄ikeiĩnõ ḡoo soplapla. ²⁶ Zipiá b̄iib̄oed̄oanaõ gb̄ez̄õ gb̄eõn síiõpiõ yáe. Levii buipio mé ì Lua ua kp̄éneõ n̄ a laasiõ d̄õa. ²⁷ Aaĩ zez̄e lia Lua uai gwá, aaĩõ d̄õa. Ampio mé aaĩõ a zé kili k̄ua, aaĩõ w̄é lá gu lé d̄o.

²⁸ An gb̄eõ ìo laaidõ Lua ua z̄ikeb̄oowa. Tó wà ḡèd ge tó wà b̄òd, aame aaĩõ nao. ²⁹ Wà n̄ gb̄eõ d̄ile aao laaidõ Lua kp̄e kp̄eele p̄oõ n̄ a z̄ikeb̄oowa n̄ p̄owentio n̄ v̄eõ n̄ n̄isio n̄ tulaletio n̄ p̄o ḡinanaõ. ³⁰ Sa'onao mé aaĩõ p̄o ḡinanapio yãalek̄õ. ³¹ P̄eek̄ea† mé Levii né Kole bui Saluũ negõe séia Matitia z̄i ù. ³² Aa gb̄é Kole buieõ mé aaĩõ p̄e p̄o w̄i kále d̄òd̄o kámaboḡoõz̄i ke.‡

³³ Levii bui uabele l̄esinaõ mé aaĩõ ku Lua ua kp̄éneõ guu. Wili z̄i p̄ale dan̄eo, asa aaĩõ n̄ z̄i ke fáane n̄ gwãasinaõe. ³⁴ Ampio mé Levii bui uabele p̄o kú Yelusaleũ ù, gb̄ez̄õ p̄o wà n̄ t̄o d̄alauõ ù.

Saulu bui

* 9:3 Eza 2.1 † 9:31 Lev 2.4-6 ‡ 9:32 Lev 24.5-9

³⁵ Yeieli mé Gabaḥ kàle, ḥ a ku we. Aà na tón Maaka. ³⁶ Aà yoan Abedḥ ũ. A gbɛa Zuu, Kisi, Baali, Nɛɛ, Nadabu, ³⁷ Gedoo, Ahio, Zakali ³⁸ n Simɛa mae Mikeloo. Aa kú n gbéḥ sae Yelusaleũɛ.

³⁹ Nɛɛ Kisi ì, Kisi Saulu ì, Saulu Yonatáa ì n Malakisuaò n Abinadabuo n Isiboseò. ⁴⁰ Yonatáa mé Mika mae Mɛfibose ì. ⁴¹ Mikapi nɛgḥeò tón ke: Pitḥ, Mɛleki, Talea n Azaao. ⁴² Aaza Yada ì, Yala Alemɛ ì n Azemaveò n Zimlio. Zimli Mɔza ì, ⁴³ Mɔza Binɛa ì, Binɛa Lefaia ì, Lefaia Elasa ì, Elasa Aseli ì.

⁴⁴ Aseli nɛgḥe ì sooloe. An tón ke: Azikaũ, Bokelu, Isimaɛla, Sealia, Obadia n Ananio. Aseli nɛgḥeɔn we píi.

10

Ki Saulu gaa (1Sam 31.1-13)

¹ Filitḥ zikà n Isailio, ḥ Isailio bàalɛnɛ, an daside gàga Giliboa gbepoleu. ² Ké Filitḥ pèle Saulu n a nɛgḥeozì, ḥ aa aà néo Yonatáa n Abinadabuo n Malakisuaò dède. ³ Zi pò liaa Sauluzi pāsikù, ḥ kàzunao aà pà, à kè'ia. ⁴ Ŋ a ò a zikabokūnaɛ: N n fɛnda wo, ní ma zḥ n ma deò. Tó ni ke màao, gyafodee beo mɔ kò'o manɔɛ. Ŋ via aà zikabokūnapi kù, i weio, ḥ Saulu a fɛnda sè à azia ò'oa. ⁵ Ké aà zikabokūnapi è à gà, ḥ à azia ò'o a fɛndaa sḥ, aa gà mpii. ⁶ Maa Saulu n a nɛgḥe gbɛɔn àaḥo n a bedeo gàga mpii sànu.

⁷ Ké Isaili pò kú guzuleu weò è n zīgḥo bàalè mé Saulu n a nɛgḥeò gàga, ḥ aa bàalè sḥ, aa n wéleò tò we, ḥ Filitḥ mò zḥleu. ⁸ Ké a gu dè, ḥ Filitḥ mò pòwoi gbé pò gàgawa, ḥ aa Saulu n a nɛgḥe gbɛɔn àaḥo ge è kálea Giliboa gbepoleu. ⁹ Ŋ aa Saulu mi zḥ aa aà gḥkebɔ wòlowà, ḥ aa gbéḥ zì aa a bao fàe Filitḥ bùsuo píi n n táakpɛo. ¹⁰ Wà aà gḥkebɔ kàle n táao kpéu, ḥ wà aà mi lòo Dagḥ kpéu.

¹¹ Ké Yabesi Galadadeo yá pò Filitḥ kè Sauluɛpi mà màa, ¹² ḥ an nɛgḥo fèle píi, aa Saulu n a nɛgḥeò geò sèle tàò Yabesi. Aa n v́ gbɛnɛli gbáu we, ḥ aa leyè e gɔo soplà.

¹³ Saulu gà ké à bò Dii kpe yáie. I Dii yádao,* à gè yāgbèa gèsisinawa se.† ¹⁴ I yāgbèa Diiwao. A yáì Dii aà dèi, ḥ à Yese né Davidi kpà kpalau aà gbɛu.

11

Davidi kpa Isailio kpalau (2Sam 5.1-10)

¹ Isailio mò Davidi kii mpii Heblḥ aa mè: Wá au doũe. ² Za zi, baa gɔo pò Saulu de kía ũ, míme ni dɔaawɛɛ zilau gea n suaò. Ŋ Dii n Lua òne míme nýḥo de a gbé Isailio dɔaana ũ, an kía ũ. ³ Ké Isaili gbɛzḥo mò kí Davidi kii Heblḥ mpii, we à lɛdoũkèurno Dii aɛ, ḥ aa nísikà aà miwa aa aà kpà Isailio kpalau, lá Dii dà Samuɛlie a òwa.

⁴ Davidi n Isailio tḥu Yelusaleũ pò wí me lo Yebusi* mpii. Ŋ Yebusideo ⁵ ò Davidie: Nyḥ gè lao. N beeo Davidi wéle bíide pò wí me lo Sionapi sí, ḥ à gḥ aà wéle ũ. ⁶ Gɔo bee Davidi mè: Gbé pò dɔaa lèle Yebusideowa káau mé a gḥ zīgḥo swana ũ, an gbɛzḥo ũ. Zeluia né Yoabu mé gè káau, ḥ à gḥ n swana ũ. ⁷ Davidi bekpà wéle bíidepiu, ḥ wà tokpàè Davidi Wéle. ⁸ A kpéò dèdo liai za gu pò wà Milo e kàka n bùsuo e a bíiwa, mé Yoabu wélepi gu pò gḥo kèke. ⁹ Davidi gbàa lé dedeɛ, asa Dii Zīgḥo de kuaànɔɛ.

Davidi nɛgḥo (2Sam 23.8-39)

* **10:13** Lev 19.31, 20.6 † **10:13** 1Sam 28.7-8 * **11:4** Dɔa 1.21

¹⁰ Davidi negõnao kíaa yán ke. Ampio ní Isailio píi aa zèaàno aà kíake yá musu. Aa aà kpá Isailio kía ũ lá Dii òwa. ¹¹ Davidi negõnapio tón ke: Akemo gbé Yasobaũ mé negõn tode gbẽon àaõo swana ũ. Aàpi mé sõna sè gbẽon òaa do ní basoozi, à ní zõzõ píi gòdòuzi.

¹² Aà gbea Dodai né Eleazaa, Ahoa gbé kú negõn gbẽon àaõpio guu lo. ¹³ A kú ní Davidio gòo pò Filitẽo káaa aa zíkà Pasadamiũ. Isailio pòobozákè gu pò naa bú kúu. ¹⁴ Aàpi ní a gbéõ aame zè wà gĩ búpi guoguo. Aa Filitẽo dède, ò Dii tò aa zì zõ blè gòo bee.

¹⁵ Negõn gbẽon baakwio guu, gbẽon àaõo mé bò gè Davidi kíi Adulaũ gbè'eu. Filitẽo gáli bòo kálea Lefai guzuleu. ¹⁶ Gòo bee Davidi ku sègbáu mé Filitẽ gudõanao ku Beteleũ. ¹⁷ Davidi lé a be í nide à mè: Déme a gé Beteleũ bõle lò'i tóimèi? ¹⁸ O gbẽon àaõpio gè gè Filitẽo bòou, aa Beteleũ bõle lòopi í tò sùò Davidie. O i we mío, a tõe Dii sa'o'i ũe. ¹⁹ A mè: Kai ma Lua, má fõ íe bee mio. Gbé pò aa gĩ ní wèniio auè! I we mío. Negõn gbẽon àaõpio yákean we.

²⁰ Yoabu dāuna Abisai mé negõn gbẽon baakwipio swana ũ. Aàpi mé sõna sè gbẽon òaa do ní basoozi à ní dède, ò à tóbò gbẽon baakwipio guu. ²¹ A tóbò de negõn gbẽon àaõpio, ò à gò ní dāana ũ, kási a ku negõn tode gbẽon àaõpio guuo.

²² Yoiada né Benaia, Kabazee gbéá zikan wòode. Aà yákeao dasi. A Moabu negõn todeo dè gbẽon pla. A gè e guu gòo pò loughè kwè, à nòomusu dèu. ²³ A Egipi gbé pò a gbàa kà gāsissu sòo dè. Egipi gbépi sõmpa de lán zwàatān àsaliwae, ò Benaia sòaazi ní goo, à aà sõnapio sīwà à aà dèò. ²⁴ Yoiada né Benaia mé yápio kè, ò à tóbò negõn gbẽon baakwipio guu. ²⁵ A tóbò de negõn gbẽon baakwipio, kási a ku negõn tode gbẽon àaõpio guuo. O Davidi aà díle a dāio gbèzõ ũ.

²⁶ Negõnapio tón ke:

Yoabu dāuna Asaeli,

Dodo né Elana Beteleũ gbé,

²⁷ Alodi gbé Samo,

Peloni gbé Elezi,

²⁸ Tekoa gbé Ikesi né Ila,

Anato gbé Abiezee,

²⁹ Usa gbé Sibekai,

Ahoa gbé Ilai,

³⁰ Netofa gbé Malai,

Netofa gbé Baana né Elebu,

³¹ Gibea pò kú Bēyāmee būsuu gbé Libai né Itai,

Pilatõ gbé Benaia,

³² Gaasi guzule gbé Idai,

Alaba gbé Abieli,

³³ Bauliũ gbé Azemave,

Saaleboni gbé Eliaba,

³⁴ Gizoni gbé Aseũ negõeo,

gusiside gbé Sage né Yonatāa,

³⁵ gusiside gbé Sakaa né Ahiaũ,

Ulu né Elifala,

³⁶ Mekela gbé Efee,

Peloni gbé Ahia,

³⁷ Kaameli gbé Ezelo,

Ezebai né Naalai,

38 Natā dāuna Yoeli,
 Ageli né Mibaa,
 39 Amōni bui Zeleki,
 Beelo gbé Naalai, Zeluia né Yoabu zikabokūna,
 40 Yete bui Ila n Galebuo
 41 Iti bui Uli,
 Alai né Zabada,
 42 Siza né Adina, Lubeni bui swana
 ní a gbé gbēon baakwi.
 43 Maaka né Anana,
 Miti gbé Yosafa,
 44 Asalo gbé Uzia,
 Aloe gbé Otaū negō Sāma n Yeielio,
 45 Simeli né Yediae
 ní a dāuna Yoha Tizi gbé,
 46 Maava gbé Elieli,
 Elinaaū negō Yelibai n Yosaviao,
 Mabu gbé Itamaa,
 47 Elieli n Obedio
 ní Mezobi gbé Yaasio.

12

Zigō pō nà Davidiwa Saulu gōō

1 Ké Kisi né Saulu Davidi yà, gbé pō aa nà Davidiwa Zikilagaō tón ke. Aa ku negōna pō dāaale zilaū guue. 2 Aa sáo n gbemaō kūa, aa ka ge gbē zu n oplaaō n ozeo pii. Saulu zia bui Bēyāme buiōne, aan ke:

3 An swana Ahieze, Gibea gbé Semaane n aà dāuna Yoasio, Azemave negō Yezieli n Peletio, Belaka n Anato gbé Yehuo, 4 Gabaō gbé Isimaia pō de negōn gbēon baakwiō dāanaō do ũ, 5 Selemia, Yaazie, Yohanani, Gedela gbé Yozaba, 6 Eluzai, Yelimō, Bealia, Semalia, Alufi bui Sefatia, 7 Elikana, Isia, Azaleli, Kole bui Yozeze n Yasobaū 8 n Gedoo gbé Yeloāū negō Yoela n Zebadio.

9 Gada buieō n zia kpà Davidiwa sēgbāu. Gōsa gbāōne. Aaō ku zì sou guue, mé aa sēngbao n sōnao dō. An oa bō nōmusuwa, mé aaō wāa gusiōideu lán tuewa. 10 Ezeé mé n swana ũ, a plaade Obadia, a aāde Eliabu, 11 a sīōde Misimana, a soode Zelemii, 12 a soolode Atai, a soplade Elieli, 13 a swaāde Yohanani, a kēokwide Elizaba, 14 a kwide Zelemii, a kuēdode Mabanai.

15 Gada buipiōá zigō swanaōne. An gbé pō a gbāa kēsāāzi gbāa mé sāa n gbēon basōō gbāao. An gbé pō deñlao sō gbēon āaa soo pō. 16 Ōme búa Yuudēwa mō sēia guu gōō pō à pà, aa tō guzulēdeō tilē gukpe n be'aeo pii.

17 Bēyāme buieō n Yudaēō mō nà Davidiwa sēgbāu lo. 18 Davidi gē dāñle à mè: Tó aafia ále mōa à dōmale, mí gbāakpaāzi n nōsemēndoo. Tó ále mō ma kpái ma ibeēwa, baa ké mi yāpāsīkéēo sō, wá deziō Lua a e, i yāgōgōwē. 19 Ō Lua Nisina dēde negōn gbēon baakwipiō swana Amasaiwa à mè:

N gbēon wá ũ, Davidi,
 wa zennōe, Yese né.

Lua aafia káfine,
 Lua n dōnlēdeō gba aafia lo,
 asa n Lua a dōnlē.

Ō Davidi n díle à n ké a zigō gbāamōnēdeō swanaō ũ.

²⁰ Manase buieɔ nà Davidiwa gɔɔ pɔ ààpi ní Filitēɔ lé gé zíkai ní Sauluo. ɔ Davidi ní a gbéɔ i dɔ Filitēɔleɔ, asa Filitē kíaɔ mé lɛkpàaí, ɔ aa aà gbàe aa mè: Tó à zè ní a dii Sauluoɛ, aa wá mi zɔzɔɛ. ²¹ Manase bui pɔ nà Davidiwa gɔɔ pɔ à tà Zikilagaɔn ke: Adena, Yozaba, Yediae, Mikaila, Yozaba, Elihu ní Ziletaio. Aame Manase bui zígɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ dɔaanaɔ ũ. ²² Aa dɔ Davidile gbãamɔnedɛ yá musu, asa gɔsa gbãaɔne nípii, Davidi zígɔ gbéɔzɔɔne. ²³ Lá gu lé dɔ wíɔ mɔ Davidi kíi dɔiaàle e aà zígɔ gè dasikù lán Lua íwaɔwae.

Gbé pɔ nà Davidiwa Heblɔ

²⁴ Gbé pɔ aa gɔkeɔɔ kũa aa mò Heblɔ Davidi kpáí kpalau Saulu gbɛu lá Dii òwaɔ dasilen ke: ²⁵ Yuda pɔ sɛngbao ní sɔnaɔ kũaɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ soolo n òaa síiɔɛ (6.800). ²⁶ Simeɔ buiɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ soplá ní basɔoɛ (7.100). ²⁷ Levii buiɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ síiɔ ní òaa àaɔɛ (4.600). ²⁸ Aalona buiɔ dɔaana Yoiada ní a gbéɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ àaɔ ní òaa àaɔ ní basɔoɛ (3.700). ²⁹ Ewaaso neɔgɔn Zadoki kú ní guu ní a be'uabeleɔ gbéɔn bao ní plao. ³⁰ Saulu zía bui Běyãmeɛ buiɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ àaɔɛ (3.000). Běyãmeɛ bui dasideɔ ku Saulu kpe e tiaɛ. ³¹ Eflaiũ buiɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ bao ní òaa síiɔɛ (20.800). Gɔsa gbãa tɔdeɔne ní gbéɔ guu. ³² Manase bui pɔ kú be'ae oio gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ bao plasaie (18.000). Gbépiɔ wà ní plé aa gé Davidi kpáí kpalau. ³³ Isakaa bui dɔaanaɔ gbéɔn òaa dɔe. Aa gɔɔ bee yá dɔ mé aa laai ví a yá musu, aa dɔ lá à kù Isailio ke. Aa kú ní ní íwaɔ píi. ³⁴ Zabulɔni bui pɔ aa zí dɔ mé aa gɔkeɔ dɔe dɔ píi gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ blakwiɛ (50.000). Aa ku aà kpe ní nòsemendooɛ ³⁵ Nefatali bui dɔaanaɔ gbéɔn òaa sɔɔe ní ní íwaɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ baakwi ní soplao (37.000), baade ní a sɛngbao ní a sɔnaɔ. ³⁶ Dã bui pɔ aa ku zí sɔu guu gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ baakwi plasaio ní òaa àaɔɛ (28.600). ³⁷ Aseɛ bui pɔ zí dɔ mé aa ku sɔu guu gbéɔn òaasɔsɔɔ leɛ blaɛ (40.000). ³⁸ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase bui pɔ kú Yuudě baaleɔ gbéɔn sɔsɔɔ leɛ basooloɛ (120.000). An baade ní a gɔkeɔɔ.

³⁹ Gbépiɔ zígɔne nípii, aalɔ ku sia zílau sɔu guuɛ. Aa mò Heblɔ ní nòsemendoo Davidi kpáí kpalau, i gɔ Isaili bui píi kía ũ. ɔ Isaili kíniò láasoo doupi kè lɔ, aa ye Davidi kpaa kpalau. ⁴⁰ ɔ aa gɔɔ àaɔ kè ní Davidio we, aa pɔblè aa vɛemí, asa an bedɛ kùsũakènéɛ. ⁴¹ Bee gbɛa an saede pɔ kú Isakaa buiɔ bùsuu ní Zabulɔni buiɔ bùsuo e à gè pè Nefatali bui pɔ kú zã bùsuwaɔ aa pɔblea dí zã'inaɔne ní yiongoɔ ní sɔbaonaɔ ní zuɔ aa mɔnɛ. Pówenti die ní kaadɔembe giio ní vɛɛbe giio ní vɛɛo ní nísio ní zuɔ ní sãɔ, ké Isailio lé pɔnake yáí.

13

Sua ní Dii kpagolo Yelusaleũ (2Sam 6.1-11)

¹ Davidi lɛkpàaí ní a zígɔ gbéɔn òaasɔsɔɔ dɔaanaɔ ní a gbéɔn basɔobasɔɔ dɔaanaɔ píi. ² ɔ a ò Isailioɔne píi: Tó à kèé maa, mé a de Dii wá Lua pɔeã ũɛ, wà lɛkpásãke wá gbé kíni pɔ kú Isaili bùsuuɔne píi ní sa'onaɔ ní Levii bui pɔ kúrínɔ ní wéleɔ guu, aa mɔ kãaawanaɔ, ³ wí ge wá Lua kpagolo sé suò wá kíi, asa wi yãgbɛawà Saulu gɔɔ. ⁴ Gbé pɔ kãaaapiɔ wèi màa, asa à kè nípiiɛ maaɛ.

⁵ ɔ Davidi Isailio kãaa za Egipi swa Sikooi e à gè pè Amata bɔlewa, ké aa Lua kpagolo sé Kiliayaaliũ aa suò. ⁶ ɔ Davidi ní Isailio gè Kiliayaaliũ pɔ wí me lɔ Baala, Yuda bùsuu nípii, ké aa ge wà Dii Lua kpagolo sé wà suò. Dii lɔ kible kpagolopi musu malaika gãsiadeɔ zãnguɔ* ɔ aà tó kuwà. ⁷ ɔ aa kpagolopi sè Abinadabu be,† aa dà zugo dafu guu aa dàò zéu, Uza ní Ahio mé lé geò. ⁸ Davidi ní Isailio lé ɔwã Lua ae ní gbãa pua léu nípii ní lesiao. Wàle mɔnale ní kúuo ní gãao ní sésɛnaɔ ní kãaeɔ.

* 13:6 1Sam 4.4, Sou 99.1 † 13:7 1Sam 7.1-2

⁹ Ké aa kà Kidõ ésegbèkíi, zuo gēnalè, ÷ Uza òbò kpagolopi kù. ¹⁰ Ǿ Dii pò pàaazi à aà lè we, ké à ònà kpagolopiwa yáí, ÷ à gà† Lua ae we. ¹¹ Davidi pò pà, ké Dii pò fè Uzazi yáí, ÷ wí me gupie Pofèa'uzazi e ní a gbão. ¹² Goo bee ÷ vía Davidi kù Lua yá musu à mè: Kpelewa má ke mà Lua kpagolo sé mà taòì? ¹³ Ǿ i se sùò a wéleu lo, à lile tàò Gata gbé Ǿbededòu be. ¹⁴ Lua kpagolopi ku aà be e mo àaõ, ÷ Dii èfãaikè aà bedee ne ní pò pò a vío píi. §

14

Davidi ziblea Filitèwa (2Sam 5.11-25)

¹ Tii kí Hilau gbéò zì Davidiwa ní sede lío ní gbè'ãnao ní li'ãnao kpedòì. ² Ǿ Davidi dò sa ké Dii a kpa Isailio kía ùe, mé à a kpala kãfi maamaa, ké Isailio de Luapi gbéò ù yáí.

³ Davidi èa nòeò sè Yelusaleũ lo, ÷ à negòeò ní nenòeò l'irino. ⁴ Negòe pò à ní í Yelusaleũpio tón ke: Samua, Sobabu, Natá, Salomoo, ⁵ Ibaa, Elisua, Elifele, ⁶ Noga, Nefegi, Yafia, ⁷ Elisama, Eliada ní Elifeleo.

⁸ Ké Filitèò mà wà Davidi kpà Isaili bui píi kía ù, ÷ ampíi aa gè lé aà we. Ké Davidi a baomà, ÷ à gè dairle. ⁹ Filitèò mò lèle Lefai guzulèdeowa, ¹⁰ ÷ Davidi gbèa Luawa à mè: Mà gé léleí Filitèowa, níyò ní namee ma oziá? Dii wèwà à mè: Gé, má ní nane n ozi. ¹¹ Ǿ Davidi ní a gbéò gè Baali Pelaziũ, ÷ à ziblè má we. Davidi mè: Lua d̀aamee à b̀ò mò ma ibeowa ní gbãao, lá í i gufò bùiwa. Ǿ à t̀kpà gupie Baali Pelaziũ.* ¹² Filitèò ní táao tò we, ÷ Davidi mè wà kpsa.

¹³ Ǿ Filitèò èa mò lèle Lefai guzulèdeowa lo. ¹⁴ Ǿ Davidi èa gbèa Luawa lo. Lua wèwà à mè: Nsu gé má súso. Liañzi, ní lélemá boaa ní kpè kpéo. ¹⁵ Tó a táa'okíi mà lípio mia, à bo má ní zio, asa ma bo d̀aaen we, ké mà zible Filitè zìgòowa yáí. ¹⁶ Davidi kè màa lá Lua òewa, ÷ aa ziblè Filitè zìgòowa za Gabaõ e à gè pè Gezewa. ¹⁷ Davidi tó lí bùsuola píi, ÷ Dii tò bui píi viakèè.

15

Sua ní Dii kpagoloo Yelusaleũ (2Sam 6.12-22)

¹ Ké Davidi kpedòò aziae a wéle guu, ÷ à gukèke Lua kpagoloe, à zwàakpe dòè ² à mè: Gbèe Lua kpagolo sea zé vío, sema Levii buio bàasio, asa Dii mé ní díle a senao ù, aaiò a zì ke goopii.

³ A Isaili bui píi kãaa Yelusaleũ, ké aa ge Dii kpagolopi se suò gu pò a kèkèèu. ⁴ Ǿ à Aalona buio ní Levii buio sìsi: ⁵ Keata buio d̀aana Ulieli ní a gbé gbèon basooloo. ⁶ Melali buio d̀aana Asaia ní a gbé gbèon òaa do ní baoo. ⁷ Geesò buio d̀aana Yoeli ní a gbé gbèon basoolokwiò. ⁸ Elizafã buio d̀aana Semaia ní a gbé gbèon òaa do. ⁹ Heblõ buio d̀aana Elieli ní a gbé gbèon basiiõ. ¹⁰ Uzieli buio d̀aana Aminadabu ní a gbé gbèon basookwi ní plaoo.

¹¹ Ǿ Davidi sa'onkiaò Zadoki ní Abiataao sìsi ní Levii buio Ulieli, Asaia, Yoeli, Semaia, Elieli ní Aminadabuo. ¹² A òné: Levii bui d̀aanaon á ù. Apio ní á gbéò à gbãbo áziae, í gé Dii Isailio Lua kpagolo sé à suò gu pò má kèkèèu. ¹³ Dii wá Lua pò fèwázi káau, ké á Levii buio áme á seao yáí. Wi yãgbeawà a zéwao. ¹⁴ Ǿ Sa'onao ní Levii bui kíniò gbãbò níziae, ké aa Dii Isailio Lua kpagolo se suò yáí. ¹⁵ Ǿ Levii buipio gè Lua kpagolo se dà ní gàu, aale suò ní a sélio lá Dii ò Mozièwa.

¹⁶ Ǿ Davidi ò Levii bui d̀aanaone aa ní gbèeò díle aao lesi ní p'òbònao: Domaò ní moonaò ní sésènaò, an pona súu io do. ¹⁷ Ǿ Levii buipio Yoeli né Emami díle ní Belekia né Asafao ní Melali bui Kusaia né Etanio. ¹⁸ An kwàasion ke: Zakali, Yaazie, Semilamò, Yeieli, Uni,

† 13:10 Nao 4.15 § 13:14 1Lad 26.4-5 * 14:11 Bee mè Dii b̀ò bùi.

Eliabu, Benaia, Maasea, Matitia, Elifeleu, Mikinea, Obededom, Yeieli n Azaziao. ¹⁹ Lèsin dōanao Emani, Asafa n Etanio lé mōgotē sēsēnao lé. ²⁰ Zakali, Azieli, Semilamo, Yeieli, Uni, Eliabu, Maasea n Benaiao lé doma'ō gēele lé. ²¹ Matitia, Elifeleu, Mikinea, Obededom, Yeieli n Azaziao lé mōna'ō kelena lé.

²² Levii bui dōana Kenania mé kpagolosena dōana ũ. I yādané, ké a dōa vī a guu yāi. ²³ Belokia n Elikanao mé kpagolopi dōanao ũ. ²⁴ Sa'onae beeo mé lé kōaape Lua kpagolo ae: Sebania, Yosafa, Netaneli, Amasai, Zakali, Benaia n Eliezeeo. Obededom n Yehiao de a dōanao ũe lo.

²⁵ Māa Davidi n Isailio gbēzōō n zigō gbēon daasōōō dōanao gē Dii bākuañno kpagolo sē Obededom be, aale suō n pōnao. ²⁶ Lua dō Levii bui pō kpagolopi seaoe, ō wā sa'ō n zuswanao mēn sopla n sāsakaō mēn sopla lo. ²⁷ Davidi bāabaa gomusu daa n Levii bui pō kpagolo seao n n dōana Kenaniao n lēsinao pii. Davidi bāabaa sa'o'ula daa lo. ²⁸ Māa Isaili bui pii lé su n Dii kpagoloo n kukuakeao n kuu'ō n kōae'ō n sēsēn ōo n domaleao n mōnleao.

²⁹ Ké Dii kpagolo lé gē Davidi wēleu, Saulu né Mikali lé zīle gwa fenentiu. Ké a è kī Davidi lé ōwā, àle pōnake Dii ae, ō à sakāaagu a sō guu.

16

¹ Wā sū n Lua kpagoloo wa dīle zwākpe pō Davidi dōe guu. Ō wā sa pō wī a pō kateu à tékū ò Lua ae n sáaukpasao. ² Ké Davidi sa'ō a lāa, à bāaadā gbēōgu n Dii tōo. ³ Ō à pēe n damina kōao n vēebe kōao biile Isaili pō kāaaa weone n miwa mēndodo gōeo n nōeo.

⁴ A Levii buieo dīle aao zīke Dii kpagolo ae, aaiō Dii Isailio Lua tōō, aaiō aā sáaukpa, aaiō aā táasile. ⁵ Asafa mé n gbēzōō ũ, Zakali mé aā plaade ũ, bee gbēa Yaazie, Semilamo, Yeieli, Matitia, Eliabu, Benaia, Obededom n Yeielio. Aailio domaō lé n mōnao. Asafa sō alio sēsēnāpa. ⁶ Sa'onao Benaia n Yaazieo mé aailio kōaape Luabaakuañno kpagolo ae gōōpii.

Lua a gbēō suabaa (Sou 105.1-15)

⁷ Gōō bee ō Davidi Dii sáaukpazī dāale, a nā Asafa n a gbēōne n ōzī.

⁸ A Dii sáaukpa, í aā sísi,
à to bui pii aā yākeao dō.

⁹ A lesi à aā táasile,
í aā yābōnsaekēao galike pii,

¹⁰ í íanadā n aā tō pō a kua adoao.

A Dii kīi wēelenaō à pōnake,

¹¹ à ge Dii le à gbāa gbēawā,

íō aā aeya gōōpii.

¹² A to yābōnsae pō a kēō dōāgu,
aā dabudabukeao n yā pō a dīleo.

¹³ A Dii zōblena Isaili buio,

á Yakōbu bui pō à á sépio,

¹⁴ Dii mé wā Lua ũ,

ōme í yādile gbēpii.

¹⁵ Aā bākuaawanō yā lí sāaaguō,

yā pō a òpi ao ku e wā buiwaē.

¹⁶ Aā bàa kú n Ablahaū,*

à èa yā dōūpi legbē Izaakie lo.†

¹⁷ Aā bàa èa kú n Yakōbuo iko ũ,

* 16:16 Daa 12.7, 17.8 † 16:16 Daa 26.3

Ń a kú n̄ Isailio e gɔɔpii.

¹⁸ A m̄ á Kanaa b̄usu kpámá,

à de p̄ó p̄ó aa se kpaale guu ũ.†

¹⁹ Gɔɔ bee aa dasio, w̄li n̄ yādao,

aa ku Kanaa b̄usuu b̄òmɔɔ ũe.

²⁰ Aaĩo liaaliaa bui n̄ buio guue,

aaĩo bebe b̄usu n̄ b̄usuo.

²¹ I we gb̄e n̄ wetào,

à k̄iaɔ l̄ele an yá musu à m̄e:

²² Aasu ɔk̄a gb̄é p̄ó a n̄ sépiɔwao,

aasu ɪada a ānabipiɔwao. §

Dii mé k̄ia z̄ɔɔ ũ

(Sou 96.1-13, 106.1, 47-48)

²³ Dúnia gb̄épii, à l̄esi Diie.

À à z̄iblea baokpa lá gu lé d̄o.

²⁴ A à gawi yā'o buioɔe,

à à yābɔnsaɔ galike gb̄épii.

²⁵ Dii z̄ɔɔ, à k̄à w̄à à táasile,

à k̄à w̄à v̄lakeè de diioa píi.

²⁶ Buipaleɔ diioá p̄ó gianaɔne,

Dii mé musu k̄e.

²⁷ A z̄ɔɔke n̄ beɛɛo v̄i,

gb̄aa n̄ p̄ɔnao ku à k̄iie.

²⁸ A gawi n̄ gb̄ao d̄ɔ Diie,

b̄usu píi gb̄éɔ, à d̄ɔ Diie.

²⁹ A Dii t̄o gawi d̄ɔè,

à m̄o à à ae, í à gba p̄ó,

à k̄úle Diie n̄ lousisi'ulaɔ daa.

³⁰ Z̄íledeɔ à t̄o á m̄e à kuke à à ae.

A dúnia k̄ale gíũgiũ, a deea v̄io.

³¹ Musudeɔ, à p̄ɔnake,

z̄íledeɔ, à v̄i à k̄eaa,

í o buio guu Dii mé lé kible.

³² Isia n̄ p̄ó p̄ó k̄úuɔ, à k̄ɔfike,

s̄èa n̄ p̄ó p̄ó k̄úuɔ, à k̄úkuake píi,

³³ Í p̄ó k̄ú l̄ákr̄euɔ i gulake,

aaí p̄ɔnake Dii ae,

asa àle m̄o yákpalek̄ei n̄ dúniaoɔ.

³⁴ A Dii s̄aukpa, asa a maa,

à gb̄eke láaa v̄io.

³⁵ A m̄e: Lua wá Suabana, wá suaba!

Wá b̄ole buio guu, ní wá k̄aaa,

wí n̄ t̄o k̄áfi, asa a kua adoa,

wí íanad̄a n̄ n̄ táasileao.

³⁶ W̄a Dii Isailio Lua s̄aukpa

za as̄in̄iz̄i e gɔɔpii!

ɔ gb̄épii m̄e: Ami! Aleluya!

† 16:18 Daa 28.13 § 16:22 Daa 20.3-7

³⁷ Davidi Asafa ní a gbé dīle Dii bàakuarínò kpagoloi, ké aaliò zíkè a aè lá gu lé dō lá wa dīlewa. ³⁸ A Ɖbededōū ní a gbé gbēon bàaōkwi plasaiò dīle we ló. Yedutu né Ɖbededōūpi ní Osao mé bōledōanaò ũ. ³⁹ A sa'onkia Zadoki ní a gbē sa'onao dīle Dii zwàakpe kíi Gabaōo guleŝí pò wa bōu, ⁴⁰ ké aaliò sa pò wí a pò káteu à tékū o Dii gbagbakíwa koo ní oosio, lá a ku Dii ikoyā pò a dīle Isailiòne lá guuwa. ⁴¹ Emani ní Yedutuo kúrnò we ní gbé kíni pò wà ní tó sí wà ní séo, ké aao Dii sáaukpa, asa aà gbēke láaa vío. ⁴² Kàaeò ní sésēnaò ní pò'obon páleo de Emani ní Yedutupio yá ũe, ké wáli lesiò Luae. Yedutupi negōeò mé bōledōanaò ũ. ⁴³ Ké baade tà a be, ð Davidi èa tà à samaa'ò a uadeone.

17

Lua legbēa Davidie (2Sam 7.1-17)

¹ Ké kí zòle a be, a ò ānabi Natāe: Ee! Kpé pò wa dō ní sēde lío ð máo zòleu, Dii bàakuawano kpagolo iò dilea zwàakpeua? ² Natā wèwà à mè: Lá à n pò gbàn ke, asa Lua kunnòe. ³ Gwāasina bee Dii yā'ò Natāe à mè: ⁴ Ge nò o ma zòblena Davidie ma mè òme a be pò máo ku a guu kpamee. ⁵ Za gòo pò ma bò ní Isailiò Egipi e gbā mi bekpao. Miò sòkiikpakpae, zwàakpe mé ma zòlekíi ũ. ⁶ Gu pò ma sòkiikpàu ní ma gbé Isailiò pii mi dōanaò dile aa dōaanée, kási mi o ní gbēe, bóyāi i kpedómee ní sēde líoo nio. ⁷ Ge nò o ma zòblena Davidipie, ma Dii Zígōde ma mè ma aà sè sādādākíi, ké aàò de ma gbé Isailiò dōana ũe. ⁸ Gu pò à gèu pii miò kuaànòe, ð ma aà ibeèò dèdèè. Má aà tóbò maamaa sae, iò de dúnia tòdeò do ũ. ⁹ Ma bùsu kpà ma gbé Isailiòwa ma ní káleu, ð aa zòleu aa gò ví. Aa sòdeedeke ló. Gbēvāio e ní wetá lá aa ní wetá káau ¹⁰ gòo pò ma dōanaò dīlenéwa ló. Má aà ibeèpio busaè pii.

Ma Dii mále oè, máme má bekpae aà buiò gbāa'ekíi ũ. ¹¹ Tó aà gòo pà à gà, má aà negōe mēndo se lesie, mí aà kpa kpalau.* ¹² Aàpi mé a kpedómee, iò ku kpalau e gòopii. ¹³ Máme máo de aà mae ũ, aàpi iò de ma né ũ.† Má gbēke bōaaaànò lá má bōaa ní gbé pò kú aà āawao. ¹⁴ Má aà buipi kpa kpala pò bò ma kíiu, iò ku we e gòopii, iò de ma gbéò kía ũ, mé aà kpalapi aò láaa vío.‡

¹⁵ Ɖ Natā yápi dāu a síu Davidie lá Dii òewa pii.

Davidi wabikea Diiwa (2Sam 7.18-29)

¹⁶ Ɖ kí Davidi gè zòle Dii aè à mè: Dii Lua, bón ma ũi? Deon ma bedeo ũ ð n ma ka gweae taawai? ¹⁷ Lua, bee kènè fēnēū e tia, ð n mapi n zòblena bui pò aò ku zia yā'ò ló. Dii Lua, ð n ma dile lándō má de gbépiilawaa? ¹⁸ Dii Lua, kpelewa má o sa mapi n zòblena káfia yá musu ló? N ma dō. ¹⁹ Dii, n yāzōpi kè lá ní yeiwa ma yáie, ð ní tò mapi n zòblena má yāzōpio dō pii. ²⁰ Dii, gbēe muaannò. Diie kuo, n bàasio, lá wá màwa. ²¹ Déme muaa ní n gbé Isailiò? Dúnia buiò guu buiò mēndopi ð ní bò n gbéò ũ. N nzia tóbò, n yāzō bōnsaeò kè n gbépiòne, n buieò yà n gbé pò n ní bó Egipiòne. ²² N Isailiò dīle aao de n gbéò ũ e gòopii. Dii, n gō ní Lua ũ. ²³ Dii, to lé pò ní gbè mapi n zòblena ní ma buiò yá musu aò ku gòopii. Ké lá ní òwa, ²⁴ ní tóbò maamaa e gòopii, wi me Dii Zígōdeá Isailiò Luae, mé mapi n zòblena Davidi, níyō ma buiò zínapele, ²⁵ asa mpi ma Lua, ní òmee n mè níyō bekpamee ma buiò gbāa'ekíi ũe. A yáí tò mapi n zòblena ma sōdīle ma wabie bee kèma. ²⁶ Dii, nímmenn Lua, ð n yāmaapi ò mapi n zòblena. ²⁷ Báaada mapi n zòblena ma buiògu sa, níò wéteńzi gòopii. Dii, níme n báaadàngu, aao báaa ví e gòopii.

* 17:11 Sou 89.3-4, 132.11, Zaa 7.42, Zin 2.30 † 17:13 Sou 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ebe 1.5 ‡ 17:14 Sou 89.36-37

18

Davidi ziblea buipalewa (2Sam 8.1-18)

¹ Bee gbea Davidi zible Filitewa, à ní busa à Gata ní a wéleo símá. ² A zible Mabuwa, ò aa gò aà zòblena ù, aai falubò. ³ Davidi zible Zoba kí Adadezewa Amata gò pò à èa lé gé ɔ̀t̄i Uflata swasawewa. ⁴ A aà sògo kùkù mèn àa so (1.000) ní sògodeo gbèon àasoso le sopla (7.000) ní kèsedeo gbèon àasoso le bao (20.000). A ní sò kizā zòzò píi, mèn baso mé è bò. ⁵ Ké Sili pò kú Damasi búsuo m̀ d̀i Adadezee, ò Davidi ní gbé dèdè àasoso le bao ní plao (22.000). ⁶ A gudanao diledile Sili búsuo, ò aa gò aà zòblena ù, aai falubò. Dii tò Davidi zible gu pò à gèu píi. ⁷ Davidi vua sèngbao pò Adadezee ìwao kùo sèle tàò Yelusaleù. ⁸ A m̀gotè sèle zòzò Adadezee wéle Teba ní Kunio gu. Salomò ikakì p̀ò ní m̀peleo ní Lua kpé p̀o.

⁹ Ké Amata kí Tou mà Davidi zible Zoba kí Adadezee zìgòwa píi, ¹⁰ ò à a né Adolaù zì f̀kpaiwà. A aà sáukpà zì pò a blè Adadezewa yá, asa Tou zikaaano yaa. ɔ̀ Adolaùpi m̀ò ní vua p̀o ní ánuo p̀o ní m̀gotè p̀o, ¹¹ ò kí Davidi d̀ile Dii pò ù, lá a kè ní buipale pò à gbāablémá ánuo ní vawá píi, Edòù ní Mabuo ní Amònió ní Filitewo ní Amaleki buio. ¹² Zeluia né Abisai Edòù dèdè Guzule Wisideu* gbèon àasoso le bao plasai (18.000). ¹³ A gudanao diledile Edòù búsuo l̀, ò Edòù gò aà zòblena ù. Dii tò Davidi zible gu pò à gèu píi.

¹⁴ Davidi mé Isaili bui píi kía ù, à yāmaa gògò a gbéone a zéwa. ¹⁵ Zeluia né Yoabu mé aà zìgò d̀aana ù. Ailudi né Yosafa mé aà kpawakena ù. ¹⁶ Aitubu né Zadoki ní Abiataa né Aimelekió mé sa'onkia ù. Selaia mé aà lakèna ù. ¹⁷ Yoiada né Benaia mé aà d̀aiò gbèzò ù. Davidipi negòe mé aà kwàasio ù aà sae.

19

Davidi ziblea Amoniowa (2Sam 10.1-19)

¹ Bee gbea ké Amònió kí Naasa g̀, ò aà né zòle aà gbeu. ² Davidi m̀: Má gbèkèkè Naasa né Anunie, ké aà mae gbèkèkè m̀e yaa yá. ɔ̀ Davidi a ìwaeo zì aa gé Amòni búsuo aa aà nòse níniè aà mae gaa yá musu. Ké Davidi ìwapiò kà Anuni kí we aa aà nòse níniè, ³ ò Amòni kíaò ò Anunie: Nle e Davidi gbé zì n mae gè kpelaa yá aà n nòse níniè n̄e? Aa m̀ò wá búsuo asiigwaie, aai ea m̀ò léléwá. ⁴ ɔ̀ Anuni Davidi ìwapiò kùkù à ní lekāna wà, à ní p̀okasao zèezè a guo an zì léu, ò à ní gbáe. ⁵ Ké wà m̀ò wa ò Davidie, ò à gbé zì aa gé dairle, asa wí ní kú maamaae. Aa ònè: Kí m̀ò à zòle Yeliko e á lekāna ká b̀le, í gbasa su.

⁶ Ké Anuni ní Amònió píi è Davidi ye ní g̀yá l̀o, ò aa gbé zì Mesopotami búsuo ní Maaka búsuo ní Zoba búsuo ní ánuo t̀nu bla sosai, aa fiabò zikasògo yá. ⁷ ɔ̀ aa fiabò sògo mèn àasoso le baakwi ní plao (32.000) ní ní diio yá musu. Aa fiabò Maaka kíae ní a zìgò l̀. Aa m̀ò b̀okpà Medeba sae, ò wà Amònió kàaa wéle ní wéle, aa gè zilau. ⁸ Ké Davidi a baomà, ò à Yoabu zì ní zìgò píi. ⁹ Amònió b̀ò zì'p̀òò ní wéle bíiboleu mé kía pò m̀piò ku s̄u r̄t̄e. ¹⁰ Ké Yoabu è wà zì'p̀òò a ae ní a kpeo, ò à Isaili zìgò maa p̀è à ní kále aa gé léleie Siliowa. ¹¹ A zìgò k̄niò ná a d̀auna Abisaie a ɔ̀zì, à ní kále aa gé léleie Amòniowa ¹² à m̀: Tó Silió gbāa sù lé ma fu, m̀ò d̀male. Tó Amòni buio gbāa mé sù lé n fu s̄, má mó d̀nle. ¹³ A s̄d̄ile! Wà g̀eke ke wá gbé ní wá Dii wéle yá musu. Dii a yá pò kèe maa ke. ¹⁴ ɔ̀ Yoabu ní zìgò pò kuanò gè lé zika ní Silió, ò Silió bàalèn. ¹⁵ Ké Amònió è Silió bàalè, ò aa bàalè Abisaie s̄, aa s̄i wéle gu, ò Yoabu tà Yelusaleù.

* 18:12 Sou 60

¹⁶ Ké Silio è Isailio ziblémá, ò aa gbéó zì Uflata baa, aa gè ní gbé kɛniò náaa sùrɛnɔ. Adadεzεε zɛgɔɔ dɔaana Sofaki mé dɔaaa. ¹⁷ Ké Davidi a baomà, à Isailio kàaa píi, ò à bùarɛnɔ Yuudēwa. Davidi gè Silio kíi, à zì'òpòórzi, ò aa síkɔu. ¹⁸ Aale bàale Isailionε, ò Davidi ní dεdε sǔgodeɔ gbéon òaasɔɔɔ lεε sopla (7.000) ní kèsedeɔ gbéon òaasɔɔɔ lεε bla (40.000). We wà ní zɛgɔɔ dɔaana Sofaki dèu. ¹⁹ Ké Adadεzεε zòblenɔ è Isailio ziblémá màa, ò aa ledoukè ní Davidio, aa gò aà zòblenɔ ũ. ɔ Silio i we dò Amɔniolε lo.

20

Labasia Amɔniowa (2Sam 12.26-31)

¹ Ké í bò eu, gɔɔ pò kíaa í gé zíkai, ò Yoabu dòaa zɛgɔɔne zɛlau. A Amɔni bùsu ásookè, ò à gè koezò Labazi. Gɔɔ bee Davidi ku Yelusaleũ. ɔ Yoabu lèlε Labawa a gbò. ² ɔ Davidi mò ní kía vua fúa gò aà miwa. A gbia kà kiloo baakwi, mé gbè bεεεde kuwà. ɔ wa kpà Davidiε. A wélepi pòɔ náaa dúuduue, ³ ò à gbé pò kú weɔ kùkù bòlérɛnɔ, à ní dá síi zɛu ní dúuduusu zɛo ní mɔɔ zɛo. Màa à kè Amɔni wéleɔne píi, ò à èa tà Yelusaleũ ní a zɛgɔɔ píi.

Zikaa ní Filitε (2Sam 21.15-22)

⁴ Bee gbεa ké zì fèlε ní Filitε Gεzεε, Usa gbé Sibekai mé gbé gbàa bui pò wí mε Sipai dè, ò Isailio gbàablè Filitεowa. ⁵ Ké zì èa fèlε ní Filitε lo, Yaii né Elana mé Gata gbé Goliati dáuna Lami dè. Lami sɔmpa dε lán zwàatāna àsaliwae. ⁶ Aale zikarɛnɔ Gata lo. Gōsa t̄isie ku we, aà ɔneɔ soolosoole, mé aà gbánεɔ soolosoole, apii kè baasɔɔ m̀ndosai, mé gbé gbàa buiε lo. ⁷ A kuabii Isailiowa, ò Davidi v̄i Simεa né Yonatāa aà dè. ⁸ Gb́epiá Gata gbé gbàa buiɔne. Davidi ní a gbéó mé ní dεdε.

21

Davidi a zɛgɔɔ naoa (2Sam 24.1-25)

¹ Setāu fèlε Isailiowa, ò à k̄ɔnikè Davidiε aà Isailio nao. ² ɔ Davidi ò Yoabue ní zɛgɔɔ dɔaanaɔ: A gε Isailio nao za Bεεεba e à gε peò Dāwa, í εa su ma kíi, ké mà e ní dasilε d̄o. ³ ɔ Yoabu wèwà à mè: Dii a gbéó k̄ɔne lεε basɔɔ! Ma dii kí, má d̄o n gbéɔne píi. Akεa ní ye kε màai? Bóyāi ní ye yā'i Isailionεi? ⁴ N beeo kí yá Yoabu blè, ò à bò gè Isaili bùsu kèlε, à èa sù Yelusaleũ. ⁵ ɔ Yoabu gbé pò a ní naoɔ lé ò Davidiε. Isaili bùsu guu píi ḡε pò aa f̄enda d̄o gbéon miliɔ do ní òaasɔɔɔ lεε basɔɔoε (1.100.000). Yudaɔ s̄o gbéon òaasɔɔɔ lεε òaa pla ní bàákwioε (470.000). ⁶ Yoabu i Levii buiɔ ní B̄yāmεε buiɔ da nao guuo, asa yá pò kí dàepi i kaaàguo.

⁷ Yá pò Davidi kèpi kè Luaε íi, ò à ɔtò Isailiowa. ⁸ ɔ Davidi ò Luaε: Ma duunakè maamaa yápi kεa guu. Mapi n zòblena, ma tàae k̄εa sa, asa ma s̄oyā kèε. ⁹ Dii yā'ò Davidi gu'ena Gadaε à mè: ¹⁰ Gε n ò Davidiε ma mè má yá m̀n àaɔ kpaaf̄è. Aà yá m̀ndo se a guu, mí kèè. ¹¹ ɔ Gada gè Davidi lè a dè: Dii mè yáε beeo do gwa n sé. ¹² Imina wè àaɔ ge bàalea n ibεεɔne á dεdεa ní f̄endaɔ m̄o àaɔ ge Dii Malaika gagyākaa Isaili bùsu gupiiu gɔɔ àaɔ Dii f̄enda ũ. A kpele ní sèi? Gwa n sé, mí d̄o lá má gé o ma Zinaε. ¹³ ɔ Davidi ò Gadaε: Má kú yeelε z̄o guue. Má s̄i wà lélε da Dii ɔz̄i, asa a s̄osobi v̄i maamaaε. Asu to mà lélε da gb̄nazina ɔz̄io. ¹⁴ ɔ Dii gagyākà Isailiogu, ò Isailio gāga gbéon òaasɔɔɔ lεε bàákwii (70.000). ¹⁵ ɔ Lua malaikae zì aà gé yáyiai Yelusaleũdεowa. Gɔɔ pò àlε ní dεdε, ò Dii a n̄sε suumpà an dεdεapi yá musu, ò a ò malaika pò lé ní dεdεpiε: Zε màa! N n ɔ s̄oaa sa. Yebusi bui Alauna p̄wengb̄zεa ò Dii Malaikapi kuu. ¹⁶ Ké Davidi wezù, ò à malaikapi è zεa gugb̄o a musu yáio a z̄ilε yáio, à a f̄enda ɔ p̄oaa Yelusaleũa. ɔ Davidi ní gb̄z̄o wùlε ní gb̄εu zwànkasao

kákaańla. ¹⁷ Ǿ Davidi ò Luaε: Mámε má ò wà gbéǎ nao. Mámε ma duunapi kè ma tàaekè. Gbépiá ma kpàsa sǎone. Aai yǎe keo. Dii ma Lua, to n ɔ sua ní ma de bεdeɔ. Nsu n n gbéǎ dede ní gagyǎpioo.

¹⁸ Ǿ Dii Malaikapi ò Gadaε aà o Davidiε aà gé Dii gbagbakii boi Yebusi bui Alauna pówengbēzεu. ¹⁹ Ǿ Davidi gè lá Gada òε ní Dii tóo kei. ²⁰ Alauna lé ése gbē. Ké à lili, à malaikapi è. Aà né gbēon síiɔ pó kuaànɔ bòzǎ. ²¹ Ké Alauna gugwà, a è Davidi lé mó a kii, ɔ à bò pówengbēzεa, à gè kùle Davidiε à wùle a gbεεu. ²² Ǿ Davidi òε: N n pówengbēzεe yíaa mà Dii gbagbakii bou, ké gagyǎpi e go gbéǎla. Yíaa a ɔawa. ²³ Ǿ Alauna ò Davidiε: Sé! Ma dii kí, lá à kènε maa, keð. Gwa, má zuɔ kpa sa'obo ũ ní pówengbēgoɔ yàa ũ ní éseo pówen gba ũ. Má n gba píiε. ²⁴ Ǿ kí Davidi òε: Aawo! Má lúmáε, mí a fiabone píi. Má pó pó de n pó ũ se mà kpa Diiwao. Má sa'oowà pǎ fiabosaio. ²⁵ Ǿ à pówengbēzεepi lùwà vua ɔwatē mèn òaa àaɔ. ²⁶ A Dii gbagbakii bò we, ɔ à sa pó wí a pó káteu à tékū òwà ní sáaukpasao. Ké à lezù Diizi, ɔ Dii wèwà à té gbàε za musu, à sù gbagbakii piwa.

²⁷ Dii yá'ò malaikapiε, ɔ à a fēnda sòlo a kpéu. ²⁸ Ké Davidi è Dii sianɔ Yebusi bui Alauna pówengbēzεa, ɔ à èa sa'òwà we lo. ²⁹ Gɔɔ bee Dii zwǎakpe pó Mɔizi kè guwaiwau ní a gbagbakii o ku Gabaɔɔ gulesí pó wa bòu. ³⁰ Davidi lí fǔ gè yǎgbeai Diiwa weo, asa àle víake Dii malaika fēndaεε.

22

¹ Ǿ Davidi mè: Lakii Dii Lua kpé aɔ kuu ní sa pó Isailio i a pó káteu à tékū okiio.

Lua kpé dɔa sɔukεa

² Davidi ò wà bòmɔ pó kú Isaili bùsuuɔ kǎaa píi, ɔ à ní gbēo díle gbè'ánaɔ ũ aa gbεo á wà Lua kpé boð. ³ A mɔ kpà siaɔwa maamaa aa kusaɔ ní sanεεo keð gǎmɔɔ ní bɔleɔ pó ũ. Mɔgotē pó a kpà sǎ, à gē oaa. ⁴ Sede lí pó a kpàɔ dasi, wa a lé dǎo, asa Sidǎdeɔ ní Tiideɔ mèè ní sede lío à kè zài. ⁵ Davidi mè: Ma né Salomɔɔ à èwaasonaε, a yǎe yási dǎ gǎao. A kù kpé pó wa dɔ Diiε aɔ zǎε, i εa aɔ kefeŭ lo maamaa, gbépii i a maabo. A yáí tò mále a dɔa sɔukε. Ǿ Davidi kpépi dɔa sɔukè maamaa e àò gé gai.

⁶ Ǿ a a né Salomɔɔ sísi, a òè aà kpεdɔ Dii Isailio Luaε. ⁷ A òè: Ma né, ma zεð ma sǎ guu mà kpεdɔ Dii ma Luaε, aà tó io kuwà. ⁸ Ǿ Dii yá'òmεε à mè ma gbédède dasi zǐ pó má kǎo guu. Má e kpépi dɔεo gbé dasi pó ma ní dede a aε yáí. ⁹ A mè né pó má i mé aɔ de aafia gbé ũ, asa á tó aà kámabo aà ibεε pó liaio yá musuε. Wa tókpa népie Salomɔɔ.* A mè á tó Isailio kua àò na kilikili aà gɔɔε. ¹⁰ Aàpi mé a kpεdɔε, io de a né ũ, io de aà mae ũ. A aà zǎleε kpalau Isailio guu zεdɔ, aà kpala aɔ láaa vío. ¹¹ Tia sǎ ma né, Dii aɔ kunnɔ, i n daε ní gòmio, ní kpεdɔ Dii n Luapie, lá a ò n yá musuwa. ¹² Dii n gba ɔnɔ ní wezēo gɔɔ pó a n dile Isailioε, ké nyǎ aà ikoyá kǎa. ¹³ Tó ní ikoyá pó Dii dà Mɔizie a díle Isailioε kǎa, mé níle aà ɔtondókii gwa, níyǎ kǎfia e. Sǎdile, níw wǎo ví. Nsu to vía n kǎo. Nsu to sǎ kēnguɔ.

¹⁴ Ma dēεkà ma vua kàle Dii kpé pó ũ tɔnu òaa gēo ní plao, ánuusu sǎ tɔnu òaasɔɔo leε baakwi ní síiɔ. Mó ní mɔgotēo sǎ, wa a lé dǎo, a gbia kè zài. Ma lí ní gbεo kàle we lo. Pópio kǎfi lo. ¹⁵ N zǐkenao ví dasi, gbè'ánaɔ ní li'ánaɔ ní gbé pó gǎi ví ɔzǐ píi guu, ¹⁶ vua zǐ, ánuusu zǐ, mɔgotē zǐ ní mɔsi zǐo. N ɔzǐkenao lé vío. Na zǐpiwa! Dii aɔ kunnɔ!

¹⁷ Ǿ Davidi ò Isaili kíaone aa mɔ dɔ a né Salomɔɔle ¹⁸ à mè: Dii á Lua kúánɔ lé? I á gba íampakii gupiiuo lé? A gbé pó kú bùsuε beeu za káauɔ nàmεε ma ɔzǐε, ɔ bùsupi gǎ Diipi ní a gbé pó ũ sa. ¹⁹ A Dii á Lua kii weεle teasisai ní nòsemendoo sa, í na Dii Lua kúki boawa, í su ní Dii bàakuaánɔ kpagoloo ní aà pó keleɔ kpé pó ále dɔè, aà tó io kuwàpi guu.

23

¹ Ké Davidi zikù táotao, ɔ à Salomɔɔ kpà Isailio kía ũ.*

* **22:9** Bee mè aafia. * **23:1** 1Kia 1.38-39

Levii bui zĩ

² Davidi Isaili kĩa kãaa n sa'onao n Levii bui pii. ³ Wà Levii bui g̃ɛ pɔ kà wè baakwi ge aa deao nà, aa gb̃ɛn òaasɔɔo lɛ bla plasaiɛ (38.000). ⁴ ɔ Davidi gb̃ɛn òaasɔɔo lɛ baasɔ m̀ndosaiɔ (24.000) d̃ilɛ aa wéte Dii ua yáɔi, à gb̃ɛn òaasɔɔo lɛ sooloo (6.000) d̃ilɛ lak̃nao n yãg̃ɔg̃ɔnao ũ. ⁵ ɔ à gb̃ɛn òaasɔɔo lɛ síiɔ (4.000) d̃ilɛ bíib̃led̃ɔanao ũ, mé à gb̃ɛn òaasɔɔo lɛ síiɔ (4.000) d̃ilɛ Dii táasilenao ũ, aaliɔ aà táasilɛ n p'òb̃ona pɔ Davidi kp̃ao. ⁶ Davidi n kpaalè n buiɔwa g̃ã n g̃ao, Gees̃ buiɔ, Keata buiɔ n Melali buiɔ.

⁷ Gees̃ nɛg̃ɔɛn Ladã n Simeio ũ. ⁸ Ladã nɛg̃ɔɛo àaɔɛ: A séia Yeieli, a gb̃ea Zetaũ n Yoelio. ⁹ Simeio nɛg̃ɔɛo àaɔɛ: Selomɔ, Hazieli n Halanao. Ladã bui uabele káauɔn we. ¹⁰ Simeio nɛg̃ɔɛo síiɔɛ: Yaata, Ziza, Yeusi n Beliao. ¹¹ A séia Yaata, a plaade Ziza. Yeusi n Beliao bui dasio, ɔ wà n d̃ilɛ bui doũ zĩ doũ guu.

¹² Keata nɛg̃ɔɛo síiɔɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛbl̃ n Uzielio. ¹³ Amlaũ nɛg̃ɔɛn Aalona n Moizio ũ. Wà Aalona n a buiɔ d̃ilɛ n zéi, aa laaido Lua p'ɔwa, aa Luapi gbagba, aa tulaletikateae, aa zikɛ aà kúkii, aa samaa'o gb̃ɛne n aà tó g̃ɔpii.† ¹⁴ Wà Lua gb̃ɛ Moizi buiɔ d̃ilɛ lán Levii bui k̃niɔwa. ¹⁵ Moizi nɛg̃ɔɛn Gees̃oũ n Eliɛzɛɛo ũ. ¹⁶ Gees̃oũ nɛg̃ɔɛ séian Sebueli ũ. ¹⁷ Eliɛzɛɛ nɛg̃ɔɛ séian Leabia ũ. I nɛg̃ɔɛe i bo, ama Leabiapi nɛg̃ɔɛo ì dasi maamaae.

¹⁸ Isaa nɛg̃ɔɛ séian Selomi ũ. ¹⁹ Hɛbl̃ nɛg̃ɔɛo tón ke: A séia Yelia, a plaade Amalia, a àaɔde Yaaziɛ, a síiɔde Yekamaũ. ²⁰ Uzieli nɛg̃ɔɛo tón ke: A séia Mika, a plaade Isia.

²¹ Melali nɛg̃ɔɛn Mali n Musio ũ. Mali nɛg̃ɔɛn Eleazaa n Kisio ũ. ²² Eleazaa g̃ã nɛg̃ɔɛsaie, nenɔɔo a ì t̃ɛt̃ɛ. An des̃ Kisi nɛg̃ɔɛo mé n sese. ²³ Musi nɛg̃ɔɛo àaɔɛ: Mali n Edɛɛo n Yelemɔo.

²⁴ Levii buiɔn we sea an dezi pɔ de uabele káau ũwa. Lua ua zik̃ena pɔ kà wè bao ge aa deao, wà n baade tó d̃alau an buipiɔwaɛ. ²⁵ Davidi m̀: Lá Dii Isailiɔ Lua a gb̃ɛ g̃b̃a ìampakii mé à sù Yelusaleũ à ku we g̃ɔpiiɛ, ²⁶ Levii buiɔ zw̃akpɛ n a zik̃eb̃ɔ se taa'òò bo. ²⁷ Yá pɔ Davidi ò gb̃ezã yáí ɔ w̃ Levii bui pɔ kà wè bao ge aa deao naoi.

²⁸ Levii buipiɔ líɔ d̃o Aalona buiɔɛ n Dii ua zĩo. Aaliɔ wéte Lua uai n a kp̃ɛɔ n gb̃ãb̃ɔa Lua p'ɔneɔ n zĩ pɔ w̃ ke weo ²⁹ n p̃ɛ pɔ w̃ kpa Luawao n p'ɔwenti gbao n k̃awanao n a totoao n a zaao n a z̃ɔ léo. ³⁰ Aaliɔ Dii s̃aukpa n aà táasileao k̃ɔɔ n oosio ³¹ n g̃ɔ pɔ w̃ale sa pɔ w̃ a pɔ k̃ateu à t̃ékũ o Diiwa k̃amabog̃ɔz̃iɔ n m̃o g̃ɔ séia z̃iɔ n dikpɛ pɔ wa d̃ilɛo. Aaliɔ zik̃ɛ Dii g̃ɔpii màa, mé an dasi lí ká lá wa d̃ilenéwa. ³² Ampio mé aali laaido kpaaukpɛ n a p̃okeleɔ z̃iwa, mé an gb̃ɛ Aalona buiɔ lí laaido Dii kp̃ɛ z̃iwa.‡

24*Sa'onao zĩ*

¹ Aalona bui g̃aliɔn ke: Aalona nɛg̃ɔɛo tón ke: Nadabu, Abiu, Eleazaa n Itamaao. ² Nadabu n Abiuo g̃aga n mae wáae,* aai nɛg̃ɔɛe i s̃o. ɔ Eleazaa n Itamaao g̃ò sa'onao ũ. ³ Davidi n Eleazaa bui Zadokio n Itamaa bui Aimɛlekio sa'onao kpaalè g̃ã n g̃ao, aa k̃ɔ gba zé zĩ yá musu. ⁴ Aa d̃aanao è dasi Eleazaa buiɔ guu de Itamaa buiɔ guula, ɔ aa Eleazaa bui uabeleɔ sè gb̃ɛn g̃ɛo n m̀ndoo, Itamaa bui uabeleɔ s̃ swaaɔ. ⁵ Aa n kpaalè n gb̃elaaɔe an wegwasai, asa Eleazaa buieɔ n Itamaa buieɔ de Lua kp̃ɛ gb̃ɛz̃ɔɔ n sa'onkia ũ ñpiiɛ. ⁶ Levii bui lak̃na Semaia, Nɛtaneli né n tó d̃alau kĩa n aà iwae beeɔ wáae: Sa'onkia Zadoki, Abiataa né Aimɛleki, sa'ona uabeleɔ n Levii bui uabeleɔ. Tó wà gb̃ɛ sè Eleazaa bui guu do, ɔ w̃ se Itamaa bui guu do.

⁷ Yoialibu mé séia,
a plaade Yedaia,

⁸ a àaɔde Aliũ,
a síiɔde Seoliũ,

† 23:13 B̃ɔa 28.1 ‡ 23:32 Nao 3.5-9 * 24:2 Lev 10.1-2

9 a sode Malakia,
 a soolode Miamε,
 10 a soplade Akozi,
 a swaaode Abia,
 11 a kεokwide Yesua,
 a kwide Sekania,
 12 a kuεdode Eliasibu,
 a kuεplade Yakiū,
 13 a kuε'aaode Hupa,
 a gεo mēndosaide Yεεba,
 14 a gεode Bilega,
 a gεo n mēndoode Imεε,
 15 a gεo n plaode Ezii,
 a bao plasaide Apisεsi,
 16 a bao mēndosaide Petaia,
 a baode Yeezekeli,
 17 a bao n mēndoode Yakε,
 a bao n plaode Gamulu,
 18 a bao n aaode Delaia,
 a baasoo mēndosaide Maazia.
 19 Lá aali gé zíkai Dii kpéu aaoo kō gba zén we, lá Dii Isailiō Lua dà an dezi Aalonaε a dīlεwa.

Levii bui kīniō

20 Levii bui kīniōn ke: Amlaū bui Sebueli né Yedeia.
 21 Leabia yoa Isia.
 22 Isaa bui Selomō né Yaata.
 23 Heblō negōe tōn ke: Yelia, Amalia, Yaazie n Yekamaūo.
 24 Uzieli bui Mika né Samii.
 25 Mika dāuna Isia né Zakali.
 26 Melali negōe Mali n Musio. 27 Melali bui Yaazia negōe tōn ke: Benō, Soaū, Zakuu n Ibelio. 28 Mali né Eleazaa i negōe io. 29 Mali né Kisi bui Yelameli. 30 Musi negōe tōn ke: Mali, Edεε n Yelimōo. Levii buiōn we an dezi buiōwa.
 31 Ampio sō aa gbelà lá an gbé Aalona buiō kēwa kí Davidi n Zadokio n Aimelekio n sa'ona uabeleō n Levii bui uabeleō wáaε. Vīi buiō n dāuna buiō, yá doū wa kēné.

25

Lèsinao

1 Davidi n Isaili kíaō mé Asafa negōe n Emanii negōe n Yedutu negōe dīlε n zéi aa ānabikeke n mōōnaō n domaō n sēsēnaō. Zipikenaō tōn ke:
 2 Asafa negōe tōn ke: Zakuu, Yosefu, Netania n Asalεlao. Asafa mé aō wéte a népiōzi, kía sō iō wéte n ānabikekeai.
 3 Yedutu negōe sooloε: Gedalia, Zeli, Yesaia, Siméi, Asabia n Matitiao. An mae Yedutu mé iō wéte nzi, sō iō ānabikeke n mōōnleao, iō Dii sáau kpa aō aā táasileō.
 4 Emanii negōe tōn ke: Bukia, Matania, Uzieli, Sebueli, Yelemō, Anania, Anani, Eliata, Gidaleti, Lomantiezeε, Maloti, Yōsebekasa, Otii n Maaziao. 5 Gbēpiōá kí gu'ena Emanii negōe nē mīpii. Lua legbēè à mè á aā gba gbāa, sō à aā gbà negōe gēo mēndosai n nenōe lo āaō. 6 Gbēpiō iō lesi Dii ua n sēsēnaō n domaō n mōōnaō mīpiiε. An mae Asafa n Yedutuo n Emanio mé aāiō wéte nzi Lua ua zipi guu. Kí sō iō wéte n maepiōzi. 7 Ampio n n gbé pō aa lesia Diiε dàda aa dōo, ampīi gbēōn àaa do n basiiōkwi plasaiοε (288). 8 Wà likpà lá aali kō gba zé zipi yá musuε, néfēnen gbēzōo, yādanεdeō n yādadanaō pīi. 9 Wà gbēpiō sè baade n a negōe n a dāunaō gbēōn kuεplaplaε:
 A séia Asafa né Yosefu,

a plaade Gedalia,
 10 a àaõde Zakuu,
 11 a síiõde Zeli,
 12 a soode Netania,
 13 a soolode Bukia,
 14 a soplade Yesalela,
 15 a swaaõde Yesaia,
 16 a kēokwide Matania,
 17 a kwide Simēi,
 18 a kuēdode Azalēli,
 19 a kuēplade Asabia,
 20 a kuē'aaõde Sebuēli,
 21 a gēo mēndosaide Matitia,
 22 a gēode Yelimō,
 23 a gēo n̄ mēndoode Anania,
 24 a gēo n̄ plaode Yōsebekasa,
 25 a bao plasaide Anani,
 26 a bao mēndosaide Maloti,
 27 a baode Eliata,
 28 a bao n̄ mēndoode Otii,
 29 a bao n̄ plaode Gidaleti,
 30 a bao n̄ àaõde Maazio,
 31 a baaso mēndosaide Lomantiēzēē.

26

Lua kpe bíibòledōanao

1 Bíibòledōanao gālìon ke:

Séia Kole buio.
 Kole né Meselemia, Abiasafa tōūna.

2 Meselemia negōēo tón ke:

A séia Zakali,
 a plaade Yediaē,
 a àaõde Zebadia,
 a síiõde Yaniēli,
 3 a soode Elaū,
 a soolode Yohanani,
 a soplade Elioenai.

4 Ōbededōū negōēo tón ke:

A séia Semaia,
 a plaade Yozaba,
 a àaõde Yoa,
 a síiõde Sakaa,
 a soode Netaneli,
 5 a soolode Amiēli,
 a soplade Isakaa,
 a swaaõde Puletai.

Asa Lua mé èfāaikè Ōbededōūpiē.* 6 Aa né Semaia negōēo ì lo, aa kpalablè n̄ dezi buio guu, asa beēedeōne. 7 Semaia n̄pìon ke: Ōteni, Lefaēli, Ōbedi n̄ Elizabao. Aa dāunaō Elihu n̄ Semakiaoá beēedeōne lo. 8 Gbēpiá Ōbededōū buioñe n̄pii. Ampio n̄ n̄ negōēo n̄ n̄ dāunaōá

* 26:5 1Lad 13.14

bεεεδεone, an gbāa kà zīpi kea. Aa gbēon bàaaó ní plaoe. ⁹ Meselemia negōeó ní a dāunaóá bεεεδεone lo. Aa gbēon bao plasaie.

¹⁰ Melali bui Osa negōeó tón ke: A séia Simeli, āma né séia no, aà mae mé aà díle yoa ũ.

¹¹ A plaade Ilikia, a àaōde Tabalia, a síiōde Zakali. Osa negōeó ní a dāunaó gbēon ku'e'aaōe.

¹² Wà zidà bui dōaanapione, baade ní a bíibōledōan gālio, lá wa dà ní dae pó lé zike Dii uaonewa. ¹³ Wà likpàné ní buiwaε, néfēnen gbēzōó ní bōle pó an baade aó dōao. ¹⁴ Meselemia gukpe oi bōle blè, ò aà né Zakali pó de ledamade ōnōna ũ gugbāntoo oi bōle blè. ¹⁵ Ōbededōū geomidōkii oi bōle blè, mé aà negōeó mé dōo dōaa blè. ¹⁶ Osa be'ae oi bōle blè ní zeda pó kú musu bōle pó wí me Saleke Bōleo.

Bíibōledōanao ìb kō lēūkpaεε. ¹⁷ Levii buipio ìb ku gukpe oi lá gu lé dō gbēon soolosoole, gugbāntoo oi gbēon síiōsiiō, geomidōkii oi gbēon síiōsiiō, dōo sae gbēon plapla. ¹⁸ Be'ae oi gbēon síiōsiiō ìb ku zedau, ua oi sō gbēon plapla. ¹⁹ Kole buio ní Melali bui bíibōledōana gālion we.

Làasi dōanao ní yāgōgōnao

²⁰ An gbé Levii buio mé Lua kpé làasio ní pó pó wí Lua gba làasio dōanao ũ. ²¹ Geesō bui Ladā bui uabeleon ke: Yeieli ²² ní a né Zetaūo ní Zetaūpi dāuna Yoelio. Ampio mé aaib wéte Dii kpé làasio.

²³ Amlaū bui gbēeó ní Isaa bui gbēeó ní Heblō bui gbēeó ní Uzieli bui gbēeó ku we lo. Ampion ke: ²⁴ Mōizi né Geesōū bui Sebueli mé làasi gbēzōó ũ. ²⁵ Aà deziō do Elezaa mé Leabia ì, Leabia Yesaia ì, Yesaia Yolaū ì, Yolaū Zikeli ì, Zikeli Selomi ì. ²⁶ Selomipi ní a daeó mé pó pó wa Lua gbà làasio gbēzōó ũ. Kí Davidi ní uabele pó de zīgō dōanao ũo mé gbapio dà. ²⁷ Aa pó pó aa nāaa zī guuo kpà Luawa wà aà kpé kekeò. ²⁸ Selomi ní a daeó mé aaib wéte pó pó gu'ena Samueli ní Kisi né Sauluo ní Nεε né Abinεeo ní Zeluia né Yoabuo kpāoi ní pó pó gbé kīnio kpāo pii.

²⁹ Wà bàasi zī dà Isaa bui Kenaniaε ní a negōeó. Aame Isailio lakēnao ní ní yāgōgōnao ũ. ³⁰ Heblō bui Asabia ní a daeó gbēon òaa swaaō ní basōoe (1.700). Bεεεdeone nípii. Aaib wéte Isaili būsuo pó kú Yuudē baa be'aezi Dii yá musu ní zī pó kí dànέ yá musuo pii. ³¹ Yelia mé Heblō buio kía ũ. Davidi kpalablea wè blade guu ò à wetète Heblō buipi tó pó wa kà láuozī, ò wà gè bò an bεεεdeowa an be wéleu Yazεε, Galada būsuu. ³² Yelia dae uabeleó gbēon òaa ku'e'aaō ní basōoe (2.700). Bεεεdeone nípii, ò kí Davidi ní díle aao wéte Lubeni buiozi ní Gada buio ní Manase bui pó kú gukpe oi weo Lua yá ní azia yáo kekeá yái.

27

Zīgō

¹ Isaili uabeleó ní zīgō gbēon òaasōsōo dōanao ní zīgō gbēon basōobasōo dōanao ní ní lakēna pó aaib zike kíaε yápii musuon ke: Zīgō gālio ìb kō lēūkpaεε mō ní mōoe e wé gé bōlei, gālipio baade zīgō gbēon òaasōsōo lεε baasōo mēndosaie (24.000).

² Zadieli né Yasōbaū mé mō séiadeo gāli dōanao ũ. ³ Pelezi buie. Ōme zīgō dōanao pii gbēzōó ũ mō séia guu.

⁴ Ahoa né Dodai mé mō plaadeo gāli dōanao ũ. Mikelo mé aà plaade ũ.

⁵ Sa'ona Yoiada né Benaia mé mō àaōdeo gāli dōanao ũ. ⁶ Benaiapi mé negōn gbēon baakwio dōanao ũ lo. Aà né Amizaba ku aà gāli guue.

⁷ Yoabu dāuna Asaeli mé mō síiōdeo gāli dōanao ũ. Ké à gā, ò aà né Zebadia gō aà gēε ũ.

⁸ Izala bui Samu mé mō sōdeo gāli dōanao ũ.

⁹ Tekoa gbé Ikesi né Ila mé mō soolodeo gāli dōanao ũ.

¹⁰ Eflaiū bui Elezi, Peloni gbé mé mō sopladeo gāli dōanao ũ.

¹¹ Zela bui Sibekai, Usa gbé mé mō swaaōdeo gāli dōanao ũ.

12 Bēyāmē bui Abiezē, Anato gbé mé mọ kēokwide gāli d̄aana ũ.

13 Zela bui Malai, Nētofa gbé mé mọ kwide gāli d̄aana ũ.

14 Eflaiū bui Benaia, Pilatō gbé mé mọ kuēdode gāli d̄aana ũ.

15 Ōnieli bui Eledai, Nētofa gbé mé mọ kuēplade gāli d̄aana ũ.

Isaili bui d̄aana

16 Isaili bui kíaon kē:

Lubeni bui kí Eliēzē, Zikeli né,

Simē bui kí Sefatia, Maaka né,

17 Levii bui kí Asabia, Kemue né,

Aalona bui kí Zadoki,

18 Yudaō kí Elihu, Davidi v̄i,

Isakaa bui kí Ōmeli, Mikaila né,

19 Zabulōni bui kí Isimaia, Obadia né,

Nefatali bui kí Yelimō, Azeliē né,

20 Eflaiū bui kí Ozee, Azazia né,

Manase bui pọ kú bē'ae oio kí Yoeli, Pedaia né,

21 Manase bui pọ kú Galada b̄usuō kí Ido, Zakali né,

Bēyāmē bui kí Yaasiē, Abinēē né,

22 Dā bui kí Azaleli, Yeloaū né.

Isaili bui kíaon we.

23 Davidi i gbé pọ kà wè bao ge aai kaoo naoo, asa Dii mè á tó Isailiō dasikū lán saanaōwae.* 24 Ké Zelua né Yoabu nà n̄ naoawa,† i a midēo. Naopi yáí Lua pọ f̄èi Isailiōzi, ō w̄i n̄ dasilē ké kí Davidi ladauo.

Kía iwao

25 Adieli né Azemave mé kibē làasi gbēz̄ō ũ.

Uzia né Yonataā mé d̄ō pọ kú bua n̄ mēewiao n̄ z̄ōewiao n̄ gudōakliō gbēz̄ō ũ.

26 Kelubu né Ezali mé buaz̄ikenao gbēz̄ō ũ.

27 Lama gbé Simēi mé v̄ēbudeō gbēz̄ō ũ.

Sefā gbé Zabedi mé ziia ũ v̄ēbe n̄ v̄ē k̄ūsūao yá musu.

28 Gedēē gbé Baalanana mé kulio n̄ kaad̄enliō z̄ikenao gbēz̄ō ũ.

Yoasi mé ziia ũ kù n̄si yá musu.

29 Salōna gbé Sitelai mé Salōna z̄udānaō gbēz̄ō ũ.

Adelai né Safata mé guzule z̄udānaō gbēz̄ō ũ.

30 Isimaēla bui Obili mé yiongodānaō gbēz̄ō ũ.

Melōnō gbé Yedeia mé z̄aa'indānaō gbēz̄ō ũ.

31 Ageli bui Yazizi mé s̄āo n̄ bleō dānaō gbēz̄ō ũ. Gbēpiá kí Davidi ziiaōnē m̄pii.

32 Davidi desē Yonataāá ledamadeē. Aà wé z̄ēa mé lakēnaē. Aàpi n̄ Akemō né Yeielio mé Davidi n̄eḡōēo gwana ũ. 33 Aitofeli mé Davidi ledamade ũ. Aaki gbé Usai mé kí kwàasi ũ.

34 A gbēa Benaia né Yoiada n̄ Abiataao ḡō Aitofeli ḡēē ũ.

Yoabu mé kí z̄iḡō d̄aana ũ.

28

Davidi Lua kpé d̄a z̄ékalēa Salomōōē

1 Davidi Isaili kíaō k̄āaa Yelusaleū pii, Isaili bui kíaō n̄ z̄iḡō d̄aana pọ lé z̄ikēō, z̄iḡō gbēōn d̄aas̄ōōō d̄aanaō n̄ gbēōn bas̄ōbas̄ōōō d̄aanaō n̄ gbé pọ de kía n̄ a n̄eḡōēo àizēē ziia ũ n̄ a iwao n̄ a n̄eḡōnaō n̄ a ḡō gbēbēēō pii. 2 Ō kí Davidi f̄ēle z̄è à mè: Ma gbéō, à swāsēmazi! Ma z̄ēō ma s̄ōu mà k̄p̄ēō Dii wá Lua b̄akuawano k̄pagolo pọ de aà ḡbadibō ũē, ō ma s̄ōu mà

* 27:23 Daa 15.5, 22.17, 26.4 † 27:24 2Sam 24.1-15, 1Lad 21.1-14

ń a d̄ao. ³ Ǿ Lua òm̄e i ke m̄ame mà kp̄epi d̄e, asa zīgōn ma ũ, ma gb̄èd̄ede dasidasie. ⁴ N beeo Dii wá Isailio Lua ma se ma b̄edeo guu, ké mapi ń ma buio w̄o de Isailio kía ũ ḡoɔpiīe. A Yuda s̄e yāa d̄aana ũ, Ǿ à ma b̄edeo s̄e aà buio guu. A k̄aaagu, Ǿ à ma kpa Isailio kía ũ. ⁵ Dii ma gba neḡōeo dasi, Ǿ à Salom̄o s̄e ń guu, à aà kp̄a kpala p̄o a d̄ile Isailiōne. ⁶ A òm̄e à m̄è: N né Salom̄o mé a kp̄ed̄om̄e ń a uao, asa ma aà s̄e ma né ũe, m̄io de aà mae ũ. ⁷ Tó a ma yādileao ń ma ikoyāo k̄ua lá a k̄ua gb̄awa, má tó aà kpala ào ku ḡoɔpiīe.*

⁸ Ma gb̄e, ma naé wá Luazi Isailio bui p̄o k̄aaaa Dii aeo wáa p̄ii, ào te Dii wá Lua yādileaoi ń laaio, ké ào ku b̄usu maae beeu, i ḡo á buiōne e ḡoɔpiī. ⁹ Mpi s̄o, ma né Salom̄o, ñyō ma Lua d̄o, ní z̄obleè ń n̄sem̄endoo teasisai, asa Dii ì wá s̄o ȳe à wá làasōo ń yá p̄o wa z̄ēo d̄o. Tó n aà k̄ii w̄ēe, ñyō aà e. Tó n p̄akp̄aaazi s̄o, à ḡinzin we e ḡoɔpiī. ¹⁰ Nyō d̄o ké Dii n se ñ kp̄ed̄e a k̄uk̄ii ũe. S̄d̄ile, ní z̄ipi ke.

¹¹ Ǿ Davidi Lua kp̄e ń a kp̄ēleo taa p̄o a k̄e taalau kp̄a a né Salom̄owa ń a làasio ń a kp̄ea p̄o kú musu ń z̄ilēo ń a duunk̄em̄ak̄io. ¹² Yá p̄o kú aà s̄o Dii ua ń a kp̄ene p̄o liaaio musu, à a taataa p̄o a k̄e taalau kp̄aw̄a lo: Lua kp̄epi làasio, p̄o p̄o w̄i Lua gba k̄al̄ek̄io, ¹³ Dii kp̄e z̄ikēo ń lá wa sa'onao ń Levii bui ḡalio d̄iledile aa Dii kp̄e z̄i keo. ¹⁴ A vua ń ánūsu p̄o wa z̄ikēōpīōpīō gbia d̄iledile: ¹⁵ Vua daūo ń a filiao, ánūsu daūo ń a filiao, ¹⁶ vua táab̄unu p̄o w̄i p̄ēe k̄al̄ew̄a, ánūsu táab̄unu, ¹⁷ vua saao, au'elēo p̄o wa p̄i ń vuāo, vua lōo, vua tao, ánūsu tao ¹⁸ ń tulaletikatēak̄ii p̄o wa p̄i ń vuāo. A vua malaika ḡāsiade p̄o an ḡāsia āo p̄oaa Dii bàa kua ń Isailio kpagoloa aà z̄ikas̄ōgo ũ taa p̄o a k̄e taalau kp̄aw̄a lo.

¹⁹ Davidi m̄è: Ma yápīo taa d̄alau p̄ii, asa Dii gb̄aa m̄a à ma w̄e k̄em̄ēe. ²⁰ Ǿ Davidi ò a né Salom̄o: S̄d̄ile, z̄ipi ke ń w̄ōo. Nsu to v̄ia n k̄ūo. Nsu b̄ilik̄eo, asa Dii ma Lua a p̄akp̄anzio, a n to weo. Āo kunn̄o e ñ ge ñ kp̄e z̄ipi mid̄ēo. ²¹ Sa'onao ń Levii bui ḡalio ku s̄o guu wà Dii kp̄epi z̄i ke, mé gb̄e p̄o aa ḡo ñ v̄i mé an p̄o gb̄āo kunn̄o aa z̄ipi ke. Gb̄epii ń ń k̄iāo aa n yāma.

29

Gbadaa Lua kp̄e d̄a yá musu

¹ Ǿ kí Davidi ò gb̄e p̄o k̄aaaāne pii: Ma né Salom̄o p̄o Lua aà s̄epiá èwaason bol̄nae. Z̄ipi z̄o, asa uapiá gb̄enazina p̄o no, Dii Lua p̄oe. ² Ma Lua kp̄epi d̄a s̄uk̄e maamaa ma gb̄aa léue, ma vua kp̄a vua z̄i p̄o ũ ń ánūsuo ánūsu z̄i p̄o ũ ń m̄ogot̄e m̄ogot̄e z̄i p̄o ũ ń m̄osio m̄osi z̄i p̄o ũ ń lío lí z̄i p̄o ũ ń gb̄eo gb̄e z̄i p̄o ũ ń onisio ń tiik̄oazio ń gb̄e b̄ēede bui pīio ń gb̄epuao. ³ Bee gb̄ea lá ma Lua kp̄e yá k̄am̄agu, vua ń ánūsu àizee p̄o má v̄io, Ǿ má kp̄a ma Lua kp̄e p̄o ũ p̄o p̄o ma a s̄uk̄ēo bàasi: ⁴ Ofii b̄usu vua t̄onu bas̄o ń ánūsu t̄ēt̄ēo t̄onu àa do ń blāo, ké wà kpa kp̄epi ḡīowa a guu. ⁵ Vuaá vua z̄i p̄oe, ánūsuá ánūsu z̄i p̄oe ń z̄i p̄o ḡōidēo keo pii. A d̄eme z̄ēo gb̄a à kpa Diiwa s̄ōs̄ōi?

⁶ Ǿ uabelēo ń Isaili bui k̄iāo ń z̄iḡo gb̄ēon àas̄ōs̄ōo d̄aanāo ń gb̄ēon bas̄obas̄ōo d̄aanāo ń kíapi z̄iāo vua ń ánūsuo kp̄a. ⁷ Aa vua kp̄a t̄onu baswaākw̄i (170) wà Lua kp̄epi z̄i kēo ń ánūsuo t̄onu àa do ń basoplao (340) ń m̄ogot̄e t̄onu àa àāo ń kw̄io (610) ń m̄osio t̄onu àa ḡēo ń plao (3.400). ⁸ Gb̄e p̄o gb̄e b̄ēedēo v̄io nà Gees̄o bui Yeielie a z̄i Dii kp̄e làasiu. ⁹ Gb̄epii p̄o k̄ena p̄o p̄o wa kp̄api yá musu, asa aa kp̄a Diiwa ń n̄sem̄endooe. Kí Davidi p̄o k̄ena maamaa, ¹⁰ Ǿ à Dii s̄aukp̄a gb̄e p̄o k̄aaaa weo wáa à m̄è:

Èf̄āaide Dii wá dezi Isaili Lua
za ās̄in̄iz̄i e ḡoɔpiī!

¹¹ Dii, m̄ime ń z̄ōke ń gb̄āo
ń b̄ēēo ń denlao ń gawio v̄i,
asa p̄o p̄o kú musu ń z̄ilēōá n p̄oe pii.

* 28:7 2Sam 7.5-16, 1Lad 17.4-14

Mme ní kía ũ,
níme ní pópíi mide ũ.

¹² Aizee ní beeeo ì bọ n kíie,
ni kible pópíiwa.

Iko ní gbáao ku n ọ́zìe,

ní gbépii káfia zé ví,

mé ní ní gbaa gbáa zé ví lo.

¹³ Tiasa wá Lua, wáe n sáaukpa,
wáe n tó beede bọ.

¹⁴ Ee, dén ma ũ ge ma gbé, ké wà gbasa pọ kpama màai? Pópíi ì bọ n kíie. Pọ pọ wa kpama bọ n ọ́zìe. ¹⁵ Wá dené bòmọo ũ, nibọo ũ lán wá deziowa. Wá kua dúniau de lán uenawa tãmaasaie. ¹⁶ Dii wá Lua, pọzọo pọ wá kpà n kpé dọa yáí, ké n tó pọ a kua adoa e ào kuwà, apii bọ n ọ́zìe, n pọe. ¹⁷ Ma Lua, má dǎ ké sò tàasikanan n ũ, yákea a zéwa mé ì kangu. Ma pọpọ kpama píi ní nǎepuaoe, ǎ má è n gbé pọ kú laọ pọ kpama ní pọnao sǎ. ¹⁸ Dii wá deziọ Ablahaũ ní Izaakio ní Isailio Lua, to n gbé lí zed beewa ní sǎ guu, ní tó an sǎ ào kuma gọpii. ¹⁹ Ma né Salomọo gba zé aà n yádileao ní n ikoyáọ kúa ní nǎsemendoo, i n ọ́tondọkíi gwa à zikewà píi, i n kpé pọ ma a sọkè dọ.

²⁰ Ọ Davidi ò gbé pọ káaaa weone: A Dii á Lua sáaukpa! Ọ gbé pọ káaaa weo Dii ní deziọ Lua sáaukpa, aa mipèe aa kùle Diie, aa kùle kíae lo.

Salomọo kpaa kía ũ

²¹ Ké gu dọ aa sa'ò Diiwa. Aa sa pọ wí a pọ káteu à tékú òwà ní zuswanaọ mèn òaa sọo ní sāsakaọ mèn òaa sọo ní sása bọbnaọ mèn òaa sọo. Aa véé èlèwà aa sáaukpa sa'òwà dúuduu Isaili píi pọ ũ. ²² Gọo bee aa pọblè aa véemí Dii ae ní pọna zọo.

Ọ aa Davidi né Salomọo kpaa kía ũ gbáa káfí. * Aa aà kpà kía ũ Dii ae sa, ǎ aa Zadoki díle sa'onkia ũ. ²³ Ọ Salomọo zǎle kpalau a mae gbeyu kía pọ Dii kpà ũ. † A gwea è mé Isaili bui píi misíile. ²⁴ Kíáo ní negǎnaọ ní kí Davidi negǎeọ píi mikpà kí Salomọowa. ²⁵ Dii tò Salomọo zǎke káfí maamaa, Isaili bui píi wé è. Dii kíakegawi kpàwà, Isailio kía pọ dọaaaè, an kee i kaaawao.

Davidi gaa

²⁶ Yese né Davidiá Isaili buiọ píi kíae. ²⁷ A kè kpalau wè blaé, Heblǎ wè sopla, Yelusaleũ sǎ wè baakwi ní àaọ. ‡ ²⁸ A zikù táotaoe, ǎ à gà. Ọdee mé a beee ví. Ọ aà né Salomọo zǎle aà gbeyu. ²⁹ Kí Davidi yákeao ku gu'ena Samueli taalau ní ànabi Natá láo ní gu'ena Gada láo za a daaleawa e a mideawa, ³⁰ aà kpalablea yáọ ní aà negǎnkeyáọ ní yá pọ aà lèọ ní yá pọ Isailio ní bùsu pọ liai kíaọ lèo.

* 29:22 1Lad 23.1 † 29:23 1Kia 2.12 ‡ 29:27 2Sam 5.4-5

LADA PLAADÉ

Yá pò kú lée bee guu

Lée bee Davidi né Salomoo kpalablea yá bọọlekèwěe (1-9). Bee gbéa aà bui pò aa gò Yuda kía ũ e à gè pèd Nebukanéza Yelusaleũ siawa ní taańno Babilonio (10-36).

Lée bee dọ gbézā mèn plaọ yá gè à Ezala lá ní Nεemii láo kùe. Bee lé owěe wà Isailio yāzio kyoke ae we, asa wekii Pεεsio kí Kilusi Yudaọ gbà zé aa ea gé Lua kpé dọi Yelusaleũ.

Salomoo ńno gbéaa
(1Kia 3.1-15, 10.26-29)

¹ Davidi né Salomoo kpala zínapèle giúgiú, asa Dii aà Lua kuaànno, ń à aà zọọke káfi maamaa. ² Salomoo yādile Isailione pii, gběon ọ́aasọ́sọ́ dọ́aanaọ ní gběon basọ́basọ́ dọ́aanaọ ní yákpalekeno ní kíaọ pii ní Isailio uabeleọ pii, ³ ń à gèńno guleńi pò wa bọ Gabaọ, asa kpaaũkpé pò Dii zòblena Mọizi kè guwaiwaiu kú wee. ⁴ Davidi tò wà Dii kpagolo sè yáa Kiliayaaliú, * wà gèd gu pò a kèkèu Yelusaleũ, asa we à zwàakpe dọ̀uè. ⁵ Mọgotē sa'okii pò Uli né Bezaleli, Hulu tọ̀na pì† sọ a ku Gabaọ Dii zwàakpe kpéle, ń Salomoo ní gbé pò káaaapio yágbèawà we. ⁶ Salomoo sò kpaaũkpé sa'okii pizi Dii ae, ń à sa pò wí a pò káteu à tékú owà ní pò mèn ọ́a sọ́. ⁷ Ọ Lua bọ̀ mọ̀wà gwáasina à mè: Pó pò ní yei gbéaa. ⁸ Salomoo wè Luawa à mè: N gběkekè ma mae Davidie maamaae, ń n ma kpa kpalau aà gèe ũ. ⁹ Dii Lua, lé pò ní gbè ma mae Davidie ke sa, asa n ma dile gbé pò aa dasi lán dúnia bọ̀su'ufáawa kía ũ. ‡ ¹⁰ Ma gba ńno ní dọ́aọ sa, ké mà e dọ́aọ gbépio. Tó màa no kpelewa máli yá gọ́gọ́ n gbé dasipio nei?

¹¹ Ọ Lua oè: Lá yá bee mé kú n sọ, mé ni ọ́da ge àizee ge gawi ge n ibeọ gaa ge wēni gbàa gbéaa, sema ńno ní dọ́aọ, ké n e yá gọ́gọ́ ma gbé pò ma n dile ní kía ũe beeone, ¹² má n gba ńno ní dọ́apio, mí ea mà n gba ọ́da ní àizee ní gawio b. Kí pò kú n áae ge kí pò aọ ku n gbéae a kanwao. ¹³ Ọ Salomoo bọ̀ kpaaũkpé pò kú guleńipia kí Gabaọ, à tà Yelusaleũ, ń àle kible Isailio wa.

¹⁴ Salomoo zikasọ́go ní sọ́ káaa, aà sọ́gopio kà ọ́a sọ́pla (1.400), aà sọ́ sọ́ ọ́aasọ́sọ́ lee kuepla (12.000). Wí aà sọ́pio gwa aà sọ́go wéleọ guu ní aà be Yelusaleũo. ¹⁵ Kí tò ánuu ní vuao di Yelusaleũ lán gbewa, mé se de lí pò wà kpedò dasi lán bèle líwa sẹ. ¹⁶ Salomoo sọ́pio bọ̀ Egipiš ní Silisi bọ̀suo. Kí laatanaọ mé lulu Silisi. ¹⁷ Aaí sọ́go lulu Egipi ánuu kiloo sọ́plae, sọ́ sọ́ kiloo plapla taawa, ń aaí ea sọ́pio yía Itio ní Silio kía wa b. ¹⁸ Ọ Salomoo dile wà kpedo Diie ní azia beo.

2

Salomoo Dii kpé sọ́kẹa
(1Kia 5.15-32)

¹ Salomoo gbéọ̀ dà gbé'áziú gběon ọ́aasọ́sọ́ lee basiiš (80.000), a sẹsenaọ sọ́ gběon ọ́aasọ́sọ́ lee baaškwí (70.000) ní ní dọ́aanaọ gběon ọ́aasọ́sọ́ lee aaš ní ọ́a aašo (3.600).

² Ọ à gbéọ̀ zì Tii kí Hilaũwa à mè: Se de lío kpásámee lá ní kpásá ma mae Davidie ń à bekpàdwa. ³ Mále kpedo Dii ma Luae. Aà pọ́e, we waọ tulaletikauè téa, wio pẹe kálee, wio sa pò wí a pò káteu à tékú owà kọ́ ní oosio ní kámabogọ́zío ní mọ́ dafu gọ́ọ́ ní Dii wá Lua dikpẹ. Ọ Luapi dile Isailione aao ke màa gọ́pii. ⁴ Kpé pò mále dọ́pi zọ́, asa wá Lua zọ́ de diiọla pii. ⁵ N beeo déme kpedoae gbáa víi? Asa musu a fọ́ aà sio, baa musumusú. Dén ma ũ mà kpedoèi, mé i ke àọ de aà gbagbakii ũ bàasio.

* 1:4 2Sam 6.1-17 † 1:5 Bọa 38.1-7 ‡ 1:9 Daa 13.16, 28.14 § 1:16 Iko 17.16

⁶ Bee yáí gōide kpásāmēē aà zíkē ní vuao ní ánusuo ní mōgotēo ní mōsio ní wōtēnao ní bà gāaluladeo ní babuunao ní wēsākēa pówao, i zíkē Yelusaleū ní Yuda būsuo ní gōide pó ma mae Davidi dīlemēē. ⁷ N n Libā būsuo sēde lío kpásāmēē ní pēlio ní lí bēēde pále, asa má dō ké n būsuo zíkēnao lizō dō. Ma zíkēnao lí zíkē ní n zíkēnao, ⁸ aai lí kekemēē dasidasi, asa kpé pó mále dōpi, sema àò zō mé àò muaa ní kpéēo. ⁹ Má mase kpa n zíkēna pó lé lizōpiowa koko àasōsōo lēē àaa do (200.000) ní naao koko àasōsōo lēē àaa do (200.000) ní vēēo sela àasōsōo lēē bao (20.000) ní nísio koko àasōsōo lēē bao (20.000).

¹⁰ ¶ Tii kí Hilaū lá kpásā Salomōō ē mē: Ké Dii ye a gbēōzi yáí, ò à n kpa ní kía ũ. ¹¹ A èa ò ló: Wà Dii Isailio Lua pó musu ní zīlēo kè sáaukpa! Asa à kí Davidi gbà né ònōna pó dōa ní wēzēo vī, ò àle kpēdòè ní azia bēo. ¹² Mále gōide pó zī dō gbaēne, aà tón Hulaū Abi. ¹³ Aà daá Dā buie, mé aà maeá Tii gbēē. A vua ní ánusuo ní mōgotēo ní mōsio ní gbēo ní lío ní bà gāaluladeo ní babuunao ní wōtēnao ní bàabao zī dō. A wēsākēa pówā dō, mé zī pó wa dàè píi ì kēē. Ali zíkē ní n zíkēnao ní gbé pó de n mae Davidi zíkēna ũ yāo. ¹⁴ Kí, mase ní naao ní nísio ní vēē pó n a legbēo kpásā wápio ní zíkēnaōne, ¹⁵ wí Libā būsuo lí zōzōne lá ní yei léu, wí yeye wà gbēō zīò ísīaa e Zope, ní taò Yelusaleū.

¹⁶ Salomōō bòmō pó kú Isaili būsuo nàò píi, aà mae Davidi gbēō naoa bàasi. Aa kà gbēōn àasōsōo lēē basoplakwi ní àaō ní àaa àaō (153.600). ¹⁷ A ní gbēō dīle gbè'ānao ũ gūsīsideu gbēōn àasōsōo lēē basīō (80.000), a sēsēnao sō gbēōn àasōsōo lēē bàāōkwi (70.000), an dōana pó aao wéte zīpizīo sō gbēōn àasōsōo lēē àaō ní àaa àaōē (3.600).

3

Salomōō Dii kpé dōa (1Kia 6.1-38)

¹ ¶ Salomōō nà Dii kpé boawa Mōlia* gbē musu Yelusaleū, gu pó Dii bō mōu a mae Davidiwau. Davidi mé Yebusi bui Alauna pówēngbēzēpi dīle kpépi dōkii ũ. ² A nà zīpiwa a kpalablea wē sīōde mō plaade gōō plaade zīē. ³ E pó a bō Lua kpé pó ũ gbāa kà gāsīsuu bàāō, a yāasa bao. ⁴ Kpépi bilandaa vī, a yāasa sáa ní kpépioē gāsīsuu bao, a lesī kwi.

A vua tēetēē kpà kpépi guu. ⁵ A pé lipēpēē kpà kpēēle gīwa, ò à vua maa kùlèwà. A gōinakèwà lán daminaliowa ní mōdaonaō. ⁶ A zāblè kpépiwa ní gbè bēēdeō. Vuapi sō à bō Paavaiūē. ⁷ A vua kùle kpépi balazaōwa ní a kpēēle lío ní a gīō ní a bōle gbaō, mé à gōinakè gīpiowa lán malaika gāsīadeōwa.

⁸ A luakukii kè, a gbāa sáa ní kpépi yāasao gāsīsuu bao, a yāasa bao. A vua tēetēē kùlèwà tōnu bao. ⁹ Vua kusaō gbia de kiloo kīnia. A vua kùle kpēa pó kú musuōwa ló.

¹⁰ A li'ā malaika gāsīadeō ũ mēn pla, a kpà ní vuao. ¹¹⁻¹² Malaikapiō gāsīa pōoa, a gbāa gāsīsuu sósōo, ampīi gāsīsuu baoē. Ado gāsīa gè pè gīwa le, ado pó pè gīwa la, ò an gāsīa pó gōō pèkōwa. ¹³ Malaikapiō gāsīaō pōopōoa màa e gāsīsuu bao. Aa zea mé an aē dōa kpēēle oi.† ¹⁴ A zwāa pó wa da tà ní babuunao ní bà gāaluladeo ní wōtēnao ní bàabao, ò à gōinakèwà lán malaika gāsīadeōwa.‡

¹⁵ A mōpēle pí mēn pla kpépi kpēēle pó ũ. A pla píi lesī gāsīsuu bao plaplasaiē, a fua lesī sō gāsīsuu sósōo. ¹⁶ A mōdaonaō pí, ò a fī fūapiōwa yābaa ũ. A póc pí lán gbēafu bēōwa mēn basōbasōo, a dōdō mōdaonapiōwa. ¹⁷ A mōpio pèle kpé kpēēle oplaai ní zēēio. A tōkpà oplaai póc Yakē,§ zēē pó sō Bōazu.*

* 3:1 Daa 22.2 † 3:13 Bōa 25.18-20 ‡ 3:14 Bōa 26.31 § 3:17 Bee mē ì ní zedō. * 3:17 Bee mē gbāa kuwà.

4

Lua kpé pɔ́
(1Kia 7.23-51)

¹ Salomɔɔ sa'okli kè ní mɔgotɛo.* A gbàa ní a yàasao gàsísuu baobao, a lesí kwi. ² A íkaki bò bòoloo. A léla e a léle gàsísuu kwie, a lesí sɔo, a zɔɔ sɔ baakwi. ³ A gɔ́inakè íkaki piwa lán tũuɔwa, a lía a léi zíle dɔɔ pla, gàsísuu dodo tũu mèn kwikwi. A íkaki pi pí sãnu ní tũu gɔ́inapioe. ⁴ Íkaki pi di zuswana mèn kueplaɔwa. Zù mèn àaɔɔ mi dɔ gugbãntoo oi, mèn àaɔɔ be'ae oi, mèn àaɔɔ gɛɔmidɔkii oi, mèn àaɔɔ lɔ gukpe oi. Íkaki pi di ní musu, ɔ an pɔɔɔ dɔɔ guo. ⁵ Íkaki pi gèele ɔtã doe, mé a swá de lán ta swáwa, lán tɔ́ngbeleziwa. Galuba zɔɔ le òaa do ní basoo í ɔ ta sapi í sí.

⁶ ɔ à dâa pí mèn kwi nɔɔpipibɔɔ ũ, a kàle Lua kpé ɔplaa oi mèn sɔo, ɔzei mèn sɔo. Sa'onao ì dàapiɔ idada sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ nɔɔwa. Sa'onapio sɔ aai zu'o ní íkaki pi íoe.†

⁷ A vua dau‡ pí mèn kwi lá wà a kea dílewa. A kàle Lua kpéu, mèn sɔo ɔplaa oi, mèn sɔo zeai. ⁸ A táabũnu§ kè mèn kwi, a kàle Lua kpéu, mèn sɔo ɔplaa oi, mèn sɔo zeai. A ta au'elebɔɔ pí ní vuao mèn basoo. ⁹ A sa'onao ua kpànè ní Lua kpé uadao ní a bɔle gbaɔ, ɔ à mɔgotè kùle gbapiɔwa. ¹⁰ ɔ à íkaki pi díle Lua kpé kpeele ɔplaa oi gɛɔmidɔkii oi ní gukpeo zãnguo. ¹¹ A túfukabɔɔ ní péeluo ní ta au'elebɔɔ pí lɔ.

Màa Hulaũ Lua kpé zì kè kí Salomɔɔe, à a lekpaai. Zì pɔ a kèpiɔn ke:

¹² Mòpeleɔ pla.

Fua pɔ bò lán lowa, a ku mòpelepiɔ musuɔ pla.

Mɔdaona pɔ à zãblèò fùapiɔwaɔ pla.

¹³ Gɔ́ina pɔ a dɔɔ mɔdaonapiɔwa lán gbɛafu beɔwaɔ òaa pla. A kè dɔɔ plapla, à zãblèò fùapiɔwa.

¹⁴ Tadibɔɔ ní a tao.

¹⁵ Íkaki do ní zuswana pɔ kú a zíeɔ kuepla.

¹⁶ Túfukabɔɔ ní péeluo ní saao ní a pɔkeleɔ píi.

Pɔ pɔ Hulaũ pí kí Salomɔɔe Dii kpé pɔ ũo píi, a pí ní mɔgotè pɔ wa yɔɔoe. ¹⁷ Kí mè wà kása ní Yuudè dàna gí pɔ kú Suko ní Zaletão zãnguo. ¹⁸ Pɔ pɔ Salomɔɔ pí ní mɔgotèopiɔ, wi yɔ kiloowa wà a gbia dɔɔ, ké a dasi kè zài yái.

¹⁹ Salomɔɔ pɔ pɔ kú Lua kpé guuɔ pí lɔ, tulaletikateakii pɔ wa kè ní vuao ní vua táabũnu pɔ wí Dii pɛe kálèwàɔ ²⁰ ní dau pɔ wa pí ní vua tɛtɛeoo ní a filia pɔ lɔ naa luakukii aeɔ lá wa dílewa. ²¹ Wà gɔ́inakè daupiɔwa lán kɔpekii fuaɔwa. Wà a filiaɔ ní a kpàoo pí ní vua tɛtɛeooe. ²² Vua filiadebɔɔ ní tao ní gɔ́ɔnao ní tàasoo ní kpea pɔ wí me luakukii gbaɔ ní kpeele pɔɔ.

5

¹ Ké Salomɔɔ Dii kpé zìpi kè a làa píi, ɔ à mò ní vuao ní ánusuo ní pɔ pɔ a mae Davidi díle Lua pɔ ũo,* a kà Lua kpé làasiu.

Taa ní Dii kpagoloo a kpéu
(1Kia 8.1-9)

² ɔ kí Salomɔɔ Isaili gbɛzɔɔ sisi Yelusaleũ, an bui dɔaanao ní ní uabeleɔ píi, aa mɔ Dii bàakuarĩnɔ kpagolo† sé Davidi wéle Siona wà suò. ³ ɔ Isaili kàaaaazi m̄pii mɔ soplade dikpegozi. ⁴ Ké Isaili gbɛzɔɔ kà píi, ɔ Levii bui Dii kpagolopi sè ⁵ ní kpaaukpeo ní Dii pɔ pɔ kú a guuɔ. Levii bui pɔ de sa'onao ũ mé pɔpiɔ sè, ⁶ ɔ kí Salomɔɔ ní Isaili pɔ kàaaaazi sa'ò ní são ní zuo kpagolopi ae. Pɔ pɔ à sa'òopiɔ dasi kè zài, wi fɔ nàoo. ⁷ ɔ sa'onao gè ní Dii bàakuarĩnɔ kpagoloo a kpéu e kpea pɔ wí me luakukii. Aa díle a dílekii we malaika

* 4:1 Bɔa 27.1-2 † 4:6 Bɔa 30.17-21 ‡ 4:7 Bɔa 25.31-40 § 4:8 Bɔa 25.23-30 * 5:1 2Sam 8.11 † 5:2 2Sam 6.12

gàsiadeo zíe. ⁸ Malaikapio gàsia poopooa gu pò kpagolo ní a sélío kuua. ⁹ A sélipio gbàa, wí a lé e kpépi kpεεε, wíli e uao. Lípio ku we e gbá. ¹⁰ Pɔe ku kpagolopi guuo, mé i ke gbè pèpεε mèn pla pò Mɔizi dàu Olebu,† gu pò Dii mè a bàa aò kú ní Isailio ní bɔa Egipi gbεa bàasio.

¹¹ ɔ sa'onao bòle Dii kpéu. Goo bee sa'ona gáli pò kú we gbábò níziae píi kò. ¹² Levii bui pò de lèsina ũ, Asafa ní Emanio ní Yedutuo ní ní nɛ́o ní ní dāunaò sí píi sa'okii gukpe oi ní bàabaa pɔkasao dadaa, aale sésēnao lé ní mɔɔnao ní domaò. Sa'on káaepenaò kú ní guu lo gbēon basoolo. ¹³ Kàae'ò ní lɛo dākši lán pɔ mēndowa, aale Dii táasile, aale lémawà. Aale lesi ní kàaeò ní sésēnao ní p'òbɔn páleò, aale Dii táasile aale mε: A maa, aà gbēke láaa vío.

Telú Dii kpépi pà, ¹⁴ ɔ sa'onao i fɔ gè zíkɛi weo telupi yáí, asa Dii gawi kpépi pàe. §

6

Salomɔɔ yá'oa gbéne

¹ ɔ Salomɔɔ mè: Dii mè aò ku telu sia guue.* ² ɔ a ò Diiε: Ma kpé lesíε bee dònε ké ñyɔ kuu gɔɔpiiε. ³ ɔ à líli aedò bílawa à samaa'òné. ⁴ ɔ à mè: Wà gbáakpa Dii Isailio Luazi! A legbè ma mae Davidiε, ɔ à kèè lá a òwa. Asa à mè† ⁵ za gɔɔ pò a a gbéò bòle Egipi, i Isaili wéleε dile wà kpɛdɔueo, mé i gbēε dile a gbé Isailio dɔaana ũ, ⁶ ɔ à Yelusaleũ dile ké a tó aò kuwà, mé à Davidi dile a gbé Isailio dɔaana ũ.† ⁷ Ké ma mae Davidi ye kpɛdɔ Dii Isailio Luaε, ⁸ ɔ Diipi òè kpɛdɔaε ké a tó e aò kuwà láasoo pò a kèpi maaε, ⁹ āma i ke aàpi mé a dɔεo, aàzia née mé a dɔε. § ¹⁰ Dii kè lá à legbèèwa, ɔ ma gɔ ma mae Davidi gēε ũ, ma zòle kpalau Isailio guu, lá Dii Isailio Lua a legbèwa, ɔ ma kpépi dòè, ké aà tó e aò kuwà yáí. ¹¹ We ma Dii kpagolo díleu. Dii bàa kua ní a gbé Isailio yá kú a guu.

Salomɔɔ wabikεa a gbéne

(1Kia 8.22-53)

¹² Salomɔɔ gè zè Dii gbagbakii kpεεε Isaili pò káaaa weo wáa píi, ɔ à ɔsè musu plapla. ¹³ Salomɔɔpi gína bò yāa ní mɔgotεo ua guoguoε. A gbàa ní a yāasao gāsísuu sósɔoε, a lesí sɔ āaɔ. ɔ à dède gínapiwa à kùle a kosowa Isaili pò káaaa weo aε, à ɔsè musu ¹⁴ à mè: Dii Isailio Lua, gbēε muaanno musu ge zílεo. N gbēke guu n bàa kú ní n zòblena pò aa ku lá ní yeiwa ní nòsemendoɔε. ¹⁵ N yá pò n a legbè n zòblena ma mae Davidiε kè. N ò ní léo yāaε, gbá sa ɔ ní kè. ¹⁶ Tia kéwa Dii Isailio Lua, n legbè n zòblena ma mae Davidiε n mè, tó aà buio nízia kūa dɔ mé aa ku lá ní yeiwa, aa n ikoyā kūa laaàwa, aao zòleε kpalau Isailio guu gɔɔpiiε.* ¹⁷ Dii Isailio Lua, to yá pò ní ò n zòblena Davidiε ke síana ũ sa. ¹⁸ Lua, níyɔ kú ní gbēnazinaò zílε la yāma yà? Gwa, n be pò kú musu ní gu pò kú musumusuo píi a fɔ n sio, belenke kpé pò má dònεε bee sa.† ¹⁹ Dii ma Lua, mapi n zòblenawa wegwa, ní ma wabikεa ní ma sùuugbeaamao sí. Swáεε wii pò mapi n zòblena mále léma ní wabi pò mále kemaozi. ²⁰ To n wé aò pεa kpéeε beewa gwāasína ní fáanεo, gu pò n mè n tó aò kuwàε beepi. Wabi pò mapi n zòblena mále ke ní aεo dɔa gupiwa ma. ²¹ Tó mapi n zòblena ge n gbé Isailio aedò guε beewa, mé wa wabikεma, nili wá wabikεa si za n kúkii musu, ní sùuukεwanɔ.

²² Tó gbé taaekè a gbédeεε, mé wa òè aà mε á sí ní n tóo, tó à mò mé à mè á sí ní n tóo n gbagbakii kpεεε kpéeε beeu, ²³ nili sírínɔ kua za musu, ní ɔlɔné. Nili yágɔgɔ n zòblenaɔne, ní fiabo taaedeε, aà yākeε i wi aà musu, ní tó yá bɔ ní yāesaideo na, wí e dɔ ké i yāe keo.

† 5:10 Iko 10.5 § 5:14 Bɔa 40.34-35 * 6:1 Sou 18.11, 97.2 † 6:4 2Sam 7.1-13 † 6:6 2Sam 7.4-11 § 6:9 2Sam 7.12-13 * 6:16 1Kia 2.4 † 6:18 Zin 7.48-50

²⁴Tó n gbé Isailio ibeεo zìblè má duuna pò aa kè yáí, mé aa tàrín, mé aa èa sùma aa n sisi, tó aa wabikèma aa sùuugbèama kpée beeu, ²⁵kua za musu nìli sírín, ní ní duuna kémá, ní suín búsú pò ní kpà ní deziowaε beeu.

²⁶Tó luabe gò da wáiwai, lou lé mao ké aa duunakène yáí, tó aa aedò gue beewa, aa wabikèma aa n sisi, mé aa mikè ní duunaεne ké n ní wetà yáí, ²⁷kua za musu nìli sírín, ní ní duuna kémá. Nìli ní da zé maawa, ní tó lou ma búsú pò ní kpà n gbéowa an pò ùε beeu. ²⁸Tó nana ge gagyá kà búsue beeu, ge pówen gbósi ge pò fukpaa ge kwasutεo ge sēsεwekwaε ge tó ibeεo koezò ní wélezi ge tó músi ge gyá gèngu, ²⁹tó an gbèe yá pò a le dō ní wāwā pò àle keo, mé à dō kpée bee oi, mé à wabikèma à sùuugbèama, ³⁰kua za musu nìli siaàn. Nìli sùuukeaàn, ní fiaboè aà yākeawa, asa ní aà nòse dō. Mmε ní gbépii nòse dō. ³¹Màa aalio víakene, aao ku lá ní yeiwa e ní wēni léu búsú pò ní kpà ní deziowaε beeu.

³²Tó bòm pò de n gbé Isaili bui ũo bò búsú zàzāu à mò n tó zō yáí ní n ikoyāo ní n pò pòoa yáo, tó à aedò kpée beewa à wabikèma, ³³kua za musu nìli siaàn, ní yá pò a gbèama kèè, ké dúnia bui píi e n tó dō, aai víakene, lá n gbé Isailio í kenewa, aai dō ké n tó kú kpé pò má dèe beewa.

³⁴Tó n gbé bòle gè zíkai ní ní wèle zílau, gu pò n ní zíu píi, tó aa aedò wéle pò ní díleε bee ní kpé pò má dōneε beeowa, mé aa wabikèma, ³⁵kua za musu nìli sírín sùu pò aa gbèama yá musu, ní tó yá bórín na. ³⁶Tó aa duunakène, lá gbèe ku à gí duunakeio, mé n pò pàrízi n ní ná ní wèleεne ní zí, mé aa tàrín ní búsú zìzō ũ búsú zàzā ge a káina guun nò, ³⁷tó aa nòselìle búsú pò aale zòblepiu, mé aa èa sùuugbèama we aa mè wà duunakè, wà tàakè, wà yāvāikè, ³⁸tó aa èa sùma ní nòsemendoo ní pœāo píi za búsú pò wà tàrín, aale zòbleu, tó aa aedò búsú pò ní kpà ní deziowa ní wéle pò ní díleεo ní kpé pò má dōneε beeowa, mé aa wabikèma, ³⁹kua za musu nìli sírín sùu pò aa gbèama yá musu, ní tó yá bórín na, ní sùuuke ní n gbé pò aa duunakène.

⁴⁰Tia kéwa ma Lua, to n wé à pœa gue beewa, ní swáε wabi pò wa su kema lai.

⁴¹Dii Lua, pila su n kúkí sa,
mpi ní n gbāa kpagoloo.

Dii Lua, to gbé suabaa à dō n sa'onao sōwa,
to n yāmanaε pōnake n maa yáí.

⁴²Dii Lua, ísu bō kía pò ní kpà kpœo.

To gbèke pò ní kè n zòblena Davidie yá à dōngu.†

7

Dii kpé sakēa (1Kia 8.62-66)

¹Ké Salomō wabikè a làa, té bò luabe à sù sa pò a ò pòwa à tekū, ò Dii gawi kpépi pà.*

²Sa'onao i fō gèuo, Dii gawi pò kpépi pà yáí. ³Ké Isailio tépi sua è ní Dii gawipio a kpé musu, aa wùle ní gbèu aa misìlèè, aa Dii sáaukpà aa mè:

A maa, aà gbèke láaa vío.

⁴Ŋ kí ní gbépiio sa'ò Diiwa. ⁵Kí Salomō sa'òwà ní zuo òaasōso leε bao ní plao (22.000) ní são òaasōso leε basoolo (120.000). Màa kí ní gbépiio Dii kpé sakè. ⁶Sa'onao zea ní zékí, mé Levii bui ku we, aale Dii sáaukpa ní pòbōna pò kí Davidi kè, à Dii táasilèo à mè:
Aà gbèke láaa vío.

Sa'on kàaεpεnaε kú ní aε, mé Isaili bui píi gò sía. ⁷Salomō gbábò ua pò kú Dii kpé kpεleε, ò sa pò wí a pò káteu à tékū ò we ní pówen gbao ní sáaukpa sa'obō nísio, asa sa'okí pò a kè ní mōgotēo i fō pópí sī píio. ⁸Zibeezi Salomō ní Isailio píi aa dikpekè e gōo soplá. Wa

† 6:42 Sou 132.8-11 * 7:1 Lev 9.23-24

dasi maamaae, wà b̀ za Amata b̀lei e à g̀ p̀ Egipi zé swawa. ⁹ A g̀ swaaõde zı́ wà k̄ k̄aa, asa wà sa'okii sakēa dikpekè g̀ soplae, ẽ wà ̀a wà Lákpɛdɔa dikpekè g̀ sopla lɔ. ¹⁰ M̀ soplade g̀ bao n̄ àaõode zı́ ẽ à n̄ k̄é, aa tà n̄ be n̄ p̀nao. An p̀ k̀ena yāmaa p̀ Dii k̀è Davidi n̄ Salom̀o n̄ a gb̄é Isailiõne yá musu.

Dii b̀ m̀a Salom̀wa
(1Kia 9.1-9)

¹¹ Ké Salom̀o Dii kpé m̀de n̄ azia beo n̄ zı́ p̀ a p̀ d̀wà à ke Dii kpéu n̄ a bepio, a làa píi, ¹² ẽ Dii b̀ m̀wà gwāasina, a òè: Ma wabi p̀ n̄ k̀a mà, ma gue bee d̄ile ma kpé p̀ wàli sa'oua ũe.

¹³ Tó ma musu zé tà mé lou lé mao, ge tó ma kwaõ gbàewá, aale á b̀su p̀o ble, ge tó ma gagyákà ma gb̄égu, ¹⁴ tó ma gb̄é p̀ ma tó kúmápiõ n̄zia b̀sa, aale wabikea, aale ma aeya, aale n̄ zé v̄iõ tó, kua za musu má sírno, mí n̄ duuna kémá, mí n̄ b̀su gba aafia. ¹⁵ Ma wé iõ pea gue beewa, mí swáse wabi p̀ wàle keui. ¹⁶ Ma kpé bee sè má d̄ile ma p̀ ũe, ké ma tó e àõ kuwà g̀pii. Ma wé iõ p̀wà, ma p̀ iõ d̀wà g̀pii.

¹⁷ Mpi s̄, tó n̄ temazi lá n̄ mae Davidiwa, mé n̄ yá p̀ má d̄ilenõ k̄ua n̄ ma yá'onõ, mé n̄le ma ɔtond̄kii gwa, ¹⁸ má n̄ z̄leá kpalau zed̄, lá ma a legbè n̄ mae Davidiwa, ma m̀ aà buiõ aà z̄leá kpalau Isailiõ guu g̀pii.† ¹⁹ Tó a b̀ ma kpe s̄, tó a p̀kpà ma ikoyã n̄ yá p̀ má d̄ileõzi, mé a ge lé z̄ble dii p̄leõne, ále n̄ sisi, ²⁰ má á b̀le b̀su p̀ má kpàwáue, mí gı́ kpé p̀ má d̄ile ma p̀ ũpizi, i ḡ láanipõ ũ, bui píi i yáadaò. ²¹ Baa n̄ kpépi lesik̄eo, a yá a di gb̄é p̀ lé ḡ weowa, aa m̀: Bó yá mé tò Dii k̀è b̀sue bee n̄ kpé beeõ m̀ai?‡ ²² Wi oné: Ké aa p̀kpà Dii n̄ dezio Lua p̀ n̄ b̀le Egipizi yáie. Aa zè n̄ dii p̄leõ, aa n̄ sisi aa z̄blen̄e. Bee mé yápiõ ìné píi.

8

Salom̀ yá k̄niõ
(1Kia 9.10-28)

¹ Salom̀o Dii kpé n̄ azia kpéõ d̀ wè baoe. A gbea ² à wéle p̀ Hilaũ kpàwao kèke kàle, ẽ a kpà Isailiõwa, aa z̄leu. ³ A g̀ n̄ zı́o Amata Zoba, ẽ a sí. ⁴ A Tam̀o p̀ kú guwaiwaiu kèke kàle lɔ n̄ k̄sũakalewéle p̀ a kàle Amata b̀suu. ⁵ A Betoloni Musu n̄ Betoloni Zı́leõ kèke kàle wéle bíideõ ũ. B̄ipio b̀le gbaõ n̄ gbáaõ v̄i. ⁶ M̀a a k̀ Baalata n̄ wéle p̀ a k̄sũa káleuõ píi n̄ wéle p̀ aà s̄gõõ kuuõ. Kpé p̀ a ye d̄ Yelusaleũ n̄ Libãõ n̄ b̀su p̀ àle kiblewàõ píi, a d̀.

⁷ Bui p̀ de Isaili õõ: Itiõ, Amõleõ, Peliziõ, Iviõ n̄ Yebusi k̄naõ píi, ⁸ gb̄é p̀ Isailiõ i n̄ mid̄eõ, an bui p̀ ḡ n̄ b̀supiõ ẽ Salom̀o n̄ dá z̄ziũ, ẽ aaiõ zı́ke m̀a e n̄ a gbãõ. ⁹ I Isailiõ da z̄zı́piuõ. Ampio ẽ à n̄ d̄ile a zı́ḡõ n̄ a k̄ia deõ n̄ a gb̄é d̄baanaõ n̄ a zı́kasõgodeõ n̄ a s̄deõ ũ. ¹⁰ An gb̄éõ mé zı́ p̀ kı́ Salom̀o lé kepi gb̄ez̄õõ ũ lɔ, aa gb̄eõn̄ àaa do n̄ blakwioe.

¹¹ Salom̀o b̀ Davidi wéleu n̄ a n̄ Falaõ nen̄eõ, à m̀aànõ kpé p̀ a d̀èu, asa à m̀: Ma napi a e àõ ku Isailiõ kı́ Davidi beo, asa gu p̀ Dii kpagolo ḡeu a kua adoae. ¹² Salom̀o ìõ sa p̀ wı́ a p̀ káteu à tékũ o Dii gbagbakı́ p̀ a b̀ Dii kpé bilandaa kpelewa. ¹³ Iõ o lá gu lé d̄ lá M̄izi d̄ile wà owa n̄ kámaboḡzı́ p̀õ n̄ m̀o dafu p̀õ n̄ dikpe m̀en̄ àaõ p̀ wı́ ke wé n̄ wẽõ p̀õ, Kàaso dikpe n̄ P̄k̄ek̄e dikpeõ n̄ Lákpɛdɔa dikpeõ.* M̀a à Dii kpé yáõ k̀é lá à k̄w̄a. ¹⁴ A sa'on ḡaliõ d̄iledile baade n̄ a zı́o lá a mae Davidi òwa. A Levii bui k̄niõ d̄iledile lɔ, an gb̄eõ lí d̄baa n̄ Dii táasileao, an gb̄eõ lí d̄ sa'onaole n̄ zı́ p̀ aale ke lá gu lé d̄õ. A n̄ gb̄eõ d̄ile bíib̄led̄anaõ ũ ḡá n̄ ḡãõ, b̀le n̄ b̀leõ, asa m̀a Lua gb̄é Davidi ò. ¹⁵ Sa'onao n̄ Levii

† 7:18 1Kia 2.4 ‡ 7:21 2Kia 25.9 * 8:13 B̄a 23.14-17

buiò i bò yá pò kí dīlenée kpeo, baa làasi yá. ¹⁶ Wà zī pò Salomòò dané kè píie, za gòò pò wà Dii kpé ē kpàle e wà gè a mīdèò. Maa wà Dii kpé dò wa làa.

¹⁷ Kí Salomòò gè Eziōgebee n Elatao Edbū būsuu ísia sae. ¹⁸ Hilaū a gode pò ísia dōò zīwà n gó'ilenaò, ò aa dà ísiaa sãnu n Salomòò gbéò. Aa gè Ofii aa vua nàaa we tōnu gēo n mēndoo, ò aa sùò kí Salomòòe.

9

Seba būsuu nœ kía mœ Salomòò gwai (1Kia 10.1-13)

¹ Ké Seba būsuu nœ kía* Salomòò bao mà, ò à mò aà léi à gwa Yelusaleū n yá zī'ū laawào. A kà n a iwao dasidasi n pò gīnanaò n vuao zōòzōò n gbè beede pò yiongo seao, ò gè Salomòò kíi à yá pò kú a nòse guu faai bōaànò píi. ² Salomòò yá pò a làwao bōolekèè píi. A kee poloa i aà fuo. ³ Ké nœ kíapi Salomòò ònyā mà, mé à kpé pò a dò è ⁴ n ble pò i bleo n aà iwao gwao n aà be zikenaò kuao n n pōkasaò n vēebolenaò n n pōkasaò n sa pò a ò Dii uao, yápi dīwà, ò aà lé gē eia. ⁵ Ō a ò kīe: N yākeao n n òno bao pò má mà za ma būsuoó sīanae. ⁶ Mi n yápiò sio e ma ge kaò la, tia ò ma wesīe sa. Wi n òno zōò yā'omēe píio fá! N de lá ma n bao màa. ⁷ Minadeon n gbéò ū, n iwa pò aaiò kunno gōōpii aai swādò n ònyāio! ⁸ Wà Dii n Lua sáaukpa, asa n yá kaaàgue, ò à n kpa kpala pò a dīleu kía ū. Ké n Lua ye Isailiòzi, ò zēíno gōōpii yá mé tò à n kpa n kía ū, ké n yágōgōné a zéwa. ⁹ Ō à kía gbà vua tōnu síiò n pò gīnanaò dasidasi n gbè beede. Pò gīnana pò à kí Salomòò gbàpiò zōò, gbēe i mōòè à kà màa bō.

¹⁰ Hilaū gó'ilena pò sù n Ofio n vuaoò sù n lí beede maamaa n gbè beede bō. ¹¹ Kí Dii kpé n azia kpéò pòò kèò, mé à mōonaò n kúuo kèò lèsinaone bō. Wi mó n lípi buio à kà màa bō, wi wesie beewa bō e gbā.

¹² Pò pò Seba būsuu nœ kía yei, a gbèa kí Salomòòwa, ò à aà gbà. A gbadàè de pò pò à mōoea. Ō nœpi èa tà a būsuu n a iwao.

Salomòò àizee (1Kia 10.14-25, 11.41-43)

¹³ Vua pò Salomòò ò e wē n wēò i ka tōnu bao n àaòo, ¹⁴ falu pò tagenaò n laatanaò i bōè bàasi. Laalubu kíaò n būsuu gbāadeò i mōè n vuao n ánusuo bō. ¹⁵ A sēngbao zōòò kè n vua pò wa gbēgbēo mēn òaa do, an baade gbia kiloo àa'aañ n kinioe. ¹⁶ A sēngbao nénaò kèò bō, an baade gbia ye kai kiloo plapla. A sēngbaopio kàle kpé pò wī me Libā Líkpeu. ¹⁷ Kí a kiblekila zōò kè n wesa swaao, ò à vua tēetēe kùlewà. ¹⁸ Kílapi dedekíi ví, a gbápekíio sooloe, mé à gbadibò kè kílapiwa n vuao. A gāsídikíio ví, nòomusu pò wa kèò zēze gāsídikíipio sae. ¹⁹ Nòomusu keapio zēze gbápekíipiowa plapla oplaai n zēeo, apii kè kuepla. Wi kílapi taa ke būsueu yáao. ²⁰ Kí Salomòò imibōá vuae píi. Kpé pò wī me Libā Líkpe pòò píiá vua tēetēe, ánusuu pōe ku weo, asa wīli ánusuu díle pōe ū Salomòò gōòo.

²¹ Kí ísia gó'ilenaò ò daa ísiaa n Hilaū gbéò. Wè àaò n wè àaò ò aaiò su n vuao n ánusuo n wesa swaao n gbaūò n bā bui maao. ²² Kí Salomòò àizee n a ònoò zōò de dúnia kíaò póa píi. ²³ Dúnia kíaò zewēele píi wà wesi Salomòòe, wī swáse òno pò Lua dàè aà sōuzi. ²⁴ Wē n wēò wīò mōè baade n a gbao: Anusu pòò, vua pòò, ulaò, gōkeboò, pò gīnanaò, sōò n a baonaò.

²⁵ Salomòò sò pò i gó gáleo kēe òaasōòo lee síiōe (4.000), a pò wī dikpeo sō òaasōòo lee kuepla (12.000). Aa ku sōgo wéleo guu n aà be Yelusaleū. ²⁶ Sea za Uflatai n Filitē būsuo e à gè pè Egipi būsuo léwa, òme būsupio píi kía ū.† ²⁷ Kí tò ánusuu di Yelusaleū lán gbewa, mé se de lí pò wà kpedòò dasi lán bèle líwa sēu. ²⁸ Salomòò sōpio bō Egipi‡ n būsuo pāleo.

* 9:1 Mat 12.42 † 9:26 Daa 15.18 ‡ 9:28 Iko 17.16

²⁹ Yá pò Salomɔɔ kè za a daaleawa e a midɛawa kɪni kú ānabi Natā taalau ní Silo gbé Ahia ānabikelao ní gu'ena Ido wépfungu pò a è Nɛba né Yeloboaũ yá musu láo. ³⁰ Salomɔɔ mé Isaili buiɔ pii kía ũ Yelusaleũ e wè bla. ³¹ Ké à gà, wà aà vɪ a mae Davidi wéleu, ɔ aà né Lɔbɔaũ zòle aà gbɛu.

10

Isailiɔ bɔa Lɔbɔaũ kpɛ (1Kia 12.1-24)

¹ Lɔbɔaũ gè Sikɛũ, asa wekii Isaili bui pii gèu aà kpái kpalau. ² Ké Nɛba né Yeloboaũ a baomà, à sù ní Egipto. Wekii a kuu za gɔɔ pò à tilè Salomɔɔɛ. ³ Wà aà sisi, ɔ à gè Lɔbɔaũ lè ní Isaili buiɔ pii aa òè: ⁴ N mae zɪ gbāa dàwɛɛ pāsipāsɪ. Mpi sɔ, zɪ gbāa ní aso gbia pò a dɪwɛpio lao, wɪ misiilɛɛ. ⁵ ɔ a wɛmá à mè: E gɔɔ àaɔ, í ɛa mɔ. ɔ aa tà.

⁶ Kí Lɔbɔaũ yápi kpàle gbɛzɔɔ pò aa de a mae Salomɔɔ ìwa ũ gɛzɪ à mè: Yá kpele á è a maa mà a zá sí gbépiɔwai? ⁷ ɔ aa wèwà aa mè: Tó n maakèné, n yá a kángu. Tó n yāmaa zāsímá, aao de n zòblɛnao ũ gɔɔpiiɛ. ⁸ ɔ Lɔbɔaũ gɪ gbɛzɔɔpio ledama mai, à gè yápi kpàle a ìwa èwaaso pò aa nɛblè sãnuo gɛzɪ. ⁹ A ní lá à mè: Gbé pò aa òmɛɛ mà zɪ gbāa pò ma mae dànɛ laonépiɔ, yá kpele á è a maa wà a zásimái? ¹⁰ ɔ èwaasopiɔ wèwà wà mè: Gbé pò aa ònɛ n mae aso gbia dɪné, laonépiɔ, oné n ɔnɛnzāna gèele de n mae gbɔua. ¹¹ N mae aso gbia dɪné, mpi sɔ nýɔ asopi káfínɛɛ. N mae ní wetà ní flāo, kási flāala ledɛ ɔ nýɔ ní wetàò. ¹² A gɔɔ àaɔde zɪ Yeloboaũ ní Isailiɔ èa mò Lɔbɔaũ lè nípii, lá a òné à mè aa ɛa mɔ gɔɔ àaɔ gbɛawa. ¹³ ɔ kí gɪ gbɛzɔɔ ledama mai, à yāpāsɪ òné. ¹⁴ A òné lá èwaaso ledàwawa à mè: Aso gbia ma mae díé, mapi sɔ má asopi káfíɛɛ. Flā ɔ ma mae á wetàò, mapi sɔ, flāala ledɛ ɔ má á wetàò. ¹⁵ Beewa kí i Isailiɔ yāmao, asa yápi bò Lua kíiɛ, ké yá pò a dà ānabi Ahia, Silo gbéɛ, a ò Nɛba né Yeloboaũɛ e ke yáí.

¹⁶ Ké Isailiɔ è kí gɪ ní yāmai, aa òè:

Wá bàa kú ní Davidioo,
wá lé kú Yese né yáuo,
á Isailiɔ, á baade tá a be!*

Davidi buiɔ, à laaidɔ á bɛwa!

ɔ Isailipiɔ tà ní be. ¹⁷ Isaili pò kú Yuda wéle guu ɔ Lɔbɔaũ gò ní kía ũ nítɛɛ. ¹⁸ Kí Lɔbɔaũ zɔɔ gbɛzɔɔ Adonilaũ zɪ Isailiɔwa, ɔ aa aà pàpa ní gbɛo wa dè. ɔ kí Lɔbɔaũ fɛle ní wāao, à sɪ a sɔgo guu à bàalè tà Yelusaleũ. ¹⁹ Beewa Isailiɔ gɪ Davidi buiɔzi e ní a gbāo.

11

¹ Ké Lɔbɔaũ kà Yelusaleũ, à Yudaɔ kàaa ní Bɛyāɛɛ buiɔ. Zígɔpiɔ gbɛɔn òaasɔɔɔ lɛɛ òaa do baosaie (180.000). ɔ aale gé zɪkai ní Isailiɔ, ké aa e Lɔbɔaũ kpa kpalapiu bo. ² ɔ Dii yā'ò Lua gbé Semaiaɛ à mè: ³ O Yudaɔ kí Salomɔɔ né Lɔbɔaũɛ ní Isaili pò kú Yuda bùsuu ní Bɛyāɛɛ bùsuooɛ ⁴ ma Dii ma mè aasu gé zɪkai ní ní gbé Isailiɔ. An baade tá a be, asa yá pò kèpi bò ma kíiɛ. ɔ aa yá pò Dii òné mà aa tà, aai gé Yeloboaũwa ní zio bo.

Lɔbɔaũ gbāakáfla Yudaɔɛ

⁵ Lɔbɔaũ ìo ku Yelusaleũ, ɔ à bíibò Yuda bùsu wéleɔzi:

⁶ Bɛtɛlɛũ, Etaũ, Tekoa,

⁷ Bɛzuu, Soko, Adulaũ,

⁸ Gata, Malesa, Zifi,

⁹ Adolaiũ, Lakisi, Azeka,

¹⁰ Zɔla, Ayaloni ní Hɛblɔo.

* 10:16 2Sam 20.1

Wéle bíide pò kú Yuda bùsuu n̄ Bēyāmēē bùsuon we. ¹¹ A gbāa kàfi wélepione, à zīgō d̄oanao kàleu n̄ pòblea kùsūao n̄ n̄sio n̄ v̄ēo. ¹² A sēngbao n̄ sōnao kàlekafe wéle n̄ wéleo pii, à gbāa kàfi wélepione maamae. M̄a Yuda bùsu n̄ Bēyāmēē bùsuo deò aà pò ũ.

¹³ Sa'ona n̄ Levii bui k̄ini pò kú Isaili bùsu gupiiu z̄aano. ¹⁴ Levii buio n̄ d̄ádākek̄iio n̄ n̄ wéleo tò we aa sù Yuda bùsuu n̄ Yelusaleūo, asa Yeloboaū n̄ a buio i weiné aao de Dii gbàgbanao ũ lo. ¹⁵ Gbēp̄aleo ō à n̄ díle guleŝi pò a b̄o gbàgbanao ũ aa sa'o t̄aaowa n̄ ḡaena pò a p̄o. ¹⁶ Isaili bui pii gb̄é pò aa z̄èò n̄ s̄ou wà Dii Isailio Lua k̄ii w̄eleo p̄elēzi Yelusaleū, k̄é aa e Dii n̄ dezio Lua gbàgbayá. ¹⁷ Aa Yuda bùsu z̄èd̄o, aa Salom̄o n̄ L̄oboaū gbà gbāa w̄è àaŝ, k̄é aa Davidi n̄ Salom̄o tufas̄e yá. ¹⁸ L̄oboaū Yelimo n̄ Maalata, Davidi t̄ōna s̄è n̄o ũ. Aà da t̄on Abihaili, Eliabu n̄, Yese t̄ōnae. ¹⁹ Neḡōe pò a ìaanoon ke: Yeusi, Semalia n̄ Zahaū. ²⁰ Maalata gb̄ea ō à Abisaloū t̄ōna Maaka s̄è, ō à Abia n̄ Ataiio n̄ Zizao n̄ Selomio ìò. ²¹ L̄oboaū ye Abisaloū n̄ Maakapizi de a n̄o k̄inio n̄ n̄o pò i m̄esedilen̄eoola pii. A n̄os̄è bao plasaie, n̄o pò i m̄esedilen̄eo s̄ō b̄aaŝ. A neḡōe ì baakwi plasaie, nen̄o s̄ō b̄aaŝ. ²² L̄oboaū díle Maaka n̄ Abia m̄é aò de k̄ia ũ aà gb̄é guu, k̄é aà z̄ōle a gb̄eu yá. ²³ A ònoo p̄ele a neḡōe k̄inipione, à n̄ díledile wéle bíide pò kú Yuda bùsu n̄ Bēyāmēē bùsuo guu pii. A k̄usūak̄en̄é maamae, m̄é à n̄os̄èsen̄é dasidasi.

L̄oboaū dae

¹⁸ L̄oboaū Yelimo n̄ Maalata, Davidi t̄ōna s̄è n̄o ũ. Aà da t̄on Abihaili, Eliabu n̄, Yese t̄ōnae. ¹⁹ Neḡōe pò a ìaanoon ke: Yeusi, Semalia n̄ Zahaū. ²⁰ Maalata gb̄ea ō à Abisaloū t̄ōna Maaka s̄è, ō à Abia n̄ Ataiio n̄ Zizao n̄ Selomio ìò. ²¹ L̄oboaū ye Abisaloū n̄ Maakapizi de a n̄o k̄inio n̄ n̄o pò i m̄esedilen̄eoola pii. A n̄os̄è bao plasaie, n̄o pò i m̄esedilen̄eo s̄ō b̄aaŝ. A neḡōe ì baakwi plasaie, nen̄o s̄ō b̄aaŝ.

²² L̄oboaū díle Maaka n̄ Abia m̄é aò de k̄ia ũ aà gb̄é guu, k̄é aà z̄ōle a gb̄eu yá. ²³ A ònoo p̄ele a neḡōe k̄inipione, à n̄ díledile wéle bíide pò kú Yuda bùsu n̄ Bēyāmēē bùsuo guu pii. A k̄usūak̄en̄é maamae, m̄é à n̄os̄èsen̄é dasidasi.

12

Sisaki l̄ele Yelusaleūwa (1Kia 14.25-31)

¹ K̄é L̄oboaū z̄inap̄ele kpalau m̄é à gb̄ak̄ù, à p̄akp̄a Dii ikoyá, aàpi n̄ a gb̄éo pii. ² Kí L̄oboaū kpalablea w̄è s̄ode guu ō Egipio kí Sisaki m̄ò l̄ele Yelusaleūwa, k̄é aa b̄ò Dii kpe yá. ³ A m̄ò n̄ s̄oḡo m̄en̄ òaa soolo (1.200) n̄ s̄odeo gb̄eon̄ òaas̄o l̄ee b̄aaŝ (60.000). Aà zīgō pò b̄aano Egipio l̄é v̄io n̄ Libio n̄ Sukio n̄ Etiopio. ⁴ A Yuda bùsu wéle bíideo s̄i e à ḡè p̄e Yelusaleūwa.

⁵ Ō ānabi Semaia m̄ò L̄oboaū n̄ Yuda k̄ia pò k̄āaaa Yelusaleū Sisaki yáio l̄è a òné: Dii m̄è a p̄akp̄aazi. Ayām̄eto á p̄akp̄aázi s̄ō, í á na Sisakie a ozi. ⁶ Ō Yuda k̄ia n̄ k̄ipio n̄zia bùsa aa m̄è: Dii maa! ⁷ K̄é Dii è aa n̄zia bùsa, à yā'ò Semaiae à m̄è: Lá aa n̄zia bùsa, má n̄ mid̄eo, má tó aa b̄ok̄ii e tia. I ke Sisaki sabai ō má me aà p̄ok̄umab̄oomee Yelusaleūwao. ⁸ N beeo aa z̄obleè, k̄é aa e z̄obleamee d̄ōk̄ōe n̄ z̄oblea d̄unia k̄iaoneo.

⁹ K̄é Egipio kí Sisaki l̄ele Yelusaleūwa, à Dii kp̄é àizeo n̄ kibe p̄o n̄aaa, à vua sēngbao pò Salom̄op̄io s̄ele pii. ¹⁰ Ō kí L̄oboaū sēngbaop̄io ḡēe p̄i n̄ m̄ogot̄eo, a n̄a d̄oi pò aaiò a be z̄é d̄ōa d̄oanaone n̄ ozi. ¹¹ Tó kí l̄é ḡé Dii ua, d̄oaiop̄io ì ḡeano n̄ sēngbaop̄io k̄ūa. Tó d̄oaiop̄io s̄ù, aai ea k̄ale n̄ kp̄eu. ¹² Dii p̄o w̄è L̄oboaūwa, k̄é à azia bùsa yá, ō i aà ke k̄elekeleo. Yuda ȳaeo maa.

¹³ Kí L̄oboaū a gbāa kàfi Yelusaleū, aà kpala l̄é ḡé. A kpalabl̄è a w̄è bla n̄ m̄endoode guue, ō à z̄ōle báawa Yelusaleū w̄è ḡeo n̄ plao, wéle pò Dii díle Isaili bui pii wéleo guu, k̄é a tó ào kuwà. L̄oboaū da t̄on Naama, Am̄oni buie. ¹⁴ A yāv̄aik̄è, asa i z̄èò a s̄ou à Dii k̄ii w̄eleo.

¹⁵ L̄oboaū yākeo za a daaleawa e a mid̄eawa ku ānabi Semaia taalau n̄ gu'ena Ido l̄áo. L̄oboaū n̄ Yeloboaūo aaiò z̄ika n̄ k̄ōo ḡoapiie. ¹⁶ K̄é L̄oboaū ḡà, wà aà v̄i Davidi wéleu, ō aà n̄é Abia z̄ōle aà gb̄eu.

13

Yuda ki Abia (1Kia 15.1-8)

¹ Yeloboaũ kpalablea wè bao plasaide guu ò Abia gò Yudaò kía ũ, ² à kè báawa Yelusaleũ wè àaɔɛ. Aà da tón Maaka, Gibea gbé Ulieli tōūnaɛ.

Abia ní Yeloboaũo aaiò zika ní kōoe. ³ Abia gè zílau ní zīgō na maaò gbēon òaasɔɔo lɛɛ òaa pla (400.000). ⁴ Yeloboaũ bò zì'òpòoàazi ní gōsa gbāaò gbēon òaasɔɔo lɛɛ òaa síi (800.000). ⁵ Abia dèdɛ Zemalaiũ gbɛ pò kú Eflaiũ bùsu gusísídeuwa à mè: Yeloboaũ ní Isailiò píi, à ma yāma. ⁶ A dō ké Dii Isailiò Lua Davidi ní aà buiò kpà kpalau aa kible Isailiòwa gòpiio lé? Dii bàakuuaànò lé vīo. ⁷ N beeo Nɛba né Yeloboaũ, Davidi né Salomòò ìwae bò a diipi kpe. ⁸ Gbēpā giaeò kàaaaazi, aa gbāamò Salomòò né Lòbòauɛ gòò pò a dɛ èwaasona ũ, a yáò yáasi dōo, aà gbāa i ka à gínéo. ⁹ Tia kéwa ápiò sō a zèò à gi Davidi bui pò Dii kpà kpala pò a dīlɛuɔnɛ. A zīgōo dasi maamaa, mé vua gáaena pò Yeloboaũ pié dii ũò kúánò. ¹⁰ A Dii gbàgbana Levii buiò ní Levii bui kiniò yà, ò a azía sa'onao dīlɛ lá buipāleo ì kéwa. Gbé pò mò ní gáaenao ní sāsakaòò mèn sopla òmɛ ì gō pò pò dɛ Lua ũò gbàgbana ũ.

¹¹ Wápiò sō, Dii mé wá Lua ũ, wí pākpaazíio. Sa'ona pò aai zíkɛ Diiɛò mé Aalona buiò ũ, ò Levii buiò ì dōñlɛ. ¹² Aaiò sa pò wí a pò kátɛu à tékū o Diiwa lá gu lé dɔ kòò ní oosio, aaiò tulaletikaè téa. Aai pēɛ kálɛ táabūnu gbālesaiwa, aai vua dau filiaò nana oosi ní oosio. Wámɛ wá Dii wá Lua yādileao kūa, ápiò sō ò a pākpaazíio. ¹³ Lua kúwanò wá dōaana ũ. Aà gbàgbanaò mé aa zíkawii dōwá ní kàaɛɛɛo. Isailiò, ásu zika ní Dii á deziò Luaoo, asa a bōánò nao.

¹⁴ Yeloboaũ zīgōò gbàe aa lɔɔlɛ Yudaòzi ní kpe. Aapi ní a gbéò kú ní aɛ, mé lɔɔlɛnapiò kú ní kpe. ¹⁵ Ké Yudaò lili, ò aa è wàlɛ sumá kpe ní aɛo píi, ò aa wiilè Diiwa. Sa'onao lé kàaɛɛ, ¹⁶ ò Abia ní Yuda zīgōò kúkuakè. Ké aa kúkuakè, ò Lua tò aa Yeloboaũ ní Isaili zīgōò fù. ¹⁷ Gòò pò aale bàalɛné, ò Lua ní náné ní zì. ¹⁸ Abia ní a gbéò Isailiò kè kékɛkɛlɛ, an zīgō na maa pò gàgao gbēon òaasɔɔo lɛɛ òaa pla ní basòooɛ (500.000). ¹⁹ Yudaò Isailiò bùsa gòò bee, aa gbāamòné, ké aa sōkpālɛ Dii ní deziò Luazi yáí.

²⁰ Abia pèlɛ Yeloboaũ zīgōòzi, ò à ní wéleɛò símá, Beteli ní Yesanao ní Efōnòò ní zōɛwia pò liaaiò. ²¹ Yeloboaũ i dɔkōwa Abia gòò lɔò, ò Dii aà lè a dè.

²² Abia gbāa káfí. Aà nòò gēo mēndosaie, aà nɛgōɛò bao ní plao, nɛnɔɔò sō gēo ní mēndoo. ²³ Abia yá kiniò ku ānabi Ido taalau, yá pò a kèò ní yá pò a òò píi. ²⁴ Abia gà, ò wà aà vī Davidi wéleu, ò aà né Asa zōlɛ aà gbɛu. Aà gòò bùsu ku kílilikilɛ e wè kwi.

14

Yudaò kí Asa (1Kia 15.11-12)

¹ Kí Asa yázede pò Dii a Lua yei kè. ² A táa sa'okiiò gbòò, à gulesí pò wa bòò dàai, à gbèpɛlɛò wíwi, à Asetaati líò zòzò. ³ Abia ò Yudaònɛ aa Dii ní deziò Lua kíi wɛɛlɛ, aaiò aà ikoyā ní aà yādileao kūa. ⁴ A gulesí pò wa bò Yuda wéleɛò guu dàai, à tulaletikateakiiò gbòò, ò bùsu gòò dɔdɔa aà gòò. ⁵ Ké bùsu gòò dɔdɔa màa, ò à Yuda bùsu wéle bíideò kèkɛ kàlɛ. Gbēe ì zíkàaànò gòò beeo, asa Dii tò à ìampakii èɛ. ⁶ A ò Yudaònɛ: Bùsu da wá pò ũ gbā, asa wa Dii wá Lua kíi wélelɛ. Wà wélepìò keke kálɛ, wí bíi liai ní gugwakii lesiò a musu ní bɔlɛ gbao ní a gbáao. Wa aà kíi wélelɛ, ò a tò wa ìampakii è gupiiu. Abia wélepìò kèkɛ kàlɛ, aale namableu.

⁷ Kí Asa Yuda zīgōò vī gbēon òaasɔɔo lɛɛ òaa do ní basòoo (300.000), baade ní a sèngbao zōòò ní a sōnao. A Bēyāmɛɛ buiò vī zīgōò ũ lɔ gbēon òaasɔɔo lɛɛ òaa do ní basiišo (280.000), baade ní a sèngbao nénao ní a sáo. Ampii gōsa gbāaònɛ.

⁸ Etiopi gbé Zela bò lé mó ní zīgō gbēon miliò doò (1.000.000) ní sōgòò mèn òaa do ní basòoo (300), aa mò e Malesa. ⁹ Kí Asa bò gè daiaaɛ, ò aa zì'òpòokōi Zefata guzulɛu Malesa saɛ. ¹⁰ Abia kí Asa lezù Dii a Luazi à mè: Dii, gbēe muaannò à dɔ gbāasaidelɛ gbāade wáao. Dii

wá Lua, dɔwáɛ, asa nímɛ wa sɔkpalenzi. Wa mo zíkai n gbé dasidasie beɔ n n tóɛ. Dii, nímɛ n wá Lua ũ, nsu to gbēnazina gbāamɔnɛo.

¹¹ Ǿ Dii tò Asa n Yudaɔ Etiopiɔ fù. Ké aale bàale, ¹² ̣ Asa n a zígɔɔ pè má e Gelaa. Aa Etiopiɔ dèdɛ dasidasi, ̣ an gbé pɔ gɔ̀ i f̣ f̣lɛṛnɔ bo, asa Dii n a zígɔɔ n tɔɔɔmpaɛ. Ǿ Yudaɔ n pɔɔ nàaa dúudu. ¹³ Aa lèlɛ wéle pɔ liaa Gelaaziwa, asa Dii tò ṿa wélepideɔ kù, ̣ Yudaɔ wélepɔ pɔɔ nàaa píi, asa wélepɔ pɔɔ dasi. ¹⁴ Aa lèlɛ pɔdānaɔ bɔɔwa b, ̣ aa n ṣo n n yiongoɔ nàaa tàò Yelusaleũ.

15

Ki Asa azia kpa Luawa (1Kia 15.13-16)

¹ Lua Nisina dèdɛ Odede né Azaliawa, ² ̣ à bò gè dai Asale a òè: Kí Asa n Yudaɔ n Bēyāmeɛ buiɔ, à ma yāma ápii. Dii kúánɔ, tó a zeaànɔ. Tó a aà ḳi wèlɛ, á aà e. Tó a pākpaàzi ṣo, a pākpaáziɛ. ³ Isailiɔ ku Lua ṣiande sai a gɔɔplakè, sa'on yādanɛdeɔ kuo, ikoyāɔ kuo. ⁴ An taasikɛa guu aa èa sù Dii n Luawa, aa aà ḳi wèlɛɛ, ̣ aa aà è. ⁵ Gɔɔ bee gea ge sua náai ṿio, dúnia buiɔ pii kú gili ẓo guuɛ. ⁶ Bui n buio ḳo tɔɔɔmpa, wéle n wéleɔ ḳo ḍɛɔnẓo, ké Lua íadámá n taasi píio yáí. ⁷ Apiɔ ṣo à ṣɔdile, ásu tó á ɔ g̣o ḍáziɔ, asa á a yākeɛ asea e.

⁸ Ké Asa ānabikɛyā pɔ ānabi Azalia, Odede né ò mà, à ṣɔdile, ̣ à ṭáa pɔ kú Yuda ḅusu n Bēyāmeɛ ḅusuoɔ wòlɛwòlɛ píi n pɔ pɔ kú Eflaiũ ḅusu guṣiṣide wéle pɔ a ṣiɔ guuɔ. A Dii gbagbakii pɔ kú Dii kpé bilandaa aɛ ḳɛkɛ, ⁹ ̣ à Yudaɔ n Bēyāmeɛ buiɔ ḳāaa píi n Eflaiũ bui pɔ mò ẓòlɛ n guuɔ n Manase buiɔ n Simeɔ buiɔ, asa wa è Dii aà Lua kuaànɔɛ, ̣ wà ḅòlɛ Isaili ḅusuɔ dasidasi, wà mò nàwà.

¹⁰ Kí Asa kpalablea wè g̣eode mo àaɔde guu ̣ aa ḳāaa Yelusaleũ. ¹¹ Zibeezi aa sa'ò Diiwa n pɔ pɔ aa nàaa aa ṣùdeɔ, zù mèn òaa àaɔ n baṣoo (700) n ṣāo mèn òaaṣoɔo lɛɛ ṣopla (7.000). ¹² Aa lɛgbè aa wà Dii n deziɔ Lua ḳi wèlɛ n n̄semendoo, n ṣo iɔ kuwà. ¹³ Gbè pɔ g̣i Dii Isailiɔ Lua ḳi wèlɛi à g̣àɛ, n̄f̄ɛnɛnan nò, gb̄z̄ɔn nò, ḡɛn nò, n̄ɛn nò. ¹⁴ Aa lépi gbè Diiɛ n ḳɔfi gb̄aa n p̄na wiio n k̄āaɛɛao n kuɛɛaoɛ. ¹⁵ Yuda b̄sudeɔ pɔ k̄ena lé pɔ wa gbèpi yáí, asa aa lépi gbè n n̄semendooɛ. Aa aà ḳi wèlɛ n p̄ɛāo, ̣ aa aà è, ̣ a tò aa íampakii è gupiiu.

¹⁶ Kí Asa a dazi Maaka bò kíakɛu se, ké à Asetaati lí pɔ Lua ye a g̣iyāio p̄lɛ yáí. Kí Asa lípi ẓò a p̄aa k̄élekɛlɛ, ̣ à t̄es̄wà Sed̄o guzulɛu. ¹⁷ A azia kpà Diiwa e a w̄eni léuɛ, āma i e guleɛi pɔ wa bò sa'ok̄i ũ Isaili b̄usuɔ d̄āaí píio. ¹⁸ A vua n ānusuo n p̄p̄ale pɔ aapi n a maeo d̄ilɛ Dii pɔ ũ s̄èlɛ k̄alɛ Dii kp̄ɛu. ¹⁹ Zi kuo e aà kpalablea wè bla s̄osaideu.

16

Ki Asa kpalablea yá gbɛz̄aɔ (1Kia 15.17-24)

¹ Kí Asa kpalablea wè bla síīsaide guu ̣ Isailiɔ kí Baasa mò lèlɛ Yuda b̄usuwa, ̣ àlɛ bíibo Lamai, ké gb̄ɛ suli b̄o ge àli ḡɛ Yudaɔ kí Asa b̄usuuo yáí. ² Ǿ kí Asa ānusu n vua pɔ kú Dii kpé làasiuɔ s̄èlɛ n pɔ pɔ kú a be làasiuɔ, à gb̄ɛ z̄iò Sili b̄usu Benadada pɔ lé kible Damasiwa à m̄è: ³ Wà l̄doũkɛ, lá ma mae n n maeo k̄ɛ yāawa. A ānusu n vuaon kɛ. L̄doũ pɔ n v̄i n Isailiɔ kí Baasao ḡbo, i gomala n a zígɔɔ. ⁴ Ǿ Benadada l̄doũk̄ɛ n Asao, à a zígɔɔ gb̄àɛ aa gé lélei Isaili wéleɔwa. Aa Iyoni s̄i n D̄ao n Abeli Bemaakao n Nefatali bui wéle pɔ w̄i k̄ús̄ua k̄alɛuɔ pii. ⁵ Ké Baasa a baomà, à bíiboa Lamai tò à k̄amabò n z̄ipio. ⁶ Ǿ kí Asa mò n Yudaɔ píi, aa Lama gb̄ɛo n lí pɔ Baasa lé bíibod̄o s̄èlɛ à ḡɛ bíibòò Gɛbai n Mizipao.

⁷ Zibeezi gu'ena Anani mò Yudaɔ kí Asa lè, a òè: Lá n sɔ̀kpàlɛ Silio kíazi, ni sɔ̀kpàlɛ Dii n Luazio, Silio kía zígɔ̀ pílímaɛ. ⁸ Etiopi ní Libiio zígɔ̀ ní ní sɔ̀goɔ ní sɔ̀deɔ dasi fá! Ké n sɔ̀kpàlɛ Diizi, i ní nanɛ n ɔ̀zió lé? ⁹ Asa Dii ì wéte dúniazi píie, ké à e gbãa káfi gbé pɔ̀ aa rízia nàe a ɔ̀ziɔne. N sɔ̀ũkekèe we fá! Za gbã waɔ zikannɔe. ¹⁰ ɔ̀ kí Asa pɔ̀ pà gu'enapizi à aà dàkpɛu, ké aà za fèaàzi yá pɔ̀ a ò yáí. Gɔ̀pɔ̀ kí Asa wétɛamò gbéɔne maamaaɛ.

¹¹ Kí Asa yákeɔ ku Yudaɔ ní Isaili kíaɔ ladau za a daalɛawa e a midɛawa. ¹² Aà kpalablea wè bla m̀endosaide guu ɔ̀ gyã aà lè a gbálaɔwa. Aà gyãpi pásí, ama i Dii kíi wɛlɛo, sema ɛsedeo. ¹³ Aà kpalablea wè bla ní m̀endoode guu ɔ̀ à gà. ¹⁴ Wà aà ge wùle wùlekíi pɔ̀ wà pɔ̀ gínana bui pii ní tulaleti bui yáaleɔ wíawa, ɔ̀ wà aà vì mia pɔ̀ wa yèè Davidi wéleu. Wà té zɔ̀ kà, wà pɔ̀piò kàu aà gè kpɛlaa yáí.

17

Yudaɔ kí Yosafa

¹ Aà né Yosafa zòle aà gbɛu, ɔ̀ à sɔ̀ukè Isailio yá musu. ² A zígɔ̀ kàlekale Yuda bùsu wéle bíideɔ guu pii, mé à gudɔ̀akíio díledile Yuda bùsuu ní Eflaiũ bui wéle pɔ̀ aà mae kí Asa sío. ³ Dii kuaànɔ, asa à Dii zé sè lá a dezi Davidi sè káauwae, i táaɔ kíi wɛlɛo. ⁴ A a mae Lua kíi wéle, a aà yádileɔ kúa, i Isailio ɔ̀lɛsɛo. ⁵ Dii tò à zínapèle kpalau, ɔ̀ Yudaɔ gbadàè mípii, aà àizɛɔ ní aà gawio zɔ̀. ⁶ Aà mi daa ía Dii yá musu, ɔ̀ à gulesí pɔ̀ wa bò Yuda bùsuuɔ̀ dàaí, à Asetaati lipɛlɛo zòzò.

⁷ Aà kpalablea wè àaɔde guu ɔ̀ a íwaɛ beɔ gbàe yádadainé Yuda wéle guu: Benaili, Obadia, Zakali, Netaneli ní Mikaiiao. ⁸ Levii buie beɔ kú ní guu: Semaia, Netania, Zebadia, Asaeli, Semilamɔ, Yonatãa, Adonia, Tobia ní Tobadoniao. N sa'onae beɔ lɔ̀: Elisama ní Yolaũo. ⁹ Aa Dii ikoyã lá sè aa gè Yuda bùsu wéle kèelèò pii, aa yádàdaoné. ¹⁰ ɔ̀ vía bùsu pɔ̀ liaa Yuda bùsuzio deɔ kùkù Dii yá musu pii, aai fele Yosafawa ní zioo. ¹¹ Filitɛɔ mò aà gbà ánuusu, mé Laalubuɔ̀ mòè ní sàsakaɔ̀ m̀en òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ sɔ̀pla ní òaa àaɔ̀ ní basɔ̀oo (7.700) ní blesanaɔ̀ m̀en òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ sɔ̀pla ní òaa àaɔ̀ ní basɔ̀oo (7.700).

¹² Yosafa lé káfi, aà gwea lé dede. A zegikíi gbãaɔ̀ bò, à kùsũakalɛwéleɔ̀ kàlɛ Yuda bùsuu. ¹³ A zì zɔ̀ kè Yuda wéle guu, mé a zígɔ̀ gɔ̀sa gbãaɔ̀ ví Yelusaleũ. ¹⁴ Wà zígɔ̀piò nàò an deziò uawae. Yuda zígɔ̀ dɔ̀aanaɔ̀n ke: Adena ní a zígɔ̀ gbéɔn òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ òaa do ní basɔ̀oo (300.000). ¹⁵ A gbɛa Yohanani ní a zígɔ̀ gbéɔn òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ òaa do ní basiiɔ̀ (280.000). ¹⁶ A gbɛa Amasia, Zikeli né pɔ̀ d̀òaa azia kpà Diiwa ní a zígɔ̀ gbéɔn òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ òaa do (200.000). ¹⁷ Bèyámɛɛ bui negɔ̀na Eliada ní a zígɔ̀ gbéɔn òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ òaa do (200.000), baade ní a sáo ní a sèngbaoo. ¹⁸ A gbɛa Yozaba ní a zígɔ̀ gbéɔn òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ òaa do baosai (180.000), baade ní a gòkɛbɔ̀.

¹⁹ Dɔ̀aanapio ku kía íwaɔ̀ guue, gbé pɔ̀ kía ní díle Yuda bùsu wéle bíideɔ̀ guuɔ̀ bàasi.

18

Anabi Mise yá pɔ̀ a su oa Ahabuɛ (1Kia 22.1-28)

¹ Yosafa àizɛɔ̀ ní aà gawio zɔ̀, ɔ̀ à Ahabu nenɔe sè a néɛ. ² Gɔ̀ɔpla gbɛa à gè Ahabu gwai Samali. ɔ̀ Ahabu sãò ní zuo dèdèè dasidasi ní gbé pɔ̀ aa kuaànɔ̀, à nàewà aà ge léleɛ Lamɔtu Galadawa. ³ Ahabu Yosafa là à m̀è: Nyɔ̀ gɛmanɔ̀ zíu Lamɔtu Galadao lé? Yosafa wèwà à m̀è: Wá doũe, ma gbéɔ́á n gbéɔ̀ne. Wá gennɔ̀ zíue. ⁴ ɔ̀ à èa m̀è: Dii la gía. ⁵ Isailio kíapi ànabi ɛgenɔ̀ káaa gbéɔ̀n òaa pla, ɔ̀ à ní lá à m̀è: Wà gé zíu Lamɔtu Galadadeɔ̀wa yã, ge wà kámaboɛ? Aa wèwà aa m̀è: Gé! Lua a ní nanɛ n ɔ̀zié. ⁶ ɔ̀ Yosafa m̀è: Dii ànabi ku la wà aà laoa? ⁷ Isailio kía wèwà à m̀è: Gɔ̀ee ku lɔ̀, wí mèè Mise, Imela néɛ. A f̃ yãgbɛawéɛ Diiwa

fá, āma má yeaàzi no, asa ìli àsi maa omεε ziio, sema a bèε. Ǿ Yosafa mè: Nsu o màao kí!
 8 Ǿ Isailio kía a ìwaò do sìsi à mè: Ge ñ Imela né Mise sísi aà mò kpakpa.

9 Isailio kía ní Yudaò kí Yosafao baade a kible'ula daa, aa zōlea ní báaowa pówengbēze pò kú Samali bíibole sae, ǿ ānabi egeñapio lé yāyaaa'o ní ae. 10 Kenaana né Zedekia mò pí lán kóbaowa à mè: Dii mè kóbae beeo ñyō Siliò zōzōò ñ ní dedeò pii. 11 Ǿ ānabipio lé yá dou o nípii aale me: Ge ñ léle Lamotu Galadawa, ñyō fuao. Dii ní nánε n ǿziε. 12 Gbé pò gè Mise sísi òè: Anabi dāò lé kè douε laò! Asi maa aale o kíε. Yā doupi o sō. Asi maa oè. 13 Ǿ Mise mè: N Dii kuao, yá pò Lua ò, bee ǿ má o.

14 Ké à kà, kí aà là à mè: Mise, wà gé zīu Lamotu Galadadeowa yà, ge wà kámaboε? A wèwà à mè: Ge ñ lélewà me! Nyō fuao. Lua ní nánε n ǿziε. 15 Ǿ kí òè: Gēn ūma ní ye mà onε, ñsu εtomεεo ni? Siana o ní Diio. 16 Ǿ Mise mè: Ma Isailio è fāaaa sìsio polεu lán sā pò dāna vīoowa.* Ǿ Dii òmεε, gbépio dāana vīo, an baade tá a be ní a aafiao. 17 Ǿ Isailio kía ò Yosafae: Ni ma we ya? Mi onε ìli àsi maa omεεo, sema a bèεo lò?

18 Ǿ Mise èa mè: Dii yāma! Ma Dii è zōlea báawa,† luabe gbé dasio zea aà sae ǿplaii ní zεεio.† 19 Ǿ Dii mè: Déme a e kōnikεmεε Ahabue aà gé lélei Lamotu Galadawa, i ga wei? Wáane ò kéwa, lootē ò kéwa, 20 ǿ nisinae bò mò zè Dii ae à mè: Má ge kōnikεε. Ǿ Dii aà là à mè: Nyō ke kpelewa ni? 21 Ǿ a wèwà à mè: Má ge soso ka aà ānabioñε ní léu nisīn εede ūε.‡ Ǿ Dii mè: Nyō fō kōnikεε, ñyō fuao. Ge ñ ke maa. 22 Maa nisīn εedepi soso kà n ānabie beoñε ní léu, kási sō àsi bèε ǿ Dii ò n yá musu. 23 Ǿ Kenaana né Zedekia gè Mise sánke à mè: Zé kpele Dii Nisīna sè à gòà à gè yā'ònei? 24 Ǿ Mise wèwà à mè: Goo pò n ge ulεi kpéu kpea, ñyō zépi dō. 25 Ǿ Isailio kía mè: A Mise kū taò wéle kí Amò ní ma né Yoasio kíi. 26 A oné ma mè aa aà dakpeu. Aasu pœ kpawào, sema pœε ní ío e mà ge suò aafia. 27 Mise mè: Tó n su aafia, Dii mé i damεε má òneo. Ǿ Mise èa mè: A baade píi ma yápi màò lò?

Ahabu gaa Lamotu Galada (1Kia 22.29-35)

28 Isailio kía ní Yudaò kí Yosafao gè Lamotu Galada. 29 Ǿ Isailio kía ò Yosafae: Má azia lileε, mí si zīu. Mpi sō ñyō ku la ní n kible'ulao daa. Ǿ Isailio kía azia lile à sí zīu. 30 A mò lè Siliò kía ò a sōgo dāanaoñε à mè: Asu gbēe we zīpiuo, néfēnεna ge gbēzō, sema Isailio kía ado. 31 Ké sōgo dāanapio Yosafa è, aale e Isailio kíaε. Ké aa sùwà, ǿ Yosafa wiilè, ǿ Dii dāaàle a tò aa gòààla. 32 Asa ké aa è Isailio kía no, ǿ aa aà tò we.

33 Gbēe ka tò Isailio gu pā yái, ǿ à gè Isailio kíapi pà à gè aà mò ula pεekio zānguo. A ò a sōgobaanae: Leliaa wà bō zīu, ma ke'lae we. 34 Zīpi gbāakù goo bee, mé Isailio kíapi zea a sōgo guu à dīdiwà, aà ae dāa Siliowa e oosi. Ké íatē gè kpéu, ǿ à gà.

19

1 Ké Yudaò kí Yosafa lé su a be Yelusaleū aafia, 2 gu'ena Yehu, Anani né bò gè daiaàle, a òè: N dāa gbēvāiole maaa? N yea gbé pò za Diiguozī maaa? A yái Dii pò fēanzi. 3 N beeo à yāmaa èma lo, ké n zεò ñ a kíi wεεε, ǿ n wá bùsu Asetaati lipεεo zōzō.

Yosafa yákpalekenaò dilédileá

4 Yosafa ò ku Yelusaleū, āma ò be gbéò guu za Beeseba e Eflaiū bùsu gusisideue, a tò gbéò èa sù Dii ní dezio Luawa. 5 A yákpalekenaò dilédile Yuda bùsu wéle bíideò guu. 6 A òné: A laaido yá pò ále kewa, asa i ke gbēnazīna ále kèò, Diiε. Aò kúáno á yágōgōane guue. 7 Alio Dii vīa vī. A laaika! Dii wá Lua lí yāfaasai keo, ìli gbé zāboo, ìli gbagusaeisio.

* 18:16 Nao 27.17 † 18:18 Isa 6.1 ‡ 18:18 Yob 1.6 § 18:21 2Tes 2.11-12

⁸ Yosafa Levii buieo ní sa'onaeo ní Isaili uabeleeo díle Yelusaleũ Dii yákpalekenao ũ aao lekpaao boaa. ⁹ Aa ku Yelusaleũ. ⁹ A yádilené à mè: Aa Dii vía ví, í zíkèè ní náaio ní nòsemendoo. ¹⁰ Tó á gbé pò kú ní wéle guuo mòwá ní yáo, gbèdea yá ge ikoyá pàlen nò, yádilea ge otondókii ge yádilenen nò, àli ledamá, ké aasu tàaeke Diié, i pòkūmabobowá ní á gbéoo yáí. Aa ke màa, ké ásu duunakeo yáí. ¹¹ Sa'onkia Amalia mé á gbèzōo ũ Dii yápii musu. Isimaela né Zebadia, Yudaō gbèzōo mé á gbèzōo ũ kí yá musu. Levii buio mé á lakēnao ũ. A sōdile ào zíkè yápiowa, Dii io kú ní gbēmaae.

20

Yosafa ziblea M̄abuwa

¹ Bee gbèa M̄abuō ní Amōniō ní M̄eu buieo m̀ zíkai ní Yosafao. ² Wà m̀ wa ò Yosafae: Zīgō dasiō b̀ Edōũ bùsuu Isida Wiside baale, aale mó zíkainno. Aa kà Asasō Tamaa k̀. ³ Ome Engedi ũ. ³ Via Yosafa k̀, ò à zèò à donle gbèa Diiwa, ò à g̀odile Yudaone aa leye m̄pii. ⁴ O Yudaō k̀aa donle gbèaa Diiwa yáí. Aa b̀ Yuda bùsu wéle pii guu aa m̀ aà k̀í wéle. ⁵ Yosafa fèle zè Yelusaleũdeō ní Yuda pò k̀aaaa Dii ua dafu guuo kpèele ⁶ à mè: Dii wá deziō Lua, Lua Musuden n ũo l̀? Niō kible bui pii bùsuwa. Gb̀aa ní ikoo ku n z̀ie, gbèe lí f̄ kp̀ano. ⁷ Wá Lua, n gbé pò kú yáa bùsue beeuo yà n gbé Isailiōne, ò ní kpà n gbèna Ablahau* buipiowa e g̀opii. ⁸ Wá kú a guu, wa kpèe bee d̀une wa mè, ⁹ tó ní tò músi wá lé, ké níle wá wetá yáí, f̀enda ge gagyá ge n̄anan nò, wá ze n ae kpé pò n tó kuwàe bee kpèele, wí wiilema wá taasikea guu, ní siwanō, ní wá suaba. ¹⁰ Tia kéwa, Amōniō ní M̄abuō ní Sei gbèsīsideō f̀elēwanō. Ké Isailiō b̀le Egipi, ni we aa lèle ní bùsuowao, ò aa p̀alené, aai ní midēo.† ¹¹ Gwa lá aale k̄ew̄e sa, aa m̀ lé wá yá aale wá b̀le bùsu pò ní kp̀awá. ¹² Wá Lua, níȳ yáḡḡn̄no lé? Wápiō, wá gb̀aa ví zīgō dasidasi pò f̀elēwáe beeo z̀io. Wá d̄ lá wá k̄eo. Wá wé donzi.

¹³ Yudaō sí Dii ae we ní ní n̄eo ní ní néo. ¹⁴ Levii né Asafa bui Yaazie, Zakali né, Benaia t̄una, Yeieli síwena, Matania s̄kpaē ku z̄a guu we, ò Dii Nisina d̀edewà ¹⁵ à mè: Kí Yosafa ní Yelusaleũdeō ní Yudaō pii, à swákpa! Yá pò Dii òén ke: Asu to vía á k̄uo. Asu bílike zīgō dasidasipio yá musuo, asa z̄ipi de á yá ũo, Lua yáe. ¹⁶ A gémá zia. Zizi gbèb̀le ò aa sé, á ní le guzule léwa boaa ní Yelueli gb̀aa. ¹⁷ I ke á z̄ika we no. A ze t̄ee, í e lá Dii a á suaba. Yelusaleũdeō ní Yudaō pii, ásu to vía á k̄uo, ásu bílikeo. A gémá zia, Dii aō k̀án̄o.‡

¹⁸ Yosafa k̀ule à mipèle, ò Yelusaleũdeō ní Yudaō pii k̀ule Diié aa ẁle ní gbèeu. ¹⁹ O Levii né Keata ní Koleo buio f̀ele lé Dii Isailiō Lua sáaukpa gb̀augb̀au.

²⁰ Aa f̀ele k̀o k̀aukaau, ò aa Tekoa gb̀aa zé sè. Ké aale dazeu, ò Yosafa mè: Yelusaleũdeō ní Yudaō, à ma yáma. A Dii á Lua náaike, i á gba gb̀aa. A aà ānabiō yási, á tá i ke na. ²¹ Ké à lekpāīn̄o, ò à gbéò díle aa d̄aa zīgōne, aao lesi Diié ní ní lousisi'ulao daa, aao me:

A Dii sáaukpa,
asa aà gbèke láaa vío.

²² G̀o pò aa nà lesiawa ní gulakeao ní Dii táasileao, ò Diipi tò Amōniō ní M̄abuō ní Sei gbèsīside pò aale léle Yuda bùsuwapiō kp̀akpak̄o, ò z̄i z̀lemá. ²³ O Amōniō ní M̄abuō lèle Sei gbèsīsideōwa, ké aa e ní dede míomio yáí. Ké aa ní dede aa làa, aa líaa ní k̄o, aale k̄o dede. ²⁴ Ké Yudaō k̀a gugwak̄i gb̀au, ké aa zīgō k̀i gwà, ò aa ní geò è kp̀ale t̀ole, gbèe i b̀o. ²⁵ Yosafa ní a gbéò gè ní p̀o naai, ò aa p̀otuoō ní k̀s̄uāō ní p̀kasao ní pò b̄eēdeō è z̄ōz̄ō. Aa n̄aa, aai f̄ sè pii. Aa ní p̀o sèle e g̀o àāe, ké a z̄ō yáí. ²⁶ A g̀o síīde z̄i aa k̀aa Sáaukpaguzuleu, asa wek̄i aa Dii sáaukp̄au. O w̄i me gupie Sáaukpaguzule e ní a gb̀ao.

* **20:7** Isa 41.8, Zaa 2.23 † **20:10** Iko 2.4-19 ‡ **20:17** B̄a 14.13-14, Iko 20.1-4

²⁷ Yelusaleũdeɔ́ n̄ Yudaɔ́ p̄ii èa lé tá Yelusaleṹ n̄ p̄ɔnao, Yosafa mé d̄baaa, asa Dii tò aa p̄ɔnakè n̄ ibeɛɔ́ yá musue. ²⁸ Ké aa kà Yelusaleṹ, aa gè Dii ua n̄ m̄ɔɔnleao n̄ domaleao n̄ kàapeɛao. ²⁹ Ké bùsu p̄ii kíaɔ́ mà lá Dii z̄ikà n̄ Isailiɔ́ ibeɛɔ́, Lua tò v̄ia n̄ kú mípii. ³⁰ Ǿ Yosafa z̄ɔ́lea báawa yákelesai, aà Lua aà gbà ìampak̄i gupiiu.

Yosafa kpalablea yá gbɛzã
(1Kia 22.41-50)

³¹ Lá Yosafa de Yudaɔ́ kía ùn we. Aà wè bla s̄osaide guu ɔ́ à kpalablèu à z̄ɔ́le báawa Yelusaleṹ wè baas̄o. Aà da t̄ón Azuba, Seli néɛ. ³² A zè n̄ a mae kí Asa yákeɛɔ́, i p̄aaleo, à yá p̄ó Dii yei kè. ³³ N beeo i gulesí p̄ó wa bòɔ́ daaño. E tia gbéɔ́ i n̄ s̄o wè n̄ deziɔ́ Luaɛo. ³⁴ Yosafa yá k̄iniɔ́ ku Anani né Yehu yá p̄ó kú Isaili kíaɔ́ ladau za a kpalablea daaleawa e a midɛawa.

³⁵ Gbɛzã Yudaɔ́ kí Yosafa ledoūkè n̄ Isailiɔ́ kí Aazia p̄ó de yāvāikena ũo. ³⁶ Yosafa ledoūkèaàno gó'ilenā laatab̄o k̄ea yá musue. Ké wà ḡop̄i kè Eziɔ́gbeɛɛ, ³⁷ Dodava né Eliezeɛɛ, Malesa gbé̄ ānabik̄ekè Yosafae à mè: Lá n̄ ledoūkè n̄ Aaziao, Dii a z̄i p̄ó n̄ kèo gbooe. Ǿ ḡop̄i w̄iwi, aai e bò n̄ táo ís̄iaa wà laataò seo.

21

Yudaɔ́ kí Yeholau
(2Kia 8.16-24)

¹ Ké Yosafa gà, wà aà mia kpak̄i n̄ a deziɔ́ Davidi wéleu, ɔ́ aà né Yeholaū z̄ɔ́le aà gbeu. ² Yeholaū d̄aunaɔ́n ke: Azalia, Yeieli, Zakali, Azaliahu, Mikaila n̄ Sefatiao. Isailiɔ́ kí Yosafa néɔ́n we p̄ii. ³ An mae n̄ gbá ánuɔ́ n̄ vuao n̄ p̄ó beɛɛdeɔ́ maamaae n̄ Yuda bùsu wéle bíideɔ́, ɔ́ à Yeholaū kpà kpalau, ké aà yoae yái. ⁴ Ké Yeholaū z̄inap̄èle ḡiũgiũ a mae kpalau, ɔ́ à a d̄aunapiɔ́ d̄ède n̄ f̄endaɔ́ mípii n̄ Yuda kíaɛɔ́ lo.

⁵ Aà wè baakwi n̄ plaode guu ɔ́ à kpalablè, à z̄ɔ́le báawa Yelusaleṹ wè swaaɔ́ɛ. ⁶ A Isaili kíaɔ́ ɔ́lesè lán Ahabu beɛɛwaɛ, asa à Ahabu nenɔ́ɛ sè n̄o ũɛ, ɔ́ à yá p̄ó Dii yeio kè. ⁷ Dii i we Davidi buiɔ́ kàaleo, ké aà bàa kú n̄ Davidio yái, asa à legbèè à mè aà bui aɔ́ de kía ũ ḡoɔ́piiɛ.*

⁸ Yeholaūpi kpalablea ḡoɔ́ Ed̄oũɔ́ n̄z̄ia sí Yudaɔ́wa,† ɔ́ aa n̄z̄ia kía kpà. ⁹ Ǿ Yeholaū gè we n̄ a ìwao n̄ a s̄ógoo p̄ii, ɔ́ Ed̄oũɔ́ koez̄òaāzi n̄ a s̄ógodeɔ́. Ǿ à f̄èle gwāasina, à n̄ k̄ea à tà. ¹⁰ Ǿ Ed̄oũɔ́ n̄z̄ia sí Yudaɔ́wa e n̄ a gbāo. Ḡoɔ́ bee ɔ́ Libenadeɔ́ n̄z̄ia sí Yudaɔ́wa lo, ké Yeholaū p̄ak̄pà Dii a deziɔ́ Luazi yái. ¹¹ A gulesiɔ́ bò Yuda bùsu s̄is̄iɔ́wa se, ɔ́ a tò Yelusaleũdeɔ́ gbālè t̄áa yá musu e Yudaɔ́ gè kè Diiwa.

¹² Anabi Elia lá kpàs̄aè à mè: Dii n̄ dezi Davidi Lua mè, ni n̄ mae Yosafa ge Yudaɔ́ kí Asa ɔ́lesɛo. ¹³ N Isaili kíaɔ́ ɔ́lesè, n̄ tò Yelusaleũdeɔ́ n̄ Yudaɔ́ p̄ii gbālè t̄áa yá musu lá Ahabu beɛɛ kèwa. N n̄ d̄aunaɔ́ d̄ède lo, n̄ mae beɛɛ p̄ó an maa denlapiɔ́. ¹⁴ Dii a to k̄isia z̄ɔ́o n̄ gbéɔ́ le n̄ n̄ neḡɔ́ɛo n̄ n̄ naɔ́ n̄ n̄ àizeɛo p̄iiɛ. ¹⁵ Mpi s̄o, gyã z̄ɔ́o a n̄ le, i ḡoɔ́plak̄enno. Nyɔ́ n̄ɔ́se gyã ke e n̄ n̄ na pa gb̄o ũ.

¹⁶ Dii Filit̄ɔ́ n̄ Laalubu p̄ó kú Etiopi saɛo sóikè Yeholaūwa. ¹⁷ Ǿ aa lèle Yudaɔ́wa aa sí n̄ bùsuu, aa kibe p̄óɔ́ sèle p̄ii n̄ aà néɔ́ n̄ aà naɔ́. Aà neḡɔ́ɛe i ḡɔ́èo, mé i ke aà né gbɛzãna Aazia bàasio. ¹⁸ Yápiɔ́ p̄ii gbɛa Dii tò gyã p̄ó a gbágbāòo aà lè a n̄onau. ¹⁹ Gyãpi ḡoɔ́plak̄èaàno, a ye kaiaàno wè pla, ɔ́ gyãpi aà n̄onaɔ́ b̄òle, à gà n̄ wāwā z̄ɔ́o. Aà gbéɔ́ i té z̄ɔ́o kaè aà gè kp̄elaa yái lá aa kè aà deziɔ́nɛwao. ²⁰ Yeholaū wè baakwi n̄ plaode guu ɔ́ à kpalablèu, à z̄ɔ́le báawa Yelusaleṹ wè swaaɔ́ɛ. Ké à ánuatò, gbèe i aà beɛkeo, ɔ́ wà aà v̄i Davidi wéleu, wi aà mia kpak̄i n̄ kía k̄iniɔ́o.

* 21:7 1Kia 11.36 † 21:8 Daa 27.40

22

Yudaɔ kɪ Aazia (2Kia 8.25-29, 9.27-29)

¹ Yelusaleũdeɔ aà né gbɛzāna Aazia kpà kpalau aà gbɛu, ké gbāamɔnde pɔ sɪ́ ní bòou ní Laalubuɔ aà v̄iɔ dède pii yáí. ɔ Yudaɔ kɪ Aazia, Yeholaũ né nà kpalableawa. ² Aà wè bao ní plaode guu ɔ à kpalablè, à z̄ɔle báawa Yelusaleũ wè doe. Aà da tón Atalia, ɔmeli t̄ũnae. ³ Aàpi s̄ɔ à Ahabu bedɛɔ ɔlesè, asa aà da mé nàewà ní v̄áikeao. ⁴ A yá pɔ Dii yeio kè lán Ahabu bedɛɔwa, asa aame aa ḡɔ aà ledamadeɔ ũ aà mae gaa gbɛa, ɔ aa aà ɔ̀ɔkpà. ⁵ A ní ledama mà, ɔ à gè nà Isailiɔ kɪ Ahabu né Yolaũwa, aa gè z̄ikai ní Silio kɪ Azaelio s̄anu Lamɔtu Galada. Silio Yolaũ kè'ia, ⁶ ɔ à èa tà Yezelɛ e a bɔ à l̄áa. ɔ Aazia gè wékpaleiaàzi we.

⁷ Aazia gɛa Yolaũ gwai b̄ò Lua kíie, ké wà e aà de yáí. Ké à kà, à b̄ò ní Yolaũ, aa gè dai Nimisi né Yehule. A m̄ò lè Dii Yehu d̄ile aà Ahabu bedɛɔ midɛɛ. ⁸ Gɔɔ pɔ Yehupi lé sé ní Ahabu bedɛɔ màa, à kp̄aaũ ní Yuda kíaɔ ní Aazia v̄iɔ né pɔ de aà íwaɔ ũ, ɔ à ní dede. ⁹ Wà gè Aazia wèle, ɔ wà aà è ulea Samali, ɔ wà aà kũ wà s̄uò Yehue, ɔ wà aà dè. Wà aà v̄i, asa wà mè Yosafa pɔ Dii kíi wèle ní n̄òsemendoo t̄ũnae. Aazia be gb̄ee ku à z̄ɔ̀kũ à kà kpalableao.

Yoasi ní a dazi Ataliao (2Kia 11.1-20)

¹⁰ Ké Aazia da Atalia è a né Aaziapi ḡa, ɔ à nà Yuda kíabuiɔ dedɛawa, ¹¹ ɔ kɪ Yeholaũ nenɔɔ Yosebba Aazia né Yoasi sè ní sae kíane pɔ w̄ale ní dedepiɔ guu, ɔ à aà ùle kpɛa pɔ liiɔ kálɛau ní nɔɔ pɔ lé ȳɔ kpawào. Kí Yeholaũ né Yosebapi mé sa'onkia Yoiada nɔ ũ, Aazia d̄aee. A népi ùle Ataliae, i e aà dèò. ¹² ɔ népi ulea Dii ua we ní nɔɔpiɔ e wè soolo, gɔɔ pɔ Atalia lé kible Yuda bùsuwa.

23

¹ A wè soplade guu sa'onkia Yoiada b̄ò à s̄ɔdile, ɔ à ledoukè ní z̄iḡɔ badeɛ beɛɔ: Yeloau né Azalia, Yohanani né Isimaela, ɔbedi né Azalia, Adalia né Maasea ní Zikeli né Elisafao. ² Aa Yuda bùsu kèle aa Levii buiɔ ní Isaili uabeleɔ k̄aa w̄le ní w̄léo, ɔ aa s̄u s̄anu Yelusaleũ. ³ Gb̄é pɔ wà ní k̄aaapiɔ ȳayè ní kíio Lua ua. ɔ Yoiada mè: Kíia népi a kpalable, lá Dii a legbè Davidi buiɔ yá musuwa.* ⁴ Yá pɔ á ken ke: Tó á sa'onao ní Levii buiɔ m̄ò gud̄ɔai k̄amaboḡɔ̀z̄i, á ḡáli s̄éiadeɔ aao Lua kpé b̄oleɔ d̄áa, ⁵ á ḡáli plaadeɔ s̄ɔ íɔ kibɛ d̄áa, á ḡáli àaɔdeɔ íɔ Ekpalea B̄ole d̄áa, á gb̄é kíniɔ s̄ɔ, àò ku Dii ua. ⁶ Gb̄ee su ḡe Dii kpéuo, mé i ke sa'onao ní Levii bui pɔ lé z̄ike weɔ bàasio. Aame aa ḡeu, asa aa gb̄aleao, gb̄é kíniɔ s̄ɔ à ze ní z̄i pɔ Dii dàéo. ⁷ Levii buiɔ lia kízi, baade ní a ḡɔkeɔ k̄ua, aai gb̄é pɔ s̄u ḡè Dii kpéu de. Aò kú ní kíio gu pɔ àle géu pii.

⁸ Levii buiɔ ní Yudaɔ kè lá sa'onkia Yoiada ònéwa. An baade ní a gb̄é pɔ aale k̄amaboo ní gb̄é pɔ aale m̄ó ní leũkpakɛiɔ pii, asa Yoiada ì ní ḡalie gb̄aɛo. ⁹ ɔ Yoiada kɪ Davidi s̄nao kpà z̄iḡɔ badepiɔwa ní a s̄engbao pɔ kú Dii kpéuo, a néna ní a z̄ɔ̀o. ¹⁰ A gb̄éɔ k̄ale Dii kpé ní a sa'ok̄iio kp̄eele, sea za Dii kpépi ɔplaa oi e a ze oi, baade ní a ḡɔkeɔ k̄ua né kíapi d̄áa yáí. ¹¹ ɔ Yoiada ní a néɔ b̄ò ní népio, aa kíafua kp̄àè, aa Lua ikoyā lá kp̄awà. Aa n̄isikà aà miwa aa aà kp̄a kía ũ, ɔ baade mè: Lua kía d̄ɔ ní aafiao!

¹² Ké Atalia kía pɔ gb̄éɔ lé ke, aale bàale aale wiilepi mà, ɔ à f̄ele gè ní kíi Dii ua. ¹³ Ké à wezù, à kí è zea a m̄òpele sae Dii kpé kp̄eele. Z̄iḡɔ badeɔ ní k̄aaepenaɔ s̄i aà sae, mé gb̄épii lé p̄onake aale k̄aaepe, mé l̄èsinao d̄aaa ní táasileao ní p̄ó'ɔ̀b̄onaɔ. ɔ Atalia a p̄okasaɔ ga kè à wii p̄àle à mè: Wà b̄ò ma kp̄ee! Wà b̄ò ma kp̄ee! ¹⁴ Sa'onkia Yoiada ò z̄iḡɔ badepiɔne: A

* 23:3 2Sam 7.12

nɔɛpi sɛ bɔ̀d̀ bàasi, í gbé pɔ̀ b̀ tɛaàziɔ̀ dɛdɛ ní fɛ̀ndao. Asu à aà dɛ Dii uao. ¹⁵ Gɔ̀ pɔ̀ nɔɛpi kà kibe bɔ̀lɛ pɔ̀ wí mɛ S̄ Bɔ̀lɛ guu, wɛ wà aà kùu wà aà dè.

¹⁶ Ǿ Yoiada lɛdoukè ní Diio, ké aàpi ní kíó ní gbépiio e aao dɛ Dii gbéɔ̀ ũ yáí. ¹⁷ Ǿ wà gè Baali kpé gbòo m̀pii, wà a sa'okíio ní a táao wíwi, ɔ̀ wà Baali sa'ona Matá dè sa'okípiɔ̀ saɛ.

¹⁸ Yoiada Dii ua nà Levii bui sa'onaoɔ̀nɛ ní ɔ̀z̄í aao wétei. Davidi mé ní díledilɛ yáa à mè, aali sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékū o Diiwa a ua ní pɔ̀nakɛao ní lɛsiao, lá a ku Mɔ̀izi ikoyá guuwa.

¹⁹ A bíibɔ̀lɛd̄oanao díledilɛ Dii ua bɔ̀lɛɔ̀, ké gbé gbãlɛae su ḡɛuo, baa gbãlɛa kpele buin nò.

²⁰ Ǿ à z̄iḡɔ̀ badeɔ̀ sè ní gbãadeɔ̀ ní kpalablenao ní gbé kíniɔ̀ píi, aa b̀ Dii ua ní kíó, aa b̀lɛ ní Musu Bɔ̀lɛo aa gè kibe, ɔ̀ aa kípi z̀lɛ ḡínaa, ²¹ ɔ̀ gbépii pɔ̀ kèna b̀sɔ̀piu. Atalia dɛa ní fɛ̀ndao gbɛa, wélepi ḡɔ̀ yákelesai.

24

Yoasi Dii kpé kɛkɛa (2Kia 12.1-17)

¹ Yoasi wè soplade guu ɔ̀ à kpalablè, à z̀lɛ báawa Yelusaleũ wè blaɛ. Aà da tón Zibia, Bɛɛsɛba nɔɛɛ. ² Yoasi yá pɔ̀ Dii yei kè sa'onkia Yoiada gɔ̀. ³ Yoiada nɔ̀sè Yosiaɛ plaɛ, ɔ̀ à nɛḡɔ̀ɛ ní nɛnɔ̀ɛ í'ínɔ̀.

⁴ Bee gbɛa Yoasi zèd̀ à Dii kpé kɛkɛ. ⁵ A sa'onao ní Levii bui kíniɔ̀ sìsi, a òné: A gé Yuda wéleɔ̀ guu, í Isailiɔ̀ wè'ɔ̀a káaa à á Lua kpé kɛkɛd̀. A kɛ kpakpa. Levii buipiɔ̀ i kɛ kpakpa s̄o. ⁶ Ǿ kí sa'onkia Yoiada sìsi, à aà là à mè: Wè'ɔ̀a pɔ̀ Dii z̀blɛna Mɔ̀izi ní Isailiɔ̀ píi díle wà kpa ikoyá zwàakpɛ yáí, b̀yáí ni gbɛa Levii buiwa aa si Yelusaleũdɛɔ̀ ní Yudaɔ̀wa píio ni? ⁷ Asa nɔɛ vái Atalia néo mé Lua kpé gbao gbòo yáa. Baa se aa z̀blè táaoɔ̀nɛ ní Lua kpé z̄ikɛbɔ̀.

⁸ Kí mè wà ɔ̀kakpagolo kɛ, ɔ̀ wa kè wa díle Dii kpé kɛkɛ bɔ̀lɛu. ⁹ Wà kpàwakè Yelusaleũ ní Yuda b̀sɔ̀uo, wà mè baade mó Diiɛ ní wè'ɔ̀a pɔ̀ Lua z̀blɛna Mɔ̀izi gbèa Isailiɔ̀wa guwaiwaiuo. ¹⁰ Ǿ kíao ní gbépiio m̀d̀d̀ ní pɔ̀nao aa kà kpagolopiu e à pà. ¹¹ Tó Levii buiɔ̀ è kpagolopi ɔ̀a z̀ɔ̀kù, ɔ̀ aai sɛ gɛd̀ kí íwaɔ̀nɛ, ɔ̀ kí lakèna ní sa'onkia plaadeo aai m̀ a ɔ̀a bɔ̀lɛ, aai kpagolopi sɛ gɛ díle a gbɛu. M̀aa aaiɔ̀ kɛ lá gu lé dɔ̀ e ɔ̀a gè z̀ɔ̀kù. ¹² Kí ní Yoiadao ɔ̀api kpà Dii uaz̄ikɛnao gbèz̄ɔ̀ɔ̀wa, ɔ̀ aaiɔ̀ flaboð gbè'ánao ní li'ánao ní kpɛd̄oanaɔ̀nɛ, aao Dii kpé kɛkɛd̀. Aai flabo gbé pɔ̀ aai m̀osi ní m̀ogotɛopionɛ b̀.

¹³ Z̄ipi d̄oanao z̄ikè, ɔ̀ Lua kpé kɛkɛa táa'ò ní ɔ̀z̄í, aa tò kpépi s̀u a gbɛu lá a káauwa. ¹⁴ Ké aa z̄ipi m̀idɛ, aa m̀d̀ ɔ̀a pɔ̀ gè kpà kí ní Yoiadaowa, ɔ̀ wà Dii kpé z̄ikɛbɔ̀ p̄ið, sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékū okii pɔ̀ɔ̀ ní toonaɔ̀ ní vua pɔ̀ɔ̀ ní ánuɔ̀su pɔ̀ɔ̀. Wíɔ̀ sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékū o Dii ua m̀d̀m̀d̀ Yoiada gɔ̀ɛ.

¹⁵ Yoiada z̄ikù táotaɔ̀ɛ. Aà wè basoolokwide guu ɔ̀ à gà. ¹⁶ Wà aà v̄i Davidi wéleu, wà aà mia kpàk̄i ní kíao, asa à yámaakè Isaili b̀sɔ̀uu Luaɛ ní Luapi kpéyo yá musɛ.

Yoasi yávaikɛa (2Kia 12.18-22)

¹⁷ Yoiada gaa gbɛa Yuda kíao m̀d̀ kulekè kíɛ, ɔ̀ à ní yámà. ¹⁸ Aa p̄akpà Dii ní deziɔ̀ Lua kpézi, aa z̀blè Asetaati lipɛlɛɔ̀nɛ ní táa p̄alɛɔ̀. Ǿ Dii pɔ̀ pà Yelusaleũdɛɔ̀ ní Yudaɔ̀ píizi tàɛ pɔ̀ aa kèpi yáí. ¹⁹ A ánaɔ̀ z̄imá aa ɛa suwa, aalɛ ní tàaɛ oné, aai swáseio. ²⁰ Lua Nisina dèdɛ sa'onkia Yoiada né Zakaliwa, ɔ̀ à zè gbéɔ̀ aɛ, a òné: Lua mè, àkɛa a p̄a a yáai? A b̀ánao nao. Lá a p̄akpà Diizi, à p̄akpáázi s̄ɛ. ²¹ Ǿ aa lɛkpáaíaazi, aa aà p̄apa ní gbɛo Dii ua, ké kí mé ò yáí, ɔ̀ à gà.† ²² Gbèkɛ pɔ̀ Zakali mae Yoiada kè kí Yoasiɛ yá i d̄oànguo, ɔ̀ à aà népi dè. Gɔ̀ pɔ̀ népi lé ga à mè: Dii a yá pɔ̀ wa kèmmɛ e, i a t̄osimɛɛ.

* **24:6** B̄oa 30.11-16 † **24:21** Mat 23.35, Luk 11.51

²³ Ké wè sù, Sili zìgɔ̀ fèlè ní Yoasio, ɔ̀ aa lèlè Yuda bùsuwa ní Yelusaleũ. Aa Yuda dɔ̀aanao dèdè pìi, ɔ̀ aa pɔ̀o nàaa aa kpàsá ní kía Damasi. ²⁴ Baa ké Sili zìgɔ̀ dasio, Dii Yoasi zìgɔ̀ pɔ̀ aa dasi maamaaò nàné ní ɔ̀zì, asa aa pàkpà Dii an deziò Luazie. Màa yá zòlè Yoasiwa. ²⁵ Ké Siliò tà, aa Yoasi tò we, à kè'ia maamaae, ɔ̀ aà ìwaò lekpaàfaazi, ké à sa'ona Yoiada né dè yáí, ɔ̀ aa aà dè a liia. Ké à gà, wà aà vî Davidi wéleu, àma wí aà mia kpakɔ̀i ní kíaò. ²⁶ Amɔ̀ni nɔ̀e Simɛata né Yozaba ní Mɔ̀abu nɔ̀e Somɛe né Yozabao mé gbé pɔ̀ lekpaàfaazipio ù. ²⁷ Aà néo yá ní ànabikɛyá pɔ̀ wa ò aà musuo ní Lua kpé kɛkɛa yáo, yápio ku kíaò ladau. Aà né Amazia mé zòlè kpalau aà gbɛu.

25

Yudaò kí Amazia (2Kia 14.1-20)

¹ Amazia wè baasode guu ɔ̀ à nà kpalableawa, à zòlè kpalau Yelusaleũ wè baakwi mèndosaie. Aà da tón Yoadá, Yelusaleũ nɔ̀e. ² A yá pɔ̀ Dii yei kè, àma i kɛ ní nòsemendoo no. ³ Ké à zìnapèlè kpalau, à a ìwa pɔ̀ aa a mae dèò dèdè. ⁴ Lá a ku Mɔ̀izi ikoyá láuwa, i ní néo dèdèo. Lápi guu Dii mè, maeo ga ní néo duuna yáio, mé néo ga ní maeo duuna yáio. Baade a ga azia duuna yáie.*

⁵ Amazia Yudaò kàaa, ɔ̀ à Yudaò ní Bèyámɛɛ buio kpaalè gá ní gāo an uoɔ̀wa. A zìgɔ̀ gbèon basoo dɔ̀aanao dilédile ní zìgɔ̀ gbèon àaa sooo pɔ̀o. ɔ̀ à gbé pɔ̀ kà wè bao ge a deao nàò, aa kà gbèon àasoo lɛe àaa do ní basoo (300.000). An soo mà aa gé zìlau, baade ní a sɔ̀nao ní a sèngbao. ⁶ A Isaili zìgɔ̀ sè à fiabònè gbèon àasoo lɛe basoo (100.000) ní ànusuo tɔ̀nu àaò ní kìnio. ⁷ ɔ̀ Lua gbèe mɔ̀ òè: Kí, ñsu gé ní Isaili zìgɔ̀pio, asa Dii kú ní Isailio bo, a kú ní Èflaiũ buipio. ⁸ Baa tó n ge n negɔ̀nkɛ kè zìlau, Lua a to n ibeoo n fue, asa Lua mé gbāa vî à n misi ge à n sòlè. ⁹ ɔ̀ Amazia Lua gbépi là à mè: Anusu pɔ̀ ma fiabòò Isaili zìgɔ̀pionɛ sɔ̀ be? ɔ̀ Lua gbépi wèwà à mè: Dii a a gɛe kpama de beea. ¹⁰ ɔ̀ Amazia Èflaiũ zìgɔ̀ pɔ̀ m̀ a kípìo gbàe ní be. An pɔ̀ pà Yudaòzi maamaa, ɔ̀ aa tà ní be ní pɔ̀fè zòo.

¹¹ Amazia sòdile à d̀aa a gbèonɛ Guzule Wisideu, ɔ̀ à Èdɔ̀ũ dèdè gbèon àasoo lɛe kwi (10.000). ¹² Yuda zìgɔ̀ gbéò kùkù bée gbèon àasoo lɛe kwi (10.000), aa gèr̀no gbɛ musu, ɔ̀ aa ní zuzu zìlè, aa p̀nap̀na m̀pii. ¹³ Zìgɔ̀ pɔ̀ Amazia ní gbáe, i we aa gèano zìlauopio, ké aale tá, aa lèlè Yuda bùsu wéleowa za Samali e à gè pè Betoloniwa, aa gbéò dèdè gbèon àasoo lɛe àaò (3.000), ɔ̀ aa ní pɔ̀o nàaa dúuduu.

¹⁴ Ké Amazia sù ní Èdɔ̀ũ dèdeao, à sù ní ní táa. A ní pèlɛpɛle aziae, ɔ̀ ìò kùlénè, ìò tulaletikané téa. ¹⁵ ɔ̀ Dii pɔ̀ pà Amaziazì, à ànabi zìwà à mè: Akɛa nílè kɛ Èdɔ̀ũ táaonɛ kèkèi? Pɔ̀ pɔ̀ aai f̀ Èdɔ̀ũ b̀ò n ɔ̀ziò? ¹⁶ Goo pɔ̀ àlè yá'ò kíe, ɔ̀ kípì òè: Wa n dilè ma lɛdamade ù yà? Níle! Tó n gi, wa n wetá fá! E ànabipi àò gé níle, à mè: Má d̀ ké Dii zè ní n deaoe, asa n yápi kè, ɔ̀ ni ma lɛdama mao.

¹⁷ Yudaò kí Amazia lekpaàí ní a gbéò, ɔ̀ à gbéò zì Isailio kí Yehoasi, Yoaza né, Yehu t̀unawa, a òè: M̀ wà wesikòlè zìlau. ¹⁸ Isailio kí Yehoasi wèwà à mè: Libā bùsu leaa lékpàsàkè Libā bùsu sedè líe, à mè aà a nenɛ kpàsá a néwa, ɔ̀ Libā bùsu wàì m̀ òzò leapiwa. ¹⁹ N zìblè Èdɔ̀ũwa, ɔ̀ n nzià sè lesí, nílè ànadā. N nzià to tɛɛ fá! ɔ̀ ní ye n sòlè da n yá'ì nziàe ní Yudaò píia? ²⁰ ɔ̀ Amazia i swáseio. Bee b̀ò Lua k̀ie, ké à e Yudaò na Yehoasie a ɔ̀zì, ké aa kè Èdɔ̀ũ táaonɛ kèkè yáí. ²¹ ɔ̀ Isailio kí Yehoasi m̀ lèlèiwà. Aa wesikòlè Yuda bùsu wéleu Besemesi. ²² Isailio Yudaò f̀, ɔ̀ Yudapio lèkòwa, baade tà a be. ²³ Yehoasi Amazia k̀ Besemesi we, à b̀leaanò Yelusaleũ, ɔ̀ à a b̀i gbòò g̀sísuu àaa pla za Èflaiũ Bòlèu e à gè pè

* 25:4 Iko 24.16

Gola Bolewa. ²⁴ A vua ní ánusuo ní pò pò kú Ɖbededɔũ kíi Lua ua sèle píi ní pò pò kú kibe làasiu. Ɖ à gbéó kùkù tàíno Samali zizɔ ũ.

²⁵ Yudaɔ kí Amazia kè Yehoasi gaa gbɛa wè gēoe. ²⁶ Amazia yá kíniɔ ku Yuda kíaɔ ní Isaili kíaɔ ladau za a daalea e a midɛawa. ²⁷ Za gɔɔ pò à bò Dii kpɛ, wà lekpaáíàzi Yelusaleũ, ɔ à bàalè tà Lakisi. Wà gbéó gbàe aa pèleaàzi, ɔ wà aà dè we. ²⁸ Wà aà gɛ sè ní sóo wà sùò, ɔ wà aà mia kpakɔi ní a deziɔ Davidi wéleu.

26

Yudaɔ kí Uzia (2Kia 14.21-22, 15.1-7)

¹ Ɖ Yudaɔ Uzia kpà kía ũ aà mae Amazia gbɛu aà wè gēo ní mendoode guu. ² Ɖmɛ Elata kèkɛ kàlɛ Yudaɔ pò ũ a mae gaa gbɛa. ³ Aà wè gēo ní mendoode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wè blakwi ní plaoɛ. Aà da tón Yekolia, Yelusaleũ nɔɛɛ. ⁴ A yá pò Dii yei kè lá a mae Amazia kèwa. ⁵ A Lua kíi wèlɛ gɔɔ pò Zakali lé viakea Luaɛ daɛ, ɔ gɔɔ pò àlɛ Dii kíi wèlɛ, Dii tò aà yáɔ bò maa.

⁶ A gè zíkà ní Filitɛɔ, à Gata bíi gbòo ní Yabene pòo ní Asedoda pòo. Ɖ à èa wéleɔ kàlɛ Asedoda fáani ní gupáleɔ Filitɛ búsuu. ⁷ Lua dɔ̀aàlɛ Filitɛɔ ní Laalubu pò kú Guubaaliɔ ní Mɛu buiɔ yá musu. ⁸ Amɔniɔ lé falubɔ Uziaɛ, ɔ à tɔ̀bò e à gè pè Egipi zòlewa, asa à gbàakù lé gɛɛ.

⁹ Uzia gugwakíi lesíɔ bòbo Yelusaleũ bíi wa Gola Bole ní Guzule Boleo ní gola páleo musu, mé a boa gbàa. ¹⁰ A gugwakíi lesíɔ bòbo gbáau lɔ, mé à lɔ̀ yòyò dasi, ké a pɔtuɔɔ ví dasi gusísídeu ní gusalalao yáí. A buazíkɛnaɔ ní vɛɛbu zíkɛnaɔ ví gusísídeu ní gutaaedeo, asa a ye buaíɛ.

¹¹ A zígɔ̀ ví, aàí gé zílau gā ní gāo an dasileu. Gbéó tɔ̀dɔ̀dɔ̀na Yeieli ní lakèna Maaseao í ní tó dalau. Kí íwaɔ do Anania mé ní gbɛzɔ̀ ũ. ¹² Uabele pò de zígɔ̀píɔ dɔ̀aana ũ gbɛɔn òaasɔ̀sɔ̀o lɛɛ pla ní òaa àaɔ̀oe (2.600). ¹³ An zígɔ̀ gbɛɔn òaasɔ̀sɔ̀o lɛɛ òaa do ní basɔ̀o ní soplao ní òaa pla ní basɔ̀ooɛ (307.500). Zìdɔ̀n saɔ̀nɛ, mé aa gbàa ví aa dɔ̀ kíle a íbɛɔ yá musu. ¹⁴ Uzia sèngbaɔ̀o ní sɔ̀naɔ̀o ní m̀ò fùɔ̀o ní m̀ò ulaɔ̀o ní sáɔ̀o ní gbɛmaɔ̀o kpà ní baadewa. ¹⁵ A masíni pò dɔ̀naɔ̀o a taataa kèò kè, a kàlɛ Yelusaleũ bíi gulelɔ̀o ní bíi golaɔ̀wa aao kaɔ̀o ní gbè gbèneɔ̀o zuzu. Aà tó tà zà, asa Lua dɔ̀nlɛ zɔ̀o kèè, ɔ à gbàakù.

¹⁶ Ké Uzia gbàa'è màa, ɔ à azia sè lesí e à lèlɛ. A d̀ɛ Dii a Luawa, à gè aà kpéu tulaletikaiè téa a káteakíiwa. ¹⁷ Sa'onkia Azalia pèleaàzi ní Dii gbàgban wódeɔ gbɛɔn basiiɔ. ¹⁸ Aa gíè aa m̀è: Uzia, ní zɛví n̄ tulaletikateɔ Diiɛo, sema Aalona bui sa'ona pò wà gbàb̀ònéò bàasio.* Go aà kúkíi la. N d̀ɛ Dii Luawaɛ, a n kpɛla lɔ. ¹⁹ Uzia tésibɔ̀ kùà à tulaletikateao. Aà pò fè, ɔ gɔɔ pò àlɛ káa sa'onapiɔzi, ɔ kusu bílɛ aà mi'aewa ní wáa tulaletikateakíi pò kú Dii kpéu saɛ we. ²⁰ Ké sa'onkia Azalia ní sa'onaɔ̀o aà gwà, aa è kusu bílɛ aà mi'aewa, ɔ aa kè kpakpa aa b̀òlɛ. Aàpi s̄ à kè kpakpa à b̀ò, ké Dii kusu zìwà yáí.

²¹ Kí Uzia gà ní kusupioɛ. Aà kpé kú adoaɛ, mé wà Dii kpé z̀èè lɔ. Aà né Yotaũ mé gbɛzɔ̀ ũ kibe. Ɖmɛ g̀ò Yudaɔ dɔ̀aana ũ. ²² Uzia yá kíni kú ánabi Isaia, Amɔzu né taalau za a daalea e a midɛawa. ²³ A gà, † ɔ wà aà ví kíaɔ víkíi, áma wi aà mia kpakɔiínɔo, asa wà m̀è, kusudeɛ. Ɖ aà né Yotaũ z̀òlɛ aà gbɛu.

27

Yudaɔ kí Yotaũ (2Kia 15.32-38)

* 26:18 Nao 3.10 † 26:23 Isa 6.1

¹ Yotaũ wè baasode guu ɔ̃ à kpalablè, à z̃lè báawa Yelusaleũ wè g̃eó ní m̀endooe. Aà da tón Yelusa, Zadoki née. ² A yá pò Dii yei kè lá a mae Uzia kèwa. I g̃e Dii kpéu lá a mae g̃euwao. Gb̃éó g̃i lé níziá òòkpa e tiae. ³ Ɔme Dii kpé Bole Musu kèke, mé à bíi pò kú Ofeli s̃is̃i musu kèke b̀ò maamaa. ⁴ A w̃éleó kàle Yuda bùsu gus̃is̃ideu, mé à zegik̃i gb̃aaó ní gugwak̃i les̃iò b̀ò s̃is̃i líkpedeó musu.

⁵ Yotaũ zik̃à ní Am̃oniò kíao, ɔ̃ à gb̃aam̀oné. W̃e bee aa ánuusu kpàwà t̃onu aãó ní k̃niò. Ese ní naao s̃ò koko òaas̃õsõ lee bas̃obas̃o (100.000). W̃e plaade ní a aãodeo guu màa aa m̀òòè. ⁶ Yotaũ gb̃aa lé dedee, ké aà ỹakeao maa Dii a Luae yáí.

⁷ Yotaũ yá k̃niò ku Isaili kíao ní Yuda kíao ladau, z̃i pò a kàò ní yá pò a kèò píi. ⁸ Aà wè baasode guu ɔ̃ à kpalablèu, à z̃lè báawa Yelusaleũ wè g̃eó ní m̀endooe. ⁹ Ké Yotaũ gà, wà aà ṽi Davidi w̃éleu, ɔ̃ aà né Aaza z̃lè aà gb̃eu.

28

Yudaó kí Aaza (2Kia 16.1-20)

¹ Aaza wè baode guu ɔ̃ à kpalablè, à z̃lè báawa Yelusaleũ wè g̃eó ní m̀endooe. I yá pò Dii a Lua yei ke lá a dezi Davidiwao. ² A zè ní Isaili kíao ỹakeaoe, à m̀ok̃asakasa Baaliò ũ. ³ A sa pò w̃i a pò káteu à tékũ ò Beniñoũ guzulèu ní a neg̃eó se.* A ỹab̃eekè lá bui pò Dii ní yá Isailiòneó ì ke ỹaawa. ⁴ A sa'ò à tulaletikàtea gules̃i pò wa b̀òowa ní s̃is̃iò musuo ní lí yèleleó gb̃aúo píi. ⁵ Ɔ Dii aà Lua aà nà Silio kíae a ɔ̃z̃i. Silio z̃iblèwà, aa aà gb̃éó kùkũ dasidasi, aa t̃ar̃iò Damasi.

Dii aà nà Isailiò kíae aà ɔ̃z̃i lo, ɔ̃ Isailiò aà gb̃éó dède dúuduu. ⁶ Isailiò kí Peka,† Lemalia né aà gb̃éó dède Yuda bùsuu g̃õ do gb̃ẽon òaas̃õsõ lee basoolo (120.000), ké Yudaó p̃akpà Dii ní deziò Luazi yáí. ⁷ Eflaiũ bui neg̃on Zikeli kiane Maasea dè ní kibe gb̃ẽz̃õ Azikaũo ní kí kwàasi Elikanao. ⁸ Isailiò ní dae Yuda ñeó kùkũ ní ní neg̃eó ní ní neñeó gb̃ẽon òaas̃õsõ lee òaa do (200.000). Aa ní p̃õo nàaa lo maamaa, aale taò Samali.

⁹ Dii ānabi Odede ku we. A gè dai z̃ig̃õ pò lé su Samaliòle, a òné: Dii á deziò Lua Yudaó nàé á ɔ̃z̃ie, ké aà pò p̃ar̃zi yáí. Ɔ a ní dede ní pof̃e pò gb̃à z̃è luawao. ¹⁰ Ɔ á ye Yudaó ke á z̃õ ũ g̃eó ní ñeó saa? Ap̃iò ì tàaeke Dii á Luae s̃õ lé? ¹¹ A ma ỹama sa! A á gb̃é pò a ní kùkũ z̃ĩz̃õ ũe beeó gbae, asa Dii pò f̃eāázi maamaae. ¹² Ɔ Eflaiũ bui d̃aanae beeó f̃ẽle g̃i gb̃é pò lé su ní z̃ilaõne: Yohanani né Azalia, Mesilem̃o né Belekia, Saluũ né Yezekia ní Hadelai né Amasao. ¹³ Aa òné: Asu su ní z̃ig̃e beeó lao, ké w̃asu tàaeke Diièo yáí. A ye wá duuna ní wá tàaeó káfi yà? Wa tàaekekè maamaa kò, ɔ̃ aà pò f̃eā wá Isailiòzi maamaa. ¹⁴ Ɔ z̃ig̃õ z̃ĩz̃õ ní pò pò aa nàaaò tò we gb̃é pò k̃aaaa weó ní ní kíao wáa. ¹⁵ Gb̃é pò wà ní tó s̃iò z̃ĩz̃õ sè, ɔ̃ aa pò pò wa nàaaò se nà gb̃é pò kú puiziò. Aa p̃ok̃asao kp̃amá ní kyaleó ní p̃obleao ní imiao, aa ñisim̃ama ní b̃õowa. Aa ní gb̃é pò gb̃aaò d̃i z̃àa'inaò kpe, aa gèr̃iò ní gb̃éó k̃i w̃éle daminalikpedeou Yeliko, ɔ̃ aa sù Samali.

¹⁶ Zibeez̃i kí Aaza gb̃éó z̃i Asiliò kíawa à mè, aà m̀ò d̃oale, ¹⁷ asa Edoũò m̀ò lèle Yudaówa lo, aa z̃ĩz̃õ kùkũ. ¹⁸ Filit̃eó s̃ò aa lèle Yuda bùsu gus̃is̃ide w̃éleó ní Neg̃eve w̃éleowa, aa Besemesi s̃i ní Ayalonio ní Gedeloo ní Sokoo ní Timinao ní Gim̃ezoo ní a z̃ẽw̃iaò, aa z̃òleu. ¹⁹ Dii ɔ̃t̃òle Yudaówa an kí Aaza yáí, asa à b̀ò Dii kp̃ee maamaa, a Aỹam̃eto Yudaó mekpà ṽaíkeawa. ²⁰ Asiliò kí Tigela Pilesee m̀ò Aaza k̃i, k̃asi ì d̃onlekeèò, à aà tò yooyeae. ²¹ Kí Aaza Dii kpé p̃õo ní az̃ia be p̃õo ní Yuda kíao p̃õo sèle kpà Asiliò kíapiwa, k̃asi a kee ì gbesuo. ²² Kua yooyeapi guu kí Aaza g̃i lé b̀ò Dii kp̃ee. ²³ A sa'ò Silio kíao pò aa a fuò táaowa, asa à mè, lá Damasi táap̃iò d̃òr̃le, má sa'om̃ae, aai d̃oale s̃ò. Ama aà òòkpãk̃in we ní a gb̃éó píi. ²⁴ Kí Aaza Lua

* 28:3 Iko 12.31 † 28:6 Isa 7.1

kpé pɔɔ nàaa a zɛzɛ. A Dii kpé zé tà, ɔ à sa'okliɔ pèlepɛɛ Yelusaleũ zékpaao guu pfi. ²⁵ A guleɔ bɔbo wɛ́ɛ ní wɛ́ɛo Yuda búsuu, ké wàli tulaletikatɛa we dii pàlɛɔne, ɔ à Dii a deziɔ Lua pɔ fɛ̀ɛd.

²⁶ Yá pɔ a kè za a daalɛawa e a midɛawa kɪni kú Yuda kíao ní Isaili kíao ladau. ²⁷ Ké à gà, ɔ wà aà vɛ́ Yelusaleũ, áma wi aà mia kpakɔi ní Yuda kíao. ɔ aà né Ezekia zɛ́ɛ aà gbɛu.

29

Ezekia gbábɔa Lua kpéɛ (2Kia 18.1-3)

¹ Ezekia wè baasode guu ɔ à kpalablè, à zɛ́ɛ báawa Yelusaleũ wè baakwi mɛ̀ndosaie. Aà da tɔ́n Abia, Zakali néɛ. ² A yá pɔ Dii yei kè lá a dezi Davidi kèwa píie. ³ Aà kpalablea wè sɛ́ia mɔ sɛ́ia guu, à Dii kpé zé wè, à a gbaɔ kèkɛ. ⁴ A sa'onao ní Levii buiɔ sɪsi, ɔ à ní káaa gáaɛ Lua kpé gukpe oi. ⁵ A òné: A Levii buiɔ, à ma yáma! A gbáɔ áziaɛ, í gbáɔ Dii á deziɔ Lua kpéɛ. A bɔɛ ní pɔ pɔ í luakukɪi gbáɛo píi. ⁶ Asa wá maɛɔ bɔ Dii wá Lua kpɛɛ, aa yá pɔ a yeio kèɛ, aa pàkpàaàzi. Aa bànɛbɔ aà kpéɛ, aa mikpɛliè. ⁷ Aa a kpɛɛɛ zé tà, aa a filiaɔ dè, aai tulaletikatɛa ní Luaɛ a kúkiɔ, aai sa pɔ wɪ a pɔ káɛu à tékú owà lɔo. ⁸ ɔ Dii pɔkúmaɔbɔ Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔwa, a tò aa gè sɔ́kɛngu pɔɔ ũ, láanipɔɔ ũ, pɔsɔ́sɔ́aɔ ũ, lá á wé lé e gbáɛwa. ⁹ A yáí wà wá maɛɔ dèdɛ ní fɛ̀ndao, mé wá nɛgɔɛo ní wá nɛnɔɛo ní wá nɔɛo gè zɪzɔɔ ũ. ¹⁰ Má ye mà lɛdoũkɛ ní Dii Isailiɔ Luaoɛ sa, ké aà pɔkúma pási e weewá. ¹¹ Ma gbéɔ, ásu pàkpàaàzi lɔo, asa Dii á sé àɔ ku a aɛ, íɔ a gbagbaɛ. Aɛ i aà gbagba, i tulaletikaè téa.

¹² ɔ Levii buie beɔ fɛ̀ɛ:
Kɛata buiɔ Amasai né Maatu
ní Azalia né Yoelio.
Melali buiɔ Abadi né Kisi
ní Yaleleli né Azaliao.
Geesɔ buiɔ Zima né Yoa
ní Yoapi né Edenio.

¹³ Elizafá buiɔ Yeieli ní Simelio.
Asafa buiɔ Zakali ní Mataniao.

¹⁴ Emaní buiɔ Yeieli ní Simeio.
Yedutu buiɔ Semaia ní Uzielio.

¹⁵ Ké aa ní gbéɔ káaa, aa gbábɔné, ɔ aa gè gbábɔ Dii uaɛ lá Dii dà kíe a òwa. ¹⁶ Sa'onao gè gbáɔi Dii kpéɛ, ɔ aa pɔ gbáɛa pɔ aa èuɔ nàaa wà bɔo Dii ua, ɔ Levii buiɔ sí aa bɔo bíi kpe e Sedɔ guzulɛu. ¹⁷ Mɔ sɛ́ia gɔɔ sɛ́ia zɪ ɔ aa ná gbáɔa uapiɛwa. A gɔɔ swaaɔde zɪ aa kà kpépi kpɛɛɛ, ɔ aa gbábɔè e gɔɔ swaaɔ lɔ. Mɔ sɛ́ia gɔɔ gɛo ní mɛ̀ndoode zɪ ɔ aa làa.

¹⁸ ɔ aa gè kí Ezekia lè aa mè: Wa gbábɔ Dii kpéɛ, sa'okli ní a pɔkeleɔ píi ní táabũnu pɔ wɪ pɛɛ káɛwà ní a pɔkeleɔ píi. ¹⁹ Pɔ pɔ kí Aaza sakàu a náaisaie guuɔ píi wá kèkɛ wa gbábɔné, aa káɛ Dii gbagbakɪi aɛ.

²⁰ Ké gu dɔ, Ezekia fɛ̀ɛ káaukaau, à wɛ́ɛ gbɛzɔɔ káaa, ɔ aa gè Dii ua. ²¹ Aa gè ní gáaenao mɛ̀n sɔpla ní sásakaɔɔ sɔpla, ní sãɛbɔlɔɔ sɔpla ní blesanaɔ sɔpla duun awakpabɔɔ ũ Yudaɔ ní ní búsuo ní Lua kpéɔ yá musu. ɔ kí ò Aalona bui sa'onaoɛ aa sa'òd Dii gbagbakɪiwa. ²² Wà zupio kòlokpakpa, ɔ sa'onao a au sí wa lè sa'okliwa. ɔ wà sásakaopiɔ kòlokpakpa lɔ, wà a au lè sa'okliwa. ɔ wà sãɛbɔlɔpiɔ kòlokpakpa, wà a au lè sa'okliwa. ²³ Wà gè ní blesan duun awakpabɔɔ kí kɪi ní gbé pɔ káaaa weɔ, aa ɔnàna blepiɔwa. ²⁴ ɔ sa'onao a kòlokpakpa, aa gè ní a auo sa'okli duun awakpabɔ ũ Isailiɔ duunakɛama yáí, asa kí mé mè wà sa pɔ wɪ a pɔ káɛu à tékú ní sa pɔ wɪ o duun awakpabɔ ũ o Isaili bui píiɔne.

²⁵ A Levii buiɔ káɛ Dii ua, aa sésɛnaɔ ní mɔɔnaɔ ní domaɔ kúa lá Davidi ní aà gu'ena Gadao ní ànabi Natáɔ díɛwa, asa Dii mé dà a ànabipíiɔne, ɔ aa ò. ²⁶ ɔ Levii buiɔ sí we, aa Davidi

pó'òbònapìò kúkūa. Sa'onao ku we lo, aa kàaeo kúkūa. ²⁷ Ǿ Ezekia mē wà sa pò wí a pò káteu à tékū o'o sa'okíiwa. Ké wà nà sapi oawa, ǿ wà nà lesia Diiēwa ní kàaeo ní Isailìò kí Davidi pò'òbònapìò. ²⁸ Goo pò lèsinao lé lesi, mé kàaeo pènao lé ní kàaeo, gbé pò kàaaa weo lé kùle Diiē e wà gè sapi ò wa làa píi. ²⁹ Ké wà sapi ò wa làa, kí ní gbé pò kú weo kùlèè aa wùle ní gbēu. ³⁰ Ǿ kí Ezekia ní a ìwaò ò Levii buiòne aa Dii táasile ní le pò Davidi ní gu'ena Asafao dàò. Aa aà táasilè ní pònao, ǿ aa mipèle aa kùlèè.

³¹ Ǿ Ezekia mē: Lá a ázia kpà Diiwa gbã, à mò Dii ua ní á sa'oboo ní á sáaukpasaò. Ǿ gbé pò kàaaaò mò ní ní sa'oboo ní ní sáaukpasaò, mé gbé pò an pò gbàò mò ní pò pò wí a pò káteu à tékūò. ³² Sa'oboo pò aa mòopìon ke: Zu bàakwi, sāsakao basoo ní sāsa bòbò òaa do. Aa sa pò wí a pò káteu à tékū òò píi. ³³ Sa'oboo pàleon ke: Zu òaa àaò (600) ní sãò ní bleo òaa gēo (3.000). ³⁴ Sa'onao dasio, aai f̄ sa pò wí a pò káteu à tékū oboo báa bò píio, ǿ an gbé Levii buiò lé dónlè e sa'on kìnìò aao gé gbãbò níziae, zìpi e láa, asa Levii buiò laai ví gbãbò níziae yá musu de sa'onao. ³⁵ Sa pò wí a pò káteu à tékū oboo dasi, mé sáaukpasaò nísi di lo ní vèe pò wí élewào.

Màa wà èa nà Dii ua zíwa. ³⁶ Ezekia ní a gbéò pò kèna yá pò Lua kè a gbéònewa, asa yápi kè gòògòòe.

30

Ezekia Gēamusu dikpeka

¹ Ezekia lékpāsākè Yudaòne ní Isailìò píi, mé à lá kē kpāsā Èflaiū ní Manase buiòne. A òné aa mò Gēamusu dikpeka Dii Isailìò Luae a ua Yelusaleū. ² Kí ní a ìwaò ní gbé pò kú Yelusaleūò zèò wà dikpepi ke mò plaade guue. ³ Aai e kè a gòòò,* asa sa'ona pò aa gbãbò níziae an dasi i kao, mé gbéò i kàaa Yelusaleūò. ⁴ Yápi kè kíe maa ní gbé pò kàaaa weo píi, ⁵ ǿ aa lékpāsākè Isailìòne píi za Beeseba e Dã, aa mē wà mò Gēamusu dikpeka Dii Isailìò Luae Yelusaleū, asa wi mò dikpepi kei dasidasi lá a ku taalauwao. ⁶ Ǿ kí ní a ìwaò gbéò zì, aa bàalè gèò Yuda būsuo ní Isaili būsuo píi. Lápi mē: Isailìò, à ze ní Dii Ablahaū ní Izaakio ní Isailio Luao, i ze ní á gbé pò bò Asilìò kía zì aa gòòwa. ⁷ Asu àò de lá á maeò ní á gbé pò aa bò Dii ní Lua kpèwao. Lua ní ké sòkēngu pò ũ lá á èwa. ⁸ Asu swágbãake lá á maeòwao. A òòò Diizi, í mò aà ua pò a díle a pò ũ gòòpii guu. A zòble Dii á Luae, aà pòkūma zòò i weewá. ⁹ Tó a zè ní Diio, gbé pò aa á gbéò ní á néò kúkū zìzòò ũò wēnadōné, aai su būsue beeu, asa Dii á Luaá sósobide sūuudee. Tó a zeaàò, a bò á kpèò.

¹⁰ Kpàwakènaò gè wéle ní wéleo Èflaiū buiò būsuo ní Manase buiò būsuo e Zabulòni buiò būsuo, ǿ gbéò ní yáalò, aa ní àlafikè. ¹¹ N beeo Asee buieò ní Manase buieò ní Zabulòni buieò nízia būsua, ǿ aa gè Yelusaleū. ¹² Dii zìkè Yudaò būsuo, a tò an láasoo doŭ, ké aa e yá pò á dà kí ní a ìwaòne aa ò ke yáí.

¹³ Gbéò kàaa Yelusaleū dasidasi Kàaso dikpeka yáí mò plaade guu. Gbépiò dasi maamaae. ¹⁴ Aa fèle sa'okìò ní tulaletikateaki pò kú Yelusaleūò dàaí píi, aa sèle kòle Sedò guzulèu. ¹⁵ Aa Gēamusu sã kòlokpakpa mò plaade gòò gēo mēndosaidezì. Yápi kè sa'onao ní Levii buiòne wí ũ, ǿ aa gbãbò níziae, aa sa pò wí a pò káteu à tékūò ò Dii ua. ¹⁶ Aa gè zè ní kíi lá a ku Lua gbé Mòizi ikoyā láuwa. Sa'onao au sí Levii buiòwa, ǿ aa lè sa'okíiwa. ¹⁷ Ké gbé dasideò i gbãbò níziae yāao yáí ǿ aai f̄ Gēamusu sãò kòlokpà Diiēo, ǿ Levii buiò a kòlokpakpané. ¹⁸ Èflaiū buiò ní Manase buiò ní Isakaa buiò ní Zabulòni buiò, an gbé daside i gbãbò aziaeo, ǿ aa Gēamusu sã nòò sò, aa bò yá pò kú lápiu kpè. A yáí tò Ezekia wabikèné à mē: Dii maa, aà sūuuke ¹⁹ ní gbé pò zèò à Dii a dezio Lua kíi wéleo, baa ké i gbãbò aziaeo. ²⁰ Ǿ Dii sí ní Ezekiao, à ní tó aafia. ²¹ Isaili pò kú Yelusaleūpiò Kàaso dikpeka e gòò sopla ní

* **30:3** Nao 9.9-11

pɔna zɔɔ, mé Levii buiɔ ní sa'onao Ìb Dii táasile lá gu lé dɔ ní gbãa pua léu. ²² Ezekia Levii buiɔ gbà sɔ́ mípii, ké aa zíkè Diie ní dɔ́ao yáí.

Wà sáaukpa sa'ò e gɔɔ sopla, wà dikpe pópíò sò, wà Dii ní deziò Lua sáaukpà. ²³ Ǿ gbé pò káaaa zèdò wà e a dikpeke e gɔɔ sopla lɔ, ɔ́ wà èa wa kè ní pɔnao lɔ. ²⁴ Yudaɔ kí Ezekia gbé kámasa kà ní gáae òaa sɔɔ (1.000) ní sã ní ble òaasɔsɔ lɛe sopla (7.000), ɔ́ aà ìwaɔ kpà lɔ gáae òaa sɔɔ (1.000) ní sã ní ble òaasɔsɔ lɛe kwi (10.000). Sa'ona pò aa gbãbò níziæ zibeeziò dasi. ²⁵ Yuda pò káaaa pɔnakè mípii ní sa'onao ní Levii buiɔ ní gbé pò bò Isaili bùsuuò ní bòmò pò kú Isaili bùsuuò ní Yuda bùsuuò. ²⁶ Wà pɔnakè Yelusaleũ maamaæ, asa za Isailiò kí Davidi né Salomɔɔ gɔɔ, wi dikpeke à kà màao. ²⁷ Sa'onao ní Levii buiɔ fèlè zè aa samaa'ò gbéɔne, ɔ́ Lua sírínò, asa an wabikea aà lè za musu aà kúkiæ.

31

¹ Ké wa làa píi, Isaili pò kú weò bèle gè Yuda wéleɔ guu, ɔ́ aa táagbe pò wa pèleɔ wíwi, aa Asetaati lipelè zòzò, aa gulesí pò wa bò dàaí, aa sa'okíi pò kú Yuda bùsuuò gbòò ní Bèyámæe bùsuò ní Eflaiũ bùsuò ní Manase bùsuò píi. Ké aa làa, ɔ́ an baade tà a be wéleu.

Ezekia lousisiyã kekeæ

² Ezekia sa'onao ní Levii buiɔ kpaalè gã ní gão, baade ní a zío, ké aa sa pò wí a pò káteu à tékũ o ní sáaukpasao, aai zíkè Dii kpé kpele, aai aà sáaukpa, aai aà táasile. ³ Kí Ìb pò pò de à kpa bɔ a àizee guu lá gu lé dɔ sa pò wí a pò káteu à tékũ obɔɔ ũ. Ìb kpa sa kɔɔ obɔɔ ũ ní sa oosi pò ní kámabogɔɔ pò ní mɔ dafu pò ní dikpegɔɔ pò, lá a ku Dii ikoyã láuwa. ⁴ A ò Yelusaleũdeɔne aa sa'onao ní Levii buiɔ asea kpámá, * ké aa e mekpa Dii ikoyáwa yáí. ⁵ Ké yápi lígua gòò, Isailiò ní pò káauò kpà sòũsò, pówena ní vèeò ní nísio ní zó'io ní ní buapò píi. Aa m̀ò ní ní pò kwideò píi à kè zài. ⁶ Isailiò ní Yuda pò kú Yuda wéleɔ guuò m̀ò ní zù kwideò lɔ ní ní sã kwideò ní pò pò aale kpá Dii ní Luawaò kwideò, aa kàlè zéze. ⁷ Aa nà a káaaa zézewa m̀ò àaòde guu, ɔ́ aa a m̀de m̀ò soplade guu. ⁸ Ké Ezekia ní a ìwaò m̀ò pópíò è káaaa zéze màa, aa Dii sáaukpà mé à a gbé Isailiò sáaukpà lɔ. ⁹ Ezekia yálàla sa'onao ní Levii buiɔwa pópíò musu, ¹⁰ ɔ́ sa'onkia Azalia, Zadoki bui wèwà à mè: Za gɔɔ pò gbéò nà m̀oa Dii ua ní ní gbaowa, wa pòblè wa kã, à fè. Báaa pò Dii dà a gbéògu mé tò pópíò fè kálæ màa.

¹¹ Ǿ Ezekia mè, wà Dii kpé làasiò keke, ɔ́ wa kèke. ¹² Ǿ aa m̀ò ní gbapiò ní pò kwidepiò ní pò pò wa kpà Diiwapiò ní náaio. Levii bui Kɔnania mé pópíò gbèzò ũ, mé aà dãuna Simeí mé aà plaade ũ. ¹³ Kí Ezekia ní Dii kpé gbèzò Azaliaò mé gbéè beeò díle Kɔnania ní Simeio dɔnlèdeò ũ:

Yeielì, Azazia, Naata, Asaelì,

Yelimò, Yozaba, Elieli,

Isemakia, Maatu ní Benaiao.

¹⁴ Pò pò wà Lua gbàò zí de Gukpe Bòlè d̀ana Levii bui Imena né Kole yá ũe. Ǿme Ìb gba pò wa dà Diieò ní sa pò wa òwàò pò kpaalené. ¹⁵ Edeni, Miamæ, Yesua, Semaia, Amalia ní Sekaniaò mé aalò d̀aaalè ní náaio sa'ona wéleɔ guu. Aa kpaalè ní gbéɔne gã ní gão néfènen gbèzò. ¹⁶ Bee gbæa aa kpaalè gɔe pò kà wè àaò ge aa dea an tó kú taalauɔne, gbé pò aa gè Dii ua lá gu lé dɔ yákekei gã ní gão baade ní a zío. ¹⁷ Aa kpaalè sa'ona pò an tó kú taalau daedaɔne ní Levii bui pò kà wè bao ge aa deaò gã ní gão baade ní a zío. ¹⁸ Aa ní nɔeò ní ní negɔeò ní ní nenɔeò tó dàlau píi, ké aa níziæ kpà Luawa ní náaio yáí. ¹⁹ Aalona bui sa'ona pò kú ní wéle bualoũ ge wéle pãle bualoũ sɔ́, wà gbéò díle aa gé sa'on gɔe píie ní a aseao ní Levii pò wà ní tó dàlau.

* 31:4 Nao 18.12-13, 21

²⁰ Yá pò Ezekia kè Yuda bùsu píi guun we. A yázede náaide pò Dii a Lua yei kè. ²¹ Zi pò à òkpàwà Dii kpé yá musu ge aà ikoyá ge aà yádileá yáí, à a Lua kíi wèèlèò ní nòsemèndoo, ò yá pò a kèò bò maa píi.

32

Asilio kia viadadaa Yelusaleudezi (2Kia 18.13-37, Isa 36.1-22)

¹ Ezekia yápi kea ní náaiio gbèa Asilio kí Senakelibu lèlè Yuda bùsuwa, à koezò a wéle bíidezi, à mè á gbooe, wélepiio i gò a pò ũ. ² Ké Ezekia è Senakelibu m̀ mé à mipè Yelusaleüwa ní zio, ³ à lekpaai ní a iwao ní a zigòo lá wa ke wà nibona pò kú bíi kpe tata, ò aa d̀aaè. ⁴ Gbèò kàaa dasidasi, ò aa nibonaò ní íze pò pà buaolao tàta píi aa mè: Tó Asilio kía m̀, a í e la zòo. ⁵ Ezekia áiakè à bíi pò gbòo kèke píi, ò à gugwakii lesio bòwà. A bíibò bíizi l̀ mé à Davidi wéle gu pò wa kàkaò gbàa káfi. A gòkèbòò ní sèngbaòò píi dasidasi. ⁶ A gbèò díledile zigòo gbèzòò ũ, ò à ní kàaaazi wéle bole kpeele, ò à ní gbá sò à mè: ⁷ A sòdile, í wòo ke. Asu to vía á kũo. Asu bílike Asilio kía ní a zigòo dasio yáwao, asa gbàa pò kúwanò de ní pò. ⁸ Gbènazina gbàa ò aa ví, wápiio sò, Dii wá Lua kúwanò. A d̀wále, i zikawèe. ò Yudaò kí Ezekia yápi gbèò gbà sò.

⁹ Bee gbèa Asilio kí Senakelibu ní a zigòo koezò Lakisizi píi, aa ku we, ò à a iwaeò zì Yudaò kí Ezekiawa Yelusaleü, aa òè ní Yuda pò kú weò: ¹⁰ Yá pò Asilio kí Senakelibu òn ke: A gbé pò ma á kaka Yelusaleü, b̀ ále a náaike màai? ¹¹ Ké Ezekia mè Dii á Lua a á b̀ ma òzi, á d̀ àle á sàsá noa? A ga ní noaò ní imion we. ¹² Ezekia pi i Diipi gulefio ní aà gbagbakiiò gbòoo lé? A ò Yelusaleüdeòne ní Yudaò píi aa m̀ kúle gbagbakii m̀endo ae, aai sa'owà. ¹³ A yá pò ma Senakelibu ní ma maeò wá kè bui pò kú bùsu páleuòne d̀ò lé? Buipio táaò f̀ò gimee mà ní bùsu símae? ¹⁴ Bui pò ma mae ní kaaleò píi, an kpele táa mé f̀ò gíè ní a gbèò? Kpelewa á dii a f̀ò á b̀ ma òzi? ¹⁵ Asu to Ezekia ònòkéé l̀ò fá! Asu to aà á sàsá màao. Asu à aà yá sio, asa buie ge bùsue táa i f̀ò a gbèò b̀ò ma òzio ge ma maeò òzio, belenke á diiò. Aa f̀ò á b̀ ma òzio.

¹⁶ Senakelibu iwapiò èa d̀è ní Dii Luao ní aà zòblena Ezekiao l̀. ¹⁷ ò à lakè a kpàsàè, à Dii Isailio Lua sòsò a guu à mè: Lá buie táaò i f̀ò ní gbèò b̀ò ma òzio, màa Ezekia Lua a f̀ò a gbèò b̀ò ma òzio. ¹⁸ ò iwapiò lé gbàa zù Yelusaleü gbé pò kú bíiwaòzi ní Ebelu yáo, ké iwáa e ká ní pò, sò i kèngu yáí, aai gbasa ní wéle sí. ¹⁹ Aa Yelusaleü Lua díle lán buio táaòwae, dii pò gbènazina mé ní kèpio.

²⁰ Kí Ezekia ní ànabi Isaia, Amòzu néo wabikè yápi musu aa wiilè Luawa. ²¹ ò Dii malaikae zì à gè zigòo ní ní badeò ní ní d̀aana pò kú Asilio kía b̀òuoò t̀òzò. ò Asilio kía èa tà a bùsuu, aà gee gò kpa a wéi. Ké à gè a táaò kpéu, ò aà néo aà dè we ní f̀èndao. ²² Dii Ezekia ní Yelusaleüdeò b̀ò Asilio kí Senakelibu òzi ní gbépiio, à òlianzi gupiiu. ²³ ò wà m̀ò dasidasi wà Dii gbà pò Yelusaleü, wà pò b̀eèedeò kpà Yudaò kí Ezekiawa. Za gòò bee bui píi zòoke d̀è.

Ezekia gyàkèa (2Kia 20.1-3, 12-21, Isa 38.1-8, 39.1-8)

²⁴ A gbèa Ezekia gyàkè à kà gaa. Ké à wabikè Diiwa, ò Dii síaànò, à dabudabukèè a seela ũ. ²⁵ N beeo Ezekia azia sè lesí, i maa pò Dii kèe fiaboèò, ò Dii f̀è Yelusaleüdeò ní Yudaòzi píi. ²⁶ ò Ezekia azia bùsa ní Yelusaleüdeò píi, ò Dii i pòkùmabòbò má Ezekia pi gòò.

²⁷ Ezekia àizee ní gawio ví maamaae. A láasio b̀òbo à a ánuusu kàkau ní a vuao ní a gbè b̀eèedeò ní a tulaleti gínanaò ní a sèngbaòò ní pò òde bui piio. ²⁸ A blèwèkakiiò b̀òbo, ò à

pówenáò kàkau ní v̄eəó ní n̄ísio. A kp̄éò d̄òd̄ò a zù bui dodoaone, à kaa dàda pó kelenaone.
²⁹ A kp̄ásaò kàl̄e, ̄s̄ à s̄áò ní zuò lùlu dasidasi a k̄àfi, asa Lua àizeəò p̄ìsiè z̄òz̄òe.

³⁰ Ezekia mé Gīs̄ nib̄ona musu tà, ̄s̄ à a í gb̄àe z̄íle Davidi w̄éle be'ae oi. Yá pó a kè p̄íi b̄ò maa. ³¹ Ké Babeli k̄íáò gb̄éò z̄ì dabudabu pó kè aà bùsu gb̄eaiwà, Lua aà tò a laaiwa, ké à aà l̄e à gwa, í yá pó kú aà s̄òu d̄ò.

³² Ezekia yá k̄in̄iò ní yá pó a kè Luaəò ku ānabi Isaia, Am̄zu né w̄épfungu pó a è taalau ní Yuda k̄íáò ní Isaili k̄íáò láo. ³³ A gà, ̄s̄ wà aà mia kp̄àk̄òí ní Davidi buiò s̄ìs̄i musu. Ké à gà, Yelusaleūdeò ní Yudaò p̄íi aà ge kp̄elà, ̄s̄ aà né Manase z̄òle aà gb̄eu.

33

Yudaò kí Manase (2Kia 21.1-18)

¹ Manase w̄è kuəplade guu ̄s̄ à kpalablè, à z̄òle báawa Yelusaleū w̄è bàáò s̄òsaie. ² A yá pó Dii yeio kè à zè ní bui pó Dii ní yá Isailiəəò yāb̄eəkeəò.* ³ A èa guleſi pó a mae Ezekia dàaſiò b̄òbò ní Baali gb̄agbak̄iò. A Asetaati líò p̄èl̄ep̄el̄e, à kùle luabe p̄óəne, à z̄obl̄en̄é. ⁴ A sa'ok̄iò b̄ò Dii kp̄éu Yelusaleū, gu pó Dii mè á t̄ó aò kuwà ḡòp̄iipi.† ⁵ A luabe p̄óə gb̄agbak̄iò b̄ò Dii uaò guu p̄íi. ⁶ A sa pó w̄i a pó káteu à tékū ò ní a neḡəə Benin̄oū guzul̄eu, à p̄ò dà gb̄éowa, à m̄àsòò kè, à gb̄éò k̄òlekè, à yāgb̄èa ḡèsisinaəwa ní welendeò, à yá pó Dii yeio kè maamaa, ̄s̄ à aà p̄ò f̄el̄è. ⁷ A t̄áa pó a à d̄ile Dii kp̄éu, gu pó Dii ò Davidie ní aà né Salom̄o a t̄ó aò kuwà ḡòp̄ii, asa Isaili w̄éleəò guu p̄íi Yelusaleū ̄s̄ a s̄è. ⁸ A mè t̄ó Isailiò yá pó á d̄ilen̄éò k̄ua p̄íi, aale a ət̄ond̄k̄ii gwa, mé aa zè ní a ikoyāò ní yā'one pó a z̄òbl̄ena M̄ozi kp̄ámáò p̄íi, á ní b̄òle bùsu pó á kp̄à ní deziəwauo.‡ ⁹ N beeo Manase Yelusaleūdeò s̄às̄á ní Yudaò p̄ii, ̄s̄ aa yāv̄aikè de bui pó Dii ní kaale ní deziəəola.

¹⁰ Dii yā'ò Manase ní aà gb̄éò, k̄ási aai sw̄áseio. ¹¹ Ɔ Dii m̄ò ní Asilio k̄ía z̄iḡs̄ d̄oanao, aa aà k̄ù wà bak̄àè a níu wà m̄ogot̄e gala kp̄àè, ̄s̄ wà t̄aaàò Babeli. ¹² Aà yooyeapi guu à awakp̄à Dii a Luae, à az̄ia bùsa a deziə Luapie maamaa. ¹³ Ké à wabikè Diiwa, ̄s̄ Dii s̄iààò, à aà awa s̄i à èa aà kp̄à kpalau Yelusaleū. Manase d̄ò sa ké Dii á Luae.

¹⁴ Bee gb̄ea à Davidi w̄éle b̄íi pó wa b̄ò b̄ízi kèke za Gīs̄ nib̄ona pó kú guzul̄eu be'ae oi e à gè p̄èò Kp̄ò B̄olewa. A b̄íipi b̄ò lía Ofeli s̄ìs̄i, mé a les̄i de a k̄áua. Ɔ à z̄iḡs̄ d̄oanao d̄il̄edile Yuda bùsu w̄éle b̄íideò guu p̄íi. ¹⁵ A dii z̄ìl̄oò ní t̄áa pó a p̄iò b̄òle Dii kp̄éu, à sa'ok̄iò pó a b̄ò Dii kp̄é s̄ìs̄iwa ní w̄éle euoò gb̄òò a k̄òle b̄íi kp̄e. ¹⁶ A Dii gb̄agbak̄iò kèke, ̄s̄ à sa'òwà ní légb̄a fiabob̄ò ní s̄áukpasao. A ò Yudaəne aa z̄òble Dii Isailiò Luae. ¹⁷ Gb̄éò ḡi lé sa'o guleſiəwa, āma Dii ní Lua aale owà.

¹⁸ Manase yá k̄in̄iò ní wabi pó a kè a Luawao ní yá pó gu'enaò òè ní Dii Isailiò Lua t̄óò aa ku Isaili k̄íáò ladau. ¹⁹ Wabi pó a kè ní lá Dii s̄iààò ku gu'enaò taalau s̄ānu ní duuna pó a kè à b̄ò Dii kp̄e e àò gé az̄ia busaio. Gu pó à guleſiò b̄òuò ku lápi guu l̄ò ní gu pó à Asetaati lí ní t̄áa p̄āleò p̄èl̄ep̄el̄eu. ²⁰ Ké à gà, wà aà v̄i a b̄e, ̄s̄ aà né Am̄ z̄òle aà gb̄eu.

Yudaò kí Am̄ (2Kia 21.19-26)

²¹ Am̄ w̄è bao ní plaode guu ̄s̄ à kpalablè, à z̄òle báawa Yelusaleū w̄è plae. ²² A yá pó Dii yeio kè lá a mae Manase k̄èwae. A sa'ò t̄áa pó a mae p̄ipiəwa p̄íi, à z̄obl̄en̄é. ²³ K̄ási i az̄ia busa Diié lá a mae k̄èwao, a tò a t̄aeəò d̄ède. ²⁴ Ɔ aà íwaò lek̄p̄àaiaazi aa aà d̄è a b̄e. ²⁵ Ɔ Yudaò gb̄é pó lek̄p̄àaiaaz̄ip̄iò d̄ède p̄íi, aa Am̄opi né Yosia kp̄à k̄ía ū aà gb̄eu.

* 33:2 Zel 15.4 † 33:4 2Sam 7.13 ‡ 33:8 1Kia 9.3-5

34

Yudaɔ ki Yosia

(2Kia 22.1-20, 23.4-20)

¹ Yosia wɛ̀ swaaɔde guu ɔ̀ à kpalablè, à zòlè báawa* Yelusaleũ wɛ̀ baakwi ní m̀endoœ. ² A yá pɔ́ Dii yei kè à a dezi Davidi ɔ̀lesè píi, i pãale ɔ̀plaai ge zeeio.

³ Aà kpalablea wɛ̀ swaaɔde guu, gɔɔ pɔ́ a de èwaasona ũ ɔ̀ à nà a dezi Davidi Lua kíi wɛ̀leawa. A wɛ̀ kuɛplade guu ɔ̀ à nà gbãɔɔa Yelusaleũewa ní Yuda bùsuo píi. A guleŋí pɔ́ wa b̀ò dàai, à Asetaati lipelɛɔ zòzɔ̀, à táa pɔ́ wa à̀ ní pɔ́ pɔ́ wa kàsaɔ sèlɛ. ⁴ Wà Baali gbagbakíiò gb̀ò aà wáa, ɔ̀ a tò wà tulaletikateakíi pɔ́ kú gbagbakíipiò musu zòzɔ̀. A Asetaati lipelɛɔ ní táa pɔ́ wa à̀ ní pɔ́ pɔ́ wa kàsaɔ wíwi, ɔ̀ à a tibò a fàfà táapiò gbàgbanaɔ miaɔwa. ⁵ A táapiò sa'onao wáɔ kpàsa ní sa'okíiɔwa.† Maa à gbãb̀ Yelusaleũ ní Yuda bùsuoœ. ⁶⁻⁷ A sa'okíiò ní Asetaati lipelɛɔ gb̀ò Manase buiò wéleɔ guu ní Eflaiũ buiò pɔ́ɔ ní Simeɔ buiò pɔ́ɔ e à gè pè Nefatali buiò pɔ́ɔ ní a bezia pɔ́ liaiɔwa. A táaɔ gbègbè à a tibò, à tulaletikateakíiò gb̀ò Isaili bùsu gupíi, ɔ̀ à èa tà Yelusaleũ.

⁸ Aà kpalablea wɛ̀ bao plasaide guu, gɔɔ pɔ́ àlɛ gbãɔ Yelusaleũe ní Yuda bùsuo, à Asalia né Safana ní wéle kí Maaseao ní kpàwakɛna Yoa, Yoaaza néo gbàe Dii a Lua kpé kɛkɛi. ⁹⁻¹⁰ ɔ̀a pɔ́ wà m̀ò Lua ua, Levii bui bíib̀ledɔanaɔ sɔ̀ ɔ̀ aa gèò sa'onkia Ilikia kíi, ɔ̀ ampíi aa gè nà gbé pɔ́ wà ní díle Dii kpé zɔ̀ gbèzɔ̀ò ũ̀nɛ ní ɔ̀zɔ̀. Manase buiò ní Eflaiũ buiò ní Isaili kɔ̀naɔ píi ní Yudaɔ píi ní Bèyãmeɛ buiò ní Yelusaleũdeɔ mé ɔ̀api kpà. ɔ̀ Dii kpé zɔ̀ gbèzɔ̀opiò fiab̀ò zɔ̀kɛnaɔnɛ wà Dii kpé kɛkɛ wà a gbãa káfi. ¹¹ Aa ɔ̀a kpà kpebonaɔwa wà gbè áaɔ luò. Aa kpà li'ánaɔwa l̀ò wà kpele líò ní zaɔ luò, wi kpé pɔ́ Yuda kíaɔ tò we yàaaɔ kɛkèò. ¹² Gbépiò zikè ní náaio. Gbé pɔ́ wà ní díle aa wetè zɔ̀pizìɔn kɛ: Levii né Melali buiò Yaata ní Obadio ní Levii né Keata buiò Zakali ní Mesulaũo. Levii buiò pɔ́'ɔ̀bɔnaɔ lea dɔ̀ mípiɛ. ¹³ Aame aa asosenao gbèzɔ̀ò ũ̀, aa wetè zɔ̀kɛnaɔzi zéze. Levii buieɔ mé tɔ̀dɔ̀dɔ̀naɔ ní lakènaɔ ní bíib̀ledɔanaɔ ũ̀.

Yosia b̀a ikoyã láwa

(2Kia 22.8-23.3)

¹⁴ Gɔɔ pɔ́ wàlɛ b̀ò Dii kpéu ní ɔ̀a pɔ́ wà gèuo, sa'onkia Ilikia b̀ò ikoyã pɔ́ Dii ò Mɔ̀ziɛ taalawa. ¹⁵ ɔ̀ Ilikia ò lakèna Safanae a ikoyã lá è Dii kpéu, ɔ̀ a kpàwà. ¹⁶ Safana gèò kí kíi, à yá dàu a siuè à mè: N íwaɔ lé zɔ̀ pɔ́ ní nàné ní ɔ̀zɔ̀pi kɛ píi. ¹⁷ Aa ɔ̀a pɔ́ kú Dii kpéu nà zɔ̀kɛnaɔ gbèzɔ̀ònɛ ní ɔ̀zɔ̀ ní zɔ̀pikɛnaɔ. ¹⁸ ɔ̀ à èa òè sa'onkia Ilikia lá kpàwa, ɔ̀ à a kyokè kíe.

¹⁹ Ké kí ikoyã lápi yãma, à a ulada ga kè. ²⁰ ɔ̀ a ò sa'ona Ilikiae ní Safana né Aikaũo ní Mika né Abedɔ̀o ní lakèna Safanao ní a íwa Asaiao à mè: ²¹ A ge Dii laimeɛ ní Isaili kɔ̀naɔ ní Yudaɔ taala pɔ́ wa b̀wàe bee yá musu. Dii pɔ̀kũmab̀b̀ɔwá à kè zài, asa wá deziò Dii yá kũao, aai yá pɔ́ kú taalae bee guu ma aa zikèwàò. ²² ɔ̀ sa'ona Ilikia ní gbé pɔ́ kí ní zɔ̀ sãnuɔ̀ gè yá'ò nœ anabi Uledae. Nœpi ku Yelusaleũ fáani plaade guue, aà zá tɔ̀n Saluũ, Tikeva né, Halasa tũnae. Gœpiá Dii kpé pɔ̀kasaɔ ùlɛnae.

²³ Dii Isailiò Lua yá'ò nœpiɛ à mè: A ge o gbé pɔ́ á zɔ̀ae, ²⁴ ma Dii ma mè, má yávia gue beewa ní gbé pɔ́ kú a guuɔ, láai yá pɔ́ kú taala pɔ́ wà a kyokè Yudaɔ kíaeupiò píi. ²⁵ Má pɔ̀kũmab̀b̀ɔ gue beewa, ma pɔ̀kũmapi a kpáleo, asa aa pãkpãmazi aa gè sa'ò dii pãleɔwa, aa ma pɔ̀ fɛlemɛe táa pɔ́ aa kèpiò yá musue. ²⁶ A ge o Yudaɔ kía pɔ́ á zɔ̀ ma laie, yá pɔ́ a màpi musu, ma Dii Isailiò Lua ma mè, ²⁷ yá pɔ́ má ò gue bee ní gbé pɔ́ kú a guuɔ musu, lá à swàsèi à a ulada ga kè à ɔ̀l̀ò, má mà. Ma Dii máme má ò. ²⁸ Má tó aà ánuatoe, wi aà ví nie guu. Aà wé a si yá pɔ́ má yáia gue bee ní gbé pɔ́ kú a guuɔwaleo. ɔ̀ zɔ̀napiò èa tà kíwa ní yápio.

* 34:1 Zel 3.6 † 34:5 1Kia 13.2

²⁹ Kí Yelusaleũ gbēzōō ní Yudaō sìsi, ̄ aa kàaaaàzi p̄ii. ³⁰ A gèrínō Dii ua ní sa'onao ní Levii buiō ní Yelusaleũdeō ní Yudaō p̄ii, n̄f̄ēnen gbēzōō, ̄ a tò wà Dii bàakuarínō taala p̄o wa è aà kp̄éu kyokè p̄ii ní wáa. ³¹ Kí zea a m̄p̄ele sae, ̄ à èa zè ní Dii bàakuarínō yādileao. A mè á té Diizi, iō aà yādileao ní aà yādan̄eo k̄ua, iō aà ɔtond̄ok̄ii gwa ní n̄sem̄endoo ní a p̄eāo p̄ii, iō Dii bàakuarínō yá p̄o kú lápi guu ma. ³² ɔ a tò Yelusaleũdeō ní B̄ēyāmēe buiō f̄ele zè m̄pii, ̄ aa zè ní ní deziō Lua bàakuarínō yáo.

³³ Yosia táao náaa Isaili bùsu gup̄iiu a k̄le, a tò gb̄é p̄o kú Isaili bùsuuo z̄oblè Dii ní Luae m̄pii. Yosia ḡo aa te Dii ní deziō Luazi, aai p̄aal̄eo.

35

Yosia Ḡeamusu dikp̄ek̄e (2Kia 23.21-23)

¹ Yosia Ḡeamusu dikp̄ek̄e Dii Yelusaleũ, ̄ wà Ḡeamusu sa'ob̄o k̄olokpakpa m̄o s̄ēia ḡo ḡeo m̄endosaidez̄i. ² A sa'onao dàziu, à ní gba s̄ Dii kp̄é z̄i p̄o aa ke yá musu. ³ A ò Levii bui p̄o wà ní kp̄á Diiwa, aai yādada Isailiōneōne: A Lua kpagolo dile kp̄é p̄o Isailiō kí Davidi né Salom̄o d̄u, ásu da á ḡau lo. Ali z̄oble Dii á Luae ní a gb̄é Isailiō. ⁴ A baade s̄uke ḡā ní ḡao á deziō uawa, lá Isailiō kí Davidi ní aà né Salom̄o d̄alauwa. ⁵ Ao s̄ia Dii ua, á gb̄eō iō kú ní á gb̄é Isailiō ḡā ní ḡao, ⁶ í ní Ḡeamusu sa'ob̄o k̄olokpakpané. A gb̄ab̄o áziae, í s̄apiō keke á gb̄eōne, ké aa e ke lá Dii dà M̄ozie a òwa.

⁷ Yosia azia s̄ao ní a bleō kp̄a gb̄é p̄o kú weōwa Ḡeamusu sa'ob̄o ū òaas̄o lēe baakwi (30.000) ní zuō òaa ḡeo (3.000). ⁸ Aà ìwaō gb̄eō gb̄a p̄o ní sa'onao ní Levii buiō s̄. Lua ua d̄oanao Ilikia ní Zakalio ní Yeielio sa'onao gb̄a Ḡeamusu sa'ob̄o òaa kue'aaō (2.600) ní zuō òaa do ní bas̄oo (300). ⁹ K̄onania ní Semaiao ní a d̄auna Netanelio ní Asabiao ní Yeielio ní Yozabao mé Levii bui k̄iao ū. Aa Levii buiō gb̄a Ḡeamusu sa'ob̄o òaas̄o lēe s̄o (5.000) ní zuō òaa pla ní bas̄oo (500).

¹⁰ ɔ wà Lua gbagbaz̄i s̄ukè, sa'onao s̄ia ní zek̄ii, mé Levii bui k̄iniō ku we ḡā ní ḡao lá kí d̄ilewa. ¹¹ Aa Ḡeamusu sa'ob̄o k̄olokpakpa, ̄ sa'onao a au sí wa lè sa'ok̄iwa. Levii bui p̄o p̄iō báa b̄o, ¹² ̄ aa p̄o p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à tékū b̄o adoa, aa kp̄a ní gb̄é Isailiōwa ḡā ní ḡao aa s̄ò Diizi, lá a ku M̄ozie taalauwa. M̄aae lo ní zuō. ¹³ Levii buiō Ḡeamusu sa'ob̄o kp̄atēa lá wa d̄ilewa,* ̄ aa z̄un̄o k̄a tao ní oō ní dàao guu, aa a f̄uk̄è, ̄ aa ḡèò gb̄eōne kpakpa. ¹⁴ Bee gbea ̄ aa nízia p̄o k̄eke ní sa'onao, asa Aalona bui sa'onapiō lé sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à tékū ní sa p̄o w̄i a p̄o nísi tékū o e gu ḡè síðe. ¹⁵ Asafa bui lèsinaō kú ní zek̄ii lá Davidi d̄ilewa, Asafa buiō ní Emani buiō ní kí gu'ena Yedutu buiō. B̄iib̄oled̄ana p̄o kú b̄ole ní b̄oleo aai go ní tiao, an gb̄é Levii buiō mé ní p̄o k̄ekené.

¹⁶ Zibeez̄i wà Dii gb̄agba a z̄ewa, wà Ḡeamusu dikp̄ek̄e, mé wà sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à tékū ò aà gbagbak̄iwa, lá kí Yosia d̄ilewa. ¹⁷ Ḡo bee Isaili p̄o kú weō Ḡeamusu dikp̄ek̄e, ̄ aa K̄aaso dikp̄ek̄e ḡo sopla.† ¹⁸ Za ānabi Samueli ḡo wi Ḡeamusu dikp̄epi ke à k̄a m̄ao. Isailiō k̄iae i dikp̄epi ke lá Yosia k̄ewao. Sa'onao ku we ní Levii buiō ní Yudaō p̄ii ní Isaili p̄o kú weō ní Yelusaleũdeō. ¹⁹ Wà Ḡeamusu dikp̄epi k̄e kí Yosia kpalablea w̄e bao plasaide guue.

Yosia gaa (2Kia 23.28-30)

²⁰ Yosia Lua kp̄é yākekēa gbea p̄ii Egipio kí Neko lé gé z̄ikai Kaakemi, Uflata sae, ̄ Yosia b̄o ḡewà ní z̄io. ²¹ Neko gb̄eō z̄iwà à mè: Yudaō k̄ia, b̄ome wá daaai? I ke níme ̄ mále m̄o z̄ikain̄o gb̄ao, ma ib̄eōne. Lua mè mà ke kpakpa. Lá a kumano, nísu kpaèo, ké asu n̄ deo yái. ²² Kási Yosia i mik̄ewào, i yá p̄o Lua dà Nekōe a òe mao, ̄ à azia lile, à ḡewà ní z̄io

* 35:13 B̄oa 12.8 † 35:17 B̄oa 12.1-20

Megido gusalalau. ²³ Ké kàzunao kí Yosia pà, 5 a ò a ìwaone: A ma se tamanɔ, wà ma wiwiewe. ²⁴ ɔ aà ìwapiɔ aà b̀ a s̀go guu wà aà dà a s̀go plaade guu wà tàò Yelusaleũ. A gà, 5 wà aà mia kpàk̀i ní aà deziɔ. Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ aà ge ɔ̀l̀ò m̀pii.

²⁵ ɔ Zelemii wēnale dà ní Yosiao. E gbã g̃e ní n̄eɔ lèsinaɔ ì lepi si Yosia yá musue, tó aale wēnale sí. ɔ wēnalesia g̃ò felekaa ũ Isaili b̀usu, lepiɔ ku wēnale taalau.

²⁶⁻²⁷ Yosia yá k̀ini p̀ a k̀e za a daaleawa e a midēawa ku Isaili k̀iao ní Yuda k̀iao ladau ní gbēke p̀ a k̀e Dii e à z̀k̀e yá p̀ k̀ú aà ikoyā láuwao.

36

Yudaɔ kí Yoaaza (2Kia 23.31-34)

¹ ɔ Yudaɔ Yosia né Yoaaza kpà k̀ia ũ aà gb̄eu Yelusaleũ. ² Yoaaza w̄e bao ní àaɔode guu 5 à kpalablèu, à z̀le báawa Yelusaleũ m̀ aàɛ. ³ ɔ Egipiɔ kí Neko aà b̀ kpalau Yelusaleũ, 5 à mè Yuda b̀sudeɔ falub̄e ánuɔ t̄nu aàɔ ní k̀inió ní vuao kiloo bla s̄osai. ⁴ A Yoaaza v̄i Eliakiũ kpà Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ k̀ia ũ, 5 à aà t̀ó l̄ile Yoakiũ. ɔ à Eliakiũ dáuna Yoaaza k̀ú tàò Egipi.*

Yudaɔ kí Yoakiũ (2Kia 23.36-24.7)

⁵ Yoakiũ w̄e baasode guu 5 à kpalablèu, à z̀le báawa† Yelusaleũ w̄e kuēdoe. A yá p̀ Dii a Lua yeio k̀e. ⁶ Babeli kí Nebukanēza m̀ l̄elēwà, à m̀gotē gala kpàè à taaàno Babeli. ⁷ Nebukanēza Dii kpé p̄eɔ s̄ele tàò, a kàle a be Babeli.‡ ⁸ Yoakiũ yá k̀iniɔ ku Isaili k̀iao ní Yuda k̀iao ladau ní yāb̄e p̀ a k̀e ní v̄i p̀ wa èwà. ɔ aà né Yekonia z̀le aà gb̄eu.

Yudaɔ kí Yekonia ní kí Zedekiao (2Kia 24.8-20, Zel 52.1-2)

⁹ Yekonia w̄e bao plasaide guu 5 à kpalablèu, à z̀le báawa Yelusaleũ m̀ aàɔ ní ḡo kwioe. A yá p̀ Dii yeio k̀e. ¹⁰ Ké í b̀ eu, kí Nebukanēza gb̄e z̀i, 5 wà aà k̀ú s̀ò Babeli ní Dii kpé p̀ odeɔ. A aà des̄ Zedekia kpà Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ k̀ia ũ.

¹¹ Zedekia w̄e bao ní m̀endoode guu 5 à kpalablèu, à z̀le báawa Yelusaleũ w̄e kuēdoe. ¹² A yá p̀ Dii a Lua yeio k̀e, i az̄ia busa ānabi Zelemii p̀ Dii yá'òeɔ. ¹³ Kí Nebukanēza tò à legb̄e à mè á sí ní Luao a b̀ aà kp̄e, 5 à b̀ aà kp̄e. Aà swá gb̄ak̀ù, à ḡi ea sui Dii Isailiɔ Luawa f̄iafia. ¹⁴ ɔ sa'on d̄aanaɔ ní gb̄e d̄aanaɔ b̀ Dii yá kp̄e s̄, aa z̀e ní yāb̄e p̀ buip̄aleɔ k̀e, aa kpé p̀ Dii d̄ile a p̀ ũ gb̄l̄e.

Yelusaleũ d̄uz̄a (2Kia 25.1-21, Zel 39.1-10, 52.3-11)

¹⁵ Dii an deziɔ Lua ì ānabiɔ zimá m̀o m̀o, asa à a gb̄e w̄enagwà ní a kp̄e, ¹⁶ 5 aa Lua zinapiɔ k̀e p̀o p̀o, aa sakà Luapi yá. Aa aà ānabipiɔ àlafik̄e e aà p̀ ḡe p̄n̄zi, a weea v̄io. ¹⁷ ɔ à Babiloniɔ k̀ia gb̄emá, à ḡe l̄elē má. Kíapi ní èwaas̄o d̄ede ní f̄endao Dii ua. Dii i èwaas̄o ní w̄endiaɔ w̄enagwao ge maez̄o ge gb̄e z̄i, à ní náè a z̄i. ¹⁸ ɔ à Dii kpé p̀ o s̄ele tàò Babeli p̄i, a z̄o ní a nénao, ní Dii kpé àizeɔ ní kí ní a ìwaɔ àizeɔ p̄i. ¹⁹ ɔ aa tes̄ Lua kp̄ewa, aa Yelusaleũ b̄i gb̄o. Aa tes̄ a ua maaɔwa, aa p̀ beedeɔ ò kpà p̄i.

²⁰ Kíapi gb̄e p̀ ḡe b̄e, wi ní d̄ede ní f̄endaoo k̀k̀ũ z̄o ũ api ní a néo, à t̄ar̄no Babeli e P̄es̄iɔ ḡe kpalablèo. ²¹ Isaili b̀usu íampak̀i è sa. Ké à ḡe da gii, a íampaa e w̄e b̄aak̄wi ḡe p̄ò, lá Dii dà Zelemiie a òwa.§

Kilusi Isailiɔ gb̄e (Eza 1.1-4)

* 36:4 Zel 22.11-12 † 36:5 Zel 26.1-6 ‡ 36:7 Dan 1.1-2 § 36:21 Zel 25.11

²² Pεεσιo kí Kilusi kpalablea wè sèia guu ò Dii tekpàaàgu, ké yá pò a dà Zelemiie a ò e ké yáí.* ∩ Kilusi kpàwakè a bùsu gupiiu, ò à gbàsa kè láu à mè: ²³ Yá pò ma Pεεσιo kí Kilusi má òn ké: Dii Lua Musude tò dúnia kpala píi gò ma pò ù, ò a ðilemεε mà kpεdβε Yelusaleũ, Yuda bùsuu.† A gbé pò á de aà gbé ù, à fεε à á taananke we, Dii á Lua io kúán.

* 36:22 Zel 29.10 † 36:23 Isa 44.28

EZALA

Yá pò kú láε bee guu

Peesio kí Kilusi Yudaο gbà zé aa gé Dii kpé kεke doi Yelusaleũ (1). Gbé pò wà tàrĩno yāa Babilonio εa lé tá ní be (2). Yá séia pò aa kè an εa sua guu mé Lua gbagbakii kεke boa ũ, ké wàli e wàο sa'owà lán yāawa (3). Ama Lua kpé kεke dɔa yá musu buipāleο íbelesèrĩno, ̄ aa lékpāsākè Peesi gbāadeɔne, ké wà e d̄s tó aa ní gbá zé wà kpépi dɔ sianae (4-6).

Bee gbεa Peesio kí Aatasasa sa'ona Ezala z̄i we, ̄ à lousisiyā vù Yelusaleũ, a tò Yudaο n̄sel̄ile aa Lua yá kù ɔplapla. (7-10).

Ezala lá gbāakpà luanaaikεa yāwae ní kua gbāsisaiο. Sa'ona Ezala w̄o v̄i, ̄ á kɔaikè a tò gbéɔ n̄sel̄ile wà ḡò luayāmanaο ũ. Ezala ḡo ̄ Yudaο kεke wà lousisiyā kù ɔplapla. W̄εo ḡè dasi, a gbεa ̄ wà Yesu Kilisi ì.

Kilusi Isailio gbεa

¹ Peesio kí Kilusi kpalablea w̄è séia guu Dii tekpāaagu, ké yá pò a dà Zelemiie a ò e ke yái. * ̄ Kilusi kpàwakè a bùsuu píi, ̄ à gbàsa kè láu à m̄è: ² Yá pò ma Kilusi, Peesio kía má òn ke: Dii Lua Musude tò d̄unia kpala píi ḡò ma pò ũ, ̄ a d̄ilem̄εε mà kpedɔe Yelusaleũ, Yuda bùsuu. † ³ Gbé pò de aà gbé ũ á guu, Lua kuaànɔ, i ta Yelusaleũ, Yuda bùsuu, i kpedɔ Dii Isailio Lua pò de Dii ũ Yelusaleũe we. ⁴ An gbé pò ḡòpiο saedeɔ d̄or̄le ní ánusuo ní vuao ní àizeeο ní p̄ɔtuοο ní Lua kpé pò aale gé doi Yelusaleũ gbaο.

⁵ ̄ Yudaο ní B̄eyāmeε buiο uabeleο ní sa'onaο ní Levii buiο ní gbé pò Lua tekpānguο f̄ele lé gé Dii kpé doi Yelusaleũ. ⁶ An saedeɔ ɔdāmá, aa ní gbá ánusuo p̄oο ní vua p̄oο ní àizeeο ní p̄ɔtuοο ní p̄o ɔdeɔ ní Dii kpé gbaο píi. ⁷ ̄ Peesio kí Kilusi b̄ò ní Dii kpé pò p̄o Nebukanεza s̄ele yāa Yelusaleũ a kàle a t̄aa kpéuο. ⁸ A ò a ɔ'ulena Miledae aà p̄oπio nao aà kpa Yudaο kí Sesebazaawa, ̄ a kè màa. ⁹ P̄oπio dasin ke: Vua ta baakwi, ánusuo ta òaa s̄oο, tapelenti baakwi m̄endosai, ¹⁰ vua imibo baakwi, ánusuo imibo òaa pla ní kwio, ta buipāle òaa s̄oο. ¹¹ Vua ní ánusuo taο f̄ele píi òaas̄oο leε s̄oο ní òaa plaο (5.400). Ké z̄iɔpiο b̄òle Babeli aa sù Yelusaleũ, ̄ Sesebazaa mò ní p̄oπio píi.

2

Z̄iɔ p̄o s̄u

¹ Babeli kí Nebukanεza Isailio k̄uk̄u z̄iɔo ũ yāa, à tàrĩno Babeli, ̄ an gb̄eο b̄ò z̄iɔkεpiu aa sù Yelusaleũ, Yuda bùsuu sa, ̄ baade tà a be w̄éleu. ² An d̄oanaɔn ke: Zolobabeli, Yesua, Nεemii, Selaia, Leelaia, Maadose, Bilisā, Misipaa, Bigivai, Leuũ ní Baanao. Isaili ḡεe p̄o s̄u dasilen ke:

³ Palosi buiο gb̄eɔn òaas̄oο leε pla ní baswaaɔkwi ní plaο (2.172). ⁴ Sefatia buiο gb̄eɔn òaa do ní baswaaɔkwi ní plaο (372). ⁵ Ala buiο gb̄eɔn òaa àā ní baswaaɔkwi ní s̄oο (775). ⁶ Paata M̄abu bui p̄o de Yesua ní Yoabuo buiο ũo gb̄eɔn òaas̄oο leε pla ní òaa síīó ní kuεplao (2.812). ⁷ Elaũ buiο gb̄eɔn òaa soolo ní blakwi ní síīo (1.254). ⁸ Zatu buiο gb̄eɔn òaa síīó ní basoplas̄oο (945). ⁹ Zakai buiο gb̄eɔn òaa àā ní baswaāo (760). ¹⁰ Bani buiο gb̄eɔn òaa àā ní bla ní plaο (642). ¹¹ Behai buiο gb̄eɔn òaa àā ní bao ní àāo (623). ¹² Azegada buiο gb̄eɔn òaa soolo ní bao ní plaο (1.222). ¹³ Adonikaũ buiο gb̄eɔn òaa àā ní bàās̄oο ní m̄endoo (666). ¹⁴ Bigivai buiο gb̄eɔn òaas̄oο leε pla ní bàā síīosaio (2.056). ¹⁵ Adini buiο gb̄eɔn òaa pla ní blakwi ní síīo (454). ¹⁶ Atee buiο gb̄eɔn bas̄o plasai (98). ¹⁷ Bezai buiο gb̄eɔn òaa do

* 1:1 Zel 25.11, 29.10 † 1:2 Isa 44.28

ń basoolo ń àaṣo (323). ¹⁸ Yola buiṅ gbēon basookwi ń plao (112). ¹⁹ Asuū buiṅ gbēon òaa do ń bao ń àaṣo (223). ²⁰ Gibaa buiṅ gbēon basoo soṣai (95).

²¹ Betelēūdeṅ gbēon basoolo ń àaṣo (123). ²² Netofadeṅ gbēon bàaaṣ sīṣṣai (56). ²³ Anatodeṅ gbēon basoolosoo ń àaṣo (128). ²⁴ Azemaveṅ gbēon bla ń plao (42). ²⁵ Kiliyaaliūdeṅ ń Kefiladeṅ ń Beelodeṅ gbēon òaa àaṣ ń basopla ń àaṣo (743). ²⁶ Lamadeṅ ń Gebadeṅ gbēon òaa àaṣ ń bao ń mēndoo (621). ²⁷ Mimasadeṅ gbēon basoolo ń plao (122). ²⁸ Betelideṅ ń Aideṅ gbēon òaa do ń bao ń àaṣo (223). ²⁹ Nebodeṅ gbēon blakwi ń plao (52). ³⁰ Magbisiṅ gbēon baswaaṣ sīṣṣai (156). ³¹ Elaū pāle buiṅ gbēon òaa soolo ń blakwi ń sīṣo (1.254). ³² Aliū buiṅ gbēon òaa do ń basooloo (320). ³³ Lodideṅ ń Adidadeṅ ń Onodeṅ gbēon òaa àaṣ ń basoolosoo (725). ³⁴ Yelikodeṅ gbēon òaa do ń basoplasoo (345). ³⁵ Senadeṅ gbēon òaasoo lē àaṣ ń òaa àaṣ ń baakwio (3.630).

³⁶ Sa'ona bui pò sùn ke: Yesua bui Yedaia buiṅ gbēon òaa sīṣ ń baswaaṣkwi ń àaṣo (973). ³⁷ Imē buiṅ gbēon òaa soo ń blakwi ń plao (1.052). ³⁸ Pasuu buiṅ gbēon òaa soolo ń blasoo ń plao (1.247). ³⁹ Aliū buiṅ gbēon òaa soo ń gēo ń plao (1.017).

⁴⁰ Levii bui pò sùn ke: Odavia bui Yesua ń Kamelio buiṅ gbēon bàaaṣkwi ń sīṣo (74). ⁴¹ Asafa bui lèsinaṅ gbēon basoolosoo ń àaṣo (128). ⁴² Bībōledṣana pò de Saluū ń Ateeo ń Talemoo ń Akubuo ń Atitao ń Sobaio bui ũ gbēon basopla mēndosai (139).

⁴³ Gbēeṅ beeṅ buiṅ mé Lua ua zikenao ũ: Ziha, Asufa, Tabao, ⁴⁴ Kelosi, Saa, Padoni, ⁴⁵ Lebana, Agaba, Akubu, ⁴⁶ Agabu, Salemai, Anana, ⁴⁷ Gideli, Gaa, Leaia, ⁴⁸ Lezini, Nekoda, Gaaū, ⁴⁹ Uza, Pasea, Besai, ⁵⁰ Asena, Mēuniū, Nefusiū, ⁵¹ Babuku, Akufa, Aluu, ⁵² Bazelu, Mēida, Aasa, ⁵³ Baakosi, Sisela, Tema, ⁵⁴ Nezia ń Atifao.

⁵⁵ Gbēeṅ beeṅ mé Salomoo zòblenao buiṅ ũ: Sotai, Sofele, Peludao, ⁵⁶ Yala, Daakṣ, Gideli, ⁵⁷ Sefatia, Atili, Pokēle Azebaiū ń Amio. ⁵⁸ Lua ua zikenapiṅ ń Salomoo zòblenapiṅ kà gbēon òaa pla swaaṣṣai (392).

⁵⁹ Gbēeṅ bò Temela ń Telaasao ń Kelubuo ń Adṣo ń Imēo, ṣ aai e ń buibōkii ònéo, tó Isailiṅ ń ũ. ⁶⁰ Delaia ń Tobiao ń Nekodao buiṅne, mé aa kà gbēon òaa àaṣ ń blakwi ń plao (652). ⁶¹ Sa'ona bui pò de Obaia ń Akozio ń Baazilaio buiṅ ũ sù ló. Baazilaipi Galada bùsu gbé Baazilai né sè yāa, ṣ à a ànsuepi tó sè. ⁶² Gbēpiṅ ń tó wēle buibōkii taalau, kási aai bōwà, ṣ wà gīné ń sa'ozio. ⁶³ Bùsu dōaana òné, mé i ke sa'ona ń yá gwà ń Uliūo ń Tumiūo* bàasio, aasu sa'oble bleo.

⁶⁴ Gbēpiṅ píi gbēon òaasoo lē bla ń plao ń òaa doo ń baswaaṣo (42.360). ⁶⁵ An zòblenao gōe ń nōo ku ló gbēon òaasoo lē soṣla ń òaa doo ń basopla àaṣṣai (7.337). Lèsinaṅ gōe ń nōo kúrīn ló gbēon òaa do. ⁶⁶ Aa sṣ wī mēn òaa àaṣ ń basopla sīṣṣai (736), sōbaona òaa do ń blasoo, ⁶⁷ yiongo òaa pla ń bla soṣai (435), zàa'ina òaasoo lē soolo ń òaa àaṣo ń basooloo (6.720).

⁶⁸ Ké aa kà Dii kpé dōkii Yelusaleū, an uabeleeṅ gbadàda, ké aa e Lua kpé kēke dōd a gbeu. ⁶⁹ Aa gbadà kpé zī kpagolo guu ń gbāa léu, vua kiloo òaa pla ń basoo (500), ánsu tōnu àaṣ ń sa'ona ulataoṅ basoo. ⁷⁰ Sa'onaṅ ń Levii buiṅ ń lèsinaṅ ń bībōledṣanaṅ ń Lua ua zikenao ń gbēpāleeṅ zòlezōle wēle pò wa kēkenéṅ guu, ṣ Isaili kīniṅ zòle ń wēleṅ guu.†

3

Dii gbagbakii boa

¹ Ké wē mō soṣlade kà, Isailiṅ sù zòle ń wēleṅ guu píi. O aa kàaa Yelusaleū lán gbé mēndowa. ² Yozada né Yesua ń a sa'on deṅ ń Salatieli né Zolobabelio ń a gbé Isailiṅ Lua gbagbakii bō, ké aa sa pò wī a pò káteu à tékū owà, lá Lua gbé Mōizi ò a ikoyā guuwa. ³ Baa ké aale wíake gbé pò kú bùsupi guuṅne, aa gbagbakii bō a gbeue, ṣ aa sa pò wī a pò káteu à tékū ò Diiwa koo ń oosio.* ⁴ Aa Lákpēdōa dikpēkè lá a ku lápi guuwa, aaṅ sa pò wī a pò

* **2:63** Baa 28.30, Iko 33.8 † **2:70** 1Lad 9.2-3, Nēē 11.1-3 * **3:3** Nao 28.1-8

kátɛu à tékū o lá gu lé dɔ, lá wà a lé dīlɛwa.† ⁵ Bee gbɛa aa sa pɔ wɔ o gɔɔpii ò n mɔ dafu pɔo n dikpɛ pɔ Dii dīlɛɔ pɔo n gba pɔ wɔ mɔɔɔ.‡ ⁶ Mɔ soplade gɔɔ sɛ́ia zɪ̄ ɔ aa nà Dii gbagbaawa màa, baa ké wi aà kpé dɔ yáaɔ.

⁷ Aa ɔa kpà gbè'ánaɔ n lí'ánaɔwa, ɔ aa pɔblea n imiao n nísio kpà Sidɔdeɔ n Tiideɔwa, ké aa sɛde lí zɔzɔ Libā būsuu, aa yeye gɛð Zope daa ísiao, lá Pɛɛsio kía Kilusi n gbá zéwa. ⁸ An kaa Lua kpé dɔkii Yelusaleũ wè plaade mɔ plaade guu, Salatɛli né Zolobabeli n Yozada né Yesuao nà zɪ̄wa n n gbé kɪnɪɔ, sa'onao n Levii buiɔ n gbé pɔ bɔ zɪ̄zɔkeu aa sù Yelusaleũ pɪi. Aa Levii bui pɔ kà wè bao ge aa deaɔ dīlɛ Dii kpé zɪ̄pi gbɛzɔɔ ũ. ⁹ Yesua n a buiɔ nàkɔwa n Kamiɛlio n aà né Odavia buiɔ, ɔ aa gɔ zɪ̄pi gbɛzɔɔ ũ n Enadao n aà buiɔ. Levii buiɔnɛ nɪpii. ¹⁰ Ké Dii kpɛbonaɔ lé kpépi ɛ kpàlɛ, sa'onao zɛzɛ we sa'on pɔkasao dadaa, aa n kuuɔ kúkua, mé Levii né Asafa buiɔ ku we lɔ n sésɛnaɔ aa Dii táasilɛð, lá Isailio kɪ Davidi ò yáawa. § ¹¹ Aa lesɪ̄ aa Dii táasilɛ, aa aà sáaukpà aa mɛ: Dii maa, aà gbɛkɛkɛa wá Isailionɛ láaa vɪo. ɔ gbépii wii gbāa lè aa Dii táasilɛ, ké wà Dii kpé ɛ kpàlɛ yáí. ¹² Kási sa'on daside n Levii buiɔ n uabele pɔ zikù aa wɛsɪ̄ kpé káauleɔ, ké aa kpépi ɛboa è, aa búbuapɛɛ. Gbé dasideɔ sɔ aalɛ pɔna wii lɛ. ¹³ Gbɛɛ pɔna wii dɔkɔɛ n búbuwa pɔ wàlɛ péo lɔ, ké baade lé wii gbāa lɛ yáí, mé wà kɔfɪpi mà zà.

4

Ibɛlɛɛa n Dii kpɛbonaɔ

¹ Ké Yudaɔ n Bɛyámɛɛ buiɔ ibɛɛɔ mà zɪ̄zɔ pɔ sùɔ lé kpé bo Dii Isailio Luaɛ, ² aa mɔ Zolobabeli n uabeleɔ lè, aa ònɛ: A to wà kpé boánɔ, asa wi á Lua kɪ wɛɛlɛ lááwa sɔɛ. Wɔ aà gbagbaɛ za gɔɔ pɔ Asailio kɪ Esaadɔ sùwanɔ la.* ³ ɔ Zolobabeli n Yesuao n Isaili uabele kɪnɪɔ ònɛ: Wá Lua kpé boa de á yá ũo. Wá wá pɔ bo Dii Isailio Luaɛ wátɛɛ, lá Pɛɛsio kɪ Kilusi dīlɛwɛɛwae. ⁴ ɔ būsupidɛɔ lé wɛɛlɛ Yudaɔ kādɛ, aalɛ íadamá, ké aasu kpépi boo yáí. ⁵ Aa fiabò kía lɛdamadeɔnɛ za Kilusi gɔɔ e à gè pɛ Pɛɛsio kɪ Daliusi kpalablegɔɔwa, ɔ aa gɪné n yá pɔ aalɛ yáo.

⁶ Aa lakɛ Aasueluɛ† aà kpalablea daalɛgɔɔ, aa gbé pɔ kú Yelusaleũ n Yuda būsuo pii káalakèè. ⁷ Biselaũ n Miledao n Tabeelio n n gbé kɪnɪɔ lakɛ Pɛɛsio kɪ Aatasasaɛ lɔ aà kpalablegɔɔ. Aa kèè n Sili yáo, ɔ wà a bɔɔlɛkèè. ⁸ Būsuo gbɛzɔɔ Leuũ n a lakɛna Simɛsaio lakɛ kɪ Aatasasaɛ Yelusaleũ yá musu lɔ aa mɛ: ⁹ Būsuo gbɛzɔɔ Leuũ n a lakɛna Simɛsaio n n gbé kɪnɪ Dinadeɔ n Afaasatadeɔ n Taapelideɔ n Afaasideɔ n Elɛkideɔ n Babelideɔ n Susade pɔ bɔlɛ Elaũ būsuo ¹⁰ n gbé pɔ kía zɔɔ bɛɛɛde Asenapa n bóle n būsuo aa n zólɛzólɛ Samali wéleu n Uflata baala gupáleuɔ, ¹¹ wá Uflata baaladeɔ n zòblɛnaɔ mé lápi kènɛ kɪ Aatasasa, wa mɛ:

¹² Kí, ñyɔ dɔ ké Yuda pɔ bɔ n kɪi aa sù laɔ gè lé Yelusaleũ wéle vāi pāsɪpi kálɛ, aa èa lé a bíibo lɔ, aalɛ a bezia fɛlɛ. ¹³ Kí, ñyɔ dɔ lɔ, tó aa èa wélepi kálɛ aa a bíibò wa làa, aa falubɔnɛ lɔ ge elɛ'ɔa ge wè'ɔa, aai n ɔa pɔ ni si késá. ¹⁴ Tia kéwa kɪ, lá nɪmɛ n wá ũ, i kũ wà n kpɛ eo. A yáí wa lálɛ bee kpàsáinɛ ké wà yápi onɛ. ¹⁵ Wɛɛlɛ n dezɪɔ lácɔ guu n gwa, ní e dɔ lá wélepideɔ swá gbāa, aa íadà kíaɔwa n būsuo gbāadeɔ. Za zi wélepideɔ yákele kè zài. Bee yá mé tò wà wélepi dúuzòí. ¹⁶ Kí, wálɛ onɛ, tó wà èa wélepi fɛlɛ, wà èa a bíibò wa làa, ñyɔɔ pɔɛ ví Uflata baala lɔ.

¹⁷ Bee gbɛa kía lá kpàsánɛ à mɛ: Būsuo gbɛzɔɔ Leuũ n a lakɛna Simɛsaio n á gbé kɪnɪ pɔ kú Samali n Uflata baaleɔ, ma fɔkpàwá. ¹⁸ Lá pɔ á kpàsámɛɛ, wà a kyokè wà a bɔɔlɛkèɛɛ. ¹⁹ Má ò wà wɛɛlɛ lá zɪɔ guu, ɔ wa è síanaɛ, wélepideɔ lɔ bɔ kíaɔ kpɛɛ. Za zi yákeledeɔnɛ.

† 3:4 Nao 29.12-38 ‡ 3:5 Nao 28.11-29.11 § 3:10 1Lad 25.1 * 4:2 2Kia 17.24-41 † 4:6 Esi 1.1

²⁰ Kíá zṣṣṣ kpalablè Yelusaleũ we, aa gbãablè Uflata baaledeṣwa pii, wà falubòné ní ele'ṣao ní wè'ṣao. ²¹ A yādìle gbépiṣne aa kámabo sa. Aasu ea wélepi vuo e mà ní gba lé. ²² A laaika! Asu niazikpa yápio, ké vāipi su ṣta, aa wá ásookeo yáí.

²³ Ké wà kí Aatasasa lápi kyokè, wà a bolekè Leuũe ní a lakēna Simesaio ní ní gbé kīniṣ, ṣ aa fēle gè Yudaṣ lè Yelusaleũ gṣṣ. Aa gīnè pāsīpāsī aa mē aa kámabo. ²⁴ Beewa aa kámabò ní Lua kpé zī pò aale ke Yelusaleũo e Peesiṣ kí Daliusi kpalablea wè plaade guu.

5

Tatenai lākēa kí Daliusiē

¹ Anabi Age* ní ānabi Zakali,† Ido néo ānabikekè Yuda pò kú Yelusaleũṣ ní Yuda būsuo pii ní Isailiṣ Lua tṣo. ² Ṣ Salatieli né Zolobabeli ní Yozada né Yesuao fēle nà Lua kpé boawa Yelusaleũ.‡ Lua ānabipiṣ kúnṣ, aale dṣnle.§ ³ Wegṣṣ Uflata baala dṣaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbéṣ mō ní lé, aa ní lá aa mē: Déme á gbá zé à kpée bee keke boi? ⁴ Aa gbé pò lé kpépi boṣ tó gbèa lo. ⁵ N beeo Lua lé wéte Yuda gbēzṣṣpiṣzi, ṣ aai oné aa kámaboo. Aa mē wà lékpāsāke Daliusiē gīa, aai lá pò a kē a yá musu e. ⁶ Uflata baala dṣaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbé Peesi buiṣ lakē, ṣ aa kpāsā kí Daliusiē. ⁷ Lékpāsā pò aa kēn ke, aa mē:

Kí Daliusi, wa fṣkpàma maamaa. ⁸ Kí, ñyṣ dṣ ké wa ge Yuda būsuu e Lua zṣṣde kpéu. Wàle kpépi bo ní gbè gbèneṣ, wàle lí da kpépi gṣṣwa. Wàle zīpi ke ní laaio, àle táa'o. ⁹ Wa yálàla ní gbēzṣṣwa wa mē: Déme á gbá zé à kpée bee keke boi? ¹⁰ Wa ní tó gbèa ké wà e one, ṣ wa ní dṣaanapiṣ tó dàlau. ¹¹ Lá aa yázāsīwán ke: Aa mē musu ní zīleṣ Lua zòblenaṣ ní ũ. Kpé pò wa bō yāa à wē kē, ṣ wa kēke lé bo lo. Isailiṣ kí zṣṣ mé bō yāa. ¹² Aa mē ní deziṣ Lua Musude pṣ fēle, ṣ à ní ná Babiloni bui Nebukanēza, Babeli kīa e a zī, ṣ à kpépi wīwi à gbépi sèle tānṣ Babeli.* ¹³ Bee gbèa Babeli kí Kilusi kpalablea wè séia guu à yādìle à mē wà ea Lua kpépi bo lo. ¹⁴ Baa vua ní ānusu pò pò Nebukanēza sèle Lua kpéu Yelusaleũ, a kàle a táakpeu Babeliṣ, kí Kilusi bòle kpà Sesebazaa pò à aà dīle būsuo dṣaana ũwae.† ¹⁵ A òè aà pòpiṣ se ge kàle Lua kpéu Yelusaleũ, tó wà kpépi kēke dṣ. ¹⁶ Ṣ Sesebazaa mō Lua kpé ē kpàle. Wàle kpépi bo za gṣṣ beee e gbā, kási i láa yāao. ¹⁷ Kí, tó à kēne maa, lá wēle kīaṣ lākalekīi Babeli, ní gwa tó kí Kilusi yādìle wà Lua kpé dṣ Yelusaleũe. Lá ní è, ní lékpāsākewēe.

6

Daliusi yādìle Lua kpé boayá musu

¹ Kí Daliusi yādìle, ṣ wà lápi wēle taala pò wa kàle Babeli lākalekīiṣ guu. ² Ṣ wà bō lá kooawa Ebatana wéle bíideu Mède būsuu. Yáe bee ku a guu, ké asu sáṣguo yáí:

³ Kí Kilusi kpalablea wè séia guu à yādìle Lua kpé pò kú Yelusaleũ musu, à mē wà kpépi dṣ sa'okīi ũ. Wà a ēbo a lesī ká gāsīsuu bàāṣ, a yàasa gāsīsuu bàāṣ. ⁴ Wàli gbè gbène di àāṣ, lí mēndo, gbè gbène àāṣ, lí mēndo. Wa a flabo ní kibē ṣao. ⁵ Vua ní ānusu pò pò Nebukanēza sèle Lua kpéu Yelusaleũ à sùṣ Babeliṣ sṣ, wa ea ge kàle a gbèu Lua kpéu Yelusaleũ.

⁶ Ṣ kí Daliusi lékpāsākè à mē: Tiasa Uflata baale dṣaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní á gbé pò kú Uflata baa weṣ, à ázia ga we. ⁷ A Lua kpé dṣna dṣṣ to tēē. A to Yudaṣ dṣaana ní ní gbēzṣṣ Lua kpépi keke dṣ. ⁸ Mále yá pò ásu ke Yuda gbēzṣṣne Lua kpépi dṣa musu diléé. A pò pò aa yeiṣ séle ma làasiu we ní Uflata baale falu pò wa bō, í kpámá pii, ké zīpi su ze lo yáí. ⁹ Pò pò aa yei pii, zugaae, sāsakao, sānebolṣ pò aai Lua Musude gbagbaṣ, pówēna, wisi, vēe, nísi, àṣ kpa Yelusaleũ sa'onaṣwa lá gu lé dṣ lá aa gbèawáwa pākpaisai, ¹⁰ ké aa e sa pò kà Lua Musudegu owà, aai wabikewāmēe ní ma néo. ¹¹ Tó gbēe yá pò má dīleē bee

* 5:1 Age 1.1 † 5:1 Zkl 1.1 ‡ 5:2 Age 1.12 § 5:2 Zkl 4.6-9 * 5:12 2Kia 25.8-12 † 5:14 Eza 1.2-11

lile, wa ade kpé lí wo, wi aà pawà wà péle, wi aà be ke tufua ũ. ¹² Tó kíae ge buie lé wεεle yápi lile ge àle wεεle Lua kpé pò kú Yelusaleŭpi wí, Lua pò tò a tó kú gupiwa, aà ade fu. Ma Daliusi máme ma yápi ðile. Wà zikεwà maamaa.

Lua kpé sakεa

¹³ Ké kí Daliusi lékpāsāpi kè màa, Uflata baala ðaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbéé yápi kè ní laaio. ¹⁴ ∩ Yuda gbēzōōo kpεða lé gé ae lá ānabi Age* ní ānabi Zakali Ido néo† ānabikεkèwa. Aa kpépi ðò wa làa lá Isailio Lua òwa, lá Pεεsio kíaō Kilusi ní Daliusio ní Aatasasao a yādilewa. ¹⁵ Aa Lua kpé midε Aadaa gōō àaōde zí kí Daliusi kpalablea wè soolode guue. ¹⁶ ∩ Isailio Lua kpé sakε ní pōnao, sa'onao ní Levii buio ní gbé kīni pò sù ní zìzōkeoō pīi. ¹⁷ Lua kpé sakεapi yái aa sa'ò ní zuswanao mèn basōo ní sāsakaōo mèn àaa do ní sāneboōo mèn àaa pla, ò aa sa'ò ní blesanao mèn kuεpla Isaili bui dasileu ampīi duun awakpabo ũ. ¹⁸ Aa sa'onao ðiledile gā ní gāo, mé aa Levii buio ðiledile gā ní gāo lo, ké aa zīke Luaε Yelusaleŭ, lá a ku Mōizi lá guuwa.

¹⁹ Mō séia gōō gēo mēndosaide zí, zìzō pò sùpio Gēamusu dikpε† kè. ²⁰ Sa'onao ní Levii buio gbābò níziāe aa gò gbālesai mīpii, ò aa Gēamusu sā kōlokpakpa zìzō pò sūōne ní ní sa'on deeo pōo ní nízia pōo. ²¹ Isaili zìzō pò sùpio mé sò ní gbé pò aa gbālea buipāleo yá musu tò, aale Dii Isailio Lua kīi wεεleo. ²² ∩ aa Kāaso dikpεkè ní pōnao e gōō sopla. Dii tò an pō kēna, asa a tò Asilio kía nōselile ní yá musue, ò à ðònlε a kpεða zī guu, Isailio Luapi.

7

Ezala sua Yelusaleŭ sōukea

¹⁻⁵ Yā beeo gbεa Pεεsio kí Aatasasa kpalablegōō Ezala bò Babeli à sù. Sa'onkia Aalona mé Eleazaa ì, Eleazaa Finεasi ì, Finεasi Abisua ì, Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zelaia ì, Zelaia Melaio ì, Melaio Azalia ì, Azalia Amalia ì, Amalia Aitubu ì, Aitubu Zadoki ì, Zadoki Saluŭ ì, Saluŭ Ilikia ì, Ilikia Azalia ì, Azalia Selaia ì, ò Selaia Ezalapi ì. ⁶ Ezalāá yādanedeε, a Mōizi ikoyā pò Dii Isailio Lua ðile ðō sāsāsā. Lá Dii aà Lua òkuaàla, kía pò pò à a wabikèwa kpàwà pīie. ⁷ Kí Aatasasa kpalablea wè soplade guu Isailieo sù Yelusaleŭ lo. Sa'onao kú ní guu ní Levii buio ní lèsinao ní bìibōledōanao ní Lua ua zīkenao. ⁸ Ezala kà Yelusaleŭ kí kpalablea wè soplade mō soode guu. ⁹ A fēle Babeli mō séia gōō séia zīε, ò à kà Yelusaleŭ mō soode gōō séiazī. Aà Lua ò kuaàla, ¹⁰ asa Ezala mekpà Dii ikoyā wāipaawa ní a keao, ké à e aà yādilenεo ní aà ikoyāo dada Isailione.

Lá pò kí Aatasasa kpà Ezalawa

¹¹ Taala pò kí Aatasasa kpà sa'on Ezala pò ì Dii yādileao ní aà yādilenεo da Isailione wa yán ke: ¹² Aatasasa, kíaō kía mé lāε bee kè sa'ona Ezala, Lua Musude ikoyādanaε. Ma fōkpāma. ¹³ Ma yādile ma mē Isaili bui ge sa'ona ge Levii bui pò kú ma bùsuu aa ye genno Yelusaleŭo pīi, aa gé. ¹⁴ Mapi ní ma ledamade gbēōn soplaō mé n gbaε, ké n gé Yelusaleŭ ní Yuda bùsuo pīi yá gwagwai n Lua ikoyā pò ní kūa musu. ¹⁵ Anusu ní vua pò mapi ní ma ledamadeo wa Isailio Lua pò aà be ku Yelusaleŭ gbà séle wà geð ¹⁶ ní ānusuo ní vua pò ní è Babeli bùsuuo pīi ní pò pò gbéé ní sa'onao kpà ní Lua kpé pò ũ Yelusaleŭo. ¹⁷ Zuswanao ní sāsakaōo ní sāneboōo lūlu ní òapio n laaiwa, ní sa pò wí a pò káteu à tékū oð n Lua kpé gbagbakīiwa Yelusaleŭ ní pówenti gbao ní imia gbao. ¹⁸ Mpi ní n gbéé à ke ní ānusuo ní vua pò gōō lá à kèé maawa, lá á Lua yeiwa. ¹⁹ Pò pò wà nāne n òzī lousisia Lua kpéu pò ũo kpa n Luapiwa Yelusaleŭ. ²⁰ Tó ní ye Lua kpé pò kīnīci, tó a kekεa gò n yá ũε, se ma lāsīu we. ²¹ Mámεmaa kí Aatasasa, ma yādile Uflata baale ò'ulεnaōne pīie. A wabi pò sa'ona Ezala, Lua Musude ikoyādana kèwá kpawà gōō pīi. ²² Anusu su ðε tōnu àaōao. Pówēna su ðε tōnu baakwīao. Vēε ní nīsio su ðε

* 6:14 Age 1.1 † 6:14 Zkl 1.1 ‡ 6:19 Bōa 12.1-20

litili òaa baobaoao. Wisi s̄, lá a yei léu. ²³ Lá Lua Musude díle píi, à kpa ḡòò àà kpé p̄ ù, ké asu kp̄n̄eke ní ma kíak̄eo ge ma néo. ²⁴ Aò d̄s̄ s̄ ké á z̄ev̄í à falu ge el̄'ṣa ge w̄è'ṣa sí Lua ua z̄ík̄enaò ge sa'onao ge Levii buio ge l̄èsinaò ge bíib̄l̄ed̄ṣanaò ge z̄ík̄enp̄áleōwao.

²⁵ Mpi s̄ Ezala, yákp̄al̄ek̄enaò ní yáḡḡḡnaò dil̄ed̄ile ṣno p̄ n Lua kp̄ama léu, ké aa yákeke a z̄éwa gb̄é p̄ kú Uflata baalēne píi. Aaò de gb̄é p̄ aa n Lua ikoyā d̄s̄ ù. Gb̄é p̄ d̄s̄o s̄, dadané. ²⁶ Gb̄é p̄ n Lua ikoyā ní bùsu ikoyāo k̄ūa òplaplaò, wa yādaaàla, àà dea ge aà ya b̄oa bùsuu ge aà àiz̄ee siawà ge aà daakp̄eun n̄o.

²⁷ Ò Ezala m̄: Wà Dii wá deziò Lua sáaukpa! A l̄aasoo maa dà kíe a s̄su, ṣ k̄ípi gb̄aakp̄a àà kpé p̄ kú Yelusaleṽwa m̄aa. ²⁸ A tò ma yá k̄a k̄ia ní a l̄edamadēoḡu ní aà ìwa gb̄āo píi. Lá Dii ma Lua ò kuamala, ma s̄d̄ile, ṣ ma Isaili d̄baanaò k̄āaa aa ḡemaò.

8

Uabele p̄ s̄ ù ní Ezalaò

¹ Uabele p̄ wa b̄o Babeli bùsuu Aatasasa kp̄alableḡoò wa su s̄anuò t̄oñ ke ní ní buib̄k̄iio:

² Fin̄asi buio uabele Geesoṽ,
Itamaa buio uabele Danieli,
Davidi buio uabele Atusu.

³ Pal̄si bui Zakali ní a gb̄éò gb̄ēon basoplakwi.

⁴ Paata M̄abu bui Zelaia né Elioenai ní a gb̄éò gb̄ēon òaa do.

⁵ Zatu bui Yaazie né Sekania ní a gb̄éò gb̄ēon òaa do ní basoo.

⁶ Adini bui Yonataa né Ebede ní a gb̄éò gb̄ēon blakwi.

⁷ Elaṽ bui Atalia né Yesaia ní a gb̄éò gb̄ēon bàaòkwi.

⁸ Sefatia bui Mikaila né Zebadia ní a gb̄éò gb̄ēon basiiṽ.

⁹ Yoabu bui Yeieli né Obadia ní a gb̄éò gb̄ēon òaa do ní ḡeo ní àaṽo.

¹⁰ Bani bui Yosifia né Selomi ní a gb̄éò gb̄ēon baswaaṽ.

¹¹ Bebai bui Bebai né Zakali ní a gb̄éò gb̄ēon baasoo ní àaṽo.

¹² Azegada bui Akatā né Yohanani ní a gb̄éò gb̄ēon basookwi.

¹³ Adonikaṽ bui p̄ s̄ ù gb̄ezāo, Elifele ní Yeielio ní Semaiao ní a gb̄éò gb̄ēon bàaṽ.

¹⁴ Bigivai buio Zakuu ní Utaio ní a gb̄éò gb̄ēon bàaòkwi.

Ezalaò daa Yelusaleṽ z̄éu

¹⁵ Ma ní k̄āaa swa p̄ ì d̄o Aavai, ṣ wa b̄òokp̄a we ḡoò àaṽ. Ké ma gb̄éò f̄ánke ní sa'onao, má è Levii buio kú ní guuo. ¹⁶ Ò ma d̄baanae beeo s̄isi: Elīzēe, Alieli, Semaia, Elenatā, Yalibu, Elenatā, Natā, Zakali ní Mesulaṽo. Ma yādan̄edeò Yoalibu ní Elenatāo s̄isi lo. ¹⁷ Ma ní z̄í Ido p̄ de d̄baana ù gu p̄ w̄i m̄e Kasifia k̄íi. Ma yá p̄ aa oè ní aà gb̄é p̄ kú weò d̄ané, ké aa suw̄ēe ní wá Lua ua z̄ík̄enaò. ¹⁸ Lá wá Lua ò kuawála maanno, aa s̄uw̄ēe ní gb̄é laaideo, Levii t̄oṽna Mali bui Selesia ní aà néo ní aà d̄aunaò gb̄ēon bao plasai. ¹⁹ Aa s̄ ù ní Melali buio Asabia ní Yesaiao lo ní ní d̄aunaò ní ní néo gb̄ēon bao. ²⁰ Aa s̄ ù ní Lua ua z̄ík̄ena p̄ Davidi ní a ìwaò ní díle aa d̄o Levii buioleò gb̄ēon òaa do ní baoo. Wà ní t̄o d̄alau m̄pii.

²¹ Ma l̄eye kp̄awak̄e Aava swa sae we, ké wà wáz̄ia busa wá Luae, wí tá na wabik̄ewà wápiò ní wá néo ní wá àiz̄eeò yá musu. ²² Ma sosao ní s̄d̄eò gb̄eaa kíawa aa k̄aedawázi z̄éu ib̄eeò yáí oa wid̄e, asa wá ò kíae wa m̄: Wá Lua ì òku gb̄é p̄ aai a k̄íi w̄eeleola maanno, ṣ ì a p̄ok̄ūma z̄oò b̄oò gb̄é p̄ p̄akp̄aaziwa. ²³ Wa l̄eye wa wabik̄e wá Luawa yápiò musu, ṣ a s̄iwanò.

²⁴ Ma sa'on d̄baanaò s̄e gb̄ēon kuēpla ní Selesiao ní Asabiao ní a gb̄éò gb̄ēon kwi. ²⁵ Ò ma ánuu ní vuaò ȳn̄é kiloowa ní p̄ p̄ k̄í ní a l̄edamadēo ní aà ìwaò ní Isaili p̄ kú weò a labak̄e wá Lua kp̄e gba ṽo. ²⁶ Wa ánuu ȳn̄é kiloowa t̄onu bao ní plao ní ánuu p̄oò t̄onu àaṽ ní

vuaò tɔnu ààɔ. ²⁷ Vua taò ku lɔ mèn bao, aa kà kiloo swaaɔ, mé mɔgotɛ ta maa tekɛaò ku mèn pla, a bæe kà vuawa. ²⁸ Má òné: Apio ní pópíá Dii pɔe. Anusu ní vuaoá pɔ pɔ wà Dii á deziò Lua gbàe. ²⁹ A itɛke à pópíò dʒá e a ge yɔ kiloowa Dii kpé kpéneò guu Yelusaleũ sa'onao ní Levii buio ní uabeleò wáa. ³⁰ Ǿ sa'onao ní Levii buio ánuusu ní vuao ní pɔ pɔ wa yò kiloowapio sɪ aa geò wá Lua kpéu Yelusaleũ. ³¹ Wa fele Aavai, wa da Yelusaleũ zéu mɔ séia gɔɔ kuɛpladezi. Wá Lua ɔkùwála, à kàedàwázi zéu ibeò ní kpáiweliweò yáí. ³² Ké wa ka Yelusaleũ, wa kámabò we gɔɔ ààɔ. ³³ A gɔɔ síiɔde zí wa ánuusu ní vuao ní pópíò yò kiloowa wá Lua kpéu, ɔ wá kpà sa'ona Ulia né Melemɔwa. Fineasi né Eleazaa kuaànɔ ní Yesua né Yozabao ní Binui né Nɔadiao. Levii buione nípii. ³⁴ Wà apii nàò wa yò kiloowa, ɔ wà a gbia lé dàlau zibeezi. ³⁵ Ǿ zìzɔ pɔ sùò sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ ò'o Isailio Luawa, zuswana kuɛpla Isaili bui pii pɔ ũ, sàsakao basɔò síiɔsai, sãneɔbɔbɔ basiiɔ ààɔsai, blesanaò kuɛpla duun awakpabò ũ. Wà sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ òò Diiwa pii. ³⁶ Wà yá pɔ kía díle taala kpà aà iwao ní Uflata baala dɔaanaɔwa, ɔ aa gbákà Isailione ní Lua kpé dɔao.

9

Isailio buipaleò se a nɔ ũ

¹ Yápi kea gbèa kíaò mò ma kíi aa mè: Wá gbéò ní sa'onao ní Levii buio aai kékɔwa ní bui pɔ liaawázio ní ní yábɛekɛaò, Kanaaò, Itio, Pelizio, Yebusio, Amɔnio, Mɔabuò, Egipio ní Amɔleò. ² Aa nɔsè ní guu, aa sè ní néone lɔ. Aa wá bui pɔ wá de Lua gbé ũ kè kɔgbè ũ ní bui pɔ liaawázio. Kíaò ní dɔaanaò mé bò Lua kpe màa. ³ Ké ma yápi mà, ma a ula ní ma ulataoo gà má kè, ma a mikæò ní ma lekána káeò wò. Ǿ ma zɔle, yápi dia. ⁴ Ǿ gbé pɔ yá pɔ Isailio Lua ò vía víò kàamazi pii zìzɔ pɔ sùò bɔa Lua kpépi yáí. Lá yápi dia, ma gɔ zɔle we e sa oosi ogɔɔ. ⁵ Ké sa oosi ogɔɔ kà, ma fele mazía busaa guu, ma ula ní ma ulataoo kèa, ɔ ma ge kule ma kosowa, ma a ɔ pòopoo Dii ma Lua ⁶ ma mè:

Ma Lua, wí ma kũ, ma gee gò kpa ma wéi. Ma Lua, má fɔ wése mà n gwao, asa wá duuna kùwála, wá tàaeò zɔma. ⁷ Za wá deziò gɔɔ e ní a gbãò wá tàae zɔ. Wá duuna yáí ɔ n wá ná buipaleò kíaone ní zɪ, wápio ní wá kíaò ní wá sa'onao, ɔ aa wá gbèeò dède ní fèndao, aa wá gbèeò kù zìzɔ ũ, aa wá pɔò nàaa, ɔ wí wá kú lá à wá kú gbãewa. ⁸ Dii wá Lua, tia kéwa n wá wegwà gíá yɔɔ, n gbé kɔnaò tòwɛe, ɔ ní wá gbá tepekii n kpéu. Wá Lua, ní tò wá oa wèe, n wá lé ní láo yɔɔ wá zɔbleu. ⁹ Wá Lua, baa ké zɔɔn wá ũ, ni wá tó wá zɔbleuo. N tò Pɛesio kíaò gbèkèkèwɛe. N wá lé ní láo, ɔ wa n kpé gbooaò kèke wá dè. Wá Lua, n kàedàwázi Yelusaleũ ní Yuda bùsuo pii. ¹⁰ Tia kéwa wá Lua, yá kpele wá fɔ onɛ bi? Asa wa pàkpà n yá ¹¹ pɔ ní díle n zòblena ánabione aa òzìe. Aa mè bùsu pɔ wá deziò lé gé síi de bùsu pɔ gbâlè bui pɔ kú weò yábɛekɛa yáí ũe. An bɔbɔ bùsupi pà za a léle ní a lélao an yábɛekɛa yáíe. ¹² Aa mè wásu wá wá nenɔeò kpásámáò, mé wásu ní nɔ sé wá néoneò. Wásu wedò ní aafia ní ní gwea maaazi bauo, ké wá e gbáakũ, wí bùsu pɔmaò ble, wá tó wá néone e gɔɔpii.* ¹³ Yápio wá lé pii wá vâikɛa ní wá tàae zɔɔo yáíe. N beeo wá Lua, ni ñadawá e wá duuna léwao, n gbé kɔnaò tòwɛe kéwa. ¹⁴ Ǿ wa ea n yádileao gbòò, wa bui yábɛekɛnaò sè nɔ ũ. Lá wá kè màa, n pɔ a pawázi, ní wá dede míomíe, gbé kɔnae a bɔ bɔ. ¹⁵ Dii Isailio Lua, n yá kuɛ, ɔ wa gɔ gbágbè kɔnaò ũ. Tàaedeon wá ũ. A yáí wá gbèe a fɔ wese à n gwao.

10

Isailio ní duunaò oa Luae

¹ Gɔɔ pɔ Ezala lé lousisi màa, a kúlea Lua kpé kpele, àle ní duunaò o Luae, àle ɔòbɔ, Isailio kàaaaazi dasidasi, gɔeò ní nɔeò ní néfènenao, ɔ aale ɔòbɔ maamaa. ² Ǿ Elaũ bui Yeielì né

* **9:12** Bɔa 34.12-16, Iko 7.1-4

Sekania fêle yã'ò Ezalae à mè: Wa bɔ wá Lua kpe, wa bui pɔ liaawázio sè nɔ ũ. N beeo bɔkɔi kú wá Isailioŋe e tia. ³ Wà ledouŋke ní wá Luao sa, wí nɔepio ya ní n'éc, lá n a ledawáwa, mpi ní gbé pɔ aa wá Lua yádileao vía vío. Wà ke lá aà ikoyã'òwa. ⁴ Fêle! A gò n yá ũe. Wa zennɔe. Sòdile n zike yápiwa.

⁵ Ǿ Ezala fêle, a tò kíao ní sa'onao ní Levii buio ní Isailio pii legbè yápi musu. ⁶ Ǿ à gò Lua kpé kpele, à gè ì Eliasibu né Yohanani kpéne. I pobleo, i imio, ké àle zizo pɔ sùo náaisaïke sɔb yáí.

⁷ Ǿ wà kpàwakè Yelusaleũ ní Yuda bùsuo pii wà mè, zizo pɔ sùo aa kãaa Yelusaleũ pii. ⁸ E gɔɔ àaò àò gé pai, tó gbé i mɔo, aà àizeo gò Dii pɔ ũe, wi ade ya bɔ zizo pɔ sùo guu. Kíao ní gbèzɔɔ mé zèò màa. ⁹ Ǿ Yuda gɔe ní Běyãme bui gɔe kãaa Yelusaleũ pii e gɔɔ àaopi gè pàò. Mɔ kèokwi gɔɔ baode zí aa zɔlea Lua kpé gãe mpii, aale lualua yápi ní lou pɔ lé mao yáí. ¹⁰ Ǿ sa'ona Ezala fêle yã'òné à mè: A bɔ Lua kpe, a wá Isailio tàae kãfi, a buipãle sè nɔ ũ. ¹¹ A á duunao o Dii á dezio Luae, í aà pœã ke sa. A kèkɔwa ní bui pɔ liaaázio ní nɔ pɔ á sè ní guu. ¹² Bíla wèwà ní bɔ gbãao aa mè: Màae, wá ke lá ní òwèwa. ¹³ Ama wá dasi mé lou ku, wá fɔ wàò zea bàasi lao. Wá fɔ yápi kèke gɔɔ do ge gɔɔ plao, asa wá tàae kè zɔo yápi musu. ¹⁴ Tó wá kíao gɔ la bíla gèe ũ. Gbé pɔ buipãle sè nɔ ũo i bɔ wéle ní wéle, aai mɔ gɔɔ pɔ wa dilenéwa ní ní wéle gbèzɔɔ ní yákpalekena, wá Lua pɔ i weewá yápi musu. ¹⁵ Asaeli né Yonataa ní Tikeva né Yaziao mé bɔ yápi kpe mípla, ò Levii buio Mesulaũ ní Sabetaio zèrɔ.

¹⁶ Ǿ zizo pɔ sùo kè lá wa òwa. Sa'ona Ezala uabele sè daedae mëndodo. A ní tó dàlau pii. Mɔ kwide gɔɔ séia zí ò gbépio zòle yápi gwàgwa. ¹⁷ Mɔ séia gɔɔ séia zí aa buipãle senapio yá gwàgwa aa làa pii.

Gbé pɔ aa buipãle nɔ sèò

¹⁸ Sa'ona pɔ aa buipãle nɔ sèòŋ ke: Yozada né Yesua buio ní a dãunae beeo Maasea, Eliezee, Yalibu, Gedalia. ¹⁹ Aa ɔdà kɔ ɔu aa mè wa ní nɔpio yá, ò an baade sãsa kpà ní tàae fiabobo ũ. ²⁰ Imee buio Anani ní Zebadio. ²¹ Aliũ buio Maasea, Elia, Semaia, Yeieli, Uzia. ²² Pasuu buio Elioenai, Maasea, Isimaela, Netaneli, Yozaba, Elasa. ²³ Levii buio Yozaba, Siméi, Kelaia pɔ wí me b Kelita, Petaia, Yuda, Eliezee. ²⁴ Lèsina Eliasibu ní bíbɔledɔanao Saluũ ní Teleũo ní Ulio.

²⁵ Isaili kɔni pɔ aa buipãle nɔ sèòŋ ke: Palosi buio Lamia, Izia, Malakia, Miamé, Eleazaa, Malakia, Benaia. ²⁶ Elaũ buio Matania, Zakali, Yeieli, Abadi, Yelemɔ, Elia. ²⁷ Zatu buio Elioenai, Eliasibu, Matania, Yelemɔ, Zabada, Aziza. ²⁸ Bebai buio Yohanani, Anania, Zabai, Atalai. ²⁹ Bani buio Mesulaũ, Maluku, Adaia, Yasubu, Seali, Yelemɔ. ³⁰ Paata Mɔabu buio Adena, Kelala, Benaia, Maasea, Matania, Bezaleli, Binui, Manase. ³¹ Aliũ buio Eliezee, Isia, Semaia, Siméi, ³² Běyãme, Maluku, Semalia. ³³ Asuũ buio Matenai, Matata, Zabada, Elifele, Yelemai, Manase, Siméi. ³⁴ Bani buio Maadai, Amlaũ, Ueli, ³⁵ Benaia, Bedea, Kelui, ³⁶ Vania, Melemɔ, Eliasibu, ³⁷ Matania, Matenai, Yaasu. ³⁸ Binui buio Siméi, ³⁹ Selemia, Natã, Adaia, ⁴⁰ Manadebai, Sasai, Salai, ⁴¹ Azaleli, Selemia, Semalia, ⁴² Saluũ, Amalia, Yosefu. ⁴³ Nebo buio Yeieli, Matitia, Zabada, Zebina, Yadai, Yoeli, Benaia. ⁴⁴ Gbépio buipãle nɔ sèe mpii, mé an nɔpi keeo néo ì'irɔ.

Nɛɛmii

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Nɛɛmii lá yá pɔ́ kè Ɛzala lá guu gbea yá dàu a siuwɛɛ. Nɛɛmii láa yá pɔ́ a kè azia yá musu láe. Nɛɛmii ku sa'ona Ɛzala gɔɔe, Pɛɛsio kí Aatasasa İwaɔ doe. Kípi aà gbà zé aà ge Yelusaleũ keke kále. (1.1-2.10) Ké à kà we, baa ké gbɛɛo íbɛlesɛaàno, aà bùsu gbɛɛo dɔ̀aàlɛ, ɔ̀ à Yelusaleũ bíi kèkè a bò. (2.11-7.72) A zè ní Ɛzalao gɔɔ pɔ́ aa kãaaa zɔ̀ ke, ɔ̀ Ɛzala Lua ikoyã kyokè. Levii buio yápi bɔ̀lekè gbɛ̀one, ɔ̀ baade kèkè zè ní Diio. (8.1-10.40) Wà yãe gògò Isaili pɔ́ sù Yelusaleũone, (11.1-12.26) ɔ̀ Nɛɛmii dɔ̀aa Yelusaleũ bíi sakɛa guu. (12.27-43) Bee gbea à kèkè Lua ikoyãe zé kàlɛ. (12.44-13.31)

Láe bee guu wá è Nɛɛmiiá áiadeɛ. A wɔ̀o ví mé gbɛ́maae. Yá pɔ́ à su lé ke pii guu í wabike Luawa a yá musuɛ.

Nɛɛmii Yelusaleũ kãakɛa

¹ Akalia né Nɛɛmii yán ke: Aatasasa kpalablea wè baode mɔ́ pɔ́ wí mɛ Kisele guu má kú kibe Susa mɛɛwiau. ² Ǿ ma dâuna Anani bò Yuda bùsuu à mò ní gbɛ̀o. Ma yálàlamá Yuda gbé kóna pɔ́ bò zìzòkeu ní Yelusaleũo musu. ³ Aa wèa aa mè, gbé pɔ́ bò zìzòkeu aa tà Yuda bùsuu lé taasike maamaae, wàlɛ ní láanike, asa Yelusaleũ bíi gbooae, mé a bɔ̀le gbaɔ tékũa. ⁴ Ké ma yápi mà, ma zɔ̀lɛ, ɔ̀ wé'i bɔ̀a. Ma ɔ̀bò gɔɔpla, mále lɛye, mále wabike Lua Musudewa ⁵ ma mè: N yá na Dii Lua Musude. Lua zɔ̀ pɔ́ í tó ní mɛ séenatan n ũ. Gbɛ̀ke guu n bàa lɔ̀ kú ní gbé pɔ́ yenzi aalɔ̀ n yádilɛaɔ kũa. ⁶ Wéte mapi n zòblenai. Swákpa wabi pɔ́ mále kema fáane ní gwãasinao n zòblena Isailionɛzi. Mále duuna pɔ́ wá kène o. Baa mapi ní ma de bɛdeɔ wa duunakè sɛ. ⁷ Wa yãváikène maamaae, wi n yádilɛaɔ dao, wi n ɔ̀tondòkii gwao, wá n ikoyã pɔ́ ní dilɛ n zòblena Mɔ̀zizɛ kũao. ⁸ To yá pɔ́ ní dilɛ n zòblena Mɔ̀zizɛe bee dɔ̀ngu. N mè tó wa bɔ̀ n kpe, níyɔ̀ wá fáaa buipáleɔ guu. ⁹ N mè lɔ̀, tó wa ea suma, mé wá n yádilɛaɔ kũa wále zikɛwà, baa ké n wá yá e dúnia léwa, níyɔ̀ wá kãaa, níyɔ̀ suwanɔ gu pɔ́ ní sè n tó kuwàu.* ¹⁰ Gbɛ̀píóá n zòblenaone, n gbé pɔ́ n ní bó ní n iko zɔ̀o ní n gãsa gbãaone. ¹¹ N yá na Dii, swãdɔ mapi n zòblena wabikɛai ní n zòblena pɔ́ n yá í kené na aa n vía vío wabikɛao. Mapi n zòblena ma dae ní gòmio gbã, kí i ma wegwa.

Gɔ̀ bee sɔ́ kípi vɛɛbɔ̀lenan ma ũ.

2

Kí Aatasasa Nɛɛmii zia Yelusaleũ

¹ Aatasasa kpalablea wè baode mɔ́ pɔ́ wí mɛ Nisã guu kí ye vɛɛmi, ɔ̀ má sè má kpàwà. A ma dɔ̀ ní oosisio yãao, ² ɔ̀ à ma la à mè: Bóyãí n oosisii? Nlɛ gyãkeo. N pɔ́ mé yàa? Via ma kũ maamaa, ³ ɔ̀ má òè: Lua n dɔ̀ ní aafiao, Záai! Ma oosisi, asa wéle pɔ́ ma deziɔ mia kuu gò bezia ũe. A bíibɔ̀le gbaɔ tékũa.* ⁴ Ǿ a òmɛɛ: N ye mà ke kpelewa ni? Ma wabikè Lua Musudewa gĩa, ⁵ ɔ̀ má wèwà ma mè: Kí, tó à kène maa, mé mapi n zòblena ma yá kàngue, ma zì Yuda bùsu wéle pɔ́ ma deziɔ mia kuupi, ké mà e keke kále. ⁶ Kípi na zɔ̀lea aà sae, ɔ̀ à ma la à mè: Níyɔ̀ ke we gɔɔ ũma ni? Gɔ̀ kpele níyɔ̀ sui? Ké kí wè ma geai, ɔ̀ ma gɔ̀dílɛè. ⁷ Má òè: Tó à kàngue, lákɛ Uflata baale dɔ̀aanaone n kpaa. Oné aa to mà pá ní bùsua e mà ge kaò Yuda bùsuu. ⁸ Lákɛ n líkpe dɔ̀ana Asafae lɔ̀. Oè aà ma gba lí mà zegikii pɔ́ kú Lua kpé sae gbaɔ kèò ní bíibɔ̀le gbaɔ ní kpé pɔ́ máo kuu pɔ̀o. Ǿ kí lá pɔ́ má gbɛ̀awaɔ kpàa, asa ma Lua ɔ̀ kuamalae. ⁹ Kí sosa badeɔ ní sɔ̀deɔ dàmeɛ aa gemanɔ. Ǿ ma ge Uflata baale dɔ̀aanaɔ lè,

* **1:9** Iko 28.64, 30.2-5 * **2:3** 2Kia 25.8-10

ma kí láo kpámá. ¹⁰ Ké Oloni gbé Sambala ní a ìwa Tobia, Amóni buio mà gbēe mò Isailio gwea káfí, à kènέ ìi maamaae.

¹¹ Ké ma ka Yelusaleū, ma kámabò gia gɔɔ àaɔ. ¹² Ǿ ma fele gwāasina ní gbēe, mi yá pò ma Lua dà ma sɔu mà ke Yelusaleū o gbēe. Ma di zàa'ina kpe, gbé kiniò be kèse. ¹³ Ma bɔ Guzule Boleu gwá, ma mipè Gbēgbon lɔwa ní Tufua Boleo. Mále Yelusaleū bíi pò daaia gwagwa ní a bole gbà tékúaa. ¹⁴ Ǿ ma ge ae e Nibona Bole ní kí íkalekíio. Gue ku we, ma zàa'ina i fɔ gèuo, ¹⁵ ɔ má be swa'eu gwá, mále bíi gwagwa. Ǿ ma ea su, ma gē Guzule Boleu. ¹⁶ Gbāadeo gu pò ma geu ge yá pò má kè dɔo, asa mi yāe o Yudaone giao, baa sa'onao ge kíabuio ge gbāadeo ge gbé kini pò aa zipi keo. ¹⁷ Ǿ má òné: A taasi pò wá lé èò? Yelusaleū gò bezia ũ, a bíiboleo tékúaa. A to wà ea bíiboi lɔ, ké wásu wàò de láanipɔ ũ lɔo yáí. ¹⁸ Má òné lɔ lá ma Lua ɔkùmala ní yá pò kí òmεεo. Ǿ aa mè: Wà fele na a boawa. Ǿ aa nà zí maapiwa ɔplapla.

¹⁹ Ké Oloni gbé Sambala ní a ìwa Tobia, Amóni buio ní Laalubu bui Geεeio a baomà, aa wá àlafikè, aa sakàwágu aa mè: Bó ále ke wei? Ale bɔ kí yá kpe yɔoo? ²⁰ Ǿ ma a zāsímá ma mè: Lua Musude a wá dae ní gòmio. Wápiò aà zòblenao, Yelusaleū bíiboa wále nawà ke. Apio sɔ á baa ku lao. A yá kú la lɔo, á tó àò dɔ gbēegu wélepi guu la lɔo.

3

Yelusaleū bíibona

¹ Sa'ona Eliasibu ní a gbē sa'onao èa Sã Bole bò. Aa a sakè, ɔ aa a gbaò pèlepele. Aa bíi sakè e za Baso Kalanga ní Ananeli Kalangao. ² An sae Yelikodeo bíibò. An sae Imeli né Zakuu bíibò. ³ Asenaa bedeo èa Kpò Bole bò, aa a zao dàda, aa a gbaò pèlepele, aa a mɔɔ ní a gbáao dàu. ⁴ An sae Ulia né Melemo, Akozi tɔuna bíi kèke bò. Aa sae Belekia né Mesulaū, Mesezabeli tɔuna kèke bò. Aa sae Baana né Zadoki kèke bò. ⁵ Aa sae Tekoadeo bíi kèke bò, kási an gbēzɔɔo gí zí gbāa pò dɔaana dànέ keie.

⁶ An sae Pasea né Yoiada ní Besodia né Mesulaūo Bole Zi bò. Aa a zao dàda aa a gbaò pèlepele, aa a mɔɔ ní a gbáao dàu. ⁷ An sae Gabaɔo gbé Melatia ní Melono gbé Yadɔo bíi kèke bò ní Gabaɔodeo ní Mizipadeo e za Uflata baala dɔaana be. ⁸ An sae Alaia né Uzieli pò ì vua zí ke bíi kèke bò. Aa sae tulalekena Anania kèke bò e za bíi yáasa kíi. ⁹ Aa sae Hulu né Lefaia, Yelusaleū kpèdo kía, bíi kèke bò. ¹⁰ Aa sae Alumafa né Yedaia bíi pò bɔaa ní a beo kèke bò. Aa sae Asabana né Atusu kèke bò. ¹¹ Aliū né Malakia ní Paata Mɔabu né Asubuo gupále kèke bò ní Kina Kalangao. ¹² An sae Aloese né Saluū, Yelusaleū kpèdo kía, bíi kèke bò sãnu ní a nenɔe. ¹³ Anuni ní Zanoadeo Guzule Bole kèke. Aa èa bò aa a gbaò pèlepele, aa a mɔɔ ní a gbáao dàu. Aa bíi kèke bò lɔ gāsísuu òaa sɔo e à gè pè Pɔtuogbɔ Bolewa. ¹⁴ Lekabu né Malakia, Betakeleū fáani kí, Pɔtuogbɔ Bole kèke. A èa bò, à a gbaò pèlepele, à a mɔɔ ní a gbáao dàu. ¹⁵ Koloze né Saluū, Mizipa fáani kí, Nibona Bole kèke. A èa bò a dɔ, à a gbaò pèlepele, à a mɔɔ ní a gbáao dàu. A bíi pò kú Siloe íkalekíi sae kèke bò lɔ za kibe kaa sae e à gè pè Davidi Wéle dedekíiwa. ¹⁶ A gbea Azebu né Nεemii, Bezuu fáani kpèdo kí, bíi kèke bò e Davidi be gevíkíi sae ní íkalekíi pò wa yòò ní Nεgɔnao Kpéo.

¹⁷ A gbea Bani né Leuū ní Levii buio bíi kèke bò. A gbea Asabia, Keila fáani kpèdo kí, a fáani bíi kèke bò. ¹⁸ A gbea Enada né Bavai, Keila fáani kpèdo kí, a fáani bíi kèke bò. ¹⁹ Aa sae Yesua né Ezeε, Mizipa kí, bíi pò bɔaa ní gɔkebokeo kèke bò e bíi golawa. ²⁰ A gbea Zabai né Baluku kɔaikè à bíi kèke bò za golawa e à gè pè sa'onkia Eliasibu be kpelewa. ²¹ A gbea Ulia né Melemo, Akozi tɔuna gupále kèke bò za Eliasibu be kpele e aà ua léwa.

²² A gbea sa'ona pò kái ní Yelusaleūo bíi kèke bò. ²³ A gbea Bēyāmeε ní Asubuo bíi pò bɔaa ní ní beo kèke bò. A gbea Maasea né Azalia, Anania tɔuna bíi pò kú a be sae kèke bò. ²⁴ A gbea

Enada né Binui gupále kèkè bò za Azalia be e à gè pè bíi golawa. ²⁵ Uzai né Palala bíi kèkè bò za golawa e kalanga pò bɔaa ní kibeo dakpreunaɔ ua sae. A gbea Palɔsi né Pedaia ²⁶ ní Lua ua zíkɛna pò kú Ofeli sìsì musuɔ bíi kèkè bò I Bole kprele gukpe oi e à gè pè kalangapiwa.

²⁷ A gbea Tekoadɔ bíi kèkè bò za kalanga zɔɔpi sae e sìsìpi bíiwa. ²⁸ Sa'onao bíi pò kú Sò Bole sae kèkè bò, baade ní bíi pò kú a be sae. ²⁹ A gbea Imee né Zadoki bíi pò kú a be sae kèkè bò. A gbea Sekania né Semaia pò de Gukpe Bole dɔana ũ bíi kèkè bò. ³⁰ A gbea Selemia né Anania ní Zalafa negɔe soolode Anunio gupále kèkè bò. A gbea Belekia né Mesulaũ bíi pò kú a kpé sae kèkè bò. ³¹ A gbea vuazíkɛna Malakia bíi kèkè bò e Lua ua zíkɛnaɔ ní laatanaɔ be Mifeka Bole sae e à gè pè kpé pò kú bíi golawa. ³² Vuazíkɛnaɔ ní laatanaɔ mé bíi kèkè bò kpé pò kú bíi golawa ní Sã Boleo zãnguɔ.

Ibɛɛsa ní Yelusaleũ bíibonaɔ

³³ Ké Sambala mà wá Yudaɔ wáɛ Yelusaleũ bíi bo, aà pɔ pà, aà za fɛ maamaa, ɔ àɛ wá awiambu. ³⁴ A ò a gbéɔ ní Samali zígɔɔ wáa à mè: Bó Yuda gianapiɔ lé kɛɛɛ? Aa fɔ ɛa bíipi boe? Aa sa'o aai zìpi ne gɔɔ do nia? Aa fɔ wéɛpi vu ní gbe pò tekù à dàaɛpiɔe? ³⁵ Amɔni bui Tobia ku aà sae, ɔ à mè: Bíi pò aale bopi, tó gbɛgbona dèdɛwà, a gbɔ gbooe fá!

³⁶ ɔ ma mè: Wá Lua, wá yãma, asa aa nifèwázie. Tó wá awiana pò aale bɔ wi ní musu. To wà ní kúkũ wà táɲɲɔ zìzɔɔ ũ. ³⁷ Nsu láka ní tàeɔlao. Nsu nì ní duuna bãdɛo, asa aa bíibonaɔ sòsɔe. ³⁸ Maa wa bíipi bò e à pèkɔwa mé a lesí kà guo, asa gbéɔ lé zìpi ke ní nòsemendooe.

4

¹ Ké Sambala ní Tobiao ní Laalubuɔ ní Amɔniɔ ní Asedodadeɔ mà Yelusaleũ bíikekɛa lé gé aɛ mé gufooɔ lé tata, an pɔ pà maamaa. ² ɔ aa lekpaai nípii, aa mè wa mɔ léɛ Yelusaleũwa, wi yákele lianzi. ³ ɔ wa wabikè wá Luawa, mé wa gudɔanaɔ díɛdíɛ fáane ní gwãasinao an yáí. ⁴ ɔ wá Yudaɔ mè: Asosenaɔ yèe lé láa. Gbe pò wa gbò wa daai zɔɔ, wá fɔ bíipi bo wà a midɛo. ⁵ Wá ibeɔ mè, e wàò gé ní yá dɔi, wa siwágu, wi wá dɛdɛe, zìpi i gɔ kpaazéu. ⁶ Wá gbé pò kú ní sae mɔ òwèe à kà gɛn kwi aa mè: Aale bɔ gupiiu, aa ye mɔ léɛiwáe. ⁷ ɔ ma gbéɔ díɛdíɛ bíifooɔ guu ní a gu pò ɛɛũ. Ma ní díɛdíɛ daeɛ, baade ní a fɛndao ní a sɔnao ní a sáo. ⁸ Ké ma wetè guɔi, ma feɛ ò kíabuɔne ní gbãadeɔ ní gbé kíniɔ ma mè: Asu viakené. Aɔ dɔ ké Dii zɔɔ, ì tó ní me séenata. A zika á gbéɔne ní á negɔe ní á nenɔe ní á naɔ ní á beɔ. ⁹ Ké wá ibeɔ mà Lua ní fú, a tò wa ní lekpaai feena mà, ɔ wápii wa ɛa na bíiboawa, baade ní a zio.

¹⁰ Za gɔɔ bee ma gbéɔ kpaalè ɛɛ pla. Gbèɔ lé zike mé gbèɔ sɔna kúa ní sɛngbaoo ní sáo ní mò ulao daa. Kíaa sí gbé pò lé bíiboɔ kpe. ¹¹ Gbé pò aso seɔ aso kúa ɔ do, gɔkɛbɔ ɔ do. ¹² Bíibonaɔ fɛnda dɔa ní pi nípii. Kuupɛna ìo ku ma sae. ¹³ ɔ má ò kíabuɔne ní gbãadeɔ ní gbé kíniɔ: Zi dasi mé bíipi gbãa, ɔ wa kɔkpaalèkpaale a léu. ¹⁴ Gu pò á mà wáɛ kuupeu, à kãawázi we, wá Lua i zikawèe. ¹⁵ ɔ wa ɛa na zíwa, gbèɔ sɔna kúa za guluuluui e saanaɔ gè bíɛò. ¹⁶ Zibeezi má ò gbéɔne: A baade lí i Yelusaleũ la ní a íwaɔ, ké aáli e gudɔa gwá, aáli zike fáane. ¹⁷ Mapi ní ma dãunaɔ ní ma íwaɔ ní gudɔana pò kumanɔɔ, wili wá pɔkasa bɔo, baade ìo a gɔkɛbɔ kúa a ɔplaaɛ.

5

Nεεmii zɛa ní taasideɔ

¹ Gɔɔ bee wá Yudaɔ ní ní naɔ lé wiile ní gbéɔwa maamaa. ² An gbèɔ mè: Wápiɔ ní wá néo, wá dasi. Wá ye pówɛnai wà pɔble, wí e wàò aafia. ³ An gbèɔ mè ìo: Nɔana ku, ɔ wa wá buaɔ ní wá vɛebuɔ ní wá kpéò tòoma díɛ pówɛna yáí. ⁴ An gbèɔ mè: Wa ɔa sɛa, ké wá wá buaɔ ní wá vɛebuɔ falu kpa kíwa yáí. ⁵ Baa tó wá bui doue, mé wá néo dou ní ní néo, wáɛ

wá nέo yiamá zɔɔ ũ teasi. Wá nenɔeεo lé zɔble kò, mé wá gbāa i ka wà pɔe keo, asa wá buao ní wá vεebuɔ gɔ̀ ní pó ũe.

⁶ Ké ma ní wiipi mà ní gbέo káala pó aa kèo, ma pɔ pà maamaa. ⁷ Ma yápi wàaipà ma sɔ guu, ɔ ma zɔadò kíabuiɔ ní gbāadeɔwa má òné: A baade lé ɔ'idia a gbédeεε.* ɔ ma mè wá bíla káaa an yápi yáí. ⁸ Má òné: Wa wá gbέ Yuda pó gɔ̀ buipáleɔ pó ũo bò wá gbāa léu, ɔ á tò á gbέo lé nízia yiawá ɔa? ɔ aa níle kpé, aai yāe e òo. ⁹ ɔ ma εa ma mè: Yá pó ále kepi maa. Aɔ wá Lua vía ví, ké wá ibεε buipáleɔ su wá sɔsɔo yáí. ¹⁰ Mapi ní ma daεo ní ma íwaɔ, wa ɔa ní pówenaɔ sèané sɔ. A ɔ'idiané tó sa, ¹¹ í ní buao ní ní vεebuɔ ní ní kù kpéɔ ní ní kpéɔ sɔaané ní pó basɔode pó ále símá ɔ'i ũo, ɔa ní pówenaɔ ní vεεo ní nísio píi. ¹² ɔ aa mè: Wá sɔaané, wá pɔe weεemá ɔo. Wá ke lá ní òwa. ɔ ma sa'onao sisi, má tò gbépiɔ lakpà níziála lá aa a legbèwa. ¹³ Ma a ulada kpòe ma mè: Lua gbέ pó i zíkε lé pó á gbèpiwao kpoε màa, i aà be ní aà àizeεo siwà. Lua aà kpoε aà gɔ̀ gii màa. Bíla mè: Ami! ɔ aa Dii sáaukpà. ɔ gbέo kè lá aa a legbèwa.

¹⁴ Bee gbεa za gɔɔ pó Aatasasa ma díle Yuda bùsu dɔaana ũ a kpalablea wè baode zí e a wè baakwi ní plaode guu, à kà wè kuεpla, mapi ní ma daεo wi dɔaanakeble bleo. ¹⁵ Dɔaana káau pó dɔaamεεo aso gbía tò gbέoɔwa, aa pɔblea ní vεεo sí baadewa ní ánuɔu ɔwatε blablao. An íwaɔ gbāablémá ɔ. Mapi sɔ mi ke màao, asa má Lua vía ví. ¹⁶ Ma mekpà bíipi boawa, mi tɔle sé ma pó ũo. Ma íwaɔ káaaa we zípi yáíe. ¹⁷ Yudaɔ ɔo pɔble ma be gbέɔn basoplakwikwi, gbāadeɔ ní gbέ pó bò bui pó liaawázio kíio. ¹⁸ Lá gu lé dɔ wíɔ zu kekεmεε mènɔdodo ní sá mekpaaɔ mèn soolosoɔlo ní koɔ, mé wíɔ vεε ba zɔɔzɔɔ gɔɔ kwi ní gɔɔ kwio. Gia ní beeo mi dɔaanakeble gbεamáo, asa zí pó gbέ beeo lé ke zɔɔ. ¹⁹ Ma Lua, yámaa pó má kè gbέ beεɔne píi àò dɔngu.

6

Nεεmii ibεεo wεεle ɔnɔkeàè

¹ Ma bíibò má làa, a fòo ku guei ɔo, áma mi a bɔle gbao pélepele gíao. Ké Sambala ní Tobiao ní Laalubu bui Gesεũo ní ma ibεε kíniɔ a baomà, ² Sambala ní Gesεũpio lékpásákèmεε aa mè mà mɔ dańle Onɔ guzule wéleε guu. Vái ɔ aale weεlemanɔ. ³ Ma gbέo zímá ma mè: Mále zí zɔɔ keε, má e mà mɔo. Má e mà zípi to we mà mɔ á kíio. ⁴ Aa lékpásápi kèmεε gèn síiɔe, mé ma yápi zásímá màa píi. ⁵ A gèn sɔode Sambala a íwae zía. A taala pó wi kán'ɔ nawào kúa. ⁶ Wa kè lápi guu wà mè: Wà yāe feena mà buipáleɔ kíi, ɔ Gesεũ mè síanaε. A mè mpi ní Yuda kíniɔ a zεò à ɔo kí yá kpεε. A yáí ále bíipi boi. Wà mè ɔo ní ye n gɔ̀ Yudaɔ kía ũe, ⁷ ɔ n ánabiɔ díle aa o Yelusaleũ míme ní de ní kía ũ. Kí a yápi ma. Ayāmeto mɔ wá lekpaai. ⁸ ɔ ma lékpásákèè ma mè: Yá pó níle o kuo. Mmε n yápi ò nziława. ⁹ Ampii aa ye vía ma kú aa mè wá ɔ a gɔ̀ dɔwázie, wá e zípi midεo. Ma Lua, ma ɔ gba gbāa.

¹⁰ Gɔɔewa ma γε Delaia né Semaia, Metabeli tɔũna be, asa à azía yè a kpéu. A mè: Wá kpaau Lua kpéu, wí a gbatawále, asa gbέo lé mɔ n deie. Aa mɔ n dei gwáaε. ¹¹ ɔ ma mè: Ma taa í bàalea? Ma taa a fɔ̀ γε ule Lua kpéu mazía misia yáíá? Má γεo. ¹² Má dɔ mazława aà yápi i ɔo Lua kíio. A ánabikepi kè ma yá musu, ké Tobia ní Sambalao fiabòè yáíe. ¹³ Màa à fiabòè, ké vía e ma kú mà duunake mà gé we, aai gbasa ma tó ɔɔkpa aa ma sɔsɔ. ¹⁴ Ma Lua, to Tobia ní Sambalao yákeapi àò dɔngu. To nɔε ánabi Nɔadia yá àò dɔngu ɔo ní ánabi kíni pó aa ye vía ma kúɔ.

Yelusaleũ bíi midεa

* 5:7 Bɔa 22.24

¹⁵ Gɔɔ blakwi n̄ plao gbɛa wa b̄iipi m̄idε mɔ pɔ w̄i mε Elulu gɔɔ baasɔodez̄i. ¹⁶ Ké wá ibεɔ a baomà, mé bui pɔ liaawázio wεs̄iε, an ká gà, aa d̄ò sa ké wa zipi kè n̄ wá Lua gbāaoε. ¹⁷ Gɔɔbeezi Yuda kíabuió lé lá kpásā Tobiaε m̄ɔmɔɔ, mé Tobiapi lé kpásānέ. ¹⁸ Yudaɔ yāyèaànɔ dasi, asa Ala né Sekania mé aà ànsue ũ, mé Belekia né Mesulaũ mé Tobiapi né Yohanani ànsue ũ. ¹⁹ Aaí aà sáaukpa ma wáa lɔ, ɔ aai εa ma yá dau siuè. Tobiapi láo kpàsāmεε lɔ, ké vía e ma kú.

7

¹ Ké wà b̄iibò mé ma a bɔle gbaɔ p̄elepεle, wà b̄iibɔled̄ɔanaɔ n̄ lèsinaɔ n̄ Levii buiɔ d̄ile. ² ɔ ma a dāuna Anani d̄ile Yelusaleũ gb̄ez̄ɔ ũ n̄ kibε z̄iia Ananiao, asa gb̄é náaideε. A Lua vía ví de gb̄é dasidela. ³ Má òné: Wasuli Yelusaleũ bɔle gbaɔ w̄εo e íat̄ε gε lí gbāakū. Wàli zεtata wà gbāaɔ dau e b̄iibɔled̄ɔanaɔ tá. Wà Yelusaleũdeɔ dilεdile gud̄ɔanaɔ ũ lɔ, an gb̄εo aao ku gud̄akii, an gb̄εo n̄ be saε. ⁴ W̄élepi z̄ɔ mé a bálumaɔ w̄i, mé gb̄é pɔ kú weɔ bílao. Wi e àa a kp̄éɔ d̄òd̄o yāao. ⁵ Ma Lua láasoo dāmεε ma s̄ɔu, ɔ ma kíabuiɔ k̄āaa n̄ gbāadeɔ n̄ gb̄é k̄iniɔ pii, ké wà n̄ tó dalau n̄ buiwa yáí.

⁶ Babeli kí Nebukanεza Isailiɔ k̄ükū z̄iz̄ɔ ũ yāa, à t̄árnɔ Babeli. An gb̄é pɔ b̄ò z̄iz̄okεpiu aa s̄u Yelusaleũ n̄ Yuda b̄usuo, baade n̄ a beoɔn kε: ⁷ Aa s̄u n̄ Zolobabelio n̄ Yesuaɔ n̄ Nεemio n̄ Azaliao n̄ Laamiao n̄ Naamanio n̄ Maadoseo n̄ Bilisāo n̄ Misipao n̄ Bigivaio n̄ Leuũ n̄ Baanao s̄ānu.

Isaili ḡɔε pɔ s̄upio naoan kε: ⁸ Palosi buiɔ gb̄εɔn àasɔsɔo lεε pla n̄ baswaaɔkwi n̄ plao (2.172). ⁹ Sefatia buiɔ gb̄εɔn àaa do n̄ baswaaɔkwi n̄ plao (372). ¹⁰ Ala buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔo n̄ blakwi n̄ plao (652). ¹¹ Paata M̄abu bui pɔ de Yesua n̄ Yoabuo buiɔ ũ gb̄εɔn àasɔsɔo lεε pla n̄ àaa síiɔ n̄ bao plasaio (2.818). ¹² Elaũ buiɔ gb̄εɔn àaa soolo n̄ blakwi n̄ síiɔ (1.254). ¹³ Zatu buiɔ gb̄εɔn àaa síiɔ n̄ blasɔoo (845). ¹⁴ Zakai buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ baswaaɔo (760). ¹⁵ Binui buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ blakwi plasaio (648). ¹⁶ Bebai buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ baasɔo n̄ àaɔo (628). ¹⁷ Azegada buiɔ gb̄εɔn àasɔsɔo lεε pla n̄ àaa do n̄ basoolo n̄ plao (2.322). ¹⁸ Adonikaũ buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ bàaɔsɔo n̄ plao (667). ¹⁹ Bigivai buiɔ gb̄εɔn àasɔsɔo lεε pla n̄ bàaɔsɔo n̄ plao (2.067). ²⁰ Adini buiɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ bàaɔ sɔosaio (655). ²¹ Atee pɔ de Ezekia bui ũ buiɔ gb̄εɔn basoo plasai (98). ²² Asuũ buiɔ gb̄εɔn àaa do n̄ basoolosɔo n̄ àaɔo (328). ²³ Bezai buiɔ gb̄εɔn àaa do n̄ basoolosɔo m̄endosaio (324). ²⁴ Alifi buiɔ gb̄εɔn basookwi n̄ plao (112). ²⁵ Gabaɔɔ buiɔ gb̄εɔn basoo sɔosai (95). ²⁶ Betεleũdeɔ n̄ Netofadeɔ gb̄εɔn àaa do kuεplasai (188). ²⁷ Anatodeɔ gb̄εɔn basoolosɔo n̄ àaɔo (128). ²⁸ Betazamavedeɔ gb̄εɔn bla n̄ plao (42). ²⁹ Kiliyaaliũdeɔ n̄ Kefiladeɔ n̄ Beelodeɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ basopla n̄ àaɔo (743). ³⁰ Lamadeɔ n̄ Gεbadeɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ bao n̄ m̄endoo (621). ³¹ Mimasadeɔ gb̄εɔn basoolo n̄ plao (122). ³² Betelideɔ n̄ Aideɔ gb̄εɔn basoolo n̄ àaɔo (123). ³³ Nεbo p̄āle buiɔ gb̄εɔn blakwi n̄ plao (52). ³⁴ Elaũ p̄āle buiɔ gb̄εɔn àaa soolo n̄ blakwi n̄ síiɔ (1.254). ³⁵ Aliũ buiɔ gb̄εɔn àaa do n̄ basooloo (320). ³⁶ Yelikodeɔ gb̄εɔn àaa do n̄ basoplasɔoo (345). ³⁷ Lodideɔ n̄ Adidadeɔ n̄ Onodeɔ gb̄εɔn àaa àaɔ n̄ basoolo n̄ m̄endoo (721). ³⁸ Senaadeɔ gb̄εɔn àasɔsɔo lεε àaɔ n̄ àaa síiɔ n̄ basoolokwio (3.930).

³⁹ Sa'ona bui pɔ s̄uɔn kε: Yesua bui Yedaia buiɔ gb̄εɔn àaa sɔo baasɔo n̄ plao sai (973). ⁴⁰ Imεε buiɔ gb̄εɔn àaa sɔo n̄ blakwi n̄ plao (1.052). ⁴¹ Pasuu buiɔ gb̄εɔn àaa soolo n̄ blasɔo n̄ plao (1.247). ⁴² Aliũ buiɔ gb̄εɔn àaa sɔo n̄ ḡεo n̄ plao (1.017).

⁴³ Levii bui pɔ s̄uɔn kε: Odeva bui Yesua n̄ Kamielio buiɔ gb̄εɔn bàaɔkwi n̄ síiɔ (74). ⁴⁴ Asafa bui lèsinaɔ gb̄εɔn basoplasɔo n̄ àaɔo (148). ⁴⁵ Saluũ n̄ Ateeo n̄ Talemɔo n̄ Akubuo n̄ Atitao n̄ Sobaio bui b̄iibɔled̄ɔanaɔ gb̄εɔn basopla plasai (138).

⁴⁶ Lua ua z̄ikεnaɔá gb̄éε beε buiɔnε: Ziha, Asufa, Tabao, ⁴⁷ Kelosi, Siaa, Padoni, ⁴⁸ Lebana, Agaba, Salemai, ⁴⁹ Anana, Gideli, Gaaa, ⁵⁰ Leaia, Lezini, Nekoda, ⁵¹ Gazaũ,

Uza, Pasea, ⁵² Besai, Mεuniū, Nefusiū, ⁵³ Babuku, Akufa, Aluu, ⁵⁴ Bazelu, Mεida, Aasa, ⁵⁵ Baakosi, Sisela, Tema, ⁵⁶ Nεzia n̄ Atifao.

⁵⁷ Salomoo zòblena buiá gbéε beeo buione: Sotai, Sofele, Peluda, ⁵⁸ Yala, Daakō, Gideli, ⁵⁹ Sefatia, Atili, Pokεε Azebaiū n̄ Amoo. ⁶⁰ Lua ua zikenapio n̄ Salomoo zòblena buipio gbεon òaa pla swaaōsaie (392).

⁶¹ Gbēεo bò Temela n̄ Telaasao n̄ Kelubuo n̄ Adōo n̄ Imεεo, ̄ aai e n̄ buibokii òloneo, tó Isailion n̄ ũ. ⁶² Delaia n̄ Tobiao n̄ Nekodao buione, aa gbεon òaa àaō n̄ bla n̄ plaoε (642). ⁶³ Sa'ona bui p̄ de Ōbaia n̄ Akozio n̄ Baazilaio buio ũ sù lo. Baazilaipi Galada bui Baazilaine sè yāa no ũ, ̄ à a ànsue t̄pi sè. ⁶⁴ Gbépio n̄ tó wεεε buibokii taalau, aai b̄wào, ̄ wà ḡiné n̄ sa'ozio. ⁶⁵ Bùsu d̄aana òné, mé i ke sa'ona n̄ yá gwà n̄ Uliūo n̄ Tumiūo* bàasio, aasu Lua ble bleo.

⁶⁶ Gbépio pii gbεon òaasooo lee bla n̄ plao n̄ òaa do n̄ baswaaōo (42.360). ⁶⁷ An zòblenoo ḡεo n̄ noo ku lo gbεon òaasooo lee sopla n̄ òaa do n̄ basopla àaōsaio (7.337). Lèsinao ḡεo n̄ noo kúrino lo gbεon òaa do n̄ blasoo (245). ⁶⁸ Aa s̄oo v̄i òaa àaō n̄ basooloo n̄ ḡεo n̄ m̄endoo (736), s̄baonoo òaa do n̄ blasoo (245), yiongoo òaa pla n̄ bla soosaio (435), zàa'inao òaasooo lee soolo n̄ òaa àaō n̄ basooloo (6.720).

⁶⁹ An uabeleo gbadàda z̄i yá musu. Bùsu d̄aana gbadà Lua kpé z̄i kpagolo guu vua kiloo swaaō n̄ k̄nio n̄ vua tao m̄en blakwi n̄ sa'on ulatao m̄en òaa pla n̄ basoolokwio (530). ⁷⁰ Uabeleo gbadàda Lua kpé z̄i kpagolo guu, vua kiloo baswaaōkwi (170) n̄ ánusuo t̄nu do n̄ kiloo òaa doo. ⁷¹ Gbé k̄nio gbadàda lo, vua kiloo baswaaōkwi (170) n̄ ánusuo t̄nu do n̄ kiloo basoo n̄ sa'on ulatao m̄en bàaōsoo n̄ plao (67). ⁷² Sa'onoo n̄ Levii buio n̄ bíibled̄anao n̄ lèsinao n̄ gbēp̄aleo n̄ Lua ua zikenoo n̄ Isaili k̄nio z̄l̄ez̄le n̄ w̄εεo guu.†

8

Ezala M̄izi ikoyā kyokea

¹ Gbépii k̄aaa n̄ ledouo ḡaaε p̄o kú I Bole saε, ̄ wa ò yādanede Ezalae aà bo n̄ M̄izi ikoyā p̄o Dii d̄ile Isailione l̄ao. ² M̄o sopla goo s̄eia z̄i sa'ona Ezala b̄o n̄ M̄izi ikoyāo bíla aε. Ḡεo n̄ noo n̄ gbé p̄o aa f̄o yāmao pii kú we. ³ A aed̄o ḡaaε p̄o kú I Bolepi saewa, ̄ ale lápi kyoke za k̄ok̄o e íat̄e minanguo ḡεo n̄ noo n̄ gbé p̄o aa f̄o maō w̄aa. Gbépii swād̄o M̄izi ikoyā lápi kyokeai. ⁴ Yādanede Ezala ze gbà les̄i p̄o wa dà n̄ lío lápi kyokea yáí musu. Matitia n̄ Semaio n̄ Anaiao n̄ Uliao n̄ Ilikiao n̄ Maaseao ku aà oplaai. Pedaia n̄ Misaelio n̄ Malakiao n̄ Asuūo n̄ Asadanao n̄ Zakalio n̄ Mεsulaūo ku aà ozεei. ⁵ Ké Ezala lá w̄ε, gbépii è, asa aà zek̄ii les̄i deñla. Ké a w̄ε, gbépii f̄ele zè. ⁶ Ezala Dii Lua z̄ōde s̄aukp̄a, ̄ gbépii ōsè musu aa m̄ε: Ami! Ami! Ō aa mip̄εle t̄ole, aa k̄ule Diiε. ⁷ Goo p̄o gbé z̄ea we, Levii buieo M̄izi ikoyā dàdané. Levii buipio t̄on ke: Yesua, Bani, Selesia, Yamini, Akubu, Sabetai, Odia, Maasea, Kelita, Azalia, Yozaba, Anana n̄ Pelaiao. ⁸ Aa Lua ikoyā lápi kyokè, ̄ aa a b̄ok̄ekè, aa a w̄ε w̄éné, ké aa e kyópi ma.

⁹ Ō bùsu gb̄aade Nεemii n̄ yādanede sa'ona Ezalao n̄ Levii bui p̄o lé yādada gb̄εoneo òné: Gooε beeá Dii á Lua p̄oε. Asu w̄εnakεo, ásu ólobo. Asa ké aale M̄izi ikoyā ma, aale ólo m̄piiε. ¹⁰ Nεemii m̄ε: A ge p̄o n̄side ble, í í nana mi. A li gbé p̄o p̄oε v̄ioone. Gooε beeá wá Dii p̄oε. Asu búbuap̄eo, asa p̄ona p̄o Dii í kp̄amá de á gb̄aa'ek̄ii ũ. ¹¹ Levii buio ḡε gbé n̄d̄ε n̄niné aa m̄ε: A n̄ile! Gooε beeá Lua p̄oε, ásu búbuap̄eo. ¹² Ō aa f̄ele ḡε p̄obl̄e aa im̄i, aa lík̄ōε aa p̄onakè maamaa, asa aa yá p̄o wa òné mà sa.

¹³ M̄opi goo plaade z̄i uabeleo n̄ sa'onoo n̄ Levii buio k̄aaa yādanede Ezalazi, ké aa e w̄éte M̄izi ikoyāi. ¹⁴ Ō aa yá p̄o Dii d̄ile M̄izie è we à m̄ε, Isailio aao ku lákp̄eo guu m̄o soplade dikp̄εgooz̄i,* ¹⁵ mé aa yáε bee kp̄awake n̄ z̄ōewiao guu n̄ Yelusaleūo aa m̄ε: A bole gé s̄eu,

* 7:65 B̄oa 28.30, Iko 33.8 † 7:72 1Lad 9.2-3 * 8:14 Lev 23.33-43

í kulaɔ kaso suò ní baalalao ní gbélaɔ ní daminalao ní lí uede láo, ké à lákpeɔ dɔ̀ò lá a ku taalauwa. ¹⁶ Ɔ gbéɔ̀ gè kàsokaso aa suò, baade lákpe dɔ̀ò a kpé musu ge ua ge Lua ua ge I Bɔ̀le gāae ge Eflaiũ Bɔ̀le gāae. ¹⁷ Gbé́ pɔ̀ b̀ò zìz̀okɛupiɔ̀ lákpeɔ̀ d̀ò̀d̀ò̀ m̀pii, ẽ aa ku a guu. Za Nuni né Yozuee gɔ̀ɔ̀ e gɔ̀ɔ̀ bee Isailiɔ̀ í dikpɛpi kɛ màao. Ɔ aa pɔ̀nakè maamaa. ¹⁸ Ezala Ìb Lua ikoyā lá kyokɛ lá gu lé dɔ̀ sea za dikpɛgɔ̀ɔ̀ s̄́ia z̄́í e à gɛ midɛ̀ð. Aa dikpɛpi kè gɔ̀ɔ̀ soplae. A gɔ̀ɔ̀ swaaõde z̄́í ẽ aa k̄̀k̄̀aaakè lá wa d̄́lewa.

9

Isailiɔ̀ ní duunaɔ̀ oa Luaɛ

¹ Mɔ̀ doupi gɔ̀ɔ̀ baaso m̀endosaide z̄́í Isailiɔ̀ k̄̀ k̄̀aa ní leyeo ní zwànkaso dadaa, mé bùsu kákaa ní miu. ² Aa nízia kè buipáleɔ̀wa ẽ aa sía, aale ní duunaɔ̀ ní ní deziɔ̀ yāvaikeɔ̀ o. ³ Aa g̀ò sía gu pɔ̀ aa kuu, ẽ wà Dii ní Lua ikoyā lá kyokèné e m̀ò àaõ, ẽ aa ní duunaɔ̀ ò aa kùle Dii ní Luaɛ e m̀ò àaõ. ⁴ Levii buieɔ̀ ze gba pɔ̀ wa dànɛ musu, aa lezù Dii ní Luazi gbáugbāu. An t̄̀ɔ̀n ke: Yesua, Bani, Kamieli, Sebania, Buni, Selebia, Bani ní Kenanio. ⁵ Levii buiɔ̀ Yesua ní Kamielio ní Banio ní Asaniao ní Selebiao ní Odiao ní Sebaniao ní Petaiao mè: A fele Dii á Lua táasile! A ku za as̄́iniz̄́í e gɔ̀ɔ̀pii. To wà n t̄̀ɔ̀ɔ̀, asa n gawi de lémaama ní táasiola pii. ⁶ Mmɛ ní Dii ũ ndo. N b̄̀aluma kè ní n be pɔ̀ kú musuo ní pɔ̀ pɔ̀ kú weɔ̀ pii. N dúnia kè ní pɔ̀ pɔ̀ kuwàò, n ísia kè ní pɔ̀ pɔ̀ kú a guu. Ni w̄̀eni kpa m̀piiwa, n be malaika dasiɔ̀ Ì kùlene.

⁷ Mmɛ ní Dii Lua pɔ̀ Ablau sè ũ, n b̄̀oààno Ulu, Babiloni bùsuu,* n aà tó lile Ablahaũ.† ⁸ N è a n náai ví a s̄́o guu, ẽ n m̀è n b̄̀aa aɔ̀ kuaàno, n̄ȳ̄o Kanaa bùsu kpawà ní aà buiɔ̀, bùsu pɔ̀ Itio ní Amoleɔ̀ kuu ní Peliziɔ̀ ní Yebusiɔ̀ ní Giigasiɔ̀.‡ Ɔ n lé pɔ̀ ní gbè̀èpi kè, ké ní maa yái.

⁹ N taasi pɔ̀ wá deziɔ̀ kè Egipi è,§ n wii pɔ̀ aa lè Isia T̄̀eai mà.* ¹⁰ N seelaɔ̀ ní dabudabuɔ̀ kè Falaɔ̀ɔ̀e,† ní kp̄̀aaazi ní aà Ìwaɔ̀ ní aà bùsudeɔ̀ pii, asa ní d̄̀s̄́ lá aa àiap̄̀s̄́ikè ní wá deziɔ̀. N t̄̀ɔ̀b̀ò lá a ku e ní a gb̄̀owa. ¹¹ N ísia z̄̀enɛ́, ẽ aa t̄̀aa'ò gugiiu aa bùa.‡ N gbé́ pɔ̀ p̄̀leñziɔ̀ zù ísiu, n ní zù lán gbewa í z̄̀ɔ̀pi guu.§ ¹² N d̄̀aa n gbé̄̀ɔ̀ne telu guu f̄̀aanɛ, gw̄̀aas̄́ina s̄́o té guu.* N zé pɔ̀ de aa se p̄̀uné.

¹³ N pila Sinai gbèsisi musu, n yā'òné za musu.† N ikoyā zede siande kp̄̀amá ní yāmaa pɔ̀ ní d̄́leɔ̀. ¹⁴ N tò aa k̄̀amabogɔ̀ɔ̀ d̄̀ò ní pɔ̀ ũ.‡ N n yādileɔ̀ ní n ɔ̀tond̄̀k̄̀tio ní n ikoyāo dà n z̄̀òblena M̄̀oizie, ẽ a kp̄̀amá. ¹⁵ Ké n̄oana ní dé, n ble gb̄̀aenɛ za musu.§ Ké imi ní dé, n ibòné gb̄̀esiu.* Bùsu pɔ̀ n a legb̄̀enɛ n m̀è n̄ȳ̄o kp̄̀amá ẽ ní òné aa gɛ sí ní pɔ̀ ũ.

¹⁶ N beeo wá deziɔ̀ k̄̀amaí ví, an swá gb̄̀aakù, aaliɔ̀ n yādileɔ̀ k̄̀uo. ¹⁷ Aa ḡ́i n yāmai, dabudabu pɔ̀ ní k̄̀enɛ yá s̄̀aingu. An swá gb̄̀aakù, aa b̀ò n yá kpe, aa d̄̀oana d̄́le aà ea t̄̀aín̄o z̄̀òbleu.† Lua, ni gbé̄̀ɔ̀ duuna k̄̀emá, ní s̄̀uuu ví ní s̄̀sobio, n pɔ̀ lí pa kp̄̀ao, ní gb̄̀ke ví z̄̀o, ẽ ni p̄̀akpañziɔ̀.‡ ¹⁸ Baa ké aa m̄̀k̄̀asa lán ḡ̀aaenawa, aa m̀è ní dii pɔ̀ ní b̄̀ole Egipin we,§ mé aa d̄̀enn̄o maamaa, ¹⁹ ni p̄̀akpañzi guwaiwaiuo n s̄̀sobi z̄̀o yái. Telupi d̄̀aa ze'òl̄̀oné f̄̀aanɛ, t̄̀epi zé pɔ̀ de aa se p̄̀uné gwá, i ní tó we ziio. ²⁰ N n Nisina kp̄̀amá à yādánɛ. Ni ní té manao. Ké imi lé ní de, n ní gbá í. ²¹ N ní gwá guwaiwaiu w̄̀e bla, p̄̀e i k̄̀es̄́amáo. An p̄̀kasaɔ̀ i yaao, an gbá i s̄̀es̄́e.

²² N buiɔ̀ kp̄̀amá ní ní bùsuɔ̀, n ní bùsupiɔ̀ kpaal̄̀enɛ mío. Aa Eseb̄̀ó kí Siõ bùsu sí ní pɔ̀ ũ ní Basana kí Ogu p̄̀o.* ²³ N tò an bui dasikù lán saanaɔ̀wa,† n ḡ̀éñ̄o bùsu pɔ̀ ní ò ní maeɔ̀ne aa gɛ sí ní pɔ̀ ũ guu. ²⁴ Ké an n̄eɔ̀ gè bùsupi sí ní pɔ̀ ũ, ẽ n Kanaa pɔ̀ kú weɔ̀ k̄̀ad̄̀enɛ, n ní náné ní ɔ̀z̄́í ní ní kíao pii, n bùsupi buiɔ̀ kp̄̀amá, aa ní p̄̀eã k̄̀emá.‡ ²⁵ Aa w̄̀éle bíideɔ̀ sí ní t̄̀oɔ̀le maaɔ̀,

* **9:7** Daa 11.31, 12.1 † **9:7** Daa 17.5 ‡ **9:8** Daa 15.18-21 § **9:9** B̄̀a 3.7 * **9:9** B̄̀a 14.10 † **9:10** B̄̀a 7-12 ‡ **9:11** B̄̀a 14.21-29 § **9:11** B̄̀a 15.4-5 * **9:12** B̄̀a 13.21-22 † **9:13** B̄̀a 19.18-20 ‡ **9:14** B̄̀a 20.8-11 § **9:15** B̄̀a 16.14-15 * **9:15** B̄̀a 17.6-7 † **9:17** Nao 14.4 ‡ **9:17** B̄̀a 34.6 § **9:18** B̄̀a 32.1-4 * **9:22** Nao 21.21-35 † **9:23** Daa 15.5 ‡ **9:24** Yoz 11.23

aa kpéο sǐ ní pɔmaa pó kúuɔ ní lɔ pɔ wa ȳɔɔ ní v̄εebuɔ ní kù kpéο ní lí pɔ wǐ a bε bleɔ à kè zài. Aa pɔblè aa kà aa mèkpa, aa namablè n ɛf̄ai z̄ɔ yái.

²⁶ N beeo an swá gbākù, ɔ aa bɔ n yá kpe, aa gǐ n ikoyái. Aa ānabi pɔ ledámá aa sumao dède, aa d̄ennɔ maamaa. ²⁷ N ní ná ní ibεεɔnε ní ɔzǐ, aa gbāamòné, ɔ aa wiilɛnzi ní taasikεa guu. Kua za musu ní sǐr̄nɔ n sósobi z̄ɔ yái, n suabanaɔ d̄ilɛné, ɔ aa ní bɔ ní ibεεpiɔ ɔzǐ. ²⁸ Tó aa niε è, aai ɛa yá pɔ v̄aine kεε, ɔ n ní kpá ní ibεεwa aa gbāablémá. Aa ɛa wiilɛnzi, ɔ kua za musu ní sǐr̄nɔ, n ní bɔ ḡɛn ūma'ūma n sósobi yái. §

²⁹ N ledámá aa ze ní n ikoyáo, kási aa zazakùma, aaliɔ n yádileao k̄ūao, n yá pɔ tó gbé k̄ūa, aɔ ku a sabaiε.* Aa zà n yápiɔwa aa mikp̄l̄nε, an swá gbākù aa gǐ n yāmai.

³⁰ N menakèr̄nɔ a wē dasi, n Nisina yādà ní ānabiɔnε, ɔ aa ledāomá, aai swād̄ɔio, ɔ n ní ná buip̄al̄ɔnε ní ɔzǐ.† ³¹ N sósobi z̄ɔ guu ni ní midεo, Lua s̄uuude sósobiden n ū, ni pākpañzio.

³² Ayām̄eto wá Lua, Lua z̄ɔ gbāade pɔ ni tó ní mε séenata, lá n bàa lɔ kúwanɔ gbēke guu, taasi pɔ wá lé ní wá kíao ní wá d̄aanaɔ ní wá sa'onao ní wá ānabiɔ ní wá deziɔ ní n gbéɔ píi za Asili kíao gɔɔ e ní a gbāo, r̄isu to à kεnε f̄ɛn̄εūo. ³³ Yá pɔ wá léɔ píi musu ní maa, baa ké wa yāv̄aikè, ní náai ví. ³⁴ Wá kíao ní wá d̄aanaɔ ní wá sa'onao ní wá deziɔ aai z̄ikε ní ikoyāwao, aai laaid̄ɔ ní yádileao wao ge lé pɔ ní dāmáɔ. ³⁵ Baa gɔɔ pɔ aa r̄z̄ia ví, mé aa pɔmaa dasi pɔ n ní gbáo ví ní bùsu yàasa táaede pɔ ní kpāmáɔ, aai z̄ɔbl̄nεo, aai mik̄ε ní yāv̄aiɔwao.

³⁶ Gwa! Z̄ɔɔn wá ū gbā. Bùsu pɔ ní kpà wá deziɔwa aa a libεo ní a pɔmaaɔ ble, z̄ɔɔn wá ū a guu. ³⁷ Wá bugbe yàasaɔ ḡè kí pɔ ní tò aa gbāablèwáɔ pɔ ū wá duuna yái. Aai kiblewá ní wá p̄tuɔɔ lá aa yeiwa. Wá kú wét̄ɛa z̄ɔ guu.

10

Isailiɔ ledoukεa ní Luao

¹ Yá beeo yái píi wáλε ledoukennɔ ní s̄ianaɔ, wáλε ké lá guu. Wá d̄aanaɔ ní Levii buiɔ ní wá sa'onao lé ní seela kεwà. ² Gbé pɔ aa ní seela kèwàɔn ke: Bùsu gbāade Nεemii Akalia né, Zedekia, ³ Selaia, Azalia, Zelemii, ⁴ Pasuu, Amalia, Malakia, ⁵ Atusu, Sebania, Maluku, ⁶ Aliū, Melemɔ, Obadia, ⁷ Danieli, Ginet̄ɔ, Baluku, ⁸ Mesulaū, Abia, Miamε, ⁹ Maazia, Bilegai ní Semaiao. Gb̄épiɔá sa'onao nε.

¹⁰ Levii buiɔn ke: Azania né Yesua, Enada né Binui, Kamieli ¹¹ ní ní gbéɔ: Sebania, Odia, Kelita, Pelaia, Anana, ¹² Mise, Leobe, Asabia, ¹³ Zakuu, Selebia, Sebania, ¹⁴ Odia, Bani ní Beniuo.

¹⁵ Isaili d̄aanaɔn ke: Pal̄si, Paata M̄abu, Elaū, Zatu, Bani, ¹⁶ Buni, Azegada, Bebai, ¹⁷ Adonia, Bigivai, Adini, ¹⁸ Atee, Ezekia, Azuu, ¹⁹ Odia, Asuū, Bezai, ²⁰ Alifi, Anato, Nebai, ²¹ Mapiasi, Mesulaū, Ezii, ²² Mesezabeli, Zadoki, Yadua, ²³ Pelatia, Anana, Anaia, ²⁴ Ozee, Anania, Asubu, ²⁵ Aloese, Pila, Sobeki, ²⁶ Leuū, Asabana, Maasea, ²⁷ Ahia, Anana, Ana, ²⁸ Maluku, Aliū ní Baanao.

²⁹ Isaili k̄iniɔ, sa'onao ní Levii buiɔ ní bíib̄led̄sanaɔ ní lèsinaɔ ní Lua ua z̄ikεnaɔ ní gbé pɔ aa kè bui pɔ liaañziɔwa aa Lua ikoyā k̄ūaɔ n̄ak̄ɔwa ní ní gbé pɔ de gbāade ū. An naɔ ní ní nεḡɔεo ní ní n̄en̄ɔεo n̄amá lɔ ní gbé pɔ yápi mà mé aa d̄ɔɔ pii. ³⁰ Aa legbè aa m̄è: Wá sǐ ní Luao, wáɔ tε Lua ikoyā pɔ a kpà a z̄ɔbl̄na M̄ɔziwai. Wáɔ Dii wá Lua yádileao k̄ūa ní aà yādanεo, w̄iɔ aà ɔtond̄k̄ii gwa. ³¹ Wá wá n̄en̄ɔεo kpásá bui pɔ liaawáziɔwa lɔ. Wá ní n̄en̄ɔεo sé wá néɔnε s̄ɔo.* ³² Aa m̄è lɔ: Tó bui pɔ liaawáziɔ m̄è ní laao ge pów̄enae aa yía kámaboḡɔɔ, wá lúmá kámaboḡɔɔzǐ ge lousisiḡɔɔz̄io. W̄è s̄opla ní w̄è s̄oplaɔ wáli tó t̄ɔɔle íampa,† w̄ili gbéɔ ké ní ní f̄iaɔ.‡

§ 9:28 D̄ɔa 2.11-16 * 9:29 Lev 18.5 † 9:30 2Kia 17.13-18 * 10:31 B̄ɔa 34.16 † 10:32 B̄ɔa 23.10-11 ‡ 10:32 Iko 15.1-2

³³ Wá díle wázia yá ũe, wá baade lí ánuusu kpa wē n wēo galaũ síiō wá Lua ua zǐ yá musu. ³⁴ Iō de pēe pó wǐ kpa Luawa pó ũ n pówenti pó wǐo kpawà lá gu lé dōo n sa pó wǐo a pó káteu à tékū lá gu lé dōo n sa pó wǐo o kámabogōo n mō dafu dikpegoōo n dikpe pále zǐo n sa pó wǐ o sáaukpa yáio n Isailio duun awakpabōo n wá Lua ua yá kǐnio pii. ³⁵ Wá sa'onao n Levii buio n gbé kǐnio pii, wa gbelà mōa n yāao wá Lua ua yá musu, wáli mōo uale n ualeo goo pó wa dílewa wē n wēo. A de Dii wá Lua gbagbakii pó ũe lá a ku Mōizi ikoyā guuwa. ³⁶ Wálio mō Dii kpéu wē n wēo n wá buapó káauo n libe séiao pii. ³⁷ Wálio mō wá Lua ua n wá negōe séiao n wá zune séiao ge sā ge ble, wáli kpá sa'ona pó lé zǐke weowa, lá a ku Mōizi ikoyā guuwa.* ³⁸ Wáli mō n wá pówen séiao n wá kaa séiao n wá libe séiao n wá vēe séiao n wá nǐsi séiao, wí kále láasiu wá Lua ua sa'onao. Wáli wá buapóo kwide bō Levii buio,† asa Levii buio mé i a kwide si zōewia n zōewiao. ³⁹ Tó Levii buio lé a kwide sí, Aalona bui sa'onao lío kúrno. Levii buio sō aali pó kwide pó aa sǐpi kwide se geò wá Lua ua, aali kále láasiu.‡ ⁴⁰ Levii buio n Isaili kǐnio pii lí pówena n vēeo n nǐsio labake, aali kále láasiu Lua ua, gu pó luakukii pōo kuu n sa'ona pó lé zǐke weo n bíibōledōanao n lēsinao. Māa wáli pākpa wá Lua uaio.

11

Isaili pó zǐle Yelusaleũ

¹ Isaili dōanao zǐle Yelusaleũ, ò gbé kǐnio gbelà an gbéo kwide mō zǐlea Lua wélepi guu yá musu, an gbé kǐnio i gō zōewiao guu. ² Wá uabele pó dōaa zè n kua Yelusaleũo sáaukpà.

³ Yuda bùsu dōanao pó zǐle Yelusaleũ tón ke: Isaili kǐnio, sa'onao n Levii buio n Lua ua zǐkenao n Salomōo zòblen buio zǐle Yuda bùsu wéleo guu, baade n a tōleo, ⁴ ò Yudaō n Bēyāmeē buieo zǐle Yelusaleũ.

Yudaō dōanao tón Ataia n Maaseao. Pelezi Maalalee i, Maalalee Sefatia i, Sefatia Amalia i, Amalia Zakali i, Zakali Uzia i, ò Uzia Ataiapi i. ⁵ Sela Zakali i, Zakali Yoialibu i, Yoialibu Adaia i, Adaia Azaia i, Azaia Kōloze i, Kōloze Baluku i, ò Baluku Maaseapi i. ⁶ Pelezi bui gōgbāa pó kú Yelusaleũo gbēon òaa pla n bāaōkwi plasaioe (468).

⁷ Bēyāmeē buio dōanao Salu. Yesaia Itieli i, Itieli Maasea i, Maasea Kolaia i, Kolaia Pedaia i, Pedaia Yoedi i, Yoedi Mesulaũ i, ò Mesulaũ Salupi i. ⁸ Aàpi gbēa Gabai n Salaio. Ampii gbēon òaa síiō n basoolokwi plasaioe (928). ⁹ Zikeli né Yoeli mé n gbēzōo ũ, mé Asenua né Yuda mé wéle gbēzōo plaade ũ.

¹⁰ Sa'on dōanao Yoialibu né Yedaia n Yakēo ¹¹ n Selaiao. Lua ua dōanao Aitubu Melaio i, Melaio Zadoki i, Zadoki Mesulaũ i, Mesulaũ Ilikia i, ò Ilikia Selaiapi i. ¹² An gbé pó aale Lua kpé zǐ keo gbēon òaa síiō n bao n plaoe (822).

Sa'on dōanao Adaia. Malakia Pasuu i, Pasuu Zakali i, Zakali Amezi i, Amezi Pelalia i, Pelalia Yolaũ i, ò Yolaũ Adaiapi i. ¹³ Aà gbé pó aa de uabeleo ũo gbēon òaa do n bla n plaoe (242). Sa'on dōanao Amasai. Imēe Mesilemō i, Mesilemō Azai i, Azai Azaleli i, ò Azaleli Amasaipi i. ¹⁴ Aà gbéá gōsa gbāo, aa gbēon basoolokwi plasaie (128). Agedoliũ né Zadieli mé n gbēzōo ũ.

¹⁵ Levii buio dōanao Semaia. Buni Asabia i, Asabia Azikaũ i, Azikaũ Asubu i, ò Asubu Semaiapi i. ¹⁶ Levii buio dōanao Sabetai n Yozabao mé Lua ua gbēzōo ũ. ¹⁷ Lèsin dōanao Matania pó de lousisin dōanao ũ. Asafa Zabedi i, Zabedi Mise i, ò Mise Mataniapi i. Babukia mé aà plaade ũ. Bee gbēa Samua né Abeda, Galali tōūna, Yedutu bui. ¹⁸ Levii bui pó kú Lua wéleo gbēon òaa do n basiōsōo mēndosaioe (284).

¹⁹ Bíibōledōanao Akubu n Talemōo n n gbéo gbēon baswaaōkwi n plaoe. ²⁰ Isaili kǐnio n sa'onao n Levii buio ku Yuda bùsu wéleo guu, baade n a tōleo. ²¹ Lua ua zǐkenao ku Ofeli

sìsì musu. Ziha n̄ Gisepao mé n̄ gbězɔɔ ũ. ²² Levii bui pɔ́ kú Yelusaleũ dɔ́aanan Uzi ũ. Mise Matania ì, Matania Asabia ì, Asabia Bani ì, ɔ́ Bani Uzipi ì. Aàpi mé Asafa bui pɔ́ aà dɔ́aa n̄ lesiyão Lua uaɔ gbědo ũ. ²³ Pɛɛsiɔ kía mé yãdile lèsinaɔne, à yá pɔ́ aa ke lá gu lé dɔ́ dànɛ. ²⁴ Mesezabeli né Petaia pɔ́ de Yuda né Zela bui ũ ku kíapi kíi Isailiɔ yágɔgɔa yáí.

²⁵ Yudaeɔ zɔ́le zɔ́ewiaɛ beɔ guu n̄ n̄ fáanio: Kiliataaba n̄ a bualoũɔ, Dibɔ́ n̄ a bualoũɔ, Kabazee n̄ a bualoũɔ, ²⁶ Yesua, Mɔ́lada, Bɛpele, ²⁷ Azaasuali, Bɛɛɛba n̄ a bualoũɔ, ²⁸ Zikilaga, Mɛkɔna n̄ a bualoũɔ, ²⁹ Enilimɔ, Zɔ́la, Yaamu, ³⁰ Zanaɔ, Adulaũ n̄ a zɔ́ewiaɔ, Lakisi n̄ a fáanio n̄ Azekao n̄ a bualoũɔ. Aa bɛkpà za Bɛɛɛba e Beninɔũ guzulɛu.

³¹ Běyãmɛɛ buiɔ bɛkpà wéleɛ beɔ guu: Geba, Mimasa, Ai, Bɛteli n̄ a bualoũɔ, ³² Anato, Nɔ́bu, Anania, ³³ Azoo, Lama, Gitaiũ, ³⁴ Adida, Zeboiũ, Nɛbala, ³⁵ Lodi, Onɔ́ n̄ Siaɔ guzulɛo. ³⁶ Levii bui gáli pɔ́ kú Yuda bùsuu yãaeɔ bɛkpà Běyãmɛɛ buiɔ bùsuu.

12

Sa'onaɔ n̄ Levii buiɔ yá

¹ Sa'onaɔ n̄ Levii bui pɔ́ aa sù n̄ Salatieli né Zolobabelio n̄ Yesuaɔɔn ke: Selaia, Zelemii, Ezala, ² Amalia, Maluku, Atusu, ³ Sekania, Leuũ, Mɛlemɔ, ⁴ Ido, Ginɛtɔ́, Abia, ⁵ Miamɛ, Maadia, Bilega, ⁶ Semaia, Yoialibu, Yedaia, ⁷ Salu, Amɔku, Ilikia, Yedaia. Gbɛpiɔ mé sa'ona n̄ n̄ gbé Levii buiɔ dɔ́aanɔ ũ sa'onkia Yesua gɔɔ.

⁸ Levii buiɔ dɔ́aanɔn ke: Yesua, Binui, Kamieli, Selebia, Yuda, Matania. Matania n̄ a gbéɔ mé aà dɔ́aa n̄ táasileao, ⁹ mé Babukia n̄ Unio n̄ n̄ gbéɔ mé lèsinaɔ gáli plaade ũ. ¹⁰ Yesua Yoakiũ ì, Yoakiũ Eliasibu ì, Eliasibu Yoiada ì, ¹¹ Yoiada Yonatãa ì, ɔ́ Yonatãa Yadua ì.

¹² Sa'ona pɔ́ aa de uabeleɔ ũ Yoakiũ gɔɔɔn ke: Selaia bui Melaia, Zelemii bui Anania, ¹³ Ezala bui Mɛsulaũ, Amalia bui Yohanani, ¹⁴ Maluku bui Yonatãa, Sebania bui Yosefu, ¹⁵ Aliũ bui Adena, Melaio bui Elekai, ¹⁶ Ido bui Zakali, Ginɛtɔ́ bui Mɛsulaũ, ¹⁷ Abia bui Zikeli, Miyãmɛ bui, Maadia bui Piletai, ¹⁸ Bilega bui Samua, Semaia bui Yonatãa, ¹⁹ Yoialibu bui Matenai, Yedaia bui Uzi, ²⁰ Salu bui Kalai, Amɔku bui Ebeɛ, ²¹ Ilikia bui Asabia n̄ Yedaia bui Nɛtanelio.

²² Wà sa'ona uabeleɔ tɔ́ dɔ́lau za gɔɔ pɔ́ Eliasibu n̄ Yoiadao n̄ Yohananio n̄ Yaduaɔ de sa'onkiaɔ ũ e Pɛɛsiɔ kí Daliusi kpalablegɔɔɛ. ²³ Wà Levii bui uabeleɔ tɔ́ dà ladau e Eliasibu tɔ́una Yohanani gɔɔ. ²⁴ Levii bui dɔ́aanɔ tɔ́n ke: Asabia, Selebia, Binui, Kamieli n̄ Yesuaɔ. An gbéɔ ì yãwemá táasilea n̄ sáaukpaaɔ guu gá n̄ gãoe, lá Lua gbé Davidi d̄ilewa. ²⁵ Gbɛɛ beɔ mé b̄iibɔledɔana pɔ́ aà Lua ua làasiɔ n̄ a bɔ́leɔ d̄ɔ́aɔ ũ: Matania, Babukia, Obadia, Mɛsulaũ, Talemɔ́ n̄ Akubuo. ²⁶ Gbɛpiɔ ku gɔɔ pɔ́ Yesua né Yoakiũ, Yozada tɔ́una de sa'onkia ũɛ. Nɛɛmii mé bùsu dɔ́aana ũ, sa'ona Ezala mé yãdanɛde ũ.

Yelusaleũ b̄i sakɛa

²⁷ Yelusaleũ b̄i sakɛgɔɔ wà Levii buiɔ wèlewele gu pɔ́ aa kuu, wà gèrɔnɔ Yelusaleũ aa b̄i sakɛ n̄ pɔ́nao n̄ sáaukpaaɔ n̄ lesiaɔ n̄ sésɛnaɔ n̄ mɔ́ɔnaɔ n̄ kúuɔ. ²⁸ Lèsina pɔ́ kái n̄ Yelusaleũ kɔ́ kãaa we, Nɛtɔfa bualoũdeɔ ²⁹ n̄ Bɛgilgalideɔ n̄ gbé pɔ́ kú Geba n̄ Azemavɛo saɛɔ, asa lèsinaɔ n̄ zia bualoũɔ kpà Yelusaleũ saɛ weɛ. ³⁰ Sa'onaɔ n̄ Levii buiɔ gbãbò n̄ ziaɛ, ɔ́ aa gbãbò gbé k̄nɔne, ɔ́ aa gbãbò b̄iɛ n̄ a bɔ́leɔ.

³¹ Má tò Yuda dɔ́aanɔ dède b̄iwa, ɔ́ ma lèsinaɔ kãaa gáli zɔ́ leɛ pla, aa dɔ́aané b̄i musu. An gáli do be ɔ́plaa oi, aa be b̄i musu Tufua Bɔ́le oi. ³² Osaia n̄ Yuda dɔ́aana leɛ doɔ té n̄ kpe ³³ n̄ Azaliao n̄ Ezalao n̄ Mɛsulaũ ³⁴ n̄ Yudaɔ n̄ Běyãmɛɛo n̄ Semaiao n̄ Zelemiio. ³⁵ Sa'onaɔ kúrnɔ lɔ, aa kùuɔ kúkũa. Bee gbɛa Yonatãa né Zakali. Asafa mé Zakuu ì, Zakuu Mise ì, Mise Matania ì, Matania Semaia ì, Semaia Yonatãapi ì. ³⁶ Aà gbé beɔ kuaànɔ: Semaia, Azaleli, Milalai, Gilalai, Maai, Nɛtaneli, Yuda n̄ Ananio. Aa Lua gbé Davidi pɔ́'ɔbɔnaɔ kũa.

Yādanede Ezala mé d̄baané. ³⁷ Ké aa kà Nibona Bole musu, aa dède Davidi wéle dedekii pó kú ní aewwa, gu pó bíi sísi kùu. Aa dò Davidi bei, ò aa kà I Bole musu gukpe oi.

³⁸ Lèsinao gāli plaadeo gè ɔzεε oi. Má ténzi bíi musu ní gbé k̄ini. Wa do Kina kalangai, wa ge e bíi yàasa k̄ii. ³⁹ Ǿ wa gē Eflaiū Bolea ní Bole Zio ní Kpò Boleo. Wa do Ananeli kalangai ní Baso kalangao e Sā Bole musu, ò aa zè Dakpeunao Bole musu. ⁴⁰ Ǿ lèsinao gāli plapio kō k̄aa Lua ua. Má kú we lo ní gbāade lee doo ⁴¹ ní sa'onae beeo: Eliakiū, Maasea, Miyāme, Mise, Elioenai, Zakali ní Ananiao. Aa ní kùuo k̄ik̄ua. ⁴² Maasea ku we lo ní Semaiao ní Elezaao ní Uzio ní Yohananio ní Malakiao ní Elaūo ní Ezeεo. Lèsinao lé lesi, Yezahia mé ní d̄baana ū. ⁴³ Goo bee aa sa'ò maamaa, ò aa p̄nakè, asa Lua tò an p̄o k̄ena à kè zàiε. N̄eo ní néo lé p̄nakε lo. Wà Yelusaleūde p̄nakεapi s̄uu mà z̄a.

⁴⁴ Zibeezi aa ḡεeo d̄ile làasi gb̄ez̄oo ū, gu pó gbaó ní buap̄o k̄aauo ní pó kwideo k̄aleu. Gb̄epio lí buap̄o pó M̄ozi ikoyā d̄ile a de sa'onao ní Levii buio baa ū séle z̄ewia ní z̄ewiao aa k̄aa we, asa sa'onao ní Levii bui pó aai z̄ike weo yā kà Yudaoḡue. ⁴⁵ Lua ua z̄i ní gb̄ab̄onéο de ní yā ūε. Lèsinao ní bíib̄oled̄anao lío ní z̄i ke lá Davidi ní a né Salom̄oo d̄ilewa. ⁴⁶ Asa za Davidi ní Asafao goo lèsin d̄baanao kue, aai d̄baa ní Lua táasileao ní aà s̄aukp̄aao. ⁴⁷ Zolobabeli ní Nεemioo goo Isailio píi lo lèsinao ní bíib̄oled̄anao k̄amasa ká lá gu lé d̄oe. Aai Levii buio asea kp̄amá, mé Levii buio i Aalona buio asea kp̄amá s̄o.

13

Nεemii yáḡḡsa Isailione gb̄ez̄a

¹ Zibeezi wà M̄ozi lá kyokè gb̄éone, ò wa è we ké Am̄oni ge M̄abu buie suli gē Lua gb̄éoo guuo, ² asa aai da Isailiole ní p̄bleao ní íoo. Aa fiab̄o Balaaūε aà láaikemáε, ò wá Lua aà yā líle samaa'oa ū.* ³ Ké aa ikoyāpi mà, aa buip̄aleo b̄ole ní guu.

⁴ E yāpi ào gé kei wà sa'ona Eliasibu d̄ile wá Lua ua làasi gb̄ez̄oo ū. Am̄oni bui Tobia daεε, ⁵ à kp̄éne z̄oo kp̄a Tobiaapiwa. Wí p̄owenti k̄aleu we yāa ní tulaletio ní Lua ua p̄oo ní p̄owena kwideo ní v̄εeo ní n̄isi pó de Levii buio ní lèsinao ní bíib̄oled̄anao pó ūo ní laba pó wa kè sa'onaōneo. ⁶ Goo bee má kú Yelusaleūo, asa Babeli kí Aatasasa kpalablea wē baakwi ní plaode guu ma εa ge aà k̄ii. Goo pla gbea ma wabikèwà, ⁷ ò ma su Yelusaleū. Ma yāvai pó Eliasibu kè bao mà, lá à Lua ua kp̄éne kp̄a Tobiawa. ⁸ Yāpi k̄emεε íi maamaaε, ò ma aà p̄oo s̄ele k̄olèè bàasi. ⁹ Ma mè wà gb̄ab̄o kp̄énepiε, ò ma εa Lua ua p̄oo k̄ale we ní p̄owentio ní tulaletio.

¹⁰ Má mà lo wili Levii buio ní lèsinao asea kp̄amáο, ò aa ɔb̄ole Lua ua z̄iu, an baade tà bua. ¹¹ Ma z̄oad̄o gb̄aadeowa ma mè: Akea a p̄akp̄a Lua uaii? Ǿ ma Levii buio k̄aa, ma ní baade dà a z̄iu. ¹² Ǿ Yudaο mò ní p̄owen kwide b̄ò ní v̄εeo ní n̄isio m̄pii, aa k̄aka làasiu.† ¹³ Ma sa'ona Selemia ní lak̄ena Zadokio ní Levii bui Pedaiiao d̄ile làasipio gb̄ez̄oo ū, ò ma Zakuu né Anana, Matania t̄ūna d̄ile ní d̄onlede ū, asa wa ní d̄o gb̄é náaideo ūε. Làasi p̄oo biileε ní gb̄éone de ní yā ūε. ¹⁴ Ma Lua, ma yāpi ào d̄ongu. Nsu yāmaa pó má kè n kp̄é z̄i yā musu suumpao.

¹⁵ Goo beezi ma Yudaεo è, aale ɔz̄o v̄εewa a íf̄ek̄ii k̄amaboḡoozi. Ma gb̄εeo è lo, aale su Yelusaleū ní p̄owenaο k̄amaboḡoozi. Aa yè z̄aà'inaone ní v̄εεbe'io ní v̄εεbeo ní kaad̄emb̄eo ní aso p̄aleo, ò ma ní gba laai bleyiaa ḡoo pi z̄i yā musu.‡ ¹⁶ Tiideo ku Yelusaleū, aai su ní kp̄oo ní laa bui píio, ò aai yā Yudaowa k̄amaboḡoozi. ¹⁷ Ma z̄oad̄o Yuda gb̄aadeowa ma mè: Yāvai pó ále k̄εε bee s̄o be! Ale k̄amaboḡoo gb̄áεε. ¹⁸ M̄aa á dezio lé ke, ò wá Lua yāyia wéleε beewao lò? Ǿ ále k̄amaboḡoo gb̄áε, ále aà p̄o fele s̄oa? ¹⁹ Má d̄ile tó gu sí ās̄adazi oosi, wāli Yelusaleū bole gbaο tata, wasuli wēo e k̄amaboḡoo gē. Ma azia gb̄éoo k̄ale bol̄epio, ké gb̄é

* 13:2 Nao 22.1-6 † 13:12 Mal 3.10 ‡ 13:15 Bsa 20.8-10

su gē ní asoo kámabogɔɔ yáí. ²⁰ Laatanɔ ní gbé pɔ lé pɔ yiaɔ ì bíi kpɛ gēn do ge gēn pla. ²¹ Ǿ ma lezámá ma m̀è: Tó a i we sa, má á kúkūɛ. Za gɔɔ bee ɔ aai mɔ kámabogɔɔzɪ lo. ²² Ǿ má ò Levii buiɔne aa gbābɔ ríziáɛ, aai gé bɔledɔai, ké wà kámabogɔɔ dɔ Lua pɔ ũ yáí. Ma Lua, to ma yápi àɔ dɔngu, ní ma wegwa n gbéke zɔɔ léu.

²³ Gɔɔbeezi lo ma Yudaɛ è, aa nɔɔ sè Asedodadeɔ ní Amɔniɔ ní Mɔabuɔ guu. ²⁴ Ǿ an néɛ ì Asedoda yá ge buipále yá ma, aali Ebelu yāmao. ²⁵ Ǿ ma zɔadòmá ma ní ká, ma ní gɔɛɛ gbè, ma ní gbéɛ mikā gà má wò. Ǿ má tò aa m̀è wa si ní Luao, wa ní nenɛɛ kpásá ní negɔɛnaɔwao. Wa ní nenɛɛ sé ní negɔɛne ge ríziá pɔ ũo. ²⁶ Maa Isailiɔ kí Salomɔɔ duunakèò lò? Buie kía i kaaàwao. Aà Lua yeaàzi, § ɔ à aà kpà Isailiɔ píi kía ũ, kási baa aàpi, buipále nɛɛ mé aa aà dà duunau.* ²⁷ Ǿ wá mà ápiɔ sɔ a yāvái zɔɔpi kè, a zibɔnkpekè wá Luaɛ, a buipáleɔ sè nɔ ũ. ²⁸ Yoiada néɔ do pɔ de sa'onkia Eliasibu tɔūna ũ mé Oloni gbé Sambala né sè yāa, ɔ ma aà yà. ²⁹ Ma Lua, to an yá àɔ dɔngu, asa aa sa'onke gbālèɛ, aa n bàa kua ní sa'onɔ ní Levii buiɔ yādilea gbò. ³⁰ Ma buipáleɔ yáɔ píi b̀ò sa'onɔ ní Levii buiɔne, ɔ ma ní baade dàziu. ³¹ Ma ɛa yàa labakɛa gɔɔ dilɛ gbéɔne ní buapɔ káauɔ kpaao. Ma Lua, to ma yá àɔ dɔngu a maa ũ.

ESITɛɛ Yá pɔ́ kú lée bee guu

Lée bee yá pɔ́ wa sè ní Yuda buiɔ́ wa díle wà ní midɛ yá bɔ́lekèwɛɛ, ɔ́ Lua ní bɔ́. Yápi kè guu pɔ́ Pɛɛsi lé ikoke sea za India búsuu e à gè pèd Egipiwaɛ. Yuda bui kɔ́na pɔ́ wà ní kúkú wà tǎrínɔ́ Babiloni, an gbɛɛ i su ní búsuu e à gè pèd guu pɔ́ Babiloni kpala míde e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wɛ̀ 539. Yudapiɔ́ lí we bui pɔ́ aa kú ní guu nàmáɔ, asa an yáɔ adoaɛ, aaɔ zíkɛ ní ikoyá ní ní fɛlekaayáɔwaɛ. Lápi íi pɔ́ kí Aasuelu gbāade sɛ́ia Amani sè ñ Yuda gbāadeɔ do Maadoseo yá bɔ́lekè. Esitɛɛá Maadose nɛɛ, ɔ́ Maadose lɛdàwà e à gò Pɛɛsi kía nɔ́ ũ, ɔ́ a ze'è à kpà vǎi pɔ́ a a bui Yudaɔ leɛ. Bee lé ɔ́wɛɛ yá pɔ́ wa sè ní Yudaɔ píi í lélé pǎɛ. Guu pɔ́ wa díle wà Yudaɔ dedɛwà gò ziblea an ibɛɛpiɔ́wa guu ũ, ɔ́ guupi gò Yudaɔ dikpɛguu ũ e ní a gbāɔ, aaɔ dikpɛpi ke e Paki àɔ gé káie. Yá pɔ́ wa dàu wa síu Esitɛɛ láu lé dikpɛpi bókii ɔ́wɛɛɛ. Yudaɔ zè wà gí ní níziáɔ, asa kua búsu páleu wà gínziɛ. Wi Lua tó sí lée bee guu, áma Lua i a gbéɔ to weo, à ní suabà Esitɛɛ sabai.

Kí Aasuelu a na Vasiti bɔ́a kpalau

¹ Kí Aasuelu* guu búsu mèn basoolo ní soplaɔɔ ɔ́ a de a kía ũ sea za India búsuu e à gè pè Etiopi búsuwa. ² Zɔ́lɛa a bɛ Susa mɛɛwiau ³ aà kpalablea wɛ̀ àaɔde guu à gbāadeɔ ní a íwaɔ káaa píi blesableawa. Pɛɛsi ní Mɛdeɔ búsu zigɔ́ badeɔ ku we ní gbé gbíáɔ ní búsu gbāadeɔ. ⁴ A a kpala àizɛɛ zɔ́ɔ ní a zɔ́kɛ gawio òbɔ́né e mɔ́ soolo. ⁵ Ké guu beɔ pà, à blesakè gbé pɔ́ kú Susaɔne, kíabuɔ́ ní táaaɔ píi. Wà blesapi blè e guu sopla aà be'ua líkpeu. ⁶ Wà zwáa pua ní zwáa búunao dɔ́dɔ́ ánuusu táanaɔwa ní bà puao ní bà gàaluladeɔ, ɔ́ wa lòo kpé gbapele pɔ́ wa kè ní gbepuɔ́wa. Vua ní ánuusu wúleɔɔ kálea gusalala pɔ́ wa kè ní gbepuo ní gbetɛɔ ní gbɛsio ní gbè búunaowa. ⁷ Wà vɛɛ kpàkpamá we ní vua imibɔ́ɔ. Imibɔ́piɔ́ dodoa kɔ́ɛ píie. Kí vɛɛpi kpámá sɔ́usɔ́. ⁸ Kí díle wasu vɛɛminaɔ́ wetáɔ. A ò a bɛ ziaɛ aà kpa baadewa lá ade yei.

⁹ Kí Aasuelu na Vasiti blesakè nɔ́ɔne kibɛ lo. ¹⁰ A guu soplade zí kí pɔ́ kèna vɛɛ yáí, ɔ́ a ò a dɔ́ai gbɛɔn soplaɔne: Mɛumanu, Bizita, Aabona, Bigita, Abaga, Zetaa ní Kaakasio, ¹¹ aa mɔɛ ní a na Vasitio ní a kía na fúao kpaa, ké à aà kɛfɛnkɛ ɔ́ɔ gbéɔne ní gbāadeɔ, asa nɔ́ɛpiá nɔɛ. ¹² Ké kí dɔ́aiɔ́ yápi ò aà naɛ, à gí mɔ́i, ɔ́ kí pɔ́ pà à fɛ̀aàzi maamaa. ¹³ Kí yápi ò wezɛn saanyádɔ́naɔne, asa lo yápii gbɛa gbé pɔ́ búsu ikoyá dɔ́ɔwaɛ. ¹⁴ Pɛɛsi ní Mɛdeɔ gbāade pɔ́ aaɔ ku aà saɛ gbɛɔn soplaɔ tón kɛ: Kaasena, Setaa, Ademata, Taasisi, Mɛlesi, Maasena ní Mɛmukáɔ. Ampio mé aa aà kwáasiɔ ũ, aà kpala ikodeɔ ũ. ¹⁵ A òné: Ma a dɔ́aiɔ́ zì aa yádile ma na Vasitie, ɔ́ à gí mai. Wá seaàɔ kpelewa ní? Ikoyá mè kpelewa ní?

¹⁶ Ǿ Mɛmuká ò kíe ní gbāadeɔpiɔ́ à mè: Kí, míme n na Vasiti tàaekène ndoo, à tàaekè gbāadeɔne ní n búsu gbépiiɔɛ. ¹⁷ Yá pɔ́ n napi kè a ligua, nɔɛ píi i ma, aai saka ní zǎngu aa mɛ: Kí Aasuelu mè wà a na Vasiti sísiɛ, ɔ́ à gí géi. ¹⁸ Pɛɛsi ní Mɛdeɔ búsu gbāadeɔ nɔ́ pɔ́ n na yápi màɔ, aa yáɔɔɔ ní zǎɔ lézi tia. Lé'ɛakɔ́wa ní zɔ́aɔ a ke zài. ¹⁹ Kí, tó à kàngue, yádile Vasitie asu tó á wesikɔ́le loo, ní nɔɛ pɔ́ deaàla kpa aà kpalau. Wa yápi kè Pɛɛsi ní Mɛdeɔ ikoyá pɔ́ wíli a bādeɔ lá guu. ²⁰ Tó wà yá pɔ́ ní díle kpàwakè n búsu zɔ́ɔ guu píi, nɔ́ɔ bɛɛɛ dɔ́ ní zǎɔne, nɔ́gbāaɔ ní nɔ́ nénaɔ píi. ²¹ Yápi kà kíagu ní gbāadeɔ píi, ɔ́ a kè lá Mɛmuká òɛwa. ²² Ǿ à lékpásakè búsu pɔ́ a de ní kía ũ gbéɔne pii, búsu ní búsuo ní a lákɛao, bui ní buio ní ní yáɔ. A mè gɔ́ɛ mé aɔ a ua kía ũ mé aà buiyá ɔ́ wáli o uapiu.

* 1:1 Eza 4.6

2

Esitɛɛ gɔ̃a kia na ũ

¹ Yá beɔ gbɛa ké kí Aasuelu pɔ wèe, yá pɔ Vasiti kèè ní yá pɔ a dīlɛ aà yá musuo i sãaàguo. ² Ǿ kí ìwaɔ òè: Kí, to wà wéndia kefenao wɛelɛnɛ. ³ Gbɛ̃zɔɔ dīlɛ n būsuo guu píi aa wéndia kefenao naaa mɔ ka n nɔɔ guu Susa la. N nɔɔ ziiia Ege i ní gwa ní n naɔ, wi ní kɛkɛ ní nɔambleɔɔ wásawasa. ⁴ Nɔɔ pɔ kàngu i gɔ n na ũ Vasiti gɛɛ ũ. Yápi kè kía na, ɔ à zèò.

⁵ Yudae ku Susa Bɛyámɛɛ bui ũ, aà tón Maadose, Yaii néɛ. Simeí ní Kisio ku aà dezioguu. ⁶ A ku zìzɔ pɔ Babeli kí Nebukanɛza ní kùkù Yelusaleũ ní Yudaɔ kí Yekɔniao à tàrnɔɔ guuɛ.* ⁷ Alɛ a desɛ né Adasa pɔ wí mɛ lɔ Esitɛɛ gwa, asa aà de ní aà dao kuo. Wéndiapi kákaa maa mé a kefɛũ. Ké aà de ní aà dao gà, Maadose aà sè a né ũ. ⁸ Ké wà yá pɔ kí dīlɛpi mà, ɔ wà gè ní wéndiaɔ dasidasi Susa, wà ní ná Egeɛ a ɔzì. Ǿ wà Esitɛɛ sè gèò kibe kí nɔɔ ziiapie. ⁹ Wéndiapi kèè maa, ɔ à gbɛkɛkèè à mè, wà aà kɛkɛ ní nɔambleɔɔ wásawasa gɔ̃ɔ, wi blɛ maa kpawà. A kibe wéndia pɔ a sè gbɛɔn soplao kpawà, ɔ à kpé maa kpawà kí nɔɔ bɛ. ¹⁰ Esitɛɛ i a bui ge a bɛ būsuo o gbɛɛɛo, asa Maadose òè asu to gbɛɛ dɔo. ¹¹ Lá gu lé dɔ Maadose lɔ kí nɔɔ bɛ gāaɛ baa vīvī, ké à e àò Esitɛɛ kua dɔ ní yá pɔ lé aà leo.

¹² E wéndiaɔ aao zɛ'e aao gé ii ní kí Aasueluo, semaa yá pɔ wa dīlɛné kɛ gia e mɔ kuɛpla. Wíɔ nísi pɔ wa kè ní lí'ɔ gí nao dɔɔmá e mɔ soolo, ɔ wíɔ ní kɛkɛ ní tulalɛ ní nɔɔ mekekeɔɔ e mɔ soolo. ¹³ Wéndia pɔ kí mè ia kàwà, nɔɔ bɛpɔ pɔ a gbɛa píi wí kpawà aà gɛðɛ. ¹⁴ I gé oosi, ì su nɔɔ bɛ kɔɔ ziiia pɔ wí mɛ Saasagaza fáani. Aàpi mé ì ɔlia kí nɔ pɔ i mɛsɛdīlɛnéoɔpɔzi. Ili e èa gè kí kīi lɔo, semaa yá kà kípigu à aà gbɛa aà tɔwa bàasio. ¹⁵ Ké ia kà Abihaili né Esitɛɛ pɔ aà desɛ Maadose aà sè a né ũpiwa, i pɔɛ gbɛao, semaa pɔ pɔ kí nɔɔ ziiia Ege òè bàasio. Esitɛɛ yá kà gbé pɔ wɛsíaàlɛɔgu píi. ¹⁶ Kí kpalablea wè soplade guu wà gèaàno aà bɛ mɔ kwidɛ Tebe guu. ¹⁷ Kí ye Esitɛɛzi dɛ a nɔ kīniɔla píi. Aà yá kàaàgu, à kèè na dɛ wéndia kīniɔla píi, ɔ à kía na fùà kpàè, à aà dīlɛ a na Vasiti gɛɛ ũ. ¹⁸ Ǿ kīpi blesakè, à gbāadeɔ ní a ìwaɔ kàaa Esitɛɛ sea yá musu. A dīlɛ wà dikpɛ zɔɔ kɛ, ɔ wà a kpàwakè būsuo ní būsuo, ɔ à gbadà gbɛɔnɛ sɔ̃sɔ̃ũ.

Maadose ní Amanio

¹⁹ Wéndiaɔ kãaaa gɛn plaade, Maadose zɔ̃lɛa kibe bɔlɛu. ²⁰ Esitɛɛ i a bɛ būsuo ge a buiyá'ò gbɛɛ màò lá Maadose òèwa. lɔ Maadose yāmaɛ, lá lɔ ma za gɔɔ pɔ àlɛ aà gwawa. ²¹ Ké Maadose zɔ̃lɛa kibe bɔlɛu màa, kí Aasuelu dɔai bɔlɛdɔana gbɛɔn plao pɔ pà kızı, ɔ aa lɛkpàaíàzi. An tón kɛ: Bigana ní Tɛlesio. ²² Ké Maadose yápi feena mà, a ò kía na Esitɛɛɛ, ɔ Esitɛɛ ò kía ní Maadose tɔo. ²³ Ké wà yápi gwàgwa, wa è sianaɛ, ɔ wà gbɛɔn plapiɔ lòo líwa aa gà. Wà yápi kè būsuo ladau kí wáa.

3

¹ Yá beɔ gbɛa kí Aasuelu Amɛdata né Amaní, Agaga* bui kpɛlà, à aà gbà gbāa, à zɔ̃lɛkīi pɔ dɛ gbāade pɔ kuaàno pɔa píi kpawà. ² Kí ìwa pɔ kú aà bɛ bɔlɛuo ì wúle ní gbɛɛu ge aa misiile Amanie, lá kí dīlɛwa, kási Maadose lí wúle a gbɛɛu à misiilɛò. ³ Ǿ kí ìwapio Maadose là aa mè: Akɛa níle kí yāmao ni? ⁴ Lá gu lé dɔ aalɔ oè màa, kási ìli ní yāmao, à mè Yudan a ũ. Ǿ aa ò Amanie ké aa e dɔ tó a Maadose yākeapi fí. ⁵ Ké Amaní è Maadose lí wúle a gbɛɛu à misiilɛo, ɔ aà pɔ pà. ⁶ Ké wà Maadose bui òè, aà dɛa ado kèè fɛnɛũ, ɔ àlɛ zɛwɛɛlɛ à Maadose bui Yuda pɔ kú Aasuelu būsuo guu mɔnzɔ píi.

Amaní vai lɛkpaata Yudaɔzi

⁷ Kí Aasuelu kpalablea wè kuɛplade guu a mɔ sɛia pɔ wí mɛ Nisānu guu, Amaní gbɛ pɔ wí mɛ puliũ là, ké à e mɔ pɔ á yápi kɛwà dɔ ní a gɔɔo. Ǿ mɔ kuɛpla Adaa bɔ àsi guu. ⁸ Ǿ

* **2:6** 2Kia 24.10-16 * **3:1** 1Sam 15.1-9, 32-35

Amani ò kí Aasueluɛ: Buie ku, a gbé̃ fàaa buipãleɔ guu n bùsu dasiɔu pii. An felekaayã dodo ní buipãleɔe pii, aali n ikoyã dao. I kũ ñ ní tó tɛɛɛo. ⁹ Kí, tó à kènɛ naɛ, yãdile wà ní midɛ, mí ánuusu tɔnu òaa pla kpá yápikeɛnaɔwa aa ka n làasiu. ¹⁰ Kí a tãana seela keɔ bò a kpà Amɛdata né Amani, Agaga bui Yudaɔ wɛlɛpiwa ¹¹ à mè: Ke buipie lá à kènɛ maawa, níò ánusupi kũa n pò ũ.

¹² Mò séia gɔɔ kue'aaɔde zí Amani kí lakɛnaɔ sisi. Aa yá pò Amani ðile kí ìwaɔ ní kía pò kú bùsu ní bùsuɔo ní bui ní buio gbãadeɔne ðalau. Aa kè bui ní buioɛ ní baade buiyão, bùsu ní bùsuò ní a lákɛao. Aa kè ní kí Aasuelu tóo, ò aa aà seela kè láwa ní aà tãanao. ¹³ Aa lápiò ná zinaɔne ní ɔzi, aa ní gbáɛ kí bùsu dasiɔ guu. Lápi guu wà mè wà Yudaɔ ðɛɛ wà ní midɛ wà ní buibɔ, néfɛnen gbɛzɔ, gɔɛo ní nɔɛo gɔɔ doũ zí, mò kuɛplade pò wí mɛ Adaa gɔɔ kue'aaɔde zí, wi ní pò naaa. ¹⁴ Wa yá pò a ðilepi lá kpásã bùsu ní bùsuò pii, ké àò ðɛ ikoyã ũ, wi a kpàwake bui piiɛ, ké aao ku sɔu guu gɔɔpizi. ¹⁵ Zinaɔ wà gè màa yá pò kí ðilepi yáí, ò wà a kpàwakè Susa mɛɛwiau. Kí ní Amanio zòlɛ lé imi. Susadeɔ sɔ aa bílikè yápiwa.

4

Maadose wabikɛa Esitɛɛwa aà lɛdau

¹ Ké Maadose yá pò wa kèpi mà, à a pɔkasao ga kè, ò à zwãnkasao dà à túfu gbè a miwa, ò a be wéle guu, àlɛ wɛna'ò gbãa ðo. ² A gè e za kibɛ gãaɛ, asa gbɛe a fɔ gɛ kibɛ bɔleu ní zwãnkasao daao. ³ Wà yá pò kí ðile iko ũpi kpàwakè bùsu ní bùsuò pii, ò Yudaɔ ná ɔɔɔwa maamaa gupiiu ní leyeo. An wé'i lé kwé, aalɛ búbuapɛ. An gbé daside zwãnkasao daa, aa túfu gbè ní miwa.

⁴ Ké Esitɛɛ ìwaɔ, nɔɛ ní gɔɛo pii, mò òè, à pelebò. A pɔkasao kpásã Maadoseɛ aà da zwãnkasao gbɛu, kási i we sio. ⁵ Ataki mé ðai pò kí ðile aao ku aà saɛ ũ. Esitɛɛ aà sisi à aà zì Maadosewa, aà gé aà laiɛ: Bó yá mé mò? Bóyáí àlɛ kei màai? ⁶ Ataki bò kibɛ gãaɛ à Maadose lè. ⁷ Maadose yá pò a le siuè pii, ò à ánuusu pò Amani mè á ká kí làasiu Yudaɔ ðɛɛa yáí lé òè kyáukyau. ⁸ A yá pò wa ðile Yudaɔ ðɛɛa yá musu wà a kpàwakè Susa taala kpàwà lɔ, aà ɔlɔ Esitɛɛɛ, i a bɔɔlɛkɛè. A mè aà o Esitɛɛɛ aà gé kí kíi, aà awakpaɛ, i wabikɛwà a gbéɔne. ⁹ Ataki tà à yá pò Maadose ò dàu a siuè.

¹⁰ ɔ Esitɛɛ òè aà gɛ o Maadoseɛ. ¹¹ Kí ìwaɔ ní a bùsu gbé̃ ðò pii, tó gɔɛ ge nɔɛ sò kizi aà kpéu, mé i aà sísiò, ikoyã kú mɛndɔɛ. Wí ade ðɛɛ, mé i ke kí a vua gopana ðè ké à e àò ku bàasio. Mapi sɔ, à kà gɔɔ baakwi wi ma sísi mà gé kí kíio. ¹² Ké à gè Esitɛɛ yápi dàu a síu Maadoseɛ, ¹³ ò Maadose èa lékpásákèè à mè: Nsu ñyò e níme ñyò bɔ ndo Yudaɔ guu n kua kibɛ yáio. ¹⁴ Tó ní nile yá bee taa gɔɔzi, suabana a bɔ guei à Yudaɔ misi, aai bɔ. Mpi ní n de bɛdeɔ sɔ, á gaga. Tó gɔɔɛ bee taa yáí n gɔi kía na ũ, ðémɛ ðoi? ¹⁵ ɔ Esitɛɛ lékpásákè Maadoseɛ à mè: ¹⁶ Gɛ ñ Yuda pò kú Susa kãaa pii, í leye ma yá musu. Asu pɔbleo, ásu imio gɔɔ àaɔ fãane ní gwãasinao. Mapi ní ma ìwaɔ wá leye màa sɔ. Bee gbɛa mí gé kí kíi, baa tó má gɛa zɛvɛio. Tó má su gae, ma gan we. ¹⁷ ɔ Maadose tà à yá pò Esitɛɛ òè kè pii.

5

Esitɛɛ gɛa wabikɛi kíwa

¹ A gɔɔ àaɔde zí Esitɛɛ a kíanake zwãao yè, ò à gè zè kipi be'ua, kpé pò a kuu kpɛɛɛ. Kí zòlɛa a gínaa kpéu we, aà aɛ ðaa kpɛɛɛwa. ² Ké à a na Esitɛɛ è zɛa kpɛɛɛɛ, à aà wɛgwà, ò à a vua gopana pò á kũa ðè. Esitɛɛ sòaazi à ɔkà aà gopanapi léwa. ³ Kí aà là à mè: Esitɛɛ, bó ní yeii? Bó níle gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ⁴ A wèwà à mè: Kí, tó à kènɛ maa, Amani sísi blɛ pò mále kɛne gbãwa. ⁵ ɔ kí mè wà mó ní Amanio gòò, ké aa gɛ yá pò Esitɛɛ gbèa ke. ɔ kí ní Amanio gè blɛ pò Esitɛɛ lé kenépi blei.

⁶ Ké aale vɛemi, kí Esitɛ là à m̀: Bó ríle a wabikɛai? Má kɛnɛ. Yá kpele ríle gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ⁷ Esitɛ wèwà à m̀: Yá pó mále a wabikɛman kɛ: ⁸ Kí, tó n ma wegwàɛ, tó à kàngu n̄ yá pó mále a wabikɛma kemɛɛɛ, à m̀ ble pó má kɛé zia blei, mí yá pó n ma lai onɛ.

⁹ Ké Amani b̀ gɔɔ bee, aà pɔ k̀na, àle yáalɔ. Kási ké à Maadose è kibe b̀leu, i fɛlɛɔ, a aà v̄ia v̄io, ̄ aà pɔ f̄ɛaàzi. ¹⁰ A azia k̄ua à tà bɛ. Ké à a gb̄ɛnaɔ sisi ní a na Zɛlesio, ¹¹ ̄ àle íanadã a àizɛɛ sà z̄ɔɔ ní a neḡɔɛ dasiɔ yá musu. A m̀ kí a kpɛlà, à a gba gbãa de a ìwaɔ ní gbãadeɔla pii. ¹² A m̀ lɔ: Kía na Esitɛ ma sisi, à blɛk̀mɛɛ ní kíó s̄anu, gb̄ɛp̄ale kuo. A èa ma sisi mà ble ní kíó zia lɔ. ¹³ N beeo tó ma Yuda bui Maadose è z̄lɛa kibe b̀leu, yá beeo pii lí kemɛɛ pɔɛ ũo. ¹⁴ ̄ aà na Zɛlesi ní aà gb̄ɛnaɔ òè: To gb̄éɔ lípɛlɛnɛ a lesí kà ḡàs̄isuu blakwi, ní wabikɛ kíwa zia k̄ɔɔ aà n gba zɛ n̄ Maadose loowà, ní gbasa gé ní kíó blɛpi blei ní p̄nao. Yápi kà Amanigu maamaa, ̄ à lípi p̀lɛ.

6

Kí Maadose gbaa gbãa

¹ Gwãas̄ina bee kí i f̄i i'òo. ̄ à m̀ wà m̀ ní a bùsu ladao. Wà a kyokèè, ² ̄ wà Maadose yá è we, lá kí d̄bai b̀lɛd̄s̄ana gb̄ɛn̄ plaɔ Bigana ní Tɛlesio lɛkp̄āaiāazi, ̄ Maadose b̀ò. ³ Kí a ìwaɔ là à m̀: Wà Maadose kpɛlà wà aà gbà gbãa yápi yáí kpeletaawa ni? Aa wèwà aa m̀: Wi yáɛ kɛèo. ⁴ ̄ kí m̀: Déme kú ua wei? A m̀ lè Amani g̀ kibe ua ḡɔɔ Maadose looa lí pó á p̀lɛɛpiwa yã'oiè. ⁵ ̄ kí ìwaɔ wèwà aa m̀: Amani mé kú ua we. ̄ kí m̀ aà m̀ ḡɛ. ⁶ Ké à g̀, kí aà là à m̀: Bó wa kɛ ḡɔɛ pó má ye aà kpɛlaɛi? Amani làasookè à m̀: Dé kí ye aà kpɛla, mé i kɛ ma bàasio ni? ⁷ ̄ a wèwà à m̀: Tó ní ye n̄ gb̄é kpɛlaɛ, ⁸ wa kía gomusu pó ní dà yãa sɛ m̀ò ní n s̄ó pó kíafua kpaaɔ. ⁹ Gomusupi ní s̄ópio kpa n gbãade bɛɛɛdeɔ dowa, i gomusupi da gb̄é pó ní ye n̄ aà kpɛlaɛ, i aà di s̄ópi kɛɛ, iɔ bɛ aà aɛ w̄lɛ zɛaɔ guu, iɔ p̄na àò mɛ: Maa kí i kɛ gb̄é pó á ye à aà kpɛlaɛ. ¹⁰ ̄ kí òè: Gɛ n̄ gomusupi sɛ ḡɔɔ ní s̄ó lá ní òwa, ní yápi kɛ Yuda bui Maadose pó ìo z̄lɛ ma bɛ b̀leuɛ. Nsu yá pó n m̀ wà kɛɛpi kee too.

¹¹ Amani g̀ gomusupi s̀ ní s̄ópio à s̀ò. ̄ à gomusupi dà Maadoseɛ, à aà d̄i s̄ópi kɛɛ, a bɛ aà aɛ w̄lɛ zɛaɔ guu, àle p̄na àle mɛ: Maa kí i kɛ gb̄é pó á ye à aà kpɛlaɛ. ¹² Ké aa s̀, Maadose g̀ z̄lɛ kibe b̀leu, ̄ Amani ɔkù a w̄wa, àle tá a bɛ ní ɔlɔ. ¹³ A yá pó a le d̄au a s̄iu a na Zɛlesie ní a gb̄ɛnaɔ pii. ̄ aà lɛdamadepiɔ ní Zɛlesio òè: Lá Maadose pó ríle ḡɔ kɛɛ aà yá musupíá Yuda buiɛ, n̄ȳɔ aà f̄i lɔ, n̄ȳɔ k̄és̄āāazi n̄ȳɔ gɛɛ. ¹⁴ Gɔɔ pó aale yápi oè, kí d̄bai kà, ̄ aa aà s̀ ní w̄ao, aa ḡɛān̄ɔ ble pó Esitɛ k̀ blei.

7

Amani looa liwa

¹ ̄ kí ní Amanio g̀ p̀blei ní Esitɛɔ. ² Ké aale vɛemi a ḡɔɔ plaadepi z̄í, ̄ kí Esitɛ là à m̀: Esitɛ, bó ríle a wabikɛai? Má kɛnɛ. Yá kpele ríle gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ³ A wèwà à m̀: Tó n ma wegwà, mé yápi kànguɛ, to màò ku w̄ni guu. Wabi pó má k̀man we. To ma gb̄éɔ aà w̄ni v̄i. Yá pó má gb̄ɛn̄ we. ⁴ Asa mapi ní ma gb̄éɔ, wa d̄ilɛ wà wá dɛdɛ wà wá midɛ wà wá buibɔɛ. Tó w̄lɛ wá yia z̄ɔɔ ũ yãaɛ, d̄ɔ má níle. Taasi bee taa i ka mà íadamao. ⁵ ̄ kí aà là à m̀: Dé ni? Déme a f̄i yá bee taa kɛa làasoo da a s̄ui? ⁶ A wèwà à m̀: Amani b̄ɛɛ bee mé ibɛɛ pó zawágupi ũ. S̄ k̀ Amanigu kí ní a napio yá musu. ⁷ Kí f̄lɛ a v̄ɛa ní p̄k̄ũmao, à g̀ líkpɛu a ua. Amani g̀ we ní Esitɛɔ, ̄ Amani lé kulɛkɛè a w̄ni yá musu, asa a è kí z̄èò à v̄aíkɛɛ. ⁸ Amanipi kulɛ Esitɛ gb̄ází w̄lɛlɔ pó a z̄lɛwà saɛ. Weḡɔɔ kí b̀ líkpɛu à s̀ p̀blek̄i, ̄ à m̀: A ye kusi ma nawa ma wáa kp̄éu la yá? Ké yápi b̀ kí léu ḡɔɔ, wà m̀ò pó yè Amani oawa. ⁹ Kí d̄bai do Aabona òè: Lí p̄lɛa Amanipi bɛ saɛ

à kà gàsísuu blakwi. Aàpi lípi pèlɛ kɛ à e Maadose pɔ yámaakènɛ loowàɛ. ɔ kɛ mɛ: A aàpi loowà. ¹⁰ Kɛ aa Amani lòo lí pɔ a pèlɛ Maadosepiwa, kɛ pɔ wèɛ.

8

Ki yapale dilea Yudaɔ yá musu

¹ Gɔɔbeezi kɛ Aasuelu Yudaɔ wèlɛ Amani bɛ kpà a na Esitɛɛwa. Esitɛɛ ò kɛ Maadose mé a dae ũ, ɔ Maadose sò kızı. ² Kɛ a tāana pɔ à èa sɪ Amaniwa bɔ à dà Maadoseɛ, ɔ Esitɛɛ Amani bɛ nàè aà ɔzi.

³ Esitɛɛ èa gè yá'oi kɛ lɔ. A wùlɛ aà gbázi, aà wé'i lé kwé, à awakpàè aà vāi pɔ Agaga bui Amani a lekpaai Yudaɔzi gboo. ⁴ Kɛ vua gopana dɔè, ɔ à fɛlɛ zè aà aɛ ⁵ à mɛ: Tó n ma wegwa, mé ma yá kàngue, tó yáɛ bee kènɛ zé vɪ, mé ma yá kàngue, lá Amɛdata né Amani, Agaga bui, zèò à Yuda pɔ kú n búsuuɔ dɛdɛ píiɛ, o n lakɛnaɔnɛ aa lákɛ aa Amani yápi fuangba. ⁶ Má fɔ yá pɔ a yia ma gbéɔwapi gwao. Má fɔ wesi ma buiɔ dɛdɛalɛo. ⁷ ɔ kɛ Aasuelu ò a na Esitɛɛɛ ní Maadoseo: A gwa, ma Amani bɛ kpà Esitɛɛwa, ɔ ma Amanipi lòo líwa, kɛ à vāikpaai ní Yudaɔ yái. ⁸ A lákɛ Yudaɔ yá musu lá à kèè maawa. A kɛ ní ma tóo, í ma tāana seela kɛwà, asa lá pɔ wa kè ní ma tóo wà ma tāana seela kèwà suumpaa vɪo. ⁹ Wegɔɔ aa kɛ lakɛnaɔ sɪsi. Mɔ àaɔde Sivā gɔɔ bao ní àaɔode zɪ ɔ aa yá pɔ Maadose dile Yudaɔnɛ ní kɛ iwao ní kɛa ní búsuu gbāadeɔ kè píi búsuu mèn basoolo ní soplaɔnɛ sea za India búsuu e à gè pè Etiopi búsuuwa. Aa lakɛ búsuu ní búsuo ní a lákɛao, bui ní buio ní ní buiyāo. Aa lakɛ Yudaɔnɛ lá aai lákɛwa ní ní buiyāo lɔ. ¹⁰ Maadose kè ní kɛ Aasuelu tóo, à kɛ tāana seela kèwà, à lápiɔ nà zinaɔnɛ ní ɔzi, ɔ aa di sɔkoelɛna pɔ bɔ kɛ sɔgɔɔ guuɔ kpe aa gèò.

¹¹ Yá pɔ kɛ dilepi Yuda pɔ kú wéle ní wéleɔɔ gbà zé aa kɔ kaaa aa gɪ ní níziao. A ní gba zé aa bui ge búsuu zɪgɔ pɔ íbɛlɛsɛrɪnɔ ní ní néo ní ní nɔɔo kɛ aa ní pɔo séleɔ dɛdɛ, aa ní míɔnzɔ aa ní midɛ. ¹² A ní gba zé aa bee kɛ kɛ Aasuelu búsuu daside guu píi mɔ kuɛplade pɔ wɪ mɛ Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔdezi. ¹³ Wà yá pɔ a dilepi lá kpàsā búsuu ní búsuoɛ píi ikoyā ũ. Wà a kpàwakè bui píiɛ, kɛ Yudaɔ aao ku sɔu guu aa yáyia ní íbɛɔwa gɔɔ bee yái. ¹⁴ Kɛ yādileapi yái zinaɔ kè kpakpa dia kɛ sɔkoelɛnaɔ kpe, aa gè. ɔ wà yápi kpàwakè Susa mɛɛwiau. ¹⁵ Maadose bɔ kibɛ kíake pɔ pua ní pɔ búunao daa, a kíafua zɔo pɔ wa pí ní vuao kpaa. A bàabaa gomusu tɛa daa lɔ, ɔ Susadeɔ gulakè ní pɔnao. ¹⁶ Gu pù Yudaɔnɛ gɔɔ bee, aale pɔnakɛ ní yaalɔo, asa wà ní gbá gbāaɛ. ¹⁷ Búsuu ní búsuo wéle ní wéleɔ, gu pɔ kɛ yá pɔ a dilepi lè píi Yudaɔ pɔnakè ní yaalɔo, aa dikpɛkè ní blɛbleao. Buipáleɔ gɔ Yudaɔ ũ dasi, kɛ vɪa ní kú Yudaɔ yá musu yái.

9

Yudaɔ yáyiaa ní íbɛɔwa

¹ Mɔ kuɛplade Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔde zɪ mé kɛ yá pɔ a dile kɛgɔɔ ũ. Gɔɔ bee Yudaɔ íbɛɔ wé dɔi yāa wà gbāamɔ Yudaɔnɛɛ, āma wà yápi lílɛ, ɔ Yudaɔ gbāamò ní íbɛɔnɛ. ² Kɛ Aasuelu búsuu guu píi Yudaɔ kɔ kaaa wéle pɔ aa kuu, kɛ aa léle gbé pɔ vāikpaaiɪnɔɔwa. Gbɛɛ i fɔ ní fúo, asa buipáleɔ vɪakèné píiɛ. ³ Búsuu gbāadeɔ, kɛ iwao ní kɛa ní aà zikenaɔ píi gbāakpà Yudaɔwa, kɛ aale vɪake Maadoseɛ yái. ⁴ Maadose gbia kibɛ, ɔ aà tó lí búsuu píia, asa aà gbāa lé dɛdɛɛ.

⁵ Yudaɔ ní íbɛɔ dèdɛ ní fɛndao, aa ní míɔnzɔ píi, aa pɔɛá kè ní zangudepiɔwa. ⁶ Aa gɔɔ dèdɛ Susa mɛɛwiau gbɛɔn àaa pla ní basoo. ⁷ Aa Paasadata ní Dalefɔo ní Asepatao ⁸ ní Polatao ní Adaliao ní Alidatao ⁹ ní Paamasetao ní Alisaio ní Alidaio ní Vaizatao dèdɛ lɔ. ¹⁰ Gbépiá Amɛdata né Amani, Yudaɔ wèlɛ negɔɛ gbɛɔn kwɪɔnɛ. N beeo aai ɔkā ní pɔewao.

¹¹ Gɔɔ doŋpi zɪ kɛ gbé pɔ wà ní dɛdɛ Susaɔ dasile mà. ¹² ɔ a ò a na Esitɛɛɛ: Yudaɔ gɔɔ dèdɛ Susa la gbɛɔn àaa pla ní basoo ní Amani negɔɛ gbɛɔn kwɪɔ. Bó aa kè ma búsuu kíniɔ guui mɔo! Yá kpele níle a wabikɛa lɔi? Má kɛnɛ. Bó yá níle gbɛaaí? Má n gba. ¹³ Esitɛɛ wèwà à mɛ:

Kí, tó à kènɛ maa, Yuda pɔ́ kú Susa laɔ gba zé aa yá pɔ́ n̄ d̄ilɛ aa kɛ gbã kɛ zia lɔ, wi Amani nɛgɔ̄ɛ gbɛɔn kwipio loo líwa. ¹⁴ Kí mè wà kɛ màa. Wà a kpàwakè Susa, ɔ̄ wà Amani n̄ɛpio gɛ lòoloo. ¹⁵ Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ̄ kàaa Adaa gɔɔ ḡɛo m̀ndosaide z̄í, ɔ̄ aa ḡɛo d̄ɛdɛ lɔ gbɛɔn òaa do n̄ basoo. N̄ beeo aai ɔ̄kã n̄ pɔ̄ewao.

¹⁶ Yuda k̄ini pɔ́ kú k̄i b̄usuɔ guuɔ p̄ii kɔ̄ kàaa, k̄ɛ aa ḡi n̄ n̄ziao, aai bɔ n̄ ibɛɛo yáu yáí, ɔ̄ aa n̄ zangudeɔ d̄ɛdɛ gbɛɔn òaasoo lɛɛ basiiɔ soosai (75.000). N̄ beeo aai ɔ̄kã n̄ pɔ̄ewao. ¹⁷ Aa bee k̄ɛ Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔde z̄íɛ, a gɔɔ ḡɛo m̀ndosaide z̄í ɔ̄ aa kámabò. Aa gɔɔpi d̄ilɛ dikpɛ ũ, k̄ɛ aa blesakɛ, wi pɔnakɛ gɔɔpizí.

¹⁸ Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ̄ kàaa a gɔɔ kuɛ'aaɔde z̄í n̄ a gɔɔ ḡɛo m̀ndosaideo, ɔ̄ aa kámabò a gɔɔ ḡɛodez̄í. Aa gɔɔpi d̄ilɛ dikpɛ ũ, ɔ̄ aa blesablè aa pɔnakèu. ¹⁹ Ayãmeto Yuda z̄ɔɛ pɔ́ kú z̄ɔɛwiao aai dikpɛpi kɛ Adaa gɔɔ ḡɛo m̀ndosaide z̄í, aai blesable, aai pɔnakɛ, aai blɛlikɔ̄ɛ.

Puliũ dikpɛ dilea

²⁰ Maadose yápio k̄ɛ lá guu, ɔ̄ à lá kpàsã Yuda pɔ́ kú k̄i Aasuelu b̄usu guuɔne p̄ii, gbé pɔ́ kú k̄aiɔ n̄ gbé pɔ́ kú z̄aɔ p̄ii. ²¹ A d̄ilɛn̄é aaliɔ dikpɛpi kɛ w̄ɛ n̄ w̄ɛo mɔ pɔ́ w̄i mɛ Adaa gɔɔ ḡɛo m̀ndosaide z̄í n̄ a gɔɔ ḡɛodeo. ²² Gɔɔpio mé Yudaɔ bɔa n̄ ibɛɛo yáu dikpɛ ũ. Mɔpi guu an pɔsia l̄ilɛ pɔna ũ, mé an w̄ɛnakɛa l̄ilɛ dikpɛkɛa ũ. Aali dikpɛpi kɛ gɔɔ beeo z̄í, aali blesakɛ, aali pɔnakɛ, aali blɛlikɔ̄ɛ, aali gbada taasidɛɔne. ²³ Yudaɔ z̄ɛ n̄ yá pɔ́ Maadose k̄ɛn̄é, ɔ̄ dikpɛ pɔ́ aa k̄ɛpi ḡɔn̄é fɛlekɛa ũ.

²⁴ Amɛdata né Amani, Agaga bui Yudaɔ p̄ii w̄ɛlɛ v̄ai lɛkpàaínzi à n̄ dɛdɛ, ɔ̄ à gbɛ pɔ́ w̄i mɛ puliũ gbèa à e n̄ fu, i n̄ dɛdɛ. ²⁵ Kási k̄ɛ k̄i a feena mà, à yád̄ilɛ lá guu, k̄ɛ v̄ai pɔ́ à a lɛkpàaí Yudaɔzipi wi aà musu. ɔ̄ wà aà lòo líwa n̄ a nɛḡɛo s̄anu. ²⁶ Ayãmeto w̄i o gɔɔpioɔne Puliũ, asa gbɛ pɔ́ a là tón we. Yá pɔ́ Maadose k̄ɛ lápi guu n̄ yá pɔ́ à n̄ léo yáí ²⁷ aa s̄i wà dikpɛkɛ gɔɔ plapiɔ guu w̄ɛ n̄ w̄ɛo. Aa mè n̄pio n̄ n̄ n̄é n̄ gbé pɔ́ n̄amáo ḡi dikpɛpi k̄eio, w̄ali kɛ a gɔɔwa lá wa k̄ɛ láuwɛ. ²⁸ W̄ɛ n̄ w̄ɛo gɔɔpio yá lío d̄ɔngu, aali a dikpɛkɛ ualɛ n̄ ualɛo, w̄éle n̄ w̄éle, b̄usu n̄ b̄usu. Puliũ dikpɛpi su b̄adɛ Yudaɔ k̄iio, a kɛgɔɔ su midɛ n̄ buio k̄iio.

²⁹ Kía na Esitɛɛ, Abihaili né, la plaade k̄ɛ n̄ a ikoo p̄ii Puliũ yá musu, à gbãakpàò lá pɔ́ Yuda bui Maadose k̄ɛwa. ³⁰ Maadose lápi kpàsã Yuda pɔ́ kú k̄i Aasuelu b̄usu m̀n basoolo n̄ soplao guuɔne. A kua aafia niɛ guu yá'òné, ³¹ ɔ̄ à Puliũ dikpɛpi d̄ilɛ a gɔɔwa, lá aàpi n̄ kía na Esitɛɛo d̄ilɛn̄éwa, lá ampio s̄o aa s̄i wà kɛ n̄ n̄ buio n̄ k̄pɛ n̄ lɛyeo n̄ ɔ̄lɔ. ³² Yá pɔ́ Esitɛɛ d̄ilɛpi gbãakpà Puliũ yá beeɔwa, ɔ̄ wa k̄ɛ láu.

10

Kí Aasuelu n̄ Maadoseo yá

¹ Kí Aasuelu tò gbé pɔ́ kú a b̄usu guuɔ p̄ii n̄ ísia ḡuḡunaɔ falub̀dɛ. ² Yáz̄ɔɔ pɔ́ a k̄ɛ n̄ a ikokɛyãɔ ku Mɛdɛo n̄ Pɛɛsiɔ k̄iao ladau. Lá k̄i Maadose gbà gbãa à ḡɔ gb̄z̄ɔɔ ũ, a ku lápi guu lɔ. ³ Yuda bui Maadose mé k̄i Aasuelu plaade ũ. A tɔb̀ò Yudaɔ guu, mé aà yá kà n̄ gbé dasidegu, asa à a gb̄éɔ aafia w̄ɛlɛlɛ, mé à kuana zé k̄ɛkɛ a buipioɔne.

YOBU

Yá pò kú láε bee guu

Yobu lá dàale ní yá pò Yobupi lèoe (1-2). Yobuá gbēmaaε mé dúnia pópíi pèwà. N beeo a gi de náaide ũ Luaε. Ké Lua báaadàaàgu yáí yà? Gwa lá aà pópíi mīde píi, aà àizεεo ní aà néo ní aafia pò a vío ní pò pò a vío píi. Baa ké àle taasike, à gí lé Lua náaikεε.

Lua ì séwano kpelewa ni? Lá Yobu ì yáke a zéwa, bóyáí yāvāipi aà lèii? Aà gbēna gbēon àaōo òè aa mè, tàae pò a kè go mé lé aà gbē. Beewa ò aale yágaga ní kōo, yápi ku lápi guoguo (3-31). Gbēon àaōpio lé felekaayāo o'o. Yobu sō à gí an yá pò aale o beei, ò à yázāsīmá à mè: Yázede kuo, vāikenao yá mé ì gé ae. A gí yá pò a gbēnao zèopíi, ò à zè ní a tàaesaidεεo.

Gbēpāle yāsè lo, aà tón Elihu (32-37), ò àle wεεε à yá pò Yobu lé o εεbo. A mè Lua ì yā'ia zī gbēnazinawa lezaawà yáie, gbēe a fō o Luaè aà azia yáō séle siue sōo.

Gbezā ò Lua lèdà yápiu azia sa (38.1-42.6). I we Yobuwao, āma à yāgbèagbeawà. Yobu yá pò a zāwàò dō sa, à yá pò á a gbadōo ò.

Lápi yá làa ní yá pò Yobu lè gbεzāoe (42.7-17). Lua mè Yobu yá na de aà gbēnapio póla, ò à èa pò pò Yobu ví yāa kàfiè lεε pla.

Setāu kōnikεa Yobue sēia

¹ Gōεε ku yāa Uzu bùsuu, aà tón Yobu. Gbēmaaε, a tàae vío. A Lua vía ví mé à mikè yāvāiwa. ² A negōεo ví gbēon soplá, nenōεo gbēon àaō. ³ A sāo ví mèn àaasōsōo lεε soplá, yiongoo àaa gēo, zuo àaa sōo, zàa'inao àaa pla ní basōoo, mé aà zikenao dasi maamaa. Aà zōo de gukpe oi gbēpiia. ⁴ Aà negōεo ì blekekōε be ní beo, aai ní dāepio sísi aa mō poble aa vēemińo. ⁵ Tó aa bleblè wa làa píi, Yobu ì ní sísi à gbābōnéε. I fele kōkōo ì sa pò wí a pò káteu à tékū o an baadeε, ì me: Wílio dōo ma néo duunakè aa dèe ní Luao ní sōu. Māa Yobu ìo ke gōōpii.

⁶ Gōōewa luabe gbāadeo* mō sī Dii ae, mé Setāu kú ní guu. ⁷ Ō Dii ò Setāuε: N bō má ní? A wèwà à mè: Mále bebe, mále liaa dúniaue. ⁸ Ō Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbēmaaε, a tàae vío. A ma vía ví mé à mikè yāvāiwa. ⁹ Ō Setāu† ò Diiε: Yobu n vía ví pā nεe? ¹⁰ Ni oliaaazi ní aà beo ní pò pò a ví gupiiuoo lé? N báaadà aà zīu, ò aà pòo lígua. ¹¹ Ōbo na aà pòowa píi n gwa, a yāvāi o n musue. ¹² Ō Dii òè: Ma aà pòo nāne ní ozi píi, āma nsu oka aà mεwao. Ō Setāu bō Dii kíi.

¹³ Gōōewa Yobu negōεo ní aà nenōεo lé poble, aale vēemi ní vīi be. ¹⁴ Ō gbēe mō Yobu kíi à mè: Zuo lé sapa mé zàa'inao lé sē ble ní sae, ¹⁵ ò Sebaò lèlemá aa ní naaa wà tàò, aa ní dānao dède ní fēndao. Mámε ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁶ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: Lua sù n sá kpāsawá, aa tekū, an dānao gāga. Mámε ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁷ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: Kaladeo kōkpaalè gāli àaō, aa mō lèle n yiongoowa, aa ní dānao dède ní fēndao. Mámε ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁸ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: N negōεo ní n nenōεo lé poble, aale vēemi ní vīi be, ¹⁹ ò zàa'ian gbāa kàka à bō guwaiwaiu, à sù ní kpé gola síiōwa, ò à kwè kà népiola, aa gāga. Mámε ma bō mado, ma mō a baokpaine.

²⁰ Yobu fèle à a ula ga kè, à a mi bō. Ō à wūle a gbεeu à misiile Luaε ²¹ à mè:

Ma bō ma da gbεeu ogiie,

mé má ea ta ogiie.†

Dii kpàa, ò à èa sía,

ma sáaukè ní Diio.

* 1:6 N Ebelu yáò wà mè Lua néo. Daa 6.2 gwa. † 1:9 Zia 12.10 ‡ 1:21 1Tim 6.7

22 Apii guu Yobu i duunakεo, i Lua tàae eo.

2

Setāu kōnikεa Yobuε gēn plaade

¹ Gɔɔewa luabε gbāadepiɔ èa mò sī Dii aε mé Setāu kú ní guu. A zè Dii aε, ² ɔ Dii aà là à mè: N bɔ má ni? A wèwà à mè: Málε bebε, málε liaa dúniaue. ³ ɔ Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbēmaaε, a tàae vío. A ma vía ví mé à mikè yāváiwa. Baa ké n ma swáfèè, ma músi kpàaàzi pā, à gī ku tàaesai e tia. ⁴ ɔ Setāu òè: Kemεε, má kenε. Pó pó gbé ví píi a kpa a misia yái. ⁵ ɔ bɔ na aà mewa ò gwa. A yāvái o n musuε. ⁶ ɔ Dii òè: Ma aà nàne n ɔzī, āma nísu ò aà deo.

⁷ Setāu bò Dii kíi, ɔ à sánε vāi zī Yobuwa sea za aà kèsewa e à gè pè aà minanguo. ⁸ ɔ Yobu tàaso sè à gè zòle tufua, àle azia waò. ⁹ Aà na òè: Nyɔ gi òyɔ ku tàaesai e tia yà? Yāvái o Lua musu, ní ga. ¹⁰ ɔ a òè: Nle yā'o lán nɔε sɔúwa. Maa wác e Luawa, wá vāi e bo yó? Apii guu Yobu i duunakε a yā'oa guuo.

Yobu gbēnaɔ mɔa aà gwai

¹¹ Ké Yobu gbēna gbēɔn àaɔ taasi pɔ aà lèɔ bao mà, an baade bò a bε aa kō kàaa, ɔ aa gè sósobi keiè, wi aà nòse níniè. An tón ke: Temani gbé Elifaza, Sua gbé Bilidada ní Naama gbé Zofaao. ¹² Ké aa aà wεpà za kàaa, aai aà dō bo, ɔ aa sɔlò, baade a ula ga kè, ɔ aa bùsu dā zù musu ní mia. ¹³ ɔ aa zòle aà nɔle gɔɔ sopla fāane ní gwāasinao. An gbēe i yāe oèò, asa aa è lá aà wēnakεa kè zō maamaa.

3

Yobu sakaa a igɔɔu

¹ Bee gbεa Yobu yāsè à sakà a igɔɔu ² à mè:

³ To ma igɔɔ bāde

gwāasina pɔ wà mè wà ma iupi.*

⁴ To gɔɔpi lí gusia ũ.

Kua musu Lua su a yādao,
asu to gupuuo.

⁵ To gusia níinii kūaa gɔɔpiwa,
to luabesiana kúlewà,
to gusia gēele daala.

⁶ Gwāasínapi sɔ, aà siakū maamaa,
wasu da wè gɔɔ guu bo,
wasu nao mɔ gɔɔ guuo.

⁷ To gwāasínapi fikū,
gula su àɔ dɔ gɔɔ beeo.

⁸ Pɔdamade pɔ aali tó íatē gupuoɔ
láaizi gɔɔpiwa.

⁹ To a gudɔleia saanaɔ siakū,
wi gudɔa dā pā, gu a kēo.

¹⁰ Asa gɔɔpi i ma da neasakpε zé tamεεo,
a tò ma wesi taasile.

¹¹ Akεa wi ma i gε ũ yāao ni?

Bóyái mi bɔ gbεeu mà ta gɔɔo ni?

¹² Akεa wà ma kpa gbáai?

* 3:3 Zel 20.14

Bóyāi wà yó kpàa má mǐi?

¹³ Tó ma ga yāa, dō má kú kílíkili,

dō ma i'ò ma kámabò

¹⁴ ní kíaò ní dúnia lɛdamade
pó aa kpé zio kèkè dò níziáeò,

¹⁵ kía pó aa vua kàaańziò,
mé aa ánuusu kà ní kpé paio.

¹⁶ A maa yāa wà ma ví lán nòbòleawa,
lán né pó mò gè, i dúnia eowa.

¹⁷ Wékii vāikenaò ì ní zòa tóu,
mé yèèsaideò ì kámabou.

¹⁸ Zìzòò ì ìampakii e we,
aali ní wɛtānaò ló ma ló.

¹⁹ Gbāadeò ní táaaò ku we pii,
mé zò líò de a dii pó ũ we ló.

²⁰ Bóyāi Lua ì gupu wēnadeòne
ní gbéé pó an nòse òòkpaaci?

²¹ Aai wɛɛɛ ga mós ní sé, ìli mɔò,†
aaí kpálekɛi de lá wí kɛ ɔdaila.

²² Tó aa gè tēenau, an pò ì kɛ na,
an nòse ì yáalò maamaa.

²³ Gbéé pó dō gu pó á kúuon ma ũ,
Lua kaa ìamazi gupiiu.

²⁴ Wea zàũzaũ mé ma pòblea ũ,
ma aaukɛa ì bòle ma léu lán íwa.

²⁵ Yá pó má a vía ví mé ma le,
yá pó ma ká gíi mé pílaa.

²⁶ Má kú niɛo, má kú kílíkilio.
Mi e kámabòo, gili mé gèmagu.

4

Gbéé pó Lua ì aà toto mé báaa ví

¹ Ǿ Temani gbéé Elifaza yázāsīwà à mè:

² Tó gbéé wóò fò yá'òne, níyò menaòoa?
Asa ma lé a fò àò kpaaũao.

³ Gwa, n lɛdà gbééwa dasi,
n gbéé pó an yèèè làaò gbà sò.

⁴ N yá gbéé pó lé fuò sè lesí,
n gbéé pó naaleaò gbà gbāa.

⁵ Ké yá n le sa sò, níle fu,
ké à n le, ò bìli n kú.

⁶ N víakɛa Luaɛ lí tó n mi àò daa íao lé?
N kua táaesai lí tó n nòse àò daa doũo lé?

⁷ Lāasookɛ!
Démɛ i yāe kɛo, ò à mǐdɛi?

Gbēmaa ku má ò wà aà suumpai?

⁸ Gbéé pó vāi sa pà à yākele tòwà,

mále e bee mé ì bọ̀lẹ̀.

⁹ Lua lé'iana ì aà midẹ,
aà pọ̀bọ̀a a níu ì aà tọ̀bọ̀z̄.

¹⁰ Aà káaa lán nòomusuwa lé ì ká,

Lua ì aà swaa é'èè.

¹¹ I ga lán nòomusu pọ̀ nò wèèlẹ̀ kùawàwa,
aà néo i fáaa.

¹² Yákpáina m̀̀a íana guu,

yápi feena gè ma swáú,

¹³ g̀̀o pọ̀ mále nana yàaa o gwáasina,

g̀̀o pọ̀ iz̄o daa gbéola.

¹⁴ Via ma kũ, mále lualua,

ma m̀̀e búu lé dee.

¹⁵ Iana ma oa pà,

ma m̀̀eká fèlẹ̀ sí.

¹⁶ A zè, mi a taa d̄o,

pọ̀pi ku ma ae,

̄ ma aà bọ̀ kpáina mà à m̀̀e:

¹⁷ Gbènazina yá a na Luae?

Déme a f̄ à zèa a Kena aei?

¹⁸ Lá Lua lí a malaika náaik̄eo,

mé ì a z̀̀blenapio tàae e,

¹⁹ wa wá gbé pọ̀ wá me de g̀̀i kpé ũ,

mé wá daalea de bùsu giina ũ,*

w̄i wá suumpa lán kitolowa pọ̀ oa?

²⁰ Za k̀̀o e oosi gbé̄ ì gaga,

aaí s̄aae e g̀̀opii, w̄li ní f̄ank̄eo.

²¹ Lua ì ní kpépi gbapele wolené,

̄ aaí ga ònk̄usai.

5

¹ Lezu sa ñ ma, tó gbèe a wema.

Malaika kpele ñȳ liliwài?

² S̄oũ ì ga a yákuáño yái,

m̄isaide ì kpagua a w̄ed̄ane yái.

³ Má è s̄oũ z̄inapèlẹ̀,

̄ z̄inapi yò kándo.

⁴ Aà néo kè aafia zéwa,

w̄i ní yá m̄alené yákpalekek̄i,

gbèe lí z̄eño.

⁵ N̄and̄enaò aà buap̄oò blè,

baa pọ̀ pọ̀ à l̄ekaa líai,

imid̄enaò l̄ua aà àiz̄ēi.

⁶ Yá'ia lí b̄ole bùsuwao,

yá'õma lí b̄ole t̄olewao.

⁷ Kási lá tek̄ona gea musu sea v̄io,

màa gbé pọ̀ wa ì píi ì yá'ia e.

* 4:19 Daa 2.7, 3.19

8 Tó máme s̄, má gb̄ea Luawa,
 mí a yá kpáɛ aà gēz̄i.
 9 I yāz̄ɔ́ p̄ wa f̄s̄ a gbad̄s̄o ke,
 wa f̄s̄ aà yāb̄ɔnsaek̄e a l̄é d̄s̄o.
 10 I to lou ma d̄úniau,
 ì to a í dagua s̄s̄saou.
 11 I gb̄é kp̄eenaɔ se l̄es̄i,
 ì oosisinaɔ da p̄ɔnau.
 12 I yá p̄ k̄ɔnideɔ l̄é yá gboo,
 ké an ɔ su à b̄áaa v̄io yáí.
 13 I ɔ̄nɔnaɔ kú ní k̄ɔnik̄ea guu,*
 ì to yāfuangbanaɔ l̄edama ke p̄ā.
 14 Gu ìɔ siané f̄āan̄e,
 aai ɔmalemaɛ íat̄e gb̄āa z̄á lán gwáwa.
 15 I taasideɔ b̄ɔ ga léz̄i,
 ì ní b̄ɔ gb̄āam̄ɔnedeɔ ɔz̄i.
 16 Ayāmeto gb̄āasaideɔ wé aɔ d̄ɔaàzi,
 yākpaanlak̄enaɔ i ke kȳó.

17 B̄áaad̄en gb̄é p̄ Lua ì aà toto ū.
 Tó Gb̄āapiide l̄é n swāgaga, n̄su gio.†
 18 Asa ì gb̄é ke'ia, ɔ ì aà b̄ɔ gwa,
 ì gb̄é wíwi, ɔ ì aà gb̄ágb̄ā.‡
 19 A n b̄ɔ taasiu ḡen soolo,
 baa tó a dea, a n n̄eo.
 20 A n si gawa n̄ana ḡɔɔ,
 a n b̄ɔ f̄enda léz̄i z̄ilau.
 21 Dii a k̄aedanzi ké wasu yāɔɔmao yáí.
 Tó músi m̄ò, v̄ia a n k̄ūo.
 22 Nȳɔ músi ní n̄anao yáalɔ,
 n̄ȳɔ v̄lake w̄aìɔn̄eo.
 23 Asa á k̄ɔ yāma ní gb̄eɔ, n bú a gb̄e kao,
 n̄ȳɔ na ní s̄ēanɔb̄ɔɔ,
 24 níɔ d̄s̄ ké n ua aɔ na.
 Tó n ḡe n kp̄asau, p̄e a k̄és̄āo.
 25 Nȳɔ d̄s̄ ké n n̄éɔ aao dasi,
 n buiɔ ligua lán s̄ewa.
 26 Nȳɔ zik̄ūe, ní gbasa ga
 lán ése p̄ wa k̄è a ḡɔɔwawa.
 27 Ké wa ɔl̄i yápiu, lá wá èn we.
 Yápi sí, ní d̄s̄ nz̄ia yá ū.

6

Yobu z̄ɔad̄ɔa a gb̄ēnawa

1 Yobu yāz̄āsiw̄a à mè:
 2 Tó wa f̄s̄ zaada ma yā'ɔmau wà ȳɔ,
 tó wa f̄s̄ músi p̄ ma le ȳɔ lé,

* 5:13 1Kln 3.19 † 5:17 Yaa 3.11, Ebe 12.5 ‡ 5:18 Oze 6.1

³ a gbia aɔ de ísiale ũfãala.

A yáì tò ma yáyaaa'ò.

⁴ Gbãapiide kaɔ ma kũ,

a sɛwɛ lé taale ma nisínau.

Pó pó Lua í ìadaomáɔ ìiamazi.

⁵ Tó zàa'ina sɛ è lé ble, ì wiilɛ?

Tó zu lé pèlɛ tàaaɔ, ì ɔɔbe?

⁶ Wí pó sùusuu ble wisisaie?

Kogbepuana í ì nae?

⁷ Ma nisína ye ble bee taaio,

ì to ma gua aɔ ye kpaaaɛ.

⁸ Tó ma yá pó má gbèa è lé!

Lua ma ka yá pó ma wé dɔipiwa.

⁹ Lua ma suumpa lé!

Aà ɔtɔa aà ma gyawi!

¹⁰ Ma nòsɛ i gbasa níni,

ma pɔ iɔ na,

baa ké ma wãwã gi ku,

asa mi lelekpa Lua pó a kua adoazio.

¹¹ Ma yèèè kà mà gi màɔ kue?

Ma wèni gɔa kà mà mɛnakɛɛ?

¹² Ma gbãa kà gbɛwa yà?

Ma mɛ á mɔgotɛ yà?

¹³ Má fɔ kaakaanakɛ lɔɔ,

wà ma bɔa maa zé tà.

¹⁴ A kũ pɔsiade gbènaɔ gbèkɛkɛè,

ké asu viakɛa Gbãapiideɛ too yáì.

¹⁵ Ma gbéɔ náai de lán swa pó a í i bawa,

lán swa'ɔna pó a í i gèzɛawa.

¹⁶ I pa buzie, a í i kɛ dùuduu

lougbe ní nɛɛzio yɔa yáì,

¹⁷ ɔ a í i ba saɛ, a ɛ í tékũ,

a í i sãale ìatɛ gbãa zã.

¹⁸ Tágenɔ ì ké zéwa,

aaì si guwaiwaiu aa ga we.

¹⁹ Tema tagɛnaɔ í í wɛɛɛ swapiu,

Seba laatanaɔ wé ìɔ dɔ ípizi.

²⁰ Tó aa kà, an gɛɛ ì gɔ kpá ní wéi,

aa í'ea náai ví we, ɔ tãmaa ní né.

²¹ Màa ápiɔ sɔ, mi pɔe ewáɔ,

ké a yãpãsi pó ma le è, vía á kú.

²² Ma pɔe gbèawá yà?

Má òé à ma gba pó á gbãa léu yà?

²³ Ma mè à ma bɔ ibɛɛɔ ɔzì yà?

Má òé à ma si gbé pãsiɔwae?

²⁴ A yá pó ma zãwà ɔlɔmɛɛ,

í ma wé kēmee, mí níle.
 25 Yázede oané mé zεví,
 āma ma bèe pó á bò zεvío.
 26 A ye yáasi pó má kèò bèebo yà?
 I tāmaasaide yá gwa yābòle ũ yà?
 27 A líkpa netone sea yá musu,
 á á gbēna kpámá òda'ea yái.
 28 A yá na, à lili à ma gwa.
 Ma wé aɔ pe á wéu, míò εεtoéa?
 29 A sue! Asu ma yá gwa koleao.
 A εa làasooke, ma yá mé zεví.
 30 Ma lεdà yākpaanlau yāae?
 Má yāvāi dō noa?

7

Yobu zɔadɔa Luawa

1 Gbēnazina kua dūniauá dēεε.
 À kua de lán gbèwina kuawae,
 2 lán zɔ pó lé ue nide kuawa,
 ge gbèwina pó a wé ìò dɔ a aseai.
 3 Ma luakpama mé kua pā ũ mɔ ní mɔo,
 Lua ma da taasiu gwá ní gwáo.
 4 Tó ma wule, mi me má fele bɔe ni?
 Gwāasina ìò gbàa, miò pelembo e gu ge dɔdɔ.
 5 Kòò ní bɔteεo fífi ma mewa,
 ma mɛbaa kàsaakù, ìò ibɔ.
 6 Ma gɔɔò ìò gē ní bao lán zwàatāna kɔɔzuawa,
 ìò gēzεa wεdɔa pói sai.
 7 Lua, dō ké ma wēni de lán lé'ianawae,
 má aafia'e bau bɔ.
 8 Lá níle ma e, nýɔ ma e bɔ.
 Nyɔ wékpalemazi, kási máò ku bɔ.
 9 Lá luabεpuana ì gusike à gēzεa,
 màa gbé pó tà bεdau lí feleo.
 10 Ili εa su a be bɔ,
 aà yá lí dɔ aà bεdeɔgu bɔ.
 11 Ayāmεto má a lé kpaaũo,
 má yā'o ma yeelεa guu,
 má zɔaka ma nòse òòkpaa yái.
 12 Isia ge kpò gbēnen ma ũ
 ké ni ma dōaa?
 13 Tó ma mè ma lii a ma sɔ dadoũ,
 ge ma wúlebo a ma nòse nínimεε,
 14 ɔ ni to vía ma kũ nana guu,
 ni to gili gēmagu wépungu'eau.
 15 Ma waa fia a kemεε na de ké beea,
 ga maamεε de ma wāwāe beea.
 16 Mi saka ma wēnigu,

má ye màò ku gɔɔpiio.
Ma tó tɛɛɛ, asa ma kua ku pɔɛ léio.

17 Bón gbēnazina ũ ké niò aà káfi,
niò làasooke aà yáwai?*

18 Niò aà tàasika lá gu lé dɔ,
niò aà le ñ aà gwa gɔɔpii.

19 Nyɔ̄ n wé woa baa yɔɔ
mà e lé'i mós yá?

20 Ma duunakè yà? Bó má kènei?
Gbēnazingwana, àkea n ma ke n pɔɔɛa ũi?

Ma gɔ̄ne aso ũ yà?

21 Bóyāi nili ma tàaeɔ kēa
ñ ma duuna woloao ni?
Asa má gē tēnau tia, máò ku lɔo,
nyɔ̄ kpálekemazi, nyɔ̄ ma eo.

8

Baade i a tàae gb'e'e

1 Ǿ Sua gbé Bilidada yázāsīwà à mè:

2 Nyɔ̄ yá bee taa o e bɔɛ ni?
Nle yābɔle bùuu.

3 Lua i yázeɛde fuangbaa?
Gbāapiide i yāmaa bāɛɛa?

4 Lá n néɔ duunakèè,
a tò aa ñ tàaeɔ gb'e'è.

5 Tó n Lua kíi wēɛɛ,
mé n sùuugbèa Gbāapiidepiwa,

6 tó ñ gbāsī vɔo mé ñ maa,
baa e tia a feɛ n wēnagwa,
i n be yá gó̄gɔ̄ne a zéwa.

7 N gwea káau a kene pɔɛ ũo,
n gwea gbɛzā aɔ káfi vɔ maamaaɛ.

8 Gbé zio la,
ní ñnɔ pɔ an deziò kpálekèi dɔ.

9 Asa né zɔ̄anaɔn wá ũ, wá yāe dɔo,
wá kua dúniaw i gēzɛa lán uenawaɛ.

10 Gbé zipio yá a n wé kēo lé?
Aa ñ nòse guu yā'one.

11 Kɛfu i ke maa dānasaie?
Fee i zɔ̄kū isaia?

12 Tó wi zɔ̄o, baa ñ a lá'isikɛo,
a lá i giigaga àa de sēɔla píi.

13 Màa a de ñ gbé pɔ Lua yá sàaàguo,
beewa tāmaa a luayādansai né.

14 Sɔuba nian do ñ i a náaike,
dānsaba ñ i gbāa'ewà.

* 7:17 Sou 8.4, 144.3

15 I sōkpalε bapizi,
 ɔ bapi lí fɔ àà kũo.
 I didi bapiwa, ɔ bapi ì fua.
 16 A gōnao ì dagua káau
 lán lí pɔ́ ɔ́ í ví íatē gbāaiwa,
 17 ɔ a zínao ì fiakōi gu gbεdeu,
 ì gē gbεou.
 18 Tó wa ga wòle a pékii,
 gupi ì lelekpaaazi à me:
 Má n dō yāao.
 19 Zé pɔ́ a sèpi pona lén we,
 ɔ pɔpāleɔ ì bɔle tɔlepiwa.
 20 Lua lí gí tàesaidezio fá,
 mé ìli vāikenaɔ gba gbāao.
 21 A to ò yáalo tia,
 ní kúkuake.
 22 A wida n zangudeɔwa,
 gbēvāipio be a gō bezia ũ.

9

Lua gbāa demala

1 Ǿ Yobu mē:
 2 Siánaε, má dō màa.
 Kpelewa gbēnazina yá aɔ na Luaei?
 3 Tó gbé ye lekpaakeaano,
 yá mèn òaa sɔo guu a fɔ mēndo zásiwàò.
 4 Aà ɔno kè zài mé aà gbāa zɔo.
 Déme a fɔ giè, ade i bɔ aafiai?
 5 I gbèsisio sɔ, aalio dɔo,
 ì ní fuangba ní pɔkūmao.
 6 I tɔle lualua à sɔ,
 ì to a gbapeleɔ ziazia.
 7 I yá'o íatēε, ɔ ì gí bilei,
 ì pɔku saanaola.
 8 Ǿme musu kpàle ado,
 ì taa'o ísia ikooaɔwa.
 9 A saanao kè gudoũ,
 Kífēnena ní Ko neadeo*
 ní pɔ́ pɔ́ kú gεomidokii oio píi.
 10 I yázɔoke, wili fɔ dɔo,
 ì yābɔnsaεo ke, a lé vío.
 11 I gēmala, mili aà eo,
 ì gēzεa, mili aà wépao.
 12 I pɔ́ simá, déme a fɔ gièi?
 Déme a fɔ oè, bó níle ke màaii?
 13 Lua lí to a pɔkūma kpàleɔ,
 baa Ilenɔbo zɔo† donledeɔ vlānauè.

* 9:9 Amɔ 5.8 † 9:13 Isa 30.7

14 Mapi s̄ má f̄ yázāsiwàe?
Má f̄ lekpaakeaànc̄e?

15 Baa tó ma yá na,
má f̄ wewào.
Ꮖme ma yákpalekena ũ,
sema mà sùuugbeawà.

16 Tó ma lezùààzi mé a wèa,
a yāmaae? Mi sio.

17 I ma gbēgbē yá yōona yáie,
ì ma ke'ia kpélekpéle pā.

18 Ili tó ma wek̄i eo,
ì ma tó ní n̄sepusuoε.

19 Tó gbāa yáε, aàpi mé z̄ō.
Tó yágōgōε s̄, déme a aà sísii?

20 Tó ma m̄ ma yá mé na,
ma lé a yādamalae.

Tó ma m̄ má tàae v̄io,
a ma εboε.

21 Má tàae v̄ioa? A yāe v̄i bo,
mi saka maz̄ia wēniu.

22 Yā doūε, asa lá máε o,
ì tàesaideō ní gbēv̄iō midε pii.

23 Tó yá m̄ ga ìné k̄ando,
ì tàesaideō lánike ní yā'ea guu.

24 Tó bùsu ḡō gbēv̄iō z̄i,
ì p̄oku yákpalekenaō wéεε.
Tó aàpi no, dé ni?

25 Ma ḡōō gēa wāa de bàalenala,
aale tá ní bao, a kee nao.

26 Aale gu baa v̄i lán kefu gó'ilenawa,
lán kúu sua p̄owawa.

27 Baa tó ma m̄ má yá p̄ó má k̄ua b̄o ma n̄seu,
mí a oa wee mà yákp̄ainado,

28 ma wāwā a iwāa ka ma p̄oε.
Má d̄ó ké n̄ȳō to yá b̄o man̄o nao.

29 Lá w̄ale ma gwa tàae de ũ,
b̄óyāi má ìada maz̄iawa p̄ā l̄i?

30 Baa tó ma zu'ò ní m̄ōōnao,
ge ma a o p̄ipi ní kasagb̄o,

31 n̄ȳō ma zu è p̄eleadeuε.
Baa ma p̄okasaō aao ye ma ḡiyāio.

32 A de gbēnaz̄ina ũ lamawao.
Má f̄ yázāsiwà

wà gbasa gé yákpalekek̄i s̄anuo.

33 Tó gbēε kú wá k̄ōō ũ,
aō iko v̄iwá wá gbēōn pla w̄apii,

34 i aà go'ō ze lé,
v̄ia z̄ō p̄ó máε keè a gé aε bo.

³⁵ Má víakèè lɔ, míɔ yā'o,
asa má d̄s maziawa,
má de lá wàe ewao.

10

Ma dea yáí Lua tò wà ma ii

¹ Ma kpasa ní ma wēnio,
má yá pó má k̄a o sa.
Pɔsia guu má yābɔle sa.
² Má o Luae: Nsu yādamalao.
Yá pó ní èa om̄e.
³ Gbāamɔa mapi n ɔgb̄e kàngu yá?
N bɔ ma kpe,
ɔ n ze ní gb̄v̄áíɔ lekpaaiāoa?
⁴ Wá wé dou yá?
Gudoū ni e ní gb̄naziāoa?
⁵ N wēni geseū lán wá pówa yá?
N kua muāa ní wá gb̄naziāo yá?
⁶⁻⁷ Lá ní d̄s tàaeden ma ūo,
mé gb̄e ku aà ma bɔ n ɔz̄í,
a yáí n kpálekè ma yāv̄áíɔ,
n ma duuna tàasikāa?

⁸ N ma ikāsa ní nzia ɔ,
ɔ níȳɔ ea n̄ ma t̄lɔz̄s saa?
⁹ Ké n ma ke ní bèleo, a yá d̄ngu.
Nȳɔ ea n̄ ma ke b̄suti ū lɔ yá?
¹⁰ Ní ma kása n̄'itēna ū lán ví'ipuwo lé?
Ní to ma i lán ví iawao lé?
¹¹ N báa ní bàasio dāmala,
n ma wáɔ p̄ep̄ek̄wa ní k̄íɔ.
¹² N gb̄ke guu n ma gba wēni,
n ma d̄sa, n ɔkù ma nisinala.
¹³ Ma n làasoo d̄s sa,
yá pó ul̄e n s̄un ke:
¹⁴ Tó ma duunakè, niɔ w̄et̄emazi,
nili tó ma bɔ p̄a ma tàaeɔ yá musuo.
¹⁵ Waiyoo mapi, tó tàaeden ma ū.
Baa tó ma yá na, má f̄s mida íao,
asa wí ma k̄ū, taasi ma k̄ū gb̄a.
¹⁶ Tó ma su midà ía,
ni l̄ɔlemazi lán n̄ɔmusuwa,
ní ea n̄ n gb̄a b̄nsae m̄m̄e.
¹⁷ Ní ma k̄pak̄sa ní seelade p̄aleɔ,
n p̄f̄eamazi i k̄áfi,
ní tó yā'ia ma le m̄ɔm̄ɔ.

¹⁸ Bóyāi n ma bɔ ma da gb̄eui?
A maa yāa mà k̄esaie,

ké gběe su wεsimalεo.

¹⁹ A maa mào ku yāao.

A maa yāa ma bɔa neasakpεu

wào ma da mia'εu gòoε.

²⁰ Goo yoo na pò gòmεε a láa tia.

Gomala, ma pɔ e ke na, baa yoo

²¹ e mào gé géi gékii,

gu pò gugεakōu ní gusiao kuu.

²² Gupi sí níinii lán gwáwa,

pɔe ku we zézeo,

wεedo mé a fáane ũ.

11

Nòsεwε Luaε!

¹ O Naama gbé Zofaa yāsè à mè: ² Aà yá dasi, wá wewào lé?

Yábolenapi a bɔ maa yà?

³ N yápá oa a gbéó lé kúa?

N yāyaaabòle, ɔ wa zɔadɔmaoa?

⁴ N mè n yádanε sãa vïo,

ní kú Luaε tàaesai.

⁵ Tó Lua yá'ò lé,

a n εεboε.

⁶ A òno asii bɔolekenε,

asa Lua òno zɔo dεwála.

N dɔ Lua lé íadama n vāi léu nεe?

⁷ Nyɔ fɔ n Lua asii dɔa?

Nyɔ bɔ Gbāapiide zɔoke léwae?

⁸ A lesi de luabea, nyɔ ke kpelewa ni?

A zã de bedaa, nyɔ fɔ n dɔe?

⁹ A zɔo de tɔolea, a lé vïo,

a yàasa de ísiasa maamaa.

¹⁰ Tó à mò gbé kù a dàkpεu,

mé àle yákpalekeaànɔ,

démε a fɔ gii?

¹¹ A mɔafilideɔ dɔ fá!

Tó à vāikea è, ili a yádao lé?

¹² Lá zàa'ina lí nε'i gbēnazina ũo,

màa nòsεsaide lí ònokūo.

¹³ Tó n n nòsε wε Luaε,

mé n ɔsè musu wabikea guu,

¹⁴ tó n nzia gà duunaε,

mé yāvāi i zòlekii e n beo,

¹⁵ n mi aɔ daa ía sãasaie,

nyɔ zεdɔ viasai.

¹⁶ N taasi yá i sāngu,

a dɔangu iɔ de lán í gēa zéawa.

¹⁷ N kua i teke de fáane íatēa,

gusia pò ní kúu i pu lán gudɔawa.

¹⁸ N sɔ aɔ dilεa, n nòsε iɔ daa dou,

n laai aɔ kpalea, nɔ i'o n a nao kau.

¹⁹ Nyɔ ɔli nzɔau,

gbɛe yá a iwáa ka n pɔao,

baade a wɛɛɛ àɔ nanno.

²⁰ Gbɛvãio yiongo lébaa dɔ́a,

aa bɔkii eo, yá pɔ gɔ́nɛ mé ga ũ.

12

Lua mé gbãa ví

¹ ɔ Yobu yãse à mè:

² Sianaɛ, áme a maa gbɛɔne sa lá!

ɔ ále e tó a ga, ɔno mɛden we.

³ Mapi sɔ má nɔse ví lááwaɛ,

má kɛsãaázio,

dɛme a fu yá pɔ ále ɔɔwai?

⁴ Ma gbɛ́ pɔ ma lezù Luazi a wèa,

ma gɔ́ pɔ yáalɔa ũ ma gbɛnaɔne.

Ma gbɛ́ pɔ ma yá na mé má tàae vío,

ma gɔ́ pɔ yáalɔa ũ.

⁵ Gbɛ́ pɔ aa ku niɛniɛɔ

ì gbɛ́ pɔ músi n léɔ gwa pãe,

aaí saka gbɛ́ pɔ kpàguaɔgu.

⁶ Gbɛblenaɔ sɔ aaɔ zɔ́lea n be n laaiwa,

lualewena pɔ an gbãa de n lua ũpiɔ ɔ ku dɔɔa.

⁷ A ge nɔbɔɔ la, aai yádaé,

à gbea bãɔwa, aai oé.

⁸ A yá'o n tɔɔleo, i ɔno daé,

à to kpɔɔ séle siué.

⁹ Pɔ́piɔ pii, an kpele mé gí dɔ́i

ké Lua mé pɔ́pii kè n a gbãaoi?

¹⁰ Pɔ́pii wɛni ku aà ɔziɛ

n gbɛ́pii nisinao.

¹¹ Lá léna i pɔ́ i dɔ́,

màa swá i yá dɔ́kɔɛ.

¹² Gbɛ́ ziɔ mé ɔno ví,

gbɛ́ pɔ wɛ kèɔ wé mé zɛa.

¹³ ɔno n gbãaoá Lua pɔɛ,

ledama n wɛzɛɔ i bɔ aà kíiɛ.

¹⁴ I pɔ́ gboo, wili fɔ́ kɛkɛɔ,

ì zetañle, wili fɔ́ wèo.

¹⁵ I lou ze, gu i giigaga,

ì to loupɔɔ fɔ́, tɔɔle i foofɔ́.

¹⁶ Aàpi mé iko ví n denlao,

gbɛsãanaɔ n gbɛ́ sãsaɔ ku aà ɔzi nípiiɛ.

¹⁷ I to ledamadeɔ ta kyalesai,

ì to yákpalekenɔ gɔ́ mɛsaideɔ ũ.

18 I gala pɔ́ kíaɔ kpà gbéɔne polo,
 ɔ̃ ì belɛona ye kíapionɛ.
 19 I to sa'onao ta kyalesai,
 ì gbé pɔ́ an zína pèlɛɔ fuangba.
 20 I to náaideɔ lé gɔ́ kpaaũa,
 ì yázɛdɔ́a si maezɔ́ɔwa.
 21 I saikɛ kpalablɛnaɔwa,
 ì nɛgɔ́naɔ gɔ́kɛbɔ́ɔ polomá.
 22 I asiiyá pɔ́ kú gusiau biiwàné,
 ì bɔ́ n̄ yá pɔ́ wa a gbadɔ́oo gupuau.
 23 I to buiɔ tɔbɔ, ɔ̃ ì n̄ midɛ,
 ì to aa ligua, ɔ̃ ì n̄ fāaa.
 24 I to dúnia dɔ́aanaɔ gɔ́ misai,
 ì to aa sásá gugii zɛsaideu.
 25 Aaĩɔ ɔmalɛmalɛ gusiau filiasai,
 aaĩɔ tálaatalaabo lán idɛnaɔwa.

13

Yobu ye yá'o n̄ Luao

1 Ma wé yápiɔ è pii,
 ma swá mà ɔ̃ má dɔ́.
 2 Lá á dɔ́a ví, màa má dɔ́a ví sɔ́,
 i kɛ má késáaázi no.
 3 Ama Gbāapiide ɔ̃ má ye mà yá'oè sa,
 má ye gé n̄ ma yáoo Luawaɛ.
 4 Apio sɔ́ i ɛɛ liamazi,
 gyáegwan giaɔn á ũ ápii.
 5 Tó á lé kpaaũa yāa lé,
 wa á dilɛ ɔ̃nɔnaɔ ũɛ.
 6 A ma yáze ma,
 à swáɛ ma yázāsiawái.
 7 Yázɛsai ɔ̃ á o Lua gɛɛ ũa?
 Sásāyā ɔ̃ á o Lua gbɛua?
 8 A yānakpa Luawa yā?
 A yásiaànɔ yā?
 9 Tó à wɛtè á yái, a bɔ́ánɔ nae?
 A dɔ́ɛwà lá wí dɔ́ɛ gbēnazínawawa yā?
 10 Tó ále yānakpawà a gbadɔ́sai,
 a á swágagaaɛ.
 11 Aà zɔ́kɛ a kàadaálao lé?
 Viakɛaè a tɔ́wáo lé?
 12 A yá'onɛɔá túfue,
 yá pɔ́ a giyyèoaá pèlɛaaɛ.
 13 A n̄lɛmɛɛ mà yá'o,
 yá pɔ́ a ma le aà ma le.
 14 Bóyāi má azia pa swai?
 Máɔ a wēni naa ma ɔ́zī yā?

15 Gwa, a ye ma dεε, ma wé dɔ pɔei lɔɔ.
N beeo má gí n mazíao aà aε.

16 Bee a ma bɔ,
asa aà yádansaiɔ we mɔ ze aà aεɔ.

17 A laaidɔ ma yáwa maamaa,
à swásemazi.

18 Ma yá pɔ má o zé kàlε,
má dɔ ké ma yá naε.

19 Démε a fɔ bɔbɔmanɔi?
Tó wa fɔ, má nílεε, mí ga.

20 Lua, yá mèn plaε beeo kemεε,
má ulεnεɔ.

21 N n ɔ goa,
ńsu to iwāakampɔa kādamaalao.

22 Bee gbεa lezumazi, mí mɔ,
ma gba zé mà yá'o, ní yázāsia.

23 Ma yāváiɔ ní ma tàaeɔ kà ūmai?
To mà a tàae ní ma duunao dɔ.

24 Akεa nílε nzía ulεmεε,
ńlε ma dilε n ibεε ūi?

25 Lakεε pɔ lé íanse ɔ ní ye wíwíaw?
Sè gii ɔ ní ye é'εa?

26 Ni yá íikpaa,
ni ma èwaasogɔɔ duuna wi ma musu.

27 Ni ma daliu,
ni ma taa'oa lé dameε,
ni wéte ma yāváiɔi píi.

28 ɔ ma gɔ lán pɔ vláa pɔ lí àlε lélélelewa,
lán pɔkasa pɔ bleɔ lé blewa.

14

Gbēnazina kua wēnaū

1 Gbēnazina í bɔ nɔε kíiε,
aà wēni kuluū, ilíɔ ku yákelesaio.

2 I pia lán lávuwá, í giigaga,
í gēzεa lán uenawá, ilí gēgēo.

3 Gbé bee taa ɔ níyɔ wεdɔè
n yákpalekεaànɔa?

4 Gbé gbāléa a fɔ né gbālesai io,
baa do.

5 N gbēnazina gɔɔ dilεè,
aà mɔ dasilε de n yá ūε,
n aà wē lé dàè, a fɔ v́iao.

6 Wεwowà n aà to we,
e aà gɔɔ pa lán gbèwinawá.

7 Baa lí í saase,
asa tó wa zɔ, í εa vlāpae,
mé a vlà dafupi lí golεo.

8 Baa tó a zína zikù tóle guu,
 mé a miɔna gà téesau,
 9 tó à í gímà, a bɔleɛ,
 a gɔnakē lán lí pɔ wa bàwae.
 10 Tó gbéè gà sɔ, Ìb wúlɛa tèlele,
 Ì tá, Ìli ku bo.
 11 Lá ísida'í Ì lao,
 mé swa'í Ì ba à gēzɛa,
 12 màa gbēnazina Ì wúlɛ, Ìli fɛle bo.
 E luabɛ gɛ àb kuo, a vuo,
 a vu ní ipioo.
 13 Nyɔ ma ulɛ bɛdauo lé?
 Nyɔ ɔkumala e n pɔ wèeao lé?
 Gɔɔ dilɛmɛɛ we, ma yá i gbasa dɔngu.

14 Tó gbéè gà, a ɛa àb kua?
 Tó màaɛ, ma wé aɔ dɔ ma vuai
 ma dēekaa guu gɔɔpiie.
 15 Nyɔ lezumazi, mí wema,
 nyɔ n pɔkɛa ea nide.
 16 Tia níle wéte ma yákeai,
 gɔɔ bee nyɔ ma duuna yáda bo.
 17 Nyɔ ma táaɛ ka bɔɔu, ní ye n dilɛ,
 nyɔ kán'ɔ lé ma váikeapiɔwa.

18 Lá gbèsisí Ì gboo à yóle,
 mé sísi musu gbè gbène Ì sɔ,
 19 lá swa'í Ì gbɛ yɔɔ,
 mé í Ì búsu séle taò,
 màa ni to tãmaa gbēnazina né.
 20 Ni gbāamɔè, ɔ Ì tá, Ìli su bo,
 ni to aà ánuato, aà wé Ì lile.
 21 Tó aà néɔ gò gbéè gbiaɔ ũ, a mao,
 tó gbéè yáfūnaɔne sɔ, aɔ dɔo.
 22 Wáwá ɔ aɔ ma ado,
 aàzia ɔ ɔ aɔ dɔ.

15

Vaikena lí bɔ pɔo

1 ɔ Temani gbéè Elifaza wèwà à mè:
 2 ɔnɔna a yāpā gii bee taa oa?
 A lé eɛe yáɔ bɔlewà yà?
 3 A lekpaake yá àisai musua?
 A yá káfiasai oa?
 4 Mpi sɔ níle víakea Luaɛ bāde sa,
 níle kpá gbéène aa làasookewà.
 5 Vái pɔ ní kúa mé dɔ n léu,
 kɔnide lé mé dɔma.
 6 N lé mé n dayáu, i ke mámɛo,

n lé mé n kalikè.

⁷ Gbēnazin séian n ūa?

Wà n i e wàṛ gé gbèsisíṛ kèia?

⁸ N Lua lekpaaiṛ ní a gbéṛ maa?

Mmè ní ṛnṛ ví ndoa?

⁹ Yá kpele ní dṛ mé wá dṛo ni?

N wεzē dεwála yà?

¹⁰ Gbēzṛṛ ní mikāpuadeṛ kúwanṛ,

gbé pṛ an zṛṛ dε n maelaṛ.

¹¹ Lua ye n nṛse nínine,

ṛ à kènε fēneūa?

Wáλε yá'onε busebusεo lé?

¹² Bómε n sṛ blèi?

Bóyái níλε wá gwa ní wεpāsioi?

¹³ N pṛ paa Luazi,

ṛ yá dasi í bṛλε n léu.

¹⁴ Bón gbēnazina ū ké àṛ ku gbālesaii?

Gbé pṛ nṛε aà í aṛ maaa?

¹⁵ Lá Lua í a malaikaṛ náaikεo,

mé aà bε í kεè gbālesaio,

¹⁶ wa gbēnazina pṛ o lε?

A bèε, a ṛṛkpaá, í yāvái mi lán íwa.

¹⁷ Má yá'onε, swásei!

Má yá pṛ ma swá mà séλε mà siunε.

¹⁸ ṛnṛnaṛ mé bṛ ní yápíṛ,

aai yá pṛ an deziṛ ò kee ulεwēεo.

¹⁹ Aamε ní bùsu ví níṛtēε,

zìloε í zṛλε ní guuo.

²⁰ Gbēvái íṛ ku dēεu e a wēni léuε,

gbé pásí gṛṛ lé kuε.

²¹ Kṛfi iwāakampṛade íṛ dṛ aà swáú,

aà aafia gṛṛ gbāamṛnedeṛ í léléwà.

²² A εa bṛa gusiau náai ví íṛo,

dεa ní fēndao mé lé aà dá.

²³ Íṛ liaaliaa, íṛ mε blε ku má ni?

A dṛ ké a kua bεda gusiau káikù.

²⁴ Taasi ní yeelεao íṛ aà víakù,

a daaàla lán kía pṛ a léléama sṛu màwa.

²⁵ Asa à ṛsè Luaziε,

à kuabíi Gbāapiidewaε.

²⁶ A sùwà ní waakíba bṛṛṛawàṛ

ní a sèngbao gēele kṛdeo.

²⁷ Baa ké aà oa nísi bṛa,

mé a mεkpaá, aà gbṛu lèελε,

²⁸ a zṛλε uazí pṛ wíli gēuṛṛ guu,

wéλε pṛ wa wí, a kṛéṛ gṛṛ wèεwεεṛu.

²⁹ Aà àizεε a gṛṛplakεo,

aɔ de ɔde ũo,
 pɔ pɔ a vɛɔ ligua bo.
³⁰ A e bo gusiauo,
 tɛlɛpiɔ a aà vlâpaa sāsã,
 Lua lé'iana i aà se geò zéa.
³¹ Asu pɔ gia náaike à azia sásão,
 asa pɔ gia mé aɔ aà asea ũ.
³² Yápi a aà le e aà gɔɔ àò gé pai,
 aà gɔnaɔ e ɔtao.
³³ A gɔ lán kuli pɔ a vú wòlowae,
 lán vɛeli pɔ a nesoena wòlowa.
³⁴ Luayãdansaio gáli a báaa keo,
 té a kũ gbagusaedanaɔ kpéwa.
³⁵ Aaí yákele nɔsi, aaí ne'i yã'ia ũ,
 moafili mé ì bo ní neasakpeu.

16

Má seelade vi luabe

¹ ɔ Yobu mè:
² Ma yá bee taa mà à dasikù,
 gbɛnɔsenininaɔn á ũ wea?
³ A ze á lé'ianagbaae boe ni?
 Bó yá mé lé ɔwá, ɔ ále yázãsiai?
⁴ Tó áme á kú ma kuawa yãa,
 má yã'o lááwa sɔe,
 mí á de ní yã'oo,
 mí a mi kéé déúdeũ.
⁵ Kási ma yá a á gbãa káfíéé,
 ma ledama a á nòse níniéé.
⁶ Tó mále yã'o, ma wãwã a láao,
 tó má níle sɔ, a kpáléé?
⁷ Lua, ní tò ma gɔ gbãasai sa,
 n ma gbéɔ dɛɔnzɔ píi.
⁸ N tò ma gɔ yooyea seela ũ,
 ma ibabaa gɔmɛe seela bèé ũ.
⁹ Lua ì felemanɔ ní pɔfɛo,
 ì ma zɔezɔe,
 ì a swaa lɔlɔmɛekɔwa,
 ma ibɛepi ì wɛbiibiia.
¹⁰ Wí lé'ɛ'ea, wí yázɔzɔmɛe,
 wí ma sánkeke, wí felemanɔ píi.
¹¹ Lua ma na faasaideɔne ní ɔzi,
 à ma zu gbɛvãio ɔu.
¹² Ma a kuananke kílíkilié,
 ɔ à mò yáyíaa.
 A ma kũ ma waa kpe
 à ma pã pɔwa,
 à ma ke a pɔdeá ũ.
¹³ Aà kàzunaɔ liamazi,

yá pó ma a zé kàlɛ kè fama,
 yá pó ma pɔ dɔmápiɔ.
 12 Aaɪ̃ e gwāasinaá fáanɛɛ,
 tó gu lé gēkōu,
 aaɪ̃ mɛ guwɛ lé kēɛ.
 13 Tó bɛda ɔ ma wé dɔi,
 mé ma a pɛ kpàlɛ gusiau,
 14 tó má ò mia'ɛ mé ma de ũ,
 mé má ò kòɔ mé ma da ní ma dāɛ ũ,
 15 bɔ ma wé aɔ dɔi bi?
 Wa ma e ní gweao bi?
 16 Tāmaa aɔ ma nɛ e bɛdau nɛe?
 Wá si tēɛnau sānu yā?

18

Bai i vaikɛna kú

1 Ǿ Sua gbɛ Bilidada yázāsīwà à mè:
 2 Nyɔ n yá midɛ bɔɛ ni?
 Su n laaiwa, wí gbasa faaibo.
 3 Bɔyāi nílɛ wá gwa lán pɔtuɔɔwai?
 N wá dílɛ sɔũ ũ yà?
 4 N gbé pó ni to n pɔfɛ nzia taitaie,
 dúnia a gɔ bezia ũ n yāi nɛe?
 Gbɛsi a sɔ n yá musu nɛe?
 5 Gbɛvāi gupua i láa,
 à tɛvua i midɛ.
 6 Aà kpé gupua i li gusia ũ,
 filia pó kú aà saɛ i ga.
 7 Aà taa'oa ní sɔo dilɛa i gɔ sea tá ũ,
 aà yázɛkalɛa i aà fuangba.
 8 Aà tá i aà kpa baia,
 aà gbá i si baletāu.
 9 Mɔ i aà kú a kèɛwoũ léu,
 baipi i kúlewà búlu.
 10 Ba kpa aà aɛ tɔɔlɛu,
 kúɛ lé aà dā a taa'ozɛu.
 11 Kisia i koezɔaazi,
 àlɛ aà gbɛɛlɛ.
 12 Nɔana i aà gbāa kɔ'ɛ,
 músi ɪɔ aà kpa gua dá.
 13 I aà mè gueɔ ble,
 gagyā i aà mɛguɔ yó.
 14 Wí aà ga wà bɔ kpé pó a kuu aafiau,
 wí aà gálɛ gɛð pó pó i to vía ní kúɔ midɛɛ.
 15 Aà kpé gɔ gi,
 ɪatɛgbɔ li aà uaa.
 16 Aà zínaɔ i giigaga tíu,
 aà gɔnaɔ i imi musu.

17 Àà yá i sángu dúniau,
 àà tó i midε tɔɔε.
 18 Wi àà ya gupuaú wà àà kpa gusiaú,
 wi ɔzɔaàzi àà ánuato.
 19 A né ge buie to a gbéɔ guuo,
 àà bε gbēε a bɔɔ.
 20 Yá pɔ àà lè dī bε'aεdeɔwa,
 gukpεdeɔ kāsī àà yá musu.
 21 Yá pɔ ì faasaide ua len we,
 luadɔnsai gwean we.

19

Ma mīsina a mɔ gbεzā

1 ɔ Yobu wèwà à mè:
 2 E gɔɔ ūma áɔ ìadaa
 àɔ ma nòsε òɔkpamεεi?
 3 A ma sɔsɔ à kè gēn kwi sa,
 i ma taiinkε, wí lí á kūo.
 4 Tó ma sāsā síana,
 ma tàae de mazía yá ūε.
 5 Tó a gi lé ázía maabo demala,
 mé ále ma duuna kamεε ma ɔzì,
 6 àɔ dɔ ké Lua mé ma yá fuangba,
 à filifilimbakpàmεε à ma kū.
 7 Mi a taiinakea ɔɔɔ, gbēε lí weao,
 mi suaba wiile, yázεde kuo.
 8 Lua zεzòmεε, dɔikíi kuo,
 à gusia dà ma zéa.
 9 A ma kpebò,
 à ma fùa gò.
 10 I ma deεlempa gupiiu e mà láa,
 ì to támaa ma ne lán lí bilεawa.
 11 I a pɔkūmabɔbɔa,
 ì ma gwa a ibεεɔ do ū.
 12 Àà zígɔɔ ì sɔmazi sānu,
 aaì koezɔmazi, aaì bòokpa lia ma kpéi.
 13 A tò ma gbéɔ lí kāaamanɔ ɔɔ,
 gbé pɔ ma dɔɔ lezɔ tàmale.
 14 Ma daεɔ fùa,
 ma yá sà ma gbēnaɔgu.
 15 Ma gɔ nibɔ ū ma bε zíkεnaɔne,
 ma gɔné lán bui zìlowa.
 16 Tó ma a ziiá sísi, ìli wea ɔɔ,
 baa ké ma awakpàè, à bò ma léwa.
 17 Ma lé'iana ì ke ma naε gbɔɔ gí ūε,
 ma v̄iɔ ní ma dāunaɔ yemazi ɔɔ.
 18 Baa negɔεnaɔ ì sakamagu,
 tó mále mó, aaìɔ ma ke pɔɔpɔɔ.

19 Ma kpàasiao ye ma giyãio,
ma gbé yenzideo bò ma kpe.

20 Ma gɔ wá ní báao ũ,
à gò leε mà gaε.

21 A ma wēnagwa ma gbēnao,
à ma wēnagwa, asa Lua ɔt̄aε.

22 Bóyãi i pélemazi lán Luawai?
Ili kpara ní ma kékēak̄oεoa?

23 Má ye wà ma yáo ké,
má ye wà dalau.

24 Wà ké gbewa ní lákēbo,
wi beo ma kpáleu à ku gɔɔpii.

25 Mapi, má d̄ó ké ma m̄sina ku,
a fεε ze tole gbεzã.

26 Ma boa s̄ouε bee gbεa,
má wesi Luale mesai.

27 Má wesiaàle maz̄ia,
maz̄ia wée, i ke gbēp̄ale no.
Mále a nide ma n̄se guu.

28 A mè kpelewa á ke à k̄aaamazi,
ké à e yápi s̄aas̄a ma ma léu.

29 A v̄iakε f̄endaε.
Lua a p̄ok̄umab̄ob̄o v̄aikenaowae,
í d̄ó ké yákpale lé á dá.

20

Vaikena i yã'sma e

1 Ǿ Naama gbé Zofaa yázãsiwà à mè:

2 Yá p̄ó ní ò òa,

ma me wà mà wema.

3 N ma lele n ma kpebò,
má wema ma wez̄ε guu.

4 N d̄ó lá a de za zio lé?
Za gɔɔ p̄ó Lua gbēnaz̄ina kè d̄uniau,

5 v̄aikena kúkuakεa lí ḡεḡεo,
luayádansai p̄onakεaá gɔɔpla yáε.

6 Baa t̄ó aà íand̄aa z̄ò luawa,
mé aà mi kà luabepuanawa,

7 a ḡεzεa lá az̄ia bíikpewaε,
gbé p̄ó aa aà è yãa me:

A ku má ni?

8 A s̄aale lán nanawa, wa aà e bo,
a ḡεle lán wépungu'eawaε.

9 Gbé p̄ó wesiaàle yãa aà e bo,
aà bedeo aà wépa bo.

10 Aà néo awakpa taasideoε,
aai aà àizeε soané.

11 Aà èwaasogɔɔ gb̄aa p̄ó a v̄i yãa

a gě̀aà̀nɔ t́́eɛnau.

12 Baa ké yāvāi ɪ̀b na aà léɛ,

mé ɪ̀b ulɛa aà léna zíɛ,

13 baa ké à gĩ̀ ɔ̀kpaii,

mé ɪ̀b dɔ̀ aà léu,

14 blɛ pɔ̀ a blè a li aà ǹ̀sɛu,

i g̃ɔ̀ aà mɛu mlè̀ sɛwɛ ũ.

15 A blɛ níside pɔ̀ a gbè̀ pisi,

Lua mé a to à bɔ̀lɛ aà gbɛɛu.

16 Pɔ̀ pɔ̀ àlɛ mi a g̃ɔ̀ mlè̀ sɛwɛ ũ,

i aà dɛ lán s̀̀gbala swaawa.

17 Zó ní víf̃aaiɔ̀ aɔ̀ diaàzi lán íwa
lá aà wé dɔ̀iwao.

18 A pɔ̀ pɔ̀ á s̃imáɔ̀ sɔ̀aanéɛ,

a e pɔ̀nake ní a laata'aiɔ̀.

19 Asa à gbāam̀ taasideɔ̀nɛ à ní tó giie,

à ní kpéɔ̀ s̃imá, òmɛ d̀̀ s̃o.

20 Aà yea pɔ̀i lí to à íampakii èɔ̀,

pɔ̀ pɔ̀ aà pɔ̀ dɔ̀wàpɔ̀ lí aà bɔ̀.

21 A pɔ̀pii è, pɔ̀e kpé lɔ̀,

ní beeo aà nama a la ní lao leo.

22 Aà pɔ̀deke guu a g̃ɔ̀ yooyeɛɛ,

ní aà ɔ̀niɛkeɔ̀ taasi a ɔ̀gbagoèɛ.

23 Gɔ̀ pɔ̀ à kà a làa,

Lua a pɔ̀kūmabɔ̀bɔ̀wà pāsipāsí,

a wét̃amɔ̀è, i d̃ɔ̀ a mɛwa.

24 Baa ké à bàalè mɔ̀si g̃ɔ̀kebɔ̀ɛ,

mɔ̀got̃ɛ ka mé a aà pá.

25 A kapi wo a kpɛsɛa,

i kà lé tɛkeapi wo a pɔ̀awa,

ga vía i aà kú.

26 Gusia yá i aà àizɛɛ le,

té pɔ̀ gbèɛ mé kàɔ̀ i kūwà,

tépi i pɔ̀ pɔ̀ g̃ɔ̀ aà kpéuɔ̀ s̃āsā.

27 Luabedeɔ̀ aa aà tàaeɔ̀ bɔ̀ gupuau,

z̃íledɛɔ̀ bɔ̀ aà kpɛ.

28 Aà bɛpɔ̀ gusike píi,

aa g̃ɛlɛ luapɔ̀kūmagɔ̀.

29 Fia pɔ̀ Lua a boèn we,

baa pɔ̀ gbēvāi i e Lua kíin we.

21

Vaikena i namable

1 ɔ̀ Yobu m̀̀:

2 A swákpa à ma yāma,

òmɛ a ma ǹ̀sɛ nínimɛɛ.

3 A menakemɛɛ mà yā'o,

ma yā'oa gbɛa í ma àlafiike.

4 I ke gbēnazina malé zɔ̀akaio.

Ma poyaa zevio lé?

⁵ A ma gwa, yápi i diwá,
í òku á léwa.

⁶ Tó ma làasookè ma yáwa,
gili ì gēmāgu, mi lualua.

⁷ Akea vāikenaò ì ku,
aaì zi kú, an gbāa ì káfi?

⁸ An néò ì zīnapēle ní wáa,
aaì wesi ní buiò gbāakūale.

⁹ An bēdeò ì ku aafia,
vīa lí ní kūo, Lua lí gotōmáo.

¹⁰ An gáaeò ì ku zudaòwa, aali fuao,
an zudapio lí nòbòleo, aaì ne'i.

¹¹ Aaì ní néò gbae kòò'oi lán sá kpàsawa,
an néfēnenaò ì vīvī lán blenēowa.

¹² Aaì lesi ní gāao ní mōonaò,
aaì kòò'o ní kulepeao.

¹³ Aaì zikū ní namao,
aaì ta bēdau niēniē.

¹⁴ Kási aaì o Luae: Gowála,
wá ye wàò bē n zéuo.

¹⁵ Déme Gbāapiide ū wà zòbleèi?
Tó wa kulekèè, bó ài wá ei?

¹⁶ Kási an nama lé bò ní kíio.
A yáì mi gbēvāiò ledama bee sio.

¹⁷ Vāikenaò filia ì gamá mōomōoe?
Lua pòkūma lí tó músi ní lé dasio.

¹⁸ Iana ì ní séle lán ése úawae?
Zàa'iana ì ní waa lán sēwae?

¹⁹ Lua ì vāi pò gbé kè wi aà néò musue.
Lua fiabo adee gòò, aà dō!

²⁰ Aà wesi azia òòkpaale!
Gbāapiide pòkūma imibò dōè aà mi!

²¹ Yá pò a aà bēdeò le aà gaa gbea,
ìli a kākāeo.

²² Lá Lua ì yágōgō musudeòne,
wa fō yādaèe?

²³ Gbēeò ì ga ní àizee zōò,
aa namablè bélebele.

²⁴ Vī ìò di, an tao pai yelele,
an wá ìò gbāa, aalò mekpaa maamaa.

²⁵ Gbēeò ì ga ní nòseyaaò,
zaa aa ku, aai pōmaa e wa blèò.

²⁶ Aaì wúle gudou tēenaue,
aaì kòòka mpla nípii.

²⁷ A èa? Má á làasooò dō
ní kōni pò ále kemēeo.

28 Asa i me: Gbēzō be kú má sae?
Vāikenao ua gō bezia ũ.

29 Ili yálala wélegenaowao lé?

A yá pó aai o fān vīo lé?

30 Gbēvāi i bō músikegō,
pōe lí aà le taasikegō.

31 Déme i zōadōwài?

Déme i fiaboè aà yākeawai?

32 Wī aà se wà gēò gēvīkī,
wī itēke aà mia dōngubōwa.

33 Swa sae būsukōtēō i kēè na,
gbēpii teaazi we, mé wī dōaaè dasi.

34 A fō ma nōse níni ní á yāpāoe?

Yá pó ále weaá zībōnkpe yáe.

22

Yobu taae vi

1 Ō Temani gbé Elifaza mè:

2 Gbēnazina a fō àò ài vī Luae?

Baa ònde káfia vīèe?

3 Baa tó n yá na,

nyō fō n Gbāapiide pō ke nae?

Baa tó ní kú taaesai,

bó ài a vī Luaei?

4 Nle e àle zōadōma àle bōbōnno

ké ní de aà yāmana ũ yái nee?

5 N vāikea zōo lé?

N duuna lé vīo.

6 N tōmasi n gbēōwa pā,

n gbēō pōkasaō wōlomá, aa gō puizi.

7 Ni í kpá yēesaideōwa aa mīo,

n nōandenaō tē ble.

8 Mmē ní gbāade ũ, ní tōle vī,

ní de n būsū beede ũ.

9 Ō n gyaa gbēandoō yā oḡii,

n tone pó gwana vīoō gbāa mīde.

10 Bee yái músi dasi n le,

ásoo kēma kándo.

11 A yái gu síma, níle gu'eo,

í kùaama à dānla.

12 Lua ku musu a beo lé?

Saanaō pékīi gwa, lá à zā!

13 Ō níle o: Bó Lua dōi?

Kua luabepuana kpēle a fō yágōgōwēe?

14 Lousisia kpaàè, àle wá eo,

ìò be musumusu wee.

15 Zé pó gbēvāiō beu à gēgē

ō ní ye n se sōa?

16 Wà gēhīnō zéa kpóo,

í dàńl̩a à tà ní ní zĩmp̩el̩eo.

17 Aa ò Luaε: Gowála!

Bó Gbāapiide a kew̩ēi?

18 Kási ōme ní ká p̩o maawa ní ua.

Mi gbēv̩āi̩o l̩edama bee sio.

19 Tó gbēmaa̩o yá p̩ó ní lé è, an p̩ó i ke na,
t̩aesaide̩o ì ní láanike aai̩ me:

20 Wá ib̩e̩e̩o m̩ide be!

Té kù p̩ó p̩ó dińzi̩owa.

21 Misiile Luaε, ní̩o naa̩àn̩o,
ní gbasa nama e.

22 Yá p̩ó àle one ma,

ní da n s̩o.

23 Tó n̩ e a n su Gbāapiidewa,

mé ní tò v̩āi̩ k̩è n uawa z̩à,

a ní z̩e̩d̩o.

24 Tó n̩ n̩ m̩ò b̩e̩e̩ede̩o k̩òle b̩ùsuu,

mé n̩ n̩ vua maa̩o v̩ūaa swa'ε gb̩e̩o guu,

25 Gbāapiide a g̩o n̩ m̩ò b̩e̩e̩ede̩ ũ,

a̩o d̩e̩e̩ n̩ p̩e̩ā ānusu ũ.

26 N̩ p̩ó i gbasa ke na Gbāapiidewa,

n̩ w̩é̩ i̩o p̩e̩ Luawa.

27 Ní wabikew̩à, i sinn̩o,

ní légbā p̩ó ní d̩òwà fiabo.

28 Yá p̩ó n̩ z̩e̩ò i z̩ek̩e̩e̩,

n̩ z̩é̩ i pu.

29 Lua ì ìandāna̩o fu,

ì gbé̩ p̩ó an mi g̩ò péle̩a̩o suaba.

30 Baa t̩aede, Lua a aà misi.

A n̩ misi n̩ o̩b̩o̩lea v̩āi̩ guu yáí.

23

Yobu yea k̩s̩'ea ní Luaoi

1 Ǿ Yobu m̩è:

2 Baa e tia mále yá k̩ūt̩ēka w̩ēnann̩o,

Lua o̩t̩ā gbáugbāu, mále aauke.

3 Tó má d̩o̩ gu p̩ó má aà eu,

d̩o̩ ma g̩e̩ aà k̩íi.

4 Má a yá̩o d̩o̩d̩òè,

má l̩ekpaakea̩àn̩o,

5 mí ma lá a wea,

m̩o̩ yá p̩ó a om̩e̩e̩ t̩àasi k̩ūa.

6 A s̩òlek̩eman̩o a gbāa pua léu n̩e?

Aawo! A ìbe̩le̩se̩man̩o.

7 Wek̩i̩ gbēmaa a e yā'ouè,

ma yákpalekenapi i ma k̩ē e g̩o̩pii.

8 Tó ma g̩e̩ gukp̩e̩ oi, a ku weo,

tó b̩e̩'a̩e̩e̩ s̩o̩, m̩i̩li aà e weo.

⁹ Tó àlẹ̀ zíkẹ̀ gughbāntoo oi, mili wẹsiaàlẹ̀o,
tó à lílẹ̀ gẹ̀omidọ̀kíi oi, mili aà wépaọ.

¹⁰ Ama a zé pọ́ má sẹ̀ dṣ,
tó à ma yṣ, má bọ́ lán vuawaẹ.

¹¹ Ma aà kẹ̀sẹ̀ kù,
ma aà zé sẹ̀, mi lílẹ̀o.

¹² Mi bọ́ aà yádílẹ̀aọ kpeo,
yá pọ́ bọ́ aà léu kẹ̀mẹẹ na de ma pọ́bleaa.

¹³ A ku ado, démẹ a fṣ ze gièi?

Yá pọ́ kàaàgu ṣ i kẹ.

¹⁴ A zíkẹ̀ yá pọ́ a dilẹmẹewa,
mé a yá kù a nṣeu dasi ló.

¹⁵ Bee yáí gili ì gẹmagu aà aẹ,
tó ma làasookèwà, iwāa ì ka ma pọ́aẹ.

¹⁶ Lua ma kādè,
Gbāapiide viadadamazi.

¹⁷ Gusia kù ma wéa,
āma i to ma nilẹo.

24

Lua ì vāikenaọ to we

¹ Bóyáí Gbāapiide ìadamagọọ dilẹao ni?
Gọọpi lí ká aà dṣnaọneọ be!

² Gbéṣ ì kọọ se wà sṣò,
aaí pọtuọ kpaí'ọ aao dá.

³ Aaí tone pọ́ gwana vío zàa'ina síwà,
aaí gyaa gběando zu tṣmasi.

⁴ Aaí yẹẹsaideọ yá zéu,
ṣ bṣu taasideọ ì níziá kpagui.

⁵ Taasidepiọ ì bebebebe sẹu
lán sẹa zàa'inaọwa,
aaí bẹ wẹlẹwẹlẹ ní laaio,
aaí bẹ kpálekẹ sẹu ní néọne.

⁶ Aaí tàaa kẹ́ bugbe ziu,
aaí vẹe kṣnwe gběváiọ vẹebuu.

⁷ Aaí i búu ké aa pọkasa vío yáí,
aa zwāa ví wà kúnla tó íana bṣlẹo.

⁸ Lou ì ní gbẹ́ gbẹ́sí sí musu,
aa ulékíi vío, ṣ aaí na gbewa.

⁹ Wí né desai sí a dawa,
wí taaside né sí tṣma ũ.

¹⁰ Aa pọkasaọ vío, ṣ aaí bẹ búu,
ní ní pọ́ bàaa sẹsẹanékẹo, nọa ì ní deẹ.

¹¹ Aaí nísi zṣné ní kaau,
aaí ṣzṣné vẹewa,
kási imi ló ní deẹ.

¹² Gbé pọ́ lé gaọ lé aauke wéleu,
gbé pọ́ kẹ́'iaọ lé wiile,
kási Lua lí gběe tàae eo.

13 Gbēeɔ ku aa ye gupua yáio,
aa a gbadɔo, aai a zé seo.

14 Gbēdena ì fele gufēne,
ì wēnadeɔ ní taasideɔ dede,
ìo gusia yeyewa lán kpáíwa.

15 Gbāsíkēna ìo gubeebee dāe,
ìli e gbēe a a eo,
ō ì pókú a oaa.

16 Gbēeɔ ì kpé gboo gusiai,
aaí nǐzia sɔlo kpéu fáane,
aa gupua dɔo.

17 Gusia níinii mé ní fáane ũ,
aa kɔ dɔ ní gwáasin pɔo.

18 Aa gbiao lán í fùlawa,
wà lekè ní tɔole,
ō aali ní vēebu koo se loo.

19 Lá tɔole gii ì imi guantēna,
màa bēda ì duunkēnao mómo.

20 An yá ì sá ní da'iaogú,
aa gò kòoo ble ũ.

Faasaidepiɔ yá lí do gbēegu loo,
aa gò kálēa lán yàamioṅaowa.

21 Gbēpiɔ ì fiio pɔo símá,
aali yāmaake gyaa gbēandooneo.

22 Lua ì gbēvāipiɔ gále táńno ní a gbāao,
baa tó aa zēdo, an kua náai vío.

23 I to aao dɔdɔa aao nǐzia náai ví,
ō ìo wéte an yākeozi.

24 Aaí tɔbo gɔɔpla, ō aaí sāale,
aaí wule ga lán gbēpiiwa,
aaí mipēle lán ése sáowa.

25 Tó mǎan sɔo, déme a ma eboi?
Déme a yá pɔ má ò dile pái?

25

Luaá Gbāapiidee

1 Ǿ Sua gbé Bilidada mē:

2 Lua ì a be gwa musu we yākelesai,
kiake de aà yá ũ, à kà wà viakēè.

3 Aa zīgō lé vie?

Ali gupu gbēpiiēo lé?

4 Kpelewa gbé a fō bo maa Luai?

Kpelewa gbé pɔ nɔe kùle ì a fō ào ku gbāsísaii?

5 Lá mɔvua lí teke iwesasaio,
mé saanao pípiàè,

6 wa gbēnazína pɔ de kòobii
ge kòotē ũ yā'o be?

26

Yobu dɔ̄ Luaá Gbãapiideɛ

- 1 ɔ̄ Yobu mè:
 2 N dɔ̄ yɛ̄ɛsaidelɛn wee?
 N ɔ̄dà gbãasaidewan wea?
 3 N lɛdà ɔ̄nɔ̄saidewan wee?
 N bɔ̄ n̄ wɛzɛ z̄ɔ̄on wee?
 4 N yápi ò n̄ dé gbãao ni?
 Déme d̄aaane n yá bee òi?
 5 Gyaadeɔ̄ lé pelembo
 ísia n̄ p̄ó p̄ó kú a guuɔ̄ z̄íɛ.
 6 Bɛda yáe ulɛa Luaɛo,
 p̄ɔe daaè gɛɔ̄belao.
 7 I gugbãntoo musu kpáɛ bálumaa,
 a tò dún̄ia gola síiɔ̄ looa p̄ɔewao.
 8 I í ye a bɛ puanau.
 N ípi gbiakɛo luabɛpuanapi lí p̄únao.
 9 I p̄óku m̄ɔvuala,
 ì luabɛsiana na azíai.
 10 A iadà ísiaɛ gu'ea lé zɛɛu,
 a de k̄ɔ̄ ũ gupua n̄ gusiao z̄ãnguɔ̄.
 11 Tó Lua p̄úna, gu ì dee,
 tó à k̄ãa, ì bɔ̄ n̄ saɛ.
 12 A ísia yà n̄ a gbãao,
 à kwãsa wíwi n̄ a d̄ɔ̄ao.
 13 A tò gu wèe n̄ a lé'ianao,
 à mlè k̄ònik̄òni bàwãade z̄ɔ̄ɛ n̄ ɔ̄o.*
 14 Aà yãkɛaɛn̄ we,
 a ȳɔ̄na wáɛ ma we.
 Wá f̄ɔ̄ wà aà ḡɔ̄sakeyã̄o gbad̄ɔ̄ píio.

27

Yobu yãnakpaa aziawa

- 1 Yobu èa pè a yáɛ lɔ̄ à mè:
 2 Lua ku! A ḡi yãnakpáia,
 Gbãapiidepi tò ma p̄ɔ̄ yà.
 3 Ḡɔ̄ p̄ó Lua ían wɛ̄nide ku ma mɛu,
 e ma wɛ̄ni léu,
 4 yãfaasai a bɔ̄ ma léuo,
 máɔ̄ m̄ɔafili vío.
 5 Kai! Má o á yá mé kú bauo.
 E mà gɛ gaò má zɛ n̄ ma yãnakɛoɛ.
 6 Ma maake ɔ̄ ma zɛò, má bɔ̄ a kpɛo,
 ma làasoo a ma dayãuo e ma wɛ̄ni léu.
 7 Lua to gbé p̄ó íbɛɛsɛ̄manɔ̄ ḡɔ̄ lán gbɛ̄vãiwa,
 aà to gbé p̄ó fɛ̄ɛmanɔ̄ ḡɔ̄ lán faasaidewa.
 8 Tó Lua tò a yãmansai ánuatò,

* 26:13 Isa 27.1

bó aà wé aɔ dɔii?

⁹ Lua a swáε aà wiileai
gɔɔ pɔ wétēa aà lèe?

¹⁰ Aà pɔ a ke na Gbāapiidewae?

Aɔ Lua sisi m̀ɔm̀ɔe?

¹¹ Má Lua gbāa yá b̀ɔlekeé,
má Gbāapiide yákeae uléé.

¹² Apii á è lá a de.

Bóyái ále yāpā b̀lei?

¹³ Baa pɔ Lua dīle gbé pásien ke,
zia pɔ Gbāapiide dīle gbēvāie.

¹⁴ Baa tó aà néɔ dasi,
wa ní dede ní fēndaoe,
ble ali mó aà buiɔwao.

¹⁵ Gagyā a aà né pɔ g̀ɔ aà kpeɔ séle,
aà gyaɔ népio ga ɔɔb.

¹⁶ Baa tó à ánuɔ káaaazi lán bùsuwa,
mé à pɔkasa ǹǹaaazi lán bèle zewa,

¹⁷ gbēmaɔ mé aa aà pɔpio da,
yāesaideɔ mé aa aà ánusupio kpaalekɔe.

¹⁸ Kpé pɔ a d̀ de lán dànsakpewaε,
lán gudɔana kolakpewa.

¹⁹ A wúle ɔde ũ, āma a fεle bo,
tó aà wé wē, a e á kú ánuau bo.

²⁰ Pɔ pɔ ì to vía ní kúɔ daaàla lán íwa,
zàa gwāasina a aà sé.

²¹ Gukpe íana a aà se gēɔ zéa,
i aà go a tia.

²² Lua a kakpálewà aà wēnagwasai,
gbēvāipi i tíle àɔ bo Lua ɔzi.

²³ Wí ɔtaakāawà,
wíɔ fionadadawà e aà go a tia.

28

Ɔnɔ sáaukpaa

¹ Anusuyɔkii kú,
vuabaasakii kú bo.

² Wí m̀ɔsi bo t̀ɔleu,
wí m̀ɔgotē bo gbɛu.

³ Gbēnazina ì gusia yá,
ì t̀ɔle yɔe e a lé léu,
ì gbɛ pɔ kú gusia níniuu wεεle.

⁴ Wí eyɔ t̀ɔle ǹnau wà zεbo we,
gu pɔ gbēe lí bebe à kauo.
Ba wí loowà wà gēɔ epíu.

⁵ Ble ì b̀le t̀ɔlewaε,
ɔ gbēnazina ì t̀ɔle títiu lile
lá té ì pɔ lilewa.

⁶ Safii ku a gbɛɔ guu,

vua ku a b̀̀suti guu.

⁷ Bã ǹ̀sonaɔ a zé d̄so,
bleaa lí wesi zépileo.

⁸ Sèa ǹ̀bɔ tɔdeɔ lí zépi seɔ,
ǹ̀omusuo lí bebeuo.

⁹ Gbēnazina ì gbekão wíwi we,
ì gbèsisib zíle so.

¹⁰ I zé da gbɛu we,
ì wesi gupi pó beedeɔle píi.

¹¹ I zez̄ swa'ie,
ì bɔ ní pó pó uleaɔ gupuau.

¹² Ɔno s̄, wí e má ni?

D̄sa kúk̄in máí?

¹³ Gbēnazina a beee d̄so,
wíli e dúnia guuo.

¹⁴ Isi ì me á v̄io,
isia ì me a ku a k̄io.

¹⁵ Wa f̄s lú ní vua maaoo,
wa f̄s a leũkpaɛ ní ánuuoo.

¹⁶ A beee de Ofi b̀̀su vuaa
ge safii gbɛ beede ge onisi.

¹⁷ Wa f̄s leũ ní vuaɔ ge b̄isãgbɛo,
wa f̄s a fiabo ní vua t̄et̄e p̄oo.

¹⁸ Wa ɔpua ge gbɛdii yã'o be?

Ɔnok̄ua beee de ɔsoweeleaa.

¹⁹ Wa f̄s leũ ní Etiopi b̀̀su topazaoo,
wa f̄s lú ní vua maaoo.

²⁰ Ɔno ì bɔ má ni?

W̄ez̄ kúk̄in máí?

²¹ A ulea p̄piiɛ,
baa bã pó ì vua musu lí a wépaɔ.

²² Kaale ní gao ì me,
wá swá a feena màɛ.

²³ Lua mé a zé d̄s,
aàpi mé a kúk̄i d̄s.

²⁴ Asa ì gugwa e dúnia léwae,
ì pó pó kú zíle e píi.

²⁵ Ké Lua gbãa ðile íanaɛ,
mé à isia í lé dàɛ,

²⁶ ké à lou ikoyã ðile,
mé à zeb̀ loupilɛɛ,

²⁷ zibeezi à ɔno laai gwà à a maab̀,
a ðile, ɔ à a sáaukpà.

²⁸ Ɔ a ò gbēnazinaɔne:

V̄iaka Diie mé ì mó ní ɔno,
mik̄ea yãv̄aiwa mé ì ní wé ké.*

* 28:28 Sou 111.10, Yaa 1.7, 9.10

29

Yobuá bεεεδεε yāa

- 1 Yobu èa pè a yáλε à mè:
 2 Tó má e màò ku ma kua yāa
 gɔɔ pɔ Lua lé ma dɔ́awa lé!
 3 Gɔɔ bee aà filia Ìò dia ma mi'aeɔae,
 ɔ miò be aa gupuau gwá.
 4 Gɔɔ bee má kú ma gɔɔ soplawa,
 Lua gbēnaɔn wá ũ ma ua.
 5 Gɔɔ bee Gbāapiide kumanɔe,
 ma néò liaamazi.
 6 Gɔɔ bee ví dimazie,
 mé ma gu gbεde ku b̀ò, nísi dīe.
- 7 Tó ma γε wéλε bíibɔleu,
 ge ma zɔ́lekíi kù gāae,
 8 tó máλε m̀ó, èwaasɔɔ Ì gubɔmεεε,
 maezɔɔ Ì fελε aɔ zεae.
 9 Gbēzɔɔ Ì ke kyɔ́,
 aaí ɔku ní léwa.
 10 Dɔaanaɔ yá'o Ì busa,
 an lé Ì gɔ́ kpaaŭa.
- 11 Gbé pɔ swāsè ma yái Ì ma tɔnasi,
 gbé pɔ wεsímale Ì ma sáaukpa.
 12 Asa ma taaside pɔ wiilè m̀isi
 ní tonεo ní gbé pɔ ɔdamade víoo.
 13 Gbé pɔ kú ga lézɪ samaa'òmεε,
 má tò gyaa gbēando gulad̀a.
 14 Ma yākea a zéwa dà pɔkasa ũ,
 maakea demεε ulada ũ f̀ua ũ.
 15 V̀iaɔ wén ma ũ,
 εεɔ gbán ma ũ,
 16 taaside maen ma ũ.
 Ké wáλε yágɔ́gɔ́ ní nibɔɔ, ma ledau.
 17 Ma faasaideɔ kánkānaɔ è'ε,
 ma gbé pɔ kpá aà lézɪ gà má b̀ò.
- 18 ɔ ma mè ma gɔɔ aɔ dasi lán ũfāawaε,
 mí ga nie guu ma be.
 19 Ma zína a í le,
 fi Ìò kpa ma gɔ́naɔwa gwá.
 20 Ma gawi aɔ diadie,
 ma sá Ìò naa ma ɔzɪ dafudafu.
- 21 Wɪ zε wà swāɔ ma yái,
 wɪ ke kílikili wà ma ledama ma.
 22 Ma yá'oa gbεa gbēe lí yá'o Ìò,
 ma yá mé Ì tó má.
 23 An wé Ìò dɔmazi lá an wé Ìò dɔ louziwa,

aaɓ lua ma yáí lá wɓ lua káabuan louziwa.

²⁴ Tó ma yamɔsekpámá, í bɔ ní sae,
ma oa weeama í kené na,
gběe lí fɔ̀ tò ma oosísio.

²⁵ Ma zemikùné,
má kú ní guu dɔaana ũ.
Má de pɔsiadeɔ nɔ̀seninina ũ
lá kía Ìb kú ní a ìwaɔwa.

30

Yobuá beesaidee sa

¹ Tiasa ma gɔ̀ pɔ̀ yáalɔa ũ gbé́ pɔ̀ aai kamawaoɔne,
gbé́ pɔ̀ an maɔɔ beee i ka aa yáale ní ma gběɔo.

² Bó gbépiɔ̀ wòmeei?

Aa yěee ví bo.

³ Aa gɔ̀ kóũkóũnnɔ̀ nɔana ní pókēsámao yáí,
aaɓ ble weeleweele gugiiu,
aaɓ i gugbaigbaidu.

⁴ Aaɓ libeɔ weele sɛu,
lízina mé ní pɔblea ũ.

⁵ Wà ní yá ní gbéɔ guue,
wà wiidɔ́má lá wí ke kpáiewa.

⁶ Aaɓ ku swa gbáɔ guu
ní tɔle eɔ ní gbè'eɔ.

⁷ An wii Ìb dɔ̀ lákpeu,
aaɓ fifikɔ̀wa sɛ zíe.

⁸ Gbēpāɔne, tɔsaideɔne,
wà ní yá ní búsuu.

⁹ Tiasa ma yá mé gɔ̀né le ũ,
ma gɔ̀né láanipɔ̀ ũ.

¹⁰ Aa ye ma giyáio, aaɓ bɔ́mee zà,
an lé'íkaaa líɔ kpaagui vío.

¹¹ Za gɔ̀ pɔ̀ Lua ma sá ìlo à ma busa,
aaɓ ma yá'o ma wáae.

¹² Gbēvāipio fɛlemanɔ̀ ma ɔplaai,
aaɓ gbá zɔ̀zɔ̀mee,
ma kaaŭa zé ɔ̀ aaɓ weele.

¹³ Aaɓ zezɔ̀mee,
aaɓ dɛeka wà e ma bɔlia,
an gběe bàa kú ní dɔamalɛoo.

¹⁴ Aa gufɔ̀ wàu, aale mɔ̀,
aa dòdòkɔ̀wa gu pɔ̀ aa yàapiu.

¹⁵ Sɔ̀ kèmagu, ma beee gèze a ní íanao,
ma kuana sàale lán luabɛpuanawa.

¹⁶ Tiasa ma wēni lé gēzea,
ma si wétēau sa.

¹⁷ Wāwā Ìb ma wá wí gwāasina,
wāwāpi Ìb swaa kíkia kámabosai.

18 Lua ma pɔkasa kàaa a kù gbáugbãu,
 ɔ̃ ma ulatao lé ma kòlo wí.
 19 A ma zu bèlɛau,
 ma gɔ̃ lán bùsuti ge túfuwa.

20 Lua, mi wiilenzi, nili weao,
 mi fele ze, wé ni ma gwaò.

21 Ni liaamanɔ pāsípāsí,
 ni felemanɔ ní n gàsa gbãao.

22 Ni ma se ò ma gbae íanau,
 ni to ma sãale zàa íanau.

23 Má dɔ̃ ké nýɔ̃ ma kpa gaie.

Gbépíi bɛɛ!

24 Gbé pɔ̃ wíwi lí ɔ̀ɔ̀nzio lé?

Gbé pɔ̃ sɔ̃ wétɛau ì wiilenzie.

25 Mi ɔ̀ɔ̀ɔ̀ gbé pɔ̃ yá ní léɔ̀nɛo lé?

Mi pɔ̃sia ke wɛ̀nadeɔ̀nɛo lé?

26 Ké ma wé dɔ̃ maai, ɔ̃ ma vâi è.

Mále gupua dá, ɔ̃ gusia m̀a.

27 Ma ǹɔ̀ɛ líɔ̃ daa doũ,
 wétɛa miɔ̃ e'e lá gu lé dɔ̃.

28 Miɔ̃ bɛ sínkpaũkpaũ,

i ke íatɛ yáí no.

Mi fele ze bíla guu mà wiile.

29 Ma gɔ̃ kɔ̃gbɛ̃ ũ ní gbɛ̀gbonaɔ̃,
 taataaɔ̃ gbɛ̀nan ma ũ.

30 Ma mɛbaa siakũ, àle bɔ̃ sɔ̃u,
 ma mɛ lé pí, àle pusu bɔ̃.

31 Ma mɔ̀ɔ̀na gò pɔ̃siakɛbɔ̃ ũ,
 ma kule'ɔ̃ dàkɔ̃i ní ɔ̀ɔ̀ɔ̀naɔ̃.

31

Yobu zɛa ní a t̀aesaidekɛo

1 Má d̀ile ma wéɛ

asu àɔ̃ biibia wɛ̀ndiaɔ̃wao.

2 Lua kua za musu, ài kpele wí ewài?

Asea kpele Gbãapiide ì kenéi?

3 Faasaide lí wétɛa eo lé?

Kísia lí vâikɛna leo lé?

4 Lua lé ma yãkɛaɔ̃ eo lé?

A ma gbásea lé d̀ɔ̃o lé?

5 Miɔ̃ bɛ ní mɔ̀afilio yà?

Ma k̀ɛɛ lɛɛũ ní gbɛ̀sãsaão yà?

6 Lua, ma yɔ̃ a zéwa ò ma gwa,
 tó má kú t̀aesai.

7 Tó ma pãzɛa,

mé pɔ̃ pɔ̃ ma wé lé eo lé ma s̃ ble,
 ge tó ma ɔ̃ ku yãvãie guu,

8 to gbɛ̀pãleɔ̃ pɔ̃ pɔ̃ má t̀ò ble,

³⁰ Mi we ma duunakè ma aà kào.

³¹ Démé pílaa, i nò so à kào ni?

Ma bɛdeɔ mé ma seeladeɔ ũ.

³² Ma bɛ zé Ì wɛa nibɔɔnɛ,
mili we gɛzɛa ì gāaɛo.

³³ Ma lakà ma tàaɛɔla lán Adamuwae?

Ma a duuna ùlɛ yá?

³⁴ Bíla zòlɛa, ñ vía ma kũ ma fua yá'oe?

Mi gí bɔi kpéu sakaamagu yáio.

³⁵ Ee! Démé a ma yáɛ maai?

Ma zɛò. Gbãapiide yápi zásia sa.

Lua pó yāvɪmanɔpi aà kɛ láu.

³⁶ Má lápi da ma gāuɛ,
mí kpá fùá ũ,

³⁷ mí gɛowà mà yá pó má kèɔ dau mà siuè píi,

mí sãaazi lán kíawa.

³⁸ Tó ma bú lé wiilɛa,

mé a gbaanaɔ lé ɔɔɔmɛɛ,

³⁹ tó mi tɔɔlɛpi fiaboo mé ma a blɛ blè,

ge tó ma gbé pó aa ví yāaɔ dèdɛɛ,

⁴⁰ Lua to lɛaa bɔlɛ mase gɛɛ ũ,
papaa sɔ ése gbɛu.

Yobu yá lén we.

32

Elihu yá'oa

¹ ɔ gbɛɔn àaɔpiɔ kámabò, aai yázási Yobuwa ɔo, asa à azia dílɛ gbɛmaa ũɛ. ² ɔ Buzu gbé Balakeli né Elihu, Laũ bui pɔ pà. Aà pɔ pà Yobuzi, asa à yānakpà aziawae, i ke Lua no. ³ Aà pɔ pà Yobu gbɛna gbɛɔn àaɔzi ɔ, asa aa aà tàae èɛ, āma aai fɔ yázásiwàò. ⁴ Elihu lé ní dá e aa yá'ò wa làa, ké an zi deaàla yáí. ⁵ Ké a è gbɛɔn àaɔpiɔ i fɔ yāe wè Yobuwa ɔo, ñ aà pɔ pà ⁶ à mè:

Èwaason ma ũ, gbɛzɔɔn á ũ,

bee yáí ma azia bùsaié,

vía ma kũ, mi e ma a dɔa òéò.

⁷ Ma mè a maa gbɛzɔɔn yá'oe,

à kù gbɛ zio ònɔ danéɛ.

⁸ Ama Lua Nisina mé ì gbé wé kèè,

Gbãapiide lé'ianapi ì aà gba ònɔ.

⁹ I ke gbɛzɔɔn mé ònɔ n̄t̄ɛɛo,

i ke gbɛ zio mé lío yázɛde dɔo.

¹⁰ Bee yáí ma mè à ma yāma sa,

mapi, má a dɔa o sɔ.

¹¹ Ma sãaázi gɔɔ pó álɛ yá'o,

ma swākpa á ònyāi

gɔɔ pó álɛ yázásikōwa.

12 Ma laaidò á yáwa maamaa,
 āma á gbēe i Yobu εεboo,
 i e yázāsiwào.

13 Asu àò mε á ònò kào,
 sema Lua àà fu, i ke gbēnazina no.

14 Lá Yobu i a yá dòdòmεεo,
 má wewà lá á òèwao.

15 Aa bílikè, aale wewà bo,
 aa yāe ví wà oè bo.

16 Aale yāe oo, máò sáañzi bo,
 aa zεa we, aa kùà yā'okíiwa.

17 Mapi, má a pò o sò,
 māmε má a dōa o sō.

18 Asa má yāvì dasi mà o,
 yápiò lé ma nòse pūna.

19 Aa ku ma guu lán vεε pò kú tùu būu guuwa,
 má ye pūna lán vεε tùu dafuwa.

20 Sema mapi mà yā'o, ma mε i su,
 sema mà fεε mà wewà.

21 Má gbé bòbò'òsio,
 má gbé kεkε ní léoo.

22 Tó má gbēkεkεa ní léo dō,
 ma Kεna a ma se tamanò gòòε.

33

Lua i gbēnazina gba laai

1 Ma yāma sa Yobu,
 swákpa ma yā'oai.

2 Gwa, ma bò ní yáo sa,
 a dò ma léu.

3 Ma yáo lé bò ma nòsemaa guue,
 mále yá pò má dō o ní nòsemendoo.

4 Lua Nisina ma ke,
 Gbāapiide lé'ianapi ma gba wēni.

5 Tó nýò fí, yāwea,
 sòuke, ní yázāsia.

6 Má ké, má doūnnò Luaεε,
 à gítò à ma kεò sōε.

7 Nsu víakεmεεo,
 má otōma gbāao.

8 N ò ma swá mà,
 má mà n yā'ò n mē,

9 ní tàae vío, ní zēa,
 ní kú gbāsísai, ní yāvái vío.

10 Ō Lua íbεlesènnò,
 à n dilε a wèle ũ.

11 I galakpane,
 ìò n tàasika n yākea píi guu.

12 Málε onε, n yá bee nao,
asa Lua zɔɔ de gbēnazínaa.

13 Bóyái níle zɔadɔ Luawa
ké ìli yázási gbēnazínawao ni?

14 Lua ì yá'o gēn doe,
ìli a gbεsisio.

15 I yá'oné wépungu'ea ge nana guu gwá,
gɔɔ pɔ i niazíde kpà gbéɔla,
aale ipi o ní wúlekíi.

16 Ǿ ì yá'o ní swáú,
ì to vía ní kú ní ìadama yáo,

17 ké gbéɔ e mikē yāváiwa,
mé aasu ìanadão.

18 I gíné màa aa ta miau,
ì kpáné wà ní dede ní fēndao.

19 I gbé toto ní wawāwāo aà wúlekíi,
ì ìakpaaàzi kámabosai,

20 ɔ pɔblea ì keè bɔbɔ ũ,
ìliɔ ye a pɔeã blei seo.

21 Aà me ì ibaba,
aà wá pɔ ulea yáa ì bɔ gupua sa,

22 e aà wēni káikū ní miao,
àle sɔ malaika gbēdenaɔzi.

23 N beeo tó a malaika ví kóɔ ũ,
gbé pɔ de gbēɔn òaa sɔɔla,
a yá pɔ zeví ɔbè,

24 i sùuukeaàno à oné:
Asu to aà ta miauo,
ma aà misia zé è.

25 Aà me i dafukū lán nétēnawa,
iɔ teke lán èwaasowa,

26 i wabike Luawa, i keaàno na.
Tó a è Lua a wegwa, a kúkuake,
Lua i ea to aàno naano.

27 A gé gbéɔ kíi, i me:
Ma duunakè ma yáze de fuangbà,
ɔ Lua i a ìabomeεεo.

28 A ma mìsi, mi ta miauo,
mále pɔnake aà gupua sa.

29 N èa? Lua ì yá beeɔ ke píi,
ì ke gbéε gēn pla, baa gēn àaɔ.

30 I aà si gawa,
ké gupua wēnide e biiwà.

31 Swákpa n ma yáma, Yobu,
nyɔ n lé kpaaũ, mapi má yá'o.

32 Tó ní yá'oa ví sɔ, o,
asa má ye mà yānakpama.

33 Tó ní ví sɔ, ma yáma.

Níle mà ònò danɛ.

34

Elihu Yobu tàae'ea

- ¹ Elihu pè a yáɛ à mè:
² A ònònao, à ma yāma!
 A yādōnao, à swákpa à ma!
³ Asa swá ì yá dōkōɛ,
 lá lé ì blɛ dōkōɛwae.
⁴ Wà zɛ ní yázedeo,
 wíò yāmaa dō wá zānguo.
- ⁵ Yobu lé mɛ á tàae vío,
 ò Lua lé gí a yānakpáiwà.
⁶ A mè ní a yá nao,
 Lua lé a dilɛ ɛɛde ũɛ,
 ní a tàaesaidɛkɛo a bɔ́á fōnaɛ.
⁷ Déme kú lán Yobuwa
 d́ɔ́ea ní Luao ìò de aà imia ũi?
⁸ A gběkpà ní duunkɛnao,
 à bèbɛ ní vāikɛnao.
⁹ Asa ì mè
 gbé wɛɛɛa a yá ká Luagu ài vío.
- ¹⁰ A nòsedeo, à ma yāma!
 Yādɔɔsai ì kɔ́'e ní Luao,
 Gbāapiide lí yāvāikɛo.
¹¹ I fiabo baadɛ a yākeawae,
 gbépii zía yá ò ì wiè a musu.*
¹² Lua lí yādɔɔsai kɛo fá!
 Gbāapiide lí yázede fuangbao.
¹³ Déme aà dilɛ dúnia kía ũi?
 Déme dúnia búu nàè aà ɔ́zì?
¹⁴ Tó à zèò
 à nisína ní ìan wēnideo si baadewa,
¹⁵ gbépii a gaga g̀òɛ,
 gbēnazína ì ɛa gē tíu.
- ¹⁶ Yobu, tó n ònò kà, yáɛ bee ma,
 swáɛ ma yái.
¹⁷ Gbé pó ye yázedeio a kɛ dɔ́aana ũe?
 Lua zɔ́ɔ mé a maa, ò níyò yādaaàlaa?
¹⁸ Luapi ì o kíaɔne, pó giao,
 ì o kíabuioɔne, gbēvāio.
¹⁹ Ìli kíaɔ dilɛ nídoao,
 ìli zɛ ní ɔ́deɔ à b̀ taasideɔ kpɛo,
 asa ampíiá aà p̀keaoɔne.
²⁰ Aaí gaga kándo wɛɛdo,
 aaí gbásíɛ aa gēzɛa,
 zedeɔ ì ánuato gbēnazína ɔ sai.

* 34:11 Soú 62.13

21 Lua ì wéte gbēnazinao yākeai,
lá aale gbáse, ìb e píie.

22 Gusia ge gusisie ku
ké vāikena ulēuè.

23 Lua lí gbé lala yáí
à gbasa yādaaàlao.

24 I zedeo wíwi yágōgōarínō sai,
ō ì gbēpāleo dile ní gbēu.

25 Ké ìb ní yākeao e yáí,
ì ní fuangba gwāasina à ní wíwi.

26 I ní wetā ní vāi yáí gupuau,

27 ké aa bō àà yá kpe,
aai laaido àà yáwao yáí.

28 Aa tò pōesaideo wii Lua lè,
ō à wēnadepio wii mà.

29 Lua nílea kpé, déme a fō àà tàae ei?
A azia kpàgui, déme a bōwài?

A iko ví bui píiwa ní baadeo,
30 ké luayādansai su kpalable,
i kōnikē gbēōneo yáí.

31 Tó gbé ò Luae tàaeden a ũ,
á yādōōsai ke bo,

32 yá pó á dōo Lua dadae,
tó a duunakè yāae, á ke bo.

33 Lua a ìadawà yà?
N Lua tàae è, ní è kpelewa ni?
Lá níle e, o, n yáe, i ke mámeo.

34 Nōsedeo òmēe,
ōnōna pó aa ma yāmào mè,

35 Yobu lé yá pó á dōo o,
aà yā'oa dōo vío.

36 Yobu ìadama ao gee,
asa àle yázāsi lán gbēvāiwaē.

37 Ale tàae káfi duunaa,
àle otaale wá guu,
àle lenakasa Luae.

35

Yobu zōadōa Luawaá pāe

1 Elihu èa pè a yále à mè:

2-3 Ké n mè Lua a yānakpama,
ō n ea n mè bó ài kua duunasai víi,
ge bó má séle a guui,

níle e yá pó ní beopi maa yà?

4 Mpi ní n gbéō, má yázāsiwá.

5 Wése n luabe gwa,

gwa lá luabεpuana zännɔ mè!

⁶Tó n duunakè, bɔ́ a wo Luawai?

Tó n tàae lé diadi, bɔ́ a biwài?

⁷Tó n kú n dɔ̀wa, bɔ́ n̄le aà gbai?

Bó àle emai?

⁸N gbédeeɔ̃ n vāikεa ì pɔ́ womá,
n gbēnazɪn deeɔ̃ n maakεa ì àikεné.

⁹Gbāamɔ́ané pāsɪ ì to wà wiile

wà mε wá sí gbé taiinkεnaɔwa.

¹⁰Ama an gbēe lí mε Lua a Kεna ku máεo.

Ɔmε ì to wà letē dɔ́ gwá,

¹¹ì yādawēε de nòbɔ̀la,

ì wá gba ɔ̀nɔ de bāɔla.

¹²Tó wà wiilèwà, ìli yāmamáo,

ké gbēvāipio ìb dɔ́ewà yái.

¹³Wii pāε! Lua lí swáεio,

Gbāapiide lí n̄ yādao.

¹⁴Baa ké n mè ni wesiaáleo,

n yá aà k̄i lè, s̄́aaàzi.

¹⁵Ké àle pɔ́k̄umabɔ̀bɔ̀má tia kéwao
ɔ̃ n̄le e àle tàae pɔ́ wa kèɔ yādaoεa?

¹⁶Beewa Yobu yāpā ò,

à yá pɔ́ á a gbadɔ̀o b̀le.

36

Wi taasike wá bɔ́a maa yáie

¹Elihu èa pè a yále à mè:

²Mεnakε yɔ̀ɔ, mí εa onε

yá pɔ́ tò Lua yá mé kú.

³Mí bɔ̀nε n̄ ma d̄́a pɔ́ i bɔ́ k̄aiioo,

mí yānakpa ma Kεnawa.

⁴Nyɔ́ d̄́o s̄́ásā ké ma yá εε v̄io,

ma ɔ̀nɔpaεmade má kunnɔ.

⁵Lua z̄́ɔ, kási ìli saka gbēguo,

a z̄́ɔ, yá pɔ́ à zèò lilεa v̄io.

⁶Ìli gbēvāi to aàɔ kuo,

ì yágɔ́gɔ́ wēnadeɔ̀nε a zéwae.

⁷Aà wé lí go gbēmaaɔwao,

ì n̄ kpá kpalau n̄ k̄iáɔ s̄́anu,

ì to aàɔ kible gɔ̀ɔpii, aai tɔ̀bɔ.

⁸Tó wà gbéɔ̃ yèye n̄ mɔ̀daonaɔ,

tó wà wétēa ba k̄ané,

⁹Lua ì yá pɔ́ aa kèɔ oné,

ɔ̃ aai d̄́o ké wà d̄́ewà, wà tàaekèè.

¹⁰Ì n̄ swá busané,

ké aa e yāma yái,

Ì dilené aa mikē yāvāiwa.

11 Tó aa aà yāmà mé aa zɔ̀blèè,
aa láa maa, aai ká ní gɔ̀ɔ̀wa ní namao.

12 Tó aa gĩ mai,
wa ní dɛ̀dɛ̀ ní fēndaɔɛ,
aa kpagua dōa kēsāma yái.

13 Luayādansaiɔ̀ ɪ̀ɔ̀ ìikūa ní sōu,
baa tó Lua ní yé ní mɔ̀daɔnaɔ̀,
aali awakpaèò.

14 Aaĩ ɛɛ wà gaga ní èwaasogɔ̀ɔ̀
lán gɔ̀ɛ káaluɔ̀ gaawa.

15 Lua ì to wēna gbé le ké à aà bɔ̀ yáíɛ,
ì to wà gbāamɔ̀ gbéé, ké aà swá e busa.

16 Maa àlɛ n sisi à n bɔ̀ n yooyeau,
ì genno dēepooki, ní gɔ̀ nzlaɛ dɔ̀dɔ̀,
n táabūnu aɔ̀ fòona vío ní blɛ maaɔ̀.

17 Lua taa'e'ea lán gbēvāiwa lé í sima,
n aà taae è, ɔ̀ àlɛ n swāgaga.

18 Laaika ké àizɛɛ su n wé bleo,
ńsu to gbagusae zɔ̀ɔ̀ n làsoo liaao.

19 N wiile a fɔ̀ n bɔ̀ taasiue?
Baa ní dēɛ sa pó nílɛ kao píi.

20 Nsu gwāasina nideɔ̀,
gbēnazina ánuatoa gɔ̀ɔ̀pi.

21 Laaika zea ní vāioi,
asa wāwāpi n le ké n kē vāiwa yáíɛ.

Lua mé gbāa ví

22 Lua dɛ̀ pópíia a gbāa yái.
Déme yādanɛde ù laaàwai?

23 Déme aà yākeaɔ̀ zé kàlɛ̀i?
Déme a fɔ̀ oè à vāikèi?

24 To aà zĩ maaboa àɔ̀ dɔ̀ngu,
aà yá pó wà ledàò wĩ sipiɔ̀.

25 Gbépii wesi aà pɔ̀kɛapiɔ̀ɛ,
baade lé gwa kāaa.

26 Lua dɛ̀ pópíia,
aà zɔ̀kɛ dɛ̀ wá dōala,
wa fɔ̀ wà aà wē dɔ̀dɔ̀ wà a lé dōo.

27 Í í pusu gálɛ suowa,
ɔ̀ ì to à ma lou ù à ɛa ta swai.

28 Í to lou sisi à kwe
à í zɔ̀ɔ̀ bɔ̀ gbēnazinaɔ̀nɛ.

29 Déme lousisia daa gua yáasi dōi?
Déme aà kōfi gbāa bɔ̀kĩ gbadōi?

30 Gwa! Í to loupilɛa dagua,
a gupua ì kúlɛ ísía a e títi.

31 Í kibleò bui píiwa,

ì blɛ kpaomá àò dirízi.

³² A loupilɛa naa a ɔzì,

ɔ̃ ì pɔ́ pɔ́ a yei aà suwà oè.

³³ Aà kɔ̃fi ìò aà baokpa,

baa pɔ̃tuɔɔ ì d̃s̃ ké à kà kái.

37

¹ Zàa'iana ì to s̃s̃ kēmagu,

ìò ví kpòkpokpo.

² A swákpa à aà lɔɔ ma, àlɛ pūna,

louvía lé bɔ aà léu.

³ I loupilɛa gbaɛ musu gupiiu,

ì pílepilɛ e dúnia léwa.

⁴ A gbea ì pala gbáugbāu,

ì pūna ní a z̃ɔ̃kɛ lɔɔo.

Tó aà lɔɔ dɔ, ìli a píleá zùukɛo.

⁵ Lua pūnaaá yābɔnsaɛɛ,

ì yāz̃ɔ̃kɛ, wá f̃s̃ a gbad̃ɔ.

⁶ I o loughɛɛ aà kwe dúniau,

ì o louɛ aà ma ní gbāao.

⁷ I tó gbépii go azía gía,

ké baade e d̃s̃ áme álɛ zíkɛ we.

⁸ S̃s̃a ñòbɔɔ ì tá ní t̃òou,

aaɔ ye ní ulek̃ii.

⁹ Zàa'iana ì bɔ a kpéu,

ì to ían niɛ b̃ɔlɛ.

¹⁰ Lua lé'ianapi ì to í i,

í pɔ́ kálɛ nài i g̃s̃ lán loughɛwa.

¹¹ ɔ̃mɛ ì í aso di luabɛpuanaɛ,

ɔ̃ ì to lou àò pílepilɛ a guu.

¹² Lousisia ìò bilebilek̃ɔ̃u lá a d̃lɛèwa,

ɔ̃ ì da dúniaa píi lá a òwa.

¹³ I mó ní a píio got̃sama ũ

ge t̃ɔ̃lɛ nínia gb̃k̃ek̃ek̃eɛ ũ.

¹⁴ Yáɛ bee ma Yobu,

zɛ ì Lua dabudabuo gwa.

¹⁵ N d̃s̃ lá Lua ì yādilɛ p̃ɔ́p̃iɔ̃nɛa?

N d̃s̃ lá ì to lou píleá?

¹⁶ N d̃s̃ lá lousisia ìò looa musua?

Lua d̃ɔ̃apaɛmade mé dabudabupi kè.

¹⁷ N gbé pɔ́ ñiɔ̃ yɔ̃ n p̃ɔ́kasao guu,

tó guant̃ɛna lé mɛ'ɔ̃ t̃ɔ̃lɛwa,

¹⁸ ñỹs̃ f̃s̃ ɔ̃li musuu laaàwaa?

Luabɛpi gbāaɛ lán mò díiwa.

¹⁹ Yá pɔ́ wá o Luaɛ daw̃ɛɛ.

Wá yázekalɛa d̃s̃o wá wésia yái.

²⁰ Wa oè má ye mà yā'oè yā?

Gb̃ɛ a we o wà a dɛ tiaa?

21 Iana fêle luabepuana yà,
 ìatē b̀ musu sa, wé lé d̀wàò,
 a gbãa kè zài.
 22 Luabetãana b̀ gugbãntoo oi,
 à gawi z̀ò dà Luaε.
 23 Wá f̃ Gbãapiide leo,
 aà iko z̀ò, ìb̀ yãke a zéwa,
 ìli yázede fuangbao.
 24 Ayãmeto gbēnazina ì viakeè,
 asa ìli òǹnàò yãdao.

38

Dii yázasia Yobuwa

1 Ǿ Dii yázasi Yobuwa zàa'iana guu à mè:
 2 Déme lé òǹ ò̀kpa
 ní yãfaasai oaoi?
 3 S̀uke lán g̀sawa,
 má n la yáí, ní wea.

Lua mé dúnia kè

4 Ké ma dúnia kàle, ní kú má ni?
 Tó ní a d̀sa ṽl, omεε.
 5 Déme a k̀òlèi?
 Déme ba ỳwàì? N d̀ nolo?
 6 Wà a gbá p̀ele bówa ni?
 Déme a ē dàale,
 7 g̀ò p̀ó gud̀leia saanaò lé gulake,
 mé luabe gbãadeò * kúkua d̀ píii?
 8 Ké ísia b̀ a da gbεεu,
 déme kaa ìiai à a z̀ukèi?†
 9 Ma luabepuana dàè p̀kasa ũ,
 ma sua f̃wà ulada ũ.
 10 Ma a zek̃i lé dàè,
 ma zetàè ma gbáa dàu.
 11 Má òè: Ñli m̀ó la, ñsu ṽiao,
 ñ ikooa z̀òò zε la.
 12 N yãd̃ile k̀òε yãae?
 N b̀k̃i ò̀b̀ gud̀aεa?
 13 Gud̀a ì dúnia kú a gola síĩwa,
 ì ṽaikenaò kpoε.
 14 I dúnia lile lán oo p̀ó wà seelakèwàwa,
 s̀is̃ò ì b̀ gupau lán ula kp̀ókpoũna keawa.
 15 I gi ṽaikenaòε aa ní gusiayã ke,
 ì ní ò p̀ó aa sè musu é'ε.

16 N ge e za ísia nib̀nàò k̃ia?
 N bebe ísipi ǹnau yãae?
 17 Wà ga gãm̀ ò̀b̀nεa?

* 38:7 Yob 1.6 † 38:8 Zel 5.22

N beḁa bíiboleo èa?

18 N dúnia yàasa lé tàasikàa?

Tó ní yá beeḁ dō píi, omee.

19 Gupua ben máí?

N gusiakukíi dōe?

20 Nyō fō géíno ní būsuaa?

N ní be zé dōo lé?

21 N dō, asa wà n i gōo bee nolo?

N wē lé vío nolo?

22 N gē làasi pō ma gunie kàleua?

N ma loughē dō èa?

23 Mio kūa taasikēgōo pō ūe,

mi gbae zíkagōo.

24 Gupua ì ligua kpelewa ni?

Iana ì bō à li tōleā kpelewa ni?

25 Déme ì loukwēa dazewai?

Déme ì zēbō loupilēaei?

26 I to lou ma tōle pō gbēe kuou,

baa sēgbāu gu pō gbēnazina vío.

27 I bezia ní tàaaó níni,

ì to sē bōle we.

28 Lou de'ia víe?

Déme de sua pō ì kpa mae ūi?

29 Dé neasakpe loughē ì bōui?

Déme ì fii i, ò i gbasā kpai?

30 Déme ì to í fee lán gbēwa

à to ísia musu gbāakūi?

31 Nyō fō saana pō kāaaō kāaaa?

Nyō fō Saan kífēnenāo kēkōwaa?†

32 Nyō fō Saan nō'imina bile a gōowaa?

Nyō fō bō ní Saan ko neadeo ní a néoa?

33 N musupōo ikoyā dōa?

Nyō fō ñ ní kpá kpalau tōleā?

34 Nyō fō lezu louzi à sisi

à ibō à n gbēa?

35 Ni loupilēao gbae aa dazeu nee?

Aaí mō onē wa làa yà?

36 Déme òno dà kpōbō'ilēnaei?

Déme dōa kpā kosawai?

37 Dé òno mé kà à lounaao naoi?

Déme a fō musu olaō yelei?

38 Tó a ibòle, būsū giina ì gō bèle ū,

būsukōtēō ì nanakōwa.

Lua mé nòbōo kè

39-40 Gōo pō nōomusuo naalea ní tòou,

ge aale nōo kpakpa dào guu,

níme ni toekanéa?

† 38:31 Amō 5.8

Mme ni to an néo káaa?
⁴¹ Tó gbagbaa néo lé liaaliaa,
 aale lezumazi blekēsāama yáí,
 déme ì pòblea kpámáí?

39

¹ N tue ne'igoo dōe?
 N bana è goo pò àle ne'ia?
² Ni ní nò mò dōdōe?
 Ni ní ne'igoo dōe?
³ Aaí kúle aa ne'ie,
 ò an ne'iwāwā ì kpále.
⁴ An néo ì gbāakū sēu, aaí péle,
 aaí gēzea, aali su ní daowa bo.

⁵ Déme tò sèa zàa'ina gò aziaei?
 Déme aà pòlo gbàei?
⁶ Ma sēsao dilèè aà be ũe,
 ma tōole wiside kèè aà kúkii ũ.
⁷ I wéle sūu ke pòpooe,
 ìli gbāamōnedo zōa mao.
⁸ Iò sīsìò keele àò sē weele,
 ìò kpáleke pò ísinaci pii.

⁹ Zùsélé a we zikenēe?
 A we ì n taaakalekie?
¹⁰ Nyō ba dōwā aà sa panēe?
 Nyō zuudaè aà kpase kēnēe?
¹¹ Nyō aà náaike aà gbāa zōo yáie?
 Nyō wei n n zì toèe?
¹² Nyō aà náaike,
 aà n pówena sése suone zeue?

¹³ Taataa ì a gāsía poo ní pōnao,
 a muua ní wàaliana gāsía káoo.
¹⁴ I gbēda zīle,
 ì to ūfāa gbepio wā à pipi.
¹⁵ Ké wa su kèsepelewā à wíwi,
 ge sèanōbōo òzōwā lío dōaàguo.
¹⁶ Iò pásì ní a néo,
 níyōo dō se aàzía néo no,
 zì pā kea lí kèè yāe ũo.
¹⁷ Asa mi aà gba ònōo,
 mi aà baa da faadeo guuo.
¹⁸ Ama tó à pòo à bò ní bao,
 ì sò kēe, ò ì sòpi dikpena yáalo.

¹⁹ Mme ni to sò àò gbāaa?
 Mme n bángasa pèpèè aà waawaa?
²⁰ Mme ni to aào vívì lán kwawaa?
 Aà pòbōa a níu kōfi ì to vía ní kú.

21 I a gbá pálepále guzulɛu,
 ǐ pɔnake a gbāa yá musu,
 ɔ̄ ǐ gé dai zígɔɔle.

22 I pɔ́ pɔ́ wǐ viakèè yáabe,
 s̄ó lí kēaàguo,
 ǐli pòbɔzake fēndaɛo.

23 Ka ɔ̄ kɔ̄fike gbálau aà musu,
 s̄ompɛpɛɛ ní s̄ɔn gésedeo ǐ tɛkɛ.

24 Tó wà z̄imɔ̀ pè,
 ǐliɔ̄ azia dakii d̄ɔo,
 ɔ̄ tɔɔle gbē ɔ̄ v̄iv̄i,
 ɔ̄ kɛ s̄ɛɛsɛsɛɛ.

25 Tó wà kuupè,
 ǐ pɔbɔ a níu à mè èhèè!
 ɔ̄ z̄í íanasɛsɛ za z̄áz̄á
 ní d̄oanaɔ̄ kɔ̄fí gbāao ní kúkuakeao.

26 N ɔ̄nɔ̄ mé tò bleaa ǐ vua
 à a ḡásia poo à gé ḡɛmidɔ̄kii oia?

27 Mmɛ ní dilɛ yāamusue
 aàli yàakpa, i a sakpɛ da musua?

28 ɔ̄ ku gbɛ musu, we ǐ iu,
 ǐ pɛ gbè misonawa a aafia'ekii ũ.

29 Za we ɔ̄ pɔblea gwagwau,
 ǐ pɔ́ wépa k̄āaa.

30 Au mé aà néɔ̄ pɔblea ũ,
 gu pɔ́ pɔgɛ kuu, ɔ̄ ku weɛ.*

40

Gbēnazina li f̄s̄ Lua b̄ɛ̀b̀ò

1 Ǿ Dii èa ò Yobue:

2 Ma Gbāapiide,
 níȳɔ̄ ma tàae e n̄ ma gba laaia?
 Luabēbona, yáz̄āsia sa.

3 Ǿ Yobu wèwà à mè:

4 Má p̄ɛ ũo, kpelewa má wemai?
 Sema mà ɔ̄ku ma léwa bàasio.

5 Ma yá'ò ḡɛn doe, má ɛa o ɔ̄o,
 má ò ḡɛn pla se, má a z̄ási ɔ̄o.

6 Ǿ Dii èa yá'ò Yobue z̄aa'iana guu à mè:

7 S̄ɔukɛ lán ḡɔsawa,
 má yālalama, ní wea.

8 Nȳɔ̄ láka ma yákea a zéwaa yá?
 N ye n̄ yá'íkpa, n yāna bɔ yá?

9 N ḡása gbāa kāmawaa?
 N ɔ̄o a f̄s̄ gu dee lamawaa?

10 Z̄ɔ̄kɛ ní kíakɛo da n̄ɔ̄ambleb̄ɔ̄ ũ,

* 39:30 Mat 24.28, Luk 17.37

gawi ní bεεεo da ulada ũ.

¹¹ N n pɔfɛbɔbɔmá,

waladeɔ gwa ní wεpásio, widamá.

¹² Waladeɔ gwa ní wεpásio, ní ní lao,
ɔzɔmá gu pɔ aa kuu,

¹³ ní ní vile téenau píi,

ní pɔ fi ní oawa miau,

¹⁴ mí gbasá mà n sáaukpa,

ké n fɔ n zíblè ní n ɔplaaɔ yáí.

Dalagɔɔ

¹⁵ Dalagɔɔ gwa,

mámε ma aà kè lá ma n kewa.

I sɛ ble lán zuwae.

¹⁶ Aà yěεε ku aà wokpεε,

aà gbāa ku aà kutelenawae.

¹⁷ I a vlá poo lán sεde líwa,

aà gbala kí de lán bataεawae.

¹⁸ Aà wáɔ de lán mɔgotēwa,

aà mεguɔ de lán mɔ gowa.

¹⁹ Aà zɔɔ mé de pɔ b'ée pɔ má kèɔla,

mapi aà Kena ma fɛnda kèè.

²⁰ Gbèsisíɔ mé aà ble'ekii ũ,

we sèanɔbɔɔ i kɔɔ'ou píi.

²¹ I wúle íu kòɔwεε zíε,

íɔ ye feeu dāna guu.

²² Kòɔwεε ue i daaàla,

swagbalalaɔ i kákaaàla.

²³ Baa tó swa gbakàka, ìli leelekeo,

tó Yuudē isukaa lé aà lé lé, ìli deeo.

²⁴ Nlé e wa fɔ wà aà wé wíwi, wi aà kũ nεe?

Nlé e wa e kɔnikεè, wi aà ní fɔ yà?

Kwāsa

²⁵ Nyɔ fɔ kwāsa kú ní kokoao n gáε n bɔɔde?

Nyɔ fɔ ba dɔ aà lénawae?

²⁶ Nyɔ fɔ bà lεena ká aà níue?

Nyɔ fɔ n aà letā zíε fɔ ní kúlaoe?

²⁷ A awakpakpanεe?

A yá nana onεe?

²⁸ A ledoukennɔ

n a sε n zɔ ũ e a wēni léu nεe?

²⁹ Nyɔ kɔɔ'òò lá wí o ní bāowae?

Nyɔ ba dɔwà n kpa n nεnɔenaɔwae?

³⁰ Laatanaɔ kwāsapi tεmáe?

Laayianaɔ aa aà tɔnɔnakekɔεe?

³¹ Nyɔ fɔ n aà pápa ní saao n aà bāa f'εe?

Nyɔ fɔ n aà mi ke yáiyai ní sɔnaoe?

³² Wεεε ɔkāwà n gwa!

Dēepi a sānguo,

nyɔ si a síawa lɔo.

41

¹ Tó níle e nýṣ àà kũe,

níle nzía sāsãe,

tó n wesíààle, nýṣ gṣ ze sãiiē.

² Lá gbēe wṣṣ i ka à to àà go a tíao,

démē a fṣ ze ma ae sṣi?

³ Démē a fṣ ma le à o ma fiaboēi?

Pó pó kú dúniau píiá ma pṣe.

⁴ Má gí kwāsapi gbáṣ yã'oio

ge àà gṣsake ge àà kefenke.

⁵ Démē a fṣ à àà tee woloi?

Démē a we áasína kaēi?

⁶ Démē a we à àà lé wṣaai?

Aà swaa àà lé pà mé a kai ví.

⁷ Aà tee de lán sèngbaṣṣwa àà kpesca,

a daaíá sálala fṣonasi dṣṣṣṣ.

⁸ Aà teeṣiṣ nanaakṣwaē,

baa íana lí gṣkíi euo.

⁹ Aa pépeakṣwa gíúgiúē,

aa kṣaaakṣwa vío.

¹⁰ Tó à nisá, gu í pue,

àà wé de lán íatē bílea kṣṣṣṣwa.

¹¹ Tévuá í pípi àà léu,

tekṣna ìṣ bṣleu.

¹² Súele ìṣ bṣle àà níu

lán lá ísi té pó wà oo díwà súelewa.

¹³ Aà lé'iana í to sísiṣna tése,

téleṣiṣ ìṣ bṣ àà léu.

¹⁴ Aà gbãa ku àà waaue,

gbéé pó kpàaũaàṣ píi í tolootooboē.

¹⁵ Aà báasi í didikṣa,

í nawà gbáugbãu, ìli deeo.

¹⁶ Aà kua gbãa lán gbewa,

lán wísiṣgbedawa.

¹⁷ Tó à fèle, sṣ í kē negṣnaṣgue,

aaí kpákpakṣa aaíṣ kua gékíiwa.

¹⁸ Fēnda pó wa lèṣ píi, ìli bṣwàṣ

ge sṣna ge ka ge saa.

¹⁹ I mṣsi díle lán gàwatonawaē,

mṣgotē ìṣ deè lán lí mùaawa.

²⁰ Ili bàale kaēo,

gbema gbē ìṣ deè lán ésemisinawaē.

²¹ Iṣ go gwa lán sṣē giiwaē,

sṣna kṣfi ìṣ deè yaalṣyã ũē.

²² Aà gbēē tee de lán zàkologbawaē,

a ia ìṣ te bèleau lán zusoön guwibṣwa.

²³ I í bíle títiú lán í piaouwa,

í ísipi ya lán nísi ikpaawa.

²⁴ I seena ìṣ te àà kpēē,

ísipi ì ya aà kpε púuu.

²⁵ Aà sáa kú dúnia guuo,
ma pɔkεaɔ guu òmε vía vío.

²⁶ I pɔ pɔ aalε e wa kaɔ dilε pãε,
òmε nòɔ tɔdeɔ kía ũ.

42

Yobu misiileá Luac

¹ Ǿ Yobu ò Diiε à mè:

² Má dɔ kέ nýɔ fɔ yápii ke,
nili fu yá pɔ níle yáwao.

³ N mè démε lé zεzɔ ònɔε dɔsaii?
Sianaε, ma yá pɔ má a gbadɔo ò,
yábɔnsaε pɔ de ma dɔala.

⁴ N mè mà swákpa, nýɔ yā'o,
nýɔ yālalaa, mí wema.

⁵ Ma n yá mà ní swáo yāaε,
tiasa ò ma wesinle.

⁶ Ayāmeto ma sakà maziagu,
ma nòselile zɔlea bùsuu tufua.

Dii εa Yobu zedɔa

⁷ Dii yá beeɔ oa gbεa à yā'ò Temani gbé Elifazaε à mè: Ma pɔ pànzi ní n gbé gběɔn plaɔ, asa i ma yā'o a zéwa lán ma zòblena Yobuwao. ⁸ A zuswana se mèn sopla ní sāsakaoo mèn sopla, à gεò ma zòblena Yobu kíi, í sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū oò, ma zòblena Yobu i wabikeé. Má aà wabikea sí, má kεé á sɔũkεwao. I ma yā'o a zéwa lán ma zòblena Yobuwao. ⁹ Ǿ Temani gbé Elifaza ní Sua gbé Bilidadao ní Naama gbé Zofaaο gε kè lá Dii ònéwa, ò Dii Yobu wabikeané sí.

¹⁰ Yobu wabikea a gběnaɔne gbεa Dii tò à sù a pá ziu. A èa à pɔ pɔ a ví yāa káfìè lee pla.

¹¹ Aà vìi ní aà dáunaɔ mò aà kíi pii ní aà gbé dɔaɔ pii. Aa pɔbléaàɔ a be, aa sósobi kèaàɔ, aa aà nòse niniè yá pɔ Dii yíawà pii musu. Ǿ an baade aà gbà ánuusu ní vua tãanao mëndodo.

¹² Dii èfāaikè Yobue gbεzã de a káaua. A sãò ví mèn àasɔsɔo lee gēo mëndosai (14.000), yiongoɔ àasɔsɔo lee soolo (6.000), zuo àaa kwi (2.000) ní zàa'inao àaa sɔo (1.000). ¹³ A negɔε ì gběɔn sopla ní nenɔεɔ gběɔn àaɔ lo. ¹⁴ Aà nenɔε séia tón Yemima,* a plaade tón Kasia,† a àaɔde tón Kelenafu.‡ ¹⁵ Bùsupi guu pii nɔεε ku a maa kà Yobu nenɔεpiɔwao. An mae ní túbi dilené ní ní dāɔε.

¹⁶ Yobu taasikea gbεa à kè wè basoplaε, à wesí a tɔũnao ní a síwenaɔ ní a sɔkpaεɔle. ¹⁷ A zikù táotaοε, ò à gà.

* 42:14 Bee mè felena. † 42:14 Lí gínana tó. ‡ 42:14 Bee mè kiopēna.

SOŪ

Yá pọ́ kú láε bee guu

Soũwá wabi mèn basoplakwi pọ́ Isailiọ kẹ Luawaṣne, mé aai si le ũ ní pọ́ṣona, mé Yesudeọ lé zíkẹ̀d e ní a gbāo.

Soũ lá kpaalea leε sọoε. Le pọ́ Davidi dào ku we dasi (51-65, 67-71) bee gbεa Kole buiọ leọ (42-49, 84-88), Asafa leọ (73-83), kíablea leọ (93-99), gεa Yelusaleũ leọ (120-134).

Soũ buiọ dasi maamaaε:

Le pọ́ aai Dii tọbo àà zìọke ní aà maakeo yá musuọ: 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113-114, 117, 135-136, 145-149

Dii kiblea leọ: Dii mé kía ũ: 47, 93, 96-99

Kíablea Soũ, wabikea kíaε ge kía wabikea: 2, 18, 20-21, 45, 72, 89, 101, 110, 144

Gεa Dii kpéu leọ: 15, 24

Gea Yelusaleũ le pọ́ Isailiọ ì si gọọ pọ́ aale gé dikpekei we: 84, 91, 121, 122

Siona leọ, aale gu pọ́ Dii sè wà a kpé dọu Yelusaleũ tọbo: 46, 48, 76, 87, 132

Waaso Soũ: 14, 50, 53, 75, 81, 95

Soũ pọ́ ì yádada luanaaikenaṣne: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133

Gbé pọ́ aale pọsia ke aale Lua sisi ní yá'oma guu Soũ: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137

Lua gbéọ wiileawa yá'ia ge ìadama ge gudε ge gyā ge zìzọke yá musu leọ: 5-7, 13, 17, 22, 25-26, 28, 31, 35, 38-39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63-64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143

Lua sáaukpaa ké ì ní suaba ge ì duunakēmá yái: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118

Pona ní aafia pọ́ luanaaikenaṣ vī leọ: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139

Yesu Soũ lesi Maaku 14.26 guu, mé à Soũ yá'ò a yādanε guu (Maa 12.10, 36) ní aà wabikeaṣ guu (Maa 15.34, Luku 23.46).

Soũ guu wà dāaa wà Kilisi yá'ò ní taasi pọ́ a keọ (22, 69). Wà aà bọa gau yá'ò ọ ní aà taa luabe yáo (16, 110, 118). Wà Soũ lá yáo ò Lua bàakuarínọ gbεzā láọ guu de gēn basọla.

Isailiọ wabikea, Yesu wabikea, Yesude káauṣ wabikea (Zin 4.24-26), Soũ de lá pọ́ Yesudeọ ì lousisiò ũ e ní a gbāo.

LA SEIA

1

Soũ 1-41

Báaade

¹ Báaaden gbé pọ́ lí gbēvāiọ ledama mao ũ.

Ili duunkenao zé seo,

ìli zōle ní gbé àlafikenaṣo.

² Dii ikoyā mé ì kaaàgu,

ìbàasookεwà fāanε ní gwāasinao.

³ A de lán lí pọ́ wa bà swa saewa,*

a lá lí giigagao, ìb ne'ì a gọowa,

yá pọ́ ì ke píi káfia vī.

⁴ A de màa ní gbēvāiọ.

Aa de lán ése úa pọ́ ìana ì sélewaε.

⁵ Beewa gbēvāiọ bọ maa yákpalekegọzìo,

* 1:3 Zel 17.8

duunkenaṽ ze gbẽmaaṽ saeo.
⁶Dii ì zemikū gbẽmaaṽne,
 gbẽvãṽ sṽ, an zé mipè kaalewa.

2

Kia pṽ Lua kpà

¹Býãì bui ní buio lé zṽakai?
 Akea wàle lé pã kpaãì?
²Dúnia kíaṽ lé zì sṽuke,
 kpalablenṽ lé kãaa Dii
 ní Kía pṽ a kpàozì.*
³Aale me: Wà ní mṽdaonaṽ kékẽ,
 wà ní ba polowá.

⁴Dii lé ní àlafike,
 zṽlea musu àle ní yáalo.
⁵A palamá ní pṽfẽo,
 aà kpẽne ì to vía ní kú.
⁶A mè a a Kía kpà
 a gbèsìsì Siona musu.

⁷Má yá pṽ Dii dīlemee o à mè:
 Ma nén n ũ, n Maen ma ũ gbã.†
⁸Wabikea, mí n gba bui píí,
 mí dúnia gola síiṽ kpama n pṽ ũ.
⁹Nyṽ kiblemá ní mṽ gopanao,
 nýṽ ní wíwi lá wí gè oo wiwa.‡

¹⁰Kíáṽ, à ledamae bee ma,
 dúnia kpalablenṽ, à ònṽkū sa.
¹¹A zṽble Diié ní víakeaèò,
 à kúle bùsu seè ní lualuao,
¹²ké aà pṽ su féázi à gaga zéuo,
 asa aà pṽ ì pa kándoe.

Báaaden gbé pṽ nàaàzi ũ.

3

Lezua Luazi ibeeṽ yá musu *(2Sam 15.13-17)*

¹Le pṽ Davidi dà gṽṽ pṽ à bàalè a né Abisaloũe.
²Dii, ma wèleo die fá,
 gbé pṽ íbelesèmanṽṽ dasi.
³Wàle ma yã'o dasi,
 wàle me Lua a ma suabao.
⁴Mpi sṽ Dii,
 níle òliamazi sèngbao ũ,
 ma gawin n ũ,

* 2:2 Zin 4.25-26 † 2:7 2Sam 7.14, Mat 3.17, Zin 13.33, Ebe 1.5, 5.5 ‡ 2:9 Zia 2.26-27, 12.5, 19.15

ni to ma mi àṽ daa ía.

⁵ Mi lɛzu Diizi,
í wea za a kpéu gbèsí sí musu.

⁶ Mi wúle i'ò ní a nao,
mi vu aafia, asa Dii mé ma ũ.

⁷ Gbēɔn òaasɔsɔ lɛɛ kwi lé ma wɛ,
kási mili víakɛnéo.

⁸ Fɛle Dii,
ní ma íbɛɛɔ legbeomble,
ma suaba ma Lua,
ní gbēvāipio swaa é'ɛ.

⁹ Dii mé í gbé suaba.
Báaada n gbéɔgu.

4

Wabi oosi kɛa

¹ Davidi lɛ. Wí sí ní mɔɔnlɛaɔɛ.

² Tó ma n sisi, wea Lua ma Zennɔde.
Tó má yeelɛa, ni ma gba dɛɛpookíi.
Wɛnadɔmɛɛ, ní ma wabikɛa ma.

³ Gbéɔ, á ze widaa ma Lua gawidewɛ bɔɛ ni?
Í ye pɔpāɔzi, íɔ tɛ táaɔzi.

⁴ Aɔ dɔ́ kɛ́ Dii a gbéɔ díle adoa,
tó ma aà sísi, a ma yāma.

⁵ A kpakpanaga, ásu duunakɛo,
à láasookɛ á wúlekíi, í níle.

⁶ A sa pó de à o o,
í Dii náaikɛ.

⁷ Dasi í mɛ: Déme a èfāaikewēi?
Wá wegwa Dii, báaadawágu.

⁸ Baa tó pówɛna ní vɛɛo dirízi,
pɔna pó ní dāmɛɛ ma sɔu de ní póa.

⁹ Mi wúle i'ò ní a nao kau,
asa Dii, níme ni to màṽ ku dɔdɔa.

5

Wabi kɔɔ kɛa

¹ Davidi lɛ. Wí sí ní kulepɛaɔɛ.

² Swákpa ma yái Dii,
laaidɔ ma yāwaaipaawa.

³ Ma Kía, mále wiilema,
ma Lua, mále wabikɛma.

⁴ Dii, ni ma yāma gufɛnɛ,
mi a yáɔ dɔdɔnɛ kɔɔ,
ma wé íɔ dɔnzi.

⁵ Luan n ũ, ní ye vāizio,
nili gbēvāi díleɔ.

⁶ Ziakãfina lí e zè n aeo,
 ní za vâikenaogú píie.
⁷ Dii, ni eedeo midé,
 ní ye gbēdenao ní gbēblenao gíyãio.

⁸ Mapi má gē n ua n gbēke zō yáí,
 má kúle n kpele mà misiilene.

⁹ Dii, d̄aamē n náai yáí,
 zepoomē ma dādānao yáí.

¹⁰ Asa an yāe náai v̄io,
 aai lenakasa gbēone.
 An n̄se de lán kaad̄embewae,
 gbē òkpaa yá k̄ò ní s̄ou.*

¹¹ To yá z̄lemá Lua,
 to aa ozu nízia wéu.
 N ní yá n ae an t̄aae dasio yáí,
 asa aa ḡi n yāmaie.

¹² To gbé p̄o n̄a n kpeo yáalo,
 aai wiile ní p̄onaoḡopii.
 Oku gbé p̄o yenziola,
 aai v̄i aao k̄ēaa n yá musu.

¹³ Dii, ni báaada gbēmaoogu,
 n year̄izi ì k̄aedar̄izi.

6

Wiile Luawa

¹ Davidi le. W̄i sí ní kúleaoe.

² Dii, nísu ma lele ní kp̄ēneo,
 nísu ma toto ní p̄kūmaoo.

³ W̄ēnad̄mē Dii,
 ma ḡo déedeenn̄e,
 ma gbágb̄a Dii, asa ma wá lé w̄ie.

⁴ Ma p̄o yá dúuduue, Dii,
 níȳo d̄omale b̄oe ní?

⁵ Ēa n̄ ma misi, Dii,
 ma suaba n gbēke yáí.

⁶ Asa ge lí e lem̄ama lo,
 w̄ili n t̄asile miauo.

⁷ Ma w̄ēnakè ma kpasa,
 ma m̄ib̄o ì gá ní w̄é'io,
 ma w̄ulek̄i lo n̄ie e gu ge d̄oð.

⁸ Ma w̄é lo b̄obo ní p̄osiao,
 lo wo, ké ma ib̄eoo dasi yáí.

⁹ A go ma k̄i v̄aikenaoḡo,*
 asa Dii ma olo mà.

¹⁰ Dii ma wiile mà,

* 5:10 Lom 3.13 * 6:9 Mat 7.23, Luk 13.27

Dii ma wabikεa si.

¹¹ Wí a ma ibεεo kũ píi,
aa gõ bíli guu,
aa fua kándo, aai kpekpa.

7

Yānakpaa, Dii!

¹ Le pó Davidi sí Diiε Bēyāmεε bui Kusi yá musu.

² Dii ma Lua, ma nanziε,
ma suaba ñ ma bɔ gbé pó pèlemaziɔ ɔzi.

³ Tó màa no,
aa ma taitai lán nòomusuwaε,
aa ma kékékɔεε,
gbēε a ma misio.

⁴ Dii ma Lua, tó ma tàækèε sɔ,
tó ma ɔ ku yāvāiu,

⁵ tó ma vāikè ma gbédeεε,
ge tó ma gbāamò ma wèlεε pā,

⁶ ma ibεεpi pélemazi aà ma kú,
i ɔzɔa tɔlε,
i ma tó vīlε bùsu'ūfāau.

⁷ Fεlε zε ní pɔfēo Dii,
fεlε kpēnεbɔbɔ ma ibεεowa.
N n mε sé, ma Lua,
ní yágɔgɔ a zéwa.

⁸ To gbéɔ kāanzi,
ní kiblemá kua za musu.

⁹ Dii, ni yákpalekε ní gbéɔ.
Dii, to yá bɔmanɔ na ma yázεde léu,
Musude, kemεε ma nòεpua léu.

¹⁰ Lua, míme ní maa,
ni nòε ní láasooɔ yɔε.*
Gbēvāiɔ pásikεa midε,
ní gbēmaaɔ gba zekli.

¹¹ Lua Musude mé ma sèngbao ũ,
ì nòεmaadeɔ suaba.

¹² Lua ì yákpalekε a zéwa,
ì to yá àɔ zɔlémá gɔɔpii.

¹³ Tó gbé i nòselileo,
Lua ì a fēnda lekε, ì a sá ká.

¹⁴ I a ka gbaè,
ì a gɔkεbɔ pó ì ga inéɔ kekε.

¹⁵ Gwa, vāi ì nɔdɔ gbépiu,
ì yádɔnwεia nɔsi à ne'ìè ege ũ.

¹⁶ I eyɔ gbéɔne zázā bai ũ,

* 7:10 Zia 2.23

ĩ zu ε πό a yòpi guu.

¹⁷ Aà yádɔnwɛia a wi aà musu,
aà gbé̃ wɛtãa a sɔaa aà miwa.

¹⁸ Má Dii sáaukpa aà maake yáí,
má Dii Musude tɔbɔ ní lesiao.

8

Lua z̃ɔ̃ke oa

¹ Davidi ɛ.

² Dii wá Dii, n tɔbò dúnia guu,
n gawi bò gupuau musu.

³ N dà néfɛ̃nɛnaɔnɛ ní né yɔ̃minao
aa n táasile,*
ké n ibɛɛɔ ní n wɛ̃lɛɔ níle yáí,
n mɔakanaɔ lé i gɔ̃ kpaaua.

⁴ Ké ma n zĩ gwà musu,
mɔvua ní saana pó ní pɛ̃pɛ weɔ,

⁵ ma mɛ̀ bɔ́n gbɛ̃nazina ũ an yá ɔ̃ dɔngui?

Bɔ́n ní ũ ni laaidɔmáí?†

⁶ N aà kè kɛ̃sãa malaikaɔzi gɔ̃pla,
n aà kpà kpalau ní gawio ní bɛɛɛɔ.

⁷ N tò à iko ví pó pó ní kɛ̃wa,
ní tò pópíi mis̃ilɛ̃,‡

⁸ sãɔ ní zuɔ ní s̃ɛ̃anɔbɔɔ píi,

⁹ bãɔ ní kpɔɔ ní pó pó kú ísia guuɔ.

¹⁰ Dii wá Dii, n tɔbò dúnia guu.

9

Lua sáaukpa kɛ̃ i yãkɛkɛ gbé̃nɛ yáí

¹ Davidi ɛ.

² Dii, má n táasile ní nòsemendoo,
má n yãbɔnsaɛkɛɔ kpàwakené.

³ Má pɔ̃nake, má yáalɔ n yá musu,
Musude, má n tɔbɔ ní lesiao.

⁴ Ma ibɛɛɔ ɪ̃ kpɛkpa,
aaĩ gɛ̃mbɔle aa gaga n aɛ.

⁵ Asa n zɛmanɔ, n yãnakpàa,
z̃ɔ̃lea n g̃ínaa n yãgògò a zéwa.

⁶ N buipáleɔ lèle,
n gbɛ̃vãipiɔ miónzɔ,

n ní tó dè míomio.

⁷ N músi láasai kpà ma wɛ̃lɛɔzi,
n ní wé̃lɛɔ kwè,

* **8:3** Mat 21.16 † **8:5** Soũ 144.3, Ebe 2.6-8 ‡ **8:7** 1Kln 15.27, Efe 1.22, Ebe 2.8

an yá dɔ gbēegu lɔ.

⁸ Dii ì kible gɔɔpii,
à a kpala òlè yákpalekea yáí.

⁹ A yákpaleke ní dúnia gbéó súsu,
a kible buiɔwa a zéwa.

¹⁰ Dii mé ulékii ũ
gbéé pɔ wàle gbāamɔnɔnɔne,
a dené aafia'ekii ũ taasikegɔɔ.

¹¹ Dii, gbéé pɔ n tó dɔ n náai vī,
nili n aeyanaɔ vūaaɔ.

¹² A lesi Diiɛ, àle kible Siɔna,
à aà yákeɔ kpàwake bui pííɛ.

¹³ Asa yá lí sāaaguo,
ì tɔsi gbēdenawa,
ì taasideɔ wiileɔ yāda.

¹⁴ Gwa lá ma ibeɛɔ lé ìadaa, Dii,
wēnadɔmɛɛ, ní ma bɔ ga lézī,

¹⁵ mí lémama Siɔna bíibɔleu,
mí pɔnake ké n ma suabà yáí.

¹⁶ Buiɔ sí ɛ pɔ aa yòu,
an gbá zù ba pɔ aa kpàu.

¹⁷ Wa Dii dɔ ní yákpalekea a zéwaoɛ,
ì to gbēvāi yákeɔ labadaaàla.

¹⁸ Gbēvāiɔ ì ta bedau,
bui pɔ aali Lua yādaopiɔ.

¹⁹ Wēnadeɔ yá a sāaàgu bauo,
taaside wɛɔbaaàzi láaa vīo.

²⁰ Fɛle Dii,
ńsu to gbēnazina n gā fio,
bui píi kāaa, ní yákpalekeńɔ.

²¹ Dii, to vīa buiɔ kú,
ké aa e dɔ wa de gbēnazinaɔ ũ.

10

Lua yágɔgɔa ní gbéó wabikea

¹ Dii, bóyāi ní zea zāzāi?

Akea ni ulené taasikegɔɔzīi?

² Gbēvāi ì gbāasaide wɛ wala guu,
ì kɔnikèè, ì aà kú.

³ Gbēvāi ì a pɔnideɔ ìanadā,
ì bíide sáaukpa, ì Dii tɔbēesi.

⁴ Gbēvāi wala mé tò ìli Dii aeyao,
a Lua làasoo vīo.

⁵ Yá pò ì ke píi ì bọ̀è maaε,
 ì azia káfí, ìli n ikoyā dao,
 ì lesuikε a ibεεwa.
⁶ I me á kpaguao,
 áo ku pɔnau taasikesai gɔɔpiie.

⁷ Eε ìɔ dɔ aà léu
 ní gbékaaó ní yāpāsíó,
 yāɔɔnwεia ní yāvāíó mé aà lé pà. *

⁸ I naale yāesaideε wénkpe,
 ké à e aà de asii guu,
 ì mi'ide kpákpa gusaena.

⁹ I naale gbéɔne asii guu lán nòɔmusuwa,
 ì naale lákpeu à e yèesaide kú.
 Tó à aà kù, ì aà gále ní a bao.

¹⁰ Gbé pò a le a kù gò wúlea yèmeε,
 gbāa mé aà nè.

¹¹ Gbēvāipi ì me Lua a yá fān vío,
 ì ɔku a wéwaε, ìli gu'eo.

¹² Dii, fεε mó ní n gbāao,
 Lua, ñyɔ yèesaideɔ fānkε.

¹³ Lua, bóyāi gbēvāi ì dóennɔi?
 I o a sɔ guu ñyɔ ñadawao.

¹⁴ N beeo ni e sáasā,
 ni gbéɔ yā'ɔma ní ní pɔsiao yāda,
 ké ñ e ɔdaumá.
 Yèesaide ì azia kpama,
 tone pò gwana vío dɔnlɛden n ũ.

¹⁵ Gbēvāi ní gbé pásíó gāsí éné,
 an vāi pò aale e wa dɔo wí ní musu.

¹⁶ Dii ìɔ kible gɔɔpii,
 aà yādansaio midε aà búsuu.

¹⁷ Dii ì yèesaideɔ wabikεa ma,
 ì ní gba sɔ, ì swāɔ ní yái.

¹⁸ I ze ní tone pò gwana víoɔ
 ní gbé pò wàle ñadamáɔ,
 ké gbēnazina pò de búsuti ũ su to sɔ kéngu bo yái.

11

Sɔdilea

Davidi lε.

¹ Ma na Diizi.

Bóyāi ále omεε mà vua
 mà ta gbε musu lán bāwai?

² A vāikεnaɔ gwa, aa kakpà sáa,

* 10:7 Lom 3.14

aa gusaε yè má aa sá gà,
 aa kakpàε nòsemaadeowa.
 3 Tó fεlεkaa yāmikpale gbòò,
 gbēmaaο kea ni?

4 Dii ku a kpéu,
 a zòlea báawa musu we.
 I wεpā gbēnazínaοla,
 ì wékpaleńzi.

5 Dii ì gbēmaaο tàasika,
 āma a za vāikεnaοgu
 ní gbé pò yāpāsì ì kené naο.

6 A teyò ní ìatεgbòο kwe vāikεnaοwa,
 ìan wāa mé aο de ní baa ũ.

7 Asa Dii ì yāke a zéwa,
 yākea a zéwa ì keè na,
 gbēmaaο wεsiaàle.

12

Gbēnazína bēbo

1 Davidi ε. Wì sí ní kúuleaοε.

2 Ma suaba Dii!
 Asa gbēmaa ku bo,
 náaide làa gbēnazínaο guu.

3 Baade ì εεto a gbédeεεε,
 ì lena keè ní nòsemεmplao.

4 Dii, lenade gyawi
 ní gbé pò ì azía se lesio.

5 Aai me ní lé mé a tidò gbéa,
 wa mé wa ní lé ví,
 déme a kiblemái?

6 Gbé buseο wεtāa
 ní wēnadeο aaukeao yái,
 Dii mè á fele sa,
 á ní gba bókii pò aale a nide.

7 Dii yá sāa vío,
 a de lán ánuusu pò wa yò mua téu
 wa bàasa gēn soplawa.

8 Mpi Dii, níyò wá dōa gòopii,
 níyò wá sí gbé bee taaowa.

9 Tó gbéò yābēε kù oplapla,
 gbēvāio ìo be ní yòο gupiiuε.

13

Lezua Luazi

1 Davidi ε.

2 E bεε, Dii?

Ma yá aο sāangu gòopii yà?

N mikpe aɔ dɔamεε e bɔε ni?
³Máɔ d̄εka ní ma làasooɔ e bɔε ni?
 Ma pɔ ìɔ sia lá gu lé dɔ,
 ma ibεε aɔ gbáablea e bɔε ni?

⁴Dii ma Lua, ma gwa ní ma yāma.
 Ma oa weemεε,
 ké másu ga i oo yáí,
⁵ké ma ibεε su me a tidòmalao,
 ké ma w̄leɔ su pɔnake ma fua yá musuo.

⁶Mále n gb̄ke náaike,
 ma pɔ na ké r̄yɔ ma suaba.
 Má lesi Diie,
 asa à yāmaakèmeε.

14

Misaide yā'oa *(Soũ 53)*

Davidi le.

¹Misaideɔ ì o ní s̄ɔ guu Lua kuo.
 Aa òɔkpà, an yākea vāi,
 yāmaakena kú ní guuo.
²Za musu Dii ì w̄ete gb̄nazinaɔzi,
 ì gwa tó gb̄e ònɔ kà a k̄i w̄eεεa.
³Aa s̄àsā pii, aa ḡò d̄òsai míɔmíɔ,
 yāmaakena kuo, baa do.*

⁴Vāikena wé lí gu'eo lé?
 Aaí ma gb̄éɔ mómɔ lán úwa,
 aali lezu Diizio.

⁵Gwa, v̄ia a ní kú we maamaa,
 asa Lua a ze ní gb̄maaaɔ.
⁶Vāikena ì kpa taasideε a p̄eãu,
 kási s̄ɔ Dii mé taaside ulék̄i ũ.

⁷Lua, bɔ Sibna mɔ ñ Isailiɔ bɔ!
 Tó Dii sù ní a gb̄éɔ ní pá ziu,
 Yakɔbu buiɔ pɔnake,
 Isailiɔ yáalɔ.

15

Luayamana yā'oa

Davidi le.

¹Dii, déme zεv̄i à ḡε n uai?
 Déme a f̄ɔ àɔ ku n gb̄s̄is̄i musui?
²Gb̄é p̄ɔ ìɔ ku tàaesai,
 mé ì yāke a zéwa,
 mé ì síana'o ní n̄sem̄endoo.

* **14:3** Lom 3.10-12

³ Ili yãḁ gbẽewao,
 ìli tàaekε a gbẽdeeεo,
 ìli a gbẽdo s̄s̄so.
⁴ I saka luayãdansaigu,
 ì luayãmanaḁ kpela.
 Ili a lεgbẽa lilεo,
 baa tó à kèè zì'ũ.
⁵ Ili òa s̄eané à a igbào,
 ìli bḁ gbé pḁ a yá kú kpe ɔs̄as̄a yáio.

Gbé pḁ ì kε màa a kpagua bauo.

16

Naa Luazi

Davidi lε.

¹ Ma d̄sa Lua,
 níme ma nanzi.
² Má ò Diiε ma diin n ũ,
 níme ní ma aafia ũ.
³ N gbé pḁ kú ma bùsuuo
 mé de gawide pḁ ì kamaguḁ ũ.
⁴ Gbé pḁ aai wã gé tãa kíiḁ
 aai yá'õma kpá níziaziε.
 Má sa'o'i t̄leñḁ,
 wa ní tãḁ tḁ ma ma léuo.
⁵ Dii, n ma ka ma baawa,
 ma wēni ku n ɔziε.
⁶ N kḁḁ d̄amεε gumaau,
 gba pḁ ní d̄amεε k̄amagu.
⁷ Má Dii táasile ké ì ledaa,
 baa gwá ì to ma s̄o ma gba laai.
⁸ Miḁ Dii e ma wéu gḁḁpii,
 lá a kumanḁ, má kpaguao.
⁹ Bee yáí ma pḁ ìḁ na,
 ma n̄sε ìḁ yáalḁ,
 ma wé d̄oi ìḁ ma mε aḁ ku aafia.
¹⁰ Asa níyḁ ma to miauo,
 níyḁ we n yãmana yaikεo.*
¹¹ N ma ka wēni zéwa,
 n kíi pḁna ìḁ pεεau,
 pḁmaaḁ ku n ɔzi gḁḁpii.†

17

Wabikεa

Davidi wabikεa.

¹ Dii, ma yãma,
 asa ma yá naε,
 swãḁ ma wiileai,

* 16:10 Zin 13.35 † 16:11 Zin 2.25-31

ma wabikea ma,
asa mále ke ní mɔafilioo.
² N kii má yāna eu,
n wé lé yá pó zεví e sáasā.
³ N ma sō gwà, n wétemazi gwá,
n ma tàasikà, ni yāe eao,
asa ma zεò ma lé a ma kalikēo.
⁴ Mili té gbēnazina yākeawio,
mili gbé pāsio ɔlesεo.
⁵ Ma be n zéu súsu,
mi pāale n yáεo.

⁶ Mále lezunzi, asa níyō wea.
Lua, swáse ma wabikeai.
⁷ N n gbēke bɔnsae kemεε,
gbé pó nānzio bɔ ní ibεε ɔzī.
⁸ Laaidɔa lá ní wébesianawa,
ní ma sɔb n kúlukulunau.
⁹ Ma si gbēvāi pó aai ɪadaawɔa,
ma ibεε pó liaamazipio.
¹⁰ Aali gbēe wegwao,
an lé i yōɔ yā'o.
¹¹ Aa pèlemazi aa ɪiamazi,
aa webɪia ké aa e ma pále zīle.
¹² Aa ye ma taitai
lán nɔmusu nɔandɛnawa,
lán nɔkusi pó naalea gusaɛnawa.

¹³ Dii, fele dańle, ní ní kwé,
ma si gbēvāipioɔa ní n fēndao,
¹⁴ ma bɔ gbépio ɔzī ní n gbāao.
An baa ku dúniaε bee guu,
an àizeε ɔ dińzi, an néo i ká,
aai pó pó fēo kále ní népioɛ.
¹⁵ Má wesinle ma nɔsemaa yái,
tó ma n e ma vugɔɔ, bee a mɔa.

18

Ziblea sáaukpaa (2Sam 22.1-51)

¹ Le pó Dii zòblena Davidi siè gɔɔ pó à aà bò Saulu ní aà ibεε kiniɔ ɔzī.
² Má yenzi Dii,
níme ní ma gbāa ũ.
³ Lua mé ma gbεsi ũ,
mi naaàzi,
ma Lua mé ma zegikɪi ũ,
ì ma misi.
A de ma sèngbao ũ,
má aà náai ví,

a de ma suaban gbãa ũ,
ĩ ma dĩa.

⁴ Dii kà wà aà sáaukpa.

Mi lezuaàzi,
ĩ ma bɔ ma ibeɛɔ ɔzi.

⁵ Gó kpàlemanɔ,
kaale swa lé ma ble.

⁶ Mia baɔ galakpàmee,
ga baikpàmee ma ae.

⁷ Ma yelea guu màa ma Dii sisi,
ma lezù ma Luazi,

õ à ma lɔɔ mà za a be,

ma wii kàwà, à gè aà swáú.

⁸ Tɔɔle lùalua à ziazia,
gbèsisib dèedee ní zinau,
aa lùalua ké aà pɔ pà yái.

⁹ Súele bɔ aà níu,
té pɔ ĩ kúmá bɔ aà léu,
a yɔɔ lé pipi aà ae.

¹⁰ A gu kèaa musu à pila,
lou sisi aà gbá zíe.

¹¹ Ale vua dia malaika gàsɪade kpe,
àle yàakpa ní íanao.

¹² A gusia kù aziala,
à luabesiana kè a kúkii ũ.

¹³ Lousisia dɔaa aà gawi píleea,
lougbe kwè, lou pílepíle pásípási.

¹⁴ Dii Musude pàla za musu,
aà lɔɔ dɔ louvíá ũ.

¹⁵ A ka fà ma ibeɛɔgu à ní fãaa,
Lua sù má à ní yá.

¹⁶ Ké n palamá Dii,
isia tɔɔle bɔ gupuau,

ké n pɔbɔ n níu,
dúnia zína bɔ puizi.

¹⁷ A ɔbɔ za musu à ma kũ,
à ma bɔ ísiu.

¹⁸ A ma si ma ibeɛɛ gbãawa
ní ma wèle pɔ an gbãa demalaɔ.

¹⁹ Aa ànaa ma wɛnakegɔɔ,
õ Dii zèmanɔ.

²⁰ A ma bɔ à ma gba dèepookii,
à ma mìsi ké a yemazi yái.

²¹ Dii yákèmee ma nòsemaa léu,
à flabòmee ma gbásisai léu.

²² Asa má Dii yãdileaɔ kũa,
mi vãike ma a Lua tò weo.

²³ Aà ikoyãɔ Ìɔ dɔaaamee,

mi bɔ yá pɔ a dīlɛɔ kpɛo.

²⁴ Ma kua taae ví Diiɛo,
má azíla kúá duunasai.

²⁵ Dii fiabòmɛɛ ma nòsemáa léu,
asa a è má kú gbá̄sisaie.

²⁶ N náai ví náaideɔne,
táesaiden n ũ táesaideɔne.

²⁷ N wásawasa gbé wásawasaɔne,
āma ni kōnikɛ gbé d̀̀̀̀saiɔne.

²⁸ Ni zīabusanaɔ suaba,
ni gbé pɔ aai nízíla se lesíɔ busa.

²⁹ Dii, ni ma filia tefelɛ,
ma Lua, ni ma gusia lilɛ gupua ũ.

³⁰ N n gbāao má f̄ kuadi kaawa,
ní ma Lua d̀̀nleɔ má f̄ ví gía.

³¹ Luapi s̄, aà yākea b̀̀lei.

Dii yá s̄aa vío.

A de s̀̀ngbao ũ gbé pɔ náaziɔne.

³² Dii bàasio, déme Lua ũi?
Wá Lua bàasio, déme gbesi ũi?

³³ Lua mé ì ma gba gbāa,
ōme ì zepoomɛɛ súsú.

³⁴ I to ma wá nakū lán tuewa,
ì to màɔ be b̀̀su gulesíɔ musu.

³⁵ I zíkāa dadamɛɛ
e ma gā̄s̄ f̄ m̀̀got̄ sá gá.

³⁶ Ni n zibles̀̀ngbao kpaá,
ní ma kúá ní n ɔplaaɔ,
ni naale ò ma tɔbɔ.

³⁷ Ni ma zé yāasa kūmɛɛ,
ō ma gbá lí gbāleɔ.

³⁸ Ma pelɛ ma ẁ̀leɔzi ma ní kūkū,
mi kpekpaɔ e ma ge ní dedeò.

³⁹ Ma ní wiwi, aai e f̄leɔ,
aa kwè g̀̀ kálea ma gbá zíc.

⁴⁰ N ma gba gbāa, ma zíkàò,
ní t̀̀ ma íbeɔ mikpàa.

⁴¹ N t̀̀ ma ẁ̀leɔ kpekpa,
ō ma a zangudepiɔ m̄̀ide.

⁴² Aa wiilè, gbēe i ní suabao,
aa lezù Diizi, i yāmamáo.

⁴³ Ma ní ké búebue
lán luut̄ pɔ íana s̀̀wa,
ma táa'òmá lán zé guu p̀̀leawa.

⁴⁴ N ma bɔ gbé pɔ f̀̀lemanɔɔ ɔz̄i,
n ma ke buiɔ mide ũ.

Gbé pɔ má ní d̀̀s̄ lé z̀̀blemɛɛ.

⁴⁵ Bui z̄llō ì vl̄naumεε,
tó aa ma yāmà, aai misiilemεε.

⁴⁶ Buipálē kúsu ì kwé,
aai b̄ó n̄ zegik̄īō n̄ lualuāo.

⁴⁷ Dii ku! Báaaden ma gbesi ũ!
Wà Lua ma Suabana t̄ōb̄o.

⁴⁸ Lua mé ì t̄osimεε,
ì buīō totomεε.

⁴⁹ N̄ tò ma pili ma ibεε̄owa,
n ma gba gbāa de ma w̄l̄ēola,
n ma b̄o gbé̄ p̄ās̄īō z̄ī.

⁵⁰ A yái má n̄ sáaukpa buīōne,
má n̄ táasile, Dii.*

⁵¹ Dii ì z̄ī z̄ō ble kía p̄ó á s̄ēe,
ì gb̄ē̄kēkē kía p̄ó á kp̄ā̄pie,
ma Davidi n̄ ma buīō e ḡōōpii.

19

Luabε gawi n̄ Lua yā gawio

¹ Davidi l̄e.

² Musu ì Lua gawi b̄o gupuau,
b̄aluma p̄ó ì aà z̄ī ōl̄n̄é.

³ Īō yādané lá gu lé d̄o,
ì d̄ōa kp̄ámá gwá n̄ gwāo.

⁴ Ili yā'oo, aà yā'oa bui kuo,
w̄li a k̄īa māo.

⁵ Aà b̄o ì gé d̄ún̄ia guu p̄īi,
aà yā'oa ì gé e t̄ōle léwa.*

Lua kp̄ed̄ō ìat̄ε̄ we,

⁶ ì b̄o kp̄éu à bile lán n̄os̄enawa,
ì fēle n̄ táo n̄ p̄ōnao lán n̄eḡōnawa.

⁷ I fēle luabε léla,
ì p̄āa gé e a léle,
p̄ōe líō ul̄ea a pusuio.

⁸ Dii ikoyā p̄aεa,

ì n̄ n̄ō̄se n̄in̄iné.

Dii yā náai v̄ī,
ì l̄eda ñ̄os̄aidēowa.

⁹ Dii ì ōtona d̄on̄é súsu,
ì n̄ p̄ō ke na.

Dii yādilēāo gb̄ā̄s̄ī v̄io,

ì n̄ oa weené.

¹⁰ Misiilēā Diiε z̄épi w̄eb̄ōa,
w̄āō t̄ei ḡōōpii,

Dii yákp̄alēkēa s̄iana v̄ī,
yápi ì̄ maa wásawasa.

* 18:50 Lom 15.9 * 19:5 Lom 10.18

11 Aà yāmaa de vuaa, baa vua maa,
a na de zó'ia, baa zó bùsu.

12 Ni lēda mapi n zòblenawa,
gbéé pò n yá kũa ài Ì zò.

13 Déme a fõ yá pò ále zāwàò dõì?
Sùuukemanò ní ma tàae pò uleao.

14 Nsu to mapi n zòblena dóennò,
duuna su gbāableao,
mío kú wásawasa tàae zò sai.

15 To yá pò lé bò ma léu
ní làasoo pò kú ma sũuo kangu
Dii, ma gbèsi, ma Suabana.

20

Ziblea wabikεa

1 Davidi le.

2 Dii sinnò n yeelεa guu,
Yakòbu buio Lua n se lesí.

3 Kua za aà kúkíi a n suaba,
kua za Sìna a dònle.

4 Aà n sa'oa píi sí,
n sa'obòò i dõaàgu.

5 Aà pò pò n pò gbà kpama,
aà to n yá pò níle yá le,

6 wí gulake zì pò ní blè yá musu,
wí dàlapoo da ní wá Lua tóo.

Dii wabi pò ní kè sinnò píi.

7 Má dõ sa Dii ì kía pò a kpà suaba,
Ì siaànò za a be pò a kua adoau,
i to aà zible ní a gàsa gbāao.

8 Gbēeò ì zikasõgoò náaike,
gbēeò ì sòò náaike,
wápìò sò, Dii wá Lua náai wi ke.

9 Ampìò, aa kúle aa léle,
wápìò sò wáò zεa gíũgiũε.

10 Dii, to kí zible,
tó wa lezùnzi, síwanò.

21

Ziblea sáaukpaa

1 Davidi le.

2 Dii, kí lé pònake ní n gbāao,
aà pò na maamaa ké ní tò à ziblè.

3 N pò pò aà pò gbà kpàwà,
ni gí aà wabikεa síiaànò.

4 N danle kèè ní èfāai zòò,
n vua fùà kpàè.

- 5 A wēni gbèama, ̄ ní kpàwà,
ní tò a ku e gɔɔpii.
- 6 Aà gawi z̄ɔ k̄é ní tò à zìblè,
n gawi ní z̄ɔk̄eɔ kpàwà.
- 7 Nio báaadaaàgu gɔɔpii,
n kuaaàno tò aà pɔ k̄èna.
- 8 Asa kí Dii náai v̄i,
kua Musude gb̄k̄eɔ a kpaguao.
- 9 Nȳɔ ɔdie n ibeɔwa,
nȳɔ n w̄eɔ kú ní n ɔplaaɔ.
- 10 Nȳɔ ní ke mua yàa ũ n mɔgɔɔ,
Dii a ní míɔnz̄ɔ a pɔf̄egɔɔ,
i to tékūmá.
- 11 Nȳɔ ní néɔ mid̄e dúnia guu,
ní ní buiɔ k̄e gb̄enaz̄inaɔwa.
- 12 Baa tó aa lekpaainzi,
an p̄eá a f̄ɔ z̄ik̄eɔ.
- 13 Nȳɔ ka dɔdɔ ní w̄éwa,
nȳɔ to aa kp̄ekpa.
- 14 N gb̄aa guu, Dii, ñ nz̄ia káfi,
wí lesi wà n ḡɔsake táasile.

22

Wiileɔ Luawa

- 1 Davidi le.
- 2 Ma Lua, ma Lua,
bóyái n ma to wei?*
- Ma wiilè,
àk̄eɔ níle mó ma suabaio ni?
- 3 Ma Lua, ma lez̄unzi f̄aan̄e,
ni weao,
ma wiilèma gw̄aas̄ina,
̄ ní níle.
- 4 N kua adoa, ní z̄ɔleɔ báawa,
̄ Isailiɔ ì ní táasile.
- 5 M̄me wá deziɔ n náaik̄è,
aa n náaik̄è ̄ n ní misi.
- 6 Aa lez̄unzi ̄ aa b̄ok̄ii è,
aa n náaik̄è ̄ wí i ní k̄uo.
- 7 K̄ɔt̄en ma ũ, gb̄enaz̄inan ma ũo,
wàle ma s̄ɔs̄ɔ, wàle sakamagu.
- 8 Gb̄é p̄ó lé ma gwaɔ lé ma yáalɔ,
aale lesuik̄eɔ,
aale mik̄e déũdeũ aale me:†
- 9 Lá àle Dii náaik̄e, aà aà b̄ɔ,
tó aà yá k̄aaàguɔ, aà aà misi.†

* 22:2 Mat 27.46, Maa 15.34 † 22:8 Mat 27.39, Maa 15.29, Luk 23.35 ‡ 22:9 Mat 27.43

10 Mmε n ma bɔ ma da nɔ̃seu,
n ma dɔ aà yɔ̃wa.

11 Má na n ɔ̃zĩ za neasakpeue,
ń de ma Lua ũ za ma da nɔ̃seu.

12 Nsu ñyɔ̃ kumanɔ̃ zão,
asa taasi lé mekpa,
mé gběe ku à dɔ̃maleo.

13 Wa liaamazi dasidasi lán zugaaeɔ̃wa,
wa pooamazi lán Basana zuswanaɔ̃wa.

14 Wàle ledɔ̃dɔ̃a lán nòɔ̃musu ɔ̃lɔ̃na pó aale pó taitaiɔ̃wa.

15 Ma gbãa gè̃zea lán í kó̃leawa,
ma guɔ̃ bò̃ũ píi,
ma me yò̃ lán zɔ̃sawa.

16 Ma kòlo giigàga lán pēnkasowa,
ma léna nàale ma lé musu. §
Wà ma wule lán gewa bùsutiu.

17 Gbė̃o liaamazi dasidasi lán gběɔ̃wa,
gběvãipio nònɔ̃amazi,
aa ma ɔ̃ ń ma gbáɔ̃ f̃f̃ɔ̃.*

18 Má f̃ɔ̃ mà a wáɔ̃ nao píi.
Wà web̃iibii, wàle ma gwa,

19 wàle ma pɔ̃kasaɔ̃ kpaale,
wàle tēlepa ma ulatao yá musu. †

20 Dii, ńsu ñyɔ̃ kumanɔ̃ zão,
ńmε ń ma gbãa ũ,
mɔ̃ dɔ̃male kpakpa,

21 ma bɔ an fēnda lézĩ,
ma wēni si gbēpio swaawa,

22 ma bɔ nòɔ̃musupio lézĩ,
ma si zùsēlepio kóbawa,

23 mí n tɔ̃bɔ ma gbě̃one,
mí n táasile k̃k̃ãaa guu. ‡

24 A Dii ṽiakenaɔ̃, à aà táasile,
á Yakɔ̃bu buio, à aà tɔ̃bɔ,
á Isailio, à misiileè.

25 Asa i saka taasideguo,
i aà wēnadeke yaboo,
i mikpeɔ̃dò̃e,
à swákpà aà wiileai.

26 Má n táasile balu guu,
má lé pó má kè̃ma fiabo n ṽiakenaɔ̃ wáa.

27 Taasideɔ̃ pɔ̃ble aa ká,
Dii kíi wè̃elenaɔ̃ aa aà táasile,

aaio ku gɔɔpii.

²⁸ Dúnia búu gbéɔ Dii dɔ, aai zeaàno,
bui pɔ kúuo kúleè píi,

²⁹ asa kpalableaá Dii yáe,
ì kible bui píiwa.

³⁰ Dúnia gbáadeɔ kúleè píi,
gbé pɔ gè gékíio misiileè píi.

³¹ An buio zɔbleè,
aa Dii yá dau siu ziadeɔne,

³² aai o gbé pɔ wi ní i yāaoɔne
lá à yānakpamá,
asa a kè.

23

Dii mé ma dāna ũ

Davidi le.

¹ Dii mé ma dāna ũ,*
pɔe a késāao.

² I ma wúle sèbɔbki,
ì gemanɔ í kílíkili sae.†

³ I ma nòse nínimee,
ì dɔaamee zé maaɔ guu a tó yái.

⁴ Baa tó má be gusisi pāsíu,
má vāi viakɔo, asa ní kumanɔ,
n sōna ní n goo ì ma gba sō.

⁵ Ni blekale ma aɛ ma ibeeɔ wáa,
ni nísidɔɔ ma miwa,
ni íka ma toona pai yelee.

⁶ Nama ní gbēkeo aɔ kumanɔ gɔɔpiiɛ,
mío ku Dii ua e ma wēni léu.

24

Dii gēa a kpéu

Davidi le.

¹ Tɔɔle ní pɔ pɔ kuwàɔá Dii pɔe,*
dúnia ní gbé pɔ kú a guuɔ píi.

² A tɔɔle zínapele ísiau,
a kàle ní swaɔ.

³ Déme zεví à dede Dii sísíwai?
Déme a fɔ gē aà uai?

⁴ Gbé pɔ tàae vío mé aà nòse pua,†
mé ìli ze ní táaɔo,
mé ìli legbē ní mɔafilioo.

⁵ Dii a báaada adegú,

* **23:1** Zāa 10.11, 1Píe 2.25 † **23:2** Zia 7.17 * **24:1** 1Kln 10.26 † **24:4** Mat 5.8

Lua aà Suabana a to yá bɔ̀aà̀nɔ̀ na.
 6 M̀aa a de ní aà k̀í wè̀eɛ̀lɛ̀nɔ̀,
 Yakɔ̀bu buiɔ̀ Lua aeyanapiɔ̀.

7 A b̀íibɔ̀lɛɔ̀ wè̀wè̀,
 à gbà zìɔ̀ wè̀wè̀,
 í tó Kía gawide† gè.

8 Déme Kía gawidepi ũi?
 Dii nɛgɔ̀n gbãae,
 Dii z̀ìkan gbãae.

9 A b̀íibɔ̀lɛɔ̀ wè̀wè̀,
 à gbà zìɔ̀ wè̀wè̀,
 í tó Kía gawide gè.

10 Déme Kía gawidepi ũi?
 Dii Zìgɔ̀de mé Kía gawidepi ũ.

25

Lua wá d̀̀ana

Davidi lɛ.

1 Dii, ma azía kpàmae,

2 ma Lua, mále n náaike.

Nsu to wí ma kũo,
 nsu to ma íbɛɛɔ̀ tidɔ̀malao.

3 Wí a gbé́ pó an wé dɔ̀nziɔ̀ kũo,
 sema gbé́ pó b̀ò n kpe pãɔ̀.

4 Dii, n n zé ɔ̀ɔ̀mɛɛ,
 ní n yá dadamɛɛ.

5 Gemanɔ̀ n s̀ianau, ní dadamɛɛ,
 asa Lua ma Suabanan n ũ,
 ma wé Ìɔ̀ dɔ̀nzíe gɔ̀ɔ̀pii.

6 N s̀uuu ní n gbè̀keo aɔ̀ dɔ̀ngu,
 asa ní v́i za káauɛ, Dii.

7 Nsu tàae pó má kèɔ̀ yádao
 ge duuna pó má kè ma èwaasogɔ̀.

Ma yá àɔ̀ dɔ̀ngu gbè̀ke guu,
 ké ní maa yáí, Dii.

8 Dii maa, í yáke a zéwa,
 bee yáí í a yádada duunkɛnaɔ̀nɛ.

9 I z̀iabusanɔ̀ da a zéwa,
 í yámaa dadané.

10 Dii Ìɔ̀ gbè̀ke ní náaiɔ̀ v́i
 ní gbé́ pó zè ní a bàakuarínɔ̀ yáɔ̀.

11 Baa ké ma duuna z̀ɔ̀ Dii,
 s̀uuukɛmanɔ̀ n tó yáí.

12 Déme Dii v́ia v́ii?
 Dii í ade da zé pó de aà sɛwa.

13 Ade aɔ̀ ku nama guu,

† 24:7 1Kln 2.8

aà buiò mé aa gõ ní bùsu ví.

¹⁴ Dii gbêke ví ní a víakenaò,

ì to aaò a bàakuarínò yá dõ.

¹⁵ Ma wé ìò pè Diiwa gòòpii,
asa òmè ì ma gbá bò bau.

¹⁶ Ma wègwa, wènadòmèè,
asa má kú mado ní taasio.

¹⁷ Ma yá'òmaò kò ma nòsè guu,
ma bò ma wétèapi guu.

¹⁸ Ma taasi ní ma pòsiao gwa,
ní ma duuna woloa píi.

¹⁹ Gwa lá ma ibèèò lìgua,
aa zamagu pàsípàsì.

²⁰ Ma wèni d́a, ní ma misi,
ńsu to wí ma kũo, asa ma nanziè.

²¹ To síana ní kua maaò àò ma d́a,
asa ma wé ìò dónziè.

²² Lua, Isailiò bò ní taasikèaòu píi.

26

Gbèmaa wabikèa Diiwa

Davidi è.

¹ Yànakpaa Dii,

asa ma yákè a zéwa,
ma n náaikè seasai.

² Ma è n ma gwa Dii,
ní ma nòsè ní ma làasooò gwa.

³ N gbêke ìò d̀aamèè,
mi zìkè n síanawa.

⁴ Mili zòlè ní èdeòò,
mili bèbè ní m̀afilideòò.

⁵ Má za duunkenaò káaaau,
mili zòlè ní gbèváìò.

⁶ Ma a ò pipi tàaesai seela ù,*
máè lia n gbagbaklizi, Dii,

⁷ ké mà e n sáaukpa lesia guu,
mí n yãb̀nsaèò kpàwake.

⁸ Dii, má ye n kpé pò niò kuuzi,
gu pò n gawi ì pilau.

⁹ Nsu n ma naaa ní duunkenaòò,
ńsu n ma baa daaa ní gbèdenaòò.

¹⁰ Vái làasoo mé ìò d̀aané,
an ò ìò pai ní gbagusaèò.

¹¹ Mapi sò mi yáke a zéwa,
wènadòmèè ní ma suaba.

¹² Ma zeklì è gumaau,

* 26:6 Iko 21.6-7, Mat 27.24

má Dii sáaukpa balu guu.

27

Dii mé ma gupua ũ

Davidi lɛ.

¹ Dii mé ma gupua ũ, ma Suabana ũ,
dé má víakɛ̀i?

Dii mé ma ulekíi ũ,
dé vía mé a ma kúí?

² Tó gbɛ̀váiɔ̀ sɪmazi ma taitaia yáí,
ge tó ma ibɛ̀ɔ̀ ní ma wèlɛ̀ ̀ánaa,
aa gɛ̀mbɔ̀lɛ̀ aa léle.

³ Baa tó zígɔ̀ koezò̀mazi,
ma sɔ̀ a vío.

Baa tó gbé̀ɔ̀ fɛ̀lɛ̀a ní zío,
ma sɔ̀ aɔ̀ dilɛ̀aɛ.

⁴ Yá m̀endo mále a wabikɛ̀ Diiwa,
yápi mále wele maamaa.

Má ye màɔ̀ ku Dii ua e ma gɔ̀ léwɛ̀,
ké màɔ̀ aà aeya aà kpéu we,
mí wépe aà kɛfenkɛ̀wa.

⁵ A ma ule a kpéu taasikɛ̀gɔ̀,
a ma gwa a zwàakpɛu,
i ma ze gbɛ̀ musu aafia.

⁶ Ma mi a fu ma ibɛ̀e pó liaamaziola,
mí sa'o Dii ua ní gulakɛ̀ao,
mí lesi mà aà táasile.

⁷ Tó ma lezùnzi Dii, wea.
Ma wɛ̀nagwa ní ma yāma.

⁸ Ma nòse lé ledaa mà n aeya,
Dii, mále n aeya.

⁹ Nsu mikpɛ̀ɔ̀ mapi n zò̀blenaɛ̀o,
ńsu bɔ̀ ma kpe ní pɔ̀fɛ̀oo.

Ma Dɔ̀nleden n ũ, ńsu ma vūaaɔ̀,
Lua ma Suabana, ńsu ma to weo.

¹⁰ Tó ma de ní ma dao pàkpàmazi,
Dii a ɔ̀liamazi.

¹¹ Dii, ma da n zéwa,
ɔ̀aamɛ̀ zé súsú guu ma kpàkpanaɔ̀ yáí.

¹² Nsu to ma ibɛ̀ɔ̀ ní pɔ̀eã kɛ̀ao,
asa seelade ɛ̀genɔ̀ lé yãɔ̀,
mé gbé̀ pásíɔ̀ lé pɔ̀bɔ̀ ní níu.

¹³ Má yáe bee náai ví ké má e:
Dii a maakɛ̀mɛ̀e dúniáe bee guu.

¹⁴ Wɛ̀ɔ̀ Diizi.
Ze gbāa, ní sòdilɛ̀.

Wɛ̀ɔ̀ Diizi.

28

Wabikεa n̄ sáaukpaa

Davidi lε.

¹ Dii ma gbεsi, mále lezunzi,

n̄su n̄ n swá kákamεεo.

Tó n̄ níle,

má gō lán gbé pó aa sí bεdauɔwae.

² Mále wēna wii lεma, swásεmazi,

mále ma ɔ se n kúkii oi.

³ Nsu ma gále n̄ gbé b̄εεo ge v̄aikεnaɔ s̄anuo.

Aaĩ yāna o n̄ gbédeεε,

āma an zaa gb̄εo kè zài.

⁴ Kené n̄ yākea n̄ n̄ v̄aikεaowa,

fiaboné n̄ dàawa,

a gbε i wí n̄ musu.*

⁵ Aali Dii yākea n̄ aà zikεao yādao,

a n̄ fuangba, a n̄ zεdɔo.

⁶ Ma Dii sáaukpà,

asa à swāsè ma wēna wiileai.

⁷ Dii mé ma gbāa n̄ ma s̄εngbaoo ũ,

má aà náai v̄i ma s̄ōu.

I d̄omale, ma n̄sε i yáalɔ,

mi aà sáaukpa n̄ lεsiao.

⁸ Dii mé a gb̄εo gbāa ũ,

a de ulékii ũ kía pó a kpàε,

ĩ aà suaba.

⁹ N n̄ gb̄εo suaba, ní báaadańgu.

N n̄ dádā, níɔ n̄ k̄ua gɔɔpii.

29

Dii yá'oa zàa'iana guu

Davidi lε.

¹ Malaikaɔ, à Dii tɔbɔ,

à gawi n̄ gbāao d̄ō Diiε.

² A Dii tɔbɔ,

à kúle Diiε n̄ lousisi'ulaɔ daa.

³ Dii bɔ kú lousisia kpε,

Dii gawide i to lou p̄na,

Dii ku lousisia musu.

⁴ Dii bɔ gbāa dɔ,

Dii bɔ gawi v̄i.

⁵ Dii bɔ i s̄ede líɔ paa,

Dii i Libā b̄usu s̄ede líɔ paa.

⁶ I to Libā gb̄εsis̄iɔ v̄iv̄i lán zunεwa,

i to εεmɔ gbε v̄iv̄i lán gáaenawa.

⁷ Dii bɔ i bɔ n̄ loupileao.

* 28:4 2Tim 4.14

8 Dii ɓɔ ɪ gbáa dee,
 Dii ɪ Kadɛsi guwaiwai dee.
 9 Dii ɓɔ ɪ líɔ zɪa,
 ɪ líkpe puakũ,
 gbé pɔ kú aà uaɔ i oè, Gawideɛ.
 10 Dii ku ɪ pɔ daa dúniiaa musu,
 Dii ɓɔ zɔlɛa Kía ũ gɔɔpii.
 11 Dii ɪ a gbéɔ gba gbãa,
 Dii ɪ báaadaŋgu aaɔ aafia.

30

Dii sáaukpaa

1 Lɛ pɔ Davidi dà Lua kpé sakɛpɔ ũ.
 2 Má n káfi Dii, asa n ma sɛ lesí,
 ni to ma ibɛɛɔ tidɔmalao.
 3 Dii ma Lua, ma wiilɛma,
 ɔ n ma gbãgbã.
 4 Dii, n ma si miawa,
 ni to ma si bedauo.
 5 Dii náaikɛnaɔ, à aà táasile,
 à aà tɔɔ, asa a kua adoaɛ.
 6 Asa aa pɔfɛa lí la ní lao leo,
 aà èfãai mé ɓ ku e gbé wɛni léu.
 ɔɔba ɓ ku gwá,
 ɔ gu ɪ dɔ ní pɔnao.
 7 Ké má kú nama guu, ma mɛ:
 Má kpagua bauo.
 8 Dii, ké n èfãaikɛmɛɛ,
 n ma zɛ gíúgiú lán gbɛsiwa.
 Ké n mikpɛdɔmɛɛ,
 ma gɔ bíli guu.
 9 Mmɛ ma lɛzúnzi Dii,
 ma kulekè ma diiɛ ma mɛ:
 10 Bó ài ma gaa ge ma sia bedau víi?
 Ma papa a n tɔɔɔe?
 A n náai kpàwakɛe?
 11 Ma yãma Dii, wɛnadɔmɛɛ.
 Dii, ñyɔ dɛ ma Dɔnlɛde ũ.
 12 N ma ɔɔba lílɛ ɔwãa ũ,
 n ma zwãnkasaɔ wɔloa,
 n pɔna dàmeɛ pɔkasa ũ.
 13 Máo níleo, máo n táasileɛ,
 Dii ma Lua, máo n sáaukpa láasaie.

31

Ziakpaa Diiwa

1 Davidi lɛ.
 2 Dii, míme ma nanzi,

ńsuli tó wí ma kũo.

Lá ni yáke a zéwa, ma misi.

³ Swāđmazi, ní ma bɔ kpakpa.

Gõmee ma misigbe ũ,

zegikli pɔ a ma suaba ũ.

⁴ Ma gbɛsi ní ma uleklion n ũ,

đaaamee, ní gemanɔ n tó yáí.

⁵ Nsu to mà zu ba pɔ wa kpàmeeuo,

asa ma Mísinan n ũ.

⁶ Ma a wēni nāne n ɔzĩ,*

ma bɔ, Dii Lua Slande.

⁷ Má za tǎa gbàgbanaɔgu,

Dii má aà náai ví.

⁸ Má yáalɔ má pɔnake ní n gběkeo,

asa n ma gwa ma taasikea guu,

ní dõmanɔ ma yooyea guu.

⁹ Ni ma na ma ibeɛɔne ní ɔzĩo,

n ma gba dèepookli.

¹⁰ Ma wēnagwa Dii, asa má yooyeae,

pɔsia tò ma wé gõ sùii,

ma pɔ yà, ma nðse òkpà.

¹¹ Pɔsia lé ma wēni mɔsɔ,

aaukea lé ma wē lao,

làasoo tò má yēē ví lɔ,

ma wáɔ kè múumuunnɔ.

¹² Ma gbédeɔ ì sakamagu ma ibeɔ yáí,

ma yá ì ma gbéɔ viakū maamaae,

gbé pɔ lé kpaaũmanɔ gāae ì pāalemee.

¹³ Ma yá i dɔ gbēegu lɔ

ma gɔ lán gɛwa,

ma gɔné lán oogboowa.

¹⁴ Miɔ ma gbé dasiɔ lé ma pe,

vía pɔɔ liaamazi.

Aaĩ káaa aa lekpaaimazi,

aaĩ ledouke ma wēnibɔa yáí.

¹⁵ Mapi sɔ, níme má n náai ví, Dii,

mi me ma Luan n ũ.

¹⁶ Ma wēni ìɔ ku n ɔzĩ gɔɔpiiɛ,

ma si ma ibeɛ pɔ lé ma weɔwa.

¹⁷ Mapi n zòblenawa wegwa,

ma suaba n gběke yáí.

¹⁸ Dii, ńsu to wí ma kũo,

asa ma lezùnzì.

To wí vāikenɔ kú,

to an lé àɔ kpaaũa tēenau,

¹⁹ to an léna eetonɔ naale.

* 31:6 Luk 23.46

Aaĩ d3e nĩ gbẽmaao,
aaĩ sakaŋgu nĩ ƒandãao.

²⁰ Aizee p3 nĩ kãaa n viakenaone z3o,
ni ƒfãaike gbé p3 nanzione gbépii wáa.

²¹ Tó gbé3 lekpaaiŋzi,
ni 3kuŋla,
tó wàle lekpaakerĩno,
ni nĩ ule n guu.

²² Ma Dii sáaukpà,
asa a yemazi z3o
wéle p3 wà koez3i guu.

²³ Gili gèmagu we,
3 ma mè: N ma vūaae.
Ké ma suabale zũnzi,
n ma wēna wiilea mã.

²⁴ Dii yãmana3, à3 yeaàzi.
Dii ƒ a náaikena3 d3a,
ƒ fiabo zĩakãfinaone a lé gbey.

²⁵ A gbé p3 á wé d3 Diizio,
à3 gbãa à á s3dile.

32

Duuna'oa Luae

Davidi le.

¹ Báaaden gbé p3 Dii aà tàae wòlowà
à aà duuna kèwà ũ.

² Báaaden gbé p3 Dii lí aà tàae yáda lo
mé m3afili kú aà n3se guuo ũ.*

³ Ké má nĩle nĩ ma duunao, ma ibàba,
ma wii lo d3 za k33 e oosi.

⁴ N 3t33leaa fãane nĩ gwãasinao,
ma yèee làa lá guantēna ƒatē ma gbēwa.

⁵ 3 ma wene ma duunai,
mi a yãvãi ulene lo.
Ma mè má a tàae3 one Dii,
3 n ma duuna kèa.

⁶ N náaikena wabikema a g33wa,
tó yãƒa lé m3, a aà le lo.

⁷ Ma ulekĩn n ũ,
ni ma b3 wétēa guu,
ni liamazi n ma suaba.

⁸ Dii òmee à mè: Má yãdane,
mí n da zé p3 de n sewa,
má ledama, mí3 wétenzi.

⁹ Nsu n̄y3 ku làasoosai

* 32:2 Lom 4.7-8

lán sŕ ge sŕbaonawao.
Tó ni ăasina káné ge kpíó,
aali n dŕɔ seo.

¹⁰ Yă'ŕma ì li gbĕváiɔla,
Dii gbĕke ì li aà náaikenaɔla.

¹¹ Gbĕmaaɔ, à pɔnake ní Diio,
nɔsepuadeɔ, à gulake, í yáalɔ.

33

Lua táasilɛa

¹ A gulake Diiɛ gbĕmaaɔ,
à kŕ nɔsepuadeɔ aà táasilɛɛ.

² A Dii tɔbɔ ní domao,
à lesiè ní mɔɔnao.

³ A lè dafu siè,
à pŕ lé ní dŕao ní pɔna wiio.

⁴ Asa yá pŕ Dii ò síana ví,
a náai ví a yákea píi guu.

⁵ A ye yămaai ní yázedeo,
Dii gbĕke dúnia pà.

⁶ Dii yă'oa mé musu kè,
aà lé'iana mé musupɔɔ pèpe.

⁷ A ikàle gudoũ, à gŕ ísia ũ,
à íb kăaa, à gŕ ísi ũ.

⁸ Dúnia gbĕpii, à víake Diiɛ,
gbĕ béɛɔ píi, à misiilèè.

⁹ Asa à yă'ò ŕ dúnia kè,
à yădile ŕ à gŕ kálea.

¹⁰ Dii ì lé pŕ buiɔ kpàǎi gboo,
ì kpa bŕsudeɔne ní yá pŕ aale yáo.

¹¹ Yá pŕ Dii zèd ìb zea gíũgiũ,
yá pŕ aà pɔ gbà ìb ku gɔɔpii.

¹² Báaaden bui pŕ Dii de ní Lua ũ
à ní sé a pŕ ũɔ ũ.

¹³ Za musu Dii ì gugwa zŕle,
ì gbĕnazinaɔ e píi.

¹⁴ Za aà kúkii ì wɛpă
gbĕ pŕ kú dúnia guuɔla píi.

¹⁵ Àapi mé sŕ dŕ baadeɛ,
ì wesi ní yákeaɔle píi.

¹⁶ Kía lí zŕble a zigŕ dasike yáio,
zŕkanae lí bɔ a gŕsake yáio.

¹⁷ Sŕ náaikea à ní bɔ ee ví,
baa ní a gbăakɛo a fŕ gbĕ suabao.

¹⁸ Dii wé pea a víakɛnaɔwa,

gbé pò an wé dɔ àà gběkεziɔ.

¹⁹ A ní bɔ ga lézi,

a ní gwa aafia nɔana gɔɔ.

²⁰ Wá wé ɔ dɔ Diizi,
 ɔme wá Dɔnlɛde ũ, wá sɛngbao ũ.

²¹ Asa Dii ɔ wá pɔ í kɛwà na,
 wá àà tó pò a kua adoa náai ví.

²² Dii, n gběke àò kúwanɔ
 lá wá wé dɔnziwa.

34

Dii maakεa

¹ Lε pò Davidi dà gɔɔ pò à azia dīlε íande ũ Abimeleki aε, ɔ Abimeleki àà yà, à tà.*

² Máo Dii sáaukpa gɔɔpiie,
 míɔ àà táasile lá gu lé dɔ.

³ Máo íanadã Dii yá musu,
 taasideɔ i ma, aai pɔnakε.

⁴ A zɔɔkε dɔ Diiεmanɔ,
 wí àà tɔbɔ sãnu.

⁵ Ma Dii kíi wèlε ɔ a wèa,
 à ma bɔ ma sòdeede guu.

⁶ Gbé pò àà wé dɔaàzi a yáalɔ,
 àà gεε a gɔ kpa àà wéi bauo.

⁷ Ma taasideke guu ma lezù Diizi,
 ɔ à ma yãma à ma bɔ ma yooyea píi guu.

⁸ Dii Malaika ɔ ku a víakεnaɔ saε,
 í ní bɔ.

⁹ A iε àò dɔ lá Dii maa,†
 báaaden gbé pò nàaàzi ũ.

¹⁰ Dii gbéɔ, à víakεè,
 pɔe lí késã àà víakεnaɔwao.

¹¹ Nɔana í nɔɔmusu dε, pɔblea í késãwà,
 āma pɔmaae lí késã Dii kíi wèlεnaɔwao.

¹² Gbéɔ, à mɔ ma yãma,
 mí víakεa Diiε dadaé.

¹³ Gbé pò ye a wēni àò maa,
 mé a ye a kua àò na,

¹⁴ àà a lé fí ní yãvái oao,
 asu to εε bɔ a léuo.

¹⁵ Àà mikē vāiwa, i maake,
 àà aafia zé wεlε, ɔ tei.

¹⁶ Dii ɔ wéte gběmaɔzi,
 í swákpa ní wiileai.

¹⁷ Dii í mikpεdɔ vāikεnaɔne,‡
 ké an yá su dɔ gběegu ɔo yái.

* **34:1** 1Sam 21.13-15 † **34:9** 1Pie 2.3 ‡ **34:17** 1Pie 3.10-12

18 Tó wà lezù Diizi, ì ma,
ì n̄ b̄ n̄ yooyea píi guu.

19 Dii kái n̄ gbé p̄ an p̄ yà, ò,
ì d̄ gbé p̄ an ká gàòlè.

20 Taasi ìò gbēmaa le m̄òm̄, ò,
āma Dii ì aà b̄ a guu píi.

21 I aa wáò d̄s̄aè píi,
ìli éo, baa m̄endo. §

22 Kisia a gbēv̄aìò d̄ed̄e,
yá a z̄lè gbēmaa ib̄eew̄a.

23 Dii ì a z̄̀blen̄ suaba,
yá a z̄lè gbé p̄ n̄aàziwao.

35

Gbēmaa w̄il̄ea Diiwa

Davidi l̄e.

1 Dii, ìb̄el̄e e n̄ ma ib̄eew̄,
z̄ika n̄ gbé p̄ aal̄ kaman̄.

2 N n̄ s̄engbao n̄ n̄ ḡk̄eb̄ò s̄él̄e,
n̄ f̄el̄e d̄mal̄e.

3 N n̄ s̄ona n̄ n̄ f̄end̄ao s̄e d̄,
ḡe da gbé p̄ p̄l̄emaziòl̄e.
Om̄e ma Suabanan n̄ ū.

4 To gbé p̄ lé ma w̄eò kp̄ekpa,
w̄í i n̄ k̄ú.
To gbé p̄ lé v̄aikpaaĩman̄ fua,
m̄í n̄ kp̄e e.

5 Aaò d̄e lán ése ūa p̄ íana s̄èl̄ewa,
Dii Malaika i p̄él̄ézi.

6 An z̄é àò gusia v̄í n̄ z̄āanao,
Dii Malaika i ̀z̄z̄ízi.

7 Asa aa eȳ̀m̄e p̄āe,
m̄i ȳāe ken̄é, ò aa ba kp̄am̄e.

8 To músi n̄ le, i ken̄é z̄āma ū.
To ba p̄ aa kp̄am̄e n̄ k̄ú,
aai l̄él̄e e p̄ aa ȳ̀pi guu.

9 Ma p̄ i gbasa k̄e Diiwa na,
m̄í p̄nake k̄é à ma suabà ȳái.

10 Má o n̄ n̄̀sem̄endo,
Dii, déme k̄anwai?
Ni taasid̄e si gb̄am̄n̄ed̄e w̄a,
ni w̄enad̄e b̄ n̄ w̄et̄ānaò z̄í.

11 Seelade eḡenaò ì f̄el̄eman̄,
aai yá p̄ má a yá d̄o lalaa.

12 Aai maa fiabom̄e n̄ v̄aio,

ĩ ma gũ gbẽando ũ.

¹³Tó aale gyãke yãa sũ,

mi zwãnkasa dae,

mi azĩa kêsã ní lɛyeao,

mi wabikené láasai,

¹⁴lá aa de ma gbẽna ge ma gbé ũwa.

Mio be mipɛlea ní oosisio,

lá ma da mále wẽnakeèwa.

¹⁵Ama ké ma gẽmbɔle,

aa kãamazi ní pɔnao,

aa ma zãmakè aa ànaa,

aa ìadãa láasai.

¹⁶Aa ma àlafikè pásípási,

aa lésakãmazi.

¹⁷Dii, ñyũ ma gwa màa e bɔe ni?

Nũmusupio lé ma taitai,

ma símá mào ku.

¹⁸Má n tɔbɔ balu guu,

má n táasile dasi guu.

¹⁹Nsu to ma ibeɛo tidɔmalao,

ńsu to gbé pó zamagu pã * ma gwa ní wɛdooo.

²⁰Yãna lí bɔ ní léuo,

aaĩ yãɔ yãkelesaideɔwa.

²¹Aaĩ lé ɛlea aa me:

Èhẽ, èhẽ, wá wé mé è.

²²Dii, n wesiɛ, ńsu ñyũ níleao,

ma Dii, ńsu ñyũ zãmanɔ.

²³Ma Lua, fele zɛmanɔ,

ma Dii, tó yá bɔmanɔ na.

²⁴Ni yãke a zéwa Dii, yãnakpaa,

ma Lua, ńsu to aa tidɔmalao.

²⁵Nsu to aa o ní sũu wa ma neo,

ńsu to aa o wa ma mɔ bẽeo.

²⁶Lá aale pɔnake ma yá'ea musu,

to wí ní kú, mí ní kpɛ e.

Lá aale zũke blea,

widamá, ní ní kpɛbɔ.

²⁷To gbé pó ma bɔa maa ì kené naɔ pɔnake, aai wiidɔi.

To gbé pó ma bɔa aafia ì káńguo o gɔɔpii, Dii mé zũ.

²⁸Mapi sũ má n náaiyã'ò,

mío n táasile gɔɔpii.

36

Gbẽnazĩna vãi, Lua maa

¹Dii zòblena Davidi ɛ.

* 35:19 Zãa 15.25

2 Gbēvāi duuna yá dɔ ma sōwa,
 à wé líɔ Lua wí v̄io,*
 3 asa ɔ e gbēmaan a ũ,
 ɔli a duuna dɔ à gbasa zauo.
 4 Eε ní mɔafilio ku àà léu,
 à ɔnɔ ní maakεao tò.
 5 I yāvāi wàaipa a wúlek̄i,
 ɔli gí yāpās̄io,
 ɔl azia péle zé faasai guu.

6 Dii, n gbēke zɔ kà saanaɔwa,
 ní náai v̄i maamaa à z̄ɔ Luawa.
 7 N maakεa zɔ lán gbēs̄is̄iɔwa,
 n yáḡḡɔa lé v̄io lán ísia εwa.
 Dii, ni gbēnaz̄inaɔ ní nòbɔɔ bɔ píi.
 8 Lua, n gbēke bεεε v̄i fá,
 gbēnaz̄inaɔ ɔ solɔ ní kúlukulunau.
 9 Aai n ua ble n̄iside ble aa ká,
 ni n swa'i pɔnade kpámá aa mi.
 10 Asa n̄ime ní wēni mi ũ,
 kua ní gupuau mé wá wé kè.

11 Nyɔ gbēkeke gbé pɔ aa n d̄ɔne nyɔ gé,
 gi nyɔ n̄ɔɔpuadeɔ suaba.
 12 Nsu to z̄iakāfinaɔ ɔz̄ɔao,
 n̄su to v̄aikenaɔ ɔkemεε yāayaaɔ.
 13 Gwa, mɔafilidepiɔ lèlè,
 aa ḡ kálea solɔɔ, aa f̄ f̄leɔ.

37

Gbēmaaɔ ní gbēv̄aiɔ zia

Davidi lε.

1 Nsu to gbēv̄aiɔ yá n k̄u gbāao,
 n̄su v̄aikenaɔ gwea nideɔ,
 2 asa aa giigaga ḡɔ lán sēwaε,
 an maa a lāa lán sēla ísiwa.

3 Dii náaike, ní yāmaake.
 Ze n b̄usuu, ní inamiu.
 4 To n pɔ ke Diiwa na,
 i n gba pɔ pɔ n n̄ɔɔ yei.

5 Ze ní Diio,
 n̄ à náaike, i yáε beeɔ kenε:
 6 A tó yá b̄onnɔ na lán gudɔawa,
 a to n̄ bɔ maa lán fāanewa.

7 Lεkpaaũ Dii aε, ní s̄aaàzi,
 n̄su to saasena yá n k̄u gbāa

* 36:2 Lom 3.18

gṽṽ pṽ aà yá lé bṽleieo.

⁸ Pṽkūma tó, mikē pṽpaawa.

Nsu to yá lí n kū gbāao,

ì mṽ n vāikεaoε.

⁹ Asa gbēvāio midε,

gbé pṽ an wé dṽ Diizio mé aa gṽ bṽsu vī.

¹⁰ A gṽ yṽṽ ké gbēvāio aao ku lo,

baa tó n n wεεε, nýṽ n eo.

¹¹ Ziabusanao mé aao bṽsu vī,*

aao pṽnakεṽ n aafia zṽṽo.

¹² Gbēvāi ì vāikpaaí n gbēmaao,

ì lé sakāaazi.

¹³ Ama Dii ìṽ aà yáalo,

asa a dṽ aà gṽṽ a pa.

¹⁴ Gbēvāio ì fēnda wo,

aaí n kakpa sáa,

ké aa e taasideo n wēnadeo kwεṽ,

aaí gbé pṽ an yákea maaṽ dεdε.

¹⁵ An zía fēnda a n zṽ n sṽu,

wa n sáo é'ené.

¹⁶ Yṽṽna pṽ gbēmaa vī

dε gbēvāi dasio àizeεa.

¹⁷ Asa gbēvāio gbāa a midε,

āma Dii ìṽ gbēmaaṽ kūa.

¹⁸ Dii tàaesaidεṽ yá dṽ,

an kpaale ìṽ dε n pṽ ũ gṽṽpiiε.

¹⁹ Wí a n kú yāpāsígṽṽo,

baa tó nṽana kà, aao kāaε.

²⁰ Ama gaga a gē gbēvāioṽgu,

Dii ibεεṽ láa lá sēbṽṽ ì láawa,

aa gēle lán súεlewa.

²¹ Gbēvāi ì pṽ sēamá,

ìli a flaboo,

gbēmaa sṽ ì gbada sṽsṽū.

²² Gbé pṽ Dii báaadànguṽ mé aa gṽ bṽsu vī,

gbé pṽ à lekēnéṽ sṽ aa midε.

²³ Dii mé ì zemikū gbéε,

aà pṽ ìṽ na aà kuawa.

²⁴ Baa tó àle lele, a lele solṽṽo,

ké Dii aà kūa yái.

²⁵ Ewaason ma ũ yāa, ṽ ma zikū,

* 37:11 Mat 5.5

mi e Lua gbẽmaa vũaa bauo,
 mi e aà nẽo lé baakεo.
²⁶ Iɔ gbada gɔɔpii ɔ pɔ sãané,
 aà nẽo aao dε báaadeo ũε.

²⁷ Mikẽ yãvãiwa, nɔ yãmaake,
 ní e ñyɔ ku gɔɔpii.

²⁸ Asa Dii ye maakεai,
 a a náaikεnao vũaao.

Aao ku aafiaε gɔɔpii,
 gbẽvãio sɔ aa midε.

²⁹ Gbẽmaao mé aa gɔ bùsu vɔ,
 aaiɔ ku we gɔɔpii.

³⁰ Ɔnoyã i bo gbẽmaa léu,
 aà lé i yázεde o.

³¹ Aà Lua ikoyã do aà sɔwa,
 aà gbá lí tii pɔewao.

³² Gbẽvã i gbẽmaa kpákpa
 ké à e aà dε.

³³ Dii a gbẽmaapi to aà ɔziɔ,
 a we yákpakε aà bleo.

³⁴ Sɔa Diizi, nɔ aà yá kũa,
 i n káfɔ, ní gɔ bùsu vɔ,
 ní gbẽvãio midεa e.

³⁵ Ma gbẽvã gbãadee è yãa,
 àε ɔta lán lí pɔ gu kèè nawa.

³⁶ Ké tá ma kpa we, a ku we bo,
 ma aà wèεεε, mi aà eo.

³⁷ Tãesaide yá gwa,
 wéte gbẽmaa yáí,
 asa nòsɛniεde buio gɔ bui ũ.

³⁸ Ama duunkεnao bãdε sãnusãnu,
 gbẽvãio bui a midε.

³⁹ Dii mé a gbẽmaao suaba,
 ao dɛné ulékɔi ũ taasikεgɔɔ.

⁴⁰ Dii a dońε, i n bo,
 a n sí gbẽvãiowa, i n suaba
 ké aa nãaazi yáí.

38

Taaside wabikεa

¹ Davidi εε.

² Dii, n̄su ma toto n̄ pɔf̄εoo,
 n̄su ma lele n̄ pɔkũmaoo.

³ N ka ma kũ maa,

n ɔ̀t̃ɔ̀leá.

⁴Ma me dáamavíio n kp̃ɛɛ yáí,
ma wá aafiao ma duuna yáí.

⁵Ma tàaeɔ̀ dàmala,
aa t̃ã lán aso gbiawa.

⁶Ma bɔɔ lí f̃ɔ̀na ũ,
aa yaikè ma sɔ̀ũke yáí.

⁷Má kooa ma g̃ɔ̀ d̃ɔ̀lɔ̀,
miɔ̀ be oosisiaɛ gɔ̀ɔ̀pii.

⁸Ma wó lé wí síana,
ma me dáamavíio.

⁹Má ỹɛɛ ṽíio, ma me kè múemue,
mále wiile ma s̃ò pusubɔa yáí.

¹⁰Dii, ní p̃ó p̃ó má yei d̃ɔ̀ píi,
ni ma wea f̃ɛɛ ma s̃áas̃ã.

¹¹Ma s̃ó lé ṽí gbò gbò, ma gb̃ãa ỹãa,
ma wé lé teke ɔ̀.

¹²Ma gb̃ɛnaɔ̀ ní ma gb̃éɔ̀ ì ẽm̃ɛɛɛ,
ma daɛɔ̀ ì z̃em̃ɛ z̃ãz̃ã ma bɔ̀ yáí.

¹³Gb̃é p̃ó ye ma kaik̃ɛɔ̀ ì ma pá,
ma w̃enaɔ̀ ì ṽãikpaaĩmanɔ̀,
aaĩɔ̀ m̃ɔ̀afiliyã gwa ní k̃ɔ̀o gɔ̀ɔ̀pii.

¹⁴Ma g̃ɔ̀ lán sw̃ãdowa,
mili ỹãmao,
ma g̃ɔ̀ lán l̃ɛnanaal̃ɛadewa,
mili l̃ɛw̃ɛaaɔ̀.

¹⁵Má de lán gb̃é p̃ó lí ỹãmaowa,
mili ỹáz̃ãsimáɔ̀.

¹⁶Dii, níme ma wé d̃ɔ̀nzi,
níỹɔ̀ ma ỹãma, Dii ma Lua.

¹⁷Ma m̃è nísu to aa tid̃ɔ̀malao,
nísu to aa íanadã ma tiia guwa ỹãio.

¹⁸Ma ka l̃éleá,
miɔ̀ ku ỹã'õmaue gɔ̀ɔ̀pii.

¹⁹Má a ỹãṽãĩɔ̀ siune sa,
asa ma duuna yáí ma p̃ɔ̀ yaa.

²⁰Ma ib̃ɛɛɔ̀ gb̃ãa mé aa aafia,
gb̃é p̃ó zamagu p̃ãɔ̀ dasi.

²¹Aaĩ maa fiabom̃ɛɛ ní ṽãio,
maa má téi, ñ aa íbeles̃ɛmanɔ̀.

²²Dii, nísu ma ṽũaaɔ̀,

ma Lua, ñsu ñyõ kumanõ zão.
²³ Mõ dõmalε kpakpa,
 ma Dii, ma Suabana.

39

Taaside wiileΛ Luawa

¹ Davidi lε.

² Ma mē máo azia kũa dõε,
 má tó ma lé ma da duunauo.
 Tó gbẽvãio kumanõ, má a lé f̃.

³ Ma lé kpaaũa, má kú kíkikili,
 mi yãe oo, baa yãmaa,
 õ ma yã'õma èa kãfi.

⁴ Ma s̃õ pusu bõ ma guu,
 ké ma låasookè, ma nõsε té bõ,
 õ ma yã'ò ma mē:

⁵ Dii, to mà a kua lé dõ,
 ní ma gõõ dasileo.
 To mà dõ lá ma wēni ì gēzεa àa.

⁶ N ma wēni lé yõ n õtão,
 ma kua de wé ní níola n kíio.
 Gbēpii ì gēzεa lán ñanawae,

⁷ gbēnazina bea ìo de lán uenawae.
 I ke bãabãa ì àizεε kãaa,
 ãma a dõ dé a gõèo.

⁸ Lá màaε, bó má wé aõ dõi lbi?
 Mmε ma wé dõnzi, Dii.

⁹ Ma tàaeõ kēa,
 ñsu to m̃isaideõ ma àlafiikeo.

¹⁰ Ma lé kpaaũa, mi a lé wēaao,
 asa níme n yápi kè.

¹¹ Nsu ma gbē lo,
 n õgbala lé ma kãsãnke.

¹² Ni gbé toto,
 ni aà wetã aà duuna yái,
 ni aà àizεε sóso lán bléwa.
 Gbēpii ì gēzεa lán ñanawae.

¹³ Ma wabikea si Dii,
 swákpa ma wiileai.
 Nsu swákaka ma óõbaeo,
 asa n nibõn ma ũ,
 má de bõmõ ũ lán ma deziõwae.
¹⁴ Wεwoa ké mà e màõ weea,
 e màõ kesai.

40

Dii sãaukpaa

¹ Davidi lε.

² Ma wεdò Diizi maamaa,
 ̃ à ma wεgwà à ma wiilea mà.

³ A ma bᵒ gbáo kᵒfide guu,
 à ma si dεεwa.
 A ma gbá pèle gbεsi musu,
 à ma zε we giūgiū.

⁴ A lè dafu dà ma léu,
 wá Lua táasilea pᵒ ũ.

Gbέᵒ e dasi, vía i n kú,
 aai Dii náaike.

⁵ Báaden gbέ pᵒ Dii náai ví
 mé ìli zε n waladeᵒ n táagbagbanaᵒ ũ.

⁶ Dii ma Lua, n yābᵒnsaεkeᵒ dasi,
 wa f̃ yá pᵒ nle yáwanᵒᵒ dᵒdᵒᵒ.
 Tó má dāu lé siuné,
 a lé vío, má f̃ o píio.

⁷ N ye sa'obᵒ ge gbaio,
 ̃ n tò ma swá mà.
 Ni sa pᵒ w̃ a pᵒ káteu à tékū
 ge duun awakpabᵒ gbεao.

⁸ ̃ ma mè: Má ké!
 Lá a ku lá guu ma yá musuwa.

⁹ Má ye n pᵒeā keaiε, ma Lua,
 n ikoyā ku ma s̃ guu.*

¹⁰ Má yázeᵒde baokpa balu guu,
 má a lé kpaauᵒ lá n dᵒwà Dii.

¹¹ Lá ni yānakpámá, má níleo,
 má n náai n n gbεsuabaao yā'o.
 Má gí n gbēke n n siandekεo oi balu guuo.

¹² Dii, n̄su gí ma wēnagwaio,
 to n gbēke n n siandekεo ma d̄a.

¹³ Asa vāi pᵒ liaamazi lé vío,
 ma tàaeᵒ dāmala, má f̃ gu'eo,
 a dasi de ma mikāa, s̃ kēmagu.

¹⁴ Dii, suε, ma misi,
 Dii, ke kpakpa, mᵒ dᵒmale.

¹⁵ To wí ma wεnaᵒ kú,
 aa n̄ mi pεε.

To gbέ pᵒ ye mà yā'eo kpekpa,
 an gεε gᵒ kpá n̄ wéi.

¹⁶ Gbέ pᵒ aai omεε, tàale, tàaleᵒ,
 to wí gᵒ n̄ ú ũ.

¹⁷ Gbέ pᵒ aale n k̄i wεεεᵒ,
 to an pᵒ kema na aa yáalo.

* 40:9 Ebc 10.5-7

Gbé pó an wé dɔi ñ ní suabaɔ,
aaɔ o láasai Dii zɔɔ.

¹⁸ Taaside wɛnaden ma ũ,
làasookɛ ma yáwa, Dii.
Mme ní ma Dɔnlɛde ũ,
ma Misina ũ.
Ma Lua, nsu gɛgɛo.

41

Gyãe wabikɛa

¹ Davidi ɛ.

² Báaaden gbé pó i yɛɛsaide yáda ũ,
Dii ñ aà bɔ taasikɛgɔɔ.

³ Dii a aà dɔ́a, a aà gba wɛni,
a báaadaaàgu aà bùsuu,
a aà kpa aà ibɛɛɔwa aa ní pɔeã daɛo.

⁴ Dii a zɛaàno aà gyákɛa guu,
a to aà gyãpi ble.

⁵ Ma mɛ: Dii, ma duunakɛnɛ,
ma wɛnagwa, ní ma gbágbã.

⁶ Ma ibɛɛɔ lé ga kpaámanɔ aa mɛ:
A ga bɔɛ ni? Bɔɛ aà tó a midɛi?

⁷ Tó aa mɔ ma gwai,
yáyaaa aaɪ bɔlemɛɛ,
aaɪ bao vái wɛɛɛ ma yá musu,
ɔ aaɪ fɛɛ gɛ fáaa bàasi.

⁸ Ma zangudeɔ i váikpaámanɔ,
aaɪ àsi bɛɛ dɔa aaɪ mɛ:

⁹ Gagyã mé aà lè,
a fɛɛ a wúɛkɛi beeu ɔo.

¹⁰ Baa ma kpàasia pó má aà náai ví
wi pɔble sãnu bɔ ma kpe.*

¹¹ Mpi sɔ Dii, ma wɛnagwa,
ma gbágbã, mí flaboné.

¹² Tó ma ibɛɛɔ i kúkua dɔao,
máɔ dɔ sa ké ma yá kàngu.

¹³ N ma kũa ma nɔsɛmaa yáí,
n aɛ ɔ dɔa gɔɔpii.

¹⁴ Báaade Dii, Isailio Lua
za asínizí e gɔɔpii!
Ami! Ami!

LA PLAIDE

Soũ 42-72

* 41:10 Mat 26.23, Maa 14.18, Luk 22.21, Zaa 13.18

42

Zìzò 30ba

¹ Kòlè buiò lè.

² Lá tue ì swa sae nide,
màa n ni ku ma sũ, Lua.

³ Lua ni lé ma de, Lua béépi.

Bòe má e ge wesiaàlei?

⁴ Wé'i mé gò ma pòblea ù fãane ní gwãasinao.

Wìò omèe gòpii:

N Lua ku máe la?

⁵ Yáe beeò dòmagu,

ò máe ma nòse yáò bòe.

Miò gé yáa bíla guu e Lua ua,
gbéò ì dòdòkòwa ma kpe ní gulao,
dikpekenao ì nònòaa ní táasileao.

⁶ Bóyái ma sò òòkpàì?

Bóyái ma nòse yàì?

Sema màò wèdò Luazi,
asa má ea màò aà táasile,
ma Suabana, ma Lua.

⁷ Ma sò òòkpà ò n yá dòmagu
za Mizaa gbepòleu Yuudé mii,
za Emò gbèsí síò sòòu.

⁸ Ni to isukaa kòfi àò dò,

ísìò lé lezukòì,
ní tò í lé damala,

a sò lé tamanò.

⁹ Dii ì gbèkekemèe fãane,
aà lè òò dò ma léu gwãasina
wabikèa Lua pò ma wèni ùwa.

¹⁰ Mi o Lua ma gbesie:

Bóyái ma yá sàngui?

Bóyái ní tò miò be oosisia

wétèa pò ma ibèe lé mòmèe yáii?

¹¹ Ma ìadamadeò ì ma sòsò,

ma wá òò wí,

aaìò omèe gòpii:

N Lua ku máe la?

¹² Bóyái ma sò òòkpàì?

Bóyái ma nòse yàì?

Sema màò wèdò Luazi,
asa má ea màò aà táasile,
ma Suabana, ma Lua.

43

¹ Ma yānakpaa Lua,
zemanò bui gbèkesaide yá musu,

ma bɔ gbẽvãi koleapiɔ ɔzi.

² Lua, míme ní ma ulékli ũ,
bóyãí n gimazii?

Bóyãí ní tò miɔ be oosisia
wétẽa pɔ ma ibeɛ lé mɔmɛɛ yáii?

³ N n gupua ní n síanao zia,
i dɔaamɛɛ e n gbèsisí musu,
i gɛmanɔ e n kúkli we.

⁴ Mí gé n gbagbakli Lua,
ma pɔ i kɛma na, Lua ma pɔna,
mí n tɔbɔ ní mɔɔnao, Lua ma Lua.

⁵ Bóyãí ma sɔ òɔkpàí?

Bóyãí ma nɔsɛ yáí?

Máɔ wɛdɔ Luazi,
asa má ɛa màɔ àà táasile,
ma Suabana, ma Lua.

44

Isailiɔ wɛnakɛa

¹ Kole buiɔ le.

² Lua, yá pɔ ní kè wá deziɔ gɔɔ,
aa òwɛɛ wá swá mà.

³ N ɔpè buipáleɔwa n íadámá,
n wá deziɔ kálɛ ní gbɛu aa ɔtàu.

⁴ An fẽnda mé ní ká bùsupiwao,
an gãsa gbãa ɔ aa ziblèò.

N zia gãsa gbãa mé kè,
n kuarínɔ gupùné, ké ní yeńzi yáí.

⁵ Mmɛ ní ma kía ũ ma Lua,
ni to Yakɔbu buiɔ zible.

⁶ N n báaaɔ wi ɔpe wá ibeɛɔwa,
ní n tóo wi ɔzɔ wá wɛlɛpiɔwa.

⁷ I kɛ ma sá máɛ a náaikɛo,
i kɛ ma fẽnda mé i ma bɔo.

⁸ Asa míme ní wá sí wá ibeɛɔwa,
ni wida wá zangudeɔwa.

⁹ Lua, wiɔ n táasile gɔɔpii,
wiɔ n tɔbɔ láasai.

¹⁰ N beeo n ɔpèwá ní tò wí wá kú,
nili bɔ ní wá zígɔɔ lo.

¹¹ N tò wa pòbɔzákè wá ibeɛɔne,
ní tò wá zangudepiɔ wá pɔɔ nàaa.

¹² N ní gbá zé aa wá dɛdɛ lán sãɔwa,
n wá fãaa buipáleɔ guu.

¹³ N n gbéɔ yia àa'aa,
ni ài'e ní yíaa yá musuo.

¹⁴ N tò wá saɛdeɔ wá sɔsɔ,
gbé pɔ liaawázio wá láanikè.

15 N tò wa gǝ yāa ũ buipāleɔne,
gbé̃̀ Ìò midewēe.

16 Mio kú ní wíó gɔɔpiiɛ,
ma gɛɛ gǝ kpa ma wéi,

17 ma láanikenao ní ma sǝsǝnao yáí
ní ma ibeɛ pó aa ye tǝsiaɔ yáó.

18 Bee wá lé píi,
baa ké n yá i sǎwáguo,
mé wi ní bàakuawano yá gbooo.

19 Wá nǝse i liaamao,
wi kē n zéwao.

20 N wá wiwi n wá ká gu gbēgbondeu,
n gusia zǝ kǘaawá.

21 Tó wá Lua tó sǎwágu,
ge tó wa wedò dii zǝlozi yāae,

22 Lua a gí eie?

Asa ōme wá nǝse yá dǝ píi.

23 N yáí wá kú ga lézi gɔɔpii,
wǐ wá dile lán sǎ pó wa ní kòlokpaowa.*

24 Vu, Dii! Akɛa níle i'oi?
Fɛle! Nsu wá vūaa gɔɔpiio.

25 Akɛa n mikpɛlǐwēei?

Wá wēnakɛa ní wá wetāao sǎngu yà?

26 Wa gǝ ye bǝsutiu,
wa gǝ wúlea tǝle.

27 Fɛle dǝwále!

Mǝ ñ wá misi n gbēke yáí.

45

Kia nǝsele

1 Gbé yenzide le pó Kole buiɔ dà.

2 Yāna lé pipi ma sǝ guu,
ǝ mále leɛ bee da ní kíó.
Ma lé na lán ladǝn maa lákēbowa.

3 N kɛfɛnkɛ de gbépiia,
n legbe'i Ìò na,
báaa pó Lua dǎngu láaa vío.

4 Zígǝ pǎsí, ñ ní fɛnda se ñ loo
n kíakɛgawi seela ũ.

5 Di sǝ kpe ge zǝble n gawi guu
sǝana ní yázedeo yáí.

Yá pó Ì dimá ke ní n ɔplaa gbāao.

6 Kí, n kaɔ lé sǝne,
a gē n ibeɛɔ sǝ kú,

* 44:23 Lom 8.36

buiò kwε n gbázi.

⁷ Lua, ñyɔ̃ zòlεa báawa gɔɔpiiε,
niò n kíakε lípana kũa yázede ũ.

⁸ N ye yázedei, ní za vāigu.

A yáí tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pɔna pìsima dε n gbéɔla.*

⁹ Lí'ò gínana pìsi ní pɔkasaɔwa,
mɔɔna'ò a n pò kε na
n kpé pò wa kèkε ní wesa swaao guu.

¹⁰ Kí nenɔɔ ku n nɔ yenzideɔ guu,
n nɔ dafu kú n ɔplai,
a Ofi bùsu vua zāblebɔɔ daa.

¹¹ Nenɔɔna, swákpa ñ ma!

N mae be ní n gbéɔ yá su dɔaanεo.

¹² N kεfenkε lé kí mε lua,
misiilèè, asa n diin aà ũ.

¹³ Tiideɔ mɔ gbadanε,
ɔdeɔ n aε wεεε.

¹⁴ Kí nenɔɔpi zòlε kpεa ní gawio,

wà vua ba kè aà pɔkasaɔwa.

¹⁵ Wàlε mɔaàno kípiε

ní aà pɔkasa wèsādeɔ daa.

Né wéndiapi mɔtenziò tεaàzi,

aalε mɔaàno aà kíi.

¹⁶ Wàlε gě́nno kibε,
wàlε pɔnakε ní gulakεao.

¹⁷ N negɔ̃ɔ gɔ̃ n maeɔ gēε ũ,

ñyɔ̃ ní dilɛdile kíaɔ ũ dúnia guu píi.

¹⁸ Má tó n tó àɔ dɔ gbéɔgu láasai,

bui píi iò n sáaukpa gɔɔpii.

46

Lua kúwanɔ

¹ Kole buiò lε.

² Lua mé wá ulékii ní wá gbāao ũ,
iò dɔwáλε gɔɔpii wá yooyeau.

³ A yáí tò s̃ lí kěwáguo,

baa tó dúnia yà,

mé gbèsis̃b̃ kwè ísiau,

⁴ baa tó ípi sùka a fùlab̀,

mé gbèsis̃b̃ dèè ní k̃fio.

⁵ Swa ku a í ì mó ní pɔnao Lua wéλεu,
Musude kúkii pò a kua adoapi.

⁶ Lua ku wéλεpiu, a gɔ bezia ũo,

* 45:8 Ebe 1.8-9

Lua a d̄baàle gud̄leia.

⁷ Bui p̄ii lé wiile,

kpalāo lé b̄ade.

Lua p̄una ã dúnia yò.

⁸ Dii Z̄iḡde kúwanāo,

Yak̄abu buiō Lua mé wá ulek̄ii ũ.

⁹ A m̄o Dii ȳakēo gwa,

lá à ȳaȳia dúniawa.

¹⁰ Ōmē ì z̄i mid̄e e dúnia léu,

ì s̄áó é'è ì s̄onāo suumpa,

ì tes̄o s̄engbāōwa.

¹¹ A zē tēee, ìō d̄o m̄ámemāa Lua.

Bui p̄ii a ma k̄áfi,

wa ma t̄ob̄o dúnia guu p̄ii.

¹² Dii Z̄iḡde kúwanāo,

Yak̄abu buiō Lua mé wá ulek̄ii ũ.

47

Lua mé dúnia gb̄épii k̄ia ũ

¹ Kole buiō le.

² Bui p̄ii, à ōtaale,

à kúkuakē Luae ní gulao.

³ Asa Dii Musude k̄a w̄áò aà v̄ia v̄i,

dúnia gb̄épii K̄ia z̄ōn aà ũ.

⁴ A tò wa z̄iblè buiōwa,

a tò wa òz̄ò gb̄épiōwa.

⁵ A kpaales̄ew̄é,

wápiō aà yenzide Yak̄abu buiō ìand̄ábō ũ.

⁶ Lua f̄ele, w̄ale gulakē,

Dii z̄ea, w̄ale k̄aaepē.

⁷ A lesī Luae, à lesīè,

à lesī wá K̄iae, à lesīè.

⁸ Asa dúnia p̄ii K̄ian aà ũ.

A lesīè ní d̄áo.

⁹ Lua lé kible bui p̄iiwa,

a z̄olēa a báa p̄ō a kua adoawa.

¹⁰ Bui p̄ii kpalablen̄āo lé k̄aaa

ní gb̄é p̄ō de Ablahāũ Lua gb̄é̄ō ũ,

asa dúnia k̄iāōá Lua p̄ōe.

A dēn̄la p̄ii.

48

S̄ināá Lua w̄élēe

¹ Kole buiō le.

² Dii z̄ō,

à k̄a w̄á aà táasilē maamaa

wá Lua w̄élēe guu,

aà gbèsìsì pọ a kua adoa musu.

³ Siọna gbε kálea maa,

a de dúnia gbépiiε pọna ũ.

Kía zọ wélepi* ku Siọna gugbántoo oi.

⁴ Lua ku a gudǎakíi guu,

a tò wa a dọ aafia'ekíi ũ.

⁵ Ké kíaọ ledoũkè,

ké aa mò léleiwà sǎnu,

⁶ ké aa è màa, ọ à dímá,

iwǎa kà ní pọa ọ aa tilè.

⁷ Aa gọ ní lualuaọ

lán nọe nọwǎwǎkenawa.

⁸ N ní wiwi

lá gukpε íana ì laatanáo gó'ilenáo wíwiwa.

⁹ Yá pọ wá mà ọ wa wesíε

Dii Zígǎde wá Lua wéle guu.

Lua wélepi kále àọ ku gọpiiε.

¹⁰ Lua, wá kú n kpéu,

wále làasookε n gbékewa.

¹¹ Lua, lá n tó fǎaa e dúnia léu,

màa n táasilea fǎaa b.

Ni yágǎgǎ n gbéọne a zéwa.

¹² Siọna gbèsìsìdeọ lé pọnake,

Yuda bùsu wéledeọ pọ kèna

yákpale pọ ní kèọ yái.

¹³ A dọdọkọwa à lia Siọnai,

í a bíi musu gudǎakíi dasiọ nao.

¹⁴ A a bíiọ tàasika ní a zegikíiọ,

ké à e dau à siu ziadeọne.

¹⁵ Asa Lua dee de wá Lua ũ gọpii,

ì dọaawéε e wà ge geò gékíiε.

49

Aizεe ndaikεad mǐsaiyǎε

¹ Kole buiọ le.

² Bui píi, à yáε bee ma,

dúnia gbépii, à swákpa,

³ kíaọ ní táaaọ,

ọdeọ ní taasideọ píi.

⁴ Ọnyǎ kú ma léu,

dǎa ku ma sǎu.

⁵ Má swǎdọ yási yái,

mí polo mọnnlea guu.

⁶ Má vlake yǎpǎsǐgọọ,

* 48:3 Mat 5.35

baa tó ma wèlɛɔ liaamazi.

⁷ Aa ní àizɛɛ náai ví,

aaí ní ɔda íanadã.

⁸ Gbêe a fĩ gí ní a dee wēnioo,

a e pɔe kpa Luawa à àà wēni bodo.

⁹ Asa gbé wēni boa zí'ũ,

àizɛɛ a fĩ bo bauo.

¹⁰ A fĩ to aàɔ ku gɔɔpiio,

a fĩ giè àà wesi bedalɛɔ.

¹¹ Asa wa dõ baa ònɔnɔ ì ga,

misaideɔ ní sɔũ ì mide màa pii,

aaí ní àizɛɛ tó gbēpãlɛɔne.

¹² Baa ké wà nízia tó kpà bùsuɔne yãa,

an mia aɔ de ní be ũe gɔɔpii,

an kúkíi ũ e ní buiwa.

¹³ Gbēnazina ní a bɛɛɛkɛɔ

ìliɔ ku gɔɔpiio,

a ta lán nòbɔɔwae.

¹⁴ Misaideɔ láaan we,

màae b ní gbé pɔ té ní iaiɔ.

¹⁵ Aa si bedau lán sãɔwa,

ga mé aɔ de ní dãdãna ũ,

mé gbēmaaɔ kiblemá zia.

An mɛɔ yaikɛ miau,

aaɔ kpé ví bo.

¹⁶ Ama Lua a ma wēni si bedawa,

i gbãakpamazi.

¹⁷ Tó gbé lé gɔ ɔde ũ,

mé aà be tó lé nakú,

ńsu to à kenɛ yãe ũo,

¹⁸ asa a a kee e se taɔ a gagɔɔo,

aà àizɛɛ e pélaazio.

¹⁹ Baa tó à azia dõ èfãaide ũ a wēnigɔɔ,

mé wà aà sãaukpà aà namablea yáí,

²⁰ a ta a deziɔ kíi,

a wesi gupuale bau bo.

²¹ Gbēnazina ní a bɛɛɛkɛɔ,

tó aà wé i kēo,

a ta lán nòbɔɔwae.

50

Lousisia stana

Asafa lɛ.

¹ Dii Lua Gbãapiide lé yã'o,

àlɛ lezu dúnia gbéɔzi

za íatēbílɛkíi e a gēkpɛukíi.

² Lua gawi bílɛ Siona,

wéle pɔ a kefenke bólei.

³ Wá Luapi lé mɔ, aɔ ku kílíkíli.

Té pò ì kú má kú aà aε,
zàa pāsì liaaaàzi.

⁴ Aε lezu musudeṽ ní zílεdeṽzi,
ké à e yákpaleke ní a gbéṽ.

⁵ A mè: A ma yāmanaṽ kāaamεε,
gbé pò ma bàa kúrnṽ sa'oa yáio.

⁶ Lua mé yákpalekena ũ,
musudeṽ ì aà yākea a zéwa kpàwake.

⁷ A ma ma gbéṽ, má yāví mà oé,
Isailiṽ, má bṽbṽánṽ,
mámεmaa Lua á Lua.

⁸ Mále zṽadṽwá á sa'oa yáio,
asa i sa pò wí a pò káteu à tékū oa kṽsṽkṽsṽ.

⁹ Má zuswana pò kú á kpàsau ni vṽo,
ge ble pò kú á kaau,

¹⁰ asa sḗanṽbṽṽá ma pṽṽne
ní pṽtuo wai pò kú sṽsṽ píi musuṽ.

¹¹ Má gbè musu bāṽ dṽ píi,
mé sḗsao pṽkelenaṽ ku ma pò ũε.

¹² Tó nṽa lé ma de, má oéο,
asa máme má dúnia ví ní a pṽṽ píi.

¹³ Mi zuswana nṽṽ so yà?
Mi blesana au mi yā?

¹⁴ A sa'oa ma sáaukpaa ũ,
à lé pò á kè ma Musudewa fiabo.

¹⁵ A lezumazi taasikegṽṽ,
mí á bṽu, í ma kpela.

¹⁶ ṽ Lua ò vāikεnaṽne:
Akea ále ma yādileṽṽ dṽdṽi,
mé ma bàakuańṽ yá dṽ á léui?

¹⁷ A ye ma yādanεio,
a ma yáṽ kpà kpe.

¹⁸ Tó a kpái è, i aà ke á gbé ũε,
mé á bàa ìṽ kú ní gbāsíkεnaṽ.

¹⁹ A legbe'i vāi,
mé i lenakasané.

²⁰ I zṽle ní á gbèdo tṽo,
mé i á da né bḗεbo.

²¹ A yá beeṽ kè ṽ má níle.
Aε e má deáwae,
āma má zṽadṽwá, mí bṽbṽánṽ.

²² A gbé pò ma yá sàáguṽ
à yápi ma.

Tó màn sṽo, má á taitai,
gbḗe a e á siao.

²³ Gbé pò sa'òà ma sáaukpaa ũ

ade ma kpelàe,
àe ma gba zé mà òbe
lá mi gbé̃̀o suabaε.

51

Sùuugbeaa Luawa

1-2 Le pò Davidi dà gòò pò ãnabi Natã gè aà kíi aà gbãsíkea ní Basebao gbea.*

3 Lua, wẽnadõmεε n gbẽke guu,
ma tàaeo midε n maa zõ yáí.

4 Ma gbãsí woloa mà gõ wásawasa,
ma duuna kēa míomio.

5 Má a tàaeo dõ sa,
ma duuna lí sãmaguo.

6 Mmε ma duunakène,
ma yá pò ní yeio kè.

Tó n felea ní yáo, n yá ao naε,
tó n yádàmala, n yá ao zεví.†

7 Za ma da nòseu má vâi,
má duuna ví za ma igòòε.

8 Nòsemaa mé ì kangu,
õno dameε ma sõ guu.

9 Ma zu'o ní saoo mà zē wásawasa,
ma nòse pípi mà gõ púnvlãvlã.

10 To mà pònake ní yaalo,
to ma wá pò ní bùsa wee.

11 Nsu ma duuna yádao,
ma yãvãio bo dile píi.

12 Lua, nòsepua dameε,
εa to ma sõ ào dilea.

13 Nsu ma vūaao,
ńsu ñ n Nisína siao.

14 Ea to ma pò ke na
ké n ma suabà yáí.

To pòeã maa dõaameε,

15 mí n yá dada vãikenaone,
duunkenapio i εa zennò.

16 Lua, ma bo gbẽdea yáu,
mí lesi n yãkea a zéwa musu,
Lua ma Suabana.

17 Dii, ma gba lé,
mí n táasile.

18 Sa'oa lí kenε nao,
tó bee no, dõ má ò.
Sa pò wí a pò káteu à tékũ lí kánguo.

19 Sa pò mále oma mé nòsenie ũ,

* 51:1-2 2Sam 12.1-15 † 51:6 Lom 3.4

nili saka ǹseniε s̀uuudeguo.

²⁰ Lua, ̀f̄aaikε Siɔnaε n p̄oẽã maa guu.

Yelusaleũ b̄i gba gb̄aa.

²¹ A gb̄ea sa'oa a z̄ewa a kangu

ń sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à t̄ékũo,

wi sa'o ń swanao n gbagbakiwa.

52

Ɔde ̀ianɔã

¹⁻² Le p̄o Davidi dà ḡoo p̄o à ḡe Aimelεki bε, ̄s̄ Ed̄ũ gb̄ε Doegu gε ò Sauluε.*

³ Ne ḡɔna, Lua gb̄εke ku ḡoo piiε,

àkea ńle ̀ianad̄ã ń ȳãv̄ãioi?

⁴ Niɔ lek̄o leka gb̄ε̄zi ḡoo pii,

n lé na lán ḡε mibob̄owa,

ni gb̄ε̄ gb̄ázina z̄o.

⁵ N ye v̄ãii de maala,

εεtoã ı̄ kenε na de s̄janaa.

⁶ N ye gb̄εkaalea ȳãi,

m̄afili mé d̄o n léu.

⁷ Lua a n k̄o'ε e ḡoo piiε,

a n k̄ũ b̄onno n kp̄éu,

a n wo, i n k̄ε gb̄ε b̄éowa.

⁸ Tó gb̄εmaao è, v̄ia a ń k̄ú,

aai n lánikε aa mε:

⁹ Gb̄é p̄o i Lua si a m̄sina ũo gwa!

A a àizεε z̄o náaikè,

à ḡo gb̄ãade ũ gb̄εkaalea ȳã musu.

¹⁰ Mapi s̄o má de lán k̄ú lásiade p̄o k̄ú Lua uawa,

má zε ń Lua gb̄εkeo ḡoo piiε.

¹¹ Máo n s̄aukpa ḡoo pii ȳã p̄o ń k̄é ȳãi,

má n t̄ob̄o n ȳãmanaɔ w̄ãa k̄é ń maa ȳãi.

53

Misaide ȳã'oa

(Soũ 14)

¹ Davidi le.

² Misaideɔ ı̄ o ń s̄o guu Lua kuo,

aa òokp̄a, an ȳãkea v̄ãi,

ȳãmaakena k̄ú ń guuo.

³ Za musu Lua ı̄ w̄éte gb̄ēnazinaɔzi,

ı̄ gwa tó gb̄ē ̄no k̄a a k̄i w̄εlea.

⁴ Aa s̄ã s̄ã pii aa ḡo d̄o s̄ai m̄iɔmiɔ,

ȳãmaakena k̄ú ń guuo, baa do.*

⁵ V̄aikenaɔ w̄é lí gu'eo lé?

* **52:1-2** 1Sam 22.9-10 * **53:4** Lom 3.10-12

Aaĩ ma gbé̃ móm̃ lán úwa,
 aali lezu Luazio.
 6 Via ní kú maamaa,
 via p̃ó ku we s̃o.
 Lua tò gbé̃ p̃ó lèl̃wá̃ g̃ò kálea g̃ẽ ũ,
 a widámá ké Lua g̃ínzi yáí.

7 Lua, b̃o Siõna m̃o ñ Isailiõ suaba!
 Tó Lua sù ní a gbé̃̃ ní pá ziu,
 Yakõbu buiõ p̃onake,
 Isailiõ yáalõ.

54

Gbé̃ p̃ó wàle ìadawà wabik̃ea

1-2 Le p̃ó Davidi dà g̃õ p̃ó Zifideõ ge ò Saulue aa mè Davidi ul̃ea ní bùsuu.*

3 Lua, ma suaba n tó yáí,
 yásimanõ ní n gbãao.
 4 Lua, ma wabik̃eama ma,
 swákpa ma yã'oai.

5 Asa buipãleõ f̃el̃emanõe,
 gbé̃ p̃ásip̃iõ lé ma we,
 aali Lua yãdao.

6 Lua mé ma d̃onlede ũ,
 Dii mé ma w̃enik̃ũna ũ.
 7 Gbé̃ p̃ó lé ma w̃eõ ṽai s̃oamá,
 ñ ní b̃ãde n náai yáí.
 8 Má sa'oma ní ma p̃oẽãoe,
 má n t̃ob̃õ Dii, asa ní maa.
 9 A ma b̃o ma yooyea p̃ii guu,
 a tò ma tidò ma ib̃ẽeõla.

55

Wabik̃ea Luawa kua ìadama guu

1 Davidi le. Wĩ sí ní kúuõe.
 2 Lua, ma wabik̃eama ma,
 ñsu láka ma yáao.
 3 Swáse ma yáí, ní wea,
 ma làasoo líaa ma g̃õ bíli guu,
 4 ma ib̃ẽeõ yã'oa ní gb̃ẽṽaiõ w̃eb̃iiaao yáí.
 Asa aale taasi daae,
 aa ma k̃ũa ní kp̃ẽneo.
 5 S̃õ k̃ẽmagu,
 ga t̃olobi z̃umagu.
 6 Via ma k̃ũ ní lualuaao,
 iwãa p̃ási k̃a ma p̃õa.
 7 Tó má g̃àsía ví lán felenawa,

* 54:1-2 1Sam 23.19, 26.1

má vua gé kámaboie.

⁸ Má bàale gé zâzãe,
mí ge zõle guwaiwaiu.

⁹ Má wã ge ulekĩi weele,
ké zàa'ian gbãa su ma leo yái.

¹⁰ N ní fu Dii, ñ ní yá yãalené,
asa má è zɔa ní sòleo kú wá wéleue.

¹¹ Aaĩ kpáleke bíi musu fãane ní gwãasinao,
yãvái ní yá gbãao di wélepiue.

¹² Gbēdeɗea yá mé wélepi pà,
gbãamɔané ní mɔafilio lí kéle a gãaεo.

¹³ Tó ibee mé lé ma we yãa, a sãɔ,
tó ma wèle mé fèlemanɔ, má uleèe.

¹⁴ E'e mpi! N gbé pɔ wá sáa,
ma gbēdo pɔ de ma gbēna ũea?

¹⁵ Wi faaibo ní kɔo yãa nana,
wiɔ tekɔi dasi guu Lua uaa?

¹⁶ Ga a zãmake ma ibeeɔne,
aai si bedau ní gbãagɔɔ,
asa vãi zõlekĩi è ní guue.

¹⁷ Mapi sɔ mi lezu Luazi,
ɔ Dii ï ma suaba.

¹⁸ Kɔɔ, fãane ní oosio
miɔ a yã'ɔmaɔ bɔleè ní aauro,
ɔ ï ma yãma.

¹⁹ Baa ké ma ibeeɔ dasi, aali ma leo,
Lua ï ma bɔ sòleu aafia.

²⁰ Luapi ïɔ zõlea báawa gɔɔpiiε,
a ma yãma, i widamá.
Aali nòselileo, aaliɔ aà vĩa vïo.

²¹ Gbépi ɔ wãa ní a gbéɔ,
à bɔ ledoũ pɔ aa kè ní kɔo kpe.

²² I na o ní wáa lán zɔwa,
ãma sòle làasoo mé kú aà sũ.
I lenakasané páipai,
ãma yaalɔma ba da bɔɔue.

²³ ɔzɔ Diiε n yã'ɔmaɔi, iɔ n kũa,*
ïli tó gbēmaa fù bauo.

²⁴ Gbēɗena náaisaidepiɔ ní gɔɔ guo leo.
Lua, ñyɔ to aa si beda gbáou.

Mapi sɔ máɔ n náai vï.

* 55:23 1Pie 5.7

56

Ziakpaa Luawa

1 Lε pó Davidi dà gɔɔ pó Filitɛɔ aà kù Gata.*

2 Ma wɛnagwa Lua, wàlɛ pɛa,
wɔ zikamanɔ wàɔ ìadaa gɔɔpiiɛ.

3 Ma kpàkpanapiɔ ìɔ pɛa gɔɔpiiɛ,
an wala yáí aalɛ zikaimanɔ.

4 Tó vía lé ma kù, má n náai ví.

5 Má Lua táasilɛ yá pó a ò yáí,
má Lua náai ví, má víakɛo.
Bó gbɛnazína a fɔ kemɛɛi?

6 Aaìɔ ma yá kpaanlabo gɔɔpiiɛ,
aaì víi lɛkpaaimazi.

7 Aaì sòlɛ da, aaì ulɛmɛɛ,
aaì ma kpákpa, aaì ye ma dɛ.

8 Lua, rísu to an gbɛɛ bɔɔ,
gbépiɔ nɛ ní pɔkúmao.

9 Ma bàalè liaaliaaaɔ yáda,
ma wé'ika n tùuna guu.
A ku n taala guuo lé?

10 Tó ma lɛzù Luazi,
ma ibɛɛɔ kpekpa,
míɔ dɔ kɛ à yásimanɔ.

11 Má Lua táasilɛ yá pó a ò yáí,
ao, má Dii táasilɛ yápi oa yáí.

12 Má Lua náai ví, má víakɛo.
Bó gbɛnazína a fɔ kemɛɛi?

13 Lua, má lé pó má kɛmaɔ fiabo,
má sáaukpa sa'oma.

14 Asa n ma si gawa,
n ma gbá ví lí miɔn pásía,
ké màɔ bennɔ gupua pó ì wɛni kpámáu.

57

Wiile Lua Musudewa

1 Lε pó Davidi dà gɔɔ pó à bàalè Sauluɛ à ùlɛ gbè'eu.*

2 Wɛnadɔmɛɛ, Lua, wɛnadɔmɛɛ,
asa míme mi nanzi.
Ma sɔlɔ n kúlukulunau
mi bɔ ga lézi.

3 Mále wiile Lua Musudewa,
Lua ì ma yá píi bɔɔlɛkemɛɛ.

4 A to dɔnlɛ bɔ za musu à ma suaba,
a zɔadɔ gbé pó aalɛ pɛaɔwa.
A a gbéke ní a náaiyáɔ kemɛɛ.

* 56:1 1Sam 21.13-15 * 57:1 1Sam 22.1, 24.3

⁵ Má kú nòomusuo sòou,
ma gõ wúlea wàio guu.
Gbépio léna na lán fëndawa,
an swaa de lán sōnao ge kaowa.
⁶ Lua, ñ nziá tobò e a zōma,
to n gawi li dúniaa píi.

⁷ Aa baikpàmee ma táa'ozeu
õ ma gõ yeelaa,
aa eyõ ma ae õ aa zù epuu.

⁸ Ma sō dilea Lua, ma sō dilea,
má lesi mà n táasile.

⁹ Ma nisina, su!
Ma mōona ní ma domao, vu!
Mí gbāakpa gudōazi.
¹⁰ Dii, má n sáaukpa buio guu,
má n táasile gbéōne.
¹¹ Asa n gbēke zō zōma,
mé n náai zō luabepuanawa.
¹² Lua, ñ nziá tobò e a zōma,
to n gawi li dúniaa píi.†

58

Gbēvāio kaa Luawa

¹ Davidi le.
² Gbāadeo, i yā'o a zéwaa?
I yákpaleke ní gbéō a zéwaa?
³ I yá kolea wàaipa á sō guu,
i gbāamo gbéōne á būsuu.

⁴ Gbēvāio sāsāa za ní igōe,
eedeo òokpaa za ní da nòseue.
⁵ An legbe'i de lán mlè sewewa,
aa de lán kyá pó a swá kākawa,
⁶ asa ili a kōō'ona kule'ò mao,
ili a weliaanede gōi eo.

⁷ Lua, ñ ní swaa é'ené ní léu,
Dii, nòomusupio kánkānao wolo,
⁸ aai gēzea lán í bàaleawa.
Tó aa sagòle, ñ ní kaò é'e.
⁹ Aa giigaga zéu lán kòlo lé'iwa,
aao de lán né pó wa ì gè, i íatē eowa.
¹⁰ E lè yàa miòn té àò gé oo wāi,
gbēvāio gēzea ní íanaoe.

¹¹ Tó gbēmaao è Lua tōsiné gbēvāipiowa,
mé aa ní gbá pípi ní ní auo,

† 57:12 Soũ 108.2-6

an pɔ a ke na.

¹² Gbḗ i me: Gbḗmaaɔ ài ví fá!
Lua ku, ì yákpaleke dúniau.

59

Ma si ma ibeowa

¹ Lε pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ Saulu gbḗ zì aa aà dádã aà bε aa aà dε.*

² Ma Lua, ma si ma ibeowa,
ma bɔ gbḗ pɔ fɛlemanɔ guu.

³ Ma si vāikenaɔwa,
ma bɔ gbḗdenaɔ ɔzì.

⁴ Gwa, aale ma kpakpae,
gbḗ pāsì lé sòlekemanɔ.
Dii, mi tàae ge duunakenéo,

⁵ mi zāné yāewao,
ɔ aa kú ní naamanɔ sɔuo.
Ma wegwa! Fɛle mɔ dɔmale!

⁶ Mpi Dii Lua Zīgɔde, Isailiɔ Lua,
fɛle ìada bui píiwa.
Nsu bɔnkpede vāipiɔ wēnagwao.

⁷ Aaì ea su oosi bɔ, aaì wéle keele,
aaì hḗkeea lán gbḗɔwa.

⁸ Gwa, an lé'i lé t́,
fēna kpá ní léu.
Aaì me níle ní yāmao.

⁹ Mpi sɔ Dii, ni ní yáalb,
ni bui píi lánike.

¹⁰ Lua ma gbāa, ma wé dɔnzi,
níme ní ma aafia'ekíi ũ.

¹¹ Lua a dɔaameε a gbḗke guu,
a to mà tidɔ ma wɛlepɔla.

¹² Dii wá sèngbao, n̄su n̄ ní dɛdɛo,
ké an yá su sã ma gbḗɔguo yáì.
To aa olo'olobo,
ní ní kwé ní n gbāao.

¹³ Yá pɔ ì bɔ ní léuá duunaε.
To an t̄de ní pui,
asa aaì legbḗ p̄ae aaì gbḗ ká.

¹⁴ N ní midε ní pɔkūmao,
n̄ ní bāde, aasu wàɔ ku bɔ.
Gbḗ pɔ kú e t̄ɔle léwao i d̄s
Lua mé lé kible Yakɔbu buiɔwa.

¹⁵ Aaì ea su oosi, aaì wéle keele,
aaì hḗkeea lán gbḗɔwa.

¹⁶ Aaì liaaliaa wàɔ pɔblea wεele,

* 59:1 1Sam 19.11

tó aai kão, aai gbokεε.

¹⁷ Mapi sô má lesi n gbãa yá musu,
má gulake koo n gbêke yá musu,
asa míme ní ma aafia'ekíi ũ,
míme ní ma ulékíi ũ taasikegwozi.

¹⁸ Lua ma gbãa, má n táasile,
asa míme ní ma aafia'ekíi ũ,
ni gbêkekεmεε.

60

Wá zible ní Lua gbãao

¹⁻² Le pò Davidi dà gwo pò à zíkà ní Sili pò kú Mesopotami bùsuu ní Zoba bùsuu, ò Yoabu sù à Edoũ dède Guzule Wisideu gbẽon òasosoo lεε kuεpla (12.000).*

³ Lua, n pò pàwázi,
n òpèwá n wá vūaa,
εa okawázi sa.

⁴ N tò wá bùsu lùà e à pàa,
εa n a gbε tata, asa à gò looaε.

⁵ N tò n gbéó yá zì'ũ è,
n í gbãa kákawεε ò wa pãpãzaε.

⁶ N dàlapoo dà n viakεnaone
ké aa e bo gbéó ka lézi.

⁷ Wewá, wá suaba ní n gãsa gbãao,
ké wápiò n gbé yenzideò wá e bo.

⁸ Lua yã'ò za a kúkíi à mè:
Má Sikεũ kpaale ní tidãnlao,
mí Suko guzule kpámá.

⁹ Galada bùsuá ma pòε,
Manase buio bùsuá ma pòε,
Eflaiũ buio bùsuá ma mò fùε,
Yuda bùsuá ma lípanaε.

¹⁰ Mòabuò bùsuá ma zion zu'oboe,
mi a kyale kále Edoũò bùsuwa,
mi kúkua do Filitéò bùsuwa.

¹¹ Déme a gẽmanò wéle bíideui?
Déme a doaamεε e Edoũò bùsuui?

¹² Lua, mé i ke n gbé pò n wá vūaa
nili bo ní wá zīgwo bo bàasio.

¹³ Odawá wá ibεεò yá musu,
asa gbẽnazina gbẽsuabaaá pãε.

¹⁴ Wá zible ní Lua gbãao,
òme a òzò wá ibεεwa.†

61

Kia wabikεa Luawa

¹ Davidi lε.

* **60:1-2** 2Sam 8.13 † **60:14** Soũ 108.7-14

² Lua, swáse ma wiileai,
 laaido ma wabikeawa.
³ Kua za toole léwa ma lezũnzi.
 Ma sũ lé wo ñ ma n sisi.
 Gemanɔ gbesi pɔ a lesi demala kii.
⁴ Asa míme ní ma aafia'ekii ũ,
 ma kalanga gbãa ũ ma ibeεo ae.
⁵ Má ye mào ku n ua gɔɔpiiε,
 mío solɔa n kúlukulunau.
⁶ Lua, asa n ma legbẽane mà,
 ñ n gba pɔ ni da n viakenaone dàmee.

⁷ Kíá wẽni dɔè ní mɔgalao,
 to aà ka a gɔɔwa.
⁸ Aà kpalable n dĩa guu gɔɔpii,
 n aà dĩa n gbẽke ní n náaio yáí,
⁹ mío n táasile lá gu lé dɔ,
 mío lé pɔ má kèma fiabo gɔɔpii.

62

Lua mé ulekii ũ

¹ Davidi le.
² Lua ado mé tò ma sũ dilea,
 ñme ì ma suaba.
³ Ŋme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.
 Mi gbãa'ewà, má fu bauo.
⁴ Gẽn ũma áo ãna'ãna gbéwai?
 A aà ne lán gí yeεlea ge kaa ziwa yà?
⁵ Aà goa a tíá lé ñ ále kpaai,
 εetoa mé ì keé na.
 I samaa'o gbéε ní léoe,
 ñ i ní ká á sũ guu.
⁶ Lua ado mé tò ma sũ dilea,
 asa aapi ma wé doi.
⁷ Ŋme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.
 Mi gbãa'ewà, má fu bauo,
⁸ Ma aafia ní ma beεeo ì bɔ aà kíie,
 ñme ma gbesi gbãa ũ,
 ñme ma ulekii ũ.
⁹ Gbéo, ào aà náai ví gɔɔpii,
 à á sũ wèè, ñme wá ulekii ũ.
¹⁰ Gbẽnazinao de lán lé'ianawae,
 an kee náai vío.
 Tó wà ní yó kiloowa,
 ampíi aao de fauunnɔe.
¹¹ Asu gbẽble'õa náaikεo,
 ásu íanadã ní kpái pɔoo.
 Tó á àizeε lé kó,
 ásu to à á sũ bleo.

12 Yá m̀endo Lua ò,
 yá m̀en plaε beeɔ má mà:
 Lua mé gbãa ví,
 13 mé mpi Dii, nímε ní gbẽke ví,
 ɔ ni flaboò baadeε a yãkeawa.*

63

Lua nideα

1 Lε pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ a ku Yuda gbáau.*

2 Lua, ma Luan n ũ,
 mále n aεya,
 ma nisina yenzi,
 mále n nide
 lán guwaiwai pɔ lé í nidewa.

3 Ma n e n kúkii,
 ma n gbãa ní n gawio gwà.

4 N gbẽke maameε de w̃enia,
 a yáí n táasilea aɔ dɔ ma léu.

5 Máɔ n sáaukpa e ma w̃eni léu,
 má ɔse musu mà n sísi.

6 Má ká lá w̃i nòɔ bɔɔ gbẽ wà kãwa,
 n táasilea aɔ dɔ ma léu ní gulakeao.

7 N yá í dɔmagu ma wúlekii,
 mi láasookema gwãasina.

8 Mále lesi ɔɔba ní kúlukulunau,
 asa nímε ní ma dɔnlede ũ.

9 Ma nisina yenzi,
 ní ma kũa n ɔplaau.

10 Gbé pɔ aale ma wεɔ mide,
 aa si tɔɔle nɔnau.

11 Lua a to wà ní dede ní f̃endaεe,
 aai gɔ gbẽgbonaɔ ble ũ.

12 Kí sɔ a pɔ a ke ní Luawa nao.

Gbé pɔ m̀e amɔɔma Lua á siò
 aɔ víví ní pɔnaεe,
 εedeɔ s̃ an lé a gɔ kpaauãe.

64

Ma si gb̃vãiwã

1 Davidi le.

2 Lua, ma aaukea wii ma,
 ma bɔ ma ibεε pɔ má ní vía víɔ ɔzi.

3 Ma si gb̃vãiwã lekpaaiamaziwa,
 ma bɔ ṽaikenaɔ zɔau.

4 Aai ní lé keke lán f̃endawa,
 aai yãpãsiɔ o lán kazuawa.

5 Aai ye láu aa tàaesaide gbá,

* 62:13 Mat 16.27, Lom 2.6, Zia 2.23 * 63:1 1Sam 23.14

aaĩ aà pá kándo, vía lí n̄ kũo.

⁶ Aaĩ tékpaakõu n̄ vâikea guu,
aaĩ bai pò aale kpánéõ yá'o.

Aaĩ me: Gbēe a wá eo.

⁷ An vâi lekpaáia kōsè aa mè,
lé pò wá kpàaĩ b̀lèi.

Gbēnazina ǹsè guu yáõ asii zõõ.

⁸ Ama Lua a n̄ gbá n̄ kao,
a n̄ kē'la kándo.

⁹ A tó yá pò aa ò wí n̄ musu,
gbé pò n̄ é pii iõ miké déũdeũ.

¹⁰ Vía a gbépii kú,
aai Lua yákeõ galike,
aaiõ zĩ pò a kèõ táasi kũa.

¹¹ Gbēmaaõ pò a ké Diiwa na,
aa naaàzi,
ǹsèpuadeõ aà táasile nípii.

65

Bui pii wé dõ Luazi

¹ Davidi lè.

² Lua, à kù wà n̄ táasile Siõnae,
wi lé pò wa kèmaõ fiabo.

³ Lá ni gbé wabikea ma,
bui pii a wi danlae.

⁴ Wá yāváiõ làasoo wá kú gbāa,
õ n̄ wá tàaeõ kēwá.

⁵ Báaaden gbé pò n̄ sè
n̄ gēaàõ n̄ ua ũ.

N̄ kpé pòmaaõ wá ká,
n̄ kpé pò a kua adoapi.

⁶ Ni wewá a zéwa n̄ yáõnsaekēao,
Lua wá Suabana.
Za dúnia léwa n̄ ísia baaleo
gbéõ wé dõnzi.

⁷ N̄ gbāa daa ula ũ,
n̄ gbèsisĩõ kè n̄ n̄ ikoo.

⁸ Ni ísia n̄ a ísõõ kōfio kpále,
ni buipáleõ zõa midè.

⁹ N̄ dabudabukea d̄i gbé pò kú tóõle léõwa,
w̄i guladõma za íatēbilek̄li n̄ a gēkpeuk̄lio.

¹⁰ Ni laaidõ dúniawa,
ni táaeke tóõle.
Ni aà gba í, n̄ swaõ pai n̄ ío,
ni to blēwena ké, asa màa n̄ zèð.

¹¹ Ni idagua e bugbaanaõ pa,
ni guõ foofõ n̄ louo,

ni báaada pɔ́ pɔ́ b̀̀lɛu.

¹² Ni èfáaida buaziu wě ní wěo,
blɛ níside ì kwɛ n iau.

¹³ Sēsao dádákεkiiɔ sèbɔɔ kè,
s̀̀s̀ɔ pɔna ula dà.

¹⁴ Pɔtuɔɔ lì dádákεkiiɔla,
blɛwɛna daa gua s̀̀s̀ɔpɔlɛu.
Wàlɛ wiilɛ ní pɔnao, wàlɛ lesi.

66

Lua sáaukpaa

¹ Dúnia gbépii, à guladɔ Diiwa,

² à lesi aà tó gawi yá musu,
à aà táasilɛ à aà tɔbɔ.

³ A o Luaɛ: N yákeaɔ ì dimá,
n gbāa zɔɔ ì to n ibɛɛɔ vlānau.

⁴ Dúnia gbépii ì kúlɛɛ,
aa ì n táasilɛ aa n tɔbɔ.

⁵ A mɔ Lua yákeaɔ gwa,
yá pɔ́ a kè gbɛnazinaɔnɛ i diwá.

⁶ A ísia lì gugii ũ*
aa bùa swawa k̀̀s̀ɛ.†
Wà pɔnakɛ aà yá musu.

⁷ Iɔ kible ní a gbāao gɔɔpii,
aà wé ì ku bui píiwa.
Swágbāadeɔ su d́́ɛaàɔɔ.

⁸ Buipáleɔ, à wá Lua sáaukpa,
aà táasilɛa àɔ dɔ́ á léu.

⁹ Iɔ wá wēni d́́awēɛ,
ìli tó wa kpaguaɔ.

¹⁰ Lua, asa n wá ý́,
n wá baasa lán ánuwuwa.

¹¹ N gɛwanɔ gukpaoolonau,
n wá wó wí ní aso gbiao.

¹² N tò wà ɔz̀̀z̀̀s̀ wá mikpei,
wà té d̀̀iwēɛ, í wá kú wá nɔɛ,
ɔ n mɔwanɔ gu namadeɛ beeu.

¹³ Má mó n ua ní sa pɔ́ wí a pɔ́ káɛu à tékũ obɔɔ,
má lé pɔ́ má k̀̀maɔ flabo,

¹⁴ yá pɔ́ b̀̀ ma léu ma taasikɛgɔɔ.

¹⁵ Má sa'oma ní pɔ́ mɛkpaaɔ,
má sásakaɔɔ kpasanɛ,
mí n gbagba ní zuswanaɔ ní blesanaɔ.

¹⁶ A gbé pɔ́ á Lua vía víɔ, à mɔ ma,

* 66:6 Bɔa 14.21 † 66:6 Yoz 3.14-17

mí yá pó a kèmεε oé.
¹⁷Ma wiilèwà,
 àà táasilea dɔ ma léu.
¹⁸Tó má yāvāi kūa ma sũ,
 d̄ Dii gĩ ma yāmai.
¹⁹Ama à ma yāmà,
 ̄ à ma wabikea s̄i.
²⁰Má Lua sáaukpa,
 i gĩ ma wabikea maio,
 i gĩ gbēkεkεimeεo.

67

Báaa gbεaa Luawa

¹Le pó w̄i sí ní kúuε.
²Lua, wá wēnagwa,
 wá wegwa, ní báaadawágu,
³ké dúnia gbépii n zé d̄,
 bui pii i d̄ lá ni gbé suaba.
⁴Wa n táasile Lua,
 gbépii a n táasile.
⁵Bui pii a pɔnake, i gulake,
 asa ni yákpaleke ní gbé a zéwa,
 ni d̄aa buiɔne pii.
⁶Wa n táasile Lua,
 gbépii a n táasile.
⁷Tɔle a bleke,
 Lua wá Lua a báaadawágu.
⁸Lua a báaadawágu,
 gbépii i viakeε e dúnia léwa.

68

Lua z̄ɔke

¹Davidi le.
²Lua lé fεle, àà ibεεo lé fāaa,
 àà zangudeo lé bàalεè.
³Lá súele i gē ní íanao,
 kené màa, Lua,
 lá zó nísi i yɔ té sae,
 vāikεnao midε n ae màa.
⁴Gbēmaao s̄ aa pɔnake,
 aa yáalɔ Lua ae,
 aa v̄iv̄i ní pɔna z̄ɔo.
⁵A lesi Luaε à lémwà.
 A di luabεpuana kpe, à à tɔbo.
 Aà tón Dii, à kúkuake àà ae.
⁶Kua àà gu pó a kua adoa guu,
 Luaá toneo maεε,
 gyaao zennodeε.
⁷Lua i bekpa z̄iloone,

ì zìzɔɔ bɔle à ní da namau.
Swágbãadeɔ sɔ̃ aao ku gugiiue.

⁸ Lua, ké n dɔaa n gbéɔne,
ké n beeleńno guwaiwaiu,
⁹ tɔɔle lualua, lou kwè n ae,
n Lua pɔ n yā'ò Sinai gbɛ musu,*
Lua, Isailio Lua.

¹⁰ Lua, n èfāai p̄siné k̄s̄k̄s̄s̄,
ɔ̃ n ní b̄usu kp̄ena gbà gbāa.

¹¹ N gbéɔ z̄le a guu Lua,
n w̄enadeɔ gbà pɔ n maakea yái.

¹² Dii yā'ò,
ɔ̃ bíla ḡò aà baokpanaɔ ũ.

¹³ Kíao ní ní z̄iḡɔ̄ lé tíle kpakpa,
ḡɔ̄e pɔ ḡò b̄ouoɔ lé ní p̄ɔɔ kpaale.

¹⁴ Baa ké a i s̄a kaaɔ s̄òu,
ánusu kú ma felena ḡàsiāa,
a k̄áɔ lé teke lán vuawa.

¹⁵ Ké Gbãapiide kíao f̄āaa,
aa l̄i tɔɔle lán Zalamɔ gbè neeziwa.

¹⁶ Basana gb̄es̄is̄i de a k̄iniola,
Basana gb̄es̄is̄i misonaɔ dasi.

¹⁷ A gbè misonaɔ, b̄óyāi ále w̄ebii
gbɛ pɔ Lua sè a kiblek̄i ũwai?
Dii mé aɔ ku we ḡɔɔpii.

¹⁸ Dii s̄ógoo lé v̄io, à kà milīs̄ do.
Dii b̄òò za Sinai,
à m̄ò p̄ila a gu pɔ a kua adoau.

¹⁹ N deɔe musu ní z̄izɔɔ,†
n gba s̄i gbéɔwa falu ũ,
baa swágbãadeɔ,
ɔ̃ n z̄le we, Dii Lua.

²⁰ Wà Dii sáaukpa, Lua wá Suabana,
ĩɔ wá aso k̄uaw̄eé lá gu lé d̄ɔe.

²¹ Wá Luaá Lua pɔ ì gbé suabaɛ,
Dii Lua mé ì wá b̄o ga léz̄i.

²² Lua a a ib̄eɔ mi wíwiné,
gb̄enaz̄in mikā d̄ɔe pɔ aa té ní duunawaɔ.

²³ Dii m̄è: Má á b̄ole Basana b̄usu,
má á b̄ole ísia títiu,

²⁴ ké à á gbáɔ p̄ipi ní á ib̄eɔ auo,
á gbéɔ lénaɔ i ní baa ewà.

²⁵ Lua, wa n gbéɔ è aa d̄òd̄ok̄ɔwa,
ma Lua ma Kíā, aale m̄ó n kúkli.

* 68:9 B̄a 19.18 † 68:19 Efe 4.8

26 Lèsinao dɔaaa, pɔlenaɔ te zá,
wéndia sésẽmpanaɔ ku guo.
27 A Lua tɔbɔ balu guu,
à Dii kpɛla Isailio kɔkãaa.
28 Né gɔzãna Bẽyãmɛɛ buio mé dɔaaa,
bee gbɛa Yuda kiao ní ní gbéɔ
ní Zabulɔni bui kiao ní Nɛfatali bui kiao.

29 A Lua d̄ilɛ́ è ɔ gbãa.
Lua, bɔ ní n gbãa pɔ ní òlɔwɛɛo.

30 Kiao mɔnɛ ní ní gbaɔ
n kpé pɔ kú Yelusaleũ yái.
31 Zɔa dɔ ílenɔbɔ Egipiwa,
zɔadɔ buio swanaɔ ní ní gbéɔwa.

Anusu gopana tóma,
gbé pɔ zíkãa ì kené naɔ fãaa.

32 Egipio gbéɔ zima,
Etiopio wã aa ɔdɔnzi, Lua.

33 Dúnia kpalablenao, à lesi Luaɛ,
à Dii táasilɛ.

34 A di lounaa kpɛ musumusu za zizi,
à ma, àlɛ pũna gbáugbãu.

35 A Lua gbãa galikɛ,
wa aà zɔkɛ d̄s Isailiowa,
aà gbãa ku luabɛpuanau.

36 Lua, kua n kúkĩi ní zɔɔ,
Isailio Lua ì gbãa ní ikoo kpa a gbéɔwa.
Wà Lua sáaukpa!

69

Wabikɛa Luawa kua ìadama guu

1 Davidi lɛ.

2 Lua, ma suaba,
asa í ma kũ ma nɔɛɛ.

3 Dɛɛ lé ma mɔ, ma ka zà,
tepekĩi kuo.

Ma kpale isiu,
ísɔ lé damala.

4 Ma wiilè ma kpasa,
ma kòlo náaa,
ma wɛdò ma Luazi
e ma wé gè lé wo.

5 Gbé pɔ aa zamagu pãɔ * dasi dɛ ma mikãa,
ma ibɛɛ pɔ aa ye ma dɛ pɔewiwinésaiɔ lé vío.
Pɔ pɔ mi a kpái'oo ɔ aa mè mà a nɛ'i mà kpá.

6 Lua, ní ma mìsaiyãɔ d̄s,
ma tàaɛɔ ulɛanɛo.

* 69:5 Zãa 15.25

7 Dii Lua Zĩgõde, gbé pó an wé dõnzio
ńsu to wí n kú ma yáio.

Isailio Lua, gbé pó aai n kíi wεελεo
ńsu to an tó òkpa ma yáio.

8 Asa n yáí mi sósõa f̄i,
õ ma gεε gò kpa ma wéi.

9 Ma gõ z̄ilo ũ ma gbéõ guu,
ma gõ gbẽando ũ ma da bεdeõ guu.

10 N kpé yá ma kũ gbãa,
àε ma ibaba,†
n sósõnao n sósõa gòmεε.‡

11 Mi lεye p̄sia guu,
õ w̄io ma s̄s̄õ.

12 Mi zwãnkasaõ fifia,
õ w̄io ma ke p̄õp̄õ.

13 Gbé pó z̄le gãaεõ ì ma pe,
ìgbãaminaõ ì ledamaõ.

14 Dii, máε wabikεma,
ńsu to à bõ n p̄o kpeo,
wea Lua, n gbẽke z̄õ yáí,
ní ma suaba síana.

15 Ma bõ bèλεu,
ńsu to mà kpáλεuo.

Ma bõ ísiu,
ma si ma zangudeõwa.

16 Nsu to ísõ damalao,
ńsu to mà kpáλε ísiuo,
ńsu to wà t̄εna kamalao.

17 Wea Dii, asa n gbẽke maa,
ma wegwa n s̄uuu z̄õ guu.

18 Nsu mikp̄eli n z̄õblenaεo,
wea kpakpa, asa ma gõ yeεεaε.

19 S̄mazi, ma misi,
ma suaba ma ibεεõ yáí.

20 N ma sósõa ní widaaao ní ma kpebõao d̄õ,
ńle gbé pó aa yákũamanõõ e.

21 Sósõa ma s̄õ z̄õ, ma gõ ȳεεesai,
gbé pó a ma wegwa õ má wèεε, mi eo,
gbé pó a ma n̄se n̄nimεε õ ma wεd̄i, a kuo.

22 Aa εse v̄ai k̄amεε blεu,
ké imi ma kũ gbãa, aa v̄εε kũma kpàa.Š

23 To an dikpekeεa ḡõné bai ũ, wà ní kũ,
to an kua aafia yã'iné.

24 To an wé siakũ, ké aasu gu'eo,

† 69:10 Zãa 2.17 ‡ 69:10 Lom 15.3 § 69:22 Mat 27.48, Maa 15.36, Luk 23.36, Zãa 19.28-29

to an wó gõ koolonno gõõpii.*

25 N n kp̄enemuu bõbõmá,
n̄ n p̄okũma p̄ási pisimá.

26 An bõo gõ bõo zia ũ,
an gb̄ee su àò ku ké à zõle ní kp̄éu l̄o,†

27 asa aai ìada gb̄é p̄ó ní gb̄èwae,
aai gb̄é p̄ó ní zõ wāwā galike.

28 N ní yá pii tàaeo dańla,
an baa su àò ku n gb̄esuabaa guuo.

29 N ní tó waa w̄eni taala guu,‡
an tó su àò ku lá doũ guu ní gb̄emaao tóoo.

30 Lua, má kú taasi ní yã'õmao guu,
ma se lesi mà bõu aafia.

31 Má Lua t̄ob̄o lesia guu,
má aà sáaukpa mà aà káfi.

32 Bee a ka Diigu de sa'oa ní zuoa,
a keè na de zugaaena kóbadea.

33 Taasideo e, aai p̄onake,
á luakliw̄eelenao á s̄õ i níni.

34 Asa Dii ì w̄enadeo yāma,
ìli saka a gb̄é p̄ó de z̄ìz̄o ũõguo.

35 A aà táasile musu ní t̄ob̄leo,
isia ní p̄ó p̄ó kú a guuo píi.

36 Asa Lua a Siõna suaba,
a ea Yuda w̄éleo kále,

aà gb̄é i z̄õleu ní p̄ó ũ.

37 Aà z̄òblenao néo mé aa gõ vi,
gb̄é p̄ó ye aà tó naipio io ku a guu.

70

Wiilea Suabanai (Soũ 40.14-18)

1 Davidi le.

2 Lua, ma misi,
Dii, ke kpakpa mo d̄omale.

3 To wí gb̄é p̄ó lé ma w̄eo kú,
aa ní mi pele.

To gb̄é p̄ó ye mà taasikeo kp̄ekpa,
an gee gõ kpá ní w̄éi.

4 Gb̄é p̄ó aai om̄ee, tàale tàaleo,
to aa ea ní wíio.

5 Gb̄é p̄ó aale n k̄i w̄eelo,
to an p̄o kema na aa yáalo.

Gb̄é p̄ó an w̄é dōi n̄ ní suabao,
aa o láasai Lua z̄õo.

6 Taaside w̄enaden ma ũ,
Lua, ke kpakpa.

* 69:24 Lom 11.9-10 † 69:26 Zin 1.20 ‡ 69:29 Bõa 32.32, Zia 3.5, 13.8, 17.8

Mme ní ma Dɔnlɛde ũ,
 nĩme ní ma Misina ũ,
 Dii, nsu gẽgẽo.

71

Mae zõ wabikɛa Luawa

- ¹ Dii, ma nanziɛ,
 nsu to wí ma kũ bauo.
- ² Ma misi, ma bɔ n maakɛa yáí,
 swákpamazi, ma suaba.
- ³ Ma gbɛsi pɔ máli gé ulɛi a guun n ũ.
 N díle n ma suaba,
 asa ma gbɛsi ní ma zegikɔion n ũ.
- ⁴ Ma Lua, ma bɔ vâikɛnaɔ ɔzĩ,
 ma si gbé bɛɛ pãsiɔwa.
- ⁵ Mme ma wé dɔnzi, Dii Lua,
 nĩme má n náai ví za ma èwaasogɔɔ.
- ⁶ Ma sɔ kpáɛanzi za nɛasakpɛuɛ,
 nĩme n ma bɔ ma da nɔsɛu.
 N táasi miɔ lɛ gɔɔpii.
- ⁷ Ma kua de yábɔnsaɛ ũ gbé dasideɛ,
 asa nĩme ní ma ulekɔi gbãa ũ.
- ⁸ N táasilea ìɔ dɔ ma léu,
 miɔ n maabo kɔɔ ní oosio.
- ⁹ Nsu pákpamazi ma zikũa yáio,
 nsu ma vũaa ma gbãa láaa yáio.
- ¹⁰ Asa ma ibɛɛɔ lé ma yã'o,
 ma wèlɛɔ lé lekpaai ma wɛnibɔai.
- ¹¹ Aa mè: Lua gĩaaziɛ,
 wà aà ya kú,
 gbɛɛ ku à aà suabao.
- ¹² Lua, nsu ñyõ kumanɔ zão,
 ma Lua, kɛ kpakpa mɔ dɔmaleɛ.
- ¹³ To wí gbé pɔ lé yãɔɔ kú,
 aa midɛ,
 to sósɔa da gbé pɔ lé ñadaaɔla,
 an tó ñɔkpa.
- ¹⁴ Mapi sɔ, ma wé ìɔ dɔnzi láasaie,
 miɔ n táasile màɔ gé.
- ¹⁵ N maakɛa aɔ dɔ ma léu gɔɔpiiɛ
 ní n gbɛsuabaa pɔ má a lé d̄oo.
- ¹⁶ Má mɔ mà Dii Lua gõsakɛyãɔ galikɛ,
 n mendo maakɛa má dɔ gbéɔgu.
- ¹⁷ N yãdadamɛɛ za ma èwaasogɔɔ,
 Lua, e tia mále n yábɔnsaɛɔ o'o.
- ¹⁸ Baa ké ma zikù, ma mikã pua,
 nsu ma to weo, Lua,
 ké mà e n gbãa galikɛ tiadeɔne,

mí n gõsakeyã dau siu gbé pò aale feleone.

¹⁹ Lua, n maakεa zõma,
n yãzõkè, déme muaannoi?

²⁰ N tò taasi pásí ma le dasidasi,
ãma ñyõ εa ñ ma gba wēni,
ñyõ εa ñ ma bõ tõe nonau.

²¹ Nyõ ma beεε káfimεε,
ñyõ εa ma nòse nínimεε lõ.

²² Ma Lua, má n sãaukpa ní mõõnao n náai yái.
Isailio Lua pò n kua adoa, má n táasile ní kúuo.

²³ Gula aõ dõ ma léu.

Ma gbé pò n ma misi,
má n táasile.

²⁴ Máo n maakεa o gõõpiiε,
asa wí gbé pò lé ma vãi wεεleõ kù,
an γεε gõ kpá ní wéi.

72

Wabikεa Luawa

Salomõõ le.

¹ Lua, ñ n iko kpa kíawa,
ñ n maake kpa kíabuipiwa,

² ké aà dõaa n gbéõne a zéwa,
i yágõgõ táaaõne a zéwa,

³ gbèsisib i mõ gbéõne ní aafiao,
sìsibnaõ i to aao ku nama guu.

⁴ Kía a to yá bõ ní táaaõ na,
a taaside néõ suaba,
i gbãamõnedeõ wíwi.

⁵ Aõ ku lá íatē ìõ ku gõõpiiwa,
lán mõvua kua wē ní wēowa.

⁶ Aõ de lán zuõ louwa,
lán mòse pò ì pisi tõe wawa.

⁷ Gbēmaaõ õta aà gõõ,
nama a ke zài e mõ γε midεò.

⁸ A kible za ísiale la ní a léleo,
za Uflata e dúnia léwa.*

⁹ Bui pò kú guwaiwaiuõ mõ kúleè,
aà ibεεõ wúle ní gbεεu aà aε.

¹⁰ Taasisi ní ísia baa kíao falubõè,
Seba ní Saba kíao mõ gbadaè.

¹¹ Kíao mõ kúleè mípii,
bui píi a misiileè.

¹² Asa a wēnade pò an wii dõõ bõε,
a taaside pò dõnlεde víõõ misi.

¹³ A yéεεsaideõ wēnagwa,

* 72:8 Zkl 9.10

a taasideɔ bɔ ga lézi.

¹⁴ A ní bɔ gbāamɔnedeɔ ní gbé pásiɔ ɔzi,
asa an kua beee víè.

¹⁵ Lua kía dɔ ní aafiao!
Wiɔ aà gba Seba bùsu vua,
wiɔ wabikeè Luawa gɔɔpii,
wiɔ samaa'òè láasai.

¹⁶ Bua pɔɔ ke aà bùsuu maamaa,
a lác aɔ da sìsiɔ musu síii,
aa ne'i aa pia lán Libā lákpewa,
aa gbā lán kàsapuwa sēsaou.

¹⁷ Aà tó aɔ ku gɔɔpii lán íatēwae,
bui pii a báaa e aà sabai, aai aà tɔnasi.

¹⁸ Wà Dii Lua, Isailiɔ Lua sáaukpa!
Ɔme í yābɔnsaeɔ ke ado.

¹⁹ Wàɔ Lua gawidepi tɔbɔ gɔɔpii,
aà gawi i li dúniaa pii.
Ami! Ami!

²⁰ Yese né Davidi wabikea lén we.

LA AAɔDE

Soũ 73-89

73

Vaikenaɔ káfta'ea yá

Asafa le.

¹ Lua í èfāaike Isailiɔne síanae,
í maake nòsepuadeɔne.

² Mapi sɔ ma káikù ní léleao,
ma gbá ye zāi guwa yāae.

³ Ké ma vaikenaɔ kua maa è,
ma íandānapiɔ gwea nidè.

⁴ Yāe lí kpàlikpanéo,
aa aafia mé aa mekpaa.

⁵ An wá lí wā lán dāɔwao,
aali gyāke lán deɔwao.

⁶ Aaí íandāa da ní nɔe yābaa ũ,
aaí pási názi pɔkasa ũ.

⁷ An oa íɔ nísi bɔ,
an kàamai de ní pia.

⁸ Aa gbélaani ví,
aaí boo gbène oné,
aaí naenaemá ní zɔɔke yái.

⁹ Aaí me: Lua pila wà dēeka,
mé an yá í li dúniaa.

¹⁰ Ayāmeto wí kené kèke,
wí yá pɔ aa ò píi sí síana ũ.

¹¹ Aaí me: Lua a dɔ má ni?
Musude dɔa kà màae?

12 Väikεnapiɔ gwa, aa yāe kǎa v̄io,
an gwea ɪɔ kǎfi gɔɔpiie.

13 Asi ma n̄ɔse pua pǎ yǎ?
Ma a ɔb̄ɔle tǎaeu wásawasa pǎea?

14 Niɔ ma gb̄ε gɔɔpiie,
niɔ ma swágaga lá gu lé dɔ.

15 Tó ma ze ní yǎ bee taa oaoε,
bee aɔ de bɔa n gb̄éɔ kpε ũε.

16 Ké ma làasookè yǎpiwa mà d̄ɔ,
à kèmeε zǐ'ũε,

17 e ma ge ḡεd Lua kúk̄i,
ɔ ma wé gbàsa kè an láaa yǎ musu.

18 Ni ní da gu zǎandeu,
ni ɔz̄ɔnízi aa ḡɔ ní liaao.

19 Aaĩ ḡɔ kaalepɔ ũ kándɔ,
v̄ia p̄ɔɔ ɪ ní le, aa midε.

20 Lá nana ɪ ḡεzeε, tó gb̄é vù,
tó n fele Dii, níȳɔ to aa ḡε ní íanao màae.

21 Ké ma n̄ɔse ɔ̀ɔkpà,
mé ma pɔ yà,

22 ma sɔ̀ukù, má yāe d̄ɔɔ,
ma ḡɔ n k̄i lán n̄ɔbɔwa.

23 N beeo má kunnɔ gɔɔpiie,
n ma k̄u ma ɔplaawa.

24 Ni d̄ɔaameε ní n lɛdaaaɔ,
bee gb̄ea níȳɔ ma ka àizánawa.

25 Ma wé dɔ gb̄eezi musuo, n bàasio,
kuannɔ guu p̄ɔe ni lé ma de t̄ɔɔleɔ.

26 Baa tó ma me ní ma s̄ɔo ȳèεε lé láa,
Lua mé ɪ to ma s̄ɔ gb̄āakū,
ɔme ma baa ũ gɔɔpii.

27 Asa gb̄é p̄ɔ k̄emaɔ midεε,
níȳɔ n gb̄é p̄ɔ b̄ɔ n kpεɔ b̄āde.

28 Lua, s̄áanzi mé kèmeε na,
Dii Lua, ma n ke ma ulek̄i ũε.
Má n yákeεɔ dau mà siuné.

74

Wiileε Luai ađ kpé wia yá musu

Asafa le.

1 Lua, b̄óyāi n giwázi e gɔɔpii?

Akeε níle p̄ɔbɔ n níu n kpàsa s̄aɔ yǎ musui?

2 Gb̄é p̄ɔ n ní sí za z̄iɔ yǎ d̄ɔngu,

bui p̄ɔ ní b̄ɔ aa ḡɔ ní p̄ɔ ũɔ

n̄ Siɔna gb̄ès̄is̄i p̄ɔ ní kè n kúk̄i ũo.

- ³ N ibeεo n kúkii dàai míomi.
 Dede ní laaio, à òkpà píi.
⁴ N wèleo káaa gu pò ni dauwáε,
 aa nízia seelaò pèε we.
⁵ Wá è, an mɔona do musu,
 aale ke lá wíò dào gbèwa.
⁶ Lí yɔɔa kefena pò wa kpà a gíwa,
 aa gbè wa gbòò ní mɔoo ní fēnkini.
⁷ Aa tesò n kúkiiwa, à kwè,
 aa tò kpé pò n tó kuwàpi gbálè.
⁸ Aa ò ní nòseu: Wà ɔtómá míomi.
 Aa tesò wá bùsu lousisikpewa.
⁹ N kpé lousisibɔɔ gèzεa,
 ānabie ku bo.
 Wá ku màa e bɔen yá?
 Wá gbèe dō.
¹⁰ Lua, nýɔ to n ibeεo aao n yáalo e bɔe ni?
 N wèleo aao sakangu láasai yá?
¹¹ Bóyái n ɔ kpaaúai?
 ɔgo n kùε, ní ní dede.

¹² Lua mé ma kía ũ za asinizi,
 ɔme í gbé suaba dúniau.
¹³ Mme n ísia zèε ní n gbāao,*
 n kwāsa mi wí í guu.
¹⁴ N Egipiò mīde we,
 n ní gεo kpà wàiwawo pɔblea ũ.
¹⁵ N swaò bò, n zεwè nibɔnaɔne,
 n swa pò a í baa vío zèε.
¹⁶ Fáane ní gwāasinao de n pò ũε,
 n mɔvua ní íatēo kúkii dílené.
¹⁷ Mme n kɔɔ dàda bùsu píiu,
 n sae ní buzieo gɔɔ díle.

¹⁸ Yá pò n ibeεo dò yá dɔngu Dii,
 mīsaidepio sakà n tóue.
¹⁹ Nsu n n felena kpá wàiwawo,
 n wēnadeo yá su sānguo.
²⁰ Laaido n bàakuawanɔwa,
 asa wá bùsu gbè'εo pásikù píie.
²¹ Wá gbé pò wáε gbāamɔwεεo,
 n̄su to wà kpekpa ní wíoo.
 To wēnadeo ní taasideo n táasile.
²² Lua, fele gí ní nziao.
 N yá pò mīsaideo lé do zesai màé!
²³ Nsu zɔa pò n ibeεo lé kánzi kpa swáao,
 n wèlepí kōfi do gɔɔpiie.

* 74:13 Bɔa 14.21

75

Lua mé yákpalekena ũ

¹ Asafa le.

² Wa n sáaukè Lua,
wa n sáaukè.

Tó wà n yā̀bɔ̀nsaεɔ galikè,
ń kú kái.

³ Lua mè: Ma gɔ̀dĩle,
má yákpaleke a zéwa.

⁴ Tó dúnia dèe, a gbé̃́ lé ke sèee,
mámε mi a gbapele kú gíũgiũ.

⁵ Mi o ỹ̀dɛɔne aasu ń gasa fεleɔ,
mi o vāikenaɔne aasu káakuo.

⁶ Asu à á gasa fεleao,
ásu kàamai kemaɔɔ.

⁷ Asa gbāa lí bɔ̀ gukpe ge be'aεɔ,
ĩli bɔ̀ guwaiwai guu no,

⁸ Lua mé yákpalekena ũ,
õme ĩ gbēdo s̃ɔle, ĩ gbēdo fεle.

⁹ Imibɔ̀ ku Dii ɔ̀zĩ, í gbāa ka a pai,
àle pí aà pɔ̀kũma ũ.

I kóle dúnia vāikenaɔwa pii,
õ aañ mi wesai ń a gbɔ̀.

¹⁰ Mapi s̃ɔ máo yápi o gɔ̀p̃iie,
mí Yakɔ̀bu Lua táasile.

¹¹ Má vāikenaɔ gasa kwé,
gbēmaɔ gasa iɔ̀ ku musu.

76

Lua mé ziblea gbāa ũ

¹ Asafa le. Wĩ sí ń kúuɔe.

² Wa Lua d̃ɔ Yuda b̃usuue,
aà t̃ɔ gbāa Isailiɔne.

³ Aà zwāakpe kú Salema,
aà kúkii kú Siɔna.

⁴ Kua we à kà wāaɔ è'ε
ń s̃ɛngbaɔɔ ń f̃ɛndaɔ ń z̃ikabɔ̀.

⁵ Ni gupu, niɔ teke,
n z̃ɔ de gb̃es̃is̃i p̃ɔ kú gɔ̀p̃iia.

⁶ N gbāa denla kè g̃ɔsa gbāaɔne,
aa wúlea ń ń i gb̃ezāo,
g̃ɔ gb̃εεpiɔ gb̃ēe i f̃ɔ ɔ̀s̃èo.

⁷ Yakɔ̀bu Lua, n ń lele,
õ s̃ɔdeɔ ń ń s̃ɔ g̃ò kálea ń iz̃ɔɔ.

⁸ Mmε ń gb̃é p̃ɔ de wà ṽiakεè ũ,
tó n p̃ɔb̃ò n níu,

démε a f̃ɔ ze n aεi?

⁹ Kua musu n yákpalekè,

ĩ via dũnia kũ, à gò kílíkíli.

¹⁰ Lua, n fɛɛ n yãgògò dũniaɛ,
n yɛɛsaideɔ suabà.

¹¹ Gbɛnazina pɔkũma ĩ n tɔbɔ,
n pɔkũma kɪni Ìbɔ dɔa n piɛ.

¹² A lɛkɛ Dii á Luawa, í a fiabo.

A gbé pɔ á liaawáziɔ,
à mɔ Lua pɔ de wàɔ àà vía ví gba pɔ.

¹³ I kpalablenɔ káde,
ĩ to vía dũnia kía kú.

77

Lua ðɔnlɛ bɛkɛa taasi guu

¹ Asafa lɛ.

² Ma lɛzù Luazi,
ma wiilèwà,
ma lɛzù Luazi àà ma yãma.

³ Kua taasi guu ma Dii kíi wɛɛɛɛ,
ma ɔ dɔa Luazi gwá kpasasai,
ma nòsɛ i nínio.

⁴ Ké ma làasoo tà Lua kíi,
ĩ máɛ kásãnkɛ,
ké ma àà wàaipà,
ma nisina vù.

⁵ N ma wé kũa, mi e i'òo,
ma gò bíli guu, mi dɔ lá má oo.

⁶ Ma làasookè yãawa
ní wè zizi pɔ gèò yáo.

⁷ Lɛ pɔ má dà yãa ðɔmagu gwá,
ma làasookèwà mà wɛɛɛ dɔ.

⁸ Ma mè: Dii wá vùaa gɔɔpii yà?
Wá yá a kaaàgu boa?

⁹ Aà gbɛkɛ míde míɔmíɔ yà?
Aà yá aɔ gbooa gɔɔpii yà?

¹⁰ Wá wɛnagwaa yá sà Luagu yà?
Aà pɔ pàwázi, a wá wegwa boa?

¹¹ Ǿ ma mè: Yá pɔ má kũan kɛ:
Musude ɔzɛɛdòwɛɛɛ.

¹² Má làasookɛ Dii yãbɔnsaɛɔwa,
mí àà yá pɔ a kè yãaɔ dɔ gbéɔgu.

¹³ Má n dabudabukɛaɔ wàaiipa pii,
mí n yãzɔkɛaɔ oné.

¹⁴ Lua, n zé gbãsí vío.

Dii kpele mé zɔɔ lán Luawai?

¹⁵ Mmɛ ní Lua dabudabukɛna ũ,
n n gbãa òbɔ buiɔnɛ.

¹⁶ N n gbéɔ mísi ní n gãsa gbãao,
wá Yakɔbu ní Yosɛfuo buiɔ.

17 Isia wēsīnle Lua,
 ísia wēsīnle ̄ à kōdè,
 à lùalua za a eu.
 18 Lou kwè, a pūnaa kōfi dō luabe,
 n kà tedeo kpa loupilea ũ.
 19 N pūnaa kōfi dō zàa'iana guu,
 loupilea dúnia pù píi.
 Tōole gbāle à lùalua.
 20 N zé dà ísiau,
 n gēkīi bō í zōo guu,
 wī n kēsēgbē eo.
 21 N dōaa n gbéōne lán sã waiwa
 Mōizi n Aalona sabai.

78

Lēdaawá Isailio yá musu

Asafa le,
 1 Ma gbéō, à ma ledama ma,
 à swákpa ma yái.
 2 Má yá'océ n yáasio,
 má yá pō ulea za zi bōolekéé,*
 3 yá pō wá mà mé wá dō,
 yá pō wá maeo a galikèwēe.
 4 Wá yápi ule wá néōneo,
 wá Dii táasilea da wá tōūnaōne
 n à gbāao n yābōnsae pō a kēo.
 5 A yādīle Yakōbu buiōne,
 à a ikoyā dà Isailiōne.
 A ò wá deziōne aa tó n néo dō,
 6 i gō n bui pō kpéōne felekāa ũ,
 aai fele dada n néōne sō,
 7 ké aa e Lua náaike,
 ké Lua yākeao su sãngu,
 aaiō aā yādīleao kūa,
 8 ké aasu wāo de lán n deziōwao,
 asa aa swágbāakè aa gī Lua yái,
 an sō ku Luawao, aa náai vīeo.
 9 Eflaiū buiōá kàzunaōne,
 ̄ aa kpekpa zī guu.
 10 Aai ze n Luabaakuarínōo,
 aa gī téi aā ikoyái.
 11 Aā yākeao sãngu
 n à yābōnsae pō a òlōnéo.
 12 A dabudabuo kè an deziō wáa
 Zoā wéleu, Egipi būsuu.†
 13 A ísia zōe à bùarínō,
 à í bíibò.‡
 14 A dōaané telu guu fāane,

* 78:2 Mat 13.35 † 78:12 Bōa 7.8-12.32 ‡ 78:13 Bōa 14.21-22

gwãasina s̄ó n̄ t̄e gupuaos̄.

¹⁵ A gbesi p̄aa guwaiwau,
à í kp̄amá z̄o lán ísia íwa.

¹⁶ A tò í b̄oné gb̄e,
ípi bàalè lán swadawa.*

¹⁷ Ǿ aa ḡi t̄e duunawa,
aa ḡi Musude ȳamai guwaiwau.

¹⁸ Aa ḡi k̄è aa Lua l̄ew̄e,
aa n̄ p̄oã bl̄e gb̄èawà.†

¹⁹ Aa Lua b̄èb̄ò aa m̄è:
A f̄o ɔ̄pi'í dil̄ew̄e s̄eu lae?

²⁰ Gwa, à gb̄e l̄è, í b̄ò dàgua m̄e!
A f̄o bl̄e ge n̄ò kp̄áwá s̄o?

²¹ Ké Dii ȳápi mà, aà p̄o p̄à,
Ǿ t̄e k̄ù Yak̄obu buīwa,
à p̄ok̄ūmab̄ò Isailīwa.

²² Asa aai Lua ȳá sio,
aa aà gb̄é suabaa gb̄āa náai v̄io.

²³ A ȳadà bàlumāe,
à z̄ew̄è musu,

²⁴ Ǿ mana kw̄èn̄é bl̄e ũ,‡
à musu p̄ów̄ena gb̄o ȳoné.

²⁵ Aa malaikāo bl̄e bl̄è,
à k̄ūs̄ak̄èn̄é, à d̄in̄la.

²⁶ A tò ían gb̄āa b̄ò gukp̄e,
n̄ aà gb̄āo à b̄ò gēomid̄ok̄ii oi lo,

²⁷ Ǿ à n̄ò kw̄èn̄é lán luut̄ewa,
b̄āo l̄in̄la lán ísiale ũf̄āawa.‡

²⁸ A tò aa kw̄è n̄ b̄òou,
aa ḡò k̄álea liaa n̄ kp̄éoi.

²⁹ Lua p̄ó p̄ó aa a ni v̄i kp̄amá,
Ǿ aa s̄ò aa k̄à páup̄au.

³⁰ E a ni ào gé b̄oín̄la,
ḡo p̄ó bl̄epi da n̄ léu,

³¹ Lua f̄èle f̄èín̄o,
à Isaili ḡōgb̄āo d̄ède,
à n̄ èwaasō kw̄è.*

³² Gia n̄ beeo aa ḡi t̄e duunawāe,
n̄ aà ȳāb̄onsāek̄eaa aai aà náaikeo.

³³ Ǿ à n̄ w̄eni k̄èn̄é lán lé'ianawa,
a tò Ǿnekēa n̄ m̄ide.

³⁴ Tó à n̄ pisab̄ò, aai aà aeya,
aai ea wà aà k̄íi w̄ēle n̄ w̄āao.

³⁵ Aa d̄ò sa Lua mé n̄ gbesi ũ,
Lua Musude mé n̄ M̄isina ũ.

³⁶ Ama aai l̄émawà,

§ 78:14 B̄oa 13.21-22 * 78:16 B̄oa 17.1-7, Nao 20.2-13 † 78:18 B̄oa 16.3, Nao 11.4-5 ‡ 78:24 B̄oa 16.14-15, Nao 11.7-9, Z̄aa 6.31 § 78:27 B̄oa 16.13, Nao 11.31-32 * 78:31 Nao 11.33

56 Ǿ aa Lua lεwe aa gĩ àà yāmai,
aa Musude yādileaᵒ kūao. §
57 Aa kpεkpà aa b̀̀ aà kpε lán ní maeᵒwa,
aa náai v̄io lán sá gia baiwa.
58 Aa aà pᵒ f̄l̄eè ní ní sa'ok̄io,
aa aà zaf̄èè ní ní táaᵒ.
59 Ké Lua è màa, ̄ aà pᵒ pà,
à ɔ̀̀ Isailiᵒzi pās̄ipās̄i.
60 A a zwāakpε tò Silo* we,
aà bε pᵒ a kpà gb̄enazinaᵒ guupi.
61 A tò an w̄leᵒ m̀̀ a kpagolo sè, †
̄me aà gbāa ní aà gawio kúk̄i ũ.
62 A tò wà a gb̄éᵒ d̄ede ní f̄endaᵒ,
aà pᵒ pà bui pᵒ a s̄epizi.
63 An èwaasoᵒ tekù z̄i guu,
an w̄éndiaᵒ i zāk̄ele d̄ᵒ lo.
64 Wà ní sa'onaoᵒ d̄ede ní f̄endaᵒ,
an gyaao i f̄ᵒ ɔ̀̀lo.

65 Ǿ Dii vù ní io sa,
lán ḡosa pᵒ vù ní w̄é'ioa.
66 A ní w̄leᵒ gb̄è, aa kpεkpà,
a tò aa ḡᵒ ní w̄io gᵒᵒpii.
67 Ǿ à ḡi Eflaiũ buiᵒzi,
i Yosefu buipi se lo.
68 Yuda bui ̄ a sè sa
ní Siᵒna gb̄ès̄is̄i pᵒ á yeio.
69 A a kúk̄i d̀̀ musumusu we,
aᵒ ku gᵒᵒpii lán d̄únia kál̄eawa.
70 Ǿ à a z̀̀blena Davidi sè, †
à aà b̀̀ s̄a kaau.
71 A aà b̀̀ s̄ad̄au, à d̀̀aa Isailiᵒne, §
Lua gb̄é Yakᵒbu buipiᵒ k̄iaε.
72 Davidi ní kpá a kpε ní n̄̀sem̄endoᵒ,
à d̀̀aané ní a ɔ̀̀ báaadeo.

79

Yelusaleũ d̄ēlēa wii

Asafa l̄ε.

1 Lua, buip̄aleᵒ s̄i ní b̀̀suu,
aa n kpé pᵒ a kua adoa ̀̀kpà,
aa Yelusaleũ d̄ēlēε.*
2 Aa n z̀̀blenaᵒ d̄ede aa ní gε kpà b̄aᵒwa,
aa n yāmanaᵒ gε tò w̄aᵒne ble ũ.
3 An au bàalè lán íwa Yelusaleũ b̄i kpε,
gb̄eε ku à ní v̄io.
4 Wa ḡᵒ pᵒ yáalᵒaᵒ ũ wá saεdeᵒne,

§ 78:56 Dᵒa 2.11-15 * 78:60 Yoz 18.1, Zel 7.12 † 78:61 1Sam 4.4-22 ‡ 78:70 1Sam 16.11-12 § 78:71 2Sam 7.8 * 79:1 2Kia 25.8-10, Zel 52.12-14

láanipɔ ũ gbé pɔ liaawázionε.

⁵ Dii, n pɔ aɔ paawázi e bɔε ni?

N kpēne té aɔ kũ gɔɔpii yá?

⁶ Pɔkũma bɔbɔ bui pɔ aa n d̄ɔɔwa,
gbé pɔ aali n̄ s̄isioɔ bùsuɔwa.

⁷ Asa aa Yakɔbu buiɔ blè,
aa n̄ bùsu ò̀kpàε.

⁸ Nsu wá maeɔ duuna wi wá musuo.
Wēnad̄wēε kpakpa,
asa wa busa dúuduue.

⁹ Dɔwáε, Lua wá Suabana.

Wá misi, ké n̄ tɔbɔ,

wá duuna kéwá n̄ tó yái.

¹⁰ Bóyái n̄yɔ to buipáleo wá lá:

Wá Lua ku máε la?

To buipáleo d̄ɔ wá aε,

ké ni n̄ z̄ɔblenaɔ d̄ed̄ea t̄osimá.

¹¹ To z̄iz̄ɔɔ ɔɔbɔ gē n̄ swáu,

gbé pɔ kú ga léz̄ipio bɔ

n̄ n̄ ḡasa gbāao.

¹² Láani pɔ wá saedeɔ z̄ima,

fiaboné gēn soplá, Dii.

¹³ Wápio n̄ gbéɔ, n̄ kpása s̄aɔ,

wíɔ n̄ s̄aaukpa gɔɔpii,

wíɔ n̄ tó galikε e wá buiwa.

80

Isailio sua n̄ pá ziu wabikea

¹ Asafa ε.

² Swákpa Isailio Dɔaana,

n̄ gbé pɔ ni Yosefu buiɔ d̄a lán s̄aɔwa.

Bɔ gupuaui, n̄ gbé pɔ n̄ z̄ɔlea malaika ḡàs̄iadeɔ z̄ānguo,*

³ ní d̄ɔaa Eflaiũ buiɔne

n̄ B̄yāmεε buiɔ n̄ Manase buiɔ.

Fεε n̄ n̄ gbāao, mɔ n̄ wá suaba!

⁴ Lua, to wá εa su wá pá ziu.

Wá wegwa wá aafia'e.

⁵ Dii Lua Z̄iḡɔde,

n̄ε pɔbɔ n̄ níu e tia,

n̄yɔ n̄ gbéɔ wabikea mamá bɔε ni?

⁶ N wé'i kpámá ble ũ,

n̄ n̄ wé'i ȳóné pɔ pai aa m̄i.

⁷ N t̄o wa ḡɔ láanipɔ ũ wá saedeɔne,

wá ibεepio lé wá ke p̄ɔɔpɔɔ.

⁸ Lua Z̄iḡɔde, to wá su wá pá ziu,

* 80:2 B̄ɔa 25.22

wá wegwa wà aafia'e.

⁹ N v̄eli wò Egipi,
n buipáleᵛ yà ò ní pè ní gb̄eu.

¹⁰ N gukèkèè, à zínapèle,
ò à òtá à a bùsu pà.

¹¹ A uedà gbèsísíᵛla,
a gōnaᵛ de seᵛde lí zᵛᵛla.

¹² A òtá à gè e ísiale,
a ɔneᵛ gè e Uflatai.

¹³ Bóyái n a kaa gbòo,
gbé pò lé gēzeᵛᵛ ìᵛ ɔmaleii?

¹⁴ Dào sàwa í lé kái,
sèanᵛᵛᵛ ì mᵛ a lá blei.

¹⁵ N yá na! Lua Zígᵛde, wá wegwa!
Kua za musu wezu ñ gwa!

Laaidᵛ v̄elipiwa,

¹⁶ bui pò ní pè nzía,
né pò ní sí n pò ūpi.

¹⁷ Wà n v̄elipi zᵛᵛ wà tesᵛᵛwà.
Wepāsí biimá aa mide.

¹⁸ Ɔda gbé pò kú n ɔplaiwa,
gbēnazín né pò ní sí n pò ū.

¹⁹ Wá kēma lo.
Wá lé ní láo, wí n sísi.

²⁰ Dii Lua Zígᵛde,
to wà su wá pá ziu,
wá wegwa wà aafia'e.

81

Isailiᵛ dikpe le

¹ Asafa le.

² A guladᵛ Lua wá gbāawa.
A kúkuake Yakᵛbu buiᵛ Luae.

³ A bo ní leo, í bala lé
ní mᵛᵛna'ᵛ nao ní domao.

⁴ A kuupe mᵛᵛbᵛzì,*

í pé a vua zá wá dikpeᵛᵛᵛ,

⁵ asa a de ikoyā ū Isailiᵛneᵛ.

Yá pò Yakᵛbu buiᵛ Lua dílen we.

⁶ A yápi dà Yosefu buiᵛneᵛ
ᵛᵛᵛ pò à àna Egipiᵛwa.

Aa lo pò aai ma yāao mà à mè:

⁷ Ma aso gò á gàu,
ma á ɔ bᵛ èu.

⁸ A wiilèa taasikeᵛᵛᵛ, ò ma á bó,
má wèwá asii guu ní louvíao.

* **81:4** Nao 10.10

Ma á lé ma á gwá Mɛliba í kii.†
 9 A swákpa ma gbé̃, mí ledawá.
 A Isailio, à ma yāma lé!
 10 Asu à̃ dii pāle ṽio,
 ásu kúle dii z̃ilõeo.‡
 11 Mám̃e má Dii á Lua ũ,
 ma á bóle Egipĩe.
 A á lé ẽle, mí tó à ká.
 12 Ǿ Isailio i ma yāmao,
 ma gbé̃pio i misiilem̃ẽeo.
 13 Ǿ ma ní tó ní ní swágbāao,§
 aa té nízĩa p̃ẽai.
 14 Tó Isailio s̃ámazi,
 tó ma gbé̃pio te ma yái,
 15 d̃o ma ní ib̃ẽeo b̃usané g̃ōg̃ō,
 ma ɔ̃z̃é ní w̃è̃lẽpiozi.
 16 Ma zangudẽo i vlānau ma ãe,
 an íadama ão láaa ṽio.
 17 Mí á gwa ní p̃óweñ gawideo,
 mí gbè z̃ó'i kpáwá à ká.

82

Yákpaleke a ní gbāadẽo

Asafa l̃e.
 1 Lua z̃ōl̃ea balu guu,
 àle yág̃ōg̃ō gbāadẽõne à m̃e:
 2 B̃õe á yákpaleke a z̃éwai?
 Ão ke ṽaik̃enãõne k̃ẽke g̃ō̃pii yá?
 3 A yānakpa ỹè̃ẽsaidẽowa
 ní tonẽ p̃ó gwana ṽiõ.
 A ze ní taasidẽo
 ní gbé̃ p̃ó w̃àle íadamá̃o.
 4 A ỹè̃ẽsaidẽo ní w̃ē̃nadẽo misi
 à ní b̃o ṽaik̃enão ɔ̃z̃í.
 5 Gbāadepiõ yāe d̃ō,
 aa a kee gbá̃eo.
 Aa ku gusiaue,
 ǝ d̃ú̃nia z̃í̃na lé fu.
 6 Ma m̃e luãõn á ũ,*
 Musude né̃õn á ũ ápii.
 7 N beeo á ga gb̃ē̃naz̃ina ũ̃e,
 á kpagua lán kía p̃ālẽowãe.
 8 Lua, fẽle yákpaleke ní d̃ú̃niõ,
 asa bui pííá n p̃ó̃e.

† 81:8 B̃õa 17.7, Nao 20.13 ‡ 81:10 B̃õa 20.2-3 § 81:13 Lom 1.24 * 82:6 Z̃āa 10.34

83

Isailiõ ní ibeεεõ kaa Luawa

¹ Asafa le.

² Lua, ñsu ñyõ níleao,

ní lé su àõ kpaaũao,

ñsu ñyõ ku kílíkíliõ, Lua.

³ N ní ibeεεõ gwa, asa aale kãa,
n wèlepíõ lé ní mi fu.

⁴ Aale ònõõpéle n gbéõne,
aale lekpaai ní yenzideõzi.

⁵ Aale mε: A mõ wà ní buibõ,
an tó Isaili su àõ dõ gbēegu lõ.

⁶ Aa lekpaai, an lé kõsè,
aa ledoukè ní kõõ aa felennõ.

⁷ Edõõõ ní Isimaela buiõ
ní Mõabuõ ní Hagara buiõ

⁸ ní Gebalideõ ní Amõniõ
ní Amalekiõ ní Filitēõ ní Tiideõ.

⁹ Baa se Asiliõ nãmá lõ,
aale õda Lõtu buipiõwa.

¹⁰ Kené lá ní kè Madiãõnεwa,*

lá ní kè Sisela ní Yabēõε Kisõ.†

¹¹ N ní ké kélekele Endoo,
aa gõ káleã tõle lán põgbõwa.

¹² Ke ní gbēzõõnε

lá wa kè Olebu ní Zeebuõεwa.‡

Ke ní kíãõnε

lá wa kè Zεba ní Zalemunaõεwa.§

¹³ Ampíõ mé ò yãa aa mè,

wà Lua dáádãkεkíi sé ní pó ù.

¹⁴ Ma Lua, to aa gõ lakεε ù

lán ése úã pó íana í sélewa.

¹⁵ Lá dào í tékũ,

ge lá té í gbèsísi sãsã,

¹⁶ péleñzi ní n zàao màa,

n ían pásí i to sõ kénígu.

¹⁷ To an gεε gõ kpá ní wéi,

aai n gbãã dõ Dii.

¹⁸ Wí líõ ní kú gõõpii ní bíliõ,

aa kpεbõ aa midε,

¹⁹ ké aa e dõ ké n tón Dii,

nímε ní Musude ù dúniau píi.

84

Lua ua bεεkεa

¹ Kole buiõ le.

² N kúkíi maa fá, Dii Zígõde!

³ Mále Dii ua bεεkε e gu gè lé lia,

* 83:10 Dõa 7.1-23 † 83:10 Dõa 4.6-22 ‡ 83:12 Dõa 7.25 § 83:12 Dõa 8.12

ma nisina ní ma meo lé lua Lua béèi.
⁴Dii Zigõde, ma Kía, ma Lua,
 gòlegolena kpé è ní gbagbakii sae,
 luakibãna sakpedà we à a néo kàu.

⁵Báadeon gbé pò kú n ua
 aaiõ n táasile gõpiiõ ù.

⁶Báadeon gbé pò an gbãa bõ n kii
 mé n kpé gea yá kú ní sõ guuõ ù.

⁷Tó aale pã Baka guzulea,
 aai to à gõ lán gu nibonadewa,
 káabuan lou ì to èfãai ligua.

⁸An gea guu an gbãa ì káfie
 e aa ge kaò n kii Siõna.

⁹Dii Lua Zigõde, ma wabikea sí,
 swáse ma yáí, Yakõbu buio Lua.

¹⁰Lua, kía wá sèngbao gwa,
 wéte kía pò ní kpai.

¹¹Kua n kpé kpeele gõ do maa
 de kua gupálei gõ òaa sòola.

Ma Lua ua bíibòledõanake sí
 de kua ua dou ñ váikenaoa.

¹²Dii Lua dené íatẽ* ní sèngbaoõ ù.

Dii ì báadaaŋgu ní káfiao,
 ìli gí maakei tàesaideeo.

¹³Dii Zigõde,
 báaaden gbé pò lé n náaike ù.

85

Isailio aafia wabikea

¹Kole buio le.

²N báaadà n bùsuu, Dii,
 n su ní Yakõbu buio ní pá ziu.

³N n gbéõ tàaeo wòlomá,
 n ní duuna kèamá pii.

⁴N pò wèemá,
 n n pòkũma pãsí kpà kpe.

⁵Suwanõ wá pá ziu,
 Lua wá Suabana,
 kpẽne pò ní kèwanõ suumpa.

⁶N pò aõ paawázi gõpii yà?
 Nyõõ n pòfẽgõõ gága wẽ ní wẽo yà?

⁷Nyõ ea ñ n gbéõ lé ní láo
 ké an pò e kema nao lé?

⁸Dii, ñ n gbẽke òlowẽe,
 wá suaba ní n gbãao.

* **84:12** Mal 4.2, Zia 21.23

9 Ma swá dɔ Dii Lua yá'oi,
 asa ì aafia lɛgbě a yāmanaɔnɛɛ,
 tó aai ɛa sù ní m̄saiyāɔwao.
 10 Aà v̄iakɛnaɔ suabaa z̄aɔ,
 ké aà gawi e àɔ kú wá bùsuu yáí.*
 11 Gběke ní náaio kpàaũ,
 yázede ní aafiao dàkõle.
 12 Náai ì ɔ poo musu,
 yázede ì ɔnɔnɔ z̄íle.
 13 Dii a maakewěɛ,
 wá t̄ɔle ì blɛke.
 14 Yázede ì ɔ be aà aɛ,
 ì zekɛkɛè.

86

Kowɛkɛa Luaɛ

Davidi lɛ.

1 Dii, swákpa ma yáí, ní wea,
 asa taaside wēnaden ma ũ.
 2 Ma wēni d̄s̄a, asa má n yáɔ k̄uáɛ.
 N n z̄òblena suaba,
 míme ní ma Lua ũ, mále n náaike.
 3 S̄uuukɛmanɔ, Dii,
 asa m̄iɔ lɛzunzi k̄ɔɔ ní oosioɛ.
 4 N n z̄òblena p̄ɔ ke na,
 asa ma laai tà n k̄íi, Dii.
 5 N maa mé ní s̄uuu v̄í, Dii,
 n gběke z̄ɔɔ n s̄isinaɔnɛ.
 6 Dii, swákpa ma wabikɛai,
 laaidɔ ma wēna wiiwa.
 7 Má lɛzunzi ma taasikɛḡɔɔz̄í,
 asa ni wea.

8 Táae muaannɔ, Dii,
 gběe lí f̄ɔ n kɛa k̄èɔ.
 9 Bui p̄ɔ ní k̄èɔ m̄ó kúlɛnɛ,*
 aa n t̄ɔɔ m̄pii.
 10 Asa ní z̄ɔɔ mé ni dabudabuɔ ke,
 míme ní Lua ũ ndo.

11 N n zé ɔlɔmɛɛ Dii,
 m̄iɔ be n s̄iana guu.
 Ma s̄ɔ damɛɛ dou, m̄iɔ n v̄ia v̄í.
 12 Má n s̄aukpa ní n̄ɔsem̄endoo,
 Dii ma Lua, máɔ n t̄ɔɔ ḡɔɔpiiɛ.
 13 Asa gběke p̄ɔ ní k̄èmɛɛ z̄ɔɔ,
 n ma wēni s̄í b̄eda è títiwa.

14 Lua, k̄àamaideɔ lé felem̄anɔ,
 gbé p̄ás̄iɔ lé ma wɛ, aali n yādao.
 15 Mpi Dii, Lua s̄osobiden n ũ,

* 85:10 Z̄aa 1.14 * 86:9 Zia 15.4

ń sùuu ví mé n pɔ lí pa kpaao,
ń gběke ń náaió ví zɔɔ.

¹⁶ Ma wɛgwa, wɛnadɔmɛɛ.

N n zòblena gba gbãa,
mapi n nɔɛ zíkɛna né suaba.

¹⁷ Maakɛamɛɛ seela kɛ,
ma wèlɛɔ i e, wí i ń kú,
asa Dii, n dɔmale,
n ma nòsɛ nínimɛɛ.

87

Sionaá Lua wéleɛ

Kole buiɔ lɛ.

¹ Lua a wéle kàlɛ gbèsisí pɔ a kua adoa musu,

² Dii ye Siona bíibɔlɛɔi
dɛ Yakɔbu buiɔ wéle kíniɔla píi.

³ Lua gawi yá'ò wélepi musu à mè:

⁴ Má Egipiɔ ń Babelideɔ da gbé pɔ aa ma dɔɔ guu.
Filitɛɔ ku a guu ɔ ń Tiideɔ ń Etiopiɔ.

Wa mɛ wà gbé beɔɔ í weɛ.*

⁵ Wa o Siona yá musu:

Wà wáanɛ ń wáanɛo í weɛ,
Musude mé í a zɛdɔ gíúgiú.

⁶ Tó Dii lé gbéɔ tɔ dalau,
a mɛ: Wà gbé beɔɔ í weɛ.

⁷ Lèsinaɔ ń ɔwánaɔ píi aa mɛ:
Wá maa píi í ɔ Sionaɛ.

88

Kua ga lézi wiileɛ

¹ Ezala bui Emani* lɛ.

² Dii Lua ma Suabana,
mále wiilema fáanɛ ń gwãasínao.

³ To ma wabikɛa kama,
swákpa ma wiileai.

⁴ Asa yá'ɔma kò ma nòsɛuɛ,
ma wɛni sò è léi.

⁵ Wà ma da gbé pɔ aalɛ si bɛdauɔu,
ma gɔ lán yèɛɛsaidewa.

⁶ Wà ma ya ma kpa gɛɔ guu
lán gbé pɔ wúleɛ miau sɔɔɔɔwa.
An yá dɔngu ɔɔ, aa bò n ɔu.

⁷ N ma zu è zòolo guu
e tɔɔlɛ nɔna gbáo gusiau.

⁸ N pɔkúma tɔa,
a ísɔ lé ma lé.

* 87:4 Gal 4.26 * 88:1 1Kia 5.11

⁹ N tò ma gbé̃ ma vūaa,
 ní tò aa ye ma gíyāio.

Wà ma kaka, bókli kuo.

¹⁰ Iadama ma wé siakù,
 mále lezunzi za koo e oosi,
 ma oo d̄anzi.

¹¹ Ḡeo ni yābonsaekenéa?
 Gyaadeo mé aai fele n sáaukpaa?

¹² Wí n gbēke galike miau yā?

Wí n náaiyā'ò kaaleu yā?

¹³ Wa n dabudabuo d̄o a gusiau yā?
 N maakeao d̄oa ku wésia guu yā?

¹⁴ Dii, mi wiilema,
 ma wabikea koo i ka n kíi.

¹⁵ Bóyāi níle gímazii, Dii?

Akea n mikpelimeei?

¹⁶ Má kú ga lézi wēnanno za ma èwaasogoo,
 n wētēam̄ané t̄oa, ma ḡo s̄aai.

¹⁷ N p̄opaamazi mà ma mia,
 n v̄ia p̄oo lé ma mide.

¹⁸ A daamala lán íwa za koo e oosi,
 à k̄ūaaa míom̄io.

¹⁹ N tò ma gbé̃ yenzideo ma vūaa,
 gusia mé ḡo ma gbēna ū.

89

Lua legbēa Davidie

¹ Ezala bui Etani* le.

² Dii, máo lesi n gbēke yá musu láasaie,
 máo n náaiyā kp̄awake wē ní wēo.

³ Má o n gbēke lío kp̄álea v̄io,
 n náaideke z̄inapelea musu n be.

⁴ N m̄e n bàa kú ní gbé̃ p̄o ní s̄eo,
 n legb̄e n z̄òblena Davidie.

⁵ Nȳo to aà bui ào kible ḡoopiiie,
 níȳo aà kpala gba gb̄aa e aà buiwa.†

⁶ Musudeo n dabuyāo sáaukpa, Dii,
 malaikao n náaiyā'ò balu guu.

⁷ Asa gb̄ee ku musu à kà Diiwao,
 malaikae muaaaàn̄oo.

⁸ Baa malaikao k̄aaa, Lua mé fuañla,
 gbé̃ p̄o liaaaàzīo me ì seena ta.

⁹ Dii Lua Ziḡode, déme muaann̄oi?

N gb̄aa ní náaīo v̄i yápii guu.

* 89:1 1Kia 5.11 † 89:5 2Sam 7.12-16, Soũ 132.11, Zln 2.30

10 Ni gbāamɔ ísiae,
 tó à fèlè ní wíwíao, ni a zùuke.
 11 N Egipiɔ suumpà aa gò gɛɔ ũ,
 n n wèlepɔ fàaa ní n gàsa gbāao.
 12 Musu ní zílɛoá n pòe,
 n dúnia kàlè ní pò pò kú a guuɔ.
 13 N gughāntoo ní gɛɔmidɔkɔliò kè,
 Taboo ní Èemɔ gbɛɔ ì guladɔma.
 14 N gāsaá gōsa pòe,
 n ɔ gbāa mé n ɔplaa dɔ musu.
 15 Yāmaa ní yázedeo mé n gína èkpale ũ,
 gbēke ní náaio mé dia n aewa.
 16 Báaadeɔn gbé pò aa guladɔama dō,
 aaɔ bɛ n aɛ gupuaɔ ũ, Dii.
 17 Aaɔ pɔnake ní n tóo gɔɔpii,
 aaɔ íanadā ní n maakɛao.
 18 Asa an gawi ní n gbāaon n ũ,
 n zɛawanɔ yáí wá mi daa ía.
 19 Wá sèngbaoá Dii pòe,
 wá kíapiá wá Isailiɔ Lua pòe.

20 N yā'ò n yāmanaɔne yāa
 wépfungu'ea guu n mè:
 Ma dɔnlekè negōnaɛ,
 ma èwaasopi sè lesí a gbéɔ guu.
 21 Ma a zòblena Davidi è,
 ma a nísikàwà ma aà dílɛ.
 22 Máɔ aà kúa ma ɔzìɛ,
 ma gāsa gbāa aɔ kuaànɔ.
 23 Ibɛɛ a fō falusiwàò,
 gbēvāi a e ɔnaalɛwàò.
 24 Má aà wèlɛɔ wíwi aà aɛ,
 má aà zangudeɔ kwé.
 25 Máɔ náai víè ní gbēkeo,
 aà mi iɔ daa ía ní ma tóo.
 26 Má ísia naè a ɔzìɛ,
 iɔ iko ví swaɔwa.
 27 A lezumazi à mɛ,
 má dɛ a Mae ní a Luao ũ,
 a gbɛsi ní a Suabanao ũ.
 28 Má aà kɛ ma yoa ũ,
 iɔ dɛ dúnia kíaɔ mide ũ.†
 29 Máɔ gbēke víaànɔ gɔɔpiiɛ,
 ma bàa pò kuaànɔ gbooa vío.
 30 Má tó aà bui àɔ kible gɔɔpiiɛ,
 aà kpala iɔ ku e dúnia gɛ láaò.

31 Tó aà buiɔ pākpà ma ikoyāi,
 mé aai tɛ ma yādílɛaɔzio,

† 89:28 Zia 1.5

32 tó aa b̀ ma yá kpe,
 mé aa ma yādanεo kūao,
 33 má gotōmá an tàaeo yáie,
 mí ní ke búubuu an vāi yá musu,
 34 āma gbēke ṕ má vīaàno a midεo,
 má f̄ náaisaiyākeo.
 35 Má a bàa ṕ kuaàno yá gbooo,
 má lé ṕ má gbèè lilεo.
 36 Ma legbè ní mazīa kuaο gēn do,
 má εto Davidieo, ma m̀,
 37 aà bui ao ku gɔɔpiie,
 aà kpala ao ku ma ae lán íatēwa.
 38 Lá m̄vua de seela náaide ũ musu,
 màa aà kpala ao ku gɔɔpii.

39 N beeo n gi kía ṕ ní kpai,
 n ɔkpàaàzi, n kolokèaàno.
 40 N n bàa kua ní n z̀blenao yá gb̀o,
 n sakà aà kíafuau, ní z̀ źle.
 41 N aà ẃle bíio gb̀o,
 n aà zegikíio kwè ní dàai.
 42 Gēzeadeo lé ní baa seu,
 à g̀ láanipɔ ũ a saedeone.
 43 N tò aà ẁεo gā gb̀e,
 ní tò aà ibεεo pɔnakè.
 44 N aà f̄nda lé d̀,
 ni zeaàno ź guuo.
 45 N aà gawi kò'è,
 n aà báa b̀aála.
 46 N tò à zikù a gbāau,
 n widàwà.

47 Dii, níyɔo ulεawēε gɔɔpii yá?
 N p̀kūma té ao kū e b̀ε ni?
 48 Lāasooke ma wēni kulunkewa,
 n gbēnazīna kè pā yá?
 49 Ḡsa kpele mé ao ku à ǵ gaii?
 Déme a f̄ azīa si mia ikowai?
 50 Dii, gbēke ṕ ní vī yāa gè má ni?
 Lé ṕ ní gbè Davidie ní náaio s̄ be?
 51 To n z̀blena láanikea yá d̄ngu,
 buio ma kea ṕɔpɔ ma s̄ z̀.
 52 N ibεεo kía ṕ ní kpà láanikè,
 e gu ṕ aà k̀εε z̀εu, Dii.
 53 Wà Dii sáaukpa gɔɔpii!
 Ami! Ami!

LA SIŪDE

90

Lua ní gbēnazinao

Lua gbé Mɔizi wabikea.

¹ Dii, wá ulékíin n ũ wē ní wēo.

² E ñyō gé gbèsísíò kei,
e ñyō gé tɔɔle ní dúniao kálei,
Luan n ũ za asínizí e gɔɔpii.

³ Ni dile gbēnazinae aà gē tēenau,
ni to aà ea gō būsuti ũ.

⁴ Wē òaa sɔo deɛe lán gɔɔ dowa,*
ì gēne lán gĩa ge gwāasinawa.

⁵ Ni to i dańla aai gaga,
aa de lán sē pó ì bɔle kɔɔwa,

⁶ ì bɔle kɔɔ, i gbá,
ì i'o oosi, i giigaga.†

⁷ N pɔkūma ì wá suumpa,
n kòlokea ì gili gēwágu.

⁸ Wá yāváiò kálea n ae,
wá asiyaò bò gupuau n kuu.

⁹ Wá gɔɔ ì gēkɔu n kpēne yáí,
wá wēni ì midɛ wá wea dóúdoúnau.

¹⁰ Wá wē ì ka bàákwí taawa,
tó wá gbāa sō, basiiō.

Wēpiò guu baa a pó pó na
ì mó ní taasio ní pɔsiaoɛ,

ì gēzea kpakpa, ò wi kpagui.

¹¹ Déme n pɔkūma gbāa lé dōi?

Déme n kpēne lé dō à víakeèi?

¹² Dadawēe wàò wá wēni dō màa,
ké wà òno e wá sō guu.

¹³ Dii, ñyō ea wá wegwa bɔe ni?

Wēnadō n zòblenaɔne.

¹⁴ Tó gu dò, to n gbēke mówá,
wíò pɔnake ní gulakeao gɔɔpii.

¹⁵ Wá gba pɔna ɔ pó ní tòwá gɔɔ léu,
taasi pó wá kè wē léu.

¹⁶ N n yákeao ɔɔ n zòblenaɔne,
ní tó wá néo n iko gbāa dō.

¹⁷ Dii wá Lua, báadawágu nana,
èfāaida wá ziu wàò káfíake,
ao, èfāaida wá ziu wàò káfíake.

91

Lua mé wá dšana ũ

¹ Gbé pó ulɛa Musude ɔ guu,

* 90:4 2Píe 3.8 † 90:6 Zaa 1.11

mé a ku Gbãapiide uei,
 2 Ì mè Dii mé a zegikíi ũ,
 a Lua mé a ulékíi ũ, á àà náai ví.

3 A n si kaiwa,
 a n suaba ní gagyão.

4 A n sɔɔ a pɔɔɔ,
 níyɔ ulɛa àà kúlukulunau.
 Àà náai mé aɔ de n sèngbao ũ.

5 Gwãasín pɔɔ ní fãanɛ kà kpán'ãaɔ
 an kee vía a n kũo,

6 ge gagyã pɔɔ Ì bɛ gusiau
 ge gyãkawɛɛ pɔɔ Ì ní le fãanɛ gbãa.

7 Baa tó gbɛɔn òaa sɔɔ lé kwé n saɛ,
 ge gbɛɔn òaasɔɔɔ lɛɛ kwi lé fu n ɔplaai,
 pɔɔ a n leo.

8 Wɛzu n gwa,
 níyɔ e lá wí ìada vãikɛnaɔwa.

9 Tó n Musude díɛ n ulékíi ũ,
 mé n Dii díɛ n kúkíi ũ,

10 vãie a sɔnzio,
 músi a gɛ n uao.

11 Asa a n yã'o a malaikaɔnɛ
 aa n dɔa gu pɔ níɛ géu píie.

12 Aa ɔdama,
 ké n̄su gɛnɛ gbɛwao yáí.*

13 Nyɔ táa'o nòɔmusuwa ní kyáɔ,
 níyɔ ɔzɔ nòɔkusiwa ní mlɛ̀ pãsiɔ.†

14 Dii mè: Lá à nàmazi, má àà bɔ,
 lá a ma dɔ, má àà sɛ musu.

15 A lɛzumazi, mí wewà.
 Tó yá nàɛwà, máɔ kuaànɔ,
 má àà suaba, mí àà kpɛla.

16 Má báaadaaàgu ní wɛni gbãao,
 má àà suaba, i pɔnakɛò.

92

Lua sáaukpaa

1 Kámabogɔɔ lɛ.

2 A maa wà n sáaukpaaɛ, Dii,
 wá lɛsi wà n tɔbɔ, Musude,

3 wí n gbɛkɛ galikɛ kɔɔ,
 wí n náaiyã'ò gwá,

4 wí n táasilɛ ní mɔɔnao
 ní domao ní kotilio.

5 N yãkɛaɔ Ì ma pɔ kɛ na, Dii,
 mi guladɔ n ɔzikɛaɔwa.

6 Dii, n yãkɛaɔ zɔɔ maamaaɛ,

* 91:12 Mat 4.6, Luk 4.10-11 † 91:13 Luk 10.19, Lom 16.20

n làasooᵛ gbia à kè zài.*

⁷ Soũ yápi d̄so,

m̄isaide a f̄so mao.

⁸ Baa tó gb̄v̄aiᵛ òt̄à lán k̄aewa,

mé v̄aikeᵛn̄aᵛ k̄áfl̄a è nípii,

an zia de kaale láasai ũe.

⁹ Mpi s̄o Dii, níȳoᵛ k̄áfl̄a ḡoᵛpiiē.

¹⁰ N n ib̄eᵛeᵛ gwa, aale mide,

v̄aikeᵛn̄aᵛ lé fáaa píi.

¹¹ N ma gba gb̄aa lán z̄us̄elewa,

n nísi òde k̄a ma miwa.

¹² Ma w̄es̄i ma w̄eᵛeᵛ f̄uale,

ma sw̄á ma ib̄eᵛ v̄aiᵛ wii mà.

¹³ Gb̄ēmaaᵛ gb̄a lán daminaliᵛwa,

aa z̄oᵛk̄ū lán Lib̄a s̄ede líᵛwa.

¹⁴ Pélea Dii kp̄é kp̄eᵛeᵛ

aa gb̄a wá Lua ua.

¹⁵ N ní zik̄ūakeᵛo aᵛo n̄e'ie,†

an lá aᵛo nísi b̄oᵛe si pl̄eᵛle.

¹⁶ Aa me Dii maa,

ōme wá gb̄esi ũ,

v̄aie ku aà guuo.

93

Dii mé K̄ia ũ

¹ Dii mé lé kible,

a z̄oᵛke daa ula ũ.

Dii z̄oᵛke daa, à gb̄aa d̄ò a pi,

à d̄únia k̄ale ḡiᵛgiᵛ, a deeo.

² N z̄oᵛlea báawa za ḡoᵛpi,

ní kú za as̄in̄iz̄i.

³ Swaᵛo p̄a Dii,

swaᵛo k̄ōfi d̄o,

swaᵛo lé ḡaale.

⁴ Dii ku musu, a z̄oᵛ,

aà z̄oᵛ de í z̄oᵛ k̄ōfl̄a,

aà gb̄aa de ísia í v̄iv̄iaa.

⁵ Dii, n ȳad̄ileᵛaᵛo ḡbooa v̄io,

à k̄ū n kp̄é àᵛo ku adoa e ḡoᵛpiiē.

94

Lua mé ȳákp̄alekena ũ

¹ Dii á Lua p̄ó ì t̄os̄im̄áe.

Lua p̄ó ì t̄os̄im̄á, b̄o gup̄uau!

² D̄únia ȳákp̄alekena, fele!

F̄ia bo íand̄ānaᵛne ní ȳákeawa.

³ Gb̄ēv̄aiᵛo aᵛo p̄onake e b̄oᵛe ni?

* 92:6 Lom 11.34 † 92:15 Z̄aa 15.2

Aaɔ tidɔwála e bɔe ni, Dii?

⁴ Vãikenapio ì gɔsagɔsa yã'o,
aaɪ yãbɔle, aaɪ ìanadã mípii.

⁵ Dii, aaɪ táa'o n gbéɔwa,
aaɪ gbãamɔ gbé pɔ n ní sépiɔne.

⁶ Aaɪ gyaa gbẽandoɔ ní bòmɔɔ dede,
aaɪ tone pɔ gwana víoɔ sumpã.

⁷ Aaɪ me Dii lé ní eo,
Yakɔbu buib Lua laai kúmáɔ.

⁸ A soũ, à laaika!
A mísaideɔ, á ònkũ bɔee la?

⁹ Lua swá pè, ìli yãmao lé?
A wé kàsa, ìli gu'eo lé?

¹⁰ I bui píi toto, a ní swágagaoa?
I yãdané, a dɔa víoa?

¹¹ Dii gbẽnazina làasooɔ dɔ,
a dɔ ké aa yãfũu lán gbé tíwa.*

¹² Báaaden gbé pɔ ni toto,
ni n ikoyã dadae ù, Dii.

¹³ Ni aà nòse daè doũ taasikegɔɔ,
e wà ge eyɔ vãikenae.

¹⁴ Dii a pãkpa a gbéɔzio,
a gbé pɔ á sè a pɔ ù vũaao.

¹⁵ Wa ea yákpaleke a zéwa,
nòsepuadeɔ i zed.

¹⁶ Déme a felemee gbẽvãioɔwai?
Déme a zemanɔ vãikenao musui?

¹⁷ Mé i ke Dii dɔnlekèmee yãa no,
dɔ má kú miau kílikili gɔɔ.

¹⁸ Ké ma mè zãana lé ma séle,
n ma kũ n gbẽke guu, Dii.

¹⁹ Ké ma làasoo kɔ ma sɔu,
n ma sɔ nínimee n ma pɔ kèna.

²⁰ N lé líɔ ku yágɔgɔn koleaɔ yáuo,
an yãdileaɔ ì mɔné ní taasio.

²¹ Aaɪ lekpaai gbẽmaazi,
aaɪ yãda tàaesáidea wà aà de.

²² Dii mé ma zegikíi ù,
ma Lua mé gbesi pɔ mi uleu ù.

²³ A ní vãikea soamáe,
i ní buibɔ an tàaeɔ yái,
Dii wá Lua a ní buibɔ.

* 94:11 1Kln 3.20

95

Lua táasile

¹ A mṽ wà pṽna wii dṽ Diiwa,
wà guladṽ gbesi pṽ í wá bṽwa.

² Wà gé aà aε wà aà sáaukpa,
wà lesi wà aà táasile.

³ Asa Dii mé Lua zṽṽde ũ.
Kía zṽṽε, a de dii píia.

⁴ Tṽṽle nṽna ku aà ṽziε,
gbèsiṽ misonaṽ aà pṽε.

⁵ Isiaá aà pṽε, ṽme kè,
ṽme tṽṽle ikása ní a ṽṽ.

⁶ A mṽ wà wúle wá gbεεu
wà kúle Dii wá Kena aε.

⁷ Asa aàpi mé wá Lua ũ,
wá de aà kpàsa gbéṽ ũε,
aà sã pṽ àle ní dãṽ ũ.

Tó a aà lṽṽ mà gbã,

⁸ ásu swágbãake lá á deziṽ kè Meliba
gṽṽ pṽ aa ku Masa guwaiwaiuwao.*

⁹ Baa ké aa ma yãkeaṽ è,
aa ma yṽ aa ma gbãa legwã.†

¹⁰ ṽ má ye ní gíyãio e wè bla,
ma mè gbé sásãaṽne,
aa ma yãkeaṽ dṽṽ.

¹¹ Má ò ní mazlao ní pṽfṽo ma mè,
aa gṽ ma kãmabokiiuo.‡

96

*Dii mé Kta zṽṽ ũ
(1Lad 16.23-33)*

¹ A lè dafu sí Diiε,
dúnia gbépii, à lesi Diiε.

² A lesi Diiε, í aà tṽṽ,
àṽ aà ziblea baokpa lá gu lé dṽ.

³ A aà gawi yã'o buiṽne,
à aà yãṽnsaεṽ galike gbépiiε.

⁴ Dii zṽṽ, à kà wà aà táasile,
à kà wà víakeè de diiṽla píi.

⁵ Buipãleṽ diiṽ a pṽ gianaṽne,
Dii mé musu kè.

⁶ Zṽṽke ní beεεo kuwã,
gbãa ní gawio ku aà kíiε.

⁷ A gawi ní gbãao dṽ Diiε,
bùsu píi gbéṽ, à dṽ Diiε.

⁸ A Dii tṽ gawi dṽè,
à mṽ aà ua, í aà gba pṽ.

* 95:8 Ebe 3.15 † 95:9 Bṽa 17.1-7, Ebe 3.7-11 ‡ 95:11 Nao 14.20-23, Ebe 4.3, 5

9 A kúle Diié ní lousisi'ulao daa,
 zílède, à tó á me ào kuke aà ae,
 10 í o bui píie, Dii mé lé kible.
 A dúnia kàle gíũgiũ, a deea vío.
 A yákpaleke ní gbépiio a zéwa.
 11 Musude, à pɔnake,
 zílède, à ví ào kēaa,
 ísia ní pó pó kúuo, à kōfikē.
 12 Sèa ní pó pó kúuo, à kúkuake,
 lí pó kú lákpeuo i gulake píi.
 13 Aa pɔnake Dii ae, asa àle mó,
 àle mó yákpalekei ní dúniao.
 A yákpaleke ní dúniao a zéwa,
 a yágōgō gbéone ní sianao.

97

Dii mɔa

1 Dii mé lé kible!
 Dúnia gbé, à pɔnake,
 ísiabaade, ào ku pɔna guu.
 2 Luabepuana ní a sianao liaaaàzi,
 yázede ní yāmaao mé aà kpala zína ũ.
 3 Té Ìo dɔaaaè,
 Ì kũ aà ibee pó liaaaàziowa.
 4 Aà loupileao Ì tɔle pu,
 tó dúnia è, Ì lualua.
 5 Gbèsísi Ì yɔ lán zónisiwa Dii ae,
 dúnia gbépii Diipi ae.
 6 Musude Ì aà maakēa kpàwake,
 b̀usu píi gbé Ì aà gawi e.
 7 Wí Ì táagbagbanao kú,
 gbé pó aai íanadā ní táapio.
 Diipio kúle aà ae nípii.
 8 Tó Siɔnade, aa pɔnake,
 Yuda wélede aao ku pɔna guu
 n yákpalekeao yáí, Dii.
 9 Dii Musuden n ũ dúnia gbépii,
 n zɔo de diiola píi.
 10 Gbé pó ye Diizio, à za vāigu.
 Io a yāmana wēni kũané,
 Ì ní bo vāikēnao ou.
 11 I gupu gbēmaaone ní zéu,
 Ì pɔna tɔ nòsepuadeo guu.
 12 Gbēmaa, à tó á pɔ ke Diiwa na,
 à aà tɔo, asa a ku adoa.

98

Dii mɔa táasilɛa

- ¹ A lè dafu sí Diiɛ,
asa à yábɔnsaɛɔ kè,
à zìblè ní a gàsá pɔ a kua adoa gbãao.
- ² Dii tò wa dɔ̀ a zìblè,
à a gbɛsuabaa gbãa ò̀ b̄ bui píiɛ.
- ³ Gbɛkɛ ní náai pɔ a ví ní wá Isailiɔ dɔ̀aàgu.
E dúnia léwa wa è lá wá Lua zìblè.
- ⁴ Dúnia gbépii, à pɔna wii dɔ̀ Diiwa,
à ví ní wiio, à gulakɛ à lè sí.
- ⁵ A lesi Diiɛ ní mɔ̀nleao,
ní mɔ̀nleao ní letédɔ̀awao
- ⁶ ní kãaɛɛao ní kuu'ɔ̀,
à pɔna wii dɔ̀ Dii wá Kíawa.
- ⁷ Isia ní pɔ̀ pɔ̀ kúuɔ̀, à kɔ̀fikɛ,
ní tɔ̀leɔ ní gbé pɔ̀ kuwà̀ píi.
- ⁸ Swaɔ̀, à gãalɛ Dii aɛ.
Gbèsisíɔ̀, à gulakɛ sãnusãnu,
- ⁹ asa àlɛ mó yákpalekɛi tɔ̀leɛ.
A yákpalekɛ ní dúniao a zéwa,
a yágògò gbéɔ̀nɛ ní síanao.

99

Lua kuaadoade

- ¹ Dii mé lé kible,
bui píi lé lualua,
a zɔ̀leɛ malaika gãsiadeɔ̀ zãnguo,*
dúnia lòo.
- ² Dii zɔ̀ Sína,
a ku musu, a dɛ bui píila.
- ³ Aa aà tó zɔ̀ pɔ̀ ì to vía ní kú bɔ̀,
asa aà kua adoaɛ.
- ⁴ Wá Kía gbãa ví, a ye yázɛdei,
ɔ̀mɛ yákpalekɛa a zéwa dà,
à yágògò Yakɔ̀bu buiɔ̀nɛ a zéwa.
- ⁵ A Dii wá Lua tɔ̀bɔ̀,
à kúle aà gbadibɔ̀ saɛ,
aà kua adoaɛ.
- ⁶ Mɔ̀zizi ní Aalonaɔ mé aà gbàgbanaɔ ù,
Samuɛli mé aà sísinaɔ do ù.
Aa lezuaàzi, ò̀ a wèmə.
- ⁷ Kua telu guu à yã'òné,†
aa aà ikoyã ní aà yãdilɛnɛɔ̀ kũa.
- ⁸ Dii wá Lua, ní wèmə,

* 99:1 Bɔ̀a 25.22 † 99:7 Bɔ̀a 33.9

Lua sùuuden n ũ.
 N beeo n ní yāvāio wīné ní musu.
⁹ A Dii wá Lua tɔbɔ,
 à kúléè àà gbèsísí pɔ́ a kua adoa musu,
 asa Dii wá Lua kua adoaε.

100

Dii sáaukpaa

Sáaukpaa εε.
¹ Dúnia gbépii, à kúkuake Diiε.
² A zɔble Diiε ní pɔnao,
 à mɔ àà kǐí ní gulakεao.
³ Aɔ dɔ́ ké Dii mé Lua ũ,
 ōmε wá ké, wá de àà pɔ́ ũε.
 Wá de àà gbéɔ ũ, àà kpàsa sãɔ ũ.
⁴ A gē àà ua léu ní sáaukpaaɔ,
 à gē àà ua ní àà táasilεao,
 à àà sáau kpa à àà tɔbɔ.
⁵ Asa Dii maa, àà gbēke láaa vío,
 Ìɔ náai ví gɔɔpiiε.

101

Kta legbēa a kiblea yá musu

Davidi εε.
¹ Má lesi gbēke ní yázedeo musu,
 má soũ dannɔ, Dii.
² Má laaidɔ kua tàaesaiwa,
 bɔε níyɔ mɔai?
 Máɔ ku ma ua ní nòsepuaɔ,
³ má pɔvāi dɔ ma wéio.
 Má za yádɔsaikeau, a naao.
⁴ Má yádɔsai fɔɔ,
 ma bàa aɔ kú ní yāvāioo.
⁵ Má gbé pɔ́ ì a gbédee pe suumpae,
 má yɔ́deɔ ní ìandánaɔ fɔɔ.
⁶ Ma wé dɔ ma bùsu náaideɔzi aao kumanɔ,
 gbé pɔ́ Ìɔ be tàaesai mé aɔ de ma zíkεna ũ.
⁷ Má we gbēsāsāna àɔ ku ma beo,
 má tó mɔafilide àɔ ku ma saeo.
⁸ Má a bùsu gbēvāio suumpa lá gu lé dɔ,
 máɔ vāikεnaɔ midε Dii wéle guue.

102

Yēesaide wabikεa

¹ Wēnade yēesaide pɔ́ lé a yā'ɔmaɔ bɔle Diiε wabikεa.
² Dii, ma wabikεa ma,
 to ma wiileama ká.
³ Nsu bɔ ma kpe ma taasikεgɔɔɔ,
 swákpamazi.

Tó ma lez̀unzi, wea kpakpa,
 4 asa ma gṽṽ lé gē lán súelɛwae,*
 ma me lé pusu bṽ lán tɛyṽwa.

5 Ma sṽ lé wo,
 mále ibaba lán sēwa,
 bleblea yá lí dṽmagu mà bleo.

6 Ma aukɛa mē tò
 ma gṽ wákambaau ũ.

7 Ma gṽ lán gbáa gbaonawa,
 lán bezia koowa.

8 I lí gē ma wéuo
 lán bā mēndona pṽ pé kpé musuwa.

9 Ma ibɛɛṽ ṽ ma sṽsṽ gṽṽpiiɛ,
 ma láanikɛnaṽ ì gbé ká ní ma tṽo.

10 Túfu mi ble ble ũ,
 ma wé'i ì ka ma imia guu

11 n pṽkūma ní n kpēneṽo yái,
 asa n ma se n ma pāleɛ.

12 Ma wēni lé gēzɛa lán uenawa,
 ṽ mále giigaga lán sēwa.

13 Mpi Dii, ní zṽleá báawa gṽṽpii,
 níyṽṽ de tṽde ũe e wá buiwa.

14 Nyṽ fele wēnadṽ Siṽnaɛ,
 asa n sùuukɛaaàṽṽ gṽṽ ká sa.

15 Aà gbɛṽ kè n zṽblenaṽne maa,
 aà daaṽa ṽ kɛwēɛ wēnaɛ.

16 Bui pii a viakɛne, Dii,
 dúnia kíaṽ gawi dṽne nípii.

17 Asa Dii a ɛa Siṽna kále ṽ,
 i bṽ mṽmá we ní gawio.†

18 A gbé pṽ gṽ yṽyṽṽṽ wabikɛa sí,
 a ní wiileawa kpa swáao.

19 Wa yápi kē ziadeṽ yáiɛ,‡
 gbé pṽ kuopiṽ i Dii táasile.

20 Dii wɛkpàle zíle za a kúki,
 kua za musu à wɛzù tṽle,

21 ké à e gbéṽ zṽblewii ma,
 i ní bṽ ga lézì yái,

22 wi Dii tṽṽ Siṽna,
 wi aà táasile Yelusaleŭ.

23 Gṽṽ bee bùsu pii gbéṽ káaa we,
 bùsu píi gbéṽ mṽ misiileiè.

24 Kua ma sápaagṽṽ à ma busa,
 à ma wēni kulun kú.

25 Ŭ ma mē: Ma Lua,

* 102:4 Zaa 4.14 † 102:17 Isa 60.1-2 ‡ 102:19 1Kln 10.11

ńsu ma se kpóoo,
 n gbé bee, n wēni láaa vío.
 26 N tɔɔle kàle za asinìzì,
 musuá n ɔ̀zíkεae.
 27 Ampii a gē, āma ńyɔɔ kuε.
 Aa zikū lán pɔkasawa píie, §
 ńyɔ ń lile lán ulawa aa gēle.*
 28 Mpi sɔ ńyɔɔ doũ gɔɔpiie,
 n gɔɔ láaa vío. †
 29 N zòblenɔɔ néɔ zedɔ,
 an buiɔ aɔ ku n ae.

103

Lua gbēke

Davidi le.
 1 Má Dii sáaukpa,
 má aà tó pó kú adoa bɔ ń nòsemendoo.
 2 Má Dii sáaukpa,
 aà maakεae a sāmago.
 3 I sùuukεmanɔ ń ma tàaeɔ píi,
 ì ma gbágbā ń ma gyāɔ píi.*
 4 I ma bɔ ga lézì,
 ì maakεmεε a gbēke guu.
 5 I to pɔmaaɔ mɔa,
 mí ea su èwaaso ũ lán kúuwa.
 6 Dii ì yāke a zéwa,
 ì to yá bɔ ń gbé pó wàle gbāamɔnéɔne na.
 7 A tò Mɔizi a pɔeā dɔ,
 à a yākeɔ òlɔ Isailiɔne.
 8 Dii sùuu ví ń sósobio,
 aà pó lí pa kpaaɔ,
 a gbēke ví maamaae. †
 9 Iliɔ zɔadɔmá láasaio,
 aà pɔ lí fēa gɔɔpiio.
 10 Ili yākewēε wá duunawao,
 ìli ìadawá wá vāikεawao.
 11 Lá luabe lesì de ń tɔɔleɔ,
 màa a gbēke ví zɔɔ ń a víakεnaɔ.
 12 Lá gukpe zà kɔε ń be'aeɔ,
 màa ì wá tàaeɔ kéwá.
 13 Lá mae ì a néɔ wēnagwa,
 màa Dii ì wēnadɔ a víakεnaɔne,
 14 asa a wá kebɔ dɔ,
 wá dea bùsuti ũ dɔaàgu. †
 15 Gbēnazina wēni de lán sēwae,
 ìɔ gawi ví gɔɔpla lán lávuwae. §

§ 102:27 Isa 51.6 * 102:27 Zia 20.11, 21.1 † 102:28 Ebe 1.10-12, 13.8 * 103:3 Bɔa 15.26 † 103:8 Bɔa 34.6,
 Yon 4.2, Yoε 2.13, Zaa 5.11 ‡ 103:14 Daa 3.19 § 103:15 Isa 40.6-7, 1Pie 1.24, Zaa 1.10-11

16 Tó íanapèwà, ì gēlee,
a kúkíi líṽ dṽ gbēegu lṽ.
17 Dii Ìṽ gbēke ví ní a víakenaṽ
za asínizí e gṽpii,
ì maake ní néṽne ní ní tṽṽnaṽ,*
18 gbéé pṽ zè ní aà bàakuaínṽ yáo
aa yá pṽ a díleo kūaṽ.

19 Dii a kpalabaa kpàle musu,
a iko ví gbépiiwa.
20 A Dii sáaukpa aà malaikaṽ,
ikode pṽ i aà yá'one ma à zíkewàṽ.
21 A Dii sáaukpa, aà ìwaṽ píi,
aà zíkena pṽ i aà pṽeā keṽ.†
22 A Dii sáaukpa, aà pṽkeṽ píi
gu pṽ àle kibleuṽ píi.
Má Dii sáaukpa.

104

Dii Pṽpiikena táasileá

1 Má Dii sáaukpa.
Dii ma Lua, ní zṽṽ maamaae,
ní gawi daa pṽkasa ũ, àle teke,
2 gupua fífiama zwāa ũ.
N musu kpàle lán pewa,
3 n bekpà lousisiaa.
N luabepuana kè ní sṽgo ũ,
niṽ be ní íanao.
4 Ní íana gbae n zínaṽ ũ,
ni té zí n zíkenaṽ ũ.*
5 N dúnia kàle, n a zínapèle,
a deea ví bauo.
6 N ísia læaála pṽkasa ũ,†
í kù gbèsísíṽla.
7 N ípi lele ṽ à bàasi,‡
n pūnawà ṽ gili gèu.
8 Gbèsísíṽ lesí kù, gusalalao eenkū,
ṽ í tà gu pṽ ní díleu.
9 N kṽṽ dà ípie, a e víao,
a e ea da tṽṽlea bau lṽ.
10 N tò nibṽnaṽ ì í pisi swa'ṽnaṽ,
ṽ a í Ìṽ bàale gbèsísíṽ zānguo.
11 Sèa pṽpii Ìṽ a imi,
a í Ìṽ sèa zàa'ínaṽ imi bṽ.
12 Bāṽ Ìṽ ka swapiṽ sae,
aaṽ pṽa a dào guu, an wii Ìṽ dṽu.
13 Za n be ni lou gbae gbèsísíṽwa,

* 103:17 Bṽa 20.6 † 103:21 Luk 2.13 * 104:4 Ebe 1.7 † 104:6 Daa 1.1-2 ‡ 104:7 Daa 1.9

n zǐ gbε ì dúnia kǎ.

14 Ni to sē bɔle pɔtuɔɔne, §
ni ble bui kpa sèwanaɔwa.

Ni ble bɔle tɔɔle, aai ble.

15 Vɛɛ pɔ ì ní pɔ ke na
ní nísì pɔ ì ní lekpe yɔɔ
ní ble pɔ ì ní gba gbāao.

16 Dii líɔ ì m̀sɛ e maamaa,
sede lí pɔ a bà Libāpio.

17 We bāɔ ì sakpedadau,
wàalianaɔ ì bekpa pēli láu.

18 Gbèsísì lesíɔ de tueɔ kúkli ũ,
gbetɔɔ de é'n'ui'uinaɔ ulekli ũ.

19 N mɔvua kè gɔɔ tàasikabɔ ũ*
ní ìatē pɔ a gēa kpéu gɔɔ d̄ɔɔ.

20 Ni to gu sí, ɔ gwāasina ì ke,
ɔ lákpe pɔɔ ì fele ní táo píi.

21 Nɔɔmusuɔ ì ɔɔɔ maafɛi,
aaí pɔblea wɛɛɛ Luawa.

22 Tó ìatē bíle, aaí l̀ɔ gá,
aaí ta wúlei ní t̀ou.

23 Gbēnazina ì bɔ gé zíkɛi,
ìɔ yāma azɪawa e oosi.

24 Dii, n yākeɔɔ dasi fá!

Apii b̀ɔ n ɔno guue.

Dúnia pà ní pɔ pɔ ní k̀ɔɔ.

25 Isia ku, a z̄ɔɔ mé a yàasa,
pɔ b́éé pɔ kú a guuɔ lé v̄io,
a néna a z̄ɔɔ píi.

26 Gó'ilenaɔ ì bɛu
ní kwāsa pɔ ní k̀è à k̀ɔɔ'ouo.

27 Pɔpio wé dɔnzi nípii,
ké ñ ble kpámá a gɔɔwa.

28 Ni kpámá, aaí séle,
ni ɔ pooné ɔ pɔmaɔ ì ní kǎ.

29 Tó n mikpeliné, bíli ì ní kũɛ,
tó n wēni símá,
aaí ga aa ea ta t́énaue.

30 Tó n n Nisina gbàɛ,
pɔ b́éé ì bɔ,
ni to tɔɔle ea dafukū.

31 Dii gawipi aɔ ku gɔɔpiiɛ,
Dii pɔ ì ke na a yākeɔɔwa.

32 I dúnia gwa ɔ dúnia ì lua,
ì ɔkǎ gbèsísíɔwa ɔ súɛɛ ì bɔ.

³³ Má lesi Dii e ma wēni léue,
 má a Lua táasile e ma kua léue.
³⁴ To ma làasoo kangu,
 mí pɔnakennɔ, Dii.
³⁵ To duunkenaɔ midε dúnia guu,
 vāikenaɔ su aaɔ ku ɔo.

Má Dii sáaukpa.
 Aleluya!

105

Lua a gbé̃ suabaa *(1Lad 16.8-22)*

¹ A Dii sáaukpa, í lémwà,
 à to bui píi aà yákeɔ dɔ.
² A lesi, í aà táasile,
 à aà yábɔnsaεkeɔ galike píi.
³ A íanadā ní Dii tó pɔ kú adoao.
 A Dii kíi wèelenaɔ à pɔnake,
⁴ à ge Dii le à gbāa gbεawà,
 ío aà aeya gɔɔpii.
⁵ A to yábɔnsaε pɔ a kèò dɔágu,
 aà dabudabukeɔ ní ikoyā pɔ a ɔo,
⁶ á Dii zòblena Ablahaũ buiɔ,
 á Yakɔbu bui pɔ à á séo.

⁷ Dii mé wá Lua ũ,
 ɔme í yādile gbé̃piiε.

⁸ Aà bàakuawano yá lí sāaaguɔ,
 yá pɔ a òpi aɔ kue e wá buiwa.

⁹ Aà bàa kú ní Ablahaũ,*
 à èa à a legbè̃ Izaakie ɔ.†

¹⁰ Aà bàa èa kú ní Yakɔbuo iko ũ,
 ɔ a kú ní Isailiɔ e gɔɔpii.

¹¹ A mè á Kanaa bùsu kpámá,
 aɔ de pɔ pɔ aa se kpaale guu ũ.‡

¹² Gɔɔ bee aa dasio, wíli ní yádao,
 aa ku Kanaa bùsuu bòmɔɔ ũε.

¹³ Aaĩ ɔ liaaliaa bui ní buioɔ guu,
 aaĩ ɔ bebe bùsu ní bùsuo.

¹⁴ I we wà ní wetāo,
 à kíaɔ lèle an yá musu à mè

¹⁵ aasu ɔkā gbé̃ pɔ a ní sépiɔwao,
 aasu íada a ānabipiɔwao.§

¹⁶ ɔ a tò nɔana kà bùsupiu,

* 105:9 Daa 12.7, 17.8 † 105:9 Daa 26.3 ‡ 105:11 Daa 28.13 § 105:15 Daa 20.3-7

a tò an kùsũa làa píi.*

17 ¶ à Yosefu gbàe à d̀aaané,

wà aà yĩa zɔ ũ.†

18 Wà m̀kà aà gbáwa,

wà m̀ d̀ò aà nɔe‡

19 e yá p̀ó à d̀aa ò gè kèò,

õ yá p̀ó Dii dàè tò yá b̀aaàno na.§

20 Ké kía gbé z̀ì, õ wà aà gbàe,

b̀usu gbẽz̀ɔpi aà kè.*

21 A aà d̀ile a b̀usu d̀aaana ũ,

a tò àò iko ví a àizeɔwa píi.†

22 Yosefu aà kíaò tòto a p̀oeãwa,

à òno dà aà ìwaɔne.

23 ¶ Yakɔbu buiò m̀ Egipi,‡

Isailiò ku nib̀ò ũ Haũ buiò b̀usu. §

24 Dii tò a gbéò k̀ò we maamaa,

a tò aa dasik̀ù de ní ibeɔla.

25 ¶ à ní ibeɔpiò swáfè, õ aa zà aà gbépiò,

aa ònoɔpèle aà z̀òblenapiòne.*

26 A a z̀òblena M̀izi z̀imá†

ní Aalona p̀ó a sèò.‡

27 Aa yá k̀è Egipiòne seela ũ,

aa dabudabukè Haũ buipiò b̀usu.

28 A gusia gbàemá, gu sí ní b̀usu, §

ké aa gĩ aà yámai yái.

29 A ní swa'i líle à g̀ò au ũ,

õ a kp̀ò g̀aga.*

30 Bl̀ò lí ní b̀sua

ní ní gbãadeò wúlek̀iò píi.†

31 A yá'ò õ ũsinaò k̀àngu,‡

gái k̀àngu e an b̀usu lé léu píi. §

32 A lougbe k̀àngu lou ũ,

loupilea lí ní b̀sua gupiiu.*

33 A ní vèliò è'è ní ní kaad̀enliò,

à ní b̀usu líò kè kélekele píi.

34 A yá'ò õ kwao k̀àngu,

kwautèò kà, aa lé vío.

35 Aa ní b̀usu sè ní láo nè,

aa ní buap̀ò blè píi.†

36 A ní b̀usu neg̀e séiaò dède píi,

né woode p̀ó aa ní í ní èwaasog̀òpiò.‡

* 105:16 Daa 41.53-57 † 105:17 Daa 37.28, 45.5 ‡ 105:18 Daa 39.20 § 105:19 Daa 37.6-9 * 105:20 Daa 41.14 † 105:21 Daa 41.39-41 ‡ 105:23 Daa 46.6 § 105:23 Daa 47.11 * 105:25 B̀a 1.7-14 † 105:26 B̀a 3.10 ‡ 105:26 B̀a 4.14-16 § 105:28 B̀a 10.21-23 * 105:29 B̀a 7.17-21 † 105:30 B̀a 8.1-6 ‡ 105:31 B̀a 8.20-24 § 105:31 B̀a 8.12-15 * 105:32 B̀a 9.22-25 † 105:35 B̀a 10.12-15 ‡ 105:36 B̀a 12.29

37 A b̀̀le ń a gbéṽ,
 aa ánuṣu ń vuao kṽa,
 an bui gbēe i gēnalē zéuo.
 38 Ké aa b̀̀le, Egipiṽ pṽ k̀̀na,
 ké v́a ń kú Isailiṽ yá musu yáí. §
 39 A telu p̀̀le kpà a gbéṽzi,
 à k̀̀ té ũ gwá, à gup̀̀né.*
 40 Aa wabik̀̀wà, ṽ à m̀̀né ń bùuṽ,
 à musu blē kpámá aa k̀̀. †
 41 A gb̄esi p̀̀a, ṽ í bùu, ‡
 ípi bàalè guwaiwaiu we lán swawa.
 42 Asa lé p̀̀ a gb̀̀ yá d̀̀aàguē,
 yá p̀̀ a ò a z̀̀blena Ablahaũēpi.

 43 A b̀̀ ń a gbéṽ, aalē p̀̀nake,
 gbé p̀̀ a s̀̀piṽ gulad̀̀.
 44 A buip̀̀alēṽ bùsu kpámá, §
 ź p̀̀ gbépiṽ k̀̀ ài g̀̀né.
 45 Bee k̀̀ píi ké aa e wàṽ a yádilēaṽ kṽa,
 aai a ikoyáṽ da.

Aleluya!

106

Isailiṽ ń duunaṽ oa Luaē

1 Aleluya!

A Dii sáaukpa, asa a maa,
 aà gbēkē láaa v́io.
 2 Déme a f̄ Dii yāz̄ṽkēaṽ oi?
 Déme a f̄ à aà táasilē píii?
 3 Báaadeṽn gbé p̀̀ aaṽ yāmaa kṽa
 aaṽ yáke a zéwa gṽṽpiṽ ũ.
 4 Tó ńle na kē n gbéṽne,
 ma yá aṽ dṽngu, Dii.
 Tó ńle ń suaba, ma wegwa,
 5 ké ma baa e àṽ ku n gbéṽ namau,
 mí p̀̀nake ń bui p̀̀ ń s̀̀ṽ,
 mí ń táasilē n gbépiṽ guu.

6 Wa duunak̀̀ lán wá deziṽwa,
 wa tàaek̀̀ wa yāváik̀̀.
 7 Ké wá deziṽ ku Egipi,
 aai Dii dabudabukēaṽ yádao,
 yāmaa dasi p̀̀ a k̀̀néṽ s̀̀nguē,
 ṽ aa swágbáak̀̀ Isia Tēa saē.*

§ 105:38 Bṽa 12.33-36 * 105:39 Bṽa 13.21-22 † 105:40 Bṽa 16.2-15 ‡ 105:41 Bṽa 17.1-7, Nao 20.2-13 § 105:44
 Yoz 11.16-23 * 106:7 Bṽa 14.10-12

8 N beeo à ní suabà a tó yáí,
ké wà e a gbāa d̄s̄.

9 A gbāamò Isia Tēae ò gugii b̀ò,
à s̄ín̄o a eu, aa bùawà guwaiwai ũ.†

10 A ní bó ní ibeεo ɔzi,
à ní sí ní zangudeo gbāawa.

11 I dà ní w̄εpiola,
baa an gbé m̀endo i b̄o.‡

12 Ɔ aa yá p̄o a ò s̄i,
aa à táasilè.§

13 Ɔ aa yākeo s̄àngu ḡò,
aai à d̄a à l̄damáo.

14 Aale ní p̄oblea beεe guwaiwaiu,
ò aa Dii lewe s̄ēgb̄au we.*

15 A p̄o p̄o aa gb̄awa kp̄amá,
ò à m̄e'ibabagyā z̄imá.†

16 Aa íisè ní M̄ozio b̄ou
ní Aalona p̄o Dii à d̄ileo.‡

17 T̄oole w̄ēaa à Datani m̀ò,
à k̄ūaa Abilaũ ní a gb̄éowa.§

18 Té s̄u an ìw̄awa,
tévua k̄ule gb̄v̄apiowa.*

19 Aa m̄o p̄i Olebu lán ḡaaenawa,
ò aa k̄ule ní dii p̄o aa k̄asapie.†

20 Aa Lua gawide leũkpakè
ní z̄u s̄ēsona taao.‡

21 Lua ní suabà ò aa yá s̄àngu.
A yāz̄ok̄éné Egipi,

22 à dabudabuo k̄e Haũ buio b̄usu,
à yá p̄o ì to v̄ia ní k̄ú k̄e Isia Tēai.

23 A m̄e á a gb̄épio mide,
ò aa gbé M̄ozi aà z̄ùukè,
a tò aa p̄o w̄e, ò i ní mideo.§

24 Aa p̄akp̄a ní p̄oēā b̄usui,
aa ḡi Dii yá s̄i.

25 Aa yák̄ut̄ek̄a ní zw̄akp̄eo guu,
aai sw̄áε Dii yáio.*

26 Ɔ à ɔl̄en̄é à m̄e
á tó aa k̄we guwaiwaiue,

27 á tó an buio léle buio guu,
í ní f̄āaa b̄usu ní b̄usuo.†

† 106:9 B̄oa 14.21-22 ‡ 106:11 B̄oa 14.21-22 § 106:12 B̄oa 15.1 * 106:14 Nao 11.4-6 † 106:15 Nao 11.31-33
‡ 106:16 Nao 16.1-3 § 106:17 Nao 16.31-33 * 106:18 Nao 16.35 † 106:19 B̄oa 32.1-6 ‡ 106:20 Lom 1.23
§ 106:23 B̄oa 32.10-14 * 106:25 Nao 14.1-4 † 106:27 Nao 14.26-35

28 Aa nà táa Peoowa,
aa p'ó p'ó wà sa'òò p'og'owa sò.‡

29 An yákeao Dii p'ó f'è,
ō gaga g'èngu.

30 Fin'asi f'èl'è yápi t'edè,
ō gagapi z'èné.Š

31 Ŭ Dii tò yá b'aaàno na,
aà bàa kuaàno e aà buiwa.*

32 Aa Dii zaf'è Meliba í kíi,
ō M'izi yá'í azia'è an yáí.

33 Asa aa aà n'òse ò'okpàèè,
ō à yá'ò làasoosai.†

34 Aai bùsupide'ō ke k'èl'ekel'è,
lá Dii d'ilen'ewao.‡

35 Aa g'ò k'ògb'è'ō ũ ní buipio,
aa ní 'òl'esè.

36 Aa z'oblè ní diion'è,
ō yápi ní s'ò blè.Š

37 Aa ní n'eg'ō'ena'ō d'èd'è sa'ob'ō ũ,
aa sa'ò táa'owa ní ní n'en'ona'ō.*

38 Aa yáesaide'ō k'òl'okpakpa,
an n'eg'ō'è ní ní n'en'opio.

Aa sa'òh'no Kanaa bùsu táa'owa,
ō an bùsupi gbālè.†

39 An yákeao mé tò aa gbālè,
an dà'ō tò aa g'ò Lua'è káalu'ō ũ.

40 Ŭ Dii p'ók'umab'òb'ómá,
a ye gb'è p'ó a ní sépio g'iyáí bo.

41 A ní kpá bui'owa,
an zangudepio ikok'émá.

42 An ib'ee'ō w'èt'èam'òné,
aa 'ò'òl'emá.‡

43 I'ō ní b'ò m'ò'om'ò,
āma aa z'è ní ní swágb'āao'è,
ō an duuna dà'íla.

44 T'ó à ní wii mà,
ì taasi d'òné.Š

45 Aà bàakua'íno yá i s'āa'guo,
ō à n'òs'el'ile a gb'èk'è z'ò guu.

46 A tò gb'è p'ó aa ní k'ūk'ū z'ì'z'ò ũ w'ènad'òné.

47 Dii wá Lua, wá suaba!
Wá b'òl'è bui'ō guu, ní wá káaa,
wí n t'ó p'ó kú adoa b'ò,

‡ 106:28 Nao 25.1-3 Š 106:30 Nao 25.7-8 * 106:31 Nao 25.10-13 † 106:33 Nao 20.10-12 ‡ 106:34 Iko 7.2
Š 106:36 D'oa 3.5-6 * 106:37 2Kia 17.17 † 106:38 Nao 35.33-34 ‡ 106:42 D'oa 2.14 Š 106:44 D'oa 2.18

wí íanadã ní n táasilɛao.

48 Wà Dii, Isailiɔ Lua sáaukpa
za asínizí e gɔɔpii!
Gbépii mɛ, ámi!
Aleluya!

Soūs 107-150

LA SODE

107

Lua sáaukpa aà maa yáí

1 A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēke láaa v̄io.

2 Gbé pɔ Dii ní bɔɔ o màa,
gbé pɔ à ní bɔ ní ibɛɛɔ ɔz̄iɔ.

3 A ní bɔ b̄usu ní b̄usuo à ní k̄aaa
za gukpɛ oi ní be'ae oio,
za gugb̄antoo oi ní gɛɔmidɔk̄i oio.

4 An gb̄ɛɔ be s̄ás̄aa guwaiwaiu ní s̄ɛgb̄ao,*
aai w̄éle pɔ aa z̄ɔleu zé d̄ɔo.

5 Nɔana ní imio lé ní de,
an w̄ɛni ḡò lɛennɔ.

6 ɔ aa wiilè Diizi ní taasikɛau,
ɔ à ní bɔ ní w̄ét̄ɛa guu.

7 A ní dá zé súsuwa,
ɔ aa kà w̄éle pɔ aa z̄ɔleu.

8 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí
ní ȳab̄onsaɛ pɔ í kenéɔ.

9 Asa í imidenao kòlo níniné,
í pɔmaa kpa nɔandenaɔwa aa k̄á.†

10 An gb̄ɛɔ ku gusiau ga léz̄i,‡
aale taasikɛ yea ní mɔdaonao.

11 Asa aa ḡí Lua ȳamai,
aa sakà Musude lɛdamauɛ.

12 A tò wà ní busa ní z̄í gb̄ao,
aale lé ḡále, gb̄ɛ ku à d̄ónleɔ.

13 ɔ aa wiilè Diizi ní taasikɛa guu,
ɔ à ní bɔ ní w̄ét̄ɛapi guu.

14 A ní bɔ gusiau ní gao léz̄i,
à ní mɔdaonapiɔ k̄èk̄éma.

15 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,
ní ȳab̄onsaɛ pɔ í kenéɔ.

16 Asa í bíib̄ole gba pɔ wa pí ní mɔgot̄ɛo gbooe,
í mɔsi gb̄aa zékakab̄oo é'ɛ.

17 An gb̄ɛɔ líaa ní swágb̄aa yáí,

* 107:4 Nao 14.33 † 107:9 Luk 1.53 ‡ 107:10 Luk 1.79

aa gò suuunnɔ́ n̄ t̄aaeɔ́ yáí.

18 Aa ye pɔ́blea ḡiyáíɔ́,

aa kà gaa.

19 Ǿ aa wiilè Diizi n̄ taasikɛau,

ǿ à n̄ bó n̄ wét̄ɛapi guu.

20 Aa lékpāsā n̄ gbāgbā, §

à n̄ sí mia'ewa.

21 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,

n̄ yābɔ́nsae pó í kenéɔ́.

22 Aa sáaukpa sa'owa,

aai aà yākeɔ́ galikɛ n̄ gulakɛaɔ́.

23 An gbēeɔ́ gè gó'ilɛnaɔ́,

aa d̄azeu ísíaa,

aaɔ́ bɛ í z̄ɔ́pia aɔ́ gé laatai.

24 Gbēpio Dii yākeɔ́ è,

n̄ yābɔ́nsae pó í ke í guoɔ́.

25 A yā'ò ǿ z̄aa'ian gbāa kàka,

ísia f̄ɛɛ n̄ but̄ɛmbaaɔ́.*

26 Aa gè musu aa sù z̄íɛ,

kua kaipi lézi s̄ k̄éngu.

27 Aa d̄eedee,

aa t̄alaatalaabò lán w̄ɛɛnawa,

an íɛ'ɔ́nɔ́ m̄ide.

28 Aa wiilè Diizi n̄ taasikɛau,

ǿ à n̄ bó n̄ wét̄ɛapi guu.

29 A ían gbāa zè à gò ían f̄ɛɛna ũ,

à í z̄ùukè à kè k̄ilikili.†

30 Ké gu n̄ini ḡɔ́, an pɔ́ k̄èna,

ǿ à ḡè'n̄nɔ́ god̄k̄ii pó aale yáu.

31 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,

n̄ yābɔ́nsae pó í kenéɔ́.

32 Aa aà t̄ɔ́ɔ́ balu guu,

aa aà táasile d̄aanaɔ́ k̄āaa guu.

33 A swaɔ́ z̄ɔ́ɛ à gò gugii ũ,‡

a tò nibɔ́naɔ́ gò t̄ɔ́ɛ inidɛnaɔ́ ũ.

34 A t̄ɔ́ɛ báaade l̄íɛ gu wiside ũ

gbé pó z̄ɔ́ɛuɔ́ v̄ai yáí. §

35 A guwaiwai l̄íɛ d̄ana ũ,

a tò gugii gò nibɔ́na ũ.*

36 A n̄andɛnaɔ́ d̄íɛ we,

ǿ aa w̄éɛ k̄àɛ aa z̄ɔ́ɛu.

37 Aa buapóɔ́ t̄ò aa v̄ɛɛliɔ́ bà,

ǿ à n̄é'íné maamaa.

38 A báaadàngu,

ǿ aa dasikù à kè z̄ai,

i to an p̄ɔ́tuɔ́ làoo.

§ 107:20 Luk 7.7 * 107:25 Yon 1.4 † 107:29 Luk 8.24 ‡ 107:33 Yoz 3.13 § 107:34 Daa 13.10, 19.24-26

* 107:35 B̄a 17.6

39 Ǿ à ní láo lɔ, aa gò yɔɔnnɔ
 gbãamɔané ní músio ní pɔsiao yáí.
 40 Lua ì saikε kpalablɛnaɔwa,
 ì to aa liaaliaa gugii pɔ zɛvɛio guu.
 41 I wɛnadeɔ bɔ taasiu à ní sé lesí,
 ì to an uadeɔ dasikū.
 42 Tó gbẽmaaɔ è, aai pɔnake,
 gbẽvãio sɔ aai ní lé kpaaũ.
 43 Nɔsede laaidɔ yápiɔwa,
 i Dii gbẽke gwa lá a de.

108

Lua mé ì to wà zible

1 Davidi ε.*
 2 Ma sɔ dilεa, Lua,
 má lesi mà ní táasile ní nɔsemɛndoo.
 3 Ma mɔɔna ní ma domao, vu!
 Mí gbãakpa gudɔazi.
 4 Dii, má ní sáaukpa buio guu,
 má ní táasile gbéɔne.
 5 Asa n gbẽke zɔɔ zɔmaε,
 mé n náai zè luabɛpuanawa.
 6 Lua, tɔbɔ e à zɔma,
 to n gawi li dúniaa píi.
 7 Wea, wá suaba ní n gãsa gbãao,
 ké wápiɔ n gbé yenzideɔ e bɔ.
 8 Lua yá'ò za a kúkii à mè:
 Má Sikεũ kpaale ní tidɔanlaoε,
 mí Suko guzule kpámá.
 9 Galada bùsuá ma pɔε,
 Manase buio bùsuá ma pɔε,
 Eflaiũ buio bùsuá ma m̀ fùae,
 Yuda bùsuá ma lípanae.
 10 Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔε,
 mi a kyale kále Eɔũɔ bùsuwa,
 mi kúkua ɔ Filitɛɔ bùsuwa.
 11 Déme a gẽmanɔ wéle bíideui?
 Déme a ɔaamεε e Eɔũɔ bùsuui?
 12 Lua, mé i ke n gbé pɔ n wá vūaa
 nili bɔ ní wá zīgɔɔ lɔ baaasio.
 13 Ǿdawa wá ibεεɔ yáí,
 asa gbẽnazina gbẽsuabaaá pãε.
 14 Wá zible ní Lua gbãao,
 òme a òzɔ wá ibεεɔwa.

* 108:1 Soũ 57.8-12, 60.7-14

109

Sa b̄ē oa ib̄ēē

Davidi l̄ē.

¹ Lua, míme mi n táasile,
ńsu ńȳō ńl̄ēao.

² Asa gb̄ēv̄ai b̄onkp̄edeṓ ì ma yaa,
aaì l̄ek̄ok̄lek̄amazi ń ēēo.

³ Aaì liamazi ń yá'io,
aaì s̄olek̄emanṓ p̄ewiwinesai.

⁴ Aaì ma year̄zi fiabom̄ēē ń yāḁmao,
mapi s̄ō miṓ wabik̄ema.

⁵ Aaì maa fiabom̄ēē ń v̄aio,
ma year̄zi s̄ō ń zaamaguo.

⁶ Gb̄ēv̄ai sóike ń ḁaanawa,
n̄ aà na gud̄enaē a ɔz̄i.

⁷ To yákp̄alē b̄oaànṓ v̄ai,
to aà wabik̄ea yá'ìè.

⁸ Aà w̄ēni su àṓ gb̄àao,
gb̄ēp̄alē i z̄ōlē aà gb̄eu.*

⁹ Aà n̄éṓ ḡō desai,
aà na i ḡō gyaa ũ.

¹⁰ Aà n̄éṓ ḡō lianaṓ ũ aao baakē,
aao p̄ó w̄ēl̄ew̄ēl̄ē p̄ók̄ok̄k̄i.

¹¹ Aà fiade aà p̄óṓ naaa píi,
buip̄alēṓ aà z̄i ài siwà.

¹² Gb̄ēe su gb̄ēk̄ek̄ēèṓ,
wasu w̄ēnad̄ō aà n̄é p̄ó a t̄òṓn̄eṓ.

¹³ Aà buiṓ midē,
an t̄ó ga gb̄é p̄ó l̄é f̄el̄ēṓ guu.

¹⁴ Aà deziṓ v̄aik̄ea yá ḁongu, Dii,
ńsu n̄ aà da duuna k̄ēwà bauo.

¹⁵ An duuna aṓ ḁongu ḡoṓpii, Dii,
an yá i s̄ā gb̄éṓgu d̄ún̄iau,

¹⁶ k̄é ìli làasook̄e gb̄ēk̄ewao yáì,
ì f̄ada taasid̄eṓ ń w̄ēnadeṓ
ń gb̄é p̄ó an k̄á ḡàṓwa e aa ga.

¹⁷ A ye sav̄ai'oa gb̄éēi,
to à wi aà muṣu.

Sa maa oa gb̄éē lí kaaàguo,
a k̄e báaa v̄i s̄ō.

¹⁸ A l̄ek̄eané ula dà,
à ḡè aà n̄òṣeu lán íwa,
à tàal̄eaàgu lán nísiwa.

¹⁹ Aṓ f̄iwà ḡoṓpii zwāa ũē,
iṓ ḁo aàpi asana ũ.

²⁰ Dii fiabo ma yāḁmadeṓn̄e màa
ń gb̄é p̄ó aaì v̄ai o ma musuṓ.

* 109:8 Zin 1.20

21 Dii Gbãapiide, ma wegwa n tó yáí,
ma bɔ n maa ní n gbẽkeo yáí.

22 Asa taaside wēnaden ma ũ,
ma pɔ yà dúuduu.

23 Mále sãale lán oosi uenawa,
mále gẽzea lán íana kwasɛawa.

24 Leye tò ma gbá lé sé ɔo,
ma fẽfẽ e ma gɔ wákambaau ũ.

25 Ma gɔné pɔsɔsɔa ũ,
aaí ma gwa aa mike déũdeũ.†

26 Dɔmale Dii ma Lua,
ma suaba n gbẽke yáí,

27 aai dɔ ké n ɔdàa,
ké míme ní kèmeɛ, Dii.

28 Tó aa ma ka, níyɔ báadamagu,
tó aa fèlemanɔ, wí a ní kú,
mapi n zòblena mí pɔnake.

29 Tó íi a gɔ ma yãɔmadeɔne ula ũ,
aa wida níziawa lán gomusuwa.

30 Má Dii sáaukpa ní ɔo gbãao,
má aà táasile balu guu.

31 Asa í ze ní wēnadeɔe,
í ní sí gbé pɔ lé yãdanílaɔwa.

110

Mesii kiakɛ

Davidi le.

1 Dii ɔ ma diie aà zɔle a ɔplaii
e aà aà ibeɛɔ kɛè aà gbadibɔ ũ.*

2 Dii a to n iko ligua,
níyɔ kible n ibeɛɔwa Siɔna.

3 N gbéɔ nízi kɔpama n ikokegɔɔ
ní lousisi'ulaɔ daa.
N èwaasoɔ mɔ n kíi gudɔleia lán fiiwa.

4 Dii legbè, a lé lileá vío à mè:
Nyɔɔ de sa'ona ũ gɔɔpii
lán Mɛkizɛdɛwae.†

5 Dii ku n ɔplaii,
a kíaɔ míɔnzɔ a pɔfɛgɔɔ.

6 A tɔsi buiɔwa, an gɛɔ gupa,
a dúniá búu kíaɔ míɔnzɔ,

7 i swa'i mi zé lé.
Bee yá mé tò aà mi aɔ daa ía.

† 109:25 Mat 27.39 * 110:1 Mat 22.44, Zin 2.34-35, 1Kln 15.25, Efe 1.20-22, Ebe 1.13, 8.1, 10.12-13 † 110:4 Ebe 5.6, 6.20, 7.17, 21

111

Dii tɔbɔa

1 Aleluya!

Má Dii sáaukpa ní nòsemendoo
ní gbẽmaaɔ sãnu balu guu.

2 Dii yãkeaɔ zɔɔ,

gbé pɔ à kànguɔ í a wàaipa.

3 Aà yãkeaɔ bɛɛɛ ní gawio ví,
aà yãkea a zéwa láaa vío.

4 Dii tò a yãbɔnsaekɛaɔ dɔwágu,
a sùuu ní sósobio ví.

5 I blɛ kpa a víakɛnaɔwa,
aà bàakuańɔ yá lí sãaaguɔ.

6 A a gbãa òb a gbéɔne yãkea guu,
à buipáleo bùsuɔ kpámá.

7 Yá pɔ a kèɔ náai ví mé a zɛví,
yá pɔ a dīleo síana ví píie.

8 Yápiɔ zínaɔ pélea gɔɔpii,
í yãke a zéwa náai guu.

9 A suabana zì à a gbéɔ bò,
aà bàa kúrínɔ gɔɔpii.

Aà tɔ kua adoa mé í to vía ní kú.

10 Víakɛa Diiɛ mé ònɔ zína ũ,*
gbé pɔ í víakèè wɛzɛ gbãa.
Aà táasilea aɔ láaa vío.

112

Gbé pɔ Dii vía ví

1 Aleluya!

Báaaden gbé pɔ Dii vía ví,
mé Diipi yádīleaɔ í kaaàgu ũ.

2 Aà néɔ gɔ gbãadeɔ ũ ní bùsuu,
asa nòsepuade buiɔá báaadeɔne.

3 Pómɔama ní àizɛɛo di aà bɛɛ,
aà yãkea a zéwa láaa vío.

4 Baa gusiau gu í pu gbẽmaaɔneɛ,
nòsepuade pɔ sùuu ní sósobio vío.

5 Gbé pɔ gbẽke ví í pɔ sɛané,
í a yáɔ ke a zéwa, yá í bɔè maaɛ.

6 Gbẽmaa lí fu bauo,
aà yá aɔ dɔńgue gɔɔpii.

7 Bao íi lí aà víakūo,
aà sɔ ío dílea, ío Dii náai ví.

8 Aà sɔ lí vío, vía lí aà kūo,
e à ge tidɔò a íbɛɛɔla.

9 I pɔ fáɛ taasideɔne,

* 111:10 Yaa 1.7, 9.10

aà yákea a zéwa láaa v̄io.*
 Aà mi ìo daa ía ní gawioe.
 10 Gbèv̄ai lío ye aà ea yáio,
 ì lésakāaàzi, ì l̄o gá.
 Yá p̄o v̄aikena wé d̄oi ì midew̄ae.

113

Dii táasile

1 Aleluya!

Dii zòblenaò, à aà táasile,
 í aà t̄ob̄o!
 2 Gbèpii Dii sáaukpa
 za gbã e ḡōpii.
 3 Gbèpii Dii t̄ob̄o
 sea za íatēbilea e a gēkp̄euk̄ii.
 4 Dii ku musu, a de bui píila,
 à t̄ob̄o e à mà musua.
 5 Gbēe i ka Dii wá Luawao,
 a z̄olea báawa musu.
 6 I wékp̄ale z̄ile,
 ì musu ní t̄ōleo gwa.
 7 I yēesaideò b̄o b̄usutiu, ì ní f̄ele,
 ì wēnadeò b̄o t̄ufuu, ì ní sé les̄i.
 8 I ní da kíabuiò guu,
 anz̄ia gbé kíabuiò guu.
 9 I to f̄ii né b̄ob̄o,
 i ḡō neade p̄nade ũ.

Aleluya!

114

Gēamusu dikpe le

1 Ké Isailio b̄o Egipi,
 ké Yak̄obu buio b̄o bui z̄iloò guu,*
 2 Yuda b̄usu ḡò Dii kúkk̄ii ũ,
 Isaili b̄usu ḡò aà kiblekk̄ii ũ.
 3 Isia Tēa è ò à bàalè,†
 Yuudē í kpekp̄a.‡
 4 Gbès̄is̄io v̄iv̄i lán s̄aw̄a,
 s̄is̄io oyaayè lán bleòwa.
 5 Isia, b̄omé n le n bàalèi?
 Yuudē, àkea n kpekp̄ai?
 6 Gbès̄is̄io, b̄oyāi a v̄iv̄i lán s̄aw̄ai?
 S̄is̄io, àkea a oyaayè lán bleòwai?

* 112:9 2Kln 9.9 * 114:1 B̄oa 12.51 † 114:3 B̄oa 14.21 ‡ 114:3 Yoz 3.16

7 Dúnia, lualua Dii mɔa guu,
dee Yakɔbu Luapi ae.

8 A gbɛsi kè ibɔkii ũ, §
à gbekão lile nibɔna ũ.

115

Dii mé i báaadaŋgu

1 I ke wá tó mé a bɔo Dii,
i ke wá tó mé a bɔo.
N nziã tɔbɔ n gbɛke ní n náaio yáí.

2 Akea buipáleɔ i wá la aa me
wá Lua kú má niɛi?

3 Wá Lua ku musu,
yá pɔ a yei i keɛ.

4 Aa ní diio pi ní ánusuo ní vuao,
gbɛnazina ɔgbɛɛ.*

5 Aa lé vi, aali yã'oo,
aa wé vi, aali gu'e sɔo.

6 Aa swá vi, aali yãmao,
aa ní vi, kási aali pɔ gĩmao.

7 Aa ɔ vi, aali ká pɔwao,
aa gbá vi, kási aali táa'oo.

Aali kolokɛkeɛo.

8 An pinaɔ gɔńwae
ní gbé pɔ lé ní náaikeɔ.†

9 Isailiɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sɛngbao ũ, i dɔále.

10 Aalona buiɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sɛngbao ũ, i dɔále.

11 Dii viakɛnaɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sɛngbao ũ, i dɔále.

12 Wá yá lí sá Diiguo,
a báaada wágu.

A báaada Isaili buiɔgu,
a báaada Aalona buiɔgu.

13 Dii a báaada a viakɛnaɔgu,
néfɛnɛn gbɛzɔɔ.‡

14 Dii káfiakéé,
ápiɔ ní á néo.

15 Dii mé a báaadaágu,
musu ní tɔleɔ Kenapi.

16 Musuá Dii beɛ,
ɔ à tɔle ná gbɛnazinaɔne ní ɔzi.

17 I ke geɔ mé lí Dii táasileɔ,

gbé pó kú bɛdaυɔ ɪɔ ku kílíkíliɛ.
¹⁸ Wápiɔ, wáɔ Dii sáaukpa
 za gbã e gɔɔpiie.

Aleluya!

116

Gbé pó bɔ ga lézɪ Dii sáaukpa

¹ Má ye Diizi,
 asa à ma yāmàɛ,
 à ma wiileawa mà.
² Máɔ aà sísi e ma wēni léue,
 ké à swādòmazi yái.

³ Ga fùà kpàmɛɛ yāa,
 má kú yeelɛa zɔɔ guu,
 taasi ní pɔsiao tɔa.

⁴ ɔ ma lezù Diizi ma mɛ:
 Dii, n yá na, ma misi.

⁵ Dii sùuu ví mé a maa,
 wá Lua sósobi ví.

⁶ Dii ɪ yèɛɛsaideɔ dɔa.
 Ké ma gɔ dɔɔɔ, à ma suabà.

⁷ Ma nòɛ aɔ nínia sa,
 asa Dii yāmaakèɛɛ.

⁸ Dii ma bɔ ga lézɪ,
 à wé'i gògomɛɛ,

i to ma gēnalèò,

⁹ ké màɔ ku dúnia guu,
 míɔ bɛ aà aɛ.

¹⁰ Ké taasi tɔa, ma gɔ búɛbue.

Ma aà náaikè, ɔ ma yá'ò.*

¹¹ Gili gèmagu ma mɛ:
 Gbèe mɔafilisaio.

¹² Bó má flaboò Diiɛ
 maa pó a kèɛɛ píi yá musui?

¹³ Má Dii gbé suabaa imibɔ sɛ musu,
 mí aà sísiò.

¹⁴ Má lé pó má kè Diiwáɔ flabo
 aà gbéɔ wáa píi.

¹⁵ Dii yāmanaɔ gaa gbiaè.

¹⁶ Dii, n yá na, n zòblenan ma ũ.

Nɔɛ pó zòblèɛ nén ma ũ,
 n ma bɔ bau.

¹⁷ Má sáaukpa sa'oma,
 mí ní sísiò, Dii.

* **116:10** 2Kln 4.13

18 Má lé pó má kè Diiwaṽ fiabo
aà gbéṽ wáa píi.

19 Má fiaboè aà ua Yelusaleũ.

Aleluya!

117

Dii táasile

1 Bui píi, à Dii táasile,
bùsu píi gbéṽ, à aà tṽṽ,*

2 asa a gbēke víwanṽ à kè zài.
Dii náai ví gṽṽpiiε.

Aleluya!

118

Gea Dii ua ní sáaukpaao

1 A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēke láaa vío.

2 Isailiṽ o,
aà gbēke láaa vío.

3 Aalona buiṽ o,
aà gbēke láaa vío.

4 Aà víakenaṽ o,
aà gbēke láaa vío.

5 Ma lezù Diizi ma yeelεa guu,
ṽ a wèa à ma gba dεεpookii.

6 Dii kumanṽ, vía a ma kũo,
bó gbēnazína a fṽ kemεei?*

7 Dii kumanṽ ma dṽnlede ũ,
má tidṽ ma ibεεṽlaε.

8 Naa Diizi maa de
gbēnazína náaikeala.

9 Naa Diizi maa de
gbāadeṽ náaikeala.

10 Bui píi liamazi,
ṽ ma ní kwé ní Dii tóo.

11 Aa liamazi ṽplaaí ní zεεo,
ṽ ma ní kwé ní Dii tóo.

12 Aa fía lán zṽdaṽwa,
ṽ aa míde lán sṽ tékũawa,
ma ní kwé ní Dii tóo.

13 Aa ṽzṽmazi pásípási,
má ye lélei, ṽ Dii dṽmale.

14 Dii mé ma gbāa ũ, aà táasi mi lé,
à gṽ ma Suabana ũ.

15 A ma, kúkua dṽ gbēmaaṽ bṽou,

* 117:1 Lom 15.11 * 118:6 Ebe 13.6

Dii ɔplaa gbāa zíkè.

¹⁶ Dii ɔplaa dɔa musu,
Dii ɔplaa gbāa zíkè.

¹⁷ Má gao, má ɔ kuɛ,
mí ɔ Dii yákeɔ galikɛ.

¹⁸ Dii ma swāgàga maamaa,
āma i to ga ma seɔ.

¹⁹ A gbé suabaa bɔle gbaɔ wēmɛɛ
mà gē mà Dii sáaukpa.

²⁰ Dii ua bɔle ke,
gbēmaaɔ mé i gēu.

²¹ Ma n sáaukè Dii, asa n wèa,
n gō ma Suabana ũ.

²² Gbɛ pɔ ēbonaɔ pākpaì
mé gò gbɛɔ mide ũ.†

²³ Dii mé bee kè,
ō à kèwēɛ yābɔnsaɛ ũ.‡

²⁴ Gɔɔ pɔ Dii dīlen ke.
Wà pɔnakɛu wà yáalɔ.

²⁵ N yá na Dii! Wá suaba!
Sue Dii! Wá daɛ n gòmio!

²⁶ Báaaden gbé pɔ lé mó n Dii tóo ũ,
kua Dii ua wále gbāakpanzi. §

²⁷ Dii mé Lua ũ, à gupùwēɛ.
A ba dɔdɔ sa'obɔɔwa,
í poo gbagbakīizi.

²⁸ Ma Luan n ũ, má n sáaukpa,
ma Lua, má n tɔbɔ.

²⁹ A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēke láaa vío.

119

Gbāakpaa Lua yáwa

¹ Báaadeɔn gbé pɔ aa ku tàaesai
aa Dii ikoyā kūaɔ ũ.

² Báaadeɔn gbé pɔ aaì Dii yá'onɛ ma
aaì aà kīi wēɛɛ n nòsemendoɔ ũ.

³ Aali yākpaanlakɛɔ,
aaì aà dɔɔ sé.

⁴ N n ɔtondɔkīi òbɔwēɛ,
ké wàɔ tei n laaio.

⁵ Má ye màɔ ku ma dɔɔwae,
mí n yādilenɛɔ kūa.

† 118:22 Luk 20.17, Zin 4.11, 1Pie 2.7 ‡ 118:23 Mat 21.42, Maa 12.10-11 § 118:26 Mat 21.9, Maa 11.9, Luk 19.38, Zāa 12.13

6 Tó má n yādileaṽ kūa píi,
bee a to wí ma kūo.

7 Gṽṽ pṽ mále n yāmaapiṽ dada,
má n sáaukpa ní nṽsepuaoe.

8 Máo n yādileneo kūae,
ńsu ma to we míṽmíṽo.

9 Kpelewa èwaaso a ke àṽ ku gbālesaii?
Sema aà yākea kpaai ní n yáo.

10 Mále n kíi wele ní nṽsemendoo,
ńsu to mà pāale n yādileaṽneo.

11 Ma n yá dà ma sṽ guu,*
ké másu duunakeneo yái.

12 Ma n sáaukè, Dii,
n n yādileneo damee.

13 N ikoyā pṽ bṽ ní léuṽ píi,
má dau siu née.

14 Mále pṽnake ní n yā'oneo
lá wí ke ní àizeewa.

15 Mále n ṽtondṽkíi wāaipa,
ma láasoo ku n kekeáṽwa.

16 Ma pṽ kèna n yādileaṽwa,
n yá a sāmaguo.

17 Yāmaake mapi n zṽblenaε,
mí e màṽ ku màṽ n yá kūa.

18 Ma wé kémeε,
ké mà wesi n ikoyā bṽnsaeṽle.

19 Bṽmṽn ma ũ dúnia guu,†
ńsu n n yādileaṽ ulemεeo.

20 N ikoyāṽ nidεa gṽṽpii
mé tò ma nisína vù.

21 Ni waladeṽ lele, ni láaikemá,
gbé pṽ pāale n yādileaṽnepiṽ.

22 Ma bṽ sṽsṽa ní sa pṽ aai kamaguou,
asa má n yā'oneo kūae.

23 Baa ké kíaṽ zṽle lekpaaimazi,
ma láasoo aṽ ku n yādilenεṽwaε.

24 N yā'oneo mé ĩ ma pṽ ke na,
n yápi mé ĩ ledaa.

25 Ma nisína naa líwa.
Ma misi lá ní òwa.

26 Ma a yākeaṽ dṽdṽne, ṽ ní wèa.
N n yādilenεṽ damee.

27 To mà n ṽtondṽkíiṽ dṽ,
ma láasoo iṽ ku n yābṽnsaeṽwa.

28 Kua pṽsiau ma nṽse ólṽ.
Ma gba gbāa lá ní òwa.

* 119:11 Luk 2.19 † 119:19 Ebe 11.13

29 Ma kē sāsāzewa,
ní ma gba zé mà ze ní n ikoyāo.

30 Ma síana zé sè,
ma sō ò ku n ikoyāwa.

31 Má n yá'onewo kūa ɔplapla.
Dii, nsu to wí ma kūo.

32 Má wāa ní n yādileawo,
asa n ma sō dāmewo doŭe.

33 Dii, ñ n yādilenewo zé ɔlomewo
màw kūa e ma wēni léu.

34 Ma gba ònwo màw n ikoyā kūa,
míw zíkewà ní nòsemendoo.

35 Ma da n yādileawo zéu,
asa bee mé ì kamagu.

36 To ma sō ta n yá'onewo,
asu tá gbēble'aiwao.

37 To ma wema pò gianawo,
ma lé ní láo n zé guu.

38 Yá pò ní ò ke mapí n zòblenawo,
lé pò ní gbè n víakewawo nēpi.

39 To sósōa pò má a vía ví gē ma swá kpe,
asa n yákekewa maaewo.

40 Má ye n ɔtondókíi fá,
ma lé ní láo n maakewa guu.

41 Dii, mwo gbēkekewewo,
ma suaba lá ní òwa,

42 mí yázási ma sòsōnawo,
asa mále n yá náaike.

43 Nsu to màw ku síana'oané saio,
asa n ikoyāw ɔ ma wé dōi.

44 Máw n ikoyāw kūa
za gbā e gwo piie,

45 míw be ma laaiwa,
asa ma n ɔtondókíi wēleewo.

46 Má n yá'onewo o kíawo,
wí a ma kūo.

47 N yādileawo ì ma pwo ke na,
asa má ye yápiwie.

48 Má ye n yādileawo ɔ ma ɔdōi,
mi làasooke n yādilenewo.

49 To yá pò ní ò n zòblenawo dōngu,
asa ní tò ma wé dōie.

50 Ma nòse ì níni ma taasikewa guu,
asa n yá mé ì ma lé ní láo.

51 Waladewo lé ma yáalwo maamaewo,
ní beewo má pāale n ikoyāewo.

52 Mi làasooke n ikoyā yāawo,
ɔ aai ma nòse nínimewo, Dii.

53 Ma pṽ ì pa maamaa
vāikenaṽ pākpaā n ikoyāi yái.

54 Mi lesi n yādilenṽ musu
ma kua dúniau bòmṽ ù guu.

55 N yá ìṽ dṽmagu gwá, Dii,
ṽ miṽ n ikoyāṽ kūa.

56 Má yá beeṽ dṽe dṽ,
asa miṽ n ṽtondṽkṽi gwaṽ.

57 Dii mé ma baa ũ,
ma legbè ma mè má n yāma.

58 Mi awakpane ní nṽsemendoo,
sùuukemaṽ lá ní òwa.

59 Ma a yākeaṽ gwā,
ṽ ma n yáze sè.

60 Máṽ wāa, má zezṽo,
má n yādileaṽ da.

61 Baa tó gbēvāiṽ ba liamazi,
n ikoyāṽ sāmago.

62 Mi fele mà n sáaukpa weṽdo
n ikoyā maapiṽ musu.

63 N viakenaṽ gbēnan ma ũ,
gbé pṽ aaṽ n ṽtondṽkṽi gwaṽ.

64 Dii, n gbēke dúnia pà.
N n yādilenṽ damṽṽ.

65 N maakè mapi n zṽblenaṽ,
lá ní òwa, Dii.

66 Wezē ní dṽao damṽṽ,
asa ma n yādileaṽ sṽṽ.

67 E ñyṽ gé ṽṽleia, má sásāaṽ,
āma tiasa má n yá kūa.

68 N maa mé ni yāmaake.
N n yādilenṽ damṽṽ.

69 Baa ké waladeṽ yásia li wa nànaa,
miṽ n ṽtondṽkṽi gwa ní nṽsemendooṽ.

70 An swá yīaa, aa sṽkù,
mapi sṽ ma pṽ na n ikoyāwa.

71 N ṽṽleaa kè maaṽ,
asa ma e ma n yādanṽ dàdaṽ.

72 Ikoyā pṽ lé bṽ n léu maamṽṽ
de vua ní ánuṽ ṽwatē àaa sṽola.

73 N ṽ mé ma ikàsa, ṽ n ma ke.
Ma gba ṽno mà n yādileaṽ dada.

74 Tó n viakenaṽ ma e, an pṽ ì ke na,
asa n yá ṽ ma wé dṽi.

75 Dii, má dṽ ké n ikoyāṽ maa,
ké ní náai vī yái ṽ n ṽṽlea.

76 Gbēkekemeε, ma nòse i níni,
lá ní ò mapi n zòblenaεwa.

77 Mò ò wēnadōmεε màò ku aafia,
asa n ikoyāò mé ma pónakebò ù.

78 To wí waladeò kú, asa aa yādòae,
mí làasooke n òtondòkíiwa.

79 To n viakenaò mò ma kíi,
gbéé pò aa n yā'one dōpio.

80 To màò ku tàaesai n yāò musu,
ké wí su ma kũo yái.

81 Ma sōanzi ò ma suaba e ma nisina lòo,
n yá ò ma wé dōi.

82 Ma wēdòdò n legbēai e ma wé wò,
bòe níyò ma nòse nínimεei?

83 Má de lán báa bòò pò tézāna màwae,
ní beeo n yādileneò lí sāmago.

84 Mapi n zòblena máò n dā e bòe ni?
Bòe níyò íada ma wèleowai?

85 Waladeò ì eyōmεε,
an yá lí kō'e ní n ikoyāoo.

86 N yādileò píi náai ví.
Dòmale, asa wàle íadaa pāε.

87 A gò yòò aa ma bò dúniaue,
mapi sō mi n òtondòkíi tó weo.

88 Ma lé ní láo n gbēke yái,
mí n yā'one ma.

89 Dii, n yá ìò ku gòopiiε,†
a zínapelea musu n be.

90 N náai ví wē ní wēo,
n dúnia kàle, ò a ku.

91 N ikoyāò mé tò pópíi kú gbā,
asa pópíi misiileane.

92 Tó n ikoyā mé ma pónakebò ùo,
dō ma mīde ma taasikea guu.

93 N òtondòkíi a sāmago bauo,
asa a sabai ò n ma le ní láo.

94 N pón ma ù, ma suaba,
asa miò n òtondòkíi wēleεε.

95 Gbēvāiò lé ma we,
ò ma laai ku n yā'oneowa.

96 Má è pópíi maa lé kue,
āma n yādileò zòò lé vío.

97 Má ye n ikoyāi à kè zài,
miò làasookewà gòopiiε.

98 N yá tò ma òno de ma ibεεola,
asa a ku ma sōu gòopiiε.

† 119:89 Mat 24.35, 1Píc 1.25

99 Ma wεzẽ de ma yãdanedeɔla,
asa ma làasoo ìb ku n yã'onεɔwae.

100 Ma ɔno de maezɔɔla,
asa miɔ n ɔtondɔkiiɔ gwae.

101 Mi gbápεε zé vãie guuo,
ké mà e màɔ n yá kũa yái.

102 Mi kē n ikoyãɔwao,
asa níme ní dàmεε.

103 N yáɔ namεε à kè zài,
a na de zóa ma léu.

104 N ɔtondɔkii ì ma gba ɔno,
a yái tò má za sásãze piuu.

105 N yá mé filia ũ ma gbázi,§
ì gupumεε zéú.

106 Ma legbè ɔ ma kpale ma siwà,
ma mè máɔ zíkε n ikoyãɔwae.

107 Ma taasikεa kè zài, Dii.
Ma lé ní láo lá ní òwa.

108 To n sáau pó máε kpá kángu,*
ní n ikoyãɔ damεε, Dii.

109 Gɔɔpii miɔ ku ga léziε,
ní beeo n ikoyãɔ lí sãmaguo.

110 Vãikεnaɔ baikpãmεε,
kási mi zã n ɔtondɔkiiwao.

111 N yã'onεɔá ma póε gɔɔpii,
aaì to ma pɔ ke na.

112 Ma a sɔ kpà n yãdilenεɔwa,
máɔ kũa gɔɔpii e ma wēni léuε.

113 Má za nòsemempladeɔgu,
má ye n ikoyãi.

114 Mme ní ma ulékii ní ma sèngbaoo ũ,
n yá ɔ ma wé doi.

115 A gomala vãikεnaɔ,
ké mà zíkε ma Lua yãdileɔwa.

116 Nyɔ ma kũa lá ní òwa, míɔ ku,
ńsu to tãmaa ma neo.†

117 Nyɔ de ma gbãa ũ, míɔ aafia,
ma wé iɔ pe n yãdilenεwa láasai.

118 Ɔzɔ gbé pó pãale n yãdilenεei,
an mɔafiliiyã a àikεnéo.

119 Ni dúnia vãikεnaɔ waa bisa ũ,
a yái tò má ye n yã'onεi.

120 Má n vĩa ví, ma me ì seenata,
n ikoyãɔ ì to vĩa ma kũ.

121 Ma yãkè a zéwa wásawasaε,
ńsu ma to ma ìadamadeɔneɔ.

§ 119:105 Yaa 6.23 * 119:108 Ebe 13.15 † 119:116 Lom 5.5

122 Kpégaausi mapi n zòblenaε,
ńsu to waladeɔ ma wεtāo.

123 Ma wé dɔ n dɔnlɛi e ma wé wò,
má sʰanzi ñ ma suaba lá ní òwa.

124 Yákeμεε n gbéke guu,
ní n yá da mapi n zòblenaε.

125 N zòblenan ma ũ, ma gba ɔno,
ké mà n yá'onεɔ yáasi dɔ.

126 N yákeγω kà, Dii,
wàle bɔ n ikoyā kpe.

127 Má ye n yādileaoi de vuua,
baa vua baasaa.

128 Má è n ɔtondɔkii maa,
a yái má za sásaze píiu.

129 N yá'onεɔ demεε yābɔnsae ũ,
Ayāmeto má dà ma sɔu.

130 N yá bɔlekea ì gupuné,
ì nòsedoudeɔ gba ɔno.

131 Ma lé εlea, mále we fòofoo,
asa n ikoyāo ni lé ma deε.

132 Ma wegwa, sùuukεmanɔ,
lá ni ke gbé pɔ ye n tóionεwa.

133 Ma dazεwa lá ní òwa,
ńsu to yāvāie kibleao.

134 Ma bɔ gbé taiinkenao ɔzĩ,
ké mào n ɔtondɔkii gwa.

135 Mapi n zòblena wegwa,
ní tó mà n yādilenεɔ dɔ.

136 Wé'i lé bàale ma kùawa,
ké wa n ikoyā kùao yái.

137 Dii, ní maa,
n yákekeao zεví.

138 N n yáɔ dīle a zéwa,
aa náai ví maamaae.

139 N yá lé ke ma ibεεone yāe ũo,
ɔ a yá lé ma de.

140 Wa è n yá sāa vío,
mapi n zòblena, má yei maamaae.

141 Pɔen ma ũo, wĩ sakamagu,
ní beeo n ɔtondɔkii lí sāmaguo.

142 N yá ì zεví gɔɔpiie,
n ikoyā sīana ví.

143 Taasi n yá'ɔmao ma le,
āma n yādileao mé ma pɔnakebɔ ũ.

144 N yá'onεɔ maa gɔɔpiie,
ma gba ɔno ké mào ku.

145 Mi n sísi ní nòsemendoo,

wea Dii, míṅ n yádileneṅ kũa.

¹⁴⁶ Mi lezunzi,

ma suaba, míṅ n yá'oneṅ kũa.

¹⁴⁷ Mi fele gudṅsai mà wiilema,
n yá ma wé dṅi.

¹⁴⁸ I lí na ma wéu gwãasinao,
ké mà e làasooke n yáwa yái.

¹⁴⁹ Ma yãma n gbẽke yái, Dii,
ma lé ní láo lá n ikoyá'òwa.

¹⁵⁰ Gbé pṅ lé lekpaaimaziṅ kái,
aa zà ní n ikoyãṅ.

¹⁵¹ N kumanṅ kái, Dii,
n ikoyã píi síana ví.

¹⁵² Má dṅ n yá'oneṅwa à gègè,
ké ní dṅle àṅ ku gṅpii yái.

¹⁵³ Ma taasi gwa, ní ma suaba,
asa n ikoyã i sãmaguo.

¹⁵⁴ Zemanṅ, ní ma bṅ,
ma lé ní láo lá n a legbèwa.

¹⁵⁵ N dṅnle zà ní vãikenaṅ,
asa aali n yádileneṅ weleṅ.

¹⁵⁶ N sósobi ví zṅ, Dii,
ma lé ní láo lá n ikoyá'òwa.

¹⁵⁷ Ma ñadamadeṅ ní ma wèleṅ dasi,
ãma mi pãale n yá'oneṅneṅ.

¹⁵⁸ Má ye n náaikensaiṅ gíyãio,
ké aaliṅ n yá kũao yái.

¹⁵⁹ Gwa lá má ye n ṅtondṅkíi.
Dii, ma lé ní láo n gbẽke yái.

¹⁶⁰ N yápii zínaá síanaṅ,
n ikoyãṅ maa, aa láaa vío.

¹⁶¹ Gbãadeṅ ñ ñadaa pã,
ãma n yá ṅ má a vía ví.

¹⁶² Mi pṅnake ní n legbèao,
lán gbé pṅ àizεε zṅ kṅmpawa.

¹⁶³ Má za mṅafiliu, má ye a yáio,
n ikoyã má yei.

¹⁶⁴ Míṅ n táasile gṅṅ do gṅn soplapla
ké n ikoyãṅ maa yái.

¹⁶⁵ Gbé pṅ ye n ikoyãṅ aafia zṅ,
yãe lí tó aa fùo.†

¹⁶⁶ Ma wé dṅi ñ ma suaba, Dii,
mi zíkε n yádileṅwa.

¹⁶⁷ Má n yá'oneṅ kũa ní nṅseṅ,
má yei maamaaε.

† 119:165 1Zãa 2.10

168 Mi n ɔtonɔkɪi gwa, mi n yāma,
asa ma kekεá pii kú n ɔzɪε.

169 To ma wiilea kama, Dii,
ma gba ɔno lá n òwa.

170 To ma wabikεa n le,
ma suaba lá n a legbèwa.

171 N táasilea aɔ ɔɔ ma léue,
asa ni n yādilenεɔ dameε.

172 Má lesi n legbēa musu,
asa n yādileεɔ maa píie.

173 Nyɔ́ kú n ɔamale sɔuo,
asa ma ze n n ɔtonɔkɪioε.

174 Máε a nide n ma suaba, Dii,
n ikoyā mé ma pɔnakεɔ ũ.

175 To màɔ ku, míɔ n táasile,
to n ikoyāɔ aɔ ma kŭa.

176 Ma liaa lán sã pó sãsaŭa,
mapi n zòblena, ma wεεε, §
asa n yáɔ i sãmaguo.

120

Kua yakeledeɔ guu

Gea Yelusaleũ le.

1 Ma kua yeelεa guu ma wiilè Diizi,
ɔ à ma yāmà.

2 Ma si yásiadeɔ yádɔmawa
n mɔafilide yáo.

3 Mɔafilide, kpelewa Lua a sennɔi?
Bó a fiaboonεi?

4 Gɔsa gbāa kà lenaɔ
n sé sísí wāao.

5 Waiyoo mapi kua Mεεkio guu,*
zɔleεa Kedaaɔ zwàakpεu.†

6 Ma zɔle gbé pó za aafiauɔ guu à gègè.

7 Yakelesaiden ma ũ,
tó ma a yā'ò, sòle aaí fεleð.

121

Dii wá dšana

Gea Yelusaleũ le.

1 Ma wé ɔɔ gbèsisɔ kii oi,
gu pó ma ɔɔnle i ɔɔu.

2 Ma ɔɔnle i ɔɔ Dii kiiε,
aàpi mé musu n zɪleɔ kè.

3 A to à gēnalεo,

§ 119:176 Luk 15.4 * 120:5 Daa 10.2, Eze 38.2-3 † 120:5 Daa 25.13, Isa 21.16-17

i lí kpá á d̀analao.
 4 I lí Isailiò d̀ana leo,
 ìli i'oo.
 5 Dii mé á d̀ana ũ,
 Dii d̄é ue ũ á ɔplai.
 6 Iatē a á lé f̄aan̄eo,*
 m̄ovua a d̄owá gwáó.
 7 Dii a á sí v̄ai píiwa,
 a á w̄eni d̄jáé.
 8 Dii a á d̄́a á ḡea guu n̄ á suao
 za gb̄ã e ḡɔpii.

122

Davidi wabik̄ea Yelusaleũ

Ḡea Yelusaleũ le.
 1 Ké wa òm̄ee w̄a gé Dii ua,
 ma p̄ò k̄ena.
 2 Wa ka Yelusaleũ sa,
 w̄a z̄ea a b̄iib̄ōleu.
 3 W̄a Yelusaleũ k̄ale,
 wa n̄anak̄owa ḡíúgiú.
 4 Wek̄ii Isaili buiò ì ḡeu,
 bui p̄ó Dii s̄epiò.
 Aaĩ gé Dii s̄aukpai,
 lá a d̄ilenéwa.
 5 We w̄a k̄ia ȳáḡḡbaaò kp̄aleu
 Davidi buiò báaò ũ.
 6 A wabik̄e Lua à Yelusaleũ gba aafia à m̄e:
 Gb̄é p̄ó yeiò aao ku nīenīe,
 7 aafia iò ku a b̄ii guu,
 a gud̄ak̄iò iò ku ȳakelesai.
 8 Ma gb̄éò n̄ ma gb̄enaò ȳái má o,
 Lua Yelusaleũ gba aafia.
 9 Dii w̄a Lua kp̄é ȳái
 má maa wabik̄èè.

123

W̄ed̄ōa Luazi

Ḡea Yelusaleũ le.
 1 Ma wes̄è m̄ále n̄ k̄ii gwa
 gu p̄ó n̄ z̄óleau báawa musu.
 2 Lá z̄o w̄é ìò d̄o p̄ó a dii ɔz̄i,
 mé z̄on̄ena w̄é ìò d̄o n̄e p̄ó a v̄izi,
 màa w̄a w̄é ìò d̄o Dii w̄a Luazi,
 e aà ḡe w̄a w̄egwaò.
 3 W̄a w̄egwa Dii, w̄a w̄egwa,
 asa gb̄éò sakaawágu w̄a w̄a maamaae.
 4 Namablen̄aò w̄a l̄aanik̄è,
 waladeò sak̄awágu,

* 121:6 Zia 7.16

wá pɔ yà dúuduu.

124

Dii wá Zennɔde

Gea Yelusaleũ le pɔ Davidi dà.

¹ Tó Dii kúwanɔ yáao,

Isailiɔ o:

² Tó Dii kúwanɔ yáa

gɔɔ pɔ wà fɛlɛwanɔ,

³ dɔ wà wá mɔmɔ béɛ,

ké an pɔ pàwázi,

⁴ dɔ aa dàwála lán í zɔɔwa,

aa wá séle tàwanɔ lán swa paawa,

⁵ aa kùwála lán í pɔ fèwa.

⁶ Wà Dii sáaukpa,

ké i to aa wá kékɛkɔɛo.

⁷ Wa bɔ fiu lán bāwa.

Fíi zòwá, wa pilimá.

⁸ Wá dɔnle í bɔ Dii kíie,

aàpi mé musu ní zílɛo kè.

125

Lua gbé kua aafia

Gea Yelusaleũ le.

¹ Dii náaikɛnɔ de lán Siɔna gbèsisí pɔ deea vío aɔ ku gɔɔpiiwaɛ.

² Lá gbèsisíɔ liaa Yelusaleũzi,

màa Dii liaa a gbéɔzi

za gbā e gɔɔpii.

³ Gbèváiɔ e wàɔ kible gbēmaaɔ bùsuwa aɔ gɛo,

ké gbēmaaɔ su ɔda vāikɛauo yáí.

⁴ Dii, maakɛ gbēmaaɔnɛ,

gbé pɔ an nòsɛ puɔɔ.

⁵ Gbé pɔ aa tɛ zé koleaiɔ sɔ,

Dii a ní waa ní vāikɛnɔɛ.

Lua Isailiɔ gba aafia!

126

Isailiɔ sua ní pá ziu

Gea Yelusaleũ le.

¹ Ké Dii wá bɔ zɔbleu à sùwanɔ Siɔna,

à kèwɛɛ lán nanawaɛ.

² Wa ví ní yáo, wá guladɔ,

ɔ buiɔ òkɔɛ, Dii yāzɔkèné.

³ Siánaɛ, Dii yāzɔkèwɛɛ,

ɔ wáɛ pɔnakeɛ.

⁴ Dii, suwanɔ wá pá ziu,

lá ní su ní ío gbáauwa.

⁵ Gbé pò pòtò ní wé'io,
a keke ní gulaoe.
⁶ Gbé pò bò be ní ɔ̀ɔ̀ɔ̀ pòbui kúa,
a ea su ní gulao ése báaa sea.

127

Luakpama yádaa

Gea Yelusaleũ le pò Salomɔ̀ɔ̀ dà.
¹ Mé i ke Dii mé lé kpedɔ̀ɔ̀,
kpedɔ̀nao lé zĩ pã kee.
Mé i ke Dii mé lé wéle d́́ao,
gud́́anao lé itéke pãe.
² Fela káaukaau, wúlea wɛɛdo,
zíkɛa ní leeleo ble yáíá pãe,
asa Dii mé i a yenzideɔ̀ gba íampaa.

³ Neǵ́enaɔ̀á Dii gbae,
né pííá aà kpámae.
⁴ Lá ka ɔ̀ ka ǵ́sa gbãa ɔ̀u,
màa èwaasogɔ̀ɔ̀ neǵ́enaɔ̀ de.
⁵ Báaaden gbé pò aà gbàla pàò ù.
Tó aà ibeɛɔ̀ aà lè gãae,
wí a aà kũo.

128

Maa pò Dii víakɛna í e

Gea Yelusaleũ le.
¹ Báaaden gbé pò Dii vía ví
a aà yáɔ̀ kúa ù.
² Nyɔ̀ n zíkɛa baa ble,
nyɔ̀ èfáai e, níɔ̀ aafia.
³ N nɔ̀ aɔ̀ de lí ne'ina ù n ua,
n neǵ́enaɔ̀ aao líaa n keenai
lán kuli keleɔ̀wa.
⁴ Maa gbé pò Dii vía ví aɔ̀ báaa ví.

⁵ Kua Siɔ̀na Dii a báaadangu,
nyɔ̀ Yelusaleũ nama e e n wěni léu,
⁶ nyɔ̀ n tɔ̀unaɔ̀ e.

Dii Isailiɔ̀ gba aafia!

129

Isailiɔ̀ saváí'oa ní ibeɛɔ̀ne

Gea Yelusaleũ le.
¹ Za wá èwaasogɔ̀ɔ̀
wà íbelesèwanaɔ̀ maamaae.*
Isailiɔ̀ o:
² Za wá èwaasogɔ̀ɔ̀

* 129:1 Bɔa 1.11

wà íbẹ̀lesèwanɔ maamaae,

kási wi f̄ wà wá fúo.†

³ Wà wá gbé wá kpɛnanguo bí
wèlelewelele lán sàdɔwa.

⁴ Dii maa,

à gbɛvāipiɔ ba zòwá.

⁵ Gbé pò za Siɔnaguɔ kpɛkpa ní wíoe.

⁶ Aaɔ de lán s̄ pò b̀le kpé musu

à giigàga, i e gbàowaε.

⁷ A s̀kēna ɔkū pao,

a ka bàaa ū wà ye wà da ní gāuo.

⁸ Gbé pò lé ḡɔ me Dii báaadanguo
ge wa báaadàngu ní Dii tóoo.

130

Wɛdɔa Diizi

Gea Yelusaleũ le.

¹ Ké í ma k̄aa ma nɔe
ma lezù Diizi ma m̄e,

² Dii, ma yāma,

swákpa ma wēna wiii.

³ Tó n wá duuna yādà,

Dii, déme a b̄oi?*

⁴ M̄me ní duunakēama zé v̄i,

Ayāmeto w̄ɔ n v̄ia v̄i.†

⁵ Ma wé ìɔ dɔ Diizi,

mále aà dá, má s̄a aà yái.

⁶ Lá gudɔanaɔ wé ìɔ dɔ gudɔai,

ma wé ìɔ dɔ Diizi deńla,

ao, a de gudɔanaɔ wɛdɔa gudɔaia.

⁷ Isailiɔ, àɔ wɛdɔ Diizi,

asa a gbēke v̄i à kè zài,

gb̄esuabaa gbāa p̄εwà maamaae.‡

⁸ Āapi mé a Isailiɔ suaba

an duuna yá musu píi.§

131

S̄kpaɛa Diizi

Gea Yelusaleũ le pò Davidi dà.

¹ Dii, íandāa ku ma s̄uo,

mili wé k̄aa gbéwao,

mili laaidɔ yá pò demala

ge yá pò z̄'ũ m̄εwao.

² Aawo! Ma a n̄se dè,

ma a s̄ dādoũ,

lán né k̄ea pò kú ní a daowa,

† 129:2 2Kln 4.8-9 * 130:3 Mal 3.2, Zia 6.17

† 130:4 1Kia 8.39-40

‡ 130:7 Lom 3.24

§ 130:8 Mat 1.21, Tit

ma ǹse de lán né k̀ea p̀owaε.*

³ Isailiṽ, àṽ wεdṽ Diizi
za gbã e g̀ṽpii.

132

Davidi buiṽ z̀leε b̀awa Siṽna
Gea Yelusaleṽ ṽ.

¹ Dii, r̀su to Davidi yá sãngu
r̀ taasi p̀ a k̀eo pii.

² A lek̀e Yakṽbu Lua gbãadewa,
à legb̀e Diiε à m̀e,

³ á tá kp̀euo,

á wúle a liiwao,

⁴ á we i a wébaa gbiakũ,

á tó i na a wéuo,

⁵ e à ge uakpaṽ Diiε,

i kpεdṽ Yakṽbu Lua gbãadepiε.*

⁶ Wá mà a ku Eflata b̀usu,
wá è Kiliayaaliũdeṽ bua.

⁷ Wà gé aà k̀k̀i,
wà k̀le aà gbadibṽ aε.

⁸ Dii, fele su n pilak̀i,

m̀pi r̀ n kpagolo ikodeo.†

⁹ N gbàgbanaṽ gb̀esuabaa da ula ũ,
n yãmanaṽ gula iṽ dṽ.

¹⁰ Nsu mikpεdṽ k̀ia p̀ r̀ kpàεo
n z̀blena Davidi yáí.

¹¹ Dii legb̀e Davidiε,
a náai v̄i, a lé lileo, à m̀e:

Má n bui z̀le n kpalabaawa.‡

¹² Tó n buiṽ ma bàakuar̄nṽ yãdà,

m̀e aa yá p̀ má dànέṽ k̀ū,
an buiṽ aṽ z̀le n kpalabaawa g̀ṽpiiε.

¹³ Asa Dii Siṽna s̀e,
a ye àṽ de a z̀lek̀i ũ à m̀e:

¹⁴ Gue bee máṽ kuu g̀ṽpii,
la máṽ z̀leau, asa à ma p̀ gbàε.

¹⁵ Má báadau, mí k̀s̄ūa diè,
má blε kpa a wēnadeṽwa aa k̀á.

¹⁶ Má gb̀esuabaa da sa'onac̄ne ula ũ,
ma yãmanaṽ let̄e iṽ dṽ r̀ p̄nao.

¹⁷ We má Davidi bui k̀ia gbãade bṽu,§
we k̀ia p̀ má kpà filia aṽ dṽu.*

¹⁸ Má wida aà ibεεṽwa,

* **131:2** Mat 18.3 * **132:5** 1Kia 8.17, Zin 7.46 † **132:8** Nao 10.35-36 ‡ **132:11** 2Sam 7.12-16, Luk 1.32-33, Zin 2.30 § **132:17** Luk 1.69 * **132:17** 1Kia 11.36, 2Kia 8.19

aà kíafua iò pipi aà musu.

133

Kua n̄ l̄doũo

Gea Yelusaleũ le pò Davidi dà.

¹ Gwa lá a maa mé a na
tó k̄sgb̄eò ku gudoũ n̄ l̄doũo.

² A de lán sak̄enisi pò wa kà Aalona miwawaε.*
A bàalè p̄la aà lek̄anawa
e à gè p̄la aà ula léwa.

³ A de lán Εεμ̄o fii mé lé kpá Siòna gb̄es̄is̄iòwawa.
Wek̄ii Dii báaadangu d̄ileu w̄eni láasai ũ.

134

Dii st̄sia a ua gwá

Gea Yelusaleũ le.

¹ A Dii z̄ikenao,
à Dii sáaukpa ápii,
á gb̄é pò ále z̄ike Dii ua gwáò.

² A á ò se musu Dii kúkīi oi,
í aà sáaukpa.

³ Kua Siòna Dii báaadaágu,
aàpi mé musu n̄ z̄ileo kè.

135

Dii táasileá

¹ Aleluya!

A Dii t̄òb̄o!

A Dii táasile aà z̄ikenao!

² A gb̄é pò i z̄ike wá Lua uaò,
á gb̄é pò iò sí Dii kpé kpeleò,

³ à Dii t̄òb̄o, asa a maaε,
à lémwà, asa bee mé na.

⁴ Dii Yak̄obu buiò sè a pò ũ,
à Isailiò d̄ile a gb̄é yenzideò ũ.

⁵ Má d̄s̄ ké Dii z̄òò,
wá Lua mé de diiòla píi.

⁶ Dii ì yá pò kàagu ke musu n̄ z̄ileo,
ísia guu n̄ t̄òle n̄onaò.

⁷ Òme ì to lou sisi t̄òle léwa,
ì to lou ma n̄ píleao,
ì b̄o n̄ zàa'íanao a làasiu.

⁸ A Egipiò yoao dède*
n̄ p̄otuo né séiaò píi.

⁹ A seelaò n̄ dabudabuò kè Egipi,†
à Falaò n̄ a gb̄éò fù píi.

* 133:2 B̄oa 29.7 * 135:8 B̄oa 12.29 † 135:9 B̄oa 7.3

- 10 A buiò mĩde dasi,
à kĩa gbãadeò dède.
- 11 Amòleò kí Siõ ní Basana kí Oguo†
ní Kanaa bùsu kíaò píi.
- 12 A gbadà ní ní bùsuo,
a kpà a gbé Isailiòwa.
- 13 Dii, n tó gaa vío,
Dii, n yá aò dò gbéògu gòòpiiε.
- 14 Asa Dii a yãκεκε a gbéòνε,
i a zòblenapiò wēnagwa.
- 15 Buipãleò ní diiò pí ní ánusuo ní vuaοε,
gbēnazĩna οgbεονε. §
- 16 Aa lé ví, aali yã'oo,
aa wé ví, aali gu'e sōo.
- 17 Aa swá ví, aali yãmao,
an lé íana vío.
- 18 An pinaò gòńwae
ní gbé pò lé ní náaikεò píi.
- 19 Isailiò, à Dii sáaukpa!
Aalona buiò, à Dii sáaukpa!
- 20 Levii buiò, à Dii sáaukpa!
Dii víakεnaò, à Dii sáaukpa!
- 21 Wà Dii sáaukpa Siòna,
à bekpà Yelusaleũ.

Aleluya!

136

Dii sáaukpa

- 1 A Dii sáaukpa, asa a maaε,
aà gbēκε láaa vío.
- 2 A luaò Lua sáaukpa,
aà gbēκε láaa vío.
- 3 A diiò Dii sáaukpa,
aà gbēκε láaa vío.
- 4 Ɖme í dabudabu zòò κε ado,
aà gbēκε láaa vío.
- 5 Ɖme musu kè ní a ònòo,
aà gbēκε láaa vío.
- 6 Ɖme tòle pòo ía,*
aà gbēκε láaa vío.
- 7 Ɖme gupuakũna zòò kè,
aà gbēκε láaa vío.
- 8 A íatē kè à kible fāanε,
aà gbēκε láaa vío.
- 9 Mòvua ní saanaò í kible gwá,†

aà gbēke láaa v̄io.

¹⁰ Ǿme Egipio negōe séiaṽ dède,
aà gbēke láaa v̄io,

¹¹ A Isailio b̀le ní guu, †
aà gbēke láaa v̄io.

¹² A a g̀s̄i p̀o ní a iko gb̄ao,
aà gbēke láaa v̄io.

¹³ A Isia T̄ea z̀e pla,
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁴ A tò Isailio g̀è ípi z̄anguo,
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁵ A tò ípi dà Falaṽ ní a z̄igṽola, §
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁶ Ǿme d̀aa a gb̄eṽne guwaiwau,
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁷ Ǿme k̄ia z̀oṽ t̀b̄z̀e,
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁸ A k̄ia gawideṽ dède,
aà gbēke láaa v̄io.

¹⁹ Am̄leṽ kí Siṽ,
aà gbēke láaa v̄io.

²⁰ N Basana kí Oguo,*
aà gbēke láaa v̄io.

²¹ A gbadà ní ní b̀suo,
aà gbēke láaa v̄io.

²² A kpà a z̀blena Isailiṽwa,
aà gbēke láaa v̄io.

²³ Ibeṽ oṽnaaleawá i s̄aaàguo,
aà gbēke láaa v̄io.

²⁴ A wá b̀le wá ibeepio guu,
aà gbēke láaa v̄io.

²⁵ Ǿme í b̄le kpa p̀piiwa,
aà gbēke láaa v̄io.

²⁶ A Lua Musude s̄aukpa,
aà gbēke láaa v̄io.

137

Z̄iṽṽ ṽṽba

¹ Z̄ṽlea Babeli b̀su swaṽ sae*
Siṽna yá d̀wágu, ṽ wa ṽṽb̄.

² Wa wá m̄oṽnaṽ tò looa swagbalaliṽwa we.

³ Gb̄é p̀ aa wá k̄uṽ le gb̄eawá,
wá wet̄anaṽ mè wá ní p̀na yá,
wà Siṽna le s̄iné.

⁴ Kpelewa wá Dii leṽ si
kua buip̄aleṽ b̀su guui?

† 136:11 B̄a 12.29-31 § 136:15 B̄a 14.21-29 * 136:20 Nao 21.21-35 * 137:1 Eze 1.1, 3

⁵ Tó Yelusaleũ yá sãmagu,
to ma ɔplaa imi.

⁶ Tó Yelusaleũ yá lí dɔmaguo,
mé mi aà dile ma pɔnakebɔ mide ũo,
to ma léna naale.

⁷ Dii, tó yá pɔ Edɔũ kè Yelusaleũ wãgɔɔ dɔngu aa mè:
A wíwi, à wíwi, à daaí míɔmíɔ.

⁸ Pɔkaaleaɔá Babeli bùsudeɔ!
Báaaden gbé pɔ a yá pɔ á kèwěe fiaboé ũ.†

⁹ Báaaden gbé pɔ a á néo kúkũ
à ní wíwi gbesiwa ũ.‡

138

Dii sáaukpaa aà gbêke yáí

Davidi le.

¹ Má n sáaukpa ní nðsemendoo,
má n táasile gbãadeɔ ae.

² Má kúle n kpé pɔ a kua adoa ae,*
má n tɔbɔ n gbêke ní n náaio yáí,
asa ríme ní tò n tó ní n yáo zɔɔ de pɔpiia.

³ Gɔɔ pɔ ma lezúnzi, ní wèa,
n ma gba wɔɔ ní gbãao.

⁴ Tó dúnia kíaɔ yá pɔ ní ò mà,
aa n sáaukpa ní píi, Dii.

⁵ Aa lesi Dii kekeáɔ yá musu,
asa Dii gawi zɔɔe.

⁶ Baa ní Dii kuamusukεo,
ĩ gbé késãanaɔ wegwa,†
ĩ wεví gbé pɔ aale e wà kàɔla.‡

⁷ Baa tó má yooyea, ni ma bɔ,
ni ma ibεεɔ pɔkũma kpále,
ni ma suaba ní n gàsa gbãao.

⁸ Dii a ma yá píi lekpaaimεε,§
Dii, n gbêke láaa vío.
Nsu zí pɔ n ɔkpàwà too.

139

Dii yápii d̄sa

Davidi le.

¹ Dii, n ma tàasikà ní d̄s̄,

² ní ma z̄s̄lea ní ma fεleao d̄s̄.

N n z̄akeo ní yá pɔ mále yáɔ k̄ua.

³ Ni ma t̄aa'oa ní ma wúleao gwa,
ma kekeá píi d̄óek̄ennɔ.

† 137:8 Zia 18.6 ‡ 137:9 Isa 13.16 * 138:2 1Kia 8.29 † 138:6 Luk 1.48 ‡ 138:6 Zaa 4.6 § 138:8 Flp 1.6

⁴ E yá àò gé bɔi ma léu,
Dii, ní dõ sáasā.

⁵ N liaamazi kpe ní aeo,
n ɔ kumala.

⁶ Dõa bee demee dabuyā ũe,
a demala, ma ònɔ i kawào.

⁷ Má má géu mà pili n Nisínawai?
Má má bàale tau, níyɔ ku weo ní?

⁸ Tó ma fɛle gé musu, ní kú we!
Tó ma tòò sò miau, ní ké!

⁹ Tó ma fɛle ge íatēbilékíi gukpe,
tó ma ge zõle ísia baale be'ae,

¹⁰ baa wekíi má naa n ɔzle,
níyɔ ma kúa n ɔplaaue.

¹¹ Tó ma mē gusia kumala,
ge gupua pó má kúu li gwá ũ,

¹² gu líɔ sianeo,*

gwá ɔ puane lán fāanewae,
asa gupua ní gusiao doũ nee.

¹³ Mmē n ma sō pēmee,
n ma ikàsa ma da nòseu.

¹⁴ Ma n sáaukē, n yākea ì dia,
ma kea de dabuyā ũ, à bò ma sae,
a yá ma kúa gbāa.

¹⁵ Gɔɔ pó ma daale neasakpe guu,
ma wáe ulēaneo.

Ké ma mē lé i asii guu we,

¹⁶ n wesimalē nɔ'itēna ũ.

Lá n ma gɔɔ díle píi,
a lé kú n taalau
zadõ a kee i daaleo.

¹⁷ Lua, n làasoo gbiamēe maamaae,
a naoa zõ fá!

¹⁸ Tó má ye nao, an dasi de ũfāaa.
Tó ma vu, miɔ kunnɔe e tia.

¹⁹ Lua, bó níle dá ní gbēvāioi?
A gomala gbēdenaɔ!

²⁰ N ibeɔ ì n yā'o ní nòsevāioe,
n tó gbia ní léuo.

²¹ Dii, má za n zangudeɔguo lé?
Má ye gbé pó fɛlennɔ gíyāio.

²² Má zaŋgu vāivāi,
ma ní díle ma ibeɔ ũe.

²³ Lua, ma gwagwa, ní ma nòse dõ,
ma tàasika, níɔ ma asiio kúa.

²⁴ Gwa tó má dõe'li ví,

* 139:12 Dan 2.22

ní d̄baamεε n zé gasai guu.

140

Wabikεa gbēvāiɔ yá musu

¹ Davidi ł.

² Dii, ma si gbēvāiɔwa,
ma d̄sa gbé pāsipiɔ yái.

³ Aaĩ yāvāi wāaiɔpa ní s̄o guu,
s̄ole lé ̄o aaĩ wé ḡɔɔpii.

⁴ Aaĩ ní lé keke lán mlēwa,
an łegbe'ia s̄ogbala s̄ewεε.*

⁵ Dii, nsu to gbēvāiɔ ɔk̄āao,
ma si gbé pāsipiɔwa,
aaĩ ɔz̄amazi łekpaaĩ.

⁶ Waladepiɔ eȳmεε,
aa filifilimbakp̄amεε,
aa baikp̄amεε z̄éu.

⁷ Má ò Diiε: Ma Luan n ũ,
swákpa ma wēna wiii, Dii.

⁸ Dii Lua, ma Suabana gbāa,
ni ɔkumala z̄i guu.

⁹ Nsu to gbēvāiɔ p̄oεā zekεo,
Dii, nsu to an łekpaaĩ k̄s̄εo.

¹⁰ To gbé p̄o liaamaziɔ midε,
to vāi p̄o aale o wí ní musu.

¹¹ To t̄eȳɔ wāa élemá,
to aa si ε p̄o aa f̄o b̄uo guu.

¹² Nsu to yásiade zek̄i e d̄uniauo,
to vāi aɔ gbé p̄asi wε z̄esaie.

¹³ Má d̄s̄ Dii i yānakpa wēnadeɔwa,
i yákeke taasideɔne a z̄éwa.

¹⁴ Gbēmaaɔ mé aa n t̄oɔ,
n̄s̄εpuadeɔ mé aaɔ ku n k̄i.

141

Suabaa wabikεa

Davidi ł.

¹ Dii, máε wiilenzi, ke kpakpa,
tó ma łez̄unzi, swákpa ma yái.

² Ma wabikεa a kama
lán tulaleti súelεwa,*
ma ɔ d̄ba musu iɔ d̄ene sa oosi oa ũ.

³ Dii, ma léna d̄samεε.

To mà a lé f̄s̄.

⁴ Nsu to ma n̄s̄ε ta yāvāiwa

* 140:4 Lom 3.13 * 141:2 Zia 5.8, 8.3

mà gǝ dàade ũ ní vāikenaɔ,
 mà ɔdaaańɔ ní blenablea guuo.
 5 Tó gbēmaa ma gbē, gbēkekeae!
 Tó à ma swāgàga, má gíio,
 à nísikà ma miwa.
 Mío wabike ké gbēvāio yākeao su zekao.

6 Tó wà ní gbēzɔɔ kwè yātēu,
 wa si sa ké ma yá mé na.

7 Lá wĩ yàa paa a féenaɔ fāaa,
 màa an wá aɔ kále ní mia'ele.

8 Dii Lua, níme ma wé péma,
 ma nanzié, nísu ma kpámáo.

9 Ma suaba ní mɔ pɔ aa kpàmeeo,
 to mà zā bai pɔ vāikenaɔ kpàmeei.

10 To gbēvāipio si nízia bai guu,
 mapi sɔ mí doi aafia.

142

Wabikea gbè'eu

1 Davidi wabikea gɔɔ pɔ a ku gbè'eu.*

2 Mále ɔ gbāa do Diié,
 mále wēna wii lé Diiwa.

3 Mále a yā'ɔma bɔléé,
 mále a taasikéa siuè.

4 Tó ma wēni gǝ léé,
 níme nio ma kua dɔ.
 Wà baikpàmee ma taa'ozeu.

5 Wése ñ ma ɔplaa gwa,
 gbēé lé ma yādao.
 Ulekii làaa,
 gbēé lé ma aafia gbeao.

6 Dii, mále wiilema ma mè:
 Mmé ní ma ulekii ũ,
 níme ní ma baa ũ dúniae beeu.

7 Swādo ma wiileai,
 asa ma gɔ mugeennɔe.
 Ma si ma gbèselenaɔwa,
 asa an gbāa demalae.

8 Ma bɔ yooyeae beeu,
 ké mà n tɔbɔ,
 gbēmaaɔ i kāamazi,
 ké n maakèmee yái.

143

Kua ibeeo ɔzi wabikea

Davidi lé.

1 Dii, ma wabikea sí,
 swādo ma wēna wiii.

* 142:1 1Sam 22.1

Wea n náai ní n maaoyáí.

² Nsu yákpaleke ní mapi n zòblenao, asa gběe kune tàesaio.

³ Ma ibee ma gbesèle à òzò, a tò má kú gusiau lán gbé pò gá à gègèwa.

⁴ O ma wēni gò lee, ma pò yà dúuduu.

⁵ Già dòmagu, mále làasooke n zíkewawa, mále n yákeawàaiipa.

⁶ Ma o dónzi, mále n mòse nide lán guggiwa.

⁷ Wea kpakpa Dii, ma yèee làa. Nsu bò ma kpe mà gò lán gbé pò sí bedauwao.

⁸ N n gběke òlomee kò, asa míme má n náai ví. Ma da zé pò de mà sewa, asa míme ma azía kpàma.

⁹ Ma si ma ibeeowa, Dii, míme ma nanzi.

¹⁰ Mme ní ma Lua ũ, n n pòeàkea damee. N Nisina maa dōaamee gusalalau.

¹¹ Ma lé ní láo n tó yáí, Dii, ma bò taasi guu n maa yáí.

¹² Ma ibeeo mide n gběke yáí, ma wèleo dede píi, asa n zòblenan ma ũ.

144

Wabikea misia yá musu

Davidi le.

¹ Má Dii ma gbesi sáaukpa, ì zíkàa o na damee, ì to ma o àò kai ví zì guu.

² Ome ma ulekii ũ, ì gběkekemee, òme ma zegikii ũ, ì ma suaba. Ome ma sèngbao pò mi mikpai ũ, ì to buio mikpaa.

³ Dii, bòn gbēnazina ũ an yá ìò dōngui?

Bòn ní ũ, ni laaidómái?*

⁴ Gbēnazina de lán kàsafiwaε, àà wēni ì gēzεa lán uenawaε.

* 144:3 Soũ 8.4, Ebe 2.6

⁵ Dii, ñ n be siile ñ pila,
 ɔkã gbèsisíowa aa súelebo.

⁶ To lou pílepilé ñ gbéɔ fáaa,
 ka fánngu, gili i gēngu.

⁷ Ɔbo za musu ñ ma kú.
 Ma bo í zɔo guu,
 ma si bui ziloowa.

⁸ Yá pã oa mé ní lé pà,
 aai ɔlele ní lé pã gbēao.

⁹ Lua, má lè dafu síne,
 má n táasile ní kúu bakwio.

¹⁰ Ni to kíaɔ zible,
 ni n zòblena Davidi bo fēn'ɔo lézi.

¹¹ Ma kú ñ ma bo bui ziloɔ guu,
 yãpã oa mé ní lé pà,
 aai ɔlele ní lé pã gbēao.

¹² Wá negɔo péle ní èwaasokeu lán lí pɛawa,
 wá nenɔo aao de lán kibe gbèpɛle kɛfenawa.

¹³ Wá dɔo pa, aao pópíi ví,
 wá potuoɔ kɔ leɛ òaa soo,
 aa ka òaasɔsoo leɛ kwi wá kpásau.

¹⁴ Wá zuo aso zɔo sése.
 Bígbooa aɔ kuo, lala'oa aɔ kuo,
 búbuapea aɔ ku gāae loo.

¹⁵ Báaadeɔn gbé pɔ an kua de màao ũ.
 Báaadeɔn gbé pɔ Dii de ní Lua ũ ũ.

145

Dii táasilea aà maakea yáí

Dii táasi pɔ Davidi le.

¹ Má n táasile ma Lua, ma Kía,
 máo n tobo gɔɔpiie.

² Máo n sáaukpa lá gu lé do,
 máo n táasile láasaie.

³ Dii zɔo, à kà wà aà táasile,
 aà zɔoke lé vío.*

⁴ Kpàio n yãkeaɔ sáaukpa Wueɔne,
 aa n yãzɔokeaɔ galike.

⁵ Aa n maa zɔo gawide yã'o,
 má n yãbɔnsaekɛaɔ wàaipa.

⁶ Aa n dabudabukɛa gbãa yã'o,
 mí n zɔoke dau siuné.

⁷ Aa n maakea zɔo baokpa,
 aai gulake n yázɛdekɛaɔ yáí.

⁸ Dii sùuu ví ní sósobio,
 aà pɔ lí pa kpaaɔ, a gbēke ví zɔo.

⁹ Dii ï maake gbépiie,

* 145:3 Lom 11.33

Ì a pɔkɛɔ wɛnagwa píi.
¹⁰ Dii, n pɔkɛɔ n sáaukpa píi,
 n yāmanaɔ n tɔbɔ.
¹¹ Aa n kpala gawi faai bo,
 aa n iko gbāa yā'o.
¹² Aa n yāzɔkɛɔ da gbéɔne
 ní n kpala maa gawide yáo.
¹³ N kpalaá kpala láasaie,
 níyɔ de kía ũ wè píie.
 Dii náai ví a yápii musu,
 a sùuu ví ní a pɔkɛɔ píi.

¹⁴ Dii ì gbé pɔ lé léleɔ kú,
 ì gbé pɔ taasi tòmáɔ fele.
¹⁵ Pópii wé dɔnzi,
 ni ble kpámá a gɔɔwa.
¹⁶ Ni ɔ pooné, pɔ mómá,
 ni pɔ b́e píi pɔeã bɔɔlekeè.
¹⁷ Dii kekeáɔ maa píi,
 a gběke ví a yápii kea guu.
¹⁸ Dii kái ní a sísinɔ píi,
 gbé pɔ aai aà sísi ní síanaɔ.†
¹⁹ I a víakenɔ pɔeã bɔɔlené,
 ì ní wiileɔ ma, i ní suaba.
²⁰ Dii ì gbé pɔ yeaziɔ d́a píi,
 āma a vāikenaɔ míɔnzɔe.
²¹ Dii táasilea aɔ dɔ ma léue.
 Pópii aɔ aà tɔbɔgɔ píi, asa a kua adoae.

146

Dii laaidɔa wɛnadeɔwa

¹ Aleluya!

Mapi, má Dii táasile,
² máɔ Dii táasile e ma wɛni léue,
 máɔ lesi ma Luae ma kua léue.
³ Asu sɔkpale gbāadeɔzio,
 gběsuabaa ku gbɛnazina kíio.
⁴ Tó an wea làa, aai ea gɛ tíue,
 zibeezi yá pɔ aale yá ì mide.

⁵ Báaaden gbé pɔ Yakɔbu Lua mé aà dɔnlede ũ ũ,
 aà wé ìɔ dɔ Dii a Luazi.
⁶ Ɔme musu ní zílɛo kè,
 ísia ní pɔ pɔ kú a guuɔ píi.*
⁷ I yānakpa gbé pɔ wàle gbāamɔnéɔwa,
 ì ble kpa nɔandenaɔwa.
 Dii ì babɔ gbé pɔ yeelɛɔwa,

† 145:18 Zaa 4.24 * 146:6 Zin 4.24, 14.15

8 Dii ì v̄iá wé wēnέ,†
 Dii ì gbé pó taasi tòmá w̄ fεε,
 Dii ì ye gbēmaa w̄ zi.

9 Dii ì b̄m w̄ gwa,
 ì w̄ da gya w̄ ní tonε w̄ wa,
 ̄ ì zé kaa ũ gbēv̄i w̄ nε.

10 Dii ì kible ḡ w̄ piε.
 Si w̄ nade w̄, á Lua ì ku e á bui w̄ ae.
 Aleluya!

147

P̄ s̄ pi kua Lua w̄ zi

1 Aleluya!

Lesia wá Luaε maa mé a na,
 à k̄ ũ w̄ à táasileε.

2 Dii lé Yelusale ũ fεε ì,
 à Isaili z̄i z̄ w̄ náaa lé su ū n̄.

3 I gbé pó an p̄ w̄ yá w̄ n̄ s̄ e ní niné,
 ì ní sid̄ w̄ ní gu' iá w̄ wa.

4 I saanao nao,
 a ní baade d̄ s̄ ní a t̄ o.*

5 Wá Dii z̄ w̄, a iko v̄ i maamaeε,
 à ì n̄ w̄ lé v̄ i o.

6 Dii ì z̄ iabusanao gba gbāa,
 ̄ ì w̄ t̄ s̄ v̄ i k̄ ena w̄ wa e z̄ i ε.

7 A lesi Diiε ní à s̄ aaukp̄ aao,
 à wá Lua táasile ní m̄ w̄ nao.

8 I to lou sisi,
 ì to l̄ e gba lou,

ì to s̄ e b̄ l̄ e s̄ i s̄ i a.

9 I bl̄ e kpa n̄ b̄ w̄ wa
 ní gbagbaa né, tó aale wiipe.

10 I ke s̄ s̄ gbāa mé ì kaa à guo,
 ì ke ḡ s̄ sagbāake mé ì ke è o.†

11 Gbé pó aa à v̄ i a v̄ i o mé ì kaa à gu,
 gbé pó an wé d̄ o à gbēk̄ e ip̄ i o.

12 Yelusale ũ de w̄, à Dii t̄ o b̄ o,
 Si w̄ nade w̄, à á Lua táasile.

13 Asa ì báaadaá guε,

ì á w̄ é l̄ e b̄ l̄ e gbāa gba gbāa.

14 I á gba aafia'e á búsu lé léu,

ì p̄ o bui maa kp̄ á wá à ká.

15 I yá'o kp̄ á s̄ a t̄ o l̄ e,

à yá ì ká ní bao.

16 I nezi kwe p̄ uuu lán s̄ á k̄ á wa,

† 146:8 Mat 9.30, Z̄ aa 9.7 * 147:4 Isa 40.26 † 147:10 1Sam 16.7

ì to fii kpá lán túfuwa.
 17 I loughbe fáε lán gbèkɔsɔwa.
 Déme a f̄ zε a íanaii?
 18 I yā'o kpásā, ̄ loughbeṽi ì yó,
 ì íana gbaε, a í ì bàale.
 19 I to Yakɔbu buiɔ a yá d̄s,
 ì ikoyā pó á d̄ileɔ da Isailiɔne.
 20 I bee ke buipāleɔneɔ,
 aa aà yādileɔ d̄so.

Aleluya!

148

Dii p̄keɔ aà táasile

¹ Aleluya!

A Dii táasile aà beɔeɔ!
 A aà táasile za musu!
² A aà táasile aà malaikaɔ píi!
 A aà táasile aà ìwaɔ píi!
³ A aà táasile íatē ní mɔvuao!
 A aà táasile saan'inaɔ píi!
⁴ Báluma kpele p̄sɔ
 ní í pó kú luabepuanaaɔ,*
 à aà táasile.
⁵ Aa Dii tɔbɔ,
 asa ̄me yā'ò, ̄ aa kè.†
⁶ A ní p̄epe ní p̄épek̄i,
 aaɔ ku we gɔɔpii,‡
 à kɔɔ dànέ, aa f̄ v̄iao.

⁷ Pó pó kú tɔleɔ, à Dii táasile,
 ní kpò gbèneɔ ní ísia í títiuo§
⁸ ní loupileao ní lousisiao
 ní lou'io ní a gbεo
 ní zàa'iana pó ì misiile aà yáεo
⁹ ní gbèsis̄iɔ ní s̄is̄iɔnaɔ píi
 ní lí ne'inaɔ ní seɔe líɔ píi
¹⁰ ní s̄eanaɔbɔɔ ní p̄ɔtuɔɔ píi
 ní p̄ótaa'onkuawaɔ ní b̄aɔ
¹¹ ní dúnia kíaɔ ní buiɔ píi
 ní kíaɔ ní bùsu gbāadeɔ píi
¹² ní èwaasoɔ ní wéndiaɔ píi
 ní gbēz̄ɔɔ ní néfēnenao.
¹³ A Dii tɔbɔ,
 asa aà tó mé deñla,
 aà z̄ɔke de musu ní z̄íleɔ p̄oa.
¹⁴ A kía gbāade kpà a gb̄éne

* 148:4 Daa 1.7 † 148:5 Daa 1.1, 3 ‡ 148:6 Daa 1.14 § 148:7 Daa 1.21

gbé p3 Isailio ì aà táasile ũ,
aà yāmana p3 káiaàn3pio.

Aleluya!

149

Dii yāmana3 yákpalekea ní dúniao

1 Aleluya!

A lè dafu sí Diiε aà yāmana3!

A aà táasile balu guu!

2 Isailio, à ví à3 kēaa á Kena yá musu.
Si3nade3, à p3nake ní á kíao.

3 A 3wā à aà t3b3,
à aà táasile ní m33nao ní gāao.

4 Asa Dii gbé3 yá ì kaaàgue,
ì zlabusana3 kpela à ní suaba.

5 Dii yāmana3 kúkuake ní gawipiu,
an gula a3 d3 ní lii musu.

6 Lua táasilea a3 d3 ní léu,
fēnda lé pla a3 naa ní 3zi,

7 aa t3si3 bui3wa,
aai b3su píi gbé3 wetā3,

8 aai ní kíao yeye ní m3daona3,
aai galakpa ní kíabui3ne,

9 aai sé3n3 lá Lua yādan3lawa.
Dii yāmana3 t3b3 a guu.

Aleluya!

150

Dii táasilea

1 Aleluya!

A Lua táasile aà kúki,
à aà táasile báluma z33 guu.

2 A aà táasile aà g3sake yái,
à aà táasile aà z33 de3n3la yái.

3 A aà táasile ní kuupeao,
à aà táasile ní m33nao ní domao.*

4 A aà táasile ní gāao ní 3wāao,†
à aà táasile ní goeo ní kulεo.

5 A aà táasile ní s3s3napaao,
à aà táasile ní s3s3n'3 gbāao.

6 P3 b3é píi, à Dii táasile!

Aleluya!

* 150:3 2Sam 6.5 † 150:4 2Sam 6.14

YAASIO

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee guu wà yáasis n̄ òno yādan̄e òu, ò wà Salom̄o t̄kpàe, asa Isailio Salom̄o d̄s òn̄ona pò t̄bò ù.

Yáasi láá lá pò wà Isailio felekaa ònoyā k̄euo doe. Wa f̄s lápi kpaale lee àās:

A s̄éia lé ài pò òno ì iné b̄ooleke (1-9). Gueo òno ì yā'o lán gbēnazinawa (8.12-36), ì azia dile Lua z̄ikena ù.

A plaade mé lápi guoguo yá ù, gu pò yáasis kuu (10-29). Salom̄o mé yáasipio kè ge a k̄aaa gudoũ (10.1-22.16, 25.1-29.27), mé wà òn̄ona p̄aleo yáasis k̄afi a guu lo (22.17-24.22, 24.23-34).

A àāde (30-31) guu ònoyā pò gbēp̄aleo k̄eò kuu.

Yáasi lá i yāzi ge Isailio yāo o lán Bibli lá k̄iniwao. A yādan̄eá wá baade píi p̄e, mé a ledamao ì to gb̄é kua ào na, io Lua p̄eā ke n̄ p̄nao. Ònoyā pò kú lápi guuá wá kua lá gu lé d̄o yāe. Lua mé iko v̄i. V̄iakeaè mé d̄sa z̄ina ù, ì mó n̄ yāmaakeao n̄ kuanao. Músi ì gbēv̄aio n̄ s̄ũo n̄ odoe le, āma gbēmaao n̄ òn̄ona n̄ gb̄é pò aai wēnad̄s taasideo n̄e ì n̄ maak̄ea gb̄e e.

Yáasi lá kyokea ì to wà Isailio kua gbad̄o n̄ òno pò aa v̄io. W̄i e lá an òn̄ona ì wá gbēnazinao yāo n̄ wá yā'ōmao d̄o d̄o. Ònopi de ḡo p̄ii yá ūe, mé à ḡi ku e n̄ a gb̄ao.

Yá pò a yáí w̄i yáasik̄ei

¹ Yáasi pò Davidi né Salom̄o, *

Isailio k̄ia k̄e,

² k̄é gb̄é e ònokū, aao laai v̄i,
aai d̄sayā dada,

³ aai ḡo w̄ez̄en làasoodeo ù,
maak̄ea n̄ yázeдео n̄ náaio yá musu.

⁴ Yáasipio ì n̄s̄edoũde gba laai,
ì to èwaaso ào ku a d̄o wa n̄ d̄s̄ao.

⁵ Laaide i ma, aà yādadaa i ḡé ae,
n̄s̄ede i ledama e a guu,

⁶ i yáasi n̄ yāleũan̄eo mid̄o
n̄ òno deo yā'oao n̄ n̄ faai yāo.

⁷ V̄iakea Diie mé d̄sa z̄ina ù, †
gb̄é pò ì saka òno n̄ yādadaaogua s̄oũe.

Laaikaa gbēv̄aio k̄n̄ii

⁸ Ma né, n̄ili n̄ mae yā'one ma,
n̄su p̄akpa n̄ da ledamaio.

⁹ Ao de f̄ua kefena ù n̄ miwa,
ao de yābaa ù n̄ noe.

¹⁰ Tó duunk̄ena n̄ lé k̄ōnikene,
n̄su weio, ma né.

¹¹ Aai me:
Mo wà ge gb̄é d̄ádā wà n̄ dede,
wà yāesaideo kp̄akpa wà n̄ k̄úkū.

* 1:1 1Kia 5.12 † 1:7 Yob 28.28, Sou 111.10

12 Wà ní mómò b̀̀e lá mia i kewa,
 wà ní mómò lá beda i kewa,
 13 wí pò òde bui pii e,
 wá kpéó i pa ní pò pò wá nàaapiò.
 14 Mò wà wá baa daaa,
 wápii, wá m̀̀kpe iò doũ.
 15 Ma né, nísu géhínòò,
 nísu zéshínòò.
 16 Asa an k̀̀e l̀̀eũ ní v̀̀i k̀̀e a o e,
 aa wáa ní gb̀̀e dao.
 17 Bakpaa b̀̀a wáaá p̀̀e.
 18 Aa l̀̀e baikpá ní zia e e,
 an tòe mé a ní pui.
 19 Òv̀̀i'enaò zian we nípii,
 an luaa pòí mé i ní ẁ̀ni b̀̀o.

ḽnò gb̀̀esisia

20 ḽnò lé wiile g̀̀aa e,
 aà lé ò z̀̀e au.
 21 I l̀̀e zu zé pò ẁ̀li láauo miwa,
 i kp̀̀awake ẁ̀lé bíl̀̀ò l̀̀e guu à m̀̀e:
 22 ḽnò saideò, áò kú ní ḽnò saio e b̀̀o e ní?
 Ma láanikenaò, á z̀̀e ma láanikeae b̀̀o e ní?
 Sòũò, áò za d̀̀õ agu e b̀̀o e e?
 23 Tó a ma l̀̀e dama mà ỳ̀aa,
 d̀̀õ ma a nisina p̀̀siwá,
 mí tó àò ma làasoo v̀̀i.
 24 Lá ma á sisi, a gi swákpai,
 ma ò p̀̀oé, á gb̀̀e laai i kawào,
 25 lá a ma l̀̀e dama kp̀̀a swáa pii,
 i we laai pò ma á gbáio,
 26 tó músi á lé, má á ỳ̀a a l̀̀e,
 tó ỳ̀a á lé, má á láanikee,
 27 baa tó ỳ̀a á lé lán zàa'ianawa,
 mé músi á lé lán zàalolowa,
 mé taasi ní ỳ̀a'õmao g̀̀ézi.
 28 Gòò bee á gbasa l̀̀e zumazi,
 kási má weo,
 á ma k̀̀i ẁ̀e e, kási á ma eo.
 29 Asa á za d̀̀õ au e,
 mé i z̀̀e ní v̀̀i k̀̀e a Diieoo.
 30 I we ma l̀̀e damaio,
 a sakà laai pò ma á gbáue.
 31 A á òa gb̀̀e'e,
 ỳ̀a v̀̀i pò a z̀̀e ò a wi á musu.
 32 Gia ḽnò i ḽnò saideò dede,
 làasoosai i sòũò t̀̀ò b̀̀z̀̀õ.
 33 Gb̀̀e pò ma ỳ̀a k̀̀i s̀̀õ aò òòòò,
 aò ku ni e musu v̀̀i k̀̀a k̀̀e saie.

2

Tɛa ɔnɔi ài

¹ Ma né, tó n ma yá sɪ,
 mé n ma yādileaḡ kŭa n sɔu,
² tó nɛ swāḡɔ ɔnɔyāi,
 mé n sɔ kpà a dadaawa,
³ tó n lezù laaizi,
 mé n wiillè yādadaai,
⁴ tó n kpálekèi ánuḡu ũ,
 mé n wèele àizee ulɛa ũ,*
⁵ nɔyɔ vɪakɛa Diiɛ midɔ sa,
 ní Lua dɔa e.
⁶ Asa Dii mé ì n gba ɔnɔ,
 dadaa n dɔao ì bɔ aà kíie.
⁷ A káfia zé kŭa gbēmaaɔne,
 a de sèngbao ũ tàesaideɔne.
⁸ I ɔlia gbēmaaɔzi n taa'ou,
 ì a yāmanaḡ dɔa n yá pii kɛa guu.

⁹ Nyɔ yázede dɔ sa n yá dɔɔdeɔ
 n yá pɔ zɛvɪo n maa pii zéɔ.

¹⁰ Asa ɔnɔ a mɔma,
 mé dɔa a n kási.

¹¹ Kua n laaio a n dɔa,
 yázedɔa a ɔlianzi.

¹² A n bɔ gbēvāiɔ zéu
 n yābēekɛnaḡ ɔziɔ.

¹³ Gbépiɔ pāale yāmaa zée,
 aa gusia zé sè.

¹⁴ Aaɪ pɔnake n vāikɛao,
 aaɪ vɪ aao kēaa n yābēe faasaio.

¹⁵ An kɛkɛá faa vɪo,
 aaɪɔ yāke n kɔnioe.

¹⁶ ɔnɔpi a n bɔ káalua ɔzi,
 a n si nɔe pāle yá nana oanɛwa.

¹⁷ Nɔɛpi pākpa a nenɔn gɔi,
 à a Lua bàa kuaanɔ yá gbò.

¹⁸ Aà be ì mipɛínɔ gawaɛ,
 aà kpé zé ì tárnɔ bedau.

¹⁹ Gbé pɔ gèaazi lí nòselileo,
 ìli wēni zé le bo.

²⁰ ɔnɔpi a n da gbēmaaɔ zéwa,
 nɔɔ dɔɔdeɔ zé kŭa.

²¹ Asa nòɛpuadeɔ mé aa gɔ bùsu vɪ,
 tàesaideɔ mé aao ku a guu.

²² Vāikɛnaḡ sɔ, wa n yá n bɔleue,
 wa náaisaideɔ kpoɛue.

* 2:4 Mat 13.44

3

Dii náaikea ì òno iné

¹ Ma né, ñsu to ma yádanε sānguo,
nyō yá pó má dilεεo kūa n sōu.

² Asa a n ka wēni gbàawa,
a aafia káfine.

³ Gbēke ní náaiο su kēmao,
nyō daa yābaa ũ,
kē n sōwa lá wí kē lákēkiwawa,

⁴ n tó io na,
nío maa Luaε ní gbēnazinao.*

⁵ Dii náaike ní nòsemendoo,
ñsu gbāa'e nzia ònowao.

⁶ Nyō aà dō n yá píi kea guu,
i zεpoone.

⁷ Nsu ñ nzia gwa òno na ũo,
nyō Dii vía ví, ní kē váiwa.†

⁸ Bee aο de n me aafia εse ũ,
a n wá gba gbāa.

⁹ Dii kpela ní n àizeεo
ní n buapó káauo píi,

¹⁰ pówenaο i bi bo n dōu,
n selaο i pa yelele ní vεε dafuo.

¹¹ Ma né, tó Dii n toto, ñsu dile pāo,
tó à n gba laai, ñsu to à kenε íio.‡

¹² Asa gbé pó Dii yei o ì dazewa,
lá mae ì ke a né pó kēε maaewawa.§

Òno ài

¹³ Báaaden gbé pó òno le kū
mé dōa pàè ũ.

¹⁴ Asa a ài ví de ánusua,
ì káfiakεné de vuua.

¹⁵ A beεε ví de osoa,
pó pó a ni kumaο kee i kawào.

¹⁶ Wēni gbāa ku aà oplaau,
àizeε ní gawio ku aà ozeεu.

¹⁷ Aà yáο kekeá na,
aà zé píi aafia ví.

¹⁸ A de lí wēnide ũ gbé pó kūaοne,
báaadeοn gbé pó sio ũ.

¹⁹ Dii gōike guu à toole kále,
aà òno guu à musu kè.

²⁰ A ísia ε bō a dōa guu,
a tò luabεpuana mōse ví.

* 3:4 Luk 2.52 † 3:7 Lom 12.16 ‡ 3:11 Yob 5.17 § 3:12 Ebe 12.5-6, Zia 3.19

21 Ma né, ñyõ wεzẽ ní ònòò ví,
 ñsu ñ wεvíao.
 22 Aò de n nisina wēni ũ,
 aò de yàbaa ũ n nòε.
 23 Nyõò be n laaiwa,
 pòε a kpàlikpanεo.
 24 Tó n wulε, vía a n kũo,
 ñyõ wúlε i'ò na.
 25 Nyõ kai víakεo,
 ge músi pò ì vāikenaò le kándo.
 26 Asa Dii aò de n mikpakii ũ,
 a n gbá ví kaia.
 27 Tó n ò lé n kpe le,
 ñsu gí maakεi gbé pò kũ ñ keèεo.
 28 Tó n dònle zé ví,
 ñsu o n gbédeεε àà gé e ziao.
 29 N gbédeε pò kú n saε dòdòá,
 ñsu lekpaaiázi ní gbèεoo.
 30 Tó gbé i yāe kenεo,
 ñsu lekpaakεaànò pāo.
 31 Nsu gbāamònedεò kua nidεo,
 ñsu ñ ní keae keo.
 32 Asa Dii ye kònideò giyāio,
 nòεpuadeò ò ì ke a kpàasiaò ũ.
 33 Dii ì láaizi gbēvāio uawa,
 ì báaada gbēmaaò beu.
 34 I gbélaanikenaò láanike,
 a gbēke ví ní ziabusanaò.*
 35 Ònòde a beεε e,
 sòũ sò ì wida aziawa.

4

Gbēzõò ledama

1 Ma néò, à gbēzõò ledama ma,
 à á laai kpáke ké à e àò dõa ví.
 2 Dõa súsu mále daé,
 ásu pākpa ma yādaneio.
 3 Ké má kú né ũ ma mae òzi,
 má buse ma da né mēndona ũ.
 4 Ma mae yādàmεε à mè:
 Nyõ ma yá kũa n sòu,
 ma yādilεnεò da, n kua io na.
 5 Ònòkũ, ñyõ dõa ví,
 asu sāngu ñ pāale ma yáεo.
 6 Nsu pākpa ònòio, a n dõa,
 ñyõ yeaàzi, a òkunla.
 7 Ònòkũ, òmε yápii mi ũ,
 dõa wεεle ní àizεε pò ní ví píio.*

* 3:34 Zaa 4.6, 1Piε 5.5 * 4:7 Mat 13.44-46

⁸ N àà kú gbáugbāu, a n káfi,
didiwà ɔplapla, a n kpela.

⁹ Aɔ de fùla maa ũ n miwa,
àɔ de ne kíafua gawide ũ.

¹⁰ Ma né, swákpa ma yáí,
yápi da, n wēni aɔ gbāa.

¹¹ Ma ɔnɔ zé òlɔne,
ma n da yāmaa zéwa.

¹² Tó níle táa'ou, pɔe a kpaneo,
tó níle bàaleu, níyɔ gēnaleo.

¹³ Nyɔ ma ledama kūa, nísu gbaeo,
didiwà gbāa, asa ɔme n wēni ũ.

¹⁴ Nsu vāikenaɔ zé seo,
nísu te gbēvāiɔ zéio.

¹⁵ Ené, nísu namáo,
kémá, n n gea ke.

¹⁶ Tó aai vāi e kèò, aali i'oo,
tó aai gbé e kàaũo, i lí gē ní wéuo.

¹⁷ Asa vāikēa mé ní pɔblea ũ,
gbéɔ wetāa mé ní imia ũ.

¹⁸ Gbēmao zé de lán gudɔleiawa,
a gupua ɔ de de lán íatē dedeawa.

¹⁹ Vāikenaɔ zé de lán gusia níiniiwa,†
aali pɔ pɔ tò wàle gēnale dɔo.

²⁰ Ma né, laaidɔ yápiɔwa,
swáse ma yá'onci.

²¹ Nsu kpá swáao,
nyɔ kūa n sɔu.

²² Asa a de wēni ũ gbé pɔ le kùɔne,
a de mè búu aafia ũ.

²³ Azaiasa laaidɔ n sɔ yáwa,
asa wēni zína bɔ sɔ kíie.

²⁴ Bɔ yābēe'ou,
mikē yākpaanla'ouawa.

²⁵ Wɛdɔ n ae,
gugwa n kuu súsu.

²⁶ Zé sé súsu,
n yākeo pii a bɔ maa.‡

²⁷ Nsu yeɛle ɔplai ge zeio,
nísu gbápele vāi zéuo.

5

Laaikaa káaluai

¹ Ma né, laaidɔ ma ɔnɔwa,
swákpa n ma wezē yāma,

² ké n e nyɔ ku n dɔwa,

† 4:19 1Zāa 2.11 ‡ 4:26 Ebe 12.13

dǎa iò ku n léu.

³ Káalua legbe'í ìò na lán zówa,
ì ní gále ní lé nao,

⁴ áma gbεzā ì kené ìi lán gǒiwa,
ì ní zǒ lán fēnda lena kpeplawa.

⁵ Aà zé ì mipéíno gawa,
ì si ní gbé pó teazìo bedau.

⁶ Ili làasooke wēni zéwao,
a dǎ a zā zépiwao.

⁷ Ma né, swáse ma yáí sa,
nísu gi ma ledamaio.

⁸ Páale nǒe bee taaε zā,
nísu ò aà be gāε baa vío.

⁹ Nsu ò n gbāakpa gbēpālewao,
nísu ò n wēni kpa gbé pásíwao,

¹⁰ ké n àizεεò su gǒ dāòneo,
mé n zǐ ài su gǒ ua páledeòneo.

¹¹ Nyǒ aauke n gǒò vláwa,
nyǒ ibaba, n yēεε a láa,

¹² ní mε: Ma gi ledamai fá!

Ma sakaa totoau mé tò.

¹³ Mi ledamadeò yá'one mao,
mi swáse ma yādanedeòzio.

¹⁴ Ma gǒa wēna pǒ ù míòmiò
ké dúnia ma e zǎo.

¹⁵ N nzíá ola imi,
ze ní nzíá lò'íò.

¹⁶ N nibòna ibòlea bàasi maaε?
N í gufǒ bǒa gāε ze vío.

¹⁷ To àò de n na pǒ ù ado,
asu àò de gbēε pǒ ùo.

¹⁸ To Lua báaada n biapiu,
pǒnake ní n èwaasogǒò nǒo.

¹⁹ N tue báasēde! N zǒtēn kefena!
To bǒnòbleaaànò lí kangu gǒòpii,
ní aà báasē nide lá gu lé dǒ.

²⁰ Ma né, bǒyái nyǒ nǒ pále nidei?
Bǒyái nyǒ bǒnòble ní nǒ pǒseoi?

²¹ Gbēnazínaò yákeae uléa Diieo,
ìò zé pǒ aa sè dǒ píi.

²² Váikena tàae ì aà kú,
aà duuna ì ba zuè.

²³ Aà ledamamasai a aà kpa gai,
aà sǒũke zǒò a aà sásā.

6

Fia ní màao ní gbēnazín pǎo yá

¹ Ma né, tó n n gbēdo fia dí n miwa,

tó n kpégaausi gbéé,
 2 tó n lé n kaliké,
 tó n yá'oa n dayáũ,
 3 lá nýḡ ken la ma né: Lebo yápiu,
 asa n na n gbēdo ɔzié.
 Ge nýḡ zezé n gbēdopizi,
 awakpaè.
 4 Nsu to i gē n wéuo,
 nsu to n wébaa gbiakũo,
 5 ñ nziá siwà
 lá tue ì ní kéwa,
 lá bá ì bo fiikpana ɔuwa.

6 Zígbiade, gé boona gwai,
 ní aà yákea táasika, nýḡ ònokũ.
 7 A doana vío,
 a gbēzḡo ge dii vío.
 8 I ble kùsũa di sae,
 ì a poblea káaa pòkekegḡo.
 9 Maaade, nýḡo wúlea e boe ni?
 Boe nýḡ vu ní ioi?
 10 Ni kámabo yḡo, ni i'o yḡo,
 ni wúle yḡo ɔkpaa n kùe.
 11 Pó taasi a gēnzi lán kpáiweliwewa,
 noana a moama lán gbé pó gḡkebo kũawa.

12 Gbēnazin páá gbēváié,
 ìo bebe ní eeo do a léu.
 13 I yá'o ní wéó ní ɔo,
 ì seelakéné ní gbáo.
 14 Mɔafili mé aà nòse pá,
 vái wáai ɔ ìo pa gḡpii.
 15 Bee yáí músi a mowà lezasai,
 kaaũ a gēaazi kándo, aɔ felea vío.

16 Yá mèn soolo ku ké Dii zau,
 à kà se soplá ké a ye a gíyáio.
 17 Káakua, eetoa, yāesaideea,
 18 yápási wáaipaa, wáa ní vāio,
 19 seelade eetoa ní daeo peāaa.

Laaikaa gbāsikéai

20 Ma né, nýḡ n mae yādileao kũa,
 nsu pákpa n da yādaneio.
 21 Nýḡ kũa n sḡu gḡpii,
 nýḡ daa yàbaa ũ.
 22 A doane n táa'oa guu,
 a n dḡa n wúlea guu.
 Tó n vu, ali ledama.
 23 Asa yādileapióá filiaé,

yādanepiá gupuae,
 lēdama ní leleaoá zé wēnidee.
 24 A n si nɔe vāiwa,
 a n bɔ nɔe pāle yá nana oanɛu.
 25 Nsu n̄ aà kefenke nidɛo,
 n̄su to aà gōgwawɛ n kũo.
 26 Káalua ì ní gō gii,
 gbēpāle nɔ yá s̄ ì ní beee midɛ.
 27 Tó gbé tɛɛ dà a pɔɛu,
 aà pɔkasa a gí tékũie?
 28 Tó gbé kèɛpèlɛ tɛyɔwa,
 a na aà gbáwao lé?
 29 Maaɛ ní gbé pɔ gè a gbédee nɔ yáuo,
 asa tó à ɔnàwà, a bɔ pāo.
 30 Tó nɔa lé gbēde, tó à kpáí'ò,
 w̄i a yá dile pāe?
 31 Tó wà aà kũ, a fiabo lɛɛ soplá,
 i pɔ pɔ a v̄i a ua kpa píi.
 32 Gbé pɔ ì wúɛ ní pāle nɔo láasoo v̄io,
 gbé pɔ ì bee kɛ lé azia òkpaɛ.
 33 Gbēa gbāa ní kpɛbɔao mé aà baa ũ,
 aà tó ìi a kēwào.
 34 Asa íbele a aà zá n̄ɔsɛ fɛɛ,
 i tɔsiwà aà wēnagwasai.
 35 A awakpabɔe sio,
 baa tó à gba z̄ɔ dàè, a weio.

7

Laaika nɔe pɔ ì ní gálezi

1 Ma né, ma yá'onɛ ma,
 ma yādileao da n n̄ɔsɛu.
 2 Nyɔ ma yādileao kũa, níɔ aafia,
 laaidɔ ma yādanɛwa lán n wéwa.
 3 Da n ɔnɛwa tāana ũ,
 kē n s̄wa lá w̄i kē lákēbɔwawa.
 4 O ɔnɔe, n dāen aà ũ,
 wɛzē s̄isi n daɛ ũ.
 5 A n d̄ɔa d̄ɔe'ide yá musu,
 a n bɔ nɔ pāle yá nana oanɛu.
 6 Má zɛa ma kpé fɛnɛntiu,
 máɛ bàasi gwa.
 7 ɔ ma gōgbāanaɛɔ è, ɔnɔ i panéo,
 èwaasoe kú ní guu, a láasoo v̄io.
 8 Alɛ liaaliaa gāaɛ,
 àɛ waaloũkɛkɛ nɔɛɛzi,
 àɛ aà be gāaɛ baa v̄iv̄i
 9 za oosiɛɛ gukāaaa e gwá,
 e gu gè siakũ maamaa.

10 Ǿ nɔɛpi b̀ò m̀ò d̀àaàlɛ n̄ k̄n̄nio,
à ɔm̀à az̄iawa lán káaluawa.

11 A l̄é v̄í mé z̄iapɔ̄eãkɛnaɛ,
aà p̀òò lí pé b̄eɔ.

12 Z̄ieɔ ìò ku zɛau, z̄ieɔ ḡaaɛ,
ìò z̄ékpaa yeyewa.

13 Ǿ à èwaasopi k̀ù à lɛp̀èwà,
à aà gwà n̄ wɛgaalimao à mè:

14 Sáaukpasa'oa kua ȳaa,
ɔ̄ ma l̄é p̀ó má k̀èpi fiab̀ò gb̄ã.

15 N k̄ɔ'ea ȳái ma b̀òì,
máɛ n wɛɛɛ, ma n e kɛ s̄ɔ.

16 Ma k̀untu kpà ma liia
n̄ Egipi b̀usu zw̄aa wé kɛfɛnao.

17 Ma tulale f̄ãɛ ma w̄úlek̄iia,
wa k̀è n̄ lí'ò ḡinanao n̄ litɛɔ.

18 M̀ò wà b̀ònn̄ble e gu gɛ d̀òò,
wà wá p̀ɔeã kɛ à m̀ówá.

19 Asa ma z̄á k̀ú b̄eɔ,
w̄éɛ p̀ó à g̀èu z̄ã.

20 A ɔbaaa yè g̀èò,
e aàò gé sui m̀ò a ɔsike.

21 A aà s̄ɔ blè n̄ ȳá dasi káɛaɛo,
à ḡãnàwà n̄ ȳá nana oaèò.

22 Ǿ à b̀ò tɛaàzi g̀òò,
lán zu p̀ó wàɛ gé a k̀òlokpaiwa,
lán tue p̀ó l̄é gbápɛɛ bauwa,

23 lán b̄ã p̀ó wà s̄í fiuwa.
I d̄ò k̄é a az̄ia kpà gaiɛo,
e ka g̀è aà s̄ɔ k̀ù.

24 Tiasa ma n̄éò, à ma ȳãma,
à laaid̄ò ȳá p̀ó l̄é b̀ò ma léuwa.

25 Nsu to n̄ làasoo ta aà k̄iio,
n̄su p̄ãzɛa n̄ ḡɛ aà ȳáuo.

26 Gb̄é p̀ó à n̄ né à n̄ òòkpàò dasi,
gb̄é p̀ó à n̄ kaaũpiò l̄é v̄io.

27 Aà bɛá bɛda z̄ékpaaɛ,
ì siñn̄ò ga kɛ kɛaue.

8

Ǿn̄ gb̄ésisia

1 Ǿn̄ l̄é lezuw̄ázi fá!
Wɛz̄é l̄é wá sisiao!

2 A ku s̄is̄i musu z̄é gɛɛwa,
a zɛa zɛnankpaau.

3 A ku w̄éɛ bíib̄òlɛɔ saɛ,

aà lɔɔ dɔ bɔle gbaɔ kíi.

⁴ Gbé, áme mále á sisi,
gbēnazinaɔ, mále lezuázi.

⁵ Niaziḡe, à wele à laai ví,
làasoosaide, à to à nḡse ví.

⁶ A swákpa, asa yá gbia má oé,
yá dḡde a bɔ ma léu.

⁷ Asa ma lé í síana'o,
má ye vái gíyáio.

⁸ Yá pɔ dɔ ma léuɔ maa,
a kee faasai ge kpaanlao.

⁹ Aa síana ví laaidee píie,
aa ze ví gbé pɔ ònòkùne.

¹⁰ A ma ledama sé de ánusua,
à dḡa se de vua kefenaa.

¹¹ Asa ònò beee de òsoola,
pɔ pɔ a ni kúwáe i kawào.

¹² Mapi má ònò, má laai ví,
mé má yákea a zéwa dḡa kúa.

¹³ Viakaa Diié mé zaa váigu ũ.

Má za ziasaa lesí n' íandāao
n' zea n' váio n' yákpaanla'oaogu.

¹⁴ Ledama n' yákekka dḡaoá ma pḡe,
máme má wezē ũ,
ma kíi gbāa í bɔu.

¹⁵ Kíao í kpalable ma sabaie,
ò kpalablenao í yázede dileò.

¹⁶ Gbāade, í ikoke ma sabaie
n' dúnia kpalade píi.

¹⁷ Má ye gbé pɔ yemaziɔzi,
gbé pɔ lé ma wele mé aa ma e.*

¹⁸ Aizee n' gawio ku ma ɔí
n' ɔda káfiadeo n' namao.

¹⁹ Né pɔ mi iné maa de vua síanaa,
káfia pɔ mi kené de ánosu maaa.

²⁰ Má be yá dḡde zéu,
mi táa'o zé súsu guu.

²¹ Mi gbé pɔ yemaziɔ gba àizee,
an làasiḡ i pa.

²² Dii ma kúa za a zí daalegɔɔ,
e à gé yá pɔ a kè za káauɔ kei.†

²³ A ma dile za asínizíe,
za a daalegɔɔ, dḡ i dúnia keo.

²⁴ A ma i zadḡ ísia kuo,
nibḡnae ku gɔɔ beeo.

²⁵ A ma i sísiḡ āa,

* 8:17 Mat 7.7-8 † 8:22 Daa 1.1, Zāa 1.1-3, Zia 3.14

e àḡ gé gbèsiḡiḡ zínapelei,

²⁶ e àḡ gé dúnia kálèi,
ge sēsao ge bùsu wén do.

²⁷ Ké àlè pò pò kú musuḡ ke,
ké àlè bàluma da ísiaa,

²⁸ ké àlè lou na musu,
ké àlè ísia í zé fḡ,

²⁹ ké àlè kḡḡ da ísiae,
a í su a baa vío,

ké àlè tḡḡlè zínapele,
má kú wee.

³⁰ Má kú aà sae zīpi ziia ũ,
ma pḡ ìḡ nawà lá gu lé dḡ,

mio pḡnake aà ae gḡḡpii.

³¹ Mio kḡḡ'o aà dúniaa,
gbēnazīnaḡ de ma pḡnakebḡ ũ.

³² Tiasa ma néḡ, à ma yāma.

Báaaden gbé pò ma yákeḡḡ kūa ũ.

³³ A ledama ma, í ḡḡkū,
ásu niazīkpaio.

³⁴ Báaaden gbé pò lé ma yāma

ìḡ ma dā ma kpēele ũ,

ìḡ taamale gḡḡpii.

³⁵ Asa gbé pò ma e wēni èe,
aḡ na í Diiḡ.

³⁶ Gbé pò kùaa vāi ì azīaee,
gbé pò zamaguḡ, ga ḡ aa yei.

9

ḡḡḡ ní sḡḡkeḡ

¹ ḡḡḡ a kpé dḡ,

à a gbapeleḡḡ à mèn sopla a pèlepēle.

² A nḡḡ dè à vēe kèke,
à bleḡ sḡḡkè a kàle.

³ A a wéndia zīkenḡḡ zī,

àlè lēzu wéle sīsī misonaa à mè:

⁴ Gbé pò nḡse víḡḡ à ea mḡ ke!

ḡḡḡkēsāmadeḡ mále oé,

⁵ à mḡ bleblemanḡ,

í vēe pò má kèke mi.

⁶ A sḡḡke tó, ìḡ aafia,

í taa'o wékēa zéu.

⁷ Gbé pò lé ledā gbélaanikenawa

ì gḡ sḡsḡee,

gbé pò lé vāikenā dazewa

ì gḡ tàaee.

⁸ Nsu gbélaanikena dazewao,

asa a íisenḡḡe.

ጋጋጋጋ dazewa, iò yenzi.

⁹Yáda ጋጋጋጋጋጋ, aà ጋጋጋ i dede,
yá'o gbēmaae, aà dጋa i káfi.

¹⁰Viakēa Diiē mé ጋጋጋ daalea ũ,
Lua pò a kua adoa dጋa mé wékēa ũ.

¹¹Asa rýጋጋ gēgē ma sabai,
n wēni a gbāakū.

¹²Tó n ጋጋጋ, nzlaee,
tó gbē'awiambጋጋnan n ũ, n mi musu.

¹³Misaikē de lán nጋe ledewae,
a sጋጋ mé a yāe dጋo.

¹⁴I zጋle kilau a kpēle,
aà kpé kú wéle sጋsጋ musu,

¹⁵ì lezu gbé pò lé gēጋzi,
ì o gbé pò zé kጋa sጋsuጋጋጋጋ:

¹⁶Láasoosaide, ea mጋ ke!
ጋጋጋkēsāmade, mále one,

¹⁷í kpái mia ìጋ na,
bleblea asii guuá zጋe.

¹⁸Gጋepi dጋ ké gጋa gyaade ũ zén weo,
gbé pò à n sisisጋ sጋ beda gbáou.

10

Salomጋጋyáasiò

¹Né ጋጋጋጋ ጋ to a mae pጋ ke na,
né sጋጋ ጋ a da pጋ yaè.

²ጋvāi lí àikēo,
yākea a zéwa ጋ n sጋ gawa.

³Dii lí to nጋana gbēmaa deo,
mé ጋ vāikēnaጋ té n pጋeā pò.

⁴Pጋewosai ጋ to wà taasikē,
zጋkea ጋplapla mé ጋ to wà ke pጋde ũ.

⁵Né pò ble gba dጋ saeá né laaidee,
né pò ጋ i'o pጋkekēgጋጋ wí dጋo.

⁶Gbēmaa mi ìጋ báaa vጋ,
āma yāpāsጋ mé vāikēna lé pà.

⁷Gbēmaa lí ga n a tጋoo,
vāikēna tጋ ጋ midē.

⁸ጋጋጋጋ ጋ zጋke yādilenēጋwa,
yābጋlena ጋ azጋa né.

⁹Gbé pò ጋ yāke a zéwa ku dጋdጋa,
yābēekēna yá a bጋ.

¹⁰Gbēgwaa n wé vāio ጋ mጋ n yāo,
gbé gbaa laai ጋ íbelēmidē.

¹¹Gbēmaa léá nibጋna wēnidee,
yāpāsጋ mé vāikēna lé pà.

¹²Zaakጋጋ ጋ sጋle da,

yeakōi i láka tàae píia.*
 13 Ǫnɔyǎ iḽ dɔ laaide léu,
 flā mé Ǫnɔkēsāmade pɔ ũ a kpeɛea.
 14 Ǫnɔna iḽ dōa kūsūa dia,
 laaisaide lé i aà dayāu àa.
 15 Ǫde àizeɛ iḽ deè wéle bíide ũ,
 wēnade taasikea mé aà midɛa ũ.
 16 Gbēmaa aseaa i mɔè ní wēnio,
 vāikena ài i iadama iè.
 17 Gbé pɔ i ledama ma wēni zé sè,
 gbé pɔ i totoa dile pā zā zéwa.
 18 Gbé pɔ za gbéu mé a ye wa dōo ɛdeɛ,
 gbé'ɔkpanaá ɔŭɛ.
 19 Duuna a gíɔ kui yá dasi bɔlea guuo,
 gbé pɔ i a lé fśá laaideɛ.
 20 Gbēmaa lénaá ánuusu maaɛ,
 vāikena nòse gbiao.
 21 Gbēmaa yā'oa i ní dazɛwa dasi,
 laaisaide i ga Ǫnɔkēsāma guue.
 22 Dii báaadaarígu i ní ke ɔde ũ,
 zikea ní taasio lí pɔe káfio.
 23 Dàakea de ɔŭɛ kòɔ yá ũɛ,
 Ǫnɔkūa mé i ke laaideɛ na.
 24 Yá pɔ vāikena lé a viake mé a aà le,
 Lua a gbēmaa pɔeá pɔ kpawà.
 25 Tó íana kàka à gè,
 vāikenaɔ aao ku iḽo,
 gbēmaa zína mé iḽ pélea gɔɔpii.†
 26 Lá lemuu kùma i ke swaaɛ,
 lá súleɛ i ke wéɛ,
 màa zígbiade de gbé pɔ aa aà zìɔne.
 27 Viakea Diiɛ i wēni gbàa káfí,
 vāikenaɔ sɔ, an wēni a kulunkū.
 28 Gbēmaaɔ wé iḽ dɔ pɔnai,
 vāikenaɔ sɔ, tāmāa a ní néɛ.
 29 Dii zé mé mikpakii ũ gbēmaaɔne,
 vāikenaɔ sɔ, Dii i ní kaaleɛ.
 30 Gbēmaa a fu bauo,
 gbēvāi sɔ a zōlekti e dúniauo.
 31 Ǫnɔ i bɔ gbēmaa léu,
 levāide sɔ, wa aà léna zōɛɛ.
 32 Gbēmaa yá pɔ kù wà oné dō,
 yābɛɛ iḽ dɔ gbēvāi léu.

11

1 Dii za pɔyōa ní mɔafiliogu,
 kiloolɛa a zéwa i kaaàgu.
 2 Zia sea lesí i mó ní wío,

* 10:12 1Kln 13.7, Zaa 5.20, 1Pie 4.8 † 10:25 Mat 7.24-27

zìabusaa mé ònyā ũ.

³ Gbēmaa nòsepua ì aà dazewa,
náaisaide nòse bèè ì aà òòkpa.

⁴ Aizεε ài ví yákpalekegòzìo,
yákea a zéwa mé ì ní sí gawa.

⁵ Tàaesaide maakεa ì zεpooè,
vāikεna yāvāikεa ì aà né.

⁶ Nòsepuaide maakεa ì aà bò,
náaisaide pònidεa ì aà kú.

⁷ Tó gbēvāi gā, aà tāmaa ì midε,
pó pó à wεdòì a wēnigòò ì láa.

⁸ Gbēmaa ì bò taasiu,
ò gbēvāi ì gēu aà gēε ũ.

⁹ Luayādansai lé ì aà gbédee òòkpa,
āma dōa ì gbēmaa bòu.

¹⁰ Tó gbēmaaò ku namau, wéle ìò naε,
tó gbēvāiò gāga, wì gulakε.

¹¹ Wéle ì káfì nòsepuaδεò sabai,
gbēvāiò lé ì wéle δε.

¹² Òòkēsāmade ì saka a gbédeegu,
laaide ì a lé fí.

¹³ Gbēpena ì bò ní dāò asiio gupuau,
gbé náaide ì pó kúlewà.

¹⁴ Dòaanasaikε ì to gbéò fu,
yákekεn dasiò ì to wà zible.

¹⁵ Tó n gbēpāle fia ò ní miwa, taasi n kaε,
gbé pó mibòleu ì gō a laaiwa.

¹⁶ Gbāamònde ìò àizεε ví,
āma nòε nòεmaade ìò gbiané.

¹⁷ Sùuude ì maa ì aziaε,
gbé pāsì ì azia kpa ìai.

¹⁸ Gbēvāi zì ài líò báaa vīo,
yāmaatōna ì ài síana e.

¹⁹ Kua maa síana ì ní ká wēniwa,
tea vāizi ì mó ní gao.

²⁰ Dii ye nòsevāide gīyāio,
tàaesaide yá ì kaaàgu.

²¹ Síana guu gbēvāiò bò pāo,
gbēmaaò mé aa bò aafia.

²² Lá vua tāana δε sàwakusana níu,
màa nò kefεn ònòsaide δε.

²³ Gbēmaaò pòeā ì ní ká namawa,
gbēvāiò tāmaa ì ní né.

²⁴ Gbé pó ò pòò ì káfì e δε a zia,
gbé pó gī pó pó δε à kpa kpái, pó ì kēsāwà.

²⁵ Gbēnazin báaade àò ku namau,
gbé pó ì ní gba nie a nie e sō.*

* 11:25 Mat 10.42

26 Wí gbé pọ́ ì pọ́wena ṣa na dā kaε,
 wí sa na o gbé pọ́ ì yíamáε.
 27 Gbé pọ́ ì maa wεεε aḽ na ní gbéḽ,
 gbé pọ́ ì vāi wεεε, vāi a aà le.
 28 Gbé pọ́ ì a àizεε náaike a léε,
 gbēmaa a bọbọ lán lí láwa.
 29 Gbé pọ́ yā'í a uaε a gō gii,
 sọŭ a gō ṣnḽna zọ ũ.
 30 Gbēmaa yákeεa gbεá lí wēnideε,
 ṣnḽna ì gbé e.
 31 Lá Lua ì fiabo gbēmaaε dúniau,
 wa vāikena ní duunkenaḽo pọ́ o be?†

12

1 Gbé pọ́ ledama ì keè na ye dōai,
 gbé pọ́ totoa ì keè ìi mi vío.
 2 Dii ì gbēmaa wegwa,
 āma ì yāda làasoovāideε.
 3 Vāikeεa lí gbēε zεdḽo,
 gbēmaa zína sō deεa vío.
 4 Nḽ maa de a zāε lán fùawa,
 nḽ widamade deè mekemuuuna ũ.
 5 Gbēmaaḽo ì yázede yá,
 gbēvāio ledama mḽafilí vī.
 6 Gbēvāio yáá gbēwεa yáε,
 gbēmaaḽo lé ì ní bḽ.
 7 Wí gbēvāio fuangba, aai midε,
 āma gbēmaaḽo ua ìo ku.*
 8 Wí gbé tḽbḽ aà ṣnḽ léuε,
 faasaide sō, wí sakauε.
 9 Gbé kpεε pọ́ ì a zike maanno
 de ziadilengbia pọ́ ble ì kēsāwala.
 10 Gbēmaa a pḽtuḽoḽ gwaa dō,
 āma gbēvāio sósobi pásí.
 11 Zōε āiade ìo kāa,
 gugiiyana sō, ṣnḽ ì kēsāwae.
 12 Gbēvāi ì vāi nideε,
 kási gbēmaa zína mé ìo mḽse vī.
 13 Gbēvāi lé vāi ì aà kú,
 gbēmaa sō ì bḽ yákeleu.
 14 Lé maa ì ní ká pḽmaawa,
 zí pọ́ gbé kè ài a suwà.
 15 Sọŭ yákeεa ì keè maa,
 ṣnḽna sō ì ledama ma.
 16 Sọŭ ì to wà a pḽfē dōwa gḽḽ,
 laaide sō ìli sḽsḽa dao.
 17 Sian'ona ì yázede o,

† 11:31 1Píε 4.18 * 12:7 Mat 7.24-27

seelade vāi yá ìḅ mɔafili ví.
 18 Yáḅɔlena yá ì gbé sɔ zɔ lán fɛnawa,
 ɔnɔna legbe'i ì mɔ́ n̄ aafiao.
 19 Siana pɔ́ wa ò ìḅ zedɔa,
 ege sɔ ì gɛzɛa lán wɛdɛawa.
 20 Mɔafili kú vāi wàaipanaɔ sɔu,
 gbě'aafiawɛelenaɔ mé pɔna ví.†
 21 Vāie lí gběmaa leo,
 gběvāiḅ sɔ, taasi ì danla.
 22 Dii ye ɛɛde giyāio,
 aà pɔ ìḅ na siandewa.
 23 Laaide ìḅ a dɔa kúa a sɔu,
 sɔũ ì yāfaasai kpàwake.
 24 Zikɛa ɔplapla ì to gbé kible,
 màa ì gbé da zɔbleu.
 25 Kua bíli guu ì gbé kúsu kwé,
 yāna'oane ì n̄ pɔ ke na.
 26 Gběmaa ì a gběna dazɛwa,
 gběvāiḅ yākea ì n̄ sásā.
 27 Māade lí nòḅ sāsā maamaao,
 āiade ì laaidɔ a pɔɔwa.
 28 Kua yázɛde zéu wēni ví,
 zépi sea lí n̄ kpá gaio.‡

13

1 Né ɔnɔde ì a mae ledama ma,
 gbélaanikɛna gbaa laai lí tɔwàò.
 2 Legbe'i na ì gbé ká pɔmaawa,
 náaisaide ì ble a pásì guue.
 3 Gbé pɔ ì a lé fɔ ì a wēni dɔa,
 gbé pɔ a lé lí kuo ì azia ɔ̀kpa.
 4 Māade lí pɔ pɔ á yei eo,
 āiade mé ì namable.
 5 Gběmaa za mɔafiliiyāu,
 gběvāi ì widamá ì n̄ kpɛbɔ.
 6 Yāmaakɛa ì zemaasɛna misi,
 dàakɛa ì duunkɛna fuangba.
 7 Gběeɔ ì n̄zia dile ɔde ũ,
 kási aaliḅ pɔe ví sɔo,
 gběeɔ ì n̄zia dile taaside ũ,
 kási aaḅ pɔ ví zɔo.*
 8 ɔde ì azia bo n̄ a àizɛɛo,
 taaside sɔ ìli wétɛabiima eo.
 9 Gběmaaɔ gupua aɔ pipi,
 gběvāiḅ filia a gamá.
 10 Zia sea lesi mé ì sòle da,
 ledamamaa mé ì to wà ɔnɔkū.
 11 ɔvāi lí gé aeo,

† 12:20 Mat 5.9 ‡ 12:28 Lom 6.23 * 13:7 Luk 12.21, 33

5a'ea isima guu mé i kó.
 12 Wεdḅa pói gēgēa i n sō ḅḅkpa,
 pḅeā ea i mós n wēni dafuo.
 13 Gbé pó i fionada yáwa a yā'e,
 gbé pó i gbé yā'onε ma a ài'e.
 14 Ɔnḅna yādanεá nibḅna wēnideε,
 i n bḅ ga lézi.
 15 Wεzē gbāa i to wàḅ narínḅ,
 āma náaisaideḅ zé pāsí.
 16 Laaideḅ i yāke n dḅao,
 sḅū i a faasaikε fāaa.
 17 Zina vāi i zu taasiu,
 iwa náaide i su aafia.
 18 Gia totoai i mós n taasio n wío,
 ledamamaa i n kpela.
 19 Pónideεa ea i n pḅ ke na,
 5 sḅū ye kēa vāikεawa giyāio.
 20 Gbé pó té 5nḅnaḅzi i 5nḅkū,
 gbé pó kāaaa n sḅū i vāikū.
 21 Taasi iḅ te duunkεnaḅzi,
 nama mé gbēmaaḅ ài ũ.
 22 Gbēmaa i túbito a tḅūnaḅne,
 duunkεna sḅ, aà àizεε a gḅ gbēmaaε.
 23 Taaside bua i bleke maamaa,
 5 yāfuangbanaḅ i to aà kuawà.
 24 Gbé pó lí a né gbēo zaaàgue,
 gbé pó ye a néi i aà toto a gḅḅwa.
 25 Gbēmaa i pḅble à ká,
 gbēvāiḅ nḅse iḅ da gii.

14

1 Nḅε 5nḅde i ua kále,
 a faasaide sḅ i ua fāaa.
 2 Gbé pó i yāke a zéwa Dii vīa vī,
 zεkoleasεna i sakaaàgu.
 3 Faasaide lé mé aà gbēbḅ ũ,
 5nḅna yā'oa i aà bḅ.
 4 Tó zu kuo, gba iḅ da giiε,
 wī ài zḅḅ e n zuḅ gbāao.
 5 Seelade sīande lí εεtoo,
 seelade vāi yá iḅ mḅafili vī.
 6 Lāanide i kpálekε 5nḅi à kuawà,
 laaide yādḅaá faaiε.
 7 Kē sḅūwa zàzā,
 asa nýḅ dḅa ewào.
 8 Ɔnḅ i to laaide làasooke a zéwa,
 sḅū faasaikε i aà sásā.
 9 Faasaideḅ i saka tàae kulekεau,
 gbēmaaḅ iḅ na n kḅo.
 10 Baade azía yā'ḅma dḅ,

mé gbé ponaá gbēpāle pó no.

11 Gbēvāiḡ ua a midε,
gbēmaaḡ be a ḡta.

12 Zé kú i ke gbéḡne maa,
āma a midεkīiá gaε.

13 Baa yaalḡ guu nòse i òḡkpa,
pona ku i midε ní pḡsiao.

14 Pòḡḡzākεna yākεa i wi aà musu,
gbēmaa i a yākεa gbε'e.

15 Làasoosaide i yápii siε,
laaide lí yá náaike làsookeḡsaio.

16 Ḳḡḡna vāikεa vīa vī, i ēè,
sḡū i azīa náai vī, iḡ wāa.

17 Pòkūmade i yá yāfūna ke,
kḡnide i to wà zaagu.

18 Ḳḡkēsāmade i gḡ faasai,
laaideḡ i dḡa kpa fūa ū.

19 Gbēvāiḡ misiile gbēmaaḡne,
vāikεnaḡ kúle nòsepuadeḡ kpεεε.

20 Baa taaside gbédee i zaaàgu,
āma ḡde gbēnaḡ iḡ dasi.

21 Sakaa n gbédeeguá duunaε.
Báaaden gbé pó i wēnadḡ taasideḡne ū.

22 Vāi wāaipanaḡ sásāao lé?
Maa wāaipanaḡ sūuu vī ní náaiḡ.

23 Mεkpaá zīwa iḡ ài vī,
mé yābḡle i ní kēsā.

24 Ḳḡḡnaḡ àizeε i gḡ ní gawi ū,
sḡūḡ faasaikε i ní gḡ faasai.

25 Seelade síande i gbé misi,
a εεde yá mḡafilī vī.

26 Viakεa Diiéá gbāa'ekīi náaideε,
a de misikīi ū ade néḡne.

27 Viakεa Diiéá nibḡna wēnideε,
i ní bḡ ga lézī.

28 Tó kīa gbéḡ dasi, iḡ gawi vī,
būsugbēsaikεá kpalablεna músie.

29 Gbé pó a pḡ lí pa kpaao wé kēa,
pòkūmade i a yāfūke se lesī.

30 Sḡdaadoū mé me aafia ū,
wεdḡane i mεkεmuuna zīmá.

31 Wēnade wetāna i aà Kεna kpεbḡ,
taaside wεgwana i aà Kεna kpεla.

32 Tó yá vāikεna lè, i aà neε,
baa tó gbēmaa gā, a ulekīi vī.

33 Ḳḡḡ i zḡlekīi e wεzēna nòseu,
āma wīli e sḡūwao.

34 Yázεde i bui se lesī,
duuna i wida gbéḡwa.

35 Zòblen laaide yá ì ka kíagu,
 āma ì a pòkūmabòbò a gianawa.*

15

1 Yāwea dō ì pòkūma kpáɛ,
 yá'ìi ì ñ pò fɛɛ.
 2 Ōnɔna yā'oa ì to dōa káŋgu,
 sòũ lé sō, yāfaasai ìò bòɛu.
 3 Dii wé kú gupiiu,
 ìò gbēváiò ñ gbēmaaò táasika.
 4 Nòsɛ níniyā ì ñ gba wēni dafu,
 yākpaanla ì ñ kāde.
 5 Faasaide ì saka a mae totoau,
 ɛdamamana sō ìò laai ví.
 6 Gbēmaa ua ìò àizɛɛ zōò ví,
 gbēvái pòò ìò yákele ví.
 7 Ōnɔna lé ì dōa fáɛ,
 sòũò sō aa nòsɛ vío.
 8 Dii ye gbēváiò sa'oa giyáio,
 gbēmaa wabikɛa mé ì kaaàgu.
 9 Dii za gbēvái yákeau,
 a ye gbé pò té yázedeiòzi.
 10 Totoa pāsíá gbé pò pàzɛa pòɛ,
 gbé pò ye ɛdamaio sō gèkòɛ.
 11 Lá Dii bɛda ñ téo yá dō,
 wa gbēnazína sō yā'o lɛe?*
 12 Láanide líò ye wà a gba laaio,
 ìli gé ònɔnaò kíio.
 13 Nòsɛna ì oa tɛkɛ,
 nòsɛ òòkpaá ì ñ kúsu kwé.
 14 Làasoode ì dōa wɛɛɛ,
 sòũ ì yāfaasai mómò.
 15 Gòopii ìò íi wēnadeɛɛ,
 pònade ìò ku dikpɛ guu láasai.
 16 Pòvía yòona víakɛa Diiɛ guu
 maa de àizɛɛ zōò kūa gili guua.
 17 Dò sau blea yeakòi guu
 maa de nòò nísíde soa ñ zaakòuo.
 18 Pòkūmade ì sòle da,
 nòsɛniɛde ì zòa midɛ.
 19 Maa de zé ìò deè ɛkkaa ũɛ,
 gbēmaa zé ìò daaíɛɛ.
 20 Né ònòde ì to a mae pò kɛ na,
 gbēnazín sòũ ì saka a dau.
 21 Yāfaasai ì kɛ ònòkēsāmadeɛ na,
 làasoode ì zéɛ súsú.
 22 ɛkpaaisai ì yá gboo,
 ɛdamade dasiò ì to à kɛ.
 23 Yāwea dō ì a òna pò kɛ na,

* 14:35 Mat 24.45 * 15:11 Zāa 2.25

yā'oa a gɔɔwa Ìḅ na fá!
 24 Wēni zé Ì gé n̄ laaideḅ musu,
 ké aasu si bɛdauo yáí.
 25 Dii Ì káakuna ua wí,
 Ì to gyaa kɔɔɔ ku a gbɛu.
 26 Dii za làasoo vāiu,
 yāna'oa gbāsí vīè.
 27 Gbēwetāna Ì ìada a uawa,
 gbé pó za gbagusaɛu aḅ ku aafia.
 28 Gbēmaa Ì làasooke yázāsiawa,
 yāvāi Ì bɔle gbēvāiḅ léu gɔɔ.
 29 Dii zà n̄ gbēvāiḅ,
 Ì swákpa gbēmaaḅ wabikɛai.†
 30 Oa weea Ì n̄ pɔ kɛ na,
 baona Ì n̄ wá wee.
 31 Gbé pó Ì swādḅ aafia lɛdamai
 aḅ bele ũ ònḅnaḅ guue.
 32 Gbé pó gī totoai za azīau,
 lɛdamamana mé Ì gɔ n̄sede ũ.
 33 Vīakɛa Diiɛ Ì ònḅ dané,
 zīabusaa mé Ì mó n̄ bɛɛɛo.

16

1 Gbēnazīna Ì yásɛ,
 āma a midɛa Ì bḅ Dii léue.
 2 Baade Ì a yákɛa e maaɛ,
 āma Dii mé Ì n̄ pɔeā dḅ.
 3 N n̄ yá kpále Dii gēzī,
 n̄ pɔeā Ì zɛkɛ.
 4 Dii pópīi kè a pɔeā yáíɛ,
 baa vāikɛnaḅ de ìadamagɔɔ pó ũɛ.
 5 Dii ye ìandānaḅ gīyāio,
 síana guu aa bḅ pāo.
 6 Gbēkɛ n̄ náaiḅ Ì láka tàaea,
 vīakɛa Diiɛ Ì n̄ ē vāiɛ.
 7 Tó gbé yákɛaḅ kà Diigu,
 Ì to se aà ìbɛɛḅ kɛaàḅ na.
 8 Pó yɔḅna ea maakɛa guu
 maa de ɔvāi'ea zḅola.
 9 Gbēnazīna Ì zé pó á sé làasooke,
 āma Dii mé Ì aà kèse dḅdḅè.
 10 Lá kía mé Ì yādilɛ Lua gēɛ ũ,
 a maa aà yá bḅ yázɛde kpɛo.
 11 Zaa maa n̄ kiloo lɛa súsuoá Dii póɛ,
 a zā néna n̄ a gbēneo píi aà pɔkɛaɛ.
 12 Wīlīḅ ye kía vāikɛna gīyāio,
 wī kpala zīnapɛɛ yázɛde musue.
 13 Yázɛde'ona Ì ka kíagu,
 Ì ye sían'onai.

† 15:29 Zāa 9.31

14 Kíá pɔkūmaá ga zínaε,
 āma ōnɔna ì a tεde.
 15 Kíá oa weea ìɔ aafia ví,
 aà nakεneá káabuan louε.
 16 Ōnɔkūa maa de vuala zã,
 gōa laaide ū beεε de ánuṣu maaa.
 17 Gbēmaa ì zé pó ì ẽ vāie sé,
 zɪakūadōna ì a wēni dōa.
 18 Iandāa ì mó ní léεao,
 ziasεa lesí ì mó ní εεao.
 19 Ziabusaa taasideɔ guu
 maa de baadaaa ní ìandānaɔla.
 20 Gbé pó ì laaidɔ yáwa ì maa e,
 Dii náaikεna mé ìɔ pɔna ví.
 21 Gbé pó nòse pàε ɔ wí meè wezēna,
 gbé pó a lé na, wí aà yādōa zé e.
 22 Laai de wēni mi ū gbé pó víɔne,
 faasaideɔ yāfaasai ì ní gbē.
 23 Ōnɔna làasoo ì pisi aà léwa,
 aà lé ì to wà aà yādōa zé e.
 24 Yāna'oaá zɔsapunaε,
 a na nòseu, mé ì me gba aafia.
 25 Zé kú ì ke gbéɔne maa,
 āma a midεkíiá gaε.
 26 Sèwana nòse ì aà daziu,
 asa nɔana ì tékpaaáguε.
 27 Gbēpā ì vāikpaaińɔ,
 yāvāi ìɔ dɔ aà léu.
 28 Gbé dòɔsai ì sòle da,
 gbēpena ì gbēnaɔ kēaa.
 29 Gbé pásí ì kōnikε a gbédeεε,
 ì aà da zé vāiwa.
 30 Gbé pó lé we'ì'o làasoo vāi ví,
 gbé pó lé lesuikε zè ní vāioε.
 31 Mikā puaá fùà í gbiaε,
 maakea mé ì ní káwà.
 32 Nòseniεde maa de zígōa,
 zɪakūadōna maa de wélesinala.
 33 Wí yákekeεa gbεa ní gbεo,
 āma a bɔɔle ì bɔ Dii kíiε.

17

1 Pēε miɔn giina soa yákelesai
 maa de nòɔgbēa ua sòledeula.
 2 Zò laaide ìɔ iko ví né giawaε,
 aà baa aɔ ku ua túbi guu.
 3 Wí ánuṣu ní vuao baasa,
 Dii mé ì wá sō tāsika.
 4 Gbēvāi swá ìɔ na ní yādɔɔsaio,
 εεde laai ìɔ ku lekpedaamáwa.

⁵ Gbé pọ́ ǐ taaside ke pọ́pọ́ lé saka aà Kenague,
gbé pọ́ ǐ gbé yáalo músiwa a bọ́ pāo.

⁶ Tọ́unaḽ mé n̄ deziḽ gawi ũ,
maeḽ mé n̄ néḽ ǐandábo ũ.

⁷ Yázeḽde oa lí kọ́si n̄ sọ́ḽoo,
màa eḽ lí kọ́si n̄ beede léoo.

⁸ Gbagusaḽ de zlakεka ũ a danaḽ,
gu pọ́ à liliu pii aà tá ǐo naḽ.

⁹ Gbé pọ́ lakà tàae pọ́ wa kèèla ye wàḽ yeazie,
yázifelena sọ́ ǐ gbéke bọ́aa.

¹⁰ Ọ́nḽna gbaa laai ǐ tọ́wà
de sọ́ḽ gbēa gēn basoola.

¹¹ Yávai mé ǐ dọ́aa swágbāadeḽ,
wa zina sósobisaide gbaewà.

¹² Kpaaũa n̄ wài pọ́ wà a né sèleo
sàḽ de kpaaũa n̄ sọ́ḽo a m̄saikεula.

¹³ Tó gbēmaa fiabò n̄ vāio,
vāi a kē aà uawao.

¹⁴ Lekpaadaa de lán ǐzewēawaḽ,
go we e sòle àḽ gé feléi.

¹⁵ Yánakpaa tàaedewa n̄ yádaa yāesaidelao,
Dii za yá beeḽu piiḽ.

¹⁶ Bó ài sọ́ḽ ọ́adea a kyodḽa yáí vii?
Asa a n̄ḽe v̄io.

¹⁷ Gbēnaḽ ǐo yekḽi gọ́piiḽ,
v̄ii n̄ dāunaḽ ku dḽa kḽe yáíḽ.

¹⁸ M̄saide ǐ a gbēdo fia di a miwa,
ǐ kpégaausí a gbédeḽ.

¹⁹ Gbé pọ́ ye sòlei ye duunaie,
yágbāa'ona ǐ músi'ǐ aziaḽ.

²⁰ Làasookpaanlade lí maa eo,
lefḽbde ǐ léle da taasiu.

²¹ Sọ́ũ'ina pọ́ ǐo siaḽ,
faasaide mae pọ́ líḽ nao.

²² N̄senaá eḽe maaḽ,
pọ́sia ǐ n̄ ibaba.

²³ Vāikεna ǐ gbagusaḽ solḽ a ulau
ké à e yázeḽde bādeḽ yáíḽ.

²⁴ Laaide ǐ webii ọ́nḽwa,
āma sọ́ḽ wépekli ǐo zāḽ.

²⁵ Né sọ́ḽ ǐ a mae pọ́ ya,
ǐ a da'ia n̄ḽe ọ́ḽkpaè.

²⁶ A maa wà yāesaide yíao,
beede gbēa a n̄ḽema yáí zev̄io.

²⁷ Gbé pọ́ ǐ a lé f̄ḽ dḽa v̄i,
n̄ḽeniḽde ǐo laai v̄i.

²⁸ Baa sọ́ḽ, tó à a lé f̄ḽ, w̄i aà dile ọ́nḽna ũḽ,
gbé pọ́ ǐ a lé kúá laaideḽ.

18

- ¹ Zia pɔeã mé ì dɔaa gbé pɔ ì kémáε,
 ì fénzi ledama píi musu.
² Sɔũ lí pɔnakε wezē yá musuo,
 yá pɔ dèdewà ɔ ì o.
³ Váikεa ì mó ní sakanguoε,
 kpeboyã ì láani iné.
⁴ Gbēnazina legbe de lán ísiwae,
 lán swa'i bàalea ge ɔno lɔwa.
⁵ Kea váikεnaε kèkε
 ge yákekεa yāesaideε ɔkpεai maaο.
⁶ Sɔũ lé ì aà da sòleu,
 aà yā'oa ì aà kpa gbēai.
⁷ Sɔũ lé ì aà ɔɔkpa,
 aà yā'oa ì aà kũ lán baiwa.
⁸ Gbēpena yá ì kené lán zówa,
 ì gē léu dɔɔ e nòse kpεau.
⁹ Gbé pɔ ì pākpa a ziiá músi dāunaε.
¹⁰ Dii tóá ulékii lesíε,
 gbēmaa ì bàale à azia yeu.
¹¹ ɔde àizεε ìɔ deè wéle kàede ũ,
 a deè bíi pɔ wa fɔ dèdewào ũ.
¹² Ziasεa lesí ì mó gbéε ní léleaoε,
 ziaabusaa ì mó ní beεεo.
¹³ Gbé pɔ ì yázāsi yāmasai,
 misaikε ní kpeboao mé ì gɔè.
¹⁴ Sɔdilea ì gbé gba gbāa gyāpεwa,
 āma déme a pɔsia fíi?
¹⁵ Wezēna ì yādada a sɔu,
 ɔnoona swá ìɔ dɔ dɔai.
¹⁶ Gba pɔ gbé dà ì zεkekεè,
 ì zεwēè gbēzɔɔ kii.
¹⁷ Gbé pɔ dɔaa a yā'ò, wí aà yáze e,
 e aà ibεε àò gé aà pɔ oi.
¹⁸ Yákekεa gbεaa Diiwa ní gbεo
 ì sòle midε, ì gɔgbāao yoaa.
¹⁹ Daε pɔ wà tàakεè yá ì gbāa lán bíiwaε,
 aà sòle de lán zékakaa ní leowaε.
²⁰ Yā'oa ì gbé ká kāawa,
 aà legbe'i ì to pɔ mówà.
²¹ Ga ní wēnio ku léuε,
 gbé pɔ ye yā'oai a a gbε'e.
²² Gbé pɔ no è pɔmaa è,
 báaa bee bɔ Dii kiiε.
²³ Taaside ì yā'o wēnawēna,
 ɔde ì yázāsi gbáugbāu.
²⁴ Gbēna yāaa ì yāvāi inéε,
 gbēnaεo ku aaiɔ narino de ua gbéa.

19

- 1 Kua taaside tàaesaide ũ
maa de kua sɔũ yāvái'ona ũla.
- 2 Aia vĩa yázedōsai maao,
wãa zō ì ní zā zéwae.
- 3 Gbēnazina faasaikε ì zé òkpaè,
ō ì Dii tàae e.
- 4 Aizεε ì to wà gbēna e dasi,
taaside gbēna ì kēwàε.
- 5 Seelade vãi a bɔ pão,
εεde a gí wétēa eio.
- 6 Gbé daside ì kpalablēna tɔnasi,
gbépii ì ye gbadana àɔ de a gbé ũε.
- 7 Taaside daεɔ ì aà vūaaε,
wa aà gbēnaɔ kēawà o lɔo.
Tó a wēεε yā'orínɔ, ìli ní e beo.
- 8 Gbé pó lé ònkū ye aziaie,
gbé pó ye dōai ì maa e.
- 9 Seelade vãi a bɔ pão,
εεde a mide.
- 10 Lá namablea lí kōsi ní sɔũoo,
màa i kū zɔ àɔ kible wéεɔwao.
- 11 Wεzēna pɔ lí pa kpaao,
lákāa tàaea mé aà íandābɔ ũ.
- 12 Kíā zɔakaaá nòɔmusu pūnaae,
aà nakεnéá m̀̀sepisia sēwae.
- 13 Né sɔũ de a mae òkpana ũε,
nɔ sòlede de lán ítótōa zesaiwae.
- 14 Wí ua ní a àizεεo e mae túbi ũε,
āma nɔ laaide ea ì bɔ Dii kíie.
- 15 Zígbiakε ì ní da i zōɔ'oua,
nɔana ì màade de.
- 16 Gbé pó ì yādilεne kūa aɔ aafiaε,
gbé pó ì saka a kuau a ga.
- 17 Gbé pó wēnadò taasideε pó sēa Diiεε,
ōme a aà yákeao fiaboè.*
- 18 N n né toto a gɔɔwa,
āma n̄su to a gēagē e à gao.
- 19 Wa ōa zō pɔkūmadeε aà fiabo,
tó n aà b̀̀, aà boa aɔ lé v̄io.
- 20 Ledama ma, totoa yāda,
ké ñ e ñ ònkū zá yái.
- 21 Làasoo ku gbēnazina ǹ̀seu dasi,
āma yá pó Dii zè̀̀ mé a ke.
- 22 Gbēkεkεanεde mé ì ka gbéɔgu,
kua taaside ũ maa de kua εεde ũa.
- 23 Viakεa Diiε ì mó ní wēnio,
ade ì i kāa, vãi lí aà leo.
- 24 Màade ì ɔgē tau

* 19:17 Mat 25.40

à fua blēli gēò a lé kíi.

²⁵ Láanide gbē, mīsaide ì gō laai vī.

Wēzēna gba laai, ì yādada.

²⁶ Né pó ì a mae gbē mé ì a da yáá né gia pó ì widamáe.

²⁷ Ma né, tó n kámabò ní ledamamaao,
n pāale yādōaen we.

²⁸ Seelade pā ì yáze de láanike,

vāikena ì yá'ì mómò bēē.

²⁹ Go looa gbēlaanikenāola,

gbēāá sōō pōe ní kpeḽea.

20

¹ Vēē ì to wà gō láanipō ũ,

ì gbāa ì ní da yābōleu,

gbḗ pó tò à a de òno vīo.

² Kíā palaaá nòomusu pūnaae,

gbḗ pó aà pō fēē azia kpà gaiē.

³ Ledaa lekpaau sai ì to wàò bēēē vī,

faasaideō ì kāa nípiiē.

⁴ Māade lí sapa a gōō,

tó à gē bua pōkēkēgōō, ìli pōe eo.

⁵ Gbēnazina sō yá de lán ísiwae,

wēzēna mé a tōa dō.

⁶ Gbḗ daside ì a gbēkēkēané yā'o,

āma bōa gbḗ náaidewa zī'ū.

⁷ Gbḗ pó ì yāke a zéwa mé maa,

bāaaden né pó à gā à ní tóō ũ.

⁸ Kíā zōlea a yákpalekēkīi

ì vāi píi dō a wé guu à plēkōu.

⁹ Démē a fō o a nòse yāe vīo

á kú duunasai wásawasaei?

¹⁰ Kiloolēa vāi ní gbēblezaao,

Dii za beeōu píiē.

¹¹ Baa kōō'oa guu wī dō néwa,

tó aà yākea maa mé a dōō vī.

¹² Swá pó wī yāmaò ní wé pó wī gu'eo

Dii mé ní ké píi.

¹³ Tó ní ye ii, níyō gō taaside ũē,

tó n wé i vīo, blē a mōma.

¹⁴ Pōluna ì mē: I ka mào! I ka mào!

Tó à kàò aē, ì azia sáaukpa.

¹⁵ Vua saio, òso diē,

āma bōa yāfaade'onawa àao.

¹⁶ Tó gbḗ nibō fīa dī a miwa,

n à ula si nīyō kūa tōōma ũ gbḗpi gēē ũ.

¹⁷ Dīidiina pōblea ì nané,

gbēzā sa ì gō léu lán gbēkōsōwa.

¹⁸ Zē ní yáo ledama musu,

yá gwa maamaa, ní gbasa zīka.

19 Gbēpena Ìò be ní dā̀o asiioe,
 n̄su yáale ní yā̀bolen z̄oodeoo.
 20 Gb́é p̄o a de ge a da kà,
 aà filia a gawà gusia níiniuē.
 21 Túbiblea káau taasid̄osai
 líò báaa ví gbēzāo.
 22 Nsu vāi t̄osia làasookeo.
 S̄s̄a Diizi à n suaba.
 23 Dii za kiloolēa vāiuē,
 gbēblezaa lí kaaàguo.
 24 Dii mé Ì gbēnaz̄ina k̄èse d̄od̄o.
 Kpelewa gb́é a yá p̄o a ke zé d̄oi?
 25 Wā legb̄ēa Luaē kai ví,
 gbēzā n̄ȳo làasooke lé p̄o ní k̄èwàpiwa.
 26 Kía òn̄ona Ì gbēvāio ple
 à ní ká gb̄eu à ní ke k̄élék̄ele.
 27 Dii filia Ì gbēnaz̄ina làasoo pu,
 Ì aà n̄òsekpeao tàasika pii.
 28 Gb̄ēke ní náaio mé kía d̄òanao ũ,
 gb̄ēk̄ek̄ea Ì aà kpala zed̄o.
 29 Ewaas̄o gb̄āa mé ní Ìandā̀o ũ,
 maez̄oò mikā pua mé ní gawi ũ.
 30 Gb̄ēa p̄o Ì ḡēngu Ì vāi wolomá,
 flā'ōama Ì ḡē e za n̄òsekpeau.

21

1 Kía n̄òse ku Dii ̀zi lán ízewae,
 gu p̄o a yei ̀ Ì aà liliu.
 2 Baade Ìò e a yā̀k̄ea maaē,
 āma Dii mé Ìò ní n̄òse d̄ō.
 3 Maak̄ea ní yā̀k̄ea a z̄éwao
 Ì ka Diigu de sa'oawàa.
 4 Zias̄ea les̄i ní Ìandā̀o
 Ì vāik̄enaò duuna b̄o gupuau.
 5 Aiade làasoo Ì aà ka namawa,
 n̄onwāade Ì si p̄ók̄ēsāmau.
 6 Aiz̄ēē p̄o gb́é è etoa guu
 a ḡē ní Ìanaoē, aàpi i ga.
 7 Vāik̄enaò p̄āsik̄ea a t̄áín̄o,
 asa aali we yázedek̄èo.
 8 T̄aaede yā̀k̄ea líò d̄òo v̄io,
 yāesaide yā̀k̄ea Ìò wásawasaē.
 9 Ia ḡōu z̄áu maa de
 kua kp̄éu s̄ānu ní n̄o s̄òledeola.
 10 Vāik̄ena s̄ō Ìò ku vāiwae,
 Ìli a gb́é w̄ēnagwao.
 11 Tó wà Ìadà gb̄élaanik̄enawa, m̄isaide Ì òn̄ok̄ūē,
 tó wà òn̄ona gbà laai, aà d̄ōa Ì k̄áfiē.
 12 Lua maa, Ì vāik̄ena be tàasika,
 ̀ Ì vāik̄enaò fuangba taasiu.

- 13 Gbé pò i swákpa wēnade wiio,
aàpi a wiile sō, gbēe a wewào.
- 14 Gbadaa asii guu ì pòkūma kpále,
gbagusaε solba ulau ì pòfē midε.
- 15 Yágōgōa a zéwa ì gbēmaa pò ke na,
āma ì iwāa ka vāikena pòae.
- 16 Gbé pò pàale wékēa zée
a ta gyaadeḡ kāaaue.
- 17 Gbé pò ye pònakεai a gō pókēsāma guue,
gbé pò ye vēei ní ble nísideo a ke ḡde ūo.
- 18 Vāikenaḡ mé gbēmaaḡ awakpabḡ ū,
wa ìada náaisaideḡwa nḡεpuadeḡ gbεu.
- 19 Zōlea sēgbāu maa de
zōlea ní nḡ sòlede kpēnedeola.
- 20 Ble maa ní nísio ì kále ḡnḡna be,
āma sḡ ū ì a pò mómḡ gḡḡe.
- 21 Gbé pò ì yázede ní gbēkeo wεεle
ì wēni ní yá nao ní beεeo e.
- 22 ḡnḡna ì si gōgbāaḡzi ní wéleu,
ì gbāa pò aale a náaike gboo.
- 23 Gbé pò a lé fō à a léna zùukè,
ade kéεεke a wēniεε.
- 24 Gbé pò wala ní yḡḡo vī tón gbélaanikena,
ì yáke ní zaza zḡḡoε.
- 25 Māade pòeā ì aà kpa gai
ké à ḡkpà a sī yái.
- 26 Ìo ku pònidεau gḡḡpiiε,
gbēmaa sō ì gbada, ìli gio.
- 27 Dii ye gbēvāi a gbagbaa giyāio,
atēsa tó àle sapi o ní mḡafilio.
- 28 Seelade vāi a midε,
gbé pò ì gbé yāma yá aḡ ku.
- 29 Gbēvāi wé ìo pāsīε,
nḡεpuade ì wéte a yākeai.
- 30 ḡnḡ ge wεzē ge ledama,
an kee a fō pā Dii pòeālo.
- 31 Wī sō sḡuke zīkaa yáiε,
āma Dii mé ziblea yá dō.

22

- 1 Tó na de àizeεa,
na ní gbéḡ de vua ní ánuuola.
- 2 ḡde ní taasideo zīna doūε,
Dii mé ní ké pii.
- 3 Laaide ì dḡaa vāi e, ḡ ì ulèè,
ḡnḡsaide ì gi àḡ gé, ḡ ì wétēa e.
- 4 Ziabusaa vīakεa Diiε guu gbε
mé àizeε ní beεeo ní wēnio ū.
- 5 Le ní baio ku gbé dḡḡsai zéu,

gbé pò ye aafiai ì kémá.

⁶ Ewaasona da zé pò de aà sewa,
tó à zòkù, a bɔuo.

⁷ Ɔde ì gbáamɔ taasideε,
pɔsɛana ì zɔble pɔdeεε.

⁸ Gbé pò vāi tò a yā'e a kekegɔɔ,
aà pāsikego a aà gbě.

⁹ Lua a báaada gbé pò gběke vígu
ké ì bleli taasideɔne yáí.

¹⁰ Láanide yá, sòle i midε,
yákele ní wíó i láa.

¹¹ Nòsepuade pò a legbe'i na,*
ɔme aɔ de kía gběna ũ.

¹² Dii ìɔ wéte dɔai,
ì mɔafilide εkaè a ɔzi.

¹³ Māade ì me nòmusu ku bàasi,
a ma de gāaεε.

¹⁴ Káalua léá è zòloε,
gbé pò Dii láaiẓìwà ì léle dau.

¹⁵ Faasaiyā ìɔ dɔ néɔ sɔwa,
totoa ní flāo a to aa kēwà.

¹⁶ Gbāasaide wetāa ì aà káfí,
ɔde gbaa pò ì aà késā.

Ɔnɔnaɔ ledama

¹⁷ Swákpa ñ ɔnɔnaɔ yā'one ma,
ñ n nòse wē ma yādanεε,

¹⁸ asa a maa ñyɔ kūa n sɔ guue,
ìɔ dɔ n léu.

¹⁹ Baa mpi, málε yādanε gbā,
ké ñyɔ Dii náai víε.

²⁰ Ma yā'one kēne mèn baakwi,
yápiɔ ledama ní dɔao ví.

²¹ Málε yá pò síana ví danε,
ké ñ e ñ yázāsímá a zéwaε.

²² Nsu gbāasaide ble aà gbāasaikε yáio,
ńsu gbáamɔ wēnadeε yákpalekeklió.

²³ Asa Dii a yásińɔε,
i gbé pò lé ní wetāɔ wetā.

²⁴ Nsu gbékpa ní pɔkūmadeoo,
ńsu bebe ní pɔfēdeoo,

²⁵ ké ńsu ñ aà dàa séle
ñ nziá kpa yáio yáí.

²⁶ Nsu gběpále fla di n miwao,
ńsu kpégaausíεo.

²⁷ Tó ní pɔe ví ñ fiabodo,
wa n wúleɔ se n zíεε.

²⁸ Nsu kɔɔ baa vío,
n deziɔ mé dà za zi.

* **22:11** Mat 5.8

29 N gbé pɔ́ gɔ́i ví a ɔ́zɪ guu dɔ́a?
Ade a zɪke kíawneε, ì ke táaaɔ a kenéɔ.

23

1 Tó n mɔ́ pɔ́blei ní gbãadeo,
nyɔ́ dɔ́ gbé pɔ́ kú n aε.

2 Tó asiaden n ũ,
fɛna da n kòlowa.

3 Nsu to aà pɔ́ nísíde n wé bleo,
asa blɛpiá kokoazuanεε.

4 Nsu ìada nziawa ɔ́ zɔ́ɔ ea yáíɔ,
n nziá ònɔ́ tó.

5 Wí wéle òawae ò ì gɛ́zεa,
ì gásiá bɔ́ ì vua lán yãamusuwa.

6 Nsu bíide blε bleo,
nísu to aà pɔ́ nísíde n wé bleo,

7 asa ìɔ́ a òa nao a nòseuε.
I onε n pɔ́ble n ìmi, áma aà pɔ́ dɔ́mao.

8 Nyɔ́ a miɔ́na pɔ́ ní blè pisiε,
aà sáau pɔ́ ní kpà ì ke pã.

9 Nsu yá'ò sɔ́ũ swáuo,
asa a sakanε n ònɔ́yãuε.

10 Nsu kɔ́ɔ baa víɔ,
nísu nεtonεɔ́ bú lε n ka n pɔ́uo.

11 Asa an Zεnnɔ́de gbãa,
a bɔ́ n kpεε, ì yásińnɔ́.

12 Lεdama da n sɔ́u,
swáse dɔ́ayái.

13 Nsu gí n né totoio.
Tó ní gbè ní flãɔ, a gao.

14 N aà gbè ní flãɔ,
n aà bɔ́ ga lézɪ.

15 Ma né, tó n nòse paaa,
ma pɔ́na a ke zài.

16 Tó yázεde lé bɔ́ n léu,
ma nòse a yáalb.

17 Nsu duunkεnaɔ́ gwea nidεɔ,
nyɔ́ Dii vía ví gɔ́ɔpii.

18 Asa níyɔ́ɔ zia víε,
mé tãmaa a n nεɔ.

19 Ma né, ma yãma, ní ònɔ́kũ,
to n laai àɔ́ ku yázεdekeεawa.

20 Nsu yáale ní wēdenaɔ́ɔ,

ńsu ñyḡ ku lé'udeḡ guuo.

²¹ Asa wēḡena ń lé'udeḡ ì gḡ puae,
an mekeḡmuuna ì ń da zwānkasa yeauē.

²² N n de'ia yāma,

tó n da zikù, ńsu sakaaàguo.

²³ Nyḡ síana yá, ńsu zeèḡ,
ḡnḡ ń yādanēḡ ń wezeḡ wele.

²⁴ Gbēmaa mae pḡ ìḡ na maamaae,
ḡnḡna de'ia mikpe ìḡ tévūē.

²⁵ To n de ń n dao pḡ àḡ nama,
to n da'ia yáalḡma.

²⁶ Ma né, ñ n ñḡse wēmeē,
wéte ma yākeai.

²⁷ Asa káaluaá è zòloē,
nḡe dḡe'ideá tḡḡ kpaolonae.

²⁸ I gbé kpákpa lán kpáiweliwewa,
ì to gḡe daside gḡ náaisaiē.

²⁹ Dé wì waiyookeèi?

Dé wì ó'o keèi?

Déme lekpaá vīi?

Déme zḡa vīi?

Déme ì ke'ia pái?

Dé wé mé tēai?

³⁰ Gbé pḡ aai sèe de wē tūui,
aai gé kpálekei vēe yāaleaiḡne.

³¹ Nsu webii vēewa a tēake n wé bleo,
asa ìḡ pipi keeona guue, mé a gēa léu ìḡ na.

³² Gbezā a swaa kīma lán mlēwae,
i n gbā à n kū lán píligonawa.

³³ Nyḡ wesi pḡ pḡ ni e yāaole,
ńyḡ làasoo kpaanlake n sḡu.

³⁴ Nyḡḡ de lán gbé pḡ wúlea gḡ guu ísiaawa,
lán gbé pḡ kú gḡ zwāa misonaawa.

³⁵ Nyḡ me: Wà ma gbē, i ḡao,
wà ma ke búubuu, mi a wāwāmao.
Bḡe ma wé a wee mà í wele mi bi?

24

¹ Nsu lua gbēvāiḡ gweaio,
ńsu yāaleaíḡnḡ nide seo.

² Yá gbāa làasoo mé ìḡ kú ń sḡu,
yákele mé ìḡ dḡ ń léu.

³ ḡnḡ wì uakpaḡ,

weze ì to àḡ báaa vī.

⁴ Dḡa ḡ wì pḡ kaḡ làasiḡ pai
ń àizee maa gawideo.

⁵ Ɔnɔna gbãa Ìb káfie,
dɔna iko Ìb dedee.

⁶ Zìgbasela Ì to wà fɔ wà zika,
tó yákekɛnaɔ dasi, Ì to wà zible.

⁷ Ɔno lesi de faasaidea,
wéle kɔkãaa guu à lé Ìb kpaauãe.

⁸ Gbé pɔ Ìb vãikɛané làasoo ví
ɔ wí me kɔnide.

⁹ Yáfaasai wáaipaaá duunaɛ,
gbêe líb ye gbélaanikɛna gíyáio.

¹⁰ Tó n nzia bùsa taasiɛ,
n yèee mé bílao.

¹¹ Gbé pɔ aa mipè gawaɔ suaba,
gbé pɔ aa sòo lé si kaale guuɔ misi.

¹² Tó n mè: O'o, wá dɔ yáao fá,
Lua pɔ nòse guu yá dɔ a eo lé?
N wèni Dòana a yá dɔ,
a flabo baadeɛ a yákeawaɛ.

¹³ Ma né, zó ble, asa a naɛ,
zɔsapuna Ì ke léee na.

¹⁴ Maa ɔno Ì ke gbéee na a nòseu.
Tó n ɔnokù, níyɔ zia ví,
mé tãmaa a n nɛo.

¹⁵ Dàade, nsu gbẽmaa ua kpákpaɔ,
nsu Ìn àà pɔɔ waawà a beo.

¹⁶ Baa tó gbẽmaa lèle gɛn soplá, Ì ea felee,
vãikɛnaɔ sɔ, músi Ì to aa fu.

¹⁷ Tó n ibee lèle, nsu pɔnakɛo,
tó à fù, nsu tidɔaàlao.

¹⁸ Tó Dii è màa, a kèè nao,
àà pɔkũma a wee n ibeepiwaɛ.

¹⁹ Nsu to gbẽvãio yá n kũ gbãao,
nsu lua vãikɛnaɔ gweaio.

²⁰ Asa gbẽvãí líb zia vío,
Lua a vãikɛnaɔ tedɛ.

²¹ Ma né, víake Dii é ní kiao,*
nsu gbékpa ní gbé pɔ bò ní kpɛɔo.

²² Asa yá a ní le kándoo.
Déme dɔ lá wa ní ásookei?

Ɔnɔnaɔ yán ke lɔ

²³ Ɔnɔnaɔ yán ke lɔ:

* 24:21 1Pie 2.17

Gbēbɔbɔa'ɔsi yákpale guu maao.

²⁴ Gbé pɔ́ ì yānakpa tàaedewa,
wa saváì'òè, buiᓃ i ɔ̀lɛlɛè.

²⁵ Gbé pɔ́ ì yá'ikpawà aᓃ maa e,
Lua a báaadaaàgu maamaae.

²⁶ Gbé pɔ́ ì yāwe gbéwa wásawasa
lé lépɛwàe.

²⁷ ɔ̀lia n buai a zìᓃ láa,
ní gbasa kpɛᓃ sa.

²⁸ Nsu bɔbɔ ní n gbédeeo pāo,
ńsu to n lé gbéᓃ sásāo.

²⁹ Nsu mɛ: Má kɛè lá a kèmɛɛwaeo,
ge má flaboè a yākwawaeo.

³⁰ Ma pā màade bua,
ma dɔ́ ñɔ̀kēsāmade vɛɛbui,

³¹ ɔ́ má è lɛ b̀lɛ dàgua píi,
à sɛ̀kù, gí pɔ́ a b̀ò ñ gbɛo kwè.

³² Ma yápi gwà, ma làasookèwà,
ɔ́ yá pɔ́ má èpi yādadamɛɛ.

³³ Tó n mè: Má i'ò yɔᓃ, má kámabo yɔᓃ,
má wúle yɔᓃ ɔ̀kpaa ma kùɛ,

³⁴ pɔ̀taasi a n zámakɛ lán kpáíwa,
pɔ́ nɔana i mɔma lán g̀skɛbɔdewa.

25

Salomɔᓃ yáasi páleᓃ

¹ Salomɔᓃ yáasi pɔ́ Yudaᓃ kí Ezekia gbéᓃ è aa kèᓃn kɛ:

² Lua gawi v́ kɛ à yá ulɛ,
kíᓃ gawi v́ kɛ aa yá tàasika.

³ Luabɛ lesi lé ní tɔ̀lɛ gèele léo
ní kía làasooò tàasikaa v́io.

⁴ Anusu gbāsi b̀lɛ,
ánusuzíkɛna i pɔ́maa piò.

⁵ Váikɛnaᓃ b̀lɛ kía íwaᓃ guu,
aà kpala i zɛᓃ yázɛde musu.

⁶ Nsu ñ nzia dilɛ gbia kía aeo,
ńsu zɛ gbɛzɔᓃ gbɛuo.

⁷ Asa aà oanɛ, mɔ aɛ la, maa dɛ
aà n dilɛ kēsāa gbé gbiaᓃ aea.*

⁸ Yá pɔ́ n wé è ńsu ñyᓃ wā ní a g̀gᓃaoo.
Tó wà yɛlɛdine, b́ó ñyᓃ kɛ gbɛzái?

⁹ Tó níle yágᓃgᓃ ní n gbédeeo,
ńsu bɔ́ ní gbépāle asiioo.

¹⁰ Tó à su mà, a widamae,
n t́íi a láa bo.

* 25:7 Luk 14.8-10

- 11 Yána'oa a gɔɔwa kefeũ
lán mao tēa pɔ da ánuḽu tauwa.
- 12 Ɔnɔna leɗama maa gbé pɔ nòse viē
lán vua nɔamblebɔwae.
- 13 Lá í niē ìb de pɔkekɛnaɔne,
màa zina náaide de gbé pɔ aa aà zìɔne,
ì ní nòse níniné.
- 14 Gbé pɔ ì gbadaa legbē mé ìli dao
de lán lou pɔ sisi à íana kàka i maowae.†
- 15 Menakea ì to kía ní yáze e,
kpálea yáí ì tó ní yá ble.
- 16 Tó n zó è, ble n lé léu,
ké n̄su ble zɔɔ n̄ pisio yáí.
- 17 Nsu n̄ n gbédee be zé sɔɔ,
ké asu kpasannɔ à zanguo yáí.
- 18 Gbé yáɗɔa a gbédeewa
de lá à aà kè'ia ní goo ge fēnda ge ní kaowae.
- 19 Sɔkpalea náaisaidezi taasikɛgɔɔ
de lán swaa gyāe ge gbá kɔɔwae.
- 20 Pɔna lesia pɔsiadee
de lán ulawoloama íampuu
ge yɔuna kaa bɔwawae.
- 21 Tó nɔa lé n ibee de, ble kpawà,
tó imiē sɔ, n̄ aà gba í,
- 22 asa níle aà ɔ kaè a léun we,‡
mé Dii a fiabone.
- 23 Lá gukpe íana ì mó ní louo,
màa gbēpea ì mó ní oa fēnkpaao.
- 24 Ia gɔu zāu maa
de kua kpéu sānu ní nɔ sòledeola.
- 25 Baona bɔa bùsu zāzāu
de lán í niē kpaa gbé pɔ a yēēe làawawae.
- 26 Gbēmaa pɔ misiile vāikɛnae
de lán nibɔna pɔ a í yàwae,
lán lɔɔ pɔ a í òɔkpàwa.
- 27 Zɔblea gēagēa maaɔ,
gbé azia kpɛlaa gbiao.
- 28 Gbé pɔ azia kūa dɔo
de lán wéle pɔ a bíi gbooawae.

26

- 1 Lá loughɛkwɛa sae
ge loumaa pɔkekɛgɔɔ lí zekɛo,
màa gawi lí kōsi ní sɔũoo.
- 2 Lá gòlegolena ní luakitelenao

† 25:14 Yud 12 ‡ 25:22 Lom 12.20

Ìò vuavua, Ìò gé la, Ìò ta le,
màa òlèlèa gbě́e pá a pòe zòwàò.

³ Fláá s̄́ pòe, kpíá zàa'ina pòe,
sòũ pò mé go ũ a kpesèa.

⁴ Nsu yázāsi sòũwa a faasaikewao,
ké nsu gōaàwao yái.

⁵ Yázāsi sòũwa a faasaikewa,
ké asu azia gwa ònòna ũo yái.

⁶ Tó n lèdĩ sòũe,
n nzia òòkpàe, n yā'ĩ nziaee.

⁷ Yáasi pò dò sòũ léu
de lán ee gbá pò lé gbāewae.

⁸ Sòũ kpèlāa
de lán gbèdaa gbemauwae.

⁹ Yáasi pò dò sòũ léu
de lán lè naa wēdèna z̄́ziwae.

¹⁰ Sòũ ge gbēpāpā daaz̄́i
de lán toekana p̄́pii gbāawae.

¹¹ Sòũ eaa a yāfaasaikewa lò
de lán gbē pò èa a pisi blèwae.*

¹² N gbé pò azia d̄́lè ònòna ũ èa?
Sòũ s̄́òwà.

¹³ Māade ì mè: Nòomusu ku zéue,
wài pásí bē zeau.

¹⁴ Lá gba Ìò lili a lilibòu,
màa māade Ìò lilelile a wúlek̄́i.

¹⁵ Māade ì òsi tau,
aà blèli gèò a lé k̄́i ì kewà ìa.

¹⁶ Māade Ìò e a ònò
de yāwendōna gbēon soplaola.

¹⁷ V̄́i pélea d̄́ò lekpaau
de bàasi gbē k̄́ia a vláwa ũe.

¹⁸⁻¹⁹ Gbé pò a gbédee s̄́s̄́ ò à gbàsa oè: Málè faaiboè
de lán wekeyiode pò lé kà tede ní kagbao f̄́nguwae.

²⁰ Tó yàa kuo, té ì gae,
tó gbēpena kuo, sòle ì láae.

²¹ Lá sísí ì ke t̄́ȳ́e, lá yàa ì ke t̄́e,
màa lekpaade ì sòle da.

²² Gbēpena yá ì kené lán zówa,
ì gē léu d̄́ò e n̄́sekpeau.

²³ N̄́sepās̄́ide pò ì yá nana oné
de lán lo pò wà ánu'su'ì lèwàwae.

²⁴ Gbé pò Ìò zaŋgu ì azia k̄́e k̄́e ní léoe,
gbésās̄́a làasoo mé kú aà s̄́u.

²⁵ Tó yá nana b̄́ò aà léu, nsu sio,

* 26:11 2P̄́e 2.22

asa yāvāi mèn sopla mé kú aà s̄u.
 26 Tó à a zaa gbé̄ḡu ùlɛ mɔafili guu,
 aà vāi ì bɔ gupuaḡ b́la wáa.

27 Gbé̄ pɔ ɛȳ̀nɛ a zu a guue,
 gbé̄ pɔ gbɛ gbeembò, gbɛpi a si adewa.
 28 Ɛɛde za gbé̄ pɔ ì n̄ ò̀kpaḡgu,
 k̄nide ì gbé̄ kpá léleai.

27

1 Nsu íanadā zia yá musuo,
 asa n̄ d̄s̄ yá pɔ zia a io.*
 2 To wà n sáaukpa, n̄su n̄ nzia sáaukpaḡ.
 To à bɔ gbɛpáleḡ léu, asu bɔ n léuo.
 3 Gbɛ gbia, úfāá asoɛ,
 kási s̄u íadama ì t̄má de beea.
 4 Pɔkūma pāsí, pɔfē ì danla,
 déme a n̄̀sɛḡa f̄s̄ s̄i?
 5 Gbé̄ gbaa laai b́la wáa maa
 de yea gbé̄zi yāe oaè saia.
 6 Gbēna yā'oma kpaan̄zi náai v̄i,
 ibɛɛ lépeama mɔafili v̄i.†
 7 Gbé̄ pɔ k̄aa ì zazakū zówaɛ,
 āma n̄andena pɔ k̄isá d̄s̄o.
 8 Gbé̄ pɔ k̄è a uawa àlɛ bebebebe
 de lán bā pɔ s̄āsā a sakpewawaɛ.
 9 Nisi ḡinana n̄ tulaletio ì n̄ pɔ ke na,
 ledak̄ōwa n̄ n̄̀semendoo ì gbēnaḡ ke na.
 10 Nsu n̄ n gbēna v̄uaao ge n mae gbēna.
 Tó yá n le, n̄su gé n v̄i ge n dāuna beo.
 N gbé̄dee pɔ kú k̄ai maa de n be gbé̄ pɔ kú z̄aa.
 11 Ma né, n̄ȳ̀ ò̀n̄, ma pɔ ì kema na,
 mí e yázāsi ma s̄s̄ōnaḡwa.
 12 Laaide ì d̄baa vāi e ò ì ulɛè,
 làasoosaide ì gi àḡ gé ò ì yā'e.
 13 Tó gbé̄ nibḡ fla d̄i a miwa, n̄ aà ula sí,
 n̄ȳ̀ k̄ūa t̄ōma ū gbé̄pi ḡɛ ū.
 14 Tó n ledà ía n samaa'ò n gbé̄dee k̄ōk̄ō,
 wa dilɛ sayāi ūɛ.
 15 N̄s̄òlede muaa
 n̄ í pɔ lé t̄t̄s̄ zɛsai lou záoɛ.
 16 Aà zùukeaá íana zùukeaɛ,
 ade lé ì ɔk̄ūkpaɛ.
 17 Lá m̄ḡ ì k̄s̄ leke,
 màa gbēnazina ì a gbé̄dee keke.
 18 Tó n laaidò lí ne'inawa, n̄ȳ̀ a né ble,

* 27:1 Zaa 4.13-16 † 27:6 Luk 22.47-48

tó n ɔ́lǎ n diizi, a n kpela.

¹⁹ Lá gbé ǐ a oa e í guu,
màa gbé ǐ a nòse dǔ a yâkewa.

²⁰ Lá gɛɔ lí mó beda ní téowao,
màa gbé wé yea pói lí mówào.

²¹ Wǐ ánu su ní vuao maa dǔ a baasaa guue,
màa wǐ gbé bɛɛɛ dǔ aà tɔbɔa guu.

²² Baa tó n faasaide kà góu
níle aà sabo ní pówɛnao sǎnu,
aà faasaikɛ a kǛwào.

²³ Níliò n pɔtuoo kua dǔ maamaa,
laaidɔ n kpàsa pówaa.

²⁴ Asa àizɛɛ líò ku gɔɔpiio,
mé gawi líò gé wē ní wēoo.

²⁵ Sē ǐ láa, a dafu ǐ bɔle,
ni a tàaa kpá pówne,

²⁶ ni pɔkasa kɛ ní n sǎo kǎo,
ni bú lú ní n blè ɔao,

²⁷ ní bleɔ ví iò dinzi n pɔblea ũ,
ni n uadeɔ ní n nɔɛ zíkɛnao gwaò.

28

¹ Vǎikɛna ǐ bàalɛɛ, baa tó wàle aà yao,
gbēmaa ǐ wóɔ ví lán nòomusuwa.

² Tó duuna kò bùsuu, a kíaa ǐ dasiɛ.
Gbé pó wɛzē ní dǔao ví ǐ to yázede àò ku.

³ Kíaa pó ǐ ǐada yèɛɛsaideɔwa
de lán lou pó ǐ kwɛ à ble ɔ̀kpawaaɛ.

⁴ Ikoyádansaiò ǐ gāga vǎikɛnaɔne,
ikoyádanao sǎ aai bɔ ní kpɛɛ.

⁵ Gbēvǎiò yázede gbadǔo,
gbé pó lé Dii aeyao dǔ wásawasa.*

⁶ Taaside tàesaide maa
de ɔde yákpaanlakɛnala.

⁷ Né ikoyádana wé kǛa,
lalasideɔ gbēna ǐ wida a maewaaɛ.

⁸ Gbé pó ǐ a àizɛɛ káfi ɔ'igbaa ní àiwɛɛɛɛa zǔoo guu
lé pó kǎaa gbé pó ǐ taasideɔ wɛgwaɛɛ.

⁹ Gbé pó ǐ ikoyá kpá swáa,
Lua líò ye aà wabikɛawa gíyǎio.

¹⁰ Gbé pó ǐ gbēmaaɔ da zé vǎiwa,
a léle da azia baiuɛ,
tàesaideɔ sǎ aa bɔ maa.

¹¹ ɔde ǐ azia dile ɔ̀nɔna ũɛ,
kási taaside wɛzēna ǐ aà ɔ̀nɔ dǔwàɛ.

¹² Tó gbēmaaɔ kúkua dɔ, gbépii ǐ ǐanadǎɛ,
tó vǎikɛnao gbāakù, baade ǐò mikpaguiɛ.

* 28:5 1Kln 2.14

13 Tó n n tàaeᵇ ùle, ríyᵇ gé aeᵇ,
 tó ní ò mé ní tò, Lua a n wēnagwa.†
 14 Báaaden gbé pᵇ Dii vía ví ũ.
 Swágbáade sᵇ ì léle da taasiu.
 15 Gbēvāi pᵇ ì kible yēēsaideᵇwa
 de lán nᵇmusu pūnaawaᵇ,
 lán gbeaana kusiamáwa.
 16 Dᵇaana pᵇ ì gbé wetā wé kēao,
 gbé pᵇ za ᵇvāi'EAU wēni ìᵇ gbāa.
 17 Gbēdena pᵇ a làasoo lé ìadawa
 aᵇ bàale e a ge gaᵇde.
 Gbēe su kpaèᵇ.
 18 Gbé pᵇ ì yāke a zéwa aᵇ aafiaᵇ,
 yādᵇsaikena sᵇ a ee kándoe.
 19 Gbé pᵇ ì laaidᵇ a buaziwa ìᵇ kāa,
 gugiiyana sᵇ ìᵇ ku pókēsāma guue.
 20 Lua a báaada náaidegu maamaaᵇ,
 gbé pᵇ lé wā à ke ᵇde ũ a bᵇ pāᵇ.
 21 Gbēbᵇbᵇa'ᵇsi maaᵇ,
 kási gbé a tàaeke pēe miᵇna yái.
 22 Biide mé ì wā ní àizee'eaᵇ,
 ìliᵇ dᵇ ké taasi a a leo.
 23 Gbé pᵇ gbé gbà laai ìᵇ naaàᵇ
 de gbé pᵇ aà tᵇnasila.
 24 Gbé pᵇ a de ní a dao kpái'ò,
 mé àle me tàae no,
 ade dou ní kpáiweliweoe.
 25 Gbé pᵇ wékaka ví ì sòle daᵇ,
 gbé pᵇ Dii náai ví mé a mekpa.
 26 Gbé pᵇ lé azia náaikéá sᵇūᵇ,
 gbé pᵇ kú ᵇnᵇ'ᵇnᵇ mé a bᵇ maa.
 27 Pᵇ lí kēsā gbé pᵇ ì taasideᵇ gba pᵇwao,
 wí gbé pᵇ ì wevírla kaᵇ.
 28 Tó váikenaᵇ gbāakù,
 baade ìᵇ mikpaguiᵇ.
 Tó aa gāga, gbēmaaᵇ ì liguaᵇ.

29

1 Gbé pᵇ wa gbà laai maamaa mé aà swá gí gbāa,
 kaaū a gēaazi kándoe, a fele bo.
 2 Tó gbēmaaᵇ ligua, gbéᵇ pᵇ ìᵇ naᵇ,
 tó gbēvāi ku kpalau, wí aaukeᵇ.
 3 Gbé pᵇ ye ᵇnᵇi ì a mae pᵇ ke na,
 káaluᵇ be zēsena ì a ᵇa de.
 4 Kía ì a bᵇsu zedᵇ yázede musu,
 a gbagusaesina sᵇ ì a bᵇsu deᵇ.

† 28:13 1Zāa 1.9

- 5 Gbé pọ́ lé lēna ke a gbédeee
lé ba kpa aziaee.
- 6 Gbēvāi tàaekēa ì àà kū bai ũ,
gbēmaa gula ìḽ dọ́ ní pọ́nao.
- 7 Gbēmaa ì laaidọ́ yēēesaidee a yágḽgḽawa,
vāikēna sọ́ ìli àà kàakēo.
- 8 Gbélaanikēnaḽ ì wéle wā,
ḽnọ́naḽ ì gbéḽ nḽse níniné.
- 9 Tó ḽnọ́na gè yákpalekei ní sọ́ũo,
sọ́ũpi pọ́ pà yá, àle yáalọ́ yá,
àà lé lí kpaaũo.
- 10 Gbēdenaḽ ìḽ za tàaesaidegue,
aaḽḽ gbēmaaḽ wēe.
- 11 Sọ́ũ pọ́kūma ì pisi àà wéwae,
ḽnọ́na sọ́ ì a nḽse suumpaee.
- 12 Tó gbāade lé swáse eeyāi,
àà ìwaḽ ì gḽ vāikēnaḽ ũ píie.
- 13 Taaside ní ìadamadeo an yáe bee doũe,
Dii mé tò an wé lé gu'e nípii.
- 14 Kíá pọ́ ì yákpaleke taasideḽne ní sianaḽ,
àà kpala zínapeleaa ìḽ gbāa gḽpiiie.
- 15 Toota ní flāo ì to gbé ḽnọ́kū,
né pọ́ wa tò aziae ì wida a dawae.
- 16 Tó vāikēnaḽ lìgua, tàaekēa ì kḽe,
āma gbēmaaḽ aa ní léleaa e.
- 17 N n né toto, i n nḽse dane doũ,
a to n nḽse àḽ yáalọ́wa.
- 18 Gu pọ́ Lua yá kúuo wìliḽ nízia kūa dḽo.
Báaaden gbé pọ́ àà ikoyā kūa ũ.
- 19 Wìli zọ́ toto ní léoo.
Baa tó a mà, a zíkewào.
- 20 N gbé pọ́ ì wā àḽ yā'o èa?
Sọ́ũ sàḽwa.
- 21 Zọ́ pọ́ wa zàza za a èwaasogḽḽ,
a gḽ gulu ũ gbēzāe.
- 22 Pọ́kūmade ì sòle da,
nḽseyāfūnde ì duunake maamaae.
- 23 Iandāa ì ní busae,
ziabusaa mé ì ní káfí.*
- 24 Gbé pọ́ lé ble ní kpáio za aziaue,
ì me á sì ní Luao, ḽ ìli we òo.
- 25 Viakēa gbēnazinaeá baie,
gbé pọ́ lé Dii náaike mi aḽ daa ía.
- 26 Gbé daside ìḽ ye gbāade zēínḽe,
āma yákpalekēa ní gbéḽá Dii yáe.
- 27 Gbēmaa ye gbé dḽḽsai giyāio,
gbēvāi sọ́ ìliḽ ye nḽsepuade yákeaiio.

* 29:23 Mat 23.12

30

Aguu yá'oa

¹ Yake né Aguu yá'oa.

Ma kpsa Lua, ma kpsa dúuduu,

² asa ma sòũke de dāola,
má gbēnazina wēzē vīo.

³ Mi ñno dadao,
mé má Lua dōa vīo.

⁴ Déme gè luabe yāa à sùì?

Déme íana kàaa kù a ɔzi?

Déme lou yè a pɔkasauì?

Déme tɔle lé dàì?

Aà tón lai? Aà né tón lai?

Tó n dō.

⁵ Lua yáɔ pípia píie,

ìɔ de sēngbao ũ gbé pɔ náaàzie.

⁶ Nsu yāe káfi aà yá guuo,
ké asu ní ekanε ní ɔzió yái.

⁷ Yá mèn pla mále gbεama Dii,
ńsu giomεε e màɔ gao.

⁸ Ma kē yápā oa ní εetoaowa.

Nili ma gba ble ma lé léu.

Nsu ma da taasi ge ɔdekεuo,

⁹ ké pɔ su àɔ dimazi
mà lelekpanzi mà me,

déme Lua ũio,

mé ké taasi su ma kũ mà kpái'o

mà n tɔ òkpao.

¹⁰ Nsu yāɔɔ zɔwa a dii kíio,

ké asu n ka, à wi n musuo yái.

¹¹ Gbēεɔ ku, aaí ní mae kaε,
aali samaa'o ní daεo.

¹² Gbēεɔ ku aaliɔ e wa gbāsio,
kási an ámake i kémáo.

¹³ Gbēεɔ ku an wépekíi zà,
aaí ní mi ga da ía.

¹⁴ Gbēεɔ ku an swaaá fēndaε,
an kánkānaá fēnaε,

aaí dúnia taasideɔ ní gbēnazin wēnadeɔ taitaiò.

¹⁵ Too nenɔenaɔ ví mèn pla,

aaí me: Wá gba, wá gba.

Pɔ mèn aaɔ ku aali káo,

à kà síiɔ se, aali me pɔ mòmáo:

¹⁶ Bεda ní neasakpe giio

ní tɔleɔ asa í lí mɔwáo

ní téo asa ìli me a kã ziio.

17 Wé pò né ì a mae láanikèò mé ì sakaò a dau,
swa'è gbagbaàó mé aa àà wépi bò,
yáamusuò i gbasa aa àà gè ble.

18 Yá mèn àaò ku aa de ma dšala,
à kà síiò se ké má ní midšò:

19 Zé pò yáamusu ìò beò musu,
zé pò mlē ìò táa'òò gbèšèènaa,
zé pò gó'ìlèna ìò beò ísia guo
ní zé pò gōè ìò yeò wéndiazio.

20 Nòè dšé'íide yákean ké:
I pòble, ì òma a léwa,
ì me i vāikèò.

21 Yá mèn àaò ì tš tòlèwa à lualua,
à kà síiò se a yápiò fšò:

22 Zò kpalablea,
sòũ pòble káa,

23 nòè pò wa zau zākea,
zò wéndia gōa a dii zā nò ũ.

24 Pò nénàò ku tòlè mèn síiò,
kási aa ònò ví maamaaè:

25 Bòònaò de pò gbāaò ũò,
kási aaì ble kùsúa di saèè.

26 Èn'ui'uínaò de pòzšòò ũò,
kási aaì bekpa gbèšòòuè.

27 Kwaò líò kía víò,
kási aaì bòlè zéze gā ní gāòè.

28 Nyò fš zš kú ní òò,
kási ì e gè na kía kpé saaiè.

29 Pò mèn àaò ku an bea maa,
à kà síiò se an táa'oa kéfèũ:

30 Nòòmusu pò de gōsa ũ nòbòò guu,
ìli pòòbòzāke pòèèò

31 ní kosa pò toe bòò ní blesan giio
ní kía pò kú a zīgšò aèò.

32 Tó n sòũyā kè zíasèa lèšì guu
ge tó n vāi làasookè, òku n léwa,

33 asa lá wí ví disaa í fš à gō wàagase ũ,
ge lá wí ní kú wà fi à aubò,
màa gbéò pòfèanè ì sòleda.

31

Kí Lemueliyá

¹ Kí Lemueli da lèdàwà à mè:
² Kpelewaè, ma né? Bòé, ma nè'ia?
Akeàè, né pò ma a lèkè Luawa?

³ Nsu ñ n wo de nḽeḽ kíio,
ńsu zé pḽ í kíaḽ òḽkpa seḽ.

⁴ Lemuēli, vēēá kíaḽ pḽmia no,
í gbāáá kpalablenḽ pḽmia no,
⁵ ké aasu mi ikoyāḽ sáńgu,
aai yágḽḽgḽ taasideḽne faasaio yái.

⁶ A í gbāa kpa gbé pḽ lé mó gaiḽwa,
à vēē kpa pḽsiadeḽwa

⁷ aa mi, an taasi i sáńgu,
an yā'ḽma aḽ dḽńgu lḽo.

⁸ Yā'o gbé pḽ a lé lé bebekā gēē ũ,
yágḽḽgḽ gbé pḽ aale sāaleḽne.

⁹ Nsu ñyḽ níleo, yákpaleke a zéwa,
taasideḽ ní wēnadeḽ yānakpámá.

Nḽ aiade

¹⁰ Déme a nḽ aiade ei?
Aà beēē de ḽsoḽla zā.

¹¹ Aà zā lḽ aà náai ví ní nḽsemendooē,
pḽmaae lí kēsāwào.

¹² Maa lḽ ke a zāē, i ke vāi no
e a wēni léu.

¹³ I sākā ní buao wēēē,
í a ḽzī ke ní pḽnao.

¹⁴ I gé ble séi zā
lán gó'ilena laatanawa.

¹⁵ I fele gufēne à bleke a uadeḽne,
í zī kpaale a wéndiaḽne.

¹⁶ I tḽḽe maa wēēē lú,
í vēēliḽ pépeu ní azīa bḽḽ ḽao.

¹⁷ I gbāa dḽ a pi asana ũ,
í gāsīwa bḽbḽ a zīwa.

¹⁸ Iḽ dḽ ké á ele e,
aà filia lḽ dḽ gwá.

¹⁹ Aà ḽ lḽ pḽoa àḽ bunkapa kūa,
í kēē ḽwā ní a ḽneḽ.

²⁰ I ḽ pḽo wēnadeḽne,
í ḽlia taasideḽzi.

²¹ Ili íampuu víake a beḽeḽ yá musuo,
asa aà uadeḽ í ula didikḽae.

²² I zwāa wúlebḽḽ tā azīa,
aà pḽkasaḽá bàabaa ní zwāa gāaluladeḽne.

²³ Aà zā í tḽbḽ faaibokii,
í zḽle gudōū ní bḽsu gbēzḽḽḽ.

²⁴ Nḽepi í pḽḽgāu ke àḽ yía,
í pḽḽna tā à kpa laatanḽwa.

²⁵ Iḽ gbāa ní gawio daa a pḽkasa ũ,
aà kua zia yá lí iwāa ka aà pḽao.

²⁶ ḽḽyā lḽ dḽ aà léu,

ì yãdané ñ nòsemaao.

²⁷ I wéte a ua yãkeai,
ìli zìgbiakε à gbasa àḡ pòbleo.

²⁸ Aà néḡ ì fεε aa samaa'òè,
aà zǎ ì aà sáaukpa ì me:

²⁹ Nεε daside áiavi fá,
ãma níme ñ deñla píi.

³⁰ Kákaa maa líḡ náai vío,
kefenke ì gèzeae,
nεε pò Dii vía ví ò wí aà sáaukpa.

³¹ A aà sáaukpa zǎ pò a kè yǎ musu,
í aà táasile aà yãkea musu gãae.

LAASOODE

Yá pò kú láε bee guu

Sea za lápi d̀̀o s̀̀eíawa lápi k̀̀ena lé azía yá b̀̀oolekeẁ̀e lá á ò̀̀n, āma lápi ò̀̀n yá doũ ní Yáasi lá p̀̀oo. Aà ò̀̀n doũ ní felekaa p̀̀oo. Aà kua d̀̀únia guu à yá pò á k̀̀eò ní yá pò a leò gwà, ò̀̀ a è nama de lán suawaε, mé gb̀̀enazina ì d̀̀eeka, ké à e namable yáíε, ò̀̀ ì b̀̀o pã m̀̀o m̀̀o. A làasookè azíawa tó kua d̀̀úniau d̀̀o v̄i, ge tó a b̀̀eεε v̄i. I to gb̀̀é pò lé lápi kyokeò yá doũpiò wàaipa. Lá a ku Yobu lá guuwa, yáwea àao. Làasoode ní a ò̀̀nkeo à bílikè gb̀̀enazina kuana yáwa. Ǿ à ledàwá wà zíkε maamaa wà p̀̀nake ní pò pò Lua wá gbáò e wá ẁ̀ni léu.

Làasoode yá dasiò b̀̀ò yáò kpεε, ì gb̀̀é kãdε. A zèd̀̀ ké d̀̀e pò w̄i ká ní p̀̀na pò w̄i e d̀̀únia guuoá yãpãε. Ewaasoke, odeke, àizεedeke, zíkεa, ò̀̀n k̄ua, yãkεa a zéwa, a d̄ile yápiiá pãε mé gugiiyaaε. Lá gb̀̀enazinaò ìò ku ga lézi mé yázesai ku, bee tò nama líò kuo. Wiliò yá pò Lua lé yá ní d̀̀úniao d̀̀o, ò̀̀ bee tò wá gb̀̀enazina zia gbá d̀̀o. Yápiò ì to wà làasookε zé pò maa wà sewa.

Bibeli láò ì wá ẁ̀ni mi ołoẁ̀e. A maa wà lápiò kyoke, w̄i e d̀̀o, w̄i b̀̀o seakea ní p̀̀yaaò guu. A maa wà làasookε wá kua d̀̀úniauwaε, w̄i zíkε yá pò wa k̀̀e Bibeliuwa, w̄i e Lua náaikε a zéwa. Wεd̀̀a Luazi mé a tó wá kua d̀̀úniau àò de gugiiyaa ùo.

Yápii pãε

¹ Làasoode Davidi né, Yelusaleũ kía yán kε:

² Mámεmaa Làasoode ma mè:
Yãpã búubuu,

yãpã búubuu, yápii pãε.

³ Bó ài gb̀̀enazina ì e d̀̀úniau
taasi pò àle kε a z̄i pii guuwai?

⁴ Kpàio ì ḡε, Wueò ì su,
ní beeo d̀̀únia ìò ku g̀̀o piie.

⁵ Iat̄ε ì bile ì ḡε kpéu,
ì wã à εa gé gu pò a bou.

⁶ Iana ì na gεmidok̄li oi,
ì liaa su gugbãntoo oi,
ìò liaaliaa à gé le à su la.

⁷ Swa pii í ìò ka ísiaue,
kási ísia lí pao,
ípiò i εa su swapiò miwa.

⁸ Pópii ì ní kpasa,
kpasapi yá g̀̀e oaa.
Gugwaa lí mó wéwao,
yãmaa lí swá pao.

⁹ Yá pò kú yãa mé a εa àò ku lo,
yá pò wa k̀̀e yãa ò̀̀ wa εa kε lo.

A dafue ku d̀̀úniau.

¹⁰ P̀̀e ku ké wá mε:
Pò dafue gwaa?

Aawo! A d̀̀aa kú wá āa za zi k̀̀o.

¹¹ Gb̀̀é káauò yá líò d̀̀o gb̀̀eegu lo.

Baa gbé pọ aaw ku ziaaw,
an yá a daw gbēegu gbēzāo.

¹² Ma làasoode ma ke Isailiaw kía ũ Yelusaleũ. ¹³ Ma mekpà yá pọ wàle ke dúniauw píi tāsikaawa, má yòe ònò'ònò, má è Lua zì pāsì dà gbēnazinaawne aa ke. ¹⁴ Ma yá pọ wàle ke dúniauw è píi, a píiá pāe mé gugiyaaw.

¹⁵ Pọ fiaa pōoa vīo,
wīli e pọ pọ kēsā nāo ní a kīniaw.

¹⁶ Ō má ò ma nòseu ma mē: Gwa! Ma ònò zōo de gbé pọ kpalablè Yelusaleũ ma āawla píi, ma ònò ní ma dšao webò maamaaw.* ¹⁷ Ō ma mekpà ònò asii dšawa mà sōũke ní mīsayāo asii dš, ò má è beeá gugiyaaw lo.

¹⁸ Asa ònò zōo ì mós ní poyaa zōowee,
mé wī yā'ōma e ní dšā léue.

2

Pónakead pāe

¹ Má ò maziawa mà fele mà pónakea lé gwa, mí namablea dš, ò má è beeá pāe lo. ² Má è yaalá sōũkee. Pónakea sš, bó ì inéi? ³ Ma póna wēele vēmia guu, ma oīia mīsayāi, āma ma làasoo lé tamanò ònòwa, ké mà yá pọ maa gbēnazina lí ke dúniauw guu a wēni kpòona léu dš.

⁴ Ma okpà zì zōowawa, ma kpedòdò maziaaw, ma vēliaw pèpe kpélekpéle. ⁵ Ma kaaò dàda, ma swa saaw kēke, ma lí pọ wī a be ble bui píi bàbau. ⁶ Ma íkalekíaw kēke aaw mōsepisi líkpepiaw. ⁷ Ma zōo lùlu gšew ní nōew, mé wà ní keew ì ma beew. Má zuw ní potuo kelew vī dasidasi de gbé pọ kú Yelusaleũ ma āawla píi.* ⁸ Ma ánuwu ní vuaw kàamazi ní kíaaw àizew ní ní bùsu pọw.† Ma lēsinaaw sè gšew ní nōew, ma nō pọ gšew ì luaiaw sè dasi. ⁹ Ma tobò, ma zōo de gbé pọ kú Yelusaleũ ma āawla píi, mé ma gi má ònò apii guu.

¹⁰ Mī gi maziaaw ní pọ pọ ma wé bléoo.

Mī pọ pọ ma pọ gbàe to weo.
Ma pọ kēna ma zíkēa píiwa,
ōme ma isimagakpaa píi aseaw ũ.

¹¹ Ké ma wetè yá pọ má kèzì píi
ní isima pọ má gā má kpà a musuo,
má è apii pāe mé gugiyaaw,
a ài vī dúniauw.

¹² Ō ma làasoo tà ònò ní sōũkeaw ní mīsaikēowa.
Yá pọ wa kè za zì bàasio,
a kpele kí gšew a ke lbi?

¹³ Má è ònò ài vī de mīsaikēaw
lá gupua lo ài vī de gusiaawa.

¹⁴ Ōnōna wé lo ku aà aew,
sōũ lo be gusiauw.

Ō má è gó doũ mé a ní bua mīpii.

¹⁵ Ō ma làasookè ma sōu ma mē:
Lá gó doũ mé a wá bua ní sōũ,
bó ài má e ma ònòwai?
Ō ma mē: Beeá yāpāe lo.

¹⁶ Ōnōna yá a daw gbēegu de sōũaw,
ampii an yá a sā gbéowgu zia.

* **1:16** 1Kia 5.9-11, 10.23-24 * **2:7** 1Kia 5.2-3 † **2:8** 1Kia 10.14-27

Ɔnɔna ì ga lán sɔũwae.

Isimagakpaad pãe

17 Ɔ ma sakà ma kuau, asa yá pò wàle ke dúniau píi ì kemee yã'õma ùe. Apíi pãe mé gugíyaae. 18 Ɔ ma sakà zí pò má kè dúniauɔgu píi, ké má tó ma gẽee yáí. 19 Déme dõ tó ɔnɔna ge sɔũn aà ùi? Kásile zí pò má kè dúniau n ɔnɔo a gõèe. Beeá pãe lo. 20 Ɔ ma pɔ yà isima pò má gà má kpà dúniau píi yá musu. 21 Asa gbé ì zíkè n ɔnɔo n dõao n gõio, ɔ ì to gbé pò i a kee keoe a pò ù. Beeá pãe lo, yãvãie maamaa. 22 Bó gbé ì e isima pò a ga kpà dúniau n dẽe pò a kào píi yá musui? 23 Aà kua dúniau gɔɔpii aà zí ì mɔè n yã'õmao n pɔyaaoe.† Baa gwá aà nòse lí dadouo. Beeá pãe lo.

24 Yá pò maa n gbẽnazinao mé de aà poble, aà imi, aà a zí sáaukpa.‡ Má è bee bò Lua ɔzi lo. 25 Lua donle sai déme a fõ poble à pɔnakèi? 26 Lua ì gbé pò kàagu gba ɔnɔ n dõao n pɔnao,* ãma Lua ì àizeselekãaaa zida duunkena, ké à kpa gbé pò kàaguwa. Beeá pãe lo mé gugíyaae.

3

Yápii n a gɔɔoe

1 Yápii n a gɔɔoe,
bɔɔle píi n a kegɔɔo.

2 Ne'igɔɔ ku, gagɔɔ ku,
pótɔgɔɔ ku, a wolegɔɔ ku.

3 Degɔɔ ku, gbágbãgɔɔ ku,
gboogɔɔ ku, a dɔgɔɔ ku.

4 Ɔɔɔgɔɔ ku, yaalɔgɔɔ ku,
wẽnakegɔɔ ku, kɔɔ'ogɔɔ ku.

5 Gbekɔlegɔɔ ku, gbekãaagɔɔ ku,
bɔnɔblegɔɔ ku, a zegɔɔ ku.

6 Pɔwɛlegɔɔ ku, a ɔkpaigɔɔ ku,
ɔdidia pɔwa gɔɔ ku, a gbaea gɔɔ ku.

7 Pógakẽgɔɔ ku, a namigɔɔ ku,
lekpaauḡgɔɔ ku, yá'ogɔɔ ku.

8 Yenzigɔɔ ku, zangugɔɔ ku,
zikagɔɔ ku, kálea aafia gɔɔ ku.

9 Bó ài zíkèna ì e taasi pò a kèwai? 10 Ma zí pò Lua dà gbẽnazinaone aa ke è. 11 Lua tò pópíi maa a gɔɔwa. A kua gɔɔpii làasoo dà gbẽnazina sɔu lo, kási a fõ yá pò Lua lé ke za dúnia daalea e a midewa gbadõ. 12 Má dõ ké pɔe maa n gbẽnazinao de aà kua pɔna guu n maakao aà wẽnì léulao. 13 Tó gbé lé poble, àle imi, àle a zí píi sáaukpa, Lua mé aà gbà. 14 Má dõ ké yá pò Lua lé ke aɔ ku gɔɔpii. Wa fõ pɔe káfíuo, mé wa fõ pɔe laouo. Lua kè màa, ké wàɔ a vía ví yáie. 15 Pó pò kú tia ku za zi kò, mé pò pò aɔ ku zia ku yãa lo. Lua ì yá pò kè yãa gbesisi.

16 Ma yá è dúniau lo:
Gu pò de yázede àɔ kuu,
yázesai mé kú we,
mé gu pò de yãmaa àɔ kuu,
yãvai mé kú we.

17 Má ò maziawa:

† 2:23 Yob 14.1 § 2:24 Isa 56.12, Luk 12.19, 1Kln 15.32 * 2:26 Yob 32.8, Yaa 2.6

Lua a yákpaleke ní gbēmaao ní gbēvāio píi,
asa yápii ní a gɔɔɔe,
bɔɔle píi ní a kegɔɔo.

¹⁸ Má ò ma sɔ guu ɔ: Gbēnazinao ì ke màa, Lua a ní yáwe wēné, aai dɔ níziawa wa de lán nòbɔɔwaɛ. ¹⁹ Sianaɛ, gbēnazinao ní nòbɔɔ, gó doũ mé a ní bua. Lá nòbɔ ì ga, màa gbēnazina ì ga ɔ, an wea doũɛ. Gbēnazina de nòbɔlao, asa yápii pãɛ. ²⁰ Ampii aai gé gudoũ, asa ampii aa bò bùsutiuɛ, mé ampii aa ɛa gɔ bùsutipi ũɛ. ²¹ Tó gbēnazina nisina ì ta musu, nòbɔ pò ì ta zílɛn lò, déme dɔi? ²² A yáí tò má è yãe maa ní gbēnazinao de aà a zì sáaukpalao, asa aà luakpaman we. Déme a to aà dɔ yá pò a mɔ aà kpɛi?

4

Kua ní kɔo

¹ Ǿ ma gbãa pò wàle mɔ gbéɔne dúniau yá gwà ɔ píi. Ma gbé pò wàle ní wetã wé'i è, aa nòseninina vío. Aa nòseninina vío, asa an wetãnapio mé gbãa ví. ² Ǿ ma mè, gbé pò gà yãao Lua sáaukè de gbé pò kúɔla, ³ ãma gbé pò wi i yãao, i wesi vāi pò wí ke dúniauleo sãɔmá mípii. ⁴ Má è pò pò tò gbé ì zike à mekpawà, ké à e à de a gbédeela yáíɛ. Beeá pãe ɔ mé gugiyaɛɛ.

⁵ Sɔũ ì a ɔ kpaau à ibaba.

⁶ Kua ní pò ɔkũ doo ní sɔdaadoũ
maa de kua ní pò ɔkũ plao
ní isimagakpao ní gugiyaao.

⁷ Ǿ ma ɛa yãpã pãle è dúnia guu ɔ. ⁸ Ziloe ku, a né vío, a víi ge dãuna vío. Aà isima lí bao, kási aà àizeɛ lí mɔwàò. Dé yáí àle zíkɛii? Bóyāi à pɔnakɛa tē aziaɛi? Beeá pãe ɔ, bɔɔle pāsíɛ.

⁹ Plaa de doũ,
asa an taasi ài aɔ maa.

¹⁰ Tó gbédo lèlɛ, aà gbédo a aà sé.
Waiyoo gbédoũna!

Tó à lèlɛ, aɔ sena vío.

¹¹ Tó gbéɔn plao wúlea gudoũ,
aa kɔ pusu ma.

Kpɛlewa gbédoũna a bɔ íana yáui?

¹² Wí gbãamɔ gbédoũnaɛɛ,
gbéɔn plao sɔ aai ze wà gie.

Bà nian aà lí kè kpaao.

¹³ Ewaaso ònɔna taaside maa de kía zi sɔũ pò lí ledama ma ɔbɔla, ¹⁴ baa tó èwaasopi bò dakpɛunake guu ɔ à gɔ kía ũ, ge wà aà ì bùsupiu táaa ũn lò. ¹⁵ Má è dúnia a tɛ kí gɛɛ èwaasopizi, ¹⁶ gɔɔ bee aà gbéɔ aao lé vío, gbé pò a de ní dɔaana ũ. N beeo gbé pò aa mɔ gbézão aa aà sáaukpao. Beeá pãe ɔ mé gugiyaɛɛ.

Vlaka Luaɛ

¹⁷ Tó n ge Lua kpéu, ñyɔ kú ní laaio. Sɔaaazi n aà yãma maa de sɔũ sa'oa wea, asa an yádɔsai mé ì to aa yāvāikɛ.

5

¹ N lé su à ɔ wãao, nísu nɔnwãake n yã'o Lua aɛo. Lá a ku musu mé ní kú zílɛ, nísu yã'o dasio. ² Lá bɔɔle dasi ì mɔ ní nana'oaɔ, màa yá dasi ɔleɛa ì mɔ ní sɔyã'oo. ³ Tó n lekè Luawa,* nísu n a fiaboa gágao. N a fiabo, asa sɔũ yá lí kaaàguo. ⁴ Lekɛa Luawa sai maa de a keawà fiabosaia. ⁵ Nsu to n lé n dayáuo. Nsu o sa'onɛ n zã lekɛawaɛo. N ye Lua pò

* 5:3 Sɔũ 66.13-14

panzi n yápi yáí, i zí pò ní kẹ bádẹ yà? ⁶ Nana dasi oa ní yá dasi bọleao ì mó ní yápào. A yáí tò òyǎ Lua vía ví.

Aizéé páé

⁷ Tó ní è wàlẹ gbāamọ taasidẹnẹ guei, wàlẹ gíné ní yázedeo, wàlẹ yágǎgǎnẹ a zéwao, rísu to yápi dimao, asa búsupi gbāadeọ lé wétekǎie, mé an gbězǎọ lé wéteńzi ọ. ⁸ Ampii aaí búsupi baa bleé, asa kía mé buao ví.

⁹ Gbé pò ye ǎai lí kádò,
gbé pò ye àizééi ài lí mówào.
Beeá páé ọ.

¹⁰ Tó àizéé lé káfí,
a blenọ ọ káfíe.
Bó ài a ví a diií?
Aà wẹbiiwà bàasio.

¹¹ Zìgbāakẹna ì i na ma,
à pọblẹ yọọ ge maamaan nò.
Ọde sǎ, aà kāa lí tó à i'oo.

¹² Ma yāvái pásí è dúniau,
gběe zetà a ọdale,
à azía kpà íai,

¹³ ǎ à bọọlẹ vāi kèdò,
aà àizéé mǐde píi.
Ké à nẹgǎie ì, a pọe ví à toè ọo.

¹⁴ Gbēnazína ì ọ a da gbẹeu puizie.
Lá à mò, màa ì ea ta ọ,
ìli a zí àie e se nà a ọzì à tàòo.†

¹⁵ Yáé beeá yāvái pásíe ọ.
Lá gbé mò, màa ì ea ta ọ.
A isima ga kpà, à gugiiyàe,
bómẹ gǎèi?

¹⁶ Bee gbẹa à a gọọ mọakẹ gusiau
ní pọyaa zǎọ ní gyāo ní pọfẹo.

¹⁷ Ọ má è a maa ní gbēnazínao aà pọble, aà imi, aà zí pò a kẹ ní taasio dúniau a wēni kpòona pò Lua aà gbà léu sáaukpa, asa aà luakpaman we. ¹⁸ Bee gbẹa tó Lua gbé kà ọdawa ní àizéé, mé à aà gbà zé aà pónakẹò, aà zẹ ní a luakpamao, aà a zí sáaukpa. Lua mé aà gbà. ¹⁹ Iliọ làasookẹ a wēni gesenawa mòmọọ ọo, asa Lua mé yāmàwà ní pónao.

6

¹ Ma vāi è dúnia guu ọ, à tǎ gbēnazínaowa. ² Lua gbé kà ọdawa, à aà gbà àizéé ní bẹéé, a pò pò de à a ni ví píi ví, ǎ Lua i to à pónakẹò, gběpále mé gǎ ví. Beeá páé, yāvái pásíe.

³ Tó gbé nẹí mèn basọ mé à zikù táotao, baa ní aà gēgēakẹo, tó i e pónakẹ a guuo, tó à gà mé aà vía kpelaa, né pò wa ì gè sǎowà. ⁴ Asa népi mò páé, ǎ à tà gusiau, aà tó gǎ balau.

⁵ Baa ké i íatē eo mé a yāe dǎo, à nie è de ọdepia. ⁶ A de gbé pò kú wě òaa kwi pónakesaila. Aali gé gudoū mípiio lé?

⁷ Gbēnazína isima pò a gà lé kpá,

à pò e da léé yáé,
kási aà gbẹé lí káo.

⁸ Bó ńona deò sọúai?

† 5:14 Yob 1.21, Sou 49.17-18, 1Tim 6.7

Bó ài yákea a zéwa ì i taasidei?

⁹ Pónakea ní pọ́ pọ́ ní vńo
maa de a pále nídeaa.

Beeá páe ń mé gugiyaae.

¹⁰ Pọ́ pọ́ kẹ̀ yāa tọ́ vń kọ̀,
mé wa dọ́ lá gbēnazina de.

Gbēnazina a fń lekpaake
ní gbé pọ́ a gbāa dealaoo.

¹¹ Yábọ́le dasi ì yāpā kọ́.

Bó ài bee vń gbéi?

¹² Déme dọ́ pọ́ pọ́ maa ní gbēnazinao aà wēni gii kpòona pọ́ ì gē lán uenawa guui? Déme a
fń yá pọ́ a ke aà kpe dúnia guu oèi?

7

Ṣọ̀daané

¹ Tọ́ na maa de tulale beedeae,*
mé gagọ́ maa de igọ́a.

² Gēa ua pọ́ wàle gēwiipeu maa
de gēa ua pọ́ wàle dikpekeula,

asa gbépii midēan we,
mé a maa gbé pọ́ kúọ́ yápi da.

³ Wēnakea maa de yáalɔ́aa,
oosisia gbēa nòse ì wee.

⁴ Ṣọ́na laai ń ku ua pọ́ wàle ńɔ́buwa.
Sọ́u laai ń ku ua pọ́ wàle pónakeuwaae.

⁵ Ṣọ́na n lelea yádaa maa de
swáseaa sọ́u n táasileaiia,

⁶ asa sọ́u yaalɔ́ de
lán kù tẹ́ pūnaa kɩnauwaae.

Beeá páe ń.

⁷ Gbāa mọ́a gbéńne ì to ńna sọ́kúe,
mé gbagusaae ì gbé ńkpae.

⁸ Yá midēa maa de a feleaa,
sùuu maa de kàamaia.

⁹ Nsu to n pọ́ lí pa àao,†
asa sọ́u mé ń pọ́fě vń.

¹⁰ Nsu yágbēa n me
bóyái yáagọ́ maa de tiaaio,
asa yálaa bee taaá ńnyā no.

¹¹ Ṣọ́á pọ́maa lán túbiwa,
a ài vń gbé pọ́ lé íatě eone píi.

¹² Ṣọ́á kpanziē,
lá ńa de kpanziē ũwa,

mé dāa àin ke:

Ṣọ́nao ńno ì ní misi.

¹³ Làasooke Lua yákeawaa.

Déme a fń pọ́ pọ́ a kẹ́ kolea pooi?

¹⁴ Tó gọ́ na mọ́ma, pónakẹ̀.

* 7:1 Yaa 22.1 † 7:9 Zaa 1.19

Tó gɔɔ vāie sɔ̃, làasooke,
 Lua mé kè píi, ké gbēe su àɔ a zia dɔ̃o yáí.
 15 Ma wēni giie bee guu ma yáe beeɔ è píi.
 Ma gbēmaa è à gà a maakea guu,
 mé ma gbēvāi è àle gēgē a yāvāikēa guu.
 16 Nsu to n maakea gēagēo,
 nsu to n ɔ̃nɔ̃ gēagēo.
 Bóyāi nýɔ̃ yáyia nziawai?
 17 N vāi su gēagēo,
 nsu nýɔ̃ sɔ̃ũ.
 Bóyāi nýɔ̃ ga kpóoi?
 18 A maa nýɔ̃ yá mèn plapiɔ̃ kūae,
 nsu ɔ̃kpaio,
 asa gbé pɔ̃ Lua vīa vī ì yápiɔ̃ zé e píie.
 19 Ɔ̃nɔ̃ ì to ɔ̃nɔ̃na gbāa àɔ de
 wéle gbāade gbēɔ̃n kwiɔ̃la.
 20 Gbēmaa pɔ̃ ì yāmaake
 mé ìli duunakeo ku dúniauo.
 21 Nsu swáse yá pɔ̃ wàle ozi píio,
 ké tó n zíkēna lé n ká, nsu mao yáí.
 22 Asa n dɔ̃ nziawa,
 ké mpi sɔ̃ n gbéɔ̃ kà dasi.
 23 Ma wetè yá beeɔi ɔ̃nɔ̃'ɔ̃nɔ̃ píi,
 ma mē má ɔ̃nɔ̃kū, ɔ̃ à zākūmanɔ̃.
 24 Ɔ̃nɔ̃ kúkūi zà,
 a asii zɔ̃ maamaae,
 déme a fɔ̃ bɔ̃wàì?
 25 Ma ɔ̃nɔ̃ n yápii mio tàasikà,
 má yè ké mà e dɔ̃,
 mí yāvāikēa dɔ̃ sɔ̃ũke ũ,
 mí sɔ̃ũke dɔ̃ mīsaikē ũ.
 26 Má è nɔ̃e pɔ̃ de bai ũ,
 àà sɔ̃á mɔ̃musunae,
 mé àà ɔ̃ɔ̃á mɔ̃daonae,
 àà yá ì ma pɔ̃ ya de gaa.
 Gbé pɔ̃ a yá kà Luagu ì pili nɔ̃epiwa,
 āma nɔ̃epi ì duunkēna kūe.
 27 Mámēmaa Làasoode ma mē:
 Yá pɔ̃ ma bɔ̃wà gwa.
 Ké mále yá gwa zéze mà e a midɔ̃,
 28 gɔ̃ɔ̃ pɔ̃ mále wēele mále eo,
 ma gɔ̃e beede è mēndo gbēɔ̃n àaa sɔ̃ɔ̃ guu,
 āma baa mēndo mi nɔ̃e beede e n guuo.
 29 Yá pɔ̃ ma bɔ̃wàn ke:
 Lua gbēnazinaɔ̃ kè nɔ̃sepuadeɔ̃ ũe,
 ɔ̃ aa pèlepele kōni zéu.

Déme yá bɔɔle d̄si?

Ɔno ì gbēnazina oa weeè,
ì oa pásí lile.

² Misiile kía yáé,
asa n lekèwà ní Lua tóo.

³ Nsu wā ñ go aà aeo,
ńsu ñyō yá pó lé kèè ñi kúkūao,
asa a yá pó kàagu ke píie.

⁴ Lá kía yá mé zeví,
déme a f̄o è, bó ríle ke weii?

⁵ Gbé pó misiileè a ña eo,
gbé pó ɔno a a gɔɔ ní a kekeáo d̄s.

⁶ Yápii a gɔɔ ní a kekeáo víe,
baa tó taasi lé tó gbéwa gbáugbāu.

⁷ Lá gbēe zia d̄so,
déme a f̄o yá pó a mɔ oèi?

⁸ Gbēe a wēni kūa gbāa vío,
màa gbēe a f̄o à a gagɔɔ se s̄òo.

Wili e b̄ò sosau z̄igɔɔ,
màa vāi lí a kenao gbaeo.

⁹ Ké ma yá pó wàle ke dúniau wàaipà píi, má è gbēnazina ì gbāablemá à ñakpañzi. ¹⁰ Ɔ ma vāikena pó wàle ní vío è. Gbé b̄ò Lua kpéu, aa mò ní t̄onasi wéle pó aa ní yákeao k̄eu guu. Beeá p̄ae lo. ¹¹ Tó wi ñada dàakenawa kpakpao, a yá ì to gbēnazina zed̄ a s̄ou à vāike s̄oe. ¹² Baa tó duunkena dàakè gēn basoo mé à gègè, má d̄s ké gbé pó Lua vía ví aale misiileè d̄áama deaála. ¹³ Vāikena aao dáamavio, ké aa Lua vía vío yáí, an gɔɔ a gb̄akū lán uenawao.

¹⁴ Yáp̄a p̄ale lé ke dúniau. Yá ì gbēmaa le lán vāikenan aà ūwa, yá ì vāikena le lán gbēmaan aà ūwa. Ma mè beeá p̄ae lo. ¹⁵ Mi p̄onakea s̄aukpa, asa a maa ní gbēnazinao dúniau aà p̄oble, aà imi, aà p̄onake, p̄onapi ì d̄aaè aà z̄ikea guu lá Lua aà gbà aà wēni léu dúnia guue.

¹⁶ Ma mekpà ñokūawa, ɔ ma bɔɔle pó wàle ke dúniau, ké ì lí na ní wéuo f̄āne ní gwāasinao wàaipà. ¹⁷ Má è Lua tò gbēe a f̄o yá pó lé ke dúniau d̄so. Baa tó gbé kpálek̄ei maamaa, a a mid̄so. Baa tó ñona mè á d̄s, a f̄o b̄owào.

9

Wēni kulunke

¹ Ma beeɔ wàaipà píi, ɔ ma zed̄ ké gbēmaao ní ñona ní ní yákeao ku Lua ɔz̄le. Gbēe lío d̄s tó wào yeazi ge wào zaagu gbez̄ao. ² Yá doū mé lé gbépii dá, gbé d̄òdeɔ ní gbé d̄òsaiɔ, gbēmaao ní gbēváiɔ, gbé pó aa gb̄aleao ní gb̄alensaiɔ, sa'onao ní sa'onsaiɔ. Lá a de ní gbēmaao, màa a de ní duunkenaɔ. Lá a de ní gbé pó aai me wa sí ní Luaoɔ, màa a de ní gbé pó aa a oa vía vío. ³ Yāvái pó ì ke dúniau píin ke: Yá doū ì gbépii le. Vāi k̄ò gbēnazinao s̄ou, m̄isaiyā mé ì d̄aané, a gb̄ea aai ta geɔ guu. ⁴ Gɔɔ pó gbé b̄ée, ìb̄ t̄amaa víe. Baa se gb̄e b̄ée s̄ào n̄òomusu gewa. ⁵ Gbé b̄éè d̄s ké wa ga, geɔ s̄o aa p̄oe d̄so. Aa àie ví lo, an yá a d̄o gb̄egu lo. ⁶ An yea gbézi ní ní zaa gbéguo ní ní denlaweeleao gèzean we k̄ò. An bàa ao kú ní yá pó lé ke dúniau bau lo. ⁷ Ge ñ p̄oble ní p̄onao, v̄emi ní yaalo, asa Lua n yákeapiɔ s̄aukpa k̄ò. ⁸ Nyō ula pua daa gɔɔpii. Nsu lío ku n̄isid̄o a n miwa saiɔ. ⁹ Dúnia ble ní n na yenzideo n wēni gii pó Lua kp̄ama dúniau léu, asa n luakpaman we gɔɔ pó n isima gà ríle kpá dúniau. ¹⁰ Z̄i pó ní è n ɔkp̄awà, mekpawà n gb̄aa léu, asa z̄i ge làasoo ge d̄sa ge ɔno ku bedau, gu pó ríle táuo.

11 Má è dúnia guu lo ké
 bakpaaibleaá kàsakasa yáε adoo,
 zibleaá negõnkεyãε adoo,
 pɔbleaá õnyãε adoo,
 àizεε'eaá wεzẽyãε adoo,
 na ní gbéɔ́á ladõyãε adoo,
 asa gɔɔ vâi ní kîsiao ì gbépii lee,
 12 mé gbêe gɔɔ pɔ́ vâi a a le dõ.
 Lán kpɔ́ pɔ́ sî táalu guuwa,
 lán bā pɔ́ fii aà kùwa,
 màa gu ì dɔ́ gbéε vâivâi,
 ì aà kũ kándo.

Ɔno de gbāaa

13 Ma õnoe taa è dúniau, a yá ma kũ gbāa. 14 Wéle kú yāa a gbéɔ́ dasio, ñ kía gbāadee m̀ò lélaiwa, à koezòì. 15 Gõε taaside õnoe nae ku wélepi guu, a fĩ wéle bɔ́ ní a õno, āma gbêe ì aà yādao. 16 Ɔ ma mè õno de gbāaa, āma wĩ saka taaside õnoe, wĩli aà yādao.
 17 Ɔno na yá pɔ́ wà swãḍi nienie
 maa de sũɔ́ ḍaana ẓakaala.
 18 Ɔno ì mó ní maa de g̣õkeḅɔ́la,
 āma duunkena m̀endo ì yāmaa ẓɔ́ ṇ̃okpae.

10

Sũke kai

1 Ɔṣin g̣eɔ́ ì to tulalekena nísi g̣ĩ ìikũ,
 sũke yɔɔna ì gbé pɔ́ õno ní beεεo ví tó ṇ̃okpa.
 2 Ɔno na làasoo ì ta ɔ́plai,
 sũ pɔ́ ì ta ɔ́zei.
 3 Baa tó sũ be zéu,
 aà õno ì késãwàe,
 ì to gbépii a ṃisaikε ḍõ.
 4 Tó gbāade pɔ́ p̣anzi,
 ṇsu go n ṭiao.
 Kua n laaiwa ì ḷaka ṭaae ẓɔ́a.
 5 Ma yāvãie è dúniau,
 a de gbāade ẓāa yáwa ũε.
 6 Wĩ sũɔ́ kpa kpala gbiau dasi,
 mé ɔ́deɔ́ ì ku kpala yáfūnau.
 7 Ma zɔɔ è di ṣ́ kpe,
 mé wéεɔ́ be kèεε lán zɔɔẉa.
 8 Gbé pɔ́ lé eỵɔ́ a zu a guu,*
 gbé pɔ́ lé g̣ĩ gboo, mḷē a aà só.
 9 Gbé pɔ́ lé gbewi, gbε a aà ke'ia,
 gbé pɔ́ lé lipaa, lí a aà kaikε.
 10 Tó ṃo lenao, mé wi a lekεo,
 sema ñ g̣àṣiwa ḅɔ́ḅɔ́wà ní gbāao,
 āma õno ì to wà ze'εε.
 11 Tó mḷē ḅɔ́n'āa kè a ḳò'onaε à aà sò,

* 10:8 Sou 7.16, Yaa 26.27

a ài ví a guu lo.

¹² Ɔnɔna legbe'i na,
āma sɔũ lé í aà kaalee.

¹³ I na yá'owa sɔũsɔũ,
í a midɛ ní mɪsaiyāvāio,

¹⁴ asa sɔũ í da yāae.

Lá gbēe yá pɔ a mɔ dɔo,
démɛ a fɔ yá pɔ a ke aà kpe oèi?

¹⁵ Sɔũ zɪ í aà kpasa,

ɔ̃ ɪlɪ wéle zé dɔo.

¹⁶ Waiyoo bùsu pɔ a kía de èwaasona ũ,
mé aà iwao lo ble gbē kɔɔ.

¹⁷ Násaa bùsu pɔ a kíaá kíabuiɛ,
mé aà iwao í pɔble a gɔɔwa
gbāakāfia yái, i ke idekɛa yái no.

¹⁸ Tó gbé màa ví,
aà kpé zaɔ lo wozuzuae,
tó à ɔkpà a sí, aà kpé í ibɔ.

¹⁹ Wí ble zɔɔ ke pɔnakɛa yáie,
vɛɛmia í mó ní yaalɔ,
āma ɔa mé í mó ní a píio.

²⁰ Nsu kía sósɔo, baa n nòseu,
ńsu ɔde kao, baa n kpea,
asa bā a yápi séle gé siuinéɛ.

11

¹ Ɔz̃ gbéɔne blei,
gɔɔewa ńyɔ e lo.

² Biile gbéɔn soplaɔne ge swaaɔ,
asa ní músi pɔ a bùsu le dɔo.

³ Tó luabɛsiana pà ní ío, í ma tɔɔle lou ũɛ,
tó lí lèle gukpe ge be'aɛn nò,
gu pɔ à lèleu, we lo wúleu.

⁴ Gbé pɔ a wé dɔ íanai lí pótɔo,
gbé pɔ lé luabɛsia gwa lí pɔkɛkɛo.

⁵ Lá ní wɛnibɔkii ge né daalea neasakpeu dɔo,
ńyɔ fɔ n Lua Pópiikɛna yákeɛa dɔo.

⁶ Pótɔ kɔɔ, ńsu ɔkpa n kùɛ oosio,
asa ní dɔ a kpele mé a ke báaa vío.

Ké bee yà, ge kee yà,
ge aao maa ńpii yà, ní dɔo.

⁷ Gupua na,
mé wɛsia íatɛle í káńgu.

⁸ Lá gbé wɛni lé gé léu,
aà pɔnakɛu píi.

N beeo aà láasooke gusia gɔɔɔwa,
asa aao dasie.

Yá pɔ lé mó píi pāɛ.

Lɛdaa èwaasoɔwa

⁹ Èwaaso, pɔnakε n èwaasogɔɔ,
to n pɔ ke n èwaasogɔɔwa na.

Yá pɔ n pɔ gbà ke,
te yá pɔ kàngui,
āma apii guu ñyɔ dɔ
ké Lua a yákpalekenno.

¹⁰ Nsu to n pɔ yao,
n n gu'iaɔ bɔnla,
asa èwaasoke ní mikā siao ì gēzεεε.

12

¹ To n Kεna yá dɔngu n èwaasogɔɔ
e gu àɔ gé dɔine vāi,
e wē pɔ ñyɔ me n pɔ nawàɔ aɔ gé kái.

² To aà yá dɔngu
e ìatē ní gupuaɔ àɔ lao,
e mɔvua ní saanaɔ aɔɔ siakū,
e loumaa gbεa gu weesai àɔ gé mói.

³ Gɔɔ bee n ɔɔ lualua,
n gbáɔ koo,
n pɔsobɔɔ kámabo ké aa dasi bo,
n gugwabɔɔ gu'e ní tɔɔnau dàadāa.

⁴ N lé aɔ kpaaūa gāεε,
wísilɔgbε kɔfi a busekūne.
Bāɔ wii a n vu iu,
mé nenɔenaɔ le a kenε buse.

⁵ Nyɔ viake gulesiε ní bea zé guuo,
n mikā a pu lán gyavuwā.
Nyɔ nzia gáε lán kwa taa'oawa,
pɔe a n me fele bo,
asa gbēnazina ì gé a gékiiε,
ɔ ɔɔɔnaɔ ìɔ be gāεε.

⁶ To n Kεna yá dɔngu
e n ánuusu ba àɔ gé kēi,
e n vua ta àɔ gé kpàolokūi,
e n nibɔna lo àɔ gé wíwii,
e n lòɔ wuluu àɔ gé éi,

⁷ e n bùsuti à εa àɔ gé gēi tēenau,
gu pɔ à bɔu,
e n nisina àɔ gé tái
Lua pɔ kpàma kíi.

⁸ Mapi ma Làasoode ma mē:
Yāpā búubuu, yápii pāε.

Yápi midεa

⁹ Bee gbεa lá Làasoodepi ɔno, à dɔa dàdané. A làasookè à kpálekè yáɔi, ɔ à yáasio kèkε dasi. ¹⁰ A kpálekè yāmaai, ɔ à yápiɔ kè a zéwa, mé síanaε.

¹¹ ɔnɔnaɔ yáɔ de lán gése pɔ wí lé sūuwaε,
an yā'onεɔ de lán kusa pɔ wa pà gíūgiūɔwaε.

Sādān mēndona mé dāné.

¹² Ma né, laaika, n̄su yāe káfiuo. W̄i taalaᵇ bᵇ dasidasi a lé v̄io, mé kyokea zᵇᵇ ì me kpasae.

¹³ W̄a apii mà, a midēan ke:

V̄iakε Luaε,

n̄ᵇ aà yādileᵇᵇ k̄ua,

asa gbépii yán we.

¹⁴ Lua a yákpalekewanᵇ wá yá píiwa,
baa asiiyā, a maa ge a v̄ain n̄ᵇ.

SALOMɔɔ Lɛ

Yá pɔ́ kú lác bee guuɔ

Salomɔɔ lác báasɛ lɛɛ. We ɔ gbɛɔn plaɔ lɛ́ ń báasɛ ɔbukɔɛ n yá nana oakɔɛo wídesai. Yápi ì di Bibeli kyokenaɔwa maamaaɛ. Bee yáí za asínizí wà lɛpi dílɛ Lua yea a gbɛ́ɔzi yátaa ũ. N beeo gɔɛ ń nɔɛo báasɛ ì bɔ Lua kííɛ, Lua gbaɛ. Ayámɛto lápi kua Bibeli guu zɛví.

Bònbɛnapiɔ lɛ́ báasɛ yá lɛɛŭ ń buapɔɔ. Gɔɛ ń nɔɛo yá'oa ń kɔopi guu, zieɔ aai kɔ wɛɛɛ aai kɔ e, zieɔ aai kuakɔwa ɔ aai ɛa wàɔ kɔ wɛɛɛ lɔ. Zieɔ gbɛ́páɛɔ ì mɔ dúsakúkpané, sádánaɔ (èwaaso gbɛ́naɔ) ge wɛ́ndiapi da ge aà dáo ge aà gbɛ́naɔ. Aaiɔ wɛɛɛ wà lɛda gbɛ́piɔ yáu, áma báasɛpi i bɔ ń kíi no, Lua mé tò an nisina yekɔi.

¹ Lɛɔ mide pɔ́ Salomɔɔ dà.*

Nɔɛ

² Lɛ́pɛ ma lɛ́wa,
asa n yeamazi na demɛɛ vɛɛa.

³ N tulalɛɔ gí na.
N tó na lán tulale lɛ́kulea gíwa.
Bee yá mé tò wɛ́ndiaɔ yenzi.

⁴ Ma sɛ wà ta kpakpa.
Kí, gɛ́manɔ n kpéu.
Yelusalɛŭ nenɔnaɔ
Kí, wáɛ pɔ́nake n yá musu,
wáɛ yasenapa,
wá n yearízi na bo de vɛɛa.

Nɔɛ

Aaiɔ yenzi a zéwa.
⁵ Yelusalɛŭ nenɔnaɔ,
má sia mé má kefeŭ.
Má sia lán Kedaa zwáakpɛɔwa,
má kefeŭ lán Salomɔɔ kpé zwáaɔwa.

⁶ Asu àɔ ma gwa ma siake yáio,
íatɛ́ mé ma lɛ.
Ma dáɔɔ pɔ́ pámazie,
ɔ aa ma dá vɛ́ɛbugwaa zíu.
Mí e ma azía pɔ́ kèkɛo.
⁷ N gbé pɔ́ ma nisina yenzi,
n n sáo dádákekíi omɛɛ.
Mákíi ni to aa íatɛ́ deui?
Bóyái máɔ ku n gbéɔ sá waiɔ saɛ sásái?

Kia

⁸ N gbé pɔ́ n nɔanke de nɔɛla píi,
tó n gupi dɔo, te sáo iai,
ní n blenɛɔ dá sádánaɔ bɔo saɛ.
⁹ Ma gbɛ́na, ń kefeŭmɛɛ
lán Falaɔ sɔda pɔ́ ì godɔ́nɛɔ dowa.

¹⁰ N gɛɛɔ maa, n swáɛɔ n sɛ,
n ɔnɛɛɔ kɔ́sɔ ń n nɔɛo.

¹¹ Wá swáɛɔ pinɛ ń vuao,

* 1:1 1Kia 5.12

wí ánusu pélepeleu.

Nɔɛ

¹² Gɔɔ pɔ́ kía gɛngɛsɛkɛa,
ma tulale gí dɔ.

¹³ Ma yenzide demɛɛ

lí'ɔ gínana pɔ́ looa ma yɔ́ taau ũ.

¹⁴ Ma yenzide demɛɛ áyã ligɔ́n vude
pɔ́ wà bɔ̀d Ëngedi vɛɛbua ũɛ.

Kia

¹⁵ Ma gbɛ̀na, ní kefeũ fá!

N wé kefeũ lán felen wéwa.

Nɔɛ

¹⁶ Ma yenzide, ní kefeũ fá!

N zea maa!

Wá wúlekíiá sèbɔɔɛ,

¹⁷ wá kpé zaɔ́á sɛde líɔne,

wá kpé bala líɔ́á pɛ̀liɔne.

2

¹ Má de lán Salɔna nàalevuwa,
lán guzule sũmaavuwa.

Kia

² Lá lávu kefena de leɔ guu,
màa ma gbɛ̀na de wéndiaɔ guu.

Nɔɛ

³ Lá mao lí de líkpɛu,
màa ma yenzide de èwaasoɔ guu.

Zɔ́leá a uenai ì kamagu,
a be blea ì kemɛɛ na.

⁴ A gèmanɔ a pɔ̀nabɛblekpɛu,
aà dàlapoo pooamala báasẽ ũ.

⁵ A vɛɛbe gii kpaa ké mà yèèe e,
à ma gba mao ké ma me su,
asa aà báasẽ lé ma gyákeɛ.

⁶ Aà ɔzɛɛ ku ma mi zíɛ,
aà ɔplaa liaamazi.

⁷ Yelusaleũ nenɔnaɔ,
ma naé tueɔ ní zótɛ̀naɔzi,
ásu dúsakũkpawèeɔ,
ásu wá báasẽ gbooo e a lé ká.

Nɔɛ

⁸ Ma yenzide kíi ma, àle mɔ́,

à ví lé pélepele gbèsisiɔwa,
àle bàale sisi musu, àle víví.

⁹ Ma yenzide demɛɛ
lán tue ge bùasanawa.

A aà gwa ze wá kpé kpɛ.

Àle wékpale fenentiu,

àle gugwagwa a mɔɔ zãnguɔ.

¹⁰ Ma yenzide yá'òmɛɛ à mè:

Kia

Ma gbɛ̀na kefena, fele wà gé,

11 asa lou làa, buziε gèzεa.
 12 Pópii lé vuke tɔɔlεwa,
 lεsigɔɔ kà,
 felenkɔɔpunaɔ ó ligua wá bùsuu.
 13 Kaadɔenliɔ né séia dàale,
 vɛliɔ vukè, a gí lòo.
 Ma gbēna kefena, fεle wà gé.
 14 Ma felena,
 ní pε gbèsɔɔu n ulékii.
 To ma n wegwa, to ma n lɔɔ ma,
 asa n lɔɔ na, mé n oa kefεũ kè zài.
 15 A gbēgbonaɔ kúkūwēε,
 gbēgbon kelepɔɔ,
 aale wá vɛebuɔ ásookeε,
 wá vɛε pó lé vukepiɔ.
 Nɔε
 16 Ma yenzideá ma póε,
 mé aà pón ma ũ,
 àle pɔɔble sūmaavuɔ guu.
 17 Ma yenzide, e gu àɔ gé dɔi,
 e guwε àɔ gé kɛí,
 εa ñ ke lá tue ge bùasan bɔɔna
 ì ke gbèsisíɔwawa.

3

1 Ma wé dɔ ma yenzidezi gwāasina ma wúlekii,
 ma aà wèεε, mi aà eo.
 2 Má fεle gé zεaɔ keεlei saε,
 mí gbé pó ma nisina yeipi wεεε gāaεɔ.
 ɔ ma aà wèεε, mi aà eo.
 3 Gudɔanaɔ bɔa, ké aale bebe wélεu,
 ɔ ma mè:
 A gbé pó ma nisina yei è lae?
 4 Ké ma gēmá gɔɔ,
 ma bɔ gbé pó ma nisina yeipiwa.
 Ma aà kù, mi we ma aà gbàε lɔɔ
 e ma ge gɛaànɔ ma dakpεu
 e kpεa pó à ma nɔsɩu.
 5 Yelusaleũ nenɔnaɔ,
 ma naé tueɔ ní zótēnaɔzi,
 ásu dúsakūkpaŵēεo,
 ásu wá báasē gbooo e a lé ká.
 Nɔε
 6 Démε bɔ gbáau,
 àle mó lán teluwa keei?
 A lí'ɔ gínana tulaletikàtea
 ní laatanaɔ pó gínanaɔ pii.
 7 Salomoo mákeε gwa ke,
 gɔsaɔ liai gbēɔn bàáɔ
 Isaili negɔnaɔne.
 8 Aa fēndaɔ kūa nípii,

zìkan saɔnɛ!
 An baade fɛnda looa gwãasin yáɔ yái.
⁹ Kí Salomɔɔ a seɔpi kè
 ní Libá bɔsu líoɛ.
¹⁰ A lipɛɛɔ́ ánusue,
 a kɛnakíiá vuae.
 Zwàa gàalulade kpa a zòlekíia,
 a guuá Yelusaleũ nenɔnaɔ yeanzi ɔgbɛɛ.
¹¹ Siɔna nenɔnaɔ,
 à bɔɛ à mó kí Salomɔɔ gwa,
 a a kíakɛfua kpaa.
 Aà da mé kpàè aà nɔsezi,
 gɔɔ pɔ aà nòse lé yáalɔ.

4

Kia

¹ N kefeũ ma gbɛna, ní kefeũ fá!
 N wé de lán felen wéwa n sálana fòou,
 n miká de lán blè wiilaɔ pilaa Galada sísíwawa.
² N swaa pua lán sã pɔ wà ní kákèɛɛ
 aa bò zu'okíi aale suɔwa.
 Aa kòsè plapla píi,
 a kee i pɔse bɔo.
³ N lébaa de lán wɔɔtɛn nian dowa,
 n lé kefeũ.
 N gee de lán gbɛafu pɛɛwa n sálana fòou.
⁴ N nɔɛ de lán Davidi kalangawa.
 Sengbao mèn òaa sɔo looawà,
 nɛgɔnaɔ gɔkɛbɔɛ píi.
⁵ N yó de lán tue né sía pɔ aale pɔble sũmaavuo guuwa.
⁶ E gu àɔ gé dɔi,
 e guwe àɔ gé kɛi,
 má gé gbèsísi lí'ɔ gínanade musu,
 má dɛɛ sísí tulaletidewa.
⁷ Ma gbɛna, n gupii kefeũ,
 n gue sãa vɔo.
⁸ Ma nɔkpama,
 to wà pila Libá gusísídeɛwa
 za Amana misonawa
 ní Senii gbè misonao ní Ɛɛmɔ gbè misonao,
 za nòɔmusuɔ tòopiu,
 za gbɛaantɛnaɔ gusísídepiu.
⁹ N yá ma sɔ blè ma nɔkpama, ma báasɛde,
 wé pɔ n ma gwaɔ ma sɔ blè
 ní n ònɛɛ pɔ mɛndoo.
¹⁰ Ma nɔkpama, ma báasɛde,
 n yeamazi kè zài,
 n yeamazi namɛɛ de vɛɛa,
 n nísi gí namɛɛ de pɔ gínanaɔla píi.
¹¹ N lébaa mòse demɛɛ lán zɔsapunawa.
 Ma nɔkpama,

zɔ́ n' v'io mé kú n léna z'íe,
n pɔ́kasáɔ g'í de
lán Libā búsu líkpe g'íwa.

¹² N de lán kaa p'ó wà a zetà
wà kilidàuwa.

Ma báasēde, ma nɔ́kpama,
n' de lán bia p'ó wà kaa dàíwa,
lán nibɔ́na p'ó wà zetàèwa.

¹³ N lu p'óá gb'efue
n' libe maaɔ n' áyālio n' naadilio

¹⁴ n' sūmaao n' fee bui g'ínanao
n' sinamɔ́ lío n' lí'ɔ́ g'ínanao p'íi.
Zōgo lí'ɔ́ n' aloe lí'ɔ́ ku we
n' p'ó p'ó a g'í na deńlao p'íi.

¹⁵ Kaa l'òon n' ũ,
nibɔ́na í wēnide p'ó lé bɔ́ za Libā gusísídeu ũ.

Nɔ́e

¹⁶ Gugbāntoo íana, f'ele!

Geɔmidɔ́k'íi íana,
káka su ma kaawa,
a p'ó g'í na i ligua,
ma yenzide i g'ēu,
i a libe nanao ble.

5

K'ia

¹ Ma g'ē ma kaau, ma nɔ́kpama báasēde,
ma a zōgo lí'ɔ́ g'ò n' p'ó g'ínanao,
ma a zɔ́sapuna blè n' a ío,
ma a v'ēe m'í n' ma v'io.

Yelusaleū nenɔ́nao

A p'oble gb'éɔ,
à imi à ká á b'ònb'lenaɔ.

Nɔ́e

² Mále i'ò, āma ma làasoo b'ēe,
ma yenzide ma, àle gbale.

K'ia

Gba w'ēm'ēe ma gb'ēna báasēde,
ma felen s'āasaide!
F'íi kpà ma miwa,
gwāas'ina m'òse ma mikā n'ini.

Nɔ́e

³ Ma a ula b'ò, mí ea mà da l'oa?
Ma gbá p'ípi, i ea gb'ās'íkpa l'oa?

⁴ Ma yenzide ɔ́g'è gbà f'òou,
ō ma m'ē lé k'e f'efe.

⁵ Ma f'ele g'e gbaw'ēi ma yenzidee,
ma ɔ́ lé y'oy'ɔ́ n' zōgo lí'ɔ́ tulaleo,
zōgo lípi n'isi lé bàale ma ɔ́neɔwa,
à f'í gbatabɔ́wa.

⁶ Ma gbaw'è ma yenzidee,
āma à g'èz'ea à tà k'ò.

Ké àlɛ yǎ'o, àà ni ma kũ.
 Ma àà wèlɛ, mi àà eo,
 ma lɛzùzuaàzi, i weao.
⁷ Gudɔanaɔ b̀̀a,
 ké aalɛ bebe wéle guu.
 Aa ma gbẽ aa ma wiwi,
 bíidɔanapɔ ma pɔɔgāu wòlomala.

⁸ Yelusaleũ nenɔnaɔ,
 tó a ma yenzide è,
 á oè kpelewa ni?
 Ma naé Luazi à oèmɛɛ,
 ma yeaaàzi ma mɛ bùsa.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

⁹ Bó n yenzide deò dāɔlai?
 N gbé pó ní kefeũ de nɔɔla píi,
 bó n yenzide deò dāɔla
 ɔ n gbasa n nawéɛ Luazi màai?

Nɔɔ

¹⁰ Ma yenzide tēa pípia,
 gbẽɔn ðaasɔsɔo lɛɛ kwɔɔ guu ɔmɛ vua ũ.

¹¹ Àà miá vua tēɛtēɛɛ,
 àà mikā de sí plèɛɛ
 lán gbagbaa káwa.

¹² Àà wé de lán felen pélea íuwa,
 àà wépi pípia ní vío, mé a sálala.

¹³ Àà gɛɛ de lán pó gínanaɔ buawa,
 a gídɔ nanannɔ.

Àà lébaa de lán lávuwa,
 àlɛ yɔyɔ ní zɔgo lí nísio.

¹⁴ Àà ɔ de lán vua lipɔɔɔ pó diamaa dadauwa,
 àà gbɛɛ de lán wesa swaa yɔɔa pó wà safii gbɛ pèpɛwawa.

¹⁵ Àà gbáɔ de lán gbèpɛlɛ bɛɛɛde
 pó wà a zɛɔɔ pí ní vuaowa.

A b̀̀ lán Libā bùsuwa,
 àà zɛa maa lán sɛdɛ líwa.

¹⁶ Àà léá zóɛ,
 àà gupii kefeũ.

Yelusaleũ nenɔnaɔ,
 lá ma gbẽna yenzide dɛn we.

6

Yelusaleũ nenɔnaɔ

¹ N gbé pó ní kefeũ de nɔɔla píi,
 n yenzide gè má ni?
 N yenzide mi ði má oie
 ké wà e wà àà wɛɛlennɔi?

Nɔɔ

² Ma yenzide gè a pó gínana buaɛ,
 à gè pɔblei a kaauɛ,
 i lávuɔ wɛ.

³ Ma yenzideá ma póɛ,
 mé àà pón ma ũ,

àlɛ pɔble sūmaavuɔ guuɛ.

Kia

⁴Ma gbēna, ní kefeũ lán Tiizawa,
ní maa lán Yelusaleũwa.

N yá ì dimá

lán zīgɔ́ pɔ́ dàlapoo kũaɔwa.

⁵Wegoa, asa mále liɛ.

N miká de lán blè wiilaɔ pilaa Galada sìsɪwawa.

⁶N swaa pua lán sã pɔ́ aa bòle zu'okii aale suɔwa.

Aa kɔ̀sè plapla pii,

an kee i pɔ̀sɛ bɔ̀o.

⁷N gɛɛ de lán gbɛafu pɛɛwa

n sálana fòou.

⁸Ma naɔ kà baaɔ,

a pɔ́ mi mɛ̀sɛdilɛnɛ́oɔ basiiɔ,

a lésoɔ lé vɪo,

⁹āma ma felen sãasai adoaɛ,

aà da né mɛ̀ndonan we,

aà da'iaɪi pɔ́ dɔ̀wàɛ.

Tó nenɔnaɔ aà è, aai aà sáaukraɛ,

ma nɔ̀piɔ ì aà tɔ̀bɔ́ mípii.

¹⁰Déme bò lé mó kee lán gudɔ̀awai?

A kefeũ lán mɔ̀vuawa,

a píɪia lán ìatɛ̀wa.

Aà yá ì dimá

lán zīgɔ́ pɔ́ dàlapoo kũaɔwa.

¹¹Ma gɛ lí pɔ́ wɪ a wéna só kaau,

ma pila swa'eu pɔ́o lá taa gwaie.

Ma gɛ gwai tó vɛ̀ɛɔ bɔ̀bɔ̀,

tó gbɛafuɔ vukè.

¹²Mi dɔ́ ké ma nisina ma sɛ

gèmanɔ ma kía deeɔ sɔ́goɔ guuo.

7

Yelusaleũ nenɔnaɔ

¹Ea su, ea su Sulami nɔ̀ɛ!

Ea su, ea su wà wɛ̀fima!

Kia

Bóyái á ye wɛ̀fi Sulami nɔ̀ɛwa

lán zã leɛ pla ɔ̀gwaawai?

²Kía bui nɔ̀ɛ,

n gbála maa n kyaleu,

n gbala ú de bũunno,

a de lán gɔ̀ide ɔ̀zɪwaɛ.

³Keɛona pɔ́ vɛ̀li láa a guuo ku we,

pɔ̀wen ze pɔ́ sūmaavuɔ liai ku we.

⁴N yó de lán bua né mèn plaɔwa,

lán tue né sɪaɔwa.

⁵N nɔ̀ɛ de lán kalanga pɔ́ wa bò ní wesa swaaowa.

N wé de lán Esebɔ́ íkalekii pɔ́ kú Balabiũ bíibɔ̀le saɛwa.

N ní de lán Libã bùsu kalanga pɔ́ bɔ̀aa ní Damasiowa.

⁶ N mi maa lán Kaameli gbèsisíwa.

N mikā de lán zwāa gāaluladewa,
a de plèee, ì ma laai sia.

⁷ N kẹfẹũ fá, ni kamagu,
wá yeakōi gēagē.

⁸ N zea maa lán daminaliwa,
n yó de lá a kówa.

⁹ Ma mē má dede lípiwa,
mí a be kú.

N yó demee lán v̄ee kówa,
n lé'iana de lán mao gíwa.

¹⁰ N lé'i na
lán v̄ee pó a na deńlawa.

Nɔe

V̄eepi lé gē ma yenzide léu sàaa,
àle táa'o aà lébaa ní aà swaaowa yɔlɔlɔ.

¹¹ Má de ma yenzide pó ũ,
ma ni kuwà.

¹² Ma yenzide, mɔ wà gé s̄eu,
wí gé ìi z̄ɛwiaɔu.

¹³ Guf̄ene wí gé v̄ebua,
wà gwa tó v̄eeɔ bɔlɔbò,

wà e tó gb̄eafuo vú pia.

We má yeanzi ɔbun̄e.

¹⁴ S̄ee lávu gí dàgua,
libe nana bui píi kú wá kp̄eele.

Ma a zi ní a dafuo k̄alene,
ma yenzide.

8

¹ Tó ma d̄aɔn n ũ
wa yó m̄i wá kp̄ak̄owa ȳaae lé!

Tó ma kp̄aaũnnɔ bàasi,
d̄s̄ má lép̄ema, wa sakamaguɔ.

² D̄s̄ ma gen̄nɔ ma da'ia kp̄éu,
mí v̄ee gí na kp̄ama ñ mi

ní gb̄eafu í nanao.

³ Aà ɔz̄ee ku ma mi z̄íe,
aà ɔplaa liaamazi.

⁴ Yelusaleũ nen̄naɔ, ma naé Luazi,
ásu d̄usakũkpaw̄eeɔ,

ásu wá báas̄e gbooo e a lé ká.

Yelusaleũ nen̄naɔ

⁵ Déme b̄ò gb̄áau, àle m̄ó,

àle gb̄aa'e a yenzidewa keei?

Nɔe

Ma n vu mao lí gb̄áu,

wek̄ii n da n n̄s̄iũ,

wek̄ii n̄w̄aw̄a m̄òuwà ñ à n i.

⁶ Ma na n s̄owa lán seelakeb̄ɔ pó w̄i da ní n̄ɛ ge ní ɔwawa,
asa yeaḡɔei ì m̄ómá lán gawaɛ,

báasēpi pāsī lán mia'ewaε.
I namá lán téwaε,

ĩ kúmá lán té sà zɔɔwaε.

⁷ Baa ísi a fɔ́ báasē tedeo,

baa swada í a fɔ́ daao.

Tó gbé a be àizeo kpà píi

báasē lua yáí,

wa sakaaàgu búubuue.

Yelusaleū nenɔɔ

⁸ Wá dāuna vī, i yó bɔbɔo.

Kpelewa wá ke

tó gbēe ye gē aà yáui?

⁹ Tó a de bíi ũe,

wá gulesiɔ bowà ní ánusuoε.

Tó a de bíibɔle ũe,

wá káka ní seɔe líoε.

Nɔɔ

¹⁰ Bīin ma ũ,

ma yó mé a gulesiɔ ũ,

ɔ́ má de ma yenzideε

gbé pó i aafia iè ũ.

¹¹ Salomɔɔ vēebu vī Baalamɔ,

à búpi nà gbèwinaɔne ní ɔzī.

An baade líɔ flabo ánusuo ɔwatē àasɔɔo.

¹² Salomɔɔ, má azía vēebu vīe,

má ánusuo ɔwatē àaa ɔɔo kpama,

mí a àaa do kpa vēebu zíkɛnaɔwa.

Kta

¹³ N gbé pó niɔ ku kaaɔ guu,

wī swāɔnzi,

to mà n ɔɔ ma.

Nɔɔ

¹⁴ Ma yenzide, mɔ kpakpa,

ní ke lá tue ge bùasan bɔbɔna

ĩ ke sísí pɔgínadeɔ musuwa.

ISAIA

Yá pò kú lác bee guu

N Ebelu yáo Isaia tó bọ́le mè Dii ì ní suaba. Ama Lua gbé́o suabaa doũ ní pò pò gbé́o ìo yaoo. A yáí lác bee yá ì dimá. A lee mèn bààõ ní soolooe (66) kpaalea lee àaõ:

Lee 1 e 39 Anabi Isaia kè Lua ledòekena ù Yelusaleũdeone yāpāsī gɔɔe. Gɔɔ bee Egiptio gbāa lé soaa mé Asilio gbāa lé káfi.

E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 734, gɔɔ pò Aaza de Yelusaleũ kía ù, Silio ní Isailio (wĩ me lo Eflaiũ) ledoũkè, ò aa zíkà ní Yuda, ké Yudapio e namá, wi zíkà ní Asilio.

Wè 722-721 guu Isaili bùsu mĩde. Asilio ní mēewia Samali sī, ò aa tà ní ní gbé́o.

Wè 701 guu kí Ezekia kpalablegɔɔ ò Asilio koezò Yelusaleũzi, ò aa Yuda bùsu kpaalè.

Gɔɔ bee ānabi Isaia bò gupuu negōna ù, àà yáo adoa. A mè Asilio wétēamōané bò Lua kíie, àle a gbé náaisaidepio swágagae. A gĩ Yelusaleũ dōanao lekpaainzi dasio ní ní bōa ikoyā kpeo ní ní yáesaio ní lousisiyā pò aa koleao ní ní gbāamōa taasideoneo ní yāpāleo dasi. Ama tó kai mò, ānabipi yā'oané ì ní gba sō, ì ní nòse níninée.

Yápii guu Isaia ì oné aa Lua náaike, atēsa lé pò a gbènéo, aai zíkè àà yādileawo. Isaia ò à kpàle à sīwà à mè, sema luanaaika mó ní yāmaakeao, baade zīa yáo musu ní wéledeò yáo lo ní gbāadeò yáo píi.

Lee 40 e 55 ò wĩ me Isailio nòseninia yá. Bùsu yáo lìle sa. Babilonideò mé aa gò dōaaa Asilio gbeyu, aame gò gbāa vī, ò aa Yelusaleũ sī e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587, aa gbé́ pò kú a guu náaa tàrno. Gbé́ pò wà ní séle wà tàrnoo lé kō lala wàle me: Lua wéle kaaleaá Babiloni táao ziblea Isailio Luawa yà mōoo? Wà ní ké bùsu pò Dii kpámáwa zāzā, wà gíné aa lousisi Dii kpéu, ò an pò na bo, aa dīle Dii pākpānzīe, à kàaagu māan lò, ge a gbāa vī lon lò, wa dōo.

Gbé́ pò an pò yaapio ò ānabi lé yā'oné. A mè Lua a zíkè Pēesio kí Kilusi nòse guu, ké à a gbé́o suaba. A ní bō a gēn plaade lá à ní bō Egipi bùsuu yāawa, Lua gbépio i ea ta bùsu pò Lua kpámáú. Lá Lua mé dúnia Kēna ù, a fō yá pò a mō o, i gbasa ke. Gbé́ pò ziblēmápio táao pò gianaone.

Wedōa yápioi guu yá mèn síioo ku, àle gbé́ pò wĩ meè Dii zíkēna yā'o: (42.1-4, 49.1-6, 50.4-9, 52.13-53.12). Lua bàakuaño gbezā lá guu gbépi mé Yesu Kilisi pò wà dōaa wà àà yā'ò ù (Zin 8.30-35).

Lee 56 e 66 yáá gbé́ pò wà tàrnoo ea sua Yelusaleũ yáe. E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 538 Pēesio kí Kilusi odà láu à mè gbé́ pò wà ní séle wà sūrnoo ea tá ní bùsuu, aai ea Lua kpé keke wà dō. Ké aa kà we, yá zī'ũo ní lé. An mēewia Yelusaleũ òokpà, gbé́ pò aa gò beo bùsu kēakēakōe, mé luanaaikēnao dasi bo. Wàle yāke a zéwao, baa kúlea táaone èa fēle ní gbāao se.

Ama ānabi Isaia azīa òlóné Dii zīna ù, à bao na kpà taasideone, à pōsiadeo gbà sō. (61.1-3). Gɔɔ pò Yesu mò, a dō zī pò a mō keiá ānabikezīpie. (Luk 4.16-21).

Isailio swágbāakea

¹ Yá pò Amōzu né Isaia è Yuda bùsu ní Yelusaleũo musu Yuda kía Uzia* ní Yotaũo† ní Aazao‡ ní Ezekiao§ gōon ke:

² Musudeo, à yāma!

Gbé́ pò kú zīleo, à swákpa!

* 1:1 2Kia 15.1-7 † 1:1 2Kia 15.32-38 ‡ 1:1 2Kia 16.1-20 § 1:1 2Kia 18.1-20.21

Asa ma Dii ma m̀è,
 ma ǹéó sí ma ǹ gwá,
 ̄ aa ḡimazi.
 3 Zu a dii d̄s,
 zàa'ina a blekalék̄ii d̄s,
 kási Isailiò ye yápi d̄sa yáio,
 ma gbépiò líò yá d̄so.

4 Waiyoo bui duunkena pi!
 T̀aae k̀è ǹ musu z̄sò!
 Gb̀enaz̄in v̀aík̄enaò! Ǹé vl̄aaò!
 Aa p̀akp̀a Diizi aa mikp̀el̄iè,
 aa sakà Isailiò Lua Kuaadoadegu.

5 A ye aà ̄a á gb̄e ỳa?
 B̀óỳai a gi lé b̀ò aà ỳa k̀pei?
 Mi gỳa s̀è, s̀ò ỳèèè làa míò.

6 Za á k̀èsewa e à g̀è p̀è á miwa,
 aafia ku gueio,
 sema b̀ò ǹ fl̀aala iaò ǹ b̀ò uusik̄eaò.
 Wi òt̄s a keewa à ib̀òò,
 wi ǹisimawà wà zẁaa ỳèẁàò.

7 A b̀usu g̀ò da giie,
 á ẁéleò tek̀ù.
 Bui z̀ilòò á buap̀òò s̀èle á ẁaa,
 à g̀ò da gii k̀é aa zib̀lèwà ỳai.

8 Siòna mé g̀ò ado lán v̀èebu kolakp̀ewa.
 A g̀ò lán p̀èn bua ỳaaỳasuwa,
 lán ẁéle p̀ó wà koez̀òiwa.

9 Mé i ke Dii Z̄iḡs̄de wá k̀õnaeò t̀òẁèeo,
 d̄s wa g̀ò lán S̀òd̀òũwa,
 wí b̀ò lán G̀òm̀òwa.*

10 A Lua ỳama,
 á k̀ia p̀ó á ỳa muaa ǹ S̀òd̀òũdeò.
 A sẁad̀ò wá Lua ikoỳai,
 á G̀òm̀ò dendaèò.

11 Ma Dii ma m̀è:
 Sa dasi p̀ó ále oa dem̄eè p̀òe ùe?
 Sa p̀ó wí a p̀ó kát̄eu à ték̀ũ oaa
 ǹ s̄ao ǹ p̀ò mekp̄aa ǹisio ni b̀òm̄ala.
 Ǵaae ǹ s̄ao ǹ bleo au lí kamaguo.

12 K̀é a m̀ò z̀e ma aè,
 démeè bee gb̀èaẁai?
 P̀òò kilimpaa ma uapi.

13 Asu ̄a ma gba p̀òp̀a b̀ò,
 má ye á tulaleti ḡiỳaio.
 Dikp̀e p̀ó i ke m̀òb̀òzi ǹ k̀ámabog̀òò,
 á k̀òk̀aaapiò v̀aiè, má f̄sò.

14 Má za á m̀òb̀òa dikp̀eògu

* 1:9 Daa 19.24, Lom 9.29

ń dikpe pọ i keo píi,
 ì ma kũ gbãa lán asowaε,
 ma kpasa ń a seao.

¹⁵ Tó a ɔsè musu a wabikèa,
 má a wé ga zuε,
 baa tó a wabikèa kòsòkòsò,
 má swáseio.

Gbède'au gókpa á ɔwa.

¹⁶ A zu'o, í gò gbāsísai,
 à yāvái tó,
 má ye mà á e ń vāikeao loo.

¹⁷ A fele ze ń maakeao,
 ío te yázedekeai.

A gbé pọ wàle gbāamóné dazewa,
 í yānakpa tone pọ gwana víoɔwa,
 í yágògò gyaa gbēandoɔne.

¹⁸ Ma Dii ma mè:

A mɔ wà ledouke.

Baa tó á duuna gòwá téεε lán wòɔtēnawa,
 a gòwá púuu lán buawaε.

Baa tó à gòwá téεε lán gaalulawa,
 a gòwá púuu lán sākāwaε.

¹⁹ Tó a wei mé a ma yāmà,
 áo á bùsue bee ble maa bleε.

²⁰ Tó a gi sò mé a swágbāakè,
 wa á dede ń fēndaoε.
 Ma Dii ma lé mé ò.

²¹ A gwa lá wéle pọ náai ví yāa gò káalua ũ sa.

Maakea ń yázedeo di a guu yāaε,
 tiasa gbēdenaɔ mé kò a guu.

²² N ánuu tánkpakè,
 n vèε maa kè íwa.

²³ N dɔaanaɔ swágbāakè,
 aa nà kpáíɔwa.

Ampii aa ye gbagusaεi,
 aaíɔ kpálekeε gbai.

Aali yānakpa toneɔwao,
 aali leda gyaaɔzio.

²⁴ A yái tò ma Dii Zígòde Isailiɔ Lua Gbāade ma mè:

Kai ma ibeεo! Má tɔsiwáε,
 ma pọ i weewá.

²⁵ Má ɔdiεwáε sa,
 mí á baasa lán mɔwa ń kasagbòo,
 mí á gbāsi wolowá píi.

²⁶ Má tó àɔ dɔaanaɔ ví lán yāawa,
 á ledamadeɔ i gò ń kua ziwa.

Bee gbεa wi me á wéleε
 yázede wéle ge náai wéle.

²⁷ Má Siɔnadeɔ bɔ íadaama guu,

an gbé pò ǹsɛl̩l̩ɛ bɔ yá̩zɛde yái.

28 M̀á t̀aaedɛɔ n̩ duunkɛnaɔ wíwi píie,

gbé pò aa p̩kp̩maz̩ɔ midɛ.

29 Wí a á kú

gbé̩nɛli pò k̀aágu a sa'om̩áɔ yái.

A gɛɛ a g̩ɔ kpá á wéie

swalu sa'oa pò a zɛ̀ɔɔ yá musu.

30 A g̩ɔ lán gbé̩nɛli pò a lá wòlowa,

lán swalu pò a í làawa.

31 G̩sa gb̩áa a g̩ɔ lán s̀ɛ̀ giiwa,

aà ỳakɛa ɔ de tek̀na ũ.

A t̀ékũ ní a ỳakɛao s̩nue,

gb̩ɛ aɔ ku we à t̀épi dɛo.

2

Dii gb̀ɛ̀ś̩ś̩ɪ

1 Yá pò Am̩zu né Isaia è Yuda bùsu ní Yelusaleũo musun kɛ:

2 G̩ɔgbɛz̩z̩z̩ Dii kpé gb̀ɛ̀ś̩ś̩ɪ

a g̩ɔ gb̀ɛ̀ś̩ś̩ɪɔ midɛ ũ.

Wa sɛ lɛś̩ de ś̩ś̩ɔla,

bui píi i siu we.

3 Dasi a gé we aai mɛ:

A m̩ wà Dii gb̀ɛ̀ś̩ś̩ɪkũ,

wà gé Yak̩bu buiɔ Lua kpéu,

i wá da a zéwa, wíɔ bɛu.

Dii yádaané a bɔ Siɔna,

aà yá a bɔ Yelusaleũ.

4 A yá g̩g̩ buiɔnɛ,

a ỳakɛkɛ das̩ɔnɛ,

aai ní f̩̀ndaɔ gb̩gb̩ɛ lilɛ soona ũ,

an s̩naɔ s̩ máaso limibobɔ ũ.*

Buie a f̩̀nda sɛ a deezio,

wa z̩k̩aa dada ɔɔ.

5 Yak̩bu buiɔ, à ḿ,

wàɔ bɛ Dii gupuau.

Dii ỳak̩palekɛg̩z̩z̩

6 N n gbé Yak̩bu buiɔ v̩́aa,

asa gukpɛ oi yá t̩̀máɛ.

Aa ɔd̩ɪdi màso yáwa lán Filit̩ɔwae,

aa k̩ɔ kũ ní buip̩aleɔ.

7 Anusu ní vuao di ní bùsuuɛ,

an àizɛɛ lé v̩́o.

Ś̩ di ní bùsuuɛ,

an z̩k̩as̩goɔ lé v̩́o.

8 Pó pò aa kè t̩́aa ũ di ní bùsuuɛ,

aai kulekɛ ní ɔz̩p̩ɔnɛ.

9 Gb̩naz̩ínaɔ ǵ̩ suuunnɔ,

* 2:4 Yoc 4.10, Mis 4.1-3

aa gɔ̄ yèèè.

Nsu sùuukέn̄n̄o!

¹⁰ Bàale Dii z̄ɔ̄ke gawi p̄ ǐ to v̄ia n̄ kũε,

n̄ ɔ̄lɔ gbεu, n̄ ulε eu.†

¹¹ Waladeɔ mi a gɔ̄ p̄léa,

gb̄éɔ̄ ǐandāa a midε.

Dii mé a tɔ̄bɔ̄ ado gɔ̄ɔ̄ beez̄i.

¹² Dii Z̄iḡɔ̄de gɔ̄ɔ̄d̄ilε

ȳɔ̄deɔ̄ne n̄ waladeɔ̄ pii

n̄ ǐandāna p̄ aai n̄z̄ia sε les̄iɔ̄,

¹³ Libā b̄usu sεde lí gb̄aa z̄ɔ̄ɔ̄

n̄ Basana b̄usu gb̄éneliɔ̄ pii,

¹⁴ gb̄ès̄is̄i misonaɔ̄

n̄ s̄is̄i les̄iles̄iɔ̄ pii,

¹⁵ kalanga les̄iɔ̄

n̄ b̄ii gb̄aaɔ̄ pii,

¹⁶ gó'ilena laatanaɔ̄

n̄ gó'ilena bεεedeɔ̄ pii.

¹⁷ Gb̄enaz̄ina wala a kp̄alε,

gb̄éɔ̄ ȳɔ̄keɔ̄ a busa.

Dii mé a tɔ̄bɔ̄ ado gɔ̄ɔ̄beez̄i,

¹⁸ t̄aaɔ̄ i ḡélε míɔ̄.

¹⁹ Tó Dii f̄elε n̄ d̄unia kpoεaɔ̄,

wa bàale aà z̄ɔ̄ke gawi p̄ ǐ to v̄ia n̄ kũε,

gb̄éɔ̄ ta gb̄è'εɔ̄ guu n̄ vukp̄ε'εɔ̄.

²⁰ Z̄ibeez̄i aa n̄ t̄aa p̄ wa p̄i n̄ ánusuo n̄ vuao

wà k̄ulené k̄olé énaɔ̄ne n̄ sasiɔ̄.

²¹ Tó Dii f̄elε n̄ d̄unia kpoεaɔ̄,

wa bàale aà z̄ɔ̄ke gawi p̄ ǐ to v̄ia n̄ kũε,

gb̄éɔ̄ ɔ̄lɔ gb̄è'εɔ̄ n̄ gb̄ès̄ɔ̄ɔ̄ guu.

²² Asu gb̄enaz̄ina náaikεo.

Ɔana ǐ weɔ̄, b̄ón aà ũi?

3

Yādaa Yelusaleūdeɔ̄ n̄ Yudaɔ̄la

¹ Gwa! Dii Lua Z̄iḡɔ̄de

a lípana p̄ Yelusaleūdeɔ̄ n̄ Yudaɔ̄ lé gb̄aa'ewà gá,

a n̄ k̄ūs̄ua n̄ n̄ ío s̄ímá pii.

² A n̄ neḡɔ̄naɔ̄ n̄ n̄ z̄iḡɔ̄ s̄ímáε

n̄ n̄ d̄oanaɔ̄ n̄ n̄ ānabiɔ̄

n̄ n̄ m̄asokenaɔ̄ n̄ n̄ gb̄ēz̄ɔ̄ɔ̄.

³ A n̄ sosa badeɔ̄ n̄ n̄ gb̄āadeɔ̄ s̄ímáε

n̄ n̄ ledamadeɔ̄ n̄ n̄ ɔ̄z̄ikenaɔ̄

n̄ n̄ wεεlekenede k̄asaɔ̄.

⁴ A èwaasonaɔ̄ kp̄áné k̄iaɔ̄ ũ.

Gb̄é p̄ an yá ǐ gé n̄ kp̄eo à su n̄ aεoɔ̄ mé aa d̄oané.

⁵ Wa k̄ɔ̄ b̄ɔ̄'í mi,

† **2:10** Zia 6.15

gbé ní a gbéó, gbé ní a gbédeeo.
 Èwaaso a gbèzòò lele,
 beesaide a zòadò gawidewa.

⁶ Gbé a a dāuna kū a mae be, i oè:
 N ula ví, kewēe dōaana ũ,
 kaaūae bee kekēa gò n yá ũe.

⁷ Zibeezì sa i pūna à me:
 Ma gēne no.
 Pòblea ge pòkasa ku ma beo,
 n̄su ma kpa gbéone kía ũo.

⁸ Yelusaleūdeò lé fua,
 Yudaò lé ke kélékēle.
 An yā'oa n̄ n̄ yākeao b̄ Dii kpe,
 aa le'è Dii gawidewa.

⁹ Wa n̄ tàae d̄ n̄ wéwa,
 aai n̄ duunake gupuau lán Sòdòūdeowae,
 aali kpaguio.
 Waiyoo ampiò, aa k̄isia i n̄z̄iae.

¹⁰ A o gbēmaaone aao ku aafia,
 asa aa n̄ yākeao gb'e.

¹¹ Waiyoo vāikēnaò! Aa yā'e,
 asa p̄ p̄ aa tò mé a b̄lené.

¹² Èwaasonaò lé ma gbéò wetā,
 n̄eò mé lé kiblemá.
 Ma gbéò, á dōaanaò mé lé á sāsā,
 aale á da zé vāiwa.

¹³ Dii m̄ò z̄òle a ḡinaa,
 à f̄le lé yákpaleke n̄ gbéò.

¹⁴ Dii lé yāda a gbé gbèzòò n̄ n̄ dōaanaola à m̄e:
 Ame a òm̄ale ma vēebuu,
 a taasideò p̄ò n̄aa á k̄ale á kp̄eòu.

¹⁵ Déme á gbá zé à ma gbéò wíwi
 à taasideò d̄eònz̄i?
 Ma Dii Ziḡòde, m̄ame m̄ale á la.

Yelusaleū n̄eò

¹⁶ Dii m̄e, Siōna n̄eò ȳòò ví,
 aaiò bebe w̄aò n̄ waa b̄òb̄ò n̄ ae,
 w̄aò wéblaavu bilebiléné,
 aaiò t̄aa'o met̄emet̄e
 n̄ z̄á k̄òfideò daa n̄ gbáwa.

¹⁷ A yái Dii a to Siōna n̄eò mi b̄okeleka,
 a to an mi gbáa ke.

¹⁸ Zibeezì Dii a n̄ n̄ambleb̄òò wolomá,
 zādangbawaò n̄ falanaò n̄ òneò

¹⁹ n̄ swálio n̄ z̄aò n̄ sálanaò

²⁰ n̄ p̄ókummusuò n̄ ḡàsìgb̄eò
 n̄ seò n̄ tulaleò n̄ eseb̄aò

21 ní tãanao ní tãana ní pɔ́o
 22 ní zwãao ní pɔ́ogãuo
 ní ula gbãao ní kiopēnao
 23 ní díio ní póle leena
 ní tulu pɔ́ aai dío ní gomusuo.
 24 An gí na gbɛu, gí íi mé a gɔ́ do,
 an se gbɛu, zò ba mé ao do ní pi.
 An mitãa gbɛu, migbaa mé a gɔ́,
 an pɔ́kasao gbɛu, zwãnkasa aao yea,
 an maa gbɛu, mò wãa seela mé ao ku.
 25 Wa á zão dede ní fẽndaoe,
 wa á negõnao dede zí guue.
 26 Siɔnadeo wẽnake aa óo,
 aa gɔ́ káleã tɔ́le ɔ́gii.

4

1 Zibeezi nɔe gbẽon soplaɔ gɔe mendo sikõwa aa me:
 Wáɔ wázia gwa,
 wíɔ pɔ́kasa ke wáziae.
 Wibɔ́wẽe, n tó io kuwá.

Vlá pɔ́ Dii a to à pá

2 Zibeezi Dii a to Isailio vlãpa,
 ao maa mé ao gawi ví.
 An búsu pɔ́o ao zɔ́o,
 a Isaili kõnao ka beee ní gawiowa.
 3 Gbé pɔ́ aa gɔ́ Siɔnao,
 gbé pɔ́ aao ku Yelusaleũpio,
 wao o gbé pɔ́ wà ní tó kè wēni taalaupioɔe Lua gbéɔ.
 4 Dii a Siɔna nɔeɔ áma wolomá,
 a gbéde'au wolo Yelusaleũdepiowa.
 Tó à yákpalekèrínɔ ní téo màa,
 5 a telu kúle Siɔna gbèsisi
 ní gbé pɔ́ kãaaa weɔwa píi fáane,
 i télɛpio gupua kúlewá gwãasina,
 asa Dii gawi mé a kúlewá píi.*
 6 Ao de mikpakii ũ fáane,
 ké à uena danla íatē gbãa yái.
 Ao de yekii ũ lo,
 ké wà e ulɛu zàa'iana ní louoe yái.

5

Dii vɛebu

1 Má lesi ma yenzidee aà vɛebu musu.
 Ma yenzide vɛebu ví sísi táae de pɔ́leu.
 2 A a gu bí à a gbɛo kòle,
 à vɛeli maaɔ bàu.
 A gugwakii lesi dà a guoguo,

* 4:5 Bɔa 13.21, 24.16

à v̄ēfēk̄ii ȳò a guu.*
 Aà wé d̄oi à né maa iε,
 ̄ né gia a l̄è.

³ Tiasa Yelusaleūdeō n̄ Yudaō,
 à yágōgōwēε, mapi n̄ ma v̄ēebuō.

⁴ Yá kpele mé ḡò mà ke ma v̄ēebuε,
 mé mi keo ni?

Ma wé d̄oi aà né maa imεε.
 Bóyāi à né gia imεei?

⁵ Tiasa má oé lá má ke ma v̄ēebuε:

Má a kaa gbooe, wi a ̄okpa,
 má a b̄iio daaie, wi ̄zōwà.

⁶ Má p̄akpaiè,
 wa a l̄io mibo lo, wa a s̄ewao.
 Lea n̄ lesikao mé a fele we,
 mé má o louε asu ma we lo.

⁷ Isailio mé Dii Zigōde v̄ēebupi ū,
 Yudaō mé kaa p̄ó i p̄onakeò ū.
 Yázede a w̄ele, ̄ gbēdea mé k̄ò,
 aà wé d̄o maakeai, ̄ búbuā mé d̄o.

Waiyoo v̄aikenaō

⁸ Waiyoo gbé p̄ó aai k̄pé nanakōwa,
 aai bú p̄épekōle e gu láa,
 aai ḡò búsu v̄i n̄doō.

⁹ Dii Zigōde ò, ma swá mà à mè:

Ua yálalapiō ḡo uaz̄i ūε,
 be z̄ō maapiō ḡo bezia ūε.

¹⁰ Baa v̄ēebu bà kwi,
 a v̄ēε a ka litili baoo,
 p̄ówena zaa le basō t̄ōa guu,
 le kwi wa e.

¹¹ Waiyoo gbé p̄ó aai fele k̄ok̄oō
 wàō k̄pálεke í gb̄ai,
 aai ḡēḡē v̄ēei gw̄āas̄ina
 e à ḡè f̄elēn̄oō.

¹² M̄oōna n̄ kotilio n̄ ḡāao n̄ kuleo
 n̄ v̄ēeo ̄ aai p̄onakeò.

Aali Dii ȳakeao dao,
 aali l̄asookε z̄i p̄ó a k̄ēowao.

¹³ Ma gbéō ̄nokēs̄āama ȳai
 wa n̄ séle t̄án̄oε.
 An gbé ḡbiaō gaga n̄ n̄anaoε,
 imi a n̄ daside de.

¹⁴ A ȳai tò beda lé v̄u,
 à le'èle à ḡēaḡē.
 An gawideō n̄ n̄ dasideō siu we,

* 5:2 Mat 21.33, Maa 12.1, Luk 20.9

ń ń zɔadeɔ ń ń pɔnakenaɔ sãnu.

¹⁵ Gbɛnazinaɔ gɔ suuunnɔ,

aa gɔ yɛɛɛ,

waladeɔ gɛɛ a gɔ kpá ń wéi.

¹⁶ Dii Zígɔde a tɔbɔ yázeɔde guu,

Lua Kuaadoade a a kuaadoake ɔlɔné yákea a zéwa guu.

¹⁷ Sãɔ i gbasa aaɔ kú ń dádákɛkíi,

sãneɔlɔnaɔ pɔble ɔdeɔ beziapiu.

¹⁸ Waiyoo gbé pɔ aaɪ yāvái ɔɔ ń pi ń mɔafilio,

aaɪ ń duuna gále ń kpe lán zugowaɔ.

¹⁹ Aaɪ me: Yá pɔ Lua kŭa,

aà bɔɔ kpakpa wà wesiɛ.

Yá pɔ Isailiɔ Lua Kuaadoade lé yá mó wà e.

²⁰ Waiyoo gbé pɔ aaɪ me vâie maa

mé aaɪ me maaɛ vâiɔ.

Aaɪ gusia dile gupua ũ

mé aaɪ gupua dile gusia ũ.

Aaɪ íi dile na ũ

mé aaɪ na dile íi ũ.

²¹ Waiyoo gbé pɔ aaɪ e wà kà,

aaɪ ńzia dile ònɔna ũɔ.

²² Waiyoo gbé pɔ aa tɔbò wēmia guuɔ

ń gɔsa pɔ aa í gbãa yãalea dɔɔ.

²³ Aaɪ yãnakpa tàaedeɔwa gbagusaɛ yáí,

aaɪ gbẽmaaɔ yá málené.

²⁴ A yáí tò lá té ì áwa sāsā

mé sē ì kwé té guu,

màa an zínaɔ yó,

an vúɔ gē ń íanao lán luutēwa,

asa aa gĩ Dii Zígɔde ikoyáí,

aa sakà Isailiɔ Lua Kuaadoade yáue.

²⁵ A yáí Dii pɔkŭmabòbò a gbéɔwa,

à ɔ ue sù má à ń gbé.

Gbèsiɪɔ dèe,

an gɛɔ gò kále bàasi lán bisawa.

N beɔ pii aà pɔkŭma i kpáleo,

aà ɔ gi looarílaɛ.

²⁶ Dii gudɔkɔɛkíi díle bui zázãɔne,

à swe pè gbé pɔ kú tɔɔle léwaɔzi.

Gwa, aale mó wáawáa díoo.

²⁷ An gbèe i kpasao,

an gbèe i gēnaleo.

An gbèe lé igofampao,

i lé ń gbèe dædeɔ.

An gb̄e pɔɔmpɪ i f̄esio,
an gb̄e kyaleba i k̄o.

²⁸ An kaɔ lena, an sáɔ k̄aa píie,
an s̄ɔ sw̄e gb̄aa lán gb̄esiwa,
an s̄goɔ gbá lé liasáizɔ lán zàawa.

²⁹ An k̄ɔfi dɔ lán n̄ɔmusuɔwa,
aale p̄una lán n̄ɔkusi b̄ɔb̄ɔwa.
Aale lé kú p̄owa n̄ palaaɔ,
aale taɔ, gb̄e a f̄ɔ gé síio.

³⁰ Zibeez̄i aaɔ p̄unamá lán ísia p̄unaawa.
Tó n b̄usupi gwà,
gusia n̄ yooyeao mé aɔ ku we,
gu a sisi luab̄esiana yáí.

6

Lua Isaia dilea anabi ũ

¹ W̄e p̄ó kí Uzia gà, * ma Dii è z̄ɔlea báawa musumusú, aà gomusú p̄ó b̄aè aà gb̄ází aà kpé p̄a. ² Malaika gud̄anaɔ ku aà mia, an baade ḡásia soolosooloè. Aa a mèn plapla kù n̄ oaa, a mèn plapla s̄ɔ n̄ m̄ewa, a plapla p̄ó ḡɔɔ ã aai vuaɔ. ³ Aale ok̄oè: Kuaadoade, Kuaadoade, Kuaadoade Dii Ziḡɔde!

Aà gawi dúnia p̄a píi.†

⁴ Lua kpé kp̄eɛleliɔ d̄e t̄ɔɔɛu malaikapiɔ ɔɔ yáí, ã súɛɛ kp̄épi p̄a.‡

⁵ Ǿ ma m̄è: Yá ḡiæ sa, kegua, asa ma lé gb̄ãleaè, mé gb̄é p̄ó má kú n̄ guuɔ lé gb̄ãlea, ã ma wes̄í Kí Dii Ziḡɔdele. ⁶ Ǿ malaikapiɔ do t̄eyɔ s̄è ḡbagbak̄ii n̄ kp̄aoo, à v̄ua m̄òd̄ ma k̄ii, ⁷ ã a z̄ò ma léwa à m̄è: Lá à z̄ò n̄ léwa, n̄ tàae k̄èma, wà lakà n̄ duunaan we. ⁸ Ǿ ma Dii ɔɔ mà à m̄è: Dé má z̄ii? Déme a géw̄eèi? Ǿ ma m̄è: Má ké! Ma z̄i m̄e. ⁹ Ǿ à m̄è:

Ge n̄ o gb̄éɔne,
aa swákp̄a aaɔ gé yãemasai,
aa w̄éteí aaɔ gé yãed̄sai.

¹⁰ N̄ n̄ w̄é d̄en̄é ke aasu gu'eo,
n̄ n̄ swá gb̄ãak̄un̄é ké yá su ḡeuo,
n̄ n̄ n̄òse tatané ké aasu yãe d̄ɔ
aa ea sua, mí n̄ gb̄ágb̄ao yáí.§

¹¹ Ǿ ma aà là: Aɔ d̄e màa e ḡɔɔ ũma ni, Dii? Ǿ a w̄èa:

E ḡɔɔ p̄ó an w̄élepiɔ kw̄è w̄iliũ,
gb̄e ku a guu ɔɔ,
mé wà n̄ b̄usupi k̄aale d̄èɔɔ,
à ḡò bezia ũ,

¹² mé má tò wà tà n̄ a gb̄éɔ z̄az̄ã,
wà b̄usupi tò da f̄ɔɔɔ.

¹³ Baa tó an gb̄éɔ kw̄ide ḡò we,
wa ea n̄ t̄òɔz̄ɔ ɔɔ.
Lá w̄i kpakpaa ge kp̄ak̄ef̄ɔɔli z̄ɔ
a miɔna i vl̄apa,
màa bui p̄ó a kua adoa a ḡò a miɔna ũ.

* 6:1 2Kia 15.7 † 6:3 Zia 4.8 ‡ 6:4 Zia 15.8 § 6:10 Maa 4.12, Zaa 12.40, Zin 28.26-27

7

Emanueli seela

¹ Gɔɔ pɔ Yotaũ né Aaza, Uzia tɔuna de Yudaɔ kía ũ, ɔ Siliɔ kí Lezini ní Isailiɔ kí Peka, Lemalia néo gè lélei Yelusaleũwa, ɔ aa fùa.* ² ɔ wà gè wa ò Davidi bui Aazapie wà mè: Siliɔ ledoukè ní Eflaiũ buiɔ. ɔ sɔ kèààgu ní a gbéɔ, aa lùalua lá íana ì likpe lá deedeewa. ³ ɔ Dii ò Isaiae à mè: A bɔ gé dai Aazale Ikalékii Musu íze lé pópizeu ní n né Gbèkɔnao'easuo,† ⁴ ní oè aàɔ kú ní laaio kpálea, asu to vía a kú yàa miɔn sùelede mèn plapiɔ yáio. Asu to iwãa ka a pɔa Siliɔ kí Lezini ní Lemalia néo pɔbɔa ní n íu yá musuo. ⁵ Siliɔ ní Eflaiũ buiɔ ní Lemalia néo vâikpaaíààno aa mè, ⁶ wà gé lélei Yudaɔwa wà gbãamɔné, wà ní ke yáiyai wí Tabeeli né kpáné kpalau.

⁷ Ma Dii Lua ma mè:

Bee a keo, bee a ní leo,

⁸ asa Damasi mé Sili bɔsu mi ũ,

Lezini sɔ, ɔme Damasi mi ũ.

Wè baaɔsɔo gbɛa Eflaiũ buiɔ gɔ wíwia,

aaɔ de pɔe ũ bo.

⁹ Samali mé Eflaiũ buiɔ bɔsu mi ũ,

Lemalia né sɔ, ɔme Samali mi ũ.

Tó Aazapi i ze ní ma náakeaoo,

aa zeao.

¹⁰ Dii èa yá'ò Aazae à mè:

¹¹ Seela gbɛa ma Dii n Luawa,

baa yá pɔ kú za tɔle nɔnau,

ge yá pɔ vî luabɛpuanaa.

¹² ɔ Aaza mè:

Má seela gbɛao,

má Dii le má gwao.

¹³ ɔ Isaia mè:

A yáma Davidi buiɔ!

Gbènazinaɔ kpasaaáno i mɔwáo,

ɔ á ye ma Lua kpasaaáno lɔa?

¹⁴ A yáí Dii a seelakeé azia.

Gwa! Wéndia léso a nɔsi‡

à ne'i gɔe ũ, i tókpaè Emanueli. §

¹⁵ Tó à zɔkù, mé a vâi dɔkɔe ní maaɔ, vífãai ní zɔo mé aɔ de aà pɔblea ũ. ¹⁶ E népi àɔ gé kái vâi dɔakɔe ní maaoo sɔ, kía gbèɔn pla pɔ ní ní vía víɔ bɔsu a ziabɔ. ¹⁷ Dii a yámɔne ní n gbéɔ ní n de bɛdeɔ, ɔme Asiliɔ kía ũ. Za gɔɔ pɔ Eflaiũ buiɔ ní Yudaɔ kèkɔwa, gɔɔ bee taa i keo.

¹⁸ Zibeezi Dii a swe pe úsinaɔzi Egipi swaɔ zɔleu ní zɔ pɔ kú Asili bɔsuuɔ. ¹⁹ Ampii aa mɔ kpa swa'e zòoloɔ guu ní gbèsoɔo ní le kpeɔ ní bia'eo. ²⁰ Zibeezi Dii a gè sémá Uflata baale Asiliɔ kía ũ, i á mikã ní á mekão ní á lekãnao waoé. ²¹ Zibeezi wa zuda ní bleɔa mèn plao daaleu. ²² Pɔ beeɔ ví mé a gɔ di gbé kɔna pɔ gè bɔsupiuɔne, vífãai ní zɔo iɔ de ní pɔblea ũ.

²³ Zibeezi gu pɔ vèeli òaa sɔo pɔ kà ánuusu ɔwatè òaa sɔo ũ kuu, leaa ní lesikaoo mé a gɔu.

²⁴ Wali gé toekai we ní gbàlao, asa leaa ní lesikaoo mé a gupi sisi. ²⁵ Sìsì pɔ wà bú kèuo sɔ, gbèe a gé we lɔ leaa ní lesikaoo yáí. Wa zuɔ ní são gbɛe aa kílímpapau.

8

Pɔnaagɔ Pɔsɛlekpakpa

* 7:1 2Kia 16.5 † 7:3 Isa 10.21-22 ‡ 7:14 Mat 1.23 § 7:14 Bee mè Lua kúwanɔ.

¹ Dii òmεε mà taala kooa z̄õõ se mà yáε bee kēwà: P̄õõnaaḡõõ P̄õõselekpaκpa. ² Ma sa'ona Ulia ní Belekia né Zakalio sìsi aao ðεmεε yápi seeladeõ ù. ³ Ké ma wule ní ma nõ ânabio, à nõsì à ne'í ḡõε ù. ⁴ Dii òmεε mà tókpaè P̄õõnaaḡõõ P̄õõselekpaκpa. ⁴ E àõ gé Naa ní Baaõ oi ðõ, Asilio kía a Damasideo àizeεõ naaa, a Samalideo p̄õõ séle. ⁵ Dii òmεε l̄õ à mè:

⁶ Gb̄éε beeõ sakà Siloe* í p̄õ lé bàale busebusegu,
 õ aa zè ní Lezinio ní Lemalia néo.

⁷ A yáí tò má ní pá ní Uflata í z̄õõ p̄õ a sìsì se à daguaõ,
 õmε Asilio kía ní a gb̄é gbiaõ ù.

⁸ A pa gē Yuda bùsuzi,
 i dagua, i bùsupi k̄u a nõε.
 Ipi yàasa lé da ní bùsua píi, Emanueli.

⁹ Buip̄aleõ, à zì s̄ouκe, wi á wíwi.

Bùsuz̄az̄adeõ, à swákpa!

A ḡõκeb̄õõ séle, wi á wíwi,

A ḡõκeb̄õõ séle, wi á wíwi.

¹⁰ Baa tó a lekpaai, p̄ae.

Baa tó a yād̄ile ní k̄õõ, a κeo,
 asa Lua kúwanõε.

Viakεa Luaε

¹¹ Dii a õ gb̄aa nàa à yá'òmεε, à led̄aa à mè másu gb̄ep̄io kea κeo. A mè:

¹² Yá p̄õ aale gwa lekpaainzi yá ù,
 r̄isu ðile màao.

Yá p̄õ aale viakεè, r̄isu κeèõ.

Nsu to iwāa ka n p̄õao.

¹³ Nyõ Dii Ziḡõde yāma ado,

õmε k̄ù n̄ viakεè.

Aà yá mé ðe à iwāa ka n p̄õa.

¹⁴ Òmε aõ ðe n̄ ulek̄ii ù,

mé aõ ðe Isaili lee plaõne

gbe p̄õ ì to wà gēmb̄olewà ù,

gbesi p̄õ ì to aa fu ù.†

Aõ ðe Yelusaleũdeõne bai ù.

¹⁵ An daside a gēmb̄olewà,

aa fu, aai κe κélekεε.

Aa si baiπiu, i ní kú.

¹⁶ Má p̄õ fi yápi taalawa seela ù,

má kán'õ lé yādanepiwa ma ìwaõne.

¹⁷ Ma wé ðõ Dii p̄õ mikp̄ed̄õ Yakõbu buiõnezi,

má aà náai v̄i.

¹⁸ Má ké, ní né p̄õ Dii kp̄aaõ.‡ Wá ðe Isailiõne àsi p̄õ Dii Ziḡõde p̄õ kú Siõna gbe musu ò seela ù.

¹⁹ Tó wa òé à gé welende ge gèsisina p̄õ aaĩõ yá'o ní kòlou hũuõ k̄ii, yāgb̄eaa á Luawa mé maao lò? W̄i gb̄é b̄éε àsi gbea γεõwa yá? ²⁰ A γε Lua ikoyādane gwa. Tó an yá i kp̄aaĩòõ, gu i ðõné yāao.

* 8:6 Z̄aa 9.7 † 8:14 1Piε 2.8 ‡ 8:18 Ebe 2.13

21 Aa b̄ab̄aabo n̄ b̄usu, n̄ana a n̄ de, aa ke w̄ena. Tó an ȳèè làa, an p̄o a pa, aai n̄ k̄ia n̄ n̄ diio k̄a. Aa musu gwa, 22 aa z̄íle gwa, ȳá'õma mé a n̄ le. Aa ku gusia n̄ p̄osia z̄õo guu, aai ḡõ gusia n̄iniuu. 23 Ama gb̄é p̄ó kú ȳá'õmaup̄io aa ku gusiapiu ḡõpiio. Wà Zabul̄ni buio n̄ Nefatali buio b̄usu kp̄eb̄ò ȳaa, āma wa Galile b̄usu p̄ó buip̄aleo kuu kp̄ela zia za ísialeu e à ge pe Yuud̄e baawa.

9

Wà ne'iw̄èè

1 Gb̄é p̄ó aa ku gusiauo gupua z̄õ è, gu d̄ò b̄usu p̄ó kú ga léz̄i deone.*

2 N t̄ò an p̄o k̄ena z̄õ, n n̄ gb̄a p̄ona maamaa.

Aale p̄onake n ae
lá w̄i ke p̄okekeḡõwa,
lá aale z̄iblea p̄ó kpaalewa.

3 Asa n zuu p̄ó wa d̄ané n̄ ḡau n̄ go p̄ó w̄ale n̄ gb̄èd̄o è'e.

N n̄ wet̄anap̄io f̄u
lá n̄ k̄è Madīaone ȳaawa.

4 Z̄iḡõ kyaleo n̄ n̄ ula p̄ó au ḡókpaw̄ò, wa k̄ateu à tékū ȳaa ũe.

5 Asa w̄a ne'iw̄èèèè,
w̄a w̄a gb̄a neḡõe.

Lua kíakemi d̄iè,†
w̄ali oè Ledamade B̄onsaede, Lua Gb̄aade,
Mae Ḡõpiide,‡ Aafia K̄ia.

6 Aà kpala z̄õ n̄ a aafiao aó lé v̄io, aó z̄õlea báawa Davidi kpalau.§

Aà kpala z̄inapelea aó gb̄aa, aó ȳáḡõḡõ w̄asawasa a z̄éwa ḡõpiiè.
Dii Lua Z̄iḡõde ãia mé a mó n̄ beeo.

Dii p̄opaa Isailiozi

7 Dii ȳá'o kp̄as̄a Yak̄obu buione, ȳápi a wi Isailio musue,

8 Samalideo n̄ Eflaiū buio ȳápi ma. Aa wala n̄ k̄amaio v̄i aa mè:

9 Kp̄é p̄ó wa d̄ò n̄ bilikiõ kw̄è, w̄a b̄o n̄ gb̄eoe sa.

Wà w̄a kaad̄enlio z̄õz̄õ, seede lío w̄a pé n̄ ḡèè ũ sa.

10 ¶ Dii n̄ ib̄eèõ k̄ãfi, à n̄ w̄èleo sóik̄emá.

11 Silio b̄ò gukpe oi, Filit̄eo b̄ò be'ae oi, aa Isailio s̄õs̄õ n̄ lé pai.

N beeo píi Dii p̄okūma a kp̄aleo, aà o aó looañlae.

* 9:1 Mat 4.15-16, Luk 1.79 † 9:5 Mat 28.18 ‡ 9:5 Z̄aa 14.9-10 § 9:6 Luk 1.32-33

12 Isailiᵛ i ɛa sù ní tònawao,
aai Dii Zìgᵛde kíi wɛɛɛɛo.

13 A yáí tò Dii a Isailiᵛ mi zᵛ ní ní vláo píi,
a ní zalíᵛ ní ní kefuᵛ zᵛzᵛ gᵛᵛ do kóũɛ.

14 Gbɛzᵛᵛ ní gbé pᵛ aai ní mi da íaᵛ mé mipi ũ,
ānabi ɛgenao mé vlápi ũ.

15 Gbépiᵛ dᵛaanaᵛ lé ní sāsāɛ,
ᵛ gbé pᵛ ténziᵛ lé mide.

16 A yáí an èwaasoᵛ i ka Diiguo,
an tonɛᵛ ní ní gyaaoᵛ i keè wēnaũo,
asa luayādansai vāikenaᵛn ní ũ,
yādᵛᵛsai mé ìᵛ do ní léu.
N beeo píi aà pᵛkūma a kpáɛo,
aà ᵛ aᵛ looańlaɛ.

17 Yāvái ì fɛɛmá lán téwa,
ì kũ ɛaa ní ɛsikaooowa,
ì da dào ní likpɛᵛla,
a lu iᵛ súɛɛ búuna bᵛ.

18 Dii Zìgᵛde kpēnemuu a to bùsupi tésɛɛ,
gbēnazinaᵛ mé aao de tépi yàa ũ,
gbēe a a dee wēnagwao.

19 Wa pᵛ li ᵛplaii,
nᵛana a gi àᵛ ní deɛ.
Wa pᵛble ᵛzɛɛi, kási wa kāo,
baade a a gbédee sóso.

20 Manase buiᵛ ke ɛflaiũ buiᵛnɛ,
ɛflaiũ buiᵛ ke Manase buiᵛnɛ,
ampii aai ke Yudaᵛnɛ.
N beeo píi aà pᵛkūma a kpáɛo,
aà ᵛ aᵛ looańlaɛ.

10

1 Waiyoo gbé pᵛ aai yāfaasai ní gbēwetāao yādileᵛ.

2 Aai taasideᵛ yāna símá,
aai ma gbé wēnadeᵛ yá máɛnɛ.
Gyaa gbēandoᵛ ì gᵛ ní pᵛ mᵛᵛᵛᵛ ũ,
aai netonɛ pᵛ gwana vīᵛᵛ waa.

3 Gᵛᵛ pᵛ Dii mò íadaiwá,
wà bᵛ za zàzā wà mò á músikɛi,
á ke kpelewa ni?

Dé kíi á bàalɛ géu aà á misii?
Mákíi á á àizɛᵛᵛ toui?

4 A kee kpéᵛ,
sema à vlānau ní zìzᵛᵛ,
ge àᵛ ku gbé pᵛ wà ní dedɛᵛ guu.
N beeo aà pᵛkūma a kpáɛo,
aà ᵛ aᵛ looańlaɛ.

Dii yādaa Asilibla

5 Waiyoo Asili pᵛ aai pᵛkūmabᵛᵛmámɛᵛᵛ!

᾿᾿me ma pɔkpɛne go pɔ na ma ɔzi ũ.

⁶ Mále ní kpakɔa ní bui luayādansaiɔ,
mále ní zi gbé pɔ aa ma pɔ fɛɔwae,
ké aa ní pɔɔ naaa, aa ní àizee séle,
aai ɔzɔmá zékpaawu lán pèleawa.

⁷ Ama yá pɔ aale yán weo,
làasoo pɔ kúmán weo.

Gbéɔ midɛa yá mé dɔ ní sɔwa,
ké aa e buiɔ míɔnzɔ dasi.

⁸ Asa aai me:
Ma dɔaanaɔá kíawne píio lò?

⁹ Lá má kè Kaakemie,
má kè Kalenɔee.
Lá má kè Amatae,
má kè Aapadaee.

Lá má kè Damasiɛ,
má kè Samaliɛɛ.

¹⁰ Ma ɔbò ma táaw bùsuɔ sɔmá,
kási sɔ an diipiɔ dasi
de Yelusaleũ ní Samalio pɔɔla.

¹¹ Lá má kè Samaliɛ ní a táaw,
má ke Yelusaleũe ní a diiɔ lé?

¹² Tó Dii a yákea Yelusaleũ Siɔna gbɛ musu lezè, a Asiliɔ kía swágagaè wala pɔ a ví ní aà
wekúamao yáí. ¹³ Asa à mè:

Má kè ní mazia gbáawé ní ma ɔnɔɔ,
asa ma wé zɛae.
Ma bùsu zɔleɔ dè,
ma ní àizeeɔ nàaa,
ɔ ma ní gɔsa kpalablenaw pàle.

¹⁴ Lá wí ɔgɛ bã sakpɛu,
màa ma buiɔ àizeeɔ nàaa.
Lá wí gbɛ pɔ bã gòa séle,
màa ma ní bùsuɔ sɔ píi.
An kee i kúu'ooa,
an kee i lewɛaaa.

¹⁵ Tó wa mɔɔ kúao, a zíkɛe?
Tó wi sii seɔ, a zíkɛa?
Lípana a liaa ní a kúnaoe?
Go a fɛle ní gbé pɔ lé pɔgbèðoe?

¹⁶ A yáí tò Dii Lua Zígɔde
a ibabagyá kpa Asili kíapi zígɔ káapiɔzi,
i to té aà gawi kɔ'ɛ.

¹⁷ Isailiɔ Gupua a gɔ té ũ,
an Lua Kuaadoade a gɔ tévua ũ,
i kú Asili leaw ní aà lesikawɔwa gɔɔ do kóũ.

¹⁸ A aà likpɛɔ ní aà swaluɔ gawi midɛ míɔ,
aa láa lán gyáe ibabaawa.

¹⁹ Lí pɔ a gɔ aà likpɛu aw dasio,
baa néfɛnɛna a fɔ a lé dɔe.

²⁰ Zibeezi sa Isaili kɔnaw na gbé pɔ lèlemápiɔ kpɛ bo.

Yakɔbu bui pɔ̀ b̀pɔ̀,
Dii an Lua Kuaadoade ɔ̀ aa nai ń sianao sa.

²¹ Yakɔbu bui kɔ̀naɔ̀ ea su,
gbé kɔ̀napiɔ̀ ea ze ń Lua Gbãadeo.

²² Isailiɔ̀, baa tó á gbéɔ̀ dasi lán ísiale ũfãawa,
an kɔ̀naɔ̀ mé aa ea su.*
Pisaboa looaála ké yáze e ke zài yáí.

²³ Asa Dii Lua Zígɔ̀de mé a mɔ̀
ń kaale pɔ̀ a d̄leo á b̀suu píi.

²⁴ A yáí tò ma Dii Lua Zígɔ̀de ma m̀:

Ma gbé pɔ̀ kú Siɔ̀naɔ̀,
Asiliɔ̀ á gbé ń flão,
aa go'ɔ̀ séázi lá Egipiɔ̀ kèwa,
ãma ásu viakené.

²⁵ Asa à ḡɔ̀ yɔ̀ ké ma pɔ̀ weewá,
mi gbasa pɔ̀kúmabɔ̀bɔ̀má mà ń dede.

²⁶ Dii Zígɔ̀de a fɛlemá ń flaalao,
lá à Madiã gbè ɔ̀lebu gbe saewa.

A a go poo ísiala,
là a kè Egipiɔ̀nɛwa.

²⁷ Zibeez̄í a ń aso go á ḡau,
a ń zuu bɔ̀é á nɔ̀e à é'ɛ.

Asiliɔ̀ mɔ̀a lélei Yelusaleŭwa

²⁸ Aa ku Ayata,
aa b̀le ń Migɔ̀nɔ̀,
aa ń aso kàle Mimasa.

²⁹ Aa b̀le ń gbeɔ̀leɔ̀,
aa b̀okpà Gɛba,
Lamadeɔ̀ lé lualua,
Gibɛa Saulu wéledeɔ̀ lé bàale.

³⁰ Galiũdeɔ̀, à búbuape!

Laisideɔ̀, à swákpa!
Waiyoo Anatodeɔ̀!

³¹ Mademɛnadeɔ̀ lé tíle,
Gebiũdeɔ̀ lé ulék̄i wɛɛle.

³² Gɔ̀ bee aa pila Nɔ̀bu,
aa ń ḡa gbãe Yelusaleũdeɔ̀ne Siɔ̀na gbèsis̄í musu.

³³ Gwa! Dii Lua Zígɔ̀de

ali les̄ipiɔ̀ z̄,
ali z̄ɔ̀piɔ̀ né,
an ḡnaɔ̀ kwe w̄liũ.

³⁴ A dào likpɛpi z̄z̄ ń mɔ̀oo,
likpɛpi i kwe Lua Gbãade ae.

11

Yese ḡna kpalablea

¹ Yese miɔ̀na a vlãpa a z̄inau,* a ḡna a bɔ̀, i nɛ'i.

² Dii Nis̄ina aɔ̀ kuwà,
a aà gba ɔ̀nɔ̀ ń wɛz̄éɔ̀,

* **10:22** Lom 9.27 * **11:1** Zia 5.5, 22.16

a à gba gbãa ní lɛdaama zéó,
a à gba dɔ̃a, i to aàɔ Dii vía ví.

³Viakɛa Diiɛ a àà kási.
A yágɔ̃gɔ̃ gbéɔne lá wé lé ewao,
a yákekɛné lá àlɛ mawao.

⁴A yákpalekɛ taasideɔne a zéwa,
a dúnia wɛnadeɔ yánakpámá.
Aà yá a dúnia gbéɔ gbɛ lán gowa,
a vāikɛnaɔ dede ní a lé'ianaó.†

⁵A yázede kuluka báa ũ,
a náai dɔ a pi asana ũ.‡

⁶Awalɛwana aɔ ku sānu ní sāneɔ,
gbɛaana a wúle kɔ̃ sae ní bleo.
Gáaena ní nòɔmusuo aa pɔble sānu,
néfɛne na mé a dɔaané.

⁷Zuda ní wàio aao de kɔ̃gbɛɔ ũ,
an néɔ wúle gudoŭ.

Nòɔkusi a sɛ ble lán zuwa.

⁸Né yɔ̃mina a kòò'o kyá ɛɛ,
né kɛa a ɔgɛ píligonazi.

⁹Pó pó ì ní kɛ'ia ge pó pó ì ní de
aɔ ku Dii gbè̀sìsì pó a kua adoawao,§
asa Dii dɔ̃a a li dúniaaɛ,
lá ì ì dagua ísiaiwa.

¹⁰Zibeezì Yese zína aɔ de gudɔ̃kɔ̃ekíi ũ buiɔne.* Wa àà kíi wɛɛɛ mé aà kúkíi aɔ gawi ví.†

¹¹Zibeezì Dii a ɛa ɔbɔ a gɛn plaade, i a gbé kɔ̃na pó gòò bo. Aa bɔ Asili ní Egipio ní Etiopio ní Elaũo ní Babilonio ní Amatao ní ísia gũgũnaɔ.

¹²A gudɔ̃kɔ̃ekíi dile buiɔne,
i Isaili zìzɔ̃ káaa.

A Yuda pó fáaaapiɔ sɛɛ
za dúnia gola siiɔ̃wa.

¹³ɛflaiũ buiɔ zaarngu a midɛ,
aao za Yudaɔgu bo.

Yudaɔ íbɛɛ a láa,
aa íbɛɛɛ ní ɛflaiũ buiɔ bo.

¹⁴Aa léɛ Filitɛɔ bùsuwa be'aɛ,
aa gukpɛdeɔ pɔ̃ naaa sānu.

Aa ɔtɔ̃ ɛdɔ̃ũ ní Mɔabuwa,
mé Amɔniɔ misiilené.

¹⁵Dii a to Egipi ísiale gɔ̃ gii,
a ɔmalɛ Uflatai ní a lé'ian wāao,
i gɔ̃nakɛ lɛɛ soplá,

wi buawà ní kyaleo kpaá.‡

¹⁶A zɛda bɔ a guu a gbé kɔ̃na pó gòò Asiliɔne,
lá a kè Isailiɔne gɔ̃ pɔ̃ aa bɔ Egipiwa.

† 11:4 2Tes 2.8 ‡ 11:5 ɛfɛ 6.14 § 11:9 Isa 65.25 * 11:10 Zaa 12.32 † 11:10 Lom 15.12 ‡ 11:15 Zia 16.12

12

Dii sáaukpa

¹ Zibeezì á o à mè:
 Wa n sáaukè Dii!
 Baa ké n pɔ pàwázi, n pɔ wèewá,
 ɔ̃ n wá nòsɛ n̄niwɛɛ.
² Lua mé wá Suabana ũ,
 wáɔ aà náai víɛ, vía a wá kũo.
 Dii mé wá gbãa ũ, aà táasi wi lé,
 ɔ̃mɛ wá suabà.*
³ A ítɔ ní pɔnao suaba nibɔnaɔi.
⁴ Zibeezì á o à mè:
 A Dii sáaukpa à aà sísi,
 à to buiɔ aà yákeɔ dɔ̃.
 A oné Dii mé tɔbò ado.
⁵ A lesi Diiɛ, asa à tidòrlaɛ,
 à to dúnia gbépii yápi dɔ̃.
⁶ Siɔnadeɔ, à wiile à gulake,
 Isailiɔ Lua pɔ a kua adoa zɔ̃ɔ,
 mé a kú á guu.

13

Babeli dúuzɔa

¹ Yá pɔ Amɔzu né Isaia è Babeli musun ke:
² A gilili péle sísi wáiwai musu,
 à kúkuɔ dɔmá à ɔkené
 aa si Wéɛɔ bɔleɔu.
³ Ma yádile ma gbéɔne,
 ma a gɔsapiɔ sísi
 aa mɔ ge pɔkũmabɔbɔmámɛɛ,
 ɔ̃ aale pɔnake ní ma tidɔarɔlao.
⁴ Kɔfi lòo gbèsisìɔ musu lán bíla kɔfiwa,
 zɔa dɔ buipáleɔ guu lán bui dasiɔ kãaaawa.
 Dii Zígɔde mé lé a zígɔɔ kãaa.
⁵ Aa bò bùsu zàzãɔu za dúnia léwa,
 Dii ní gbé pɔ aai pɔkũmabɔbɔmáɛpiɔ
 lé mɔ dúnia kei kélekele pii.
⁶ A búbuape, asa Dii gɔɔ káikùɛ,
 Gbãapiide mé a ní kaale.*
⁷ A yáí baade ɔ a gɔ dɔlɔlɔ,
 sɔ̃ a ké gbépiigu.
⁸ Gili a gɛ́ngu,
 wãwã ní gu'ɔamáo a tɔmá.
 Aaɔ pelembo lán ne'inawa,
 yá a dimá, an wé i tã,
 aaiɔ kɔ̃ gwa.
⁹ Gwa! Dii yákpalekegɔɔ lé mɔ,
 aɔ pãsi, pɔbɔnniu ní fɛ́nkpaao aɔ ku,

* 12:2 Baa 15.2, Sou 118.14 * 13:6 Yoɛ 1.15

a dúnia ke kélékele,
i duunkenaɔ dedeu.
10 Saan tɔdeɔ n̄ a k̄inib̄ ike bo,
iatē a siakū za a bilek̄i,
mɔvua a gupu bo.†

11 Má ɪada dúniawa a v̄aika yáí,
má got̄ɔ duunkenaɔwa n̄ tàaeɔ yáíe,
má waladeɔ ỳòke a mide,
má gbé p̄as̄ib̄ ɪand̄aa kpále.

12 Má tó gb̄enazinaɔ ḡɔ kálaũkalaũ lán vua t̄ēt̄ewa,
gb̄enazinaɔ ḡɔ kásakasa lán Ofi vuawa.

13 A yáí tò ma Dii Z̄iḡɔde má musu dee ma p̄okūma yáí,
tɔle i lualua za a z̄inau ma p̄opaa z̄ɔ ḡɔ.

14 Baade a ta a gb̄éɔ guu lán tue p̄ó w̄ale w̄ewa,
gb̄épii a bàale ta a b̄usu lán s̄a p̄ó d̄ana v̄ioɔwa.

15 Wa gbé p̄ó w̄a kp̄aaũr̄n̄ɔ z̄ɔ,
wa gbé p̄ó w̄a n̄ k̄úɔ dede n̄ f̄endao.

16 Wa n̄ néɔ w̄iwi n̄ w̄aa,
wa n̄ kp̄éɔ ȳe, wi ke n̄ naɔne n̄ gb̄aaɔ.

17 Gwa! Má M̄edeɔ sóikemá.
An laai ku ɪnusuwao,
an bàa aɔ kú n̄ vuaɔɔ.

18 Aa èwaasɔɔ dede n̄ kao,
aa nét̄enaɔ w̄ena boo,
aa néɔ s̄osobi v̄io.

19 Babeliá kpalaɔ midee,
Kaladeɔ ɪand̄ab̄ɔ gawidee.
N beeo wa a suumpae
lán S̄ɔɔũ n̄ Ḡom̄ɔɔɔ suumpaawa.‡

20 Aɔ da bezia ũ ḡɔpiiie,
waɔ ku we bau bo.
Laalubue a b̄òkpa weo,
p̄ɔd̄anae a i weo.

21 Gb̄aa n̄b̄ɔɔ mé aɔ k̄ále we,
a kp̄éɔ ḡɔ gb̄ēgbonaɔ t̄ò ũe.
Kooɦũhũnaɔ z̄ɔz̄ɔ we,
t̄aaɔ i k̄ilimpau.§

22 Maiɔ wiile a b̄iɔ s̄òɔ,
gb̄ēgbonaɔ gbok̄e a namablek̄iɔ.
A ḡɔ k̄aik̄ù, a ḡɔ ga bo.

14

Isailiɔ sua n̄ p̄a ziu

1 Dii a Yak̄obu buib̄ w̄enagwa,
a ea Isailiɔ si bo.
A ea n̄ k̄ále n̄ b̄usu,
buip̄aleɔ namá, aai k̄āaaɪn̄ɔ.

† 13:10 Mat 24.29, Zia 6.12-13, 8.12 ‡ 13:19 Daa 19.24 § 13:21 Zia 18.2

² Buipāleᵋ gé zéiné ní gb̄eu,
 Isailiᵋ i ḡõ ní vī ní bùsuu.
 Aaᵋ de ní zíkēnaᵋ ù ḡõᵋ ní nᵋᵋᵋ.
 Gb̄é p̄ó ní vī zᵋ ù yāaᵋ ḡõ ní zᵋ ùᵋ,
 gb̄é p̄ó ní gā līné ní kp̄eᵋ ᵋ aa gb̄āamᵋné.
³ Zibeezī ᵋ Dii a á gba íampak̄i,
 á taasik̄e bo, á liaaz̄o bo,
 á zozī gb̄āa k̄e bo.

Babeli k̄ia yá

⁴ A yāada ní Babeli k̄iao à m̄e:
 Gb̄ēgāfina ku bo,
 aà k̄āaa m̄id̄e.
⁵ Dii vāikēnaᵋ go è,
 à kpalablenapiᵋ lípana z̄è.
⁶ K̄iapi buiᵋ gb̄èᵋ ní p̄of̄eᵋ yāa ᵋzesaīe,
 à gb̄āa denla k̄èné ní p̄okūmao,
 i k̄ámabo ní íadaamáoo.
⁷ Bùsu píi ḡõ nīenīe yākelesai,
 an gula d̄o sa.
⁸ P̄eliᵋ ní Libā bùsu s̄ede líᵋ p̄o k̄èna n yá musu, aale m̄e:
 Za ḡoᵋ p̄ó n lele,
 gb̄ēe lí mó wá z̄oi bo.

⁹ Beda looa n yáí za z̄ílez̄íle,
 wàle mó dainle.
 Bui píi k̄iao lé f̄ele ní kilau,
 dúnia gb̄ēz̄oᵋ gyaadeᵋ lé gb̄ākpanzi m̄pii.

¹⁰ Aa yáse m̄pii aa m̄e:
 Mpi s̄o n k̄ewanᵋ mùaa yà?
 N ḡõ gb̄āasai l̄awáwa yà?

¹¹ N íandāa ní n táasi m̄oᵋna ᵋo sí bedau la,
 k̄oᵋbiiᵋ mé ḡõ n p̄e ù,
 séseᵋ mé n zwāa ù.

¹² Saan n̄ò'imina, gud̄oleia né!
 N b̄āe luabe n su z̄íle fá!
 N gb̄é p̄ó n buiᵋ k̄aau
 ᵋ wà n ne t̄ole.*

¹³ N ò n s̄o guu n m̄e
 níȳᵋ gb̄ā z̄o luawae,†
 níȳᵋ n kpala k̄áfi e a vī saanaᵋla,
 ní z̄ole diiᵋ k̄ōk̄āakegbe p̄ó kú gub̄ántoo oi musu,

¹⁴ ní dede n̄ vī luabepuanaa,
 níᵋ de lán Musudewae.

¹⁵ ᵋ n si bedau e a n̄nau.

¹⁶ Gb̄é p̄ó n e aᵋ n gwa soee,
 i làasook̄e à m̄e:
 ᵋm̄e dúnia l̄ua yāao lò?

* 14:12 Zia 9.1 † 14:13 Mat 11.23

Aàpi mé kpaláɔ gbàèo lò?

17 Ɔme tò dúnia gò guwaiwai ũ,
à a mɛɛwɪaɔ dɛɔnzɔ,
ìli a zìzɔɔ gbaɛ aa tá ní beo.

18 Bui pii kíaɔ wúlea ní gawio

baade a kpé dɔngubɔ guu,

19 ɔ wà n vūaa miagbesai

lán né pɔ wa ì ge ũwa.

Gbé pɔ wà ní zɔzɔ ní fɛndao

wà ní dɛdɛo kákaanla.

Wà n zu eu ní gbépiɔɛ,

wà ɔzɔ n gɛwa.

20 Wa n mia kpakɔi ní kíaɔo,

asa n n bùsu òkpàɛ,

n n gbéɔ dèdɛ.

Wa vāikenapi bui tó ma bauo.

21 A àà néo dɛdɛkii kɛkɛ

duuna pɔ an maɛo kè yáí,

ké aasu gbāakū aa gɔ bùsu ví,

an wéleɔ dúnia pao yáí.

22 Ma Dii Zígɔde ma mè má fɛlɛmá,

mí Babeli tó de ní a gbé kɪnina pɔ gòɔ,

an néo ní ní buio pii.

Ma Dii máme má ò.

23 Má wélepi kɛ dāna ũɛ,

kpɔbɔ'ilenaɔ kákii ũ,

mí waa ní mɛsɛo mà kaale.

Ma Dii Zígɔde máme má ò.

Yá pɔ a Asilio le

24 Ma Dii Zígɔde ma legbè ma mè:

Lá ma zɛò a kɛ,

yá pɔ má dà a zɛkɛ.

25 Má Asilio wíwi ma bùsuu,

má ɔzɔmá ma gbèsiɔɔ musu.

Má ní zuu bɔléé,

má ní asoɔ goé á gàu.

26 Lá ma zɛò mà kɛ dúniau píin we,

a yáí ma ɔ looa bui píila.

27 Ma Dii Zígɔde lá ma zɛòn we,

déme a fɔ kpamɛɛi?

Ma ɔ dɔa musu,

déme a fɔ siilei?

Yá pɔ a Filitɛɔ le

28 Wɛ pɔ kí Aaza gà,† ɔ Lua yáɛ bee ò:

† 14:28 2Kia 16.20

29 Filitēo, ásu pɔnakε go pɔ á gbé εa yá musuo.

Mlɛpi bui guu ɔ mlè pásina a bo,
aà lé aɔ vâi mé aɔ wãa.

30 Taaside búubuuɔ dádákεkíi maa e,
wɛnadeɔ wúle ní laai musu.

Ama má tó á zína ga ní nɔanaoε,
mí á gbé kinina pɔ gɔɔ dεdε.

31 Wéledeɔ, à wiile!

Uadeɔ, à búbuape!

Filitēo ápii, à ke dɔnɔɔ,
asa súle dɔ gugbántoo oi,
zígɔɔ kpaaiá,

an gbεε kεa a deewao.

32 Kpelewa wa o buiɔ zinaɔnei?

Wa oné Dii Siɔna kále,

aà gbé wɛnadeɔ ulekíi ví a guu.

15

Yá pɔ a Mɔabuɔ le

1 Yá pɔ Lua ò Mɔabuɔ musun ke:

Mɔabuɔ búsu wéle Ala gbòo,
wà a suumpa gwãasín doε.

Mɔabuɔ búsu wéle Kii gbòo,
wà a suumpa gwãasín doε.

2 Dibɔdeɔ lé gé ɔɔbi ní táakpeu ní ní sa'okíiɔwa.

Mɔabuɔ búbua dɔ Nebo ní Medebao yá musu.
Migbaalea nípii, lekána waa.

3 Gbéɔ ku zεaɔu, zwánkasaɔ kákaańla,
aa ku ua ní gãaεo,

aale ɔɔbɔ, aale pelembo.

4 Eεεbɔdeɔ ní Elealedεɔ búbua dɔ,

wàle ní bo ma za Yaaza.

A yáí tò Mɔabu zígɔɔ lé wiipe
e an nisina náliwa.

5 Mále wɛnakε Mɔabuɔne ma sɔ guu,

an lala'onao lé tá Zoaa
e à gè pè Egala Selisiawa.

Aale Luiti sísi kú ní ɔɔbo,

aa be Olonaiũ zéu,

aale ní wíwia búbuape.

6 Asa Niúliũ í bà, a sē gágae,

sè ísi làa, lá ísi kú bo.

7 Ɔ aa àizεε pɔ aa è aa káleɔ sèle,

aale taò swa gbalade baa.

8 Búbua lígua Mɔabu búsu zɔleu,

wà ní ɔɔbɔ mà e à gè pè Egelaiũwa,

wà ní tãapeapi mà Beε'eliũ.

9 Dibɔ ío gà ní auo,

asi má εa kpa Dibɔzi boε.

Má ǹ̀omusu gbae M̀̀abu lala'onàwa
 ń ń b̀̀usu gbé ḱninà.

16

M̀̀abù d̀̀nle gb̀̀eaa Yelusalèudèwa

¹ A b̀̀usu gb̀̀ez̀̀o gba s̀̀ào à kp̀̀as̀̀è,
 b̀̀òa Sela à ma guwaiwaia e à ge ka Siona gb̀̀es̀̀is̀̀iwa.

² M̀̀abu ǹ̀èo ku Aaǹo buak̀iio
 lán b̃́a p̀o wà ń yá ń sakp̀eu aale liaaliaàwa.

³ Aaí me: Ledawá! Lá wá ke owèè!
 Ue dawála íatè gb̃́a źa lán gw̃́asínawa.
 Lala'onào ule, ǹ̀su b̀o ń bàalenapìo.

⁴ To M̀̀abu lala'onapìo ào kú ń b̀̀usu,
 ǹ̀ ń ule gbé p̀o ye ń ke kélékélé.

Tó gbé p̀o lé ot̃́má̀o m̀̀ide,
 mé an kea kélékélé làa,
 mé gbé p̀o lé ̀̀z̀̀má̀o s̀̀aale b̀̀supiu,

⁵ kpala a źinapele gb̃́eke guu,
 Davidi buie a z̀̀leu ń náaio.
 A kpáleke yázedei,
 ào w̃́a ń yá g̀̀g̀oanè a zéwao.

⁶ Wa M̀̀abu ỳ̀o ỹ́amà,
 an k̀̀amai ń ń zazao z̀̀o.
 Aa wala ń íandão ví,
 kási an ỹ́ab̀leá píi p̃́e.

⁷ Bee yáí M̀̀abu lé ̀̀òo,
 ampíi, aale ̀̀òo ńz̃́a yáí,
 aale ̀̀òo, aale k̀̀aa beeke,
 k̀̀aa p̀o wí ke ń ṽ́ebeo Kilalése.

⁸ Asa Eseb̃́o buào ń Sibema ṽ́ebùo t̀̀ole g̀̀e.
 Buipále kiblenào ̀̀z̀̀o ń ṽ́elipìwa.
 A bú k̀̀a ỹ́a za Yazee e guwaiwai léwa,
 aa ot̃́a e à gè nà ísiawa.

⁹ A yáí mále ̀̀òo Sibema ṽ́ebùone
 lá Yazeedèo a ̀̀òòwa.
 Eseb̃́odèo! Elealedo! Ma wé'ikàwá,
 asa gula p̀o ̀̀o d̀o ỹ́a sae p̀okekeg̀o láa.

¹⁰ Wà p̀ona ń yaal̀o b̀o á kaào,
 gula ń p̀ona wiio d̀o á ṽ́ebùo guuo.
 Gb̃́e lé ̀̀z̀̀o ṽ́ewa a íf̃́ek̃́iu ̀̀o,
 ma á p̀ona súu m̀̀ide.

¹¹ Ma ǹ̀se lé ̀̀òo M̀̀abuone lán m̀̀onawa,
 ma p̀o yaa Kilalése yá musu.

¹² Tó M̀̀abu b̀o gè ń sa'ok̃́i,
 aaí íada ńz̃́awae.
 Tó aa gè wabikei ń táakp̀eu,
 aa ma nao.

13 Yá pɔ Dii ò Mɔabuɔ musun we. 14 Ama tiasa Dii mè: Wè àaɔ léu lán gbèwina zígɔɔ lɛdilɛawa Mɔabuɔ gawi a láa, an gbé daside a yáfúkú, an gbé kɪninaɔ fɛ́nɛú a ke zài, aao dasio.

17

Yá pɔ a Damasi le

1 Yá pɔ Dii ò Damasi musun ke: Gwa! Damasi aɔ de wéle ú bo, aɔ dɔdɔaa lán zètɛ kwɛawaɛ.

2 Aloe wéleɔ gɔ bezia ú,
aɔ de pɔɔ kákú ú.

Gbèe aɔ ku we
ké a vía gbasa pɔpɔ kúo.

3 Eflaiú buiɔ wéle bíideɔ aɔ ku bo,
Damasi kpala aɔ ku bo.

Sili gbé kɪninaɔ gɔ lala'onao ú lán Isailiɔwaɛ.
Dii Zígɔde mé ò.

4 Zí bee Yakɔbu buiɔ gawi kɔ a é,
an namablea a midɛ.

5 An bùsu a gɔ lán bua pɔ wà a pɔ kèkɛ wà ɔmàlɛuwaɛ,
lán Lefai guzule pɔ wà a pɔ kɔnwèwa.

6 Kási a kɔnapi a gi gɔ yɔɔ
lán ku pɔ wa kè a né mèn pla ge àaɔ gí gɔ a musu
mé a né mèn síiɔ ge sɔo gí gɔ a gɔn nedewawaɛ.

Dii Isailiɔ Lua mé ò.

7 Gɔɔ bee gbènazinaɔ wé aɔ pɛ ní Kenawa,
aa wesi Isailiɔ Lua Kuaadoadele.

8 An wé aɔ ku sa'ókii pɔ aa bò níziaɛɔwa bo,
aa wɛɔ lí pɔ aa pèle táa úzi bo ge ní tulaletikateakúo.

9 Gɔɔ bee an wéle bíideɔ a gɔ bezia ú,
aa gɔ daaíá lán Amɔleɔ ní Iviɔ wéleɔwa
gɔɔ pɔ aa ní tó Isailiɔnɛ.

10 Asa Lua á Suabana yá sàáguɛ,
Lua á gbāa á ulékú yá i dɔáguo.
Ayámɛto a dɔɔsagbɛ pèle,
a buade pè lá buipáleɔ i kéwa.

11 Zí pɔ á bà a kaa líai,
a gu dɔ á tò à bɔbɔ.
Kási á pɔe e weo,
sema gyā ní yá'ɔma láasaio.

12 O'o! Buiɔ zɔa dɔ dasidasi
lán ísia kɔfiwa.

O'o! Gbènazinaɔ kú dɔ
lán izɔɔsukaawa.

13 Tó buiɔ kúpi dɔ
lán izɔɔsukaawa màa,
Dii a ní lele, aai bàale ta zàzà
lán ése úa pɔ íana sèle sísí musuwa,
lán íampuuvu pɔ zàa'íana gèdò zéawa.

14 Tó oosi kè, sòkēngu a me á kè!
 E gu àò gé dɔi yá a láa.
 Gbé pò aai wá pòó séleo baan we,
 gbé pò aai wá pòó naaao zian we.

18

Yá pò a Etiopiò le

1 O'ò! Etiopi bùsu swade fionde gbéò!
 2 Aai zinao gbae ísíaa,
 aaiò be ía ní kefu gó'ílenao.
 Zina kàsakasaò,
 à gé bui gbàa mē yòlò pò wí víakené gupiiuò kíi,
 bui pāsí pò aai òzò ní ibeewwa mé swao ní bùsu zèezèe.
 3 A dúniá gbépii,
 á gbé pò á kú tɔleò,
 tó wà gilili pèe gbèsísi musu, á e,
 tó wà kuupè, á ma.
 4 Dii òmèe à mē
 áò gugwa za a kúki kílikili,
 lá íatē ìò pipi tɔlewawa,
 lá lou ìò ku masai pòkekegɔɔwa.
 5 E wàò gé pòkekei,
 e vèevu àò gé láai a nesoenaò káká,
 a a gónaò zòzò ní fènkínio,
 a a pò a tào é'è kóle.
 6 Wa ní tó gbèsísi bāò ní wàio ble ũ,
 gbèsísi bāò sae bleínò,
 wàio i buziεbleínò.
 7 Gɔɔ bee bui gbàa mē yòlò pò wí víakené gupiiuò,
 bui pāsí pò aai òzò ní ibeewwa mé swao ní bùsu zèezèe
 aa mò Dii Zígòde gba pò Sìona gbèsísi musu,
 gu pò aà tó kuwàpiu.

19

Yá pò a Egipiò le

1 Yá pò Dii ò Egipi musun ke:
 Gwa! Dii di lou kàsakasa kpe,
 àle mò Egipi.
 An táaò lé lualua aà ae,
 mé sò a kē Egipiògu.
 2 Dii mē:
 Má Egipiò kpakɔa ní zío,
 v̄i ní dāunaò, gbé ní gbéò,
 wéle ní wéleo, kpala ní kpalaò.
 3 Egipiò nisina a naliwa,
 má ní lekpaai gboo.
 Aa yāgbèa táaò ní welendeɔwa
 ní gèsisinaò ní māsokenaò.

⁴ Má Egipiò na dii pāsìone ní ɔ̀zié,
kía gbēwetāna mé aò de ní kía ũ.
Ma Dii Lua Zìgòde máme má ò.

⁵ An swada í a ba,
swa'epi a gò gii, a bèle a paa.

⁶ Egipi bùsu swa'onaò gídò,
a í a láa, i wétòona bò,
swa'e feeo ní a wáaò vlā.

⁷ Niili d̀ò a gò náinai e a k̄aaawa,
bua pò wa k̄e a ḡewaò giigaga,
aa ḡe ní íanao, aao ku l̀o.

⁸ Kp̀òwenaò óòl̀ò,
táalukpanaò gò w̄enanno,
gb̄é pò aai kokoa da Niili íuò gò zeesai.

⁹ Wí a b̀unwembòbònaò kú,
b̀aabaatānaò ḡe a gò kpá ní w̄eí.

¹⁰ Z̄eò pò a ya,
lak̄enaò ǹ̀se a ò̀kpa.

¹¹ Zoã d̀oanaoá s̀òũone,
Falaò ìwa ònònaò l̀edama gbá v̄io.
Kpelewa aa f̄o Falaòe
ònònaon ní ũ, yāa kíabuiòn ní ũi?

¹² N ònònaò ḡe máe la?
Aa yá pò Dii Zìgòde d̄ile
à k̄e Egipiòne o wà mae?

¹³ Zoã d̀oanaoá s̀òũone,
Nòfu gb̄aadeò s̀ás̄aae.

An bùsu gb̄ez̄òò lé ní gb̄éò liaa.

¹⁴ Dii làasoo kpaanla dà Egipiòne,
à liaa z̄imá an yá píi k̄ea guu,
ò aa ḡò lán w̄edena pò lé málemale a pisiuwa.

¹⁵ Egipi mi ní a vláo,
a zalìò ní a ǹaaleò,
a d̀oanaò ní a gb̄é kp̄eò
an gb̄e a f̄o ȳae k̄eo.

¹⁶ Gòò bee Egipiò aao de lán ǹoewae, v̄ia a ní kú aa lualua Dii Zìgòde ɔ̀ pò looanla yáí.

¹⁷ Yuda bùsu yá a di Egipiòwa, gu i limá. Gb̄é pò wà Yudaò yá'òè píi, s̄o a k̄e adegú yá pò Dii Zìgòde z̄èò à k̄ené musu.

¹⁸ Gòò bee Egipi w̄éle m̄èn s̀oòò Ebelu yá'o, aai ze ní Dii Zìgòdeo. W̄élep̄io do tón Eliòp̄li.

¹⁹ Gòò bee wa Dii gbagbak̄i bo Egipi guo, wa d̀ongubò péle Dii Egipi bùsu z̄òleu. ²⁰ Aò de seela ní d̀onguo ũ Dii Zìgòde Egipi bùsuu. Tó aa wiip̄è Diiwa gb̄é pò lé ní gyawìò yá musu, a suabana gbaené à yásìr̄nò, i ní b̀ò. ²¹ Gòò bee Dii a az̄la òl̀ò Egipiòne, aai aà d̄ò, aaiò z̀òblee ní sa'obòò ní p̀ówentio, aa lek̄ewa, aai a fiabo. ²² Dii a kpa Egipiòzi. A kpánzi, i ea ní gbágbã. Aa ea ze ní Diio, i ní wabik̄ea sí, i ní gbágbã.

²³ Gòò bee z̄eda a b̀ò Egipi a gé Asili. Asiliò gé Egipi, Egipiò gé Asili, Egipiò ní Asiliò kúle Dii s̄anu. ²⁴ Isaili mé aao de bùsu èf̄aaid̄eò aao de ũ ní Egipiò ní Asilio d̀únia guo gòò bee. ²⁵ Dii Zìgòde a báaadañgu à m̄e: Èf̄aaid̄eò ma gb̄é Egipiò ní Asili ma ɔ̀gb̄eò ní Isaili ma p̀ov̄iaò.

20

Asili ziblea Egipio ní Etiopio

¹ Asilio kí Saagō a zīgōō gbēzōō zī, ̄ à gè lèlè Asedodawa a sí. ² Wē bee Dii yādà Amōzu né Isaiae à mē: Ge n̄ n zwānkasaō woloma, ní n kyaleō bōbō. ̄ a kè màa, a be búu kyalesai. ³ ̄ Dii mē: Lá ma zòblena Isaia gō be búu kyalesai wè àaō Egipio ní Etiopio yā'ea seela ũ, ⁴ màa Asilio kía a Egipio ní Etiopio séle zīzōō ũ, néfēnen gbēzōō, i táńno búu kyalesai. An pòò io di, aa kpebo. ⁵ Gbē pō aa Etiopio náaikè aa Egipio gbāa kèō gō ní bílio, an gee i gō kpá ní wéi. ⁶ Gōō bee būsuebeedeō me: Gwa! Gbē pō wá ní náai vī wa nańzi aa dōwále aa wá sí Asilio kíawaon we fá! Kpelewa wá ke wà pilimá sai?

21

Yá pō a Babeli le

¹ Gbáa pō pāa ísiai yá.
Lá zàa'iana í pā Negeneea,
màa wà bō būsū pō wa a vía vīu,
wàle pā guwaiwaia.
² Wépungu pō má èpi yá pāsī.
Pōkaalena lé pō kaale,
zībōnkpede lé bō ní kpe.
Elaūō, à lélemá!
Medeō, à koezōńzi!
³ Yá pō má è tò ma lé gō kpaaūa,
yá pō má mà ma da bíliu.
A wāwā ma kū gbāa, àle ma wó paa,
à fēlemanō lá nōwāwā í fēle nōewawa.
⁴ Iwāa kà ma pōa,
gili gēmāgu, málē lualua.
Oosi mé ma sí,
̄ à mōmēē ní kpakpanagaao.
⁵ Wàle blēkale táabūnu musu,
wàle pē kpálekpalē,
wàle pōble, wàle imi.
Zīgōō gbēzōō,
à fēle à á gōkēbōō séle!
⁶ Yá pō Dii òmēēn ke:
Ge n̄ gbē dile gugwakīi,
pō pō a è i o.
⁷ Tó à sōō è kpaaīa plapla,
aale zīkagoō gá
ní gbēō didia zàa'inaō kpe ní yiongoō,
aāō kú ní laaio maamaa.
⁸ ̄ gugwanapi wiilē à mē: Dii,
mīō zē ma gugwakīi lá gu lé dōē,
mīō ku ma limusudakīi gwá ní gwáō.
⁹ Gwa! Sō kpaaīa plapla gode lé mó.
̄ godepi mē: A gà! Babeli gà!*

* 21:9 Zia 14.8, 18.2

¹⁰ Ma gbé pọ wà á gbé lán pówenawao,
ma yá pọ má mà Dii Zígōde Isailio Luawa òé.

Yá pọ a Edũo le

¹¹ Duma yá.

Gbēe lé lezumazi za Sei à mè:
Gudōana, gusia kà kpelewai?

Gudōana, gusia kà kpelewai?

¹² Ǿ gudōana òè: Gu lé mó d̄oiε,
kási gu a gi ào siaε.

Tó ní ye yálaε, la, ní εa su lo.

Yá pọ a wi Laalubuo musu

¹³ Laalubuo yá.

A Dedā kyaama pọ ì bòokpa Laalubuo bùsu likpenauo,

¹⁴ à gé dai imidenaoλε ní ío.

A gbé pọ á kú Tema bùsuuo,
à gé dai lala'onaολε ní pobleao.

¹⁵ Asa aale bàale fēndaεε,
fēnda wētē ní sákāao ní zì pāsioε.

¹⁶ Dii òmεε à mè: Wè do léu lán gbèwina zígoo ledileawa, Kedaao gawi a láa. ¹⁷ Kedaao gōsa kadeo bo dasio. Dii Isailio Lua mé ò.

22

Yá pọ a Yelusaleũde le

¹ Wépungu'ea guzulεu yá.

Bómε á lé a dedε á kpé musu píii?

² Wéle súu gbāade gbéó!

Wéle pona kōfide gbéó!

I ke fēnda mé á gbéó dèdεo,
aai gaga zì guuo.

³ A dōaanao kpákōε aa bàalè,
ō wà ní naaa, wà ní kūkū kazusai.

Wà á gbé pọ wà ní éo kūkū,

baa ké aa bàalè tà zāzā.

⁴ Ayāmeto ma mè:

A gomala, à to mà ɔob wēnanno.

Asu wεεε ma nòse nínimεε
ma gbé pọ gāgaο yá musuo.

⁵ Dii Lua Zígōde gōodile.

Zoa ní ɔzōamáo ní gilio
ao ku Wépungu'ea Guzulεu

ní bíigbooao ní wiileε gbèsisí musuo.

⁶ Elaũo ní gbàlaο sèle,

aale mó ní sōdeο ní sógodeο.

Kiio ní sèngbaο sè lé dodo.

⁷ Sógoo di á guzulε táaedeοu,

sōdeο zεzε á wéle bíiboleοu,

⁸ Yudaο gia ní níziào zεví lo.

Ɔ zí bee sa a á zikabɔɔ wɛɛɛ
kpé pɔ wɪ mɛ Líkpe Kpéu.

⁹ A è Davidi wɛɛ bíi gufoɔɔ dasi,
a i kùsúa dī íkalekīi pɔ kú zíɛ guu.

¹⁰ A Yelusaleũ kpéɔ nàò,
a kpéɔ gbòò à a bíi tàtàò.

¹¹ A íkalekīipi kè wɛɛ guu
íkalekīi zi plaade ũ,
āma i wɛɔɔ Lua pɔ mò ní yápiozio,
i Lua pɔ yápi dīɛ za zi yādao.

¹² Zí bee Dii Lua Zígɔde á sisi
à ɔɔɔ, à búbuape, à á mi wa,
í zwànkasa kákaála,

¹³ ɔ á kú pɔnakɛa guu ní yaalɔ.
A zuɔ ní sãɔ dèdɛ,
áɛ nòò só, áɛ vɛɛmi,
áɛ mɛ: Wà pɔble, wà imi,
asa wá ga ziaɛ.*

¹⁴ Dii Zígɔde kàmɛɛ ma swáwa à mè:
A duunapi kɛawá vɪo e à gɛ gaò.
Dii Lua Zígɔde mé ò.

Kibe ziia Sebena

¹⁵ Yá pɔ Dii Lua Zígɔde òn kɛ:
Fɛɛ gɛ o kibe ziia Sebenaɛ:

¹⁶ Bó ní ví lai? Dé ní ví la
ɔ níɛ mia'ɛ ɔ nziáɛ la,
níɛ gbɛsi yó musumusu n víkīi úi?

¹⁷ Laaika gɔsa!

Dii a n kũ n zu!

¹⁸ A n koo lán banɔɔwa,
i ní gbeembo e bùsu yàasau.

We níyɔ gau,

n sɔgo gawideɔ i gɔ we.

N dii ua kpɛɔnan n ũ.

¹⁹ Má n bɔ zɪuɛ,
má n kɛ n gweawaɛ.

²⁰ Gɔɔ bee má a zòblena
Ilikia né Eliakiũ sísi,

²¹ mí n ula daè, mí n asana dɔè,
mí n kpala kpawà aàò kũa,
iɔ dɛ Yelusaleũdeɔ mae ũ
ní Yudaɔ píi.

²² Má Davidi bɛ kili daè a gàu,
a zɛwɛ, gbɛɛ a fɔ tao,
a zeta, gbɛɛ a fɔ wɛo.†

²³ Má aà pɛ kálo ũ gè gbâawa,
aà zòlekīi aɔ maa,

* 22:13 1Kln 15.32 † 22:22 Zia 3.7

i aà de bēdeɔ kpela.

²⁴ Ama aà de bēdeɔ a loowà m̀pii,
an n̄́o n̄́ n̄́ buiɔ n̄́ n̄́ ta keleɔ p̄ii,
s̄ea dodābɔɔ e olaɔwa.

²⁵ Dii Z̄iḡɔde m̄̀, z̄i bee kálo p̄o wa p̄̀e ḡi gbāawapi a fu, a kaso léle, aso p̄o loowàɔ i w̄iwi.
Dii m̄̀ é ò.

23

*Yá p̄o a Tiideɔ le**

¹ Tii yá. Isia gó'ilenadeɔ,

à ɔɔɔ, asa Tii ḡò yàaae,
kp̄́e i ḡo ɔo, godɔk̄ii kú ɔo.
Sipi b̄usudeɔ mé baopi kp̄́ané.

² A ke k̄ilikili ísialedeɔ,
n̄́ Sid̄o laatana p̄o aa k̄à ísiatagenaɔ musuɔ.

³ Bua p̄o kú Niili sae mé Tiideɔ p̄o'ek̄ii ũ.
We aai p̄owena lúluu wà buaò í z̄ɔɔwa,

ɔ Tii ḡò buiɔ eleblek̄ii ũ.

⁴ Sid̄odeɔ n̄́ ísia ḡuḡuna w̄́le b̄iideɔ,

á ḡee a ḡo kp̄á á w̄́le, asa ísia m̄̀:
Mi n̄́wāwākeo, mi n̄́'io,
mi n̄́eḡɔe gwao, mi n̄́en̄́e t̄olokeo.

⁵ Tó Egipiɔ Tiideɔ baopi mà,

aa b̄āabāabo.

⁶ A bua ta Taasisi,

à ɔɔɔ á ísialedeɔ!

⁷ A w̄́le p̄onade p̄o kálea za zin weo lò?

W̄́lepi gb̄́eɔ mé f̄āaa

aa ḡ̀e z̄̀le b̄usu z̄āz̄āuo lò?

⁸ Tiideɔ gb̄́eɔ kp̄á kpalau yāa,

an laatanaɔá k̄iān̄́e,

an p̄oyianaɔ t̄ob̄ò d̄úniau.

D̄éme d̄ile yápi Tii lei?

⁹ Dii Z̄iḡɔde mé d̄ile

à íandānapiɔ gawi k̄o'e,

i gb̄́e p̄o aa t̄ob̄ò d̄úniaupiɔ busa.

¹⁰ Taasisiɔ, à dagua lán Niili í paawa,

gb̄́e ku à kp̄áe ɔo.

¹¹ Dii ɔlòo ísīaa,

a t̄o b̄usu p̄o kú a saeɔ l̄ualua.

A yād̄ile Kanaa b̄usu yá musu,

à m̄̀ wà a w̄́le b̄iideɔ d̄eele.

¹² A m̄̀: Sid̄o w̄́le

p̄o gb̄́e i z̄iblema yāao,

wà l̄el̄ema n̄́ gb̄́ao sae,

n̄́ȳɔ e íanadā ɔo.

Tó a f̄ele bua íwa e Sipi b̄usuu,

baa wek̄ii á íampak̄ii eo.

* 23: Mat 11.21-22

13 A bùsupi gwa,
Babiloniò tò à gò gbēgbonaò tòò ù,
i ke Asiliò no.
Aa gbà lesi dà wa kpàaí ní a bíiò,
aa a kpé maaò dèeεε,
gupi gò yáiyai.

14 Isia gó'ilenadeò, à sóòò,
asa á wéεε gbāa gò yàaaε.

15 Goo bee Tii yá a sã gbéògu wè bààòkwí lán kía wè dasilewa. Tó wè bààòkwipi làa, lá wa ò εε pò wa dà ní káaluao guuwa, màa aò de ní Tiio wà mè:

16 Káaluao pò gbēε lé mooma bo,
n n mooma se da wéεε.
Le maamaa, ní leò siò dasidasi,
ké n yá e do gbéògu yái.

17 Wè bààòkwipi gbεa Dii a εa aεdo Tiiwa. Tii a εa na a laataawa, i káaluaka ní dúnia bùsuò píi. 18 Aà zia yíaa ài aò de Dii pò ùε. Wa àipi dilεo, wa ulεo, aò de Dii sìsinaò pò ùε, ké aa e pòble maamaa, aai pòkasa odoò lú.

24

Yá pò a dúnia le

1 Gwa! Dii a dúnia to da pã, a a deεεmpaε.

A tóεε flaa, i a gbéò fāaa.

2 Lá aò de ní gbéò,
màa aò de ní sa'onao.
Lá aò de ní zòò,
màa aò de ní ní diio.
Lá aò de ní nenoneno,
màa aò de ní ní daò.
Lá aò de ní pòlunao,
màa aò de ní poyiano.
Lá aò de ní pòsēanao,
màa aò de ní pòdeò.
Lá aò de ní fiaseno,
màa aò de ní fiadeò.

3 Dúnia da pã lálilai òòkpaa.
Dii mé yápi ò.

4 Dúnia gò wēnanno sìtiù!

Tóεε gò oonno búεbuε!

Dúnia gbé gbiao gò yèεεsai.

5 Dúnia òòkpà a gbé pò kúuo yái,
asa aa pà Dii ikoyāa,
aa bò yá pò a dīleò kpεε,
aa aà bàakuarino gòpii yá gbò.

6 Ayāmeto dúnia gò láaipeò ù,
a gbéò ní tàaeò gbε'è.
Ayāmeto dúnia gbéò tekù,
gbé pò gòò dasio.

7 Věe dafu lé fě̀ tūuu,
vēliḡ giigàga,
pɔnakenaḡ lé we zàũzaũ nípii.

8 Pɔna gǎa'ḡ kè kilikili,
kòò'onaaḡ kǒfi ní,
pɔna mɔɔna kè kyó!

9 Wàle vēemi ní letēo lɔo,
wē kǐsākù a minaa léu.

10 Wéle gò da pǎ,
ua léo kàka píi, gbēe lé gē lɔo.

11 Zɔa dɔ gǎae vēesai yáí,
yaalɔ lí oosisi ũ mío,
pɔna gò dúniaa.

12 Wéle gò kaaũa,
a bɔleḡ kè kélekéle.

13 Maa aḡ de bui píie dúnia guu.
Aḡ de lán kukeawa,
lá wà kpa kǔnwè wa làawa.

14 Gbēeḡ lé wii gbāa lé,
aaale gulake,
be'aedeḡ wiidɔ Dii zòoke yá musu.

15 A yáí gukpedeḡ, à Dii táasile,
ísiabaadeḡ à Dii Isailiḡ Lua tɔbɔ.

16 Wále le ma dɔ za dúnia léwa
wàle me: Gbēmaa kefena!
Ḳ ma mē: Waiyoo mapi!

Ma kaalen kéwaa?
Ma kaalen kéwaa?

Zìbɔnkpedeḡ bò ní kpe,
náaisaideḡ náaisaiyākèné.

17 Gili ní eo ní baio lé á dá dúnia gbéḡ.

18 Gbé pó lé bàale gili súue a zu epi guue,
mé bai a gbé pó bò epi guu kú.

Lou pòòfò, dúnia dèe e a zínau.

19 Tɔle pàa à wí,
dúnia dèe gbáugbāu!

20 Dúnia lé ke talaatalaa
lán wēdenawa,
àle ke dègedegge
lán gbà lesíwa.

Aà tàae gbia mé tòwà,
àle lele, a e fele lɔo.

21 Gɔɔ bee Dii a íada malaika gbāadeḡwa musu
ní dúnia kíaa zíle.

22 A ní naaa ní ká è zòolou,
a gbatańle lán dakpeunaḡwa,
tó à gɔɔplakè, i yágǔgǔńno.*

* 24:22 Zia 20.3

²³ Wí a mɔvua kú,
 íatē gεε a gɔ̄ kpa a wéi,
 asa Dii Zígɔ̄de mé a kible Yelusaleũ,
 a tɔbɔ Siona gbε musu gbēzɔ̄ɔ̄ wáa.

25

Dii sáaukpaa

¹ Dii, ma Luan n ũ, má n kpela, má n tɔbɔ,
 asa ní náai ví maamaae,
 n yābɔnsae pɔ̄ n zεð za zi kè.

² N mεεwia kè gbèze ũ,
 n wéle bíide dèle.
 Buipáleɔ wéle bíide de wéle ũ bo,
 mé wa εa kále bau bo.

³ Ayāmeto bui gbāaɔ n kpela,
 bui pāsíɔ aɔ̄ n vía ví ní wéleu.

⁴ N de aafia'ekíi ũ yèεsaideɔne,
 ní de ulékíi ũ wēnadeɔne ní yooyeau.
 N de mikpakíi ũ lou zá,

ní de uena ũ íatē zá,
 asa gbé pāsíɔ lé'iana de
 lán lou gígbēawae,

⁵ aa de lán íatē pusuwa guwaiwaiu.
 Ni buipálepiɔ zɔa midε,
 lá lou ue í íatē pusu kpálewa.
 Maa gbé pāsípiɔ kúkua í ze kyó!

⁶ Dii Zígɔ̄de a dikpe ble ke bui píie
 gbèsísíe bee musu ní ble asaao
 ní nòɔ nísideo ní vèε maa kɔɔsɔkeao.

⁷ Gbèsísíe bee musu ɔ̄
 a sálana pɔ̄ kú bui píi wéa bāde,
 zwāa pɔ̄ kú bùsu píi gbéɔlapi.

⁸ A ga midε, aɔ̄ ku bo,*
 a wé'i gogo gbépiiε,†
 a wibɔ a gbéɔne dúnia guu píi.
 Dii mé ò.

⁹ Gɔ̄ɔ bee wa mε: Wá Luan ke,
 wa wεdɔ̄aàzi, ɔ̄ à wá suabà.
 Diin ke, wá wé dɔ̄aàzi.
 Wà pɔ̄nake wà yáalo,
 ké à wá suabà yáí.

¹⁰ Dii ɔ̄ aɔ̄ ku gbèsísíe beea,
 āma a ɔ̄zɔ̄ Mɔabuɔwa,
 lá wí ɔ̄zɔ̄ sēwa zùgbɔuwa.

¹¹ Aa ɔ̄ke a guu
 lá kpáa'ona í íliwa.
 Baa ní ní ɔ̄keapio,
 Dii a ní íandāa kɔ'ε.

* 25:8 1Kln 15.54 † 25:8 Zia 7.17, 21.4

12 A ní bíí gbãa lesiò gboo,
a pále zíle à daaí ní bùsutio.

26

Dii náaikenaᵛ le

1 Gᵛᵛᵛ hee wa lee bee si Yuda bùsuu wà me:
Wá wéle gbãa ví,

Lua ì to a bíí ní a zegikíiᵛ wá suaba.

2 A bíiᵛᵛᵛᵛ wē, bui maa i gē,
gbé pó aaliᵛ Dii náai vᵛᵛ ᵛ.

3 Gbé pó aà sᵛ ᵛᵛ dilea
ᵛ ni aà nᵛse daè doᵛ wásawasa,
ké a n náai vᵛ yáí.

4 Ao Dii náai vᵛ gᵛᵛpii,
Dii mé gbesi pó ᵛᵛ ku gᵛᵛpii ᵛ.

5 I gbé pó aai bekpa musuᵛ kwé,
ì wéle pó kálea lesiᵛᵛ bāe
à pále zíle à daaí ní bùsutio.

6 Taasideᵛᵛ ᵛzᵛwà,
wēnadeᵛᵛ kèse tᵛwà.

7 Nᵛsepuadeᵛᵛ zé ᵛᵛ pooa,
ni gbēmaaᵛ kua kekené wásawasa.

8 Ao Dii, wá kú ní yá pó n zēᵛᵛ zéu,
wá wé dᵛnzi,

n tᵛ ní n yá dᵛawáguo wá kási.

9 Mi n nide gwāasina,
tó gu dᵛ, mi n kíi wēele.

Tó n yákpalekè ní dúniao,
zíledeᵛᵛ ì yázede dada.

10 Baa tó wá sùuukè ní gbēvāio,
ìli zé sᵛsu seᵛ.

Vai ì fēleᵛᵛ dᵛᵛᵛdeᵛᵛ bùsuu,
ìli Dii zᵛᵛke yādao.

11 Dii, n ᵛ looaᵛᵛla,
kási aali eo,
to aa aia pó ní vᵛ ní n gbéᵛᵛ e,
wí i ní kú.

To té pó ní dīle ní ibeᵛᵛᵛᵛᵛᵛ kúma.*

12 Dii, ni wá gba aafia,
yá pó wá kè píi, míme ní kèwēe.

13 Dii wá Lua,
dii páleᵛᵛ gbāablèwá,
ní beeo míme wi n tᵛᵛᵛᵛᵛᵛᵛ adᵛᵛ.

14 Aa gāga aa ku lᵛᵛ,
an geᵛᵛ lí vuo,
asa n íadámá n ní mīde,
ní tò an yá dᵛ gbēegu lᵛᵛ.

* 26:11 Ebc 10.27

15 N wá bui kò, Dii, n wá bui kò,
n nzia tóbò,
ní tò wá bùsu zōleo otà píi.

16 Aa n kíi wèele ní yooyea guu,
Dii, ké n ní toto,
aa wabikèma wēnanno.

17 Lá nōsindee pó kà ne'ia ì dēeka,
ì wiile wāwā guu,
màa wá kú n ae yāa, Dii.

18 Wa nōsì wa dēekà,
ní beeo wa ne'í íana ūe.
Wi e wà dúnia b̀ò,
wi néo ì aao ku tōleo.

19 N gbéé pó g̀ò vu, aaiò ku,
gbéé pó kú ténauo b̀ò gau, aai gulake.
N m̀se a pó fele lán k̀ò fiiwa,
ge pó kú tōle guuo ì b̀le.

20 Ma gbéé, à fele gē á kpéu,
í zetaále à ule gia ỳò
e aà p̀kúma gēzēa.

21 Gwa! Dii b̀ò a kúkíi,
àle mó dúnia gbéé tàae wiiné ní musu.
Tōle a gbéé pó wà ní dedeo ule l̀ò,
a b̀ò ní gbépio auo gupuaue.

27

Isailio suabaa

1 G̀ò bee Dii a íada kwāsawa,
mlè k̀nik̀ni bàwāadepi,
ní a fēnda z̀ò gbāa pāsio,
ì ísia kwāsapi de.

2 G̀ò bee á lesi v̀ebu ne'ina yá musu.

3 Ma Dii mio d̀á,
mio íkawà g̀opii,
mio d̀á fáane ní gwāasinao,
ké wasu okāwào yáie.

4 Ma p̀ó lí paaázio.
Tó leaa ní lesikaoo b̀leu yāa,
d̀ó ma ge lelemá
mà tesómá mio!

5 Sema aa ma sí ní ulekíi ū,
aai kemanò na,
ao, aai kemanò na.

6 G̀òewa Yakòbu buio z̀inapele,
Isailio b̀òb̀ò, aai vuke,
an libeo ì li dúniaa.

7 Dii ní gbéé lá à bui pó ní gbéé gbèwae?

Dii ní dede lá à gbé pọ ní dede dèdewae?

⁸ Dii a yákpalekeno,
i ní yá ní gbae.

A bo ní a ñan pāsio gukpe oi,
i ní séle.

⁹ Bee a láka Yakobu buio tàaeola.
An duunakɛama gben ke:
Aa ní sa'okii gbeyo wíwi kélekele,
mé aali pọ wa pè táa ũ
ní ní tulaletikateakii zōzō píi.

¹⁰ Wéle bíide gò bezi ũ adoa,
a de gu pọ wà pàkpai ũ lán gbáa wáiwaiwa.
Wekii zuo í pobleu, aai wúleu,
aai a lío suumpa.

¹¹ Tó a gōnao gaga,
noyo mo é'è wa tékaò.
Wélepideyo nòse vïo,
a yáí tò an Kena a ní wēnagwao,
Lua pọ ní ikása a sùuukerino.

¹² Goo bee Dii a a pówena gbě
za Uflata pọ a í lí zōeoi
e à ge pe Egipi zé swawa,
i á Isailio pelele dodo.

¹³ Goo bee wa kàae zōo pé,
gbé pọ vūaa Asili būsuo
ní gbé pọ lala'ò tà Egipi būsuo
aai ea su kúle Dii Yelusaleū
a gbēsisi pọ a kua adoa musu.

28

Waiyooka Eflaiū buio ní Yelusaleūdeone

¹ Waiyoo wéle pọ Eflaiū bui idekena aai ñanadāò,
mewia pọ kú guzule táaede sīsī musu lán kíaфуawa!
A kafenke gawi lé láa lá lávu í wolowa.

² Dii gōsa gbāa vī, a mo wélepi wí
lán lou maa ní gbeyo zàa'ñan gbāa pọ í pọ músikewa,
lán lou zàa'ñan gbāa pọ í to í daguawa.

³ Wa zōzō wéle pọ Eflaiū bui idekenapio í ñanadāòwa.

⁴ A kafenke gawi pọ kú guzule táaede sīsīwa lán lávuwa
a kwé lán kaadōen né maà séiawa.
Tó wa è, wa se zu léu gōo bló.

⁵ Goo bee Dii Zigōde aò de lán kíaфуa gawidewa a gbé kōnaone,
ōme aò dené lán tulu kafenawa.

⁶ A tó yázede doaa yákpalekenaone,
a gbéyo gba gbāa aa zī yoaa bíliboleu.

⁷ Vēe í sa'onao talaatalaazō,
í gbāa í ñanbio pāpāzea.

I gbāa ì ní t̄alaatalaaz̄õ,
 v̄ēē ì z̄õlemá.
 I gbāa ì ní p̄āp̄āz̄ēa,
 aaī t̄alaatalaabo ní ānabikē guu,
 yá ì yamá ní yáḡḡḡa guu.

⁸ Pisi dà ní táabūnuola,
 gue f̄ona v̄io ní gbās̄io.

⁹ Aaī o ma yá musu:

A ye d̄õa k̄ew̄ēē yà?
 Al̄e w̄ēēē ānabikē dadaw̄ēē yà?
 Né d̄ēēūnaon wá ūa?

¹⁰ Asa ì m̄e:

Sá, sà, sá sà,
 ká, kà, ká, kà,
 la yoo, le yoo.

¹¹ A yáì tò Dii a yá'o gb̄ēpīon̄e
 ní buip̄ale yá p̄o aale maoo.

¹² Asa a òné yāa:

Kámabok̄ii k̄e! Iampak̄ii k̄e!
 A to gb̄é p̄o kp̄asāo kámabo!
 Kási aai swá̄e aà yáio.*

¹³ O Dii yá d̄en̄e:

Sá, sà, sá, sà,
 ká, kà, ká, kà,
 la yoo, le yoo,
 k̄é aa b̄olele kpaanla, aai wíwi,
 bai i ní kú, wi ōdiemá.

¹⁴ A yáì tò à Dii yāma,
 á gb̄élaanikena p̄o ále kible gb̄épīowa Yelusaleūo.

¹⁵ A m̄e a k̄õ yāma ní gao,
 a ledoūk̄è ní b̄edao.

A m̄e b, tó músi lígua,
 àle p̄áala, a á leo,
 asa ēē mé á ulek̄ii ū,
 mōafilí mé á mikpak̄ii ū.

¹⁶ A yáì tò ma Dii Z̄iḡõde ma m̄e:

Gwa! Mále gb̄e gbāa dile Sīona,
 kp̄é gb̄è b̄ēēede mide p̄o wa ē kp̄al̄eò ū.
 Wí a gb̄é p̄o lé aà náaikē k̄ūo.†

¹⁷ Yá̄z̄ede mé āo de kp̄épī ȳõba ū,
 mé maakea āo de a ḡisusugwabo ū.
 Lougb̄e a ēē p̄o de á ulek̄ii ūpi gb̄ē,
 í a da á mikpak̄iia.

¹⁸ A k̄õ yāmaa ní gao a mide,

á ledoūk̄ea ní b̄edao a gboo.
 Tó músi lígua, àle p̄áala,
 a õz̄õwáē.

¹⁹ Tó à m̄ò, ali á séle táán̄e,

* 28:12 1Kln 14.21 † 28:16 Sou 118.22-23, Lom 9.33, 10.11, 1Pie 2.6

aɔ pãála lá gu lé dɔ fáane ní gwãasinao.

Gili a gẽ gbẽ pɔ yápi zé dõu.

²⁰ Wúlebo ke geseũ, a ní pooo,
zwãa kè teeeũ, a kúnlaɔ.

²¹ Dii a fɛɛ ní a zío,
lá a kè Pelaziũ gbèsisí saewa, †
a bo ní a dabudabu zío,
lá a kè Gabaõ guzuleuwa. §

²² Asu àɔ de gbélaanikenao ũo,
ké ba pɔ wa dɔwá su nao yáí.
Asa má mà Dii Lua Zigõde mè
a ze ní á bùsu kaaleao píie.

²³ A swákpa ma yá ma,
à laaidɔ yá pɔ mále oéwa.

²⁴ Zõɛ Ìɔ kpase kè gɔɔpii yà?
Ìɔ gubi àɔ sapa zesai yá?

²⁵ Tó à tɔɔɛ dàai,
ì dosiona ba,
ì efo keɛɛ,
ì mase t́ dɔɔdɔɔ,
ì naa ba a bakii,
ì gbé'a pé kɔɔ lézi.

²⁶ Aà Lua ì dɔaaè,
ì aà da zípi zéwa súsu.

²⁷ Ili dosiona gbẽ ní éngooo,
ìli efo wé suumpa ní zugo gbáoo.
I dosiona webo ní gongbãanaoɛ,
ì efo wé suumpa ní ɔoɛ busebuse.

²⁸ I pówena lɛɛ, ìliɔ gbẽ gɔɔpii.
Baa tó à táa'òwà ní zugo gbáo,
ìli a tí boɔ.

²⁹ Yápi bò Dii Lua Zigõde kíie bo,
aà lɛdama ì bo ní saɛ,
aà òno zõɔ.

29

Yá pɔ a Yelusaleũdeɔ le

¹ Waiyoo Alieli!

Alieli wéle pɔ Davidi zòleu!
I dikpeke wé ní wẽo, ále gé.

² N beeo má Alieli da taasiu.
Wa búbuape, wa búbuape,
Alieli i gõmɛɛ sa'okii kina ũ.

³ Má koe'ɔpooi, mí eyõ liai,
mí gbà lesí dai.

⁴ Wa ɔnaalewá,
á yá'oa i gõ dɔ tɔɔleu,
á bo i gõ wíwía bùsuu.

† 28:21 2Sam 5.20 § 28:21 Yoz 10.10-12

A yá'oa aɔ bɔ tēnau lán gɛngbāgbānawa,
á kǎi aɔ dɔ búsutiu kpáikpái.

⁵ N beeo á ibɛɛ dasipio gɔ lán luutēwae,
gbé pásipio aao de lán ése úa pɔ́ íana lé gɛ̀ò zéawae.
Yápi a ní le kpóokpoo kándoe.

⁶ Ma Dii Zígɔde má mɔ́ íadamá
ní loupūnaao ní tɔ̀le lualuaao
ní kɔ́fi zɔ̀o ní zàa'íanao
ní zàao ní tɛ̀lepɔ́ pɔ́kaalenao.

⁷ Bui dasi pɔ́ m̀ò lélei Alieliwao gɔ́ lán nana yáwa,
gbé pɔ́ m̀ò a bíi gbooi aa koezɔ́o gɔ́ lán wépun'ea yáwa.

⁸ Lá nɔ́andena ì nana'o à e ále pɔ́ble,
ɔ́ ì vu ní nɔ́anao,
lá imidena ì nana'o à e ále imi,
ɔ́ ì vu yèesai kòlo gagaa,
màa aɔ de ní bui dasi pɔ́ lé m̀ó Siona gbewa ní zìopio.

⁹ Aɔ gé ní yádiawáo,
àɔ gé ní yá tɔ́awáo,
à tó á vɛ́ake àɔ gé!
A kua bùubuu aɔ gé,
i ke vèe mé lé á deo.
A tálaatalaabo aɔ gé,
i ke í gbāa yáí no.

¹⁰ Asa Dii kpasa'i zɔ̀o dàálae.
Anabio mé á wé ũ,
ɔ́ a tò wépio lé gu'e lo.
Gu'enaɔ mé á mi ũ,
ɔ́ à pɔ́kuaé.

¹¹ Anabikɛyāe bee deé yá pɔ́ kú taala nanaau ũ píi. Tó á kpà kyokenawa aà a kyoke, a me
á fɔ̀o, asa a nanaae. ¹² Tó á kpà kyodɔ́nsaiwa aà a kyoke, a me á kyó dɔ̀o.

¹³ Ma Dii ma m̀è bui bee ì sɔ́mazi
à ma kpela ní léoe, an sɔ́ kua.
Aaí ma sísi gbēnazina yádileawae.*

¹⁴ A yáí má ea yábɔ́nsaeɔ kéné,
má ɔ́nɔ́deɔ ɔ́nɔ́ midɛ,
má wɛzēnaɔ wɛzē suumpa.†

¹⁵ Waiyoo gbé pɔ́ aaí yá pɔ́ aale yáɔ ulemɛɛ zāzā,
aaí ní yáɔ ke gusiau aaí me:
Déme lé wá ei?
Déme wá yá dɔ́i?

¹⁶ Yāfangbanaɔ!
Ale e oobona de lán gíwae.
Pɔ́ pɔ́ wa b̀ò a o a bonae i a booa?
Oo a o a kùunae a yāe dɔ̀oa?‡

¹⁷ A g̀ò yɔ̀o ké Libā a g̀ò bugbe ũ,

* 29:13 Mat 15.8-9, Maa 7.6-7 † 29:14 1Kln 1.19 ‡ 29:16 Isa 45.9

mé bugbe a gɔ̄ likpe ũ.

¹⁸ Goo bee swādoɔ taalapi yāma,

v̄iaɔ bɔ gusia n̄iniuu aa gu'e.

¹⁹ Taasideɔ pɔ a ɛa ke na Diiwa,

wēnadeɔ pɔnakε n̄ Isailiɔ Lua pɔ a kua adoao.

²⁰ Gbé pās̄iɔ gēle,

gbélaanikenao midε.

Gbé pɔ an mε wā n̄ v̄aiɔɔ kaale,

²¹ gbé pɔ aaɪ yādo gbéwa,

aaɪ baikpa yānadeε yákpalεkεkii,

aaɪ yāda yāesaidela n̄ ɛɛopiɔ.

²² Ayāmεto Dii pɔ Ablahaũ b̄o yāε bee ò Yakɔbu buiɔ musu:

Wí a Yakɔbu buiɔ kũ bo,

an gεε a gɔ̄ kpá n̄ wéi bo.

²³ Tó an buiɔ ma yākea n̄ guu è,

aaɔ d̄s̄ ké ma kua adoa. §

Aa ma d̄s̄ Yakɔbu Lua pɔ a kua adoa ũ,

an mε i kuke ma Isailiɔ Lua aε.

²⁴ Gbé pɔ an n̄d̄s̄ε liaaɔ òn̄okũ,

yákūtēkanaɔ lɛdama ma.

30

Yá pɔ a bui swágbāadeɔ le

¹ Ma Dii ma m̄e:

Waiyoo né swágbāadeɔ!

Aaɪ yá pɔ ma lé kú a guuoɔ yá,

aaɪ k̄s̄ yāma n̄ gbéɔ,

ma Nis̄inali d̄oaańeo,

aaɪ duuna káf̄i duunaa.

² Aaɪ fεle gé Egipi, aali lɛzaao,

aaɪ na Falaɔzi n̄ m̄isina ũ,

aaɪ mikpa Egipi uenai.

³ Kási naa Falaɔzi a widawá,

mikpaa Egipi uenai a á tó ɔ̄okpa.

⁴ Baa ké á gbāadeɔ ku Zoá,

mé á z̄inaɔ kà Anesi,

⁵ wí a n̄ kú m̄pii bui àisaipi yái,

aa d̄onle ge káf̄ia e weo,

sema wí n̄ tó íio.

⁶ Negeve n̄b̄oɔ yá.

Wāle guwaiwai pɔ yā'ia n̄ taasio v̄i baa v̄i,

n̄b̄omusu saɔ n̄ n̄b̄omusu daɔ

n̄ s̄ɔgbalaɔ n̄ ml̄ε pās̄inaɔ di weε.

Zaa'inaɔ n̄ àizεεɔ séseε,

yiongoɔ lé k̄s̄ó é'ε n̄ n̄ p̄maao,

aale gεò bui àisaipiɔne.

⁷ Aale gεò Egipi pɔ an d̄onle gia

lán lé'iana gbawae.

A yáì tò mi oè, Ìlenɔbɔ zɔɔ pɔewonsai!

⁸ Dii m̀è mà gé yápi kéné láu ge pó pɛpɛenawa,
iɔ dené gɔɔ pó lé mópi seela ũ gɔɔpii.

⁹ Buipíá lualɛwɛnaɔne,

né sásáaɔne,

aaliɔ ye swáɛa Dii ikoyãizio.

¹⁰ Aaĩ o gu'enaɔne

aasu gu'e aai a yá'oné ɔɔ,

aaĩ o ãnabiɔne

aasu yázede mané ɔɔ.

Aaĩ me: A yá nana owɛɛ,

à ãnabikɛyá'òwɛɛ kpaanla.

¹¹ A ké zépiwa, à pã yãmaaa,

à Isailiɔ Lua pó a kua adoa gáwɛɛ zéu.

Ayãmeto Isailiɔ Lua pó a kua adoa yáɛ bee ò:

¹² Lá a gi yápi mai,

a gbéɔ bɔɔ'imia náaikè,

mé a ze ní kɔnio,

¹³ Ayãmeto duunapi aɔ deé

lán g̀ì lesi paaa kɔɔɔa pó a kwé kpóokpoo kándowa.

¹⁴ A wíwi kélekele

lán lo pó oobona gotòwàwa.

Wa a kaso e a guu

ké à ká tésibɔ ge idáɔ ũo.

¹⁵ Dii Isailiɔ Lua pó a kua adoa yáɛ bee ò:

Zɔlea tɛɛɛ ní sɔdaadoũo mé a á ɔɔ,

laaikpalea niɛniɛ mé á gbãa ũ,

ĩ i weio.

¹⁶ A m̀è: Beewa no!

Wá di s̄́ kɛ wà bàalɛɛ!

A yá bee yáì á bàalɛi síana.

A m̀è: Wá di s̄́ wãa kɛ!

A yá bee yáì á gbèɛɛɛnaɔ wãa.

¹⁷ Tó á gbɛɔn òaa sɔɔ ní gbé m̀endo wɛpà,

á t̄́ɛɛ.

Tó gbɛɔn sɔɔe sa,

á lékɔwa píie.

A gbé pó g̀òɔ iɔ ze

lán lí pó péle gbɛ musuwa,

lán dàlapoo pó kú sìsì musuwa.

¹⁸ Kási Dii lé á dá à e maakeé,

i fɛɛ à á wɛnagwa,

asa Dii Lua i yáke a zéwae.

Báaaden gbé pó s̄́a Diizi ũ.

Dii a a gbéɔ suaba

¹⁹ A Siɔnadeɔ,

á gbé pọ́ á kú Yelusaleũ,
 á ɔ̀lɔ̀ bau lɔ̀.
 Tó Dii á ɔ̀lɔ̀ mà, a gbēkekéé,
 tó à á wii mà, a wewá.

²⁰ Baa tó Dii taasi dàé á ble ũ,
 mé à á dá wétɛ̀au á imia ũ,
 á yādanede aɔ̀ uleaé lɔ̀,
 á wɛsɪaàlɛ.

²¹ Tó a pāalɛ ɔ̀plaa oi ge zɛɛ oin nò,
 á swáɛ yáwa á kpe à ma,
 wàlɛ mɛ: Zén kɛ, àɔ̀ bɛu.

²² I gbasa á táa pọ́ wà ánuusu lèwàò
 ní a pọ́ pọ́ wà vua lèwàò ò̀kpa,
 í ɔ̀zɔ̀i lán bɔ̀lɔ̀wa,
 í o pọ̀pɔ̀nɛ: A géí!

²³ A á gba lou pọ́ pọ́ áɛ tó bua yáí,
 tɔ̀lɛ a blekéé maamaa zítíũ.
 Gɔ̀ bee á pɔ̀tuɔ̀ sɛ ble dádákekíi yàasau.

²⁴ Zu ní zàa'ina pọ́ aalɛ bua zíkɛɔ̀
 sɛla búuna ní táaa wisideo ble,
 wa kálené ní péluo ge saa.

²⁵ Gbéɔ̀ dɛdɛa dasidasi gɔ̀,
 tó pọ́ lesí pọ́ wa bòɔ̀ kwè,
 swa pọ́ a í lí zɛɛ aɔ̀ ku
 gbèsísíɔ̀ ní sísí lesíɔ̀ musu píi.

²⁶ Tó Dii a gbéɔ̀ gu'iaɔ̀ kèkɛnɛ́,
 mé à ní gbāgbā ní ía pọ́ a kpàńzìo,
 mɔ̀vua í aɔ̀ gbāa lán íatɛ̀ gupuawa,
 íatɛ̀ gupua a káfi lɛɛ soplá lán gɔ̀ soplá gupuawa.

²⁷ Dii bọ̀ zāzā,
 àlɛ mọ́ luabɛsianau,
 àlɛ pɔ̀bɔ̀ a níu,
 aà lébaa lé lua ní kpɛ̀nɛɔ̀,
 aà léna dɛ té pɔ̀kaalɛna ũ.

²⁸ Aà lé'iana dɛ lán swa paa í
 pọ́ kà ní nɔ̀ɛ ísɔ̀wa.
 Alɛ buiɔ̀ bobo ní tɛ̀mɛɔ̀ à ní bāde,
 àlɛ àasina káne à ní sásā.

²⁹ Apɔ̀ sɔ̀ aɔ̀ lesi,
 lá áɛ dikpɛkɛ Diiɛ gwāasínawae,
 á pɔ̀ a kɛ na,
 lá áɛ Dii gbèsísíkū ní kulɛpɛao
 áɛ gé Isailiɔ̀ gbɛsi kíiwa.

³⁰ Dii a to gbéɔ̀ a lɔ̀ gawide ma,
 a to aa a ɔ̀ pọ́ loońla e.
 Alɛ pila ní pɔ̀kūma zɔ̀ɔ̀ ní tɛ̀lɛpɔ̀ pɔ̀kaalɛnao
 ní lou kwɛao ní zàa'ianaɔ̀ ní loughɛo.

³¹ Dii lɔ̀ a gili gɛ̀ Asilíɔ̀gu,

a ní wíwi ní a gopanao.

³² A ní lé dodo ní go pọ́ a dīlenéó

ní gǎa ́o ní mọ́na ́o sǎnu.

A zíkárńń ńzesai.

³³ A dọ́aa tekà à gègè an kía pọ́ ũ,

tépi kákńi ɛ zà a yàasa mé yàa mọ̀wà.

Iatègbõ tésea a bọ́ Dii léu a lé'iana ũ, i kũwà.

31

Waiyoo gbé pọ́ aa sǎkpàlè Egipińzi

¹ Waiyoo gbé pọ́ aaǐ gé dńnlè wèelèi Egipi,

aaǐ gbǎa'e ní sọ́wa,

aaǐ ní zíkasǎgo dasiń náaike

ní ní sǎde pọ́ lé vío.

Aali wépe Isailiń Lua pọ́ a kua adoawao,

aali Dii kńi wèelèo.

² Kási aàpi sǎ a zíkà'ńń ví,

ì yáyiamá, mé ìli lèlilèo.

A fèlè gbèvǎińwa

ní gbé pọ́ aaǐ dọ́ vǎikenapińlèo.

³ Egipińá Lua no, gbènazinańe!

An sọ́á Lua Nisina no, pọ́ audeńe!

Tó Dii ń lòńńla,

an dńnlèdèo gèmbòlè,

gbé pọ́ aalè dńńlèo lélè,

aa midè sǎnu nípii.

⁴ Dii yáe bee òmèe à mè:

Tó nòomusu lé hèkè a pòbleawa,

mé wà pọ́dǎnań kǎaaaàzi dasi,

lá an wiidọ́awà vía a aà kũo,

mé an zọ́a a aà kǎdèo,

màa Dii Zígǎde a pila zíkai

Sina gbèwa ní a sísinań.

⁵ Lá bǎ ń gí ní a néo,

màa Dii a gí ní Yelusaleũo.

A giò, a aà suaba,

a maaàla, a aà bọ́.

⁶ Isailiń, à ea ze ní Lua pọ́ a bọ́ aà yáu pǎsípǎsio sa. ⁷ Asa gọ́ bee á baade a gí táa pọ́ a pí

azíae ní ánusuo ní vuaozi.

⁸ Wa Asiliń kwé ní fèndao,

ì ke gbènazina no.

Fènda pọ́ de gǎe pọ́ ũo mé a ní dedè.

Aa wí ní bao fèndapi lézĩ,

wi zọ́zida ní èwaasońe.

⁹ Vía a ní kía kú à gòogọ́bo,

iwǎa a ká ní dọ́aanań pọ́a,

aaí ní dàlapoo to daa we.

Dii mé yápi ò.

Aà té dọ́ Sina,

aà kína ku Yelusaleũ.

32

Kíá maa kpala

¹ Gwa! Kíáe a kpalable ní yázedeo,
aà ìwao kible a zéwa.

² An baade ao de ulékíi ũ zàa'ianaε,
ao de mikpakíi ũ lou zá,
ao de swa ide ũ gbáau,
ao de gbési zōo uede ũ gugíiu.

³ Wεbiibiinao wé a kē sa,
swākpanao yāma.

⁴ Nōnwāadeo ònókū aa yá dō,
bebedeo yá'o sa káukau iwesasai.

⁵ Wa me sōūε beεεde lo,
wa me kōnideε gbēmaa lo.

⁶ Asa sōū í yāfaasai o,
aà láasoo lo ku yāváiwa.

Ili zíkε Lua yáwao,

ì Dii seela bèε kené.

I nōandenaο to gii,

ì imidenaο to isai.

⁷ Kōnide yákeao vāi,

ì vāikpaafí ní taasideo

à ní òókpa ní mōafilio,

i wēnadepio yá málεné.

⁸ Beεεde ì yázede yá,

yá beεεde ò ì zεò.

⁹ A nōε namablēnaο,

à fεεε swādōmazi,

á nōε pó á kú niēniēo,

à ma yāma.

¹⁰ A nōε pó á kú niēniēo

á gō ní bílio zii maa'i,

asa vēεkōzōzōa ao kuo,

ésekεkea a keo.

¹¹ A nōε pó áεε namableo,

à lualua ní sōdeedeo.

A nōε pó á kú niēniēo,

à kpakpanaga.

A á pōo wolowá píi,

í zwánkasaο dō á pi.

¹² A ázia gbēgbē, í búbuape

á bua maaο ní á vēε ne'inaο yái.

¹³ A óo lo ma gbéō būsū yái,

asa leaa ní lesikaoo bōleu.

A óo lo á ua pōnadeo

ní á wéle naε beeo yái.

¹⁴ Kibe a gō da pā,

wéle súude a gɔ bezia ũ.
 A s̄isi gudɔakii aɔ da wáiwai gɔɔpii
 zàa'inaɔ pɔnakékii ũe,
 pɔɔ dádákékii ũ,
¹⁵ e Lua àɔ gé a Nisina pisiwá bɔa za musu,
 gbáa i gbasa gɔ gutaaede ũ,
 gutaaede s̄o dào ũ.
¹⁶ Yázede a kible gbáapiu,
 maakεa aɔ ku gutaaedepiu.
¹⁷ Yázedepi a aafia iné,
 maakεa gbε aɔ de kua dɔɔɔa ní s̄ɔdaadoũo ũ gɔɔpii.
¹⁸ Ma gbéɔ aɔ ku ua aafiadeu,
 an be aɔ nie,
 aa kámabou nama guu.
¹⁹ Baa tó lougbe likpe òkpa,
 mé wà wéle delempà wa dàaí,
²⁰ áɔ de pɔnadeɔ ũ,
 áɔ pɔt̄t̄t̄ swa píi sae,
 á zuɔ ní á zàa'inaɔ dèepookii e.

33

Yelusaleũ suabaa yá

¹ Waiyoo gbé'òkpana,
 n gbé pɔ wi n òkpa yāao!
 Waiyoo zibɔnkpede,
 n gbé pɔ wi bɔ n kpe yāao!
 Tó n gbé òkpa ní làa,
 wa n òkpa s̄e.
 Tó n bɔ gbéɔ kpe ní làa,
 wa bɔ n kpe s̄e.
² Dii, wá wegwa, wále s̄anzi.
 Nyɔ dɔwále lá gu lé dɔ,
 ní wá suaba wá taasikεgɔɔ.
³ Tó n kolokèke, wí lék̄ɔwae
 tó n fele, buio ì fáaae.
⁴ Wa léle ní pɔɔwa
 lá kwaɔ ì léle buapɔɔwawa,
 wa ní pɔɔ símá
 lá kwasut̄ɔ ì kenéwa.
⁵ Dii sáa kuo, asa a ku musu,
 a to yázede ní maakεao li Siɔnaa.
⁶ Dii aɔ de ní z̄impele ũ gɔɔ bee,
 aafia ní ɔnɔo ní d̄ɔao aɔ die.
 Viakεa Diiε mé ì mó ní àizεpio.
⁷ Gwa! Gɔsa gbāaɔ wiidɔ gāae,
 gbé pɔ wà ní z̄í awakpaipio lé ɔɔɔ wēnanno.
⁸ Zedaɔ lé sé bo,

gbēe lé gu baa ví ɓo,
 lɛdoũ ku ɓo, wàɛ saka seelaɔu,
 wa kɔ bɛɛɛ dɔ ɓo.

⁹ Bùsu lé wɛnake, à gò zeesai,
 Libã gò ní wíó, à mùakù.
 Salɔna guzule gò lán gbáawa,
 Basana ní Kaamelio gò gii.

¹⁰ Ma Dii ma mɛ má fɛɛ sa,
 má a gbãa ɔɓné, mí tɔɔ.

¹¹ A nɔsí sɛpisa ũ,
 a nɛ'í sɛ giina ũ,
 ma pɔɔa ma níu de té pɔ a kúwá ũɛ.

¹² Gbɛpio tékũ aa gɔ túfu ũ
 lán kàɛɛ zɔzɔa pɔ wà tɛsòwàwa.

¹³ A gbé pɔ á kú zàzãɔ,
 à yá pɔ má kè ma,
 á gbé pɔ á kú káiɔ,
 àɔ ma gɔsake dɔ.

¹⁴ Gili gè Siɔna duunkenaɔgu,
 luayãdansaipio lé kpakpanaga.
 Wá déme a fɔ àɔ kú ní té pɔkaalenaoui?
 Wá déme a fɔ àɔ kú ní té gasaipioi?

¹⁵ Gbé pɔ í yãke a zéwa,
 mé í yãmaa o,
 a za gbɛble'aigu,
 mé í ɔɔɛ gbagusae yáú,
 ìli swáɛ gbɛdeyãio,
 mé ìli ye à wesi váileo.

¹⁶ Ōme aɔ ku aafia musu,
 aà ulékii aɔ gbãa gbèsɔɔu.
 Ali pɔblea e we,
 mé í a késãwàò.

¹⁷ Nyɔ wesi kía kɛfenkɛɛ,
 níyɔ bùsu e kãaa yàasa.

¹⁸ Nyɔ làasooke gili pɔ kè yãawa n sɔ guu, ní me:
 Naokena ku máe la?
 Ōsina ku máe la?
 Gbé pɔ í dɔ nao ku máe la?

¹⁹ Nyɔ gbé pɔ aaí yã'o ní ɔopio e ɓo,
 níyɔ gbé pɔ nili ní buiyã maopio yã'o ma ɓo,
 bui zilo pɔ ní ní yá gbadɔopio.

²⁰ Siɔna pɔ wí dikpɛkɛu gwa,
 wesi Yelusaleũɛ,
 a ku aafia zwãakpɛ pɔ wa sòdo ũ.
 Wa a lipɛɛ wúɛ bauo,
 mé a bae a kɛo.

²¹ Wekii Dii a a zɔɔke ɔɔwɛɛ,

gu pɔ swadaɔ ń swa'ɔnaɔ diu.
 Gó'ílɛnaɔ táa'ò ípiaɔ,
 baa a zɔɔ a bua swapiɔwao.
 22 Asa Dii mé wá Dɔaana ũ,
 Dii mé wá Gbáade ũ,
 Dii mé wá Kíá ũ,
 ɔme a wá suaba.
 23 N zwaákpe baɔ pòlo dègɛdɛgɛ,
 n kɔkúliɔ pélea gbáa lo,
 a zwaá dɔao.
 Bee gbɛa ɔ wa zì ài zɔɔ biilekɔɛ,
 baa ɛɔ pɔ séle maamaa.
 24 Gbé pɔ kú wee a me ále gyákeo,
 wélepideɔ duuna kèma.

34

Yákpalekea ń dúniao Eɔũ

1 Bui ń buio à sɔ kái à yáma,
 bùsu píi gbéɔ à swákpa,
 dúnia ń gbé pɔ kú a guuɔ à yáma,
 tɔɔle ń pɔ pɔ bɔlɛwàɔ píi.
 2 Asa Dii pɔ pà bui píizi,
 à fè ń ń zígɔɔ.
 A ń dedɛ, i ń míɔnzɔ.
 3 Wa gbé pɔ wà ń dedɛɔ kóle,
 gbèsísiɔ ń au mi, an gɛɔ gíɔɔ.
 4 Saanaɔ yɔ musu píi,
 luabe a koo lán pɛwa,
 musupɔɔ wolo lán vɛɛlaɔwa,
 aa kwe lán kaadɔɛnlaɔwa.
 5 Dii fɛnda gà ń auo musu.
 Gwa! Ale su Eɔũwa yákpalekei,*
 àle mó pilai gbé pɔ àle ń míɔnzɔpiɔwa.
 6 Dii fɛnda tà ń ble ń são auo,
 sãsa gòle nísi iwà,
 asa Dii sa'oa ví Bɔzɛla,
 aà pɔ kòlokpakpaa dasi Eɔũ.
 7 An zùsɛɛɔ ń ń zuswanaɔ kwéíno sãnu
 ń ń gbáadeɔ píi,
 an bùsu i ga ń auo,
 nísi i i ń tɔɔlɛwa.
 8 Asa Dii tɔsimagɔɔɛ,
 aà íadama wèɛ yásia ń Siɔnao yáí.
 9 Eɔũ swaɔ li kɔtaa ũ,
 a bùsuti a li íatɛgbɔ ũ,
 an bùsu i gɔ lán kɔtaa téwa.
 10 Aɔ gaa vío fáane ń gwãasinao,
 a súlele aɔ dɔ gɔɔpiie.†

* 34:5 Isa 63.1, Mal 1.4 † 34:10 Zia 14.11, 19.3

Wḗ n̄ wḗo aɔ da wáiwaiɛ,
gbḗe a a baa v̄́ lɔo.

¹¹ Gáuo n̄ kpɔbɔ'ilenɔɔ ke n̄ kúkii ũ,
koohũhũnaɔ n̄ gbagbaaɔ sakpeɔda we.

Dii a guyɔbɔ poowà, i gɔ da pã,
a gwa n̄ ḡ́susugwabao, i gɔ gii.

¹² Kíá buiɔ ku wà n̄ kpá kpalau lɔo,
an dɔaanaɔ gḗle mío.

¹³ Kàeleɔ n̄ leaaɔ kúle n̄ kpé gbãaɔwa,
lesikao n̄ gàgaaɔ a da n̄ zegikiola.

Aɔ de gbḗgbonaɔ tòo ũ, kooɔ be ũ.

¹⁴ Awalewanaɔ n̄ maiɔ kpaaũ we,
tãaɔ fɔkpakpakɔwa,

babayɔeɔ z̄́lekii eu, aao káleu.

¹⁵ Bãso a sakpeɔ da we à gbedau,
a nepipi, i n̄ kãaa a z̄́ie.

Yãamusuɔ kɔ nɔnɔaau,
sa ìo te a nai.

¹⁶ A wḗeɛ Dii taala guu,
à a kyoke,

an kee a kēsão,

a dae a kua a sawao,

asa aà lé mé ò,

aà Nisina mé a n̄ kãaa.

¹⁷ Ōme n̄ baa kpãmá,

à ɔdò n̄ baadeɛ a kúkiiwa.

A gɔ n̄ pó ũ gɔɔpii,

aao ka a guu wḗ n̄ wḗo.

35

Gbḗ pɔ́ Lua n̄ suabàɔ kua zia

¹ Gbáa n̄ gugiiɔ a pɔnake,
guwaiwai a yáalɔ,
kpaa a bɔleu.

² A vuke n̄ pɔna z̄́ɔɔ, a gulake.

Libá gawi a gɔ̀è,

Kaameli n̄ Salɔnao maa a pisiwà,

wi Dii wá Lua gawi n̄ a z̄́ɔkɛo e.

³ A á ḡ́s̄́l̄́ pó ḡ́ò d̄́áz̄́iɔ zu,

à á gbá pó ḡ́ò tèeeɔ sé.*

⁴ A o gbḗ pɔ́ an ká ḡ́àɔne:

A s̄́d̄́il̄́e, ásu to v̄́a á k̄́ũo.

A gwa! A Lua lé mó t̄́s̄́iié,

àle mó fiaboiné, i á suaba.

⁵ V̄́iɔ wé a k̄́é,

swãdoo swá a wḗ,

⁶ eɛo v̄́iv̄́i lán banawa,

lénanaalɛadeɔ gulake,†

asa gbáa a p̄́na n̄ ío,

* 35:3 Ebe 12.12 † 35:6 Mat 11.5

gugii a li swa ũ.

⁷ Tɔɔle wāa a li íkalekii ũ,
gugii a gɔ nibɔna ũ.

Gbēgbonaɔ kálékíi a vó n wáao n swamɔeo bɔle.

⁸ Wa zeda bɔ we,
wa me zépié zé pɔ a kua adoa.

Gbàlɛnaɔ seɔ,
sɔũ a bebe kpa a áao,
zépi aɔ de a senaɔ pɔ ũe n̄t̄ɛɛ.

⁹ N̄ɔm̄usu aɔ ku weo, wàie a s̄io,
wa wesi wàile weo.

Gbé pɔ Lua n̄ suabàɔ mé aao be we,

¹⁰ gbé pɔ Dii n̄ bópiɔ ea su,

aa gē Siɔna n̄ kúkuakeao,

pɔna láasai kú n̄ musu,

pɔna n̄ yaalɔ gēn̄zi,

pɔsia n̄ wēnao gēzɛa.

36

Asilio kía viadadaa Yelusaleũdeɔzi
(2Kia 18.13-27, 2Lad 32.1-19)

¹ Kí Ezekia kpalablea wē gēo mēndosaide guu Asilio kí Senakelibu m̀ lèlè Yuda wéle bíideɔwa, a sí pii. ² ɔ à a zīgɔɔ gbēzɔɔ zì, à b̀ Lakisi à gè Yelusaleũ kí Ezekia lè n̄ zīgɔɔ dasidasi. A zè íkalekii pɔ kú musu sae, pɔpinaɔ bua zéu. ³ Kibe ziia Ilikia né Eliakiũ n̄ aà lakēna Sebenao n̄ aà kpàwakena Asafa né Yoao b̀ gè aà k̄í. ⁴ ɔ gbēzɔɔpi òné: A ge o Ezekiae, Asilio kía zɔɔ mé lé aà la, b̀ àle a náaike m̄ai? ⁵ A m̀ á zìgbaselea d̄ɔ mé á gbāa. Yāpā giie. Dé àle a náaike, ã àle b̀ aà yá kpei? ⁶ Egipiɔ kía pɔ àle a náaike gwa. A de lán feelipan wíwiawae. Gbé pɔ gbā'èwà, ì aà z̄ɔ a ɔue.* ⁷ Tó á òm̄e Dii á Lua náai ále ke, aà gulešɔ n̄ aà gbagbakiiɔ Ezekia gb̀oo l̀? A ò Yelusaleũdeɔ n̄ Yudaɔne pii aa m̀ kúle gbagbakii ae Yelusaleũ la. ⁸ Aà ledouke n̄ ma dii Asilio kiao, mí aà gba s̄ m̀n̄ òaa kwi, tó a gbé v̄i aa diè kpe. ⁹ Lá àle Egipi zikas̄goɔ n̄ s̄deɔ náaike, kpelewa a f̄ zez̄ɔ baa ma dii zīḡ ḡali pɔ kēs̄n̄ziɔ doei? ¹⁰ Ale e ma dii m̀ lélei gue beewa à a dúuz̄ɔ Dii lé sai yà? Dii mé òè aà léle b̀usué beewa, i a dúuz̄ɔ.

¹¹ ɔ Eliakiũ n̄ Sebenao n̄ Yoao ò zīgɔɔ gbēzɔɔpié: Yá'o wápiɔ n̄ z̀blenaɔne n̄ Sili yáɔ, asa wi mae. Nsu yá'ow̄e n̄ Ebelu yáɔ, ké gbé pɔ kú bíiwaɔ mao. ¹² Gbēzɔɔpi wemá à m̀: Ma dii i ma z̄i m̀ yápi òé n̄ á diio át̄eɔ, n̄ gbé pɔ z̄leá bíiwaɔneɔ l̀, asa aa n̄zia bíikpe pɔ aa kè ble, aa n̄zia osoo mi lááwae. ¹³ ɔ gbēzɔɔpi f̄le p̄na n̄ Ebelu yáɔ à m̀: A Asilio kía z̄ɔ yāma! ¹⁴ Kípi m̀ ásu to Ezekia á s̄s̄áo, asa a f̄ á b̀ a ɔz̄i. ¹⁵ Ezekia m̀ Dii a á b̀, a á wéle bee kpa Asilio kíawao. Ásu Ezekia pi yāma à Dii náaike yápi musuo. ¹⁶ Ásu Ezekia yāmao. Asilio kía m̀ à ledoukeano, à mikpawa, á baade i az̄ia v̄eɔe n̄ az̄ia kaad̄em̄beo ble, i az̄ia bia'i mi, ¹⁷ e à m̀ á sélei à táano b̀usu p̄le pɔ de lá á p̄wau. P̄wena n̄ v̄e nao p̄lawà, p̄e n̄ v̄ebuɔ diue. ¹⁸ Ezekia m̀ Dii a á b̀. Ásu weio, ásu to à á s̄s̄áo. Buip̄aleɔ táae è ḡi Asilio kiae aà n̄ b̀su s̄im̄ae? ¹⁹ Amata n̄ Aapadaeɔ táao gè máe? Sefavaiũ táao gè má ni? Samali táao è ḡi n̄ n̄ wéleɔe? ²⁰ B̀usu beeɔ pii, an kpele táa mé f̄ ḡi n̄ a b̀suoi? Kpelewa Dii a f̄ ḡi n̄ Yelusaleũoi?

* 36:6 Eze 29.6

²¹ Gb̄ē n̄l̄ē k̄ilikili, aai yāwewào, asa an k̄ia òn̄é aasu yázāsiwào. ²² Ǿ kib̄ē ziia Ilikia né Eliakiū n̄ aà lakēna Sēbenao n̄ Asafa né Yoa aà kp̄awakenao èa sù Ezekia piwa n̄ n̄ p̄okasao k̄ék̄ēa, aa z̄iḡōō gb̄ēz̄ōō yá d̄au aa siuè.

37

Ezekia wabik̄ēa Diiwa (2Kia 19.1-19)

¹ Ké k̄i Ezekia yápi mà, à a ula ga k̄è à zw̄ankasa k̄akaala, Ǿ à ḡè Dii ua. ² A a b̄ē ziia Eliakiū n̄ a lakēna Sēbenao n̄ sa'onkiaō z̄ì ānabi Isaia, Am̄ozu néwa, zw̄ankasao k̄akaar̄la. ³ Aa òè: Ezekia m̄è yá ḡi gb̄āe, wà wá dá taasiu, wà wá lele, wà widādawá. Wa ḡō lán n̄oē p̄ó a né k̄a b̄oa mé ȳēēē ku a f̄ō iowa. ⁴ Asilio k̄ia a z̄iḡōō gb̄ēz̄ōō z̄ì, à m̄ò Lua b̄éē lánik̄è. Dii n̄ Lua yápi mà, a aà lele yápi oa yáia, wá d̄ōo. Wabik̄ewà wá gb̄é k̄ōna p̄ó wa ḡōōn̄e.

⁵ Ké k̄i Ezekia z̄inapiō ḡè Isaia lè màa, ⁶ a òn̄é: A ḡe o á diie, Dii m̄è asu to v̄ia a k̄ū Asilio k̄ia iwaō d̄óeaanō yá p̄ó a màpi yáio. ⁷ A ma! Tó Asilio k̄ia baōe mà, Dii a to làasoo ḡēāagu, i ta a b̄usu. Dii i to wà aà d̄e n̄ f̄ēndao we.

⁸ Ké z̄iḡōō gb̄ēz̄ōō mà Asilio k̄ia f̄èl̄e Lakisi, à èa tà à aà lè, àl̄e z̄ika n̄ Libenadeō. ⁹ Asilio k̄ia mà Etiopiō k̄i Tilaka lé m̄ó z̄ikaianō, Ǿ à èa z̄inaō gb̄āe Ezekiawa à m̄è: ¹⁰ A o Yudaō k̄i Ezekiaē, dii p̄ó àl̄e a náaike à gb̄asa m̄è á Yelusaleū nameē ma Ǿz̄io, asu to aà a s̄ásão. ¹¹ I ma lá Asili k̄iaō k̄è b̄usuōn̄e à n̄ k̄é k̄élekele p̄io lé? A mé a b̄o adoa? ¹² Bui p̄ó ma deziō k̄aal̄eō, Gozā n̄ Halanao n̄ L̄ez̄efiō n̄ Edeni p̄ó k̄ú Telasao, an t̄aaō n̄ b̄óe? ¹³ Amata k̄ia k̄ú mái? Aapadaē k̄ia k̄ú máe? Sefavaiū ge Ena ge Iva k̄iaō ku mái?

¹⁴ Z̄inapiō lá kp̄à Ezekiawa. Ké à a kyok̄è, à ḡè Dii kp̄éu, a p̄òo aà aē, ¹⁵ à wabik̄ewà à m̄è: ¹⁶ Dii Z̄iḡōde Isailiō Lua p̄ó k̄ú malaika ḡāsiadeō z̄ānguo,* n̄m̄e n̄ Lua ū b̄usu p̄ó k̄ú d̄unia guu p̄iie. M̄m̄e n̄ musu k̄è n̄ t̄ool̄eō. ¹⁷ Swákpa n̄ yāma, Dii. W̄ése n̄ gugwa, Dii. D̄óea n̄ Lua b̄éēo lékp̄āsā p̄ó Senakelibu k̄è ma fá! ¹⁸ S̄ianaē Dii, Asili k̄iaō buipiō k̄aal̄e p̄ii, an b̄usuō ḡò bezia ū. ¹⁹ Aa n̄ diiō k̄àteu aa n̄ kp̄asa, asa aa d̄e Lua ūo, p̄ó p̄ó gb̄ēnaz̄ina k̄è n̄ lío n̄ gb̄eōōn̄e. ²⁰ Dii wá Lua, wá b̄o aà Ǿz̄i, bui p̄ó k̄ú d̄unia guu p̄ii io d̄ō k̄é n̄ Dii, n̄m̄e n̄ Lua ū ndo.

Senakelibu gaa (2Kia 19.20-37)

²¹ Ǿ Am̄ozu né Isaia lékp̄āsāk̄è Ezekiaē à m̄è: Dii Isailiō Lua m̄è a wabi p̄ó n̄ k̄è Asilio k̄i Senakelibu yá musu mà, ²² à àsiē bee ò aà musu:

Siona w̄éle lé sakangu,
àl̄e n̄ lánike n̄ kp̄e.
Gb̄ēe i z̄ible Yelusaleūpiwa yāao,
Ǿ àl̄e a mi dada a ḡāu.

²³ Dé n̄ d̄oewà n̄ s̄ōs̄ōi?
Dé n̄ k̄āaē n̄ n̄ mi dàè íai?
Isailiō Lua p̄ó a kua adoa n̄ k̄èe.

²⁴ N̄ dà n̄ iwaōōn̄e aa Dii s̄ōs̄ō,
n̄ m̄è n̄ d̄ede s̄īs̄iō musu n̄ n̄ z̄ikas̄ōgo dasio
e Libā b̄usu gb̄ēs̄īs̄i misonau.

N̄ s̄ede lí gb̄āao z̄ōz̄ō,
n̄ p̄ēli z̄ōōō kw̄è,
n̄ ka a léwa musu e a lik̄p̄e sisiu.

²⁵ N̄ l̄ò ȳò buip̄aleō b̄usu,
n̄ a im̄i,
n̄ k̄èe Egipi swao í bà.

* 37:16 B̄oa 25.22

26 Ké ma Dii má dìle màa za zi,
ni mao lé?

Ma zεò à gègè, ̄ má tò à kè.

Má tò n ní wéle bíideɔ kwè wiliũ,
aa ḡɔ daaia.

27 Wélepideɔ gbãa kèsã,

aa ḡɔ suuu, wí ní kú.

Aa de lán s̄esaowa,

lán s̄ela bɔɔwa,

lán s̄e pɔ̀ b̀le kpéwa à g̀aga ḡɔwa.

28 Má n kúkí d̄ɔ,

má n ḡea ní n suao d̄ɔ,

má n pɔ̀paamazi d̄ɔ.

29 N pɔ̀ pàmazi,

n kàamai pɔ̀ ní ví yá gè ma swáu.

Má bakanε n níu,

má àasina kanε n léuε,

má tó ñ ea tá ní zé pɔ̀ n m̀do.

30 Ezekia, yáε beeɔ denε seela ũ.

A pɔ̀zã ble ble w̄ea,

zii lɔ̀ í ble we.

Zii kee sa à p̀t̄ɔ̀ í p̀kεkε,

à v̄eli pépe í a be ble.

31 Yuda k̄ɔna pɔ̀ b̀ɔ̀ z̄ina a ea péle tíu,

an né iɔ̀ kpa musu.

32 Asa gb̄é k̄ɔnaɔ bɔ̀ Yelusaleũ,

Siɔna gb̄èsis̄idepiɔ̀ ḡɔ.

Ma Dii Ziḡɔde ma áia mé a bee ke.

33 Ayãmeto ma yáε bee ò Asiliɔ̀ kía musu:

A ḡε wéleε beeuo,

a kazuuo,

a a s̄engbao d̄ɔ̀e,

a koez̄i à gbà les̄i daio.

34 A ea tá ní zé pɔ̀ à m̀doe,

a ḡε wélepiuo.

Ma Dii mámε má ò.

35 Má gí ní wélepio,

má a suaba maz̄ia yáí

ní ma z̀blena Davidi yáí.

36 ɔ̀ Dii Malaika b̀ò gè Asiliɔ̀ b̀do, à gb̄éɔ̀ dède òaasɔ̀sɔ̀ leε òaa do ḡeosai (185.000). Ké aa f̄ele k̄ɔɔ, aa ḡeɔ̀ e kálea gupiiu. 37 ɔ̀ Asiliɔ̀ kí Senakelibu f̄ele a b̀dopiu, à èa tà Niniva, a ku we.

38 Ḡɔ̀ pɔ̀ a kúlea a t̄aa Nisoki kpéu, à néɔ̀ Adamεleki ní Salezeεo aà dè ní f̄endaɔ, ̄ aa bàasi tà Alalata búsuu. ɔ̀ aà né Esaad̄ɔ̀ z̀le aà ḡbeu.

38

Ezekia gyákεa

(2Kia 20.1-11, 2Lad 32.24-26)

¹ Bee gb̄ea Ezekia gyákè à kà gaa, ̄ ānabi Isaia Am̄zu né gè aà lè, a òè: Dii mè ledile n gb̄éɔ̀ne, asa níle mó gaie, níȳ f̄ele lɔ̀. ² ɔ̀ Ezekia aed̀ò ḡiwa, à wabikè Diiwa ³ à mè: Dii, n yá

na! Lá má n yá kúa ní náaiio, mé ma yá pọ ní yei kè ní nòsemendoo, to à dɔngu. Ɔ à wēna ɔ̀l̀b̀. ⁴ Ɔ Dii yá'ò Isaiæ à mè: ⁵ Ge n o Ezekiaæ, ma Dii aà dezi Davidi Lua ma mè, ma aà wabikæa mà ma aà wé'i è, ma aà gɔɔ káfiè wè gēo. ⁶ Má aà si Asilio kíawa ní wéleæ beeo, má gí ní wélepioæ.

²¹ Isaia mè wà kaadɔembe lɔ wà dɔɔ aà sánæwa, i gbágbã. ²² Ɔ Ezekia mè: Bóme aɔ de ma æa gea Dii kpéu seela ũi? Isaia wèwà à mè: * ⁷ Seela pọ Dii a kenæ lé pọ á gbène yá musun ke: ⁸ Uena pọ íatē lé suò Aaza gbápepekio gwa. A to uena pọ lé pilawà æa dedewà mèn kwi. Ɔ íatē æa dède gbápekii mèn kwi pọ à pilawà yáawa.

⁹ Le pọ Yudaɔ kí Ezekia dà a gbágbãa ní a gyão gbæan ke:

¹⁰ Ma mè, gɔɔ pọ ma ka kámaboa

ɔ ma káikù ní elæoa?

Lua a ma wè kinina pọ gòmææ sia yà?

¹¹ Ɔ ma mè má Dii e dúniau lɔ,

má wesi gbènazínale lɔ,

má kú ní gbé pọ kú tɔleɔ lɔ.

¹² Lua lé ma bɔ sɔu,

àle sɔpi sia,

lá dádákæna ì a kpé wolowa.

Alæ ma wēni bāmba,

lá zwàatāna ì póle bɔ àsauwa.

Fāane ní gwāasinao àle ma midææ.

¹³ Ma a nòse suumpà e gu gè d̀ò̀,

ní beeo à ma wá wí

lán nòɔmusu wáwiawa.

Fāane ní gwāasinao àle ma midææ.

¹⁴ Ma wiitēna lè lán luakibānawa,

ma ɔ̀l̀b̀ lán felentuukænawa.

Ma wé dɔnzi musu e ma wé wò,

mále taasike, Dii, zemanɔ.

¹⁵ Má o kpelewaæ?

Bó yá má f̃̀ oè, ké ɔ̀me m̀ò̀ nɔɔ!

Máɔ be busæbusæ e ma wēni léuæ

ma pɔsia yái.

¹⁶ Dii, ni to wàɔ ku,

ma nisina aɔ aafia n yái,

nỹɔ ma gbágbã, míɔ ku.

¹⁷ Ma káfia yái pɔsia bee ma lei,

ní tò ma g̃̀s̃̀k̃̀ n yeamazi yái,

n ma duuna zù n kpe píi.

¹⁸ Asa wíli n sáaukpa miauo,

geɔ lí n táasileo,

gbé pọ sí euɔ lí wɛdɔ n náaiio.

¹⁹ Gbé b̃̀é̃̃̀ mé ì n sáaukpa,

lá mále ke gbæwa,

maeɔ ì n náai galike ní néɔne.

²⁰ Dii a ma suaba,

wí ɔ̀ke Dii táasilebɔwa

aà kpéu e wá wēni léu.

* **38:22** Dɔɔ 21-22 maa lakii, lá a ku 2Kia 20.7-8 guuwa.

39

Babeli b̄usu z̄inao
(2Kia 20.12-19)

¹ Ḡoo bee Baladã né Melodaki Baladã, Babeli k̄ia lá kpàsã Ezekiae ní gbāo, ké à aà gyãke gbágbãa bao mà yáí. ² Ezekia gbãakpà z̄inapīzi, à gèr̄n̄o a làasiu, à a á̄nusuo ní vuāo ní p̄o ḡinanao ní n̄isi maaò òl̄n̄é. A gèr̄n̄o a z̄ikab̄okalekp̄eu l̄o, à a àizeeò òl̄n̄é mí̄om̄io. P̄oe ku aà be ge aà b̄usuu ke à ḡi òl̄biné. ³ Ŋ ānabi Isaia gè aà lè à aà là à m̄è: Kpelewa gb̄épīo ònei? Za má aa b̄ou aa m̄ò n k̄īi? Ezekia wèwà à m̄è: An b̄ok̄īi z̄à, Babeli aa b̄ou. ⁴ Ŋ Isaia aà là à m̄è: Bó aa è n bei? A wèwà à m̄è: Aa ma bepō píi èe. Ma àizee ku ké ma gi òl̄biné. ⁵ Ŋ Isaia òè: Yá p̄o Dii Z̄iḡõde ò ma. ⁶ Ḡoo lé m̄ó ké wa n bepō píi ní àizee p̄o n dezīo t̄on̄e ní k̄ūa e gbão séle taò Babeli. Dii m̄è a kee a ḡõ. ⁷ Wa né p̄o r̄ȳõ ní ieo séle t̄ár̄n̄o, aai ḡõ Babeli kibe z̄ikenāo ũ.* ⁸ Ezekia òè: Dii yá p̄o ní òm̄e maa. Asa a ð̄ile áo aafia nīe guu e a w̄eni léue.

40

Lua gb̄é̄o n̄òseniniane

¹ A Lua m̄è:

A ma gb̄é̄o n̄òse n̄in̄iné,
à ní n̄òse n̄in̄iné.

² A yá nana o Yelusaleũdēon̄e,
à oné an z̄ozīi làa,
an t̄aae w̄i ní musu k̄ò,
aa ní duuna fiab̄ò Diīe lee pla.

³ Kp̄awak̄ena l̄oo ma ðo, àle me:
A z̄ekeke Diīe gb̄áau,
à z̄eda poo wá Luāe s̄ẽu.*

⁴ Guzule píi a tata,
gb̄è les̄io ní s̄is̄io daaí píi,
gutoũtoũo kpaai,
gus̄is̄idēo ḡõ gusalalāo ũ.

⁵ Dii gawi a b̄o,
gb̄épii a wesie s̄anus̄anu.†
Dii lé mé ò.

⁶ Ma l̄oo mà ðo à m̄è: Kp̄awake!
Ma m̄è: Mà kp̄awake mà o kpelewai?
A m̄è: Gb̄ēnaz̄ina píi de lán s̄ēwae,
an kefenke de lán s̄ēvuwae.

⁷ S̄ē ì gaga, a vú ì kwé,
ké Dii ì íanap̄ewà yáí.
Gb̄ēnaz̄inao de lán s̄ēwa s̄ianāe.

⁸ S̄ē ì gaga, a vú ì kwé,
wá Lua s̄õ, aà yá ìo ku ḡoōpiīe.‡

⁹ Sīona baonakpana,
dēde gb̄ēs̄is̄i les̄iwa, lēda ía.
Yelusaleũ baonakpana,
yá'o gb̄áugb̄au v̄iasai,

* 39:7 2Kia 24.15 * 40:3 Mat 3.3, Maa 1.3, Zaa 1.23 † 40:5 Luk 3.4-6 ‡ 40:8 1Pie 1.24-25

o Yuda wéíedeone: A Lua ké!
 10 A gwa! Dii Lua lé mó ní ikoo,
 àlé mó kiblei ní gâsa gbãao.
 A gwa! A a asea kûa, §
 a a zî ài kpán'aeké.

11 I a pòò dā lán sādānawa,*
 ì a sãneò solò a ou,
 ì ní kpá a kùe,
 ì a neadeò tàlakpa.

Dii dea pópíia

12 Déme ísia í yò a o guui?
 Déme luabe yò ní otãoi?
 Déme dúnia búsuti kà zaau píii?
 Déme gbèsisíò dĩ kiloowai?
 Déme sísíò gbia yòì?

13 Déme Dii làasoo dōi?
 Déme yādàè à ledàwài?†
 14 Dé Dii yákpàlé aà gēzì aà ledawai?
 Déme aà dà zé súsuwai?
 Déme dōa kãfièi?
 Déme ònò dàèi?

15 Bui píi deè lán itona pò tò soo guuwaε,
 lán luutē pò kpá kiloowawa,
 ísia gūgūnaò gbia deè lán gbétiwaε.

16 Libā likpe i ka Dii gbagbayaa ũo,
 a nòbòò i ka wà sa'oowào.

17 Bui píi deè yáfūnnòε,
 àlé ní gwa fooonnòε,
 aa deè pòε ũo.

18 Dé á Lua leεũòì?

Bó á me a muaaòì?

19 Táa sō, òzíkèna mé ì pí,
 ò sia ì vua í léwà,

ì ánsusu yábaa ké daè.‡

20 Gbé pò a o lé a kpe leo

ì lí pò lí vlào sé,

ò ì lí'án gōide wεεε

aà táa péléε, ké asu léleo.

21 A dōo lé? I mao lé?

Wi oé za asínizìo lé?

I dúniakalegòò yāmao lé?

22 A zōléa bálumaa dúnia musu,

a gbéò deè lán kwaowae.

I musu poo lán zwáakpewa a be ũ.

23 I to kpalablenò gō fooonnò,

ì dúnia d̄aanao s̄oaa aa ḡo k̄p̄e.
 24 Wà ní dílen lò,
 wà ní kpán lò,
 an z̄ina ḡè tíun lò,
 tó à íanap̄emá, aaī giigagaε,
 z̄aa i ní sé lán s̄è kelew̄a.

25 Lua p̄o a kua adoa m̄è:

Dé á ma l̄εεũòì?
 Dé ále e wá s̄ái?

26 A w̄ése musu gwa.

Déme p̄o beē k̄èì?

Déme í to aa bil̄e ní dasileu
 à ní baade sísi a t̄owai?
 Aa iko z̄o ní aà gb̄aa pásio
 mé tò a keeli k̄és̄ao.

27 Yak̄obu buio, b̄oyai i me Dii á zé d̄o ni?

Isailio, àkea ále o á Lua á yá f̄an v̄io ni?

28 A d̄o lé? I mao lé?

Dii mé Lua b̄é̄ ũ, dúnialedana ũ.

Ili k̄pasao, ìli fuo,

mé wa f̄o aà òno lé d̄o.

29 I gb̄aa káfi gb̄é p̄o k̄p̄asaone,

ì gb̄é p̄o ḡè d̄òbl̄o gba ȳéεε.

30 Ewaasō ì k̄pasa aa fu,

gb̄é gb̄aa ì ḡemb̄ole aa léle,

31 gb̄é p̄o an wé d̄o Diizio s̄o,

an gb̄aa ìo dedεε.

Aa fele ní gb̄aa lán kúuwa,

aa bàale aa k̄pasao,

aa táa'o aa fuo.

41

Gb̄é p̄o Dii aà vù iu

1 Isiabaadeo, à ke ma ae k̄ilikili,

bui pii, à tó á gb̄aa ào káfi.

A s̄omazi à yá'o,

wà k̄o k̄aaa wà yágḡo.

2 Déme gukpe gb̄épi vù iu,

gu p̄o ì géu pii ì z̄iblei?

Déme ì buio naè a z̄i,

ì to aà gb̄aaable ní kíawai?

I ní ke k̄élekele ní a f̄endao,

ì ní f̄aaa ní a kao

lán íana s̄épisa séleawa.

3 I ní yá à ní kpá, ì gé ae aafia

ní zé p̄o aà k̄èεe i péleu ȳaaoo.

4 Déme bee k̄èì? Déme m̄òòì?

Déme tò buio ìo tete k̄o k̄pe za as̄inizii?

Ma Dii, máme má Dɔaana ní Gɔzãnao ũ.

⁵ Isiabaadeɔ è, vĩa ní kú, aale sõi,
tɔɔɛɛedeɔ lé mó ní lualuao.

⁶ Aale dɔkɔle,
baade lé o a gbéè à zε gbãa.

⁷ An sia ì m̀okasana gba sɔ,
gbé pó lé mɔ gaε ní masanao
ì o gbé pó lé mɔle éewaε:

N táa pεεpεεapi kè maa,
ɔ aai pá ní kusao gíũgíũ,
ké asu léleɔ yáí.

⁸ Apio sɔ Isaili ma z̀blenaɔ,
á Yakɔbu bui pó ma á séɔ,
ápio ma gbēna Ablahaũ buio,*

⁹ ma á naaa za tɔɔle léwa,
ma á sisi za dúnia gola síiɔwa,
má òé ma z̀blenaɔn á ũ,
ma á sé mé mi á vūaaɔ.

¹⁰ Asu to vĩa á kũo, asa má kúánɔ,
ásu bílikεo, asa á Luan ma ũ.
Má á gba gbãa, ao, má dɔále,
ao, má á kú ní ma ɔplaa z̀blenaɔ.

¹¹ Wí a gbé pó f̀éziɔ kú,
á ibεepio gεε a gɔ kpá ní wéi,
aa gɔ pɔe ũo, aa midε.

¹² A á ẁlepio wεεle kuamá,
gbé pó zikáánɔpio gɔ fooonnɔ.

¹³ Asa mámemaa Dii á Lua,
ma á kú á ɔplaawa má òé,
ásu to vĩa á kũo, má dɔále.

¹⁴ A Yakɔbu bui k̀ɔtɛɔ,
ásu to vĩa á kũo,
á Isaili pó gbēe lé á gwaoɔ,
má dɔále.

Ma Dii Isailio Lua pó ma kua adoa,
mapi á Bona máme má ò.

¹⁵ Gwa! Má á ke gbáalakeɔ dafu swaa s̀nede ũ,
á gb̀sisio gbáala ke à ní tibo,
á sísiɔ d̀ɛɔnzɔ à ní ke búlebule.

¹⁶ A ní fá, íana i ní séle,
zàa íana i ní fákɔwa.
A Isailio, á pɔ a ke Diiwa na,
á íanadã ní á Lua pó a kua adoao.

¹⁷ A taasideɔ ní á ẁnadeɔ
aa kpálekεe íi aa kuawa,
an kòlo a gaga ní imio.

* 41:8 Zaa 2.23

Ma Dii má wemá,
ma Isailiᵛ Lua má pākpańzio.

¹⁸ Má nibᵛnaᵛ bᵛ sī́sī wáiwaiᵛ musu,
má tó swa'ᵛ bàale guzuleᵛ guu,
má gbáa lilᵛ dāna ũ,
tᵛle giᵛ i gᵛ gu ide ũ.

¹⁹ Má seᵛde líᵛ ba gbáau
ń lepusialiᵛ ń gbéliᵛ ń kuliᵛ,
má pēliᵛ pe gugiiu
ń kpēliᵛ ń sēliᵛ,

²⁰ ké gbépii e, aai a wàaipa,
aai làasookᵛwà aa dᵛ
ké ma ᵛ mé kè,
ma Isailiᵛ Lua pᵛ ma kua adoa,
mámᵛ ma mᵛᵛ.

Dii táaᵛ gbāasaikᵛ kaané ń ᵛzi

²¹ Ma Dii ma mᵛ,
à su ń á yáó!
Ma Yakᵛbu buiᵛ Kía ma mᵛ,
à á pᵛ o wà ma!

²² A mó ń á táaᵛ,
aa yá pᵛ a mᵛ o.
Aa yá pᵛ kè za ziᵛ o,
wà làasookᵛwà, wíᵛ a midᵛea dᵛ.
Aa yá pᵛ a mᵛ zia o wà ma,

²³ aa yá pᵛ a ke gbᵛzā o,
wí ń dᵛ diiᵛ ũ síana!
Aa yāe ke, a maa ge a vāi,
ké vīa e wá kú, wí kᵛ gwagwa.

²⁴ Gwa! Pᵛ giaᵛn ń ũ,
pā sàᵛ ń yākeᵛwa.
Má ye gbé pᵛ zèrínᵛ giyāio.

²⁵ Ma gugbāntoo gbēᵛ vù iu, àle mó,
ma aà sīsi za íatᵛ bilᵛawa.
I ᵛzᵛ gbāadeᵛwa lán bēleᵛᵛawa,
lán oobona gitotoawa.

²⁶ Déme yápi ò za asínizi wà e wàᵛ dᵛi?
Déme ò za káau ké wà e o síanasi?
A gbēᵛ i a yā'oo, wi yāe mawáo,
á gbēᵛ i dᵛaa kàné ń swáwao.

²⁷ Ma dᵛaa ò Siᵛnadeᵛne,
ma baonakpana zì Yelusaleᵛdeᵛwa
ma mᵛ: A gwa, aale mó!

²⁸ Ma wepà táapiᵛla,
mi ń kee e a fᵛ leᵛdaao.
Ké ma yāgbèamá,
an kee i yázāsiao.

²⁹ Gwa! Ampii pᵛ giaᵛne,

pã sãò ní yãkεawa.
Pó pó wa pípiɔ́á ían giionε.

42

Dii zòblena

¹ Ma zòblena pó má kù ɔplaplan ke.
Ma aà sè, ma pɔ kèwà na.

Má a Nisina pisiwà,*
i mɔ buionε ní yázεdeo.

² A wiileo, a palamáó,
gběe a aà zɔa ma dɔ gãaεo.

³ A fee ekpaazεua éo,
a filia yēεena deo,
a mó ní yázεdeo síana.

⁴ A busao, aà kúsu a kwεo,
a to yázεde zεdɔ dúniau,
ísiabaadeɔ wé aɔ dɔ aà yādanɛi.†

⁵ Ma Dii Lua, ma musu kè ma ɔlíu,
ma tɔɔle kàle ní pó pó bòlewàɔ,
ma lé'iana kpà gbéé pó kuwàɔwa,
ma gbéé pó bεwàɔ gbà wēni‡ ma mē:

⁶ Ma Dii ma n sisi yázεde yáíε.

Má n kūa n ɔwa, mí n dśa.
Má n ke ma bàakuańɔ mi ũ,
mí n dile buionε gupua ũ,§

⁷ ke ñ v̄iaɔ wé wēné,
ní dakpεunaɔ bɔ kpéu,
gusia gbéé sɔ ní gusɔɔkeu.

⁸ Mámεmaa Dii, ma tón we!
Má we wà ma bεεε kpa dii pālewao,
má we wà ma táasile táaεεo.

⁹ Gwa! Yá pó ma dɔaa má ò kè,
yá dafu mále o sa,
mále a baokpaé e àò gé bɔi.

Dii táasile

¹⁰ A lè dafu sí Diiε,
à aà táasile e tɔɔle léwa,
á gbéé pó Ì bε ísiaaɔ
ní pó pó kú ísia guuɔ,
ísia gūgūnaɔ ní gbéé pó kú weɔ píi.

¹¹ Gbáa ní a wéledeɔ koo pūna,
Kedaa bòodeɔ ví waɔ kēaa,
Sela gbè'edeɔ gulake,
aa pɔna wii le gbèsí sí musu.

¹² Aa Dii tɔbɔ,
wi aà táasile ísia baa.

* 42:1 Luk 3.22 † 42:4 Mat 12.18-21 ‡ 42:5 Zin 17.24-25 § 42:6 Isa 49.6, Luk 2.32, Zin 13.47, 26.23

13 Dii a bɔ́ n̄ n̄gɔ́nk̄eɔ,
 aà m̄e a f̄ēl̄e lán z̄iḡɔ́ ǐ k̄ēwa,
 a nāemá n̄ wii gb̄āao,
 a ḡɔ́sake m̄o a ib̄ēeɔne.

14 Má n̄íle à ḡèḡē,
 ma lé k̄paaũa, ma az̄ia k̄ù,
 ɔ́ ma wii d̄o sa, mále we f̄ofofo,
 mále wea gb̄āa ke
 lán n̄ɔe p̄ó lé n̄e'iwa.

15 Má gb̄ès̄is̄iɔ́ n̄ s̄is̄iɔ́naɔ ɔ́ɔk̄pa,
 má tó p̄ó p̄ó b̄òlemáɔ giigaga,
 má swaɔ li gugii ũ,
 má nib̄oɔnaɔ w̄ena.

16 Má d̄ɔaa v̄īaɔne z̄é guu,
 má z̄éw̄ew̄ena p̄ó aa d̄ɔ ȳāaɔ s̄é̄n̄ɔ,
 má gusia liné gupua ũ n̄ ae,
 má gutoũtoũ d̄aān̄é s̄alala.
 Má yá beeɔ ke, má p̄ākpānz̄io.

17 Gb̄é p̄ó aa p̄ó āaɔ náai v̄i,
 aāi o p̄ó k̄asaɔ mé n̄ diiɔ ũ s̄ɔ,
 aa k̄pek̄pa, wí a n̄ k̄ú maamaa.

Isailiɔ́ v̄īa sw̄adoɔne

18 Sw̄adoɔ, à sw̄ák̄pa, í yāma!
 V̄īaɔ, à w̄ezu, í gu'e!

19 Deɔ mé v̄īaɔ ũi, mé i ke ma z̄òblenaɔ bàasio?
 Deɔ mé sw̄adoɔ ũ lán ma ǐwa p̄ó ma n̄ z̄īɔwai?
 Deɔ mé v̄īaɔ ũ lán gb̄é p̄ó naman̄ɔpiɔwai?
 Deɔ mé sw̄adoɔ ũ lán Dii z̄òblenaɔwai?

20 A yáɔ è dasi, kási á k̄ūao,
 á sw̄á w̄ēa, kási ili yāe mao.

21 A kà Diigu à z̄ɔ́ke n̄ gawio
 p̄isi a ikoyāwa a yázēde yáí.

22 Ama wà gb̄épiɔ p̄ó s̄imá,
 wà n̄ naaa z̄īz̄ɔɔ ũ, wà n̄ tata eue,
 ge wà n̄ ká k̄p̄éu m̄pii.

Aa ḡò z̄īz̄ɔɔ ũe,
 gb̄ēe ku à n̄ b̄oɔ.

Aa ḡò z̄ī ài ũe,
 gb̄ēe ku à m̄e wà n̄ gb̄aeo.

23 A guu déme a sw̄áse yápīzii?
 Déme a laaid̄ɔwà za gb̄ā à mai?

24 Déme Yak̄ɔbu buiɔ k̄p̄amá z̄īz̄ɔɔ ũi?
 Déme Isailiɔ k̄p̄amá wà n̄ naaai?
 Dii p̄ó wa duunak̄èè nolo?

Aai we wà aà ɔtond̄ɔk̄i gwào,
 aa ḡi aà ikoyā mai.

25 ɔ́ à p̄ok̄ūma p̄ās̄i b̄òb̄omá z̄ī gb̄āa ũ.

Té kùàamá gupiiu, aai làasookεo,
zĩ ní blé, a yá i gē ní nòse guuo.

43

Isailio Suaban m̀ndona

¹ Tiasa ma Dii ma m̀e,
á Yakɔbu buio, máme ma á ké,
á Isailio, máme ma á ikàsa.
Asu v̀iakεo, asa ma á bó,
ma á sisi á t̀owa, a gō ma pó ũ.

² Tó a gē iu, a daálao,
tó swa lé á ble, máo kúánɔe.
Tó a gē téu, a nawáo,
tó a si t̀evuau, a kúwáo.

³ Asa mámema Dii á Lua,
á Isailio Lua pó ma kua adoa ũ,
á Suabana ũ.

Má Egipio kéé á gēe ũ,
má Etiopio ní Sabaɔ kpá á gbεu.

⁴ Lá á beee v̀imee mé á gbiamεe,
mé má yeázi,
má gbéɔ kpá á gēe ũ,
má buipáleo mipáakeáno.

⁵ Asu v̀iakεo, asa máo kúánɔe,
má bo ní á buio gukpe oi,
má á néo káaa be'ae oi mà suńno.

⁶ Má o gugbántoo oie: M̀òò!
Geomidokli s̀ò: Nsu gí ní kpáio!
Su ní ma negɔe pó kú z̀azãɔ,
su ní ma nenɔe pó kú t̀ole léwao,
⁷ gbé pó ma t̀ó kúmápio,
gbé pó ma ní ikàsa
ma ní ké ma t̀oba yáipio.

⁸ Bo ní v̀ia wɛdepio
ní swádo yámanapio.

⁹ Bui píi k̀o káaa,
b̀usu píi gbéɔ kálεa gudoũ.
An déme yá bee d̀o à doaa oi?
An déme yázi k̀awēe wá swáwai?
Aa bo ní ní seeladeɔ, aai ní yá'o,
ké gbéɔ ma, aai me síanae!

¹⁰ Ma Dii ma m̀e,
áme á ma seeladeɔ ũ,
ma z̀oblēna pó má s̀eo ũ.
Ma á sé ké à ma d̀o, í ma náaike,
ío d̀o gbé pó má de a ũ.

Táae ku ma áao,
mé an kee aɔ ku ma gbεao.

¹¹ Mapi, mámema Dii,

mé ma bàasio suabanae kuo.

¹² Mámε ma dɔaa ma yǎ'ò,
ma á suabà, má dàé á dǔ,
i ke dii zǐlo pó kú á guue no.

Amε á ma seeladeɔ ũ,
ké mámε má Lua ũ.

¹³ Ao, má de a ũ zadǔ gɔɔ i daaleo.

Gbēe a fǔ pɔe bɔ ma ɔuo.

Tó mále yǎke, déme a kpamεei?

Lua sùuu n̄ Isailiɔ náaisaikεo

¹⁴ Ma Dii á Suabana,
á Isailiɔ Lua pó ma kua adoa, ma mè,
má gbéɔ gbaε Babeliwa á yǎi,
má Kaladeɔ ne gɔɔ pó aale bàale,
má n̄ gulakea lile aaakea ũ.

¹⁵ Ma Dii á Lua pó ma kua adoa,
á Isailiɔ Kena, á Kían ma ũ.

¹⁶ Ma Dii ma zεbò ísiau,
ma zé dà í zɔɔpi guu,

¹⁷ má tò zikasɔgɔɔ n̄ sǔɔ sǐ zéu
n̄ zǐgɔɔ n̄ n̄ gbāao píi,

ɔ aa gè kálea, aai fele bɔ,
aa mǐde lán filiadeawa.

¹⁸ Asu làasooke yǎziɔwa bɔ,
ásu yá pó gèpiɔ da bɔ.

¹⁹ Gwa! Mále yá dafu ke sa.

Ké yǎpi lé bɔ, i dǔo lé?

Mále zé fǔ gbáau,
mále swaɔ bɔ gugiiu.

²⁰ Sèa n̄bɔɔ ma tɔnasi,
gbēgbonaɔ n̄ koohũhũnaɔ,

asa mále í kpá gbáawa,
mále swaɔ bɔ gugiiu,

ké ma gbé pó má sèɔ e imi,

²¹ gbé pó ma n̄ ké mazia pó ũ

ké aa ma táasilepiɔ.

²² Yakɔbu buiɔ, i ma sísisio,

Isailiɔ, i ma kǐi weεε a kpasao.

²³ I mɔa n̄ sa pó wǐ a pó kátεu à tékũ sāoo,

i ma kpela n̄ á sa'obɔɔɔ.

Mi pówεn gba aso diéo,
mi ñadawá n̄ tulaletikaamεε téaoo.

²⁴ I tulaleti ginana lumεεo,

i á sa'obɔ n̄isi kpaa ma kǎo,

ɔ a á duuna aso ñimεε,

a ñadàa n̄ á yǎvǎiɔ.

²⁵ Mámεmaa Dii,

mi á tàaeɔ bǎde ma sùuu yǎi,

mili tó á duuna yá dɔmagu lɔ.

²⁶ A á yá'omεε wà gwa ní kɔɔ,
à dau siu lá a á bɔwa.

²⁷ A dezi sɛ́ia duunakè,
mé á ānabɔ bɔ̀ ma kpe.

²⁸ A yáí má a kúkíi gbězɔɔ kpeɔɔ,
má Yakɔbu buiɔ kpa kaalei,
má Isailiɔ kpa sósɔi.

44

Lua diike de táaɔla

¹ Tiasa Yakɔbu bui ma zɔ̀blenaɔ,
Isaili ma yenzideɔ, à ma yāma.

² Ma Dii á Dɔnlɛde pɔ́ á ké
ma á ikàsa neasakpeu ma mè:
Yakɔbu bui ma zɔ̀blenaɔ
á bui maa pɔ́ má sɛ̀ɔ,
ásu to vía á kũo.

³ Asa má í pisi gu'isaie,
má tó í da tɔ̀le giia,
má a Nisina pisi á buiɔwa,
má báaada á sɔ̀kpaεɔgu.

⁴ Aa fɛ̀le lán sɛ̀bɔɔwa,
aa ɔ́tá lán swagbalawa.

⁵ Gbé bee a me Dii pón a ũ,
gbědo a Yakɔbu tó ble,
ado a ké a ɔ̀wa, Dii pɔ́,
ado a Isaili tó sé.

⁶ Ma Dii Zígɔde Isailiɔ Kía
an Bona, ma mè,
mámε má Dɔaana ní Gɔzānao ũ,*
ma bàasio diie kuo.

⁷ Démε kāmawai?
Aà lési, aà yá'o.

Aà yá pɔ́ lé mó dau siumεε káau,
aà yá pɔ́ a su ke o.

⁸ Asu to vía á kũo, ásu gilikeo.
Mi a kpàwakεé, á mà za káauo lé?
Amε á ma seeladeɔ ũ.
Diie ku lɔ ma bàasie?
Má gbési pále dɔo.

⁹ Táapinaɔ́á pɔe no,
an zí pɔ́ ní pɔ́ dɔ̀wàɔ ài vío.
An seelamaakεnaɔ́á víaɔne,
an yádɔsai a widamá.

¹⁰ Tó gbé táa pí a kè dii ũ,
a àikεèo.

¹¹ Wí a gbé pɔ́ lé zɔ̀blenéɔ kú píi,

* **44:6** Isa 48.12, Zia 1.17, 22.13

asa an pinaɔ́ gbēnazinaɔne.
 Aa kãaa m̄pii aa bɔ gupuau,
 mí gili gēngu, mí widamá s̄anu.

¹² Sia ì mɔ da téu,
 ì gbēgbē ní masanao,
 ìpi táa ũ ní a gàsa gbãao.
 Ɔ nɔana ì aà de, aà gbãa ì busa,
 tó i í e m̄io, aà yēē ì láa.

¹³ Li'ãna ì ba yō líwa,
 ì a d̀ɔda ní p̄o ía boolodabɔɔ,
 ì a seelake ní s̄is̄inao,
 ì a tēeke ní kpásagōnao.
 I á lán gbēnazinawa kefeũkefeũ,
 ké àɔ ku a kpéu táa ũ.

¹⁴ W̄i se de lí ge gialì
 ge gbēneli z̄o likpeu ní p̄oēãwa,
 ge p̄eli p̄o wa bà, lou tò à z̄o k̄ũ.

¹⁵ Lí de gbēnazinaɔne yàa ũ.
 W̄i se wà tékpakpaò,
 w̄i tékaò wà p̄ēkeò bɔ.
 Ɔ w̄i á táa ũ wàɔ kúléè,
 w̄i aà ke dii ũ wà misiilèè bɔ.
¹⁶ W̄i a k̄ini kátèu wà blekeò,
 w̄i ǹɔ kpaò téa wà so wà ká.
 W̄i tékpakpaò bɔ wà me:
 Ūhũ! Ma té è sa, ma me kè b̀ɔb̀ɔ.

¹⁷ Ɔ ì a k̄ini ke táa ũ a dii ũ,
 ì kúléè, ì misiilèè,
 ì wabikewà ì me:
 Ma suaba, asa ma diin n ũ.

¹⁸ Aa ònɔ v̄io, aali yãmao,
 wà ɔkùnè ní wéwae, aale gu'eo,
 wà ní ǹɔse líaa, ò aa ḡò faasai.

¹⁹ Aali làasookèo, aa ònɔ.
 Ké aa a k̄ini kátèu,
 aa p̄ēkè a yōwa,
 aa ǹɔ kpaò téa aa sò,
 ò aa táa kè ní a k̄inio,
 aa misiileli p̄o aa z̄è,
 aali yápi wàaipao.

²⁰ Aale káwã wēele tawa lé'iuē,
 an s̀ò m̄afilide ì ní sásã.
 Aa f̄o nízia misi aa me,
 p̄o p̄o wa k̄uáá p̄o egeaεo.

²¹ Yakɔbu buiɔ, à to yá beeɔ d̀ɔágu,
 asa ma z̀ɔblenaɔn á ũ, Isailiɔ.
 Ma á ké, ma z̀ɔblenaɔn á ũ,
 Isailiɔ, á yá a s̄amaguo.

²² Ma á tàaeɔ b̄adè,

aa tà lán louwa,
 á duuna gèzεa lán suawa.
 A εa sua, asa ma á bó.
²³ LuabεdeϷ, à gulakε, asa Dii kè,
 zílεdeϷ, à kúkuakε.
 GbèsísíϷ à vívί n̄ wiitēnao,
 likpε n̄ a líϷ píi,
 asa Dii YakϷbu buiϷ bò,
 à tϷbò IsailiϷ yá musu.

Yelusaleū zia vua

²⁴ Ma Dii á Bona pó ma á ikàsa neasakpεu, ma mè
 mámεmaa Dii, ma pópíi kè,
 ma musu kpàε mado,
 ma dúnia kàε n̄ mazía ϷϷ.

²⁵ Mi ānabi εgenao seela páε,
 mi to màsokenao gō láanipϷ ũ,
 mi to ōnōnao kpεkpa,
 mi n̄ dōa liaané.†

²⁶ Mi a zòblenaϷ yá sé lesí,
 mi to ma iwao ledama zíkε,
 má ò Yelusaleū zia a vu,
 wi εa Yuda wéleϷ káε,
 wi n̄ kpé gbooaϷ kekε.

²⁷ Mi o ísiε aà ba,
 mi o swaϷne aa gō gii.

²⁸ Má ò Kilusi yá musu,
 àϷ de ma sādāna ũ,
 ké à ma pœā kemεε,
 i o Yelusaleū yá musu,
 wa εa káε, wi ma kpé dϷ.‡

45

Dii Kilusi kpaa kpalau

¹ Ma Dii ma Kilusi kpà kpalau,
 ma aà kù a Ϸplaawa.

Má buiϷ neè,
 i n̄ kíaϷ asana polo n̄ pi,
 má zεwēè, bíibϷleϷ aao tataaèϷ.

² Má òè: Mámε má dōaanε,
 má gbèsísíϷ daaíne,
 má bíibϷle gba pó wa pí n̄ mōgotēϷ gboo,
 má m̀ gbáaϷ zōεzōε.

³ Má n̄ gba gusϷ pó ϷdeϷ n̄ àizεε pó ulεaϷ,
 ké n̄ e dō mámεmaa Dii,
 IsailiϷ Lua pó n̄ sisi n̄ tówa ũ.

⁴ Ma lezùnzi n̄ tówa
 ma zòblena YakϷbu buiϷ yáí,
 Isaili pó ma n̄ séϷ yáí.

† 44:25 1Kln 1.20 ‡ 44:28 Eza 1.2

Baa ké ní ma d̄so,
ma tó gbia kpà̄n̄e.

⁵ Mám̄ema Dii, a p̄ale kuo,
ma bàasio diie kuo.

Baa ké ní ma d̄so, má n gba gb̄aa,

⁶ ké wà e d̄o za íat̄ēbilek̄i
e a ḡēkp̄euk̄i ma bàasio gb̄ēe kuo.

Mám̄ema Dii, a p̄ale kuo.

⁷ Gupua íkasan̄an ma ũ,
gusiak̄ūnan ma ũ,

aafiakp̄amaden ma ũ

mé yá̄yamaden ma ũ.

Ma Dii m̄ám̄e mi beē ke p̄i.

⁸ Musu, m̄òse gb̄ae,

luabe, to lou kwe yá̄zede ũ.

T̄òle, w̄ēaa, gb̄ē̄o suabaa i b̄ole,

i z̄òk̄ū ní yá̄zedeo s̄anu.

Ma Dii m̄ám̄e má d̄ile màa.

⁹ Waiyoo gb̄é p̄ó lé a Kena léwe,

oo kaso p̄ó k̄ále t̄òlēo don aà ũ.

Gí ì o a t̄òton̄e: Bó níle keia?*

N p̄okea a on̄e ní ò v̄ioa?

¹⁰ Waiyoo gb̄é p̄ó ò a maee:

Bóȳai n ma kai d̄úniawa kéwai?

Waiyoo gb̄é p̄ó ò a dae:

Bóȳai n ma ìi kéwai?

¹¹ Ma Dii á Isailīo Kena,

á Lua p̄ó ma kua adoa, ma m̄è

ám̄e á ma lala zia yá̄ musua?

Am̄e á yá̄dilem̄ee ma né̄o

ge ma p̄okeāo yá̄ musua?

¹² Mám̄e ma t̄òle k̄è,

ma gb̄ēnaz̄ina k̄al̄ewà,

ma ò mé musu kp̄à̄le,

ma yá̄dilēdile a p̄ò̄n̄e.

¹³ Mám̄e má Kilusi vu iu yá̄zede yá̄i,

má zep̄oōe gup̄iiu s̄usu.

Ōm̄e a ma gb̄é z̄ìz̄ò gb̄ae

aa ma w̄é̄le vu.

A bee ke ài'ea ge gbagusāe yá̄io.

Ma Dii Z̄iḡòde m̄ám̄e má ò.

¹⁴ Ma Dii ma m̄è:

Egip̄īo z̄í ài ní Etiop̄īo ele àio

a ḡò á p̄ó ũ,

mé Seba bui gb̄à̄o bua su á k̄i

m̄odaona gala kp̄ák̄paa.

* 45:9 Lom 9.20

Aa kúléé aa awakpaé aa mε:
 Lua kúánɔ fá, dii pále kuo.
 15 Lua pɔ wa aà asii dɔn n ũ fá,
 Isailiɔ Lua ní Suabanan n ũ.
 16 Wí a táapinaɔ kú nípii,
 an gεε a gɔ kpá ní wéi.
 Aa kpekpa sãnu nípii mipelεa.
 17 Dii a Isailiɔ suaba,
 an suabaa aɔ láaa vío.
 Wí a á kú bauo,
 á gεε a gɔ kpá á wéi bauo.

18 Ma Dii ma mè
 mámε ma musu kè,
 mámε má Lua ũ.
 Ma dúnia ikàsa má kè,
 mámεmaa Kalena ũ.
 Mi dúnia ke àɔ da pão,
 má kèke ké wàɔ ku a guue.
 Mámεmaa Dii, a pále kuo.
 19 Mi yã'o asii guu ge tɔɔle nɔnauo,
 mi o Yakɔbu buiɔne aa ma weele pão.
 Ma Dii mi yã'o a zéwae,
 síana kpàwa mi ke.

20 A buipále pɔ a gulè
 a á bùsu tò weɔ,
 à mɔ kɔ kãaa, í sɔ kãi.
 Gbé pɔ aali táa kũaɔ yãe dɔo,
 aai wabike dii pɔ a ní suabaowa.
 21 A lekpaai à mɔ á yã'o gupua.
 Déme dɔaa yápi ò za káauí?
 Déme bɔ̀ò za zii?
 Mapi Dii nolo?
 Luae kuo, ma bàasio.
 Lua maa suabanae kuo, sema mapi.

22 A gbé pɔ á kú za tɔɔle léwaa,
 à sua, mí á suaba,
 asa mámε má Lua ũ, a pále kuo.
 23 Ma legbè ní mazía tɔo,
 yázede bɔ̀ ma léu, a gbooa vío,
 ma mè: Gbépii a kúlemεε,
 aa ma luake dɔ.†
 24 Wa o ma yá musu:
 Yázede ní gbãao ku Dii kíiε.
 Gbé pɔ fẽmazio mɔ ma kíi vlãnaa ní pɔ̀ɔu.
 25 Isaili bui píi a bɔ maa Dii sabai,
 aai íanadã aà yá musu.

† 45:23 Lom 14.11, Flp 2.10-11

46

Babeli diiɔ kɔ'ea n̄ Luao

¹ Bɛli lé su z̄íle,

Nɛbo lé naale,

an t̄áa pɔ zuɔ sɛapɔɔ́á asoɛ,

aa kp̄asa n̄ a sɛao.

² Zupɔ lé naale, aale su z̄íle,

aale fu asowa s̄anus̄anu,

ɔ́ t̄áapɔ lé ḡɛzɛa z̄izɔɔ ũ.

³ Yakɔbu buiɔ, à ma ȳama!

Isaili k̄ɔna pɔ má á sɛa za n̄sɛu,

má á z̄ɔa ma ḡau za nɛasakpɛupɔ.

⁴ E à gɛ zik̄uò máɔ ku k̄ɛwae.

E á mik̄a gɛ può máɔ á k̄uaɛ.

Máme ma á k̄é, máme máɔ á sɛa,

máme máɔ á k̄ua, mé má á bɔ.

⁵ Dé ále e ma muaaòì?

Dé ále e wá s̄aai?

Dé ále e wá doū, ále ma lɛɛuòì?

⁶ Gb̄éɔ ì vua bɔ n̄ s̄òu,

ge aaì ánuɔ ȳ kiloowa,

ɔ́ aaì a z̄í da siaɛ aà t̄áapioné,

ɔ́ aaì k̄uléè aa misiilɛè.

⁷ Aaì sɛ da n̄ ḡau aa taò,

aaì dile a pélek̄i,

ɔ́ ì ḡɔ zɛa we, ìli go a tíao.

Tó wà lɛzùì, ìli weo,

ìli n̄ ȳa'ɔma b̄onéɔ.

⁸ A làasookɛ ȳáɛ beewa,

ìɔ k̄ua á s̄u, swágb̄adeɔ.

⁹ A làasookɛ ȳazi káauɔwa,

asa máme má Lua ũ, a p̄ale kuo.

Máme má Lua ũ, diie muaamanɔɔ.

¹⁰ Mi d̄ɔaa ȳá z̄à kp̄awake za káau,

mi ȳá pɔ a su m̄o o e àɔ ḡé kái.

Mi mɛ ȳá pɔ ma zɛò a kɛ,

ȳá pɔ má yei píi, má kɛɛ.

¹¹ Má lɛzu b̄asoi gukpɛ oi,

má gb̄épi sísi za bùsu z̄àz̄au aà ȳá pɔ mále ȳá kɛ.

Ȳá pɔ má ò má b̄òð saɛ,

ȳá pɔ ma zɛò má kɛɛ.

¹² A swágb̄ade pɔ ále e á z̄iblea z̄ãɔ,

à ma ȳama.

¹³ Ma z̄iblea ḡɔɔ z̄ào, à k̄aik̄ù,

ma gb̄éɔ suabaa a ḡɔɔ ga bo.

Má tó Siɔna z̄ible,

má a gawi pisi Isailiɔwa.

47

Babeli dúuz̄sa

¹ Babeli wéle léso, pila z̄le bùsuu,
á Kaladeɔ, à z̄le z̄le kpalabaasai.
Wa oé m̄z̄ãe ge menienadeɔ lo.

² A á pókummusu go á mia,
í gbeɛ se wísilo.
A zwãa kuluka á gbala t̄ea bo,
í ḡe íu à bua swaɔwa.

³ Wa á puizi e, á asii a bo gupuau.
Má t̄osiwá, má á gb̄e t̄eboo.

⁴ Wá Bona tón Dii Ziḡs̄de,
Isailio Lua p̄o a kua adoa.

⁵ Dii ò Babelideɔne:
A gé gusiau, í z̄le kílikili.
Wa oé kpalao mide lo.

⁶ Ma p̄o p̄a gb̄é p̄o de ma p̄o ũzi,
má tò wà ma gb̄épio kpe è.
Ma ní kpama, ò ní ní w̄enagwao.
Baa maez̄ɔɔ, n zuu gbia dané à t̄ómá.

⁷ N m̄e n kpalablea aɔ gé ḡɔɔpiiɛ.
N yápio k̄ua n n̄s̄e guuo,
ni làasooke yápio midɛawao.

⁸ Yáe bee ma sa lalaside.
N z̄leá báawa d̄ɔd̄ɔa,
n m̄e n bàasio gb̄e kuo,
nȳɔ gyaable bauo,
nȳɔ nega w̄enakeo.

⁹ Yáe bee a ní le píi ḡɔɔ do kóŭ,
negaga ní gyaableao.*
Baa ní n gb̄ek̄ɔlek̄ea z̄ɔɔ
ní n p̄ɔdama p̄ásio,
yápi a ní le, aɔ f̄ona vío.

¹⁰ N n yāv̄aíke náai ví,
n m̄e gb̄e lé n eo.
N òno ní n d̄s̄ao n mi líaa,
ò ní o n n̄s̄eu n bàasio gb̄e kuo.

¹¹ Músi a ḡenzi,
nȳɔ a ȳò d̄ò ñ keo.
Kisia a n le, aɔ kek̄ea vío,
ásoo p̄o ní a f̄án vío a n le lezasai.

¹² Wet̄a nȳɔ gé ní n p̄ɔdaamáo ní n gb̄ek̄ɔlek̄ea
p̄o de n ɔzi ũ za n n̄f̄ɛnen z̄ío.
Tó a f̄ò àik̄ene be!
Tó a f̄ò to ñ víadadañzi be!

* 47:9 Zia 18.7-8

13 N nziá kpàsa ní yāgbεaama dasio.
To musu táasikanao ní saanyādōnao
ní mō àsi baokpanao sunε ní ní yáo,
aa n suaba ní yá pó lé mōmao.

14 Aa δε lán sè giiwa, té a kúmá,
aa níziá si tévua gbāawao.
Té pó wa kpakpa no,
té pó wa zōlε a sae no.

15 Maa gbé pó tétenzi za n néfēnen zí
n nziá kpàsa ní yáio gō.
Aa fáaa aao liaazō,
an kee a fō n bōo.

48

Dii mé zia yá dō

1 Yakōbu buio, à yáε bee ma.
Isaili tó kúwá, a bō Yuda au guu.
I legbē ní Dii tóo,
i Isailio Lua sísi,
ō ili ke a zéwā ní náaiio.

2 I mε Lua wéledeon á ũ,
á sō kpálea Isailio Luazi,
aà tón Dii Zigōde.

3 Ma dōaa yāzi káauo ò,
ma a kpàwakè ní ma léo,
ma bō ní yáo kándo, ō yápio kè.

4 Asa má dō ké á swá gbāa,
á waa gbāa lán sōwa,
mé á kua gbāa lán mōgotēwa.

5 Ayāmεto ma dōaa má òé za káau,
ma a kpàwakèé e ào gé mói,
ké ásu mε á táao mé kèo,
ge á pó āao ní á pó kásaaó mé dīleo.

6 A yápio mà. Gwa! A kè píi.
A ye dō noa?

Za gbā má yá dafu kpàwakéé,
yá pó ulεaé, á dōo.

7 Ma bōò gbāε, yāzi no.
Gbā bàasio, i ma yāao,
ké ásu o á dō yāaεo.

8 I mao, á dōo, á swá dōi za zio.
Asa má á dō náaisaideo ũε,
za á igōō wī mēé Wúuuε!

9 Ma tó yái ō ma a pōkūma tò kpaá íi,
ma táasilea yái ma aZIA zùukèi,
ké másu á míbnzōo.

10 Gwa! Ma á baasa,
i ke ní téo lán ánu suwa no.

Ma á maa wèele ní taasikεao,
i ke mua té guu no.

11 Ma bee kè mazla yáí.
Má tó wà ma tó òkpaa?
Má we wà ma bεεε dǔ dii páleεo.

12 Yakǔbu buiǔ, à ma yāma,
á Isaili pǔ ma á sisiǔ.
Mámεmaa ũ.

Mámε má Dǔaana ũ,
mámε má Gǔzāna ũ lǔ.*

13 Ma ǔ mé dúnia kàle,
ma ǔplaa mé musu kpàle.
Tó ma ní sisi, aai fele sānusānu.

14 A mǔ ápii, à yāma!
Táaǔ kpele mé yápiǔ ò yāai?
Ma gbēna mé a yá pǔ mále yá ke Babeliε,
a ǔtǔ Babiloniǔwa ní gbāao.

15 Mámε ma yā'ò ma aà sisi,
má mǔaàno mé aà tá a ke na.

16 A sǔmazi à yáε bee ma:
Za a daaleǔǔ mi yāε o asii guuo,
ǔǔ pǔ à kè, má kú we.

Dii Lua ní ma Nisinao aa ma zǐ à mè:

17 Ma Dii á Isailiǔ Lua á Bona
ma mè mámεmaa Dii á Lua,
mi yá káfiade daé,
mi á da zé pǔ de à sεwa.

18 Tó a laaidò ma yādanεǔwa yāa,
dǔ á kua aǔ na lán swawa,
á maakea aǔ kpálea vío lán ísia idāazǐwa,

19 á néǔ dasikū lán ũfāawa,
bui pǔ a bǔ á pleuǔ aǔ dasi lán gbèkǔǔwa.
An tó a ga bauo, a láa ma kíio.

20 A bǔle Babeli,†
à bàale Babiloniǔne!
A yápi kpàwake ní gulakeao,
à yápi baokpa e dúnia léwa,
í o Dii a zǔblena Yakǔbu buiǔ bǔ.

21 A gǔénoǔ guyaaau, imi i ní deo,
a tò í bǔné gbesiu.
A gbepi pàa, ǔ í bǔ lé bàale.

22 Ma Dii ma mè:
Váikεnaǔ aǔ aafiao.

* 48:12 Isa 44.6, Zia 1.17, 22.13 † 48:20 Zia 18.4

49

Dii zòblena lè plaade

1 A ma yāma ísiabaade!
 A swákpa búsuzázāde!
 E wàò gé ma ii Dii ma sisi,*
 ɔ̀ɔ̀ pó má kú ma da gbεεu, à ma tó òné.
 2 A ma lé kè lán fēnda lenawa,†
 à ɔ̀kùmalá kè à ma d́á,
 à ma ke lán kà sónεwa,
 à ma zu a gbàlau.
 3 A òmεε a zòblenan ma ũ,
 Isaili pó á tɔ̀ɔ̀ a musu.
 4 Ma mè ma zǐ pā kèε,
 ma a gbāa kòle gugiiyaa musu.
 N beeo ma asea ku Dii kíi,
 ma ài kú ní ma Luao.
 5 Dii ma ikàsa ma da gbεεu
 kè màò de a zòblena ũ,
 kè mà suε ní Yakɔ̀bu buiɔ̀,
 mà Isailiɔ̀ kāaaε.
 Asa má gbia Diie,
 ma Lua mé ma gbāa ũ.
 6 A òmεε à mε: Gōa ma zòblena ũ
 kè ñ εa Yakɔ̀bu buiɔ̀ se musu,
 kè ñ su ní Isaili pó b̀̀̀ ní pá ziu,
 kè bee kènε fēneŭ.
 Má n dile gupua ũ buipāleɔ̀ne,‡
 kè ñ gé ní suabayāo e t̀̀̀le léwa.§

7 Dii, Isailiɔ̀ Bona,
 an Lua pó a kua adoapi mé ò
 kpalablenao zòblena pó wà sakàu
 wa ye aà gíyáioε à mè:
 Tó kíao wesínle, aa fεle ze,
 d̀̀̀aanao i kúlenε,
 asa Dii pó n se náai vǐ,
 Isailiɔ̀ Lua pó a kua adoapi.

Isaili zǐɔ̀ɔ̀ sua Siɔ̀na

8 Ma Dii ma mè,
 má n yāma a ɔ̀ɔ̀wa,
 má d̀̀̀le suabagɔ̀ɔ̀.*
 Má n d́á,
 má n ke ma bàa kua ní gbéɔ̀ mi ũ,
 kè ñ e su ní Isaili b̀̀̀su yàaa a pá ziu,
 ní kpaalené.
 9 Nyɔ̀ o zǐɔ̀ɔ̀ pó kú gusiauoɔ̀ne
 aa b̀̀̀le mó gupuau.
 Aa p̀̀̀ble zéɔ̀ saε

* 49:1 Isa 7.14, Zel 1.5, Mat 1.21 † 49:2 Ebe 4.12, Zia 1.16 ‡ 49:6 Isa 42.6, Luk 2.32, Zin 26.23 § 49:6 Zin 13.47

* 49:8 2Kln 6.2

ń s̀s̀i wáiwaiɔ píi.

¹⁰ Nɔana ge imi a ń de ɔo,
 íatē a ń léo, mé gu a wámáo,
 asa an Wēnadōnede mé a géínɔ,
 i dɔaané e nibɔnai.†

¹¹ Má a gb̀s̀s̀iɔ ke zé ũ,
 ma zedaɔ aɔ ku musu.

¹² Gwa! Aa b̀ za z̀z̀á, aale mó.
 An gb̀eɔ gwa, aa b̀ gugbántoo oi,
 an gb̀eɔ b̀ be'ae oi,
 an gb̀eɔ b̀ Sini b̀suu.

¹³ A gulake luabedeɔ,
 à pɔnake z̀l̀edeɔ,
 à koo pūna ń lesiao gb̀s̀s̀iɔ,
 asa Dii lé a gb̀é ǹse nininé,
 àle wēnadō a gb̀é taasideɔne.

¹⁴ N beeo Siɔnadeɔ m̀e:
 Dii p̀kp̀awázi,
 wá yá s̀aàagu.

¹⁵ Né p̀ ǹe ý kp̀awà yá a f̀ s̀aàague?
 A a ne'ia wēnagwao lé?
 Baa tó aà yá s̀aàagu,
 n yá a s̀amaguo.

¹⁶ Gwa! Ma n t́ k̀e ma ɔlau,
 n bíi yá ɔ do ma s̀owa g̀ɔ̀piie.

¹⁷ N né p̀ aa ea n feleɔ wà lé su,
 gb̀é p̀ aa t̀ n g̀ bezia ũ lé tá.

¹⁸ Wēzu ǹ gugwagwa,
 n néɔ k̀aa lé suma.
 Ma Dii ma m̀e ń mazia kuao,
 aa nama nípii lán nɔamblebɔwa,
 níyɔ ń da lán z̀akən dafu bɔawa.

¹⁹ Baa ké wà n gboo
 wà n ke bezia ũ,
 mé n b̀su g̀ da p̀,
 níyɔ f̀ ǹ n néɔ si pii ɔo.
 Gb̀é p̀ kp̀anziɔ aɔ kunnɔ z̀.

²⁰ Nyɔ swále né p̀ wà ń í n ɔɔɔg̀ɔ̀ɔ̀ yáwa, aa ok̀e:
 Gue bee f̀neũ, a f̀ wá sio,
 wá gba d̀eepooki wà z̀leu.

²¹ Nyɔ me n s̀ guu:
 Déme né beeo ímeɛi m̀ɔ̀ɔ̀?
 Ma néɔ g̀aga ma g̀ nésai,
 Lua g̀imazi à ma néɔ s̀ia,
 déme népio gwài?
 A ma to mado, népio b̀ má ni?

† 49:10 Zia 7.16-17

22 Ma Dii Lua ma m̀̀:
 Gwa! Má ɔ̀ke buipáleɔ̀ne,
 aa n neḡɔ̀eɔ̀ kuɛ suone.
 Má gudɔ̀kɔ̀ekii dilè b̀̀su pii gbéɔ̀ne,
 aa n nenɔ̀eɔ̀ z̄ɔ̀ ní g̀̀au aa m̀̀one.
 23 Kíáɔ̀ mé aáɔ̀ de n néɔ̀ gwanaɔ̀ ũ,
 kía naɔ̀ mé aáɔ̀ de ní ỳk̀pamadeɔ̀ ũ.
 Aa kúlè b̀̀su sene,
 aa n gbá b̀̀su sásá,
 níɔ̀ d̄ɔ̀ ké mámema Dii.
 Wí a gbé́ p̄ɔ̀ a wé d̄ɔ̀mazi kũo.

24 Wa f̄ɔ̀ ḡɔ̀sa z̄ì ài siwàe?
 Wa f̄ɔ̀ z̄ìz̄ɔ̀ɔ̀ b̄ɔ̀ gbé́ p̄ási ɔ̀z̄ie?
 25 Ma Dii ma m̀̀,
 ao, wa z̄ìz̄ɔ̀ɔ̀ si ḡɔ̀sawa,
 mé wa z̄ì ài b̄ɔ̀ gbé́ p̄ási ɔ̀z̄i.
 Má sòleke ní gbé́ p̄ó lé sòlekennɔ̀ɔ̀,
 mí n néɔ̀ suaba.
 26 Má tó n íadamadeɔ̀ níziá só,
 aa níziá au mi à ní de lán wēwa,
 gbé́pii iɔ̀ d̄ɔ̀ ké
 mámema má Dii á Suabana,
 á Yakɔ̀bu buiɔ̀ Lua gbãade, á Bona ũ.

50

1 Ma Dii ma m̀̀,
 ké a m̀̀ ma á da yà,
 aà gínzila kú má ni?
 Ma fiade kpele ma á yíawàì?
 Aawo! A duuna yáì ma á yiai,
 á tàaeɔ̀ yáì ma á da yài.
 2 Ké ma m̀̀, b̀̀yáì mi gbēe eo ni?
 Ké ma lezùázi,
 àkeá á gbēe i weao ni?
 Ma ɔ̀ kè geseũ a f̄ɔ̀ á b̄ɔ̀ yà?
 Má gbãa v̄ì mà á bo noa?
 Ma ísia lèle, ɔ̀ gugii b̀̀,
 má tò swa g̀̀e lán gbáawa.
 A kp̄ɔ̀ g̀̀ga isai yáì,
 ɔ̀ aa yaikè ké í kuo yáì.
 3 Mi to gu si gbéɔ̀ne,
 mi zwàa sia da musue.

Dii z̀̀blena lè àāsde

4 Dii Lua ma gba lé mà yádaoné
 mà yá p̄ó ì gbé́ p̄ó b̀̀saɔ̀ gba s̄ɔ̀ o.
 Iɔ̀ ma vu lá gu lé d̄ɔ̀,
 ì ma swá nakú,
 ké mà yáma lán yádadana p̄ówa.

⁵ Dii Lua ma swá wè,
mi zazakūo, mi pòbòzākεo.

⁶ Ma a kpe tò lia gbé pò aale ma gbéone,
ma a gee tò dɔa gbé pò aale a ká woloone.
Ké aale ma sòsò, aale lé'ikákaa,
mi a wé ga ma sòdo.*

⁷ Ma gee a gō kpa ma wéio,
ké Dii Lua lé dɔmale yáí.

A yáí ma ae dɔ súsu lán gbɛsiwa,
má dō ké wí a ma kūo.

⁸ Lua ma yānakpamade kumanɔ kái.

Déme a bɔbɔmanɔi?

Wà aedɔkōwa!

Déme ma káalakena úi?

Aà sō kái!

⁹ Dii Lua mé ì dɔmale,

déme a fō yādamalai?†

Ampii aa ke yáiyai lán pɔkasawa,

kòòò mé a ní soso.

¹⁰ A déme Dii vía ví

ì aà zòblena yāmai?

Tó a be gusiau filia í sai,

aà Dii náaike,

ì sòkpale a Luazi.

¹¹ A ma, á gbé pò i téka áziac

i sè té dɔ,

à ge àò be á tépi vuai

ge sè pò a tesòwà gupuai.

Yá pò a bɔ ma ɔzi à á len ke:

Aɔ wúlea gu wāwādeu!

51

Dii Siɔnadeɔ suabaa

¹ Ma Dii ma mè

à ma yāma yáɛdeyanaɔ,

á gbé pò ále ma kíi weleɔ!

A wépe gbɛsi pò wà á bó a guuwa,

à gu gbɛde pò wà á yóu yāda.

² A làasooke á dezi Ablahaū yáwa

ní aà na Sala pò á bui kèò,

asa gɔɔ pò ma aà sìsi, a né vío,

ō ma báaadàaàgu,

má tò à kpàsa kàle.

³ Maa ma Dii, má Siɔna nòse níniè,

má wēnakèè a gbooa yá musu.

Má aà gbáaɔ lile lán Eɛeniwa,

aà gugbaigbaio gō lán ma swaluwa.

Pɔna ní yaalɔ aɔ ku a guu,

* 50:6 Maa 14.65 † 50:9 Lom 8.33-34

sáaukpaa ní letẽo aò dɔu.

⁴Ma gbéɔ, à laaidɔ ma yáwa,
ma kpàsa, à swákpa ma yáí,
asa yázede a bɔ ma kíie,
ma ikoyá aò de buiɔ gupua ũ.

⁵A gẽgẽo má tó yá bɔ ní gbéɔ na,
ma gbé suabaa ye kái.

Má yágɔgɔ buiɔne a zéwa,
ísiabaadeɔ i sáamazi,
an wé dɔi mà ní suaba.

⁶A wése luabe gwa,
í zíle gwa bɔ,
asa luabe a gẽzea lán súlewa,
dúnia a ke yáiyai lán pɔkasawa.
A gbéɔ gaga lán kòtẽwa,
ãma gbé pɔ ma ní suabàò aà ku gɔɔpiie,
ma toa yá bɔańɔ na gbooa ví bauo.

⁷A ma yãma yázededɔnaɔ,
á gbé pɔ á ma yãdane kúa á sɔu!

Asu víake sósɔaɔ,
ásu to gbéɔ á tɔbẽesia diwáò.

⁸Kòɔ ní sóso lán pɔkasawa,
bléɔ ní ble lán ulawa,
ãma ma toa yá bɔańɔ na láaa vío,
gbé pɔ ma ní suabàpiɔ aà ku gɔɔpiie.

⁹Vu iu, vu iu Dii,
fele ní n gãsa gbãao.
Vu iu lá ní kè yãadeɔ gɔɔwa.

Mme n kwãsa z̀ez̀eò lò?
N dalagɔpi z̀.

¹⁰Mme n gugii b̀ ísiauò lò?
Isi z̀ò í pi!

N zeb̀ò ísia lutuũnau
gbé pɔ n ní b̀ɔne aa bùau.

¹¹Gbé pɔ Dii ní b̀ò ea su Siɔna ní kúkuakeao.

Pɔna láasai aò kú ní musu,
pɔna ní yaalɔ a gẽńzi,
pɔsia ní wẽnao a gẽzea.

¹²Ma Dii, máme má á ǹseninina ũ.
Akea ále víake gbẽnazimmikádɔe pɔ a wẽni de koaoei?

¹³Mapi á Kena ma musu kpàle,
ma dúnia z̀inap̀ele,
õ ma yá sàágua?
B̀yãí iò ku gili guu lá gu lé d̀

gbēwetāna pó zè ní á midεao pofē yáii?
Gbēwetānapi pókūma tón lai?

14 Gbé pó an kóò bòò gǔ níziεe tia,
aa ga ní gbāauo,
pòblea a késāmá lɔo.

15 Ma Dii á Lua mi ísia í fele,
a ikooao kǔfike.
Ma tón Dii Zígǔde!

16 Ma a yáò sòso má kàé á léu,
ma ɔkùála ma á dǔa.
Ma musu kpàle, ma dúnia zínápèle,
ǔ má ò Siɔnadeɔne aa de ma gbéó ũ.

Dii pɔ weea Siɔnadeɔwa

17 Vu iu, vu iu! Yelusaleŭ fele ze!
N pókūma toona pó na Dii ɔzǐ í mǐ,
n aà keεona pó í ní ke tálaatalaa í léu ní a gbǔo.*

18 Né pó wà ní n guuo kee i fǔ zemikùneo,
né pó wà ní gwá n guuo kee i e dǔ n ɔwao.

19 Músi mèn plaε beeo gèenzi:
Wà n gboo n gǔ bezia ũ,
mé imina ní fèndao n gbéó dède.

Déme fǔ ɔɔlɔnei?
Déme fǔ n nòse níninei?

20 Yèεεsai n gbéó nè,
aa kálea n zékpaao pú.
Aa gǔ yeelεa lán kpòo gbɔwa.
Dii pókūma tǔmá, n Lua ní wetà.

21 A yáii ma yāma sa wéle wēnade!
I zǔlema, i ke vεε no.

22 Má Dii n Lua, mi ze ní ma gbéó.
Ma mē má a pókūma toona bɔ n ɔzǐ,
nýǔ keεona pó í ní ke tálaatalaa í mi bau lɔo.

23 Má kpa n íadamadeɔwae.
Aa òne yāa n wúle wà táa'oma,
ǔ n ke bǔsu ũ,
aa táa'ò n kpeεea lán tɔlewa.

52

1 Vu iu, vu iu Siɔna!
Gbāa da ula ũ!
Lua wéle Yelusaleŭ,
n n pókasa í gbiao da,
gyafɔdeɔ ní gbálenao gē ní guu lɔo.*

2 Yelusaleŭ, bǔsu woloma,
fele zǔle n báawa.
Nenɔn zǐɔ Siɔna,
mɔdaona polo n nɔe.

* 51:17 Zia 14.10, 16.19 * 52:1 Zia 21.2, 27

³ Asa ma Dii ma m̀è:
Ma á kpámá p̄á,
mé má á bo ñasai.

⁴ Asa ma Dii Lua ma m̀è:
Ma gbé̄o zòblè Egipi káau,
a gb̄ea sa Asilio gb̄am̀òné.

⁵ Ŋ ma m̀è:
Ké bee de kpelewa sa ni?
Asa wà ma gbé̄o s̀èle p̄á,
ñ an gb̄am̀ònedeo Ìò tidòńla,
aaño ma t̀b̀èesi g̀oopi.†

⁶ A yáí tò má tó ma gbé̄o ma d̄o.
G̀o bee aao d̄o ké máme ma d̀aa yápi ò.
Ao, máme.

⁷ Baonakpana gbap̄elea gb̀esisi musu maa fá!‡
Ale aafia kp̄awake,
àle baonakpa Siònadeone.
Ale suabayã'òné,
àle me an Lua mé lé kible.

⁸ A gud̄anao wiido,
aale kúkuake s̄anus̄anu,
asa aa wesi Dii ea sua Siñale.

⁹ Yelusaleũ ziadeo,
à p̄una ní gulakeao s̄anus̄anu,
asa Dii Yelusaleũ bò,
à a gbé̄o ǹèse n̄ininé.

¹⁰ Lua a a ḡasa p̄o a kua adoa gb̄aa olo bui píie,
t̀olededeo e pii lá wá Lua a a gbé̄o suaba.

¹¹ A fele, à fele, à bo we,
ásu ok̄a p̄o gb̄aleawao.§
A gbé̄ p̄o á Dii kpé p̄o sea,
à b̄oleu, Ìò ku gb̄alesai.

¹² A b̄ole ní leeleoo,
á tá ní baaleao,
asa Dii Isailio Lua a zemikũé,
i ea ào té á kpe.

Dii z̀blena lè stīde

¹³ Gwa! Ma z̀blena a gwea e,
wa aà káfi, wa aà se lesi,
ao fuańla musumusu.

¹⁴ Aà oa ñokpà, a de oa ù bo,
aà me lile, a de me ù bo,
ñ aà yápi òimá.

¹⁵ M̀aa aà yá a ea bo bui dasio sae,
mé kiao lé a ḡo kpaaua aà ae,
asa aa yá p̄o wi oné yãao e,
aa yá p̄o aai ma yãao zé d̄o.*

† 52:5 Lom 2.24 ‡ 52:7 Lom 10.15 § 52:11 2Kln 6.17 * 52:15 Lom 15.21

53

¹ Déme bao pọ wá mà sii?*

Déme Dii gbáa asiipi dđi?†

² Àà zòblena fèlè aà aε lán lí vlāpaawa,
lán lizina pọ fù tọlè giuu à bọlọbòwa.

Aà kákaa ge aà zεa maa i ka à gbé wé bleo,
aà kefenke i ka wà wéteaàzio.

³ Wà sakàaàgu wà bānεbòè.

Pọsiadeε, a gyāε dóε dđ,

a dε lán gbé pọ wa ye wesieowa.

Wa sakàaàgu, wi aà yādao.

⁴ Kási wá gyāo ò a sea,

à wá wāwāo dđ a miwa.‡

Ɔ wa aà dīlε gbé pọ Lua aà gbè ũ,

gbé pọ Lua ọkọlọmpàè à widàwà ũ.

⁵ Wà aà zò wá tàaeo yái,

wà aà kè'ia wá yāvāio yái.

Ia pọ wa dàwàpi wá gbá aafia,

aà flàala iaó mé wá gbāgbā.

⁶ Wa sāsā wápíi lán sāowa,§

baade azía zé sè,

ò Dii wápíi vāikea dđè.

⁷ Wà aà wεtà wà widàwà,

ò i lεwēaao lán sā pọ wàlε gé a kòlokpaiwa,*

a nīlε kpé lán sā pọ wàlε a kākēlεwa.†

⁸ Wà aà kù ní gbāao,

wà yákpalekèaàno.

Wà aà bọ dúniau ma gbé tàae yái,

wà aà dè an gbēgo pọ lé ní dá ũ.

Gbé pọ kú aà gọo,

an déme yápi làasookèi? ‡

⁹ Baa ké i yāpāsikeo,

mé wi ma à εεtòo,§

wà aà mia kpàkōi ní dàakεnao,*

ò wà aà vī ọde miau.†

¹⁰ A kà Diigu à aà kè'ia aà taasike.‡

Lá à azía kè tàae awakpabo ũ,

a buike, aà wēni a gbàakū,

Dii pọeā i bọlεke aà sabai.

¹¹ Àà taasikea gbεa a εa ào wēni vī,

i a namable.

Ma zòblen maapi a to yá bọ ní gbé na dasi,

ké aa aà dđ yái,

* 53:1 Lom 10.16 † 53:1 Zāa 12.38 ‡ 53:4 Mat 8.17 § 53:6 1Pīe 2.24-25 * 53:7 Zia 5.6 † 53:7 Maa
14.61, 1Pīe 2.23 ‡ 53:8 Zin 8.32-33 § 53:9 1Pīe 2.22 * 53:9 Luk 23.33 † 53:9 Mat 27.57-60 ‡ 53:10 Zin
2.23

asa a ní yāvâi di a miwa.
¹² A yáí má aà baa daaa ní gbēzōō,
 a zì ài kpaale ní gbāadeō,
 asa à gĩ a wēnii e à gè gào,
 wà aà gwà doū ní dàakenaō. §
 A gbē dasiō duuna sè,*
 à kulekè Luae tàaedeōne. †

54

Yelusaleū dafu

¹ Ma Dii ma mē,
 n fii pó ni ne'io,
 koo pūna ní pōna wiio.
 N gbé pó ni nōwāwākeo, gulake.
 Asa n gbé pó n gō pākpanzi,
 n ne dasi aō de nōe pó a gō aedòwà póa.*
² N n zwāakpe gu káfi,
 ò a zwāa yàasa kú,
 ò a ba gbāakū,
 ò a lío péle gíūgiū.
³ Asa níyō òta òplaai ní zeeo,
 n gbéō buio bùsu símá,
 aai zōle ní wéle ziaōu.
⁴ Nsu víakeo, asa wí a n kūo.
 Nsu wideo, n gee a gō kpa n wéio.
 N èwaasogō wíyā a sāngu,
 n gyaable ní geeo kpánwei yá a dōngu bo.
⁵ Asa mapi n Kena máme má n gō ũ,
 ma tón Dii Zigōde!
 Ma Isailiō Bona, an Lua,
 ma kua adoae,
 wí mēmeē dúnia pii Lua.
⁶ Má n gbesi
 lán nōe pó wà pākpaì aà pō yàwa.
 Mapi n Lua má ea n kú
 lán èwaaso nōkpama pó à gíiwa.
⁷ Ma n to we yāa yōō gíae,
 āma má ea n si ma sūuu zōō yái.
⁸ Ké ma pō fē, ma bō n kpe gōōpla,
 āma má wēnadōne gbēke láasai musu.
 Ma Dii n Bona máme má ò.
⁹ Lá ma legbè Nōee gōō,
 ma mē í a da dúniaa bo, †
 màa ma legbè gbā b,
 ma mē ma pō a fēnzi mà n lele bo.
¹⁰ Baa tó gbèsisio làa mé sisio gbòo,

§ 53:12 Luk 22.37 * 53:12 Ebe 9.28 † 53:12 Lom 8.34 * 54:1 Gal 4.27 † 54:9 Daa 9.11

ma gbēkea láa n kíio,
 ma bàakuannò aafia yá a gbooo.
 Ma Dii n wēnadōnede mámε má ò.

11 Wéle wēnade pò zà'iana ì a suumpapa,
 mé gbēe i n nòse nínio,
 má εa n kále ní tiikòazio,
 má n ã daale safiwa.

12 Má n bíi misonaò ke ní lubiio,
 má n bíibòleò ke ní gbēdiio,
 má n bíiò bo ní gbè bεεedeò.†

13 Ma Dii, má yāda n gbéòne píi,§
 n néò aafia aò zòò.

14 Yázede a n gba gbāa,
 gbāamòa gbéòne a zà kúnno.
 Nyòò pòe vío,
 gili a gēnguo.

15 Tó wà lèlεma, bee i bò ma kíio,
 gbé pò lèlεma a mikpama.

16 Gwa! Mámε ma sia kè,
 ì tévu ní bòòò,
 aà zín gòkebòpia ũ.
 Mámε ma gbēkaalena kè lò
 aà gbéò dede.

17 Gòkebò pò wa kè n yáí a àikeo.
 Gbé pò bòbònnò, n yá a zòlewà.
 Ma zòblenaò baan we,
 má tó aa zible.
 Ma Dii mámε má ò.

55

Dii kíi wεεka a gòwa

1 Hee! A gbé pò imi lé á deò,
 à mò í kíi ápii!*

Baa tó á òa vío, à mò pòble.
 A mò vεe ní vío mi òasai, fiabosai.

2 Akεa ále òa de pò pò de ble ũo musui?
 Bóyái ále zí ài de pò pòli ní káo yáii?
 A ma yāma sa à pòmaa ble,
 á pò i ke na a nísiwa.

3 A swákpa ma!
 A mò ma kíi ké à e àò ku.
 Ma bàa aò kúánò gòpii,
 ma gbēke seasai pò má kè Davidie yápi.†

4 Gwa! Ma aà díle seelade ũ buionε,
 ma aà kè gbéò dōaana ũ, an kía ũ.

5 Nyò bui pò ní dōò sísi,

† 54:12 Zia 21.18-21 § 54:13 Zaa 6.45 * 55:1 Zia 21.6, 22.17 † 55:3 Zin 13.34

bui p3 n d5opi3 b8ale m3 n k4i
 ma Dii Isaili3 Lua p3 a kua adoa y4i,
 asa ma gawi p3sima.

⁶ A Dii k4i wεεε a8 eg33,
 8 a8 s4si g33 p3 a k4i8n3.

⁷ V4ikεna a zε t3,
 gbεv4i 3kpa a l8asooi.
 A8 zε n4 Dii3, i a8 wεnagwa,
 w4 Luapi i s8uukεa8n3 maamaa.

⁸ Asa ma Dii ma mε,
 8 l8asoo muua n4 ma l8asoooo,
 8 y4kεa muua n4 ma y4kεaoo.

⁹ L4 musu n4 z4lεo les4 dε n4 k5o,
 m8a ma y4kεa les4 dε 8 y4kεaa,
 m8a ma l8asoo dε 8 l8asooa.

¹⁰ L4 lou n4 m8sεo i b3 za musu,
 mε il4 ea we t33leninisaio,
 i to p3 b3lεw8 8 nε'i,
 3 i buike p3t3naε,
 i blekε p3blenaε,†

¹¹ m8a y4 p3 b3 ma lεu dε.
 A lεε p8 ma p3ε8 kεsaio,
 ma y8'o kp8s8a t4 a3 na.

¹² Asa 8 b3lε n4 p3nao,
 wa d3aaε n4 aafiao,
 gbεs4s4b3 n4 s4s4b3 koo pūna n4 gulao 8 aε,
 sεali pii a 3taale.

¹³ Pεli3 b3lε lεaao gbεu,
 gbεli3 b3lε lesikaoo gbεu.
 Bee a3 ma t3b3
 seela l8asai p3 a s4uli kp4lεo ũ.

56

Bui pii suabaa

¹ Ma Dii ma mε:
 A zε n4 y4zεdeo,
 i y4kε a zεwa,
 asa ma s3u m8 n4 8 suabaa3,
 m8 l8a n4 8 b3a maao.

² B8aaden gbε p3 lε bee kε
 a y4pi kūa ũ.
 Ili k4mabog33 p3 m8 d4lε gb8lεo,
 8 3b3lε v4i piiu.

³ Buip8le p3 n8a su o
 m8 we 8 gε ma gbε33 guuoo.
 Gbε p3 a lε wia su mε
 l4 giin a ũo.

⁴ Asa ma Dii ma mε:

† 55:10 2Kln 9.10

Tó gbéé pò wà ní lè wíò ma kámabogòò yādà,
 tó aa zè ní ma pòeño,
 mé aa ma bàakuarínò yá kūa,
⁵ má ògbekèné ma kpéu,
 an maa aò de negòò ní nènòòola,
 má ní tó na kē a gíòwa,
 tópi aò láaa vío, a ga bauo.
⁶ Buipále pò aa nàa aa zíkemee,
 aa ye ma tóí aa zòblemeeò,
 aali kámabogòò pò má díle gbáleo,
 aa ma bàakuarínò yá kūaò,
⁷ má géínò ma sìsì pò a kua adoa musu,
 má tó an pò ke na ma sísikpeu.
 Má ní sa pò aai o ma gbagbakíò sí
 ní sa pò wí a pò kátèu à tékūò,
 asa wa me ma kpée bui pii lousisikpe.*
⁸ Ma Dii Lua pò mi Isaili zìzòò kàaa ma mè
 má ea gbéò kàaa káfi gbé pò kàaaò guu.

Lua yákpalekea ní anabi vāi

⁹ Sèa nòbòò píi, à mò pòble
 ní lákpe nòbòò píi.
¹⁰ Isaili gudòanaòá vīaòne píi,
 aa a kee gbáeo,
 gbē lénanaaleaòne, aali gbokè dōò,
 aaiò wúlea ní nana'oao, aa ye ii.
¹¹ Gbē asiadeòne, ble lí mómáo,
 dōaana pò yāe dōòne.
 An baade a pòeñ zé sè,
 an baade zīa mī mēndo ài àlè wēelè.
¹² Aai okòe: A mò wà vēe wēelè,
 wà í gbāa mi wà a de ke.
 Pò pò mò ní gbāo a mó ní ziao,
 iò de gbā pòe beea maamaa.

57

¹ Gbēmaaò lé midè,
 mé a yá lé káada gbēelao.
 Wà luayāmanaò sèlè lé táínò,
 mé gbēe làasoo i kawào.
 Lua lé gbéé maapiò si músi pò lé mówa.
² Zemaasenapiò lé gò ní aafiao,
 aa kámabo ní wúlekíòwa miau.
³ Apiò sò, à mò la á màsokèn néò!
 Gbāside ní káaluao buiòn á ū!
⁴ Dé ále a láanikei?
 Dé ále á lé yàasa elèwà
 ále á léna bòèi?
 A tàae néò! A bui mōafilideò!

* 56:7 Mat 21.13

⁵ A me i lua táai lí gbèneo gbáu
 ní ligōn yàasao píi.

I sa'o ní á néo swai
 ní gbè lookpaa zíeo.

⁶ A ze ní swa gbè pólbpólbo,
 ōme á baa ũ.

Ao, ampio a itòlemá,
 a ní gbá pówenti.

Lá màae, má gí tōsiiwáe?

⁷ A dōe'íkēkīi kēke sīsī lesī musu,
 wekīi i dēde ge sa'ou.

⁸ I á zeeo péle kpé kpeleli sae.
 A pākpāmazi,

a á zwāa wòlowá,
 a dēde a da á wúlekīi yàasaa.

A lēdoŭkè ní á yenzideo,
 a wuleńno, a ońia ní plei.

⁹ A nísi gbèwá,

a fēle ní kibegetao,

a tulalele maamaa.

A a zinao zì būsu zàzāu,

a ázia bŭsa e bēdau.

¹⁰ A ázia kpàsa ní tá dasi oao,
 i dō ké a zé kuoo.

A ázia lè ní láo, ō á yēēē i láao.

¹¹ Dé ále bílikewà ále víakēè
 ō a fēle ní mōafilioi?

Ma yá i dōáguo,

i ma yāda á sōuo.

Ké ma nile à gègè yái

ále víakemēēoa?

¹² Má á yānakpaa áziawa ní á yākeao ekaé á ozi,
 a káfiakééo.

¹³ Tó a wēna wii lè,

á ziadōabo pó á kāaaó á bo mē!

Aa gē ní íanao píi,

baa lé'iana a ní séle.

Gbè pó nāmazi mé a būsu túbible,

ōme a gō ma gbēsīsī pó a kua adoa ví.

Lua gbéó gbágbāa

¹⁴ Dii mē: A zékpa! A zékpa!

Ali miōnao bibi!

A pó pó wa gēnalēwà gága ma gbéó zéu!

¹⁵ Asa ma Lua Musude má deńla,
 má kú gōpii mé ma tó kua adoa.

Ma mē: Ma be ku gulēsī pó a kua adoau,

má kú bo ní nōseniē sūuudeo.

Mi sūuudeo gba wēni dafu,

mi nōseniēdeō gba sō.

¹⁶ Máo yágagańno láasaio,

ma pō ao paańzi gōpiiio.

Tó màae, ma p̄k̄eao ȳēe a láa,
an ían w̄enide p̄ó b̄ò ma k̄i a ḡẽzea.

17 An gb̄e'ble'ai tàae mé ma p̄ f̄ẽ,
ō ma ní gb̄é ma ulené ní p̄kp̄ẽneo,
ō aa ḡi b̄ò ma k̄p̄e,
aa ní p̄eã zé s̄e.

18 Baa ké ma ní ȳãkeao è màa,
má ní gb̄ágb̄ã, má ní t̄alakpa,
má ní s̄ō n̄in̄iné vl̄évl̄ẽ.

19 Má tó ma s̄aukp̄aa ao d̄o ōl̄onap̄io léu.
Ma Dii ma m̄e má aafia k̄p̄á
gb̄é p̄ó kú z̄ã ní gb̄é p̄ó kú k̄iowa,*
mí ní gb̄ágb̄ã.

20 V̄aik̄eao de lán ísia í p̄ãp̄ãak̄ōwawa.
A í lío ku kílikilio,
a ik̄oao ì f̄ēe ní p̄ēeao ní gb̄ãs̄io.

21 Ma Dii ma m̄e
v̄aik̄eao aao aafiao.

58

Leyea stande

1 Wii lé gb̄áugb̄ãu,
ńsu ñ n̄z̄ia kúkuo.
N n̄ l̄o f̄ēe musu lán kuu'owa.
Ma gb̄é t̄aae k̄p̄awak̄ené,
Yak̄obu buip̄io duunao oné.

2 Aaño ma k̄i w̄ēe lá gu lé d̄o,
an m̄esa ì w̄ã ma ȳãkeao d̄ōai
lán bui p̄ó ì ȳãke a z̄éwa
ìli p̄ãkpa a Lua ȳãdil̄eaoziowa.
Aaĩ ȳãḡōḡōa a z̄éwa gb̄eaa,
aaño ye mà s̄ōn̄zi.

3 Ō aaĩ ma la: B̄oȳã wa leȳèi,
ké níle wá gwao ni?
B̄oȳã wa w̄áz̄ia b̄ūsaine,
ké ní wá f̄ãn v̄io ni?

Gwa! A leyeḡo i áz̄ia p̄eã ke,
mé i á z̄ik̄eao w̄et̄ã píi.

4 Gwa! A leȳea ì mid̄e ní lek̄p̄aao ní s̄òleo,
i k̄ō gb̄e ní ōk̄ū gb̄ãao.
A f̄ō leȳe lá ále ke gb̄ãewa
mà á l̄o ma musue?

5 Lá ma leȳe d̄il̄en wee?

Ziabusaa ado yá n̄e?
I ke mip̄ēlea lán kpoot̄ewa
ge w̄úlea t̄ufuu ní zw̄ankasa k̄ákaaálao yá no.
Pó p̄ó i m̄e leȳen wea?
Bee mé ì kamagua?

* 57:19 Ef̄e 2.17

⁶ Leye pò má dìle min kɛo lò?
 A vāikɛnaɔ gala polo gbéɔwa,
 à zuubɔle gbéɔne,
 à gbé pò wàle ɔtɔmáɔ gbae,
 í gbāamɔa gbéɔne midɛ pii.
⁷ A bleli nɔandɛnae,
 à wɛnade besaide dìle.
 Tó a gbé è be puizi, à pò nai.
 Tó i bàale á mɛdoũdeɛo,*
⁸ gu a pué lán íatɛ bilɛawa,
 á gɔa maa a bɔle àanno,
 á maakɛa a zemikūé,
 ma gawi íɔ té á kpɛ.
⁹ Tó a lɛzùmazi sa, má wewá,
 tó a wiilɛmazi, má oé: Má ké!
 Tó a gbāamɔa gbéɔne midɛ á guu
 ní ɔtonɔakɔwao ní yāpāsí'oao,
¹⁰ tó a nɔandɛna gbà á pɔeā blɛ,
 mé a pò kpà wɛnadewa à kà,
 gu a pué gusiau,
 gubeebee a gɔé lán fāanɛwa,
¹¹ míɔ dɔaaé gɔɔpii.
 Má tó pò mɔwá gu tékūau,
 má á wá baasaé,
 íɔ dɛ lán swalu mɔsɛdewa,
 lán nibɔna pò a í lí baowa.
¹² A á bezia zi fɛle,
 á á wéle pò kálea à gègè vu,
 wi mɛé blígbooa ní uazíɔ kèkɛnaɔ.
¹³ Tó ále gbabɔ kámabogɔɔzío,
 mé ále ázia pɔeā kɛ ma gɔɔpiwao,
 tó a mɛ kámabogɔɔzí na,
 mé a ma gɔɔpi dìle gbía,
 tó á dìle gbía mé a á bɔɔle tò,
 tó i ázia pɔeā kɛuo,
 mé i yāyaaabɔleuo,
¹⁴ á pò a kɛa na,
 mí tó à ɔ kible bùsu guleſíɔ,
 mí tó à á dezi Yakɔbu túbible.
 Ma Dii ma lé mé ò.

59

Gbéɔ duuna bɔa gupuau

¹ Dii ɔ i kɛ geseũ à késá á suabaaio.
 Aà swá i kɛ gbāa à gí yāmaiwáo.
² A yāváiɔ mé á kékɔwa ní á Luao,
 á duuna mé tò à a wé gòwá,
 ɔ à gí á yāmai.

* 58:7 Mat 25.35

³ Asa gbēde'au gókpa á ɔwa,
 á tàaeɔ á ɔkɔɔ pà.
 Ee mé ìɔ dɔ á léu,
 ìɔ yákpaanla bɔle.

⁴ Gbēe lí wiile yázedeio,
 gbēe lí síana'o yákpaleuo.
 Aaí ze ní yāpāo, aaìb eeeto.
 Aaí nɔsi yákele ũ,
 aaí ne'i gude ũ.

⁵ Aaí mlè gbe pipi,
 aaí dānsaba tá.
 Tó gbé ní gbe blè, a gaε,
 tó gbé wí sɔ, kyá a bɔ.

⁶ An bapio lí pɔkasa keo,
 an ɔzípìo lí pɔ náńzi.
 An yákeaoá gudeεε,
 aa ɔdidi yāpāsiwa.

⁷ An kèse leeũ ní vāikeao,
 aaí yāesaide de àanno.
 Gudelaasoo aaìb ke,
 aaí ásoo ní músio kpánzi.

⁸ Aa aafia zé dɔo,*
 yá dɔɔde kú ní tufauo.
 Aaí zé kolekolea da,
 gbé pɔ beuo lío aafia dɔo.

⁹ A yáí tò yázede zàkūwanɔ,
 mé yāmaa i wá leo.
 Gupua wá wé dɔi,
 ɔ gusia wa su è,
 gukēa wá me wāi,
 ɔ gubeebee wá beu.

¹⁰ Wi ɔdɔ gíi lán vīaɔwa,
 wi ɔmalemale lán wesaideɔwa,
 wi gēnale fāane lán guluuluuiwa.
 Wá gbāa fá,
 ní beeo wá de lán geɔwa.

¹¹ Wi wiile lán wàìɔwa,
 wi ɔɔb wēnanno lán felenaɔwa.
 Wá wé ìɔ dɔ yázedei, wili eo,
 wá me wā wà wá suaba, a zāwanɔ.

¹² Asa wá tàaeɔ kònε,
 wá duuna wá dá yáu.

Wá tàaeɔ zǎlewá,
 wá wá yákeao dɔ sa.

¹³ Wa bɔ Dii kpe wa mɔafilikèè,
 wa gi wá Luazi,

* 59:8 Lom 3.15-17

yākpaanla ní kiiwāio ǐ dɔaawēe.
 Εε kò wá sō guu, àle bɔle wá léu.

¹⁴ Maa yázeɗe pòbɔzākè,
 maakɛa zɛa kãaa,
 sɪana gẽmbɔle gãae,
 yá dòɔde kùa gẽkɪiwa.

¹⁵ Siana gbɛzākpa,
 wǐ ɔzɔ gbé pò kè vāiwawa.

Dii wɛkpàle gwà, à kèè ǐi,
 asa yázeɗe kuo.

¹⁶ A è gbé maae kuo.
 Ké yákekenae kuo, à dīwà.
 Ǿ à suabaze bò ní a gɔsagbãakeo,
 à gbã'è a maakɛawa.

¹⁷ A maakɛa dà mò ula ũ,†
 à suabaa kpà mò fùà ũ,‡
 à tɔsima dà pɔkasao ũ,
 à ãiapási kàkaala ulada ũ.

¹⁸ A fiabo gbéɔne ní yákeawa,
 a pɔkũmabɔɔ a ibɛɛwa,
 a tɔsi a wèlewa,
 i ase a ke ísiabaadeɔne a zéwa.

¹⁹ Bɛ'aedeɔ vɪake Dii tóɛ,
 gukpɛdeɔ aà gawi da gbia,
 asa a mó lán í gufɔawa,
 lán í pò Dii lé'iana lé ɔzɔiwa.

²⁰ Yakɔbu buio Bona a mo Siona
 gbé pò mikè ní duunaɔwao kii. §
 Ma Dii máme má ò.

²¹ Ma Dii ma mè,
 ma bàakuańɔ yán ke:
 Ma Nisina pò kúwá
 ní ma yá pò má dàé á léuo
 a bɔ á léuo ge á néo ge á tɔũnao
 za gbã e gɔɔpii.

60

Siona gawi zia

¹ Fɛle teke, asa n gupua mò,
 Dii gawi pɪsima.

² Gwa! Guluuluu kù dúniaa,
 gusia kùle a gbéɔwa.
 Mpi sɔ, Dii a bilɛma,
 aà gawi i bɔma.

³ Buiɔ mo n gupua,
 kíao sɔ n pípia í gbãai.

† 59:17 Éfɛ 6.14 ‡ 59:17 Éfɛ 6.17, 1Tɛs 5.8 § 59:20 Lom 11.26

4 Wεzu gugwa ñ liai,
aa kâaa píi, aale mó n kíi.
N neg̃εεε b̀ò za z̀ázã, aale su,
wa n nenεεε naaa ní gbàt̃εεu, wàle surínε.

5 Tó n bee è, n p̀ona a pisi n oawa,
n ǹòse a yáalε kua nzíá dakíiwa.

Wa n gba ísia baa àizεεε,
wa m̀one ní buiε p̀omaε.

6 Yiongo waiε li n b̀usua,
Madiã ní Efa b̀usu yiongo né b̀εεε.

Seba b̀usudeε m̀o píi
vua ní tulaleti gínanaε sea,
aale ma yãkεεε baokpa.

7 Wa Kεdaa b̀usu p̀otuεε kãaanε píi,
wa Nebaiεε sãsaε kpama ñ n b̀εεkεεò,
wi sa p̀ó i kamagu oò ma gbagbakiwa,
mí a kpé gawide gawi káfiò.

8 Bómε táa'ò lé su lán louwa,
lán felenguuluε sua ní kpéuwa keei?

9 Isiabaadeε lé kãamazi we,
isia gó'ilenaε mé zemikúá we.

Aa b̀ò ní n néε za z̀ázã,
aale mó ní ní ánuεε ní ní vuaε
ma Dii n Lua t̀εεi,
asa ma Isailiε Lua ma kua adoae,
má gawi pisima.

10 Buipáλεε εa n bíiε bo,
an kíáε zíkεεε.
Baa ké ma n gb̃ε ní p̀of̃εo yãa,
má w̃enad̃one ma s̀uuu yáí sa.

11 N bíib̃εεε aáε w̃εae g̀εεpii,
aaliε tao fáanε ní gwãasínaε,
ké buiε m̀one ní ní àizεεε
ní ní kíáε kpán'aekεa.*

12 Asa bui ge kpala p̀ó i z̀εblenεε a midεε,
wa ní b̀usuε deεlempa míεmiε.

13 Wa m̀one ní Libã b̀usu gawio,
p̃eliε ní kp̃eliε ní séliε píi,
ké mà e z̀ableε ma kúkiwa,
ma gbadib̃opi iε gawi ví.

14 N wetãna néε m̀o kúlenε,†
gb̃é p̀ó aa sakàngupiε wúlenε n gbázi,
aai onε Dii w̃éle
Siona p̀ó Isailiε Lua p̀ó a kua adoa kàle.

15 Baa ké gb̃éε zàngu yãa

* 60:11 Zia 21.25-26 † 60:14 Zia 3.9

aa pākpanzi,
gbēeli gu baaví n guuo,
má n ke íandābɔ láasai ũ,
gbéɔ ɔ pɔnakɛð e ní buiwa.

¹⁶ Nyɔ buiɔ ví mi,
an kíaɔ yɔ́ kpama,
níɔ dɔ́ máme máa Dii n Suabana ũ,
Yakɔbu Lua gbāade n Bona ũ.

¹⁷ Má mó ní vuao mɔgotē gbɛu,
ánusu sɔ́ mɔsi gbɛu.
Má mó ní mɔgotēoli gbɛu,
mɔsi sɔ́ gbɛ gbɛu.

Má aafia dilɛnɛ n laaidɔmade ũ,
má yázeɛde danɛ n gbāade ũ.

¹⁸ Wa yāpāsi súu ma n būsuu ɔɔ,
ásoo ní músio a sɔ́ n būsú zɔ́leio.
Wa tókpa n bíie Suaba,
n ɔ́leɔ sɔ́ Táasi.

¹⁹ Íatē ali gupunɛ fáanɛ ɔɔ,
mɔvua í gbāa a gupunɛ ɔɔ.
Ma Dii máme máɔ de n gupua ũ gɔɔpii,
mapi n Lua, máme máɔ de n tekɛa ũ. †

²⁰ Níatē a gē kpéu bauo,
mé n mɔ a ɔ́sikɛo,
asa máme máɔ de n gupua láasai ũ,
n ɔ́ɔɔ a midɛ sa.

²¹ N gbéɔ aao maa piiɛ,
mé aao būsú ví gɔɔpii.
Aao de lí pɔ́ má bà vlāpaa ũ,
ma ɔ́gbɛ ũ ma zāblea yáí.

²² An gbé pɔ́ kēsāarízi
a kɔ́ à ka gbɛɔn òaa sɔɔ,
an gbé pɔ́ kpɛɛ ní guu,
a gɔ́ bui zɔ́ɔ ũ.

Mámɛmaa Dii,
má yápi ke a gɔɔwa ní wāao.

61

Dii ɛ́fáaigɔɔ

¹ Dii Lua Nisína kua,
à ma sɛ mà baonakpa taasideɔnɛ,*
à ma zí mà pɔ́siadeɔ gba sɔ́
mà zìzɔɔ gɔ́a wéɛɔ ũ ní dakpɛunaɔ gbaɛao kpàwakɛ,

² mà Dii gbɛ́kɛkɛnɛgɔɔ †
ní wá Lua tɔ́simagɔɔ oné,
pɔ́siadeɔ nðsɛ i níni pii. †

³ A ma zí mà fùakpa Siɔna ɔ́ɔɔnɔnɛ túfu gbɛu,

† 60:19 Zia 21.23, 22.5 * 61:1 Mat 11.5, Luk 7.22 † 61:2 Luk 4.18-19 † 61:2 Mat 5.4

mà pɔna nísi dɔɔmá an gbāsíkpaá gbɛu,
 mà táasilea pɔkasa dané an káгаа gbɛu.
 Aaɔ maa, wíɔ mené
 lí pɔ Dii bà azía tɔbɔa yáíɔ.

⁴ Aa bezia sà zizi vu,
 aa pɔ pɔ wà a deɛɛɛmpà yāaɔ keke,
 aa ea wéle pɔ gò da wáiwai za káauɔ kále b.

⁵ Bui zìlɔɔ á pɔɔ dádāé,
 buipáɛɔ á bua ní á vɛɛbuɔ sɛwaé.

⁶ Apíɔ sɔ, wa mɛé Dii gbàgbanaɔ,
 wa á sísi wá Lua zíkɛnaɔ.
 Á buiɔ àizɛɛble,
 á íanadā ní pɔmaaaɔ.

⁷ Ma gbéɔ asea e lɛɛ pla
 wí pɔ wa dāmá gbɛu,
 aa pɔnake ní ní baao
 an gɛɛkpanweia gbɛu.
 Aa gɔ̀ bùsu lɛɛ pla ví,
 pɔna láasai aɔ de ní pɔ ũ.

⁸ Asa ma Dii, yázede mé ì kamagu,
 má za pɔsiamá ní gbāableamáogu.
 Má ní asea kpámá ní náaio,
 ma bàa aɔ kúrínɔ gɔɔpii.

⁹ Waɔ ní buiɔ dɔ́ dúniáú,
 an néɔ tɔbɔ bui píi kíi,
 gbé pɔ ní é píi i dɔ́ ké
 aa de gbé pɔ ma báaadàńguɔ ũ.

¹⁰ Mi pɔnake ní Diio maamaa,
 ma pɔ na ma Luawa,
 asa à suabaa nāmazi pɔkasa ũ,
 à bɔa maa dāmɛɛ ula ũ,
 lán nɔsɛna pɔ kákakèwa,
 lá aà nɔ pɔ a zāblebɔɔ fíwawa. §

¹¹ Lá tɔɔɛ ì to pɔ bɔlewa,
 mé bua ì to pówena fɛɛ,
 màa Dii Lua a to yázede ligua,
 a to wà ma táasile bui píi wáa.

62

Yelusaleū dafu

¹ Sìɔna yáí máɔ níɛao,
 Yelusaleū yáí ma lé a gɔ́ kpaaũao
 e a gɛ bɔ̀ maa lá gu ì dɔ́wa,
 e a suabaa gɛ àɔ pípi lán sɛtɛwa.

² Buiɔ n bɔa maa e,
 kíaa wɛsi n gawile nípii.

Wa tó dafu pọ a bọ Dii léu kpáne.
³ Nyɔ̄ de lán tulu gawidewa Dii ɔzĩ,
 nyɔ̄ de kíafua ũ á Lua ɔlau.
⁴ Wa mēne Bezia bau ɔo,
 wa n b̀usu sísi Guwaiwai bau ɔo.
 Waɔ mēne Mapɔeãwēle,
 n b̀usu s̄ Nɔzãe,
 asa Dii pɔ aɔ dɔma,
 mé n b̀usu a zãkeaàɔ.
⁵ Lá èwaaso ì wéndia sé,
 màa n Kena a n sé.
 Lá nɔsena ì pɔnake ní a nɔo,
 màa n Lua a pɔnakennɔ.

⁶ Yelusaleũ, ma gudɔanaɔ dile n bíio musu,
 aɔ níleao fáane ní gwãasinao píi.
 A Dii sísinao, ásu kámaboo,
⁷ àɔ zeaàzi e a ge Yelusaleũ kále,
 i aà ke wéle pọ dúnia àɔ aà táasile ũ.

⁸ Dii ladà ní ɔleleao,
 a ò ní a gãsa gbãa dɔao à mè
 á á blewe kpá á ibeɔwa bau ɔo,
 buipãleɔ v̄e pọ a a zíkè mi ɔo.
⁹ A kèkenao ble, aai ma táasile,
 v̄ekɔz̄z̄nao mi ma kpé kpele.

¹⁰ A bɔle! A bɔle wénkpe!
 A zekেকে gbé̄ne!
 A kpá! A zeda kpá! A gbɔo gágau,
 í gudɔkɔeki dile buiɔne!
¹¹ Gwa! Dii kpàwakè e dúnia léwa:
 O Siɔnae aà Suabana lé mó.
 Gwa! A a asea kũa
 mé a a zĩ ài kpán'aekka.*
¹² Wa mené Lua gbé̄,
 gbé̄ pọ Dii ní bóɔ.
 Wa mēne Wa'oliai, Bezianɔo.

63

Dii ɔsimagɔ

¹ Déme b̀ò Edɔũ b̀usu, àle mó,
 à b̀ò Bɔzela, aà pɔkasaɔ tà keei?*

Déme lé ḡsaḡsa taa'o ní gbãa z̄ɔo,
 a ula gawide daa keei?

Mámé, mále ziblea kpàwake,
 má gbé̄ɔ suabaa gbãa ví.

* **62:11** Isa 40.10, Zia 22.12 * **63:1** Isa 34.5-8

² Bóyáí n ula ní n pɔkasao tà
lán gbéé pɔ ɔzò vɛɛfɛkíiu pówai?

³ Ma ɔzò vɛɛfɛkíiu mado,
gbɛe kumanɔo, baa do.
Ma ɔzò buiɔwa ní pɔkúmao,
ma kèse tòmá ma pɔfɛ yáí.
An au fáfá ma pɔkasawa,†
ma ula gbásìkpà píi.

⁴ Asa má tɔsimagɔɔ kúa ma sɔu,
ma gbéɔ bogɔɔ kà.

⁵ Ma gugwàgwa, gbɛe ku à dɔmaleo,
yá díá ké gbɛe ku à ma gba gbáao.
Ɔ ma zìblè ní mazía gàsa gbáao,
ma pɔkúma mé ma gba gbáa.

⁶ Ma ɔzò buiɔwa ní pɔfɛo,
má tò ma pɔkúma í zòlemá,
ma ní au kòle zíle.

Dii gbɛke galikea

⁷ Má Dii gbɛke galike ní aà táasileao,
asa à yápii kèwɛe wá gwaa guu,
à yámaa dasi kè wá Isailiɔne gbɛke guu.

⁸ A mè: Aa de ma gbéɔ ũ,
aa mɔafiliiyá kemeeo,
ɔ à gò ní Suabana ũ.

⁹ A dɔrínɔ ní taasikea guu píi,
aà ae malaika ní suabà,
à ní bó ké a yeńzi à ní wɛnagwà yáí.
A ní sea za yáayáa a ní kúa.

¹⁰ Kási aa bò aà kpe,
aa aà Nisína pɔ yàè.
Ɔ à mikpɛdòné à gò ní ibee ũ,
à zìkàrínɔ.

¹¹ Ɔ Mɔizi gɔɔ yá dò aà gbéɔgu aa mè:
Lua pɔ bùa ní a kpàsa dádánao ísiawa,
à a Nisína dàngu ku má ni?

¹² A a gàsa gawide pòo Mɔizi ɔplaai,
ɔ à í zòe ní ae,
ké à tɔbo e gɔɔpii yáí.‡

¹³ A gèrínɔ í títiu, aai gɛmbɔleo
lán sɔ́ pɔ lé bàale guwaiwaiuwa.

¹⁴ Ɔ Dii Nisína ní gbá íampakí,
lán zu pɔ wà gèrínɔ swadɔɔɔwa.
Màa n dɔaané,
ké n e tɔbo yáí.

† 63:3 Zia 14.19, 19.13, 15 ‡ 63:12 Bɔa 14.21

Suabaa wii

15 Kua za musu wékpale ò gwa,
kua za n gulesi gawide pò a kua adoau.

N pásí ní n negōnkεo tón lá?
N gi wēna ní sósobio keiwēε.

16 Baa tó Ablahaū wá dōo,
míme ní wá Mae ũ.

Baa ké wá yá i dō Isailiguo,
Dii, míme ní wá Mae ũ,
n tón wá Bona za zi.

17 Dii, bóyāi ní tò wa zā n zéwai?

Akεa n wá swá gbāakù,
ō wá n vīa vīo ní?
Ea su wápi n zòblenaowa,
gbé pò ní sè buiōn wá ũ.

18 Wa gō bùsu pò ní kpàwá vī gōpla,
ō wá ibεεo mò òzò n kpéwa.

19 Wá de lán gbé pò ní iko vīmáoowa à gègē,
lán gbé pò n tó kúmáoowa.

Kai! Tó n musu wè n pila,
gbèsísiō lualua n aε.

64

1 Nyōo de lán té pò kù yàa giiwa
a tò ípiwa,
n ibεεo i n tó dō,
buiō i gilike n aε.

2 Asa ké n pila yāa,
n dabudabu pò wá a fān vīo kè,
gbèsísiō lualua n aε.

3 Dii pò i yāke gbé pò an wé dōaàziōne,
mé i ke n bàasio, wi e yāa gueio.
Gbēε swá i mao, gbēε i wesieo.*

4 Ni ze ní gbé pò n yáli sāaàguoo,
gbé pò i yāke a zéwa ní pōnao.
Ama ké wa duunakè, n fēwázi,
wá kuò à gègē, kpelewa wá bōui?

5 Wápii, wa gō gbālea,
wá maakeao píi de lán bōbwa.
Wápii wále i'ò lán lí láwa,
wá yāvāikea a gēwanō zéa lán íanawa.

6 Gbēε lé n sisi bō,
gbēε i fele lé zεzenzi bō,
asa n n wé gāwēε,
n wá kpá wá yāvāiōla.

7 Kási míme ní wá Mae ũ Dii,
gīn wá ũ, wá bonan n ũ,
n ogben wá ũ wápii.

* 64:3 1Kln 2.9

8 Dii, n pɔ su pawázi à gɛ̀agɛ̀o,
 wá yáwáio su àò dɔngu gɔɔpiio.
 Wá wegwa, n gbéɔn wá ũ wápii.
 9 N wéleɔ gɔ̀ gbáa ũ,
 baa Siɔna gɔ̀ gbáa ũ,
 Yelusaleũ gɔ̀ guwaiwai ũ.
 10 N kpé gawide pɔ a kua adoa
 pɔ wá deziɔ n táasilèu tekũ,
 pɔ pɔ wá pɔ dɔwàò òòkpà píi.
 11 Nyɔɔ yá beɔ gwa, ní gí yáe keia?
 Nyɔɔ níle kpé, ní ɔ̀tɔ̀lewá à gɛ̀agɛ̀a?

65

Yákpalekea ní Isailio

1 Ma sɔu mà mà wemá,
 ɔ̀ gbɛ̀e i ma gbɛ̀ao,
 má kè wà ma e,
 ɔ̀ gbɛ̀e i ma kíi wɛleɔ.
 Má ò bui pɔ lé ma sisioɔne:
 Má ké! Má ké!
 2 Ma ɔ̀ ò dɔa bui swágbáadeɔzi,
 kási aa be zé vâi guu tea níziá pɔeãí.*
 3 Bui pɔ ò ma léwe gɔɔpiin ní ũ,
 aaio sa'o swaluu,
 aaí tulaletikatea tàasoɔu.
 4 Aaí zòle miai, aaí i bàalikpɛu,
 aaí sa'osawa nòò só,
 aaí pɔ bɛ̀eɔ yáma de ní dou.
 5 Aaí me: Éa, nísu sɔmazio,
 asa má ye mà gɔ̀ gbáleao!
 Gbé beɔ de té pɔ ò kũ gɔɔpii súle ũ ma nízié.
 6 Dii mè: Gwa!
 A kɛ́a láu ma ae, má níleɔ,
 má fiaboné à gɛ́ ní kú,
 7 má fiaboné ní duunɔ
 ní ní deziɔ duunao yá musu píi,
 asa aa tulaletikàtea gbè̀sìsìɔwa,
 aa le'èa s̀s̀s̀ɔ musu.
 Má yá pɔ aa kè yáaɔ fiaboné a léu à gɛ́ ní kú.

8 Ma Dii ma mè:
 Baa tó vɛ̀eɔ ò í ví yɔɔnnɔ,
 wí me wasu a òòkpao,
 asa a káfia víé.
 Màa má ke ma zòblenaɔ yáí,
 má gbéɔ midɛ píio.
 9 Má bui se Yakɔbu buiɔ guu,
 Yudaɔ gɔ̀ ma gbè̀sìsìɔ ví.

* 65:2 Lom 10.20-21

Gbé pọ má sèò mé aa gō vī,
wekii ma zòblenaò aao kuu.
10 Salona a gō dádákékii ũ,
Akoo guzule† a gō zuò kálékii ũ
ma gbé pọ aai ma kii weelèone.

11 A gbé pọ a pākpāmaziò sō,
ma gbèsisi pọ a kua adoa yá sàágu,
i blékale taa pọ i mó ní minaoe,
i í gbāa yāale tóle taa pọ i ní baa kpámáwa.

12 Má á baa kpáwá fēnda ũ,
í kúle wà á dede,
asa ma lezù, i weao,
ma yá'ò, i swáseio,
a yá pọ má yeio kè,
a ze ní yá pọ i kamaguoo.

13 A yái tò ma Dii Zigōde ma mè
ma zòblenaò pòble, nòana i á de.
Ma zòblenaò imi, imi i á de.
Ma zòblenaò pònake, wí i á kú.

14 Ma zòblenaò gulake ní nòsenao,
ápìò sō á wiile ní yá'òmao,
í búbuape ní pòsiao.

15 A tó a gō gbé pọ má sèone gbékabò ũ.
Ma Dii Lua má á dede,
āma má tó dafu kpá ma zòblenaone.

16 Gbé pọ lé sa'olekené bùsupiu
a ke ní Lua síande tóo.
Gbé pọ lé lada bùsupiu,
a da ní Lua síande tóo.
Asa taasi pọ aa kè yāa a sángu,
i sáale ma wéu.

Musu dafu ní zíle dafuo

17 Mále musu dafu ní zíle dafuo ke.†
Yázìò dò gbéògu bò,
a gē ní làasoo guuo.

18 A pònake,
àò yáalò pọ pọ mále kewa gòopii,
asa mále Yelusaleū ke wà yáalò,
aà gbéò i pònakeu.

19 Má yáalò Yelusaleūwa,
ma pò a ke ma gbéowa na.
Wa òòò ní búbuapeao sùu ma a guu bau bò. §

20 Wa ne'iulitēn kpée bau bò.
Mae zōòe a ga we a gòò lesaio.
Tó gbé kà wè basò mé à gà,

wa me èwaasoε.

Tó gbé i ka wè basoo, mé à gà,

wa me Lua lekèèε.

²¹ Aa kpedodo, aaiò kuu,

aa vèliò pépe, aaiò a be ble.

²² Aa kpedodo buipáleono,

aali pépe, dāo a be bleo,

asa ma gbéò wēni ke lán líwa,

gbé pò ma ní sépiò ní zì ài ble.

²³ Aa isima ga kpa pāo,

aa nē'i à εε ní tó weo,

asa aao de gbé pò ma báaadànguò ù,

ampiò ní ní néò sānu.

²⁴ E aao gé lezui, má wemá,

e aao yā'o aao gé láai, má swásei.

²⁵ Awalεwana ní sāo a sē ble sānu,

nòomusu a taaable lán zuwa,

mléò pòblea aò de bùsu ù.

Aa pòe kē'ia ge aa pòe òkpa ma gbèsisi pò a kua adoa musuo.*

Ma Dii máme má ò.

66

Dii bui pii kaaa

¹ Ma Dii ma mē:

Musu mé ma kpalabaa ù,*

tòle mé ma gbadibò ù.†

Kpé pò á ye òmεε bee ku máε?

Ma z̄lek̄ii bee kà kpelewai?

² Ma ò mé pò beeo kè pii,

ō aa kuo lò?‡

Ma Dii máme má ò.

Gbé pò má aà wegwan ke:

Gbé pò azia bùsa mé a nòse dou,

mé a ma yáò vía ví.

³ Wí sa'oa ní zuo, ò wí gbēde lo,

wí sa'oa ní sāo, ò wí gbē waa fi,

wí mō ma gba pówenti, ò wí sàwa au tólε,

wí tulaletikamεε téa, ò wí kúle táaε.

Aa zè ní nízià pòeão,

an pò ò na ní yābēepiowa.

⁴ Mapi sō ma zεò

mà yá gea ní kpeo sua ní aeo kené,

má mómá ní yá pò aa a vía vío,

asa ma lezù, gbēe i weao,

ma yā'ò, aai swásei.

Aa yá pò má yeio kè,

aa zè ní yá pò i kamaguoo.

* 65:25 Isa 11.6-9 * 66:1 Mat 5.34, 23.22 † 66:1 Mat 5.35 ‡ 66:2 Zin 7.49-50

5 A gbé pọ́ á ma vía vío à ma yāma.
 A gbé pọ́ aa zaágu,
 aaí á bọ́ adoa ma yáio m̀è:
 Dii tọ́bọ́, wí á pọ́na e m̀è!
 Wí a ní kú nípii.

6 Wéle sùu ma dọ́!
 Ma kpé kǒfi ma dọ́!
 Mále fiabo ma ibeṣoṣe a lé gbeu.

7 E aàṣo gé nọwāwākei à p̄lla,
 e aà ǹṣe àṣo gé swaa k̄iwa,
 à n̄'í ḡṣe ũ. §

8 Déme yá bee taa mà yāai?
 Déme wesiṣe màai?
 Wa b̄usu i ḡṣo doa?
 Wa buike kándo ḡṣo?
 Kási ké nọwāwā m̀ò Siṣnawa,
 à n̄éṣo b̀b̀b̀o ḡṣo.

9 Ma Dii ma m̀è
 má tó n̄'iḡṣo ká, n̄é gí bọ́ péleia?
 Mapi á Lua ma m̀è
 má tó pilaḡṣo ká, mí sakpe tataa?

10 A pọ́nake Yelusaleũ yá musu,
 à yáalwà, á gbé pọ́ á yeaàziṣo.
 A pọ́nakeṣo, á gbé pọ́ ále ọ́ṣṣeṣo.

11 Asa á aà ýo mi à ká, á ǹṣe i níni,
 á aà í mi, á pọ́ i ke aà àizeṣe z̄ṣoṣa na.

12 Asa ma Dii ma m̀è
 má aafia pisiwà lán swawa,
 má buiṣo àizeṣe naaaè lán swa paawa,
 i ýo kpáwá, i á kuṣe, i á kpá a gbáa.

13 Lá da í a n̄é ǹṣe níni,
 màa má á ǹṣe nínié,
 á ǹṣe a níni Yelusaleũ.

14 Tó a wesiáale, á pọ́ a ke na,
 á me iṣo aafia lán s̀ekusiwa.
 Dii a to a z̀b̀b̀enaṣo a gbáa d̄o,
 kási a kp̄n̄emuu b̀b̀b̀o a ibeṣoṣa.

15 Gwa! Dii lé mó ní téo,
 aà z̄ikas̄go aṣo de lán zàawa.
 A sumá ní kyàwāao,
 a ní lele ní t̄epiṣo.

16 Asa Dii a yákpaleke ní bui piio ní téo ní f̄endaṣo,
 mé gbé pọ́ a ní deṣeṣo f̄aao.

17 Gbé pọ́ aaí gbāb̀o níziṣe aa gé sa'oiṣo,
 aaṣo t̄e sa'onazi e swaluu,
 aaí sàwa sa'onṣo só ní zaeo ní éṣaṣo,

aa midε s̄anuε.

Ma Dii máme má ò.

¹⁸ An ȳakeaó n̄ n̄ làasoó ȳái mále mó bui píi k̄aaai. Tó aa m̀, aa wesi ma gawile. ¹⁹ Má seelake n̄ guu, mí n̄ gbé p̄ b̀eó gbae buiwa, Taasisi n̄ Libiio n̄ Ludi p̄ k̄azunaó v̄io n̄ Tubalio n̄ Gelesio n̄ ísia baa bùsu z̄ãã, gu p̄ wi ma tó mauo mé w̄i wesi ma gawileó, aai ma gawi kp̄awake buiwe. ²⁰ Aa b̀ n̄ á gbéó bui píi k̄íi dia s̄ k̄pe n̄ s̄baonaó n̄ yiongoó kua s̄goó n̄ zugoó guu. Ma Dii ma m̀ wa m̄n̄n̄ ma kp̄eu w̄a ma gba Yelusaleũ ma gb̄es̄is̄i p̄ a kua adoa musu, lá Isailio ì mó n̄ p̄wentio ta gb̄alesai guuwa. ²¹ Ma Dii ma m̀, má n̄ gb̄eó se dile sa'onao n̄ Levii buiũ.

²² Ma Dii ma m̀ lá musu dafu n̄ z̄ile dafu* p̄ mále keo aao ku ma ae ḡoópii, màa á néo n̄ á t̄o aó ku ḡoópii. ²³ Ma Dii ma m̀ m̄o n̄ m̄o, k̄ámaboḡoózi n̄ k̄ámaboḡoózió, bui píi alio m̄o k̄úlei ma ae. ²⁴ Tó aa b̀ w̄énk̄pe, aa gbé p̄ b̀ ma k̄peó ḡeó gwagwa. An k̄òb̄iio láao, an té a gao,† mé bui píi aó ye n̄ ḡiȳaio.

* 66:22 Isa 65.17, 2Piε 3.13, Zia 21.1 † 66:24 Maa 9.48

ZELEMII

Yá pò kú láe bee guu

Zelemii ku ado, a ku yá pò gbépii lé ke kpeo, āma a náai ví Luae e à gè zǐ pò Lua dàe kèò pii. Zelemii ku lá Lua zǐna Pòlu ò gbézāwa à mè, yèesaikε guu ɔ Lua gbāa síana ì bɔu (2Kln 12.9).

Zelemii yá pò kù wà làasookεwàn ke: Aà èwaasoke guu à gè Lua lɛɔɔkεna ũ Yelusaleũ (1.4-9) e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 626, kí Yosia dea kía ũ gɔɔ (640-609), ɔ a ku we wè bla, gɔɔ pò yáɔ lé zǐ'úkū àlε káfi.

Asilɔ mé gbāa ví gupiiu gɔɔ bee, ɔ aa nà Babilonɔ gbāa guwa. Yosia ze'è à èa Isaili bùsu zi kpɛdo sí. Ama wè 609 guu wà aà dè Megido gɔɔ pò àlε gé kpái Egipi zǐgɔ pò aa mò dɔi Asilɔlɛnε. Egipiɔ aà né Yoaza pò zǐlε aà gbɛu bò kpalau, ɔ aa Yoakiũ kpà aà gbɛu. Wè 597 guu kí Nebukanεza ní Babilonɔ sí Yelusaleũ guu, aa ní gbɛɔ nàaa tàǐnɔ ní kí Yekɔnia pò gǔ a mae Yoakiũ gèε ũo sǎnu. ɔ aa Zedekia kpà Davidi kpalau, kía gbāasaide pò gbéɔ tò à yákele kè ní a dii Babilonɔ. ɔ aa fɛlεaaànɔ pǎsǐpǎsǐ, aa koezò Yelusaleũzi e wè do, ɔ Nebukanεza zǐgɔɔ Yelusaleũ sí wè 587 mɔ soplade guu, aa kí Zedekia kù, ɔ aa Lua kpé kpàsa, ɔ aa tà ní gbé gbāaɔ píi.

An taa gbɛa wà Gedalia pò zǐblenapiɔ aà dilε gbāade ũ dè, ɔ Yuda gbé kǔna pò aa gǔɔ bāalè wà tà Egipi, aa ānabi Zelemii sè ní gbāaɔ wà tàò. We à gàu.

Lán ānabi kǐniɔwa Zelemii è yá gbāa pò kèpiɔ guu Lua lεzà a gbé pò aa a náai víopiɔwa. ɔ Zelemii mè tó aa ye músipi kémáε, sema aa εa su Dii ní Luawa, aa lεkpaaǐa ní Egipi tó, aai ze ní zɔblea Babilonideɔnεo. Ama aa Zelemii dilε bɔnkɛpɛde ũε, ɔ wà ìadàwà. A bílikè yápiwa, asa a ye a gbépiɔzi maamaaε. Màa a kuò dúniaw. Gaga bao pò Lua dilèè aà kpa a gbé pò aa ku kai lεzǐnε mé tò à bílikè, asa a ye a gbépiɔzi. A yáí ìɔ zɔaka Luazi mòɔmɔɔ (11.18-12.6, 15.10-21, 18.18-23, 20.7-18).

Baa ké àlε Lua gbéɔ kaalεa yá kpàwake luanaaikensaidεpiɔnε, à ní suabaa yá è kǎaa lɔ Luapi bàa εa kuarǐnɔ yá ũ (31). A zǐ pò Lua a ble gbézā náai ví, ɔ à seeladeke pò ì bɔ ní sae kè. Wɛdɔa Luazi guu à tɔlε lù. (32).

Zelemii kè waasokpan náaide pò wà Yesu lèεũò ũ (Matie 16.14). E Yesupi àɔ gé gai à Gεamusu dikpε ble blè ní a ìwaɔ, ɔ à mè Lua bàa kua ní a gbéɔ yá pò Zelemii ò pàpa sa (Luk 22.20, 1Kln 11.25).

Dii Zelemii dilεa ānabi ũ

¹ Ilíkia né Zelemii, Anato pò kú Bēyāmεε buiɔ bùsuu sa'onae yǎn ke. ² Dii yā'òè Amɔ né Yosia, * Yudaɔ kía kpalablea wè kue'aaɔde guu ³ ní Yosia né Yoakiũ, † Yudaɔ kía kpalablea gɔɔo e Yosia né Zedekia, ‡ Yudaɔ kía kpalablea wè kuεdode mɔ sɔode guu, gɔɔ pò wà Yelusaleũdeɔ kùkù zǐzɔɔ ũ.

⁴ Dii yā'òmεε à mè:

⁵ E màɔ gé n íkasai neasakpεu,

má n dɔ,

e ñyɔ gé bɔi gbεεu,

ma n se ma pò ũε, §

ma n dilε ānabi ũ buiɔnε.

⁶ ɔ ma mè: A'a Dii Lua! Má yā'oa dɔo, asa èwaasonan ma ũ. ⁷ ɔ Dii òmεε:

* 1:2 2Kia 22-23 † 1:3 2Kia 23.35-24.6 ‡ 1:3 2Kia 24.18-25.21 § 1:5 Isa 49.5, Gal 1.15

Nsu o èwaasonan n ũo.
Gé gbé pọ ma n zímáọ kǐi píi,
ní yá pọ má danε píi oné.

⁸ Nsu víakεnéo,
asa má kunnọ n misia yáie.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Ǿ Dii ọbò a zò ma léwa à mè:
Ma a yá sòso má kàne n léue.

¹⁰ Gwa! Ma n dilε buiọne ní ní bùsuọ,
ńyǝ ní wo ní bùsuu,
ńyǝ ní gbāa kọ'ε,
ńyǝ ní kaale, ní εa n ñ zεdọ,
ńyǝ ní gboo, ní εa n ñ kεkε.

¹¹ Dii yá'òmεε à mè: Zelemii, bó ní èi? Ǿ má wèwà: Lí pọ wǐ mε wétei gǝna mále e. ¹² Ǿ Dii òmεε: N è wásawasae, asa mále wéte ma yáí, ké à e papa yáie.

¹³ Dii yá èa dèdεa à mè: Bó ní èi? Má wèwà: Ma oo è, àle pusu bọ, à yèele, a zí dọ gugbāntoo oi. ¹⁴ Ǿ Dii òmεε: Za gugbāntoo oi wa bọu wà yáyia bùsuεbeedeowa. ¹⁵ Mále bùsu pọ kú gugbāntoo oio gbéọ sisi aa mọ píie.

An kíaọ ní kpalabaaọ kpále Yelusaleũ bíibọleou.

Aa koezọ a bíi pọ liaizi,
aa léle Yudaọ bùsu wéleowa.

¹⁶ Maa má yákpaleke ní ma gbéọ
vái pọ aa kè aa bọ ma kp yáí.
Aa tulaletikàtea dii páleone,
aa kùle ní pọkεone.

¹⁷ Sọuke, ní fele yá pọ má danε oné píi.

Nsu to sǝ kēngu an yáio.

Tó mǝan sǝo, míme má tó sǝ kēngu ní ae.

¹⁸ Ma n ke lán wéle bíidewa gbāε,

lán mọpεle ge mọgotē bíiwa.

Yuda kíaọ fǝ kpaneo,

ge a gbāadeọ ge a sa'onao ge a gbépii.

¹⁹ Aa ānama, kási aa n fuo,
asa má kunnọ n misia yáie.

Ma Dii máme má ò.

2

Isailio bọa Dii kpe

¹ Dii yá'òmεε à mè: ² Ge n yáε bee kpàwake Yelusaleũdeọ swáú.

Ma Dii ma mè,

á wēndiagọọ gbēke pọ á vímanọ dọmagu

gọọ pọ á yemazi ma nọ dafu ũ.

Gọọ bee á temazi guwaiwaiu,

gu pọ wí pótǝuo.

³ Aa ku ma mēndo yáie,

aame ma buapọ káauọ ũ.

Ma gbé pọ ní mọmọọ tàae è,

ǝ músi ní lé.

Ma Dii máme má ò.

⁴ A swáse ma yáí, á Isailio,
á Yakɔbu buio píi.

⁵ Ma Dii ma mē,
tàae kpele á deziò èa,

õ aa zākūmanɔi?

Aa tē táaɔzi, õ aa gĩ ɔi.

⁶ Ma ní bɔ́le Egipi ma dɔaané guwaiwaiu
ní sēgbāo ní b̀usu tɔɔ'edeo
ní b̀usu iminadeo ní gusisi pāsio,
gu pɔ́ gbēe lí a baa v̄io mé gbēe lío kuuo,
kási aai ma gb̄eao.

⁷ Ma suńno tɔɔle táaedeu la,
aaliɔ a libeɔ ble ní a pɔmao.
Ké aa kà, aa ma b̀usu gbālè,
aa tò à ḡɔ́ pɔ́ pɔ́ má yeio ũ.

⁸ An sa'onao i ma d̄so,
ma ikoyādanedeo i ma d̄so,
an dɔaanao b̀ò ma kpe,
an ānabiɔ ānabikεkè ní Baali gbāao,
aa tē pɔ́ pɔ́ lí káfiakεnéoɔzi.

⁹ A yáí má mó ní á yáo s̄o,
mé má mó ní á néo ní á t̄oŋnao yáo.

Ma Dii máme má ò.

¹⁰ A bua ísiawa e Sipi b̀usuu à gwa.
A gbé z̄i Keda a b̀usuu à a yá tàasika,
í gwa tó yáε bee taa kè we yáa.

¹¹ Buie a diio lile yāae?

Kási an táapiá Lua no.

Ma gbé pɔ́ má de Lua gawide ũ,
ma gbéɔ ma l̄uɔkpakè
ní pɔ́ pɔ́ lí káfiakεnéoɔ.

¹² A musudeo, à to yápi diwá,
á me i seenata à ḡɔ́ s̄aiii.

Ma Dii máme má ò.

¹³ Asa ma gbéɔ duunakè l̄eε plaε.
Máme má nibɔna í w̄enide ũ,
õ aa ma to we,

aa gè wà biao yè níziε,
bia t̄eεena pɔ́ aa f̄ɔ́ í dil̄eɔɔ.

¹⁴ Isailioá z̄oɔneε?

Wà ní í z̄oble guu neε?

Bóyái aa ḡɔ́ p̄v̄l̄ao ũ sai?

¹⁵ N̄oɔmusuo p̄alamá aa p̄namá,
õ aa ní b̀usu yáa,

an w̄éleɔ tek̄ù, gbēe ku we lo.

¹⁶ M̄efisideo ní Tapanesideo ní mi w̄ané.

¹⁷ Am̄e a yápi í áziεo lò?

Ma Dii á Lua, ké má zemikūaé,

ṣ̄ a ma to we.

¹⁸ Bóyāi ále gé Egipi Sioo í miii?

Akea ále gé Asili Uflata í miii?

¹⁹ A vāikεa a wi á musue,

á pòbòzākεa a wétēa ié.

A làasooke, í dō ké

á bɔa ma Dii á Lua kpe vāi,

mé á kua vīakεameε sai íi.

Ma Dii Lua Zīgōde máme má ò.

Isailiɔ dea nɔ náaisai ũ

²⁰ A ma zuu gbòò á nɔe à gègē,

a ma baɔ kèkè,

a mè á zòblemεεo.

Siana guu i gbāsike sīsī lesī pīi musu

ń lí yèlεεo pīi gbáuo.

²¹ Ma á bá vēeli maa náaide ũε.

Kpelewa a kēa,

a gō vēeli bɔlenzīaε ũi?

²² Baa tó a zu'ò ń saoo

ń mɔɔnao maamaa,

á tàae tèbateba a láameεo.

Ma Dii Lua máme má ò.

²³ Kpelewa á f̄o i gbāleo,

i ke Baalɔne kèkeo ni?

A yá pó á kè swadɔɔɔ gwa,

à làasooke á yākeapiɔwa.

I gé le à su la,

lán yiongo núnu pó a me fèlewa,

²⁴ lán sèa zàa'ín da pó dóekè ń gbáao,

àle gō íana sesεwa.

Déme a f̄o à aà lé liaa gɔɔ pó aà me fèlei?

Zàa'ín sa pó lé aà wεεεo kpasao,

aa aà e a gɔɔwaε.

²⁵ Asu àɔ kpálekeńzi

e á kyale gé yaa á gbáu,

á kòlo giigagao.

N beeo a mè a zεkeo,

wá ye dii z̄lloɔziε,

sema wà gé má.

²⁶ Lá wí í kpái kú, tó wà bòwà,

màa wa wida Isailiɔwa,

an kíaɔ ń ń gbāadeɔ

ń ń sa'onao ń ń ānabio.

²⁷ Aaí o líε: Wá maen n ũ,

aaí o gbεε: Mme n wá í.

Aa bò ma kpe, aai zεmanɔo.

Gɔɔ pó taasi ń lé,

ṣ̄ aaí me mà fele mà ń suaba.

²⁸ Dii pó á kè ázīaεo ku máε?

Aa fele á taasikegɔɔ,

tó aa f̄o á suaba!

Asa á Yudaɔ,
 á diiɔ dasi kà á wéleɔwa.
²⁹ Bóyái ále zɔakaimazii?
 Apii a bɔ ma kpee.
 Ma Dii máme má ò.
³⁰ Ma íadà á deziɔwa pãe,
 aai totoapi yádao.
 Aa lèle ní ãnabiɔwa
 lán nòɔmusu pɔkaalenawa.
³¹ A gbágbɛɔ, à wéte ma yái.
 Ma gɔ Isailiɔne gbáa
 ge gubeebee ũ yà?
 Bóyái ma gbépiɔ ì me
 waɔ ní bebea kee,
 wa mɔ ma kíi lɔo ni?
³² Nɔamblebɔ yá a fɔ sã wéndiague?
 Zákezi pɔɔ yá a fɔ sã nɔ dafugue?
 Kási ma yá sã ma gbéɔgu
 à gɔɔplakè.
³³ A yenzi eɛe víe fá!
 Baa káalua sà zɔɔ,
 á á yákea dadaè.
³⁴ Wí taaside yãesaide au e á pɔkasaɔwa,
 i ke a ní lé á kpéu,
 aale á pɔɔ sélen sɔo.
³⁵ Gia ní beeo i me á yãe vío,
 ma pɔ a paázio.
 Lá a mè i duunakeo,
 má yákpalekeánɔe.
³⁶ Bóyái iɔ liaaliaa à á yákea lilei?
 Egipiɔ widawá,
 lá Asiliɔ kèéwa.
³⁷ A bɔ we à su ní ɔo dia á musue,
 asa gbé pɔ ále ní náaiképiɔ,
 ma gińzié, á dɔnle emáo.

3

¹ Tó gbɛe gi a nai,
 ɔ à gè zákè gupálei,
 a fɔ ea nɔpi kũ lɔe?
 Aà kúa a bùsupi gbãle dúuduué.
 Apiɔ sɔ a gbãsíké ní gɔɔ dasi,
 ɔ a ea lé sua saa?
 Ma Dii máme mále á la.
² A wezu à sìsí wáiwaiɔ gwae,
 gu kpele wi á dàakpauo ni?
 Iɔ zɔle zé sae à ɔ gɔɔ dá
 lán Laalubue zɔleá guwaiwaiuwa.
³ A yái tò ma gi lou maé,

káabuana i keéó.
 N beeo á wé de lán káaluá wéwae,
 wí lí á kũo.
⁴ A lezùmazi tia a mè:
 Wá Mae, wá èwaasogoo gbēna,
⁵ n pɔ aɔ paawázi e boe ni?
 Nyoo wá kpēne kúa goopii yá?
 Màa i omee,
 ɔ io yāvāike á pɔeāwa.

Isailio pòbòzàkea Dii ní suawào

⁶ Kí Yosia kpalablegoo Dii òmee: N Isaili pòbòzàkenapio yākea èa? Aa gè gbāsikè sìsì lesì pii musu ní lí yèlèlèo pii gbáuo. ⁷ Mále e yá beeo kea gbea pii aa suaé, kási aai suo. Ǿ an gbé Yuda náaisaideo ní yākeapio è. ⁸ Ma gínzila kpà Isaili pòbòzàkenapio wa, ma ní yá gbāsi pɔ aa kèo yái. Kási via i ní gbé Yuda náaisaidepio kũo, ɔ aa gè gbāsikè sɔ. ⁹ Káaluakaa i ke Isailio ne yāe ũo, ɔ aa ní bùsu gbālè, aa gbāsikè gbeo ní lío yá musu. ¹⁰ Gia ní beeo pii an gbé Yuda náaisaidepio i sua ní nòsemendooo, sema mɔafilí. Ma Dii máme má ò.

¹¹ Ǿ Dii òmee: Isaili pòbòzàkenapio yá maa de Yuda náaisaidepiola. ¹² Ge n kpàwake gugbāntoo oi n me:

Ma Dii ma mè,
 à sua Isaili pòbòzàkenaɔ!
 Má fěázi bo, asa má gbēke ví,
 ma pɔ aɔ paaázi goopiiio.
 Ma Dii máme má ò.
¹³ A we á tàaei lé!
 Asa a bo ma Dii á Lua kpee,
 a táa'ò dii zìloowa
 lí yèlèlèo pii gbáuo,
 i swáse ma yáio.

Ma Dii máme má ò.

¹⁴ Ma Dii ma mè, gbēnazin pòbòzàkenaɔ, à sua, asa á zán ma ũ. Má á sé wéle ní wéleo dodo, bui ní buio plapla, mí suáno Siɔna. ¹⁵ Dána pɔ an nòse muaamanoo ɔ má ní dile aa dɔaaé ní dɔao ní laaio. ¹⁶ Ma Dii ma mè, goo bee tó a kɔ a dasikù á bùsuu, wa ma bàakuaáno kpagolo yá'o bo, a làasoo a gē an sɔ guuo. A ni aɔ kúmáo, mé wa a pāle keo. ¹⁷ Zibeezi wa o Yelusaleŭe, Dii kpalabaa. Bui pii a si Yelusaleŭu ma tobo yái. An nòsevái swágbāa yá a dɔaané bo. ¹⁸ Goo bee Yudaɔ na Isailio wa, aa bo gugbāntoo oi bùsuu sánu, aai su bùsu pɔ má kpà ní deziowau.

¹⁹ Máme má ò.

Má ye mà á sí ma néo ũe,
 mí pɔeā bùsu kpáwá,
 bùsu pɔ a kefenke de buipáleo pɔa.
 Mále e áli ma sísi á Mae ũe,
 mé á we ma to weo,

²⁰ áma á Isailio a bo ma kpe,
 lán noe pɔ a zá tò à gè gbāsikèwa.
 Ma Dii máme má ò.

²¹ Wii ma dɔ sìsì wáiwai musu,
 Isailio lé ɔɔbo, aale awakpa,
 asa aa pàzeae,

ma Dii ní Lua ma yá sàńguε.

²² A εa sua, pòbòzākεnao,
mí á gbágbā ní á pòbòzākεgyāo.

Wá kél! Wá sumaε,
asa ní mēnn Dii wá Lua.

²³ Sísíε εε ví, gbèsísíε zóa ví,
Dii Isailíε Lua mé wá Suabana ũ.

²⁴ Za wá èwaasogòò
táaò wá maεò zí ài blè,
an sãò ní ní zuò
ní ní nεgòεò ní ní nεnòεò.

²⁵ Wà naale ní wío,
wà tó wá gεε gō kpá wá wéi,
asa ní wá deziò wa duunakè Dii wá Luaεε,
za wá èwaasogòò e gbã wi aà yãmao.

4

¹ Ma Dii ma mē, á Isailíε, tó á sua, à sua.

Tó a zòò á pò pò má zauoi,
mé ále liaaliaa loo,

² tó a lεgbè ní ma kuao káukāu ní síanao,
buipāleò báaadakòu ní ma tóo,
aai íanadã ma yá musu.

³ Yá pò Dii ò Yelusaleũdeò ní Yudaònen ke:
A Yelusaleũdeò ní Yudaò píi,
à kpase kē wásawasa,
ásu pótò leuo.*

⁴ A tōzō á sò gbāsíwoloa ũ,
í gō ma pò ũ wásawasa.
Tó màn sōo,
má a pòkūmabòbòwáε
lán té pò gbēε a fō deowa
yāvái pò á kè yái.

Zigòò bóa gughāntoo oi

⁵ A kpàwake Yudaòne,
à o Yelusaleũdeòne:
A kuupe á bùsuu,
à wiile ní loò gbātēo
à oné aa káaa,
aai bàale ta wéle bíideou.

⁶ A gudòkòεkíi díle Síona,
wí mó ulε we, ásu zεzεo,
asa má tó kisia zōò ní pò ònekeao bò gughāntoo oiε.

⁷ Nòòmusu fēle bò a tòou,
buiò kàalenapi dàzεu.
A gò a tíá,

* 4:3 Oze 10.12

àlɛ gɛ́ á bùsu kɛi kɛ́lɛkɛlɛ,
á wɛ́lɛɔ i gɔ́ beziaɔ ũ.

⁸ A yáí tò à zwànkasaɔ kákaála,
à ɔ̀ɔ̀ɔ̀ à búbuapɛ,
asa Dii pɔ́fɛ́awázi zɔ̀ɔ̀, i kpáɛɔ.

⁹ Zibeezi sɔ́ a kɛ́ kía ní a ìwaɔgu,
yápi i di sa'onaɔwa,
ánabiɔ lé i gɔ́ kpaauá.
Ma Dii máme má ò.

¹⁰ Ǿ ma mè: A'a Dii Lua! N ɔ̀nɔ̀kè Yelusaleũdeɔneɛ ní gbɛ́ɛ beɔ́ píi. Ké n mè aaɔ ku aafiaɛ,†
ɔ́ fɛ́nda mé aɔ wiile ní miwaa?

¹¹ Gɔ̀ɔ̀ bee Dii a o Yelusaleũdeɔneɛ ní gbɛ́ɛ beɔ́ píi, à mɛ́ ían wáa a bɔ́ gbáau sísi wáiwaiɔ
musu à mɔ́ léɛ a gbéɔ́wa. I kɛ́ íana pɔ́ wí pɔ́ fáí a gbási bɔ́lɛ no, ¹² íana pɔ́ á gbaɛmá gbãa
aɔ dɛ beea, yákpale á kɛ́nɔ́ sa.

¹³ Gwa! Alɛ mó lán lousisiawa,
aà zikasɔ́goɔ dɛ lán zàawa,
aà sɔ́ wáa dɛ kúuɔla.
Waiyoo wápiɔ! Wa kaalɛ sa.

¹⁴ Yelusaleũdeɔ, à á sɔ́ pípi,
ké à e bɔ́ aafia.
Aɔ kú ní á làasoo váio e bɔ́ɛ ni?

¹⁵ Wàlɛ a baokpa Dã buiɔ bùsuu,
wàlɛ músi kpàwake Eflaiũ buiɔ bùsu sísideu:

¹⁶ A o buiɔne,
í a kpàwake Yelusaleũdeɔne,
ibɛɛɔ bɔ́ bùsu zãzãu, aalɛ mó,
aalɛ kúkua dɔ́ Yudaɔ wéɛɔwa,
¹⁷ aalɛ liai lán masedánaɔwa,
asa Yudaɔ bɔ́ ma kpɛɛ.
Ma Dii máme má ò.

¹⁸ A dàa ní á yákeɔ mé bee íé.
A íadaman we. A pásí!
Alɛ íadawá e á sɔ́u.

¹⁹ Ma nɔ́sɛ ɔ̀ɔ̀kpà! Ma nɔ́sɛ ɔ̀ɔ̀kpà!
Ma nɔ́sɛ lé pusu bɔ́, sɔ́ kɛ́magu,
má fɔ́ màɔ níɛɔ.

Ma kuu'ɔ́ mà dɔ́ ní kúkuakeɔo.

²⁰ Wíwíá lé kɛ́ wíwíá,
bùsu gɔ́ da wàuu gupíuu.

Wá zwáakpɛɔ wíwi kándo,
wá zwáaɔ yàa gɔ́ɔ́gɔ́ɔ.

²¹ Máɔ dàlapooɔ gwa e bɔ́ɛ ni?
Máɔ kuu'ɔ́pi ma dɔ́ e bɔ́ɛɛ?

²² Dii mè a gbéɔ́ mi vío, aa a dɔ́o,
né sɔ́ũɔne, aa yáɛ gbáɛo.
Váí ɔ̀nɔ́ ɔ́ aa dɔ́, aa maakɛa dɔ́o.

† 4:10 Zel 6.13-14, 14.13, 23.16-17

23 Ma zíle gwà,
 má è da pā, a kekeao.
 Ma musu gwà, má è a gupua vío.
 24 Ma gbèsísíò gwà,
 mà è aale lualua,
 sìsíò sǝ aale deedee píi.
 25 Ma gugwà, mi gběe eo,
 baa bāo aa ní taa kè píie.
 26 Ma gugwà, ǝ má è
 bùsu táaede gò gbáa ũ,
 wéleò wíwi píi Dii ae
 aà pòkūma pásí yái.
 27 Asa Dii mē
 bùsu a òkpa píie,
 ní beeo á kaale míomíò.
 28 Ayámeto tóle a búbuape,
 musu i siakū,
 asa Dii yá'ò, a a nòse suumpao,
 à yādíle kò, a ea kpeo.
 29 Wéledeò lé tíle píi,
 ké aa sòdeò ní kàzunaò kǝfi mà yái.
 Gběeò lé si dào guu,
 gběeò dède lé solò gbèsòòu.
 Wéleò gò beziaò ũ,
 gběe ku we bo.
 30 Yelusaleũ, bó níle kei?
 Akéa n zwáa tēa yè,
 n vua nǝamblebòò dà, n kio kài?
 N nzía kèke páe!
 N gǝpǝseò gǝnzíe,
 aa ye n wēni bǝe sa.
 31 Ma wii mà lán ne'iwāwā wiiwa,
 lán nǝe pó lé né séia iwa.
 Sìna wiie, àle we fòò, fòò,
 à ǝpòò à mè: Waiyoo mapi,
 gbēdenaò ǝdíea, má kú ga lézíe.

5

Gběe maao

1 A Yelusaleũ zeaò keele à gwa,
 à weele a gāaeòu à e dǝ.
 Tó yāmaaken sianweelenae ku we,
 má sùuuke ní wélepio.
 2 Baa ké aai me Dii ku,
 ní beeo aai legbē ní mǝafilioe.
 3 Dii, síana ǝ níle weelemáo lò?
 N ní gbé, i ǝmáo,
 n ní ké búebue, ǝ aa gǝ totoapi mai.
 An swá gbāakù lán gbewa,

aa gĩ nòselilei.

⁴ Ǿ ma m̀e taasideǿne, aa mi v̄io,

aa Dii yākeǿ d̄so,

aa d̄so yá p̄o ní Lua lé yáínǿo.

⁵ Má gé mà yá'o maezǿǿne,

aa Dii yākeǿ d̄so lé?

Aa d̄so yá p̄o ní Lua lé yáínǿo lé?

Kási gbépiǿ s̄o aa n zuu b̀òńla,

aa n baǿ k̀èk̀emáe.

⁶ Ayāmeto ǹǿmusu a b̀o lákp̄eu à kusimá,

àwalewana a b̀o gbáau à ní d̄ede.

Gbeaana a naalené w̄énkpe,

i gbé p̄o b̀ò taitai,

asa an t̄aaǿ dasik̀ù,

an p̀òb̀ozākea k̀è z̄ai.

⁷ Yelusaleũ, má s̀uukennǿe?

N gbéǿ p̄akp̄amazie,

aaĩ yási ní t̄aaǿ, i ke m̄ameo.

Má tò p̄o m̀má,

ǿ aa sí k̄aalua kp̄eu aa gb̄āsik̀è.

⁸ S̄osa k̄aa p̄o an me feleaǿne,

an baade ì lua a gbédee n̄oi.

⁹ Ma Dii ma m̀e

má ìadamá yápi yáio lé?

Má t̄osi buipi taawao lé?

¹⁰ A ge ma v̄ēbu* dúuz̄o,

āma ásu d̄eele p̄io.

A a ḡōnaǿ z̄ōz̄o,

asa ḡōnapioá ma p̄o no.

¹¹ Isailio ní Yudaǿ b̀ò ma kp̄e.

Ma Dii m̄ame má ò.

¹² Aa Dii eǿb̀ò aa m̀e:

M̄aa no, v̄aie a wá leo.

Wá k̄ō'e ní z̄io ge ní n̄anaoo.

¹³ Anabio lé lé'iana gbae,

Dii yá aale oo.

Aame aa ní p̄o e níziawa we.

¹⁴ Ayāmeto ma Dii Lua Ziḡōde ma m̀e,

lá màa gbépiǿ òne,

má a yá sóso k̄ane ní léu té ũe,

gbépiǿ io de yàa p̄o t̄epi a k̄ūwà ũ.

¹⁵ Isailio, ma Dii ma m̀e

má bui p̄o kú z̄āz̄ā sóik̄ewáe,

bui p̄o kú za zi mé aǿ ku ḡoǿpiie.

Bui p̄o ili ní yāmao

* 5:10 Isa 5.7

mé á ní yá'oa d̄so.

¹⁶ An gbálaṵ ì ga inéé,
ampii ḡsa gbāaṵne.

¹⁷ Aa p̄p̄ á k̄k̄eṵ ní á bleṵ naaa,
aai á neḡṵeṵ ní á nenṵeṵ séle.

Aa á zuṵ ní á s̄aṵ ní á bleṵ naaa,
aai á v̄eḡbeṵ ní á kaadṵemb̄eṵ séle.

Aa á w̄éle b̄iide p̄ ále a náaik̄eṵ d̄eṵnz̄ó ní ní z̄ikab̄oṵ.

¹⁸ Ma Dii ma m̄è, baa ḡṵṵ bee má á ke k̄élek̄eṵ. ¹⁹ Tó wà n la, b̄óȳai ma Dii ní Lua má k̄èiné
m̄aa píiii, ní oné, lá aa p̄akp̄amazi aa z̄obl̄e dii z̄iloṵne nízia b̄usu, m̄aa aa z̄oble bui z̄iloṵne
b̄usu z̄ilou s̄.

²⁰ A ȳáe bee o Yak̄obu buiṵne,
í a kp̄awake Yudaṵne à m̄e:

²¹ S̄oũ n̄s̄esaideṵ, à ȳama,
á w̄é v̄i, ili gu'eo,

á sw̄á v̄i, ili ȳamao.†

²² I k̄ū à v̄iak̄emeṵo lé?
I k̄ū à lualua ma aṵo lé?

Ma Dii m̄ám̄e mále á la.
Ma b̄usu'ũf̄aa k̄ale ísia z̄ole ũ,
k̄oṵ p̄ ma d̄àèn we,

a í a f̄o à a baa v̄i bauo.

Baa ké a í ì z̄ampapa,

ìli f̄o à a baa v̄io.

Baa ké a ikooaṵ ì k̄ōfik̄e,

ìli f̄o à a baa v̄io.‡

²³ Gb̄épiṵ sw̄á gb̄aa, aa f̄elemano,
ō aa p̄aalemeṵe aa ḡèzeṵ.

²⁴ Baa ké mi lou mané a ḡṵṵwa

za k̄áabuana e à ḡé b̄olei,

m̄é ma p̄okekeḡṵṵ d̄il̄en̄é,

aali ok̄ōe wà v̄iak̄e ma Dii ní Luaeṵo.

²⁵ A v̄aik̄ea mé kp̄à p̄p̄iṵne,

á duuna mé ḡíé à maa e.

²⁶ V̄aik̄enaṵ ku ma gb̄éṵ guu,

aaí ní we lán fiikpanaṵwa,

aaí baikp̄á gb̄éṵne ké aa e wà ní k̄ú ȳái.

²⁷ Lá b̄ā ìṵ ka b̄āw̄ena b̄ākabo pai,

m̄aa m̄oafili ní ua p̄à,

ō aaí ke ṵdeṵ ũ wà gb̄ākū,

²⁸ aaí k̄á, an m̄e ìṵ teke.

An v̄aik̄ea ḡēaḡē,

aali ȳási ní netoneṵ, ȳá e b̄ón̄o nao.

Aali ze ní p̄esaideṵ aa ní ȳanakp̄am̄áo.

²⁹ Ma Dii ma m̄è,

m̄á ìadamá ȳápi ȳáio lé?

Má t̄osi buipi taawao lé?

† 5:21 Isa 6.9-10, Eze 12.2, Maa 8.18 ‡ 5:22 Yob 38.8-11

30 Yá pọ wa ye a gíyáio
 wí viakèè kò ní bùsúu.
 31 Anabio ì ãnabikeke ní εεο,
 sa'onao zia yá mé ì dɔaané.
 Maa ma gbéɔ yei,
 āma kpelewa aa ke zái?

6

Koezsa Yelusaleui

1 Bēyāmeε buio, à bọle Yelusaleū,
 í gé mikpakii wεεlei!
 A kuupe Tekoa!
 A to súlele fele Betakeleū seela ũ.
 Kisia lé bọ gughántoo oi,
 kaale zɔɔ looaála.
 2 Má Siona mide,
 wéle pọ wí me a kefeū mé a maa.
 3 Zígɔɔ mọ bòokpa liai,
 lán sādānao ní ní sāɔwa,
 baade ní a gbéɔ a bọou.

4 A sọuke wà si Siona ní zio,
 à fele wà ge lélemá íatē gbāa zá.
 Agya! Íatē'aua pila,
 gu lé gēkɔu kò.
 5 A fele wà ge lélemá gwāasina,
 wí gu pọ de aa ze giu wíwi.

6 Ma Dii Zígɔde ma mè:
 A lizɔzɔ,
 í bùsu kále Yelusaleū bíi sae.
 A íada wélepiwa,
 asa gbāamɔakɔε mé kòu.

7 Lá í ìb di lòu,
 màa yāvāi di wélepiu.
 Taiina ní yāpāsio zɔa dɔu,
 mi e aà gyā ní aà bọo làa ziio.

8 Yelusaleūdeɔ, à ma ledama ma,
 ké másu kéwáo yái.
 Tó mään sɔo, má á bùsu dēɔnzɔε,
 gbēe aɔ ku a guu bo.

9 Ma Dii Zígɔde ma mè:
 Wa Isaili pọ gɔɔ kɔnwε,
 lá wí vεε kɔnwεwa.
 Wa εa a gbεsisi,
 lá wí pọ gbεsisiwa.
 10 Dé má yā'òè mà aà gba laaii?
 Déme a mamεei?
 An swá wēao, aa fɔ yāmao,

Dii yá ì kené íie,
ìli káńguo.

¹¹ Dii pòkūma dèdèa,
má f̄s màò kúkūa l̄o.
Pòkūmapi b̄ob̄o néowa gāae
ní èwaaso pò kāaaa gudoūo.
To wà ḡoe ní a n̄o kū sānu
ní gbé pò zikù táotaoo.

¹² Ma Dii ma m̄e,
tó ma o l̄oò b̄usuεbeedeola,
má ní b̄eo na gbēpāleone ní oziε,
ní ní buao ní ní n̄eo.

¹³ Néfēnen gbēz̄oo píi ovaí'enaone.
Anabio ní sa'onao píi aaio gbéoo sāsāe.

¹⁴ Aaĩ εεε ma ma gbéoo b̄owa
lá a de p̄oe ūowa.

Aaĩ m̄e, aafia ku, aafia ku,
kási aafia ku we s̄o.*

¹⁵ Yāb̄ēεε pò aa k̄e ì kené wí ūe?

Aawo! Ìli kené wí ūo,
an ḡεε lí ḡo kpá ní w̄eio.

A yái aa ta gbé pò ḡe gék̄io guu,
aa k̄we ḡoo pò mále íadamá.

Ma Dii máme má ò.

¹⁶ Ma Dii ma m̄e:
A ze zékpaau à a zé káauo gwa,
í a pò pò maa gb̄ea àò b̄eu,
á s̄o i níni.†

Ŋ a m̄e áò b̄euo.

¹⁷ Ma gud̄oanao‡ d̄il̄eé,
má òé àli swādo an kuupeai,
ō a m̄e á swādoio.

¹⁸ Ayāmeto buipāleo, à yāma,
í yá pò a ma gbéoo le d̄o!

¹⁹ Dúnia gbéoo, à yāma,
mále mó gbépio ásookei.

Yá pò aale yáò gben we,
asa aai swādo ma yáio,
aa ḡi ma ikoyáiε.

²⁰ Seba tulaleti dem̄εε p̄oe ūo,
ge kan̄eli fee ḡinana pò b̄ò b̄usu z̄az̄au.
Mili sa pò i oa i a pò kát̄eu à tékū sio,
á sa'ooa lí kamaguo.

²¹ Ayāmeto ma Dii ma m̄e:

Má gb̄e pò gbéoo ì ḡemb̄olewàò kále gbépioone ní ae,
maeo ní ní néo, gbé ní a gbéoo
aai kpákpaa nípii aa gaga.

* 6:14 Eze 13.10 † 6:16 Mat 11.29 ‡ 6:17 Oze 9.8

22 Ma Dii ma m̀̀e:
Gugb̄ántoo oi bùsudeᵒ gwa,
aa f̀̀e,
bui zᵒᵒpiᵒ lé bᵒ za d̀̀nia léwa,
aa lé m̀̀.

23 Aa s̄ᵒ ní s̄ᵒnaᵒ k̀̀k̀ua,
aa pás̄i, aali gb̄ēe w̄ēnagwao.
An k̄ᵒfi iᵒ dᵒ lán ísia k̄ᵒfiwa,
aa didi s̄ᵒ k̄pe, aa z̄i'ᵒp̀̀o,
aa lé m̀̀ léléiwá, Siᵒnadeᵒ.

24 Wa ní bao mà,
wá ᵒ g̀̀ dᵒwázi.
Yá'ᵒma wá k̀̀ gb̄āa,
wá lé wāwāma lán ne'inawa.

25 Asu gé buao,
ásu àᵒ b̄e z̄éuo,
asa ib̄eᵒ ní f̄ēndaᵒ k̀̀k̀uae,
via p̄ᵒ liaaázi.

26 Ma gb̄éᵒ, à zw̄ánkasaᵒ dᵒdᵒ á pi,
í gbeembo túfu guu.
A ᵒᵒᵒ lán né m̀̀ndona gaamáwa,
à búbuape pás̄ipás̄i,
asa gb̄ēkaalena a m̀̀wá k̀̀ndoe.

27 Ma n dile m̀̀baasana ũe,
ma gb̄éᵒ mé gb̄è m̀̀de ũ.
N ní ȳakeᵒ ȳᵒ, ní ní dàa d̄ᵒ.

28 Swáyāmansaideᵒne nípii,
aa iᵒ b̄eᵒ w̄aᵒ ȳadᵒdᵒm̄́e.
Aa f̄e lán m̀̀got̄e ge m̀̀siwae,
ȳakpaanlak̄enaᵒne nípii.

29 Sia lé tévu,
ké m̀̀gb̄ᵒ e l̄aa tépiu,
kási àᵒ m̀̀ baasa p̄āe,
gb̄ēv̄aiᵒ lé ké gb̄ēmaawao.

30 W̄i oné ánuᵒsu giana,
asa Dii ḡi'zi.

7

Lua z̄é egená p̄ā

1 Dii ȳ'ᵒ Zelemii e à m̀̀: 2 Ge n ze ma kp̄é b̄ᵒleu, ní kp̄awak̄en̄é we n̄ me: A Yuda p̄ᵒ áᵒ
ḡe b̄ᵒleu la áᵒ gé k̀̀léim̄́eᵒ, à ma ȳāma.

3 Ma Dii Z̄iḡᵒde Isailiᵒ Lua ma m̀̀,
à ǹ̀selil̄e ní á ȳakeᵒ,
m̄́ tᵒ àᵒ ku gūe beeu.

4 Asu s̄ásāyā náaike à me
Dii kp̄én ke, Dii kp̄éᵒ.

5 Tᵒ a ǹ̀selil̄e ní á ȳakeᵒo síana,
mé áᵒ ȳakek̄ᵒe a z̄éwa,

6 tó i gbāamɔ nibɔɔ ní tonɛɔ ní gyaawɛɔ,
 mé i yāesaideɔ dede gue beeuo,
 mé i ñada áziawa a ge dii páleɔwao,

7 má tó àɔ ku gue beeuɛ.

Gupi ɔ́ má kpà á deziɔwa
 aaw kuu gɔɔpii.

8 A èa?

Ale sásāyā pó ài vɔo náaike.

9 E'e! I kpáí'o, i gbēde,
 i gbāsíke, i ɛto ní ma tóo,
 i tulaletikateɔ Baaliɛ,
 i gé taa pó á ní dɔ yāawɔwa,

10 ɔ́ i gbasa mɔ ze ma aɛ
 kpé pó ma tó kuwàɛ beeu.

I me a bɔ aafia,
 ɔ́ i ɛa ge yābēɛpiɔ ke.

11 Ale e kpé pó ma tó kuwà pi
 á kpáiweliwɛɔ tɔo nɛɛ?*

Màa mále ewá.

Má Dii máme má ò.

12 Ayāmeto,

à gé gu pó ma zɔleu káau Silo,†

í yá pó má kè we gwa
 ma gbé Isailiɔ vāikɛa yái.‡

13 Ma Dii ma mè:

Gɔɔ pó ále yápiɔ ke píi,
 mi dɔaa màɔ oé mɔɔmɔɔɛ,

ɔ́ ili swásɛio.

Ma lezùázi, i weao.

14 A yái, lá má kè Siloɛ,
 màa má ke gu pó má kpà á deziɔwaɛ,
 kpé pó ma tó kuwà ále a náaikepi.

15 Má á yá à gomalaɛ,

lá ma á gbé Eflaiũ buiɔ yàwa.

16 Nsu wabikɛa gbépiɔnɛɔ.

Nsu wiileɔ ní yá musuo.

Nsu yāgbɛaanéɔ.

Nsu ñyɔ zemazi ní yáio,
 asa má yāmamao.

17 N è lá aale ke Yuda wéleɔ guu
 ní Yelusaleũ gāawɔa?

18 Néɔ ì yàawɛ, maeɔ ì tesɔwà,
 nɛɔ ì pówenti de aa kaa ke musu nɛɔ kíaɛ.

Aaĩ ítɔle dii páleɔwa,

ké a yá e ɔ́a yái.

19 ɔ́ ma Dii ma mè

* 7:11 Mat 21.13 † 7:12 Yoz 18.1 ‡ 7:12 Sou 78.61

i ke máme a ñao,
ampio ñ a ñmá, wí i ní kú.

²⁰ A yáí tò ma Dii Lua ma mè,
má a pòkūma pásí bòbò gue bee ní a gbéowa
ní a pòtuò ní sèa líò ní buapòò.
Aa tékū píie, wa e tépi deo.

²¹ Ma Dii Zígòde Isailio Lua ma mè,
à sa pò wí a pò káteu à tékū káfi sáaukpasaou,
à ãiake àò a nòò so màa àò geò.

²² Asa ké ma á deziò bòle Egipi,
ma yādilené,
i ke sa pò wí a pò káteu à tékū
ní sa páleo yá ñ má dilené adoo.

²³ Má òné lo aao ma yá kúa,
mío de ní Lua ũ,
aaiò de ma gbéò ũ.
Má òné aa zé pò má òlóné sé,
an kua io na.

²⁴ Kási aai swáseio,
aai laaidòwào,
an nòsevái swágbāa yá mé dāané.
Aa gbezā gwà, aai gé aeo.

²⁵ Za gòò pò á deziò bò Egipi e gbā
mio a zòblena ānabio diléé,

²⁶ kási ili swáse ní yáio,
ili laaidòwào, a swágbāakè,
ñ a yāvāikè de á deziola.

²⁷ Tó n yápio òné, aa swáse n yáio.
Tó n lezùńzi, aa wemao.

²⁸ Oné bui pò i Dii ní Lua yāmaon ní ũ.
Aai we totoaio,
ñ síana pīlimá, a kú ní léuo.

²⁹ A á mi kākēle kóle,
í wēnale si sísí wáiwaiò musu,
asa á gbāgbéò, ma giázie,
ma pākpàázi ní pòfēoe.

³⁰ Ma Dii ma mè: Yudaò yá pò má yeio kè, aa pòbēe kàle kpé pò ma tó kuwàò aa a gbālè.

³¹ Aa Tofeti gulesí bò Beninòũ guzuleu, § aa sa pò wí a pò káteu à tékū ò we ní ní negòeò ní ní nenòeò. Máme mi yápi dilenéò, a láasoo i gē ma sō guu seo. ³² Ayāmeto ma Dii ma mè, a gòò lé mó ké wa o gue beee Tofeti ge Beninòũ guzule lo, sema Gbēdedeguzule, asa waò ge víví Tofeti e gu gé láae. ³³ Gbépio ge a gō bāò ní wàio pòblea ũe. Gbēe a òkené yàayaaò. ³⁴ Má pòna wii ní yaalòò ní nòsekōfio mide* Yuda wéleu ní Yelusaleũ gāaeò, asa bùsupi a gō bezia ũe.

8

¹ Ma Dii ma m̀̀, gɔɔ bee wa Yuda kíaɔ gɛwa bɔɛ miau ní a gbãadeɔ ní a sa'onao ní a ãnabio ní Yelusaleũdeɔ p̄íi. ² Wa ɔliu íat̄ɛi ní mɔvuao ní saana pɔ́ aa yeńzi aa zɔblèné aa t̄ɛńzi aa yãgbèamá aa kùlèné. Wa séle v̄io, aa gɔ́ kálea tɔɔle lán pɔtuo gbɔ́wae. ³ Gu pɔ́ má ɔz̄u bui v̄aipizi p̄íi, an gbé pɔ́ ḡɔ́p̄io ga sí ní kuawae. Ma Dii Z̄iḡɔde máme má ò.

Duuna ní yá pɔ́ ì inéó

⁴ Oné ma Dii ma m̀̀:

Tó gbé lèlè, ìli fèlèo lé?

Tó gbé zà zéwa, ìli eao lé?

⁵ Bóyái Yelusaleũdeɔ ì zám̄e yáwai?

Akea gbépiɔ mikpe ìɔ dɔam̄eɛi?

Mɔafili ɔ́ aa zèò, aa ḡi suia.

⁶ Ma swákpà má mà,

aali yázede oo,

mé an gbèe líɔ ku dénd̄m̄eɛ guu

à m̄e: Bóyái ma v̄aie taa kèò.

Ampii aaí té ní tufaiɛ,

lán s̄s̄ pɔ́ lé si z̄ilauwa.

⁷ Baa wàaliana ì fèlè a gɔɔwae,

felena ní luakibãnao ní yaab̄eɛo

aaíɔ gɔɔ pɔ́ de wa ea suwà d̄ɔe,

kási ma gbéɔ ma yãdilene d̄ɔo.

⁸ Kpelewa á e o òn̄naon á ũ,

ám̄e á Dii ikoyá k̄uiai?

Yãdanede egeɔa a b̄ɔlekèé kpaanlaɛ.

⁹ Wí a òn̄nap̄io k̄uɛ,

aa bílikɛ, aaí zu bai guu.

Aa ḡi ma yáie.

Ɔn̄o kpeletaa buin wei?

¹⁰ A yáí má ní n̄ɔɔ kpa gbèp̄aleɔwa,

an buaɔ i ḡɔ́ d̄ãɔne.

Néf̄nenen gbèz̄ɔ p̄íi ɔv̄ai'enaɔne.

Anabio ní sa'onaoá gbèsāsānaɔne.

¹¹ Aaí eɛe má ma gbéɔ b̄ɔwa,

lá a de p̄ɔe ũowa.

Aaí m̄e, aafia ku, aafia ku,

kási aafia ku we s̄ɔo.*

¹² Yáb̄eɛ pɔ́ aa kè ì kené wí ũe?

Aawo, ìli kené wí ũo,

an ḡeɛ lí ḡɔ́ kpá ní wéio.

A yáí aa ta gbé pɔ́ gè gél̄k̄io guu,

aa kwe gɔɔ pɔ́ mále íadamá.

Má Dii máme má ò.

¹³ Ma Dii ma m̀̀,

má ní buap̄ɔ́ s̄ím̄aɛ.

V̄eɛ a keo,

kaad̄ena a ne'io,†

baa lá a giigaga.

* 8:11 Eze 13.10 † 8:13 Mat 21.19

Wa p3 p3 má kpámá3 símá.

14 B3yái wá kále3 lai?

Wá ká33 wá ta wéle bíide3, wí3 ga dā we,
asa Dii wá Lua díle wá gagae.
A kona í kpàwá wá mi,
ké wa duunakèe yái.

15 Wá wé d3 aafai,
kási yāmaae kuo.

Wa gbágbāg33 dā,
3 wá nisina ná líwa.

16 S33 lé p3b3 ní níu Dā buio b3suu,
b3supi lé lualua s3sa3 33ba yái.
Wá m3 b3su 33kpai ní p3 p3 kúu3,
wéle ní gbé p3 aa ku a guu3.

17 Ma Dii ma mē,
má mlè pāsina3 gbaewá aa á sósoe,
mlépi3 lí e3ede3 yāmao.
Má Dii máme má ò.

18 Ma Gbēn33eninina, ma p3 siakū,
ma n3se 33kpà.

19 Ma gbé3 wii ma d3
za b3su zāzāu aa mē:
Dii ku Si3nao lé?
Si3na Kíapi ku we bo lé?

B3me tò aa ma p3 fēlemēe ní ní táa3i?
B3yái aa ma zafēmeēe ní dii zīlo pā3i?

20 Wá p3 kèke k3, sae gè,
wápi3 s3, wi wá suabao.

21 Lá ma gbé3 wíwia, màa má wíwia,
ma oosisi, iwāa kà ma p3a.

22 B3 e3e ku Galada b3suo lé?
L3otoo ku weo lé?
Ake3 ma gbé3 b3 i láao ni?

23 Tó ma miá íe yāa,
mé ma wéá nib3nae lé,
d3 má wé'i lé kwé fāane ní gwāasinao
ma gbé p3 wa ní dēde3 yá musu.

9

1 Tó má pilakii ví gbáau yāae lé,
má a gbé3 to we mà gé wee,
asa gbāsikena3ne m3pii,
náaisaide3 gālie.

² Aaì lésakā aa εγε zuò,
 aaliò gbāa ní bùsuu ní náaiyāoo.
 Aaìò vāike wàò γεε, aa ma dōo.
 Ma Dii māmε má ò.

³ A baade laaika a gbēnai,
 ásu à a daε náaikεο,
 asa daε píiá gbēsāsánaε,
 gbēnaò í kō peε.

⁴ Gbēna ní gbēnao aaì ònòkekōε,
 aali síana'okōεο.
 An lé dókè ní εεο,
 aaì tàaekεkōε e wà kpàsa.

⁵ N kú mɔafilideò guue,
 mɔafilipi mé tò aa gĩ ma dōi.

⁶ A yáì tò ma Dii Zígōde ma mè,
 má ní baasa mà gwae.
 Bó má ke ma gbéòne
 an vāipi yá musu bi?

⁷ An lénaá kagbaε,
 mɔafili mé ìò dò ní léu.
 Na'onwaaòne,
 mé yaalòma ba da ní bòòuòne.*

⁸ Yá bee yáì má ìadamáo lé?
 Má t̄osi buipi taawao lé?
 Ma Dii māmε má ò.

⁹ Má òòò mà búbuape síòòne,
 má wēnaε si dádākek̄iòne.
 A sēkù, gbēε lé a baa vī òò,
 w̄li zù òòò mà we òò.
 Bāò ní nòbòò gèzεa píi.

¹⁰ Má tó Yelusaleū gō bezia ũε,
 gbēgbonaò tòò ũ.
 Mí Yuda bùsu wéleò dēònzō,
 gbēε aò ku we òò.

¹¹ Dé ònò mé kà yápi gbadōai?
 Dé Dii yādàè aà a bòòlek̄ei?
 Akeε bùsu gò gii lán gbáawa,
 à gà, gbēε lé a baa vī òò ni?

¹² Ma Dii ma mè,
 ké aa pākpa ma ikoyā pó má òilenéi yáie,
 aai ma yápi mao, aai zíkewào.

¹³ An swágbāa mé dōaané,
 ò aa te táaòzi lá ní maεò dànéwa.

¹⁴ A yáì ma Dii Zígōde Isailiò Lua ma mè,
 má gōi kpámá aa soε,
 mí kona í kpámá aa mi.

* 9:7 Sou 28.3

15 Má n̄ fāaa buiɔ guue,
bui pɔ ampiɔ n̄ n̄ maeɔ dɔ̄ yāaɔɔ.
Mí tó wà pé má n̄ fēndao
e wà gè n̄ mīde.

16 Ma Dii Zīgɔde ma m̄e:
A yápi da,
í ge n̄e ge'ɔɔɔn̄aɔ sísi,
í gbéɔ zī n̄e wēnaledɔnaɔwa aa m̄ó.

17 Aai m̄o búbuap̄eé,
á wé i ib̄o e à kwé.

18 Wà ɔɔɔ mà d̄o Siɔna, wàle me,
wa ɔɔkp̄ae fá, wí wá kú maamaae.
Wále wá bùsu to we,
asa wà wá uao dúuz̄e.

19 N̄eɔ, à Dii yāma sa,
à swákpa yá pɔ lé b̄o àà léui.
A ɔɔɔ dada á n̄en̄eɔne,
í wēnale dadak̄e.

20 Asa gaga gè wá f̄en̄entiɔue,
ɔ̄ à sí wá zegik̄iɔu.
Gapi wá n̄eɔ d̄eɔe zeɔɔ guu,
à wá èwaasɔ m̄ide gāae.

21 Oné ma Dii ma m̄e:
Gbēnaz̄in geɔ ḡo kp̄ále s̄eu lán p̄otuo gb̄ɔwa,
lán ése pɔ wa k̄e k̄ále gb̄e i m̄o séleowa.

22 Ma Dii ma m̄e:
ɔ̄n̄ona su íanad̄a a ɔ̄n̄oyā musuo,
ḡogb̄āa su ȳɔk̄e a ḡosake yáio,
ɔ̄de su az̄ia se les̄í a ɔ̄da yáio.

23 Tó gbé ye íanad̄a,
aà d̄a ké a wé k̄e a ma d̄o yái.†
A d̄o ké má gb̄eke v̄i,
mi yāmaake d̄úniau a zéwae,
asa yá beeɔ mé í kamagu.

Ma Dii mame má ò.

24 Ma Dii ma m̄e a ḡo a m̄ó ké má íada gbé pɔ aa t̄ɔz̄ɔwa, 25 Egipiɔ n̄ Yudaɔ n̄ Eɔb̄uɔ n̄
Am̄oniɔ n̄ M̄abuɔ n̄ gbé pɔ aa ku guwaiwaiu aai n̄ k̄ak̄am̄o k̄eɛleɔ.‡ Asa buip̄iɔ n̄ Isailiɔ píi,
gyaf̄ɔɔdeɔne n̄ s̄u.

10

Lua leɛua n̄ táa

1 Isailiɔ, à yá pɔ Dii lé oé ma.

2 A m̄e ásu buip̄aleɔ ɔlese
à bilike seela pɔ í b̄o musuwao.

† 9:23 1Kln 1.31, 2Kln 2.17 ‡ 9:25 Lev 19.27

Asu to vĩa lí á kú lánwao.

³Asa buipále felekaayáá yāpāε.

Aaĩ lizõ sēu,

õ sia ì áné ní kpásagõnao.

⁴Wĩ zāblewà ní ánusuo ní vuao,

õ wĩ kusa pápawà ní masanao,

ké asu àò zìaziao yái.

⁵Táapio lí yā'oo,

aa de lán bua bāyabõowaε.

Aali táa'oo, wĩ ní sεε.

Asu vřakεnéo,

aali fõ vāie kènéo,

mé aali fõ yāmaae kènέ sõo.

⁶Dii, gbēε muaannõo, ní zõõ,

n tóbò n gbāa yá musu.

⁷Bui pii Kía, déme n vĩa vřo ni?*

Ao, a maannõ màaε.

Bui pii õnõnao ní ní kpaladeo guu

gbēε muaannõo.

⁸Aa doũ nípiiε,

sõõne, aa mi vřo,

lí'āaõne, aa fõ ledamáε?

⁹Wĩ ánosu gbēgbēa pó wà bòò Taasisi

nĩ vua pó wà bòò Ufaza kúlεwà,

õ wĩ ula búuna ní a gāluladeo káka

pó pó sia ní vuazikεnao kēpiε.

Gõideo õzõne pii.

¹⁰Dii mé Lua síande ũ,

aàpi mé Ì ku gõpii Kía ũ.

Tó aà pò fè, tõe ì lualuaε,

buie a fõ ze aa aà pókũma dāo.

¹¹A o buipõne à me dii pó aame aa musu ní zřleo kèopio aa midε dũniauε, aaõ ku gueio.

¹²Dii mé dũnia kè ní a gbāao,

à tõe kàle ní a õnõo,

à musu kpàle ní a wezēo.

¹³Tó Dii pũna,

í pó kú musu ì kõfikεε,

lou ì sisi za dũnia léwa.

Dii ì bõ ní íanao a làasiu,

lou i ma ní píleao.

¹⁴Gbēnazĩnao sõũ, aa yāe dõo,

siaõ gεε a gõ kpá ní wēi

táa pó aa pìõ yá musu.

Pó εgenaõne, aa wēni vřo.

¹⁵Pó gianaõne, láanipõõne.

Yákpalekegõzĩ aa midε.

¹⁶Dii pó de Yakõbu buio baa ũ muaarõõo,

asa õme pópìi kè

* 10:7 Zia 15.4

ń Isaili pọ à ń sé a pọ ũ.
Aà tón Dii Zigōde.

17 A gbé pọ wà koezòázio,
à á pọ ye bọd á būsuu.

18 Asa ma Dii ma mē
tia kéwa má būsue bee gbé zuzu lán gbewaε.
Má ń ásookeε, wi ń kúkū.

19 Waiyoo wápio, ké wá wíwia yái.

Wá bọá b̀̀k̀̀ε.
Wáε e yāa wá gyāpi bleε.

20 Wá wá zwàakpε kwèkwe,
wá a ba k̀̀k̀̀.

Wá néo g̀̀zeε, aa ku bo.
Gbēε ku à zwàakpε d̀̀wεε bo,
gbēε ku à a zwāa k̀̀páεo.

21 Wá d̀̀aanaa s̀̀ũε,
aali yāgbεa Diiwao.

A yái tò an yāe lí bo maa,
ō an gbé f̀̀aa píi.

22 A ma, wáε mó baokpai,
k̀̀fi z̀̀o d̀̀o gugbántoo oi būsuu.

Wáε mó Yuda wéε d̀̀εnz̀̀i,
wéεpio i g̀̀ gbēgbonaò tòò ũ.

23 Dii, má d̀̀ ké gbēnazina kua de aázia yá ũo,
gbēε a f̀̀ zεpoo aziaεo.

24 Dii, ma toto a zéwa,
i ke ń p̀̀k̀̀mao no.

Nsu ma lao mà g̀̀ tēnεεo.

25 P̀̀f̀̀ b̀̀b̀̀ bui pọ aa n d̀̀oowa,

gbé pọ aali n sísiopio,
asa aa Yakabu buio m̀̀m̀̀ε,

aa ń m̀̀m̀̀ b̀̀ε,
aa ń b̀̀su ò̀̀kpà.

11

Yuda Dii bàakuarín yāgbooa

1 Dii yá'ò Zelemiiε à mē: 2 Swáε ma bàakuaán yái, ní o Yelusaleũdeεne ń Yuda pıi.
3-4 Oné ma Dii Isailio Lua ma mē, ma bàakuarín yá pọ má dıle ń deziεne g̀̀ pọ ma ń
bóle Egipio temεanεu, gbé pọ yápi k̀̀aoá láaipε. Má oné aa ma yāma, aa zıke yá pọ má
dılεnéowa, aaiε de ma gbé ũ, míε de ń Lua ũ, 5 mí lé pọ má gbē an deziεne papa. Ma mē
má b̀̀su pọ vı ń zó'io diu kpámá, lá à g̀̀ á pọ ũ gbāewa. Ǿ ma mē: Ami, Dii!

6 Ǿ Dii òmεε: Ge ñ kpáwake Yuda wéε guu ń Yelusaleũ gāεo ñ oné aa swáε ma
bàakuarínpi yái, aa zıkwà. 7 Za g̀̀ pọ ma bo ń á deziε Egipi e gbā, g̀̀pii miε ledamáε,
mi mε aa ma yāma. 8 Kási aali swáεio, aali laaid̀̀wàò, Ǿ an baade ǹ̀εvái ń swágbāao
d̀̀aaè, Ǿ ma láaizimá ma bàakuarín yá musu, asa ma a yādılεnéε, āma aa k̀̀ao.

9 Ǿ Dii òmεε: YelusaleũdeǾ ní YudaǾ píi aa kú ní lekpaafamazioε. 10 Aa ìa sù ní dezi pǒ gĩ ma yāmaio duunawa. Aa tè táaǒzi aa zǒblèné. Isailio ní YudaǾ píi, aa ma bàa kua ní ní deziǒ yá gbòo.

11 A yáí tò ma Dii ma mē má músi pǒ aa fǒ bǒuo zímá. Baa tó aa wiilàa, má swáσε ní yáio.

12 YelusaleũdeǾ ní YudaǾ píi aa bole ge wiile táa pǒ aaf tulaletikané téaǒwa. Aa fǒ ní suaba ní taasikegǒǒ sǒo.

13 A YudaǾ, á táaǒ dasi kà á wéleǒwa, tulaletikateakli pǒ á bǒ Baalio dasi kà Yelusaleũ gāaǒwa.

14 Mpi sǒ Zelemii, nísu wabikea gbépiǒneo, nísu wiileanéó, nísu yāgbēaa ní yá musuo.

15 Ma gbé yenzideǒ lé lé vāi kpaaf, bǒ aale ke ma kpé guui? Sa'onǒǒ pǒ aaf kpa a ní sí íadamawao, aaf pǒnake ní vāi pǒ dāanéó.

16 Ma Dii mi oé yāa kuli pǒ a lá sia mé a né kefeũ. Má tesǒwáε sa ní zàa'ían gbāa kǒfio, á gǒnaǒ i golegole.

17 A Isailio ní á YudaǾ, ma Dii Zígǒde ma á báε, kási yáyiaawá ǒ ma zεǒ sa. Ma za fè vāi pǒ á kè yáí, asa a tulaletikátea Baalioε.

Lekpaafa Zelemiizi

18 Dii yá pǒ aale ke òlomεε má dǒ, asa à ma wé kèmeεε. 19 Má de yāa lán sǎneǒǒ yāesaide pǒ wáε gé a kòlokpaiwae, mi dǒ ké aale lekpaafamazio. Aa mē wà lizǒ ní a néo wà aà bǒ dúniau, ké aà tó su àǒ dǒ gbēegu ǒo yáí.

20 Dii Zígǒde, asa ni yá gwa a zéwae, ni nǒse ní làasoo táasika. Tǒ símá mà gwa, asa ma azía nàne n ǒzīε.

21 Ayāmeto ma Dii ma mē Anato gbé pǒ aale n we aale me, tó n ānabikékè ní ma tǒo, níyǒ tá ní ní ǒoε, má yāví mà o ní musu.

22 Ma Dii Zīgōde ma mē
 má ìadamá,
 an èwaasoᵒ gaga zīlau,
 an nēᵒ gaga ní nᵒanao,
 23 an gbé kōnae a gō,
 asa má yáyia Anatodeᵒwa an ìadamagᵒᵒe.

12

Zelemii yāgbēaa Diiwa

1 Dii, tó ma mᵒma ní yáo,
 n yá mé ìᵒ zēvī.
 N beeo má yá'onnoᵒ yázede musu.
 Bóyāi vāikenaᵒ yá ìᵒ maai?
 Akēa náaisaideᵒ ìᵒ namablei?
 2 N ní bá, aa zīnapèle e aa gè nē'ī.
 N tó dᵒ ní léu, an sō kuma sō.
 3 Mpi Dii, ní ma dō, ni ma yākea e,
 ni wéte làasoo pᵒ mi kemai.
 N ní gále tánnᵒ
 lán sá pᵒ wàle gé ní kòlokpaᵒwa.
 N ní dile nídoᵒa pᵒdēdēgᵒᵒ pᵒ ũ.
 4 Wá bᵒsu aᵒ ku wēnannᵒ e bᵒe ni?
 Sē aᵒ ku giigagaa e gᵒᵒ kpele ni?
 Nᵒbᵒᵒ ní bāᵒ mīde gbé pᵒ kúuᵒ vāikēa yáie.
 Asa aaí me Lua yá pᵒ a ní le zia dō.

Lua yázasia Zelemiwa

5 Tó n bàalè ní kēsedeᵒ mé aa n kē,
 kpelewa níyᵒ bakpaai ke ní sᵒdeᵒi?
 Tó n sᵒ daa doū bᵒsu aafiadeuo,
 kpelewa níyᵒ ke tó Yuudē pài?
 6 Baa n gbéᵒ ní n uadeᵒ bᵒ n kpe,
 aa zᵒakānzi.
 Baa tó aale yá nana onē,
 nᵒsu nᵒ ní náaikēo.
 7 Ma pākpà ma gbé yenzideᵒziē,
 ma bui pᵒ má sèpi tò we,
 ma a gbépiᵒ nà ní ibēᵒne ní ᵒzīē.
 8 Ma gbéᵒ liaamanᵒ lán nᵒᵒmusuwa líkpeu.
 Aa pūnaa, ᵒ má zaᵒgu.
 9 Ma gbéᵒ gᵒmēē bāso bàebae ũ,
 bāso pāleᵒ liai, aale ānawà.
 A ge wàio kāaa píi, aa mᵒ ble.
 10 Dᵒaan dasideᵒ ma vēebuᵒ ᵒᵒkpàe,
 aa ᵒzᵒ ma buaᵒwa,
 aa tò ma pᵒeā tᵒle gᵒ gbáa gii ũ.
 11 Aa tò à gᵒ gūgii ũ,
 a da ma aē wēnannᵒ.

Bùsupi gò bezia ũ p̄ii,
asa gb̄e ku à laaidɔwào.

¹² Bùsudenɔ dèdɛ gb̄áa sìsì wáiwaiɔ musu p̄ii,
asa Dii a gb̄éɔ dèdɛ ní f̄endao
za bùsu léla e a léleɛ.
Gb̄enazinae a aafia'e gueio.

¹³ Aa bl̄ewena t̄ò, ò à b̄òlené le ũ,
aa taasi dà níziawae, aai ài'eo.
Wí mé de an yákea gb̄e ũ
Dii p̄okūma p̄ási yáí.

¹⁴ Ma Dii ma m̄e ma bui v̄ai p̄o aa ku ma gb̄é Isailiɔ sae, aale bùsu p̄o má kp̄à ma gb̄épiɔwa
símáɔ b̄ole ní bùsuue, mí Yudaɔ kpoɛ ní guu lo. ¹⁵ An woa gb̄ea mí ea w̄enad̄óné, mí suínɔ ní
p̄a ziu ní bùsuɔ guu. ¹⁶ Buipiɔ mé legb̄ea ní Baali t̄oo dà ma gb̄éɔne ȳaa. Tó aa ma gb̄éɔ ɔlesè
sa, mé aale legb̄e ní ma t̄oo, aale me wa sí ní Diio, má ní zedɔ ma gb̄éɔ guue. ¹⁷ Tó an buie i
ma ȳama s̄oo, má ní kpoee, mí ní kaale. Ma Dii máme má ò.

13

Sàana yá

¹ Dii òm̄ee mà ge sàana lu mà ye, āma másuli p̄io. ² Ǿ ma sàana lù lá a òwa má yè. ³ Dii
ȳa'oamee ḡen plaade à m̄e ⁴ mà sàana p̄o má lù má yèpi se geò Uflatai, mí ule gb̄èsɔɔu we.
⁵ Ǿ ma ge má ùle Uflatai lá a òm̄ewa.

⁶ Gɔɔpla gb̄ea Dii èa ȳa'òm̄ee à m̄e mà fele gé Uflatai, mí sàana p̄o a òm̄ee mà ule we se
suò. ⁷ Ǿ ma ea ge Uflatai, ma sàanapi b̄o gu p̄o má ùleu, ò má è a ɔ̀kp̄à, a keek̄ea ke lo.

⁸ Ǿ Dii ȳa'òm̄ee à m̄e: ⁹ Ma Dii ma m̄e, beewa má ke Yudaɔ íand̄aa ní Yelusaleũdeɔ íand̄aa
z̄ɔɔoe. ¹⁰ Gb̄ev̄aiipiɔ ḡi ma ȳamaiɛ, swágb̄aa k̄emá z̄ɔɔ, ò aa t̄e dii p̄áleɔzi aa z̄obl̄ené aa
k̄ulené. Aaɔ de lán sàanapiwae, a keek̄ea ke lo. ¹¹ Lá w̄i sàana nańzi, màa ma Isailiɔ ní
Yudaɔ nàmazi, ké aaɔ de ma gb̄éɔ ũ, aaɔ ma t̄ob̄o, aaɔ ma táasile, aaiɔ ma kp̄ela, ò aa ḡi ma
ȳamai.

V̄e t̄uu yá

¹² Oné ma Dii ma m̄e, wa v̄e ka t̄uuɔ guu à pa p̄ii. Tó aa òne wa d̄o ké v̄e a t̄uu pa, ¹³ ní
oné ma Dii ma m̄e, má v̄e k̄aka bùsupideɔne e à z̄o ní loowa nípiie, sea za k̄ia p̄o z̄olea Davidi
kpalauɔwa ní sa'onao ní ānabiɔ ní Yelusaleũdeɔ p̄ii, ¹⁴ mí ní p̄ap̄ak̄owa aa w̄iwi, maee ní ní néo
p̄ii. Ma Dii máme má ò. Má ní dedee, má ní b̄oo, má s̄uukeńɔ, má ní w̄enagwao.

Gb̄eaana a f̄o à a w̄esá líle?

¹⁵ A swákpa ȳama!

Asu ázia se les̄io,
asa Dii mé lé ȳa'o.

¹⁶ A beee d̄o Dii á Luaɛ
e àò gé gusia k̄úleiwá,
à ḡemb̄ole guluuluui gusis̄ideu.
Á wé d̄o gupuai,
k̄ási gusia z̄o ò a k̄ūaawá,
i gusia p̄ási k̄úála.

¹⁷ Tó i yápi mao,
á wala a to mà ge wiipe gusae,
ma wé'i i kw̄e maamaa
ké wa Dii kp̄asa gb̄éɔ k̄úkū yáí.

18 O kíaε ní a dao aa zǝle zǝ́le,
ké an kíafua gawideɔ gògo yáí.
19 Nεγενε bùsu wéle gbaɔ aao tataae,
gbēe aɔ ku we à wεo.
Wa Yudaɔ naaa táńno zɔɔ ũ píie.
20 Yelusaleũ, wezu n̄ gwa,
gbéɔ bòle gugbāntoo oi, aale mó.
Gbé pó Lua nàne n̄ zǝ́ɔ ku máe?
N kpàsa gbé gawidepiɔ!
21 Bui pó n̄ gbēnakpāńno,
tó Dii tò aa fēlennɔ,
ńyɔ me a ni?
Wāwā a ní le lán ne'inawae.
22 Tó n̄ mè àkea yáe taa n̄ lei?
N tàaeɔ yáí ɔ wà n̄ zwāa p̄liima
wà gbāamòne.
23 Etiopi gbé a f̄ɔ à a mebaa lilae?
Gbēaana a f̄ɔ à a wēsā lilae?
A Yelusaleũdeɔ s̄ɔ,
vāi dóekéánɔ, á f̄ɔ maakεo.
24 Má á fāaa
lán sē pó íana sèle gbáauwae.
25 A zian we,
baa pó má diléén we.
Ma Dii máme má ò,
asa ma yá sàáguε,
ɔ a εε náaikè.
26 Tòɔ, má n̄ zwāa lé káne n̄ miae,
wi n̄ puizi e.
27 Ma yābēe pó á kè s̄is̄iɔ musu è,
n̄ gbās̄ikεa ní n̄ wiile a ḡɔɔzio
ní n̄ káaluakaa táaɔ yá musuo.
Waiyoo Yelusaleũ,
ńyɔɔ gbālea e b̄ɔe ni?

14

Ikpaa

1 Dii yā'ò Zelemiiε lousai yá musun à mè:

2 Yuda bùsu ḡɔ wēnannɔ,
a wéleɔ ḡɔ zeesai.
Wéledeɔ oos̄isi ní bùsu yá musu,
Yelusaleũdeɔ zɔa ma d̄ɔ.
3 Zedeɔ í ní z̄ikεnaɔ z̄i ítoí.
Tó aa gè l̄ɔi, aali í eo,
aaí su tùu giie, bíli í ní kú.
I kené wí ũ, aaí pókku ní wéa.
4 Sèwanaɔ ḡɔ ní bílio,
aale pókuku ní wéa,

tɔɔɛ pàapaa, lou i ma gueio.

⁵ Baa tue da ì a né tó weɛ,
ké sē kuo yáí.

⁶ Sèa zàa'inao ze sìsì wáiwaiɔ musu,
aale we hēhēhēhē lán gbēgbonaowa,
an wé tà loũloũ sēsai yáí.

⁷ Baa ké wá tàaeɔ wá dá yáú,
dɔwáɛ n tó yáí.

Wá pòɔbɔzākea kè zài,
wa duunakèɛ.

⁸ N gbé pɔ Isailio wé dɔnzi,
an wetāgɔɔ Suabana,
àkea n gōwēɛ lán nibɔ ge gēzɛa
pɔ m̀ ì wá bùsuu gɔɔ dowai?

⁹ Bóyáí n de lán gbé pɔ yá dīwà
ge nēgɔna pɔ a fɔ́ n suabaowai?
Dii, n kú wá guu,
wɔ́ wá sisi n tówa,
ńsu pākpawázio.

¹⁰ Yá pɔ Dii ò gbépiɔ yá musun ke:
Aa ye liaaliaai maamaae,
aali zɔ́ɛ n ziwao,
an yá lí ká Diiguu.
An tàaeɔ a dɔaàgu sa,
i ñadamá an duuna yáí.

¹¹ Ǿ Dii òmɛɛ: Nsu gbépiɔ aafia wabikeao. ¹² Baa tó aa leyè, má n wabikea sio. Baa tó aa sa pɔ wɔ́ a pɔ káteu à tékū òa n pówentio, má sírɔnɔ. Má n midɛ n zio n nɔanao n gagyãoɛ. ¹³ Ǿ ma mè: A'a Dii Lua! Anabiɔ mé i oné aa wesi zileo, nɔana a n deo. Aaɔ me nýɔ́ n gba aafia gɔɔpii guɛ beueɛ.

¹⁴ Ǿ Dii òmɛɛ: Anabipiɔ lé ānabikeke n ɛeo n ma tsoe. Mi n zio, mi yādilenéo, mé mi yāe onéo. Anabike pɔ aale keéá wépfungu egena n m̀aso beeesaio n laasoo kpaanlao yáe.

¹⁵ A yáí tò yá pɔ ma Dii má ò ānabi pɔ mi n zio, mé aale ānabikeke n ma tɔopiɔ musun ke: Aale me zɔ́ ge nɔana a gē n bùsuo, kási sɔ́ zɔ́ n nɔanao mé a n dede, ¹⁶ wi gbé pɔ aale ānabikekenéo zuzu Yelusaleũ gāaeɔ nɔana n zipio yáí. Gbēe aɔ ku à n vɔo ge n nɔe ge n néo. Má n vāikeapi wíné n musue. ¹⁷ Yáe bee oné:

To mà wé'ikau,
má kámabo gwāasina ge fáanɛo.

Asa ma gbéɔ wíwia maamaae,
wà n ké ìa à kè zài.

¹⁸ Tó ma ge sēsaou,
mi gbé pɔ wà n dedeɔ ge e kálea.

Tó ma gē wéle guu,
mi gbé pɔ lé gyākeke nɔana yáí e.
Anabiɔ n sa'onao ìo liaaliaa npii,
an gbēe a bùsu dɔ́ lo.

19 N gi Yudaɔzi fiafia yà?
 N pɔ̀ b̀ Siɔnagu yà?
 Akea n wá wetà,
 gbágbāa kuo ni?
 Wá wé dɔ aafiai,
 kási yāmaae kuo.
 Wá wé dɔ gbágbāai,
 ɔ̃ gili guu wá kúu.
 20 Dii, wa wá vāikea d̃ɔ
 ní t̃aae p̃ó wá deziɔ̀ k̃eò.
 Wa duunak̃eñe fá!
 21 Nsu sakáwáguo n tó yáí,
 nsu ñ n kpalabaa gawide bɔ̀bɔ̀boo.
 N bàakuawanɔ̀ yá su sānguo,
 nsu gbooo.
 22 Buipāleɔ̀ t̃aaɔ̀ ì to lou mae?
 Luabe ì to lou ma ní aziaoa?
 Aawo Dii wá Lua, míme ni tó,
 ɔ̃ wá wé d̃nzi,
 asa míme ni yápiɔ̀ ke píi.

15

Ia p̃ó wa da Yudaɔwa

1 Ǿ Dii òm̃e à mè: Baa tó M̃oizi* ge Samueli† ze ma ae,
 Yudapiɔ̀ yá a g̃e ma s̃uo.
 N ní yá aa go ma ae z̃ã.
 2 Tó aa n lá, má wa géui,
 oné ma mè,
 gbé́ p̃ó má d̃ile aà ga, a gae,
 gbé́ p̃ó má d̃ile wà de ní f̃endaɔ,
 f̃enda wa deò,
 gbé́ p̃ó má d̃ile aà ga ní ñoanao,
 ñoana a gaò,
 gbé́ p̃ó má d̃ile wà k̃ū z̃iz̃o ũ,
 wa k̃ū z̃iz̃o ũe.‡
 3 Ma Dii ma mè,
 má p̃okaalenaɔ̀ gbaemá lee síĩɔe.
 F̃enda a ní dede,
 gb̃ẽo i ní gálegale t̃áɔño,
 b̃aɔ̀ ní w̃aio i ní ble s̃áas̃ã.
 4 Yá p̃ó a ní le a to s̃o k̃e d̃únia b̃usu gbé́piigu yá p̃ó Yudaɔ̀ kí Manase, Ezekia né k̃e Yelusaleũ
 yáí.§
 5 Yelusaleũ, déme a w̃enad̃ɔnei?
 Déme a waiyook̃enei?
 Déme a m̃o n aafia gbeaii?
 6 Ma Dii ma mè
 n p̃ákp̃amazi n b̃o ma kpe.

* 15:1 B̃oa 32.11-14, Nao 14.13-20 † 15:1 1Sam 7.5 ‡ 15:2 Zia 13.10 § 15:4 2Kia 21.1-16

A yáí má ɔ̄t̄s̄ma mà n de,
ma kpasa ní n wēnagwaa.

⁷ Má a gbé̄ɔ̄ zuzu musu ní saao
lán ésewa an bùsu wé̄lēɔ̄ guue,
má tó aa kua ní né̄ɔ̄wa,
mí ní mid̄e,
asa aai mikē ní yā̄kēāwao.

⁸ Má tó an gyāāo dasi āo de ísiale ūfāaa.
Má tó bùsudēnāo m̄o lé̄le
ní èwaasōo dāɔ̄wa fāane gbāa zá,
gili ní bàabāaboao a gē̄ngu kánd̄oe.

⁹ N̄oe p̄o n̄eḡɔ̄e ì sopla yē̄ēe ì láa,
wí ì aà kú,
aà ḡēe ì ḡɔ̄ kpa a wé̄i.
Aà ḡɔ̄o a pa kp̄ooe, ì tá.
Má tó an ib̄ēēo ní gbé̄ kōnāo dēdē.
Ma Dii máme má ò.

¹⁰ Ma da, waiyoo mapi ké n ma ì!
Bùsudēo lé ma dile mípii sòlede gudena ūe.
Mi p̄o sēan̄eo, mi p̄o sēamá s̄o,
kási sa b̄ēe ɔ̄ gb̄é̄pii ìo om̄ēe.

¹¹ Ǿ Dii m̄ē:
Má tó ñ b̄o aafiae fá!
Mí tó ñ ib̄ēēo m̄o kul̄ek̄ene taasi p̄asi ḡɔ̄o.

¹² Gb̄ēe a f̄o m̄osi ée?
At̄esa gugb̄ántoo oi m̄osi ge a m̄ogot̄e.

¹³ Má á à̄izēēo ní á p̄o ɔ̄dēo kpámá
aa naaa fiabosaie
duuna p̄o á k̄ē á bùsuūo píi yáí.

¹⁴ Má tó à ɔ̄oble á ib̄ēēōne
bùsu p̄o á d̄so guu,
asa ma p̄of̄ē a fēlē lán téwāe,
ì kúwá.

¹⁵ Dii, ní ma yá d̄s̄.
To ma yá à̄o d̄ongu, ní laaid̄o.
T̄o sim̄ēe ma wetānāōwa,
nísu menakēín̄o e aa ḡe ma dēo.
Nȳɔ̄ d̄s̄ ké n yáí wí ma láanik̄ei.

¹⁶ Ké n yá s̄oso ní k̄am̄ēe ma léu,
má m̄òm̄o,
ɔ̄me ma p̄ona ní ma yáal̄bao ū,
asa n tó mé kua Dii Lua Ziḡɔ̄de.

¹⁷ Mili ɔ̄lēe s̄anu ní yaal̄onāo,
mili p̄onakēín̄o.
Mīo ɔ̄lēa madoe, asa ní kuman̄oe,
mé ní tò mále kp̄eneke an yá musu.
¹⁸ B̄oyáí ma yá'ɔ̄ma lí láao ní?
Ma b̄o p̄asi, àle gí láai.

Nyɔɔ demεε lán yiongo lébaawa,
lán nibɔna pó i yèledinéwa yá?

¹⁹ A yáí tò ma Dii ma mè:

Tó n nòselile,

má εa n dile n pá ziu,

níɔ zíkεμεε.

Tó n yá gbia bàaa ní yá yáfūnao,

nyɔɔ de ma ledɔekena ũε.

To aa εa suma, ísu támáo.

²⁰ Má n ke gbépiɔne bíi ũε,

mɔgotē bíi pó wa fɔ gbooo ũ.

Aa sòlekennɔ, kási aa n fuo,

asa máɔ kunnɔε,

má n suaba, mí n bɔ.

Ma Dii máme má ò.

²¹ Má n bɔ gbēvāiɔ ɔziε,

mí n si nòsepásidepɔwa.

16

Zelemii kua

¹ Dii yá'òmεε à mè: ² Nsu nɔse la ké n néo i'i gue beeuo. ³ Yá pó ma Dii má ò né pó wà ní i'i búsuε beeuo ní ní da'iaɔ ní ní de'iaɔ musun ke: ⁴ Gagyā mé a ní dedε. Wa ní vɔo, wa ní gaa ɔɔbo, an gεo gɔ kálaε tɔɔle lán pɔtuo gbɔwaε. Zi ní nɔanao mé a ní dedε, an gεo i gɔ bāo ní wāiɔ pɔblea ũ.

⁵ Ma Dii ma mè ísu gē ua pó wà gāuo. Nsu gε ɔɔɔrɔnɔ n wēnadɔnéo, asa má tò gbépiɔ gò aafiasaiε. Má yezi bo, má wēnadɔnéo. Ma Dii máme má ò. ⁶ Néfēnen gbēzɔɔ aa gaga búsupiuε. Wa ní vɔo, wa ní ge'ianabɔo. Gbēε a azia lili ge a a mi boo. ⁷ Wa ble kpa ge'iamɔnɔwa wà ní nòse níninéo. Gbé pó a de ge a da gà sɔ, wa í dɔè wà wēnadɔèo.

⁸ Nsu gē ua pó wàε pɔnakεuo, ísu zɔle n pɔble n igbērɔnɔ. ⁹ Asa ma Dii Zigɔde Isailiɔ Lua ma mè, má pɔna wii mide gupiu n wáaε, mí yaalo ní nɔsekɔfio bāde n gɔɔ.*

¹⁰ Tó n yápiɔ ò gbépiɔne píi, aa n la: Akεa Dii àsi bēε bee taa ò wá yá musu màai? Tāae kpele wá kèi? Duuna kpele wá kè Dii wá Luaci? ¹¹ Ní wemá n me, ké an deziɔ pākpāmazi yáie. Aa tē dii pāleɔzi, aa zɔblené, aa kùlené, ɔ aa pākpāmazi, aaliɔ ma ikoyā kūao. Ma Dii máme má ò. ¹² Ampio sɔ aa vāikè de ní dezipiɔla, an baade nòsevāi mé dɔaaaε, an swá gbāa, aali ma yāmao. ¹³ Má ní bɔle búsuε beepiuε, mí tárnɔ búsu pó aa dɔo guu, baa an deziɔ se aa dɔo. Wekli aa zɔbleu dii pāleɔne fáane ní gwāasinao, asa má sùuukérɔnɔ.

¹⁴ Ma Dii ma mè, a gɔɔ a mó ké gbēε a me á si ní Dii pó Isailiɔ bɔle Egipioo, ¹⁵ sema Dii pó Isailiɔ bɔle gugbāntoo oi búsu ní búsu pó à ní yá ní kpáuo píi, asa má surɔnɔ búsu pó má kpà ní deziɔwapi guuε.

¹⁶ Ma Dii ma mè, tia kéwa mále kpòwenaɔ sisi dasidasi aa mɔ gé Yudaɔ kúkūi. Bee gbεa mí toenaɔ sisi dasidasi aa mɔ gé ní wei gbēsisiɔ musu ní sisiɔ musuo ní gbēsɔɔo. ¹⁷ Asa ma wetè ní yākeasi píie, a kee ulεamεεo, an tāaee ku ké ma wé gí eio. ¹⁸ Má fiaboné leε pla an tāaeɔ ní ní duunao léuε, asa aa ma búsu gbālè ní ní dii wēnisai pó má zauɔ e pó pó má ye a gíyāiopiɔ lí búsupiaε.

¹⁹ Dii, míme ní ma gbāa ũ,
míme ní ma zegikíi ũ,

* 16:9 Zia 18.23

ńmme ń ma ulékíi ũ wétēagɔɔ.

Buiɔ bɔ za dúnia léwa,
aai mɔ onε εε ɔ ń deziɔ kŭa,
an diipio i àikenéo.

²⁰ Gbēe a f̄s dii ke aziaεo,
i ke p̄pioá diiɔ no.

²¹ Ayāmeto má yādané,
má a gbāa ń ma ikoo mɔné sa,
aai d̄o ké ma t̄on Dii.

17

S̄o mɔafili v̄i de p̄pioia

¹ Wà Yudaɔ duuna yá k̄éné ń s̄owa ń p̄enk̄ebɔɔ.

Wa k̄è ń sa'ok̄iɔ k̄ɔbaɔwa ń gbek̄āoo.

² An sa'ok̄iɔ ń ń Asetaati lipelεo yá ɔɔ ń néɔgu se.

Aa ku lí ȳelεεo gbáu s̄isi les̄iɔ musu.

³ Má a gb̄es̄is̄i na á ibεεɔne ń ɔzi

ń á àizεεo ń á p̄o ɔdeɔ

ń gulēs̄i p̄o á b̄oɔe

duuna p̄o á k̄è á b̄usu yáí.

⁴ A ɔkpa b̄usu p̄o má kp̄awázi,
mí tó à z̄oble á ibεεɔne b̄usu p̄o á d̄so guu,

asa á t̄o ma p̄o f̄elε lán téwae,

mé t̄epi aɔ k̄ū ḡɔpiie.

⁵ Ma Dii ma m̄è, gb̄é p̄o b̄o ma kpe

à gb̄enazinaɔ náaik̄è,

a daa ń ḡau ḡò láaip̄o ũε.

⁶ A de lán lí p̄o kú guḡiiuwaε.

Tó nama m̄ò, a e bleo.

Aɔ ku guw̄aiwaiuε

ge b̄usu wiside p̄o gb̄e kuuo.

⁷ Báaaden gb̄é p̄o lé ma náaike,

àle s̄okpalēmazi ũ.

⁸ A de lán lí p̄o wa bà swa saε,*

a z̄inapēlea íuwaε.

Aà bàa kú ń guw̄āaoo,

a lá ɔ siaε.

Íli imina yādao,

ne'i íaaànɔɔ.

⁹ S̄o mɔafili v̄i de p̄pioia,

a kekeεa v̄io,

d̄éme a f̄s à a yáɔ d̄oi?

¹⁰ Ma Dii, máme mi s̄o ȳoε,

mi n̄oε yá t̄aasika,

mí fiabo baadeε a yákeawa,†

* 17:8 Sou 1.3 † 17:10 Sou 62.13, Zia 2.23

mí kèè lá a kèwa.

¹¹ Gbè pò òda è zé vâi guu de
lân dōna pò gbe kōmpa pìpiwae.
Goo pò a ku a gōo soplawa,
ōapí a láawàe, i gō sōū ū gbēzā.

¹² Wá Lua kpé mé aà kpalabaa gawide ū,
kpépi mé fuañla za asinzi.

¹³ Dii, níme Isailio wé dōnzi,
wí a gbé pò pākpanzió kú.
Gbé pò bō ma kpeo de lán tó pò wa kè tōlewawae,
asa aa pākpa n gbé pò n de nibona í wēnide ūzie.

¹⁴ Ma gbágbā Dii, mí gbágbā,
ma bō Dii, mí bō,
asa n táasi mió le gōopii.

¹⁵ Wí me yá pò Dii ò ku máe?
Aà ke wà e me!

¹⁶ Mi gí dōaaine n gbéōneo,
ní dō ké máme mi wétēagōo nideo,
yá pò í bō ma léu uleaneo.

¹⁷ Nsu to sō kēmago,
níme ní ma ulékii ū yāpāsīgōo.

¹⁸ To wí ma wetānao kú,
mapí sō, nísu to wí ma kūo.

To sō kénigu,
mapí sō, nísu to sō kēmago.
N ní ká yāpāsipi gōowa,
ní ní wíwí e lee pla.

Kámabogōo

¹⁹ Dii òmēe: Ge n ze Gbēō Boleu, gu pò Yuda kíao ò gēu, aaio bōu, ní gé Yelusaleū bole
kínio bō pii. ²⁰ Ní oné aa swákpa aa ma yāma, Yuda kíao ní Yelusaleūdeo pii ní Yuda pò
aale gē bolepiuo pii.

²¹ Ma Dii ma mē: A laaika!
Asu asose kámabogōozío,
ásu gēò Yelusaleū boleuo.†

²² Asu bōò á ua kámabogōozío,
ásuli zīe ke gōopi zío.

Alio dō ké kámabogōoá ma pōe,
lá má dile á deziōnewa.‡

²³ Kási aai mao, aai swáscio,
aa ní swá kàkae, aai mao,
aa gí totoaie.

²⁴ Ma Dii ma mē, tó a ma yāmà, ále gē wélepi boleuo ní asoo kámabogōozíi bō, tó á dō ké
gōopiá ma pōe, ále zīe ke gōopi zío, ²⁵ kía pò aa zōlea Davidi kpalauo gē wélee beepi boleuo
ní ní iwao kua sōgōo guu ní dia sōo kpeo. Yelusaleūdeo ní Yudaō aao kúrino, aaio ku wélee
beepiu gōopii. ²⁶ Wa bō wéle pò liaa Yelusaleūio guu ní Yuda wéleo pii ní Bēyāmēe bui wéleo

† 17:21 Nēe 13.15-22 § 17:22 Bōa 20.8-10

ń gusalalao ń gusiśideo ń Negene guwaiwaio, wi mo ma kpéu ń sa pò wí a pò káteu à tékú oboo ń sa pále oboo ń pówentio ń tulaletio ma sáaukpaa yáí. ²⁷ Tó i ma yáma á dò ké kámabogooziá ma pòeo, mé ále gē Yelusaleū bọleou ń asoo kámabogoozi, má téka bọlepioue, i kú á zegikiowa. Wa fō tépi deo.

18

Zelemii kua oobona be

¹ Dii yá'òmee à mè: ² Fēle gé oobona be, we má tó ñ ma yámau. ³ Ké ma ge oobona be, má è àle oo bo. ⁴ Ké oo pò àle bopi òòkpà aà ozi, ò à èa a pále bò ń gípío, lá à kèè maawa.

⁵ Dii yá'òmee à mè: ⁶ A Isailio, má fō kéé lá oobonapi i kewao lé? Lá gí de oobona ozi, màa á de ma ozi.* ⁷ Tó ma bui ge būsu yá'ò ma mè, wà a fuangba, wà a midē, wà kaale, ⁸ mé bui pò ma ledawàpi mikè a vāikeawa, má yá pò ma zedò mà yíawà bọ ma nòseue. ⁹ Tó ma bui ge būsu yá'ò ma mè, wà a zedò, wi gba gbāa, ¹⁰ mé buipi i ma yámao, à yá pò má yeio kè, má èfāai pò ma mè má kèè bọ ma nòseue. ¹¹ A yáí tò, o Yelusaleūdeone ń Yudaó píi, ma Dii ma mè:

A ma, mále vāi o á musu,
ma sou mà mà yáyiawá.

¹² Kási aa one a zekoo.
Aame wao gé ń yá pò wà zèoe,
baade nòsevāi swágbāa yá mé aò dōaaè.

¹³ A yáí tò ma mè,
à buipáleo la à ma!
Démē yá bee taa mà yāai?
A Isaili pò á demee bui léso ū
a yāvāi pò ì dimá kè.

¹⁴ Neezi ì go Libā būsu gbèsisīae?
A í nie pò ì bọ za a musu a láae?

¹⁵ Kási ma yá sà ma gbéogūe,
aañ tulaletikateā táaone,
ō aa zā ń felekaa zéwa,
aa pèle zé kpáinau.

¹⁶ Bee yáí an būsu a gō yāaa,
io de láanipo ū gōopii.
Yápi a di gbé pò lé gē weowa,
aañ ń mike déūdeū.

¹⁷ Má ń fāaa lán gukpe íanawa ń ibeoo aee,
má mikpelinée,
má zérino an wétēagoo.

Lekpaai Zelemiizi

¹⁸ Gbéo mè: A mo wà lekpaai Zelemiizi, asa sa'onao yadanē a láao ge ònoao ledama ge ānabio yá. A mo wà lenakasaè. Wásu laaido aà yá'onewa bo.

¹⁹ Dii, swáse ma yáí,
yá pò ma ibeoo lé o ma.

²⁰ Wí maa flabo ń vāio yà?

* **18:6** Daa 2.7, Lom 9.20-21

Kási aa εϑ̄μεε.

To lá má ze n ae yá d̄ngu,
ma ní maa w̄εεε,
ké n p̄ e weemá.

²¹ T̄b̄! N̄ana kpá ní n̄ézi sa,
n̄ ní kpá f̄ndaa.

To wà ní ḡεε d̄ede aa gaga,
an nā i ḡō gyaa n̄ésaī ũ,
ní ní èwaasō kpa f̄ndaa z̄ilau.

²² To wà búbua ma d̄o ní ua
ḡo p̄ wà l̄èlemá k̄ándo,
asa aa εϑ̄μεε ma k̄ūa yáie,
aa baikp̄am̄εε ma t̄áa'ozeu.

²³ Mpi s̄ Dii, ní d̄ō ké
aa l̄ekp̄āim̄azi, aa ye ma de.

Nsu láka ní t̄aaep̄iao,
ńsu n̄ ní duunapi b̄ádēo.

To aa kpagua n ae,
yáyamá n p̄ok̄ūmab̄ōmaḡō.

19

Lowiad z̄iblea Yelusaleūwa seela

¹ Dii m̄e: Gé lo lúí oobona k̄i. Mae z̄ōō ní sa'on gb̄ēz̄ōō séle gé̄r̄n̄o, ² ní b̄ōr̄n̄o Benin̄o* guzuleu T̄aso B̄ole sae. Yá p̄o má on̄e kp̄awake we, ³ o Yuda k̄īān̄e ní Yelusaleūdēo p̄īi aa ma yāma. Ma Dii Z̄iḡōde Isailīo Lua ma m̄e, m̄ale m̄úsiz̄i gue beewa, gb̄é p̄o a baom̄a a keke sw̄aw̄ē. ⁴ Asa aa ma to wee, aa gue bee d̄ile dii z̄ilo p̄o ũ, aa tulaletik̄ateau t̄áa p̄o amp̄io ní ní dezīo ní Yuda k̄īāo ní d̄ōōn̄e, aa guapi d̄e ní ȳaesaidēo auo. ⁵ Aa Baali gbagbak̄īo b̄o, aa sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à tékū òwà ní ní neḡō.† M̄ame mi yápi dilen̄eo, a l̄aasoo i ḡe ma s̄ōu seo. ⁶ Ma Dii ma m̄e, a ḡo lé mó ké wa o gue beee Tofeti ge Benin̄o guzule bo, sema Gb̄ēdēeguzule.

⁷ Gue beeu má yá p̄o Yelusaleūdēo ní Yudāo lé yá b̄ádeu. Má t̄o an w̄ēlēo ní d̄ede ní f̄ndaoe, mí ní ge kpa b̄āo ní w̄aīwa aa ble. ⁸ Má t̄o w̄é̄lepi ḡō ȳaaae, i ḡō l̄aanip̄o ũ. Yápi a di gb̄é p̄o lé ḡe wēwa, aāo fionada w̄et̄ea p̄o wà m̄òe yáí. ⁹ Má t̄o aa ní neḡō ní ní nen̄ēo só, aai gbas̄a liaa ní k̄ōo koe p̄o an w̄ēlēo z̄̄n̄zi à ḡēḡe taasi yáí.

¹⁰ Lopi wi gb̄é p̄o n̄ȳō gé̄r̄n̄o w̄aa, ¹¹ ní on̄e ma Dii Z̄iḡōde ma m̄e: Má buie bee ní w̄é̄le bee wi lá lopi w̄i a kekea v̄iowae. Wāo ge v̄i e gu ge k̄és̄am̄ae. ¹² Ma Dii ma m̄e, yá p̄o má ke gue beee ní gb̄é p̄o k̄úuon̄ ke: Má w̄é̄le bee ke lán Tofetiwa. ¹³ Yuda kib̄ēo ní Yelusaleū uāo gb̄āle lán Tofeti gue beewae. Kp̄e p̄o wà tulaletik̄ateau musup̄ōn̄e wà it̄ōle t̄áāwa a musūo tékū.

¹⁴ Ké Zelemii s̄u ní Tofetio, gu p̄o Dii aà z̄i à ānabikek̄ēu, à ḡe z̄e Dii kp̄e ua, ò a ò gb̄ē̄n̄e: ¹⁵ Dii Z̄iḡōde Isailīo Lua m̄e á yá p̄o a m̄e á yá w̄é̄le bee ní a z̄ē̄wiāwa yámā p̄īie, ké w̄é̄lep̄idēo sw̄á gb̄āa k̄e, aai a yāmao yáí.

20

Zelemii daaliu

¹ Ké sa'ona Pasuu, Im̄ēe né p̄o de Dii kp̄e gb̄ēz̄ōe ũ Zelemii ānabikek̄ēapi mà, ² a t̄o wà à gb̄è wà aà dàliu Dii kp̄e b̄ole p̄o w̄i me B̄ēȳam̄ēe B̄ole Musu sae. ³ Ké gu d̄o Pasuu Zelemii b̄o

* ^{19:2} 2Kia 23.10 † ^{19:5} Lev 18.21

liu, 5 Zelemii dè: Dii a onε Pasuu lɔo, sema Viapɔɔliaai. ⁴Asa ma Dii ma mɛ̀, má tó ñ gili gẽ nziãu ñ n gbẽnaɔ piiε. An ibεεɔ ñ kwé zĩ guu, ñyɔ wesie. Má Yudaɔ na Babeli kíaε a ɔziε, i tá ñ ñ gbẽεɔ Babeli, i ñ gbẽεɔ dede zĩ guu. ⁵Má wéleε bee àizεεɔ na ñ ibεεɔne ñ ɔziε, a buapɔɔ pii ñ a pɔ bεεdeɔ pii ñ pɔ pɔ kú Yudaɔ kía làasiuɔ, aai naaa tað Babeli. ⁶Mpi sɔ Pasuu ñ n bεdeɔ pii, wa táánɔ Babeli zĩzɔɔ ũε. We ñyɔ gau, wa n ví ñ n gbẽna pɔ n ānabi'εgenake kènέɔ.

⁷Dii, n kɔnikèμεεε,

5 ma n yáze è,

n gbāamòμεεε, 5 n ma fu.

ɔ ma gɔ pɔ yáaba ũ,

gbépii lɔ ma láanikeε.

⁸Tó mále yā'o pii, wii mi lé,

mi wétēa ñ pɔkaaleao kpàwake.

Dii yá mé tò wĩ ma sɔsɔ,

wlɔ ma ke pɔɔpɔɔ za kɔɔ e oosi.

⁹Tó ma mɛ̀ má aà yá dɔ gbéɔguo,

má yā'o ñ aà tóo lɔo,

aà yápi lɔ ma sɔ tékūε,

lɔ de lá wà tekà ma me guuwaε.

Yápi kúkūa i ma wāε, má fɔo.

¹⁰Asa mi ma wlɔ vāikpaaɪmanɔ dasi,

wlɔ me, Viapɔɔliaai.

A aà kɔmaleke!

Wà aà kɔmaleke!

Ma gbéɔ wé lɔ dɔ ma lélaie,

aaɪ me, tó à zà yáwa,

wá aà fue, wí tɔsiwà.

¹¹N beeo Dii kumanɔ negɔn pásí ũ,

a yáí ma wetānaɔ kpagua.

Aa fua, wí i ñ kú.

Aa tidɔmalao, aai gɔ ñ tó íio.

¹²Dii Zígɔde, gbēmaa táasikana,

ni nòse ñ làasooo gwagwa.

Tɔ símámεε mà gwa,

asa ma azía nàne n ɔziε.

¹³A lesi Diiε à aà táasile!

Asa i wēnade bɔ vāikenaɔ ɔziε.

¹⁴Gɔɔ pɔ ma da ma iwà gɔ láaipɔ ũ,*

ma igɔɔpi su báaa keo.

¹⁵Gɔε pɔ gè a baokpà ma maeε,

à aà pɔ kèè na à mɛ̀,

aà na ne'ĩ gɔε ũ,

ade gɔ láaipɔ ũ.

¹⁶Gɔεpi gɔ lán wéle pɔ Dii ñ fuangba ñ wēnagwasaiɔwa.

Aàliɔ búbua ma kɔɔ,

iliɔ zikawii ma fāanε.

¹⁷Asa i ma de neasakpεu

ma da gbεε gè ma mia ũ

* **20:14** Yob 3.1-12

aà neasakpe gò dɔ ma papa ũ gɔɔpiio.
 18 Bómɛ tò ma bɔ neasakpepiu la?
 Taasi ní pɔsiao ɔ má dɔ,
 ma gɔɔ a pa ní wíoe.

21

Zelemii Yelusaleũ dúuzɔa yá'oa

1 Dii yá'ò Zelemiiɛ gɔɔ pɔ kí Zedekia Malakia né Pasuu ní sa'ona Zefania, Maasea néo zìwà. Aa mè: 2 Yãgbɛawɛɛ Diiwa, asa Babeli kí Nɛbukaneza lé zíkawanɔɛ.* Wìliɔ dɔo tò Dii a dabudabue kɛwɛɛ lán yãawa, i aà yáwɛɛ.

3 ɔ Zelemii òné aa ge o Zedekiaɛ: 4 Dii Isailiɔ Lua mè: N zìgɔ pɔ aa gòkɛbɔɔ kũa, aale zìkaò b́i kpe ní Babeli kíao ní Babiloni bùsude pɔ koezòáziɔ, má tó n zìgɔpiɔ kpekpaɛ, wi ní gòkɛbɔpiɔ séle sioázi wéleu la. 5 Mámɛ má a gàsí poo, mí zìkaánɔ ní ma gâsa gbãao ní pɔfɛo ní kyàwãao ní pɔkũma zɔɔo. 6 Má gagyã pãsí ká wéleɛbeedepiɔgu aa gagae, gbɛnazinaɔ ní pɔtuɔɔ pii. 7 Ma Dii ma mè, bee gbɛa mí Yudaɔ kí Zedekia ní a ìwaɔ ní gbé pɔ aa bò gagyã ní zio ní nɔanao guuɔ na Babeli kí Nɛbukanezaɛ a ɔzì ní ní ibɛɛ pɔ aale ní wɛɔ, aai ní dede ní fɛndaɔ. Aa sùuukɛrínɔo, aa ní gbɛe too, aa ní wɛnagwao.

8 O gbé kɛnɔne sɔ ma Dii ma mè, wɛni zé ní ga zéo ɔ mále ɔlɔné. 9 Gbé pɔ gò wéleɛ beepiɔ gaga ziu ní nɔanao ní gagyãoe. Gbé pɔ aa bò gè nà Babiloni bùsude pɔ koezòrɛziɔwao sɔ aao kue, adeɔ mé aa bɔ. 10 Ma zedò mà väike wéleɛ beepiɛ, i ke maa no. Ma Dii mámɛ má ò. Má wélepi na Babeli kíae a ɔzìe, i tesòwà. 11 O Yudaɔ kí bedɛɔne aa Dii yáɛ bee ma.

12 Davidi bedɛɔ, ma Dii ma mè,
 àliɔ yãke a zéwa lá gu lé dɔ,
 í gbé pɔ wàle gbãamɔné bɔ ní wɛtána ɔzì.

Tó i ke màa sɔo, má pɔfɛbɔbɔwá

lán téwa á väikeaɔ yáie,

iɔ kúwá, gbɛe a fɔ deo.

13 Yelusaleũdeɔ, má bɔ á kpeɛ.

Ma Dii mámɛ má ò.

A kú gbè sálala musu guzule saɛ,

ɔ i mɛ: Déme a fɔ lélewái?

Déme a e siwázi wá tòoui?

14 Má ìadawá á yãkeɔ léue.

Ma Dii mámɛ má ò.

Má tesò á líkpe kpéwaɛ,†

tépi i kú pɔ pɔ liaaiɔwa píi.

22

Zelemii yá'oa Yuda kíane

1 Yá pɔ Dii òn ke: Gé Yudaɔ kí be, ní yáɛ bee oè. 2 Yudaɔ kía pɔ zòleɛ Davidi kpalau, Dii yãma, mpi ní n ìwaɔ ní n gbé pɔ aai gɛ bɔleɛ beeuɔ. 3 Dii mè, àli yãmaake a zéwa. Ali gbé pɔ wàle gbãamɔné bɔ aà wɛtána ɔzì. Asuli gbãamɔ bòmɔe ge tone ge gyaa. Asuli ní taiinkɛo. Asuli yãesaide de gue beeu lɔo. 4 Asa tó ále zìke yápiwa, kía pɔ zòleɛ Davidi kpalauɔ gɛ beɛ bee bɔlepiu kua sògoɔ guu ní dia sò kpeo ní ní ìwaɔ ní ní gbéɔɛ. 5 Tó ále zìke yápiɔwa sɔo, ma Dii má sí ní maziao, beɛ beepi a gò bezia ũɛ.* 6 Yá pɔ ma Dii má ò Yudaɔ kí be musun ke: N demɛɛ lán Galada bùsuwa, lán Libã bùsu gbèsisi misonawa.

* 21:2 2Kia 25.1-2 † 21:14 1Kia 7.2 * 22:5 Mat 23.38, Luk 13.35

N beeo má tó ò gǝ gbáa ũε,
wéle pǝ gbēε ku a guuo ũ,
7 mí bùsudeṅṅ gbaεma,
an baade iṅ a gǝkeḅḅ kŭa,
aai á sede lí maṅ zǝzǝ kátεu.

8 Buiṅ aṅ dṅ wéleε beepizi dasi, aai kǝ lala aa me: Bóyái Dii kè mεεwiaε beεε kéwai? 9 Wi oné, ké aa Dii ní Lua bàakuaríṅ yá tò we, aa gè kŭle dii páleṅε aa zṅblèné yáie.

10 Asu ṅṅ gbé pǝ gá yá musuo,
ásu waiyookεèṅ.

A ṅṅ gbé pǝ wà taaṅṅ yá musu,
asa a sua ví lṅ,
a wεsi a be bùsule lṅ.

11 Yá pǝ Dii ò Yudaṅ kí Saluŭ† pǝ zǝle a mae Yosia gbεu yá musun ke, à mè:
A bǝ lakii, mé a su la lṅ.

12 A ga gu pǝ wà taaṅṅ zǝzǝ ũε,
a wεsi bùsue beepile lṅ.

13 Waiyoo kía pǝ bekpà,
i a yákeke a zéwao,
a tò a gbéṅ zíkèε pá.
Waiyoo kía pǝ kpéṅ didikṅa,

i a yágǝgǝ a zéwao,
i flabo a zíkεṅṅεṅ.

14 A mè á ua tiisi kpa aziaε
ní kpé zǝ didiakṅaṅ,
á fεṅṅṅṅ yaasanaṅ ḅḅḅ,
í sede líṅ kpa a gǝwa kpékpε,
í pǝ tēa lewà.

15 N kíakεá sede lí dasi yá yà?
N mae i pṅble à imio lò?
A yāmaakè a zéwa,
ṅ aà yá bǝ maa.

16 A zè ní taasideṅ ní wēnadeṅ,
ṅ yá bǝ maa.

Ké a ma dǝ yáin weo lò?
Ma Dii máme má ò.

17 N tò ṅvái n wé ní n sǝṅ blé
ní yāesaidedeṅ ní gbāamṅṅṅ
ní gbéṅ bǝ'imiao.

18 Ayāmeto Dii yáε bee ò Yudaṅ kí Yosia né Yoakiŭ‡ musu.

Wa aà gε ṅṅ wà mε
waiyoo gǝε, waiyoo nṅεṅ.
Wà aà gε ṅṅ wà mε,
waiyoo ma dii, waiyoo ma kiao.

19 Wa ke aà gεε
lá wǝ ke zāa'in gεεwaε.
Wa aà gε gále bǝṅ Yelusaleŭ

† 22:11 2Kia 23.31-34 ‡ 22:18 2Kia 23.36-24.2

wà vūaa wénkpεε.

²⁰ A γε wii pāle Libā būsuu,
í búbuapε Basana būsuu,
í wiile Abaliū gbε musu,
asa bui pó a yāyèñnɔɔ fùae.

²¹ Ké ále namable, má òé,
ō a mē á mao.
Zé pó á beu za á èwaasogɔɔn we,
íli swáε ma yáio.

²² Iana a á dɔaanaɔ séle píie,
wi bui pó a yāyèñnɔɔ kúkū tárnɔɔ,
á γεε i gō kpá á wéi,
wí i á kú á vāikeaɔ yái.

²³ A gbé pó á kú kpé pó wa òé n Libā líɔ guu,
a sakpedà sede lípiɔ musu,
wāwā a mówá lán ne'iwāwāwae,
í aauke à pelembo.

²⁴ Ma Dii má ò Yudaɔ kí Yekɔnia§ Yoakiū née, baa ké n de tāana ũ ma ɔplaa ɔnewa, n ma kuaɔ má n bɔ ma ɔpiwae. ²⁵ Mí n na gbé pó aale n weɔne n ɔzi, gbé pó níle viakenéɔ, Babeli kí Nebukanεza n Babiloniɔ. ²⁶ Mpi n n da'iao, má á zu būsú pāleue, būsú pó wi á iuo. We á gagau. ²⁷ A e su būsú pó á a beεkeuo.

²⁸ Yekɔnia gbé bee de oo pó wí
wà sakàu ge pó pó gbēe yeio ũ yà?
Bóyái wa aà zu n a néɔ
būsú pó aa dōo guui?

²⁹ Būsude, būsude, būsudeɔ,
à Dii yāma.

³⁰ Dii mē gbépi tó dalau nésai,
gbé pó a bɔ maa e a wēni léuopi,
asa aà née a bɔ maaɔ,
an gbēe a e Yudaɔ kía ble
à zōle Davidi kpalauo.

23

Davidi bui vlāpaa yázedekeɔna ũ

¹ Ma Dii ma mē, waiyoo sādāna pó aai ma sāɔ kaaleɔ, dɔaana pó aai ma kpàsa sāɔ fāaaɔ.
² Ayāmeto ma Dii Isailiɔ Lua má ò ma gbé dɔaanapiɔne, lá i ɔlia ma sāɔzio, mé a n yá a n fāaa, má á yākeɔ wíé á musue. Ma Dii máme má ò. ³ Máme má a sā kōnaɔ kāaa būsú pó ma n yá ma n kpáuo píi, mí suñnɔ n kpàsau, aai ne'i aa kó. ⁴ Má sādānaɔ dilené aa dɔaané, vía a n kú lɔ, sō a kéngu lɔ, mé an kee a sāsā lɔ. Ma Dii máme má ò.

⁵ Gwa, gɔɔe a mó

ké má tó Davidi bui vlāpa* gbēmaa ũ,
kía pó a kpalable n laaio ũ,
i yāmaake a zéwa a būsuu.

Ma Dii máme má ò.

⁶ Aà gɔɔ Yudaɔ mi aɔ daa íae,
Isailiɔ iɔ ku dɔdɔa.

§ 22:24 2Kia 24.8-17 * 23:5 Isa 4.2

Tóε bee wàli àà sísiwà,
Dii pò tò yá b̀wanɔ na.†

⁷ Gwa, gɔɔe a mó ké wa me ní Dii pò Isailiɔ b̀le Egipio lo, ⁸ sema ní Dii pò Isailiɔ b̀le gugb̄antoo oi b̀suu ní b̀su pò à ní yá ní kpáuo píio.

Anabi egeɔa

⁹ Ma pò yà ānabiɔ yá musu dúuduue,
ma wá gà píi,
ma ḡo lán wēdenawa,
lán gbé pò v̄e z̀lewàwa
Dii ní a yá gb̄asisaio yáí.

¹⁰ Gb̄asikenaɔ b̀su pà,
v̄ai ̄ aa tei, we an gb̄aa kuu.
B̀su ḡo wēnanno ké Dii lekèè yáí,
dádākekli ḡo ní wíio.

¹¹ Ma Dii ma m̀e,
ānabiɔ ní sa'onao p̄azea,
mi ní e ní v̄aio ma kpéu se.

¹² A yáí tò an zé a zāana ke,
má ɔz̄n̄zi aa kwε gusiaue,
mí yáyiamá ní íadamagɔɔ.

Ma Dii máme má ò.

¹³ Ma yāv̄ai è Samali ānabieɔwa,
aa yā'ò ní Baali gb̄aa
aa ma gbé Isailiɔ sàs̄ò.

¹⁴ Ma v̄ai pò ì dimá è Yelusaleū ānabiɔwa,
aaí gb̄asike, aao be ní m̄afilio,
aaí v̄aikenaɔ gba gb̄aa,
̄ gb̄e lí mikē a v̄aiwao.
Aa ḡomεe lán ɔɔɔɔdeɔwa nípii,
wélɛdepio de lán Ḡom̄ɔdeɔwaε.‡

¹⁵ A yáí tò ma Dii Z̄iḡɔde
má ò ānabipio yá musu ma m̀e,
má tó aa ḡoí só ní p̄blea ũ,
aai kona í mi ní imia ũ,
asa Yelusaleū ānabipio tò
ma yādasai lí b̀supiaε.

¹⁶ Ma Dii Z̄iḡɔde ma m̀e,
ásu yá pò ānabiɔ lé oé mao.
Aaí to ào yiongo lébaa d̄s̄aε,
anz̄ia yá ̄ aaí oé,
aali ma ma léuo.

¹⁷ Aaí o gbé pò sak̄amaguɔne,
má òné aao ku aafiaε.

† 23:6 Zel 33.14-16 ‡ 23:14 Daa 18.20

Aaĩ ea o swágbãadepiõne,
vãĩ a ní leo.

¹⁸ An déme kú ma ìwao guu
à e ma yãmai?

An déme swàsè ma yáĩ a màĩ?

¹⁹ Gwa! Má pòkùmabòbò má lán zàa'ianawae,
i liasãizõ à pila vãikenao miwa lán zàawa.

²⁰ Ma pofè a weeo
e mà ge yá pò mále yá midèò.

Gooḡbezãzi ò á a midõ sãasã.

²¹ Máme mi ãnabipio dileo,
ò aa wãa ní ní yãkeao,
mi yã'onéò, ò aa gè yá'ò.

²² Tó aa ku ma ìwao guu yãa,
dõ aa ma yá kpàwakè ma gbépiõne,
dõ aa tò aa bò ní zé vãĩ guu

aa mikè ní dàa vãĩwa.

²³ Ma Dii ma mè,
gudoũna Luan ma ũa?

Kãikãĩ e zãzã Luan ma ũ.

²⁴ Ma Dii ma mè,
gbèe a e ulè guei mà gí aà eia?

Mi musu ní zĩleo pao lé?

Ma Dii máme má ò.

²⁵ Ma yá pò ãnabi eḡenaò ì o ní ma tóò mà, aaĩ me, wa è iue, wa è iue. ²⁶ Anabipio ee kũa ní nòse guu. Bòe aa ze sãsã yã pò kú ní sõu ãnabikèkeaei? ²⁷ Aale e nana yá pò wàle okõe a to ma tó sã ma gbéogue, lá à sã ní deziõgu Baali yãĩwa. ²⁸ Anabi pò nana'ò, aà a nanapi dau siuné. Gbè pò ma yá kũa sõ, aà ma yápi oné siana. Bó blewè mĩsina vĩ ní pówenapioi? ²⁹ Ma yá de lán téwae, a de lán masana pò ì gbewi kélekelewae. Ma Dii máme má ò.

³⁰ A yáĩ ma Dii ma fele ní ãnabi pò aaĩ ma yá sékõwa aa sõòpio. ³¹ Ao, ma fele ní ãnabi pò aaĩ ní zĩa yã'o, aaĩ me máme má òpioe. Ma Dii máme má ò. ³² Ao, ma fele ní ãnabi gbèsãsãna nana'onapio. Aaĩ dau siu ma gbéõne, aaĩ ní sãsã ní ní ee pã giioe. I ke máme ma ní dileo, mi ní zĩo. Aali kãflae ke gbépiõneo. Ma Dii máme má ò.

³³ Tó gbépiõ ge ãnabie ge sa'onae n la à mè, yá kpele ma mè a ní lei? Ní oné, bó yá ũi? Má ní tó wee. Ma Dii máme má ò. ³⁴ Tó ãnabi ge sa'ona ge gbèe mè Dii yá ále o, má ìada gbépiwae ní a bèdeò. ³⁵ Yá pò á baade ì o a gbènae ge a daeen ke: A me kpelewa Dii yázãsimai? Dii mèa ni? ³⁶ A gbèe su lékã ma yãzõleawáwa ló, asa baade zĩa yá mé a zõlewà. Màa io be ní ma Dii Zĩgõde á Lua bée yá fuangbaao. ³⁷ Ali ãnabi la, kpelewa Dii yázãsimai? Dii mèa ni? ³⁸ Tó à sù mè, yá pò ma mè a zõlewán ke, baa ké má òè ásu lékãwàò, ³⁹ a yáĩ má á yá bõ dilee. Apio ní wéle pò má kpà á deziõwao, má gíazie, mí á vũaa, ⁴⁰ mí tó àò be ní wío, á gee io kpaa á wéi gòpii.

24

Kaadõen gbĩ pla

¹ Ké Babeli kí Nebukanèza Yudaò kí Yekõnia, Yoakiũ né ní Yuda gbãadeò ní li'ãnaò ní siaò kùkũ Yelusaleũ à tàrĩnò Babeli bùsuu zĩzõũ,* a gbèa Dii kaadõen gbĩ pla òlomèe kálèa a

* **24:1** 2Kia 24.12-15

kpé kpele. ² Gbípi m̀endo kaadɔena maa maamaae, libe maa dafuɔne. Ado sɔ, a v̄ai ḡeaḡe, wa f̄ bleo a v̄ai yáí. ³ Ǿ Dii ma la à m̀e: Bó n̄ èi Zelemii? Má wèwà: Kaadɔenaɔne. A pó pó maa maa maamaae, pó pó v̄ai sɔ, a v̄ai ḡeaḡe, wa f̄ bleo a v̄ai yáí. ⁴ Ǿ Dii yá'òmeɛ à m̀e: ⁵ Ma Dii Isailio Lua ma m̀e, Yuda pó ma n̄ yá la, aa ḡò z̄iz̄o ũ Babeli bùsuu, mále n̄ gwa pɔmaao ũ lán kaadɔen maapiɔwae. ⁶ Máo w̄eteńzi an bɔa maa yáíe, mí suńno bùsue beeu. Má n̄ zedɔe, má n̄ fuangbao, má n̄ gba gb̄aae, má n̄ gbooo. ⁷ Má n̄ gba sɔ pó a to aa ma d̄o, ké m̄amema Dii, aaiɔ de ma gb̄é ũ, mío de n̄ Lua ũ, asa aa sua n̄ n̄semendooe. ⁸ Ma Dii ma m̀e, lá wa ke n̄ kaadɔen v̄ai pó wa f̄ bleo a v̄ai yáí, màa má ke n̄ Yudaó kí Zedekiao n̄ a iwao n̄ Yelusaleũ gb̄é k̄nao, aa ḡò bùsue beeu ge aa tà Egipin nò. ⁹ Má tó aa ḡò s̄k̄ngu yāpāsi ũ d̄unia bùsu gb̄épiie. Aa ḡò láanipɔ ũ, gb̄és̄s̄bɔ ũ, gb̄ékabɔ ũ, wi yādańno gu pó má n̄ yá mà n̄ kpáú pii. ¹⁰ Má z̄iḡo gbaemá n̄ iminao n̄ gagyáo e mà ge n̄ midɛ bùsu pó má kpá n̄ deziwau.

25

Yudaó kua z̄iz̄o ũ w̄è bàaɔkwi

¹ Dii yá'ò Zelemiiɛ Yudaó yá musu Yudaó kí Yoakiũ, Yosia né kpalablea w̄è síiɔde guu, Babeli kí Nebukanɛza kpalablea w̄è séia guu. * ² Ǿ ānabi Zelemii ò Yelusaleũdeɔne n̄ Yudaó pii à m̀e: ³ Sea za Yudaó kí Yosia, Amɔ né kpalablea w̄è kue'aaɔde guu e gb̄a, a w̄è bao n̄ àaɔon la ké Dii yá ío dedea, ɔ mio oé, ili sw̄áseio.

⁴ Dii ío a zòblena ānabio dilɛé m̀omɔo, ili sw̄áse n̄ yáio, ili mao. ⁵ Aa m̀e á baade bɔ a zé v̄aiu, à mik̄e a v̄aikeawa, ío ku bùsu pó Dii kpá á deziwau gɔopii. ⁶ Aa m̀e ásu te táaɔzi à zòblené à kúlenéo. Asu to Dii pɔ f̄e á p̄keao yáí à íadawáo.

⁷ Ma Dii Z̄iḡo de ma m̀e, i sw̄áse ma yáio, ɔ a ma pɔ f̄e n̄ á p̄keao. Màa a íadà áziawa. ⁸ A yáí ma Dii Z̄iḡo de ma m̀e, lá i sw̄áse ma yáio, ⁹ má gub̄antoo de s̄isiwá n̄ ma zòblena Babeli kí Nebukanɛza, mí tó aa lélewá á bùsuu la n̄ bui pó liaaázio pii. Má n̄ kaalee, aai ḡò s̄k̄ngu pó ũ, láanipɔ ũ, aaiɔ kaalea wáiwai e gɔopii. ¹⁰ Má n̄ p̄nakea n̄ yaalɔo n̄ n̄sek̄fio n̄ w̄isilɔgbɛ k̄fio n̄ filia gupua midɛe. † ¹¹ Wa bùsupi kaale à ḡò da wáiwai pii, a buio i zòble Babeli k̄iae w̄è bàaɔkwi. ‡ ¹² Tó w̄è bàaɔkwipi pà, má tó Babeli k̄ia n̄ a bùsudeɔ t̄aae wí n̄ musu, Babiloni bùsupi i ḡò wáiwai e gɔopii. Ma Dii Z̄iḡo de m̄ame má ò. ¹³ Má tó yá pó má ò bùsupi le pii, yá pó kú l̄ae bee guu ānabike pó Zelemii kè bui pii musu. ¹⁴ Ampio aa zòble buioɔe dasi n̄ k̄ia z̄o, mí fiaboné n̄ ȳakeawa n̄ n̄ p̄keao.

Dii p̄k̄uma imibɔ

¹⁵ Yá pó Dii Isailio Lua òmeɛn ke a m̀e: Imibɔ pó ma p̄k̄uma v̄eɛ ka a pai si ma ɔzi, n̄ tó bui pó mále n̄ z̄imá mi m̄pii. ¹⁶ Tó aa m̄i, aa t̄alaatalaabo, aaiɔ íande yá ke f̄enda pó mále sińgu yáí. ¹⁷ Ǿ ma imibɔpi si Dii ɔzi, má tò bui pó Dii ma z̄imá m̄i m̄pii. ¹⁸ A ma z̄i Yelusaleũ n̄ Yuda w̄éleɔ n̄ n̄ k̄iao n̄ n̄ gb̄adeɔwa, ké aa ḡò bezia ũ, s̄k̄ngu pó ũ, láanipɔ ũ, gb̄ékabɔ ũ, lá a ku gb̄aewa. ¹⁹ A ma z̄i Egipio kí Falaɔwa n̄ a iwao n̄ a k̄ia deɔo n̄ a gb̄é p̄ii ²⁰ n̄ bui pó kú weɔ pii n̄ Uzu bùsu k̄iao pii n̄ Filit̄e k̄iao pii, Asekeloni k̄ia n̄ Gaza k̄iao n̄ Ek̄eloni k̄iao n̄ Asedoda gb̄é k̄nao k̄iao, ²¹ n̄ Ed̄ũo n̄ M̄abuɔ n̄ Am̄onio ²² n̄ Tii bùsu k̄iao pii n̄ Sid̄o bùsu k̄iao pii n̄ ísia baa bùsu k̄iao pii ²³ n̄ Ded̄ao n̄ Temaɔ n̄ Buzuɔ n̄ bui pó aai n̄ k̄ak̄am̄o k̄eɛe ²⁴ n̄ Laalubuɔ bùsu k̄iao pii n̄ bui pó aa ku guwaiwaiuɔ pii ²⁵ n̄ Zimli bùsu k̄iao pii n̄ Elaũ bùsu k̄iao pii n̄ Medɛ k̄iao pii ²⁶ n̄ gub̄antoo oi bùsu k̄aik̄ai n̄ a z̄az̄ao pii n̄ d̄unia bùsu pii. Babeli bùsu k̄iao mé aa mi n̄ gb̄ea.

* 25:1 2Kia 24.1, Dan 1.1-2 † 25:10 Zel 7.34, Zia 18.22-23 ‡ 25:11 2Lad 36.21, Dan 9.2

²⁷ Oné ma Dii Zígõde Isailiõ Lua ma mè, aa ípi mi e à zõlemáε. Aa pisi, aai léle, aa fele bo fènda pò mále sirngu yáí. ²⁸ Tó aa gĩ imibõpi síi n ɔzĩ aa a imi, oné ma Dii Zígõde ma mè aa mi teasie. ²⁹ Ma yáyiaama guu, lá mále daale wéle pò ma tó kuwàwa, ampio sõ aa bo pãe? Aa bo pão, asa mále fèndadeõ sisi dúnia gbépiiwaε. Ma Dii Zígõde máme má ò.

³⁰ Anabikeke yápi musu ñ me,
Dii a pala za musu,
a pũna za a kúkĩi pò a kua adoau,
a pala a búsudeõwa gbáugbãu,
a wiile lán gbé pò lé õzõ vëewawa,
i zoadõ dúnia gbépiiwa.

³¹ A kõfi a gé e dúnia léwa,
asa Dii a bõbõ ní bui píioε,
a yákpaleke ní gbēnazina píio,
i fènda si väikenaõgu.

Dii mé ò.

³² Dii Zígõde mè:

Gwa, kaale a li bũsu ní bũsuoá,
zàa'ian gbãa mé lé fele za dúnia léwa.

³³ Gõõ bee gbé pò Dii a ní dedeõ aao ku dúnia léla e ní a léleo. Wa ní gaa ólõbo, wa ní ge séle wà vío, aao káleá lán põtuo gbõwa tõeε.

³⁴ Sádãnaõ, à koo pũna à búbuape,
kpàsa dõaanaõ, à gbeembo bũsuu,
asa á kòlokpagõõ kãε,
á kwé à wíwi kélekεle lán sekpawiwawε.

³⁵ Sádãnaõ bókĩi eo,
kpàsa dõaanapiõ e bàaleo.

³⁶ Sádãnaõ wii ma dõ,
kpàsa dõaanapiõ lé búbuape,
asa Dii lé ní dádãkεkĩiõ kaaleε.

³⁷ An gu namablekĩiõ gõ da kíkikili
Dii pòkũma pásĩ yáí.

³⁸ A bo a tòou lán nõmusuwεε,
an bũsu i gõ wáiwai ibeõ fènda
ní Dii pòkũma pásĩo yáí.

26

Zelemii kua ga lézĩ

¹ Yudaõ kí Yoakiũ, * Yosia né kpalablea gõõ, Dii yã'òmεε à mè: ² Ma Dii ma mè, ge ze ma kpé ua, ní yã'o Yuda wélede pò lé mó lousisii ma kpé uauõne píi. Yá pò má dileneõ oné píi. Nsu ñ a kee too. ³ Wiliõ dõo tó aa we n yãma, an baade i bo a zé väiu, mí yá pò ma zedò yãa mà yámá an väikea yáí bo ma nõseu. ⁴ Oné ma Dii ma mè, tó aai swáse ma yáí aa ma ikoyã pò má kpãmáõ kũao, ⁵ tó aai swáse ma zõblena ãnabi pò mio dilené mòmõõõ yáíõ, lá aai gĩ swáseii yãawa, ⁶ má ke kpée beε lá má kè Siloεwεε,† mí tó wéleε beεpi gõ gbékabo ù bui píie.

⁷ Sa'onao ní ãnabiõ ní gbé kĩniõ píi yá pò Zelemii ò Dii uapi mà. ⁸ Ké Zelemii yá pò Dii dàε à o gbéõne òné a làa, sa'onao ní ãnabiõ ní gbé kĩniõ píi aa õpèlewà aa mè: N gaε. ⁹ Bóyãí n

* 26:1 2Kia 23.36-24.6 † 26:6 Yoz 18.1, Sou 78.60

ānabikékè n mè kpée bee a gō lán Silowa, mé wélee bee a gō bezia ũ wáiwai? Ǿ wà līa Zelemiizi Dii ua we. ¹⁰ Ké Yuda gbāadeo mà màa, aa bò kibe aa gè Dii ua, Ǿ aa zòle Bole Dafu sae. ¹¹ Ǿ sa'onao ní ānabio ò gbāadepione ní gbé kīnio pīi aa mè: Wà yāda gōepia wà aà de, asa à àsi bēe ò wélee bee musue, á swá mà. ¹² Ǿ Zelemii ò gbāadepione ní gbé kīnio pīi à mè: Dii mé ma dile mà àsi bēe pò á mà kpée bee ní wélee beeo yá musupi o. ¹³ A á zé ní á yākeo lile, í Dii á Lua yāma, Dii i gbasa yá pò à mè á yíawá bo a nòseu. ¹⁴ Mapi sō má na á zī ke kò. A kemee lá à kèe maawa. ¹⁵ Ama àò dō sāsā, tó a ma de, á tó yāesaidedeá yá wí á musu ní wélee beeo ní gbé pò kú a guuo píie, asa síana guu Dii mé ma zī síana mà yápio káé á swáwa. ¹⁶ Ǿ gbāadepio ní gbé kīnio pīi ò sa'onao ní ānabione aa mè, wá fō yāda gōepia wà aà deo. A yá'òwēe ní Dii wá Lua tóe.

¹⁷ Ǿ būsuo maezōo fēle ò bílae aa mè: ¹⁸ Molese gbé Mise ānabikékè kí Ezekia gōo, a ò wá Yudaone pīi à mè:

Dii Zīgōde mè,
wa Sibna sa pa bua ũe,
wa to Yelusaleū gō bezia ũ,
a kpé sīsī i gō sīsī líkpede ũ.†

¹⁹ Kí Ezekia ge Yuda gbēe Misepi dāe? Ké Ezekia pīi wía vī, i awakpaè, Ǿ Dii yá pò à mè á yíamá bō a nòseuo lé? Wápio sō wá ye yāzōo i wázīae yá? ²⁰ Gbēe ku à ānabikékè ní Dii tóo bō. Aà tón Uliá, Semaia né, Kiliayaaliū gbēe. A àsi bēe dou pò Zelemii ò wélee bee yá musu ò bō. ²¹ Ké kí Yoakiū ní a negōnao ní a kía deeo Uliá yápi mà, a wēele à aà de. Ké Uliapi a feena mà, wía aà kù, Ǿ à bàalè tà Egipi. ²² Ǿ kí Yoakiū gbēe zī Egipi ní Akaboo né Elenatāo. ²³ Aa Uliá kù suò kīe, Ǿ à aà dè ní fēndao à aà ge se zù táaaó vīkī. ²⁴ Bee gbēa Safana né Aikaū zè ní Zelemii, Ǿ wi aà kpámá aa aà dè bō.

27

Zelemii zuudaa azīae

¹ Yudaó kí Zedekia, * Yosia né kpalablea gōo, ma Zelemii, Dii yá'òmēe ² à mè: Zuu fōfō, ní ba kákau n da n nōe, ³ ní bō ge ledi kīae beeo zīna pò aa mò Zedekia kí Yelusaleūone: Edōūo kía ní Mōabuo kīao ní Amōnio kīao ní Tiideo kīao ní Sidōdeo kīao. ⁴ Lediné aa o ní diione, ma Dii Zīgōde Isailio Lua ma mè, ⁵ máme ma o pòo ma dúnia kè ní gbēnazīnao ní nòbo pò kú a guuo ní ma iko zōo, Ǿ mi kpa gbé pò má yeiwa. ⁶ Mále á būsuo na ma zòblena Babeli kí Nebukanēzae a zī sa. Baa sēanōboo aao de aà pò ũe. ⁷ Bui pīi i zòbleè ní aà néo ní aà tōūnao aà kpe e aà būsuo iko lé àò ká, bui dasio ní kía zōo i gbasa aà būsudeo ka zòbleu.

⁸ Bui ge būsuo pò a gbé i Babeli kí Nebukanēza zuu se à zòbleè, má buipi naè a zīe, i ní wetā ní fēndao ní nōanao ní gagyāo e aa ge midē. ⁹ Asu swāse á ānabio yáio ge á māsokenao ge á nana yābolekēnao ge á welēdeo ge á esede pò aale oé á zòble Babeli kīaeo. ¹⁰ Ee pò aale ānabikekeoé mé a to wà á kūkū táano, ío zà ní á būsuo. Má zōázīe, we á gagau. ¹¹ Bui pò aa Babeli kía zuu se aa zòbleè sō, má tó aao kú ní būsuo aao sēwauē, aaiō ku we. Ma Dii máme má ò.

¹² Ma yápi ò Yudaó kí Zedekiae pīi ma mè: A Babeli kía zuu se à zòbleè ní aà gbé, ké à e àò ku. ¹³ A ye à gaga ní zīo ní nōanao ní gagyāo lá Dii ò bui pò i zòble Babeli kīaeo a gawa yá? ¹⁴ Asu swāse ānabi pò aai oé á zòble Babeli kīaeo yáio. Ee Ǿ aai ānabikekeoé. ¹⁵ Dii mè i ní zīo, ee aaiō ānabikekeoé ní a tóo. An yáí á zōázī, í midē, ápio ní ānabi pò aaiō ānabikekeépio sānu.

¹⁶ Ǿ ma yá'ò sa'onaoone ní gbé kīnio ma mè, Dii mè ásu swāse á ānabi pò aaiō ānabikekeoé yáio. Aai me wa Dii kpé pò séle Babiloni būsuo wà suò tiatiae. Ee Ǿ aaiō ānabikekeoé.

† 26:18 Mis 3.12 * 27:1 2Kia 24.18-20

17 Asu swáse ní yáio. Aò a zòbleananke Babeli kíae, ké à e àò ku. A ye á mæwiae bee g̃õ bezia ũ yá? 18 Tó ãnabion ní ũ síana, mé Dii yá ã aale o, a maa aa kuleke Dii Zígõdeee, ké wasu pò pò g̃õ aà kpéuo ní Yudaò kía beo ní Yelusaleũo séle taò Babilonio yáí. 19-20 Asa ké Babeli kí Nebukanéza Yudaò kí Yekonia, Yoakiũ né kù tàò Babeli ní Yelusaleũ gbẽzõõ ní Yuda gbẽzõõ pii, i Dii kpé m̀péleo ní íkakiio ní tadibõõ ní pò k̃ini pò g̃õ w̃élepiuo séleo. 21 Yá pò Dii Zígõde Isailio Lua ò pò pò g̃õ a kpéuo ní Yudaò kía beo ní Yelusaleũo musun ke: 22 A mè wa pòpio séle taò Babelie. We pòpio aao kuu e àò gé sélei à suò a gbeu la.

28

Anabi egeña Anania

1 Yudaò kí Zedekia kpalablea w̃e síiõde m̀õ s̃õode guu ã ãnabi Anania, Azuu né, Gabaõõ gbé òmæe Dii ua sa'onao ní gbé k̃inio wáa à mè: 2 Dii Zígõde Isailio Lua mè á Babeli kía zuu é. 3 E w̃e pla àò gé kái á tó wà su ní a kpé pò pò Babeli kí Nebukanéza sèle tàò Babelio a gbeu la. 4 A tó Yudaò kí Yekonia, Yoakiũ né su lo ní Yuda z̃iõ pò wà tàr̃no Babelio pii. Dii mé ò, à mè á Babeli kía zuu é.

5 O ãnabi Zelemii w̃e ãnabi Ananiapiwa sa'onao ní gbé pò kú Dii uaò wáa 6 à mè: Ami! Dii ke màa! Dii ke lá ní a ãnabikékèwa, aà to wà su ní a kpé pò pò ní gbeu la ní z̃iõ pò aa ku Babelio pii. 7 N beeo swáse ñ yá pò mále onæ gbépii wáae bee ma. 8 Anabi pò kú wá ãa za káaukaauo ãnabikékè z̃i ní músiio ní gagyão yá pò a bùsu daside ní ní kía z̃õõ le yá musu. 9 Anabi pò ãnabikékè à mè aò aafiae s̃õ, tó à kè lá a òwa, ã wa d̃õ ké Dii mé aà z̃i síana. 10 O ãnabi Anania zuu pò da Zelemii ñõepi b̀ò a è. 11 A ò gbépii wáa à mè: Dii mè màa á zuu pò Babeli kí Nebukanéza dà bui pii e e w̃e pla àò gé kái. O ãnabi Zelemii g̃ẽzea.

12 Anabi Anania zuu pò a b̀ò ãnabi Zelemii ñõe a èpi ea gbea, Dii yá'ò Zelemiie à mè: 13 Ge ñ o Ananiae ma Dii ma mè, zuu pò wa kè ní lío ã ní èo lò? M̀õ zuu má ke sa a g̃ẽe ũ. 14 Ma Dii Zígõde Isailio Lua ma mè má m̀õ zuu da bui pii, aai zòble Babeli kí Nebukanézae. Baa s̃eãnoõõ má ní naè aà z̃i.

15 O ãnabi Zelemii ò ãnabi Ananiae: Ma yãma Anania! Dii mé i n z̃iõ, ã ní tò gbépio e e náaikè. 16 Ayãmeto Dii mè ñyõ ánuato. Nyõ w̃e bee bleo, asa ní ò gbéõne aa b̀õ Dii kpæe.* 17 W̃epi m̀õ soplade guu ã ãnabi Anania gàu.

29

Lá pò Zelemii kpàsá z̃iõõne

1 Anabi Zelemii kua Yelusaleũ ã à lá kpàsá z̃iõõ gbẽzõõõne ní sa'onao ní ãnabio ní gbé pò Nebukanéza ní naaa Yelusaleũ à tàr̃no Babelio. Yá pò a kè lápi guun ke. 2 A lápi kè kí Yekonia ní a dao ní a iwao ní Yuda gbẽzõõõ ní Yelusaleũ gbẽzõõõ ní siaò ní li'ãnaò kúkũa Yelusaleũ taar̃no Babeli gbeae.* 3 A lápi kpà Safana né Elasa ní Ilikia né Gemaliaowae, ã Yudaò kí Zedekia ní z̃iò kí Nebukanézawa Babeli. Lápi guu à mè: 4 Yá pò Dii Zígõde Isailio Lua ò gbé pò á tó wà ní naaa Yelusaleũ wà tàr̃no Babelionen ke: 5 A z̃õle we, í kpedõõ. A pótõ bua, íõ ble. 6 A ñõse, í néo iir̃no. A ñõse á néõne, í á neñõeo kpàsá g̃õwa, aai néo i, íõ k̃ó, ásu laoa zé séleo. 7 A w̃éle pò má tó á kú a guu maa w̃e. Ali wabikéa w̃élepi yá musu, asa tó w̃élepi maa, ã á kua aò na. 8 Ma Dii Zígõde Isailio Lua ma mè, ásu to ãnabio ní màsokena pò kú á guuo á sásão. Asu swáse nana pò aai o yáio. 9 Ee ã aai ãnabikékeoé ní ma t̃õ, kási máme mi ní z̃iõ. Ma Dii máme má ò.

10 Ma Dii ma mè, tó á kua Babeli w̃e bàãkwipi pà,† má m̀õ á k̃i, mí yãmaa pò ma a legbè kéé, mí suáno á gbeu. 11 Asa má yá pò ma zèò mà kéé d̃õ. Ma Dii máme má ò. Aafia yáe, i ke

* 28:16 Iko 13.6 * 29:2 2Kia 24.12-16 † 29:10 2Lad 36.21, Dan 9.2

yāpāsī no. Má á ká zia pó á wé dōiwa. ¹² Goo bee á mó wabikeia, í lezumazi, mí swáse á yái. ¹³ Á ma kíi weele, í ma e, tó a su ma kíi weele ní nòsemendoo.† ¹⁴ Ma Dii ma mē á ma e, mí á káaa mà suáno á pá ziu. Má á bōle buio guu ní gu pó ma ɔzòuázio píi, mí ea suáno gu pó ma á yáu. Ma Dii mame má ò. ¹⁵ Ma bee ò ké a mē máme ma ānabio kpàwá Babeli yáie. ¹⁶ Ma Dii ma mē, kía pó zōlea Davidi kpalau ní Yelusaleūdeɔ píi, á gbé pó aai táánɔpio, ¹⁷ má zī ní nɔanao ní gagyāo kángue, aai gō lán kaadɔen vlāa pó wa fō bleowa. Ma Dii mame má ò. ¹⁸ Mí pémá ní fēndao ní nɔanao ní gagyāo, vīa i dúnia búsu gbépii kú ní yái. Aaɔ de láaipɔ ũ, sōkēngu pó ũ, láanipɔ ũ, gbésōsōbɔ ũ bui pó ma ní yá ma ní kpá ní guuɔne píi. ¹⁹ Asa aai swáse yá pó má dà ma zòblena ānabioɔne aaɔ oné láasaiio. Ma Dii mame má ò. Apio sō i swáseio. Ma Dii mame má ò.

²⁰ A ma yāma, á gbé pó má tò wà á kūkū Yelusaleū wà tàánɔ Babelio. ²¹ Ma Dii Zīgōde Isailio Lua ma mē, Kolaia né Ahabu ní Maasea né Zedekiao lé ānabikekéé ní eeo ní ma tóe. Má ní na Babeli kí Nebukanεzae a ɔzīe, i ní dede á wáa. ²² A Yuda pó á kú Babeli zìzɔ ũo áli gbé ká à leē ũ ní gbépio à me: Dii kene lá Babeli kía kè Zedekia ní Ahabuoε à ní kpáteawa. ²³ Asa aa wiyā kèe, aa gbāsikè ní ní gbédee nao, mé aa eeto ní ma tóo, aa yá pó mi danéo ò. Má yápi dō, a seeladen ma ũ. Ma Dii mame má ò.

Anabi εgena Semaia

²⁴ Dii ò Zelemiie aà o Neela gbé Semaiae aà me: ²⁵ Dii Zīgōde Isailio Lua mē, n láo kpàsá sa'ona Zefania, Maasea née ní nzia tóo ní sa'on kíniɔ ní Yelusaleūdeɔ píi n mē, ²⁶ Dii mé Zefaniapi kpà sa'ona ũ sa'ona Yoiada gbɛu aà wéte Dii kpéi, i fānde pó lé ānabikekéε gbá ní ní mio daliu. ²⁷ Ɔ n Zefaniapi là, bōme tò i Anato gbé Zelemii pó lé ānabikekéené wetāo ní? ²⁸ N mē Zelemiipi lá kpàsáé Babeli à mē á gɔoplake weε. A zōle we, í kpedɔɔ. A pótō bua, ío ble.

²⁹ Sa'ona Zefania lápi kyokè ānabi Zelemiie, ³⁰ ɔ Dii yā'ò Zelemiipie à mē: ³¹ Lá kpàsá zìzɔɔne nípii, ní oné ma Dii ma mē, lá Neela gbé Semaia ānabikekéé, máme ma aà zìo, ɔ a tò a ε náaikè, ³² a yái ma Dii ma mē, má fada Neela gbé Semaiaipiwa ní aà buioε. Aà buie a e ào ku ma gbéɔ guuo, mé a efāai pó má ke ma gbéɔne eo, ké a òné aa bɔ ma kpe yái. Ma Dii mame má ò.

30

Isailio sua ní pá ziu

¹ Dii yā'ò Zelemiie à mē: ² Ma Dii Isailio Lua ma mē, yá pó má òne pii ké lá guu. ³ Ma Dii ma mē, gwa, gɔɔe a mó ké má a gbé Isailio ní Yudaɔ bɔ zìzɔkeu, mí suínɔ búsu pó má kpà ní deziɔwa aa gō vī guu. Ma Dii mame má ò. ⁴ Yá pó Dii ò Isailio ní Yudaɔ musun ke, à mē:

⁵ Ma Dii ma mē, à vīa wii ma dɔ!
Sōkēngu wiie, aafia wii no.

⁶ A gbēe la à ma,
gōe mé í kúle ne'ia?
Akea ma negōnaɔ è,
an oa fénkpaa píi,
aale ɔ fífi ní gbεewa
lán nɔe pó lé ne'iwai?

⁷ Waiyoo, asa gɔɔpi taasi vī zō,
gɔɔe aɔ muaaɔo.
Yakɔbu buio taasigɔɔe,
āma aa bɔu.

† 29:13 Iko 4.29

8 Ma Dii Zigõde ma m̀e,
 ɔɔ bee má zuu é'ené ní nɔe,
 mí ní mɔdaonaɔ kék̄k̄ené.
 Aa zɔble bui z̄lɔɔne ɔɔ,
 9 ma Dii ní Lua, máme aa zɔblemee,
 ní ní kí Davidi bui pó má dilenéɔ.

10 A Yakɔbu bui ma zòblenaɔ,
 ásu to v̄ia á k̄ũɔ,
 á Isailiɔ, ásu bílik̄eɔ.
 Ma Dii máme má ò.
 Asa mapi má á bɔle za guzãzãue,
 mí á buiɔ bɔle ní zɔblebusuu.
 Yakɔbu buiɔ ea aɔ ku dɔdɔa nana,
 gb̄ee a to v̄ia ní kú ɔɔ.

11 Ma Dii ma m̀e,
 má kúána á suabaa yáie.
 Bui pó mále á fáaa ní guuɔ,
 baa tó ma ní m̄ide pii,
 má á mide míɔmíɔ.
 Má á toto a zéwae,
 má we à bɔ swágagasaio.*

12 Asa ma Dii ma m̀e,
 á bɔá b̀kɔɔe,
 á kea'ia uusik̄è.
 13 Gb̄ee ku à kulek̄emeé á yá musuo,
 á bɔ a eɛe mao, a láaa v̄io.

14 A yá sà á yenzideɔgu,
 aa yeázi ɔɔ,
 asa ma á lé lán á ibeewae,
 ma á toto lán gb̄é p̄ásiwae,
 asa á tàaeɔ z̄ɔɔe,
 á duuna t̄isi.

15 Asu wiile á b̀kɔɔ wāwā yá musuo.
 A tàae z̄ɔ ní á duuna t̄isio yáí
 ma yá beeɔ k̄ié.

16 Wa á tàitainaa taitai píie,
 wi tá ní á ibeɛɔ z̄iz̄ɔ ũ pii.
 Gb̄é pó aa á p̄ɔɔ nàaaɔ ḡɔ pó naaaɔ ũ s̄ɛ,
 gb̄é pó aa á p̄ɔɔ s̄èɛɔ ḡɔ pó séɛaa ũe.

17 Má ea á gba aafia,
 má tó á bɔ l̄aa,
 ké w̄iɔ oé pó v̄úaaaɔ,
 Siɔnade pó gb̄ee yer̄iz̄ioɔ yáí.
 Ma Dii máme má ò.

18 Má su ní Yakɔbu buiɔ ní pá ziu,
 má ní w̄ɛnagwa aa su ní gb̄eu.

* 30:11 Zel 46.27-28

Aa ní mæwia zia vu,
 aai ea kibe kpá lá a ziwa.
 19 Wa sáaukpaá mamá ní pɔna súuo.
 Má tó aa dasikūe, aa lao lo,
 má ní kpelae, wa ní kpebo lo.
 20 Aaɔ de lán káauwa,
 aaɔ zedɔamæe m̄piiɛ,
 mí ñada gbé pó gbãamònéɔwa.
 21 An gbêe mé aɔ de ní dɔana ũ,
 gbé pó neblè ní guu mé aɔ de ní kía ũ.
 Má tó aà s̄mazi aàɔ kumanɔ kãí.
 Tó màa no, déme a f̄s̄ gi a wēnii à s̄mazii?
 Ma Dii mame má ò.
 22 Aa ḡs̄ ma gbéɔ ũ,
 mí ḡs̄ ní Lua ũ.
 23 Ma pɔfē a fele lán zàa'ianawae,
 i su v̄aikenaɔ miwa lán zàalolowa.
 24 Ma pɔkūma p̄s̄l̄ a weeo,
 sema ma yá pó ma zed̄ ma s̄su kè.
 Gɔɔgbɛzãz̄l̄ á yápi gbad̄.

31

1 Ma Dii ma m̄e
 gɔɔ bee máɔ de Isailiɔ Lua ũ,
 aaiɔ de ma gbéɔ ũ.

2 Ma Dii ma m̄e
 má maake gbé pó b̄ò f̄enda léziɔne gbáau,
 má gé Isailipiɔ gbai ñampak̄ii.
 3 Dii b̄ò m̄òwá za k̄aaa à m̄e:
 Ma yeaázi láaa v̄io,
 a yáí ma á gále ní gbēkeo.
 4 Má ea á zed̄, íb̄ zed̄a.
 A Isaili nenɔnaɔ,
 á ea á s̄és̄enaɔ se lo,
 í b̄ole ḡèd̄ p̄onakenaɔ òwãu.
 5 A ea v̄eeliɔ ba Samali s̄is̄iɔ p̄oleu,
 mé a banaɔ mé aa a be m̄oake.
 6 Gɔɔe a mó ké gud̄anaɔ lé gbãa zu Eflaiũ gbès̄is̄i musu aa me:
 A fele wà gé Siɔna Dii wá Lua k̄ii.

7 Ma Dii ma m̄e
 à lesi Yakɔbu buiɔne ní p̄nao,
 à gulake buiɔ mide yá musu.
 A to wà ma táasilea ma d̄, í me:
 Dii, ñ n gbé Isaili k̄onaɔ suaba.
 8 Má b̄ón̄no gugb̄antoo oi bùsuue,
 mí ní k̄aaa za d̄unia léwa.
 V̄iaɔ ní eeo ní n̄osindeeo aaɔ kú ní guu
 ní n̄e pó kúlea ní n̄owãwãoɔ.
 Gbé bílapiɔ su la dasidasi,

9 aa su ní wé'io ní awakpaameεo.
 Máɔ dɔaané swa saε
 zé sàlala pɔ aa gẽmbɔleuo guu,
 asa Isailiɔ maen ma ũ,
 Eflaiũ buipiá ma neɔgɔε sɛ́iaε.

10 A buipáleɔ, à ma yāma,
 í a kpàwake ísiabaazāzādeɔne.
 Ma gbé pɔ ma Isailiɔ fàaa,
 má εa mà ní kāaa lɔε,
 mí a kpàsa sãpiɔ dɔa lán sādānawa.

11 Asa má Yakɔbu buiɔ bo,
 má ní bɔ gbé pɔ an gbāa deńlao ɔzi.

12 Aa mɔ gulake Siona s̄is̄i musu,
 aa pɔnake ní èfāai pɔ má kènέo,
 pɔwena ní v̄εεo ní n̄isio
 ní pɔtuo ne'iao yái.

Aaɔ de lán swalu idewa,
 an ȳεε a k̄ésāmá bo.

13 Wéndiaɔ pɔnake, aaɔ ɔwā
 ní èwaasoɔ ní maezɔɔ p̄ii.
 Má ní ɔɔlɔ lile pɔna ũ,
 mí ní n̄ɔse n̄ininé,
 an n̄ɔseyaa gb̄eu má n̄ɔsena dané.

14 Má tó ble n̄iside f̄ε sa'onaozi,
 má tó ble maa àɔ di ma gb̄éɔzi.

15 Ma Dii ma m̄è
 w̄àle w̄ii ma dɔ Lama,
 w̄àle búbuape,
 w̄àle ɔɔlɔ w̄ɛnanno.
 Laseli mé lé a néo ɔɔlɔ,
 à ḡi awamai,
 ké aà néo ku bo yái.*

16 Ma Dii ma m̄è
 ásu ɔɔlɔ bo,
 ásu to wé'i bɔwá bo,
 asa má á taasi ài kpáwáε.
 Ma Dii máme má ò.
 Á buiɔ bɔle ní ib̄εεɔ bùsuu aa su.

17 A wé dɔ á ziai,
 asa á buiɔ su ní bùsuue.
 Ma Dii máme má ò.

18 Ma Eflaiũ buiɔ w̄ɛnakea mà aa m̄è:
 Wá de lán gáae pɔ z̄i d̄ɔε d̄ɔowa,
 ɔ n wá swāgāga maamaa.

Wá gb̄esi, w̄i su,
 asa níme ní wá Lua ũ.

19 Wa bɔ n kpe, ɔ wa n̄ɔselile,

* 31:15 Daa 35.16-19, Mat 2.18

wá wékēa gbea wa wázia gbègbē.
Wí wá kú wá èwaasogɔ yá musu,
wá gee gò kpá wá wéi.

²⁰ Eflaiù buiá ma né yenzideɔne,
ma pɔ dɔmáo lé?

Baa ké miɔ ní lele an yáɔ yái m̀dɔmɔɔ,
an yá lí sāmago.

A yái ma pɔ i bɔ ní guuo,
má wēnadōné maamaa.
Ma Dii máme má ò.

²¹ A lípələpələ á zéu seela ũ,
à tó á s̄ò àɔ ku zé pó á beupiwa.

Isaili léso, su n wéleɔ guu,

²² Nenɔe p̀dɔbɔzākena,
nýɔɔ liaaliaa e bɔe ni?

Ma Dii má yá dafu dile dúniau,
nɔepi mé aɔ olia a ḡsi sa.

²³ Ma Dii Zīgōde Isailiɔ Lua ma m̀è, tó ma suńɔ ní pá ziu, gbé pó kú Yuda b̀usuɔ ní a wéledeɔ me: Dii báaada a s̄is̄i pó a kua adoau, gu pó yázeɔde kuu. ²⁴ Wa z̄ɔle Yuda b̀usu ní a wéleɔ, s̀ewanɔ ní dáɔákɛnaɔ píi. ²⁵ Asa má gbé pó imi ní ỳèèè s̄imáo gba í, mí tó gbé pó nɔana ní gbāa s̄imáo ká.

²⁶ Gɔɔ bee ɔ wépungu pó mále e wèea. Ké ma gugwà, yá pó má è i guupi na.

Dii bàa ɛa kua ní Isailiɔ

²⁷ Ma Dii ma m̀è gɔɔe a mó ké má tó gbēnazinaɔ ní potuoɔ gupa Isaili ní Yuda b̀usu. ²⁸ Lá ma wēd̀né yāa, ma ní fuangba, ma ní gboo, ma ní pisab̀ò, ma yāyīamá, màa má wéterizi sa, má ní zedɔ, má ní gba gbāa. Ma Dii máme má ò. ²⁹ Gɔɔ bee aa me maeɔ v̄èbe k̀uma blè ɔ néɔ swaa f̄énkpào,† ³⁰ asa baade a ga a duuna yáie. Gbé pó v̄èbe k̀uma blè swaa mé a f̄énkpa.

³¹ Ma Dii ma m̀è, a gɔɔ a mó ké ma bàa a ɛa àɔ kú ní Isailiɔ ní Yudaɔ dafu.‡ ³² Ma bàa aɔ kúńɔ lá a kú ní ní deziɔ gɔɔ pó ma ní kú ní ɔwa ma ní bóle Egipiwo. Asa baa ké má de ní zá ũ, aa ma bàakuańɔ yá gb̀oɔe. Ma Dii máme má ò. ³³ Lá ma bàa aɔ kú ní Isailiɔ gɔɔ bee gbēan ke.

Má a ikoyā dané ní ǹse guu,
má ké ní s̄wa.

Máo de ní Lua ũ,
aaɔ de ma gbéɔ ũ.

³⁴ An gbēe a yādada a deeo,
gbēe a ma d̄ɔa da a gbéeo,
asa ampii aɔ ma d̄ɔe,
néf̄en̄en gbēz̄ɔ píi.

Ma Dii ma m̀è
má ní tàaeɔ kēma,
má ní duuna yāda lo.§

³⁵ Ma Dii ma m̀è
mámme ma íatē díle à gupu f̄aanɛ,

† 31:29 Eze 18.2 ‡ 31:31 Mat 26.28, 1Kln 11.25, 2Kln 3.6 § 31:34 Ebe 8.8-12, 10.16-17

ma mɔvua n saanao pèpe aa gupu gwá,
mi to ísia fele, a ikooao pūna,
ma tón Dii Zīgōde.

³⁶ Mé i ke pópíò gòmalaò,
Isaili bui a midemee bauo.
Ma Dii máme má ò.

³⁷ Ma Dii ma mē
mé i ke wà musu yò
wà dúnia zímpelēo asii dōo,
má gí Isaili buiòzi píi
yá pò aa kè yáio.
Ma Dii máme má ò.

³⁸ Ma Dii ma mē gōo a mó ké wa ea wélepi kálemee sea za Ananeli kalangawa e Gola Boleu. ³⁹ Za we wa ba poo geò Galebu sīsīwa, wi liaa geò Goai. ⁴⁰ Guzule pò de gevíkíi n nísigbòkòlekíio ū n bua pò kú we e za Sedō swaiò e Ś Boleu gukpe oi, apii aò de ma pò ūe. Wa wélepi wi bo, wa gboo bauo.

32

Zelemii tōlelua

¹ Dii yā'òmee Yudaò kí Zedekia kpalablea wè kwide guu,* Nebukanēza kpalablea wè bao plasaide guu. ² Gōo bee ò Babeli kíapi zīgōo liaa Yelusaleūi, mé wa ma kúa dakpeunaò ua Yudaò kí be. ³ Yudaò kí Zedekia mé ma dakpeu we à mē: Bóyāi nle ānabikeke n mē, Dii mē á wélee bee na Babeli kíae a ozi, i siai? ⁴ N mē má bō Babiloniò oziò. Dii a ma na Babeli kíae a oziē, wá wesikōle, wí yābo kō léu. ⁵ N mē a ma kū tamanò Babeli. We máo kuu e Dii ge ma yá keke. N mē tó wa zikà n Babiloniò, wá zibleo.

⁶ Dii yā'òmee à mē ⁷ ma desē Saluū né Hanameli a mō ma kíi, i omee mà a tōle pò kú Anato lú, asa máme má a dae fēee ū, máme má a lua zé ví. ⁸ Ō ma desē né Hanamelipi mō ma kíi dakpeunaò ua lá Dii òwa. A òmee mà a tōle pò kú Anato, Bēyāmee buiò būsuu lú, asa máme má a lua zé ví. Má dō ké yápi bō Dii kíie, ⁹ ò má lù, ma ánuusu yòè le gēo n plao. ¹⁰ Ma a tó kè láu má nana, ò ma ánusupi dī kiloowa seeladeò ae. ¹¹ Ō ma tōlepi lútaala lé nana, yá pò wa dīle a yá musu ku a guu. Ma lápi sè n lá pále pò wi a lé nanao, ¹² má kpà Nelia né Baluku, Maasea tōnawa Hanameli n seelade pò aa n tó kè lápiuo n Yuda pò kálea dakpeunaò uaò wáa. ¹³ An wáa má ò Balukue ma mē: ¹⁴ Dii Zīgōde Isailiò Lua mē n lāe beeo sé, pò pò wà a lé nana n pò pò wi a lé nanao, ní ge da oou, io ku we e gōpla, ¹⁵ asa Dii Zīgōde Isailiò Lua mē, wa ea kpéò n tōleò n vēebuò lulu būsue beepiu bo.

¹⁶ Ké ma lápi kpà Nelia né Balukupiwa, ò ma wabikè Diiwa ma mē: ¹⁷ A'a Dii Lua, míme n n o pòò n musu n zíleo kè n n gbāa zōo, yāe lío zí'ū neo. ¹⁸ Ni gbēkekené dasi, mé ni maee taae wi n néone n musu. Lua zōo gbāade, n tón Dii Zīgōde. ¹⁹ Yá pò ni zeòo zōo, yá pò ni keo dasi. Ni wéte gbēnazina yākeasi, mé ní fiabo baadee a yākeawa. Gbépii a zé pò á sè gb'e'e. ²⁰ N dabudabuò kè Egipi seela ū, e n a gbāo niò ke wá guu n buipáleo guuo, ò n tōbò lá wāle ma gbāewa. ²¹ N n o pòò, n n gbé Isailiò bōle Egipi n dabudabukeao seela ū n n gāsa gbāao e vía gbéò kù. ²² N būsuo pò n a legbè n dezionē n mē n yō kpámá kpámá, būsuo pò ví n zó'io diue beepi. ²³ Aa mō sí, ò aai n yāmao, aa te n ikoyāio, aai zike yá pò n dīlenéwao, ò n yāe bee yīamá píi. ²⁴ Babiloniò koezò wá wélei, aa dedekíi bō bíi sae ké aa e si yái. Fēnda n nōanao n gagyāo mé tò wélepi naa n ozi. Yá pò n ò a ke kè, n wesie. ²⁵ Dii Lua, wéle kú Babiloniò ozi, ò n òmee mà tōle lú n ánusuo seeladeò wáaa?

* **32:1** 2Kia 25.1-2

26 Ǿ Dii yá'ò Zelemiie à mè: 27 Dii gbépii Luan ma ũ, yāe ìò zǐ'ũ mēēē? 28 A yáí tò ma Dii ma mè má wélepi na Babeli kí Nεbukaneza n̄ Babiloniõne n̄ ɔziε. 29 Babiloni p̄ó lé zǐkaòp̄iã tesõwà n̄ a kpéõ, ké wà tulaletikàtea Baaliε, wà itòle dii p̄áleõwa kpépiõ musu, wà ma p̄ó fēmeε yáí.

30 Isailiõ n̄ Yudaõ yá p̄ó má yeio kè za n̄ èwaasogõõ, aa ma p̄ó fēmeε n̄ p̄ó p̄ó aa kèõ. Ma Dii mame má ò. 31 Za gõõ p̄ó wà wélepi kàle e n̄ a gbãõ a gbéõ ìõ ma n̄õse felemēē. Aa tò ma p̄ó pà, a yáí má n̄ yá mà n̄ gomalae. 32 Isailiõ n̄ Yudaõ ma p̄ó fēmeε n̄ v̄ai p̄ó aa kèõ n̄ n̄ kíãõ n̄ n̄ gbãadeõ n̄ n̄ sa'onao n̄ n̄ ãnabiõ n̄ Yelusaleũdeõ n̄ Yudaõ píie. 33 Mikpe aa dõmēē, i ke ae aa d̄baõ. Miõ yādadané m̄õõmõõ, kási aali swásēio, aa ḡi totoaiε. 34 Aa p̄obēεõ kàle kpé p̄ó ma tó kuwàù, aa a gbâlè. 35 Aa gulešìõ b̄õ Baaliε Beninõũ guzulēu, aa n̄ negõεõ n̄ n̄ nenõεõ kp̄a M̄õbkuwa. Máme ma yápi d̄ilenéõ, a làasoo i gē ma s̄õ guu seo.† Yābēε p̄ó aa kè aa Yudaõ dàò duunaun we.

36 N mè fēnda n̄ n̄õnaõ n̄ gagyãõ mé tò wéleε bee naa Babeli kíã ɔzǐ, ò ma Dii Isailiõ Lua ma mè, 37 bùsu p̄ó ma ɔz̄õũzi n̄ p̄õkũma p̄ãšio n̄ p̄õfē z̄õõõõ, má n̄ kãaa bùsupiõ guu we mà suñõõ n̄ gbēu laε, mí tó aao ku d̄õd̄õa. 38 Aaĩõ de ma gbéõ ũ, míõ de n̄ Lua ũ. 39 Má tó aao ma v̄ia v̄i ḡõõpii n̄ n̄õsemendoo zé douũ guu, ké aao ku aafia n̄ n̄ néõ. 40 Ma bàã aõ kúrĩnõ ḡõõpiiε, má kámabo n̄ maakēanēõõ. Má tó aao ma v̄ia v̄i n̄ s̄õue, aa b̄õ ma kpe bauo. 41 Ma p̄ó ìõ d̄õmá, mí maakēné. Má n̄ zed̄õ bùsue beepiu s̄iana n̄ n̄õsemendoo n̄ p̄õēãõ.

42 Ma Dii ma mè, lá ma yá sae bee ȳia gbépiõwa pii, màã má n̄ gba aafia lá ma a legbènēwa. 43 Bùsu p̄ó ále o à ḡõ bezia ũ, gbēnazĩnae ge p̄õtuoe ku a guuo, má n̄ Babiloniõne n̄ ɔziε beepi, wa ea t̄õleõ lúlu a guue. 44 Wa t̄õleõ lúlu n̄ ánusuo, wi t̄õõ dada láu, wi a lé nana seeladeõ wáã Bēyãmēε buiõ bùsuu n̄ wéle p̄ó liaa Yelusaleũziõ n̄ Yuda wéleõ n̄ gusis̄ideõ n̄ gusalalao n̄ gbãao, asa má suñõõ n̄ pá ziuε. Ma Dii máme má ò.

33

Dii legbēã Yelusaleũ yá musu

1 Dii yá'ò Zelemiie ìõ ḡõõ p̄ó wà aà tàta dakp̄eunaõ ua, à mè: 2 Ma Dii ma mè ma t̄õle ikàsa, má kàle ma a zed̄õ, ma t̄õn Dii. 3 Lezumazi, má wema, mí asiiyã z̄õ p̄ó n̄ d̄õõõ onε. 4-5 Asa ma Dii Isailiõ Lua ma mè, wa wéleε bee kpéõ n̄ kibεõ kwé. Ale zǐka n̄ Babiloni bùsude p̄ó koez̄õázio, kási á kpépiõ pa n̄ gbēnazĩn̄ geõε. Má n̄ d̄ede n̄ kp̄ēneo n̄ p̄õfēõε. Má ḡi wélepizie a gbéõ v̄aikεa yáí.

6 N beeo má m̄õè n̄ εseõ n̄ aafiaõ, mí a gbéõ gbágbã, mí tó nama t̄õmá, an zea ìõ gbãa. 7 Má su n̄ Yudaõ n̄ Isailiõ n̄ pá ziu, mí n̄ zed̄õ lán káauwa. 8 Má duuna p̄ó aa kēmēε wolomá wásawasa, má tàae p̄ó aa kēmēε aa b̄õ ma kpe kēmá. 9 Wélepi a ma t̄õõ, a ma p̄ó ke na, wa ma táasileu, wi lémaa. Tó bui p̄ó kú d̄ũnia guu pii yãmaa p̄ó mále kèõ mà pii, an me a dee, aa bílike aafia n̄ nama p̄ó mále kpawào yá musu.

10 Ma Dii ma mè, i me gue bee ḡõ bezia ũ, gbēnazĩnaõ n̄ p̄õtuõõ ku a guu ìõõ. Kási Yuda wéleõ n̄ Yelusaleũ ḡãae p̄ó ḡõ f̄õõõõ, gbēnazĩna ge p̄õtuo ku a guu gueio, 11 wa p̄õna n̄ yaalõõ s̄úu ma d̄õu n̄ n̄õsek̄õf̄iõ n̄ s̄áaukpaa sa'onao ìõõ aao me:

Wà Dii Ziḡõde s̄áaukpa,

asa a maa, aà gbēke láaa v̄iõ.*

Asa má tó bùsupi su a gbēu lá a káauwae. Ma Dii máme má ò.

12 Ma Dii Ziḡõde ma mè, gue beeá beziaε, gbēnazĩna ge p̄õtuo ku a guuo, kási a wéle pii a ea àò d̄ádák̄ek̄iĩ v̄iε, s̄ādãnaõ i n̄ s̄ãõ káleu. 13 Gusis̄ide wéleõ guu n̄ gusalala wéleõ n̄ gbãa

† 32:35 Lev 18.21 * 33:11 Eza 3.11, Souũ 118.1, 136.1

wéleó n̄ Bēyāmē buiò bùsu wéleó n̄ Yelusaleū zōewiaó n̄ Yuda wéleó píi, são ea gē n̄ kaau gbé p̄o lé n̄ nao ae. Ma Dii máme má ò.

Dii legbēa Davidi bui yá musu

¹⁴ Ma Dii ma mē gōo a m̄o kē má lé maa p̄o má gbē Isailiò n̄ Yudaone papa.

¹⁵ Gōobeez̄i má t̄o

Davidi bui vlāpa† gbēmaa ū,
ili yāmaake a zéwa a bùsuu.

¹⁶ Gōo bee Yudaó dèepoo,
Yelusaleūdeó aao ku d̄o d̄o.

T̄o bee waliò aà sisiwà,
Dii p̄o tò yá b̄owanò na.

¹⁷ Asa ma Dii ma mē Davidi bui a kēle Isaili kpalawa bauo, ‡ ¹⁸ Levii bui sa'onao kēle ma ae n̄ sa p̄o w̄i a p̄o káteu à tékū oao ge n̄ p̄owentio ge n̄ lá gu lé d̄o sa'oao. §

¹⁹ Dii yā'ò Zelemiie à mē: ²⁰ Ma Dii ma mē, t̄o a f̄o ma fāane n̄ gwāasinao dilea gbòo, * kē aasu ke a gōowa bo, ²¹ t̄o, ma bàa kua n̄ ma z̄òblena Davidio a gboo, aà bui i kēle kpalawa sa. Māae n̄ sa'ona Levii bui p̄o aai ma gbagbaó b̄o. † ²² Ma z̄òblena Davidi buiò n̄ Levii bui p̄o aai z̄ikemeo, má t̄o aao dasi lán saanaowa, wa f̄o nao, lán ísiale ūfāawa, wa f̄o zaadauo.

²³ Dii yá èa dède Zelemiwa à mē: ²⁴ N yá p̄o gbépiò lé o m̄o lò? Aa mē ma gi bui mēn pla p̄o má sèpiòzi. Māa aale saka ma gbéoḡu, aale n̄ gwa bui ū bo. ²⁵ Ma Dii ma mē, t̄o mi fāane n̄ gwāasinao dileo, mé mi iko dile musu n̄ z̄íleo, ²⁶ má gí Yakobu buiò n̄ ma z̄òblena Davidiozie sa, kē aà bui su kpalable Ablahaū n̄ Izaakio n̄ Yakobu buiowa bo yái. Asa má surinò n̄ pá ziué, mí n̄ wēnagwa.

34

Dii legbēa Zedekiae

¹ Gōo p̄o Babeli kí Nebukanēza n̄ a z̄iḡo píi n̄ bùsu p̄o àle kiblewàò gbéó píi lé z̄ika n̄ Yelusaleūdeó n̄ a zōewiaó, Dii yā'ò Zelemiie à mē: ² Ma Dii Isailiò Lua ma mē, ge o Yudaó kí Zedekiae ma mē, mále wéleé bee na Babeli kiae a ozié, i tesōwà. ³ Aapi s̄o a bo aà ozió, wa aà k̄u na Babeli kíapie a ozié. Aa wesik̄o, aai yāb̄o k̄o léu, wi taaànò Babeli. ⁴ N beeo lé p̄o ma Dii má gbēèn ke: Ma mē wa aà de n̄ fēndaoo, ⁵ a ga niēniē. Lá wà tulaletikà aà dezi kía káau p̄o d̄oaaone téa, māa wa tulaletikàè téa, wi búbuapeè wà mē: Waiyoo kí! Ma Dii máme ma lépi gbē.

⁶ Ō ānabi Zelemii yápi ò Yudaó kí Zedekiae píi Yelusaleū, ⁷ gōo p̄o Babeli kía lé z̄ika n̄ Yelusaleūdeó n̄ Yuda wéle p̄o ḡo, Lakisi n̄ Azekao. Yuda wéle bíide p̄o ḡo lén we.

Z̄o bo

⁸ Kí Zedekia ledoukè n̄ Yelusaleūdeó à mē wà z̄o ḡo wéé ū kpàwakē. A gbēa ō Dii yā'ò Zelemiie. ⁹ Kí mē baade a z̄o p̄o de Ebelu ū kē, ḡo n̄oe píi. Gbēe su ào a Yuda dee v̄i z̄o ū bo. ¹⁰ Ō gbāadeó n̄ gbé k̄iniò lé kè dou ū a mē, wá baade a z̄o kē ḡo ge n̄oe, wá n̄ k̄ua z̄o ū bo. Ké aa k̄o yāmà, aa n̄ kē. ¹¹ Gbezā aa n̄de p̄ale sè, aa èa z̄o p̄o aa n̄ kēpiò dà z̄obleu.

¹² Ō Dii yā'ò Zelemiie à mē: ¹³ Ma Dii Isailiò Lua ma mē, gōo p̄o ma á deziò b̄òle Egipi bùsu z̄obleu, ma a bàakuarinò yādilené ma mē ¹⁴ an baade lí a Ebelu dee p̄o azia yīamá kē a wē soplade guu. T̄o à z̄òblené wē soolo, aali aà kē. * Ō á deziò i swásemazi aa ma yāmào. ¹⁵ A su á d̄oowa, a yá p̄o má yei kè, á baade ḡo wéé ū yā'ò a gbédeé, ō a k̄o yāmà ma ae ua p̄o

† 33:15 Isa 4.2, 11.1, Zel 23.5-6 ‡ 33:17 2Sam 7.12-16, 1Kia 2.4 § 33:18 Nao 3.5-10 * 33:20 Daa 8.22 † 33:21 Zia 5.10 * 34:14 Ba 21.2, Iko 15.12

ma tó kuwàù. ¹⁶ Ǿ a ea a ma tó òòkpà, á baade èa a zò pò a kè aà a pòeã ke kù ló. A ea a ní dá zòbleu, gɔe nɔe pii.

¹⁷ Ayāmeto ma Dii ma mè, i swáse ma yáio, á baade i gɔa wééu ũ yā'o a gbédeeeo. Ma Dii máme mále gɔa wééu ũ yá kpàwakéé sa. Má á gbae mà á kpá fènda ní gagyāo ní nɔanaoae. Má tó à gɔ sòkèngu pò ũ dúnia bùsu gbépii. ¹⁸⁻¹⁹ Yuda ðaanao ní Yelusaleũ ðaanao ní kí ìwaò ní sa'onao ní bùsu gbé kíniò ledoukèmanò, aa gè gáaena paa zānguò. Ǿ aa ma bàakuarínò yá gbòò, aai zíkè ledou pò aa kèmanopiwaò. A yáí má tó aa gɔ lán gáaena pò aa pàa pla aa gè a zānguopiwa, ²⁰ má ní na ní ibee pò lé ní weone ní ɔzié, an gɔ i gɔ bāò ní wàio pòblea ũ.

²¹ Má Yudaò kí Zedekia ní a ìwaò na ní ibee pò aale ní weone ní ɔzié, Babeli kía zīgɔ pò aale kéwápio. ²² Ma Dii ma mè má yādilené, aai su wélee beepiu, aai lélewà, aai tesōwà. Má tó Yuda bùsu wéleo gɔ beziaò ũ, gbèe aò ku a guuo.

35

Lekabu buiò

¹ Dii yā'ò Zelemiié Yudaò kí Yoakiũ, Yosia né gɔɔ* à mè: ² Gé Lekabu buiò be. Yā'orínò, ní mórínò ma kpé kpéne dou, ní vèe kpámá aa mi. ³ Ǿ ma ge Zelemii né Yazania, Habazinia tóũna sìsi ní a dāunaò ní a néo ní Lekabu buiò bedeò pii. ⁴ Ma gerínò Dii ua e Lua gbé Anana, Igedalia né ìwaò kpéne. A ku kpéne pò di bíibòledōana Maasea, Saluũ ne kpéneae, gu pò gbèzɔɔ kpéne kúu. ⁵ Ma tũu pò vèe ka a paio kàle Lekabu buipíone ní keeonaò, ò má òné: A mi. ⁶ Aa mè: Wili vèemio, asa wá dezi Lekabu né Yonadabu yādilewèe à mè wásuli vèemio e wá bui léwae. ⁷ A òwèe ló wásuli kpedò, wásuli pótò, wásuli vèebu bao. A mè wásu wàò pópíò vío, sema wàò ku zwàakpèò guu gɔɔpii, ké wà e gègè bùsu pò wá kú a guu bòmòò ũe beeu. ⁸ Wá wá dezi Lekabu né Yonadabu yápi kúa píie. Wápio ní wá nɔeò ní wá negɔeò ní wá nenɔeò wili vèemio. ⁹ Wili kpedò wàò ku a guuo. Wá vèebu vío ge bua ge pòbui. ¹⁰ Wíò ku zwàakpèò guue. Wá yá pò wá dezi Yonadabu dīlewèe kúa píie, wále zíkewà. ¹¹ Ké Babeli kí Nebukanèza sì wá bùsuu, ò wá òkòe: A mò wà bàale Babiloni zīgɔò ní Sili zīgɔone, wí tá Yelusaleũ, ò wa gɔ Yelusaleũ la.

¹² Ǿ Dii yā'ò Zelemiié à mè: ¹³ Ma Dii Zīgɔde Isailiò Lua ma mè, ge o Yelusaleũdeone ní Yudaò pii ò mɛ: A swáse ledamai à ma yāmao lé? Ma Dii máme mále á la. ¹⁴ Lekabu né Yonadabu yādile a buiòne à mè aasuli vèemio, ò aa yápi kúa, aali mio e ní a gbāò, ké aale zíkè ní dezipi yáwa yáí. Mapi sò mio yā'òé mòòmòò, ò ìli zíkè ma yáwao. ¹⁵ Mio a zòblena ānabio zīwá mòòmòò, aaiò oé á baade bò a zé vāi guu, i a yákeao lile. Aaiò oé ásu te dii pālezi à zòblenéo, íò ku aafia bùsu pò má kpà á deziowa guu. Kási i swásei à ma yāmaò. ¹⁶ Lekabu né Yonadabu buiò zíkè yá pò an dezipi dīlenéwa, ápio sò ìli ma yāmao. ¹⁷ Ayāmeto ma Dii Lua Zīgɔde Isailiò Lua ma mè, yá pò má ò má yía Yelusaleũdeò ní Yuda kíniowa, má yíamáe, asa ma yā'òné, aai swáseio. Ma lezùrízi, aai weao.

¹⁸ Ǿ Zelemii ò Lekabu buipíone, Dii Zīgɔde Isailiò Lua mè, lá á á dezi Yonadabu yādileae kúa, ále zíkè yá pò a dīlépiowa pii, ¹⁹ a yáí Dii Zīgɔde Isailiò Lua mè, Lekabu né Yonadabu buie aò zòblee gɔɔpii, aò kélea we ví bauo.

36

Yoakiũ Zelemii lá kaa téu

¹ Yudaò kí Yoakiũ, Yosia né kpalablea wè síiòde guu, Dii yā'ò Zelemiié à mè: ² Lá sé yá pò má òne Isailiò ní Yudaò ní buipāleò yá musu za gɔɔ pò ma na yā'oanewa Yosia gɔɔ e gbā

* 35:1 2Lad 36.5-8, Dan 1.1-2

kéu pii. ³ Wilió d̄so tó Yudaó yá p̄o ma zed̄ mà yíamá yāma, an baade i b̄o a zé vāiu, mí n̄ t̄aaeó n̄ n̄ duunao kéma.

⁴ Ǿ Zelemii Nelia né Baluku s̄isi. Ké Zelemii yá p̄o Dii òe d̄au lé siu Balukue, ̄ àle ké láu.

⁵ Ǿ Zelemii òè: Lá wà ḡimee n̄ gea Dii uao, ⁶ gé Dii yá p̄o má d̄au má siune n̄ k̄é láu kyokeiné we leyeḡo. N a kyoke Yuda p̄o aa b̄ò z̄sewia aa m̄òne pii. ⁷ Wilió d̄so tó aa awakpa Diie, an baade i b̄o a zé vāiu, asa kp̄ene n̄ p̄of̄e yá p̄o Dii ò gb̄épio musuo z̄o.

⁸ Ǿ Nelia né Baluku k̄é lá ānabi Zelemii òewa pii, à ḡe Dii yá p̄o kú lápi guu kyokè Dii ua. ⁹ Yudaó kí Yoakiū, Yosia né kpalablea w̄e soode, a m̄o k̄eokwide, wa d̄ile wà leye Dii kp̄e kp̄eile Yelusaleūdeó n̄ Yuda p̄o aa b̄ò z̄sewia aa m̄ò Yelusaleūó pii. ¹⁰ Ḡoobeez̄i Baluku Zelemii yá taalapi kyokè Dii kp̄e kp̄ea p̄o de lak̄ena Gemalia, Safana né p̄o ū guue. Kp̄eapi ku B̄ole Dafu sae Dii kp̄e ua les̄iue.

¹¹ Ké Gemalia né Mika, Safana t̄ōna Dii yá p̄o kú taala guupi mà, ¹² ̄ à ḡe kibe lak̄ena kp̄e, à gb̄aadee beeó l̄e k̄alea we, lak̄ena Elisama n̄ Semaia né Delaiao n̄ Akaboo né Elenat̄ao n̄ Safana né Gemaliao n̄ Anania né Zedekiao n̄ gb̄aade k̄inio pii. ¹³ Ǿ Mika taala p̄o Baluku a kyokè a mà k̄ané n̄ swáwa pii. ¹⁴ Ǿ gb̄aadepio Netania né Yehudi, Selemia t̄ōna, Kusi s̄íwena z̄i Balukuwa aa m̄è: Oè aà lá p̄o à a kyokè gb̄éonepi se m̄ò. Ǿ Nelia né Baluku taalapi s̄e ḡeoné. ¹⁵ Aa òè: Z̄s̄le n̄ lápi kyokew̄e. Ǿ Baluku a kyok̄ené. ¹⁶ Ké aa yápi mà, aale k̄o gwagwa w̄elewele, ̄ aa ò Balukue: Sema wà yápi dau wà siu k̄ie pii. ¹⁷ Ǿ aa Baluku là wà m̄è: Kpelewa n̄ k̄é n̄ lápi k̄ei? A d̄au a siune yá? ¹⁸ Ǿ Baluku w̄emá à m̄è: Ké à yápi dau a siume, ̄ má k̄é n̄ l̄ak̄eb̄o. ¹⁹ Ǿ gb̄aadepio òè: A n̄ Zelemiiò à ḡe ule, gb̄ee su àó á kúki d̄so.

²⁰ Gb̄aadepio taalapi si d̄ile lak̄ena Elisama kp̄e, ̄ aa ḡe kí l̄e ua aa yápi siuè. ²¹ Ǿ kí Yehudi z̄i lápi séi, ̄ à ḡe s̄e lak̄ena Elisama kp̄e. Ké à s̄ud̄, à a kyokè k̄ipie n̄ gb̄aade p̄o kú aà sae. ²² A m̄o l̄e m̄o k̄eokwide guue, íana kú. Kí z̄olea a kp̄e, té kaa t̄aasou d̄ile aà ae. ²³ Tó Yehudi lápi kyokè zek̄ii aas̄ ge síi, ̄ kí ì lápi z̄s̄ we léu n̄ lak̄ena f̄ena, ì zu t̄aaso t̄epiu e lápi ḡe tek̄u pii. ²⁴ Ké kí n̄ a iw̄apio yápi kyó mà, w̄ia i n̄ k̄ū, aai n̄ ulaó ḡa wa k̄e. ²⁵ Baa ké Elenat̄ā n̄ Delaiao n̄ Gemaliao awakp̄àè asu lápi kpasao, i n̄ yāmao. ²⁶ Ǿ kí ò a né Yelamelie n̄ Azelie né Selaiao n̄ Abedee né Selemiao aa ḡe lak̄ena Baluku n̄ ānabi Zelemiiò kúki, āma Dii n̄ úle.

²⁷ Kí taala p̄o Zelemii a yá d̄au a siu Balukue a k̄epi kpasaa gb̄ea, Dii yā'ò Zelemiiè à m̄è: ²⁸ Ea n̄ lá p̄ale se l̄o, ní yá p̄o kú taala séia guu, Yudaó kí Yoakiū kp̄asapi k̄e, ²⁹ ní ḡe o k̄ipie ma Dii ma m̄è, à taalapi kp̄asa à m̄è: B̄oyāi wa k̄e wà m̄è Babeli k̄ia a m̄o b̄usue bee ókpa, i gb̄enaz̄ina n̄ p̄otuoó yáui? ³⁰ A yáí má ò Yudaó kí Yoakiū yá musu, aà buie a z̄le Davidi kpalauo, wa aà ḡe zu b̄aasie, íat̄e i le f̄aane, fii i kpawà gwá. ³¹ Má aà t̄aae n̄ aà néo t̄aaeo n̄ aà iw̄ao t̄aaeo wí n̄ musue, mí yá p̄o ma m̄è má yía Yelusaleūdeowa n̄ Yudaó pii yíamá pii, ké aai ma yāmao yáí.

³² Zelemii taala p̄ale se kp̄a lak̄ena Baluku, Nelia néwa, ̄ à lá p̄o Yudaó kí Yoakiū kp̄asapi yá d̄au a siuè pii a k̄e. A yá bee taa k̄āf̄k̄āf̄iè dasi l̄o.

37

Zelemii daakp̄eu

¹ Babeli kí Nebukan̄eza Yosia né Zedekia d̄ile Yuda b̄usu k̄ia ū Yoakiū né Yek̄onia gb̄eu.*

² Aàpi n̄ a iw̄ao n̄ a b̄usudeo aai sw̄ase Dii yá p̄o ānabi òio. ³ Ǿ Zedekia Selemia né Yehukali n̄ sa'ona Zefania, Maasea néo z̄i ānabi Zelemiiwa aa m̄è: Wabikew̄e Dii wá Luawa.

⁴ Zelemii ìo bebe gb̄eó guu, asa wi aà dakp̄eu ḡiao.

* 37:1 2Kia 24.17

⁵ Goo bee Falaṣo bò Egipi ní a zìgṣo. Ké Babiloni bùsu gbé pò lia Yelusaleũziṣ a baomà, ṣ aa gòà. ⁶ Ǿ Dii yá'ò Zelemii è à mè: ⁷ Ma Dii Isailio Lua ma mè, Yudaṣ kí pò gbéṣ zìma n̄ ma lae, ge n̄ oè Falaṣo zìgṣ pò b̀le Egipi aale m̀ d̀iaàlèṣ ea tá n̄ bùsuu. ⁸ Babiloni bùsudeṣ ea m̀ l̀lé ẁlépiwae, aai si aa tesṣwà. ⁹ Ma Dii ma mè ásu ázia sásá à mè, Babiloniṣ goálaeṣ, asa aa tao. ¹⁰ Baa tó a Babiloni pò l̀é zikaánṣo f̀ù píi, tó k̀ṣṣo mé g̀ṣ n̄ zwàakpèṣ guu, ampìṣ mé aa fele tesṣ á ẁlépiwa.

¹¹ Ké Babiloni zìgṣo gò Yelusaleũa Falaṣo zìgṣo yáí, ¹² ṣ Zelemii f̀le l̀é gé Bëyãmèe buiṣ bùsuu a kpaale séi a gbéṣ guu we. ¹³ Ama ké à kà Yelusaleũ Bëyãmèe Bòleu, gudṣanaṣ gbèzṣo pò w̄i m̀e Selemia né Ilia, Anania t̀ũna aà k̀ù à mè: N ye gé nai Babiloniṣwae. ¹⁴ Ǿ Zelemii mè: Egeè! Mále gé naimáo. Ǿ Ilia i we aà yáio, ṣ à gèaàṣo gbãadeṣ k̀í. ¹⁵ Gbãadeṣ pò p̀aaàzi, aa aà gbè aa aà dàkpèu lakèna Yonatãa be, gu pò wa d̀ile dakpèunaṣ be ũ. ¹⁶ Ǿ wà aà dà e pò wà a bala k̀èu, à g̀ṣplakè we.

¹⁷ Bee gbèa kí Zedekia gbéṣ zì, wà aà b̀ò m̀òè azia k̀k̀íiu, ṣ à aà là à mè: N yáe mà Diiwae? Zelemii wèwà à mè: Ao, a n̄ na Babeli k̀íae a ɔ̀zìe. ¹⁸ Ǿ Zelemii kí Zedekia là à mè: Tàae kpele má k̀ène ge n̄ iwaṣne ge n̄ gbéṣne ṣ a ma dakpèui? ¹⁹ A ànabi pò aa ànabikèkè aa mè Babeli k̀ía a l̀lé á bùsuwaoṣ ku máe? ²⁰ Tiasa ma dii kí, n̄le maa? Nsu to wà ea tamanṣo lakèna Yonatãa beo. Tó ni ke màao, má ga wee. ²¹ Ǿ kí Zedekia mè wà Zelemii d̀ile dakpèunaṣ ua, wiṣ ẁlé p̀èkenao p̀èe kpawà lá gu l̀é d̀ò m̀endodo e p̀èe ge láaṣ ẁléu. Ǿ Zelemii g̀ṣ dakpèunaṣ ua.

38

Zelemii zua l̀ò giuu

¹ Matã né Sefatia ní Pasuu né Gedaliaṣo ní Selemia né Yukalio ní Malakia né Pasuuo yá pò Zelemii l̀é o gbéṣne mà à mè: ² Dii mè gbé pò g̀ṣ ẁléee bee guuṣ ṣ wa n̄ d̀ede n̄ f̀endao ge n̄ n̄oanao ge n̄ gagyãṣo, àma gbé pò aa gè nà Babiloniṣwaoṣ aao ku. Aa b̀o aafia, aaiṣo ku. ³ Dii mè á ẁléee bee na Babeli k̀ía zìgṣṣone n̄ ɔ̀zìe, aai sí. ⁴ Ǿ gbãadeṣ ge ò k̀íe: Wà gbépi de, asa àle zìgṣ pò g̀ṣwèe wá ẁlé guuṣ kãdèe n̄ gbé k̀iniṣo píi, yá pò àle oné yáí. Gbépi l̀é wá gbéṣo aafia wèeṣeṣo, sema an ásookea. ⁵ Ǿ kí Zedekia òné: Madṣ a k̀ú á ɔ̀zì k̀ì? Bó á ye mà ke l̀oi? ⁶ Ǿ aa Zelemii se dà k̀iane Malakia l̀ò pò k̀ú dakpèunaṣ uapiu. Wà aà gbàe l̀òpiu n̄ baoe. L̀òpi í v̄io, sema p̀èlea, ṣ Zelemii v̀le p̀èleapiu.

⁷ Etiopi gbé Èbemeleki pò de k̀ía n̄ṣo gwana ũ mà wà Zelemii dà l̀òpiu. Goo pò kí z̀lèa Bëyãmèe Bòleu, ⁸ ṣ Èbemelekipi b̀ò aà be, à gè a òè: ⁹ Ma dii kí, yá pò gbépiṣo k̀è ànabi Zelemiiè maaṣo, aa aà dà l̀òue. A gau n̄ n̄oanaoṣe, asa p̀èe ku ẁlé guu l̀ò. ¹⁰ Ǿ kí òè: Gbèṣn̄ baakwi se la gériṣo, ní aà b̀ò l̀òpiu e àṣo ga. ¹¹ Ǿ Èbemeleki gbéṣ sè gèriṣo kibè. Aa pò ziṣo n̄ zwànkasaṣo sèle kpèa pò k̀ú làasi z̀lèu, ṣ aa gbàe Zelemiiè n̄ bao l̀òpiu. ¹² Ǿ a ò Zelemiiè à mè: P̀ópiṣo ka n̄ k̀úlukulunau n̄ bapio. Ké Zelemii k̀è màa, ¹³ ṣ aa aà gà b̀ò l̀òpiu. Zelemii ku dakpèunaṣ uapiu.

Kí Zedekia yágbèaa Zelemiiwa

¹⁴ Ǿ Zedekia gbéṣ zì ànabi Zelemiiwa, aa aà sè s̀uòè Dii kpé b̀ole àaṣdeu. Ǿ k̀ipi ò Zelemiiè: Mále yágbèama. Nsu yáe ulèmèeṣo. ¹⁵ Ǿ a wèwà à mè: Tó má òne, n̄yṣ ma deo yó? Baa tó ma ledàma, n̄yṣ swáse ma yáio. ¹⁶ Ǿ kí legbèè asii guu à mè: Má sí n̄ Dii pò wá gbá wèniṣo, má n̄ deo, má n̄ na gbé pò l̀é n̄ wèṣne n̄ ɔ̀zìo. ¹⁷ Ǿ Zelemii òè: Dii Lua Zìgṣde Isailio Lua mè, tó n̄ mikpà Babeli k̀ía zìgṣ d̀oanaoṣwa, n̄yṣ b̀o, mé wa tesṣ ẁléee beewao. Mpi, n̄yṣo k̀ú n̄ n̄ beṣeṣo. ¹⁸ Tó ni mikpamá s̄o, á ẁlépi na Babiloniṣne n̄ ɔ̀zìe, aai tesṣwà, mé n̄yṣ e pilimáo. ¹⁹ Ǿ k̀ipi òè: Mále viake wá gbé Yuda pò gè nà Babiloniṣwaoṣne. Tó wà ma kpámá, aa ma

wetãe. ²⁰ Ǿ Zelemii m̀e: Wa n kpámáó. Dii yãma, níó zíkε yá pó má ònɛpiwa, ríyõ bõ, níó ku aafia. ²¹ Tó n gi mikpaimá sõ, yá pó Dii òlɔmɛn kε: ²² Má è wà b̀le ní n be nɔe pó g̀õ Babeli kía zīgõnɛ, ñ nɔepiõ lé mε:

Gbé pó nannɔpiõ ñnɔk̀nɛɛ,

õ aa n fu.

N gbá v̄lε p̀leau,

õ aa b̀ò n kpe.

²³ Wa b̀le ní n naõ ní n néó Babiloniõnɛ. Mpi sõ ríyõ pilimáó. Babeli kíapi mé a n kú, i tɛsõ ẃlɛɛ beewa. ²⁴ Ǿ Zedekia ò Zelemiiɛ: Nsu to gb̄ɛ yápi mao, ké wasu n deo yáí. ²⁵ Tó gbãadeõ mà ma yã'ònnõ, mé aa mò n la aa m̀è ñ yá pó ní òmɛɛ ní yá pó má ònɛo oné, tó n a kee ùlɛné, aa n deɛ, ²⁶ ní oné n m̀o awakpaimɛɛ, ké másu n gbaɛ Yonatãa be ñ ga weo yáíɛ.

²⁷ Gbãadepiõ mò Zelemii k̄íi píi, aa yálàlawà, ñ a wemá lá kí dàɛwa píi. Ǿ aai yãe oè lɔo, asa gb̄ɛ yá pó aa ò ní k̄õ ní kíó d̄õ. ²⁸ Ǿ Zelemii ku dakpɛunaõ ua e wà g̀è Yelusaleũ siò. Lá wà Yelusaleũ s̄in kε:

39

Babiloniõ Yelusaleũ sia

¹ Yudaõ kí Zedekia kpalablea ẁè k̄ɛokwi m̀o kwide guu, Babeli kí Nebukanɛza mò l̄ia Yelusaleũi ní a zīgõõ. ² Zedekia kpalablea ẁè kuɛdode m̀o s̄iis̄de guu, a g̀õ k̄ɛokwide z̄í ñ aa a b̄íi f̄õ. ³ Ǿ Babeli kía ní a ìwaõ mò z̀lɛ Guo Bɔleu. Asi'onki Nɛɛgali Salɛzɛɛ kú ní guu ní Samɛgaa Nɛboo ní zīgõõ z̄iia Saasikiũo ní Babeli kía ìwa k̄iniõ píi. ⁴ Ké Yudaõ kí Zedekia ní a zīgõõ ní é màa, ñ aa l̀èk̄õwa aa b̀le ní kibe kaao, aa b̀le ẃlɛ b̀leu gwá, aa Yuud̄ɛ d̀ò zé sè. ⁵ Ǿ Babiloni zīgõõ p̀le ní gbɛu, ñ aa Zedekia l̀è Yeliko gusalalau. Aa aà k̀ù tàò Babeli kí Nebukanɛzawa Libla, Amata bùsuu. We à yãd̄uaaàla, ⁶ à aà néó d̀èdɛ aà wáa ní Yuda bùsu kíabuõ píi. ⁷ Ǿ Zedekia wé w̄iwi à aà yè ní m̀daonao, à t̄aaànõ Babeli. ⁸ Ǿ Babiloniõ tɛs̄ò aà bɛwa ní Yelusaleũ kp̄ɛõ píi, mé aa a b̄íi gb̀ò. ⁹ D̄oaiõ gb̄ɛz̄õ Nɛbuzaladã gb̄é pó g̀ò ẃlɛuõ s̀lɛ t̄ańnõ Babeli ní gb̄é pó g̀è nàwaõ ní gb̄é k̄iniõ. ¹⁰ Taaside búubuũõ ñ à ní tó Yuda bùsuu we, à ní gbá v̄ɛbuũõ ní bugb̄ɛõ g̀õ bee.

¹¹ Babeli kí Nebukanɛza yãd̄ilɛ d̄oaiõ gb̄ɛz̄õ Nɛbuzaladãɛ Zelemii yá musu à m̀è: ¹² N aà sé, níó laaid̄wà. Nsu v̄aie k̄ɛò. Lá a ònɛ, n̄ili k̄ɛè. ¹³ Ǿ d̄oaiõ gb̄ɛz̄õpi ní zīgõõ z̄iia Nɛbusazebãõ ní àsi'onki Nɛɛgali Salɛzɛɛo ní Babeli kía ìwaõ píi ¹⁴ Zelemii sè b̀ò dakpɛunaõ ua, aa aà kpà Aikaũ né Gedalia, Safana t̄ũnawa, à tàò a bɛ, ñ a ku a gb̄éõ guu we.

¹⁵ G̀õ pó Zelemii ku dakpɛunaõ ua, Dii yã'òè à m̀è:

¹⁶ Gε ñ o Etiopi gb̄é ɛbɛmɛlɛk̄ie,

ma Dii Zīgõde Isailiõ Lua ma m̀è,

má yá pó má ò ẃlɛɛ bee musu kε,

kaalɛɛ, i kε aafia no.

G̀õ bee aà wé a siɛ.

Ma Dii máme má ò,

¹⁷ G̀õ bee s̄õ má aà bõ,

má aà na gb̄é pó àlɛ v̄iakenéõnɛ ní ɔz̄iõ.

Ma Dii máme má ò.

¹⁸ Má aà b̄õɛ, wa aà de ní f̄ɛndaoo,

má aà misi ké a ma náai v̄i yáí.

Ma Dii máme má ò.

40

Zelemii z̄õlɛ Mizipa

¹ Dɔaio gbēzɔɔ Nebuzaladā Zelemii gbaea gbae Dii yā'ò Zelemiipiē. A Zelemii lè Lama, wà aà yè ní mɔdaona, a ku Yelusaleū zīgɔɔ ní Yuda gbé pɔ wàle táńno Babelio guue. ² Ké dɔaio gbēzɔɔpi Zelemii è, a òè: Dii n Lua zèò wà yáya guē beewae. ³ Dii m̀ò sa lá á òwa, asa a duunakèè, i aà yāmao. A yáí yápi á léi. ⁴ N beeo mále mɔdaona polo n ɔwa gbā. Tó à kènē, tamanɔ Babeli, mí laaidɔma we. Tó i kenē sɔ, kámabo. Bùsu gwa da n aē, gu pɔ kènē maa géu. ⁵ Ké Zelemii i dazeuo, a òè: Gé Aikaū né Gedalia, Safana tɔūna pɔ Babeli kía aà dīle Yuda wéle gbēzɔɔ ũ kīi, ní kuaànɔ n gbéɔ guu, ge gu pɔ kènē píi lé. ɔ dɔaio gbēzɔɔpi kùsũakèè, à aà gbàèò. ⁶ ɔ Zelemii gè Aikaū né Gedalia kīi Mizipa, ɔ a kuaànɔ we a gbé pɔ gò ní bùsuu guu.

Gedalia dilea
(2Kia 25.23-24)

⁷ Ké Yuda zīgɔɔ dɔaanao ní n gbé pɔ kú sɛuo mà Babeli kía mé Aikaū né Gedalia dīle bùsu dɔaana ũ, mé à taaside pɔ aai táńno Babelio nàè a ɔzī, gɔeó ní nɔeó ní néo píi, ⁸ aa m̀ò Gedalia kīi Mizipa. Netania né Isimaela kú ní guu ní Kalea néo Yohanani ní Yonatāao ní Tanumē né Selaiāo ní Netofa gbé Efai néo ní Maaka gbé Yezaniao ní n gbéɔ. ⁹ ɔ Aikaū né Gedalia, Safana tɔūna legbèné ní n gbéɔ à mè: Asu zɔblea Babiloniɔne viakéo. A zɔle wá bùsuu la, í zɔble Babeli kíaē, yá i bɔánɔ na. ¹⁰ Mapi, má gɔ Mizipa laē, mí yā'o Babiloni pɔ aa m̀ò wá kīiɔne. Apio sɔ à ge pɔkēke ní v̄eó ní n̄sio, í ká d̄s̄u, ío ku wéle pɔ á z̄leu.

¹¹ Ké Yuda pɔ kú Mɔabuɔ bùsuu ní Amɔniɔ bùsuo ní Edɔũɔ bùsuo ní bùsu páleɔ mà Babeli kía gbé kɔnao tò Yuda bùsuu, mé à Aikaū né Gedalia, Safana tɔūna dīle ní gbēzɔɔ ũ, ¹² aa b̀ò bùsu pɔ aa fāaaaupiɔu aa sù Yuda bùsuu, aa m̀ò Gedalia kīi Mizipa, ɔ aa pɔ kèke maamaa ní v̄eó píi.

¹³ Kalea né Yohanani ní zīgɔɔ dɔaana pɔ kú sɛuo m̀ò Gedalia lè Mizipa m̄pii, ¹⁴ aa òè: N d̄s̄ ké Amɔniɔ kí Baalisi mé Netania né Isimaela zì n deio lò? Ama Aikaū né Gedalia i ní yá sio. ¹⁵ ɔ Kalea né Yohanani ò Gedaliaē asii guu Mizipa à mè: To mà ge Netania né Isimaelapi de. Gbēe aɔ a yá d̄s̄o. Bóyāi n̄ȳs̄ to aà n de, Yuda pɔ k̄aaan̄ziɔ i fāaa píii? Yuda kɔnao midēe. ¹⁶ ɔ Aikaū né Gedalia wè Kalea né Yohananiwa: Nsu yápi k̄eo, eē n̄le d̄o Isimaelawa.

41

Gedalia dea

¹ Wēpi m̀ò soplade guu ɔ Netania né Isimaela, Elisama tɔūna m̀ò ní gbēɔn kwiɔ, aa Aikaū né Gedalia lè Mizipa. Kía buie, mé kía iwaē. Gɔɔ pɔ aale pɔble Mizipa we sānu, ² ɔ Isimaelapi ní gbēɔn kwi pɔ kuaànɔ f̄le Aikaū né Gedalia, Safana tɔūna lè ní f̄ndao, aa gbé pɔ Babeli kía aà dīle bùsu gbēzɔɔ ũpi dè.* ³ Isimaelapi Yuda pɔ kuaànɔ Mizipa weɔ dède píi ní Babiloni zīgɔɔ pɔ kú weɔ.

⁴ Ké a gu d̄ò, gbēe Gedalia dea yá d̄s̄ ḡlao, ⁵ ɔ gbēɔn basiiɔ b̀ò Sikēũ ní Siloo ní Samalio. Gbēpiɔ ní lekānao wà, aa ní pɔkasao ga kèkē, aa ní me lili kpélekpēle, aale gé Dii ua ní p̀wentio ní tulaletio. ⁶ ɔ Isimaela f̄le Mizipa, àle gé dair̄le ní ɔɔbo. Ké à kà ní kīi, a òn̄é: A m̀ò wà gé Aikaū né Gedalia kīi. ⁷ Ké aa gè wéleu, ɔ Isimaela ní gbé pɔ kuaànɔ ní kòlokpakpa, à ní ká l̄ò'eū. ⁸ A m̀ò lè an gbēɔn kwiɔ ò Isimaelaē: Nsu wá dedeó, asa wa mase ní naao ní n̄sio ní z̄o ùle s̄eue. ɔ à ní tó we, i ní dede ní n gbéɔ. ⁹ L̀ò pɔ kí Asa ỳò gɔɔ pɔ àle z̄ika ní Isailio kí Baasao ɔ Isimaela gbé pɔ à ní dedepiɔ kàu Gedalia pɔ saē. L̀òpi ɔ Isimaela gbé pɔ gàgao kàu páupāu.

¹⁰ ɔ Isimaela gbé pɔ aa g̀ò Mizipaɔ kùkũ píi, kía nenɔeó ní gbé pɔ dɔaio dɔaana Nebuzaladā Gedalia dīle ní dɔaana ũ aa g̀ò weɔ, ɔ à d̄azeu àle tá Amɔniɔ bùsuu.

* 41:2 2Kia 25.25

¹¹ Ké Kalea né Yohanani ní zígõ d̄baana p̄ kuaànc̄o yāvāi p̄ Isimaela kè mà p̄ii, ¹² aa ní gb̄é s̄l̄e p̄ii, aa gè z̄ikai ní Isimaelap̄io. Aa aà lè ikal̄ek̄ii z̄õ p̄ kú Gabaõ sae. ¹³ Ké gb̄é p̄ aa kú ní Isimaelaōo Yohanani ní zígõ d̄baana p̄ kuaànc̄o è, an p̄ kèna. ¹⁴ Ǿ gb̄é p̄ Isimaela ní k̄k̄ū Mizipap̄io Isimaelap̄i tò we, aa tà Yohanani k̄íi. ¹⁵ Ǿ Isimaela ní a gb̄eõn swaaõ p̄liwà, aa tilè wà tà Amõniõ b̄usu.

¹⁶ Yohanani ní zígõ d̄baana p̄ kuaànc̄o Mizipa gb̄é k̄n̄ap̄io s̄i Isimaelawa Gedalia dea gb̄ea, aa ní s̄l̄e, z̄iḡõ ní nc̄o ní n̄eõ ní k̄ia nc̄o gwana p̄ à s̄ur̄nc̄o ní Gabaõõõ, ¹⁷ Ǿ aa d̄azeu aa zè Kimaũ pilak̄ii p̄ kú Beteleũ sae. Aale tá Egipi, ¹⁸ ké aale bàale Babiloniõne yáí. Aale viak̄ené, asa Isimaela Gedalia p̄ Babeli k̄ia aà d̄il̄e b̄usu d̄baana ũ d̄e.

42

Zelemii wabik̄e Diiwa Yudaõne

¹ Ǿ Kalea né Yohanani ní Osaia né Azaliao ní zígõ d̄baanao ní gb̄é k̄iniõ n̄ef̄en̄en gb̄ez̄õ p̄ii ḡe ² ānabi Zelemii lè aa òè: Yá p̄ wále gb̄eama ma, ní wabik̄ew̄e Dii n Luawa ní gb̄é k̄n̄ae beo p̄ii. Wá dasi yāa, wá gb̄é p̄ wa ḡõ sa wá bílao lá ní è wá s̄l̄e beewa. ³ Wabik̄e Dii n Luawa aà zé p̄ wá sé ní yá p̄ wá keo ow̄e. ⁴ Ǿ ānabi Zelemii òn̄é: Má mà. Má wabik̄é Dii á Luawa lá á òwa. Yá p̄ a w̄ewá p̄ii má oé. Má gí yāe oié. ⁵ Ǿ aa ò Zelemii: Lá Dii n Lua su on̄e wà ke, tó wi z̄ik̄ewá p̄io, Diipi mé aõ de wá seelade siande náaide ũ. ⁶ Yāmaa ge a vāin nò, wá z̄ik̄e Dii wá Lua p̄ wále n z̄i yāgb̄eaiwà yáwa, ké wà e wàõ aafia, asa wá z̄ik̄e Dii wá Lua yáwa.

⁷ Gõ kwi gb̄ea Dii yá'ò Zelemii. ⁸ Ǿ à Yohanani ní zígõ d̄baana p̄ kuaànc̄o s̄isi ní gb̄é k̄iniõ n̄ef̄en̄en gb̄ez̄õ p̄ii. ⁹ A òn̄é: Dii Isailiõ Lua p̄ a ma z̄i yāgb̄eaiwà mè: ¹⁰ Tó a ḡõ z̄õle b̄usupiu la, má á zed̄o, má á fuangbao, má á gba gb̄aa, má á gbooo, asa ma p̄ yà yá p̄ má yíawá yáie. ¹¹ Asu viake Babeli k̄ia p̄ á aà v̄ia v̄leo. Asu viakeõ, asa máõ k̄uán̄e. Má á suaba, mí á b̄o aà õz̄i. Ma Dii máme má ò. ¹² Má w̄enad̄é, Babeli k̄ia i á w̄enagwa, i ea á b̄usu s̄oaé. ¹³ Tó a su mè á Dii á Lua yāmao, á z̄õle b̄usu lao, ¹⁴ tó a su mè aawo, wá tá Egipi, we wáõ kuu, wá k̄õ'e ní z̄loo, wá z̄i kuu mao, nc̄ana a káwáguo, ¹⁵ too, à ma yāma Yuda k̄nao. Ma Dii Z̄iḡõde Isailiõ Lua ma mè, tó a gi ta Egipi, a ge z̄õle we, ¹⁶ f̄enda p̄ ále viakeè mé a á le Egipi we, nc̄ana p̄ ále leeleke a yá musu a káágu, í gaga we. ¹⁷ Gb̄é p̄ aa zè ní Egipi tao wà ge z̄õle weo, wa ní dede ní f̄endaoe ní nc̄anao ní gagyāo. An gb̄e a b̄o, aa b̄o yá p̄ má yíamá f̄ouo. ¹⁸ Ma Dii Z̄iḡõde Isailiõ Lua ma mè, lá ma p̄f̄e ní p̄k̄ūmao b̄õõ Yelusaleũdeõwa, màa má p̄k̄ūmab̄õõwá, tó a ta Egipi. A ḡõ gb̄ékab̄õ ũ, s̄õk̄engu p̄ ũ, láaip̄õ ũ, láanip̄õ ũ, mé á wesí gue beele bau lo.

¹⁹ Ǿ Zelemii mè: Yuda k̄nao, Dii òé ásu ta Egipio. Aõ d̄õ s̄ásā ké má òé gb̄an we, ²⁰ ma mè a z̄a yáwa, ále ázia kaik̄e. A ma z̄i Dii á Luawa, a mè mà wabik̄ew̄é, yá p̄ a om̄e mà oé, á ke p̄ie. ²¹ Ma yá p̄ Dii á Lua ma z̄i òé gb̄ā, k̄asi i swás̄eio. ²² Aõ d̄õ s̄ásā ké wa á dede ní f̄endaoe ní nc̄anao ní gagyāo gu p̄ á ye gé z̄õleupi.

43

Yudaõ taa Egipi

¹ Ké Zelemii yápi ò gb̄épiõne p̄ii a làa, yá p̄ Dii ní Lua aà z̄lomápi, ² Osaia né Azalia ní Kalea né Yohananio ní waladeo p̄ii ò Zelemii: Ee níle to. Dii wá Lua i n z̄i ò ow̄e wásu gé z̄õle Egipioo. ³ Nelia né Baluku mé n swáf̄ew̄e, ké à wá na Babiloniõne ní õz̄i, aai wá dede ge aai táwanõ Babeli. ⁴ Ǿ Yohanani ní zígõ d̄baanao ní gb̄é k̄iniõ i Dii yāmao, aai ḡõ Yuda b̄usuo. ⁵ Ǿ Yohanani ní zígõ d̄baanap̄io Yuda k̄na p̄ aa b̄õ b̄usu p̄ aa f̄aaau aa s̄u Yuda b̄usuo s̄l̄e p̄ii aa d̄azeu, ⁶ ḡõõ ní nc̄o ní n̄eõ ní k̄ia nen̄eõ ní gb̄é p̄ d̄aio gb̄ez̄õ Nebuzalad̄ā

ń tó ń Gedaliao ń ānabi Zelemiio ń Nelia né Balukuoo. ⁷ Aai Dii yāmao, ɔ aa tà Egipi e Tapanesi.*

⁸ Ǿ Dii yā'ò Zelemiie Tapanesi we à mè: ⁹ Gbè gbènɛo sɛle ge ñ vɛlɛvɛ biliki pò kpáleo guu Falaɔ be kpɛle Tapanesi la Yudaɔ wáa, ¹⁰ ní oné ma Dii Zígɔde Isailio Lua ma mè, má a zòblena Babeli kí Nebukanɛza sísi, mí aà kpalabaa kpále gbɛ pò má vɛlɛpɔwa. Ǿme a zwàakpe do gbɛpɔ musu. ¹¹ A mo léle Egipiwa, ɔ gbé pò má ðile aa gagaɔ gaga, gbé pò má ðile wà ní kúkú zɛzɔ ũ, wa ní kúkú a ũe, mé gbé pò má ðile wà ní dede ní fɛndaoo, fɛnda wa ní dedeò. ¹² A tesɔ Egipi táakpɛowa aa tékú, i táapɔ sɛle taò. Lá pòdāna ì a pòo kákaala, màa Babeli kía a Egipi bùsu pòo kákaala, a ta aafia. ¹³ A ìatɛ kpé pò kú Egipi gbèpɛleo wíwi, i tesɔ Egipi táakpɛowa.

44

Yáyiaa táagbagbanaɔwa

¹ Yáe bee dède Zelemiowa Yuda pò kú Egipio yá musu, gbé pò kú Midolio ń Tapanesio ń Mefisio ń Egipi bùsu geomidokii oioo. ² Ma Dii Zígɔde Isailio Lua ma mè, a yá pò má yia Yelusaleũ ń Yuda wéleo wa è píi. A gò bezia ũ gbā, gbɛe ku weo ³ vāi pò wélepideɔ kè, aa gè tulaletikate a dii pò ápiɔ ge á deziɔ dɔoɔne aa kùlené, ɔ aa ma pò fɛlemɛe yái. ⁴ Mio a zòblena ānabio zɛwá mòomoo, aai me ásu yābɛe pò má zaupi keo. ⁵ Ǿ i swáse a ma yāmào. I mikè á vāikeawao, i tulaletikaa téa dii pāleɔne too. ⁶ Ǿ ma pofɛ ń pòkūmao bòbo Yuda wéleo ń Yelusaleũowa e aa gò bezia gii ũ lá á dɔ gbāewa.

⁷ Ma Dii Lua Zígɔde Isailio Lua ma mè, bóyāi ále yāzɔo i áziae à ázia midɛi? A Yuda gɔe ge nɔe ge née ge yɔminae a gɔo. ⁸ Ale ma pò fɛlemɛe ń á pòkeao. Ale tulaletikate a dii pālepɔne Egipi la, gu pò a mo zɔleu. A ázia dede a yái, i gɔ láaipɔ ũ ń láanipɔo dúnia bui píie. ⁹ Vāi pò á deziɔ kè á bùsuu ń Yelusaleũ zɛao guuo ń á kíaɔ ń ń naɔ ń ápiɔ ń á naɔ sàágu yà? ¹⁰ E ń a gbāo i ázia busao, á ma vía vɛo. I te ma ikoyā ń yá pò má ðile á deziɔneozio. ¹¹ Ayāmeto ma Dii Zígɔde Isailio Lua ma mè, ma zèò mà mikpelié, mí yáyiawá mà á míonzɔ ápii. ¹² A Yuda kōna pò a ze ń sua Egipi lao, ɔ a su lao, lakii ɔ á gagau ápii. Fɛnda ń nɔanao a néfɛnen gbɛzɔo dede, aai gɔ gbékabo ũ, sòkɛngu pò ũ, láaipɔ ũ, láanipɔ ũ. ¹³ Má á gbé pò kú Egipio wetā ń fɛndao ń nɔanao ń gagyāoe, lá ma Yelusaleũdeɔ wetāwa. ¹⁴ Yuda kōna pò mò zèle Egipie a bo. A e ea ta Yuda bùsu pò ále a beekɛuo. A tá weo, sema á gbé pò sù bókii è bàasio.

¹⁵ Ǿ gɔe pò aa dɔ ń nɔe ì tulaletikate a dii pāleɔne ń nɔe pò kāaaa we dasidasio ń Yuda pò aa ku Egipi ń Patelosipio ò Zelemiie: ¹⁶ Wá yá pò ń òwɛe ń Dii tɔopi sio. ¹⁷ Yá pò bò wá léu píi ɔ wá ke, wá tulaletikate a luabe nɔe kíaee, wí ítɔlewà, lá wápiɔ ń wá deziɔ ń wá kíaɔ ń wá gbāadeɔ kè Yuda bùsuu ń Yelusaleũ zɛaouwa. Goo bee pòblea diwázie, wále namable, mé vāi i wá leo. ¹⁸ Za gɔo pò wa tulaletikaa téa luabe nɔe kíapie tò, wále ítɔlewà bo, pòpii lé késawáe, fɛnda ń nɔanao lé wá dede. ¹⁹ Ǿ nɔe mè: Ké wále tulaletikate a luabe nɔe kíapie, wále ítɔlewà, wále kàa kèè lá aà taawa, wá kè wá záo lé sai nɛe?

²⁰ Ǿ Zelemii ò gɔe ń nɔe pò lé yázásiwaɔne à mè: ²¹ Tulaleti pò ápiɔ ń á deziɔ ń á kíaɔ ń á gbāadeɔ ń á bùsudeɔ kate a Yuda wéleo guu ń Yelusaleũ zɛao guuo yá do Diiguo lé? Diipi i làasookewào lé? ²² Ké Dii kpàsa ń á vāikeao ń tɛ yá pò á kèò, a yái á bùsu gò bezia gii ũ, gbɛe ku we bo, à gò láaipɔ ũ lá á dɔ gbāewa. ²³ Lá a tulaletikate a duunakè Diie, i aà yāmao ge aà ikoyā ge aà yādileao, i aà tondokii gwao, a yái à yāmòié lá a gɔo gbāewa.

²⁴ Ǿ Zelemii ò nɔe ń gbé kɛniɔ à mè: A Yuda pò á kú Egipi lao, à Dii yāma. ²⁵ Dii Zígɔde Isailio Lua mè ápiɔ ń á nɔe a legbè, ɔ a zíkèwà a mè á lé pò á kè luabe nɔe kíawa fiaboèe.

* 43:7 2Kia 25.26

A mè áo tulaletikaè téa, ío ítõlewàe. Too, à lé pò á kèwà fiaboè! A zíkè lé pò á gbèèwa! ²⁶ N beeo à ma yāma, á Yuda pò á kú Egipiò! Ma Dii ma mè, má sǐ ní ma zòkèo, á Yuda pò á kú Egipiò, á gbèe a ma tó si à gbasa me á sǐ ní Dii Lua kuaò bo. ²⁷ Mále wéteázi ke mà vāikeé yáie, i ke maakeaé yáí no. Wa á Yuda pò á kú Egipiò dede ní fēndaoe ní nɔnao e à ge mide ápii. ²⁸ Gbé pò aa bɔ fēnda lézi, aa bɔle Egipi aa ta Yuda búsuuɔ aao bílao, Yuda kōna pò mò zòle Egipiò i dō sa gbé pò a yá kú, tó mapi ge ampione.

²⁹ Ma Dii ma mè seela pò a to àò dō ké yá pò ma mè má yíawá gue beeu kuen ke: ³⁰ Ma Dii ma mè má Egipiò kí Falaɔɔ ɔfela na aà ibee pò lé aà wee a ɔzié, lá ma Yudaɔ kí Zedekia ná a ibee Babeli kí Nebukaneza pò lé aà wee a ɔziwa.

45

Balukuyá

¹ Nelia né Baluku yá pò ānabi Zelemii òe kè láu. A gbèa ɔ Zelemii yá bee òè Yudaɔ kí Yoakiú, Yosia né kpalablea wè síiòde guu. ² Dii Isailiò Lua mé yápi òne Baluku. ³ Ni me waiyoo mpi, Dii yá'ia kǎfine n yá'ɔmaue, níle aauke e n kpara, níle íampakii eo. ⁴ Dii mè mà one á pò pò á bò wíwi, í pò pò á tò wole, baa búsu búu guu. ⁵ Yázɔɔ níle weele nziaea? Nsu weeleo, asa Diipi mè á yāmɔ gbépiié, āma gu pò n geu pii, á n misie. Dii mé ò.

46

Yá pò a Egipiò le

(Isa 19.1-25, Eze 29.1-32.32)

¹ Dii yá'ò ānabi Zelemiié buiò yá musu à mè: ² Egipi pón la. Yá pò Dii ò Egipiò kí Falaɔɔ Neko zígɔɔ musun ke, gɔɔ pò Babeli kí Nebukaneza ziblémá Uflatai Kaakemi sae, Yudaɔ kí Yoakiú, Yosia né kpalablea wè síiòde guu.

³ A á sèngbaoo keke,
a zò ní a nénao,
í gé ziu.

⁴ A àasina ká sɔ́one, í di ní kpe.
A mò fùao kpákpa, í ze dɔ̀dɔ̀,
à mò ulao dada, í á sɔ̀nao leke.

⁵ Bó mále e wei?
Má è via ní zígɔɔ kù,
aale pòbɔzàke,
wà ziblémá, aale tíle,
aale ní kpe gwao, via pò liaarízi.
Dii mé ò.

⁶ Gbé kàsakasa i e bàaleo,
gbé gbāa i e bò.
Aale gēmbɔle, aale kwé
Uflata sae gugbāntoo oi.

⁷ Deo mé lé fele lán Niiliwa kee,
aale zāampapa lán í zòwai?

⁸ Egipiòne! Aale fele lán Niiliwa,
aale zāampapa lán í zòwa,
aale me: Wá fele da dúniaae,
wí wéleò míonzò ní gbé pò kúu.

⁹ Sòdeɔ, à dazeu!
Zikasɔgodeɔ, à gofi sɔ̀sɔ̀!

Zigõ, à bõ ní táo!
 Etiopio ní Libiio sèngbao kũa,
 Ludio sá kũa, aale ká.
 10 Gõpiá Dii Lua Zigõde pòe,
 tsia aà ibeewa gõe.
 Fẽnda a yẽmemińgu à tã ní auo,
 asa Dii Lua Zigõde sa'oa vĩ
 Uflata sae gugbãntoo oi bũsuue.

11 Egipio, à ge bõ ese wele Galada!
 N beeo á esekere pãe,
 á gyã a kේwáo.

12 Buiõ ma lá wà widawá,
 á pelemboa wii a li dúniaa.
 A gõsaõ kpákpakõa,
 aai kwe sikõa.

13 Yá pò Dii ò ãnabi Zelemiie Babeli kí Nebukanẽza moa lélei Egipiwa musun ke:

14 A yáe bee o Egipioe,
 à a kpawake Midoli ní Mefisio ní Tapanesio.
 A oné aa sũuke aa zĩ'opoo,
 asa zĩ lé ní saedeõ bleẽ.

15 Bóyãí á negõnaõ wúlei?
 Aai fõ fẽleo, Dii mé ní né.

16 Aa gẽnalele aa kpákpakõa,
 aa me, fele wà ta wá gbéõ kíi,
 wà bàale gbãamõnedeõ fẽndaẽ,
 wà ta wázia bũsuu.

17 A tókpa Egipio kí Falaõõe,
 Zõade pò à azia góikè.

18 Lá á Taboo dõ gbèsísi ũ,
 mé á Kaameli dõ ísia sae,
 ní ma kuao, màa á ibee moa sea vĩo.
 Ma Kía pò ma tón Dii Zigõde máme má ò.

19 A Egipio, à á pòõ naaa.
 Wa á kúkũ wà táánõe.
 Wa tesõ Mefisiwa à gõ bezia ũe,
 gbẽe aõ ku we lo.

20 Egipi de lán zununu kefenawae.
 Fĩona a bõ gugbãntoo oi, i mo pewà.

21 Zigõ pò Egipio fiabònéo
 de lán zunebõõ mekpaaõwae.
 Aa kpekpa, aai tilẽ sãnu,
 aa fõ ze gio,
 asa yãmõnegõõ mé kà,
 an íadamagõõ mé pĩla.

22 Egipio bà kpái lé lán mlẽwa,
 an ibeewo lélemá ní gbãao,
 aa sumá ní moõ lán yàawenaõwa.

²³ Ma Dii ma m̀è,
baa ké Egipi zìg̃ō kpa
lán líkpe sisi p̀ó wa f̃ō g̃ēuowa,
wa ní kwéé.
Asa an ibeepiò dasi de kwaola,
wa f̃ō ní naoo.

²⁴ Wa Egipiò na gugbāntoodepiòne ní ɔ̀z̃íe,
wi widamá.

²⁵ Ma Dii Zìg̃ōde Isailiò Lua ma m̀è má Tebesi t̃áa Am̃oni wet̃á ní Falãōo ní Egipiò ní ní t̃áa
k̃iniò ní ní k̃iá. Má Falãōo ní gbé́ p̀ó aa aà náai ṽiò wet̃á, ²⁶ mí ní na Babeli kí Nebukañeza ní
aà z̀òblena p̀ó aale ní weone ní ɔ̀z̃í. A gb̃ea wa ea wàò ku we lán ỹáawa. Ma Dii máme má ò.

²⁷ Ma z̀òblena Yakòbu buiò,
ásu to ṽiá á k̃ūo.
Isailiò, ásu bílik̃eo,
asa má á b̀ò b̀usu z̃àz̃āu,
á buiò ò má ní sí z̀òblewa.
Yakòbu buiò ea aao ku k̃ilikili d̀òd̀òa,
gb̃ēe a to ṽiá ní k̃ūo.

²⁸ Ma z̀òblena Yakòbu buiò,
ásu ṽiak̃eo, asa má kúáñe.

Bui p̀ó ma ɔ̀z̃íázi ní guuo
baa tó ma buipiò míònz̃ō,
má á míònz̃ō.

Ama á b̀ò p̃āo fá!*

Má á sw̃ágaga a zéwae.

47

Yá p̀ó a Filit̃eo le

(Isa 14.29-32, Eze 25.15-17, Yoε 3.4-5, Am̃o 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

¹ Dii yá'ò ānabi Zelemiie Filit̃eo musu e Falãōo àò gé lélei Gazawa à mè: ² Dii mè:

I b̀ò gugbāntoo oi,
àle su lán swa paawa.
Ipi dà b̀usua ní p̀ó p̀ó kú a guuo,
à dà wéleola ní gbé́ p̀ó kúuo píi.
Wàle wiile,
b̀usudeò lé búbuape nípii,
³ ibeεo s̃ó gb̃āa bàalek̃ōfi ỹái
ní s̃ógoò wuluu t̀òlelualuaa ỹáio.
Maεo ea su ní néo séleio,
ké an g̃āsí g̃ò d̀òlòlò ỹái.

⁴ Filit̃eo kea kélekele goò mé kà,
wa gbé́ p̀ó aai d̀ò Tiideò ní Sid̃odeòle k̃ōnapio míònz̃ōe.
Dii mé a Filit̃eo ásooke,
i Keleti b̀usude p̀ó g̃òpiò d̃ēoñz̃ō.

⁵ Gazadeò ní mi b̀ò,
Asekelonideò lé g̃ò kpaaũa.

Gusalala gbé́ k̃ōnao,
áò áz̃iá lili e b̀oε ní?

⁶ A'a Dii f̃ēnda, níỹò z̃ew̃ēe b̀oε ní?

* 46:28 Zel 30.10-11

Sɔɔ n kpéu! Káma bo! Ze màa le!
 7 Dii mé fēndapi dàu, kpelewa a ke à zei?
 A dilé fēndapie àà yēmemi Asekelonideɔ ní ísialédeɔgué.

48

Yá pɔ a Mɔabuɔ le

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Eze 25.8-11, Amɔ 2.1-3, Sof 2.8-11)

¹ Dii Zígɔde Isailiɔ Lua yā'ò Mɔabuɔ musu à mè:

Waiyoo, wà Nεbo ásookè.

Wà Kiliataiũ sǐ wà a gbéɔ kùkũ,
 wà ní mεεwiadeɔ kù, aa gɔ̀ bíli guu.

² Mɔabuɔ íandáa ví lɔɔ,
 wà lekpaáíńzi Eεbɔ wà mè:
 A mɔ wà gε buipi dúuzɔ.

A Madεmedeɔ sɔ́ á lé a gɔ́ kpaauáε,
 wi péwá ní fēndao.

³ Olonaiũdeɔ wii ma dɔ:
 Wà wá dēɔnzɔ! Wà wá ké dúuduu!

⁴ Wà Mɔabuɔ dúuzɔ̀,
 an néfēnenao ɔɔɔ ma dɔ.

⁵ Aale wiipe, aale Luiti sǐsǐ kú,
 aale búbuape, aa pǐla lé gé Olonaiũ.

⁶ A bàale! A ázia mibɔkǐi weεε,
 íɔ ku gbáau lán sèa zàa'ínawa.

⁷ Lá a á yākeao ní á àizεεɔ náaikè,
 a yái wa á kúkũi,
 wi táánɔ̀ bùsu páleu ní á kíaɔ
 ní á táa Kemɔsio ní a gbàgbanaɔ.

⁸ Gudena a léle á wélewa píie,
 á wéle a bɔɔ.

Wa guzule ɔ̀ɔkpaε,
 wi gusalala dúuzɔ̀,
 asa Dii mé ò.

⁹ A gǎsíaɔ kpa Mɔabuɔwa
 aa vua taò,
 asa an wéleɔ gɔ́ beziaɔ ũε,
 gbēε aɔ ku a kee guu lɔɔ.

¹⁰ Gbé pɔ́ ì zíkε Diiε ní zígbiaoá láaipɔε.
 Gbé pɔ́ gǐ gbēdei ní a fēndaoá láaipɔε.

¹¹ Mɔabuɔ ku dɔɔɔa za ní èwaasogɔɔ,
 aa zɔ́leεε mèteεε lán wēwa dàa guu.
 Wi ní lile wà ní ká dàa páleu yāao,
 wi ní bɔ́le wà tàńɔ̀ bùsu páleuo.
 Aa na e tiaε, an gǐ i lileo.

¹² A yái ma Dii ma mè a gɔɔ lé mɔ́
 ké mà dàalekulenaɔ zímá,
 aai ní dàapio lé kúle aa ní bɔ́leu,
 aai gbasá ní dàapio wíwi.

13 Wí a Mɔabuɔ kù Kemɔsi yá musuε,
lá wí Isailiɔ kù Beteli pɔ aa àà náaikè yá musuwa.

14 Mɔabuɔ, kpelewa á e o
nεgɔn zìkan gbãaɔn á ùi?

15 Wa si Mɔabuɔ wéleɔu wà ní dεɔnzɔε,
an èwaaso maaɔ i gaga gbēdεdεa guu.
Kía mé ò, àà tón Dii Zigɔde.

16 Mɔabuɔ kea kélekεle kãikù,
wa yáyiamá zεzεsaie.

17 A bui pɔ á liaánziɔ
ní á gbé pɔ a ní tó màɔ píi
à ázia gbēgbē ní yáí,
í mε an gopana gbãa làa,
an kpala gawi kò'è.

18 Dibɔdeɔ à á kúkii gawide to we,
í pila zòle bùsuu.
Asa Mɔabuɔ kàalenɔ lé mó léleiwá,
aa á wéle bíideɔ gbooe.

19 Aloeedeɔ, à zε zé saε àɔ gudã,
íɔ gɔε ní nɔε pɔ aale kòsɔ fãɔ la
àɔ mε, à kè kpelewa ni?

20 Wí Mɔabuɔ kù, wà ní dúuzɔε.
A wiile! A búbuape,
í oné Aanɔ saε we,
wà Mɔabuɔ míɔnzɔε.

21 Lua yákpalekè ní gusalaladepiɔε,
Olonadeɔ ní Yazadeɔ ní Mεfaadeɔ

22 ní Dibɔdeɔ ní Nebodeɔ ní Bediblataiũdeɔ

23 ní Kiliataiũdeɔ ní Begamuludeɔ ní Bemεonadeɔ

24 ní Keliodeɔ ní Bɔzeladeɔ
ní Mɔabu bùsu wéleɔ píi,
a pɔ pɔ kú kãiɔ ní a pɔ pɔ kú zãɔ.

25 Wà Mɔabuɔ gbãa kò'è,
wà ní gãsa wíwi.
Dii mé ò.

26 Mɔabuɔ kuabii Diiwae.
A íkakané,
aa léle ní pisi guu blàtau,
aa gɔ láanipɔ ù.

27 I Isailiɔ láanike yãa nolo?
Tó ále ní yá'o,
iliɔ mikεné déũdeũ
lán kpái wa kùwao lé?

28 Mɔabuɔ, à á wéleɔ to we,
í gε àɔ ku gbεtɔɔu
lán bã pɔ í né da wewa.

29 Wa Mɔabuɔ yɔɔ yãmà,

an kàamai ní ní zazao kè zài.
 Aa ziasεa lesi ní íandão ví,
 wala mé lé ní é ní sǒ guu.

³⁰ Ma Dii ma mè,
 má nízia sea lesi dǒ, kási pǎε,
 an yǎbǔε lí gbεsuo.

³¹ Ayāmeto máε ǒǒ Mǔabuǔne,
 máε wiipe ní yá musu,
 máε búbuape Kilalεsedeǔne.

³² Máε ǒǒ Sibema vēεbuǔne,
 ma wiipi de lán Yazεedeǔ pǒwa.
 Sibema gǔna ǔtà yāa e ísialei
 e à gè kà Yazεεwa.

Ǔ gbēkaalena mò lèle
 a vēε kǒ pǒ màǔwa.

³³ Wà pǔna ní yaalǔ bǔ
 Mǔabuǔ kaaǔ ní ní buaǔ.
 Má tò vēε lé bǔ a fēkǔi lǔ,
 gbēε lé ǔzǔ vēεwa ní wiio lǔ.
 Wii dǔ, kási pǔna wii no.

³⁴ An wii dǔ za Esebǔ e Eleale ní Yaazao,
 za Zoaa e à gè pè Olonaiǔ ní Egala Selisiaowa,
 asa baǔ Niǔliǔ í bà lǔε se.

³⁵ Gbē pǒ aǎi sa'o gulesǔwa,
 aǎi tulaletikateǔ ní diiǔneǔ,
 má ní midε Mǔabu búsuue.
 Ma Dii máme má ò.

³⁶ A yái ma nǔse lé ǒǒ lán kule'ǔwa Mǔabuǔne,
 ma nǔse lé ǒǒ lán kule'ǔ wà Kilalεsedeǔne,
 asa an àizεε pǒ aa nàaaǔ gèzεεε.

³⁷ An baade migbaa lè,
 aa ní lekāna wà,
 aa ní ǔ lili mípii,
 aa zwǎnkasaǔ dǔdǔ ní pi.

³⁸ Mǔabuǔ lé búbuape
 ní kpéǔ musu píi ní ní gāεǔ píi,
 asa ma ní wiwi
 lán ta pǒ gbēε yeiowaε.
 Ma Dii máme má ò.

³⁹ Bíli Mǔabuǔ kǔ, ǔ aale wiipe,
 aale kpekpa ní wío.
 Mǔabuǔ gǔ láanipǔ ǔ,
 sǔkēngu pǒ ǔ gbē pǒ liaǎziǔne.

⁴⁰ Ma Dii ma mè:
 A gwa, wǎε yǎakpa Mǔabuǔla,
 wà kúu'ò lé sumá.

⁴¹ Wa léε Keliowa,
 wa wéε bíideǔ sí.
 Zí bee sǔ a kē Mǔabu ne gǔnaǔgu
 lán nǔε pǒ lé ne'i wǎwǎkewa.

⁴² Wa Mɔabuɔ mɔɔnzɔ,
an bui aɔ ku lɔɔ,
ké aa kuabliia yáí.

⁴³ Ma Dii ma mɛ, Mɔabuɔ,
yāpāsí ní ɛo ní baio lé á dá.

⁴⁴ Gbé pɔ lé bàale yāpāsipiɛɔ zu ɛue,
mé bai a gbé pɔ bɔ ɛpi guuɔ kú,
asa má tó Mɔabuɔ wetāgɔɔ kaɛ.
Ma Dii máme má ò.

⁴⁵ Olo'olobonaɔ yèɛɛ làa,
aale mikpakii wɛɛɛ ɛsebɔ uei,
ɔ té fɛɛ ɛsebɔ,
tɛɛpiɔ bɔ kí Siɔ wɛɛpiu,
àɛ kú Mɔabuɔ miwa,
àɛ kú zɔakanapiɔ dɔwa.

⁴⁶ Waiyoo á Mɔabuɔ!
Kɛmɔsi gbàgbanaɔ mǐde!
Wà á nɛgɔɔ kùkù zìzɔɔ ũ,
wà á nɛnɔɔ nàaa wà tàrínɔ.
⁴⁷ Ma Dii ma mɛ gɔɔgbɛzāzī
má su ní Mɔabuɔ ní pá ziu.

Lá yá a zɔɛ Mɔabuɔwan we.

49

Yá pɔ a Amɔniɔ le

(Eze 21.28-32, 25.1-7, Amɔ 1.13-15, Sof 2.8-11)

¹ Amɔniɔ yá musu Dii mɛ:
Isailiɔ nɛgɔɔ vɔo lé?
Aa túbiblenɔ vɔo lé?
Akea táa Mɔlɔku gɔ Gada bùsu vɔi?
Bóyái aà gbàgbanaɔ ku a wɛɛɔui?

² Ma Dii ma mɛ,
a gɔ lé mɔ ké má kúkua dɔ
Amɔniɔ mɛɛwia Labawa,
i gɔ bezia ũ.
Isailiɔ i tesɔ a zɛɛwiaɔwa,
aai gbé pɔ ní yá yāpiɔ ya sɔ.
Ma Dii máme má ò.

³ ɛsebɔdeɔ, à wiile,
asa Ai kàalɛɛ.
Labadeɔ, à búbuape,
í zwānkasaɔ kákaála,
í ázia gbɛgbɛ,
à bàabāabo á wɛɛ bíidepiu,
asa wa Mɔlɔku sɛɛ taò sánu
ní a gbàgbanaɔ ní ní kíaɔɛ.

⁴ Bóyái áɛ íanadā
á guzule táaedeɔ yá musui?
Pɔɔbɔzākenaɔ, i á àizɛɛ náaike

à mε: Deo mé aa f̄́ léléwái?

⁵ Ma Dii Lua Zigōde,
 má tó bui p̄́o liaaázio gili gēáguε,
 aai péwá ápii,
 gbēε ku à á gbé p̄́o fáaaao káaaο.

⁶ Gbezã má su ní Am̄nio ní pá ziu,
 ma Dii máme má ò.

Yá p̄́o a Ed̄ũ le

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Eze 25.12-14, 35.1-15, Am̄ 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

⁷ Ed̄ũ yá musu Dii Zigōde m̄̀:

Ṣ̄nae ku Temani bo lé?
 Laaideo ledama làa yã?

An ṣ̄no gèzεa yã?

⁸ Dedādeo, à εa ní bao,
 í gε ulε gbè'εo guu,
 asa má tó á Esau buio yã'e
 á wetāḡo pie.

⁹ Tó v̄εk̄o z̄z̄nao mé m̄̀ s̄́ á v̄εbuo,
 v̄ε k̄na ṣ̄ aa tóεo lò?

Tó kp̄́io mé gēázi gwá s̄́,
 p̄́o p̄́o an p̄́o d̄wà ṣ̄ aa se adoo lò?

¹⁰ Mapi s̄́ má Esauo p̄́o pilimá píie,
 má bo má ní ulek̄io guε,
 aa naalek̄i e guei bo.

An néo ní ní daεo ní ní gbédeeo gaga,
 an bui ao ku bo.

¹¹ A tone p̄́o gwana v̄io to we,
 má o liazi.

A gyaa gbēandoo i ma náaike bo.

¹² Ma Dii ma m̄̀,
 tó gbé p̄́o aai ka ma p̄́o k̄ma í mioo s̄́ wa m̄̀,
 ápio s̄́ á bo p̄́e?

A bo p̄́o, á mi s̄́ε.

¹³ Ma Dii má s̄́ ní maz̄iao,

Bozela a ḡo bezia ũε,
 io da gii lán gbáawa.

Ao de lánip̄́o ũ, láaip̄́o ũ,
 a z̄εwiao io da gii ḡo pii.

¹⁴ Ma baomà Diiwa,
 wà z̄inae z̄i buiowa aà oné,
 aa k̄o k̄aa aa gε léléwá,
 aa fεε gé z̄ikaiáno.

¹⁵ A ma! Má tó à ḡo kp̄́ε buio guu,
 w̄lio sakaágu.

¹⁶ A n̄̀se p̄́asi ní á k̄amaio mé á s̄́s̄.

A gbé p̄́o a gbe k̄é á kp̄́e ũ,
 á z̄leε gb̄s̄is̄i musu,
 baa ké a á sakpe dà musumus̄ lán baεwa,
 má á b̄εε.

Ma Dii máme má ò.

¹⁷ Eḁũ bùsu a g̃ wáiwai,
yápi i di gbé p̃ l̃é g̃e weowa,
aaiḁ a láanike wét̃ea p̃ wà m̃dè yáí.

¹⁸ Aḁ de lán Sḁḁũ ní Gḁmḁḁḁ*
ní w̃éle p̃ kú ní saeḁ m̃b̃nz̃awae.
Gb̃e a z̃le weo, baa do.

Ma Dii máme má ò.

¹⁹ Lá ñḁmusu í b̃ Yuud̃e dàou
à g̃e bualoũ àizeedeu,
màa má Eḁũḁ ya mà ní b̃le ní bùsuu g̃ḁ,
mí gbé p̃ má s̃e dile we.

Déme muaamanḁi?

Déme a f̃ ma gb̃ea a yáii?

Dḁaana kpele mé a f̃ ze gim̃ei?

²⁰ Ayāmeto à yá p̃ Dii z̃èḁ à ke Eḁũḁne ma
ní yá p̃ a dile Temanideḁ musuo.
Ñḁmusupi a ní ñeḁ naaa taḁ lán s̃awae,
i ní bualoũpi d̃eḁnz̃ ní yáí.

²¹ An kw̃ea a t̃le lualua,
wa ní wii ma e Ísia T̃eai.

²² A ma! Ib̃e a f̃le kúu'omá,
i a g̃s̃ia poo B̃zela.

Gḁḁ bee s̃ a k̃e Eḁũ neḁnaḁgu
lán ñe p̃ l̃é ne'i wāwākewa.

Yá p̃ a Damasi le

(Isa 17.1-3, Am̃ 1.3-5, Zkl 9.1)

²³ Damasi yá.

Amatadeḁ ní Aapadadeḁ g̃e g̃ k̃pá ní w̃éi,
ké aa bao íi mà yáí.

An s̃ ze a t̃eḁo lán ísia íwa,
an ñeḁ ḁa doũ.

²⁴ Damasideḁ kúsu kw̃e,
aale olo'olobo,
aa l̃k̃wa ní bao.
P̃sia ní wāwāo t̃má,
lán ñe p̃ l̃é ne'íwa.

²⁵ B̃yáí aai b̃le wà w̃éle t̃depi tò weo ni?
M̃eḁwia p̃nadepi.

²⁶ W̃élepi èwaasoḁ k̃e a zeḁ guue,
wi a z̃ig̃ḁ deḁ z̃l̃beezi p̃i.
Ma Dii Z̃ig̃ḁde máme má ò.

²⁷ Má t̃eḁ Damasi b̃íḁwa,
kí Benadada zegik̃i i t̃ékũ.

Kedaaḁ ní Azoo bùsudeḁ

²⁸ Kedaaḁ ní Azoo bùsu p̃ Babeli kí Nebukañza l̃l̃emáḁ yá musu Dii m̃e:
A f̃le gé l̃l̃ei Kedaaḁwa,
í guk̃pedepiḁ d̃eḁnz̃.

* **49:18** Daa 19.24-25

29 Wa ní zwàakpɛɔ ní ní pɔtuɔɔ símá,
wi tá ní ní zwāa pɔ aai da ní kpéuɔ
ní ní yiongoɔ ní ní pɔɔ píi.

Wi wiidɔmá: Vía pɔɔ liaaázi!

30 Azoo bùsudeɔ, à bàale fāaa,
í ge ulɛ gbè'ɛɔ guu.

Ma Dii mámɛ má ò.
Babeli kí Nebukanɛza yāsèánɔ,
à lekpaaiázi ní gbéɔ à mɛ:

31 A ge léle bui pɔ kálea dɔdɔa,
aale nízia náaikɛɔwá.

An wéleɔ gbaɔ ní gbáaɔ vío,
aamɛ ká we rítɛɛ.

Ma Dii mámɛ má ò.

32 Wa ní yiongoɔ naaa,

wi tá ní ní zuɔ dasidasí.

An gbé pɔ aai mizɔiɔ,

má tó yá bɔ gupiiu à ní le,

mí ní fāaa dúnia gola síiɔu.

Ma Dii mámɛ má ò.

33 Azoo bùsu a gɔ gbɛgbonaɔ tòo ũɛ,
iɔ da wáiwai gɔɔpii.

Gbɛɛ aɔ ku we bo, baa do.

Elaũ bùsu

34 Dii yá'ò ànabi Zelemiiɛ Elaũ bùsu yá musu Yudaɔ kí Zedekia kpalablea daalɛgɔɔ à mɛ:

35 Ma Dii Zígɔde ma mɛ,

má Elaũɔ sá é'ɛ,

asa sápi ɔ aale gbāa'ewà.

36 Má dúnia gola síiɔ íana gbaemá,

mí ní fāaa gupiiu.

Bùsue ku ké an lala'onaɔ gí tauio.

37 Má Elaũɔ káde ní ibɛɛ pɔ aale ní wɛɔnɛ,

mí yáyiamá ní pɔfɛ pāsio.

Ma Dii mámɛ má ò.

Má pé má ní fɛndao

e mà ge ní midɛɛ.

38 Má Elaũɔ kía ní ní dɔaanaɔ dedɛɛ,

mí a kpalabaa kpále an bùsuu.

Ma Dii mámɛ má ò.

39 Gbezā má su ní Elaũɔ ní pá ziu

Ma Dii mámɛ má ò.

50

Babeli dútuzɔa

(Isa 13.1-14.23, 47.1-15)

1 Yá pɔ Dii dà ànabi Zelemiiɛ a ò Babeli ní Babiloni bùsuo yá musun kɛ:

2 A baɔɛ bee kpa buiɔnɛ,

à dàlapoo da, í kpàwakeɛ,

ásu yāe ulenéo,

à mɛ wà Babeli sí,

an t́aa Beli gεε gǝ kpa a ẃei,
 an t́aa Melodaki gǝ ze ỳεεε.
 An ṕo ṕo aa p̄i dii ũ gǝ ń ẃio,
 v́ia ń t́aapio k̀u p̄i.
 3 Gugin̄antoo oi bui ḿe l̀elɛwà,
 aa a b̀usu k̀e ýaiyai.
 Gb̄e ku we lo,
 baa ǹb̄o se, aa bàalè b̀leue.

4 Ma Dii ma m̀e
 zibeez̄i Isailio ń Yudaο su s̄anu,
 aa ma Dii ń Lua k̄i wεεε ń olo.
 5 Aa Siōna źe gb̄ea, aai mipɛwà,
 aai naa, ma bàa io k̀úrn̄o ḡo p̄ii,
 a ýa a s̄ánguo.

6 Ma gb̄é de lán s̄a s̄as̄aowaε,
 an d̄oanao ḿe tò aa liaaliaa,
 ̄ aa p̀o b̄o z̄ak̄emεε gb̄es̄is̄io musu.
 Aa g̀e gb̄es̄is̄i musu le,
 aa s̀u s̄is̄i musu la,
 e aa g̀e z̄a ń k̀úkiwa.
 7 Gb̄é ṕo b̀om̄ao ń m̄o m̄o.
 An ibεεpio m̀e wa t̄aae v́io,
 asa aa duunak̀e Diiεε.
 Dii ḿe ń kaa s̄iande
 ṕo an deziο ẃe d̄o i ũ.

8 A b̄oε Babeli,*
 à Babiloni b̀usu to we.
 Aο de lán blesana
 ṕo d̄aaa kp̄asa p̀o n̄eowaε.
 9 Asa má bui z̄o k̄aaa gugin̄antoo oi b̀usu,
 mí ń sóike aa ge léle Babeliwaε.
 B̄o we aa gé z̄i'opooi, aai sí.
 An kaο de lán n̄eḡn̄ onade ṕo aali su asioowa.
 10 Aa Babiloni b̀usu p̀o naaa,
 p̄o s̄elenapio i k̄a.
 Ma Dii máme má ò.

11 A gb̄é ṕo i ma gb̄é p̀o naaa,
 lá ále tid̄n̄la, ále p̄onake ń ń p̀o,
 lá ále v̄iv̄i lán zununu ṕo lé p̀owenagb̄ewa,
 lá ále wiile lán s̄osaowa,
 12 ẃi a á da k̄u maamaaε,
 n̄oε ṕo á í gεε a gǝ kpa a ẃei.
 Aà buio i gǝ kp̄εε buio guu,
 aà b̀usu i gǝ gb̄aa gii ẃaiwai ũ.
 13 Gb̄e aο ku weo ma p̄of̄e ýai,
 a gǝ da ỳaaa píε.

* 50:8 Zia 18.4

Yápi a di gbé pọ́ lé dọ́ Babeliziowa píi,
aaiọ́ lesuikewà ía pọ́ wa dàwà yáí.

14 Kàzunao à zí'ọ́poo Babelizi,
ásu á kaọ́ wẹgwao, à ọ́zọ́i,
asa à duunakè Diiεε.

15 A kúkua dọ́wà gupiiu!

A mikpà má sa,
a bíiọ́ kwè, a gíiọ́ gbòo.
Lá Dii mé lé tọ́siwà,
à tọ́siwà,
à keè lá à kènéwa.

16 A pọ́tọ́naọ́ míọ́nzọ́ Babeli ní pọ́kekenaọ́.

Baade bọ́le tá a gbéọ́ kíi,
gbépii bàale ta a bùsuu,
gbāamọ́nedeọ́ ní ní fẹ́ndao yáí.

17 Isailiọ́ de lán sá pọ́ fáaaaọ́wa,
nọ́musuọ́ mé síngu.

Asiliọ́ kía mé ní mọ́mọ́ káau,
ọ́ Babeli kí Nebukanεza ní ké kélekele gbezá.

18 Ayāmeto ma Dii Zígọ́de Isailiọ́ Lua ma mè,
má Babeli kía ní a bùsudeọ́ wẹtá
lá ma Asiliọ́ kía wẹtáwae,

19 mí su ní Isailiọ́ ní dádákẹ́kẹ́i.
Aa pọ́ble Kaameli ní Basanao,
aai ká Ẹflaiū ní Galada sísíọ́ musu.

20 Ma Dii ma mè,
gọ́ọ́ bee wa sáa wεεε Isailiọ́wa, wa eo,
wa kpáleke Yudaọ́ duunai, wa bọ́wàọ́,
asa má gbé pọ́ ma ní bọ́piọ́ duuna kémáε.

21 A léle Melataiū bùsuwa,
í Pekodiọ́ dεdε à ní míọ́nzọ́.
Ma Dii máme má ò.

A yá pọ́ má díléé ke píi.

22 Zikakọ́fi ma dọ́ bùsupiu,
a wíwía zọ́.

23 Masana pọ́ dúńia wíwi píi yáa gwa wíwía sa sọ́e!
Babelipi gọ́ sọ́kẹ́ngu pọ́ ũ bui píie.

24 Dii baikpàne Babeli,
ní a yá dọ́o, ọ́ à n kú.

Wà zāmakène wà ọ́diema,
asa n sọ́lekè ní Diiοε.

25 Dii Lua Zígọ́de a làasi zé wè,
à bọ́ ní a pọ́fẹ́ gọ́kebọ́ọ́,
asa a zí ví Babiloni bùsuu à gé keie.

26 A bọ́le gupiiu à mọ́ léléwà,
í a dọ́ọ́ wẹwẹ́,
í a pọ́ọ́ káaa zùuuzuuu,
í a míọ́nzọ́, a kee su gọ́o.

27 A ní swanao dede,
à ní kòlokpakpa!

Waiyoo ampìo,
asa an wetāgɔɔ mé kà.

28 A gbéé pò bàalè b̀̀ Babiloni bùsuu,
aa sù Sibnao yāma, aale me,
Dii ní Lua t̀̀simá a kpé yá musu.

29 A kàzunao káaa Babelizi,
sadepiò i b̀̀okpa wà liai.

A gbēe su b̀̀oo.

A fiaboè aà yākeawa,
à keè lá a kènéwa píi,†

asa à kuabiiae,
à b̀̀ankù ma Isailio Lua pò ma kua adoawae.

30 A yáí tò a èwaasoɔ kwe a zeaɔu,
a zīgɔɔ gaga zibeezì mípii.

Ma Dii máme má ò.

31 Ma, ma íbelesènnɔ kàamaide.

Ma Dii Lua Zīgɔde máme má ò,
asa gɔɔ pò má díle mà n wetāwà mé kà.

32 Kàamaide a gēmbɔle à léle.

Gbēe ku à okaaàzio.

Má tesɔ aà z̄ewiaɔwae,
pò pò liaio i tékù píi.

33 Ma Dii Zīgɔde ma mè,
wà gbāam̀̀ Isailione ní Yudaɔ píi.

Gbéé pò tàr̀̀nɔ z̄izɔɔ ũɔ ní k̄̀a,
aa ḡ̀í ní gbaci.

34 Ama an Bona gbāa v̄̀i,
aà t̀̀n Dii Zīgɔde.

A z̄ēr̀̀nɔ, i to an bùsu íampa,
i gili gē Babelideɔgu.

35 Wa léle Babiloniɔwa ní f̄̀endaɔe.

Ma Dii máme má ò.

Wa léle Babelideɔwa

ní a d̄̀aanaɔ ní a ònɔnaɔ.

36 Wa léle ānabi egeɔnaɔwa,

wi ní d̄̀s̄̀ s̄̀ũɔ ũ.

Wa léle neḡ̀ɔnaɔwa,

an nis̄̀ina i na líwa.

37 Wa léle ní s̄̀ɔ́ ní ní z̄̄ikas̄̀goɔwa

ní bui pò lé z̄ēr̀̀nɔɔ,

aaí ḡ̀ɔ́ lán n̄̀eɔwa.

Wa léle ní làasiɔwa,

wí ní p̄̀ɔɔ naaa.

38 Wa léle ní swaɔwa, a í i ba,

asa t̄̀áa di ní bùsuue.

P̄̀v̄̀aipiò mé tò aa ḡ̀ɔ́ m̄̀isai.

† 50:29 Zia 18.6

39 Gbēgbonaɔ ní maiɔ mé aao kálea we,
kooñhūnaɔ iɔ z̄z̄z̄u.
Aɔ da bezia ũ ḡɔpiie,
gbēe aɔ ku we bau lo.

40 Lá Lua Sɔdɔũ ní Gɔmɔɔo suumpà†
ní wéle pɔ kú ní saeɔ,
màa gbēe aɔ ku Babeli lo, baa do.
Ma Dii máme má ò.

41 Gwa! Z̄iḡz̄ɔ b̄ò gugbāntoo oi,
bui z̄ɔɔ ní ní kíaɔ f̄ele dasidasi
za d̄unia léwa, aale mó.

42 Aa sáɔ ní s̄onaɔ kúkūa,
aa pásí, s̄osobisaideɔne.
Aa di s̄ɔɔ kpe,

an k̄ia dɔ lán ísia k̄ɔfiwa,
aale mó z̄i'ɔpooiñzi, Babeli.

43 Ké Babeli kía ní bao mà,
a d̄ɔ ké yá ḡiwaɔ, ã à ḡò d̄òlɔlɔ,
wāwā aà kú lán ne'iwāwāwa.

44 Lá n̄ɔmusu ì b̄ɔ Yuud̄e dàou
à gé bualoũ àiz̄eɔdeu,
màa má Babelideɔ ya
mà ní b̄ɔle ní b̄usu ḡz̄ɔ,
mí gb̄é pɔ má s̄è dile we.

Déme muaamanɔi?
Déme a f̄ɔ ma la a yáii?
D̄oana kpele mé a f̄ɔ ze gim̄eɔi?

45 Ayāme to à yá pɔ Dii z̄èò
à ke Babelideɔne ma
ní yá pɔ a d̄ile Babiloniɔ musuo.
N̄ɔmusupi a ní n̄eɔ naaa taò lán s̄aɔwaɔ,
i ní bualoũpi d̄eɔnz̄ɔ ní yáí.

46 Babelideɔ kúkūa k̄ɔfi a t̄ɔle lualua,
bui pii a ní wii maɔ.

51

1 Ma Dii ma m̄è, má tó ìan p̄okaalena f̄ele,
i Babelideɔ séle ní Babiloniɔ pii.

2 Má bui z̄iloɔ gbae Babeliwa,
aa b̄ɔ gupiiu,
aai lélewà yáyiawaḡɔɔ,
aai ní f̄áfā e an b̄usu ḡɔ da gii.

3 Asu to an k̄azunaɔ ní sá k̄áo,
ásu to aa ní m̄ò ulaɔ dao.
Ásu ní èwaasoɔ w̄enagwao,
à ní z̄iḡz̄ɔ míɔnz̄ɔ.

4 Aa kwe ḡeɔ ũ Babiloni b̄usuu,
wa ní z̄z̄z̄ɔ aa léle a z̄eɔu.

† 50:40 Daa 19.24-25

⁵ Isailiɔ́ n̄ Yudaɔ́á gyaɔ́ no,
 Dii Zígɔ́de n̄ Lua i pākpańzio,
 asa t̄aae p̄ wa k̄e Isailiɔ́ Lua
 p̄ a kua adoae Babiloni b̄usu k̄e z̄ai.

⁶ A b̄aaɛ b̄ɔɛ Babeli,
 á baade i a mib̄k̄ii w̄eeɛ.
 Asu to à gaga w̄éɛpi t̄aae yáio.
 Dii t̄osimaḡɔ́ mé p̄ila,
 a flaboné a z̄éwae.

⁷ Babeli de lán vua imib̄wa Dii ɔ́ziɛ,
 a tò d̄unia bui p̄ii a igb̄è k̄à.*
 Buiɔ́ a v̄ɛ m̄i, ɔ́ aa ḡò m̄isai.

⁸ Babeli a kwé k̄andoe, i ga.
 A ɔ́ɔ̀b̄è, í eɛe maè aà b̄owa.
 W̄iliɔ́ d̄ɔ́, a ḡi gb̄ágb̄aia?

⁹ Wa eɛe màma Babeliwa, i gb̄ágb̄ao.
 W̄a aà to we sa,
 w̄a baade a taa ke a b̄usu,
 asa aà t̄aae luab̄epuana lè,
 à gb̄à z̄ò luawae.†

¹⁰ Dii tò yá b̄òwanɔ́ na.
 A m̄ò w̄à gé yá p̄ Dii w̄a Lua k̄e dau siuiné Siɔ́na.

¹¹ A á kaɔ́ lé keke,
 í á s̄engbaɔ́ s̄éɛ!
 Dii M̄ede k̄iaɔ́ sóik̄e Babeliwa,
 asa à z̄è n̄ aà kaaleaɔe,
 i t̄osiwà a kpé yá musu.

¹² A d̄alapoo se à mip̄eò Babeli b̄iiwa.
 A z̄iḡɔ́ gba gb̄aa,
 í gud̄anaɔ́ gbae aa gé n̄ k̄úk̄ii!
 A gb̄éɔ́ z̄eze aa b̄onsae kené!
 Yá p̄ Dii z̄èò a kee,
 yá p̄ àɛ yá Babelideɔ́ yá musupi.

¹³ N k̄áɛ swa z̄ɔ́ sae,‡
 àizee t̄òma,
 n̄ beeo n̄ ka kaalea sa,
 n̄ ɔ́v̄ai'ea lé k̄à.

¹⁴ Dii Zígɔ́de s̄i n̄ az̄iao à mè
 má tó w̄a li Babelia lán kwaɔ́wa,
 wi k̄úkua d̄owà.

¹⁵ Dii mé t̄ɔɛ k̄e n̄ az̄ia gb̄ao,
 à d̄unia k̄áɛ n̄ az̄ia ònɔ́,
 à musu kp̄áɛ n̄ az̄ia w̄ez̄eò.

¹⁶ Tó Dii p̄na,
 í p̄ k̄ú musu ì k̄òfik̄e,
 ì to lou sisi za d̄unia léwa.

* 51:7 Zia 17.2-4, 18.3 † 51:9 Zia 18.5 ‡ 51:13 Zia 17.1

Dii ì bọ́ ní íanao a làasiu,
ì to lou ma ní píleao.

17 Gbēnazinao sọ̀u, aa yāe d̄so,
siao gēe a gō kpá ní wéí
táa pọ́ aa pìo yá musu.
Pọ́ egenaone, aa wēni vío.

18 Pọ́ gianaone, láanipone,
yákpalekegōzì aa midē.

19 Dii pọ́ de Yakobu buio baa ũ muaańno,
asa ɔ́me pọ́pii kè
ní bui pọ́ à ní sé a pọ́ ũ.
Aà tón Dii Zígōde.

20 Babeli, ní de ma gbéwiwibo ũe,
ma gōkebon n ũ.

Mi n se mà buio wíwiò,
mi ní kpala midennō.

21 Mi s̄o ní ní dikpenao wíwinno
ní zikasōgo ní s̄ogodeo.

22 Mi gōeo ní n̄eo wíwinno,
néfēnen gbēz̄o,
èwaaso ní wéndiao píi.

23 Mi sādānao ní ní s̄ao wíwinno,
z̄eo ní ní z̄u z̄ikenaō,
d̄aanao ní gbāadeo.

24 Má fiabo Babelideone
ní Babilonió píi á wáa
vái pọ́ aa kè Sionaē yáí.
Ma Dii máme má ò.

25 Gbèsisi b̄usudena,
ni d̄unia búu ɔ̀kpa,

ɔ́ ma f̄lennō sa.
Ma Dii máme má ò.

Má ɔ̀kàa kpanzi
mà n zu yātēue,
ní gō lán gbèsisi tékūawa.

26 Wa n gb̄ee se kped̄gb̄eo mide ũ
ge ēdaalegb̄e ũo,
asa níȳo de bezia ũ gōpiie.
Ma Dii máme má ò.

27 A gud̄ok̄ēk̄i dile d̄uniau,
à z̄ì kuupe b̄usu ní b̄usuo.

A gbābo buione,
aa gé lélei Babeliwa,
Alalata kía ní Mini kiao
ní Asehazi kiao sóikewà,
í z̄igō badeo dile aa gé léleiwà,
í s̄odeo gbaewà lán kwasut̄owa.

28 A gbābo buione aa géwà ní z̄io,

Mede kíaᵛ ní ní dᵛaanaᵛ ní ní gbāadeᵛ
ní bᵛsu pᵛ aale kiblewᵛᵛ gbᵛᵛ.

²⁹ Dúnia lé dee, àle pelembo,
yá pᵛ Dii lé yá ní Babelio gi kue.
A tᵛ Babiloni bᵛsu gᵛ bezia ũe,
gbᵛᵛe aᵛ ku we lo.

³⁰ Babeli ne gᵛᵛnaᵛ fᵛ zᵛiwa,
aa gᵛᵛ ye ní zegikᵛiᵛu.
An yᵛᵛᵛe làa aa gᵛᵛ lán nᵛᵛᵛwae.

Wà te sᵛᵛ ní beᵛwa,
wà ní bᵛle gbᵛᵛᵛ è'è.

³¹ Zinaᵛ lé dadakᵛle,
baokpanaᵛ tekᵛi,
aale gé baokpai Babeli kíae,
aa oè wà aà wᵛle bᵛu siwà,

³² wà swabuakᵛiᵛ si,
wà te sᵛᵛ dānaᵛwa,
gili gᵛᵛ zᵛgᵛᵛgu píi.

³³ Ma Dii Zᵛgᵛᵛde Isailiᵛ Lua ma mᵛ
Babeli keke gᵛᵛ kà,
a de lán pᵛwena pᵛ wa kàle zeu,
wàle go keᵛwae.

³⁴ Babeli kí Nebukanᵛza wá taitai,
à wá ké kélekele,
à wá tᵛ lán dāa giᵛwa.
A wá mᵛmᵛ lán kwāsawa,
à kà páupāu ní wá pᵛ maaᵛ,
ᵛ à ᵛzᵛwāzi.

³⁵ Siᵛnadeᵛ mᵛ
gbāa pᵛ Babelideᵛ mᵛné aa ní só,
to a yá wí ní musu.
Yelusaleᵛdeᵛ mᵛ
ní bᵛᵛ'i pᵛ Babiloniᵛ mᵛ,
to aa a gbᵛ'e.

³⁶ A yáí ma Dii ma mᵛ,
A ma! Má zeánᵛ, mí tᵛsié.
Má tᵛ an swada í ba,
má tᵛ an nibᵛnaᵛ gᵛ gii.

³⁷ Babeli a gᵛ gbᵛᵛze ũe,
gbᵛᵛgbonaᵛ tᵛo ũ, sᵛkᵛngu pᵛ ũ,
lāanipᵛ ũ, gbᵛᵛe aᵛ ku weo.

³⁸ Babelidepiᵛ pᵛna sānusānu lán nᵛᵛmusuwa,
aa ᵛᵛᵛ lán nᵛᵛmuᵛu néᵛwa.

³⁹ Gᵛᵛ pᵛ an me wā,
ᵛ má mᵛné ní í gbāao,
mí kákané, aai gᵛ dᵛᵛsai,ᵛ
aaᵛ i'o vusai gᵛᵛpii.

Ma Dii mámε má ò.

⁴⁰ Má n pále lán sãεbɔɔ
pó wàε mó n kòlokpaɔwa,
lán sàsakaɔ ge blesanaɔwa.

⁴¹ Wa léle Babeliwaε fá!
Wa dúnia wéle tɔdepi sie,
Babelipi i gɔ sɔkɛngu pó ũ buiɔne.

⁴² Isia a da Babeliaε,
a ikooa kɔfideɔ lélewà.

⁴³ Aà zɔεwiaɔ gɔ beziaɔ ũ,
aà bùsu i gɔ gbáa gii ũ.
Gbɛε aɔ ku weo, gbɛε a páao.

⁴⁴ Má fele n Belio Babeli,
mí tó aà pó pó a mòmɔɔ pispisi.
Buiɔ siu we ɔɔ, aà bíiɔ kwé.

⁴⁵ A bɔle a guu ma gbéɔ,
baade azia mibɔkii wele
ma pɔkũma pásí yái.

⁴⁶ Tó a bùsupi baœ mà,
ásu to sɔ kéáguo,
ásu to vía á kũo.
Yápási a fele bùsupiu,
kpaladeɔ fele n kɔo.

A yápi feena ma wɛa,
í a feena ma zii.

⁴⁷ Asa a gɔɔ lé mó
ké má fele n Babeli táaɔ.
A gbéɔ kwe gɛɔ ũ a guu,
bùsupideɔ gɛε i gɔ kpá n wéi.

⁴⁸ Luabedeɔ n zílèdeɔ gulake
Babeli yá musu nípii,*
asa bùsudenɔɔ bɔ gugbãntoo oi,
aa mɔ lélewàε.

Ma Dii mámε má ò.

⁴⁹ Lá Babelideɔ gbéɔ dède dúnia guu dasi,
Babelipi a wíε sa

Isaili pó aa n dedeɔ yá musu.†

⁵⁰ A Isaili pó a bɔ an fɛnda léziɔ,
à bɔ we, ásu zεzε weo.
A to Dii yá dɔágu za zãzã we,
í Yelusaleũ yáda á sɔu.

⁵¹ Wà yá liwɛε, ò wí wá kú,
bui ziloɔ gè Dii kpéu e aà kúkii,
wá gɛε gɔ kpá wá wéi.

⁵² Ma Dii ma mè, a gɔɔ lé mó
ké má fele n Babeli táaɔ,

* 51:48 Zia 18.20 † 51:49 Zia 18.24

gbé pò kè'ia Babiloni bùsu bũu guu aao aauke.

⁵³ Baa tó Babeli gbà zò luawa,
mé à a bíi lesí gbãa kàfi,
ma bùsudenao gbae aa ge lélewàe.

Ma Dii máme má ò.

⁵⁴ Babelideo wii ma do,
Babiloni bùsu wíwíwa zõ.

⁵⁵ Asa Dii a Babeli dúuzõe,
i to aà súu zõ mide.
Zigõ lélewà lán ikooawa,
an zoa io do lán isukaawa.

⁵⁶ Bùsudenao mo léle Babeliwa,
aai aà negõnao kúkũ,
aai ní sáo é'e,
asa ma Dii mi t̄simá
mà fiaboné a zéwae.
⁵⁷ Má íkaka aà kíaone
ní aà ònõnao ní aà d̄aanao
ní aà gbãadeo ní aà negõnao,
aai io vusai gõpii.
Ma Dii máme má ò.

⁵⁸ Ma Dii Zigõde ma m̄e
wa aà bíi ḡeale daai,
wa tesõ aà bole lesiowa.
Gb̄enazinao í ñada níziawa p̄ae,
bui isimagakpaa gbe a gõ té pò ũe.

Gea ní Zelemii taalao Babeli

⁵⁹ Nelia né Selaia, Maasea t̄õna ḡe Babeli ní Yudaó kí Zedekiao kíapi kpalablea w̄e síõde guu. Selaiapi mé kía b̄okpakii d̄aana ũ. Yá pò Zelemii dàen ke. ⁶⁰ Zelemii yãvái pò a Babeli lepio k̄e taala guu pii, ⁶¹ ò a ò Selaiae: Tó n ka Babeli, wetá ñ lác bee kyokené pii, ⁶² ní me, Dii mé ò á gue bee míõnzõe, gb̄ee ge potuoe ao ku a guu lo. Ao da bezia ũ gõpii. ⁶³ Tó n lápi kyokè ní làa, ba yewà ñ naaa ní gb̄eo, ní zu Uflata guoguo, ⁶⁴ ní me, màa Babeli a kpále fusai† yá pò Dii ȳiawà yái.

Zelemii yá lén we.

52

Yelusaleũ dúuzõa (2Kia 24.18-25.21)

¹ Ké Zedekia kà w̄e bao ní m̄endoo, ò à kía blè, à zòle kpalau Yelusaleũ w̄e kuẽdoe. Aà da tón Amutali, Zelemii né, Libena gb̄ée. ² A yá pò Dii yeio k̄e lá Yekonia k̄ewa pii. ³ Dii p̄okũma mé tò yápi Yelusaleũ ní Yuda bùsuo lè pii e à ḡe ní yá à ní goala.

Ɔ Zedekia b̄o Babeli kía yáu. ⁴ Zedekiapi kpalablea w̄e k̄eokwide guu, a mo kwide gõ kwide z̄í ò Babeli kí Nebukan̄eza mò lélei Yelusaleũwa, aapi ní a z̄igõ pii. Aa b̄okpà a bíi sae, ò aa gbà lesiwa dà aa liai. ⁵ Wa liaa w̄elepizi màa e kí Zedekia kpalablea w̄e kuẽdode guu. ⁶ A mo síõde gõ k̄eokwide z̄í ò n̄ana gb̄aakù w̄éleu, gb̄ee p̄oblea ví lo. ⁷ Ké wà bíi f̄ò, ò Yuda z̄igõ l̄ekõwa gwá, aa b̄òle ní bole pò kú bíi m̄en plaõ z̄anguoo kib̄e kaa sae, aa p̄èle Yuud̄e guzule z̄eu. ⁸ Ɔ Babiloni z̄igõ p̄èle kíapi gb̄eu, aa aà lè Yeliko gusalalaa. Zedekia

† 51:64 Zia 18.21

zìgɔ̀ fàaa aa àà tò we,⁹ ɔ̀ wà àà kù tàò Babeli kía Libla, Amata bùsuu. We wà yādàuaàla,¹⁰ ɔ̀ Babeli kía àà néo kòlokpakpa àà wáa. Libla we lo ɔ̀ à Yuda kía dèdeu. ¹¹ ɔ̀ à Zedekia wé b̀b̀b̀, à àà yè ní m̀daonao à tàaàno Babeli.* ɔ̀ à àà dàkpeu e àà ge ga we.

¹² Babeli kía kpalablea wè bao m̀ndosaide guu, a mo sode guu kwide zì ɔ̀ àà ìwa Nebuzaladā m̀ Yelusaleũ. Aàpi mé Nebukanēza d̀aiɔ̀ gbēzɔ̀ ũ. ¹³ ɔ̀ me tes̀ Dii kpéwa ní kibeo ní Yelusaleũ kpé p̀ii. Kpé zɔ̀ p̀ii lé, à tes̀wàe. ¹⁴ ɔ̀ a tò Babiloni zìgɔ̀ Yelusaleũ bíi gb̀o p̀ii.† ¹⁵ A taasideo ní gbé p̀o gè wéleuo náaa tàrno Babeli ní gbé p̀o gè ná Babeli kíawao. ¹⁶ ɔ̀ à taasideo tò we aao véebu ní bugbeo s̀wa.

¹⁷ ɔ̀ Babiloni Dii kpé m̀gotē péleo ní tadibɔ̀ ní íkakiio wíwi,‡ aa tàò Babeli p̀ii. ¹⁸ Aa tífukabɔ̀ ní péleuo ní filiadebɔ̀ ní au'elebɔ̀ ní g̀ɔ̀nɔ̀ ní m̀gotē p̀o p̀o wí Dii kpé zì keo náaa tàò lo.§ ¹⁹ D̀aiɔ̀ gbēzɔ̀pi tao ní tésibɔ̀ ní au'elebɔ̀ ní tífukabɔ̀ ní dauo ní g̀ɔ̀nɔ̀ ní imibɔ̀ p̀o wí vée kauo ní p̀o p̀o wa p̀i ní vuao ge ní ánuuo s̀le p̀ii. ²⁰ M̀pele m̀n pla ní íkakiipio ní m̀gotē zuswana p̀o kú a zío ní tadibɔ̀ p̀o Salomɔ̀ p̀i Dii kpé p̀o ũ, gbēe m̀gotēpi gbia lé d̀o, a gbia kè zài. ²¹ M̀pelepi lesí g̀sísuu bao plaplasaie, a gbèe s̀ kuεplapla. M̀pio gèele kà ɔ̀ne síisiiš, mé aa ε víví ní guu. ²² F̀ua p̀o kú ní musuo lesí g̀sísuu s̀soe. M̀gotē m̀daona tãa ní g̀ina p̀o wa kè lán gbəafu bəwa liaa f̀upiozi p̀ii. M̀pele m̀n plapio doũe. ²³ Gbəafu be g̀ina p̀o liaipio baso síisiišsaie, mé a ku m̀daona p̀o wa tãpi musu m̀n basobasoo.

²⁴ D̀aiɔ̀ gbēzɔ̀pi mé sa'onkia Selaia kù ní àà plaade Zefaniao ní bíibledšanao gbēon àaɔ̀. ²⁵ A gbēzɔ̀ p̀o de zìgɔ̀ d̀aana ũ kù wéle guu ní kía ìwa gbēon sopla p̀o à b̀má wéle guu ní zìgɔ̀ gbēzɔ̀ lakēna p̀o ì gbé tó dalauo ní g̀e gbēon bàa p̀o wà b̀má wéle guu. ²⁶ Nebuzaladāpi mé ní náaa tàrno Babeli kía Libla, ²⁷ ɔ̀ Babeli kía ní dède Amata bùsuu we.

Màa wà Yuda náaa ní bùsuu wà tàrno. ²⁸ Gbé p̀o Nebukanēza ní náaa à tàò dasilen ke: Aà kpalablea wè soplade guu ɔ̀ à tàrno gbēon àaa g̀e ní bao ní àaɔ̀ (3.023). ²⁹ A wè bao plasaide guu gbēon àaa síi ní baakwi ní plao (832). ³⁰ A wè bao ní àaɔ̀ode guu ɔ̀ d̀aiɔ̀ gbēzɔ̀ Nebuzaladā gbé náaa tàrno gbēon àaa àaɔ̀ ní basoplasoo (745). An dasi f̀le pii gbēon àaasoo leε síi ní àaa àaɔ̀ (4.600).

Yekonia gbaea (2Kia 25.27-30)

³¹ Yuda kí Yekonia taa Babeli wè bla àašsaide mo kuεplade guu baasoo ní plaode zì ɔ̀ Babeli kí Èvili Melodaki àà b̀ kpéu a kpalablea wè séia guu, à àà gbà gbāa. ³² A yāmaa dè, ɔ̀ à z̀lekíi p̀o de àà kía dee p̀o kuaàno Babeli p̀o kpàwà. ³³ Yekonia a dakpeunake'ula líle, ɔ̀ ìo p̀ble ní kío s̀nu e a wēni léu. ³⁴ Lá gu lé d̀ Babeli kía ìo p̀o p̀o a ní lé àà de kpawàe e à gè g̀o.

* 52:11 Eze 12.13 † 52:14 Eze 33.21 ‡ 52:17 1Kia 7.15-26 § 52:18 1Kia 7.45

WĒNALE

Yá pọ́ kú láe bee guu

Wēnale láe bee lee sọọ pii lé Yelusaleũ kaalea yǎ'o, ké an ibee Babiloni zígşọ̀ lèlewà e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587. Yudaọ kpala midēan we. A de lán músipi lé pọ́ Lua gbè Davidiē eebòwa ké à mè: Aà buiọ aọ kpalable gọọpii. Aà kpalapi aọ láaa vıo (2Sam 7.16).

Músi yá pọ́ kèpiọ tò gbé pọ́ aa bọuọ lé làsooke, ọ aa wèele wà yápi bọole dş. Déme gèwázi ní yáèò? Dii gè azıa gbéone ibee ũ yà? N beeo gbé pọ́ wà zıblémáo ní taaeò dş. A dıngu ké Dii wēnadşane lí láao mé a náai vı zş (Wēn 3.22-23). Yá bee ọ an wé gi doi, baa ké aa yá è.

Wēnakea Siınaē

¹ Wéle pọ́ wa diu yáa gş da gii sa be!

A tóbò buiọ guu yáa,

ş à gş lán gyaa gbēandowa.

A iko vı búsuwa yáa,

ş à gş zızo ũ.

² Io búbuape gwá,

aà oa ı ya ní wé'io.

Bui pọ́ yeaazi yáa,

an gbēe lé aà nòse ninièo.

Aà gbēnapio zıbınkpekèè,

aa gş aà ibeeo ũ.

³ Yudaọ ku zı gbāau ní taasio,

ş wà tàrınọ zızo ũ.

Aa ku buipáleọ guu,

aali ıampakıi eo.

An kua wétēapiu

an ıadamadeọ mò lèlemá nıpii.

⁴ Siına zéọ gá pii,

gbēe lé sé à mo dikpekei bo.

A bíibọleọ gş da gii,

a sa'onao lé aauke,

a wéndiaọ ku pọsiau,

wélepi ııkù.

⁵ Aà ibeeo mé gş aà vı,

aà wèlepiọ kálea dıdıa.

Dii mé mò ní pọsia beeo

tāae zş pọ́ Siınapi kè yái.

Aà ibeeo a gbéọ kpán'aekè

aa tàrınọ zızo ũ.

⁶ Siına gawi làa pii.

A kíaọ gş lán tue pọ́ kua sēwawa.

Aa yèee vıo,

ş aa bàalè ní yanaone.

⁷ Siınadeọ ıiaaliaa wétēa guu,

aale ní pọ́ maao beeke.

Ké aale gē ní ibeeo zı,

aai gbēe e à ɔ̀dàmáó.
Ké Yelusaleũ ibeɛɔ̀ aà wíwíá è,
aa aà yáalò.

⁸ Yelusaleũ duuna zɔ̀ɔ̀,
bee yá mé tò à gbālè.
Aà kpelanaɔ̀ lé aà kpebo sa
ké aa aà puizi è yáí.
Aàziawa àle aauke,
àle a mi pāpāu.

⁹ Aà gbāsí kú aà zwāawa,
i yá pó a a le dao.
Aà léleapi b̀ò gbéɔ̀ sae,
gbēe i waiyookeèò.
Ma taasi gwa Dii,
asa ma ibeɛɔ̀ lé yɔ̀ɔ̀ keae.

¹⁰ Aà ibeɛɔ̀ ɔ̀pèle aà àizeɛɔ̀wa.
Bui pó n giné aa gē n gbéɔ̀ kɔ̀kãaaɔ̀,
a è buipio gē n kpéu.

¹¹ Aà gbéɔ̀ lé aauke nípii,
aale poblea weele.
Aale ní àizeɛɔ̀ leũkpake
ní pobleao wēni badɔ́a yáí.
Wése n̄ gwa Dii,
wàle ma ke pɔ̀ɔ̀pɔ̀ɔ̀e.

¹² A gbé pó ále gē laɔ̀,
ma yá lé keé yāe ũo lé?
A wése à gwa tó yá'ɔ̀mae kà
pó pó wa kpàmaziɛwa.
Dii mé kpàmazi a pɔ̀kũma pāsí bɔ̀bɔ́aa gɔ̀ɔ̀.

¹³ Kua za musu à té gbàea wawāwā ũ.
A ba kpàmee ma táa'ozeu,
à ma ɔ̀aa.
A ma ke bezia ũ,
à ma to ní aafiasaio gɔ̀ɔ̀pii.

¹⁴ Dii ma tàaeɔ̀ kàkɔ̀u,
a tà zuu ũ.
A dàmee ma nɔ̀e,
ɔ̀ ma gbāa bùsa.
A ma gbéɔ̀ nà gbé pó aa f̄ɔ̀ ní fuoɔ̀ne ní ɔ̀zi.

¹⁵ Dii sakà negɔ̀na pó kú ma guuɔ̀gu.
A gbéɔ̀ kãamazi,
aa ma èwaasoɔ̀ kè kélekele.
Ma Yudaɔ̀ meeɛwíá léso,
Dii ɔ̀zɔ̀a a vēfēkíiu.

¹⁶ Bee ó ɔ̀ mále do,
ma wé'i lé kwé.
N̄sɛninina kumano kãio,
wàle weele ma nisina suo.
Ma néo gò gii,
asa ibee gbãamòmee.

17 Ma Siɔna, ma ɔkpà,
 ɔ gbēe ku à ma nòse nínimēeo.
 Bui pó liaa Yakɔbu buioziɔ
 ɔ Dii dīle aa gō ní ibeēo ũ.
 Ma Yelusaleŭ ma gō ibeēpiɔne lán pó gbāleawa.
 18 Dii yá nae,
 asa ma bɔ aà yá kpeē.
 Bui píi à swákpa,
 í ma yā'ɔma ma.
 Wà tà ní ma wéndiaɔ ní ma èwaasoɔ zìzɔɔ ũ.
 19 Ma lezù bui pó yemaziɔzi,
 ɔ aa zibɔnkpekèmeē.
 Ma sa'onao ní ma gbēzɔɔ kèsai ma zeaɔ guu,
 gɔɔ pó aale ble weēle,
 aa ní wēni ba dɔɔ.
 20 Dii, ma taasikea gwa,
 ma nòse lé tékū.
 Ma túlu yà,
 asa ma pã n yáa maamaae.
 Zi ma gbéɔ blè gāae,
 mé gaga ku ua.
 21 Wà ma aaukea mà,
 kási má nòseninina vío.
 Ma ibeēo ma taasikea bao mà,
 aale pɔnake ní yá pó ní kèmeēo.
 To gɔɔ pó n a yā'ò ká,
 aai gōmawa.
 22 N ní vāikea bɔné gupuau,
 ní kené lá ní kèmeēwa ma tàae yái.
 Ma aaukea zɔɔ,
 ma sō yèēē vī bo.

2

Ia pó Dii dà Siɔnawa

1 Gwa lá Dii pɔkūma kù Siɔnaa lán suawa.
 A Isailio beēe pó zò luawa pàle zīle.
 I a gbadibɔpi yāda a pɔfēgɔɔo.
 2 Dii Yakɔbu buio kpéɔ dāaí ní wēnagwasai,
 à Yudaɔ meēwia zegikīio kwè a pɔfē guu,
 à kèse tò a kíao ní ní kpalaowa zīle.
 3 Aà pɔkūma pāsī guu à Isailio gbāa kò'è.
 A a ɔbòle ní yáu an ibeēo wáa.
 A kù Yakɔbu buiowa té ũ ní pó pó liaio píi.
 4 A sagòle lán ibeēwa,
 à ɔkà sáu.
 A gbé pó kèe maa yāaɔ dède píi
 lán wèlewa.
 A a pɔkūma pìpi Siɔnawa
 lán téwa.

⁵ Dii gò lán ibεεwa,
 a kè Isailiɔne sàabu.
 A ní kibεɔ dàai,
 à ní wéle bíideɔ kwè.
 A tò búbua ní wēna wiio kàfi Yudaɔ mεεwiau.

⁶ A a kpé gbòo à gò lán kaawa,
 à a gbéɔ káaakiipi wiwi.
 Dii tò dikpe ní kámabogɔɔo yá dɔ Siɔnadeɔgu bo.
 Aà zafēa zɔɔ guu i kía ní sa'onao gwa pɔe ũo.

⁷ Dii gí a gbagbakiizi,
 à pākpà a kpéi.
 A kibe kpé gbāaɔ nà ibεεɔne ní ɔzi.
 Aa kúkuakè Dii kpéu
 lá wí ke dikpe zíwa.

⁸ Dii zè ní Siɔna bíi gbooaɔe.
 A ba yòwà, i gí ɔtɔiwào.
 A tò a bíiɔ lé pia, aa gò kèlekεle.

⁹ A bɔle gbaɔ v̄le tɔɔleu,
 a gbáaɔ è'e kpéekpee.
 A kía ní a néo gò buipáleɔ guu,
 wa ikoyā kúa bo.
 A ānabiɔ lí yá pò bò Dii kíi e bo.

¹⁰ Siɔna gbēzɔɔo zɔleá zíle,
 an lé kpaaŭa.
 Aa búsukà ní miu,
 aa zwānkasaɔ kàkaŕla.
 Yelusaleŭ wéndiaɔ mi gò péleá zíle.

¹¹ Ma wé lé wo ní ɔɔbo,
 ma nòse lé tékū.
 Ma pɔ yá dúuduu ma gbéɔ dεdeá yái.
 Néfēnenaɔ ní nétēnaɔ kále ma gāaɔ yēεesai.

¹² Gɔɔ pò aale léle gāaε
 lán gbé pò kè'iaɔwa,
 aale ní daɔ la aa mè:
 Wá pɔblea ní imiao e má ni?
 An wēni lé gēzeá ní daɔ kùe.

¹³ Yelusaleŭ, má one kpelewa ni?
 Bó má n leεŭdì?
 Mεεwia léso Siɔna, bó má me n muaaɔ
 mà ní nòse nínineí?
 N bò ε zà lán ísia εwa,
 déme a fɔ n gbágbái?

¹⁴ N ānabiɔ yāpā gii ène.
 Aai n yāvāi bɔne gupuaɔ aa n kē zɔblewao.
 Yāpā gii pò aa ène n sāsā.

¹⁵ Gbé pò lé gēɔ pii aalɔ ɔtaale,
 aaiɔ lesuikema Yelusaleŭ,
 aaiɔ mikεne déŭdeŭ.
 Aai me, wéle pò a kefena kè zài,

dúnia píi pɔnakɛbɔpin wee?

¹⁶ N ibɛɛɔ lé lɛdɔma píi,

aalɛ lesuikɛma.

Aalɛ swaa biima,

aalɛ mɛ wá dàai,

wá wé dɔ gɔɔpizi yāaɛ,

wa wɛsɛ sa.

¹⁷ Dii kè lá à zèowa,

à yá pɔ a dīlɛ za zi pàpa.

A n kwɛ n wēnagwasai.

A tò ibɛɛɔ pɔnakè n musu,

à n wèlɛɔ gbà gbāa.

¹⁸ Siona, to n bīi wiilɛ Diizi ní nòsɛɔ,

to n wé'í àò bàalɛ lán swa'iwa fāanɛ ní gwāasinao.

Nsu kámaboo,

nísu to n wé íampao.

¹⁹ Fɛlɛ wii kau gwá gudɔanao kɔ lɛũkpakɛgɔɔ.

N n sɔ wē Diie,

ní ɔɔaàzi n né pɔ lé ga ní nɔanao zɛauɔ wēni yái.

²⁰ Dii, gwa n gwa!

Dé n yá bee taa kèè yāai?

Nɔɛɔ ní né pɔ aa ní í aa ní kuɛɔ soa maan wea?

Sa'onao ní ānabiɔ dɛdɛa n kpéu maan wea?

²¹ Néfɛnɛn gbɛzɔɔ gɛɔ gè kálɛa zɛau luutɛu.

Wà ma èwaasɔɔ ní ma wéndiaɔ dèdɛ ní fɛndao.

N ní dɛdɛ n pɔfɛgɔɔ,

n ní kaalɛ ní wēnagwasai.

²² Lá ni gbéɔ kāaa dikpɛgɔɔ,

màa ní tò yāpāsí liamazi.

N pɔkūmagɔɔ gbɛɛ i pilimao,

gbɛɛ i e bò.

Ma ibɛɛɔ gbé pɔ ma ní gwá ma ní kuɛɔ mīdɛ.

3

Wɛɔa nòsɛniniai Dii kíi

¹ Má dɛ gbé pɔ Dii pɔkūma gotòwà à taasi è ũɛ.

² A ma ya à ma kpa gusiaue,

i kɛ gupuu no.

³ Mámɛ Ìɔ ɔtɔa gɔɔpii,

a láaa vīo.

⁴ A tò ma mɛ ibàba,

à ma wáɔ wīwi.

⁵ A kona ní mɛkɛmuunao liamazi lán bīiwa.

⁶ A tò ma ye gusiau

lán gbé pɔ gá à gègɛɔwa.

⁷ A gī liamazi, má fɔ bɔɔ,

à mò gala gbiaɔ kpámɛɛ.

⁸ Ma wiilè, ma suabalɛ zùààzi,

kási i swáɛmazio.

⁹ A gībò ní gbè gbɛnɛɔ,

a pà ma zéa a dè.

¹⁰ A gòmεε lán gbεaana pó naalea
ge nòmusu pó ye láuwa.

¹¹ A zé sĩa, à ma taitai,
à ma òkpà.

¹² A a ka kpà sáa,
ō à ma dilε pó pó á pá ũ.

¹³ A a gbàla kaò tò ma baluwa.

¹⁴ Ma gō ma gbéone pó yáaba ũ,
aa ledàmanò m̄pii.

¹⁵ A blε k̄sā ò'omεε,
à ma kaka ní gōio.

¹⁶ A gbèkòso kpàa, ma swaa è'ε,
à ɔzōa tufua.

¹⁷ A ma kē aafiawa,
má dō bō wī mε nama bo.

¹⁸ Ɔ ma mē, ma gō yēesai,
ma wé dō Diizi bo.

¹⁹ Ma liaaliaaa wētēa guu dōmagu,
a demεε gōi ní konao ũ.

²⁰ Yápi bo dōmagu maamaae,
ō ma kúsu kwè.

²¹ Yá pó bo dōmagu

ì to ma nòse àò daa doŋn ke:

²² Dii gbēke mé tò wi midεo,
aà wēnadōanε lí láao.

²³ Aà year̄zi bo dafu lá gu lé dōε,
a náai vī zōo.

²⁴ Ma mē, Dii mé ma baa ũ,
a yái má sōaaàzi.

²⁵ Dii maa gbé pó an wé dōaàziōne,
gbé pó aale aà k̄i wεεleo.

²⁶ Wεdōa Diizi zōasai à ní suaba mé maa.

²⁷ A maa gbé taasi fō a èwaasogōε.

²⁸ Aà zōle ado k̄ilikili,
asa Dii mé aà dàu.

²⁹ Aà a mipεle bùsuu,
bo wεdōaàzi.

³⁰ Aà a gεε dō gbé pó ye a s̄ankεε,
i to wí a kú.

³¹ Asa Dii lí gí gbéi à aà tò we gōopiio.

³² Baa tó à aà dà taasiu,
ì aà wēnagwae a gbēke zōo léu.

³³ Dii lí gbé swágaga ní pōnaoo,
ìli aà da taasiu pāo.

³⁴ Tó wàle ɔzō z̄izōowa dūnia guu guei,

³⁵ tó wàle ní yá málεné Lua Musude kpé kpεεε,

³⁶ tó wàle yákpaleke gbéone kolea,
Diipi lé eo lé?

³⁷ Déme a fō mε á kε, i kε,

tó Dii i a zεb̄o ni?

38 V̄ai n̄ maa o í gb̄é le Lua Musude lé saia?

39 Gb̄ēnazin b̄éé né zé v̄i à z̄oaka a duuna íadama yá musuo.

40 Wà w̄éte wá kuai wà gwa maamaa,

wí εa su Diiwa.

41 Wà ɔ̄o Luazi musu n̄ n̄sem̄endoo, wí m̄e:

42 Wa duunakè, wa swágb̄akè,

̄ni s̄uukewano.

43 N p̄ok̄uma k̄akanla, n p̄ewá,

n wá d̄ede wá w̄ēnagwasai.

44 N s̄oɔ luab̄epuanau,

ké n̄su wá wabik̄ea mao yáí.

45 N wá díle uk̄oɔ ge b̄isa ū buip̄aleɔ guu.

46 Wá ib̄eɔ swaa b̄iiwá m̄pii.

47 V̄ia n̄ zua baiuo mé ḡw̄ē

n̄ m̄sio n̄ kaaleao.

48 Ma w̄é'í lé bàale lán swa'íwa

ma gb̄éɔ t̄oɔz̄o yáí.

49 Ma w̄é'í aɔ kw̄e z̄esaie,

aɔ k̄ámaboa v̄io,

50 e Dii ge w̄ezu z̄íle à e.

51 Yá p̄o ma w̄éle n̄oɔ lè,

ké ma wes̄ie, ma n̄se ɔ̄ok̄pà.

52 Gb̄é p̄o aa íb̄eles̄emano p̄ao

lé ma w̄e lán b̄āwae.

53 Aa ye ma w̄ēni b̄olia εu,

aa ma papa n̄ gb̄eɔ.

54 I d̄amala,

̄ma m̄e ma gae sa.

55 Kua za è títiu we

ma lez̄unzi, Dii.

56 Ké ma suaba wiilè, n̄ mà,

ni swákp̄a ma yáao.

57 Ké ma lez̄unzi, n s̄omazi,

n m̄e m̄asu v̄iak̄eɔ,

58 Dii, n z̄emano yákp̄aleu,

n ma w̄ēni sí.

59 N è lá wà ma yá m̄alem̄eε,

̄n yānakp̄aa, Dii.

60 N è lá aa ye t̄osia

n̄ v̄ai p̄o aa a lek̄p̄aaímazio píi.

61 Dii, n̄ mà lá aa ma s̄ōs̄ō

n̄ v̄ai p̄o aa a lek̄p̄aaímazio píi.

62 Ma ib̄eep̄io ɔ̄ lépe k̄o swáú,

aaɔ lek̄p̄aaímazi ḡoɔpiiε.

63 N n̄ z̄ōlea gwa n̄ n̄ f̄eleao,

ma t̄o mé ḡō n̄ le ū.

64 Dii, f̄laboné a z̄éwa,

k̄ené an yákea léu.

65 To an swá gb̄akū,

ní láaizímá.
⁶⁶ Pémá ní pɔfěo,
 ní ní t̀lɔz̄ dúniau.

4

Ia pɔ wa dà Sionadeɔwa

¹ Vua siakùè fá! Vua t̄ɛt̄ɛ l̀ì!
 Lua kpé gbè beedeɔ f̄aa zékpaawu píi.
² Sionade pɔ wàle ní beee leeũ ní vuao ȳaaɔ,
 wà ní díle lán ḡi ooɔwa,
 oobona ɔz̄iɛ.
³ Baa gb̄egbonaɔ ì ȳ́ kpá ní néɔwa aa miɛ.
 Ma gb̄éɔ s̄ɔ aa p̄as̄ikù,
 aa ḡò lán taataawa gbáau.
⁴ Né ȳ́minaɔ léna nàale ní lé musu imi yáí.
 Néɔ lé p̄ee gbea,
 kási gb̄ee lé línéɔ.
⁵ Né pɔ aai ble maa ble ȳaaɔ ḡò gemb̄eenaɔ ũ zeaɔ guu.
 Né pɔ wà ní gwá ní p̄kasa ɔdeɔ lé p̄blea weee bisau tufua.
⁶ Ma gb̄éɔ v̄aíkɛa de ɔɔɔũdeɔ duunala.
 Lua ɔɔɔũpi suumpà kándoe,
 gb̄ee i ɔdawào.*
⁷ An kíaa z̄ɛa de b̀untafaa ȳaa,
 an pípia de v̄i'ipua.
 An meɔ t̄ɛa lán lubiiwa,
 an zea maa lán safiiwa.
⁸ Tiasa an sia de nísi b̀òo góa,
 tó aa be ḡaaɛ, w̄li ní d̄o.
 Aa ḡò wákambaawu ũ,
 aa ḡò lán lí giiwa.
⁹ Gb̄é pɔ ḡaga z̄iuɔ mi na de
 gb̄é pɔ lé gaga ní n̄anaoɔla.
 Bua p̄ɔ kuo, aale ibaba,
 aa ḡò wooo.
¹⁰ Baa n̄e w̄enad̄nedeɔ ní néɔ f̀uukè nízia.
 An népiɔ ḡò ní p̄blea ũ ma gb̄éɔ t̀lɔz̄ɔa guu.†
¹¹ Dii p̄ɔf̄ɛ p̄alamá,
 à a p̄kũma p̄as̄i b̀òb̄omá.
 A tes̄ò Sionawa,
 à kù a ēwa.
¹² Dúnia kíaa ní gb̄é pɔ kú a guuɔ pii,
 aale e ȳaa Yelusaleũ ibeeɔ f̄ɔ ḡe a b̀oɔeɔ.
¹³ Aà ānabiɔ duuna ní aà gb̄agbanaɔ v̄aíkɛa yáíɛ.
 Aa gb̄emaawu d̄ede ní w̄éle guue.
¹⁴ ɔ aaiɔ ɔmalemale zeaɔ guu lán v̄iawwa sa.
 Aa gb̄alè gb̄edeapi yáí,
 gb̄ee lí we ɔkà ní p̄kasaɔwao.

* 4:6 Daa 19.24 † 4:10 Iko 28.57, Eze 5.10

15 Wīo wiidomá, à géi gbāsīdeo!
A géi, à géi, ásu okāwáo!
Aaḽo bàale wào liaaliaa,
buipáleo i oné: A e ào ku lao.

16 Dii mé ní fāaa ní oa fēnkpaao,
a ye à ní eo.
Wīli ní gbàgbanao gwa pœe ũo,
wīli gbēzōo wēgwao.

17 Wá wé do gbēzi aa dowále
e wá wé wò pã.

Kua gudōakii wa buie dā,
a fō wá suaba sōo.

18 Lá wále taa'o pii, wále wá wēe,
wili e wa bebe gāae lo.

Wá wēni gō lee, wá go ye pai,
asa wá kua lé kàe.

19 Wá gbēselenao wāa de kúu boa musua.
Aa pèlewázi gbēsīso musu,
aa wá dādā gbáau.

20 Kíá pó Dii kpà wá ían wēnide ũ,
aa aà kũ ní baio.
Wále e yāa ōme ao kpaawázi buipáleo guu.

21 A Edō ũ pó á kú Uzu būsuo,
à ví ào kēaa ní pōnao gíá!
Lua a a pōkūma í doé à mi à kã sōe,
í á pōkasao wolowá.

22 Siōnadeo, á íadama lé a ká,
wa táano zīzoo ũ lo.
Edō ũ, Dii a bōbōano ní á duunao,
í á wáikea wíé á musu.

5

Wabikēa kua íadamau

1 Dii, to yá pó wá lé dōngu!
Gwa ñ gwa lá wà widawá.

2 Buipáleo mé gō wá būsuo ví,
zīlo mé kú wá kpéo guu.

3 Wa gō netoneo ũ desai,
wá dao gō gyaao ũ.

4 I pó wá ví, wi lue wà gbasa mi,
baa wázla yàa wi ōabo wà lue sa.

5 Wá ibeēo looawála,
wa kpasa, wi íampakii eo.

6 Wa odo Egipio ní Asiliozi
ké wá ble e à mówá yái.

7 Wá maeo duunakè, aa ku lo,
ō an taaeo lé wí wá musu.

8 Zoo mé lé kiblewá,
gbēe ku à wá bo ní ozi.

9 Wi ble wēe kai guue

gbāamɔ̀nede pɔ́ kú sēuɔ́ yáí.

10 Wá b́áa wà lán oo pɔ́ ditɛawa,
nɔ̀ana mò ní mèwáa pásíó.

11 Wà gbāamò wéndiaɔ̀ne Siɔ̀na
ní wá Yudaɔ́ wéleɔ́ guuo.

12 Wà ḱiaɔ́ yèye ní ɔ̀wa wà ní loo,
wi beee d̄́ maez̄́ɔ̀neɔ.

13 Wí wísilɔ̀gbe di èwaasɔ̀ne,
nɛḡ́ɛnaɔ́ lé fu yàabaaawa.

14 Gbēz̄́ɔ̀ lí ḱaaa ǵaae loo,
èwaasɔ́ ḱámabò ní lesiao.

15 Wá pɔ̀na làa,
wá ɔ̀wáa ḡ́ búbuapea ũ.

16 Wá f̀ua gò wá miwa à lèlɛ,
waiyoo wápiɔ́, wa duunakè.

17 Bee yá mé tò wá pɔ́ yà,
yá beɔ́ yáí wá wé sisi.

18 Siɔ̀na gbèsísi ḡ́ bezia ũɛ,
we gbēgbonaɔ́ ì kilimpau.

19 Mpi Dii, niɔ́ kible gɔ̀piie,
n z̄́leá báawa láaa vío.

20 B́yáí wá yá lo s̄́anguí?

Nȳ́ wá v̄́aa e wá wēni léu yà?

21 Dii, to wà suma, wí su.
To wà ea su wá pá ziu.

22 Ge n giwázi f́iafia yà?
N pɔ́ f̀ewázi dúuduu yà?

EZEKIELI

Yá pò kú láε bee guu

Yelusaleũ Lua kpé sa'ona Ezekieli ku Isaili pò wà tàr̀ǹ Babiloniò guue e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 597, Nebukanéza lélea Yelusaleũwa séia gbea. A wè síiò gbea Lua aà sísi aà ke ānabi ũ. Kua zòbleu Ezekieli lé lèda Yuda pò wà tàr̀ǹ Babiloniòwa ní gbé pò aa gò Yelusaleũ b. Ké wà Yelusaleũ ní Lua kpéò kàale wè 587 guu, ò à ní nòse n̄niné, a òné aa wèdò Luazi.

Ezekieli wépingu'è dasi, bee gbea à yáò kèke seelaò ũ, aà yákeapio aà yādanε s̄ianapiliwàné. Dea sa'ona ũ guu à gbāakpà Lua kpé d̄oa yáwa maamaae, ní beeo à mè Lua kú ní a gbéò, baa Babiloni b̄usuu, i ke kpépi ò Lua kuu adoo (11.16). Baade yákeao de azia yá ũε (18), i ke gbēpāle yá no, ò à baade ḡsa gbé dafu ũ yā'ò à kpāle à síwà. A mè b̄ Lua a a Nisina da Isailiògu, aai vu (37) aai εa tá ní b̄usuu (11.14-20, 36.1-38).

Dii azia ɔba Ezekielie

¹ Ma wè baakwide guu, a m̄o síiòde ḡoò s̄ode z̄í, má kú ní z̄ìz̄oò swa pò w̄i m̄ε Kebaa sae, ò luabe wèaa,* ò ma Lua è wépingu'ea guu. ² Kí Yek̄onia ḡsa z̄ìz̄oò ũ† wè s̄ode guu ³ ò Dii yā'ò mapi sa'ona Ezekieli, Buzi n̄é Babiloni b̄usuu we. We Dii gbāa m̄dua.

⁴ Ké ma wezù, ò má è z̄aa'iana lé f̄ele gugbāntoo oi. Lou sa sísi, àle p̄ile, àle teke p̄uuu. Té pò kú a guoguo de lán mò t̄ēa b̄oiboiwa. ⁵ Pò kú tépi guu, a de lán pò b̄éε m̄n̄ síiòwa,‡ an taa b̄ò gbēnaz̄inawa, ⁶ āma an baade oa síiòs̄īī mé aa ḡs̄ia v̄i síiòs̄īī. ⁷ An gbáò s̄usu, an gbálaò de lán z̄ù swewa, àle teke lán m̄ogot̄ε ȳoawa. ⁸ Aa gbēnaz̄ina ɔ v̄i ní ḡs̄iaò z̄ie. An oa síiò ní ní ḡs̄ia síiò d̄oò aε ní kpeo, gbāt̄ēε ní gbāt̄ēeo, ⁹ an ḡs̄iapiò lé kák̄owa. Gu pò aale géu, aali lé liaao, aai gé ní aε màa ḡòε.

¹⁰ Lá an oapio den ke: An baade gbēnaz̄ina oa v̄i, mé aa n̄òomusu oa v̄i ɔplaa oi, zu oa ɔz̄εε oi, mé aa k̄uu oa v̄i b̄o ní kpe oi. § ¹¹ Màa an oao de. An baade ḡs̄ia p̄ooa musu plapla, aale kák̄owa, a pla pò ḡò n̄aanz̄i. ¹² An baade ì gé a aed̄oawae s̄usu. Gu pò an nisina tàu, we aai géu, mé gu pò aale géu p̄ii, aali lé liaao. ¹³ Pò b̄éepio kekeá de lán t̄eȳo ge s̄et̄ewae. Tépi gupua z̄oò, ì t̄aa'o pò b̄éε m̄n̄ síiòpio z̄ānguo. Lou lé p̄ilep̄ile tépi guu.* ¹⁴ Pò b̄éepio w̄aa lán loupileawa, aaiò gé, aaiò su.

¹⁵ Ké mále pò b̄éε oa síiòdepio e màa, ma wuluu è an baade sae t̄oole. ¹⁶ Wuluupio ní ní p̄oò lé teke lán gbè beεedewa, mé an síiò p̄ii aa doũε. Wuluupio kea taan ke: Ampii aa wuluu v̄i m̄n̄ plapla p̄āp̄āk̄o. ¹⁷ Tó aale t̄aa'o, aai gé aε ní kpeo, gbāt̄ēε ní gbāt̄ēeo liaasaie. ¹⁸ An wuluupio les̄i, ì to v̄ia ní kú, mé wé f̄if̄iwa à liai.† ¹⁹ Tó pò b̄éepio lé t̄aa'o, wuluupio ì be ní saeε. Tó pò b̄éepio f̄ele t̄oole aale gé musu, wuluupio ì f̄ele musu s̄oε. ²⁰ Gu pò an nisina tàu, we aai géu, an wuluuò ì f̄ele gé̄n̄o s̄ānuε, asa pò b̄éepio nisina kú ní wuluuò guue. ²¹ Tó pò b̄éepio lé t̄aa'o, an wuluuò ì t̄aa'oε. Tó aa z̄εaε, aaiò z̄εa s̄oε. Tó aa f̄ele t̄oolewa, wuluupio ì f̄el̄é̄n̄o s̄ānuε, asa pò b̄éepio nisina kú ní wuluuò guue.

²² B̄aluma kp̄al̄ea pò b̄éepio mia e musu, àle teke w̄asawasa lán d̄iwa.‡ ²³ B̄alumapi z̄ie an ḡs̄iaò p̄ooa, aale kák̄owa, an baade ḡs̄ia m̄n̄ plaplaò n̄aanz̄i. ²⁴ Ké aale t̄aa'o, ma ní ḡs̄iapiò k̄ia mà lán iz̄oòsuka k̄ōfiwa,§ lán Gb̄apiide b̄owa, lán z̄iḡoò z̄oawa. Ké aa z̄è, ò aa ní ḡs̄iaò n̄aaa. ²⁵ Ké aa z̄εa an ḡs̄iaò n̄aaaa màa, ma b̄o mà ní mia za b̄aluma musu. ²⁶ P̄oε kú ní mia b̄alumapi musu we lán kiblekila pò wa kè ní safiowa,* mé ma gb̄eε è z̄ōlea

* 1:1 Zia 19.11 † 1:2 2Kia 24.10-16 ‡ 1:5 Zia 4.6 § 1:10 Zia 4.7 * 1:13 Zia 4.5 † 1:18 Zia 4.8 ‡ 1:22 Zia 4.6 § 1:24 Zia 1.15, 19.6 * 1:26 Eze 10.1, Zia 4.2-3

kilapiu musu we lán gbēnazínawa. ²⁷ Má è, z̄sa aàpi léu e musu a de lán mò t̄ēa bóiboif† pó lé pipi lán téwawa, mé z̄ile oi de lán téwa. Gupua gbāa liaaaazi. ²⁸ Gupuapi b̀ lán nàali pó b̀ gɔɔ pó lou lé mawa. Dii gawi kekéá pó má èn we. Ké má è, ma wule ma gb̄eu ḡɔɔ, ̄ ma b̀ m̀, àle yā'om̄e.

2

Dii Ezekieli sísia

¹ A m̀: Gbēnazín né, fele ze mà yā'onno. ² Ké àle yā'om̄e, aà Nisina òim̄e à ma se ma ze, ̄ má mà àle yā'om̄e ³ à m̀: Gbēnazín né, mále n z̄i Isailiɔwae, bui swágbāade pó b̀ ma kpepiɔ. Ampio ní ní deziɔ aa z̄am̄e yáwae e ní a gbāo. ⁴ Gb̄é pó mále n z̄imápiɔ swá gbāa, mé aali ma yāmao. Oné Dii Lua mé lé yáe bee oné. ⁵ Aa swásei ge aa gí séii an swágbāa yáin nò, aao d̄s ké ānabi kú ní guu. ⁶ Mpi s̄ gbēnazín né, r̄isu viakené ge an yā'oaɔo. Baa ní kua leaa ní lesikaopiɔ guu, mé ní z̄ileá sóipiɔ kíi, r̄isu viake ní yā'oaɔo. Nsu to s̄ kēngu an yáio, asa swágbāadeɔne. ⁷ Tó aa swásè ma yáí ge tó aa swásiɔ, r̄isu gí oinéo, asa swágbāadeɔne. ⁸ Mpi s̄ gbēnazín né, swáse yá pó mále onei. Nsu swágbāake lán swágbāadepiɔwao. Le'ele, ní pó pó má daune só. ⁹ Ké ma wesè, ̄ ma ɔ è, a taala kooa kūa, àle òim̄e, ¹⁰ a pòo ma ae. Wà wēnale ní búbuao ní waiyoo k̄wà kpe pla pii.*

3

¹ A òim̄e: Gbēnazín né, pó pó òane só. Taalae bee só, ní ge ò a yā'o Isailiɔne. ² Ké ma le'ele, à taalapi dàum̄e mà só. ³ ɔ a òim̄e: Gbēnazín né, taala pó má òane ní léupi só, i n nòse ká. ɔ má sò. A kè ma léu na lán zówa.* ⁴ ɔ a òim̄e: Gbēnazín né, fele ge ò ma yápi o Isailiɔne. ⁵ Mále n z̄i bui pó an buiyā maa ía mé an yā'oa z̄i'ũ kíi, Isailiɔ mále n z̄imá. ⁶ I ke bui dasi pó an buiyā maa ía mé an yā'oa z̄i'ũ mé n̄ȳó ní yāmao kíi no. Tó ampio mále n z̄imá, aa swáse n yáie. ⁷ Isailiɔ we swáse n yáio, asa aali swáse ma yáio. Ampii an swá f̄e, an kua gbāae. ⁸ Má tó n kua à gbāa lá ní pówae. Má tó ò ze gí lá aa zè lé gíwa. ⁹ Má tó n kua gbāa à de gb̄ea. Nsu viakenéo. Nsu to s̄ kēngu an yáio, asa swágbāadeɔne. ¹⁰ ɔ a òim̄e: Gbēnazín né, swáse yá pó mále onei pii, n̄ȳó kūa n s̄u. ¹¹ Fele ge yā'o n gb̄e z̄iɔɔne, ní me Dii Lua mé yáe bee ò, tó aa swásei, ge aa swásiɔ.

¹² Aà Nisina ma se musu, ̄ ma k̄fi gbāa mà ma kpe wà m̀: Wà Dii gawide sáaukpa aà kúkii. ¹³ Pó b̄épiɔ ḡasiá leak̄wa k̄fi mé ò ní wuluu pó be ní saɔo k̄fi gbāao. ¹⁴ Nisínapi ma se ḡemano z̄éa, ma nòse òkpaa mé ma p̄o paa, āma Dii gbāa mé m̀a. ¹⁵ Ma ka z̄iɔ pó kú Telabibiɔ kíi Kebaa sae, ̄ ma z̄ile gu pó aa kuu we e gɔɔ soplá. Yá òia.

Isailiɔ gb̄aa laai

¹⁶ Gɔɔ soplapi gb̄ea Dii yā'òim̄e à m̀: ¹⁷ Gbēnazín né, ma n ke gud̄ana ũ Isailiɔne.† Swáse yá pó lé b̀ ma léuzi, ní ní gbaom̄e laai. ¹⁸ Tó má ò v̄aikenae a gae, mé ni aà gba laaio, ge ni ledawà aà mik̄e v̄aiwa ké à e à kuo, v̄aikenapi a ga a duuna yáie. Aà gaa yá s̄ a wi n musue. ¹⁹ Tó n aà gbà laai s̄, mé i mik̄e a v̄aik̄epiwao, a ga a duuna yáí, mpi s̄ n lé aɔ ku yápi guu b̀o. ²⁰ Tó maak̄ena a maakea tó mé àle v̄aike, má tó aà kpaguae, i ga. A ga, ké ni aà gba laaio yáie. Má maa pó a kè yáda b̀o. Aà gaa yá s̄ a wi n musue. ²¹ Tó n ledawà n m̀e asu duunakeo s̄, mé i duunakeo, aɔ kue, ké à n ledama mà yáí. Mpi s̄ n lé aɔ ku yápi guu b̀o.

²² Dii gbāa m̀a we, ̄ a òim̄e: Fele gé gusalalau, we má yā'oun̄e. ²³ ɔ ma fele ge gupiu, ma Dii gawi è ze we lá má è Kebaa saewa, ̄ ma wule ma gb̄eu ḡɔɔ. ²⁴ ɔ aà Nisina d̄deea à ma se ma ze, ̄ a òim̄e à m̀: Ge ò ḡe kp̄eu. Zetanle. ²⁵ N gbēnazín né, wa m̀oma ní bao, wi

† 1:27 Eze 8.2, Zia 1.15 * 2:10 Zia 5.1 * 3:3 Zia 10.9-10 † 3:17 Eze 9.1-9

kāne, ké nsu bɔ́ ní kǐi bàasio yáí. ²⁶ Má tó n léna naale n lé musu, ké nsu yá'oné, ní ní gba laaio yáí, asa swágbāadeɔn ní ũ. ²⁷ Ama tó ma yá'òne, má n léna gole, ní gbasá oné ma Dii Lua máme ma yáe bee ò. Gbé pɔ́ a swásei, aà séi, gbé pɔ́ a gii, aà gii, asa swágbāadeɔn ní ũ.

4

Koez̄sa Yelusaleūi seela

¹ Gbēnazin né, biliki dile n ae, ní Yelusaleū wéle taa kewà, ² ní koez̄si. Bòo kpákpai, ní gbà lesɔ́ da n liai, ní b̄usu kálékale a b̄iɔ́ sae, ní b̄ligboobɔ́ kále n liai. ³ Mò pèpèe se n péle mò b̄i ũ mpi ní wélep̄io zānguo, ní aedɔwà. Wà koez̄ò wélep̄izie, míme ní koez̄onapi ũ s̄. Bee iɔ́ de seela ũ Isailiɔ́ne.

⁴ Wúle n gbàt̄e ɔ́zeewa, ní Isailiɔ́ duuna sea e n wúlea n gbàt̄e piwa gɔ́ léu. ⁵ Ma gɔ́ òaa pla kwisai (390) dílene n̄yɔ́ Isailiɔ́ duuna sea e an duunakea wé dasileu. ⁶ Tó n bee kè ní làa, ea wúle n gbàt̄e ɔ́plaawa, ní Yudaɔ duuna sea e gɔ́ bla. Ma ní duunakea wé dílene, wé dodo gɔ́ dodo. ⁷ Aedɔ Yelusaleū pɔ́ n koez̄i piwa, ní n ula gàs̄ s̄s̄, ní ānabikeke a yá musu. ⁸ Má ba kāne, ké nsu lilek̄i eo yáí, ní wúlea n gbàt̄e kpe dopiwa e koez̄ogɔ́pi ge paò.

⁹ Mase ní naao ní bláao ní nasio ní éseo ní weao se ka ta doŭ guu, ní a bleke n̄yɔ́ ble gɔ́ òaa do kwisai pɔ́ n̄yɔ́ wúlea n gbàt̄e wapiu. ¹⁰ Nili ble pɔ́ n̄yɔ́ ble lá gu lé dɔ́ ȳ kiloowa galaŭ òaa dodo, ní ble yóbiyobi. ¹¹ Nili í pɔ́ n̄yɔ́ mi lá gu lé dɔ́ dā litili k̄kpaale léu, ní ga vólovoló. ¹² Gbēnazin gb̄ t̄ ɔ́ n̄yɔ́ kàa kewà an wáa, ní só. ¹³ Dii èa m̄: Beewa Isailiɔ́ ble gb̄ale ble bui pɔ́ ma ɔ́z̄n̄zi ní b̄usuɔ́ guu.

¹⁴ Ǿ ma m̄: A'a Dii, mi gb̄ale yāao. Za ma nézi e ní a gb̄ao mi pɔ́ pɔ́ gà ní aziao ge pɔ́ pɔ́ wài tàitai n̄ò soo. N̄ò pɔ́ de t̄ ũ i gē ma léu ziio. ¹⁵ Ǿ a òm̄e: T̄ò, ma n gba zé n̄ kàa ke zùgb̄ téwa gbēnazin gb̄ gbeu. ¹⁶ Ǿ à èa m̄: Gbēnazin né, má Yelusaleūdeɔ k̄s̄ua mide, aaiɔ́ p̄blea ȳȳk̄s̄e yākaakea guu, aaiɔ́ imi ḡona le dodo s̄deedee guu, ¹⁷ asa p̄blea ní imiao a k̄s̄ám̄e. S̄ a k̄ngu mípi, aai ibaba ní tàae yáí.

5

Iadaa Yelusaleūdeɔwa

¹ Gbēnazin né, f̄enda lena se sa, ní n mikā ní n lekānao waò lá m̄bona í kewà. Ní kiloo se n n kápi ȳ, ní kpaale lee àaɔ́. ² Tó n koez̄sa wélei gɔ́ lé pà, ní a lee do séle ká pɔ́ pɔ́ ní kè wéle taa ũpiwa, ní tes̄wà. Ní a lee plaade do se n̄ f̄endapi léleò n̄ lia wélep̄izi. Ní a lee àaɔ́de do pɔ́ ḡ f̄áe íanau, asa má a f̄enda wo mà péleñzie. ³ Mi kápi p̄eele we yɔ́, ní ye n ula léu, ⁴ ní dā n káteu à tékū. Tépi mé a kúle Isailiɔ́wa píi.

⁵ Ma Dii Lua ma m̄, yá pɔ́ a Yelusaleū len we. Má kàle buiɔ́ guoguo, an b̄usuɔ́ liaai. ⁶ An v̄aíke guu aa b̄ò ma yādileao kpe de buiɔ́la, aa ḡi ma ikoyā mai de b̄usu pɔ́ liaańziɔ́ deola. Aa ḡi ma yādileaoie, aai te ma ikoyāpiɔ́zi. ⁷ Ayāmeto ma Dii Lua ma m̄, a ɔ́akà de bui pɔ́ liaaáziɔ́la, i te ma ikoyāio, i z̄ike ma yādileao wao. Bui pɔ́ liaaáziɔ́ felekaayā ɔ́ a z̄ikèwà. ⁸ Ayāmeto ma Dii Lua ma m̄, mapi s̄ má feleán̄e. Yelusaleūdeɔ, má yákpalekeáno buipiɔ́ wáa. ⁹ Má yá pɔ́ mi ke yāao mé má ke lo keé á yāb̄e keao yáí. ¹⁰ A yáí maɔ́ ní néo só, mé néo ní maɔ́ só á m̄ewiau.* Má á wetā, mí á gb̄é k̄nao f̄aa gupiiu. ¹¹ Ma Dii Lua ma m̄, lá a ma kpé gb̄alè ní á p̄b̄eɔ́ ní á yāb̄e keao, ní ma kuaó má kéwáe. Má á wēnagwao, má á b̄o. ¹² A gb̄é lee do a gaga ní gagyāo ge n̄ana á m̄ewiau, á gb̄é lee plaade a gaga z̄i guu b̄i kpe, mé má á gb̄é lee àaɔ́de f̄aa gupiiu, mí a f̄enda wo mà péleoázi.

¹³ Ma p̄k̄ma i gbasá kpále, ma p̄ i wee, ma n̄se i níni sa. Tó ma p̄k̄mab̄b̄omá má làa, aao d̄ sa ké ma gb̄é pɔ́ mili sí s̄ao máme má ò.

* 5:10 W̄en 4.10

14 Má Yelusaleũ ke bezia ũe, ɔ de láanipɔ ũ bui pɔ liaaɔne n gbé pɔ lé dɔɔ. 15 Tó ma yákpalekéánɔ, mé ma á wetà n pɔfɛo n pɔkũmao, áo de láanipɔ ũe, pɔ sɔsɔaɔ ũ bui pɔ liaaázɔne. A yá a to sɔ kéngu, i n gba laai maamaa. Ma Dii máme má ò. 16 Tó ma a kagba tɔágu nɔana ũ, má á ke kélekele. Má á kũsũa midɛɛ, mí nɔana káfíé. 17 Má nɔana kááguɛ, mí wàɔ sóikewá, í gɔ nésai. Gagyã n gbẽdeao a gɛázi, mí tó wà siágu n zio.† Ma Dii máme má ò.

6

Isaili bũsu gbèsisɔ

1 Dii yã'òmɛɛ à mè: 2 Gbɛnazin né, webiibii Isaili bũsu gbèsisɔwa, ní ãnabikeke a yá musu 3 n me: Isaili bũsu gbèsisɔ, à Dii Lua yãma. Dii Lua ò gbèsisɔne n sɔsɔ n swadɔɔ n guzuleɔ, à mè ále mɔwá n zio, i á gulesi pɔ wa bɔ daaí. 4 Wa á sa'okiiɔ gboo, wi á tulaletikateakiiɔ wíwi, mí á gbéɔ dede á táaɔ ae. 5 Isailiɔ, má á gɛo kále á táaɔ ae, mí á wáɔ fáaa mà lia á sa'okiiɔzi. 6 Wéle pɔ á kúu a gɔ bezia ũ piiɛ. Wa gulesi pɔ á bɔ daaíɛ, wi á sa'okiiɔ gboo aɔ da wáiwai. Wa á táaɔ wíwi aɔ ku bo, wi á tulaletikateakiiɔ gboo, wi pɔ pɔ á kèpiɔ míɔnzɔ. 7 Gbé pɔ wà fɛnda tòmá á guuɔ i kwé, ɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.

8 N beeo má tó á gbé kɔnao gɔéɛ. Tó ma á fáaa buiɔ guu, á gbɛo bo fɛnda lézi bũsu pɔ á kúu, 9 ma yãyamá an náaisai pɔ tò an sɔ kua bo yá musu n n gbásikewe pɔ aai táaɔ gwað yáo. Aaɔ ye nízia gíyãio vã pɔ aa kè yáí n n yãbɛkeao yáo, 10 aaiɔ dɔ ké mámɛmaa Dii. Mi lé'iana gba no, má yápi yíamáɛ.

11 Ma Dii Lua ma mè, ɔplaa da zɛɛu, ní gbápáɛ n me: Agya! Zi n nɔanao n gagyão a Isailiɔ dede an yãvã pɔ má ye a gíyãio yáí. 12 Gbé pɔ aa ku zão gaga n gagyão, gbé pɔ aa ku kãio i gaga zio, mé gbé pɔ aa sù bɔo gaga n nɔanaoɛ. Lá má pɔkũmabɔbɔmán we. 13 Wa n gbɛo dede, aɔo kále n n táaɔ an gbagbakiiɔ sae sɔsi lesiɔ musu pii n gbèsisi misonaɔ pii n lí yèleɔ n gbɛneli lásisɔ gbáuo pii, gu pɔ aa tulaleti ginana kpásau n táaɔnɛpiɔ, aaiɔ dɔ sa ké mámɛmaa Dii. 14 Má ɔbo tómá, mí tó an bũsupi gɔ bezia ũ wáiwai za guwaiwaiu e Dibla, gu pɔ aa kuu pii, aaiɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.

7

Isaili midɛa kà kã

1 Dii yã'òmɛɛ à mè: 2 Gbɛnazin né, yá pɔ ma Dii Lua má ò Isaili bũsudeɔnen ke: A kua lé kà! A bũsu gola síiɔ pii midɛ. 3 A kua lé kà! Má pɔkũmabɔbɔwáɛ, mí yákpalekéánɔ á yákeawá, mí yãbɛ pɔ á kè flaboé pii. 4 Má á wɛnagwao. Má á kɛo. A yákeao fia má boé n yãbɛ pɔ á kè, ɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.

5 Ma Dii Lua ma mè yá a á le!

Yãzɔ a á le!

6 A kua lé kà! A kua lé kà!

Yápi lé sɔázi, à pílawa kò!

7 Yá zɔlewáɛ,

á gbé pɔ á kú bũsue beeuɔ.

A gɔo kà kã, à kà se!

Gili gɛngu gbèsisɔ musu,

i ke pɔna wii aale léo.

8 Tia kéwa má pɔkũmabɔbɔwá,

mí palawá n pɔfɛo.

Má yákpalekéánɔ á yákeawá,

† 5:17 Zia 6.8

mí á yābēekεαο flaboé.

⁹ Má á wēnagwao, má á kēo.
Má flaboé á yābēekεαοwae,
íò dō ma Dii máme ma á wetà.

¹⁰ A gɔɔpi gwa, à kà! Yá p̄ila!
A nɔsí yá gbāa ũ, ò à ne'í wala ũ.

¹¹ Yāpāsí fēle vāikεnaο gbēgo ũ.
An gbēe a bɔo! Bílapí gbēe a bɔo!
Ɔdee a bɔo! An beεεdee a bɔo!

¹² A gɔɔ kà! A ní lé!

Pɔluna su pɔnakεo,
pɔyiana su óɔbo,

asa ma pɔ fē bílapizie.

¹³ Pɔyiana a pɔ pɔ á yā si bo e a wēni léu.

Anabikekεa bílaepi a léle pāo,
gbēe a bɔo a tàae yái.

¹⁴ Wà kuupè, zì sɔu mà píi,

kási gbēe a gé zílauo,
asa ma pɔ fē bílapizie.

¹⁵ Zì ku bíi kpe,

gagyā ní nɔanao ku wéle guu.

Gbé pɔ aa ku sēuɔ gaga zì guue,

gbé pɔ aa ku wéle guuɔ gaga
ní nɔanao ní gagyāoε.

¹⁶ An gbé pɔ aa bɔo

bàale ta gbèsísíò kíi.

Aa óɔbo lán swadɔɔ felenaɔwa
baade zía tàae yái.

¹⁷ Ampii an ɔ a gō dɔhizie,

an kosokūo i busa.

¹⁸ Aai zwànkasaο dɔ ní pi,

vía i ní kú.

An gee i gō kpá ní wéi,

aai migbaa lé nípii.

¹⁹ Aa ní ánusuo kóle zeao guu,

an vuaο i gōné pɔ gbāleaο ũ.

An ánusuo ní ní vuaο a fō ní bo Dii pɔfēgɔɔziο.

Ɔapi a ní nɔana kpáleo,

an gbεε kão,

asa òme ní dá duunau.

²⁰ Aa nízia sè lesí

ní nɔamblebɔ kefεnaο yái,

aa pɔbēe pɔ má ye a gíyáioɔ píò.

A yái má tó à gōné pɔ gbāleaο ũ.

²¹ Má pɔpíɔ na bui zìloɔne ní ɔzi

aa ní pɔ sélee.

Má kpá dúnia vāikεnaɔwa,

aa ní pọ́ naaaε, aai a gbāλε.

²² Má mikpelinée,

aai ma gu beede gbāλε.

Kpáí weliwepiọ́ gēu, aai a gbāλε.

²³ A mọ́galaọ́ pí,

asa gbēdeα di būsuuε,

mé yá gbāα kò wéλεu.

²⁴ Má tó bui vāiọ́ mọ́ ní uaọ́ símá,

má tó gbāadeọ́ ziasεα lesi midε,

wi ní sa'okiiọ́ gbāλε.

²⁵ Tó gili gēngu, aa aafia wεελε,

kási aa eo.

²⁶ Músi a ke músi,

baọ́ íi a ke baọ́ íi,

aai gbasa kpáleke anabikekεai.

Sa'ona a fua ikoyāwa,

gbēz̄s̄o a kua ledamawa.

²⁷ Kí a búbuape,

yá a di kianewa,

táaαọ́ a lualua.

Má kené an yākeαwαε,

má yādańla lá aa dà gbéawαε,

aaiọ́ d̄s̄ ké mámεmaa Dii.

8

Táakeα Dii kpéu

¹ Ziz̄s̄o k̄ua wē soolode guu, a mọ́ soolode ḡoọ́ s̄oode zí, má z̄oλεα ma kpéu, Yuda gbēz̄s̄oọ́ káλεα ma αε, s̄ Dii Lua gbāα m̄da we. ² Ké ma wesè, s̄ ma p̄e è lán gbēnazinawa.* Z̄sa aapi léu z̄ile oiá tée. Musu oi s̄o, àλε teke lán m̄ t̄εa bóiboιwa. ³ A pọ́ b̄o lán ọ́wa, s̄ à ma k̄u ma mikāwa. Lua Nisina ma se, má musu yáio, má z̄ile yáio, s̄ à ḡemanọ́ Yelusaleū wépungu pọ́ Lua m̄omεpi guu e Lua ua plaade bíibole pọ́ kú gugbāntoo oi kpελεu, gu pọ́ t̄aa pọ́ a yá í Dii n̄se fele kúu. ⁴ Ma Isailiọ́ Lua gawi è we, lá má è yāa gusalalaa wépungu'ea guuwa.† ⁵ Ọ́ a òmεε: Gbēnazin né, wése gugbāntoo oi gwa. Ké ma wesè má gwà, s̄ ma t̄aa pọ́ a yá í Dii n̄se felepi è bíibole pọ́ kú sa'okii gugbāntoo oi kpελε. ⁶ Ọ́ a òmεε: Gbēnazin né, n yābēε sa pọ́ Isailiọ́ lé ke la èó? Yápi a ma ya ma kúkií à ma kpa z̄à. Nȳs̄ ea yá pọ́ a b̄ēε de beea maamaa e ọ́.

⁷ Ọ́ a ḡemanọ́ ua bíiboleu. Ké ma wesè, s̄ ma ε è bíi guu. ⁸ A òmεε: Gbēnazin né, bíipi f̄s̄. Má f̄s̄, s̄ ma bole è we. ⁹ Ọ́ a òmεε: Gē n̄ yābēε pọ́ má zau aale ke la gwa. ¹⁰ Ọ́ ma gē má gwà. Má è wà p̄otaa'onkuawaọ́ taa kè wà lia ḡipizi pii ní n̄o pọ́ de t̄ε ūọ́ ní Isailiọ́ t̄aaọ́ pii. ¹¹ Ọ́ Isaili gbēz̄s̄o gbēon bàαkw̄iọ́ síα ní αε, Safana né Yazania kú ní guu. Baade tésibọ́ kúk̄ua, tulaleti súελε ḡi na buumbo, àλε fele musu. ¹² Ọ́ a òmεε: Gbēnazin né, ní è lá Isaili gbēz̄s̄oọ́ lé ke gusiau, baade ní a t̄aaọ́ gugolonaua? Aaí mε ma wé lé ní eo, ma p̄ākpà ní b̄usuziε. ¹³ A èα òmεε ọ́: Nȳs̄ ea yá pọ́ aale ke a b̄ēε de beea maamaa e ọ́.

¹⁴ Ọ́ a ḡemanọ́ a ua bíibole pọ́ kú gugbāntoo oi guu. Ma n̄eε è káλε we, aale Tamuzu óọ́.

¹⁵ Ọ́ a òmεε: Gbēnazin né, n bee èα? Nȳs̄ yá pọ́ a b̄ēε de beea maamaa e ọ́. ¹⁶ Ọ́ a ḡemanọ́ a kpé ua plaadeu, s̄ ma gb̄éε è baas̄o taawa, bilandaa ní sa'okiiọ́ z̄āngu. An kpε lia Dii

* **8:2** Eze 1.26 † **8:4** Eze 1.28

kpée, an ae dɔa gukpewa, ɔ aale kúle íatɛɛ we. ¹⁷ Ǿ a òmɛɛ: Gbɛnazín né, n bee èa? Yábɛɛ pɔ́ Yudao lé ke lapi dené yáe úo, ɔ aa tò yápasí kò ní búsuu ké ma pɔ́kúma e fɛle lɔa? N ní gwa, lá aale gozɔ́zɔ́ ma léwa. ¹⁸ Tòò! Má pɔ́kúmabɔ́bɔ́má. Má ní wegwao. Má ní bɔo. Baa tó an wii gbáa lé gɛ ma swáú, má swásɛio.

9

Táagbagbanao dedea Yelusaleu

¹ Ǿ à lezù gbáugbáú ma swáú à mɛ̀: Mɔ́ ní wéle dɔ́anao, baade ní a gbɛ̀deɔo. ² Ǿ ma gbɛ̀on sooloo è, aa bò Musu Bɔle pɔ́ a lé eɛa gugbántoo oiwa, aale mɔ́ baade ní a gbéwiwiboo. Gɔ́ɛe kú ní guu bàabaa ula daa, lákɛ̀bɔ́o ní taalao dɔa aà pi. Aa gè zè mɔ́gotɛ́ sa'okíi sae. ³ Isailio Dii gawi gò malaika gàsɛadeɔla à mò aà kpé kpeɛɛ. Ǿ Dii lezù gbé pɔ́ bàabaa ula daa, lákɛ̀bɔ́o ní taalao dɔa aà pipizi ⁴ à mɛ̀: Yelusaleu kɛɛɛ, ní seelake gbé pɔ́ aale ɔ́o, aale wɛ̀nake yábɛɛ pɔ́ wàle keu pii musuo mi'aewa.* ⁵ Ǿ má mà, a ò gbé kíniɔne à mɛ̀: Aɔ te aà kpe, àò wéle kɛɛɛ, ío gbɛ̀dede ní wegwasai ní késai. ⁶ A maezɔ́o ní èwaaso ní wéndiaɔ ní néo ní nɔo dede à ní mide pii, áma ásu sɔ́ gbé pɔ́ wà seelakémáozio. A daale ma kpéu la. Ǿ aa dàale gbɛ̀zɔ́o pɔ́ kú Dii kpé kpeɛɛɔwa.

⁷ Ǿ a ònɛ̀: A ní gɛo kále ma ua, í ma kpé gbáledò. A gé! Ǿ aa sí wéleu, aale gbɛ̀dede. ⁸ Goo pɔ́ aale gbɛ̀dede, máme ma gɔ́ mado, ɔ ma wule ma gbɛ̀eu gɔ́o, ma wiilè ma mɛ̀: A'a Dii Lua! N pɔ́kúmabɔ́bɔ́a Yelusaleuwa guu nýɔ́ Isaili kɔ́nao dede pii yà? ⁹ Ǿ a wèa: Isailio ní Yudao duuna zɔ́o maamaae. Gbɛ̀dea di ní búsuuɛ, mé yáɔ́ɔ́sai di wéle guue. Aaí me ma pákpá ní búsuzie, ma wé lé ní eo. ¹⁰ Tòò! Má ní wegwao, má ní kɛo. Má ní yákeao wíné ní musue. ¹¹ Ǿ ma gbé pɔ́ bàabaa ula daa, lákɛ̀bɔ́o dɔa aàpi pi è, à sù ní yáó à mɛ̀: Má kè lá ní òmɛɛwaɛ.

10

Dii gawi goa a kpéa

¹ Ké ma wezù, ɔ ma pɔe è lán kiblekila pɔ́ wa kè ní safii gbɛowa* báluma pɔ́ kú malaika gàsɛadeɔ mia musu. ² Ǿ Dii ò gbé pɔ́ bàabaa ula daapie à mɛ̀: Gɛ wuluu pɔ́ kú malaika gàsɛadeɔ zíe guu, ní ɔkpa plapla teyɔ́ pɔ́ kú malaikapio zānguo si n ɔ pai, ní fá wéleu.† Ǿ à gèu ma wáa. ³ Ké à gèu, malaikapio sía Lua kpé gɛomidɔkíi oi, mé súde buumboa kúle Lua kpé ua plaadewa. ⁴ Ǿ Dii gawi gò malaikapio mia à gè aà kpé kpeɛɛ. Súdepi kpépi pà mé Dii gawipi uapi pù. ⁵ Wà malaikapio gàsía kía mà za ua séiau lán Lua Gbáapiide yá'oawa. ⁶ Ké a ò gbé pɔ́ bàabaa ula daapie aà tési wuluu ní malaikapio zānguo, à gè zè wuluue sae. ⁷ Pɔ́ bɛ́epio do ɔ́o gè té pɔ́ kú ní zānguo, a si kà gbé pɔ́ bàabaa ula daapie a ɔu, ɔ à bòò. ⁸ Ma pɔe è lán gbɛnazina ɔwa malaikapio gàsía zíe.

⁹ Ké má gwà, ma wuluu è mèn síiɔ malaikapio sae, an baade ní a wuluuo. Wuluupio lé teke, an kɛkɛá de lán gbè beɛɛdewa. ¹⁰ Wuluupio doú piiɛ, mé ampíi wuluu ví mèn plapla pápáakɔa. ¹¹ Tó aale táa'o, aaí gé ae ní kpeo, gbátɛɛ ní gbátɛɛo liaasaiɛ. Aaí te wuluu pɔ́ kú kpe pɔ́ wàle géuzi. Goo pɔ́ aale táa'o, aali lé liaao. ¹² Wé fifi malaikapio mewá piiɛ, an kpe ní ní ɔ́o ní ní gàsíaɔ ní ní wuluu mèn síiɔpio pii.‡ ¹³ Má mà wuluupio lé liasáizɔ́. ¹⁴ Pɔ́ bɛ́epio oa síiɔsiɔɛ, a séiaɔá zù pɔ́e, a plaadeɔá gbɛnazina pɔ́e, a áaɔdeɔá nɔ́omusu pɔ́e, a síiɔdeɔá kúu pɔ́e.§ ¹⁵ Ǿ malaikapio fɛle musu. Pɔ́ bɛ́e pɔ́ má è Kebaa saeɔne. ¹⁶ Tó malaikapio lé gé, wuluu pɔ́ kú ní saepio ì gé sɔ́e. Tó aa ní gàsía pòo, aale fɛle tɔ́le, wuluupio lí go ní saeɔ. ¹⁷ Tó aa zeae sɔ́, aaí zeae. Tó aa fɛle, aaí fɛleɔ́nɔ́e, asa malaikapio nisína kú ní guue.

* 9:4 Zia 7.3, 9.4, 14.1 * 10:1 Eze 1.26, Zia 4.2 † 10:2 Zia 8.5 ‡ 10:12 Zia 4.8 § 10:14 Eze 1.10, Zia 4.7

18 Ǿ Dii gawi gò a kpé kpelea à gè zè malaika gâsiadepio mia. 19 Ké mále gwa, aa ní gâsiáo pòò, ǿ aa fêle tólewa. Ké aale gé, wuluuo lé géíno, ǿ aa zè Dii ua bíibole pò kú gukpe oi musu. Isailio Lua gawi kú ní mia musu. 20 Pó bée pò má è Isailio Lua zíe Kebaa saeón ke, ǿ má dǿ sa ké malaika gâsiadeone. 21 An baade oa ní gâsiáo ví síisiiǿ, mé pò pò de gbēnazina ǿwa kú ní gâsiapio zíe. 22 An oaǿ dou ní pò pò má è Kebaa saeǿ pǿoe. Ampii ì taa'o a aeǿawae súsu.

11

Yákpalekea ní Isaili gbēzǿǿ

1 Dii Nisina ma se gēmano Dii ua bíibole pò kú gukpe oi guu, ǿ ma gbēon baasǿǿ è kálea we. Kíaeǿ kú ní guu, Azuu né Yazania ní Benaia né Pelatiao. 2 Ǿ Dii òmē: Gbēnazin né, gbé beeo lé vāi lekpaai, aale lé bēe da má wéle beeu. 3 Aa mē kpēdǿǿ i ka gíao. Wéle beea dáae, ǿ aa kau nǿ ũ. 4 Ayāmeto ānabikekené. Gbēnazin né, ānabikeke. 5 Ǿ Dii Nisina dēdea à mē mà o mà mē: Ma Dii ma mē á Isailio ì o màa, kási má á làasoo dǿ. 6 A gbēdēde dasidasi wéle beeu, a gēo daadà a zeaǿ. 7 A yái ma Dii Lua ma mē, gbé pò a ní dede káleapio mé nǿopi ũ, mé wéle bee mé dàapi ũ. Apio sǿ, má á yá mà á bǿleue. 8 Ma Dii Lua ma mē, fēnda ále víakeè, fēndapi ǿ má mǿowá. 9 Má á yá mà á bǿleue, mí á na bui zǿlone ní ǿzi, aai á wetá. 10 Má yákpalekeáno á búsu zǿleu, wi á dede ní fēndao, ío dǿ ké māmēmaa Dii. 11 Wéle bee aǿ deé dáa ũo, mé áǿ ka dàapi guu nǿ ũo. Má yákpalekeáno á búsu zǿleue, 12 ío dǿ ké māmēmaa Dii, asa i ma ǿtonǿkii gwao, á ma ikoyá kúao, a bui pò liaaázio ǿlesèe.

13 Ma ānabikekeapi guu Benaia né Pelatia gā, ǿ ma wule ma gbēeu gǿǿ ma wii gbāa lè ma mē: A'a Dii Lua! Nyǿ Isailio midē pii yà?

Dii a gbé pǿ fáaaa kāaa

14 Dii yā'òmē à mē: 15 Gbēnazin né, n gbé pò aa de n au ũo ní Isailio pii, Yelusaleǿdeǿ ì oné: Aǿ ku zā ní Diio màa, asa à búsuē bee kpàwá wá pǿ ũe. 16 A yái tǿ, oné ma Dii Lua ma mē baa ké ma tarino zāzā buipāleǿ guu, mé ma ní fáaa búsu ní búsu, ní beeo má dené ulekii ũ gǿpla búsu pò aa tǿuo guu. 17 A yái tǿ, oné ma Dii Lua ma mē má ní kāaa buio guu, má ní naaa búsu ní búsu gu pò aa fáaaauǿ, mí suíno Isaili búsuu. 18 Aa su we, aai pǿbēe pò má zauǿ bǿle a guu, 19 mí sǿ dou dané, mí nisina dafu dané ní nǿseu. Má ní sǿ pò de lán gbēwa bǿ, mí sǿ pò de báasi ũ dané, 20 aaiǿ ma ǿtonǿkii gwa, aaiǿ ma ikoyá kúaa, aaiǿ zíkewá.* Aaǿ de ma gbéǿ ũ, míǿ de ní Lua ũ. 21 Gbé pò an pǿ dǿ pǿbēe pò má zauǿwa sǿ, ma Dii Lua ma mē má ní yákeǿ wíné ní musue.

22 Ǿ malaikapio ní gâsiáo pòò, wuluupio kú ní sae, mé Isailio Lua gawi kú ní mia. 23 Ǿ Dii gawipi gò wéle pia, à gè zè sísi pò kú wéle gukpe oi musu. 24 Wépungu pò Lua Nisina mǿopi ea guu, à ma se tǿmano zǿzǿ kii Babiloni búsuu. Ké wépungu pò má èpi wēea, 25 ǿ ma yá pò Dii òlmē ò zǿzǿne pii.

12

Taa ní Isailio zǿzǿ ũ seela

1 Dii yā'òmē à mē: 2 Gbēnazin né, ní kú swágbāadeǿ guue. Aa wé ví, kási aali gu'eo, aa swá ví, kási aali yāmao, asa swágbāadeone.* 3 Ayāmeto gbēnazin né, ñ n pǿo naaa fáane, ñ n taa búsu pāleu sǿuke, ní dazeu ní wáa. Go n tía, ta gupāleu ní wáa. Baa ké swágbāadeon ní ũ, an wé a gí kéia? 4 Bǿle ní pò pò ní nǿapio fáane ní wáa. Tó aua pǿla, ní bǿ wéleu ní wáa lán gbé pò lé gēzeawa. 5 Bii fǿ ní wáa, ní bǿle ní n asoǿ we. 6 Asopi sé ní wáa oosiele, ní bǿ. Ní pǿku n wéa, ké nsu búsupi eo yái. Ma n ke yá pò a Isailio le seela ũe. 7 Ǿ má kè lá Dii

* 11:20 Zel 31.33, Eze 36.26-28 * 12:2 Isa 6.9-10, Zel 5.21, Maa 8.18

òmεεwa. Ma bɔ́ n̄ ma pɔ́ɔ fáane lá mále tá b̀usu páleuwa. Ké aua pila, ̄ ma bíi f̄́ n̄ ɔ́. Oosiεε ̄ ma a aso sè ma b̀ɔ́ n̄ wáa.

⁸ Ké gu d̀, Dii yá'òmεε à mè: ⁹ Gbēnazin né, Isaili swágbāadeɔ́ i n̄ la b́ r̄le ke màaio lé? ¹⁰ Oné ma Dii Lua ma mè, yá pɔ́ d̄aana pɔ́ kú Yelusaleṹ n̄ Isaili pɔ́ kú weɔ́ ken we. ¹¹ Oné seelan n̄ ṹ, lá n̄ kè, a n̄ le s̄ε, aai ta b̀usu páleu z̄ɔ́ ṹ. ¹² An kía a a aso da a ḡau oosiεε, i daò zéu. Wa bíi f̄́, i b̀ɔ́, i pɔ́ku a wéa, ké asu b̀supi eo yáí. ¹³ Má ba kpaè, i aà kú, mí taaàɔ́ Babeli, Babiloni b̀suu, kási a wesi b̀supile bo.† We a gau. ¹⁴ Má gbé́ pɔ́ liaaaàziɔ́ fáaa gupiiue, aà d̄nledeɔ́ n̄ aà d̄aio píi, mí a f̄nda wo mà péleor̄zi.

¹⁵ Tó ma n̄ fáaa buio guu, mé ma n̄ zuzu b̀usu n̄ b̀suo, aao d̄s sa ké m̄mεmaa Dii. ¹⁶ Zi, n̄ana, gagyá, má tó an gbēɔ́ b̀ apii guu, ké aa e n̄ yāb̄εkeɔ́ dau siuné b̀usu pɔ́ aa tauɔ́ guu, gbépiɔ́ iɔ́ d̄s ké m̄mεmaa Dii.

¹⁷ Dii yá'òmεε à mè: ¹⁸ Gbēnazin né, n̄ n̄ blepi ble n̄ s̄deedeo, ní ípi mi n̄ lualuaao yākāakea guu, ¹⁹ ní o b̀sudeɔ́ne, ma Dii Lua m̄mε ma yáε bee ò Yelusaleũdeɔ́ne n̄ Isaili b̀sudeɔ́ pii. Aa bleble yākāakea guu, mé aa imi yādima guu, asa wa n̄ b̀usu ke yáiyai gbāam̄ané pɔ́ k̄́ n̄ guu yáíε. ²⁰ An wéleɔ́ ḡo beziaɔ́ ũε, an b̀usu i ḡo da w̄uu, í d̄s ké m̄mεmaa Dii.

²¹ Dii yá'òmεε à mè: ²² Gbēnazin né, yáasi pɔ́ w̄i ke Isaili b̀usu guue bee de kpelewa ni? W̄i mε, àle ḡɔ́ gá, ānabikeya lé gbεsuo. ²³ Oné ma Dii Lua ma mè má yáasipi mide. Wa yáasipi ke Isaili b̀suo bo. Oné bo, ḡɔ́ kà k̄i ké yá pɔ́ ānabio è a gbεsu píi. ²⁴ Asa wa wépungu εyā ge m̄sokε lenakasa Isailiɔ́ne bo. ²⁵ Ma Dii má yā'o, mé yá pɔ́ má o a ke, a ḡɔ́ gága bo. A swágbāadeɔ́, yá pɔ́ má ò á ḡɔ́, má keε. Ma Dii Lua m̄mε má ò.

²⁶ Dii yá'òmεε à mè: ²⁷ Gbēnazin né, ma! Isailio lé mε wépungu pɔ́ n̄ è yáá zia yáε, n̄ ānabikekeɔ́ gbεsuaḡɔ́ zà. ²⁸ Ayāmeto oné ma Dii Lua ma mè, ma yápiɔ́ kee a ḡḡε bo, yá pɔ́ má òpi gbε a su. Ma Dii Lua m̄mε má ò.

13

Yá z̄leá ānabi εgenaɔ́wa

¹ Dii yá'òmεε à mè: ² Gbēnazin né, ānabikeke Isaili ānabi pɔ́ aale ānabikekeɔ́ yá musu. O ānabi pɔ́ aai n̄zia láasoo yā'ɔ́ne, aa swāɔ́ ma yáí. ³ Ma Dii Lua ma mè, waiyoo ānabi s̄ṹ pɔ́ aali yāe eo, anzia yá mé lé d̄aanéɔ́. ⁴ Isailio, á ānabio de lán gbēgbona pɔ́ be beziauɔ́wae. ⁵ Aai gé z̄ei gufoɔ́ guuo, aai bíi pɔ́ lia Isailiozi keke, ké Isailio e ze gbāa z̄i guu Dii p̄kūmaḡɔ́. ⁶ An wépungu'eaá p̄ε, an m̄soá εεε. Aai mε Dii mé ò, kási m̄mε ma n̄ z̄io, ̄ an wé bo d̄o n̄ yáí à gbεsu. ⁷ Ké aa mè Dii mé ò, mé mi o s̄o, wépungu p̄a aa èò lò? M̄so aa k̄ò lò?

⁸ Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, lá aa yāp̄a ò, aa wépungu εε è, a yáí má feleín̄. Ma Dii Lua m̄mε má ò. ⁹ Má ɔ́t̄s ānabi εgena pɔ́ aai wépungu'e mé aai m̄sokεɔ́wa. Aao ku ma gbé́ ledamadeɔ́ guuo, an tó àò ku Isailio buib̄k̄i taalauo, mé aa e εa ta Isaili b̀suo, íɔ́ d̄s ké m̄mεmaa Dii Lua. ¹⁰ Aa ma gbé́ s̄àsā, aa mè aafia ku, kási s̄o aafia kuo.* Ma gbé́ ì bíibo, ̄ ānabipio ì soolewà. ¹¹ O soolenapio, bíipi a kwεε. Dii a to lou bílibili ma n̄ gbεo n̄ z̄a'ian gbāao. ¹² Tó bíipi kwè s̄o, wa n̄ la wà mε, soo pɔ́ aa lèwà ku máε?

¹³ Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, má z̄a'ian gbāa gbae n̄ p̄kūmao, ma p̄f̄e i to lou bílibili ma n̄ gbεo p̄kaalea yáí. ¹⁴ Má bíi pɔ́ aa soolew̄api gboo mà daaíε, a εgbekpale i bo gupuau. Tó bíipi kwè s̄o, gbé́ pɔ́ kú wélepi guuɔ́ kaaleε, íɔ́ d̄s ké m̄mεmaa Dii. ¹⁵ Má p̄kūmab̄ɔ́ bíipiwa n̄ gbé́ pɔ́ soolew̄aɔ́, mí onε bíipi kuo, mé a soolenao kuo, ¹⁶ Isaili ānabi pɔ́ aa ānabikekè Yelusaleũdeɔ́ne, aa wépungu'èné aa mè aafia ku, kási s̄o aafia kuopio. Ma Dii Lua m̄mε má ò.

† 12:13 2Kia 25.7 * 13:10 Zel 6.14, 8.11

¹⁷ Mpi sɔ gbɛnazɪn nɛ, wɛbiibii n bui nɔɛ ʼnabi pɔ aai nɪzia laasoo yʼoɔwa, nɪ ʼnabikeke nɪ yʼa musu ¹⁸ n mɛ: Ma Dii Lua ma mɛ, waiyoo ʼa nɔɛ pɔ i ɛɛba naminami ʼa dada ʼa ɔpɛɛwaɔ. I sɔɔ zɔ baadeɛ a gbʼaa lɛu an nisina kɔbɔ ũ. A ma gbɛɔ nisina kɔkɔ, ʼapio i bɔ aafiaa? ¹⁹ A ma ɔɔkpʼa ma gbɛɔne pɔwɛna ɔkɔ doɔ ge pɛɛ kasoɔ yʼai. I ɛeto ma gbɛɔ pɔ aai swʼaɛ ɛiɔne. A gbɛɔ pɔ i kɔ aa gaoɔ dɛdɛ, mɛ a gbɛɔ pɔ i kɔ aaɔ kuoɔ tɔ.

²⁰ Ayʼameto ma Dii Lua ma mɛ, mʼa za ʼa ɛɛba pɔ i gbɛnazɪna kɔdɔ lʼan bʼawaɔ. Mʼa ɛɛbapio bɔ ʼa ɔwa, mɪ nisina pɔ a kɔ lʼan bʼawapio gbaɛ. ²¹ Mʼa ʼa sɔɔpio taitai, mɪ a gbɛɔ bɔlɛ ʼa ɔzi. Aaɔ dɛ pɔ pɔ naa a ɔzi ũ bo, iɔ dɔ kɛ mʼamɛmaa Dii. ²² A gbɛmaa pɔ mʼa ye nɪ pɔ yaɔɔ kʼadɛ ʼa mɔafili guu. A gbɛvʼaiɔ gbʼa sɔ, sɔ aai bɔ nɪ zɛ vʼaiu aa nɪzia mɪsio. ²³ Ayʼameto ʼa e wɛpungu ɛɛ enɛ bo, ʼa e mʼasokenɛ bo. Mʼa a gbɛɔ bɔ ʼa ɔzi, iɔ dɔ kɛ mʼamɛmaa Dii.

14

Yʼazɔlɛa tʼaagbagbanaɔwa

¹ Isaili gbɛzɔɔɔ mɔ ma kɔi, aa zɔlɛ ma aɛ, ² sɔ Dii yʼaʼomɛɛ ʼa mɛ: ³ Gbɛnazɪn nɛ, gbɛɛ beeo tɔ tʼaaɔ yʼa nɪ sɔ blɛ, an duuna pɔ lɛ nɪ fupi mɛ lɛ nɪ gʼalɛ. Aa yʼagbɛaaa zɛ vʼia? ⁴ Yʼaʼonɛ nɪ mɛ ma Dii Lua ma mɛ, tɔ Isailie tɔ tʼaaɔ a sɔ blɛ, mɛ aʼa duuna pɔ lɛ aʼa fupi mɛ lɛ aʼa gʼalɛ, tɔ ʼa mɔ yʼagbɛai ʼnabiwa, ma Dii mʼamɛ mʼa yʼazʼasi adewa aʼa tʼaaɔ dasilɛu. ⁵ Mʼa mʼa Isaili pɔ aa gɔmɛɛ zɔlɔ ũ nɪ tʼaaɔ yʼaiɔ gbɛsi pii.

⁶ Ayʼameto o Isailiɔne ma Dii Lua ma mɛ, aa nɔsɛlilɛ aa mikɛ nɪ tʼaaɔ nɪ nɪ yʼabɛɛkɛaɔwa. ⁷ Tɔ Isailie ge bɔmɔ pɔ kɔ nɪ guue tɔ tʼaaɔ a sɔ blɛ, aʼa duuna pɔ lɛ aʼa fu ʼalɛ aʼa gʼalɛpi tɔ ʼa kɛa, tɔ ʼa mɔ ʼnabi lɛ aʼa yʼagbɛaaɛ, mʼamɛ mʼa yʼazʼasiwʼa mazɪa, ⁸ mɪ iɛlɛɛɛ nɪ gbɛpio, mɪ aʼa kɛ seela pɔ wa yʼaadaɔ ũ. Mʼa aʼa bɔ ma gbɛɔ guue, iɔ dɔ kɛ mʼamɛmaa Dii.

⁹ Tɔ ʼnabipi tɔ wʼa kɔnikɛɛ, sɔ ʼa azɪa yʼaʼdɔ, mʼamɛ ma kɔnikɛɛ. Mʼa ɔtɔwʼaɛ, mɪ aʼa bɔ ma gbɛɔ guu mʼa dɛ. ¹⁰ Anabipi nɪ gbɛɔ pɔ mɔ yʼagbɛaiwʼapio duuna doʼuɛ. An duuna a wi nɪ musu mʼpiiɛ, ¹¹ kɛ Isailiɔ su zʼamɛɛ yʼawa, aai gbʼalɛ nɪ duuna yʼa musu bo yʼai, aaiɔ dɛ ma gbɛɔ ũ, mɪɔ dɛ nɪ Lua ũ. Ma Dii mʼamɛ mʼa dɔ.

Gbɛvʼaiɔ bɔ gbɛmaaɔ sabaio

¹² Dii yʼaʼomɛɛ ʼa mɛ: ¹³ Gbɛnazɪn nɛ, tɔ bɔsudeɔ naaisaiyʼakɛ aa duunakɛmɛɛ, mɛ mʼalɛ ɔtɔmʼa, mʼalɛ nɪ kɔsɔa mɔɔnzɔ, mʼalɛ imina zɪmʼa, mɛ aalɛ gaga nɪ nɪ pɔtuɔɔ pii, ¹⁴ baa tɔ gbɛɔn ʼaaɔɛ beeo ku we, Nɔɛɛ nɪ Danielio nɪ Yobuo, aa fɔ gbɛɛ misi nɪ gbɛmaake yʼaiɔ, mɛ i kɛ anzɪa mi bʼaasio. Ma Dii Lua mʼamɛ mʼa dɔ.

¹⁵ Tɔ mʼa tɔ wʼaiɔ pʼa bɔsupia aa bɔsupi nɛɔ sɛlɛ pii, mɛ bɔsupi gɔ bezia ũ, gbɛɛ lɛ pʼaa bo wʼaiɔ yʼai, ¹⁶ ma Dii Lua ma mɛ, nɪ ma kuaɔ tɔ gbɛɔn ʼaaɔpio ku we, aa fɔ nɪ nɛgɔɔ ge nɪ nɛnɔɔ misio, mɛ i kɛ anzɪa mi bʼaasio, bɔsupi i gɔ bezia ũ.

¹⁷ Tɔ mʼa tɔ wʼa fɛlɛ bɔsupiwa nɪ zɪo, ma mɛ wʼa pʼaa wʼa gbɛnazɪnaɔ nɪ pɔtuɔɔ dɛdɛ, ¹⁸ ma Dii Lua ma mɛ, nɪ ma kuaɔ tɔ gbɛɔn ʼaaɔpio ku we, aa fɔ nɪ nɛgɔɔ ge nɪ nɛnɔɔ misio, mɛ i kɛ anzɪa mi bʼaasio.

¹⁹ Tɔ ma gagyʼakʼa bɔsupiu, ma pɔkɔmabɔbɔwʼa, ma a gbɛɔ nɪ a pɔtuɔɔ dɛdɛ, ²⁰ ma Dii Lua ma mɛ, nɪ ma kuaɔ tɔ Nɔɛɛ nɪ Danielio nɪ Yobuo ku we, aa fɔ nɪ nɛgɔɔ ge nɪ nɛnɔɔ misi nɪ gbɛmaake yʼaiɔ, mɛ i kɛ anzɪa mi bʼaasio.

²¹ Ma Dii Lua ma mɛ, tɔ mʼalɛ iada Yelusaleũdɔwa nɪ yʼa mɛn sɪiɔɛ beeo, zɪ nɪ iminao nɪ wʼaiɔ nɪ gagyʼaɔ,* mʼalɛ nɪ dɛdɛ nɪ nɪ pɔtuɔɔ, a kɛ zai. ²² N beeo an gbɛɔ kɔnaɔ gɔ, an nɛgɔɔɔ nɪ nɪ nɛnɔɔɔ bo. Tɔ aa bɔ mɔ ʼa kɔi, mɛ a nɪ daa nɪ nɪ yʼakeaɔ ɛ, ʼa nɔsɛ a nɪni vʼai pɔ mʼa zɪ Yelusaleũwa yʼa musu nɪ iʼa pɔ mʼa dʼawaɔ pii. ²³ Tɔ a nɪ daa nɪ nɪ yʼakeaɔ ɛ, ʼa nɔsɛ a nɪni, asa ʼaɔ dɔ kɛ yʼa pɔ mʼa kɛ Yelusaleũɛ pii, mi kɛ pʼao. Ma Dii Lua mʼamɛ mʼa dɔ.

* 14:21 Zia 6.8

15

Yelusaleũ keũa ní v̄ē yàao

¹ Dii yā'òmē à mè: ² Gbēnazīn né, v̄ēli líkē de líla yà? ³ Wí p̄e ke ní a lío yà? Wí kálo ke ní a lío wà p̄o loowàe? ⁴ Wí káteu yàa ũ. Tó a vlá ní a mio tekù mé a guo té lè, wa f̄o zíkēde? ⁵ Ḡo p̄o a léso, wà z̄ie kède, belenke ḡo p̄o à té lè à ḡò sín bèebeea?

⁶ Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, lá lío guu v̄ēli má sè yàa ũ má káteu, màa má ke Yelusaleũde. ⁷ Tó ma f̄elér̄n̄o, baa ké aa b̄ò téu, té mé a ea kúma. Tó ma íbel̄es̄ér̄n̄o, áo d̄s̄ ké m̄am̄ema Dii. ⁸ Má tó an b̄usu ḡo bezia ũe, asa aa náaisaiyākēmēē. Ma Dii m̄am̄e má ò.

16

Yelusaleũ keũa ní n̄o náaisaio

¹ Dii yā'òmē à mè: ² Gbēnazīn né, Yelusaleũde yāb̄ēkeao káné ní ozi ³ ñ me, ma Dii Lua m̄am̄e ma yáe bee ò Yelusaleũ musu ma mè: Kanaa b̄usu n̄ b̄ou, we wà n̄ iu. N maeá Am̄ole buie, n̄ daá Iti buie.* ⁴ Ké wà n̄ i, wi n̄ bi z̄o, wi n̄ zu'o wà gb̄ab̄òne, wi n̄ nana ní wisio wà zw̄aa f̄ima. ⁵ Gb̄ē i n̄ w̄enagwa à yápīo k̄ene. Wa n̄ s̄osobi v̄io, ñ wà n̄ v̄uaa s̄eu, asa ke wà n̄ i, wa ye n̄ ḡiyáio.

⁶ Ké mále ḡē, ñ má è níle buumpa au guu. Ḡo p̄o ní kú aupi guu, ma mè níȳo ke p̄o ũe! ⁷ Má tò n̄ gb̄a lán líwa s̄eu, n̄ z̄o k̄ù n̄ ke n̄ana ũ. N ȳ b̄ò b̄o n̄ ká p̄ae, kási n̄o be puizie.

⁸ Ké ma ea mále d̄onzi l̄o, ma n̄ gwa, ñ má è n̄ ka ké wà ḡē n̄ yáu, ñ ma a dábi l̄enla ma n̄ puizi ùl̄e. Ma legb̄ēne, ma mè ma bàa ao kunn̄o, ñ n̄ ḡo ma p̄o ũ. Ma Dii Lua m̄am̄e má ò. ⁹ Ma n̄ zu'ò ma n̄ au w̄oloma, ñ ma n̄ísid̄oma. ¹⁰ Ma zw̄aa w̄ede ȳene, ma ayo báa kyale kp̄ane, ma bàabaa tulu d̄ine, ñ ma siliki p̄o lḡau d̄ane. ¹¹ Ma n̄oambleb̄o f̄ima. Ma z̄ao k̄akan̄e, ma ȳabaa d̄ane. ¹² Ma t̄aanad̄ane n̄ níu, ma sw̄áli boolo d̄ane, ma kíafua gawide kp̄ane. ¹³ Màa ma z̄abl̄ema ní vuao ní ánusuo. N p̄okasa de bàabaa ní silikio ní zw̄aa w̄edeo ũ, mé n̄ p̄oblea de p̄ēti maa ní z̄o ní n̄isio ũ. N kefenke ḡēḡē, ñ n̄ z̄o k̄ù n̄ ḡo n̄o k̄ia ũ. ¹⁴ N t̄ò b̄o buio guu n̄ kefenkepi yáí, asa n̄ kefenke b̄lei n̄oambleb̄o p̄o má k̄eneo yáí. Ma Dii Lua m̄am̄e má ò.

¹⁵ Ŋ n̄ n̄ kefenke náaik̄ē, n̄ ḡo káalu ũ tó p̄o ní b̄ò yáí, n̄ káaluakà ní gb̄é p̄o lé ḡē we, n̄ ḡo ní p̄o ũ. ¹⁶ N n̄ p̄okasa s̄e n̄ z̄abl̄eò gul̄es̄í p̄o ní b̄òwa, ñ n̄ káaluakà we. Yá bee taa maa, a kea z̄ev̄io. ¹⁷ Ŋ n̄ n̄ vua ní ánusuo n̄oambleb̄o p̄o má k̄enepi kee s̄e n̄ táaḡeò piò, ñ n̄ káaluak̄ar̄n̄o. ¹⁸ N n̄ p̄okasa w̄ede s̄e ní d̄ané, ñ n̄ ma nísi k̄amá, n̄ ma tulaletik̄ané téa. ¹⁹ Ble p̄o má kp̄ama ñ ble, p̄ēti ní z̄o ní n̄isio pi ñ kp̄amá sa p̄o a p̄o ték̄ua ḡí l̄o na ũ. Yá p̄o k̄en we. Ma Dii Lua m̄am̄e má ò. ²⁰ N n̄ neḡeò ní n̄ nen̄e p̄o ní iman̄o s̄e n̄ sa'omá ble ũ. N káaluakaa i m̄oma? ²¹ N ma néo k̄olokpa n̄ sa p̄o w̄i a p̄o káteu à ték̄u òomá. ²² N yāb̄ēkeao ní n̄ káaluakaapīo guu píi n̄ nebleḡo yá i d̄onguo. Ḡo bee ní kú puizi, níle buumpa au guu.

²³ Waiyoo! Waiyoo mpi! Ma Dii Lua ma mè n̄ yāv̄aik̄eapīo gb̄ea píi, ²⁴ n̄ táakp̄eò d̄ò n̄ sa'ok̄ii b̄obo ḡaa píiu. ²⁵ N sa'ok̄ii b̄obo z̄ea mīowa píi, ñ n̄ n̄ kefenke òkp̄a, n̄ n̄ gb̄a w̄ēaa gb̄é p̄o lé ḡēne píi, n̄ si káaluakaa. ²⁶ N káaluakà ní n̄ Egipi† p̄o kú n̄ sae ḡōe blesanao, n̄ ma p̄o f̄ele n̄ sia káaluakaaupi yáí. ²⁷ Ŋ ma t̄òma, ma n̄ b̄usu lào, ma n̄ kpa n̄ zangude Filit̄ē‡ p̄o n̄ d̄aa v̄ai d̄im̄owa, aa ní p̄oē k̄ema. ²⁸ N ea n̄ káaluakà ní Asil̄i§ l̄o, asa nili k̄ao. Baa n̄ káaluakaa r̄n̄o gb̄ea ni k̄ao, ²⁹ ñ n̄ si káaluakaa ní Babeli b̄usu laanao. N beeo ni k̄ao.

* 16:3 Daa 10.15-16 † 16:26 Isa 30.2 ‡ 16:27 2Lad 28.18 § 16:28 2Kia 16.7-8

³⁰ Ma Dii Lua ma mè: N òkpaa gēagē. Lá n yápio kè, n gō káaluá wisaide ũ. ³¹ N beeo ké n táakpɛ dòdò zea miowa píi, mé n sa'okii bóbo gāaɛ píi, n de lán káaluawao, asa n sakà ōauɛ. ³² Nɔɛ gbāsíkɛna, ni gō páleɔ si n zǎ gbɛuɛ. ³³ Wí pò kpá káaluawae, kási mpi míme ni pò kpá n gōpɔɛowa, ni gbagusaedané, ké aa bɔ gupiiu aa mɔ káaluakannɔ yái. ³⁴ N káaluakaa adoa n nɔɛ páleɔɛ. Gbēe lí luanzio. Mmɛ ni fiaboné, wíli fiabonɛo. N yá adoaɛ.

³⁵ Ayāmeto káaluá, ma yāma! ³⁶ Ma Dii Lua ma mè, n n ōa dè, n nzia kpà n gōpɔɛowa n káaluakaa guu, n tǎa pò má ye n gíyāio kúa, mé n n néo au kpámá. ³⁷ Ayāmeto mále n gōpɔɛ pò n yá kàngupio káaa, gō pò n yeńziɔ n gō pò n yeńziɔ pii. Má tó aa bɔ gupiiu, aai mɔ lélema, mí tó aa n puizi e mípii. ³⁸ Má nɔɛ pò aai gbāsíkɛ mé aai gbēdeɔ tǎae winɛ n musuɛ, mí gbēde pɔfē bɔbɔma, asa mili sí sàao. ³⁹ Má n nané n ɔziɛ, aai n táakpɛ kwé, aai n sa'okii bɔoo, aai n pɔkasaɔ woloma, aai n nɔamblebɔɔ sima, aai n to puizi. ⁴⁰ Aa dasi káaanzi, aai n pápa n gbɛo, aai n zōzō n fēndao. ⁴¹ Aa tɛsɔ n kpéowa, aai n wɛtǎ nɔɛ dasi wáa. Má n káaluakaa midɛ. Nyō e fiabo n gōpɔɛonɛ bo. ⁴² Ma pɔfē i kpále, asa mili sí sàa yá bee taa musuo. Ma nòɛ i gbasa níni, ma pò a panzi bo.

⁴³ Lá n nɛgɔ yá i dɔnguo, ō n ma pò fɛlemɛ n yápio píi, má n yákea winɛ n musuɛ. Ma Dii Lua máme má ò. Ni gbāsíkɛa káfi n yābēkɛaɔ guu píio lé? ⁴⁴ Yáasikɛnaɔ yáasikɛ n yá musu aa mɛ, pò pò bò sǎda wéwa mé i bɔ a né wéwa. ⁴⁵ N n da pò ye a zǎ n a néo gíyāio ɔlesè. Dàa doŭ ō n ví n n v̄i n n dǎuna pò aa ye n zǎ n n néo gíyāio. N daá Iti buie mé n maeá Amɔle buie. ⁴⁶ N v̄i Samali ku gugbāntoo oi n a néo, mé n dǎuna Sɔdɔŭ ku gɛmidɔkli oi n a néo. ⁴⁷ I kɛ n n ɔlesè n n yābēkɛaɔ kè yɔ no, n òkpaa deńla n yákeaɔ guu píie. ⁴⁸ Ma Dii Lua ma mè n ma kuaɔ n dǎuna Sɔdɔŭ n aà néo i yá pò mpi n n néo kè keo.

⁴⁹ Vái pò n dǎuna Sɔdɔŭ kèn kɛ: Aapi n a néo wala ví, asa aa káa mé aa kálea dɔdɔa yákelesai, kási aai dɔ taasideɔ n wēnadeɔleɔ. ⁵⁰ Ō aa nǐzia sè lesí aa yá pò má ye a gíyāio kè, ō ma n suumpà lá n èwa. ⁵¹ Samali duuna i ka n duuna kōkpaalewao. N yābēkè dasi de n v̄i n n dǎunaola, ō an yá kèmmɛ sǎo yābē pò n kè pii yái. ⁵² Nyō be n n tó ńioɛ, asa n duuna pò bēe de n póa mé tò an pò sǎomɛ. Aa sǎoma. Wí a n kūɛ, n yō be n n tó ńioɛ, asa n tò n v̄i n n dǎuna yá kèma sǎoɛ.

⁵³ Má su n Sɔdɔŭ a pá ziu n a néo n Samali bo n a néo n mpi bo, ⁵⁴ ké n gɛɛ e gō kpa n wéi, wí i n kú yá pò n kè yái, an nòɛ i níni sa. ⁵⁵ N dǎuna Sɔdɔŭ a su a pá ziu n a néo, mé n v̄i Samali a su a pá ziu n a néo, mé mpi n yō su n pá ziu n n néo. ⁵⁶⁻⁵⁷ E n v̄i kɛa à gè bɔi gupuau n wala gɔɔ, n ye wà n dǎuna Sɔdɔŭ tó ma n léuo. E dɔŭ wéleɔ n n saedeɔ lé n lánikɛ sa s̄, mé Filitē wéleɔ n n saedeɔ lé sakangu bo. ⁵⁸ N gbāsíkɛa n n yābēkɛaɔ a wi n musuɛ. Ma Dii máme má ò.

⁵⁹ Ma Dii Lua ma mè má kɛnɛ lá à kōsinnɔwae, asa n sakà lé pò má gbènɛuɛ, n ma bàakuannɔ yá gbòo. ⁶⁰ N beeo ma bàakuannɔ n nɛgɔ yá a sāmago, ma bàa a ea à kunnɔ sae e gɔɔpii. ⁶¹ Má n v̄i n n dǎuna kpama n néo ũ, baa ké mi a legbēnɛo. Tó n n sí, n yákeaɔ dɔnguo, i kɛnɛ wí ũ. ⁶² Ma bàa aɔ kunnɔ, n n dō ké mǎmɛmaa Dii. ⁶³ Tó ma duuna pò n kè yáa kèma píi, duunapi yá a dɔnguo, i kɛnɛ wí ũ, n lé iɔ kpaaŭa n tó ńi yái. Ma Dii Lua máme má ò.

17

Kúu mèn plao n v̄elio

¹ Dii yá'òmɛ à mè: ² Gbēnazin né, yāleɛŭ Isailionɛ, n yáasikɛné ³ n mɛ, ma Dii Lua ma mè, kúu zōɛ ku, aà gǎsía gbāa mé a ká gbāa, mé aà sula wēsá pàɛ. A mò Libā būsuu à sɛde lí misona kù, ⁴ ō a zò tào laatanaɔ būsuu, à gè pè tagɛnapio wéleu. ⁵ A būsupi v̄e bui sè bo,

a pè swada sae bua lán swagbala líwa. ⁶ Vēēpi lí kè lí ũ, à ɔ̀tà yēēnno, ɔ̀ a gōnao yèele kúupi kíi oi, mé a zínao tà aà zíe. Màa à gōnao kèkē, a lá sísi à gō vēeli ũ.

⁷ Kúu zōo pāle ku we, aà gāsía gbāa mé aà sula tīisi. ɔ̀ vēelipi zínao tà aà kíi oi za kaa pò a pèu, àle aà í nide, ɔ̀ a gōnao tà aà kíi. ⁸ A mò lè a pēa tōole maau swada sae, kè à ɔ̀ta, i ne'í vēeli gawide ũ.

⁹ Oné ma Dii Lua ma mē, a ke maan wee? Vēelipi a gé aae? Kúupi a gí a né woloio. A lípi bile à gao lé? A la bōbō giigaga píie. I ke gōsagbāake ge dasike wà kēè wà bileo. ¹⁰ Tó wà èa pè, a li be? Tó gukpe íana kàka sùwà, a giigagao lé? A giigaga kaa pò à bōleupiue.

¹¹ ɔ̀ Dii yā'òmēē à mē: ¹² Bui swáyāmansaidepio la, aa yápi midōoa? Oné Babeli kía mé gē Yelusaleū, à a kía kù ní aà íwao à tàrínno Babeli. ¹³ ɔ̀ à kíabuie díle, à ledoukèaanō, a tò à legbèe a yá musu. A bùsupi dōaanao sèle tàrínno lo, * ¹⁴ kè bùsupi e gō kpe felesai yáí. Ledou pò kíabui kèaanopi mé tò a ku. ¹⁵ ɔ̀ kíabuipi bō aà kpe, à zínao zí Egipi sōo ní zīgōo wēlei dasi. Kípi a gé aae? Yápikena a bōe? A ledoupi gboo, i bōa?

¹⁶ Ma Dii Lua ma mē, ní ma kua a ga kía pò à aà kpà kpalaupi mēwia Babelie, kè à sakà lé pò a gbèèu à ledou pò a kèaanō gbòo yáí. ¹⁷ Tó wà bùsu kàlekale wéle bíi sae, mé wà gbà lesi da líai, kè wà e gbé dede dasi yáí, Falaō ní a zīgō gbāa ní a gbé bílao fō dōaale zipi guuo. ¹⁸ Asa kíabuipi sakà lé pò a gbèue, à ledoupi gbòo. Lá aa ɔ̀dà kō ɔ̀u ledoupi musu, ɔ̀ à yápio kè píi, a bōo.

¹⁹ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, lá lé pò a gbè ní ma tóo ɔ̀ à sakà, mé ledou pò a kè ní ma tóo ɔ̀ a gbòo, ní ma kua má tó a yá wí aà musue. ²⁰ Má ba kpaè, i aà kú, mí taaànno Babeli. We má yákpalekuaànno náaisaiyā pò a kēmēē yáí. ²¹ Wi aà zīgō pò lé bàaleaanō dede ní fēndao, mé wa ní gbé pò bōo fáaa gupiiue, íb dō kè ma Dii máme má ò.

²² Ma Dii Lua ma mē,
má sēde lí lesí misona zō ge pé.

Má a misona gōn bōbō zō,
mí ge pe gbèsísi zōo lesí musu.

²³ Má pé Isaili gbèsísi lesí musue,
i gōnapa, i ne'í sēde lí gawide ũ,
bā bui píi i mo ue e a láu,
aai pēpe a gōnaowa.†

²⁴ Sèa lí píi i dō kè ma Dii
mi to lí lesí enkū,

mé mi to lí ena lesí kú.

Mi to lí ísi giigaga,
mé mi to lí gii bōbō.

Ma Dii máme má ò mé má kee.

18

Gbé pò duunakè mé a ga

¹ Dii yā'òmēē à mē: ² Bóyāí á Isailio í yáasiē bee ke á bùsu yá musui? I mē:

Maeo vēebe kùma blè,

ɔ̀ néo swaa fēnkpa.*

³ Ma Dii Lua ma mē, ní ma kua a yáasi bee ke á bùsu lo. ⁴ Gwa, gbépiiá ma pōe. Maeo ní néo píi, yá doue. Gbé pò duunakè mé a ga. ⁵ Gbēmaa pò lé yāmaake a zéwa yá gwa.

⁶ Ili gé pōblei táa kùeo,
íli wémale Isailio diipiozio.

* **17:13** 2Kia 24.15-20 † **17:23** Mat 13.32 * **18:2** Zel 31.29

Ili a gbédee nɔ wεελεο,
 ìli wúλε ní nɔεο ɔɔɔ pɔ a ɔkũao.

⁷ Ili gbāamɔ gbēεεο,
 ì gbé pɔ a fla sea tɔɔma sɔaaèε.

Ili pɔ símáo,
 ì nɔandεna gba blε,
 ì pɔ na gbé pɔ kú búuzi.

⁸ Ili ɔa sēané à a igbao,
 ìli ài zɔɔ wεελεο,
 ì azia bɔ yāváiue,
 ì yágɔgɔné a zéwa.

⁹ Iɔ ma ɔtondɔkii gwa,
 ìɔ ma ikoyāɔ kũa,
 ìɔ zikεwà ní náaio.
 Ma Dii Lua ma mε,
 gbé bee mé maa, aɔ kuε.†

¹⁰ Tó gbēmaapi né vāi ì sɔ be? I gbēde, ge ì yápiɔ ke a gbédeeε. ¹¹ Baa ké aàpi i a kee keo,
 népi ì pɔble t́aa kùε,

ì a gbédee nɔ wεελε,
¹² ì gbāamɔ taasideɔne ní wēnadeɔ,

ì pɔ símá,
 ìli tɔɔma pɔ á kũa sɔaanéo,
 ì wémale t́aaɔzi, ì yābēεke,

¹³ ì ɔa sēané à a igba,
 ì ài zɔɔ wεελε.

Gbé bee taa aɔ kua? Aawo, aɔ kuo. A ga yābēε pɔ a kè pii yáie. Aà t́aae a wi aàzia musue.

¹⁴ Tó né vāipi neĩ, ɔ aà né duuna pɔ a mae lé keo è, mé i a kee keo sɔ be?

¹⁵ Ili pɔble t́aa kùεo,
 ìli wémale Isailiɔ diipiozio,

ìli a gbédee nɔ wεελεο,

¹⁶ ìli gbāamɔ gbēεεο,

ìli tɔɔma gbεao,

ìli pɔ símáo,

ì nɔandεna gba blε,

ì pɔ na gbé pɔ kú búuzi,

¹⁷ ì azia bɔ yāváiue,

ìli ɔa sēané à a igbao,

ìli ài zɔɔ wεελεο,

ìɔ ma ikoyāɔ kũa,

ì ma ɔtondɔkii gwa.

A ga a mae duuna yáio, aɔ kuε. ¹⁸ Aà mae a ga azia duuna yáie, asa à gbéɔ bɔɔ'i mĩ, à a gbēdo pɔ síwà, à yá pɔ maa kè a gbéɔ guue.

¹⁹ ɔ i mε: Bóyāi maepi t́aae lí wí a né musuo ni? Lá népi yāmaakè a zéwa, à ma ɔtondɔkii gwà ní laaio, aɔ kuε. ²⁰ Gbé pɔ duunakè mé a ga. Mae t́aae a wi a né musuo, né t́aae a wi a mae musuo.‡ Gbēmaa maakeaá aàzia yáε, mé gbēvāi vāikeaá aàzia yáε.

† 18:9 Lev 18.5 ‡ 18:20 Iko 24.16

²¹ Tó gběvāi mikē a duunaowa sō, mé à ma ɔtonɔkɔi gwà, àlɛ yāmaakɛ a zéwa, a gao, aɔ kue. ²² Wa aà tàae pò a kèpiɔ kee dao, aɔ ku yāmaa pò á kèpi yáí. ²³ Ma Dii Lua ma mē, vāikɛna gaa í kamagu nɛ? Tó à mikē a yākeawa, aɔ kue, bee mé í kamagu.

²⁴ Tó gbēmaa mikē a maakeawa, àlɛ duunakɛ, àlɛ yābēe pò gběvāi ɔ keɔ ke, aɔ kue? Wa yāmaa pò a kèpiɔ kee dao. A ga a náaisaikɛ ní duuna pò a kèɔ yáí.

²⁵ A Isailiɔ i mɛ ma yākeɔ dɔɔ vɔ. A swákpa sa. Ma yākeɔ dɔɔ vɔ ló? Ge á yākeɔ mé dɔɔ vɔ kai! ²⁶ Tó gbēmaa mikē a maakeawa, àlɛ duunakɛ, a yáí a gai. A ga duuna pò a kèpi yáí. ²⁷ Tó gběvāi mikē a vāikeawa, àlɛ yāmaakɛ a zéwa sō, a azia misie. ²⁸ Tó à tàae pò a kèɔ è mé à mikēwà pii, a gao, aɔ kue. ²⁹ A Isailiɔ sō i mɛ ma yākeɔ dɔɔ vɔ. A Isailiɔ, ma yākeɔ dɔɔ vɔ ló? Ge á yākeɔ mé dɔɔ vɔ kai!

³⁰ A yáí má yákpakɛ ní á Isailiɔ, baade a yākeawa. Ma Dii Lua máme má ò. A ǹselile à mikē á tàaeowa pii, ké á duuna su á ásookeo yáí. ³¹ Isailiɔ, à ɔzɔ á tàaezi pii, í á sō ní á nisinao keke dafu. Bóyāi álɛ ázia kpa gaii? ³² Ma Dii Lua ma mē, gbēe gaa lí kamagu. A ǹselile, í e àò ku.

19

Wēnalesia Isaili kiasɛ

¹ Wēnalɛ si Isaili kiasɔ yá musu ² ǹ mɛ:

A daá ǹɔmusu daɛ fá!

A wùlɛ ǹɔmusu saɔ zānguo,

à a néɔ gwà ǹɔmusu èwaasoɔ guu.

³ A a né do gwà,

ɔ à kè ǹɔmusu sà bɔɔ ũ.

A pótaitaia dāda,

ɔ à gò gběnazinsona ũ.

⁴ Ké buiɔ aà bao mà,

aa eyòè, ɔ à zù epiu.

Aa bakàè a níu,

aa tàaàɔ Egipi bùsuu.*

⁵ Ké ǹɔmusu dapi è tāmaa a nɛ,

yá pò aà wé dɔi mé m̀dɛ we,

ɔ à èa à a né do d̄ilɛ ɔ,

à kè ǹɔmusu sà bɔɔ ũ.

⁶ A bèbɛ ní ǹɔmusu saɔ

ǹɔmusu sà bɔɔ ũ.

A pótaitaia dāda,

ɔ à gò gběnazinsona ũ.

⁷ A ní kibɛɔ w̄iw̄i, à ní w̄éɛɔ dàai.

Sō kè bùsupideɔgu

ǹɔmusupi pūnaama yáí.

⁸ ɔ buiɔ b̀ bùsu pò liaiɔ guu,

aa m̀ l̄l̄eiwà.

Aa baikpàè,

ɔ à zù ɛ pò aa yòɛ guu.

⁹ Wà bakàè a níu,

wà wáa tà wà aà d̄au,

ɔ wà tàaàɔ Babeli kiasɛ.†

We wà aà d̄au kpéu,

* **19:4** 2Kia 23.33-34 † **19:9** 2Kia 24.15

ké wasu àà pūnaa ma
 Isaili būsū gbēsīsb sōou lōo yái.
 10 A da de lán vēeliwa á kaau.
 Wa àà pè swa sae,
 ̄ à gōnao kèkè,
 ̄ swa saepi tò à neĩ.
 11 A gōnapio gbāa kà
 wà kía gopana keò.
 Lípi lēsí, à gbà zò luawa,
 a gbāa ní a gōn dasipio tò wīli kuawào.
 12 ̄ wa bilē ní pōfēo wa nè.
 Gukpe íana tò à giigàga,
 ̄ a néo wòlo.
 A gōn gbāapio giigàga,
 ̄ té kūwà.
 13 Tiasa a pēa gbāauē
 tōlē giī isaideu.
 14 A gōn do tēsè à kù a néowa.
 A gōna pò a gbāa kà wà kí gopana keò kuwà lōo.
 Wēna yáē, wāli sí lē ū.

20

Isaili:á swáyámansaideone

1 Taa ní Isailio zìzō ū wè soplade guu, a mo sōode gōo kwide zí, an gbēzōo mō yāgbēai
 Diiwa. Aa zòlē ma ae, 2 ̄ Dii yá'òmēē à mè: 3 Gbēnazín né, yá'o Isaili gbēzōopioñe nē me, ma
 Dii Lua ma mè, aa mō yāgbēaia yà? N ma kuao má we aa yāe gbēaao.

4 Nyō yákpalekeñño lé? Gbēnazín né, nyō yákpalekeñño lé? N ní deziō yābēēkeao onē
 5 nē me, ma Dii Lua ma mè, gōo pò ma Isailio sè, ma legbè Yakōbu buipioñe, má tò aa ma dō
 Egipi. Ma legbèné ma mè Dii an Luan ma ū. 6 Gōo bee ma legbèné ma mè má ní bōlē Egipi,
 mí géñño būsū pò má sènē,* zó ní vīo diu, a maa de būsūla píi guu. 7 Má òné an baade okpa
 pōbēe pò an wé blēzōzi, aasu níziā gbālē Egipi táao yá musuo. Máme máa Dii an Lua ū.

8 ̄ aa bō ma kpe, aai we swāsè ma yáio. Aai okpa pōbēe pò ní wé blēzōzio, aai Egipi táao to
 weo. ̄ ma zēò mà pōkūmabōbōmá, mí palamá ní pōfēo Egipi we. 9 Kási mi keo ma tó yái.
 Má ye mà a tó òokpa bui pò aa kú ní guuōneo, asa má tò Isailio ma dō ní wáa, ké mà ní bōlē
 Egipiē. 10 ̄ ma ní bōlē Egipi, ma geñño guwaiwaiu. 11 Ma a ikoyāo kpámá, ma a yādileao
 dànē, asa gbé pò kūa a wēni e a guuē.† 12 Ma kámabogōo yādànē lō seela ū wá zānguo, ké
 aa e dō ké ma Dii ma ní sé ma gbéō ū.‡

13 ̄ Isailio bō ma kpe guwaiwaiu, aa ma ikoyāo kūao. Aa gī ma yādilea pò tó gbé kūa, a
 wēni e a guuōzi. Aa tò kámabogōo pò má dīlē gbālè míomio, ̄ ma zēò mà a pōkūmabōbōmá
 guwaiwaiu, mí ní tōlōzō. 14 Ama mi keo ma tó yái. Má ye mà a tó òokpa bui pò ma bō ní
 Isailio ní wáaōneo. 15 Ma olēné guwaiwaiu lō ma mè má géñño būsū pò ma a legbèné ma
 mè má kpámá guuo. Vī ní zōo di būsūpiue, a maa de būsū píia.§ 16 Aa gī ma yādileaoie, aa
 ma ikoyāo kūao, mé aa tò kámabogōo pò má dīlénéo gbālè, ké an sō kú ní táowa yái. 17 N
 beeo ma ní wēnagwà, mí ní kaale guwaiwaiu mà ní bui midēo. 18 Má ò ní néoñe guwaiwaiu
 aasu ní maeo olēseo, aasu ní yākea keo, aasu gbālē ní táao yá musuo. 19 Máme má Dii ní Lua

* 20:6 B_{3a} 6.2-8 † 20:11 Lev 18.5 ‡ 20:12 B_{3a} 31.13-17 § 20:15 Nao 14.26-30

ũ, aaliɔ ma ikoyãɔ kũa, aali swáse ma yãdileaɔi aaɔ zíkewà. ²⁰ Aali kámabogɔɔ dile ma pɔ ũ seela ũ wá zānguo, aaɔ dɔ́ kɛ́ Dii ní Luan ma ũ.

²¹ Ǿ an nɛpiɔ bɔ́ ma kpe, aa ma ikoyãɔ kũao, aai swáse ma yãdilea pɔ́ tó gbɛ́ kũa i wɛni e a guuɔzi aa zíkèwàò, mé aa tò kámabogɔɔ gbālè, ɔ́ ma zedò mà pɔkũmabɔɔmá, mí palamá ní pɔfɛo guwawaiu, ²² ɔ́ ma ɔ̀sàaa, mi keo ma tó yáí. Má ye ma tó ɔ̀kpa bui pɔ́ ma ní bóle Egipi ní wáaɔneo. ²³ Ma ea ɔ̀lèné guwawaiu we lo, ma mɛ má ní fãaa buiɔ guue, mí ní fándaiada bùsu ní bùsuo,* ²⁴ asa aai ma yãdileaɔ mao, aa gĩ ma ikoyãɔie, aa tò kámabogɔɔ gbālè, mé an maɛɔ táaa ní wé blè. ²⁵ Ǿ ma ní kpá yábɛkeaa la ní yãdilea pɔ́ wili wɛni e a guuɔ. ²⁶ Má tò aa gò gbãlea an sa'oa yá musu. Aa sa pɔ́ wĩ a pɔ́ káteu à tékũ ò ní ní né sɛiaɔ, kɛ́ via e ní kú, aai dɔ́ kɛ́ mámɛmaa Dii.

²⁷ Ayãmeto gbɛnazin né, yã'o Isailiɔne n̄ me ma Dii Lua ma mɛ an deziɔ dɔ́emanɔ́ yáe bee musu lo, aa náaisaiyākèmee. ²⁸ Ké ma mɔ́nɔ́ bùsu pɔ́ ma a legbèné guu, kɛ́ aa s̄is̄i les̄ie ge lí yèlèe è, aa sa'ò we. Aa ma pɔ́ fèlemee ní gba pɔ́ aa dà weo ní pɔ́ tékũa gĩ na pɔ́ aa kèo ní vɛe pɔ́ aa èlewàò. ²⁹ Ǿ ma ní lá ma mɛ gules̄i pɔ́ aale géu weo dea ni? Ǿ wĩ me gupion̄e gules̄io e ní a gbão.

Yákpalekea ní Isailiɔ

³⁰ Ayãmeto o Isailiɔne ma Dii Lua ma mɛ: A á deziɔ zé se à gbãle táaa yá musu à gɔ́ gbãlea yà? ³¹ Tó a mɔ́ sa'oimá mé a sa pɔ́ wĩ a pɔ́ káteu à tékũ ò ní á néo, áo gbãlea á táaa yá musu e ní a tiaoe. Lá màae Isailiɔ, má we à yágbɛaa. Ma Dii Lua ma mɛ, ní ma kuaɔ má we à yágbɛaa.

³² Yá pɔ́ kú á n̄seu a zekɛo. I me áo zɔ́ble líɔne ní gbɛo lán buiɔwae, lán dúnia gbéɔwa. ³³ Ma Dii Lua ma mɛ, ní ma kuaɔ má a gàs̄i poo, mí gbãamɔ́ ní pɔkũmabɔɔawáo. ³⁴ Má a gàs̄i poo mà á kãaa bui pɔ́ a fãaa ní guuɔ guue, mí á bóle bùsu ní bùsuo ní ma gãsa gbãao ní pɔkũmabɔɔawáo. ³⁵ Má tó à gé buiɔ bùsuu gbãau, wá wé i ke síiɔ we, mí yákpalekeáno. ³⁶ Lá ma yákpalekè ní á deziɔ Egipi guwawaiu, màa má yákpalekeáno. Ma Dii Lua máme má ò. ³⁷ Mí tó à gɛ ma kaau, mí tó à ze ní ma bàakuaáno yáo. ³⁸ Má gbɛ́ pɔ́ aa tàakèmee aa bɔ́ ma kpeo bɔ́ á guue. Baa kɛ́ ma ní bóle bùsu pɔ́ aa ku a guu, aa gɛ Isaili bùsuo, ío dɔ́ kɛ́ mámɛmaa Dii.

³⁹ A Isailiɔ, ma Dii Lua ma mɛ, lá á baade ye zɔ́ble a táaɔne, à gé! Gbezã á ma yãma! A ma tó pɔ́ a kua adoa ɔ̀kpaɔmee ní á táaa ní á sa'oamáo lo. ⁴⁰ Asa ma Dii Lua ma mɛ, Isailiɔ pii aa zɔ́blemee ma gbès̄is̄i pɔ́ a kua adoa musue, Isaili bùsu gbès̄is̄i les̄ipi. We má ní síu. Wékii má sa'oa gbeawá ní á buapɔ́ káauɔ ní gba pɔ́ á mɔomɛo. ⁴¹ Tó ma á kãaa buiɔ guu, mé ma á bóle bùsu ní bùsu pɔ́ a fãaaɔ guu, má á sí sa pɔ́ a pɔ́ tékũa gĩ na ũ, mí tɔ́o á musu buiɔ wáa. ⁴² Tó ma suáno Isaili bùsu pɔ́ ma a legbè á deziɔne guu, á dɔ́ sa kɛ́ mámɛmaa Dii. ⁴³ Wékii á yákeo ní á dàa pɔ́ tò a gɔ́ gbãlea i dɔ́agu, ɔ́ á gbasaa ào ye ázia ḡiyáio v̄ai pɔ́ á kèo yáí. ⁴⁴ Tó ma yákeé ma tɔ́oaa yáí, i ke á yãv̄aika ge á yá koleao léu no, á Isailiɔ í dɔ́ sa kɛ́ mámɛmaa Dii. Ma Dii Lua máme má ò.

21

Gɛomidɔ́kii oi té

¹ Dii yã'òmee à mɛ: ² Gbɛnazin né, wɛbiibii gɛomidɔ́kiiwa n̄ yã'o'òè. Anabikeke Nɛgeve bùsu líkpepi yá musu, ³ ní oè aà ma yãma. Ma Dii Lua ma mɛ má tesòwàe. Tépi a kũ a lí ísiɔ ní a lí giiɔwa pii. Wa e a tépi deo. Tépi a to gbépii oa siakũ za gɛomidɔ́kii oi e gugbãntoo oi. ⁴ Gbépii ío dɔ́ ma Dii máme ma tépi sòwà, wa f̄s̄ deo.

⁵ Ǿ ma mɛ: A'a Dii Lua! Wàle o ma yá musu wà mɛ, yáasikena nolo?

* **20:23** Lev 26.33

Dii fēnda

⁶ Dii yā'òmεε à mè: ⁷ Gbēnazīn né, wēbiibii Yelusaleū oi ñ yā'o'o sa'okliōνε. Anabikeke Isaili būsū yá musu, ⁸ ní oè ma Dii ma mè, má fεε ní būsūpideō. Má a fēnda wo a kpéu, mí a gbēmaaō ní a gbēvāiō dεdεō píi. ⁹ Lá mále a gbēmaaō ní a gbēvāiō dεdε píi, má a fēnda wo mà gbépii léò za γεomidōkii oi e gūgbāntoo oi. ¹⁰ Gbépii iō dō ké ma Dii ma a fēnda wò a kpéu, má sòbu ló.

¹¹ Gbēnazīn né, aauke! Aauke ní wáa ní èl'εleboao ní pōsiao. ¹² Tó wà n la, bóyāi níle aaukeii, ní oné bao pó wa ma tia yáie. Sō a kē gbépiigu, an ò i gō dòlòlò, an ká i ga, an gbá iō lua. Yá lé pila, mé a kee. Ma Dii Lua máme má ò.

¹³ Dii yā'òmεε à mè: ¹⁴ Gbēnazīn né, ānabikeke ñ me ma Dii ma mè: Fēndaε! Fēndaε!

A lena, mé àle teke gēnεgēne!

¹⁵ Wà a lekè gbēdεdεa yáie, wa kēke ké àò teke lán loupilεawaε.

Wa pōnake ní ma né gopanao yá? Fēnda bàa kú ní go bee taaεo.

¹⁶ Wī fēnda keke wàò kūaε, wī a leke, wī keke, wà na gbēdenaε a òziε.

¹⁷ Wii lé gbēnazīn né, ní waiyookené, asa wa fεε ma gbéōwa ní fēndapioε, wa fεε ní Isaili kíaō píiε. Wa ní dεdε ní fēndaoε ní ma gbéō ló.

A yáí tò ñ nzia gbēgbē.

¹⁸ Wa ní gbāa le gwa fá! Tó gopana pō fēnda bàa kuo su ku ló sō bε? Ma Dii Lua máme má ò.

¹⁹ Gbēnazīn né, ānabikeke, ní òtaale. To mà lélemá ní fēndao gēn pla ge àaō. Fēnda pó a gbēdεdε dasidasie, wa koezōnízi ní zīpio,

²⁰ sō i kénigu, gbé daside i fu. Má tó gbēdεdεfēndapi àò ku an wéle bōleō guu píiε.

Kúku, àle teke lán loupilεawa, gbēdεdεa yáí wa kūai.

²¹ Fēnda, le òplaa oi, gé zεei. Gu pó n lé yéleu píi lé!

²² Mapi sō má òtaale, ma pō i wee. Ma Dii máme má ò.

Babeli kía léle Yelusaleūwa seela

²³ Dii yā'òmεε à mè: ²⁴ Gbēnazīn né, iada lán zéwa mēn pla, Babeli kía i sé ní a fēndao. Zépio bō būsū dou nípii. Seela péle zépio daalekii, i wéle pó zépi lé géu òlóné. ²⁵ Ado iada, fēnda i se ge léle Amōniō mēewia Labawa. Ado iada, i se ge léle Yudaōwa ní ní wéle bíide Yelusaleūo. ²⁶ Babeli kía a ze zékpaau, gu pó zé mēn plapio kēukōwa, i māsokε we. A yāla

ń kaò, i yāgbēa tǎaowa, i pɔɔ pɔa gwagwa. ²⁷ Lí a Yelusaleũ sé, i gé b́ígbóobɔɔ péle a bɔleɔ, i b́usu kǎaai, i gbà lesiɔ da, i gbēdeɔyā dile, i zīgāale. ²⁸ Yelusaleũdeɔ aao e lí pɔ a sèpiá eee lé pɔ a gbèné yáí. Ama a to aa ń tǎae dɔ, i ń kúkũ. ²⁹ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, lá á tò wà á vǎikea dɔ, á tǎaeɔ b̀ò gupuaú mé á duuna pisi á yǎkeawá, lá á tò wa d̀ò màa, wa ɔpɛlɛwáe sa.

³⁰ Mpi s̄ Isailiɔ kía vǎi beeesaide, n gɔɔ pà, ía pɔ wǎle dama kà a wáwa sa. ³¹ Ma Dii Lua ma mē wa aà tulu go, wi aà kíafua go. Yá a lile, wa gbé pɔ í azia busa kǎfi, wi gbé pɔ í azia kǎfi busa. ³² Bezia! Bezia! Má tó à ḡ bezia ũe. A ea su a gbɛuo e gbé pɔ à a vǎa zé vǎ m̀ó,* mí kpawà.

³³ Gbēnazin né, ānabikeke n̄ me, ma Dii Lua máme ma yáe bee ò Amɔniɔ musu an yāz̄z̄ɔa Isailiɔne yáí.

Fēnda! Fēnda!

Wa wò gbēdeɔe yáie,

àle teke à láa gbéɔne,

àle pipi lán loupilɛawa.

³⁴ Wépungu giú wǎle e ń yá musu, wǎle m̀aso pǎ kené. Fēndapi s̄ou mà à gbēvǎipiɔ mi z̄z̄. An gɔɔ pà, ía pɔ wǎle damá kà a wáwa sa. ³⁵ Aa ń fēnda s̄oɔ a kpéu sa, mí yákpalekeɔn̄o gu pɔ wà ń íu, b́usu pɔ aa b̀òu. ³⁶ Má p̀okũmabɔɔmá ń téo, mí p̀oɔ ma níu, mí ń na gbé pásion̄e ń ɔzi, gbépiɔ p̀okaalea dɔ. ³⁷ Aaɔ de yàa ũ tée, wa ń au fándaiada ń b́usu. An yá a d̀ò gbēgu bo, asa ma Dii máme má ò.

22

Yelusaleũdeɔ duuna

¹ Dii yǎ'òme e à mē: ² Gbēnazin né, ńȳ yákpalekeɔaàno lé? Nȳ yákpaleke ń gbēden wélep̄ioo lé? N a yǎbēkeaw oè ³ n̄ me, ma Dii Lua ma mē: Wéle, n wetǎgɔɔ kà gbé pɔ wà ń dede n guu yáí. N gbǎlè tǎa pɔ n gbépiɔ yáí. ⁴ N ḡ tǎaeɔ ũ n gbēdeɔ yáí, n gbǎlè tǎa pɔ wa p̄o yáí. N tò n wēni kulun kú, n gɔɔ pà. A yáí má tó bui n lánike, má tó b́usu pii gbéɔ n ke p̀oɔ. ⁵ Gbé pɔ kunn̄o kǎio ń gbé pɔ kunn̄o z̄a n yáalo ké n tó ɔ̀okpà, yá yà n guu yáí. ⁶ Isaili kía gwa, an baade lé gbāam̄o a gbédeee n guu, aale ń dede. ⁷ Gbēo ì saka ń de ń ń daogu n guu,* wǎ gbāam̄o b̀om̄one n guu,† wǎ tone pɔ gwana v̄ioo ń gyaa gbēandoo taiinke n guu. ⁸ N sakà ma p̀oɔ, n gɔɔ pɔ má dile kámabogɔɔ ũ gbǎlè.‡ ⁹ Kɔmalɛdeɔ ku n guu, aa zè ń gbēdeɔ. N gbēo ì tǎa bleɔ ble gbèsisiɔ musu, § aai ea gbāsike n guu. ¹⁰ N gbēo ì gbada ń mae nawa, n gbēo ì kusi n̄e pɔ ɔkũawá. ¹¹ N gbēo ì gbāsike ń ń gbédeee nao, n gbēo ì wiyá ke aa gbada ń né nawa, n gbēo ì kusi ń dāe f̄eewa. § ¹² Wǎ gbagusaesi n guu gbēdeɔ yáí,* wǎ ɔ'i símá, wǎ ài z̄o wēle,† wǎ k̄o b̀o'i mi. Ma yá sǎngue, ma Dii Lua máme má ò.

¹³ Má ɔtaale ɔvǎi pɔ wa è yáí ń gbé pɔ wà ń dede n guu yáo. ¹⁴ Tó mále yá ḡḡon̄o, n gbāa a ka n s̄ à dileaa? Ma Dii ma yǎ'ò mé má kee. ¹⁵ Má n gbéɔ fáaa bui guue, má ń fándaiada b́usu ń b́usuo, mí ń gbāsikea mide. ¹⁶ Tó n ḡ sauluunn̄o buiɔne, ńȳo d̄o ké mǎm̄eaa Dii.

¹⁷ Dii yǎ'òme e à mē: ¹⁸ Gbēnazin né, Isailiɔ ḡme e lán m̀ò gbāsíwa, amp̄ii aa ḡò lán m̀ogotē ge m̀opu ge m̀osi ge beɔma gbāsí pɔ wa b̀le muauwae. Aa dem̄e e lán ánuusu gbāsíwae. ¹⁹ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, lá á gbāsí ap̄ii, má á naaa Yelusaleũe. ²⁰ Lá wǎ ánuusu ń m̀ogotēo ń m̀osio ń beɔmao ń m̀opuo ka muau wà tékau e m̀opi b̀le, màa má á naaa mà á

* 21:32 Daa 49.10 * 22:7 Iko 5.16 † 22:7 Iko 24.17 ‡ 22:8 Lev 19.30 § 22:11 Lev 18.7-20 * 22:12 B̄o 23.8 † 22:12 Iko 23.20

ká wélepiu ní pɔfɛo, mí á yó ní pɔkūmao. ²¹ Má á naaaε, mí tesɔwá ní pɔfɛo, í yó wélepi guu. ²² Lá wí ánuusu yɔ muau, màa á yó wélepi guu, íɔ dɔ ké ma Dii máme ma pɔkūmabòbòwá. ²³ Dii yá'òmεε à mè: ²⁴ Gbēnazīn né, o Yelusaleūpie, wi gbābo a būsueo, ɔ ma pɔfɛ tò lou i mauo. ²⁵ Aà kíao ku a guu lán nòomusu pɔ aa nò le kù aale taitai, aale wiidòwàowae. Aaìo gbēnazīnao nisīna só, aaìo ní àizeo ní ní pɔ beedeo naaa, ɔ aa tò gyaao ligua a guu. ²⁶ Aà sa'onao lé zike ma ikoyāwao, aaìo ma pɔo gbāleε. Aali pɔ pɔ de ma pɔ ũ dɔkɔε ní pɔ pɔ de ma pɔ ũooo. Aali pɔ gbālea ní pɔ gbālesaio dodoa kɔε yāda gbéoneo.† Aaì wékpa ví kámabogɔɔzī tàaeae, ɔ ma tó ío òokpaa ní guu. ²⁷ Aà kíao ku a guu lán àwalewana pɔ aa pɔ kù, aale kékékɔɔwa. Aaì gbēdeo ɔvāi'ea yáí. ²⁸ Aà ānabio í wépungu giio e, aaì màso pāo ke, aale pɔ kúle ní yákeapiowa, ɔ aaì me lá má òn we, kási mi yāe o sɔo. ²⁹ Būsudeo í gbāamokɔε, aaìo kɔ kpáí'o. Aaì taasideo ní wēnadeo taiinke, aaì bòmoo wetā ní ní yá nao. ³⁰ Ma gbēe wēleε ní guu aà bíi kaso keke, ío ze ma ae gufoou ào gi finini būsupi yá musu, ké másu būsupi kaaleo yáí, ɔ mi eo. ³¹ Ayāmeto má pɔkūmabòbómá, mí ní mide ní pɔfɛtɛo. Má ní yákeao winé ní musue. Ma Dii Lua máme má ò.

23

Yelusaleū ní Samalio dea lán nɔε gbāsikenawa

¹ Dii yá'òmεε à mè: ² Gbēnazīn né, nɔεo ku gbēon pla dadoudeo ũ, ³ ɔ aa káaluakà Egipi, aa de káaluao ũ za ní wéndiagooε. Wekii wà o bíibiiu ní yóowa, wekii wà omàma ní nenonkeyɔowa. ⁴ Vii tón ɔla, dāuna tón ɔliba. Aa gò ma nɔo ũ, ɔ aa negɔεo ní nenɔo í'i. ɔla mé Samali ũ, ɔliba mé Yelusaleū ũ. ⁵ Kua ma pɔ ũ ɔla sí káaluakaa, à lù a gɔpɔse Asilibzi. ⁶ Ampii būsuo dɔaanaone ní gbāadeo, èwaaso maa pɔ di sɔ kpe ní ula gaaluladeo daa. ⁷ A azia kpámá káaluao ũ, ampii Asili gbé beedeone. ɔ à gbāsikè ní gbé pɔ à lùanzipio táao. ⁸ I káaluakaa pɔ á dàda Egipi too. We wà wùlewulɛuaàno a wéndiagoo, wà o bíibii aà nenonkeyɔowa, wà ní pɔeā kèaàno. ⁹ ɔ ma aà nà a gɔpɔsepione ní ɔzi, Asili pɔ à lùanzipio. ¹⁰ Aa tò wà aà puizi è, aa aà negɔεo ní aà nenɔo nàaa, ɔ aa aà dè ní fēndao. Ké aa íadàwà màa, ɔ à gò yāa ũ nɔεone.

¹¹ Ké aà dāuna ɔliba è màa, ɔ à lùanzi a òokpà deaàla, à káaluakà de a vīipila. ¹² A lù a Asilibzi lo se, an būsuo dɔaanao ní ní gbāadeo, èwaaso maa pɔ di sɔ kpe ní ula wedeo daa nípii. ¹³ Má è à gbāsikè sɔ, an pla nípii aa zé doū sèε. ¹⁴ Aà káaluakaa gè ae lo. A è wà gɔεo taa kè giwa ní pɔ tēao, Babiloni būsudeone, ¹⁵ pɔo dɔdɔa ní pi, aa tulu gbāao didia, aa bò lán Babeli zīgɔ kíawā lán Babiloni būsudeowa. ¹⁶ Ké à wesie, ɔ à lùanzi, ɔ à gbé zì ní sísii Babiloni būsuu. ¹⁷ Babelideo mò aà kíi wùlɛiaàno, aa tò à gbāsikè an luaaaazi guu. Ké aa tò à gbāsikè màa, ɔ aà nisīna ye ní yáí lo. ¹⁸ Ké aà káaluakaa kpálea ví lo, mé aà puizi bò gupua, ɔ ma nisīna ye aà yáí lo, lá ma nisīna ye aà vīi yáí bowa. ¹⁹ Aà káaluakaa Egipi a wéndiagoo yá dāaagu, ɔ à a káaluakaa káfi. ²⁰ We à lùau a gɔpɔsezi. An gɔεkebo de lán zāa'in pɔwa, aaì í zu lán sɔwa. ²¹ A a wéndiagoo dɔε'ii beekè, gɔo pɔ wà o bíibii aà yóowa Egipi, mé wà omàma aà nenonkeyɔowa.

²² Ayāmeto ɔliba, ma Dii Lua ma mè, má tékpa ní gɔpɔse pɔ ní nisīna ye ní yáí loopiogu, má tó aa bo gupiiu, aa mo lélema. ²³ Babelideo ní Babiloni būsudeo pii ní Pekodio ní Soao ní Koao ní Asilib lo. Èwaaso maaone, būsuo dɔaanaone ní gbāadeo nípii, zīgɔ kíao ní tɔdeɔ dia sɔo kpe. ²⁴ Aa bo gūgbāntoo oi aa mo lélema ní gɔkebo ní zikasogoo ní zugoo ní gbēnazīnao dasidasi ní sèngbaoo ní mò fua, aai koezōnzi. Má n nané ní ɔziε, aai yákpalekenno lá aaì kewa. ²⁵ Ma pɔ a fēnzie, mí tó wà yáyiaama ní pɔkūmao. Aa n ní ní n swáwo gole, n gbé pɔ gɔo i gaga zī guu. Aa n negɔεo ní n nenɔo naaa, n gbé pɔ gɔo i tékū. ²⁶ Aa n pɔkasaɔ woloma, aai n

† 22:26 Lev 10.10

nɔamblebɔɔ sɛle. ²⁷ Má n dɔɛ'li midɛ n n káaluakaa pɔ n nawà Egipio. Nyɔ wɛsi yápiɔle lɔo, nɔyɔ ɛa làasooke Egipi yáwao. ²⁸ Ma Dii Lua ma mɛ má n na n zangudeɔne n ɔziɛ, gbɛ́ pɔ n nisina ye n yáí lɔpiɔ. ²⁹ Aa zangu aa yákenɛ, aa n àizɛɛɔ sɛle píi, aai n to puizi wáiwai, n káaluakaa wisaiyá i bɔ gupuau. ³⁰ N vâikea n n káaluakaa mé mɔne, ké n lua buiɔzi n gbâsikè n n táaɔ yáí. ³¹ Ké n n vîi zé sè yáí, pɔkūma í pɔ má kàkaè ɔ má kákanɛ.

³² Ma Dii Lua ma mɛ
nɔyɔ í pɔ má kàka n vîiɛ miɛ.

N imibɔ yàasa mé a ɛ zà,
gbɛ́ n láanikɛ aa n yáalo
í zɔɔ pɔ imibɔpi ì si yáí.

³³ Ipi a n de, pɔsia i danla,
gɔa bezia ũ wáiwai í pɔ n vîi Samali mipi yáí.

³⁴ Nyɔ ípi mi píiɛ wululu,
ní n imibɔpi wíwi,
ní n yɔ́ lili n a kasoo.

Ma Dii Lua máme má ò.

³⁵ A yáí tò ma Dii Lua ma mɛ
lá pɔ ma yá sãngu, n ma kpa kpe,
nɔyɔ n dɔɛ'li n n káaluakaa gbe'ɛɛ.

³⁶ ɔ Dii òmɛɛ: Gbɛnazin né, nɔyɔ yákpaleke n ɔlao n ɔlibao lé? Bɔbɔrino n n yábɛɛkeao.
³⁷ Asa aa gbâsikè mé aa gbɛ́ dèdɛ. Aa gbâsikè táaɔ yá musu, ɔ aa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū òmá n n né pɔ aa ìmanɔ táapiɔ pɔblea ũ. ³⁸ Aa yáɛ bee kɛmɛɛ lɔ, gɔɔ bee ɔ aa ma kpé gbâlè, aa kámabogɔɔ pɔ má dīlené ɔkpà. ³⁹ Ké aa sa'ò n táaɔwa n n néɔ, zí bee aa gè ma kpéu aa a gbâlè. Yá pɔ aa kè ma kpéun we.

⁴⁰ Baa se wí gbɛ́ zí gɔɛɔ sísiine zãzã aa mó. N zu'ò, ríle n dá, n kio kà, n n nɔamblebɔɔ dà. ⁴¹ N zɔle wúlekii kefenawa, pɔɔ kálea táabūnuwa n aɛ n ma tulaletio n ma nísio.

⁴² Bíla pɔ kú aà kíiɔ yá'ò dɔ n gbɛ́ pɔ bɔ gbáau aa mɔɔ. Aa zã dàè n aà dàunao, aa fua kefenao kpàkpané. ⁴³ ɔ ma làasookè ma mɛ: Nɔɛ pɔ yáa gbâsikɛa yáí de a gbɛ́doaa mé lé si káaluakaa lɔa? ⁴⁴ ɔ aa gɛ kèaàɔ lá wí gɛ ke n káaluakaa. Maa aa gɛ kè n dɔɛ'lideɛ beɔ ɔla n ɔlibao. ⁴⁵ Gbɛmaao yákpalekerino, aai káaluakaa n gbɛ́deao yá winé n musu, asa aa káaluakà aa gbɛ́ dèdɛ.

⁴⁶ Ma Dii Lua ma mɛ, to dasi mɔ léleimá, aai to gili gɛ́ngu, aai n pɔɔ naaa. ⁴⁷ Aa n pápa n gbɛɔɛ, aai n zɔɛzɔɛ n fɛndao. Aa n negɔɛɔ n n nenɔɔ dɛdɛ, aai tesɔ n kpéowa. ⁴⁸ Má dɔɛ'li midɛ n búsuu, ké nɔɔ e aao laai vî, aasu dɔɛ'li ke lánwao. ⁴⁹ Nɔɛpiɔ dɔɛ'li a wi n musuɛ, aa n duunakɛa táaɔ yá musu gbe'e, aai dɔ́ ké mámemaa Dii Lua.

24

Yelusaleũ leũa n m̀o oo tánkpakɛao

¹ Wá kua zizɔɔ ũ wè kɛokwide, a mɔ kwide gɔɔ kwide zí Dii yá'òmɛɛ à mɛ: ² Gbɛnazin né, gɔɔɛ bee dalau, asa gbã Babeli kía koezò Yelusaleũzi.* ³ Yáleũ n bui swáyãmansaidepiɔ n oné ma Dii Lua ma mɛ:

A oo dite, í ikau,
⁴ í nɔɔ kau,
nɔɔ maaɔ, a gbá n a ɔo,
í wá nísidoɔ ka à pai.

* 24:2 2Kia 25.1

⁵ Iɔ de kpàsa nòo maa ũ,
í yàaka oopi zíe,
í disa à ma oopi guu éle'ele.

⁶ A yáí ma Dii Lua ma mè,
waiyoo gbēden wéle,
oo pɔ a gbāsí gí woloi pi!
A a nòopiɔ bɔleu dodo píi,
kási ásu líkpa a yá musuo.

⁷ Aa gbéɔ dède wélepi guu,
aa ní au bòle gbesenawa,
aai kóle tɔlewa aa búsukàwào.

⁸ Má tò aupi gɔ gbesenapiwa,
ké wasu e pɔ káwào yáí,
gbéɔ pɔ i pańzi, aai tɔsimá.

⁹ A yáí ma Dii Lua ma mè,
Waiyoo gbēden wéle!
Mapi, má yàakau zɔzɔ sɔe.

¹⁰ A yàakau, í té dau.
A nòopi disa e a í ba,
a wápiɔ i tékū.

¹¹ A oo giipi di teyɔwa,
ké à mò e wāa kū táutāu,
a gbāsí i wolowà,
a kpe sia i láa.

¹² Oopi tò wà fùwa,
a gbāsí zɔ a gowà té guuo.

¹³ N gbāsí mé n dɔe'íi ũ.
Nyɔ zɛao e ma pɔ gé weed,
asa má wèele mà n gbāsí woloma,
kási ní ye à wolomao.

¹⁴ Ma Dii ma yā'ò, yápi lé mɔ.

Má yápi kee, má gí keio,
má gbēe wegwao, má nɔselileo.

Má yákpalekeáno á yákeawae,
ma Dii Lua máme má ò.

Ezekieli na gaa

¹⁵ Dii yā'òmɛɛ à mè: ¹⁶ Gbēnazin né, má pɔ pɔ n wé blè sima kándo. Nsu búbuapeo, nsu ɔɔbo, nsu to wé'i bɔmao. ¹⁷ Aauke kílíkíli, nsu n àa ge ɔɔbo. Nyɔ n fùá ní n kyaleɔ kpaá. Nsu pɔ kú n léwao. Nsu ge'ɔɔbnaɔ ble bleo.

¹⁸ Ma yā'ò gbéɔne kɔɔ, a oosi ɔ ma na gà. Ké gu dɔ, ɔ má yá pɔ Dii òmɛɛ kè. ¹⁹ ɔ aa ma la aa mè: Yá pɔ níle kee beɔ de wá yá ũ yá? N a bɔlekewɛɛ. ²⁰ ɔ má wemá ma mè: Dii yā'òmɛɛ à mè ²¹ mà o á Isailiɔne á Dii Lua mè, ále a kpé gbāle, á zegikíi pɔ i íanadāɔ, í kéé maa, i a bekepi, á negɔɔ ní á nenɔe pɔ a ní tó weɔ gaga zí guue. ²² I ke lá má kèwa. A pɔ kú á léwao, á ge'ɔɔbnaɔ ble bleo. ²³ Aɔ á fùá ní á kyaleɔ kpaá. A búbuapeo, á ɔɔbo. A íbaba á duuna yáí, í aaukekɔe. ²⁴ Máɔ deé seela ũ. Lá má kè píi, ápiɔ sɔ á kee, íɔ dɔ ké Dii mé Lua ũ.

²⁵ Dii èa mè: Gbēnazin né, gɔɔ pɔ ma ní zegikíi simá, an íandāɔ pɔ aai pɔnakeɔpi, pɔ pɔ ní wé blè an pɔ dɔwàpi ní ní negɔɔ ní ní nenɔe, ²⁶ gbé pɔ bɔ zí bee a mɔ n kíi, i a bao kãe n

swáwa. ²⁷ Zí bee n léna a gole, ní yá'o ní gbé pò b̀pio, n léna aɔ naalea lo. Nyɔɔ dené seela ũ, aai d̄s ké mámɛmaa Dii.

25

Anabikekea Amɔniɔ yá musu

(Zel 49.1-6, Eze 21.28-32, Amɔ 1.13-15, Sof 2.8-11)

¹ Dii yá'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, webiibii Amɔniɔ kíi oi, ní ānabikeke ní yá musu ³ n mɛ: A Dii Lua yāma! Ma Dii Lua ma mè, ké wà ma kpé òkpà, wà Isaili bùsu kè bezia ũ, mé wà Yudaɔ kùkù tārino zìzɔ ũ, lá a mè, ēhēɛ, tàale, tàale, ⁴ a yáí má á na gukpɛdeɔne ní ɔzi. Aa b̀okpakpa á guu, aai zwàakpɛɔ dɔdɔ á zānguo, aai á libɛɔ ble, aai á ví mi. ⁵ Mí tó á mɛwɛia Laba gɔ yiongoɔ kákii ũ, á bùsu i gɔ sādādākii ũ, íb d̄s mámɛmaa Dii. ⁶ Asa ma Dii Lua ma mè, ké a ɔtaalè, a gbapàlɛ, a pɔnakè Isaili bùsu yá musu, a yá kpáí d̀ á ǹse guu, ⁷ a yáí má ɔt̄wá, mí tó buiɔ á p̀ɔ s̀le. Má á ké buiɔwa, mí á bùsu midɛ. Má á d̄ɔnz̄s, íb d̄s ké mámɛmaa Dii.

Anabikekea Mɔabuɔ yá musu

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Zel 48.1-47, Amɔ 2.1-3, Sof 2.8-11)

⁸ Ma Dii Lua ma mè, ké Mɔabuɔ ní Seideɔ mè, gwa, Yudaɔ g̀ lán bui piiwa, ⁹ a yáí má ní ẁle p̀ kú gbepɔleɔ b̀ibɔleɔ w̄w̄ɛ, sea za ní bùsu lé ẁle maaɛ beeɔwa: Bɛyesimɔ, Baali Mɛona ní Kiliataiũ. ¹⁰ Má ní kpá gukpɛdeɔwae, aai gɔ ní p̀ ũ ní Amɔniɔ, Amɔniɔ yá a d̀ gb̄egu lo. ¹¹ Maa má yákpaleke ní Mɔabuɔ, aai d̄s ké mámɛmaa Dii.

Anabikekea Eɔũɔ yá musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 35.1-15, Amɔ 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

¹² Ma Dii Lua ma mè, ké Eɔũɔ t̄sɪ Yudaɔwa, tàae láasai aa kè we. ¹³ A yáí ma Dii Lua ma mè, má ɔt̄ Eɔũɔwae, mí gbēnazina ní p̀tuɔɔ m̀onz̄s, mí tó an bùsu gɔ wáiwai. Wa gaga z̄i guu sea za Temani e à gè pè Dedāwae. ¹⁴ Ma gbé Isailiɔ t̄simɛɛ Eɔũɔwa. Aa yáke Eɔũɔne ma p̄f̄é ní ma p̀kũmao léu, Eɔũɔ iɔ d̄s sa ké máme mále t̄simá. Ma Dii Lua máme má ò.

Anabikekea Filit̄ɔ yá musu

(Isa 14.29-31, Zel 47.1-7, Yoɛ 3.4-5, Amɔ 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

¹⁵ Ma Dii Lua ma mè, ké Filit̄ɔ sakà ní ibɛɛ z̄iɔgu, aa t̄simá maamaɛ, ¹⁶ a yáí ma Dii Lua ma mè, má ɔt̄ Filit̄ɔwae, mí Keleti buipɔ m̀onz̄s, mí ní gbé kíni p̀ kú ísialeɔ midɛ. ¹⁷ Má t̄simáɛ maamaa, mí ní wetā ní p̄f̄ɛ. Tó ma t̄simá, aai d̄s ké mámɛmaa Dii.

26

Anabikekea Tiideɔ yá musu

(Isa 23.1-18, Yoɛ 3.4-5, Amɔ 1.9-10, Zkl 9.1-4, Mat 11.21-22)

¹ Wá kua z̄iɔ ũ w̄ kuedode m̀ gɔɔ s̄ia z̄i Dii yá'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, Tiideɔ ò Yelusaleũ yá musu aa mè: Ehēɛ, a da wíwɛiaɛ! Buiɔ zé w̄w̄ɛ. A g̀ bezia ũ, wa k̄ae sa. ³ A yáí ma Dii Lua ma mè, má felennɔɛ Tii, má tó buiɔ m̀ lélelelema lán ísia ikooaɔwa. ⁴ Aa Tii b̀i dúuz̄s, aai a gugwakii les̄ɔ gboo, mí a bùsuti wae, i gɔ gbeseena ũ. ⁵ I gɔ táalufálekii ũ ísia guu, asa ma Dii Lua máme má ò. Buiɔ w̄lɛpi p̀ɔ s̀le, ⁶ wi a z̄ɛwiadeɔ dede ní f̄ndao, aai d̄s ké mámɛmaa Dii.

⁷ Asa ma Dii Lua ma mè, má tó Babeli kí Nebukanɛza b̀ gugbántoo oi, kíaɔ kíapi i m̀ léle Tiiwa ní s̄ɔ ní zikas̄goɔ ní s̄deɔ ní z̄iḡɔ dasidasi. ⁸ A n z̄ɛwiadeɔ dede ní f̄ndao, i gbà les̄ɔ da lianzi, i bùsu kále b̀i sae, i a s̄ngbaɔɔ ae kpálema. ⁹ A n b̀i gb̄gb̄é ní a b̀igboobɔɔ, i n gugwakii les̄ɔ gboo ní a m̀ɔɔ. ¹⁰ Aà s̄ɔ dasi ḡaḡè, an luut̄ i kunla. N b̀iɔ deede s̄deɔ ní zugoo ní s̄goɔ k̄fi yáí, i ḡɛ n b̀ibɔleu lá w̄i ḡɛ w̄le p̀ wà a b̀i gb̄ouwa. ¹¹ Aà s̄ɔ òz̄s n

zeaou, i n gbéó dède ní fěndao, n gbèpèle gbāao i kwé. ¹² Aa n àizee naaa, aa n pócó séle. Aai n bíio gboo, aai n pœeá kpéó dúuzō, aai n gbéo ní n lío ní n búsutio zu ísiau. ¹³ Má lesia midé n guu, wa mōona'ō ma n guu bo.* ¹⁴ Má n ke gbeseeena ũe, ní gō táalufálekíi ũ. Wa ea n kále bau bo, asa ma Dii Lua máme má ò.

¹⁵ Ma Dii Lua má ò Tii yá musu, tó ísialedeō n kwea kōfi mà, mé aa gbé pócó kè'iaō aaukea mà, wàle gbéó dède n guu, aa kpakpanaga. ¹⁶ Isiale búsú kíao pila ní gínawa, aai ní gomusuo wolo, aai ní ula wèsádeō bo. Zōlea tōle vía a ní kú, n yá i dimá, aai lualua láasai. ¹⁷ Aa wēnale si n yá musu aa mēne:

Wéle tōde pócó ígbéō kuu,

n kaale fá!

Mpi ní n gbéó gbāa ví yāa ísiao,

ní tò vía ísialedeō kù nípii.

¹⁸ N gbooa tò aa lualua ní vía,

gili gè ísia gūgūnadeōgu n kwegō.

¹⁹ Ma Dii Lua ma mē, tó má tò n gō bezia ũ, wéle pócó wa kuu bo ũ, tó má tò ísia dànla mé í zōopi kúaama, ²⁰ má n kpa gbé káauo kíi ní gbé pócó aa sí bedauo. Má tó ñyō ku tōle nonau we ní gbé pócó sí bedauo bezia pócó a vuo ũ. Nyō su n kúkíi dúniau la bo. ²¹ Má tó ñ midé vāie, níyō ku bo. Wa n wēle, kási wa n e bo. Ma Dii Lua máme má ò.

27

Wēnakea Tii

¹ Dii yá'òmēe à mē: ² Gbēnazín né, wēnale da ní Tii pócó kú ísiabuakíi ³ í laata ní bui dasi pócó an búsú ku ísialeō ñ mē:

Ma Dii Lua ma mē,

Tii, ni mē n kefenke bōlei.

⁴ N de lán gówa ísia guo,

n kalenaō tò n kefenke bōlei.

⁵ N líoá Senii gbè pēliōne,

mé n lipelēá Libā sedé líe.

⁶ Wà n gólibōo à ní Basana gbéneliōe,

wà n lipereeo kè ní Sipi búsú sé lí pócó wà wesa swaa dàdauoe.

⁷ N zwāáá Egipi pócó wēsádeē,

a de n dàlapoo ũ.

N zwāakpe zwāáá zwāa búuna

ní zwāa gāalulade pócó bō Elisa búsúuōne.

⁸ Sidōdeō ní Aavadideō mé n gobōnaō ũ,

nziá gbé gōideō mé n ígbéō ũ.

⁹ Gebali gōide zōō ku n guu

n gufootatanaō ũ.

Isia góo ní ní ígbéō ku n sae,

ále laata sānu.

¹⁰ Pēsiō ní Ludio ní Libiō

ku n zīgōō guu nēgōnaō ũ.

Aa ní sēngbaōo ní ní mò fūaō lòolooma,

aa tò n kefeū kù.

¹¹ Aavadi zīgōō káleā n bíiōwa aa líai,

Gamadadeō ku n gugwakíi lesiō guu.

* 26:13 Zia 18.22

Aa ní sèngbaoo lòoloo n bíiwa
aa tò n kẹfenke b̀lẹi.

¹² Taasisideoo laatànnoo sãnu n àizee dasio yáí. Aa fiabòne ní ánusuo ní m̄sio ní m̄puo ní beomaoo. ¹³ Gelekiio ní Tubaliio ní Mesekiio laatànnoo sãnu, aa fiabòne ní zoo ní m̄gotē p̄oo. ¹⁴ T̄ogaamaoo fiabòne ní s̄s̄ zikenaoo ní s̄s̄ zikanaoo ní s̄baonaoo. ¹⁵ Lodedeoo laatànnoo sãnu, bùsu dasideoo mé n laalunaoo ũ, aa wesa swaa ní m̄oa lío kpàma. ¹⁶ Siliio laatànnoo sãnu n p̄o dasio yáí, aa fiabòne ní tiik̄oazio ní zw̄aa gàaluladeo ní zw̄aa w̄èsãdeo ní bàabaaoo ní òsoo ní lubiio. ¹⁷ Yudaoo ní Isailiio laatànnoo sãnu, aa fiabòne ní p̄owenaoo ní z̄oo ní n̄sio ní lí'oo. ¹⁸ Damasideooo laatànnoo sãnu ní Eleb̄o v̄eeo ní Zahaa s̄kãoo n p̄o dasio ní n àizeeo yáí. ¹⁹ Dã buiio ní Geleki p̄o kú Uzaliio n laa lù ní m̄o p̄o wa k̄asoo ní kasia ḡinanaoo ní kan̄e lí feeo. ²⁰ Dedãoo laatànnoo sãnu ní gaaí zw̄aaoo. ²¹ Laalubuoo ní Kedaa kíoo laatànnoo sãnu ní s̄an̄eb̄oob̄oo ní s̄asakaoo ní bleoo. ²² Seba ní Laama laatanaoo fiabòne ní p̄o ḡinana maaoo p̄ii ní gb̄è beedeoo p̄ii ní vuao. ²³ Halanadeoo ní Kan̄edeoo ní Edenideoo ní Seba laatanaoo laatànnoo sãnu ní Asiliio ní Kilimadadeoo. ²⁴ Aa p̄okasa maaoo ní ulada búunaoo ní zw̄aa p̄o w̄a bà k̄èw̄aoo ní p̄o w̄èsãde p̄o w̄i kp̄al̄e kp̄eoo ní bà gb̄aaoo yíama n̄ el̄e.

²⁵ Taasisi ḡó'ilenaoo n laaoo sea,
ní k̄aa, n t̄ob̄ò ísia guo maamaa.

²⁶ Gob̄onaoo ḡennaoo ikooa les̄io k̄ii,
gukpe íana i n w̄iwi ísia guoguo.

²⁷ N̄ àizeeo ní n laaoo ní n p̄oo p̄ii
kp̄al̄e ísia guoguo n òok̄paḡoo
ní n b̄onaoo ní n ígb̄eoo
ní n gufootatanaoo ní n laatanaoo
ní n z̄iḡoo ní dasi p̄o kú n guoo.

²⁸ Ḡs̄s̄ a lualua ígb̄ep̄iio w̄ii yáí.

²⁹ Gob̄onaoo b̄ole ní ḡoo guu m̄pii,
gofinaoo ní ígb̄eoo p̄ii aao z̄ea ḡs̄s̄l̄e.

³⁰ Aa wiile n yá musu,
aai búbuape w̄enannaoo.
Aa bùsu zu ní mia,
aai gbeembo túfu guu.

³¹ Aa ní migbaa lé n yáí,
aai zw̄ankasaoo da.
Aa n òob̄o ní p̄osiao
ní búbua p̄ás̄io.

³² Aa w̄enale sine ní òob̄o,
aa w̄enakene aa me:
Tii, w̄éle muaannaoo,
ō n ke kyó ísia guoguo?

³³ Ké n laa yíaaoo dàzeu ísiaa,
bui daside k̄a n àizee z̄oo yáí.
N̄ p̄oo tò dún̄ia kíoo k̄è ōdeoo ũ.*

³⁴ Ísia n wiwi sa, n s̄oole ísiu,
n p̄oo ní n gb̄eoo kp̄al̄ennaoo m̄pii.

³⁵ N̄ yá d̄i ísialedeoo wa,
ō an k̄á s̄i, an oa òok̄p̄a.

* 27:33 Zia 18.19

³⁶ Buiɔ laatanaɔ lé lesuikεkεma,
n kaalea v̄ai, n̄yɔɔ ku bau lo.

28

Anabikekea Tii k̄ia yá musu

¹ Dii yá'òmεε à mè: ² Gbēnaz̄in né, o Tii k̄iaε
ma Dii Lua ma m̄ε:

Ké n nz̄ia s̄ε les̄i yáí,

ni m̄ε n kamawa,*

ń z̄l̄εa ma kpalabaawa ísia guo.

Gbēnaz̄inan n ũ, Lua no,

baa tó r̄l̄ε e n ɔ̄nɔ k̄amawa.

³ N ɔ̄nɔ k̄a Danieliwaa?

Asiiȳāe ul̄εan̄εoa?

⁴ N àiz̄εε k̄āanzi n ɔ̄nɔ ń n w̄εz̄εo yáí,

n vua ń ánusuo n̄ɔn̄oaa n làasiu.

⁵ N táḡεa ɔ̄nɔ z̄ɔɔ yáí n àiz̄εε k̄āfi

ɔ̄ n nz̄ia s̄ε les̄i àiz̄εεpi yáí.

⁶ A yáí ma Dii Lua ma m̄ε,

lá r̄l̄ε e n ɔ̄nɔ k̄amawae,

⁷ a yáí má tó bui z̄l̄loɔ l̄élema,

bui p̄o aali gb̄é w̄ēnagwaoɔ.

Aa f̄ēnda wo n kefenke ń n ɔ̄nɔzi,

aa n gawi pípia ɔ̄kpan̄ε.

⁸ Aa n kpa b̄edau,

n gaa aɔ p̄ās̄i ísia guo.

⁹ Nȳɔ e o gb̄é p̄o lé n deɔ w̄aa n kamawae?

Gbēnaz̄inan n ũ gb̄épiɔ̄n̄ε, Lua no.

¹⁰ Gyaf̄oɔde gaa n̄ȳɔ ga a ũ bui z̄l̄loɔ ɔ̄z̄i,

asa ma ȳā'ò.

Ma Dii Lua máme má ò.

¹¹ Dii yá'èa d̄èdeεa à mè: ¹² Gbēnaz̄in né, w̄ēnaleε bee da ń Tii k̄iao, ní m̄εè ma Dii Lua ma m̄ε:

Gb̄é w̄asawasa s̄ās̄ain n ũ,

n ɔ̄nɔ p̄èεma, n kefenke léso.

¹³ N kú ma swalu guu Ed̄eni,†

gb̄è b̄εεεde píi de n p̄onanzi ũ:

Lubii, topaza, εmelodi,

kisoliti, onisi, diamaa,

safii, tiik̄oazi ń yasepeo.

Vua w̄a gb̄è b̄εεεdepiɔ̄ k̄ūkūò z̄ābleb̄oɔ ũ.

Ḡoɔ doŭ z̄i w̄a n ke ń p̄ópiɔ̄.

¹⁴ N de malaika ḡās̄iade p̄o má d̄l̄ε àɔ ku ma k̄úk̄ii ũ.

N kú ma gb̄ès̄is̄i p̄o a kua adoa musu,

n t̄āa'ò gb̄è b̄εεεde tek̄εaɔ guu.‡

¹⁵ Zaa w̄a n ke ń t̄āe v̄i n ȳākeauo,

e ḡoɔ p̄o w̄a d̄òsaik̄ε èma.

* **28:2** Isa 14.13, 2Tes 2.4 † **28:13** Daa 2.8 ‡ **28:14** Zia 21.19-21

16 N tágea zázã guu pãsí pèema,
 n duunakè, ò ma a gbèsí sí zònè.
 Malaika gàsíade pó kú ma kúkíia, §
 ma n ya n bɔ gbè bεεede tekeaou.
 17 N nzia sè lesí n kefenke yáí,
 n òno kè búí, ò ma n zu dúníau,*
 ma n ke pɔgwagwaa ũ kíao ae.
 18 N duun dasio ní n tágea dɔɔsaiɔ yáí
 n gbásísaíke òòkpà,
 ò má tò té bò n guu, à kúma,
 ò n gɔ tufu ũ tɔɔle
 gbéé pó lé n gwaɔ ae.
 19 Yápi dì bui pó n dɔɔwa píi,
 n kaalea vái, níyɔ ku bau bo.

Anabikekea Sidɔ yá musu
 (Yoε 4.4-8, Zkl 9.1-2, Mat 11.21-22)

20 Dii yá'òmεε à mè: 21 Gbēnazín né, wēbiibii Sidɔ oi, ní ānabikeke a yá musu 22 n me ma
 Dii Lua ma mè,
 má fele ní Sidɔ saε,
 wi ma kpela aà yáí.
 Tó ma yákpalekèaànɔ,
 mé ma tɔbò aà yá musu,
 wi dɔ ké mámεmaa Dii.
 23 Má gagyã zīwàε,
 au i bàale aà zεaou.
 Wa liaaàzi, wi zíkkaaànɔ,
 gbéé i kwε aà guu gεo ũ,
 aai dɔ ké mámεmaa Dii.
 24 Bui pó liaa Isailiɔzi, aai sakaŋgupiɔ aao dené le pó ì ní zɔ à ní wāwā ũ bo, wio dɔ ké
 mámεmaa Dii Lua.
 25 Ma Dii Lua ma mè, tó ma Isailiɔ bòle bùsu pó aa fāaaaɔ guu ma ní kāaa, mé ma tɔbò ní
 yá musu buiɔ wáa, aao ku bùsu pó má kpà ma zòblena Yakɔbuwau. 26 Tó ma yákpalekè ní
 bui pó liaaŋzi aa sakaŋgupiɔ, Isailiɔ iɔ ku bùsupi guu dɔdɔa, aai kpɛdɔdɔu, aai vēebuɔ keu,
 aai dɔ ké mámεmaa Dii ní Lua.

29

Anabikekea Egipiɔ yá musu
 (Isa 19.1-25, Zel 46.2-26)

1 Wá kua zìzɔɔ ũ wè kwide, a mɔ kwide gɔɔ kuεplade zí Dii yá'òmεε à mè: 2 Gbēnazín né,
 wēbiibii Egipiɔ kí Falaɔɔwa, ní ānabikeke aà yá musu ní Egipi bùsuo. 3 Oè n me ma Dii Lua
 ma mè:
 Egipiɔ kí Falaɔɔ, má feleñnɔ,
 n kwāsa pó ní wúlea Niili ɔnaɔ guu,
 ni me Niiliá n pɔε,
 níme n n pó kè nzíawa.
 4 Má kokoao kanε n gbàou,
 mí tó n swa kpɔɔ mɔ kpá n tεεowa.

Má n gáλε mà n bɔ n swa'ɔnapiɔu
 ní n swa kpɔ pɔ kpà n tɛɛwawɔ sãnu,
 5 mí n to gbáau,
 mpi ní n swa kpɔpiɔ píi.

N gè a gɔ wúλε sísíá,
 gbèe a n wáɔ káaa à séλεο.
 Má n kpa wàio ní bãɔwa ní pɔblea ũe,
 6 Egipiɔ i dɔ ké mámɛmaa Dii.

N gɔ Isailiɔne fee lípana ũ yãa.*

7 Ké aa gbãa'èma aa n kũ,
 n wiwi ní ɔu, ɔ an gãu gbòo.
 Ké aa sɔkpálɛnzi, n ε'ε,
 ɔ an wó bɔɔũ.

8 A yáí tò ma Dii Lua ma mɛ
 má tó wà mɔ zíkainnɔ,
 mí n gbéɔ ní n pɔtuɔɔ míɔnzɔ.

9 Egipi a gɔ bezia gii ũe,
 a gbéɔ iɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.
 Ké n mɛ Niiliá n pɔe, míme ní kè,

10 a yáí tò má felennɔ ní n swaɔ.
 Má tó Egipi bùsu gɔ da wàuu
 bezia gii ũ za Midoli ní Asuão
 e à ge pe Etiopi bùsu zɔlɛwa.

11 Gbɛnazina ge pɔtuɔ gbɛ a péλε weo,
 pɔe a páao,
 gbèe aɔ ku weo e wè bla.

12 Má tó Egipi bùsu gɔ bezia ũ
 de bùsu pɔ ɔɔkpà yãaɔla,
 a wéλε i gɔ beziaɔ ũ
 de wéλε pɔ wà ní dúuzɔ yãaɔla.
 Má Egipiɔ fáaa buiɔ guue,
 má ní fándaiada bùsu ní bùsuoe,
 an wéλε i gɔ beziaɔ ũ e wè bla.

13 N beeo ma Dii Lua ma mɛ, wè blapi gbɛa má Egipiɔ bɔle bui pɔ aa fáaaɔ guue, mí ní
 káaa, 14 mí suńɔ ní buibɔkii Egipi bùsu geɔmidɔkii oi. Wekii an kpala a gɔu kpɛɛ, 15 a gɔ
 kpɛɛ de kpala píia, aa e nízia se lesí de buiɔla lɔo. Má ní laoe, aa e kible buiɔwa lɔo. 16 Aaɔ de
 Isailiɔ gbãa'ekii ũ lɔo, Isailiɔ i dɔ sa ní zea ní Egipiá duunaε, aaiɔ dɔ ké mámɛmaa Dii Lua.

17 Wá zɔblea wè baasɔo ní plaode guu, a mɔ séia gɔɔ séia zí Dii yá'òmɛε à mɛ: 18 Gbɛnazin
 né, Babeli kí Nebukanɛza ní a zígɔɔ zí gbãa kà ní Tiideɔ. ɔ aso ní baade mikã ní n gãuo wòlo,
 aàpi ní a zígɔpiɔ aai ài'e zí pɔ aa kà ní Tiideɔ yá musuo. 19 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ, má
 Egipi na Babeli kí Nebukanɛzaε a ɔzíε, i Egipipi àizεεɔ naaa, i a pɔɔ séλε a zígɔpiɔne ní asea
 ũ. 20 Ma Egipi kpàwà kɔai pɔ a kè asea ũe, asa mámɛ aa zípi kàmɛε. Ma Dii Lua mámɛ má
 ò.

21 Gɔɔ bee má Isailiɔ gba gbãa, mí n gba lé n yá'o ní guu, aaiɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.

30

Wɛnakɛa Egipiɔne

* 29:6 Isa 36.6

¹ Dii yā'òmεε à mè: ² Gbēnazin né, ānabikeke n̄ me
ma Dii Lua ma mè
wiipe n̄ me, agya! A gɔɔ kà!

³ Asa gɔɔpi kà kái,

Dii gɔɔpi káikũ.

Guduuduu gɔɔε!

Buiɔ yā'egɔɔε!

⁴ Wa mɔ léle Egipiɔwa n̄ fēndao,
s̄s̄ i kē Etiopiɔgu.

Tó wà gbé̄ɔ dède Egipi,

wa aà àizεεɔ séle,

wi aà gbāa'ek̄i gboo.

⁵ Etiopiɔ n̄ Putiɔ gagar̄nɔ s̄anu z̄iu
n̄ Ludiɔ n̄ Laalubuɔ píi n̄ Libiɔ
n̄ b̄usude p̄ɔ aa l̄doũk̄ér̄nɔ.

⁶ Ma Dii ma mè

gbé̄ p̄ɔ i Egipi gba gbāaɔ léle,

gbāa p̄ɔ Egipi i íanadāò kɔ a é.

Wa gaga z̄i guu za Midoli e Asuā,

ma Dii Lua m̄ame má ò.

⁷ An b̄usuɔ ḡɔ bezia ũ de b̄usu píia,
an wéle ò̀kpaa aɔ de wéle píia.

⁸ Tó ma tes̄ɔ Egipiwa,

an d̄onledeɔ k̄e k̄elekele nípiiε,

aaiɔ d̄ɔ k̄e m̄amemaa Dii.

⁹ Gɔɔ bee má z̄inaɔ gbaε n̄ gó'ilenɔ,
aai gili ḡε Etiopi p̄ɔ k̄alea d̄ɔɔaɔgu.

S̄s̄ a k̄éngu Egipi yā'egɔɔ.

Gɔɔpi lé m̄ε fá!

¹⁰ Ma Dii Lua ma mè

má tó Babeli k̄i Nebukanεza

Egipi z̄iḡɔ dasiɔ míɔnz̄ɔ.

¹¹ Má m̄oaānɔ n̄ aà z̄iḡɔ,

bui pás̄ipiɔ i Egipi dúuz̄ɔ.

Aa n̄ fēndaɔ wo Egipiɔzi,

aai to b̄usu pa n̄ ḡεɔ.

¹² Má tó a swaɔ í ba,

mí b̄usupi na gbēv̄aiɔne n̄ ɔz̄i.

Má tó bui z̄iloɔ b̄usupi ò̀kpaa

n̄ p̄ɔ p̄ɔ kú a guuɔ.

Ma Dii m̄ame má ò.

¹³ Ma Dii Lua ma mè

má táaɔ midε,

mí M̄efisi dii pápiɔ míɔnz̄ɔ.

K̄iaε aɔ ku Egipi l̄oɔ,

má tó v̄ia Egipiɔ kũ nípiiε.

¹⁴ Má tó Egipi ḡεmid̄k̄i oi ḡɔ bezia ũε,

mí tes̄ɔ Zoāwa,

mí yákpaleke n̄ Tebesiɔ.

¹⁵ Má p̄ok̄umab̄ɔɔ

Egipi wéle bíide Pelusiwa,
mí Tεbesi gbé dasipio tòlòzò.

¹⁶ Má tesò Egipiwa,
Pelusi i luukpa,

wi Tεbesi bíi gboo,
Mεfisi i loo fáane.

¹⁷ Eliopoli ní Bubasio èwaaso gaga zí guue,
wi tá ní wélepide zìzò ù.

¹⁸ Tó ma Egipiò zuu bọle gbéone,
má ní gbāa pọ aai íanadāò kọ'ε.

Gu a si Tapanesi fáane,
lou guduuduu i daa,

wi a zēwiade kúkū zìzò ù,
wi táíno.

¹⁹ Maa má yákpaleke ní Egipiò,
aaiò dō ké mámεmaa Dii.

²⁰ Wá kua zìzò ù wè kuedode, a mo séia gòò soplade zí Dii yá'òmεε à mè:

²¹ Gbēnazin né, ma Egipiò kí Falaòò gāsì è,
ò wi dọ à gbàgbāo,

wi zwāa yewà à gbāakū,
ké à e fēnda kūo.

²² A yái tò ma Dii Lua ma mè
má εa fele ní Egipiò kí Falaòòε,
mí aà gāsì é'ε pla píi,
a gbāa ní a gyāeo,
fēnda i piliwà à léle.

²³ Má Egipiò fáaa buiò guu,
mí ní fándaiada bùsu ní bùsuo.

²⁴ Má Babeli kía gba gbāa,
mí a fēnda naè a zì,

mí Falaòò gāsì é'ε,
i oi'oike Babeli kíapi ae

lán gbé pọ lé gawa.

²⁵ Ma Babeli kía gba gbāa,
Falaòò ọ i gò dòlòlò.

Tó ma a fēnda nà Babeli kíaε a zì,
mé a se dọ Egipiò bùsua,

aaò dō sa ké mámεmaa Dii.

²⁶ Má Egipiò fáaa buiò guu,
mí ní fándaiada bùsu ní bùsuo,
aaiò dō ké mámεmaa Dii.

31

Egipi leeua ní sede lío

¹ Wá kua zìzò ù wè kuedode, a mo àaòde gòò séia zí Dii yá'òmεε à mè: ² Gbēnazin né, o Egipiò kí Falaòòε ní a zìgò dasiò n me:

Déme muaanno zòoke yá musui?

³ Wà n leeũ ní Libā bùsu sede lío.

A gōna kefeū, í ue ke líkpeu.

A gbà lesílesi,

a misona zò luawa.

⁴Mòse mé tò à gbàakù,

í pò kú tóleu mé tò à gbà.

Ipi liaa a zínao,

ípi kīni ío ta sèa lí páleo kíie.

⁵A yáí a gbàa dei lí kīniola,

a gōndao dasikù,

mé a oneo gbàakù,

à kè yèlele í zōopi yáí.

⁶Bā bui pii mò sakpedà a láu,

sèanobo bui pii mò né dà a gbáu,

mé bui pò aa dasio ku a uei mpii.

⁷A zōoke kefeū a gōn gbàao yáí,

asa a zínao í zō lèe.

⁸Ma lu Edeni sede líe i kawào,

pēligōnae i ka a gōnawao,

kpakpaa lí gōnda gèele sáa no.

Ma lu líe kefeū laaawao.

⁹Má tò a kefeū ní gōna dasio,

ma lu Edeni lí pii aa gwea nidè.

¹⁰A yáí tò ma Dii Lua ma mè, lá à gbàakù lesílesi, mé a misona zò luawa, ò à azia sè lesí a gbàa yáí. ¹¹Bee yáí ma aà nà buio swanae a ozi, ò a kèè aà vāikeawa. Ma giaàzi, ¹²ò bui zìlo pāsipio aà zò, aa aà tò gbèsisio musu we. A gōnao lèle guzulēou pii, a oneo wíwi bùsu swadōou pii. O dúnia bui pii bòle aà uei, aa aà tò we. ¹³Bā bui pii mò pèpe a gēwa, sèanobo bui pii mò kilimpa a gōnaowa. ¹⁴Ayāmeto lí pò kú í sae a gbàakù lesílesi màa bo, a misona a zò luawa bo. Lí i'enaē gbàa a ka màa bo, asa ampīi a ga lán gbēnazīnawae, aai ta è zòlou tóle nonau.

¹⁵Ma Dii Lua ma mè, gōo pò à tà bedau, má tò í pò kú tóleu wēnakèè, má tò a ío zòe, í zōopi gò kálea gudou. Má tò gusia kule Libā bùsuwa, ò sèa lío lá wòlo pii. ¹⁶Ké ma aà zù bedau ní gbé pò aale tá è zòlou weo, aà lélea kōfi buio lualua, ò Edeni lío nòse nīni tóle nonau we, Libā lí maa kefena í'enapio. ¹⁷Bui pò ledoukèaànō aa ku aà ueipio sō, buipio sīaànō bedau, aa tà gbé pò gāga zī guuo kíi.

¹⁸N beee ní n zōokeo yá musu Edeni lí kpele mé kànwai? N beeo wa n zu tóle nonau Edeni lípio kíie. Nyōo ku we ní gyafōodeo ní gbé pò gāga zī guuo. Falaōo ní a gbéō yán we mpii. Ma Dii Lua máme má ò.

32

Wēnakea Falaōe

¹Wá kua zìzōo ū wē kuēplade, a mo kuēplade gōo sēia zī Dii yā'òmēe à mè: ²Gbēnazīn né, wēnale si Egipio kí Falaōo yá musu n oè:

Ni ke lán nōomusuwa buio guu,

ní de lán kwāsawa ío guue.

Ni kōde n swao guu,

ni a í ya ní n gbáo, ní òzōwà.

³Ma Dii Lua ma mè

zìgõ dasiõ kãaa, mí a bai kpane,
aai n ga n bõ ma táalu guu.

⁴ Mí n zu sèu mà n to tõe we,
bãõ i mõ pɛpɛma nípii,
sèanõbõõ i n ble aa kã nípii.

⁵ Má n báasi kále gbèsísíõ musu,
mí n guupõõ kóle guzulɛõ pai.

⁶ Má tó tõe ga ní n au pò bèleo,
a gbèsísíõ le, i swaõ pa.

⁷ Tó ma n de, má òku luabea,
má tó saanaõ siakū.
Má tó lou kúle íatēwa,
mé mõvua a gupu lõo.

⁸ Luabe gupuakūnaõ siakū píie,
má tó gu ke síii n búsuu.

Ma Dii Lua mámɛ má ò.

⁹ Tó ma n kaalea baokpà buiõne,
má tó gili gē gbé dasipiõgu,
búsuu pò ní dõõõ gbéõ.

¹⁰ Má tó n yá di dasiwa,
an kíaõ ká i sí n yái,
tó ma a fēnda màle n wé oi.
N léleã gõõ an baade a lualua láasai a wēni yái.

¹¹ Asa ma Dii Lua ma mē,
Babeli kía a mõ lélema zí guue.

¹² Má tó bui pásí nɛgõnaõ
n zìgõ dasiõ kwé ní ní fēndaõ.
Aa Egipi ziasɛa lesí midɛ,
aai a zìgõ dasiõ tòlbzõ.

¹³ Má a zu pò kú í saɛõ míõnzõ píie,
gbēnazína ge zu a ípi ya lõo.

¹⁴ A gbɛa má tó a í dõdõ,
a swaõ i táa'o lán nísiwa.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.

¹⁵ Tó ma Egipi kè bezia ũ,
mé ma a pòõ pliwà píi,
tó ma gbé pò kú weõ dède píi,
aaiõ dõ ké mámɛmaa Dii.

¹⁶ Wēnale pò wa sièn we.
Buiõ nɛnɛnaõ mé aa si
Egipi ní a zìgõ dasiõ yá musu.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.

¹⁷ Wá kua zìzõõ ũ wē kuɛplade, a mõ séia gõõ gēode zí Dii yā'òmɛɛ à mē: ¹⁸ Gbēnazín né,
waiyooke Egipi zìgõ dasiõne, ní ní kpá tõe nɔnau ní bui zõõõ ní gbé pò aale tá è zòlouõ.

¹⁹ Oné, an maa deńla yà? Aa ge wúle sãnu ní gyafõõdeõ. ²⁰ Aa kwé gbé pò aa gà zí guuõ guu.
Fēnda woa. Wà Egipi ní a zìgõ dasiõ gále tað. ²¹ Nɛgõn swana pò kú bedauõ i o Egipi ní bui
pò lɛdõũkèaànõõ yá musu aa mē: Aa mò wúle ní wá gyafõõde pò wa gaga zí guuõ.

²² Asili ku we ní a zìgõõ píi, aà gbé pò gàga zí guupio miaõ liaaàzi píi. ²³ An miapio ku è
zòlo pòõõ, mé aà zìgõpio lia aà miai. Gbé pò aa tò sõ kè dúnia gbéõgupio gàga zí guu nípii.

²⁴ Elaũ ku we. Aà zīgō dasi pò gàga zī guu lia aà miài. Gbè pò aa tò sō kè dúnia gbéogupio tà gyafodeo kíi toole nonau. An gee gò kpá ní wéi ní gbé pò tà è zòolo guu. ²⁵ Wà wúlekíi kèè geo guu, aà zīgō dasi lia aà miài. Ampii gyafodeone, aa gà zī guu. Lá pò aa tò sō kè dúnia gbéogu, an gee gò kpá ní wéi ní gbé pò aa tà è zòolo guu. Elaũ wúlea geo guu.

²⁶ Meseke ní Tubalio ku we. An zīgō dasi lia ní miai. Ampii gyafodeone. Aa gà zī guu, ké aa tò sō kè dúnia gbéogu yáí. ²⁷ Aa wúlea ní negōn gyafode pò aa tà bedau ní ní zikaboo. Wà ní fēndaò kàle ní mi zīe, wà ní sēngbaoo kùle ní geowa. Negōnapiò tò sō kè dúnia gbéogu.

²⁸ Mpi sō Falaō, níyō ku wíwía gyafodepio guue. Nyō wúle ní gbé pò aa gà zī guupioe.

²⁹ Edōũ ku we, aà kíaò ní aà kíabuio. Baa ní ní negōnkeo aa kpagua ní gbé pò aa gà zī guuo, aa wúle ní gyafodeo ní gbé pò aale tá è zòolo guuo.

³⁰ Gugbāntoo gukpe oi kíaò ku we mpíi ní Sidōdeò píi. Baa ké sō kè gbéogu ní negōnke yáí, aa tà geo guu ní wíoe, aa wúlea gyafodeo ũ ní gbé pò aa gà zī guuo. An gee gò kpá ní wéi gbé pò aa tà è zòolo guu ũ.

³¹ Falaō a wesínle, aà nòse i níni aàpi ní a zīgō dasi pò aa gà zī guu yá musu. Ma Dii Lua máme má ò. ³² Má tò sō kè dúnia gbéogu Falaō ní a zīgō dasi yáí, kási aa wúle gyafodeo guu ní gbé pò aa gà zī guuo. Ma Dii Lua máme má ò.

33

Dii Ezekieli dílea gugwana ũ (Eze 3.16-21)

¹ Dii yá'òmeè à mè: ² Gbēnazin né, o n gbéone n me, tó má tò zī fēle būsuu mé būsupideo gbé se díle gugwana ũ, ³ tó a è wàle móm ní zío a būsuu, mé à kuupè gbéogbaa laai yáí, ⁴ tó wà kuu'ò mà, tó wi laaidòwàò, mé zī ní blé, anzia mi musue. ⁵ Lá aa kuu'ò mà, ò aai laaidòwàò, aa nízia dèe. Tó aa laaidòwà yáa, dō aa nízia mīsi. ⁶ Tó gugwana è wàle mómá ní zío, mé i kuupe à gbéogbaò laaio, mé zī gbé blé, ade gà a duuna yáíe, kási aà ga a wi gugwanapi musue.

⁷ Mpi sō gbēnazin né, míme ma n díle gugwana ũ Isailione. Tòò, swáse yá pò lé bō ma léuzi, ní ní gbaomee laai. ⁸ Tó má ò vāikenae à gàe, mé ni ledawà aà a yākea too, vāikenapi a ga a duuna yáí, kási aà ga a wi n musue. ⁹ Tó n ledawà aà mikē a vāikeawa sō, mé i mikēwàò, ade a ga a duuna yáíe, mpi sō n nzia mīsie.

¹⁰ Gbēnazin né, yá pò Isailio lé o oné n me, wá duuna ní wá tàaeo tòwá, ò àle wá ibaba. Kpelewa wá ke wàò kui? ¹¹ Oné ma Dii Lua ma mè, ní ma kuao vāikena gaa lí kamaguo. Má ye vāikena mikē a vāikeawae, ké à è àò ku. A Isailio, à nòselile à mikē á vāikeawa. Bóyáí á ázia dēii?

¹² Gbēnazin né, o n gbéone n me, tó gbēmaa vāikè, aà maakaa a aà bōo. Tó gbēvāi mikè a vāikeawa sō, a aà kpaguao. Tó gbēmaa duunakè, a è àò ku a gbēmaake yáio. ¹³ Tó má ò gbēmaae aò kue, mé àle a gbēmaake náaike, à gè lé duunake, aà maakaa kee aò dōmagu lo. A ga duuna pò a kè yáíe. ¹⁴ Tó má ò vāikenae à gàe, mé à mikè a duunawa, àle yāmaake a zéwa, ¹⁵ tó à tòoma pò a sí sòané ní pò pò a sí máo, ále ma tondókíi pò í wēni iné gwa, mé ìli vāikeo, a gao, aò kue. ¹⁶ Duuna pò a kè kee aò dōmaguo. Ké à yāmaakè a zéwa yáí, aò kue. ¹⁷ Kási n gbéog í me, ma yākea mao. Ge an yākea mé mao kai! ¹⁸ Tó gbēmaa a yāmaakea tò mé àle duunake, a ga a yáíe. ¹⁹ Tó gbēvāi a vāikea tò, ò àle yāmaake a zéwa, aò ku a yáíe. ²⁰ I me ma yākea mao, kási má yākpaleke ní a baadeo a yākeawae.

Ziblea Yelusaleŭwa

²¹ Wá zòblea wè kuēplade guu, a mō kwide gōo sode zī, gbēe pīlimá Yelusaleŭ à mō a òmeè à mè: Wà wá mēewia dè.* ²² E gbépi àò gé mói a oosi, Dii gbāa dèdèa, ò à ma léna gòle.

* **33:21** 2Kia 25.3-10, Zel 39.2-8

Ké a gu d̀ò g̃ɛpi m̀ò, ma léna golea, ma lé kpaaua bo. ²³ Ǿ Dii yã'òmɛɛ à mè: ²⁴ Gbēnazin né, gbé p̀ó kú Isaili b̀usu w̃élepi ziauo yã'oa ma aa mè, Ablahaũ mé ado yãa, kási òmɛ b̀usue bee ví. Azaiasa an gbé p̀ó aa dasi, aa g̃ b̀usupi ví. ²⁵ A yáí tò, oné ma Dii Lua ma mè, lá aai ǹò k̀òlokpasai só, aai w̃emale táaɔzi, mé aai gbēde, a maa aao b̀usupi vía? ²⁶ Lá aa zè ní f̀endao, aai yãb̃eɛke, mé an baade ì gb̃asike ní a gbédee nao, a maa aao b̀usupi vía?

²⁷ Oné ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaŋ wa beziadepi kwé ní f̀endaoe, mí z̃ɛwiadeo kpa w̃aioŋwa aa ní só, s̃ɛgb̃adeo ní gbè'edeo i gaga ní gagyão. ²⁸ Má tó b̀usupi g̃ da yàaa f̀oo, an ìandãa ní gb̃aa yá musu a mide, i g̃ f̀oo. Gb̃e a Isaili b̀usupi baa ví bo. ²⁹ Tó ma ní b̀usu tò da yàaa f̀oo, aao d̃ó ké m̃amema Dii.

³⁰ Mpi s̃o gbēnazin né, n gbéó lé n yã'o kpé g̃bo sae ní kp̃eɛɛo, aale ok̃ɛ aale m̃e wà m̃o yá p̀ó lé bo ma léu ma. ³¹ Ma gbéó ì m̃o n k̃ii, aai z̃le n aɛ, aai swákpa n yáí, kási ìli kené. Aa yemazi ní léo, ò an s̃o ì ta ɔṽaiwa. ³² N dené gbé p̀ó ì yenzi le sí ní bo nao ní p̀olead̃o ũ. Aai swáse n yáí, kási ìli kené. ³³ Tó yápi m̀ò, kási yápi a m̃oɛ s̃o, aai d̃ó sa ké anabi kú ní guu.

34

Dii Isaili d̃ana lelea ní a s̃o suabaŋ

¹ Dii yã'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, anabikeke Isaili d̃anaŋ yá musu. Anabikeke, ní oné ma Dii Lua ma mè, waiyoo á Isaili d̃anaŋ p̀ó ále laaido áziawao! S̃o ò w̃i laaidomáŋ lò? ³ I w̃agase só, i s̃ak̃a p̀okasaŋ da, i s̃a m̃ekpaŋ de à só, kási ìli laaidomáŋ. ⁴ I ní ỹɛɛsaideŋ gba gb̃aaŋ, i ɛseke a gỹeŋeŋe. A p̀ó p̀ó an gbá ɛaŋ i ní gbá d̃onéŋ, i ɛa su ní p̀ó p̀ó aale s̃as̃aŋ, i gé p̀ó p̀ó ṽuaaŋ w̃eɛɛio. A gb̃aabl̃emá p̃as̃ip̃as̃ie. ⁵ Aa f̃aaŋ, ké aa d̃ana ṽio yáí, ò aa g̃ò w̃ai piie p̀oblea ũ.* ⁶ Ma s̃o z̃à z̃éwa, aa ìaaliaa gb̃es̃is̃i pií ní s̃is̃i les̃i piio musu. Aa f̃aaŋ d̃uniau pií, gb̃e i ní w̃eɛɛo, gb̃e i kp̃álekeŋzio.

⁷ A yáí tò á s̃ad̃anaŋ, à swáse ma yáí. ⁸ Ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaŋ lá ma s̃o g̃ò p̀ó p̀ó w̃i ní síŋ ũ, aa g̃ò w̃aio p̀oblea ũ, mé an d̃anaŋ p̀ó má ðilepiŋ i ní w̃eɛɛo, aai laaidomáŋ, sema nízia yá, ⁹ a yáí tò á s̃ad̃anaŋ, à swáse ma yáí. ¹⁰ Ma Dii Lua ma mè má feleánŋ, má a s̃o bole á ɔzi, mí á bole s̃ad̃au, ké ásu e laaido áziawa bo yáí. Má a s̃o bo á lézi, aao de á p̀oblea ũ bo.

¹¹ Asa ma Dii Lua ma mè, m̃am̃e má kp̃áleke ma s̃ozi m̃ò ɔliañzi sa. ¹² Lá s̃ad̃ana ì ɔlia a kp̃asai g̃oo p̀ó a ku a s̃a p̀ó kp̃aleŋ guu, màa má ɔlia ma s̃ozi, má ní bole gu p̀ó aa f̃aaŋ guduuduŋ g̃oo. ¹³ Má ní k̃aaŋ b̀usu ní b̀usuo, mí ní bole buio guu, mí suínŋ ní b̀usuu. Má ní d̃ád̃ake Isaili gb̃es̃is̃iŋ p̀oleŋ ní a swad̃ooŋ ní gu p̀ó wa ku b̀usupiuŋ pií. ¹⁴ Má ní d̃ád̃ake d̃ád̃akek̃ii maau, Isaili gb̃es̃is̃i les̃iŋ aao de ní kúk̃ii ũ. We aao ɔli níziaŋ, aa p̀oble d̃ád̃akek̃ii s̃eb̃ob̃deu Isaili gb̃es̃is̃iŋ p̀oleŋ. ¹⁵ Ma Dii Lua ma mè, má a s̃apiŋ dá, mí tó aa ɔli níziaŋ. ¹⁶ Má a p̀ó p̀ó ṽuaaŋ ní p̀ó p̀ó kp̃aleŋ w̃eɛɛ suð, mí ɛseke a p̀ó p̀ó k̃è'iaŋe, mí ní ỹɛɛsaideŋ gba gb̃aaŋ, mí ní d̃ád̃ake a z̃éwa. Kási má a m̃ekpaŋ s̃a gb̃aaŋ ded̃e.

¹⁷ Apiŋ ma s̃o, ma Dii Lua ma mè, m̃am̃e má yág̃g̃óé, mí g̃óg̃ó s̃asakaŋŋ ní blesanaŋe. ¹⁸ Isaili d̃anaŋ, p̀oblea d̃ád̃akek̃ii maau i m̃ówáŋ, ò a ɔz̃oné a k̃iniwaa? I d̃od̃oŋa mia i m̃ówáŋ, ò a g̃eũ á ỹanéa? ¹⁹ P̀ó p̀ó a ɔz̃ow̃a ò ma s̃o blea? I p̀ó a g̃eũ á yà ò ma s̃o mia? ²⁰ A yáí ma Dii Lua mále oé, má yág̃g̃ó á gbé p̀ó á m̃ekpaŋŋ ní á gbé p̀ó á f̃éfaŋe. ²¹ I g̃asaz̃o ỹɛɛsaideŋe, i k̃obamaleŋzi e a ní yá ní kp̃á z̃a kp̃e. ²² Má a s̃o suaba, aao de p̀ó p̀ó w̃i ní síŋ ũ bo, mí yág̃g̃óné.

²³ Má s̃ad̃ana ðilené m̃endo ma z̃obl̃ena Davidi bui ũ. Aao de ní d̃ana ũ, a laaidomáŋ, i ní gwa.† ²⁴ M̃am̃e ma Dii máŋ de ní Lua ũ, mé ma z̃obl̃ena Davidi bui aao de ní K̃ia ũ.‡ Ma Dii m̃am̃e má ò. ²⁵ Ma bàa aŋ k̃úrnŋ, mí w̃aio mide ní b̀usuu. Aao ku gb̃aaŋ, aao i lákp̃eũ d̃od̃oŋa.

* 34:5 Nao 27.17, 1Kia 22.17, Mat 9.36 † 34:23 Zia 7.17 ‡ 34:24 Eze 37.24

²⁶ Má tó ápiò ní bùsu pò lia ma gbèsisìio gǔ èfàai pò ù. Má tó lou lí mané a gɔɔwa. Má èfàai gbaené lán louwa. ²⁷ Sēsao líò nē'i, tɔɔle a bleke, aaiò kú ní bùsuu dɔɔɔa. Tó ma ní mɔgala pòloné ní nɔe, mé ma ní bó gbé pò aale zòblenéo ɔzi, aaiò dǔ ké mámɛmaa Dii. ²⁸ Aaɔ de buiò pòblea ù bo, wàio ní só bo. Aaɔ ku dɔɔɔae, gbēe a to sǔ kéngu bo. ²⁹ Má tɔɔle maa táaede kpámáe. Nɔana a kené sàabu we bo. Aaɔ de pò sǔsǔa ù buiɔne bo. ³⁰ Isailio i dǔ ké ma Dii ní Lua má kúnio, mé ma gbéon ní ù. Ma Dii Lua mámɛ má ò. ³¹ Ma gbéon á ù, ma kpàsa sǔon á ù, mé má de á Lua ù. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

35

Asi'oa Edɔ̀̀yá musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Mal 1.2-5)

¹ Dii yǎ'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, wēbiibii Sei gbewa, ní ānabikeke a yá musu, ³ ní o bùsupideɔne n̄ mɛ: Ma Dii Lua ma mè má felańɔ, má ɔtɔle á bùsuwa, i gǔ da yàaa fǔɔɔ. ⁴ Má tó á wéleɔ gǔ beziaɔ ùe, á bùsu i gǔ da yàaa, íò dǔ ké mámɛmaa Dii. ⁵ Lá a íbelesè ní Isailio za zi, mé a ní kpámá wà ní dede ní fēndao an taasikegɔɔ, an ía gbezǎ daama guu, ⁶ a yáí tò ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaò má á kpá gbēdenaɔwa aa péleázi. Lá á za gbēdeauo, gbēdenaɔ péleázi. ⁷ Má Sei gbe yaa à gǔ fǔɔɔ, gbēe a a baa ví bo. ⁸ Má tó geɔ li á gbèsisìɔa, gbé pò wà ní dede zǐ guuɔ ge a gǔ káleá á sǔsǔo musu, á guzuleɔ guu ní á swadɔɔɔ. ⁹ Má tó á bùsu gǔ da yàaae e gɔɔpii, á wéleɔ gǔ beziaɔ ùe, íò dǔ ké mámɛmaa Dii.

¹⁰ Lá a mè bui mēn plapiò ní ní bùsuɔ gǔ á pò ùe, baa ní ma kua weo, ¹¹ a yáí ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaò má keé á pofēan̄zi ní á wēɔan̄eò ní á zaan̄guo léue. Tó mále yákpalekeáńɔ sǔ, má tó aa ma dǔ, ¹² ápiò í dǔ ké ma Dii ma d̄ennoyǎ pò á ò Isaili gbèsisìɔ musu mà, a mè à gǔ da yàaa, íò ble sa. ¹³ A le'èa, a yǎpǎ òmɛɛ má mà. ¹⁴ Ma Dii Lua ma mè, tó dúnia lé pɔnake píi, má tó á bùsu gǔ da yàaae. ¹⁵ Lá a pɔnakè gɔɔ pò Isaili bùsu gǔ da yàaa, màa má keé sǔ. Sei gbe ní Edɔ̀̀ bùsu píio a gǔ da yàaa, íò dǔ ké mámɛmaa Dii.

36

Isailio ea gǔa ní bùsu ví

¹ Mpi sǔ gbēnazin né, ānabikeke Isaili gbèsisìɔ yá musu, ní oné aa ma yāma. ² Ma Dii Lua ma mè, lá á ibeɔ mè, ēhēe, gulesí zipiò gǔ ní pò ùe, ³ ānabikeke a yáí n̄ mɛ, ma Dii Lua ma mè, lá buiò liaázi, aa á yaa a gǔ ní pò ù, mé á tó lí gǔ dɔ gbépii léu, ⁴ a yáí tò Isaili gbèsisìɔ ní swadɔɔɔ ní guzuleɔ ní gu pò wa kè yáiyaiò ní bezia pò bui pò liaiò lèlèwà aa á láanikèò, ⁵ ma Dii Lua mále oé, ma àsi bēe ò buiò ní Edɔ̀̀ píi yá musu ní pofē pāsio, asa aa ma bùsu kè ní pò ù ní yaabo ní sakaamaguò, ké aa dádākekíio eu.

⁶ A yáí tò ānabikeke Isaili bùsu yá musu, ní o gbèsisìɔne ní sǔsǔo ní swadɔɔɔ ní guzuleɔ, ma Dii Lua ma mè mále yǎ'o ní pofē pāsio, asa buiò á ké pò sǔsǔaɔ ùe. ⁷ A yáí tò ma Dii Lua ma mè, ma olèle bui pò liaázion̄e, ma mè aa gǔ pò sǔsǔaɔ ù sǔe. ⁸ A Isaili gbèsisìɔ sǔ á gōnapa, á nē'i ma gbé Isailion̄e, asa an sua kà kái. ⁹ Mámɛ má á wegwa, mi zeáńɔ, wi á sa pa wà pótǔwá. ¹⁰ Má tó gbé pò kú á guuò kǔ. Gbépio mé Isaili bui píi ù. Aa zǔle á wéleɔ guu, aai ea á beziaɔ vu. ¹¹ Má tó á gbēnazinaɔ ní á pɔtuuò kǔ, aai nē'i aa dasikū. Ma gbé kále á guu lán yāawa, íò dǔ ké mámɛmaa Dii. ¹² Má tó gbé bebe á guu ma gbé Isailio ù, aai gǔ á ví e gɔɔpii. A tó an néo kesai bo.

¹³ Ma Dii Lua ma mè, lá wí oé i gbéò mómɔ, i tó á gbéò néo aaɔ kesai, ¹⁴ a yáí tò á gbéò mómɔ bo, á tó á gbéò néo kesai bo. Ma Dii Lua mámɛ má ò. ¹⁵ Má we buie á sǔsǔ à ma bo. Bùsu pále deò á láanike bo, buie a á fu bo. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

16 Dii yá èa dèdea à mè: 17 Gbēnazīn né, ké Isailiò kú ní bùsuu, aa a gbālè ní yākea ní ní dàaò yáí. An yākea gbāsīmē lán nōe zawae.* 18 Ǿ ma a pòkūma bòbòmá, ké aa gbéò dède ní bùsuu, mé aa a gbālè ní ní táaò yáí. 19 Ma ní fáaa buiò guu, ma ní fándaiadà bùsu ní bùsuo. Ma íadámá ní yākea ní ní dàaò yáí. 20 Gu pò aa tàu buiò guu píi, aa tò ma tó pò a kua adoa òòkpà we, asa wa ò ní yá musu wà mè: Dii gbēon ke, kási aa lèkōwa aà bùsuue. 21 Ǿ ma ze gi ma tó na yá musu, ma tó pò Isailiò tò a òòkpà gu pò aa tàu buiò guupi.

22 A yáí tò, o Isailiòne ma Dii Lua ma mè, i ke á Isailiò yáí mále bee keio, ma tó pò a kua adoa, á tò a òòkpà gu pò a tau buiò guu yáíe. 23 Má a tó gbia pò á tò a òòkpà buiò guu kuaadoake òlóné. Ma Dii Lua ma mè, tó ma tòbò á musu an waa, aaiò dō ké māmēmaa Dii. 24 Má á kāaa buiò guu, má á bò bùsu ní bùsuo, mí suánò á bùsuu. 25 Má í wásawasa fáfāwá, í gō wásawasa. Má gbābòé táaò ní á gbālea piio yá musu. 26 Má á gba sò dafu, mí nisina dafu daágu. Má á sō pò de lán gbewa bōé, mí sō pò de báasi ũ daé. 27 Má a Nisina daágu, mí tó à ma òtondòkíi gwa, ío ma ikoyāò kūa ní laaio. 28 Aò ku bùsu pò má kpà á deziòwa guu. Aò de ma gbéò ũ, míò de á Lua ũ.† 29 Má á dōa, ké ásu gbāleo. Má pówēna sísi à kóé, má nōana káágu bo. 30 Má tó á lí pò wí a be bleò ní á buapòò kó, ké wí su á kú buiò ae nōana yá musu bo yáí. 31 Tó á yāvāikēa ní á dàaò dāgu, áo ye ázia giyāio á duuna ní á yābēekēaò yáí. 32 Ma Dii Lua ma mè, àò dō i ke á Isailiò yáí mále bee keio. A to wí á kú, á gēe i gō kpà á wéi á yākeapi yáí.

33 Ma Dii Lua ma mè, tó ma á duuna kēwá, má á kále á wéleo guu, í á beziapiò vu. 34 Bùsu pò da yàaa a gō bugbe ũ. Gbé pò lé á bùsu baa víò e fòòò bo. 35 Aa me bùsuue bee da yàaa yāae, ò à gò lán Edeni swaluwa sa. Wéleee beeo gò beziào ũ yāae, wa kwè wa kè yáiyai, ò aa gò wéle bíide gbēnazīndeò ũ sa. 36 Bui pò gò liaaázio i dō ké ma Dii ma ea wéle pò kwèò kàlekale, ma bùsu pò gò da yàaa kèke. Ma Dii máme má ò mé má kee sō. 37 Ma Dii Lua ma mè má tó Isailiò yáe bee gbēaa bo, mí kené. Má tó aa kó lán sāwā, 38 lán sā wai pò wí mōomee Yelusaleū dikpegoowa. Má tó gbēnazīna ní wéle ziaò pa dasidasi màa, aaiò dō ké māmēmaa Dii.

37

Gewa giio nōnaa guzuleu

1 Dii gbāa kua, ò aà Nisina ma se gè ma dile guzuleu, gewaò nōnaau. 2 A liaaliaamanò ní guu, ò ma wáò è dasidasi guzuleu, aa giigàga maamaae. 3 A ma la à mè: Gbēnazīn né, gewapio vue? Má wèwà: Dii Lua, míme ní dō. 4 Ǿ a òmēe: Anabikeke gewa giipione, ní oné aa ma yāma. 5 Ma Dii Lua má ò gewapione: A ma! Má tó ían wēnide gēágu, í vu. 6 Ma kíò nanawá, mí báasi fifiwá, mí bāa naázi. Má tó ían wēnide gēágu à vu, ío dō ké māmēmaa Dii.

7 Ǿ ma ānabikekè lá a òmēewa. Ké mále ānabikepi ke, ma kōfi mà wòòwòòwòòwòò, ò wáò pèpekōwa. 8 Ké ma gugwà, ò má è kíò ní báasio nānamá, ò bāa nānzi, kási aa ían wēnide vío. 9 A èa òmēe: Anabikeke íanae. Gbēnazīn né, ānabikeke, ní o íanae ma Dii Lua ma mè aà bò dúnia gola síiòu, aà gbé pò wà ní dedepio pa. 10 Ǿ ma ānabikekè lá a òmēewa. Íana ní pá, aa vù, ò aa fèle sè zigò dasidasiò ũ.*

11 Ǿ a òmēe: Gbēnazīn né, Isailiò píi mé gewapio ũ. Aale me wá wáò puakù, tāmaa wá né, wa gō pò kaaleaò ũe. 12 A yáí tò ānabikeke, ní oné ma Dii Lua ma mè, ma gbéò, má á miaò wēwē mà á bòleu, mí suánò á bùsuu. 13 Tó ma á miaò wēwē, mé ma á bòleu, áò dō ké māmēmaa Dii. 14 Má a Nisina daágu, í vu. Má á kále á bùsuu, ío dō ké ma Dii má ò ò má kè. Ma Dii máme má ò.

* 36:17 Lev 15.19 † 36:28 Eze 11.19-20, Yoè 3.1-2, Zkl 12.10, Zin 2.16-21 * 37:10 Zia 11.11

Isailio kua gudou ní Kia m̀̀endo

¹⁵ Dii yá'òmee à m̀̀: ¹⁶ Gbēnazin né, go se ǹ̀ lákēwà ǹ̀ me, Yudaó ǹ̀ ǹ̀ gbé Isailio p̀̀e. Gò p̀̀le se lo, ní lákēwà ǹ̀ me, Yosefu p̀̀e, Eflaiũ buio ǹ̀ ǹ̀ gbé Isailio pii p̀̀e. ¹⁷ Gopio nakōwa aa gō gò m̀̀endo ũ ǹ̀ ɔzi. ¹⁸ Tó ǹ̀ gbé ǹ̀ la aa m̀̀, ǹ̀yō gopio yá b̀̀lekeneó lé, ¹⁹ ní oné ma Dii Lua ma m̀̀, mále Yosefu go p̀̀ de Eflaiũ buio ǹ̀ ǹ̀ gbé Isailio p̀̀ ũ se na Yudaó gowae, mí tó aa gō gò m̀̀endo ũ ma ɔzi. ²⁰ Go p̀̀ ǹ̀ lakēwà d̀̀né aa e, ²¹ ní oné ma Dii Lua ma m̀̀, má Isailio b̀̀ gu p̀̀ aa tau buio guu, má ǹ̀ káaa za gupiiu, mí suńno ǹ̀ b̀̀suu. ²² Má tó aa gō bui m̀̀endo ũ ǹ̀ b̀̀su gb̀̀sísídepiue, mé aaó kía ví m̀̀endoe. Aaó de bui lee plaó ũ lo, mé an kpala aó kpaalea lee pla lo. ²³ Aa ǹ̀zia gbále ǹ̀ táaó lo ge yá p̀̀ má zauó ge t̀̀ae p̀̀leó. Má ǹ̀ d̀̀a, ké aasu p̀̀b̀b̀z̀̀ake aa duunake lo yáí. Má gb̀̀b̀oné, aaió de ma gbéó ũ, míó de ǹ̀ Lua ũ.

²⁴ Ma z̀̀blena Davidi bui a kiblemá.† An d̀̀ana aó m̀̀endoe,‡ aaió ma ikoyá k̀̀a, aaió ma ɔtond̀̀kii gwa ǹ̀ laaio. ²⁵ Aaó ku b̀̀su p̀̀ má kpà ma z̀̀blena Yak̀̀buwau, b̀̀su p̀̀ an dezio kuu yáa. Ampio ǹ̀ ǹ̀ néo ǹ̀ ǹ̀ t̀̀ũnaó aaó ku a guu g̀̀opii, mé ma z̀̀blena Davidi bui aó de ǹ̀ kía ũe g̀̀opii. ²⁶ Ma bàa aó kúńno g̀̀opii. Má ǹ̀ zedó, mí ǹ̀ kó, mé ma kúki aó kú ǹ̀ guu g̀̀opii. ²⁷ Ma z̀̀lekii aó kú ǹ̀ guue, mé máó de ǹ̀ Lua ũe, aaió de ma gbéó ũ. § ²⁸ Tó ma kúki kú ǹ̀ guu g̀̀opii, buio d̀̀ ké ma Dii ma Isailio d̀̀le ma gbéó ũ.

38

Anabikeke Gogu yá musu

¹ Dii yá'òmee à m̀̀: ² Gbēnazin né, webiibii Gogu* p̀̀ de Meseki ǹ̀ Tubali buio kía ũ Magogu b̀̀suuwa, ní ānabikeke aá yá musu. ³ Oè ma Dii Lua ma m̀̀: Má feleńno Gogu, Meseki ǹ̀ Tubali† buio kía. ⁴ Má ǹ̀ lé liaa, má kokoó ka ǹ̀ gyaowai, mí b̀̀onno ǹ̀ ǹ̀ z̀̀gō pii ǹ̀ ǹ̀ s̀̀o ǹ̀ ǹ̀ s̀̀de p̀̀ an g̀̀kebo paio ǹ̀ bíla p̀̀ s̀̀ngbao néna ǹ̀ a z̀̀o k̀̀a, ampíi aale ǹ̀ f̀̀nda máleó. ⁵ Peesio ǹ̀ Etiopio ǹ̀ Libii kunnó, baade ǹ̀ a s̀̀ngbaoo ǹ̀ a m̀̀ f̀̀ao. ⁶ Gomee z̀̀gō pii kú we lo ǹ̀ Togaama‡ p̀̀ kú gub̀̀antoo títiu z̀̀gō. Bui dasipio kunnó. ⁷ Suke maamaa, mpi ǹ̀ bíla p̀̀ k̀̀aanzipio, ní d̀̀aané. ⁸ Wè dasi gbea má yákpalekennó. Gogbezázi ǹ̀yō si Isaili b̀̀suu. B̀̀supideó b̀̀ z̀̀ yáú, aa b̀̀ buio guu dasi, aa káaa ǹ̀ b̀̀su gb̀̀sísíde p̀̀ g̀̀ za zi wáiwai guu. Ma ǹ̀ bóle buio guu, ɔ aa ku d̀̀d̀a m̀̀pii. ⁹ Nyō si ǹ̀ b̀̀suu lán z̀̀a'fanawa, lán lou felea p̀̀ d̀̀aguawa, mpi ǹ̀ ǹ̀ z̀̀gō ǹ̀ bui dasi p̀̀ kunnó.

¹⁰ Ma Dii Lua ma m̀̀, gog bee yá a gē ǹ̀ s̄u, ní làasoo v̄ai ke, ¹¹ ní me ǹ̀yō ge si b̀̀su p̀̀ kálea bíisai guu, ní léle a gbé p̀̀ kú d̀̀d̀a kílíkíliwa. Aa bíi ge bóle ge z̀̀kakabo gb̄ae vío. ¹² Nyō me ǹ̀yō ǹ̀ p̀̀o naaa ǹ̀ ǹ̀ ble, ní ea ɔt̄ bezia p̀̀ wa v̀̀ depiowa, gbé p̀̀ b̀̀ buio guu, aa káaa d̀̀nia guoguo ǹ̀ ǹ̀ p̀̀tuoo ǹ̀ ǹ̀ àizee p̀̀ dió. ¹³ Seba ǹ̀ Dedá b̀̀sudeó ǹ̀ Taasisi tagenaó ǹ̀ ǹ̀ kíaó oné: N m̀̀ p̀̀o síimá yà? N bílapi káaa, ké aa ánuu ǹ̀ vuao ǹ̀ p̀̀tuoo ǹ̀ àizee ǹ̀ p̀̀z̀̀o naaa taó dasidasi yà? ¹⁴ A yáí tó gbēnazin né, ānabikeke, ní o Gogue ma Dii Lua ma m̀̀, gog bee, tó ma gbé Isailio kálea d̀̀d̀a, ɔ ǹ̀yō dazeuo lò? ¹⁵ Nyō b̀̀ ǹ̀ b̀̀su gub̀̀antoo títipiu, mpi ǹ̀ bui p̀̀ kunnó dasidasio, lo dia s̀̀ kpe ápii. A dasi a ke z̀̀ai z̀̀gō waiwaió ũ. ¹⁶ A mó lélei ma gbé Isailiowa lán lou felea p̀̀ i daguawa. Gogu, gogbezázi má m̀̀onno, ní léle ma b̀̀suwa, ké bui pii e ma kuaadoake d̀̀ gog p̀̀ má t̀̀o ǹ̀ musu ǹ̀ wáa.

¹⁷ Ma Dii Lua ma m̀̀, míme ǹ̀ gbé p̀̀ ma aá yáda yáa ma z̀̀blena Isaili ānabione aa ò ũo lò? Gog bee aa ānabikekè a wē dasik̀̀, aa m̀̀ ǹ̀yō lélemá. ¹⁸ Ma Dii Lua ma m̀̀, gog bee, tó Gogu lèle Isaili b̀̀suwa, má fele ǹ̀ p̀̀ba ma níuo. ¹⁹ Pofē pásí ǹ̀ kyàwáao guu ma m̀̀, t̀̀ole lualuaa z̀̀o aó ku Isaili b̀̀suu gog bee. ²⁰ Kpoo ǹ̀ b̄a ǹ̀ s̀̀anoboo ǹ̀ p̀̀taa'onkuawaó pii ǹ̀

† 37:24 Eze 34.24 ‡ 37:24 Zaa 10.16 § 37:27 2Kln 6.16, Zia 21.3 * 38:2 Zia 20.8 † 38:3 Daa 10.2 ‡ 38:6 Daa 10.2-3

gbé pò kú dúnia guu píi aa lualua ma ae. Gbèsisíbo gboo, yãtẽ kwé, bíio léle píi. ²¹ Ma Dii Lua ma mè má yá pò ì to vía ní kú píi gbae Gogu ní a gbéowa. An baade a fẽnda ka a gbé. ²² Má íadamá ní gagyão. Má lou bílibili ní loughbeo ní íatẽgbõ tedeo kaaàgu ní aà zìgõo ní bui dasi pò kuaànõ. ²³ Màa má a zõke ní ma kuaadoakeo òb buionε dasi, mí bómá, aai dõ ké mámεmaa Dii.

39

Ziblea Goguwa

¹ Gbēnazīn né, ānabikeke Gogu yá musu ñ me ma Dii Lua ma mè: Má felennõ Gogu, Meseke ní Tubalio kía. ² Má n lé liaa, má n ga za gugbāntoo títiu mà mōnnõ, mí n gbae Isaili gbèsisíbo, ³ mí n sá lé mà bõ n ɔzεεu, mí n kao bõle n ɔplaa u aa kwé. ⁴ Nyõ kpagua Isaili gbèsisíbo musu, mpi ní n zìgõo ní bui pò mōnnõ píi. Má á kpá bā nòblena bui píiwa ní wàio poblea ùε. ⁵ Ma Dii Lua ma mè á kwé sēuε, asa māmε má ò. ⁶ Má té gbae Magogu bùsuwa ní gbé pò kále dõdõa ísia baaleõ, aai dõ ké mámεmaa Dii. ⁷ Má tó ma gbé Isailiõ ma tó kuaadoake dõ. Má tó wà ma tó pò a kua adoapi òkpa bo, buio i dõ ké māmε má Dii Isailiõ Lua pò a kua adoa ù. ⁸ Ma Dii Lua ma mè, yápi a mó mé a ke. Goo pò má òpin we.

⁹ Isaili wéledeõ bõle zikabõõ séle yàa ù, aai tékaò, sèngbao néna ní a zõõo píi ní sáo ní kao ní goõ ní sōnaõ. Aaõ tékaò e wè sopla. ¹⁰ Aa gé yàawei sēu bo. Aa lizõ lákpeu bo, asa aa gõkebõpio séle yàa ùε. Aa gbé pò mò ní pòõ síimáõ pòõ séle, aa gbé pò mò ní pòõ naaaipio pòõ naaa. Ma Dii Lua māmε má ò. ¹¹ Goo bee má gu pò wa Gogu ní a gbéõ víu òlóné Isaili bùsu tagenaõ guzulεu Isida Wiside oi. Gogu ní a gbé bílaõ vía we a zezõ tagenaõne, wi tókpa guzulεpie Gogu Zìgõõ. ¹² Isailiõ ní ví e mō sopla gbābõa ní bùsuε yáí. ¹³ Ma Dii Lua ma mè, bùsudeõ ní ví nípii, aaiõ kpelaa ma tóbõgõõ. ¹⁴ Wa gbéõ dile aao bùsu keele gbābõaè yáí. Mõ soplapi gbea aa gé kpálekei ge pò kú vísaiozi. Gbēõ líõ kpálekei, gbēõ lí gõ waõ ví. ¹⁵ Tó aale gé kpálekei màa, tó gbé bõ gεwawa, aali lípεle we seela ù, gèvínaõ i mō séle ge ví Gogu Wai guzulεu. ¹⁶ Wéleõ ku we, wí me Bíla. Màa aa gbābõ bùsupie.

¹⁷ Gbēnazīn né, ma Dii Lua ma mè, o bā bui píie ní wàio píi aa káaa gupiiu, aai mō sãnu sa zõõ pò mále oné guu Isaili gbèsisíbo musu, aa nòõ ble aa au mi. ¹⁸ Aa negõnaõ ble, aa dúnia kíaõ au mi, lá aa dené sāsakaõõ ní sãnebõbõõ ní blesanaõ ní gáaεõ ùwae. Ampii aao dené lán Basana bùsu pò mεkpaaõwae. ¹⁹ Sa pò mále oné guu, aa a nísi gbé aa ke'í'í'í, aai a au mi, iõ ní de. ²⁰ Ma Dii Lua ma mè, blesa pò mále kené guu aa sõõ ble aa ká ní ní dikpenaõ ní negõnaõ ní zìkan bui píio.*

²¹ Má tóbõ buio guu, aai õ pò má tómá e ní ía pò má damáõ. ²² Sea za gõõ bee Isailiõ dõ ké mámεmaa Dii ní Lua, ²³ buio i dõ ké Isailiõ gõ zìzõõ ù yãa ní duuna ní ní bõa ma kpeo yáie. A yáí ma bõ ní kpe, ma ní ná ní ibεεõne ní ɔzì, ò wà ní kwé zì guu. ²⁴ Ma yākèné an gbālea ní ní tàaeõwa, ma a wé gà má zùnέ. ²⁵ Ayãmeto ma Dii Lua ma mè, ma pofē pãsí a fele ma tó pò a kua adoa yá musu, mí Yakõbu buio bõ zìzõkeu mà suñõ, mí Isailipio wēnagwa píi. ²⁶ Tó aa kálea ní bùsuu dõdõa, mé gbēe yá lé ní víakū bo, an gεe pò gõ kpá ní wéi ní ní bõa ma kpe yáõ a dõngu bo. ²⁷ Tó ma ní káaa buio guu, mé ma ní bõle ní ibεεõ bùsu ní bùsuo, má suñõ, mí tóbõ ní musu bui dasideõ wáa, ²⁸ aai dõ ké mámεmaa Dii ní Lua. Baa ké ma ɔzõnzi buio guu zìzõõ ù, má ní bõle we mà ní káaa ní bùsuuε. An gbēe a gõ weo. ²⁹ Má a wé gá zu Isailipionε bo, asa má a Nisína pisimáε.† Ma Dii Lua māmε má ò.

* 39:20 Zia 19.17-18 † 39:29 Eze 11.19, 36.26-27, 37.14

40

Lua ua dafu yá

(1Kia 6.1-38, 2Lad 3.1-9)

¹ Wá kua zìzɔɔ ũ wè baasɔode daalea gɔɔ kwide zí, wá mæwia wia wè gẽo m̀ndosaide guu, gɔɔ bee ɔ Dii gbãa m̀da, à g̀manɔ we. ² Wépungu'ea guu Lua g̀manɔ Isaili b̀susu, à ma da gb̀sisi zɔɔ lesi musu.* Kpéo ku gbepi gɛɔmidɔkii pɔleu lán wélewa. ³ A g̀manɔ we, ɔ ma gɔe è, aà me de lán mɔgotẽwa. A zea bíibɔleu, mé a bapuna ní fee pɔyɔbɔo kúa.† ⁴ ɔ gbepi òmæ: Gbēnazin né, gwa ní wéó, ma ní swáo, ní laaidɔ pɔ pɔ mále ɔbɛwa pii, asa a yái wà m̀innɔ la. Yá pɔ níle e pii dau n̄ siu Isailiɔne.

Gukpe oi bíibɔle

⁵ Má è bíi liaa Lua uai. Gɔepi fee pɔyɔbɔo kúa, a gbãa g̀sissuu sooloe. G̀sissuu pɔ wàle a yá'opi de g̀sissuu doa ɔla doe. A bíi yò ní feepio, a gèele le do, a lesi le do. ⁶ A gè bíibɔle pɔ a lé bɔa gukpe oi kii, à dède a dèdekiiwa, ɔ à bɔlepi bèe yò ní feepio, a yàasa le do. ⁷ Bíibɔledɔanaɔ kpɛa gbãa le do, a yàasa le do, mé gí pɔ kú kpɛaɔ zānguo yàasa g̀sissuu sɔo. Bɔlepi bilandaa pɔ bɔaa ní Lua kpéo bèe le do. ⁸ ɔ à bɔlepi bilandaa pɔ bɔaa ní Lua kpéo yò ní feepio, ⁹ à kè g̀sissuu swaaɔ, a lé gíw sɔ g̀sissuu plapla. Bɔlepi bilandaa bɔaa ní Lua kpéo. ¹⁰ Gukpe Bɔlepi kpɛaɔ ví kpɛla ní kpɛleo àaɔ'aaɔ. Kpɛapiɔ gbãa ní a yàasao sáae, a suunaɔ doũe kpɛla ní kpɛleo. ¹¹ A bɔlepi lé yò ní feepio, a yàasa g̀sissuu kwi, a gbãa sɔ kue'aaɔ. ¹² Bíibɔledɔana kpɛapiɔ ku kpɛla ní kpɛleo, a yàasa ní a gbãao g̀sissuu soolosoole, mé gí ku kpɛapiɔ kpɛele, a lesi g̀sissuu do. ¹³ ɔ à bɔlepi yàasa yò za kpɛa musu kpɛla e kpɛa musu kpɛle, à kè g̀sissuu baasɔo. ¹⁴ A ba yò bilandaapiwa à liai, à kè g̀sissuu baaɔ. ¹⁵ Za bɔlepi léwa e a bilandaa léwa g̀sissuu blakwie. ¹⁶ Kpɛaɔ ní suunaɔ ní bilandaaɔ fenenti ví à liai, a bàasi oi lé yaasaũ, a guu oi tuuuũ. A suunaɔ daminali gɔinaɔ ví.

Lua ua séia

¹⁷ A ma se g̀manɔ ua séia guu. Má è kpéne m̀en baakwiɔ dɔdɔkɔwa gbɛ pɔ kpáleawa à liai. ¹⁸ Gbɛkpaleapi pɛ bɔlepiɔ saalowa, mé à kpáaí ní bɔlepiɔ gbãa léo. Gbɛ pɔ kpálea, a gu eena pón we. ¹⁹ ɔ à ua séia yàasa yò bɔa za bɔle séia léwa a guu oi e à gèò ua plaade bɔle léwa bàasi oi. Gukpe oi pɔ kè g̀sissuu basɔo ní gugbāntoo oi pɔo b.

Gugbāntoo oi bíibɔle

²⁰ ɔ à ua plaade bíibɔle pɔ kú gugbāntoo oi gbãa ní a yàasao yò. ²¹ A kpɛaɔ àaɔ'aaɔ kpɛla ní kpɛleo ní a suunaɔ ní a bilandaaɔ kè doũ ní bɔle séia pɔoe. A gbãa g̀sissuu blakwi, a yàasa sɔ baasɔo. ²² A fenentiɔ ní a bilandaaɔ ní a daminali gɔinaɔ doũ ní gukpe oi bɔle pɔoe. A dèdekii gbápepekii soplae, mé a bilandaapi ku a lé kpɛle. ²³ Ua plaade bɔle lé bɔaa ní gugbāntoo oi bɔle léoe lán gukpe pɔwa. Sea bɔlepi léwa e ua plaade bɔle léwa g̀sissuu basɔoe.

Gɛɔmidɔkii oi bíibɔle

²⁴ ɔ à ma se g̀manɔ gɛɔmidɔkii oi, ɔ ma gɛɔmidɔkii oi bɔle è. A a lé gíw ní a bilandaaɔ yò, à kè doũ ní a kini pɔoe. ²⁵ Bɔlepi ní a bilandaaɔ fenentiɔ liai lá a kiniɔwae. A gbãa g̀sissuu blakwie, a yàasa sɔ baasɔo. ²⁶ A dèdekii gbápepekii soplae, mé a bilandaa ku a lé kpɛle. Daminali gɔinaɔ ku a lé gíwɔa kpɛla ní kpɛleo. ²⁷ Ua plaade gɛɔmidɔkii oi bɔle ví. Sea bɔlepi léwa e gɛɔmidɔkii oi bɔle léwa g̀sissuu basɔoe.

Ua plaade bíibɔleɔ

* 40:2 Zia 21.10 † 40:3 Zia 11.1, 21.15

²⁸ Ɔ à ma se gèmanɔ ua plaade bɔle pɔ kú geɔmidɔkii oi guu e ua plaadepiu. Ɔ à bɔlepi yɔ̀, à kè doú ní a kɔniɔe. ²⁹ A kpeaɔ ní a suunaɔ ní a bilandaaɔ doúe. Bɔlepi ní a bilandaaɔ fenentiɔ ví liaai. A gbàa gàsísuu blakwi, a yàasa baasɔɔ. ³⁰ Ua plaade bilandaaɔ sáasaae, an gbàa gàsísuu baasɔɔɔ, a yàasa sɔ́ sɔ́sɔɔ. ³¹ An bilandaapiɔ ku ua séia oi. Daminali gɔ́ina ku an lé gɔ́wa, an dedekii gbápepekii swaaɔswaaɔe.

³² Ɔ à ma se gèmanɔ ua plaadeu gukpe oi. Ké a yɔ̀, à kè doúe. ³³ A kpeaɔ ní a suunaɔ ní a bilandaaɔ doúe, mé bɔlepi ní a bilandaaɔ fenentiɔ ví liaai. A gbàa gàsísuu blakwie, a yàasa sɔ́ baasɔɔ. ³⁴ A bilandaa ku ua séia oi. Daminali gɔ́inaɔ ku a lé gɔ́wa kpela ní kpeleo. A dedekii gbápepekii ví swaaɔ.

³⁵ Ɔ à ma se gèmanɔ ua séiapi gugbántoo oi bɔleu. Doúe ní a kɔniɔ. ³⁶ Maa ní a kpeaɔ ní a suunaɔ ní a bilandaaɔ. A fenentiɔ ví liaai. A gbàa gàsísuu blakwie, a yàasa sɔ́ baasɔɔ. ³⁷ A bilandaa ku ua séia oi. Daminali gɔ́inaɔ ku a lé gɔ́wa kpela ní kpeleo, a dedekii gbápepekii swaaɔe.

Sa'obɔ kpéɔ ní a táabūnuɔ

³⁸ Kpéne kú bɔle bilandaa sae. Wekii wí idau sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obɔɔwa. ³⁹ Táabūnuɔ ku bilandaaɔ guu kpela ní kpeleo mèn plapla. Wekii wí sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obɔɔ ní duun awakpabɔɔ ní tàae flabobɔɔ kòlokpakpau. ⁴⁰ Gugbántoo oi bɔle bilandaa bàasi oi, táabūnuɔ ku a dedekii ɔplaai ní zeeio mèn plapla. ⁴¹ Maa táabūnu kále bɔlepi ɔplaai ní zeeio mèn síiɔsiiiɔ, apii kè swaaɔ. Wekii wí sa'opɔɔ kòlokpakpau. ⁴² Gbè táabūnu mèn síiɔ ku we ɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū pɔ ũ. A gbàa gàsísuu do ní kɔniɔe, a yàasa ɔ maae, a lesi gàsísuu do. Táabūnupi musu wí sa'onɔɔ kekɛbɔɔ káleu. ⁴³ Mò kòolo lé mèn pla pɔ an gbàa kà ɔtā dodoɔ loolooa kpépiu à liaai. Táabūnuɔ ɔ wí sa'onɔɔ báasi kálewà.

Sa'onaɔ kpéɔ

⁴⁴ Kpé mèn pla ku ua plaadeu. Ado ku gugbántoo oi bɔle sae, a lé elea geɔmidɔkiiwa. Ado ku geɔmidɔkii oi bɔle sae, a lé elea gugbántooa. ⁴⁵ Ɔ gbépi òmɛe: Kpé pɔ a lé elea geɔmidɔkiiwapiá sa'ona pɔ Lua kpé zɔ́ de ní yá ũ pɔe. ⁴⁶ Kpé pɔ a lé elea gugbántoowapiá sa'ona pɔ sa'okii de ní yá ũ pɔe. Sa'onapiɔá Levii bui Zadoki buiɔne. Ampii mé aai sɔ́ Diizi wà aà gbagba. ⁴⁷ A uapi yɔ̀, a gbàa ní a yàasao sáasaae gàsísuu basɔobasɔɔ. Lua kpé kpeele ɔ sa'okii kuu.

Lua kpé

⁴⁸ A ma se gèmanɔ Lua kpé bilandaau, ɔ à a gbapeleo yɔ̀, a gèele kè gàsísuu sɔ́sɔɔe. A lé yàasa gàsísuu gèo mèndosai, mé a lé gɔ́ gèele kè gàsísuu aaɔ'aaɔ kpela ní kpeleo. ⁴⁹ Bilandaapi gbàa kè gàsísuu baɔe, a yàasa sɔ́ kuɛdo. A dedekii gbápepekii kwie, gbapelepiɔ ku a lé gɔ́piɔ sae kpela ní kpeleo.

41

¹ Ɔ à ma se gèmanɔ Lua kpéu a kpeele, ɔ à a lé gɔ́ yɔ̀, a yàasa gàsísuu soolosoole ɔplaai ní zeeio. ² A lé yàasa gàsísuu kwie, a lé gɔ́ yàasa sɔ́ gàsísuu sɔ́sɔɔe. Kpelepi gbàa gàsísuu blaɛ, a yàasa sɔ́ bao.

³ A gè kpea, ɔ à a lé lipelɛɔ yɔ̀, a yàasa gàsísuu plapla. A lépi yàasa gàsísuu soole, a lé gɔ́ yàasa soplapla. ⁴ Kpeapi gbàa ní a yàasao gàsísuu baobaɔe. Ɔ a òmɛe: Luakukii zálalan ke.

⁵ Ɔ à Lua kpé gɔ́ yɔ̀, a yàasa gàsísuu soole, mé kpéne pɔ liaa Lua kpéi ɔplaai ní ɔzeeio ní a kpeo yàasa gàsísuu síiɔe. ⁶ Kpénepiɔ didikɔa lee aaɔ, a zɔ́le baakwi, a guo baakwi, a musu baakwi. Lua kpé gbɛ pɔ kú musu yàasa késāa zɔ́lepɔɔi, kpénepiɔ zadaa yáí, ké wasu Lua

kpépi gí f̄so yáí. ⁷ Maa kpéne pó liaa Lua kpéi didiak̄ɔapi musu yàasa de a z̄ílea. A dedek̄ii ví e a musup̄ɔue.

⁸ Má è wà gb̄e kpàle, a les̄i ḡàs̄isuu sooloe, ò wà gbàsa Lua kpépi d̄òwà. ⁹ Lua kpé kpéneò bàasi oi gí gèele ḡàs̄isuu sooe. Gu pó da Lua kpé ¹⁰ ní sa'onao kpéò z̄ānguo yàasa ḡàs̄isuu baoe. ¹¹ Kpénepiò lé mèn pla mé b̄ò uawa, m̄endo gub̄ántoo oi, m̄endo geom̄id̄k̄ii oi. Gb̄ekpalea pó liaai yàasa ḡàs̄isuu sooe.

¹² B̄e'ae oi kpé pó a lé elea Lua kpépiwa yàasa ḡàs̄isuu bàākwie, a gb̄aa s̄ò basiīkwí. A gí gèele pii ḡàs̄isuu sooe. ¹³ Ǿ à Lua kpé ȳò. A gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oee, mé kpé pó kú a b̄e'ae oi ní ua pó kú z̄ānguo ḡàs̄isuu bas̄oee lo. ¹⁴ Ua pó kú Lua kpé kp̄eele gukpe oi ḡàs̄isuu bas̄oee lo. ¹⁵ Ǿ à kpé pó kú Lua kpé kp̄eele oi, a lé elea Lua kpé uawa ȳò ní a ḡek̄ii pó kú kp̄ela ní kp̄eleoo s̄ānu, a gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oee lo.

Lua kpé kp̄eele ní luakuk̄iió ní a bilandaa ¹⁶ ní a bèeò ní a fenenti tuuunaò, wà lí kp̄awà a guu pii kp̄ekpe za z̄íle e fenentiò k̄ii. ¹⁷⁻¹⁸ Wà malaika ḡàs̄iadeò ní daminaliò ḡōinak̄è Lua kpépi lé musu, mé wa k̄è wà lía kpépi guu ḡiò, luakuk̄ii ní a kp̄eeleò pii. Daminali kú malaikapiò z̄ānguo m̄endodo. Malaikapiò oa plapla, ¹⁹ a oa pó de gb̄ēnazina p̄owa ae d̄oa daminaliwa kp̄ela, a pó de n̄òmusu p̄owa ae d̄oa daminaliwa kp̄ele. Wa k̄è kpé guu ḡiwa wà líai pii ²⁰ za z̄íle e musu ní kpépi lé musuo. ²¹ Lua kpépi lé yàasa ní a les̄iò s̄aae.

Pó kú luakuk̄ii kp̄eele oi ²² lán sa'ok̄ii pó wa k̄è ní líowa. A les̄i ḡàs̄isuu àaò, a gb̄aa ní a yàasao ḡàs̄isuu plapla. A golaò ní a zeb̄oò ní a saaloóá líe. Ǿ gb̄épi òm̄ee: Táabūnu pó kú Dii aen ke. ²³ Lua kpé kp̄eele ní luakuk̄ii kp̄eeleò gba pó ì koo kpaaū ví. ²⁴ Kp̄eelepiò gbaò plaplae, mé ì lias̄iáiz̄ò. ²⁵ Wà malaika ḡàs̄iadeò ní daminaliò ḡōinak̄è kp̄eele gb̄apiòwa lá wa k̄è ḡiwawa, mé wà bilandaa saa k̄è ní lío. ²⁶ Lua kpé bilandaa gí fenenti tuuunaò ví, mé wà daminali ḡōinaò k̄è fenentiò léowa ɔplai ní z̄eio. Lua kpépi kpéneò saa ví lo.

42

Sa'onao kpéò

¹ Ǿ à ma se ḡèmanò gub̄ántoo oi e ua séiau e kpé pó kpaaía ní ua plaadeò b̄oaa ní kpé pó kú gub̄ántoo oio. ² Kpépi gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oee, a yàasa blakwi, a lé elea gub̄ántoowa. ³ Ua plaade ku kpépi ní Lua kpéò z̄ānguo, a yàasa ḡàs̄isuu baoe. Kpépi kpaaía ní ua séia gb̄e pó kp̄aleaoe. Kpé didik̄ōa lee àaò kpaaía ní Lua kpé kpéneò. ⁴ Ḡek̄ii ku kpénepiò z̄ānguo, a yàasa ḡàs̄isuu kwi, a gb̄aa bas̄o. Kpépi lé elea gub̄ántoowa. ⁵ Kpéne pó kú musu yàasa ì ka kpéne pó kú z̄íle ní guoowao, ḡek̄ii pó kú we yáí. ⁶ Musu kpénepiò gbapeleò ví lán ua p̄owao. A yáí kpénepiò gu k̄és̄aa kpéne pó kú z̄íle ní guoòzi. ⁷ B̄ii kú kpépi kp̄eele ua séia oi, à p̄ai e ḡàs̄isuu blakwi. ⁸ Asa ua séia oi kpépi gb̄aa ḡàs̄isuu blakwie. Lua kpé oi s̄ò ḡàs̄isuu bas̄o. ⁹ Kpénepiò ḡek̄ii kú z̄íle gukpe oi. A lépi elea ua séiawa.

¹⁰ Kpéneò nana b̄iiwa Lua kpé geom̄id̄k̄ii oi lo, b̄oaa ní kpé pó kú geom̄id̄k̄ii oio. ¹¹ Ḡek̄ii ku kpénepiò z̄ānguo lán kpéne pó aa ku gub̄ántoo oio p̄owa. A gb̄aa ní a yàasao s̄aae. Gub̄ántoo oi kpénepiò ḡek̄ii ní ní z̄òoò ní ní léo s̄aa ¹² ní geom̄id̄k̄ii p̄oee. Zé pó w̄i ḡēu ku ḡek̄ii miwa b̄ii sae gukpe oi lán gub̄ántoo oi p̄owa.

¹³ Ǿ gb̄épi òm̄ee: Gub̄ántoo oi kpéneò ní geom̄id̄k̄ii oi kpéne pó kpaaía ní ua plaadeò kua adoae. Wek̄ii sa'ona pó aai s̄ò Diizio lí Dii p̄óò bleu. Wek̄ii aali Dii p̄óò kálee, p̄wenti ní duun awakpab̄oò ní tàae fiabob̄oò, ké gupi kua adoa yáí. ¹⁴ Tó sa'onao ḡēu, aasuli b̄o gu pó a kua adoapiu aa ḡē ua séiauo, sema aa ní p̄okasa pó aai z̄ik̄eòò tò we ḡia, asa p̄opiò kua adoae. E aao gé b̄oi gb̄éowa, aali p̄okasa lile.

¹⁵ Ké à Lua kpé ua plaade ȳò a làa, à ma se b̄òmanò ní b̄ole pó kú gukpe oi léo, ò a ȳò à líai. ¹⁶ Gukpe b̄ii ḡàs̄isuu òaa pla ní bas̄oee. ¹⁷ Gub̄ántoo b̄ii ḡàs̄isuu òaa pla ní bas̄oee lo.

18 Gεοmidokli bíi gàsísuu òaa pla ní basooe lo. 19 Ŋ à gè be'ae bíi yò, à kè gàsísuu òaa pla ní basoo lo. 20 Maa à a bíi yò à liai kpe síi pìi. A yàasa ní a gbàao gàsísuu òaa pla ní basooe pìi. Bíipi pò pò de Lua pò ù kèkòwa ní pò pò de Lua pò ùoo.

43

Dii gawi sua a kpéu

1 Ŋ à ma se gèmanò gukpe oi bòleu. 2 Má è Isailio Lua gawi bò gukpe oi, aà ló de lán izòsuka kòfiwa,* mé aà gawipi tòle pù. 3 Wépungu pò má èpi bò lán wépungu pò má è gò pò Lua mò wá mæwia kaaleiwæ, lán wépungu pò má è Kebaa sae, ò ma wule ma gbæuwaæ. 4 Dii gawi gè gukpe oi bòlepiu e aà kpéu. 5 Lua Nisina ma se gèmanò ua plaadeu, ò má è Dii gawi aà kpéu.

6 Gõpi zea ma sae, ò má mà wàle yá'omæe za kpépiu 7 wà mè: Gbēnazin né, ma kpalabaa kpálèkiin ke, ma gbadibon ke. Máo ku Isailio guu lae e gòpii. Isailio ní ní kíao ma tó pò a kua adoa òkpa ní ní gbàleao ní ní kíao gèo bau lo. 8 Kíapio uakpà wa nàna ma uawaæ, aa kpedò wa nàna ma kpéwa, bíi mé gò daa wá zānguo. Aa ma tó pò a kua adoa òkpa ní yābēe pò aa kèò, ò ma ní míonzò ní pòfèo. 9 Aa ní gbàleapi tó, aai ní kía gepio kēa, mío kú ní guu sa gòpii.

10 Gbēnazin né, ma ua yá bòleke Isailione, aai làasooke a kpaawa, an gæe i gò kpá ní wéi ní duuna yáí. 11 Tó an gæe gò kpá ní wéi yá pò aa kèò yáí, ma ua taa bòlekené, a kpaá ní a bókio ní a gèkio ní a iadaaó ní a ikoyāó ní a yādileao. N a bòlekené, ní ké láu ní wáa, ké aao a iadaaó kúa, aai zike a yādileao wa. 12 Ma kpe ikoyān we. Tòle pò liaai gbèsisi musuá ma pòe, a kua adoa píie. Ma kpé ikoyān we.

Sa'okli yá

(Bòa 27.1-2, 2Lad 4.1)

13 Lá wà sa'okli yòon ke: Gàsísuu pò wàle a yá'opi de gàsísuu doa òla doe. Wà eyò wa lia sa'oklipizi, a yàasa ní a záo gàsísuu dodo, mé pò pò wa bò wa liai òtā doe. Sa'oklipi lesin ke: 14 Daalea e pò kú tòleu e a swá nénawa gàsísuu plaæ, a swápi yàasa gàsísuu doe. Za a swá nénapiwa e a zòwa gàsísuu síiòe, a yàasa sò gàsísuu do. 15 A kina pò kú musu lesi gàsísuu síiòe, mé a kóba mèn síiòo kpa musu. 16 Kinapi gbàa ní a yàasao sáae, gàsísuu kuèplapla. 17 Swá zòpi kíi sa'okli gbàa ní a yàasao sáae, gàsísuu gèo mēndosaisaie. Swá pò liai zíle yàasa òtā doe, mé e pò liai yàasa gàsísuu do.

18 Ŋ a òmæe: Gbēnazin né, Dii Lua mè: Tó wa sa'oklipi bò, ké wà e sa pò wí a pò kátèu à tékū owà, wi au élewà, a yādileaoon ke: 19 Levii bui sa'ona pò aa de Zadoki bui ù mé aa sòmazi ma gbagbai. Gáaena kpámá duun awakpabò ù, 20 ní a au dā máma sa'okli kóba mèn síiòowa ní a swá zò gola mèn síiòo ní pò pò wa bò wa liaipio, ní gbābòè, i gò ma pò ù. 21 Gáaena duun awakpabòpi se gèò gu pò wa dilèu ma ua, ní tesòwà à tékū, 22 a gò plaade ní sa'o ní blesan sāsaiio duun awakpabò ù, wi gbābò sa'oklie, lá wa kè ní gáaenowa. 23 Tó n gbābòè ní làa, gáaena sāsai ní sāsakao sāsaiio 24 se mòmæe, sa'onao i wisi fáfāwà, aai ma gbagbaò sa pò wí a pò kátèu à tékū ù.

25 E gò soplani nliio blesana kpa duun awakpabò ù lá gu lé dò ní gáaena sāsaiio ní sāsakao sāsaiio. 26 Gò soplapi guu aali gbābò sa'oklie, i gò ma pò ù, aai na zíwa. 27 Gòpio gbae, gò swaaòde zí sa'onao lí sa pò wí a pò kátèu à tékū o sa'oklipiwa gbéone ní sáaukpasao, ma pò i kemá na.

44

Gukpe oi bòléá kí pòe

* 43:2 Zia 1.15

¹ Ǿ à ma se à èa gèmanɔ ua séia bɔle pɔ kú gukpe oi kpeele, a zé taa. ² Ǿ Dii òmɛɛ: Wa bɔlee bee zé tó taaɛ, wasu wɛɔ. Gbɛɛ su gɛuo, àò taaɛ, asa ma Dii Isailio Lua ma gɛue. ³ Kí mé a zɔle bɔlepiu, i pɔbleu ma wáa. Aali gɛ, ili bɔ ní bɔlepi bilandaa zéɔ.

Bui z̄lɔe suli gɛ Lua uao

⁴ Ǿ à ma se gèmanɔ gugbāntoo oi bɔleu e Dii kpé kpeele. Ké ma gugwà, ɔ má è Dii gawi aà kpé pà, ɔ ma wule ma gbɛeu. ⁵ Ǿ Dii òmɛɛ: Gbɛnazin né, swákpa yá pɔ mále one ma kpé yádileɔ ní a ikoyāɔ musu ma. Gbɛ́ pɔ lé gɛɔ ní gbɛ́ pɔ lé bɔɔ tàasika. ⁶ O Isaili swáyāmansaideɔne ma Dii Lua ma mɛ an yābɛɛkeɔ mɔ le. ⁷ Aa gɛ ma ua ní bui z̄lɔ gyafɔɔde pɔ an sɔ pípiɔɔ, ɔ aa ma kpé gbālèd gɔɔ pɔ wàle nísi ní auo kpaa ma ble ũ. An yābɛɛkeɔ pāleɔ bàasi, lá aa ma bàakuarínɔ yá gbòon we. ⁸ Aai laaidɔ ma kpé z̄iwao, aa z̄ipi tò dāɔne. ⁹ Ma Dii Lua ma mɛ, bui z̄lɔ gyafɔɔde pɔ an sɔ pípiɔɔ suli gɛ ma uao, baa bui z̄lɔ pɔ kú Isailio guuɔ.

Levii bui suli sa'oo

¹⁰ Levii bui pɔ aa pòbɔzākèmeɛ gɔɔ pɔ Isailio sásāa, aa zà ma yáwa, aa té ní táaɔɔ ní duuna gbɛ'e. ¹¹ Aali z̄ike ma ua, aaliɔ wéte a bɔleɔ yái. Aali ma ua z̄i ke, aai sa pɔ wí a pɔ kátɛu à tékũɔ kòlokpakpa ní sa'obɔ pɔ gbɛ́ ǐ mɔɔ, aai z̄ikené. ¹² N beeo lá aa sa'ò Isailiɔne ní táaɔwa, aa tò aa zà yáwa aa duunakè, a yái ma Dii Lua ma ɔlèlené ma mɛ aa ní duuna gbɛ'e. ¹³ Aasuli s̄mazi ma gbagbaio. Aasuli ɔkã ma pɔ ge ma blewao, an gɛe i gɔ kpá ní wéi an yābɛɛkeɔ yái. ¹⁴ N beeo má a ua yá ní z̄i pɔ wí ke weɔ píi nané ní ɔz̄le.

Yádileɔ sa'onane

¹⁵ Ké Isailio pòbɔzākèmeɛ, Levii bui sa'ona pɔ aa de Zadoki bui ũ laaidɔ ma ua z̄iwa. Ampio mé aa s̄mazi aao z̄ikemeɛ. Aao ze ma ae, aai ma gbagba ní nísio ní auo. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁶ Ampio mé aali gɛ ma kúkii, aai sɔ ma táabũnui, aai ma gbagba, aai z̄ikemeɛ.

¹⁷ Tó aa gɛ ua plaade bɔleɔ dou, aali bàabaa pɔkasa da. Aasuli z̄ike ua plaade bɔleɔ guu ge Lua kpé kpeele ní pɔkã pɔkasao daao. ¹⁸ Aaliɔ bàabaa fua kpaa, aaiɔ bàabaa sòlo gese yeyea. Aasuli pɔ pɔ a to í simá yeo. ¹⁹ Tó aa bɔ lé gé gbɛ́ k̄ii ua séiau, aali ní pɔkasa pɔ aai z̄ikeɔ bɔ ḡia, aai kále ma ua kpénɛɔ dou, aai a pāle da, ké an pɔkasapiɔ su na gbɛ́wa à ìadamáɔ yái.

²⁰ Aasuli migbaa léo.* Aasuli tó ní mikã dadar̄ila s̄o, aali lao. ²¹ Sa'onao suli v̄ɛemi wà gɛ ua plaadeuo.† ²² Aasuli gyaa ge nɔ pɔ wà ḡii seɔ, sema Isaili nɔ léso ge an sa'on dee gyaa.‡ ²³ Aali pɔ pɔ de ma pɔ ũ d̄ɔakɔe ní pɔ pɔ de ma pɔ ũoo dada ma gbɛ́ne. Maa lɔ ní pɔ gbālea ní a gbālesaiɔ d̄ɔakɔe.§ ²⁴ Tó sòle sù f̄ele, sa'onao mé aali a yágɔgɔ, aai yákpaleke lá má ðilewa. Aaliɔ dikpe pɔ má ðileɔ ikoyāɔ ní a yádileɔ k̄ua, aai kámabogɔɔ ðile adoa.

²⁵ Sa'ona suli s̄gei à gbāleɔ, āma tó aà mae ge aà da ge aà né ge aà v̄ii ge aà dāuna ge aà dāe pɔ i z̄akɔe, ɔ a ze v̄i à gbāle aà yái.* ²⁶ Aà gbābɔa az̄iae gbɛa aali kámabo e gɔɔ sopla. ²⁷ Gɔɔ pɔ à gɛ sa'oi ma kpé ua plaadeu, aali sa'o ní duun awakpabɔɔ. Ma Dii Lua máme má ò. ²⁸ Máme má ní túbi ũ. Wasuli ní baa da tɔle kpaaleuo, máme má ní baa ũ.† ²⁹ Aali pɔwenti ní duun awakpabɔɔ ní tàae fiabobɔɔ ble. Pɔ pɔ wa kpàa ní a m̄ibao Isaili bùsuuɔ mé aɔ de ní pɔ ũ. ³⁰ Isailio buapɔ káauɔ ní ní gba séiaɔ píi aao de sa'onao pɔ ũe. Aali ní pɔwena káau tí kpá sa'onao wa, mí báaada ní uau.‡ ³¹ Sa'onao suli pɔ kòlokpasai ge pɔ pɔ wà ðe nòɔ soo, b̄a ge nòɔ kpele buin nò.§

* 44:20 Lev 21.5 † 44:21 Lev 10.9 ‡ 44:22 Lev 21.7, 13-14 § 44:23 Lev 10.10 * 44:25 Lev 21.1-4 † 44:28 Nao 18.20 ‡ 44:30 Nao 18.8-19 § 44:31 Lev 22.8

45

Bùsu kpaalea

¹ Tó a gbelà bùsu kpaalea yá musu, à Dii baa kpawà. A gbàa gàsísuu àasòsò lèe baasò (25.000), a yàasa lèe àasòsò lèe bao (20.000). Tòlèpiá Dii pòe. ² Tòlèe iò ku a guu Dii ua pò ù. A gbàa n̄ a yàasao iò sáa gàsísuu àa pla n̄ basòo (500), wi gu to dai, a yàasa iò gàsísuu blakwi. ³ Dii tòlèpi kpe do iò de aà ua n̄ aà kúkíio pò ù. A gbàa gàsísuu àasòsò lèe baasò (25.000), a yàasa àasòsò lèe kwi (10.000). ⁴ Tòlèpiá Dii pòe. Sa'ona pò aai zíkè Dii ua, aai s̄aazi aà gbagbaio mé aao ví, aai bekpau, Dii ua iò ku we lo. ⁵ Tòlèpi kpedo gbàa iò gàsísuu àasòsò lèe baasò (25.000), a yàasa àasòsò lèe kwi (10.000). Levii bui pò aai zíkè Dii uao mé aao ví. An wéleò iò ku we.

⁶ A tòlèe pò dà Dii pòí dile mèewia kálèkii ù, a gbàa gàsísuu àasòsò lèe baasò (25.000), a yàasa àasòsò lèe sòo (5.000). Isailio pón we m̄pii. ⁷ Kí tòlèe iò da Dii tòlèe n̄ mèewia tòlèe kpela n̄ kpeleo za be'ae e gukpe. A léò iò peakōwa n̄ pò pò Isaili buio aa a kpaaleseo za be'ae e gukpe. ⁸ Tòlèpi iò de aà pò ù Isaili bùsuu. Kía pò má kpá a gbāam̄o ma gbéon̄e lo, aa to Isailio tòlèe kpaale e n̄ buiwa.

⁹ Dii Lua m̄e: Isaili kíaò, bee m̄owá. A á p̄síkea n̄ á gbāam̄o gbéon̄e tó, iò yāmaake a zéwa. Asu tòlèe si ma gbéowa lo. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁰ A tó á kiloo n̄ á zaaò n̄ á n̄siyōbòo aao ku a zéwa.* ¹¹ P̄wena p̄oyōbòo n̄ n̄si p̄oyōbòo lío sáa. Apii iò litili baobao. ¹² Anusu do iò gela bao. Mina do iò ánuusu owatē bàāō.

¹³ Gba pò àli dameen̄ ke: P̄wena litili àa do guu àli ma gba litili àaō. ¹⁴ N̄si litili àa do guu àli ma gba litili pla. ¹⁵ Isaili bùsu s̄a m̄en̄ àa do guu àli ma gba m̄endo. Gbapi iò de p̄wenti gba n̄ sa pò w̄i a pò káteu à tékūò n̄ s̄aukpasaò ù gbéò duunakēama yáí. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁶ Isaili bùsudeò p̄ii lí gbapiò k̄aaakāaa n̄ kíae. ¹⁷ Sa pò w̄i a pò káteu à tékūò n̄ p̄wenti gbaò n̄ v̄ee pò w̄i éle dikpegoòo iò de kí yá ù, m̄o dafu dikpegoòo n̄ k̄amabogòo n̄ dikpe pò má díle Isailion̄e p̄ii. Òme ali duun awakpabòo kpá n̄ p̄wentiò n̄ sa pò w̄i a pò káteu à tékūò n̄ s̄aukpasaò Isailio duunakēama yáí.

*Dikpeo**(B̄o 12.1-20, Lev 23.33-43)*

¹⁸ Ma Dii Lua ma m̄e: M̄o s̄éia goò s̄éia z̄í àli ḡaaena s̄asai sé, í gbābòò ma kúkíie. ¹⁹ Sa'ona lí duun awakpabòpi au d̄a, i máma ma kpé kpele gbapeleowa n̄ sa'okii lé gola s̄iioò n̄ ua plaade b̄ole gbapeleo. ²⁰ Ali yá doŋpi ke m̄o goò soplade z̄í gbé pò z̄ama n̄ lé aa duunakèò n̄ gbé pò aa kè d̄saiòne, í gbābòò ma kpee.

²¹ M̄o s̄éia goò ḡeo m̄endosaide z̄í àli Ḡeamusu dikpeke e goò sopl̄a. Goò bee àli k̄aa só. ²² Goò bee kí mé ali ḡaae kpa duun awakpabò ù api n̄ a bùsudeò pò ù. ²³ Dikpepi guu alio sa pò w̄i a pò káteu à tékū oa lá gu lé d̄o e goò sopl̄a n̄ ḡaae m̄en̄ sopl̄a n̄ s̄asakao s̄asaiò m̄en̄ sopl̄a n̄ blesanao m̄endodo duun awakpabò ù. ²⁴ Aali p̄wenti kpá ḡaae n̄ s̄asakao miwa koko dodo n̄ n̄sio litili àaō'aaō.

²⁵ M̄o soplade goò ḡeo m̄endosaide dikpe z̄í aalio kpa màa lá gu lé d̄o e goò sopl̄a duun awakpabò n̄ sa pò w̄i a pò káteu à tékū obòo ù n̄ a p̄wentiò n̄ a n̄sio.

46

Yá pò kí ali ke dikpegoòz̄i

¹ Dii Lua m̄e: W̄ali ua plaade b̄ole pò a lé elea gukpewa gba to taae e goò soolo pò w̄i z̄ikeuo ge pao, wili w̄e k̄amabogòoz̄i n̄ m̄o dafu dikpegoòz̄io. ² Kí ali b̄o ua s̄éiaue, i ḡe n̄ b̄olepi bilandao, i ze b̄olepi gbapeleo sae. Sa'ona lí sa pò w̄i a pò káteu à tékū oè n̄ s̄aukpasaò, ìli kúle b̄olepi bèewa, i gbas̄a b̄o. W̄ali b̄olepi gbatao e oosi. ³ Bùsudeò lí kúle Dii b̄olepi kpele

* 45:10 Lev 19.36

kámabogɔɔ ní mɔ dafu dikpeɔɔɔ. ⁴ Kámabogɔɔzɪ kí lí mɔ́ ní sãnebɔɔ sãasaiɔ mèn soolo ní sãsakao sãasaiɔ mèn do sa pɔ́ wɪ́ a pɔ́ káteu à tékū obɔɔ ũ. ⁵ Aali pɔ́wenti kpá ní sãsakao koko do, sãnebɔɔ sɔ́ lá a yeiwaε. Pɔ́wenti koko do nísi alio litili àaɔε. ⁶ Mɔ dafu dikpeɔɔ aali mɔ́ ní gáaenao ní sãnebɔɔ mèn soolo ní sãsakao. A kee su àɔ sãa vɪo. ⁷ Aali pɔ́wenti kpá ní zupio koko do ní sãsakao koko do, sãnebɔɔ sɔ́ lá a yeiwaε. Pɔ́wenti koko do nísi alio litili àaɔε. ⁸ Kí lí gē, ili bɔ́ ní bɔ́le bilandaa zé doupio.

⁹ Tó búsudeɔ mò kùle Diiε dikpeɔɔzɪ, gbé pɔ́ gè ní gugbãntoo oi bɔ́leɔ lí bɔ́ ní gεomidɔkɪi oi bɔ́leɔ, gbé pɔ́ gè ní gεomidɔkɪi oi bɔ́leɔ lí bɔ́ ní gugbãntoo oi bɔ́leɔ. Asu εa bɔ́ ní bɔ́le pɔ́ à gèuoo, sema aà bɔ́ ní a εe oi bɔ́leɔ. ¹⁰ Kí líɔ kúrɪnɔ we. Tó gbéɔ lé gē, aali gē. Tó aale bɔ́le, ili bɔ́.

¹¹ Dikpeɔɔ ní kámabogɔɔ zɪ́ zu ge sãsakao miwa pɔ́wenti gba líɔ koko dodo, sãnebɔɔ sɔ́ lá wa yeiwaε. Pɔ́wen koko do nísi alio litili àaɔε. ¹² Tó kí mò ní gbao Diiε, sa pɔ́ wɪ́ a pɔ́ káteu à tékū ge sáaukpasaɔn nò, wáli gukpe oi bɔ́le gba wèè, ili kpá lá í ke kámabogɔɔzɪwa. Tó à bɔ́, wɪ́ gbata aà kpe.

¹³ Wàliɔ sa pɔ́ wɪ́ a pɔ́ káteu à tékū o Diiwa ní sã wédona sãasaiɔ lá gu lé dɔ́ kɔɔ ní kɔɔɔ ¹⁴ ní pɔ́wentiɔ litili àaɔ́ ní nísiɔ litili do pɔ́wenti mòsekea yáí. Wàliɔ pɔ́wentiɔ kpa Diiwa lá gu lé dɔ́ gɔɔpiε. ¹⁵ Wàliɔ sa pɔ́ wɪ́ a pɔ́ káteu à tékū o ní sãnebɔɔ kɔɔ ní kɔɔɔ lá gu lé dɔ́ ní pɔ́wentiɔ ní nísiɔ màa.

¹⁶ Dii Lua mè: Tó kí a néɔ do gbà a tɔ́le saalo, aà népi buiɔ mé aali a túbi sé. ¹⁷ Kási tó à a zòblenao do gbà a tɔ́le saalo, alio de zòblenapi pɔ́ ũe e gɔ́a wéε ũ wē,* i εa gɔ́ kípɪ pɔ́ ũ. Aà néɔ mé aali a túbi sé rítεε. ¹⁸ Kí suli gbèε tɔ́le síwàò, mé asuli ní yáwàò. Aà zɪa tɔ́le ò ali kpá a néɔwa túbi ũ, ké ma gbèε su go a tɔ́lewao yáí.

¹⁹ ɔ́ gɔ́pi ma se gèmanɔ sa'onao kpéne pɔ́ kú bɔ́le saε léu, a lé εlea gugbãntoowa. A gu òlɔmεε kpépi be'ae oi, ²⁰ ò a òmεε: Gupiu ò sa'onao lí tàae fiabobɔɔ ní duun awakpabɔɔ fùukεu, aali pɔ́wenti kàa keu, ké aasu gεò ua séiaɔ aa kā gbéɔwa aa íadamáo yáí.

²¹ ɔ́ à èa ma se sùmanɔ ua séiaɔ, à bèbemanɔ uapi gola síiɔɔ. Má uanaε è a golapiɔ. ²² A gola ní golao uanapiɔ gbàa gàsɪsuu blablaε, a yàasa baakwikwi. Uana mèn síiɔpiɔ douε. ²³ Wà gɪbò lía uanapiɔzi mé wà kɪnaɔ pèlεpεle líai zɪ́le. ²⁴ ɔ́ gɔ́pi òmεε: Blekekiɔn ke. La Dii ua zɪkenao lí sa'onao fùukεu gbéɔne.

47

Swa pɔ́ í bɔ́ Dii kpéu

¹ A èa ma se gèmanɔ Dii kpé kpeεε, ò má è í lé bɔ́ kpépi bèε zíε* gεomidɔkɪi oi, àle gē sa'okɪi gεomidɔkɪi oi, àle tá gukpe oi, asa Dii kpé lé εlea gukpewaε. ² A ma se bòlemanɔ ní gugbãntoo oi bɔ́leɔ, ò à dòmanɔ bízi e gukpe oi bɔ́leu, ò má è ípi lé bàale bɔ́lepi saε gεomidɔkɪi oi. ³ Gɔ́pi gè gukpe oi, a bà pɔ́yɔbɔ́ kŭa. A ba yè gàsɪsuu àaa sɔɔ léu, ò à ma se bùamanɔ íwa, ípi wá kú wá kèsewoŭ léu. ⁴ A ba yè gàsɪsuu àaa sɔɔ léu lɔ, ò à ma se bùamanɔ, í wá kú wá koso léu. A ba yè gàsɪsuu àaa sɔɔ léu lɔ, ò à ma se bùamanɔ, í wá kú wápi léu. ⁵ A ba yè gàsɪsuu àaa sɔɔ léu lɔ, ò í gò da swa pɔ́ má fɔ́ buawàò ũ, asa ípi dàgua wa fɔ́ gēu lɔ, sema wà kpáa'owà bàasio. ⁶ ɔ́ à ma la à mè: Gbēnazin né, n bee èó? ɔ́ à èa lé buamanɔ sísiá. ⁷ Ké ma bua, ma lí è kpa swa baala ní baaleo, an dasi kè zài. ⁸ ɔ́ a òmεε: Ipi lé tá gukpe oi e Yuudē guzulεε, i ká Isida Wisidewa. Tó à kàwà, ísidapi í i maakū. ⁹ Gu pɔ́ ípi bàalè tàu pii, pɔ́ bèεɔ iɔ ke pii yèyɔε. Kpɔɔ iɔ ku we dasidasi, asa gu pɔ́ ípi gè kàu pii, a maakūε. Gu pɔ́ swapi tàu pii, pɔ́ pɔ́ kú weɔ pii aao béεε. ¹⁰ Kpòwenaɔ zεzε ísidapi gεewa. Táalufálekɪiɔ ku za Engedi e Enεgelaiū. Kpò buiɔ lé vɪ́ weo lán ísia kpɔɔwa. ¹¹ N beeo dānaɔ ní biaɔ í a maakūo, aa gɔ́ màaε wisi'ekɪi ũ. ¹² Lí pɔ́ wɪ́ a be ble bui pii a bɔ́le swapi baale ní a baalao. An kee láe a

* 46:17 Lev 25.10 * 47:1 Zkl 14.8, Zāa 7.38, Zia 22.1

giigagao, mé an be aɔ láaa v̄io. Lípiɔ aaɔ ne'i mɔ́ n̄ m̄oɔe, asa í pɔ́ lípiɔ lé e lé bɔ́ luakukiie. Lípiɔ beɔ́a pɔ́bleae, mé a láɔ́a gb̄éɔ gb̄ágb̄ábɔ́e.†

Bùsu z̄l̄eɔ

¹³ Dii Lua mè: A Isaili bui kueplaɔ, lá á bùsu kpaalen ke. Yosefu buiɔ kpaalese mèn pla, ¹⁴ í kpaalené sáasaa. Bùsue bee a ḡɔ́ á pɔ́ ũe, asa ma legbè ma mè má kpá á deziɔwae. ¹⁵ A bùsu z̄l̄en ke: Bɔ́a za ísia z̄ɔ́i gugb̄ántoo oi a dɔ́ Eteloni z̄éi e Amata bɔ́lei, i gé Zedada ¹⁶ n̄ Belotao n̄ Siblaiũ pɔ́ kú Damasi bùsu n̄ Amata bùsuo léu, i gé e à ge pe Azaatikɔ́, Haulani bùsu léwa. ¹⁷ Bùsu lépi a daale ísiawae, i gé Azaa'enana, Damasi bùsu léu. Amata bùsu lé iɔ ku gugb̄ántoo oi. A bùsu lé gugb̄ántoo oin we. ¹⁸ Gukpe oi á bùsu lé a gé Haulani n̄ Damasio z̄ānguoe, i p̄a Yuud̄ei Galada bùsu n̄ Isaili bùsuo z̄ānguo, i ge pe Isida Wisidewa e Tamaa. A bùsu lé gukpe oin we. ¹⁹ Geɔmidɔ́kii oi bɔ́a Tamaa a gé e Meliba Kad̄esi íkii, i p̄a Egipi z̄é swai e ísia z̄ɔ́i. A bùsu lé geɔmidɔ́kii oin we. ²⁰ Be'ae oi ísia z̄ɔ́ mé aɔ de á bùsu z̄l̄e ũ e gu pɔ́ bɔ́aa n̄ Amata bɔ́leo. A bùsu lé be'ae oin we.

²¹ A bùsupi kpaalekɔ́e á Isailiɔ á buiwa. ²² A bùsupi kpaale n̄ gb̄elaaɔ n̄ b̄òmɔ́ pɔ́ ne'í á guuɔ s̄ānu. A n̄ díle á Isaili bùsudeɔ ũ, í n̄ da á Isaili buiɔ kpaale guu. ²³ A Isaili bui pɔ́ b̄òmɔ́ ku a guu, we á aà dau kpaaleu. Ma Dii Lua máme má ò.

48

Isaili bùsu kpaalea

¹ Buipion ke baade n̄ a t̄oo. Sea gugb̄ántoo oi D̄a buiɔ a lee do sé. An bùsu a p̄a Eteloni z̄éi e Amata bɔ́lei. Azaa'enana n̄ Damasi bùsu lé pɔ́ kú gugb̄ántoo oi Amata bùsu saeo mé n̄ bùsu lé ũ gukpe oi.

² Asee buiɔ i a lee do sé. An bùsu iɔ naa D̄a buiɔ bùsuwa za gukpe e be'ae.

³ Nefatali buiɔ i a lee do sé, iɔ naa Asee buiɔ p̄owa.

⁴ Manase buiɔ i a lee do sé, iɔ naa Nefatali buiɔ p̄owa.

⁵ Eflaiũ buiɔ i a lee do sé, iɔ naa Manase buiɔ p̄owa.

⁶ Lubeni buiɔ i a lee do sé, iɔ naa Eflaiũ buiɔ p̄owa.

⁷ Yuda buiɔ i lee do sé, iɔ naa Lubeni buiɔ p̄owa.

⁸ Bùsu pɔ́ á kpá Diiwa aɔ naa Yudaɔ bùsuwae za gukpe e be'ae. Bùsupi yàasa iɔ ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee baasɔo (25.000), a gb̄aa iɔ s̄aa n̄ buiɔ p̄oo za gukpe e be'ae. Dii kúkii iɔ ku guoguo. ⁹ Bùsu pɔ́ á kpá Diiwapi gb̄aa iɔ ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee baasɔo (25.000), a yàasa lee kwi (10.000). ¹⁰ Dii t̄oɔlepi aɔ de sa'onao pɔ́ ũe. Gugb̄ántoo oi ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee baasɔo (25.000), be'ae oi lee kwi (10.000), gukpe oi lee kwi (10.000), geɔmidɔ́kii oi lee baasɔo (25.000). Dii kúkii aɔ ku guoguo. ¹¹ Zadoki bui sa'ona pɔ́ wà n̄ díle Dii gb̄àgbana ũɔ p̄on we. Ké Isailiɔ z̄à yáwa, Zadoki bui z̄i pɔ́ Dii dàn̄é kè, aai z̄a aà yáwa lá Levii buiɔ k̄ewao. ¹² Wa Dii t̄oɔle kinipi kpámá, a kua iɔ adoa, sa'onao t̄oɔlepi iɔ naa Levii buiɔ bùsuwa.

¹³ Levii buiɔ bùsu iɔ naa sa'onao bùsuwa. A gb̄aa iɔ ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee baasɔo (25.000), a yàasa lee kwi (10.000). ¹⁴ Aasuli yáao, aasuli a leũkpaeko, aasuli kpá gb̄ep̄aleɔwao. An bùsupi deñla, ké Dii p̄oe yái.

¹⁵ T̄oɔle pɔ́ a ḡɔ́ yàasa iɔ ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee s̄oo (5.000), a gb̄aa lee baasɔo (25.000). M̄eewiadeɔ p̄on we, aa bekpau, aai p̄oo d̄ád̄au. M̄eewiapi iɔ ku guoguo, ¹⁶ a gb̄aa n̄ a yàasao iɔ s̄aa. A gola n̄ golao iɔ ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee síiɔ n̄ òaa pla n̄ basɔoo (4.500). ¹⁷ D̄ád̄ãk̄ek̄iio iɔ liaai, a yàasa ḡàs̄isuu òaa do n̄ blakwio (250). ¹⁸ Bùsu pɔ́ ḡè iɔ naa Dii t̄oɔlewa gukpe oi ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee kwi (10.000), be'ae oi lee kwi (10.000) e a gb̄aa léu. T̄oɔlepi ble iɔ de w̄élepi z̄ikenao p̄blea ũ. ¹⁹ Isaili bui p̄ii guu 5̄ m̄eewia buakenapiɔ b̄ou. ²⁰ A Dii t̄oɔle li gudoũ n̄ m̄eewia p̄oo, a gb̄aa n̄ a yàasao iɔ s̄aa ḡàs̄isuu òaasɔɔo lee baasɔo (25.000).

† 47:12 Zia 22.2

²¹ Sea tɔɔle pɔ de Dii pɔ ũ n mɛwɪa pɔwa e à gè pè á bùsu zɔ̀lɛwa kpɛla n kpɛleo iɔ de kɪ pɔ ũ. Tɔɔle pɔ kú gukpɛ oi n be'ae oio gbàa iɔ gàsɪsuu òaasɔsɔo lɛe baasɔo (25.000). Kɪ tɔɔlɛpi iɔ naa tɔɔle pɔ á buiɔ a kpaalekɛwa. Dii tɔɔle pɔ aà kpé aɔ ku a guuɔ iɔ ku kɪ tɔɔlɛo zānguɔ. ²² Levii buiɔ tɔɔle n mɛwɪa tɔɔlɛo iɔ ku kɪ tɔɔlɛo zānguɔ. Kɪ tɔɔlɛo iɔ ku Yudaɔ tɔɔle n Bēyāmɛɛ buiɔ tɔɔlɛo zānguɔ.

²³ Bui kɪniɔ pɔn ke: Bēyāmɛɛ buiɔ i a lɛe do se za gukpɛ e be'ae.

²⁴ Simɛɔ buiɔ i a lɛe do sé, iɔ naa Bēyāmɛɛ buiɔ pɔwa.

²⁵ Isakaa buiɔ i a lɛe do sé, iɔ naa Simɛɔ buiɔ pɔwa.

²⁶ Zabulɔni buiɔ i a lɛe do sé, iɔ naa Isakaa buiɔ pɔwa.

²⁷ Gada buiɔ i a lɛe do sé, iɔ naa Zabulɔni buiɔ pɔwa.

²⁸ Bɔa Tamaa Gada buiɔ tɔɔle lé pɔ kú gɛɔmidɔkɪi oi a gé Meliba Kadɛsi íkɪie, i pā Egipi zé swai e ísia zɔɔi. ²⁹ Bùsu pɔ á a kpaalekɛ Isaili buiɔnɛ n gbɛlaaon we. An baan we. Dii Lua mé ò.

Mɛwɪa bɔlɛɔ

³⁰⁻³¹ Mɛwɪapi bɔlɛɔn ke: Wa Isaili buiɔ tókpa bɔlɛpiɔnɛ.* Gugbāntoo oi bɪi gbàa gàsɪsuu òaasɔsɔo lɛe síiɔ n òaa pla n basɔoo (4.500). A bɔlɛɔ àaɔɛ, Lubeni bɔlɛ, Yuda bɔlɛ n Levii bɔlɛo. ³² Gukpɛ oi bɪi gbàa gàsɪsuu òaasɔsɔo n òaa pla n basɔoo. A bɔlɛɔ àaɔɛ, Yosefu bɔlɛ, Bēyāmɛɛ bɔlɛ n Dā bɔlɛo. ³³ Gɛɔmidɔkɪi oi bɪi gàsɪsuu òaasɔsɔo lɛe síiɔ n òaa pla n basɔoo. A bɔlɛ àaɔɛ, Simɛɔ bɔlɛ, Isakaa bɔlɛ n Zabulɔni bɔlɛo. ³⁴ Be'ae oi bɪi gàsɪsuu òaasɔsɔo lɛe síiɔ n òaa pla n basɔoo. A bɔlɛ àaɔɛ ɔ, Gada bɔlɛ, Aseɛ bɔlɛ n Nɛfatali bɔlɛo. ³⁵ Bɪi pɔ liaipi gàsɪsuu òaasɔsɔo lɛe bao plasaiɛ (18.000). Za gɔɔ bee wa mɛ mɛwɪapiɛ, Diikuwe.

* 48:30-31 Zia 21.12-13

DANIELI

Yá pò kú láe bee guu

Danieli lá yá dàale Yuda èwaaso gbɛɔn síiɔ yáwaε. Aa ku gbé pò kí Nebukanεza ní naaa à tàrínɔ a bùsuu guuε. Ké aa gò gbāadeɔ ũ we, aa gĩ wà Lua náai víε. Lεε 1 e 6 lé Danieli ní a gbéε zĩblea yá'o. Yá beeɔ guu ɔ Danieli zua nòkusiɔ tòou yá kuu.

Lεε 7 e 12 de wépfungu pò Danieli è gɛn síiɔ yá ũε. Wépfungupi ea guu Dii òlɔ Danieliε buipāleɔ gbāable Yudaɔwa e kpala láasai pò bò Lua kíi àò gé bɔi gupuaυ.

Lápi yáɔ de lán Zia yá láwaε. Lápi lé tékpa luanaaikenaɔgu aa áiake wàɔ Lua náai ví e an wɛni léwa, baa ní taasi piio ní íadama piio. Zεa gbāa yáɔ mé kú lápiɔ guu píi.

Danieli gɔa Babeli kĩa íwa ũ

¹ Yudaɔ kí Yoakiũ* kpalablea wè àaɔde guu, Babeli kí Nebukanεza m̀ koezò Yelusaleũzi. ² ɔ Dii kí Yoakiũ nàè aà ɔzi ní Lua kpé pɔeɔ, ɔ à tàò Babiloni bùsuu, a kàlε a táakpε làasiu.† ³ ɔ kíapi ò a be zia Asepenazaε aà m̀ ní Isaili èwaasona pò aa de kĩa ge gbāade bui ũ, ⁴ gɔ kefena sāsai pò an ɔnɔ kà aa yápii dada aao wezε víɔ, gbé pò an dɔa i káfi àa, mé an gɔi kà aa zĩke kibεɔ. Ziiapi mé a Babiloni yá dadané ní a kyóo. ⁵ Kĩa ðile wà ble pò i ble lá gu lé ðò liné ní vɛε pò i mio, wi yádadané e wè àaɔ, bee gbεa aai zĩkεε. ⁶ Yuda buieɔ kú ní guu, Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliao. ⁷ Ziiapi ní tó lìlené. A tɔkpà Danieliε Belasaa, Anania sɔ Sadaki, Misaeli sɔ Mesaki, Azalia sɔ Abedinegoo.

⁸ Danieli zèð a sɔu ké á kĩa ble ble† ge á aà vɛε mi à gbáleo, ɔ à zé gbεa ziiawa à blepi to we. ⁹ Lua tò ziiapi gbɛkεkè Danieliε, à aà wɛnagwà, ¹⁰ ɔ a òè: Má a dii ma kĩa vía ví, asa aàpi mé á pɔblea ní á imiao ðile. Tó à su è n oosisia de ní sáadeeɔla sɔ be? Nyɔ tó yápi wi ma musu kĩa aεε. ¹¹ Ziiapi gwana ðile aà laaidɔ Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliaowa, ɔ Danieli òè: ¹² Yɔ wápiɔ n zòblenaɔwa gɔɔ kwi n̄ gwa. N̄liɔ ðò sau kpáwá ní íwatεo, ¹³ ní wá lεεũ ní èwaaso pò aale ble dou ble ní kĩaɔ, ní kεwɛε lá ní èwa. ¹⁴ A wɛné yá beei, ɔ à ní tó we e gɔɔ kwi.

¹⁵ Ké gɔɔ kwipi pà, à ní gwá a è aa aafia, aa mεkpà de èwaaso kíni pò lé ble dou ble ní kĩaɔla. ¹⁶ ɔ an gwanapi i kĩa ble ní aà vɛεo kpámá lɔo, sema ðò sau. ¹⁷ Lua èwaaso gbɛɔn síiɔpiɔ gbà dɔa ní wezεo. Aa kyó ní ɔnɔ ðò píi. Danieli sɔ a wépfungu'ea ní nanapoloao ðò.

¹⁸ Ké wè àaɔ pò kí Nebukanεza ðile wà yádada èwaasopiɔne lé kà, ɔ ziiapi gèrínɔ aà kíi. ¹⁹ Ké kĩa faaibòrínɔ, ɔ a è Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliao sáa ví ní guuo, ɔ aa gò aà íwaɔ ũ. ²⁰ Kĩa yálàlamá ɔnɔ ní dɔao píi musu, ɔ a è aa ðè màsokenaɔ ní wezεna pò kú a bùsu guuola píi lεε kwi. ²¹ Danieli ku we e Kilusi kpalablea wè séia guu.

2

Nebukanεza nana'oa dúnia kpalaɔ yá musu

¹ Nebukanεza kpalablea wè plaade guu, à nana'ò'o. Nanapi yá aà kù gbāa, i f̄i i'ò lɔo. ² ɔ à mè wà màsokenaɔ ní àsi'onao ní εsedeɔ ní saanyádɔnaɔ sísi* aa nanapi poloε. Ké aa m̀ aà aε, ³ a òné: Ma nana'ò, nanapi ma kù gbāa. Má ye nanapi àsi ðò. ⁴ ɔ aa òè ní Sili yáɔ aa mè: Adeɔ n ðò ní aafiao, Záai! Nanapi yá'o wápiɔ n zòblenaɔne, wí a bɔɔlekεne. ⁵ Kĩa òné: Yá pò ma zèð mà kɛén kε: Tó i nanapi ní a bɔɔleo omεεo, wa á z̄εz̄εε, wi á uao kε tufua ũ. ⁶ Tó a nanapi ní a bɔɔleo síumεε sɔ, má á kpela maamaε, á gbao e á asea ũ. A nanapi omεε sa ní a bɔɔleo.

* 1:1 2Kia 24.1 † 1:2 2Kia 20.17-18, Isa 39.6-7 ‡ 1:8 Bɔa 34.15 * 2:2 Daa 41.8

⁷ Aa èa òè lo aa mè: Kí, nanapi o wápiò n zòblenaone, wí a bòlekene. ⁸ Ǿ kía òné: Má dǿ sáasá ké ále yá gagaε, ké á yá pó ma zeò mà kéε dǿ yái. ⁹ Tó i nanapi omeeo, yá m̀endopi mé gǿé. A lekpaai à εtomεε ní yákpaaanlaoe e yá àò lile. A nanapi yá'omεε, míò dǿ ké á fǿ à a bòlekε. ¹⁰ Ǿ aa òè: Kí, gbēε ku dúnia guu a fǿ yá pó níle gbεae bee bòlekεo. Kíae ku à yá bee taa gbεa màsokεnao n àsi'onao ní saanyádǿnaowao, baa kía sà gbāngbooε. ¹¹ Kí, yá pó níle gbεapi zǿ'ũ. Gbēε a fǿ onεo, sé Lua, mé aà be ku gudouũ ní wá gbēnazǿnao.

¹² Yá bee tò kía pǿ pà, aà za fè maamaa, à mè wà Babeli ònnao dede pii. ¹³ Ké wà ònnao dedea yápi kpàwakè, ǿ wàle Danieli ní a gbéò wεεle wà ní dede. ¹⁴ Ké kía dǿaiò gbēzǿo Alioki gè Babeli ònnao dedei, ǿ Danieli yázede òè ní làasoo maao, ¹⁵ ǿ Danieli aà là à mè: Bóyái kía yápsipi dílei? Ǿ Alioki yápi dàu a síu Danieliε. ¹⁶ Ǿ Danieli gè wabikè kíawa aà sǿ ní gǿo yǿ, í gbasa nanapi bòlekεè. ¹⁷ Ǿ à tà be, à yápi sèle síu a gbéone Anania ní Misaelio ní Azaliao. ¹⁸ A òné aa wabike Lua Musudewa aà wēnadǿné nanapi asii yá musu, ké wasu ní dede ní Babeli ònde kíniò yái.

¹⁹ Gwáasina Danieli wépfungu'è, Lua Musude nanapi asii òè, ǿ Danieli aà sáaukpà à mè:

²⁰ Wàò Lua sáaukpa gǿpii,
ǿme òno ní gbāao ví.

²¹ I gǿo ní zaaò lile,
í kíao kpa kpalau, í ní bǿu,
í òno da ònnaone,
í dǿa kpa wεzēnaowa.

²² I asiiyāò ní yá pó ulεao òbné,
a gusia yáò dǿ, asa ǿme í gupu.

²³ Ma n sáaukè ma deziò Lua,
ma n tobò,
asa n òno ní gbāao kàfimεε.

N yá pó wá gbèama dàu ní síumεε,
n nana pó kía ò òlwēε.

Danieli kía nana bòlekεa

²⁴ Ǿ Danieli gè Alioki pó kía aà díle aà Babeli ònnao dede kíi, a òè: Nsu Babeli ònnao dedeo. Gεmano kía kíi, mí aà nana bòlekεè. ²⁵ Wegǿo Alioki Danieli sè gèaànò kía kíi, a òè: Ma gbé pó a fǿ n nana bòlekεne è Yuda zǿzǿ guu. ²⁶ Kía Danieli pó wǿ mεè lo Belasaa là à mè: Nyǿ fǿ nana pó má ò bòlekεmεε, ní a yáasi polomεεa? ²⁷ Danieli wèwà à mè: Ǿnnae ge àsi'onae ge màsokεnae ge saanyádǿnae a fǿ asiiyā pó ní gbεapi onεo. ²⁸ Ama Lua ku musu, ǿme í asiiyā'òné. Kí Nebukanεza, Lua yá pó a mǿ zia òbnεε. Nana pó ní ò n liiwa ní wépfungu pó ní èon ke: ²⁹ Kí, gǿo pó ní wúlea n liiwa, n làasoo tà yá pó a mǿwa, ǿ Lua pó í asiiyā òbné tò n yá pó a mǿ dǿ. ³⁰ Mapi sǿ, i ke ma òno mé de dǿola ǿ Lua asiiyāpi òmεεo. A òmεε ké ò e ò a bòle maε, níò làasoo pó kú n nòse guu dǿ.

³¹ Kí, n gugwà ǿ n pǿe è n ae lán gbēnazǿnawa. A zǿo, àle teke mé í to vía gbé kú. ³² Pǿpi miá vua tēstēεε, aà kua ní aà gǿsǿá ánusue, aà gbεε ní aà geleǿá mǿgotēε, ³³ aà gbáǿá mǿsie, mé aà gbálaǿá mǿsi ní gǿoε. ³⁴ Gǿo pó níle gwa, gbεsie gbòo, i ke gbēε mé kǿwàò, ǿ à mò pǿpi gbála pó de mǿsi ní gǿo ũò ulò à ní wiwi. ³⁵ Zibeezǿ mǿsi ní gǿo ní mǿgotēo ní ánusuo ní vuao wǿwi gǿo, ǿ à gè lán ése mǿsina pó kú pǿwεngbēzεuwa. A gè ní íanao, wi a ia e lo, ǿ gbεsi pó gbēnazǿna taapi ulò gè gbèsǿsǿ zǿo ũ, à dúnia pà pii.

³⁶ Nanapin we. Kí, wá a bòlekεne sa. ³⁷ Kí, míme ní kíao kía ũ. Lua Musude n kpa kpalau ní ikoo ní gbāao ní gawio. ³⁸ A gbēnazǿnao ní sèànòbǿo ní bǿo nàne ní ǿzǿε. Gu pó aa kuu pii níyǿo de ní kía ũε. Mmε ní de mi pó de vua ũpi ũ. ³⁹ Kpala pǿle a bǿ n kpε, a ka n pǿwao.

Bee gbɛa a ɔ̀aɔ̀de a bɔ̀, i li dúniaa píi. Bee mé mɔ̀gotɛ̀ ũ. ⁴⁰ Kpala síiɔ̀de a mɔ̀, aɔ̀ gbãa lán mɔ̀siwa, asa mɔ̀si ì pópíi wíwi à a tiboɛ. Lá mɔ̀si ì pópíi wíwi, màa a kpala káauɔ̀ báde à n ke dɛ́dɛ́ɔ̀. ⁴¹ Lá n gbálaɔ̀ n gbánɛɔ̀ è, a gueɔ̀ de gí oobobo ũ, a gueɔ̀ de mɔ̀si ũ, màa kpalapi aɔ̀ kpaalea, ɔ̀ma mɔ̀si gbãa aɔ̀ ku a guue, asa n è mɔ̀si yãalea n gí kúsaaɔ̀. ⁴² Lá gbáne gueɔ̀ de mɔ̀si ũ, a gueɔ̀ de gí ũ, màa kpalapi kɔ̀ni aɔ̀ gbãa ví mé a kɔ̀ni aɔ̀ kasokasoa. ⁴³ Lá n mɔ̀si è yãalea n gí kúsaaɔ̀, màa gbɛ̀nazɔ̀n buiɔ̀ ku we yãalea, ɔ̀ma aa kɔ̀sio, lá n è mɔ̀si lí kɔ̀si n gíooa.

⁴⁴ Kíapɔ̀ gɔ̀ Lua Musude a kpala láasai kpá. A midɛɔ̀ mé a gɔ̀ buipáleɔ̀ pópíi bawo. A kpala káaupɔ̀ ke dɛ́dɛ́ɔ̀, i n báde, aapɔ̀ iɔ̀ ku gɔ̀píi. ⁴⁵ Beewa n è gbɛsie† gbòò gbɛ̀sɔ̀sɔ̀wa, i ke gbɛ̀e mé kàwàò, ɔ̀ à gè mɔ̀si n mɔ̀gotɛ̀ò n gíò n ɔ̀nusuo n vuao wíwi. Kí, Lua Zɔ̀de yá pópíi a mɔ̀ zia òlɔ̀nɛ. Nanapiá síanaɛ, mé a bɔ̀le náai ví.

⁴⁶ Ǿ kí Nebukanɛza wùle a gbɛɛu Danieli aɛ à misiilè, ɔ̀ à mè wà aà gba pópíi, wà tulaletikaè téa. ⁴⁷ A ò Danieli: A Luaá diiɔ̀ Luaɛ, kíaɔ̀ Diie síana. Ǿme ì asiya bɔ̀né gupuaɔ̀, asa n fɔ̀ n bɔ̀wɛɛ n asiipio. ⁴⁸ Ǿ kía Danieli gbà gbãa, à aà gbà pópíi dasi, à aà kpà kpalau aàò wéteɛ Babeli bùsui, à aà díle Babeli ɔ̀nɔ̀nɔ̀ píi gbɛ̀zɔ̀ò ũ. ⁴⁹ Danieli gbɛ̀a kíawa, ɔ̀ à Sadaki n Mesakio n Abɛdinegooo díle Babeli bùsu gbãadeɔ̀ ũ. Danieli sɔ̀ a ku kibɛ.

3

Gbɛ̀n ɔ̀aɔ̀ zua mua téu

¹ Kí Nebukanɛza táa píi n vuao lán gbɛ̀nazɔ̀nawa. A lesí gàsɔ̀sɔ̀ baaɔ̀, a yàasa gàsɔ̀sɔ̀ soolo. Ǿ a pèle Dula guzuleu Babeli bùsu. ² Ǿ à lékpàsákè a bùsu gbɛ̀zɔ̀òɔ̀nɛ aa kɔ̀kãaake, kíaɔ̀, ledamadeɔ̀, zígɔ̀ dɔ̀aanaɔ̀, gbãadeɔ̀, ɔ̀'ulɛnaɔ̀, yákpalekenɔ̀, yágɔ̀gɔ̀naɔ̀ n a bùsu kpalablenɔ̀ píi, aa mɔ̀ pópíi a píi a pèlepi sakɛi. ³ Ǿ bùsu gbɛ̀zɔ̀òpɔ̀ kɔ̀ kãaa táapi sakɛa yá musu, aa sía a aɛ. ⁴ Ǿ kpàwakɛna ò bílaɛ gbáugbáu à mè: Bùsu píi gbɛ̀ò n bui píio, à yá pópíi wá díle ma. ⁵ Tó a kuu'ɔ̀ mà n kuleɔ̀ n goeo n kúuo n mɔ̀nɔ̀ n kɔ̀ò pópíi, à kúle misiile táa pópíi kí Nebukanɛza píi n vuao a pèlepi. ⁶ Gbɛ̀ pópíi kúlei à misiilè, wa ade zu mua té pásí guu gɔ̀ɔ̀. * ⁷ Ayãmeto tó gbɛ̀ pópíi ɔ̀ mà, bùsu píi gbɛ̀ò ge bui píin nò, aai kúle aa misiile vua táapiɛ.

⁸ Gɔ̀ bee ɔ̀ saanyãdɔ̀naɔ̀ mò Yuda buieɔ̀ kɔ̀malekè, ⁹ aa ò kí Nebukanɛzaɛ: Adeɔ̀ n dɔ̀ n aafiao Záai! ¹⁰ Kí, n yãdíle n mè, tó gbɛ̀ pópíi ɔ̀ mà, aa kúle misiile táa pópíi n vuaoɛ. ¹¹ N mè gbɛ̀ pópíi i kule misiilèò, wa ade zu mua té pásí guue. ¹² Tòò, Yuda buieɔ̀ ku, n n díle Babeli bùsu gbãadeɔ̀ ũ. An tón Sadaki, Mesaki n Abɛdinegooo. Kí, gbɛ̀pɔ̀ lí n yãmao, aali zɔ̀ble n diiɔ̀nɛ, mé aali kúle a vua pópíi n pèleɛo.

¹³ Ǿ Nebukanɛza pópíi pà maamaa, à mè wà mɔ̀e n Sadakio n Mesakio n Abɛdinegooo. Ǿ wà mè gbɛ̀pɔ̀ kpàwà. ¹⁴ Nebukanɛza n lá à mè: Sadaki, Mesaki n Abɛdinegooo, ále gí zɔ̀blei ma diiɔ̀nɛ síana yà? Ale gí kúlei vua pópíi má pèleɛ yà? ¹⁵ Tó á sɔ̀u mà à kúle misiile pópíi má pípiɛ gɔ̀ò pópíi a pópíi ɔ̀ mà, a maaɛ, ɔ̀ma tó i kúlèò, wa á zu mua té pásí guu gɔ̀ɔ̀. Táa kpele mé a fɔ̀ à á bɔ̀ ma ɔ̀zɔ̀i? ¹⁶ Aa wèwà aa mè: Wá yápi zásimao. ¹⁷ Kí, tó wá zú mua téu, wá Lua pópíi wá zɔ̀ble a fɔ̀ wá bɔ̀u, i wá bɔ̀ n ɔ̀zɔ̀i. ¹⁸ Baa tó i ke sɔ̀o, ñyɔ̀ dɔ̀ ké wá zɔ̀ble n diiɔ̀nɛ. Wá kúle vua pópíi n pèleɛo.

¹⁹ Ǿ Nebukanɛza pópíi pà maamaa, à a oa fɛ̀nkpańzi. A mè wà mua té káfi de lá wí kea leɛ soplá. ²⁰ Ǿ a ò a zígɔ̀ gɔ̀sa gbãaɛɔ̀nɛ aa Sadaki n Mesakio n Abɛdinegooo yeye aa n zu mua té pásípi guu. ²¹ Ǿ gɔ̀sapɔ̀ n yeye n n pɔ̀kasa pópíi aa daaɔ̀, ulaɔ̀ n soolo n tuluɔ̀ píi, ɔ̀ aa n sé n zú mua té pásípi guu. ²² Lá kía yãdíle pásípási, mé muapi wà maamaa, ɔ̀ té pusu gɔ̀sa pópíi aa n zúpiɔ̀ lè à n dɛde. ²³ Gbɛ̀n ɔ̀aɔ̀pɔ̀ sɔ̀ aa gè kwè mua té gbãapi guu yeyea.

† 2:45 Sou 118.22, Isa 28.16, Lom 9.33 * 3:6 Zia 13.15

24 Ǿ kí Nɛbukaneza gbāle à fɛle zè, gili gɛ̀aàgu. A a ìwao là à mè: Gbɛ̀on àã ̃ wà ní zú téu yeyeaò lò? Aa wèwà aa mè: Maae kí! 25 Ǿ à mè: A gwae! Gbɛ̀on síĩ má è. Aa poloa, aale bebe tépi guu, aai íamao. An gbɛ̀on síĩde b̀ lán Lua Néwa. 26 Ǿ à s̀ mua b̀lei à mè: Sadaki, Mesaki ní Abedinegooo, Lua Musude z̀blena, à b̀le. Ǿ aa b̀le téu. 27 B̀su gbɛ̀z̃z̃ ní ledamade, ní z̃g̃ d̃aana, ní gb̃ade, ní k̃ia k̃aañzi, aa è tépi i f̃ p̃e wòmá, an mikā i tékũ, an ula, i òkpao. Baa té g̃i kumá seo. 28 Ǿ Nɛbukaneza mè: Wà Sadaki ní Mesakio ní Abedinegooo Lua sáaukpa! A a Malaika z̃ à a z̀blena p̀ aa a náai ṽo suabà. Asa aa g̃i yá p̀ má d̃ile keie, aa s̃i wà ga, ké wasu kúle misiile dii p̃aleneo yá, sema ní Lua. 29 Yá p̀ má d̃ilen ke: Tó gb̃e Sadaki ní Mesakio n Abedinegooo Lua t̀b̃esi, b̀su p̃i gb̃e ge bui kpelen nò, wa aà z̃ez̃e, wi aà ua ke tufua ũ. Asa dii p̃ale a f̃ gb̃e suaba máa. 30 Ǿ k̃ia Sadaki ní Mesakio ní Abedinegooo gbà gb̃a Babeli b̀suu.

Nɛbukaneza nana'oa lí yá musu

31 Kí Nɛbukaneza mé lé yáe bee o gb̃epiie, b̀su gb̃epi ge bui p̀ kú d̃unia guu p̃in nò, à mè: Aò kú ní aafiao maamaa! 32 A k̃amagu ké mà dabudabu, ní ỹb̃onsae p̀ Lua Musude k̃em̃e oé. 33 Aà dabudabu z̃ f̃! Aà ỹb̃onsae p̃asi. Aà kpala láaa ṽo, aà kiblea aò ku g̃opiie.

4

1 Ma Nɛbukaneza ké má kú ma be k̃ilikili yákelesai, 2 ̃ ma nana'ò, a tò ṽia ma kũ. Kua ma liiwa yá p̀ má è ní làasoo p̀ má k̃eò tò s̃ k̃em̃agu. 3 Má d̃ile wà m̃m̃e ní Babeli ònna, p̃i aa nanapi b̀lekem̃e. 4 Ké àsi'ona, ní dabudabukena, ní saanyãd̃na, ní m̃sokena, mè, ma nanapi yá'òné, aai f̃ aa a b̀lekem̃e. 5 Gbe z̃ ã Danieli p̀ wà ma t̃a t̃ kpàe, w̃i m̃e Belasaa, m̀ ma k̃i, ̃ ma nanapi òe. A Lua p̀ a kua adoa Nisina ṽi. 6 Ma mè: Belasaa, ònna gb̃z̃z̃, má d̃ ké ní Lua p̀ a kua adoa Nisina ṽi, asiiyã lí z̃'ũ neo. Yá p̀ má è nana guun ke. N a b̀lekem̃e. 7 Yá p̀ má è ma làasoo guu g̃o p̀ má w̃le ma liiwan ke: Mále gugwa ̃ ma lí è ze t̃le guoguo, a lesi k̃e z̃ai. 8 Lípi z̃okù à gb̃akù e a misona g̃e z̃ luawa. W̃i lípi e za d̃unia lé léu p̃i. 9 A lác kefeũ, mé a ne'i k̃e z̃ai, a p̃blea mè gb̃epiwa. S̃eà ñb̃o ue è a gb̃au, mé b̃a ì m̀ p̃epe a g̃naowa.* P̀ w̃enide p̃i ì ble ewà.

10 Mále yápi e ma làasoo guu g̃o p̀ má w̃le ma liiwa, ̃ ma malaika è à b̀ luabe. 11 A lezù gb̃augb̃au à mè: A lípi z̃ à né, í a g̃na boeboe. A a lác wolo, í a beo fáaa. A to ñb̃o bàale k̃wà, à to b̃a b̀le a lác. 12 Ama à lípi m̃ona ní a z̃ina to t̃le, í m̃si gala kpàe ní m̃got̃e p̀o s̃e we. F̃i a kpawà, iò ku s̃e we ní ñb̃o. 13 Aà mi a liaa, aà làasoo í g̃o lán ñb̃o p̀wa e w̃e soplá. 14 Malaika mé yá p̀ Lua d̃ilepi ò, aà gb̃epi mé yá p̀ Lua z̃eò kp̃awakè, ké gb̃e p̀ kú e d̃ Musude mé iko ṽi gb̃enazina kpalaowa. I gb̃e kp̃a kpala lá a yeiwa, baa gb̃e kp̃ena se. 15 Ma kí Nɛbukaneza, nana p̀ má òn we. Belasaa, ò a b̀lekem̃e sa, asa ma kpala ònnae i f̃ a b̀lekem̃e. Nỹ f̃, asa ní Lua p̀ a kua adoa Nisina ṽie.†

Danieli Nɛbukaneza nana b̀leke

16 Ǿ yápi d̃i Danieli p̀ w̃i m̃e lo Belasaawa. Làasoo p̀ àle ke tò s̃ k̃eàgu. Ǿ k̃ia mè: Belasaa, òsu to nanapi yá ní a b̀le ñ viakũ. Ǿ Belasaa òe: Ma dii, Lua to nanapi à de n zangude yá ũ. Lua to a b̀le à de n ib̃e yá ũ. 17 Lí p̀ ní è, a z̃ mé a gb̃aa, a misona z̃ luawa, w̃i e za d̃unia lé léu. 18 A lác kefeũ, a ne'i k̃e z̃ai, a p̃blea mè gb̃epiwa. S̃eà ñb̃o ku a gb̃au, mé b̃a ì m̀ p̃epe a g̃naowa. 19 Kí, níme ní lípi ũ. N iko z̃ mé ní gb̃aa ṽi. N z̃oke gb̃a z̃ luawa, n kpala òt̃a e d̃unia léwa. 20 Kí, n malaikae è à b̀ luabe à mè: A lípi z̃, i lípi

* 4:9 Mat 13.32 † 4:15 Daa 41.38

ke kélekéle, āma à a miōna ní a zínao to tóoleu. A mōsi gala kpaè ní mōgotē p̄o s̄eu we, fii i kpawà, ió kú ní s̄eānōb̄o e w̄è sopla.

²¹ Kí, a b̄oolen ke. Yá p̄o Musude d̄ile ma dii kía yá musun ke: ²² Wa n ya wà n b̄o gbēnazínao guue, níó kú ní s̄eānōb̄o, níó s̄ē ble lán zuwa, fii i n gbē. Nȳo ku màa w̄è sopla e ñ ge ñ d̄s̄ ké Musude mé iko v̄i gbēnazína kpalaowa, mé ñ gbé kpá kpalau lá a yeiwa. ²³ Lá à mè wà limiōna ní a zínao tó, bee mè tó n Lua d̄s̄ ikode ū, a ea n kpa kpalau. ²⁴ Ayāmeto kí, ma ledamae bee ma. Kē n duunawa, níó yāke a zéwa. N n yāvāikea tó, níó gbēkeke taasideone, n namablea i ḡo ga ȳo.

²⁵ Yápió kí Nebukanēza lè píi. ²⁶ M̄o kuēpla gbēa àle bēbe a bē kpé z̄o musu Babeli. ²⁷ Ō à mè: Babeli z̄o p̄o má kàle ma kiblekii ūn keo l̄ò? Má kàle ní ma iko gbāao ma kíake gawi yáie. ²⁸ E yápi àò gé b̄oi kía léu, l̄o e b̄ò luabe à mè: Kí Nebukanēza, yá p̄o wa ò n musun ke: Wà n b̄o kpalau. ²⁹ Wa n ya wà n b̄o gbēnazínao guue, níó kú ní s̄eānōb̄o, níó s̄ē ble lán zuwa. Nȳo ku màa w̄è sopla e ñ ge ñ d̄s̄ ké Musude mé iko v̄i gbēnazína kpalaowa, mé ñ gbé kpá kpalau lá á yeiwa. ³⁰ Weḡo yá p̄o wa ò Nebukanēza musu kè. Wà aà yà wa b̄ò gbēnazínao guu, à s̄ē blè lán zuwa, mé fii aà gbē. Aà mikā gè gbà lán kúu káwa, aà ōk̄o gbà lán b̄a ōk̄owa.

³¹ Ké w̄è soplapi pà, ma Nebukanēza ma wesè ma musu gwà, ñ ma su ma laaiwa. Ō ma Musude sáaukpà, ma Ḡōpiide t̄b̄ò, ma b̄eē d̄è. Asa aà kíake láaa v̄io mé aà kpala ió ku ḡōpii. ³² Gbē p̄o kú d̄únia guu píi deē p̄o ū. † I ke lá á yeiwa ní gbāade p̄o kú musu ní gbēnazína p̄o kú t̄ōle. Gbēe lí f̄s̄ kpàè, gbēe lí f̄s̄ òè: Bó r̄le ke weio.

³³ Ḡō p̄o ma su ma laaiwa, ñ ma ea su ma kíakegawiu ní b̄eēo ní z̄ōkeo. Ma ñwa ní ma bùsu gbāadeo ma gbēa, aa ma kpa kpalau, ñ ma iko dè a káaua. ³⁴ Ma Nebukanēza mále musu Kía sáaukpasa, mále aà kpela, mále aà t̄b̄o, asa aà yākeo maa píie, ió yāke a zéwa. A f̄s̄ gbé p̄o ñ aza se lesi busa.

5

Yá p̄o wa kè ḡiwa

¹ Kí Balazaa a bùsu gbāadeo s̄isi dikpe blēwa gb̄eōn òaa soo, ñ àle v̄ēemiñno. ² Ké aà p̄o kè ípiwa na, à mè wà m̄ó ní vua imib̄o ní ánsu imib̄o p̄o a dezi Nebukanēza s̄èle Lua kpéu Yelusaleū, à imiò, aapi ní a bùsu gbāadeo ní a nao ní a no p̄o i m̄ésedilenéoo. ³ Ō wà mò ní imib̄o, aale imiò. ⁴ Aale v̄ēemi, aale t̄aa p̄o wà ní ké ní vua ní ánsuo n m̄ogot̄eo ní m̄osio ní lío ní gb̄eo sáaukpa. ⁵ Weḡo gbēnazína ōb̄ò filia íi, àle lákē kibe ḡi p̄o wà b̄ōk̄ewàwa. Kía ōpi è, àle lákē, ⁶ ñ aà làasoo t̄ò s̄s̄ k̄eāgu. Aà oa ò̄kpà, aà wop̄eek̄iio bùsa, ñ aà gbázina lua. ⁷ A wii gbāa lè à mè wà m̄ó ní àsi'onao ní saanyād̄nao ní m̄asokenao. Ō a ò Babeli ò̄n̄on̄ap̄ione à mè: Gbē p̄o w̄ès̄ae bee kyokè à a b̄ōlek̄em̄e, má gomusu t̄ea ní vua yābaao daè, i ḡo ma bùsu gbāadeo āāde ū. ⁸ Ké kía ò̄n̄on̄ap̄io ḡè m̄pii, ñ an gbēe i f̄s̄ w̄ès̄api kyokè à a b̄ōlek̄e kíeo. ⁹ S̄s̄ èa kè kí Balazaagu maamaa, aà oa èa ò̄kpà, mé aà bùsu gb̄ēz̄ō ḡò bíli guu.

¹⁰ Ké kía na kía ní bùsu gb̄ēz̄ō z̄oa mà, à ḡèñzi bl̄blekpeu à mè: Adeo n d̄s̄ ní aafiao Záai! Nsu to n làasoo n p̄o yao, ñsu ñ n oa ò̄kpao. ¹¹ Gbēe ku n bùsu la, a Lua p̄o a kua adoa Nisina v̄i. N dezi Nebukanēza ḡō wa è a laai v̄i ní wez̄eo ní ò̄no lán Luawa. N dezi aà d̄ile wez̄ēnao ní àsi'onao ní saanyād̄nao ní m̄asokenao gb̄ēz̄ō ū. ¹² Aà ò̄no ní aà d̄s̄ao p̄ási, ñ yápii ma. I nanao b̄ōleke, ñ yá z̄i'ū yáasi polo ní yā'ia. Aà t̄n̄ Danieli. Kía t̄okp̄àè l̄o Belasaa. N aà s̄isi s̄s̄, ñ yápi b̄ōlek̄ene.

¹³ Ké wà mò ní Danielio kíapi kíi, ñ a òè: M̄me ní z̄iz̄o p̄o w̄i me Danieli, ma dezi b̄ò Yuda bùsu ūa? ¹⁴ Má mà wà mè ní Lua Nisina v̄i, ní laai v̄i ní wez̄eo ní ò̄no gbāao. ¹⁵ Wà m̄m̄e

† 4:32 Isa 40.17

tia ní ònònao ní àsí'onao aa wèsãe bee kyoke, aai a bɔ̀lekemee, āma aai f̄o. ¹⁶ Má mà ni f̄o òn yáò bɔ̀leke, ni f̄o òn yā'iaò polo. Tó n f̄o n wèsãe bee kyokè ní a bɔ̀lekemee, má gomusu t̄ea ní vua yábaao dane, ní ḡo ma bùsu gbāadeo àās̄de ũ.

¹⁷ Ǿ Danieli òè: Nȳo n gbaò k̄ua, ní asea ke gbēpāle. N beeo má wēsāpi kyokene kí, mí a bɔ̀lekene. ¹⁸ Kí, Lua Musude mé kíake ní z̄ōkeo ní gawio ní beeeo kpà n dezi Nebukan̄ezawa. ¹⁹ Lá à aà s̄e lesí màa, gbēpii aà v̄ia v̄i, aai misiileè, bui pii ge yā'oa bui piin nò. Gbē p̄o a ye de, ì aà de. Gbē p̄o a ye b̄o, ì aà b̄o. Gbē p̄o a ye gba gbāa, ì aà gba gbāa. Gbē p̄o a ye kēsā, ì aà kēsā. ²⁰ Ama ké à azia s̄e lesí mé aà swá yiaa mé à zazakù, Ǿ Lua aà b̄o kpalau, à aà gawi k̄'è. ²¹ Wà aà ya b̄o gbēnazinao guu, aà laasoo ḡò lán n̄b̄oowa. A kú ní saeo, à s̄e blè lán zuwa. Fii aà gbē, Ǿ a d̄ò sa ké Lua Musude mé iko v̄i gbēnazina kpalao, mé ì gbē p̄o a yei kpa kpalau. ²² Mpi s̄o Balazaa, aà t̄ōnan n ũ. Baa ké ní yápio d̄o pii, ni nzia busao. ²³ N le'è Dii Musudewa. N tò wà mò ní aà kpé imib̄o, Ǿ mpi ní n bùsu gbēz̄ōo ní n nao ní n n̄o p̄o ni m̄esedilen̄eo a v̄eem̄iò, Ǿ n t̄aa p̄o wa kè ní vuo ní ánusuo ní m̄ogot̄eo ní m̄osio ní lío ní gb̄eo s̄aukpà, p̄o p̄o aali gu'eo, aali yāmao, mé aa d̄o v̄io. N wēni ní n ziao ku Lua ōzi, Ǿ ni aà kp̄elao. ²⁴ A yáí a tò ōpi mò wēsāpi k̄e.

²⁵ Yá p̄o ōpi k̄en ke: Mene, mene, tekeli, p̄esi.* ²⁶ Yápio b̄olen ke: Mene mè Lua n kpalableḡo n̄o, à a lezè. ²⁷ Tekeli mè wà n gbia legwà kiloowa, wa è ni kiloo seo. ²⁸ P̄esi mè wà n kpala kpaale Medeo ní P̄esiōne.

²⁹ Balazaa yā'ò, Ǿ wà gomusu t̄ea ní vua yábaao dà Danieli,† wà kp̄awakè wà mè, aà bùsu gbāadeo àās̄den aà ũ. ³⁰ Gwāas̄in dōupi guu Ǿ wà Babiloni kí Balazaa d̄e.

6

Danieli zua n̄omusuo t̄oou

¹ M̄ede bui p̄o w̄i ōe Daliusi mé z̄òle aà gb̄eu a w̄e bàao ní plaode guu. ² A kà Daliusigu à bùsu gbāadeo dile gb̄ēon basoolo, Ǿ à ní díledile a bùsuu pii. ³ A ledamadeo dile gb̄ēon àās̄ an d̄oanao ũ. Danieliá gb̄ēon àāōpio do. Bùsu gbāadeo ì ní yáò séle siu ledamadepiōne, ké aasu ásooke kíaeo yáí. ⁴ Danieli ònò gbāa de ledamade k̄inio ní bùsu gbāadeola pii, Ǿ kía z̄èò à aà dile a bùsu gbēz̄ōo ũ. ⁵ Ǿ ledamade k̄inio ní bùsu gbāadeo lé z̄ew̄ele wà yāe ewà kpala p̄o a bl̄epi yá musu, āma a t̄aae v̄io, aai yāe ewào, asa a náai v̄i a yākea guu pii. Ili p̄akpa yāeio, ìli z̄ā yāewao. ⁶ Ǿ aa mè: Wá yāe e Danieliwa bauo, mé i ke aà Lua sísia yá musu bàasio. ⁷ Ǿ ledamade k̄inio ní gbāadeo k̄o n̄aaa aa ḡè kía lè aa mè: Kí Daliusi, adeo n d̄o ní aafiao! ⁸ Wá bùsu d̄oanao ní kíaò ní z̄iḡo d̄oanao ní gbāadeo ní ledamadeo n ní ìwaò pii, wa lekpaai wá è a maa òn yāe bee dile, ní tó wà z̄ikewa. E ḡo baakwi léu gbē p̄o s̄u wabikè diiewa ge gbēnazinan nò, mé i ke níme à wabik̄ema, wa ade se zu n̄omusuo t̄oou. ⁹ Kí, yápi dile sa, ní n tó da láe beeu, ké gb̄e su lil̄eo yáí. Iò de Medeo ní P̄esiō ikoyā p̄o wa f̄o a b̄adeo ũ. ¹⁰ Ǿ kí Daliusi yápi dile à a tó d̄alau.

¹¹ Ké Danieli mà wà yápi dile, à tà be. Aà k̄pea p̄o kú kpé musu fen̄entio b̄oaa ní Yelusalēũo w̄ew̄ea. Ǿ à k̄ule wabikè Luawa à aà s̄aukpà, lá ìo ke lá gu lé d̄o ḡen àās̄'aāwa. ¹² Ǿ gbēpio mò síāzi, aa è àle wabike Luawa, àle kulek̄e. ¹³ Ǿ aa ḡè kía lè yá p̄o a dílepi musu aa mè: N yād̄ile n mè e ḡo baakwi gbē p̄o wabikè diiewa ge gbēnazinan nò, mé i ke n bàasio, wa ade se zu n̄omusuo t̄oou. Kíaa mè: Yápi sea v̄io, à ḡò Medeo ní P̄esiō ikoyā p̄o wa f̄o wà a b̄adeo ũ. ¹⁴ Ǿ aa òè: Yuda bùsu z̄īo Danieli lí n yādao ge yá p̄o ní dílepi. Iò wabike Luawa lá gu lé d̄o ḡen àās̄'aāe. ¹⁵ Ké kía yápi mà, à k̄è ìi maamaa. A z̄èò à Danieli suaba, Ǿ àle aà b̄oaa z̄e w̄ele e lat̄e ḡè ḡèò kp̄eu. ¹⁶ Ǿ gbēpio k̄o n̄aaa aa mò kía lè aa mè: Kí, ní Medeo ní P̄esiō

* 5:25 Bee mè nao, nao, gbia legwà, kpaale. † 5:29 Daa 41.42

ikoyā d5, wà mè yá p3 kía dīle ní yá p3 à giio lilea vío. ¹⁷ Ǿ kía mè wà m3 ní Danielio wà aà zu n3omusuo t3ou. Kía 3 Danieli: N Lua p3 ni3 kúleè g3opii n b3!

¹⁸ Ké wà aà zù t3opiu, wà gbe se tà t3opile, 5 kía seelakèwà ní a t3anao ní a b3su gbāade3 t3ana3, ké gbēe su yāe lile Danieli musuo yái. ¹⁹ Ǿ kía tà be, à gí p3blei gwāasina bee, mé i a n3ee gbεao. I f3 i'3o. ²⁰ Ké gu d3, guwe lé ké, 5 kíapi fēle gè n3omusuo t3opi kíi kpakpa. ²¹ Ké à s3 t3opii, à lezù Danielizi ní p3siao à mè: Danieli, Danieli, Lua bēe z3blena! N Lua p3 ni3 kúleè g33 pii f3 n b3 n3omusuo lézia? ²² Danieli wèwà à mè: Lua n d3 ní aafiao Záai! ²³ Ma Lua a Malaika zī, à mò n3omusuo lé kúaa, aai ma ke'iao, asa ma keè yāesaide ũe. Kí, mi tàaee ke3e ziio. ²⁴ Kía p3 kèna maamaa, 5 à mè wà Danieli b3 t3opiu. Ké wà aà b3, wi aà gue e à kè'iao, ké a Lua náai ví yái. ²⁵ Ǿ kía mè wà m3 ní gbé p3 yād3 Danieliwa3, 5 wà ní zuzu t3opiu s3 ní ní n33 ní ná3. E aao gé zīle lei, n3omusuo ní gbá aa ní kúkū, aa ní wá3 wíwi pii.

²⁶ Kí Daliusi lakē gbé p3 kú a b3su guu3ne pii, bui piin n3, à mè: A3 kú ní aafiao maamaa! ²⁷ Ma yāe bee dīle ma b3su gbépiiεε. Aao Danieli Lua vía ví, aai misiileè. Asa Lua bēe p3 kú g3opiin aà ũ. Aà kpalaá kpala láasaie, mé a3 kible g3opiiε. ²⁸ I gbé suaba, i ní b3. I dabudabuo ní yāb3nsaε3 ke musu ní zīleo. Ǿme Danieli b3 n3omusuo lézi. ²⁹ Danieli gbāa'è Daliusi kibleg33 ní Pεesi bui Kilusi kibleg33o.

7

Danieli wépfungu'ea wài mèn siīs yá musu

¹ Babeli kí Balazaa kpalablea wè séia guu 5 Danieli wépfungu'è, à yāe è a làasoo guu g33 p3 á wúlea a liiwa, 5 à wépfungupi yá kè láu, à a yá mide3 3. ² Danieli mè: Mále gugwa wépfungu'ea guu gwāasina, 5 ma luabe íana è mèn síi3, aale fele ísia z33a. ³ Ǿ wài z33 mèn síi33 b3le ísiau, an bui dodoa k3ε.* ⁴ A séia b3 n3omusuwa, a kúu gāsiao ví. Ké mále gwa, wà aà gāsia w3lowà, 5 wà aà se zè gbá pla lán gbēnazinawa, 5 wà gbēnazina s3 d3è. ⁵ Ǿ ma wài plaade è, à b3 maiwa, a gengesekea, gbātēewa mèn aa33 kpaa aà lézi. Ǿ wa 3è aà fele n33 so maamaa. ⁶ Bee gbea ma gugwà, 5 ma wài pāle è, à b3 gbεaanawa.† A gāsia ví a kpεεa mèn síi3, mé a mi síi3. Wà aà kpà kpalau. ⁷ Bee gbea ké mále gugwa wépfungupi guu gwāasina màa, ma wài síi3de è, i to vía gbé kú e s3 kē adegú. Aà gbāa sáa vío. Aà swaaá m3sie mé a z33, i p3 s33 à wíwi, i 3z3 a k3ni p3 g33wa. A adoa ní wài p3 d3aaε3ε. A k3ba kwi.‡ ⁸ Ké mále làasooke aà k3bapi3 yáwa, ma k3ba pāle è n3nann3, àle b3 ní guu, 5 k3ba káau mèn aa33 w3lo, aa gub3è. Má è k3ba n3napi wé ví lán gbēnazinawa. A lé ví b3, i3 wala yā'o.§

⁹ Ké mále gwa màa, má è wà kiblekila3 kàle,* 5 Mae Zie mò z33ε. Aà p3kasao de púntaitai, mé aà mikā de lán sā zu'oa káwa.† Aà kiblekila le té b3 mé a wuluu3 lé pipi lán tévuawa. ¹⁰ Té swa b3 aà zīε, àle bàale aà aε. Gbē3n 3aas3333 leε 3aa s333 lé aà íwa ble, mé gbé p3 sí aà aε3 kà mili3 bas33.‡ Yákpalεkenao z33ε, 5 wà lác wèwē.§ ¹¹ Ma gí lé gwa walayā p3 k3bapi lé o yái, 5 ma gí lé gwa e wà gè wàipi dè, wà aà ge t33z33 wa se zù téu. ¹² Wà wài pāle3 b3 kpalau, ama wi ní wēni b33 e g33ewa.

¹³ Ké mále gugwa gwá wépfungupi guu màa, ma p3 è lán gbēnazinawa, àle m3 luabεpuanau.* Ké à kà, 5 wà aà kpán'aεkè wà gè3 Mae Zipi kíi. ¹⁴ A aà kpà kpalau, à iko kpàwà ní gawio, 5 gbépii kúleè, b3su pii gbé ge bui piin n3. Aà iko a3 ku g3opiiε, a láaa vío, mé aà kpala a mide bauo.†

* **7:3** Zia 13.1, 17.8 † **7:6** Zia 13.2 ‡ **7:7** Zia 12.3, 13.1 § **7:8** Zia 13.5-6 * **7:9** Zia 20.4 † **7:9** Zia 1.14
‡ **7:10** Zia 5.11 § **7:10** Zia 20.12 * **7:13** Mat 24.30, 26.64, Zia 1.7, 13, 14.14 † **7:14** Flp 2.9-11, Zia 11.15

Wépfungupi bɔɔle

¹⁵ Ma Danieli ma pɔ yà. Yá pɔ mále e ma làasoo guu tò sɔ kɛmagu. ¹⁶ Ma sɔ gbé pɔ ze weɔ doi, ma yápiɔ siana gbèawà píi. Ɔ à yá'òmɛɛ à yápiɔ bɔɔlekɛmɛɛ. ¹⁷ Wàì zɔɔ mèn síiɔpiá kpala mèn síiɔ pɔ aa bɔ dúnia guuɔɛ. ¹⁸ Ama Musude gbéɔ mé aa kpala si aa ble, aaiɔ ví gɔɔpii, aɔ láaa vío.† ¹⁹ Bee gbèa má ye siana dɔ wàì síiɔde yá musu. A adoa ní wàì kíniɔɛ, ì to vía gbé kú deńla. Aà swaaá mɔsiɛ, aà ɔkɔá mɔgotɛɛ, ì pɔ só à wíwi, mé ì ɔzɔ a kíni pɔ gòwa. ²⁰ Má ye kóba mèn kwi pɔ kú aà miwao yáasi dɔ lo ní kóba pɔ bɔ ɔ kóba mèn àaɔ wòlo aa gubèò. Kóbapi wé ví ní léo, ì wala yá'o mé aà zea gbàa de a kíniɔla. ²¹ Ké mále gwa, kóbapi lé zika ní Lua gbéɔ, àle ní fu.‡ ²² Ɔ Mae Zipi mò yánakpà Musude gbépiɔwa, asa kpala gɔa Lua gbéɔ pɔ ù gɔɔ mé kà.*

²³ Wa òmɛɛ wà mè: Wàì mèn síiɔdepiá kpala síiɔde pɔ a bɔ dúnia guuɛ. A adoa ní kpala kíniɔɛ, a da dúniaa píi, ì ɔzɔwà, ì wíwi. ²⁴ Kóba mèn kwipiá kpalapi kía gbéɔn kwi† pɔ aa kibleɔɛ. Kía pɔ dodoa ní a káauɔ a fele ní gbèa, ì kía gbéɔn àaɔpiɔ bɔ kpala. ²⁵ A Musude tɔbɛsi,† a gbàamɔ aà gbéɔne, a wɛle à gɔɔ ní yá pɔ Lua dīleɔ lile. Wà Lua gbéɔ nàè aà ɔzɔ wè àaɔ ní kíniɔ.‡ ²⁶ Ama yákpalekenao zòle aa aà bɔ kpala, aai kpalapi midɛ míɔmíɔ e gɔɔpii. ²⁷ Wa dúnia kpalaɔ pii kíake ní ikoo ní zɔkɛo kpa Musude gbéɔwa.* Aà kpalapiá kpala láasaie,† mé kpalablenao kúleè aa misiileè mípii. ²⁸ Yápi lén we. Ma Danieli, ma làasooɔ tò sɔ kɛmagu maamaae, ma oa ɔ̀kpa, ɔ má yápi kúa ma nòɛu.

8*Sāsakao sòlekɛa ní Blesanao*

¹ Balazaa kpalablea wè àaɔde guu ma Danieli ma wépfungu'è a pɔ má è káau bàasi. ² Mále gugwa ma wépfungu'eapi guu, ɔ má è má kú kibe Susa wéleu Elaũ búsuu. Má kú swa pɔ wí me Ulai sae. ³ Ma wesè ma gugwà, ɔ ma sāsakao è zea swapi le. A kóba pla. Aa gbàa, àma ado gbàa de adoa, a pɔ pɔ gbàapi bɔ gbèzãɛ. ⁴ Ma sāsakaopi gwà, àle sɔ dada be'ae oi ní gubántoo oio ní gɛmidɔkíi oio, àle kóbamale. Nòbɔe a fɔ ze à aà dāo, mé gbèe a fɔ ní bɔ aà ɔzɔ. Iɔ azia pɔeã kee, ɔ à azia dī.

⁵ Mále làasooke yápiwa, ɔ ma blesana è, à bɔ be'ae oi à mà dúniaa pii, aà gbá ì ká tɔɔlewao. Kóba zɔɔ dɔ aà wé taau. ⁶ A gè sāsakao pɔ zea swalepi kíi, ɔ à kúu'ò à sùwà n pɔkúma pásio. ⁷ Má è, ké à sùwà ní pɔfɛo màa, à aà gbègbè à aà kóba mèn plapiɔ è'ɛ, ɔ sāsakaopi ì fɔ kaakaanakèò. Blesana aà se nè à ɔzɔwà, gbèe ì fɔ aà bɔ aà ɔzɔ. ⁸ Ɔ blesana azia dī, àma ké à pèle maamaa, aà kóba zɔɔpi è, ɔ kóba pàleɔ bɔ kpa mèn síiɔ a gɛɛ ù, an lé dɔdɔ dúnia gola síiɔwa.

⁹ Kóbapiɔ do gɔnakè nénannɔ, ɔ à zɔkú maamaa. A gè gɛmidɔkíi oi ní gukpe oio ní búsu kefena oio. ¹⁰ A zɔkú e à gè pè luabe zīgɔɔwa, ɔ à ní saanaeɔ kwè zíle* à ɔzɔmá. ¹¹ A azia dī à saakpà ní zīgɔpiɔ Kíao. A sa pɔ wíw owa lá gu lé dɔ midɛ, à aà kúkíi kè bezia ù. ¹² Wà zīgɔpiɔ nàè a ɔzɔ ní sa pɔ wíw o lá gu lé dɔ taae pɔ wa kè yáí, ɔ à siana pàle zíle. Yá pɔ a kè píi à saasè. ¹³ Ɔ má mà malaika lé yá'o, ɔ malaika pàle aà là à mè: Wépfungu'ea yápi aɔ gé e bɔe ni? Sa pɔ wíw o lá gu lé dɔ yápi ní taae pɔ a yá a dimáo ní Lua kpé kpaamáo ní ɔzɔa zīgɔpiɔwao. ¹⁴ Ɔ a òmɛɛ: Aɔ gé e gɔɔ òaa kuɛdo ní basooe (2.300) sa'oa kɔɔ ní oosio gbèa, Lua kpé ì gbasa bɔ maa.

Wépfungu'eapi bɔɔlekeɛa

† 7:18 Zia 22.5 § 7:21 Zia 13.7 * 7:22 Zia 20.4 † 7:24 Zia 17.12 † 7:25 Zia 13.5-6 § 7:25 Zia 12.14, 13.7
* 7:27 Zia 20.4 † 7:27 Zia 22.5 * 8:10 Zia 12.4

¹⁵ Gɔɔ pɔ ma Danieli mále wépfungu e màa, mále zeweele mà a yáasi dɔ, ɔ ma pɔe è zea ma ae, à bɔ̀ lán gɔewa. ¹⁶ ɔ ma gbēnazina lɔɔ mà bɔa Ulaii. A lezù à mè: Gablieli,† wépfungu pɔ gbépi è bɔ̀lekèè. ¹⁷ A sòmazi ma zekii. Ké àle mɔ, iwāa kà ma pɔa, ɔ ma wule ma gbēu. A òmē: Gbēnazin né, ñyɔ dɔ ké wépfungu pɔ́ n̄ è de dúnialaagɔɔ yá ũe. ¹⁸ Gɔɔ pɔ àle yá'omē, i ma kũ gbāa, má wulea ma gbēu. ɔ à ɔ̀nàa à ma fele à ma ze. ¹⁹ A mè: Mále yá pɔ a mɔ luapɔkūmabɔɔma gɔɔgbēzāzī onē, asa dúnialaagɔɔ yáe. ²⁰ Sāsakao kóba mèn plaade pɔ́ n̄ èpi de Medeo n̄ Pēesi kía ũe. ²¹ Blesana s̄ Gelesi kpalae, kóba zɔɔ pɔ́ dɔ aà wé taau mé a kía séia ũ. ²² Kóba mèn síiɔ pɔ́ bɔ̀le kóba pɔ́ è gēe ũpɔ́á kpala mèn síiɔ pɔ́ aa bɔ̀le aà bui guuɔe, āma an gbāa a kaaawao.

²³ An kpalablea gɔɔgbēzāzī, tó an tàaekēa lé kà, kía oapāsīde kōniki a fele. ²⁴ Aà gbāa a káfi, i ke n̄ aazīa gbāao no. Aà pɔkaalea a dimá. Yá pɔ a ke píi a bɔ̀leie, a gōsa gbāao n̄ Lua gbéɔ̀ dēɔnzɔ. ²⁵ Aà kōni guu aà mɔafili a bɔ̀leie, iɔ dile a ka. Tó gbéɔ̀ yāe daao, ɔ a n̄ dēɔnzɔ dasidasi, i fele n̄ kía Kíao. Wa aà kaale, āma gbēnazina ɔ no.

²⁶ Sa kɔɔ n̄ sa oosio ogɔɔ wépfungu pɔ́ n̄ èa sīanae. Yápi ká láu, asa a kegɔɔ zāe. ²⁷ Ma Danieli ma yēe lāa, ɔ ma gyākè gɔɔpla. Ké ma fele, ma ea zikè kīe. Wépfungu pɔ́ má èpi yá dia, mi a bɔ̀le dɔo.

9

Danieli wabikēa Luawa

¹ Aasuelu né Daliusi, Medē bui, kpalablea Babiloni būsuu wè séia guu, ² ma Danieli ma yá pɔ́ Dii ò ānabi Zelemiē* è taalau à mè, Yelusaleŭ a gɔ̀ bezia ũ wè bàaškwiē. ³ ɔ ma aedɔ̀ Dii Lua kúkiwa ma kulekèè, ma wabikèwà n̄ leyeo, má zōlea tufua n̄ zwānkasaɔ daa. ⁴ Ma wabikè Dii ma Luawa, ma a gbéɔ̀ duunaɔ̀ òè. Ma mè: N yá na Dii Lua. N zɔɔ, ni to vīa n̄ kú. Niɔ n̄ bàa kua n̄ gbé pɔ́ yenzi aai misiile yá pɔ́ n̄ dileɔ̀n̄e kūa gbēke guu. ⁵ Wa duunakè wa yāvāikè. Wa tàaekène, wa zāne yáwa. Wa bɔ́ yá pɔ́ n̄ dileɔ̀ n̄ n̄ ikoyā kpe. ⁶ N zòblena ānabiɔ́ yá'ò wá kíaɔ̀ne n̄ wá kpalablenao n̄ wá deziɔ́ n̄ wá būsuu gbéɔ̀ pii n̄ n̄ tóo, ɔ wi n̄ yāmao. ⁷ Dii, n̄ maa. Wápiɔ́ s̄ wa gɔ́ n̄ wío gbā, wá Yelusaleŭdeɔ́ n̄ Yudaɔ́ pii n̄ Isaili pɔ́ kú káiɔ́ n̄ Isaili pɔ́ kú zà būsuu pɔ́ n̄ n̄ fāaau an bɔa n̄ kpe yáɔ́ pii. ⁸ Dii, wí wá kú duuna pɔ́ wá kène yái, wápiɔ́ n̄ wá kíaɔ́ n̄ wá kpalablenao n̄ wá deziɔ́. ⁹ Dii wá Lua, baa ké wa zāne yáwa, n̄ sósobi vī n̄ sùuuo. ¹⁰ Dii wá Lua, wi misiileneo, wi té ikoyā pɔ́ n̄ dà n̄ zòblena ānabiɔ̀ne aa òwēɔ̀zio. ¹¹ Isailiɔ́ pii pà n̄ ikoyā, aa gī n̄ yāmai. ɔ n̄ láaikèwá ké wa duunakène yái, lá n̄ ò n̄ zòblena Mɔizi ikoyā láuwa. ¹² N yá pɔ́ n̄ mè a wá le kèwēe n̄ wá dɔaanaɔ́. N yāyāwá, wi yá pɔ́ Yelusaleŭ lè taa e dúnia guu yāao. ¹³ Wá Lua, yápi wá lé lá a yá kú Mɔizi ikoyā láuwa,† kási wi n̄ kīi wēle, wi mikē wá duunaɔ́wa wa laaidò n̄ sīanawao. ¹⁴ Dii wá Lua, n̄ wetè wá yái, ɔ n̄ yápi yīawá, asa n̄ yá ïɔ na n̄ yākea guu píie, ɔ wi n̄ yāmao. ¹⁵ Dii wá Lua, n̄ wá gbé pɔ́ de n̄ gbé ũɔ̀ bɔ̀le Egipi n̄ n̄ gāsa gbāao, n̄ tɔ̀bò lá a ku e n̄ a gbāowa. Wa duunakè, wa tàaekène.

¹⁶ Dii, lá n̄ yākeao maa píi, n̄ n̄ pɔkūma n̄ n̄ pɔfēo wee n̄ wéle Yelusaleŭ n̄ n̄ gbèsisiowa sa, asa Yelusaleŭ n̄ wá gbé pɔ́ de n̄ gbé ũɔ̀ gò láanipɔ́ ũ gbé pɔ́ liaawáziɔ̀ne píie wá duuna n̄ wá deziɔ́ yāvāikeao yái. ¹⁷ Wá Lua, mapi n̄ zòblena wabi pɔ́ mále kema si sa n̄ ma wēna wiio. N kúki pɔ́ gbòo gwa n̄ tó yái. ¹⁸ Ma Lua, swákpa n̄ ma yāma. Wése n̄ wéle pɔ́ n̄ tó kuwà bezia gwa. I ke wá maakea yái wále wabikeimao, n̄ sósobi zɔɔ yáie. ¹⁹ Dii, ma yāma! Dii, sue! Dii, swáse ma yái, ní ke kpakpa! Ma Lua, nsu gēgēo n̄ tó yái, asa n̄ tó dɔ̀ wélepi n̄ n̄ gbéɔ̀wae.

† 8:16 Luk 1.19, 26 * 9:2 Zel 25.11, 29.10 † 9:13 lko 11.28, 28.15-68

Wè sopla lee bàaskwi yá

²⁰ Goo pò mále yá'o màa, mále wabike, mále ma duuna o ní ma gbé Isailio pò, mále sùuugbea Dii ma Luawa aà gbèsisi yá musu, ²¹ ké mále wabike màa, Gablieli,† gbé pò má è wépfungu'ea guu yáapi vùà m̀ ma k̀i sa oosi ogoo. ²² A yá'òmee à mè: Danieli, ma b̀ m̀ma ké mà ní wé k̀ene, n d̀sa i k̀afi. ²³ Ké n na wabikeawa, Lua sinǹ, ò ma m̀ oine, asa aà gbé yenziden n ù. Laaid̀ yáe beewa, làasooke wépfungu pò níle ewa. ²⁴ Lua wè sopla lee bàaskwi d̀ile n gbéone ní n wélepio, ké à tàaeo mide à duuna víle, à yávwio kéwá, i b̀ ní maake láasaio, wépfungu'ea ní ãnabikekeao lé i ká, wi luakuk̀i saké. ²⁵ Làasooke yápiwa, ní d̀ ké sea goo pò wa d̀ile Yelusaleũ ea sua a pá ziuwa e à gè pè kía pò Lua kpà m̀ogoo wa ao de wè soplapla lee sopla ní wè soplapla lee bàas̀ ní plaoo ùe. Wa ea kále, wi a gáaeo keke ní zea, ãma taasi ao ku goopi. ²⁶ Wè sopla lee bàas̀ ní plaopi gbea wa kíapi b̀olia, gbèe a zeaano. Kía pò lé m̀ zígoo wélepi kaale ní Lua kpéo. A lé a ká lán í daa pòolawa. E a lé à gè ká zikaa ní gudéo ao ku lá Lua d̀ilewa. ²⁷ Kíapi a ledouke ní gbé dasi e wè sopla. Wè soplapi guoguo a sa'oa ní gbadaao mide, i t̀ gudenaŠ péle we e kaale pò Lua d̀ile gudénapie ge aà leò.

10

Gawide b̀ m̀a Danieliwa

¹ Peesio kí Kilusi kpalablea wè àaãde guu wà yá b̀iwa Danieli pò wí mèe l̀ Belasaae. Yápiá síanae mé íadama z̀o yáe. A yápi mà wépfungu'ea guue, ò wà a b̀olekèè.

² Goo bee ma Danieli, mále p̀sia ke e ãsãa àaã. ³ Mi blenana bleo, ǹo ge vèe i gè ma léuo. Mi nísidoo e ãsãa àaãpi gè làaò.

⁴ M̀ séia goo baasoo m̀endosaide z̀í má zea swa z̀o pò wí me Tigilisi sae. ⁵ Ma wesè ma gugwà, ò ma gbèe è pò pua daa mé vua maa asana d̀oa aà pi. ⁶ Aà me b̀ lán gbè beedewa, aà oa de lán loupilawa. Aà wé de lán tévuawa, aà oo ní aà gbáo lé teke lán m̀gotè yooawa. Aà loo de lán dasi k̀fiwa.* ⁷ Ma Danieli máme ma wépfungupi è mado. Gbé pò kumanoo i eo. S̀ k̀ngu, ò aa bàalè gè ùle. ⁸ Máme ma g̀ mado, mále wépfungu z̀opi e. Ma gbãa làa, ma oa òokpà, ma g̀ yèesai.

⁹ Ma aà loo mà, ò goo pò mále ma, i ma k̀ gbãa, má wúlea ma gbèeu. ¹⁰ Ÿ wà onàa wà ma se ma kule ma koso ní ma oowa, mále lualua. ¹¹ Ÿ wa òmee: Lua gbé yenzide Danieli, laaid̀ yá pò mále onewa. Fele ze, asa wà ma zímae. Ké a òmee màa, ma fele ze, mále deede. ¹² Ÿ à èa òmee: Danieli, nísu to vía n k̀o, asa za goo séia pò n ǹ ǹse kpà yáwaipaawa mé n nzia b̀sa Luae, a sinǹ. N yápi yáí ma m̀i. ¹³ Peesi kpala malaika kía zez̀mee goo bao ní m̀endoo, ò malaika kía do Miseli† m̀ d̀male, ò ma gbãa denla kè Peesi kíaone. ¹⁴ Ma m̀ yá pò a n gbé le googbezãzi b̀olekeinee, asa wépfungu pò níyò e l̀ de zia yá ùe.

¹⁵ Goo pò àle yápi omee, ma a mipèle, má níle kpé. ¹⁶ Gbé pò b̀ gbènazinawapi okà ma léwa, ò ma leb̀ ma yá'ò. Má ò gbé pò zea ma aee: Dii, wáwá t̀a pò pò mále e yáí, ma g̀ yèesai. ¹⁷ Dii, kpelewa mapi n z̀blena má f̀ yá'onnoí? Má gbãa ví loo, mále wek̀i e loo. ¹⁸ Gbé pò b̀ gbènazinawapi èa okàa à ma gba gbãa ¹⁹ à mè: Lua gbé yenzide, nísu to vía n k̀o. Nyoo kú ní aafiaoe! N ǹ me kpále! S̀dile! Ké à yá'òmee, ma gbãak̀, ò ma mè: Dii, yá'òmee sa, asa n ma gba gbãa. ²⁰ Ÿ à mè: N yá pò tò ma m̀ n k̀i d̀sa? Má ea gé zika ní Peesio malaika kíapio tia. Tó ma ta, Gelesio malaika kía a mó. ²¹ Ama má yá pò kú síana taalau oné gia. Gbèe zeamano kíapio yá musuo, sema á Isailio malaika kía Miseli bàasio.

† 9:21 Luk 1.19, 26 § 9:27 Dan 11.31, 12.11, Mat 24.15 * 10:6 Zia 1.13-15, 19.12 † 10:13 Yud 9, Zia 12.7

11

¹ Mède bui Daliusi kpalablea wè sèia guu, ma ze giaànɔ, ma kàedàaàzi.

Geomidokii kía ní gugbāntoo kiao

² Siana mále onε. Kía páleɔ fele gbēɔn àaɔ Peesi. An síiɔde té ní kpe, aɔ àizeε ví maamaa deńla. A gbāakū a àizeεpi yáí, i to gbépii fele ní Gelesi bùsuo. ³ Kía gbāade a fele kpala zɔɔ ble, iɔ ke lá a yeiwa. ⁴ Aà felea gbεa aà kpala a gboo à ke lee síiɔ, dúnia gola síiɔ ní a pɔo. I ke aà buiɔ mé aa kpalapiɔ bleo, gbēpáleɔ mé aa ble mé aà kpalapiɔ gbāa a ka a káauwao.

⁵ Geomidokii kía a gbāakū, aà zígɔɔ gbēzɔɔe i gbāakū deaàla, i kible, aà kpala aɔ zɔɔ. ⁶ Gɔɔpla gbεa aa ledouke. Geomidokii kía a a nenɔena kpásā gugbāntoo kíawa yāyea ní kɔo seela ũ, āma nɔepi aɔ iko ví weo, kíapi ní aà népio aa gēgēo. Wa nɔepi ní gbé pɔ m̀daànɔ ní aà néo ní aà dɔnlɛdeɔ kpámá gɔɔ bee. ⁷ Nɔepi daεe mé a kible aà mae gbεu. A léle gugbāntoo kía zígɔɔwa, a gē aà zegikii, a zikańɔ, i gbāamɔné. ⁸ A ní táaɔ ní ní dii pɔ aa ní kásaa séle taɔ Egipi ní ní pɔ beεede pɔ wa kè ní vuao ní ánuɔuo. A gugbāntoo kía tó we gia gɔɔpla. ⁹ Gugbāntoo kíapi i m̀o lélei geomidokii kíapi bùsuwa sɔ, i εa ta a bùsuu. ¹⁰ Aà néo zì sɔuke, aa zígɔɔ káaa dasidasi. Aa dazeu aa dagua lán swa paawa, aai zika e aa ge pɛɔ aà zegikiiwa. ¹¹ Geomidokii kía pɔ a pa, i gé zikai ní gugbāntoo kiao ní zígɔ pɔ á káaa dasidasiɔ, i ziblemá. ¹² Tó à zígɔpiɔ sèle tàńɔ, a azia se lesi, i ní dede de gbēɔn òaasɔsɔo lee kwia (10.000), āma aɔ fuańla gɔɔpiio. ¹³ Gugbāntoo kía a εa zígɔɔ káaa dasidasi de a káaua. Tó a gɔɔ kà, a m̀o ní a zígɔ bílapiɔ, baade ní a gōkebɔɔ.

¹⁴ Gɔɔbeezi gbé daside a fele ní geomidokii kiao. N bui gɔ pásiɔ felewà wépungu pɔ ní è yá papaa yáí, kási aa saaseo. ¹⁵ Gugbāntoo kía a m̀o koezɔ wéle bíidezi, i sí. Geomidokii zígɔɔ gbāa a fɔ kpánéo, baa an zígɔ badeɔ. An gbāa a kao. ¹⁶ Kía pɔ m̀o lèlewà a ke lá a yeiwaε, gbēε a fɔ kpaèo. A ze bùsu kefenau, aɔ a dúuzɔa zé ví. ¹⁷ A zεɔ à m̀o ní a bùsu ikoo pii, āma a ledouke ní geomidokii kiaoε, i a nenɔε kpásāwà aà kpala òɔkpa a yáí. Yápi a zεkeo, aɔ àie víèo. ¹⁸ I gbasa aedɔ ísia saε bùsuɔwa, i si dasi, ò zígɔɔ dɔaana a aà kàamai midε, a to aà kàamai wí aà musu, ¹⁹ i εa aedɔ a be bùsu zegikiiɔwa sa, kási a gēmbɔle à lélee, wa aà e lɔo.

²⁰ Aà gēε i gbāamɔnede gbaemá a kíakegawi káfia yáí, āma gɔɔpla gbεa a gaε, i ke pɔkúma ge zì yáí no. ²¹ Aà gēε aɔ de gbé gia pɔ wi aà kpa kpalaɔ ũ. Gɔɔ pɔ gbéɔ yāe yādaao, a m̀o lenakasané, i kpala símá. ²² A zígɔɔ wíwi a ae kélekele, a ní kaale ní kía pɔ à ledoukèaànɔ. ²³ Ledoukèaaànɔ gbεa a bɔ aà kpe, aà gbāa i káfii, baa tó aà gbéɔ dasio. ²⁴ A si bùsu táaede gbé pɔ yāe yādaaɔzi, i yá pɔ a maeɔ ge a deziɔ i e kèo ke. A ní pɔo séle, a ní pɔtuɔo naaa, i ní àizeεpiɔ biile a íwaɔne. A vāikpaaí ní zegikiiɔ, āma a gɔɔplakeo. ²⁵ A sɔdile, i tékpa azia, i si geomidokii kíazi ní zígɔɔ dasidasi. Geomidokii kíapi a zikaànɔ ní a zígɔ dasi pɔ an gbāa kè zàiɔ, āma a fɔo, asa wa lekpaalaazie. ²⁶ Gbé pɔ aai pɔbleaànɔ zibɔnkpekeè. Wa aà zígɔɔ yá, wi ní daside dede. ²⁷ Kía gbēɔn plapiɔ zɔle táabūnu doui ní ǹsɛvāio, aai εtokɔε. A zεkeo, asa yá a midε a gɔɔwaε. ²⁸ Gugbāntoo kía a da a bùsu zéu ní àizeε zɔɔo, āma a vāikpaaí ní gbé pɔ Lua bàa kúńɔɔε. A yáyiamá, i gbasa ta a bùsuu.

²⁹ Tó a gɔɔ kà, a εa si geomidokii bùsuzi, āma gbεzā yápi aɔ de lá a káauwao. ³⁰ Be'aedeɔ giè ní gó'ilenao, i vlānau, i εa gé kpēneɔbɔɔ gbé pɔ Lua bàa kúńɔɔwa. A ze ní gbé pɔ aa Lua bàakuańɔ yá gbòo, ³¹ aà zígɔɔ i Lua kpé gbāle, aai sa pɔ wíɔ o lá gu lé dɔ midε, aai tē gudena* péleu. ³² A gbé pɔ aa Luabaakuańɔ yá gbòo òɔkpa ní m̀ɔafilio, āma gbé pɔ aa ní Lua dɔo ze gbāa, aai giè. ³³ An gbé pɔ ònɔ vío yāda gbé dasideɔne, āma gɔɔplanaεa wa ní gbēεo kwé ní fēndao, wa ní gbēεo kpasa, wa ní gbēεo ka kpéu, wi ní pɔo símá. ³⁴ Tó aa kpágua màa, wa dɔńle yɔɔ, m̀ɔafilideɔ i namá dasi. ³⁵ Ōnɔnapi keeɔ kpagua, ké Lua e ní baasa à ní gbāsi wolomá, an ǹsɛ i pu e gɔɔ lé ká, asa gɔɔpi a ka lá Lua dílewae.

* **11:31** Dan 9.27, Mat 24.15

Kía pò a azía sè lesí

³⁶ Kíae mé a ke lá a yeiwa, i azía se lesí, i zòoke dō azíae de diiɔla píi,† i dónnɔyá'ò diiɔ Dii musu.‡ Aà yá aɔ gee e luapɔkūmabɔbɔmagɔɔ ge láaò, asa Lua a yá pò a zeò kee. ³⁷ Kíapi a a deziɔ táaɔ yádao ge táa pò nɔeɔ ɔ yei. A diie yádao, a zòoke dō azíae deŋla píie. ³⁸ A zegikíiɔ táa kpela a dii ũ n gbɛu. A dii pò a deziɔ dōopi kpela n vuaɔ n ánusuo n gbè beedeo n pò ɔdeɔ. ³⁹ A yáyia zegikíi gbèɛɔwa n a diipi dɔnleɔ. A gbé pò aa a dō kpela maamaa, i to aa kible gbé dasideɔwa, i bùsu kpaalené n asea ũ.

⁴⁰ Tó a gɔɔ lé kà, geɔmidɔkíi kía a mɔwà n zío, ɔ gugbántoo kía a felewà lán zàaŋanawa n s'gɔɔ n s'ɔdeɔ n g'ílenɔɔ dasidasi. A si bùsuɔzi dasi, i dagua. ⁴¹ A si bùsu kefenazi ɔ. Zi a bùsuɔ ble dasi, áma Eɔɔɔ n Mɔabuɔ n Amɔniɔ dɔaanaɔ bɔe. ⁴² Aà iko a bùsu daside le, Egipi a bɔo. ⁴³ A gbāable Egipi àizee pò uleɔwa, vua n ánusuo n pò beedeo píi. Libiiɔ n Etiopiɔ misiileè. ⁴⁴ Bao pò a bɔ gukpe oi n gugbántoo oio a to gili gēaagu, i dazeu n pɔfē zòoɔ dasi kaalea n n bādeao yáí. ⁴⁵ A a kíake zwākpe dɔ ísia n Lua kpé gbèsísi kefenao zānguoe. We ɔ a midɛu, gbēe a dɔaàleɔ.

12

Gɔɔgbɛzāzī

¹ Gɔɔbeezi Miseli,* gbāade zò pò i ze n n gbéɔ a fele. Gɔɔ bee taasi aɔ zò. Za buiɔ daalegɔɔ e gɔɔ bee, a taa i ke yáaɔ.† Gɔɔ bee n gbé pò an tó kú Lua taala‡ guuɔ bɔ. ² Gbé bíla pò lé i'ò téɛnaɔ vu. An gbēeɔ aɔ de àizāna pò ũ, an gbēeɔ sō láani n wí láasaio pò ũ.§ ³ Gbé pò ɔnɔ vɔ aɔ teke lán musupɔɔwa. Gbé pò aai to dasi bɔ maapiɔ aɔ ike lán saanaɔwa.* ⁴ Mpi sō Danieli, yápiɔ ká láu, ní nana† e gɔɔpi lé ká. Gbé dasiɔ gé le wà gé la dōa káfi.

⁵ Ma Danieli ma gugwà, ɔ ma gbēɔn plaɔ è, ado zea swa baala, ado baale. ⁶ An gbēdo ò gbé pò bàabaa daa a ze swa'iaɛ à mè: Yābɔnsaepiɔ midɛ bɔe ni? ⁷ Gbé pò bàabaa daa a ze swa'iapi a ɔplaa n a ɔzeɛo sè musu, ɔ má mà a ò n Gɔɔpiide tó‡ à mè: Wè àaɔ n kɔniɔe.§ Tó wà Lua gbéɔ gā líné n kpe wa làa, ɔ yápiɔ midɛ píi. ⁸ Má mà, áma mi a bɔole dō, ɔ ma aà là: Dii, yápi a midɛ kpelewa ni? ⁹ A wèa à mè: Danieli, gé! Yápiɔ mi aɔ uleae, wiɔ pò kúlewà e gɔɔ léwa. ¹⁰ Zibeezi gbéɔ gbāsi a wolo dasi, an nòse a puakū lá wà n baasawa, áma gbēvāiɔ wetā aɔ vāi.* Gbēvāie a yápi mao, gbé pò ɔnɔ vɔ mé aa ma. ¹¹ Tó wà sa pò wí o lá gu lé dɔ midɛ, wà tè gudena† pèle, gɔɔ àaa soolo n basiiɔkwio (1.290) aɔ ku. ¹² Báaade gbé pò a gɔɔ àaa soolo n basopla sɔosaio (1.335) dā à ká. ¹³ Mpi sō gé e n gɔɔ léwa. Nyɔ ánuato, ní fele ká n baaa gɔɔ léwa.

† 11:36 2Tes 2.3-4 ‡ 11:36 Zia 13.5-6 * 12:1 Zia 12.7 † 12:1 Mat 24.21 ‡ 12:1 Bɔa 32.32, Sou 69.28, Luk 11.20, Zia 21.27 § 12:2 Isa 26.19, Mat 25.46, Zaa 5.28-29 * 12:3 Mat 13.43, 1Kln 15.40-44 † 12:4 Zia 22.10 ‡ 12:7 Zia 10.6 § 12:7 Zia 12.14 * 12:10 Zia 22.11 † 12:11 Dan 9.27, Mat 24.15

OZEE

Yá pò kú láe bee guu

Amosi gaa gbɛa wɛ̀ kwi taawa Ozee gò Lua lɛ̀bɛkɛna ũ Isaili b̀usu e wàò gé Yesu Kilisi ii wɛ̀ 750. A gò wɛ̀ baakwi e gɔɔ pò Asilio Samali sɪ, ɔ Isaili kpala m̀de wɛ̀ 721 guu.

Gɔɔ bee (2Kia 14.23-17.23 gwa), Isaili b̀usu òkpaa. Kí Yeloboau plaade kpalablea gbɛa Asilio gbãa lé dede. Kòbòbòa kpalau mé lé Samali de, gbé pò aa zè ní yákpaañlao ɔ wàle kpá kpalau. Yázesai pò Amosi a yá'ò lé kãfi. Luanaaikenao sɔ, yã'ia ní lé maamaa, asa Kanaa b̀usu táagbagbaa lé gɛkɪ e ní gbãaoe.

Yã'ia taa Ozee lè nɔseaa guu. Yã'ia pò aà lè báasɛ̀ d̀ò guupi b̀ò yá pò Lua wàwã a gbé nãaisai yá musu guue. Lua ye aa wɛ̀dò gbágbãai, i gbasa àò yeñzi (14.2-10). Ozee m̀è gbèkèkèakɔe ɔ Lua yei (6.6) lá Yesu ò a baona waasokea guuwa (Mat 9.13, 12.7).

Anabi Ozee lá yá zékalɛan ke:

Lɛɛ 1-3 Ozee kua ní a nao yá

Lɛɛ 4.1-9.9 Isaili kua yá ní lá an yápi de Luaeo

Lɛɛ 9.10-14.1 Lua gbé nãaisaika zínabòkɪ

Lɛɛ 14.2-10 Lua yea Isailiòzi mé a zible an nãaisaikewa

Ozee nɔ ní a néo

¹ Yudaò kíaò Uzia* ní Yotaũo† ní Aazao‡ ní Ezekiao§ ní Yehoasi né Yeloboau* Isailiò kíaò kpalablegɔɔ, Dii yá'ò Beeli né Ozeewe. ² Ké Dii ná yá'oa Ozeewa, a òè: Ge ñ nɔe d̀e'ide se nɔ ũ, ní g̀inasòòneò si lɔ, asa b̀usuɛbeedeò ma to we, aale gbãsíke maamae. ³ ɔ à gè Diblaiũ né Gomɛe sè nɔ ũ. ɔ à nɔs̀laànò, à ne'í g̀e ũ. ⁴ Dii ò Ozee: Tókpaè Yezelɛe, asa má tó gbé pò wà ní dede Yezelɛo† yá wí Yehu bedeo musue tia, mí Isailiò kpala mide. ⁵ Gɔɔ bee má Isailiò sá é'è Yezelɛe guzulɛu.

⁶ Gomɛe nɔsí lɔ, à ne'í nɔe ũ, ɔ Dii ò Ozee: Tókpaè Wégwaakuo, asa má Isailiò wegwa lɔ, má s̀uuukerínò lɔ. ⁷ Ama má Yudaò wegwa, mí ní suaba. Ma Dii an Lua, máme má ní suaba, i ke ní sáo ge ní f̀endao ge ní zío ge ní s̀ò ge ní s̀odeò no. ⁸ Ké à Wégwaakuo kè yówa, à ne'í g̀e ũ lɔ. ⁹ Dii m̀è: Tókpaè Magbèòno, asa á de ma gbéò ũo mé má de á Lua ũo.

2

¹ N beeo Isailiò aao dasi lán ísiale ũfãawae, wa f̀s ní lé d̀ò, wa f̀s ní naoo.* Gu pò má òuné ma gbéò no, we wa ní sísiu Lua béè néo. ² Yudaò ní Isailiò kãaa ní ledòũo, aai d̀aana m̀endona dile ní pò ũ. Aa b̀ole b̀usu ní b̀usuo, asa Yezelɛe gɔɔpi aò z̀òe. ³ A o á gbéòne, g̀e ní nɔeò, ma gbéò ní ũ, ma ní wegwa.

Isailiò dea Dii nɔ gbãsíkena ũ

⁴ Isailiò, à z̀adò á dawa,
à z̀adòwà,
asa ma nɔn aà ũ lɔ,
mé aà zán ma ũ lɔ.
Aà káaluakaa b̀ò a wéɛ,
i mikè gbãsíkeawa.

⁵ Tó màa no, má pò piliwàe,
i g̀ò puizi,

* 1:1 2Kia 14.21 † 1:1 2Kia 15.32 ‡ 1:1 2Kia 16.1 § 1:1 2Kia 18.1 * 1:1 2Kia 14.23 † 1:4 2Kia 10.11

* 2:1 Lom 9.26

má tó aà gǝ láilai,
 lá wà aà ìwae.
 Má tó aà gǝ gbáa ũe,
 má aà li gugii ũe,
 mí tó aà ga ní imio.

⁶ Má aà néo wegwao,
 asa gínasɔɔneɔne.

⁷ An da dǝ'íi kè,
 ǝ à ní nɔsǝ wisaikea guu.
 A mè á gé a gǝpɔsɔwae,
 aai a gba pɔblea ní ío ní sǝkǝo
 ní bàabaaó ní nísio ní vǝeo.

⁸ Ayǝmeto má zedèè ní leo,
 má gǝ liaaàzi,
 ké asu te a dàaio yáí.

⁹ Tó à sù bò pèle a gǝpɔsɔzi sǝ,
 a ní leo,
 a kpálekeńzi, a ní eo,
 i me á ea ta a gǝ séiawae,
 asa aà pɔ na yǝa de tiaa.

¹⁰ I dǝ ké máme ma pówena ní vǝeo kpàwao.

Ma nísio ní ánusuo ní vuao nònɔaaè,
 ǝ à a mɔaokè Baaliwa.

¹¹ A yáí má ea mà a pówena síwà
 ní ma vǝeo a kekegɔɔ
 ní sǝkǝo ní bàabaa pó à a puizi ùleoó,

¹² mí aà wisaike kaè a ɔzǝ
 aà gǝpɔsɔ wáa.

Gbèe a e à aà bɔ ma ɔzǝio.

¹³ Má aà pɔnakea midè píie,
 dikpe pó í ke wǝ ní wǝo pɔɔ
 ní mɔ dafu pɔɔ ní kámabogɔɔ pɔɔ.

¹⁴ Má aà vǝelio ní aà kaadɔenliɔ deeleé,
 lí pó à mè a gǝpɔsɔ mé fiabòðepiɔ,
 mí tó gupi gǝ tàaa ũ, sǝanɔbɔɔ i ble.

¹⁵ Lá à tulaletikàtea táaɔne,
 à azǝ kèke ní tāanaɔ ní nɔamblebɔɔ,
 à pèlèò a gǝpɔsɔpiɔzi,
 ǝ ma yá sǝaàgu,

yápiɔ yáí má aà wetǝe.

Ma Dii máme má ò.

¹⁶ Má tó Isailiɔ ma yázè e,
 má géńno gbáaué,
 mí ní nòse níniné.

¹⁷ We má ní vǝebuɔ sɔaauné,
 mí Akoo guzule† kené pɔ'eze ũ.

Aa ma yǝma lá aa mà ní wǝndia gɔɔ,
 gɔɔ pó aa bò Egipi.

¹⁸ Ma Dii ma mè:

† 2:17 Yoz 7.24-26

Gɔɔbeezi aa omɛɛ ní zǎ,
aa omɛɛ Baali lɔ.

¹⁹ Má táaɔ tɔbɔ ní léu,
an tó aɔ dɔ́ngu lɔ.

²⁰ Gɔɔ bee má yádile pɔ́ɔne pii an yá musu,
sɛ́anɔbɔɔ ní bǎɔ ní pɔ́taa'onkuawaɔ.

Má sá ní fɛ́ndao ní zío midɛ an búsuu,
mí tó aɔ ku we dɔ́ɔa.

²¹ Má á ke ma nɔ ũ e gɔɔpiiɛ,
má á ke ma nɔ ũ a zéwa súsue,
mí wɛ́nadɔ́é gbɛ́ke guu.

²² Má á ke ma nɔ ũ ní náaio,
íɔ ma dɔ́ Dii ũ.

²³ Ma Dii ma mɛ:

Gɔɔ bee má swǎwɛ̃.

Má swáɛɛ musu yáí,

musu i swáɛɛ tɔ́le yáí,

²⁴ tɔ́le i swáɛɛ pɔ́wɛna ní vɛ́eo ní nísio yáí,
aai swáɛɛ bui pɔ́ má tò yáí.

²⁵ Má ní tɔ́ ní búsuu mazía pɔ́ ũ.

Bui pɔ́ ma tɔ́kpàè Wégwaakuopi,
má ní wɛgwa.

Bui pɔ́ ma tɔ́kpàè Magbɛ́ɔnopi,

má oné ma gbé́ɔ,

aai omɛɛ ní Lua.†

3

Ozee gea a nɔ kúí

¹ Dii òmɛɛ lɔ: Ge ñyɔ́ ye n nɔ gbǎsíkená pɔ́ gɔ́ pǎle yeaázizi, lá ma Dii má ye Isailiɔziwa,
baa ké aaiɔ ze ní dii pǎleɔ, aaiɔ ní vɛ́ebe káaɔ nide. ² Ō ma ánuɔsu kpà ɔwatɛ́ gɛ́o ní naa
wéo koko gɛ́o. ³ Má òè: Gɔɔ pla kɛmanɔ. Nsu dɛ́é'íi ke lɔ, rísu gé gɛ́e kíi lɔ, míɔ kunnɔ.
⁴ Asa Isailiɔ gɔɔplake kíasai, dɔ́aanasai sa'osai gbɛ́pɛlesai gbɛ́lasai sa'o'ulasai. ⁵ Bee gbɛa
aa ɛa su, aai Dii ní Lua ní ní kía Davidi buio kíi wɛɛɛ. Gɔɔgbɛzǎzi aa ze ní Diio ní a èfǎaio ní
kpakpanagaao.

4

Dii bɔ́bɔa ní Isailiɔ

¹ Isailiɔ, à ma yáma,
asa má yáví ní búsupideɔ.

Gbɛ́e náai vío, gbɛ́e gbɛ́ke vío,
gbɛ́e ma dɔ́ búsue bee guuo.

² Gbɛ́kaa ní ɛɛtoao mé kú a guu
ní gbɛ́ɛao ní kpáí'oaɔ ní gbǎsíkeao.

Aaí gbǎamɔné,
an gbɛ́bɔalia zɛzɛa vío.

³ A yáí tò búsupi gɔ́ wɛ́nannɔ,

gbé́ pɔ́ kú a guuɔ gɔ́ yè́ɛsai pii.

Baa se nɔ́bɔɔ ní bǎɔ ní kpɔ́ lé gaga.

† 2:25 Lom 9.25, 1Piɛ 2.10

⁴ Gbēe su lekpaakεo,
 gbēe su zɔakao,
 asa á sa'onao áme mále bɔbɔánɔ.
⁵ I gēnale fáane,

á ānabiɔ sɔ aai gēnapi léánɔ gwá.
 A yáí má á bui midε.

⁶ Ma gbéɔ̀ gò kaalea dɔa késāma yáí.
 Lá a gí dɔai,
 má gí àɔ de ma gbàgbanao ũε.
 Lá mapí á Lua ikoyā sáágu,
 màa á néo yá a sāmagu sɔ.

⁷ Lá sa'onapiɔ kò,
 màa an duunkεamεε kò,
 aa ma gawi leũkpakè ní wíyāo.

⁸ Aai sa pɔ ma gbéɔ̀ ò ní duuna yáí pɔ só.
 A yáí an yāvāikea ì kené na.

⁹ Sa'onao muua ní gbépiɔε.
 Má ní dàakεao wíné ní musuε,
 má flaboné ní yākeawae.

¹⁰ Aa pɔble, kási aa káo,
 aa gbāsíke, kási aa káfio,
 asa aa pākpāmazi,

¹¹ aa zè ní gbāsíkεaoε.
 Vēε zi ní a dafuo ní mi líaa.

¹² Líɔ sɔ aai gé yāgbεaimá,
 màsokεna go ì yā'oné.
 Gbāsíkεa mé ní sāsā,
 aai gbāsíkε aa ní Lua to weε.

¹³ Aai sa'o gbèsisíɔ musu,
 aai tulaletikεa sísíɔwa
 gialí ní baalío ní gbénelio gbáu,
 asa a uena ì kené naε.
 A yáí tò á nenɔεo ì dɔé'íi kε,
 mé á né nao ì gbāsíkε.

¹⁴ Tó á nenɔεo dɔé'íi kè,
 mé á né nao gbāsíkè,
 má íadamáo,
 asa á gɔεo ì gε na nɔε dɔé'íideɔwae,
 aai gé sa'oi ní táakpε káaluaoε.
 Bui pɔ dɔa vío ì kaalεε.

¹⁵ Isailio, baa ké a gbāsíkè,
 Yudaɔ su taaekε màao.
 Asu gé Giligalio,
 ásu Betavē sísí kũo,
 ásu legbē we à me ní Dii kuaoo.

¹⁶ Isailio swá gbāa lán zununuwae,
 sɔ mà géínɔ dádákεkíi lán sáɔwaa?

¹⁷ Eflaiũ buio ná táaɔwa,
 wà ní tó we.

¹⁸Tó an í gbāa làa, aaì gbāsíkεε,
an dɔaanaɔ ye wisaiyāi à kè zài.

¹⁹Zàa a ní séle taðe,
an sa'okíio i widamá.

5

Isailio daa yáu

¹Sa'onaa, à yáε bee ma,
Isailio, à swákpa.

Kibeðeɔ, à swāðo yái,
asa mále yādaálaε.

A gōné bai ũ Mizipa,
a filifilimbakpàné Taboo.

²Gbé dɔsaipio kà zà ní gbēdeao,
máme má ní swágaga nípii.

³Máme má Eflaiũ buio dō,
Isailipio yá uleamεεo.
Eflaiũ buio zè ní gbāsíkεao saε,
Isailio gbâlè.

⁴An yákeao mé tò aali su ní Luawao,
gbāsíkεa kú ní sōu, aa Dii dōo.

⁵Isailio wala ì ní dayāu,
Eflaiũ buio ì gēmbɔle ní duunkεa guu,
Yudaɔ ì gēmbɔleńno sōε.

⁶Aaì gé Dii kíi wεelei ní ní são ní ní zuo,
kási aali bɔwào, à azía gáné.

⁷Aa bò Dii kpe, ò aa naaenεo ì'i.
Wa ní kaale sae e mo do,
ampio ní ní buao.

⁸A kuupe Gibea!
A kãaεpe Lama!
A zìgãale Betavē!
A dɔaa Bēyāmeε buio!

⁹Eflaiũ bùsu a gō bezia ũ an wetāgɔɔε.
Yá pó mále o Isaili buioε sea v̄io.

¹⁰Yudaɔ kíao de lán gbé pó aaì koo se sōoɔwae.
Má a pɔkūma bɔbɔmá lán ídaa guawae.

¹¹Wàle gbāamɔ Eflaiũ buioε,
yákpale mé ní ble,
asa aa gi te yāpāie.

¹²Má de Eflaiũ buioε lán bléwae,
má de Yudaone mekemuuna ũ.

¹³Ké Eflaiũ buio ní gyákeε è,
mé Yudaɔ ní bɔkeε è,
Eflaiũ buio gè Asilio kíi,
aa gbéɔ zì donle gbεai ní kía zōɔwa,
kási a f̄ó á gbágbão,
a f̄ó tó á bɔɔ láao.

¹⁴Asa máo de Eflaiũ buioε lán nòomusuwae,

máṵ de Yudaṵne nṵṵkusi ũe.
 Má ní taitaiε, mí dazeu,
 má táńńṵε, suabanae aṵ kuo.
 15 Má dazeu, mí tá ma kúńńi,
 e aṵ ní tàae dṵ, aai ma kíi wεεε,
 aai ma aεya ní yooyea guu.

6

Isailiṵ i nṵṵelileṵ

1 A mṵ wà εa ta Diiwa.
 Ṭme wá taitai,
 kási a wá gbágbāε.
 Ṭme wá ké'ia,
 kási a εsekwàwεεε.
 2 Gṵṵpla gbea a wá lé ní láo,
 a gṵṵ àaṵde zí i wá feεε,
 wíṵ kuaàńṵ.
 3 Wà Dii dṵ wà péεε aà dṵai.
 Lá gudṵa sea víṵ, a bṵ mṵwá,
 a mṵwá lán káabuan louwa,
 lán lou gbezā pṵ í kwe tṵṵεwawa.
 4 Eflaiũ buiṵ, bṵ má keánńi?
 Yudaṵ, bṵ má keánńi?
 A yeamazi de lán suawaε,
 lán kṵṵkṵṵ fii pṵ í gēzeawa.
 5 A yáí tò ma á zṵεzṵε
 ní yá pṵ bṵ ma léuo,
 ma á dede ní ma ānabiṵ yáṵ.
 Ma yákpalekeεaánṵ bṵ lán loupileawa.
 6 Gbēkekeεakṵε ṵ má yei,
 i ke ma gbagbaa no.*
 Ma dṵa Lua ũ maa de sa pṵ wí a pṵ kátεu à tékūa.
 7 Aa ma bàakuańńṵ yá gbòṵ,
 aa bṵ ma kpe Adama.
 8 Galada bṵsudeṵá yāvāikεnaṵne,
 gbēde'au mé ń té ní iau.
 9 Lá gbāamṵnedeṵ í gbéṵ kpákpa,
 màa sa'on gāliṵ í ke,
 aaí gbéṵ dede Sikeũ zéu,
 we aaí dàakeuné.
 10 Ma yá pṵ í dimá è Isailiṵwa,
 Eflaiũ buiṵ nízia kpà gbāsíkεawa,
 Isailiṵ gbālè.
 11 A Yudaṵ sṵ a ma vāikea guu,
 a ka kekeεa!

7

1 Tó má ye mà su ní ma gbéṵ ní pá ziuε,
 tó má ye mà Isailiṵ gba aafiaε,
 Eflaiũ buipiṵ duuna í bileε,

* 6:6 Mat 9.13, 12.7

Samalideɔ vāikeaɔ ì bɔ gupuu.

² Aale e ní yākeae dɔmaguo.

An dāa kũaamá, mále wesiɛ.

³ An yāvāikeaɔ ì ka kíagu,
an mɔafili ì ke dɔaanaɔne na.

⁴ Gbāsikenaɔne nípii,
an me ìb wāa lán pēekpewa.

Za pēetotogɔɔ e a kákāgɔɔ
pēekena lí a té keke lɔ.

⁵ Kíá dikpɛgɔɔ v̄ɛ ì tékpa kíagu,
kíá i ɔda kɔ ɔu ní gbélaanikenaɔ.

⁶ An me wā ní kɔnio lán pēekpewa,
gwá an pɔ ì gi à f̄ɛa e gu gè d̄bɔ,
ɔ ì dede kɔ lán t̄lepɔwa.

⁷ Ampii aa wāa lán pēekpewa,
aa ì b̄usu yāḡḡɔnaɔ mómɔ.

An kíá ì kwɛ pii,
an gb̄ɛ lí lezumazio.

⁸ Eflaiũ buiɔ yāalea ní buipāleɔ,
ɔ aa ḡɔ lán k̄aagbaala lilesaiwa.

⁹ Buipāleɔ lé ní gb̄able, aa d̄ɔ,
an mikā lé dadau, aa a f̄an v̄io.

¹⁰ Isailiɔ wala ì ní dayāu,
gia ní beeo aali tá Dii ní Luawao,
aali aà k̄íi w̄ɛleɔ.

¹¹ Eflaiũ buiɔ de lán felenawaɛ.
S̄ɔũɔne, aa mi v̄io,
aa ì lezu Egipiɔzi,
ɔ aa ì ea gé Asiliɔwa.

¹² Tó aa d̄azeu, má táalu zuńlaɛ,
mí ní kwé lán b̄aɔwa.
Tó aa k̄aa gudoũ,
mí ní wetā ní vāikea yái.

¹³ Waiyoo ampɔ, asa aa k̄ɛaɛ.
Kaale mé ḡɔné, asa aa b̄ɔ ma kpɛɛ.
Má ye mà ní bɔ, ɔ aa ì ɛɛɔa.

¹⁴ Aali wiilea ní n̄semendooo,
aa ì wiipe ní lii musu.

Aa ì n̄zia líli p̄ɔwena ní v̄ɛɛo ea yái,
aa ì k̄ɛa.

¹⁵ Ma ní toto,
má tò an ḡasa gb̄akũ,
ɔ aa ì laasoo v̄ai ke ma musu.

¹⁶ Ma Musude, aali suao,
aa de lán sá gia baiwaɛ.

F̄ɛnda mé a ní kíá kwé an lé'ɛaa yái,
Egipiɔ i ní yáalɔ.

¹ Lépe kàaewa!
 Wàle su lélei ma gbé Isailiowa lán kúuwa,
 asa aa ma bàakuañño yá gbòò,
 aa bò ma ikoyã kpee.
² Isaili ì lezumazi wà me:
 Wá Lua, wá n dõ!
³ Lá Isaili gĩ yãmaai,
 ibee a ní gbeselee.
⁴ Aaĩ kía kpa ma lé saie,
 aaĩ ḍaanao dile ma ḍõa saie.
 Aaĩ táa pí n̄ziæ ní ánusuo ní vuao.
 A yáí ò aa kaalei.
⁵ Ma gi Samalideo zugaaei,
 ma p̣o p̄n̄zi.
 Kua gbãlesai aó ní fu e ḅe ni?
⁶ Isaili ozikena mé gáaepe kè,
 Samalideo p̣op̣iá Lua no,
 wa wíwi kélekélee.
⁷ Iana aaĩ t̄õ, ò ì b̄lené zàa ù.
 Ese i p̄iao, wa e wísil̄o.
 Baa tó à p̄ia,
 buipãleo mé aa mó ní p̄o naaa.
⁸ Isaili ḡò p̄bleao ù,
 aa ḡò lán p̄o p̄o wa yeiowa buio guu.
⁹ Asa aa gè Asiliowa,
 lán s̄eã zàa ñna p̄o ìo be adowaæ.
 Eflaiũ buio ì gb̄ena weele ní p̄oæ.
¹⁰ Baa ké aa gb̄enakpà ní buipãleo,
 má ní naaaæ sa.
 Kíã z̄õ mé a ōt̄má,
 aaĩ na laowawa.
¹¹ Eflaiũ buio sa'ok̄iio k̄ò duunak̄eama yáí,
 ò sa'ok̄iipio ḡõné duunk̄eze ù.
¹² Ma yãk̄èné dasi ma ikoyã ù,
 ò aa dile yã z̄ilo ù.
¹³ Aaĩ ma gbagba, ò aaĩ a n̄ò só.
 Ma Dii ma p̄o namáo,
 an v̄ik̄ea d̄omagu.
 Má tó an duuna wi ní musue,
 aaĩ ea ta Egipi.
¹⁴ Isaili Kena yá s̄ãngue,
 ò aale ní kib̄eo kpakpa.
 Yudaó lé w̄éle b̄iideo kál̄ekale,
 kási má tes̄õ w̄élep̄iowaæ,
 an kib̄epio i tékũ.

9

¹ Isaili, ásu p̄onak̄eo,
 ásu yáalo lán buipãleowao,
 asa a á Lua tò we,

a ge gbāsìkè táa yá musue.
Pówengbēkii píiu á pò Ìb dò táagbagba'aseawae.
² Pówengbēkiió ní v̄ēēfēkiió f̄ó á gwao,
v̄ēē dafu a b̄oo.
³ Èflaiũ buiò ḡó Dii bùsuuo,
aa ea ta Egipi,
aa ní t̄ē ble Asili bùsuu.
⁴ Aa e v̄ēē t̄óle Diiwa weo,
an sa'ob̄oo kaaàguo.
An bl̄epiò de lán ge'òl̄on̄o bl̄ewae,
a bl̄en̄o gb̄al̄e.
Aa bl̄epi m̄oak̄e nízīae,
aa e geò Dii kp̄éuo.
⁵ Dik̄pe p̄ó Dii ð̄ile a p̄ó ũò,
kpelewa aa ke ḡoōpiò z̄íi?
⁶ Gwa, baa tó aa p̄ili kaal̄ewa,
Egipiò ní ge k̄āaa, M̄efisideò ní v̄i.
L̄eaa mé a k̄ūaa ní ánuusu p̄ó b̄eēedeòwa,
l̄esikao i k̄ulé ní kp̄éòwa.
⁷ T̄osimaḡoo lé m̄ó,*
fiabon̄eḡoo lé ká!
A to Isailiò d̄ó!
An duun z̄oo ní Ìi p̄ó aa s̄è ní Luao yáí,
aaí ānabi gwa s̄oũ ũe,
aaí gb̄é p̄ó Lua Nis̄ina lé d̄baae ð̄ile í̄ande ũe.
⁸ Anabiá gud̄ōanae
ma Lua gb̄é Èflaiũ buiòne,
ō w̄i filifilimbakp̄aè a t̄āa'ozeu,
w̄i íb̄el̄es̄eaān̄o a Lua kp̄éu.
⁹ Aa s̄i yā̀d̄oosaiu
lá wa k̄è Gib̄ea yā̀awa.†
An v̄aik̄ea d̄o Luagu,
a ní duuna w̄in̄é ní musue.
¹⁰ Ma Isailiò ea de lán v̄ēēb̄eò k̄ōmpaa gb̄áauwae.
W̄ésia ní deziòle de lán kaad̄oen né s̄éia eawae.
Ama ké aa k̄à Baali Peoo,
aa nízīa kp̄à táawa,‡
ō aa b̄ḕek̄ù lán p̄ó p̄ó aa yeipiwa.
¹¹ Èflaiũ buiò gaw̄i a ḡēz̄ea lán b̄āwae.
N̄osia aò kuo, n̄osindee aò kuo, ne'ia aò kuo.
¹² Baa tó aa né gwà, à gb̄āak̄ù,
má tó aa kuaw̄ae e gb̄éò ge láaò.
Waiyoo ampiò, tó ma b̄o ní kp̄e.
¹³ Má è Èflaiũ bui n̄éò ḡò
lán n̄ò p̄ó toenaò ní dadan'aēk̄ewa,
aa b̄òle ní ní n̄éò gb̄ḕden̄ōne.
¹⁴ N ní gba p̄ó Dii! Bó níȳó ní gbai?

* 9:7 Luk 21.22 † 9:9 D̄oa 19.1-30 ‡ 9:10 Nao 25.1-5

Nεansakpε p3 a n3 i gboo n3 y3 isaiοε.

¹⁵ An vāikεa ku Giligali p3i,
we ma zauŋgu.

Má n3 yá ma kpéue,
ké an yākeα vāi yái.

Má3 yeŋzi bo
an k3ia swágbāade3 yái.

¹⁶ Eflaiũ bui3 gyā sè,
an z3ina imi, aale ne'io.

Baa t3o aa i,
má t3o né p3o an p3o d3wà3 gagaε.

¹⁷ Ma Lua a g3inzie,
aai liaaliaa buipāle3 guu,
asa aai aà yāmao.

10

Isaili3 kpala midεa

¹ Isaili3á v3eli 3taae yāa,
aaĩ ne'i n3ziaε.

Lá an népi3 k3,
màa an sa'ok3i3 k3.
Lá an bùsu maak3,
màa aa zāblè n3 gbè táαwa.

² M3afili n3 s3 pà,
an tàae a wi n3 musue sa.
Dii a n3 sa'ok3ipi3 gboοε,

í n3 gbè táapi3 wíwi,

³ aai gbasa me: Wá k3ia v3o,
ké wá Dii v3ia v3o yái.

Baa t3o wá k3ia v3i,
b3o a f3 wow3ei?

⁴ Aaĩ lé p3o gb3gb3,
aaĩ εε3 t3to,

aaĩ lεdoũ3 kekεĩn3,
3 k3 káalakεa i ligua
lán sàpaa dafu kàe néwa.

⁵ Samalide3 me a lua Betav3 gáae yái,
wa 33bè, a sa'onα3 i búbuape.

A gawi a midε,
asa wa s3imá wà taδε.

⁶ Wa se taδ Asili bùsuu falu ũ an k3ia z33εε.
Eflaiũ bui3 gee a g3 kpá n3 w3i,
w3i a Isaili3 k3 zé p3o aa se yái.

⁷ Samali bùsu a midε,
a k3ia a g3zεa

lán lí mi3na p3o í lé séwa.

⁸ Gulesi p3o wa b3o táαne3 bāδε,
asa a de Isaili3 duuna ũε.

Lε3 n3 lá úade3 feλε da n3 sa'ok3ipila,

aai o gbɛsiɔnɛ aa léle simá,
 aai o s̄isiɔnɛ aa kúnla.*
 9 Za gɔɔ pó Isailiɔ duunakè Gibɛa, aa zèðɛ.
 Zi a yābēɛkenapiɔ le Gibɛao lé?
 10 Gɔɔ pó má yei, má ní swágagae,
 buipáleɔ i mɔ káaánízi,
 aai mɔkamá ní duuna lee pla yái.
 11 Eflaiũ buiɔ́a zununuɛ,
 wà zídàè, a ye ésegbēai.
 Má zuudané ní nɔɛ maaɛ,
 mí tó aa soona gále.
 Yudaɔ i sapa,
 Yakɔbu buiɔ i gudaaf.
 12 A maa t̄s̄, í kɛkɛ gbēke ũ.
 A kpase kē wásawasa,†
 asa Dii kíi wɛɛlea gɔɔ kàɛ,
 e aàɔ mɔ èf̄aiɔ pisiiwá.
 13 A v̄ai t̄s̄ á kèkɛ yābēɛ ũ,
 ɔ a ble mɔafilidepi blè.
 Ké a ázia gbāa náaikè,
 mé a ze ní á zīgɔ dasiɔ yái,
 14 wa z̄i zɔadɔwá,
 wa á w̄éle bíideɔ dúuzɔ,
 lá kí Samana Betaabɛ kàale
 à nɔɔ ní ní néɔ w̄iwi z̄ikagɔɔwa.
 15 Maa wa kɛé Betelideɔ,
 asa á v̄aikɛa kè zàiɛ.
 Tó gu d̄ɔ, Isailiɔ kía aɔ ku lɔɔ.

11

Lua yea Isailiɔzi

1 Ké Isailiɔ de èwaasona ũ,
 ma aà gbèsi Egipi.*
 2 Ama lá mále lezuńzi,
 màa aale zà kũmanɔ.
 Aaĩ sa'o táaɔwa,
 aaĩ tulaletikateɛa ní diipɔnɛ.
 3 Máme ma tá dàda Eflaiũ buiɔnɛ,
 ma ní kpá ma kùɛ,
 ɔ aai d̄ɔ ké máme ma ní gbá aafiao.
 4 Ma gbēke galakpàné,
 ma ní gále ní yenzi bao,
 ma zuub̀lené,
 ma naale ma ble kpámá.
 5 Lá aa ḡi n̄selilei,
 aa ea ta Egipiɔ lé?
 Asiliɔ mé aàɔ kiblemá.
 6 Fēnda a tɛkɛ an w̄éleɔ guu,

* 10:8 Luk 23.30, Zia 6.16 † 10:12 Zel 4.3 * 11:1 Bɔa 4.22, Mat 2.15

wa ní bọ̀le gbáaọ wíwi.
 Wa ní lekpaai gboo,
 7 asa ma gbépiọ̀ bọ̀ ma kpe.
 Baa tó aale lezumazi,
 ma Musude, má ní gba gbáaọ.
 8 N beeo á Eflaiũ buiọ̀,
 má f̄s ọ̀kpaázio,
 á Isailiọ̀, má f̄s mà á kpámáo.
 Má f̄s mà kéé lá má kè Adamaewao,
 má f̄s mà á baa daaa ní Zeboiũoo.†
 Ma ǹselile á yá musu,
 ma wēnadṓáé f̄le.
 9 Má ea Eflaiũ buiọ̀ ásooke lọ̀,
 má p̄kũma p̄si bọ̀bọ̀máo,
 asa Luan ma ũ,
 i ke gbēnazinan ma ũ.
 Lua pọ́ a kua adoan ma ũ á guu,
 má mó á kaaleio.
 10 Má pala lán ǹomusuwa,
 aai temazi.
 Tó ma pala,
 ma népiọ̀ bọ̀ be'ae oi,
 aai mọ̀ ma k̄i ní lualuao.
 11 Aa bọ̀ Egipi ní lualuao lán b̄aowa.
 Aa bọ̀ Asili b̀usu lán felenaowa,
 mí ní kále ní be.
 Ma Dii máme má ò.

12

Isailiọ̀ duunakea

1 Eflaiũ buiọ̀ yāliamazi,
 Isailiọ̀ m̄afilikèkemee,
 Yudaọ̀ lé p̄amee zéa lọ̀
 baa ma Náaide pọ́ ma kua adoa.
 2 Eflaiũ buiọ̀ í ́ana mómọ̀,
 aaiọ̀ kpáleke íampui,
 sásāyā ní yāp̄asio í k̄s ní guu.
 Aai k̄s yāma ní Asiliọ̀,
 aai gé Egipi ní n̄sio.
 3 Dii yāví ní Yudaọ̀,
 a Yakọ̀bu buiọ̀ dàa wíné ní musu,
 i fiaboné ní yākeawa.
 4 Yakọ̀bu dọ̀ a v̄i gbatoewa a da neasakpeu.*
 Ké à z̄sokũ, à d̄ekà ní Luao,
 5 à d̄ekà ní aà malaikao à d̄enè,†
 à ọ̀lọ̀ à s̀uugbèawà.
 A kp̄aaũaànọ̀ Beteli,‡
 5 à yā'òàànọ̀ we.
 6 Aà tón Dii,

† 11:8 Iko 29.23 * 12:4 Daa 25.26 † 12:5 Daa 32.24-26 ‡ 12:5 Daa 28.10-22

Dii Lua Zīgōdeε.

⁷ Apio sō, à su á Luawa,
àò kú ní gbēkeo ní yākea a zéwao,
á wé io dō á Luazi gōpiii.

⁸ Laatana ìo kiloo vāi kūa,
gbēblea mé i keè na.

⁹ Eflaiū buio mē: Wa ke odeo ũ,
wa gō àizeedeo ũ.

Wá odapi yái
wa wá yāvāi ge duuna eo.

¹⁰ Mámεmaa Dii á Lua,
ma á bóle Egipiε.

Má tó à εa àò ku zwāakpeo guu loε,
lá i ke dikpe zīwa.

¹¹ Ma yādà ānabiōne,
mámε má tò aa wépunguo è dasi,
ō aa yā'ò gbéōne ní yáasio.

¹² Lá Galadadeo zè ní taa yáo,
aa gō pā sīanaε.

Lá Giligalideo ì sa'o ní zuswanao,
an sa'okīio gōné gbèzeo ũ bugbeue.

¹³ Yakōbu bàalè gè Sili bùsuu,
Isaili zōblè we nōwelea yá musu,
nō yá musu ō à dádākè. §

¹⁴ Dii tò ānabi bō ní Isailio Egipi,*
ō à ní dádākè ānabipi sabai.

¹⁵ Eflaiū buio Dii pō fēleè maamaaε.
Dii a to an gbēdea yá wí ní musue,
i fiaboné sa pō aa kàagu yái.

13

Dii pōpaa a gbézi

¹ Ké Eflaiū buio yā'ò, wà lualua,
aamε gbāa Isailio guu.

Ɔ aa taaekè Baali yá musu,
a yái an kpala a gai.

² An duunkεa lé dedεε sa,
aale ānusu kása ríziεe táao ũ.
An zīkenao mé lé ní diipiopi ní ōno léu.

Wí ní yā'o wí mε,
aañ sa'o ní gbēnazinao,
aañ lépepe zugaaε taaowa.

³ A yái tò aa gō lán suakpaa kōowa,
lán kōokōo fii pō ì gēzeawa,
lán ése úa pō zàa ì sélewa,
lán súdele pō ì bō fenentiuwa.

⁴ Mámεmaa Dii á Lua pō á bóle Egipi.

Asu àò diie d̄õ, ma bàasio.
Suabanae kuo, sema mapi.

⁵ Mámε ma á gwá guwaiwaiu,
ma òl̄iáázi bùsu guwāadeu.

⁶ Ké ma á dádākè, a kã.
Ké a kã á làa, a ázia sè l̄esí,
õ ma yá sàágu.

⁷ Too! Má kusiwá lán nòomusuwae,
mí á dádã zéu lán gbεaanawa.

⁸ Má ml̄wá lán wài pó wà a né sèl̄ewae,
mí á kùa goaa mà á só lán nòokusiwa,
má á taitai lán maiwa.

⁹ A Isailiò, á kaalεε,
ké a bò mapi á D̄onl̄ede kpe yáí.

¹⁰ A kía pó ì á suaba ku máε sa?

A wé̄l̄ε d̄oanaa pó á òné
aa kía kpáéó* ku má ní?

¹¹ Ma kía kpáé ní p̄okūmao,†
õ ma aà sìwá ní p̄of̄eo.‡

¹² Eflaiũ buiò yāvãio dilea,
wà ní duuna kà láu.

¹³ Aa d̄ε lán né s̄oũwa a iḡoò,
n̄owāwā m̄ò, õ népi ḡi b̄oi.

¹⁴ Má ní bò b̄eda gbāaue?

Má ní sí gawae?

Ga, n s̄ewε kúmáε?

B̄eda, n gb̄ekaal̄ebò s̄ò b̄ε?§

Má ní w̄egwao.

¹⁵ Baa tó Eflaiũ buiò k̄ò ní gb̄éó guu,
ían wāa a bò guwaiwaiu à sumáε.
Nib̄ona a giigaga,
l̄ò'ì a ba,
wa l̄é̄l̄ε ní làasiowae,
wi ní pó b̄εε̄d̄eo s̄é̄l̄ε.

14

¹ Samalideò tàae a wi ní musuε,
asa aa b̄ò ní Lua kpeε.
Wa ní kwé ní f̄ēndaoε,
wi ní néó wíwi,
wi ní n̄osindeeò puipui.

Isailiò n̄òs̄el̄il̄εa

² A Isailiò, à su Dii á Luawa,
á yāvãio mé tò a kpagua.

³ A su Diiwa, í yāsiuè à oè:

Wá yāvãio k̄éwá,
gbāakpawázi, wí n sáaukpa.

⁴ Asiliò f̄õ wá b̄oò,

* 13:10 1Sam 8.5-6 † 13:11 1Sam 10.17-24 ‡ 13:11 1Sam 15.26 § 13:14 1Kln 15.55

wá di ní s̄́o kpe l̄́o.

Táa p̄́o wa ní p̄́o

wá ní sísi wá diī́o ũ̄ l̄́o,

asa níme ni ton̄́e p̄́o gwana v̄́iṓo w̄́egwa.

⁵ Ma Dii ma m̄́e:

Má ní gbágbā ní ní p̄́ṓo z̄́ãk̄́e gyão,

ma year̄́zi a ke z̄́ai,

asa ma p̄́o w̄́emá.

⁶ Má̄́o de Isailī́ṓe m̄́ṓse ũ̄,

aaī́o vuke,

aaī́o z̄́inapḗe lán Libā b̄́usu líwa.

⁷ Aa b̄́ṓb̄́ṓ,

aaī́o gawi v̄́i lán kuliwa,

an ḡ́ī́o na lán sḗde líwa.

⁸ Aa b̄́ekpa ma uei,

aaī́o b̄́ṓe lán p̄́ow̄́enawa.

Aa vuke lán v̄́ē̄̄liwa,

aaī́o t̄́ṓb̄́ṓ lán Libā b̄́usu v̄́ē̄̄wa.

⁹ B̄́ṓ Eflaī́ũ̄ buī́ṓ ke ní t̄́á̄̄ṓ l̄́ṓi?

Má̄́me má ní wabik̄́ea sí,

m̄́ī́o w̄́é̄̄t̄́ē̄nízi.

Má de lán p̄́ē̄̄li p̄́ṓ a lá sisiawā́e,

an k̄́á̄̄fla a b̄́ṓ ma k̄́ī́e.

¹⁰ Dé̄́me ò̄́n̄́ṓ v̄́ī́i?

Ā́a l̄́aasook̄́e ȳ́á̄́piwa.

Dé̄́me l̄́aasoo v̄́ī́i?

Ā́ā́o ȳ́á̄́pi gbad̄́ṓ.

Asa Dii ȳ́á̄́k̄́ē̄ṓ maa,

gb̄́ē̄̄maā́ṓ ì̄́ṓ t̄́ē̄i.

Ā́a ȳ́ámansaī́ṓ s̄́ṓ aaī́o p̄́ā̄́al̄́ē̄.

YOELI

Yá pɔ́ kú láε bee guuɔ

Anabi Yoeli yá ì gbéɔ gba gbãa gɔɔpii. Yá gbia pɔ́ Yoeli ò a lá guu mé Dii a gbãa ɔba buiɔne ní aà yákpalekeearínɔo ũ. A yákpaleke ní Isailiɔ a ɔtonɔkɔi gwasai yá musu, mé a yákpaleke ní buipáleɔ an zaa Isailiɔgu yáí. Músi yáɔ ɔbaa yákpalekegɔɔpie ní gu daa yàaaó ní pɔ́kēsāmao. Kwaɔ léεamá ní iminakaao ní pɔ́ɔ tékúao ní zígɔɔ léεamáo lé kaalegɔɔpi yá bɔɔleke (1.2-12, 15-18, 2.1-11). A de lá ānabipi lé yá'o azia gɔɔ yá musuwa ní yá pɔ́ a su mɔɔ píi.

Gea sua yá pɔ́ àle yá a waasokea guu webɔa: Isailiɔ gɔ́ gii, aai e Lua kpé zikè lɔo, ɔ àle oné aa ea su Luawa aa wabikewà (1.13-14, 19-20, 2.12-17). Sema aa gɔ́ gii gĩa, yá i gbasa bɔ́rínɔ na sa. Pɔ́dinzi pɔ́ Lua a legbèné (2.18-27, 3.1-5, 4.17, 18-21) yá i kɔ́se ní pɔ́kēsāma pɔ́ de aà pɔ́kūmabɔ́beamá ũoo. Yá a zɔ́le buipáleɔwa (4.1-16), Isailiɔ i dɔ́ sa lá Lua kua ní guu de. Yoeli ānabikekea lé ɔbɔwēε ké ziewa Lua aɔ kú ní bui píio, asa Lua a a Nisina pisimá (3.1-2). Lua legbēapi pàpa Yesude káauɔ gɔɔ Pāteko dikpegɔɔzi (Zin 2.16-21).

Kaalegɔɔ pɔ́ Dii dile

¹ Dii yá'oa Petue né Yoelien ke.

² Mae zɔɔɔ, à yáε bee ma!

Gbé pɔ́ kú bùsuu laɔ píi, à swákpa!

Yáε bee taa kè á gɔɔ
ge á deziɔ gɔɔe?

³ A dau siu á néɔne,
aai o ní néɔne,
an néɔ i o ní néɔne lɔ.

⁴ Pɔ́ pɔ́ kwasutēɔ tò
sēsewekwaɔ sò.
Pɔ́ pɔ́ sēsewekwaɔ tò
kwa búunaɔ sò.
Pɔ́ pɔ́ kwa búunaɔ tò
kwa keleɔ sò.

⁵ A vu iu idenaɔ, í ɔɔlɔ!
A búbuape vēeminaɔ ápii

vēε dafu yá musu,
asa wa wò á léwaε.

⁶ Buie lèle ma bùsuwa,
aa gbãa mé an dasi lé vío,
an swaa de lán nòomusu swaawa,*
an kánkānaɔ de lán nòokusi kánkānawa.

⁷ Aa ma vēeliɔ ɔɔkpà,
aa ma kaadɔenliɔ kè kélekele.
Aa a tee wòlo kòle,
a gɔ́na gɔ́ kpá píuu.

⁸ A búbuape lán wéndia pɔ́ lé a gɔ́kpama gaa ɔɔlɔ
à zwānkasa kàkaalawa.

⁹ Pɔ́wena ní vēε gbao zɔ́ε Lua kpéu,
sa'on Dii gbàgbanaɔ lé ɔɔlɔ.

* 1:6 Zia 9.8

10 Bua músikè,
 tɔɔlɛ gò wɛnannɔ,
 pówɛna ásookè,
 vɛɛbɛ í vío,
 ku i bɔɔ.

11 Zɔ́ɛɔ, à ɔku á wéwa,
 vɛɛbudeɔ, à búbuapɛ.

A ɔɔb mase ní éseo yá musu,
 asa bua pɔkɛkɛa i zɛkɛɔ.

12 Vɛɛliɔ i'ò,
 kaadɛnliɔ lá dònzi
 ní gbɛafuɔ ní daminaɔ ní maɔɔ.

Sèa líɔ giigàga píi,
 pɔna làa gbɛnazínaɔwa.

13 Sa'onɔɔ, à zwànkasa kákaála
 à bala bɔ sɔu,
 Lua gbagbakii zikɛnaɔ,
 à búbuapɛ.

Ma Lua gbàgbanaɔ,
 à mɔ i la ní zwànkasaɔ daa,
 asa pówɛna ní vɛɛ gbao lé gé á Lua kpéu bɔ.

14 A lɛye dilɛ Lua pɔ ũ,
 à gbéɔ káaa,
 à maezɔɔ sísí
 ní á bùsudeɔ píi
 aa mɔ wiilɛ Dii á Luawa a kpéu.

15 Agya! Asa Dii gɔɔ káikù,
 kaalɛgɔɔ pɔ Gbãapiide dilɛ lé mɔ.†

16 Pɔblea i láa wá wáao lé?
 Pɔna ní yaalɔ mĩde wá Lua kpéu.

17 Pówɛna gò koosiinnɔ bùsukɔɔtɛu,
 dɔɔ gò yáiyai, gbaɔ gbòɔ,
 asa pówɛna gĩɛ.

18 Zuɔ wii gò dɔ, asa sɛ kuo,
 kpàsaɔ bílikè gékíiwa.
 Baa pɔtuo nénaɔ lé íamaɛ.

19 Dii, málɛ lɛzunzi,
 asa dádákekíiɔ tekùɛ,
 tɛlɛpiɔ sɛsao líɔ sàsá píi.

20 Baa sèanɔbɔɔ, n ni lé ní de,
 asa swadɔɔ gò gii píiɛ,
 mé an pɔblekíiɔ tekù.

2

Zígɔɔ lɛɛɔa ní kwaa

1 A kuupɛ Siɔna,
 à zìgáale Dii gbèsísi musu.
 Bùsudeɔ píi, à gilike,

† 1:15 Isa 13.6

asa Dii gɔɔ lé mɔ́, à kâikù.

² Gubeebeegɔɔε, gu a siakù.

Lou guduuduu gɔɔε.

Zigɔ́ dasiɔ́ lé li gbèsisíɔ́la

lán gudɔ́awa.

An gbãa taa sáa i bɔ́ yãao

mé a bɔ́ bau bo.

³ Té lé kú ní aε, télɛpiɔ́ dɔ́ ní kpe.

Bùsu kálɛ ní aε lán Edeni swaluwa,

à gɔ́ ní iau lán gbáa wáiwaiwa,

pɔ́e i e p̄limáo.

⁴ An aε bɔ́ lán sɔ́wa,

aalɛ bàalɛ lán zikasɔ́ wàiwawa.

⁵ An kɔ́fi dɔ́ lán zikasɔ́goɔ́wa,

aalɛ sòo zɔ́ gbèsisí misonaa.

An kíi dɔ́ lán té kúa sɛsaowawa

lán zigɔ́ dasi pɔ́ aalɛ zì'ɔ́pooɔ́wa.*

⁶ Ké buiɔ́ wɛsínlɛ,

aa olo'olobò aa oosisi.

⁷ Aalɛ siu ní bao lán gɔ́saɔ́wa,

aalɛ ví ḡia lán zigɔ́wa.

Baade lé taa'o a aɛɔ́awaaε,

an gbɛ̄e i zã a ɔ́wao.

⁸ Aalɛ ḡasazɔ́kɔ́εo,

aa mipè ní aε,

aalɛ kuadi ní ibɛɛɔ́wa,

an zikabɔ́ɔ́ lé kpánéo.

⁹ Aalɛ si wéle guu,

aalɛ bàalɛ bíi musu,

aalɛ dede kpéɔ́wa,

aalɛ ḡɛ fɛnentiɔ́ guu lán kpáiwawa.

¹⁰ Tɔ́ɔ́lɛ lé lualua ní aε,

musupɔ́ɔ́ lé deede,

íatɛ́ ní mɔ́vuao lé siakù,

saanaɔ́ lé gɔ́ tekesai.†

¹¹ Dii dɔ́aa a zigɔ́ɔ́nɛ ní bɔ́ gbãao.

Aà iwaaɔ́ dasi maamaaε,

gbé pɔ́ lé zikɛ aà yáwapio gbãa.

Dii gɔ́opi zɔ́ɔ́, a to vía ní kú.

Déme a e bɔ́ui?‡

¹² Dii mè: Baa tia kéwa,

à su ma kíi ní n̄sem̄endoo

ní lɛyeo ní ɔ́ɔ́bɔ́ ní búbuapɛao.

¹³ A n̄selilɛ,

i ke á pɔ́kasaɔ́ no.

A su Dii á Lua kíi,

asa a sùuu ní sósobio ví,

aà pɔ́ lí pa kpaa.

* 2:5 Zia 9.7-9 † 2:10 Zia 8.12 ‡ 2:11 Mal 3.2, Zia 6.17

A gbēke ví zṵ,
 í ña pṵ a ðile à damá bṵ a nṵseee.

14 Wiliṵ ðṵo tṵ a wēnadṵwēe,
 i wá tṵ n b́aaao,
 wí gbadaè ń pṵwenaṵ ń v̄eṵo.

15 A kuupe Siṵna,
 à gbéṵ sísi,
 í leye dile Lua pṵ ũ.

16 A gbéṵ ḱaaa à gbábṵné.
 A maezṵṵ naaa à néṵ ḱaaa,
 baa a yṵminaṵ.

O nṵsenaṵ aà bṵ a kpéu,
 aà nṵ dafu i bṵ kpea.

17 To sa'ona pṵ lé Dii gbagbaṵ ṵṵṵ
 aà kpé kpele ń aà gbagbakliṵ zānguo.

Aa me: Dii, n̄ n gbéṵ wegwa,
 n̄su to n bui gṵ láanipṵ ũo,
 n̄su to buipáleṵ yāadañṵo.
 B́yāi buiṵ me wá Lua kú má n̄ei?

Dii zea n̄ a gbéṵ

18 Dii nṵse a fele a b̄usu ýa musu,
 i a gbéṵ wēnagwa.

19 A wemá à me:
 Mále pṵwena ń v̄eṵo ń n̄sio kpásáé,
 íṵ ḱaa páupāu.

Má á ke láanipṵ ũ buiṵne bau loo.

20 Má gugbāntoodeṵ ýaé z̄àz̄a,
 má z̄ṵn̄zi mà ń kpá gb́aa wáiwai guue.

Má n̄ ðaanaṵ zu Ísida Wisideu,
 mí n̄ gb̄ezādeṵ zu be'aṵ ísiau.

Aa yaiké, an ḡi iṵ ḁ we,
 ýa pṵ aa k̄é p̄ii ýái.

21 Tṵṵle, n̄su viak̄eo!
 Pṵnake! Ýaalṵ!
 Asa ma Dii ma yāzṵṵk̄è.

22 S̄èa nṵbṵṵ, ásu viak̄eo,
 asa s̄é lé k̄usi kpále.

Líṵ lé ne'i,
 kaadṵena n̄ v̄eṵo lé n̄ asea ke.

23 Siṵnadeṵ, à pṵnake,
 à ýaalṵ Dii á Luawa.

Alé á gba zuṵ lou ḱáfla ýaie,
 àle lou maé lán yāawaṵ.

A daale a gṵṵwa, i b̄lei.

24 Pṵwena a nṵnṵaaa a gb̄ezeṵu,
 v̄eṵe n̄ n̄sio kákliṵ pa yelele.

25 Pṵ pṵ kwaṵ blè w̄é n̄ w̄eṵo,
 s̄es̄ewekwaṵ n̄ kwasut̄eṵ

ń kwa búunaɔ ń kwa keleɔ,
ma zígɔ dasi pɔ ma gbaewápiɔ,
má a flaboé.

²⁶ A pɔble lá á yeiwa à ká,
í ma Dii á Lua táasile,
asa ma yáɔnsaekèéé.

Wí a ma gbéɔ kũ bau ɔɔ.

²⁷ A Isailiɔ íɔ dɔ sa
ké ma Dii á Lua má kú á guu,
mé dii pále kuo.

Wí a ma gbéɔ kũ bau ɔɔ.

3

Dii a Nisina pisia a gbéɔwa

¹ Gɔɔ bee gbea má a Nisina pisi bui píie,
á negɔɔ ń á nenɔɔ i anabikéke,

á maezɔɔ i yáɔ e iu,
á èwaasɔɔ i wépungu'e.

² Gɔɔbeezi má a Nisina pisimá,
baa ma zòblenaɔ, gɔɔ ń nɔɔ.

³ Má yáɔnsaɔ ke musu ń zíleɔ,
au ń téo ń teluo aɔ ku.

⁴ Iatē a siakũ,
mɔvua a tā lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔɔ pɔ a to vĩa ń kú à ká.*

⁵ Dii sisinaɔ ɔɔ píi,†
asa suabaa aɔ ku Yelusaleũ
Siona gbèsisí musu lá Dii òwae.

Gbé pɔ bɔpiɔ aɔ de
gbé pɔ Dii ń sisib ũe.

4

Dii yákpalekea ń buiɔ

¹ Gwa! Gɔɔ bee, zíbeezi,
tó ma Yelusaleũdeɔ ń Yudaɔ píi díle ń pá ziu,

² má buiɔ káaa píi
mà pilańɔ yákpalekeguzuleu.

We má yákpalekeuńɔ
ma gbé Isailiɔ ń ma bùsuo yá musu,
asa aa ma gbéɔ fàaa dúniau,
aa ma bùsupi kpaalèkɔéé.

³ Aa télɛpà aa ma gbéɔ kpaalèokɔé,
aa ma negɔɔ ń ma nenɔɔ yĩa,
aa káaluakà aa vèemí ń a ɔao.

⁴ Tiideɔ ń Sidɔdeɔ*
ń Filitē bùsu zɔledeɔ píi,
á ye semanaɔ kpelewa ni?

* 3:4 Mat 24.29, Maa 13.24-25, Luk 21.25, Zia 6.12-13 † 3:5 Zin 2.17-21, Lom 10.13 * 4:4 Isa 23.1-18, Mat 11.21-22

Alé yá pò má kèé fiabomεε yà?

Tó ále a fiabomεε,

má tó a wi á musu kándo gᵔᵔε.

⁵ Asa a ma ánuusu ní ma vuao sèle,
a ma pᵔmaa beεεdeᵔ sèle a taᵔ

á kàle á táakpεᵔ guue.

⁶ A Yelusaleᵔdeᵔ ní Yudaᵔ píi yía Gelekiᵔwa,
ké à ní ké ní bùsuwa zà yáí.

⁷ Gwa! Má ní vu iu,

aai fεle gu pò a ní yiau,

mí yá pò á kènέpi wíé á musu.

⁸ Má á negᵔεᵔ ní á nenᵔεᵔ yía Yudaᵔwa,

aai ní yía Seba pò kú zàᵔwa.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Yáε bee kpàwake buiᵔne:

A zì sᵔuke à negᵔnaᵔ vu iu,

í tó zīgᵔᵔ fεle sᵔ kái nípii.

¹⁰ A á soonaᵔpi fēndaᵔ ũ,

à á máaso limibobᵔᵔ lile sᵔnaᵔ ũ.†

Gbāasaide o gᵔsan a ũ.

¹¹ Bui píi, à bᵔ gupiiu,

à mᵔ kāaa we kpakpa.

Dii, pilamá ní n negᵔnaᵔ!

¹² Buiᵔ vu iu,

aai gé yákpalekeguzuleu,

asa we má zᵔleu

mà yákpaleke ní gupii buiᵔ.

¹³ An vāikεa kè zài!

Kᵔma ká pói ñ ké,

asa à mà à kà kekeεε.‡

A mᵔ ᵔzᵔ vεεwa a fēkíiu,

asa à pàε,§ vεεkakiᵔ pà yeλεε.

¹⁴ Wa ku we dasidasi yákpale midεguzuleu,

asa Dii yákpalekegᵔᵔ káikù

yákpale midεguzuleuε.

¹⁵ Iatē ní mᵔvuao a siakū,

saanaᵔ teke lo.

¹⁶ Dii a bᵔ Siᵔna ní kāaaᵔ,

a bᵔ Yelusaleᵔ ní loᵔ gbāaaᵔ.

Musu ní zīleo a lualua,

āma Dii aᵔ de ulekíi ũ a gbéᵔneε,

aᵔ de aafia'ekíi ũ Isailiᵔne.

¹⁷ Iᵔ dᵔ sa ké ma Dii á Lua,

má kú Siᵔna musu, ma gbε pò a kua adoapi.

Yelusaleᵔá ma pᵔε,

buiᵔpāleᵔ si wélepiu bau lo.

¹⁸ Gᵔᵔ bee gbèsiᵔsiᵔ vεεβε a kwé,

mé siᵔsiᵔ pᵔtuᵔᵔ ví aᵔ die.

† 4:10 Isa 2.4 ‡ 4:13 Zia 14.15 § 4:13 Zia 14.20, 19.15

Yuda bùsu swadɔɔe í a z̄ẽo.
Nibɔna a bɔ Dii kpéu à bàale,
i m̀̀sepisi lepusia guzuleu.

¹⁹ Egipi a ḡõ gbáa gii ũ,
Edɔũ a ḡõ guwaiwai ũ
yāpāsí pó aa kè Yudaɔne yái,
asa aa yāesaidepiɔ dèdè ní bùsuue.

²⁰ Yuda bùsu aɔ kálea gɔɔpiiε,
wiɔ ku Yelusaleũ wē ní wēo.

²¹ Tɔ pó mi síné yāao ɔ má síné sa.
Ma Dii, míɔ ku Siɔna.

AMOSI

Yá pò kú láε bee guu

E wàᵛ gé Yesu Kilisi ii wè 760 Amosi bò a be wéleu Tekoa, Yuda búsuu, à gè zòle Beteli, gu pò Isaili búsuu sa'okii zᵛᵛ kuu. Wegᵛᵛ ānabikekea bò ní sae lán loupūnaawa.

Gᵛᵛ bee kí Yeloboaū plaade de Isaili búsuu kía ũ (787-747). Silió lé zikaínᵛᵛ lo, ᵛ Isailio èa lé namable lo, ᵛ ānabi Amosi m̀ Lua gbépiᵛᵛ midea yá pàleᵛᵛgu. Gᵛᵛ bee búsudepiᵛᵛ lé zike lousisiyāᵛᵛwa maamaae. Bóyāi à bao pāsipi pàleᵛᵛgui?

A maa wà to baade àᵛ kú ní a laaio kpálea lá Lua ikoyā dīlewa, āma gbāadeᵛᵛ lí wei gbéᵛᵛneo. Bee yáí Lua ì ze ní gbāasaideᵛᵛ. Amosi yá pò tò a gᵛᵛ waasokena ũ yápi musu ò (7-9), ᵛ wà aà yà Isaili búsuu gᵛᵛgᵛᵛ (7.10-17).

Lεε 1 e 2 zᵛᵛa pò Lua d̀ Isailioᵛᵛwa ní bui pò liaaᵛᵛziᵛᵛ,

Lεε 3 e 6 yá pò tò Lua ní a gbéᵛᵛ yá b̀ kᵛᵛ kpe,

Lεε 7 e 9 wá gbá zé wà yá pò Amosi ò b̀kii dᵛᵛ. A wéᵛᵛpungu'è gēn sᵛᵛo mé a yá de yá pò Lua a ea mᵛᵛo keio seelaᵛᵛ ũe.

Amosi waasopi ì to wà làasooke Lua yá bᵛᵛa dúniaε bee yá kᵛᵛewa pii. Anabi pò wà aà yápi ì to wà làasooke Yesu yáwa lo. Yesu yá i kᵛᵛse ní gbāadeᵛᵛ yáoo, i ke ní gbāao no, āma yá pò a òpi lé yá dafu dilewēε de Amosi pᵛᵛa!

Yá pò a bui pò liaa Isailiozi le

¹ Tekoa sādānaᵛᵛ do Amosi yá pò a è Isailio yá musun ke. Yá pò a èpi dᵛᵛaaa tᵛᵛole lualuaae wè plaε. Gᵛᵛ bee Uzia de Yudaᵛᵛ kía ũ* mé Yehoasi né Yeloboaū de Isailio kía ũ.† ² A m̀: Dii lé bᵛᵛ Siona ní pūnaao,

àle bᵛᵛ Yelusaleū ní palaa gbāao.‡

Pᵛᵛdānaᵛᵛ dádākekiᵛᵛo lé gᵛᵛ wēnannaᵛᵛ,

Kaameli gbepᵛᵛle lé giigaga.

³ Ma Dii ma m̀,

Damasi búsuu taaekè gēn āaᵛᵛ,

a de beea se,

ma pᵛᵛ a weemáo,

asa aa Galada búsudeᵛᵛ gbègbē ní éngoε.

⁴ Má tó té fele an kí Azaeli bewa,

i kú aà né Benadada kpé gbāaᵛᵛwa.

⁵ Má Damasi bíibᵛᵛle gba gbooe,

mí Aveni guzulepi kía t̀lᵛᵛzᵛᵛ,

gbé pò zᵛᵛle báawa Edenibepi,

wi tá ní Sili búsudeᵛᵛ Kii z̀zᵛᵛ ũ.

Ma Dii máme má ò.

⁶ Ma Dii ma m̀,

Gazadeᵛᵛ taaekè gēn āaᵛᵛ,

a de beea se,

ma pᵛᵛ a weemáo.

Asa aa ma gbéᵛᵛ kùkù z̀zᵛᵛ ũ píe,

ᵛ aa ní ná Edᵛᵛᵛne ní z̀í.

⁷ Má tó té fele Gaza bíiwa,

i kú a kpé gbāaᵛᵛwa.

* 1:1 2Kia 15.1-7 † 1:1 2Kia 14.23-29 ‡ 1:2 Yoε 4.16

8 Má Asedoda kía tìbɔzɔ̃
 ní gbé pɔ zɔ̃le báawa Asekelonio.
 Má ɔse mà Ekelonideɔ lé,
 e Filitē kɔ̃na pɔ gò weɔ ge midεò.
 Ma Dii Lua máme má ò.

9 Ma Dii ma mē,
 Tiideɔ tàaekè gēn àaɔ,
 a de beea se,
 ma pɔ a weemáo.

Asa aa ma gbéɔ kùkū zìzɔ̃ ù píie,
 ɔ aa ní ná Eɔbũɔne ní ɔzì.
 Ledoũ pɔ aa kèrínɔ i dɔ́nguo.

10 Má tó té fele Tii bíiwa,
 i kù a kpé gbāaɔwa.

11 Ma Dii ma mē,
 Eɔbũɔ tàaekè gēn àaɔ,
 a de beea se,
 ma pɔ a weemáo.

Aa pèle ní daeɔzi ní fēndao,
 aai gbēe wēnagwao.
 Aa pɔkūmabɔ̃bɔ̃má zezesai,
 an pɔ fēarizi i kpáleo.

12 Má tó té fele ní bùsu Temaniwa,
 i kù a mēewia Bɔzela kpé gbāaɔwa.

13 Ma Dii ma mē,
 Amɔniɔ tàaekè gēn àaɔ,
 a de beea se,
 ma pɔ a weemáo.
 Aa Galada bùsu nɔsindeɔ pùì,
 ké aa ye ní bùsu káfí yái.

14 Má tesɔ̃ ní mēewia Labawa,
 i kù a kpé gbāaɔwa.

Zikawii iɔ dɔ,
 zàa'ian gbāa i feleíngu,

15 wi tá ní ní kiao zìzɔ̃ ù,
 aàpi ní a ìwao sānu.
 Ma Dii máme má ò.

2

1 Ma Dii ma mē:
 Mɔabuɔ tàaekè gēn àaɔ,
 a de beea se,
 ma pɔ a weemáo.

Aa Eɔbũɔ kía ge kpása
 e aà wáɔ gò tífú ù.

2 Má tó té fele Mɔabuɔwa,
 i kù Kelio kpé gbāaɔwa.

Mɔabuɔ gaga zì zɔa guue
 gɔɔ pɔ wàle kúkuake,
 wàle mɔ pé.

3 Má ní dɔaana tìbɔzɔ̃e,
 mí aà ìwao dedeaànɔ.

Ma Dii máme má ò.

Yá pọ́ a Yudaọ ní Isailiọ le

⁴Ma Dii ma m̀e,
Yudaọ tàaekè g̀en àaṣ,
a de beea se,
ma pọ́ a weemáo.

Asa aa g̀i ma ikoyáie,
aaliọ yá pọ́ má ðileọ kúao.

An táaọ mé ní sásá,
ede pọ́ an deziọ teiọ.

⁵Má tó té fele Yuda búsuwa,
i kú Yelusaleú kpe gbáaọwa.

⁶Ma Dii ma m̀e,
Isailiọ tàaekè g̀en àaṣ,
a de beea se,
ma pọ́ a weemáo.

Aaí gbēmaaọ yía zọ́ ù ọ́a yáí,
aaí taasideọ yía kyale fiaboane yáí.

⁷Aaí ọ́zọ́ wēnadeọwa búsu'ufáau,
aaí gbāasaideọ yá málené.

Né ní a maeo aaí gbada wéndia doúwa,
aaí ma tó pọ́ a kua adoa ọ́kpa.

⁸Aaí ní wó poo sa'okíọ sae píi
zwāa pọ́ aa a tọ́masímáọwa.
Aaí v̄eé lú ní ọ́a pọ́ aa símáo
aa mi ní táakpeu.

⁹Mámé ma Amoleọ kàaléé yáa,*
baa ké aa gbàa lán se de líọwa,
mé aa gbàa lán sé g̀on giiwa.
Ma ní kaale píi, néfēnen gbēzọ́.

¹⁰Mámé ma bọ́ánọ Egipi,
ma dọ́aaé guwaiwaiu wè bla,
má tò Amoleọ búsu g̀ò á pọ́ ù.

¹¹Ma á néeọ ðile ánabiọ ù,
má tò á èwaasoeọ níziá kpàa.†
Isailiọ, síana mále oéọ lò?
Ma Dii máme má ò.

¹²A nae gbé pọ́ aa níziá kpàapiọwa aa v̄emi,
á ðile ánabipiọne aasu ánabikeke ló.

¹³A ma! Má á ke déọdēọe,
lán zugo pọ́ pówen aso sea ì pọ́ ke déọdēọwa.

¹⁴Gbé kàsakasaọ bọ́kíi eo,
g̀sasaọ e bọ́ ní gbàa yáíọ,
négónaọ e níziá misio.

¹⁵Kázunaọ f̄s ze gio,
bàwáadeọ e bọ́,
s̄deọ e níziá misio.

¹⁶Baa negón wóodeọ

* 2:9 Iko 3.8-10 † 2:11 Nao 6.1-8

aa bàasi ɔgii ɔɔ beeε.
Ma Dii máme má ò.

3

¹ A Isaili bui pɔ ma á bóle Egipi,
à swákpa à yá pɔ ma mɛ a á le ma.
² Dúnia bui ɔ guu píi áme ma á sé.
A yáí má vâi pɔ á kè wíé á musu.

Amosi anabikekea bɔ Dii kíie

³ Gbɛɔn plaɔ ɔ tekɔi kɔyâmasaia?
⁴ Nɔɔmusu ɔ pûna dào guu pɔblea esaie?
Nɔɔkusi ɔ pala a tɔou nɔɔkûsaie?
⁵ Tó bâe i zu fiiuo,
a e à aà kûe?
Tó ba i e pɔ kûo,
a bilɛe?
⁶ Tó wà zìgāalè wéleu,
sɔ lí ké gbéɔguo lé?
Tó músi gè wéleu,
Dii mé tɔo lò?
⁷ Dii Lua lí yá pɔ a zεde ke
oa a zòblena anabionε saio.
⁸ Nɔɔmusu pûna,
dé vîa a gí kúii?
Dé Dii Lua a yá'òè,
à gí a kpàwakeii?

Yá pɔ a Isaili le

⁹ A kpàwake Asedoda kibedeɔne
ní Egipi kibedeɔ à oné,
aa kâaa Samali gbèšísɔ pɔleu,
aai gili zɔɔ pɔ gèu e
ní gbāa pɔ wàle mɔ a gbéɔneɔ.
¹⁰ Ma Dii ma mɛ,
gbāadeɔ yákea a dɔɔwa dɔɔ.
Aaí gbéɔ wetā aa ní taiinke,
aaí ní àizεεɔ naaa aa taò ní be.
¹¹ Bee yáí ma Dii Lua ma mɛ,
ibεεɔ mɔ lia á bùsuzi,
aa á gbāa midε,
aai á kibe pɔɔ sélé.
¹² Ma Dii ma mɛ,
lá sādāna ɔ a sã gbá miɔna
ge a swá miɔna bɔ nɔɔmusu lézì,
màa Isaili pɔ kú Samaliɔ bɔ kaso,
gbé pɔ zɔle ní lii bélebelewapio.
¹³ Ma Dii Lua Zìgɔde ma mɛ,
à swákpa à ma,
í Yakɔbu bui ɔ gbað laai.
¹⁴ Tó mále Isailiɔ tàae wíne ní musu,

má sa'okii pò kú Beteliò kóba z̄z̄z̄ mà kwe t̄ole,
mí sa'oklipiò dúuz̄.

¹⁵ Má á guantẽmblekp̄eò
ní á ìmpuublekp̄eò wíwíe,
má kpé pò a z̄ablè má
ní wesa swaaopiò daaíe,
mí a kpé z̄z̄z̄ gboo píi.
Ma Dii máme má ò.

4

¹ A Basana zununuò, à yáe bee ma,
á n̄e pò a m̀ekpa Samali s̄is̄ip̄oleuò!
I gbãamò w̄enadēne,
i taasideò wetã,
i o á z̄ãne aa idã ðò à mi.

² Ma Dii Lua ma legbè ní ma kuaadoak̄eò,
ma m̀e gò lé m̀ówá
wa kokoaka á gbé k̄n̄aòzi,
wí á séle táánò ní m̀ò k̀oolò.

³ A baade a bò a aed̄awa súsu bíifoou,
wí táánò z̄iz̄z̄ ù.
Ma Dii máme má ò.

Isailiò swágbãak̄eà

⁴ A gi ò gé Beteli, í tàak̄e we.
A gi ò gé Giligali, í ea tàak̄e b̄.
Aliò sa'ò á diiòwa we lá gu lé ðò,
ìò á pò kwide kpa we w̄è àā ní w̄è àāo.

⁵ Ali p̄e sea k̄pasa sa'ok̄iwa sáaukp̄abò ù,
í pò pò ìò ma gba kp̄awak̄e wà ma,
á Isailiò, asa bee k̄eà á yei.

Ma Dii máme má ò.

⁶ W̄éle píiu má tò á lek̄pe lé yó b̄o,
uale ní ualeò má tò a kua blewa,
kási i ea su ma kíio.
Ma Dii máme má ò.

⁷ Ké à ḡò m̄ò àā wà p̄ok̄ek̄e,
õ ma á té lou.

Má tò lou mà w̄élēeòu,

à ḡi mai w̄élēeòu.

Má tò à mà buaeò,
à ḡi mai buaeò, õ gu giigàga.

⁸ A gb̄eò bàabãabò,
aa gè w̄éle ní w̄éleò í w̄ēlei,
aai e à m̀máò,

kási i ea su ma kíio.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Mi to p̄w̄en gb̄si ní pò fukpaao
á kaò ní á v̄ēbuò le m̀òm̄ò.
Kwaò á kaad̄enaò ní á kuò blè,
kási i ea su ma kíio.

Ma Dii máme má ò.
¹⁰ Ma gagyão kàágu,
 lá má kà Egipiogúwa.
 Ma á èwaasoò dède zĩ guu,
 má tò wà á s̄oò náaa.
 Má tò yai gĩ dà á b̄oaa,
 á ní lé d̄ok̄ii eo,
 kási i ea su ma kíio.
 Ma Dii máme má ò.
¹¹ Ma á gb̄ēēo suumpa,
 lá ma S̄ōd̄ũ ní Ḡom̄ōo suumpawa.*
 A ḡo ḡom̄iōna p̄o wa ga b̄o t̄eu ũ,
 kási i ea su ma kíio.
 Ma Dii máme má ò.
¹² A yái Isailio, má yápio keé.
 Lá má yápio keé Isailio,
 ào kú ní mapi á Lua yákpalekeaáno soou.
¹³ A ma! Mi gb̄èsis̄io kása,
 mi to zàa'iana fele,
 mi to gb̄enazina d̄o lá a làasoo de,
 mi to gu d̄o, mi ea to gu si,
 mi táa'o dúnia gulesiowa,
 ma tón Dii Lua Ziḡōde.

5

W̄enakea Isailione

¹ Isailio, à yáe bee ma,
 mále w̄enale daáno.
² Wi Isailio ne sōlōo yáao,
 āma à l̄ele sa mé a fele loo.
 Wà aà tò w̄ulea a b̄usuu we,
 gb̄ēe ku à ōkaaaz̄io.
³ Ma Dii Lua ma m̄e,
 w̄éle p̄o a ziḡōo b̄òle gb̄ēon òaa soo,
 gb̄ēon basoo mé a su.
 W̄éle p̄o a ziḡōo b̄òle gb̄ēon basoo,
 gb̄ēon kwi mé a su.
⁴ Ma Dii mále yáe bee o Isailione:
 A ma kíi w̄ēle, ío ku.
⁵ Asu gé lousisii Betelio,
 ásu gé Giligali s̄o,
 ásu t̄su Beesebao,
 asa wa tá ní Giligalideo z̄iz̄ōo ũe,
 mé Beteli a ḡo bezia ũe.
⁶ A Dii kíi w̄ēle, ío ku.
 Tó màa no,
 a m̄o k̄ũ Yosefu buiowa té ũ,
 a k̄ũ Beteliwa, gb̄ēe a f̄o deo.

* 4:11 Daa 19.24

7 I yá'ikpa yānadeɔwa,
mé i yákea a zéwa mále.

8 Dii saankifēnenaɔ kè
ń saankonεandeo.*
I to gusia níinii li gudɔa ũ,
ĩ to gu ɔ si.

I ísia í káaa musu,
ĩ to à ma lou ũ bùsu píi guu.
Aà tón Dii.

9 I to kaale bile gbāadeɔwa,
ĩ wéle bíideɔ ásooke.

10 Apio sō ilio ye sian'ona giyāio,
i za gbé pó i bɔbɔ ń vāikenaɔgu.

11 Lá i gbāable wēnadeɔwa,
i pówena símá,
á kpé pó á bò ń gbè āao,
á e zōle ń guuo,
á pœā vēe pó á bà,
á e à a imio.

12 Asa Dii á tàae zōɔ dō
ń á duuna pó lé víoo.
I gbēmaaɔ wētā,
i to gbēdena fiabo, í aà gbae,
i gí taasideɔne ń ń yá nao.

13 A yái tò laaide dāɔ lé ɔ kpaaŭa tia kéwa,
asa gɔɔe beeo vāie.

14 A wēle à yāmaake,
i ke a vāi no,
ké à e à ku,
Dii Lua Zīgōde ɔ kúánɔ,
lá i o a kúánɔwa.

15 Aɔ za yá vāiu, ɔ ye a maai,
ili yágōgō a zéwa yákpalekēkēi.
Wili dō, Dii Lua Zīgōde a gí Yosefu bui kōnaɔ wēnagwaio.

16 A yái Dii Lua Zīgōde mē,
wa búbuape gāaɔ píi,
waɔ o zékpaɔ guu: Wéee! Wéee!
Wa sēwanaɔ sísi aa ɔɔɔ,
wa o ge'ɔɔɔnaɔne aa búbuape.

17 Búbuapea aɔ ku vēebuɔu píi,
asa Dii mé a pá á bùsua.
Dii mé ò.

18 Waiyoo gbé pó lé Dii gɔɔ nide!
Akea ále Dii gɔɔpi nidei?
Gusia gɔɔe, i ke gupua no.

19 Aɔ de lá gbé lé bàale nòomusue,
ō à gè kpà wài páleawa,
ge lá à gè gè kpéu à ɔnà gíwa,
ō mlē aà sòwae.

* 5:8 Yob 9.9, 38.32

20 Dii gɔɔpiá gusiaε,
i ke gupua no, gusia níiniε.
Baa gupuan beena aɔ v̄io.

21 Ma Dii ma m̄ε,
má za á dikp̄εu, má ḡiε,
má ye á k̄k̄āapiɔ ḡiyāio.

22 Baa tó a sa p̄ó w̄i a p̄ó kát̄εu à tékū òa ní p̄ówentio, má sio.
Baa tó a sáaukpa sa'òà ní p̄ó m̄ekpaaɔ,
má w̄ése mà gwao.†

23 A gomala ní á l̄èsik̄ōf̄io,
má swás̄ε á m̄ɔɔna óio.

24 A to yáz̄ede dagua
lán swa gbakakaawa,
à tó á yākea a zéwa ligua
lán swa p̄ó a í lí baowa.

25 Isailio, i ke m̄ám̄ε a sa'òà
a ma gba p̄ó guwaiwaiu w̄è blao.

26 T̄áa M̄ɔɔku kp̄é á sea
ní saana p̄ó a z̄εò taao.

A dii p̄ó á p̄i áziaepiɔ‡ yái

27 ̄má tó wà táán̄ɔ Damasi baale.
Ma Dii m̄ám̄ε má ò.
Ma t̄ón Lua Z̄iḡōde.

6

Waiyoo Isailio k̄ia namablen̄ɔ

1 Waiyoo á gb̄é p̄ó á kú niēniε Siɔn̄ɔ
ní á gb̄é p̄ó á kú d̄ɔd̄ɔa Samali s̄is̄ip̄ɔleuɔ,
á gb̄é p̄ó á de buiɔ mide k̄iáɔ ū
gb̄é k̄iniɔ w̄é ìɔ d̄ɔáz̄iɔ!

2 A gé Kalen̄ɔ à gwa!

B̄ɔa we í gé Amata m̄εw̄iau,
í gé Gata, Filit̄ε m̄εw̄iau.

An w̄élep̄iɔ maa de w̄éle p̄ó á k̄iáɔ kuulae?
An bùsu z̄ɔɔ de á p̄óae?

3 Lá ále e Lua ìadaawá ḡɔɔ z̄à,
k̄ia p̄ās̄i gb̄āableawá k̄aik̄ù.

4 I w̄úle á wesa swaa liiɔwa,
i ɔli áziau á w̄úlek̄iipiɔwa.
I s̄āneb̄ɔɔ ní ḡáaena m̄ekpaaɔ só.

5 I m̄ɔɔnale lán Davidi l̄ewa,
i l̄è dafu da ní p̄ó'ɔb̄ɔn̄ɔ.

6 I v̄ēemi à a d̄àa b̄ɔ,
i nísi ɔde d̄ɔɔ,

k̄ási ili ɔɔɔ Yosefu buiɔ kaalea yá musuo.

7 A yái tò áɔ ku gb̄é p̄ó wa tárin̄ɔ k̄áauɔ guue,
á lalasi wiɔ i mid̄ε.

† 5:22 Isa 1.11-14 ‡ 5:26 Zin 7.42-43

⁸ Ma Dii Lua Zigõde
ma legbè ní ma kuaò ma mè,
má ye Yakòbu buiò ìlandáa gíyáio,
má za an zegikíio.

Má ní mēwía na ní ibēēone ní ɔzi
ní pò pò kú a guuò píie.

⁹ Baa tó g̃eò g̃ò uae gbēon kwi, aa gagae. ¹⁰ Tó gbé m̀ a dae ge séi, àle b̀ò à gé tes̃iwa, mé à gbé p̀ ul̃ea we là à m̀: Gbēe kunño we l̃e? Ade a wewa: Gbēe ku lao. Ke kíkikili, baa Dii tó, ñsu sio.

¹¹ Asa ma Dii ma yādīle ma m̀,
má ua z̃o wiē kélekele,
mí a néna ke yáiyai.

¹² Wí s̃ó baa gb̃esi musue?
Wí sapa ní zuò wee?

Màa á tò yáze de g̃é sewe ũ,
mé yákea a zéwa g̃é g̃i ũ.

¹³ A p̀ kèna ziblea Lodebaawawa,
a m̀ a Kaanaiũ s̃i ní ázia gb̃aoe.

¹⁴ Ma Dii Lua Zigõde ma m̀:
Isailio, mále tékpa buieu à f̃el̃eáno,
i wét̃eam̃ó za Amata b̀leu e Isida Wisidei.

7

Kwaò

¹ Yá p̀ Dii Lua òl̃m̃een ke: Má è Dii b̀ ní kwaò p̀okeke daaleg̃o, p̀ p̀ wí kpa kíawa kekea gb̃ea. ² Ké kwaò t̀ole p̀o sò píi aa làa, ma m̀: Dii Lua, s̀uuke! Bó Yakòbu buiò e aaò kuòì? Asa aa kè f̃ēēũ. ³ ɔ Dii yápi b̀ a ǹseu à m̀, bee a ke bo.

Té

⁴ Yá p̀ Dii Lua òl̃m̃een ke: Má mà Dii Lua lé me á yákpaleke ní gb̃éó ní téo. Tépi ísia z̃o í bà, ̃ à k̀ Isaili bùsuwa. ⁵ ɔ ma m̀: Dii Lua, n yá na! Tuele! Bó Yakòbu buiò e aaò kuòì? Asa aa kè f̃ēēũ. ⁶ ɔ Dii Lua yápi b̀ a ǹseu à m̀, beepi a ke bo.

P̀susugwab̀

⁷ Yá p̀ a òl̃m̃een ke: Ma Dii è zea bíi s̀su sae, a p̀ s̀susugwab̀ k̃ua. ⁸ ɔ à ma la à m̀: Amosi, bó ní èi? ɔ má wèwà ma m̀, p̀ s̀susugwab̀e. ɔ à m̀:

Gwa, ma p̀ s̀susugwab̀ p̀o ma gbé Isailiowa,
má s̀uuke r̃ino bo.

⁹ Wa Isailio gule s̃i p̀ aa b̀o daaí,
wa Izaaki buiò sa'ok̃iò wíwi.
Má f̃ele Yeloboaũ b̃ewa ní f̃ēdaoe.

Amosi ñ sa'onkia Amaziao

¹⁰ ɔ Beteli sa'onkia Amazia gb̃éó z̃i Isailio kí Yeloboaũwa à m̀: Amosi lé lekpaainzi ní gb̃éó Isaili bùsuu. B̀sudeo aa aà yá f̃ bo. ¹¹ Asa à m̀ wa Yeloboaũ de ní f̃ēdaoe,
wi Isailio k̀k̃ũ ní bùsuu,

wà tár̃ino z̃iz̃o ũe.

¹² ɔ Amazia m̀ ò Amosi e à m̀: Gu'ena, bàasi ñ ta Yuda bùsuu, níò ble ní ānabikek̃eawa we.

¹³ Nsu ea m̀ ānabikek̃ei Beteli la bo, asa sa'ok̃iò p̀ i k̃ia gba gb̃aa ku lae. ¹⁴ ɔ Amosi a z̃ās̃i Amaziawa à m̀: Anabi ge ānabi g̃ali gb̃ēen ma ũ yāa seo. Sādānan ma ũ, kaad̃em̃blea

dóe má dõ. ¹⁵ Sãdãpi guu ò Dii ma seu, a òmee mà ge ãnabikeke a gbé Isailiõne. ¹⁶ Swákpa ñ Dii yãma sa. N m̀e,
 másu ãnabikeke Isailiõ yá musuo,
 másu vãí pó a Izaaki buio le oo.
¹⁷ Ayãmeto Dii m̀e,
 n na a káaluaka wéleu,
 wa n néo dede ní fẽndao gẽeo ní nõeo.
 Wa ba yõ n b̀usuwa,
 wi kpaalekõe.
 Wa Isailiõ kúkú ní b̀usuu
 wà táńńo zĩzoo ũ,
 ní ga luayãdõnsaiõ b̀usuu we.

8

Libe màì kaa gbì guu

¹ Yá pó Dii Lua òbmeen ke: Ma libe màì è ká gbì guu. ² Ǿ Dii ma la à m̀e: Amosi, bó ní èi? Ǿ má wèwà ma m̀e: Libe màì má è ká gbì guu. Ǿ à èa òmee:
 Ma wemà ma gbé Isailiõwae,
 má s̀uuukerĩńo bo.
³ Ma Dii Lua ma m̀e,
 goo bee ma kpé lesia a li óoba ũe,
 geo gõ kpále gupiiu kpènenen.
 Gu a ke kíkikili!
⁴ A yáe bee ma,
 á gbé pó i gbãable taasideõwa,
 i wẽnadeõ midẽ á b̀usuu.
⁵ I me: Mò dafu dikpe a láa wà e wá pówena yía boe ni?
 Goo kpele kámabogoo a gẽ wà e wá dõo wẽi?
 Wá zaa néna dau, wí a õa káfi,
 wá wá kiloõo lile, wíõ gbẽble.
⁶ Wá wẽnadeõ lú ní ánusuo,
 wí taasideõ se zoo ũ,
 ké baa wá kyale fía aai e b̀owẽeo yái.
 Wá pówena yía ní a b̀isaoe.
⁷ Ma Dii Yakõbu buio Lua gawide,
 ma legbè ní ma kuaõ ma m̀e,
 an yãkeae a sãmagu bauo.
⁸ A yái toole a lualua,
 gbé pó kálewàõ i búbuape nípii.
 B̀usu a loo lán Niili í gbakakaawa,
 a ya i ea kpále lán Egipi swapi íwa.
⁹ Ma Dii Lua ma m̀e,
 goo bee má tó íatẽ gẽ kpéu
 goo pó à kà minanguo,
 má tó gu si fáane gbãa zá.
¹⁰ Má á dikpeõ lileé búbuapegõõ ũ,
 á lesiaõ i gõ wẽnaleõ ũ.
 Má tó à zwãnkasaõ kákaála,
 á baade i a mi wa gbáigbai.

Má tó gɔɔpi àɔ de
lán nɛgɔ̃ɛ mɛ̀ndona gaa ɔɔɔwa,
gɔɔpi i midɛ ní pɔsiao.

¹¹ Ma Dii Lua ma mɛ̀,
a gɔɔ lé mɔ́

má tó nɔana ká á bùsuu.
I ke ble ge í nɔana no,
swákpa ma yá ni mé aɔ á de.

¹² Wa bàabāabo ísia baa ní ísia baao,
wa bɛbɛ za gukpɛ e bɛ'aɛ.

Aa kpáleke ma yāmaai,
kási aa mao.

¹³ Gɔɔ bee wɛ̀ndia maaɔ
ní gɔ̃sa gbāaɔ yɛ̀ɛɛ a láa imi yáí.

¹⁴ Gbɛ́ pɔ́ aai legbɛ́ ní Samali táa tóo
ní gbɛ́ pɔ́ aai mɛ́ ní Dā dii kuaoo,
ní gbɛ́ pɔ́ aai mɛ́ ní gea sa'oi Bɛɛsɛba gbāaoo,
aa kpaguaɛ, aa fɛɛ bau lo.

9

Isailio midɛa ní ní sua ní pá ziuo

¹ Ma Dii è zea a gbagbakii saɛ à mɛ̀:
Gbɛ̀pɛɛ misona lé, kpɛɛɛ gí i dee,
ma kpépi i kwe ká gbépiia,
mí gbɛ́ pɔ́ bɔ̀ɔ dɛdɛ ní fɛ̀ndao.
An kee a e bɔ̀ɔ,
baa mɛ̀ndo a e piliao.

² Baa tó aa ɛyò aa tà e bɛdau,
má ɔ̀pɛɛmá weɛ.
Baa tó aa gè za musumusuu,
má ní bua weɛ.

³ Tó aa gè ùɛ Kaameli gbè misonau,
má ní gbɛsɛɛ mà gé mà ní kúkū weɛ.
Tó aa sòɔmɛɛ ísia zíɛ,
má o ísia mlɛɛ aà ní só weɛ.

⁴ Tó an wɛ̀ɛɔ ní kúkū aa tãíno zìzɔ̀ ù,
we má tó wà ní dɛdɛu ní fɛ̀ndao.
Má wéteńzi íadaama yáíɛ,
i ke maakeané yáí no.

⁵ Ma Dii Lua Zígɔ̃de,
mi ɔ̀ká ɔ̀ɔɔɔwa, i yó,
gbɛ́ pɔ́ kú weɔ i búbuapɛ píi.
Mi to bùsu loo
lán Niili í gbakakaawa,
i ɛa kpále lán Egipi swapi íwa.

⁶ Ma a kúkii kè, má dídikɔ̃a musuu,
ma a ɛ kpàɛ dúniawa.
Mi ísia káaa musuu,
mí tó à ma lou ù dúnia guu,
ma tón Dii.

⁷ Ma Dii ma m̀̀, á Isaili, a kemee doũ ní Etiopi.

Lá ma á bóle Egipi,
mi Filiti bóle Keleti,
ma Sili bóle Kiio lé?

⁸ A ma! Ma Dii Lua,
ma wemà á bùsu duundewa
mà á kpalapi midε dúniau,
āma má Yakabu bui kaale míomi.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Má yādile,
mí tó wà Isaili fáfá buipále guu píi
lá wí pówena ká gbaana guu wà fáfāwae,
baa a wén do a léle zíleo.

¹⁰ Duunkena pó kú ma gbé guu,
aai me vāi a sōnzi à gbasá ní leo,
wa ní dede ní fēndao mípi.

¹¹ Goo bee má εa Davidi bezi bo,
mí a gufooo keke.

Má aà ua pó gapi vu,
mí uapi fεle lá a de yāawa,

¹² aai gō Edū bui kōnao vī
ní buipále pó ma tó kúmáó píi.*

Ma Dii pó má yápi ke,
mámε má ò.

¹³ Ma Dii má m̀̀ goo lé mó
ké sàpana aao be pōkekēnao iau,
wàli pótō e vēkekēka ào láa.

Baa gbèsisib vēε ke,
vēε na io di sīsipole píiu.

¹⁴ Má su ní ma gbé Isaili ní pá ziu,
aa εa ní wéle zia kále aa zōleu.

Aali vēebu ke, aai a imi,
aali kaao da, aai a libe ble.

¹⁵ Má Isaili pe ní bùsuu,
gbēe a ní wo bùsu pó má kpámápiu bau lo.
Ma Dii á Lua máme má ò.

* 9:12 Zln 15.16-17

ABADIA

Yá pọ́ kú láε bee guu

Lá nēnaε beeá yá pọ́ Lua ò Eḍṣu (Esau bui) yá musu làasoo pọ́ aa kè Isaili (Esau dāuna Yakubu bui) yá musu yáí. Eḍṣu zṣ́lεa ísida wiside saε geomidokii oi, ̄ aaṓ íbeleεe ní Isaili gṓṓpii. Gṓṓ pọ́ wà zíblè Yuda bùsuwa mé wà Yelusaleū sí, an íbele gè e a léwae. I ke ké aai mo dci ní gbéṓleo ado no, aa ní bùsu saalo sè ní pọ́ ũε, ̄ aa gè Yelusaleūdeṓ pọ́ sèlε.

Wà lápi kè Babilonideṓ Yelusaleū sia gbεa e wàṓ gé Yesu Kilisi ii wè 587. A guu ānabi Abadia ò Eḍṓṓne aa kaale ní Isaili ibεε k̄iniṓ s̄anuε. Beewa à Isaili nòse n̄ininé. Lua mé a yá gbεzā o, a mó yákpalek̄ei ní bui pii!

Yadaa Eḍṓṓla

¹ Yá pọ́ Abadia èn ke:

Yá pọ́ Dii Lua ò Eḍṓṓ* musuε.

Wa baomà à bṓ Dii k̄í,

à gbé z̄i buiṓwa aà oné:

A fele! Wà gé Eḍṓṓwa z̄iu.

² Eḍṓṓ, à ma!

Má tó à ḡṓ k̄pεε buiṓ guuε,
wa sakaágu à ke zài.

³ A k̄amaí mé á s̄as̄a.

A gbé pọ́ a gbε kè á k̄pé ũ

á z̄ṣ́lεu musumusuo,

i o á s̄ṓ guu à mε,

i gbēe e à f̄ṓ á bua à á né z̄íleo.

⁴ Baa ké á da musumusu lán baewa,

mé a á sak̄pε dà saanaṓ s̄ṓṓ,

má á b̄āε za weε.

Ma Dii máme má ò.

⁵ Tó k̄p̄áiṓ mé ḡéázi gwá,

ge tó k̄p̄áiweliweṓ s̄íázi yāa,

pọ́ pọ́ an pṓ dṓwà ̄ aa se adoo lò?

Tó v̄ēk̄ṓz̄z̄ṓnaṓ mò sí á búu s̄ṓ,

v̄ēε k̄ṓna ̄ aa tóéo lò?

Kási á kaaleε.

⁶ Esau buiṓ, wa á pọ́ṓ naaaε míṓ,

wa á àizeε pọ́ ulεaṓ sélε.

⁷ Bui pọ́ an lé douánṓṓ á yá á bùsuu,

gbé pọ́ naánṓṓ á s̄as̄a, aai z̄iblewá,

gbé pọ́ i ṓk̄āaaṓ filifilimbakpaé,

áṓ a yá d̄ṓo.

⁸ Ma Dii ma mē,

má Eḍṓṓ bui ṓnṓnaṓ dεdε gṓṓ bee,

yádṓnae a ḡṓ Esau gbès̄is̄i musuo.

⁹ Gili a ḡē Temani neḡṓnaṓgu,

aa midε nípii Esau gbès̄is̄ideṓ dεdεau.

¹⁰ A ḡṓ ní w̄ío,

* 1:1 Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 25.12-14, 35.1-15, Amṓ 1.11-12, Mal 1.2-5

wi á midε, áo ku lɔo,
yāpāsí pó á kè

á dāuna Yakɔbu buiɔne yái.

¹¹ Ké buipáleɔ lé ní àizεε séle,

ké bui zìlopiɔ gè Yelusaleũ,

aale líkpa a yá musu,

á kú we lá á doũnɔwae.

¹² A maa yāa á dāuna buiɔ gwaa kéé na an wetāgɔɔo.

I kú á pɔ ke na Yudaɔ kaalegɔɔo,

i kú à yamɔsekpa an taasikeapi guuo.

¹³ A maa yāa à si ma gbéɔ wéleu an yā'eapi guuo.

I kú an gwaa kéé na an yā'eapi guuo,

i kú à ní àizεε naaa an yā'eapi guuo,

¹⁴ A maa yāa ào zea zenankpaau an gbé pó lé bàale dea yáio.

I kú à ní gbé pó bɔɔ kúkú à kpámá an wétēagɔɔpio.

¹⁵ Ma fεlea ní bui píio gɔɔ kà kái,

mí kéé lá á kènéwa.

Á yákeao wi á musu.

¹⁶ Lá a imí ma sísi pó a kua adoa musu,

màa bui píi a imi we zesai.

Aa ma pɔkūmabɔɔma ípi gbě,

aai gɔ lán wi ní i yāaowa.

¹⁷ Má gbéɔ suaba Siɔna gbe musu.

Ao de ma pó ũ,

Yakɔbu buiɔ i ea ní pó sí.

¹⁸ Yakɔbu buiɔ aao de lán téwa,

Yosefu buiɔ aao de lán tévuawa,

Esau buiɔ io de lán sè giiwa.

Aa kú Esau buipiɔwae míomiɔ,

an gběe a bɔo.

Ma Dii máme má ò.

¹⁹ Ma gbé pó kú Negεveɔ i gɔ Esau gbèsisiɔ ví,

an gusalaladeɔ i Filitéɔ bùsu sí

ní Eflaiũ bùsuo ní Samali bùsuo.

Bēyāmεε buiɔ sɔ aai gɔ Galada bùsu ví.

²⁰ Isaili zìzɔɔ i gɔ Kanaa bùsu ví e za Salepa,

Yelusaleũ zìzɔ pó kú Sefalaɔ i gɔ Negεve wéleɔ ví.

²¹ Suabanaɔ dεde Siɔna gbèsisiwa,

aai yákpaleke ní Esau gbèsisiɔdeɔ,

kpala i gɔ Diie.

YONASI

Yá pò kú láe bee guu

Anabi pò wèele à gí zíkèi yá pò Lua díléwa lápi a yá dàu a síuwèe. Yonasi lé bàale Luac, ama i keo. Yá pò kè lápi guu ì kángu, mé ì yáadané maamaa.

Anabi Yonasi yákeo lé síanae bókèke: Lua ye Isailiozi rítèe, a ye bui zìlo pò aale aà yádaozie lo. Tó Lua gbéé gbà laai, mé aa aà yámà aa nòselile síana, aà sou ìo maà gòpii à wétèamáné bò a nòseu. Òme dúnia pòpii dii ù ado, atèsa ga ní wènio dòu. Tó à sùuukè ní duunkenao, anabio suli tó à kené ìio.

Bee gbea Yonasi lá yá'iao ní yóo ní sea pò anabi a keo òwèe. Yá beeo pii a fò gbé pò Lua zì dáné le. Ale dadawèe ké Lua lí pàkpa a anabizi gò pò yá yàwà ge gò pò a ku adoo, ge baa tó àle bàale à ta zàzà, asa Lua sou mà à ea yáe bee bókèkè lo: Lua ye gbépiizi, ìli gbèe tēboo.

Yesu Yonasi yá sè à a gaa ní a vuao yádaoné, ò à Ninivadeo nòselilea yá sè a nòselilea dàò gbéoné (Matie 12.38-42).

Yonasi bàalea Diie

¹ Dii yá'ò Amitai* né Yonasiè à mè: ² Fèle gé mēwīa zō Niniva, ní wiidómá, asa an vāikēa ma le. ³ Ò Yonasi bàalè Diie à mipè Taasisiwa. Ké à kà Zope, à gó'ílēna è we, àle gé Taasisi. Ké à fiabò, à síu ní gbé pò lé gé weo. Ale bàale Diie. ⁴ Dii ían gbāa gbāe ísiau, ò zàa'ian pásí fèle ísīaa e gó'ílēna ye wíwii. ⁵ Vía gobónao kù, baade lé wiile a diiwa, ò aa gópi asoò bòbò lé ká íu, gó e yáfūkū. Yonasi sō à pila gè wùle gó kpea, ò à gè ní io. ⁶ Gobónao gbēzō gè aà lè à mè: Bó ì nle o màai? Fèle wiile n diiwa, wiliò dōo tó a wá wegwa wà bò kaale lézì.

⁷ Ò aa òkōe: A mō wà líkpa wà e dō gbé pò gèwázi ní kīsiaeo. Ké aa likpà, ò à Yonasi sè. ⁸ Aa aà là aa mè: Owèe, gbé pò ní de a ù, n gbé pò n gèwázi ní kīsiae taa. Zì kpele ni kei? N bō má ni? Bùsu kpele gbén n ùi? Bui kpelen n ùi? ⁹ A wè má à mè: Èbelun ma ù. Dii Lua Musude pò ísia ní tóleo kè ò mi sísi. ¹⁰ Ò vía gbépio kù, an nisina vù, aa òè: Bó yá ní kè màai? Gbépio dō ké àle bàale Diie, ké a òné beewa yáí. ¹¹ I wetà ní ní zuzuao, ò aa aà là aa mè: Kpelewa wá ke ísia busawèei? ¹² A òné: A ma se à ma zu ísiau, i busaé, asa má dō máme ma gēázi ní zàa'ian gbāae beeo. ¹³ Aa nà góliawa ké aa e bua, ama aai fō, asa í wetà ní ní zuzuaoe. ¹⁴ Ò aa wiilè Diiwa aa mè: N yá na Dii! Nsu wá kaale gbéé bee wēniboa yáio. Dii, nsu wá dile taaedeo ù aà dea yá musuo, asa n n pōeã dàwèe. ¹⁵ Aa Yonasi se zù ísiau, ò ípi pásí kpàle. ¹⁶ Dii gbāa yá gbépio víakù maamaa, ò aa sa'òwà aa lèkèwà.

2

Yonasi wabikēa kpò gbēu

¹ Dii tò kpò gbēne mò Yonasi mò,* ò à kè kpòpi gbēu fāane àaō gwāasín àaō. ² Kua kpòpi gbēu Yonasi wabikè Dii a Luawa à mè:

³ Ma lèzù Diizi ma yooyea guu,

ò a wèa,

kua bēda nōnau ma wiilè,

ò à ma yámà.

⁴ N ma zu ísia í títiu

e za a nōnau,

ísō dèdēa ní ikooa,

* 1:1 2Kia 14.25 * 2:1 Mat 12.40

n idāazĩo t́aa'ò ma mia.
⁵ Ma mè ma yá kú n s̄ou bo,
 kási má ea wesi n kpé pó a kua adoale.
⁶ I ma kũ ma n̄e,
 ísi ma m̄o,
 wáa f̄ia ma mii.
⁷ Ma kpale e gb̄es̄is̄io z̄inau,
 dúnia zé pó w̄ea v̄io t̄amale.
 Ŋ n ma b̄o gb̄áou,
 n ma m̄isi, Dii ma Lua.
⁸ Ké má ye ánuatoi,
 Dii, n yá d̄omaḡu,
 ō ma wabik̄ema,
 à n le za n kpé pó a kua adoau.
⁹ Gb̄é pó lé t́aa gb̄agbāo aa ke báaa v̄io,
¹⁰ āma mapi, má sa'oma ní s̄aukp̄aao,
 má lé pó má k̄ema f̄iabo.
 Dii mé ì ní suaba.
¹¹ Dii yá'ò kp̄opīe, ō à Yonasi p̄isi s̄is̄ia.

3

Yonasi ḡea Niniva

¹ Dii yá ḡen plaade oa Yonasīe guu Dii mè: ² F̄ele ḡé m̄eewia z̄o Niniva, ní yá pó má òne kp̄awakeu. ³ Ŋ Yonasi f̄ele ḡé Niniva lá Dii òewa. Niniva s̄o m̄eewia z̄o maamaa. P̄aa w̄élepīa kà tá ḡo āaõ ũ. ⁴ A ḡé w̄élepīu à t́aa'ò ḡo do, ō à nà kp̄awakeawa à mè: Ḡo bla mé ḡò ké Lua Niniva dúuz̄. ⁵ Ninivadēo Lua yá s̄i, ō aa l̄eye kp̄awak̄è aa zw̄ankasāo k̄akañla, n̄ef̄enen gb̄ez̄o.*

⁶ Ké a bao Niniva k̄ia l̄è, à f̄ele a ḡinaa à a gomusu w̄olo z̄ù, à zw̄ankasa k̄akaala à z̄òle t̄ufuu. ⁷ A mè wà kp̄awake a w̄éleu wà m̄e: Lá kí ní a ìwāo dilen ke: Gb̄enaz̄ināo ní p̄otuōo p̄ii, ble su ḡé ní léuo, aasu imio. ⁸ Gb̄enaz̄ināo ní p̄otuōo aa zw̄ankasa k̄akañla m̄pii, aāo wiile Luawa aāo z̄eaala. Baade b̄o a zé v̄aiu, i òb̄ole ȳap̄asiu. ⁹ Déme ìo d̄ó tó a wá w̄enagwa à a n̄òse suumpa, aà kyàw̄aa l̄aa, wí b̄o kaaleui? ¹⁰ Ké Lua ní ȳakea è, lá aa b̄ò ní zé v̄aiu, à ní w̄enagwà, i to músi pó a d̄ile à kp̄ar̄zi ní le bo.

4

Dii gb̄é w̄enagwaa dadaa Yonasīe

¹ Yápi k̄é Yonasīe ìi maamaa, ō aà p̄o p̄a. ² A wabik̄è Diiwa à mè: N yá na Dii! Mi yápi o za ma bùsuuo lé? Bee yáí ma d̄baa bàalè mále tá Taasisīe fá! Asa má d̄ó ké ní s̄uuu ní s̄osobio v̄i. N p̄o lí pa kp̄aao, ní gb̄eke v̄i z̄o, ni ìadama b̄o n n̄òse.* ³ Tiasa Dii, ma sé, asa ma ga s̄i ma kuawa.† ⁴ Dii òè: A maa n p̄o p̄aè?

⁵ Yonasi b̄ò w̄éleu, à z̄òle a gukpe oi. A ȳaȳaasu d̄ò we, a ku a guu, àle gwa yá pó a w̄élepi le. ⁶ Ŋ Dii tò ladaadaa f̄ele uedà Yonasia, ké aà taasi e lao. Ladaadaapi yá Yonasi p̄o k̄ena maamaa. ⁷ Ké gu d̄ò, ō Lua tò k̄ò mò ladaadaapi z̄ò, ō à giigàga. ⁸ Ké ìat̄e gb̄ak̄ù, Lua b̄ò ní ìan w̄aao gukpe, ō ìat̄e lé aà le a miwa. Aà ȳèèè làa, ō à ga nidè à mè: Ma ga s̄i ma kuawa. ⁹ Ŋ Lua òè: N p̄opaa ladaadaa bee yá musu z̄ev̄ie? Ŋ à mè: A zé v̄i, ma p̄opaa kà à ga imee. ¹⁰ Ŋ Dii òè: Ladaadaa pó ni a taasik̄eo, míme ní tò à b̄òle à gb̄ào, ō n w̄enak̄è. A f̄ele gw̄aasin

* 3:5 Mat 12.41, Luk 11.30, 32 * 4:2 B̄o 34.6 † 4:3 1Kia 19.4

doe, ɔ̀ à mĩdɛ gwãasin do. ¹¹ Mapi sɔ̀, a maa mà wɛnadɔ̀ mɛɛwia zɔ̀ Ninivaɛo lé? An gbé
pó aa ɔ̀plaa dɔ̀kɔ̀e ní zɛɛooɔ̀ dasi dɛ ɔ̀aasɔ̀sɔ̀o lɛɛ basooloa (120.000), mé an pɔ̀tuoo kè zài.

MISE

Yá pò kú láε bee guu

Anabi Mise ku Isaia gɔɔε, à zíkè e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 740 e 700. Lá Isaia kèwa, à yá'ò Yudaɔne gɔɔ pò Asili zígɔɔ lé gbāamɔné.

Mise lezà a gbépiɔwa an bùsu ní ní mεεwiao yá musu, à mè yá pò Isaili bùsu mεεwia Samali lè a ní le sɔε. Wà lèε Samalipiwa e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 721. A mè yá pò a ní lépi de an duunao gbe ũε, atɛsa yázεsai pò di ní guu. A yáò gbèamá Luaε, à yápiɔ gbèa an gbèzɔɔ ní ní gbāadeɔwa, àizεedeɔ ní dɔaanaɔ ní yákpalekenao ní sa'onao. A zɔadò ānabi pò aai gbéɔ sásā ní yá nana oanéoɔwa, asa aali oné aa nòselileo.

Mise gbéɔ gbaa laai guu àle wεεε gbé pò aale a yāmao làasooke, aa zé maa sé, aai zíkε Lua pɔeāwa, aaiɔ kɔ yāma, aaiɔ yekɔi (6.8). A èa Lua a gbéɔ suabaa yá baokpáné ɔ.

Mise lá waaso léε plaɔ yá pélepeleakɔue. Lua mè á yákpaleke ní a gbéɔ, í ní swágaga (1-3, 6.1-7.7), ò à suabaa legbèné ɔ (4-5, 7.8-20), à mè á suɔnɔ ní pá ziu à ní na kía pò a bɔ Davidi bui guue a ɔzi (5.1-4).

Yákpalekea ní Samalideɔ ní Yelusaleudeɔ

¹ Dii yá'ò Mɔleεε gbé Miseε Yudaɔ kíaɔ Yotaũ* ní Aazao† ní Ezekiao‡ gɔɔ. Yá pò ku Samali ní Yelusaleũowa ò Dii òè à mè:

² Bui píi, à swákpa,

dúnia ní gbé pò kú a guuɔ,

à ma yāma ápii.

Dii Lua lé bɔbɔánɔ

za a be pò a kua adoau.

³ Gwa! Dii bò a kúkii,

à pila, àle táa'o dúnia guleɔɔwa.

⁴ Gbèsiɔɔ lé yó aà zíε

lán zɔsa pò kú té saewa.

Aale bàale lán í pò lé pila sìsiwawa,

mé guzuleɔ lé wéaa.

⁵ Bee a ke píi Yakɔbu buiɔ tàae ní Yudaɔ duunao yáie.

Bómε Yakɔbu buiɔ tàae ũi?

An mεεwia Samali táaɔ nolo?

Yudaɔ táagbagbakii kú má ni?

An mεεwia Yelusaleũ nolo?

⁶ Bee yáí má tó Samali gɔ bezia ũ,

io de gu pò wa vébu keu ũ.

Má a gbεɔ kóle guzuleu,

mí a édaalekiiɔ bɔ gupuau.

⁷ Wa a táaɔ wíwi píie,

wi tεsɔ gba pò wà m̀òò ní kpéuɔwa.

Má aà diipiɔ dúuzɔ píie.

Lá wà gbapiɔ káaa káaluao asea ũ,

wa taò à εa gɔ káaluao asea ũ ɔε.

⁸ ɔ Mise mè:

* 1:1 2Kia 15.32 † 1:1 2Kia 16.1 ‡ 1:1 2Kia 18.1

A yáì tò má ́òlò, má búbuape,
máò be búu kyalesai.

Má wiile lán gbēgbonawa,
má ́òlò lán koowa.

⁹ An bọ gǝ̀ b̀̀k̀̀ẁ̀ ̀̀e,
à ma gbé Yudaò lè
e Yelusaleũ bíibòleu.

¹⁰ Asu o Gatadeòneo,
ásu ́òlò Akooo.
A gbeembo b̀̀suu Betafla.

¹¹ Safiideò, à gēzea búu ní wío.
Zaanadeò b̀̀le á gwaio,
Beteslideò lé ́òlò,
aa ní gba zekio.

¹² Malodeò lé k̀̀de aafia'eai,
asa Dii v̄i z̄imáe
e Yelusaleũ bíibòleu.

¹³ Lakisideò, à godò s̀̀̀ne.

Amé á tò Sibnadeò nà duunkewa,
á wéleu ̀̀ Isailio tàækèu káau.

¹⁴ A yáì tò á k̀̀k̀̀wa ní M̀̀lesegatadeò.
Akazibudeò aao de Isailio kíaoe yiongo lébaa ̀̀e.

¹⁵ Malesadeò, Dii a m̀̀wá ní gbāam̀̀edeo,
Isaili beedeò ge gē Adulaũ gbè'eu.

¹⁶ A á mi bo, í a gbáa lé,
à ́òlò á né yenzideò musu.
A á mi ke gbáigbai lán yāamusuwa,
asa wàle ní k̀̀k̀̀ z̄iz̄̀ ̀̀e.

2

Yá p̀̀ a ̀̀de gbāam̀̀edeò le

¹ Waiyoo yābēe lekpaaiṅaò,
gbé p̀̀ aaĩ v̄i làasooke ní lii musuò!
Tó gu d̀̀, aaĩ z̄ikewà,
ké aa a zé v̄i yáì.

² Aaĩ lua buai aa símá,
aaĩ wedeò kpéi aa ke ní p̀̀ ̀̀.

Aaĩ gbāam̀̀ gbéé,
aa aà be ge aà túbi síwà.

³ Ayāmeto ma Dii ma m̀̀:
Má d̄ile mà yáya gbéé beeòwa,
aa e b̀̀uo.
Aa táa'o ní mio daa ía bo,
asa wétēag̀̀e.

⁴ G̀̀ bee wa yāadaĩǹ̀,
an yá i g̀̀ wēnale ̀̀ wa me:
Wà wá ásookè,
wà wá gbéò b̀̀su símá,
wàle wá bugbeò kpaalek̀̀e ní luayád̀̀nsaiò.

⁵ A yáì áo gbēe v̄i Dii gbéò k̀̀k̀̀aaau

à b̀usu kpaale ní gbelaao.

⁶ Anabi egeṅaṅ yāb̀òle aa m̀è:

Wasu ānabikeke yá bee musuo,

wí a wá kũo.

⁷ Yakṅbu buiṅ, màa ále oa?

Dii pṅ ì pa kpaayà?

Aà yākean wea?

Dii m̀è:

Ma yá líṅ maa gbé pṅ ì yāke a zéwaṅo lé?

⁸ I fele ní ma gbéṅ lán ibeṅṅwa,

i gbé pṅ yāe daaṅ ulaṅ símá,

lán gbé pṅ aale su ní zilaṅṅwa.

⁹ I ma gbé ṅṅṅ ya ní be maau,

i ní néṅ kē ma gawiwa ṅṅṅpii.

¹⁰ A fele tá! A zṅlekiin lao.

B̀usue bee gbālè,

à òṅkpà à kaalegyā sè.

¹¹ Tó mṅafilide m̀è eṅtò à m̀è

á àsi maa o v̄e ní w̄eṅ yá musu,

ānabi bee taa gbéṅ beeṅ ìṅ yei.

¹² Yakṅbu buiṅ, má á naaa píie,

má Isaili kṅṅṅ kakṅ.

Má ní k̄aa lán s̄a pṅ kú kaauṅwa,

an dádākekii súu aṅ dṅ ní dasi yáí.

¹³ Gbé pṅ zew̄ṅṅé a dṅaané,

aa bíibṅle gboo, aai bṅleu.

An k̄ia mé a dṅaané,

ma Dii má zemikũṅé.

3

Isaili dṅaanaṅ lelea

¹ ṅ ma ea ma m̀è:

A swákpa á Yakṅbu bui k̄iaṅ,

á Isaili kpalablenṅ!

I kũ àṅ yázede dṅo lé?

² A za maau, á ye v̄āizi,

i ma gbéṅ báa bo,

i ní báasi wolo ní wáwa.

³ I ní mēbaasi só,

i ní báa wolo ní mēwa,

i ní wáṅ wíwi,

i ní ṅòṅ f̀uuke dàau,

i tṅṅṅ ka dṅ'ouu.

⁴ Tó aa wiilèa sa, má wemáo.

Gṅṅ bee má wese mà ní k̄ii gwao

yāvái pṅ aa kè yáí.

⁵ Yá pṅ Dii òṅ ke, à m̀è:

Anabi pṅ aai ma gbéṅ s̄ás̄aṅ,

tó aa pṅ è aa sò,

aaɪ mɛ aafia aɔ ku.
 Tó aai pɔ e aa dà léɛo sɔ̄,
 aaɪ mɛ aa zì sɔuke.
⁶A yáì tò gwāasína a kúlewá,
 wé̄pungu'ea aɔ kuo.
 Gusia a daálaɛ,
 māsokɛa aɔ ku lɔo.
 Iatē a gē ānabipìɔnɛ kpéu,
 fāanɛ aɔ siané.
⁷Wí a gu'enaɔ kú,
 māsokenaɔ gɛɛ a gɔ̄ kpá ní wéi.
 Ampii aa ɔku ní léwa,
 ké máɛ wemáo yáì.

⁸Mapi sɔ̄, gbāa m̀̀a
 Dii Nisína pɔ ũ.
 Yázede d̀̀ɛɛa ní ikoo
 ké mà Yakɔbu buiɔ taaɛɔ oné,
 mà to Isailiɔ ní duuna d̄̄.
⁹A yápi ma á Yakɔbu bui kíaɔ,
 á Isaili kpalablenáɔ!
 A ye yázede giyáio,
 i yá pɔ zɛv̄i fuangbaɛ.
¹⁰I Siɔna káfi ní gbēɛɛao,
 i to Yelusaleũ zɔ̄ɔkũ ní yādɔsaio.
¹¹A kíaɔ ì yágɔ̄gɔ̄ gbagusae yáì,
 a sa'onáɔ ì yādadané ài'ea yáì,
 a ānabiɔ ì māsokɛ ɔa yáì.
 Ǿ aaɪ Dii tó sé aa mɛ:
 Dii kú wá guuo lé?
 Yá a wá leo.
¹²A yáì wa Siɔna sa pa bugbɛ ũɛ,
 Yelusaleũ i gɔ̄ bezia ũ,
 Lua kpé s̄̀s̄̀i i gɔ̄ s̄̀s̄̀i líkpɛde ũ.*

4

Dii gbèsìsì

(Isa 2.1-4)

¹Gɔ̄gbɛzāzì
 gbèsìsì pɔ Dii kpé kuwà
 a gɔ̄ gbèsìsìɔ m̀̀de ũ.
 Wa sɛ lɛs̄̀i dɛ s̄̀s̄̀iɔla,
 bui pii i siu we.
²Buiɔ gé we dasi, aai mɛ:
 A m̀̀ wà dɛdɛ Dii gbèsìsìwa,
 wí gé Yakɔbu buiɔ Lua kpéu,
 i wá da a zéwa, wíɔ bɛu.
 Dii ikoyá a bɔ Siɔna,
 aà yá a bɔ Yelusaleũ.

* **3:12** Zel 26.18

³ A yágõgõ buionε,
 a yãκεκε bùsu zázã pò gbāa vionε,
 aai ní fēndaο gbēgbē aa lile soona ũ,
 aai ní sōnaο lile máaso limibobo ũ.*

Buie a fēnda se a deezio,
 wa zikaa dada lo.†
⁴ Baade a zōle a vēeli
 ní a kaadbenlio gbáu,‡
 gbēe a viadadañzi lo,
 asa Dii Zīgõde lé mé ò.
⁵ Bui píi lo kú ní ní tãa tóo,
 wápio sō, Dii wá Lua tó wáο kuò gōpii.

⁶ Dii mē:
 Goo bee má a gbé tōolenao kãaa,
 má a gbé pò ma ìadamá ma ní yápio naaa.
⁷ Má a gbé pò lé tōlepiao ke ma gbé kōnao ũ,
 má a gbé pò wà tàrino zàpio ke bui gbāa ũ.
 Za gōo bee máo kiblemá
 Siōna gbèsisi musu e gōpii.

⁸ Siōna gbèsisiá ma kpàsa dádākegbaε,
 aà kpala káau a εa suwà,
 wio kible Yelusaleū.

⁹ Bóyái ále búbuapei?
 Ké á kía vío yái yà?
 A ledamade kuo,
 õ wāwā á kú lán ne'iwāwāwaa?

¹⁰ Siōnadeο, à fiaafiaa ní wāwāo
 lán nε pò lé ne'iwa,
 asa á bole á wéle guu
 à kále sēue, í tá Babeli.
 We Dii a á misiu,
 we a á bou á ibεεο zī.

¹¹ Tia kéwa buio kãaaaázi,
 aa mē wa Siōna òokpa,
 wio gwa wàο pōnake.

¹² Aa Dii làasoo dōo,
 aa yá pò àle yá gbadōo,
 asa à ní kãaa lán pò bàaawa pówengbēzeue.

¹³ Siōnadeο, à fεle pōgbē!
 Má tó àò gbāa
 lán zu pò a kóba de mo ũ
 mé a swe de mo gotē ũwaε,
 í bui dasipio úlò.
 A ní pò pò aa è gbēblea guu kpa,
 an àizeεο i gō mapi ma dúnia Dii pò ũ.

¹⁴ Wéle bíideο, à á zīgõo kãaa,
 asa wà koezòáziε.
 Wa Isailio dōaana lé ní goo a γεεwa.

* 4:3 Yoε 4.10 † 4:3 Isa 2.2-4 ‡ 4:4 Zkl 3.10

5

Isailio kía a bɔ Betelēū

¹ Betelēū ɛflata n̄ kēsāa Yuda b̄usu w̄élēɔzi,
 āma n̄ guu gb̄ēe a b̄ou,
 iɔ dem̄ɛɛ Isailio kía ū.*
 Ōm̄e kú za káaukaau,
 aà feleɔ ku à ḡèḡè.

² Ayām̄eto Isailio aao ku vūaaa
 e ḡoo p̄ó n̄e'ina a ḡe n̄épi iò,
 aà gb̄é k̄iniɔ i su n̄ Isailio s̄ānu.

³ A fele n̄ dádāke n̄ Dii gb̄āao
 n̄ Dii a Lua z̄ɔk̄eɔ.
 Aà z̄ɔk̄e a ligua e d̄únia léwa,
 aaiɔ ku niɛ guu.

⁴ Ōm̄e ao de n̄ aafia ū.

Tó Asilio s̄i wá b̄usuu,
 tó aa ɔz̄ɔ wá w̄éle b̄íideɔwa,
 wá tó d̄baana gb̄ēɔn̄ soplao feleñ̄n̄ɔ,
 kíapiɔ ka se swaaɔ.

⁵ Aa kible Asili b̄usuwa n̄ f̄endao,
 aa gb̄āable Niūlodi† b̄usupiwa
 n̄ f̄endao woa a kp̄éu.

Tó Asilio s̄iwágu
 mé aa ɔz̄ɔ wá b̄usuwa,
 kíapi mé a wá b̄o n̄ ɔz̄i.

⁶ Yak̄obu bui k̄ɔnao ku buiɔ guu
 lán f̄ii p̄ó b̄ò Dii k̄ii kpaawa,
 ìli s̄óa gb̄ēnaz̄inazio,
 lán lou'i p̄ó f̄āf̄a s̄ēwawa,
 ìli gb̄ēe d̄āo.

⁷ Yak̄obu bui k̄ɔnao aao ku buiɔ guu,
 b̄usu p̄ó aao ku a guuɔ aao dasi,
 lán n̄òɔmusu kua líkpe n̄òb̄oo guu
 ge n̄òkusi kua s̄ā kaauwa.

Goo p̄ó àle p̄āa,
 ì kusimá à n̄ taitai,
 gb̄ēe ku à n̄ b̄o aà ɔz̄io.

⁸ A ɔloo á ib̄eɛɔla,
 í á w̄èlep̄iɔ d̄ede píi.

⁹ Ma Dii ma m̄è,
 ḡoo bee má á s̄ɔɔ mid̄e á guu,
 mí á s̄́ḡoo w̄íwi.

¹⁰ Má á b̄usu w̄élēɔ d̄ēɔnz̄ɔ,
 mí a zegik̄iɔ kwé.

¹¹ Má á gb̄ēk̄oolek̄enaɔ b̄āde,
 p̄odamadeɔ aao kú á guu loo.

¹² Má táa p̄ó á àò é'e,

* 5:1 Mat 2.6, Z̄aa 7.42 † 5:5 Daa 10.8-11

má gbε pó á pèlε wíwi,
 á kúle á pòkeapionε bo.
 13 Má Asetaati líb wolewolε,
 mí á wéle yaa.
 14 Bui pó aai ma yāmao sō,
 má tōsimá ní pòkūmao ní kyāwāaoε.

6

Dii bɔbɔa ní Isaili

1 A swákpa yá pó Dii òi!
 A mè mà fεε ze,
 mà bɔ ní yáo gbèsisíɔ wáa,
 mà to sísisíɔ ma bɔ ma.
 2 Gbèsisíɔ, à yá pó Dii lé bɔo ma!
 Dúnia zína pó ìɔ ku gɔɔpiio
 à swákpa!
 Asa Dii lé bɔbɔ ní a gbéɔε,
 a yāví ní Isailiɔ.
 3 Ma gbéɔ, bó má kèí?
 Bó má kè a kpasamanɔi?
 A omεε!
 4 Ma á bóle Egipi,*
 ma á bó zɔbleu,
 Ma Mɔizi† zì à dāaaé
 ní Aalonao ní Miliaũ.‡
 5 Vái pó Mɔabuɔ kí Balaki díle à kéé
 ní yá pó Bεɔɔ né Balaaũ§ wèwàò,
 à to à dɔágu ma gbéɔ.
 Ma dāaaé sea za Sitiũ
 e a γε ka Giligali,*
 ké à e ma maakεaɔ dō.
 6 Bó má γε zeò Dii aei?
 Bó má kúleò Lua Musudeei?
 Má γε ze aà ae ní gáae wēdonao yà?
 Má sa pó wí a pó káteu à tékū oowà yà?
 7 A sāsa mèn àaa sɔo si yà,
 ge nísi ta mèn àaasɔsɔo lεε kwi?
 Má a negɔε séia kpá ma tàae fiabobɔ ũ yà?
 Má né pó bò ma pleu kpa ma duuna awakpabɔ ũ yà?
 8 Gbēnazina, wà yá pó maa òne.
 Yá kpele Dii lé gbεamai?
 Yáke a zéwa, níɔ ye gbēkεkεai.
 N nziá busa, ní té Luazi.
 9 A Dii bɔ ma dɔ,
 àle lezu mεεwiadeɔzi.
 Viakεa Diiε mé òno ũ.
 A go pó a á gbē gwa,

* 6:4 Bɔa 12.50-51 † 6:4 Bɔa 4.10-16 ‡ 6:4 Bɔa 15.20 § 6:5 Nao 22.2-24.25 * 6:5 Yoz 3.1-4.19

í Lua pọ̀ dīlẹ̀ yāma.

¹⁰ Ọ̀vāi ku vāikenaᵋ ua e tia
ń zaa mᵋafilide pọ̀ de láaipᵋ ũo.

¹¹ Gbẹ́ pọ̀ kiloo gbẹ́blebᵋ vī
a gbiayᵋbᵋ vāiᵋ kūa,
má aà bᵋ maa nᵋe?

¹² Mᵋᵋwīaᵋ bee ọ̀deᵋ pāsī maamaaᵋ,
mé a gbẹ́ kīniᵋ ì ẹ̀etoto,
mᵋafiliyā mé kú ń léu.

¹³ Ayāmeto ma na á dᵋdᵋawa,
mále á ásooke á duuna yāi.

¹⁴ A pᵋble, kási á káo,
á nᵋse a gᵋ da giie.

A pọ̀ dile kùsūa ũ, a gᵋᵋplakᵋo,
asa má á kùsūapi kpa zīblenaᵋwaᵋ.

¹⁵ A pótᵋ, kási á kᵋkᵋo.

A nīsi kᵋ, kási á a mᵋaokᵋo.
A vᵋᵋ dafu kᵋ, kási á a imio.

¹⁶ A Ọ̀meli† yā'onᵋ kūa
ń Ahabu‡ bᵋdeᵋ yākeᵋo píi,
a ń ọ̀lesè.

A yāi tò má á dúuzᵋ,
mí tó wà á mᵋᵋwiadeᵋ láanike,
í gᵋ bui píie gbẹ́ sᵋsᵋbᵋ ũ.

7

Isaili fᵋlᵋa

¹ Waiyoo mapi!

Má de lán gbẹ́ pọ̀ lé libe
ge vᵋᵋbe kᵋnwᵋwaᵋ.

Vᵋᵋ kᵋ ge kaadᵋᵋn sᵋiá pọ̀ mi a nide ku bo.

² Luayāmanaᵋ làa dúniau,
gbᵋmaaᵋ ku gbᵋnazinaᵋ guu bo.

Ampii aaí gbẹ́ dádā aa de,
baade lé a gbᵋdee wᵋ ń táaluo.

³ Aa vāikᵋa gᵋi vī ọ̀plaa ń zᵋᵋo.

Kía ì pọ̀ gbᵋa,
yákpalekᵋna ì gbagusaᵋsi,
gbāade ì azīa pᵋᵋā dilené,
ampii aaí gbẹ́ wetāᵋ.

⁴ An gbᵋmaaᵋ de lán leaawa,
an dendaeᵋ pāsī de lesikaoa.
An íadamagᵋᵋ pọ̀ ń gudᵋanaᵋ a yā'ò kà,
an bāabāabogᵋᵋ píla se.

⁵ Nsu ñ n gbᵋdee náaikᵋo,
ńsu ñyᵋ daa n kwāasi gāuwao.
Laaika yá pọ̀ ńyᵋ o nᵋe pọ̀ kpá ń kᵋᵋzi.

† 6:16 1Kia 16.21 ‡ 6:16 1Kia 16.29, 21.25-26

6 Nεgõε a a mae kpεbo,
 nenõε a fελε n a dao,
 nɔzãε a bo a zãda kpe,
 gbέ bεdeɔ gõ aà ibεεɔ ũ.*

7 Mapi sõ ma wé aɔ dɔ Diizi,
 má Lua ma Suabanapi dá.
 Ma Lua a ma yãma.

8 Wá ibεεɔ su pɔnakε wá yá musuo.

Baa ké wa lελε, wá fελεε.
 Baa tó wá káleα gusiau,

Dii a gupuwẽε.

9 Lá wa duunakè Diiε,
 àλε a pɔkũma bɔbɔwá

e àɔ gé yásiiwanɔ,

i to yá bɔwanɔ na.

A wá da gupuau,

a wá suaba, wí wésie.

10 Tó wá ibεεɔ è, wí a n kú.

Wá ibεεpiɔ òwẽε yãa

aa mè Dii wá Lua ku máε?

Wa õzõmá lán pèleawa gãαε,

wí wésie.

11 Siɔna bíibogɔɔ a ká,

gɔɔ bee a káleα a yàasa kú.

12 Gɔɔ bee gbέɔ bɔ Asili n Egipi wéλεɔ guu,

aa bɔ za Egipi n Uflatao,

za ísia baale n baalao,

za gbèsisí kpele n kpelao,

aaí mɔ we.

13 Dúnia a gõ yàaa

gbέ pɔ kú a guuɔ yãkeαɔ gbε ũ.

14 Dii, n n gbέɔ dádáke n n gopanao,

n kpàsa sãpiɔ aaiɔ kú n̄t̄εε Kaameli líkpεu,

aaí pɔble Basana n Galadao dádákekli maau lán yãawa.

15 Nyõ yábɔnsαεɔ kené,

lá n kè gɔɔ pɔ n bɔn̄nɔ Egipiwa.

16 Buipáleɔ e,

wí i n kú n nεgõnkeyã musu.

Aa ɔku n léwa,

an swá iɔ ke weũ.

17 Aa búsu ble lán mlēwa,

lán pótãa'onkuawaɔwa.

Aa bɔ n ulεk̄iɔ guu,

aa mɔ Dii wá Luawa n lualuao.

N vía a n kú, sõ i kén̄gu.

18 Lua, déme muaannɔi?

Ni n gbέ k̄ɔnaɔ duuna kémá,

ni sùuukεn̄nɔ n n tãαɔ.

* 7:6 Mat 10.35-36, Luk 12.53

N pɔ líɔ paa gɔɔpiio,
gbɛ̀kɛkɛané mé ì kangu.

¹⁹ Nyɔ̄ ɛa wá wɛ̀nagwa lɔ,
ní ɔ̀zɔ̄ wá yāváiɔ̄wa,

ní wá duuna zu ísia í títiu píi.

²⁰ Nyɔ̄ náaiyá kɛ Yakɔ̄bu buiɔ̄nɛ,
nyɔ̄ gbɛ̀kɛkɛ Ablahaũ buiɔ̄nɛ,

lá ní a lɛgbè̀ wá dezipiɔ̄nɛ za káauwa.

NAUU

Yá pò kú láε bee guu

Láε bee dāa à lélea Asili pò Isailiò lé falubónéò bùsu mēewia Ninivawa yā'ò. Nauū lápi kè e Babiloniò aao gé Niniva dúuzōi e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 612.

Lápi daalea (1.2-8) lé òwèε ké Lua mé iko ví dúnia pópíiwa mé òme a yákpaleke ní dúniao. A gbea (1.9-2.3) lá Lua gbāapi a zíkε bùsuò yá musu Nauū gòò. Niniva a kaale, Yudaò i gō níziá ví. A gbea 1ò (2.4-3.19) Nauū Niniva gbāa pò a ví midεa dāu à síuwèε, àle pónakèò.

Anabipi yá pò àle yá gbāa de Niniva kaalea yáa. Ninivaá mēewia pò íandāa kòue. A gbéòá dàaken lalasideòne. Gbé bee taao kaale píε.

Dii pòpaa Ninivadeòzi

¹ Niniva* yá pò Elekosi gbé Nauū è taalan ke:

² Dii nòse í fεε à tōsimá,
Dii í tōsimá, pòfēden aà ũ,
Dii í tōsi a íβεεòwa,
ìò fēa a wèleozi.

³ Dii pò lí pa kpaao,
a gbāa ví zōò,
ìli tó tàaede bò pāo.

Dii ku zàa'iana ní zàao guu,
luabepuana de aà kèse luutē ũ.

⁴ Í ísia lele, gugii i bò,
ì to swa píi í ba,
Basana ní Kaamelio i gō wēnannò,
Libā bùsu sede lá bòbò i giigaga.

⁵ Gbèsísíò í deede Dii ae,
sìsìò í yó,
dúnia í lualua aà yái,
tòle ní pò pò kuwàò píi.

⁶ Déme a fō gí aà kpēnemuuui?
Déme a fō àò zεa
aà pòkūma pásí bòbòmagòoi?
Aà pòfē í bò lán téwae,
gbesio i wi aà ae.

⁷ Dii maa,
a de mikpakli ũ wétēagòò,
gbé pò nàaàziò ò a ní yá dō.

⁸ A a wèleo midε ní idaaguaò,
a a íβεεpio ya ní kpá gusiau.

⁹ Lé kpele aale kpaai Diizii?
A a midε,
aa wétēamòé gēn plao.

¹⁰ Aa igbē aa ká, aai gō ye leu,
té i kúma míòmiò lán sè giiwa.

¹¹ Niniva gbēε lé lé gia da gbéòwa,

* 1:1 Sof 2.13-15

àɛ lekpaai ní gbéó Diizi.

¹² Ma Dii ma mè:

Baa tó an zígō m̀ò ní dasileu,

wa ní kwéé, aai sãale.

Baa ké ma á swágàga yãa,

má gága ɔo.

¹³ Má zuu pó aa dàé gboo,

má m̀o pó aa kàwá kékè.

¹⁴ Yá pó ma Dii má ò Niniva yá musun ke:

N gbèe a gō n tó aɔ kuwà ɔo.

Má pó ãaɔ ní pó kásaa pó kú n táakpɛuɔ wíwi,

mí mia'ɛ yōne, asa wéle gian n ũ.

2

Ziblea Ninivawa

¹ Baonakpana gwa be sɪsɪ musu,

àɛ aafia kpàwake.*

Yudaɔ, àli á dikpɛɔ ke,

àli lé pó á kè Diiwaɔ fiaboè.

Gbèkaalenapiɔ ɛa lélewá ɔo,

wà ní m̀ide m̀pii.

² Ninivadeɔ, wàɛ m̀o léleiwá.

A á bíi d́a, íɔ zé gwa!

A tepe, í ze gíũgíũ!

³ Dii a ɛa Yakɔbu buiɔ gawi kpámá,

lá Isailipiɔ ví yãawaɛ.

Asa gbèwaanaɔ m̀ò ní bùsu wàaɛ,

aa ní vèebuɔ dè.

⁴ An zígō gbãaɔ sèngbaɔ tã,

nɛgōnapiɔ ula tãa zóizoioɔ daa,

an śgo m̀o lé pípi,

aa ku sɔu guu,

aale ní sōnaɔ gbãɛgbãɛ.

⁵ Aa sɪ wélepi zeau ní ní śgoɔ bàzaao,

aale ke gãaɛ k̀likili.

Aale gè bíoobioo lán sètewa,

aa wãa lán loupilɛawa.

⁶ Wà zígō síanaɔ sɪsɪ,

aale wã, aale kpakpagua,

aa mipè bíiwa ní wãao,

aale ní sèngbaɔ pélépɛɛ.

⁷ Aa bíibɔleɔ wèwè,

gu pó swa pãu wélepi,

aa kibe kwè.

⁸ Wà tã ní Niniva kí nao z̀zo ũ,

aà zɔnɔenaɔ lé ɔɔɔ lán felenguuluɔwa,

aale nízia gbègbè.

⁹ Ninivapi g̀ò lán íkalek̀iwa.

* 2:1 Isa 52.7

A gbéǎ lé gēzεa lán íwa.

Wàλε oné: A ze! A ze!

Ama gbēε i εao.

¹⁰ A ánuṣu séλε! A vua naaa!

Aizεε diuε ní pǎ bεεεdeǎ píi.

¹¹ Wà pǎǎ náaa, wà pǎǎ sèle,

wéλε gǎ da gii.

Sǎ kè gbéǎgu,

an gbázina lé lua,

an me zεa bo,

an baade oosisi.

¹² Nǎmusupio tǎo gè máε?

Nǎmusu néǎ pǎblekǎipi ku má ni?

Nǎmusu sa ní dao io bεβε we yāa,

gbēε yá lí ní néǎ viakūo.

¹³ Nǎmusu sapi nǎ kǎ a néǎne yāa,

à nǎǎ è a naǎne, à mǎmá.

Nǎǎ pǎ a tǎitaiǎ ka aà tǎo pai.

¹⁴ Ma Dii Zigǎde ma mè:

Má fεlennǎ,

má n sǎgoǎ kpasa, a súεε io dǎ,

wi n népio dεδε ní fǎndao.

Má pǎ pǎ ní sǎmáǎ kaale,

wa n zǎnaǎ yá'o ma bo.

3

Waiyoo Niniva

¹ Waiyoo gbēdenaǎ wéλε!

Iio ku gbētaitaisaio.

Mǎafili pǎεwà ní pǎ pǎ wa sǎmáǎ.

² Flà kǎfi ní sǎgo gbá kǎfio ma dǎ!

Sǎǎ lé bàale, an gǎǎ lé víví.

³ Zigǎ sǎdeǎ lé suwà,

an fǎnda wétē lé pipi,

an sǎnaǎ lé teke.

Gbé pǎ wà ní paεpaεǎ dasi,

geǎ gǎ kpále, wa fǎ dǎdǎo.

Wàλε kpakpa geǎla.

⁴ Káaluapi lenakasaané yáie.

Aà kákaa maa, i kpázi,

à buio kǎ zǎbleu ní lenakasaanéo,

à ní òǎkpà a gbēkǎlekεa guu.

⁵ Ma Dii Zigǎde ma mè,

má fεlennǎ,

má n zwāa se kanε n mia,

mí tǎ buio n puizi e,

mí n asii ǎǎ an kíǎne.

⁶ Má n pápa ní pǎ gǎ váio,

mí n ke pǎpǎǎ,

mí tǎ gbépii wεfima.

7 Gbé pọ wesiṅleṅ bàalene
 aai me: Niniva gò da fòii.
 Déme a wēnake a yá musui?
 Má wá nòsenininaṅ euèi?
 8 N maa de Tebesi pọ kále Niili saea yà?
 Swapi í mé kàedài a bíi ũ.
 9 Etiopiṅ ní Egipiṅ mé wélepi wá ũ,
 a gbāa lé vío,
 Putiṅ ní Libiṅ ku a zennodeṅ guue.
 10 Kási wà tà ní Tebesideṅ zìzṅ ũ,
 wà ní néṅ wíwi zékpaṅ guu píie.
 Wà likpà an beedeṅ sea yá musu,
 wà mọkà an gbēzṅwa.
 11 A Ninivadeṅ sṅ,
 ma pọkūmabọma í a zōlewáe,
 í gṅ sāalea,
 íṅ mikpakii wele á ibee yáí.
 12 A zegikiṅ gṅ lán libe pọ mawa.
 Tó wa zìá, aa kwe a blenaṅ.
 13 Gwa! A zìgṅ de lán nṅwa,
 á wéleṅ bíiboleṅ wēa á wèleṅe dàii.
 Té lé kú bọlepiṅ gbāṅwa.
 14 A íṅṅ kále, asa wa á kákae.
 A gē bèleu, í zṅwà!
 A bilikibò, í á bíi gbāa káfi!
 15 Té a gi kúwá we,
 wi á dede ní fēndao.
 Wa á kaale kwasutṅ pọblea ũ.
 A kṅ lán kwaṅwa!
 A gusisi lán kwasutṅwa!
 16 A laatanaṅ dasikù lán saanaṅwa,
 aai gbēble, aai gēzea.
 17 A gudṅanaṅ de lán kwasutṅwa,
 á zìkan dọanaṅ dasi lán kwaṅwa,
 aa kpa bíiwa niēniē.
 Tó íatē bíle, aai gēzea,
 wíliṅ ní tákii dṅo.
 18 Asiliṅ kía,
 n gbéṅ dọanaṅ i'ò,
 n zìgṅ gbēzṅ gága.
 N gbéṅ fáaaa sṅsṅ musu,
 gbēe ku à ní káaao.
 19 Wíwía pọ wà n wiwi eṅ vío,
 n bọpi láaa vío.
 Gbé pọ n bao mà
 ali ọtaale n yá musue,
 asa gbēe i gí n pásí kpálesai mai a mēwao.

ABAKU

Yá pò kú láε bee guu

Lápi lé dēe pò ānabi Abaku kà yāpāsī gōō bōolekewēε. I wēnadō gbēōne, ì vāi pò aai kēō bōné gupuau, ì wiile Luawa a yá musu, ì pōnake tó Lua a wabikea mà. A lápi kē e wàō gé Yesu Kilisi ii wē 700 taawa. Gōō bee Babiloniō gbāa lé káfi mé Isailiō ku bíli guu ní kua zia yá ní kua ní Luaoō yá musu.

Lua yāwē ānabiwa, à yā'òè àà gōō gbēō yá musu ní gbē pò aao ku gōō bee gbēao lo à mē: A Lua náaike, bee mé ì to gbēō aao ku (2.4). A Lua náaike, i mō dōiále (lεε 3).

Yāpāsī gōō gbēō laai ì ta Abaku lá yáwa, ké aa Lua náaike aai sōdile. Lua zina Pōlu waasokè Yesude káauōne à mē luanaaikēapi mé Yesu Kilisi náaikea ũ tia (Lom 1.17, Gal 3.11, Ebe 10.38).

Abaku Lua tàae'ea

¹ Yá pò ānabi Abaku èn kε:

² Mále wiilema à gègè,
níle yāmaao, Dii.

Mále lezunzi yāpāsī yáie,
níle wá suabao.

³ Bóyāi ni to mà vāikea ei?
Akea niō dàakea gwai?
Kaale ní yāpāsīō ku ma ae,
sòle ní yākeleo fēle.

⁴ Bee yái ikoyā gōō plègεεge,
wīli zike yázedewao.
Gbēvāiō ì koezō gbēmaaōzi,
ō wī yázede fuangba.

Dii yázasia Abakuwa

⁵ A buiō gwa à gwa, yá i diwá,
asa mále yāke á gōōε,
tó wa sīuέ, á sio.*

⁶ A gwa! Mále tékpa Kaladeōgu.†
Bui pásī nōnwāadepiō lé li dúniaa píi,
aale zōlekli pò de ní pò ũōō símá.

⁷ Aai to vīa ní kú,
sō ì kē gbēōgu.

Aali ikoyādao,
aai nízi se lesi.

⁸ An sōō wāa de gbeaanaa,
an pásī de àwalewan oosielea.

An sōdeō bō būsū zāzāu,
an sōō lé bàale bíōōō,
aai kúu'o su pò léi.

⁹ Ampii aai ze ní pásīō,
aai su sānusānu lán guwaiwai íanawa,

* 1:5 Zln 13.41 † 1:6 2Kia 24.2

aaĩ zìzɔɔ naaa lán bùsu'ũfãawa.

¹⁰ Aaĩ kíaɔ ke pɔɔpɔɔ,

aaĩ gbãadeɔ yáalɔ,

aaĩ wéle bíideɔ àlafikε,

aaĩ bùsu kãaa bíizi aa sí.

¹¹ Aaĩ gē gé ae lán íanawa.

Tãaedeɔne, an gbãa mé ní lua ũ.

Abaku εa Lua tàae'ea

¹² Dii, ní kú za káaukaauε,

ma Lua pɔ n kua adoa, wá gao.

Dii, n buipi díle yákpalekeawano yáíε,

ma gbesi, n buipi zèdɔ wá totoa yáíε.

¹³ N kua adoa, n gē wesia vãileα,

nyɔ fɔ yãvãikeα gwao.

Bóyãi niɔ bɔnkpedeɔ gwa ní wéoi?

Tó gbẽvãio lé gbẽmaaɔ mɔmɔ,

bóyãi niɔ nílei?

¹⁴ N gbẽnazina kè lán ísia kpɔɔwa,

lán pɔ kelena pɔ aa kía vɔɔwa.

¹⁵ Ibεεɔ ì ní kú ní kokoao,

aaĩ ní gá ní bɔ.

Aaĩ ní kú ní sɔɔ,

aaĩ ní naaa ní ní táaluɔ,

ɔ aaĩ pɔnakε, aaĩɔ yáalɔ.

¹⁶ A yáí tò aaĩ esεke táaluwa,

aaĩ tulaletikateα sɔε,

asa beeɔ mé tò aa ku nama guu,

aaĩ pɔ níside ble.

¹⁷ Aaɔ kpɔ bɔle ní táaluu gɔɔpii yã?

Aaɔ buiɔ dede ní wegwasai láasai yã?

2

Dii yázasia Abakuwa

¹ Má ze ma gudɔakii,

má tepe bíiwa,

má itēke mà gwa lá asu omεε,

lá a a tàae pɔ mále e yázasia.

² Ǿ Dii òmεε à mè:

Yá pɔ ní è dalau,

kē gbè pèpεεwa wásawasa,

ké kyokεna e ke ní wãao.

³ Asa yápi gɔɔ dilεεε,

yápi lé a kegɔɔ yá, a gí keio.

Baa tó a gɔɔ lé gēgē, nyɔ dá,

gɔɔpi a ká, wa sɔ̀dɔ.

⁴ Gwa! Gbé pɔ a nòse maaɔ a fu,

ãma gbé maa aɔ ku

ma náai pọ̀ àlẹ̀ kẹ̀ yáí.*

⁵ Aizεε náai v̄io,
yò̀de s̄o lío daa doũo.
A asia v̄i lán bεdawaε,
ìli káọ, a de lán gawa.

I buio kãaaazi,
ì bùsu píi gbéọ̀ kúkú zìzọ̀ ù.

⁶ Aà yá a ḡo ní baadeε yãa ù,
aa aà àlafikε aa aà láanikε aa me:
Waiyoo n gbé pọ̀ ni d̄ao pọ̀ kãaa nziaε,
ni nzia dile gbia gbé b̄oó'imia yá musu.

⁷ N fiadeo felenn̄o kándoe,
aa vu iu, ní ḡo ní lualuao,
ní ḡo ní gbãablema ài ù.

⁸ Lá bui pọ̀ n ní p̄oó simá yãao dasi,
an k̄onāo n p̄oó sima sa s̄oε,
asa n gbéọ̀ dèdε, n bùsuo kàale
ní wélēo ní gbé pọ̀ kúuo píie.

⁹ Waiyoo n gbé pọ̀ ni n ua káfi ní ài v̄aio,
ni n sakpepi da musu,
ké músi su n leo yáí.

¹⁰ N lekpaaf̄ gbēdεdea dasi yáí,
ō n widà n uawa,
ńyō wēni kẹ̀ lo.

¹¹ N kpé gbεo mé aa wiidōma,
a zao i yápi zásimá.

¹² Waiyoo n gbé pọ̀ ni wéle kú ní gbēdeao,
ni mεεwia kále ní d̄idiinkeao.

¹³ Gbēnazināo isimagakpaa gbε a ḡo yaa ùε,
buió ì ńzla kpasa p̄aε.

Dii Ziḡo de mé dile màao lò?

¹⁴ Asa Dii gawi d̄oa a li dúniaaε,
lá í ì dagua ísiaiwa.†

¹⁵ Waiyoo n gbé pọ̀ ni íkaka n gbédeε̄ne,
ni naenaεmá e ípi gε z̄ōleomá,
ké ñ e wéte an puizii yáí.

¹⁶ Wí mé a n kú, i kẹ̀ gawi no.
Imi, asa wa n puizi e s̄oε.
Imibo pọ̀ kú Dii ọ̀z̄i lé suma,
wí i ḡo n gawi gbεu.

¹⁷ Yáp̄así pọ̀ ní kè Libã a kúlemaε,
n n̄ōb̄ōo kaalea yá a s̄o kēngu.
Asa n gbéọ̀ dèdε, n bùsuo ọ̀kp̄aε,
n wélēo ní gbé pọ̀ kúuo kàale píi.

¹⁸ Bó ài táao v̄ii? Gbēnazina mé à.
Bó ài pọ̀ kásaa pọ̀ aaf̄ ní da εeupio v̄ii?
Gbé pọ̀ kè ì a p̄kεa náaike,

* 2:4 Lom 1.17, Gal 3.11, Ebe 10.38 † 2:14 Isa 11.9

ì táa pọ́ lí fṣ̄ yā'òopio kẹ.
 19 Waiyoo n gbé pọ́ ni o líe
 àà yāmama,
 ge ni o gbè wēnisaie àò ku.
 A fṣ̄ dṣ̄aanṣ̄e?
 Wà vua ge ánuṣu'i lèwà,
 kási wēni ku a guuo.
 20 Dii ku a bẹ pọ́ a kua adoau.
 Dúnia gbépii à kẹ kílíkíli àà aẹ.

3

Abaku wabikεa

1 Anabi Abaku wabikεa.
 2 Dii, ma n bao mà,
 Dii, n yākeṣ̄o tò má n vīa vī.
 Eṣ̄a yá bee taṣ̄o kẹ wá gṣ̄o,
 ní tó wà dṣ̄o wá gṣ̄o.
 Tó wá wεgwaa dṣ̄ngu n pṣ̄kūmagṣ̄o.
 3 Lua a bṣ̄o Temani,
 Kuaadoade a bṣ̄o Palana gbèsíṣí musu.
 Aà gawi a kúle luabεa,
 àà táasileṣ̄a a dúnia pa.
 4 Aà tekεa ṣ̄o de lán íatē bilεawa,
 gupua a pípi àà gbàtēṣ̄e ní gbàtēṣ̄eṣ̄o,
 we àà gbāa ulεau.
 5 Gagyā bẹ àà aẹ,
 tēlepíṣ̄o bẹ àà iau.
 6 Tó à zè, dúnia ì zāampapa,
 tó à wetèi, buio ì kẹ gāsí.
 Gbèsíṣí zio kwè,
 síṣí pọ́ kú za káauṣ̄o gbòo.
 I yāke lá a kè káaukaauwa.
 7 Ma Kusā zwāakpεṣ̄o è,
 wàle taasikεu,
 ma Madiá bùsu zwāakpεṣ̄o è,
 gili gèńgu we.
 8 Dii, n pṣ̄o pà swaṣ̄zi yā?
 N za fṣ̄e swa'ṣ̄naṣ̄zi nṣ̄e?
 Ké ní di n sṣ̄o kpε ní n ziblesṣ̄goṣ̄o,
 n mε fṣ̄e ísiazi yā?
 9 N n sá bṣ̄o a bṣ̄oṣ̄u,
 n mè wà mó ní kaṣ̄o,
 ṣ̄o n dúnia pàapaa ní swaṣ̄o.
 10 Gbèsíṣíṣ̄o n e, aalε kṣ̄oṣ̄e,
 í dàgua, àle gṣ̄e,
 ísi kṣ̄ofi dṣ̄o,
 a ikooṣ̄o lé fele musu.
 11 Íatē ní mṣ̄vuaṣ̄o zè gudoṣ̄u musumus̄u

n ka pɔ́ lé gẽ fioo tɛkɛa yáí
 ní n sɔ́na pípia yáo.

¹² Nlɛ tavaavaa'o dúniaw ní pɔ́kúmao,
 nílɛ buiɔ gbẽ ní kyàwáao.

¹³ N bɔ́ n mɔ́ n gbéɔ́ boi,
 n mɔ́ kía pɔ́ ní kpà suabai.
 N gbẽvái mi wí,

n pɔ́ p̄liwà à ḡs̄ láilai.

¹⁴ Ké aà z̄iḡs̄ s̄iwázi wá f̄ãai,
 aalɛ pɔ́nakɛ ȳɛɛsaide pɔ́ ulɛaɔ blea yá musu,
 ɔ́ n ní d̄ɔ́aana mi f̄s̄ ní az̄ia s̄ɔ́nao.

¹⁵ N ɔ́z̄s̄ ísiawa ní n s̄óɔ,
 n í z̄s̄pi yà.

¹⁶ Ké ma a baomà, s̄ k̄ɛmagu,
 a k̄ɔ́fi ma lébaa d̄ɛɛ, ma wá ḡà,
 málɛ lualua ma zɛgbɛu.

Má mɛna màɔ ḡɔɔ pɔ́ wa yáya gbé pɔ́ lèlɛwáɔwa dá.

¹⁷ Baa tó kaadɔ́ena i nɛsoe kɛo,
 mé v̄ɛliɔ i n̄'io,
 baa tó ku i b̄oɔ,
 mé buap̄ɔ́ɔ i kɛo,
 baa tó s̄ãɔ ku kaau lɔɔ,
 mé zuɔ làa kpásau,

¹⁸ ní beeo ma pɔ́ aɔ na Diiwae,
 má pɔ́nakɛ ní Lua ma Suabanao.

¹⁹ Dii Lua mé ma gbãa ũ,
 ï ma wá nakú lán tuewa,*
 ï to màɔ bɛ guleɔ́wa.

* 3:19 2Sam 22.34, Soú 18.33

SOFONI

Yá pò kú láε bee guu

Anabi Sofoni yáε bee ò e ānabi Abaku àò gé ānabikεkεi, à kà wè 700 taawa e wàò gé Yesu Kilisi ii. Goo pò à yápi ò Kí Yosia i lousisiyā dafu zékale a lào (2 Kíao 23.1-28) mé Yudaò bùsu ku kai lézi goo beε. Anabipi yázāsi gbé pò aale làasookε wàε mε: Lua bàa gi kúwanò yà mooo? A lá Lua a mò yáo gógō taaò oné: A mò yákpalekε ní Yudaò ní Yelusaleūdeò (1.1-2.3), i buipāle pò an bùsu liaa Yudaòziò midε (2.4-15), i εa su ní Yelusaleūo a pa ziu. A a gbéò vāi kémá, i ní nòse lilené ní dúnia gbépii pòo (3.1-20).

Sofoni mè lò Lua gbéò fō ní Luapi nama ma gbé pò anzia yá lé dāanéo kaalesaio. Ama a laaidò nòsedoudeò ní wēnadeòwa. (2.3, 3.12).

Dii yákpalekεa ní dúniao

¹ Dii yā'ò Kusi né Sofonie goo pò Amò né Yosia* de Yudaò kía ũ. Sofonipiá Gedalia tōūnaε, Amalia síwenaε, Ezekia sōkpaεε.

² Má pōpii waa tōlewa.

Ma Dii māmε má ò.

³ Má gbēnazinaò ní nòbòò waa píie,
má bāò ní kpòò waa píie.

Má vāikεnaò fu,
mí gbēnazinaò kaale tōle.

Ma Dii māmε má ò.

⁴ Má oloo Yudaò ní Yelusaleūdeola píie.

Má gue bee zō Baali gbàgbana pò gōòne,
mí guleśi sa'onao ní tāa sa'onao tó bāde,

⁵ gbé pò aai kúle musupòòne kpé musuo

ní gbé pò aai kúlemεε

aai legbē ní ma tóo,

aai εa gbē ní tāa Mòlòkuoò,

⁶ gbé pò pòòbòzākè aai temazi lóò.

Aali ma kíi wεεε aa yāgbεaao.

⁷ A kε kílíkili Dii Lua aε,

asa Dii goo káikū.

A sa'obò díle Yudaò ũ,

à gbābò gbé pò à ní sisìòne.

⁸ Ma gbagbagòzi

má ìada kíaò ní kíanεowa

ní gbé pò buipāle pòkasa daao píi.

⁹ Goo bee má ìada

gbé pò aai vīvī kpεεε bèεowa,

gbé pò aai ní dii kpé pa

ní yāpāsio ní mōafilioò.

¹⁰ Ma Dii ma mē,

goo pi zī wa ó gbāa dò Kpò Bòleu,

* 1:1 2Kia 22.1

Fáani dafu a wā n wiio,
mé wa zɔa zɔɔ ma gbèsísíɔ musu.

¹¹ Elefāanideɔ, à wiipe,
asa laatanaɔ midε píie,
mé ɔde gbāngbooɔ kaale míɔmíɔe.

¹² Zibeezǐ má Yelusaleũ keele n filiaɔ,
mí ɪada gbé pɔ kálea we
lán wē pɔ kú n a gbɔɔwa.

Gbépiɔ ì o n sɔ guu aa me
má yāe keo, a maa ge a vāin nò.

¹³ Wa n àizεεɔ naaa,
an beo i gɔ yāaa.

Aa bekpakpa,
kási aa e zɔleuo,
aa vēeli pépe,
kási aa e a imio.

¹⁴ Dii gɔɔ zɔɔ káikù,
A kà kái, àle ká n bao.
Dii gɔɔ zɔa aɔ dɔ wēnanno,
baa negɔna a wiipe.

¹⁵ Gɔɔpiá kpēnemuugɔɔe,
taasi n yeelao gɔɔe lo.
Músi n gudεao gɔɔe,
gubeebee gɔɔe, gu a siakù,
lou guduuduu gɔɔe.

¹⁶ Zibeezǐ kàae'ɔ n zikawiiɔ aɔ dɔ
wēle bíideɔ n bíipi gulešɔu.

¹⁷ Má gbēnazinaɔ da taasiu,
aai táa'o lán vɪaɔwa,
asa aa duunakèmeεε.
Wa n au daada lán íwa,
an geɔ aɔ kpálea lán bisawa.

¹⁸ An ánuɔ ge an vua a fɔ n bo
Dii kpēnemuugɔɔpi zǐo.
Aà zafēa té a kú dúniawa píie,
a gbé pɔ kú a guuɔ midε kándo.

2

¹ Gbēnazin wisaideɔ,
à káaa, í lekpaai

² e gɔɔdileapi aɔ gé kái,
e Dii pɔkúma zɔɔ aɔ gé á lei,
e Dii pɔkúma gɔɔ aɔ mɔwá,
asa gɔɔpi a su lán ése úawaε.

³ A nòseɔduɔde pɔ i Dii yāmaɔ,
à aà kíi weele,
à weele aɔ maa, á nòse iɔ doũ.
Bee a gí á boi Dii pɔkúmagɔɔa?

Yá pɔ a Filitēɔ le

⁴ Gazadeɔ pākpa n wēlei,

Asekeloni a gɔ̃ bezia ũ.
 Wa Asedodadeɔ ya fãane,
 wa Ekelonideɔ wo ní be.
 5 Waiyoo á Keleti bui pɔ́ á kú ísialeɔ!
 Dii yá pɔ́ a á le òé.
 A Kanaa pɔ́ á kú Filitē b̀̀usuɔ,
 Dii m̀̀e á á kaale, á gb̃e a g̃o.
 6 Isiale b̀̀supi a g̃o dádákek̃i ũ,
 wek̃i sádánaɔ kálee, aai kaaɔ dada.
 7 Yuda k̃naɔ g̃o b̀̀supi ví,
 aame aa pɔ́ dádákeu,
 aai wúle Asekeloni kpéɔ guu oosi.
 Dii ní Lua a ɔliañzi,
 a suñno ní pá ziu.

Yá pɔ́ a Mɔabuɔ ní Amɔniɔ le

8 Má mà Mɔabuɔ ma gb̃é s̃s̃s̃,
 Amɔniɔ ní tob̃es̃i,
 aa kuab̃imá ní b̀̀su yá musu.
 9 A yái ma Dii Zíg̃de Isailiɔ Lua,
 má ò ní ma kuao ma m̀̀e
 Mɔabuɔ g̃o lán Sɔd̃ũdeɔwa,
 Amɔniɔ s̃o lán Gɔm̃ɔdeɔwa.*
 An b̀̀su a s̃e ṽi b̃le,
 è wiside aɔ diu.
 Aɔ de guyaaa ũ g̃ɔpiie.
 Ma gb̃é pɔ́ g̃̃o ní p̃ɔɔ naaa,
 bui pɔ́ má s̃e k̃naɔ g̃o ní b̀̀su ví.
 10 Buipiɔ yápi e ní ìand̃aa gb̃e ũ,
 asa ma Dii Zíg̃de, aa ma gb̃é s̃s̃s̃,
 aa kuab̃imáe,
 11 Dii a to s̃o k̃éngu
 g̃ɔ pɔ́ a to d̃únia diiɔ s̃aale pii.
 B̀̀su pii gb̃é i kúleè,
 baade a b̀̀suu.

Yá pɔ́ a Etiopiɔ ní Asiliɔ le

12 Etiopiɔ s̃o, Dii a f̃enda t̃wá.
 13 A ɔloo gugb̃antoodeɔla,
 i Asiliɔ d̃ɔɔmpa.
 Niniva a g̃o bezia ũ gii lán guwaiwaiwa.
 14 S̃esao ño bui pii aao wúle we,
 gáuo ní kp̃ob̃'ileñaɔ pépe a gb̃èpeleɔwa.
 An wii aɔ d̃o fenentiɔ guu,
 kpéɔ zé a káka ní g̃i wíwiaɔ,
 a zaliɔ b̃o gupuau.
 15 W̃éle p̃ɔnade pɔ́ a gb̃é kálea d̃ɔɔan we.
 Aa ò ní s̃u aa m̀̀e,
 ní w̃éle s̃a ví guei bo.

* 2:9 Daa 19.24

Gwa! A g̃ s̃k̃ngu p̃ó ũe,
wàì t̃ò ũ.
Gb̃é p̃ó lé d̃òì swed̃wà
ń òk̃ea yàayaa.

3

Yelusaleu

¹ Waiyoo m̃eewia gb̃aam̃edeo!

A gb̃é swá gb̃aa mé aa gb̃álea.

² Aali gb̃e yá sio,

aali ledama mao.

Aa Dii náai ṽio,

aali s̃ó ñ Luazio.

³ M̃eewiapi kíao de

lán ñòmusu f̃eawa,

a yãg̃g̃nao de lán àwalewan

oosiele p̃ó aali p̃oe to gu d̃òwàowa.

⁴ A ãnabiá yãb̃lenaone,

náaisaideone.

A sa'ona ì Dii p̃ó gb̃ale,

aaì aà ikoyã òk̃pa.

⁵ Dii ku w̃élepi guu,

a maa, ìli ṽaiko.

Lá gu lé d̃ò ì yázede dané,

ìli fu bauo.

N beeo d̃òsaideo lío wí d̃ò.

⁶ Ma buieo b̃adè,

ma ñ b̃ii guleño delempà.

Má tò an w̃éle g̃ò beziao ũ,

w̃li a z̃ekpaao se lo.

Wa ku we lo, baa do.

⁷ Ma m̃e Yelusaleudeo ma ṽia ṽi,

aa ma ledama sio lé?

Tó m̃aa no, má ñ m̃eewia dúuz̃o

ń yá p̃ó má d̃ile mà m̃òò pii.

N beeo an m̃e w̃à ñ yãd̃osaik̃eao.

⁸ Ma Dii ma m̃e, à s̃amazi

e g̃o p̃ó má f̃ele b̃ob̃ño.

Asa má d̃ile mà buio k̃aaa,

mà bùsu pii gb̃é naaa,

mí a p̃okp̃ene b̃ob̃m̃a,

baa ma p̃ok̃uma p̃ási pii.

Ma zaf̃ea té i k̃ú d̃úniawa pii.

⁹ Bee gb̃ea má gb̃ab̃o gb̃é lé,

ké amp̃ii aa ma sísi,

aaì z̃oblem̃e ñ ledoũo.

¹⁰ Za Etiopi swao baale

ma sí sina p̃ó f̃aaaao m̃om̃e ñ gba.

¹¹ Goo bee wí a á kú

t̃aae p̃ó á k̃em̃e yão yá musuo,

asa íandãna pɔ aai nɔzia se lesiɔ
 ɔ má n bɔle á wéleε bee guu.

A ázia se lesi ma gbèsiɔ
 pɔ a kua adoa musu bo.

¹² Má taasideɔ n wɛnadeɔ to wéleε bee guu,
 gbé pɔ aai namaziɔ.

¹³ Isaili kɔnapio gbéɔ wetã bo,
 aa gbéɔ sásão,

mé wa εε ma dɔ n léuo.*

Aali pɔble, aali wúle,
 gbèe yá a n viakũo.

¹⁴ Siɔnadeɔ, à gulake!

Isaili, à kũkuake!

Yelusaleũdeɔ, à wiile n pɔnao!

¹⁵ Dii á bɔ yákpaleu,

a tò á wèleɔ kpekpa.

Dii á Isaili kía kú á guu,

áɔ yãe vía ví bo.

¹⁶ Gɔɔbeezi wa me:

Yelusaleũdeɔ, ásu to vía á kũo,

Siɔnadeɔ, á ɔ su gɔ dɔlɔbo.

¹⁷ Dii á Lua kú á guu

gɔsa pɔ i n suaba ũ.

A koo pũna á yá musu n pɔnao,

a á gba wɛni dafu a yeaázi guu.

A pɔnake á yá musu n gulakeao,

¹⁸ lá wí ke dikpeɔɔwa.

Ma Dii ma mɛ, má á aso pilaé,

má á bɔ sɔsɔau.

¹⁹ Gɔɔ bee má yáke

gbé pɔ gbãamɔéɔne.

Má á gbé tɔɔlɛnaɔ misi,

má á gbé pɔ wà n yáɔ kãaa.

Bũsu pɔ wà widauwáɔ guu píi,

má á tɔbɔu, má á kpela.

²⁰ Zibeezi má á kãaa,

gɔɔbeezi má suáɔ, mí á tɔbɔ.

Má á kpela dũnia gbépii wáa,

má suáɔ á pá ziu, á wesie.

* 3:13 Zia 14.5

AGE

Yá pò kú láε bee guu

Anabi Age yáε bee ò Lua kpé keke dɔa Yelusaleŭ yá musu Yudaɔ sua ní Babiloni zɔbleo gbεε. Lua yápiɔ dàè, ɔ a ò e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 520.

A kù Yuda pò aa bò zɔbleu séiaɔ Lua kpé pò Babiloni wíwi wè 587 guu keke wà dɔe, ɔ an kúsu kwè g̃ɔg̃ɔ. Ayámeto ánabi náe dɔaanaɔwa aa ɔkpa zípiwa, ɔ aa ɔkpàwà wè 520 guu. Age tekpañgu à mè taasi pò aale ke ní ní bua pò kesaiò bò an Lua kpé kekesai kíε (1.1-14). A mè Lua kpé dafu gawi aɔ de a káau pò ɔkpà pòla (2.1-9) mé a dɔa a to gbási pò kú ní guu láa ní taasi pò Lua gbéɔ lé keo (2.10-20). Bee gbεa Lua zia maa legbè dɔaana Zolobabeli Davidi bui pò á sèε (2.20-23).

Lua gbé pò aa sù ní zɔbleo dafu wé aɔ dɔa Lua kpé pò a gawi aɔ de a káauai ní Lua zíkεna pò Lua sè àε mó dɔinleo. Bee yáí ánabi Age ledá gbéɔwa aa ní làasooɔ lilé, aai laaidɔ zíwa yá dafu pò Lua lé kené yáí.

Yudaɔ Lua kpé dɔa

¹ Kí Daliusi kpalablea wè plaade guu,* a mɔ soolode gɔɔ séia zí, Dii yá'ò ánabi Ageε,† ɔ a ò bùsu gbáade Zolobabeli, Salatieli néε ní sa'onkia Yesua, Yozada néo‡ à mè: ² Ma Dii Zigɔde ma mè, á gbéε lé me kpedɔamεε gɔɔ i ka yáao.

³ Dii yá èa dède ánabi Agewa lɔ à mè: ⁴ A kua á kpé keke wásawasao guu gɔɔ pò ma kpé g̃ɔ kpezí ũ maan wea? ⁵ Ma Dii Zigɔde ma mè, à làasooke á yákeɔwa à gwa. ⁶ A pòtò maamaa, i ne'ie bílao. I pòble, ili káo. I imi, ili ká à á deo. I pòkasa da, ili íanakué. I ɔa séle, kási á bòɔ lɔ f̃sae.

⁷ Ma Dii Zigɔde ma mè: A làasooke á yákeɔwa à gwa. ⁸ A gbèsisikù à su ní lío, í kpépi dɔ, ma pò i kewà na, mí tɔbɔ. Ma Dii máme má ò. ⁹ A wé dɔi à pò e zɔɔ, i e bílao. Pò pò a suò be, má tò à gè ní íanao. Bóyái ni? Ma Dii Zigɔde máme mále á la. Ké á baade lé laaidɔ a kpéwa, mé ma kpé kú kpezí ũ yáie. ¹⁰ A yápi mé tò luabe gí m̀sepisii, ɔ tɔle gí blekei. ¹¹ Ma iminapi sisi bua ní sisiɔwa p̀wena ní ṽεeo ní n̄isio yá musu ní pò pò í bole tɔlewaɔ pii ní gbēnazinaɔ ní p̀tuoo ní zí pò ále keo pii.

¹² ɔ Salatieli né Zolobabeli ní sa'onkia Yesua, Yozada néo ní gbé k̄napiɔ pii Dii ní Lua yá pò ánabi Age òpi mà, asa Dii an Lua mé aà zí. Gbéɔ Dii vía ví. ¹³ ɔ Dii zina Age lé pò Dii díleε bee òné à mè: Dii mè á kúánɔ. ¹⁴ ɔ Dii tekpa Yuda bùsu gbáade Zolobabeligu ní sa'onkia Yesua ní gbé k̄napiɔ pii, ɔ aa mò nà Dii Zigɔde ní Lua kpé zíwa ¹⁵ kí Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mɔ soolode gɔɔ baasɔ m̀ndosaidezi.

2

Kpé dafu gawi

¹ Mɔ soplade gɔɔ bao ní m̀ndooode zí Dii yá'ò ánabi Ageε à mè: ² Yá'o Yuda bùsu gbáade Zolobabelie ní sa'onkia Yesua ní gbé k̄napiɔ pii, n̄ ní la n̄ me: ³ A déme kú tia a ma kpé d̄s ní a gawi káauoi?* A tia p̀ε bee déε kpelewai? A ea guu a déε p̀ε ũo yá? ⁴ Ma Dii má ò Zolobabelie, s̄dile! Má ò sa'onkia Yesuae, s̄dile! Má ò bùsu gbé k̄niɔne pii, à s̄dile! Ma Dii máme má ò. A zípi ke, asa má kúánɔ. Ma Dii Zigɔde máme má ò. ⁵ Lé pò má gbéé á bɔa Egipi gɔɔn we. Ma Nisina gi kúánɔε, ásu víakeo. ⁶ Ma Dii Zigɔde ma mè, à g̃ɔ yɔɔ ké mà

* 1:1 Eza 4.24 † 1:1 Eza 5.1 ‡ 1:1 Eza 5.2 * 2:3 Eza 3.12

musu ní zílɛo lualua gẽn do lo,† ísia ní tɔɔɛo píi. ⁷ Ma Dii Zígɔde ma m̀, má buio ziazia, wi m̀ ní bui píi àizeεo, mí tó ma kpé pa ní gawio. ⁸ Ma Dii Zígɔde ma m̀, ánuśá ma p̀, vuaá ma p̀. ⁹ Ma Dii Zígɔde ma m̀, kpéε bee gawi gbεzã z̄o aɔ de a káaua. Ma Dii Zígɔde ma m̀, má aafia pisi gue beewa.

Dii a báaada Yudaɔgu

¹⁰ Daliusi kpalablea ẁ plaade guu, a m̀ k̄okwide gɔɔ baasɔ m̀ndosaide z̄í, Dii yá èa d̀de ánabi Agewa à m̀: ¹¹ Ma Dii Zígɔde ma m̀, à sa'onaɔ la: Ikoyá m̀ kpelewa ni? ¹² Tó gbé nòɔ p̀ g̀ ma p̀ ũ k̄ua a ula léu, mé aà ulapi z̀ p̄ε ge do ge v̄ε ge nísi ge ble pálewa, p̀piɔ ĩ ḡ ma p̀ ũ yá? Sa'onaɔ m̀: Aawo! ¹³ ɔ Age èa ní lá à m̀: Tó gbé p̀ kú ní ɔnaa p̀gewa gbáleao ɔnà p̀piwa, aai gbáε yá? Sa'onaɔ ẁwà aa m̀: Aai gbáεε.† ¹⁴ ɔ Age m̀: Ma Dii ma m̀, màa á bui de m̄ε. Yá p̀ i ke ní p̀ p̀ i ma gba weɔ píi gbáleε. ¹⁵ A làsooke maamaa à gwa za gbã, lá á de yáa zad̄i ma kpé gbεε dio. ¹⁶ Tó gbé gè p̀wena dáí zaa bao, kwi ali e. Tó à gè v̄ε t̄i t̄u blakwi, bao ali e. ¹⁷ Má t̄o á buap̄ɔ ɔ̄kpà ní gb̄sio ní fukpaao ní lougbεo, kási i suo. ¹⁸ A làsooke à gwa za gbã, m̀ k̄okwide gɔɔ baasɔ m̀ndosaidez̄í. A làsooke à gwa yá p̀ lé ke za ma kpé ēdaalegɔɔ e gbáwa. ¹⁹ P̀wena kú d̄u tiaa? V̄ε ní kaad̄enaɔ ní gbεafuo ní kuo i ne'io e gbã. Za tia má báaadaágu sa.

Dii legb̄εa Yuda b̄usu gbāade

²⁰ Dii yá'ò Age ε lo m̀gɔɔ baasɔ m̀ndosaidepi z̄í à m̀: ²¹ O Yuda b̄usu gbāade Zolobabelie, má musu ní zílɛo lualua. § ²² Má kpalabaaɔ fuangba, mí buip̄aleɔ kpalaɔ mide. Má z̄ikas̄goɔ fuangba ní gbé p̀ ká a guu, s̄ɔ ní s̄godepiɔ kwé, aai k̄o d̀de ní f̄ndao. ²³ Ma Dii Zígɔde ma m̀, gɔɔ bee má n se, ma z̀blena Zolobabeli. Ma Dii má m̄ε má ò. Má n ke lán ma t̄ana seelakeb̄wa, asa ma n seε. Ma Dii Zígɔde má m̄ε má ò.

ZAKALI

Yá pò kú láe bee guu

Wa fĩ o Zakali láeá wɛdɔa Luazi láe, asa a òlɔwɛ lá Lua gbéɔ ɔ wɛdɔ Luapizi. Lápi kpaalea lee plaɛ: A sɛia (lee 1-8) de wɛpungu pò ɔnabi Zakali è ɔnabi Age gɔɔ ũ. Wɛpungupio yáɔ lé ɔlɔwɛ ké Lua kpé keke dɔa ní Yelusaleũ keke káleaɔ aɔ de yá gbia ũ gɛa gɔɔ dafu guu. Lua ní dɔaana Zolobabeli ní sa'onkia Yesuao sè gɔɔ bee a gbéɔne. Gɔɔ lé gé àle su, Isailio wɛdɔa Luazi lé káfi, an wé dɔ gɔɔ zɔɔ pò Lua a mó ní a gawio, io de tɔle ní pò pò kúwàò pii kía ũ. Bee a kpaau ní gbé pò Lua sè a zikena ũ mɔao.

Lápi lee plaade (9-14) guu mɛkpà yáziinda mèn plapiɔwa. A Lua gbé pò lé mó dúnia kía ũ taa òwɛɛ. Aɔ de nòseniede ũ mé ziblenae ɔ. Aɔ de sáɔna ũ, io de zina pò wa de ũ ɔ. Yesu baonakpanaɔ yápio sè wa òlɔwɛ ké Yesu yáɛ, atɛsa aà gaa yá (Mat 21.4-5, 26.31, Maa 14.27, Zaa 19.37).

Dii oa Yudaɔne aa ea suwa

¹ Daliusi* kpalablea wè plaade guu, a mɔ swaaɔde zí, Dii yá'ò ɔnabi Zakali,† Belekia né, Ido tɔúnae, à mè: ² Ma pɔ pà á deziɔzi. ³ A yáí tò ma Dii Zígɔde ma mè, o gbéɔne aa sua, mí sumá. Má Dii Zígɔde máme má ò. ⁴ Asu àɔ de lá á deziɔwao. Anabi káauɔ kpàwakèné aa mè, ma Dii Zígɔde ma mè aa mikè ní yáwáikɛaɔwae, aai ɔ ní zé váiu. ɔ aai swáseio, aai laaidɔ ma yáwao. Ma Dii Zígɔde máme má ò. ⁵ Too! A deziɔ ku máɛ? Anabipio sɔ aaiɔ ku gɔɔpii yá? ⁶ Ma yá pò má ò ma zòblena ɔnabipioɔne aa díle á deziɔne, i ní leo lé? ɔ aa nòselile aa mè ma Dii Zígɔde má kèné ní yákeɔ ní ní dàaɔwa, lá ma zɛɔwae.

Sɔdeɔ kua gbélio zānguo

⁷ Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mɔ kuɛdode pò wí me Seba gɔɔ baasɔ mɛndosaide zí, Dii yá'ò mapi ɔnabi Zakali, Belekia né, Ido tɔúnae. ⁸ Ma wɛpungu'è gwá, ɔ ma gɔɛ è di sɔsɔba kpe, a zea gbélio zānguo guzulɛu. Sɔsɔbaɔ ní sɔzɔatɛɔ ní sɔkaapuaɔ ze aà kpe.‡ ⁹⁻¹⁰ Ma mè: Baa, gbépio dea ni? ɔ gɔɛ pò kú gbélio zānguo, àle yá'omanɔpi òmɛɛ: Má ɔlɔne lá aa de. Gbépioá gbé pò Dii ní gbáɛ bebei dúniaɔne. ¹¹ ɔ aa yá'ò Dii Malaika pò zea gbélio zānguoɔne aa mè: Wa bebe dúniau, wá è dúnia kú kíkili yákelesai piiɛ. ¹² ɔ Dii Malaika mè: Dii Zígɔde, n fɛ Yelusaleũ ní Yudaɔ bùsu wéle kíniɔzi a wè bàaɔkwɛn la. Nyɔɔ kú ní ní wɛnagwasaiɔ e ɔɔɛ ni? ¹³ ɔ Dii wè Malaika pò lé yá'omanɔpiwa ní nòseniniyá maaɔ. ¹⁴ ɔ Malaika pò lé yá'omanɔ òmɛɛ mà yáɛ bee kpàwake, à mè: Dii Zígɔde mè Yelusaleũ ní Sionao yá a kú gbáa, ¹⁵ a pɔ pà maamaa bui pò kálea dɔdɔaɔzi. A pɔ paa Isailiozi yáa yɔɔɛ, ɔ buipálepɔ ɔadaamá káfi. ¹⁶ Ayámɛto Dii mè á ea su Yelusaleũ wɛnagwaawa. Wa ba yɔ Yelusaleũwa, wi a kpé dɔ we. Dii Zígɔde mé ò.

¹⁷ Malaikapi mè mà ea yáɛ bee kpàwake ɔ: Dii Zígɔde mè nama aɔ ku a wéleɔ guue. Dii a Sionao wɛnagwa, i ea Yelusaleũ se ɔ.

2

Kóba mèn sɛiɔ ní sia gbéɔn sɛiɔ

¹ Ké ma wɛzù ma gugwà, ma kóba è sɛiɔ. ² Ma malaika pò lé yá'omanɔ là: Beeɔ dea ni? A wèa à mè: Beeɔ de kóba pò Isailio ní Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ pii fàaaɔ ũɛ. ³ ɔ Dii sia gbéɔn sɛiɔ òlɔmɛɛ. ⁴ ɔ ma aà là: Bó gbépio lé mó keii? A wèa à mè: Kóbapio mé Yudaɔ fàaa, ɔ an

* 1:1 Eza 4.24 † 1:1 Eza 5.1 ‡ 1:8 Zia 6.2-8

gbēe i f̄s a mi sè musuo. Siapio mò v̄iadadai bui kóbapiozie, aai n̄ gbēgbē, asa buipio n̄ kóba gēle Yudaosi, aa n̄ f̄āaae.

Gbē p̄p̄ȳsba kūa

⁵ Ké ma w̄ezù ma gugwà, ma ḡōee è, a p̄p̄ȳsba kūa. ⁶ Ma aà là: Nl̄e gé má ni? A w̄èa à mè: Mál̄e gé Yelusaleū ȳoi mà a yàasa n̄ a gb̄āao d̄ōe. ⁷ Ké malaika p̄ó lé yā'oman̄o pi lé tá, ò malaika p̄āle mò d̄āaàle ⁸ a òè: Bàale ge o èwaasopie, Yelusaleū aò kál̄ea b̄l̄isai a gb̄ēnazina n̄ a p̄otuoos dasike ȳái. A mè lo: ⁹ Dii mè áme áo de a b̄l̄i tede p̄ó liai ū, ío ku a guu a gawi ū. ¹⁰ Dii èa mè: A m̄ó! A m̄ó! A bàale à b̄ole gugb̄ántoo oi b̄usuu, asa ma á f̄āaa d̄ún̄ia gola s̄iioo guue. Ma Dii m̄áme má ò. ¹¹ A Sīnadeo, à m̄ó! A gb̄é p̄ó á kú Babelio, à piliwà!

¹² Dii Ziḡōde mè a ma z̄i mà a t̄ob̄o bui p̄ó l̄èl̄ewáoo ȳá musue, asa gb̄é p̄ó ōz̄ōwá ōz̄ō api a web̄ewae. ¹³ A ōsef̄n̄zi, an z̄oo i l̄élemá, ío d̄ō ké Dii Ziḡōde mé ma z̄i.

¹⁴ Dii mè: A Sīnadeo, à gulake n̄ p̄onaoo, asa m̄áme mál̄e m̄ó, mí bekpa á guu. ¹⁵ Goo bee buio naa dasi, aai ḡō ma gb̄é ū. Má bekpa á guu, ío d̄ō ké Dii Ziḡōde mé ma z̄iwá. ¹⁶ Dii a Yudaos̄e a gb̄é ū a b̄usuu, i ea Yelusaleū se lo. ¹⁷ Baade ke kílikili Dii ae, à f̄èle a kúk̄i p̄ó a kua adoau, àle m̄ó.

3

P̄okasa gbia daa sa'onkia

¹ Ō Dii sa'onkia Yesua* òl̄om̄ee, a z̄ea Dii Malaika ae, mé Set̄au z̄ea aà ōplaa ȳāoawà ȳái.† ² Ō Dii Malaika ò Set̄au: A k̄ō le n̄ Diio, Set̄au.‡ A k̄ō le n̄ Dii p̄ó Yelusaleū s̄èo fá! Gb̄é beeá ȳām̄iona p̄ó wa ga b̄ò té guue. ³ Ké Yesua z̄ea malaikapi ae, a p̄okasa ámakea daa. ⁴ Ō malaikapi ȳā'ò gb̄é p̄ó s̄i a aeone à mè: A aà p̄okasa ámakeapio b̄o. Ō a ò Yesuae: Gwa! Ma n̄ duuna k̄éma. Má p̄okasa gbia dan̄ee sa. ⁵ Ō à mè wà tulu gb̄ās̄isai diè. Ō aa kp̄àè aa èa p̄okasa d̄àè, goo p̄ó Dii Malaika z̄ea we.

⁶ Ō Dii malaikapi l̄edà Yesuawa à mè: ⁷ Dii Ziḡōde mè, tó n̄ be a z̄éu, mé n̄ ȳá p̄ó á d̄il̄eo kūa, á a kp̄é nane n̄ ōz̄i, n̄íoo de a begwana ū, í n̄ gba z̄é n̄ȳō ku gb̄é p̄ó s̄iae beeo guu. ⁸ Sa'onkia Yesua, ma! Mpi n̄ n̄ sa'on dee p̄ó kál̄e n̄ aeoo, áme á ȳá p̄ó lé m̄ó taao ū. Mál̄e m̄ó n̄ ma z̄òbl̄ena Vl̄apaaoo.§ ⁹ A gbe p̄ó má d̄il̄e Yesua ae gwa. Gb̄è m̄endopi w̄é soplae, mé má l̄ák̄ewà, mí gb̄āb̄o b̄usupie goo do k̄oū. Ma Dii Ziḡōde m̄áme má ò. ¹⁰ Goo bee á baade a a gb̄édee s̄isi aà z̄ōle nana a v̄ēli ge kaad̄enli gb̄áu.* Ma Dii Ziḡōde m̄áme má ò.

4

Vua dau n̄ kuli m̄èn pla

¹ Ké malaika p̄ó lé yā'oman̄o èa s̄ù, à ma vu lá w̄i n̄ vu iuwa. ² Ō à ma la à mè: Bó n̄ è wei? Má w̄èwà ma mè: Ma vua t̄ēt̄ēe dau è, a filia v̄i sopla, mé a n̄sikak̄i ku a musu. Filia m̄èn soplapio, baade n̄ a n̄isi z̄éoo. ³ Kuli m̄èn pla ku a sae,* ado n̄sikak̄i ōplaa oi, ado z̄ee oi. ⁴ Ō ma malaika p̄ó lé yā'oman̄o là: Baa, beeo dea ni? ⁵ A w̄èa à mè: N̄ d̄ō l̄á p̄ópio deoa? Ma mè: Aawo, Baa! ⁶ Ō a òm̄ee, ȳá p̄ó Dii lé o Zolobabelien ke: Dii Ziḡōde mè, i ke n̄ gb̄āao ge n̄ ikoo no, sema a Nisina. ⁷ Gb̄ès̄is̄i z̄ōo, b̄ón̄ n̄ ūi? Nȳō ḡō Zolobabelie gudaafia ūe. Tó à b̄ò n̄ kp̄é mid̄egbeo, wa báaa k̄āaa.

⁸ Ō Dii yā'òm̄ee à mè: ⁹ Zolobabeli ō mé kp̄épi ē kp̄àle, mé aà ō mé a a mid̄e, ío d̄ō ké Dii Ziḡōde mé ma z̄iwá. ¹⁰ Gb̄ēe su saka ȳá ȳoona kegooou. Tó wà ḡisusugwab̄o è Zolobabeli ōz̄i, an p̄ó a ke na.

* 3:1 Eza 5.2 † 3:1 Zia 12.10 ‡ 3:2 Yud 9 § 3:8 Zel 23.5, 33.15, Zkl 6.12 * 3:10 Mis 4.4 * 4:3 Zia 11.4

Filia mèn soplapio de Dii wétea dúniai ũe.† 11 Ǿ ma malaikapi là: Kuli mèn pla pò kú dau ɔplaaí n̄ zεεio dea ni?‡ 12 Ǿ ma εa aà là lɔ ma mè: Kù ligɔn pla pò kú n̄isi zé mèn pla pò wa pí n̄ vuaoo saε, àle n̄isi pisi filiaowa dea ni? 13 A wèa à mè: N d̄s̄ lá póp̄io deoa? Ǿ má òè: Aawo, Baa! 14 Ǿ à mè: Gb̄εon pla pò wà n̄ díle aa z̄ike dúnia búu Dīεon we.

5

Taala pò lé vua

1 Ma εa wezù ma gugwà lɔ, ̄s̄ ma taala è, àle vua. 2 Malaika ma la à mè: Bó n̄ èi? Ǿ má wèwà ma mè: Taala má è, àle vua. A gb̄aa kà gàs̄isuu bao, a yàasa kwi. 3 Ǿ a òmεε: Láaipo Lua lé z̄i n̄ bùsuwan we píi. Yá pò k̄εa a kpe dowa m̄, Lua a kp̄áio ya n̄ b̄oεu píi. A kpe do s̄s̄, Lua a gb̄é pò ̄i εeto n̄ a t̄oo ya píi. 4 Dii Ziḡode m̄ á lápi kp̄ás̄á, lápi i ḡε kp̄ái kp̄éu n̄ gb̄é pò ̄i εeto n̄ a t̄oo kp̄éu. Aɔ ku we, i kp̄épi wíwi, a zao n̄ a ḡb̄o píi.

N̄ε pò kú gbi guu

5 Malaika pò lé yá'omano m̄ òmεε: Wéεe n̄ pò pò lé b̄oma gwa. 6 Ma aà là: Bó ni? Ǿ à mè: Gbi p̄oȳb̄oε. Ǿ à εa òmεε: N bùsudeo t̄aaen we. 7 Ǿ má è wà gb̄ípi né pò de beoma ũ w̄é, n̄ε mé z̄óεu. 8 Ǿ malaikapi m̄: Luaȳadasain we. Ǿ à ɔ̄t̄oεwà gb̄íu we, à a né pò de beoma ũpi t̄aε.

9 Ké ma wezù ma gugwà, ma n̄ε gb̄εon pla è, aa gàs̄ia v̄i lán wàalianawa. Aale gàs̄ia lé, aa v̄ua lé m̄, ̄s̄ aa gb̄ípi s̄ε lé vuaò, aa musu yáio, aa z̄íε yáio. 10 Ǿ ma malaika pò lé yá'omano là: Aale tá n̄ gb̄íp̄io má ni? 11 A wèa à mè: Aale gé kp̄ed̄iè Babiloni bùsuue. Tó aa làa, aa aà dau we a dílek̄i ũe.

6

Zikas̄go mèn s̄īs̄

1 Ma εa wezù ma gugwà lɔ, ̄s̄ ma z̄ikas̄goo è mèn s̄īs̄, aale b̄o gb̄ès̄isi mèn plaɔ z̄anguo. Gb̄ès̄is̄ip̄iá m̄ogot̄ε. 2 Gó s̄éia d̄ba s̄s̄oobaone. A plaade d̄ba s̄s̄inaone. 3 A àāde d̄ba s̄kaaone. A s̄īs̄de d̄ba s̄d̄anaone. S̄s̄ gb̄āone píi.* 4 Ǿ ma malaika pò lé yá'omano là: Baa, beo dea ni? 5 A wèa à mè: S̄s̄go mèn s̄īs̄ip̄iá íana mèn s̄īs̄ pò aab̄o zea dúnia búu Dii aεone.† Aa b̄òle lé gé. 6 S̄s̄inao gó lé gé gub̄antoo oi bùsuu. S̄kaao gó té n̄ kpe. S̄d̄anao gó lé gé ḡεmid̄k̄i oi bùsuu. 7 Ké s̄s̄ gb̄āpio b̄òle, an m̄ lé ke f̄efe n̄ sia dúniau. Ǿ malaika m̄: A ge si dúniau. Ǿ aa s̄īu. 8 Ǿ à lezù a òmεε à mè: S̄s̄ pò lé gé gub̄antoo oio tò ma p̄o wèe bùsupiwa.

Kia f̄lakpaa Yesuaε

9 Dii yá'òmεε à mè: 10 Gba si El̄dai n̄ Tobiao n̄ Yedaia pò aa b̄ò Babeli aa s̄uowa, ní ḡεò ḡoo dou z̄í ḡòo Zefania né Yosia be. 11 Anusu n̄ vua pò aa gbad̄àòpi se n̄ kíafua keò, ní kp̄a sa'onkia Yesua, Yozada néε. 12 Oè Dii Ziḡode m̄: Ḡε pò w̄i m̄ε Vl̄āpaan‡ we. A vl̄āpa a kúki, i ma kp̄é d̄o. 13 Ǿm̄ε a kp̄ed̄om̄εε, i εa z̄òle a báawa we, iɔ kpalable n̄ gawio. A z̄òle a báawa k̄ia ũ sa'ona ũ. L̄edama pò ̄i m̄ó n̄ aafiao a b̄o apii guu. 14 Wa kíafuapi kpa El̄dai n̄ Tobiao n̄ Yedaiao n̄ Zefania né Yosiaowa, i ḡo yápi d̄ongubo ũ ma kp̄éu. 15 Gb̄é pò kú z̄aɔ m̄o ma kp̄é d̄o, íb̄ d̄s̄ ké Dii Ziḡode mé ma z̄iwá. Tó a Dii á Lua yá'one mà maamaa, yápi a ke.

7

L̄eyea n̄ n̄s̄em̄endoo

† 4:10 Zia 5.6 ‡ 4:11 Zia 11.4 * 6:3 Zia 6.1-8 † 6:5 Zia 7.1 ‡ 6:12 Zkl 3.8

¹ Kí Daliusi kpalablea wè síiṣṣe guu, a mɔ kēokwide Kisele gɔɔ síiṣṣe zǐ, ma Zakali, Dii yá'òmɛɛ. ² Gɔɔ bee Betelideɔ Salezɛɛ n̄ Legemelekio n̄ n̄ gbéɔ zǐ yāgbɛai Diiwa. ³ Aa Dii Zigṣṣe kpé sa'onao là aa mè: Wà lɛye n̄ ɔɔbo mɔ sɔode guu, lá wi ke wē n̄ wēowa yà? ⁴ Dii Zigṣṣe yá'òmɛɛ à mè: ⁵ Sa'onao n̄ bùsu gbépiio la n̄ mɛ: Ké aa lɛyè n̄ ɔɔbo mɔ sɔode n̄ mɔ sopladeo guu a wè bàakwin la, máme aa yèmɛɛa? ⁶ Ké a pɔblè a imì, ázia yáí a pópi blèio lé? ⁷ Yá pɔ Dii dà ānabi káauɔne aa a kpàwakèn we, gɔɔ pɔ Yelusaleũ n̄ a zṣewiao kálɛa dɔɔa n̄ namao, mé wa ku Negeve n̄ gusalala pɔ kú a saeo.

⁸ Ma Zakali, Dii yá'èa dèdɛa à mè: ⁹ Ma Dii Zigṣṣe ma mè: Aɔ yázedeke n̄ síanao. Aɔ gbēke vī n̄ kōo n̄ kō wēnagwaa. ¹⁰ Asu gbāamɔ gyaa taasideo n̄ tone pɔ gwana vīo n̄ bòmɔ n̄ wēnadeɔne. Asu kō yāmaake n̄ vāioo. ¹¹ A dezio gǐ yápi mai, aa bò ma kpe aa ɔtā n̄ swále. ¹² An swá gbāakù lán gbɛwa, aai swáse ma ikoyáio ge yá pɔ má dà ānabi káauɔne aa ò n̄ ma Nisina gbāao. Dii ma Dii Zigṣṣe ma pɔ pànzí maamaa. ¹³ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, ké ma lezùnzí, aai swáseio. A yáí tò, ké aa lezùmazi, mi swásei sɔo. ¹⁴ Dii ma n̄ séle lán zàawa, ma n̄ fāaa bui pɔ aa n̄ dɔo guu. An bùsu gò bezia ũ n̄ kpe, wa f̄ pāao. Maa aa tò pɔeā bùsu gò bezia ũ.

8

Dii legbɛa Yelusaleũ yá musu

¹ Dii Zigṣṣe yá'òmɛɛ à mè: ² Ma Dii Zigṣṣe ma mè, Síona yá ma kū gbāa maamaae, àle ma n̄sɛ tékū pāsípāsí. ³ Ma Dii ma mè, má ɛa su Síona, mí zṣle Yelusaleũ. Wa o Yelusaleũ wéle síande, wi o ma Dii Zigṣṣe gbèsísíe Lua gbèsísí. ⁴ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, maezio n̄ noezio ɛa kálɛ Yelusaleũ gāaɔ, baade n̄ a lípanao kúa, ké aa wē kè yáí. ⁵ Neḡṣenaɔ n̄ nenɔnaɔ wélepi gāaɔ pa be, aai kò'o a zɛaɔ guu. ⁶ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, yápi a bɔ gbé kōnaɔ sae gɔɔ bee, kási a bɔ ma saeo. Ma Dii Zigṣṣe máme má ò. ⁷ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, máme má a gbé bɔ gukpe bùsu n̄ be'ae bùsu guu, ⁸ mí suñɔ aɔ ku Yelusaleũ, aai gɔ ma gbé ũ, mío de n̄ Lua ũ a zéwa síana.

⁹ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, á gbé pɔ ále yáe bee ma ānabio léu za gɔɔ pɔ wà ma kpé ē kpàle e gbāo, à gāsíwa bɔbɔ kpépi zíwa. ¹⁰ E gɔɔpi gè kàò, gbēnazinaɔ n̄ pɔtuoo lé ài'e zǐ yá musuo. Gbé pɔ lé gé n̄ gbé pɔ lé suo aafia vīo an wèleɔ yáí, asa má tò wà íbelesè n̄ kōo kōtēɛɛ. ¹¹ Ama má yāke gbé kōnapioɔne tia lán yāawao. Ma Dii Zigṣṣe máme má ò. ¹² Luabe a lou gbae, pówena io aafia, vēlio i ne'i, tɔle i bleke. Má pɔpio kpa gbé kōnapioɔwa gba ũe. ¹³ A Yudaɔ n̄ Isailio, lá a gɔ gbékabɔ ũ buipáleɔne, maa má á suaba, mí tó wà baaadakɔu n̄ á tóo. Asu to vīa á kūo. A gāsíwa wee.

¹⁴ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, lá ma zèò mà músikpaázi gɔɔ pɔ á dezio ma pɔ fēmɛɛ, ò mi á wēnagwao, ¹⁵ maa ma zèò lɔ má maake Yelusaleũdeɔne n̄ Yudaɔ píi gɔɔ beezǐ. Ma Dii Zigṣṣe máme má ò. Asu to vīa á kūo. ¹⁶ Yá pɔ áli ken ke: A baade lí síana'o a gbédeee.* Ali yágṣṣe a zéwa nana á yákpalekekliɔ. ¹⁷ A gbēe suli vāikpaai n̄ a gbédeeo. Etoa n̄ ma tóo suli kááguo, asa má za yápiɔ píie. Ma Dii Zigṣṣe máme má ò.

¹⁸ Dii Zigṣṣe yá'èa dèdɛa à mè: ¹⁹ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, lé pɔ io ye mɔ síiṣṣe guu n̄ mɔ sɔodeo n̄ mɔ sopladeo n̄ mɔ kwideo, a gɔ á Yudaɔne dikpe maa pɔ á pɔnakɛu n̄ yaalɔ ũ. Ayāmeto à wēle à kú n̄ síanao yákelesai. ²⁰ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, buio n̄ wéledeɔ aɔ mɔ dasi e tia. ²¹ Wa ge okṣe wéle n̄ wéleɔ wà me: Wà ge Dii kǐi wēle, wí Dii Zigṣṣepi aeya. Mapi má gé sɔe. ²² Bui n̄ bùsu gbāa gbé mɔ ma kǐi wēle dasi Yelusaleũ la, aai ma aeya. ²³ Ma Dii Zigṣṣe ma mè, gɔɔ bee gbēɔn kwi pɔ bò bui n̄ buio guu Yuda mēndo kú a ula léwa, aai oè aa mɛ: Wá gennoe, asa wá mà Lua kúánɔ.

* 8:16 Efe 4.25

9

Yá z̄l̄eá Isailīo ib̄ēēwa

¹ Dii a yáda Adalaka b̄usula,

i to yá z̄l̄e Damasiwa,*
asa Sili m̄ēēwiapiá aà p̄óe,
i k̄e Isaili buīo n̄t̄ēe no.

² Yápi a z̄l̄e Amatawa l̄e

n̄ Tiio n̄ Sid̄o,†

baa k̄e aa d̄e òn̄oñ̄o ù maamaa.

³ Tiidēo b̄ii gb̄aa bo l̄ia n̄ w̄é̄l̄ēi,

aa á̄nusu k̄aān̄zi lán ũf̄áawa,
aa vua n̄n̄ōaān̄zi lán z̄e guu p̄è̄l̄ēawa.

⁴ Gwa! Dii a n̄ p̄óo símá,

i z̄e p̄ó aa v̄i ís̄iaa mid̄e.

Té mé a kú n̄ w̄é̄l̄epiwa.

⁵ Asekelonidēo e, v̄ia i n̄ kú.

Gazadēo lualua maamaa

n̄ Ek̄elonidēo l̄o, asa t̄ámaa a n̄ n̄é̄e.

Gazadēo kua n̄ kíawa,

Asekeloni a ḡõ bezia ũ.

⁶ Buip̄álēo z̄l̄e Asedoda,

Dii i Filit̄ēo‡ wala mid̄e.

⁷ I n̄ōo k̄olokpasai b̄o n̄ lé̄z̄i,

i t̄ē b̄o n̄ lé̄u.

An gb̄é p̄ó ḡõ ḡõ wá Lua p̄ó ũe,

aa ḡõ lán Yudāo buiewa,

Ek̄elonidēo ḡõ aà gb̄é̄o ũ lá Yebusīo k̄è̄wa.

⁸ Dii i a b̄usu n̄ a gb̄é̄o d̄s̄a

z̄iḡõ p̄ó lé m̄ó lé̄l̄ēim̄á̄o yá̄i.

Gb̄ãam̄oñ̄edēo gb̄ãablem̄á l̄o,

asa āo w̄é̄t̄ēn̄zi sae.

Sion̄a Kl̄a m̄ōa

⁹ A Sion̄adēo, à p̄onake maamaa,

á Yelusalēũdēo, à kúkuake.

A gwa, á k̄ia lé m̄ówá,

ĩ yáke a z̄éwa mé z̄ib̄lenae.

Aà n̄òse nie mé a di z̄aā'ina kpe,

a di z̄aā'in né b̄o b̄o kpe. §

¹⁰ A z̄ikas̄õgōo b̄ole Eflaiũ b̄usuu,

a to z̄ikas̄õ ku Yelusalēũ l̄o,

wi z̄ikasāo é'e.

A aafia kp̄áwake bui p̄iie,

i kible za ís̄iale la n̄ a lé̄leo,

za Uflatai e d̄ú̄nia léwa.*

¹¹ A gb̄é p̄ó á d̄e z̄iz̄ōo ũ s̄õ,

má á b̄ole è isaipiu

ma bàakuaán̄o au† yá̄i.

* 9:1 Isa 17.1-3 † 9:2 Isa 23.1-18, Yōe 4.4-8 ‡ 9:6 Isa 14.29 § 9:9 Mat 21.5, Z̄aa 12.15 * 9:10 Soū 72.8

† 9:11 B̄ōa 24.8

12 A zìzò pò á dǝ á bɔɔ,
à su á wéle bíideu,
baa gbā mále oé,
má ea asea kpáwá lee pla.

13 Yudaɔ mé ma sá ũ, má sápi ká,
Eflaiũ buiɔ mé ma ka ũ, má dau,
mí Siɔnadepiɔ gbae Gelekiɔwa.
Aa gǝmɛɛ lán nɛgǝna fɛndawa.

14 Za musu Dii a bɔ a gbépiɔwa,
aà ka a gɛ fioo lán loupilɛawa.
Dii Lua a kãaɛɛ,
i mɔ gɛɔmidɔkli oi zàa'iana guu.

15 Dii Zìgǝde a ɔlia a gbéɔzi,
aa ní ibɛɛɔ taitai,
aai ɔzǝ ní gǝkebɔɔwa.
Aa ní bǝɔ'í mi,
aai pala lán vɛɛminawa.
Aa ke zìuziũ
lán ta pò wí au éleò sa'okiiwawa.

16 Dii an Lua a ní suaba gɔɔ bee
a kpàsa sãɔ ũ,
aaiɔ teke aà bùsuu
lán kíafua gbè beɛɛdeɔwa.

17 Aaɔ maa mé an kefena a ke zài.
Ewaasɔɔ lekpeɔ yóyɔ pówena yáí,
wéndiaɔ wɛwɛ, ké vɛɛ di yáí.

10

Dii ɔliaa Yudaɔzi

1 A lou gbɛa Diiwa káabuana,
asa Dii mé ì to lou keke,
ì to lou kwéné,
ì to buapó ke baadeɛ.

2 Táaɔ ì yāyaaa'o,
màsokɛnaɔ ì yá eɛna e.
Wépungu'enaɔ yáá mɔafilie,
an gbéɔ nòseninianɛá pãɛ.
A yáí tò gbéɔ liaaa lán sãɔwa,
an kúsu kwɛa ké aa dāna vïo yáí.*

3 Ma Dii ma mɛ,
ma pɔ paa an dānaɔzi,
má ìada blesanapiɔwa.
Ma Dii Zìgǝde má ɔlia Yudaɔzi ma kpàsa póɔ ũ,
má ní ke zìkasǝ gawide ũ.

4 Gbé pò de lán ɛdaalegbɛwa† a bɔ ní guu,
gbé pò de lán kálo‡ ge zìkasawa a bɔ we,

* 10:2 Mat 9.36 † 10:4 Isa 28.16, Efe 2.20 ‡ 10:4 Isa 22.23

kpalablenao bo we piiε.

⁵ Aao de negōnao ũε,
aa ɔzɔ́ ní ibeεowa zikawēle zéu lán pèleawa.

Lá má kúrínɔ,
aa zika, aai sōdeɔ fu.

⁶ Má Yudaɔ gba gbāa,
má Yosefu buiɔ suaba,
mí suínɔ ní pá ziu,
ké má ní wēna ví yái.

Aao de lá mi ní vūaa yāaowa,
asa māmema Dii ní Lua,
má yāmamá.

⁷ Eflaiũ buiɔ gō negōnao ũ,
an pɔ iɔ na lán vēε zòlemáwa.
An néɔ e, aai pɔnake,
an pɔ a ke na Diiwa.

⁸ Má swe péńzi, mí ní kāaa,
má ní boε, aaiɔ dasi lán yāawa.

⁹ Baa tó ma ní fāaa buiɔ guu,
ma yá aɔ dɔńgu za bùsu zàzāɔue.
Ampio ní ní néɔ aao kuε, aai su.

¹⁰ Má ní bo Egipi bùsuu mà suínɔ,
má ní kāaa Asili bùsuu,
mí suínɔ Galada bùsuu ní Libāo.
Gu a mómáo.

¹¹ Aa bua Egipi ísiawa,
aa a ikooaɔ fu,
Niili ísiɔ ba.
Asiliɔ wala a kpáε,
Egipiɔ iko a lāa.

¹² Ma Dii Zigōde ma mē,
ma gbéɔ gbāa'e ma kíi,
aaiɔ temazi.

11

¹ Libā bùsu, zεwē,
té i kũ n sεde líɔwa.

² Pēliɔ ɔɔɔ, asa sεde líɔ lèlεε,
gawidepiɔ ɔ̀ɔkpàε.
Basana bùsu gialio búbuape,
asa líkpε sisipi kwèε.

³ Sādānaɔ búbua dɔ,
asa an dádākeki maao ɔ̀ɔkpàε.
Nɔmusuɔ wiidɔ,
asa Yuudē dào kàalεε.

Sadān maa ní sadān beεsaideo

⁴ Dii ma Lua òmεε màɔ sã pɔ de wà ní kòlokpaɔ dá, ⁵ asa an lunaɔ ì ní kòlokpaε, wili ní tàae eo. An yīanaɔ sō aai me wa sáaukè ní Diio, asa wa ɔda lè wá kũ. An dānapio lí ní wegwaɔ.

⁶ Dii mē á dúnia gbéɔ to we bo, á ní baade kpakɔae, á ní na ní kíaɔne ní ɔziε. Aa dúnia wíwi, mé á gbēε bo ní ɔziɔ. ⁷ ɔ ma sã pɔ de wà ní kòlokpaɔ dà, atēsa a yēεsaideo. ɔ ma gopana sè mèn pla, ma tɔkpáné. Ado tón Nandiio, ado sō Naakɔwa, ɔ mále sãpio dāð.

⁸ Mo doũ guu ma sãdãnao dè àaõ. Ma são ye ma giyãio, ã ma fumá. ⁹ Má ò sãone má ní dá bo, a pópó lé gaogá, a pópó lé kaaleo kaale, a pópó gõõ kõ só. ¹⁰ Ɔ ma a gopana pópó mi me Nandiio sè má zõë, ma ledouũ pópó má kè ní bui píio gbòo. ¹¹ Ledouũpi gboogõõpi, ã sã yèessaide pópó lé ma gwao dõ sa ké yápi bõ Dii kíie. ¹² Má ò sãone, tó à kèné maa, aa ma asea kpaá. Tó màan sõo, aao ní pópó kũa. Ɔ aa fiabõmeee ánuusu ɔwatẽ baakwi.* ¹³ Dii òmeee mà ãa pópó aa díle ma lua ãa de beeaopi zu oobonaë, ã ma ánuusu ɔwatẽ baakwipi sè má zù oobonaë Dii kpéu.† ¹⁴ Ɔ ma a gopana plaade pópó mi me Naakõwa sè má zõë, ma gbẽke pópó Yudaõ ní Isailio ví ní kõo gbòo.

¹⁵ Ɔ Dii òmeee mà gẽ sãdãn beessaide pòkasaõu sa, ¹⁶ asa á sãdãna díle ní bùsuu, aõ sã pópó lé kaaleo fãn vío, a a pópó fãaaõ wεεleo, a esεke a pópó kè'iaõneõ, a a pópó gbãa gwao. A sã mekpaaõ swε wolo, í ní só.

¹⁷ Waiyoo sãdãn beessaide pópó í pãkpa sãõzi!

Wa aà lé ní fẽndao a ɔplaa gãsí ní a ɔplaa wéowa,
aà gãsípi í imi víoo,
aà wépi í na fẽu.

12

Dii Yelusaleũ bõa bui pii ɔzĩ

¹ Yá pópó Dii ò Isailio yá musun ke. Dii pópó musu kpàle à tõe kàle mé í nisina íkasa gbẽnazina guu mè: ² Gwa! Má Yelusaleũ ke lán toona pópó a í a bui pópó liaaio tãlaatalaabowa. Aa koezõ Yelusaleũzi ní Yuda bùsuo píi. ³ Gõõ bee tó dũnia bui píi koezõi màa, má Yelusaleũ ke bui píie gbesi pópó wa fõ deeo ù. Gbè pópó lé wεεle yõwà píi, a aà woloë nài. ⁴ Gõõ bee má tó só píi bílike gékiwa, mí íana zĩ ní dikpenaõwa. Ma Dii máme má ò. Ma wéõ wëa Yudaõ yá musu, má buipãleo sõõ vïakúné. ⁵ Yudaõ kíaõ í o ní sõ guu, Yelusaleũdeõ gbãa, ké Dii Zigõde de ní Lua ù yáí.

⁶ Gõõ bee má tó Yudaõ kíaõ gõ lán kina té pópó ká yàa gbáuwá, lán sète pópó sòb áwauwá. Aa gbè pópó liaańziõ sásã ɔplaa ní zεεo, Yelusaleũ ío kálea a gbεu Yelusaleũ ù. ⁷ Ma Dii má Yuda wéleo bõ káau, ké Davidi buiõ gawi ní Yelusaleũdeõ pópó su àõ de Yuda kíniõ pópó. ⁸ Gõõ bee ma Dii má ɔku Yelusaleũdeõla. Gõõ bee an gbagalenaõ gbãa'e lán Davidiwa, Davidi buiõ sõ aa gbãa'e lán Luawá, lán Dii Malaika pópó dõaaanéwa. ⁹ Gõõ bee má ze ní gbè pópó mò lélei Yelusaleũwao kaaleao.

Yudaõ ea sua Diiwa

¹⁰ Má a Nisina pisi Davidi buiõ ní Yelusaleũdeõwa píi, aai ma gbẽke dõ, aai wabikea, aai gbè pópó aa aà zõ aa aà dè gwa.* Aa búbuape aà yá musu† lá wí pε né mëndona gaa yá musuwa. Aa wënakèè lá wí ke negõë séia gaa yá musuwa. ¹¹ Gõõ bee Yelusaleũdeõ búbuapea aõ de lán búbuá pópó wa pè Adadalimõ Megido gusalalauwa. ¹² Bùsudeõ búbuape fáani ní fáanio, Davidi buiõ ní tēē, an nɔɔõ ní tēē, Natã buiõ ní tēē, an nɔɔõ ní tēē, ¹³ Levii buiõ ní tēē, an nɔɔõ ní tēē, Simeii buiõ ní tēē, an nɔɔõ ní tēē, ¹⁴ ní bui kíniõ ní tēē tēē, an nɔɔõ ní tēē tēē lo.

13

¹ Gõõ bee nibõna a wë Davidi buiõne ní Yelusaleũdeõ píi duunawoloama ní gbãbõanéõ yáí. ² Gõõ bee má táaõ tó bãde ní bùsuu, aõ dõ gbèegu lo. Ma Dii Zigõde máme má ò. Má ãnabi egeñaõ midε ní bùsuu ní welena pópó lé ní gba léõ. ³ Tó gbè gí lé ãnabikeke, aà de ní aà da'iao oè à làawàn we, asa à eεtò ní ma tõe. Tó àle ãnabikeke, aà de ní aà da'iaopiõ mé aa aà zõ aa de. ⁴ Gõõ bee wí a ãnabi píi kú yá pópó aale e oa yá musu. Aa ãnabike pópó kã ula da

* **11:12** Mat 26.15 † **11:13** Mat 27.9-10 * **12:10** Zãa 19.37, Zia 1.7 † **12:10** Mat 24.30, Zia 1.7

aa gbéò sásàò lóo. ⁵ A me ãnabin a ũo, z̄en a ũ, ále buake za a neḡo. ⁶ Tó wà aà là: Bó ia mé tété n ɔwa s̄o? A me: E'e! Ma ke'ia ma gbéò bee.

⁷ Ma Dii Zīgōde ma mē:
Fēnda, fēle ní ma sādānao,
gō pó de ma gbēdo ũpi.
Sādānapi lé, s̄a i fāaa,*
mí ɔlia an gbé kpeenaɔzi.

⁸ Wa būsude ɔ lee pla le wà ní dede,
lee do i gō a guu.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Má lee dopi baasa ní tēo
lán ánuusu baasaawa,
má ní maa legwa,
lá wí vua maa legwawa.
Aa ma sísi, mí wemá.
Má mené ma gbéò,
aai omee Dii ní Lua.

14

Zì gbēzā ní Dii m̄ao

¹ Gwa, Dii gō lé mó, wa á p̄o síwá, wi kpaalek̄o á wáa. ² A bui píi k̄aa Yelusaleūzi aa z̄ikaáno, aai wélepi sí. Aa kpéo ȳe aa kusi n̄oɔwa. Wa tá ní wélepide ɔ lee doo z̄iz̄o ũ, āma wa ní k̄ini p̄o ḡò b̄ole wélepi guuo. ³ Dii a mó z̄ikai ní buip̄o, lá í ke yāa z̄ikaḡoɔwae. ⁴ Gōo bee Dii a gbápele Kùkpe s̄is̄i misonaa Yelusaleū gukpe oi. S̄is̄ipi a paa pla sea gukpe e be'ae, a guzule aɔ z̄o maamaae. S̄is̄ipi kp̄edo a ta gugb̄antoo oi, ado s̄o ḡeomid̄k̄i oi. ⁵ A bàale ta s̄is̄ipi guzuleu, asa guzulepi a ge pe Aseliwae. A bàale lá á deziò bàalè t̄oole lualuae Yudaó kí Uzia ḡoɔwa, Dii ma Lua i mó ní a gbé p̄o an kua adoa s̄anu.

⁶ Gōo bee gupua aɔ kuo, sema gunie ní lough̄eo. ⁷ Gōopi aɔ adoa, fāane ge gwāas̄ina aɔ kuo. Dii mé gōopi d̄o. Tó oosi k̄e, gu a pu.

⁸ Gōo bee í wēnide* a b̄o Yelusaleū à bàale, a k̄ini i ta gukpe oi Isida Wisideu, a k̄ini i ta be'ae oi ís̄iau sae ní buziɔ píi. ⁹ Dii mé aɔ de d̄unia píi Kí a ũ. Gōo bee òme aɔ Dii ũ ado, aà t̄o mé aɔ ku ado. ¹⁰ B̄usupi píi a ḡo gusalala ũe, sea za Ḡeba p̄o kú Yelusaleū gugb̄antoo oi e Lim̄o p̄o kú a ḡeomid̄k̄i oi. Ama Yelusaleū aɔ kálea a gb̄eu musumusue, sea za B̄eyāme b̄iib̄oleu e B̄iib̄ole Séia ní Gola B̄iib̄oleo, sea za Ananeli b̄ií les̄i e kí vēef̄k̄i. ¹¹ Waɔ ku a guue, wa wíwi bau lóo. Yelusaleūdepi aɔ ku d̄oɔae.†

¹² Gagyā p̄o Dii a ka bui p̄o aa l̄ele Yelusaleūw̄aɔgun ke: An me a yaíke gōo p̄o aa sía. An wé a yaíke a t̄onau, an léna a yaíke ní léu. ¹³ Gōo bee Dii a to gili gēngu maamaa, aa k̄o k̄úkū k̄o ɔpiz̄i, aai liaa ní k̄o. ¹⁴ Yudaó z̄ika Yelusaleū nípii, aa z̄ible bui p̄o liaa níziwa, aai ní àizee naaa, vua ní ánusuo ní p̄okasaɔ k̄e z̄ai. ¹⁵ Gagyāpi a ka s̄oɔgu l̄o ní s̄obaonaɔ ní yiongoɔ ní z̄a'inaɔ ní potuo p̄o kú gb̄ep̄io b̄oouo píi.

¹⁶ Bui p̄o m̄o l̄ele Yelusaleūw̄ap̄io, an gbé p̄o ḡo aɔ gé we w̄e ní w̄e kúlei Kí Dii Zīgōdeee, aai Lákp̄eɔa dikpeke. ¹⁷ Tó d̄unia buie i gé Yelusaleū kúlei Kí Dii Zīgōdepiɔ, lou a manéo. ¹⁸ Tó Egipi buio i gé dikpepi keio, lou a manéo, mé Dii a gagyā p̄o í ka bui p̄o i gé dikpepi keioɔgu kán̄gue. ¹⁹ Ia p̄o a da Egipiowa ní bui p̄o i gé dikpepi keioɔwan we. ²⁰ Gōo bee wa k̄e s̄ó ánanaɔwa: Dii p̄o. Dii kp̄e dàa aɔ s̄aa ní sa'ok̄i taɔe. ²¹ Oo p̄o kú Yelusaleū ní Yuda

* 13:7 Mat 26.31, Maa 14.27 * 14:8 Eze 47.1, Zaa 7.38, Zia 22.1 † 14:11 Zia 21.3-4

b̀̀suoᵑ ḡᵑ Dii Z̄iḡᵑde p̄o ũ p̄iie. Gb́é p̄o aa m̄o sa'oiᵑ se aa n̄o f̀̀uk̄eᵑ. Gᵑᵑ bee laatana aᵑ ku
Dii Z̄iḡᵑde kp̄éu lo.

MALAKI

Yá pò kú láε bee guu

Malaki a lá kè e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 500 e 450. Isailio sù ní zòblea Babilonio wè 538 guu. An suapi gbea an kúsu nà kwεawa busebuse. E ānabi Malaki àò gé ānabikεkei, Isailio tē ānabi Age ní ānabi Zakalio yādanεoi, 5 aa èa Lua kpé dò Yelusaleū wè 520 e 515 guu. Ama za guu bee an wé dɔa yá dafu pò a ke dɔaana Zolobabeli ɔzī i zεkeo. An lousisiyāo òòkpà mé yāvāi lé káfi. Aa pākpà sa'oa Luawai (1.6-14), wiɔ Lua kpāi'o gbaɔ daa guu (3.6-11), sa'onkiaɔ sō aale laaidɔ zīwa bo, mé wili ikoyā pò Lua dīlené da bo (2.1-16).

Yápio yáí Malaki lɛdà sa'onawo ní gbéɔ pii aa nòselile. A dònngu ké Lua yeñzi (1.1-5), āma a òné bo aà mɔa ní aà yákpalekea ní gbéɔ guu kà kái (2.17-3.5, 3.13-24). A zīna pò Lua a gbaε yā'òné (3.1), aɔ de ānabi ū lán Eliawa (3.23). Baona lá pò Matiee ní Lukuo kèɔ guu, Malaki yá bee de Zāa Daa'ilena pò à mò gbéɔ da zéwa Yesu Kilisie yá ūe (Mat 17.11-13, Luk 1.17).

Ké Malaki fεle ní Isailio an kua pò òòkpà ní ní pākpaa Lua yáio, à lɛdàda luanaaikenaɔne aao kú ní Lua yákpalekeaanɔ sɔuo. Wápio sō Malaki lé owεε wá baade àò kú ní Lua yákpalekeaanɔ sɔuo za káau.

Sa'oyā

¹ Yá pò Dii ò Isailioɔne Malaki sabain ke: ² Ma Dii ma mē má yeázi, 5 a mē ma yeaázi de kpelewa ni? Ma Dii ma mē Esauá Yakɔbu vīi nolo? Kási Yakɔbu má yei, ³ má ye Esauio,* 5 ma aà gusísíde líle guwaiwai ū, ma aà bùsu tò gbáa gbēgbonaɔ kúkíi ū. ⁴ Eɔɔpíɔ ì me, baa ké wà ní wéleɔ dēɔnzō, aa εa ní beziaɔ fεleε. ɔ ma Dii Zīgōde ma mē: Tó aa èa kàle, má ní deεlempae, wi oné Väibusudeɔ, gbé pò Dii ní kpēne kúa guɔpiiɔ!† ⁵ A wesie, í me Dii zōɔ, baa wá bùsu zōle kpele.

⁶ Né ì a mae kpela, mé zòblena ì a dii kpela. Ké má de á mae ū, ále ma kpelaε? Ké má de á dii ū, á ma vía víe? Ma Dii Zīgōde máme mále á la. A sa'onawo, áme ále sakamagu. I me: Kpelewa wa sakàngui? ⁷ Ké a sakà ma táabūnuu yáie. I mɔ ma gbagbakíi ní ble gbāleaoε. I me: Kpelewa wa n gbagbakíi gbālèi? ⁸ Ké a mɔ sa'òà ní pò víaɔ, yāvāin weoa? Ké a sa'òà ní nò εεo ge a gyāeɔ, yāvāin weoa?‡ A ge kpa bùsu gbēzōwa à gwa! A yá a kaaàgua? A á sáaukpaa? Ma Dii Zīgōde máme mále á la.

⁹ Tó a awakpāmεε tia kéwa, má á wegwae? Tó pò bee taao kú á ɔzī, má síánɔe? Ma Dii Zīgōde máme mále á la. ¹⁰ Tó á gbēe gè ma ua zé tà yāa, ké wasu gē tékai ma gbagbakíi pāo, bee sàɔ. Ma Dii Zīgōde máme má ò. A yá lé kemεε nao, má á gba sio. ¹¹ Za íatē bilεa e a gēkpεukíi ma tó aɔ zōɔ buiɔne. Wa tulaletikamεε téa, wi mɔmεε ní gba gbālesaiɔ gupíiu, asa ma tó aɔ zōɔ buiɔ guue. Ma Dii Zīgōde máme má ò. ¹² Kási ápio i ma tó òòkpae, ále e ma táabūnu gbāleae, 5 i sa'owà ní pò giaɔ. ¹³ Ma Dii Zīgōde ma mē: I me, bee á kú gbāae, 5 a nifèi. Tó a mɔ ma gbagbai ní pò kòókúaa ní pò εkúaa ní pò gyāeɔ, má beeo sia? Ma Dii máme mále á la. ¹⁴ Mɔafilide pò pò sa ví a kpàsa guu, a zèmeε, mé à gè ma gbagba ní pò sāadeo a gēε ū, adeá láaipɔe. Asa mámeεmaa Kía zōɔ, ma tó ì to vía bui pii kú. Ma Dii Zīgōde máme má ò.

2

¹ Ma Dii Zīgōde ma mē: A sa'onawo á yán la sa. ² Tó i swáseio, tó i da á sōu à ma tɔbɔo, má láaizíwà à gō báaasaie. Má zìwà kò se, asa i da á sōu a ma tɔbò. ³ Gwa! Má á bui lele á

* 1:3 Lom 9.13 † 1:4 Isa 34.5-17, 63.1-6 ‡ 1:8 Iko 15.21

yáí, mí dikpe sa pọ́ á ò pọ́gbõ fáe á oawa, wi á kólèò. ⁴ Iò dş sa ké ma yá bee diléé, ké ma bàa kua ní á Levii buiò gi kué.* Ma Dii Zigşde máme má ò. ⁵ Ma bàakuańɔpi guu ma wēni ní aafiao kpámá, ké aaɔ ma vía vī, ş aa ma vía vī, aa lùalua ma ae. ⁶ An lé yādanε sīana dş, wi ma yākpaanla b̀ò ní léuo. Aa t́aa'òmanɔ ní lèdoũo ní ǹɔsepuaò, aa gbéć b̀ò vāi guu dasi. ⁷ A maa sa'ona àò dşa vīε, ké gbéć e yādanε mawà, asa şme ma Dii Zigşde iwa ũ. ⁸ Apio sş a pāzea, á yādanεò tò gbéć f̀ù dasi, a ma bàa kua ní á Levii buiò gbòò. Ma Dii Zigşde máme má ò. ⁹ Œ má tò wà sakàágu, ma á sɔaa gbépiie, ké i te ma tufaiò, mé i ke gbéćnε k̀èke ikoyā musu yáí.

Nɔyaa yá

¹⁰ Wá De doũ nolo? Lua doũ mé wá keo lò? B́yāi wá kş náai vīo, ş wa Lua bàa kua ní wá deziò yá gbòoi? ¹¹ Yudaɔ náaisaiyākè, aa yābēεkè Yelusaleũ ní Isaili b̀usuo, asa aa táagbagbanaɔ s̀è nɔ ũ, aa Dii kpé pọ́ a yei gbālèò. ¹² Gbéć pọ́ yá bee taa kè, Dii aà kē Yakobu buiòwa, i de, b̀òmo ge bele no, baa tó à m̀ò ní gbao Dii Zigşdeε.

¹³ Yá plaade pọ́ i ken la. Iò s̀òlò àò aauke, á wé'í ìò ka Dii gbabakíiwa, ké à wesè lé gba pọ́ a m̀òde gwa à gbasa sio yáí. ¹⁴ I me: B́ome m̀ò ní yáeo? Ké Dii mé seelade ũ apio ní á baade èwaasogɔɔ nɔo yá musu yáíε. Asa n nɔ mé n gbèdo pọ́ a kş yāmà ũ, ş n b̀ò aà kpe. ¹⁵ Dii i á ke lán s̀awakula ní gbalaowa, ké á me ní á léo àò doũo lé? B́o Lua lé yá á m̀èdoũkɛpi musui? Ké á néo e aa a yāma yáíε. Bee yáí àò ázia kũa dş, ké ásu náaisaiyāke á naeo. ¹⁶ Ma Dii Isailio Lua ma m̀è, má za nɔyaa ní pɔpiliawàouε. Ma Dii Zigşde máme má ò. Aò ázia kũa dş, ké ásu náaisaiyākeèò.

Dii yákpalekεgɔɔ

¹⁷ A tò á yá'o Dii k̀ù gbāa. I me: Wá yá kpele mé aà k̀ù gbāai? Ké i me, vāikenaɔ maa Diie, an yá í kaaàgu yáíε. I me lɔ, Lua pọ́ í yákpalekε ní gbéć ku máε?

3

¹ Ma Dii Zigşde ma m̀è: Gwa! Má a zina gbaε aà dɔaa zεkεkεmεε.* Dii pọ́ i aà k̀i weεε i gē a kpéu kándo. A ma, ma bàakuaánɔ zina pọ́ á pọ́ dɔwàpi lé mó! ² Déme a aà m̀ogɔɔ f̀si?† Tó à b̀iε, déme a b̀oi? Asa aò de lán m̀bbaasana téwae, lán pɔpina kasa baasaawa. ³ A zşle à gbéć baasa à ní gbāsi wolo. A Levii buiò gbāb̀oné, lá wī vua ní ánusuo, gbāsi wolowa, m̀ò Diie ní gbao a zéwa. ⁴ Gɔɔ bee Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ píi gba a ka Diigu lán yāawa, lá a ziwa.

⁵ Ma Dii Zigşde ma m̀è: Má m̀ówá yákpaleu, ma me a wā ní b̀obɔa ní gbéć pọ́ ma vía vīo: Gbēkɔ̀lekεnaɔ ní gbāsi kεnaɔ ní εε legbēnaɔ ní gbéć pọ́ aai gbāamɔ ní zikεnaɔne ní gyaa taasideo ní tone pọ́ gwana vīo ní b̀òmoɔ.

Gbēnazina Lua kpái'oa

⁶ Ma Dii mili liléo. A yáí á Yakobu buiò i kaaleo. ⁷ Ma Dii Zigşde ma m̀è: Za á deziò gɔɔ ş a pā ma yáa, á kũao. A zemanɔ, mí zéánɔ. I me, kpelewa wá zennoi?

⁸ Gbēnazina í Lua kpái'oa? Kási áε ma kpái'o. I me, b́o musu wáε n kpái'oui? A pọ́ kwide ní á gbao yá musue. ⁹ A bui píi g̀l̀aaipo ũε, ké áε ma kpái'o yáí. ¹⁰ A mó ní pọ́ kwideo† píi, í ká ma làasiu, ké ble e àò ku ma kpéu. Ma Dii Zigşde máme má ò. A ma le bee musu à gwa. Tó mi musu zé wē ma èfāai písié, a kua a kákíiwao, mámεo! ¹¹ Ma Dii Zigşde ma m̀è: Má kpá á buapo ò̀okpanaɔneε. Aa á pọ́ m̀ionzşò, á wēliò né a woloo. ¹² Bui píi i oé èfāaideɔ, asa á b̀usu aò naε.

Dii b̀oa ní yáo gɔɔ

* 2:4 Nao 3.11-13 * 3:1 Mat 11.10, Maa 1.2, Luk 1.76, 7.27 † 3:2 Yoε 2.11, Zia 6.17 ‡ 3:10 Lev 27.30

¹³ Ma Dii ma m̀̀: A yāvāi ò ma musu. I m̀̀, bó yá wá ò n musui? ¹⁴ A m̀̀, zòblea Luaéá p̄̀. Ké wa zíkè Dii Zìḡ̀de yáwa mé wa zwànkasaò dà aà yáí, bó ài wá èi? ¹⁵ Tia kéwa i m̀̀ waladeòne èf̄̀aaidèò. Alè e vāikenaò mé lé zedò, gbé́ pò ì m̀̀ Lua pila wà d̄̀eka s̄̀, yāe lí aà leo.

¹⁶ Gbé́ pò Dii v̄̀a v̄̀ò yā'ò ní k̄̀ò, ò à swādò ní yáí a mà. Ò wà gbé́ pò Dii v̄̀a v̄̀i aai l̄̀asookewàò tó k̄̀è ladau aà aè. ¹⁷ Ma Dii Zìḡ̀de ma m̀̀, gòò pò ma bò ní yáo, aao de ma pò ù, ma àizee ù. Má wēnad̄̀né lá gbé́ ì wēnad̄̀ a né pò lé zík̄̀eewa. ¹⁸ I gbēmaao ní gbēv̄̀aiò d̄̀k̄̀e sa, gbé́ pò lé zòble Luaeò ní gbé́ pò lí zòbleòò. ¹⁹ Ma Dii Zìḡ̀de ma m̀̀: Gwa! Gòopi lé mó, aò wāa lán mua téwa, mé waladeò ní vāikenaò aao de lán s̄̀ ḡ̀iwa. Gòopi a kúma píi, an z̄̀ina ge an òne a ḡ̀ò. ²⁰ A gbé́ pò á ma v̄̀a v̄̀ò s̄̀, á b̄̀oa maa íatē i biléé, mé aafia aò ku a gupuai. A b̄̀le àò v̄̀iv̄̀i lán zune pò wà ní gbáeòwa. ²¹ Ma Dii Zìḡ̀de ma m̀̀: Gòò pò ma bò ní yáo, á òz̄̀ gbēv̄̀aiòwa, aao de túfu ù á gbáu. ²² A to ikoyā pò má kpà ma zòblena M̄̀ziwiwa Olebu àò d̄̀águ, yá pò má d̄̀ile Isailiòne ní yá pò má dànéo. ²³ A ma! Má ānabi Eliaš z̄̀iwá e ma m̄̀ḡ̀ò z̄̀ò pò a to v̄̀a ní kú àò ká. ²⁴ A to maeò ledoū̀ke ní ní néò, mé néò ledoū̀ke ní ní maeò, * ké másu m̄̀ òlèlè á bùsuèò yáí.

MATIEE

Yá pò kú láe bee guu

Matiee baona pò a kè ku zéze lán Maaku pówae:

Záa da'ilena waasokea (3.1-12)

Yesu da'ilekea ní aà yǎao (3.13-4.11)

Yesu zíkèa Galile, gu pò à waasokèu bílae à yǎdané, à gyǎe gbǎgbǎ (4.12-18.35)

Aà gea Yelusaléú (19-20)

I gēgēo, ášǎ do taa, ǎ wà Yesu kù wà yǎdǎaála wà aà dè. Aà bǎa gau yá bò ní sae, ǎ à bò mò gbéowa (21-28).

Matiee Yesu buibókii yá bókèkè ní aà iao ní aà nēgǎo yáo (1-2). Yá bee guu à gbé pò Yesu de a ũ ò: Kíae mé Suabanae lá Lua a legbènéwa, wí me lo Emanueli. Bee mē Lua kúwanǎ. Ōme yá pò Lua ò a bàakuaíno káau lá guu pàpa.

Matiee Yesu yǎdanǎo kǎaa lee soo:

Yǎdaané sǐsǐ musu lé kpala pò bò Lua kíi gbé luanaaíkèa ǎwǎǎe (5-7).

Lédilea gbé pò aa kpalapi baokpanéne (10).

Kpalapi asiiyá leeúané. Kpalapi ulea gíá, áma a bǎ gupuaú ní gawio ziewa (13).

Kua ní kǎo kpalapi guu (18).

Wédǎa kpalapi mǎai (24-25).

Baona pò Matiee kè guu, Yesu mé kpala pò bò Lua kíi Kíá ũ, mé àle yǎdada gbé pò aale gǎne, ké aa e wàò de a seeladeo ũ gbéne.

Bui pò Yesu bò ní guu (Luk 3.23-38)

¹ Davidi ní Ablahaúo bui Yesu Kilisi yá pò kǎa Luayátaalaun ke: ² Ablahaú Izaaki í, Izaaki Yakǎbu í, Yakǎbu Yuda í ní a vǐo ní a dǎuna. ³ Yuda Pǎlezi ní Zelao í ní a na Tamaao, Pǎlezi Ezǎno í, Ezǎno Alaú í. ⁴ Alaú Aminadabu í, Aminadabu Naasǎ í, Naasǎ Salamǎ í, ⁵ Salamǎ Bǎazu í ní a na Lahabuo. Bǎazu Ōbedi í ní a na Lutuo, Ōbedi Yese í, ⁶ ǎ Yese kí Davidi í.

Davidipi mé Salamǎo í ní Uli nao, ⁷ Salamǎo Lǎbǎaú í, Lǎbǎaú Abia í, Abia Asa í, ⁸ Asa Yosafa í, Yosafa Yeholaú í, Yeholaú Ozia í. ⁹ Ozia Yoataú í, Yoataú Akazi í, Akazi Ezekia í, ¹⁰ Ezekia Manase í, Manase Amǎ í, Amǎ Yosia í, ¹¹ Yosia Yékǎnia í ní a dǎuna gǎo pò wà gbé kùkù tàrǎno Babiloni.*

¹² Taa ní gbé Babiloni gbèa ǎ Yékǎniapi Salatieli í, Salatieli Zolobabeli í, ¹³ Zolobabeli Abiudu í, Abiudu Eliakiú í, Eliakiú Azǎo í. ¹⁴ Azǎo Zadoki í, Zadoki Akiú í, Akiú Eliudu í, ¹⁵ Eliudu Elezaa í, Elezaa Matana í, Matana Yakǎbu í, ¹⁶ ǎ Yakǎbu Maliama zá Yosefu í. Maliamapi mé Yesu pò wí me Mesii í.

¹⁷ Za Ablahaú léu e à gè pè Davidiwa, mae ní a néo ku gǎo mǎndosaie. Za Davidi léu e gǎo pò wà tà ní gbé Babiloni, mae ní a néo ku gǎo mǎndosaie. Za taa ní gbé Babiloni e à gè pè Mesiiwa, mae ní a néo ku gǎo mǎndosaie.

Yesu Kilisi ia (Luk 2.1-7)

¹⁸ Lá wà Yesu Kilisi ín ke: Aà da Maliamaá Yosefu nokpamae. E àò gé zǎkei à nosí ní Lua Nisína gbǎao. ¹⁹ Aà gǎkpama Yosefupíá gbémaae, a ye widawào, ǎ à zèò á bǎ aà yáú asii guue. ²⁰ Gǎo pò àle láasooke yápiwa, Dii malaikae bò mǎwà nana guu a òè: Davidi bui

* 1:11 2Kia 24.15

Yosefu, r̄su bílikè n nɔkpama Maliama sea yá musuo, asa nɔ pɔ a sia bɔ Lua Nis̄ina kíie.
²¹ A ne'i gɔe ũ, ní tɔkpaè Yesu, asa a a gbéɔ bɔ ní duuna guu. ²² Bee kè píi, ké yá pɔ Dii dà
 ānabie a ò e ke à mè:
²³ Nɔe léso mé a nɔsi,
 i ne'i gɔe ũ,
 wi tɔkpaè Emanueli.†
 Tó bee mè Lua kúwanɔ.
²⁴ Ké Yosefu vù, a kè lá Dii malaikapi díleewa, à a nɔpi sè. ²⁵ Ama i aà dɔ nɔe ũo e à gè
 negɔepi ò. ɔ à tɔkpaè Yesu.

2

Saanyādɔnaɔ mɔa Yesu gwai

¹ Wà Yesu í Betelēŭ* Yude b̄susu kí Elodi gɔɔe. ɔ saanyādɔnaɔ bɔ gukpe oi aa mɔ
 Yelusaleŭ, ² aa gbéɔ là aa mè: Né pɔ wa í Yudaɔ kía ũ ku má ní? Wa aà saana è gukpe
 oie, ɔ wa mɔ kúleè. ³ Ké kí Elodi yápi mà, à bílikè ní Yelusaleŭdeɔ píi. ⁴ A Yuda sa'onkiaɔ ní
 Mɔizi ikoyādanedeɔ káaa píi, ɔ à ní lá gu pɔ wa Mesii iu. ⁵ Aa wèwà aa mè: Betelēŭ, Yude
 b̄susu lae. Asa lá ānabi kèn ke:
⁶ Betelēŭ pɔ kú Yudaɔ b̄susu,
 ní késāa Yudaɔ mɛɛwiazio fá.
 Asa n guu ɔ kía a bɔu,
 i dɔaa ma gbé Isailiɔne.†
⁷ ɔ Elodi saanyādɔnaɔ sisi asii guu, à saanapi bɔgɔɔ sáasā gbèamá. ⁸ ɔ à ní gbáe Betelēŭ à
 mè: A ge népi gbeagbea ní laaio. Tó a aà è, à mɔ omɛe, mapi sɔ mí ge kúleè.
⁹ Ké aa kía yāmà, ɔ aa dàzeu. ɔ saana pɔ aa è gukpe oi yāa dāaané lɔ e à gè zè népi kúkɔia.
¹⁰ Ké aa saanapi è, an pɔ kèna maamaa. ¹¹ Aa gè kpéu aa népi è ní a da Maliamao, ɔ aa wùle
 ní gbɛeu aa kúleè. ɔ aa ní àizee kpagoloɔ wèwè aa aà gbà vua ní zɔgo líɔ gínanao ní tulaletio.
¹² Lua òné nana guu aasu bɔle Elodi kíio, ɔ aa tà ní b̄susu ní zé páleo.

Bàale taa ní Yesuo Egipi

¹³ An taa gbea Dii malaika bɔ mɔ Yosefuwa nana guu à mè: Fele népi sé ní a dao, ní bàale
 tárɔnɔ Egipi, níɔ ku we e mà mɔ yā'onɛ lɔ, asa Elodi a népi wɛele à deɛ.
¹⁴ ɔ Yosefu fèle gwāasina, à népi sè ní a dao à tárɔnɔ Egipi. ¹⁵ A ku we e Elodi gè gàð. Bee
 kè ké yá pɔ Dii dà ānabie a ò e ke yáie à mè:
 Ma a né gbèsi Egipi.‡
¹⁶ Ké Elodi è saanyādɔnaɔ ònɔkèee, aà pɔ pà maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa dɔ yá pɔ
 á gbèa saanyādɔnapiɔwa yáí, ɔ à gbéɔ zì, aa negɔe pɔ kà wè pla ge i kaoɔ dède Betelēŭ ní a
 bualoŭ píi. ¹⁷ Yá pɔ ānabi Zelemii ò kè sa à mè:
¹⁸ Wà wii gbāa mà Lama,
 wàle ɔɔlɔ, wàle búbuape.
 Laseli mé lé a néɔ ɔɔlɔ,
 à gí awamai, asa aa ku lɔo.§
¹⁹ Ké Elodi gà, ɔ Dii malaikapi bɔ mɔ Yosefuwa Egipi nana guu ²⁰ à mè: Fele népi sé ní a
 dao, ní tárɔnɔ Isaili b̄susu, asa gbé pɔ aale népi wɛo gāga.
²¹ ɔ à fèle népi sè ní a dao à tárɔnɔ Isaili b̄susu. ²² Ké a mà Aakelau mé lé kible Yude a mae
 Elodi gbɛu, zɔleɔa wekii vía aà kù. Lua yā'òè nana guu, ɔ à tà Galile b̄susu, ²³ à gè zòle wéle
 pɔ wí mɛ Nazaleti. Beewa yá pɔ ānabiɔ ò kè, aa mè: Wàli mɛè Nazaleti gbé.

† 1:23 Isa 7.14 * 2:1 1Sam 16.1 † 2:6 Mis 5.1-3 ‡ 2:15 Oze 11.1 § 2:18 Zel 31.15

3

Zāa Da'ilena waasokea
(*Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zāa 1.19-28*)

¹ Bee gbea Zāa Da'ilena mò Yude gbáau, àle waasoke ² à mè: A nòselile, kpala pó bò Lua kíi kà kái. ³ Zāapi yá ò ānabi Isaia ò yāa à mè: Kpàwakena ló ma dɔ gbáau, àle me à zekeke Diie, à zéwewenaɔ pooè súsú.*

⁴ Zāapi ló yiongo ká pɔkasaa daa, mé ì báa sãntilii dɔ a pi.† Kwa ní zó'io mé aà pɔblea ũ. ⁵ Wíɔ bɔle Yelusaleũ ní Yude gupiiio ní Yuudē dɔɔio, wíɔ gé aà kíi. ⁶ Wí ní yāvái o gupuau, ò ì ní da'ileke Yuudēi.

⁷ Ké Zāa è Falisiɔ ní Saduseɔ lé mó a kíi da'ilekei dasidasi, ò a òné: Gbēnazin pílignaa! Déme òé à bàasi pɔkūma pó Lua a bɔbɔmáei? ⁸ A nòselilea yá ke, wíɔ dɔ ké a lile. ⁹ Ké Ablahaũ de á dezi káau ũ, ásu àò e bee mé a á bɔo. Mále oé, Lua a fɔ gbɛɛ beeɔ ke Ablahaũ buiɔ ũ. ¹⁰ Mɔo dilea lízi kò. Lua a lí pó lé né maa io zɔ zu téue. ¹¹ Mále á da'ileke á nòselilea seela ũe. Ama gbēe a mɔ ma gbea, aà iko demala, mi ka mà aà sabala séléè. Ōme a á da'ileke ní Lua Nisinao ní téo.‡ ¹² A gbaana kūa a ɔzi ésegbēkii. Tó a fā, a a pówena ká a dɔu, i a bɔsa ka té gasai guu.

Yesu da'ilekea
(*Maa 1.9-11, Luk 3.21-22*)

¹³ Ō Yesu bò Galile à mò Zāa kíi Yuudēi aà a da'ileke. ¹⁴ Zāa ye gí, à mè: Ma gbé pó má de n ma da'ileke ò n mɔ ma kíia? ¹⁵ Ō Yesu wèwà à mè: Aɔ de màa gí, asa a maawanɔ beewae yákea a zéwa yái. Ō à wèi. ¹⁶ Ké Yesu da'ilekè, à bùa gòɔ. Luabe wèaa, ò à Lua Nisina è, àle su lán felenawa, à díe. ¹⁷ Ō wà yá'o mà bɔa luabe à mè: Gbéé beeá ma Néé, má yeaàzi, ma pɔ kèwà na.§

4

Yesu yōa
(*Maa 1.12-13, Luk 4.1-13*)

¹ Ō Lua Nisina gè ní Yesuo gbáau ké Ibiisi aà a yō. ² Yesu leyè fāane ní gwāasinao e gɔɔ bla. Ké nɔana lé aà de, ³ ò kōnidepi sàaazi à mè: Tó Lua Nén n ũ, o gbɛɛ beeɔ li pēe ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kēa Lua taalau wà mè, pɔblea yá ò gbēnazina kuò adoo, sema yá pó Lua lé o píi.*

⁵ Ō Ibiisi aà sè gèò Lua wéleu, à aà zè Lua kpé misonaa, ⁶ a òé: Tó Lua Nén n ũ, n nzi zu zíle, asa a kēa láu Lua mè, a n yá'o a malaikaone aa ɔdama, ké nsu gēnale gbewao yái.†

⁷ Yesu òé: A kēa Lua taalau lɔ wà mè, nsuli Dii n Lua le n gwao.‡

⁸ Ō Ibiisi aà sè gèò lɔ gbēsisi lesi maamaa musu, à dúnia búsú píi òbè ní ní àizεεɔ ⁹ à mè: Má n gba beeɔ píie, tó n wule n gbεεu n misiilemεε. ¹⁰ Ō Yesu òé: Géi Setáu! Asa a kēa láu wà mè:

Kúle Dii n Luae,
níɔ zɔbleè ado.§

¹¹ Ō Ibiisi aà tò we sa, ò malaikaɔ mò dɔaàle.

* **3:3** Isa 40.3 † **3:4** 2Kia 1.8 ‡ **3:11** Zin 2.3-4 § **3:17** Sou 2.7, Isa 42.1 * **4:4** Iko 8.3 † **4:6** Sou 91.11-12 ‡ **4:7** Iko 6.16 § **4:10** Iko 6.13

*Yesu ɔkpaa a z̄iwa**(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)*

¹² Ké Yesu mà wà Zāa kù wa dàkpɛu, ̄ à tà Galile. ¹³ I z̄ɔ̄le Nazaleti bo, à gè z̄ɔ̄le ísida saɛ Kapenaũe, Zabulɔni buiɔ́ n̄ Nefatali buiɔ́ b̄usu, ¹⁴ ké yá p̄ó ānabi Isaia ò ke yáí à m̄e:

¹⁵ Zabulɔni buiɔ́ n̄ Nefatali buiɔ́ b̄usu
za ísia oi e Yuud̄e baale,
Galile b̄usu p̄ó buip̄aleɔ kuupi,

¹⁶ an gb̄é p̄ó kú gusiauɔ gupua z̄ɔ̄ è,
gu d̄ò b̄usu p̄ó kú ga léz̄ipi deɔne sa.*

¹⁷ Za ḡoo bee Yesu nà waasokeawa à m̄e: A n̄ɔ̄elile, kpala p̄ó b̄ò Lua kíi kà kái.†

¹⁸ Ké Yesu lé d̄ò Galile ísidai, à kp̄òwenaɔ è gb̄eɔn pla, v̄ii n̄ d̄aunao, Simɔɔ p̄ó w̄i me Piɛe n̄ a d̄auna Andeleo. Aale táalu zu ísidapi guu. ¹⁹ Ɔ Yesu òné: A m̄o temazi, mí á ke gb̄eweeleɔn̄ u. ²⁰ Weḡɔɔ aa n̄ táaluɔ tò we, aa b̄ò teaàzi. ²¹ Ké à gè aɛ, à gb̄eɔn pla p̄aleɔ è, v̄ii n̄ d̄aunao b, Zebedee né Zaaki n̄ a d̄auna Zāao. Aa ku gó'ilena guu n̄ n̄ mae Zebedeepio, aale n̄ táaluɔ kekɛ. Yesu n̄ sisi, ²² ̄ aa n̄ mae tò gó guu weḡɔɔ, aa b̄ò teaàzi.

²³ Yesu ̄ò Galile b̄usu keɛɛ, i yādané n̄ lousisikpɛo guu, i kpala p̄ó b̄ò Lua kíi baokpa, i gb̄éɔ gbágbā n̄ gyā bui p̄io n̄ k̄òɔ p̄ii. ²⁴ Aà t̄ó l̄i Sili b̄usua p̄ii, ̄ w̄i m̄òè n̄ gb̄é p̄ó aale gyā bui dasi ge wāwākeɔ n̄ táadeɔ n̄ gbak̄ɔndeɔ n̄ ɛɔ p̄ii, ̄ i n̄ gbágbā. ²⁵ Wà b̄ò Galile n̄ Wélemenkwi b̄usuo n̄ Yelusaleũo n̄ Yudeo n̄ Yuud̄e baaleo dasidasi, wà tèaàzi.

5*Báadeɔn Yesu iwaɔ ũ**(Luk 6.20-23)*

¹ Ké Yesu gb̄é bílapiɔ è, à d̄ede s̄isiwa. Ké à z̄ɔ̄le, aà iwaɔ m̄ò aà kíi, ² ̄ à nà yādaanéwa à m̄e:

³ Gb̄é p̄ó aa n̄ gb̄aasaikɛ d̄ɔɔ mé báadeɔ ũ,
asa kpala p̄ó b̄ò Lua kíi de n̄ p̄ó ũɛ.

⁴ P̄osiadeɔ mé báadeɔ ũ,
asa Lua a n̄ s̄o n̄ininéɛ.*

⁵ Ziabusanaɔ mé báadeɔ ũ,
asa aame aao d̄únia v̄i.†

⁶ Báadeɔn yázeɔde nideɔn̄ ũ,
asa aame aa ká.‡

⁷ Báadeɔn w̄enad̄ɔneɔ ũ,
asa Lua a w̄enad̄ɔnéɛ.

⁸ Báadeɔn n̄ɔ̄epuadeɔ ũ,
asa aame aa wesi Luaɛ.§

⁹ Báadeɔn íbelemideɔn̄ ũ,
asa wali oné Lua néɔɛ.

¹⁰ Báadeɔn gb̄é p̄ó w̄i íadamá yákeɛ a z̄éwa yáíɔ ũ,
asa kpala p̄ó b̄ò Lua kíi de n̄ p̄ó ũɛ.

¹¹ Báadeɔn á ũ, t̄ó wà á s̄os̄o mé wà íadawá, mé wà yāvái pii d̄òwá ma yáí. ¹² A p̄onake, í yáalɔ, asa á asea aɔ z̄ɔ̄ luabɛ. Maa wà íadà ānabi p̄ó kú á āaɔwa.

*Yesu iwaɔ mé wisi n̄ gupuaɔ ũ**(Maa 9.50, Luk 14.34-35)*

¹³ A me á wisi ũ d̄úniaɛ. Tó wisi í na sù tà, kpelewa wà ke à ḡo wisi ũ loi? A àie v̄i bo, sema wà kóle gb̄éɔ t̄aa'owà bàasio.

* 4:16 Isa 9.1-2 † 4:17 Mat 3.2 * 5:4 Isa 61.2 † 5:5 Sou 37.11 ‡ 5:6 Isa 55.1-2 § 5:8 Sou 24.3-4

14 Amé á gupua ũ dúniaε. Wéle pɔ wa kàle sɪsɪ musu lí e àò ulεao. 15 Wili filia na wà pēna kùlεwàò. Wí di dauwaε, i gupu gbé pɔ kú uaɔne. 16 A gupu gbéɔne beewa, aai á maakeaɔ e, aai á Mae pɔ kú musu sáaukpa.*

Mɔzi ikoyá bɔ̀lekεa

17 Asu àò e ma mɔ Mɔzi ikoyá ní ānabiɔ yáɔ bādei no. Mi mɔ a kee bādeio, ma mɔ papaie. 18 Siana mále oé, luabe ní dúniao a gē, āma Luayātaala wēsā néna ge a pɔ kelenae a bādeɔ, yápii a ke. 19 Ayāmeto tó gbé yá pɔ wa dīlɛpiɔ mēndo gbàε, baa a pɔ pɔ kēsāanzi, mé ì da gbéɔne aa ke màa, ade aɔ kēsāanzi kpala pɔ b̀ Lua kíi gbéɔ guue. Tó gbé kŭa mé ì dané màa sɔ, ade aɔ zɔɔ kpala pɔ b̀ Lua kíi gbéɔ guue. 20 Mále oé, tó á maa i de Mɔzi ikoyādanedeɔ ní Falisiɔlao, á gē kpala pɔ b̀ Lua kíi guuo.

Pɔkŭma

21 A mà wa ò yāadeɔne aasuli gbēdeɔ. Gbé pɔ gbēdè, wa yákpalekεaànɔ.† 22 Mapi sɔ mále oé, gbé pɔ a pɔ pà a gbēdeezi, à kà wà yákpalekεaànɔ. Gbé pɔ a gbēdee sɔsɔ kà wà geaànɔ gbāadeɔ kíi. Gbé pɔ ò a gbēdeee mīsaide sɔ à kà aà gé téu. 23 Tó n mɔ Lua gbai pɔ a gbagbakii, mé à d̀ngu wekii ké n gbēdee yákuannɔ, 24 ñ n gba to sa'okii aε we, ní ge awakpa gbépie gia, ní εa su ñ sa'o sa. 25 Tó n ibεε ye gennɔ yákpaleu, ke kpakpa keaànɔ na e aàò dazeu, ké asu n kpa yákpalekenawao yái. Tó ni ke màao, yákpalekenapi a n kpa d̀aiwaε, i n dakpεu. 26 Siana mále onε, níyɔ bɔ weo e ñ ge ñ fiabò. Baa tanga a gɔ tenzio.

Gbāsikεa

27 A mà wà mè ásuli wúle ní gbēpāle nɔo.‡ 28 Ama mapi mále oé, tó gbé nɔε gwà ní làasoo pāleo, à gbāsikεaànɔn we kò. 29 Tó n ɔplaa wé mé tò níle fu, bɔ ñ vūaa. N megue vūaaa maa de wà n mè búu zu téula. 30 Tó n ɔplaa mé tò níle fu, zɔ ñ vūaa. N megue vūaaa maa de n mè búu taa téula.

Gia nɔzi yá

(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)

31 Wa ò lɔ, tó gbé lé gí a nazi, aà gínzila kpawà.§ 32 Mapi sɔ mále oé, tó gbé gí a nazi, mé i ke à gbāsikè no, aà zápi mé tò à g̀ gbāsìde ũ. Tó gbé nɔ pɔ wà gli sè sɔ, à gbāsikεε.

Lεkεa Luawa

33 A mà wa ò yāadeɔne lɔ, aali lé pɔ aa kè Diiwa ke, aasuli bɔ a kpeo.* 34 Mapi sɔ mále oé, ásuli me á sɪ ní Luao seo. Asuli me á sɪ ní luabeoo, asa Lua kpalabaaε, 35 ge dúnia, asa Lua gbadibɔε,† ge Yelusaleŭ, asa Kía zɔɔ wéleε.‡ 36 Nsu me ní sɪ ní n mioo, asa níyɔ fɔ ñ n mikā mēndo puakŭ ge ñ a siakŭo. 37 Ali me ao ge aawo. Yá pɔ de beea b̀ Setāu kíie.

Tɔsiana

(Luk 6.29-30)

38 A mà wà mè wà wé fiabo ní wéo, swaa ní swaao.§ 39 Mapi sɔ mále oé, ásuli gí taiinaio. Tó gbé n sānke n ɔplaa geεwa, ñ n ɔzεε pɔ d̀è lɔ. 40 Tó gbé ye n danzii yákpalekennɔ, ñ n ulada toè lɔ. 41 Tó gbé teasidāne ñ asoseε kiloo do, geoè kiloo pla. 42 Tó gbé wabikéma, ñ aà gba. Nsu gbé pɔ ye pɔ sēama tēo.

Yea ibεεzi

(Luk 6.27-28,32-36)

43 A mà wà mè àò ye á gbēdeezi, à za á ibεεgu.* 44 Mapi sɔ mále oé, àò ye á ibεεzi, à wabike gbé pɔ aai ìadawáɔne, 45 ké à gɔ á Mae pɔ kú musu néɔ ũ siana. Asa ì ìatē bɔ

* 5:16 1Pie 2.12 † 5:21 Bɔa 20.13 ‡ 5:27 Bɔa 20.14 § 5:31 Iko 24.1-4 * 5:33 Nao 30.3 † 5:35 Isa 66.1
‡ 5:35 Sou 48.3 § 5:38 Bɔa 21.24 * 5:43 Lev 19.18

gbēvāiɔnɛ ní gbēmaaɔ píie, ì lou ma tàaesaidɛɔnɛ ní tàaedɛɔ píie. ⁴⁶ Tó gbé pɔ yeázio ò á yerzi, á àie e Lua kíie? Baa ɔsinaɔ lí ke màao lé? ⁴⁷ Tó á gbéɔ ò i fɔkpakpamá rítɛ, bó á dɛð dāɔlai? Baa luayādɔnsaiɔ lí ke màao lé? ⁴⁸ Ayāmeto àò kú wásawasa lá á Mae pɔ kú musu kú wásawasawa.†

6

Gbé gbaa pɔ

¹ A laaika á lousisiyākea gupuaui. Asuli ke gbēnazina wé yáio. Tó ále ke màa, á àie á Mae pɔ kú musu kíio. ² Tó ríle taaside gba pɔ, rísu ò a kpàwake lán mɔafilidɛɔwao. Aaí ke lousisikpɛɔ guu ní gāaɛɔ, ké gbéɔ e ní tɔnasi yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ³ Mpi, tó ríle taaside gba pɔ, rísu to n ɔzɛɛ dɔ lá n ɔplaa lé keo. ⁴ To n gbadaa ke asiiyā ũ, n Mae pɔ asiiyā dɔ i a fiabone.

Wabikea (Luk 11.2-4)

⁵ Tó ále wabike, ásu àò de lán mɔafilidɛɔwao. Aaí ye wabikea zea lousisikpɛui ní zékpaao, ké gbéɔ ní e yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ⁶ Mpi, tó ríle wabike, gē n kpea, ní gbata, ní wabike n Mae pɔ kú we asii guuwa,* n Mae pɔ asiiyā dɔ i sinnɔ. ⁷ Tó ále wabike, ásuli yābɔle dasi lán luayādɔnsaiɔwao. Aaí e ní yābɔlea dasi mé a tó ní yá ká. ⁸ Asu àò deíwao, asa á Mae pɔ pɔ á a ni ví dɔ e àò gé gbɛaiwa. ⁹ Ali wabike à me:

Wá Mae pɔ kú musu,

to wà n tɔ kuaadoake dɔ,

¹⁰ to kpala pɔ bò n kíi bɔ gupuaui,

wiɔ n pɛá ke dúnia guu lá wí ke n kíiwa.

¹¹ Wá gba ú pɔ wá ble gbã.

¹² Wá tàaɛ kēwá,

lá wi gbé pɔ tàaekèwɛɛ kēwa.

¹³ Nsu to wà fu yɔawao,

wá ké vāiwa.

¹⁴ Tó a gbéɔ kè ní rí tàaɛ, á Mae pɔ kú musu a á ké sɛ. ¹⁵ Tó i gbéɔ ké ní rí tàaɛ sɔ, á Maepi a á ké ní á tàaɛɔ.

Leyea

¹⁶ Tó á leyea sɔ, ásuli oosisi lán mɔafilidɛɔwao. Aaí ní oa fɛnkpa ké gbéɔ e dɔ wa leyea yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ¹⁷ Mpi, tó ní leyea, oopi, ní nísidɔ, ¹⁸ ké gbéɔ su dɔ ní leyea, sema n Mae pɔ kú asii guu bàasio. N Mae pɔ asiiyā dɔpi i a fiabone.

Aizɛɛ (Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

¹⁹ Asu àizɛɛ káaaázi dúnia guu lao. Lakii kòɔ ní pótānkpakɛao ì pɔ òkpau, mé kpáio ì gufɔ aa pɔɔ sɛle. ²⁰ A á àizɛɛ káaa luabɛ. Wekii kòɔ ní pótānkpakɛao lí pɔ òkpau, mé kpáio lí gufɔ aa pɔɔ sɛleo. ²¹ Gu pɔ n àizɛɛ kúu, wekii ò n laai ò kuu.

²² Wé mé me filia ũ. Tó n wé kú gudoŭ, n mè búu aɔ gupua víe. ²³ Tó n wé kú plapla sɔ, n mè búu aɔ gusia víe. Tó gupua pɔ ní kúa de gusia ũ, gusiapi zɔ. ²⁴ Gbɛe lí fɔ zɔblè dii mèn plaɛo. Aɔ za gbɛdogue, iɔ ye gbɛdozi. A na gbɛdowa, i saka gbɛdogu. A fɔ àò zɔble Luae n òao sānuo.

Luanaaikɛa (Luk 12.22-31)

† 5:48 Lev 19.2 * 6:6 2Kia 4.33

²⁵ Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni kàake poblea ge imia yá musuo. Asuli me kàake pōkasao yá musuo. Wēni de poblealao lé? Me de pōkasalao lé? ²⁶ A gwa bāowa. Aali pótō, aali pōkekeo, aali pō ká dō guuo, kási á Mae pō kú musu ì ble kpámáe. A de bāola maamaae fá! ²⁷ A guu, á déme a fō à a wēni gbàa káfí, baa gō do, a yākāakea guui?

²⁸ Bóyāi i pōkasa yākāakei? A lá vudeo gwa sēu, lá aa de. Aali zíkēo, aali bua tāo, ²⁹ āma mále oé, baa Salomōo ní a odekēo, i ulada a maa kà ní keewao.† ³⁰ Sēa lá pō kú gbā mé a tékū ziapi, lá Lua ì pō nai màa, ápio, wa á pō o lōe? Luanaaifēnēndeō! ³¹ Ayāmeto ásuli pōe kàake à me, bó wá blei, ge bó wá mii, ge bó wá daio. ³² Luayādōnsaiō ò pō beeo píi yá ì dōaané. Lá á Mae pō kú musu dō ké pō beeo ni kuwá, ³³ à to kpala pō bō aà kíi ní yá pō zēvī Luapiēo dōaaé gia, i pōpio kaaé píi. ³⁴ Ayāmeto ásu zia yākāakeo, asa zia azia yá dō. Gōpii taasi mōwà.

7

Kō taae'ea

(Luk 6.37-38,41-42)

¹ Asuli kō taae eo, Lua a á taae e sōo. ² Asa lá ni gbé taae e, màa Lua a n taae e. Zaa pō ní yōu gbéē ò Lua a yōune. ³ Bóyāi níle sèkōna pō da n gbédee wéu e, mé níle lí miōna pō da n wéu yādao ni? ⁴ Ké lí miōna da n wéu, kpelewa níyō o n gbédeee: To mà sèkōna pō da n wéu bōnei? ⁵ Mōafilide, lí miōna pō da n wéu bō gia, ní gu'e wásawasa ké ñ e sèkōna pō da n gbédee wéu bōe.

⁶ Asu Lua pō kpá gbēowao.

Aa liaaáno aa á taitaie.

Asu á osoo zu sàwakusanaoēo.

Aa táa'o'owàe.

Wabikea

(Luk 11.9-13)

⁷ A wabike, Lua i kpáwá. A wēle, í e. A gbale, Lua i wēé. ⁸ Asa gbé pō wabikè, wa kpawàe. Gbé pō wēle sō a ee. Wa zēwē gbé pō gbalèe. ⁹ A guu, déme a gbe kpa a néwa, tó à pēe wabikèwài? ¹⁰ Ge tó à kpō wabikèwà, a píligona kpawà yà? ¹¹ Baa ní á vāikeo, á pōmaa kpaa á néowa dō. Wa á Mae pō kú musu pōmaa kpaa gbé pō aa wabikèwawo pō o lōe?

¹² A ke gbéōne lá á ye aa kééwa. Mōizi ikoyā ní ānabio yáō min we.

Zéle tuuuna

(Luk 13.24)

¹³ A zéle tuuuna sé. Zé pō a lé yàasa mé a dēepookii ví ì géino kaale guue. Bee ò gbé daside lé sé. ¹⁴ Zé pō ì géino àizāna guu lé tuuuū mé a naaa, mé gbé pō aa è lé séo bílao.

Gbé dōa a yākeawa

(Luk 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ A laaika ānabi egenaōzi. Aaí mō á kíi sā bāa daa, àwalēwan nōandenaōn ní ū sō. ¹⁶ A ní dō ní yākeawa. Wili kuke lè líwao. Wili kpa bo kaewao. ¹⁷ Lí maa ì né kefena i, lí vāi ì né gia i. ¹⁸ Lí maa lí fō né gia ìo, mé lí vāi lí fō né kefena ìo. ¹⁹ Wī lí pō lí né maa io zō zu téue.* ²⁰ Beewa á ní dō ní yākeawa.

²¹ I ke gbé pō ì omēe Dii, Dii, mé a gē kpala pō bō Lua kíi guuo, sema gbé pō ì ma Mae pō kú musu pōeā ke. ²² Yákpalekegōzī gbé dasideō omēe: Dii, Dii, wi Lua yā'oné ní n tōoo lé? Wi táago ní n tōoo lé? Wi dabudabuo ke dasi ní n tōoo lé? ²³ Má oné wásawasa: Má á dō gueio, à gomala vāikēnao!†

† 6:29 1Kia 10.4-7 * 7:19 Mat 3.10 † 7:23 Sou 6.9

Kpɛbon gbɛɔn plaɔ
(Luk 6.47-49)

²⁴ Ayāmeto gbé pɔ ma yáe beɔ mà mé à zikèwà de lán gbé laaide pɔ a kpɛdò gbɛwawa. ²⁵ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ i kwɛo, ké wa dàale gbɛwa yáí. ²⁶ Gbé pɔ ma yáe beɔ mà mé i zikèwà de lán mǐsaide pɔ a kpɛdò bùsu'ũfāawawaɛ. ²⁷ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ à kwè à lèlè wiliũ. ²⁸ Ké Yesu yá beɔ ò a làa, aà yādaané bò bíla saɛ, ²⁹ asa i yādané lá Mɔizi ikoyādanɛdeɔwao, a dànɛ ní ikooɛ.

8

Kusude gbágbāa
(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

¹ Ké Yesu pǐla sǐsǐwa, bíla tɛaàzi. ² Ɔ kusude mò kùlɛ aà aɛ à mè: Dii, tó n wei, nýɔ fɔ n gbābɔmɛɛ. ³ Yesu ɔbò nàwà à mè: Ma wei. Gɔ gbālesai. Wegɔɔ gɔɛpi kusu làa. ⁴ Ɔ Yesu òè: Ma. Nsu o gbɛe mao. Ge n nziá ɔlɔ sa'onae, ní sa pɔ Mɔizi dilɛ o n gɔa gbālesai seela ũ gbɛɔnɛ.*

Sosaɔ gbɛzɔɔ zikɛna gbágbāa
(Luk 7.1-10)

⁵ Ké Yesu lé gɛ Kapenaũ, ɔ sosaɔ gbɛzɔɔ mò aà kíi, à wabikèwà ⁶ à mè: Dii, ma zikɛna wúlea be, à kàaũ, àlɛ wāwāke maamaae. ⁷ Ɔ Yesu òè: Má gé mà aà gbágbā. ⁸ Ɔ gbɛzɔɔpi òè: Dii, mi ka n gé ma beo. Baa tó n yā'ò, ma zikɛna a gbágbā. ⁹ Mapi, wa iko víae, mé má iko ví sosaɔwa. Mi o an gbɛdoe aà gé le, í gé. Mi o a pālee aà mɔ ke, í mɔ. Mi o ma zikɛnae aà ke kéwa, ɔ í ke.

¹⁰ Ké Yesu yápi mà, à bò aà saɛ, ɔ a ò gbé pɔ aa tɛaziɔnɛ: Siana mále oé, mi e gbɛe ma náaikè kéwa Isailiɔ guuo. ¹¹ Mále oé, gbɛɔ bɔ gukpe ní be'aɛo dasidasi aa mɔ bleblei n Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo kpala pɔ bò Lua kíiu. ¹² Gbé pɔ de yāa aao ku kpalapi guuo sɔ, wa ní zu bàasi gusiaue. We aa ɔlɔbu aa ɔdi ní musu. ¹³ Ɔ Yesu ò sosaɔ gbɛzɔɔpic: Ta be. A kɛnɛ lá n ma náaikèwa. Ɔ aà zikɛnapi gbágbā zibeezi gɔɔ.

Yesu gyāeɔ gbágbāa dasidasi
(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

¹⁴ Yesu gɛ Piɛɛ be, ɔ a è aà nada wúlea, àlɛ mèwāake. ¹⁵ Ké à ɔkã aà ɔwa, aà me nini, ɔ à fèlɛ blekèè.

¹⁶ Ké oosi kè, ɔ wà mò Yesue ní táadeɔ dasidasi, ɔ à táapiɔ gònɛ n yā'ooa, à gyāeɔ gbágbā píi. ¹⁷ Maa yá pɔ ānabi Isaia ò kè à mè: A wá gbāasaikɛ sè, à wá gyāɔ gòwá.†

Gbé pɔ aa ye tɛ Yesuziɔ
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Ké Yesu è bíla kàaaazi, ɔ a ò a íwaɔnɛ: Wà bua ísida baale. ¹⁹ Ɔ Mɔizi ikoyādanɛdeɔ mɔ ò Yesue: Metulu, gu pɔ níle géu píi máo tenziɛ. ²⁰ Ɔ Yesu òè: Gbɛgbonaɔ ní tɔo ví, bāɔ ní sakpe ví, Gbɛnazin Né sɔ a íampakii vío.

²¹ Ɔ íwa pāle òè: Dii, to e ma de'ia kpagui gia. ²² Ɔ Yesu òè: Temazi. To gɛo ní gɛo ví.

Yesu zàa'íana zɛa
(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

* 8:4 Lev 14.2-4 † 8:17 Isa 53.4

²³ Yesu gè g'ílèna guu, ò aà ìwao dàzeuaàno. ²⁴ Kándo zàa òan gbãa kàka ísidaa, í v'í lé pélepele ní g'óu. Yesu lé í'ò, ²⁵ ò aà ìwao s'òàzi, aa aà vù aa m'è: Dii, wá suaba, wále kaale. ²⁶ Ǿ Yesu òné: LuanaaifēnēndeǾ! Akēa á sea ví màai? Ǿ à f'èle g'í òanae ní ío, ò gu n'ini k'ílikili. † ²⁷ Yápi b'ò gbépiǾ sae aa m'è: Gbé kpeletaan wei? Baa òana ní ío aai aà yāmae.

Táa dia sàwaǾne
(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

²⁸ Ké Yesu bùa baale Gadala bùsuu, táade gbēon plaǾ b'ò gb'è'è p'ó de mia ūǾ guu, aa m'ò dàaale. Aa p'ási maamaae, gb'èe lí f'ò zépi s'èo. ²⁹ Aa wiilè aa m'è: B'óme wá daai, Lua Né? N m'ò òadaiwála e a g'oo àǾ ka y'á? ³⁰ Sàwakusan waiǾ k'úrino k'āaa, aale p'oble. ³¹ Ǿ táapiǾ awakpà Yesue aa m'è: T'ó n wá yá, wá gbae sàwa wai keǾ guu. ³² Ǿ Yesu òné: A gé. Ǿ aa g'ò gbépiǾwa, aa òi sàwaǾne. Ǿ sàwa waipiǾ w'í ní bao pii, aa p'íla s'òonawa aa sí ísidau, ò aa g'ága í guu we. ³³ Ǿ sàwadānaǾ bàalè tà w'èle guu, aa yápiǾ d'au aa s'ìuné ní yá p'ò táadeǾ l'èo pii. ³⁴ Ǿ w'èledeǾ b'òle g'è dai Yesule nípii. Ké aa aà è, aa awakpàe aa m'è aà b'óné ní bùsuu.

9

Gbēkaaūa gbágbāa
(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

¹ Yesu gè g'ó guu, à èa bùa ísidawa, à kà a be w'èleu.* ² Ǿ wà m'òè ní gbēkaaūaǾ w'úlea mákeleu. Ké Yesu è gbépiǾ a náai ví, ò a à gbēkaaūapiǾ: Ma gbé, s'òdile! N duuna k'èma. ³ M'òizi ikoyādanēdeǾ ku we, ò aa ò ní s'ò guu: Gbé bee lé d'òe ní LuaǾe. ⁴ Yesu ní làasoo d'ò, ò à ní lá à m'è: B'óyái a làasoo v'ái dà á s'ò guui? ⁵ T'ó má ò aà duuna k'èwà, ge t'ó má ò aà f'ele t'áa'ò, a kpele mé àai? ⁶ Má ò màa ké àǾ d'ò Gbēnazin Né duunak'èama iko ví d'úniauǾ. Ǿ a ò gbēkaaūapiǾ: F'ele n' n mákele se ta be. ⁷ Ǿ à f'èle tà a be. ⁸ Ké bíla è màa, vía ní k'ú, aa Lua p'ò iko bee taa kpà gbēnazinaǾwa s'áaukpà.

Matiee sísia
(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

⁹ Yesu b'ò we àle g'è, ò à gbé p'ó w'í me Matiee è z'òlea a Ǿsikpeu. Yesu òè: M'ò temazi. Ǿ à b'ò t'eaazi. ¹⁰ Ké Yesu lé p'oble aà be, ǾsinaǾ ní luayādansaiǾ ku we dasi, aale p'obleaǾno ní aà ìwao s'ānu. ¹¹ Ké FalisiǾ è màa, ò aa aà ìwao là aa m'è: B'óyái á dii lé p'oble n ǾsinaǾ ní luayādansaiǾ? ¹² Ké Yesu yápi mà, à m'è: Gbé gbãa baa k'ú ní l'òtooooo, sema gyāe. ¹³ A ge làasook'e yá p'ó k'èa láue bee miwa wà m'è:

Gbēkekeak'òe ò má yei,

i ke sa'ò'a no.†

Mi m'ò gbēmaǾ sísiio, sema duunk'ènaǾ.

Leyea
(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

¹⁴ Ǿ Zāa Da'ílèna ìwao m'ò Yesu là aa m'è: Akēa wápiǾ ní FalisiǾ, w'io leye m'òom'ò, mé n ìwao lí ye s'òo? ¹⁵ Ǿ Yesu yál'èeūné à m'è: N'òsena gbéǾ p'òsia ke g'oo p'ó a k'úrino n'òse guue? Aawo, āma a g'oo lé m'ó ké wa n'òsenapi b'ò ní guu, g'oo bee ò aa leye sa. ¹⁶ Gb'èe lí p'óle dafu di p'okasa ziuo, asa a dafu a s'òouǾ, aai k'ò g'á, ula zi f'òa i k'áfi. ¹⁷ W'ili v'èe dafu ká b'áa t'ùu zi guuo. T'ó wa k'è màa, t'ùupi a p'ūnae, v'èe i k'óle, t'ùu i ò'okpa. Aawo, w'í v'èe dafu ká b'áa t'ùu dafu guue, aaiǾ maa pii.

NenǾena vua ní n'òe p'ó Ǿkà Yesu ulawao
(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

¹⁸ Gɔɔ pɔ Yesu lé yá beɔ oné, gbāadee mò kùlèè à mè: Ma nenɔena kèsai tia. Mɔ n̄ onawà, i vu. ¹⁹ Ɔ Yesu fèlè tèààzi ní a ìwàɔ.

²⁰ Nɔee ku we, au lé bɔlèwà à kà wè kuepla. A mò ɔkà Yesu ula léwa aà kpe. ²¹ Asa nɔepi lé me: Baa tó ma ɔkà aà ulawa lé, má gbágbāe. ²² Yesu lili à aà è, ɔ à mè: Sɔdile, nɔe! Ma náai pɔ ní kè mé n gbágbā. Wegɔɔ nɔepi gbágbā.

²³ Ké Yesu kà gbāadepi be, a è wàlè kulere, bíla kɔfi dɔ. ²⁴ Ɔ Yesu mè: A ázia gá. Nenɔenapi i gao, àlè i'oe. Ɔ aale Yesu ke pɔɔpɔɔ. ²⁵ Ké wà bíla gbàe, ɔ Yesu gè kpéu à népi ɔ kù, ɔ à fèlè. ²⁶ Ɔ yápi bao li búsúpiá píi.

Vl̄aɔ gbágbāa

²⁷ Ké Yesu bɔ we, vl̄a gbɛɔn plaɔ teààzi ní wiio aa mè: Wá wɛnagwa, Davidi Bui! ²⁸ Ké Yesu kà be, vl̄apio sɔààzi, ɔ à ní lá à mè: A ma náai vl̄i ké má fɔ yápi kééa? Aa wèwà aa mè: Ao, Dii. ²⁹ Ɔ à ɔkà ní wéwa à mè: A kéé lá álè ma náaikewa. ³⁰ Ɔ an wé wè. Yesu lé lèné à mè: Asu o gbèe mao. ³¹ N beeo aa gè aà bao fàaa búsúpiu píi.

Yesu wɛnadɔa gbéɔne

³² Gɔɔ pɔ vl̄aɔ lé bɔlè, wà mò Yesue ní táade léna naaleao. ³³ Ké Yesu táapi gòè, ɔ à yā'ò. Yápi bɔ bíla sae aa mè: Wi yá bee taa e Isaili búsúu yāao. ³⁴ Ɔ Falisio mè: I táa go ní táaɔ kía gbāaoe.

³⁵ Yesu mɛɛwiao ní zɔɛwiao kèele píi, à yādáné ní lousisikpɛɔ guu, à kpala pɔ bɔ Lua kíi baokpáné, à gyāeɔ gbágbā píi ní kɔɔɔ píi.† ³⁶ Ké à bíla è, ɔ à kèè wɛnaũ, asa aa kpasaa mé aa liaaa lán pɔ pɔ dāna vl̄oɔwae.‡ ³⁷ Ɔ Yesu ò a ìwàɔne: Pɔkekɛa zɔɔ mé zikɛnaɔ dasio. ³⁸ A wabikɛ Budewa aà zikɛnaɔ gbae a pɔ kekɛi.

10

Yesu ìwàɔ

(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)

¹ Yesu a ìwa gbɛɔn kueplao s̄isi, ɔ à ní gbá iko aa táago gbéɔwa, aa gyāeɔ gbágbā píi ní kɔɔɔ píi. ² Zina gbɛɔn kueplapio tón ke: Gbé s̄éia Simɔɔ pɔ w̄i me Piɛɛ, aà dāuna Andelee, Zebedee né Zaaki, aà dāuna Zāa, ³ Filipi, Batelemii, Tomaa, ɔsina Matiee, Alafe né Zaaki, Tade, ⁴ Simɔɔ Gínziao ní Yudasi Isalioti pɔ bɔ Yesu kpɛo.

Yesu a ìwa gbɛɔn kueplao zia

(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)

⁵ Ké Yesu lé gbɛɔn kueplapio z̄i, a òné: Asu gé buipáleo kíi oio. Asu gɛ Samali wéleo guuo. ⁶ A gé Isaili pɔ aa sásāa lán s̄aɔwao kíi. ⁷ A gé íb waasoke àɔ geò à me: Kpala pɔ bɔ Lua kíi kà kái! ⁸ A gyāeɔ gbágbā, à geɔ vu, à gbābo kusudeɔne, à táagoné. Lá á è pókpasai, à kené p̄osisai. ⁹ Asu àɔ ɔa kũao, baa ɔs̄ɔgbena. ¹⁰ Asu babalabɔɔ seɔ ge ula plaade ge kyale ge gopana, asa zikɛna kà à a ble e. ¹¹ Wéle pɔ ásu kau píi, mɛɛwia ge zɔɛwia, à gbɛmaa kpákpa à pilawà, íb ku we e à ge ḡeò zéa. ¹² Tó a ḡe ua, í f̄i na kpámá. ¹³ Tó uadeɔ kà, á f̄i na a ḡoné. Tó aai kao s̄ɔ, á f̄i na a ea suwáe. ¹⁴ Gu pɔ wi gbāakpauázio ge wi swáse á yáio, à bɔ ua bee ge wéle bee guu, í kɔlémá. ¹⁵ Siana mále oé, yákpalekegɔɔz̄i wélepideɔ ìadama e de Sɔdɔũ ní Gɔmɔɔo búsudeɔla.*

Yesu yá pɔ a a ìwàɔ le oané

(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)

¹⁶ Mále á z̄i s̄aɔ ũ àwalewanaɔ guue. Aɔ laai vl̄i lán ml̄ɛɔwa, íb de yāesaideɔ ũ lán felenaɔwa. ¹⁷ A laaika gbɛnazinaɔzi, asa aa á kú aa yákpalekeáno, aai á gbɛ ní fl̄aalao ní

† 9:35 Mat 4.23 § 9:36 Nao 27.17, 1Kia 22.17 * 10:15 Daa 19.24-28

lousisikpɛɔ guu. ¹⁸ Wa géáño bùsu gbāadeɔ ní kíaɔ kǐi ma yáí. Bee a á gba zé àò dené ma seeladeɔ ũ ní buipáleɔ. ¹⁹ Tó wà á kpámá, ásu bílike yá pɔ́ á o ge yá pɔ́ á líwàò. Zibeezi Lua mé a yá pɔ́ á o sóso káé á léu. ²⁰ I ke áme á yá'oo, á Mae Nisina mé a sóso káé á léu.

²¹ Vii ní dāunaɔ kɔ́ kpámá dea yáí. Maa maɛɔ ní néɔ kpámá. Néɔ bɔ́ ní de ní ní daɔ kpe wà ní de. ²² Gbépii a zaágu ma yáí, āma gbé pɔ́ zea gbāa e a gɔɔ léwa a bɔ. ²³ Tó wàle íadawá wéleu, à bàale ta a páleu. Siana mále oé, á e Isaili bùsu wéleɔ keele píio, ɔ́ Gbēnazin Né a mó. ²⁴ Iwae líɔ de a yādanedelao. Zòblenae líɔ de a diilao. ²⁵ Tó íwa a yādanede lea lè, ge tó zòblena a dii lea lè, bee m̀wà. Tó wà tɔkpà uabeleɛ Beezebu, tó pɔ́ a vāi de beea ɔ́ wa kpa aà uadeɔne.

²⁶ Asu vīakeneó. Yá pɔ́ ulɛa píi a bɔ gupuau, mé asiiyāe ku ké wa gí d̄sio. ²⁷ A yá pɔ́ mále oé gusiau o gupuau. A yá pɔ́ ále ma būnu guu kpàwake gāae. ²⁸ Asuli vīake gbé pɔ́ aai gbēde, aali f̄s aà nisina d̄eɔne. Ali vīake Luaɛ, asa a f̄s gbé ní a nisinao kaale té guu píi. ²⁹ Wili gòlegolen m̀n pla yía dalao lé? Kási an kee wá lí su tɔle á Mae lé saio. ³⁰ Apio s̄o, baa á mikā, a a lé d̄s. ³¹ Ayāmeto ásu vīakeo. A beee de gòlegolen dasiɔla.

³² Gbé pɔ́ zèmanɔ gbéɔ ae, má zeaàno ma Mae pɔ́ kú musu ae. ³³ Gbé pɔ́ lelekpāmazi gbéɔ ae, má lelekpaaazi ma Mae pɔ́ kú musu ae.

³⁴ Asu àò e ma m̀o ké gbéɔ aao na ní k̄o dúniaw no. Mi m̀o ké gbéɔ aao na ní k̄o yáí no, sema f̄leá ní k̄o. ³⁵ Ma m̀o, ké ḡsɛ bɔ́ a de kpe, nɔe bɔ́ a da kpe, nɔzāe bɔ́ a zāda kpe. ³⁶ Gbé b̄edeɔ ḡo aà ibeɔ ũ.† ³⁷ Gbé pɔ́ ye a de ge a dazi demala i ka àò de ma íwa ũo. Gbé pɔ́ ye a neḡsɛ ge a nɔzi demala i ka àò de ma íwa ũo. ³⁸ Gbé pɔ́ i a lipāk̄o se àò teomazio i ka àò de ma íwa ũo. ³⁹ Gbé pɔ́ a wēni k̄u, wēnipi a vūaawà. Gbé pɔ́ ḡi a wēnii ma yáí s̄o, ade mé aò wēni v̄i.

⁴⁰ Gbé pɔ́ á díle, ade ma dileɛ, mé gbé pɔ́ ma dile gbé pɔ́ ma zi díleɛ. ⁴¹ Gbé pɔ́ ānabi díle aà ānabike yáí a ānabi asea e. Gbé pɔ́ gbēmaa díle aà maake yáí a gbēmaa asea e. ⁴² Baa í niɛ, gbé pɔ́ dà néɛ beɔ doɛ ma íwake yáí, síana mále oé, a kua a aseawao.

11

Zāa Da'ilena zina (Luk 7.18-35)

¹ Ké Yesu yá beɔ dà a íwa gbēɔn kuɛplaɔne a làa, à b̀ò we à gè waasokei ní wéleɔ guu, ále yādané.

² Zāa kua kpéu à Kilisi yākeɔ mà, ɔ́ à a íwaeɔ z̄i ³ aa aà laɛ, ɔ́me gbé pɔ́ a m̀o ũa, ge wàò w̄eɔ gbēpāleziɛ? ⁴ Ǿ Yesu w̄emá à m̀è: A ge yá pɔ́ ále ma mé ále e o Zāae à m̀e,

⁵ v̄ià lé gu'e, eɔ lé t̄a'a'o,
wàle gbābɔ kusudeɔne,
swādoɔ lé yāma, geɔ lé vu,
mé taasideɔ lé baona waaso ma.*

⁶ Báaaden gbé pɔ́ lí fu ma yáwao ũ.

⁷ Ké gbépiɔ t̄a, Yesu nà Zāa yā'oa bílaewa à m̀è: Bó a ge gwai gbāaui? Fee pɔ́ íana lé deede yā? ⁸ Bó a ge gwai sai? Gbé pɔ́ pɔkasa z̄ae naazi yā? Pɔkasamaadanaɔ Ìb ku kibee. ⁹ Bó a ge gwai wei? Anabi yā? Ao! Mále oé, a de se ānabia. ¹⁰ Asa Zāa yá wa ò taalau wà m̀è:

Má a zina gbae aà d̄baa zekene.†

¹¹ Siana mále oé, nɔe n̄'ia guu ānabie i bɔ́ à kà Zāa Da'ilenawao. N beeo gbé pɔ́ de gbé kpeɛ ũ kpala pɔ́ b̀ò Lua kǐi gbéɔ guu deaàla. ¹² Za gɔɔ pɔ́ Zāa Da'ilena waaso dàale e gbā, wàle

† 10:36 Mis 7.6 * 11:5 Isa 35.5-6, 61.1 † 11:10 Mal 3.1

kɔ̄de wà e gē kpalapiu, ɔ̄ wàle siu ní gbāao. ¹³ Mɔ̄zi ní ānabi p̄i dāa aa a yā'ò e à gè pè Zāawa. ¹⁴ Tó á f̄ à sí, Zāapi mé Elia p̄ wà mè a m̄ ũ.† ¹⁵ Gb̄é p̄ n̄se v̄i à yápi ma.

¹⁶ Bó má gbāgb̄e lēūdi? Aa de lán né p̄ aa ku gāae aale lēzuk̄iwae ¹⁷ aale me: Wa kule p̄é, i ɔ̄wāo.

Wa wēnale síé, i ázia gb̄gb̄e.

¹⁸ Ké Zāa m̄, ili p̄e soo, ili v̄e mio, ɔ̄ wà mè táade. ¹⁹ Ké Gb̄enaz̄in Né m̄, i p̄ble, i imi, ɔ̄ wà mè: Asiade wēminae, ɔ̄sinao ní luayādansaiō gb̄enae! Ama w̄i Lua ɔ̄n̄ d̄ a yākea gb̄eae.

Yesu z̄ada w̄le de wa
(Luk 10.13-15)

²⁰ Ǿ Yesu f̄le z̄ad̄ w̄le p̄ à a dabudabu daside k̄u gb̄e wa, ké aai n̄selileo yá. ²¹ A mè: Waiyoo K̄lazenide! Waiyoo Besaidade! Tó wà dabudabu p̄ má k̄é k̄é Tii ní Sid̄o yā, ɔ̄ d̄ w̄le p̄ide z̄wānkasa k̄akaŋla, aa b̄usukà ní miu n̄selileo seela ũ. ²² Mále oé, yákpalekeḡozi á ŋadama a de Tiide ní Sid̄o p̄a. ²³ A Kapenaude ɔ̄ á f̄ gb̄ z̄ Luawa yā? Wa ɔ̄z̄ázie e bedau.* Asa tó wà dabudabu p̄ má k̄é k̄é S̄o d̄ yā, d̄ a ku e ní a gb̄ao.† ²⁴ Mále oé, yákpalekeḡozi á ŋadama a de S̄o d̄ p̄a.

Kámaboa Yesu k̄i
(Luk 10.21-22)

²⁵ Zibeezi Yesu mè: Baa, musu ní z̄le Dii, ma n sáukè, ké n yáe bee ɔ̄le yād̄nae ní ɔ̄nde, mé ní ɔ̄l̄ lad̄nsaiōne. ²⁶ Ao, Baa, bee k̄angu m̄a. ²⁷ Ma Mae p̄pii n̄ame ma ɔ̄zi. Gb̄e Lua Né d̄o, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gb̄e Mae Lua d̄o, mé i ke aà Né ní gb̄é p̄ Népi yei à aà ɔ̄l̄néo bàasio.

²⁸ A m̄ ma k̄i á gb̄é p̄ á asosea a k̄pasa p̄i, mí á gba zé à kámabo. ²⁹ A ma zuu sé, i yādada ma k̄i, á ɔ̄ i níni, asa má buse mé ma n̄se nie. ³⁰ Asa bea ní ma zuuo z̄i'ũo, mé ma aso gb̄iao.

12

Kámaboḡozi
(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)

¹ Bee gb̄ea Yesu lé p̄a bl̄ewembua kámaboḡozi. N̄ana lé aà iwao de, ɔ̄ aa p̄wena w̄olo, aale só.* ² Ké Falisio è, ɔ̄ aa ò Yesue: N iwao gwa, aale yá p̄ w̄li ke kámaboḡozi ke.† ³ Ǿ Yesu òné: I kyoke á è lá Davidi k̄é ní a gb̄e ḡo p̄ n̄ana lé ní deo lé? ⁴ A ḡe Lua ua, à p̄e p̄ wa k̄ale Luae s̄o, p̄e p̄ aapi ní a gb̄e aa a soa zé v̄io, sema sa'onaò bàasio.† ⁵ Ké sa'ona p̄ aa ku Lua ua kámaboḡozi lé b̄o ḡo pi yá k̄pe mé aa tàae v̄i s̄o, i a kyoke á è M̄zi ikoyā guuo lé?§ ⁶ Mále oé: P̄ p̄ a z̄o de Lua uaa ku la. ⁷ Tó á yáe bee mid̄e, gb̄ekekeak̄e ɔ̄ má yei, i ke sa'oa no,* d̄ yā i yāsaideo tàae eo. ⁸ Asa Gb̄enaz̄in Né iko v̄i kámaboḡozae.

⁹ Ké Yesu b̄o we, ɔ̄ à ḡe ní lousisik̄peu. ¹⁰ Ḡe p̄ a ɔ̄ imia ku we. Ké gb̄e ye yāda Yesula yá, ɔ̄ aa aà là aa mè: Gb̄égb̄ab̄aa z̄e v̄i kámaboḡozi? ¹¹ Ǿ Yesu w̄emá à mè: A déme aò s̄a v̄i, a zuwà eu kámaboḡozi, a ḡe boio ni? ¹² Gb̄enaz̄ina de s̄a z̄o. Ayāmeto maakea kámaboḡozi z̄e v̄i. ¹³ Ǿ Yesu ò ḡe pi: N n̄ pi poo. A p̄o, ɔ̄ à s̄u a gb̄e wásawasa lá adowa. ¹⁴ Ǿ Falisio b̄o le ḡe lekpaafi Yesuzi, lá aa ke wà aà de.

Zik̄ena p̄ Lua s̄e

¹⁵ Yesu d̄e, ɔ̄ à ḡo we. Bíla b̄o t̄eazi, ɔ̄ à ní gyāe gb̄ab̄a p̄i, ¹⁶ à ḡin̄e aa a t̄o f̄aa. ¹⁷ Beewa Lua yá p̄ ānabi Isaia òe bee k̄e, à mè:

† 11:14 Mal 3.23 § 11:21 Isa 23.1-18 * 11:23 Isa 14.13-15 † 11:23 Daa 19.24-28 * 12:1 Iko 23.25 † 12:2 B̄a 34.21 † 12:4 1Sam 21.1-6, Lev 24.9 § 12:5 Nao 28.9-10 * 12:7 Oze 6.6

18 Ma zíkēna pò má sèn kē,
ma yenzide pò aà yá ì kamagu.
Má a Nisína pisiwà,
i yázede da buionē.

19 A lekpaakēo, a palamáo,
gbēe a aà zōa ma dō gāaēo.

20 A fee ekpaazēua éo,
a filia yēēna dēo,
ō a to yázede mō oda zāa.

21 Bui píi wé aō dōaàzi.†

Táagoa

(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

22 Ō wà mò Yesue ní táade vīa pò a lēna naaleao. Yesu aà gbàgbā, àlē yā'o sa, àlē gu'e. 23 Ō yápi dī bílawa píi aa mē: Davidi Buipi yà mōōō? 24 Ké Falisio mà, ō aa mē: Gbēē bee a fō tǎa gonéō, mé i kē ní tǎa kía Beezebu gbāao bàasio.‡ 25 Yesu ní làasoo dō, ō à mē: Kpala pò a gbéō íbelesè ní kōo a midē. Wéle ge ua pò a gbéō íbelesè ní kōo a gō bezi ūe. 26 Tó Setāu lé a gbéō goné, à íbelesè ní aziaon we. Aà kpala aō zea kpelewa ni? 27 Tó Beezebu gbāa miō táagoomá be, á gbéō ì go ní dé gbāao sō ni? Beewa ázia gbéō yá'ikpàwá. 28 Lá Lua Nisína gbāa ō mále táagoomá, aō dō ké kía pò Lua kpà mò á guun we.

29 Kpelewa gbé a gē gōsa gbāa kpéu à aà pòó séle, mé i kē à aà yè gia bàasio ni? Aà yea gbēa ō a aà kpé yōe sa. 30 Gbé pò de ma gbé ūo á ma íbēēē, mé gbé pò lé pò kāaamanōo, àlē fāaaē. 31 Ayāmeto mále oé, Lua a gbéō ké ní ní duunao ní a tó bēē pò aa sō píi, āma a gbé pò à a Nisína tobēēsī kēo. 32 Tó gbé yādò Gbēnazin Néwa, Lua a aà ké, āma tó gbé yādò Lua Nisínawa, Lua a ade kē dúnia tiaē bee guuo ge a pò lé mó.

Gbé dōa a yākéawa

(Luk 6.43-45)

33 Tó n lí maa bà, a né ìo maaē. Tó n lí vāi bà sō, a né ìo vāiē. Asa libē wī lí dōwà.‡ 34 Gbēnazin píligona!* Ké á vāi, kpelewa á fō yāmaa oi? Asa yá pò kò sōu ō lé ì o. 35 Gbēmaa ì maa bō a sō maa guue. Gbēvāi sō ì vāi bō a sō vāi guue. 36 Mále oé: Yákpalekegōōzi gbéō ní yāfaasai pò aa ò séle siu Luaē píi. 37 Asa yá pò ní ò mé a yānakpama ge ōmē a yādanla.

Seelagbēaa Yesuwa

(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

38 Ō Mōizi ikoyādanēdeēo ní Falisioō ò Yesue: Mae, wá ye ñ seelae kē wà e. 39 Ō Yesu wēmá à mē: Gbāgbē vāi luanaaikensaiō mé lé seela gbēaa. Má seelae kenéō, sema ānabi Yonasi pò. 40 Lá Yonasi kē kpò gbēne gbēe guu fāane ní gwāasinao e gōō àaō, màa Gbēnazin Né a kē tēenau fāane ní gwāasinao e gōō àaō.† 41 Yákpalekegōōzi Ninivadeō fele yāda gbāgbēōlaē. Asa ké aa Yonasi waaso mà, aa ñsēlilēē,‡ mé gbé pò a zōo de Yonasia ku la. 42 Yákpalekegōōzi gēomidōkii oi nōe kía a fele yāda gbāgbēōlaē. Asa nōepi bō za tōole léwa, à mò Salomōō ōnōyā maiē,§ mé gbé pò a zōo de Salomōōa ku la.

Táa taa a sō ziwa

(Luk 11.24-26)

43 Tó wà tǎa gò gbēē, ìo liaaliaa guggiu aō gbé wēle à diēē. Tó i eo, 44 ō ì mē: Má ēa ta ma sō ziwaē. I ēa tawà, ì e a be ado à zu'ò, à azia kèkē wásawasa. 45 Ō ì ge tǎa pò an vāi dealaō séle

† 12:21 Isa 42.1-4 ‡ 12:24 Mat 9.34 § 12:33 Mat 7.20 * 12:34 Mat 3.7 † 12:40 Yon 2.1 ‡ 12:41 Yon 3.5
§ 12:42 1Kia 10.1-10

mèn soplà à suínɔ, aai diè. ɔ gbépi gwea gbəzã vâi ï de a káaua. Gó doupi mé a gbāgběɔ bua s̄.

Yesu daε
(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

⁴⁶ Ké Yesu lé yā'o bílaε, ɔ aà da ní aà dāunaɔ kà, aa zè bàasi, aa ye aà yái. ⁴⁷ ɔ wa òè: N da ní n dāunaɔ zεa bàasi, aa ye n yái. ⁴⁸ ɔ Yesu a zāsí gbépiwa à mè: Dème ma da ge ma dāunaɔ ùi? ⁴⁹ ɔ à ɔdò a ïwaɔwa à mè: Ma da ní ma dāunaɔn ke. ⁵⁰ Asa gbé pò ï ma Mae pò kú musu pœã ke mé ma dāuna ge ma dāe ge ma da ù.

13

Pówenkεεεa
(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

¹ Gɔɔ doupi zí Yesu bò be à gè zòle ísidale. ² Wà kàaaaàzi dasidasi, ɔ à gè zòle gó'ilena guu, gbépii gò s̄ia ísidale. ³ ɔ à yālèèùné dasi à mè: Z̄s̄ee mé bò gè pówεnakεεεi. ⁴ Lá àle kεεε, ɔ a keeɔ lèle zé guu, bāɔ mɔ blè. ⁵ A keeɔ lèle gbεsεεna musu, gu pò tɔɔle gèeleuo, ɔ aa bòle gòɔ ké tɔɔle gèele weo yái. ⁶ Ké ïatē gbāakù, aa tekù aa giigàga, ké aa zína v̄io yái. ⁷ A keeɔ lèle le guu, ɔ le f̄ele kùamá. ⁸ A keeɔ lèle tɔɔle maau, aa f̄ele ne'í, a keeɔ wén basɔbasɔ, a keeɔ bàābbaā, a keeɔ baakwikwi. ⁹ Gbé pò nòse v̄i aà yápi ma.

¹⁰ ɔ Yesu ïwaɔ s̄s̄aaazi aa aà là aa mè: Bóyāi níle yā'oné ní yālεεūaoi? ¹¹ ɔ a wemá à mè: Lua á gbá zé à kpala pò bò a k̄í asiiɔ d̄s̄, āma i ní gba zé. ¹² Asa gbé pò pò v̄i, Lua a káf̄iè e à f̄è. Gbé pò pœ v̄i s̄s̄o, baa yɔɔna pò a v̄i, Lua a siwàε. ¹³ Ayāmεto málε yā'oné ní yālεεūao, asa aai gugwa pœ'esai, mé aai swākpa yāmasaiε. ¹⁴ Lua yá pò ānabi Isaia ò kēmá, à mè: Baa tó aa swākpa maamaa, aa yāe mao, baa tó aa web̄li maamaa, aa pœ eo.

¹⁵ Asa an nòse paaao, ké aasu ònɔkūo yái, an swá gbāa, ké aasu yāmao yái, an wé kūaaa, ké asu k̄eo yái.

Aa ye εa sua mà ní gbāgbāo.*

¹⁶ Báaadeɔn á ù, ké á wé lé gu'e, mé á swá lé yāma. ¹⁷ Siana málε oé: Anabiɔ ní gbēmaaɔ ku dasi aa ye pò pò ále eo e, aai eo. Aa ye yá pò ále maɔ ma, aai mao.

¹⁸ A pówεnkεεεa yāma sa. ¹⁹ Tó gbé kpala pò bò Lua k̄í yāmà mé i d̄s̄o, Setáu ï mós pò pò wa tò aà s̄s̄o guupi siwàε. Pówεna pò lèle zé guu min we. ²⁰ Pówεna pò lèle gbεsεεnawa s̄s̄, bee mé yá pò gbé mà a s̄i gòɔ ní pɔnao ù. ²¹ Lá yápi zína v̄i aà guuo, ïli ke gɔɔplao. Tó taasi aà lè ge tó wàle ïadawà yápi yái, ï fu gòɔε. ²² Pówεna pò lèle le guu de yá pò gbé mà, ɔ d̄unia yākāakea ní yea àizεεio kùaaawà ù, ɔ ï ḡs̄ àisai. ²³ Pówεna pò lèle tɔɔle maau de yá pò gbé mà mé a d̄s̄ ù. I káf̄iake leε basɔbasɔ ge leε bàābbaā ge leε baakwikwi.

Yālεεūa ní kpala pò bò Lua k̄io
(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

²⁴ Yesu yāpāle lèèùné à mè: Lá kpala pò bò Lua k̄í den ke: Gbēe mé ése maa tò a bua. ²⁵ Gɔɔ pò wàle i'o, ɔ aà ibεε mò papaa kà ésepiu, ɔ à ḡzεa. ²⁶ Ké ése n̄s̄í, àle pia, ɔ papaa bò gupuau. ²⁷ ɔ búde zikεnaɔ mɔ òè: Dii, blεwεna ní tò n buao lo. Papaa bò má ni? ²⁸ ɔ a òné: Ibεε mé bee kè. ɔ zikεnaɔ òè: N ye wà ge wolewole yá? ²⁹ ɔ à mè: Aawo! Tó ále wolewole, á ése woleðε. ³⁰ A to aa fele s̄ānu e p̄kεkεgɔɔ, mí o p̄kεkεnaɔne aa papaapi k̄é ḡia, aai a gbakpa té pò ù, aai gbasa ése kεkε ka ma d̄s̄u.

* 13:15 Isa 6.9-10

³¹ Yesu yāpāle lèēñé lo à mè: Kpala pò bọ Lua kíi de lán dò bui pò gbēe se t̄s̄ a buawae. ³² A wéna keleū de pówenaola píi, āma tó à f̄l̄e, i z̄oókū de dò buiola píi. I lí ke, ̄s̄ b̄aō i m̄ó pépe a ḡoñawa.

³³ Yesu yāpāle lèēñé à mè: Kpala pò bọ Lua kíi de lán p̄ēse'ese pò n̄e se kà p̄ēti zaa le àās̄ guu a lía píiwa.

³⁴ Yesu yá beēo ò bílae ní yāleēñao, i yāe oné yāleēñane saio, ³⁵ ké yá pò ānabi ò ke yái, asa à mè:

Má yāleēñé,

má yá pò ulea za dúnialaeḡo oné.†

³⁶ Ǿ Yesu bíla tò we à tà be. Aà ìwaō s̄s̄aazi aa mè: Bua papaa yá b̄oolekew̄e. ³⁷ Ǿ a òné: Blewent̄s̄naá Gbēnazin Née. ³⁸ Buaá dúniae. Blewenaá kpala pò bọ Lua kíi gb̄é̄ne. Papaaá gb̄ēv̄āīne. ³⁹ Ib̄eē pò ní t̄s̄á Ibiisiē. P̄okekeaá dúnialaaḡo. P̄okekenaá malaikāne. ⁴⁰ Lá w̄i papaa k̄é káteu, màa a ke dúnialaaḡo. ⁴¹ Gbēnazin Né a a malaikaō gbae aa gb̄ēs̄ās̄anaō ní v̄āikenaō b̄ole a kpala gb̄é̄o guu píi, ⁴² aai ní ká té p̄ās̄i guu. We aa ó̄ōbu aa òdi ní musu. ⁴³ Ǿ gb̄ēmaāo aao teke lán ìat̄ēwa kpala pò bọ ní Mae kíiu.‡ Gb̄é̄ pò n̄se v̄i aà yápi ma.

⁴⁴ Kpala pò bọ Lua kíi de lán àizee pò ulea buawae. Ké gb̄e b̄owà, a k̄eke ùle, ̄s̄ p̄ona guu à tà à pò p̄ó á v̄iō ȳia píi, ̄s̄ à buapi lù.

⁴⁵ Lá kpala pò bọ Lua kíi den ke lo. Laatana mé lé òso maao weele. ⁴⁶ Ké à òso òde è, ̄s̄ à tà à pò p̄ó á v̄iō ȳia píi, ̄s̄ à òsopi lù.

⁴⁷ Lá kpala pò bọ Lua kíi den ke lo. Wà táalu zù ís̄iau, à kpò bui píi kù. ⁴⁸ Ké à pà, wa ḡale bùaò s̄s̄ia, ̄s̄ wà z̄l̄e wà a maao pl̄e wa kà gb̄iū, wà a v̄āīo k̄l̄e. ⁴⁹ Màa a ke dúnialaaḡo. Malaikaō m̄o gb̄ēv̄āīo séle aa ní b̄ole gb̄ēmaāo guu, ⁵⁰ aa ní ká té p̄ās̄i guu. We aa ó̄ōbu aa òdi ní musu. ⁵¹ Ǿ Yesu ní lá à mè: A yá beēo mi d̄s̄ sa píia? Aa w̄èwà aa mè: Ao! ⁵² Ǿ a òné: Tó M̄oizi ikoyādanede kpala pò bọ Lua kíi yādàda, aō de lán uabele pò ì p̄o dafu ní a zio b̄o a làasi guuwaē.

Nazalidēo gia Yesu ndaik̄i

(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

⁵³ Ké Yesu yá beēo lèēñé a làa, à b̄o we. ⁵⁴ A ḡe gu pò à nebl̄eū, ̄s̄ à yād̄ané ní lousisikpeu. Aà yá b̄o ní sae aa mè: A òno ní dabudabu beēo s̄e má ni? ⁵⁵ Li'āna n̄en aà ūo lé? Aà da t̄ón Maliamao lò? Aà d̄aunaōn Zaaki ní Yosefuo ní Sim̄oōo ní Yudao ūo lò? ⁵⁶ Aà d̄eō kúwan̄o lao lé? A yá beēo è má píi ni? ⁵⁷ Ǿ beēo t̄o aai aà náaik̄eo. Yesu òné: Anabi lío beēesaio, sema aà be w̄éleu ní aà uao bàasio. ⁵⁸ I dabudabuke we bílao, ké aai aà náaik̄eo yái.

14

Zāa Da'ilena gaa

(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

¹ Ḡoō beēo b̄usupi kí Elodi Yesu bao mà. ² Ǿ a ò a ìwaōne: Gb̄é̄piá Zāa Da'ilenaē. Ḡab̄oē. Bee yá mé tò à gb̄āa'è, àle dabudabuō ke. ³ Asa Elodi Zāa kù yāa, à m̄ok̄awà à aà d̄akpeu a d̄auna Filipi na Elodia yáiē. ⁴ Ké Zāa ìo oè: N Elodia v̄ia n̄o ū z̄é v̄iō.* ⁵ Elodi ye à aà de, āma àle v̄iake bílae, asa aa aà ānabike s̄iē.

⁶ Elodi ia dikpe z̄i, Elodia nen̄on gb̄āa òwà gb̄é̄ pò m̄ò weōne, ̄s̄ à k̄e Elodie na maamaa. ⁷ Ǿ à legb̄è à mè: Má s̄i ní Luao, má n gba pò p̄o n a wabik̄ea píi. ⁸ Ǿ aà da yād̄àè, ̄s̄ népi mè: Ma gba Zāa Da'ilena mi pelentiu la tia. ⁹ Ǿ kíapi p̄o yà, āma lé pò a gb̄è bleblenaō wāa yái ̄s̄ à mè wà kpawà. ¹⁰ Ǿ à gb̄é̄ z̄i Zāa Da'ilena mi z̄ōi kp̄éu. ¹¹ Ké wà m̄ò ní aà mio pelentiu, wa kpà népiwa, ̄s̄ à ḡèò a dae. ¹² Ǿ Zāa ìwaō m̄ò, aa aà ḡe se v̄i, ̄s̄ aa ḡe wa ò Yesue.

† 13:35 Sou 78.2 ‡ 13:43 Dan 12.3 * 14:4 Lev 20.21

Yesu blekpaa gb̃ɛn ɔ̃aasɔsɔo lee sɔoɔwa
(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zaa 6.1-15)

¹³ Ké Yesu yápi mà, ɔ̃ à gè gó'ílɛna guu, àlɛ gé gusaɛna ké àɔ ku ado. Ké gb̃ɛɔ mà, aa b̀ò wéle ní wéleɔ dasidasi, aa p̀èlɛaàzi k̀èɛɛ. ¹⁴ Ké Yesu b̀ò gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa k̀èè w̃ɛnaũ, ɔ̃ à ní gỹaɛɔ gb̀agb̃ané. ¹⁵ Ké oosi k̀è, aà íwaɔ s̀aàzi aa m̀è: Guɛá s̃ɛgb̃aɛ, mé íat̃ɛ i g̃ɔ bíla lɔ. Gb̃ɛɔ gbaɛ aa ta wéleɔ guu, aa p̀ɔblea w̃ɛlɛ lú. ¹⁶ Ǿ Yesu òné: I ke aa ta teasio. A p̀ó kpámá aa ble. ¹⁷ Ǿ aa òè: P̃ɛɛ m̀èn s̃ɔna ní kp̀ò m̀èn plao ɔ̃ wá ví la. ¹⁸ Yesu òné: A m̀omɛɛ la. ¹⁹ A ò gb̃épiɔnɛ aa z̃ɔlɛ s̃ɛwa, ɔ̃ à p̃ɛɛ m̀èn s̃ɔo ní kp̀ò m̀èn plaopi s̀è, à w̃ɛs̃ɛ musu à báaad̃au. Ǿ à p̃ɛɛpi è'ɛ kp̀a à íwaɔwa, aa kpaalè bílaɛ. ²⁰ Ampii aa p̀ɔblè wà k̀à. Ǿ wà a miɔna p̀ó f̃ɛɔ s̀èlɛ gb́i kuɛpla pai.† ²¹ G̃ɔɛ p̀ó aa p̀ɔblèɔ k̀à gb̃ɛn ɔ̃aasɔsɔo lee s̃ɔo (5.000) taawa, ñɔɔo ní ñɛɔ bàasi.

Yesu táa'oa isidaa
(Maa 6.45-56, Zaa 6.16-25)

²² Ǿ Yesu ñaɛ a íwaɔwa g̃ɔɔ aa g̃ɛ gó guu, aa d̃ɔaaɛ ísida baale e àɔ bíla gbaɛ. ²³ An gbaɛa gbaɛa à d̀èdɛ s̃ìs̃ì musu wabikɛi Luawa ado. Gu lé si, a ku we ado. ²⁴ Gópi z̃àkũ ní g̃ɔs̃ɔlɛɔ, ɔ̃ z̃àa'iana k̀àka lé daɛ, í lé a za'ɔw̃a. ²⁵ Guɛnɛ Yesu bɛ ía, àlɛ gé a íwaɔ k̀í. ²⁶ Ké aa aà è bɛ ía, ɔ̃ s̃ɔ k̀ɛngu aa m̀è: Gyaadeɛ! Aa wiilè ní víaɔ, ²⁷ ɔ̃ Yesu òné g̃ɔɔ à m̀è: A s̃ɔdile, máme! Asu to vía á kũo. ²⁸ Ǿ Piɛɛ òè: Dii, tó míme, to mà táa'o ía mà m̀ɔ n k̀í. ²⁹ Ǿ Yesu m̀è: M̀ó! Ǿ Piɛɛ b̀ò gó guu a bɛ ía, àlɛ gé aà k̀í. ³⁰ Ké a è íana lé a pá, ɔ̃ vía aà k̀í, àlɛ kp̃alɛ, ɔ̃ à wiilè à m̀è: Dii, ma suaba. ³¹ Weg̃ɔɔ Yesu ɔ̃b̀ò à aà k̀í, ɔ̃ a òè: Luanaaif̃ɛnɛnde! B́óỹai n seak̀èi? ³² Ké aa g̃ɛ gó guu, íana làa. ³³ Ǿ gb̃é p̀ó aa ku gó guu k̀ùlɛɛ aa m̀è: Lua Nén n ũ síana.

³⁴ Ké aa bùa baa, aa k̀à Genɛzaleti bùsuu. ³⁵ Wek̃ideɔ Yesu d̃ɔ, ɔ̃ aa aà bao f̃aa bùsupiu píi, ɔ̃ wà m̀èè ní gỹaɛɔ píi. ³⁶ Wà wabik̀èwà, baa aà ula lé, wà e ɔ̃k̃awà. Ǿ gb̃é p̀ó ɔ̃k̃awà gb̀agb̃a píi.

15

Felɛkaaỹa
(Maa 7.1-13)

¹ Falisio ní M̀ɔz̃i ikoỹadanɛdeɔ b̀ò Yelusaleũ aa m̀ò Yesu k̀í, ɔ̃ aa aà là aa m̀è: ² B́óỹai ní íwaɔ líɔ wá dez̃i felɛkaaỹa kũao ni? Aali ɔ̃pi lá felɛkaaỹa d̃ilewa aa gb̀asa p̀ɔblèo. ³ Ǿ Yesu a z̃às̃ímá à m̀è: B́óỹai i p̀akpa yá p̀ó Lua d̃ileɔzi iɔ felɛkaaỹa kũai? ⁴ Asa Lua m̀è, àli á de ní á dao kp̃elae.* A m̀è lɔ, gb̃é p̀ó a de ge a da kp̃eb̀ò, wà ade de.† ⁵ Ap̃iɔ s̃ɔ i m̃ɛ tó gb̃é ò a de ge a daɛ, p̀ó p̀ó á ví à d̃ɔɔlɛ g̃ɔ Lua p̀ó ũɛ, ⁶ ade b̀ò ní kp̃elaa yáun we. Beewa i Lua yá b̃aɛ á felɛkaaỹa kũa yáí. ⁷ M̀ɔafilideɔ! Anabi Isaia d̀àaa á ỹa'ò wásawasa à m̀è:

⁸ Bui bee í Lua kp̃ela ní léoɛ,
an s̃ɔ kuwà lɔ.

⁹ Aaib̃ aà sisi p̃aɛ,

gb̃ɛnaz̃ina ikoỹaɔ ɔ̃ aaí dané.‡

Yá p̀ó í to wà gb̃alɛ
(Maa 7.14-23)

¹⁰ Ǿ Yesu bíla laai sisi à m̀è: A swákpa yāma. ¹¹ I ke p̀ó p̀ó í g̃ɛ léu mé lí tó gb̃é gb̃al̃ɛo. Yá p̀ó í b̀ò léu mé í to gb̃é gb̃alɛ. ¹² Ǿ aà íwaɔ s̀aàzi aa m̀è: N d̃ɔ ké Falisio yápi mà, à z̃ò ní p̀ɔwao lé? ¹³ Yesu w̃emá à m̀è: P̀ó p̀ó ma Mae p̀ó kú musu i t̃ɔo, a woleɛ. ¹⁴ A ní tó we. Vía d̃ɔaanaɔnɛ! Tó vía d̀àaa víaɛ, an pla mípii aa zu eue. ¹⁵ Piɛɛ òè: Yápi b̃ɔlɛkew̃ɛɛ. ¹⁶ Ǿ Yesu m̀è: E tia i òñokũoa? ¹⁷ A d̃ɔ ké p̀ó p̀ó g̃ɛ léu í ta gb̃ɛu, ɔ̃ w̃i a bíikp̃ek̃eo lò? ¹⁸ Yá p̀ó b̀ò léu s̃ɔ à

† 14:20 2Kia 4.42-44 * 15:4 B̃ɔa 20.12 † 15:4 Lev 20.9 ‡ 15:9 Isa 29.13

bò s̄ guuε. Ɔmε ì to gbé gbāle. ¹⁹ Asa za s̄ guu ñ làasoo vāi ì b̄ou: Gbēdeε, wúleε ñ gbēpāle n̄oo, gbāsīkeε, kpáí'oa, yād̄ama ñ gbēs̄s̄s̄ao. ²⁰ Yá beε ì to gbé gbāle. Pobleε Ɖpisai lí tó gbé gbāle.

Buipāle n̄ε wabikεa

(Maa 7.24-30)

²¹ Ɔ Yesu b̄o we à gè Tii ñ Sid̄o b̄usu. ²² Kanaa n̄εε ku b̄usupiu, à mò wiilèwà à m̄ε: Dii, Davidi Bui, ma wēnagwa. Tāa lé ìada ma nen̄enawa maamaε. ²³ Ɔ Yesu i wewào. Aà ìwā s̄aazi, aa wabikèwà aa m̄ε: N̄εpi yá, asa aƉ téwázi ñ wiioε. ²⁴ Yesu wēmá à m̄ε: Isailīo vūaaa lán s̄owae. An k̄ī ñ Lua ma z̄iu ado. ²⁵ Ɔ n̄εpi mò kùlèè à m̄ε: Dii, ma ìa. ²⁶ Yesu òè: A maa ké wà néo ble se zu gbē̄n̄εo. ²⁷ Ɔ n̄εpi m̄ε: S̄ianaε Dii! Baa ñ beeo gbē̄ ì ble kasona p̄o lèlè ñ dii táabūnu z̄iε p̄εε. ²⁸ Ɔ Yesu wèwà à m̄ε: N̄ε, ñ ma náai ví z̄o. A kenε lá ñ yeiwa. Ɔ aà nen̄ena gbāgbā zaapiwa ḡo.

²⁹ Yesu b̄o we à s̄u, àlε d̄o Galile ìsidai, ñ à b̄uà à z̄lè s̄is̄ia. ³⁰ Wà m̄è ñ εε ñ v̄iā ñ k̄o ñ swādo ñ gyāe p̄ale ò dasidasi. Wà ñ k̄alε aà gbāzi, ñ à ñ gbāgbā. ³¹ Ké gbē̄ è swādo ñ lé yā'ò, gbēkaaūā lé ḡo wásawasa, εε lé t̄aa'ò, mé v̄iā lé gu'e, yápi b̄o ñ saε, ñ aa ñ Isailīo Lua s̄aukpà.

Yesu blekpaa gbē̄n̄ òas̄s̄o lεe s̄īōwa

(Maa 8.1-10)

³² Yesu a ìwā k̄aa a òné: Gbē̄ε k̄emεε wēnaū, asa aa kumano a ḡo àaōn la, mé aa p̄ε ví wà bleo. Má ye mà ñ gbaε ñ n̄onanoo, ké an ȳεε su l̄aa z̄éuo yáí. ³³ Ɔ aà ìwā aà là aa m̄ε: M̄akī wá ble eu s̄ēgbāu la à gbé s̄a dasiεo k̄ai? ³⁴ Yesu ñ lá à m̄ε: A p̄ε ví m̄en ūma ni? Aa m̄ε: M̄en s̄opla ñ kp̄o kelenaeo. ³⁵ Yesu ò bílaε aa z̄l̄ez̄l̄ε t̄oε. ³⁶ Ɔ à p̄ε m̄en s̄oplap̄īo s̄è ñ kp̄o, à s̄aukpà, ñ a è'ε kp̄a a ìwāwa, aa kp̄a bílawa. ³⁷ Gbē̄pii p̄oblè k̄a. Wà a mīna p̄o f̄ē̄ s̄èlè s̄ò s̄opla pai. ³⁸ Ḡōe p̄o aa bl̄eo k̄a gbē̄n̄ òas̄s̄o lεe s̄īō (4.000) n̄εo ñ néo bàasi. ³⁹ Ké Yesu bíla gbāε, ñ à ḡè ḡ'ilenā guu, à gè Madala b̄usu.

16

Falisīo seelagbεaa

(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

¹ Falisīo ñ Sadusēo mò Yesu k̄ī. Aalε aà kpakpa, ñ aa gbèawà aà seelak̄ené ñ Lua gbāao wà e.* ² Ɔ Yesu a z̄ās̄imá à m̄ε: Tó ìat̄ε ḡè kp̄éu i m̄ε: Gu a weεε, asa luabε t̄ēak̄ūε. ³ Tó k̄oε i m̄ε: Lou a ma gbā, asa luabε dε t̄ēnduuduue. A luabε wé d̄ōk̄ōε, āma i f̄ō ḡoε bee seela d̄ō. ⁴ Gbāgbē̄o v̄ai, luanaaik̄ensaib̄n̄e! Aaí seela gbεaa, āma má seelae k̄enéo, sema Yonasi p̄o. † Ɔ à ñ tó we à tà.

⁵ Ké aà ìwā b̄uà baa we, p̄εε k̄ūs̄ūa yá s̄āngu. ⁶ Ɔ Yesu òné: AƉ ázīa k̄ūa d̄ō! A laaika Falisīo ñ Sadusēo p̄ēse'esei. ⁷ Ɔ aalε ok̄ōε: P̄εε p̄o wi seo yáí a òi màa. ⁸ Yesu d̄ōmá, ñ à ñ lá à m̄ε: Luanaaif̄ēn̄ende, b̄óyāi ále ok̄ōε ké á p̄εε v̄iō yáíei? ⁹ E tia i d̄ōo? P̄εε m̄en s̄o p̄o má kp̄a gbē̄n̄ òas̄s̄o lεe s̄oōwa (5.000) yá d̄oáguo lé? A s̄èlε gbí ūma ni? † ¹⁰ P̄εε m̄en s̄opla p̄o má kp̄a gbē̄n̄ òas̄s̄o lεe s̄īōwa (4.000) s̄ō, á s̄èlε s̄o ūma ni? † ¹¹ B̄óyāi i d̄ō ké p̄εε yá má déo ni? A laaika Falisīo ñ Sadusēo p̄ēse'esei! ¹² Ɔ aa d̄ō sa i ke p̄ēse'ese àlε oné wà laaikaio, Falisīo n̄ Sadusēo yādanεε.

Piεε Yesu M̄esiik̄e oa

(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Ké Yesu kà Sezale Filipi bùsuu, ɔ̃ à a ìwàò là à m̀: Dé wàlè o Gbēnazīn Né de a ùi?
 14 Aa m̀: Gbēo ì me Zāa Da'ilena. * Gbēo ì me Elia. Gbēo ì me Zelemii ge ānabi yāaen n ù.
 15 Yesu m̀: Apio s̄, dé i me má de a ùi? 16 Simo Piē wèwà à m̀: Mesiin n ù, Lua b́é Né.
 17 Ǿ Yesu òè: Báaaden n ù, Yonasi né Simo! Asa i ke gbēnazīna mé yá bee dāno, ma Mae pò kú musu.
 18 Mále onè: Piēn† n ù, mé gbesipi ɔ̃ má a gāli zedòwà. Baa beda gbāadeo a ziblewàò.
 19 Má kpala pò b̀ Lua k̄i kilineo kpama. Pò pò ní yè dúniau aò yea musu, mé pò pò ní pòlo dúniau aò poloa musu.
 20 Ǿ Yesu a ìwàò lepàpa aasu o gbēe Mesiin a ùo.

Yesu a gaa n a vuao yá'oa
 (Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

21 Za goo bee ɔ̃ Yesu lé a Yelusaleu gea piliwà a ìwàone à m̀, sema à taasike gbēzòo ní sa'onkiaò ní Moizi ikoyādanedeo z̄i, aai a de, í vu a goo àaòdezi. 22 Ǿ Piē aà sìsi gusae, àle giè à m̀: Sue Dii! Bee a n leo! 23 Ǿ Yesu lili ò Piē: Gomē we Setāu! N ye zezōmēē, asa n làsooá Lua pò no, gbēnazīna pòe.

Yesu lia
 (Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

24 Ǿ Yesu ò a ìwàone: Tó gbé ye ke ma ìwa ù, aà gi azia wēnizi, i a lipāakōa sé, i temazi.
 25 Gb́é pò ye àò a wēni k̄a, wēnipi a vūaawà. Gb́é pò ḡi a wēnii ma yáì s̄, ade mé aò wēni v̄. ‡ 26 Tó gb́é dúnia búu è mé à k̄a ziawa, bó ài bee v̄i? Bó gb́é a fiaboò à zia'ei? 27 Asa Gbēnazīn Né a ea mo a Mae gawi guu ní a malaikao, i fiabo baadee a yákeawa. §

28 Siana mále oé, gb́é pò aa ku laeo gao, aa Gbēnazīn Né e, àle mó kía ù.

17

1 Goo soolo gbea Yesu Piē ní Zaakio ní aà dāuna Zāao sèlè gèr̄no gbèsisi lesi musu r̄tē. 2 Ǿ à lí ní wáa. Aà oa lé teke lán ìatēwa, mé aà ulao gò púntaitai. 3 Ǿ Moizi ní Eliao b̀ m̀má, aale yá'o ní Yesuo. 4 Ǿ Piē ò Yesu: Dii, a maa wàò ku la. Tó ní yei, má lákpe do mèn àaò, n pò do, Moizi pò do, Elia pò do. 5 Goo pò àle yá'o, luabepuana tekea k̄r̄nla. Ǿ aa loo mà luabepuanapi guu à m̀: Gb́é beeá ma Né m̀ndona yenzidee, aà yá ì kamagu. A aà yāma. * 6 Ké aà ìwapio loopi mà, v̄ia ní kú maamaa, aa wùlè ní gbēu. 7 Ǿ Yesu s̄n̄zi à onámá à m̀: A fèlè, ásu v̄iakèo. 8 Ké aa wesè musu, aai gbēe eo, sema Yesu ado.

9 Goo pò aale pila gbèsisipiwa, Yesu dilené à m̀: Asu yá pò á è o gbēe mao e Gbēnazīn Né ge b̀ò gau. 10 Ǿ aà ìwàò aà là aa m̀: Bóyāi Moizi ikoyādanedeo ì o Elia mé a d̄baa mo?† 11 Ǿ a wè má à m̀: Elia a mo s̄iana, i ea yápii keke. 12 Ama mále oé: Elia mò kò, ‡ wi aà d̄o, ɔ̃ wà ní p̄eã dàè. Màa wa Gbēnazīn Né wetā lo. 13 Ǿ aà ìwàò d̀ ké Zāa Da'ilena yá àle oné.

Yesu n̄ḡe táade gbàgbāa
 (Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

14 Ké aa kà bíla guu, ḡe mò kùlè Yesu 15 à m̀: Dii, ma né wēnagwa, asa gbakònde. I taasike maamaa, ìò léle téu ge íu m̀m̄o. 16 Ma moaàno n ìwàone, aai f̄o aà gbàgbāo. 17 Ǿ Yesu m̀: Gbàgbē kolea luanaaikensaiò! Máò kúánò e b̄o ni? Máò menakeánò e b̄o ni? A m̄m̄eaaàno la. 18 Yesu ḡi táae, ɔ̃ à gò népiwa, à gbàgbā wegò.

19 Bee gbea Yesu ìwàò s̄aàzi r̄tē, aa aà là aa m̀: Bóyāi wa fua táapi goi? 20 A wè má à m̀: Ké á Lua náai v̄i bílao yáie. Siana mále oé: Tó á Lua náai v̄i a gbēne kà efo wénawa, mé á ò gbèsisie beee aà fèlè la aà gé le, a fèlè. Yāe a á fuo. 21 Wabikea ní leyao mé ì táa bee taa go.

* 16:14 Mat 14.1-2 † 16:18 Bee m̀ gbe. ‡ 16:25 Mat 10.38-39 § 16:27 Sou 62.13 * 17:5 Mat 3.17 † 17:10 Mal 3.23 ‡ 17:12 Mat 11.13-14

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa
(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

²² Goo pọ́ a kú ní a ìwao sǎnu Galile, a ònẹ́: Sema wà Gbēnazin Né kpámá, ²³ wi aà de, i vu a goo àaṣdezi. Ǿ an pọ́ yà maamaa.

Lua kpé wè'ṣa flaboa

²⁴ Ké aa kà Kapenaū, Lua kpé ɔsinao mọ̀ Piεε là aa mè: A yādanede lí wè'ṣa kpao lé? ²⁵ Piεε wèmá à mè: I kpá. Ké Piεε lé gē ua, Yesu dọ́aa oè g̃o: Simoo, deo dúniaε bee kíao ì wè'ṣa ge asea símáí? An néo yà, ge gbēpáleone? N yápi è kpelewai? ²⁶ Piεε mè: Gbēpáleone. Yesu oè: Tó beewae, an néo bàa kuo. ²⁷ Ama ké wá yá su ɔmáo yáí, gé kokoa dai ísidaa. Kpò séia pọ́ ní kù, ñ a lé wēaa, nýṣ ɔa e a guu. Bee se kpámá, mapí ní mpio pọ́ ũ.

18

Tɛa Yesuzi lán néwa
(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

¹ Zibeezi Yesu ìwao mọ̀ aà là aa mè: Déme deńla kpala pọ́ bọ̀ Lua kíí gbéoo guui? ² Ǿ Yesu néfēnenae sísi zè ñ ae ³ à mè: Siana mále oé, tó i lile a g̃o lán néwao, á gē kpala pọ́ bọ̀ Lua kíí guuo. ⁴ Gbé pọ́ azia sọ́aa à g̃o lán néfēnenae beewa mé deńla kpala pọ́ bọ̀ Lua kíí gbéoo guu. ⁵ Gbé pọ́ né bee taa díle ma ìwake yáí, ade ma díleε.

⁶ Tó gbé tó né pọ́ lé ma náaíkéo do fù, a maa ní adeo yāa wà wísilɔgbε gbēne do aà noεε, wi aà zu ísi guo. ⁷ Waiyoo dúnia, ké yá pọ́ ì to wà fu ku a guu yáí. Sema yá pọ́ ì to wà fu ào ku, ama waiyoo gbé pọ́ fua yápi sù bọ̀ aà kíí. ⁸ Tó n ɔ ge n gbá mé tó ríle fu, z̃ ñ vūaa. Gēa àizāna guu k̃o ũ ge εε ũ maa de wà n zu té gasai guu ní ɔ mèn plaogé ní gbá mèn plaola. ⁹ Tó n wé mé tó ríle fu, b̃ ñ vūaa. Gēa àizāna guu wedode ũ maa de wà n zu zia té guu ní wé mèn plaola.*

¹⁰⁻¹¹ A laaika sakaa néoo douzi, asa mále oé, an malaikaoo ku luabe, aa ku k̃o wéu ní ma Mae pọ́ kú weo g̃oo piiε. ¹² Ale e kpelewa ni? Tó gbé s̃a ví mèn basoo, tó ado vūaa, a a mèn basoo mēndosai to gbepoleu we à gé a pọ́ pọ́ vūaapi wεleio lé? ¹³ Siana mále oé, tó a è, aà pọ́ aò nawà de a mèn basoo mēndosai pọ́ aai kóleo. ¹⁴ Maa á Mae pọ́ kú musu ye néε beeo do vūaa s̃o.

Sùuukea ní k̃o

¹⁵ Tó n gbédee tàaekè, ge ñ aà le ndo, yápi b̃oè gupua. Tó à n yāma, n n gbépi m̃isie. ¹⁶ Tó i n yāmao, gbé mēndo ge gbēon pla se nama, ké à e yápi si seelade gbēon pla ge àaṣ musu.† ¹⁷ Tó à g̃i n yāmai, yápi o g̃ali guu. Tó à g̃i g̃alipi yāmai lo, ñ aà díle z̃ilo ũ luayādansai ũ.

¹⁸ Siana mále oé: Pọ́ pọ́ á yè dúniau, aò yea musuε, mé pọ́ pọ́ á pòlo dúniau aò poloa musuε.‡ ¹⁹ Mále oé lo, tó á gbēon plaogé kè doŭ dúniau la, yá pọ́ a a wabikè ma Mae pọ́ kú musuwa pii, a kéεε. ²⁰ Asa gu pọ́ gbēon plaogé gbēon àaṣ k̃o k̃aaau ní ma tóo, mió kú ní guuε.

²¹ Bee gbεa Piεε mọ̀ Yesu là à mè: Dii, gēn ũma mà sùuuke ní ma gbédee pọ́ ìo tàaekemεoi? Gēn soplá yá? ²² Yesu wèwà à mè: Mále one, i ke gēn soplá no, gēn soplá leε bàaṣkwie.§

²³ Bee yáí kpala pọ́ bọ̀ Lua kíí yá de lán kíaε bee yáwa. Kíaε mé ye à a ɔa yá g̃og̃o ní a ìwao. ²⁴ Ké à nà ɔapi yáwa, ɔ wà m̀dè ní gbé pọ́ aà flia sea miliṣ àaa kwio. ²⁵ Lá a ɔa ví à flia pi booo, ɔ aà dii m̀dè wà aà yía ní aà nao ní aà néo ní pọ́ pọ́ a vío pii, wi gbasa wà aà ké. ²⁶ Ǿ zikēnapi wùle a dii ae, à awakpàè à m̀dè: Menakemano, má n flabone pii. ²⁷ Ǿ aà dii aà wēnagwà, à aà gbàè à flia pi tòè. ²⁸ Ké zikēnapi bọ̀ lé, à kpàaŭ ní a zikēndee pọ́ a flia do wà ánuusu ɔwatē

basoo. Ɔ à aà kù, àlè aà kòlo wi à mè: Ma fiabomeε. ²⁹ Àà gbédeepi wùlè aà aε à awakpàè à mè: Menakemanɔ, má n fiabone. ³⁰ Ama i weio. A tò wà aà dàkpεu e aà a fiaboε.

³¹ Ké aà ziken gbé kɪniɔ è màa, à kènέ ίi maamaa, ̄ aa gè yápi sèlè siu ní diie pii. ³² Ɔ diipi aà sisi à mè: Iwa vái! Ma n fia tònε pii, ké n awakpàmεε yái. ³³ Lá ma sùuukènnɔ, a maa n sùuukε ní n gbédeeo s̄o lé? ³⁴ Àà diipi pɔ pà, a tò wà aà dàkpεu wàɔ íadawà e aà gε fiapi boò pii. ³⁵ Ɔ Yesu èa mè: Tó á baade lí sùuukε ní a gbédeeo ní n̄semendooo, màa ma Mae pó kú musu a keé.

19

Nɔyaa

(Maa 10.1-12)

¹ Ké Yesu yá beeɔ ò a làa, à b̀ Galile à gè Yude bùsu kpε dou Yuudē baale. ² Bíla teaazi, ̄ à ní gyāεɔ gbàgbāné we. ³ Ɔ Falisieɔ mò líkpaleiwà, aa aà là aa mè: Ḡε zeví à a na ya yápii yáia? ⁴ A wè má à mè: Ké Lua ní ké ḡε ní n̄εo za káau, i a kyoke á èo lé? ⁵ Lua mè a yái ḡε a go a de ní a daowa, i na a nawa, an pla nípii aai ḡé lán sàwakula ní gbalaowa.† ⁶ Beewa aa ku dodo l̄o, aa ḡè m̄edoũε. Ayāmeto pó pó Lua nàk̄owa, gbēnazina su kēaa. ⁷ Ɔ Falisio aà là aa mè: Bóyái M̄oizi dílε ḡε lí gínzila kē kpa a nawa, i gbasa à aà yai?‡ ⁸ Yesu wè má à mè: M̄oizi á gbá zé à á na yá ké á swá gbāa yáie, āma a de màa za a daaleḡoo. ⁹ Mále oé, tó gbé a na yà, mé i ke à gbāsikè no, tó à n̄o p̄ale sè, à gbāsikèε.§

¹⁰ Ɔ aà ìwaɔ òè: Tó màa ḡε yá de ní a nao, a maa wà n̄εo. ¹¹ Ɔ Yesu òné: I ke ḡε pii mé a f̄s yápi s̄eo, sema gbé pó Lua ní gbá a zé. ¹² Asa gbēε lí n̄εo ké wà ní í màa yái, mé gbēε ìo ku màa ké wà ní lε w̄i yái, mé gbēε nízià kù màa kpala pó b̀ Lua kíi yái. Gbé pó a f̄s yápi s̄e aà sé.

Báaadaa néɔgu

(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

¹³ Bee gbεa gbéɔ mò Yesuε ní néo aà ɔnamá, i wabikεné, ̄ aà ìwaɔ lé gíné. ¹⁴ Ɔ Yesu mè: A to néo m̄o ma kíi. Asu gínéo, asa kpala pó b̀ Lua kíiá gbé bee taaɔ p̄ε. ¹⁵ Ké à ɔnámá, ̄ à b̀ we.

Ɔde

(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

¹⁶ Ɔ ḡεε mò Yesu kíi, à aà là à mè: Metulu, bó maa má ke mà àizāna ei? ¹⁷ A wèwà à mè: Bóyái nílε ma la maakeaii? Lua ado mé maa. Tó ní ye n̄ gē àizāna guu, ñȳɔ aà yádileɔ k̄ua. ¹⁸ Ɔ à aà là à mè: An kpele ni? Ɔ Yesu mè: Nsuli gbēdeε, n̄suli wùlε ní gbēp̄ale n̄oo, n̄suli kpái'oo, n̄suli yād̄o n gbédeewao, ¹⁹ n̄li n de ní n dao kpela, ñȳɔ ye n gbédeezi lá nízià wēniwa.* ²⁰ Ewaasopi òè: Má yá beeɔ k̄ua pii. A kpele mé ḡm̄εε loi? ²¹ Yesu òè: Tó ní ye ñȳɔ kú wásawasaε,† gε n̄ n p̄o yía pii, ní a ̄a kpá taasidεwa, ní m̄o temazi, ñȳɔ àizεε v̄i luabe. ²² Ké èwaasopi yápi mà, à tà ní p̄osiao ké aà p̄o dasi yái.

²³ Ɔ Yesu ò a ìwaɔnε: Siana mále oé, ɔde ḡεa kpala pó b̀ Lua kíiu zì'ũ. ²⁴ Mále oé l̄o, yiongo ḡεa abaawεu àa de ɔde ḡεa kpala pɔ b̀ Lua kíiula. ²⁵ Ké aà ìwaɔ yápi mà, ̄ à ní kú gbāa aa mè: Tó màaε, déme a b̄oi? ²⁶ Ɔ Yesu ní gwá soee, a òné: Gbēnazina a f̄so. Lua mé apii zé v̄i.

²⁷ Ɔ P̄ieε a zāsìwà à mè: Wápiɔ s̄o wa p̄opii tò wa b̄o tenzi. Bómε a ḡow̄εε sai? ²⁸ Yesu òné: Siana mále oé: Tó Gbēnazin Né z̄òlε a kpalabaa gawidewa dún̄ia dafu guu,‡ á gbé pó á temaziɔ á z̄òlε kpalabaa mèn kueplaɔwa, ìo yáḡḡo Isaili bui kueplaɔnε. ²⁹ Gbé pó a be tò

* 19:4 Daa 1.27 † 19:5 Daa 2.24 ‡ 19:7 Iko 24.1-4 § 19:9 Mat 5.31-32 * 19:19 B̄a 20.12-16 † 19:21 Mat 5.48 ‡ 19:28 Dan 7.13-14

ge a v̄iio ge a d̄aunao ge a mae ge a da ge a n̄eo ge a buao ma ȳai, a ea bee taa e lee basoo, mé a àizāna e. ³⁰ Dasi p̄o d̄oaaao ḡo z̄á, mé dasi p̄o té z̄áo ḡo d̄oaaa.

20

Yáleeüa n̄ gbèwinao

¹ Lá kpala p̄o b̄o Lua kíi den ke: Uabee mé b̄o koōkoo, à gè gbèwinao w̄eelei aa z̄ikee a bua. ² An yá k̄os̄e aà fiaboné ánuusu owatē dodo. Ŋ à n̄ gbáe a bua. ³ A b̄o lo muuwāamigoo, ñ à gbēpāleo lè gāae kálea p̄a. ⁴ A òné: Apio s̄o à gé z̄ikei ma bua, mí fiaboé a zéwa. ⁵ Ŋ aa gè. A èa b̄o lo íatē minanguo, ñ à èa b̄o íatē auapilaa, a ò gbēpāleo m̄aa lo. ⁶ Ké à b̄o oosi, à gbēpāleo lè kálea, ñ à n̄ lá à m̄e: B̄oyāi á kálea la p̄a za kooi? ⁷ Aa w̄ewà aa m̄e: Ké wi z̄idaw̄eoo ȳai. A òné: A gé z̄ikei ma bua s̄o. ⁸ Íatē ḡea kp̄eu* ñ budepi ò a z̄iaae: Z̄ikenao sísi n̄ fiaboné. Daale gb̄é z̄áowa e à ge mid̄e gb̄é káauowa. ⁹ Ŋ oosideo m̄o, aa ánuusu owatē è m̄endodo. ¹⁰ Ké gb̄é káauo m̄o, aale e n̄ ña ao de gb̄é z̄áola, ñ ánuusu owatē do aa è nípii. ¹¹ Ké aa n̄ ña sí, ñ aa z̄oadò uabelepiwa ¹² aa m̄e: Lee lu do ñ gb̄é z̄áo z̄ikè, mé n̄ n̄ díle s̄aa n̄ wá gb̄é p̄o wa z̄i z̄oode kè, wa íatē gb̄aa k̄akawáloa? ¹³ Ŋ à wè n̄ gb̄épio dowa à m̄e: Ma gb̄é, mi n̄ bleo. Wa k̄o ȳamà ánuusu owatē do musu nolo? ¹⁴ N n̄ p̄o si n̄ tá. Má ye kpa gb̄é z̄áe beewa lá n̄ p̄owae. ¹⁵ Má z̄ev̄i mà ke n̄ ma ñao lá má yeiwao lé? Nle web̄oio ké má gb̄eke v̄i ȳai ȳa? ¹⁶ Beewa gb̄é p̄o té z̄áo ḡo d̄oaaa, mé gb̄é p̄o d̄oaaao ḡo z̄á.

Yesu a gaa n̄ a vuao yá'oa

(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

¹⁷ Goo p̄o Yesu lé gé Yelusaleü, à a ñwa gb̄eon kuaplao k̄aaa n̄t̄e, à yá'òné z̄eu à m̄e: ¹⁸ W̄ale gé Yelusaleü. We wa Gb̄enaz̄in Né kp̄au sa'onkia ñ M̄ozi ikoyādan̄eowa, aai yādaaála, ¹⁹ aai aà kpa luayād̄onsaiowa. Aa aà ke p̄oowoo, aai aà gb̄e n̄ fl̄aalao, aai aà páliwa, aai aà de, i vu a ḡoo àaōdezi.

Zaaki n̄ Z̄aao wabik̄ea

(Maa 10.35-45)

²⁰ Bee gb̄ea Zebedee n̄eo da m̄o Yesu kíi n̄ a n̄eo. A ye wabik̄ewà, ñ à k̄ulè. ²¹ Ŋ Yesu aà là à m̄e: B̄o n̄ yeii? A w̄ewà à m̄e: To ma né gb̄eon plaoo aao kunn̄o n̄ kpalau, gb̄edo n̄ owplaii, gb̄edo ow̄eei. ²² Ŋ Yesu ò népioe à m̄e: A yá p̄o ále a wabik̄ea d̄o. Taasi keeona p̄o má a imi, á f̄o mia? Aa w̄ewà aa m̄e: Wá f̄. ²³ Yesu m̄e: I p̄o má mi, á mi fá, āma z̄olea ma owplaii ge ma ow̄eei de ma yá ũo. Z̄olekii bee de gb̄é p̄o ma Mae k̄eken̄eo p̄o ũe. ²⁴ Ké aà ñwa gb̄eon kwi kíniyo yápi mà, an p̄o p̄a v̄i n̄ d̄aunapiozi. ²⁵ Ŋ Yesu n̄ k̄aaa nípii, a òné: A d̄o ké búsu gb̄aadeo ñ gb̄aablemá, mé gb̄ez̄oo ñ ikokemá, ²⁶ āma ao de m̄aa á kíio. Tó á gb̄ee ye à de gb̄ez̄oo ũ, aà ḡo á d̄on̄lede ũ. ²⁷ Tó á gb̄ee ye à de d̄oana ũ, aà ḡo á z̄òblena ũ. ²⁸ Asa Gb̄enaz̄in Né i m̄o wà d̄oaleo, à m̄o d̄o gb̄eolee, i gi a w̄enii gb̄é dasio boa ȳai.

V̄ia baakenao gb̄ágb̄aa

(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

²⁹ Goo p̄o aale bo Yeliko, bíla té Yesuzi. ³⁰ V̄ia gb̄eon plaoo z̄ole zé lé, aa mà Yesu mé lé ḡe, ñ aale lé gb̄aa zu aa m̄e: Dii, Davidi Bui, wá w̄enagwa! ³¹ W̄ale ḡiné w̄ale me aa níle, ñ an lezu k̄eke gb̄aak̄u aa m̄e: Dii, Davidi Bui, wá w̄enagwa! ³² Ŋ Yesu z̄e à n̄ sisi à n̄ lá à m̄e: B̄o á ye mà keí? ³³ Aa w̄ewà aa m̄e: Dii, wá ye n̄ wá w̄e w̄ēee. ³⁴ Yesu n̄ w̄enagwà, à ok̄á n̄ w̄éwa. Weḡoo aa gu'è, ñ aa b̄o teaàzi.

* 20:8 Iko 24.15

21

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zaa 12.12-22)

¹ Ké aa kà kái ní Yelusaleūo, aa kà Befaze wéle pò kú Kùkpe sísipòleu, ̄ Yesu a iwa gb̄eɔn plaɔ z̄i ² a ònè: A gé wéle pò kále á ae kee guu. Tó a gē, á zàa'ina e dɔa ní a néo weḡɔɔ. A polo suomεε. ³ Tó gb̄e á lá, kpelewa ni, í me Dii mé ye ní mɔaoui, a ní gbaeè tia. ⁴ A de màa ké yá pò ānabi ò ke yáie, à mè:

⁵ O Siɔnadeɔne an kía mé lé mó ní k̄ii. Aà nòse nie, a di zàa'in bɔbɔ kpe.*

⁶ Iwapio ge kè lá Yesu ònéwa. ⁷ Aa sù ní zàa'napio ní a néo, aa ní ulaɔ kpàlemá, ̄ Yesu d̄ikpe. ⁸ Gb̄é dasideɔ lé ní ulaɔ kpále zéu, † gb̄eɔ lé lá z̄ɔ wàle kpále zéu b. ⁹ Bíla pò dɔaaaè ní gb̄é pò té aà kpeɔ lé wiile wàle me: Gbāa ke, Davidi Bui!

Báaaden gb̄é pò lé mó ní Dii tóo ū!

Wà gbāakpaaazi à z̄ɔ luawa. ‡

¹⁰ Ké Yesu ḡe Yelusaleū, wéle lòo, gb̄épii lé me: Dén gb̄é bee ūi? ¹¹ Bíla mè: Anabi Yesue. A bò Nazaleti, Galile b̄usuue.

Yesu gea Lua ua

(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zaa 2.13-22)

¹² Yesu ḡe Lua ua à laayianaɔ ní laalunaɔ yà ní bóle pii. A ɔleũkpakenaɔ táabũnuɔ ní felenyianaɔ kilaɔ fuangba. ¹³ A ònè: A k̄ea Lua taalau, wali o ma kp̄ee lousisikpe, § ̄ á kè gb̄eblenaɔ tòo ū.*

¹⁴ V̄iaɔ ní eɛɔ m̀ aà k̄ii Lua ua we, ̄ à ní gb̄agbā. ¹⁵ Ké sa'onkiaɔ ní M̄oizi ikoyādanedeɔ yābɔnsae pò àle keɔ è, mé aa mà néo lé wiidɔwà Lua ua aale me, gbāa ke Davidi Bui, ̄ an pò pà. ¹⁶ Aa òè: N mà lá aale oa? Yesu wemá à mè: Ao! Ké Lua dà néf̄ēnenanaɔne ní né ȳminaaɔ aa a táasile, i a kyokeo lé? † ¹⁷ ɔ à bò wéleu à ní tó we, à tà ii Betani.

Yesu kaadɔenli kaa

(Maa 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Ké gu d̀ kɔɔkɔɔ, à èa lé su wéledau, ̄ nɔana lé aà de. ¹⁹ A kaadɔenli è zé lé, ̄ à s̄oi, i né ewào, sema lá p̄a. ɔ a ò lípie: Nȳɔ ne'i bau bo. Weḡɔɔ lípi giigàga. ²⁰ Ké aà iwaɔ è, ̄ à bò ní sae aa mè: Akea kaadɔenlipi giigàga màa ḡoɔi? ²¹ Yesu wemá à mè: Siana mále oé, tó á Lua náai v̄i seasai, i ke kaadɔenlipi yá ̄ á ke adoo. Baa tó á ò s̄is̄ie beee aà az̄ia se zu ísiau, a kee. ‡ ²² Tó á Lua náai v̄i, pò pò á gb̄eawà wabik̄ea guu pii, á ee.

Yesu laa a ikoi

(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

²³ Yesu ḡe Lua ua, àle yādané. ɔ sa'onkiaɔ ní gb̄ez̄ɔɔ m̀ aà là aa mè: Iko kpele níle yá beeɔ keòì? Déme n gba iko beei? ²⁴ ɔ Yesu wemá à mè: Mapi s̄ɔ má yá m̀endo gb̄eawá. Tó á òmεε, ̄ má iko pò mále yá beeɔ keo oé. ²⁵ Dé iko Zaa gb̄eɔ da'ilékèòì? § Lua pò yá, ge gb̄ēnazina p̄e? ɔ aa lekpaai aa mè: Tó wa mè Lua p̄e, a wá lá b̄oyāi wi Zaa yá sio ni. ²⁶ Tó wa mè gb̄ēnazina p̄e s̄ɔ, wá bíla v̄ia v̄i, asa ampii aa Zaa ānabik̄e s̄ie. ²⁷ ɔ aa wè Yesuwa aa mè: Wá d̄ɔo. ɔ Yesu ònè: Mapi s̄ɔ má iko pò mále yá beeɔ keo oé.

Né gb̄eɔn plaɔ

²⁸ ɔ Yesu mè: Gb̄e mé neḡɔenaɔ v̄i gb̄eɔn pla. ɔ a ò Wooε: Gé z̄ik̄ei bua gb̄a. ²⁹ Woo mè: Má geo. ɔ à n̄ɔselile gb̄ez̄ā, à gè. ³⁰ Maepi ge ò Seε màa b. ɔ Se mè: Too. Kási i geo. ³¹ A è

* 21:5 Zk19.9 † 21:8 2Kia 9.13 ‡ 21:9 Sou 118.25-26 § 21:13 Isa 56.7 * 21:13 Zel 7.11 † 21:16 Sou 8.3 ‡ 21:21 Mat 17.20 § 21:25 Mat 3.6

kpelewai? Gbēon plapio guu, an déme a mae pœã kèi? Aa mè: Wooε. ☽ Yesu òné: Siana mále oé: Osinao ní káaluao gē kpala pò bò Lua kíi guu á ãa. ³² Asa Zãa mò à zé súsú òbóé, i aà yá sio. Osinao n káaluao mé aa aà yá sí. Baa ní bee eao i nòselile gbēzã a aà yá sio.

Vēebu zikena
(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

³³ A yãpãle ma lo. Uabelee mé kú a vēebu ví, à kaa liai à eyò a guu vēefēkíi ũ, à gbadà. * ☽ à a vēebupi nà zikenaone ní zĩ, ò à fēle ní táo. ³⁴ Ké vēekozōzōgōo kà, ò à a iwao zĩ zikenapiowa aa a vēe asea sie. ³⁵ ☽ zikenapio aà iwao kùkù, aa ní gbēdo gbè, aa ní gbēdo dè, aa ní gbēdo pàpa ní gbēdo aa dè. ³⁶ Uabelepi èa iwa pãle zĩ, † an dasi de gbé káauola, ò aa kèné màa lo. ³⁷ Gbēzã ò à a né zímá à mè: Aa ma né yãda. ³⁸ Ké zikenapio népi è, aa òkōe: Túbiblenan kee. Wà aà de, bú i gōwēe. ³⁹ ☽ aa aà kù bòò kaau aa aà dè. ⁴⁰ Tó búde sù, kpelewa a ke zikenapio nei? ⁴¹ Aa wèwà aa mè: A gbé pãsipio dede pãsipãsiε, i búpi na ziken pãle pò aa aà asea kpawa a gōowaone ní zĩ. ⁴² ☽ Yesu òné: I yáε bee kyoke taalauo lé?

Gbe pò ēbonao pãkpai mé gò gbēdo mide ũ.

Dii mé bee kè ò à kèwēε yãbonsaε ũ. ‡

⁴³⁻⁴⁴ Ayãmeto mále oé: Lua a á bō kpala pò bò a kíi guu, i gbé pò aa a asea kpawao kpau.

⁴⁵ Ké sa'onkiao ní Falisio Yesu yãlεēñanepio mà, aa dò ké ní yá àle o. ⁴⁶ ☽ aale zεwεεle wà aà kú, ãma aa viakè bílaε, ké wà aà ðile ãnabi ũ yái.

22

Nōseponakea
(Luk 14.15-24)

¹ Yesu èa yãlεēñé à mè: ² Lá kpala pò bò Lua kíi den ke lo. Kíae mé lé nōseponake a née, ³ ò à a zikena zĩ gbé pò à ní gbēa blebleawao sísi, ãma aa ye moaio. ⁴ ☽ à èa zikenpãle zĩ a òné: A ge o gbé pò ma ní gbēaone ma sou mà, ma zuswanao ní pōtuo mekpaaò dède má làa. Aa mo nōse guu. ⁵ ☽ aai laaido yápiwao, an baade gè a bōlekei. Gbēo gè ní bua, gbēo gè ní laatai, ⁶ gbé kiniio zikenapio kùkù aa widámá aa ní dede. ⁷ ☽ kíapi pò pà, à a sosao gbàe aa gè gbēdenapio dède, ò aa tesò ní wélewa. ⁸ ☽ kíapi gbàsa ò a zikenaone: Nōseble mà, ãma gbé pò ma ní gbēaò kèwà fēñeū. ⁹ A gé zékpaaò guu, í gbé pò á è píi sísi nōse guu. ¹⁰ ☽ zikenapio fēle gè zéò guu, aa gbé pò aa èò kãaa, gbēvãio ní gbēmaao pii. Màa nōseponakenao gupà.

¹¹ Ké kíapi gè pōnakenapio gwai, à gōe è we, a nōsepona ula daao, ¹² ò à dè: Ma gbé, àkea n gē la nōsepona uladasaii? ☽ à ní kpãuu. ¹³ ☽ kía ò a doaione: A aà o ye ní aà gbáò, í aà zu bàasi gusiau. We a óobu à oodi a musu. ¹⁴ Asa dasi ò Lua sísi, ãma gbé pò a sèò bílao.

Yesu lousisin gbēzōo fua
(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

¹⁵ Bee gbēa ò Falisio bò gè lekpaãí lá wà ke aa e Yesu kú a yã'oa guu. ¹⁶ ☽ aa ní iwao zìwà ní Elodi kpala zenkpēdeeo, aa mè: Metulu, wá dō ké gbé náaiden n ũ. Ni Lua zé òbné wásawasae. Nili yási ní gbéò ublembeke yáio, asa nili gbēe wegwao. ¹⁷ Lá ní è n owēε. A kù wà wè'õa kpá Sezaawaa, ge i kũo? ¹⁸ Yesu ní nòsevãi dòmá à mè: Mōafilideo! Bóyãí àle filifilimbakpamεei? ¹⁹ A õa pò wí wè'õa kpaò òbmεε. ☽ aa õapi do dè. ²⁰ ☽ à ní lá à mè: Dé mi ní a tón lai? ²¹ Aa wèwà aa mè: Sezaa pòε. ☽ a òné: Too, à Sezaa dee pò kpawà, í Lua pò kpawà. ²² Ké aa yápi mà, à bò ní saε, ò aa aà tò we aa tà.

²³ Gōo doupi zĩ Saduseo mò Yesu kíi. Aaí me gēo lí vuo, ò aa aà là aa mè: ²⁴ Metulu, Mōizi mè, tó gōe gà nésai, dãuna lí a vñi gyaa da'uake, aà a vñi gēε keò. * ²⁵ Tòò. Dedoūdeo kú wá

* 21:33 Isa 5.1-2 † 21:36 2Lad 36.15 ‡ 21:42 Sou 118.22-23 * 22:24 Iko 25.5

guu yāa gbēon sopla. Woo nɔ sè à gà a nɔpi tò nésai, ɔ gyaa gɔ̃ Seɛ. ²⁶ A kè Seɛ màa lɔ́ n Bìo e à gè pè gbēon soplapiɔwa pii. ²⁷ Ampii gbɛa ɔ nɔ gà sɔ̃. ²⁸ Gɛɔ vugɔɔzi an gbēon soplapiɔ guu, déme aɔ nɔpi víi? Asa ampíi aa aà dɔ̃ nɔ ũe. ²⁹ Ǿ Yesu wèmá à mè: A sāsɛ á Luayátaala n aà gbāao dɔ̃sai yáí. ³⁰ Tó gɛɔ vù, aa nɔseɔ, aa zākɛɔ, aaɔ ku lán luabɛ malaikaɔwae. ³¹ Gɛɔ vua yá musu i yá pɔ́ Lua óé kyokeɔ lé? A mè ³² ámeaa Ablahaũ n Izaakio n Yakɔbuo Lua.† Gɛɔ Luan aà ũo, sema gbé b́éɛɔ. ³³ Ké bíla yápi mà, aà yádaané ðimá.

³⁴ Ké Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ́ káaa. ³⁵ Ǿ an ikoyádɔ̃naɔ do likpálewà à aà là à mè: ³⁶ Metulu, Mɔ̃zi ikoyá kpele gbía mé deŋlai? ³⁷ Yesu wèwà à mè: Nyɔ̃ ye Dii n Luazi n nɔsemendoo teasisai, n sɔ̃ iɔ kuwà.‡ ³⁸ Ikoyá pɔ́ a gbía deŋlan we. ³⁹ A plaade pɔ́ bɔ̃wan ke: Nyɔ̃ ye n gbɛnazin deezi lá nzia wɛniwa.§ ⁴⁰ Mɔ̃zi ikoyá pii n ānabiɔ yáɔ pii looa ikoyá mɛn pla beɔwae.

⁴¹ Lá Falisiɔ káaaa, Yesu n lá à mè: ⁴² A è kpelewa Mɛsii yá musui? Dé buin aà ũi? Aa wèwà aa mè: Davidi buie. ⁴³ Ǿ Yesu òné: Akɛa Lua Nisina dèdɛ Davidiwa, ɔ a òè Dii? A mè

⁴⁴ Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai e àa aà ibɛɔ kálɛɛ a gbá zíɛ.*

⁴⁵ Lá Davidi òè Dii, kpelewa aɔ de aà bui ũi? ⁴⁶ Gbɛe i fɔ̃ yázásiwàò. Za gɔɔ bee gbɛe i we yāe làwà lɔo.

23

Mɔ̃zi ikoyádanɛdeɔ n Falisiɔ mɔ̃afilí (Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

¹ Bee gbɛa Yesu yá'ò bílaɛ n a iwaɔ ² à mè: Mɔ̃zi ikoyádanɛdeɔ n Falisiɔ mé aa gɔ̃ Mɔ̃zi gɛɛ ũ. ³ Ayāmeto àli yá pɔ́ aaí oéɔ ke pii, lɔ́ kŭa. Ama ásu n kea keɔ, asa aali yá pɔ́ aaí o keɔ. ⁴ Aaí aso gbía yeye da gbéɔne n gāue, mé baa ɔton do aaliɔ ye kaio. ⁵ Aaí n yá pii ke ké gbéɔ n e yáíe. Màa aaí Lua yá ɛseba gbène da,* aaí tufa gbāa da n pɔkasai.† ⁶ Pɔnabɛble zɔ̃lekii maaɔ n lousisikpe zɔ̃lekii maaɔ ɔ aaíɔ wɛɛɛ zɔ̃leu. ⁷ Aaíɔ ye wàɔ fɔkpakpamá gāae, wàɔ onɛ Metulu. ⁸ Asuli tó wà oé Metuluo, asa ápii víiɔ n dāunaɔn á ũ, mé á Metulu mɛndoe. ⁹ Asuli o gbɛe á mae dúnia guu lao, asa á Mae mɛndoe, ɔme kú musu. ¹⁰ Asuli tó wà oé Dɔaanao, asa á Dɔaana mɛndoe, ɔn Mɛsii ũ. ¹¹ Gbé pɔ́ zɔ̃ɔ á guu aàɔ de á dɔnlɛde ũ.‡ ¹² Gbé pɔ́ ì azia káfi Lua a aà busae, mé gbé pɔ́ ì azia busa Lua a aà káfi.

Yesu zɔadɔa Mɔ̃zi ikoyádanɛdeɔ n Falisiɔwa (Luk 11.37-42)

¹³ Waiyoo á yádanɛdeɔ n Falisiɔ! Mɔ̃afilideɔ! I kpala pɔ́ bɔ́ Lua kfi zé ta gbéɔne. Ili gɛuo, mé ili we gbé pɔ́ aa ye gɛuo gɛu sɔo.

¹⁴ Waiyoo á yádanɛdeɔ n Falisiɔ! Mɔ̃afilideɔ! I wabi gbāa ke Luawa à gyaaɔ bleð. Bee yáí á ñadama pásí aɔ deŋla.

¹⁵ Waiyoo á yádanɛdeɔ n Falisiɔ! Mɔ̃afilideɔ! I bebe tɔɔɛ n ísiao iwa mɛndo ea yáí. Tó á è sɔ̃, i aà ke té pɔ́ ũ deála lɛɛ plaɛ.

¹⁶ Waiyoo á vía dɔaanaɔ! I me tó wà mè wa sí n Lua kpéɔ, a yāe vío, āma tó wà mè wa sí n Lua kpé vuaɔ, bee mé yāví. ¹⁷ Vía mɛsaideɔ! A kpele mé zɔ̃ɔi? Vua yá, ge Lua kpé pɔ́ ì to vua gɔ̃ aà pɔ́ ũe? ¹⁸ I me lɔ́ tó wà mè wa sí n sa'okliɔ, a yāe vío, āma tó wà mè wa sí n sa'obɔ pɔ́ kú weo, bee mé yāví. ¹⁹ Víaɔ! A kpele mé zɔ̃ɔi? Sa'obɔ yá, ge sa'okli pɔ́ ì to sa'obɔ gɔ̃ Lua pɔ́ ũe? ²⁰ Gbé pɔ́ mè á sí n sa'okliɔ, a sí n pɔ́ pɔ́ kú weɔe lɔ́ pii. ²¹ Gbé pɔ́ mè á sí n Lua

† 22:32 Bɔa 3.6 ‡ 22:37 Iko 6.5 § 22:39 Lev 19.18 * 22:44 Sou 110.1 * 23:5 Iko 6.8 † 23:5 Nao 15.38

‡ 23:11 Mat 20.26-27

kpéó, a sì ní Lua pọ́ kú a guuoé ló. ²² Gbẹ́ pọ́ m̀è á sì ní luabéó, a sì ní Lua kpalabaaó § ní Lua pọ́ zólèwàóé.

²³ Waiyoo á yādanédeó ní Falisió! Mɔafilideó! I toeó dosina n kianaokpeo ní dà láo kwide kpa Luawa, ò i Mɔizi ikoyā gbiaó to we, yázede ní sùuuo ní náaio. Yá beéó mé de wà ke a kini tosaí.* ²⁴ Vĩa dɔaanaó! I maemilona ple á imiau, ò i yiongo mó.

²⁵ Waiyoo á yādanédeó ní Falisió! Mɔafilideó! I gbābó bisáó kpeé ní taó, mé b̄i ní gbētaiinkeáo mé á ǹsè pà. ²⁶ Falisi vĩa! Bisa guu pípi gĩa, a kpe i ḡó gbāsísai.

²⁷ Waiyoo á yādanédeó ní Falisió! Mɔafilideó! A de lán mia pọ́ wà soolèwàowae. An kpe maa wéé, āma gɛwáó ní gbāsi píio mé ní guu pà. ²⁸ Māae ápió s̄ó, á bea maa gbéó wéé, āma mɔafilí ní yāvāio mé á guu pà.

²⁹ Waiyoo á yādanédeó ní Falisió! Mɔafilideó! I pọ́ bo ānabió miaówa, i zāble Lua gbéó pọ́wa, ³⁰ i me: Tó wá kú yāa wá dezió ḡóó, wá bàa aó kúrnó ānabió dedeá guuo. ³¹ Beewa á d̀è ké gbé pọ́ aa ānabió d̀edeó buion á ũ. ³² A āiake à á dezió t̄aaaba, í a midé sa! ³³ Ml̄éó! Gbēnazin piligonáó! Kpelewa á b̄ó té yá pọ́ daaála guui?† ³⁴ A yáí má ānabió ní ònónáó ní yādanédeó z̄iwá, í ní gbēéó dede, í ní gbēéó páliwa, í ní gbēéó gbē ní fl̄aalao á lousisikpeó guu, í ní yá wéle ní wéleo. ³⁵ Beewa Lua gbé pọ́ wà ní dedeó yá a wi á musu, sea za gbēmaa Abeliwa‡ e à gè pè Balakia né Zakali pọ́ a aà d̀è Lua kpé ní sa'ok̄iio zānguowa. § ³⁶ Siana mále oé, yá beéó píi a wi gbāgb̄éó musue.

³⁷ Yelusaleūdeó, Yelusaleūdeó! A ānabió d̀ede, a gbé pọ́ Lua ní z̄iwáó p̄apa ní gbéo a ní dede. Mio ye mà á k̄āamazi m̀òóm̄óó, lá ko ì a ḡāsia kú a néólawa, āma ili weio. ³⁸ Lua a á kpé tóé kpézi ũe sa. ³⁹ Mále oé, za tia á ma e ló, e à om̄eé báaade gbé pọ́ lé mó ní Dii tóo.*

24

Yelusaleū dūtuz̄sa ní dúnialaaḡóó seelaó (Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

¹ Yesu b̀ò Lua ua, àle tá, ò aà ìwáó s̄òààzi, aa lesuikèè Lua kpé dɔawa. ² Ǿ Yesu òné: A bee è píia? Siana mále oé, wa gb̄e to dik̄sa weo, wa a dūtuz̄s̄e.

³ Ḡóó pọ́ Yesu z̄ól̄ea Kùkpe s̄ìs̄ip̄oleu, aà ìwáó m̀ò aà k̄ií n̄t̄eé, aa aà là aa m̀è: Ow̄eé, yá beéó ke b̄óe ni? Bóm̄e aó de n m̄oa ní dúnialaaḡóó seela ũi? ⁴ Yesu w̄emá à m̀è: A laaika, ásu to gb̄eé á s̄ás̄áo. ⁵ Asa gbéó mó ní ma t̄óo dasi, aa me Mesiin ní ũ, aa gbéó s̄ás̄á dasi. ⁶ Ali z̄ií bao ma ní a súuo. Ásu to s̄ó k̄éáguo. Bee a kee, āma ḡóó láaa p̄ón we ḡíao. ⁷ Asa bui ní buio aa fele ní k̄óóe, māae ló b̄usu ní b̄usuo. N̄bana ní t̄óole lualuaao aó ku guuo dasi. ⁸ Yápió píiá n̄wāwā daaleae. ⁹ Bee gb̄ea wa á kpámá wà á wetá, wi á de, bui píi i zaágu ma yáí.* ¹⁰ Gb̄é dasideó i gbasa fu, aai b̄ó k̄ó kpe, aaió zak̄ou. ¹¹ Anabi egeáo m̄o dasi aa gbéó s̄ás̄á dasi, ¹² yāvāi i k̄ó, gb̄é dasideó yea Luazi i busa. ¹³ Gb̄é pọ́ z̄ea gb̄aa e a ḡóó léwa, ade mé a b̄ó.† ¹⁴ Wa kpala pọ́ b̀ò Lua k̄ií baokpa dúnia gupiiu seela ũ bui píie, a lé i gbasa ká.

¹⁵ Tó a t̄è gud̄ena pọ́ ānabi Danieli a yá'ò† è Lua ua, kyok̄ena yápi da, ¹⁶ ḡóó bee gb̄é pọ́ aa ku Yudeó bàale mip̄e s̄ìs̄iowa. ¹⁷ Gb̄é pọ́ kú kpé musu su pila ḡē kp̄eu p̄oe séio. ¹⁸ Gb̄é pọ́ kpe bua su ea be a ula séio. ¹⁹ Waiyoo n̄s̄indeeó ní neadeó ḡóó bee. ²⁰ A wabike Luawa ke lala'oapi su ke buz̄ie ge kámaboḡóóz̄io. ²¹ Asa ḡóopi taasi aó z̄óóe. Zaa Lua dúnia k̄ale e gb̄ā, a taa i keo, mé a ke ló. § ²² Tó Lua i z̄eò à ḡóopi laoo, d̄ó gb̄e a b̄óo. Ama a lào gb̄é pọ́ á ní séó yáie.

§ 23:22 Isa 66.1 * 23:23 Lev 27.30 † 23:33 Mat 3.7, 12.34 ‡ 23:35 Daa 4.8 § 23:35 2Lad 24.20-21 * 23:39 Sou 118.26 * 24:9 Mat 10.22 † 24:13 Mat 10.22 ‡ 24:15 Dan 9.27, 11.31, 12.11 § 24:21 Dan 12.1

*Gbēnazīn Né mɔa**(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)*

²³ Gɔɔ bee tó gbēe su òé, gwa, Mesii ku la ge a ku le, ásu sio. ²⁴ Asa Mesii egeɔa ní ānabi egeɔa mɔ aa seela zɔɔ n dabudabuɔ ke, ké baa gbé pɔ Lua ní séɔ aa ní sásáò, tó a zeke. ²⁵ Mále oé za káau. ²⁶ Tó wa òé, gwa, a ku sēu, ásu ge. Ge tó wa òé, gwa, a ku kpea, ásu sio. ²⁷ Asa lá lou í píle à luabe pu za gukpe e be'ae, màa Gbēnazīn Né mɔa aɔ de. ²⁸ Gu pɔ ge kuu, we yāamusu káaau.

²⁹ Gɔɔ bee wétēa gbea gɔɔ, íatē a siakū, mɔvua a ikɛo, saanaɔ wolo luawa, pɔ pɔ kú luawapio zā ní pékiiwa.* ³⁰ Gbēnazīn Né seela i gbasa bɔ luabe, bui pɔ kú dúnia guu i rízia gbēgbē mípii, aai Gbēnazīn Né mɔa e luabepuanau ní gbāao ní gawi zɔɔ.† ³¹ A a malaikaɔ zí ní káae'ɔ gbāao, aa a gbé pɔ à ní séɔ káaa za dúnia gola síiɔwa za luabe léla e a léle.

³² A yá pɔ kaadɔenli lé daé gwa. Tó a gɔna busekù mé àle bɔbɔ, i dɔ ké quantēna káikù. ³³ Maae sɔ, tó a yá bee è píi, àò dɔ ké aà mɔa káikù, a ze kpele. ³⁴ Siana mále oé, gɔɔbeedeɔ gēle yá bee píi kesai. ³⁵ Luabe ní dúniao a gēle, kási ma yá gēle vɔ.

³⁶ Gbēe a gɔɔ ge a zaa dɔo, baa luabe malaikaɔ, baa Lua Né, sema ma Mae ado. ³⁷ Lá a de Nɔee gɔɔ,‡ màa aɔ de Gbēnazīn Né mɔgɔɔ. ³⁸ Gɔɔ pɔ í i da dúnialao, wàle pɔble, wàle imi, wàle nɔse, wàle zāke e Nɔee gè gè gó'ilena guu. ³⁹ Aai dɔo, ɔ í mò ní séle mípii.§ Maa aɔ de Gbēnazīn Né mɔgɔɔ bɔ. ⁴⁰ Gɔɔ bee gɔe gbēɔn plaɔ aɔ ku bua, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. ⁴¹ Nɔe gbēɔn plaɔ aɔ pɔ ló gbēzì, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. ⁴² Ayāmeto à itēke, asa á gɔɔ pɔ á Dii a mɔwà dɔo. ⁴³ Aɔ yáe bee ma. Tó uabele zaa pɔ kpáí a mɔwà a be dɔ yáa, dɔ à itēkè, a we aà a kpé gbooo. ⁴⁴ A yáí ápio sɔ àò ku sɔu guu, asa Gbēnazīn Né a mɔ zaa pɔ á wé dɔiowa.

*Ziken náaide laaide**(Luk 12.41-48)*

⁴⁵ Déme zikennáaide laaide pɔ aà dii a zikenao naè a ɔzì, aàli ble kpámá a gɔɔwa úi? ⁴⁶ Báaden zikena pɔ aà dii aà lè àle ke màa a sugɔɔ ũ. ⁴⁷ Siana mále oé, a a àizee píi naè a ɔzì. ⁴⁸ Ama tó zikenapi vāi, a o a sɔ guu a dii lé gēgē, ⁴⁹ i fele na a zikendeɔ gbēgbēawa, iɔ ulatāble, iɔ imi ní wēdenaɔ, ⁵⁰ aà dii a su gɔɔ pɔ aà wé dɔiowa, ⁵¹ i aà zɔzɔe, i aà baa daaa ní mɔafilideɔ. We a ɔɔbɔ à ɔdi a musu.

25*Wéndia gbēɔn kwiɔ*

¹ Gɔɔ bee kpala pɔ bɔ Lua kíi yá aɔ de lán wéndia gbēɔn kwi pɔ aa ní filiaɔ sè bɔò aale gé dai nɔsenaleɔ yáwa. ² An gbēɔn sɔɔá laaisaideɔne. An gbēɔn sɔɔ sɔ laaideɔne. ³ A laaisaideɔ ní filiaɔ sè nísi kùsua saie, ⁴ a laaideɔ sɔ aa ní filiaɔ sè ní nísi kùsua. ⁵ Nɔsena i mɔ kpaa, ɔ i ní lé mípii, aale i'ò. ⁶ Wɛdo wà wiilè wà mè: Nɔsena lé mɔ! A fele gé daiaale. ⁷ ɔ wéndiapio vù mípii, aa ní filiaɔ kèke. ⁸ ɔ a laaisaideɔ ò a laaideɔne: A wá gba nísi yɔɔe, wá filia lé gae. ⁹ ɔ a laaidepio wémá aa mè: A mɔwá ní ápio píio. A gé á pɔ lúi a yānaɔ kíiaɔ! ¹⁰ Ké aa gè lúi, ɔ nɔsena kà. Gbé pɔ an sɔu màò gēaàno nɔse guu, ɔ wà gbatà. ¹¹ Gbezā wéndia kɔnipo sù, aale lezu: Dii, Dii! Zewēwē! ¹² ɔ a wémá à mè: Siana mále oé, má á dɔo. ¹³ Ayāmeto à itēke, asa á a gɔɔ ge a zaa dɔo.

*ɔdakea zikenaoɔne**(Luk 19.11-27)*

¹⁴ Kpala pɔ bɔ Lua kíi de lán gbé pɔ ye fele ní táo, ɔ à a zikenao sìsi à a àizee nàné ní ɔziwa. ¹⁵ A ɔdakè an gbēdoe bāni sɔo, gbēɔn plaade bāni pla, gbēɔn àaɔde bāni do. A kpà an baadewa a gbāa léu, ɔ à fele ní táo. ¹⁶ Bānisɔode gè zikè ní ɔapio gɔɔ, ɔ à àikèè bāni sɔo.

* 24:29 Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 † 24:30 Dan 7.13 ‡ 24:37 Daa 6.5-7 § 24:39 Daa 7.10-24

17 Bāniplaade kè màa lɔ, ɔ à àikèè bāni pla. 18 Bānidode sɔ à gè eyɔ̃e, ɔ à a dii ɔapi ùleu. 19 Gɔɔplakea gbɛa zikenapiɔ dii sù, ɔ àlɛ a ɔa yá gɔ́gɔ́rínɔ. 20 Bānisɔode mò ní bāni sɔo pāle pɔ á èo à mè: Dii, bāni sɔo pɔ ní kpàa gwa, à àikèè bāni sɔo lɔ. 21 ɔ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔɔnao, má a zɔɔ nanɛ n ɔzɛ sa. Gɛ ma pɔnakɛa guu. 22 Bāniplaade mò lɔ à mè: Dii, bāni pla pɔ ní kpàa gwa, à àikèè bāni pla lɔ. 23 ɔ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔɔnao, má a zɔɔ nanɛ n ɔzɛ sa. Gɛ ma pɔnakɛa guu. 24 ɔ dode mò sa à mè: Dii, má dè ké gbé zɛ'ùn n ũ. Ni pɔkɛkɛ gu pɔ ní tɔuoɛ, mé ni pɔ káaa gu pɔ ní gbɛuo. 25 ɔ vía ma kũ, ma gɛ ma n ɔa ùle eu. N pɔ ké. 26 ɔ aà dii òè: Ziken vāi màade! N dè ké mi pɔkɛkɛ gu pɔ mí tɔuo, mi pɔ káaa gu pɔ mí gbɛuoo lò? 27 Tó n dakèò gbɛɛ yāa, lá ma sué, dɔ má sɛ ní a ío. 28 A bāni dopi siwà, í kpá bānisɔodewa. 29 Asa gbé pɔ pɔ ví Lua a káfì e à fɛɛ. Gbé pɔ ví sɔo, baa pɔ pɔ a ví Lua a siwàe.* 30 Ziken pāe bee sɔ, à aà zu bàasi gusiau. We a ɔɔlɔu à ɔdi a musu.†

Yákpale gbɛzã

31 Tó Gbɛnazin Né mò a gawi guu ní a malaikaɔ pii, a zɔlɛ a kpalabaa gawidewa.‡ 32 Dúnia buiɔ i káaa aà aɛ pii, i ní kékɔwa lá pɔdāna i são kékɔwa ní bleɔwa. 33 A são kpa a ɔplaii, bleɔ ɔzɛɛi. 34 Bee gbɛa Kíapi a o gbé pɔ aa ku a ɔplaiiɔnɛ: A gbé pɔ ma Mae báaadáaguɔ à mɔ kpala pɔ à a sɔukèè za dúniakalɛgɔ ble. 35 Asa ké nɔana lé ma de, a ble kpàa. Ké imi lé ma de, a í kpàa. Ké má de nibɔ ũ, a ma dile. 36 Ké má be búu, a uladamɛɛ. Ké mále gyáke, a ma gwa. Ké wà ma dakpɛu, a mɔ ma gwai.

37 Gbɛmaaɔ i gbasa oè: Dii, bɔɛ wá è nɔana lé n de wa ble kpàmai, ge imi lé n de wa í kpàmai? 38 Bɔɛ wa n e nibɔ ũ wa n dilei, ge ní be búu wa uladànei? 39 Bɔɛ wá è níle gyáke ge wà n dakpɛu, wa gɛ n gwaii? 40 Kíapi i wemá: Siana mále oé, gɔɔ pɔ á kè ma gbéè beeo doɛ, baa an gbé pɔ késãarízi, máme á kèmeɛ.

41 Bee gbɛa a o gbé pɔ aa ku a ɔzɛɛiɔnɛ: A gomeɛ we luaginziɔ! A ta té gasai pɔ Lua kèkɛ Ibiisié ní a íwaɔ guu. 42 Asa ké nɔana ma de, i ble kpaaɔ. Ké imi ma de, i í kpaaɔ. 43 Ké má de nibɔ ũ, i ma dileo. Ké má be búu, i uladamɛɛo. Ké mále gyáke ge wà ma dakpɛu, i mɔ ma gwaio. 44 Aai gbasa aà lá: Dii, bɔɛ wa n e ní nɔanao ge imi ge nibɔ ũ ge búu ge gyāe ge dakpɛuna ũ, mé wi dɔnlɛo ni? 45 Kíia i wemá: Siana mále oé, lá i ke gbéè beeo doɛo, baa an gbé pɔ késãarízi, máme i kèmeɛo. 46 Gbé beeo ta íadama láasai guue, gbɛmaaɔ sɔ àizāna guu.§

26

Lɛkpaaīa Yesuzi

(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zaa 11.45-53)

1 Ké Yesu yá beeo ò pii a làa, ɔ a ò a íwaɔnɛ: 2 A dɔ ké gɔɔpla gbɛa wa Gɛamusu* dikpɛke, wi Gbɛnazin Né kpámá wà aà páliwa.

3 Bee gbɛa sa'onkiaɔ ní Yuda gbɛzɔɔ kɔ káaa sa'onkia pɔ wí me Kaaifa be. 4 Aa lɛkpaaí lá aa e Yesu kú kpái, aai aà de 5 aa mè: Wásu ke dikpɛ zɛí, ké bíla su fɛlɛ ní zɔaoo yáí.

Tulalekaa Yesu miwa

(Maa 14.3-9, Zaa 12.1-8)

6-7 Ké Yesu kú Betani, àlɛ pɔble Simɔɔ kusude be, ɔ nɔɛ sãaazi, a tulale ɔde loona kũa. ɔ a kà Yesu miwa. 8 Ké aà íwaɔ è, ɔ an pɔ fɛlɛ aa mè: Bón pɔ pākɛa bee ũi? 9 Dɔ yāa wà tulalepi yīa ní ɔ zɔɔo, wi a ɔa kpá taasidɔwa. 10 Yesu dòmá, ɔ a ònɛ: Bóyāi ále íadai nɔɛpiwai? Yá pɔ a kèmeɛ maaɛ. 11 Taasidɔɔ Ìb kúánɔ gɔɔpiie,† āma máo kúánɔ gɔɔpiio. 12 Ké à tulalepi kà

* 25:29 Mat 13.12 † 25:30 Mat 8.12, 22.13 ‡ 25:31 Mat 16.27, 19.28 § 25:46 Dan 12.2 * 26:2 Bɔa 12.1-11 † 26:11 Iko 15.11

ma mewa, a kè ma gè kpelaa yáie. ¹³ Siana mále oé: Gu pò wàle ma baokpau dúnia gupiiu, waò yá pò nɛpi kè o aà dɔngu yáie.

Yudasi bɔa Yesu kpe

(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

¹⁴ Bee gbɛa gbɛɔn kuɛplaɔ do pò wí mɛ Yudasi Isaliɔti gè sa'onkiaɔ kii ¹⁵ à mè: Tó ma Yesu kpàwá, bó á we kpaai? ɔ aa ánuɔu ɔwatɛ baakwi† nàò aa kpàwá. ¹⁶ Za gɔɔ bee ɔ àle zɛwɛɛɛ à aà kpámá.

Gɛamusu bleblea

(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

¹⁷ Kàaso dikpɛgɔɔ sɛia zí Yesu iwaɔ m̀ aà là aa mè: Má ní ye wà Gɛamusu bleble sɔukeunɛi? ¹⁸ A wɛmá à mè: A gé wɛlɛdau gbɛɛ kii, í oè Metulu mè a gɔɔ kà kái. Aà bɛ á Gɛamusu ble bleu ní a iwaɔ. ¹⁹ Yesu iwaɔ kè lá a dànɛwa, aa Gɛamusu bleble sɔukè. ²⁰ Ké oosi kè, Yesu z̀lɛ táabúnui ní a gbɛɔn kuɛplapiɔ. ²¹ Gɔɔ pò aale pɔble à mè: Siana mále oé, á gbɛdo a ma kpámá. ²² An pɔ yà maamaa, an baade fɛlɛ lé aà la dodo: Asa mámeo yó, Dii? ²³ Yesu wɛmá à mè: Gbɛ́ pò wále ɔkáaa ta doú mé a ma kpámá. § ²⁴ Gbɛnazin Né a ánuato lá wà a yá'ò taalauwa,* áma waiyoo gbɛ́ pò a aà kpámápi. A maa wà aà í yáa. ²⁵ ɔ Yudasi pò a aà kpámápi mè: Asa mámeo yó, Metulu? Yesu òè: ɔmɛ dɔ n léu we.

²⁶ Gɔɔ pò aale pɔble, Yesu kàa sè à báaadàu, ɔ a è'e a kpà a iwaɔwa à mè: A si só. Ké beeá ma mɛɛ. ²⁷ ɔ à imibɔ sè lɔ. A sáaukpà, ɔ a kpámá à mè: A mi ápii. ²⁸ Ké beeá ma auɛ. A dɛ Lua bàa kua ní gbɛ́ dasiɔ au† pò a bɔlɛa an duunakɛama yáí ũɛ. ²⁹ Mále oé, za gbã má vɛɛbɛ'í mi lɔ. Sema tó kpala pò b̀ ma Mae kii b̀ gupuau, ɔ má a dafu miánɔ. ³⁰ Ké aa lesi, ɔ aa b̀lɛ gè Kùkpe s̀s̀pɔlɛu.

³¹ Bee gbɛa Yesu òné: Ápii á ma to we gwáasinaa, asa a kɛa láu wà mè, Lua a pɔdãna lé, aà kpàsa pò i fáaa. † ³² Ma vua gbɛa má dɔaaé Galile. ³³ ɔ Piɛɛ òè: Baa tó ma gbɛɔ n to we mípii, má n to we bauo. ³⁴ Yesu òè: Siana mále onɛ, gwáasinaa e ko àò gé lezui, níyɔ lelekpanazi gɛn àaɔ. ³⁵ Piɛɛ òè: Baa tó má su gannɔ, má lelekpanzi bauo. ɔ aà iwaɔ ò màa s̀ mípii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani

(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

³⁶ Bee gbɛa Yesu ní a iwaɔ kà gu pò wí mɛ Gɛsɛmani, ɔ a òné: A z̀lɛ la e mà gɛ wabikɛ le. ³⁷ A Piɛɛ ní Zebedee né gbɛɔn plaɔ sè gɛrínɔ. Aà pɔ siakù, tòlobi z̀uaàgu. ³⁸ ɔ a òné: Pɔsia ma kii gbãa e ma ka gaa. A zɛ la, í itɛkɛmanɔ. ³⁹ ɔ à gè aɛ yɔɔ, à wùlɛ a gbɛɛu à wabikè à mè: Baa, tó a zɛkɛ, to taasi kɛɛonaɛ bee dɔmazi. Ama i kɛ lá má yeiwa no, sema lá ní yeiwa. ⁴⁰ ɔ à èa s̀ a iwaɔ lè, aale i'o. ɔ a ò Piɛɛɛ: Màa yà? I f̀ itɛkɛmanɔ baa yɔɔo? ⁴¹ A itɛkɛ àò wabikɛ, ké ásu fu ỳawao yáí. A nisina yei, áma á mɛ mé busɛ. ⁴² Aà kɛamá gɛn plaade, à wabikè à mè: Baa, tó taasi kɛɛona í a dɔmazi a imisaio, to n pɔɛá kɛ. ⁴³ Ké à èa s̀ ní lé, a è aale i'o lɔ, asa an wé gbiakùɛ. ⁴⁴ ɔ à ní tó we lɔ, à gè wabikè a gɛn àaɔde, à yá doúpi ò lɔ. ⁴⁵ ɔ à èa s̀ a iwaɔwa a òné: Ale i'o ále kámabo e tiaa? A gwa! Gbɛnazin Né kpaa duunkɛnaɔwa gɔɔ kà. ⁴⁶ A fɛlɛ wà tá. Gbɛ́ pò lé ma kpámá lé m̀.

Yesu kua

(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴⁷ Gɔɔ pò àlɛ yápi o, ɔ aà iwa gbɛɔn kuɛplaɔ do Yudasi kà ní bíla pò aa b̀ sa'onkiaɔ ní Yuda gbɛz̀ɔɔ kii. Aa fɛndaɔ kúkua ní gɔɔ. ⁴⁸ Bɔnkɛdɛpi s̀ à seela òné à mè: Gbɛ́ pò ma su lɛpèwà, aàpin we. A aà kú. ⁴⁹ ɔ à taa'ò Yesuwa g̀ɔɔ à mè: Fɔ Metulu. ɔ à lɛpèwà. ⁵⁰ Yesu

† 26:15 Bɔa 21.32 § 26:23 Sou 41.10 * 26:24 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12 † 26:28 Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 † 26:31 Zkl 13.7

òè: Ma gbé, n n kea ke! Ɔ wà m̀ ɔ̀pèlè Yesuwa, wà aà kù. ⁵¹ Ɔ Yesu ìwà do a fènda wò, à sa'onkia zíkèna lèò à aà swá gò. ⁵² Ɔ Yesu òè: N n fènda pe a gbèu. Asa gbé pò zè ní fèndao, fènda mé a aà dè. ⁵³ Tó má ye ma Mae malaika zígɔ̀ gbaemee gò̀ de gáli kueplaɔ̀la, ní d̄s má fua a wabikewà yà? ⁵⁴ Tó má kè màa s̄s, kpelewa yá pò kēa Luayātaalau wà mè a ke a kei? ⁵⁵ Ɔ Yesu ò bílae: Kpáí weliwen ma ũ, ɔ̀ a m̀ ma kúí ní fèndao ní goɔ̀a? Gɔ̀ɔ̀pii miɔ̀ z̄lè Lua ua màò yādané, i ma k̄u. ⁵⁶ Ama yápi kè pii, ké yá pò ānabio ò ke yáie. Ɔ aà ìwà aà tò we m̀pii, aa bàasi.

Yuda gbāadeɔ̀ yákpalekea ní Yesuo

(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55,63-71, Zaa 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Gbé pò aa Yesu k̄u gèaàno sa'onkia Kaaifa be. M̄zi ikoyādanedeɔ̀ ní gbēz̄ɔ̀ k̄āaaa we. ⁵⁸ Píe te Yesu kpe k̄āaa e sa'onkiapi be. A gè ua à z̄lè ní d̄oaiɔ̀, ké à yápi midèa e. ⁵⁹ Sa'onkiaɔ̀ ní Yuda gbāadeɔ̀ pii lé yá wēle do Yesuwa aa e wà aà dè. ⁶⁰ Baa ké gbéɔ̀ m̀ yā̀d̄d̄wà dasi, i keo. Gbezā gbēon plaɔ̀ m̀ ⁶¹ aa m̀: Dee m̀ á f̄ Lua kpé wí, í ea do ḡɔ̀ aaɔ̀e sé! ⁶² Ɔ sa'onkia f̄le zè a ò Yesu: Yá pò wàle d̄d̄m̄api dea ni? Nȳ yāe z̄asioa? ⁶³ Ké Yesu níle kpé, ɔ̀ sa'onkiapi òè: Ma nane Lua béei, owēe tó Lua Né pò wí me Mesiin n ũ. ⁶⁴ Yesu wèwà à m̀: Ɔme do n léu we. Mapi s̄s mále oé, za gbā á Gbēnazin Né e z̄lèa Gbāapiide ɔ̀plai, § mé á aà e, àle m̀ luabepuanau.* ⁶⁵ Ɔ sa'onkiapi a p̄kasaɔ̀ gà a kè à m̀: A d̄e ní Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ̀ bi? A mà lá à d̄e ní Luao wea? ⁶⁶ A è kpelewai? Ɔ aa wèwà aa m̀: Aà tàae kà wà aà dè.† ⁶⁷ Ɔ wà lé'iká aà oawa† wà aà lè ní ɔ̀k̄u. Gbēe aà s̄ankèke ⁶⁸ aa m̀: Mesii, ānabikeke n gbé pò n le owēe.

Píe lelekpaa Yesuzi

(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Píe z̄lèa ua, ɔ̀ n̄e zíkènae m̀ òè: Mpi s̄s iɔ̀ s̄anu ní Galile gbé Yesupioe. ⁷⁰ Ɔ à lelekpà gbépii wáa à m̀: Má d̄s yá pò níle oo. ⁷¹ Ké à gè ḡu, n̄e p̄ale aà è, ɔ̀ a ò gbé pò kú weɔ̀ne: Gbēe bee s̄anu ní Yesu Nazaletioe. ⁷² Píe èa lelekpà à m̀: Má si ní Luao má gbépi d̄s. ⁷³ Ké à kè s̄aa ȳɔ̀, gbé pò z̄ea weɔ̀ s̄s Píezi aa m̀: S̄lanae, an gbēdon n ũ, asa wá n d̄s n yá'oawae. ⁷⁴ Ɔ à f̄le azia kà à m̀: N Luao má gbépi d̄s. Weḡɔ̀ ɔ̀ ko lezù. ⁷⁵ Ɔ yá pò Yesu ò d̄aàgu ké à m̀, e ko à gè lezui a lelekpaaazi gēn aā. Ɔ Píepi b̄ò bàasi, à ɔ̀l̄b̄ à kè wēna.

27

Yudasi gaa

(Zin 1.18-19)

¹ Ké gu d̄ò k̄ɔ̀k̄ɔ̀, sa'onkiaɔ̀ ní Yuda gbēz̄ɔ̀ pii lekpaaí Yesuzi, ké aa e wà aà dè. ² Aa aà yè, ɔ̀ aa gè aà kpà bùsu gbēz̄ɔ̀ Pilatiwa.

³ Ké Yudasi pò aà kpámá è yá z̄lèwa, à ḡò d̄énd̄m̄ee guu, ɔ̀ à gè ánuɔ̀ ɔ̀watē baakwipi ɔ̀aai sa'onkiaɔ̀ne ní gbēz̄ɔ̀. ⁴ A òné: Ma duunakè, ma tàaesaike kpà gai. Ɔ aa òè: Wá bàa ũmai? N yáe. ⁵ Ɔ Yudasi ɔ̀api zù Lua kpéu, ɔ̀ à tà à gè azia lòo. ⁶ Ɔ sa'onkiaɔ̀ ɔ̀api s̄èle aa m̀: Ɔapi kaa Lua kpé kpagolo guu z̄ev̄io, asa gbēde'ɔ̀ae. ⁷ Ké aa lekpaaí, ɔ̀ aa oobona ḡit̄k̄ii lù ní ɔ̀apio nib̄ɔ̀ v̄ik̄ii ũ. ⁸ Ayāmeto e ní a gbāo wí me t̄olepie Gbēdena t̄ole. ⁹ Ɔ yá pò ānabi Zelemii ò kè, à m̀: Wà ánuɔ̀ ɔ̀watē baakwipi s̄èle, ɔ̀a pò Isailio zèò aa kpà aà yá musupi, ¹⁰ ɔ̀ wà oobona ḡit̄k̄ii lùò lá Dii òm̄ewa.*

Pilati yákpalekea ní Yesuo

(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)

11 Yesu zea bùsu gbēzōo aε. Ɔ gbēzōopi aà là à m̀: Yudaō kían n ũa? Yesu wèwà à m̀: Ɔmε dō n léu we. 12 Goo pó sa'onkiaō n gbēzōo lé yādōdōwà, i yāe zásimáo. 13 Ɔ Pilati òè: Nlε yá dasi pó wàlε dōdōma mao lé? 14 Ké Yesu i yāe o yápiō kee musuo, à b̀ bùsu gbēzōopi saε maamaaε.

15 Gεamusu dikpε zí p̄i, bùsu gbēzōopi ì dakpεunaō do pó bíla yei gbaenée. 16 Goo bee s̄ dakpεuna tōdee ku we, w̄i mε Balaba. 17 Ké bíla kàaa, ̄ Pilati n̄ lá à m̀: Dé á ye mà k̄éí? Balaba yà, ge Yesu pó w̄i mε M̄esiie? 18 Asa a d̄s k̄é wεdōa Yesuε yáí ̄ wà aà kp̄aiwa.

19 Goo pó Pilati z̄lεa ḡinaa, aà na gb̄é z̄iwà à m̀: Nsu yāe ke gb̄emaapiεo, asa nana pó má ò aà yá musu ḡia gwá ma k̄ū gb̄aa maamaaε.

20 Sa'onkiaō n̄ gbēzōo n̄aε bílawa aa Balaba gbea, wi Yesu dε. 21 Ayámεto ké bùsu gbēzōopi n̄ lá, gb̄ēon plapiō guu dé aa ye à k̄éní, ̄ aa m̀ Balabaε. 22 Ɔ Pilati n̄ lá à m̀: Kpelewa má ke n̄ Yesu pó w̄i mε M̄esiioi? Gb̄épii m̀: N aà páliwa. 23 Ɔ à n̄ lá à m̀: Vái kpele a k̄èi? Ɔ an wiilea k̄àfi aa m̀: N aà páliwa. 24 Ké Pilati è á f̄s yāe keo, mé z̄oa lé k̄áfi, ̄ à id̄a à Ɔpi bíla wáa à m̀: Ma Ɔb̄lε gb̄épi gaa yáú.† A yáε. 25 Ɔ gb̄épiō m̀: Aà dea yá wí wá musu n̄ wá néo. 26 Ɔ à Balaba k̄éné à m̀ wà Yesu gb̄é n̄ fl̄aalao, wi aà páliwa.

27 Bee gbea Pilati sosao ḡè n̄ Yesuo bùsu gbēzōopi be, ̄ an ḡali p̄i líaaazi. 28 Aa aà p̄o wòlowà, aa gomusu t̄ea dàè. 29 Aa lè f̄ua t̄a wa kp̄àè, aa fee n̄aε a Ɔplaau gopana ũ. Ɔ aale k̄ulékuleè, aale aà ke p̄oƆp̄o aale mε: F̄o, Yudaō kía! 30 Aa lé'ikàwà, aa feepi s̄è aa aà lèò a miwa. 31 Ké aa aà k̄è p̄oƆp̄o aa làa, aa gomusupi b̄oàala aa aà p̄okasaō dàè, ̄ aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

32 Ké aa b̄lε lé gé, aa kp̄aaū n̄ Sileni gb̄é pó w̄i mε Simōo. Aa teasidàè, ̄ à Yesu lip̄akōa s̄è. 33 Ké aa k̄a gu pó w̄i mε Goḡota, (bee m̀ mitōonagu), 34 ̄ aa v̄εe yāalεa n̄ εseo d̄è aà mi.‡ Ké a ìε, ̄ à ḡi mii. 35 Ké aa aà páliwa, ̄ aa télεp̄a aà p̄okasaō kpaalεa yá musu.§ 36 Ɔ aa z̄l̄ε lé aà d̄s̄a we. 37 Wà aà t̄aaε pó wa è k̄è wa n̄a aà mia wà m̀:

Gb̄éε beeá Yesu Yudaō kíaε.

38 Ɔ wà kp̄áiweliwεo páliwa Yesupi saε gb̄ēon pla, ado Ɔplai, ado Ɔzεei. 39 Gb̄é pó lé ḡε weo lé n̄ midε, aale aà s̄s̄o* 40 aale mε: N m̀ n̄yō Lua kp̄é wí, ní εa d̄o ḡo àaō nolo?† Tó Lua Nén n̄ ũ, n̄ nz̄ia suaba, pila líwa. 41 M̄aa sa'onkiaō n̄ M̄oizi ikoyādanεdeō n̄ gbēzōo lé aà ke p̄oƆp̄o l̄o aa m̀: 42 A gb̄ép̄alεo suab̄a mé a f̄s à az̄ia suabaoa? Isailiō kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaike. 43 A Lua náai v̄i. Tó Lua yeaaziε, aà aà b̄o sa,‡ asa à m̀ Lua Nén a ũ. 44 Baa kp̄ái pó wà n̄ páliwa s̄anuō lé aà s̄s̄o màa l̄oε.

45 Gusia k̄ū bùsupi gupiiu za ìat̄ε minanguo e aua ḡè p̄ilaò.§ 46 ìat̄ε'auapilaa ̄ Yesu wii gb̄aa lè à m̀: Eli, Eli, l̄ema sabatani! Bee m̀ ma Lua, ma Lua, àk̄ea n̄ ma to wei?* 47 Ké gb̄é pó zea weeo yápi mà aa m̀: Ale Elia sisie. 48 Wegōo an gb̄ēdo bàalè ḡè sao se kp̄alε v̄εe k̄ūmau, a p̄è feea, ̄ a d̄ò Yesuε aà mi.† 49 Ɔ gb̄é k̄iniō m̀: Zε ḡia wà gwa tó Elia a m̄o aà suabai. 50 Yesu èa wii gb̄aa lè l̄o, ̄ à t̄a.

51 Ɔ Lua kp̄é zw̄aa‡ pó daa luakuk̄i aε p̄aa pla za musu e z̄ilε. T̄oole l̄ualua, gb̄eo p̄aapaa, 52 miao w̄èw̄ε, ̄ Lua gb̄éō v̄u dasi aa b̄ò gau. 53 Yesu vua gbea aa b̄lε miau aa ḡè Lua w̄élε pó a kua adoau, gb̄éō n̄ é dasi. 54 Ké sosao gbēzōo n̄ a gb̄é pó aale Yesu d̄s̄ao t̄oole lualuaapi è n̄ yá pó k̄èo p̄i, iw̄aa k̄a n̄ p̄oa maamaa aa m̀: Ḡōpiá Lua Néε síana. 55 N̄oεo ku we dasi,

† 27:24 Iko 21.6-7 ‡ 27:34 Sou 69.22 § 27:35 Sou 22.19 * 27:39 Sou 22.7, 109.25 † 27:40 Mat 26.61

‡ 27:43 Sou 22.9 § 27:45 Am̄o 8.9 * 27:46 Sou 22.1 † 27:48 Sou 69.22 ‡ 27:51 B̄a 26.31-33

aale gugwa kâaa. Aa te Yesuzi za Galileε, aaɔ blekeε. ⁵⁶ Maliama Madeleni kú rí guu rí Zaaki rí Yosefu da Maliamao n Zebedee néo dao.

Yesu via
(*Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42*)

⁵⁷ Ké oosi kè, Alimate gbé ɔde pò wí me Yosefu mò. Yesu iwae lo. ⁵⁸ A gè Yesu ge wabikè Pilatiwa, ɔ Pilati mè wà kpawà. ⁵⁹ Ké Yosefu gepi sè, à bàabaa dafu fíwà ⁶⁰ à aà dà azia gbè'ε pò wa sò mia ũ guu. ɔ à gbè gbènne gbeembo tà epile à tà. ⁶¹ Maliama Madeleni rí Maliama pàlepíio zòlea we, an ae doa miawa.

⁶² Ké gɔɔ lile, kámabogɔɔzi kà, ɔ sa'onkiaɔ rí Falisiɔ gè Pilati kíi sánu ⁶³ aa mè: Yá pò gbēsāsānapi ò a bée zí dɔwágu, à mè gɔɔ àaɔde zí á vuε. § ⁶⁴ O wàɔ miapi dɔa e a gɔɔ àaɔdezi. Tó màa no, aà iwáɔ mɔ wà aà ge se kpáie, aai o gbéɔne à bò gauε. Eε gbεzā bee aɔ de a séiala. ⁶⁵ ɔ Pilati òné: A sosá sí, í gé mia dɔa lá á fɔwa. ⁶⁶ ɔ aa gè seelakè miagbetaewa, aa sosá tò we aá dɔa.

28

Yesu bɔa gau
(*Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10*)

¹ Kámabogɔɔ gbεa, ásānenzi kɔkɔ Maliama Madeleni rí Maliama pàlepíio gè mia gwai. ² ɔ tɔɔle lualua gbáugbāu, asa Dii malaikae bò musu à mò gbepi gbeembò a gò mialeε, ɔ à zòlewà. ³ Aà oa de lán loupileawa mé aà ula de púntaitai. ⁴ Via gudɔanaɔ kù, aale lualua, ɔ aa gò sáii. ⁵ ɔ malaikapi ò nɔepiɔne: Asu to via á kúo. Má dɔ ké Yesu pò wa pàliwa ɔ ále weleε. ⁶ A ku lao, à vù lá a òwa. A mɔ gu pò wà aà wùleu gwa, ⁷ í ge o aà iwáɔne kpakpa à bò gau. A doané Galile, we an wé a siukòle. Má òén we.

⁸ ɔ aa gò mia kíi kpakpa rí viao, āma an pɔ na zɔɔ. Aa bàalè lé gé a baokpai aà iwáɔne. ⁹ ɔ Yesu dàñle gòɔ, à fɔkpámá. Ké aa sòàazi, aa kùlèè, ɔ aa ɔnà aà gbakpεawa. ¹⁰ ɔ Yesu òné: Asu to via á kúo. A ge o ma gbéɔne aa ta Galile. Wekíi wá wesiukòle.

¹¹ Nɔεo kpe ɔ sosa gudɔanaeɔ gè wéle guu, aa yá pò kèò ò sa'onkiaɔne píi. ¹² ɔ sa'onkiapiɔ gbēzɔɔ sísi aa lekpaáí, ɔ aa ɔ zɔɔ kpà sosapiɔwa gusaε ¹³ aa mè: A o aà iwáɔ mé mò gwāasina, aa aà ge sè kpáí gɔɔ pò ále i'o. ¹⁴ Tó bùsu gbēzɔɔ sù yápi mà, wá awakpaè, í bɔ yákeleu. ¹⁵ Sosá ɔapi sí, ɔ aa kè lá wa dànéwa. ɔ yápi gò Yudaɔne yāa ũ e rí a gbāo.

Yesu zinaa a iwáɔne rí ɔzi
(*Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23, Zín 1.6-8*)

¹⁶ Yesu iwa gbéɔn kuɔdoɔ tà Galile, sísi pò à a yānukèné yāa musu.* ¹⁷ Ké aa aà è, aa kùlèè, āma an gbéɔ lé seakeε. ¹⁸ ɔ Yesu sòñzi à yā'òné à mè: Lua musu rí dúniao iko píi kpaa.† ¹⁹ Ayāmεto à ge bui pii ke ma iwáɔ ũ, í rí da'ileke rí Mae Lua tóo rí aà Né tóo rí aà Nisina tóo, ²⁰ í yá pò má dilééɔ dané aá kúā píi. A ma, máɔ kúáno gɔɔpiie e dúnia ge láaò.

MAAKU

Yá pò kú láε bee guu

Baona lá mèn síiṣṣo guu, Maaku pò mé geseū mé a kēa dāa a kīnīone.

Se a za a dōo séiawa à Yesu dea Lua Né ũ òlōwēe (1.1). Wī bílike tópiwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbé pò Lua aà zìpi m̀, sema wà gbāakpaaàzi wà aà kpela. A yáí Zāa Da'ilena m̀, ké gbéṣṣo e ào maà. (1.2-8) Zāapi mé Yesu dà'ilē kè (1.9-11).

Yesu yōa gbáau gbēa (1.12-13), ṣ à ɔkpà a zīwa. Maaku ìo iko pò Yesu vī ɔlōwēe m̀oṣm̀o, aà yādaa bílae ní aà gyāeṣ gbágbāo ní aà gbéṣṣo sísia aa m̀o teazio (1.14-8.30).

Aà lápi midékíi òwēe lá Yesu mipè Yelusaleūwa gu pò a taasikeu, wi aà de, i gbasa b̀o gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikea ní a gaao ní a b̀o gauo yá'ò a ìwaone gēn àaṣ, kási aali a gbadṣo. A a dea Gbēnazīn Né ũ yā'òné a gēna lé vīo, ní beeo aà kua asii gi ulēanée.

Ké à gè Yelusaleū, wà gbāakpaaàzi, āma a gbēa à laatanao yà Lua ua ní flāo, ṣ à zoadò Isaili lousisin d̀oanaṣwa. Zibeezi à ze'è à yá gbēzā dà a ibeṣone ní bílao ní a ìwaṣ (11-13).

Lēe 14 e 15 guu Maaku lé g̀o pla pò g̀o Yesue aà āsōa gbēzā guu yá'o. A guu à pò gbēzā blēu ní a ìwaṣ, ké à pēe ní vēeṣo kpaalēné, a gbēa ṣ à wabikè Gesemani swaluu ado, ṣ wà aà kù, wà yādaaàla, wà aà pàliwa, wà aà vī gbè'eu. A g̀o àaṣde zī ké nṣeṣo gè aà mia kīi, aa e a da giie, ṣ aa mà wa òné wà mè à b̀o gau a ku b́e (16.1-18), ṣ aa b̀le ní p̀nao.

Baona lá pò Maaku kè, tó ní a kyokè ní làa, d̀o lá sosao gbēzṣo d̀wa, ké Yesu Nazaletíá Lua Née síana.

Zāa Da'ilena waasokēa (Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zāa 1.19-28)

¹ Lua Né Yesu Kilisi baon ke: ² A dàale lá a ku ānabi Isaia lá guuwae à mè:

Má a zīna zī aà d̀oane,

ì zekēkēne.*

³ Kpàwakēna l̀o ma d̀o gbáau à mè:

A zekēkē Diiē,

à zéwēwēnaṣ pooè s̀usu.†

⁴ Beewa ṣ Zāa Da'ilena kuò gbáau, àle waasokē, a ò gbéṣṣo aa ǹselile aa da'ilēke, Lua i ní duuna ḱemá. ⁵ Yude b̀sudeṣ ní Yelusaleūdeṣ gè aà ḱíi mípii, aa ní duunaṣ ò gupuau, ṣ à ní da'ilēkè Yuudēi.‡ ⁶ Zāapi ìo ula pò wa tà ní yiongo káo daa, à b́aa sāntilii d̀o a pi.§ Kwa ní z'io mé aà p̀blea ũ. ⁷ A waasokè à mè: Gbēe a m̀o ma gbēa, aà iko demala. Mi ka mà kúle mà aà sabala b̀oṣeṣo. ⁸ Mi á da'ilēke ní íoē. Gbépi s̄, ṣme a á da'ilēke ní Lua Nisinao.

⁹ G̀o bee Yesu b̀o Nazaleti, Galile b̀susu, à mè, ṣ Zāa aà da'ilēkè Yuudēi. ¹⁰ Ké Yesu b̀a g̀o, a è luabe lé kēaa, Lua Nisina lé su lán felenawa, à d̄iē. ¹¹ Ǿ à yá'o mà b̀o luabe à mè: Ma Né n ũ, má yenzi, ma p̀o k̀ema na.*

¹² Zibeezi Nisínapi nàewà à gè gbáau, ¹³ ṣ a ku we ní s̀eanaṣoṣo e g̀o bla, Setáu lé aà ȳo. Ǿ malaikaṣ m̀o d̀baàle.

Yesu a ìwa séiaṣ sísia (Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

¹⁴ Zāa ḱua gbēa ṣ Yesu tà Galile, àle baona pò a mà Lua ḱíi waasokpa ¹⁵ à mè: A g̀o kà, kpala pò b̀o Lua ḱíi kà ḱai. A ǹselile, í baonapi sí.

* 1:2 Mal 3.1 † 1:3 Isa 40.3 ‡ 1:5 Yuudēá swae § 1:6 2Kia 1.8 * 1:11 Sou 2.7, Isa 42.1

16 Ké Yesu lé dɔ Galile ísidai, à kpòwenaɔ è, Simɔɔ ní a dāuna Andeleo, aale táalu zu ísidapi guu. 17 Ǿ Yesu òné: A mɔ temazi, mí á ke gbēwɛɛɛɛnaɔ ũ. 18 Wegɔɔ aa ní táaluɔ tò we, aa b̀ò tɛaàzi. 19 Ké à gè ae yɔɔ, à Zebedee néɔ è, Zaaki ní a dāuna Zāao. Aa ku gó'ílɛna guu, aale ní táaluɔ kɛkɛ. 20 A ní sisi g̀ò, ɔ aa ní mae Zebedee ní zíkɛnaɔ tò gó guu we, aa b̀ò tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapɛnaũ. Ké kámabogɔɔzi kà, Yesu gè lousisikpɛu, àɛ yāɗadané. 22 Aà yāɗaané b̀ò gbéɔ sae, asa ì dané ní ikooe, ìli kɛ lán Mɔizi ikoyāɗanedeɔwao.

23 Zibeezi g̀ɛ táadee ku kpépi guu. Aa táa m̀, a p̀una à m̀: 24 B̀ó wá ví ní k̀oi Yesu Nazaleti? N m̀ wá kaalei yà? Má d̀ gbé p̀ ní de a ũ. Lua gbé p̀ a kua adoan n ũ. 25 Ǿ Yesu g̀í táapiɛ à m̀: Níɛ! Go gbépiwa. 26 Ǿ táapi aà z̀iaz̀ia, à wii gbāa lè, ɔ à gòwà. 27 B̀ili gbépii k̀, aale k̀ lala aa m̀: B̀ɔtaa bui yán wei? Yá dafu daané yà? I dané ní ikooe. Baa táa, tó à yā̀ɗilɛné, aal aà yāmae. 28 Ǿ kándo Yesu tó ì Galile b̀usua píi.

29 Ké Yesu b̀ò lousisikpɛu, ɔ à tà Simɔɔ ní Andeleo be g̀ò ní Zaakio ní Zāao. 30 Simɔɔ nada lé sionake wúɛa, ɔ wà aà yá'ò Yesue g̀ò. 31 A gè aà k̀i, à aà k̀ a ɔwa à aà f̀ɛɛ. Ǿ aà sionapi wèewà, ɔ à blɛkèné.

32 Ké oosi kè, ìatè lé g̀ kpéu, wà m̀ è ní gyāeɔ ní táadeɔ píi. 33 Wéɛɛdeɔ kàaa aà kpé kpɛɛɛ píi. 34 A gbéɔ gbàgbā dasi ní ní gyā bui píio, à táa gò dasidasi. Ili táa gba zé aa yá'ò, asa aa d̀ gbé p̀ a de a ũ.

35 Gufɛne káaukaau Yesu f̀ɛɛ b̀ò gè s̀ɛu gusaena, àɛ wabike we. 36 Ǿ Simɔɔ ní a gbéɔ p̀ɛɛaàzi. 37 Ké aa b̀òwà, aa òè: Gbépii lé n gbɛa. 38 Ǿ a òné: Wà gé gupáɛi, wéɛ p̀ kú wá saeɔ guu, mí waasoke we ɔ, asa a yá ma m̀. 39 M̀a ì beɛ Galile b̀usu gupiiu, ì waasoke an lousisikpɛɔ guu, ì táagoné.

40 Ǿ kusudee m̀ aà k̀i, à k̀ɛ à wabikèwà à m̀: Tó ní yei, níỳ to mà g̀ s̀aasai. 41 A kè Yesue wēnaũ, ɔ à ɔɔ à nàwà à m̀: Má yei, g̀ s̀aasai. 42 Wegɔɔ aà kusu làa, à g̀ s̀aasai. 43 Ǿ Yesu aà gbàe g̀ò, à g̀ɛ à m̀: 44 Nsu o gbēe mao. Ge ñ nz̀ia ɔɔ sa'onae, ní sa p̀ Mɔizi ðɛ o n g̀a s̀aasai seela ũ gbéɔne.† 45 Ké à b̀, à gè lé yápi o'oné. Yápi f̀aa, ɔ Yesu lí f̀ g̀ wéɛu gupuau ɔ. ɔ ku s̀ɛu gusaenaɛ, ɔ ẁ ɔ b̀ gupiiu wàɔ m̀ aà k̀i.

2

Gbēkaaũa gbágbáa
(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

1 Gɔɔpla gbɛa Yesu èa tà Kapɛnaũ. Ké wa mà a ku be, 2 ɔ wà kàaaaàzi dasidasi, g̀k̀i kú ɔ baa kpɛɛɛ, àɛ Lua yá'oné. 3 Ǿ wà m̀ è ní gbēkaaũaɔ, gbéɔn síiɔ mé aa aà sea. 4 Lá aai e s̀ò Yesuzio dasi yá, ɔ aa ðèðèð musu, aa kpé f̀ gu p̀ Yesu kúu, ɔ aa gbēkaaũapi píla wúɛa mákɛɛ guu. 5 Ké Yesu è aale a náaike, a ò gbēkaaũapiɛ à m̀: Ma gbé, n duuna k̀ema. 6 Mɔizi ikoyāɗanedeɔ z̀ɛa we, aale o ní ǹse guu: 7 B̀yáí gbépi lé oi màai? Ale d̀ɛ ní Luaoɛ! Déme a f̀ duunakēmaí, mé i ke Lua ado bàasio? 8 Wegɔɔ Yesu ðè a ǹse guu làasoo p̀ aale ke, ɔ à ní lá à m̀: B̀yáí áɛ làasoo bee taa ke á ǹse guui? 9 Tó má ò gbēkaaũapiɛ aà duuna k̀èwà, ge tó má òè aà f̀ɛɛ a mákɛɛ se táa'o, a kpele mé àai? 10 Má ò màa ké à d̀ Gbēnaz̀in Né duunakēama iko ví t̀ɔɛ lae. Ǿ a ò gbēkaaũapiɛ à m̀: 11 Máɛ onɛ, f̀ɛɛ ñ n mákɛɛ se ta be. 12 Ǿ à f̀ɛɛ g̀ò, à a mákɛɛpi sè b̀ò gbépii wáa. Yápi b̀ ní sae, ɔ aa Lua t̀b̀ò aa m̀: Wi yáe taa e yāao.

† 1:44 Lev 14.1-2 * 2:7 Isa 43.25

Yesu Levii sisia
(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

¹³ Yesu èa b̀̀ gè ìsidalɛ. Wàlɛ m̀́ aà k̀́i dasidasi, ̀̀ ̀̀ àlɛ ỳ́adané. ¹⁴ G̀́oó p̀́ ó àlɛ g̀́ɛ, à Alafɛ né Levii è z̀́lɛa a ̀̀sikpɛu, ̀̀ ̀̀ a ò̀̀: M̀́o tɛmazi. ̀̀ ̀̀ à f̀̀lɛ t̀̀aàzi.

¹⁵ Ẓiɛwa k̀́ɛ Yesu lé p̀́oble aà bɛ, ̀̀ ̀̀ sinaó n̄ duunkɛnaó lé p̀́obleà̀no dasidasi n̄ aà ìwaó s̄anu. Asa gbé bee taaɔ t̄aàzi dasiɛ. ¹⁶ Falisi p̀́o aaɪ M̀́ozi ikoyã danéɔ ku we. K̀́ɛ aa è Yesu lé p̀́oble s̄anu n̄ ̀̀ sinaó n̄ duunkɛnaó, ̀̀ ̀̀ aa aà ìwaó là aa m̀̀: B̀́oyãì ì p̀́oble s̄anu n̄ ̀̀ sinaó n̄ duunkɛnaó? ¹⁷ K̀́ɛ Yesu ỳ́api mà, a ò̀̀né: Gb́é gb̄aa bàa kù n̄ l̀̀otoooo, sema gyãɛ. Mi m̀́o gb̄ɛmaaɔ s̀́isiio, sema duunkɛnaó.

¹⁸ Z̄aa Da'ìlɛna ìwaó n̄ Falisió lé l̄ɛyɛ, ̀̀ ̀̀ wà m̀̀ Yesu là wà m̀̀: Z̄aa ìwaó n̄ Falisió ìwaó aaɪ l̄ɛyɛ, mé n̄ ìwaó lí yɛ s̄o bɛ? ¹⁹ ̀̀ Yesu ò̀̀né: Ǹ́osɛna gb́éɔ l̄ɛyɛ g̀́oó p̀́o a k̀́úrn̄o ǹ́osɛ guuɛ? Aawo! G̀́oó p̀́o ǹ́osɛna k̀́úrn̄o, aa l̄ɛyɛo. ²⁰ A g̀́oó a m̀́o k̀́ɛ wa ǹ́osɛna b̀́o n̄ guu. G̀́oó bee ̀̀ aa l̄ɛyɛ sa. ²¹ A m̀̀ l̀́o: W̄ili p̀́ólɛ dafu di ula zi guuo. Tó wa k̀́ɛ màa, a dafu a s̀́oɔuɛ, aai k̀́o gá, ula zi f̀́sa i k̀́áfi. ²² A m̀̀ l̀́o: W̄ili v̄ɛɛ dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa k̀́ɛ màa, v̄ɛɛ a a p̀́unaɛ, v̄ɛɛ n̄ tùupio i ̀̀okpa pii. W̄i v̄ɛɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ.

Kámabog̀́oózi
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

²³ Kámabog̀́oózi Yesu lé p̄a blɛ bua. Lá àlɛ gé, aà ìwaó lé p̀́owɛna wolo aalɛ só.† ²⁴ ̀̀ Falisió ò Yesuɛ aa m̀̀: Gwa! Aalɛ ỳ́a p̀́o w̄ili kɛ kámabog̀́oózi kɛ s̄o bɛ?‡ ²⁵ ̀̀ Yesu n̄ lá à m̀̀: Lá Davidi k̀́ɛ g̀́oó p̀́o à̀pi n̄ a gb́éɔ aalɛ taasikɛ, n̄ana lé n̄ dɛ, i a kyokɛ á èo lé? ²⁶ A g̀́ɛ Lua ua sa'onkia Abiataa g̀́oó, ̀̀ ̀̀ à p̄ɛɛ p̀́o wa kàlɛ Luaɛ s̀̀, ̀̀ ̀̀ a kpà a gb́éɔwa. § Sa'onaó bàasio gb̄ɛ lí p̄ɛpi so s̄o. * ²⁷ Yesu èa ò̀̀né l̀́o à m̀̀: Lua kámabog̀́oó d̄ilɛ gb̄ɛnazina aafia ỳ́aiɛ. I kɛ kámabog̀́oó ỳ́ai ̀̀ a gb̄ɛnazina k̀́io. ²⁸ Ayãmɛto Gb̄ɛnazin Né iko v̄i kámabog̀́oówa s̄o.

3

¹ Yesu èa g̀́ɛ lousisikpɛu. Gb̄ɛ ku we, aà ̀́o do imia. ² Falisió lé Yesu tàasika, tó a su à aà gbágb̄a kámabog̀́oózi, wi e ỳ́adaaála. ³ ̀̀ Yesu ò gb́é p̀́o a ̀́o imiapɛ à m̀̀: Fɛlɛ m̀́o zɛ z̄a guu la. ⁴ ̀̀ à n̄ lá à m̀̀: Kámabog̀́oózi a zɛv̄i wà ỳ́amaakɛa, ge v̄aiɛ? W̄i gb́é misi ỳ́a, ge w̄i dɛɛ? ̀̀ aai ỳ́aɛ oo. ⁵ Yesu wɛp̄ãr̄ila à n̄ gwá n̄ p̀́f̄ɛo, asa aà p̀́o ỳ́a an ǹ́osɛsai ỳ́aiɛ. ̀̀ a ò g̀́ɛpiɛ à m̀̀: N n̄ ̀́pi poo. K̀́ɛ a p̀́o, ̀̀ ̀̀ aà ̀́pi s̀̀ a gbɛu. ⁶ ̀̀ Falisió n̄ kí Elodi kpala zenkpɛdɛo b̀̀lɛ g̀́ɛ lɛkpaaɪi Yesuzi g̀́oó, lá aa kɛ aa aà dɛ.

Yesu zina gb̄ɛn kuɛplao dila
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

⁷ Yesu n̄ a ìwaó n̄zia gané we, aa g̀́ɛ ìsidalɛ. ̀̀ bila b̀̀ Galilɛ aa t̄aàzi. Aa b̀̀ Yude l̀́o ⁸ n̄ Yelusaleũo n̄ Edũ̀̀ b̀́suo n̄ Yuud̄ɛ baaleo n̄ Tiio n̄ Sid̄o, aa m̀̀ aà k̀́i dasidasi, k̀́ɛ aa ỳ́a p̀́o àlɛ kɛo bao mà ỳ́ai. ⁹ B̄ilapi ỳ́ai Yesu ò a ìwaónɛ aa g̀́'ìlɛna s̄ukɛɛ, k̀́ɛ wasu naɛwao ỳ́ai. ¹⁰ Asa Yesu ìo gb́éɔ gb̄gb̄a dasiɛ, ̀̀ ̀̀ gyãɛo lé naɛwà dasi k̀́ɛ aa e ̀́kãwà. ¹¹ T̄áadɛo s̄, tó aa aà wɛp̄a, aaɪ m̀́o w̄ulɛ aà aɛɛ, aaɪ wiilɛ aa m̀̀: Lua Nén n̄ ũ. ¹² ̀̀ Yesu ì g̀́iné aa o gb́é p̀́o á dɛ a ũ.

¹³ K̀́ɛ Yesu d̄ɛdɛ s̀́isiwa, à gb́é p̀́o a yɛio s̄isi, ̀̀ ̀̀ aa m̀̀ aà k̀́i. ¹⁴ ̀̀ à gb̄ɛn kuɛplao dila aaɔ kuan̄o, k̀́ɛ ào n̄ z̄i waasokɛi ¹⁵ mé aaɔ t̄áagoamá iko v̄i. A t̀́kp̄ané z̄inao. ¹⁶ An tón kɛ: Sim̀́o (Yesu t̀́kp̄ané Piɛɛ), ¹⁷ Zebɛdɛɛ néo Zaaki n̄ a d̄auna Z̄aaɔ (Yesu t̀́kp̄ané B̄oanɛɛgɛ, bee m̀̀ loup̄unaadɛo), ¹⁸ bee gb̄ɛa Andɛlee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa, Alafɛ né Zaaki, Tade, Sim̀́o Ḡinz̄iao ¹⁹ n̄ Yudasi Isalioti p̀́o b̀̀ aà kpɛo. ̀̀ Yesu èa tà bɛ.

† 2:23 Iko 23.25 ‡ 2:24 B̄oɔa 34.21 § 2:26 1Sam 21.1-6 * 2:26 Lev 24.9

*Táagoa**(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)*

²⁰ Bíla èa kàaa lɔ, ɔ Yesu ní a ìwaa aai ze'e baa aa pɔblèo. ²¹ Ké aà daeɔ yápi mà, aa dà aà gbesizeu, asa wàle me ìana kàwàe.

²² Mɔizi ikoyādanede pɔ aa bɔ Yelusaleū aa mɔɔ mè: Táaɔ kí Beezebu mé diè, ì táagoné ní aà tóe. ²³ ɔ Yesu ní laai sɔsi à yātaa òné à mè: Setāu a we azia gbéɔ goé? ²⁴ Tó kpaladeɔ íbelesè ní kɔo aa kèaa lee pla, kpalapi a gēgē? ²⁵ Tó uadeɔ íbelesè ní kɔo aa kèaa lee pla, uapi a gēgē? ²⁶ Tó Setāu íbelesè ní azia gbéɔ aa kèaakɔwa, a gēgēo, a midēe. ²⁷ Gbēe a fɔ gē gɔsa gbāa kpéu à taiinakaèo, sema à aà ye gia bàasio, i gbasa a aà kpé yɔe.

²⁸ Siana mále oé, Lua a gbéɔ ké ní ní tàaeɔ ní a tó bēe pɔ aai sɔ pɔi, ²⁹ āma tó gbé aà Nisina tɔbēesɔ, a aà kēo, à duuna pɔ lí kēmáoo kēe. ³⁰ Yesu bee ò ké aa mè a táa ví yáie.

*Yesu daeɔ**(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)*

³¹ Ké aà da ní aà dāunaɔ kà, aa zè kpēele, ɔ aa aà gbèa. ³² Wa kálea liaaaazi dasidasi, ɔ wa òè wà mè: Gwa! N da ní n dāunaɔ ze kpēele, aale n gbèa. ³³ ɔ à mè: Deɔn ma da ní ma dāunaɔ ũi? ³⁴ ɔ à wepà gbé pɔ kálea liaaziola à mè: Ma da ní ma dāunaɔn ke. ³⁵ Luapɔeākenaɔ mé ma dāuna ní ma dāeo ní ma dao ũ.

4*Pówenkelele**(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)*

¹ Yesu èa lé yādané ísida sae. Wà kàaaaazi dasidasi, ɔ à gè zòle gó'ilenau ía, dasipi kálea nípii ísida gɔsòle. ² A yādané ní yāleɔnaneɔ dasi. Lá àle dadané à mè: ³ A swákpa! Zɔee mé kú à bɔ gè pówenakelei. ⁴ Lá àle keele, ɔ a keeɔ lèle zé guu, bāo mɔ blè. ⁵ A keeɔ lèle gbesena musu, gua pɔ tɔle gèeleuo, ɔ aa bòle gɔɔ, ké tɔle gèele weo yáí. ⁶ Ké íatē fèle, ɔ aa tekù aa giigàga, ké aa zína vío yáí. ⁷ A keeɔ lèle le guu, ɔ le fèle nàemá, aai ne'io. ⁸ A keeɔ sɔ aa lèle tɔle maa guu. Aa bòle aa zɔokù aa ne'í. A keeɔ káfíakè baakwikwi, keeɔ bààɔbaaɔ, keeɔ basɔbasɔ. ⁹ ɔ Yesu mè: Gbé pɔ nòse ví aà yápi ma.

¹⁰ Ké Yesu góné we, a ku ado, ɔ aà zína gbēɔn kuɔplao ní aà ìwaa mɔ yápi mi gbèawà.

¹¹ ɔ a òné: A kpala pɔ bɔ Lua kí asii dɔa zé ví, āma mi yápii o gbé kíniɔne ní yāleɔnaoɔ,

¹² ké aa webiibii pɔe'esai

mé aa swákpakpa yāmasai,

ké aasu ze ní Luao, i sùuukéínɔo yáí.*

¹³ ɔ Yesu ní lá à mè: A yápi dɔoa? Kpelewa á a kíniɔ ma lɔi? ¹⁴ A ma! Zɔepi Lua yá ɔ àle keele. ¹⁵ Gbēeɔ de lán pówena pɔ lèle zé guuwaɔ, gu pɔ wà Lua yá kèeleu. Tó aa mà, ɔ Setāu ì mɔ Lua yá pɔ wa kèele ní guupi símá gɔɔ. ¹⁶ Gbēeɔ de lán pówena pɔ lèle gbesena musuwa. Tó aa Lua yāma, aai sí ní pɔnao gɔɔ. ¹⁷ Ama lá aa zína vío, ɔ aali ke gɔɔplao. Tó wà ní wetà ge wà íadámá Lua yá yáí, aai fu gɔɔe. ¹⁸ Gbēeɔ de lán pówena pɔ lèle le guuwaɔ. Aa Lua yāma, ¹⁹ āma aai aafia kàake, àizeɔ ì ní sɔ ble mé aai pɔ kíniɔ niaka, ɔ yá beo ì gupa Lua yápi, à gɔ àisai. ²⁰ Gbēeɔ de lán pówena pɔ lèle tɔle maawaɔwa. Aai Lua yāma, aai sí, ɔ aai káfíake, an keeɔ baakwikwi, keeɔ bààɔbaaɔ, keeɔ basɔbasɔ.

*Yāleɔna ní kpala pɔ bɔ Lua kíi**(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)*

* **4:12** Isa 6.9-10

²¹ Yesu òné: Wili filia na wà pēna kùlɛwàò. Wili dile lii zíeo. Bávana ò wí diwàò lò? ²² Pɔe ku ulɛa ké à gí bɔi gupuauo. Asiie ku ké wà gí maio. ²³ Gbé pò nòse ví, aà swákpa yápi ma.

²⁴ A òné ɔ: A laaidɔ yá pò ále mawa. Zaa pò á dàuné, bee Lua a daué sɔ, i ɛa káfíé. ²⁵ Gbé pò pò ví ò Lua a ɛa káfíé. Gbé pò pɔe vío, baa a yɔna pò a ví Lua a siwàe.

²⁶ A mè ɔ: Kpala pò bò Lua kí de lán pòwena pò gbé kèele buawaɛ. ²⁷ Gwāasina ní fāanɛo àle i'on nò, a béen nò, pòwenapi í bɔle í zɔkū, gbépi líò dɔ lá í keo. ²⁸ Tɔɔle mé í to à nɛ'i ní aziao. I kakpa gíae, a gbɛa í nɔsi, a gbɛa ò í pia. ²⁹ Tó à mà, ò wí ké ní kɔmao, asa a kɛkɛgɔ mé kà we.†

³⁰ A mè ɔ: Kpala pò bò Lua kí dea ní? Bó wa lɛɛ̀òì? ³¹ Doe ku lán ɛɔwa. A tɔgɔ a wéna kele de pòwena pò kú dúnia guuɔla pii. ³² Tó wa tɔ sɔ, í bɔle à zɔkū de dò buiɔla píi. I gɔn gèeleɔ pápa, bāo ɔ kaka a láu.

³³ Yesu Lua yā'òné dasi ní yāɛɛ̀ta bee taaɔ lá aa fɔ ma léu. ³⁴ I yā'oné yāɛɛ̀saio. Tó à gò ní a íwaɔ níte, ò í yápii bɔlekené.

Yesu zàa'iana zɛa
(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

³⁵ Gɔɔ doŋpi zí oosi Yesu ò a íwaɔne à mè: Wà bua baale. ³⁶ Lá Yesu kú gó guu, aa gèuaàno aa dàzeu màa, aa bíla tò we. Gó páleɔ gèrno. ³⁷ ɔ zàa'ian gbāa fɛle. I lé gó zāampapa, àle ká a guu e a ye pai. ³⁸ Yesu kú gò pòkpe, àle i'o, aà mi di míbɔɔwa. ɔ aà íwaɔ aà vù aa òè: Metulu! Ké wále gaga, àle kàadanlao lé? ³⁹ ɔ Yesu fɛle gí íanaɛ, a ò íe à mè: Níle! Zùuke we! ɔ íana kpàle, gu kè kílíkili. ⁴⁰ ɔ à ní lá à mè: Akɛa á sea ví màai? Asi ále ma náaike e tiaoa? ⁴¹ ɔ aa gò bíli guu, aale kɔ lala aa mè: Dén gbépi ū sai? Baa íana ní ío aai aà yāmaɛ.

5

Táaɔ dia sàwaɔne
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

¹ Aa kà Gadala bùsuu ísida baale. ² Ké Yesu bò gó guu gò, táadee bò gevíkí à mò daiaàle. ³ ɔ ku gbè'e pò de mia ū guue. Baa mɔdaona lí fɔ aà kú ɔo. ⁴ Asa wíò aà ye ní mɔdaona, wíò aà daliu mòɔmɔɔe, áma í mɔpio kékèe, í lípio gboogboo. Gbèe gbāa í ka à aà zùukeo. ⁵ Gwāasina ní fāanɛo píi ɔ bebe gevíkí ní sísipɔɔe, ɔ wiile, ɔ azia lili ní gbɛo.

⁶ Ké à Yesu è káaa, ò à bàalè mò wùle aà ae. ⁷⁻⁸ ɔ Yesu mè táapi gowà, ò à wii gbāa lè à mè: Yesu, Lua Musude Né, bómɛ wá daai? Ma nane Luazi, nsu n ma wetāo. ⁹ ɔ Yesu aà là à mè: N tón kpelewai? ɔ a wèwà à mè: Ma tón Dasi, asa wá dasie. ¹⁰ ɔ aa awakpà Yesue maamaa aa mè asu ní yá ní bóle bùsupiuo.

¹¹ Gɔɔ bee sàwakusan waiɔ ku we, aale pɔble sísipɔɔe. ¹² ɔ táapi wabikè Yesuwa aa mè: Wá gbɛ sàwaɔ guu wà diné. ¹³ Yesu ní gbá zé, ò táapi gò gɔepiwa aa dí sàwapione. ɔ sàwa wai pò kà àaa kwi taawapi wí ní bao, aa píla sɔnawa aa sí ísidau, ò aa gága we. ¹⁴ ɔ an dānaɔ bàalè gè yápi oiné wéleu ní bualoŋ. ɔ wà bòle gè yá pò kèpi gwai. ¹⁵ Ké aa mò Yesu kí, aa gɔe pò táa diè dasi yāapi è zòlea we, a ula daa, aà íanapi wèewà, ò vía ní kú. ¹⁶ Gbé pò yápi è ní wéɔ yá pò táadepi ní sàwaɔ lè dau aa siuné. ¹⁷ ɔ wà wabikè Yesuwa aà bɔné ní bùsuu.

¹⁸ Ké Yesu lé gè gó'ilena guu, gɔepi wabikèwà à e taaàno. ¹⁹ Yesu i weio, a òè: Ta n be n gbé kú, ní yá pò Dii kène oné píi ní lá à wènadòne. ²⁰ ɔ gɔepi tà, àle yá pò Yesu kèe kpàwake Wélemenkwi bùsuu, ò yápi kè gbépiiɛ dabuyā ū.

† 4:29 Yoɛ 4.12-13

Zailu né vua ní nɔɛ pɔ́ ɔ̀ká Yesu ulawao
(*Mat 9.18-26, Luk 8.40-56*)

²¹ Yesu èa bùa ísidawa ní góo, ɔ̀ wà káaaaàzi dasidasi ísidale. ²² Lousisikpe gbězɔ̀ɔ̀ Zailu mò we. Ké à Yesu è, à wùle aà gbázi, ²³ ɔ̀ à awakpàè maamaa à mè: Ma nɛnɔɛna lé kásánake. Mò ñ ɔ̀nawà aà gbágbā, iɔ̀ ku. ²⁴ ɔ̀ Yesu dāaànɔ̀ zéu. Bíla tɛaàzi, aale naewà.

²⁵ Nɔɛe ku we, au lé bɔ̀lewà à kà wè kɛpla. ²⁶ Eɛedeɔ̀ aà dà taasiu maamaa, à a ɔ̀a blè píi. I aafia'eo, i kɛkɛ àò ká'ilɛɛ. ²⁷ Ké à Yesu bao mà, ɔ̀ à bíla kèaa à sɔ̀aàzi aà kpe oi. ɔ̀ à ɔ̀ká aà ulawa, ²⁸ asa à mè: Baa aà ula, tó ma ɔ̀kàwà, má gbágbāɛ. ²⁹ ɔ̀ aà aubɔ̀lɛapi zè gɔ̀ɔ̀. A dɔ̀ a mɛ guu ké a gbágbā ní a gyāpio. ³⁰ Wegɔ̀ɔ̀ Yesu dɔ̀ aziawa ké gbāa b̀agu, ɔ̀ à líli bíla guu à mè: Déme ɔ̀ká ma ulawai? ³¹ ɔ̀ aà iwaɔ̀ òè: N è lá bíla lé naema, ɔ̀ ríle mɛ déme ɔ̀kàmaia? ³² ɔ̀ Yesu wɛpà bílaa ké à gbé pɔ́ yápi kè e. ³³ Nɔɛpi lé lualua ní víao, asa a dɔ̀ yá pɔ́ kè a mɛu, ɔ̀ à mò wùle aà gbázi, à a síana òè píi. ³⁴ ɔ̀ Yesu òè: Nɔɛ, ma náai pɔ́ ní kè mé n gbágbā. Ta be aafia, n gyāpi wèeman we.

³⁵ Lá Yesu lé yá bee o, wà b̀ lousisikpe gbězɔ̀ɔ̀pi be wà mò wa òè: N népi kèsai. Nsu tákpa metuluzi pāo. ³⁶ Ama Yesu i swáɛ ní yáio. A ò gbězɔ̀ɔ̀pie: Nsu to n sɔ̀ vío, ma náaike lé. ³⁷ I wei gběe gé zɛieo, sema Piɛɛ ní Zaakio ní Zaaki dāuna Zāao. ³⁸ Ké aa kà gbězɔ̀ɔ̀pi be, Yesu è aà be lòo, wàle ɔ̀ɔ̀ɔ̀, wàle búbuape maamaa. ³⁹ Ké à gè kpéu, à ní lá à mè: Bóyáí á kíi dɔ̀, ále ɔ̀ɔ̀bi? Népi i gao, àle i'oe. ⁴⁰ Ké aale aà ke pɔ̀pɔ̀ɔ̀, ɔ̀ à ní yá ní bóle píi. ɔ̀ à népi de ní aà dao sè ní gbé pɔ́ aa mò sánuɔ̀, à gèínɔ̀ gu pɔ́ népi kuu. ⁴¹ ɔ̀ à aà ɔ̀ kù a òè: Talita kuú! (Bee mè nɛnɔɛna, má òne fɛle.) ⁴² Wegɔ̀ɔ̀ népi fɛle taa'ò, asa aà wè kà kɛpla. Yápi ní kú gbāa maamaa. ⁴³ ɔ̀ Yesu giné fíafia aasu o gběe mao. ɔ̀ à mè wà pɔ̀blea kpawà.

6

Nazalɛtideɔ̀ Yesunaaikeɛsai
(*Mat 13.53-58, Luk 4.16-30*)

¹ Yesu b̀ we à gè gu pɔ́ à nɛblɛu. Aà iwaɔ̀ gèaànɔ̀. ² Ké kámabogɔ̀ɔ̀zi kà, ɔ̀ àle yādané lousisikpeu. Gbé dasi pɔ́ aa aà yāmàò bílikè aa mè: Máki gbépi yápio sèui? ɔ̀no kpele a è, ɔ̀ àle dabudabu bee taaɔ̀ kei? ³ Gbépiá lí'ana nolo? Maliama né nolo? Zaaki ní Yosefuo ní Yudao ní Simɔ̀ɔ̀o v̀iin weo lò? Aà dāeɔ̀ kúwanɔ̀ keo lé? ɔ̀ bee tò aai aà náaikeo. ⁴ ɔ̀ Yesu òné: Anabi líɔ̀ beɛsaio, mé i ke aà be wéleu ní aà daeɔ̀ ní aà uadeɔ̀ kíio bàasio. ⁵ Yesu i e dabudabue kè weo, sema gyāe pɔ́ à ɔ̀námá à ní gbágbāeɔ̀ bàasio. ⁶ Lá aai aà náaikeo, an yá b̀ aà sae maamaae.

Yesu a iwa gběɔ̀n kɛplao zia plapla
(*Mat 10.5-15, Luk 9.1-6*)

ɔ̀ à gè wéle ní wéleɔ̀, àle yādané. ⁷ ɔ̀ à a gběɔ̀n kɛplao sisi à ní zí gběɔ̀n plapla, à táagoa gbéɔ̀wa iko kpámá. ⁸ A òné aasu pɔ̀e se aa geòo, kùsūa ge babalabɔ̀ɔ̀ ge ɔ̀sɔ̀gbena, sema gopana. ⁹ A mè aa kyalekpa, āma aasu ulada mèn plao. ¹⁰ A òné lɔ̀: Gu pɔ́ a pilau, àò ku we e à ge b̀òd wélepi guu. ¹¹ Gu pɔ́ wi gbāakpauázio, mé wi á yāmao, tó ále tá, à kɔ̀lemá an toa ní Luao seela ũ. ¹² ɔ̀ aa dàzeu. Aa ǹselilea kpàwakè gbéɔ̀ne, ¹³ aa táagòné dasi, aa ǹsimàma gyāeɔ̀wa dasi, aa ní gbágbā.

Zāa Da'ilena gaa
(*Mat 14.1-12, Luk 9.7-9*)

¹⁴ Kí Elodi yápio mà, asa Yesu tó líguae. Gbèeɔ̀ mè Zāa Da'ilena mé b̀ gau. Bee yáí à gbāa'è, àle dabudabuke. ¹⁵ Gbèeɔ̀ lé mɛ Eliae, gbèeɔ̀ lé mɛ ānabie lán ānabi yāaewa. ¹⁶ Ké Elodi mà à mè: Zāa pɔ́ ma aà mi z̀ mé v̀u.

17-18 A mɔ̀ lè Elodi doũpi mé a dāuna Filipi nɔ̀ Elodia s̃iwà a sè yāa. Ké Zāa ìbò oè aà dāuna nɔ̀ siawà maao,* ò Elodipi tò wà Zāa kù wà mɔ̀kàwà, wà aà dākpeu Elodia yáí. 19 Elodia s̃o a Zāa kp̃ēne k̃ūa, a ye à aà de, āma i ze'eo, 20 asa Elodi d̃ò ké Zāaá Lua gb̃é zálalae, ò ìbò viakèè, ìli tò wà ìadawào. Tó à gè aà yāmai, làasoo ì g̃eàag̃ue. N beeo ìbò ye faaiboaaànc̃i.

21 Elodia ze'è Elodi ia dikpeḡḡz̃l. Elodi gb̃aadeḡ ñ sosa gb̃ēz̃ḡḡ ñ Galile gb̃é gb̃iaḡ k̃āaa pɔ̀noblewa. 22 ḡ Elodiapi nenḡe g̃è ḡwà. A kè Elodie na ñ a nibḡḡ p̃ii, ò k̃ipi ò népie: Pó pó ñ yei ñ a wabik̃ea, má n gba. 23 ḡ à èa òè: N ma iao pó pó ñ a wabik̃ea p̃ii, má n gbae, baa ma kpala guoe. 24 ḡ népi b̃ò gè a da là à mè: Bó má a wabik̃ewài? ḡ aà da òè, Zāa Da'ìlena miè. 25 Weg̃ḡḡ à èa sù ñ wāao, a ò k̃iāc: Zāa Da'ìlena mi má ye ñ ma gba pelentiu la tiatia.

26 ḡ k̃i p̃o yà dúuduu, ò i f̃o g̃i l̃o lé pó á gb̃è nibḡḡ wāa yáí. 27 ḡ k̃ipi a d̃oaiè z̃ì g̃ḡḡ, a òè aà ge aà mi se m̃ò. ḡ à gè aà mi z̃ò kp̃éu, 28 a dà pelentiu, à m̃o kpà népiwa, ò a kpà a dawa. 29 Ké Zāa ìwao yápi mà, ò aa mò wà aà ge sè aa ṽi.

Blekpaa bilawa séia

(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zāa 6.1-15)

30 Zinapiḡ sù Yesu k̃ii, ò aa yá pó aa k̃èḡ ñ yá pó aa d̃añeḡ òè p̃ii. 31 Wàle m̃ó, wàle tá, ò Yesu ñ a gb̃éḡ aai ze'e baa wà p̃oblèḡ dasi yáí. ḡ a òné: A m̃o wà gé gusaena wát̃ēe, wí k̃ámabo yḡḡ. 32 ḡ aa gè g̃ó'ilenau aa dàzeu, aale gé gusaena ñt̃ēe. 33 Ké gb̃éḡ ñ gea è, aa ñ d̃ó, ò b̃oà w̃éle p̃ii guu wà bàalè d̃āané we k̃èse. 34 Ké Yesu b̃ò gó guu, à bíla è, ò aa k̃èè w̃ēnaū, asa aa de lán s̃ā pó aa dāna ṽioḡwae.† ḡ àle yādadané maamaa.

35 Ké ìat̃ē b̃usa, ò aà ìwao s̃òāzi aa mè: Guéá s̃ēgb̃āe mé ìat̃ē i g̃o bíla l̃o. 36 Gb̃éḡ gb̃ae aa ta bualoūḡ ñ z̃ōewia pó kú k̃āi laḡu, aai pó wele lú aa ble. 37 ḡ Yesu a z̃ās̃imá à mè: A pó kpámá aa ble. ḡ aa òè: N ye wà ge p̃ēe lu ānusu ḡwat̃ē òaa do, wí m̃ó kpámá aa ble yà? 38 ḡ Yesu ñ lá à mè: P̃ēe m̃èn ūma á ṽii? A ge gwa. Ké aa kà, aa mè: P̃ēe ku m̃èn s̃oḡ ñ kp̃oḡ m̃èn pla.

39 ḡ a òné: A gb̃éḡ z̃ōlez̃ōle s̃ēb̃ol̃owa booloboolo. 40 ḡ aa z̃ōlez̃ōle g̃ā ñ g̃āo, booloeḡ gb̃ēḡn basḡḡ, booloeḡ gb̃ēḡn blakwi. 41 ḡ Yesu p̃ēe m̃èn s̃oḡ ñ kp̃ò m̃èn plapio s̃è, à wesè musu à báaad̃au. ḡ à p̃ēepi è'e kpà a ìwaoḡwa, aa biile gb̃épiḡne. ḡ à kp̃ò m̃èn plapio kpaal̃eñé ñpii. 42 Ampii aa p̃oblè wà k̃à. 43 ḡ wà p̃ēe miḡnaḡ ñ kp̃ò k̃ini pó g̃ḡḡ s̃èle gb̃i kuepla pai.‡ 44 G̃ōe pó aa p̃oblèḡ gb̃ēḡn òaasḡḡḡ lee s̃oḡe (5.000).

Yesu t̃áa'oa isidaa

(Mat 14.22-36, Zāa 6.16-21)

45 ḡ Yesu ñàe a ìwaoḡwa g̃ḡḡ aa g̃ē gó guu aa d̃oaae Besaida ísida baale e àḡ bíla gb̃ae. 46 Ké à lezà gb̃éḡwa a làa, ò à d̃ède s̃is̃iwa, à gè wabikei. 47 ìat̃ē g̃ēa kp̃éu g̃ó'ìlena kú ísidaa mé Yesu kú s̃is̃ia ado. 48 ḡ a è gofia lé ìadamá, ké ìan gb̃āa lé g̃íné yáí. Guf̃ēne ò à gè ñ k̃ii, àle t̃áa'o ía, ò a k̃è lá á ye g̃ēmáwa. 49 Ké aa aà è, àle t̃áa'o ía, aale e gyaadee, ò aa wiilè. 50 Ké aa aà è ñpii, gili g̃èngu. ḡ Yesu òné g̃ḡḡ: A s̃ōdile, m̃ám̃e. Asu to ṽia á k̃ūo. 51 Ké à gè gó guu, ò ìana làa, ò yápi ñ kú gb̃āa, 52 asa an w̃é i k̃ē p̃ēe yá musuo, ké aa ñòse ṽio yáí.

53 Ké aa b̃ua baa aa kà Geñez̃aleti, ò aa godò we. 54 Ké aa b̃òle gó guu, wà Yesu d̃ò g̃ḡḡ, 55 ò wà bàalè gè b̃usupi k̃èele, wà gyāeḡ s̃èle ñ m̃ák̃eleo, gu pó wa mà a kuu p̃ii w̃iḡ m̃oè. 56 Gua pó à g̃èu p̃ii, z̃ōewiaḡ ge m̃ēewiaḡ ge bualoūḡ, w̃iḡ m̃oè ñ gyāeḡe, w̃iḡ ñ k̃ále g̃āae, ò w̃i wabik̃ewà aà to aa òk̃ā baa aà ula léwa. ḡ gb̃é pó òk̃āwàḡ ì gb̃ágb̃ā p̃ii.

7

Felekaayā

(Mat 15.1-9)

* 6:17-18 Lev 20.21 † 6:34 Nao 27.17, 1Kia 22.17 ‡ 6:43 2Kia 4.42-44

¹ Falisiɔ́ n Mɔizi ikoyādanɛde pɔ́ aa b̀ Yelusaleũeɔ́ m̀ Yesu k̄i. ² Aa è aà ìwaeɔ́ lé p̀ble ɔ́pia n gbāb̀'io sai. ³ Asa Falisiɔ́ n Yudaɔ́ p̄i aa n deziɔ́ felekaayā k̄uāe, aali p̀ble ɔ́pia n gbāb̀'io saio. ⁴ Aali su n ɛleɔ́ aa p̀blè zu'osaio. Aa felekaayā p̄leɔ́ k̄uā dasi. Beewa aai gbāb̀ imib̀ɔ́ n taɔ́ n ɔ̀ɔ̀nɛ. ⁵ Ǿ Falisiɔ́ n Mɔizi ikoyādanɛdepiɔ́ Yesu là aa m̀: B́yāi n ìwae líɔ́ wá deziɔ́ felekaayā k̄uāo ni? Aai p̀ble ɔ́pia n gbāb̀'io saie. ⁶ Yesu wèmá à m̀: A m̀afilideɔ́, Isaia d̀aa á yā'ò wásawasa, lá a k̀ láuwa à m̀:

Buipi ì ma kpela n léoe,

an s̄ kua bo.*

⁷ Aai ma sísi p̄e,

gbēnazina ikoyāɔ́ s̄ aai dané.

⁸ A pākpa Lua ikoyāi, s̄ á gbēnazina felekaayā k̄uā. ⁹ Ǿ Yesu òné bo: A p̄a Lua yāa ké à e àò á felekaayā k̄uā maan wea? ¹⁰ Mɔizi m̀ àli misiile á de n á dao.† A m̀ bo, gbé p̄ a de ge a da kpeb̀, wá ade de.‡ ¹¹ Apiɔ́ s̄ i me tó gbé ò a de ge a dae p̄ p̄ á v̄i à d̀onléá K̀ɔ̀banie, ¹² a ze v̄i à a de n á dao kpelaò bo. (K̀ɔ̀bani bee m̀, à Lua gbà.) ¹³ Beewa i Lua yá b̄de á felekaayā p̄ i dadané yāi. Yá bee taɔ́ s̄ i ke dasi.

Yá p̄ ì to wà gbāle

(Mat 15.10-20)

¹⁴ Ǿ Yesu èa bíla laai sísi à m̀: A swákpa à ma yāma, ápii. ¹⁵ P̄e ku ké à gē gbé guu à to aà gbāle. P̄ p̄ b̀ gbé guu s̄me ì to aà gbāle. ¹⁶ Gbé p̄ ǹse v̄i aà yápi ma.

¹⁷ Ké à bíla tò we, à tà be, s̄ aà ìwae yápi mi gbèawà. ¹⁸ A òné: Apiɔ́, i ɔ̀n̄k̄u s̄oa? Ké p̄e ku à gē gbé guu à to ade gbāle, á d̄o lé? ¹⁹ P̄pi lí gē aà s̄ guuo, sema aà gb̄eu, s̄ ì a b̄iikpeke. (Maa Yesu gbāb̀ ble píie.) ²⁰ Ǿ à m̀: Yá p̄ ì bo gbé guu mé ì to ade gbāle. ²¹ Za gbēnazina s̄ guu s̄ láasoo v̄ai ì bo: Káaluakaa, kpá'oa, gbēdea, ²² gbāsikea, b̄i, ǹsev̄ai, m̀afili, wisaiyā, web̀ɔ̀ɔ̀a p̄oi, gbés̄s̄sa, makamaka n̄ misaiyāo. ²³ Yāv̄ai piɔ́ ì bo gbēnazina s̄ guue píi, s̄ ì to aà gbāle.

Buipale n̄e wabik̄e

(Mat 15.21-28)

²⁴ Yesu b̀ we à gè Tii b̀s̄uu, s̄ à p̄ila uaeu. A ye wá a d̄o, āma ìli e ùleɔ́. ²⁵ N̄e p̄ a nen̄ena t̄aa v̄i Yesu bao mà g̀ɔ̀, s̄ à m̀ w̄ule aà gbázi. ²⁶ N̄epiá buipale, wá aà ì Silifinisi b̀s̄uu. A wabikè Yesuwa aà t̄aa goe a néwa. ²⁷ Ǿ Yesu òè: To wá ble kpá néɔ̀wa ḡla, asa a maa wá néɔ̀ ble se wá zu gbēɔ̀neɔ́. ²⁸ Ǿ n̄epi a z̄as̄iwá à m̀: Dii, baa gbē p̄ w̄ulea n̄ziɔ́ ì néɔ̀ ble kasonaɔ́ p̄elee. ²⁹ Yesu òè: N yāwea maa yāi, tá, n né t̄aa gòwà. ³⁰ Ké à kà be, à a né è w̄ulea p̄ewa, t̄api gòwà síana.

Swado gbágb̄aa

³¹ Ǿ Yesu f̄le Tii b̀s̄uu à gè Sid̄, s̄ à b̀le n̄ W̄élemenkwi b̀s̄uo e à gè kà Galile ísidai. ³² Ǿ wá m̀è n̄ swádo p̄ yā'ò z̄l'ūaàn̄ɔ̀, wá wabikèwá aà ɔ̀nawà. ³³ Yesu b̀aàn̄ɔ̀ bíla guu n̄pla, à ɔ̀tona p̄epe aà swá. Ké à lé'ì kè a ɔ̀wa, s̄ à kà aà lénawa. ³⁴ A wesè musu à wè f̄ee, s̄ a òè: Efata. (Bee m̀ w̄e.) ³⁵ Weḡɔ̀ ḡɔ̀epi swá w̄e, aà léna gòle, s̄ à yā'ò wásawasa. ³⁶ Yesu ò gbēɔ̀ne aasu o gbēe mao, āma aa gè lé a kpàwakené maamaa de lá à ḡin̄éla. ³⁷ Yápi òmá maamaa à kè zài, s̄ aa m̀: Aà yápii kea ì bo maae. I to baa swádoɔ́ yāma, mé ì to lénanaaleadeɔ́ yā'ò.

8

Blekpaa bilawa plaade

(Mat 15.32-39)

* 7:6 Isa 29.13 † 7:10 B̄a 20.12 ‡ 7:10 B̄a 21.17

¹ I gēgēo bíla èa kàaaaàzi lɔ. Aa pɔbleae ví lɔ, ɔ Yesu a ìwaɔ sɪsi a òné: ² Gbépɔ kèmmè wēnaũ, asa a gɔɔ àaɔn la ké aa kumano, aa pɔe ví aa ble lɔ. ³ Tó ma ní gbáe aa ta be ní nɔanao, an yēēē a láa zé guue, asa an gbēē bókii zāē. ⁴ Ǿ aà ìwaɔ aà là aa m̀: Mákii wa ble eu sēgbāu la à gbépɔ kái? ⁵ Ǿ Yesu ní lá à m̀: Pēē m̀n ũma á víi? Aa m̀: M̀n soplae. ⁶ Ǿ a ò bílae aa zōle tɔɔle. Ǿ à pēē m̀n soplapi sè à sáaukpà, a è'ē kpà a ìwaɔwa aa kpaale bílae, ɔ aa kpaalèné. ⁷ Aa kpò nénano ví yɔɔ lɔ. Ké à báaadàu, a òné aa ea bee kpaalèné lɔ. ⁸ Ǿ aa blè aa kà, ɔ wà a miɔna pò g̀ò sèle sò sopla. ⁹ Gbépɔ kà òaasɔsɔ leē sɪiɔ (4.000) taawa. Ké Yesu ní gbáe, ¹⁰ ɔ à g̀è g̀ó'ìlena guu ní a ìwaɔ, aa g̀è Damanuta bùsuu.

Falisiɔ seelagbēaa

(Mat 16.1-12)

¹¹ Ǿ Falisiɔ m̀ lé lekpaakeaàno, aale líkpalewà, aale wēēle aà seelakèné ní Lua gbāao. ¹² Ǿ à wè fēēē à m̀: Bóyāi gbāgbēo lé seela wēēlai? Siana mále oé, má seelae ke gbāgbēono. ¹³ Ǿ à ní tó we, à èa g̀è g̀ó'ìlena guu à tà baale.

¹⁴ A sà aà ìwaɔgu aa pēē kùsūa sé. Pēē m̀endo mé g̀oné g̀o guu. ¹⁵ Ǿ Yesu ledámá à m̀: Aɔ kú ní laaio. A laaika Falisiɔ ní Elodiɔ pēese'esei. ¹⁶ Ǿ aale okōē aa m̀: Ké wá pēē vío yáí a òi màa. ¹⁷ Yesu d̀má, ɔ à ní lá à m̀: Bóyāi ále o ké á pēē vío yáíei? E tia á wé i kē á d̀oa? A ǹsè víoa? ¹⁸ A wé ví, ili gu'ea? A swá ví, ili yāmaoa? Yāe lí d̀águoa?* ¹⁹ Ké ma pēē m̀n sɔo è'ē má kpà gbēon òaasɔsɔ leē sɔoɔwa (5.000), a a miɔna sèle gbí ũma ní? Aa wèwà aa m̀: Gbí kuēplae.† ²⁰ Yesu èa ní lá à m̀: Ké ma pēē m̀n sopla è'ē má kpà gbēon òaasɔsɔ leē sɪiɔɔwa (4.000), a a miɔna sèle sɔ ũma ní? Aa wèwà aa m̀: Sò soplae.‡ ²¹ Ǿ a òné: E tia á wé i kēoa?

Besaida v̀a gbágbāa

²² Ké aa kà Besaida, ɔ wà m̀è ní v̀iao, wà wabikèwà aà ɔkāwà. ²³ Ǿ à v̀iapi kù a ɔwa, à b̀aàno wēnkpē. A lé'i kè aà wéwa à ɔnàwà, ɔ à aà là à m̀: Nle gu'ea? ²⁴ Ǿ g̀ōepi wēsè musu à m̀: Mále gbéō e, aa de lán lío mé lé t́aa'o'owa. ²⁵ Ǿ Yesu èa ɔnà aà wéwa lɔ. Ké g̀ōepi wēbii, ɔ aà wé wè, ále p̀pii e sa wásawasa. ²⁶ Ǿ Yesu aà gbàe be à m̀: Nsu b̀le wéle guuo.

Piēē Yesu Mesiike oa

(Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

²⁷ Ké Yesu lé gé ní a ìwaɔ Sezale Filipi bùsu z̀ēwiao guu, ɔ à a ìwaɔ là zé guu à m̀: Dé wàle o má de a ũi? ²⁸ Aa wèwà aa m̀: Gbēē ì me Zāa Da'ìlenaē, gbēē ì me Elia. Wí ea me lɔ ānabi yāaen n ũ.§ ²⁹ Ǿ à ní lá à m̀: Apɔ sɔ, dé i me má de a ũi? Piēē wèwà à m̀: Mesiin n ũ. ³⁰ Ǿ Yesu ní lepàpa aasu o gbēē mao.

³¹ Ǿ à nà yādaanéwa à m̀: Sema Gbēnazín Né taasike maamaa, gbēzɔɔ ní sa'onkiaɔ ní Moizi ikoyādanedeo giaàzi, wi aà de, a gɔɔ àaɔde źi i vu. ³² A yápi òné wásawasaē, ɔ Piēē g̀ēaàno gusaē, ále giè. ³³ Ké Yesu líli à a ìwaɔ gwà, ɔ à g̀i Piēēē à m̀: Gomēē we Setāu! Lua làasoo lé d̀aanēo, sema gbēnazína p̀.

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

³⁴ Bee gbēa Yesu bíla laai sɪsi ní a ìwaɔ, a òné: Tó gbé ye ke ma ìwa ũ, aà gi azia wēnii, i a lipāakōa sé, i temazi. ³⁵ Gbé p̀o ye ào a wēni k̀a, a kua a wēnipiwaē. Gbé p̀o g̀i a wēnii ma yáí ní ma baona yáó lɔ, ade mé aɔ ku. ³⁶ Tó gbé g̀ò d̀unia búu ví mé à k̀a ziawa, bó ài bee víi? ³⁷ Bó gbé a flabod̀ à zia'ei? ³⁸ Tó gbé zēamanɔ ge ní ma yáó widè gbāgbē duunde luanaaikensaiɔ guu, Gbēnazín Né a zēaaàno wide s̀ē, gɔɔ p̀o a m̀ a Mae gawi guu ní a malaikaɔ.

* 8:18 Zel 5.21, Eze 12.2 † 8:19 Maa 6.43 ‡ 8:20 Maa 8.8 § 8:28 Maa 6.14-15

9

1 Ǿ a òné: Siana mále oé, gbé pò kú laeɔ ga kía pò Lua kpà mɔa ní gbāao esaio.

2 Gɔɔ solo gbɛa Yesu Piɛɛ ní Zaakio ní Zāao sè à dèdèrínɔ gbèsísí lesíwa rítɛɛ. Ǿ à lí ní wáa, 3 aà pɔkasáɔ lé tɛkɛ púntaitai. Gbɛe ku dúnia guu ké a fɔ pò pí à puakū mào. 4 Bee kpe Elia ní Mɔizio bò mòmá, aale yā'o ní Yesuo. 5 Ǿ Piɛɛ ò Yesue: Dii, wá kua la maaɛ. Wà lákpe do mèn àaɔ, n pò do, Mɔizi pò do, Elia pò do. 6 A dɔ lá ále oo, asa vía ní kú maamaaɛ. 7 Luabɛpuana pila kúrila, ɔ aa lɔɔe mà a guu à mè: Gbɛɛ beeá ma Né mènɔna yenzideɛ, à aà yāma. * 8 Kándo gɔɔ ké aa gugwàgwa, aai gbɛe e lɔo, sema Yesu ado.

9 Ké aale pila gbèsísípiwa, ɔ Yesu òné aasu yá pò aa èpi o gbɛe mao e Gbɛnazín Né ge bɔɔ gau. 10 Aa yápi kúa, ní beeo aale kɔ lala aa mè: Bɔa gau yá bee dea ní? 11 Ǿ aa à là aa mè: Bóyāi Mɔizi ikoyádanedeɔ ì o Elia mé a dɔaa mɔi?† 12 A wèmá à mè: Elia a dɔaa mɔ, i yápii kɛkɛ zéze, āma ké a kɛa láu wà mè wa saka Gbɛnazín Négu, i taasike maamaa sɔ be?‡ 13 Mále oé, Elia mò kò, ɔ wà ní pɔeá dàè lá wà aà yá'ò taalauwa.

Yesu negɔɛ táade gbágbāa
(Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

14 Ké aa sù ní gbé kɔniɔwa, aa è bíla liaarzi mé Mɔizi ikoyádanedeɔ lé lekpaakeɔrínɔ. 15 Ké bíla Yesu è, aà yá bò ní saɛ, ɔ aa bàalè gè fɔkpàwà gɔɔ nípii. 16 Ǿ à a ìwao là à mè: Bó lekpaá ále keɔrínɔ? 17 Ǿ gbé pò kú zā guue wèwà à mè: Dii, ma mɔne ní ma néoe, táa mé aà léna nàale. 18 Tó à dèdewà, ì aà ne zíleɛ, ɔ ì l'é'ifula bɔle, ì swaalɔkɔwa, ì gbágbā tèlele. Ma mɔò n ìwaoɔne aa táapi go, ɔ aa fùà. 19 Ǿ Yesu òné: Gbágbɛ luanaaikensaiɔ, máo kúánɔ e bɔe ní? Máo menakeánɔ e bɔe ní? A mɔmɛɛ ní népio la.

20 Ké wà mòòè, ké táapi Yesu è gɔɔ, ɔ à népi zìazia à aà pàle zíle kpèbaũ. Ǿ àle gbeembo, àle l'é'ifula bɔle. 21 Yesu népi mae là à mè: A aà lè màa za bɔe ní? A wèwà à mè: Za aà néfɛnen zíe. 22 Ì aà zu té ní ío guu mòmɔɔe, ì ye aà deɛ. Tó níyɔ fɔ n pɔe ke, wá wɛnagwa, ní dɔwále. 23 Yesu òè: N mè tó má fɔe lò? Yápii zɛví gbé pò lé ma náaikɛɛ. 24 Ǿ népi mae ò gɔɔ: Má n náai ví. N n náai pò lé késāa káfiɛɛ. 25 Ké Yesu è bíla lé naemá, à gí táapie à mè: Táa swādo, mále onɛ, go népiwa. Nsu ɛa suwà lɔo. 26 Ǿ táapi wiilè à aà zìá pásipási, ɔ à gòwà. Népi gò lán gɛwa, ɔ gbé daside mè à gàe. 27 Ǿ Yesu aà kù a ɔwa à aà fèle, ɔ à gò zea.

28 Ké Yesu gè ua, zìloe kúrínɔ lɔo, ɔ aà ìwao aà là aa mè: Bóyāi wa fua táapi goi? 29 Ǿ a wèmá à mè: Wabikea ado mé ì fɔ táa bee taa go.

30 Ké aa bò we, ɔ aa pà Galilea. Yesu ye wàɔ a kúkú dɔo, 31 asa àle yádada a ìwaoɔneɛ. A òné: Wa Gbɛnazín Né kpámá, wi aà de, i vu a gɔɔ àaɔdezi. 32 Aai aà yápi midɔo, mé aa yápi laawà víakè.

Tɛa Yesuzi lán néɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 Ǿ aa kà Kapɛnaũ. Gɔɔ pò a ku be, à a ìwao là à mè: Bó lekpaá ále ke zé guui? 34 Aa ní kpàuu, asa zé guu aale lekpaake denla yá musue. 35 Ǿ à zòle à gbɛɔn kuɛplapiɔ kàaa à mè: Tó gbé ye ke mide ũ, aàò késāa gbépiizi, i ke an baade píi dɔnlɛde ũ. 36 A né se zè ní aɛ, ɔ à aà se kpà a kùe a òné: 37 Gbé pò néɛ beeo do díle ma ìwake yáí, ade ma díleɛ. Gbé pò ma díle sɔ i ma díle madoo, à gbé pò ma zí díle sɔe.

38 Ǿ Zāa òè: Dii, wa gbɛe è, àle táago ní n tóo, ɔ wá ye giè, asa wá gbé no. 39 Ǿ Yesu mè: Asu giè, asa gbɛe a fɔ dabudabuke ní ma tóo, a ɛa ma tɔbɛɛsi gɔɔo. 40 Gbé pò i íbelesewanɔo, wá bàakpɛɛɛ. 41 Siana mále oé, gbé pò á gbá imia á dea Kilisi pò ũ yáí, ade a kua a aseawao.

* 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12, Sou 22.1-18

⁴² Tó gbé tò né pò lé ma náaiké do fù, a maa yáa ní adeo wà wísilogbe gbèné do aà nœe, wi aà zu ísiu. ⁴³⁻⁴⁴ Tó n ò mé ì to ò fu, zõ. Gëa àizána guu kò ù maa de n taa té gasai guu ní ò mèn plaola. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tó n gbá mé ì to ò fu, zõ. Gëa àizána guu e ù maa de wà n zu té guu ní gbá mèn plaola. ⁴⁷ Tó n wé mé ì to ò fu, bõ. Gëa kpala pò bò Lua kíi guu wédode ù maa de wà n zu té guu ní wé mèn plaola. ⁴⁸ Wekii an kòobii lí láao, mé a té lí gao. §

⁴⁹ Wa temo baadee an kekka ní wisio ù.* ⁵⁰ Wisiá pò nae. N beeo tó wisi í na tà, kpelewa wa ke à nakū loi? A to wisi àò kú á guu, ío na ní kōo.

10

Nyaa

(Mat 19.1-12)

¹ Ǿ Yesu bò we à gè Yude búsuu e Yuudē baale. Bíla èa kàaaaàzi we, ò à yādàné lá ìo kéwa. ² Falisieo m̀ò líkpalaiwà, ò aa aà là aa m̀è: Gõe zeví à a na yáa? ³ A wemá à m̀è: M̀oizi díléé kpelewa ní? ⁴ Aa m̀è: M̀oizi gõe gbà zé aàli gínzila ké, aàli a na yaòe.* ⁵ Ǿ Yesu òné: A swágbáa yáí M̀oizi bee díléí. ⁶ Za dúnia daalegõo Lua gõe kè ní nœoe.† ⁷ Ayámeto gõe ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, ⁸ ò aai gõ lán sàwakula ní gbalaowa.‡ Beewa aa ku dodo loo, aa gò medoue. ⁹ A yáí gbé pò Lua ní nákwawo, gbèe su ní kéaao. ¹⁰ Ké Yesu tà be, aà ìwaò aà là yápi mii. ¹¹ Ǿ a òné: Gbèé pò a na yà à a pàle sè gbàsíkè a no séia yá musun we. ¹² Nœe pò gí a zázi à zá pàle kè sõ, à gbàsíkèn we.

Yesu báaadaa néngu

(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

¹³ Wàle mó Yesue ní néo aà onamá, ò aà ìwaò gíné. ¹⁴ Ké Yesu è màa, aà pò pà a òné: A to néo mo ma kíi, ásu gínéo, asa kpala pò bò Lua kíiá gbé bee taaò pòe. ¹⁵ Siana mále oé, gbéé pò i kpala pò bò Lua kíi sí lán néwao a gëuo. ¹⁶ Ǿ a néo se kpàkpa a kùe, à onanamá à báaadàngu.

Ǿde

(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

¹⁷ Ké Yesu dàzeu àle gé, ò gõee bàalè m̀ò kùle aà ae, à aà là à m̀è: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizána ei? ¹⁸ Ǿ Yesu òè: Akèa ní òmèe má maai? Gbèe maaò, sé Lua ado. ¹⁹ N ikoyáò dõ: Nsuli gbèdeò, nsuli wúle ní gbèpàle nooo, nsuli kpáí'oo, nsuli yáò n gbèdeewao, nsuli gbèbleo, nli n de ní n dao kpela.§ ²⁰ Ǿ à m̀è: Metulu, za ma néfèngõo má yá bee kùa píie. ²¹ Ǿ Yesu aà gwà ní yenzi wéò a òè: Yá gõne m̀endo. Ge ò pò pò ní v̀io yía píi, ní a òa kpá taasidewao, ní mo temazi, níyõò àizee ví luabe. ²² Ǿ gõepi oosìsi yápi yáí, à tà ní pòsiao, ké aà àizeeò dasi yáí. ²³ Ǿ Yesu wèpà a ìwaòla a òné: Aizeede gëa kpala pò bò Lua kíiu zí'ù. ²⁴ Yápi bò aà ìwaò sae, ò Yesu èa òné: Gbèé, gëa kpala pò bò Lua kíi guu zí'ù fá! ²⁵ Yiongo gëa abaaweu àa de òde gëa kpala pò bò Lua kíiula. ²⁶ Ǿ yápi aà ìwaò kù gbáa, aale okõe aa m̀è: Tó màae, déme a bõi? ²⁷ Yesu ní gwá soee à m̀è: Gbènazina a f̀io, áma Lua a f̀io wá bõ, asa Lua apii gbáa víe.

²⁸ Ǿ Pièe òè: Wápiò sõ be? Wa pòpii tò wa bõ tenzie. ²⁹ Yesu m̀è: Siana mále oé, gbéé pò a be tò we ge a v̀io ge a dāunao ge a da ge a mae ge a néo ge a bua ma yáí ní ma baona yáò, ³⁰ ade a ea beò ní v̀io ní dāunao ní dao ní néo ní buaò e leé basoo dúniae bee guu ní ìadamao lo, ì àizána e dúnia pò a mo guu. ³¹ Dasi pò dōaaaò gõ zá mé dasi pò té záo gõ dōaaa.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

§ 9:48 Isa 66.24 * 9:49 Lev 2.13 * 10:4 Iko 24.1-4 † 10:6 Daa 1.27 ‡ 10:8 Daa 2.24 § 10:19 Bõa 20.12-16

³² Aa èa dàzeu, aale gé Yelusaleũ. Yesu d̄baaa a ìwaɔne, ̄ yápi b̀ò ní sae, mé v̄ia gbé p̀ó té aà kp̄eɔ kù. ̄ Yesu lìle ní a ìwa gb̄eɔn kuepl̄aɔ, à èa yá p̀ó a su a le òné l̄o ³³ à m̀è: A ma! Wále gé Yelusaleũe. Wa Gb̄enaz̄in Né kp̄á sa'onkiaɔ ní M̄oizi ikoyādan̄edeɔwa, aai yādaaàla, aai aà kpa luayād̄onsaiɔwa aa aà d̄e. ³⁴ Aa aà ke p̀óɔɔ, aa lé'íkakawà, aa aà gb̄e ní fl̄aalao, aai aà d̄e, a ḡo àāde z̄í i vu.

Zaaki ní Z̄aao wabik̄ea
(Mat 20.20-28)

³⁵ ̄ Zebedee néo Zaaki ní Z̄aao s̄ò Yesuzi aa òè: Metulu, wá ye n̄ yá p̀ó wále a wabik̄ema kew̄e. ³⁶ ̄ à ní lá à m̀è: Bó á ye mà keéi? ³⁷ Aa wèwà aa m̀è: Wá gba zé wà z̄l̄enn̄o ní kpala guu, gb̄edo n̄ ɔpl̄aai, gb̄edo z̄eɛi. ³⁸ Yesu òné: A yá p̀ó ále a wabik̄ea d̄o. Taasi keeona p̀ó má a imi, á f̄o mia? Ga p̀ó má siu, á f̄o siua? ³⁹ Aa wèwà aa m̀è: Wá f̄s. ̄ Yesu òné: I p̀ó má mi, á mi, mé ga p̀ó má siu, á siu, ⁴⁰ àma z̄l̄ea ma ɔpl̄aai ge z̄eɛiá ma yá no. Gb̄e p̀ó Lua k̄ek̄en̄eɔ p̀óe.

⁴¹ Ké ìwa gb̄eɔn kwi k̄in̄io yápi mà, an p̀o pà Zaaki ní Z̄aaozi. ⁴² ̄ Yesu ní k̄aaa a òné: A d̄o ké gb̄e p̀ó wále ní gwa bùsu gb̄ez̄oɔ ũ ì gb̄able ní gb̄eɔwae. Màa gb̄adeɔ ì kiblemá l̄o. ⁴³ Ama a d̄eán̄o màao. A guu gb̄e p̀ó ye ḡo gb̄ez̄oɔ ũ, aà ke á d̄on̄lede ũ. ⁴⁴ Màae l̄o gb̄e p̀ó ye ḡo á d̄oana ũ, aà ke ápii z̄òbl̄ena ũ.* ⁴⁵ Asa Gb̄enaz̄in Né i m̄o wà d̄on̄lekeɛ yáio, à m̀ò d̄on̄lekei gb̄eɔneɛ, i gi a w̄en̄ii ké à e gb̄eɔ bo dasi yáí.

V̄ia baak̄ena gb̄ágb̄aa
(Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

⁴⁶ Aa kà Yeliko. Lá Yesu lé b̄o we ní a ìwaɔ ní bílao, v̄ia baak̄ena Time né Baatime z̄l̄ea zé le. ⁴⁷ Ké a mà Yesu Nazaleti mé lé ḡe, ̄ à nà lé gb̄aa zuawa à m̀è: Davidi Bui Yesu, ma w̄en̄agwa! ⁴⁸ ̄ dasile giè, aale me aà n̄ile. ̄ aà lezua gb̄aa k̄afi à m̀è: Davidi Bui, ma w̄en̄agwa. ⁴⁹ Yesu zè à m̀è: A aà sísi. ̄ wà v̄iapi sísi wa òè: S̄òdile f̄ele. Ale n̄ sísi. ⁵⁰ ̄ v̄iapi a zw̄aa w̄olo à v̄i p̄ele à m̀ò Yesu k̄íi. ⁵¹ ̄ Yesu aà là à m̀è: Bó ní ye mà k̄en̄ei? V̄iapi wèwà à m̀è: Dii, má ye mào gu'eɛ. ⁵² ̄ Yesu òè: Gé, ma náai p̀ó ní k̄e mé n̄ gb̄ágb̄a. Weḡo à gu'e, ̄ à b̀ò t̄eaàzi.

11

Gb̄aak̄paa Yesuzi Yelusaleũ
(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Z̄aa 12.12-19)

¹ Ké aa k̄aik̄ù ní Yelusaleũo, aa kà Befaze ní Betani p̀ó kú Kùk̄pe s̄is̄ip̄oleuo. ̄ Yesu a ìwaɔ gb̄eɔn pla z̄í ² a òné: A gé w̄éle p̀ó kále wá ae kee guu. Tó a ḡe ḡo, á z̄àa'ín b̄o b̄o e d̄o we, gb̄e i dik̄pe yāao. A polo suò. ³ Tó wà á lá, b́ó ále ke wei, í me Dii mé ye a m̄oai, a ea suò tia. ⁴ ̄ aa gè wà z̄àa'ína è d̄o kp̄eɛle ḡaae. Ké aale polo, ⁵ ̄ gb̄e p̀ó z̄ea weɔ ní lá aa m̀è: Bó ále ke ní z̄àa'ín̄apio, ̄ ále poloi? ⁶ Aa wè má lá Yesu ònéwa, ̄ wà ní tó we. ⁷ Aa sù ní z̄àa'ín̄apio Yesue. Aa ní ulaɔ kp̄ále z̄àa'ín̄apiwa, ̄ Yesu dik̄pe.* ⁸ Gb̄eɔ lé ní ulaɔ kp̄ále zé guu,† gb̄eɔ lé l̄á z̄o s̄eũ, aale kp̄ále l̄o. ⁹ Gb̄e p̀ó d̄baaaɔ ní gb̄e p̀ó té z̄áó lé wiile wále me: Gb̄aa ke!

Báaaden gb̄e p̀ó lé m̀ó ní Dii t̄o ũ.‡

¹⁰ Lua báaada wá dezi Davidi kpala p̀ó lé vugu. Wà gb̄aak̄paaàzi à z̄o luawa.

¹¹ Ké Yesu kà Yelusaleũ, à ḡe Lua ua, ̄ à wep̄à p̀opiila. Ké íat̄e i ḡo bíla l̄o yáí ̄ à b̀ò gè Betani ní a ìwa gb̄eɔn kuepl̄aɔ.

Yesu kaad̄en̄li kaa ní aà kua Lua uao
(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Z̄aa 2.13-22)

* 10:44 Maa 9.35 * 11:7 Zkl 9.9 † 11:8 2Kia 9.13 ‡ 11:9 Sou 118.25-26

¹² Ké gu d̀, aa b̀ Betani, ̄ n̄ana lé Yesu de. ¹³ A kaad̄enli è k̄aa, a lá p̄a. A g̀ gwai t̀ a né m̄. Ké à k̄a we, i p̄e eo, sema a lá, asa a maḡo i ka ȳao. ¹⁴ ̄ a ò lípi: Gb̄e a n né ble bau ̀o. Aà ìwāo ȳapi m̄.

¹⁵ Ké aa k̄a Yelusalēu, Yesu g̀ Lua ua, ̄ à laayianāo ní laalunāo ȳa ní b̀le, à ̀lēupakenāo táab̄unūo ní felenyianāo k̄ilāo fuangba. ¹⁶ I wei gb̄e a aso s̀ è à b̀ ní Lua uaoo. ¹⁷ ̄ à ȳad̄a gb̄ēne à m̀: A k̄e Lua taalau à m̀: Ma kpé āo de ma sísikpe ũ bui píie. § Ap̄io s̄ á k̀ gb̄eblenāo t̀o ũ.* ¹⁸ Sa'onkiāo ní Moizi ikoȳadanedēo ȳapi m̄, ̄ aale zew̄ēle w̄a aà de. Aale viakèè, asa aà ȳadaané ì di bílawa píie. ¹⁹ Ké oosi k̀, ̄ Yesu ní a ìwāo b̀le wé̄leu.

²⁰ Ké gu d̀ aa be zéu, ̄ aa kaad̄enlipi è, à giiḡaga e a z̄inau. ²¹ Ké a ȳa d̀ Pīegu, ̄ a ò Yesu: Dii, kaad̄enli p̀ ní k̄a gwae, à giiḡaga. ²² Yesu òné: Āo Lua náai v̄i. ²³ Siana mále oé, t̀o gb̄é ò sísīe beee aà fele az̄ia zu ísiau, t̀o i seake a ǹse guuo, t̀o a a náai v̄i ké ȳa p̀ a òpi a ke, a kè. ²⁴ Bee ȳai mále oé, t̀o ále lousisi, ȳa p̀ a a wabikè pii, à dile á è k̀, í e. ²⁵ T̀o a fele ále lousisi, t̀o á ìk̄īa ní gb̄ēo, à s̀uuk̄eān̄o, á Mae p̀o k̀u musu i s̀uuk̄eān̄o ní á tàaēo s̄o. ²⁶ T̀o i s̀uuke ní gb̄ēo, á Mae p̀o k̀u musu a s̀uuk̄eān̄o ní á tàaēo s̄o.

Yesu laa a ikoi

(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

²⁷ ̄ aa k̄a Yelusalēu. Lá Yesu lé bebe Lua ua, sa'onkiāo ní Moizi ikoȳadanedēo ní gb̄ez̄ōo s̀aazi ²⁸ aa aà là aa m̀: Iko kpele níle ȳapīo kèòì? Déme n gba ȳapīo kea zéi? ²⁹ Yesu wemá à m̀: Má ȳa m̀ndoe gb̄eawá. A wea, mí iko p̀o mále ȳapīo kèò oé sa. ³⁰ A om̄e. Z̄aa gb̄ēo da'ilekea† b̀o Lua k̄īi ȳa, ge gb̄enaz̄ina k̄īie? ³¹ ̄ aa lek̄p̄aa† aa m̀: T̀o wa m̀ Lua k̄īie, a me b̀oȳai wi Z̄aa ȳa s̄io nīe. ³² T̀o wa m̀ gb̄enaz̄ina k̄īie s̄o, too. Aa bíla v̄ia v̄i, asa gb̄ep̄ii Z̄aa ānabike síe. ³³ ̄ aa wè Yesuwa: Wá d̄o. ̄ Yesu òné: Mapi s̄o má iko p̀o mále ȳapīo kèò oéo.

12

V̄ebu z̄ikenāo

(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

¹ ̄ Yesu f̄le ȳal̄ēuné à m̀: Gb̄e mé v̄ebu v̄i, à kaa līai, à eȳò v̄ēf̄ek̄īi ũ à gbad̄a,* ̄ à búpi ná z̄ikenāone ní ōzi, ̄ à f̄le ní táo. ² Ké v̄ēk̄ōz̄ōz̄ōḡo k̄a, ̄ à a ìwae z̄i z̄ikenapīowa, aà a v̄ēpi asea sím̄a. ³ ̄ z̄ikenapīo aà k̀ wa gb̄è wa gb̄āe ōḡii. ⁴ ̄ à èa ìwa p̄ale z̄im̄a. ̄ aa gb̄é bee mi f̄ō aa wid̄aw̄a. ⁵ A èa a p̄ale z̄i ̀, ̄ aa gb̄é bee d̀. Màa à gb̄ep̄alēo z̄i dasi, aa ní gb̄ēo gb̄è, aa ní gb̄ēo d̀. ⁶ Budepi né m̀ndona mé ḡòè sa, ̄ à aà z̄i gb̄ez̄a à m̀: Aa ma né ȳada. ⁷ ̄ z̄ikenapīo òk̄ōe aa m̀: Túbiblenan kee. A to w̄a aà de, bú i ḡow̄e. ⁸ ̄ aa aà k̀ wa d̀, w̄a aà ge s̀ wa z̀ kaa kpe. ⁹ T̀o, kpelewa budepi a ke sai? A ge z̄ikenapīo dede, i búpi kpa gb̄ep̄alēowa. ¹⁰ I Lua ȳáe bee kyokeo lé? W̄a m̀:

Gbe p̀o ēbonāo p̄akp̄ai

mé ḡò gb̄ēo mide ũ.

¹¹ Dii mé bee k̀,

̄ à kèw̄ēe ȳab̄onsae ũ.†

¹² ̄ aa zew̄ēle w̄a aà k̀, asa aa d̀ ní ȳai à ȳapīo lè̄ēui. N beeo aa viakè bílae, ̄ aa aà t̀o we aa tà.

Yesu lousisin gb̄ez̄ōo fua

(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

¹³ ̄ w̄a Falis̄ēo ní Elodi kpala zenkp̄edēo z̄i Yesuwa òn̄keiè a ȳa'oa guu. ¹⁴ Ké aa k̄a, ̄ aa òè: Metulu, wá d̄o ké gb̄é náaiden n ũ. Nili ȳasi ní gb̄ēo ublembeke ȳaio, asa nili gb̄ēo

wegwao. Lua zé ni òbné wásawasa. A zeví wà wè'ṣa kpá Sezaawaa, ge a zevíó? Wà kpa yá, ge wásu kpao? ¹⁵ Yesu ní mɔafili dò, ɔ a òné: Bóyáí ále filifilimbakpamεεi? A ɔapi do dɔmεε mà gwa. ¹⁶ Ké aa dòè, ɔ à ní lá à mè: Dé mi ní aà tón lai? Aa wèwà aa mè: Sezaa póc. ¹⁷ Ǿ Yesu òné: A Sezaa dee pó kpawà, í Lua pó kpawà. Aà yá bò ní saε.

¹⁸ Ǿ Saduse pó aal̄ gεo vua εεboεo m̀ Yesu lè aa aà là aa mè: ¹⁹ Metulu, M̀izi òwεε a lá guu à mè, tó gbé v̄i gá à a nɔ tò nésai, aà dāuna gyaapi da'uakε à a v̄i gεε kεd.† ²⁰ M̀aε, v̄i ní dāunaɔ ku gbεon sopla. Woo nɔsè, ɔ à aà tò we nésai. ²¹ Se aà da'uakè, ɔ à gá à nɔpi tò we lɔ nésai. Ǿ B̄i kè màa lɔ ²² e à gè kà an sopladewa. Ampii aa aà tò nésai. Ampii gbεa ɔ nɔpi gá. ²³ Gεo vugɔɔzi an déme aɔ nɔpi v̄i? Asa an gbεon sopla m̄pii aa aà d̄o nɔ ũε. ²⁴ Yesu wémá à mè: A Lua yá ní a gbāao d̄sai yáí a sāsáio lò? ²⁵ Tó gεo v̄u, aa nɔsεo, aa zākeo, aao ku lán malaikaɔ kua luabεwae. ²⁶ Ké gεo bɔ gau s̄o bε, i M̀izi lá kyoke gua pó à kàele yá'òuo lé? Lua òè à mè ámeaa Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua.‡ ²⁷ Luaá gεo Lua no, gbé b́εo póc. A sāsá à kè zài.

²⁸ M̀izi ikoyādanεdee ku we, à lekpaapi mà. Ké a è Yesu yāmaa wémá, ɔ à s̄oàzi à aà là à mè: Ikoyā kpele mé deñlai? ²⁹ Yesu wèwà à mè: A miden ke: A ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mé Dii m̀ndona ũ. ³⁰ Aɔ ye Dii á Luazi ní ǹsemendoo teasisai á gbāa pua léu, á s̄o iɔ kuwá.* ³¹ A plaaden ke: Aɔ ye á gbédeezi lá ázia wēniwa.† Ikoyāe de bee l̄ao. ³² Ǿ yādanεdepi òè: Yāmaaε, Metulu. N s̄iana'ò, n mè Lua m̀ndoe, a plaade kuo, sema aapi.‡ ³³ Yea Luazi ní ǹsemendoo ní n ònɔo pii n gbāa pua léu ní yea n gbédeezi lá nz̄ia wēniwao de sa pó w̄i a pó kátεu à tékū ní sa'oa bui píiola.§ ³⁴ Ké Yesu è à yāwèwa ní laaio, a òè: Gēa kpala pó b̀o Lua kíiu zānnɔo. Bee kpe gbēe i we yāe làwà lɔo.

³⁵ Yesu èa lé yādané Lua ua, ɔ à gbéɔ là à mè: Bóyáí M̀izi ikoyādanεdeɔ ì o M̄siia Davidi buiei? ³⁶ Ké Lua Nis̄ina d̄ede Davidiwa à mè: Dii ò ma Diiε aà z̄ole a ɔplai e aɔ aà ibεεo kálεè a gbá zíc.*

³⁷ Lá Davidi aà sisi Dii màa, kpelewa aɔ de aà bui ũ loi? Ǿ bila lé aà yāma ní pɔnao.

³⁸ Aà yādané guu à mè: A laaika M̀izi ikoyādanεdeɔzi. Aaɔ ye bebεa ní uladao daa wào f̄okpakpamá gāaε. ³⁹ Aaɔ weεle z̄ole lousisikpe z̄olek̄i maaɔ guu ní bleble z̄olek̄i maaɔ. ⁴⁰ Aaɔ lou gbāa sisi gbéɔ wé yáí, ɔ aal̄ gyaao kpé siomá. An ìadama p̄s̄i aɔ deñla.

Gyaa taaside gbadaa (Luk 21.1-4)

⁴¹ Ǿ Yesu z̄ole Lua ua ɔsikpagolo aε, àle gbéɔ gwa, lá aale ɔa dau. Ǿde saɔ lé ɔ z̄o dau. ⁴² Ǿ gyaa taaside m̀ t̄anga d̄au m̀n pla, i ka dalao. ⁴³ Ǿ Yesu a ìwaɔ k̄aa a òné: S̄iana mále oé, gyaa taasidepi ɔa dà kpagolo guu de gbépiila. ⁴⁴ Asa ɔ dia ɔ aa dà wà k̄au m̄pii. Nɔepi s̄o, aà taasideke guu pó pó a v̄i à p̀bleò ɔ a d̄au we pii.

13

Yelusaleũ dúuz̄a ní dúnialaagɔ seela (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

¹ Ké Yesu lé b̀o Lua ua, aà ìwae òè: Metulu, gwa lá wà kpé maaɔ d̀o ní gbè kefenaeɔ taao. ² Ǿ Yesu òè: N kpé z̄oɔpi è píia? Gbεe a ḡo dik̄o weo, wa a dúuz̄o piiε.

³ Yesu z̄olea Kùkpe s̄is̄ip̄leu, aà aε d̄oa Lua uawa. P̄ieε ní Zaakio ní Zāao ní Andeleεo mé kuaànɔ n̄t̄εε, ɔ aa aà là aa mè: ⁴ Ow̄εε, bee a ke b̄oε ni? Bóme aɔ de apii kegɔɔ seela ũi? ⁵ Ǿ Yesu òné: A laaika, ásu to wà á sāsāo. ⁶ Gbéɔ mó ní ma t̄o dasi, aa me M̄siin ní ũ, aai gbéɔ sāsā dasi. ⁷ Tó a z̄ikak̄fi mà ge a bao, ásu bilikεo. Sema bee ke, áma dúnia láaan we ḡiao.

† 12:19 Iko 25.5 § 12:26 B̄oa 3.6 * 12:30 Iko 6.4-5 † 12:31 Lev 19.18 ‡ 12:32 Iko 4.35 § 12:33 Oze 6.6
* 12:36 Sou 110.1

⁸ Bui ní buio aa fele ní k̄so, màaε lɔ bùsu ní bùsuo. Tɔɔε a lualua gueɔ mé nɔana aɔ ku. Yápi aɔ de lán nɔwāwā daaleawae.

⁹ Aɔ kú ní laaio. Wa á kúkū wà yákpalekeánɔ, wi á gbē lousisikpeɔ guu. Aɔ zea bùsu gbāadeɔ ní kíaɔ ae ma yáí, íɔ dené ma seeladeɔ ũ. ¹⁰ Sema wà baonakpa bui píie gĩa. ¹¹ Tó wà gèánɔ yákpaleu, ásu dɔaa bílike yá pɔ́ ásu owao. A yá pɔ́ Lua a sóso káé á léu gɔɔbeezi o, asa i ke áme á yá'oo, Lua Nisinaε. ¹² Vii ní dāunaɔ k̄o kpámá dea yáí. Màa maeɔ ní néo kpámá. Néo bɔ́ ní deɔ ní ní daɔ kpe wà ní de. ¹³ Gbēpii a zaágu ma yáí. Gbē pɔ́ menaf̄e a léwa, ade mé a bɔ́.

¹⁴ Tó a t̄ε gudena* è gu pɔ́ de àɔ kuuo, (kyokena yápi da), gbē pɔ́ kú Yudeɔ bàale mipe s̄is̄iɔwa. ¹⁵ Gbē pɔ́ kú a kpé musu su pila gē kpéu a pɔe séio. ¹⁶ Gbē pɔ́ kpé bua su εa be a ula séio. ¹⁷ Waiyoo neadeɔ ní nɔsindeɔ gɔɔ beezi. ¹⁸ A wabike ké yápi su á le buziε, ¹⁹ asa wét̄εa pɔ́ aɔ ku gɔɔpi aɔ z̄ɔε.† Za gɔɔ pɔ́ Lua dúnia kè e gbā a taa i keo, mé a ke bau lɔo. ²⁰ Tó Dii i gɔɔpi laoo, d̄s gbēe a bɔo. A gɔɔpi lào a gbē pɔ́ à ní séo yáíε.

Gbēnaz̄in Né mɔa

(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

²¹ Gɔɔ bee tó wà su òé Mesií gwa ke, ge Mesií ku le, ásu sio. ²² Asa Mesií egenɔ ní ānabi egenɔ mɔ dabudabuɔ ní yābɔnsaε ke, ké baa gbē pɔ́ Lua ní séo aa ní sāsāò, tó a zé kú. ²³ Aɔ kú ní laaio, ma yápii lezàwá za káauε.

²⁴ Gɔɔ bee wét̄εapi gbεa íat̄ε a siakū, mɔvua a ikεo, ²⁵ saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zā ní pék̄iwa.‡ ²⁶ Wi Gbēnaz̄in Né mɔa e luabepuanau ní gbāa z̄ɔo ní gawio, § ²⁷ i a malaikaɔ z̄i aa gbē pɔ́ Lua ní séo k̄āaa za dúnia gola síiɔ guu, za dúnia léla ní a léleo.

²⁸ A yá pɔ́ kaad̄enli lé daé ma. Tó a gōnaɔ busekū mé a lá lé pae, ñ i d̄s quant̄ena k̄aikū. ²⁹ Màaε lɔ, tó á è yápi lé ke, àɔ d̄s ké aà mɔa k̄aikūε, a ku kpeεε. ³⁰ Siana mále oé gɔɔbeedeɔ ḡεle yápi p̄ii kesaiο. ³¹ Luabe ní tɔɔleo a ḡεle, āma ma yáɔ ḡεlea vío. ³² Gbēe a gɔɔ ge a zaa d̄so, baa malaika pɔ́ aa ku luabeɔ ge Lua Né, sema Mae Lua.

³³ Aɔ kú ní laaio à it̄εke, asa á d̄s z̄i pɔ́ gɔɔpi a kao. ³⁴ A de lán gbē pɔ́ lé gé w̄éluwae. A a be tó a z̄ikenaɔne baade ní a z̄io, ñ a ò a gud̄anaε aà it̄εke. ³⁵ Apiɔ s̄o á uabele sugɔɔ d̄so, oosin nò, wεedon nò, ko ɔɔlɔan nò, guf̄enen nò. Ayām̄eto à it̄εke, ³⁶ ké asu su k̄ando, i á le ále i'oo yáí. ³⁷ Yá pɔ́ mále oé, mále o gbēpiiεε, à it̄εke.

14

Tulalekaa Yesu miwa

(Mat 26.1-16, Z̄aa 12.1-8)

¹ Gēamusu* dikpe ní Kàaso dikpeo ḡò gɔɔ pla, ñ sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ lé zεwεεle wà gbēɔ z̄amake wà e Yesu kú wà de. ² Asa aa mè: Wásu wà aà kū dikpe gɔɔz̄io, ké wasu fele ní zɔaoo yáí.

³ Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Simɔɔ Kusude be Betani, àle poble, ñ nɔεe s̄s̄aàzi a tulale bui maa ɔde loona k̄ua. ɔ à loonapi waa è à tulalepi kà Yesu miwa. ⁴ Gbēeɔ ku we, yápi òmá, ñ aa mè: Bóyáí à tulalepi p̄k̄èi màai? ⁵ Tulale pɔ́ a ña de ánuusu ɔwat̄ε òaa do ní bas̄ooa, d̄s yāa wa yāa wà a ña kpà taasideɔwa. ɔ aa zɔad̄wà. ⁶ ɔ Yesu mè: A aà to we. Bóyáí ále íadaiwàí? A yāmaak̄emεεε. ⁷ Taasideɔ kúánɔ gɔɔpiiε.† Gɔɔ pɔ́ á yei, á f̄s̄ na kené, āma máo kúánɔ gɔɔpiiio. ⁸ A kè a gbāa léue, à d̄ɔaa tulale kà ma mewa ma ge kpelaa yáíε. ⁹ Siana mále oé, gu pɔ́ w̄ale ma baokpau dúnia guu píi, waɔ yá pɔ́ nɔepi kè o aà yá d̄aŋgu yáí.

* **13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11 † **13:19** Dan 12.1 ‡ **13:25** Isa 13.10, 34.4, Yoε 3.4 § **13:26** Dan 7.13 * **14:1** B̄a 12.1-11 † **14:7** Iko 15.11

¹⁰ Bee gbɛa Yudasi Isalioti pɔ dɛ gbɛɔn kuɛplaɔ gbɛdo ũ gɛ sa'onkiaɔ kɛi Yesu kpaamá yáí.
¹¹ Ké aa aà yámà, an pɔ kèna, ɔ aa lɛgbɛè wa ɔa kpawà. ɔ àlɛ zɛwɛɛɛ à Yesu kpámá.

Gɛamusu blɛblea

(*Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25*)

¹² Kàaso dikpɛgɔɔ sɛía zɛí, gɔɔ pɔ wɛ Gɛamusu sã kòlokpa, Yesu ìwao òè: Má ní ye wà gɛ Gɛamusu blɛ sɔukɛunɛi? ¹³ Yesu a ìwao gbɛɔn pla zɛí a ònɛ: A gé wɛ́lɛdau. A kpaaũ ní gbɛeo í sea lo guu. A tɛaàzi ¹⁴ e ua pɔ a gɛu, í o uabeleɛ, Metulu mɛ má á pilauí, gua pɔ á Gɛamusu blɛ bleu ní a ìwao? ¹⁵ A kpɛdiakɔa kpɛa zɔɔ musu pɔ wa kèkɛ ɔbɛ, í sɔukɛwɛɛ we. ¹⁶ Ké ìwapiɔ dàzɛu, ɔ aa kà wɛ́lɛpi guu, aa è lá a ònɛwa. ɔ aa Gɛamusu blɛ sɔukè we.

¹⁷ Ké oosi kè, Yesu kà we ní a ìwa gbɛɔn kuɛplaɔ. ¹⁸ Ké aa zɔ́lɛ lé pɔble, ɔ Yesu mɛ: Siana mále oé, á gbɛ́ pɔ wále pɔble sãnuɔ do a ma kpámá.† ¹⁹ An pɔ yà, ɔ aale aà la dodo: Asa mámeo yó? ²⁰ ɔ a ònɛ: A gbɛɔn kuɛplaɔ doe, wále ɔkáaa ta doũ. ²¹ Gbɛnazin Né a ta lá wà a yá'ò taalauwa, § āma waiyoo gbɛ́ pɔ a Gbɛnazin Né kpámápi. A maa wà ade ì yāao.

²² Ké aale pɔble, Yesu kàa sè à báaadàu, ɔ a è'e kpámá à mɛ: A sí, beeá ma mɛɛ. ²³ ɔ à imibo sè à Lua sáaukpà a kpámá, ɔ aa mɛ nípii. ²⁴ ɔ a ònɛ: Beeá ma aue, Lua bàa kua ní gbɛ́ dasiɔ au* pɔ a bɔaɛ. ²⁵ Siana mále oé, má vɛɛbe'i mi bo e kpala pɔ bɔ Lua kɛi bɔ gupuau, ɔ má a dafu mi. ²⁶ Ké aa lesi aa làa, ɔ aa bɔle gɛ Kùkɛ sɛsɛpɔlɛu.

²⁷ ɔ Yesu ònɛ: Apii á ma to we, asa a kɛa láu Lua mɛ: Má sãdãna lé, são i fãaa.† ²⁸ N beeo ma vua gbɛa má dɔaaé Galile. ²⁹ ɔ Piɛɛ òè: Baa tó wa n to we pii, má n to weo. ³⁰ ɔ Yesu òè: Siana mále onɛ, gwãasinaa e ko àɔ gé lé gɛn pla zui, níyɔ lelekpamazi gɛn àaɔ. ³¹ ɔ Piɛɛ lɛgbɛè à mɛ máũmaũɛ: Baa tó má su mále gannɔ, má lelekpanski bauo. ɔ aa ò màa sɔ nípii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani

(*Mat 26.36-46, Luk 22.39-46*)

³² Ké aa kà gu pɔ wɛ mɛ Gɛsɛmani, ɔ Yesu ò a ìwaoɛ: A zɔ́lɛ la e mào wabikɛ. ³³ ɔ à Piɛɛ ní Zaakio ní Zãao sè gɛnɔ. Iwãa kà aà pɔa, tòlobi zuaàgu, ³⁴ ɔ a ònɛ: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. A zɛ la à itɛkɛ. ³⁵ Ké à gè aɛ yɔɔ, ɔ à wùle a gbɛɛu à wabikè, tó a zé kú, gɔɔpi gɛala. ³⁶ A mɛ: Baa, ma Mae, ní yá pii zé ví. To taasi kɛɛonapi dɔmazi, āma ma pɔeã no, sema n pɔ. ³⁷ Ké à èa sù a gbɛɔn àaɔpiɔ kɛi, a è aale i'o. ɔ a ò Piɛɛɛ: Simɔɔ, níle i'o yá? Ni fɔ n itɛkè baa yɔɔa? ³⁸ A itɛkɛ à wabikɛ, ké ásu fu yɔawao yáí. Nisina yei, āma mɛ buse. ³⁹ A èa gɛ wabikɛi, ɔ à yá doupi ò bo. ⁴⁰ Ké à èa sù, a è aale i'o, asa an wé gbiakùɛ. ɔ aai dɔ lá wa oè. ⁴¹ Aà ɛa sua gɛn àaɔde a ònɛ: Ale i'o ále kámabo e tiaa? Bee mɔ. Gɔɔ kà sa. A gwa, wále Gbɛnazin Né kpá duunkenaɔwa. ⁴² A fɛɛ wà gé. Gbɛ́ pɔ lé ma kpámá lé mó kee.

Yesu kũa

(*Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12*)

⁴³ Ké Yesu lé yápi o gɔɔ, ɔ aà ìwapiɔ gbɛdo Yudasi kà ní bíla pɔ bɔ sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ní gbɛzɔɔ kɛi. Aa fɛndaɔ kũa ní gɔɔ. ⁴⁴ Bɔnkɛdɛpi sɔ à dɔaa seela ònɛ à mɛ gbɛ́ pɔ a su lepèwà, aàpin we. Aa aà kũ gbãa aa taò. ⁴⁵ Ké à kà we, ɔ à tãa'ò Yesuwa gɔɔ, a òè: Metulu! ɔ à lepèwà. ⁴⁶ ɔ wà ɔpɛlewà wà aà kù gíũgíũ. ⁴⁷ Zã guu gbɛe a fɛnda wò à sa'onkia zikɛnae lèd à aà swá gò. ⁴⁸ ɔ Yesu ònɛ: Kpáí weliwen ma ũ, ɔ a mɔ ma kúí ní fɛndaɔ ní gɔa? ⁴⁹ Má kúánɔ Lua ua lá gu lé dɔ, miɔ yãdaé, i ma kũo. Ama bee kè ké yá pɔ kɛa Luayãtaalau e kɛ yáie.† ⁵⁰ ɔ aà ìwao bàalè pii aa aà tò we.

⁵¹ ɛwaasoe tɛaàzi, aà zwãa kuaaàla pɔyɛsai. Ké wà aà kù, ⁵² ɔ a a zwãa tònɛ we, à bàalè puizi.

† 14:18 Sou 41.10 § 14:21 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12 * 14:24 Bɔa 24.8 † 14:27 Zkl 13.7 † 14:49 Isa 53.8

*Piɛɛ lelekpaa Yesuzi**(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zaa 18.12-27)*

⁵³ Ɔ wà gè ní Yesuo sa'onkia be. Sa'onkiaɔ ní gbɛzɔɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ káaaa we nípii. ⁵⁴ Piɛɛ té ní kpe káaa e à gè gè sa'onkia be'ua. A zòle we, àle tékpakpa ní dɔai sānu. ⁵⁵ Sa'onkiaɔ ní Yuda yákpalekenao pii lé yá wɛɛɛ wà dɔ Yesuwa wà e wà aà de, ɔ aai eo. ⁵⁶ Wà yādòdɔwà dasi, āma an yāe i kōseo. ⁵⁷ Ɔ gbɛɛ fɛle yādòwà lɔ aa m̀: ⁵⁸ Wá mà dee m̀ á Lua kpé pò gbēnazina d̀ wí, i a pāle pò gbēnazina i dɔo dɔ gɔo àaɔe. ⁵⁹ Baa ní beeo an lé i ke doŋo. ⁶⁰ Ɔ sa'onkia fɛle zè zā guu à Yesu là à m̀: Nyɔ yāe zāsioa? Yá pò wàle dɔdɔmapio dea ni? ⁶¹ Yesu níle kpé, i yāe wewào, ɔ sa'onkiapi èa aà là à m̀: Mmɛ ní Lua báaade Né Mesii ūa? ⁶² Ɔ Yesu m̀: Mámɛ má aà ū. A Gbēnazin Né e zòlea Gbāapiide ɔplai, § mé á aà mɔa e luabɛpuanau.* ⁶³ Ɔ sa'onkiapi a ulaɔ ga kè à m̀: E'e, wá bàa kú ní seeladeɔ lɔe? ⁶⁴ A mà lá à d̀e ní Luao weó? Kpelewa a zèdì? Ɔ aa yá d̀iè nípii aa m̀ wà aà de. † ⁶⁵ Ɔ wà fɛle lé lé'ikakawà. ‡ Ɔ wà pòkùè aà wéwa, wàle aà lele ní ɔkūo, wàle oè: Anabikeke, ní gbé pò n le o. Ɔ dɔai aà kù aa aà sánkeke.

⁶⁶ Piɛɛ ku zíle ua, ɔ sa'onkia be nɔe zíkɛnao do m̀ we. ⁶⁷ Ké à Piɛɛ è, àle tékpakpa, ɔ à aà gwà soee, a d̀e: Mpi sɔ, iɔ sānu ní Yesu Nazaretipioe. ⁶⁸ Ɔ à lelekpà à m̀: Má d̀o, mi ma lá níle oo. Ɔ à fɛle gè gɔu guu. ⁶⁹ Nɔepi èa aà è we, ɔ a d̀ gbé pò zea weɔne à m̀: Gɔepiá an gbēdoe. ⁷⁰ Ɔ Piɛɛ lelekpà lɔ. Ké à kè sàa yɔɔ, gbé pò zea weɔ ò Piɛɛ: Sianaɛ an gbēdon n ū, asa Galile gbén n ū. ⁷¹ Piɛɛ vāikpāai ní aziao, ɔ à m̀: Má si ní Luao, má gbé pò ále aà yá'opi d̀o. ⁷² Wegɔɔ ɔ ko lé gēn plaade zù, ɔ yá pò Yesu ò d̀ Piɛɛgu, ké à m̀ e ko àò gé lé gēn plaade zui, a lelekpaaazi gēn àaɔ. Ɔ à nà ɔlɔwa.

15*Pilati yákpalekea ní Yesuo**(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)*

¹ Ké gu d̀ gɔɔ sa'onkiaɔ ní gbɛzɔɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ ní gbāadeɔ pii lekpāai, ɔ aa Yesu yè aa gè aà kpà Pilatiwa. ² Ɔ Pilati aà là à m̀: Yudaɔ kían n ūa? Yesu wèwà à m̀: N òn we. ³ Sa'onkiaɔ lé yādòdɔwà, ⁴ ɔ Pilati èa aà là à m̀: Nyɔ yāe ooa? Yá pò wàle dɔdɔma ma fá! ⁵ Ké Yesu i yāe zāsímáa, ɔ aà yá b̀ Pilati sae.

⁶ Gēamusu dikpɛgɔɔzi Pilati í dakpɛunaɔ do pò wa yei kénée. ⁷ B̀sudeɔna pò aa b̀ gbāadeɔ kpe aa gbēd̀o ku kpéu. An gbēdo tón Balaba. ⁸ Ɔ bíla s̀ Pilatizi aa wabikèwà aà ke lá í kénéwa. ⁹ Ɔ Pilati ní lá à m̀: A ye mà Yudaɔ kía kée yà? ¹⁰ Asa a d̀ sáasá ké sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesue yái ɔ aa aà kpaiwa. ¹¹ Ɔ sa'onkiaɔ tekpà bílagu, ɔ aa d̀ aà Balaba kénée. ¹² Ɔ Pilati ní lá à m̀: Kpelewa á ye mà ke ní gbé pò wí mɛ Yudaɔ kiao? ¹³ Ɔ aa èa wiilè: N aà páliwa! ¹⁴ Ɔ Pilati ní lá à m̀: B́yāii? Vāi kpele a kèi? Ɔ an wiilea káfi aa m̀: N aà páliwa! ¹⁵ Pilati ye yá pò a kángu ke, ɔ à Balaba kénée. A Yesu kpà sosaɔwa aa aà gbē ní flaalao, aai aà páliwa.

¹⁶ Ɔ sosapio gèaàno b̀su gbāadeɔ be'ua, aa ní gāli káaa pii. ¹⁷ Aa gomusu tēa dàè, ɔ aa f̀a tà ní leo aa kpàè. ¹⁸ Ɔ aale f̀kpakpawà aa m̀: Yudaɔ kía f̀o! ¹⁹ Aale aà gbē a miwa ní feeo, aale lé'ikakawà, aale kúlekule aà ae, aale lémwà. ²⁰ Ké aa aà kè p̀ɔp̀ɔ aa làa, ɔ aa gomusu tēapi b̀aàla, aa aàzia p̀kasa dàè. Ɔ aa b̀aàno, aale gé aà páliwa.

*Yesu gaa**(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)*

²¹ Ké aale gé, g̀ee b̀ sè oi, àle d̀nzi, ɔ aa teasidàè aa Yesu lipākōa d̀iè. Gɔepi tón Simɔɔ, Sileni b̀su gbéɛ, Alesānda ní Lufuo de'iae. ²² Ɔ aa gè ní Yesuo gu pò wí mɛ Gɔgɔta. (Bee m̀

§ 14:62 Sou 110.1 * 14:62 Dan 7.13 † 14:64 Lev 24.16 ‡ 14:65 Isa 50.6

mitɔɔnagu.) ²³ ɔ aa v̄εε pɔ wà lí'ɔ kàu d̀è, āma i mio. ²⁴ Ké aa aà pàliwa, ɔ aa aà pɔkasao kpaalè kàlε, aa télɛpà a sea yá musu.* ²⁵ Aa aà pàliwa íatē muuwāamigɔɔε. ²⁶ Yá pɔ wa d̀wa ɔ wa k̀è wa ná aà mia wà m̀è:

Yudaɔ Kía.

²⁷ Wà kpáiwɛliwɛɔ pàliwa we ɔ gb̄ɛɔn pla, ado aà ɔplaai, ado zεεi. ²⁸ ɔ yá pɔ k̄εa láuε bee pà wà m̀è: Wà aà gwà doũ ní tàaekenao.†

²⁹ Gb̄é pɔ lé ḡε weɔ lé ní midε,‡ aale aà s̄s̄s̄ aa m̀è: Eh̄! Tò! N m̀è n̄ȳɔ Lua kpé wí, ní εa do gɔɔ àaɔ nolo?§ ³⁰ N nzia suaba! Pila líwa m̀è! ³¹ Maa ɔ sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanεdeɔ lé aà kε pɔɔɔ aa m̀è: A gb̄ɛpáleo suabà, āma a f̄ɔ à azia suabao. ³² Tó wá è Isailio kía pɔ wí mε Mesiipi pila líwa, wá aà náaike sa. ɔ gb̄é pɔ wà ní pàliwa s̄nuɔ lé aà s̄s̄s̄ ɔ.

³³ Sea za íatē minanguo e aua gè p̄laò gu siakù bùsupiu piiε. ³⁴ Íatē'auapilaa ɔ Yesu wiilè gbáugbāu à m̀è: Eloi, Eloi, lεma sabatani! Bee b̄oole m̀è: Ma Lua, ma Lua, àkεa n ma to wei? * ³⁵ Ké gb̄é pɔ zεa weɔ yápi mà, ɔ aa m̀è: Ma we, àlε Elia sisie. ³⁶ ɔ gb̄εε bàalè gè sao z̀è v̄εε kùmawa,† a pè feea a d̀ Yesuε à m̀è: A zε ḡia wà gwa, tó Elia a m̄ɔ aà pila. ³⁷ Yesu wii gbāa lè, ɔ à gà. ³⁸ ɔ Lua kpé zwāa‡ pɔ daa luakukii aε p̄aa pla za musu e z̄íε. ³⁹ Ké sosao gb̄ɛz̄ɔɔ pɔ zε Yesu aε we aà gaa è maa à m̀è: Ḡɛpiá Lua Néε s̄iana. ⁴⁰ Nɔεɔ ku we ɔ, aale gugwa k̄āaa. An guu Maliama Madeleni kuu ní Maliama pɔ de Yosefu ní Zaaki Nénao da ūo ní Salomεεo. ⁴¹ Gɔɔ pɔ Yesu kú Galile, aame aaɔ t̄eaàzi wàɔ blεkεè. Nɔε p̄aleɔ m̀aàno Yelusaleũ aa ku we ɔ dasi.

Yesu via

(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42)

⁴² As̄adazi oosi lé kε. Lá kámabogɔɔ ye daalei, ⁴³ Yosefu Alimate m̀ò. Gb̄é t̄odeε Yuda gbāadeɔ guu, mé àlε kpala pɔ a b̄ɔ Lua k̄ii dá. A s̄d̄ile à gè Pilati k̄ii, à Yesu gε wabikèwà. ⁴⁴ Ké Pilati mà Yesu gà k̀ò, à b̀ò aà saε. ɔ à sosao gb̄ɛz̄ɔɔ sisi, à aà là tó Yesu gà k̀ò. ⁴⁵ Ké Pilati gb̄ɛz̄ɔɔpi yāmà, ɔ à Yosefu gbà zé aà ḡepi sé. ⁴⁶ Yosefu gè bàabaa lù, ɔ à gè à aà bùa à bàabaapi f̄iwà. A aà dà gb̄è'ε pɔ wa s̀ò mia ū guu, ɔ à gb̄è gb̄ènε gbeembo tà εpile. ⁴⁷ Maliama Madeleni ní Maliama Yosefu dao lé gwa, aa è gua pɔ wà Yesu ḡepi dàu.

16

Yesu b̄ɔa gau

(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10)

¹ Kámabogɔɔzi láaa íatē ḡεa kpéu Maliama Madeleni ní Maliama Zaaki dao ní Salomεεo nísi ḡinana lù, ké wà gε ma Yesu m̄ewa. ² As̄anenz̄i k̄oɔk̄oɔ íatē bilea ɔ aa b̀ò gè miapi k̄ii. ³ Aale k̄ɔ la zéu aale mε: Démε a gb̄epi gbeembo à gow̄εε mia'ε léi? ⁴ Asa gb̄epi gb̄ènεε. Ké aa wesè, ɔ aa è wà gb̄epi gbeembò k̀ò. ⁵ Ké aa gè mia'epi guu, ɔ aa èwaasoe è z̄l̄εa ɔplaa oi, a ulatao pua daa. ɔ iwāa kà ní p̄ɔa. ⁶ A òné: Ásu to iwāa ká á p̄ɔao. Yesu Nazal̄eti pɔ wa pàliwa álε wεεleo lò? A vù. A gu pɔ wà aà d̄l̄εu èa? A ku lao. ⁷ A tá, í o aà íwaɔne ní P̄iεεo, a d̄baan̄é Galile. Aa aà e we lá a ònéwa.* ⁸ Iwāa kà ní p̄ɔa, aale kpakpanaga, ɔ aa b̀òlε miapiu ní bao. Aai yāe o gb̄εεεo, ké via ní kú yái.

Yesu azia ɔba a íwaɔne

(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23)

⁹ Ké Yesu b̀ò gau ās̄anenz̄i guf̄ñε, à azia ɔl̄ɔ Maliama Madeleni pɔ à t̄aa m̀èn sopla gòèε káau. ¹⁰ ɔ n̄ɛpi gε ò aà gb̄é pɔ an p̄ɔ yaa, aale ɔɔɔɔne. ¹¹ Ké aa mà Yesu vù, n̄ɛpi aà è ní wéo, ɔ aai sio.

* 15:24 Sou 22.19 † 15:28 Isa 53.12 ‡ 15:29 Sou 22.8, 109.25 § 15:29 Maa 14.58 * 15:34 Sou 22.1 † 15:36 Sou 69.22 ‡ 15:38 B̄ɔa 26.31-33 * 16:7 Maa 14.28

¹² Bee gb̄ea ḡoo p̄o an gb̄ēon plāo be z̄e guu, aale ḡe w̄é̄leu, à az̄ia ò̄l̄oné lán gb̄ep̄álewa. ¹³ Ké aa èa sù ní w̄é̄lepio, aa ò gb̄é̄ kin̄ion̄e. N beeo aai ní yá sio. ¹⁴ Gbez̄ã ã à az̄ia ò̄l̄o a gb̄ēon kūedōone ḡoo p̄o aale p̄oble. Ǿ à z̄oad̄ómá, ké an swá gb̄ãa mé aai a náaik̄eo yáí. Asa aai gb̄é̄ p̄o aa aà è à vù̄o yá sio. ¹⁵ Ǿ a ò̄né: A ḡe d̄ú̄nia guu píi, í ma baokpa gb̄é̄piīe. ¹⁶ Gb̄é̄ p̄o sí mé à da'ilekè a b̄o. Gb̄é̄ p̄o i sio s̄o, yá a z̄ò̄lewà. ¹⁷ Gb̄é̄ p̄o aa yápi s̄o yá̄k̄ēān ke: Aali táago ní ma tóo, aali yāebui'o. ¹⁸ Tó aa ml̄ē kù ní o ge tó aa kona í m̄i, a p̄e kené̄o. Aali ɔna gyāēowa, aai aafia'e.

*Yesu taa luabe
(Zin 1.9-11)*

¹⁹ Ké Dii Yesu yā'ò̄né a làa, ã Lua aà sè t̄àò musu, à z̄ò̄le Luapi ɔplaai. ²⁰ Ǿ aà ìwapīo b̄ò ḡe waasokpà gupiiu. Dii z̄ik̄è̄n̄o, ã an dabudabuk̄ēāo yá p̄o aa ò s̄ianap̄iliwàné.

LUKU

Yá pò kú láe bee guu

Luku Yesu baona lápi kè lá Maaku kèwae.

Zāa da'ilena yā'oa guu, a ye gbé̄o sɔu àò maà wàò Yesu dá (3.1-20)

Yesu da'ilekea ní aà yāo (3.21-4.13).

Yesu zíkēa Galile būsuu, gu pò à waasokèu ̄ à gyāeō gbàgbā (4.14-9.50).

Yesu wé̄lega bɔa za Galile e taa Yelusaleū (9.51-19.28). Luku yá pò Maaku i kēo kè dasi.

A keeɔn ke: Sāmali gbēmaa yá, ɔde sɔū yá, né pò sàsā yá, ɔde ní Lazaao yá.

Yá pò Yesu kè Yelusaleū (19.29-21.38).

Yesu taasikēa ní aà gaao (22-23).

Lápi midékii (24) Yesu bò gau ̄ à bò m̀ a ìwaeɔwa Emausi zéu e àò ge táí luabe.

Luku Yesu ní Zāa Da'ilena ia yá bɔ̀lekè giae (1-2). Wekii a ò lá malaika b̀ m̀ Yesu da Maliamawa ní Zāa Da'ilena da Elizabetio, ní lá sādānao ní saanyādōnao m̀ kùle Yesueo, lá Maliama ní Zakalio Dii sáaukpà mé Simeo Lua Musude tɔ̀b̀. Yá bee guu Luku yá gbiao ò k̀ a Yesu seeladekekea guu: Yesu luake ní aà dea Isaili zalala ũo ní lá aà m̀a dúnia guu de yāzō ũ gbé̄piiēo. Luku ò̀wēe lɔ lá Lua ye ǹsēdoũdeɔzi ní gbé̄ pò wà pākpañziɔ ní nɔe ní taasideɔ ní nibɔ. Lua Nisina yá kú we lɔ ní pɔna pò Yesu baona ì inéo ní Lua táasileao ní wabikēawà.

Luku ì Isailio felekaayā bɔ̀lekewēe wásawasaē. Baona láe bee kyokea guu baade a f̄ gbé̄pii Suabana yá d̄u.

¹ Gbé̄o ɔkpà yá pò kè wá guu dau siua lá guu zéze wa dasi, ² lá gbé̄ pò aa de yápi seeladeo ní a baokpana ũ za káauo ò̀wēewa. ³ Tiasa mapi s̄, lá ma wetè yápiɔ dodo za a daalewa, má è a maa mà kēne zéze, ma gbé̄ beede Teofili, ⁴ ké n̄ e n̄ yá pò wa dāne sásā d̄.

Malaika d̄aaa Zāa Da'ilena ia yā'oa

⁵ Yude būsú kí Elodi gɔ sa'onae ku, aà tón Zakali. A ku Abia sa'onao gāli guue. Aà na tón Elizabeti. Aalona buie lɔ. ⁶ An pla nípii aa maa Luae. Aaño ku taaesai, aa Dii ikoyā ní yá pò a ðileo k̄a. ⁷ Aa né v̄io, asa Elizabetiá f̄ie, mé an pla nípii aa zikù.

⁸ Gɔ pò sa'oa kà an gāliwa, Zakali mé lé Lua gbagba. ⁹ Lá sa'onapio ì kēwa, aa likpà, ̄ lí Zakali sè aà gé tulaletikai téa Dii kpéu. ¹⁰ Tulaletikpasagɔ bíla k̄aa kpele píi, aale wabike. ¹¹ ɔ Dii malaikae b̀ m̀wà, à zè tulaletikateakii ɔplai. ¹² Ké Zakali aà è, à bilikè, v̄ia aà kù. ¹³ ɔ malaikapi ò̀: Nsu to v̄ia n k̄o Zakali. Lua n wabikēa s̄i, n na Elizabeti a ne'i ḡe ũ, ní tókpaè Zāa. ¹⁴ N pò a ke na, n̄yō yáalɔ, gbé̄o pɔnake aà ia yá musu dasi, ¹⁵ asa aò de Dii gbēzō ũe. A wē ge í gbāae mio,* Lua Nisina aò dedeawà za aà da gbēue. ¹⁶ A to Isailio ze ní Dii ní Luao dasi, ¹⁷ a d̄aa Dii ní Lua Nisina gbāa pò Elia v̄i yāo. A to maē ledoūke ní n̄ néo,† a to swáyāmansaideo gbēmaao ò̀no sé. A gbé̄o kēke aao ku sɔu guu Dii.

¹⁸ ɔ Zakali ò malaikapie: Kpelewa má yápi s̄iana d̄oi? Asa maezinan ma ũ, mé ma na zikù lɔ. ¹⁹ ɔ malaikapi wèwà à mè: Máme má Gablieli,‡ mio zea Lua ae. ɔme ma z̄i yápi oine, mà baonapi kpane. ²⁰ Ma, n léna a naale, n̄yō f̄ yā'oo e yápi ge keò, ké ni ma yá pò a ke a gɔwa sio yáí. ²¹ Gɔ bee s̄ wàle Zakali dá. Aà gēgēa Lua kpéu b̀ ní sae. ²² Ké à b̀, ì f̄ yā'òr̄nɔ, ̄ wa d̄é ké à wépungu'è Lua kpéue. Lá aà léna n̄aale, ̄ àle yā'oné ní ɔ. ²³ Ké Zakali sa'ogɔ lé kà, ̄ à tà a be. ²⁴ Bee gbēa aà na Elizabeti n̄s̄i, ̄ à azia ùle e m̀o s̄o à mè: ²⁵ Dii kè, à ma wēnagwà, à wib̀mēe.

* 1:15 Nao 6.3 † 1:17 Mal 3.23-24 ‡ 1:19 Dan 8.16, 9.21

Malaika dɔ́aaa Yesu ia yá'oa

²⁶ A mɔ soolode guu Lua malaika Gablieli zì Galile wéle pɔ wí me Nazareti guu. ²⁷ A gè nenɔe léso pɔ aà tón Maliama kíi. A gɔ́kpama ví Davidi bui ũ, aà tón Yosefu. ²⁸ Ké malaikapi gè aà kíi, a òè: Fɔ́ b́aaade! Dii kunnɔe. ²⁹ Maliama bílikè yápiwa, à làasookè à m̀è: Fɔ́ bee mi dea ni? ³⁰ Ǿ malaikapi òè:

Maliama, nsu to vía n kũo,
asa Lua b́aadàngue.

³¹ Ma! Nyɔ́ nɔsi, ní ne'i gɔ́e ũ,
ní tókpaè Yesu.

³² Aɔ de gbɛzɔ́ ũ, wáli oè Musude Né.
Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,

³³ io de Yakɔ́bu buiɔ́ kía ũ gɔ́pii,
aà kpala aɔ láaa vío.Š

³⁴ Ǿ Maliama ò malaikapie: Lá mi gɔ́e dɔ́ ýaa, bee a ke kpelewa ni? ³⁵ Malaika wèwà à m̀è:

Lua Nisina a dine,
Musude gb́aa i mɔ́ma.

A yáí né pɔ́ nýɔ́ ipi kua aɔ adoa,
wáli oè Lua Né.

³⁶ N dae Elizabeti negɔ́e nɔsia sɔ́ a zikũ guu. Nɔe pɔ́ wa díle fii ũpi kú ní nò mɔ́ sooloo tia.

³⁷ Asa Lua lí fu yáewao.* ³⁸ Ǿ Maliama m̀è: Dii zòblenan ma ũ. Aà kemee lá ní òwa. Ǿ malaikapi aà tò we.

Maliama gea Elizabeti gwai

³⁹ Gɔ́ bee Maliama f̀le gè wéle pɔ́ kú Yude bùsu gusisideu gɔ́ɔ. ⁴⁰ A gè Zakali be, ɔ́ à fɔ́kpà Elizabetiwa. ⁴¹ Ké Elizabeti Maliama fɔ́pi mà, aà né víví aà gbɛe guu, ɔ́ Lua Nisina dède Elizabetiwa, ⁴² Elizabeti wii gb́aa lè à m̀è: B́aaaden n ũ de nɔe píila. B́aaaden né pɔ́ kú ní gbɛeu ũ b. ⁴³ Bón ma ũ ké ma Dii da m̀ò ma gwaii? ⁴⁴ Gɔ́ pɔ́ ma swálè n fɔ́wa lé, né pɔ́ kú ma gbɛeu víví ní pɔ́naoɛ. ⁴⁵ B́aaaden n ũ, asa ní sí yá pɔ́ Dii òne a ke. ⁴⁶ Ǿ Maliama m̀è:

B́aaaden n ũ, asa
Mále Dii tɔ́ɔ ma sɔ́ guu,

⁴⁷ ma nòse lé yáalɔ́ Lua ma Suabanawa,†
⁴⁸ asa à ma yáda,

mapi aà zòblena pɔ́ mi ka pɔ́e ũo.
Za tia e gɔ́pii wáli omee b́aaadeɛ,

⁴⁹ asa Lua Gb́aadepe yázɔ́kèmee.
Aà tɔ́ kua adoa.

⁵⁰ I wɛnadɔ́ gbé pɔ́ aaí viakɛɛɔne e ní buiwa.

⁵¹ A a gáí pòò à a gb́aa òlóné,
à waladeɔ́ f́aa ní ní làasooɔ.

⁵² A gb́adeɔ́ b̀ò kpalau,
à táaaɔ káfi.

⁵³ A pɔ́maaɔ kpà nɔandɛnaɔwa aa ká,
à ɔ́deɔ́ gbàe ɔ́gii.

⁵⁴ A a zòblena Isailiɔ́ ìa,
an yá i śaaàguo.

⁵⁵ A wɛnadɔ́ Ablahaũ ní a buipiɔ́ne‡
lá à a legbè wá deziɔ́nɛwa.

56 Maliama zòle ní Elizabetio lán mọ̀ àaṣwa, ɔ̀ à gbàsa tà a bẹ.

Zaa Da'ilena ia

57 Elizabeti ne'igɔ̀ kà, ɔ̀ à ne'í gɔ̀e ũ. 58 Ké aà fáanideo ní aà daɛɔ mà lá Dii wɛnadòè, aa pɔ̀nakèaàno. 59 A gɔ̀ɔ swaaṣde zí aa mò tɔ̀zɔ̀i népiɛ, § aai aà mae Zakali tókpaè, 60 ɔ̀ aà da mè: Aawo! Wàli oè Zaa. 61 Aa òè: Gbèe ku n daɛɔ guu, a tó bee vío. 62 ɔ̀ aa yá'ò aà maec ní ɔ̀, ké aa e dɔ̀ lá a ye wà tókpaè. 63 Zakalipi pọ́ pọ́ á e lákewà gbèa, ɔ̀ a kèwà: Aà tón Zaa. Yápi bọ̀ ní sae nípii. 64 Wegɔ̀ aà léna gòle, à lebò lé yá'o, àle Lua sáaukpa. 65 ɔ̀ vía ní fáanideo kù píi, ɔ̀ Yude bùsu gusíside gbéó lé yápi galikɛ píi. 66 ɔ̀ gbé pọ́ aa yápi màò kúà ní nòse guu aa mè: Bó népi aɔ̀ de a ũ ziai? Asa Dii oiaaaàziɛ.

67 Lua Nisína dède aà mae Zakaliwa, ɔ̀ à ānabikékè à mè:

68 Wà Dii Isailio Lua sáaukpa!

A mò a gbéó bọ̀.

69 A Suaban gbāade bọ̀wɛɛ

a zòblena Davidi bui guu,

70 lá a dà a ānabioɛ aa ò za ziwa.

71 Aa mè a wá sí wá ibeɛɔwa,

a wá bọ̀ gbé pọ́ zawágupio ɔ̀zì.

72 Maa à wá deziɔ̀ wɛnagwà,

aà bàa pọ́ kúríno yá i sáaàguo.

73 A legbè wá dezi Ablahaũe *

74 à mè á wá bọ̀ wá ibeɛɔ ɔ̀zì,

í wá gba zé wà zòbleɛ víasai,

75 wá kua io adoae gbēmaaɔ̀ ũ

e wá wɛni léu.

76 Mpi sɔ̀ ma né, wàli onɛ Musude ānabi,

asa míme níyɔ̀ dɔ̀aa n zekɛke Diie. †

77 Nyɔ̀ to aà gbéó dɔ̀ lá a ní suaba,

lá a ní duuna kémá,

78 ké wá Lua nòse sósobi ví yáí.

Bɔ̀a musu a mọ̀ wá gwai lá gu í dɔ̀wa,

79 i gupu gbé pọ́ kú gusiauɔ̀ne

ní gbé pọ́ kú ga léziɔ̀, ‡

i wá gbá péle aafia zéu.

80 Népi zɔ̀kù à gò kágbāade ũ. A ku gbáau e gɔ̀ɔ pọ́ à bọ̀ gupuaui Isailiowa.

2

Yesu ia

(Mat 1.18-25)

1 Gɔ̀ɔ bee Sezaa Ogusi bọ̀ ní yáo à mè wà dúnia gbépii nao. 2 Wà nao séiapi kè gɔ̀ɔ pọ́ Kilini de Sili bùsu gbèzɔ̀ ũe. 3 Baade píi gè a bẹ wéleu wà a tó dalau. 4 Yosefu sɔ̀ à bọ̀ Nazaleti, Galile bùsuu, à gè Davidi bẹ wéle Betelɛũ, Yude bùsuu, ké a de Davidi bui ũ yáí. 5 A gè wà a tó dalau we ní a nɔ̀kpama Maliamao. A nɔ̀sia, 6 ɔ̀ gɔ̀ɔ pọ́ aa ku we, aà ne'igɔ̀ kà, 7 ɔ̀ à a yoa í gɔ̀e ũ. A zwāa fíwà à aà wùle pɔ̀tuɔ̀ pòblebɔ̀, ké aai gu e nibɔ̀ pilakio yáí.

8 Sādānaɔ̀ ku bùsu doupi guu, aale i sɛu, gwāasína aale ní são dɔ̀a. 9 ɔ̀ Dii malaikae bọ̀ mòmá, Dii gawi gupùnzì, ɔ̀ vía ní kú maamaa. 10 Malaikapi òné: Asu to vía á kúo, asa ma mọ̀ baonakpaíɛɛ, gbépii pọ́ i ke na maamaa. 11 Wà Suabana íé Davidi wéleu gwāa, ɔ̀me

Mesii ũ, Dii ũ. ¹² Seela pɔ a to à aà dɔn ke: A nétēna e wúlea pɔtuɔɔ pɔblebɔu, zwāa fifiwà. ¹³ Kándo luabe ĩwaɔ ku sãnu ní malaikapio dasidasi, aale Lua táasile aa m̀e:

¹⁴ Wà Lua tɔbɔ musu,

gbé pɔ an yá kèèò i aafia'e tɔle.

¹⁵ Ké malaikapio gòrila aa tà luabe, ò sādānaɔ òkɔe aa m̀e: Wà gé Beteleũ wà yá pɔ kèpi e, yá pɔ Dii tò wá d̀. ¹⁶ Ǿ aa f̀e gè kpakpa, aa b̀ Maliama ní Yosefuowa ní nétēnapio wúlea pɔtuɔɔ pɔblebɔu. ¹⁷ Ké aa aà è, aa yá pɔ wa òné nétēnapi yá musu ò. ¹⁸ Ǿ yá pɔ sādānaɔ òpi b̀ gbé pɔ aa màɔ sae píi. ¹⁹ Maliama yápi kũa a ǹse guu píi, àle làasookewà. ²⁰ Sādānaɔ èa tà, aale Lua tɔbɔ, aale aà sáaukpa yá pɔ aa mà mé aa è musu, asa à kè lá wa ònéwae. ²¹ Ké a gɔɔ la s̀, né tɔzɔgɔɔ kà,* ò wà tɔkpàè Yesu, tò pɔ malaika ò zadɔ wi aà nɔsio.

Yesu ɔba Dii

²² Ké an gbābɔgɔɔ kà, aa aà sè gè ɔbi Dii e Yelusaleũ lá Mɔzi ikoyã'òwa. ²³ Asa a ku Dii ikoyãu wà m̀e wà negɔe s̀iaɔ kpawàe.† ²⁴ Aa sa pɔ wa òné Dii ikoyãu ò, wà m̀e felena m̀en pla ge felenguulu né b̀b̀ m̀en pla.‡

²⁵ Gbēe ku Yelusaleũ, aà tón Simeɔ. Gbēmaae, a Lua vía ví, mé aà wé dɔ Isailio misiai. Lua Nisina diè, ²⁶ ò Nisínapi òè a ga kía pɔ Dii kpà esaio. ²⁷ Nisínapi d̀aaè, ò à gè Lua ua. Ké Maliama ní Yosefuò m̀é ní ní né Yesuo yá pɔ wa òné ikoyãu kea yáí, ²⁸ ò Simeɔ aà s̀ a ɔz̀, à Lua sáaukpa à m̀e:

²⁹ Mapi n z̀blena gbae nie guu sa

lá ní òmɛɛwa Dii,

³⁰ asa ma wes̀ Suabana pɔ ní òné

³¹ n aà yá kèke bui píi wáale.

³² Aɔ de gupua ũ à gupu buionɛ,§

i n gbé Isailio tɔbɔ.

³³ Yá pɔ a ò népi musu b̀ aà de ní aà dao sae. ³⁴⁻³⁵ Simeɔ samaa'òné, ò a ò népi da Maliamae à m̀e:

Ǿmɛ aɔ de seela pɔ Isailio gii ũ,

pɔsia i n s̀ z̀ lán f̀endawa.

Isailio lao ge aa káfi aà yáí,

an ǹse guu yá i b̀ gupua.

³⁶ Nɔe ānabie ku we, aà tón Ana, Fanueli né, Asee buie. Nɔepi zikùe táotao. A zàkè ní a g̀kpamao wè soplae, ³⁷ ò à g̀ò gyaa ũ e wè basiiò ní s̀iò. Ili b̀ Lua uao, ò lousisi f̀aane ní gwāasinao ní lɛyeao ní wabikɛao. ³⁸ Zibeez̀ g̀ò à s̀nzi à Lua sáaukpa, àle népi yã'o gbé pɔ an wé dɔ Yelusaleũ boaiɔne píi.

³⁹ Ké Yosefu ní Maliamao kè lá a ku Dii ikoyã láuwa píi aa làa, aa èa tà ní be wéleu Nazaleti, Galile búsuu. ⁴⁰ Népi f̀e à gbāakù. Ǿnɔ pàè, mé ò kú ní Lua báaa.

Yesu gea Lua ua a negɔ

⁴¹ Wé ní wéò Yesu de ní aà dao aaí gé Gēamusu* dikpekei Yelusaleũe. ⁴² Ké Yesu kà wè kuepla, aa èa gè dikpekei lá aaí kewa. ⁴³ Ké dikpe laa, aale tá, ò an né Yesu g̀ò Yelusaleũ, aa d̀o. ⁴⁴ Aale e a kú ní gbéɔ guue. Ké aa taa'ò gɔɔ do, ò aa gbàsa lé aà wele ní daeɔ ní ní gbé d̀oɔ guu. ⁴⁵ Ké aai aà eo, aa èa gè aà welei Yelusaleũ. ⁴⁶ A gɔɔ àaɔde z̀í ò aa aà è Lua ua z̀leá yādanedeɔ guu, àle yāmamá, àle yālalamá. ⁴⁷ Aà yādɔa ní aà yāweamáo ò gbé pɔ aale aà yāmaɔwa píi. ⁴⁸ Ké aà de ní aà dao aà è, à b̀ ní sae, ò aà da òè: Bóyãí ní kèwèe màai? N mae

* 2:21 Lev 12.3 † 2:23 Bɔa 13.2 ‡ 2:24 Lev 12.6-8 § 2:32 Isa 42.6, 49.6 * 2:41 Bɔa 12.1-11

ń mapio, wá pɔ yà n wɛɛɛa guu. ⁴⁹ A wèmá à m̀è: Bóyáí áɛ ma wɛɛɛi? Ké à kù màò ku ma Mae kpéú, á d̄sò lé? ⁵⁰ Ama aai yá pó a ònèpi d̄sò.

⁵¹ Yesu èa tàrínɔ Nazaleti, à misiléné. Aà da yápio kúa a nòse guu píi. ⁵² Yesu z̄sòkù, aà ònɔ káfi, mé a na ń Luao ń gb̄enazinao.†

3

Zaa Da'ilena waasokpaa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zaa 1.19-28)

¹ Sezaa Tibelia kpalablea wè ḡeode guu Põnsi Pilati mé Yude bùsu gb̄ez̄sò ũ, Elodi lé kible Galile, aà d̄auna Filipi lé kible Itule bùsu ń Takɔni bùsuowa, mé Lisania lé kible Abileni bùsuwa. ² Anasi ń Kaaifao mé sa'onkiaŋ ũ. Goo bee ò Lua yá'ò Zakali né Z̄aae gbáau. ³ Ŋ à fèlè lé bebe Yuud̄e baale ń baalao píi, àɛ waasoke gb̄éɔne. A òné aa nòselile aa da'ilèke, Lua i ń duuna kéma. ⁴ M̀aà yá pó ànabi Isaia ò a lá guu kè à m̀è:

Kp̀awakena lɔɔ ma dɔ gbáau,

àɛ me à zekeke Diie,
à z̄ewewenaŋ pooè súsu.

⁵ Guzule píi a tata,

gbè lesiŋ ń sisiŋ daaí píi.

Zé koleaŋ poo súsu,

zé tòútoúŋ daaí,

⁶ gb̄épii i e lá Lua i ń suaba.*

⁷ Bíla ìb m̀o aà k̄i da'ilèkei, ò ì oné: Gb̄enazín píligonaŋ! Déme ledàwá à bàasi p̀okũma pó Lua a b̀ob̀omáei? ⁸ A nòselile yá ke, wi d̄sò ké a lile. Ké Ablahaũ de á dezi ũ, ásu dile bee mé a á b̀o. Máɛ oé, Lua a f̄s gb̄ee beeŋ ke Ablahaũ buiŋ ũ. ⁹ M̀o dilea lízi kò. Lí pó lé né maa io, wa z̄sò zu téue.

¹⁰ Bíla aà là: Tó m̀aae, wá ke kpelewa ni? ¹¹ A wèmá à m̀è: Gb̄é pó ula ví m̀èn pla, aà ado kpa gb̄é pó víowa. Gb̄é pó p̀oblea ví, aà ke m̀aà lɔ. ¹² Ŋsinaŋ mò da'ilèkei, ò aa aà là aa m̀è: Metulu, wá ke kpelewa ni? ¹³ A wèmá à m̀è: Ásu òasimá de lá wa dílelao. ¹⁴ Sosao aà là aa m̀è: Wápio s̄o wá kea ni? A òné: Ásu gb̄aamɔ gb̄éɔne à ń bleo. A ze ń fla pó w̄i boéo.

¹⁵ Gb̄éɔ p̀ona lé dede. Gb̄épii lé làasooke a nòse guu Z̄aa yáwa, tó aŋ de Mesii ũ. ¹⁶ Z̄aa òné píi à m̀è: Mi á da'ilèke ń íoe, áma gb̄ee lé m̀ó, aà iko demala, mi ka mà aà sabala b̀ob̀eò. Ŋme a á da'ilèke ń Lua Nisinaŋ ń téo.† ¹⁷ A gbaana kúa à pó f̄aò, i p̀owena ká a d̄sò, i a s̄ao ka té gasai guu. ¹⁸ Z̄aa baonakpaané guu, à ǹemá ń yápaŋe dasi. ¹⁹ Ké à yá pó kí Elodi kè a d̄auna na Elodia yá musu ń vái pále pó a k̀eò b̀è gupuaŋ píi, ²⁰ ò Elodi èa yáwáikè lɔ, à Z̄aa dàkp̄e.

²¹ Ké Z̄aa lé gb̄éɔ da'ilèke píi, à Yesu da'ilèkè s̄o. Goo pó Yesu lé wabike, luabe wèaa, ²² ò Lua Nisina sù lán felenawa à díe. Ŋ wá yá'o mà b̀oa luabe à m̀è: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma p̀o k̀ema na.‡

Bui pó Yesu b̀ò ń guuŋ

(Mat 1.1-17)

²³ Goo pó Yesu a z̄i dàale, a wè baakwi taa ví. Wàɛ e Yosefu née.

Yosefupi s̄o Heli née,

²⁴ Helipi s̄o Mata née,

Matapi s̄o Levii née,

Leviipi s̄o Meleki née,

Melekipi s̄o Yana née,

† 2:52 1Sam 2.26, Yaa 3.4 * 3:6 Isa 40.3-5 † 3:16 Zin 2.3-4 ‡ 3:22 Sou 2.7, Isa 42.1

25 Yanapi s̄ Yosēfu née,
 Yosēfupi s̄ Matatia née,
 Matatiapi s̄ Amōsi née,
 Amōsipi s̄ Nauū née,
 Nauūpi s̄ Eseli née,
 Eselipi s̄ Nage née,
 26 Nagepi s̄ Maatu née,
 Maatupi s̄ Matatia née,
 Matatiapi s̄ Semēi née,
 Semēipi s̄ Yoseku née,
 Yosekupi s̄ Yoda née,
 Yodapi s̄ Yohanani née,
 27 Yohanani s̄ Lesa née,
 Lesapi s̄ Zolobabeli née,
 Zolobabelipi s̄ Salatieli née,
 Salatielipi s̄ Neli née,
 Nelipi s̄ Mēleki née,
 28 Mēlekipi s̄ Adi née,
 Adipi s̄ Kosaū née,
 Kosaūpi s̄ Elemadaū née,
 Elemadaūpi s̄ Ee née,
 Eepi s̄ Yozuee née,
 29 Yozueepi s̄ Eliezēe née,
 Eliezēepi s̄ Yoliū née,
 Yoliūpi s̄ Mata née,
 Matapi s̄ Levii née,
 Leviipi s̄ Simēō née,
 30 Simēōpi s̄ Yuda née,
 Yudapi s̄ Yosēfu née,
 Yosēfupi s̄ Yonaū née,
 Yonaūpi s̄ Eliakiū née,
 Eliakiūpi s̄ Mēlea née,
 31 Mēleapi s̄ Mēna née,
 Mēnapi s̄ Matata née,
 Matatapi s̄ Natā née,
 Natāpi s̄ Davidi née,
 Davidipi s̄ Yese née,
 32 Yesepi s̄ Ōbedi née,
 Ōbedipi s̄ Bōazu née,
 Bōazupi s̄ Salamō née,
 Salamōpi s̄ Naasō née,
 Naasōpi s̄ Aminadabu née,
 33 Aminadabupi s̄ Adami née,
 Adamipi s̄ Aani née,
 Aanipi s̄ Esēbū née,
 Esēbūpi s̄ Pēlezi née,
 Pēlezipi s̄ Yuda née,
 Yudapi s̄ Yakōbu née,
 34 Yakōbupi s̄ Izaaki née,
 Izaakipi s̄ Ablahaū née,

Ablahaŭpi s̄ Tela née,
 Telapi s̄ Nakɔɔ née,
 Nakɔɔpi s̄ Selugi née,
³⁵ Selugipi s̄ Leu née,
 Leupi s̄ Pelegi née,
 Pelegipi s̄ Ebelu née,
 Ebelupi s̄ Sela née,
 Selapi s̄ Kena née,
³⁶ Kenapi s̄ Aapasa née,
 Aapasapi s̄ Seũ née,
 Seũpi s̄ Nɔee née,
 Nɔeepi s̄ Lemeki née,
 Lemekipi s̄ Metusela née,
³⁷ Metuselapi s̄ Enɔki née,
 Enɔkipi s̄ Yelɛdi née,
 Yelɛdipi s̄ Maalalee née,
 Maalaleepi s̄ Kena née,
 Kenapi s̄ Enɔsi née,
³⁸ Enɔsipi s̄ Seti née,
 Setipi s̄ Adamu née,
 Adamupi s̄ Lua née.

4

Yesu ȳa

(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

¹ Yesu lé su ní Yuudɛo Lua Nisina pɛɛawà guu, ɔ Nisɪnapi gɛaàɔ gbáau. ² Ibiisi aà ȳò we e gɔɔ bla. Gɔɔpi i pɔe bleo. Ké gɔɔ blapi pà, nɔana lé aà dɛ. ³ ɔ Ibiisi òè: Tó Lua Nén n ũ, o gbɛɛ bee li p̄ɛ ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kɛa Lua taalau wà mè:

Pɔblea ɔ gbɛnazina kuò adoo.*

⁵ ɔ Ibiisi aà sè gɛaàɔ musu, ɔ à dúnia kpalaɔ òbè píi a zɛgbɛu gɔɔ ⁶ à mè: Má n gba iko beeo píi ní a gawio. A ku ma ɔziɛ, gbɛ́ pɔ́ má yei má kpawàɛ. ⁷ Tó n kulemɛɛ lé, a gɔ́ n pɔ́ ũɛ píi.

⁸ Yesu wèwà à mè: A kɛa Lua taalau wà mè:

Kúle Dii n Luaɛ,

níɔ zɔbleè ado.†

⁹ ɔ à gɛaàɔ Yelusaleũ, à aà zè Lua kpé misonaa à mè: Tó Lua Nén n ũ, ɔkpa nziai, ¹⁰ asa a kɛa láu wà mè:

Lua a n yá'ò a malaikaɔne aa n d̄sa.

¹¹ Wà mè lɔ:

Aa ɔdama, ké nsu gɛnale gbɛwao yái.‡

¹² Yesu wèwà à mè: Wà mè,

ńsuli Dii n Lua le n gwao.§

¹³ Ké Ibiisi Yesu ȳò ní yápiio a làa, ɔ à aà tò we e gɔɔ p̄ale.

Nazalɛtiɔ gia Yesu ndaikɛi

(Mat 13.53-58, Maa 6.1-6)

¹⁴ Yesu ɛa tà Galile ní Lua Nisina gbãao, ɔ aà tó lí bùsupia píi. ¹⁵ I yádadané ní lousisikpɛo guu, mé gbépii ì aà tɔnasi.

¹⁶ ɔ à gè Nazalɛti, gu pɔ́ à neblèu. Kámabogɔɔzi à gè lousisikpɛu lá ì kewa. A fɛle à kyoke,

¹⁷ ɔ wà ãnabi Isaia taala kpàwà. Ké a pòo, à bò gu pɔ́ wà yáɛ bee kèuwa à mè:

* 4:4 Iko 8.3 † 4:8 Iko 6.13 ‡ 4:11 Sou 91.11-12 § 4:12 Iko 6.16

18 Dii Nisina kua.

A ma se mà baonakpa taasideone,

à ma zì mà gōa wéēo ũ kpàwake

gbé pò aa nízia vīone,

mà wewēa kpàwake vīone,

mà gbé pò yea polo,

19 mí Dii gbēkekenegoo kpàwake.*

20 Ǿ à lápi kòo a kpà donledewa, Ǿ à zòle. Gbé pò aa ku kpéuo wé fiwà píi. 21 Ǿ à yāsè à mè: Lua yáe bee pà gbā, lá ále maewa. 22 Yāmaa pò do aà léu bò ní sae píi, Ǿ aale aà tonasi. Ǿ aa mè: Yosefu né nolo?

23 Ǿ a òné: Má dō sāsā ké á yáasie bee kemee. Tó ní lòotoo ũ, ò nízia gbágbā. A omee mà yá pò á mà má kè Kapenaū ke ma be wéleu la lo. 24 Siana mále oé, ānabi lío gbia a be wéleuo. 25 Mále oé siana guu, ké luabe zé tà Elia goo, gyaa gbēandoo ku dasi. Lou i mao e wē aañ ní mo sooloo, † mé non zōo kà Isaili būsuo píi, 26 kási Lua i Elia zì ní keewao, sema gyaa pò kú Salpa wéleu Sidō sae. ‡ 27 Anabi Elizi goo sō, Isaili būsuo kusudeo die, kási i ní kee gbágbāo, sema Sili būsuo gbé Naama. §

28 Ké gbé pò kú lousisikpeuo yápi mà píi, an pò pà maamaa. 29 Ǿ aa bò ní Yesuo wénkpe, aa gèaano sīsī pò ní wéle kálawa misonaa, ké aa ozoaazi zīle yái. 30 Ǿ à bò ní guu à tà.

Yesu kua Kapenaū

(Mat 8.14-17, Maa 1.21-39)

31 Yesu tà Kapenaū, Ǿ ále yādané Galile būsuo wélepiu kāmabogoozi. 32 Aa yādaané bò ní sae, asa aà yá iko víe. 33 Gōe táadee ku lousisikpeuo we, Ǿ à wii gbāa lè à mè: 34 Ee! Bó wá ví ní kōoi Yesu Nazaleti? N mo wá kaalei yà? Má dō gbé pò ní de a ũ, Lua gbé pò a kua adoan n ũ. 35 Ǿ Yesu gī táapie à mè: Níle! Go gōepiwa. Ǿ táapi gōepi nè dasi guu à gòwà, i aà ke'iao. 36 Bili gbépii kù, aale kō lala aa mè: Bōtaa bui yán wei? Gwa, i yādile táone ní iko gbāao, Ǿ aagēzea. 37 Ǿ aà bao lí būsopia gupiiu.

38 Ké à bò lousisikpeuo, Ǿ à tà Simoo be. Simoo nada lé mēwāake maamaa, Ǿ wà a yā'òè. 39 Yesu zè aà mizī à gī mēwāapie, Ǿ aà me nini. Wegoo à fēle blekèné.

40 Ké íatē gè kpéu, gbé pò gyāe vīo mōnno Yesue, Ǿ à onana ní baadewa, à ní gbágbā ní ní gyā bui dasio. 41 Táao lé go gbéowa ní wiio dasi lo aa mè: Lua Nén n ũ. Ǿ à gīné aa yā'o, ké aa aà dō Mesii ũ yái.

42 Ké gu dō, Yesu bò wéleu à gè gusaena, Ǿ bíla lé aà weele. Ké aa bōwà, aale giè aà ní tó we. 43 Ǿ a òné: Sema mà kpala pò bò Lua kíi baokpa wéle kīnionē lo, asa a yái Lua ma zii. 44 Ǿ à gè lé waasoke Yudaoo lousisikpeuo guu.

5

Yesu a iwa séiaoo sísia

(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)

1 Ziewa Yesu zea Genezaleti ísida gōsōle, Ǿ bíla káaaaazi Lua yāmaa yái, aale naewa. 2 Ǿ à gó'ílēna è kálea gōsōle mēn pla, kpòwēnao bōle lé ní táaluoo pipi. 3 Ǿ à gè gópio do pò de Simoo pò ũ guu, à wabikèwà aà ozoì aà go gōsōwa yoo. Ǿ zōlea gópi guu à yādà bílae.

4 Ké à yā'ò a làa, Ǿ a ò Simooe: Gé ní góo ísia à táalu zu, á kpoo kú. 5 Simoo wèwà à mè: Mae, wa zíkè e gu gè dōò, wi pōe kūo, āma lá ní ò, má kpá. 6 Ké aa kè màa, aa kpoo náaa giligili e an táaluoo ye kékēi. 7 Ǿ aa okè ní zíkēndee pò kú gópi do guuone aa mo donle. Ké aa mò, aa kpoo kà gó mēn plapio pai e aa ye kpálei. 8 Ké Simoo Piēe è màa, à kùle Yesu gbázi à mè: Go

* 4:19 Isa 61.1-2 † 4:25 1Kia 17.1 ‡ 4:26 1Kia 17.8-16 § 4:27 2Kia 5.1-14

ma sae Dii, asa duunkenan ma ũ. ⁹ Bili Simoo kũ ní gbé pò aa sãnuo pfi kpò giligili pò aa kùpi yáí. ¹⁰ Maa Zaaki ní Zãao, Zebedee né pò aa de kògbẽo ũ ní Simooo bílikè lo. O Yesu ò Simooe: Nsu to via n kũo. Za gbã gbẽnazina ò nýoo weele. ¹¹ Ké aa kà ní ní góo gòsòle, ò aa apii tò we, aa bò teaazi.

Kusude gbágbã

(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)

¹² Ziewa Yesu kú wéle guu ò gõe pò kusu liaala mò. Ké à Yesu è, à wùle a gbẽu à wabikèwà à mè: Dii, tó n wei, nýo fõ gbãbõmee. ¹³ O Yesu oòbò nàwà à mè: Ma wei, gò gbãlesai. Wegoo aà kusu làa. ¹⁴ O Yesu òè: Nsu o gbẽe mao. Ge ò nízia lo sa'onae, ní sa pò Mõizi díle o n gõa gbãlesai seela ũ gbẽone.*

¹⁵ Yesu bao ligua de yãala. Bíla ì kãaa, ké aa aà yãma mé ké aà ní gbágbã ní ní gyão yáí. ¹⁶ O Yesu ì kè má à ge wabike gusae.

Gbẽkaaũa gbágbã

(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)

¹⁷ Ziewa Yesu lé yãdané. Falisio ní Mõizi ikoyãdanedeeo zõle we. Aa bò Galile ní Yude wéle guu píie ní Yelusaleũo. Lua gbãa kuaano, ò àle gyãe gbágbã. ¹⁸ O gbẽe mò, aa gbẽkaaũa sea ní mákelo, aale zeweele wà gẽaano aa aà díle Yesu ae. ¹⁹ Lá aai gẽkfi eo dasi yáí, ò aa dèdaano kpé musu. Aa kpépi fõ, ò aa aà pila ní a mákelo zã guu Yesu ae. ²⁰ Ké Yesu è aale a náaike, à mè: Ma gbé, n duuna kema. ²¹ Yãdanedepio ní Falisipio an làasoo guu aa mè: Dén gbé pò lé dõe ní Luao bee ũi? Deme a fõ duunakẽmáí, Lua ado bàasioi? ²² Yesu ní làasoo dõ, ò à ní lá à mè: Bóyáí àle làasoo bee taa ke á sõ guui? ²³ Tó má ò aà duuna kèwà, ge tó má ò aà fele tãa'o, a kpele mé àai? ²⁴ Má ò màa ké à ò dõ Gbẽnazin Né duunakẽama iko ví dúniau la. O a ò gbẽkaaũapie: Má òne, fele ò ní mákelo sé tá n be. ²⁵ Wegoo à fèle zè ní wáa, à a wùlelopi sè à tà a be, àle Lua sãaukpa. ²⁶ Baade pii lé gò elea, ò aa Lua sãaukpa. Via guu aa mè: Wa dabu è gbã.

Levii sisia

(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

²⁷ Bee gbẽa Yesu bõ, ò à osina pò wí me Levii è zõle osikpeu. Yesu òè: Mò temazi. ²⁸ O à fèle à pòpii tò we à teaazi.

²⁹ O à pònable zõ kè a be, à Yesu sisiwà ní osinao ní gbẽpãle dasi, aale poble. ³⁰ O Falisio ní ní Mõizi ikoyãdanedeeo yákütèkà aà ìwaozi aa mè: Bóyáí àle poble àle imi ní osinao ní luayãdansai? ³¹ O Yesu a zãsimá à mè: Gbé gbãa bàa kú ní lòotoooo, sema gyãe. ³² Mi mò gbẽmaao sísi aa nõselileo, sema duunkenao.

³³ O wa òè: Zãa ìwao ì leye, aao wabike kòsòkòsõ. Maae ní Falisio ìwao lo. Ama n gbé lo poble aao imie. ³⁴ O Yesu wè má à mè: A we to nõsena gbé leye goo pò nõsenapi kúrnoe? ³⁵ A goo a mó ké wa nõsenapi bõ ní guu. Goo bee ò aa leye sa. ³⁶ Yesu yãlèèũné lo à mè: Wili pòkasa dafu lí wa dì a zi guuo. Tó wa kè màa lé, pòkasa dafu a yaae, mé a zi a kòse ní a dafu pò wa diupioo. ³⁷ Wili vèe dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa kè màa, vèe dafu a tùu pũnae, i kóle, tùu i òkpa. ³⁸ Wí vèe dafu ká báa tùu dafu guue. ³⁹ Gbé pò dókè ní vèe zio lí a dafu sãaukpao, ì me a zi mé na.

6

Kámabogoozi

(Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6)

* 5:14 Lev 14.1-32

¹ Kámabogɔɔe zǐ Yesu lé pã blɛ bua, ɔ̃ aà iwao pówena wòlo aa a suumpà ní ɔu, aale só.*
² ɔ Falisio ònɛ: Bóyáí ále yá pɔ de wà ke kámabogɔɔzǐo kei? ³ Yesu wemá à mè: Lá Davidi ní a gbéɔ̀ kè gɔɔ pɔ nɔana lé ní de, i a kyokɛo lé? ⁴ A gè Lua ua, à pɛɛ pɔ wa kàle Luaɛ se sò, a kpà a gbéɔ̀wa,† pɛɛ pɔ gbɛɛ lí sóo, sema sa'onao bàasio.‡ ⁵ ɔ Yesu ònɛ: Gbɛnazin Né mé iko ví kámabogɔɔwa.

⁶ Kámabogɔɔ pãle zǐ lɔ Yesu gè lousisikpɛu, àle yãdané. Gɔɛ ku we, aà ɔplaa imia. ⁷ Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ní Falisio lé Yesu kpakpa, tó a gbépi gbágbã kámabogɔɔzǐ, wi e yãdaaála. ⁸ A ní láasoo dɔ̀, ɔ̃ a ò gbé pɔ a ɔ imiapiɛ: Fɛle ze zã guu. Ké à fɛle zè we, ⁹ ɔ Yesu ònɛ: Málɛ á láɛ. A zɛví wà yãmaakɛ kámabogɔɔzǐ yà, ge yãváie? Wà gbé misi yà, ge wà aà deɛ? ¹⁰ Yesu wɛpãnlá mípii, ɔ̃ a ò gbé pɔ a ɔ imiapiɛ: N n ɔpi poo. Ké a pòo, ɔ̃ aà ɔ sù a gbɛu. ¹¹ Falisio pɔ fɛ maamaa, ɔ̃ aa lekpaál Yesuzi lá aa kèè yá musu.

Iwa gbɛɔ̀n kuɛplao seɛ

(Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19)

¹² Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ gè wabikɛi sǐsǐ musu, ɔ̃ a kú ní wabikɛa Luawao e gu gè dɔ̀. ¹³ Ké gu dɔ̀, ɔ̃ a a iwao kàaa, à gbɛɔ̀n kuɛplao sè ní guu à ní díle zinao ũ. ¹⁴ Gbépio tón ke: Simɔɔ pɔ à tɔkpàè Piɛɛ, aà dãuna Andelee, Zaaki, Zãa, Filipi, Batelemii, ¹⁵ Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Simɔɔ pɔ wí oè Gínziao, ¹⁶ Zaaki né Yudasi ní Yudasi Isalioti pɔ gò Yesu bɔ̀nkpede ũo.

¹⁷ Yesu pilańno à zè gusalalaa, gu pɔ aà iwa kɛniɔ ní bílao kuu. Aa bɔ̀ Yelusaleũɛ ní Yude búsuo pii ní ísiale wéle pɔ kú Tii ní Sidɔo saɛo. ¹⁸ Aa mò aà yãmai, mé ké aà ní gbágbã ní ní gyão yáí. Gbé pɔ tãa lé ñadamá gbágbã lɔ. ¹⁹ Gbépii lé wɛɛɛ ɔkãwà, asa gbãa lé bɔ aà guu, àle gbépii gbágbãɛ.

²⁰ ɔ̃ à wɛsè a iwao gwà à mè:

Báaadeɔn á gbé pɔ ále taasikɛo ũ,
asa kpala pɔ bɔ̀ Lua kí de á pɔ ũɛ.

²¹ Báaadeɔn á gbé pɔ nɔana lé á de gbão ũ,
asa á ká.

Báaadeɔn á gbé pɔ ále ɔɔlɔ gbão ũ,
asa á yáalɔ.

²² Báaadeɔn á ũ, tó wà zãágu mé wà gǐázi,
mé wà á sɔsɔ mé wà á tɔbɛesǐ Gbɛnazin Né yáí.

²³ Gɔɔ pɔ yá beɛo á lé, ào víví ní pɔnao, asa á asea zɔo luabɛ. Beewa an dezio kè ãnabiɔne.

²⁴ Waiyoo á ɔdeɔ,
a mɛ nama è kò.

²⁵ Waiyoo á gbé pɔ á kãa gbão,
nɔana a á de.
Waiyoo á gbé pɔ ále yáalɔ gbão,
á wɛnake, á ɔɔlɔ.

²⁶ Waiyoo ápiɔ, tó gbépii lé á tɔnasi,
asa beewa an dezio kè ãnabi ɛɛnaɔne.

Yea ibɛɛzi

(Mat 5.38-48)

²⁷ Málɛ o á gbé pɔ ále ma yãmaɔneɛ, ào ye á ibɛɛzi, à maake gbé pɔ zaáguɔne. ²⁸ A samaa'o gbé pɔ aal saváí'óɛɔne. A wabikɛ gbé pɔ aal ñadawáɔne. ²⁹ Tó gbé n sãnkɛ n gɛɛ dowa, ñ ado dɔ̀ lɔ. Tó gbé n ulada síma, nísu giè ní n danziioo. ³⁰ Pɔ pɔ gbé gbèama pii kpawà. Tó gbé n pɔ síma, nísu gbɛawào. ³¹ Lá á ye wà kéé, à kené màa sɔ. ³² Tó gbé pɔ aa yeázio ɔ̃ áliɔ

* 6:1 Iko 23.25 † 6:4 1Sam 21.1-6 ‡ 6:4 Lev 24.9

yeńzi, bó sáau bee víi? Baa luayādansaiɔ ɔ ye gbé pɔ yeńziɔzie. ³³ Tó gbé pɔ aai maakeéɔ ɔ áli maakené, bó sáau bee víi? Baa luayādansaiɔ ɔ ke màaε. ³⁴ Tó gbé pɔ á wé dɔi à pɔ emáɔ ɔ áli pɔ sēané, bó sáau bee víi? Asa luayādansaiɔ ɔ pɔ sēakɔε a ea a lé gbɛu yáie. ³⁵ Aɔ ye á ibeɔzi à maakené, à pɔ sēané wɛdɔisai, í asea zɔɔ e, ɔ de Musude néɔ ũ, asa ɔ maake guluɔne ní gbɛváiε. ³⁶ Aɔ sósobi ví lá á Mae sósobi víwa.

Kɔ taa'e
(Mat 7.1-6)

³⁷ Asuli gbé taae eo, Lua a á taae e sɔo. Asuli yáda gbéao, Lua a yádaáiao. A sùuuke ní gbéɔ, Lua i sùuukeánɔ. ³⁸ A gbé gba pɔ, Lua i á gba. A zaa maa pɔ á gbègbè à wè à pà yelee káé á ula léu. Asa zaa pɔ ní yɔu gbéé ɔ Lua a yɔune sɔ.

³⁹ ɔ à yátaa òné à mè: Vía a fɔ dɔaa víaεe? An pla mɔpii aa zu euo lé? ⁴⁰ Iwa líɔ de a diilao. Gbé pɔ yádaa a làa de lá a diiwaε. ⁴¹ Bóyái níle sèkɔna pɔ da n gbédee wéu e, mé níle lí mɔna pɔ da n wéu yádao ní? ⁴² N gbé pɔ níle lí mɔna pɔ da n wéu eo, kpelewa níyɔ e o n gbédeεe aà to n sèkɔna pɔ da aà wéu bɔèi? Mɔafilide! Limɔna pɔ da n wéu bɔ gí, ní gu'e wásawasa ké n sèkɔna pɔ kú n gbédee wéu bɔè.

Gbé dɔa ayákeawa
(Mat 7.15-27, 12.33-37)

⁴³ Lí maa lí né vái io, lí vái lí né maa io. ⁴⁴ Wí lí pii dɔ a bɛwaε. Wíli kpa bo lè líwao, wíli kuke káelɛwao. ⁴⁵ Gbɛmaa ɔ maa bɔ a sò láasoo maaɔ guuε. Gbɛvái sɔ ɔ vái bɔ a sò láasoo váiɔ guuε. Asa yá pɔ kò sɔ guu ɔ lé i o.

⁴⁶ Bóyái ɔ ma sisi Dii, Dii, mé ili yá pɔ má ò keo ní? ⁴⁷ Gbé pɔ mɔ ma kíi à ma yámà mé a kè, má ɔbé lá ade de. ⁴⁸ A de lán ébona pɔ eyò zàzà à kpé kpàle gbewawaε. Ké swa pà, í dàgua à kà kpépizi, i deeo, ké wa bɔ maa yái. ⁴⁹ Gbé pɔ lé ma yáma mé àle keo de lán ébona pɔ kpé kpàle ɔɔleá pã éyɔsaiwaε. Ké swa'i kài, ɔ à kwè gò. Kpépi ɔɔkpaá kè zɔɔ.

7

Sosao gbɛzɔɔ zikena gbágbá
(Mat 8.5-13)

¹ Ké Yesu yá beeɔ ò gbéɔne pii a làa, ɔ à gè Kapenaũ. ² Sosao gbɛzɔɔe ku we, a zikena ví, a yeaázie maamaa, ɔ àle gyáke à kà gaa. ³ Ké aà diipi Yesu bao mà, à Yuda gbɛzɔɔ zì wabikeiwà aà mɔ a zikenapi misie. ⁴ Ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà kòsòkòsò aa mè: Gbépi kà n dɔaàle. ⁵ A ye wá buizi, ɔme lousisikpe dɔwèε. ⁶ ɔ Yesu gèínɔ. Ké à kà kái ní aà beo, ɔ sosao gbɛzɔɔpi a gbɛnaɔ zì a òné: A oè asu íada azíawao, mi ka ké aà gè ma kpéuo. ⁷ Ayámeto má díle mi ka mà mɔ aà kíi mazíao. A oè aà yá'o, ma zikena i gbágbá. ⁸ Asa mapi sɔ, wa iko víaε, mé má iko ví sosawa. Mi o an gbédoo aà gé, ɔ í gé. Mi o a páleε aà mó, ɔ í mó. Mi o ma zikenaε aà ké bee ke, ɔ í ke. ⁹ Ké Yesu yápi mà, à bɔ aà saε. ɔ à líli a ò bíla pɔ teazie: Mále oé, mi e gbéε ma náaikè kéwao, baa Isailiɔ guu. ¹⁰ Ké zinapiɔ éa sù, aa è zikenapi gbágbá.

Gyaa né mɛndona vua

¹¹ Bee gbɛa Yesu gè wéle pɔ wí me Naini. Aà íwao ní gbépáleɔ gèaàno dasidasi. ¹² Ké à kà kái ní wélepi bíiboleo, a è wa ge sea wà bɔd. Gyaa né mɛndonaε. Wélepideɔ kú ní nɔepio dasi. ¹³ Ké Dii aà è, ɔ à kèè wènaũ a òè: Nsu ɔɔbo. ¹⁴ ɔ à sò gepizi à ɔkà aà pɛwa. Ké gbé pɔ seaɔ zè, ɔ à mè: Éwaaso, má òne vu. ¹⁵ ɔ gepi fèle zòle à nà yá'oawa. ɔ Yesu aà kpà aà dawa. ¹⁶ Vía gbépii kù, aa Lua sáaukpà aa mè: Wa ánabi zɔɔ è wá guu. Aa mè ɔ: Lua mɔ a gbéɔ gwai. ¹⁷ ɔ Yesu bao lí Yude búsuá ní búsu pɔ liaiɔ pii.

Zāa Da'ilena zīnao (Mat 11.1-19)

¹⁸ Zāa iwao yá bee dau aa siuè píi. ¹⁹ J Zāa ní gběon plao sisi, ¹⁹ à ní zí Diiwa aa aà la, aàpi mé gbé pò a mo ũa, ge wàò wèdo gběpálezie? ²⁰ Ké gbépiò kà Yesu kíi, aa òè: Zāa Da'ilena mé wá zí wà n la, míme ní gbé pò a mo ũa, ge wàò wèdo gběpálezie? ²¹ Wegōo Yesu gbéò gbàgbà dasi ní ní gyāo ní ní wāwāo ní ní táao. A tò vīao gu'è dasi lo. ²² J a ò Zāa zīnaone: A ge yá pò á è mé á màò dau siuè. A oè vīao lé gu'e, εεò lé táa'o, mále gbābo kusudeone, swādoò lé yāma, γεò lé vu, taasidoò lé baona waaso ma.* ²³ Báaaden gbé pò lí fuao ũ.

²⁴ Ké Zāa zīnao tà, Yesu nà aà yá'oa bílaewa à mè: Bó a ge gwai gbáaui? Fee pò íana lé deede yà? ²⁵ Bó a ge gwai wei? Gbé pò pòkasa zāe naaàzi yà? Namablana pò aai pòkasa maa dao lo ku kibee. ²⁶ Bó a ge gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé a de ānabia se. ²⁷ Asa Zāapi wà aà yá kè láu wà mè:

Má a zīna gbae aà doaa zekekenε.†

²⁸ Mále oé, nōe ne'ia guu wi née i à kà Zāawao. N beeo gbé pò de gbé kpeε ũ kpala pò bò Lua kíi guu deaála. ²⁹ Ké gbépii aà yāmà, baa osinao, S aa yānakpà Luawa, S Zāa ní da'ilekè.‡

³⁰ Falisio ní Moizi ikoyādanedeo sō aa gí yá pò Lua díle à kenéi, S aai wei Zāa ní da'ilekèo.

³¹ Bó má gbāgbēo leεūòì? Bó aa bōwài? ³² Aa bō né pò kú gāe aale lezukōiowaε aale me: Wa kule pèé, i ōwāo.

Wa wēnale síé, i óolo.

³³ Asa Zāa Da'ilena mò, i pēε soo, i vēεmio, S a mè táadeε. ³⁴ Gbēnazīn Né mò, i pòble, i imi, S a mè asiade wēminae, osinao ní luayādansaiò gbēnae. ³⁵ Wī ōno dō ōnōnao yākeawaε.

Tulalekaa Yesu gbáwa

³⁶ Falisie Yesu gbèa aà mo pòbleano. Yesu gè aà be, S àle pòble gengesekea. ³⁷ Nōe dóε'íidee ku wélepi guu. Ké a mà Yesu lé pòble Falisipi be, S à gè we tulale loona kūa. ³⁸ A zè aà kpe aà gbázi, àle óolo. Aà wé'i lé ká aà gbakpēaa, S a wāa ní a mikāo, à lepèpe aà gbáwa, S à tulalepi kàwà. ³⁹ Ké Falisi pò aà sīsipi è màa, S a ò a sō guu: Tó gbépiá ānabie, dō à nōe pò lé okāwapi taa dō, ké dóε'íideε. ⁴⁰ J Yesu ò Falisipie: Simōo, má yāe ví mà one. Simōo mè: O, Metulu. ⁴¹ Yesu mè: Dakēnae mé kú, gběon plao aà fia kūa, gbēdo ānusu owatē òaa pla ní basoo, gbēdo sō ānusu owatē blakwi. ⁴² Lá aa pōe ví aa fiabodo, S à ní ké an pla nípii. An guu, déme ao yeaàzi de a deelai? ⁴³ Simōo wèwà à mè: Mále e gbé pò wà aà kè ní o zōoε. Yesu òè: N wè maaε. ⁴⁴ J Yesu aedò nōepiwa, a ò Simōoε: N nōepi èa? Ké ma gē n be, ní í kpaa n ma gbá pipio, S nōepi ma gbá pipi ní a wé'io, a wāa ní a mikāo. ⁴⁵ Ni lépeao. Nōepi sō, za gōo pò ma gē la, i kāmabo ní lépea ma gbáwao. ⁴⁶ Ni nísidoò ma miwao. Nōepi sō à tulale kà ma gbáowa. ⁴⁷ Ayāmeto mále one, a yemazi maamaa ké aà duun zōo kēwà yáie. Gbé pò wà aà kè ní a yōonao sō, ao ye adei yōonno sōε. ⁴⁸ J a ò nōepie: N duuna kēma. ⁴⁹ J gbé pò aale pòble sānuo òkōε: Dén gbépi ũ ké àle duunakēmaí? ⁵⁰ J Yesu ò nōepie: Ma náai pò níle ke n suabà. Ta be aafia.

8

Nōe pò té Yesuzi

¹ Bee gbēa Yesu bèbe wéle ní wéleo, mēεwiao ní zōεwiao píi, àle waasoke, àle kpala pò bò Lua kíi baokpané. Aà iwa gběon kuεplao gèaàno ² ní nōe pò à táagòné à ní gbāgbà ní ní gyāo. Maliama pò wī me lo Maliama Madeleni, Yesu táa mèn soplao gòè kú ní guu ³ ní Elodi ziia Kuza na Yoanao ní Suzānao ní nōe pāleo dasi. Aaò Yesu ní a iwao gwa ní pò pò aa vīo.

* 7:22 Isa 35.5-6, 61.1 † 7:27 Mal 3.1 ‡ 7:29 Luk 3.12

Pówenkelea
(*Mat 13.1-23, Maa 4.1-25*)

⁴ Wà b̀ wéle ní wéleo wà kàaa Yesuzi, ò à yálèùné à m̀: ⁵ Z̄ee mé b̀ gè pówenakelei. Ké àle keele, a keeò lèle zé guu, wà táa'òwà, ò b̄aò m̀ò blè. ⁶ A keeò lèle gbeseena musu. Ké aa b̀òle, ò aa giigàga, ké aai m̀òse eo yáí. ⁷ A keeò lèle leò guu, ò lepio fèlèínò s̄anu, aa kùaaamá. ⁸ A keeò lèle t̀òle maawa, ò aa b̀òle aa ne'í leé basò. Ké a ò màa, à p̀una à m̀: Gb́é p̀ò ǹòse ví aà yápi ma.

⁹ Aà íwaò aà là yápi b̀òlei. ¹⁰ ò à m̀: Lua á gbá zé à kpala p̀ò b̀ò a k̄í asiio d̄ò, àma mi o gb́é kinioñe ní yálèùaneoe, ké aa gugwa p̀òe'esai, aa yáma d̄osai.* ¹¹ Yápi b̀òlen ke: Pówenapiá Lua yáé. ¹² Zé guu p̀ò de gb́é p̀ò aa Lua yámàò ù, ò Ibiisi m̀ò yápi b̀ò ní s̄o guu, ké aasu Lua náaike, i ní suabao yáí. ¹³ Gbeseena p̀ò de gb́é p̀ò aa Lua yámà aa sí ní p̀onaò ù, àma yápi líò z̄ina ví ní guuo. Aaí Lua náaike ḡia, àma t̀ò wà ní ý, aaí p̀òb̀òz̄akee. ¹⁴ Le guu p̀ò de gb́é p̀ò aa Lua yámàò ù, ò yák̄akea ní àiz̄ee yáó ní d̀únia p̀onakeao ì kùaaamá, aali f̄ò ne'í à màò. ¹⁵ T̀òle maa p̀ò de gb́é p̀ò aa Lua yámà ní ǹòsepuaò ò aa k̄ia ní ǹòsemaaò ù. Aaí menaf̄ò e aa ge káfiakèò.

¹⁶ W̄ili filia na wà ta kùlewàò ge wà dilè lii z̄íeo. W̄i di bábanawae, ké gb́é p̀ò lé ḡeò gupua e yáí. ¹⁷ P̀òe ku ul̄ea ké à ḡi b̀oi gupuaò. Asiȳae ku ké wà ḡi mai wà o balu guuo. ¹⁸ Bee yáí à yáma ní laaio. Gb́é p̀ò p̀ò ví ò Lua a káfiè. Gb́é p̀ò p̀òe ví s̄ò, p̀ò p̀ò àle e á ví Lua a siwàe.

Yesu daeò
(*Mat 12.46-50, Maa 3.31-35*)

¹⁹ Yesu da ní aà d̄aunaò m̀ò aà k̄í, ò aai e s̄òàz̄io dasi yáí. ²⁰ ò wa ò Yesue: N da ní n d̄aunaò ku bàasi, aa ye n k̄'ei. ²¹ ò a òné: Gb́é p̀ò aaí Lua yáma aa z̄ikewàò mé ma da ní ma d̄aunaò ù.

Yesu zàa'iana z̄ea
(*Mat 8.23-27, Maa 4.35-41*)

²² Ziewa Yesu ḡè ḡó'ileña guu ní a íwaò, ò a òné: Wà bua ísida baale. ò aa d̄azeu. ²³ G̀òò p̀ò aale gé, Yesu ḡè ní io. ò zàa'iana f̄ele ísidaa, í lé ká ḡó guu, aa ku kai guu. ²⁴ ò aa s̄òàz̄io aa aà v̀ù aa m̀: Mae! Mae! Wále kaale! ò à f̄ele ḡí íanae ní í p̀ò lé ní ḡó z̄ampapao, ò à zè, gu kè k̄ilikili. ²⁵ ò a òné: A ma náai víoa? ò yápi d̄imá, vía ní kú, ò aa òk̄òe: Dén gb́épi ùi m̀òò? Baa íana ní ío, ì yádilené, aaí aà yámae.

Táaò dia sàwaw̄ne
(*Mat 8.28-34, Maa 5.1-20*)

²⁶ ò aa kà Gadala bùsuu ísida baale, Galile bùsu gukpe oi. ²⁷ Ké Yesu bùa s̄is̄ia, à kp̄aũ ní wélepi gb́é p̀ò táaò vío. A g̀òoplakè ní p̀onaaaz̄io, mé ìliò ku beò, sema miagbe'eo guu. ²⁸⁻²⁹ W̄i aà yeye ní m̀òdaonaò, w̄i aà daliu aà z̀ùukea yáí, kási ì m̀òdaonapio k̄ék̄e, táapi ì aà zu s̄eu. Ké à Yesu è, ò à wiilè à kùle aà ae, ò à p̀una à m̀: Lua Musude Né Yesu, b̀óm̄e wá daaai? N yá na! Nsu íadaao. A bee ò ké Yesu lé o táapi gowà yáíe. ³⁰ ò Yesu aà là à m̀: N t̀ón kpelewai? ò à m̀: Ma t̀ón Dasi. Asa táaò kuwà dasie. ³¹ ò táapio wabikè Yesuwa asu oné wà si gb̄áo guuo.

³² Sàwakusan waiò ku we, aa kp̄eese, aale p̀òble s̄is̄ip̄oleu. ò táapio wabikè Yesuwa aà ní gba zé wà diné. ò Yesu ní gbá zé. ³³ ò táaò g̀ò gb́épiwa aa d̄i sàwaw̄ne. ò sàwapio w̄i ní bao aa sí s̀onau, aa kà ísiu aa kp̄àle. ³⁴ Ké an d̄anaò è màa, aa bàalè gè yápi oiné wéle guu ní bualoũ. ³⁵ ò wà b̀òle yá p̀ò k̄èpi gwai. Ké aa kà Yesu k̄í, aa gb́é p̀ò táaò g̀òwàpi è z̄òlea Yesu gbázi. A p̀okasa naaazi, à g̀ò a laaiwa. ò vía ní kú. ³⁶ Ké gb́é p̀ò yápi kè ní wáaò òné lá wà

* 8:10 Isa 6.9

táadeṗi gbàgbā, ³⁷ ̄ Gadala bùsu gbéṗii awakpà Yesu e aà gońla, asa vĩa ní kú maamaae. ̄ à gè gó guu, a ye tá. ³⁸ Gbé pò à táaò gòè awakpàè à e àò kuaànò. Yesu giè à mè: ³⁹ E a ta n be, ní yá pò Lua kènne dau n̄ siuné pii. ̄ à tà à yá pò Yesu kèe kpàwakè wéleṗi guu pii.

Zailu né vua ní n̄e pò ̄kà Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

⁴⁰ Ké Yesu èa sù, ̄ bíla gbāakpàaazi, asa gbéṗii lé aà dāe. ⁴¹ ̄ gōe pò de lousisikpe d̄aana ũ, wĩ me Zailu, mò wùle a gb̄eu Yesu gbázi, à awakpàè aà gé a be, ⁴² ké aà né m̄endona lé ga yáí. Nen̄eṗi kà wè kueṗla. Ké àle gé, ̄ bíla lé aà ḡsoomble.

⁴³ N̄ee ku we, au lé b̄lewa à kà wè kueṗla. Pò pò n̄eṗi vĩ pii a dè esedeo k̄i, āma gb̄e i f̄ aà gbàgbāo. ⁴⁴ Ké à s̄o Yesuzi aà kpe, ̄ à ̄kà aà ula léwa. Weḡo aà aub̄lea zè. ⁴⁵ ̄ Yesu mè: Déme ̄k̄ai? ̄ gbéṗii mè á a yá d̄o. ̄ Pīe mè: Mae, bíla liaanzi, aale naema. ⁴⁶ ̄ Yesu mè: Gb̄e ̄k̄a, asa má d̄o ké gb̄a b̄mague. ⁴⁷ Ké n̄eṗi è wà a yá d̄o, ̄ à mò ní lualuaao, à wùle a gb̄eu aà gbázi, ̄ à yá pò tò a ̄k̄wà ò gbéṗii wáa ní lá pò à aafia'è ḡo. ⁴⁸ Yesu òè: N̄e, ma náai pò ní kè mé n̄ gbàgbā. Ta be aafia.

⁴⁹ Ké Yesu lé o màa, gb̄e b̄ lousisikpe d̄aanapi be, à mò a òè: N népi k̄esai. Nsu tákpa metuluzi p̄o. ⁵⁰ Yesu yápi mà, ̄ a ò Zailu: Nsu to n̄ s̄o v̄io. Ma náaike lé, a gbàgbā. ⁵¹ Ké à kà aà be, i wei gb̄e ḡeànò, sema Pīe ní Z̄aao ní Zaakio ní népi deo ní aà dao. ⁵² Gbé pò kú weo lé ̄oṗo pii, aale nízia gb̄gb̄e. ̄ Yesu mè: Asu ̄oṗo. I gao, àle i'oe. ⁵³ ̄ aa aà kè p̄oṗo, asa aa d̄o à ḡe. ⁵⁴ Yesu aà k̄u a ̄wa, ̄ à p̄na à mè: Nen̄ena, fele! ⁵⁵ ̄ aa w̄eni sù, à f̄le ḡo. Yesu mè wà p̄blea kpawà. ⁵⁶ Yápi d̄i népi de ní aà daowa, ̄ Yesu òné aasu yápi o gb̄e mao.

9

Yesu a iwa gb̄e n̄ kueṗla z̄ia
(Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)

¹ Yesu a iwa gb̄e n̄ kueṗla k̄aaazi, ̄ à ní gbá zé aao iko v̄i táa bui piiwa, aa gȳe gbàgbā. ² ̄ à ní z̄i kpala pò b̄o Lua k̄i yá waasokei, aao gȳe gba aafia. ³ A òné: Asu p̄e se ḡeò, gopana ge babalab̄o ge k̄s̄ua ge ̄a ge ula plaade. ⁴ Ua pò a pilau àò ku we e à ge ḡeò z̄e. ⁵ Wéle pò wi gbāakpauázio à b̄o, í k̄oṗemá an toa ní Luao seela ũ. ⁶ ̄ aa d̄azeu aa bèbe wéle ní wéle, aa baonakp̄ané, aa gȳe gbàgbā gupiiu.

⁷ Ké kí Elodi yá bee mà pii, ̄ à bílikè, asa gb̄e n̄ mè Z̄a Da'ilena mé b̄o gau, ⁸ gb̄e n̄ mè Elia mé b̄o m̄má, gb̄e n̄ mè b̄o ānabi yāa do mé v̄u. ⁹ Elodi mè: Ma Z̄a mi z̄o. Dén gbé pò ma aà bao màe bee ũi m̄o? ̄ àle wele wesiaàle.

Yesu blekpaa bílawa
(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Z̄a 6.1-15)

¹⁰ Ké zinapiò sù, ̄ aa yá pò aa k̄eò dau a siu Yesu. ̄ à ní sé n̄t̄e à ḡe n̄o wéle pò wĩ me Besaida. ¹¹ Bíla d̄o, ̄ aa p̄leaazi. A gbāakp̄anzi à kpala pò b̄o Lua k̄i yā'òné, ̄ à gbé pò aa ye aafiao gbàgbā.

¹² Iat̄e busaa iwa gb̄e n̄ kueṗla s̄aazi aa òè: Gb̄e gbae aa ta pilak̄i ní p̄bleao wele i z̄e wiaò ní bualoũ pò kú k̄iò guu, asa s̄gbā wá kúu la. ¹³ A òné: Apiò à p̄blea kpámá. Aa mè: P̄e m̄en s̄o ní kpò m̄en plao ̄ wá v̄i. Sema wà gé ble lúí bílae bàasio. ¹⁴ Gōe pò kú weo kà lán gb̄e n̄ ̄aas̄o l̄e s̄o taawa (5.000). ̄ a ò a iwa n̄e: A to aa z̄le ḡa gb̄e n̄ blakwikwi. ¹⁵ ̄ aa kè màa aa ní z̄lez̄le pii. ¹⁶ ̄ à p̄e m̄en s̄o ní kpò m̄en plapio s̄e, à wesè musu à báaad̄u. ̄ a è'e kpà a iwa n̄e, aa b̄ile bílae. ¹⁷ Ampii aa p̄blè kà, ̄ wà a mi n̄a pò f̄e s̄e gbí kueṗla.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(*Mat 16.13-23, Maa 8.27-33*)

¹⁸ Ziewa kɛ Yesu lɛ wabikɛ ado, aà ìwaɔ mò aà lè, ɔ à n̄ lá à mɛ: Dé dasilɛ o má dɛ a ùi?
¹⁹ Aa wèwà aa mɛ: Zāa Da'ilɛnaɛ. Gbɛɔ ì mɛ Eliaɛ. Gbɛɔ ì mɛ ānabi yāaɔ do mé vù.* ²⁰ Ǿ à n̄ lá à mɛ: Apio sɔ, dé ále o má dɛ a ùi? Piɛɛ wèwà à mɛ: Lua gbɛ́ pɔ wí mɛ Mɛsiie. ²¹ Ǿ à g̃iné aa yápi o gbɛɛ. ²² Ǿ à mɛ: Sema Gbɛ́nazin Né taasikɛ maamaa. Gbɛ́zɔɔ n̄ sa'onkiaɔ n̄ Mɔizi ikoyádanɛdɛɔ giaàzi, aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔde z̄i i vu.

Yesu lia
(*Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13*)

²³ Ǿ a ò gbɛ́piie: Tó gbɛ́ ye ke ma ìwa ù, aà gi azia wɛnizi, io a lipāakɔa se lá gu lɛ dɔ, i temazi. ²⁴ Gbɛ́ pɔ ye àɔ a wɛni k̄ua, wɛnipi a vūaawàɛ. Gbɛ́ pɔ g̃i a wɛnii ma yáí sɔ, ade mé aɔ wɛni v̄i. ²⁵ Tó gbɛ́ gò d̄unia búu v̄i, mé a kpà aziaí à k̄ua ziawa, bó ài a èi? ²⁶ Tó gbɛ́ zɛamanɔ widè ge ma yá, Gbɛ́nazin Né a zɛaaànɔ wide sɔ, gɔɔ pɔ a mɔ a gawi guu n̄ a Mae gawio n̄ a malaikaɔ gawio. ²⁷ Siana mále oé, gbɛ́ pɔ aa ku laɔ ga k̄ia pɔ Lua kpà esaio.

²⁸ Yá bee oa gbɛa, a gɔɔ la taawa ɔ à Piɛɛ n̄ Zāao n̄ Zaakio sè dèdɛr̄nɔ gbɛ́s̄is̄i musu wabikɛi. ²⁹ Ké àle wabikɛ, aà oa l̄ile, aà ulaɔ lɛ tekɛ p̄untaitai. ³⁰ Kándo gbɛ́on plaɔ ku we, Mɔizi n̄ Eliaɔɛ, aale yā'oaànɔ. ³¹ Aa b̄ò mòwà gawi guu, aale ánua pɔ a to Yelusaleũ yā'o. ³² Piɛɛ n̄ a gbɛ́o gè n̄ io. Ké aa vù, aa Yesu gawi è n̄ gbɛ́on pla pɔ zɛ aà saɔ. ³³ Ké gbɛ́on plapiɔ lɛ kék̄ɔwa n̄ Yesuo, Piɛɛ òè: Mae, a maa wàɔ ku laɛ. Wà lákpe dɔ mèn àaɔ, n pɔ do, Mɔizi pɔ do, Elia pɔ do. A d̄s̄ lá ále oo. ³⁴ Ké àle o màa, luabɛpuana k̄uaamá. Ké aa gò ka a guu, v̄ia n̄ kú. ³⁵ Ǿ lɔɔɛ b̄ò luabɛpuanapi guu à mɛ: Gbɛ́ɛ beeá ma Néɛ. Ma aà d̄ilɛ, à aà yāma.†
³⁶ Lɔɔpi maa gbɛa aa è Yesu mé gò we ado. Iwapio n̄ lɛ f̄i, aai yá pɔ aa è o gbɛɛ gɔɔ beeo.

Yesu nɛḡɔɛ táade gbàgbāa
(*Mat 17.14-23, Maa 9.14-32*)

³⁷ Ké gu d̄ò, aa p̄ila s̄is̄ipi musu, ɔ bíla mò dai Yesulɛ. ³⁸ Bíla guu ḡɔɛ p̄una à mɛ: Mɛtulu, n yá na! Ma né gwaa, asa ma né pɔ má v̄in we. ³⁹ Tāa ì felewà, ɔ ì wiile kándo. I aà z̄iazia e aà l̄é'i f̄ulabɔle, ì ìadawà, ìli gowà kpaaɔ. ⁴⁰ Ma wabikè n̄ ìwaɔwa aa táapi go, ɔ aa f̄ua. ⁴¹ Yesu mɛ: Gbàgbɛ kolea luanaaikensaiɔ! Máɔ k̄úanɔ e b̄ɔɛ ni? Máɔ mɛnakeánɔ e b̄ɔɛ ni? Mó n̄ n̄ népio la. ⁴² E népi àɔ gé s̄oiaàzi, ɔ táapi aà nè à aà z̄iazia. Ǿ Yesu g̃i táapie à népi gbàgbā, ɔ à aà kpà aà maewa. ⁴³ Lua iko z̄ɔɔ yápi gbɛ́pii k̄u gbāa.

Gbɛ́o lɛ elɛa Yesu yākeawa p̄ii, ɔ a ò a ìwaɔnɛ: ⁴⁴ Aɔ yáɛ bee k̄ua á n̄òsɛ guu. Wa Gbɛ́nazin Né na gbɛ́onɛ n̄ ɔz̄i tia. ⁴⁵ Aai yápi d̄ɔo, a mi ulɛané, ɔ aai mao, mé aa yápi laawà v̄iakè.

Tɛa Yesuzi
(*Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40*)

⁴⁶ Ǿ aa f̄elɛ n̄ lekpaao dɛakɔa yá musu. ⁴⁷ Yesu làasoo pɔ kú n̄ n̄òsɛ guu d̄ɔ, ɔ à né se zè a saɛ. ⁴⁸ A ònɛ: Gbɛ́ pɔ néɛ bee taa d̄ilɛ ma ìwake yáí, ade ma d̄ilɛɛ. Gbɛ́ pɔ ma d̄ilɛ sɔ, ade gbɛ́ pɔ ma z̄i d̄ilɛɛ. A gbɛ́ pɔ dɛ gbɛ́ kpɛɛ ù á guu mé z̄ɔɔ.

⁴⁹ Ǿ Zāa yāsè à mɛ: Mae, wa gbɛɛ è àle táago n̄ n̄ t̄o, ɔ wá ye giè, ké ìlio téwázio yáí. ⁵⁰ Ǿ Yesu òè: Asu giò, asa gbɛ́ pɔ ì ìbɛleséánɔoá bàakpɛɛɛ.

⁵¹ Ké Yesu f̄elɛ taa luabɛ gɔɔ kà k̄ai, à mipè Yelusaleũwa. ⁵² Ǿ à gbɛ́o gbàɛ aa d̄ɔaaɛ. Aa gè gè Samali búsu z̄ɛwiae guu s̄oukɛiè. ⁵³ Ǿ wélepideɔ i aà d̄ilɛo, ké à mipè Yelusaleũwa yáí. ⁵⁴ Ké aà ìwaɔɔ Zaaki n̄ Zāao è màa, aa mɛ: Dii, n̄ ye wà o té b̄o luabɛ à mɔ k̄úmá yà?† ⁵⁵ Ǿ Yesu l̄ili à g̃iné. ⁵⁶ Ǿ aale gé wéle p̄aleu.

* 9:19 Luk 9.7-8 † 9:35 Isa 42.1, Sou 2.7, Luk 3.22 ‡ 9:54 2Kia 1.9-16

⁵⁷ Ké aa be zéu, gbēe mo ò Yesue: Gu pò ríle géu pii, máo tenzié. ⁵⁸ Yesu òè: Gbēghbonao ní tòò ví, bāo ní sakpe ví. Gbēnazin Né sò a ìampakii vío. ⁵⁹ Yesu ò gbēpále: Mo temazi. O gbépi m̀è: Dii, to e ma de'ia kpagui gia. ⁶⁰ Yesu òè: Tó geò ní geò ví. Mpi sò ge kpala pò b̀ò Lua kíi yá waasoké. ⁶¹ Gbēpále ò lo: Máo tenzi Dii, ama to mà gé lezai ma bedéowa gia. ⁶² Yesu òè: Gbé pò soona na a ozi mé àle a kpe gwa, ade i kòsi ní kpala pò b̀ò Lua kíioo.

10

Gbēon bàas̄kwi ní plao zia (Mat 11.20-27, 13.16-17)

¹ Bee gbēa Dii gbēon bàas̄kwi ní plao páleò díle, ò à ní zí gbēon plapla aao d̄aaé wéleò guu ní gu pò á ye géuò pii. ² A òné: Pòkèkèa z̄o, a kèkènao bílao. A wabiké Budewa aà zíkènao gbāe pòkèkèi. ³ A d̄azeu. Mále á zí s̄o ù àwalewanao guueaò! ⁴ Asu m̀okpe seo ge babalaboo ge kyaleò. Asu ze zéu à f̀okpa gbēewao. ⁵ Ua pò a gēu pii, à o gia Lua uapi gba aafia. ⁶ Tó aafiade ku we, á f̀ò aafiade a ḡòè. Tó a ku we s̄o, a ea suwáé. ⁷ Aò ku uapiu, à pò pò wa kpàwá ble ge p̄omia, asa zíkèna kà à a asea eé. Asu àò s̄okikpakpao. ⁸ Wéle pò a gēu mé wà á díle, à pò pò wà m̀òóé ble. ⁹ A wélepi gyāeò gbágbá, í o gbēone kpala pò b̀ò Lua kíi kàr̀no kái. ¹⁰ Tó a gē wéleu mé wí á díleò s̄o, à b̀ole gāae, í me: ¹¹ Baa á wéle luutē pò kpà wá gbáwa, wá k̀ooleowáé.* ¹² Aò d̄s̄as̄a ké kpala pò b̀ò Lua kíi kà kái. ¹³ Mále oé, yákpalekèḡooz̄i ía pò Lua a da S̄oòũdeowa a ka wélepideò pówao.†

¹³ Waiyoo Kòlazenide! Waiyoo Besaidadeò! Dabudabu pò má kè á wéleò guu, tó má kè Tii ní Sid̄o yāa, d̄s̄ wélepideò zẁankasao kàkàr̀la, aa z̄òle tufua à gègè ǹselilea seela ù. ¹⁴ Yákpalekèḡooz̄i á ìadama aò de Tiideò ní Sid̄deò pòá.‡ ¹⁵ Kapenaũdeò s̄o, á gbā z̄o luawa yá? Wa ōz̄áz̄ie e bedau.§

¹⁶ O Yesu ò a ìwapiòne: Gbé pò á yāmà, ade ma yāmàé. Gbé pò ḡiázi, ade ḡimazie. Gbé pò ḡimazi s̄o, ade ḡi gbé pò ma z̄izie.*

¹⁷ Gbēon bàas̄kwi ní plaopiò gè, ò aa èa sù ní p̄onaò aa m̀è: Dii, baa t̄aaò mis̄ilèwēe n tó yái. ¹⁸ Yesu òné: Mále gugwa, ma Set̄au è à bàe luabe lán loupilèawa. ¹⁹ Ma iko kpàwá à t̄aa'ò ml̄eò ní sóio ní á ibeé gbāa píiowae, p̄e a f̄s̄ à á kè'iao.† ²⁰ N beeo ásu p̄onake ní mi pò t̄aaò ì siiléoo. A p̄onake á tó pò kú taalau luabe yái.

²¹ Zibeez̄i Lua Nis̄ina Yesu pò kèna maamaa à m̀è: Baa, z̄íle ní musuo Dii, lá n yá beeo ùle yād̄onaone ní òn̄onaò, mé n b̀òò lad̄onsaiòne, ma n s̄aukè. Aò, Baa, bee kàngu màa. ²² Ma Mae p̄opii n̄am̄e ma ōz̄ie. Gbēe Lua Né d̄s̄o, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gbēe Mae Lua d̄s̄o, mé i ke aà Né ní gbé pò Népi yei aà ōb̄n̄eò bàasio.

²³ O Yesu aedò a ìwaowa a òné n̄t̄e: Báaadeon á ù yá pò ále e ní wéo yái. ²⁴ Mále oé, anabio ní kíaò ku yāa dasi, aa ye yá pò ále eò e, aai eò. Aa ye yá pò ále maò ma, aai maò.

Samali gbēmaa

²⁵ Ikoyād̄onae mé f̀èle lé líkpale Yesuwa à m̀è: Metulu, kpelewa má ke mà àizāna ei? ²⁶ Yesu òè: Kpelewa a ku M̄ozi ikoyā guui? Ni a kyoké n̄ ma kpelewa ni? ²⁷ Gbépi wèwà à m̀è: Nȳo ye Dii n Luazi ní ǹsem̄endoo teasisai n gbāa pua léu, n s̄o io kuwà,‡ níò ye n gbédeezi lán nz̄ia wēniwa.§ ²⁸ Yesu òè: N wè maaé. Nȳo ke màa, níȳo ku.* ²⁹ O gbépi ye yānakpa az̄lawa, ò à Yesu là à m̀è: Déme ma gbédee ūi?

³⁰ O Yesu òè: Gbēe mé b̀ò Yelusaleũ àle gé Yeliko, ò kp̄aiweliwèò kp̄aaũaànò. Aa aà p̄oò síwà, aa aà gbè dúuduu e à kà gaa. O aa aà tò we, aa gèz̄ea. ³¹ A mo lè sa'onae zé doupi sè.

§ 9:61 1Kia 19.20 * 10:11 Luk 9.5 † 10:12 Daa 19.24-28 ‡ 10:14 Isa 23.1-18, Yoé 4.1-4 § 10:15 Isa 14.13-15
* 10:16 Luk 9.48 † 10:19 Sou 91.13 ‡ 10:27 Iko 6.5 § 10:27 Lev 19.18 * 10:28 Lev 18.5

Ké à aà è, ̄ à d̀aàzi. ³² M̀aae l̀o ké Levii buie k̀a gupiu, à aà è, ̄ à d̀aàzi. ³³ Samali bùsu gb̄e be z̀epiu. Ké à m̀o aà è, ̄ à k̀è ẁenaũ. ³⁴ A s̀aàzi, à e se mà aà gu p̀o k̀è'iaowa ní nísio ní v̄ēo, à p̀o ỳewà. ̄ à aà se d̀i a z̀a'ina kpe, à g̀eààno nib̀o pilakii. ̄ à aà gwà we. ³⁵ Ké gu d̀, ̄ à ánu su ̀wat̄e b̀o m̀en pla a k̀pà pilakiiidewa à m̀e: N aà gwam̄e. Tó n e a n ̀abl̄e de beea aà ỳa musu, má a fiabone, tó ma su.

³⁶ T̀o, gb̄on àāpi guu, an déme gb̄eke k̀e gb̄é p̀o k̀páio k̀paaũaànōpiei? ³⁷ A ẁewà à m̀e: Gb̄é p̀o ẁenad̀èe. ̄ Yesu òe: Ge n̄ ke màa s̄.

Yesu kua Maata ní Maliamao be

³⁸ G̀o p̀o aa be z̀eu, aa k̀a ẁé̄u, ̄ noe p̀o w̄i me Maata Yesu d̀ile. ³⁹ A d̀auna v̄i, w̄i me Maliamao, à z̀le Dii gb̀azi, àle aà ỳama. ⁴⁰ Kina z̀i dà Maatala, ̄ à m̀o Yesu k̀i à m̀e: Dii, ké ma d̀auna ma to z̀ipie mado, i kene ỳae ũo lé? Oè aà d̀male. ⁴¹ ̄ Dii ẁewà à m̀e: Maata, Maata, níle ỳae k̀ake, níle iada nziawa ní ỳa dasi. ⁴² A m̀endo mé z̄ev̄i. Maliamao baa maa s̀e mé wa siwào.

11

Wabikea

(Mat 6.9-15, 7.7-11)

¹ Ziewa Yesu lé wabikea guei. Ké a làa, aà iwae òe: Dii, wabikea daw̄e lá Zãa dà a iw̄onewa. ² ̄ a oné: Tó ále wabikea, àli me:

Baa, to wà d̄o ké n kua adoa.

To kpala p̀o b̀o n k̀i b̀o gupua.

³ Wá gba ú p̀o wá ble lá gu lé d̀.

⁴ Wá duuna k̀éwá,

asa w̄i gb̄é p̀o t̀aek̀ew̄ēo k̀e piie.

Nsu to wà fu ỳawao.

⁵ ̄ a oné: Gb̄e mé gb̄ena v̄i, ̄ à g̀e aà k̀i w̄edo a òe: Ma mo n k̀ie, p̄e s̄eam̄e m̀en aã.

⁶ Nib̄e pilaa tiae, má p̄e v̄i mà kpawào. ⁷ ̄ aà gb̄enapi ẁewà za kpea à m̀e: Nsu iadao, ma zetà k̀o. Ma ta k̀éu ní ma néo, má f̄e fele mà kpamao. ⁸ Mále oé, baa tó i fele kpawà

gb̄enake ỳaio, a fele p̀o p̀o a yei kpawà ké a z̄eazi ỳai. ⁹ Mapi s̄o mále oé, à wabikea, Lua i

kpawá. A w̄ele, í e. A gbal̄e, Lua i w̄é. ¹⁰ Asa gb̄é p̀o wabikè, w̄i aà gbae, gb̄é p̀o p̀o w̄ele ì

e, mé gb̄é p̀o gbalè, wa w̄é. ¹¹ A gb̄é p̀o á néo v̄i, tó á né kp̄o wabikèwá, á déme a píligona

kpawài? ¹² Ge tó à kogbe wabikèwá, á déme a sói kpawài? ¹³ Baa ní á v̄aik̄eo, lá á p̄maa

kpaa á néowa d̄o, á Mae p̀o k̀u musu a a Nisina kpa gb̄é p̀o a wabikèwawao lé?

Táagoa

(Mat 12.22-30, 43-45, Maa 3.20-27)

¹⁴ Yesu lé t̀aa swádo go gb̄ewa. Ké à t̀api g̀o, swádopi nà ỳa'owaa, ̄ ỳapi b̀o bíla sae.

¹⁵ ̄ an gb̄ēo m̀e: I t̀agoné ní t̀āo k̀i Beezebu t̀o. ¹⁶ ̄ gb̄ep̄alēo lé líkpalewá, aa gb̄eawa

aà seelae k̄ené ní Lua gb̄ao. ¹⁷ Lá Yesu ní làasoo d̄o, ̄ a oné: Kpala p̀o a gb̄é̄o íbelesè ní k̄o a

mid̄e. Ua p̀o a gb̄é̄o íbelesè ní k̄o a ḡo bezi ũe. ¹⁸ Tó Set̄au íbelesè ní a gb̄é̄o, kpelewa aà kpala

āo z̄eai? Má ò màa ké i me mi t̀agoné ní Beezebu t̀o ỳaie. ¹⁹ Tó Beezebu tó mi t̀ago d̀, á

gb̄é̄o ì go ní dé t̀o ni? Beewa ázla gb̄é̄o ỳa'likpawá. ²⁰ Lá ma t̀agoamaá Lua ̀gb̄e, à d̄o

ké k̄ia p̀o Lua k̀pà kpalau á k̀i lèn we. ²¹ Tó ḡosa gb̄aa ḡokeb̄o k̀ua, àle a ua d̀a d̀, aà àiz̄ēo

ìo aafiae. ²² Ama tó gb̄é̄o p̀o a gb̄aa deaàla m̀o g̀e à aà gb̄è, a aà ḡokeb̄o p̀o a a náai v̄io séle, i

aà àiz̄ēo biilené. ²³ Gb̄é̄o p̀o de ma gb̄é̄o ũo, ma ib̄ēe. Gb̄é̄o p̀o lí p̀o k̀aaaman̄o, àle fáaae.

²⁴ Tó wà tǎa gò gbéé, ìb liaaliaa gugiuu àò gbé wéle à diè. Tó i eo, ì me: Má ea ta ma sǒ ziwae. ²⁵ Tó à tà we, ì e a be ado, à zu'ò, à azia kèke wásawasa, ²⁶ ò ì ea ge tǎa pǒ an vǎi dealaò séle suǎnò mèn sopla, aǎ diè. Beewa gbépi gwea gbezǎ vǎi ì de a kǎua.

²⁷ Ké Yesu lé o màa, wà nǒe mà, à pǔna zǎ guu à mè: Báaaden nǒe pǒ n i à yǒ kpàma ù. ²⁸ Yesu mè: Báaadeon gbé pǒ aa Lua yǎmà aa kǔa ù de beea.

Seela gbéaa Yesuwa

(Mat 6.22-23, 12.38-42)

²⁹ Gbéò nònnaa, ò Yesu mè: Gbǎgbéò vǎi. Aǎ seela gbéaa, àma má seelae kenéò, sema Yonasi pǒ. ³⁰ Lá Yonasi de seela ù Ninivadeon, * màa Gbēnazin Né aò de seela ù gbǎgbéon. ³¹ Yákpalekegǒzǐ gǎmidokli oi nǒe kía a fele yǎda gbǎgbéola, asa à bǒ za tǒle léwa à mò Salomǒ ònyǎ maie, † mé gbé pǒ a zǒ de Salomǒa ku la. ³² Yákpalekegǒzǐ Ninivadeon fele yǎda gbǎgbéola, asa ké Ninivadeon Yonasi waaso mà, aa nǒselile, ‡ mé gbé pǒ a zǒ de Yonasia ku la.

³³ Wili filia na wà dile gusǒnauo ge wà pēna kúlewàò. Wì di bábanawae, ké gbé pǒ aale gǎo gupua e. § ³⁴ N wé mé n me filia ù. Tó n wé kú gudoù, n mè píi aò gupua víe. Tó n wé kú plapla sǒ, n mè píi aò gusia víe. ³⁵ Ayǎmeto laaika ké gupua pǒ ríle e ní ví su àò de gusia ùo. ³⁶ Tó n mè píi gupua ví mé a kee ku gusiauo, aò gupu wásawasa lándǒ filia í dǒmawae.

Zadǎ Mǒzi ikoyǎdanedeon Falisiowa

(Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

³⁷ Ké Yesu yǎ'ò a làa, ò Falisie wabikèwà aà mǒ pǒblean, ò à gè zǒle. ³⁸ Ké Falisipi è i ǒpipi lá aǎ kewa à gbàsa lé pǒbleo, à bǒ aà sae. ³⁹ Yesu dǎ: A Falisio i gbǎbǒ bisaò kpae ní taò, kási bíi ní yǎvǎikeao mé á nǒse pà. ⁴⁰ Sǒ! Lua pǒ a kpe kè i a guu keo lé? ⁴¹ A pǒ pǒ kú á taò guu dá wēnadeon, á tapiò i gǒé gbǎlesai.

⁴² Waiyoo á Falisio! I toeò dosina ní kpeanao ní dopǒ píi kwide kpa Luawa, * ò i pǎkpa yǎgǒgǒa a zéwai ní yea Luapizio. Yǎ beeò mé de àò kǔa pǎkpaa a kǎnǒzi sai. ⁴³ Waiyoo á Falisio! Iò ye zǒlea gumaaò lousisikpeu, iò ye wàò fǒkpakpawá gǎae. ⁴⁴ Waiyoo ápiò! A de lán mia kpēna pǒ wǒ tǎa'owà dǒsaiwae.

⁴⁵ Yesu mè: Metulu, tó ní ò màa, ríle wá sǒsǒ sǒe. ⁴⁶ Yesu mè: Waiyoo á ikoyǎdǎnǒ sǒ! I gbéò da asosea zǐ'ùu, mé ili òdamá ní a seao, baa òton do. Waiyoo ápiò! ⁴⁷ I pǒ bo ānabi pǒ á deziò ní dedeò miaòwa dǒngu yǎi. ⁴⁸ Bee lé ò gbéon ké a ze ní á deziò yǎkeao. Aa ānabiò dède, ò ále pǒ bo ní miaòwa. ⁴⁹ Ayǎmeto Lua ònǒ guu à mè á ānabiò ní zǎnǒ gbaewá, í ní gbéò dede, í tǎda ní gbéòwa. ⁵⁰ Lua a ānabi pǒ wà ní dede za dǔnia daalegǒ e gbǎo au tǒsi gbǎgbéopiòwa. ⁵¹ Ao, mále oé, za Abeli dea† e à gè pè Zakali pǒ wa de sa'okii ní Lua kpéò zǎnguowa, ‡ Lua a ní au tǒsi gbǎgbéowa. ⁵² Waiyoo á ikoyǎdǎnǒ! A dǒa zé kili wò. I gǎuo, mé a gi gbé pǒ aa ye gǎuon. ⁵³ Ké Yesu bǒ we, Mǒzi ikoyǎdanedeon Falisio aà lè pǎsipási, aale yǎ dasi lalawà, ⁵⁴ aale aà kpakpa ké aa e wà aà kǔ yǎ pǒ àle o guue.

12

Zea ní Yesuo gbéò ae

(Mat 10.19-33)

¹ Gǒo bee bíla nònnaaaàzi, wa ní lé dǒo, e aale kèsepelepelekǒwa, ò à yǎ'ò a ìwaoné gǎa à mè: A laaika Falisio mǒafilii, ì línlá lán pēese'esewae. ² Yǎ pǒ ulea a bǒ gupuaui pii. Asiiyǎe ku ké wa gǐ dǒio.* ³ Beewa yǎ pǒ á ò gusiauo, wa ma gupuaui, mé asiiyǎ pǒ á ò kǒ swǎu làasiu, wa a kpàwake gǎae.

* 11:30 Yon 3.4 † 11:31 1Kia 10.1-10 ‡ 11:32 Yon 3.5 § 11:33 Luk 8.16 * 11:42 Lev 27.30 † 11:51 Daa 4.8 ‡ 11:51 2Lad 24.10-21 * 12:2 Luk 8.17

4 Ma gbēnao, mále oé, gbé pò a á de mé a gbēa a f̄s yāe keé loo, ásu viakèè. 5 Má gbé pò de à viakèè oé. A viake Lua pò gbé zua té guu aà ga gbēa iko viē. Ao, mále oé, à viakè aàpiē. 6 Wili gòlegolena mèn s̄oo yía daa plao lé? Kási baa a mēndo yá lí sá Luaguo. 7 Baa á mikāo, a a lé d̄s. Asu viakèo, á de gòlegolen dasiōla.

8 Mále oé, gbé pò zēmanō gbéō aē, Gbēnazin Né a zeaànō Lua malaikaō aē. 9 Gbé pò lelekpāmazi gbéō aē s̄s, má lelekpaaàzi Lua malaikaō aē. 10 Tó gbé Gbēnazin Né b̄ēbò, Lua a aà ké. Ama tó gbé Lua Nisina t̄b̄ēsi, a kēa v̄io. 11 Tó w̄alē géánō yákpaleu lousisikpeu ge kíao ní gbāadeo aē, ásu bílikē b̄k̄i yáwao ge yá pò á o, 12 asa Lua Nisina mé a yá pò de à o daé zibeezi.

Aizēē
(Mat 6.19-34)

13 Zā guu gbēē ò Yesue: Metulu, o ma v̄iē aà ma asea kpaa wá túbi guu. 14 Ō a wèwà à mè: Ma gbé, déme ma dile á yákpalekēna ūi ge á yāgōgōna? 15 Ō a ò bílaē: Aō ázia k̄ua d̄s. A laaika póp̄ii bíikeai, asa àizēēá gbēnazina wēni no, baa tó a z̄s.

16 Ō à yālēūné à mè: Ōdee mé kú, aà bua blēkèè maamaa, 17 ō à làasookè à mè: Má ke kpelewa ní? Má blēwekak̄i v̄io. 18 Ō à mè: Lá má ken ke: Má a blēwekak̄iō gbooe, mí a z̄s bobo, mí a p̄wēna káu p̄ii ní ma àizēēo, 19 mí o maz̄iaē: Ma gbé, ní k̄ūs̄ua v̄i z̄s, a kannō wē ūma? Káma bo, p̄oble, imi, p̄onakē. 20 Ō Lua òē: S̄oū, gwāasinaē bee má n wēni gbēama. S̄ou pò ní kè a ḡs dé pò ūē? 21 M̄aa aō de ní gbé pò lé àizēē k̄āaa az̄iaē mé a de òde ū Luaeoo.

22 Ō a ò a iwaone: Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni k̄āake p̄oblea yá musuo, ásuli á me k̄āake p̄okasa yá musuo. 23 Wēni de p̄obleala, me de p̄okasala. 24 A gbagbaao gwa. Aali p̄ót̄s̄o, aali p̄okekēo, aa d̄s ge gbà z̄oolo v̄io, mé Lua ì ní gwa. A de b̄āola z̄s̄o lé? 25 A guu déme a f̄s à a wēni gbāa k̄áfi, baa ḡo do, a yákaakea guui? 26 Lá á yá ȳonapi f̄s̄o, b̄oyāi ále yá k̄iniō k̄āakei? 27 A lá vudeo gwa s̄ēu lá aa de. Aali z̄ikēo, aali bua tāo. Mále oé baa Salomōo ní a òdekēo,† i ula e dà a maa kà an keewao. 28 Luanaaifēnēndeō! S̄ēa lá pò kú gbā mé a tékū zia, lá Lua ì pò nai m̄aa, wa á pò o l̄e? 29 Asu to pò pò á ble ge pò pò á mi yá d̄baaéō. Asu bílikēo. 30 Póp̄iō p̄ii yá ì d̄baa d̄unia gbéōne, āma á Mae d̄s k̄é á ye póp̄iōi. 31 A to kpala pò b̄o aà k̄ii yá d̄baaé, i póp̄iō kaaé. 32 Ma kp̄asa néna gbéō, ásu viakèo, asa à kà á Maegu k̄é à á kpá kpalapiu. 33 A pò pò á v̄io yía, í wēnadeo gba a ōa. A m̄okpe pò lí zikūo z̄s, luabe àizēē pò lí láao kák̄i ū. Kp̄ái a s̄oi weo, k̄òo a pò òokpa weo. 34 Gu pò á àizēē kúu, wek̄i ō á laai ìo kuu.

Zikēn náaide laaide
(Mat 24.45-51)

35 Aō ku s̄ou guu, à tó á filia ào naa, 36 ìo de lán gbé pò aale ní dii sua ní n̄osep̄onakēao d̄āowa, k̄é ḡo pò à kà mé à gbalè, aa e zēw̄ēè ḡōo. 37 Báaadeon zikēna pò an dii a ní lé b̄ēē a suḡoōpiō ū. S̄iana mále oé, diipi a a p̄oō k̄ekē ye, i ní z̄s̄le, i p̄oblea k̄āaané. 38 Baa tó à kà wēdo ge gufēne, tó à ní lé m̄aa, báaadeon ní ū. 39 Aō yāē bee d̄s. Tó uabele kp̄ái m̄oḡo d̄s, a wei aà a kp̄é gbooo. 40 Apiō s̄s̄ ào kú ní s̄uo, asa Gbēnazin Né a m̄o ḡo pò á wé d̄oiwao.

41 Piēē mè: Dii, wá yáí n yápi l̄ēūia, ge gbépiie? 42 Dii mè: Dén ziia náaide laaide pò aà dii a a zikēnao naē a z̄i aàli ble kp̄amá a ḡoowa ūi? 43 Báaaden zikēna pò aà dii aà l̄e, àle ke m̄aa a suḡoō ū. 44 S̄iana mále oé, a a àizēē p̄ii naē a z̄iē. 45 Tó zikēnapi ò a s̄ou a dii sua lé ḡēḡē s̄s, i fele na z̄on̄e ge ḡēo gbēgbēawa, iō ulat̄able, iō w̄ēde ke, 46 aà dii a su ḡoō pò aà wé d̄oiwae, zaa pò a d̄ōwa, i aà z̄ēz̄ē, i aà baa daaa ní luayādansaiō. 47 Zikēna pò a dii p̄oēā d̄s mé i s̄ouke à aà p̄oēā k̄èo, wa aà gbē dúuduue. 48 Zikēna pò a dii p̄oēā d̄s̄o, mé à yá pò de

† 12:27 1Kia 10.4-7

wà aà gbě kè s̄, wa aà gbě yɔɔɛ. Gbế p̄ Lua aà gbà z̄ɔ̄ ̄ Lua a wɛɛɛwà z̄ɔ̄. Gbế p̄ Lua p̄ nàe a ɔ̄z̄i z̄ɔ̄, a gbɛawà deńla.

K̄ɔkpaalea Yesu yáí

(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

⁴⁹ Té ma m̄ s̄i d̄úniawa, mé mále wá maamaa ké tépi k̄u sa. ⁵⁰ Má ga ví mà siu. Má k̄u làasoo guu e à ge keò. ⁵¹ Ale e ma m̄ ké gbế̄ɔ̄ aao na ní k̄ɔo d̄úniau yá? Aawo! Mále oé, k̄ɔkpaalea yáí ma m̄. ⁵² Za tia ua p̄ gbế̄ɔ̄n s̄oo kuu aa k̄ɔkpaalee. Gbế̄ɔ̄n àāɔ̄ b̄o gbế̄ɔ̄n plaɔ kpe, gbế̄ɔ̄n plaɔ b̄o gbế̄ɔ̄n àāɔ̄ kpe. ⁵³ Mae a b̄o a neḡɔ̄e kpe, neḡɔ̄e i b̄o a mae kpe. Da a b̄o a nenɔe kpe, nenɔe i b̄o a da kpe. Z̄á da a b̄o nɔz̄ae kpe, nɔz̄ae i b̄o a z̄ada kpe.†

⁵⁴ Yesu èa ò bílae: Tó á è lou lé sisi gukpe, i o ḡɔ̄o lou a ma, ̄ i ke màa. ⁵⁵ Tó á è íana lé b̄o geomid̄k̄i oi, i o gu a wá, ̄ i wá. ⁵⁶ M̄ɔafilideɔ! A t̄oɔle ní luab̄eɔ wé d̄ɔ, mé á ḡɔɔe bee yáasi d̄ɔ s̄oo be?

⁵⁷ B̄óyáí á yákekea a zéwa d̄ɔ áz̄iao ní? ⁵⁸ Tó n ibeɛ lé genno yákpaleu, k̄oaike aà n k̄e za zéu, ké asu n gále genno yákpalekena k̄iio yáí. Asa yákpalekenapi a n kpa d̄oaiwae, d̄oaiipi i n dakpeu. ⁵⁹ Mále onɛ, níȳɔ̄ b̄o weo e ñ ge ñ fiapi bo píi. Baa t̄anga a ḡɔ tenzio.

13

N̄ɔselileɔ

¹ Ḡɔɔ bee gbế̄ɔ̄ m̄ò Galile gbế p̄ Pilati ní deɛɛ à ní au yáale ní ní sa'ob̄o auoɔ yá síu Yesue. ² ̄ Yesu òné: Ké Galile gbế̄piɔ̄ gaa kè màa, ále e an duuna de Galile gbế k̄iniɔla yá? ³ Aawo! Mále oé, tó i n̄ɔselileo, ápií á kaale lánwae. ⁴ Gbế̄ɔ̄n bao plasai p̄ Siloe kalanga kwemá aa ḡagaɔ s̄, ále e an t̄aae de gbế k̄ini p̄ k̄u Yelusalēuɔla yá? ⁵ Aawo! Mále oé, tó i n̄ɔselileo, ápií á kaale lánwae.

⁶ ̄ a yáe bee l̄ēūn̄e à m̄è: Gbếe mé kaad̄ɔenli bà a swaluu, ̄ à gè a né wɛɛlei, i eo. ⁷ ̄ a ò a z̄ikenae: Gwa, a wè àān la, ké mi m̄ né wɛɛlei kaad̄ɔenapiwa, mili eo. Z̄ɔ. Wá tó à gusi p̄a yá? ⁸ ̄ z̄ikenapi òè: Mae, to we w̄e a b̄. Má gubi mà liaie, mí zùgb̄ɔ̄ kau. ⁹ A gí ne'ii ziia? Tó i i sao, mí z̄ɔ.

N̄ɔe kaāu a gbágb̄aa

¹⁰ Kámaboḡɔɔe z̄í Yesu lé yádané lousisikpeu. ¹¹ N̄ɔe ku we, t̄aa aà k̄òkù à k̄aaàn̄o wè bao plasai. Īo kooae, ili f̄ɔ̄ p̄òo baa ȳɔ̄ɔo. ¹² Ké Yesu aà è, ̄ à aà sisi à m̄è: N̄ɔe, n k̄òk̄e ḡòma. ¹³ ̄ à ɔ̄nàwà. Weḡɔ̄ à p̄òo, ̄ à Lua s̄aaukpà.

¹⁴ ̄ lousisikpe gbế̄z̄ɔ̄ p̄o p̄a, ké Yesu aà gbágb̄a kámaboḡɔ̄z̄i yáí, ̄ à f̄ēle ò bílae: Ḡɔɔ soolo mé k̄u ké w̄i z̄ik̄e. * Ali m̄ wà á gbágb̄a ḡɔɔ beɔwa, kámaboḡɔ̄z̄i bàasi. ¹⁵ ̄ Dii a z̄ásiwà à m̄è: M̄ɔafilideɔ! Kámaboḡɔ̄z̄i á baade lí a zu ge z̄aa'ina polo a d̄k̄i à gè í kp̄awò lé? ¹⁶ Ablahaũ bui n̄ɔe bee s̄, Set̄au aà yè wè bao plasai. Aà bapi poloawà kámaboḡɔ̄z̄i zé vío lé? ¹⁷ Ké a ò màa, ̄ wí aà ibeɛ k̄u píi, ̄ bíla p̄o k̄ena dabudabu p̄o àle keɔwa píi.

Yálēūa ní kpala p̄ò b̄ò Lua k̄iio

(Mat 7.13-14, 21-23, 13.31-33, Maa 4.30-32)

¹⁸ ̄ Yesu m̄è: Kpala p̄ò b̄ò Lua k̄iio b̄ò b̄òwà ní? B̄ó má lēūòì? ¹⁹ Doe ku a wéna b̄ò lán efo wénawa, ̄ gbếe se t̄ò a kaau. Ké à b̄òle à kè lí ú, ̄ b̄āò m̄ò p̄ēpe a ḡònaɔwa.

²⁰ ̄ a ò b̄o: B̄ó má kpala p̄ò b̄ò Lua k̄iio lēūòì? ²¹ A b̄ò p̄ēse'ese p̄o n̄ɔe se k̄a p̄ēti zaa le àāɔ guu a lía píiwae.

²² Ḡɔɔ p̄o Yesu lé gé Yelusalēu, àle p̄a mēewiā ní z̄ɔewiāla, àle yádané, ²³ ̄ gbếe aà là à m̄è: Mae, asi àiz̄ana'enaɔ dasioa? ̄ Yesu ò bílae: ²⁴ A áiake à ḡe zéle tuuuna guu. Mále oé,

† 12:53 Mis 7.6 * 13:14 B̄o 20.9-10

²⁵ Wa be zéu ní Yesuo dasidasi, ɔ̀ à lili ònɛ́: ²⁶ Tó gbé̀ m̀ò ma kíí mé a ye a de ní a dao ní a nao ní a néó ní a v̄iio ní a dāunaɔ̀, baa aziapizi demala, a f̄ɔ̀ ke ma iwa ũo. ²⁷ Gbé̀ p̀ó aɔ̀ a lip̄aak̄ɔ̀a sea à tɛomazio, a f̄ɔ̀ ke ma iwa ũo.† ²⁸ Tó á gbēe ye kalanga dɔ̀, a z̄ɔ̀le ḡiá à a ɔ̀a dɔ̀dɔ̀ à gwa, tó a f̄ɔ̀ z̄iɔ̀pi ke láa ya? ²⁹ Tó i ke màao, tó à ɛ̀ kpàle mé i f̄ɔ̀ à a m̄iɔ̀e, gbé̀ p̀ó aà è p̄ií a aà láanike ³⁰ a mɛ̀: Gbé̀e bee kpé̀ d̄aale, i f̄ɔ̀ a m̄iɔ̀e. ³¹ Ge tó k̄iá ye gé z̄ik̄ai ní k̄iá p̄áleo, a z̄ɔ̀le ḡiá à a w̄aaiɔ̀pa à gwa, tó a sosa ḡáli kw̄iɔ̀ f̄ɔ̀ kuàkpa sosa ḡáli bao p̀ó lé m̀ówaɔ̀wao lé? ³² Tó a è á f̄ɔ̀o, a z̄iɔ̀naɔ̀ z̄i l̄ɛdouk̄ea ȳagbeaiwà zad̄ɔ̀ i ka k̄aiɔ̀e. ³³ M̄aae lɔ̀, tó á gbēe i ɔ̀z̄ɔ̀ p̀ó p̀ó á v̄ɔ̀zi p̄iio, a f̄ɔ̀ ḡɔ̀ ma iwa ũo.

³⁴ Wisiá p̀ó nae, áma tó a í na tà, kpelewa wa ke à nakū bi? ³⁵ A maa t̄ɔ̀leɛo ge zùgb̄ɔ̀k̄ɔ̀lek̄iio, w̄i k̄ɔ̀leɛ. Gbé̀ p̀ó ǹɔ̀se v̄i aà ȳápi ma.

15

P̀ó p̀ó v̄iáaɔ̀ (Mat 18.12-14)

¹ Ɔ̀sinaɔ̀ ní duunkenaɔ̀ lé s̄ɔ̀ Yesuzi aà ȳamai m̄pii. ² Ɔ̀ Falisiɔ̀ ní M̄ɔ̀zi ikoȳadanɛdeɔ̀ lé ȳák̄ũt̄ɛka aa mè: Gbé̀e bee ì duunkenaɔ̀ si aa p̄oble s̄anuɛ.* ³ Ɔ̀ Yesu ȳáe bee l̄ɛɛũné à mè: ⁴ Tó á gbēe s̄á v̄i m̀èn basɔ̀ mé ado v̄iáa, ìli a basɔ̀ m̀endosai tó s̄ɛu à p̄ɛle a p̀ó p̀ó v̄iáapizi e à ge b̄ɔ̀wàò lé? ⁵ Tó à b̀òwà, ì se da a ḡau ní p̄naoɛ, ⁶ ì taò be, ì a gbēnaɔ̀ ní a fáanideɔ̀ sísi, ì oné: A p̄nakemanɔ̀. Ma a s̄á p̀ó s̄às̄api è. ⁷ M̄aae lɔ̀ m̄ále oé, wa p̄nake luabe duunkena m̀endo p̀ó a ǹsel̄ile ȳá musu de gbēmaa gbēɔ̀n basɔ̀ m̀endosai p̀ó an bàa kú ní ǹsel̄ile a ɔ̀oɔ̀la.

⁸ N̄ɔ̀e p̀ó ánuɔ̀su ɔ̀wat̄ɛ v̄i m̀èn kwi s̄ɔ̀ be, tó a m̀endo v̄iáa, a filia na, i kpewaa, i w̄eɛle busebuse e à ge b̄ɔ̀wàò lé? ⁹ Tó à b̀òwà, a a gbēnaɔ̀ ní a fáanideɔ̀ sísi, ì oné: A p̄nakemanɔ̀. Ma a ánuɔ̀su ɔ̀wat̄ɛ p̀ó v̄iáapi è. ¹⁰ M̄ále oé, Lua malaikaɔ̀ ì p̄nake duunkena m̀endo p̀ó ǹsel̄ile ȳá musu màa lɔ̀e.

Né p̀ó s̄às̄a

¹¹ Yesu ò lɔ̀: Gbēe mé kú a n̄eḡɔ̀e v̄i gbēɔ̀n pla. ¹² Ɔ̀ Se ò a maeɛ: Baa, ma asea p̀ó máo v̄i túbi guu kpaa. Ɔ̀ maepi a àizeɛ kpaal̄éné. ¹³ I ke ḡɔ̀plao, ɔ̀ Se a p̀ó n̄aa p̄ií à tà bùsu p̄áleu z̄àz̄á. We à a àizeɛ kp̄àleu lalasikea guu. ¹⁴ Ké à a p̀ó d̄è p̄ií, ɔ̀ n̄oan z̄ɔ̀ k̄a bùsupiu, ɔ̀ à ḡɔ̀ ní p̀ó w̄ɛnakeaɔ̀. ¹⁵ A ḡè n̄a bùsupi gbēezi, ɔ̀ gbēpi aà gb̄ae a bualoũ ble kp̄ái s̄awakusanaɔ̀wa. ¹⁶ Ɔ̀ Ìo ye libe p̀ó s̄awaɔ̀ lé ble m̀óm̄o b̄ɛɛ, áma w̄ili p̄ɔ̀e kpawào. ¹⁷ Ké aà wé k̄è, à mè: Ma mae z̄ik̄enaɔ̀ ble v̄i diɛ, ɔ̀ m̄ále ga ní n̄oanao la. ¹⁸ Má fele mà ta ma mae kíí, mí oè: Baa, ma duunakè Luaɛ ní mp̄io, ¹⁹ mi ka màò de n̄ né ũ lɔ̀. Ma dile n̄ z̄ik̄enaɔ̀ do ũ. ²⁰ Ɔ̀ à f̄ɛle lé tá a mae kíí. Ké a be k̄áaa, aà maepi aà è, ɔ̀ à k̄è w̄ɛnaũ. A bàalè ḡè k̄usiwà à lep̄èwà. ²¹ Ɔ̀ népi òè: Baa, ma duunakè Luaɛ ní mp̄io, mi ka màò de n̄ né ũ lɔ̀. ²² Ɔ̀ maepi ò a z̄ik̄enaɔ̀ne: A gé kpakpa, à ulada maa p̀ó deńla se m̄ò ò à daè, ì t̄aanadaè, ì kyalekpaè. ²³ I ḡaae mekpaa k̄ũ à de wà so p̄nakea guu, ²⁴ asa ma népi ḡà à v̄ùe. A s̄às̄aɛ, ɔ̀ ma aà è. Ɔ̀ aa n̄a p̄nakeawa.

²⁵ Woo kpé bua. Ké àle su, à k̄aik̄ù ní beo, ɔ̀ à k̄ò ḡaa mà dɔ̀. ²⁶ Ɔ̀ à z̄ik̄enaɔ̀ do sísi à aà là bóm̄e k̄èi. ²⁷ Ɔ̀ a w̄èwà à mè: N̄ d̄auna mé s̄ù, ɔ̀ n̄ mae ḡaae mekpaa d̄è, ké à aà è aafia ȳái. ²⁸ Ɔ̀ Woo p̀ó p̄à à ḡi ḡei ua. Ké aà mae b̀ò awakpaiè, ²⁹ ɔ̀ Woopi ò a maeɛ: E'e, à k̄a w̄è ũma m̄ále z̄ik̄ene, mi fokema z̄iio, mé baa blesan giana ni kpaa mà p̄nakeò ní ma gbēnaɔ̀. ³⁰ Ké n̄ né p̀ó à n̄ àizeɛ k̄aale k̄aaluaɔ̀nepi s̄ù, n̄ ḡaae mekpaa d̄è. ³¹ Ɔ̀ aà mae òè: Ma né, ní kumanɔ̀ ḡɔ̀piiɛ. P̀ó p̀ó má v̄i p̄ií, n̄ p̄óe. ³² A k̄ũ wà bleble ní p̄naoɛ, asa n̄ d̄aunapi ḡà à v̄ùe. A s̄às̄aɛ, ɔ̀ wà aà è.

† 14:27 Luk 9.23 * 15:2 Luk 5.29-30

16

Aizεε ndaisai

¹ Yesu ò a ìwαone: Ɔdee mé kú à ziiā dīle a zikenaone. Ɔ wà mò wà aà kōmalekèè wà mè àle aà àizεε kpále. ² Ɔ à aà sīsī a òè: Yá pò má mà n musu de kpelewa ni? Lá rīle ke n ziiake guu siumεε. Nyō e n ziiā zī kemεε bo. ³ Ɔ ziiapi ò a sō guu: Ma dii lé ma bō zīue, má ke kpelewa ni? A ke má fō sēwao, mé baakea demεε wí ũ. ⁴ Má dō lá má ke gbéō ma dile ní be, tó à ma bō zīu. ⁵ Ɔ à a dii fiadeo sīsī dodo, Ɔ à gbé sēia là à mè: N ma dii fia kūa ũma ni? ⁶ A mè: Nīsī zaa le basooε. Ɔ ziiapi òè: Lá pò ní kēε ke. Zōle lile blakwi kpakpa. ⁷ Ɔ a ò gbēpāleε: Mpi sō n fia ũma ni? Ɔ à mè: Ese sakili basooε. Ɔ ziiapi òè: Lá pò ní kēε ke, lile basiiō. ⁸ Ɔ diipi ziiā náaisaidepi sáaukpà wezē yá pò a kè musu. Asa dúniaε bee gbéō wé zēa de gupua gbéōla kōtēε yākekeεa guu.

⁹ Mapi sō mále oé, à gbēnao wεεle ní àizεε náaisai, ké gōo pò à mīdewá, Lua a á dile be pò a gao guu. ¹⁰ Gbé pò náai ví ní a yōnao aó náai ví ní a zōo boε. Gbé pò náai ví ní a yōnao aó náai ví ní a zōoo. ¹¹ Tó i ke náai ví ní àizεε náaisai, Lua a á náaike ní a síandoe? ¹² Tó i ke náai ví ní gbēpāle pōo, Lua a ázia pò kpáwáε? ¹³ Zikena lí e zōblè dii mēn plaεo, asa aó za gbēdogue, ió ye adozi, ge a na gbēdowa, i saka adou. A fō aó zōble Luaε ní Ɔao sānuo.

Ɔde ní Lazaa

¹⁴ Falisio ye Ɔai. Ké aa yápi mà píi, Ɔ aale lesuikε Yesuwa. ¹⁵ Yesu ònε: I yānakpa áziawa gbēnazinao kíie, āma Lua á sō dō. Yá pò gbia gbēnazinaone Ɔ Lua í sakau.

¹⁶ Mōizi ikoyā ní ānabio láo ku e Zāawa. Za gōo bee wāle kpala pò bō Lua kíi baokpa, Ɔ baade lé gēu ní gbāao. ¹⁷ Luabe ní tōle sāalea àa de Lua ikoyāpi wēsā néna bādeala. ¹⁸ Gbé pò gī a nazi à nō pāle sē, à gbāsikēε. Gbé pò nō pò wà gīi sē sō, à gbāsikēn we.

¹⁹ Gōε Ɔdee ku í pōkasa maa Ɔdeō da, ío pōnake nama guu gōopii. ²⁰ Wēnade pò wī me Lazaa ío wūlea aà be gōu, bō fifiwà. ²¹ Ío ble pò í léle Ɔdepi táabūnu zīε blea nidε. Gbéō mé ío aà bōpio sāsā. ²² Wēnadepi gā, Ɔ malaikaō aà sē tàò Ablahaū kíi. Ɔdepi gā sō, Ɔ wà aà ví. ²³ Kua íadama guu bedau, ké à wesè musu, Ɔ à Ablahaū è kāaa, Lazaa ku aà saε. ²⁴ Ɔ à lezù à mè: Ba Ablahaū, ma wēnagwa, ní Lazaa zī aà a Ɔtona zō íwa, aà mō ma léna níniomεε, asa mále wāwāke tévuaε bee guuε. ²⁵ Ɔ Ablahaū mè: Ma gbé, to nama pò pēema n wēnigōo dōngu ní taasi zōo pò Lazaa kēo. Aà nōse níni lakīi sa, mé ní kú wāwā guu. ²⁶ Bee gbea tō'ε zòolo da wá zānguo. Tó gbé ye bō la à gé á kíi, a fō, mé gbēε a fō bō we à mō wá kíio. ²⁷ Ɔ Ɔdepi mè: N yá na Baa, lá màε, n aà zī ma mae be, ²⁸ asa ma dāunaō ví gbēon sōo. Aà gé ledaimá, ké aasu mō gu wāwādeε beuo. ²⁹ Ɔ Ablahaū mè: Aa Mōizi ní ānabio lá ví, aa ní yāma. ³⁰ Ɔ Ɔdepi mè: Aawo, Ba Ablahaū! Tó gbēε bō gau à gē ní kíi, Ɔ aa nōselile. ³¹ Ɔ Ablahaū òè: Tó aai Mōizi ní ānabio yāmao, baa tó gbēε bō gau, aa sio.

17

*Luanaaikεa
(Mat 18.6-7, 21-22)*

¹ Yesu ò a ìwαone: Sema yá pò í to gbéō fu aó ku, āma waiyoo gbé pò a bō aà kíi. ² Tó wà wísilōgbe gbēne dèè a nōε mé wà aà zù ísiu, bee maa ní adeo de ké aà to néε bee do fula. ³ Aó kú ní laaio. Tó n gbēdo duunakè, ge n aà le. Tó à nōselile, sùuukεaànō. ⁴ Tó à duunakēne gōo do gēn soplā mé à èa òne gēn soplā a nōselile, sùuukεaànō. ⁵ Dii zīnao òè: Wá luanaaikεa káfīwēε. ⁶ Dii mè: Tó á luanaaikεa kà efō wénawa, á o lasinlie bee ázia bile gé péi ísia guu, a á yāmaε.

⁷ Tó á gbēε zō ví, àle sēwaε ge àle sāo dāè, tó à sù ní buao, aà dii a oè aà mō pōble gōo yá? ⁸ Aawo, a oè aà blekεε, aà ula lile, i mōε ní pōbleao ní imiao, aàpi i gbasa pōble, i imi. ⁹ Wī zō

sáaukpa ké à yá pò wa dàè kè yáí yà? ¹⁰ Apio s̄ m̄aae, tó a yá pò Lua dàè kè píi, à me: Zoon wá ũ, wá kea wá kè.

Kusude gb̄ɛɔn kwio gb̄agb̄aa

¹¹ Yesu gea Yelusaleŭ a be Samali b̄usu z̄ɔleu ní Galileo. ¹² Ké àle ḡe w̄éleu, ò ḡe kusude gb̄ɛɔn kwio kp̄aaŭaànɔ. Aa ze k̄aaa, ¹³ aa lez̄uaàzi aa m̄è: Mae Yesu, wá w̄enagwa. ¹⁴ Ké a è m̄aa, ò a òné: A ge ázia ɔb sa'onaɔe.* Ké aale gé, ò aa gb̄agb̄a. ¹⁵ Ké an gb̄edo è a gb̄agb̄a, ò à èa s̄u, àle Lua sáaukpa ní ɔɔ gb̄aaɔ. ¹⁶ A w̄ule a gb̄eɛu Yesu ae, à f̄okp̄awà. Gb̄é beea Samali gb̄é. ¹⁷ Ǿ Yesu m̄è: Gb̄ɛɔn kwio mé gb̄agb̄aò lò? Gb̄ɛɔn k̄eokwio kú má ní? ¹⁸ An gb̄e i ea mò Lua sáaukpaio, sema z̄ilo e beea? ¹⁹ Ǿ Yesu òè: Fele tá, ma náai pò ní ke mé n gb̄agb̄a.

Gb̄enaz̄in Né m̄aa (Mat 24.23-41)

²⁰ Falisio Yesu là kpala pò a b̄o Lua kíi m̄ógɔɔ, ò a w̄emá à m̄è: Kpala pò b̄o Lua kíi lí m̄ò wà e ní w̄éo no. ²¹ Wa o gwa ke ge gwa keeo. Kpalapi kú á guue.

²² Ǿ a ò a ìwaɔne: A ḡo lé m̄ó ké á Gb̄enaz̄in Né m̄ógɔɔ ea nide, á eo. ²³ Wa oé a ku le ge a ku la, áma ásu geo, ásu ténzio. ²⁴ Lá loupilea ì gupu luabe léla ní a léleo, m̄aa aɔ de Gb̄enaz̄in Né m̄ógɔɔ. ²⁵ Sema aà taasike gia maamaa. Gb̄agb̄eɔ giaàzi. ²⁶ Lá à kè N̄ee ḡo, † m̄aa a ke Gb̄enaz̄in Né m̄ógɔɔzi ɔ. ²⁷ Wàle p̄oble, wàle imi, wàle n̄ose, wàle z̄ake e ḡo pò N̄ee ḡe ḡ'ilena guu, ò í dà d̄úniaa, gb̄éɔ ḡaga píi. ‡ ²⁸ M̄aae ɔ ɔtu ḡo, wàle p̄oble, wàle imi, wàle pò lú, wàle pò yia, wàle p̄ót̄s̄, wàle kp̄ed̄o. ²⁹ Ḡo pò ɔtu b̄o ɔɔɔũ, té ní ìat̄egb̄o b̄o luabe à kwè, ò gb̄éɔ ḡaga píi. § ³⁰ Beewa aɔ de ḡo pò Gb̄enaz̄in Né b̄o gupuau.

³¹ Ḡo bee gb̄é pò kú kpé musu su pila kpé guu a p̄o s̄éleio. M̄aae ɔ gb̄é pò kpé bua su ea beo. ³² A to ɔtu na yá d̄águ.* ³³ Gb̄é pò ye à a w̄eni k̄ua, w̄enipi a v̄uaawà. Gb̄é pò ḡi a w̄enii s̄s̄, ade mé aɔ ku. † ³⁴ M̄ále oé, gwá bee gb̄ɛɔn plaɔ aɔ w̄ulea gudoũ, Lua a gb̄edo sé, i gb̄edo to we. ³⁵ N̄ee gb̄ɛɔn plaɔ aɔ pò ɔ gudoũ, Lua a gb̄edo sé, i gb̄edo to we. ³⁶ Ḡe gb̄ɛɔn plaɔ aɔ ku bua, Lua a gb̄edo sé, † i gb̄edo to we. ³⁷ Ǿ aa aà là aa m̄è: Dii, m̄ákii ní? A w̄emá à m̄è: Gu pò ge kuu, we ȳamusuɔ k̄aaau.

18

Wabikea

¹ Yesu ȳal̄eŭné ké aɔ Lua wabike k̄s̄s̄k̄s̄s̄, aasu kpasao yáí. ² A m̄è: Yákpalekenae mé kú w̄éleu, a Lua v̄ia v̄io, mé ìli gb̄e ȳadao. ³ Gyaae ku w̄élepi guu, ɔ m̄o aà kíi m̄òɔm̄o ì me: Zemanɔ ma ibe yá musu. ⁴ I weio e ḡo pla. Bee kpe a ò aziawa: Baa tó má Lua v̄ia v̄io, mé mili gb̄e ȳadao, ⁵ lá gyaapi lé ma s̄úu z̄s̄, má zeaànɔe. Tó mi ke m̄aaɔ, aà zeamala láasaie a ma de.

⁶ Ǿ Dii m̄è: A yákpaleken v̄ai yá'oa ma. ⁷ Lua a ze ní a gb̄é pò aale wiilewa f̄aane ní gw̄aas̄inaoɔo lé? A z̄igbiake ní d̄ańleo yà? ⁸ M̄ále oé, a zeńno kpakpae. N beeo tó Gb̄enaz̄in Né m̄ò, a a náaikena e d̄úniaua?

⁹ Ǿ à èa yáe bee l̄eŭ gb̄é pò aale nízia dile gb̄e m̄aa ũ mé aaiɔ saka gb̄é k̄inioguoɔe à m̄è: ¹⁰ Gb̄ɛɔn plaɔ mé ḡe wabikei Lua ua, gb̄edoá Falisie, gb̄edo s̄s̄ ɔsinae. ¹¹ Falisipi zea, àle wabike. A ò a s̄s̄ guu à m̄è: Lua, ma n sáaukè ké má de lán d̄aɔwao, diidiindeɔ, náaisaideɔ, gb̄as̄ikenaɔ ge ɔsinae bee. ¹² Mio leye ḡo plapla ása ní ásaɔe. Pó pò má è píi mi a kwide b̄one. ¹³ Ǿsinapi s̄s̄ a ze k̄aaa, i f̄o wesè musu gwà seo. Ale azia gb̄egb̄e à m̄è: Lua,

* 17:14 Lev 14.1-3 † 17:26 Daa 6.5 ‡ 17:27 Daa 7.6-24 § 17:29 Daa 19.24-25 * 17:32 Daa 19.26 † 17:33 Luk 9.24 ‡ 17:36 Mat 24.31, 1Tes 4.17

sùuukemanɔ, duunkenan ma ũ. ¹⁴ Mále oé, g̃ɛpi tà a be Lua siaaàɔ guu, i ke Falisipi no. Asa gbé pò í azia káfi Lua a aà busae, mé gbé pò í azia busa Lua a aà káfi.*

Báadaa négu

(*Mat 19.13-15, Maa 10.13-16*)

¹⁵ Wà m̀̀è ní ní néfēnenan aà onamá. Ké aà iwao è, ̃ aa g̃iné. ¹⁶ Ǿ Yesu néo sisi à mè: A to néo mo ma k̃i, ásu kpánéo, asa kpala pò b̀̀ Lua k̃i de gbé bee tao pò ũe. ¹⁷ Siana mále oé, gbé pò i kpala pò b̀̀ Lua k̃i yá sí lán ñewao, a g̃uo.

Ǿde

(*Mat 19.16-30, Maa 10.17-31*)

¹⁸ Yudaɔ kíabuie m̀̀ Yesu là à mè: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizāna ei? ¹⁹ Yesu òè: Ak̃ea n mè má maai? Gb̃e maa, sé Lua ado. ²⁰ N yá pò Lua ðile d̃o: Nsuli wúle ní gb̃p̃ale ño. Nsuli gb̃de. Nsuli kpáí'oo. Nsuli yāɔ n gb̃deewao. Ñili n de ní n dao kpela.† ²¹ Ǿ a òè: Zaa ma ke èwaaso ũ, má yá bee k̃ua pii. ²² Ké Yesu bee mà, a òè: Yá g̃one m̃endo. Pò pò ní ṽi yá pii, ní a ̃a biile taasideɔne, níỹɔ àizee ṽi luabe. Bee gb̃ea ní mo temazi. ²³ Ké à yápi mà, aà pò siakù, asa ɔde sà gb̃angbooe. ²⁴ Ké Yesu è aà pò siakù, à mè: G̃ea kpala pò b̀̀ Lua k̃i guu z̃i'ũ gbé pò aa àizee ṽioñe. ²⁵ Yiongo g̃ea abaaweu aa de ɔde g̃ea kpala pò b̀̀ Lua k̃i guula. ²⁶ Gbé pò aa yápi mà mè: Dém̃e a àizāna e bi? ²⁷ Yesu w̃emá à mè: Yá pò gb̃enazinaɔ f̃ua ke, Lua í f̃s̃.

²⁸ Ǿ P̃ie mè: Wa wá p̃pii tò wee, ̃ wá t̃enzi fá. ²⁹ Ǿ Yesu òñé: Siana mále oé, gbé pò a be tò ge a na ge a ṽio ní a d̃auna ge a de ní a dao ge a néo kpala pò b̀̀ Lua k̃i yáí ³⁰ a ea bee tao e de beea maamaa d̃unia bee guu, mé a àizāna e d̃unia pò lé mó guu.

Ṽia baak̃ena gb̃ágb̃aa

(*Mat 20.29-34, Maa 10.46-52*)

³¹ Yesu a gb̃eɔn kueplaɔ k̃aaaàzi, ̃ a òñé: Wále gé Yelusaleũe. Wek̃i Gb̃enaz̃in Né yá pò ānabiò k̃è Lua yáú a pau pii sa. ³² Wa aà kpa buip̃aleɔwa, aai aà ke p̃ɔp̃ɔ, aai aà s̃s̃, aai lé'ikakawà, ³³ aai aà gb̃e ní fl̃aalao, aai aà de, a g̃ɔ àaɔde z̃i i ea vu. ³⁴ Ama aà iwapiò a kee gb̃áeo, asa yápi mi uleané, aa d̃o yá pò àle oo.

³⁵ Ké Yesu kà k̃i ní Yelikoo, ṽiae z̃leá zé lé, àle baake. ³⁶ Ké a mà bíla lé g̃e, ̃ a ní lá bóme k̃èi. ³⁷ Ǿ wa òè, Yesu Nazaleti mé lé g̃e we. ³⁸ Ǿ à lezù à mè: Yesu, Davidi Bui, ma w̃enagwa. ³⁹ Gbé pò d̃aaɔ g̃iè aa mè aà níle, ̃ aà wiileá gb̃akù, àle me: Davidi Bui, ma w̃enagwa. ⁴⁰ Yesu z̃e à mè w̃a m̃aàɔ. Ké à m̀̀, ̃ Yesu aà là à mè: ⁴¹ Bó ní ye mà keñei? A w̃ewà à mè: Dii, má ye mà gu'ee. ⁴² Ǿ Yesu òè: Gu e. Ma náai pò ní k̃è mé tò n gb̃ágb̃a. ⁴³ Weg̃ɔ à gu'è, ̃ a b̀̀ t̃eàzi, àle Lua s̃aukpa. Ké gb̃épii è màa, aa Lua s̃aukpa.

19

Zase

¹ Ǿ Yesu g̃e Yeliko, àle p̃aa. ² Gb̃e ku we aà t̃on Zase. Ǿsinaɔ gb̃ez̃ɔe, mé ɔdee. ³ Ale wele à gbé pò de Yesu ũ e, āma i f̃s̃ aà èo dasi yáí, asa gbé gesenae. ⁴ Ǿ à bàalè d̃aa à g̃e d̃de s̃imfofowa ké à Yesu e, asa a g̃e wee. ⁵ Ké Yesu kà wek̃i, ̃ a wes̃e musu a òè: Zase, pila kpakpa. A kù mà i n be gb̃ae. ⁶ Ǿ Zase pila kpakpa, à aà ðile ní p̃nao. ⁷ Ké wa è màa, gb̃épii lé yá k̃t̃eka aa mè: A g̃e pilai duunkena be. ⁸ Ǿ Zase f̃le z̃e a ò Diie: Dii, má a àizee guo kpa taasideɔwa. Tó ma gb̃e taiinkè s̃, má ea mà a g̃e kpawà lee síi. ⁹ Ǿ Yesu òè: Lua uaɛbeedeɔ m̃isi gb̃a. Asa gb̃e bee Ablahaũ buie lo. ¹⁰ Gb̃enaz̃in Né m̀̀ gbé pò s̃s̃ welele à aà suabae.

* **18:14** Luk 14.11 † **18:20** B̃a 20.12-16

Ἰδακεα ζικεναῶνε
(Mat 25.14-30)

¹¹ Γῶο πό wàlε àà yápi ma, ὃ à èa yákkàfínε lο. Lá à káikù ní Yelusaleũo, wàlε e kpala pó bò Lua kíi a bò gupuau ḡῶε, ὃ à yálεεũné ¹² à mè: Kíe buie mé lé gé kpalablei bùsu zàzāu, i εa su. ¹³ ὃ à a ζικεναῶ sisi gbεῶn kwi, à ánuusu ὃwatε kpà ní baadewa mèn basῶbasῶo, a òné: Aῶ laataò e màῶ su. ¹⁴ Aà bùsudeῶ sῶ aa zàaàgue, ὃ aa zinaῶ zì àà kpe aa mè: Wá we gbépi kiblewáο. ¹⁵ Aà sua ní kpalableao gbea lé, à mè wà ζικενα πό a ὃa kpámápio sisiε, ké à e dῶ lá πό aa ài'è. ¹⁶ Gbέ séia mò à mè: Dii, n ὃapi àikεmεε lεε kwi. ¹⁷ ὃ a òè: Násaa, ζικεn maa. Lá n ke náai ví ní a yῶῶnao, rýῶῶ iko ví wéle mèn kwiῶwae. ¹⁸ Gbεῶn plaade mò à mè: Dii, n ὃapi ne'í lεε sῶo. ¹⁹ ὃ a òè: Mpi sῶ rýῶῶ iko ví wéle mèn sῶoῶwa. ²⁰ ὃ gbépále mò à mè: Dii, n ὃan ke. Má úle kooa zwánkasaue. ²¹ Má n vía ví, asa gbέ zì'ũn n ũ. Ni πό πό ni dileo sé, ni πό πό ni tῶo keke. ²² ὃ a òè: Ζικεn vái, n lé mé n kalikè. N dῶ ké gbέ zì'ũn ma ũ, mi πό πό mi dileo sé, mi πό πό mi tῶo keke. ²³ Ké ní dῶ màa, bῶyāi ni dakeoné, tó ma su, mà a πό sí ní a íoo ni? ²⁴ ὃ a ò gbέ πό kú weῶne: A ánuusu ὃwatε basῶopi siwà, í kpá gbέ πό ài'è lεε kwiwa. ²⁵ ὃ wa òè: Dii, a ài lεε kwi kúa kò. ²⁶ ὃ a wemá à mè: Mále oé, Lua a πό káfi gbέ πό πό víε. Gbέ πό vío sῶ, baa πό πό a ví, Lua a siwàε.* ²⁷ Ma ibεε πό aa ye mà kiblemáοῶ sῶ, à mórnῶo la, í ní dεde ma ae.

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleũ
(Mat 21.1-17, Maa 11.1-19, Zāa 12.12-19)

²⁸ Ké Yesu yá bee ò a làa, ὃ à dàzeu, àlε gé Yelusaleũ. ²⁹ Ké à káikù ní Befazeo ní Betanio, sìsi πό wí me Kùkpe sìsipoleu, ὃ à a íwa gbεῶn plaῶ zì ³⁰ à mè: A gé wéle πό kálε wá ae kee guu. Tó a ka we, á zàa'ín né bῶlῶ e dῶa, gbεε i dikpe yāao. A polo mῶò. ³¹ Tó gbεε á lá, déme ò à poloi, í me Dii mé ye a mῶaoi. ³² ὃ zinaῶ gè aa è lá a ònéwa. ³³ Ké aale zàa'ínapi polo, ὃ a diiῶ ní lá aa mè: Déme ò à zàa'ínapi poloi? ³⁴ Aa mè: Dii mé ye a mῶaoi. ³⁵ ὃ aa gεoè. Aa ní pῶkasaῶ kpále zàa'ínapiwa, ὃ aa Yesu dikpe. ³⁶ Ké àlε taa'o, gbέῶ lé ní pῶkasaῶ kpále zé guu. ³⁷ Ké à káikù ní gu πό zépi pílau Kùkpe sìsiwao, ὃ pῶna guu dasi πό teaàziῶ ná Lua táasileawa ní lῶ gbāao, dabudabu πό aa èò yá musu pii ³⁸ aa mè:

Báaaden Kía πό lé mó ní Dii tῶo ũ.†

Aafia ku luabε! Wà Musude tῶῶ!

³⁹ Falisi πό aa ku zā guueῶ òè: Metulu, gi n íwaῶne. ⁴⁰ ὃ a wemá à mè: Mále oé, tó aa nīle, gbεῶ mé aa wiipi lé.

⁴¹ Ké à sῶ Yelusaleũzi, a gwà, ὃ à ὄlῶè ⁴² à mè: Tó n yá πό a mῶne ní aafiao dῶ gbā yāa lé, kai! Tia kéwa sῶ a uleanεε. ⁴³ A ḡῶo a mῶ ké n ibεεῶ gbà lesῶ da lianzi, aai n káka, ⁴⁴ aai n dúuzῶ, aai n gbέῶ wíwi. Baa gbεε aa to dineῶῶo, ké ni ḡῶo πό Lua lezúnzi dῶo yái.

⁴⁵ Ké Yesu gè Lua ua, ὃ à nà pῶyianaῶ yaawa. ⁴⁶ A òné: A kēa Lua taalau à mè: Ma kpé aῶ de lousisikpe ũε.‡ Apiῶ sῶ á kè gbēblenaῶ tòo ũ.§

⁴⁷ Lá gu lé dῶ Yesu íῶ yādané Lua ua. ὃ sa'onkiaῶ ní Mῶizi ikoyādanedeῶ lé aà we sānu ní gbēzῶῶ, ⁴⁸ āma aai lá wa ke zé eo, asa gbépii lé lua aà yáie.

20

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)

¹ Ziewa Yesu lé yāda gbéῶne Lua ua, àlε baonakpané, ὃ sa'onkiaῶ ní Mῶizi ikoyādanedeῶ ní gbēzῶῶ sῶaazi ² aa òè: Iko πό níle yápio keò owēε. Déme n gba ikopii? ³ ὃ a wemá à mè: Mapi sῶ má yá mēndo gbεawá. A omεε, ⁴ Zāa gbέ da'ilekea bò Lua kíi yà ge gbēnazina

* 19:26 Luk 8.18 † 19:38 Sou 118.26 ‡ 19:46 Isa 56.7 § 19:46 Zel 7.11

kíie? ⁵ Ǿ aa lekpaai aa m̀̀: Tó wa m̀̀ Lua kíie, a wá la bóyái wi aà yá sio ni? ⁶ Tó wa m̀̀ gbēnazina kíie s̄, gbépii a wá pápa ní gb̄eo wà wá dee, asa aa zè ní Zaa ānabikeoe. ⁷ Ǿ aa m̀̀: Wá d̄s má à b̄uo. ⁸ Ǿ Yesu òné: Má iko p̄o mále yápio keò oé s̄o.

Vēebu zikena
(*Mat 21.33-46, Maa 12.1-12*)

⁹ Ǿ Yesu èa yāl̄ēūné l̄o à m̀̀: Gb̄ee mé vēebu v̄i,* ò a nà zikenaone ní ǒz̄i, à gè w̄ēleu à ḡooplakè we. ¹⁰ Ké vēek̄o z̄ōz̄ōḡo k̄a, à a iwae z̄i zikenapiowa aa a asea kpawa, ò aa iwapi gb̄è aa aà gb̄ae ǒgii. ¹¹ A èa iwa p̄ale z̄i l̄o, ò zikenapio aà gb̄è, aa widàwà aa aà gb̄ae ǒgii. ¹² Ǿ à èa gb̄ēon āaōde z̄i l̄o, ò aa aà k̄'la aa aà yà. ¹³ Ǿ vēebudepi m̀̀: Má kea sa ni? Má a né m̀̀ndona z̄imáe. Aa ḡi aà yādaia? ¹⁴ Ké zikenapio aà è, aa òk̄ōe aa m̀̀: Túbiblenan kee, wà aà de, bú i ḡōw̄ē. ¹⁵ Ǿ aa b̄oàn̄o kaa kpe aa aà d̄e.

Kpelewa budepi a sérin̄o sai? ¹⁶ A m̄o zikenapio d̄ede, i bú si kpa gb̄ēp̄aleowa. Ké gb̄ēo yápi mà aa m̀̀: Lua wá b̄o. ¹⁷ Ǿ Yesu w̄ep̄ar̄ila à m̀̀: Yá p̄o k̄ēa Luayātaalauē bee de kpelewa ni?

Gbe p̄o ēbonaō p̄akp̄ai mé ḡò gb̄eo mide ū.†

¹⁸ Gb̄é p̄o l̄èle gb̄epiwa a w̄iw̄ie.

Tó gb̄epi s̄i gb̄éwa s̄o, a ade ūl̄e.

Yesu lousisin gb̄ēz̄ō fua
(*Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54*)

¹⁹ M̄oizi ikoyādanedeo ní sa'onkiaō d̄s ké ní yái Yesu yápi l̄ēūi, ò aale z̄ew̄eele wà aà k̄ū ḡò, āma aa v̄iakè dasie. ²⁰ Aale aà kpakpa, ò aa z̄āmade p̄o aale n̄zia dile gb̄ēmaa ūo z̄iwà, ké aa aà k̄ū aà yā'oa guu, aai aà kpá ní b̄usu gb̄āadewa aà iko ǒl̄e. ²¹ Ǿ z̄āmadepio aà là aa m̀̀: Metulu, wá d̄s ké ni yā'o n̄ yādan̄e a z̄ēwae, i ke gb̄ēnazinaō w̄é yái no. Ni Lua z̄é ǒl̄né ní s̄l̄anao. ²² A k̄ū wà falub̄o Sezaae yà ge wásu b̄o? ²³ Yesu ní òn̄o d̄ōmá, ò a òné: ²⁴ A ōa do d̄o mà gwa. Dé mi ní aà t̄oo mé kuwà lai? Aa m̀̀: Sezaa p̄oe. ²⁵ Ǿ a òné: T̄ò, à Sezaa dee p̄o kpawà, í Lua p̄o kpá Luawa. ²⁶ Ǿ aa f̄ua aa aà k̄ū a yā'oa guu gb̄é wáa. Aà yāwea b̄ò ní sae, ò aa ní lé kp̄aaū.

²⁷ Ǿ Saduse p̄o aai ḡeo vua εboeo m̀̀ Yesu kíi, aa aà là aa m̀̀: ²⁸ Metulu, M̄oizi d̄il̄ew̄ēe ȳoo: Tó gb̄é v̄ii ḡà à a na tò n̄esai, aà d̄auna n̄opi se à a v̄ii ḡēe keò.‡ ²⁹ M̄aa v̄ii ní d̄aunaō ku gb̄ēon sopla. Woo n̄os̄e, ò à ḡà à aà tò n̄esai. ³⁰ Ǿ Se gyaapi da'uakè. ³¹ Se gb̄ea Bío k̄e l̄o. Aa k̄e m̄aa ní gb̄ēon sopla n̄pii, aa ḡaga aa n̄opi tò n̄esai. ³² An gb̄ea n̄opi ḡà. ³³ Ḡeo vuḡozi an déme aō n̄opi v̄ii? Asa an gb̄ēon sopla n̄pii aa aà d̄ò n̄o ūe. ³⁴ Yesu òné: D̄úniae bee gb̄éo aai n̄ose aai z̄ake, ³⁵ āma gb̄é p̄o Lua d̄ile aa k̄a aa b̄o gau aa d̄únia dafu leō aa n̄ose weo, aa z̄ake weo. ³⁶ Aaō de lán malaikaōwae, aa ga l̄o. Aaō de Lua néo ūe, ḡab̄o ū. ³⁷ Baa M̄oizi lá guu, à ḡeo vua yá p̄iliwané. Gu p̄o à k̄aele yā'ou, à m̀̀ Dii mé Ablahaū ní Izaakio ní Yak̄obuo Lua ū.§ ³⁸ Diiá ḡeo Lua no, sema gb̄é b̄éeo p̄o. Gb̄épii b̄éē Luae. ³⁹ Ǿ M̄oizi ikoyādanedeo f̄ele yā'ò aa m̀̀: Metulu, n yāmaa ò. ⁴⁰ Ǿ aai we yāe làwà l̄o.

⁴¹ Yesu ní lá à m̀̀: Kpelewa w̄i o M̄esiiá Davidi Buīei? ⁴² Asa Davidi ò Soū lá guu à m̀̀: Dii ò ma Diiē aà z̄ōle a ǒplaii

⁴³ e aō aà ib̄eēo keē gbadib̄o ū.*

⁴⁴ Lá Davidi aà s̄isi Dii, kpelewa a de aà bui ū l̄oi?

⁴⁵ Ké gb̄épii lé aà yāma, ò a ò a iw̄aone: ⁴⁶ A laaika M̄oizi ikoyādanedeozi. Aaiō ye beb̄ea ní ulada daaoi, w̄aō f̄okpakpamá ḡāae. Aaiō w̄eele z̄ōle lousisikpe gumaaōu ní bleble z̄ōlek̄ii maaō. ⁴⁷ Aai wabi gb̄aa ke gb̄ēnazinaō w̄é yái, ò aai gyaao kp̄e siomá. An íadama p̄ási aō deñla.

* 20:9 Isa 5.1 † 20:17 Soū 118.22 ‡ 20:28 Iko 25.5 § 20:37 B̄oa 3.6 * 20:43 Soū 110.1

21

Gyaa taaside gbadaa (Mat 12.41-44)

¹ Ké Yesu wɛzù a aɛ, ɔ a è ɔdeɔ lé ní gbaɔ ka ɔsikpagolo guu. ² Ɔ à gyaa taaside búubuue è we, à tãnga dàu mèn pla. ³ Ɔ à mè: Sìana mále oé, gyaa taasidepi ɔa dàu de gbépii. ⁴ Asa ɔ dia ɔ aa dā kàu mípii. Nɔɛpi sɔ, aà taasideke guu pɔ pɔ a ví à pɔbleɔ ɔ a dàu we pii.

Yelusaleũ dúuzɔa ní dúnialaagɔɔ seelaɔ (Mat 24.1-22, Maa 13.1-20)

⁵ Gbɛɛ lé Lua ua yá'o, aa mè wà a kpéɔ kèke maa ní gbè kefenɔ ní pɔ pɔ wà Lua gbàɔ, ɔ Yesu mè: ⁶ Gɔɔe a mɔ, pɔ pɔ á è keeɔ, baa gbɛe a gɔ dikɔao, wa ní dúuzɔe. ⁷ Ɔ aa à là aa mè: Metulu, bee a ke bɔɛ ni? Bómɛ aɔ de a kegɔɔ seela úi? ⁸ Ɔ à mè: A laaika, ásu to wà á sásão, asa wa mɔ ní ma tɔo dasi, aa me wa mé wa de aà ú, ge a gɔɔ kà. Asu tɛrízio. ⁹ Tó a zì bao mà, ge á mà wà fɛle ní kɔo, ásu to iwãa ká á pɔao. Sema yápio ke káau, dúnia láaan we gíao. ¹⁰ Ɔ a òné: Bui ní buio aa fɛle ní kɔo, màaɛ lɔ bùsu ní bùsuo. ¹¹ Tɔɔlɛlualuaa pāsíɔ aɔ ku. Nɔana ní gagyãɔ ka gu ní guo. Asi bèè vía yáɔ aɔ ku luawa.

¹² E yápi àɔ mɔ, wa á kú, wi ìadawá, wi á kpá lousisikpedeɔwa, wi á ká kpéu, wi géánɔ kíáɔ ní bùsu gbãadeɔ aɛ ma yáí. ¹³ Bee a á gba zé àɔ de ma seeladeɔ ú. ¹⁴ A zɛò á sɔ guu ásu làasookɛ lá á owao, ¹⁵ asa máme má soso káé á léu, mí á gba ɔnɔ, ké á ibɛɛe a fɔ gii ge a a zásiwáo.* ¹⁶ Baa á de ní á dao ní á víiɔ ní á dāunaɔ ní á daɛɔ ní á gbɛnaɔ aa á kpámáɛ, wi á gbɛɛɔ de. ¹⁷ Gbépii a zaágu ma yáí, ¹⁸ ãma baa á miká mendo a vūaao. ¹⁹ A menafɔa guu ɔ á àizãna e.

²⁰ Tó á è zīgɔɔ lía Yelusaleũzi, àɔ dɔ ké a dúuzɔa zàɔ. ²¹ Zibeezì Yude bùsudeɔ bàale mipe sísíɔwa, gbé pɔ kú Yelusaleũɔ fãaa. Zɛewiadeɔ su gɛuo. ²² Asa gɔɔpiá tɔsimagɔɔe, ké yá pɔ kɛa Luayátaalau e pa pii yáí.† ²³ Waiyoo nɔsindeɔ ní neadeɔ zibeezì, asa bùsupi taasi aɔ zɔɔ, Lua a pɔkūmabɔɔ gbépiɔwaɛ. ²⁴ Wa ní gbɛɛɔ dede ní fɛndao, wa ní gbɛɛɔ kú taò bùsu pii guu zìzɔɔ ú, buipáleɔ i ɔzɔ Yelusaleũwa e an gɔɔ pa.

Gbɛnazín Né mɔa (Mat 24.29-35, Maa 13.24-31)

²⁵ Seelaɔ aɔ ku ìatɛ ní mɔvuao ní saanaɔwa,‡ bui pii iɔ ku pɔsia guu dúniau. Aa gɔ bíli guu ísia kɔfi ní a bàalɛao yáí. ²⁶ Wɛɔba yá pɔ lé mɔ dúniawai guu, vía a gbéɔ kásánke, asa pɔ pɔ kú luawaɔ zā ní pékíiwaɛ, ²⁷ wi Gbɛnazín Né mɔa e luabɛpuanau ní gbãa zɔɔ gawideo.§ ²⁸ Tó yá beɛ kea dàale, à fɛle ze, í á mi se musu, asa á suabagɔɔ mé káikù.

²⁹ Yesu yálèɛúné à mè: A kaadɛnli gwa ní lí kíniɔ. ³⁰ Tó á è aa bɔbɔbɔ, ɔ í dɔ áziawa ké quantɛna káikù. ³¹ Beewaɛ sɔ, tó á è yá beɛ lé ke, àɔ dɔ ké kía pɔ Lua kpà káikù. ³² Sìana mále oé, gɔɔbeedeɔ gɛle yápio pii kesaiɔ. ³³ Luabe ní tɔɔleɔ a gɛle, ãma ma yáɔ gɛleá vío.

³⁴ A laaika. Asu to asiake ní wɛdekeo ní wɛnikãakeao á laai síwáo, ké aà mɔgɔɔ su á kú kándo lán baiwao yáí. ³⁵ Asa a kúle gbé pɔ kú dúnia guuɔwa píie mío. ³⁶ A itɛke, lɔ wabike gɔɔpii, ké àɔ gbãa ví à e pili yá pɔ lé mɔwa pii, í bɔ ze Gbɛnazín Né aɛ.

³⁷ Lá gu lé dɔ Yesu lɔ yádané Lua ua.* Tó oosi kè, í bɔ ge i Kùkpe sísíɔleu. ³⁸ Kɔkɔɔ ɔ gbépii í fɛle gé aà yãmai Lua ua.

22

Lɛkpaatá Yesuzi (Mat 26.1-16, Maa 14.1-11, Zãa 11.45-53)

* 21:15 Luk 12.11-12 † 21:22 Oze 9.7 ‡ 21:25 Isa 13.10, Yoɛ 3.4 § 21:27 Dan 7.13 * 21:37 Luk 19.47

¹ Kàaso dikpe pọ wí me Gēamusu* kà kái. ² Sa'onkiaọ ní Mọizi ikoyādanedeọ lé weele lá aa ke aa Yesu bọlia asii guu, asa aale víake gbéonεε. ³ Ǿ Setáu dĩ Yudasí pọ wí me Isalioti miwa. Yesu ìwa gbéon kueplao doε. ⁴ Ǿ Yudasipi gè lekpađí ní sa'onkiaọ ní Lua ua dđanao gbēzđo, lá á ke à Yesu kpámá. ⁵ An pọ kèna, ǿ aa ledoukè wà ǿa kpawà. ⁶ A zèd, ǿ àle zeweele à Yesu kpámá gbéọ saε.

Gēamusu bleblea

(Mat 26.17-30, Maa 14.12-26, Zaa 13.21-30, 1Kln 11.23-25)

⁷ Kàaso dikpe gọ kà, gọ pọ wí Gēamusu sá kòlokpa. ⁸ Ǿ Yesu Piεε ní Záo gbàe à mè: A gé Gēamusu ble sọkewēε. ⁹ Ǿ aa aà là aa mè: N ye wà ke má ni? ¹⁰ Ǿ a wemá à mè: Tó a gē wéledau, á kpaaũ ní gđeo í sea lo guu. Aọ teaàzi e ua pọ a gēu, ¹¹ í o uabeleε, Metulu lé gu pọ a Gēamusu ble bleu ní a ìwaọ gbεa. ¹² A kpediakōa kpea zđo pọ wa kèke ołé, í poblea yá kèke we. ¹³ Ké aa gè, aa è lá Yesu ònéwa, ǿ aa Gēamusu ble sọkè we.

¹⁴ Ké a gọ kà, Yesu mọ zòle we ní a zinao sānu. ¹⁵ Ǿ a òné: Gēamusu bleε bee bleaáno ni ma de maamaa e mào gé taasikεi, ¹⁶ asa mále oé, má ble lo e kpala pọ bọ Lua kíi gε bọd gupuau, dikpe síana i mọ. ¹⁷ Ké à imibọ sè, à sáaukpà, ǿ à mè: A si dọdọkđε, ¹⁸ asa mále oé, za tia má vēbe'i mi lo e kpala pọ bọ Lua kíi gε bọd gupuau. ¹⁹ Ké à kàa sè, ǿ à sáaukpà a ε kpámá à mè: Ké beeá ma me pọ mále kpá á yáie. Alio bee ke ma yá dọaágu yáí. ²⁰ Ké aa poble aa làa, à imibopi sè màa lo à mè: Iε beeá ma au pọ lé bọléεε. Lua bàa kua ní gbéọ tia auε.† ²¹ Ma ọ ku ta doũ ní ma bọnkpedeoε,‡ ²² asa Gbēnazin Né a kpagui lá Lua dīleεwaε. Waiyoo gbé pọ a aà kpámapi. ²³ Ǿ aa nà kọ lalaawa aa mè: Wá déme a yá bee kei?

Yesu ledaa a ìwaowa

(Mat 26.31-35, Maa 14.27-31, Zaa 13.36-38)

²⁴ Ǿ lekpa fèle ní guu, ké aa ye dđ ní gbé pọ deńla. § ²⁵ Ǿ Yesu òné: Bùsu kíao ì ikokemá mé gbāadeọ ì nízia tọbọ, ²⁶ āma ásu ke máao. A kù á gbēzđo aào de gbé pọ kēsāázi ũε. A kù á dọaana aào de á zíkεna ũε. ²⁷ Bleblena ní blezíkεnao, an déme zđoi? Bleblena nolo? Mapi sđ má kú á guu lán gbé pọ lé zíkεéwa. ²⁸ Gbé pọ zèmanọ ma taasikεa guuon á ũ. ²⁹ Lá ma Mae ma kpa kpalau, má á kpá kpalau màa sđ, ³⁰ í bleblemanọ ma kpalau, ío zđlezđleá báawa ào yákpaleke ní Isaili bui kueplao.

³¹ Simọ, Simọ, ma. Setáu gbèa à á ká íu lá wí pówεna ká íu wà gwawa. ³² Ǿ ma wabikεε, ké ma náai pọ ní ví su kēsāmao. Tó n εa n sua, ñ n gbéọ gba gbāa. ³³ Piεε òé: Dii, má sí wà ma dakpeunnọ, mí gannọ. ³⁴ Yesu mè: Piεε, mále onε, e ko ào gé lezui gbā, níyđ lelekpa ma dđai gēn àađ.

³⁵ Ǿ à ní lá à mè: Ké ma á zí mọkpe ní babalabọọ ní kyaleọ sai,* pọe kēsāwáε? Ǿ aa mè: Aawo. ³⁶ Ǿ a òné: Tiasa gbé pọ mọkpe ví, aà sé. Màaε lo ní babalabọọ. Gbé pọ fēnda ví sđo, aà a ula yía, i lú. ³⁷ Mále oé, sema yá pọ kēa Luayātaalau ma musu papa wà mè: Wà aà dīle doũ ní dàakεnao.† Asa yá pọ wa kè ma yá musu mé lé papa sa. ³⁸ Aa mè: Dii, fēnda mèn pla ke. Ǿ a òné: Bee mọ.

Yesu kúa

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Zaa 18.3-11)

³⁹ Yesu bọ gè Kùkpe sísipoleu lá ì kewa. Aà ìwaọ teaàzi. ⁴⁰ Ké à kà gu pọ àle géu, a òné: A wabike ké ásu fu yōawao yáí. ⁴¹ Ǿ à kēmá à kà lán gbεzu léleá taawa. Ǿ à kùle we, àle wabike ⁴² à mè: Baa, tó ní yei, to taasi kεεonaε bee zākūmano, āma asu ke ma pọēā ũo, sema n pọ. ⁴³ Ǿ malaika bọ luabe à mọwà à aà gbà gbāa. ⁴⁴ Kua wétēa guu àle wabike ní

* 22:1 Bsa 12.1-11 † 22:20 Zel 31.31-34 ‡ 22:21 Sou 41.10 § 22:24 Luk 9.46 * 22:35 Luk 9.3 † 22:37 Isa 53.12

àiao. Ɔ aà isima lé tó Ɔole lán autonawa. ⁴⁵ Ké à wabikè, à fèlè gè a ìwao kíi, à ní lé, aale i'ò ní pòsiao. ⁴⁶ Ɔ a ònè: Akéa ále i'oi? A fèlè wabiké, ké ásu fu yòawao yáí.

⁴⁷ Ké àlè yá'o, Ɔ wà kà dasidasi. Gbé pò wí mè Yudasi, aà ìwa gbèon kuèplao do mé dɔaaané. Ké à sàaazi lépeiwa, ⁴⁸ Ɔ Yesu òè: Yudasi, lépeaa guu Ɔ níyò Gbènazin Né kpaomáa? ⁴⁹ Ké gbé pò aa kú ní Yesuo yá pò lé mó è, aa mè: Dii, wà ní gbègbè ní fèndao yà? ⁵⁰ Ɔ an gbèdo sa'onkia zíkèna lè à aà ɔplaa swá gò. ⁵¹ Ɔ Yesu mè: A bee tó. A ɔkà aà swáwa à aà gbàgbà. ⁵² Ɔ a ò sa'onkia ní Lua ua dɔanao ní gbèzɔo pò aa mòwao: A mɔa ní fèndao ní goo lán kpáiweliwen ma ũwaa? ⁵³ Lá gu lé dɔ mió kúánɔ Lua ua, † mé i ɔkáo. Ama goe bee de á pò ũe, gusia kiblegoe.

Piè lelekaa Yesuzi

(Mat 26.57-58,69-75, Maa 14.53-54,66-72, Zaa 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Ké aa Yesu kù sùò, aa gèaano sa'onkia be. Piè be zàzà. ⁵⁵ Ké wà tekà ua guo, wà kàlè liai, Ɔ Piè mò sòlò ní guu. ⁵⁶ Nɔe zíkènae aà è, Ɔ à webiiwà à mè: Gbé bee kuaano sɔe. ⁵⁷ Ɔ à lelekpà à mè: Nɔe, má aà dɔo. ⁵⁸ Yɔonno gò Ɔ gbèpàle aà è, Ɔ à mè: Mpi sɔ ní de an gbèdo ũe. Ɔ Piè ò gɔepiè: Mámèo. ⁵⁹ Ké lelu do taa gè, gbèpàle giyèwà à mè: Siana guu gbè bee kuaano, asa Galile gbè. ⁶⁰ Ɔ Piè mè: Mi dɔ lá níle oo. Wegò ké àlè yá'o, Ɔ ko lezù. ⁶¹ Ké Dii líli wèpè Pièwa, Ɔ yá pò a ò dɔ Piègu, ké à mè e ko à gè lezui gbà, a lelekpaazi gèn aà. ⁶² Ɔ Piè bò bàasi, à sòlò à kè wèna.

⁶³ Gbé pò aale Yesu dɔa aà kè pòpò aa aà gbè. ⁶⁴ Aa pò yèè a wéwa, Ɔ aale aà lala aa mè: Anabikeke n o, déme n lei? ⁶⁵ Dɔeaaano guu aa yá dasi pàle òè lɔ.

⁶⁶ Ké gu dɔ, Yuda gbèzɔo kɔ kàaa, sa'onkiao ní Mɔizi ikoyadanedeo pii. Ɔ aa Yesu sè gèò ní yákpalekekíi. ⁶⁷ Ɔ aa aà là aa mè: Mesiin n ũa? Owèe. A wèma à mè: Tó má òé, á sio. ⁶⁸ Tó ma yáe làwá sɔ, á weo. ⁶⁹ Za tia Gbènazin Né aɔ zɔleá Lua gbàade ɔplaa. § ⁷⁰ Ɔ gbèpii mè: Asi Lua Nén n ũa? Ɔ a wèma à mè: Lá a dɔ á léuwa, máme má aà ũ. ⁷¹ Ɔ aa mè: Wá bàa ũma ní seeladeo bi? Wá mà aà léu kò.

23

Pilati yákpalekea ní Yesuo

(Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zaa 18.28-19.16)

¹ Ɔ aa fèlè mípii, aa gèaano Pilati ae. ² Aale mó ní aà yáo aa mè: Wa gbè bee è, àlè gudèke wá bùsuue, àlè gínè wá falubɔ Sezaae, mé à azia díle Mesii ũ, kía ũ. ³ Ɔ Pilati aà là à mè: Yuda kían n ũa? A wèwà à mè: Ɔme dɔ n léu we. ⁴ Ɔ Pilati ò sa'onkiao ní dasi pò kú weo: Mi tàae'e gbèpiwao. ⁵ Ɔ aa giyèwà aa mè: Iɔ tékpa gbègo a yádaané guu Yude bùsuu piiè. A dàale Galilee, Ɔ à gè kàìò la sa.

⁶ Ké Pilati mà màa, Ɔ à gbè lè tó Galile gbén aà ũ. ⁷ Ké a dɔ à bò Elodi bùsuue, mé Elodipi ku Yelusaleũ zibeezi, Ɔ à aà gbàewà. ⁸ Ké Elodi Yesu è, Ɔ aà pò kèna maamaa, asa à aà bao màe, mé a ye wesiaale à gègè. Aà wé dɔ Yesu dabudabukea eai. ⁹ A yáo làlawà dasi, Ɔ Yesu i a kee wewào. ¹⁰ Sa'onkiao ní Mɔizi ikoyadanedeo zea we, aale mó ní aà yáo pāsipāsí. ¹¹ Elodi ní a sosao sakà Yesugu, aa aà láanikè aa ula tɔde dàè, Ɔ à èa aà gbàe Pilatiwa. ¹² Zibeezi Elodi ní Pilatio kè na, asa aa íikúa ní kɔo yáae.

¹³ Pilati sa'onkiao ní gbàadeo ní gbé kíniò kàaa pii, ¹⁴ a ònè: A mɔme ní gbè bee a mè gudènae. Ma aà làla á wáa yá pò á dɔdɔwà musu, mi e à tàae kèò. ¹⁵ Màa Elodi i eo sɔ, asa à èa aà gbàewáe. A gwa, i yáe ke à kà mà aà deo. ¹⁶⁻¹⁷ Má tó wà aà swágaga, mí aà gbae. ¹⁸ Ɔ aa wiilè mípii sánu aa mè: Gbépi de! Balaba kéwèe! ¹⁹ Wà Balabapi dàkpèu bɔa gbàadeo kpè ní gbèdeao yáie. ²⁰ Pilati ye Yesu gbae, Ɔ à gbè lè laai sísi a kíi. ²¹ Ɔ aa wiilè aa

† 22:53 Luk 19.47 § 22:69 Sou 110.1

mè: N aà páliwa! N aà páliwa! ²² A gēn àaōde Pilati ònè: Bó dàa a kèi? Mi tàae pò kà wà aà de ewào. Má tó wà aà swágaga, mí aà gbae. ²³ Ǿ aa òdiwà, aale gbeawà ní wii gbāao aà aà páliwa. Ǿ an zòakaa tò an yá blè. ²⁴ Ǿ Pilati òlè wà ke lá aa gbèawawa. ²⁵ Gbé pò wa dàkpèu baa gbāadeo kpè ní gbèdeao yáí pò wa gbèapi ǿ a kènè, ǿ à Yesu kpà gai lá aa yeiwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zaa 19.17-30)

²⁶ Ké wàle geaàno, wà dà Sileni gbé Simooe, àle su ní buao, ǿ wà aà kù wà lipāakōa òlè aàò tēò Yesuzi. ²⁷ Bìla bò teaàzi ní nòe pò aale óob aale nízia gbēgbēo. ²⁸ Yesu lìli aedòmá à mè: Yelusaleū nòe, ásu óob ma yáio. A óob ázia yáí ní á néo. ²⁹ Asa a gōo lé mó ké wa o: Báaadeon fii pò aai nē'io mé né i yó mimáoō ũ. ³⁰ Gōobeezi

wa o gbesione aa léle simá,

wa o sísiōne aa kúríla.*

³¹ Asa lá wàle yáe taa ke ní lí bùsuo, lí gii pò aò deai?

³² Wàle gé ní dàaken plaeo b, ké wà ní dade ní Yesuo sānu. ³³ Ké aa kà gu pò wí me Mitōnagu, ǿ aa aà páliwa we ní dàakenapio, ado aà oplaai, ado ozei. ³⁴ Ǿ Yesu mè: Baa, sūuukerino, asa aa ò lá wàle keo. Ǿ wà tēlepà wà aà pòkasao kpaalèokōe.† ³⁵ Gbé zea we, aale gwa, mé Yuda gbāadeo lé lesuikēkēwà† aa mè: A dāo suabà. Tó Mesii pò Lua òlè aà ũ, aà ázia suabae! ³⁶ Sosao lé aà ke pōpōo b. Ǿ aa sōaazi aa vēe kuma òlè§ ³⁷ aa mè: Tó Yuda kían n ũ, ò nízia suaba. ³⁸ Seelae naa aà mia à mè:

Yuda kían ke!

³⁹ Dàakena pò looa liwapio do òennoyā'òè à mè: Mesiiin n ũo lò? N nízia suaba ní wápio sānu. ⁴⁰ Ǿ aà gbēdo gè à mè: Nlè viake Lua seoa? Yā òu mé zōlewá. ⁴¹ Wápio, à kōsiwano maae, asa pò pò wá tò mé bōlewē, āma dee i yāe keo. ⁴² Ǿ à mè: Yesu, tó n mō kía ũ, to ma yá àò òngu. ⁴³ Ǿ a wèwà à mè: Síana mále one, za gbā níyōo kumano àizāna guu.

⁴⁴ Ké íatē kà minanguo, a biia zè, ǿ bùsupi siakù pii e aua gè pīlào. ⁴⁵ Zwāa pò daa Lua kpéu* kè a guo. ⁴⁶ Yesu wiilè gbáugbāu à mè: Baa, ma a nisina nàne n ozi.† Ké a ò maa, ǿ à tà. ⁴⁷ Ké sosao gbēzōo yá pò kèpi è, à Lua sáaukpà à mè: Gbépiá gbēmaae síana. ⁴⁸ Bìla pò aa mò wà kàaa yápi gwaa yáio, ké aa yá pò kèò è, aa èa tà, aale nízia gbēgbē. ⁴⁹ Yesu gbé òlè ní nòe pò teaàzi za Galileo pii ze kàaa, aale yápio gwa.‡

Yesu via

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Zaa 19.38-42)

⁵⁰ Gōee ku aà tón Yosefu. Yuda gbāadeo òe. Gbēmaae, mé luayāmana. ⁵¹ Aà lé kú yá pò a gbé zè ní a keaopi guu. Yuda wéle Alimate gbé, aà wé ò kpala pò bō Lua kíi. ⁵² A gē Pilati kíi à Yesu ge gbèawà. ⁵³ Ǿ a bùa à bàabaa fífiwà à aà dà gbè'e pò wa sò mia ũ guu. Wí gbēe dau we yāao. ⁵⁴ Gōpiá āsōadazi, kāmabogōo lé ká. ⁵⁵ Nòe pò aa te Yesuzi za Galileo te Yosefupi kpè, aa mia'epi è ní lá à Yesu ge òlèuo. ⁵⁶ Ǿ aa tà gè nísi ginana ní tulaletio sūkèi. Kāmabogōozi aa kāmabò lá Lua òlèwa.§

24

Yesu baa gau

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zaa 20.1-10)

¹ Asāanenzi gufēne ǿ nòepio èa gè miapi kíi ní nísi ginana pò aa a sūkèo. ² Aa lè gbe goa mia'ele. ³ Ké aa gè, aai Dii Yesu ge eo. ⁴ Aa ku bíli guu, ǿ gōe gbēon plaeo bō mòmá pòkasa tekeo daa. ⁵ Via ní kú, aa ní mi pèle, ǿ gōepio ònè: Bóyáí ále gbé bēe wēe geo guui? ⁶ A

* 23:30 Oze 10.8 † 23:34 Sou 22.19 ‡ 23:35 Sou 22.8 § 23:36 Sou 69.22 * 23:45 Baa 26.31-33 † 23:46 Sou 31.6 ‡ 23:49 Luk 8.1-3 § 23:56 Baa 20.10

ku lao, à vù. A to yá pò a òé gɔɔ pò a ku Galile dɔágu ⁷ à mè, sema wà Gbēnazīn Né kpá duunkenaɔwa, aa aà páliwa, a gɔɔ àaɔde zí i vu.* ⁸ Ǿ yápi dònngu. ⁹ Bɔa mia kíi aa gè yápi baokpà aà ìwa gbēɔn kuɛdoɔne ní gbé kíni. ¹⁰ Maliamá Madeleni ní Yoanao ní Zaaki da Maliamáo ní nɔe kíni pò aa kúrínɔɔ mé yápi ò zinapiɔne. ¹¹ Ǿ nɔepiɔ yápi kènè lán faai yáwa, aai sio. ¹² Ǿ Piɛɛ fɛle bàalè gè miapi kíi. Ké à wɛkpàle miapiu, i pɔe eo, sema bàabaa pólɔ, ɔ à èa tà, àle làasooke yápi aà kù gbāa.

Emausi zéú
(*Maa 16.12-13*)

¹³ Gɔɔ doupi zí Yesu ìwa gbēɔn plao lé gé wéle pò wí me Emausi. N Yelusaleũo à kà kiloo kuɛdo taa. ¹⁴ Aale yá pò kè pii faai bokɔe, ¹⁵ ɔ gɔɔ pò aale a faaibo, aale a wàaipa, Yesu ní lé, ɔ aa be zéú sãnu. ¹⁶ Pɔe kpaané ní aà dɔao. ¹⁷ Ǿ à ní lá à mè: Bó yá àle taa'òò ní kɔoi? Ǿ aa zè, an oo sisia. ¹⁸ An gbēdo pò wí me Keleopa wèwà à mè: Mé i ke ndo bàasio, gbēe ku Yelusaleũ a gi yá pò kè gɔɔplaea dɔio. ¹⁹ Ǿ à ní lá à mè: Yá kpelei? Aa wèwà aa mè: Yesu Nazaleti yáe. Anabi zɔɔe. Gbépii dɔ ké aà yákea ní aà yá'oo bò Lua kíie. ²⁰ Ǿ sa'onkiaɔ ní wá gbāadeɔ aà kpámá, ké wá yádaaàla yáí, wi aà páliwa wà de. ²¹ Wápiɔ sɔ wále e ɔme a Isailiɔ suaba. Bee kpe yápi kea gɔɔ àaɔden gbā. ²² Ǿ yá pò wá nɔeɔ ò bò wá sae. Ké aa gè aà mia kíi gufēnea, ²³ aai aà ge e weo. Aa sù aa mè malaikaɔ bò mòmá, aa òné a ku bée. ²⁴ Ǿ wá gbēeɔ gè miapi gwai, aa è lá nɔepiɔ ònéwa, a ku weo. ²⁵ Ǿ Yesu òné: Làasooaideɔ, ili yá pò ànabiɔ ò si kpaao. ²⁶ Lua díle Mesií taasike beewa, i gbasa gè a gawi guuo lò? ²⁷ Daalea Mɔizi láwa e à gè pè ànabiɔ pòwa pii, Yesu yá pò kēa Lua yáú azía yá musu bɔɔlekèné pii.

²⁸ Ké aa káikù ní wéle pò aale géuo, Yesu kè lá á ye gēzeawa. ²⁹ Ǿ aa aà kùkù aa mè: Gɔwanɔ la. Oosi kè, gu lé gēkɔu. Ǿ à gè ua à gòrínɔ. ³⁰ Gɔɔ pò àle pɔbleínɔ, ɔ à pɛe sè à báaadàu, ɔ a è a kpámá. ³¹ Ǿ an wé kè aa aà dɔ sa, ɔ aa kùawà. ³² Ǿ aa òkɔe: Ké àle yá'owēe zéú, àle Lua yá pílokēwēe, wá nɔse lé yáalɔ lé? ³³ Ǿ aa fɛle gòɔ aa èa gè Yelusaleũ. Aa aà ìwa gbēɔn kuɛdoɔ è káaaa we ní gbé pò nàmáɔ ³⁴ aale me: Dii vù síanae. A azía òlɔ Simɔɔe. ³⁵ Ǿ gbēɔn plapiɔ zé guu yá dàu síuné ní lá aa aà dɔ gɔɔ pò à pɛe èo.

Yesu azía ɔba a iwano
(*Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zaa 20.19-23, Zin 1.6-8*)

³⁶ Ké aale yápi o màa, kándo aa aà è zea ní guu, ɔ a òné: Aɔ kú ní aafiao. ³⁷ Ǿ gili gèngu, vía ní kú, aale e gyaade wa è. ³⁸ Ǿ a òné: Akɛa á nɔse ɔ̀kpàí? Akɛa á kú ní nɔse plaplaoi? ³⁹ A ma ɔɔ gwa ní ma gbáɔ, máme. A ɔkã à gwa. Gyaade me ge wá ví lá a ma eɛwao. ⁴⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ ní a gbáɔ òlɔné. ⁴¹ Pɔna guu aa a eɛbò, ké à bò ní sae yáí. Ǿ à ní lá à mè: Pɔblea kua? ⁴² Ǿ aa kpò kpaateɛa kòɔ kpàwà, ⁴³ ɔ a sò ní wáa. ⁴⁴ Ǿ a òné: Yá pò má òé gɔɔ pò má kúánɔ mé kè. Ma mè sema yá pò wa ò ma yá musu Mɔizi ikoyã láu ní ànabiɔ láo ní Sou láo pa pii. ⁴⁵ Ǿ à ní nɔse wèné, ké aa e yá pò kú lápiɔ guu dɔ. ⁴⁶ A òné: A kēa Lua taalau wà mè, Mesií a taasike, a gɔɔ àaɔde zí i bɔ gau, ⁴⁷ wi waasoke bui piie ní aà tóo daalea Yelusaleũ, ké aa nòselile, an duuna i kémá. ⁴⁸ Yápi seeladeɔn á ũ. ⁴⁹ Mapi sɔ má gba pò ma Mae a legbè kpásáé. Aɔ ku wéle guu la e gbāa bɔ luabe à kúála.†

⁵⁰ Ǿ Yesu bòrínɔ wénkpe e Betani sae, ɔ à ɔsè plapla à báadańgu. ⁵¹ Ké àle báadańgu màa, ɔ à kémá, Lua aà sè tàò a kíi. ⁵² Ǿ aa kùlèè, aa èa tà Yelusaleũ ní pɔna zɔɔo. ⁵³ Aaɔ ku Lua ua gɔɔpii, aao Lua sáaukpa.

* 24:7 Luk 9.22, 18.31-33 † 24:49 Zin 2.1-4

ZAA

Yá pò kú láe bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiṣo guu Zaa láe bee mé adoa. Yesu taasikéa yá bàasi (18-19), yá pò kú láe bee guu doũ ní baona lá kíniṣo. Ɔme nṣeá Kana (2.1-12) yá'ò ní Nikodéũ gea Yesu kíi yáo (3.1-21) ní Samali nṣe yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okíi gyáe gbágbáa yáo (5.1-18) ní gbé pò wa ì vĩa gbágbáao (9.1-41) ní yápáleo. I Yesu yákeao o dasio, áma pò pò a ò Yesu yádádaò gbéṣne maamaae.

Lápi daalekíi (1.1-18) òlṣwéé ké Yesuá Lua Yá pò ìo ku gṣopiie, ṣ à gò gbēnazina ũ a kú ní guu wēni ní gupuaó ní sínao ũ.

Baona láe bee kpaalea lee plaé, yá pò kè zadṣ Yesu kúgṣo i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tṣbṣṣo kào (12.23).

E aà gṣo àò ká (1.19-12.50). Zaa Da'ilena dṣaa kè Yesupi seelade ũ. Aà ìwaṣ Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeṣ ũ lṣ, yá pò an baade è Yesuwa ṣ à kè a seelade ũ. Bee gbéa à Yesu kpaáũa ní gbéṣo yá'ò ní dabudabu mèn sopla pò à kè seela ũ. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zaa yá séia beeṣ ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gṣo kà (13.1). Yesupi lé gbézã díle a ìwaṣne lá wí kewa (13-16). Bee gbéa wabikéa guu i gi taasi pò a kéio, ṣ à a ìwa pò aa gṣo a kpeṣo ná a Mae a ṣzi (17). Ɔ Zaa Yesu kúa yá dàu a síu lá a yá kú baona lá kíniṣo guuwa, lá wà yádáaàla, wà aà pà lipáakṣawa, ṣ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bṣa gau gbéa à bṣo mṣ Maliama Madeleni ní a ìwaṣwa, atṣsa Tomaa. Lee 21 guu à bṣo mṣ a ìwa gbéṣn soplaṣwa Tibelia ísida lé.

Lápi láakíi (20.30-31) Zaa yá pò tò a baona lápi kè ò, ké wà e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, wí wēni e aà náaikeá yáí, asa Lua mé Yesu zì, ṣ Yesu mè ámeaa zé ní wēnio ní sínao ũ (14.6).

Yesu Kilisi mṣa dúnia guu

¹ Asínizí Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luae. ² A kú ní Luao asínizí. ³ Lua pópíi kè aà sabaie, pṣe ku à kè aà saio. ⁴ Aà guu wēni kuu, mé wēnipi de gupua ũ gbéṣne. ⁵ Gupuapi ì bii gusiau, ṣ gusiapi lí e dàao.

⁶ Lua gbéé zì, aà tón Zaa. ⁷ A mṣ gupuapi seelade ũ, à aà yá'ò gbéṣne, ké gbépii e aà náaike a sabai. ⁸ Aàpi mé gupuapi ũo, à mṣ gupuapi seelade ũe. ⁹ Gupua síande pò ì gupu gbépiiie mé lé mṣ dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia kè aà sabai, dúnia i aà dṣo. ¹¹ A mṣ a be, ṣ aà gbéṣo i aà díleo. ¹² Gbé pò zèaàno aa aà náaikèò sṣ, à ní gbá zé aa gò Lua néo ũ. ¹³ An iapi i bṣ gbéé au guuo, i bṣ mṣféléa ge gṣe pṣeá kíio, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi gò gbēnazina ũ, à gṣoplakèwanṣ, ṣ wa aà gawi è, * Mae Lua Né mēndona gawie, gbéke ní sínao pèewà.†

¹⁵ Zaa mé aà seelade ũ, à pūna à mṣ: Gbé pò ma aà yá'on ke. Ma mṣ gbé pò lé mṣ ma gbéa demala, ké a ku ma áa yáí. ¹⁶ Aà gbéke pṣeawà guu à gbékekè wá baadee, mé aà gbékepi kè gbéke ũ. ¹⁷ Lua a ikoyá kpáwéé Mṣiziwa, à gbéke ní sínao kèwéé Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbéé i wesi Luale yáao. Lua Né mēndona pò kpaá a Mae pi kùe mé tò wa aà dṣ.

Zaa Da'ilena seeladekeá

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22)

¹⁹ Yuda gbáade pò kú Yelusaleũṣ sa'onaeṣ ní Levii buieṣ zì Záawa, ṣ aa aà là aa mṣ: Mmēnn déi? Yá pò a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yáe ulenéo à mṣ: Mesiin ma ũo. ²¹ Ɔ aa aà là aa mṣ: Dén n ũ sai? Elian† n ũa? A wēmá à mṣ: Aawo! Ɔ aa èa aà là lṣ: Anabi zṣnṣ

* 1:14 Bṣa 33.18 † 1:14 Bṣa 34.6 ‡ 1:21 Mal 3.23 § 1:21 Iko 18.15

n ũa? A wèmá à m̀: Aawo! ²² Ǿ aa òè l̀: Mm̀enn dé s̀i? Owẽe ké wà e o gbé p̀ wá z̀ìone. Kpelewa r̀le o nzia yá musui? ²³ Ǿ à m̀: Gbé p̀ a l̀o d̀o gbáau, àle oné wà zepoo Diien ma ũ, lá ānabi Isaia a yā'òwa.*

²⁴ Gbé p̀ wà n̄ z̀ípìo s̀, aa b̀ Falisìo kíie. ²⁵ Ǿ aa aà là aa m̀: Lá M̀esiin n̄ ũo ge Elia ge ānabi z̀, b̀yāi r̀le gbé da'ilekei? ²⁶ Zāa wèmá à m̀: Mi gbé da'ileke, āma gbēe kú á guu, á aà d̀o. ²⁷ Ale m̀ ma gb̄ea, mi ka ké mà aà sabala b̀b̀oè. ²⁸ Yápi k̀ Betani p̀ kú Yuudē baale, gu p̀ Zāa lé gbé da'ilekeue.

²⁹ Ké a gu d̀, Zāa Yesu è àle m̀ a k̀i, ò à m̀: Sā p̀ Lua kpà a d̀unia duuna wolon ke. ³⁰ Gbépi yá má ò yāa ma m̀, gbé p̀ lé m̀ ma gb̄ea demala, ké a ku ma āa yá. ³¹ Má aà d̀ yāao, āma ma m̀, m̀ale gbé da'ileke, ké Isailìo e aà d̀ yáie.

³² Zāa mé aà seelade ũ à m̀: M̀ Lua Nisina è à b̀ luabe à s̀ lán felenawa à m̀ d̀ie. ³³ Má aà d̀ yāao. Ké Lua ma z̀ gbé da'ilekei, a òm̄e gbé p̀ má è Lua Nisina m̀ d̀ie, àapi mé a gbé da Nisinapiu. ³⁴ Ma bee è, ò má de aà seelade ũ, òme Lua Né ũ.

Yesu iwa s̄ia

³⁵ Ké a gu d̀, Zāa èa ku we l̀ n̄ a iwa gb̄on plao. ³⁶ Ké à Yesu è àle ḡe, à m̀: Sā p̀ Lua kpàn we! ³⁷ Ké iwa gb̄on plapi yápi mà, aa b̀ te Yesuzi. ³⁸ Yesu lili a è aa t̄azi, ò à n̄ lá à m̀: B́ á yeii? Aa òè: N be ku má ni Labi? (Bee m̀ Metulu.) ³⁹ A wèmá à m̀: A m̀ gwa. Ǿ aa gè gu p̀ a kuu è, ò aa g̀aàno zibeezi. Oosi m̀ síiõ zaawa.

⁴⁰ Gb̄on pla p̀ aa Zāa yāmà aa b̀ te Yesuzipìo, an gb̄do á Sim̄o Pīe d̄auna Andeleee. ⁴¹ A gè a v̄i Sim̄o lè ḡia, ò a òè: Wa M̄esii è. (Bee w̄i m̄e l̀ Kilisi.) ⁴² Ǿ à g̀aàno Yesupi k̀i. Yesu aà gwà soee à m̀: Zāa né Sim̄on n̄ ũ. Wali on̄e sa Pīe. (Bee m̀ gb̄e.)

⁴³ Ké a gu d̀, Yesu ye ta Galile b̀suu, ò à kp̄aũ n̄ Filipio. A òè: Temazi. ⁴⁴ Filipipiá Andelee n̄ Pīe b̄e w̄le Besaida gb̄e. ⁴⁵ Ǿ Filipi gè Natanaeli lè à m̀: Gbé p̀ M̄ozi a yā'ò a ikoyā guu mé ānabi a yā'ò l̀, wa aà è. Yosefu né Yesue. Nazaleti gb̄e. ⁴⁶ Natanaeli òè: Gb̄maa a b̀ Nazaleti? Filipi òè: M̀ n̄ gwa. ⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àle m̀ a k̀i, à aà yā'ò à m̀: Isaili zálalan ke, aà n̄se m̄afili v̄io. ⁴⁸ Ǿ Natanaeli òè: N ma d̀ má ni? Ǿ Yesu wèwà à m̀: E Filipi à gè n̄ síii, ma n̄ e kaad̄ena gb̄au. ⁴⁹ Ǿ Natanaeli òè: Metulu, Lua Né n̄ ũ, Isailìo Kian n̄ ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má òne ma n̄ e kaad̄ena gb̄au, ò n̄ ma náaik̄a? Nȳ yāz̄o e de ké beela. ⁵¹ A èa òè l̀: Siana m̀ale oé, á luabe e w̄e, Lua malaika ò i dede Gb̄nazin Néwa, aai pilawà.†

2

N̄se Kana

¹ A g̀o àaõde z̀ wàle n̄se Kana, Galile b̀suu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu n̄ a iwa sisi n̄sepi guu l̀. ³ Ké v̄e k̄esā, Yesu da òè: Aa v̄e v̄i l̀o be. ⁴ Ǿ Yesu wèwà à m̀: Ak̄ea n̄ m̀ ma k̄ii? A g̀o i kam̄e yāao. ⁵ Ǿ aà da ò z̀ken̄one: Lá a oé píi à ke. ⁶ Ola ku we m̀n soolo Yuda gb̄ab̀'ikab̀o ũ. A keo í í sí litili basiīe, a keo basoolo. ⁷ Ǿ Yesu ò z̀ken̄one: A íka olae beo pai. Ǿ aa ik̄á n̄ pai yeleyelele. ⁸ Ǿ a òné: A t̄o ḡe ò bleblen d̄aanae sa. Ǿ aa t̀ ḡeò. ⁹ Ké d̄aanapi í lile v̄e ũpi ìe, i d̀ gu p̀ à b̀uo, āma z̀kena p̀ aa ípi t̀o d̀. Ǿ d̄aanapi n̄de sisi ¹⁰ a òè: V̄e na ò w̄i kp̄amá ḡia. G̀o p̀ í z̀lemá, ò w̄i m̀ n̄ a íio sa. Mpi s̀ n̄ v̄e na t̀o gb̄zā.

¹¹ Yesu dabudabu s̄ia bee k̀ Kana, Galile b̀suue. A t̀b̀, ò aà iwa aà náaik̄e.

¹² Bee gb̄ea Yesu gè Kapenaũ n̄ a dao n̄ a d̄auna n̄ a iwa, āma aai g̀oplake weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

* 1:23 Isa 40.3 † 1:51 Daa 28.12

13 Ké Yudaᵋ Gēamusu* dikpe káikù, ̄ Yesu gè Yelusaleũ. 14 A è wàle zuᵋ ní sãᵋ ní felenguuluᵋ yia Lua ua, mé ɔleũkpakenaᵋ ɔ̄leᵋa we. 15 Ɔ à bàflā tā à ní yá ní bóle, sãᵋ ní zuᵋ píi. A ɔleũkpakenapiᵋ ̄a fàaa, à ní táabũnuᵋ fuangba. 16 Ɔ a ò felenyianapiᵋne: A pópíᵋ séle bᵋᵋ píi. Asu ma Mae kpé ke ele ũo. 17 Ɔ yá pᵋ kēa láue bee dᵋ àà ìwaᵋgu à mè: N kpé yá ma kũ gbāa, àle ma ibaba.† 18 Ɔ Yuda gbāadeᵋ aà là aa mè: Dabudabu kpele n̄ȳᵋ kewēe, ké wà e dᵋ ní yá bee kea iko v̄ii? 19 Yesu wè má à mè: A Lua kpéee bee wí, má ea kpépi fele gᵋᵋ àaᵋ. 20 Ɔ gbāadepiᵋ òè: Wè blasᵋo ní m̀endoo ̄ wà kpépi dᵋ, mé mpi n̄ȳᵋ fele gᵋᵋ àaᵋe lò? 21 Ama Lua kpé pᵋ à a yá'òpi, aà me yá àle o. 22 Ké Yesu bᵋ gau, yá pᵋ a òpi dᵋ àà ìwaᵋgu, ̄ aa yá pᵋ kēa Luayātaalau si† ní yá pᵋ Yesu òpio.

23 Yesu kua Yelusaleũ Gēamusu dikpe z̄í wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu pᵋ a kèᵋ è yáí. 24 Yesu i ní náaikēo, asa a gbépii n̄ᵋe dᵋe. 25 Aà bàa kú ní gbēe gbēnazina yá'oaᵋoo, asa a yá pᵋ kú ní n̄ᵋe guu dᵋe.

3

Yesu ní Nikodēũ

1 Falisie ku w̄i me Nikodēũ. Yuda gbāadeᵋ doe. 2 A m̀ Yesu kíi gwāasina a òè: Metulu, wá dᵋ ké yādanede pᵋ bᵋ Lua kíin n ũ, asa gbēe a f̄ᵋ dabudabu pᵋ ni keᵋ keᵋ, sema Lua kuaàᵋ bàasio. 3 Ɔ Yesu òè: Siana mále onē, mé i ke wà gbé ì lo bàasio, a e àᵋ kpala pᵋ bᵋ Lua kíi dᵋo. 4 Ɔ Nikodēũ Yesu là à mè: Kpelewa wa gbé gbāa ii? A ea gē a da n̄ᵋe guu, aà a i lo yá? 5 Ɔ Yesu wè wà à mè: Siana mále onē, mé i ke wà gbé ì ní ío ní Lua Nisinao bàasio, a e gē kpala pᵋ bᵋ Lua kíi guuo. 6 Gbēnazina ne'iaá me yáe, Lua Nisina ne'iaá nisina yáe. 7 Nsu to yá pᵋ má òne bᵋ n saeᵋ, sema wà á i lo. 8 Iana ì káka gu pᵋ a yeiu. Ni a kōfi ma, nili dᵋ gu pᵋ àle bou ge gu pᵋ àle géuo. Maa lo de ní gbé pᵋ Lua Nisina aà ìo.

9 Ɔ Nikodēũ aà là à mè: Kpelewa yá bee a kei? 10 Yesu wè wà à mè: N Isailiᵋ yādanede ia ̄ ní bee dᵋoa? 11 Siana mále onē, yá pᵋ wá dᵋ ̄ wi o. Yá pᵋ wá è seeladeᵋn wá ũ, ̄ ili wá yá sio. 12 Lá ma t̄ole yá'òé, ili sio, tó ma luabe yá'òé, á síe?

13 Gbēe i gé luabe yāao, sema Gbēnazin Né pᵋ bᵋ we bàasio. 14 Lá Moizi mlē se dᵋ musu guwaiwaiu,* maa wa Gbēnazin Né sé dᵋ musu, 15 ké gbé pᵋ lé aà náaikē aᵋ wēni láasai v̄i. 16 Asa Lua ye dúniazi à kè zài, ̄ à a Né m̀endona kpà, ké gbé pᵋ lé aà náaikē a gao, wēni láasai ̄ aᵋ v̄i. 17 Lua i a Né z̄í dúnia guu yá dai dúniapila no, ké à dúnia suaba aà sabai yáie.

18 Yá a z̄le aà náaikēnawao. Yá z̄le aà náaikēnsaiwa kò, ké i Lua Né m̀endonapi náaikēo yáí. 19 Pᵋ pᵋ tò yá z̄le gbéᵋwan ke: Gupua m̀ dúnia guu, ̄ aa ye gusiai de gupua pila, ké an yákeᵋᵋ v̄ai yáí. 20 Asa v̄aikēna pii za gupuaue, ìli mó gupua kíio, ké aà yákeᵋᵋ su bᵋᵋ yáí. 21 Gbé pᵋ ì z̄ike sianawa, ade mé ì mᵋ gupua kíi, ké wà e dᵋ kua Lua guu ̄ à yápiᵋ kèu.

Zaa Da'ilena Yesu yá'oa

22 Bee gbēa Yesu gè Yude búsuu ní a ìwaᵋ. A gᵋᵋplakèr̄nᵋ we, àle gbéᵋ da'ilēke. 23 Zaa lé gbéᵋ da'ilēke s̄ Ainᵋ, Saliũ sae, asa í di wee. W̄iᵋ mᵋ aà kíi, ̄ ì ní da'ilēke. 24 Asa wi Zaa dakpeu yāao. 25 Gᵋᵋ bee Zaa ìwaᵋᵋ nà lekpaakeawa ní Yuda gbāadeᵋo gbābᵋa yá musu. 26 Ɔ aa s̄ᵋ Zāazi aa mè: Metulu, gbé pᵋ kunᵋᵋ yā Yuudē baale, n aà yá'òwēe, ̄ me lé gbéᵋ da'ilēke tia, gbépii lé gé aà kíi. 27 Zaa òné: Gbēe lí f̄ᵋ yāe kèᵋ, sema Lua aà gbà zé bàasio. 28 Ame á ma seeladeᵋ ũ, ké má ò m̄ame má Mesii ũ. Ma mè Lua ma z̄í m̄a d̄aaēe.†

* 2:13 B̄a 12.1-11 † 2:17 Sou 69.10 ‡ 2:22 Sou 16.10 * 3:14 Nao 21.9 † 3:28 Zaa 1.20

29 Nɔsɛna mé nɔ ví. Nɔsɛna gbɛna Ìò zɛ aà saɛ, ì swákpa aà yáí, nɔsɛna lɔɔ ì aà pɔ ke na. Beewa sɔ ma pɔ na kè zài. 30 Sema aàpi àò káfi mapi mío lao.

31 Gbɛ́ pɔ̀ b̀ò musu de gbɛ́piia. Gbɛ́ pɔ̀ a kea b̀ò dúnia guuá dúnia gbɛ́ɛ, dúnia yá ì o. Gbɛ́ pɔ̀ b̀ò luabɛ de gbɛ́piia, 32 Ìò de pɔ̀ pɔ̀ a è ní yá pɔ̀ a màò seelade ùɛ, ɔ gbɛ́ɛ lí aà yá sio. 33 Gbɛ́ pɔ̀ aà yá sɪ, ade Lua síanadeke sɪɛ. 34 Gbɛ́ pɔ̀ Lua aà zɪpi ì Lua yá'o, asa Lua i a Nisina kpawà kasoo. 35 Mae Lua ye a Nézi, ɔ à pɔ̀pii nàè a ɔzɪ. 36 Gbɛ́ pɔ̀ lé Népi náaike wɛni láasai ví. Gbɛ́ pɔ̀ lé gí aà yámai a wɛnipi eo, Lua pɔ̀ gi paaàziɛ.

4

Yesu ní Samali nɔɛo

1 Falisio mà Yesu lé gbɛ́ɔ da'ilɛkɛ, àlɛ ìwao e de Zāala. 2 I kɛ Yesu mé ní da'ilɛkè azɪao, aà ìwao mé kè. 3 Ké Yesu yápi mà, à b̀ò Yude à èa lé tá Galile. 4 Gea guu sema aà b̀ò ní Samali bùsuo. 5 Ǿ à kà Samali wɛ́lɛ pɔ̀ wɪ mɛ Sikaa. A zà ní tɔlɛ pɔ̀ Yakɔbu kpà a né Yosɛfuwa yāao. * 6 Yakɔbu l̀ò ku we. Yesu taa'ò à kpàsa, ɔ à z̀lɛ l̀òpi saɛ. Iatɛ kà minanguo.

7 Samali nɔɛe m̀ò ìtɔi, ɔ Yesu òè: Ma gba í mà mi. 8 Aà ìwao sɔ aa gè wɛ́lɛ guu blɛ lúí. 9 Ǿ nɔɛpi òè: Yudan n ù, Samali nɔɛn ma ù, ɔ nílɛ imia gbɛaaa? (Asa Yudaɔ ní Samaliɔ yá lí kákɔuo.) 10 Ǿ Yesu òè: Tó ní gba pɔ̀ Lua ì dané d̄s ní ma gbɛ́ pɔ̀ mále í gbɛamao, d̄s ní gbèaa, mí n gba í wɛnide. 11 Nɔɛpi òè: Mae, ní goa vío. L̀òɛ sɔ, a ɛ z̄a. Nyɔ́ í wɛnidepi e má ní? 12 N de wá dezi káau Yakɔbula yà? Ǿmɛ l̀òpi tòwɛɛ. Aàpi a imì ní a néo ní a pɔtuoo. 13 Ǿ Yesu òè: Gbɛ́ pɔ̀ íɛ bee m̄i, imi a ɛa aà de lɔɛ. 14 Gbɛ́ pɔ̀ a í pɔ̀ má kpáwà mi sɔ, imi a aà de bau lɔ. Asa í pɔ̀ má kpáwà a ḡs aà ǹɛɛ guu nibɔna pɔ̀ a ib̀òè wɛni láasai ù. 15 Ǿ nɔɛpi òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà m̀ò ìtɔi la lɔ.

16 Yesu òè: Gé n z̄á sísi, í m̀ò s̄anu. 17 Nɔɛpi wèwà à m̀è: Má z̄á vío. Ǿ Yesu òè: Ké n m̀è ní z̄á vío, n yá'ò a zéwae. 18 N z̄akè lɛɛ sɔo, mé ḡɛ pɔ̀ ní kuaàno tiaá n z̄á no. N síana'ò. 19 Ǿ nɔɛpi òè: Mae, má d̄s sa ké ãnabin n ù. 20 Wá deziɔ kùlɛ Luaɛ gbɛɛ bee musu, ápiɔ sɔ i mɛ Yelusaleù mé gu pɔ̀ wáli kùlɛuè ù. 21 Yesu òè: Nɔɛ, ma yá sí. Gɔɔɛ lé m̀ò ké á kùlɛ Mae Luaɛ gbɛɛ bee musu ge Yelusaleù lɔ. 22 Apɪɔ, i kùlɛ Luaɛ mé á aà d̄s. Wápiɔ, wi kùlɛè mé wá aà d̄s, asa gbɛ́ɔ misia ì b̀ò wá Yudaɔ kíɛ.† 23 Gɔɔɛ lé m̀ò, à kà k̀ò, ké lousisin síandɛɔ kùlɛ Mae Luaɛ ní síanao ní aà Nisina gbāao. Gbɛ́ bee taa ɔ Mae Lua lé wɛɛlɛ aà kùlɛɛ. 24 Luaá nisinaɛ, sema gbɛ́ pɔ̀ aal kùlɛèò kùlɛè ní síanao ní aà Nisina gbāao. 25 Ǿ nɔɛpi òè: Má d̄s ké Mesii pɔ̀ wɪ mɛ lɔ Kilisi a m̀ò. Tó à m̀ò, a yápii b̀òlɛkɛwɛɛ. 26 Ǿ Yesu òè: Ma gbɛ́ pɔ̀ mále yá'onɛ, máme má aà ù.

27 Gɔɔ bee ɔ Yesu ìwao sù. Ké àlɛ yá'o ní nɔɛo, à b̀ò ní saɛ, āma an gbɛ́ɛ i aà la b̀ò a yei ge b̀òyáí àlɛ yá'o ní nɔɛpioo. 28 Ǿ nɔɛpi a lo tò we, à ḡɛ wɛ́lɛ guu a ò gbɛ́ɔnɛ: 29 A m̀ò ḡɛɛ gwa. A yá pɔ̀ má kèò píi òmɛɛ. Mesii yà m̀òɔɔ? 30 Ǿ aa b̀òlɛ wɛ́lɛu, aalɛ gé Yesu kíi.

31 Gɔɔ bee sɔ Yesu ìwao òè: Metulu, níyɔ p̀òble ya? 32 Ǿ a ònɛ: Má p̀òbleae ví pɔ̀ á d̄s. 33 Ǿ aà ìwao k̄s l̀àla aa m̀è: Gbɛ́ɛ m̀òè ní blɛo yà? 34 Ǿ Yesu ònɛ: Ma p̀òblea mé gbɛ́ pɔ̀ ma z̄í p̀òɛáke a ù e mà ge z̄í pɔ̀ a dàmmɛ midèò.

35 Apɪɔ i mɛ m̀ò síiɔ mé ḡs ké p̀òkɛkɛgɔɔ ká. Mále oé à wɛ́ɛɛ buaɔ gwa, asa p̀òɔ mà à kà kɛkɛa. 36 P̀òkɛkɛna lé a asea e k̀ò, àlɛ gbɛ́ɔ k̄aaa àiz̄ana pɔ̀ ù, ké p̀òt̄na ní p̀òkɛkɛnao e p̀onakɛ s̄anu. 37 Asa yáɛ beeá síanaɛ: Gbɛ́do ì p̀òt̄s, gbɛ́do ì kɛkɛ. 38 Ma á z̄í p̀òkɛkɛi gua pɔ̀ i z̄íkɛuo. Gbɛ́p̄alɛɔ mé z̄íkè we, ɔ àlɛ ní z̄í ài blɛ.

39 Samali pɔ̀ kù wɛ́lɛpi guuɔ Yesu náaikè dasi yá pɔ̀ nɔɛpi ònɛ yáí, ké à m̀è à yá pɔ̀ á kèò píi òɛ. 40 Ayāmeto ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà aà ḡɔ́r̄nɔ, ɔ à k̄ɛr̄nɔ gɔɔ pla. 41 Ké Yesu

* 4:5 Daa 33.19 † 4:22 Isa 2.3

yá'òné, gbèpàlè aà náaikè dasidasi. ⁴² Ǿ aa ò nɔɛpiɛ: I ke yá pò ní òwěe yáí wa aà náaikèi adoo. Wa aà yámà wázíae, Ǿ wá dǝ síana ké dúnia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbāadee né gbágbāa

⁴³ Gɔɔ plapi keaíno gbèa Ǿ à tà Galile, ⁴⁴ asa Yesupi ò ānabi lío bɛɛɛ ví azía bùsuuo. ⁴⁵ Ké à kà Galile, Galiledeɔ gbāakpāaazi, asa aa gè dikpekè Yelusaleŭe, Ǿ aa yá pò a kè dikpepi zǝ è píi.†

⁴⁶ Ǿ Yesu èa gè Kana, gua pò à í lílɛu vɛɛ ũ.‡ Bùsu gbāadee ku we, aà né lé gyāke za Kapenaŭ. ⁴⁷ Ké a mà Yesu bǝ Yude à sù Galile, à gè aà kǝi, à wabikèwà aà gé a né gbágbāie, asa a ye gaɛ. ⁴⁸ Ǿ Yesu òè: Mé i ke a dabudabuɔ ní yābɔnsaɛɔ è bàasio, á ma náaikɛo. ⁴⁹ Ǿ gbāadepepi òè: Mae, mo e ma né ào ga. ⁵⁰ Yesu òè: Ta bɛ. N né a gao. Gǝepi yá pò Yesu òe sí, Ǿ à dàzɛu. ⁵¹ Gɔɔ pò a bɛ zéu, à kpāaŭ ní a zíkɛnaɔ, Ǿ aa òè aà né kú. ⁵² Ǿ à ní lá à mè: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ǿ aa òè: Gia íatɛ auapilaa gǝɔ Ǿ mèwāapi gòwà. ⁵³ Ǿ maepi dǝ ké zaa pò Yesu òe a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, aàpi ní a bɛdeɔ píi.

⁵⁴ Seela plaade pò Yesu kè bɔa Yude sua Galilen we.

5

Gyāe gbágbāa kpáa'okii

¹ Bee gbèa Yudaɔ dikpɛe kà, Ǿ Yesu èa gè Yelusaleŭ. ² Kpáa'okii kú we Sǎ Bole saɛ, wǝ mɛ Bɛzata ní Ebelu yáo. Kpáa'okii bilandaa ví sɔo, ³ gyāeɔ wúleau dasidasi, vǝa ní ɛɛo ní gbé pò an gu imiaɔ. ⁴⁻⁵ Gǝee ku we àlɛ gyāke à kà wè bla plasai. ⁶ Ké Yesu aà è wúlea we, a dǝ ké àlɛ gyāke à gègɛ maamaaɛ, Ǿ a òè: N ye ñyɔ aafiaa? ⁷ Gyāepi wèwà à mè: Mae, má gbèe ví à ma da í guu gɔɔ pò à dèedeeo. Tó mále gé gɛui, gbèpàlè í dɔaa gɛ ma āaɛ. ⁸ Yesu òè: Fɛle ze ñ n pɛ se táa'o. ⁹ Wegɔɔ gǝepi aafia'è. A a pɛ sè à táa'ò.

Gɔɔpiá kámabogɔɔzǝ, ¹⁰ Ǿ Yuda gbāadeɔ ò gǝe pò gbàgbāpiɛ: Kámabogɔɔzǝn gbā. I kǝ ñyɔ n pɛ seao.* ¹¹ A wèmá à mè: Gbé pò ma gba aafia mé òmɛɛ mà a pɛ se mà táa'o. ¹² Ǿ aa aà là aa mè: Déme òne ñ n pɛ se ñ táa'oi? ¹³ Gbé pò gbàgbāpi dǝ dé no, asa Yesu gèlɛ bíla pò kú we guuɛ. ¹⁴ Bee gbèa Yesu aà è Lua ua, Ǿ a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunake loo, ké yá pò a vǝi dɛ beea su n leo yáí. ¹⁵ Ǿ gǝepi gɛ ò Yuda gbāadeɔne Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbāadepepi fɛle ní íadaa Yesuwao, ké í yá bee taaɔ ke kámabogɔɔzǝ yáí. ¹⁷ Ǿ Yesu yázásimá à mè: Ma Mae lo zíkɛ kámabosaie, màa mále ke sǝ. ¹⁸ Yá bee yáí gbāadepepi lé Yesu wɛ dɛ káaua. I ke ké ñli kámabogɔɔzǝ yádao ado yáí no, ké ñ mɛ Lua mé a Mae ũ, àlɛ sáakpa ní Luao yáíe.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zásimá à mè: Síana mále oé, Lua Né lí fǝ yāe kè ní azíao, sema yá pò a è a Mae lé ke bàasio, asa yá pò aà Mae í ke píi, bee aà Népi í ke sǝ. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé í yá pò í ke píi ɔlè. A yá pò a zǝ dɛ beea ɔlè, i bɔ á saɛ. ²¹ Lá Mae Lua í gɛo vu à wèni kpámá, màa aà Né í wèni kpa gbé pò á yeiɔwa. ²² Mae Lua lí yákpaleke ní gbèeoo, à yákpalekea iko kpà a Néwa píie, ²³ ké gbépii aà Né kpela, lá aai Mae Lua kpelawa. Gbé pò lé Lua Né kpelao lé aà Mae pò aà zǝ kpelao.

²⁴ Síana mále oé, gbé pò lé ma yāma mé àlɛ gbé pò ma zǝ náaike wèni láasai ví. Yá a zǝlewàò, à bǝ gau à gè wèni guu. ²⁵ Síana mále oé, gɔɔe lé mó, à kà kò, ké gɛo Lua Né loo ma, an gbé pò màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua wènikpaama iko ví, à wènikpaama iko kpà a Néwa lo.

²⁷ A yákpalekea iko kpàwà lo, ké a dɛ Gbènazǝn Né† ũ yáí. ²⁸ Asu to bee bɔ á saɛo, asa gɔɔe lé mó ké gɛ pò kú miauɔ aa aà loo ma, ²⁹ aai bɔlɛ píi. Maakenaɔ i vu gɛ wèni guu, vǝikɛnaɔ

† 4:45 Zaa 2.23 § 4:46 Zaa 2.1-11 * 5:10 Zel 17.21 † 5:27 Dan 7.14

sõ yãzõlɛama guu.† 30 Mili fõ mà yãe kè ní maziaoo. Mi yákpaleke lá a òmɛwae, mé mi yákpaleke a zéwa, asa mili mazia pœã wɛlɛo, sema gbé pò ma zìpi pò.

Yesu iko seelade

31 Tó má de mazia seelade ũ, ma yá náai vío. 32 Seelade pále ku ì ma yã'o, mé má dõ ké ma yá pò ì o náai ví. 33 Baa ápiɔ, a gbéɔ zì Zãawa, ñ à siana'òé.§ 34 Má daa gbēnazin seeladeke gàu, mále bee oé ké à e bɔ zia yáie. 35 Zãa mé filia pò naa àle gupu ũ, ñ a we pɔnakè aa gupuai gɔɔpla. 36 Yá pò Mae Lua dàmɛe mà keɔ, yá pò mále kepɔ deé seela ũe ké Mae Lua mé ma zì. Ma seelapi de Zãa pòla. 37 Ma Mae pò ma zì ma yã'ò b. I aà bɔ ma ziio, mé i wɛsiaàlɛo,* 38 mé aà yá i zõlekii e á sɔ guuo, ké ále gbé pò a zì náaikɛo yáí. 39 I mekpa Lua yá kyokɛawa, asa iɔ e we á wēni láasai eu. Ma yá ñ taalapi lé o sɔ, 40 kási ále gí mói ma kii à wēnipi e.

41 Mále sáau wɛle gbēnazina kii, 42 āma má á dõ, má dõ ké á ye Luazio. 43 Ma mɔ ní ma Mae tóo, ñ i ma dileo. Tó gbēpále m̀ ní azia tóo, á aà dile. 44 Lá i sáau wɛlekõwa, ili sáau wɛle Lua m̀ndonawao, kpelewa á fõ ma yá síi? 45 Asu à e máme má gé ní á yáo ma Mae kii, Mɔzi pò á wé dɔi mé a geð. 46 Tó a Mɔzi yá sí, dõ a ma yá sí sɔ, asa ma yá ñ a kè láu. 47 Lá i yá pò a kè sio, á ma yá síe?

6

Blekpaa bilawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

1 Bee gbɛa Yesu bùa Galile ísidawa, (wĩ me b Tibelia.) 2 Bíla ì tɛaazi dasidasi, ké aa aà gyãɛ gbágbãa dabudabu è yáí. 3 Ŏ Yesu dède zõle sísi musu ní a ìwaɔ. 4 Yudaɔ Gɛamusu dikpe kà kái. 5 Ké Yesu wɛsè musu, a è bíla lé m̀ a kii dasidasi, ñ à Filipi là à mè: Mákii wá ble e luu gbéɔ blei? 6 A bee ò Filipi le gwaa yáie, asa a dõ lá á ye ke. 7 Ŏ Filipi wèwà à mè: Anusu òaa do pɛe, baa tó wa lili baadee yɔɔyɔ, a pɛemáo. 8 Aà ìwaɔ do Andelee, Simɔ Piɛe dāuna òè: 9 Nɛgõenae ku la a pɛe zɔzɔna ví m̀n sɔo ní kpò giinaeo m̀n pla. Bó bee a ke gbé dasie bee guui? 10 Yesu mè: A to gbéɔ zõle. Sè bɔb di gupiue, ñ aa zõlezõle. Gõɛo n̄tɛe aa kà gbɛɔn òaasɔsɔo le sɔo (5.000). 11 Yesu pɛepiɔ sè à Lua sáaukpà, ñ a kpaalè gbé pò zõle wɛpiɔne. Maa à kpò kpámá b lá aa yeiwa. 12 Ké aa kà, a ò a ìwaɔne: A a miɔna pò gɔɔ sèle pii, ké a kee su vĩaao. 13 Ŏ aa pɛe m̀n sɔo pò wa sòpi miɔna pò gɔɔ sèle gbí kuɛpla pai.

14 Ké wà dabudabu pò Yesu kèpi è wà mè: Gbèpiá ānabi pò lé m̀ dúnia guue síana. 15 Yesu dõ ké wa ye m̀ a kpa kía ũ ní gbãaoe, ñ à gònè we à èa dède sísi musu ado.

Yesu taa'oa isidaa

(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

16 Ké oosi kè, aà ìwaɔ gè ísida gõsõle. 17 Ŏ aa gè gó'ilena guu, aale bua ísidapi baale Kapenaũ oi. Gu sí kò mé Yesu i m̀ ní kii yāao. 18 Zaa'ian gbãa kàka, ñ í lé fɛle. 19 Ké aà ìwaɔ goli aa kà kiloo sɔo ge soolo taawa, aa Yesu è, àle taa'o ía, àle sɔ ní gózi, ñ vĩa ní kú. 20 Ŏ a òné: Máme, ásu to vĩa á kũo. 21 Aa wèi aà gè gó guu, ñ gópi kà gu pò aale géu gòɔ.

22 Ké gu dõ bíla zɛa gõsõle ísida baale. Aa dõ ké gó'ilena kú we yāa m̀ndoe, mé Yesu i gè gópi guu ní a ìwaɔo, aa tà n̄tɛe. 23 Gbezã gó'ilena páleɔ b̀ Tibelia aa m̀ gu pò kái ní gu pò wà pɛe sòu Dii sáaukpaa gbɛao. 24 Ké bilapi è aapi ge aà ìwaɔ ku we bɔ, aa gè gópiɔ guu aa gè aà wɛlei Kapenaũ.

Yesu mé ble pò i ní ká wēniwa ũ

† 5:29 Dan 12.2 § 5:33 Zaa 1.19 * 5:37 Maa 1.11

25 Ké aa aà è ísida baa we, aa òè: Metulu, n ka la bœ ni? 26 Yesu òné: Siana mále oé, ále ma wele pœe pò á sò a kã yáie, i ke dabudabu pò á èò yáí no. 27 Asu zike ble pò í láa yáio, sema ble pò í ní ká àizánawa. Gbēnazin Né mé a á gba blepi, asa aàpi ò Mae Lua a seela kèwà.*

28 Ǿ aa aà là aa mè: Kpelewa wá ke wà yá pò Lua ye wà ke kei? 29 Yesu wémá à mè: Yá pò Lua ye à ke mé gbé pò a zì náaikea ũ. 30 Aa òè: Dabudabu kpele nýõ kewēe ké wà e wí n náaikei? Yá kpele nýõ kei? 31 Wá deziõ mana blè guwaiwaiu† lá a kēa láuwa wà mè: A ble pò bò musu kpámá aa blè.‡ 32 Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, i ke Moizi mé ble pò bò musu kpàwáo. Ma Mae mé í ble síande pò bò musu kpáwá. 33 Lua blepi mé gbé pò bò musu í wēni kpa dúniawa ũ. 34 Aa òè: Mae, nýõ ble bee taa kpáwá gɔɔpii. 35 Ǿ Yesu òné: MámεS má ble pò í ní ká wēniwa ũ. Nɔana a gbé pò m̀ ma kíi de bo, imi a ma náaikena de bauo. 36 N beeo lá má òéwa, baa ké a ma e, ále ma náaikeo. 37 Gbé pò ma Mae kpàa a m̀ ma kíi, mé má gbé pò m̀ ma kíi yá bauo. 38 I ke mazia pœãkea yáí ma boi musu ma m̀o, sema gbé pò ma zì pò. 39 Gbé pò ma zipi pœãn ke: Másu to gbé pò a kpàao kee vūaao. A ye mà ní b̀ gau gɔɔgbezāzì. 40 Asa ma Mae pœãn ke: A ye gbé pò wesì aà Néle àle aà náaike wēni láasai eε. Mámε má aà b̀ gau gɔɔgbezāzì.

41 Ǿ Yuda gbāadeo zɔakààzi, ké à m̀ áme á ble pò bò musu ũ yáí. 42 Aa mè: Gbépiá Yosefu né Yesue. Wá aà de ní aà dao d̄so lé? Ǿ àle o a b̀ musuea? 43 Yesu òné: Asu zɔakao. 44 Gbēe a f̄o m̀ ma kíio, sema ma Mae pò ma zì aà sìsi bàasio, mí aà b̀ gau gɔɔgbezāzì. 45 A kēa ānabiõ lá guu wà m̀: Lua mé a yāda baadeε.* Gbé pò Mae Lua yāmá mé a dà mé í m̀ ma kíi.

46 I ke gbēe Mae Lua è ní wéno. Gbé pò b̀ aà kíi mé aà è ado. 47 Siana mále oé, ma náaikena wēni láasai v̄i. 48 Mámε má ble pò í ní ká wēniwa ũ. 49 A deziõ mana blè guwaiwaiu, kási aa gà. 50 Ble pò í b̀ musu pò mále opi, tó gbé blè, a gao. 51 Mámε má ble b̄é pò b̀ musu ũ. Tó gbé blepi blè, ao ku gɔɔpiiε. Ble pò má kpámá mé ma mēbaasi ũ, ké dúniwa e àò wēni v̄i yáí.

52 Ǿ gbāadepiõ lé lekpaake ní k̄so aa m̀: Gbépi a f̄o a mēbaasi kpáwá wà sóe? 53 Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, tó i Gbēnazin Né mēbaasi só a aà au m̄io, áò wēni v̄io. 54 Gbé pò í ma mēbaasi só mé í ma au mi wēni láasai v̄i. Mámε má aà b̀ gau gɔɔgbezāzì. 55 Asa ma mēbaasiá ble síandeε, mé ma auá imia síandeε. 56 Gbé pò í ma mēbaasi só mé í ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. 57 Lá Mae Lua b̄éε ma zì, mé miõ ku aà yáí, màa gbé pò í ma me so ao ku ma yáí. 58 Ble pò b̀ musun we. A de lán ble pò á deziõ blè aa gàwao. Blebeblena ao ku gɔɔpiiε.

59 Yesu yá beeo ò gɔɔ pò àle yādané Kapenaũ lousisikpeue.

Yesu iwaõ p̀b̀b̀zākεa

60 Ké aà iwaõ yápi mà, an daside m̀: Yá gbāae, déme a f̄oi? 61 Yesu d̄s a iwaõwa ké aale zɔaka yápi musu, ò a òné: Yápi lé á fu yà? 62 Tó a sù á è Gbēnazin Né f̄ele lé tá gu pò a kuu yāa s̄o be? 63 Lua Nisina mé í wēni kpámá, mēbaasi pœ ũ weo. Yá pò má òéó mé Lua Nisina pò í ní ká wēniwa yá ũ. 64 Kási á gbēo lé ma náaikeo. Asa Yesu gbé pò lé a náaikeoõ d̄s za káau ní gbé pò a su a kpámáo. 65 Ǿ à m̀ lo: Bee yáí má òé, gbēe a e m̀ ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

66 Za gɔɔ bee aà iwaõ p̀b̀b̀zākè dasidasi, aai t̄eaazi bo. 67 Ǿ Yesu a iwa gbēon kueplao là à m̀: A ye ta s̄o yà? 68 Simɔɔ Piεε wèwà à m̀: Dii, dé kíi wá géui? N wēni láasai yá v̄i. 69 Wa n náaike, ò wá d̄s ké Lua gbé pò a kua adoan n ũ. 70 Yesu òné: A gbēon kueplao, mi á seo

* 6:27 Zaa 1.32 † 6:31 B̄a 16.15 ‡ 6:31 Sou 78.24 § 6:35 B̄a 3.14 * 6:45 Isa 54.13

lé? Kási á gbēdo Setāu vī. ⁷¹ Simṵṵ Isaliṵti né Yudasi yá ṣ àlè o. Aàpi mé gbēṵṵ kuεplapio gbēdo pó a aà kpámá ũ.

7

Yesu gεa Lákpedṵa dikpεu

¹ Bee gbεa Yesu gè Galile wéle ní wéleṵo, asa a ye bebε Yudeo, ké Yuda gbāadeṵo lé aà wε yái. ² Yudaṵo Lákpedṵa dikpε káikū,* ³ ṣ aà dāunaṵo òè: Fεle lakii gé Yude, ké n ìwa pó kú wεo yá pó níle keṵ e sṵ. ⁴ Tó gbé ye tṵṵṵ, ìli a yáṵ ke asii guuo. Lá níle yáε beeṵ taa ke, ñ nzia ṵṵ dúniaε. ⁵ Baa aà dāunapio i aà náaikεo. ⁶ ṵ Yesu òné: A gṵṵ i kameε yāao. Apio sṵ, gṵṵpii zevíé. ⁷ Dúnia a we zaáguo, āma a zamagu, ké mi me aà yákea vāi yái. ⁸ A gé dikpεpiu, mále géuo, asa a gṵṵ i kameε yāao. ⁹ Aà yápi oa gbεa à gṵṵ Galileε.

¹⁰ Ké aà dāunapio gè dikpεpiu, ṣ à gbàsa gè. I gé bíla wáao, à gè asii guue. ¹¹ Yuda gbāadeṵo lé aà wεεle dikpεpiu aa mè: Aàpi ku má ni? ¹² Bíla guu wàle yákūkū o maamaa aà musu. Gbēṵṵ mè: Gbēmaae. Gbēṵṵ mè: Aawo, àle gbéṵṵ sāsāε. ¹³ Gbēe i aà yā'o gupuauo, ké wàle vīake gbāadepioṵe yái.

¹⁴ Ké dikpε kà a guo, Yesu gè Lua ua, àle yādané. ¹⁵ Aà yá bṵ gbāadepio sae aa mè: Gbé pó i kyokeo mé lá dṵ kéwaa? ¹⁶ ṵ Yesu òné: Yá pó mi danéá mazia yá no, gbé pó ma zī yáε. ¹⁷ Tó gbé ye ze ní Lua pṵeākeao, tó ma yādanε de aà pó ũ ge mazia yá mále o, aṵ dṵε. ¹⁸ Gbé pó ì azia yā'o lé wεεle à tṵṵṵε. Gbé pó ì wεεle à gbé pó a zī tṵṵṵ, ade náai vī, mṵafili kú aà guuo. ¹⁹ Mṵizi i ikoyādaéo lé? A gbēe yápi kūa sṵo. Bóyāi ále ma wei?

²⁰ ṵ bíla òè: N taa vīε. Déme lé n wei? ²¹ Yesu òné: Yá mēndo má kè, ṣ à bṵ ápiai sae. ²² Mṵizi tṵzṵyā dàé,† ṣ i tṵzṵ kámabogṵṵzī. (Kási i ke Mṵizi mé dàaleo, à bṵ á dezi káauo kīiε.)‡ ²³ Lá wī tṵzṵnéε kámabogṵṵzī, ké wasu bṵ Mṵizi ikoyā kpeo yái, bóyāi á pṵ paamazi, ké ma gbé mē búu gbà aafia kámabogṵṵzī?§ ²⁴ Asuli yá gwa lá á wé lé ewao. Ali yá gwa a zéwa.

Kṵkpaalea Yesu yái

²⁵ ṵ Yelusaleūdeṵo mè: Gbépiá gbé pó wàle wε nolo? ²⁶ Gwa, àle yā'o gupuaue kee, mé gbēe lé ledaaázioa? Gbāadeṵo aà dṵ Mesii ũ síana yà mṵṵṵ? ²⁷ Wá dṵ gu pó gbéepi bṵu. Tó Mesii mṵ, waṵ dṵ gu pó à bṵuo. ²⁸ Ayāmeto gṵṵ pó Yesu lé yādané Lua ua, à pūna à mè: A ma dṵ mé á dṵ gu pó ma bṵu. Kási mi mó ní maziaoo. Gbé pó ma zīá síandεε, mé á aà dṵo. ²⁹ Má aà dṵ, asa ma bṵ aà kīiε, aàpi mé ma zī. ³⁰ ṵ aale wεεle aà kú, āma gbēe i ṵkāwàò, asa aà gṵṵ i pa yāao. ³¹ Bíla guu wà Yesu náaikè dasi wà mè: Tó Mesii mṵ, a dabudabuke dasi de a pó pó gbéε bee kèla yà?

³² Ké Falisio mà wàle yákūkū o zā guu aà yá musu, ṣ sa'onkiaṵo ní Falisipio dṵaiṵo zī aà kúi. ³³ ṵ Yesu mè: Ma kuaánṵo gṵṵ yṵṵ, mí gbasa tá gbé pó ma zī kīi. ³⁴ A ma wεεle à kuaa, asa á fṵ gé gu pó má kúuo.* ³⁵ ṵ gbāadepio lé kṵ lala aa mè: Má a ye géu, wí kuawài? A ye gé wá gbé pó lala'ò buipáleo guu kīi à yāda buipálepione yà? ³⁶ Yá pó a òpi mi dea ni? A mē wá a wεεle wà kuawa, gu pó á kúu, wá fṵ gé weo.

³⁷ Dikpε gṵṵ gbia pó de kaa'isizī ũ, Yesu fεle pūnamá à mè: Gbé pó imi lé de aà mṵ ma kīi, ³⁸ gbé pó lé ma náaikε aà imi, í pó ì ní ká wēniwa iṵ bṵ aà nṵse guu, lá a kēa Luayātaalauwa.† ³⁹ A bee ò Lua Nisina pó gbé pó lé a náaikεo e yá musuε. Aai Lua Nisīnapi e gīao, ké Yesu i tṵṵṵ yāao yái.

⁴⁰ Ké bíla yápi mà, gbēṵṵ mè: Gbépiá ānabipie síana. ⁴¹ Gbēṵṵ mè: Gbé beepiá Mesiiε. Ama gbēṵṵ mè: Mesii a bṵ Galilee? ⁴² A kēa Luayātaalau wà mē Mesiiá Davidi buiε,‡ a

* 7:2 Iko 16.13 † 7:22 Lev 12.3 ‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zaa 5.9 * 7:34 Zaa 12.26, 14.3, 17.24 † 7:38 Isa 44.3, Eze 47.1 ‡ 7:42 2Sam 7.12

bɔ Davidi be wéle Betelēuē. § 43 ɔ bila kōkpaalè Yesu yáí. 44 An gbēe ye aà kú, āma gbēe i ɔkāwàò.

45 ɔ dɔaiɔ èa tà sa'onkiaɔ ní Falisiɔ kíi. ɔ aa ní lá aa m̀è: Bóyáí i aà kú sùdò ni? 46 Dɔaiɔ wèmá aa m̀è: Gbēe i yá'o lán gbépiwa yāao. 47 ɔ Falisiɔ ònè: A á sāsā sō yà? 48 Gbāadee ge Falisie aà náaikè? 49 Bíla bee Lua yá d̄so, Lua láaiẓimáe. 50 Nikodēũ pò gè Yesu kíi* yāá gbāadepiɔ doe. A ònè: 51 Wá ikoyá guu wà m̀è, wásu yáda gbéla aà yāmasai ge yá pò a kè d̄saio. 52 Aa òè: Galile gbén n ũ sōa? Wétei n̄ gwa. Nyō e ānabie a bɔ Galileo. 53 ɔ baade tà a be.

8

Nɔe pò wa kù ní ḡso

1 Yesu gè Kùkpe s̄is̄ipoleu. 2 Ké a gu d̀ò ḡs̄ò, à èa gè Lua ua. Gbépii m̀ò aà kíi, ɔ à z̀òle lé yādané. 3 ɔ M̄ozi ikoyādanedeɔ ní Falisiɔ m̀ò ní nɔe pò wa kù ní ḡsoo, aa aà z̀è z̄ā guu 4 aa ò Yesue: Metulu, wà nɔee bee kù ní dàakeaoe. 5 M̄ozi d̄ilew̄e wá ikoyá guu wà nɔe bee taa pápa ní gb̄eo wà de. * N è kpelewa s̄oi? 6 Aa bee ò ké aale líkpalewà aa e yādaaàla yáíe. ɔ Yesu nàale, àle ɔgbek̄e t̄olewa. 7 Ké aa ḡí lé aà lala, ɔ à a mi f̄ele a ònè: A gbé pò i duunake yāao, aà aà pá ní gb̄eo séia. 8 ɔ à èa nàale, àle ɔgbek̄e t̄olewa b. 9 Ké aa mà màa, ɔ aa ḡèze a dodo sea za gb̄ez̄ɔɔwa. ɔ Yesu ḡò ado ní nɔepio. 10 ɔ à èa a mi f̄ele a òè: Nɔe, aa tà má ni? Wi yādanla l̄oa? 11 Nɔepi wèwà à m̀è: Baa, gbēe ku la l̄o. ɔ Yesu òè: Mapi má yādanla s̄so. Géi. Za gbā n̄su duunake l̄o.

Yesu mé gupua ũ d̄unia

12 ɔ Yesu yá'ò bílae l̄o à m̀è: Mám̄e má gupua ũ d̄unia, gbé pò temazi aɔ ku gusiau l̄o, gupua pò i ní ká wēniwa ɔ aɔ v̄i. 13 ɔ Falisiɔ òè: N de nzia seelade ũ, n yá náai v̄io. † 14 ɔ Yesu wèmá à m̀è: Baa tó mále mazia yá'o, ma yá náai v̄i, asa má d̄s̄ gu pò ma b̄ou ní gu pò mále táuo. Apiɔ, á gu pò ma b̄ou ní gu pò mále táuo d̄so. 15 Ale ma tàae e lá á wé lé ewae. Mále gbēe tàae eo. 16 Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea aɔ náai v̄i, asa má kú madoo, ma Mae pò ma z̄i kumano. 17 A kú á ikoyá láu wà m̀è, seelade gb̄eɔn plaɔ yá mé náai v̄i. 18 Mám̄e má de mazia seelade ũ. Ma Mae pò ma z̄iá ma seelade l̄o. 19 ɔ aa aà là aa m̀è: N mae ku má ni? Yesu wèmá à m̀è: A ma d̄so mé á ma Mae d̄so. Tó a ma d̄s̄, d̄s̄ a ma Mae d̄s̄.

20 Yesu yá bee ò ɔsik̄i, ḡɔ pò àle yādané Lua uae. Wi aà k̄ū, asa aà ḡɔ i pa yāao.

21 ɔ Yesu ònè l̄o: Mále tá mé á ma wele, āma á ga á duuna guue. A f̄s̄ gé gu pò mále táuo. 22 ɔ gbāadepiɔ m̀è: A m̀è wá f̄s̄ gé gu pò ále táuo. Asu az̄ia de yá m̄ɔɔ? 23 ɔ Yesu ònè: Z̄íle la gb̄eɔn á ũ, musu gbén ma ũ. D̄unia bee gb̄eɔn á ũ, d̄unia bee gbén ma ũo. 24 A yáí tò má òé á ga á duuna guue. Asa tó i si mám̄e má aà ũo, ‡ á ga á duuna guue. 25 ɔ aa aà là aa m̀è: Mm̄enn déi? Yesu wèmá à m̀è: Gbé pò má òé za káau. 26 Má yá v̄i dasi mà o á yá musu, mí yādaoála. Gbé pò ma z̄iá s̄iande, yá pò má mà aà kíi ɔ mi o d̄unia.

27 Aai d̄s̄ ké Mae Lua yá ɔ àle oné, 28 ɔ Yesu ònè: Tó a Gbēnaz̄in Né se d̀ò musu, í gbasa d̄s̄ mám̄e má aà ũ. Mili yāe ke ní maziaoo, yá pò ma Mae d̄am̄e ɔ mi o. 29 Gbé pò ma z̄i kumano, i ma to madoo, asa miɔ yá pò i kaaɔgu ke ḡɔpiie. 30 Ḡɔ pò Yesu lé yápiɔ o, wà aà náaikè dasi.

Yesu dea Ablahaũ

31 ɔ Yesu ò Yuda gbāade pò aa a yá s̄iɔne: Tó á ma yá k̄ū, á de ma iwaɔ ũ yāma. 32 Aɔ s̄iana d̄s̄, s̄ianapi i to à ḡs̄ w̄éɔ ũ. 33 ɔ aa òè: Ablahaũ buin wá ũ, wi z̄oble gbēe yāao. ɔ níle o wá ḡs̄ w̄éɔ ũa? 34 Yesu wèmá à m̀è: S̄iana mále oé, gbé pò i duunakéá duun z̄ɔe. 35 Z̄ɔá

ua gbéé gɔɔpiio, ua né mé ua gbé ũ gɔɔpii. ³⁶ To Lua Né á bó, á gɔ wéé ũ síana. ³⁷ Má dɔ ké Ablahaũ buin á ũ, áma ále ma we, ké ili ma yáda á nɔseuo yáí. ³⁸ Yá pɔ má è ma Maewa ɔ mále o, yá pɔ á mà á mae kɔi ɔ ále ke. ³⁹ ɔ aa òè: Ablahaũ mé wá mae ũ. ɔ Yesu òné: Tó Ablahaũ ɔlesenaɔn á ũ, dɔ ále Ablahaũ kea ke. ⁴⁰ Tia kéwa ále ma we, ma gbé pɔ ma síana'òé, síana pɔ má mà Lua kɔi. Ablahaũ i yá bee taa keo. ⁴¹ Ale á mae kea kee.

ɔ aa òè: Naaenɔn wá ũo. Wá mae mendoe, ɔn Lua ũ. ⁴² Yesu òné: Tó á maen Lua ũ, dɔ á yemazi, asa Lua kɔi ma bo ma mo. Mi mó n maziaoo, aapi mé ma zi. ⁴³ Bóyáí á ma yá midɔ ni? Ké á fɔ swádo ma yáio yáíe. ⁴⁴ A mae Ibiisi pɔn á ũ, aà pɔeá ɔ á ye ke. Gbédenan aà ũ za káau, i ze n síanaoo, ké síana ku aà nɔse guuo yáí. Tó à eeto, aázia daan we, asa eeden aà ũ, egeɔ midee. ⁴⁵ Mapi sɔ mi síana'o. A yáí ili ma yá sio. ⁴⁶ A guu, déme duuna èai? Lá síana mále o, bóyáí ále ma yá sio ni? ⁴⁷ Gbé pɔ de Lua pɔ ũ i swádo yá pɔ Lua lé oie. A de Lua pɔ ũo, a yáí ili swádo ma yáio.

⁴⁸ ɔ gbáadepiɔ òè: Samali gbén n ũ! N táa víe! Wá yá na noa? ⁴⁹ Yesu mè: Má táa seao. Mi ma Mae kpela, ɔ i ma kpebo. ⁵⁰ Mili weele mà azia tobo, Lua mé i weelemee, ɔme yággɔna ũ. ⁵¹ Síana mále oé, gbé pɔ ma yá kúa a ga bauo.

⁵² ɔ gbáadepiɔ òè: Wá dɔ sa ké n táa ví. Ablahaũ gà n ánabiɔ píi, ɔ nle o gbé pɔ n yá kúa a ga bauoa? ⁵³ N de wá dezi Ablahaũ pɔ gála yá? Anabiɔ gága bo. Dé nle nzia dile a úi? ⁵⁴ Yesu mè: Tó mále mazia toboe, bee gbiao. Ma Mae pɔ ále me a de á Lua ũ, aapi mé i ma tobo. ⁵⁵ A aà dɔo, áma má aà dɔ. Tó ma mè má aà dɔo, máo de ede ũ lááwae. Má aà dɔ mé má aà yá kúa. ⁵⁶ A dezi séia Ablahaũ pɔnakè ma gɔo ea yá musu. A è, ɔ aà pɔ kèna. ⁵⁷ ɔ gbáadepiɔ òè: Ni ka wè blakwi yáao, ɔ n Ablahaũ èa? ⁵⁸ Yesu òné: Síana mále oé, e wàò gé Ablahaũ ii, má kú.

⁵⁹ ɔ aa gbɛ sèle wá aà pápaò. ɔ à ùle à bò Lua ua.

9

Gbé pɔ wa i vĩa gbágbáa

¹ Ké Yesu lé bebe, à gbé pɔ wa i vĩa è. ² ɔ aà iwao aà là aa mè: Metulu, dé duuna yáí ɔ wá gbépi ii vĩaí? Aà zia pɔ yáí yá, ge aà de n aà dao pɔe? ³ Yesu wémá à mè: I ke aà duuna ge aà de n aà dao pɔ yáí no. Ké wá Lua yákea ewá yáíe. ⁴ Sema wá gbé pɔ ma zi yákea ke za gupua wéi. Gwáasina lé mó ké gbèe a e yáe ke bo. ⁵ Gɔo pɔ má kú dúnia guu, má de gupua ũ dúniae.

⁶ Ké a ò màa, à lé'i tò bùsuwa, ɔ a yá a màma aà wéowa. ⁷ A òè: Ge n oopi Siloe í guu. (Bee mè í sísia.) ɔ à gè oopi, ɔ à sù wé wéa. ⁸ Aà fáanideɔ n gbé pɔ aa aà dɔ baakena ũ mè: Gbé pɔ bo baake zɔleapin weo lò? ⁹ Gbèe mè: Aapie. Gbèe mè: Aawo, ade bóaawae. Gɔepi mè: Mámé! ¹⁰ ɔ aa aà là aa mè: Kpelewa n kè n wé wéi? ¹¹ A wémá à mè: Gbé pɔ wí me Yesu mé bùsu yá a màma ma wéwa, à mè mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopi, ɔ ma gu'è. ¹² ɔ aa aà là aa mè: Aapi ku má ni? A mè: Má dɔo.

¹³ ɔ aa gè Falisiɔ kɔi n gbé pɔ de vĩa ũ yáapio. ¹⁴ A mo lè kámabogɔzi ɔ Yesu bùsu yá à aà wé wéè. ¹⁵ ɔ Falisiɔ aà là bo: Kpelewa n kè n gu'èi? A wémá à mè: A bèle ná ma wéwae. Ké má pípi, ɔ ma gu'è. ¹⁶ ɔ Falisiɔ mè: Gbépi i bo Lua kɔio, asa ili kámabogɔzi yádao. An gbèe mè: Duunkena a fɔ dabudabu bee taa kee? ɔ aa kɔkpaalè. ¹⁷ ɔ aa aà là bo: Mpi sɔ n gbé pɔ à n wé wène, nle e kpelewa aà yá musui? A mè: Anapie.

¹⁸ N beeo gbáadeɔ i si ké a de vĩa ũ ɔ aà wé wéo, ɔ aa gè aà de n aà dao sísi. ¹⁹ Aa n lá aa mè: A nén laa? A aà i vĩa yáma yá? Kpelewa a kè àle gu'e sai? ²⁰ ɔ aà de n aà dao wémá aa mè: Wá dɔ ké wá née. Wa aà i vĩa. ²¹ Ama lá a kè sa àle gu'e, wá dɔo. A aà la we, gbé

gbāae, a f̄ azia yā'o. ²² Aà de ní aà dao ò màa, ké aale víake gbāadeone yáíe. Asa aa zèò ké gbé pò ò Yesuá Mesiie, wà lousisikpezōēe. ²³ Bee yáí aà de ní aà dao mē, gbé gbāae, aa aà la.

²⁴ Gbé pò de v̄ia ũ yāapi síisia gēn plaade guu ō aa òè: O ní sí ní Luao. Wá d̄s ké gōepiá duunkenaē. ²⁵ Ǿ à mē: Tó duunkenaē, má d̄so. Yá mēndo má d̄s. V̄ian ma ũ yāa, ō mále gu'e sa. ²⁶ Ǿ aa aà là aa mē: Bó a kēnci? A n wé wēne kpelewa ni? ²⁷ A wēmá à mē: Má òé kò, i swáseio. Bóyāi á ye mai lbi? A ye gō aà iwao ũ sō yá? ²⁸ Ǿ aa zoadòwà aa mē: Mmē ní de aà iwa ũ we! Wamōwao Mōizi iwaon wá ũ. ²⁹ Wá d̄s ké Lua yā'ò Mōizie. Aapi sō, wá d̄s gu pò à b̄uo.

³⁰ Ǿ gōepi òné: Yābonsae ma we! A ma wé wēmēe, ō á d̄s gu pò à b̄uoa? ³¹ Wá d̄s ké Lua lí swáse duunkenaō yáio, i swáse a yāmana pò i a p̄eā ke yáí. ³² Zaa Lua d̄unia kàle, wi ma gbēe gbé pò wa i v̄ia wé wēo. ³³ Tó gbépi i b̄o Lua kíio, a f̄ p̄e keo. ³⁴ Ǿ aa òè: Wà n i duuna guu míomiōe, ō níle yādadaawēea? Ǿ aa aà yà.

Luad̄saiá v̄iakūae

³⁵ Yesu mà wà aà yà. Ké à aà è, à aà là à mē: Nl̄e Gbēnazin Né náaikēa? ³⁶ Gōepi wèwà à mē: Mae, dén aà ũi, ké mà e aà náaikēi? ³⁷ Yesu òè: N aà è, aapi mé lé yā'onno. ³⁸ Ǿ gōepi òè: Dii, mále n náaikē. Ǿ à kùlèè. ³⁹ Ǿ Yesu mē: Gbēo kpaalea yáí ma moi d̄unia la, ké wésiadēo gu'e, wēkēnao i gō v̄ia ũ.

⁴⁰ Falisio ku we. Ké aa yápi mà, aa òè: Wápio, v̄iaon wá ũ s̄oa? ⁴¹ Ǿ Yesu òné: Tó v̄iaon á ũ, d̄s á duuna vío. Lá ále o á wé kēa, á duuna ḡi kuē.

10

Yesuá sadān maaē

¹ Siana mále oé, gbé pò lí gē s̄a kaa léuo, i v̄i kaaa gupālei, adeá kpáíe, kpáiweliwēe. ² Gbé pò i gē kaa léu s̄o, ade mé sadāna ũ. ³ Kaa lé d̄ana i zewē adee, s̄ao s̄o aa aà b̄o d̄s. I a s̄ao sísi an baade t̄owa, i b̄oleño. ⁴ Tó à b̄oleño, i d̄aané, aaiō teaazi, ké aa aà b̄o d̄s yáí. ⁵ Aali we tē gbēpālezio. Aai bàalèè, ké aa gbēpāle b̄o d̄so yáí.

⁶ Yesu yápi l̄eüné, ō aai d̄s bó yá a ònéo. ⁷ Bee yáí Yesu èa òné: Siana mále oé, máme má kaa lé ũ s̄aone. ⁸ Gbé pò aa d̄aamēoá kpáíone, kpáiweliwēone m̄pii, ō s̄ao i ní yāmao. ⁹ Máme má kaa lé ũ. Gbé pò gē ma guu a aafia'e. Alio gē aliō b̄o, ali p̄oblek̄i e. ¹⁰ Kpáí'oa yáí ō kpáí i moi, i pò de i pò òokpa. Ma moe, ké gbēo aao wēni v̄i, aaiō v̄i à kē zài. ¹¹ Máme má sadān maa ũ. Sadān maa i gi a wēnii a s̄ao yáí. ¹² Gbèwinaá sadān maa no. Lá s̄ao de aà pò ũo, tó a è àwalēwana lé m̄o, i s̄ao to we à bàalèè, ō àwalēwana i s̄ao kúkū i ní fáaa. ¹³ Gbépi bàa lío kú ní s̄ao, ké a de gbèwina ũ yáí.

¹⁴ Máme má sadān maa ũ. Má a s̄ao d̄s, mé aa ma d̄s, ¹⁵ lá Mae Lua ma d̄s mé má aà d̄owa. Mále ḡi ma wēnii an yáí. ¹⁶ Má s̄a p̄aleo v̄i aa ku kaaē beuo. Sema mà d̄aané s̄o. Aa ma b̄o ma, kp̄asa i gō mēndo ní d̄anao mēndo. ¹⁷ Mále ḡi ma wēnii ké mà ea si lo yáíe. A yáí Mae Lua yeimazi. ¹⁸ Gbēe a ma wēni siao, má ḡii ní maziaoē. Má a ḡiia zé v̄i, mé má a sia zé v̄i lo. Yá pò ma Mae d̄ilemēen we.

¹⁹ Yápi yáí Yuda gbāadeo k̄okpaalè lo. ²⁰ An guu gbé daside mē: A t̄aa v̄ie, aà mi líaae. Bóyāi ále swáse aà yáíi? ²¹ An gbēe mē: T̄aa de yā'oan weo. T̄aa a f̄ v̄ia wé wēe?

Yesu a luakē oané

²² Lua kpé sakēa Yelusaleũ dikpe kà. Buziēe, ²³ ō Yesu lé bebe Lua ua a gu pò w̄i me Salomō bilandaau. ²⁴ Ǿ Yuda gbāadeo líaaazi aa aà là aa mē: Nyō wá tó looa e b̄oē ni? Tó Mesiin n ũ, owēe wásawasa. ²⁵ Ǿ Yesu wēmá à mē: Má òé, i sio. Yá pò mále ke ní ma Mae t̄oo, yápio mé a seela ũ. ²⁶ Apiō s̄o i sio, ké á de ma s̄ao ũo yáí. ²⁷ Ma s̄ao i ma yāma. Má ní

dõ mé aaib temazi. ²⁸ Mi wēni láasai kpámá, aa gaga bauo. Gbēe a f̄s ní b̄o ma ɔzi. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé aà z̄o de gbēpiia. Gbēe a f̄s ní b̄o aà ɔzi. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá doue.

³¹ Gbāadepio gbē sèle l̄o, aa ye aà pápaò aa aà de. ³² Ǿ Yesu òné: Ma yāmaa p̄o ma Mae d̄am̄ēe k̄é dasi. A kpele yái á ye ma pápa ní gb̄eoi? ³³ Ǿ gbāadepio wèwà aa m̄e: Wá ye wà ní pápa ní gb̄e yāmaa p̄o ní k̄e yái no. Ké n̄ d̄e ní Luao yái. * Gbēnazinan n̄ ũ, ñ n̄ nzia d̄ile Lua ũ. ³⁴ Ǿ Yesu wemá à m̄e: Lua ò á ikoyá láu à m̄e, luaon ní ũ.† ³⁵ Lua i o gb̄é p̄o àle yá'onépioe luao lé? Aà yá b̄adea v̄i s̄o. ³⁶ Ma gb̄é p̄o ma Mae ma dile adoa à ma z̄i d̄unia guu s̄o, ké ma m̄e Lua Nén ma ũ, b̄oyái a m̄e ma d̄e ní Luaoei? ³⁷ Tó mále ma Mae kea keo, ásu ma yá sio. ³⁸ Tó mále ke s̄o, baa tó i ma yá sio, à ma náaike ma yākeo yái, ké à e d̄o s̄asā Mae Lua ku ma guu mé má kú aà guu. ³⁹ Ǿ aa èa lé zeweele wà aà k̄í, ñ à p̄ilimá.

⁴⁰ Ǿ à èa gè Yuudē baale, gu p̄o Zaa gb̄é da'ilékèu séia. A ḡooplakè we,‡ ⁴¹ ñ wà m̄o aà k̄í dasidasi wà m̄e: Baa ké Zaa i dabudabue keo, yá p̄o a ò gb̄é bee musu piá síanae. ⁴² Ǿ wà aà náaikè we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gb̄é p̄o w̄i me Lazaa lé gyāke Betani, w̄éle p̄o aà d̄e Maliamama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé n̄e p̄o tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikāo ũ. ³ Ǿ Lazaa d̄epio lékpāsākè Yesue aa m̄e: Dii, n̄ gbēna lé gyāke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à m̄e: Gyāpi miá ga no. Ké Lua z̄o ke b̄o gupua yái, Lua Né i t̄o a musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà d̄aunao ní Lazaozi. ⁶ Aà Lazaa gyākea baomaa gb̄e a k̄e gu p̄o á kúu gia ḡo pla.

⁷ Bee gb̄e a ò a ìwaone: Wà ea gé Yude. ⁸ Ǿ aà ìwaò òè: Metulu, gbāadeo ye n̄ pápa ní gb̄eoi i ḡḡe, ñ ní ye wà ea gé we ba? ⁹ Yesu m̄e: Fāane do lelu kuepla nolo? Gb̄é p̄o lé bebe fāane lí ḡemb̄e, ké àle gu'e d̄unia bee gupua yái. ¹⁰ Tó àle bebe gwāasina, a ḡemb̄e, ké a gupua yái.

¹¹ Yápi oa gb̄e Yesu òné: Wá gbēna Lazaa i'ò. Mále gé aà vue. ¹² Ǿ aà ìwaò òè: Dii, tó àle i'oe, a aafia'e. ¹³ Lazaa gaa yá Yesu lé oné, ñ aale e i'oe síana. ¹⁴ Ǿ Yesu òné sa wásawasa: Lazaa ḡe. ¹⁵ Ma p̄o k̄ena ké má kú weo, ké à e à ma náaike yái. Wà gé aà k̄í. ¹⁶ Ǿ Tomaa p̄o w̄i me Sía ò a gb̄eone: Wà gé, wí ga ní Diio s̄o.

¹⁷ Ké Yesu kà we, à m̄o lè wà Lazaa v̄i à k̄e ḡo síiò k̄o. ¹⁸ Betani ku k̄ai ní Yelusaleũo lán kiloo aaõ taawa. ¹⁹ Yuda gbāadeo b̄o we dasi aa m̄o Maata ní Maliamao k̄i an n̄e niniiné an d̄o ga yá musu. ²⁰ Ké Maata mà Yesu lé m̄o, à gè daiaale. Maliamama ḡo z̄le be. ²¹ Ǿ Maata ò Yesue: Dii, tó ní kú la yāa, ma d̄o a gao. ²² Baa tia má d̄o ké yá p̄o ní gb̄e Luawa, a kene. ²³ Yesu òè: N d̄o a vu. ²⁴ Maata òè: Má d̄o ké a vu z̄i p̄o ḡe vu ḡo gb̄ezāzi. ²⁵ Yesu òè: Mám̄e má gb̄é p̄o ì ḡe vu à wēni kpámá ũ. Baa tó ma náaikena ḡa, a gi ào kue. ²⁶ Gb̄é p̄o kú mé àle ma náaike a ga bauo. N bee sía? ²⁷ Maata òè: Ao Dii, má sí ké Mesii, Lua Né p̄o wà m̄e a m̄o d̄unia guun n̄ ũ.

Lazaa vua

²⁸ Ké Maata yápi ò, à gè a d̄auna sísi, a òè asii guu: Metulu m̄o, àle n̄ gb̄e. ²⁹ Ké Maliamama yápi mà, à f̄le kpakpa, àle gé aà k̄í. ³⁰ Yesu i ḡe w̄éle guu yāao, a ku gu p̄o Maata d̄aualle giae. ³¹ Gbāadepio ku kp̄e ní Maliamao, aale aà n̄e niniè. Ké aa è à f̄le ní wāao à b̄o, aa b̄o teaazi, asa aale e àle gé ɔl̄bi miaae.

³² Ké Maliamama kà gu p̄o Yesu kúu, ké à aà è, à k̄ule aà gb̄azi a òè: Dii, tó ní kú la yāa, ma d̄o a gao. ³³ Yesu è àle ɔl̄b̄ mé gbāade p̄o m̄oan̄pio lé ɔl̄b̄ l̄o. Ǿ t̄olobi z̄uaagu, aà p̄o yà.

* 10:33 Lev 24.16 † 10:34 Sou 82.6 ‡ 10:40 Zaa 1.28

34 Ɔ à m̀è: A aà v̀í má ni? Aa ẁèwà aa m̀è: Mae, m̀ò ǹ gwa. 35 Yesu ẁé'ikàù. 36 Ɔ gb̀aadepiò m̀è: A gwa lá a yeaàzi. 37 Ɔ an gb̀èè Ɔ m̀è: Aà gb̀é p̀ó à v̀ía ẁé ẁè, a f̀õ gi Lazaa ga ỳāao lé?

38 Ké Yesu lé gé miapi kíi, Ɔ tòlobi z̀uaàgu ɔ. Miapiá gb̀è'èè, gb̀è gb̀èè ta a léè. 39 Yesu m̀è: A gb̀epi go epilé. Ɔ g̀epi d̀āe Maata òè: Dii, à yaikè k̀ò, asa à k̀è g̀òò síiõ. 40 Yesu òè: Mi onè, t̀ó ǹlè ma náaike, ǹyõ Lua z̀òkè eo lé? 41 Ɔ wà gb̀epi g̀ò. Yesu ẁesè musu à m̀è: Baa, ma ǹ s̀aaukè ké ǹ ma ỳāma. 42 Má d̀õ ké niò ma ỳāma g̀òpii, āma má ò bíla p̀ó kú la ỳáiè, ké aa e si ǹmè ǹ ma z̀í.

43 Ké a ò beewa, à p̀ùna ǹ ɔ gb̀āao à m̀è: Lazaa, m̀ò ǹ ɔ. 44 Ɔ gb̀é p̀ó g̀api b̀ò, p̀óle fifia aà m̀ewa mé zẁāa yea aà miwa. Yesu ònè: A p̀ó polowà, í aà gbaè.

Lekpaata Yesuzi

45 Yuda gb̀āade p̀ó aa m̀ò Maliama kíipiò, ké aa ỳá p̀ó Yesu k̀èpi è, aa aà náaike dasi. 46 Ama an gb̀èè Ɔ g̀è Falisiò kíi, aa ỳá p̀ó Yesu k̀è ònè. 47 Ɔ sa'onkiaò ǹ Falisipiò gb̀āadeò gb̀èa k̀òk̀āaawa aa m̀è: Gb̀épi lé dabudabuke dasi, wà sé kpelewa ni? 48 T̀ó wà t̀ò àlè kè m̀āa, wa aà náaike piie, Lomadeò i m̀ò wà Lua kpé ǹ wà buio suumpa pii. 49 Ɔ an gb̀èdo Kaaifa p̀ó dè sa'onkia ù ẁè bee ònè: A ỳāe d̀õ. 50 Ké gb̀é m̀èndo gaa ẁápii gb̀eu maa dè wà bui midèala, á d̀õ lé? 51 I ỳá bee o ǹ az̀iaoo. Ké a dè sa'onkia ù ẁè bee ỳái, Ɔ à ānabikèk̀è à d̀òaa lá Yesu a su ga Yudaò gb̀eu ò. 52 I kè Yudaò ǹtèè no, ǹ Lua né p̀ó fáaaae ɔ, ké aà ǹ kè m̀è dou. 53 Za z̀ibeez̀í Ɔ gb̀aadepiò z̀è ǹ Yesu dèao. 54 A ỳái t̀ò Yesu i ɔ gupuau ǹ guu ɔ. Ɔ à g̀è z̀èwia p̀ó kú gb̀āa léa, ẁí m̀e Èflaiù. A g̀òoplakè we ǹ a ìwao.

55 Yudaò G̀eamusu dikpe k̀aikù. Wà b̀ò z̀èwiaò guu dasidasi, wà g̀è Yelusaleù e dikpepi àò ka gb̀āò a ỳái. 56 Wàlè Yesu ẁeèlè, wa zèa Lua ua, wàlè k̀ò lala wà m̀è: A è kpelewai? A we m̀ò dikpeue? 57 Sa'onkiaò ǹ Falisiò d̀ilè t̀ó gb̀èè Yesu k̀uk̀i d̀õ, aà onè ké wà e aà kú.

12

Tulalekaa Yesu gb̀āwa (Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

1 G̀eamusu dikpe g̀ò g̀òò soolo, Ɔ Yesu m̀ò Betani, Lazaa p̀ó à aà v̀ù à b̀ò gau b̀e ẁéleu. 2 Wà blèkè Yesuè we. Maata mé lé blè kpaalè, mé Lazaa ku blèblenaò guu ǹ Yesuo. 3 Ɔ Maliama tulale bui maa ɔde s̀è m̀ò, à k̀à litili guo, Ɔ a k̀à Yesu gb̀āwa à aà gb̀ápiò wàa ǹ a mik̀āo. Tulale g̀í l̀i kpéa. 4 Yesu ìwao do, Yudasi Isalioti p̀ó a Yesu kpámá m̀è: 5 Tulale bee Ɔa k̀à ẁè do z̀í Ɔa ù. B̀óyái wi ỳía wà a Ɔa kpà taasideòwao ni? 6 I bee o taasideò ẁè nagwaa ỳái no, ké kpáie ỳáiè. Ɔmè ɔ m̀òb̀ò k̀úa, ɔ Ɔa k̀ini kuluyeye. 7 Ɔ Yesu m̀è: Ǹèpi t̀ó. Aà bee ulè e ma g̀e kpèlagò. 8 Taasideò k̀úanò g̀òpiiè,* āma máò k̀úanò g̀òpiio.

9 Yuda gb̀āadeò mà Yesu kú Betani, Ɔ aa g̀è we dasidasi. I kè Yesu ỳái aa g̀èi adoo, ké aa Lazaa p̀ó Yesu aà b̀ò gau e ɔ. 10 Ɔ sa'onkiaò z̀è ò aa Lazaa dè ɔ, 11 asa aà ỳái Ɔ gb̀āadeò lé k̀émá dasi, aalè Yesu náaike.

Gb̀āakpaa Yesuzi Yelusaleù (Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40)

12 Ké a gu d̀ò, bíla p̀ó m̀ò dikpeuo mà Yesu lé m̀ó Yelusaleù, 13 Ɔ aa kpakpalaò z̀òz̀ò aa g̀è daioaàlè. Aalè wiilè aalè m̀e:

Gb̀āa kè!

Báaaden gb̀é p̀ó lé m̀ó ǹ Dii t̀ó ù!

Báaaden Isailiò Kía ù!†

14 Yesu z̀àa'ina è, à dikpe lá a k̀èa láuwa wà m̀è:

15 Siònadeò, ásu v̀iakèo.

A kía lé m̀ó dia z̀àa'in b̀òlò kpè.‡

* 12:8 Iko 15.11 † 12:13 Sou 118.25-26 ‡ 12:15 Zkl 9.9

16 Aà ìwàò i yápi midõ gíao. Yesu fèlè taa gawi guu gbèa ò aa dõ sa ké wà yápi kè àà yá musue, mé mípiò wà apii kèè. 17 Ké Yesu Lazaa sísi à bò miau à aà vù à bò gau, gbé pò kuaànòò a baokpàkpané. 18 A yáí bíla gè daiaàlè, asa aa mà à dabudabupi kèè. 19 Ǿ Falisio òkõè aa mè: A èa? Wá fõ pòe wowào. Gwa, dúnia bò tɛaàzi.

Yesu a gay'oa

20 Gèlekioò ku gbé pò aa m̀ lousisii dikpɛuò guu, 21 ò aa gè Besaida pò kú Galile gbé Filipi kíi, aa wabikèwà aa mè: Mae, wá ye Yesu k'èai. 22 Filipi gè ò Andelee, ò aa gè wa ò Yesue sãnu. 23 Yesu ònè: Gbènazín Né tɔ̀bɔ̀gɔ̀ò kà. 24 Siana mále oé, tó pówèna i gè tíu à fõmbasibò, ò ku adoè. Tó à fõmbasibò s̄, ò nɛ'i maamae. 25 Gbé pò ye a wèni, wènipi a vùawà. Gbé pò gí a wèni dúniæ beeu s̄, ade aò ku gɔ̀p̄iiè. 26 Tó gbé ye zíkemè, aò temazi, ma zíkènapì ò ku gu pò má kúu. Tó gbé lé zíkemè, ma Mae a aà kpela. 27 Tiasa ma pò yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bò yá pò lé m̀au yà? Aawo! Ma m̀ yá pò lé m̀api yáie. 28 Baa, tɔ̀bɔ̀. Ǿ bò b̀ luabè à mè: Má b̀ k̀, mé má èa b̀ b̀. 29 Ké bíla pò kú we mà aa mè: Lou mé v̄. Gbèè mè: Malaika mé yá'òè. 30 Ǿ Yesu ònè: I kè ma yáí b̀opi b̀io, á yáie. 31 Yá a z̄lè dúniæ beewa sa. Wa dúniæ bee kía b̀ kpalau sa. 32 Mapi s̄, tó wà ma sè ma d̀ musu, má bui píi sísi aa m̀ ma kíi. 33 Ké Yesu ò màa, à d̀aa lé ga pò a su ga yá'oe.

34 Ǿ bíla òè: Wá mà a ku ikoyá láu wà mè, Mesii aò ku gɔ̀p̄iiè, S̄ mé n mè wa Gbènazín Né sè d̀ musu s̄ bè? Démè Gbènazín Népi úi? 35 Yesu wè má à mè: Gupua kuaánò gò yòe. Gò pò á gupuapi v̄, àò b̄eu, ké gu su siwáó yáí. Gbé pò bè gusiau líò d̄õ gu pò àlè géuo. 36 Gò pò á gupua v̄, à gupuapi náaike, í ḡõ gupua gbéò ù. Ké Yesu ò màa, ò à gè ùlèné.

Yuda gbãadeòá Yesu náaikensaiòne

37 Baa ní dabudabu dasi pò a kè ní wáaò, aai aà náaikeo, 38 ké yá pò ãnabi Isaia ò e pa yáí à mè:

Dii, gbèe i bao pò wá kpà sio.

Wà n gbãa è, wi d̄õ.*

39 Aai we aà náaikèò, asa Isaia ò b̀:

40 Lua ní wé v̄iakùnè ké aasu gu'eo,
à ní ǹsè t̄atané ké aasu yãma aa èa suwa,
i ní gbágbão yáí.†

41 Isaia bee ò ké à Yesu gawi è† yáie, ò à aà yá'ò. 42 N beeo gbãadepiò Yesu náaikè dasi. Falisio yáí ò aaliò ye wà d̄máó, ké wasu lousisikpɛz̄nèó yáí. 43 Asa aa ye gbènazinaò ní sáaukpa dè Lua ní sáaukpa.

44 Ǿ Yesu p̀na à mè: Gbé pò lé ma náaike, i kè mapi àlè a náaike adoo, àlè gbé pò ma z̄í náaikèe b̀. 45 Gbé pò lé ma e lé gbé pò ma z̄í eè b̀. 46 Ma m̀ dúnia guu gupua ùe, ké gbé pò lé ma náaike su àò ku gusiau b̀o. 47 Gbé pò ma yãmà mé a k̄uao, i kè máme má yãdaaàlao, asa mi m̀ yãdai dúniála no, ma m̀ dúnia suabaie. 48 Gbé pò gímazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà d̄ãe. Yá pò má d̄èpi mé a z̄lèwà gògbèz̄ãz̄í. 49 Asa mi yãe o ní maziaoo. Yá pò má ò ní yá pò má d̄anéó, ma Mae pò ma z̄í mé d̄ilème. 50 Má d̄õ ké yá pò a dàmeéá wèni láasai yáe. Beewa yá pò mále o, mále o lá ma Mae òmèeuae.

13

Yesu a ìwàò gbá pípia

1 E Gèamusu dikpɛ àò ka, Yesu d̄õ ké a b̀oa dúniæ bee guu taa a Mae kíi gòò kà. Lá a ye a gbéòzi dúnia guu, a yeñzi e a wèni léwae.

§ 12:34 Soú 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14 * 12:38 Isa 53.1 † 12:40 Isa 6.10 ‡ 12:41 Isa 6.1

² Aale poble. Ibiisi dà Simɔɔ Isalioti né Yudasie a sɔu kò, ké aà Yesu kpámá. ³ Yesu dɔ́ ké a Mae pópíi nàe a ɔɔí. A dɔ́ ké a bɔ Luapi kíi, mé a ea lé tá aà kíie. ⁴ Gɔɔ pɔ́ aale poble, Yesu fèle à a ula bɔ kàle, ɔ́ à saveti se dɔ́ a pi. ⁵ Bee gbɛa à ikà ta guu, ɔ́ à nà a ìwaɔ gbá pípiawa, àle waa ní saveti pɔ́ á dɔ́ a pipio. ⁶ Ké à kà Simɔɔ Piɛɛ kíi, Piɛɛpi dè: Dii, míme rýɔ́ ma gbá pípiɛɛa? ⁷ Yesu wèwà à mè: N yá pɔ́ mále ke dɔ́ gíao. Nyɔ́ dɔ́ gbɛzã. ⁸ Piɛɛ dè à mè: Nyɔ́ ma gbá pípiɛɛ bauo. Yesu dè: Tó mi n gbá pípio, wáɔ yãe ví ní kɔ́o lɔo. ⁹ Simɔɔ Piɛɛ dè: Dii, i ke ma gbáe adoo, ma ɔ́ ní ma mioe lɔ. ¹⁰ Yesu dè: Gbɛ́ pɔ́ zu'ò bàa kú ní a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa a zɛae. A gbãsiɔ, ãma i ke ápii no. ¹¹ A dɔ́ gbɛ́ pɔ́ a su à a kpámá. A yáí à mè aa gbãsisai mípii.

¹² Ké à ní gbá pípiné a làa, à a ula se dà, ɔ́ à zòle lɔ. A òné: A yá pɔ́ má kèé dɔ́a? ¹³ I omɛɛ Metulu ge Dii. Ale o a zéwae, asa má de a ùe. ¹⁴ Lá ma gbɛ́ pɔ́ má de á dii ní á yãdanɛdeo ù ma á gbá pípié, àliɔ kɔ́ gbá pipi sɔ. ¹⁵ Ma a taa kèé. Aliɔ ke lá má kèéwa. ¹⁶ Siana mále oé, zòblena líɔ de a diilao, zina líɔ de gbɛ́ pɔ́ a zilao. ¹⁷ Lá a yá bee dɔ́, báaadeɔn á ù tó ále ke. ¹⁸ I ke ápii yá mále oo. Má gbɛ́ pɔ́ má sèò dɔ́. Sema yá pɔ́ kɛa láue bee pa wà mè: Gbɛ́ pɔ́ wi ɔ́káaa ta doũ mé bò ma kpe.*

¹⁹ Mále oé tia e àò gé mɔ́i, ké tó à mè, á sí máme má aà ù. ²⁰ Siana mále oé, tó gbɛ́ gbɛ́ pɔ́ ma aà zì díle, à ma díleɛ. Tó gbɛ́ ma díle sɔ, à gbɛ́ pɔ́ ma zì díleɛ.

Yesu dɔ́aa Yudasi ní Piɛɛo yã'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

²¹ Ké Yesu bee ò, tòlobi zuaàgu, ɔ́ a òné wásawasa à mè: Siana mále oé, á gbɛ́do mé a ma kpámá. ²² ɔ́ aà ìwaɔ kɔ́ gwàgwa, aa bìlikè gbɛ́ pɔ́ àle owa. ²³ Iwa mɛ̀ndo pɔ́ Yesu yeaàzi gɛngɛsekɛa aà sae. ²⁴ ɔ́ Simɔɔ Piɛɛ lesuikèè aà Yesu la gbɛ́ pɔ́ àle o. ²⁵ ɔ́ ìwapi sɔ́kpàle Yesuzi à aà là à mè: Dii, dé ni? ²⁶ Yesu wèwà à mè: Má lɔmazɔ́ dowa, mí kpá adewa. ɔ́ à lɔmazɔ́ dowa a kpà Simɔɔ Isalioti né Yudasiwa. ²⁷ Ké Yudasi lɔmapi sí, Setãu gèaàgu gɔ́o. ɔ́ Yesu dè: Yá pɔ́ níle ke ke kpakpa. ²⁸ Gbɛ́ pɔ́ aale pobleɔ, an gbɛe i dɔ́ bɔyãi Yesu bee òièò. ²⁹ Lá Yudasi mé ìò m̀bɔɔ kúa, ɔ́ gbɛeɔ lé e Yesu dè aà gé dikpe pɔ́ pɔ́ aa yeiɔ lúie ge aà gé pɔe kpáí taasideɔwae. ³⁰ Ké Yudasi lɔmapi sí, à bò gɔ́o. A mɔ́ lè gwáe.

³¹ Ké Yudasi b̀ò, Yesu mè: Tiasa Gbɛ̀nazin Né a tɔbɔ, mé Lua a tɔbɔ aà yá musu. ³² Tó Lua tɔb̀ò aà musu sɔ, Lua a aà tɔbɔ a kíi mé a bɔ gɔ́oɛ. ³³ Ma gbɛ́o, ma kuaáno gɔ́o yɔɔe. A ma weeɛ, ãma mále oé tia lá má ò gbãadeɔnewa, á fɔ́ gé gu pɔ́ mále táuo.† ³⁴ Mále yá dafu díleéɛ, àliɔ yekɔ́i. Lá má yeázi, ápiɔ sɔ́ àliɔ yekɔ́i màa lɔ. ³⁵ Tó á yekɔ́i, ɔ́ gbɛ́pii a á dɔ́ ma ìwaɔ ù.

³⁶ Simɔɔ Piɛɛ aà là à mè: Dii, níle tá má ni? Yesu wèwà à mè: Gu pɔ́ mále táuo, rýɔ́ fɔ́ temazi gíao. Gbɛzã ɔ́ rýɔ́ mɔ́. ³⁷ Piɛɛ dè: Dii, bɔyãi má fɔ́ tenzi tiao ni? Má gí ma wɛ̀nii n yáí. ³⁸ Yesu mè: Nyɔ́ gi n wɛ̀nii ma yáí ló? Siana mále onɛ, e ko àò gé lezui, rýɔ́ lelekpamazi gɛ̀n àaɔ.

14

Yesu mé luabɛ zé ù

¹ Asu tó á pɔ́ yao. A Lua náaike, í ma náaike. ² Ma Mae be kpé ví dasi, mále gé gukɛkɛiéɛ. Tó a de màao, dɔ́ mi oéo. ³ Lá mále gé gukɛkɛié, má ea mɔ́ mà á séle tááno ma kíi, ké ápiɔ sɔ́ àò ku gu pɔ́ má kúu. ⁴ A gu pɔ́ mále táuo zé dɔ́. ⁵ ɔ́ Tomaa dè: Dii, wá dɔ́ gu pɔ́ níle táuo. Wá fɔ́ a zé dɔ́ kpelewa ni? ⁶ Yesu wèwà à mè: Máme má zépi ù, máme má síana ní wɛ̀nio ù. Gbɛe lí e gè ma Mae kíi ma kèse kúsaio.

⁷ Tó á ma dɔ́, dɔ́ á ma Mae dɔ́. Za tia a aà dɔ́ mé a aà è. ⁸ ɔ́ Filipi dè: Dii, ò n Mae ɔ́lowɛɛ. Bee a mɔ́wá. ⁹ Yesu dè: Filipi, má kuaáno za gbão, ɔ́ ní ma dɔ́oa? Gbɛ́ pɔ́ ma e ma Mae èɛ. Bɔyãi níle o mà a Mae ɔ́béi? ¹⁰ Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, ni sio lé?

* 13:18 Sou 41.10 † 13:33 Zaa 7.34

Yá pò mále oé, mále o ní mazíao. Ma Mae pò kú ma guu mé lé a yákeao ke. ¹¹ Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màan s̄o, à si ma yákeapio yáí. ¹² Siana mále oé, gbé pò lé ma náaike a yá pò mi kepio ke. A ke de beeola se, ké mále tá ma Mae kí yáí. ¹³ Má yá pò a a wabikè ní ma t̄o ke, ké ma Mae e t̄o ma musu yáí. ¹⁴ Tó a yáe wabikè ní ma t̄o, má ke.

Yesu legbēa a Nisina yá musu

¹⁵ Tó á yemazi, áo yá pò má ðileo k̄ua. ¹⁶ Má gbēa ma Maewa, i á gba Zennode p̄ale pò ao kúán̄o ḡōpii* ¹⁷ Nisín siande ũ. Dúnia gbé̄o f̄s̄ aà ðileo, asa aale aà eo mé aa aà d̄o. Apio á aà d̄o, asa a kúán̄o mé ao kú á guu. ¹⁸ Má á tó ádo, má ea mo á kíi. ¹⁹ A ḡò ȳōe ké dúnia a ma e lo, áma á ma e. Ké má kú yáí, áo ku s̄o. ²⁰ Ḡō bee áo d̄o ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. ²¹ Gbé̄ pò ma yádileao dà mé a k̄ua, ade mé yemazi. Ma Mae ao ye gbé̄ pò yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azia ōbè.

²² ¶ Yudasi aà là, i ke Yudasi Isaliōti gbé̄ no: Dii, bó yá mé m̄ò, n̄ȳō nzia ōb̄w̄ē, mé dúnia a n eo ni? ²³ ¶ Yesu wèwà à mè: Tó gbé̄ yemazi, ao ma yá k̄ua. Ma Mae ao yeaàzi, wí mó aà kíi, wí z̄l̄eàn̄o. ²⁴ Gbé̄ pò yemazio ma yá k̄uo. Yá pò ále mapi i bo ma kíio, à b̄o ma Mae pò ma z̄i kíie. ²⁵ Ma yápi òé ḡō pò má kúán̄o. ²⁶ Ma Mae a a Nisina z̄i ní ma t̄o Zennode ũ. Om̄e a yápii dadaé, i to yá pò má òé d̄ōgu pii. ²⁷ Mále á tó ní aafiao, mazia aafia ò mále á gba. Mále á gba lá dúnia ì ní gbawao. Asu tó á p̄o yao, ásu s̄òdeedeek̄eo. ²⁸ A mà, má òé mále tá, mí ea mo á kíi. Tó á yemazie, d̄o á p̄o na, ké mále tá ma Mae kíi yáí, asa ma Mae demala. ²⁹ Má òé tia e ào gé kei, ké tó à kè, á ma náaike. ³⁰ Má e yá'oán̄o gb̄aa lo, asa dúniae bee k̄ia lé mó. A iko víao, ³¹ áma lá ma Mae d̄am̄e ò mále ke, ké dúnia e d̄o má yeaàzi. A fele wà go lakii.

15

Yesu mé v̄eli siande ũ

¹ Mám̄e má v̄eli siande ũ, ma Mae mé v̄ēbude ũ.* ² I ḡona pò p̄ea ne'isai pii z̄s̄e, ò ì a ne'ina pii mibo, ké a ne'ia káfi yáí. ³ Apio á z̄eae yá pò má òé yáí. ⁴ Ao naa mapiwa lá má naawáwa. Liḡona lí f̄s̄ ne'í ní aziaoo, sema ào p̄ea lidawa. M̄aē apio á f̄s̄ káfiak̄eo, sema ào naaa bàasio.

⁵ Mám̄e má v̄ē lida ũ, áme á a ḡona ũ. Gbé̄ pò naaa mé má naawà, ade a káfiak̄e maamaae, asa á f̄s̄ p̄oe ke ma saio. ⁶ Tó gbé̄ naao, wa aà v̄uaa, lá w̄i liḡona z̄o v̄uaa à giigaga, wà séle káteu à ték̄uwaē. ⁷ Tó á naaa mé ma yá kú á s̄ou, à pò pò á yei wabike, í e. ⁸ Tó a káfiak̄è maamaa, áo de ma ìwa ũ siana, ma Mae i t̄o.

⁹ Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. ¹⁰ Tó á yá pò má ðileo k̄ua, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá pò ma Mae ðileo k̄ua mé má zea ní aà yeamaziowa. ¹¹ Ma yápio òé, ké ào p̄ona pò má v̄i v̄i, á p̄ona i ke zài. ¹² Yá pò má ðileén ke: Ao yek̄oi lá má yeáziwa.† ¹³ Tó gbé̄ ḡi a w̄enii a gbēnao yáí, gbēe ao ye gbé̄i de beelao. ¹⁴ Tó ále yá pò má ðiléé ke, ma gbēnaon á ũ. ¹⁵ Má oé z̄òblena lo, asa z̄òblena lío a dii bōle d̄o. Máo oé sa gbēnaoē, asa yá pò má mà ma Mae kíi ò má òé pii. ¹⁶ Am̄e i ma seo, m̄am̄e ma á sé, mé ma á z̄i à gé káfiak̄ei, káfi pò ao ku, Mae Lua i á gba pò pò a a wabik̄ewa ní ma t̄o. ¹⁷ Yá pò má ðileén ke: Ao yek̄oi.

Dúnia zaa Yesu ní a gbé̄gu

¹⁸ Tó dúnia z̄āgu, ào d̄o ké à z̄amagu á āa. ¹⁹ Tó dúnia gbé̄on á ũ, d̄o dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á b̄o dúnia guu, á de a gbé̄o ũo. Bee yáí dúnia zaiágu. ²⁰ A to yá pò má òé d̄ōgu.

* 14:16 Zln 2.1-4 * 15:1 Isa 5.1-4 † 15:12 Zaa 13.34

Zòblena lío de a diilao. Lá aa ìadàa, màa aa dawá s̄. Tó aa ma yá k̄uae, aao á yá k̄ua s̄e.
²¹ Aa yá beeo kéé pii ma tó yáí, asa aa gbéé p̄o ma z̄i d̄so.

²² Tó mi mo ma yá'ònéo, d̄s aa duuna v̄io. Tia kéwa an duuna awa v̄io. ²³ Gbéé p̄o zamagu za ma Maegue s̄. ²⁴ Tó mi yá p̄o wi ke yáao ke an guuo, d̄s aa duuna v̄io. Tia kéwa aa yá p̄o má k̄eo è, ã aa z̄amagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá p̄o kú Moizi ikoyá guu pa, wà mè aa z̄amagu p̄a.†

²⁶ Tó Zennode p̄o má aà gbaewá b̄o ma Mae kíi à m̄o, Nis̄in siande p̄o i bo aà kíipi, ao de ma seelade ũ. ²⁷ Apio s̄o áo de ma seeladeo ũ, ké á kuman̄o za káau yáí.

16

¹ Ma yá beeo òé ké ásu fuo yáíe. ² Wa lousisikpez̄s̄é. A ḡoo lé mó se ké gbéé p̄o á dé ao e ále z̄ike Luaee. ³ Aa yápio kéé ké aa ma Mae ní mapio d̄so yáí. ⁴ Ma yá beeo òé, ké tó a ḡoo kà, ío d̄s má òé k̄de.

Lua Nis̄ina z̄i

Mi yá beeo òé za káauo, ké má kúán̄o yáí. ⁵ Mále tá gbéé p̄o ma z̄i kíi sa. A gb̄ee i ma la gu p̄o mále táuo. ⁶ A p̄o siak̄u sa, ké ma yá beeo òé yáí. ⁷ Siána mále oé, ma taa a àikeé, asa tó mi tao, Zennodepi a mówáo. Tó ma ta, má aà z̄iwá.* ⁸ Tó à m̄o, a d̄únia eekaè a z̄i duuna ní maak̄eao ní yákpalekeao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaik̄eo yáí, ¹⁰ maak̄ea yá musu, ké mále tá ma Mae kíi, mé á ma e bo yáí, ¹¹ yákpalekea yá musu, ké wà yákpalekè ní d̄úniae bee kíao yáí.

¹² Má yávi dasi mà oé bo, áma á yápio f̄o ḡiao. ¹³ Tó Nis̄in Siande m̄o, a d̄baaé siána pii guu. A yá'o ní az̄iaoo, yá p̄o a mà ã ali o, i yá p̄o lé móo baokpaé. ¹⁴ A ma t̄obo, asa ãme a ma yáó séle siué. ¹⁵ P̄o p̄o ma Mae v̄i píiá ma p̄oe. A yáí ma mè a ma yáó séle siué.

¹⁶ A ḡo yoo ké á ma e bo, à ḡo yoo bo í ma e.

P̄osia lile p̄ona ũ

¹⁷ Ō aà ìwaeo òk̄oe: Bó yá àle ow̄ee wei? A mè à ḡo yoo wá a e bo mé à ḡo yoo bo wí a e. A mè bo ále tá a Mae kíi. ¹⁸ Ō aa mè: A ḡo yoo p̄o a òpi de kpelewa ni? Wi yá p̄o àle opi mao. ¹⁹ Yesu d̄s ké aa ye a la, ã a òné: Ké ma mè à ḡo yoo á ma e bo, mé à ḡo yoo bo í ma e, bee ále k̄o lalaia? ²⁰ Siána mále oé, á z̄obo á w̄enake, áma d̄únia a p̄onake. Ao ku p̄osia guu, áma á p̄osiapi a lile p̄ona ũ. ²¹ Tó n̄oe ye ne'ii, aà p̄o ì siak̄u ké aà w̄aw̄akeḡoo kà yáí. Tó à ne'í s̄o, w̄aw̄a p̄o a k̄epi lí d̄baogu bo. Aà p̄o ì ke nae, ké à né dafu kà d̄úniawa yáí. ²² Màa ápio, á p̄o sia ḡia. Má ea mà á e bo, á p̄o i ke na, mé gb̄ee a f̄o á p̄onapi síwáo. ²³ Ḡoo bee á yáe laa bo. Siána mále oé, ma Mae a p̄o p̄o a a wabik̄ewa ní ma t̄o kpáwá. ²⁴ E tia i p̄oe wabike ní ma t̄oo. Ali wabike, ìli e, ké á p̄ona e p̄ewá yáí.

²⁵ Ma yápio l̄eeŭée. A ḡoo lé mó ké má yá'oe ní yáleeŭao bo, mí a Mae yá'oe wásawasa. ²⁶ Ḡoo bee á wabike ní ma t̄o. Mi oé máme má wabik̄eé ma Maewao, ²⁷ asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma bo aà kíi sí. ²⁸ Ma bo ma Mae kíi ma mo d̄únia guu. Tiasa mále d̄úniato mále tá aà kíi. ²⁹ Ō aà ìwao òè: Too, níle yá'o ní yáleeŭao bo, níle o wásawasa. ³⁰ Wá d̄s sa ké ní yápii d̄s, baa tó gbéé i a làasoo on̄eo. Bee yáí wa n boa Lua kíi sí.

³¹ Ō Yesu òné: Ale ma náaike saa? ³² A ḡoo lé mó, à kà k̄o, ké á f̄aa, á baade i ta a be i ma to mado. N beeo má kú madoo, asa ma Mae kuman̄oe. ³³ Ma yá beeo òé, ké naaa guu á n̄ose ào daa doŭ. A w̄et̄ea e d̄únia guu, áma à s̄odile, ma z̄iblè d̄úniawa.

† 15:25 Sou 35.19 * 16:7 Zln 2.1-4

*Piɛɛ lelekpaa Yesuzi**(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)*

¹⁵ Simɔɔ Piɛɛ ní Yesu ìwao doo tɛ Yesupi kpɛ. Sa'onkia ìwapi dɔ, ɔ ìwapi gɛ̀ Yesu kíi sa'onkiapi bɛ'ua. ¹⁶ Piɛɛ gɔ̀ zɛ bɔ̀lɛu gāaɛ. Ɔ ìwa pɔ́ sa'onkia aà dɔpi gɛ̀ yá'ò nɔɛ pɔ́ lɛ̀ bɔ̀lɛpi dɔ́aɛ, ɔ̀ à gɛ̀ ní Piɛɛo. ¹⁷ Ɔ nɔɛ bɔ̀lɛdɔ́anapi Piɛɛ là à mɛ̀: Gbɛ́pi ìwaen n ũo lò? Piɛɛ wɛ̀wà à mɛ̀: Mámɛo. ¹⁸ Zikɛnaɔ ní dɔaib tɛkà yāa kɛ́ Ìana kú yáí, ɔ̀ aale kpakpa. Piɛɛ kúrnɔ we, àlɛ tɛkpakpa.

¹⁹ Ɔ sa'onkia lɛ̀ yālala Yesuwa aà ìwao ní aà yādanɛo musu. ²⁰ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Ma yá'ò gbɛ́piiɛ gupuau. Ma yādadané lousisikpɛɔ guu ní Lua uao, gu pɔ́ Yudaɔ ì kāaau m̀pii. Mi yāe o asii guuo. ²¹ Bóyáí nílɛ yālalaai? Ma yāmanaɔ la, aa yá pɔ́ má òné dɔ. ²² Ké Yesu yá bee ò, dɔaib do pɔ́ kú we aà sánkɛ à mɛ̀: Wí yázási sa'onkiawa màa yá? ²³ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Tó yāvái má ò, o wà ma. Tó yāmaa má ò sɔ́, bóyáí n ma lɛi? ²⁴ Ɔ Anasi Yesu gbàɛ sa'onkia Kaaifawa yea.

²⁵ E tia Piɛɛ ku we, àlɛ tɛkpakpa. Ɔ wà aà là: Aà ìwaen n ũo lò? Piɛɛ lelekpà à mɛ̀: Mámɛo. ²⁶ Sa'onkia zikɛnaɔ doá gbɛ́ pɔ́ Piɛɛ a swá gò daɛɛ, ɔ̀ à mɛ̀: Mi n eaànɔ lu guuo lé? ²⁷ Ɔ Piɛɛ lelekpà b. Wegɔɔ ko lɛzù.

*Pilati yákpalekea ní Yesuo**(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)*

²⁸ Ɔ Yuda gbāadeɔ b̀ò ní Yesuo Kaaifa kíi, aa gèaànɔ̀ b̀usu gbɛ̀zɔ̀ bɛ. Gufɛ̀nɛɛ. Aai gɛ̀ gbɛ̀zɔ̀pi bɛo, kɛ́ aasu gbālɛo yáí, asa aa ye Gɛ́amusu dikpɛkɛɛ. ²⁹ A yáí tò Pilati b̀ò mò ní kíi à mɛ̀: Yá kpele á ví ní gbɛ́pioi? ³⁰ Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Tó vāikena no, dɔ wi mɔ̀ aà kpáimao. ³¹ Ɔ Pilati òné: A aà sɛ gɛ́ yákpalekeiaànɔ̀ ázia ikoyāwa. Ɔ gbāadepiɔ̀ òè: Wá gbɛ̀dɛa zé vío. ³² Bee kè kɛ́ yá pɔ́ Yesu ò e pa yáíɛ, kɛ́ à d̀baa a ga taa ò.†

³³ Ɔ Pilati èa gɛ̀ a bɛ. A Yesu sísi, ɔ̀ à aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? ³⁴ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Nlɛ bee o ní nzíao yá, ge wà ma yá'òné? ³⁵ Pilati mɛ̀: Yudan ma ũa? N buiɔ̀ ní n sa'onkiaɔ̀ mé n kpaa. Bó ní kèi? ³⁶ Yesu mɛ̀: Ma kpalaá dúniaɛ bee pɔ́ no. Tó ma kpalaá dúniaɛ bee pɔ́ɛ, dɔ ma ìwao zikà, kɛ́ wasu ma kpa Yuda gbāadeɔwao. Ma kpalaá dúnia la pɔ́ no. ³⁷ Ɔ Pilati òè à mɛ̀: Asi kían n ũo? Yesu mɛ̀: Mmɛ nílɛ o kían ma ũ. Wà ma i, ɔ̀ ma mɔ̀ dúnia guu síana seelade ũ. Gbɛ́ pɔ́ dɛ síana pɔ́ ũ ì ma yāma. ³⁸ Pilati mɛ̀: Bómɛ síana ũi?

Ké a ò màa, à èa b̀ò gɛ̀ Yuda gbāadeɔ̀ kíi, a òné: Mi yāe e gbɛ́piwao. ³⁹ A fɛ̀lekaayá ví kɛ́ mi dakpɛunaɛ kɛ́ Gɛ́amusu dikpɛgɔ̀zì. A ye mà Yudaɔ̀ kía kɛ́ yá? ⁴⁰ Ɔ aa wiilè b̀o aa mɛ̀: Aàpi no, Balabaɛ! Kási sɔ́ Balabapiá kpáiwɛliwɛɛ.

19

¹ Ɔ Pilati mɛ̀ wà Yesu sɛ wà gbɛ́ ní flàalao. ² Ɔ sosao lè f̀ua tà aa kpàè aa gomusu tɛa dàè.

³ Aale s̀saàzi dodo aale mɛ: F̀o Yudaɔ̀ kía! Ɔ aale aà sánkɛkɛ.

⁴ Pilati èa b̀ò b̀o, ɔ̀ a ò bílaɛ: A gwa, málɛ b̀óéaànɔ̀ bàasi la, kɛ́ à e dɔ mi yāe ewào. ⁵ Yesu b̀ò bàasi, a lè f̀uapi kpaa, a gomusu tɛapi daa. Ɔ Pilati òné: Gɔ̀ɛpi ke! ⁶ Ké sa'onkiaɔ̀ ní dɔaib aà è, aa wiilè aa mɛ̀: N aà páliwa! Ɔ Pilati òné: A aà sɛ gɛ́ páliwa ázia, asa mi yāe ewào. ⁷ Yuda gbāadepiɔ̀ wɛ̀wà aa mɛ̀: Wá ikoyā ví, mé ikoyāpi mɛ̀ sema aà ga, kɛ́ à ázia dílɛ Lua Né ũ yáí.

⁸ Ké Pilati yápi mà, aà vía kàfi. ⁹ A èa gɛ̀ ní Yesuo a bɛ b̀o, ɔ̀ à aà là à mɛ̀: N b̀o má ni? Yesu i wewào, ¹⁰ ɔ̀ Pilati òè: Nyɔ́ yá'omɛɛo lé? N dɔ kɛ́ má n gbaɛa iko ví, mé má n paa líwa iko ví b̀o lé? ¹¹ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: N ikoe víao, sema pɔ́ Lua kpàma bàasio. A yáí tò gbɛ́ pɔ́ ma kpama duuna mé zɔ̀. ¹² Za gɔ̀ bee Pilati lɛ̀ zɛwɛɛɛ à aà gbaɛ, āma Yuda gbāadeɔ̀ wiilè

† 18:32 Zaa 3.14, 12.32

aa mè: Tó n gbépi gbàe, Sezaa gbēnan n ũo. Gbé pò azia dīle kía ũ íbelesè ní Sezaaoe. ¹³ Ké Pilati yá bee mà, à mè wà bɔ ní Yesuo bàasi. ɔ à zòle a gínaa, gu pò wí me gbè gusalalau. (N Ebelu yáo sɔ Gabata.) ¹⁴ A gudɔa mé Gēamusu dikpe ũ. Ké íatē ká minanguo, ɔ Pilati ò Yuda gbāadeponne: A kía ke. ¹⁵ ɔ aale wiile aale me: N àa de. N àa de. N àa páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yá? Sa'onkiaɔ mè: Wá kía vɔo, Sezaa bàasio. ¹⁶ ɔ Pilati Yesu kpámá aa àa páliwa. ɔ aa àa sè gèò.

Yesu gaa

(*Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49*)

¹⁷ Yesu bò wéle guu a azia lipāakɔa sea, à gè gu pò wí me Mitɔnagu. (N Ebelu yáo wí me Gɔgɔta.) ¹⁸ We wà Yesu pàu líwa ní gbēɔn pla pāleɔ, gbēdo ɔplaai, gbēdo ɔzeɛi, ɔ Yesu kú ní zānguo. ¹⁹ Pilati lakè a nà Yesu lipāakɔapiwa. Yá pò a kèpin ke:

Yesu Nazaleti, Yudaɔ kía.

²⁰ Yuda lápi kyokè dasi, asa gu pò wà Yesu pàu líwapi zà ní wéleoo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáo ní Lomadeɔ yáo ní Geleki yáo. ²¹ ɔ Yuda sa'onkiaɔ ò Pilati: Nsu kē Yudaɔ kiao, āma kē aapi mé ò Yudaɔ kían a ũ. ²² Pilati mè: Yá pò má kè má kè.

²³ Ké sosao Yesu páliwa aa làa, ɔ aa àa pɔkasao sèle kpaalè leɛ síiɔ baade miwa. Aa àa ulatao pò wa tà namisai za musu e zīle sè lɔ, ²⁴ ɔ aa òkɔe: Wásu ulapi paapao. Wà tēlepa gbé pò a gɔè. Aa bee kè ké yá pò kēa láue bee pae, wà mè:

Aa àa pɔkasao kpaalèkɔe,
aa tēlepà àa ula yá musu.*

Bee yáí sosao kèi màa.

²⁵ Yesu da ní aà da dāunao ní Kolopa na Maliamao ní Maliama Madelenio ku lí pò wà Yesu pàwà sae. ²⁶ Ké Yesu a da è ní a íwa pò á yeaazio ze aà sae, a ò a dae: N né ke! ²⁷ ɔ a ò íwapi: N da ke! Za zibeezi ɔ íwapi aà sè tàò a be.

²⁸ Bee gbēa Yesu dɔ apii pà. Ké yá pò kēa Luayātaalau e pa† ɔ à mè: Imi lé ma de. ²⁹ Lo ku we, vēe kuma ka a pai. ɔ wà sao kpāle vēepi guu wa pè lía, wa dà Yesue a léu. ³⁰ Ké à vēepi mí à mè: Apii pà. ɔ à a mipèle à kēsai.

Yesu zɔa ní sɔnao

³¹ A gudɔa mé kámabogɔo ũ. Yuda gbāadeɔ ye geɔ gɔ líwa e kámabogɔozio, asa kámabogɔozipiá gɔo zɔɔe. ɔ aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'e, wi ní bua. ³² ɔ sosao gè gbé sēia pò wa páliwa sānu ní Yesuo gbá è'e ní a plaade pòo lɔ. ³³ Ké aa kà Yesu kii, aa è à gà kò, ɔ aai aà gbá é'eo. ³⁴ ɔ sosao do Yesu zò ní sɔnao a gbàtēeu. Wegɔo au ní ío bòle. ³⁵ Gbé pò yápi è ní wéo mé yápi ò. Aà seeladeke síana vī, mé a dō síana ále o, ké ápio sɔ à e Yesu náaike. ³⁶ Yá beeo kè ké yá pò kēa Luayātaalau bee pae wà mè:

Aà wáe a eo.†

³⁷ A kēa Luayātaalau lɔ wà mè:

Aa gbé pò aa àa zò aa àa dè gwa.§

Yesu vía

(*Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56*)

³⁸ Bee gbēa Yosefu Alimate gbé gè wabikè Pilatiwa aà a gba zé à Yesu ge bua. Yesu íwae asii guu, ké àle viake Yuda gbāadeonne yáí. Pilati wèi, ɔ à gè aà ge bùa. ³⁹ Nikodēu pò gè Yesu kii gwāasina* gè sɔ ní lí'oo ní ese gínanao yāalea, à kà kiloo baakwi taawa. ⁴⁰ ɔ aa Yesu ge sè aa bàabaa póléo fīwà ní ese gínanapio, lá Yudaɔ ì ge kpela ní felekaayā guuwa. ⁴¹ Kaa ku

* 19:24 Sou 22.19 † 19:28 Sou 69.21, 22.15 ‡ 19:36 Bba 12.46, Sou 34.21 § 19:37 Zkl 12.10 * 19:39 Zaa 3.1-2

gu pò wà Yesu pàu líwapiu. Gbè'ε pò wa sò mia ũ ku kaapiu, wi gbēe dau yāao. ⁴² Wekii aa Yesu dàu, ké a zāínɔ, mé Yudaɔ kámabogɔ lé ká yáí.

20

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

¹ Asāanenzi guluuluui Maliama Madeleni gè mia kíi, ɔ a lè gbε goa mia'ε le. ² Ɔ à bàalè gè Simɔɔ Piεε kíi ní íwaɔ do pò Yesu yeaàzipio, a òné: Wà Dii bò miau, wi dɔ gu pò wà aà dīleuo. ³ Ɔ Piεε ní íwaɔ dopio fēle gè mia kíi. ⁴ An gbēɔn pla nípii aale bàale sānu, ɔ íwapi ba na dè Piεela, à kà mia kíi káau. ⁵ Ké à wekpàleu, ɔ à bàabaa pólεo è kálea, āma i gēuo. ⁶ Ké Simɔɔ Piεε kà aà gbεa, ɔ à gè miau. A bàabaa pólεpio è kálea ⁷ ní zwāa pò wa fī aà miwao. Zwāapi peakɔwa ní pólεpio, a kooa dilea adoe. ⁸ Ɔ íwa pò kà mia kíi káaupi gè sɔ. A è, ɔ à aà vua sí. ⁹ E tia aai yá pò kēa Luayātaalau wà mè a bɔ gau midɔ. ¹⁰ Ɔ íwa gbēɔn plapio èa tà bε.

¹¹ Maliama ze mia'ε kpεεle, àle ɔɔb. Lá àle ɔɔb màa, à wekpàle mia'eu. ¹² Ɔ à malaika gbēɔn pla è zōlea gu pò wà Yesu ge dīleu yāa. Ado ku mizi, ado gbázi. Aa ula pua daa. ¹³ Ɔ aa aà là aa mè: Bóme n le, níle ɔɔbi? A wemá à mè: Wà ma Dii sè tàðe, má dɔ gu pò wà aà dīleuo. ¹⁴ Ké à bee ò, à líli, ɔ à Yesu è zea, āma i dɔ Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à mè: Bóyāi níle ɔɔbi? Dé níle welei? Maliama lé e kaadeε, ɔ a òè: Mae, tó míme n aà sè n bɔð, omεε gu pò n aà dīleu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, ɔ a òè ní Ebelu yáo: Labuni! (Bee mè Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu ɔkāao, mi ta ma Mae kíi yāao. Ge n o ma gbēɔne, mále tá ma Mae ní ní Maeo kíi, ma Lua ní ní Luao kíi. ¹⁸ Ɔ Maliama Madeleni gè a baokpà aà íwaɔne à mè: Ma Dii è. Ɔ à yá pò a òe òné.

Yesu azia ɔba a íwaɔne

(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)

¹⁹ Asāanena bee oosi, aà íwaɔ káaaa kpé guu, aa gbatàríle aa kilidàu, ké aale víake Yuda gbāadeɔne yáí. Ɔ Yesu mò zè ní guu, a òné: Aɔ ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ òbné ní a gbàtēεo. Ké íwapiɔ Dii è, an pɔ kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aɔ ku aafia! Lá ma Mae ma zī, mále á zī sɔε. ²² Ké à bee ò, à íanapè má à mè: A Lua Nisina sí. ²³ Tó a gbéɔ duunaɔ kè má, à kè má n we. Tó i kè má sɔo, a kè máo.

²⁴ Gɔɔ pò Yesu mò, aà íwa gbēɔn kueplao do Tomaa pò wī me Sīa kúrínɔ. ²⁵ Ɔ aà íwa kíniɔ òè: Wa Dii è. Ɔ a òné: Tó mi kusa gbε e aà ɔ guu ma ɔtona pèuo, mé mi ɔpe aà gbàtēεuo, má sio.

²⁶ A gɔɔ la aà íwaɔ ku kpéu b, Tomaa kúrínɔ sa. Aa gbatàríle aa kilidàu, ɔ Yesu mò zè ní guu à mè: Aɔ ku aafia! ²⁷ Ɔ a ò Tomaaε: N n ɔtona pe ma ɔ guu la n gwa, ní ɔpe ma gbàtēεu. Nsu seake bo, ma náaike. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yáí ɔ n ma náaikè. Báadeɔn gbé pò aa ma náaikè ma esaiɔ ũ.

³⁰ Yesu dabudabu pāleɔ kè dasi a íwaɔ wáa, wi kē taalae bee guuo. ³¹ Ama wà ké beeo kè, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í wēni e aà náaikea guue.

21

Yesu azia ɔba a íwaɔne isidale

¹ Bee gbεa Yesu èa azia òb a íwaɔne b Tibelia ísidale. Lá à azia òbnén ke: ² Simɔɔ Piεε ku sānu ní Tomaa pò wī me Sīa ní Kana pò kú Galile gbé Natanaelio ní Zebedee néo ní Yesu íwa gbēɔn pla pāleɔ. ³ Simɔɔ Piεε òné: Mále gé kpɔ wεie. Ɔ aa òè: Wápio sɔ wá gennoε. Ɔ aa gè gè gó'ílεna guu, āma aai pɔe e wà kù gwá beeo.

⁴ Ké gu lé dɔ, Yesu zea gɔsɔle, āma aà iwao i dɔ ké aapi no. ⁵ Ɔ à lezu à ní lá à mè: Gbɛ́, i kpɔe e á kùò lé? Aa mè: Aawo! ⁶ Ɔ a òné: A bafā gó ɔplai, ákpɔ kú. Ké aa fà, aa kpɔ kù dasidasi, aa fùà séi. ⁷ Ɔ iwa pɔ Yesu yeaàzipi ò Simɔɔ Piɛɛ: Diiɛ. Piɛɛpi ula daao. Ké a mà wà mè Diiɛ, ɔ à a ula se dà à kùsi íwa. ⁸ Iwa kɛnió lé bapi gále, à pà ní kpɔo, aale suò ní góo, asa aa zà ní gɔsɔleoo, a de gàsɔsuu òaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa pɛɛ è kálea we ní kpɔo kpaa téa. ¹⁰ Yesu òné: A mɔ ní kpɔ pɔ á kù tia keeɔ. ¹¹ Ɔ Simɔɔ Piɛɛ gè gó guu, à ba gále a bùaò sɔsɔ, à pà ní kpò gbɛ̀nɛɔ mèn basoplakwi ní àaɔo. Baa ké a dasi màa, ba i kɛo. ¹² Yesu òné: A mɔ pɔble. Aà iwae i fɔ lebò aà là dén aà ũio, asa aa dɔ ké Diiɛ. ¹³ Yesu gè pɛɛ se kpámá. Màa a kè ní kpɔo lɔ. ¹⁴ Yesu azia ɔba a iwaoɛ gɛn àaɔden we aà bɔa gau gbɛa.

¹⁵ Ké aa pɔblè aa làa, Yesu Simɔɔ Piɛɛ là à mè: Zāa né Simɔɔ, ní yemazi de lá gbɛ́e beeo yemazilaa? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dɔ ké má yenzi. Yesu òè: Ble kpa ma sãneɔɔɔwa. ¹⁶ A gɛn plaade Yesu èa aà là lɔ: Zāa né Simɔɔ, ní yemazia? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dɔ ké má yenzi. Yesu òè: Ma são dãmɛɛ. ¹⁷ A aà là a gɛn àaɔde: Zāa né Simɔɔ, ní yemazia? Ké Yesu Piɛɛ là a gɛn àaɔde tó a yeazi, aà pɔ yà, ɔ a òè: Dii, ní yápii dɔ. N dɔ ké má yenzi. Yesu òè: Ble kpa ma sãwa. ¹⁸ Siana mále onɛ, ké ní de èwaaso ũ, ni pɔ da nzia n gè gu pɔ ní yei, āma tó n zikù, níyɔ n ɔ pɔo, gbɛ̀pále i dane, i gennɔ gu pɔ ní yeio. ¹⁹ Ké a ò màa, Piɛɛ ga pɔ a Lua tɔɔ ɔ àle o. Bee gbɛa Yesu òè: Temazi.

²⁰ Piɛɛ lili à iwa pɔ Yesu yeaàzipi è tɛ́nzi. Gbɛ́pi mé sɔkpàle Diizi, à aà là gɔɔ pɔ aale pɔble gbɛ́ pɔ a aà kpámái.* ²¹ Ké Piɛɛ aà è, a ò Yesuɛ: Dii, gbɛ́e bee sɔ be? ²² Yesu òè: Tó má ye aàɔ ku e ma ge mɔò, a yá n e má ni? Temazi. ²³ Ɔ yápi fàaa Yesudeɔ guu, ké iwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aàɔ ku e à ge mɔò, a yá aà e má niɛ?

²⁴ Iwapi mé yáe beeo seelade ũ, aapi mé lálɛ bee kè, mé wá dɔ ké aà seeladeke náai ví.

²⁵ Yesu yápáleɔ kè dasidasi lɔ. Tó wa kè lá guu dodo pii, mále e dúnia aziawa a fɔ taala pɔ wa kèpió sio.

* 21:20 Zaa 13.25

ZINAO YAKEAO

Yá pò kú láe bee guu

Láe beeá lá plaade pò Luku kèè. Baona lá ò a kè sèia, Yesu kua dúnia guu yáò ò a guu. Yesu taa luabe gbea (1.1-11) aà ìwaò lí e wesiáale lóò, áma a kúrnò, asa aà Nisína mé kú ní guu sa. Zinao lápi guu ò Yesu gáli daalea yá kúu, mé Yesu gi ku a ìwaò guu, ì ní gba gbáa.

Lua zina Pièe mé Yesu gáli dàale Yudaò guu Yelusaleũ, ò Yesu yá òtá buipáleò guu Antiosi ní Kolenio ní Filipio Lua zina Pòlu sabai. Wà Pòlu wélegea dasiò dàu wà sùu ní yá'ia pò Yesudeò lèò ní lá wà yápiò gògò ní Lua Nisína gbáao.

Luku bèbe ní Pòluo aà wélegeaeò guu à mè: Wa gea Masedoni sòukè gòò (16.10-40). Ò à gèaàno Yelusaleũ, gu pò wà Pòlu kùu (20.5-21.18), ò bóa Sezale à gèaàno e Loma, gu pò wa Pòlu kúau wè pla e wàò gé yákpalekeiaàno (27-28).

Za a daaleawa Luku yá pò kú láe bee guu zekàle à mè (1.8).

Yesu gáli a daale Yelusaleũ Yesu taa luabe gbeae (1.1-8.3)

Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda bùsuo (8.4-12.25)

Wi baonapi kpa e à ge pèò Lomadeò mēēwia Lomawa (13.1-28.31).

Yápi lia dúniaa bò Lua zinao waasokeao guue ní yá pò aa ò gbèòno. Baona pò Lua zinao kpa Yudaone ní buipáleóá Yesu yáe ado. Lua Nisína mé ò gbáka zinaone an yá'oa ní ní yákeao guu.

Lua zinao zì pò Yesu dà a ìwaone zebò, mé za gòò bee Yesudeò lé zìpi ke, aale Yesu Kilisi baona kpa gbèpiie e à ge pè dúnia léwa.

Yesu taa luabe

¹ Teofili, má òne ma lá sèia guu lá Yesu kè ní yá pò a dànèò píi za a daalegòò* ² e gòò pò à yádìle a zinaone ní Lua Nisína gbáao, ò Lua aà sè tàò a kíi. ³ Asa aà gaa gbea à azia òlóné, ò aa dè seasai a bée. A azia òlóné e gòò bla, à kpala pò bò Lua kíi yá'òné. ⁴ Ké aa káaaa, ò a òné: Asu bò Yelusaleũo. Aò lé pò ma Mae gbèé dá lá ma a yá'òéwa.† ⁵ Asa Záa gbéò da'ilekè ní íoe, áma gòòplanaea má á da'ileke ní Lua Nisinao.‡

⁶ Lá aa káaaa màa, ò aa aà là aa mè: Dii, gòò bee ò níyò Isailiò kpala vua? ⁷ A wè má à mè: A a zé ví àò a gòò ge zaa pò ma Mae díle ní azia ikoo dõo. ⁸ Tó Lua Nisína díé, á gbáa'e, íò de ma seeladeò§ ù Yelusaleũ ní Yude bùsu gupiiò ní Samali bùsuo e à ge pè dúnia léwa. ⁹ Yá bee oa gbea Lua aà sè ní wáa e à gè sàsá ní wéwa luabepuanau.* ¹⁰ Aà taa guu, lá an wé pé luabewa, gbèon plaèò bò mò zè ní sae pòkasa puao daa. ¹¹ Aa mè: Galile bùsudeò, àkea á zea ále luabe gwai? Yesu pò Lua aà bò á guu à tàò a kíipi, a ea mó, lá á è àle tá weewa.

Yudasi gèe dílea

¹² Ò aa píla Kùkpe sèsiwa aa sù Yelusaleũ. Sèsiipi zà ní Yelusaleũo lán kiloo do taawa. ¹³ Ké aa kà, ò aa gè kpèdiakõa musu guu, gu pò aa kuu yáa. Pièe ku we ní Záao ní Zaakio ní Andeleo ní Filipio ní Tomaao ní Batelemiio ní Matieeo ní Alafe né Zaakio ní Simòò Gínziàoò ní Zaaki né Yudasio.† ¹⁴ Ampii aa nízia kpa wabikeawa ní ledouò ní Maliama Yesu dao ní Yesupi dàunaò ní nòe kíniò.

¹⁵ Gòò bee Pièe fèle zè a gbé pò aa kà gbèon basoolo taawaò guu à mè: ¹⁶ Gbéò, yá pò Davidi ò ní Lua Nisína gbáao Yudasi pò dàaa gbé pò aa Yesu kùone musu, bee kùè, ò à kè màa. ¹⁷ A de wá gbèdo ù yáae, aà baa kú wá zìe bee guu. ¹⁸ A tóòle lù ní òa pò a è a vāikèa musuo, ò

* **1:1** Luk 1.1-4 † **1:4** Luk 24.49 ‡ **1:5** Luk 3.16 § **1:8** Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48 * **1:9** Luk 24.50-51 † **1:13** Luk 6.14-16

à sè à pùna, àà nɔnao bɔle pii. ¹⁹ Yelusaleũdeɔ pii yápi mà, ɔ aa tɔkpà gupie Akedama ní ní bui yáɔ. Bee mè Gbēdena tɔɔle.† ²⁰ Wà àà yā'ò Sou lá guu wà mè:

Aà be a gɔ uazí ũe,
gbēe aɔ ku a guu bo. §

Wa ò lo:

Sema gbēpāle zɔle àà gbɛu.*

²¹⁻²² Ayāmeto gbé pɔ aaɔ téwazi gɔɔ pɔ wá sānu ní Dii Yesuo za Zāa gbéɔ da'ilekegɔɔ e gɔɔ pɔ Lua àà bɔ wá guuɔ, wà ní gbēdo se aàɔ de àà vua seelade ũwanɔ. ²³ ɔ wà gbēɔn plaɔ sè, Yosefu pɔ wí mèè Baasaba, wí oè lo Yusitu, ní Matiasio. ²⁴ ɔ aa wabikè aa mè: Dii, ní gbépii nòse dɔ. Gbēɔn plaɔ guu gbé pɔ ní sè ɔɔwɛɛ, ²⁵ ké àà bàa àò kú ní wá zinao zɛ bee guu yáí, zɛ pɔ Yudasi bɔu à gè gu pɔ kɔsiano guu. ²⁶ ɔ aa télépà gbēɔn plapiɔ yá musu. Matiasi téléblè, ɔ aa àà dà zina gbēɔn kuɛdoɔ guu.

2

Lua Nisina mɔa

¹ Ké Pāteko* dikpɛgɔɔ kà, aa ku gudoũ mpii. ² Kándo aa kɔfi mà à bɔ luabe lán zàa'ian gbāawa, ɔ à kpé pɔ aa zòleu wà. ³ Aa pɔ è lán télépionawá, aa fàaa nana ní baade miwa. ⁴ Lua Nisina díné mpii, ɔ aa nà yāebui'oawa lá Nisinapi dànè aa owa.

⁵ Yudaɔ ku Yelusaleũ we, luayāmana pɔ aa bɔ dúnia bɔsu pii guu ũ. ⁶ Ké aa ní zɔapi mà, aa kàaazi dasidasi, ɔ aa bílikè, ké aa mà aale ní baade pii buiyā'ò. ⁷ Yápi ní kú gbāa à bɔ ní sae aa mè: Yā'onapiɔá Galiledeɔne pii lo? ⁸ Akea wá mà aale wá baade buiyā'ò? ⁹ Paatiɔ ní Mɛdeɔ ní Elaũɔn wá ũ ní gbé pɔ kú Mɛsɔpɔtamio ní Yudeo ní Kapadosio ní Pɔntuo ní Azio ¹⁰ ní Filizio ní Pāmfilio ní Egiptio ní Libii bɔsu pɔ kú Sileni sae ní gbé pɔ bɔ Lomaɔ. ¹¹ Yudaɔ ní gbé pɔ aa ní zé sèɔn wá ũ ní Keletio ní Laalubuɔ, ɔ wá mà, aale Lua yābɔnsaekɛaɔ o ní wá baade buiyā. ¹² Yápi ní kú gbāa, aa bílikè, aale kɔ lala aa mè: Yápi de kpelewan wei? ¹³ Gbēɔ sɔ aale ní láanike aa mè: I mé ní ká.

Piɛ waasokɛa

¹⁴ ɔ Piɛ fɛle zè ní a gbé kini gbēɔn kuɛdoɔ, à yā'ò gbáugbāu à mè: A Yudaɔ ní gbé pɔ kú Yelusaleũɔ pii, tó á ye yápi dɔ, à swákpa ma yáí. ¹⁵ I i gbépio ká lá ále ewao, asa kɔɔ mò kɛokwie. ¹⁶ Anabi Yoeli dāaa yáe bee ò à mè:

¹⁷ Lua mè gɔɔgbɛzāzɛ
má a Nisina pisi gbépiiɛ,
á nɛgɔɔ ní á nɛnɔɔ i ānabikɛkɛ,
á èwaasoɔ i wéɔpungu'e,
á maezɔɔ i yáɔ e iu.

¹⁸ Gɔɔbeezi má a Nisina pisi
ma zòblenaɔne gɔɔ ní nɔɔo pii
aai ānabikɛkɛ.

¹⁹ Má seelaɔ ke musu,
má yābɔnsaɔ ke dúniau,
au ní téo ní teluo aɔ ku.

²⁰ Iatē a siakū,
mɔvua a tā lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔɔ gawide àò mɔ,

²¹ Dii sisinao i bɔ pii.†

²² Isailio, à yáe bee ma. Lá á dõ áziawa, Lua tò a Yesu Nazaleti dea a gbé ù seela è dabudabuo ní yábonsae pò a tò Yesupi kè á guuo yáí. ²³ Lua zèdò a pœã ní a dõao guu ké wà aà kpáwá, ñ á tò luayádõnsaio aà pàliwa aa aà dè.† ²⁴ Œ Lua ga ba pòlowà à aà vù, § asa a zé kú ké ga fõ à aà kúao. ²⁵ Asa Davidi aà yá'ò à mè:

Mio Dii e ma wéu gɔɔpii,
lá a ku ma ɔplaai, má kpaguao.

²⁶ A yáí ma pò ìo na,
ma nòse ìo yáalo,
ma wé doi baa ma me aɔ ku aafiae,
²⁷ asa rýõ ma to miauo,
rýõ wei n gbé pò a kua adoa yaikéo.

²⁸ N ma ka wēni zéwa,
n kíi pona ìo pœeau.*

²⁹ Ma gbé, má fõ wá dezi káau Davidi yá'óé wásawasa. A gà, wà aà vù, aà mia ku wéleu la e ní a gbáo. ³⁰ Aà ãnabike guu a dõ ké Lua legbèe à mè á a buie kpa a kpalau.† ³¹ Œ Davidi dõaa Mesii vua yá'ò à mè:

Lua a aà to miauo,
a wei aà me yaikéo.

³² Yesupi ñ Lua aà bò gau. A seeladeon wá ù wápii. ³³ Zõlea a Mae Lua ɔplaai à aà Nisina pò a a legbèwèe èwà, ñ a p̄siwèe. Yá pò ále e mé ále ma tiae bee bò wee. ³⁴ Asa i ke Davidi mé fèle gè luabéo, à mè:

Dii ò ma Dii e aà zõle a ɔplaai

³⁵ e aà aà ibeɔ keè aà gbadibo ù.†

³⁶ Isailio, à dõ sáasá ké Yesu pò a aà pàliwa ñ Lua aà dile Dii ù, Mesii ù.

³⁷ Ké aa yápi mà, à ní sò zò, ñ aa Piɛ ní zina kíniò là aa mè: Gbé, wá sé kpelewa ni? ³⁸ Œ Piɛ òné: A baade nòselile, í da'ileke ní Yesu Kilisi tóo, á duuna i kéwá, Lua í á gba a Nisina.

³⁹ Asa lé pò Lua gbèpi de á pò ùe ní á néo ní gbé pò kú zã, gbé pò Dii wá Lua a ní sépio píi. ⁴⁰ A yápále òné dasi, à nàemá à mè: A ázia bò gbãgbè vãie bee guu. ⁴¹ Œ gbé pò aa aà yá sò da'ilekè. Zibeezi ñ wà kãfi ní guu gbèon òaasɔɔo leɛ àaõ (3.000).

Yesu náaikenaɔ kua ní kō

⁴² Aa laaidò zinao yádaanéwa ní gbèkekeakõeo ní Dii blebleao ní wabikeao. ⁴³ Zinapio lé dabudabuo ní yábonsaeo ke, ñ via gbèpii kù. ⁴⁴ Dii náaikenaɔ pii gáli doù. An povia de ampíi pò ùe. ⁴⁵ Tó aa ní poviao yia, aaí a ña kpakõwa lá gbé a boole víwa. ⁴⁶ Lá gu lé do aaìo kō kãaa Lua ua ní ledouo, aaìo Dii ble ble kō be, aaìo poble ní ponaò ní nòsemendoo. ⁴⁷ Aaìo Lua táasile mé aaìo na ní gbèpiio. Dii ìo gbé pò ále ní suabaò káfi ní guu lá gu lé do.

3

Gõe e gbágbã

¹ Gõewa Piɛ ní Zãao gè Lua ua íatè auapilaa lousisigoo. ² Gõee ku we, wà aà í e ùe. Lá gu lé do wí aà se mo dile Lua ua bole pò wí me bole Kefenau, ñ ìo baake gbé pò aale gè uapiuowa. ³ Ké à Piɛ ní Zãao è, aale mó gèi Lua ua, ñ à baakè má. ⁴ Aa wèpèwà, ñ Piɛ mè: Wá gwa. ⁵ Œ à webimá, àle ní gba dá. ⁶ Œ Piɛ òè: Má ña vío, ãma pò pò má ví má n gba. N Yesu Kilisi Nazaleti tóo, fèle tãa'o. ⁷ Œ Piɛ aà kù a ɔplaawa, à aà fèle zè. Wegõo aà gbálo ní aà gbakūpèkíio gbãakù. ⁸ A vù zè, ñ à nà tãa'oawa. A gèrino Lua ua, àle tãa'o, àle víví, àle Lua sãaukpa. ⁹ Gbèpii aà è, àle tãa'o, àle Lua sãaukpa. ¹⁰ Ké aa aà dõ baakena pò ìo zõle Lua ua

† 2:23 Luk 23.33 § 2:24 Luk 24.6 * 2:28 Sou 16.8-11 † 2:30 Sou 132.11, 2Sam 7.12-13 † 2:35 Sou 110.1

Bole Kefenau ũ, 5 yá pò wa kèèpi ní kú gbāa, à bò ní sae. ¹¹ Lá à nà Piεε ní Zāaowa gu pò wí me Salomoo Bilandaau, 5 gbépii lé gē ní kú, asa yápi bò ní saeε.

¹² Ké Piεε gbéó è, a òné: Isailio, bóyāi yápi bò á saei? Bóyāi a wεfiwá màai? Ale e wázia gbāa ge wá ma Ayāmeto gbéε bee taa'òe? ¹³ Wá dezi káauo Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuo Lua* gwea kpà a zíkεna Yesuwa. Apio sō a àà kpà gbāadeowa, a bō aà kpe Pilati pò zè ní aà gbaεao ae. ¹⁴ A bō gbēmaa pò a kua adoapi kpe, 5 a wabikè Pilatiwa aà gbēdenae kéé.† ¹⁵ A wēniki dè, 5 Lua aà bō gau. A seeladeon wá ũ. ¹⁶ Yesu náaikεa mé tò gōe pò á aà dō mé ále aà gwae bee gbàgbā Yesupi tó gbāa yái. Yesu náaikεa mé aà gbà aafia ápii wáa. ¹⁷ Tia ma gbéó, má dō ké ápio ní á gbāadeo yá pò á kè á wésia yáε. ¹⁸ Lua dōaa dà ānabione, 5 aa ò m̄pii Mesii a taasikε, 5 à kè màa. ¹⁹ Ayāmeto à nòselilε, í ze ní Luao, á duuna i wolowá, ²⁰ ké à mósé ní dēepoogoo, i Yesu pò à dōaa diléε Mesii ũpi ziwá. ²¹ Sema aò ku musu gīa e goo pò Lua a pōpii keke dafu, lá a dà a ānabione aa ò za káauwa. ²² Mōizi mē Dii á Lua a á gbēε se ānabi ũ láawa. A yá pò a oé ma pii. ²³ Gbé pò i ānabipi yāmao, Lua a ade bō á guu à dεε.‡ ²⁴ Anabi pò aa Lua yá'ò sea za Samueliwao pii gooe bee baokpà.§ ²⁵ Yá pò ānabipio ò ní Lua bàa pò kú ní á dezi káauo gō á pò ũ, lá a ò Ablahaūewa à mē á bāaada dúnia bui píigu aà bui sabai.* ²⁶ Beewa Lua tò a zíkεnapi bō mōwá, à aà zìwá gīa aà bāaadaagu, ké á baade mikē a yāvāikeowa.

4

Yákpalekεa ní Piεεo ní Zāao

¹ Ké Piεε ní Zāao lé yá'ò gbéone, sa'onao ní Lua ua dōanao gbēzōo ní Saduseo gēnzii. ² An pò pà, ké aale geo vua yáda gbéone aale Yesu vua kpàwake yái. ³ Ō aa ní kú aa ní dá kpéu e gu do, asa oosi kè kòε. ⁴ Ama gbé pò ní yāmà aa Yesu náaikèo dasi e an gōeo dasikù à kà gbēon baasoo leε soo (5.000) taawa.

⁵ Ké a gu dō, Yuda gbāadeo ní gbēzōo ní Mōizi ikoyādanedeo kàaa Yelusaleũ. ⁶ Sa'onkia Anasi ku we ní Kaaifao ní Zāao ní Alesāndao ní gbé pò aa de sa'onkiapi dae ũo pii. ⁷ Wà mō ní Piεεo ní Zāao gbāadepio ae, 5 wà ní lá: Bó gbāa ge de tó a bee kèòì? ⁸ Ō Lua Nisina dède Piεewa, a òné à mē: A gbāadeo ní gbēzōo, ⁹ lá ále wá lala gbā maa pò wá kè kòε, lá wá kè à gbàgbā yái, ¹⁰ á Isailio ápii, àò dō ké gbé pò zεa á aεε bee aafia'è ní Yesu Kilisi Nazaleti pò á pàliwa Lua aà bō gau tóε. ¹¹ Beewa gbe pò á ēbonao a pákpai mé gō gbeo mide ũ.*

¹² Gbēpāle ku à gbéó suabao, asa dúnia guu pii Lua i gbēε dile gbēnazinaone à ní suabao, sema aapi.

¹³ Ké aa è vīa i Piεε ní Zāao kūo, mé aa ní dō zōε ladōnsaiō ũ, à bò ní sae, 5 aa ní kua ní Yesuo yá dō sa. ¹⁴ Lá aa gbé pò gbàgbāpi è zεa ní sae, aai e yāe zāsímáó, ¹⁵ 5 aa òné aa bole. Aa lekpaai ¹⁶ aa mē: Wá sé ní gbépio kpelewa ni? Asa Yelusaleūdeo dō pii ké aa dabudabu zōo kè, wá f̄gi beeio. ¹⁷ Ké yápi su ligua de kéao, wá gínε pāsípási aasu yá'ò gbēε ní tópio lo. ¹⁸ Ō aa ní sisi, aa gínε fīafia aa yá'ò ge aa yādané ní Yesu tóo. ¹⁹ Ō Piεε ní Zāao wēmá aa mē: A gwa áziawa à gwa. A yá wá maa, ge Lua póε? A kpele mé maa Luaei? ²⁰ Asa wá f̄gi yá pò wá mà mé wá è oio. ²¹ Gbāadeo èa vīadadañzi, 5 aa ní gbáε. Aai iadaama zé eo dasi yái, asa gbépii lé Lua sáaukpa yá pò kèpi yáiε. ²² Gbé pò aa gbàgbāa dabudabu bee kèè zi de wè blaa.

Galideo nòsedoukεa ní kōo

* **3:13** Bsa 3.15 † **3:14** Luk 23.13-23 ‡ **3:23** Iko 18.18-19 § **3:24** 2Sam 7.12-16 * **3:25** Daa 22.18 * **4:11** Sou 118.22

23 Ké wà ní gbáe, ɔ aa tà ní gbéé kíi, aa òné lá sa'onkia ɔ ní gbězɔɔ òné. 24 Ké aa mà, aa wiilè Luawa ní làasoo doũo aa mè: Dii, míme n musu kè ní tɔle ɔ ní ísiao ní pɔ pɔ kú ní guuo píi.†
 25 N dà ní zíkɛna wá dezi Davidie ní n Nisina gbāao, ɔ à mè:
 Bóyāi bui ní buio lé zɔakai?
 Bóyāi wàle lé pā kpaafi?
 26 Dúnia kíao lé zì sɔuke,
 kpalablenao lé kāaa Diizi
 ní Mesii pɔ a kpào.‡
 27 Sianaɛ, Elodi ní Pōnsi Pilatio kāaa wéleɛ beeu ní Isailio ní buipāleɔ n zíkɛna pɔ a kua adoa Yesu pɔ ní kpàpizi. § 28 Aa kè lá n dɔaa n zed n gbāa ní n pɔeāowa. 29 Tiasa Dii, yāpāsi pɔ aa ò ma we. Wápi n zòblenao, wá gba lé wà n yā'o ní sɔo dilea. 30 ɔdauwá wà gbéé gbágbā wà dabudabuɔ ní yābɔnsaɛo ke ní n zíkɛna Yesu pɔ a kua adoa tɔo. 31 Ké aa wabikè aa làa, gu pɔ aa kāaaau lùalua, Lua Nisina dèdemá mípii, ɔ aa gè lé Lua yā'oné ní sɔo dilea.
 32 Yesu náaikɛnao gāli làasoo doũ ví ní ledouo. An gbēe lí me a pɔvíaɔ a pɔe adoo. An pɔpiiá ampíi pɔe. 33 Zinao lé Dii Yesu bɔa gau yā'o gbéɔne ní iko zɔo. Ampíi aa na ní gbéɔ maamaa. 34 Gbēe pɔe taasi ví ní guuo, asa gbé pɔ aa bú ví ge kpéɔ aai yía aa mó ní a ɔao, 35 aa kpa zinaowaɛ, ɔ wí ɔapi kpa baadewa, lá a a bɔole víwa. 36 Levii bui Yosefu pɔ bɔ Sipi búsuu kú ní guu. Zinao tɔkpàè Baanaba. Bee mè nɔseninina. 37 A a bú leɛ do yía, ɔ à mò a ɔa kpà zinaowa.

5

Anania ní Safilao

1 Gɔe pɔ wí me Anania ku lɔ ní a na Safilao. A a tɔle yía, 2 à a ɔa kɔni kuluyè ní a na dɔao, ɔ à gè a kɔni kpà zinaowa. 3 ɔ Píeɛ òè: Anania, bóyāi ní tò Setāu dɔaanɛ màa, n n tɔle ɔa kɔni kuluyè, ɔ n ɛtò Lua Nisinae? 4 Goo pɔ ni tɔlepi yíao, n pɔ nolo? Ké ní yía sɔ, lá ní yei, níyɔ ke ní a ɔaoo lé? Akɛa n yá bee kea làasookèi? I ke gbēnazina n ɛtòèo, Lua ní tòè. 5 Ké Anania yápi mà, à lèlè à gà. ɔ vía gbé pɔ yápi màò kù maamaa. 6 Ewaasoɔ gè aa zwāa kùàala, ɔ aa aà sè ge ví.

7 Ké à kà leelu àaɔ taawa, yāemasai aà na mò gè. 8 ɔ Píeɛ aà là à mè: Omɛɛ, a tɔlepi yía kéwa yà? A wèwà à mè: Ao, màaɛ. 9 ɔ Píeɛ òè: Bóyāi a Lua Nisina lè á gwai? Gbé pɔ aa n zá ví ku kpɛɛɛ, aa n se bɔnno sɔ. 10 Wegɔɔ à lèlè aà aɛ à gà. Ké èwaasoɔ gè, aa è à gà, ɔ aa aà sè ge ví aà zá saɛ. 11 ɔ vía Yesudeɔ kù maamaa mípii ní gbé pɔ yápi màò píi.

12 Zinao lé dabudabu ní yābɔnsaɛo ke gbéɔ guu dasi. Ampíi aai kɔkāake sānu Salomoo Bilandaau. 13 Gbēpāleɔ lí we nāmá, āma gbépii í ní tɔnasie, 14 mé bíla pɔ lé Dii Yesu náaikeɔ, gɔeɔ ní nɔeɔ píi, aai ká ní guu. 15 ɔ wà gyāeɔ sèle ní wúleɔ ní mákeleɔ wà ní káɛ zéu, ké tó Píeɛ lé gɛ, aà nisina e da ní gbéɔla. 16 Bíla bɔ wéle pɔ kú Yelusaleũ saɛo aa mò ní gyāeɔ ní gbé pɔ táa lé íadamá, ɔ aa gbágbā píi.

Wétēa mɔa zinaone

17 ɔ sa'onkia ní Saduse gālide pɔ de aà gbé ɔo wedò zinaone aa fèlɛnɔ, 18 aa ní kükū aa ní ká kpéu, 19 ɔ Dii malaikae mò kpépi zé wèné gwāasina, à ní bóle à mè: 20 A ge ào ku Lua ua, í wèni dafupi yā'o gbépiiɛ. 21 Zinao yápi mà, ɔ aa gè Lua ua kɔkɔ, aale yādané.

Ké sa'onkia ní a gbéɔ fèlɛ, aa Isaili gbāadeɔ ní ní gbězɔɔ kāaa, ɔ aa dɔaio zì aa ge zinao bóle kpéu aa mórnɔ. 22 Ké dɔaipio kà we, aai ní e kpéu. ɔ aa èa ge òné 23 aa mè: Ké wa ka kpépi kíi, wá lè gbaɔ tataae giúgiú, mé a dɔanao ku kpɛɛɛ, āma ké wá wè, wí gbēe euo. 24 Ké Lua ua dɔanao gbězɔɔ ní sa'onkia yápi mà, aa bílikè yá pɔ zinao lèwa. 25 ɔ gbēe mɔ òné: A ma!

† 4:24 Bɔa 24.11 Sɔu 146.6 ‡ 4:26 Sɔu 2.1-2 § 4:27 Luk 23.1, 7-11

Gbè pò a ní ká kpéu ku Lua ua, aale yádané. ²⁶ ¶ Lua ua d̀anao ní gbèz̀oo gè ní kùkù aa sùr̀no yákelesai, asa aale víake gbè̀one, ké wà su wà ní pápa ní gbéo yáie.

²⁷ Ké aa sùr̀no, aa ní zé gbáadeo ae, ò sa'onkia yálalamá à mè: ²⁸ Wa gié fíafia à yádané ní tópioe, ò á tò yápi gí lí Yelusaleüa píi, mé á ye gbépi gaa yádiwéa? ²⁹ ¶ Pié ní zina kinio wémá aa mè: Lua yá mé kù wà ma de gbēnazina póa. ³⁰ Wá deziò Lua mé Yesu pò a aà lòo líwa á dèpi b̀o gau. ³¹ Lua aà se z̀le a oplaai Dooana ü, Suabana ü, ké à Isailio gba zé aa ǹselile, an duuna i kéamá. ³² Yápio seeladeon wá ü, wápio ní Lua Nisina pò Lua ì kpa gbé pò lé a yámaowao.

³³ Ké aa yápi mà, an pò fè, ò aa ye zinao dede. ³⁴ Falisi pò wí meè Gamalieli kú ní guu. Luayádanede, gbépii ì aà tonasi. A fèle zè à mè wà b̀o ní gbépio gí. ³⁵ ¶ a oné: Isailio, à laaika yá pò á ye ke gbépioñei. ³⁶ A goo i gēgēo ké Tedasi fèle lé azia dile a ka. Wà tèaazi gbēon òaa pla taawa. Ké wà aà dè, ò aà iwao gāmbaablekōwa, ò yá làa. ³⁷ Aà gbea Galile gbé Yuda fèle naogoo, à gbéò gà a nàwa dasi. A gà sō, ò aà iwao fàaa píi. ³⁸ Málé oé tia, ásu gbépio yádao, à ní tó we. Tó an pœã ní ní yákeao b̀o gbēnazina kíie, a bāde. ³⁹ Tó à b̀o Lua kíie sō, á fō kpánéo. A laaika zikaa ní Luaozi. Aa aà yámà, ⁴⁰ ò aa zinao sisi aa ní gbé. Aa gíné aa yá'o ní Yesu tóo, ò aa ní gbáe.

⁴¹ Zinao b̀o gbáadeo kíi ní pona, asa Lua díle an bæe kà wà widamá Yesu tob̄a yáie. ⁴² Lá gu lé d̀o aaio yádané Lua ua ní ní bæo, aaio Yesu baokpané kámabosai, aaí me òme Mesii ü.

6

D̀nlēde gbēon sopla dilea

¹ Goo bee ké Yesudeo lé káfi, an Geleki yámana lé yá kütēka an Ebelu yámanaazi aa mè, tó wàle ble kpaale lá gu lé d̀o, wí pākpa ní gyaazie. ² ¶ zina gbēon kuēplao Yesudeo sisi píi aa mè: A zeví wà pākpa Lua yáí wà laaido blekpaaleawao. ³ A gōeo ple á guu gbēon sopla, gbēmaa pò òno páné, Lua Nisina pèemá, wí ní dile zipi gbēz̀oo ü, ⁴ wí laaido wabikeawa ní luayá'oané. ⁵ Yápi kàngu m̀pii, ò aa Etiēe pò luanaaika ní Lua Nisinao pèewà sè ní Filipio ní Pòbkoonó ní Nikanooonó ní Timooonó ní Paamenao ní Antioosi gbé Nikolaa pò Yuda lousisize sè yáao. ⁶ Wà gèr̀no zinao kíi, ò aa wabikèné aa onámá.

⁷ Lua yá lé ligua, Yesudeo lé káfi Yelusaleü maamaa, ò sa'onao Yesu yá sì dasidasi.

⁸ Gbēke ní gbāao pèe Etiēewa, ò àle dabudabuo ní yábonsaeco ke bíla guu. ⁹ Lousisikpæe ku wí me Wéeo lousisikpæe. A gbēo b̀o Sileni ní Alesándio ní Silisi b̀suo ní Azi b̀suo. ¶ aa íbelesè ní Etiēeo, aa lekpaakèaano. ¹⁰ Ama aai fō aà f̀o òno pò Lua Nisina aà gbà yáí. ¹¹ Aa nà gbéò kpæ, ò gbépio mè: Wá mà à b̀o M̀oizi ní Luao yá kpæ. ¹² Aa Yuda ní gbēz̀oo ní M̀oizi ikoyádanedeo ǹse fèle, ò aa gè Etiēe kù aa gèaano ní gbáadeo kíi. ¹³ ¶ aa mò ní seelade egenao aa mè: Gbé bee mé ìo Lua kpé ní M̀oizi ikoyāo b̀ēbo láasai. ¹⁴ Asa wá mà à mè Yesu Nazaleti a kpépi deele, i wá felekaayā pò M̀oizi dàwēe lile sé. ¹⁵ ¶ gbáade pò kàle weo wèpè Etiēewa píi, aa è aà oa de lán malaika oawa.

7

Etiēe yá'oa gbáadeone

¹ ¶ sa'onkia Etiēe là à mè: N yápi ò síana yá? ² ¶ a wèwà à mè: Ma gbéò ní ma maeo, à ma! Lua gawide b̀o mò wá dezi séia Ablahaüwa goo pò a ku Mesopotami b̀suo, zadō i gé z̀lei Halanao. ³ A òè: B̀o n b̀suo n daeo guu, ní tá b̀su pò má olneu.* ⁴ ¶ à b̀o Kaladeo b̀supiu, à gè z̀le Halana. Aà mae gaa gbea Lua súaano b̀su pò á kú tiae bee guu.† ⁵ Lua

* 5:28 Mat 27.25 * 7:3 Daa 12.1 † 7:4 Daa 11.31, 12.4

i būsūpi tōlɛe kpawà baa kèse doo, āma à a lɛgbèè à mè a gō aà pò ũ ní aà buio.† Goo bee sō Ablahaū né vīo. ⁶ Lua òè à mè: N buio nibòble būsū pāleu. We aa zòbleu, wi ìadamá wè òaa pla. ⁷ Lua mè á ìada bui pò aa zòblenéowa, § Ablahaū buipio bòle mō a sísi gue beeu.* ⁸ Ŭ Lua tōzōyā dà Ablahaūe a bàakuaaàno seela ũ.† Ké à Izaaki ì, à tōzòè a gōo swaaōdezi. Māa Izaaki kè Yakòbuɛ lɔ, sō Yakòbu kè wá dezi káau gbēon kuɛplaone.

⁹ Ŭ wá dezi káaupio wɛdò ní gbēdo Yosefuɛ, aa aà yīa, wà tàaàno Egipi. Lua kuaàno,† ¹⁰ à aà bò aà taasi píi guu. Lua Yosefupi gbà òno, a tò a na ní Egipio kí Falaōo, sō à aà òlɛ Egipi būsū dōaana ũ ní a be'uaò. § ¹¹ Ŭ nōana kà Egipi ní Kanaa būsuo píi. Taasi kè zōo, wá dezipio i pōe e blèo. ¹² Ké Yakòbu mà ése kú Egipi, à wá dezipio zì we. An gea séian we.* ¹³ A gēn plaade Yosefu azia òlɔ a vīonɛ, sō Falaōo Yosefu daeo dè.† ¹⁴ Ŭ Yosefu gbé zì a mae Yakòbuwa aà mō ní a daeo píi. Ampii aa gbēon basiiō sōosaie. ¹⁵ Ŭ Yakòbu gè Egipi. A gá we ní wá dezipio píi.† ¹⁶ Wà sù ní ní geò Sikéŭ, sō wa ní vī gbè'e pò Ablahaū lù Amōo néowa mia ũ à fiabò ní ánusuo guu. §

¹⁷ Ké lé pò Lua gbè Ablahaūe kego ye kái, wá bui dasikù à káfi Egipi maamaa. ¹⁸ Ŭ kía dafu pò Yosefu dōo zòlɛ kpalau Egipi.* ¹⁹ A pāsì ní wá buio, à wá dezio wɛtà a tò aa ní néo kòlɛ aa gága.† ²⁰ Goo bee sō wà Mōizi ì, aà maa kè zài. Wà aà gwà a mae be mō àaɛ. ²¹ Ké wà aà vūaa, sō Falaōo nenɔe aà kōmpa, à aà gwà azia né ũ.† ²² Wà Egipio òno dàda Mōizie píi, à gò gbèzō ũ yā'oa ní yākeao guu.

²³ Ké à kà wè bla, a dà a sōu à gé a gbé Isailio gwai. ²⁴ Ké a è Egipi gbé lé ìada a gbédowa, sō à yāsì ní a gbéo, à tōsiwà à aà dè. ²⁵ Ale e a gbéo dō ké Lua ye à ní suaba a sabaie, āma aai dōo. ²⁶ Ké a gu dō Isaili gbēon plaɔ lé sòleke, sō à mō ní yoaa, à awakpànè à mè: Ma gbéo, bóyāi ále ìadakōwa kōtēei? ²⁷ Ŭ gbé pò lé ìada a gbédowa zò Mōizizi à mè: Déme n kpa kía ũ, sō níle yākekewēei? ²⁸ N ye ma de lá n Egipi gbédè gíawa yà? ²⁹ Ké Mōizi yápi mà, à bàalè tà Madiá būsuu. § We à negōɛo iu gbēon pla.*

³⁰ Wè bla gbɛa sō malaika bò mōwà guwawaiu Sinai gbɛ sae kàelɛ té guu. ³¹ Ké Mōizi dabu bee è, à bò aà sae. Ké à sōi gwai, à Dii lɔo mà à mè: ³² Mámɛ má n dezio Ablahaū ní Izaakio ní Yakòbuo Lua ũ. Vía Mōizi kù, àlɛ lualua, i fō wese gwào. ³³ Ŭ Dii òè: N n kyale bòbò, asa gu pò ní zɛu kua adoae. ³⁴ Ma wétɛa pò wàlɛ mō ma gbé pò kú Egipionɛ è sásā, ma ní aaukea mà, sō ma mō ní boi. Má n zì Egipi sa.† ³⁵ Mōizi pò aa glè yāa aa mè, déme aà òlɛ dōaana ũ à yágōgōnéipi† sō Lua aà zì, à dōaané à ní mīsi malaika pò bò mōwà kàelɛ guu sabai. ³⁶ Aàpi mé bōrino, à yābōnsaɛo ní dabudabuo kè Egipi ní Isia Tēao ní guwawai guuo wè bla. § ³⁷ Mōizipi ò Isailionɛ Lua a ní gbēe se ānabi ũ láawa.* ³⁸ Mōizipi kú ní gbé pò káaapio guwawaiu, a ku we ní wá dezio ní malaika pò yā'òè Sinai gbɛ musuo. Lua yá wēnideɔ kpàwà, sō a dàwɛɛ.†

³⁹ Wá dezio gī aà yāmai, sō aa gīaàzi, an làasoo tà Egipi. ⁴⁰ Aa ò Aalonɛ aa mè: Diieo kewēe aa dōaawēe, asa Mōizi pò wá bóle Egipi, wá dō bó à bòlɛ a ũo. ⁴¹ Goo bee sō aa taa pí lán gáaewa, sō aa sa'òwà aa dikpekè pò pò aa kè níziaɛpiɛ.† ⁴² Ŭ Lua bò ní kpe a tò aa kùlɛ luabɛ pónɛ lá a ku ānabio lá guuwa à mè: Isailio, i ke māmɛ a sa'òà guwawaiu wè blaɔ.

⁴³ Tāa Mòlɔku zwàakpe sō á sea ní saana Lamfā pò a zèò taao.

† **7:5** Daa 15.18, 17.8 § **7:7** Daa 15.13-14 * **7:7** Bɔa 3.12 † **7:8** Daa 17.10-14, 21.4 † **7:9** Daa 37.28, 39.21
 § **7:10** Daa 41.39-41 * **7:12** Daa 42.1-2 † **7:13** Daa 45.1 † **7:15** Daa 46.1-7, 49.33 § **7:16** Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32 * **7:18** Bɔa 1.7-8 † **7:19** Bɔa 1.10-11, 22 † **7:21** Bɔa 2.2-10 § **7:29** Bɔa 2.11-15 * **7:29** Bɔa 18.3-4 † **7:34** Bɔa 3.1-10 † **7:35** Bɔa 2.14 § **7:36** Bɔa 7.3, 14.21, Nao 14.33 * **7:37** Iko 18.15-18 † **7:38** Bɔa 19.18-20 † **7:41** Bɔa 32.1-6

Dii pò á pì a kùlénéó yáí
 ò má tò wà tàánò Babiloni kpele. §

⁴⁴ Wá deziò zwàakpe ví guwaiwau. Lua a taa òlò Mòizie, ò wa kè lá Lua òèwa.* ⁴⁵ Kpépi gò Yozueeé ní wá deziò, ò aa mò buipále pò Lua ní yánéó bùsu síomá. † Kpépi ku we e Davidi gò. ⁴⁶ Davidipi na ní Luao, ò à wabikèwà à e aà kpé dò Isailiòné. ⁴⁷ Salomò mé kpépi dèè. ‡ ⁴⁸ Ama Musude líò ku kpé pò gbēnazinao dò guuo, lá ānabi òwà: ⁴⁹ Dii mè:

Musuá ma kpalabaae,
 tóleá ma gbadiboe.

Kpé kpeletaa á dómeei?

Gu kpele má e pilauí?

⁵⁰ Máme mi pópíi keo lé? §

⁵¹ Luayādansaion á ũ! A nòse paaao! A swá gbāae! Iò gi Lua Nisina, iò ke lá á deziowa.*

⁵² Anabi kpele á deziò i aà wetao ni? Aa gbé pò dōaa Gbē Maa mōa yā'òò dède. Aapi ò a bō aà kpe a aà dè sa. ⁵³ A Lua ikoyā pò malaikao òné mà, āma á kūao.

Etiee gaa

⁵⁴ Ké aa yápi mà, an pò fèaàzi, aa lésakàaàzi. ⁵⁵ Ő Lua Nisina dedea Etieewa guu à wepè luabewa, ò à Lua gawí è ní Yesuo zea aà òplaii. ⁵⁶ Ő à mè: A ma! Ma luabe è wēa, Gbēnazin Né zea Lua òplaii. ⁵⁷ Ő aa òtá ní swále aa wii gbāa lè, ò aa kùsiwà sānusānu. ⁵⁸ Aa aà gále bòò wénkpe, ò aale aà papa ní gbéo wà aà de. Aa ní uladao bō kàle ní èwaaso pò wí me Soluo. ⁵⁹ Ké aale Etiee papa ní gbéo, à wabikè à mè: Dii Yesu, ma nisina sí. ⁶⁰ Ő à kùle à wii gbāa lè à mè: Dii, nísu nì ní duunae bee dao. Yá bee oa gbēa ò à gà.

8

¹ Solupi ku gbé pò aa Etiee dèò kpee. Zibeezi wà nà wétēa zō mōa Yelusaleū Yesudeonewa. Mé i ke zinao bàasio, gbé kīniò fāaa píie Yude ní Samali bùsuò guu. ² Luayāmanaee Etiee ví, aa aà gaa ólò ní wii gbāao. ³ Ő Solupi āiakè ní Yesudeo kaaleao. Iò gē ua ní uao àò gōeo ní nōeo kūkū, iò ní gále ge ní ká kpéu.

Baona kpaa Samali bùsuu

⁴ Gbé pò fāaaò gè Yesu baokpà gupiiu. ⁵ Filipi gè Samali bùsu wéleu, ò à Mesii waasokèné. ⁶ Ké bíla Filipi yāmà mé aa dabudabu pò a kèò è, aa laaidò yá pò àle owa ní nòsemendoo. ⁷ Asa gbé pò an táao gòmá ní wii gbāaoò dasi, mé gbēkaaūao ní eeo gbàgbā dasi. ⁸ Ő wà pōna zōò kè wélepiu.

⁹ Gōee ku we za zi wí me Simòò, iò dabudabuna ke í bō Samaliò sae, ò à azia díle gbé gbía ũ. ¹⁰ Néfēnen gbēzōò píi wí laaidò aà yáwa wí me: Gbēpi gbāaá Lua gbāa pò wí me Gbāa Zōoe. ¹¹ Dabudabuna pò iò ke ní guu à gègè ní kú. ¹² Ama ké aa kpala pò bō Lua kīi bao pò Filipi kpáné ní Yesu Kilisi tóò mà, aa sí, ò aa da'ilekè gōeo ní nōeo píi. ¹³ Baa Simòopi yápi sí à da'ilekè, ò à nà Filipiwa. Ké à dabudabu ní iko zōò pò Filipi lé keo è, à bō aà sae.

¹⁴ Ké zinao mà za Yelusaleū Samaliò Lua yá sí, aa Piēe ní Zāao zīmá. ¹⁵ Ké aa kà we, aa wabikèné ké aa Lua Nisina e yáí. ¹⁶ Wà ní da'ilekè ní Dii Yesu tóò, āma Lua Nisina i di an gbēee yāao. ¹⁷ Ké aa onámá, ò aa Lua Nisina è sa. ¹⁸ Ké Simòò è wà Lua Nisina è ní zinao onamáo, ò à mōné ní ōao ¹⁹ à mè: A ma gba ikopi sō, ké gbé pò ma onàwà, ade lí Lua Nisina e. ²⁰ Ő Piēe òè: N ōa a kaalenno, asa níle e níyō Lua gba e ní ōaoe. ²¹ N ò ku zipi guuo, n bàa ku a guuo, asa n nòse maa Luaeo. ²² Kpe li n yāvāipie, ní wabike Diiwa. Wiliò dōo à gí

suuukainno ní n laasoo bee taaoo? ²³ Asa má è gōizina kú n guue, duuna bakàne. ²⁴ Ǿ Simoo mè: A wabikemee Diiwa ázia, ké yá pò á ò su ma leo yáí.

²⁵ Ké Piεε ní Zāao Dii seeladeke kè aa aà yá dànέ, ǿ aa èa lé tá Yelusaleū, aale baonakpa Samali wéleoo guu dasi.

Filipi ní Etiopi gbēeo

²⁶ Dii malaikae yá'ò Filipiε à mè: Fele gé geomidokii oi. Zé pò bò Yelusaleū à pà gbáaa à gè Gaza sé. ²⁷ Ǿ à dàzeu. Etiopi gbēe be zépiu. Etiopi bùsu nœ kía pò wí me Kandase ziaε, mé aà àizeε dāanao gbēzōε. A mò lousisi Yelusaleū, ²⁸ ǿ à èa lé tá zōlea a sōgo guu, àle ānabi Isaia lá kyoke. ²⁹ Ǿ Lua Nisina ò Filipiε: Ge ñ na sōgo keewa. ³⁰ Ǿ Filipi bàalè gè. A mà àle ānabi Isaia lá kyoke, ǿ à aà là à mè: N kyó pò níle ke bōole dōa? ³¹ A wèwà à mè: Tó gbēe i a zé oimεeo, kpelewa má fǿ mà dōi? Ǿ à Filipi sisi, à gè zōle aà saε. ³² Yá pò àle a kyokepin ke:

Lán sã pò wàle gé a kòlokpaiwa,

lán sã pò wàle a kākēlewa,

a níle kpé, i a lé wēaaoo.

³³ Wà widàwà,

wi yákpalekeaano a zéwao.

Démε a fǿ aà gōo gbéoo yá'oi?

Asa wà aà kua dúnia guu mīdeε.*

³⁴ Ǿ gōepi ò Filipiε: Omεε, dé musu ānabi bee òui? Aà zia yà ge gbēpáleε? ³⁵ Ǿ sea Lua yápiwa Filipi Yesu baokpàè. ³⁶ Ké aale gé aε, aa kà í kii, ǿ gōepi mè: I gwa ke. Bómε a kpamεε mà da'ilekεi? ³⁷ Ǿ Filipi òè: Tó n yápi sí ní nòsemendoo, níyō fǿ. A wèwà à mè: Má sí Yesu Kilisiá Lua Néε. ³⁸ Ǿ à mè wà gó ze. Ǿ an pla mípii aa pila aa gè íu. Ǿ à aà da'ilekè. ³⁹ Ké aa bùa sístia, ǿ Dii Nisina Filipi kpàè gui, gōepi i aà e bo, ǿ pona guu à gèzeε. ⁴⁰ Filipi su è á kú Azota, ǿ à gè Yesu baokpà wéle ní wéleoo e à gè kàò Sezale.

9

Yesu bō mōa Soluwa

¹ Gōo bee sō Solu lé pōbo a níu, àle yāpāsí o Dii íwao dedea yá musu. A gè sa'onkia kii, ² a gbèawà aà lākē Damasi lousisikpēdeone aà kpawa, ké tó a su zépideoo è we, gōeo ní nœo píi, a ní kúkū suño Yelusaleū. ³ Ké à dàzeu, à káikù ní Damasio, ǿ kándo gupua bò luabe à kùlewà. ⁴ A bōlele, ǿ à bo mà, wàle òè: Solu, Solu, bóyái níle íadaai? ⁵ Ǿ à mè: Mmenn déi Dii? Ǿ a wèwà à mè: Mámε má Yesu pò níle íadawà ũ. ⁶ Fele gé wéle guu, wi yá pò níyō ke one. ⁷ Gbé pò aa beaano gō sáii. Aa boopi mà, āma aai gbēe eo. ⁸ Ké Solu fēle, ǿ à a wé wè, i gu'eo. Ǿ wà aà kù a owa, wà gèaano Damasi. ⁹ A kè gōo aao gu'esai, i pobleo, i imio.

¹⁰ Yesudee ku Damasi wí me Anania. Dii yá'òè wépfungu'ea guu à mè: Anania. Ǿ a wèwà à mè: Má ké Dii. ¹¹ Ǿ Dii òè: Fele gé zé pò wí me Súsú guu e Yuda be'ua, ní Taasu gbé pò wí me Solu gbεa. Ale wabikea we. ¹² Wépfungu'ea guu a è n mō n onàwa ké a wé gu'e. ¹³ Ǿ Anania òè: Dii, má mà wà gbépi yá'ò dasi, lá à yāvāikè n gbé pò kú Yelusaleūone. ¹⁴ Sa'onkia aà gbà zé aà gbé pò lé n sisi lao kúkū. A yáí à mò. ¹⁵ Ǿ Dii òè: Gé, asa ma gbépi sè aà gé ma toboi buipaleone ní ní kiao ní Isailioε. ¹⁶ Lá a taasike ma toboa yáí, má obo. ¹⁷ Ǿ Anania bò à gè gè uapiu, à onà Soluwa à mè: Solu ma gbé, Dii Yesu pò bò mōma zéu gōo pò níle mó la mé ma zí, ké ñ gu'e yáí, Lua Nisina i dine. ¹⁸ Wegōo pò bōle aà wéu lán kpòtεεowa aa lèle, ǿ à gu'è. Ǿ à fēle da'ilekè. ¹⁹ Ké à poble, à gbāa è, ǿ à gōoplakè ní Yesude pò kú Damasio.

Solu waasokεa Damasi ní Yelusaleūo

* **8:33** Isa 53.7-8

²⁰ Ǿ Solu na Yesu ya waasokpaawa goɔ Yuda lousisikpeɔ guu a me, Yesu me Lua Ne u. ²¹ Yapi bo gbe po ma sae aa me: Gbe bee me i gbepi sšina asooke Yelusaleuo lo? I mo la a ri kuku a taino sa'onkia kio lo? ²² Solu so, aa gba io kafi, a Yesu Mesiikeya bliwane, o aa ya Yuda po ku Damasio fu.

²³ Goopla gbea Yuda lekpaafiaazi ke aa e wa aa de, ²⁴ o a ri lekpaafiapi ma. Aa wele biiɔleɔ dsa faane ri gwaasinao, ke aa e wa aa de ya. ²⁵ Gwaasina o Solu gbeo aa da gbiu, aa aa gbae ri bao baasi bii musu.

²⁶ Ke a ka Yelusaleu, a wele a na Yesudeɔwa, o aa viakere mpii, aale aa Yesudeke naaiko. ²⁷ Ǿ Baanaba aa se gaano zinao kii, a dau a siune la Solu Dii e zeu ri ya po Dii oeo ri la a Yesu ya'o gupuau Damasio. ²⁸ Ǿ Solu ge Yesudeɔ guu, a beberino Yelusaleu, a ya'o gbeone gupuau ri Dii too. ²⁹ Ke a ya'o Yuda Geleki yamanae, a lekpaakerino, o aale aa we. ³⁰ Ke Yesudeɔ do, aa ge zee Sezale, o a ta Taasu.

³¹ Bee gbea Yesudeɔ go dɔɔba Yude ri Galileo ri Samali busuo pii, aale zedo, aale ge ae viakea Dii guu, aale kafi ri Lua Nisina donleo.

Enee gbágbáa ri Tabita vuao

³² Pii i bebe wele ri weleo pii, o a ge Lua gbe po ku Lidao gwai. ³³ A ge po wi me Enee e we, a kaau kalea we swaao. ³⁴ Ǿ Pii o: Enee, Yesu Kilisi le n gbágbá. Fele n n pe koo. Ǿ a fele go. ³⁵ Lidadeo ri Salnadeo aa e, o aa ze ri Diio.

³⁶ Noe Yesudee ku Zope, aa ton Tabita. N Geleki yao so Dookasi. Bee me tue. Yamaakea pewa me i wenadɔ gbeone. ³⁷ Goo bee o a gyake a ga. Ke wa aa bo i pasiu, wa aa se wule kpediakɔau musu. ³⁸ Zope so a za ri Lidao. Ke Yesudeɔ ma Pii ku we, aa ri gbeon plaɔ ziwa aa wabikewa aa me: Mo wa be kpakpa. ³⁹ Ǿ Pii fele gerno. Ke a ka, wa dedaano kpepi musu. Ǿ gyaao saazi mpii ri olo, aa ula ri pokasa po Tabita ke go po a kurino obo. ⁴⁰ Pii ri ya ri bole baasi. A kule a wabike, o a aedo gepiwa a me: Tabita fele! A we we a Pii e, o a fele zole. ⁴¹ Pii aa ku a owa a aa fele ze. Ǿ a Lua gbepio sisi ri gyaao, o a aa kpama bee. ⁴² Yapi li Zopea pii, o wa Dii naaiko we dasi. ⁴³ Pii gooplake we Simoo baatotona be.

10

Koonei Pii sisia

¹ Gbee ku Sezale, aa ton Koonei. Aapi me sosa gali po wi me Itali sosa gbeon basoo dɔaana u. ² Gbepia luayamanae, a Lua via vi, aapi ri a bedeo pii. I wenadone maamaa, me io wabike Luawa moomoo. ³ Gooewa ite auapilaa, wepungu'ea guu a Lua malaikae e wasawasa, a ge a be a de: Koonei. ⁴ Koonei we go biiwa, viao aa ku, o a me: Bo ni, Dii? A we wa a me: N wabikea ri n wenadɔa gbeoneo ka Luagu, o a sinno. ⁵ Gbeo zi Zope sa, aa Simoo po wi me Pii sisi. ⁶ A pila gbe po wi me Simoo baatotonawa. Aa be ku isiale. ⁷ Ke malaikapi ta, Koonei a zikena gbeon plaɔ sisi ri sosa luayamana po nawao. ⁸ Ke a dau a siune pii, o a ri zi Zope.

⁹ Ke a gu do, o aa dazeu, aa ka kai ri welepio. Goo bee Pii dede kpe musu ite minanguo wabikei. ¹⁰ Nɔana le aa de, a ye poble, o go po wa le bleke, a wepungu'e. ¹¹ A luabe e wea, po le pila lan zwa zowa. Wa ba dɔɔ a swa men siowa pii, wa le gbae zile. ¹² Nɔoo ri pota'onkuawao ri baoo pii ka a guu. ¹³ Ǿ wa o: Pii, fele de n so. ¹⁴ Ǿ Pii me: Bauo Dii, mi tee ge po gbalea ble ziio. ¹⁵ Ǿ a loopi ma a gen plaade wa me: Po po Lua gbabbe, risu n a teboo. ¹⁶ A ke ma gen aao, o kando wa popi ga wa taɔ luabe.

¹⁷ Pii le bilike wepungu po a e yawa, o Koonei zina po aa Simoo be gbeo ka go, aa zea boleu. ¹⁸ Aa lezu aa gbea to wekii Simoo po wi me Pii pilau. ¹⁹ E tia Pii le lasooke

wépungu pò á èwa, ò Lua Nisina òè: Gbèon àaò lé n gbea. ²⁰ Pila gérinò seasai, asa máme ma ní zìma. ²¹ Ǿ Piεε pìla gè gbépiò kíi à mè: Máme má gbé pò ále gbea ù. Bóyái a moi lai? ²² Aa mè: Sosao dōaana Kōonei mé wá zí. Gbēmaae, a Lua vía ví. Yudaò pìi ì aà tōnasi. Lua malaikae òè aà n sísi a be, aà n yāma. ²³ Ǿ Piεε gérinò ua à ní yàaekè.

Ké a gu dò, à fèle dàrinò zéu. Zope Yesudeeò gè aà kpái. ²⁴ A gōò àaòde aa kà Sezale. Kōonei a daeò ní a gbēna fèeò kàaa, àle ní dá. ²⁵ Ké Piεε gè ua, ò Kōonei gè dàaale à kùlèè. ²⁶ Ǿ Piεε aà fèle à mè: Fèle ze. Gbēnazinan ma ù sō. ²⁷ Ale yā'oaànò e aa gè gè kpéu, ò à gbéò lè kàaaa we dasidasi. ²⁸ A òné: A dō ké Yudaò zeví aa yāale ní buipāleo ge aa gè aà uao. Ama Lua òlómee másu gbēe gbāsí bo ge mà aà tēboo. ²⁹ A yáì tò ké wà ma sisi, ma mō zíoziōnakesai. Má ye mà yá pò a ma sisiwà ma sa. ³⁰ Ǿ Kōonei mè: A gōò síiōn la, ké mále wabike ma be e íatē gè aua pìlaò maa'i kéwa. Ǿ kándò ma gbēe è zea ma ae pò tekea daa ³¹ à mè: Kōonei, Lua n wabikea sí, mé n wēnadōane kaaàgu. ³² Gbéò zì Zope Simōò pò wí me Piεε sísi. A pìla Simōò báatotona be ísiale. ³³ Ǿ ma gbéò zìma gōò. Lá n mō, à kè maa. Tia kéwa, wápii wá kú la Lua dōa guu, ké wà yá pò Dii òne ma yáì.

Lua Nisina dia buipāleo

³⁴ Piεε yāsè à mè: Má sí síana sa ké Lua lí gbēe zāboo.* ³⁵ Bui pìi guu gbé pò lé víakèé mé ì yāmaake, ade yá mé ì kaaàgu. ³⁶ Lua a yá dà Isailiōne, à keaanò na Yesu Kilisi sabai baokpáné. Aàpi mé bui pìi Dii ù. ³⁷ A yá pò kè Yude bùsu pìi guu dō, lá à dàale Galile Zāa kpāwakea ní gbéò da'ilekeao gbea. ³⁸ A dō lá Lua a Nisina pìsi Yesu Nazaletiwa, ò a kú ní gbāao, à gè wéle ní wéleo à yāmaakèné, à gbé pò Ibiisi ní gā liné ní kpeò gbàgbā, asa Lua kuaànòe. ³⁹ Wá de yá pò a kè Yude bùsu ní Yelusaleūo pìi seeladeò ù. Wà aà lòo líwa wa dè, ⁴⁰ ò Lua aà vù a gōò àaòde zì, a tò à azia òlwēe. ⁴¹ I ke gbépiié no, wá gbé pò Lua dāa wá sé aà seelade ùone. Aà bōa gau gbea wa pòblèaànò, wa imiāànò. ⁴² Ǿ a dilēwēe wà waasoke gbéone, wí oné áme á de gbé pò Lua dilē gbé bēeò ní gyaadeò pii yákpalekena ù. ⁴³ Anabio pìi aà yā'ò aa mè, gbé pò aa aà náaikèò duuna a kémá aà tó yáì.

⁴⁴ Gōò pò Piεε lé yápi oné, Lua Nisina dī gbé pò lé yápi maone pii. ⁴⁵ Yápi dī Yuda Yesude pò mō ní Piεeowa, ké baa buipāleo, Lua a Nisina pìsimá gba ù yáì. ⁴⁶ Asa aa mà, aale yāebui'o, aale Lua yābōnsaekēao o. Ǿ Piεε mè: ⁴⁷ Gbépiò Lua Nisina è lāwáwa. Déme a fō gíné aa da'ilekei? ⁴⁸ Ǿ a ò wà ní da'ileke ní Yesu Kilisi tóo. Ǿ aa wabikèwà aà gōoplakérinò.

11

Piεε buipāleo yā'oa

¹ Zinao ní Yesude pò kú Yudeò mà lá buipāleo Lua yá sí sō. ² Ké Piεε sù Yelusaleū, an gbé pò zè ní tōzōyāoò aà tàae è ³ aa mè: N gē gyafōodeò be n pòblérinò. ⁴ Ǿ Piεε fèle lé yápi bōolekené zéze à mè: ⁵ Má kú Zopee, mále wabike, ò ma wépungu'è. Ma pōe è lán zwāa zōowa, ba dōdōa a swá mēn síiōwa. A bō luabe, àle pila ma kíi. ⁶ Ma wēpèwà tíūu, ma nòbōò è a guu, sèa pòò ní pótāa'onkuawaò ní bāo. ⁷ Ǿ ma lōò mà, wa òmēe: Piεε, fèle de n sō. ⁸ Ǿ ma mè, bāuo Dii, asa tē ge pò gbālea i gē ma léu ziio. ⁹ Lōopi bōa luabe gēn plaade wà mè, pò pò Lua gbābòè, másu mà a tēboo. ¹⁰ A kè màa gēn àaò, ò wà èa gà tàò luabe pìi. ¹¹ Gōò bee gōò gbēon àaò pò wà ní zìla bōa Sezaleò mō ua pò má kúu. ¹² Ǿ Lua Nisina òmēe mà gérinò seasai. Wá gbé gbēon sooloe beeò gè ma kpái sō, ò wa gē gbé pò gbépiò zìla be. ¹³ Ǿ a òwēe lá a malaika è, à bō mōwa a kpéu, a òe à gbé zì Zope ma sísi, ¹⁴ mà yá pò a api ní a bēdeò pii suaba oe. ¹⁵ Ké ma na yā'oaawa, Lua Nisina dīné lá a dīwēe a daalegōowa. ¹⁶ Ǿ yá pò Dii ò dōmagu à mè, Zāa gbéò da'ilekè ní íoe, api sō á wá da'ileke ní Lua Nisinao.* ¹⁷ Lá Lua gba doū pò á

* **10:34** Iko 10.17 * **11:16** Luk 3.16, Zin 1.5

dawēe goɔ pɔ wa Dii Yesu Kilisi náaikè dànɛ̀ lɔ, dén ma ũ mà fɔ̀ gièi? ¹⁸ Ké aa yápi mà, aa n̄lɛ, ɔ aa Lua tɔ̀bò aa m̄: Wá è Lua buipáleɔ gbà zé lɔ aa n̄selilɛ, aai wēni láasaɪ e.

Antiōsideɔ zea ní Yesuo

¹⁹ Wétēamɔ̄ané pɔ̀ f̄lɛ Etiēe gaa guu† mé tò gbéɔ̀ fàaa tà Fenisi bùsuu ní Sipi bùsuo ní Antiōsio, aale Lua yá'o Yudaɔ̄ne r̄t̄ē. ²⁰ Ǿ an gbēeɔ̀ bò Sipi bùsuu ní Sileni bùsuo aa gè Antiōsi, ɔ aale yá'o buipáleɔ̄ne s̄, aale Dii Yesu baokpané. ²¹ Dii lé ɔdamá, ɔ gbéɔ̀ yápi s̄i dasi aa zè ní Diipio.

²² Yelusaleŭ Yesudeɔ̀ swá kà yápiwa, ɔ aa Baanaba z̄i Antiōsi. ²³ Ké à kà we, a è lá Lua gbēkɛkɛnɛ̀, ɔ aà pɔ̀ kèna. A lɛdámá m̄pii aa ze ní Diio ní n̄semendoo. ²⁴ Baanabaá gbēmaae, Lua Nisina ní luanaaikɛao p̄ēwà, ɔ wà kà Dii gbéɔ̀ guu dasi. ²⁵ Ǿ Baanaba gè Taasu Solu wɛlɛi. ²⁶ Ké à aà è, ɔ à s̄uaànɔ Antiōsi. Aāi k̄aa ní Yesudeɔ̀ dasi, aao yādané e w̄é búu do. Antiōsi we wà d̄aa tɔ̀kp̄au Yesu iwaɔ̄ne Kilisideɔ̀.

²⁷ Goɔ bee ānabiō bò Yelusaleŭ aa m̄ Antiōsi. ²⁸ An gbé pɔ̀ w̄i m̄e Agabu f̄lɛ zè à d̄aa nɔana z̄ɔ̀ pɔ̀ a ka d̄unia guu píi yá'òné ní Lua Nisina gbāao. Kolodi kpalablea goɔ ɔ nɔanapi kà. ²⁹ Ǿ Yesudeɔ̀ zèò wà ní gbé pɔ̀ kú Yudeɔ̀ kámasa ká lá baade gbāa f̄, wi kpásāné. ³⁰ Ǿ aa kè màa, aa Baanaba ní Soluo z̄iò kpái an gbēz̄ɔ̀ɔwa.

12

Piɛɛ daakpɛu

¹ Goɔ bee kí Elodi ɔ̀p̄lɛ Yesudeeɔ̀wa p̄as̄ip̄as̄i. ² A Zāa v̄i Zaaki dè ní f̄endao. ³ Ké a è yá bee kà Yudaɔ̀gu, ɔ à èa Piɛɛ k̄ù lɔ. A bee kè Kāaso dikpɛ z̄i. ⁴ Ké à Piɛɛ k̄ù a dàkpɛu, à aà nà sosaɔ̄ne ní ɔ̀z̄i aa aà d̄s̄a. Sosapiō ḡali do gbēɔ̄n s̄iis̄iis̄i e lɛe s̄iis̄. A d̄ilɛ à yákpalekɛaànɔ bíla wáa Gēamusu dikpɛ gbɛa. ⁵ Ǿ wa Piɛɛ k̄ūa kp̄éu, Yesudeɔ̀ lé wabikɛ̀ Luawa zesai.

⁶ Gu pɔ̀ a d̄o Elodi b̄oaaànɔ, a gwá Piɛɛ lé i'o sosa gbēɔ̄n plaɔ zānguo yea ní m̄daonao m̄n pla, mé gbēɔ̄n plaɔ ku kpɛlɛ, aale kp̄épi d̄s̄a. ⁷ Kándo ḡò Dii malaikae gè we, ɔ kp̄épi p̄u. A Piɛɛ lè a gb̄t̄ɛwa à aà v̄u à m̄: Fɛlɛ kpakpa. Ǿ m̄daonapiō w̄olo aà ɔwa. ⁸ Ǿ malaikapi òè: N n ula da, ní n kyale kpá. Piɛɛ kè màa, ɔ malaikapi m̄: N n ula k̄aa n̄ kú, ní temazi. ⁹ Ǿ Piɛɛ b̄ò teaàzi. I yá pɔ̀ malaika lé k̄ee d̄s̄ s̄iana ũo, àlɛ e nana álɛ o. ¹⁰ Aa gè gud̄s̄ana séiala ní a plaadeo, ɔ aa kà b̄lɛu. B̄lɛpi gbaá m̄e, ɔ à w̄éné ní az̄iao, aa b̄òlɛ lé ḡé w̄élu. Kándo ḡò ɔ malaikapi Piɛɛ tò zea guu we. ¹¹ Ké Piɛɛ wé d̄òd̄ò à m̄: Má d̄s̄ s̄ásā sa ké Dii a malaika z̄i, à ma b̄o Elodi ɔ̀z̄i ní yá pɔ̀ Yudaɔ̀ wé d̄oi wà kem̄eɔ̀ p̄i.

¹² Ké aà wé k̄è, à gè Zāa pɔ̀ w̄i m̄e lɔ Maaku da Maliamaa b̄e. Wa k̄aaaa we dasi, w̄alɛ wabikɛ. ¹³ Ké à b̄òlɛ gba lè, ɔ n̄e z̄ikena pɔ̀ w̄i m̄e Loda gè gwai. ¹⁴ Ké à Piɛɛ lɔ d̄s̄, p̄ona guu i zé w̄eɔ, à èa bàalè ḡe òné Piɛɛ mé kú b̄lɛu we. ¹⁵ Wa òè: Iana k̄ama yá? Ǿ à zèò ké s̄ianaɛ. Ǿ wà m̄: Aà malaikae. ¹⁶ Piɛɛ ḡi lé gbale. Ké aa w̄é, aa aà è, ɔ yápi d̄imá. ¹⁷ A ɔk̄éné aa n̄lɛ, ɔ a d̄au a s̄iuné lá Dii a b̄o kp̄éu. Ǿ à m̄: A ḡe o Zaakiɛ ní wá gbé k̄iniɔ. Ǿ à b̄ò gè gup̄alei.

¹⁸ Ké gu d̄ò, k̄ōfi gbāa dà sosaɔ zānguo, aale k̄ō lala aa m̄: Bó Piɛɛ kè a ũi? ¹⁹ Elodi ò wà aà wɛlɛ. Ké wi aà eo, ɔ à yāl̄ala gud̄s̄anapiōwa, ɔ a ò wà ní d̄ede.

Elodi gaa

Bee gbɛa Elodi b̄ò Yude, à gè goɔplakè Sezale. ²⁰ Aà pɔ̀ p̄a Tiideɔ̀ ní Sid̄s̄deɔ̀zi maamaa, ɔ gbé bee l̄doũkè aa m̄ò aà gwai s̄ānu. Aa gè kíapi b̄e z̄iia Blasitu k̄i. Ké Blasitu ní yáze è, aa gè l̄doũk̄ei ní Elodio, asa an bùsu p̄blea i b̄o aà bùsuue.

²¹ Ké goɔ pɔ̀ wa d̄ilɛ kà, Elodi a kible'ulaɔ̀ dà, à gè z̄òlɛ a ḡinaa, ɔ à yá'ò bílaɛ. ²² Bíla wiilè à m̄: Luae mé lé yá'o, i k̄e gbēnaz̄ina no. ²³ Weḡɔ̀ Dii malaikae aà lɛ n̄e, ké i z̄ɔ̀k̄e d̄s̄ Luaɛo yá, ɔ aà m̄e k̄òk̄à à ḡà.

²⁴ Lua yá ìo ligua, ìo káfi. ²⁵ Baanaba ní Sòluo s̄, ké aa ní kámasa yá kèkè aa làa, aa b̀ò Yelusaleũ aa Z̄aa p̀ó w̄i me Maaku s̀è tàò.

13

Baanaba ní Sòluo z̄ia

¹ Anabio ní yādanedeo ku Antiosi Yesudeo guu, an t̄on ke: Baanaba ní Simeo p̀ó w̄i me Báasio ní Sileni b̀usu gb̄é Lusiuo ní Manaé p̀ó neblè ní kí Elodio s̄anuo ní Sòluo. ² Goo p̀ó aale Dii sisi ní leyao, Lua Nisina m̀è: A Baanaba ní Sòluo dile nído a z̄i p̀ó ma ní séwà yáí. ³ Ké aa leyè aa wabikè, ò aa onámá aa ní gb̄áé, aa dàzeu.

⁴ Ké Lua Nisina Baanaba ní Sòluo z̄i màa, aa g̀è Selusi. Za we aa g̀è g̀ó'ilenau aa g̀è Sipi b̀usu. ⁵ Ké aa kà Salami, aa Lua yá waasokè Yudaò lousisikpeo guu. Z̄aa Maaku kúrno donlede ũ. ⁶ Aa ísia g̀ugūnapi baa v̄i e Pafosi, ò aa kp̄aaũ ní Yuda dabudabukena p̀ó de ānabi egena ũo we. Aà t̄on Yesune. ⁷ Io kú ní b̀usupi gb̄ēz̄oo Seeziu Pòluo. Gb̄ēz̄opiá ònnae, ò à Baanaba ní Sòluo s̄isi, ké a ye Lua yāma yáí. ⁸ Dabudabukenapi t̄on Elima ní Geleki yáo. A íbelesèrno, àle weele gb̄ēz̄opi swáfè, ké asu Yesu náaikè. ⁹ Ō Sòlu p̀ó w̄i me Pòlu s̄, Lua Nisina dèdewà, ò à wepèwà à m̀è: ¹⁰ Ibiisi néo do! Maa píi ibee! Gb̄ēnaz̄in v̄ai píi paemade! Wez̄ēn pás̄i! Nȳo Dii zé s̄usu kpaanlaboa too lé? ¹¹ Tiasa Dii a okulema, ní v̄iakũ. Nȳo g̀ooplake níȳo íatè eo. Weḡoo Elima wé g̀ò dàadāa, gusia kùlewà. Ō àle omalemale, àle gb̄é weele aà a okú. ¹² Ké gb̄ēz̄opi yá p̀ó kèpi è, à Dii náaikè, asa aà yá p̀ó wa dàè aà kù gb̄āae.

Kua Antiosi p̀ó kú Pisidi b̀usu

¹³ Ō Pòlu g̀è g̀ó'ilenau ní a gb̄é, aa b̀ò Pafosi aa g̀è Pēega, Pāmfilii b̀usu. We Z̄aa Maaku ní t̄ou, à èa tà Yelusaleũ. ¹⁴ B̄oa Pēega aa g̀è Antiosi p̀ó kú Pisidi b̀usu. Kámaboḡooz̄i aa g̀è z̄òle lousisikpeu. ¹⁵ M̄oizi ikoyā ní ānabio l̄ao kyokea gb̄ea lousisikpe gb̄ēz̄oo gb̄é z̄i wà oné, tó aa káfia yāe v̄i aa o bílae, aa o. ¹⁶ Ō Pòlu f̄ele okènè à m̀è: Isailio ní buip̄ale lousisinao à ma yāma. ¹⁷ Isailio Lua wá deziò s̀è, ò à ní bui k̀ò an kua Egipi b̀usu. Ō à ní bóle we ní a gb̄āa z̄oo.* ¹⁸ A ní gwá guwaiwaiu wè bla taawa.† ¹⁹ A gb̄āamò Kanaa b̀usu bui m̀èn soplaone, ò à ní b̀usupi kp̄amá.‡ ²⁰ Ap̄ii kà wè òaa pla ní blakwio taawa. Bee gb̄ea à d̄oanao d̄ilené e à g̀è p̀èò ānabi Samueliwa.§ ²¹ Ké aa k̄ia gb̄èa, ò Lua Kisi né Saulu, B̄ēyāmee bui d̄ilené.* A kpalablè wè bla, ²² ò Lua aà b̀ò kpalau, à Davidi kp̄a aà gb̄eu. Lua Davidi yā'ò à m̀è, á è Yese né Davidi l̄aasoo doūano, a a p̄oēā píi kee.† ²³ Aà bui guu à Yesu b̀ou Isailione Suabana ũ, lá à a legbèwa. ²⁴ E Yesupi àò gé mói Z̄aa d̄oaa waasokè Isailione píi, a oné aa ǹselile aa da'ileke.‡ ²⁵ Ké Z̄aa z̄i ye láai à m̀è: Dé ále e má de a ũi? Gb̄é p̀ó á wé d̄oin ma ũo. A ma! Ale mó ma gb̄ea, mi ka mà aà sabala b̄ob̄èò.§

²⁶ Ma gb̄é, Ablahaũ buio ní buip̄ale lousisinao, wámee Lua suabayāe bee kp̄asāwēe. ²⁷ Yelusaleũdeò ní ní gb̄āadeò aai Yesu d̄oo, aai ānabio lá p̀ó w̄i a kyoke kámaboḡooz̄i píi zé d̄oo, ò aa ānabipio yá p̄apa, aa yādaaàla. ²⁸ Aai yāe ewà à kà wà aà deo, ò aa gb̄èa Pilatiwa wà aà de.* ²⁹ Ké aa yá p̀ó wa kè aà yá musu kè píi, wà aà bùa líwa wà aà dà mia'eu.† ³⁰ Lua aà b̀ò gau. ³¹ A g̀oo dasi ké à b̀ò mò gb̄é p̀ó aa b̀ò Galile aa g̀èaano Yelusaleũowa.‡ Aame aà seeladeò ũ gb̄éone. ³² Wápio s̄, ò wa mo aà baokpaié. Lé p̀ó Lua gb̄è wá dezione, ³³ a kè wá gb̄é p̀ó wá de an buio ũone, à Yesu v̄u lá wa ò Sou plaade guuwa. Lua m̀è: Ma n̄én n ũ, n Maen ma ũ gb̄ā.§

* **13:17** B̄oa 1.7, 12.51 † **13:18** Nao 14.34 ‡ **13:19** Iko 7.1, Yoz 14.1 § **13:20** 1Sam 3.20-21, 10.21-24 * **13:21** 1Sam 8.5 † **13:22** 1Sam 13.14, 16.12-13 ‡ **13:24** Luk 3.3 § **13:25** Z̄aa 1.20, Mat 3.11 * **13:28** Luk 23.1-23 † **13:29** Luk 23.50-56 ‡ **13:31** Z̄in 1.3 § **13:33** Sou 2.7

³⁴ Lá a yaikεo, mé Lua a aà bɔ gau, a yá ɔ Luapi ò yāa à mè:
Má báaa seasai pɔ ma a legbè Davidie daágu.*

³⁵ ɔ wa ò guei bɔ:

Nyɔ wei n gbé pɔ a kua adoa yaikεo.†

³⁶ Davidipi sɔ à Lua pɔeā kè a gɔɔ. Ké à gà, wà aà mia kpákɔi ní a dezio, ɔ à yaikè. ³⁷ Gbé pɔ Lua aà vùpi sɔ i yaikεo. ³⁸ Ma gbé, à ò dɔ ké duunakēama waaso pɔ wále kéé kú aà kíie.

³⁹ Mɔizi ikoyā lí fɔ tò yá bɔrɔnɔ nao, āma gbé pɔ aale Yesu náaikεo, yápii i bɔrɔnɔ na. ⁴⁰ A laaika ké yá pɔ ānabio ò su á leo ⁴¹ aa mè:

A ma, á gbé awiambɔnao,

à gilike, í sāale,

asa má yāe ke á gɔɔ,

baa tó wa dàu lé siué, á sio.‡

⁴² Ké Pɔlu ní Baanabao lé bɔle lousisikpɛu, wà wabikémá aa ea mɔ yápi oné kámabogɔɔ sia bɔ. ⁴³ Ké wále fāaa Yudaɔ ní gbé pɔ ì lousisiɔrɔnɔ bɔ te Pɔlu ní Baanabaozi dasi. Aa yā'òné, aale ledamá aao gé ae ní gbēke pɔ Lua kèrɔnɔ.

⁴⁴ Kámabogɔɔ sia wéledeɔ káaa pii Dii yāmaa yái. ⁴⁵ Ké Yudaɔ bílapi è, à kèné'íi maamaa, ɔ aale Pɔlu yá bèebo, aale aà sɔsɔ. ⁴⁶ ɔ Pɔlu ní Baanabao yā'òné vīasai aa mè: Amε à kù wà Lua yá'óé gīa. Lá a gi, ále e i ka à wēni láasai eo, wá ea aedɔ buipāleɔwae sa. ⁴⁷ Asa Dii yāe bee dilεwēεε à mè:

Ma n dilε gupua ũ buipāleɔne,

ké n gé ní suabayāo e tɔɔle léwa.§

⁴⁸ Ké buipāleɔ yápi mà, an pɔ kèna, aa Dii yá sī sīana ũ, ɔ gbé pɔ Lua ní dilε wēni láasai pɔ ũ Yesu náaikè.

⁴⁹ ɔ Dii yá lí bùsupia pii. ⁵⁰ Yudaɔ ɔzò buipāle nɔε lousisin gbiaɔ ní wéle gbāadeɔzi, ɔ aa íadà Pɔlu ní Baanabaowa, aa ní yá ní bùsuu. ⁵¹ Aa kɔɔlémá ní tàae seela ũ,* ɔ aa gè Ikɔniu.

⁵² Yesudeɔ sɔ, pɔna ní Lua Nisinao pèemá.

14

Pɔlu ní Baanabao kua Ikɔniu ní Lisitao

¹ Aa kè Ikɔniu lá aal kεwa, aa gè Yudaɔ lousisikpɛu aa yā'ò e Yudaɔ ní buipāleɔ Dii náaikè dasidasi. ² ɔ Yuda pɔ aa gī yápi sío buipāleɔ swáfè Yesudeɔne, aa íisèrɔnɔ. ³ N beeo Pɔlu ní Baanabao gɔɔplakè we, aa yā'ò vīasai daa Dii gāu, ɔ Dii ní gbá zé an yābɔnsaεkeεo ní ní dabudabukeεo a gbēke yá pɔ aale oné sīanapīliwáné. ⁴ ɔ wéledeɔ kɔkpaalè, gbēɔ zè ní Yudaɔ, gbēɔ ní zinao. ⁵ ɔ Yudaɔ ní buipāleɔ ní ní gbāadeɔ zè ò wà íadamá wà ní pápa ní gbεo. ⁶ Ké Pɔlu ní Baanabao ní yá dɔ, ɔ aa bàasi tà Likaoni bùsu wéleɔ, Lisita ní Dεεbeo ní a zɔewiaɔ. ⁷ ɔ aa gī lé baonapi kpáné we.

⁸ Gɔεε ku Lisita, aà gbáɔ imia. Zaa wà aà í, a de εε ũε, i taa'oo. ⁹ Ale swákpa Pɔlu yái, ɔ Pɔlu wεpèwà soee, a è aà Yesu náaikεa kà à aà gbágbā, ¹⁰ ɔ a ò è ní lɔ gbāao: Fεle zε n gbáwa. ɔ à vī zè, à bɔ ní táo. ¹¹ Ké bíla è lá Pɔlu kè, ɔ aa káaa wiiwa ní Likaoni yáo aa mè: Táaɔ lí gbēnazinao ũ aa pīlawá. ¹² Aa tɔkpà Baanabae Zupiteε, Pɔlu sɔ Mεεkiu,* ké ɔmε ì dɔaa ní yā'oao yái. ¹³ Zupiteεpi kpé kú wénkpε, ɔ aà gbágbana mò ní zuswana pɔ à lávu zāblémáɔ wéle bíibɔleu. A ye dasi sa'o zinaowa. ¹⁴ Ké Baanaba ní Pɔluo yápi mà, aa ní ulao ga kèkè, ɔ aa sī dasi guu ní wiio ¹⁵ aa mè: Gbé, bóyāi ále ke beewai? Gbēnazinaon wá ũ sɔ lááwa. Baona wále kpáé, ké à kpε lí pɔ gianae beeɔne, í zε ní Lua béεo. ɔmε musu kè ní tɔɔleo

* 13:34 Isa 55.3 † 13:35 Sou 16.10 ‡ 13:41 Abk 1.5 § 13:47 Isa 49.6 * 13:51 Luk 9.5, 10.11 * 14:12 An táaɔ tɔɔn we.

ni isiao ni po po kuuo pii.† 16 A bui pii to yaa, aa nizia ze se. 17 N beeo a azia loné maakaa guu. I to lou maé a pakeke a gowa. I a gba ble a ku pona guu. 18 Baa ni ya bee oao, dee ni deeo o aa gi gbeone aa sa'oma.

19 O Yuda bô Antiosi ni Ikoniuo aa mò wà bila swafè. O aa Polu papa ni gbeo aa aà gale bôd wênkpe, aale e a gae. 20 Ké Yesudeo kaaaaazi, o a fêlè gè wéle guu. Ké a gu dò, aapi ni Baanabao aa gè Debe.

Zinao taa Antiosi

21 Ké aa baonakpané wélepi guu, aa gbé o è dasi. O aa èa gè Lisita ni Ikoniuo ni Antiosio, 22 aale Yesudeo gba gbãa, aale ledamá aa wetá Yesu náaikéawa aa mè: Sema wà taasike maamaa, wí gbasa gè kpala po bô Lua kíi guu. 23 Aa gbězôô dilené wéle ni wéleo, o aa wabikéné ni leyeo, aa ni ná Dii po aa aà náaikèè ozi.

24 Ké aa pà Pisidi búsua, aa kà Pãmfilii búsuu. 25 Aa Lua yã'ò Pega, o aa gè Atali. 26 We aa gè gó'ilenau aa tà Antiosi, gu po wà ni náu Luae a ozi yaa aà gbekenené zi po aa kè aa làa tia ya musu. 27 Ké aa kà, aa Yesudeo kaaa aa ya po Lua kéné oné pii, lá a buipáleo gbà ze aa a náaikè. 28 O aa gowplakèrno we.

15

Lekpaata Yelusaleu

1 Gbéo bô Yude aa mò Antiosi, o aa yadà Yesudeone aa mè: Tó i tōzō lá Moizi dilewao,* á zia'eo. 2 Polu ni Baanabao zoadómá aa lekpaakèrno maamaa yápi musu. O Yesudeo zèd Polu ni Baanabao ni ni gbéo gé Yelusaleu yápi gōgōi ni zinao ni gbězôô. 3 Aa gè zéné, o aa pà Fenisi ni Samalio búsuola. Aa buipáleo nòselilea ya dau a siu ni gbéone we, o an po kèna zô. 4 Ké aa kà Yelusaleu, Yesudeo ni zinao ni gbězôô gbãakpanzi, o aa ya po Lua kéné pii baokpané. 5 O Falisi Yesudeo fêlè mè: Sema buipáleo tōzō, wi oné aao Moizi ikoyã kua. 6 O zinao ni gbězôô kō kaaa, aale yápi gwa. 7 Ké lekpaata gbãakù, Píe fêlè zè a oné: Ma gbé, á dō ké Lua ma dile á guu a gègè, ké buipáleo Yesu bao ma ma léu, aai aà náaiké. 8 Lua dee gbépii nòse dō, o a ni gbá a Nisina a siarino seela u,† lá a wá gbáwa. 9 Lua i ni dile dodoa ni wápio. A ni nòse pipiné, ké aa Yesu náaikè yá. 10 Bóyã ále Lua wei tiai? Aso po wá dezio fua séi ni wápio o á ye dinéa? 11 Maa no! Wá a náai ví ké wá bô Dii Yesu gbéke yáie, lá ampíwa sō.

12 Gbé kè kílíkili pii, o aa swákpà Baanaba ni Poluozi, aale seela ni dabudabu po Lua kéné buipáleo guu o. 13 Ké aa yã'ò aa làa, Zaaki fêlè yàsè a mè: Ma gbé, a ma yama. 14 Simo o lá Lua dâa buipáleo wegwa, o a gbé sè ni guu a po u. 15 Anabio yáo kōsè ni beeo, asa aa mè:

16 Bee gbea má ea mo Davidi bezi bo,

mí a gufooo keke tata lo,

17 ké buipáleo ma kíi weele,

gbé po ma ni sisi ma ni sépio pii.

18 Dii po lé yápi ke mé o,

a tò wa yápi dō za káau.‡

19 Ayãmeto má è a maa wà ya zi'ũ dile buipále po aa zè ni Luaoneo. 20 Wà lákéné aa miké po po gbálè táa kíiwa ni gbásikeao ni nò kòlokpasaiio ni kpáao.§ 21 Asa a gègè wio Moizi lá kyoke lousisikpeo guu kámabogowzi pii, wio aà ya waasoke wéle ni wéleo.

† 14:15 Baa 20.11, Sou 146.6 * 15:1 Lev 12.3 † 15:8 Zin 11.15-18 ‡ 15:18 Amo 9.11-12 § 15:20 Baa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16

Zinao gbé zia buipale Yesudeowa

22 O zinao ni gbēzɔɔ ni Yesudeo pii zèdò wà gbé sè ni guu, wà ni zì Antiosi ni Pɔluo ni Baanabao. O aa ni dɔaanae sè, Yuda pò wí mèè Baasaba ni Silivēeo. 23 Wà taala dīné, yá pò wa kè a guu mè: Wá zinao ni gbēzɔɔ wa fɔkpà wá gbé pò aa de buipaleo ũ Antiosi ni Sili būsuo ni Silisi būsuoowa. 24 Wá mà wá gbēe gè á kīi aa á nòse òòkpàé, aa á dá bíliu ni yá'oa guu. Wá lé kú a guuo, 25 ɔ wa ledoukè wa zèdò kè wá gbé se wà ni ziwá ni wá gbé yenzideo Baanaba ni Pɔlu 26 pò aa gí ni wēnii wá Dii Yesu Kilisi tɔɔa yáio. 27 Ayāmeto wále Yuda ni Silivēeo ziwá, aa yá pò wá kè láu oé ni léo. 28 Asa Lua Nisina ni wápio wa zèdò wá asoe diéo, sema a pò zévíe beeo. 29 A mikē nò pò wá sa'òdò táawa soawa ni kpàao ni nò kòlokpasiao ni gbāsíkēao. A maa à mikē beeoowa. Wà kò'e aafia!

30 O wà ni gbáe, aa gè Antiosi. Aa Yesudeo kàaa pii, ɔ aa lápi kpámá. 31 Ké aa a kyokè, ɔ an pò kèna maamaa ni nòse níniyāpio. 32 Yuda ni Silivēeoá ānabione, ɔ aa ledà ni gbépiowa maamaa, aa ni gbá gbāa. 33 Ké aa gɔɔplakè we, Yesudeo lezámá, ɔ aa tà ni zinao kīi aafia. 34-35 Pɔlu ni Baanabao gò Antiosi. N gbé dasi páleo aa Dii yādáné aa baonakpané.

Pɔlu wélegēa gēn plaade

36 Gɔɔpla gbēa Pɔlu ò Baanabae: Wà ea gé Yesudeo gwai wéle pò wa Dii yá waasokèu yāao guu, wíò dō lá aa de. 37 Baanaba ye Zāa Maaku se aà gérino, 38 ɔ Pɔlu lé e a maa wá gbé pò kēmá Pāmfilii, i ténzi ni zì guuo se bo.* 39 Aai makōeo, ɔ aa kèkōwa. Baanaba Maaku sè aa gè gó'ilenau aa gè Sipi. 40 O Pɔlu Silivēe sè. Yesudeo ni ná Dii a zì aà gbēkēkēné, ɔ aa dàzeu. 41 Aa pà Sili ni Silisiola, aa Yesudeo gbà gbāa.

16

Timotee gēa ni Pɔluo ni Silivēeo

1 Pɔlu kà Dēbe ni Lisitao. Wekii Yesudee ku wí mèè Timotee. Aà daá Yuda Yesudee, mé aà maeá Gelekīe. 2 Yesude pò aa ku Lisita ni Ikoniuo aà tónasi. 3 Pɔlu ye aà geano, ɔ à tōzòè Yuda pò kú wélepio guuo yáí, asa ampīi aa dō kè aà maeá Gelekīe. 4 Wéle pò aa gèu pii, aa yá pò zinao ni gbēzɔɔ díle Yelusaleū ò Yesudeone aao kúa. 5 O aale gbāakū ni Yesu náaikēa guu, aale dasikū lá gu lé dɔ.

Pɔlu gēa Masedoni būsuu

6 Lua Nisina gīné aa gé Lua yá'oi Azi būsuu, ɔ aa pà Filizi ni Galatio būsuo. 7 Ké aa kà Misi būsuo zōleu, aa yòwà wá gē Bitini būsuu, ɔ Yesu Nisina i weinéo. 8 Ké aa Misi būsuo baa ví, ɔ aa kà Toloasi. 9 Gwāasina Pɔlu Masedoni būsuo gbēe è zeaala iu, àle awakpàé à mè: Buawá Masedoni, dɔwále. 10 Ké a è iu màa, ɔ wa Masedoni sɔukè gò, asa wá dō sa, ké Lua mé lé wá sisi wá ge baonakpané.

11 O wa gē gó'ilenau Toloasi, wa mipè Samotasiwa. Ké a gu dò wa ka Neapoli. 12 Bɔa we wa ge Filipi, Masedoni būsuo saalopi mēwia pò Lomadeo ví, ɔ wa gɔɔplakè wélepiu. 13 Kámabogɔɔzì wa bo wénkpe, wa ge swa sae, gu pò wále e wí lousisiu. O wa zōle wa yá'ò nɔe pò káaaa weone. 14 Nɔe ku we, wí mèè Lidia. Tiatii gbé zwāa tēa yīanae, mé lousisinae. Ale yá pò Pɔlu lé o ma, ɔ Dii aà sō wēè, à yápi sí. 15 A da'ilekè ni a bedeo, ɔ à wabikèwá à mè: Tó a ma Dii náaikēa síe, à mɔ pila ma be. O wa aà yáze èe.

Pɔlu ni Silivēeo daakpeu Filipi

16 Ziewa ké wále gé wabikékīi, wa kpaaū ni zɔnɔe pò táa mlē vío. Aà diio í ɔa e maamaa aà asi'ohané yá musu. 17 O à bò téwázi, wápio ni Pɔluo, àle wiile à mè: Gbé beeoá Lua Musude

* 15:38 Zin 13.13

zòblenaone, aale suabaze kpawakee. ¹⁸ Iɔ ke màa lá gu lé dɔ, ɔ yápi Pɔlu wà. A lili ò táapie: Má òne ní Yesu Kilisi tóo, go nɔepiwa. ɔ à gòwà gòo.

¹⁹ Ké aà diio è ài'ea aà yá musu tãmaa ní né, ɔ aa Pɔlu ní Silivɛeo kù aa ní gále gèrɛnɔ gbãadeo kii gãae. ²⁰ Aa gèrɛnɔ yákpalekenao kii aa mɛ: Gbɛɛ beeɔá Yudaone, mé aale wá wɛ́le òɔkpa. ²¹ Fɛlekaayá pɔ wá Lomadeo ikoyá gí wà si ge wà ke ɔ aale dané. ²² Gbɛ́o fɛlɛrɛnɔ dasi, ɔ yákpalekenapio mɛ wà ní ulao wolomá, wà ní gbɛ ní goo. ²³ Ké wà gbɛa gbãa kɛnɛ, ɔ wà ní dá kpéu, wa ò kpépi dɔanae aà ní dɔa maamaa. ²⁴ Ké wa òè màa, ɔ à ní dá kpépi guonau, à ní gbáo dàliu gíúgiú.

²⁵ Wɛɛdo taawa Pɔlu ní Silivɛeo lé wabike Luawa, aale aà táasile, mé dakpeunao lé swákpa ní yáí. ²⁶ Kándo tɔle lualua ní gbãao e kpépi gíò dèe. Wegɔo a gbaɔ wɛwɛ píi, ɔ dakpeunao mɔdaonao pòlomá píi. ²⁷ Ké kpedɔana vù, à gbaɔ è wɛwɛa píi, ɔ à a fɛnda wò, a ye azia de, asa àle e dakpeunao bàasiɛ. ²⁸ ɔ Pɔlu pùna ní lɔo gbãao à mɛ: Nsu íakpa nziaio. Wá kú la wápii. ²⁹ Kpedɔanapi mɛ wà mɔ ní filiao, ɔ à sɛrɛzi ní bao à kùle Pɔlu ní Silivɛeo ae, àle kpakpanaga. ³⁰ A bɔrɛnɔ bàasi, ɔ à mɛ: Maeo, kpelewa má ke mà zia'ei? ³¹ Aa òè: Dii Yesu náaike, rýɔ zia e, mpi ní n bedeo píi. ³² ɔ aa Dii yá'òè ní a be gbɛ́o píi. ³³ Wɛɛdo bee, kpedɔanapi ní sé à gè ní gu'iao pìpiné, ɔ à da'ilekè gòo ní a gbɛ́o mpii. ³⁴ ɔ à gèrɛnɔ a be à blekɛnɛ. Aàpi ní a bedeo an pɔ kɛna maamaa, ké aa Lua náaikè yáí.

³⁵ Ké gu dɔ, yákpalekenao dɔaio zì aa ge o wà gbɛ́pio gbae. ³⁶ ɔ kpedɔanapi ò Pɔluɛ: Yákpalekenao gbɛ́o zìà mà á gbae. A bɔle, í á taananke. ³⁷ ɔ Pɔlu ò dɔaipiɔne: Aa wá gbé bíla wáa yákpalekeawanɔ sai, aa wá dá kpéu, wá gbé pɔ Lomadeon wá ú. Tiasa ɔ aa ye wá bɔle asii guua? O'o! A ke màao. Sema aa mɔ wá bɔle nízia. ³⁸ Dɔaipiɔ yápi sɛle ò yákpalekenane. Ké aa mà Lomadeon ní ú, ɔ vía ní kú. ³⁹ ɔ aa mɔ awakpáné aa ní bɔle kpéu, ɔ aa wabikémá aa bɔné ní wɛ́leu. ⁴⁰ Ké aa bɔle kpéu, aa gè Lidi be. Aa Yesudeo lè we, ɔ aa ní nòse níniné aa gèze.

17

Pɔlu kua Tesaloni

¹ Aa bɔle ní Amfipɔlio ní Apɔlonio, ɔ aa kà Tesaloni, gu pɔ Yudaɔ lousisikpe kúu. ² ɔ Pɔlu gè lousisikpeu lá ío kewa, à waasokɛnɛ yá pɔ kɛa Luayátaalau musu kámabogoo là aaɔ. ³ Ale a bɔlekené lá à kù Mesii taasike, i bɔ gau, à mɛ: Yesu pɔ mále aà yá'óé mé Mesiiipi ú. ⁴ An gbɛɛo yápi zé è, ɔ aa nà Pɔlu ní Silivɛeowa. Màa Geleki lousisin dasio nàmá sɔ ní nɔe tɔde bílao lɔ.

⁵ ɔ Yudaɔ íisèrɛnɔ, aa bèbɛmpádeɔ kàaa aa dasikù, ɔ aa wɛ́le lɔo. Aa gè lía Zasɔ bei, aale Pɔlu ní Silivɛeo wɛɛle ní kù bɔrɛnɔ balu guu. ⁶ Ké aai ní eo, aa Zasɔ ní Yesude páleɔ gále bɔrɛnɔ wɛ́le gbãadeɔ kii, aale wiile: Gbɛ́pioá dúniadenaone. Aa mɔ la, ⁷ ɔ Zasɔ ní díle a be. Gbɛ́pio lé pã Sezaa ikoa mpii, aai me kía pále ku wí me Yesu. ⁸ Yápi zè bíla ní wɛ́le gbãadeɔ pɔwa. ⁹ ɔ aa ɔasi Zasɔ ní gbé kɛniɔwa aa ní gbae.

Pɔlu kua Belee

¹⁰ Gwáasina bee gòo Yesudeɔ Pɔlu ní Silivɛeo gbàe Belee. Ké aa kà we, ɔ aa gè Yudaɔ lousisikpeu. ¹¹ Gbé bee nòse maa de Tesalonideɔla, aa Lua yá sí ɔplapla. Lá gu lé dɔ aaiɔ wéte Luayátaalai, ké aa e dɔ tó Pɔlu yápio síana ví. ¹² An gbé pɔ Dii náaikeɔ dasi ní Geleki nɔe gbiaɔ ní Geleki gɛɔo dasidasi lɔ. ¹³ Ké Tesaloni Yudaɔ mà Pɔlu lé Lua yá waasoke Belee lɔ, ɔ aa mɔ we, aa yákele dà aa bíla pɔ fɛle. ¹⁴ ɔ Yesudeɔ Pɔlu gbàe gòo ísia oi, áma Silivɛe ní Timoteeo gò we. ¹⁵ Gbé pɔ gè zei Pɔluɔ gèaàno Ateni, ɔ aa èa tà Silivɛe ní Timoteeowa ní Pɔlu legbeo, à mɛ aa mɔ a le kpakpa.

Pɔlu kua Ateni

¹⁶ Ké Pɔlu lé ní dá Ateni, aà ká fɛle sì, ké a è táa di wélepiu yáí. ¹⁷ Ǿ à waasokè Yudaone ní buipále lousisinao lousisikpeu ní gbé pɔ ɔ ní le elɛu lá gu lé dɔɔ. ¹⁸ Pɔlu lé yáɔɔɔ kɔ léu ní yáwaaipana pɔ wí méné Epikulio ní Sitoisio. Ǿ an gbɛɛ mè: Bó yá dàobānapi lé bɔleí? Gbɛɛ mè: Wále e táa dafu yá kpàwa àle ke. Aa ò màa ke àle Yesu yá ní aà bɔa gau yáo baokpané yáíe. ¹⁹ Ǿ aa Pɔlu sè gèd gbɛzɔɔ kíi Aleopaga aa mè: Nyɔ yá dafu pɔ ní dané owɛɛo lé? ²⁰ Wa yáɔnsae màma, wá ye a bɔɔle dɔ. ²¹ Aténideɔ píi ní nibo pɔ kú weɔ, aalio ye yápáleio, sema yá dafu maa ní a wáaipaaò bàasio.

²² Ǿ Pɔlu fɛle zè Aleopagadepiɔ guu à mè: Aténideɔ, má è á misiilea táaone áia ví maamaa yápii guu. ²³ Ké má be á wéleu, mále pɔ pɔ i kúlenéò táasika, ɔ ma sa'okíe è, wà lakèwà wà mè: Lua pɔ wá dɔo pɔ. Lua pɔ á aà dɔo mé ále misiileè, aà bao mále kpáé. ²⁴ Lua dúnia kè ní pɔ pɔ kú a guu píi. A de musu ní tɔɔle Dii ũ, ilio ku kpé pɔ gbɛnazinao dèɔ guu.* ²⁵ Aà bàa kú ní gbɛnazina dɔnlɛoo. Aàpi mé ì wèni ní nisinao ní pɔpiio kpa gbépiiwa.† ²⁶ A bui píi bò gbé mendo kíie, ɔ aa ku dúnia gola síiɔ píiu. A dāaa gɔɔdɪledile bui píie ní gu pɔ aao kuu léo. ²⁷ A ní ké ké aao a wɛle aa ɔmalemale e aa ge bɔwa. Baa ní beeo a zā ní wá gbɛoo. ²⁸ Asa aàpi mé ì to wàò wèni ví, wíò ku, wí fɔ wà wá me sé. Lá á lakēnaeɔ ò aa mè: Wá de aà buio ũ sɔ. ²⁹ Lá Lua buion wá ũ, wásu wàò e a de lán táa pɔ gbɛnazina kè ní vuao ní ánusuo ní gbɛo à gɔinakèwà lá a yeiwawao. ³⁰ Lua wekpà a ví wá wésiaɔɔ yála, ɔ àle leda gbéɔwa gupiiu tia aa nɔselile. ³¹ Asa à gɔɔdɪle, ké gbé pɔ á sè a yákpaleke ní dúniao a zéwa. Lua gbé pɔ a sèpi bò gau, ké gbépii e dɔ.

³² Ké aa bɔa gau yápi mà, an gbɛɛ aà láanikè, āma an gbɛɛ mè: Wá n yápi ma zɛwa ɔ. ³³ Ǿ Pɔlu bò ní kíi. ³⁴ Gbɛɛ nàwà aa Yesu náaikè. Aleopaga gbɛzɔɔ do pɔ wí me Denisi kú ní guu ní nɔe pɔ wí mè Damalio ní gbɛɛ ɔ.

18*Pɔlu gɔɔplakea Kɔleni*

¹ Bee gbɛa Pɔlu bò Ateni à gè Kɔleni. ² A kpàaũ ní Yudaao we, Pɔntu bùsu gbé pɔ wí mè Akilasi ní a na Pisiio. Aa sù ní Itali bùsuo dafu, ké Sezaa Kolodi ðile Yudaone aa bɔle Loma yáí. Pɔlu gè ní kíi, ³ ɔ à pílamá, àle zikérno, ké ɔzidoũkenao ní ũ yáí. Asa zwàakpɛkenao ní ũ nípii. ⁴ Kámabogɔɔzɪ píi ì waasoke lousisikpeu, àle wɛle Yudaɔ ní Gelekiɔ a yáze e.

⁵ Ké Silivɛ ní Timoteo bò Masedoni bùsuo aa kà, Pɔlu zè ní waasokeao, àle o Yudaone wásawasa Yesu mé Mesii ũ. ⁶ Ké Yudaɔ Ìisèaàno aa aà sɔsɔ, ɔ à a pɔkasao kpòɛnla à mè: Yá pɔ á kè wí á musu, ma yán ɔo. Za tia má gé buipále kíie. ⁷ Bɔa we à gè píla buipále lousisina pɔ wí mè Titii Yusu be lousisikpepi sae. ⁸ Lousisikpe gbɛzɔɔ Kilisipu Dii náaikè ní a bɛdeɔ píi. Kɔlenideɔ Pɔlu yámà dasi, ɔ aa Yesu náaikè aa da'ilekè. ⁹ Gwāasina Dii ò Pɔlu e iu à mè: Nsu to vía n kũo, nsu kámabo ní yá'oanéoo, ¹⁰ asa gbé pɔ de ma pɔ ũ wéle bee guu dasi. Má kunnɔ, gbɛe a n kũ à ìadamao. ¹¹ Ǿ Pɔlu wè do ní mɔ sooloo kè we, ɔ Lua yáda gbéone.

¹² Gɔɔ pɔ Loma gbé Galiɔ de Gelesi bùsu gbɛzɔɔ ũ, Yudaɔ ledoũkè aa àna Pɔluwa, aa gèaàno yákpalekekíi ¹³ aa mè: Gbɛe bee lé tékpa gbéɔgu aao lousisiyá pɔ pāa wá ikoyála kúa. ¹⁴ Ké Pɔlu ye yá'o, ɔ Galiɔ ò Yudaone à mè: Yudaɔ, tó dàae ge táae zɔɔe yāa, à kũ mà menakeáno. ¹⁵ Lá ále yákeletā gbé tó yá musu ní ázia ikoyāo, à gò á yá ũe. Ma gi yá bee taa gógɔie. ¹⁶ Ǿ à ní yá ní bɔle yákpalekekpeu. ¹⁷ Ǿ aa àna lousisikpe gbɛzɔɔ Sɔseniwa nípii, aa aà gbègbè yákpalekekpe kpele. Galiɔ i a yádao.

* 17:24 1Kia 8.27 † 17:25 Isa 42.5

18 Pɔlu gɔɔplakè Kɔleni lɔ, ɔ à lezà Yesudeɔwa à gɛ̀ gó'ilenau, àle tá Sili búsuu. Pisii ní Akilasio gèaàno. A mibò Sàkele lé pɔ a kè Luawa yáí.* 19 Ké aa kà Efese, Pɔlu Pisii ní Akilasio tò we. A gè lousisikpeu à waasokè Yudaone, 20 ɔ aa wabikèwà aà gɔɔplakeɛno. I weio, 21 āma ké àle lezamà à mè: Tó Lua wèi, má ɛa mɔ á gwai. ɔ à bɔ Efese ní gó'ilenao. 22 Ké à kà Sezale, à gè fɔkpà Yesudeɔwa Yelusaleũ, ɔ à tà Antioxi. 23 Ké à gɔɔplakè we, à ɛa dàzeu à gè wéle ní wéleo Galati búsuu ní Filizi búsuo, à Yesudeɔ gbà gbāa mpii.

Apoloo

24 Yudaɛ ku, aà tón Apoloo, Alesāndi gbéɛ. Aà lé na mé a Lua yá dɔ maamaa. 25 Wà Dii zé yādadaè, ɔ Yesu yá'oané aà kāsí. I dadané a zéwa, āma Zāa gbéɔ da'ilekea ɔ a dɔ. A mò Efese, 26 ɔ à nà yá'oawa lousisikpeu vīasai. Ké Pisii ní Akilasio aà yāmà, ɔ aa aà sīsī aa Lua zé bɔɔlekèè wásawasa. 27 Ké Apoloo ye gé Gelesi búsuu, Yesudeɔ aà gbà sɔ, ɔ aa lakè Yesude pɔ kú weone aa aà kú ɔplapla. Ké à kà we, à ɔdà gbé pɔ Lua gbèkèkèné aa Yesu náaikèowa maamaa. 28 Asa aà yá Yudaɔ wè dasi wáa máũmaũ, à òlɔné Luayātaalau ké Yesu mé Mesii ũ.

19

Pɔlu kua Efese

1 Gɔɔ pɔ Apoloo ku Kɔleni, Pɔlu Azi búsuo sīsīɔ baa vī, ɔ à kà Efese. A Yesudeɔ lè we, 2 ɔ à ní lá à mè: Ké a Dii náaikè, aà Nisina dīéa? Aa wèwà aa mè: Aawo, wi aà Nisina kua yāma seo. 3 ɔ à ní lá à mè: Da'ile kpele á kèi? Aa wèwà aa mè: Zāa pɔɛ. 4 ɔ Pɔlu òné: Zāa gbéɔ da'ilekè an nòselilea seela ũɛ. A ò gbéɔne aa gbé pɔ a mɔ a kpe náaike.* Yesu àle o. 5 Ké aa yápi mà, aa da'ilekè ní Dii Yesu tóo. 6 Ké Pɔlu ɔnámá, Lua Nisina dīné, ɔ aa yāebui'ò aa ānabikèkè. 7 Gbépiɔ pii kà lán gbéɔn kuepla taawa.

8 Pɔlu ò gé lousisikpeu e mɔ āaɔ. A yá'òné vīasai, àle waasoke kpala pɔ bɔ Lua kí yá musu, ké aa a yáze e. 9 Ama an gbéɔ swágbāakè, aai Lua yá sio, ɔ aa zépi bèèbò dasi guu. ɔ Pɔlu gbé pɔ Yesu náaikèò sèle aa bɔ ní guu. ɔ ò waasoke gbéɔne Tilanu kyókpɛu lá gu lé dɔ. 10 A kè màa e wè pla, ɔ Azi búsudeɔ Dii yāmà, Yudaɔ ní Gelekio pii.

Seva néɔ

11 Lua Pɔlu gbà zé à dabudabu bɔnsaɛò kè. 12 Beewa baa tó wà isimawaabɔ ge fùàò nà Pɔlu mewa wà ge nà gyāɛowa, aai gbágbāɛ, an táaò ì gēzeɛa. 13 Yuda táagona pɔ aaiò bebɛɛò wèle taa gò ní Dii Yesu tóo aa mè: Wá òé ní Yesu pɔ Pɔlu ì a yá waasoke tóo, à go. 14 Yudaɔ sa'onkia pɔ wī me Seva negɔɛ gbéɔn soplao mé ì ke màa. 15 ɔ táa òné: Má Yesu dɔ mé ma Pɔlu bao mà. Apiɔ sɔ, dén á ũi? 16 ɔ táadepi kùsimá à gbāamòné, à ní kwé pii à ní keke'ia, ɔ aa bàalè bòle uapiu puizi. 17 Ké Efesedeɔ yápi mà, Yudaɔ ní Gelekio pii, vīa ní kú, ɔ Dii Yesu tɔbò maamaa. 18 ɔ gbé pɔ aa Yesu náaikèò mò dasi, aale ní yākeao o gupua. 19 Gbèkɔɔlekɛnaɛò ní taalaò nāaa mɔ kàteu bíla wáa. Ké wà lápiɔ ɔa dòdɔ, wa è à kà ánsu ɔwatè òaasɔɔo leɛ blakwi (50.000). 20 Beewa ɔ Dii yá ò káfí, ò ɔta ní gbāao.

Zakaa Efese

21 Yá bee gbɛa Pɔlu zèò a nòse guu à bɔle ní Masedoni búsuo ní Gelesi búsuo, i gé Yelusaleũ, à mè: Tó ma ge we, sema mà gé Lomadeɔ gwai. 22 ɔ à a dɔnlɛde gbéɔn plaɛ Timotee ní Elasaò zī Masedoni. Aapi sɔ à gò Azi búsuu gīa.

23 Gɔɔ bee ɔ yākele fèle maamaa Dii zé yá musu. 24 Anusupinae ku wī mè Demetiu, ì Aatemi táakpe taa pí ní ánsuo. Aà zíkɛnaò ì ài zɔɔ e zipiwa. 25 ɔ à ní kāaa ní gbé pɔ ì zī bee taa keɔ, a òné: Gbéɔ, á dɔ ké ɔzīe bee mé wá blekii ũ. 26 Ale e mé àle ma lá Pɔlupi lé ke, à

* 18:18 Nao 6.18 * 19:4 Luk 3.16

mè: Taa pò wà ní pibá luao no. Ɔ à gbé dasi mi líaa, wà aà yáze è. I ke Efese la ado no, ní Azi búsuo píie. ²⁷ Yá bee a f̄ó músi'iwé. I ke wá ɔz̄i yáfúkúá ado no, a yá a to taa nɔɛz̄ɔ Aatemi kpé ḡo p̄o ɔ̄o, taa pò Azi búsudeɔ ní dúnia gbépiio ì kúlèèpi gawi a láae.

²⁸ Ké aa yápi mà, an p̄o pà, ɔ aa nà wiiwa aa mè: Efesedeɔ Aatemi z̄ɔ. ²⁹ Wéle l̄o, gbéɔ bàalè lé si k̄k̄aaakekiu, ɔ wà Masedoni búsuo gbéɔn pla Gaiusi ní Alisaka pò aai gé wéleu ní P̄oluo kù gèr̄n̄o. ³⁰ P̄olu ye ḡe z̄a guu, ɔ Yesudeɔ i weiè. ³¹ Azi búsuo gbéɔz̄ɔɔ de aà gbénao ũ, ɔ aa gbéɔ z̄i aa ledàwà asu ḡe z̄a. ³² K̄k̄aaa yà, wàle wiile, wàle k̄o yámao, asa gbé daside d̄o b̄oyáì wà k̄aaio. ³³ Yudaɔ ɔz̄ò Alesãndazi aà yá'o, ɔ bíla guu gbéɔ lé ledòwà. Alesãndapi ɔkèné aa níle, a ye Yudaɔ mi b̄o bíla wáa. ³⁴ Ké wà aà d̄ò Yuda ũ, ɔ amp̄ii aa wiilè s̄anus̄anu m̄ò pla taawa aa mè: Efesedeɔ Aatemi z̄ɔ.

³⁵ Ɔ wéle gbéɔz̄ɔ ní z̄o z̄e à mè: Efesedeɔ, gbépii d̄o ké á de taa z̄ɔ Aatemi kpé d̄òana ũ ní luakim̄o pò kù weo. ³⁶ Lá gbé a f̄o b̄o bee kp̄e, à ázia kù t̄e. Asu yáe ke ní n̄onw̄aao. ³⁷ A mó ní gbéɔ la, aai ɔk̄á wá táakpe p̄ewao, aai wá taa t̄b̄esio. ³⁸ Ayãmeto tó Demetiu ní a z̄ikena yávi ní gbéɔ, yákpalekeḡɔ kù ní yákek̄ena. Aa gé k̄o gbéa we. ³⁹ Tó á yápalè v̄i b̄o, wa ḡóḡo k̄k̄aaa pò gbáadeɔ gbéa guu. ⁴⁰ Asa wa f̄o wá t̄aae e z̄o pò kè gbáe bee musu. Wá yáze de e o z̄oapi musuo, asa a gbá v̄io. ⁴¹ Yá bee oa gbéa ɔ à gbéɔ gbáe.

20

Etiki báea fenentiu

¹ Ké z̄o làa, P̄olu Yesudeɔ k̄aaa à ní gba s̄o, à lezámá, ɔ à gè Masedoni. ² Ké àle p̄a búsopia, à gbéɔ gbà s̄o ní yáɔ dasi, ɔ à gè k̄àò Gelesi, ³ ɔ à m̄o àaɔ kè we. Ké àle gé ḡeí gó'ilenau à ta Sili búsuo, a mà Yudaɔ lekpaaf̄azi, ɔ à z̄èd̄ à ea tá ní Masedonio. ⁴ Gbé pò ḡeààno tón ke: Belee gbé Pilusi né S̄opateɔ ní Tesaloni gbéɔ Alisaka ní Sek̄duo ní Debe gbé Gaiusio ní Timoteo ní Azi búsuo gbéɔ Tisiki ní T̄of̄īo. ⁵ Gbé bee d̄òaa gè lé wá dá Toloasi. ⁶ Wápio s̄o, Kàaso dikpe gbéa wa ḡe gó'ilenau Filipi, ɔ ḡo s̄o gbéa wa ní lé Toloasi. We wa as̄o do d̄eu.

⁷ As̄anenz̄i wa k̄o k̄aaa wà Dii d̄ongub̄o ble. P̄olu lé waasok̄ené, a ye ta tó gu d̄e, ɔ à dàyála e weedo. ⁸ Filia dasi kù kpé les̄i pò wá k̄aaaup̄iu. ⁹ Ewaasoe z̄leá fenentiu, w̄i meè Etiki, àle igofampa. Ké P̄olu waasok̄ea kè gbàa, i aà lè, ɔ à b̄o za kp̄ediak̄oapi àaɔde fenentiu à lèle, ɔ wà aà s̄e gè. ¹⁰ Ɔ P̄olu p̄ila à kùsiwà, ɔ à aà se kp̄a a kùe à mè: Asu gilikeo, a bé. ¹¹ Ké à ea d̄ede musu, wa Dii d̄ongub̄o blè. P̄olu yá'ò maamaa e gu gè d̄ò, ɔ à dàzeu. ¹² Ɔ wà tà ní èwaasonap̄io bé, gbéɔ n̄d̄e n̄ini a de beeo.

¹³ Wápio s̄o wa ḡe ḡe gó'ilenau, wa d̄oaa P̄olue Aso, wéle pò wá aà se. Màa à z̄èd̄, asa a ye gé we k̄es̄e. ¹⁴ Ké à wá lé Aso, ɔ wa aà s̄e wa ḡe Mitileni. ¹⁵ Ké a gu d̄o, wa b̄o we ní gó'ilenau, wa ḡe Kio. Gu s̄ia d̄o wa ḡe Sam̄o, a ḡo àaɔde ɔ wa ka Milet̄i. ¹⁶ P̄olu z̄èd̄ yáa à d̄o Efes̄ezi, ké ḡo su ḡewa Azi búsuo yáì, asa àle wá à e ka Yelusaleũ e P̄ateko dikpe ào ka, tó a zekè.

P̄olu lezaa Efese gbéɔz̄ɔɔwa

¹⁷ P̄olu gbéɔ z̄i gbéɔz̄ɔɔwa Efese, à mè aa m̄o Milet̄i. ¹⁸ Ké aa kà, ɔ a òné: A d̄o lá mi ke ḡo pò má kúano za z̄i pò ma gbap̄èle Azi búsula. ¹⁹ Ma z̄ikè Dii z̄iabusaa guu ní wé'io. Ma taasikè lé pò Yudaɔ kp̄aaf̄mazi yáì. ²⁰ Mi k̄áf̄ia yáe uléé, ma waasok̄éé, má dàdaé balu guu ní á beo. ²¹ Ma ledà Yudaɔwa ní Gelek̄io pii aa ze ní Luao, aai wá Dii Yesu náaik̄e. ²² Tiasa mále gé Yelusaleũ, lá Lua Nis̄ina ma dauwa, yá pò a ma le we d̄osai. ²³ Wéle ní wéle Lua Nis̄ina lé om̄e, yea ní m̄odaonao ní wét̄eao lé ma dá. ²⁴ Ama ma w̄eni gbiam̄e bo, sema mà yá pò mále yá le, mà z̄i pò Dii Yesu dàme ke mà a mide. Ɔme Lua gbéke baokpaa gbéɔne ũ.

²⁵ A gbé pò ma bebe á guu, ma kpala pò b̄o Lua kíi waasok̄éé, má d̄o tiasa ké wá wesik̄ole bo. ²⁶ Ayãmeto má òé gbá, tó á gbé su v̄uaa, ma yán bee ũ bo. ²⁷ Ma Lua p̄oẽ pii òé, mi

a kee uléé. ²⁸ A laaido áziawa ní sã pò Lua Nisina á díle ní gbèzɔɔ ũo píi. A Lua gálide pò à ní bó ní azia auopio gwa. ²⁹ Má dõ ké ma taa gbèa àwalewan pásio siágu, mé aa são wèna vío. ³⁰ Baa á gbèe fèlè yá kolea dané, aa gbèe ga namá. ³¹ Ayãmeto à itèkè. Lá ma ledà á baadewa ní wé'io gwãasina ní fãaneo e wè àaõ kámabosai, a yá àò dɔágu.

³² Tiasa mále á na Luae a ɔzi ní a gbèkèyá pò a fõ gbãa káfíé, i á gba zé á baa àò daaa ní a gbèe píi. ³³ Mi gbèe ɔa ge aà pòkasae nideo. ³⁴ A dõ áziawa, ké ma zíkè ní mazia ɔoe, ɔ ma pò pò wále a nide ní ma gbèe è. ³⁵ Má òlòé apii guu à zíkè beewa, í dɔ yèesaidele. Yá pò Dii Yesu ò àò dɔágu à mè, gbadaa pona ví de gba'eala.

³⁶ Yá bee oa gbèa à kùle a kosowa ní ní baade píio, aa wabikè. ³⁷ Aa wé'ikàù nípii, aa Pòlu kpàkpa ní kùe, aa lepèpewà. ³⁸ Yá pò ní pò siakù zɔɔ mé de ké à mè ní wé a sikòle loo ũ. ɔ aa gè zèiè e gó'ilena kíi.

21

Pòlu taa Yelusaleũ

¹ Wá kèamá gbèa wa gè gó'ilenau wa dazeu, wa mipè Kosuwa. Gu sia dɔa wa ka Lode, ɔ bɔa we wa ge Patala. ² We wa gó'ilena pò lé gé Fenisi bùsuu èu, ɔ wa gèu wa dazeu. ³ Ké wa Sipi è kãaa, wá gbà ɔzèe, wále gé Sili bùsuu, ɔ wa ka Tii, gu pò wá gó'ilena aso bòleu. ⁴ Wa Yesude wèle, ɔ wa àsɔa do kèrínɔ. An gbèe ò Pòlu ní Lua Nisina gbãao asu gé Yelusaleũo. ⁵ Ama ke gɔɔ bee lé pà, wa fèlè, wále tá. Aa gè zèiwèe nípii ní ní nao ní ní néo wénkpe e ísiale. ɔ wa kùle wá kosowa wa wabikè. ⁶ Ké wa lezákɔwa, wa gè gó'ilenau. Ampio sɔ aa èa ní be.

⁷ Bɔa Tii wa ea dazeu e wa ka Tòlemai. Wa fòkpa Yesudewa wa kèrínɔ gɔɔ do. ⁸ Ké a gu dɔ, wa fèlè ge Sezale, wa ge pila baonakpana Filipi be. A de gbèon sopla pò wá ní sé yão do ũ.* ⁹ A nenɔe ànabio ví gbèon síiɔ, aai zàke yãao. ¹⁰ Wa gɔɔplakea we guu ànabi pò wí mèè Agabu† bò Yude bùsuu à mò. ¹¹ Ké à mò wá kíi, à Pòlu ula ba sè à azia gbáò ní a ɔɔ yèò à mè: Lá Lua Nisina òn ke: Gbè pò baè bee ví, màa Yudaɔ aa aà ye Yelusaleũ, aai aà kpa buipálewa. ¹² Ké wa yápi mà, wá ní beleɔ wa awakpà Pòlu asu gé Yelusaleũo. ¹³ ɔ à mè: Bóyái ále ɔòb ále ma nòse òòkpamèi? Asu àò yea ũ seo. Baa tó ma ga Yelusaleũ Dii Yesu tó yái, ma sɔu mà. ¹⁴ Ké wi fõ wa aà fùo, wa kámabò wa mè: Dii pòeá ke. ¹⁵ Bee gbèa wa sɔukè, ɔ wa ge Yelusaleũ. ¹⁶ Yesude pò kú Sezalee gè pílawanɔ Sipi gbé Manasò be. A de Yesude ũ za zi.

Pòlu gea Zaaki gwai

¹⁷ Ké wa ka Yelusaleũ, Yesude wá sí ní pɔnao. ¹⁸ Ké a gu dɔ, Pòlu gèwanɔ Zaaki be. Gbèzɔɔ kãaaa we nípii. ¹⁹ Pòlu fòkpámá, ɔ à yá pò Lua kè a zì musu buipáleɔ guu dàu a sìuné dodo píi. ²⁰ Ké aa yápi mà, aa Lua sáaukpà. ɔ aa òè: Yápi gwa, wá gbé. Yudaɔ Yesu náaikè òaasɔɔ leé ùma'ùma, mé ampíi aai káasike Mɔizi ikoyáwa. ²¹ Wà n yá'óné wá mè, níle yáda Yuda pò kú buipáleɔ guuɔne aa bɔ Mɔizi ikoyá kpe, aasu tɔzɔ ní néonɔe, aasu wàò ní fèlekaayáò kúao. ²² Wá kea ni? Asa aa gí n mɔa maio. ²³ Ke lá wá onewa. Wá guu gbèon síiɔe leké Luawa.‡ ²⁴ N ní sé à ge gbábɔ áziae, ní ní fiabo aa e mibo, gbépii iò dõ ké yá pò aa mà n musuá síana no. Aa e mpi sɔ ní té Mɔizi ikoyái. ²⁵ Buipále Yesude sɔ, wa lakè wá òné wa zèò aa laaika sa'onɔɔ ní kpàao ní nòò kòlokpasai sɔao ní gbásikèao.§

²⁶ ɔ Pòlu gbépio sè tàrínɔ. Ké a gu dɔ aa gbábò níziae, ɔ à gè Lua ua, à gbábɔ láagɔɔ sa pò wa o an baadee yá'ò.

Pòlu kua

²⁷ Ké gbábɔa gɔɔ sopla bee kà láaa, Azi bùsu Yudaɔ Pòlu è Lua ua. Aa tekpà bílagu, ɔ aa aà kù. ²⁸ Aale wiile aale mè: Isailio, à wá leò. Gbéè bee mé ò yáda gbépiiè gupíiu, í Isailio

* 21:8 Zln 6.5 † 21:10 Zln 11.28 ‡ 21:23 Nao 6.21 § 21:25 Zln 15.29

awiambo ní Moizi ikoyão ní guε beeo. Bee gbea à dèe Lua uawa lo, à gèu ní Geleki. ²⁹ Aa ò màa ké aa Efese gbé Tofiu* è ní Pòluo wéle guu yãa yáie, ò aale e Pòlu gèaàno Lua uae.

³⁰ Wéle lòo, gbéó wí ní bao za gupiiu, aa mò Pòlu kù Lua ua, aa aà gale bòò. Wegõ wà a gbaò tàta. ³¹ Ké aa ye aa aà de, yápi bao Loma sosao gbẽzõ lè, a mà Yelusaleü lòo. ³² Wegõ à sosa badeò sè ní sosa néo, ò aa gèma ní bao. Ké gbéó sosao gbẽzõpi è ní sosao sãnu, aa Pòlu gbèa tò. ³³ Õ gbẽzõpi sò Pòluzi, à aà kù à mè wà aà ye ní mɔdaonaò mèn pla. A ní lá à mè: Dén gbépi ùi? Bó yá a kèi? ³⁴ Õ bíla guu gbéó lé wiile, aale yá doü oo. Ké zoa tò gbẽzõpi fõ lé a súsu mao, à mè wà geaàno sosao be. ³⁵ Ké wà kaaàno dedeki, sosao mé sù aà sè gbéó nonoaaa yáí. ³⁶ Asa gbépii teaàzi ní wiio, aale me: A aà de.

Pòlu yá'oa Yelusaleüde-ne

³⁷ Ké wa ye gè ní Pòluo sosao be, ò à gbẽzõpi là à mè: Nyõ we mà yá'onéa? Õ a dè: Ni Geleki yãmaa? ³⁸ Egipi gbé pò fèle ní gbãadeò ziazia à gè guwaiwaiu ní bùsudenao gbèon òaasoso leε siiõn n ùo lò? ³⁹ Pòlu wèwà à mè: Yudan ma ü. Wà ma i Taasu, Silisi bùsuue. Wéle tosaide no. Ma wabikèma, ma gba zé mà yá'o gbéone. ⁴⁰ A aà gbà zé, ò Pòlu zè dedeki, à òkè gbéone. Ké aa nile kilikili, à yá'oné ní Ebelu yáo à mè:

22

¹ Ma gbéó ní ma maeò, à swákpa à ma yáze ma sa. ² Ké aa mà àle yá'oné ní Ebelu yáo, aa zè kilikili. Õ Pòlu mè: ³ Yudan ma ü, wà ma i Taasu, Silisi bùsuue, ò ma neblè wéleu la. Gamalieli kii ma ikoyã pò wá deziò kúa dàdau a zéwa. Má ãiavi Luae lá á kú gbã ápiiwa. ⁴ Ma ìadà Yesu zedeòwa e an gbèeò gà, ma gõeò ní noeò kùkù ma ní ká kpéu.* ⁵ Sa'onkia ní gbẽzõ mé ma seeladeò ü nípii. Ma lá pò aa kè Damasi Yudaone sì ní zzi, mále gé we mà zépidèò kùkù mà suño Yelusaleü wà ní wetá.† ⁶ Ké má be zéu, ma káikù ní Damasio ìatè minanguo taawa, ò kándo gupua zõ bò luabe à kùlea. ⁷ Ma bò lele toole, ò ma lo mà, wa òmεε: Sòlu, Sòlu, àkea níle ìadaai? ⁸ Õ ma mè: Mmenn déi Dii? Õ a òmεε: Mámema Yesu Nazaleti. Máme níle ìadaa. ⁹ Gbé pò kumanò gupuapi è, ãma aai gbé pò lé yá'omεε lo mao. ¹⁰ Õ ma aà là, kpelewa má kei, Dii? Õ a òmεε mà fèle gè Damasi, we wa yá pò a dilemεε mà ke omεε pii. ¹¹ Gupuapi í gbãa tò ma wé lé gu'e lo, ò ma gbéó ma kù ma owa, aa gèmanò Damasi.

¹² Lousisinae ku we wí mè Anania. Imisiile Lua ikoyãe mé Damasi Yudaò pii ì aà tonasi. ¹³ A mò ma kii à zè ma sae, ò a òmεε: Sòlu ma gbé, ea gu'e. Wegõ ma wé wè, ò ma aà è. ¹⁴ A mè wá deziò Lua mé ma se, ké mà wesi Gbèmaale, mà yãma aà léu, mí aà pœã dõ. ¹⁵ A mè máo de aà seelade ü, mío yá pò má è ní yá pò má mào o gbépii. ¹⁶ Õ à mè bó mále dá bi, mà fèle da'ileke, ma duuna i woloa ní a sísiao?

¹⁷ Ké ma ea Yelusaleü, mále lousisi Lua ua, ò ma wépingu'è. ¹⁸ Ma Dii è, a òmεε mà ke mà bò Yelusaleü kpakpa, asa gbéó yá pò mále o a musu sio. ¹⁹ Õ má ò Diiε, aa dõ sãasã ké mio gè lousisikpe ní lousisikpeò màò aà náaikenaò ká kpéu wàò ní gbè. ²⁰ Ké wàle aà seelade Etiéε de sõ, mapi má kú weε, ma ze ní aà denao, má ní ulaò kúané.‡ ²¹ Õ Dii òmεε mà gé, a ma zì e buipáleo kii zãzãe.

²² Aa swákpa aà yáie e à gè kà buipáleo yápiwa, ò aa nà wiiwa aa mè: A aà de! Gbéε bee taa kua zevio! ²³ Aale wiile, aale ní ulaò gbãe, aale bùsuti zu musu. ²⁴ Õ Loma sosao gbẽzõ mè wà gè ní Pòluo ní be, wà aà gbè ní flaalao e aà síana'o, wi e yá pò wàle wiidowà a yáí ma. ²⁵ Ké wàle Pòlu òo poo wà aà ye, a ò sosa bade pò kú weε: A a zé vï à Loma gbé gbè yákpalekesaia? ²⁶ Ké sosapi yápi mà, à gè a ò ní gbẽzõε à mè: Nle ke kpelewa ni? Gbépiá Loma gbéε. ²⁷ Õ gbẽzõpi mò Pòlu là à mè: Omεε, Loma gbén n ùa? A wèwà à mè: Ao. ²⁸ Õ

* 21:29 Zin 20.4 * 22:4 Zin 8.3 † 22:5 Zin 9.1-2 ‡ 22:20 Zin 7.58

gbẽzɔɔpi òè: Ma ɔ zɔɔ kpàe, ɔ ma gɔ Loma gbé ũ. ɔ Pɔlu òè: Mapi, wà ma i a ũe. ²⁹ ɔ gbé pɔ aa ye yálalawà yāaɔ bɔzā gɔɔ. Ké gbẽzɔɔpi dɔ Pɔluá Loma gbé, vía aà kù, ké a tò wà mɔkàwà yáí. ³⁰ A gu dɔ, ké gbẽzɔɔpi ye à yá pɔ Yudaɔ m̀ò sáasā ma, à m̀pòlowà, ɔ à sa'onkiaɔ ń Yuda gbāadeɔ káaa, à m̀ò ń Pɔluo ń ae.

23

Yuda gbāadeɔ yákpalekea ń Pɔluo

¹ Pɔlu wɛpɛ gbāadeɔwa à mè: Ma gbé, yāe lé ma sɔ ví Lua ae o e ń a gbāo. ² ɔ sa'onkia Anania ò a dɔaione aa aà le a léwa. ³ ɔ Pɔlu òè: Lua n le sɔ, gbēnazin kaadɔembɛ.* N zɔle ńle yákpalekemanɔ ikoyā musu, mé mpi sɔ, n bɔ a kpɛ, ń ò wà ma lé. ⁴ ɔ dɔaipiɔ mè: Mmɛ ńle Lua gbàgbankia sɔsɔ màaa? ⁵ Pɔlu mè: Gbé, mi dɔ sa'onkia no, asa a kɛa láu wà mè, wásuli wá bùsu gbāade tɔbɛsio.†

⁶ Pɔlu dɔ ké gbāadepiɔ gbēɔá Saduseɔne, an gbēɔ sɔ Falisioɔne, ɔ a òné gbáugbāu: Ma gbé, Falisin ma ũ, Falisio nén ma ũ. Gɛo vua yá pɔ ma wé dɔi yáí ɔ ále yákpalekemanɔ. ⁷ Ké à yápi ò, Falisio ń Saduseɔ fèlekɔwa ń lekpaao, ɔ káakɛnaɔ kɛaa leɛ pla. ⁸ Saduseɔ i me gɛo lí vuo,‡ mé malaikaɔ ń nisinaɔ kuo. Falisio sɔ aa zè ń beeɔ kuaɔ. ⁹ Wii gbāa da ń guu, ɔ Falisi pɔ aaí Mɔizi ikoyā danéɔ fèle ń lekpa a gbāao aa mè: Wi yāvāie e gbé beewao. Tó nisina ge malaika mé yá'òè sɔ be? ¹⁰ Ké lekpa a gbākù, sosao gbẽzɔɔ lé víake, ké gbé su Pɔlu taitaikɔe, ɔ a ò a sosaoɔne aa pila gɛ ń guu, aa aà kù gɛaàno ń be.

¹¹ A gwá Dii b̀ò m̀ò Pɔluwa à mè: Sɔdile! Lá n ma yá'ò Yelusaleŭ la, sema ǹ o Loma b̀.

Lekpaaiɔ Pɔluzi

¹² Ké a gu dɔ Yudaɔ káaa asii guu, aa legbè aa mè wa pɔbleo, wa imio e gɔɔ pɔ wà Pɔlu dè. ¹³ Lekpaainapiɔ de gbēɔn blala. ¹⁴ Aa gè sa'onkiaɔ ń gbẽzɔɔ kíi, aa òné: Wá sɔ ń Luao wa mè, tó wi Pɔlu deo, tó wa pɔblè, Lua láaikɛwá. ¹⁵ Apiɔ ń gbāadeɔ píi à gɛ o sosao gbẽzɔɔe aà m̀ó ń Pɔluo lá á ye à aà yáɔ tãasika de a káaulawa. Wápiɔ sɔ wáɔ ku sou guu wà aà de zéu e àò gé kái la.

¹⁶ Pɔlu dāe nɛgɔe ń baikpaapi mà, ɔ à gè gè sosao be, a ò Pɔluɛ. ¹⁷ ɔ Pɔlu sosa badee sisi a òè: Gé ń èwaasoɛo á gbẽzɔɔ kíi, asa a ye baɔe kpàe. ¹⁸ ɔ à aà sè gɛaàno ń gbẽzɔɔ kíi à mè: Pɔlu dakpɛuna ma sisi, a gbèaa mà m̀o n kíi ń èwaasoɛo. A yāe ví a ye onɛ. ¹⁹ ɔ gbẽzɔɔpi èwaasopi kù a ɔwa à gɛaàno gusae mípla, ɔ à aà là à mè: Bó yá ń ví ǹ omɛi? ²⁰ ɔ à mè: Yudaɔ mé lekpaai, aa ye gbɛama ǹ m̀ó ń Pɔluo ń gbāadeɔne zia, lá aa ye aà yá gwa de a káaulawa. ²¹ Nsu we ń yáio, asa an gbé lé aà dá zéu, aa de gbēɔn blala. Aa legbè aa mè wa pɔbleo, wa imio e gɔɔ pɔ wà aà dè. An sou mà k̀ò, n yá an swá dɔi. ²² Gbẽzɔɔpi ò èwaasopiɛ: Nsu to gbé dɔ ń òmɛo. ɔ à aà gbàe.

Pɔlu gbāa Sezale

²³ ɔ à sosa bade gbēɔn plaɔ sisi, a òné: A o sosa fɛndade gbēɔn àaa dɔɔne aa souke aa gé Sezale oosi ublegɔɔ ń sɔde gbēɔn bàaɔkwio ń sɔnde gbēɔn àaa dɔ. ²⁴ A sɔ yá keke Pɔluɛ aà dikpɛ gɛò bùsu gbẽzɔɔ Felisi kíi yákelesai. ²⁵ ɔ à lakèè à mè: ²⁶ Bùsu gbẽzɔɔ Felisi, mapi Kolodi Lisia, ma láe bee kène, ma fɔkpàma. ²⁷ Yudaɔ mé gbé bee kù, aa ye aa aà de. Ké ma aà d̀ò Loma gbé ũ, ɔ ma gɛ ń sosao ma aà símá. ²⁸ Ké má ye mà aà yá pɔ aa m̀òaa ma, ma aà sè ma gɛò an yákpalekɛnaɔ kíi. ²⁹ We má d̀òu aà yá pɔ aa m̀òaa de an ikoyā ũe, i yá pɔ kà wà a de ge wà a dakpɛu keo. ³⁰ Ké wà lekpaaiàazi, wà a kpái kèmɛe, ɔ ma aà gbàɛoma g̀ò, má ò yādeɔne aa gé ń aà yáɔ n kíi we.

* **23:3** Mat 23.27-28 † **23:5** Bɔa 22.27 ‡ **23:8** Luk 20.27

³¹ Ǿ sosao kè lá wa ònéwa, aa Pòlu sè gèò Antipati gwāasina. ³² Ké gu dò, sosa pò be kèsèò Pòlu nà sòdeone n ǒzi aa geaàno ae, ǒ aa èa tà ní be. ³³ Ké sòdeò kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbèzǒpiwa, ǒ aa Pòlu nàè a ǒzi. ³⁴ Bùsu gbèzǒpi lápi kyokè, ǒ à Pòlu là bùsu pò à bòu. A mà Silisi bùsu à bòu, ³⁵ ǒ a òè: Tó gbé pò yāvinnò mò, má ma lá aa o. Ǿ à mè wàò aà dǒa ua. Elodi mé uapi kpà yāa.

24

Yudaò fèlèa ní Pòluo Sezale

¹ Goo sòo gbèa sa'onkia Anania mò Sezale ní gbèzǒbèò ní ikoyādǒna pò wí mèè Teetuluo. Aa mò ní Pòlu yáò bùsu gbèzǒò kíi. ² Ké wà Pòlu sìsi, Teetulu fèlè lé yādaaàla à mè: Felisi, ní n báaao wá bùsu na à kè zài. N zia làasookèa mé mò ní wá kálea maaò. ³ Wí n tónasi, wàò n sáaukpa gupiiu gǒopii. ⁴ Ké má ye mà n gágao, má wabikèma, sùuukewano, wá yá yǒonaè ma. ⁵ Wá è gbépiá gbènazín èbèe. I zòada Yudaò guu dǔnia guu pii, a de lousisize ee pò wí mè Nazalètideò dǒaanaò do ũ. ⁶ Baa se a ye Lua ua gbàlè, ǒ wa aà kù. ⁷⁻⁸ Tó n gǒepi lala nzia, nýǒ aà yá pò wa mǒò síana dǒ. ⁹ Ǿ Yudaò yá'idia aa mè lá yápio den we.

¹⁰ Ǿ bùsu gbèzǒpi mikè Pòluè aà yá'o. Ǿ Pòlu mè: Lá má n dǒ yákpalekèna ũ bùsue bee guu a wè gègè, ǒ mále a mibǒayá'ò ma laaiwa. ¹¹ Tó ní gbèa, wa one ma gea Yelusaleũ lousisii de gǒò kuèplalao. ¹² Wi ma e mále lekpaake ní gbèeo Lua uao. Wi ma e mále zòada lousisikpèò guu ge wéle guuo. ¹³ Gbépio fǒ yá pò aa liamazi seelade eneo. ¹⁴ Síana má òne, zé pò aale mè lousisize eee guu ǒ mále zǒble wá deziò Luae. Má yá pò wa kè Mǒizi ikoyá guu ní ànabio pǒò náai ví. ¹⁵ Ma wé dǒ Luai lá ampiowa, ké gbèmaao ní gbèváio bǒ gau pii. ¹⁶ Ayámèto miò azia toto gǒopii ke ma sǒ su àò ví Lua ae ge gbènazina aeò. ¹⁷ Ma wèkèa ní ma bùsuo gbèa ma ea su ǒdama kènè, ma sa'ò ¹⁸ Lua ua. Ké mále sa'o ma gbábǒa gbèa, ǒ wà ma le we. Mi bíla káaao, mé zǒa kuo.* ¹⁹ Azi bùsu Yudaèò mé yádeò ũ. Sema aa mǒ wà yábǒ kǒ léu n kíi. ²⁰ Tó màa no, tó gbé pò aa ku laò dàa pò aa èa gǒò pò aa yákpalekèmano o. ²¹ Sema yá mènò pò má òné ní lǒò gbāao ma mè, geò vua yá musu ǒ aale yákpalekèimano bàasio.†

²² Felisi Yesu zé bǒòle dǒ, ǒ à lakà Yudaò yáa à mè: Tó sosao gbèzǒò Lisia mò, má á yá midéé. ²³ A ò sosa badee aàò Pòlu dǒa, àma aà aà gba íana, i to aà gbéò dǒaàle.

²⁴ Gǒopla gbèa Felisi mò ní a Yuda nǒ pò wí mèè Dusiiò. A Pòlu sìsi, ǒ à Kilisi Yesu náaikèa yámawà. ²⁵ Pòlu lé yá'o maakea musu ní ziaakūadǒò ní yákpalekèa ní gbéò pò lé mǒò, ǒ vía Felisi kù à mè: Fèlè tá gía. Goo pò ma ǒ'è, má ea n sísi. ²⁶ Aà wé dǒi Pòlu a gbagusaedaee, ǒ Ìò aà sisi mòòmǒò aà mǒ faaiboano. ²⁷ Ké à kè wè pla, Pǒòsiu Fesetu zǒlè Felisi gbèu. Ké Felisi ye àò na ní Yudaò yái, ǒ à Pòlu tò dakpèu.

25

Pòlu zèa ní gèa Sezaa kíio

¹ Fesetu zǒlèa kpalau gǒò àaǒ gbèa, à fèlè Sezale à gè Yelusaleũ. ² Wekii sa'onkiaò ní Yuda gbāadeò mò aà kíi, aa fèlè ní Pòlu yáò. Aa wabikèwà ³ aà sùuuke, aà to Pòlu mǒné Yelusaleũ. Asa aa zèò wà baikpaè zéu wà aà dee. ⁴ Ǿ Fesetu òné: Pòlu ku kpéu Sezale, mapi sǒ má tá we tia. ⁵ A gbāadeeò mǒ gèmano, tó à yāváikèe, í o.

⁶ Fesetu kèrínò gǒò swaaǒ ge kwi taawa, ǒ à èa tà Sezale. Ké a gu dò, à zǒlè a gínaa à mè wà mǒ ní Pòluo. ⁷ Ké à mò, Yuda pò bǒ Yelusaleũò líaaàzi, ǒ aa yázǒò pò wí fǒ a seela èòò dǒwà dasidasi. ⁸ Pòlu yázásimá à mè: Mi zā Yudaò ikoyá ge Lua ua yáwao. Mi zā yāewa Sezaaeo. ⁹ Fesetu lé wèele àò na ní Yudaò ǒ à Pòlu là à mè: Nýǒ we gé Yelusaleũ mà

* 24:18 Zin 21.26-27 † 24:21 Zin 23.6

yákpalekenno we yáe beeo musua? ¹⁰ Pɔlu mɛ: Sezaa ikoyá pɔ kù wà yákpalekemanɔ ɔ má kúu la. Mi tàaekɛ Yudaɛo, lá mpi ní dɔ sáasáwa. ¹¹ Tó ma tàaekè à kà wà ma deɛ, má gí wà ma deo. Ama lá mi yá pɔ gbéɛo lé o ma musue keo, gbɛɛ zɛví à ma kpámá. Gea Sezaa kí ɔ ma zɛɔ. ¹² Ké Fɛsetu lekpaá ní a gbéɛo à mɛ: Sezaa n zɛɔ, aà kí níyɔ géu.

Gɛa ní Pɔluo kí Agipa ní Beenisio aɛ

¹³ Gɔɔpla gbɛa kí Agipa ní Beenisio mɔ Sezale fɔkpai Fɛsetuwa. ¹⁴ Ké aale gɔɔplake we, Fɛsetu bɔ ní Pɔlu yáo kípiɛ à mɛ: Gɔɛe ku la, Felisi aà tò dakpɛu. ¹⁵ Ké ma gɛ Yelusaleũ, sa'onkiaɔ ní Yuda gbɛzɔɔ fɛlemɛɛ ní aà yáo, aa mɛ mà sùuuke mà yádaaála. ¹⁶ Má òné, tó gbé pɔ wà yádòwà i kɔ'e ní a yádɔmadeɔo mé i zɛ'è à yápi zásímá, wá Lomadeɔ wili aà kpámá. ¹⁷ Ké aa sùmanɔ la, mi zɛzɛo. Ké a gu dò gɔɔ, ɔ ma zɔle ma gínaa ma mɛ wà mɔ ní gbépio. ¹⁸ Gbé pɔ yávíaànɔpio yá'ò, aai yávái pɔ mále e wa dɔwà o aà yá musuo. ¹⁹ Aa yákele víaànɔ ní lousisize yá musu ní gɔɛ pɔ wí mɛɛ Yesu yáo. A gá, ɔ Pɔlu zè ní aà kua béɛ yáo. ²⁰ Ma bílikɛ yápi zé dɔawa, ɔ ma aà là tó a ye gé Yelusaleũ wà yápi gógɔɛ we. ²¹ ɔ Pɔlu mɛ Loma kí ɔ a zɛɔ, wà a kúa. ɔ ma mɛ wà aà dɔa e mà ɔ gé aà gbaɛi Sezaawa. ²² ɔ Agipa ò Fɛsetuɛ: Má ye mà gbépi yáma mazía. ɔ Fɛsetu mɛ: Nyɔ yáma aà léu zia.

²³ Ké a gu dò Agipa ní Beenisio mɔ ní gawi zɔɔ, ɔ aa gè kɔkãaakekpɛu ní sosao gbɛzɔɔ ní wéle gbé gbiao. Ké Fɛsetu lesí, wà mɔ ní Pɔluo. ²⁴ ɔ Fɛsetu yásè à mɛ: Kí Agipa ní gbé pɔ kúwanɔ laɔ píi, a gbéɛ bee èa? Yuda pɔ kú Yelusaleũ ní laɔ píi gbépi yá sè mɔoa, aale wiileɛ aa mɛ, a maa à ku lo. ²⁵ Mapi, mi e à yáe kè à kà wà aà deo, ɔ lá à zè ní Sezaao, ma zɛɔ mà aà gbaɛwà. ²⁶ Mi yápi gbadɔ mà lákɛ kíe aà yá musuo. A yái tò ma mɔaànɔ á aɛ, atɛsa mpi kí Agipa, ké yálalaawà gbɛa mà yá e mà a lákɛ. ²⁷ Asa dakpɛuna gbaɛama yá pɔ wa dáaála oa wásawasa sai, i kemɛɛ zɛvío.

26

Pɔlu yá'oa kí Agipa aɛ

¹ ɔ Agipa ò Pɔluɛ: N zɛví n n yá'o. ɔ Pɔlu ɔsè à azía yá bɔɔlekè à mɛ: ² Kí Agipa, má è ma minakè, ké má è mále mazía yá bɔɔleke n aɛ gbã, yá pɔ Yudaɔ liamazi musu píi. ³ Atɛsa ké ní Yudaɔ felekaayá dɔ píi ní ní yákeleɔ. Bee yái ma wabikèma, ma yáe mamɛɛ. ⁴ Yudaɔ ma kua dɔ za ma néfɛnenzi daaleɛ ma búsuu e Yelusaleũ. ⁵ Aa ma dɔ à gègè. Tó aa yei, aa fɔ o má de wá lousisin gáli pɔ gbãa ní Lua yáo wí mɛ Falisio gbé ũ. ⁶ Tiasa wàle yákpalekemanɔ, ké ma wé dɔ lé pɔ Lua gbè wá deziɔnɛzi yái. ⁷ Wá bui kuɛplaɔ aalɔ zɔble Luaɛ gwãasína ní fáanɛo wɛɔa legbɛa doúpizi guu. Kí, wɛɔa yápiɔzi yái Yudaɔ fɛlemanɔ. ⁸ Bóyái Lua gɛo vua kèé yázesai ũi?

⁹ Mapi yáa, ma zɛɔ ké yá pɔ a bɔ Yesu Nazaleti yá kpɛ píi ɔ máliɔ ke. ¹⁰ Màa má kè Yelusaleũ. Sa'onkiaɔ ma gba zé, ɔ ma Lua gbéɛ kà kpéu dasi. Tó wàle ní dede sɔ, ma lé ɔ ku a guuɛ.* ¹¹ Miɔ gé lousisikpɛ ní lousisikpɛo mɔmɔɔ mà ɔ wétɛamɔné, mi gānamá aa dɔɛ ní Luao. Ma pɔ fɛañzi, ɔ mi gé ɔadaimá ní wéle baɔ.†

Pɔlu zíkɛa Yesuɛ

¹² Beewa mále gé Damasi ní iko pɔ sa'onkiaɔ ma gbaɛoo. ¹³ Kí, ké má be zéu ɔatɛ minanguo, ma gupua è à bɔ luabɛ à kùleɛ ní ma gbéɛ, a pásí de ɔatɛa. ¹⁴ Wa lele zíle wápii, ɔ ma lo mà, wa òmɛɛ ní Ebelu yáo wà mɛ: Sɔlu, Sɔlu, bóyái níle ɔadaiai? Lípanazɔa ní teo mé lé ɔakpanzi fá! ¹⁵ Ma mɛ: Mmɛnn déi, Dii? ɔ Dii mɛ: Máme má Yesu pɔ níle ɔadawà ũ. ¹⁶ Fɛle zɛ. Ma bɔ mɔma ké mà n se ma zíkɛna ũɛ, ní de yá pɔ ní è ní yá pɔ má ɔɔnɛo seelade ũ. ¹⁷ Má n suaba Yudaɔ ɔzi ní buipáleɔ. Mále n zímá, ¹⁸ ké n ní wé kéné, aa bɔ gusiaɔ aa gɛ

* 26:10 Zln 8.1-3 † 26:11 Zln 9.1-2

gupuau, aa bo Setau ikou aa ge Lua pou, an duuna i kema, an ba io ku ni gbe po an kua adoao ma naaika yai.

¹⁹ Ki Agipa, Ayameto mi gi luabe gbe po bo ma ya'one maio. ²⁰ Ma waasokè Damasi gia ni Yelusaleuo, † o ma ke Yude busu gupiuu ni buipaleo kio. Ma one aa nselile aa ze ni Luao, aai ya po a to wa do aa nselile ke. ²¹ Bee yai Yuda ma ku Lua ua, aa ye ma de. ²² Lua donle ma kuò e ni a gbaò, o ma zea aa seelade u nefenen gbẽzõõne pii. Mili yapale oo, sema ya po anabio ni Moizio o a ke basio. ²³ Aa me Mesii a taasike, ome a bo gau seia, i gupua ya'o Yudaone ni buipaleo. §

²⁴ Ke Polu le azia ya booleke maà, Fesetu wiidowa a me: Iana kama ya Polu? N doã zõ me le n mi liaa. ²⁵ O Polu me: Iana i kaao, Fesetu. Yazede male o me siana. ²⁶ Ki, la ni ya beo do, ma fo ma a ya'one wasawasa bakuaanakesai. Ma do ke a ke i ke n mi kpeo, asa yapiã gusae ya no. ²⁷ Ki Agipa, n ya po anabio o sia? Ma do ke ni si. ²⁸ O Agipa o Polu: N ye ma dedenlea ke ma go Yesude u go ya? ²⁹ Polu me: Go ge za ma yei, to Lua wei. I ke ndo no, ni gbe po aale ma yama gbaò pii, aa go la ma dewa, modaona beo basi. ³⁰ O kipi ni busu gbẽzõõ ni Beenisio ni gbe po kaãaa weo fele bole. ³¹ Ke aa bole, aale o'okõ: Gbe pi i ya ke a ka dea ge wa dakpeuo. ³² O Agipa o Fesetu: To gbe pi i me a yapi a ge Sezaa kie yao, wa aa gbaee.

27

Gea ni Poluo Loma

¹ Ke wa zed wa da Itali zeu, o wa Polu ni dakpeuna kinio na sosa bade po wi me Zuluie a zi. A de sosa gali po wi me Sezaa sosa doãanao do u. ² Wa ge go'ilena po bo Adamiti, ale bole ni Azi busu wele guu, o wa dazeu. Masedoni busu gbe Alisaka Tesaloni kuwano. ³ Ke a gu do wa ka Sidõ. Zuluie Polu kua ni nseduo, o a a gba ze aa ge a gbe gwai, ke aa e odawa. ⁴ Boa we wa pele i guo. Ke Iana le dawale yai wa do Sipi busu kpe oi. ⁵ Bea isia guo wa do Silisi ni Pamfili busuõzi, o wa ka Mila, Lisi busuu. ⁶ Weki sosa bade pi Alesãndi go'ilena po le ge Itali e, o a wa kau.

⁷ Goo plae da wa ta konku. De ni deo wa ka Sinidi lei. Ke Iana i weiwee wa ge susuo, wa pale wa bo Keleti busu kpe oi Samone sae. ⁸ De ni deo wale do Keletizi, o wa ka gu po wi me Godki Maau. A kai ni wele po wi me Laseo. ⁹ La wa gegẽ zeu, wa taã'o gea ae go kai ya u, asa Yuda leyegõ ge kò. Ayameto Polu ledama ¹⁰ a me: Gbe, ma e ta be a mo ni asoo zõõ ni musio. I ke gopi ni a asoã adoo, ni wapiõ bo. ¹¹ Ama sosa bade gobona ni godeo ya si de Polu poã. ¹² Gupi maa wa godu wa buzieble weo, o gbe daside ze ni daa zeuo. Aa ye wa ka Feniki, wele po ku Keleti be'ae oi, to a zekè, wi buzieble we.

Zaa'iana felea isiaa

¹³ Ke Ian buse fele geomidoki oi, aale e wa fo ni poã kee. O aa ni go polo aa dazeu, aale do Keletizi kaikai. ¹⁴ I gegõ, zaa'ian gbaa po wi me Ian pasi pila Keleti gbewa. ¹⁵ A goliaa, wi fo dae bo, o wa go tei. ¹⁶ Ke a wa kpa gũgũ nena po wi me Kodai, wa daama'e yoo. De ni deo wa wa gone suababo e wa ku we. ¹⁷ Ke aa ye wa na go zõpiwa, o aa keke bakã go zõpie. Ke aale viake paa Libii busu isaae, o aa go kula pele iu, o aa go te Ianai. ¹⁸ Ke a gu do, la zaa'iana gi le wa go zaampapa gbaugbau, o aa na asoo zuzua iuwa. ¹⁹ A go aaõde zi aa ni go zikebo bole kòle nzia. ²⁰ A ka go uma ite ni saanao i bo, me Ian pasipi ni louo i kpaleo. Buaa aafia po wa we doi ya ke fama. ²¹ Wa gooplakè, wi e pobleo, o Polu fele one: Gbe, to a ma yama ya, do wi fele Keleti, musi ni asoã beo gbasa wa leo. ²² E tia male

† 26:20 Zin 9.20, 28 § 26:23 Isa 42.6, 49.6

Teasi ma ze ní gea Sezaa kíio, * i ke má yávi ní ma bùsu gbéó no. ²⁰ Ayāmeto ma á gbéa wà kō'e mà oánó, asa gbéé pó Isailió wé doi yáí wà mœ bee kàia.

²¹ Ō aa òè: Wi taalae e à b̀ Yude bùsuo n yá musuo. Wá gbēe s̄ i b̀ we à sùwá ní n bao váioo. ²² Wá è a maa wà yá pó ní k̄ua ma n léu, asa wá mà w̄ lousisizepi b̀ebo gupiiue.

²³ Aa g̀d̄ilek̄ōe ní P̀luo, ã aa mò aà k̄i ua pó à p̄lau dasidasi. A ye aa a yáze d̄o Yesu yá musu, ã à dàale M̀izi ikoyāwa ní ānabio yáó, à kpala pó b̀ Lua k̄i yá'òné, à a b̀lek̄éné za k̀k̀ e oosi. ²⁴ Gbēe yá pó àle oó zé è, āma gbēe ḡi. ²⁵ Ké aale k̄ēaa ní lekpaao, P̀lu yá m̀endo k̀finé à m̀: Yá pó Lua Nisina dà ānabi Isaiāe a ò á deziōnéá s̄ianāe à m̀:

²⁶ Ge ñ o gbéé beeōne,

aa swákpa aao gé yāemasai,

aa wétei aao gé yāe'esai.

²⁷ An ǹse paaao, ké aasu ñn̄k̄ūo yáí,

an swá gbāa, ké aasu yāmao yáí,

an wé k̄ūaaa, ké asu k̄ēo yáí,

asa aa ye ea sua mà ní gbágbāo.†

²⁸⁻²⁹ Ayāmeto, àó d̄o ké Lua gbéó z̄i ní suabayāo buipāleōwa. Aame aa sí.

³⁰ P̀lu kè kpé pó àle a fiabo guu wè búu pla. Ió gbéé pó aai m̀ faaiboianó k̄ū oplapla píi.

³¹ A kpala pó b̀ Lua k̄i yá waasok̄éné, à Dii Yesu Kilisi yádáné ní laaio kpálea, gbēe i kraèo.

* 28:19 Zin 25.11 † 28:27 Isa 6.9-10

LOMADEO

Yá pò kú láe bee guu

Kilisi gaa n̄ aà vuao gbea Yuda pò aa gò Yesudeo ùò nà Yesu baonakpaawa Lomadeo m̄ewia Loma guu, an gb̄eòn Pisii n̄ Akilasio ù (Zinao 18.2). Beewa Yesu gáli séia dàale we gò pò Pòlu lé baonakpa Sili bùsuu n̄ Azi bùsu pò w̄i m̄e tia Tuukiiio n̄ Gelesi bùsuo. Lua d̄ile Pòlu e aà gé e dún̄ia léwa. Bee yáii Pòlu ye gé Loma n̄ Esipayā bùsuo b̄. Gò pò àle a w̄élegeapi s̄ouke, à lakè Yesude pò aa ku Loma (1.7), aai k̄k̄āaa Pisii n̄ Akilasio beonee (16.3-5).

Láe bee guu Pòlu lé z̄i pò àle ke buipáleo guu b̄ooleke Loma Yesudeone. Yá pò Pòlu ì dadané kú láe bee guu wásawasa à mè: Yesu baonaa gb̄aa pò Lua ì gb̄é pò lé a náaik̄eo suabaðe, at̄esa Yuda, an gbea buipáleo (1.16).

Yuda n̄ buipáleo kua n̄ k̄oá yā'iae Yesude káauone, at̄esa lá buipále Yesudeo lé e M̄oizi ikoyā musu. Yápi ku Galatio lá guu b̄. Lakii Pòlu ò wásawasa à mè Yesu baona pò àle kpáa gb̄épii p̄oe (1.16). A ò lá Lua ì duunkena suaba, baa dén nò, à mè luanaaik̄ea yáe (1.18-8.39).

Bee gbea à lek̄a Isaili pò aa ḡi Kilisi náaik̄eio yáwa. Lua gb̄eòn n̄ ūoa? A mè an gia bee lé kpá Luaeo, asa Lua gb̄eke mé a z̄ible (9-11). Tia kéwa s̄uuu pò Lua ví n̄ wá buipáleo lá dadaw̄e wà n̄òse pále da, w̄io ku Lua pò ù (12.1-15.13).

Lápi láakii Pòlu mè á ye da Loma z̄eu, ò à f̄okp̄akpamá (15.14-16.27).

Gb̄é pò aale w̄eale wà d̄s lá Lua ì n̄ suaba Yesu Kilisi sabai, tó aa láe bee kyokè, aa e d̄s ké yá pò Lua a zek̄aleo z̄o (11.33-36). Beewa aa e n̄zia kpawà, aai kúleè a zéwa.

Pòlu f̄okpaa Lomadeowa

¹ Mám̄ema Pòlu, Kilisi Yesu zòblena, Lua ma sisi à ma d̄ile a z̄ina ù baona ² pò à d̄aa à a legb̄è a ānabione, aa k̄è a yá taalau kpana ù. ³⁻⁴ Aà Né Yesu Kilisi wá Dii yá mé baonapi ù. Aà dea gb̄enazina ù guu à b̄ò Davidi bui guue. Aà luake guu s̄o aà b̄oa gau n̄ gb̄ao mé òw̄e ke Lua Né n̄ aà ù. ⁵ Kilisipi mé gb̄ekekem̄e à ma z̄i bui pii k̄i, ké aa e a náaik̄e, aai ḡo a yāmana ù, i t̄ob̄o. ⁶ A kú n̄ guu s̄o, á gb̄é pò Yesu Kilisi á sisi à á séo. ⁷ Mám̄e ma láe bee k̄è á Lomade pò Lua yeázi à á sisi, a ḡo a gb̄é ù pii. Lua wá Mae n̄ Dii Yesu Kilisio gb̄ekekeé, aai á gba aafia.

⁸ Séia gia ma Lua sáaukè n̄ Yesu Kilisi gb̄ao ápii yá musu, ké á luanaaik̄ea ì dún̄iaa pii yáii. ⁹ Tó mále wabike pii, á yá lí s̄amaguo. Lua mé ma seelade ù. Aàpi mále z̄obleè n̄ n̄semendoo, mále aà Né baokpa. ¹⁰ Mio wabik̄ewà aà zek̄ek̄em̄e lá a yeiwa, mà e m̄o á gwai sa, ¹¹ asa wesiaále ni lé ma de maamae, ké mà Lua Nisina gbae daé á zed̄oa yáii. ¹² Beewa á luanaaik̄ea n̄ ma p̄o a wá baade gba s̄o. ¹³ Ma gb̄é, má ye àò d̄s ké mio d̄ile m̄o m̄o mà m̄o á gwai* ké mà a z̄i gb̄e e á guu, lá má è buipáleo guuwa, ò e tia mi ze'eo. ¹⁴ Geleki yāmana n̄ Geleki yāmansaiò pii, lad̄nao n̄ lad̄nsaiò pii, an yá ḡo ma yá ūe. ¹⁵ Bee yáii ma m̄e wà mà baonapi kpá á Lomadeone s̄o. ¹⁶ Mili wide n̄ baonapi yáoo.† † M̄e gb̄aa pò Lua ì gb̄é pò lé a náaik̄eo suaba ù, at̄esa Yuda, an gbea buipáleo. ¹⁷ Baonapi ì ow̄e lá Lua ì to yá b̄órn̄o na. A de luanaaik̄ea yá ù adoe, lá wa k̄è lá guuwa wà mè: Gb̄é pò Lua tò yá b̄oàn̄o na a náai pò àle ke yáii aò ku.‡

Gb̄enazina ò tàadeone Luae

* 1:13 Zln 19.21 † 1:16 Maa 8.38 ‡ 1:17 Abk 2.4

18 Za musu ɔ Lua i a pɔkũma bɔbɔ gbɛnazina pɔ an vɛikɛa i zɛzɔ sɪanaɛɔwa an pɔkpaazi n n vɛikɛao yɛi. 19 Yɛ pɔ wa fɔ dɔ Lua yɛ musu ulɛanɛo, Lua mɛ yɛpi bɔnɛ gupua. 20 Za gɔɔ pɔ à dũnia kɛle, aà gbɛa láasai n aà luakɛ pɔ wili e n wɛoo bɔ gupua aà zɪo guu wásawasa. Ayãmeto gbɛnazina awa vɪo. 21 Aa Lua dɔ, ãma aali aà kpɛla a zɛwa aa aà sáaukpào. An láasooɔ sɔũkù, ɔ aa gɔ gusiau an mɪsai yɛi. § 22 Aa nɪzia dɪle ɔnɔnao ũ, ɔ aa gɔ mɪsaideɔ ũ. 23 Aaĩ kúle gbɛnazina pɔ i gao n bɔo n nɔbɔo n pɔtaa'onkuawao taaɛ Lua pɔ lí gao gbɛu.*

24 Ayãmeto Lua n kpá gbásikɛaa, aa wisaiyã kɛ n kɔo, lá aale a nide n nɔse guuwa. 25 Aa Lua sɪande lɛũkpakɛ n ɛɛo. Aaĩ kúle Lua pɔkɛaɔne aa zɔblɛnɛ Lua pɔ pɔpii kɛ gbɛu. ɛfáaiden aà ũ gɔɔpii! Ami.

26 Ayãmeto Lua n kpá wisaiyã nideaa. Baa an nɔɛo yɛ pɔ wɪ kɛ lɛũkpakɛ n yɛ pɔ wili kɛoo. 27 Maa gɔɛo sɔ aa yɛ pɔ wɪ kɛ n nɔɛo tɔ, aaĩ luakɔi. Gɔɛ n gɔɛo aaĩ wisaiyã kɛ n kɔo, aaĩ a gbɛ'e nɪziawa an sásaa léu. 28 Lá aai we zɛ n Lua dɔaoo, ɔ à n kpá láasookpaanlayãa, kɛ aao yɛ pɔ de wà kɛoo kɛ. 29 Yãvãi pii pɛɛmá: Nɔɛpãsi, bɪi, íisea n kɔo, wɛɔakɔɛ, gbɛɔɔ, sòle, gbɛblea n kɔnikɛao. Gupɛaanao n ũ, 30 gbɛyaanao, Lua ibɛɛo, gbɛ taiinkenao, yɔɔɔɔ, íandánao, vãi láasookɛnao, de n dao yãmansai, 31 mɪsaideɔ, náaisaideɔ, gbɛyãkɛnsai, sósobisaideɔ. 32 Aa dɔ Lua dɪle kɛ yãbeetaakɛnao kà wà n dɛɔ, kási aali ze n a kɛao adoo, aaĩ tɛkpa a kɛnao gu lɛ.

2

Yá zɔle gbɛnazinaɔwa

1 Ayãmeto n gbɛ pɔ ni gbɛpãle taae e, n awa vɪo. Tó n gbɛpãle taae è, n nɪzia dàyãuɛ,* asa n gbɛtaae'ena ni kɛ maa sɔɛ. 2 Wá dɔ kɛ Lua yákpalekɛa n yãbeetaakɛnao maaɛ. 3 N gbɛ pɔ ni yãbeetaakɛnao taae e mɛ ni kɛ sɔ, nɪle e nɪyɔ bɔ Lua yákpaleu yà? 4 Ge nɪle dɔɛ n Lua maakea zɔɔo n aà mɛnao n aà sùuuo yà? Kɛ Lua lé maakɛnɛ kɛ n nɔselile, n dɔo lé? 5 N swágbãakɛ, ni nɔselileo, ɔ nɪle pɔkũma kãanzi e luapɔkũmabɔbɔmagɔɔzi, tó Lua yákpalekɛa n gbɛɔ a zɛwa bɔ gupua. 6 A fiabo baadɛ a yãkɛawa.† 7 Gbɛ pɔ aale gawi n bɛɛɛo n wɛni láasaio wɛɛe aale maake n mɛnao àizãna e. 8 Gbɛ pɔ anɪzia pɔɛã lé dɔaanɛ, aa gɪ sɪnai aa te vãiwao sɔ, Lua a pɔkũma n pɔkpɛnɛo bɔbɔmá. 9 Wɛtɛa n wãwão a vãikɛna pii le, atɛsa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ. 10 Lua a maakɛna pii gba gawi n bɛɛɛo n aafiao, atɛsa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ. 11 Asa Lua lí gbɛɛ zãboo.‡

12 Gbɛ pɔ duunakɛ Mɔizi ikoyã dɔsai, a kaale maa ikoyãpi saiɛ. Gbɛ pɔ duunakɛ naa ikoyãpi ɔzi sɔ, Lua a yákpalekɛaànɔ ikoyãpi musuɛ. 13 I kɛ gbɛ pɔ lé ikoyã ma n swáoo mɛ maa Luaɛo. Gbɛ pɔ lé zikɛwà mɛ a bɔ maa. 14 Tó bui pɔ aa Mɔizi ikoyã dɔo yɛ pɔ kpãaio kɛ n nɪziao, aa ikoyã vɪ nɪziawae. 15 Aale ɔbwɛɛ kɛ yɛ pɔ kú ikoyãpi guu kú n nɔseuɛ. An láasoo lé a sɪana o lɔ, asa an láasoo mɛndoo, a keɔ i n dayãu, a keɔ i n bɔu. 16 Maa yákpalekɛgɔɔzi Lua a yákpalekɛ n gbɛnazinao yɛ pɔ ulɛa an nɔseu musu n Kilisi Yesu gbãao, lá baona pɔ málɛ kpá òwa.

Yudaɔ ikoyãdansaiɔne

17 N Yuda ia, n ze n n Yudakɛo, n Mɔizi ikoyã náai vɪ, nɪle Lua yɔɔkɛ. 18 N Lua pɔɛã dɔ, n yãmaa dɔ ikoyãpi guu. 19 Nɪle e n de vɪaɔ wɛde ũ, gbɛ pɔ kú gusiauo filia ũ, 20 wɛsiadeɔ yãdanɛde ũ, gbɛ dafuɔ mɛtulu ũ. Nɪle e Lua ikoyã mɛ dɔa n sɪanao mi ũ. 21 N gbɛ pɔ ni yãda gbɛpãleɔne, bɔyãi nili da nɪziawo ni? N mɛ wasu kpáí'oo, mɛ ni o sɔ bɛ? 22 Ni mɛ wasu wúle n gbɛpãle nɔoo, mɛ ni wúleɔ sɔ bɛ? Ni saka tãaɔgu, mɛ ni n kpɛ pɔ kpáí'o sɔ bɛ? 23 Ni yɔɔkɛ

Lua ikoyā musu, ̄ n ikoyāpi dasai ì Lua tó ̄okpa. ²⁴ Asa á yáí buipāleo ìb Lua tóbēesi lá a kēa láuwa. §

²⁵ Tó n̄ Lua ikoyā kūa, ̄ tōzōa ài vīne. Tó n̄le a yāda s̄o, n̄ sáa n̄ gyafōde. ²⁶ Tó gyafōde Lua ikoyā kūa, Lua a gyafōdepi gwa sáa n̄ gbé p̄ tōzōo lé? ²⁷ Baa tó n̄ iko lápi kūa mé n̄ tōzō, tó ni ikoyāpi dao, gyafōde p̄ ìb kūa a to yá zōlemae. ²⁸ Lá kua Yuda zálala ūá mekaa yá no, màa tōzōa zálalaá mekaa yán s̄o. ²⁹ Lá kua Yuda zálala ūá n̄se yáe, tōzōa zálalaá n̄se yáe s̄. Lua Nisina zīe, i ke aà ikoyā lá yá no. Lua mé ì gbé bee taa sáukpa, i ke gbēnazina no.

3

¹ Dea Yuda ū káfia kpele a vīi? Ai kpele tōzōa vīi? ² A káfia vī zōo yápii guu. Sēia gīa Lua a yá n̄n̄é n̄ zīe. ³ Ké an gbēo náai vīo, bó a vīi? An náaisai mé a Lua náai bāde? ⁴ O! Aawo! Lua náai vī, baa ké gbēpiiá eede, lá a kēa láuwa wà mè:

Tó n̄ yá'ò, n̄ yá a zēvī,

tó wà yákpalekēn̄o, n̄ yá a ble.*

⁵ Tó wá vāike lé Lua maake b̄o gupua, bó yá wá oi? Wá o Lua yá zēvīo, ké ì p̄kūmab̄ob̄wá yáí yà? Gbēnazina yá'oa ̄ mále owa. ⁶ O! Aawo! Tó Lua yá zēvīo, kpelewa a f̄o yákpaleke n̄ dúniao? ⁷ Gbē a me, tó a eedeke lé Lua náai káfī mé àle aà t̄ob̄o, bóyāi a yādaaàla lán duunkenawai? ⁸ Tó n̄ ò màa n̄le me wà yāvāike, yāmaa i b̄ou. Gbēo ma tóbēesī aa mè màa mi o. Lua yādaanla kōsīn̄o.

Gbē maao

⁹ Too! Wá Yuda wá s̄o yà? Aawo bá! Asa ma b̄ob̄o n̄ Yuda n̄ buipāleo pii k̄o, ampiiá duuna zōne. ¹⁰ A kēa Lua taalau wà mè:

Gbē maao, baa do.

¹¹ Laaidee kuo, luakīwele nae kuo.

¹² Aa p̄ale m̄pii, aa f̄okpà,

yāmaakenae kuo, baa do. †

¹³ An n̄se de lán kaad̄embewa.

Aa ì lenakasané,

m̄lè sewe kú n̄ léu, ‡

¹⁴ yá'ì n̄ gbékaao mé n̄ lé p̄a. §

¹⁵ Aa wāa n̄ gbēdeao,

¹⁶ aa ì m̄s̄i n̄ p̄osiao kp̄ánzi,

¹⁷ aa aafia zé d̄o,*

¹⁸ aa Lua vīa vīo. †

¹⁹ Wá d̄o ké Lua ikoyā pii de gbé p̄o kú a z̄iò yá ūe, ké gbēpii lé ḡo kpaaūa, dúnia gbēpii ì ḡo t̄aaede ū Luae. ²⁰ Asa gbē a b̄o maa Luae ikoyāpi kūa yáio. ‡ Lua ikoyā mé ì to wà duuna d̄o.

Lá Lua ì to yá b̄on̄o na

²¹ Lá Lua ì to yá b̄on̄o na b̄o gupua sa, lá a yá kú M̄oizi ikoyā n̄ ānab̄o l̄o guuwa. I ke aà ikoyā kūa yá no. ²² Lua ì to yá b̄on̄o na Yesu Kilisi náaik̄ea yáie. Gbé p̄o lé aà náaike pii yáe, asa gbē adoo. ²³ Gbēpii duunakè, ̄ aa kēs̄a Lua gawii. ²⁴ Lua ì to yá b̄on̄o na gba ū a gbēke yáí n̄ Kilisi Yesu p̄o n̄ bó gbāao. ²⁵ Aa pi Lua kp̄a duuna awakpab̄o ū gbé p̄o aale aà au náaik̄eone, ké à òb̄o gbēpii e yāke a zéwa. A menakè yāa, i duun z̄io yādao, ²⁶ ̄ tia kéwa a òbn̄é i yāke a zéwa. Beewa Lua ì yāke a zéwa mé ì to yá b̄o n̄ Yesu náaik̄ena na b̄o.

§ 2:24 Isa 52.5 * 3:4 Sou 51.6 † 3:12 Sou 14.1-3 ‡ 3:13 Sou 5.10, 140.3 § 3:14 Sou 10.7 * 3:17 Isa 59.7-8 † 3:18 Sou 36.1 ‡ 3:20 Sou 143.2, Gal 2.16

²⁷ Lá màae, gbēnazina a f̄ ìanadā l̄e? Bee kuo. Bóyāi ni? Ké a de yākea yá ūo, Yesu náaikea yáe yáí. ²⁸ Asa má è Lua ì to yá b̄ ní gbé̄o na aà Luapi náaikea yáie, ikoyākūa ku a guuo. ²⁹ Luaá Yudaō Luae ndoa? Buipāleō Luan s̄ōa? Ao, buipāleō Luae l̄. ³⁰ Asa Lua mēndoē. § A to yá b̄ ní gbé̄ p̄ t̄z̄ō na a náai p̄ àle ke yáie, mé a to yá b̄ ní gyaf̄oodeo na a náai doupi musu l̄. ³¹ Wále ikoyā bāde ní luanaaikēao yá? Maa no, wále a kpelaē.

4

Lua tò yá b̄ ní Ablahaũ na a náai p̄ a kè yáí

¹ Wá Yudaō, wá o kpelewa wá dezi káau Ablahaũ yá musu ni? ² Tó Lua tò yá b̄aàno na yá p̄ a kè yáie, d̄s̄ à f̄ ìanadā. Ama a f̄ dā Luaeō. ³ Kpelewa wa ò lá guui? Wà mè Ablahaũ Lua náaikè, ò Lua tò yá b̄aàno na.* ⁴ Fiaboa zikenaeá gbēkekeae no, aà aseae. ⁵ Baa tó gbé̄ lé yāe keo, tó àle Lua p̄ ì to yá b̄ ní tàaeo na náaike, Lua a to yá b̄aàno na a náai p̄ àle ke yáie. ⁶ Davidi gbé̄ p̄ Lua tò yá b̄aàno na yāekesai báaa'ea yá'ò à mè: ⁷ Báaadeon gbé̄ p̄ Lua ní tàaeo w̄lomá à ní duuna kēmáō ū. ⁸ Báaaden gbé̄ p̄ Dii a aà duuna yādao ū.† ⁹ Báaa beeá gbé̄ p̄ t̄z̄ō p̄e adoa, ge gyaf̄oode p̄e l̄? Wà mè Lua tò yá b̄ ní Ablahaũ na, ké à a náaikè yáie. ¹⁰ Kpelewa Ablahaũ de goō p̄ Lua tò yá b̄aàno nai? Aà t̄z̄ōaa ge gyaf̄oode? I t̄z̄ō, gyaf̄oode. ¹¹ † à t̄z̄ō, ké Lua tò yá b̄aàno na a gyaf̄oogo seela ū.‡ Maa a de gyaf̄oode p̄ Lua tò yá b̄n̄o na Luapi náaikea yáio pii dezi ū. ¹² A de gbé̄ p̄ aa t̄z̄ō dezi ū l̄e. I ke an t̄z̄ōa yáí no, ké aa té wá dezi Ablahaũ p̄ Lua náaikè a gyaf̄oogo iai yáie.

Lá Ablahaũ Lua náaikè

¹³ Lua legbè Ablahaũe ní aà buio à mè dúnia a ḡó ní p̄ ū. § I ke aà ikoyā kūa yáí no, ké Lua tò yá b̄aàno na a náai p̄ a kè yáie. ¹⁴ Tó gbé̄ p̄ aa ikoyā kūa mé aa kible, d̄s̄ luanaaikēa ài v̄io, mé Lua legbēa kè famaē,* ¹⁵ asa ikoyā ì mó ní Lua p̄kūmaoe. Gu p̄ ikoyā kúuo, tàae lío ku we s̄ō. ¹⁶ Ayāmeto p̄ p̄ Lua a legbè eaá aà náaikea yáe, ké à de aà gbēkeyā ū. Beewa legbēapiá Ablahaũ buipio pii p̄e, i ke gbé̄ p̄ aa M̄izi ikoyā kūa r̄t̄ēo no, ní gbé̄ p̄ aale Lua náaike lán Ablahaũwaē l̄. Ablahaũá wápii dezie.† ¹⁷ A de wá dezi ū Lua kíi, lá a kēa láuwa. Lua mè a aà d̄ile bui dasio dezi ū. Ablahaũ Lua p̄ ì wēni kpa geowa ì to p̄ p̄ kú yāao à ku‡ náaikè. ¹⁸ A Lua náaikè, à wed̄ p̄ p̄ gbēe wé d̄iozi, ò à ḡò bui dasio dezi ū lá Lua òèwa à mè, aà buio aao dasi lán saanaowa. § ¹⁹ Ablahaũ kà wè bas̄o taawa. Baa tó à làsookè a ḡēkebosaiwa ní Sala neasakpe kákāao, aà luanaaikēa lí busao.* ²⁰ Ili seake lé p̄ Lua gbēewao, i ḡí Lua náaikeio, ò à gbāa'è a luanaaikēawa à Lua t̄ob̄, ²¹ asa a d̄s̄ a f̄ēa v̄io, Lua gbāa kà à lé p̄ á gbèpi ke. ²² Ayāmeto Lua tò yá b̄aàno na. ²³ Wi yá b̄aaàno napi kē aà yáí adoo, ²⁴ wa kè wá gbé̄ p̄ Lua a to yá b̄wan̄o na yáie l̄, wá gbé̄ p̄ wále Lua p̄ wá Dii Yesu b̄ gau náaikeo. ²⁵ Lua aà kpámá ké à e wá tàaeo kēwá yáie,† ò à aà b̄ gau, ké yá e b̄wan̄o na yáí.

5

Kea na ní Luao

¹ Lá Lua tò yá b̄wan̄o na a náai p̄ wále ke yáí, wá naaàno sa ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao. ² Aà náaikea guu wa ze'è aà sabai wa gē Lua gbēke p̄ wá kuopi guu, ò wále p̄nake ní Lua gawi p̄ wá wé d̄io. ³ I ke bee ado no, wále p̄nake ní wá taasikēao l̄, ké wá d̄s̄ taasikēa ì mó ní menao, ⁴ mena ì mó ní dàa maa, dàa maa ì mó ní wed̄o Luazio, ⁵ mé wed̄o Luazipi

§ 3:30 Iko 6.4 * 4:3 Daa 15.6, Gal 3.6 † 4:8 Sou 32.1-2 ‡ 4:11 Daa 17.10 § 4:13 Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * 4:14 Gal 3.18 † 4:16 Gal 3.7 ‡ 4:17 Daa 17.5 § 4:18 Daa 15.5 * 4:19 Daa 17.17 † 4:25 Isa 53.4-5

fama vïo, asa Lua a Nisina pïsi wá nòseu, ò a tò wá dè a yewázi. ⁶ Wá gbãasai guu Kilisi gà wá vâikenaò wá gbeu gɔɔ pɔ Lua dïlewa. ⁷ Baa gaa gbẽmaa gbeu àao. Tó gbé a we ga gbẽmaa gbeu, wá d̄so, ⁸ ò Lua òlòwèe lá á yewázi, asa wá duundeke guu ò Kilisi gà wá gbeu. ⁹ Lá wa bɔ maa sa Kilisi au yáí, Kilisipi wá sia Lua pɔkũmawa sea ví be? ¹⁰ Yãa wá íi ní Luaoe, ò wa keaàno na aà Né gaa yáí. Lá wa keaàno na sa, wá suabaa aà kua wēni guu yáí sea ví be? ¹¹ I ke beee adoo, wáe pɔnake ní Luao lɔ ní wá Dii Yesu Kilisi pɔ tò wa keaàno na gbãao.

Kilisi yálẽta ní Adamuo

¹² Gbé mendo mé tò duuna gè dúnia guu, * ò duuna ga ì.† Beewa ga lí gbépiia, ké gbépii duunakè yáí. ¹³ Duuna ku dúnia guu e Lua ikoyã àò gé mói. Gɔɔ pɔ ikoyã kuo, Lua i duuna yádao, ¹⁴ ama sea Adamuwa e à gè pè Mɔziwa ga ikokè gbépiiwa, baa gbé pɔ aai duunake lán Adamu zãayãwawao. Adamupíá gbé pɔ a mɔ taae.

¹⁵ Ama Lua gba muua ní Adamu tàaeoo, asa lá dasi gà Adamu ado zãa yáwa yáí, Lua gbẽke ní a gba pɔ lí dasila Yesu Kilisi ado gbẽke yáio de beea. ¹⁶ Lua gba muua ní gbé mendo duunapioo. Tàae mēndopi mé m̀ò ní yákpalekeao, ò yá zòle gbēnazinaowa. Tàae m̀ò ní Lua gbẽkekeano, ò yá b̀ò ní gbé na. ¹⁷ Lá Adamu ado tàae mé tò ga ikokè, Yesu Kilisi ado yá pɔ à m̀ò zò de beea. Aà yáí gbé pɔ Lua gbẽkekèné a tò yá b̀òno na gba ù kible àizana guu. ¹⁸ Beewa lá tàae mēndopi tò yá zòle bui piiwa, màa lɔ maakaa mēndopi ì to bui pii bɔ maa, aai àizãnable. ¹⁹ Lá gbé mendo swágbãa mé tò dasi gè duunde ù, màa lɔ gbé mendo yãmaa mé a to dasi bɔ maa. ²⁰ Ikoyã m̀ò ké tàae e àò káfi yáie. Lá duuna lé káfi, Lua gbẽke ò diadie. ²¹ Lá duuna kiblea m̀ò ní gao, màa lɔ Lua gbẽke kiblea ì to wá bɔ maa, wí àizãnable ní wá Dii Yesu Kilisi gbãao.

6

Wá naa Kilisiwa

¹ Wá o kpelewa ni? Wá gi wàò te duunawa ké Lua gbẽke e àò káfi yà? ² O'o! Aawo! Wá gbé pɔ wá de geò ù duuna yá musu, kpelewa wá gi wàò te duunawa bi? ³ Wá gbé pɔ wa da'ilekè Kilisi Yesu pɔ ù, á d̄s ké wá sãnuano aà ga guuo lé? ⁴ Wa gaaano, wá wá vĩaano da'ilekea guu, lá Kilisi b̀ò gau ní a Mae gbãa gawideo, ké wápiò s̄ò wàò kú ní wēni dafuo màa.* ⁵ Lá wa naawà lán sãwakula ní gbalaowa aà ga guu, wá ḡoano màa aà vua guu lɔ. ⁶ Wá d̄s ké wá wá kua zi pà lipãakõawa ní Kilisio, wá mè duunde i mide, ké wásu wàò zòble duuna lɔ, ⁷ asa gbé pɔ gà b̀ò duuna yáue. ⁸ Lá wa ga ní Kilisio, wá a náai ví ké wáò kuaano lɔ. ⁹ Wá d̄s lá Kilisi b̀ò gau, a gaa ví lɔ, ga iko víwà lɔ. ¹⁰ Asa ké à gà, à gà duuna yá musu gēn doe, mé lá a ku tia, a ku Lua pɔ ù. ¹¹ Màa ápiò s̄ò, à ázia dile geò ù duuna yá musu, íò ku Lua pɔ ù naa Kilisi Yesuwa. ¹² A yáí ásu to duuna kible á mè gewa, a d̄se'ni d̄baae lɔ. ¹³ Asu à á megue kpa duunawa vâikebɔ ù. A ázia kpa Luawa gábɔ ù, í á meguo kpawà yãmaakebɔ ù. ¹⁴ Asu to duuna àò iko víwà lɔ, asa á na ikoyã z̄zi, sema Lua gbẽke.

¹⁵ Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyã z̄zi lɔ, sema Lua gbẽke z̄zi, wáò te duunawa yà? O'o! Aawo! ¹⁶ A d̄s tò a ázia kpà gbéwa, ále misiile, á de ade zò ù lé? Tó duuna a ázia kpawà, á gae. Tó a misiile Luae s̄ò, á bɔ maa. ¹⁷ Wa sãaukè ní Luao, asa duuna zɔɔn á ù yãa, ò a misiile yá pɔ wa dàe zézeé ní nòsemendoo. ¹⁸ A bɔ duuna yá, a ḡo maakaa zɔɔ ù. ¹⁹ Mále bee o gbēnazina yá'oawa á gbãasai yáie. Lá a á me kpà yãa gbãsi ní yãvãioowa zɔɔ ù, a vâikè, màa tia lɔ á á me kpa maakeawa zɔɔ ù, á kua iò adoa. ²⁰ Ké á de duuna zɔɔ ù yãa, á bàa kú ní yãmaakεaoo. ²¹ Ai kpele á è yá pɔ á kè yãa, à kèé wíyã ù tiaò musui? Yápiò

* 5:12 Daa 3.6 † 5:12 Daa 2.17 * 6:4 Kls 2.12

midεáá gae. ²² Tiasa lá a bɔ duuna yáú, ále zɔble Luaε, ài pɔ á e mé kua adoa pɔ a midε ní wēni láasaio ũ. ²³ Duuna aseáá gae, áma gba pɔ Lua í dawēε naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mé wēni láasai ũ.

7

Wá kú Mɔizi ikoyā ɔzi bo

¹ Ma gbéɔ, mále yá'óé lán gbé pɔ Mɔizi ikoyā dɔɔwa. A dɔ ké ikoyāpi iko ví gbéwa gɔɔ pɔ a ku noa? ² Maa ikoyāpi nɔzāe yè a záwa gɔɔ pɔ a béε. Tó gɔ gá, ɔ ikoyāpi í polowà. ³ Gɔɔ pɔ aà zá kú, tó à gò gɔ pāle pɔ ũ, wa oè dɔε'íideε. Tó aà zá gáε sɔ, ikoyāpi pòlowàn we. Tó à gò gɔ pāle pɔ ũ sa, beeá dɔε'íi yán bo. ⁴ Maa ápiɔ sɔ ma gbéɔ, a ga ikoyā musu Kilisi me guu, ɔ a gɔ gbé pɔ bɔ gaupi pɔ ũ, ké wà e káfiakε Luaε. ⁵ Ké wá dàa dɔaawēε yāa, ikoyā mé tò duuna ni wá dé wá me guu, ɔ wa káfiakè gae. ⁶ Tia sɔ wa ga pɔ pɔ wá kú zɔ ũpi yá musu, wa bɔ ikoyāu, ɔ wále zɔble Luaε zé dafu guu ní aà Nisina gbāao, í ke ikoyā lá zé zi no.

⁷ Wá o kpelewa ni? Lua ikoyāá duuna yà? Aawo bá! Ikoyāpi mé tò ma duuna dɔ. Tó ikoyā i me wasu pɔ blikeoo, * dɔ mi dɔ lá pɔ blikea deo. ⁸ Duuna zekii è yá pɔ Lua dilepiwa, ɔ a tò pɔpii ni ma de. Asa ké má ikoyā dɔo, duuna demεε yāe ũo. ⁹ Yāa ké má ikoyā dɔo, má béεε. Ké ma yādileapi mà, duuna vù iu, ¹⁰ ɔ ma ga. Yādileá pɔ de à wēni kpaapi ga imεε. ¹¹ Duuna zekii è yādileapiwa, ɔ à ma sāsā à ma de yápi sabai. ¹² Beewa ikoyāpi kua adoa, mé yá pɔ Lua dilepi kua adoa, a zεví mé a maa. ¹³ Yāmaa mé tò ma gaa? Aawo bá! Ké duuna e bɔ gupuuau, ɔ à yāmaa mɔaokè, a tò ma ga. Beewa wa duuna dɔ duuna ũ yādileapi sabai.

Zikaa ní duunao

¹⁴ Wá dɔ ké ikoyāpiá Lua yāε. Mapi sɔ, dàaden ma ũ, má na duuna ɔzi. ¹⁵ Miliɔ yá pɔ mále ke gbadɔo, asa mili yá pɔ má ye mà ke keo, yá pɔ má ye mà keo ɔ mi ke.† ¹⁶ Tó yá pɔ má kè i kpaai ní ma pɔeāoo, ma we ikoyāpi maakei. ¹⁷ I ke máme mále keo, duuna pɔ kú ma guuε. ¹⁸ Má dɔ yāmaa ku ma guuo, ma dàa maa. Mio ye mà yāmaake, áma mili fɔ má kèo. ¹⁹ Yāmaa pɔ má ye mà ke, mili keo. Yāvai pɔ má yeio ɔ mi ke. ²⁰ Tó yá pɔ má yeio ɔ mále ke, i ke máme mále keo, duuna pɔ kú ma guuε. ²¹ Má è tó má ye mà maake, vāi mé í dɔaamεε. ²² Lua ikoyā mé í kemεε na ma sɔ guu, ²³ áma má è iko pāle ku ma me guu, ío zika ní iko pɔ kú ma nɔε guuo, a tò má na duuna iko pɔ kú ma me guu ɔzi. ²⁴ Ma wēnade ia, déme a ma si ma mè gεε beewai? ²⁵ Ma sáaukè ní Luao! N wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Beewa ɔ mi zɔble Lua ikoε ma láasoo guu, mé mi zɔble duuna ikoε ma dàa guu.

8

Ziblea ní Lua Nisina gbāao

¹ Yá a zɔle gbé pɔ aa naa Kilisi Yesuwaɔwa bo, ² asa naa Kilisi Yesuwa Lua Nisina Wēnikpamade gbāa ma bɔ gbāa pɔ duuna ní gao lé mɔmεε guu. ³ Yá pɔ Mɔizi ikoyā i fɔ kèo gbēnazina gbāasaike yái Lua kè. A azia Né zì gbēnazina ũ lán wá duundeɔwa duuna woloawá yái, ɔ à widà duunawa a Né mepi guu, ⁴ ké yá pɔ ikoyā lé weεle síana ke wá gbé pɔ wá dàa lé dɔaawēε bo, sema Lua Nisinaɔwa. ⁵ Gbé pɔ an dàa lé dɔaanéɔ í laaidɔ ní dàa yáwa. Gbé pɔ Lua Nisina lé dɔaanéɔ í laaidɔ Lua Nisina yáwa. ⁶ Laaidɔa dàa yáwaá gae. Laaidɔa Lua Nisina yáwaá wēni ní aafiaoε. ⁷ Laaidɔa dàa yáwaá íisea ní Luaoε. Ade lí misiile Lua ikoyāeo, a fɔ seo. ⁸ Gbé pɔ an dàa lé dɔaanéɔ yá lí ká Luaguo.

⁹ Ápiɔ sɔ, á dàa lé dɔaaéo, sema Lua Nisina, tó a kú á guu síana. Tó gbé Kilisi Nisina ví sɔo, a de Kilisi gbé ũo. ¹⁰ Tó Kilisi kú á guu, baa tó á me de gε ũ duuna yái, Lua Nisina deé

* 7:7 Bɔa 20.17 † 7:15 Gal 5.17

wēni ũe,* ké Lua tò yá bònáo na yáí. ¹¹ Tó Lua pó Yesu bò gau Nisína kú á guu,† Lua pó Kilisipi bò gau a wēni kpá á mè gēpiwa ní a Nisína pó kú á guu gbāao.

¹² Ayāmeto ma gbéó, wá té wá dàai teasi no. ¹³ Tó á té á dàai, á gae. Tó a á yāváikeao mīde ní Lua Nisína gbāao sō, áo ku. ¹⁴ Gbé pó Lua Nisína í dōaanéó mé Lua néó ũ. ¹⁵ Asa t́aa pó í to wá zóble ní víao mé díéo, Lua Nisína pó tò a gō Lua néó ũ ō á ví, ō wi wiile Luawa ní aà gbāao wi me: Baa, wá Mae.‡ ¹⁶ Nisínapi mé í owēe wá sōu Lua néón wá ũ. ¹⁷ Lá néón wá ũ, àizeεblenaón wá ũ. Lua àizeεblenaón wá ũ, wá ble sānu ní Kilisioε. Tó wa taasikèaànó, wáó kuaànó aà gawi guu.§

Wédóa Lua gawii

¹⁸ Má è wá fō gōe bee taasi leεŭ ní gawi pó Lua a bōowēεoo. ¹⁹ Lua pōkeao píi wé dō aà néó bōa gupuaui láasai. ²⁰ Asa Lua tò a pōkeao píi gò dōosaie.* I ke an pōeā no, Lua mé kè màa, ké wédōaaazi guu ²¹ dúnia a bō òkpaa pó àle zóbleù, i dēepoo Lua néó gawi guu. ²² Wá dō Lua pōkeao píi lé aauke ní wāwāo e tia. ²³ I ke dúnia ado no, wá gbé pó wa Lua Nisína è gba séia ũó, wále aauke kpáikpāi sō e Lua àò gé wá boi, i wá sí a néó ũ.† ²⁴ Lua wá suabà, ké wá wédó beei. Pó pó wa è ní wéoa wédóia yáe bo. Déme í wédó pó pó a èi lóí? ²⁵ Tó wá wé dō pó pó wi eozi sō, wió dá ní menaoε.

²⁶ Beewa sō Lua Nisína í dōwále wá gbāasai guu, asa wá wabikea dō a zéwao, ō Lua Nisína í kulekewēε Luaε ní aau pó a yá gè oao. ²⁷ Lua í nòse guu e, mé a a Nisína làasoo dō, asa Lua Nisína í kuleke Lua gbéónε lá Lua yeiwaε. ²⁸ Wá dō ké yápii í bō maa gbé pó ye Luaziónε, gbé pó à ní sisi à ní sé lá àle yáwao. ²⁹ Asa Lua díle za káau gbé pó a dōaa ní dō bō a Néwa, ké aàó de vīi ũ dāuna dasiónε. ³⁰ Gbé pó à ní díle za káaupio ō à ní sisi, ō a tò yá bò ní gbé pó à ní sisipio na, ō à a gawi lí gbé pó a tò yá bòrínó napiónε.

³¹ Wá o kpelewa yá beeó musu ni? Lá Lua zèwanó, déme a bō wá kpéi? ³² Lá i gí ní azia Néoo, à aà kpà wápii yáí, a wá gba pópíi bō lé? ³³ Déme a bōbō ní gbé pó Lua ní séoi? Luapi mé tò yá bōwanó na. ³⁴ Déme a yādawáí? Kilisi Yesu gà à èa vù. A ku Lua oplaai, àle kulekewēε. ³⁵ Bóme a wá ké Kilisi yeawáziwai? Taasi ge wétēa ge íadama ge nōana ge taasideke ge kai ge fēnda, an kee a fōe? ³⁶ A ku lá guu wá mè:

N yáí wá kú ga lézī za kōo e oosi,

wí wá díle lán sá pó wa ní kōlokpaowa.‡

³⁷ Yá beeó píi guu wále zible àannó ní gbé pó yewázi gbāao. ³⁸ Asa má dō sáasā ké ga ge wēni ge malaikao ge t́aaó ge tia yá ge zia yá ge gbāadeó ³⁹ ge musupōo ge zlépōo ge Lua pōkea páleó, an kee a fō wá ké Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa guuo.

9

Lua Isailio sea

¹ Mále síana'o naa Kilisiwaε, mále εεtoo. Lua Nisína pó dōaa ma làasooε mé demεε yápi seelade ũ. ² Ma pōsia kè zài, ma nòse ìo yaa gōoppiε. ³ Má fō wabike Luawa aà ma ké Kilisiwa, aà láaíkea ma Isaili deeo gbεu. ⁴ Ampio ō Lua ní sé a néó ũ,* à a gawi òlóné, aà bàa kúrnó, à a ikoyā kpámá, à lousisia dàné, à legbèné. ⁵ Aa de Lua gbé káauó buio ũ, mé an bui guu ō Kilisi pó de pópíia bōu gbēnazína ũ. Omε Lua pó kù wàó a sáaukpa gōoppi ũ. Ami.

⁶ I ke yá pó Lua ò lèle pā no, asa Isaili píi mé Isaili zálala ũo. ⁷ I ke Ablahaŭ bui píi mé Ablahaŭpi néó ũ Luaεo, asa Lua ò Ablahaŭε à mè, Izaaki buio ō wáli oné aà buio.† ⁸ Beewa i ke né pó à ní í ní pōeāo mé Lua néó ũo, né pó à ní í Lua legbēa musuo mé de buipio ũ. ⁹ Asa

* **8:10** Zāa 6.63 † **8:11** 1Kln 3.16 ‡ **8:15** Maa 14.36 § **8:17** Gal 4.5-7 * **8:20** Daa 3.17-19 † **8:23** 2Kln 5.2-4 ‡ **8:36** Sou 44.23 * **9:4** Bōa 4.22 † **9:7** Daa 21.12

Lua legbè à mè: Má εα mο zii maa'i, Sala i ne'i g̃ε ũ.† 10-12 I ke beee adoo. Lua ì gbέο se lá àε yáwaε, i ke an yákea yáí no, ké à ní sisie. Beewa ké Lebeka síao no sí ní wá dezi káau Izaakio, e àò gé ní ii, e aao gé maa ge vāikεi, Lua ò Lebekaε a pó bò káau a g̃ó né ũ gbέ záε. §

13 Lá a kēa láuwa wà mè:

Má ye Yakobuzi,

Esau s̃, má yeio.*

14 Wá o kpelewa ni? Yāvāi ku Lua kíi yà? Aawo bá! 15 Asa a ò Moizie,

gbέ pó á ye sùuukeaàno s̃ á ke,

mé gbέ pó á ye wēnadōè s̃ á dōè.†

16 Ayāmeto Lua gbέο sea i bo gbēnazina pœā guuo ge an kōaikεa, à bò Lua sùuu guue.

17 Asa lá guu Lua ò Falaōε à mè: Ma n kpa kpalau ké mà a gbāa obo gbέone n musue, ma tó i li dúniaa píi.† 18 Beewa gbέ pó a ye sùuukeaàno ì keaànoε, mé gbέ pó a ye aà swágbāa kú, ì kú.

19 A gbēe a ma la, bóyāi Lua lé gbέο tàae e lbi? Déme a f̃ gi Lua pœāi? 20 N gbēnazina ia, dén n ũ n gbasa n yázāsī Luawai? Oo a a bona la, bóyāi n ma bo kéwaia? § 21 Oobona zεví à oo swāde ní oo swāsaio bo ní g̃i doú pó á tòtooo lé? 22 Tó Lua ye à a pōkūma obné ké aa a gbāa dō, mé à mēna zōo kè ní gbέ pó de à pōkūmabobōmá à ní kaaleo s̃ be! 23 Tó à bee kè, ké gbέ pó de à sùuukeínno à dōaa ní keke aa g̃ε a gawi guuo a gawi zōo dōε s̃ be! 24 Gbé pó Lua ní sisi à ní sépion wá ũ. I ke Yudaone ndoo, ní buipāleoe s̃. 25 Lá Lua ò ānabi Ozee lá guuwa à mè:

Bui pó de ma gbέο ũo s̃ má oné ma gbέο.

Bui pó má yeńzioo s̃ máo yeńzi.*

26 Gua pó Lua òné aa de a gbέο ũo,

we wa ouné Lua béepi néo.†

27 Isaia wiilè Isailio yá musu à mè:

Baa tó Isailio dasi lán ísiale ũfāawa,
an kōnao mé a bo.

28 Asa Dii a yá pó a ò ke dúniau,

mé a a midε zεzεsaie.†

29 Lá Isaia dōaa òwa à mè:

Tó Dii Zīgōde i wá buieo to yāao,

dō wa g̃ó lán Sōdōūdeowa,

wí bo Gōmōodeowa. §

Isailio gia Kilisi baonai

30 Wá o kpelewaε sa? Buipāleo lé weεε Lua to yá bońno nao, s̃ a tò à bòńno na. A tò yá bòńno na a náai pó aa ke yáie. 31 Isailio s̃ aale weεε Lua to yá bońno na ikoyā musu, s̃ i bońno nao. 32 Bóyāi ni? Ké aa ye Lua to yá bońno na an yákea yá yáie, i ke aà náaikεa yáí no. Aa gēmbole gbε pó ì ní pálewa, 33 lá a kēa láuwa:

Gwa, mále gbε pó ì to wá gēmbole dile Siōna,

gbesi pó ì to wá fu.

Wí a gbέ pó lé aà náaikε kūo.*

† 9:9 Daa 18.10 § 9:10-12 Daa 25.23 * 9:13 Mal 1.2-3 † 9:15 Bōa 33.19 † 9:17 Bōa 9.16 § 9:20 Isa 45.9

* 9:25 Oze 2.25 † 9:26 Oze 2.1 † 9:28 Isa 10.22-23 § 9:29 Isa 1.9 * 9:33 Isa 28.16

10

¹ Ma gbéé, yá pọ́ má yei ma sọ́ guu, mále a wabike Luawa mé Isailio suabaa ũ. ² Má de a seelade ũ, ké aa áiaví ní Lua yáó, áma an wé kéao. ³ Asa aa lá Lua ì to yá bọ́rínọ́ na dso, sọ́ aaiọ́ wéle yá bọ́rínọ́ na ní nziá gbāao. Aai lá Lua ì to yá bọ́rínọ́ na sio. ⁴ Asa Kilisi Mọ́izi ikoyá lepàpa, sọ́ yá ọ́ bọ́ ní aà náaikenaọ́ na. ⁵ Lá ikoyá ì to yá bọ́rínọ́ na sọ́ Mọ́izi ò a taalau à mè, gbéé pọ́ yápi kúu aọ́ ku a sabai.* ⁶ Lá luanaaika ì to yá bọ́rínọ́ na a ò à mè:

Nsu o n nòseu,

déme a gé luabe à Kilisi pilaio,

⁷ ge déme a gé bedau à Kilisi bọ́ gauio.

⁸ Yá pọ́ a òn ke:

Yápi kunnọ́ kái,

a kú ní léu ní n nòseu.†

Luanaaika yá pọ́ wi a waasokpa sọ́n yápi ũ. ⁹ Tó ní ò ní léo gupuuu Yesu mé Dii ũ, mé ní a náai ví n nòseu Lua aà bọ́ gau, a n suaba. ¹⁰ Asa yápi náai vía nòseu ì to gbé bọ́ maa, mé yápi oa ní léo ì gbé suaba. ¹¹ A kéa Luayátaalau wà mè, wí a gbé pọ́ lé aà náaike kúo.‡

¹² Yudaọ́ ní buipáleo dodoa kóeo, asa ampíi an Dii doúe, ì káfíake a sísinawé píi. ¹³ Asa Dii sísinawé bọ́ píi.§ ¹⁴ Kpelewa aa aà sísi aà náaike sáii? Kpelewa aa aà náaike aà yá masáii? Kpelewa aa aà yá ma waasokenasáii? ¹⁵ Tó wi waasokenawé zímáo, kpelewa aa waasokenéi? A kéa Lua taalau wà mè: Baonakpanawé mọ́a na.* ¹⁶ Ama gbépii i baonapi sio. ¶ Isáia mè: Dii, déme wá yá síi? † ¹⁷ Beewa luanaaika ì bọ́ aà yámaa kíie, mé yápiá Kilisi yáe. ¹⁸ Ma mè yóo! Aai mao lé? Aa mà.

An bọ́ tà dúnia guu píi,

an yá'oa gè e tọ́le léwa.‡

¹⁹ Ma mè yóo! Isailio i dso lé? Mọ́izi dọ́aa ò à mè:

Má tó bui pọ́ aa de ma gbé ũoó á pọ́ feleé,

má tó á pọ́ pa bui wésiadeọ́ yá musu.§

²⁰ ¶ Isáia sọ́díle à Lua ledékè à mè:

Gbé pọ́ aale ma kíi wélewoó mé ma e,

ma azia ọ́ bọ́ gbé pọ́ aale ma gbéawé.*

²¹ Isailio yá musu sọ́ Lua ò:

Za kọ́ e oosi ma ọ́dọ́ bui swágbáade pọ́ fẹ́manwọ́zi.†

11

Lua i Isailio vūaaọ

¹ Ma mè yóo! Lua azia gbéé vūaa yá? Aawo bá! Mapi, Isailin ma ũ. Ablahaũ buin ma ũ Bēyámee bui guu.* ² Lua i a gbé pọ́ à dọ́aa ní dso vūaaọ. A Elia yá pọ́ kú lá guue bee dso lé? Ké à gè ní Isailio yáó Lua kíi à mè: ³ Dii, aa n ána bọ́ dède, aa n gbagbakliọ́ dèele. Máme ma gso mado, sọ́ aale ma we.† ⁴ Lua ò Eliae kpelewa ní? A mè á gbé pọ́ aai kúle táawéọ́ kúu a pọ́ ũ gbéon ọ́aasowé le sopla (7.000).‡ ⁵ Maa an kóna pọ́ Lua ní sé a gbéke guu gò gbá ọ́. ⁶ Lá à ní sé a gbéke guu, i ke an yáke yáí no. Tó màa no, dso Lua gbékeọ́ gbéke ũo. ⁷ Kpelewan wei? Isailio i yá pọ́ wále wéle eo, áma an gbé pọ́ Lua ní sé ẹ. Gbé kíniọ́ nòse tàta, ⁸ lá a kéa láuwa wà mè:

Lua kemazí'ú kpànízi,

* **10:5** Lev 18.5 † **10:8** Iko 30.12-14 ‡ **10:11** Isa 28.16 § **10:13** Yoé 3.5 * **10:15** Isa 52.7 † **10:16** Isa 53.1

‡ **10:18** Soú 19.4 § **10:19** Iko 32.21 * **10:20** Isa 65.1 † **10:21** Isa 65.2 * **11:1** Flp 3.5 † **11:3** 1Kia 19.10

‡ **11:4** 1Kia 19.18

õ an wé lé gu'eo,
an swá lé yāmao e ní a gbāo. §

⁹ Davidi ò ló:

To an dikpekea gōné bai ũ, wà ní kú,
to à yā'iné, wà tōsimá.

¹⁰ To an wé siakū ké aasu gu'eo,
to an wó gō koolonnō gōpii.*

¹¹ Ma mè yóo! Ké Isailio fùà, aa lèlè míómio yà? Aawo bá! An tàaeo yáí Lua buipáleo suabà, ké Isailio nòse fele yáí. ¹² Lá an tàaeo mé tò dúnia káfia è, mé an lélea mé tò buipáleo káfia è, tó Isailipio sù ní pá ziu, wa bee o lba?

¹³ Mále yā'o á buipáleoε sa. Lá má de zína ũ á buipáleo kíi, máo ma zí sáaukpaε, ¹⁴ ké mà azia buio nòse fele, mí ní gbēo suabaε. ¹⁵ Lá Lua gia Isailiozi mé tò dúnia kèano na, tò à èa ní sí ló, bee aò deai? Bee aò de wēni ũ gεoneε.

¹⁶ Tó wà pówen káau kpà Luawa,† a búu gō aà pó ũε. Tó lízina de Lua pó ũ, a gōnao de aà pó ũ lóε. ¹⁷ Lua kuli zálala gōnaeo zōzō, õ à n gbé pó ní de kuna lí ũ pè an gbεu, ké ñyō kú ní kuli maa zína gbāao. ¹⁸ Nsu saka kuli zálala gōna pó a zōzōguo. Kpelewa ñyō íanadái? N kú lízina sabaie, i ke lízina mé kú n sabaio. ¹⁹ N mè à ligōnapio zōzō ké à n pe an gbεu yáíε. ²⁰ Maaε, à ní zōzō ké aai a náaikeo yáíε. Mpi sō n gō n luanaaikea yáí. Nsu wala keo. Laaika! ²¹ Lá Lua i gí lí zálala gōnao zōzōio, a gí n zōi sōo. ²² Gwa lá Lua maa mé a pásí. A pásí ní gbé pó aa fùwao, mé a maane, tó n ze ní aà maa. Tó màa no, a n zō sōε. ²³ Tó Isailio ní luanaaikesai tò, a εa ní pé n gbεue, asa a ní pea ní gbεu gbāa ví. ²⁴ Lua n zō kuna líwa à n pe kuli zálalawa, lá wíli keowa. Lá a kè màa, kù ligōn zálalao εa pea nízia líwa zεví de beelao lé?

Isailio suabaa gbεza

²⁵ Ma gbéō, má ye à asiyyāε bee dō, ké á wé su àò sia, à ázia dile waladeo ũo yáí. Isaili kíniō swá gbāakù gia e buipáleo gēa kpala pó bō Lua kíiu lé kaε. ²⁶ Bee gbεa Lua a Isailio suaba pii lá a kēa láuwa wà mè:

Suabana a bō Siona,
a Yakōbu buio kē luadōsaiwa.

²⁷ Ma bàakuarínō

gōo pó má ní duuna kémá yán we. ‡

²⁸ Baona yá musu aa de Lua ibεeo ũ á yáí. Lua gbéō sea yá musu aa de Lua yenzideo ũ an deziō yáí. ²⁹ Asa Lua lí déndōmεε ke gba pó á dào ní gbé pó a ní sisi a ní séo yá musuo. ³⁰ A buipáleo i Lua yāma yāao. Tiasa Lua sùuukèánō ké Isailio i aà yāmao yáí. ³¹ Màa Isailio lé Lua yāma tiao, ké Lua e sùuukéánō, i gbasa sùuukéínō. ³² Lua yāmasai kpà gbépiiizi, ké aà e sùuukéínō pii yáíε.

³³ Lua ñnō ní a dōao zōkε lé vío.

Gbēe yá pó àle yá yáasi dō piiio.

Gbēe a fō à aà ze bōolekeo. §

³⁴ Déme Dii làasoo dōi?

Déme yādàè aà lεdamade ũi?*

³⁵ Dé Dii flasèwà a gbasa boèi?†

³⁶ Pópii bō aà kíiε,

aa kú ní aà gbāao,

mé aa ku aà pó ũ. ‡

§ 11:8 Iko 29.3, Isa 29.10 * 11:10 Sou 69.23-24 † 11:16 Nao 15.20-21 ‡ 11:27 Isa 59.20-21 § 11:33 Isa 55.8 * 11:34 Isa 40.13 † 11:35 Yob 41.3 ‡ 11:36 1Kln 8.6

Wàò aà tɔ̀ɔ̀ ɔ̀ɔ̀pii. Ami.

12

Zíkɛa Luac

¹ Ayāmeto ma gbé̄ɔ̀, lá Lua wēnadòwē maa, ma wabikèwá à ázia kpawà sa'obɔ̀ bē̄e sāsai pɔ̀ í kaàgu ũ. Beewa wí kúleè a zéwa. ² Asu te dúnia tiae bee tufaio. A to Lua á lile, á láasoo i dafukū, ké à e à aà pɔ̀eā dɔ̀, yá pɔ̀ maa mé í keè mé à àsaa.

³ Gbē̄ke pɔ̀ Lua kèmmɛ yáí ò mále o ápiie, ásu ázia maabo de a maa léao. A baade azia dile a síana léu, lá Lua aà gbà zé aà a náaikewa. ⁴ Gbē̄nazina mē mēndo guɔ̀ ví dasi, an baade ní a zioe. ⁵ Maae, baa ní wá dasikɛo, wá me doū naa Kilisiwae, wá de kɔ̀ meguɔ̀ ũ.* ⁶ Wá gba dodoa kɔ̀e lá Lua dàwēe a gbē̄ke guuwa.† Tó ānabikɛkɛgba ní ví, ke n luanaaikɛa léu. ⁷ Tó dɔ̀nledekɛe, dɔ̀níle. Tó yādaané, dané. ⁸ Tó lɛdaamae, damá. Tó gbadaae, da bíisai. Tó dɔ̀aanakɛe, ke ní āiao. Tó wēnadɔ̀anɛe, dɔ̀né ní pɔ̀nao.

⁹ Aɔ̀ yekɔ̀i ní nòsemendoo. A mikē vāiwa, í ze ní maao. ¹⁰ Aɔ̀ gbē̄ke ví ní kɔ̀o nana. Aɔ̀ kɔ̀ kpɛla ní pɔ̀nao. ¹¹ Aɔ̀ āiaví zígbiasai, á me ío wāa Dii zí guu. ¹² A pɔ̀nake yá pɔ̀ á wé dɔ̀i yá musu. A menafɔ̀ taasikɛa guu. A mekpa wabikɛawa. ¹³ A dɔ̀nleke Lua gbé̄ pɔ̀ pɔ̀ lé kēsámáɔ̀ne. A wetā ní nibɔ̀fɔ̀ao. ¹⁴ A samaa'o á íadamadeɔ̀ne. A samaa'oné, ásu ní kao.‡ ¹⁵ A pɔ̀nake ní pɔ̀nakɛnao. A ɔ̀ɔ̀ɔ̀ ní ɔ̀ɔ̀ɔ̀nao. ¹⁶ A nòsedoūke ní kɔ̀o. Asuli denlawɛɛleɔ̀. A gbékpa ní yē̄esaideɔ̀. Asuli ázia dile yādɔ̀nao ũo.§ ¹⁷ Asuli vāi flabo ní vāioo. Ali yá pɔ̀ maa gbé̄piie ke. ¹⁸ Tó a ke, àɔ̀ na ní gbé̄piio lá á fí léu. ¹⁹ Ma gbé̄ yenzideɔ̀, ásuli tɔ̀si gbé̄wao, à aà tó ní Luao. A ku lá guu wà mē:

Dii mē áme á tɔ̀simá,

áme á flaboné.*

²⁰ Tó nɔ̀ana lé n íbɛe de, ble kpawà. Tó imie, n à aà gba í. Tó ní kè maa, níle aà ɔ̀ kaè a léue.†

²¹ Nsu to vāi ziblemao. Zi blewà ní maao.

13

Misiile bɔ̀su gbāadeɔ̀ne

¹ Gbē̄pii misiile bɔ̀su gbāadeɔ̀ne, asa ikoe ku Lua lé saio. Lua mé gbāade pɔ̀ kúɔ̀ dile pii. ² Ayāmeto gbé̄ pɔ̀ bò gbāade yá kpɛ, ade bò yá pɔ̀ Lua dile kpɛe. Gbé̄ pɔ̀ bò ní kpéɔ̀ nízia dàyāue. ³ I ke maakɛnao mé lí víake kpalablenaeɔ̀ne, sema vāikɛnao. Tó ní ye n víake gbāadeɔ̀, maakɛ, i n sáaukpa. ⁴ Gbāadeá Lua zikɛnae n aafia yáí. Tó n vāikè sɔ̀, víakeè, asa a fē̄nda looa pā no. Lua zikɛnae, í tɔ̀siè vāikɛnawae. ⁵ A yáí tò a maa àli misiilené. I ke íadama yáí ado no, á láasoo yáíe ɔ̀. ⁶ Bee yáí i wè'ɔ̀a kpái sɔ̀, asa gbāadeɔ̀á Lua zikɛnae, aale zipi kèe. ⁷ Ali flaboné pii. Ali wè'ɔ̀a kpá a sinawa, íli á pɔ̀ lá sí ɔ̀. Ali misiile gbé̄ pɔ̀ de à misiileè. Ali gbé̄ pɔ̀ de à aà yāda yāda.*

Gɔ̀ kà kái, wà yekɔ̀i

⁸ Asuli gbē̄e fia seɔ̀, sema yeakɔ̀i bàasio. Gbé̄ pɔ̀ ye a gbé̄deezi, Lua ikoyā pèewàe. ⁹ Wà mē n̄suli wúle ní gbē̄pāle nɔ̀oo, n̄suli gbē̄deɔ̀, n̄suli kpái'oo, n̄suli pɔ̀ bíikɛo.† Yápiɔ̀ ní yādilea pāle pɔ̀ kúɔ̀ pii kú yáe bee guue wà mē: Nyɔ̀ ye n gbé̄deezi lá nzia wēniwa.‡ ¹⁰ Tó gbé̄ ye gbé̄í, íli vāikɛ a gbé̄deɔ̀. Yeakɔ̀i mé Lua ikoyāpapaa ũ.

¹¹ A ke maa, asa á gɔ̀ pɔ̀ wá kuwàe dɔ̀. A vua iu gɔ̀ kà, asa wá suabaa kái tia de gɔ̀ pɔ̀ wa Yesu náaikèla. ¹² Gwāasina kà zà, gudɔ̀a mé kái. Wà gusia yá kóle, wí gupua gɔ̀kɛɔ̀

* 12:5 1Kln 12.12 † 12:6 1Kln 12.4-11 ‡ 12:14 Luk 6.28 § 12:16 Yaa 3.7 * 12:19 Iko 32.35 † 12:20 Yaa 25.21-22 * 13:7 Mat 22.21 † 13:9 Bɔ̀a 20.13-17 ‡ 13:9 Lev 19.18

séle. ¹³ Wàò kú wá d̀̀̀wa fãane gbéò ù lalasi k̀̀̀ò ní wēdekεao sai ǹ̀̀dãakpaa ní wisaiyãò sai, lekpaà ní zaak̀̀̀uo sai. ¹⁴ A Dii Yesu Kilisi òlesé. Asuli tó á dàa zi d̀̀̀aaé à d̀̀̀é'ìi keo.

14

Kò tàae'ea

¹ A gbé pò buse luanaaikεa guu dile yãkelesai. ² Gbēe k̄ua á f̄s p̀̀pii ble, mé gbé pò a luanaaikεa buse lí ǹ̀̀ò soo.* ³ Gbé pò ì p̀̀pii ble suli saka gbé pò lí p̀̀pii bleoguo, mé gbé pò lí p̀̀pii bleo suli gbé pò ì p̀̀pii ble tàae eo, asa Lua aà s̄le. ⁴ Dén n ù ké níle gbēpãle zikena tàae ei? Tó a f̄s ge a f̄so no, aà Dii yáε. A f̄s, asa Dii gbãa a to aà f̄s. ⁵ Gbēe k̄ua g̀̀̀ na dek̄s̄a, mé gbēpãle k̄ua g̀̀̀pii sáaε. Baade a s̄o dadoū ní yá pò à zè̀̀ò. ⁶ Gbé pò ì g̀̀̀ b̀̀ ì b̀̀ Dii yáíε. Gbé pò ì p̀̀pii ble, ì ble ní Dii gbãaoε, ì Lua sáaukpa. Gbé pò ì pò t̄é ì t̄é Dii yáíε, ì Lua sáaukpa. ⁷ Gbēe lío ku azia yáio, gbēe lí ga azia yáio. Tó wá kú, wá kú Dii pò ùε, ⁸ tó wa ga, wa ga Dii pò ùε. Wá kún nò, wa gan nò, wá de Dii pò ùε. ⁹ Asa Kilisi gà à vù ké àò de gyaadeo ní gbé b̄éεo Dii ùε. ¹⁰ Ké níle n gbēdo tàae e s̄o be? Mpi s̄o níle saka n gbēdogu s̄o be? Lua aò z̄s̄lea a ḡinaa, wápii wí b̀̀ zε aà aε,† ¹¹ lá wa k̀̀̀ lá guuwa, Dii mè:

Lá má kú, gbépii a kúlemεε,
gbépii a ma luakε d̄s.‡

¹² Beewa wá baade a azia yá séle siu Luaε.

¹³ A yáí wásuli k̄o tàae e bo. K̄o tàae'ea gb̄eu à zè̀̀ ké á yá pò a tó á gbēdo fu keo. ¹⁴ Kua Dii Yesu guu má d̄s sáas̄a ké p̄oe lío gbãlea ní aziaoo. Tó gbé dile pò gbãlea, s̄o gbãleaε. ¹⁵ Tó n n gbēdo ǹ̀̀se ò̀̀̀kpàè pò pò ní blè yá musu, ní yeaàzio. Blè pò ní blè yáí n̄su gbé pò Kilisi gà aà yáí ò̀̀̀kpao. ¹⁶ Asu to wá sakaé pò pò maauo, ¹⁷ asa kpala pò b̀̀ Lua kíiá p̄blea ní imiao yá no. Yãkea a zéwa ní kea ní k̄so nao ní p̄ona pò Lua Nis̄ina ì inéoo yáε. ¹⁸ Gbé pò lé z̄oble Kilisiε màa yá ì ka Luagu, mé wí aà sáaukpa. ¹⁹ A yáí tò wàli wεεε wàò na ní k̄so, wíò gbãa káfk̄s̄ε. ²⁰ Nsu Lua z̄i ò̀̀̀kpa blè yáio. Blè pii maaε, āma pò pò n̄ȳs̄ ble n gbēdo fu maaο. ²¹ Ǹ̀̀soan nò, w̄mian nò, yá pò a to n gbēdo fu pii, a maa n̄ t̄εε. ²² Yá pò ní a náai v̄i, n̄ȳs̄ k̄ua e Lua kíi. Báaaden gbé pò yá pò à zè̀̀ lí aà s̄o v̄io ù. ²³ Tó gbé lé seakε blè pò àle blewa s̄o, à azia dàyãue, ké i kpaaf̄ ní aà luanaaikεaoo yáí. Yá pò i kpaaf̄ ní gbé luanaaikεaooá duunaε.

15

Yeak̄si wεd̄a Luazi guu

¹ Wá gbé pò wá gbãa luanaaikεa guu, sema wá gbé buseo f̄s an gbãasai guu. Wásuli yá pò ì ká wáziagu keo. ² Wá baade lí yá pò a ka a gbēdogu ke, ké aà e maak̄ū, i zed̄o yáí. ³ Asa Kilisi i azia p̄eã keo. A k̄εa Lua taalau wá mè, Lua s̄s̄s̄a g̀̀̀è.* ⁴ Yá pò wa k̀̀̀ yãa pii, wa k̀̀̀ lēdaawá yáíε. Yápi ì wá gba mena, ì wá gba s̄o ké wàò wεd̄o ziai. ⁵ Lua pò ì ní gba mena, ì ní gba s̄o to àò ǹ̀̀sedoūke ní k̄so lá Kilisi Yesu k̄ewa, ⁶ í Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae t̀̀̀òò ní ǹ̀̀semendoo ní lēdoũo.

⁷ A k̄o sí lá Kilisi á síwà Lua t̀̀̀òò yáí. ⁸ Mále oé, Kilisi g̀̀̀ Yudaò d̄onl̄ede ù, ké à lé pò Lua gb̄è an dezionε ke, aai d̄s Lua náai v̄i, ⁹ buipãleò i Lua t̀̀̀òò aà s̀̀̀uu yáí, lá a k̄εa láuwa wá mè:

A yáí tò má n sáaukpa buipãleòne,

mí n táasile.†

¹⁰ Wá mè lo:

Buiò, à p̄nakε ní Lua gbéò.‡

* **14:2** Kls 2.16 † **14:10** 2Kln 5.10 ‡ **14:11** Isa 45.23 * **15:3** Sou 69.10 † **15:9** Sou 18.50 ‡ **15:10** Iko 32.43

11 Wà mè lo:
Bui pii, à Dii táasile,
bùsu gbépii à àà tó gbia bo. §

12 Isaia ò lo:
Yese miòna a vlápa,
i fèle kible buipáleowa,
an wé lo dbaàzi.*

13 Lua pò gbépii wé doi to pona ní aafiao pèewá a náai pò ále ke yáí, ké á wedbaaàzi káfi ní a Nisína gbāao.

Pulu zikéa Luae

14 Ma gbéó, má dō sáasá ké maakéa pèewá, á yápii dō wásawasa, á fō ledakōwa. 15 Ma lée bee kéaé guu ma yāeo kè ní sōo diléa ké àò dōágu yáí, asa Lua gbèkèkèmmé, 16 ò ma gō Kilisi Yesu zikéna ũ buipáleone. Mále bao pò bō Lua kíi kpáné, ké an kua e àò adoa ní Luapi Nisína gbāao. Mále bee ke Luae àà gbagbaa pò ì kaaàgu ũe. 17 Ma naa Kilisi Yesuwa guu má fō íanadā zī pò mále ke Luae yá musu. 18 Asa má yāe oa vīo, mé i ke yá pò Kilisi kè ma kíi bàasio. A tò buipáleo Lua yāmà ma yā'oa ní ma yákeao guu 19 ní dabudabuo ní yābōnsaeo gbāao ní Lua Nisína gbāao. Bōa Yelusaleū ma bebe wéle ní wéleo e ma pèeò Ilili bùsuo Kilisi bao kpàwaka guu. 20 Miò ye mà baonapi kpa gu pò wi Kilisi yāmau yāaoe, ké másu buba gbépále pò gāuo yáí. 21 Lá a kéa láuwa wà mè:

Gbé pò wi àà yā'oné yāao wé a ké,
gbé pò aai àà bao ma yāao dō. †

22 Yá pò lo kpamé mōmō mà mō á kíin we. † 23 A kà wè ũma, ké miò ye mà mō á gwai. Tiasa lá yāe ma dōa bùsue beeo guu lo, 24 ma wé doi wà wesikōle sa ma gea Esipayā bùsuo guu. Tó ma gōoplakèáno ní pōnao, í gé zèimé we. 25 Tia kéwa sō mále gé ní dōnleo Lua gbéone Yelusaleū, § 26 asa gbé pò aa ku Masedoni ní Gelesio zèò wà Lua gbè taaside pò aa ku Yelusaleū kámasa kaé. 27 Aa zèò, āma teasie, asa lá Yudaō Lua àizéé lí buipáleone, a maa buipáleo ní dūnia àizéé lí Yudaone sōe.* 28 Tó ma gbapi náné ní zīí má làa, ma gea Esipayā guu má bole á kíi. 29 Má dō ké tó mále mō á kíi, Kilisi báaa pèeaa guu ò má mówá.

30 Ma gbéó, ma naé wá Dii Yesu Kilisizi ní yeakōi pò Lua Nisína ì iwéeo, à dēeka àò wabikémé Luawa, 31 ké aà ma bō Yude luayādansaiō guu, mé dōnle pò mále geò Yelusaleū Lua gbéone kené pōmaa ũ, 32 mí á le ní pōnao, tó Lua wèi, mí kámabo á kíi. 33 Lua aafiade aàò kúáno ápii. Ami!

16

Fòkpaama

1 Mále wá dāe Febe, Sākele gālideo dōnlede sáaukpaé. 2 A àà si Dii yáí, lá a maa Lua gbéó ke ní kōowa. A dōaàle ní pò pò a yei á kíio pii, asa à dōnlekèné dasi ní mapio lo.

3 Ma fòkpà Pisii ní Akilasiowa. Ma zikèndeeone Kilisi Yesu zī guu.* 4 Aa si ní mi sāale, mapi mà bo. I ke máme má adoo, wéle ní wéleo buipále gālideo lé ní sáaukpa pii boe.

5 Ma fòkpà gāli pò aai káaa an kpéu gbéowa. Ma fòkpà ma gbé yenzide Èpenewa. Aapi mé Kilisi náaikè Azi bùsuo séia.

6 Ma fòkpà Maliamawa. A kōaikèé maamaa.

7 Ma fòkpà Andōniku ní Zuniaowa. Ma bui pò wà wá dá kpéu sānuone. Aa tōbò zīnao guu, mé aa naa Kilisiwa ma āa.

8 Ma fòkpà Ampilia pò de ma gbé yenzide ũ naa Diiwa guu.

§ 15:11 Sou 117.1 * 15:12 Isa 11.10 † 15:21 Isa 52.15 ‡ 15:22 Lom 1.13 § 15:25 1Kln 16.1 * 15:27 1Kln 9.11 * 16:3 Zln 18.2

⁹ Ma fɔkpà Ubē pɔ de wá zíkɛndee ũ Kilisi zɪ guuwa n ma gbé yenzide Setakio.

¹⁰ Ma fɔkpà Apɛɛwa, asa náaidee naa Kilisiwa guu. Ma fɔkpà Alisɔbu bɛdeɔwa.

¹¹ Ma fɔkpà ma bui Elodiɔwa. Ma fɔkpà Naasisi bɛde pɔ aa naa Diiwaɔwa.

¹² Ma fɔkpà Tifena n Tifosaowa. Nɔɛpiɔ kɔaikè Diiɛ. Ma fɔkpà Pɛɛsidiwa. Nɔɛ yenzidepi kɔaikè Diiɛ.

¹³ Ma fɔkpà Lufu pɔ tɔbò Dii zɪ guuwa n aà da pɔ máɛ gwa ma da ũo.

¹⁴ Ma fɔkpà Asikitiwa n Felegɔo n Ɛɛmɛo n Patobao n Ɛɛmao n n Yesude dee pɔ aa sãnuɔ pii.

¹⁵ Ma fɔkpà Fililɔguwa n Zulio n Nɛɛo n aà dãeo n Olimpao n Lua gbé pɔ aa sãnuɔ pii.

¹⁶ A fɔkpakɔwa n Lua gbé lɛpɛakɔwao. Wéɛ n wéɛo Yesudeɔ fɔkpàwá npii.

Lɛzaamá

¹⁷ Ma gbéɔ, máɛ oé, à laaika gbé pɔ aa bò yá pɔ á dada kpɛɔzi. Aaɪ gbéɔ kɛkɔwa, aaɪ gbéɔ sásã. A kɛmá, ¹⁸ asa gbé bee tao lí zɔble wá Dii Kilisiɛo, sema n gbɛɛ yá. Aaɪ yãesaideɔ sásã n lenao n yãdɔo. ¹⁹ Gbépii á misiileɛ Diiɛ bao mà. Máɛ pɔnake á yá musu. Má ye à maakea òno vɪ, íɔ wésiadeɔ ũ vãikeɛa musu. ²⁰ Lua aafiade a Setãu úɔ á gbá zɛ tia. Wá Dii Yesu gbɛkɛkɛé.

²¹ Ma zíkɛndee Timɔtee† n ma buiɔ Lusiu n Zasɔo n Sosipateɛo fɔkpàwá. ²² Ma Tɛɛtiu, ma gbé pɔ ma lápi kè, ma fɔkpàwá naa Diiwa guu. ²³⁻²⁴ Ma uabele Gaiusi‡ pɔ Yesudeɔ ï kãaa aà bɛ fɔkpàwá. Wéɛ ɔ'ulɛna Elasa fɔkpàwá n wá gbɛdo Kaatuo.

²⁵ Lua a fɔ á gba gbãa lá a ku Yesu Kilisi bao pɔ mi kpa guuwa. Asiyyãpi ulɛa za kãauɛ, ²⁶ tiasa ɔ Lua pɔ ïɔ ku gɔɔpii dɪɛ wá yá pɔ kú ãnabiɔ láɔ guupi bɔ gupuau, ké bui pii e dɔ, aai Lua náaike, aa gɔ aà yãmanaɔ ũ. ²⁷ Wá Lua mɛndona ònde tɔbɔ n Yesu Kilisi gbãao e gɔɔpii! Ami.

KOLONIDEɔ LA SEIA

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Pɔlu wélegɛa gèn plaade guu à kè Geleki wéle pɔ́ wí me Koleni mɔ́ bao plasaie, ɔ́ táagbagbanaɔ̀ ǹselilɛ aa gè Yesu gáli pɔ́ a dàale we guu.

Kolonideɔ́ lé namable godɔ́kíi pɔ́ kú weɔ́ yáí. Gbéɔ́ lé laata maamaa, felekaayá gbāané, mé yádɔ́naɔ́ n̄ lousisizeɔ́ n̄ wisaiyáɔ́ di weɛ́ ɔ́. Yá'ɪapɔ́ Yesu gáli dafunapi lè, ɔ́ Pɔlu lé d̄ɛka à a gbépiɔ́ si yāvāipiɔ́wa.

Pɔlu taa gbɛa ɔ́ Kolonideɔ́ bao ɪi ma m̀ɔ́m̀ɔ́, ɔ́ à bílikè n̄ yáwa. Bee mé tò à lakèné e gèn síiɔ́. Bibeli lá mèn plaɛ, mé à a páleɔ́ yá'ò 1Kln 5.9 n̄ 2Kln 2.3, 7.8 guu ɔ́.

Láe bee guu fɔ́kpaamá n̄ Lua sáaukpaao gbɛa (1.1-9), Pɔlu òné aa s̀uukɛ, aasu kɔ́kpaale ɔ́ (1.10-4.21), aa wisaiyá ɔ́ n̄ gáli guu (5), aa kámabo n̄ kɔ́gbɛaa yákpaleu gbāade luadɔ́nsaiɔ́ kíio (6.1-11), aa miké gbāsíkɛawa (6.12-20). Bee gbɛa à yá dasi pɔ́ aa gbèawaɔ́ wèwemá:

Nɔ́sɛa yá (1ɛɛ 7)

Sa'onɔ́ɔ́soa n̄ lá wa ke táa yá musuo (8.1-11.1)

Nɔ́ɔ́ pɔ́kummusukɛa yá n̄ Dii bleblea yáɔ́ (11.2-34)

Lua Nisina gbaɔ́ yá (12-14)

Gɛɔ́ vua yá (15)

Lápi yá m̄ide n̄ baɔɔ́, gbéɔ́ kámasa pɔ́ wàle ká n̄ yá pɔ́ Pɔlu a zekàleɔ́ n̄ fɔ́ pɔ́ a kpàkpamáɔ́ (16).

Kua dúnia guu yá'ɪapɔ́ musu píi, Pɔlu ledámá an b̀èebosai. A ɔ́ɔ́né lá Kilisi náaikeɛa ɪ tó gbé ɔ́ yápiɔ́ guu. Yeakɔ́zi mé de a píia (13).

Pɔlu fɔ́kpaɛ Kolonideɔ́wa

¹ Mámɛmaa Pɔlu, Lua ma sisi à ma sɛ a pɔ́ɛáwa, ma gɔ́ Kilisi Yesu zina ũ. Mapi n̄ wá gbèdo Sɔ́senio, ² wámɛ wa láe bee kè Lua gálide pɔ́ kú Kolonionɛ. * Lua á sisi a gɔ́ a gbéɔ́ ũ, á kua adoa naa Kilisi Yesuwa n̄ gbé pɔ́ ɔ́ wá Dii Yesu Kilisipi sisi gupiiɔ́, wá Dii doudeɔ́. ³ Lua wá Mae n̄ Dii Yesu Kilisio gbèkɛkɛé, aai á gba aafia.

⁴ Miɔ́ Lua sáaukpa gɔ́ɔ́pii á yá musu gbèkɛ pɔ́ a kèé á naa Kilisi Yesuwa yáí. ⁵ A naawa guu pɔ́pii káfié, yá'oa píi n̄ d̄sa píio, ⁶ asa wá Kilisi yá'oaé zèdɔ́ á guu, ⁷ ɔ́ Lua Nisina gbae i késáwáɔ́, gɔ́ɔ́ pɔ́ á wé dɔ́ wá Dii Yesu Kilisi m̄ai. ⁸ Wá Dii Yesu Kilisipi a to à ze gbāa e a léwa, ɔ́ ku tàaesai aà m̀gɔ́ɔ́. ⁹ Lua náai ví. Ɔ́me á sisi à gbékpá n̄ a Né Yesu Kilisi wá Diio.

Koleni Yesudeɔ́ kɔ́kpaaleɛa

¹⁰ Gbéɔ́, ma awakpàé n̄ wá Dii Yesu Kilisi tó, àɔ́ ledoú ví n̄ k̄so ápii, ké kɔ́kpaaleɛa e láa á guu, í nakɔ́wa n̄ làasoo douo n̄ ǹsemendoo. ¹¹ Má mà Koloe gbéɔ́ kíi, yákele kú á guu. ¹² Lá má màn ke: A gbèɔ́ m̀è wà zèmanɔ́. Gbèɔ́ m̀è wà zè n̄ Apoloo.† Gbèɔ́ m̀è wà zè n̄ Piɛɛo. Gbèɔ́ m̀è wà zè n̄ Kilisio. ¹³ Kilisi kpaaleɛa yá? Wà ma paliwa á yáia? A da'ilekè n̄ ma tó yá? ¹⁴ Ma Lua sáaukè, ké mi á gbèe da'ilekeo, sema Kilisipu n̄ Gaiusio bàasio.‡ ¹⁵ Lá màaɛ, gbèe a e o a da'ilekè a gɔ́ ma ɪwa ũo. ¹⁶ Ao, ma Sefana bedɛɔ́ da'ilekè ɔ́. Bee bàasio, tó ma gbèpále da'ilekè, a d̄magu ɔ́. ¹⁷ Kilisi i ma z̄í gbé da'ilekeɛa yáio, sema a bao kpàwakeɛa. I ke n̄ yádɔ́ no, ké aà gaa líwa su ke famaɔ́ yáie.

Ɔ́nɔ́ búina n̄ ɔ́nɔ́ stanao

* 1:2 Zln 18.1 † 1:12 Zln 18.24 ‡ 1:14 Zln 18.8

18 Kilisi gaa líwaá m̄saiyãe gbé v̄uaaaɔne. Wá gbé pó Lua lé wá suabaɔ s̄, a de w̄e aà gbãa ũ. 19 A k̄ea Lua taalau wà mè:

Má ñɔnaɔ ñɔ midɛ,
má wez̄enaɔ wez̄ẽ suumpa. §

20 Ñɔna ku máe? Lad̄na ku máe? Dúnia tiaɛ bee yápiid̄na ku máe? Lua i dúnia ñɔ dile m̄saiyã ũo lé? * 21 Lua ñɔ guu, i to dúnia gbé a d̄s̄ n̄ r̄z̄ia ñɔoo. A k̄aaagu à gbé pó aale a náaik̄eɔ suaba waaso pó wa dile m̄saiyã ũpi musu. 22 Yudaɔ ye dabudabui, Gelek̄iɔ i ñɔ wele, 23 wápiɔ s̄, Kilisi gaa líwa kp̄awa wi ke, ñ Yudaɔ i fuwà, buip̄aleɔ i me m̄saiyãe, 24 ama gbé pó Lua n̄ sisi à n̄ sé, Yudaɔ n̄ Gelek̄iɔ píi, Kilisi dené Lua gbãa n̄ a ñɔo ũ. 25 Lua yá pó dené m̄saiyã ũpi de gb̄enaz̄ina ñɔla. Lua yá pó dené gb̄asaiyã ũpi de gb̄enaz̄ina gbãala.

26 Gb̄é, à gwa lá á de ḡoo pó Lua á sisi. D̄a k̄i á daside ñɔna ũo, á daside gbãade ũo, á daside kíabui ũo. 27 Lua gbé pó de dúniae m̄saide ũo s̄, ké à wida ñɔnaɔwaɛ. A gbé pó de dúniae gb̄asaide ũo s̄, ké à wida gbãadeɔwaɛ. 28 A gbé pó dúnia n̄ dile kp̄e, i sakángu an yá líb̄ kuɔ s̄, ké à gbé pó an yá ñ̄ kuɔ kpa kp̄e. 29 M̄a gb̄e a e lí íanad̄a Lua aeo. 30 Ap̄iɔ s̄, Lua tò á naa Kilisi Yesuwa, ñ à ḡò wá ñɔ ũ. Naa Kilisipiwa Lua tò yá b̄owan̄ na, wá kua adoa mé à wá suabà. 31 Aȳameto lá a k̄ea láuwa, tó gbé ye íanad̄a, aà d̄a Dii yá musu. †

2

1 Gb̄é, ké ma m̄o á k̄i, ma m̄o Lua yá kp̄awakeíe, i ke mi m̄o ñɔ gbãa ge lena keíe. 2 Ma z̄eò má yãe oé, sema Yesu Kilisi yá bàasio, at̄esa aà gaa líwa. 3 Ma m̄o á k̄i guu ma m̄o n̄ s̄deedeo n̄ v̄iao n̄ lualuae. * 4 Ma waasok̄ea guu mi yá'o n̄ lenak̄eao ge ñɔo. Má ò n̄ gbãa pó Lua Nis̄ina òl̄e, 5 ké á luanaik̄ea su b̄o gb̄enaz̄ina ñɔ guuo, sema Lua gbãa.

Ñɔ pó Lua Nis̄ina i dané

6 N beeo wi ñɔyã'ò gbé k̄asaɔne. I ke dúnia tiaɛ bee ñɔ ge a gbãade pó an gbãa lé mid̄eɔ pó no. 7 Lua ñɔ wále o, aà p̄eã pó ulea yãapi. A d̄aa dile wá gawi ea yá musu zad̄i dúnia k̄aleo. 8 Dúnia tiaɛ bee gbãade ñɔpi d̄o. Tó aa d̄s̄ yãe, aa Dii gawide páliwao. 9 Lá a k̄ea láuwa wà mè:

Pó pó wi wes̄ieo,

mé gb̄e swá i a yá mao,

mé a làasoo i ḡe gb̄e s̄uo,

ñ Lua a s̄uk̄è gbé pó yeziɔne. †

10 Lua òl̄w̄e n̄ a Nis̄ina gbãao, asa Nis̄inapi yápii taasi k̄ua, baa Lua asii z̄oo.

11 Gb̄e a dee n̄se guu yá d̄o, mé i ke aà nis̄ina pó kú aà guu bàasio. M̄a gb̄e Lua n̄se guu yá d̄o, mé i ke Luapi Nis̄ina bàasio. 12 Dúniae bee nis̄ina wá è, Nis̄ina pó b̄o Lua k̄i ñ̄ wá è, ñ wa gba pó Lua dàw̄e d̄. 13 Yá beeo wále o, i ke n̄ yá pó gb̄enaz̄ina ñɔ i daw̄e no, yá pó Lua Nis̄ina dàw̄e. M̄a wi Lua Nis̄ina yá b̄oleke gbé pó Lua Nis̄ina v̄iɔne. 14 Dúnia gbé lí Lua Nis̄ina yá s̄io, a de m̄saiyã ũe. Ali f̄ ma seo, asa Lua Nis̄inapi gbãa ñ̄ w̄i aà yáze d̄o. 15 Gb̄é pó Lua Nis̄ina d̄aaaè i yápii zé d̄, mé gb̄e z̄e v̄i à aà b̄eboo. 16 A k̄ea Lua taalau wà mè: Déme Dii làasoo d̄s̄ à ledaw̄i? Kási wápiɔ, wá Kilisi làasoo pi v̄i. †

3

Lua z̄i

1 Gb̄é, mi f̄ yá'òé lá mi o gbé pó Lua Nis̄ina d̄aaanéɔnewao, ñ má òé lán dúnia gb̄eɔwa, asa n̄t̄enaɔn̄ á ũ naa Kilisiwa. 2 V̄i má kp̄awá, i ke ble ȳunde no, * asa i ka ḡiao. Baa e tia i

§ 1:19 Isa 29.14 * 1:20 Isa 44.25 † 1:31 Zel 9.23 * 2:3 Zin 18.9 † 2:9 Isa 64.3 † 2:16 Isa 40.13 * 3:2 Ebe 5.12-13

kao, ³ asa dàadeɔn á ũ e tia. Lá á zakɔu, mé á yákele ví, dàadeɔn á ũo lé? A dàa mé dɔaaaé. ⁴ Ké á gbēe mè a zemanɔ, mé gbēpāle mè a ze ní Apoloo, † á kú ní ázia dàaon weo lé? ⁵ Dén Apoloo? Dén mapi? Zikenaɔn wá ũ, § a Kilisi náaikè wá sabai. Wá baade lé zǐ pó Dii dàe kee. ⁶ Ma pɔtò, ‡ Apoloo ikàwà, § ũ Lua tò à gbà. ⁷ Beewa pɔtɔna ní ikawanao de pɔe ũo, sema Lua pó tò à gbà. ⁸ Pɔtɔna ní ikawanao sáae. An baade a ài'e a zǐ léue. ⁹ Zidoukenaɔn wá ũ ní Luao. Lua bugben á ũ, Lua kpén á ũ.

¹⁰ Gbēke pó Lua kèmeé mé tò ma ē kpále lán ēbon gōidewa, § gbēpāle mò lé kpépi bo. Baade laaidɔ a kpé boawa, ¹¹ asa gbēe a fɔ ē kpále bo, sema ē pó kpálea Yesu Kilisi ũ kò bàasio. ¹² Tó gbé kpépi dò ní vuao ge ánuusu ge gbè beede ge tó a dò ní lío ge zàa ge sē, ¹³ baade zǐ siana a bɔ gupua. Wa e yákpalekegɔzǐ, asa gupi a dɔ ní téoe, mé wa baade zǐ taa gwa tépi guu. ¹⁴ Tó gbé zǐ pó a kè bò tékūsai, ade a ài'e. ¹⁵ Tó gbé zǐ tekù, a músi e, ade i bɔ ogii lá wǐ bɔ téuwa.

¹⁶ A dɔ Lua kpén á ũ Lua Nisina kú á guuo lé? ¹⁷ Tó gbé Lua kpépi òkpà, Lua a ade òkpà sɔe, asa kpépi kua adoae, mé áme á kpépi ũ.

¹⁸ Gbēe su azia sásāo. Tó á gbēe lé azia díle dúniae bee ònɔna ũ, aà gōné mǐsai, ké à e ònɔkū. ¹⁹ Asa dúniae bee ònɔ de Luae mǐsaiyā ũe. A kēa Lua taalau wà mè: I ònɔnao kú ní kōnika guu. † ²⁰ Wà mè bɔ: Dii dɔ ké ònɔnao làasoo pā. ‡ ²¹ Ayāmeto gbēe su íanadā a gbēnazin dee yá musuo. Pópiiá á póe: ²² Pɔlu, Apoloo, Piēe, dúnia, wēni, ga, tia pɔɔ, zia pɔɔ, a piiá á póe. ²³ Apɔ sɔ, Kilisi pón á ũ, Kilisi sɔ, Lua póe.

4

Kilisi zinao

¹ Ayāmeto à wá gwa Kilisi zikenaɔ ũ, Lua asiiyā ziaa ũ. ² A kú ziaa aao náai víe. ³ Lá á kúamanɔ ge tó gbāadeɔ lé yákpalekemanɔ, i ka ma bakanswāua ũo. Mili mazia maa ge bēeboo. ⁴ Yāe lé ma sɔ vío, āma bee a ma bɔo, Dii mé ma yákpalekena ũ. ⁵ Ayāmeto ásu dɔaa lí gbēe taae e Dii mɔgɔo saio. Ōme a gupua bii pó pó ulea gusiauwa, i nòse yá bɔ gupua. Zǐ bee baade a ma lá Lua a a sáaukpa.

⁶ Yá pó má òeé bee, má ò mapi ní Apoloo yá musue, ké àò yáe bee dɔ: Wasu Lua yá baa vío. A gbēe su íanadā à ze ní gbēdoò à bɔ gbēdo kpeo. ⁷ Bó ní deoñlai? N pɔe ví nziae ké wi n gbaoa? Wà n gba, § níle íanadā lá wi n gbaowaa? ⁸ A kán we kàa? A ke odeɔ ũn we kàa? Ale kible wá sain wea? Má ye àò kible, wǐo sānu. ⁹ Asa má è wá Lua zinao, Lua wá díle kpeé lán gbé pó wǐ ní de dasi wáawae. Dúnia gbépii wé fíwá, malaikaò ní gbēnazinao pii. ¹⁰ Mǐsaideɔn wá ũ Kilisi yái, § naa Kilisipiwa á de ònɔnao ũn wea? Wá buse § á gbāa vǐn wea? Wá kpebaa § á kpelaaa? ¹¹ E tia nɔana ní imio lé wá de, wá kú puizi, wa gɔ pɔgbēa ũ, besaideɔ ũ. ¹² Wi zǐ gbāa ke e wà kpasa. * Tó wà wá ká, wi samaa'onée. Tó wà íadawá, wi menafɔ. ¹³ Tó wà wá sɔsɔ, wi awakpanée. E tia wàle wá díle dúnia bɔb ũ, gbépii bisa ũ.

¹⁴ Mále yáe bee kée widaawá yái no. Mále á gba laai ma né yenzideɔ ũe. ¹⁵ Baa tó naa Kilisiwa á gwanao kà ũma'uma, á de'ia dasio. Máme ma á í ní Kilisi Yesu baokpaaé, § á naawà. ¹⁶ A yái mále awakpaé, àò ma kea ke. † ¹⁷ Ayāmeto ma a né yenzide Timotee zǐwá. Aàpiá náaidee naa Diiwa guu, §me a ma naa Kilisiwa kekeá dɔágu. Yá pó mi da Yesudeɔne wéle ní wéleon we. ¹⁸ A gbēe lé íanadā lá má mó á gwaiowa. ¹⁹ Tó Dii wèi, má mó á gwai tia, mí íandānapɔ gbāa e, i ke an yá'oa no. ²⁰ Asa kpala pó bò Lua kíiá yá'o'o yá no, sema gbāa. ²¹ Kpelewa á yeii? Mà mówá ní goo yà, ge mà mó ní yeaázio ní nòsenieoe?

† 3:4 1Kln 1.12 ‡ 3:6 Zln 18.11 § 3:6 Zln 18.27 * 3:16 1Kln 6.19, 2Kln 6.16 † 3:19 Yob 5.13 ‡ 3:20 Sou 94.11 * 4:12 Zln 18.3 † 4:16 1Kln 11.1, Flp 3.17

5

Gbāsi gēa Yesudeɔ guu

¹ Má mà gbāsi gē á guu, yá pɔ a taa kú baa luadɔnsaiɔ guu seo. Wà mē á gbēdo gō a mae nɔ ví.* ² Ɔ ále íanadāa? A kù á pɔ yaε, í gbé pɔ yápi kè bɔ á guu. ³ Mapi, baa tó má kúánɔ, á làasoo kua, ɔ ma yákpalekè ní gbé pɔ yápi kèò gō lá má kú wewa. ⁴⁻⁵ Tó a kō kàaa mé wá Dii Yesu gbāa kúánɔ, mé á kú ní ma làasooo, à gbépi kpa Setáuwa ní wá Dii Yesu tóo, ké aà dàa e midε, aà nisina i bɔ aafia Dii mózi.

⁶ A íandāa maaɔ. Ké pēese'ese yɔɔna i pēeti zōó sé,† á dō lé? ⁷ A pēese'ese zi kóle,‡ í gō pēeti dafu ũ a se'ese sai, lá à kù àò dεwa, asa Kilisi gà wá Gēamusu sá ũε. ⁸ Ayāmeto wàò ku Kāaso dikpekenaɔ ũ síana guu ní nòsepuaɔ. Wásu wàò ku pēese'ese zi dikpekenaɔ ũ mɔafili ní vāikeaɔ guuo.

⁹ Lá pɔ má kēé guu ma mē ásulí yāale ní nɔdāakpanaɔ. ¹⁰ I ke dúnia nɔdāakpanaɔ ge biiɔ ní gbēblenaɔ ge sa'oná no, asa tó gbé beeɔne, á bɔ dúnia guuε. ¹¹ Aawo, má òé gbé pɔ wà mē wá gbéε, mé a de nɔdāakpana ge biiɔ ge sa'oná ge leváide ge wēdena ge gbēblena ũ, ásu yāaleaàno, ásu ɔkāaaaàno seo. ¹² Ma bàa ũma ní yákpalekεa ní Yesusaideɔ? A zia gbéó mé kù à yákpalekεínno lé? ¹³ Lua mé a yákpalekε ní Yesusaideɔ. A gbēvāipi bɔ á guu. S

6

Yákpalekεa ní kōo

¹ Tó á gbēe yāví ní a gbēdeeo, bóyāi ili gé yákpalekεi ní adeo Lua gbéó kíio, sema luadɔnsaiɔ kíii? ² A dō ké Lua gbéó mé aa yákpalekε ní dúniaoo lé? Lá áme á yákpalekε ní dúniao, i ka à yá yɔɔnaɔ kekeo lé? ³ A dō ké wáme wá yákpalekε ní malaikaɔ lé? Wa dúniaε bee pɔ o la? ⁴ Tó á yá bee taa kekeá ví, ɔ á gbé pɔ aai ka pɔe ũ á gāli guuoɔ se yákekenaɔ ũa? ⁵ Ma bee ò widaawá yáie. A gbēe ví á guu a ɔno kà à a gbéó yá kekenéoa? ⁶ Sema á gbēdo a gbé sísi yákpaleu Yesu náaikensaiɔ kíia? ⁷ Lá á yāví ní kōo, a zā yáwa kò míómio. Bóyāi i we taiinaio ni? Bóyāi i to wá á bleo ni? ⁸ Apio i gbé taiinke, i gbēble, baa á kōtēε. ⁹ Ké gbé taiinkenaɔ gē kpala pɔ bò Lua kíi guuo, á dō lé? Asu ázia sásāo, nɔdāakpanaɔ ge sa'oná ge gbāsikenaɔ ge gōε káaluwa ge gbé pɔ aai wúle ní ní gōε deeoɔ ¹⁰ ge kpáio ge biiɔ ge wēdena ge leváide ge gbēblenaɔ, an gbēe a gē kpala pɔ bò Lua kíi guuo. ¹¹ A gbēe de màa yāε, ɔ a zu'ò a gō Lua pɔ ũ, a bɔ maa ní Dii Yesu Kilisi tóo ní wá Lua Nisina gbāao.

Kēa gbāsiwa

¹² I me á yápii kea zé víε. Ama yāe ài vío. I me á yápii kea zé víε. Ama ásu to yāe bakaé á níuo. ¹³ I me lɔ bléá nòse póε mé nòséá blé póε. N beeo Lua a mpii midε. Méá gbāsikebɔ no, Dii póε, mé Dii mé mēpi gwana ũ. ¹⁴ Lua wá Dii bò gau mé a wá bɔ gau ní a gbāao sō. ¹⁵ A dō ké á me mé Kilisi mēguo ũo lé? Wa Kilisi mēgu se wá ke káaluwa mēgu ũ yā? Aawo! ¹⁶ A dō ké gbé pɔ ná káaluawa gōaàno mēdoũo lé? A kēa Lua taalau wá mē, an pla mpii aai gō lán sàwakula ní gbalaowa.* ¹⁷ Gbé pɔ ná Diiwa gōaàno nisina douε. ¹⁸ A mikē nɔdāakpaawa. Duun pāle pɔ gbé í ke pii, í ke me guu yá no. Nɔdāakpana sō í yá'i a mēε. ¹⁹ A dō ké á me mé Nisina pɔ Lua á gbá a kú á guu kpé ũo lé?† A ázia vío, ²⁰ Lua á lú à fiabò. Ayāmeto à Lua kpela ní á mēo.

7

Nɔseá

* 5:1 Iko 23.1 † 5:6 Gal 5.9 ‡ 5:7 Bsa 12.15 § 5:13 Iko 17.7 * 6:16 Daa 2.24 † 6:19 1Kln 3.16, 2Kln 6.16

¹ Lá pọ́ á kẹ̀ yá musu, tó gṣe kú ọ̀nanṣewa sai, a maae. ² Ama ké nọ́dāakpaa di yáí, gṣe píi aàṣ azía na ví, nọe píi aàṣ azía gṣ ví. ³ Gṣe lí wei a nae a zéwa. Nọe lí wei a gṣe màa ló. ⁴ Nọe me de azía pọ́ ńo, sema aà gṣ. Màa ló gṣe me de azía pọ́ ńo, sema aà na. ⁵ Asu gikṣeo, sema á màkṣe ké à laaido wabikeawa gia, í gbasa á kea ke, ké Setāu su ọ̀nọkéé à fu menawao yáí. ⁶ Lé má dàwá, i ke teasi no. ⁷ Má ye gbépii àṣ demawa, āma baade ní a gba pọ́ Lua dàeoe, gbéé bee ní a pọ́o, gbé kee ní a pọ́o.

⁸ Mále yáe bee o pọ́se ní gyaane. A maa aas kú ńdo lamawae, ⁹ āma tó aa fṣ ńzia kúo, aa nọe, aa zāke, asa kṣea maa de kua ní kṣ nideola.

¹⁰ Mále yādile nọde ní gṣdeone, i ke mámọo, Dii. Nọe su gi a zázio, ¹¹ gṣe su a na yao.* Tó nọe sù gi a zází, aà zṣle ge aà ea keaano na.

¹² Mále o gbé kṣionne, i ke Dii mé ọo. Tó á gbēe nọ luanaaikensai ví, mé nọpi ye àṣ kuaano, asu yao. ¹³ Màa ló tó nọe gṣ luanaaikensai ví, mé gṣpi ye aàṣ kuaano, asu gio. ¹⁴ Asa Lua í gṣ luanaaikensai sí a na yáí, mé í nọ luanaaikensai sí a zází. Tó màa no, an nọe aas gbālae. Siana guu an kua adoa. ¹⁵ Tó a luanaaikensai gí, aà gí. Yá bee taa guu an kua ní kṣoá teasi no. Lua á sisi à á sé àṣ ku aafiae. ¹⁶ Nọe, ńyṣ n záz suaban lò, ní dṣa? Gṣe, ńyṣ n na suaban lò, ní dṣa?

¹⁷ Lá baade kú ní Lua kpaaleo e Dii àṣ aà sisi, aà zed màa. Màa mi da Yesudeone wéle ní wéleo píi. ¹⁸ Lua gbé sisi tṣzan lò? Asu gyafodeke weleo. Lua gbé sisi gyafode un lò? Asu tṣzo. ¹⁹ Tṣzo yáe vío mé gyafode yáe vío, sema yá pọ́ Lua díleo kúa. ²⁰ Lá baade kú Lua aà sisi à aà sèò, aà zed màa. ²¹ Lua n sisi zṣ un lò? Nsu bíliko. Ama tó ńsu n gṣa wéle ũ zé è, bṣ zṣleu. ²² Zṣ pọ́ Dii aà sisi gṣ wéle ũ Dii pi guue. Màa ló wéle pọ́ Dii aà sisi gṣ zṣ ũ naa Kilisiwae. ²³ Lua á lú à fiabò. Asu gṣ gbēnazina zṣ ńo. ²⁴ Gbéé, lá baade kú Lua aà sisiò, aà zé ní Luao màa.

Pọ́se ní gyaao

²⁵ Pọ́se yá musu mi yáe ma Dii kíio, āma lá má náai ví Dii sùuu guu, lá ma làasoo de má oé. ²⁶ Taasi pọ́ kú tia mé tó mále e a maa ké gbé zé ní a kua. ²⁷ Tó ní nọ ví, ńsu welele ní gbaeo. Tó ní ví sṣo, ńsu welele. ²⁸ Tó ní sè, ni duunake no. Tó wéndia zākè sṣ, i duunakeo. Gbé beeo yá'e dúniau, mé má ye bee á leo. ²⁹ Ma gbéé, yá pọ́ mále on ke: Gṣo i gṣ zāo. Za tia nọde gṣ lá aa víowa. ³⁰ Ọṣbnao gṣ lá aale ọṣbowa. Pónadeo gṣ lá an pṣ naowa. Pólunao gṣ lá aa pṣe víowa. ³¹ Dúnia pọ́ mṣaokenao gṣ lá aale keowa, asa dúnia tiae bee lé gṣzeae.

³² Má ye àṣ ku yākaakesai. Pṣe í laaido Dii yáowa, í lá a ka Dii gu ke. ³³ Nọde í laaido dúnia yáowa, í lá a ka a nagu ke, ³⁴ ń kú ní làasoo plao. Nọe pṣe ge nọe léso í laaido Dii yáowa, í a me ní a nisinao kpawà. Nṣzāe sṣ í laaido dúnia yáowa, í lá a ka a zágú ke. ³⁵ I ke mále galakpae no. Ma bee ọ á aafia yáie, ké à yāke a zéwa, í azia kpa Diiwa gupāle gwasai.

³⁶ Tó gbé nọkpama ví, tó àle gṣ seaa mé à kèè wí ũ, tó à aà kàka beewa, aà aà sé, lá à kèèwa, àle duunakeo. Aa kṣe. ³⁷ Ama tó à yápi bṣ a nṣe, mé teasi lé aà kakao, mé a azia kúa dṣ, tó a dà a sṣu á a wéndiapi se, a kè maae. ³⁸ Beewa gbé pọ́ a pọ́ sè a kè maae, āma gbé pọ́ i a pọ́ se maa de beea.

³⁹ Nọe á a záz pṣe gṣo pọ́ aà záz kú píi. Tó aà záz sù ánuatò, a zeví à zāke ní gṣ pọ́ a yeio, sema gṣpi aàṣ de Dii pọ́ ũ. ⁴⁰ N beeo tó à gṣ pṣe, mále e aà pṣ àṣ na de tó à zākèla. Mále e mapi, má Lua Nisina ví sṣ.

8

Sa'oble

* 7:11 Maa 10.11-12

¹ Sa'oble yá musu, wá dō ké á yá dō ápii. Dōa sō ìo yòò ví, yeakōi mé káfia ví. ² Tó gbé lé e á yá dō, i dō lá à kù à dōwa gíao. ³ Tó gbé ye Luazi, Lua aà dō. ⁴ Too, sa'obleblea yá musu wá dō ké dúnia guu táaá pōe no, asa Lua mēndo kua wá dō. ⁵ Baa tó pó pó wí oné lua ku musu ní zīleo, mé dāo kīi lua diē, dii diē, ⁶ wá kīi Lua mēndoe, òn wá Mae pó pōpii bō aà kīi mé wá kú aà yái ũ. Dii mēndoe lo, òn Yesu Kilisi pó pōpii kè mé wá kú aà sabai ũ.

⁷ Ama gbépii dō maa. Gbēe dōkè ní taa yáo e tia, pó pó aale ble aaio e sa'oble, ò an laasoo lí dadoño, ké dōa i panéo yái. ⁸ Ble mé a wá sō Luazio. Tó wi bleo, kēsāa no. Tó wá blè, káfia no. ⁹ A laaika gōa wēe ũ beei, ké ásu to gbé pó dōa i panéo fuo. ¹⁰ N gbé pó ní dōa ví, tó gbé pó dōa i paè n e, níe poble taa kùe, a aà gba sō à sa'oble ble sōo lé? ¹¹ Beewa n dōa n gbēdo pó dōa i paè Kilisi gá aà yái òkpa. ¹² Tó a duunakè á Yesude deēne, a ní dōa pó i panéo gbá kaso, Kilisi a duunakè. ¹³ Ayāmeto tó nōo pó má só mé a to ma gbēdo fu, má só bau lo, ké ma gbēdo su fuo yái.

9

Zina nzi busaa Kilisi bao yai

¹ Má azia vío lé? Zinan ma ũo lé? Mi wesi wá Dii Yesuleo lé? Ame á de ma zī gbē ũ naa Diiwa guo lé? ² Baa tó má de zina ũ gbēpāleño, má deé a ũ fá. Ma naa Diiwa guu ma zinake seelan á ũ.

³ Lá mi o ma bēbonaenen ke. ⁴ Má poblea ní imiao zé ví ma zī guo lé? ⁵ Má a zé ví mào nō Yesude kua gu pó mále géu, lá zina kīi ní Dii dāuna ní Piēowao lé? ⁶ Wá ní Baanabao wá pla, wáme wá zēví wá wá zī to weoa? ⁷ Déme ì sosa ble ní azia gwaaoi? Déme li'bà mé ìli a bē bleo ni? Déme ìo zudā mé ìli a ví mio ni?

⁸ Baa ké gbēnazina yākeo má lēēōé, a ku màa Mōizi ikoyā guu lo lé? ⁹ Mōizi ikoyā láu à mē, ásuli lesokpa zu pó lé pōgbēo. * Zu yái ò Lua yápi òia? ¹⁰ Wá yái à yápi òio lé? Ao, wá yái wá yápi kēi, ké sēwana lí sēwa ní wēdōa pōio, mé pōgbēna lí pōgbē ní wēdōa pōio, i a baa e a guu. ¹¹ Tó wa Lua yá tō á guu, mé wa wá baa è á guu, † yāe yà? ¹² Tó dāo zé bee víwá, wa wá pó o lōe? Wi séle zé bee kīio, wa yápii fō ké wásu zēzō Kilisi baoeo yáie. ¹³ A dō ké Lua ua zikēnao lí Lua ua ble bleo lé? Lua gbagbakīi sa'onao lí ní baa e gbagbakīipi guo lé? ‡ ¹⁴ Beewa Dii díle a baokpanao aao ble baopi kpaá yá musu. § ¹⁵ N beeo mi zépio kee séleo, mé mi bee o wá kemēe yái no. Ga maamee de beea. Gbēe a e kpa ma íandāapio. ¹⁶ Kilisi baokpaa demēe íandāa yá ũo, teasi mé gbadāa. Waiyoo mapi, tó mále baopi kpaao. ¹⁷ Tó mazia zī mále ke, ma wé dō aseaiē. Lá Lua mé dílemēe, à kù mà kee. ¹⁸ Bōme ma aseaa ũi? Tó ma baopi kpā osāsāsai, mé mi iko pó má ví baopi kpaá guu blemáo, ma asean we.

¹⁹ Gbēe ma vío, ma azia díle zo ũ gbēpiiē, ké mà gbé e dasi yái. ²⁰ Ké má kú ní Yuda, ma gōñwa, ké aa ma yáze e yái. Ké má kú ní Mōizi ikoyādanao, ma gō a dana ũ, baa ké a iko víao, ké a yādanao e ma yáze e yái. ²¹ Ké má kú ní ikoyāpi dānsai, ma gōñwa, ké aa ma yáze e yái. I ke lua'ikoyādansain ma ũo, Kilisi mé iko vía. ²² Ké má kú ní gbé busēo, ma busa ké aa ma yáze e yái. Mi gō pōpii ũ gbēpiiē, baa lá à kè píi, ké mà e ní gbēe suaba. ²³ Yá pó mi ke píi, mi ke Kilisi baokpaa yáie, ma o io ku a guu.

²⁴ Bakpaaia guu, gbépii ì bàalee, āma ké gbé mēndo mé ì ble, á dōo lé? A bàalee màa sō, ké à e ble. ²⁵ Ampii aai dēeka aao nízia kua dō yápii musu. Aai ke màa fua pó ì òkpa ea yái. Wápio sō, a pó pó lí òkpa yáie. ²⁶ Ayāmeto ba pó mále lé, má dō pó pó mále yá, i ke mále dēeka gugiiu no. ²⁷ Mi íada ma mēwa, mi ikoblewá, ké ma waasokea dāone gbea, másu bō pāo yái.

* 9:9 Iko 25.4, 1Tim 5.18 † 9:11 Lom 15.27 ‡ 9:13 Iko 18.1 § 9:14 Luk 10.7

10

Laaikaa táagbagbaai

¹ Ma gbé̄, má ye wá deziò yáe bee dɔ́agu. Aa tɛ̄ tɛ̄lui nípii,* aa bùa ísiawa nípii.† ² Lua ní da'ilekè telupi guu ísiapi guu nípii Moizi ìwao ù. ³ Aa Lua blɛ doũ blè nípii,‡ ⁴ aa Lua í doũ mí nípii, asa aa Lua gbesi pɔ́ lé ní tálakpa í míe. Gbesipiá Kilisie.§ ⁵ Kási an daside í ka Luaguo, ñ an ge gò kpále guwaiwau.* ⁶ Yápi dɛwɛe seela ù, ké wásu yāvái nide lá aa a nidèwao.† ⁷ Asu àò de táagbagbanao ù lá an gbè̄wao. A kɛ̄a Lua taalau wà mɛ̄: Gbé̄ zòlɛ lé poble, aale imi, ñ aa fɛ̄lɛ lé kò'o.† ⁸ Wásu wàò de nɔ́dãakpanao ù lá an gbè̄wao. Aa kpà, ñ aa gàga gɔɔ doũ zí gbè̄n òaasɔsɔo lɛe bao ní àaɔo (23.000).§ ⁹ Wásu Dii lɛ wà gwa lá an gbè̄wao. Aa aà lè aa gwà, ñ mlɛ̄o ní soso aa gàga.* ¹⁰ Asu zɔaka lá an gbè̄wao. Aa zɔakà, ñ ga malaika ní dede.†

¹¹ Yápi ní lé seela ù wá gbé̄ pɔ́ wá kú gɔɔ vláwaoɳe, ñ wa kè̄ láu wá gbaa laai yáí. ¹² Gbé̄ pɔ́ lé e á zea gbãa, aà laaika léleai. ¹³ Yɔae í á leo, sema a pɔ́ pɔ́ ñ gbé̄pii le bàasio. Lua náai vɪ, a to wá á yɔ de á gbãa léao. A á gba zé à yɔa f̄, í boũ.

¹⁴ Ayãmeto ma gbé̄ yenzide, à mikè táagbagbaawa. ¹⁵ Málɛ yá'oé laaideo ù. A wéte yá pɔ́ málɛ oéi áziawa à gwa. ¹⁶ Imibɔ́ báaade pɔ́ wi sáaukpaò, tó wá a imí, wá baa ku Kilisi au guuo lé? Kàa pɔ́ wi é'e, tó wá sò, wá baa ku Kilisi me guuo lé?† ¹⁷ Lá kàa mendoe, baa ní wá dasikɛo wá mɛ̄ doũe, asa wá baade a baa vɪ kàa doũpi guue. ¹⁸ A gwa Isailiowa. Gbé̄ pɔ́ sa'oble blè bàa kú ní Lua gbagbakíio lé?§ ¹⁹ Má ò kpelewa ni? Málɛ o tãa sa'obleá pɔe yà? Ge an diibá pɔe yà? ²⁰ Aawo, málɛ o pɔ́ pɔ́ wá sa'òò wa ò táawae, i ke Lua no. Má ye á bàa àò kú ní táaoo.* ²¹ A f̄ Dii imibɔ́ í mi ní tãa pɔoo. A f̄ Dii blɛ ble ní tãa pɔoo. ²² Ge wá ye wá Dii pɔ fɛ̄lɛ yà? Wá gbãa deaàla yà?†

²³ I me yápii zé vɪ. Maae, ãma yápii ài vɪo. I me yápii zevɪ. Maae, ãma yápii káfia vɪo.† ²⁴ Gbé̄ zia yá su dɔaaè, sema a gbé̄dee yá. ²⁵ A pɔ́ pɔ́ wàlɛ yia elɛu ble yáe gbeasai á làasoo yáí, ²⁶ asa tɔlɛ ní pɔ́ pɔ́ kuwàò píiá Dii pɔe.§ ²⁷ Tó Yesusaide á sisi blɛwa, tó à kèé mé a ge, à pɔ́ pɔ́ wa kpàwá ble yáe gbeasai á làasoo yáí. ²⁸ Tó wá su òé sa'oble, ásu bleo làasoo yáí ní gbé̄ pɔ́ òé yáo. ²⁹ Málɛ bee o ade làasoo yáíe, i ke á pɔ́ no.

Gbè̄pãle làasoo yáí ñ máo mazia vɪoa? ³⁰ Tó ma poble ní sáaukpaaò, bóyái wa ma bè̄bo pɔ́ pɔ́ ma sáaukpàpi yá musui? ³¹ Yá pɔ́ ále ke píi, ále pɔblen nò, ále imin nò, àò apii ke Lua tɔbɔa yáí. ³² Asu to Yudaò ge Gelekio ge Lua gálideo fu á yákea yáí. ³³ Maa mi ke. Apii guu mi wetã ma yá ká gbé̄piiguo. Mili mazia maa wɛle, sema bíla pɔ́, ké aa e bo yáí.

11

¹ A ma kea ke lá mi Kilisi kea kewa.*

Nɔe pókummusukea

² Ma á sáaukè ké ma yá dɔ́agu yápii guu, mé á kètokɔe pɔ́ má dàé̄o kũa. ³ Má ye àò d̄s ké Kilisi mé ḡe pii mi ù, ḡe mé nɔe mi ù, mé Lua mé Kilisi mi ù. ⁴ Ḡe pɔ́ lé wabike ge àle ãnabikeke ní pɔ́o kua a miwa lé a mi kpeboe. ⁵ Nɔe pɔ́ lé wabike ge àle ãnabikeke pókummusukesai lé a mi kpeboe, a de lá à mipoloobòwae. ⁶ Tó nɔe í pókummusukeo, aà a mi kèele. Lá mikèelea ge miboa de nɔe wí ù, aà pókummusuke. ⁷ I kũ ḡe pókummusukeo, ké a de Lua taa ní aà gawio ù yáí.† Nɔe s̄, ñme ḡe gawi ù. ⁸ Asa Lua í ḡe bo nɔe kíio, nɔe

* **10:1** Bɔa 13.21-22 † **10:1** Bɔa 14.22-29 ‡ **10:3** Bɔa 16.35 § **10:4** Bɔa 17.6, Nao 20.11 * **10:5** Nao 14.29-30
 † **10:6** Nao 11.4 ‡ **10:7** Bɔa 32.6 § **10:8** Nao 25.1-18 * **10:9** Nao 21.5-6 † **10:10** Nao 17.6-15 ‡ **10:16**
 Mat 26.26-28 § **10:18** Lev 7.6 * **10:20** Iko 32.17 † **10:22** Iko 32.21 ‡ **10:23** 1Kln 6.12 § **10:26** Sou 24.1
 * **11:1** 1Kln 4.16, Flp 3.17 † **11:7** Daa 1.26-27

a bɔ̀ gɔ̃e kɛ́i. ⁹ I gɔ̃e ke nɔe yáio, nɔe a kè gɔ̃e yáí.† ¹⁰ Bee yáí ní malaikaɔ yáo sema nɔe lí pókummusuke a zá iko seela ũ. ¹¹ Yápi guu naa Diiwa nɔe mé gɔ̃e ũ, gɔ̃e mé nɔe ũ. ¹² Asa lá nɔe bɔ̀ gɔ̃e guu, màa lɔ gɔ̃e ì bɔ̀ nɔe guu, mé pópíi bɔ̀ Lua kɛ́i.

¹³ A wéte yápizi à gwa. Nɔe wabikea pókummusukesai maaa? ¹⁴ A dɔ́ áziawa ké mikā gbàa de gɔ̃e wí ũ, ¹⁵ āma tó nɔe vɛ́, a deɛ gawi ũe. Asa Lua mikā kpà nɔewa à kuaàla. ¹⁶ Tó gbēe ye lekpaake, aà dɔ́ ké wápiɔ ní Lua gálideɔ píi, bee bàasio wá yápaile kūao.

Dii blɛ blea

(*Mat 26.26-29, Maa 14.22-25, Luk 22.14-20*)

¹⁷ Yá pɔ́ má ye daé tia guu, má á sáaukpao, asa á kɔ́kāaa ì vāi ié de maala. ¹⁸ Séia má mà, tó a á gáli kāaa, i bɔ̀ kɔ́ kpe gā ní gāoɛ. Ma yápi sɛ́ yɔɔ. ¹⁹ Sema kɔ́kpaalea à kú á guu, ké siandɛɔ e bɔ̀ gupuu. ²⁰ Tó a kāaa, i ke Dii blɛ ñ ili bleo, ²¹ asa á baade ì wā à a pobleɛ. Nɔa ì gbēo de, wē ì gbēo de. ²² A be vɛ́ à pobleu à imiuo lé? Ge i saka Lua gálideɔgu à wida pɔesaideɔwa yà? Má oé kpelewa ni? Má á sáaukpa yà? Má á sáaukpa yá bee musuo.

²³ Yá pɔ́ má mà Diiwa má dàén ke: Zí pɔ́ wa Dii Yesu kpámá, a gwāasina ñ à kàa sè ²⁴ à Lua sáaukpà a è'ɛ, ñ à mè bee de a me pɔ́ á kpá wá yáí ũe, wálio bee ke a yá dɔawágu yáí. ²⁵ Màa lɔ ké aa pɔblè aa làa, à imibɔ̀ sè à mè, Luabaakuarínɔ tia a au sabai ñn ípi ũ. § Tó wále mi, wálio mi a yá dɔawágu yáí. ²⁶ Asa tó a kàapi sò, mé a ípi mɛ́, ále Dii ga baokpa e à gé móie.

²⁷ Ayāmeto tó gbé kàapi sò mé à Dii ípi mɛ́ kàa ní ípio yādasai, à tàakè Diie aà me ní aà auo yá musu. ²⁸ Baade azia yá gwagwa, i gbasa kàapi só, i ípi mi, ²⁹ asa tó gbé sò mé a mɛ́ mepi gbadɔsai, à yādà azialae. ³⁰ Bee yáí gyāo ní yēɛsaideɔ dasi á guu, mé gbé pɔ́ gè gékiio fāao. ³¹ Tó wa wázia yá gwāgwa, Dii a wá tàae eo. ³² I wá tàae e, ì wá toto, ké yá su zɔ́lewá ní dúniaoo yáie. ³³ Ayāmeto ma gbéɔ, tó a kāaa ále Dii blɛ ble, àli kɔ́ dá. ³⁴ Tó nɔa lé gbēde, aà poble be, ké á kɔ́kāaa su yá'íeo yáí. Má yá pɔ́ gɔ̀ bɔ̀lekéé, tó ma mɔ.

12

Lua Nisina gbaɔ

¹ Gbéɔ, Lua Nisina gbaɔ yá musu, má ye à siana dɔ́. ² A dɔ́ ké gɔɔ pɔ́ á Lua dɔ́o, táa pɔ́ aali yá'ooɔ mé lɔ á gále, aaɔ dɔaaaé. ³ Ayāmeto má òé, Lua Nisina lí dede gbéwa à láaizi Yesuwao, mé gbēe a fɔ́ o Yesu mé Dii ũo, mé i ke Lua Nisina dɔaaaè bàasio.

⁴ Gba ku kpaalea, āma Lua Nisina mēndoe.* ⁵ Zi ku kpaalea, āma Dii mēndoe. ⁶ Gbāa ku kpaalea, āma Lua mēndoe, ñme ì apii ke baadeɛ. ⁷ Lua Nisina ì dede baadewa gbépii káfla yáie. ⁸ Lua Nisina ì gbéɛ bee gba zé aà ñnyá'ò, mé Nisina doūpi ì gbé kee gba zé aà dɔayá'ò. ⁹ Nisina doūpi ì gbépaile gba luanaaika zé, ì gbé gba gbégbāgbāa zé. ¹⁰ I gbé gba dabudabukea zé, ì gbé gba ānabikekeka zé, ì gbé gba zé aà nisinaɔ dɔ́kɔ́e, ì gbé gba zé aà yāebui'o, ì gbé gba yāe buipi bɔ̀lekkeka zé. ¹¹ Nisina mēndona doūpi mé ì apii ke, ì gbapi da baadeɛ lá a yeiwaɛ.

Me ní a guɔ

¹² Mè mēndo guɔ dasi. Baa ní a dasikeo, mè doe píi. Màa wá naa Kilisiwa de sɔ́.† ¹³ Wápiɔ píi, Yudaɔ ge buipáleo, zɔɔ ge wéɛo, Lua wá ké mè doū ní a Nisina mēndonapi gbāaoe, à wá gbá a Nisina mēndonapi, ñ wá mɛ́ wápii. ¹⁴ Mɛguɔ dasi, i ke mēndo no. ¹⁵ Tó gbá mè lá on a ũo, á de mè pɔ́ ũo, bee yáí à de mè pɔ́ ũoa? ¹⁶ Tó swá mè lá wén a ũo, á de mè pɔ́ ũo, bee yáí à de mè pɔ́ ũoa? ¹⁷ Tó mè búu de wé ũ, wa yāmae? Tó mè búu de swá ũ, wa pɔ́ gímae? ¹⁸ Lá a dɛwa, Lua guɔ pèpekɔ́wa me guu, ampíi, lá a yeiwa. ¹⁹ Tó ampíi de mɛgu doū ũ,

† 11:9 Daa 2.18-23 § 11:25 Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 * 12:4 Lom 12.6 † 12:12 Lom 12.4-5

mèn we má ni? ²⁰ Lá a dɛwa mɛguɔ dasi, mé me m̀̀ndoe. ²¹ Wé a f̄ ɔ ɔe a bàa kuaànɔoo. M̀̀a lɔ mi a f̄ ɔ gbáe a bàa kuaànɔoo. ²² Aawo, mɛgu pɔ w̄i e k̀́s̄aari, me a f̄ ɔ a saio. ²³ Mɛgu pɔ w̄i e gawisai, w̄i a kpela dɛr̄la. A gu pɔ w̄i a ea dile w̄iyá ũ, w̄i pɔ nai dɛr̄la, ²⁴ ́ama a pɔ pɔ maa bàa kú n̄ beeo. Ké Lua me k̀́aa, à gawi k̀́fi pɔ pɔ gawi lé k̀́s̄amáɔne dɛr̄la. ²⁵ Beewa me kpaaleao, a guɔ k̄ ɔ yá d̄. ²⁶ Tó mɛgu do lé taasike, a guɔ píi ì keaànɔe. Tó wà mɛgu do kpelà, a guɔ píi ì p̀́nakɛaànɔe.

²⁷ Ame á Kilisi me ũ, mé á baade de mɛpi guɔ ũ. ²⁸ Gia séia, Lua zinaɔ dile a gálideɔ guu, a plaade anabio, a aaɔde yãdanedeɔ, bee gbɛa dabudabukɛnaɔ, bee gbɛa gbé pɔ à n̄ gbá gbégbágbáa zéɔ n̄ dɔnlɛdeɔ n̄ dɔanaɔ n̄ gbé pɔ ì yãebui'oo.† ²⁹ Zinaɔn n̄ ũ píie? Anabio n̄ ũ píie? Yãdanedeɔn n̄ ũ píie? Dabudabukɛnaɔn n̄ ũ píie? ³⁰ Lua gbégbágbáa gbadànɛ m̀́piie? Aaí yãebui'o m̀́piie? Aaí yãe bui b̀́oleke m̀́piie? ³¹ A webii gba pɔ dɛr̄laɔwa.

Tiasa má a pɔ pɔ dɛr̄la zé ɔbɛ.

13

Yeak̄si

¹ Tó ma yãebui'ò, gbɛnazina ge malaika pɔ, tó milio ye gbéeo, ma k̀́fikè lán m̀́lea ge séšɛnapaawaɛ. ² Tó ma anabikekɛgba è, tó ma yápii asii mà mé má d̄sa píi v̄i, tó ma luanaaika kà mà gb̀́s̄isi s̄, * tó milio ye gbéeo, p̀́en ma ũ. ³ Tó ma pɔ pɔ má v̄i kpaalènɛ píi, tó má tò wà ma kpaɛ, tó milio ye gbéeo, a ài v̄imɛɛo.

⁴ Gbé pɔ ì yeñzi ì mɛna v̄i, a gb̀́ke v̄i. Ili wɛdɔnéo, ìli káadao, ìli ỳ́okeo. ⁵ Ili widamáo, ìli azia maa wɛɛleo, ìli f̄n̄zio, ìli yákuar̄nɔ. ⁶ Ili yãv̄ai yáabo, ì p̀́nake n̄ s̄anao. ⁷ Gbé pɔ ì yeñzi ì yápii f̄, ì yápii náaike, ì wɛdɔ yápii bɔa maai, ì mɛnake n̄ yápii.

⁸ Yeak̄si láaa v̄io. Anabikekɛa a mide, yãebui'oa lé a ká, d̄sa a ḡzɛa. ⁹ Asa wá d̄sa n̄ wá anabikekɛao i pao. ¹⁰ Tó pɔ léso m̀́, pɔ pɔ i pao a ḡzɛaɛ. ¹¹ Ké má de nebɔlna ũ, mi né yã'o lan nebɔlnawa, mi làasooke lán nebɔlnawa, mi yá gwa lán nebɔlnawa. Ké ma ka gbɛnazina ũ, ma ɔkpa nebɔln yá. ¹² Tia kéwa wáɛ gu'e díi guu dùduu, z̄i bee wá wesi Luale. Tia kéwa ma d̄sa i pao, z̄i bee má yá d̄ wásawasa lá Lua ma d̄wa. ¹³ Tiasa yá m̀́n aaɛ beeo mé ḡ: Luanaaika n̄ wɛdɔaaázio n̄ yeak̄sio, ́ama yeak̄si mé dɛr̄la.

14

Yãebui'oa n̄ anabikekɛao

¹ A to yeak̄si yá d̄aaé, ì webii Lua Nisina gbaɔwa, at̄sa anabikekɛa. ² Gbé pɔ lé yãebui'o lé yã'o gbéɔneɔ, sema Lua, asa gb̄e lé mao, àɛ asiiyã'ò n̄ Lua Nisina gbáaoɛ. ³ Gbé pɔ lé anabikekɛ lé yã'o gbéɔneɛ, àɛ n̄ zɛɔe, àɛ lɛdamáɛ, àɛ n̄ n̄sɛ nininéɛ. ⁴ Gbé pɔ lé yãebui'o lé azia káfiɛ, gbé pɔ lé anabikekɛ lé Lua gálideɔ káfiɛ. ⁵ Má ye à yãebui'o ápii, ́ama má ye à anabikekɛ de beea. Gbé pɔ lé anabikekɛ de yãebui'onala, sema wáɛ a b̀́oleke ké gálidepiɔ e káfi a musu bàasio.

⁶ Gbé, tó ma m̀́ á k̄i mé ma yãebui'òé, b̀́ ài a v̄iéi? Sema ma yã'oa àɔ de yáwɛw̄ɛa ũ ge d̄sa ge anabikekɛa ge yãdaané. ⁷ M̀̀a a de n̄ p̀́ɔbɔnaɔ lɔ. Kule ge m̀́nan nò, tó àɛ ɔbɔ súsuɔ, kpelewa wa f̄ d̄ lá àɛ oi? ⁸ Tó m̀́ ɔb̀́ yayaa, sosao z̄i s̄oukɛo. ⁹ M̀̀a ápiɔ s̄, tó àɛ yãebui'o, wáɛ mao, kpelewa wa yá pɔ áɛ o gbad̄i? A yá a ḡ n̄ íanaoɛ. ¹⁰ Yáɔ bui dasi dúnia guu, an kee b̀́lesai s̄o. ¹¹ Tó wáɛ bui pɔ mili a yãmao o, máɔ de a ònaɛ nibɔ ũɛ, mé aɔ demɛɛ nibɔ ũɛ. ¹² M̀̀a ápiɔ s̄, lá á áia v̄i n̄ Lua Nisina gbaɔ, à áiake àɔ geò aɛ, ké Yesudeɔ e zɛɔ.

¹³ Ayãm̄eto yãebui'ona wabike aà e a b̀́oleke. ¹⁴ Tó ma wabikè n̄ yãebui'oao, ma nisina mé kè, ma làasoo d̄aaamɛɛo. ¹⁵ Too, yápi dɛai? Má wabike n̄ nisinao, mí ke n̄ laaio lɔ. Má

† 12:28 Efɛ 4.11 * 13:2 Mat 17.20

lesi ní nisinao, mí sí ní laaio lo. ¹⁶Tó n Lua tɔnasí ní nisinao, kpelewa gbé dafu pɔ kú we a o, āmi, sáau pɔ ní kpà yá musui? Asa i yá pɔ ní ò dɔo. ¹⁷Baa tó n sáaukpà a zéwa, i to n gbēdo zèdɔo. ¹⁸Ma Lua sáaukè, ké mi yāebui'o deála píi, ¹⁹āma gāli guu tó ma yá mèn sɔo ò ní laaio ma yādàoné, a maamεε de mà yá mèn ūma'ūma o ní yāebui'oaola.

²⁰Gbécɔ, á làasoo su àò de lán néowao. Aò de neɔɔɔnaɔwa vāi yá musu, āma á làasoo àò de gbēzɔɔ pɔ ũ. ²¹Mɔizi ikoyā láu Dii mè:

Má yāebui'o gbépiɔne nibɔɔ léu,
ní beeo aa swáse ma yáio.*

²²Ayāmeto yāebui'oa de seela ũ Yesudeɔneɔ, sema Yesusaideɔ. Màa lo ānabikekeɔ de seela ũ Yesusaideɔneɔ, sema Yesudeɔ. ²³Tó gālideɔ káaa píi, mé aale yāebui'o mɔpii, tó gbé dafu ge Yesusaideɔ mò we, aa mε íana kámáεo lé? ²⁴Tó gbépii lé ānabikeke sɔ, mé Yesusaide ge gbé dafu mò we, ampíi yá a aà da làasoo a aà wé ké, ²⁵asiyā pɔ kú aà nòseu i bɔ gupuau, i wúle a gbεεu à misiile Luaε, i gbasa mε Lua kú á guu síanaε.

Gālideɔ lousisia zé

²⁶A deai gbécɔ? Tó a káaa, á baade lío le ge yādaané ge yáwεwēa ge yāebui'oa ge yāe buipi bɔɔlekeɔ vī. A apíi ke ké gbécɔ e zedɔ. ²⁷Tó wāle yāebui'o, gbēɔn pla ge àaɔ, asuli de beeao. Aa kɔ gba zé, gbé mēndo i a bɔɔleke. ²⁸Tó a bɔɔlekena kuo, aà kámabo gāli guu, i a pɔ o ado ní Luao. ²⁹Anabiɔ gbēɔn pla ge àaɔ yá'o, gbé kíniɔ i làasookε an yáwa. ³⁰Tó Lua yā'ò gbēpāleε, gbé pɔ lé yá'o níle. ³¹Apíi á fɔ ānabikeke dodo, í yādadaɔεe apíi, í kɔ se lesi. ³²Anabiɔ fɔ ní ānabikekeɔ zùuke, ³³asa Lua ye yāyaaaio, sema a zede.

Lá Lua gbécɔ í ke wéle ní wéleɔ píiwa, ³⁴nɔεo lé lío kpaaūa gāli guu, asa aa yā'oa zé vīo. Aa misiile lá wa ò Mɔizi ikoyā guuwa. ³⁵Tó aa ye yāe dɔ, aa ní zá gbεai bε, asa nɔε yā'oa gāli guuá wíε. ³⁶A kíi Lua yá dàaleua? Ge á mēndo yáí à m̀ia?

³⁷Tó gbé lé e á de ānabi ge gbé pɔ Lua Nisina dɔaaaè ũ, aàò dɔ ké yá pɔ má kèépiá Dii yādileεε. ³⁸Tó gbé pākpài, à pākpaaziε. ³⁹Ayāmeto ma gbécɔ, à wεbii ānabikekeɔawa, āma ásu gi yāebui'oaio. ⁴⁰A yápii ke a zéwa súsu.

15

Kilisi bɔa gau

¹Gbécɔ, baona pɔ má kpàé á sí a zedɔ ũ má ye mà εa dɔágu. ²Baonapi mé a á suaba, tó á waaso pɔ má kpàépi kūa. Tó màa no, á Yesu náaikεa kè pāε. ³Yá gbia pɔ má mà má dàén ke: Kilisi gà wá duuna yáí lá a kēa Luayātaalauwa.* ⁴Wà aà vī, ũ à vù a gɔɔ àaɔde zí lá a kēa Luayātaalauwa.† ⁵A azia òlo Piεεε, ũ à azia òlo a íwa gbēɔn kuεplaɔne lo.‡ ⁶Bee gbεa à azia òlo wá gbēɔne ké aa káaaa gudoŭ, aa de gbēɔn àaa pla ní basɔoola (500). An daside ku e tia, āma an gbēεo ánuatò. ⁷Bee gbεa à azia òlo Zaakiε, ũ à azia òlo zinaɔne píi. ⁸Ampíi gbεa à b̀ m̀a, ma gɔ kɔnse ũ.§ ⁹Asa zinaɔ guu máme má kpεε, mi ka wà omεε zinao, asa ma íadà Lua gālideɔwa.* ¹⁰Gbēke pɔ Lua kēmεε yá mé tò má de kéwa gbā, mé gbēke pɔ a kēmεepi i ke pāo, asa ma dēkà deńla píi. Máme má kèo, gba pɔ Lua dàmeε mé tò má kè. ¹¹Ayāmeto à b̀ ma kíi ge an kíin nò, yá pɔ wāle a waasoke á sɔn we.

Wá bɔa gau

¹²Lá wāle Kilisi bɔa gau waasoke, àkeɔ á gbēεo lé o geɔ vuo ni? ¹³Tó geɔ vuo, dɔ Kilisi i vuo. ¹⁴Tó Kilisi i vuoe, dɔ wá waasokeɔ gia, mé á Kilisi náaikεa gia, ¹⁵wí gɔ Lua seelade egeɔa ũ, ké wá ò à Kilisi vù yáí. Asa tó geɔ vuo, dɔ i aà vuo. ¹⁶Tó Lua lí ge vuo, Kilisi i vuo.

* 14:21 Isa 28.11-12 * 15:3 Isa 53.5-12 † 15:4 Sou 16.8-10, Zin 2.24-32 ‡ 15:5 Luk 24.34, 36 § 15:8 Zin 9.3-6 * 15:9 Zin 8.3

17 Tó Kilisi i vuo, á Kilisi náaikεáá pãε, á kú á duuna guuε e tia, 18 mé gbé pó ánuatò naa Kilisiwao kàalεε. 19 Tó wá kuaε bee yáí ɔ́ wá wé dɔi Kilisizi ado, wɛnadeɔn wá ũ de gbépiia.

20 Siana guu Kilisi b̀ gau, ɔ́me d̀aa v̀ s̄ia gbé pó g̀aɔne. 21 Lá gb̄εε mé tò ga m̀, màa lɔ gb̄εε tò gεo vua m̀. 22 Kua Adamu bui ũ tò ga l̀i gbépiia. Màa lɔ gbé pó naa Kilisiwao w̄eni e n̄pii. 23 Baade n̄ a d̀ɔɔε. Kilisi mé d̀aa v̀ s̄ia, a gbea aà gb̄εo vu aà m̀gɔɔ. 24 Ɔ d̀unia a láa, Kilisi i kíake mide p̄ii n̄ ikoɔ n̄ gb̄aaɔ, i a kpala kpa Mae Luawa. 25 Asa à k̀ù Kilisi ào kibleε e Lua g̀è aà ibεεo kὲè aà gbadibo ũ.† 26 Ibεε pó a a mide gbezã mé ga ũ, 27 asa Lua póp̄ii nà Kilisiε a ɔ́ziε.‡ Ké à mè póp̄ii kú aà ɔ́zi, wá d̄s̄ ké Lua pó póp̄ii nàè a ɔ́zi pi bàasi. 28 Tó à póp̄ii nàè a ɔ́zi, aàpi ɔ́ aà Né pó à póp̄ii nàè a ɔ́zi pi a misiilèè, Luapi iɔ de ap̄ii ũ póp̄iiε.

29 Gb̄é pó aai da'ileke gεo ḡεε ũ s̄ɔ be? Tó gεo vu s̄ianaɔ, b̀yãí w̄i da'ileke an ḡεε ũi? 30 Wápiɔ s̄ɔ, b̀yãí w̄iɔ ku kai guu g̀ɔɔpii? 31 N̄ íana pó mi dá á yá musu naa Kilisi Yesu wá Diiwao, miɔ ku ga lézi lá gu lé d̄ε. 32 Tó maz̄ia yáí ma d̄εkài n̄ w̄aio Efεε, bó ài a v̄imeei? Tó gεo vuo,

wà p̀oble, wà imi,

asa wá ga ziaε.§

33 Asu to à sásão, gb̄ena v̄ai ì d̀aa maa ɔ̀ɔkpaε. 34 A su á laaiwa s̄usu, ásu duunake lɔ, asa á gb̄εo Lua d̄s̄o. Ma bee ò ké à á w̄ipi d̄s̄ yáíε.

Gab̄ɔ me

35 Gb̄εε a me kpelewa gεo vui? Me kpele aao v̄ii? 36 S̄oũ yáé! Wili pót̄ɔ à b̀le f̄mbasikesaio. 37 Tó wà pót̄ɔ, mase ge p̄p̄alen nò, ìli b̀le pó wét̄ε ũo. 38 Lua ì to à b̀le lá a dilεwaε, amp̄ii n̄ a buio. 39 Pó w̄enideɔ pii mè doũo. Gb̄enaz̄inaɔ pó n̄do, ǹb̀ɔɔ pó n̄do, b̄ãɔ pó n̄do, kp̄ɔɔ pó n̄do. 40 Luabe p̄ɔɔ ku, d̀unia p̄ɔɔ ku. Luabe p̄ɔɔ gawi n̄do, d̀unia p̄ɔɔ gawi n̄do. 41 Iat̄ε gawi ado, m̀vua pó ado, saanaɔ pó n̄do. Baa saanapiɔ gawi dodo k̄εε.

42 Màa ào de gεo vuḡɔɔzi. W̄i ge v̄i à yaikε, a vu yaikesai. 43 W̄i ge v̄i beεεsai, a vu n̄ gawio. W̄i ge v̄i gb̄asai, a vu gb̄augb̄au. 44 W̄i ge v̄i n̄ d̀unia meo, a vu n̄ àiz̄ana meo. Lá d̀unia me ku, àiz̄ana me ku lɔε. 45 A k̄εa Lua taalau wà mè, gb̄é s̄ia Adamu g̀ò gb̄é b̄éε ũ,* āma Adamu gbezã g̀ò Nis̄in w̄enikpamade ũ. 46 I ke àiz̄ana me mé lí d̄aaɔ, d̀unia me mé ì d̄aa, a gbea sa àiz̄ana me. 47 Gb̄enaz̄in s̄ia b̀ò bùsutiuε, a plaade b̀ò luabεε. 48 Gb̄é pó de t̄ɔle gb̄é ũ b̀ò gb̄é pó b̀ò t̄ɔleuwa. Gb̄é pó de luabe gb̄é ũ b̀ò gb̄é pó b̀ò luabewa. 49 Lá wá de gb̄é pó b̀ò t̄ɔleu taa ũ, màa lɔ wá de gb̄é pó b̀ò luabe taa ũ.

50 Yá pó má òn ke gb̄é. Tó kpala pó b̀ò Lua k̄ii b̀ò gupuau, wá e ble n̄ wá meo. Wá e wàɔ ku guyaikesai guu n̄ wá me pó ì yaikεoo. 51 A ma, má asiiyá'òé. Wá ga píio, āma wá li pii 52 kándò lán wεdεawa k̄aaε gbezã pézi. Asa k̄aaε a ɔ̀ɔ, gεo i vu yaikesai, wápiɔ s̄ɔ w̄i li.† 53 Sema wá me pó ì yaikεε bee ḡε a yaikesai guu. Sema wá mè gεε bee ḡε a gasai guu. 54 Tó wá me pó ì yaikε g̀è a yaikesai guu, mé wá mè gε g̀è a gasai guu, ɔ́ yá pó k̄εa láuε bee a pa wà mè:

Wà z̄ible gawa, à m̄ide.‡

55 Ga, n z̄iblea tón láí?

Ga, n s̄εwe kú máε?§

56 Duuna mé ga s̄εwe ũ, mé duuna gb̄aa ì b̀o ikoyã guuε. 57 Wà Lua s̄aukpa, ké ì to wà z̄ible n̄ wá Dii Yesu Kilisi gb̄aaɔ. 58 Ayãmeto ma gb̄é yenzideɔ, à ze gb̄aa ḡiũgiũ b̀ɔz̄asai, ì wetã Dii z̄iwa g̀ɔɔpii, asa á d̄s̄ ké z̄i pó ále ke Diiε p̄ao.

† 15:25 Soũ 110.1 ‡ 15:27 Soũ 8.7 § 15:32 Isa 22.13 * 15:45 Daa 2.7 † 15:52 1Tes 4.15-17 ‡ 15:54 Isa 25.8 § 15:55 Oze 13.14

16

Pōlu wélege sūkēa

¹ Lua gbéṣ kámasakaa yá musu, lá má ò Galati bùsu Yesudeṣne, à ke màa sṣ.* ² Asṣanena ní asṣanenaṣ á baade lí ṣa pṣ a è a gbāa léu bṣ adoa, iṣ kāaa, ké ásu kámasapi wēele gṣṣ pṣ ma mṣo. ³ Tó ma mṣ, má gbéṣ pṣ a ní díle aa géṣ zí Yelusaleṣ ní taalao ní kámasa pṣ á kàpio. ⁴ Tó à kù mà gēe sṣ, aai gé ma kpáí.

⁵ Tó ma bṣle ní Masedonio, má mṣ á kíi, asa má bṣle ní Masedonioe.† ⁶ Málē e má gṣṣplakeánṣ, baa buziē se máṣ ye bleánṣ, í gé zēimee gu pṣ má géu. ⁷ Tia kéwa má ye mà géála bálalao, málē e má gṣṣplakeánṣ, tó Dii wèi. ⁸ Má gṣ Efeṣe e Pāteko‡ dikpe zíe, ⁹ asa Lua zepòomee maamaa mà zí maa ke, mé ibeṣo dasi.§

¹⁰ Tó Timṣtee sù mṣ,* ásu keè bùubuu aà víakeéo, asa àle zike Diiē lamawae. ¹¹ A gbēe su sakaaàguo. A kùsúakeè aà e ka ma kíi aafia, asa mapi ní ma gbéṣ wá wé dṣaàzi.

¹² Wá gbēdo Apoloo sṣ, miṣ naewà mṣṣmṣṣ aà mṣ á gwai ní wá gbéṣ kíniṣ. A ye mṣai gṣiao. Tó a zekè, a mṣ.

Lēdaama gbēzā

¹³ A itēke, íṣ zea Yesu náaika guu. A gbēzṣṣ yá ke, íṣ gbāa. ¹⁴ A yápii ke ní yekṣio.

¹⁵ A Sefana† beṣeṣ dṣ, ké aa de Yesude séiṣ ṣ Gēlesi bùsuu mé aa díle wàṣ de Lua gbéṣ dṣnlēdeṣ ṣ. Gbēṣ, ma wabikèwáe, ¹⁶ à misiile gbéṣ bee taaṣne ní gbéṣ pṣ aale kṣaika kua zí doṣpi guuṣ pii. ¹⁷ Ma pṣ kēna Sefana ní Fṣṣtunatuo ní Akaikuo mṣawa, asa aa gṣṣmēe á gēe ṣ. ¹⁸ Aa tò ma nṣe dàdoṣ ní á pṣo. A gbéṣ bee taaṣ kpēla.

¹⁹ Azi bùsu Yesudeṣ fṣkpàwá. Akilasi ní Pisiio‡ ní gálide pṣ aai kāaa ní beṣ fṣkpàwá maamaa naa Diiwa guu. ²⁰ Wá gbéṣ pṣ wá sṣnuṣ fṣkpàwá ápii. A fṣkpakṣwa ní Lua gbéṣ lépeakṣwao. ²¹ Ma Pōlu, fṣe beeá ma ṣgbēe. ²² Tó gbēe ye Diizio, Lua láaikēwà. Wá Dii lé mṣ. ²³ Dii Yesu gbēkēkēé. ²⁴ Má yeázi pii naa Kilisi Yesuwa.

* 16:1 Lom 15.25-26 † 16:5 Zin 19.21 ‡ 16:8 Iko 16.9-11 § 16:9 Zin 19.8-10 * 16:10 1Kln 4.17 † 16:15 1Kln 1.16 ‡ 16:19 Zin 18.2

KŌLENIDEŌ LÁ PLAADÉ

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Kŏlenideɔ lá plaadee bee lé Kŏleni Yesudeɔ ɔkaakɔ'bu ní Pɔluo yá'owěe. An gběeɔ tàaekèè yáa, aa seakè aà gɔa Lua zina ũwa. Pɔlu ye wàɔ na ní kɔo, ɔ à azia yá bɔlekèné ní yeanzio. A òné lá a pɔ́ kè na gɔɔ pɔ́ a ní baona mà (7.5-15).

A kai pɔ́ à a le Efese bùsuu bɔlekèné (1.1-11), ɔ à taasi pɔ́ á kè Kŏleniɔ yá dɔ́ngu. Yápi píiá aà Kilisi zinakeyãɔne. A yá pɔ́ tò a yá'òné pāsípāsí a lá sěia guu bɔlekèné ní lá a pɔnakè gbézã, ké a yápi oa gbəsù (1.12-7.16).

Yude Yesudeɔ kámasakaa yá musu (8-9), à wabikè Kŏlenideɔwa aa gbada ní nòsemendoo, asa à mè: A wa Dii Yesu Kilisi gběke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ aà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. (8.9)

Lápi láakii (10-13) Pɔlu a yá'oa lile. A èa sù gbé pɔ́ aale a dile zina ũoɔ yáwa. ɔ lápi yá mĩde ní gběkekeakɔeɔ (13.11-13).

Wásu to Pɔlu azia yá'oa ní nòsepuaɔ wá sásão. I ke aázia bɔa maa ge aázia yáze'ea àle yáo, àle a zinake'iko ɔbné, ké wà e Yesu Kilisi baona sí, wí aà dɔ Dii ũ.

Nòseninia

¹ Mámɛmaa Kilisi Yesu zina Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbědo Timɔteeo, wámɛ wa láe bee kè Lua gálide pɔ́ kú Kŏleniɔne ní Lua gbé pɔ́ kú Gelesi bùsuuɔ píi. ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gběkekeé, i á gba aafia.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, Mae Lua sósobide gbēnɔsenininapi. ⁴ I wá nòse níniwěe wá ìadama píi guu, ké wà e gbé pɔ́ kú baa ìadama kpeletaa guuɔ nòse níniné sɔ́ ní nòse níniɔ pɔ́ Lua wá nòse níniowěe. ⁵ Lá taasi pɔ́ Kilisi kè ì liwázi, màa lɔ wá nòse ì níni maamaa Kilisi yáí. ⁶ Tó wà wá wetà, á nòseninia ní á bɔao yáíe. Tó Lua wá nòse níni, á nòseninia yáíe, ké à e taasi doũ pɔ́ wále ke fí. ⁷ Wá á náai ví seasai, asa wá dɔ lá á bàa kú ní taasi pɔ́ Kilisi kè, á bàa kú ní nòseniniapio lɔ.

⁸ Gbéo, wá ye àɔ dɔ lá wá wá wetà Azi bùsuu. A tòwá maamaa, a de wá gbãa léa, baa wá wēni wá wé doi lɔ seo. ⁹ Yá daawála, wále e wa gae. Bee wá lé ké wásu ze ní wázia gbãao, sema Lua pɔ́ ì geɔ vu gbãa. ¹⁰ A wá bó kai zɔɔ guu, mé a wá bɔu. Aàpi wá wé doi aà wá bɔu lɔ ¹¹ wabi pɔ́ ále kewěe sabai. Beewa gbéo Lua sáaukpa dasi wá yá musu gběke pɔ́ a kèwěe gbé dasiɔ wabikeawěe yáí.

Pɔlu wělegɛ gbooa

¹² Yá pɔ́ wi a ìanadãn ke: Wá làasoo daa doũ, asa ní Lua gbãao wá kú ní nòsepuaɔ mɔafilisai dúnia guu, atěsa á kíi. Dúnia ɔnɔ wá kuɔo, sema Lua gběke. ¹³ Wili láe kééo, sema pɔ́ i a kyoke á dɔ bàasio. ¹⁴ Lá á wá dɔ gia yɔɔ, má ye à wá dɔ sásã, ké à ìanadã wá yá musu Dii Yesu mɔzi, lá wá dã á yá musuwa.

¹⁵⁻¹⁶ Kɔ náaikɛapi guu má ðile yáa ma Masedoni gea guu mà bɔle á gwai káau, mí ɛa su ní á kíio, í báaa e gēn pla, í ðonlekemɛɛ ma Yude gea guu.* ¹⁷ Ké ma gea bee ðile, ma leplayã'ò yá? Tó má ðile mà yáke, dúnia yá ì ðaamɛɛ, ɔ ì kemɛ kándo ao ao ge aawo aawo ũa? ¹⁸ Lá Lua náai ví, yá pɔ́ wá òé de ao aawo ũo. ¹⁹ Lua Né Yesu Kilisi pɔ́ mapi ní Silivěeɔ ní Timɔteeo† wa aà yá waasokèè á gbé pɔ́ ì me ao aawo no, Lua pɔ́ ì me aon aà ũ. ²⁰ Asa lé pɔ́ Lua gbè píi síana ì ke aà guue. Ayãmeto ní Yesu Kilisipi tóo ɔ wí me ãmi, Lua tɔbɔa yáí.

* 1:15-16 Zln 19.21 † 1:19 Zln 18.5

²¹ Lua mé wá zínápèle naa Kilisiwa ní ápiɔ, à wá díle adoa, ²² à a seela kèwá, à a Nisína dà wá s̄u gba pó Lua d̄baa d̄awēē ũ.

²³ Lua mé ma seelade ũ, a ma n̄se d̄s̄. Ké má ye ɪadawáo yáí mi gé Koleni bo. ²⁴ I ke wále gb̄am̄é á luanaaika guu no, asa a zèd̄ou kò, wále z̄ikeáno á p̄ona yáíe.

2

¹ Ǿ má è maziawa a maa mà mós á kíi ní p̄oyao bo. ² Tó ma á p̄o yàé, déme a ma p̄o ke nai, mé i ke á gb̄é p̄o ma á p̄o yàéɔ bàasio? ³ Ma lak̄éè màa, ké tó ma m̄o á gwai, á gb̄é p̄o á de à ma p̄o ke naɔ su ma p̄o yaoe. Má á náai ví ápii, ké ma p̄ona de á p̄ona ũ. ⁴ Ma lápi k̄éé ní p̄osiao ní n̄sepusuo ní wé'ioe, i ke ké mà á p̄o ya yáí no, ké à d̄s̄ lá ma yeaázi kà yáíe.

⁵ Lá gb̄é p̄oyayá k̄é, i ke ma p̄o a yào, ápii, ge á gb̄éɔ, ké ma yá'oa su ḡeaḡe. ⁶ ɪa p̄o á daside dà gb̄épiwa m̄owà. ⁷ Ayāmeto à s̄uuukeaàno sa, à aà n̄se níniè, ké aà p̄osia z̄s̄o su aà m̄o ɪio yáí. ⁸ Bee yáí ma awakp̄àé, à ɔlòè wásawasa ké á yeaázi. ⁹ A yáí ma lápi k̄éé, ma likp̄aléwá mà e d̄s̄ tó á yá p̄o má òé k̄ua píi. ¹⁰ Tó a s̄uuukè ní gb̄é, mi keaàno s̄se. S̄uuu p̄o má k̄é, tó yāe su ku, má k̄é á yáí Kilisi ḡeē ũe, ¹¹ ké Setāu su ònokew̄eēo yáí, asa wá gí aà k̄ōni d̄s̄io.

Luabaakuar̄no yá dafu

¹² Ké ma ge Kilisi baokpai Toloasi, Dii zep̄odom̄e, ¹³ āma ma nisína z̄eao, ké mi a gb̄edo Titu eo yáí. Ǿ ma lezámá we, ma da Masedoni z̄éu.*

¹⁴ Ma sáaukè ní Luao, asa ɔ d̄baaw̄eē ḡoɔpii, wiɔ z̄iblenao ũ naa Kilisiwa, wi aà d̄sa gí fáe gupiiu. ¹⁵ Asa wá de tulaleti gí na p̄o Kilisi kp̄asa Luae ũ gb̄é p̄o àle ní suabaɔ ní gb̄é v̄ūaaaɔ guue. ¹⁶ Wá ḡe gí ũ gb̄éɔne, ɔ ɪ ga iné. Wá w̄eni gí ũ gb̄é kíniɔne, ɔ ɪ w̄eni iné. Wá déme kà bee keai? ¹⁷ Wá de lán gb̄é p̄o aaɔ Lua yá laataɔwao. Naa Kilisiwa wi yá'o ní n̄sepuao ní Lua d̄s̄ao a z̄inao ũ.

3

¹ Wa ea su wázia sáaukpaawa yá? Wá bàa kú ní seela lá p̄o wa k̄éé ge p̄o á k̄enéo lán gb̄éɔwa yá? ² Ame á wá taalapi ũ, a k̄ea wá s̄s̄wa. Gb̄épii a f̄s̄ d̄s̄, i a kyoke. ³ A yá b̄o gupuau, á de lá p̄o Kilisi k̄é a nà wá ɔzi ũ. I lápi k̄é ní ḡaalula ío no, a k̄é ní Lua b̄éé Nisínaoe. I k̄é gb̄é p̄ep̄eewa no,* a k̄é á s̄s̄wa.†

⁴ Wá a náai ví màa Lua ae ní Kilisi gb̄āo. ⁵ I ke ní wáziao wi ka wà me z̄ipi b̄o wá ḡauo, Lua mé wá káwà. ⁶ Ǿme wá káwà, ɔ wá de aà bàa kua ní gb̄é yá dafu z̄ikenao ũ.‡ I ke ikoyā no, Lua Nisína yáé. Asa ikoyā ɪ ga iné, Nisínapi s̄s̄ ɪ w̄eni iné.

⁷ Ké Lua ikoyā k̄é gb̄é p̄ep̄eewa, a gawi b̄o M̄oizi oawa.§ N a tek̄ea ḡeaz̄eakeo Isailio i f̄s̄ gwào. Tó z̄é p̄o ɪ ga inépi b̄o ní gawi bee tao, ⁸ Nisínapi z̄é gawi deai? ⁹ Lá z̄é p̄o ɪ yādañla gawi ví, z̄é p̄o ɪ to yá b̄oñno na gawi dea z̄s̄o. ¹⁰ P̄o p̄o gawi ví yāa gawi ví bo, gawi p̄o deaálapi yáí. ¹¹ Tó p̄o ḡosoplana b̄o ní gawio, p̄o p̄o ɔ ku gawi dea z̄s̄o.

¹² W̄ed̄ba beei guu wi yá'o seasai. ¹³ Wá de lán M̄oiziwao. A sálana kù a oaa, ké Isailio su a oa tek̄ea p̄o lé ḡz̄ea láaa eo.* ¹⁴ An n̄se t̄ata, asa e gb̄ā tó aale Luabaakuar̄no lá kyoke, sálana doūpi ɔ kua ní láasooae. Ili goo, sema tó gb̄é naa Kilisiwa bàasio. ¹⁵ E tia tó wále M̄oizi yá kyoke, sálanapi ɔ kua ní láasooae. ¹⁶ Ama tó aa z̄è ní Diio, sálanapi a go ní láasooa. ¹⁷ Diipi mé Lua Nisínapi ũ, mé gu p̄o Dii Nisínapi kuu, we w̄i ḡo w̄éɔ ũ. ¹⁸ Wá gb̄é p̄o p̄o gò wá oawaɔ, wále Dii gawi ɔl̄né lán díiwa, wiɔ li laaàwa, wá gawi ɔ k̄áfi. Dii p̄o de Lua Nisína ũpi z̄in we.

* 2:13 Zln 20.1 * 3:3 B̄oa 24.12 † 3:3 Zel 31.33, Eze 11.19 ‡ 3:6 Zel 31.31 § 3:7 B̄oa 34.29 * 3:13 B̄oa 34.33

4

Zinao kua ga lézi

¹ Ayāmeto lá Lua zī bee dàwēe a sūuu guu, wá kúsu lí kwéó. ² Wa ɔkpà asii wisaiyāɔzi, wili yáke ní wēzēoo, mé wili Lua yá koleo. Wi síana'òné wásawasa wà wázia keke gbépii Lua dōa guue. ³ Tó baona pò wáke kpá uleae, gbé vūaaaɔ ɔ a uleané. ⁴ Asa dúniae bee dii Yesusaideɔ wé vīakù, ké aasu baona sí, Kilisi pò de Lua taa ũ gawi gupunéo yáie. ⁵ Wá zīa kpàwa wáke keo, Yesu Kilisi diike kpàwa wáke ke, mé wáke zɔbleé aà yáí. ⁶ Lá Lua ò yāa, gu pu gusiau,* à gupù wá sōu màa lo. Gupuapi de aà gawi pò lé teke Kilisi oawa dōa ũ.

⁷ N beeo wá gbé pò wá àizee bee kūaɔ, wá de lán gī oowa, ké wà e dō gbāa zōɔ ì bo Lua kíie, wá kíi no. ⁸ Wīo ìadawá gupiiue, ní beeo wili fuo. Wi bílike, āma wá wé dōa Luazi lí busao. ⁹ Wī wá wetā, āma Lua lí wá tó weo. Wī wá pále, āma wili gao. ¹⁰ Gɔɔpii wá kú Yesu ga suawá guu, ké aà wēni e bo gupuau wá mewa yáí. ¹¹ Wá gbé béee wio ku ga lézi Yesu yáí, ké aà wēni e bo gupuau wá me pò a ga guu yáí. ¹² Māa gapi lé zīke wá guu, mé wēnipi lé zīke á guu. ¹³ A kēa Lua taalau wá mè: Ma Lua náaikè ɔ ma yā'ò.† Wápiɔ sō wa Lua náai dōupi kè, ɔ wáke yā'o a yáí. ¹⁴ Asa wá dō lá Lua Dii Yesu bō gau, a wá boaàno gau sō, i wá kpá a kùe sānu ní ápiɔ. ¹⁵ Beeo lé wá le píi á yáí, Lua gbēke i li gbé dasidea, aà sáaukpaa i káfi aà tɔbo a yáí.

Weda mè dafui

¹⁶ Ayāmeto wá kúsu lí kwéó. Baa tó wá mekaa lé yaíke, wá guu lo dafukū lá gu lé dōe. ¹⁷ Wá ìadama gɔɔ do lenae bee lé gawi zōo láasai iwēe, a de beeo. ¹⁸ Wá wé kú pò pò wī wesie kíio, sema pò pò wī wesieo. Asa pò pò wī wesieá gɔɔpla pòe. Pò pò wī wesieo sō lo ku gɔɔpii.

5

¹ Wá dō tó wá sɔ pò wá kúu kpé ũ dúnia guue bee yāa, Lua a kpé pò wi dō ní ɔoo kpáwá a be e gɔɔpii. ² Wi we sɔpi guu fēee, wá ye luabe pópi dae, ³ asa tó wa bo sou, wá ku mesaio. ⁴ Gɔɔ pò wá kú sɔe bee guu, wi we fēee lá wá asoseawa. I ke wá ye bo a guu no, wá ye luabe pò dae, ké wēni wá sɔ pò ì gapi mó. ⁵ Bee yáí ɔ Lua wá kēi, ɔ à a Nisina kpáwá gba pò à dōa dàwēe ũ.

⁶ A yáí tò wá sō lo dilea. Wá dō gɔɔ pò wá mee bee ku, wá kú Dii kíio. ⁷ Asa Dii náai wá kuò, i ke wesia pòele yá no. ⁸ Wá sō lo dilea. Bɔa sou gea Dii kíi mé maawēe. ⁹ Kua me guun nò, bɔa a guun nò, wio weele wá yá kaaagu. ¹⁰ Asa Kilisi aɔ zōlea a gīnaa, wápii wí bo ze aà ae, i flabo wá baadee aà kua me guu yákeawa, a maa ge a vāi.*

Gbēnazinao kea na ní Luao zī

¹¹ Lá wáke vīake Diie màa, wi weele gbéɔ yápi zé e. Lua wá sáasā dō, mé wá ye à wá dō á sōu màa. ¹² Wáke wázia sáaukpaé lo no, wáke á gba zé à ìanadā wá yá musue, í e yázāsi gbé pò ì ìanadā pò pò àle e ní wéó, i ke sò yá nowa. ¹³ Tó ále e wá liaaae, Lua yáie. Tó wa su wá dōwa, á yáie. ¹⁴ Asa Kilisi yeawázi yá mé wá kūa gbāa. Wá è tó gbé mēndo gà gbépii gēe ũ, aa gà mípiin we. ¹⁵ A gà gbépii gēe ũ, ké gbé pò gōo su wàò kú nízia pò ũ lo, sema gbé pò gà ní gēe ũ à vù pò.

¹⁶ Bee yáí wili gbēe gwa lá dúnia ì aà gwawa tia lo. Baa ké wá Kilisi dō lá dúnia aà dōwa yāa, wá aà dō màa tia lo. ¹⁷ Tó gbé naa Kilisiwa, gbé dafue. Aà kua zi gē, a dafu mé mò. ¹⁸ Bee bō Lua kíi pii. A wá keano na ní Kilisi gbāao, ɔ à gbéɔ kea naano zī dàwēe. ¹⁹ Kilisi sabai Lua dúnia kēano na gbéɔ tàaeo yādasai. A gbéɔ keaano napi yādawēe. ²⁰ Beewa Kilisi

* 4:6 Daa 1.3 † 4:13 Sou 116.10 * 5:10 Lom 14.10-12

gẽɛɔn wá ũ. Lua lé gbéɔ sisi wá musu. Wa wabikèwá Kilisi gbɛu, à ke na ní Luao. ²¹ Lua tò duunsaide gò duuna awakpabɔ ũ wá yáí, ké naawà guu Lua i to yá bɔwanɔ na.

6

¹ Lá wáɛ zíkɛ Luaɛ, wa awakpàé, ásu to gbèkɛ pɔ Lua kèé ke pāo. ² Asa Lua mè: Ma n yāmà a gɔɔwa, ma dɔnɛ suabagɔɔ.* Gɔɔ kà sa, gbã mé suabagɔɔpi ũ.

³ Wili yá pɔ a to gbé fu keo, ké wasu wá zí sãa eo yáí. ⁴ Wi wá luazikenke ɔɔ gbéɔnɛ yápii guu. Wi menafɔ maamaa ní ñadaawáo ní taasio ní wétɛao. ⁵ Wà wá gbé, wà wá ká kpéu, wà fɛɛwanɔ. Wa zí gbãa kè, wi e i'òo, nɔana wá dé. ⁶ Wá òɔnɛ ní nɔsemendoo ní dɔao ní sùuuo ní maakeao ní nɔsepuaoo ní yenzi mɔafilisaio ⁷ ní siana'oaoo ní Lua gbãao. Wá maakebɔɔ kũa wá ɔplaau ní zɛɛo. ⁸ Wi wá kpela, wi wá kpɛbɔ. Wi wá tó vāi sí, wi wá tɔnasi. Siandɛɔn wá ũ, ɔ wi wá dile mɔafilideɔ ũ. ⁹ Tɔdeɔn wá ũ, ɔ wi wá dile gbɛandoo ũ. Wá béɛɛ fá, ɔ wi wá dile gɛo ũ. Wi wá dile pɔgbɛao ũ, ama wili wá deo. ¹⁰ Wá pɔ ɔ nae, ɔ wi wá dile pɔsiadeɔ ũ. Wi gbéɔ ke ɔdeɔ ũ dasi, ɔ wi wá dile taasideɔ ũ. Wá pɔpii ví, ɔ wi wá dile pɔesaideɔ ũ.

¹¹ Kolenideɔ, wa yá'òé wásawasa, wa wá nɔɛ wèé. ¹² Wi wá nɔɛ kúkpaéo, áme a á pɔ kùkpawɛɛ. ¹³ Ma yá'òé lán ma néowae. Lá wa wá nɔɛ wèé, à á nɔɛ wɛwɛɛ sɔ.

Kɛa Yesusaideɔwa

¹⁴ Asu nakɔwa ní Yesusaideɔo. Kpelewa maa ní vāio aa gbékpa ní kɔoi? Baa kpele gupua ní gusiao ví ní kɔoi? ¹⁵ Kilisi yá a kɔɛ ní Setāu pɔo kpelewa ni? Bó Yesude ní Yesusaideo ví ní kɔoi? ¹⁶ Kpelewa Lua kpé lé a ke doũ ní táaɔi? Lua béɛ kpén wá ũ, lá a òwa à mè:

Máɔ kúrɔnɔ, máɔ bebe ní guu,†

míɔ de ní Lua ũ,

aaɔ de ma gbéɔ ũ.‡

¹⁷ Ayāmeto Dii mè:

A kɛmá, àliɔ kú ádoaa,

ásu ɔká pɔ gbãɛawao,§

mí á sí, ¹⁸ míɔ de á Mae ũ,

íɔ de ma nɛgɔɔo ní ma nɛnɔɔo ũ.*

Dii Gbãapiide mé ò.

7

¹ Ma gbé yenzideɔ, lá Lua legbèwɛɛ maa, wà kɛ yá pɔ ì me ní nisinao gbãɛwa míɔmíɔ, wí wɛɛɛ wá wá kua adoa ɛpapaa víakea Luaɛ guu.

Pɔlu pɔ kea Kolenideɔwa na

² A wá kú ɔplapla. Wi tàaekɛ gbɛɛɛo, wi gbɛɛ òɔkpao, wi gbɛɛ taiinkɛo. ³ Mi bee o mà yādaála no. Má ò kò, wa gan nò, wá kún nò, á yá dɔ wá sɔwae. ⁴ Má á náai ví zɔɔ, mi ñanadā á yá musu maamaa. Wétɛa mɔawɛɛ guu pii ma nɔɛninia kpɛ ɔo, ma pɔ kèna yáiyái. ⁵ Baa ké wa ka Masedoni bùsuu,* wá me i e dɔo. Wétɛa pii wá lé, wà fɛɛwá ní sòleo, ɔ wá kú sòdeedee guu. ⁶ ɔ Lua pɔ ì yèɛsaideɔ nɔɛ níni wá nɔɛ niniwɛɛ Titu mɔa guu. ⁷ I ke aà mɔa ado no, ké a aà nɔɛ niniè yáie ɔ. A òwɛɛ áɛ ma beekɛ, á kú déndɔmɛɛ guu, a zɛmanɔ sa, ɔ ma pɔna kãfi.

⁸ Baa ké lá pɔ má kèé á pɔ yà, má làasoo pāle dao. Ma làasoo pāle dà yāa, ké má è lápi á pɔ yà gɔɔpla, ⁹ ama ma pɔ kèna sa. I ke ké ma á pɔ yáé yáí no, ké á pɔsia tò a nɔɛlile yáie.

* 6:2 Isa 49.8 † 6:16 1Kln 3.16, 6.19 ‡ 6:16 Eze 37.27 § 6:17 Isa 52.11 * 6:18 2Sam 7.14 * 7:5 2Kln 2.13

A pɔyaapi bɔ Lua kɔiɛ. Bee yáí ásoo wá kèé. ¹⁰ Pɔsia pɔ bɔ Lua kɔi ì to gbé ǹselilɛ Luapi i aà suaba líɔ déndɔmɛɛ vɔ. Dúnia pɔsia mé ì ga iné. ¹¹ A gwa lá pɔsia pɔ bɔ Lua kɔipi ziké á guu. A me wà sa, a gi n̄ ázɔiao, á pɔ fèlɛ, vɔa á kú, a ma beekè, a wetà, a v̄aikena swāgàga. Apɔii guu a ázɔia òlɔné ké á tàae v̄i yápi guu.

¹² Baa ké ma lápi kèé, i ke gbé pɔ tàaekè ge gbé pɔ à tàaekèè yáí no, má kè Lua dɔa guu, ké á yeawázi e bɔ gupuaue. ¹³ Wá ǹseninia bee bàasi, wá pɔna kàfi maamaa Titu pɔna yá musu, ké apɔii á tò aà nisina sù yáí. ¹⁴ Ma Íanadàè yáa á yá musu, i to wí ma kũo. Lá wa sɔana'òé yápii guu, màa wá Íandáa Tituɛ kè sɔana ũ. ¹⁵ Lá a aà d̄ilɛ gbia a aà kpelà, mé a aà yāmà apɔii, tó à làasookè yápiwa, aà ǹsɛ ì ea yáalɔwáɛ. ¹⁶ Ma pɔ kèna, ké má á náai v̄i yápii guu yáí.

8

Kɔ kámasakaa

¹ Gbéɔ, wá ye àò gbèke pɔ Lua kè Yesude pɔ aa ku Masedoni bùsuu wéle n̄ wéleɔɔne dɔ. ² An yɔa n̄ Íadaama p̄asɔo guu, an pɔ kèna maamaa, ɔ baa n̄ n̄ taaside búubuukɛo aa gbadà sɔũsɔũ. ³ Má òé aa gbadà n̄ gbāa léu, a de n̄ gbāa léa se. ⁴ Aa gbèawá n̄zɔia awa n̄ awao, wá n̄ gba zé n̄ ɔ è àò ku Lua gbéɔ kámasa guu.* ⁵ Aa kè de lá wá wé dɔia, aa n̄zɔia kpà Diiwa gɔa n̄ wápio b̄ lá Lua yeiwa. ⁶ ɔ wa wabikè Tituwa aà gé kámasa yá pɔ a dàale á guu lekpaafi. ⁷ Lá á gbāa yápii guu, luanaaikɛa n̄ yá'oa n̄ dɔao n̄ yápii áiao n̄ á yeawázio, àò gbāa kámasapi kaa guu b̄.

⁸ I ke ma yád̄ilɛé no, kɔai pɔ gbèp̄alɛɔ kè ɔ má òé, ké mà e mà á yea gbéɔzi sɔana dɔ. ⁹ A wá Dii Yesu Kilisi gbèke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ aà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. ¹⁰ Lá má è yápi musun we. Bee kɔsi n̄ á gbé pɔ a ze n̄ yápio za muyāa, mé á kè. ¹¹ A yápi lekpaafi sa. Lá á sɔu mà n̄ a keao, à ke á gbāa léu. ¹² Tó gbé gbadà n̄ ǹsemendoo a pɔv̄ia léu, bee ì ká, i ke pɔ pɔ a v̄io no. ¹³ I ke áò taasike gbé k̄iniɔ aao namable no. Aɔ kpaafi. ¹⁴ Tia kéwa pɔ pɔ diázi à yooné an pókēsāama guu. Gɔɔewa sɔ, pɔ pɔ diñzi aai ea yooé á pókēsāawá guu. Beewa áò kpaafi. ¹⁵ Lá a kēa láuwa wá mè: Sèlenzɔɔde pɔ i f̄eo, yɔɔnde pɔ i kēsāo.†

Pɔlu Tituɔ s̄aukpaɔ Kɔlenideɔne

¹⁶ Ma s̄aukè n̄ Luao, ké a tò á yá dɔ Titu s̄owa lamawa. ¹⁷ A wá yāmà, aà me wà à mɔ á gwai, àle mó teasi no. ¹⁸ Wá gbèdo pɔ aà tó lìgua Yesudeɔ guu pii baonakpaɔ musu ɔ wá dàè. ¹⁹ Bee gbea b̄ Yesudeɔ aà sè aà géwanɔ kámasa z̄i pɔ wále ke kei. Wále z̄ipi ke Dii tɔbɔa yáie n̄ ǹsemaa pɔ wá dào. ²⁰ Wále gbéɔ wá tàae'ea gba z̄ɔ pɔ na wá ɔz̄i yá musu abaa b̄. ²¹ I ke yá pɔ maa Dii ɔ wále w̄ele adoo, n̄ pɔ pɔ maa gb̄enaz̄inaɔneɔ b̄ɛ.‡ ²² Wa wá gbèp̄alɛ dané b̄. Wa aà laai gwà a gēna lé v̄io, wá è a áia v̄i yápii guu, mé aà áia èa kàfi tia, ké a á náai v̄i yáí. ²³ Titu gbé bee sɔ, ma z̄ikendee pɔ wi á maa w̄ele s̄anun aà ũ. Wá gbé k̄iniɔ sɔ, Yesudeɔ z̄inaɔne, aafi Kilisi tɔbɔ. ²⁴ Ayāmeto à ɔlɔné ké á yeñzi, Yesudeɔ i dɔ ké wá Íandáa á yá musu sɔana v̄i.

9

¹ Má lákéé Lua gbéɔ kɔ kámasa pɔ wále kápi yá musuo, ² asa má dɔ a ǹsemaa dà, ɔ ma Íanadà Masedoniɔne ma mè Gelekɔ sɔu mà za muyāa. A áiapɔ n̄ gbé daside me fèlɛ. ³ ɔ ma wá gbépio z̄iwá àò ku sɔu guu lá má òwa, ké Íana pɔ wá dà yápi musu su ke p̄ao. ⁴ Tó Masedoniɔ m̀manɔ, tó aa è á sɔu i mao, wí a wá kũe, ké wa á náaikè yáí. A è, má á pɔ o

* 8:4 Lom 15.26 † 8:15 Bɔa 16.18 ‡ 8:21 Yaa 3.4

be? ⁵ Ayāmeto má è a maa mà o gbépiɔne aa dɔaamee, aa gba pɔ a dɔaa a a legbè yá keke káau, a sɔu i ma, iɔ de nɔsemendo gba ũ, i ke gba teaside no.

Gbadaa ní nɔsemendo

⁶ A làsooke yáe beewa.

Tó ní tò yɔɔ, ni keke yɔɔe,

tó ní tò zɔɔ, ni keke zɔɔe.

⁷ Baade kpá lá à zèd a sɔ guuwa oosisisai teasisai. Lua ye gbé pɔ ì gbada ní pɔnaozi. ⁸ Lua a fɔ to èfāai píi liála, gɔɔpii pɔpii i mɔwá yápii guu e à liála maakaa píi guu. ⁹ A kēa Lua taalau wà mè:

I pɔ fáe taasideɔne,

aà maakaa ìɔ ku gɔɔpiiie.*

¹⁰ Lá Lua ì pɔbui kpa pɔtɔnawa mé ì pɔblea kpa gbépiiwa,† a pɔbui kpáwá, i kóé, á maakaa gbè i yàasa kú. ¹¹ A á ke pɔdeɔ ũ yápii guu, iɔ gbada sɔũsɔũ gɔɔpii, gbéɔ i Lua sáaukpa gba pɔ á dànè wá sabai yáí. ¹² Asa Lua gbéɔ pókēsāma bɔɔle ɔ kāmasa zīpi lé ke adoo, a to Lua sáaukpaa ligua maamaa lɔe. ¹³ Gbéɔ Lua tɔbɔ, asa kāmasa pɔ á kàpi lé ɔlɔné a misiile Kilisi bao pɔ a zède, mé a gbèkekèné ní gbépiio ní nɔsemendo, ¹⁴ aai wabikéé, aai á nide Lua gbèke pɔ tɔwá yáí. ¹⁵ A Lua sáaukpa aà gba pɔ gè oaa yáí.

10

Pɔlu gia ní aziao

¹ Ma Pɔlu, ma awakpàé ní Kilisi nɔsenie sùuuo, ma gbé pɔ i me má buse á guu mé má pāsí á kpe. ² Ma wabikèwá, tó ma mɔ, ásu to màɔ pāsíanɔ, asa má fɔ mà a pāsí ɔɔ á gbé pɔ aai me dúnia yá mé lé dɔaawèeɔne. ³ Wá kú dúnia guue, āma wili zika lán dúnia gbéɔwao. ⁴ Wá gɔkeɔɔá dúnia pɔ no, Lua gɔkeɔ gbāa pɔ wi zegikii gboodɔne. Wi ɔno búinaɔ suumpaɔ ⁵ ní wala pɔ ì gínè wà Lua dɔo píi. Wi làasoo píi kú zizɔɔ ũ aa misiile Kilisie. ⁶ Tó a misiilewèe wásawasa, wá sɔu mà wà swágbāadeɔ swágaga.

⁷ I gbé gwa a beawae. Tó gbé dīle Kilisi pón a ũ, aà ea làsooke yáe beewa. Kilisi pón wá ũ laaàwa sɔ. ⁸ Baa tó ma íanadā zɔɔ iko pɔ Dii kpàwá yá musu, wí a ma kũo, asa á zedɔa yáíe, i ke á gbooa yáí no. ⁹ Má ye ma lákēae àɔ deé viadadanzi ũo. ¹⁰ Wí me ma lác gbia, ì ní gba gbāa, āma tó wá kú kɔ wéu, ma lé ìɔ buse, ma yá lí tómá. ¹¹ Gbé pɔ lé o màaɔ dɔ ké lá wá de lác guu, màa wáɔ de kua kɔ wéu.

¹² Wá ke muua ge wá wá lɛɛũ ní gbé pɔ aale nízia sáaukpaɔ. Aa nízia kpaaiá ní kɔo ní nízia lɛɛũa ní kɔo ɔno vío. ¹³ Wá gbé beeɔ, wá íanadā de a léao. Wá dā kɔɔ pɔ Lua dāwèe léue. Baa ápiɔ, kɔɔpi á ká. ¹⁴ Lá wa ka á kíi, wáɛ ví wá pɔ léao, asa wa mɔ ní Kilisi baoo e á kíi. ¹⁵ Wili íanadā de a léa wa gbēpāleɔ zikauo. Lá á luanaaika lé káfi, wá ye zī pɔ wáɛ ke á guu ɔta maamaa e kɔɔ pɔ Lua dāwèe léue, ¹⁶ wí gé baopi kpái bùsu pɔ kú á aɛɔ guu, gbēpāleɔ tàaabaa íandāsai. ¹⁷ Tó gbé ye íanadā, aà dā Dii yá musu.* ¹⁸ I ke gbé pɔ ì azia sáaukpa mé maao, sema gbé pɔ Dii ì aà sáaukpa.

11

Zina egeɔa

¹ A ma fɔ yɔɔ ní ma sɔũkeyāo, āma ále ke kò. ² Lá Lua lí sí sàao, màa ɔ má kūa á yá musu. A gɔ mendoe, ɔn Kilisi ũ. Ma á kpásāwà wéndia léso ũe. ³ Lá mlē kōnikè Eɔae à aà sàsá,* vía lé ma kú ké a su á sàsá sɔ, í á naa Kilisiwa gbāsísai ní nɔsemendo tó. ⁴ Tó gbé m̀ Yesu

* 9:9 Sɔu 112.9 † 9:10 Isa 55.10 * 10:17 Zel 9.23 * 11:3 Daa 3.1-5

yá pɔ dodo ní wá pɔo waasokèé, ge nisina pɔ dodo ní pɔ pɔ á èo ge baona pɔ dodo ní pɔ pɔ á sío, i aà gba zé maamae. ⁵ Má è má késāa zina pɔ a ní díle deńlaɔzi yāe guuo. ⁶ Baa tó ma léna nao, má dōa ví. Wá òlòé ápii wásawasa yápii musu.

⁷ Ké ma baona pɔ b̀ Lua kíi waasokèé p̀sɔiwásai, mé ma azia b̀sa á káfla yáí, tàae má kèa? ⁸ Ma Yesude páleɔ taiinkè, ma a asea èmá, ké mà e màò zíkè á guu yáí. ⁹ Gɔɔ pɔ má kúanɔ, tó pɔ lé késāa, mili íada gbēewao. Wá gbēɔ b̀ Masedoni b̀suu, aa m̀m̀m̀e ní pɔ pɔ lé késāa. † Má azia k̀a, mi ke gbēe aso ũo, mé máò mazia k̀a màae. ¹⁰ N Kilisi síana pɔ kú ma guuo, gbēe a kpa ma íandāyāpie Gelesi b̀suuo. ¹¹ B́yáí má ò màai? Má yeázi noa? Lua d̄s.

¹² Yá pɔ mále ke máò kee, ké mà e zez̄s gbḗ pɔ aale ma léwɛɔne aa íanadā ĺwáwa yáí. ¹³ Gbḗpíá zina egeɔaɔne! Ziken m̀afilideɔne! Aaí li Kilisi zina ũ. ¹⁴ Yábɔnsae no. Baa Setáupi í li gupua malaika ũe. ¹⁵ Lá màae, tó aà zíkɛnaɔ lí maa zíkɛnaɔ ũ, yábɔnsae no. An zia aɔ de ní yákeawae.

Pɔlu taasikɛa a zínake guu

¹⁶ Ma ea lé o ɔ, gbēe su ma gwa sɔ ũo. Tó màan s̄so, àò ma k̀a màa, ké mà e íanadā yɔɔ. ¹⁷ Yá pɔ mále o, Dii mé ma dauo. Íana pɔ mále dā mazia náaike guue bee, mále dā m̀saikɛ guue. ¹⁸ Lá gbēɔ lé íanadā dasi d̄ńia yá musu, mapi s̄s má dāe. ¹⁹ Asa á ònɔnaɔ i menaf̄s ní m̀saideɔ ní pɔnao. ²⁰ Tó wàle á ke zɔɔ ũ, tó wàle á só, tó wàle á taiinke, tó wàle gbāablewá, tó wàle á s̄anke, i menaf̄s. ²¹ Síanae, wá buse! A k̀m̀m̀e wí ũ! Ama pɔ pɔ gbḗ k̀a àle a w̄ɔ ke, má k̀a s̄se. Mále o m̀saikɛ guue. ²² Ebeluɔ no lò? Má a ũ s̄se. Isailiɔ no lò? Má a ũ s̄se. Ablaha ũ buiɔ no lò? Má a ũ s̄se. ²³ Kilisi zíkɛnaɔ no lò? Má a ũ deńla. Mále yá'o lán íandewae. Ma zíkè deńla, ma daakpɛu deńla, † má a gbēa lé d̄so, ma kua ga léz̄i gēna lé vío. ²⁴ Yudaɔ ma gbē flàala le bla m̀endosai § gēn sɔo. ²⁵ Wà ma gbē ní goo* gēn àaɔ. Wà ma papa ní gbɛo gēn do. † Gó kpálem̄naɔ gēn àaɔ, ma ke ísi guu gɔɔ do fáane ní gwāasinao. ²⁶ Ma wéle dasi gea guu miɔ ku kai guu: Swa kai, kpáiweliwɛo kai, Yudaɔ kai, buipáleɔ kai, benanguo kai, s̄ea kai, ísia kai, Yesude egeɔaɔ kai. ²⁷ Ma z̄í gbāa kè ní wāwāo, ma it̄kè a gēna lé vío, nɔana ní imio ma dede, ma leyè a gēna lé vío, má kú búu íandea guu. ²⁸ A k̄ini b̀asi Yesudeɔ pii k̀akɛa ɔ t̄aa lá gu lé d̄o. ²⁹ Gbēe b̀sa ò mi busaoa? Gbēe f̀ ũ i ūaoa?

³⁰ Tó a maa mà íanadāe, má dā ma ỳeesaikɛ musue. ³¹ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae d̄s ké mále eeto. Wàò aà s̄aukpa gɔɔpii! ³² Gɔɔ pɔ má kú Damasi, kí Aleta ziia ò wà wélepi bíiboleɔ dā wà ma kú, ³³ ò wà ma b̀ fenentiu, wà ma pila ní bao gbí guu bíi kpe, ò ma pilimá. †

12

Pɔlu wépfungu'ea

¹ A k̀ù mà íanadāe. Baa tó a ài vío, má ea su wépfungu'ea ní yá pɔ Dii òl̄m̀m̀eɔwa. ² Má gbēe d̄s naa Kilisiwa, wà aà sè gèò e luabe síanau, a wè gēo m̀endosain la. A gè ní m̄eɔn nò, m̄esain nò, má d̄so, Lua mé d̄s. ³ Má d̄s ké wà gbḗpi sè gèò e àiz̄anablek̄i. A gè ní m̄eɔn nò, m̄esain nò, Lua mé d̄s. ⁴ A yá pɔ a oa keo mà, gbēnazina a zé ví à séle siuo. ⁵ Má íanadā gbḗpi yá musue, ama má íanadā mazia yá musuo, sema ma ỳeesaikɛ yá bàasio. ⁶ Tó má ye íanadā, má íanadā m̀saide ũo, asa síana má o. Ama má d̄so, ké gbēe su ma díle de lá á è má de ge lá á mà ma léulao. ⁷ Ké másu mà wala ke yāz̄ɔ pɔ Lua òl̄m̀m̀eɔ musuo yáí, à le s̀òl̄ ma m̄eu Setáu íwa ũ, àò ma gbē. ⁸ Ma wabikè Diiwa gēn àaɔ yápi musu, aà p̀pi

† 11:9 Flp 4.15-16 ‡ 11:23 Zln 16.23 § 11:24 Iko 25.3 * 11:25 Zln 16.22 † 11:25 Zln 14.19 ‡ 11:33 Zln 9.23-25

gomala, ⁹ ɔ a òmɛɛ gbɛkɛ pɔ i kemɛɛ mɔ̀a, yɛɛsaikɛ guu ɔ a gbãa sɪana i bɔu. Ayãmeto má ìanadã ní pɔnao ma yɛɛsaikɛ musu, ké Kilisi gbãa àò kumala. ¹⁰ Beewa mi pɔnakɛ ní ma yɛɛsaikɛo ní widaaao ní taasikɛao ní ìadaaao ní wétɛao Kilisi yáí, asa gɔɔ pɔ ma busa ɔ mi gbãa.

Pɔlu kãakɛa Kɔlenideɔne

¹¹ Ma mɪsaikɛ kɛ̀, áme a ma dau. Ame a maa yãa à ma sáaukpa. Baa tó má pɔe ũo, má kɛ́sãa zina pɔ a ní dile deŋlapiɔzi yãe guuo. ¹² Ma a zinakɛ seela òbɛ́ ní menao maamaa yãbɔnsaɛɔ ní dabudabukɛaɔ guu. ¹³ Bó ma á kɛ́sãò Yesude kɪniɔzii, ké mi gɔ́ á gbɛɛɛ aso ũo bàasio? A sùuukɛmanɔ́ ní tàae beeo! ¹⁴ Tia kɛ́wa ma mɔ̀a á kɪí gɛn àaɔde sɔu mà, mé má gɔ́ á gbɛɛɛ aso ũo. Ame mále á wɛɛɛ, i ke á pɔɔ no. Asa maeɔ mé aai àizɛɛ dile ní néɔne, i ke néɔ mé aali dilenéo. ¹⁵ Má a pɔɔ ble pii, mí azia kpáwá ní pɔnao á wɛni yáí. Tó ma yeaázi zɔɔkù, á yeamazi a lao yã? ¹⁶ Ehɛ, mi gɔ́é aso ũo, áma wà mè wɛzɛnan ma ũ, má sɪwá ní kɔnioɛ. ¹⁷ Ma á blé gbé pɔ ma ní zɪwáɔ kee sabaia? ¹⁸ Ma wabikè Tituwa aà gé á kɪí, ɔ ma wá gbɛdopi dàè. Titu á blé yã? Wá ká doũo lé? Wá tufa doũo lé?

¹⁹ Ale e yãa wáɛ bɔkɪi wɛɛɛ yã? Aawo! Wáɛ yã'o ní Lua dɔao naa Kilisiwa guue. Ma gbé yenzideɔ, ma bee òé pii á zedɔa yáíe. ²⁰ Via lé ma kú, tó ma ka á kɪí, ké másu á le lá má yeiowao, mé ásu ma e lá á yeiowao. Mále viakɛ sòɛɛ ní zaakɔuo ní pɔkũmao ní denlawɛɛɛɛɛo ní kɔyaaao ní kɔpeo ní yɔɔo ní zɔao. ²¹ Via lé ma kú ké tó ma ea mɔ, ma Lua a to wí ma kú á yá musu. Gbé pɔ aa duunakè yãa aa gbãsikè, aa wùɛ ní gbɛpãɛ nɔo aa wisaiyã kè, tó aai mikè ní yápiɔ keawao, má ɔɔɔnɛɛ.

13

Lɛdama gbɛzã

¹ Ma mɔ̀a á gwai gɛn àaɔden ke. Wí yási seelade gbɛɔn pla ge gbɛɔn àaɔ musuɛ.* ² Má òé yãa ma kuaáno gɛn plaade guu, mé mále oé ɔ á kpe, tó ma ea mɔ, má gbé pɔ aa duunakè yãaɔ ní gbé kɪniɔ kee tɛboo. ³ Ale seela wɛɛɛ ké Kilisi mé lé yã'o ma guu nolo? Too! I ke Kilisi gbãasai no, ɔ gbãa á guu. ⁴ Sianaɛ, aà paa líwaa gbãasaikɛyãɛ, áma a kú ní Lua gbãaoɛ. Maa naawà guu wá busɛ sɔ, áma wáɔ kuaáno á guu ní Lua gbãaoɛ.

⁵ A ázia tàasika à gwa, tó á kú Yesu Kilisi náaikɛa guu. A láasooke áziawa. I dɔ́ ké a kú á guuo lé? Tó màa no, a fuaɛ. ⁶ Má ye àò dɔ́ ké wápiɔ wi fuao. ⁷ Wáɛ wabikɛ Luawa ásu vãie keo. I ke ké gbéɔ wá maabo yáí no, ké à maakɛ yáíe, baa tó wáɛ wá gwa gbé fuaɔ ũ. ⁸ Wá fɔ zɛzɔ sɪanaɛo, sema wà zɛpooè. ⁹ Tó wá busɛ mé á gbãa, wá pɔ ɔ naɛ. Yá pɔ wi a wabikɛ mé de ké á yá e àò bɔɛia wásawasa. ¹⁰ Ma yá beeo kɛ́é, ké tó ma mɔ, másu wɛbiiwá mà iko pɔ Dii kpàa mɔ́eo. A kpàa á zedɔa yáíe, i ke á gbooa yáí no.

¹¹ Tòo gbéɔ, à gɔ́ zia bàasi. A dɛɛka á yá e àò bɔɛia wásawasa. A ma lɛdama ma. A lɛdoũkɛ àò na ní kɔo, Lua yenzide aafiade ɔ kúáno. ¹² A fɔkpakɔwa ní Lua gbéɔ lépeakɔwao. Lua gbéɔ fɔkpàwá mɪpii.

¹³ Dii Yesu Kilisi gbɛkɛkɛé, Lua ɔ yeázi, aà Nisina ɔ gbékpaaáno ápii.

* 13:1 Iko 19.15

GALATI

Yá pò kú láe bee guu

Galati bùsu gběe Yesu baona mà wa sí Pòlu wélegéa gën plaade ní a àaõdeu guue (Zin 16.6, 18.23). Ama waasoken pále gè we lo, ò aa dàda gbéone aa mè, sema Yesude pò aa de Yudaò ù misiile Mòizi ikoyãe, aai tōzō. Pòlu kíi yãdané bee bò Yesu Kilisi yá kpee, àle Galati bùsu Yesude da zòbleu. Ké a mà gbépiò lé swáse yápizi, ò à láe bee kèné.

Ké Pòlu ye a gbé e laaidò baona zé m̀ndonawa, ò à yãdadané à mè:

A azia yá b̀lekèné, aà ǹselilea ní ledou pò wa kè ní k̀o ní Yelusaleũ d̀aanaò ikoyãpi musu ní a k̀yãmasai ní Piẽeò yápi musuo. Pòlu a zinakeyã b̀lekèné, à kpàle à síwà ké a zinakepi b̀ Dii kíie (1-2).

A gbãa'e Luabaakuañò káau yáwa, ò à mè gběe a e b̀ maa Mòizi ikoyã maà sabaio, sema Yesu Kilisi náaikea (3-4).

A tekpãngu aa wetã wàò nízia ví ní Lua Nisina d̀aanaané, asa Nisnapi i yãmaaò iné dasi, a sèia mé yeakōzi ù (5-6).

A kù Yesu gãli píi ní Yesudeò píi swáse Pòlu yápizi, aai sí ní ǹsemendoo ké aa e b̀ zòblea bui píiu.

Baona pále kuo

¹⁻² Ma Lua zina Pòlu ní ma Yesude dee pò wá sãnuò píi wámé wa láe bee kè Yesude pò aa ku Galati bùsuuone.* Ma zinake i b̀ gbēnazina kíio, gbēnazina mé i a led̀ekeo, Yesu Kilisi ní Mae Lua pò aà b̀ gauo mé ma zì. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gb̀ekekéé, aai á gba aafia. ⁴ Kilisipi gí a wēnii Lua wá Mae p̀eãwa, à wá duuna k̀wá, ké à e wá b̀ d̀unia tia váie beeu. ⁵ Lua mé gawi ví g̀opii! Ami.

⁶ Ké ále b̀ Lua pò á sisi a gb̀eke guu kpe màa g̀ò, ále ze ní bao koleao, yápi d̀ia maamaae. ⁷ Baona pále kuo. Gb́ pò ye Kilisi baopi lileò lé á liaae. ⁸ Baa tó wápiò ge malaikae b̀ luabe à baona pò i kpaai ní pò pò wá òeoo waasokpáé, Lua láaikewà. ⁹ Wá òé yãa mé mále oé lo, tó gběe baona pò i kpaai ní pò pò á màoo waasokpáé, Lua láaikewà.

¹⁰ Mále sáau wēle gbēnazinawa yá, ge Luae? Mále wēle ma yá ká gbēnazinagu yá? Tó gbēnazina má ye à kãngu e tia, d̀ Kilisi z̀blenan ma ùo.

Yesu Pòlu sea a zina ù

¹¹ Ma gb́, má ye à d̀ ké baona pò mi kpáé i b̀ gbēnazina kíio. ¹² Mi ma gbēnazina kíio, gběe mé i damẽeò, Yesu Kilisi mé b̀ m̀oa.

¹³ A mà lá má kú yãa Yudaò zéu. Ma Yesudeò wetã wéle ní wéleò pãsipãsi, má wēle mà ní midẽ.† ¹⁴ Ma Yudaò zépi yá kù òplapla de ma sáola dasi, ma ãia d̀nla wá dezio felekaayãpi guu. ¹⁵ Ama Lua ma dile a pò ù za ma da ǹseu.‡ Ké aà ma sísia a gb̀eke guu g̀ò kàè, ¹⁶ ò à a Né gbàea,§ ké mà aà baona kpá buipáeone. Mi gé kpálei gběe g̀zio, ¹⁷ mi gé Yelusaleũ gb́ pò aa de zinaò ù ma ãaò kíio, ma ge Laalubuò bùsuu g̀òe, ò ma ea ta Damasi.

¹⁸ Wè àaò gbèa ò ma ge Yelusaleũ, ké wà kō d̀ ní Piẽeò, ò ma keaàno g̀ò g̀eò.* ¹⁹ Mi zina pále eo, sema Dii d̀auna Zaaki bàasio. ²⁰ Yá pò má k̀épi, má sí ní Luao, eé mále tóo. ²¹ Bee gbèa ma ge Sili bùsuu ní Silisi bùsuu. ²² G̀ò bee Yesude pò kú Yudeò i wesimaleo, ²³ ãma aa su mà wá mè, gb́ pò lé ní wetã yãa mé lé zé pò á wēle kaalepi waasokpa tiasa, ²⁴ ò aa Lua t̀bò ma yá musu.

* 1:1-2 Zin 16.6 † 1:13 Zin 8.3 ‡ 1:15 Isa 49.1 § 1:16 Zin 9.3-6 * 1:18 Zin 9.26-30

2

Pɔlu kɔ̃ yāmaa n̄ z̄ina pāleɔ

¹ Wè gēo mēndosai gbēa ma ea ge Yelusaleū n̄ Baanabao.* Ma Titu sè, à gèwanɔ ɔ. ² Ma ge we, ké Lua mé bò m̀oaa à kù mà gēe. ɔ ma baona pò mi kpa buipāleɔne bɔɔlekè d̄baanaɔne n̄tēe, ké z̄i pò má kè n̄ pò pò mále keo su ke p̄ao. ³ Titu pò wá s̄anu n̄ a Gelekikeo, aai ḡanawà aà t̄z̄ɔo. ⁴ Yesude egea pò gè wá guu kp̄aiɔ mé aa yápi dà. Aa gè wá naa Kilisi Yesuwa wéekēa tàasikaie. Aa ye wá da z̄obleue, ⁵ ɔ wi we wa mis̄ilenéo baa yoo, ké à e ào baona s̄iana k̄ua yái. ⁶ Gbè pò wàle n̄ gwa d̄baana ũ, aai yāe k̄áfm̄eɔ. Lá aa de, i kem̄e yāe ũo, asa Lua lí gbēe z̄áboo. ⁷ Aa è Lua a baonakpaa buipāleɔne n̄am̄e ma ɔz̄i, lá à a kpaa Yudaɔne n̄a Piēe a ɔz̄iwa. ⁸ Asa lá Lua z̄ikè Piēe guu a z̄inake yá musu Yudaɔ k̄i, màa à z̄ikè ma guu buipāleɔ k̄i. ⁹ Zaaki n̄ Piēo n̄ Z̄aa pò wàle n̄ gwa Lua kpé gbapele ũo gbēke pò Lua k̄em̄e d̄o, ɔ aa ɔkp̄awá, wá n̄ Baanabao gbēke vía n̄ k̄o seela ũ. Aa s̄i wápiɔ wà gé buipāleɔ k̄i, n̄piɔ s̄o Yudaɔ k̄i. ¹⁰ Yá pò aa yei lé, n̄ taasideɔ yá ào d̄owágu. Goo bee s̄o wá me wà n̄ a keao kò.

Yesu náaikea mé i wá suaba

¹¹ Ké Piēe m̀ò Antioxi, ma giè weliwe ké à z̄a yáwa yái. ¹² Asa e Zaaki z̄inaɔ aao gé kái, i p̄oble n̄ buipāleɔe. Ké aa kà, ɔ à b̀z̄à à k̄em̄á, ké àle víake Yuda pò aa zè n̄ t̄z̄ȳaɔne yái. ¹³ Yuda k̄iniɔ n̄awà m̄afilipi guu. Baa se aa Baanaba ḡa n̄am̄á. ¹⁴ Ké má è aa baona s̄iana k̄ua a z̄éwao, má ò Piēe amp̄ii wáa: N Yuda ia n̄ kú lán buipālewa, i ke lán Yudawa no. Kpelewa n̄ȳo f̄o ḡana buipāleɔwa aao Yudaɔ yá k̄uai?

¹⁵ Yudaɔn wá ũ, buipāle pò aa Lua d̄oɔn wá ũo. ¹⁶ Ama wá d̄o ké gbēe lí b̄o maa z̄ikēa ikoyāpiwa yáio, sema Yesu Kilisi náaikea ado bàasio.† Baa wápiɔ, wa Kilisi Yesu náaikè, ké wà e b̄o maa wá Kilisi náaikēapi yáie, i ke z̄ikēa ikoyāpiwa yái no, asa gbēe lí b̄o maa z̄ikēa ikoyāwa yáio.† ¹⁷ Goo pò wále wēeɔ wà b̄o maa naa Kilisiwa, tó wá è duunkenaɔn wá ũ s̄o, bee m̀è Kilisi lé duuna w̄ez̄igba yà? Aawo! ¹⁸ Tó ma ea lé ikoyā pò má gbòo keke, a t̄aaeden ma ũ we. ¹⁹ Asa má de ge ũ ikoyāpi musue, ɔ ma b̄o a yáú ké mào ku Lua pò ũ yái. Ma ga líwa n̄ Kilisio. ²⁰ Mapi má kú ɔo, Kilisi mé kú ma guu. Tiasa ma gb̄enaz̄inke guu má kú Lua Né pò yemazi à ḡi a w̄enii ma yái náaikea guue. ²¹ Mále Lua gbēke b̄ádeɔ. Tó w̄i b̄o maa ikoyāpi yáie, Kilisi ḡa p̄ae.

3

M̄izi ikoyā n̄ luanaaikēao

¹ Galati m̄isaideɔ! Wa Yesu Kilisi gaa líwa s̄ásā òé wásawasa. Wà p̄od̄awá yà? ² Má ye mà yá m̀endo gbēawá. A Lua Nis̄ina è z̄ikēa ikoyāwa yái yà, ge yá pò á màpi náaikea yáie? ³ Akea a ḡo m̄isai kéwai? A dàale n̄ Lua Nis̄ina gb̄aaɔe, ɔ ále a mid̄e n̄ áz̄ia gb̄aaɔ saa? ⁴ A taasi sae kè p̄a yà? Aɔ p̄ao. ⁵ Lua a Nis̄ina kp̄awá à dabudabuɔ kè á guu á z̄ikēa ikoyāwa yái yà, ge yá pò á màpi náaikea yáie?

⁶ A gwa Ablahaūwa. A Lua náaikè, ɔ Lua tò yá b̀aàno na.* ⁷ Aɔ d̄o ké gbè pò aa Lua náai vío mé Ablahaū buio ũ.† ⁸ Lua baonakp̄a Ablahaūe à mè á báaada bui piigu aà sabai,† asa wà d̄baa wa kè Luayātaalau wà mè Lua a to yá b̄o n̄ buipāleɔ na a náai pò aa ke yái. ⁹ Beewa Lua i báaada gbè pò aa a náaikèngu, lá a kè a náaikēna Ablahaūewa. ¹⁰ Gbè pò zè n̄ z̄ikēa ikoyāwao ḡo láaip̄o ũe, asa a k̄ea láu wà mè, gbè pò lío yá pò kú ikoyā lá guu k̄ua pii a z̄éwaoá láaip̄o.‡ ¹¹ Wá d̄o s̄ásā ké Lua lí tó yá b̀n̄no na z̄ikēa ikoyāwa guuo, asa wà mè

* 2:1 Zin 15.2-4 † 2:16 Lom 3.20, 22 ‡ 2:16 Sou 143.2 * 3:6 Daa 15.6, Lom 4.3 † 3:7 Lom 4.16 ‡ 3:8 Daa 12.3 § 3:10 Iko 27.26

na, i ke gɔɔ pɔ má kúánɔ ado no. ¹⁹ Ma né yenzideɔ, mále á ia wāwāke lɔ e Kilisi àɔ sadaágu. ²⁰ Má ye màò kúánɔ tia, mí a yǎ'oa lile, asa ma bílikè á yǎwae.

Hagaa ní Salao

²¹ A omee, á gbé pɔ á ye misiile ikoyãeɔ, i ma lá a ku Mɔizi ikoyã guuo lé? ²² Wà mè Ablahaũ negɔeɔ ì gběɔn pla. A ado ì ní zɔoe,* mé à ado ì ní wéee.† ²³ Zɔpi ne'ì gbēnazinke guue, ɔ wéee a pɔ ì Lua legbēa yáí.‡ ²⁴ Nɔepiɔ yá dewēe yātaa ũ, Luabaakuañɔ yá lee pla ũ. Ado bɔ Sinai gbɛ kɔie, ì zɔke iné. Bee mé Hagaa ũ. ²⁵ A de Sinai gbɛ pɔ kú Laalubuɔ būsuu yātaa ũ. Yelusaleũ tia de a ũ lɔ, asa àle zɔble ní a gbéɔ píie. ²⁶ Yelusaleũ pɔ kú musu mé wéee ũ. Ɔme wá da ũ. ²⁷ Asa a kēa láu wà mè: Pɔnake, fi pɔ ni ne'io!

Gulake, n gbé pɔ ni nɔwāwākeo!

Asa n gbé pɔ n gɔ pākpanzi,

n né dasi aɔ de nɔe pɔ a gɔ aed̀wà pɔa.§

²⁸ Apɔ sɔ ma gbéɔ, Lua legbēa néɔn á ũ lán Izaakiwa. ²⁹ Né pɔ wa ì gbēnazinke guu ìadà né pɔ wa ì ní Lua Nisina gbāaowa. Maa a de ní a tiao. ³⁰ A kēa Luayātaalau kpelewa ni? Wà mè: Zɔ yá ní a néo, asa zɔ né a e túbible ní wéee néoo.* ³¹ Ayāmeto ma gbéɔ, zɔ néɔn wá ũo, wéee néɔn wá ũ.

5

Gɔa wéee ũ

¹ Gɔa wéee ũ yáí Kilisi wá bóí, wa gɔ wéee ũ. A zeò gíũgiũ, ásu to wà ea bakaé á níu zɔɔ ũ lɔ.

² Mámɛmaa Pɔlu mále oé, tó á tò wà tɔzɔé, Kilisi a káfɩakeé. ³ Ma ea má ò ma idàwáé, gbé pɔ tò wà tɔzɔe, sema aà misiile Mɔizi ikoyãe píi. ⁴ A gbé pɔ ále weele à bɔ maa ikoyã guuo, a ázia kè Kilisiwa, a kē Lua gbēkewae. ⁵ Yesu náaika guu wá dɔ́ ké wá bɔ maa, wá wé dɔ́ ní aà Nisina gbāao. ⁶ Naa Kilisi Yesuwa tɔzɔa ge tɔzɔsai yáe vɔo, sema Yesu náaika pɔ ì to wàò yekɔi.

⁷ Ale gé ae yāa maamaae. Démɛ tea sɩanai zezɔéi? ⁸ Yá pɔ ále e a zevɔpi i bɔ Lua pɔ á sisi à á sé kɔio. ⁹ Pēese'esɛ yɔɔna ì pēeti sé píi.* ¹⁰ Má á náai vɔ naa Diiwa guu ké á làasoo pāle keo. Gbé pɔ lé á liaa sɔ, Lua a aà vāipi fiaboè, baa dén nò. ¹¹ Mapi sɔ ma gbéɔ, tó tɔzɔyā waaso mále ke e gbā, bɔyāi wàle ma wetāi lɔi? Tó maae, dɔ́ Kilisi gaa líwa yá a ɔ gbēewao. ¹² Gbé pɔ aale á liaa ní tɔzɔyāo, aa ge nízia le wi se.

¹³ Apɔ sɔ gbéɔ, Lua á sisi à gɔ wéee ũe, āma ásu tó á gɔa wéee ũpi gɔé pɔeãkea zé ũo. Aɔ misiilekɔe àɔ yekɔi, ¹⁴ asa yá mendoe bee mé de Mɔizi ikoyã píi mi ũ: Nyɔ ye n gbédeezi lá nzia wēniwa. ¹⁵ Tó ále kɔ soso kɔ níwa, à laaika kɔ kaaleai.

Lua Nisina dɔaaané

¹⁶ Mále oé à to Lua Nisina dɔaaé, ázia pɔeã i mide. ¹⁷ Azia pɔeã lí kɔ'e ní Lua Nisina pɔoo, mé Lua Nisina pɔeã lí kɔ'e ní á pɔoo. Aa gɔkɔie, ɔ ili fɔ yá pɔ á yei kèo.† ¹⁸ Tó Lua Nisina dɔaaaé, Mɔizi yá iko vɔwáoo.

¹⁹ Wá wá dàa dɔ́ wásawasa: Káaluakaa, gbāsika, wisaiyā, ²⁰ táagbagbaa, gbēkɔlekea, íisea ní kɔo, sòle, zangu, pɔkūma, denlaweela, lekpa, kɔkpaalea, ²¹ wedɔakɔe, wēdekea, lalasi kɔo ní yá bee taao. Mále a ledawá lá má dàwá yāawa, yābeetaakenaɔ kpala pɔ bɔ Lua kɔi bleo.

* 4:22 Daa 16.15 † 4:22 Daa 21.1-2 ‡ 4:23 Lom 9.7-8 § 4:27 Isa 54.1 * 4:30 Daa 21.9-10 * 5:9 1Kln 5.6

† 5:17 Lom 7.15-23

²² Lua Nisina s̄ ì yáe beeo iné: Yeak̄si ní p̄nao ní aafiao ní menao ní gb̄keo ní maao ní náaio ²³ ní z̄ibusaaó ní z̄iak̄uad̄so. Ikoȳe lí gí yá beeo tàaeio. ²⁴ Gb̄é p̄ de Kilisi Yesu p̄ ùo ní d̄aa p̄aliwa ní a p̄nid̄eao ní a p̄eão s̄anu. ²⁵ Lá wá kú Lua Nisina sabai, wà aà d̄o sé. ²⁶ Wásu wàò ȳò v̄io, wásuli k̄o p̄eãao, wásuli w̄ed̄ok̄eó.

6

Ɔdaak̄wa

¹ Gb̄é, tó wasu gb̄e k̄u ní z̄aa yáwao, á gb̄é p̄ Lua Nisina d̄baaaé, à ḡḡsaàno bus̄ebuse, í laaika ké wasu á ȳo s̄o. ² A k̄o aso sé. Āe Kilisi ikoȳa papan we. ³ Tó gb̄e lé az̄ia gwa p̄ ù mé a p̄e ùo, à̄e az̄ia s̄as̄e. ⁴ Baade a ȳakea tàasika, i gbasa íanad̄a. Asu a ȳāēē ù ní gb̄ep̄aleo, ⁵ asa baade a az̄ia aso se. ⁶ Gb̄é p̄ w̄ale Lua ȳadaè, aà a à̄izee lí a ȳadan̄ede.

⁷ Asu áz̄ia s̄as̄o, w̄li k̄nik̄e Luaeó. P̄ p̄ gb̄é t̄ ò ì ké. ⁸ Tó gb̄é t̄ a d̄aa d̄baaae guu, a kaalea iè. Tó gb̄é t̄ Lua Nisina d̄baaae guu s̄, a w̄eni láasai iè. ⁹ Wásu k̄pasa ní maakeaoo, asa tó wi k̄amabod̄o, wá ài'e a ḡowa. ¹⁰ Aȳam̄eto tó wa ze'è, w̄li maake gb̄épiīe, at̄esa wá Yesu náaik̄en deeo.

Lezaamd̄

¹¹ A w̄es̄a gb̄ènegb̄ène p̄ má k̄e ní maz̄ia o gwa sa. ¹² Gb̄é p̄ aale ȳake w̄e ȳaio mé lé ḡanawá ní t̄z̄ȳaio, ké wasu íadamá z̄ea ní Kilisi gaa líwao yá musuo yáie. ¹³ Baa t̄z̄nap̄io se, aa ikoȳa k̄uo. Aa ye à t̄z̄o ké wà e íanad̄a á seelapi musu yáie. ¹⁴ Má íanad̄a p̄e yá musuo, sema wá Dii Yesu Kilisi gaa líwa yá bàasio, asa a yáí d̄unia ḡòm̄e ge ù mé ma ḡo ge ù d̄unia. ¹⁵ T̄z̄a ge t̄z̄sai ȳe v̄io, sema ḡo gb̄é dafu ù. ¹⁶ Lua gb̄ekeke gb̄é p̄ yápi k̄uaone, i ní gba aafia. Aame aa Isaili s̄iana ù.

¹⁷ Za gb̄a gb̄e su ma w̄et̄a lo. Ia p̄ wa d̄aa Yesu yáí gb̄e ku ma m̄ewa.

¹⁸ Gb̄é, wá Dii Yesu Kilisi gb̄ekeke á nisinae! Ami.

ΕΦΕΣΕΔΕΟ

Yá pó kú láe bee guu

Lua zína Pólu wélegēa gēn āaōde guu à kè Efese wè āaōe (Zin 19.1-20.1). Pólu dea dakpeuna ũ guu ò à láe bee kèu Efesedeone (3.1, 4.1) Yá pó àle dané de yá pó Lua a zekàlené ké aao tei gōōpii ũe, ké a pōpii kāaa an mide Kilisiē, pó pó kú musu ní tōōleo píi (1.10).

Láe bee daalekii (1.3-3.21) yá pó Lua kèwēe Yesu Kilisi sabai bōōlekè, ò à ledouī pó wá vī naa Kilisiwa yá bōōlekè, à mè Lua Yuda Yesudeo ní buipāle Yesudeo kè a gbéō ũ mēdoūdeō ũ. Bee gbēa (4.1-6.20) Pólu òné aa āiake wào ku mēndoūdeō ũ naa Yesu Kilisiwa Yesu gāli guu, uao guu, zīkekīō ní Yesusaideō guuo.

Pólu Yesudeo gōa mēdoū lēēū ní yá mēn āaōo: Yesudeo de lán mēwa mé Kilisi de mēpi mi ũ, Yesudeo de lán Lua kpéwa mé Kilisi de a ēdaalegbē ũ. Yesudeo de nō pó Yesu sè ũ. Beewa wá è Yesudeo ledouīkea bō Dii kīie, tó wá aà náai vī mé wá naawà.

Gbēke pó Lua kèwēe naa Kilisiwa guu

¹ Mámēmaa Pólu, Kilisi Yesu zína lá Lua yeiwa, ma láe bee kè Lua gbé pó aale Kilisi Yesu náaike Efesedeone. * ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia. ³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Wá naa Kilisiwa musu Lua báaa píi dāwágu wá nisīnau. ⁴ Wá naawà guu à wá sé dūniakalea āa, ké wá kua ào adoaē sāasai. Aà yeawázi guu ⁵ à dōaa wá díle a néo ũ ní Yesu Kilisi gbāao, lá àle yá a pōēā guuwa, ⁶ ké à tōō a gbēke gawide pó a kèwēe a Yenzidepi guu yái. ⁷ Wá naawà guu wa bō aà au sabai. A wá taaēō kèwá† a gbēke zōō ⁸ pó a kèwēe à kè zài guu. Ōnō pii ní wēzē píio guu ⁹ a tò wà a pōēā asii dō, lá à zèò à ke Kilisi sabaiwa. ¹⁰ Tó aà pōēāpi kegōō kà, a pōpii kāaa an mide Kilisiē, pó pó kú musu ní tōōleo píi.

¹¹ Lua pó ì yápii ke lá à zèò a pōēā guuwa dōaa wá díle lá ále yáwa, à wá sé a pó ũ wá naa Kilisiwa guu, ¹² ké wá gbé pó wá wé dō Kilisizi káauō, wào de aà tōōnāō ũ. ¹³ Apio sō a síana yāmà, a bao pó a á suabapi sí. A naawà guu Lua a seela kèwá a Nisīna pó à a legbè ũ. ¹⁴ A de gba pó Lua dōaa dāwēe e ào gé a gbéō boi ũ, ké aa aà tōō yái.

Pólu wabikea Efesedeone

¹⁵ Ayāmeto za gōō pó ma á Dii Yesu náaikea mà ní á yea Lua gbéō píizio, ¹⁶ mili kāmabo ní Lua sáaukpaá á yá musuoo. A yá ìō dōmagu wabi pó mi ke Luawa guu. ¹⁷ Mi wabike Mae Gawide, wá Dii Yesu Kilisi Luawa, aà á gba ōnō, i á wé kēé ní a Nisīna gbāao, ké à e à a dō wásawasa. ¹⁸ Mi wabikewà aà á nōse wēé, ké à e zia'ea yá pó à á káwà dō. A gba zōō gawidepi díle a gbéōne ¹⁹ ní a gbāa zōō bōnsae pó lé zīke wá gbé pó wále a náaikeō guuo. Iko gbāapi zīkè Kilisi guu ²⁰ gōō pó Lua aà bō gau à aà zōōle musu a oplaai. † ²¹ We Kilisi deu kpalablenāō ní ikodeō ní gbāadeō ní diiōla pii ní tó pó wī misiilenéō píi. § I ke dūnia tiaē bee ado no, ní a pó pó a mōde lo. ²² Lua tò pōpii mikpàwà, * ò à aà díle yápii mide ũ Yesudeone. † ²³ Aame Kilisi mē ũ, aa de Kilisi pó ì gupii pa pēea ũ.

2

Bōa gau gēa wēniū

¹ A de yāa gēō ũ Luaē á taaēō ní á duunao yái. ² A té dūniaē bee tufai, a misiile ían gbāadeō kíae, nisīna pó dōaaa luayāmansaiōne ní a tiaopi. ³ Wápii wá deñwa yāae sō. Wi pó pó wá

* 1:1 Zin 18.19-21, 19.1 † 1:7 Kls 1.14 ‡ 1:20 Sou 110.1 § 1:21 Kls 1.16 * 1:22 Sou 8.7 † 1:22 Kls 1.18

me yei ní yá pọ wá pọ gbào ke. Wá ia guu wá de gbé pọ Lua a pọkūmabọbọmáo ũ lán dāwa,
 4 āma Lua sùuu zō, a yewázi maamaa. 5 Gọ pọ wá deè ge ũ wá tàaeo yáí, à wá vú ní
 Kilisio sānu. A á suabà a gbēke guu.* 6 Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá sé à wá zōleaàno
 musu, 7 ké à e a gbēke zō bọnsae ọlóné dúnia pọ a mọ guu yāmaa pọ a kèwēe naa Kilisi Yesu
 guuwa. 8 Lua á suabà a gbēke guu Yesu náai pọ á kè yáíe. Bee i bọ á kíi no, Lua mé á gbá.
 9 I bọ á yākea kíi no, ké gbēe su íanadādo yáí. 10 Lua ọgben wá ũ. Wá naa Kilisi Yesuwa
 guu à wá ké, ké wàò kú ní yāmaa pọ à dōaa díewēe keao.

Gōa mēdoū naa Kilisiwa guu

11 A gbé pọ á de buipāle ũ ia guu, tōzōnao í mēé gyafōde, āma an tōzōa de gbēnazina
 ọgbē ũe, à làasooke á kua ziwa. 12 Gọ bee á kú Kilisi kpēo, á de zìlo ũ Isailiōne. A baa ku
 Luabaakuańno ní aà legbēanéio guu. A kú dúnia guu wedo zia'eai sai luadōsai. 13 A naa
 Kilisi Yesuwa guu tia, á gbé pọ á zà ní Luao yāo a sōaazi kái ní Kilisipi au gbāao. 14 Aapi
 mé wá kua ní kōo na ũ, a tò Yudaó ní buipāle gō mēdoū. Aà me guu à íbele pọ da ní zānguo
 bíi ũ gbò, 15 à Mōzi ikoyā kpāgui ní a yādileo, ké à to an pla nípii gōano mēdoū gbé dafu
 ũ. Maa à ní ké ní kōo na. 16 A íbele mīde, à mípla nípii kēna ní Luao mēdoūpi guu a gaa líwa
 musu. 17 A mọ kea na ní Luao baokpà á gbé pọ á zà ní Luaoone ní gbé pọ káiaàno ọ.† 18 Aà
 yáí wápii wá sōa Mae Luazi zé ví ní aà Nisina doū gbāao. 19 Ayāmeto á de níbo ge bōmō
 ũ bo, a gō bele ũ ní Lua gbé, aà uade ũ. 20 A gō kpé pọ Lua lé bo ũ. Zinao ní ānabio mé a
 ēdaalea ũ, mé Kilisi Yesu mé ēpi daalegbē ũ. 21 Naawà guu kpé pọpii í kō'eu, ọ gbā Lua kpé
 ũ naa Diiwa guu. 22 Api sō á naawà guu á de kpépi dōbo ũ, ké à de Lua Nisina kúkíi ũ.

3

Pọlu baonakpan zia

1 Bee yá mé tò ma Pọlu, má de dakpeuna ũ Kilisi Yesu yá musu á buipāle yáí. 2 I ma
 lá Lua a gbēkekeané zí dāmēe má kè á guu lé? 3 Lua a asiiyā ọlómēe, má kēé yoo kò. 4 Tó
 a a kyokè, á fō dō lá ma wé kè Kilisi asiiyā musu. 5 Lua i yápi o gbēe yāo, ọ tiasa a ọl
 a zinao ní a ānabioone ní a Nisina gbāao. 6 Yá pọ ulea yāapin ke: Naa Kilisi Yesuwa guu
 baona maa yáí buipāle gō Lua àizeblenao ũ ní Yudaó, aa gōńno mēdoūde ũ. An baa
 ku lé pọ Lua gbē guu.* 7 Ma gō baonapi kpana ũ gba pọ Lua dāmēe aà gbāa lé zike ma
 guu yáí. 8 Ma gbé pọ má kpēe Lua gbé guu, Lua gbapi dāmēe, ọ mále Kilisi ēfāai pọ lé vío
 baonakpa buipāleone, 9 mále asiiyā pọ Lua lé yá ní gbépiio bōné gupua. Asiiyāpi ulea Lua
 pọ pọpii kè kíi za asinizi, 10 ké tiasa a to kpalablenao ní ikode pọ kú musu a ọno bui dasio e
 a gálideo. 11 Kilisi Yesu wá Dii sabai ọ Lua pōeá pọ kú gōpiipi bọlei. 12 Wá naawà guu
 wá sōa Luazi zé ví ní sōo dilea aà náaikēa yáí. 13 Ayāmeto ma wabikēwá, ásu tó á pọ ya
 taasi pọ mále ke á yá musu yáio. A kpēlaa yáe.

Kilisi yeawázi

14 Ayāmeto mi kúle Mae Luae. 15 Maepi ọ maeke pọ kú musu ní zíle píi í a ọlese. 16 Mi
 wabikēwá aà á gba gbāa á nòse guu ní a Nisina gbāao a gawi zō léu, 17 Kilisi e sadaáguu
 a náai pọ ále ke yáí, á zínapelea ọ zedo aà yeawázi guu, 18 ké à e Kilisi yeawázi yāasa ní a
 gbāao ní a lesio ní a zào wàaipa ní Lua gbé píi, 19 í aà yeawázi pọ wa fō wá a lé dō píio dō,
 Lua kekeá píi i pēwá.

20 Lua gbāa lé vío, a fō kēwēe de lá wi a wabike ge wi a làasookela maamaa ní gbāa pọ lé
 zike wá guu. 21 Aà tōbo Yesudeo ní Kilisi Yesupio musu wē ní wēo e gōpii! Ami.

* 2:5 Kls 2.13 † 2:17 Isa 57.19 * 3:6 Kls 1.26-27

4

Medoukea

¹ Ma gbé pò má de dakpeuna ũ Dii yáí, ma wabikèwá, á kua ká lá Lua á sisi àò dewa. ² A kō fō àò yekōi zibusaa ní nòseniēo guu ní menao.* ³ A wetā àò ledou pò bō Lua Nisina kíi ví ba pò wá dokōwa ũ. ⁴ Me mēdoe, mé Nisinapi mēdoe. Maa zia'ea yá pò Lua á káwà mēndo lo. ⁵ Dii mēdoe, mé Lua zé mēdoe ní da'ile mēndoo. ⁶ Lua mēdoe wápii Mae ũ, ōme iko ví wá baadewa, lo zike wá baade píi guu, a kú ní wá baade píio.

⁷ Kilisi gbēkekè wá baade lá à gbadawēe léu. ⁸ A yáí a kēa láu wà mē: Ké à dēde musu ní a zìzò, à gbadà gbēōne.†

⁹ Aà dēde bee mē kpelewa ni? Bee mē à pīla e tōle nōnau giae. ¹⁰ Gbé pò pīlapi mé gbé pò fēle mà luabea ũ, ké aà gupii pa. ¹¹ Aapi mé gbēō gbà zé aà de zinao ũ, gbēō ānabio, gbēō baonakpanao, gbēō pāsitiēo ge yādanedeo,‡ ¹² ké Lua gbēō e wàò ku a zì sou guu, Kilisi me i zedo, ¹³ e wápii wàò ka Lua Né náai dou keawa aà dōa dou guu, wí gō gbé kāsaa ũ Kilisi pò pò pèwà zōo léu. ¹⁴ Maa wáò de nēfēnena pò wí ōno ní kōnio kené wà ní sāsāo ũ lo. Yá dafu daané i ní sé lán íana ge ísōwa. ¹⁵ Wá síana'oné ní yeañzio, wí gbá yápii musu naa Kilisi pò de mi ũwa. ¹⁶ Naawà guu megu pii i kō'eu aa nakōwa kō zì sabai, ō meguo i zike a zéwa, me lo gbá, lo zedo ní yeakōio.§

Kua zi ní kua dafuo

¹⁷ Ayāmeto mále yá'oe ní Dii tóo, mále á gbaò laai. Asu àò ku lán luadōnsai pò an nōse yáfūna dōaaanéowao. ¹⁸ An làasoo sōukū, aa kēa wēni pò Lua i kpámáwa, ké an wé sia mé an swá gbāa yáí. ¹⁹ Aa nōse vío, aa rízia kpà wisaiyāwa, aa dōe'ii bui pii kea bíi ví. ²⁰ Apio sō i Kilisi yādada maa. ²¹ A aà yá mà, a síana pò a ví dāda á Yesudeke guu. ²² Wa dē à òkpa á dàa zi* pò dōaaaéi, asa a òòkpà á pōnideā wāio yáí. ²³ A tó á nōselile, á làasoo i gō dafu, ²⁴ í dàa dafu pò Lua kēwēe ké wà e wàò de láawa† sé, á kua lo adoa kua síande ũ yázedekēa guu.

²⁵ Bee yáí à òkpa mōafiliiyāi, á baade lí síana'o a gbédeee,‡ asa mē dou guon wá ũ. ²⁶ Tó á pò pà, ásu duunakēo. Asu to íatē gē kpéu à á pōpaa leo, ²⁷ ké ásu Ibiisi gba gēkōio yáí. ²⁸ Gbé pò i kpáí'o yāa kpáí tó. Aà wetā zì maa ke ní a o, i pò e à dōò taasidele. ²⁹ Asu to yāvāie bō á léuo, sema a zede pò a gbé káfi à àike gbé pò lé maōne. ³⁰ Asu Lua Nisina pò yao, asa aà kua adoaē. A de seela pò Lua kēwá e wá bogōzì ũ. ³¹ Asuli íise ní gbēeoo. A pōkūma ní pōkpēneo ní palaa gbāao ní gbésōsōao ní pāsí bui píio tó. ³² Aò gbēke ví ní kōo. Aò kō wēna ví. A sūuuke ní kōo lá Lua sūuukéánōwa naa Kilisiwa guu.§

5

Kua gupiau

¹ Lá á de Lua né yenzideo ũ, à aà olesé. ² Lá Kilisi yewázi à gí a wēnii wá yáí sa'obo pò a gí i ke Luae na ũ, à to yeakōi dōaaé màa sō.* ³ Lá á de Lua gbēō ũ, i kū wà káaluakaa ní dōe'ii bui píio ní bíikeao ma dō á léu bauo. ⁴ Wisaiyá'oa ní yādoosai oao ní faai bēe boao maaánōo lo, sema sáau yá. ⁵ Aò dō sásā ké káaluae ge dōe'iiidee ge bíidee a kpala pò bō Lua kíi ble ní Kilisioo. Pò pò gbé lé a bíike gō aà dii ũ.

⁶ Asu to gbēe á sásā ní yāpā giioo. Yá bee taaó mé a to Lua pōkūmabōbō a yādansaiōwa. ⁷ A bàa su àò kúrínōo. ⁸ A kú yāa gusiau, tiasa naa Diiwa guu á kú gupiau. Aò ku gupiau

* 4:2 Kls 3.12-13 † 4:8 Sou 68.18 ‡ 4:11 1Kln 12.28 § 4:16 Kls 2.19 * 4:22 Kls 3.9-10 † 4:24 Daa 1.26 ‡ 4:25 Zkl 8.16 § 4:32 Kls 3.13 * 5:2 Bōa 29.18

gbéó ũ, ⁹ asa gupua ì maa bui pii iné ní yázedeo ní siana. ¹⁰ A yá pò ì ka Diigu dada. ¹¹ A baa su àò kú ní gusia yákea pò lí káfiakenéoo. A bò yá beeo kpe weliwe. ¹² Baa yá pò gbépio ì ke asii guu oaá wiyãe. ¹³ Tó wà bò yá kpe gupuau, wí a sáasã dõ, ¹⁴ asa pò pò bò gupuau gò gupua pò ũe. A yáí tò wí me:

I'ona vu fèle bò geoo guu,
Kilisi i gupune.

¹⁵ Aò á táa'oze dõ maama. Asu àò de soũo ũo, sema ònònao. ¹⁶ Ali yá pò Lua a zebòé ke,† asa gòoe beeo maao. ¹⁷ Ayãmeto ásu àò soũo, àò dõ lá Dii pœã de. ¹⁸ Asu àò kú ní wèdekeao, ì lalaszimáe. A to Lua Nisina paewá, ¹⁹ í faaibo ní kõo ní soũo ní Lua táasileao ní le pò Lua Nisínapi ì daéo. A lesi, í Dii táasile á sò guu, ²⁰ ío Mae Lua sáaukpa gòopii yápii guu ní wá Dii Yesu Kilisi tóo.‡ ²¹ A misiilekõe Kilisi vía pò á ví yáí.

Gõe kua ní a nao

²² Nòeo, á baade lí misiile a záe lá i ke Diiewa. § ²³ Asa gõe mé nòe mi ũ, lá Kilisi de a gálide pò de a me ũo mi ũ an Suabana ũwa. ²⁴ Lá gálidepio ì misiile Kilisie, màa sò nòeo baade lí misiile a záe yápii guu.

²⁵ Gõeo sò, á baade lío ye a nazi, lá Kilisi ye a gálideozi à gí a wènií ní yáíwa.* ²⁶ A ní gbãsi wòlo da'ilèkea guu ní yá pò aa òo, ò aa gò aà pò ũ, ²⁷ ké à ní kpán'aeke ní gawio tèbatebasai, yuunkasai, sãasai, gbãsisai, tàaesai. ²⁸ Màa à kù gõe baade àò ye a nazi lá azía mewa. Gbé pò ye a nazi ye azíai. ²⁹ Gbèe lío za azía meuo. I ble kpawà, ì laaidòwà, lá Kilisi ì ke a gálideoewa, ³⁰ ké wá de aà meguo ũ yáí. ³¹ Ayãmeto gõe ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, aai gò lán sàwakula ní gbalaowa.† ³² Yá gbía ulea yápi guu, mé má è a de Kilisi ní a gálideo yá ũ. ³³ N beeo a de á yá ũ sò. A baade lío ye a nazi lá azíawa. Nòe sò aàli a zá yáda.

6

Néó ní zòo

¹ Néó, naa Diiwa guu àli á de ní á dao yáma, asa bee mé maa.* ²⁻³ Ali á de ní á dao kpela, ké àò aafia, í gègè dúniau. Yá pò Lua òle ní legbèao séian we.†

⁴ Maeo sò ásuli á néo pò fèo.‡ Ali ní toto, ìli ledamá Dii gbéó negwaa ũ.

⁵ Zòo, àli á dúnia la diio yáma ní nòsemendoo ní víao ní lualuo, lá Kilisi ále keèwa. ⁶ Asuli zí okunweiana kenéo. Ali Lua pœã ke ní nòsepuaoo Kilisi zòo ũ. ⁷ Ali zìke ní àiao, lá Dii ále keèwa, ì ke gbènazína no. ⁸ Aò dõ ké Dii a baade maakéa fiaboè, zò ge wéé. §

⁹ Diiò sò àli kené màa lo.* A yápási'oané tó. Aò dõ ké ampio ní àpio pii, á Dii ku musu, ìli gbèe záboo.

Gõkebo pò Lua kpàwá

¹⁰ Yá pò gòn ke: Aò gbãa naa Diiwa guu ní aà iko gbãa zòo. ¹¹ A gõkebo pò Lua kpàwá da pii, ké à e ze gíugiù, í Ibiisi dofõ. ¹² Asa ì ke gbènazínao wále dèekaínòo, sema nisín vâi pò kú musuo. Aa de dúniae bee gusia kiblenao ũ ní ní mideo ní ní ikodeo. ¹³ Ayãmeto àò gõkebopio kúa pii, ké à fõ ze gi gòo vâi zí, í gõ zea gíugiù apii ke láaa gbèa. ¹⁴ Aò zea gbãa, í síana do ápi asana ũ, í yázede da mò ula ũ.† ¹⁵ A kea na ní Luao baokpaa àia kpa kyale ũ,‡ ¹⁶ ío luanaaíkea kúa sèngbao ũ gòopii, ké à fõ zezõ Setáu kagbaone pii. ¹⁷ A suabaa si kpa mò fua ũ, § ío Lua yá pò de aà Nisina fènda ũ kúa. ¹⁸ Aliò wabike gòopii, ío Lua donle gbèa yápii guu ní aà Nisina doaaaéo. Ali a itèke ní mena zòo, ío wabike Lua gbèone pii. ¹⁹ A

† 5:16 Kls 4.5 ‡ 5:20 Kls 3.16-17 § 5:22 Kls 3.18, 1Pie 3.1 * 5:25 Kls 3.19, 1Pie 3.7 † 5:31 Daa 2.24 * 6:1 Kls 3.20 † 6:2-3 Baa 20.12 ‡ 6:4 Kls 3.21 § 6:8 Kls 3.22-25 * 6:9 Kls 4.1 † 6:14 Isa 11.5, 59.17 ‡ 6:15 Isa 52.7 § 6:17 Isa 59.17

wabikemeẽ sã, ké tó mále yã'o, Lua ma gba lé mà a bao asii oné sòdeedesai. ²⁰ Baonapi yáí má de kóó pó wa dàkpɛu ũ. Aó wabikemeẽ mà kpa sòdeedesai, lá à kù mà owa.

Lɛzaamá

²¹ Wá gbẽdo yenzide Tisiki, Dii zíkennáaide, a ma yáó píi baokpaé, ké à e àò ma kua dõ.

²² Ma aà zìwá, ké aà wá kua oéé, á nòse i níni.*

²³ Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio wá gbéó gba aafia, aa ní yeakõí káfiné ní ní Lua náai pó aale keo. ²⁴ Lua gbẽkeke gbé pó ye wá Dii Yesu Kilisizi láasaionɛ nípii.

* 6:22 Kls 4.7-8

FILIPIDE 1

Yá pò kú láe bee guu

Báapua bùsu wéle séia pò Pòlu baonakpàù ò wí me Filipi, Lomadeò bùsu zi pò wí me Masedoni guu. Bùsupi ku Gelesi bùsu gugbāntoo oie. Pòlu wéle gea gēn plaade guu ò à Yesu gālipi dàaleu (Zin 16.12-40). Wè dasio gbēa, guu pò a de dakpeuna ũ, ò à lápi kè Filipideone nòsemendoo. Ale n sáaukpa an gba pò aa kpāsāe guu pò Epafōdi lé mó a gwai. A mo lè guu bee sō a ku yā'ia guue. Ale oné lá aa de náaideò ũ Kilisiē, aasu to ānabi egea pò aa kú n guu yāo n sāsāo.

Pòlu yá dàale à mè (1.1-11) tó a laasookè Filipi Yesudeò yáwa, a pò ì ke nae, i Lua sáaukpa n yá musu. Bee gbēa à yá pò a leò bōlekèné. A yá pò a su a le dōo, āma àle Lua náaike naa Yesu Kilisiwa (1.12-26). A ledà Yesudeòwa aa ze gbāa, aaiò Lua náaike, an lé io doū, aa nizia busakōe, aai zoble Luae lá Yesu Kilisi a zé òbnéwa (1.27-2.18). Wà Yesu Kilisi kua n aà zio yā'ò le pò Yesudeò ì si guu (2.6-11). Epafōdi pò Filipideò aà zì n gbao Pòluē n Timoteo tò ledou pò Pòlu vī n Filipideò lé dedee (2.19-30).

Bee gbēa Pòlu òné aa laaika gbé pò aale baonakpa a zéwaòzi. A òné aali a kea ke, aali dēeka aa yá pò aale yá le. Aa gō lán Yesu Kilisiwa (le 3). Lápi mīde n ledaamáò n sáaukpaaò n fōkpaamāe.

Wí me lápiē pona lá, asa wà pona yā'ò lápiu sea a daalekī e a láakiwae. Pona ì bō Kilisi náaikea kíie. N ye nyō pōnapi vī sōa?

Pòlu wabikēa Filipideone

¹ Ma Pòlu n Timoteo, wá Kilisi Yesu zòblenaò wáme wa láe bee kè Lua gbé pò kú Filipi* naa Kilisi Yesuwaone n n gbēzōo n n donledeò. ² Lua wá Mae n Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia.

³ Guu pò á yá dōmagu pii, miò ma Lua sáaukpaē. ⁴ Ma wabikēa guu pii miò wabikēé ápii n pōnao, ⁵ ké á ò kumano baonakpaa guu za guu pò á mà e n a gbāo yái. ⁶ Má dō sāsā, lá Lua zī maa dàale á guu, aò ke, i a midē Kilisi Yesu mózi. ⁷ A maa ké máo á yá kūa ápii màa, asa á yá dō ma sōwa. Ma daakpeun nò, ma zea n baonapio a sīana bōa yáin nò, ápii á ò ku zī pò Lua dàmeē a gbēkeu guu. ⁸ Mále á beēke ápii, lá má kú Kilisi Yesu sō guuwa. Lua mé ma seelade ũ. ⁹ Mi wabikēé á yeakōi àò káfi àò gé dōa n wékēa wásawasao guu, ¹⁰ ké à e yá pò maa àò ke dō, ío ku nòsedoudeò ũ tàaesai Kilisi mózi.† ¹¹ Beewa maakēa pò Yesu Kilisi ì mōné a liála, wi Lua tōbò, wi aà sáaukpa.

Kilisi mé Pòlu wēni ũ

¹² Gbēò, má ye àò dō ké yá pò ma le tekpà baona gea aeue, ¹³ ò sosa kibedōanaò pii n gbé kinio dō ké Kilisi yái wà ma dai kpéu.‡ ¹⁴ Ma daakpeu yái wá gbé dasideò Dii náaike de yāala, ò an sōdilea káfi, aale Lua yā'o gbēone vīasai.

¹⁵ Sīanae, an gbēeò ì Kilisi yá waasoke denla n wedakōeo yáie, gbēeò sō n nōsemaaò. ¹⁶ Gbé beeo ì ke n yeamazioe, asa aa dō ké zea n Yesu baokpaaò yái ma yeò kpéu la. ¹⁷ Wedōnedepio sō aai Kilisi yá waasoke denlaweēlea yáie, i ke n nōsepuaò no. Aale e wāle ma kua kpéu taasi káfi meē. ¹⁸ Yāe yā? Mōafili guun nò, sīana guun nò, ápii lé, wāle Kilisi yá waasokeē. Ma pò na n beeo, mé ma pò a ea ke na lo, ¹⁹ asa má dō ké wabi pò ále kemēe n Yesu Kilisi Nisina donleo a to mà bō. ²⁰ Ma wé doì mé má a náai vī maamaa, ké wí a ma kú yāe guuo. Asa máò Kilisi tōbò ma kuau n sōo dilea guupiiē, atēsa tia, má kún nò, ma gan nò.

* 1:1 Zin 16.12 † 1:10 1Kln 1.8 ‡ 1:13 Zin 28.30

²¹ Asa Kilisi yáí má kúí, mé ga demεε ài ũ. ²² Ama tó má kú wēni guu, bee demεε zǐ àide ũ. Má dǝ lá má seo, ²³ má kú plaplaε. Má ye ta mào kú ní Kilisio, we maamεε de laklia zàzà. ²⁴ Ama à kù mào ku wēni guu á yáíε. ²⁵ Bee fēa vǐo. Má dǝ ké má gǝ mào kúánǝ ápii, ké à e gé aε ní pǝnao luanaaika guu. ²⁶ Beewa gǝo pǝ má εa mǝ á gwai, á á naa Kilisi Yesuwa íandáa zé e maamaa ma yáí.

²⁷ Apii lé, tó ma mǝ á gwai ge mi mǝon nò, à tó á kua kpaafí ní Kilisi baona yáo, ké tó mále á bao ma, mà ma á zεa gíūgiū ní lεdoūo, ále dēeka ní nǝsemendoo baonapi zé yáí. ²⁸ Asu tó á ibεεo yāe iwāa ká á pǝao. Bee aǝ dené seela ũ ké aa mipè kaalewa, ápiǝ sǝ bǝa maa. Bee bǝ Lua kíie. ²⁹ Asa Lua á gbá zé à taasike Kilisie, i ke aà náaika ado no. ³⁰ Dēε pǝ á è mále ká yāa\$ mé á mà mále ká e tia, á kú dēε doūpi guu.

2

Ziabusaa

¹ Lá á naa Kilisiwa káfia víé, lá aà yeaázi lé tékpaágu, lá á lé doū ní aà Nisinao, lá á kǝ wēna ví ní sósobio, ² à làasoo doū ke, á yeakǝi iǝ doū lεdoūdeǝ ũ, pǝēdoūdeǝ ũ. Bee a ma pǝ ke na à ke zài. ³ Asu yāe ke denla ge yǝǝkea yáio. Ziabusaa guu àli kǝ da gbia de áziála. ⁴ Gbēε su làasooke azia mēndo yáwao, aà gbēpāleǝ pǝ ke lǝ. ⁵ Aǝ nǝεe pǝ Kilisi Yesu ví ví sǝ. ⁶ Aà lua'ia, i gbāa'e a sáaa ní Luaokεwao, ⁷ ũ à azia gwea tò à zǝke sè, à gǝ gbēnazina ũ à gbēnazinke sè. ⁸ A azia bǝsa à misiile e à gè gào, e gaa lipāakǝawa se. ⁹ Ayāmeto Lua aà sè lesí, à tó pǝ de tó piila kpàε, ¹⁰ ké tó wà Yesu tó sí, gbépii a kúle* luabe ní tǝleǝ ní tǝle zíεo, ¹¹ gbépii i o Yesu Kilisi mé Dii ũ Mae Lua tǝbǝa yáí.

¹² Bee yáí ma gbé yenzideǝ, lá i ma yāma gǝo pǝ má kúánǝ, atēsa lá má kúánǝ tia, aǝ á bǝa maa lepapa ní viakea Luaεo ní lualuao. ¹³ Asa Lua mé lé zǝke á guu, àle á gba a pǝēakea ni ní a kea zéo. ¹⁴ A yápii ke yákūtē ní zǝao sai, ¹⁵ ké à gǝ tàaesai yāesaideǝ ũ, Lua né sāsaiǝ ũ gbāgbē sāsāa dǝsaiǝ guu.† A gupuné dúniau lán saanaǝwa, ¹⁶ iǝ wēni yá kǝa, ké mà e íanadā á yá musu Kilisi mózi. Tó ále ke màa, mi bà pā lεo, mi zǝke pāo. ¹⁷ Baa tó ma au a tǝle á luanaaika sa'o'i ũ, ma pǝ na, mé mále pǝnakeánǝ ápii. ¹⁸ Apio sǝ à pǝnake màa, wí ke sānu.

Timtee ní Epafǝdio

¹⁹ N Dii Yesu báaao má ye mà Timtee zǝwá tia, ké mà e á bao ma, ma sǝ i níni. ²⁰ Gbé pǝ wá làasoo doū á yáǝ dǝ aà sǝwa síana kuo, aà bàasio. ²¹ Gbépii zǝa yá mé í dǝaaè, i ke Yesu Kilisi yá no. ²² A dǝ lá Timtee náai ví, à zǝkēmanǝ baona yá musu lá né í zǝke ní a maeowa. ²³ Tó má a zεa dǝ sǝsu, má ye mà aà zǝwá gǝǝ. ²⁴ N Dii báaao mále e má mó á gwai tia mazía.

²⁵ Wá gbēdo Epafǝdi, ma zǝkendeeε, mé ma zǝgǝ dee pǝ a aà zǝ dǝimale ní pǝ pǝ mále a nidεo, má è a maa mà aà gbaewáε. ²⁶ Ale á beεke ápii mé aà pǝ yà, ké a aà gyáke a bao mà yáí. ²⁷ A gyákè síana e à kà gaa, ũ Lua aà wēnagwà. I ke aàpi ado no, ní mapioε lǝ, ké ma pǝsia su zǝǝkǝo yáí. ²⁸ Ayāmeto mále ke kpakpa mà aà gbaewá, ké à wesikǝle, á pǝ i ke na,

ma nṣe i nini. ²⁹ A gbāakpaaazi ní pona zṣo naa Diiwa guu. A gbé bee taa kpela. ³⁰ A gò lèe aà ga Kilisi zì yáíe. A gí a wēnii, ké à e dṛnle pó á fṣ kemεεo kemεεe yáí.

3

Kilisi dṣa

¹ Ma gbéṣ, yá pó gṣn ke: A tó á pṣ àṣ na Diiwa. Yá doũ ea oaé zì'ũmanṣo, mé a de á aafia ũ. ² A laaika gbēnazīn àwalεwanaṣzi. A laaika vāikena pó aai ní taitaipiṣzi!* ³ Wá gbé pó wi Lua sísi ní aà Nisīna gbāao, wí íanadā Kilisi Yesu guu, mé wiliṣ wázīa yá náai vīoṣ, wáme wá tṣzṣn síandeṣ ũ. ⁴ Mapi, má zεvī màṣ mazīa náaike. Tó gbé lé e á azīa náai vī, má vī deaála. ⁵ Ma tṣzṣ ma gṣṣ swaaṣde zīe. Isailin ma ũ ia guu, Bēyāmεε bui, Ebelu bui zálala.† Mṣizi ikoyā musu má kú Falisiṣ gāli guu.‡ ⁶ Má āiavī, ma íadà Yesudeṣwa.§ Yākea a zéwa Mṣizi ikoyā guu gbēe i fṣ ma tàae èo. ⁷ Ama yá pó má kūa ài ũ yāa beeṣ gṣmεεe yá àisai ũ tia Kilisi yáí. ⁸ Azaiasa ma yápii díle àisai ma Dii Kilisi Yesu dṣa pó de a píia yáí. Kilisipi yáí ma ṣkpà yápiizi bísa ũ, ké màṣ aà vī, ⁹ míṣ naawà, mà e màṣ na ní Luao Kilisipi náaikea yáí. Asa Lua lí tó yá bṣrṣnṣ na ikoyādaa yáí no, í to yá bṣrṣnṣ na Kilisi náaikea yáíe. ¹⁰ Yá pó má yei mé de mà Kilisi dṣ ní gbāa pó à bṣṣo gauo, mí taasikeaànṣ, mí gṣ laaàwa aà ga guu ¹¹ mí gbasá gṣ gāṣ ũ.

Pó pṣ rīe yá lea

¹² I ke má lè má kù à pèea no, mále yáe ké mà yá pó Kilisi Yesu ma si a pṣ ũ yáí sí ma pṣ ũ. ¹³ Gbéṣ, mi e má sí gīao. Yá mēndo mále ke, mi nṣnṣ pṣ pṣ kú ma aεṣi, pṣ pṣ kú ma kpeṣ làasookεsai. ¹⁴ Mále pṣ pṣ ma wé dṣi ya mà ài pṣ Lua wá sisiwà musu e naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁵ Wá gbé kàsaṣ wàṣ làasoo bee vī. Tó á làasoo pāle vī, Lua a á wé kéé yá bee musu. ¹⁶ Apii lé, lá wá kua kà a léu, wá gé aε zé doũpi guu. ¹⁷ Gbéṣ, à ma kea ke* lá wa a taa kèé, í wéte gbé pṣ an kua kpàaíṣṣzi. ¹⁸ Mṣo oé yāa mṣṣmṣṣ, mé ma ea mále oé tia lṣ ní wé'io, gbéṣ ku dasi, an yākea tò aa de Kilisi gaa líwa ibεεṣ ũ. ¹⁹ Aa mipè kaalewa, an gbεε mé ní dii ũ, wíyā mé ní íandābṣ ũ, dúnia yá an làasoo lṣ kuwà. ²⁰ Wápiṣ sṣ, luabe gbéṣn wá ũ, wá wé dṣ Suabana pṣ a bṣ wezi, ṣn Dii Yesu Kilisi ũ. ²¹ A wá mē gbāasaṣ li lá a mē gawidewa ní a gbāa pṣ a fṣ to pṣpii misiileεo.

4

Lεdaama

¹ Ayāmεto ma gbé yenzideṣ, á gbé pṣ mále á beεke á de ma íandābṣ pṣ mi pṣnakeṣ ũṣ, àṣ zea gíúgiú naa Diiwa guu màa.

² Ma awakpà Eṣṣṣie ní Sentisio aṣ lεdoũ vī naa Diiwa guu. ³ Mpi sṣ ma zíkēndee náaide, ma wabikēma, dṣ nṣepiṣle, asa aa taasikēmanṣ baonakpaa guu ní Kelemaao ní ma zíkēndeeṣ. An tó kú àizāna taalau.*

⁴ A tó á pṣ àṣ na Diiwa gṣṣpii. Má èé lṣ, à tó á pṣ àṣ nawà. ⁵ A ázīa busa gbépiiε. Dii kái. ⁶ Asuli yāe kàakeo.† Yápii guu à wabike Luawa, í yāgbεawà, í aà sáaukpa, í á yā'ṣmaṣ oè, ⁷ Lua i á nṣe ní á làasoo daé doũ naa Kilisi Yesuwa guu. Nṣedaadoũpi kè zài, a de gbēnazīna dṣaa.

⁸ Gbéṣ, yá pṣ gṣén ke: Yá pṣ síana vī mé a gbía, yá pṣ zεvī mé a gbāṣí vīo, yá pṣ na mé a báaa vī, yá pṣ maa mé wí a sáaukpa, àli làasooke yá beeṣwa. ⁹ Yá pṣ má dàdaé á sí, yá pṣ á màa mé á èa, à yá beeṣ ke, Lua Aafiade iṣ kúánṣ.

Pṣlu Filipideṣ sáaukpa

* **3:2** Gal 6.12-13 † **3:5** Lom 11.1 ‡ **3:5** Zīn 23.6 § **3:6** Zīn 8.3 * **3:17** 1Kln 4.16, 11.1 * **4:3** Bṣa 32.32-33, Sou 69.28, Dan 12.1, Zia 3.5 † **4:6** Mat 6.25

¹⁰ Ma pɔ na Diiwa à kè zài, asa á làasoo èa sùà sa. A ma yãdaa yãa fá, zé i eo. ¹¹ Mi o màa ké mále taasike yáí no, asa má dàda baa lá a de píi, ma kua kamague. ¹² Má taasi dɔ mé má nama dɔ. Gɔɔpii gupiiu kãa ge nɔana, pɔdinzi ge pókēsãma, a yãe vímɛɛ lo. ¹³ Má yápii fɔ naa Kilisi pɔ ì ma gba gbãawa. ¹⁴ N beeo ké á bàa kú ní ma taasikeao, a yãmaakè.

¹⁵ Filipideɔ, á dɔ áziawa, ma baonakpaaé káau guu ma bɔa á Masedoni búsuu, Yesu gálie ɔ kú ní dɔamaleoo, á bàasio. ¹⁶ Baa gɔɔ pɔ má kú Tesaloni,† a pɔ pɔ mále a nideɔ kpàsãmɛɛ de gɛn doa.‡ ¹⁷ I ke gba mále wɛɛleo, á ài káfia Lua kíi mále wɛɛle. ¹⁸ Ma pɔ pɔ á kpàsãmɛɛ è, à pà e à dĩa. Epafɔdi á gbaɔ kpàa, pɔ màa sa. A de sa'obɔ pɔ a gí na Lua* ì kaaàgu à si ũ. ¹⁹ Ma Lua a pɔ pɔ á a ni ví kpáwá píi naa Kilisi Yesuwa guu a àizeɛ gawide léu. ²⁰ Wàɔ wá Lua wá Mae tɔbɔ gɔɔpii! Ami.

²¹ A fɔkpa Lua gbéɔwa píi naa Kilisi Yesuwa. Ma Yesude dee pɔ wá sãnuɔ fɔkpàwá. ²² Lua gbéɔ fɔkpàwá mpíi, atɛsa an gbé pɔ kú Sezaa beɔ. ²³ Dii Yesu Kilisi gbêkekeé á nisínau.

† 4:16 Zin 17.1 § 4:16 2Kln 11.9 * 4:18 Bɔa 29.18

KɔɔSIDEɔ

Yá pɔ́ kú láε bee guuɔ

Kɔɔsi de Tuukii bùsu wéle m̀endo ũε. A ku Efεε gukpε oi kiloo òaa do taawa. Pɔlu ìwa Kɔɔsi gbé Epafa mé gè ní baona yáo we séia (1.7, 4.12).

Pɔlu de dakpeuna ũ (4.3, 10, 18) Loma, ɔ Epafa mò a òè Kɔɔsideɔ lé swãɔ yá d̀ɔsaizi. Waasokenaε lé e tó gbé ye Lua dɔ, i a suaba, sema wà kúle pɔ́ɔne, wi tɔzɔ, wi blεε té. Bao ìi bee maà gbεa g̀ɔ Pɔlu lakè Kɔɔsi Yesudeɔne à mè Yesu Kilisi náaikεa mé ì gbé suaba ado. A lápi d̀i Tisiki ní Onεziũε.

Fɔkpaamá ní Lua sáaukpaaɔ gbεa (1.1-14) Pɔlu Kilisi kíake òɔwéε. A de pɔ́piia, baa nisín gbãa, ɔme a gáli mi ũ (1.15-2.3). Bee gbεa Pɔlu ní gbá laai εεyã pɔ́ aa kũa yá musu (2.4-25). A yádáné wēni dafu pɔ́ wá v̄i naa Yesu Kilisiwa musu, Yesudeɔ kua ní k̄o yá, uadeɔ kua ní k̄o yá ní wá kua Yesudesaideɔ guu yáo (3.1-4.6).

Lá midεkii Pɔlu fɔkpà gbéɔwa (4.7-18).

Anabi εgenao ì mó ní yáo dasi. Ampii aai to Yesudeɔ p̄ale zé maaε, aali Yesu náaikε a zéwao. Bee yá mé tò Kɔɔsideɔ lá gbãakpà Kilisi dea pɔ́piia yáwa. ɔme ì Ibiisi ba polo gbéwa à aà bɔ zɔbleu ado.

Sáaukpaa ní wabikεao

¹ Mámεmaa Kilisi Yesu zina Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbé Timɔteeo, wa láε bee kè ² wá gbé náaide pɔ́ an kua adoa naa Kilisiwa Kɔɔsiɔne. Lua wá Mae gbεkεkεé, i á gba aafia.

³ Gɔɔpii wá wabikεa guu wiɔ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, ⁴ asa wa á Kilisi Yesu náaikεa bao mà ní á yea wá gbéɔzio pii, ⁵ ké á wé dɔ pɔ́ pɔ́ dileaé luabei yái. A yá siande mà yáa baona pɔ́ wa kpáε guu. ⁶ Baonapi lé ne'ì, àε ɔta d̀unia guu pii, lá a kè á guu za gɔɔ pɔ́ á mà mé á Lua gbεke sáasã dɔwa. ⁷ Epafa wá zikεndee yenzide mé yápi dàé wá gēε ũ. Kilisi zikεnnáaideε, ⁸ ɔme yeak̄oi pɔ́ Lua Nisína á káwà òwéε.

⁹ A yái tò za gɔɔ pɔ́ wa á bao mà, wiɔ wabikεé Luawa láasai, aà to à a p̄eã dɔ wásawasa, aà Nisína i á gba ɔno ní wezεo pii, ¹⁰ ké àɔ ku lá Dii yeiwa, á yá pii i kaaàgu. Beewa á yámaa pii kea àɔ ɔta, á Lua dɔa iɔ káfi, ¹¹ iɔ gbãa yápii guu aà gbãa gawide léu, ké à yápii f̄i ní menao ní pɔ́nao, ¹² í Mae Lua sáaukpa, asa à wá ká baa pɔ́ a d̄ile a gbéɔne a gupuaauwa. ¹³ A wá bɔ gusia ikou, à wá kpá a Né m̀endona yenzide kpalau. ¹⁴ Aà sabai wa gɔ́ wéεo ũ, wá duuna kèwá.*

Kilisi dea pɔ́piia

¹⁵ Kilisiá Lua pɔ́ w̄li e ní wéoo taaε, ɔme yoa ũ Lua pɔ́keao guu pii.

¹⁶ A pɔ́pii kè musu ní tɔɔleo, pɔ́ pɔ́ w̄i εo ní pɔ́ pɔ́ w̄li εo, kpalablenao ge diiɔ ge gbãadeɔ ge ikodeɔn nò.

Pɔ́pii b̀ò aà k̄iε, mé aa ku aà pɔ́ ũε.†

¹⁷ A ku pɔ́pii ãa, pɔ́pii kú aà sabaie.

¹⁸ ɔme a gálide pɔ́ de aà me ũɔ mi ũ.

* **1:14** Efε 1.7 † **1:16** Efε 1.21

ጋጠε dàalena ũ, gàbo séia ũ,
ké aà gō pópíi dɔaana ũ.†

19 Asa à kà Luagu,

ጕ a tò a kea píi pèewà.

20 A tò pópíi keano na aà sabai,

pó pó kú tɔɔle ge musuon nò.

Aà au pó b̀̀le lipāakōawa

mé m̀̀ n̄ aafiapio.

21 Apio sō á kēa Luawa yāa. Aà ibeɛon á ũ á làasoo n̄ á vāikea yái, 22 ጕ Lua tò a keano na Kilisi gaa a gbēnazinke me guu yái sa, ké à á kpán'aekē gbāsīsai, sāasai, tàaesai, 23 tó á zea gbāa á luanaaika guu deesai giūgiū, mé i kē zia'ea yá pó á kūa baona pó á mà guuwao. Wà baonapi kpà gbé pó Lua kè zīle laone píie, mé mapi ma Pɔlu ma gō a kpana ũ.

Pɔlu zikēa Yesudeone

24 Tiasa mále pɔnake n̄ taasi pó mále ke á yáio. Ia pó wa dà Kilisiwa, mále a pó pó g̀̀ ma ma mewa mà b̀̀lei aà gálide pó de aà me ũ yái. 25 Lua zidámee, ጕ ma gō gálidepio dɔnlēde ũ. Ma aà yá'òé, à pèewá. 26 Asiyā pó ulea gbéone za asinzi zadō Lua i dúnia káleo ጕme b̀̀ Lua gbéone gupuau sa. 27 Lua ye aa dō lá asiyāpi gbia zō á buipáleone. Asiipin ke: Kilisi kú á guu, ጕ á wé dɔ gawii. 28 Aà yá waaso wi ke gbépiiē, wi lēdaomá, wi yādaò gbépiiē n̄ ጕno píio, ké wà gbépii kpán'aekē naa Kilisiwa wásawasa. 29 A yái tò mi zīke, mi dēeka n̄ aà gbāa pó lé zīke ma guu maamao.

2

1 Má ye àò dēe zō pó mále káé dō, apio n̄ Laodisideo n̄ gbé pó wi wesikōleo píi, 2 ké aa e n̄ sōdile, aa nakōwa aa yekōi, mé wezē guu aaiɔ Lua asiyā pó de Kilisi ũ dō wásawasa, aai a ài zō e. 3 Aà guu ጕno n̄ dōao àizee píi uleau. 4 Mále bee oé, ké gbē su á sásā n̄ lenaoo. 5 Baa tó má kúanoo, ma làasoo ku, má è ále yāke a zéwa, mé á Kilisi náaika gbāa, ጕ ma pɔ kēna.

Pópíi pēamā naa Kilisiwa guu

6 Lá a Kilisi Yesu s̄i á Dii ũ, àò naawà màa, 7 á zīna iɔ pélea aà guu, í zedɔu, íɔ gbāa aà náaika guu lá wa dàéwa, íɔ Lua sáaukpa maamaa. 8 A laaika ké gbē su dōa gbāa kásaé à á sásā n̄ gbēnazina felekaa ጕno pā giioo. Yá beeo i b̀̀ felekaa pó pó w̄i misiilené k̄iē, Kilisi k̄i no.* 9 Asa luakea píi pèewà aà gbēnazinke guu. 10 Naa gbé pó de gbāa píi n̄ iko píio mide ũpiwa, apii pèewá. 11 Naawà a tōzò bɔa á dàau ũ. I ke tō pó w̄i zō n̄ ɔo no, pó Kilisi i zōné. 12 Asa da'ileka guu wà á víaano† mé a vuaano, ké a gbāa pó Lua aà fēle b̀̀d gau náaikè yái. 13 A de geo ũ yāa Lua á tàaeo n̄ á luanaaikesaio yái,‡ ጕ Lua á gbá wēni dafu n̄ Kilisio sānu, à s̄uukèwanɔ n̄ wá tàaeo píi. 14 Lua wá tàae taala pó wá dá yáu bādè, a se pà lipāakōawa. 15 Kilisi gaa líwa báa b̀̀ diio n̄ gbāadeɔla, à b̀̀n̄no gupuau à n̄ kpán'aekè z̄iz̄o ũ.

16 Ayāmeto ásu to gbē yādilé pɔblea ge imia ge dikpe ge mɔbɔa dafu ge gɔbɔa yá musuo.§ 17 Yá beeo píiá yá pó wà mè a mɔ taaē, Kilisi mé a s̄iana ũ sa. 18 Asu to gbé pó i giye gbéwa aa n̄zia busa, aa wabike n̄ malaika kèse k̄iao á bɔbɔ'sio. Wépungu'ea yá mé iɔ gbāa gbé bee taaē, ጕ īlan gii dá a dúnia làasoo yá musu. 19 A p̄ea Kilisi pó de mi ũwao. Naawà guu megu píi i k̄'eu, aa nakōwa k̄iɔ z̄i sabai, iɔ gbā lá Lua ye à gbāwa.*

20 Lá a ga n̄ Kilisio felekaa pó pó w̄i misiilené yá musu, b̄yāi i yādilene ma lán dúnia gbéwai? 21 W̄i me n̄su ké na n̄ ɔziɔ, n̄su ké ieo, n̄su ɔk̄ā kéwao. 22 Pó beeo píi i lāa an

† 1:18 Efe 1.22-23 * 2:8 Gal 4.3, 9 † 2:12 Lom 6.4 † 2:13 Efe 2.1-5 § 2:16 Lom 14.1-6 * 2:19 Efe 4.16

mòakèa guu. Gbēnazina yādanε ò wa tēi we. ²³ Ɔno tó mé dɔ yá beeɔwa. Wàlε lousisiyá kakané n̄ zīabusaaò n̄ ìadaanzīawao. N beeo aali kpá wá dàaεo.

3

Kua wēni dafu guu

¹ Lá a vu n̄ Kilisio, à to luabε yá dɔaaé, asa we Kilisi zòlεau Lua ɔplaai.* ² A tó á làasoo àò ku luabε yápiɔwa, asu àò ku dúnia pówao. ³ Asa a ga, á wēni ulεa n̄ Kilisio Lua guu. ⁴ Lá Kilisi de á wēni ũ, tó à b̀ò gupuau, ápiɔ s̄ó á b̀oààno n̄ gawio sa.

⁵ A yáí tò à dúnia yá p̄ó kú á n̄̀se guu de: Káaluakaa, d́e'ii, mεfεlεa, vāi nidea n̄ biikεao. Pó p̄ó gb́é lé a biikε g̀ò aà dii ũε. ⁶ Yá beeɔ yáí Lua a p̄okūmab̀oɔ a yāmansaiɔwa. ⁷ Ap̄iɔ s̄ó á kú a guu yāa, à d̀oaaé. ⁸ A ɔkpa yáε beeo sa: P̄okūma, kp̄ēne, n̄̀sep̄ās̄i, gb́és̄s̄o a n̄ wisaiyá'oao. ⁹ Asu εεtok̄oεo, asa a á d̀aa zi n̄ a yākeao b̀òála, ¹⁰ a a dafu p̄ó ì á lilε gb́é dafu ũ dà, ké à ḡo lán Lua p̄ó á ké dafuwaε,† í aà d̄o. ¹¹ Kua màa Yudaɔ n̄ buip̄alεo dodo k̄oεo, ge t̄z̄z̄nao n̄ gyaf̄oɔdeɔ, ge gus̄oɔdeɔ, ge lad̄nsaiɔ, ge z̄oɔ n̄ w̄́εo. Kilisi mé n̄ ũ n̄pii, a kú n̄ guu n̄pii.

¹² Ayāmeto, lá Lua á sé a gb́é yenzideɔ ũ, yá p̄ó de à dan ke: Wēnad̄s̄ane, gb̄ēke, zīabusaa, n̄̀senie n̄ menao.† ¹³ A k̄o f̄ó. Tó yāε s̄u g̀é á zānguo, à s̄uukε n̄ k̄o. Lá Dii s̄uukεàno, à ke n̄ k̄o màa s̄o. § ¹⁴ Azaiasa àò yek̄o, asa bee ì mó n̄ ledou yākelesaio. ¹⁵ A to aafia p̄ó Kilisi ì n̄ gba yá d̀oaaé á s̄o guu, asa kua n̄ k̄o aafia Lua á sisiwà m̄edoũdeɔ ũ. Aò Lua sáaukpa. ¹⁶ A to Kilisi yá z̄lek̄i e á n̄̀seu maamaa, í yādak̄oε, í ledak̄owa n̄ ɔno p̄iio. Lua sáaukpa guu à lesiè á s̄o guu n̄ soũo n̄ táasileao n̄ le p̄ó aà Nis̄ina ì daéo. ¹⁷ Yá p̄ó ále ke ge ále o p̄i, à ke n̄ Dii Yesu t̄o, í Mae Lua sáaukpa n̄ aà gb̄ao.*

Lua gb́é kua

¹⁸ N̄oεo, á baade lí misiile á z̄áε.† Màa à k̄u àli ke naa Diiwa guu. ¹⁹ Ḡoεo, á baade lío ye a nazi.† Asu àò p̄ās̄i n̄no. ²⁰ Néo, à á de n̄ á dao yāma yápii guu, asa bee mé ì ka Diigu. § ²¹ Maeo, ásuli á néo p̄o fεlε à n̄ k̄usu kwéo.* ²² Z̄oɔ, à á dúnia diio yāma yápii guu. Asu z̄i ɔkunweiana kenéo. A z̄ikεné n̄ n̄̀semendoo Dii viakεnao ũ. ²³ Yá p̄ó ále ke p̄i, àli ke n̄ n̄̀semendoo, lá Dii ále keèwa, i ke gb̄ēnazina no. ²⁴ Aò d̄o ké Dii a fiaboé àizāna ũ. Dii Kilisi ále z̄obleè. ²⁵ Vāikεna a a vāi gb̄e'e. Lua lí gb̄eε zāboo.†

4

¹ Dii, à á z̄oɔ gwa a d̀oɔwa s̄usu. Aò d̄o ké ápiɔ s̄ó á Dii v̄i musu.*

² A ázia kpa wabikεa Luawawa, í it̄k̄eò n̄ aà sáaukpaao. ³ A wabikεwàw̄εε l̄o, aà zεw̄εw̄εε wà a yá waasokε, w̄i Kilisi asiiyá'òné. A yáí wà ma dai kp̄éu. ⁴ A wabikεm̄εε mà yápi o wásawasa lá à k̄u mà owa. ⁵ Aò ázia k̄ua d̄o Yesusaideɔ guu n̄ ɔno. Ali yá p̄ó Lua a zεb̀è ke.† ⁶ A tó á legbe'i àò na, iò káfla v̄i, ío yāwea baadewa d̄o.

Lezaam̄á

⁷ Wá gb́é yenzide Tisiki, ma d̄onlede z̄ikεndee náaide Dii z̄i guu, a ma baokpaé p̄i. ⁸ Bee yáí mále aà z̄iwá, aà wá kua oé, á n̄̀se i n̄ini.† ⁹ A gb̄ēdo Ɔneziũ, § wá gb́é náaide yenzide lé m̄oàno. Aa lak̄i yáò oé p̄i.

¹⁰ Alisaka p̄ó wá s̄anu kp̄éu f̄okp̄awá n̄ Baanaba d̄auna Maakuo. Wà Maaku yá'òé k̄o. Tó à kà á k̄i, à gb̄aakpaàzi. ¹¹ Yesu p̄ó w̄i m̄ε Yusitu f̄okp̄awá l̄o. Yuda p̄ó wále kpala p̄ó b̀ò

* **3:1** Sou 110.1 † **3:10** Daa 1.26, Efe 4.22-24 † **3:12** Efe 4.2 § **3:13** Efe 4.32 * **3:17** Efe 5.19-20 † **3:18** Efe 5.22, 1Pie 3.1 † **3:19** Efe 5.25, 1Pie 3.7 § **3:20** Efe 6.1 * **3:21** Efe 6.4 † **3:25** Efe 6.5-8 * **4:1** Efe 6.9 † **4:5** Efe 5.16 † **4:8** Efe 6.21-22 § **4:9** Flm 10

Lua kíi zì ke sãnu ò lén we. Aa ma nòse nĩni. ¹² A gbẽdo Epafa,* Kilisi Yesu zòblena fòkpàwá. Iò dẽeka ní wabikεαέο γοοπii, ké à e ze gbãa, í kãsaakũ, Lua pœã i pœεwá wásawasa. ¹³ Má ò àle zíkεέ maamaa á ní Laodisideo ní Iεlapolideo. ¹⁴ Wá lòotoo yenzide Luku ní Demasio fòkpàwá. ¹⁵ A fòkpa wá gbéé pò kú Laodisiowa ní Nimfao ní gbéé pò aaĩ kã kãaa aà beo. ¹⁶ Tó a láε bee kyokè, à kpa Laodisi gálideowa aa a kyoke, í ní pò kyoke sã. ¹⁷ A o Aasipue, aà laaido Dii zì pò wa dàewa, i a midε.

¹⁸ Ma Polu máme ma fòkpaawáε bee kè ní mazia o: Ma fòkpàwá. A to ma kua kpéu yá ào doágu. Lua gbẽkekeé.

* 4:12 Kls 1.7, Flm 23

TESALONIDEɔ LA SEIA

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Tesalonía Masedoni bɔ̀su wéledaε. A ku Gelesi bɔ̀su saε, Lomadeɔ mé iko víwà. Pɔ̀lu wélegεa plaade guu à gè Filipi giaε, a gbèa Tesaloni. We à gáli dàaleu, āma i gɔ̀oplake weo, asa Yudaɔ̀ b̀ò aà kpe. Wà nàewà aà b̀ò Tesaloni. Ké à b̀ò we à tà Belee (Zin 17.1-10). Gbezā gɔ̀o pɔ́ a ku Kɔ̀leni, ɔ̀ aà ìwa Timotee m̀ò aà lè we, à Tesalonideɔ̀ yá sèlè s̄iue. ɔ̀ Pɔ̀lu a lá séiáε bee kè Tesalonideɔ̀ne.

Bao pɔ́ Pɔ̀lu mà Tesaloni Yesudeɔ̀ yá musu aà pɔ̀ kè na. A Lua sáaukpà Tesaloni Yesudeɔ̀ yákea pɔ́ lé gbéɔ̀ da zéwa yá musu. Aà zíkεa we yá'oané gbεa à mè á εa m̀ò wékpaleńzi (1.1-3.13). A ledámá aa ze gbāa Dii guu, aa wetā wàɔ̀ gé ae ní Yesu yáɔ̀ (4.13-5.11). A midεkii à ledáumá à fɔ̀kpámá ɔ̀. (5.12-28).

Pɔ̀lu gɔ̀ogbezāzi yáɔ̀ b̀òlekè ɔ̀. A òwēε wà gupu gbéɔ̀ne, wàɔ̀ d̄ɔ̀ ké z̄iewa wáɔ̀ kú ní Diio gɔ̀opii (4.17).

Tesalonideɔ̀ ze'ɔ̀bané

¹ Má Pɔ̀lu ní Silivēεo ní Timotee wámε wa láe bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa na Mae Lua ní Dii Yesu Kilisiowaɔ̀ne. Lua gbēkekéé, i á gba aafia.

² Wá wabikea guu á yá ìɔ̀ d̀owágu gɔ̀opii, wíɔ̀ Lua sáaukpa á baade píi yá musu. ³ Ké i zíkε á luanaaíkεawa, mé á yea gbéiá yá'oa ní léo yá no, mé á wεdɔ̀ wá Dii Yesu Kilisizi seasai yáí, a yá ìɔ̀ d̀owágu Lua wá Mae kùε. ⁴ Wá gbé Lua yenzideɔ̀, wá d̄ɔ̀ ké Lua á sé, ⁵ asa ké wa baonakpáé, wi m̀ó ní yá'oao adoo, wa m̀ó ní Lua Nisina gbāaoε, yápi wá k̄ua gbāa maamaaε. A d̄ɔ̀ lá wá kuò á guu á aafia yáí, ⁶ ɔ̀ a ḡɔ̀ wápiɔ̀ ní Diio dàdanaɔ̀ ũ. Taasi z̄ɔ̀ guu a yápi s̄i ní pɔ̀na pɔ́ Lua Nisina dàáguo,† ⁷ ɔ̀ a ze'òɔ̀ Yesude pɔ́ kú Masedoni b̀usuuɔ̀ne ní Gelesi b̀usu p̄ii. ⁸ Dii yá b̀ò á k̄ii, i ze Masedoni ní Gelesio adoo, á Yesu náaíkεa yá lìgua píi, a baokpaa ví ɔ̀. ⁹ Wàlε o lá wa ze'è á k̄ii, lá a b̀ò dii egenaɔ̀ yáú a zè ní Luao, ɔ̀ ále z̄ɔ̀ble Lua b̄éε siandepiε, ¹⁰ ále aà Né Yesu pɔ́ à aà b̀ò gau d̄á e aà b̀ò luabe, i m̀ò wá sí p̀ok̄uma pɔ́ Lua a b̀òb̀ómáwa.

2

Pɔ̀lu zíkεa Tesaloni

¹ Ma gbéɔ̀, á d̄ɔ̀ áziawa ké wá ze'ea á k̄ii i ke p̄ao. ² A d̄ɔ̀ lá wá ìadàwá, wa taasikè Filipi káau,* ɔ̀ wá Lua tò wa s̄ɔ̀d̄ilε, wa baona pɔ́ b̀ò aà k̄ii kpáé d̄εε ní d̄εεo.† ³ Wá naεawá dεεε zé yá ũ. Wi ke làasoo v̄ai ge á blea yáí no. ⁴ Lá Lua wá ká a baokpaawa, màa wi kpáné, i ke gbēnazina p̄eā wáλε wελεo, sé Lua wá làasoo tàasikana pɔ́. ⁵ A d̄ɔ̀ ké wi yá nana o gbēεεo, mé wi yāe ke ní m̀oafilio b̄likεa yáio. Lua mé wá seelade ũ. ⁶ Wi sáau wεle gbēnazina k̄ii, ápiɔ̀ ge gbēp̄aleɔ̀. ⁷ Baa ké wá a zé ví wá to à wá iko d̄ɔ̀ wá Kilisi zinake yáí, wá k̄éánɔ̀ busebuse, lá n̄ε n̄εade ì laaidɔ̀ a n̄éwawaε. ⁸ Ké wá yeázi maamaa yáí, wi zeò wá baona pɔ́ b̀ò Lua k̄ii kpáé adoo, ní wázia kpaawáɔ̀ε ɔ̀, asa a ḡɔ̀ wá gbé yenzideɔ̀ ũε. ⁹ Ma gbéɔ̀, à tó wá zíkεa ní taasio yá d̀wágu. Gɔ̀o pɔ́ wáλε bao pɔ́ b̀ò Lua k̄iipi kpáé, wi zíkε fáane ní gwāasinao, ké wásu ḡɔ̀ á gbēεε aso ũo yáí.‡ ¹⁰ Wá seeladeɔ̀n á ũ, ní Luao ɔ̀, ké wá kú á Yesudeɔ̀ guu a zéwa luayámanaɔ̀ ũ t̄aaesai. ¹¹ A d̄ɔ̀ wa yá k̄é á baadeε lá mae ì ke a n̄éɔ̀newa. ¹² Wa ledàwá, wa á n̄èse n̄inié, wa naεwá á kua ka gbé pɔ́ Lua ní kpá kpala gawide pɔ́ b̀ò a k̄iiuɔ̀ kuawa.

* 1:1 Zin 17.1 † 1:6 Zin 17.5-9 * 2:2 Zin 16.19-24 † 2:2 Zin 17.1-9 ‡ 2:9 2Tes 3.8

¹³ Ké a Lua yá pò wá òépi mà, i dilé gbēnazina pò ũo, á sǐ lá a dēwa Lua yá síande ũ. Ōmè lé zíkè á gbé pò ále aà náaiké guu. Bee yá mé tò lo wio Lua sáaukpa láasai. ¹⁴ Ma gbé, á yá kè doŭ ní Lua gbé pò naa Kilisi Yesuwa Yude, asa ía doŭ pò Yuda ò dà má ò á bùsude ò dàwá sǒ. ¹⁵ Yuda ò Dii Yesu dè ní ànabio lo, mé aa wá yá.* An yá lí ká Luaguo, aa íbelesè ní gbépiio. ¹⁶ Aaí kpáwē wá yá pò Lua í gbé suabao o buipále. Màa duuna pò aaio kè gòpiio lo diadi. Lua pòkúma wí ní musu sa.

Pòlu Timotee zia Tesaloni

¹⁷ Wápio sǒ ma gbé, ké wa kékōwa gòpla, wé mé gègè ní kōo, i kè sǒ no. Wa á nidè maamaa, wa wá wá wesikōle. ¹⁸ Wá ye mó á gwai lo. Mapi ma Pòlu, ma mōa zewēle de gēn do ge gēn plaa, ò Setāu zezōwē. ¹⁹ Tó wá Dii Yesu mò, déme à ò de gbé pò wá wé doio ũ ní wá pònakébo ní wá íandābo aà aei? Apio bàasio, ²⁰ asa áme á wá íandābo ní wá pònakébo ũ.

3

¹ Ké wá fǒ menaké lo, wa zè ò wá gō Atēni wátē,* ² wa wá gbé Timotee, wá Lua zíkēndee Kilisi baokpaa guu zǐwá, ké aà á gba gbāa, i á nòse nínié á luanaaikéa guu, ³ ké gili su gē á gbēgu íadamae bee musuo. A dō áziawa, ké Lua bee taa dílewē. ⁴ Gò pò wá kú á kíi, wa doaa wá òé wa mē wa gí íadaiwá, ò á kè lá á dōwa màa. ⁵ Ayāmeto lá má fǒ menaké lo, ma aà zǐ á luanaaikéa gwai. Gbēyōna á yó, wá zíkè pǎ yà, wá dō.

⁶ Ō Timotee sùwá sa,† á á luanaaikéa ní á yeawázio baokpawē. A mē wá yá lo doágu ní láasoo maao, mé ále wá beke lá wále á bekewa. ⁷ Ma gbé, á luanaaiké Ayāmeto wá nòse níni á yá musu wá íadama ní wá taasio pii guu. ⁸ Asa lá á zea gíūgiū naa Diiwa guu, wá me sù sa. ⁹ Wá fǒ Lua sáaukpa á yá musu. Wa wá Lua sáaukpa maamaa ní pòna zō pò wí kè aà ae á yáio. ¹⁰ Gwāasina ní fáaneo wio wabiké Luawa maamaa, ké wá e wesikōle, wí pò pò kēsá á luanaaikéawa bōlekeé.

¹¹ Lua wá Mae ní wá Dii Yesuo zepoowē wá e mó á gwai. ¹² Dii á yeakōi ní á yea gbépiizio káfíé, i líala lá wá yeáziwa, ¹³ á sǒ lo daa doŭ gbāsísai, lo ku tàesaide ò Lua wá Mae ae wá Dii Yesu mōa ní a gbé pò gòzǐ.

4

Kua lá Lua yeiwa

¹ Yá pò gō ma gbé, á mà wá léu lá a maa á kua ka Luagu. A kú màa, āma wále wabikéwá, wále awakpaé wá Dii Yesu guu, à ku màa à gē. ² A yá pò wá díléé ní Dii Yesu tóo dō. ³ A tó á kua à doaa, í mikē gbāsíkéawa, asa bee mé Lua pōeā ũ. ⁴ A baade azia me kpela, à azia kūa dō gbāsísai, ⁵ i kè ní dōé'ni nídeao lán luayādōnsai pò aa aà dōowa no. ⁶ Yápi guu gbēe su a gbé taiinke ge à tàaekēò, asa Dii mé a mōaka gbé bee taaowa, lá wa doaa wá òé wa a lezawáwa. ⁷ Lua i wá sísi wá ku gbāsi guu, sema wá kua à doaa. ⁸ Ayāmeto gbé pò gí yá beei i kè gbēnazina à gíio, Lua pò í a Nisina pò a kua adoa dawágu ò á gíi.

⁹ Wá e yeakōi yá'óé, asa áziawa Lua yeakōi dàé. ¹⁰ A kú màa kò ní wá gbé pò kú Masedoni bùsuu pii. Gbé, wa ledáwá à ku màa à gē, ¹¹ í zewēle à ku yākesai, í ma áziawa, í ázia zǐ kè lá wá dílééwa, ¹² ké á yākea e ka Yesusaidegu, mé ásu à sōkpalea gbēezio.

Dii mōa

§ 2:14 Zln 17.5-9 * 2:15 Zln 13.50, 14.19 * 3:1 Zln 17.16 † 3:6 Zln 18.5

¹³ Gbɛ́ɔ, wá ye àò síana dɔ́ gbɛ́ pɔ́ i'òò yá musu, ké á pɔ́ su àò sia lán gbɛ́ kɔ́ni pɔ́ aa zia'eoɔwao yáí. ¹⁴ Lá wá sí Yesu gà à vù, màa lɔ́ Lua a tó gbɛ́ pɔ́ i'ò Yesu guuɔ ea mɔ̀aàno sãnu.

¹⁵ Yá pɔ́ wále oéε beeá Dii yãdanεε. Wá gbɛ́ kɔ́na pɔ́ wáɔ ku e Dii mózɔ́, wá dɔ̀aa i'onapɔ́no. ¹⁶ Dii mé a bɔ́ luabe, i pila ní yãdileno ní malaika gbɛ́zɔ́ bɔ́o ní Lua kãae ɔ́o, gbɛ́ pɔ́ gà naa Kilisiwao i vu séia, ¹⁷ a gbɛa wá gbɛ́ kɔ́na pɔ́ wá kúɔ, wa wá séleɔno sãnu e luabepuanau dai Diile íana guu, wíɔ kuaàno gɔ́pii.* ¹⁸ Ayãmeto à kɔ́ nòse níni ní yápio.

5

¹ Gbɛ́ɔ, a gɔ́ ge a zaa oaé zεvío, ² asa á dɔ́ sãasã lá kpáí ì mɔ́ gwá, màa aɔ de Dii mɔ́gɔ́.* ³ Tó gbɛ́ɔ lé o wa aafia, wa ku dɔ́dɔ́, kaale a móma kándo lá ne'iwawá ì mɔ́ nɔ́sindeewawae, aa bɔ́o. ⁴ Apɔ́ sɔ́ gbɛ́ɔ, á kú gusiau ké gɔ́pi á le lán kpáiwao, ⁵ asa gupua gbɛ́ɔn á ù, fãane gbɛ́ɔn á ù ápii. Gwãasina ge gusia gbɛ́ɔn wá ùo. ⁶ Ayãmeto wásuli i'o lán dãɔwao. Wà it̄eke, wíɔ kú ní laaio. ⁷ I'onaɔ ì i'o gwá, mé wɛ́denaɔ ì wɛ́de ke gwá, ⁸ wápiɔ sɔ́, lá fãane gbɛ́ɔn wá ù, wàɔ kú ní laaio, wí luanaaika ní yeakɔ́io da mò ula ù, wí wɛ́dɔ́a zia'ea yáí kpá mò fùà ù.† ⁹ Asa Lua i wá dile à pɔ́kũmabɔ́wáo. A wá dile à wá suaba ní wá Dii Yesu Kilisi gbãaoε. ¹⁰ Ŋme gà wá yáí ké wàɔ kuanɔ, wá bɛ́ε ge wa i'òn nò. ¹¹ Ayãmeto à ledakɔ́wa, í kɔ́ gba gbãa, lá ále kɛwa.

Pɔ́lu yãdila Tesalonideɔne

¹² Gbɛ́ɔ, wa wabikèwá, à beεε dɔ́ gbɛ́ pɔ́ aal̄ z̄ike á guu, aa iko víwá an z̄ikea Diie guu, aale á dazεwaoε. ¹³ A ní kpela maamaa, ío yeɔzi z̄í pɔ́ aale ke yáí. Aɔ na ní kɔ́o. ¹⁴ Gbɛ́ɔ, wa ledàwá à faasaideɔ dazεwa, à gbɛ́ pɔ́ an kúsu kwéɔ gba sɔ́, à laaidɔ gbãasaideɔwa, í menake ní gbépiio. ¹⁵ A laaika á gbɛε suli v̄ai flabo ní v̄aioo. A zεwεεle àɔ maakekɔ́ε ní gbépiio gɔ́pii.

¹⁶ Aɔ ku pɔ́na guu gɔ́pii. ¹⁷ Aɔ wabike Luawa láasai. ¹⁸ Aɔ Lua sáaukpa yá píi musu. Bee mé deé aà pɔ́eá ù naa Kilisi Yesuwa. ¹⁹ Asuli kpá Lua Nisinaεo, ²⁰ ásuli saka ãnabikeguo. ²¹ A yápii tàasika, ío a maa kũa, ²² í mik̄e v̄ai bui píiwa.

²³ Lua aafiade to à ázia kpawa míomio, i á nisina ní á wɛ́nio ní á meo dɔ́aé aafia tàaesai e wá Dii Yesu Kilisi mózɔ́. ²⁴ Lua pɔ́ á sisi à á sé náai v̄í, a yápi keé.

²⁵ Gbɛ́ɔ, à wabikεw̄εε. ²⁶ A fɔ́kpa wá gbɛ́ɔwa píi ní Lua gbɛ́ɔ lépeakɔ́wao. ²⁷ Ma naé Diizi à láε bee kyokené mípii.

²⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gb̄εkεkεé.

* 4:17 1Kln 15.51-52 * 5:2 Mat 24.43-44, 2Pie 3.10 † 5:8 Isa 59.17, Efe 6.14-17

TESALONIDEŌ LA PLAADĒ

Yá pŏ kú láε bee guu

Pŏlu yá pŏ á ò Tesalonideŏ lá sĕia guu ò la ɓ, à Kilisi mŏa n gawi zŏo òné. Yápi lé ɓada Tesalonideŏwa. An gbĕe lé e gŏopi kà kòe (2.2), ŏ an gbĕe lé gí zíkĕi, ŏ aa gŏ n gbĕone aso ũ, asa aale e gŏo gbĕzāpi kà kākāi (3.6-12). Láε bee lé n da zĕwa an láasoo kpaanla keapi yá musu.

Pŏlu nà Lua sáaukpaawa Tesaloni Yesudeŏ yeakŏi yá musu, ŏ à wabikè Diiwa aà n gba gbāa zĭ pŏ a nàné n ŏzĭ yá musu (1.1-12). Ō à Kilisi mŏa yá'òné. Bee a keo e gbĕ pŏ wĭ meĕ luayādansai à ge mŏò. Tó aà gbāa dĕde, a to dúnia gbĕpii bŏ Lua yá kpe, aai íbelese n Yesudeŏ (2.1-12). Vāi ŏdaa zāa yá musu, sema Yesudeŏ ze gbāa luanaaikĕa guu (2.13-3.5). A gbĕa Pŏlu lekà gbĕpāo yáwa, ké aasu wàŏ de gbĕe aso ũo (3.6-15). Lápi midĕkĭi à báaadāngu, à fŏkpāmá (3.16-18).

Yādilĕe bee lé wá gba laai: Gbĕ pŏ ye pŏe woaiŏ a pŏbleŏ (3.10). Wá Yesudeke guu wásuli pākpa yá pŏ kù wà kezio.

Yákpaleĕa Kilisi mŏgŏzi

¹ Ma Pŏlu n Silivĕeŏ n Timŏteeŏ, wámĕ wa láε bee kè Tesaloni* Yesude pŏ aa ku Lua wá Mae n Dii Yesu Kilisio guuŏne. ² Mae Lua n Dii Yesu Kilisio gbĕkekeé, aai á gba aafia.

³ Wá gbĕŏ, a maa wàŏ Lua sáaukpa á yá musu gŏopiĕ, lá a maawa, asa á luanaaikĕa lé zŏokŭ maamaa, mé á yeakŏi lé káfi. ⁴ A yái tò wi íanadā á yá musu Lua gbĕŏ kŏkāaaŏ guu, lá i íadama n taasi piiŏ fŏ n menao n luanaaikĕao. ⁵ Lua í yágŏgŏ n gbĕŏ a zĕwae. Taasi pŏ ále ke kpala pŏ bŏ Lua kĭi yái lé ŏlŏné ké a ka à gĕu. ⁶ Lua í yáke a zĕwae. A gbĕ pŏ aale á wetāŏ wetā, ⁷ i á gbĕ pŏ wāle á wetāŏ gba íampakĭi n wápiŏ. Tó Dii Yesu bŏ luabe, a mŏ n a malaika gbāaŏ ⁸ n tévuaŏ, a mŏakaŏ luadŏnsai pŏ aai wá Dii Yesupi bao sioŏwa.† ⁹ Kaale láasai ŏ Lua a fiabooné. Aaŏ ku zā n Diio n aà gbāa gawideo. ¹⁰ Tó à mò gŏopi zĭ, a tŏbŏ a gbĕŏ yá musu, aà náaikĕnapiŏ i aà maabo mípii. Aŏ kú n guu, asa a yá pŏ wá òé sĕ.

¹¹ Ayāmeto wiŏ wabikĕé wá Luawa gŏopii, aà tŏ á kua ka gbĕ pŏ à n sisi à n sĕŏ kuawa, i yāmaa pŏ a ze n a keaŏ n zĭ pŏ ále ke aà náaikĕa guuŏ pii papaé n a gbāao, ¹² Dii Yesu tŏ i bŏ á musu, á tŏ i bŏ aà musu wá Lua n Dii Yesu Kilisipio gbĕkekeae yái.

2

Luayādansai

¹ Wá gbĕŏ, Yesu Kilisi mŏa n wá kāaaaaázio yá musu,* wa wabikèwá, ² ásu tŏ á pŏ ya àannŏo. Tó ānabi yāe ge waasoe ge taalae pŏ wá mè à bŏ wá kĭi mè Dii mŏgŏo kà kò, ásu bílikĕo. ³ Ásu to gbĕe á sāsā n bee taaŏo, asa gŏo bee a mŏo, sema bŏa Lua kpe ka gĭa, luayādansai pŏ mipè kaalewa bŏ gupuau bàasio. ⁴ A íbelese n pŏ pŏ wĭ n dile dii ũŏ n pŏ pŏ wĭ kúlenéŏ pii, i azĭa se lesĭ deŭla, i ge zŏle Lua kpéu à azĭa dile Lua ũ se.† ⁵ Gŏo pŏ má kúánŏ ma yápi òé. A dŏáguŏ lé? ⁶ A dŏ pŏ pŏ lé kpaè tia, ké asu bŏ kpŏoo, ⁷ asa luayādasai lé ŏta asii guu kò. A bŏo, sema gbĕ pŏ lé kpaè tia gĕze a bàasio, ⁸ luayādansaipi i bŏ sa. Dii Yesu a aà de n a lé'íanao,‡ a aà míŏnzŏ n a mŏa gawio. ⁹ Luayādansaipi a mŏ n Setāu gbāaoe, i dabudabuŏ n yābŏnsaeŏ n seela egeŏaŏ ke pii.§ ¹⁰ A kŏni bui pii ke gbĕ pŏ aa mipè

* 1:1 Zln 17.1 † 1:8 Isa 66.15-16 * 2:1 1Tes 4.15-17 † 2:4 Dan 11.36 ‡ 2:8 Isa 11.4 § 2:9 Mat 24.24

kaalewaone, ké aa gĩ siana pò a ní suabai yáí. ¹¹ Bee yáí Lua lé sásāyā zímá à òta ní guu, aai εε náaike. ¹² Beewa yá a zōle gbé pò aai siana sio aai pónake ní vāioowa mípi.

¹³ Wá gbé Dii yenzide, a maa wà Lua sáaukpa gōpiii á yá musue, asa Lua á sé za káau à bō ní a Nisína pò tò wa gō a pò ũ gbāao á sianasia yáí. ¹⁴ Lua á sisi à á sé màa baona pò wá kpàé guu, ké à á baa e wá Dii Yesu Kilisi gawi guue. ¹⁵ Ayāmeto wá gbé, à ze gíūgiū, ío yá pò wá dàé ní léo ge lá guu kūa. ¹⁶ Lua wá Mae yewázi, aà gbēke guu a tò wá nòse àò daa dou e gōpiii, à wá ká zia maawa. Aapi ní wá Dii Yesu Kilisio ¹⁷ á nòse nínié, aai á zedò maakea ní yāmaa oao guu píi.

3

Wásu wà màa vīo

¹ Yá pò gō wá gbé, à wabikewēε Luawa ké Dii yá e ligua kpakpa, ío gawi vīné lá a vī á kíiwa. ² A wabikewēε aà wá bō gbēvāi mīsaio zī, asa i ke gbēpiii mé Lua náai vīo. ³ Dii náai vī, a á gba gbāa, i á sí Setāuwa. ⁴ Wá naa Diiwa guu wá a náai vī ké ále yá pò wá òé ke, mé áo keε. ⁵ Dii tó á laai àò ku Lua yeaáziwa ní mena pò Kilisi ì inéο.

⁶ Gbé, wa naé Dii Yesu Kilisizi, à ké wá gbé pò màa vī aali zīke yá pò wá dànéwaoowa. ⁷ A dō áziawa, a maa à wá kea keε, asa màadeon wá ũ á guuo. ⁸ Wi gbēε blε si wá blé pāo, wa zīkè gwāasina ní fāanεo, wa taasikè e wa kpasa, ké wásu gō á gbēε aso ũo yáí.* ⁹ Wá a zé vī à dōwále, āma wa a taa kèé, ké à wá olesεε. ¹⁰ Gō pò wá kúánō, wá dīle gbé pò ye zīkeaiο a pobleο. ¹¹ Wá mà á gbēε màa vī, aali pōe woo, sema gude. ¹² Wá dīle gbé bee taaone, wa nané Dii Yesu Kilisizi, aali zīke kílikili aa nízia gwa.

¹³ Apiò sō wá gbé, ásu kpasa ní maakeaoo. ¹⁴ Tó gbēε i yá pò wá òé lápi guu dao, à aà yá bō dīle. Asu gbé kpaaànō, ké wí e aà kú. ¹⁵ Ama ásu íbelesεaànō, à ledawà á gbēdo ũ.

¹⁶ Dii Aafiade á gba aafia gōpiii yápiii guu. Dii àò kúánō ápiii. ¹⁷ Ma Polu máme ma fōε bee kè ní mazia o. Bee mé ma lá píi seela ũ, màa mi ké. ¹⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gbēkekeé ápiii.

* 3:8 1Tes 2.9

TIMŌTEE LA SĒIA Yá pò kú láε bee guu

Timŏtee daá Yudaε, aà maeá Gelekiε. Aa kŏ'è ní Pŏluo Lisita pò kú bùsu pò wĩ me tia Tuukii guu, Pŏlupi wéleεea plaade guu (Zin 16.1-3). Timŏtee gŏ Pŏlu İwa pò İb káiaànŏ ũε. A teaàzi aà wéle dasio gea guu, ŏ Pŏlu İ aà zĩ gáli pò an yáŏ lé gé súsuŏŏ guu. Ayāmeto aà tó kú zinaŏ lá guu (17.14-15, 18.5, 19.22) ní lá pò Pŏlu kèŏ guu (1Kln 4.17, 16.10-11, Flp 2.19-24, 1Tes 3.2-6) ní lá pāleŏ. Lá mèn pla pò a kè Timŏtee ní pò a kè Titueo wĩ me pāsiteree lác, yáze pò a kàlekale dŏaanaŏ ní pāsitereŏŏŏ yái.

Timŏtee lá séia lé yá dŏŏ àaŏ ŏlwēε:

Séia gia à lezà Yesudeŏwa zé kaaliŏ yái ní làasoo kpaanlaŏ ní Yudaŏ yá pò yāalea ní luadŏsai yá pò gbēŏ lé dadanéŏ. Zé kaalipiŏ mè dúniaε bee pŏŏ maaŏ, wĩli fŏ Lua lèŏ, sema wa asiiyā dŏ bāasio. Aa gbāakpā blēŏ tēboao ní gia nŏsei yāŏ.

Bee gbεa lápi lousisiyā bŏŏlekèwēε, kŏkāaa yáŏ ní yá pò a maa Yesude dŏaanaŏ aao kūaŏ. A láakii lápi ledà Timŏteewa lá à kù aà a zĩ pò Lua dàε ke, lá à kù à laaidŏ luanaaikenaŏwa, İŏ de Lua ziken maa ũ (4.6).

Wa fŏ lápi kpaale leε pla: Yādanε pò de Yesudeŏ ní ní dŏaanaŏ pò ũ (1-3) ní Timŏtee zia yáŏ (4-6).

Yādanεdeŏ gbaa laai

¹ Mámεmaa Pŏlu, Kilisi Yesu zina, lá Lua wá Suabana ní Kilisi Yesu pò wá wé dŏaàzipio dīlemεεwa, ² ma láε bee kèŏŏ Timŏtee,* ma nε'ia Yesu zé guu. Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbēkεkεne ní sùuuo, aai n gba aafia.

³ Lá ma naεma gŏŏ pò mále gé Masedoni bùsuu, gŏ Efεε, ní oné aasu yá pò i kpaai ní Lua yáŏŏ dané ŏŏ. ⁴ Aasu laaidŏ fi ní deziŏ tó kŏnwεa pò lé vŏoowa ŏŏ, bee İ mó ní lekpaaoε. İli mó ní yá pò Lua lé yáwanŏŏŏ, aà náaikea mé İ mŏŏ. ⁵ Ma yápi dīle ké aao yekŏi yáiε, yeakŏi pò İ ŏŏ nŏsepua ní làasoodaadoŏŏ ní luanaaikεa mŏafilisaio guu. ⁶ Gbēŏ pāale yápiŏŏŏ aa pèle yá àisai ŏleau. ⁷ Aa ye wàŏ de Mŏizi ikoyādanεdeŏ ũ, āma aa yá pò wàle o dŏŏ ge yá pò wá zèwàŏ.

⁸ Wá dŏ ikoyāpi maa, tó gbé lé zikεwà a zéu, ⁹ asa wá dŏ ké Lua i ikoyā dile gbēmaa yáio, sema yādansaio ní swágbāadeŏ ní lousisinsaiŏ ní duunkenaŏ ní luayādansaio ní dúnia gbéŏ ní de ní dao denaŏ ní gbēdenaŏ ¹⁰ ní gbāsikenaŏ ní gŏε pò aai gbāsike ní ní gŏε deeoŏ ní gbēnazinyianaŏ ní εedeŏ ní yādŏmadeŏ ní gbé pò aai ŏŏ yázεde kpeŏ pii. ¹¹ Yázεdepi mé baona gawide pò Lua Báaade gŏmεε zĩ ũ.

Lá Lua gbēkεkè Pŏluε

¹² Ma Kilisi Yesu wá Dii pò ma gba gbāa sáaukè, asa à ma náaikè à zidámεε. ¹³ Ma aà tŏbēsi yāa, ma İadà aà gbéŏwa,† ma gbāablémá. N beeo à wēnadŏmεε, asa má kè wésiakε ní aà náaikesaio guue. ¹⁴ Ő wá Dii Kilisi Yesu gbēkεkémεε zŏŏ, a tŏ ma a náaikè, míŏ ye gbéi naawa guu. ¹⁵ Yáε bee síana vī wá sí. Kilisi Yesu mò dúnia guu duunkenaŏ suabaa yáiε. Mapi, ma pò mé de dāŏla, ¹⁶ ŏ Lua ma wēnagwà, ké mεna zŏŏ pò Kilisi Yesu kè ní ma gbé pò ma duuna deŏlao ŏŏ gupuaui seela ũ gbé pò aa aà náaike aa wēni láasai εŏŏŏ. ¹⁷ Lua mēndona, gŏŏpii Kía pò lí gao mé wĩli e ní wéŏŏ mé aŏ bεεε vī ní gawio gŏŏpii, āmi.

* 1:2 Zln 16.1 † 1:13 Zln 8.3, 9.4-5

18 Ma né Timotee, lá wà d̀aa ānabikèkè n yá musu, mále yápi danε ké ñȳõ k̄ua, ní zì maa kaò 19 luanaaikεa guu rí l̀asoodaadoũ. L̀asoodaadoũ lí ke gb̄eεne yāe ũo, ̄ an luanaaikεa ì ̄okpa. 20 Imεne rí Alesāndao kú rí guu. Ma rí kpá Setāuwa† ké aao d̄õ w̄li d̄õε rí Luaoo.

2

Lousisia

1 Too, ḡia s̄eia mále ledama à wabikε gb̄épiiε, à zé gb̄eané, à kulekené Luaε rí sáaukpaaο. 2 A wabikε kíaεne rí gb̄aadeο píi, ké wà e wàο ku aafia yākelesai luayāmanaο ũ, wá kua iο gb̄ia. 3 Bee mé maa, ì ka Lua wá Suabanagu. 4 A ye gb̄épii suaba, aai s̄iana d̄õ. 5 Asa Lua m̀endoε, mé k̄oó kú m̀endo Lua rí gb̄ēnazinaο zānguo, ̄n gb̄ēnazina Kilisi Yesu ũ.* 6 A azia kpà gb̄épii fiabobo ũ a ḡowa, Lua p̄eāpi seela ũ. 7 Ayāmεto Lua ma dile a kp̀awakεna ũ, a zina ũ, mà a zé s̄iande da buipāleεne.† S̄iana mále o, i ke εε no.

8 Má ye ḡõε lousisi gu rí guo píi, aa εεε musu† gb̄āsisai, p̄okūma rí lekpaao sai. 9 Má ye l̀o n̄εε r̄izia kεke a zéwa ȳõsai ziamεne sai. I ke rí m̄i ȳõde tāao ge vua rí òso n̄ambleb̄o ge zwāa εdeε no.‡ 10 Aa r̄izia kεke rí maakεao, lá a maa n̄εε lousisinaο kewa. 11 N̄εε yādada k̄ilikili, aa misiile yápii musu. 12 Mili we n̄εε yādada ḡõεne ge aao iko v̄imáo, sema aao ku k̄ilikili. 13 Asa Adamu ̄ Lua kè s̄eia, a gb̄ea εva.* 14 I ke Adamu wa s̄āsāo, n̄εε wa s̄āsā, à s̄i duunau.† 15 Tó n̄εε wetà rí luanaaikεao rí yea gb̄éozio rí kuaadoakεo ziamεne sai, ali ne'i aafia.

3

Gb̄ēz̄oó rí d̄onlede

1 Yāe bee s̄iana v̄i: Tó gb̄é ye ke gb̄ēz̄oó ũ, àle zì maa nide. 2 Gb̄ēz̄oó lío ku tàaesai n̄omendode ũ, laaide ũ, ìo azia k̄ua d̄õ gb̄é d̄oode ũ, nib̄of̄na ũ, gb̄é p̄o a f̄s̄ yādané ũ. 3 Asu ào de igb̄ēna ge gb̄é p̄asi ũo. Aào de n̄εεdoũde yākelesaide ũ. †a su d̄aaεo. 4 Aào a ua k̄ua d̄õ, aà néo lí misiileε aaliò aà εtond̄ok̄ii gwa.* 5 Asa tó gb̄é a ua k̄ua d̄õ, kpelewa a f̄s̄ oia Lua ḡalideεzii? 6 Asu ào de gb̄é dafuna ũo, ké asu íanadā, i azia dayāu lán Ibiisiwao yái. 7 Aà tó ào na Yesusaideε k̄ii l̀o, ké wasu aà t̄'isi, i zu Ibiisi bauo yái.

8 M̀aa l̀o d̄onledeε aao de gb̄é gb̄iaο ũ. Aasu wàο de lep̄laadeε ũo. W̄ε yá su d̄aanéo. Aasu wàο de εwelemb̄εεo ũo. 9 Aao Yesu yá k̄ua rí l̀asoodaadoũ. 10 Wà rí yá gwa ḡia, tó wi yāe emáo, wi gb̄asa rí dile d̄onledeε ũ. 11 M̀aaε rí n̄εεo. Aao de n̄εε gb̄iaο ũ, laaideε ũ, aaliò náai v̄i yápii guu. Aasu wàο de gudεnaο ũo. 12 D̄onlede ào de n̄omendode ũε, aào a ua rí a néo k̄ua d̄õ. 13 Gb̄é p̄o z̄ikè a zéwa, ì zek̄ii maa e, aà s̄õ iο dilea a Kilisi Yesu náaikεa guu maamaa.

14 Baa ké mále yápiο onε, má dile má mó n gwai tia. 15 Tó ma m̄oε su lé ḡēḡēε, má ye ñȳõ d̄õ lá a maa wàο ku Lua uadeε ũε. Wámε wá Lua b̄éε ḡalideε ũ, s̄iana z̄impεle rí a gb̄ā'ek̄iio ũ. 16 Lua asiyyā p̄o b̄o gupuaυ z̄oó s̄ianaε:

A mò gb̄ēnazina ũ,
 Lua Nisina aà s̄iandekε òl̄oné,
 malaikaο aà è.
 Wà aà yá waasokè buio guu,
 wà aà náaikè d̄únia guu,
 Lua aà sè tàò a k̄ii gawi guu.

† 1:20 1Kln 5.5 * 2:5 Zln 4.12 † 2:7 2Tim 1.11 † 2:8 B̄oα 9.29 § 2:9 1Pie 3.3 * 2:13 Daa 2.7, 21-22
 † 2:14 Daa 3.1-6 * 3:4 Tit 1.6-8

4

Tēyá

¹ Lua Nisina ò wásawasa, gɔɔgbɛzâzi gbɛɛ pākpa Yesu zéi, aai te sásâyā pò táa ì ɛɛdeɔ da a ouzi. ² Ɛɛde mɔafilide pò vāi lí kàadaniáo mé aa ní sāsā. ³ Aai gí gbɛɛɛ aa nɔse aa zāke, mé aai ble téné, ble pò Lua kè a náaikena pò aa síana dɔɔne aa ble ní a sáaukpaa. ⁴ Pò pò Lua kè píi maae.* Wásu a kee tēboo,† wà ble ní aà sáaukpaa, ⁵ asa Lua yá ní wá wabikeao gbābòè.

Kilisi Yesu ziken maa

⁶ Tó n yápio dà n gbɛɛne, ñyɔ de Kilisi Yesu ziken maa ũ, asa níle nzia gwa ní Yesu yáo, ní té yāmaa pò wa dānei. ⁷ Mikē felekaa fí pò lí kpaaí ní Lua yáoowa. N nzia toto, ké ñyɔ de luayāmana ũ. ⁸ Metotoa ài vī yɔɔ, āma dea luayāmana ũ ài vī yápii guue, asa bee ì mós ní wēnio gbā ní ziao. ⁹ Yápi síana vī, à kà wà si ɔplapla, ¹⁰ wí zike wà dēeka a musu. Wá wé dɔ Lua bēezi. Ɔme gbépii Suabana ũ, azaiasa aà náaikena.

¹¹ Yápio dilené, ní dadané. ¹² Nsu to wà saka n èwaasokeguo. To n kua ze'ɔb Yesudeɔne yá'oa ní yākeao ní yeakɔio ní luanaaikéao ní kua gbāsisaio guu. ¹³ E màò mós, wetā ní Lua yá kyokeao, ní dané, ní lēdaomá. ¹⁴ Gba pò Lua dāne gɔɔ pò wà ānabikékè n yá musu, mé gbɛzɔɔ ɔnāma, n̄su niazikpaio. ¹⁵ Laaidɔ yápiowa, ní mekpawà, gbépii i n gea'ae e. ¹⁶ N nzia yá ní n yādanɛo tàasika. Ze súsú ní yápio. Tó ní kè màa, ñyɔ nzia suaba ní gbé pò aale swáse n yáio.

5

Gyaa ní dsaana

¹ Nsu maezɔ leleo.* Lēdawà n mae ũ, ní da èwaasowa n vīi ní n dāuna ũ. ² Lēda nɔezɔwa n da ũ, ní da nɔgbāa ge wēndiawa n dāe ũ làasooplasai.

³ Gyaa gbɛando kpela. ⁴ Tó gyaa néo ge tɔūnao vī, aa ní daeɔ gwaa dada gia, aai fiabo ní mae ní ní daɔne, asa bee ì ka Luagu. ⁵ Gyaa gbɛando wé ɔɔ Luazi, ì wetā lousisia ní wabikeaowa gwāasina ní fāaneo. ⁶ Gyaa pāpākēnaá gee, baa tó a bēe. ⁷ Yápio dané, ké wasu ní taae eo. ⁸ Tó gbé lé a daeɔ gwao, atēsa aà uadeɔ, à bò Lua yá kpee, Yesusaide deaála. ⁹ Nɔe pò de wà da gyaa guun ke: Nɔe pò kà wè bàā mé à zākè gēn do, ¹⁰ wíɔ aà dō maakēna ũ, negwan maa ũ, nibɔfɔna pò Lua gbéɔ gbá pipi ũ, taasideɔ dɔnlēde ũ, nɔe pò mekpà makea píiwa ũ. ¹¹ Nsu gyaa nɔgbāaɔ dauo, asa tó an gō nidea fēle, an naa Kilisiwa a busae, aai ye zāke, ¹² aai nízia dayāu, ké aa lé pò aa gbèè yāa gbò yái. ¹³ Bee gbēa aai pāke dada, aai bēbe wà ualeke. I ke màaden ní ũ adoo, aai gō gbēpen gudena ũe, aai yá pò de wà oo o. ¹⁴ Ayāmeto má ye gyaa nɔgbāaɔ zāke, aai nē'i, aai laaidɔ bēwa, ké aasu wá ìbēe gba zé aa wá tɔbēsio yái. ¹⁵ An gbɛeɔ bò te Setāuzi kò. ¹⁶ Tó Yesudee gyaa vī a be, aali dɔníle. Asu to aa gō gālideɔne aso ũo, ké aa e dɔ gyaa gbɛandoɔle yái.

¹⁷ Gbɛzɔ pò ì dɔaa a zéwa kà wà fiaboè lēe pla, atēsa gbé pò waasokea ní yādaanéó aia vī. ¹⁸ Wà yāe bee kè láu wà mè: Asuli lesokpa zu pò lé pɔgbēe.† Wà mè ɔ: Zikēna kà à a ase e.‡ ¹⁹ Nsu gbé pò mō ní gbɛzɔ káalao yá sio, sema seeladeɔ kà gbɛon pla ge àā bāsio. § ²⁰ Gbé pò duunakè gba laai gbépii wáa, ké vīa e gbé kini kú. ²¹ Ma nane Lua ní Kilisi Yesuozí ní malaika pò à ní séo, ñyɔ yápio kūa gbēe tēbosai. Nsu yāe ke gbēe ublembekēa yáio. ²² Nsu wā ɔna gbéwa n̄ aà daziuo. Nsu to n lé à ku gbēe duunauo. Nyɔ nzia kūa gbāsisaí. ²³ Nsu í pā mi ado ɔo. Nili vēe ga yɔɔ n n̄se ní n gyākea m̀ɔm̀ɔo yái.

* 4:4 Daa 1.31 † 4:4 Maa 7.19 * 5:1 Lev 19.32 † 5:18 Iko 25.4, 1Kln 9.9 ‡ 5:18 Luk 10.7 § 5:19 Iko 19.15

²⁴ Gbêe duuna ì bɔ gupuu e wàò gé a yâkêkêirínɔ, gbêe pɔ sɔ̄, ìli bɔ kpaao. ²⁵ Màa lɔ maakea ì bɔ gupuu, baa a pɔ wi eo a e gɔ̄ ulɛao.

6

¹ Gbé pɔ de zɔ̄ ũ n̄ diiɔ dile gbia, aai misiilené yápii guu, ké wasu Lua tó n̄ yá pɔ wi danéò bèèboo yáí. ² Gbé pɔ an diiɔ de Yesude ũ su dɔ̄emá ké aa de kɔ̄gbêe ũ yáíò. Aa zɔ̄blené maamaa, asa gbé pɔ aale n̄ zɪ baa bleɔ de Yesudeɔ ũe, an gbé yenzideɔ ũ. Yápiɔ dané, n̄ lɛdaomá.

Yea ɔ̄ai

³ Tó gbêe lé yápále dané mé i ze n̄ wá Dii Yesu Kilisi yá siandeo n̄ wá zé yádanɛoo, ⁴ yò̄deɛ, a yáe d̄so, lekpa gii n̄ yāgwaa láasaio aà kù gyā ũ. Yá beeɔ ì to gbêe wɛdɔkɔ̄e, aai sòleke, aai kɔ̄ s̄s̄s̄, aai làasoo vāi sé n̄ k̄so, ⁵ aai k̄i wāi vī. Gbépiɔ làasoo kolea, siana p̄limá, aai e lousisiaá ɔ̄wɛɛɛzɛɛ. ⁶ Lousisia ài z̄so siana, tó gbé zè n̄ pɔ pɔ á v̄io. ⁷ Wi mɔ̄ n̄ pɔeo dúnia guu lao, mé wá e tá n̄ pɔeo. ⁸ Tó wá pɔblea n̄ pɔkasao v̄i, bee m̀. ⁹ Gbé pɔ ye gɔ̄ ɔ̄de ũ ì n̄zia da ȳsa bau. Pɔ nidea misai kaide ì ḡér̄ngu, i n̄ kpále músi n̄ kaaleo guu. ¹⁰ Yea ɔ̄ai mé yāvāi pii z̄ina ũ. Gbêe lé a k̄de e aa gè z̄àò Yesu zéwa, aa wāwā z̄so kpà n̄ziai.

D̄ɛ maa ká

¹¹ Lá Lua gbén n̄ ũ, bàale yápiɔne, ní tó yāmaa líɔ d̄baane n̄ yá pɔ zɛv̄i Luaɛo n̄ àa náaikɛao n̄ yea gbéɔzio n̄ menao n̄ n̄seniɛo. ¹² D̄ɛ maa ká n̄ Yesu náaikɛa guu, ní wēni láasai e, asa ɔ̄ Lua n̄ sisiwà gɔ̄ pɔ n̄ lé maa gbèè bíla wáa. ¹³ Ma nane Lua pɔ ì wēni kpa p̄pii wazi n̄ Kilisi Yesu pɔ yāmaa ò P̄nsi Pilatiɛo,* ¹⁴ nȳ yá pɔ wa dilɛne k̄ua s̄asai tàaesai e wá Dii Yesu Kilisi m̄z̄i. ¹⁵ Gbāade m̀ndona Báaade, k̄iā K̄ia, diiɔ Dii mé a Kilisipi bɔ a gɔ̄wa.† ¹⁶ Ɔme lí gao ado, ì ku gupua pɔ w̄li f̄s̄ s̄io guu.‡ Gbêe i wesiaaleo, wa f̄s̄ seo.§ Ɔme gawi n̄ gbāao v̄i gɔ̄pii, āmi.

¹⁷ O dúnia tiaɛ bee ɔ̄deɔne aasu íanadão. Aasu gbāa'e ɔ̄da náaisaiwao, aa gbāa'e Lua pɔ ì p̄pii kpáwá z̄so wà pɔnakɛòwa. ¹⁸ Oné aa maake, maakea i t̄má. Aa de gbadanao ũ, aai gbêke v̄i. ¹⁹ Beewa aa k̄us̄ua maa di n̄ziaɛ àiz̄ana pɔ ũ,* aai wēni pɔ de wēni ũ siana e.

²⁰ Timotee, kàeda yá pɔ Lua n̄ane n̄ ɔ̄zi. Ɛ dúnia yá giɔne n̄ yāwaaipaa pɔ w̄i me d̄ɛao.

²¹ Gbêe zèò, ɔ̄ aa p̄ale Yesu zéɛ.

Lua gbêkêkêé.

* 6:13 Zaa 18.36-37 † 6:15 Zia 19.16 ‡ 6:16 Sou 104.2 § 6:16 Bba 33.20 * 6:19 Mat 6.20

TIMOTEE LA PLAADI

Yá pò kú láe bee guu

Pòlu lá plaadepi kè Timotee za Loma (1.17). Wà wetëamò Pòlu we pāsīpāsī (2.9), a ku yooyea (4.10, 16). A kà a zī láaa (4.6), ò àlè lèda a ìwa yenzidewa (1.2).

A nà Lua sáaukpaawa Timotee yeansi ní aà luanaaikéao yá musu. Wetëa ní taasio ní íbele pò wí sé ní baonakpanaò yáí à lèdà Timoteewa aà ze gbāa, aà taasikéano Kilisi zīgō maa ũ (1.3-2.13). A òè aà mikē gbé pò aaiò gbéò lèwèò yáwa, asa aaiò yákpaaanlaò lekpaakéke ní gbéò, ò aai n luanaaikéa òòkpa. A òè aà a òlèse, aà ze ní Lua yá pò a dàda za a èwaasogòò (2.14-4.5). Lápi láakíi Pòlu azia yáò bòlekèè, lá a ku ga lézī Loma, āma a dō ké Lua a a suaba e a gè kaò aà kpalau musu.

Pòlu dēe maa nè à baonakpà e a léwa (4.7), ò à tekpà lápi kyokénaògu aa dēe doupi ká ní luanaaikéao ní menaò ní yeañzio viakéa íbèèòne sai.

Pòlu tékpaa Timoteegu

¹ Mámèmaa Kilisi Yesu zina Pòlu lá Lua yeiwa wēni pò à a legbè Kilisi Yesupi guu yáí, ² ma láe bee kèné, ma né yenzide Timotee.* Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbèkékéne ní sùuuò, aai n gba aafia.

³ Ma sáaukè ní ma deziò Lua pò mi kúléè ní nòsepuaòò, asa n yá ìò òmagu láasai ma wabikéa gwāasina ní fāaneo guu. ⁴ Tó wé'i pò bòma yá òmagu, mi n bèkèe, míò ye wà wesikòle, ké ma pona e ke zài. ⁵ N luanaaikéa ní nòsemendoo ìò òmague. N dazi Loisi ní n da Enisio Lua náaikè màa, mé má dō sáasā níle Lua náaike màa sō.

⁶ Ayāmèto malé òngu, fele ze ní gba pò Lua dànè gòò pò ma ònàmaò, ⁷ asa Nisina pò ì wá gba gbāa, ì to wàò yekòì, ì to wàò laai ví ò Lua kpàwá, i ke nisín fooò no. ⁸ A yáí nsu wide ní wá Dii yá'oanéòò, mé nsu wide ma gbé pò wà ma dakpèu aà yáí yá musuo. Taasi pò wí ke aà baokpaa yáí kémanò ní Lua gbāao. ⁹ Òme wá suabà, à wá sisi, wa gō aà pò ũ. I ke yá pò wá kè yáí no, aàzia pòeā yáíe, ní gbèke pò a kèwèe naa Kilisi Yesuwa zadō gòò i daaleòò. ¹⁰ Gbèkèpi bò gupuau wá Suabana Kilisi Yesupi mōa guu sa. A ga iko bādè, à wēni ní kua gòòpiio bòwèe gupuau a bao pò wí kpa guu. ¹¹ Lua ma dile a zina ũ mà baopi kpàwake, mí dané.† ¹² A yáí malé taasie bee kei, āma wí lí ma kūò, asa má gbé pò ma aà náaikè dō, mé má dō sáasā ké a fō kàeda yá pò à nàmeè ma òzīi e a mōgòzī. ¹³ Nyō yá síande pò ní mà ma kíipi kúa yá zīnda ũ ní luanaaikéao ní yeakòio naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁴ Kàeda yāmaa pò Lua nàne n òzīi ní aà Nisina pò kú wá guu gbāao.

¹⁵ N dō ké Azi bùsudeò píi ma vūaaè. Fizele ní Èemòzenio kú ní guu. ¹⁶ Dii wēnadō Ònesifòò bēdeòne! Asa à ma nòse nínimèe, a gēna lé víò, i wide ma daakpèu yá musuo. ¹⁷ Ké à kà Loma gòò, à ma wèele e à gè b̀a. ¹⁸ Dii to Lua wēnadòè yákpalekègòòzī. N ònlè zōò pò a kèmeè Èfese dō sáasā.

2

Kilisi Yesu zīgō maa

¹ Mpi sō ma né, nyō gbāa ní gbèke pò Lua víwanò naa Kilisi Yesuwao. ² Yá pò ní mà má ò dasi wáa na gbé náaide pò aa fō da gbèpàleòneò zī. ³ Taasikémanò Kilisi Yesu zīgō maa ũ. ⁴ Dúnia yá lí òbaa zīgō pò kú zīlauèò, ké aà yá e ka a diigu yáí. ⁵ Bakpaaina sō, tó i bàale a

* 1:2 Zln 16.1 † 1:11 1Tim 2.7

zɛwao, a fùà eo.* 6 Z̄se pɔ z̄i gb̄aa kè mé ì a baa sé séia. 7 Làasooke yá pɔ má òpiowa, asa Dii a ní gba òno apii guu.

8 To Davidi bui Yesu Kilisi pɔ b̀ gau yá ào òngu. Baona pɔ mi kpan we. 9 A yáí mále taasikei. Wà m̀kàa lán dàakenawa, àma wa f̄ m̀ka Lua yáwao. 10 Ayám̄eto mi yápii f̄ gb̄é pɔ Lua ní séo yáí, ké amp̄io s̄o, Lua ní suaba, aai gawi pɔ lí láao e naa Kilisi Yesuwa.

11 Yáé bee síana ví:

Tó wa gaaàno, wá kuaàno.†

12 Tó wa menaf̄o, wá kibleaàno.

Tó wa lelekp̄aaazi,

aàpi a kpáwázi s̄e.‡

13 Tó wá náai vío, ì náai víe,
asa a we lelekpa aziaio.

Dii z̄ikena maa ní lekpaao

14 Yápi ò n gb̄égu, ní nané Luazi aasu lekpa p̄a ke Lua yá musuo. A ài vío, ì gb̄é pɔ aale maò òkpaé. 15 Aiaké, ké Lua e n s̄aukpa, z̄ikena pɔ ì yá síande poloné wásawasa, wí lí aà k̄u aà z̄i yá musuo ù. 16 E yáb̄olea p̄a pɔ lí kpaai ní Lua yáooe. I gb̄é luayádasai káfiné, 17 yá pɔ aai dané ì tamá lán s̄anewa. Imene ní Filetio kú ní guu. 18 Aa kè síanawa, aai me wà b̀ gau kò, aai gb̄é luanaaikéa òkpaoné. 19 Gia ní beeo é pɔ Lua dàale zea gb̄aa, wà yáé bee kèwà: Dii gb̄é pɔ de a pɔ ùo d̄o. § Gb̄é pɔ ì Dii sísi ké yáwáiwá.

20 Uada ìo pɔo ví dasi. Wà a keeo kè ní vuao ní ánusuo yágb̄iakébo ù, mé wà a keeo kè ní lío ní ḡio yáyoónakébo ù. 21 Tó gb̄é òb̄ole yá beesai guu, a ḡo yágb̄iakébo ù, Dii z̄ikébo maa ù, ìo ku maakea pii soú guu. 22 Bàale èwaaso p̄onideaoñe, ní tó maakea ní luanaaikéao ní yea gb̄éozio ní kua ní k̄so na òaane s̄anu ní gb̄é pɔ aai Dii sísi ní n̄sepuaoo. 23 Òb̄ole yá m̄isai gwaa ní k̄so guu. A d̄oa vío, mé ní d̄o ké ì lekpa iné. 24 A maa Dii z̄òblena aàò lekpa vío. Aàò busaa gb̄épiié, yádanede maa pɔ ì gb̄é f̄s̄ ù, 25 ì gb̄é pɔ lé a yá sío gba laai busebuse. W̄ilìo d̄o Lua a ní gba n̄selileá zé, aai síana d̄o, 26 aai pili Ibiisi pɔ ní kú ní a bao à ní dá a p̄eá guuwa, aai su ní laaiwa.

3

Gb̄enaz̄inao yákea ḡo gb̄ez̄azi

1 Nȳo d̄o ké ḡo gb̄ez̄aé beeo aao z̄i'ù. 2 Gb̄é z̄ia yá a òaané, òa a ní s̄o ble. Aao de waladeo ù, ìand̄anao, gb̄es̄s̄onao, de ní dao yámansai, guluo, luayádansai, 3 n̄sesaideo, awamansai, gb̄é t̄ob̄es̄sinao, faasaideo, aiap̄as̄ideo, maa ibeoo, 4 b̄onkp̄edeo, làasooaideo ní ȳòdoe. Aao ye p̄onakeai de Lua yála. 5 Aai lousisi, àma an yá lí k̄se ní Lua gb̄aaoo. Ké gb̄épiowa. 6 Gb̄é bee taao ì ḡe noe pɔ lí mi gb̄éoozi, aai ikokemá. Duuna sadà n̄epiogu, d̄oé'ii mé ḡn̄é, 7 aai yádadada ḡo pii, àma aali síana d̄o. 8 Lá Zanesi ní Z̄ablesio b̀ M̄oizi kpe,* màa gb̄épi ì b̀ síana kpe. An làasoo kolea, mé luanaaikéan gianañe. 9 Aa gea'ae ví bo, asa gb̄épii ní m̄isaike d̄o, lá wà Zanesi ní Z̄ablesio pɔ d̄owa.

Luayá ài

10 Mpi s̄o ní temazi, ní ma kua d̄o ní ma yádaneeo ní yá pɔ mále yáó ní ma luanaaikéao ní ma menakeao ní ma yea gb̄éozio ní ma zea gb̄aoo 11 ní ìa pɔ wa dàao ní taasi pɔ má kèo. N yá pɔ ma le Antiōsi ní Ik̄oniuo ní Lisitao d̄o† ní ìa z̄o daaa pɔ má f̄so. Dii ma b̀ apii guu.‡ 12 Gb̄é pɔ aa ye wàò ku luayámanaò ù naa Kilisi Yesuwaò gí wét̄ea eio. 13 Gb̄ev̄aio ní k̄nideo, an

* 2:5 1Kln 9.24-27 † 2:11 Lom 6.8 ‡ 2:12 Mat 10.33 § 2:19 Nao 16.5 * 3:8 B̄oa 7.11-12 † 3:11 Zln 13.50, 14.5, 19 ‡ 3:11 Sou 34.19

vãì àò gbábòbòè, aai gbéé sásã, ampìò sã aao sásãae. ¹⁴ Mpi sã, zε ñ yá pò ñ dàda ñ sì síana ùò. N gbéé pò dàdanéò dõ, ¹⁵ asa ñ Luayãtaala dõ za n nézì. A fõ n gba ònò, i n ka Kilisi Yesu náaikεa pò ì ñ suabawa. ¹⁶ Yá pò kú lápiò guu bò Lua kíi píie. A ài ví, asa ì síana dané, ì ñ εεkané ñ zì, ì ñ gba laai, ì ledamá yákea a zéwa musu, ¹⁷ ké Lua gbéé e àò wásawasa kua maakea píi sòu guu.

4

¹ Ma nanε Lua ñ Kilisi Yesuozi aà εa m̀oa kpalablei ñ aà yákpalekea ñ gbéé bééò ñ gyaadeò yáí, ² Lua yá waasoke, à zekè i zekεo, wetã. N ñ lele, ñ ñ gba laai, naemá, ní yãdané ñ mena zõò. ³ Asa g̀oòe a m̀o ké gbéé we swáεe yá síandeio. Aa yãdanedeò kãaañzi ñzìã p̀eãwae, aa yá pò kán̄gu dané. ⁴ Aa gi síanai, aai zε ñ fiò. ⁵ Mpi sã, ñyõ laai ví yápii musu. Taasi f̄, ní baonakpanakea ke, ní n zì lepapa.

P̀lu kua lézì Loma

⁶ Ma g̀oò pà k̀ò, wa ma au t̄le sa'o'i ù tia. ⁷ Ma d̄εe maa nè, ma bakpaai pò Lua dilε kè ma b̀lei. Ma Yesu yá k̀ù a zéwa. ⁸ Kua maa f̀ua dilεa, àle ma dã sa. Dii Yákpaleken maa mé a kpameεe yákpalekeg̀ozì. I ke máme má adoo, ñ gbéé pò ye aà m̀oiò píie.

⁹ Zεwεεε mó ma kíi kpakpa. ¹⁰ Demasi ma to we à tà Tesaloni, ké a ye dúniai yáí. Kelesã tà Galati b̀usu, mé Titu tà Dalamati b̀usu. ¹¹ Luku mé g̀òmanò ado. Maaku se à m̀o sãnu, asa ì d̀male maamaae. ¹² Ma Tisiki gbàε Efese. ¹³ Tó ñle mó, ma ulatao pò má tò Kaapu be Toloasi* sé, ní m̀omεε ñ ma láò, at̄esa a pò pò wa kè ñ báaoò.

¹⁴ Alesãnda sia yãvãik̀emεε maamaae. Dii a yá pò a k̀èpi fiaboè.† ¹⁵ Laaikaaàzi, asa à b̀ò wá yá k̀pe pãsipãsiε. ¹⁶ Yákpalekeamanò séia guu gb̄εe i zemanò. Wà ma to we píie. Lua su ñ yápi dao. ¹⁷ Dii z̀emanò à ma gba gbãa, ò ma ze'è ma baonakpà wásawasa, buipãleò mà píi. A ma b̀ò ǹòomusu lézì. ¹⁸ Dii a ma b̀ò yãvãì guu píi, a ma suaba e ma γε kaò aà kpalau musu. Òme gawi ví g̀oòpii, àmi.

¹⁹ F̀okpa Pisii ñ Akilasiowa ñ Ònesifòò be deò.‡ ²⁰ Elasa g̀ò Koleni. Ma T̀ofiũ tò ñ gyão Miletì. ²¹ Zεwεεε mó e buziε àò ká. Ebulu ñ Pudεo ñ Linuo ñ Kolodiao ñ wá gbéé píi f̀okpama. ²² Dii àò kunnò, i gb̄εkεk̄é ápii.

* 4:13 Zln 20.6 † 4:14 Sou 62.13 ‡ 4:19 2Tim 1.16-17

TITU

Yá pò kú láe bee guu

Tituá Yesudee, ãma Yuda no (Gal 2.1-3). A gò Pòlu ìwa ùe mé à zì zò kè Kòlenideò ní Pòluo maakõe yá musu (2Kln 7.6-16). Pòlu láe bee kèè gò pò Titupi ku Keleti, à Yesude pò aa kú ísia gūgūnapiwao yágea'aezì nàè aà zì.

Lápi daaleaá waaso pò Pòlu ìb kené yáe (1.1-4). Bee gbea yá pò a òlè gáli òbaanaone (1.5-16). Lée pla guu à ledà Tituwa gbé pò àlè zíkèrínò yá musu: Maeziò, nòezìò (à kù aa yádada wéndiaone), èwaasoò ní zòò (2.1-15). Lée àaò guu à Yesude yákeao bòlekè, ké an kua aao na, aasuli kòkpaaleo (3.1-11). Bee gbea à ledà Tituwa, à fòkpámá (3.12-15).

Lápi kyokena a e ké lápi waaso de Titu yá ù adoo. Yá'ia pò Pòlu òá yá'ia pò ìb Yesudeò le mòmòòòe: Yesudeò yáò zékalea ní òbaanaò yákeao ní Yesudepio yákeao.

Titu zíkèa Keleti bùsuu

¹ Ma Pòlu, Lua zòblena, Yesu Kilisi zina, à ma zì mà gbé pò Lua ní séo da a zéu, mí tó aa lousisia síana dõ, ² an wé ìb ò àizãna pò Lua a legbè zadõ gò i daaleozi, Luapi lí èeto sòo. ³ Yápi bò gupuu a gòowa waaso pò Lua wá Suabana nàmee ma zì guu, lá a òlèwa. ⁴ Máme ma láe bee kèè Titu,* ma ne'ia Yesu zé pò wá kúu sãnu guu. Mae Lua ní Kilisi Yesu wá Suabanapio gbèkèkène, aai n gba aafia.

⁵ Ma n to Keleti ké ò yá pò gò weò gògò, ní gbèzòòò òlè wéle ní wéleo lá má ònewa. ⁶ A maa gbèzòòò líò ku tàaesai nòmendode ùe. Aà néò ìb luayãmanaò ù, i ke aao de né zazaalalasideò ù no. ⁷ Lá òbaanaá ziaa Lua zì guu, a maa aao de tàaede ge swágbãade ge pòkùmade ge igbèna ge àiapásìde ge òwelembèe ùo, ⁸ sema nibòfòna ù, laaide pò zè ní maakèao ù, gbèmaa pò a kua adoa mé a azia kúu dõ ù,† ⁹ gbé pò zè súsú ní Lua yá náaideo lá wí danéwa ù, ké à e ledà gbèpãleòwa ní yá síandepio, i gbé pò bò a yá kpeò ekané ní zì.

¹⁰ Asa swáyãmansaide pò aai gbéò liaa ní ní yá'oaò dasi, atèsa Yudaò guu. ¹¹ Aai ua búu gbéò òòkpa. A maa wà lesòkpané. Aai yá pò de wà danéò dané òbèe'ea yáí. ¹² Keleti bùsu ànabie mè Keletibá èdeone, wai pásìone, ye'uiade pòewonsaione. ¹³ Yápiá síanae. Ayãmeto ledamá pásipási, ké aa zése súsú. ¹⁴ Aasu laaidò Yudaò fiwao ge gbé pò kè síanawaò yádileao. ¹⁵ Pòe líò gbási gbásisaideoneò, mé pòe líò gbásisai luayãdansai gbásideoneò, ké an làasoo ní ní nòseò vái yáí. ¹⁶ Aai me wa Lua dõ, ò an yáke a ì ní èbo. Lua ginzideone, aali aà yãmao, aali fò yãmaae kèò.

2

Lèdaa Lua gbéowa

¹ Mpi sò, yá pò ì kpaai ní yá síande daanéò oné. ² O maezòòone aao nízia kúu dõ gbé gbiaò ù, laaideò ù. Aa zése súsú ní yea gbéòzìo ní menao. ³ O nòezòòone ò aao ku Lua gbéò kuawa. Aasu wàò de gudena ge vèe zò ùo. Aali yãmaa da nògbãaone, ⁴ aali ledamá an baade àò ye a zázi ní a néò, ⁵ aao de laaideò ù gbásisai, aa laaidò ní nòzãekèzìwa, an baade misiile a zãe, ké wasu Lua yá bèeboò yáí.

⁶ Ledà èwaasoòwa ò aao laai ví yápii guu, ⁷ ní maakèa zé òbné. N yádaané àò gbia kolesai. ⁸ Yázede pò wa fò a èboò dané, wí i gbé pò bò n kpe kú, ké i e vái ò n yá musuo yáí.

* 1:4 2Kln 8.23 † 1:8 1Tim 3.2-5

⁹ Leda zɔɔwa aali misiile ní diibne yápii guu, aali yá pɔ a kángu ke. Aasuli bɔ ní yá kpeo. ¹⁰ Aasu ní kpáí'oo. Aa to aao ní dɔ gbé náaideɔ ũ maamaa, ké Lua wá Suabana yá pɔ wi dané e teke yápii guu.

¹¹ Asa Lua gbêke pɔ mɔ ní gbépii suabaaɔ bɔ gupuu. ¹² Gbêkepi lé dawêe wà mikê yá pɔ i kpaai ní Lua yáooe ní dúnia pɔnideɔɔ, wíɔ wázia kúã dɔ gbêmaaɔ ũ, luayãmanaɔ ũ dúnia tiae bee guu, ¹³ wíɔ wedɔ pɔnakegɔɔ pɔ wále dáí. Ɔme wá Lua zɔɔ wá Suabana Yesu Kilisi mɔgɔɔ gawide ũ. ¹⁴ A azia kpà wá gêe ũ, ké à wá bɔ vâi pii guu, i wá gbãsi wolo a gbé yenzideɔ ũ, gbé pɔ maakea áia víɔ ũ. ¹⁵ Yápiɔ oné, ní ledaomá, ní ní gba laai ní n ikoo pii. Nsu to gbêe sakanguo.

3

Wà laaidɔ maakeawa

¹ Dɔ n gbéɔgu aali misiile gbãadeɔne ní ikodeɔ,* aa ní yãma, aao kú ní maakea pii sɔuo. ² Aasu gbêe tɔbêesio. Aao de nɔsedoude yãkelesaide pɔ busaa gbépiiɔ ũ. ³ Asa wápiɔ sɔ wá faa ví yãao, luayãdansaion wá ũ. Wá sásãa, wá de pɔnakea ní dɔe'ni piiɔ zɔɔ ũ. Wíɔ ku nɔsevâi ní wedɔakɔeɔ guu. Wá de gbé giaɔ ũ, wá zakɔu. ⁴ Ké Lua wá Suabana gbêke ní aà yea gbéɔzio bɔ gupuu, ⁵ ɔ à wá suabà. I ke wá maakea yáí no, ké à wɛnadòwêe yáie.† A wá zu'ò, à wá í dafu, a tò wa gɔ gbé dafu ũ ní a Nisina ⁶ pɔ a pisiwá gbãao Yesu Kilisi wá Suabana sabai, ⁷ ɔ yá bɔwanɔ na aà gbêke yáí, wa gɔ aà gbablenɔ ũ, ɔ wá wé dɔ àizãnai. ⁸ Yápiá slanae.

Má ye n káasike yápiɔwa maamaa, ké luayãmanaɔ e wà mekpa maakeawa. Bee maa, a káfia ví gbéɔne. ⁹ Pãale yá misai gwaae ní deziɔ tɔ kɔnwɛao ní sòleo ní lekpaakea Mɔizi ikoyã musuo, asa yãpãɔne, aa káfia víɔ. ¹⁰ Gbé pɔ í to wá kãaa gba laai baa gɛn pla, ní gbasa n aà yá.‡ ¹¹ Nyɔ dɔ ké gbé bee taa òɔkpà. Duunkenaɛ, à azia dáyãu.

¹² Tó ma Aatema ge Tisiki zìma, zeweele mɔ n ma le Nikɔpli, asa ma zèd mà buziɛble wee. ¹³ Kɔai ke n zé kùsúa ke bùsu ikoyãdɔna Zenasiɛ ní Apoloo, ké pɔe su késãmáɔ. ¹⁴ A maa wá gbéɔ maakea dada, aaiɔ ke, aai bɔɔle zɛazɛao ke, ké aasu wàɔ ku pão. ¹⁵ Gbé pɔ wá sãnuɔ fɔkpãma pii. Fɔkpa gbé pɔ aa yewázi Yesu zé guuɔwa. Lua gbêkekeé ápii.

* 3:1 Lom 13.1-2, 1Pie 2.13 † 3:5 Efe 2.8 ‡ 3:10 Mat 18.15-17

FILEMɔɔ

Yá pɔ́ kú lác bee guu

Filemɔɔ́ Kɔ́lɔsi Yesude tɔ́dee mé Pɔ́lu gbēnae (dò 1). A zɔe ví, aà tón Oneziũ, à bàalèè. Oneziũ Pɔ́lu dè gɔɔ pɔ́ wà Pɔ́lupi dákpeue. A gò Yesude ũ sɔ́, ɔ́ Pɔ́lu zèd à aà kpásá a diie, ɔ́ à lác bee kèè, à wabikèwà asu aà si zɔ ũ ɔ́o, sema aà gbēdo ũ naa Kilisiwa guu, asa wí zɔ pɔ́ bàalè swágaga pásipásie.

Fɔ́kpaá Filemɔɔwa ní gbé pɔ́ aa kuaànɔɔ gbɛa (1-3), Pɔ́lu Dii sáaukpà Filemɔɔ luanaaikɛa ní aà áiao yá musu (4-7). Bee gbɛa à Oneziũ pɔ́ lé tá a diiwa yá'ò (8-22). Lápi làa ní fɔ́kpaamá, wà gbé pɔ́ an tó kú Kɔ́lɔsideɔ lá guu è we (Kls 4.10, 12, 14). Aasipu (dò 2) tó kú Kls 4.17 guu ɔ́.

Wá è lápi guu lá Pɔ́lu yá'ò a gbé Filemɔɔe busebuse. I yáe dilèè, i giè ní Oneziũ zɔbleaɛo. Ama à yá dɔ̀aagu ní gbé pɔ́ lé lác bee kyokeɔ pii, Kilisi yeawázi ì tó wá kua dafukũ, ì tó wá kɛ na ní kɔ́o ɔ́.

Pɔ́lu Filemɔɔ sáaukpaa

¹ Ma Pɔ́lu, ma gbé pɔ́ wà ma dákpeu Kilisi Yesu yáí ní ma gbēdo Timɔ́teeo, wámɛ wa lác bee kène, wá zíkendee yenzide Filemɔɔ, ² ní Yesude pɔ́ aai kɔ́ káaa n beo ní wá nɔe yenzide Afiao ní wá zíkandee Aasipuo. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkɛkɛne, aai n gba aafia.

⁴ N yá ìo dɔ́magu gɔɔpii ma wabikɛa Luawa guue, ɔ́ mi aà sáaukpa, ⁵ asa ma Dii Yesu náai pɔ́ níle ke bao mà ní n yea Lua gbéɔzio píi. ⁶ Mi wabikèwà, ké n kuawanɔ́ Yesu zéu a to n wé kè báaa pɔ́ wá ví píi naa Kilisiwa guu. ⁷ Ma gbé, n yearízi ma pɔ́ kèna maamaa, à ma nɔ́se n̄nimɛɛ, asa n Lua gbéɔ sɔ́ dànɛ doũ.

Pɔ́lu awakpaa Filemɔɔe ɔ́neziũ yá musu

⁸ Ayámɛto, baa ké ma zé kà naa Kilisiwa mà yá pɔ́ maa ñ ke dilene, ⁹ ní beeo ma awakpàne ké má yenzi yáí. Mapi ma Pɔ́lu, ma maezɔ́ ia ní ma daákpeu tia Kilisi Yesu yáio, ¹⁰ ma awakpàne ɔ́neziũ* pɔ́ gò ma né ũ kpéu la yá musu. ¹¹ A pàne yáa, áma tia a ài víwɛɛ, mpi ní mapio. ¹² Ma aà gbàɛma, a de ma sɔ́ ũɛ. ¹³ Ma kua kpéu Yesu baokpaa yáí guu, má ye aà ku ma sae, ké aà dɔ́male n gbɛu, ¹⁴ áma ma zèd má yáe ke n lé saio, ké n̄su yámaakɛmɛɛ teasio, sema ní pɔ́eão. ¹⁵ Aɔ ɔ́neziũ kɛama yáa gɔɔpla de ké aà ɛa suma ào kunnɔ gɔɔpii yáíɛ. ¹⁶ A ɛa ào deɛe zɔ ũ ɔ́o, asa a de zɔa, a de n gbé yenzide ũ naa Kilisiwa guue. Ma gbé yenzideɛ. Wa n gbé pɔ́ a de n zɔ ũ mé à gò Dii pɔ́ ũ pɔ́ o ɔ́a?

¹⁷ A yáí tò, tó n ma dile n gbé ũɛ, gbáakpaaàzi, lá n̄yɔ́ kpamaziwa. ¹⁸ Tó à zàne yáewa ge tó a n fía kúae, bee gò ma yá ũɛ. ¹⁹ Ma Pɔ́lu máme ma yáe bee kè ní mazía ɔ́o, má n flabone. Ké ní ma fía kú n misia ũ, má a yá'o ɔ́o. ²⁰ Too, ma gbé, maakɛmɛɛ Dii yáí, ní ma sɔ́ damɛɛ doũ wá naa Kilisiwa guu yáí.

²¹ Ma lakène ké má dɔ́ n̄yɔ́ ma yáma, mé n̄yɔ́ ke de lá má òneɛa yáíɛ. ²² Bee gbɛa pilakii kekɛmɛɛ ɔ́o, asa má a náai ví Lua a ma bɔ́e wabi pɔ́ ále kɛwà yáí.

²³ ɛpafa pɔ́ wá s̄anu kpéu Kilisi Yesu yáí fɔ́kpàma ²⁴ ní ma zíkendeeɔ́ Maaku ní Alisakao ní Demasio ní Lukuo. ²⁵ Dii Yesu Kilisi gbēkɛkɛé.

* 1:10 Kls 4.9

EBELUO

Yá pò kú láe bee guu

Ké wà íbelesè ní Yesudeo, bee mé tò an gbēe ye fu, ò lápi kēna lé tékpaŋgu aa ze gbāa Dii náaika guu. A mē Kilisi zō de malaika ò ánabiola píi, mé zí pò a kè gbépii yá musu de an póla píi. Za lápi daaleawa à mē Lua azia ò lwēe a né Yesu Kilisi ũ (1.1-3). Lápi kpaalea lee pla:

A séia (1.4-10.18) lé Kilisi dea pópia yá bōleke. Anabio ò a deŋla adoo (1.1), a de malaikaola bo (1.4-2.18), a de Moizi ní Yozueola (3.1-4.13). A de luabaakuarño káau sa'onkiaola (4.14-7.28). A azia kpà sa'obo ũ à gà lipāakōawa gbépii, ò bee de sa dasi pò Isailio ò yāala píi (8.1-10.18). A zewēwēe wà sō Luazi, zé pò sa'oa pāle i e wē yāao. A plaade (10.19-13.17) lé tékpawágu wà ze gbāa Yesu náaika guu (10.19-39). Weki luabaakuarño káau luanaaikena yá kúu (lee 11). Ale ledawá wà wépe Yesu Kilisiwa, ké wà e íbelesewan ò fō laaawa (12.1-11). Ledama gbēzā ò gbé gbaa laaio gbea (12.12-13.19), lápi kēna fōkpamá à báaadāngu (13.20-25).

Lua Né de malaikaola

¹ Lua dōaa ánabiōne yāa dodo dasi, ò aa yáze ò wá deziōne dasi, ² āma aà Né mé yā'òwēe gōo gbēzāe beeo zí sa. Népi sabai ò Lua dúnia kè, a díle òme a gō pōpii ví. ³ Ōme Lua gawi tekea ũ, aà kua ũ zálala. Ōme pōpii kúa ní a yā'oa gbāao. Gbé ò duunawoloa gbea à gè zōle musu Zōde oplaai. ⁴ Lá tó pò a blè gbia de malaika pòla, màa aà zō deŋla bo. ⁵ Lua yáe bee ò malaikaee yāae?

Ma Né n ũ, n Maen ma ũ gbā,*
ge máme máo de aà Mae ũ,
aàpi bo de ma Né ũ.†

⁶ Ké Lua tò a yoa mō dúnia guu, à mē a malaika kúleè píi. ⁷ Malaika yá musu à mē,
i a iwāo li íana ũ,
i a zíkēnapi bo li tévua ũ.‡

⁸ Aà Né yá musu sō, à mē:
Lua, níyō zōleá báawa gōpii,
niō n kíake lípana kúa yáze de ũ.

⁹ N ye maakēai, ní za váikēau.
A yái tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pōna písima de n gbéola.§

¹⁰ Wa ò bo:
Dii, n tōle kàle asínizí,
musuá n ozikeye.

¹¹ Ampii aa gē, kási níyō kuē.

Aa zikū lán pōkasawa,

¹² ní ní koo lán pēwa,

ní ní lile lán pōkasawa.

Mpi sō níyō dou gōpii,

n gōo láaa vío.*

¹³ A yáe bee ò malaikaee yāae?

Zōle ma oplaai

* 1:5 Sou 2.7 † 1:5 2Sam 7.14 ‡ 1:7 Sou 104.4 § 1:9 Sou 45.7-8 * 1:12 Sou 102.25-27

e mào n ibeεo kene n gbadibo ũ.†

¹⁴ Malaikaóá zikenaone mp̄ii, nisina p̄o Lua ì ní z̄i d̄oi gb̄é p̄o aa b̄o z̄iaoleε.

2

Yesu ḡsa gb̄enazina ũ l̄awáwa

¹ Aȳameto wà yá p̄o wá mà k̄ũ ōplapla, ké wásu z̄ã z̄éwao yáí. ² Asa lá ikoyá p̄o malaikaó óá síanaε,* mé wà flabò gb̄é p̄o ḡí mai aa p̄ãaone a z̄éwa, ³ tó wi suabaa z̄ōpi yáda sao, wá b̄oe? Suabayápi b̄ò Dii kíie, ò gb̄é p̄o mào a síanap̄iliwàw̄εε. ⁴ Lua suabayápi seela òb̄né yãb̄onsaεo ní dabudabu dasi keaε guu ní a Nisina gba p̄o a b̄iilew̄εε a p̄oãwao.

⁵ I ke malaikaó ò Lua dúnia zia p̄o wále a yã'o n̄ané ní ōz̄io. ⁶ A ku guei wà m̄è:

Bón gb̄enazina ũ ké aà yá ò d̄ongui?

Bón aà ũ ké ni laaid̄owài?

⁷ N aà k̄èsã malaikaózi ḡōpla, n aà kpà kpalau ní gawio ní beεεo.

⁸ N tò p̄op̄ii misiileε.†

Ké Lua tò p̄op̄ii misiileε, i a kee to misiileεaε saio. Tia kéwa, wi e p̄op̄ii misiileε ḡiao, ⁹ wá è Yesu yáε. Lua aà k̄èsã malaikaózi ḡōpla, ké Lua gb̄εke guu aà ga gb̄épii ḡεε ũ, ò aà kpà kpalau ní gawio ní beεεo ga taasi p̄o a k̄è yáí.

¹⁰ Lá p̄op̄ii b̄ò Lua kíi mé p̄op̄ii de aà p̄o ũ, ké a ye ḡε ní gb̄éó a gawi guu dasi a néo ũ, à k̄ũ aà to an Suabanki ḡo wásawasa taasikea guue. ¹¹ Gb̄é p̄o lé ḡo Lua p̄o ũo ní gb̄é p̄o lé ní ke Luapi p̄o ũo an de douε. A yáí tò aà ní sísia a d̄aunaε ũ lí aà wí k̄ũo. ¹² A m̄è:

Má n yã'o ma d̄aunaone,

má n táasile k̄ok̄āaa guu.‡

¹³ A m̄è b̄o:

Má aà náai ví.Š

A m̄è b̄o:

Má ké, ní né p̄o Lua kp̄aao.*

¹⁴ Lá népióá gb̄enazinaone, màa aàpi s̄o à ḡo gb̄enazina ũ l̄ánwa, ké à ga, i Ibiisi p̄o ì ga gba z̄é kaale, ¹⁵ i gb̄é p̄o aale víake gae aa ḡò a z̄o ũ e ní w̄eni léuo bo. ¹⁶ Síana guu malaikaó ò àle ōdamáo, Ablahaũ buione. ¹⁷ A k̄ũ aà ḡo lá a d̄aunaowa yápii guue, ké à ḡo Sa'onkia s̄uuude náaide ũ Lua z̄i guu, i gb̄éó duuna k̄émá. ¹⁸ Lá à taasik̄è à ȳo f̄ò, a f̄ò d̄o gb̄é p̄o wále ní ȳole.

3

Yesu de M̄oizila

¹ Bee yáí ma gb̄éó, á gb̄é p̄o Lua á sisi a m̄o aà kíio, à làasooke Yesu p̄o Lua aà z̄i wá lousisize Sa'onkia ũwa. ² A náai ví Lua a d̄ilenaε, lá M̄oizi kuò Lua uawa.* ³ Lá uakpana beεε ò de uaa, màa Yesu gawi z̄ō de M̄oizi p̄oa. ⁴ Ua píi a kp̄ana víε, mé p̄op̄ii Kalenan Lua ũ. ⁵ M̄oizi náai ví Lua ua z̄ikena ũ yá p̄o a m̄o seela ũ. ⁶ Kilisi s̄o, uabelepi néε. Luapi a ua n̄àe aà ōz̄ie. Wáme wá uapi ũ, tó wá p̄o p̄o wá wé d̄oi yá k̄ua ní s̄o dilea ní p̄onaε.

Lua gb̄éó k̄ámabok̄ii

⁷ A yáí lá Lua Nisina òwa, tó a Lua b̄o mà gb̄á,

⁸ ásu swágb̄aake lá á deziε k̄è aa ma ȳo ḡo p̄o aa b̄ò ma k̄pe guwaiwaiuwao.

† 1:13 Sou 110.1 * 2:2 Gal 3.19 † 2:8 Sou 8.4-6 ‡ 2:12 Sou 22.23 § 2:13 Isa 8.17 * 2:13 Isa 8.18 * 3:2 Nao 12.7

⁹ Baa ké aa ma yákeao è wè bla,
aa ma yō we, aa ma gbāa legwà.

¹⁰ Ǿ ma pǾ pà gbépiǾzi,
ma mē aalǾ pāalemeε gǾǾpiie,
aa ma yá kūao.

¹¹ Ǿ má ò ní mazlao ní pǾfēo ma mē,
aa gē ma kámabokliuo fá.†

¹² Ma gbéǾ, à laaika á gbēe su àǾ sǾ vāi luanaaikesai vī e aà ge kēò Lua bēewao. ¹³ Gu pǾ ì dǾ, i me gbā pii, àǾ ledakōwa, ké duuna su á gbēe sāsā aà swá gbāakūo yái. ¹⁴ Asa Kilisi gbéǾn wá ũ, tó wá zea gbāa mé wá aà náai vī lá wá vī káauwa e a léwa. ¹⁵ Lá wa òwa, tó a Lua lǾǾ mà gbā,
ásu swágbāake lá á dezio kē
gǾǾ pǾ aa bǾ ma kpewao.

¹⁶ DeǾ mé gbé pǾ aa Lua lǾǾ mà aa bǾ aà kpεo ũi, mé i ke gbé pǾ Moizi ní bóle Egipio bàasio?
¹⁷ DeǾ Lua pǾ pàñzi e wè blai, mé i ke gbé pǾ aa duunakē, an ge gǾ kále guwaiwaiuo bàasio?
¹⁸ DeǾ a òné ní azlao aa gē a kámabokliuo ni, mé i ke gbé pǾ gǾ aà yāmaiǾ bàasio?† ¹⁹ Wá è aai e gēuo an luanaaikesai yái.

4

¹ Lá gēa kámabokliu lé pǾ Lua gbè gǾ ku, wà laaika ké wá gbēe su kuawào. ² Asa wa baona mà lánwae. Yá pǾ aa màpi i àikenéo, ké aai ma ní luanaaikεaoo yái. ³ Wá gbé pǾ wa yápi sǾ, wi gē kámabokli pǾ Lua a yá'ò guu à mē:
Má ò ní mazlao ní pǾfēo ma mē,
aa gē ma kámabokliuo.*

A yá bee ò, baa ké à a zǾ mǾde za dúniakalegǾǾ, ⁴ asa wà gǾǾ soplade yá'ò guei wá mē, gǾǾ soplade zǾ Lua kámabò ní zǾ pǾ á kēo pii.† ⁵ Wá mà tia à mē, aa gē a kámabokliuo. ⁶ Lá gbé pǾ aa baonapi mà káauǾ i gēuo ké aai sio yái, Ǿ a gēa gǾ gbēpāleǾne. ⁷ Ǿ Lua èa gǾǾdǾle lǾ wǾ me gbā, asa à gēgē a gbea Ǿ à Davidi gbà lé a ò lá wa ò tiawa,
tó a Lua lǾǾ mà gbā,
ásu swágbāakeo.

⁸ Tó Yozuee gēñnǾ kámaboklipiu yāa,† dǾ Lua i gǾǾ pāle yá'o gbezāo. ⁹ A yái tò kámabokli gǾ Lua gbéǾne. ¹⁰ Asa gbé pǾ gē Lua kámabokliu kámabò ní a zǾie, lá Lua kámabò ní a zǾiowa. ¹¹ Lá màae, wà wetā wà gē kámaboklipiu, ké wá gbēe su gǾ Lua yāmai aà fu lánwao yái. ¹² Lua yá bēe mé a gbāa, a lé na de fēnda lekpeplaa. I ní zǾ à gē nǾsekpeau e nisinau, ì gē gupεekliu e bóǾu, ì làasoo ní nǾse yáo gwa. ¹³ Lua pǾkεae ulεaèò, a kee kpaaè guio. Lua pǾ wá wá yáǾ séle siuè, ì pǾpii e e a biwà.

Yesu de sa'onkiaǾla

¹⁴ Lá wá Sa'onkia zǾǾ pǾ luabe kēaa e Lua kǾiu vī Lua Né Yesu ũ, wàǾ zé pǾ wá sè yá kūa giǾgiǾ. ¹⁵ Asa wá Sa'onkia pǾ a fǾ wēnadōwēe wá gbāasaikε guu vī. Wà aà yǾ lánwáwa yápii guu, i duunakeo. ¹⁶ Ayāmeto wà sǾ Lua gbēkεkenede kpalabaai ní sǾo dilεa, ké aà wá wεgwa, i gbēkεkεwēe a gǾǾwa.

5

¹ WǾ Lua ua sa'onkia pii sé gbéǾ guue, wǾ aà dile ní yákekεna ũ Lua kǾi, iǾ mǾè ní gbaǾ, iǾ aà gbagbané ní duuna yái. ² A fǾ dǾ ní gbé pǾ aa sāsā an dǾsaikε guuǾ, asa aàpi kú ní gbāasaikεo

† 3:11 Sou 95.7-11 † 3:18 Nao 14.26-35 * 4:3 Sou 95.11 † 4:4 Daa 2.2 † 4:8 Iko 31.7, Yoz 22.4

sõε. ³ A yáí sema aà sa'o azía duuna yá musu, lá ì o gbé kíniò pò yá musuwa lo.* ⁴ Gbëe lí azía kpa kpalapiuo. Lua mé ì aà kpá lá à Aalona kpàwa.†

⁵ Maa sã Kilisi i azía kpa sa'onkia kpalauo, Lua mé aà kpàu à mè:

Ma Nén n ũ, n Maen ma ũ gbã.‡

⁶ A ò guei lo:

Nyõ de sa'ona ũ gɔɔpii

lán Mɛkizɛdɛwaε. §

⁷ Gɔɔ pò Yesu kú dúnia guu, à wabikè ní wii gbãao ní wé'io,* à kulekè Lua pò a fõ à a si gawaε, ò Luapi aà yāmà, ké ì a yá da yáí. ⁸ Baa ní aà luanεkeo, à misiilea Luaε dàda a taasikea guu. ⁹⁻¹⁰ Ké maa pèewà à làa, Lua aà kpà Sa'onkia ũ lán Mɛkizɛdɛwa, ò à gò suabaa láasai mi ũ gbé pò aale a yāmaɔne píi.

Laaikaa fuai

¹¹ Yá bee musu wá yāví dasi wà oé, āma a bɔɔlekea zí'ũε, asa ili yázɛdõ kpaa lo. ¹² A gbé pò a gēgēu kéwa, a maa àò de yādanɛdeɔ ũε, āma e tia á de wà ea Lua yá pò wí dada gbé dafuɔne daé loε. Yó mé kōsíanɔ, i ka yōunableao.† ¹³ Asa yōmina píiá nées, i ka guei yázɛde guuo. ¹⁴ Yōuna sō, gbé kāsaa pò aa dɔεkèdò pòε. Aa maa dōakōε ní vāio dàda.

6

¹ Ayāmeto wà Kilisi yá séiáɔ kpa saalo, wí gé aε e wà gō gbé kāsaaɔ ũ. I ke wá ea mikēa yá gianɔwa ge luanaaika daale lo no ² ge da'ile yādadaa ge ɔnaama ge gɔɔ vua ge zia yákpalekea. ³ Wà yá beɔ kpa saalo, wí gé aε, tó Lua wèi. ⁴ Asa tó gbé wé kè à Lua gba è, mé à baa è Lua Nisína guu, ⁵ tó à Lua yá ní dúnia pò lé mó gbãao ìε à a na dõ, ⁶ tó à gbàsa fù, a zé kú à ea nòselile lo, asa àle Lua Né páliwa azía loε, àle widawà gupuaue. ⁷ Tó lou lé ma tɔlewa m̀d̀m̀d̀, àle m̀d̀se e, mé à pò pò àikè sèwanaɔne b̀le, Lua ì báaadau. ⁸ Tó ìε ní leaaò ì b̀le sō, a giaε, a zà ní lekaεoo.* A mide ní téoε.

⁹ Apio sō ma gbé yenzideɔ, baa ké wá ò màa, wá dõ ké á kua de beea, á kú suabaze guu.

¹⁰ Lua ì yāke a zéwa, á yākeao ní á yeaàzio a sãaɔguo, asa a dɔnlekè aà gbéɔne, mé àle ke e tia. ¹¹ Wá ye á baade àò āiaví màa e a léwa, ké ásu seake pò pò á wé dɔi yá musuo. ¹² Asu tó á me ke kpèleo. A gbé pò aale Lua náaike ní menao aale pò pò Lua a legbè ɔɔ ɔlesé.

Lé pò Lua gbè sea vío

¹³ Gɔɔ pò Lua lé legbè Ablahaũε, lá gbëe ku deaàla aà legbè ní aà tóoo, a yáí a gbè ní azía tóo, ¹⁴ a òè faaisai à mè á báaadaaàgu, í to aà bui ḱ.† ¹⁵ Ablahaũ menakè, ò à pò pò Lua a legbè è. ¹⁶ Wí legbè ní gbé pò deñla tóoε. Legbèa mé ì to wà yá síana dõ, mé ì lekpa a bɔaané. ¹⁷ Ké Lua ye ɔb gbé pò a legbèa a gō ní pò ũne wásawasa a lé lileá vío, ò a ò ní azíao. ¹⁸ Beewa yá mèn pla ku a lileá vío, Lua a fõ εto a musuo. Yápio lé wá gbé pò wa naaàzio gba sō maamaaε wàò yá pò wá wé dɔi kúa seasai. ¹⁹ Bee ò wá wé dɔi wá wēnidɔɔ ũ. A náai ví mé a gbãa, ì zwãa pò daa Lua kpéu‡ baavíwanɔ, ²⁰ gu pò Yesu d̀aa gèuwèε à gò Sa'onkia ũ e gɔɔpii lán Mɛkizɛdɛwa.

7

Sa'onkia Mɛkizɛdɛ

¹ Mɛkizɛdɛpi de yāa Saléma kía, Lua Musude sa'ona ũε. Gɔɔ pò Ablahaũ zib̀l̀ kíaɔwa, àle su, ò Mɛkizɛdɛ gè dàaàle, à báaadaaàgu.* ² Ablahaũ àizεε pò àle suò píi kwide kpàwà.

* 5:3 Lev 9.7 † 5:4 Bɔa 28.1 ‡ 5:5 Sou 2.7 § 5:6 Sou 110.4 * 5:7 Mat 26.36-46 † 5:12 1Kln 3.2 * 6:8 Daa 3.17-18 † 6:14 Daa 22.16-17 ‡ 6:19 Lev 16.2 * 7:1 Daa 14.17-20

Mekizede tó bee mē yāmaa kía. Bee gbea Salema kía bee mē, aafia kía. ³ A de ní dao ní dezi vío, aà wēni daalea ge midēa vío. A b̀ lán Lua Néwae, sa'onan aà ũ gɔɔpii.

⁴ A gwa lá a zɔɔ. Wá dezi káau Ablahaũ àizee pó a sèle zĩ guu kwide kpàwà. ⁵ Mɔizi ikoyā dīle Levii bui pó de sa'ona ũɔne aa pó kwide sí ní Isaili deewā,† baa ní ní Ablahaũ buikeo.

⁶ Mekizedeá Levii bui no. N beeo à Ablahaũ pɔɔ kwide sí à samaa'ò Ablahaũ pó Lua legbèe.

⁷ Seasai gbé pó samaa'ò gbé zɔɔ de gbé pó à samaa'òelaε. ⁸ Sa'ona pó aai pó kwide sipibá gbé pó ĩ gaone. Mekizede sō, gbé pó wà mē ĩo ku gɔɔpiin aà ũ. ⁹⁻¹⁰ Gɔɔ pó Mekizede gè dà Ablahaũε, wi Levii i yāao, a ku a dezi mae Ablahaũ pleue. Ayāmeto wa f̄ o se, gɔɔ pó Ablahaũ pó kwidēpi kpà, Levii bui pó wĩ pó kwide kpámáɔ mé kpà.

¹¹ Levii bui sa'onapio mé Mɔizi ikoyā zĩna ũ. Tó aa f̄ to gbéɔ gō wásawasa, an bàa àò kú ní sa'on páleo lán Mekizedewa be? Mé i ke Aalona bui bàasio. ¹² Tó sa'onao ĩle, sema ikoyā ĩle. ¹³ Gbé pó wà yá beeo ò aà yá musuá Isaili bui pó a gbēe i sa'ozi ke yāaoε. ¹⁴ Asa wá dō sāsā ké wá Dii b̀ Yuda bui guue. Wi ma Mɔizi sa'oyā'ò buipi musuo. ¹⁵ Yá pó yápi zu'òn ke: Sa'on pále b̀ lán Mekizedewaε. ¹⁶ Aà dilēaá ikoyā ge buikēyā no. Aà wēni láasai gbāa yáie. ¹⁷ Asa wà mē:

Nyɔɔ de sa'ona ũ gɔɔpii

lán Mekizedewaε.‡

¹⁸ Maa wà yá káau bādè, ké a gbāao mé a ku a kee léio. ¹⁹ Asa Mɔizi ikoyā i to gbēe gō wásawasao. ¶ wà suabayā pó de a káaula zeb̀wēε wà sōð Luazi.

²⁰ Bee gbea Lua i bee ke legbēsaio. Gbé k̄nio gō sa'onao ũ legbēsaie, ²¹ āma Yesu gō sa'ona ũ ní legbēaoε, asa wà mē:

Dii legbè, a lelileo,

à mē nyɔɔ de sa'ona ũ gɔɔpiiε.§

²² Beewa Yesu kpégaaus̄wēε ké Lua bàa kua ní gbéɔ tia maa de a káaua. ²³ Bee gbea sa'onao dasi yāa, ké ga lí to aao kú ní zĩ guu gɔɔpiio yá. ²⁴ Ama lá Yesu ĩo ku gɔɔpii, aà sa'onke gēblea vío. ²⁵ A yá tò a f̄ gbé pó aai sō Luazi ní a gbāao suaba wásawasa, asa ĩo ku gɔɔpiiε, ĩo kulekené Luaε.

²⁶ Sa'onkia bee taa mé kōsiwanɔ. Aà kua adoae. A yāvāi ge gbās̄i vío. Lua aà kè duunkenaɔwa, à aà sè musumusu e a k̄i. ²⁷ Aà bàa kú ní sa'oa lá gu lé dɔo lán sa'onkia k̄niɔwao. Gbépio ĩ sa'o nízia duuna yá ní ní gbéɔ pɔɔ.* Aapi sō a kè gēn doe, ké à azia kpà.

²⁸ Mɔizi ikoyā ĩ gbéɔ kpa sa'onkia ũ an gbāasaikε guue, āma ké Lua legbè ikoyāpi dilēa gbea, ò à a Né pó gō wásawasa e gɔɔpii kpà.

8

Yesu mé wá Sa'onkia ũ

¹ Yá pó wáε o min ke: Wá sa'onkia bee taa ví z̄lēa báawa musu Lua Z̄ɔɔde ɔplaai.* ² I z̄ike luakuk̄i zwàakpe s̄iana pó Dii d̀bu, i ke pó pó gbēnazinao d̀no. ³ Lá m̄oa ní gbaɔ ní sa'oa yá wĩ sa'onkia píi kpái, a maa aapi aào pó ví à kpa s̄ε. ⁴ Tó a ku d̄unia, à de sa'ona ũ, asa sa'ona pó aai mó ní gbaɔ lá ikoyā dilēwao ku k̀. ⁵ Zĩ pó aale keá pó pó kú musu taaε, a zɔɔnaε. A yá tò, ké Mɔizi ye zwàakpe d̀, Lua dè aà pó pó a a taa kè gbε musu ke màa píi.† ⁶ Yesuá Lua bàakuawanɔ kóɔε. Lá Lua bàakuawanɔpi gbia de aà bàa kua ní gbéɔ káaua, zĩ pó wa dàè gbia de sa'onkiapio póa. Lua bàakuawanɔpi legbēa de a zia ĩo. ⁷ Tó Luabaakuan̄no káaupi papaa yāaε, a plaade a zekεo. ⁸ Ké Dii Isailio taaε è, à mē:

A gɔɔ lé mó ké má yá dafu dilē

ma bàa kua ní Isailio ní Yudaɔ musu.

† 7:5 Nao 18.21 ‡ 7:17 Sou 110.4 § 7:21 Sou 110.4 * 7:27 Lev 9.7 * 8:1 Zin 2.32-33 † 8:5 Ba 25.40

⁹ Aɔ de lán yá pɔ má d̩le an deziɔne
gɔɔ pɔ ma ní kú ní ɔwa ma ní bóle Egipiwaɔ.

Asa aai ze ní yá pɔ má d̩lenéɔɔ,
ɔ ma ní tó we.

¹⁰ Ma bàa kua ní Isailio gɔɔ beɔ gbea yán ke:

Má a ikoyāɔ dané ní n̩ɔse guu,
má ké ní s̩wa.

Máɔ de ní Lua ũ,
aaiɔ de ma gb̩éɔ ũ.

¹¹ An gb̩e a yādada a deɔɔ,
an gb̩e a ma d̩a da a gb̩éɔ,
asa amp̩ii aɔ ma d̩e,
néf̩nen gb̩z̩ɔ píi.

¹² Má s̩uuker̩n̩ ní ní tàaeɔ,
má ní duuna yāda bo.†

¹³ Ké Lua yá dafupi ò, à a káau zib̩ɔe. Pɔ pɔ zikù a í kòle, a kpaa gui zāo.

9

Luabaakuar̩n̩ káau sa'oa

¹ Luabaakuar̩n̩ káau yād̩leɔ v̩i aà sísia ní aà sísik̩i pɔ kú t̩ɔleɔ yá musu. ² Filia ní táab̩nu pɔ w̩i kàa kál̩wà Luaeɔ* ku kpele pɔ w̩i me gu pɔ a kua adoau. ³ Kpea pɔ w̩i me luakuk̩ipi ku zwāa plaade kpe.† ⁴ A guu tulaletikat̩ak̩ii† pɔ wa pí ní vuao kuu ní Luabaakuar̩n̩ kpagolo pɔ vua kúlewà búlubuluo.‡ Vua lo pɔ mana ku a guu ku kpagolopi guu* ní Aalona go pɔ lab̩o† ní Lua yād̩leɔ gb̩e p̩p̩eɔ.† ⁵ Kpagolopi musu malaika gāsiade gawideɔ kua duunk̩mak̩ia.‡ P̩p̩iɔ b̩ɔlekeɔ dodo gɔɔn lao.

⁶ An kál̩eɔ màa guu, sa'onao ìb̩ g̩e a kpele m̩ɔm̩ɔ ní sa'oz̩i kei.* ⁷ Sa'onkia mé ì g̩e a kpea w̩e do g̩en do, mé ìli g̩e ausaio.† I aupi fáf̩a az̩ia duuna yái ní a gb̩éɔ pɔ pɔ aa k̩e d̩saik̩e guuo. ⁸ Lua Nis̩ina lé ɔlw̩eɔ gɔɔ pɔ kp̩pi kpele yá kú, luakuk̩i zé w̩eɔ. ⁹ Bee lé yāleɔw̩eɔ ní tia yáo à mè, pɔ pɔ w̩i Lua gbaɔ ní sa'ob̩ pɔ w̩i kpaɔ lí f̩ɔ ní n̩ɔse dané doũ wásawasao. ¹⁰ Yá beɔá mekaa yáe. P̩blea ní imiao ní gb̩b̩ɔa bui dasio yáe. Wa d̩le e zé dafu gɔɔ àɔ kaɔ.

¹¹ ☩ Kilisi m̩ yāmaa pɔ kà tia sa'onkia ũ. A v̩i zwāakpe pɔ z̩ɔ mé a wásawasa de a káaua kpeleɔ. Gb̩naz̩ina mé i d̩ɔ, d̩niae bee pɔ no. ¹² I g̩e luakuk̩i ní ble ge zu auo, à g̩e ní az̩ia auo g̩en doɔ, à gb̩éɔ b̩òd̩ e gɔɔpii. ¹³ Lá w̩i ble ní zuswanao au† ní zununu túfuɔ‡ f̩a gb̩é pɔ gb̩āleɔwa wà gb̩b̩ɔné, ¹⁴ wa Kilisi pɔ o l̩e? A az̩ia kpà Luawa s̩asai ní Nis̩ina pɔ ìb̩ ku gɔɔpii gb̩āo. Aà au ì wá s̩ p̩piw̩eɔ yá gianao làasoo musu, ké wà z̩ik̩e Lua b̩éɔe.

Luabaakuar̩n̩ gb̩ez̩a sa'oa

¹⁵ Ayāmeto Kilisiá Lua bàa kua ní gb̩éɔ gb̩ez̩a k̩ɔɔe, ké gb̩é pɔ Lua ní sis̩iɔ àiz̩ana pɔ à a legb̩e e yái. A gà ké à ní bo, i tàae pɔ aa k̩e Luabaakuar̩n̩ káau yá musu k̩émá. ¹⁶ Tó wa ye z̩ik̩e legbe pɔ gb̩é d̩lewa, sema wà d̩s̩ ké ade ku bo, ¹⁷ asa ga gbea ɔ legbe ìb̩ gb̩āa v̩i. Tó legbed̩lena b̩éɔ, legbe líb̩ gb̩āo. ¹⁸ Ayāmeto wà yá pɔ Lua d̩lené káaupi sak̩e ní auo. ¹⁹ Ké Moizi ikoyā pɔ Lua d̩leɔ ò gb̩épii wáa, à s̩āk̩ā t̩eɔ ní ése úao se z̩ò gáaena ní blesanao au yāaleɔ ní íowa, a f̩a Moizi ikoyāwa ní gb̩naz̩inaɔ píi ²⁰ à mè bee mé Luabaakuar̩n̩ yá

† 8:12 Zel 31.31-34 * 9:2 B̩a 25.33-40 † 9:3 B̩a 26.33 † 9:4 B̩a 30.1-6 § 9:4 B̩a 25.10-16 * 9:4 B̩a 16.33 † 9:4 Nao 17.18-20 † 9:4 Iko 10.3-5 § 9:5 B̩a 25.18-22 * 9:6 Nao 18.2-6 † 9:7 Lev 16.2-34 † 9:13 Lev 16.15-16 § 9:13 Nao 19.9, 17-19

sa'o'au ũ. * 21 Maa Mɔizi au fà zwàakpewa ní sa'o zíkɛbɔɔ píi.† 22 Ikoyá guu au mé ì gbābɔ pɔ daside píie. Aubɔlesai duunakɛamá kuo.‡

Kilisi duuna midɛa azia kpaa sa'obɔ ũ guu

23 Lá à kù wà gbābɔ pɔ pɔ kú luabɛ taapɔnɛ beewa, sa'obɔ pɔ a maa dɛ beea kɔsɪ ní luabɛ pɔpɔɛ. 24 Asa Kilisi i gɛ luakukii taa pɔ gbɛnazina dɔuo, à gɛ a sianau luabɛɛ, ké àò ku tia wá Zennɔde ũ Lua kíie. 25 Sa'onkia ì gɛ luakukii ní pɔtuo auo wɛ ní wɛɔɛ, āma Kilisi i gɛ azia kpaa mɔmɔɔ yáio. 26 Tó beewae, dɔ àlɛ taasikɛ mɔmɔɔ za dúnialekɛɔɔ. Siana guu à mɔ gɛn doɛ ɔɔɔ pɔ dúnia kà a kákii, à azia kpà sa'obɔ ũ à duuna midɛɔ. 27 Lá Lua dɪlɛ gbɛnazina lí ga gɛn do, i gbasa yákpalekɛaànɔ, 28 maa Kilisi azia kpà gɛn do, à dasi duuna dɪ a miwa. § A ɛa mɔ a gɛn plaadei, i kɛ duuna yán ɔɔ, ké à gbɛ pɔ an wé dɔaziɔ suaba yáie.

10

1 Mɔizi ikoyáá yāmaa pɔ lé mɔ nisinaɛ, i kɛ yápiɛ súsuo. A yáí tò sa doupi oa mɔmɔɔ wɛ ní wɛɔ lí fɔ gbɛ pɔ lé sɔ Luaziɔ gò wásawasa bauo. 2 Tó sa bee oa gbābɔ lousisinaɔnɛ gɛn do e ɔɔɔpiiɛ, dɔ an nòsɛ dàdoũ, aa a oa tò. 3 Siana guu sa'oapi mé ì gbɛɔ duuna yá dɔngu wɛ ní wɛɔ. 4 Asa zuswana ní blesanao au lí fɔ duunakɛmá bauo. 5 A yáí tò, ké Kilisi lé mɔ dúnia guu, a ò Luaɛ:

N ye sa'oa ge gbaio,

ɔ n mɛ dɔmɛɛ.

6 Sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũ

ní sa pɔ wɪ o duuna yá musuo lí kánguo.

7 ɔ ma mɛ, má ké!

Lua, ma mɔ n pɔɛá kɛie,

lá wa kɛ Mɔizi ikoyāu ma yá musuwa.*

8 A ò gɪa, sa'oa ní gbao ní sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũo ní sa pɔ wɪ o duuna yá musuo lí ká Luaguo, a yeio, baa ké ikoyá mé dɪlɛ. 9 ɔ à gbasa mɛ, á ké, a mɔ aà pɔɛá kɛie. Maa à a káau bádè a plaade dilea yáí. 10 Lua pɔɛapi kea guu Yesu Kilisi azia kpà sa'obɔ ũ gɛn do, a tò wá kua adoa Lua gbɛɔ ũ.

11 ɔɔɔpii sa'onao ì kú ní zɪ guuɛ, aao sa dou pɔ lí fɔ duunakɛmá bauo o mɔmɔɔ.† 12 Kilisi sɔ à sa'ò duuna yá musu gɛn doɛ e ɔɔɔpii, ɔ à gɛ zɪlɛ Lua ɔplaai. 13 Za ɔɔɔ bee àlɛ dá we e Lua àò a ibɛɔ kɛɛ aà gbadibɔ ũ.‡ 14 Asa sa gɛn do oapi guu, a tò gbɛ pɔ a gbābɔnɛɔ gò wásawasa e ɔɔɔpii. 15 Lua Nisina lé yápi owɛɛ ɔ à mɛ:

16 Ma bàakuańɔ ɔɔɔ beɔ gbea yán kɛ:

Má a ikoyāɔ dané ní nòsɛ guu,

má ké ní sɔwa. §

17 ɔ à gbasa mɛ:

Má ní duuna ní ní tàaɛɔ yāda ɔɔ.*

18 Lá à ní duuna kɛmá, sa'oa ní yáí zɛvɪ ɔɔ.

Sɔa Luazi

19 A yáí tò ma gbɛɔ, ní Yesu au gbāao wá gɛa luakukii zé vɪ ní sɔo dilea. 20 A wɛni zé dafu pɔ Lua kpé zwāa baa vɪ bɔwɛɛ a mɛ guu. 21 Lá wá sa'on zɔɔ vɪ Lua uakũna ũ, 22 wá sɔ Luazi ní nòsɛmɛndoo ní aà náaikɛa seasaio ní sɔ pɔ wa pípi wá làasoo vāi bɔuo ní mɛ pɔ wá a zu'ò ní í wásawasao.† 23 Wàɔ zia'ea yá pɔ wa zɛɔ kũa sɔdeedeesai, asa Lua a lɛgbɛ, mé náaideɛ.

* 9:20 Bɔa 24.6-8 † 9:21 Lev 8.15 ‡ 9:22 Lev 17.11 § 9:28 Isa 53.12 * 10:7 Sou 40.7-9 † 10:11 Bɔa 29.38 ‡ 10:13 Sou 110.1 § 10:16 Zel 31.33 * 10:17 Zel 31.34 † 10:22 Lev 8.30, Eze 36.25

24 Wà laaidokōwa, wí tékpakōu yeakōi ní maakēao yá musu. 25 Wásu pākpa wá kōkāakeai lá gbēo ì kēwao. Wà ledakōwa, atēsa lá á è Dii mōgōo lé kākū.

26 Tó wa síana mà mé wá dō, tó wa gi lé duunake, sa'oe ku à duunakēwá bo. 27 Pó pò gòwēe mé de yákpale ní sōkēnguo ní té gbāa pó a Lua ibēo kaaleo dāa ũ. † 28 Wí gbé pó gí Mōizi ikoyā dai de aà wegwasai gbēon pla ge aāō seeladeke musu. § 29 Tó gbé zō Lua Néwa mé à Luabaakuañno au* pó gbābòe gwà fooou, mé à Nisín gbēkekenede sōsō, àò dō ké wa ìadawà zōo de beea maamaa. 30 Asa wá yábee'ona dō à mè, áme á tōsimá, áme á flaboné. Wa ò bo, Dii a yákpaleke ní a gbēo. † 31 Lélé daa Lua bēe ouá yāpāsīe.

32 A làsooke á kua yāawa. A wékēa gbea a taasi fō á dēe zōo kaa guu. 33 Zieo wí á sōsō, wí á wetā dasi guu. Zieo i ze ní gbé pó wàle ní wetā maa. 34 A wēnadō dakpeunaone. Ké wá á pōo síwá, a zēò ní pōnao, asa á dō ké á àizee maa pó bo ku gōpīi ví. 35 A yáí tò ásu to sea gē wōo pó ài víe zōo guu. 36 Sema àò mena ví, í pó pó Lua a legbē e aà pōeá kea gbea.

37 Asa à gō yōo, a gēgēo,

ké gbé pó lé mō pila.

38 Gbé pó má tò yá bōaàno na

ma náai pó àle ke yáí aò ku,

āma tò à pōobōzākè,

a kamaguo. †

39 Gbé pó aai pōobōzāke aa nízia kaaleon wá ũo. Gbé pó aale Lua náaike aa àizāna eon wá ũ.

11

Gbé káau luanaaikea

1 Luanaaikea mé wedōaaazi seasai ũ. A de yá pó wíli wesieo sia síana ũ ũe. 2 Gbé káau luanaaikea mé tò Lua ní sáaukpà.

3 Wá luanaaikea mé tò wá dō ké aà yá'oa mé dúnia kàle. Pó pó wíli wesieo ò à pó pó wí wesie kèò.*

4 Abeli luanaaikea mé tò aà sa'oa Luawa maa dè Kainu póa. † Aà luanaaikea yáí Lua aà sáaukpà, à aà díle gbēmaa ũ, ò à aà gba sí. Baa ní aà gaa, àle yá'owēe e tia Lua náai pó a kēpi yáí.

5 Enoki luanaaikea mé tò Lua aà sè, ké asu gao yáí. † Wi aà e bo, ké Lua aà sè yáí. E Lua àò aà sé, à aà sáaukpà à mè aà yá kàagu. 6 Gbēe yá lí ká Luagu aà náaike saio. Sema gbé pó lé sōaazi si ké a ku, mé ì flabo a kīi wēelenaone.

7 Ké Lua ledà Nōeewa yá pó wi e yāao musu, ò à Lua náaike à aà yāmà, à gó'ilena kè à a uadeo mīsiò. § Aà luanaaikea mé tò yá zōle dúniawa, mé Lua tò yá bōaàno na a náai pó a kēpi yáí.

8 Ké Lua Ablahaū sísi aà gé būsú pó á kpawà aàò ví guu,* ò Ablahaū Lua náaike à Lua yápi sí. Ké à bō be, a gu pó àle géupi dō zio. 9 A Lua náaike, ò à bekpà būsú pó Lua a legbēepi nibo ũ† zwāakpede ũ. Maa Izaaki ní Yakōbuo bo, asa Lua legbēapi gō ní pó ũe. 10 Asa wéle pó Lua de a kūna ũ a kalena ũ bo zedōa ò Ablahaū wé dōi.

11 Sala luanaaikea mé tò a è nōsí, † baa ké flie mé à zikù, asa a dō Lua pó legbēepi náai ví.

12 Baa ké à zikù, gōe mēndopi buikè dasi lán saanao ge ísiale ũfāawa, wa fō dōdō. §

† 10:27 Isa 26.11 § 10:28 Iko 19.15 * 10:29 Bōa 24.8 † 10:30 Iko 32.35-36 † 10:38 Abk 2.3-4 * 11:3 Daa 1.1, Sou 33.6, 9, Zāa 1.3 † 11:4 Daa 4.3-10 † 11:5 Daa 5.21-24 § 11:7 Daa 6.13-22 * 11:8 Daa 12.1-5 † 11:9 Daa 13.18 † 11:11 Daa 18.11-14, 21.2 § 11:12 Daa 15.5, 22.17, 32.13

13 Gbépio gága pii ní luanaaikéa guu pò pò à a legbènéo esai. Aa è káaa aa gbáakpàì. Aa mè nibò bòmòon ní ù tòle la.* 14 Gbé pò lé o màao lé òwèe wàle ní de be nidé. 15 Tó bùsu pò aa bùu be aale ke, dõ aa ze'è aa èa tà we. 16 Siana guu aale bùsu pò a maa de beea ya luabé. A yáì tò, tò wà mè Lua de ní Lua ù, ìli ke Luapie wí ùo, asa à wéle kèkené.

17-18 Ké Lua Ablahaù lè a gwà, ò Ablahaù Lua náaikè à Izaaki kpà sa'obò ù.† Lua legbèè yáa à mè Izaaki kíi aà bui a bùu.‡ N beeo à zè ní a né mènndonapi kpaa. 19 A è Lua gbáa a fõ geò vu, ò à èa Izaaki è a yáasi ù. 20 Izaaki Lua náaikè, ò à Yakòbu ní Esauo gbà sa'ole. § 21 Yakòbu Lua náaikè. Ké à kà gaa, ò à gbáa'è a gopanawa, à kùle Yosefu néo gbà sa'ole.* 22 Yosefu Lua náaikè. Ké a ye gai, ò à Isailio bóa Egipi yá'ò ní lá aa ke ní a geoo.†

23 Mòizi de ní aà dao Lua náaikè, ò aa aà ùle e mò àaõ aà ia gbea, ké aa è a kefeù yáì.‡ Aai víake iko pò kía díle. 24 Mòizi Lua náaikè. Ké à zòkù, ò à gí wà a díle Falaõ nenoe né ù. § 25 A sí wà a wetà ní Lua gbéò de kua ní pònao duuna guu gòoplala. 26 A díle ké wí pò wí damá Kilisi yáì de Egipi àizeea, asa zia asea aà wé péwà. 27 Aà luanaaikéa mé tò à bò Egipi,* i víake kía pòkúmaeo, à zè giúgiú lá à Lua pò wíli e ní wéoo èwa. 28 Aà luanaaikéa mé tò à Gèamusu dikpe díle ní aumamaa kpeele gíowao, ké gbèdena su òkà ní negõe séiaowao yáì.† 29 Isailio Lua náaikè aa bùa Isia Tèawa lán tòle giiwa. Ké Egipiò yòwà màa, ò í kùaamá.‡ 30 Isailio Lua náaikè aa lía Yelikoi e gòò soplà, ò a bíi kwè. § 31 Káalua Lahabu Lua náaikè à zámadeò díle nienie, ò í kaale ní luanaaikensaio.*

32 Má o kpelewa ló ní? Má ze'e mà Gedeõ† yá'oo ge Balaku‡ ge Sáusõ§ ge Zefete* ge Davidi† ge Samueli‡ ge ànabio. 33 Aa Lua náaikè, ò aa ziblè kíawà, aa yággõ gbéone a zéwa, aa lé pò Lua gbèné gbe'è, aa nòomusuo lé náaa, § 34 aa té pásì dè,* aa bò fènda lézi, aa gbáa'è ní yèesaiké guu, aa pásikù zì guu, aa buipále zigò yà, 35 aa nòeo né geò vù aa kpámá.† Wà ìakpà ní gbèezi, ò aa gí bókíi wéle, ké aa vu, aai bò maa yáì. 36 Wà ní gbèeo kè pòpò wà ní gbé ní flaalao. Wà mòkà ní gbèowa wà ní ká kpéu.‡ 37 Wà ní papa ní gbèeo wà ní dede, wà ní zõe pla ní siio, wà ní dede ní fèndao. Aa bèbe sã báa ní blè báao daa. Aa gò gii, wà ní wetà wà ìadamá. 38 Dúnia í ká ní ùo. Aa líaaliaa sèu ní gbèsísiò musuo, aa ku gbè'eo ní tóò guu. 39 Baa ké Lua gbépio sáaukpà nípii a náai pò aa kè yáì, aai pò pò à a legbèné eo, 40 ké aasu gõ wásawasa wá saio yáì. Lua dõaa díle wà yá pò a maa de ní póa ee.

12

Lua a gbéto totò

1 Ayámèto wápio sò, lá seeladeò gupàwázi dasi màa, wà òkpa pò pò í kpáwèezi ní duuna pò í kpàlikpawèe àannòo pii, wí bakpaai pò Lua dílewèe ke ní menao. 2 Wà wépe Yesuwa. Òme bò ní wá luanaaikéa zéo mé à bòle. A gaa líwa fò, í a wíyá dao pòna pò díleae ea yáì, ò à gè zòle báawa Lua òplaa. 3 A làsooke aà yáwa, lá à menakè ní duunkena pò íbele bee taa sèanòò, ké ásu kpa a kúsu kwéyo yáì. 4 Asa á dèekaa ní duunao guu, í ze gi e a ge gaò yáao. 5 Nòse níniyá pò wa òé lá á de néo ùwae bee sàágu yá? Wà mè:

Ma né, tò Dii lé n toto,
nísu díle pão.
Tó àle n gba laai,

* 11:13 Daa 23.4, Sou 39.13 † 11:17-18 Daa 22.1-14 ‡ 11:17-18 Daa 21.12 § 11:20 Daa 27.27-29, 39-40
* 11:21 Daa 47.31, 48.1-20 † 11:22 Daa 50.24-25, Bóa 13.19 ‡ 11:23 Bóa 1.22, 2.2 § 11:24 Bóa 2.10-12
* 11:27 Bóa 2.15 † 11:28 Bóa 12.21-30 ‡ 11:29 Bóa 14.21-31 § 11:30 Yoz 6.12-21 * 11:31 Yoz 2.1-21, 6.22-25 † 11:32 Dóa 6.11 ‡ 11:32 Dóa 4.6 § 11:32 Dóa 14.1 * 11:32 Dóa 11.1 † 11:32 1Sam 17.12
‡ 11:32 1Sam 3.1 § 11:33 Dan 6.1-27 * 11:34 Dan 3.1-30 † 11:35 1Kia 17.17-24, 2Kia 4.25-37 ‡ 11:36 1Kia 22.26-27, Zel 20.2, 37.15-16, 38.6

ńsu to n ká gao.

⁶ Asa gbé pọ Dii yei ń i toto,
i gbé pọ a si a né ũ swágaga.*

⁷ A ńadama dile totoa ũ. Lua mé lé bee kéé, ké á de aà néo ũ yáí. Née ku aà mae gi aà totoa?

⁸ Tó i á toto lá a né kınıwao, á de aà néo ũo, ginasooneon á ũ. ⁹ Wá dúnia la maeo ví aa wá toto, ń wa ní yámà. Lá màae, wà misiile wá Mae pọ kú musue de beea, wío ku. ¹⁰ Wá maeo wá toto gọpla pọ ũ an ńno léu. Lua i wá toto wá káfia yáíe, ké wá kua e ào adoa láawa.

¹¹ Totoae lío pona ví a gọo, pọsia bàasio, ama gbé pọ totoapi ní kekeo i a gbe'e zá boa maa ní nòedaadoŕo ũ.

¹² Ayámeto à a ọ pọ gò dọázio ní a gbá pọ gò tèeeo gba gbāa,† ¹³ i zése súsú,‡ ké á gbé pọ lé tọleo su pāaleo, aai e gō ní aafiao.

¹⁴ A wẹle ào na ní gbépiio, á kua io adoa, asa tó gbé kua adoao, a Dii eo. ¹⁵ A laaika á gbēe su kua Lua gbēkekeanéwa aà gō á guu kona ũ,§ i ńada gbé dasiowa à ní ńokpao. ¹⁶ A gbēe su ào de gbāsíkēna ũ ge luayādansai ũ lán Esauwao. A a yoakeze yia ble gēn do blea yáí.* ¹⁷ A dō ké à sa'ole wẹle a maewa gbezā, ń Lua gīe. Baa ké a wẹle ní wé'io, i ze'e à yá pọ á kè lileo.†

Luabaakuarńo kđau ní a gbezđo

¹⁸ I sō Sinai gbēsisi pọ wa fō ńkawázio. Ale tékū, a gusia ví ní guduuduuo ní zàao‡ ¹⁹ ní káae'bo ní Lua bo gbāao. Ké Isailio boopi mà, aa awakpàe aa mē, asu yāe oné bo, ²⁰ asa aa yá pọ a dilenée bee fōo à mē: Baa potuo kà gbēsisi piwa, wà pápa ní gbeo wà de.§ ²¹ Lua pilaapiá vía yāe maamaa e Mōizi mē vía a kū, ále lualua.*

²² A sō Siona gbēsisi ní Lua bēe wéle Yelusaleŭ pọ kú musuo ní a malaika dasidasi pọ káaaa weo ²³ ní Lua negōe séia pọ an tó kēa weo ní Lua pọ de gbépii yákpalekena ũo ní gbēmaa pọ aa gò wásawasa gyaadeo ²⁴ ní Yesu pọ de Luabaakuarńo gbezā kóo ũo ní aà au fáfāa† pọ lé yá gbia o de Abeli‡ pọao.

²⁵ A laaika, ásu gí yápi maio. Lá gbé pọ aa gi Lua ledama mai tọle lapio i bo, wápio sō, lá Lua lé ledawá kua za musu,§ tó wa bo aà kpe, wa wá pọ o boe? ²⁶ Aà bo tọle lualua yāa, ń à legbē à mē á gu lualua gēn do bo, i ke tọle ado no, ní musuo e sa.* ²⁷ Ké à mē gēn do bo, bee lé owēe Lua pọkea pọ a lualuapio gēzeae, ké pọ pọ lí luao e gō. ²⁸ A yáí tò, lá wále kpala pọ lí deeo ble, wà Lua sáaukpa, wío kúleè lá a yeiwa, wío misiileè víakeae guu. ²⁹ Asa wá Luaá té pọ i kúmae.†

13

Ledaama

¹ A wetā ào gbēke ví ní kōo. ² A laaido niboyaaekēawa, asa beewa gbēe malaika dile dōsai.* ³ A to gbé pọ wà ní kákpéuo yá dọágu lá á kúnno kpéuwa, ní gbé pọ wále ńadamáo lá áme wále ńadawáwa. ⁴ Baade lí gōe ní a noo kua ní kōo yáda gbia. Gōe ní a nao su ní wúlekli gbāleo, asa Lua a yákpaleke ní káaluao ní gbāsíkēnaoē. ⁵ Yea ńai su dọaaéo. A ze ní pọ pọ á vío, asa Lua mē:

Má n tó weo,
má pākpanzi bauo.†

⁶ A yáí tò, wi sōdile wà me:

Dii mé ma Misina ũ,

* 12:6 Yaa 3.11-12 † 12:12 Isa 35.3 ‡ 12:13 Yaa 4.26 § 12:15 Iko 29.18 * 12:16 Daa 25.29-34 † 12:17 Daa 27.30-40 ‡ 12:18 Bōa 19.16-19, 20.18-19 § 12:20 Bōa 19.12-13 * 12:21 Iko 9.19 † 12:24 Mat 26.28 ‡ 12:24 Daa 4.10 § 12:25 Bōa 20.22 * 12:26 Age 2.6 † 12:29 Iko 4.24 * 13:2 Daa 18.1-8, 19.1-3 † 13:5 Iko 31.6, 8, Yoz 1.5

vía a ma kūo.

Bó gbēnazina a f̄ kem̄ei?†

Sasiana'oa

⁷ A tó á d̄baana p̄o aa Lua yā'òé yá d̄águ. A ní kua tàasika e a léwa, í Lua náaike lánwa. ⁸ Yesu Kilisi doū ḡia ní gbāo e ḡopii. ⁹ Asu to wà á sásá ní yákanla dasi daanéó. A maa wá s̄o gbāa'e Lua gbēke guue, i ke sa'oble p̄o lí àie ke gbé p̄o z̄èóne no. ¹⁰ Zwàakpe sa'onao z̄e v̄i aa sa'ok̄i p̄o wá v̄i ble bleo. ¹¹ Sa'onkia ì gē luakuk̄i ní p̄otuo auo duunak̄ama yáí, ò w̄i a ḡe t̄ékū b̄o kpe. § ¹² Ayāmeto Yesu ḡa wénkpe s̄o, à gbāb̄ò gbéóne ní azia auo. ¹³ Wà b̄o wà gé aà k̄í b̄o kpe, w̄i i wá k̄uaāno s̄o. ¹⁴ Asa wá w̄éle p̄o ìo ku v̄i lao, w̄éle p̄o lé m̄o ò wá wé d̄oi. ¹⁵ Ayāmeto wà Lua sáaukpa láasai ní Yesu gbāao wá sa'oa ū. Gba p̄o aà s̄isinao ì m̄on we. ¹⁶ A laaid̄o maakea ní gbēkek̄ek̄ak̄éowa. Sa bee taa oa mé ì ka Luagu. ¹⁷ A á d̄baanao yāma, í misiilené, ké aa e z̄ike ní p̄nao, asa aa de gbé p̄o aa ní z̄i yá séle siu Luaeó ūe. Tó aale z̄ike ní l̄esuuo, a àikeéó.

Lezaamá

¹⁸ A wabik̄ew̄e. Yāe lé wá s̄o v̄io, wi w̄eēle wà kú wá d̄òwa yápii guue. ¹⁹ Má gbèawá, à wabik̄em̄e, at̄esa mà e suwá kpakpa.

²⁰ Lua aafiade p̄o wá Dii Yesu b̄o gau Sādānki ū a bàakuawano ḡopii au sabai, ²¹ aà á keke ní maa píio, ké à a p̄eā ke, i yá p̄o k̄aagu ke wá guu ní Yesu Kilisi gbāao. Ōme gawi v̄i ḡopii, āmi.

²² Ma gbéó, ma wabik̄èwá, ào ledama yápi k̄ua ní menao, asa lá p̄o má k̄éé bílao. ²³ Aò d̄s̄ ké wà wá gbēdo Tim̄tee gbàe. Tó à kà la tia, wá m̄o á gwai s̄anu. ²⁴ A f̄okpa á d̄baanaowa píi ní Lua gbéó píi. Itali b̄usudeo f̄okpàwá. ²⁵ Lua gbēkek̄ek̄é ápii.

ZAAKI

Yá pò kú láe bee guu

Yesu dāuna Zaaki mé lápi kè. Yesu bò m̀wà a b̀a gau gb̃ea (1Kln 15.7), ̃ à g̀ò Yelusaleũ Yesude b̀aana ũ (Gal 2.9). Zaaki lé ze'̀b̀ Isaili bui kuεpla pò fáaaaone (1.1), Yuda Yesude pò b̀le Yelusaleũ aa tà buipále b̀usu guu. A láe bee k̀éné, ké aao laai ṽi k̀t̃ε yákeao guu ní kua Yesusaideo guuo.

Yá t̃εak̃ie, a dàale ̃nyāwa à mè ì b̀ Lua kíie, w̃i gb̃eawà ní aà náaikεaoε (1.2-8). Bee gb̃ea à yādadané ɔdeke ní taasidekeo yá musu, ỹao ní gb̃aalεgwaa, ní lousisia síana pò w̃i ɔbné yákeao guuo (1.9-27). A lekà k̃b̀b̀a'osi yáwa (2.1-13), bee gb̃ea luanaaikεa ní yāmaakeao (2.14-26). A té pò léna ì kpa me yá'̀ò (3.1-12). A ̀a sù ̃ño síandewa (3.13-18). A gb̃é pò aai sòledao lèle p̃s̃ip̃s̃i ní gb̃é pò aai gb̃ékpa ní dúniao ní gb̃é pò aai gb̃é b̀εbo. A ɔad̀ ɔde pò aai kible ní z̃ikεnao w̃aowa (4.1-5.6). A láak̃i à ledámá aa mena f̃, aao wabike láasai, aa d̀k̃le (5.7-20).

Yá pò a d̃ile Yesudeone ku wásawasaε: Yesu baona síana sia i mówáo, sema wá luanaaikεa mó ní yāmaakeao, asa luanaaikεa yákesaiá gεε (2.26).

Ỹa

¹ Mámema Zaaki,* Lua ní Dii Yesu Kilisio z̀blena ma f̀kpà Isaili bui kuεpla pò fáaaaowa.

² Ma gb̃é, taasi bui dasi. A pò pò sù á lé, à d̃ile p̀na yá ũ, ³ asa á d̃ó lá wàle á lé wàle gwa á luanaaikεa musu a mena ié. ⁴ Asuli fu menawao, ì de gb̃é k̃asaao ũ wásawasa ỹe k̃ésāawá sai. ⁵ Tó ̃ño lé k̃ésā á gb̃ewa, aà wabike Luawa,† a aà gba, asa ì gb̃épii gba pò b̃isai yágagasai. ⁶ Tó à wabikèwà s̃, aà aà náaike seasai, asa seade de lán ko vláwaε. Gu pò íana ỹεleu, we ì géu. ⁷ Gb̃é bee taa su à e á pò e Diiwao, ⁸ asa aà ñε ku plaplaε, ̃ ì ku seasea yá pò àle ke pii guu.

⁹ Wá gb̃é taaside p̀nake, ké Lua aà k̃afi yáí. ¹⁰ Wá gb̃é ɔde s̃ aà p̀nake, ké Lua aà b̀sa yáí, asa ɔdeo g̃zεa lán lávu kwεawaε. ¹¹ Iat̃ε ì fele ní a pusu gb̃āo, lá ì giigaga, a vú ì kwé, a maa ì láa.‡ Beewa ɔde a kpagui a b̀le guu.

¹² Báaade gb̃é pò ì ỹa f̃, asa aà b̀a maa gb̃ea Lua a àizāna pò à a legbè gb̃é pò yeazione k̃é yàae ũ. ¹³ Tó ỹa gb̃é lè, asu me Luaεo, asa wa f̃ Lua ỹó ní ṽaioo, mé aapi lí gb̃e ỹó ní ṽaio s̃o. ¹⁴ Baade ỹa ì b̀ aà p̀nidεa kíie, ̃ ì aà wé ble, ì aà gálε. ¹⁵ ɔ p̀nidεapi ì ñsi à ne'ì duuna ũ. Tó duuna z̃ɔkù s̃, ì ga iε.

¹⁶ Ma gb̃é yenzideo, ásu ázia sásāo. ¹⁷ Gba maa s̃asai pii ì b̀ musu Mae Lua gupuakūnao Kena kíie. Ili lileo, aà gupua iwesa ṽio. ¹⁸ A wá í ní a yá síandeo a p̃eāwa, ké wà de gb̃é séia ũ pò pò àle ke dafuone.

Yāmaa ní a k̃εao

¹⁹ Ma gb̃é yenzideo, à yáε bee ma. Ali yāma kpaa ápii, āma ásu yā'o kpaa, á pò su pa kpaa. ²⁰ Asa gb̃ēnazina p̀kūma lí mó ní yāmaa pò Lua yeioo. ²¹ A yáí tò à ɔkpa d̃é'ì ní yāvái pò liguazi pii, ì yá pò wa tò á s̃ou a f̃ á suaba sí ní z̃labusaa.

²² Asu ázia sásāo, ásu yápi ma ní swáo adoo, à z̃ikewà. ²³ Asa gb̃é pò ì yāma mé ìli keo de lán gb̃é pò lé a oa pò Lua d̃ε gwa díi guuwaε. ²⁴ Asa aázia gwaa gb̃ea, tó à g̃zεa, ̃ lá a de ì s̃aaagu g̃ɔ. ²⁵ Gb̃é pò ì w̃εte Lua ikoyā wásawasa pò ì to wà g̃ó w̃éε ũi, mé ì geò ae s̃, ìli ma à s̃aaagu, ì z̃ikewàε, Lua a báaada adegua aà yáke guuε.

* **1:1** Mat 13.55, Gal 1.19 † **1:5** Yaa 2.3-6 ‡ **1:11** Isa 40.6-7

26 Tó gbé d̄s lousisinan a ũ, mé ìli a lé f̄so, àl̄e az̄ia s̄ās̄āe, àl̄e lousisi p̄āe. 27 Lousisia síana p̄ó s̄āa ví Mae Luaeon ke: Wà laaid̄o ton̄e p̄ó gwana víoowa ní gyaa gb̄eandoo an w̄enakea guu, § w̄io w̄ázia k̄ua d̄s s̄āasai d̄unia yá musu.

2

K̄ob̄ob̄o'osi

1 Ma gb̄é, á gb̄é p̄ó ále wá Dii gawide Yesu Kilisi náaik̄e, ásuli k̄o b̄ob̄o'osio. 2 Tó gb̄é ḡè á k̄k̄āaa guu vua tāana ní p̄okasa tek̄eao daa, mé taaside p̄ó ulakasa gb̄āsí daa ḡè s̄s̄, 3 tó a wet̄e gb̄é p̄ó p̄okasa tek̄eaa daazi, mé á òè aà m̄o z̄ōle gumaau, mé á ò taaside aà ge ze le, ge aà m̄o z̄ōle á gb̄ází, 4 ále k̄o b̄ob̄o'osie, ále yá gwa kolean weo lé?

5 A ma ma gb̄é yenzide. Lua gb̄é p̄ó de gb̄āasaide ũ d̄unia gb̄éne s̄è aao gb̄āa a náaik̄eaa guue, aai kpala p̄ó à a legb̄è gb̄é p̄ó yeazione ble. 6 Apio s̄s̄ ále gb̄āasaidepio kpebo. Odeó mé ì gb̄āablewáo lò? Aame aai á gále géán̄o yákpaleuo lò? 7 Aame aai gyaalaḡe tó na p̄ó kpáwáuo lò? 8 Lua ikoyā mide m̄è ào ye á gb̄édezi lá áz̄ia w̄eniwa.* Tó á yápi k̄ua síana, ále yáke a z̄éwae. 9 Tó ále k̄o b̄ob̄o'osi s̄s̄, ále duunakee. Ikoyāpi á w̄é, a ḡs̄ t̄aaede ũn we. 10 Asa tó gb̄é ikoyā k̄ua píi, mé a m̄endo aà f̄u, à ḡs̄ t̄aaede ũ apii musue. 11 Lua m̄è ásu w̄ule ní gb̄ép̄ale nooo. A m̄è b̄o ásu gb̄éde. † Baa tó ni w̄ule ní gb̄ép̄ale nooo, tó n gb̄édè, n ḡs̄ ikoyādansai ũe. 12 A gb̄é p̄ó Lua a yá ḡs̄ ḡs̄ án̄o ikoyā p̄ó ì to wà ḡs̄ w̄é ũ musu, àli yá'o, ìli yáke lá à k̄s̄ián̄owa. 13 Lua a yákpaleke ní s̄uusaide s̄uusaie, āma yá a b̄o ní s̄uudeo na.

Luanaaik̄eaa ní maakeao

14 Ma gb̄é, tó gb̄é m̄è ále Lua náaik̄e, mé ìli yāe keo, bó yán wei? Luanaaik̄eaa bee taa a f̄s̄ aà suabae? 15 Tó á gb̄édo, ḡs̄e ge noe, lé p̄okasa ní bleo w̄enake, 16 tó á gb̄é òè: Lua n gba aafia! Nsu to íana n deo, ní p̄oble ñ ká, mé i w̄enid̄ob̄o kpawào, b̄ón bee ũi? 17 Maa s̄s̄ luanaaik̄eaa ado yāekesaiá yāgee.

18 Tó gb̄é n m̄è níle Lua náaik̄e, mé mapi mále yáke, má one ñ n luanaaik̄eaa yāekesai olo mee, mí a luanaaik̄eaa olo ne ma yákeaa guu. 19 N sí Lua m̄endo nolo? A maae. Baa t̄aa d̄s̄ maa, mé aai b̄o lualua. ‡ 20 Misaide, ké luanaaik̄eaa yāekesai p̄ā, ní ye mà kan̄e n ozi yà? 21 Ké wá dezi s̄éia Ablahaū a né Izaaki kpà sa'ob̄o ũ, yá i b̄oan̄o na aà yākeapi yáio lé? § 22 N èa? Aà luanaaik̄eaa ní aà yākeao tek̄ōie. Aà yākeaa mé aà luanaaik̄eaa b̄ōlei. 23 Beewa Lua yáe bee p̄ā à m̄è, Ablahaū Lua náaik̄e, ō Lua tò yá b̄oan̄o na a náai p̄ó a k̄èpi yái.* † w̄i oè Lua gb̄ēna. † 24 A èa? Yākeaa mé tò yá b̄oan̄o na, i ke Lua náai p̄ó a k̄è ad̄o yái no. 25 Maa b̄o k̄aalua Lahabu k̄ēna ní Luao a yākeaa yái, ké à z̄inao d̄ile à ní gb̄āe z̄é kp̄ainau. ‡ 26 Lá m̄è nis̄insaiá ḡèe, maa luanaaik̄eaa yāekesaiá ḡèe b̄o.

3

Léfa

1 Ma gb̄é, ásu ke yādanede ũ dasio, asa á d̄s̄ ké Lua a webii wá yādanedeowa yákpale guu de gb̄é k̄inibla. 2 Wápii w̄io z̄ā yáwa m̄o m̄o. Tó gb̄é lé lí aà kalik̄e, t̄aaesaidee, a f̄s̄ à a m̄è búu fu. 3 Wi àas̄ina ká s̄s̄e ké à wá yāma yáie, ō wi aà m̄è búu taiinke. 4 A gwa ḡó'ilenawa ís̄iaa b̄o. N a z̄ōkeo, baa ní z̄aa'ian gb̄āa p̄ó ì opewào, a fib̄o de n̄enann̄o. † Me ì a taiinke, ō a fina i a p̄eā daè. 5 Beewa s̄s̄, lénaá megu nénae, ō ì íanadā ní yāz̄ōo.

A gwa lá té néna ì k̄ū s̄è z̄ōowa. 6 Léna de lán téwae, a de d̄unia v̄ai ũ wá me guu. I gb̄āsí ḡókpa wá mewa píi. Beda té mé ì nae lénawa, ō léna ì tékpa wá d̄unia kuau. 7 Gb̄ēnaz̄ina

§ 1:27 Isa 1.17 * 2:8 Lev 19.18 † 2:11 B̄oa 20.13-14 ‡ 2:19 Maa 5.7 § 2:21 Daa 22.9-12 * 2:23 Daa 15.6 † 2:23 Isa 41.8 ‡ 2:25 Yoz 2.1-16

sèanɔɔwò tòto pii ní bāwò ní pótāa'onkuawawò ní kpɔwò, mé àlɛ kɛ e tia, ⁸ āma gbēe lí fɔ̄ a lēna tòtoo. A de pɔvāi pò lí zɛ tɛɛɛo ũe. A pà ní sɛwɛtɛo, ⁹ ɔ̄ wi Dii wá Mae sáaukpaò, ɔ̄ wi ɛa wà gbēnazina pò a kè láawa* kaò ɔ. ¹⁰ Lé doupi ɔ̄ sáaukpaā ní gbékaao ì ɔɔu. Ma gbéɔ, asu àò déé màao. ¹¹ Nibɔna ì í na ní í kìsāo ɔ̄ ízɛ dou guua? ¹² Ma gbéɔ, kaadɔena a nɛ'ì ku ũa? Vɛɛli a nɛ'ì kaadɔena ũa? Beewa ɔ̄ í fīii a nakūo.

Ɔno pò ì ɔɔ musu

¹³ A guu, déme yādɔn ɔ̄nɔna ũi? Aà ɔɔnɛ a kua maa ní a yākeɔ guu ní zīabusaa pò ì ɔɔ ɔno guuo. ¹⁴ Tó á wɛɔɔakɔu ní pāsio ní denlawɛɛɛɛɛo ví á sɔ̄ guu sɔ̄, ásu íanadāo, ásu ɛɛɔ sīanawao. ¹⁵ Ɔno bee taa lí ɔɔ musuo, dúnia pòɛ, á dàa pòɛ, táa pòɛ. ¹⁶ Asa gu pò wɛɔɔakɔu ní denlawɛɛɛɛɛo kuu, wekii kōyāmasai ní vāi píio ɔ̄ kuu. ¹⁷ Tó gbé ɔno pò ì ɔɔ musu ví, séia ìliò gbāsì vío, a gbɛa ìliò yākele vío, ì busané, ì gbé yāma, sūuu pèewā ní maakɛao. Ili gbé ɔɔɔ'ɔsio, mé ìliò mɔafili vío. ¹⁸ Ibelemidena ì kea ní kōo na t̄s̄, ɔ̄ ì ɔ̄lɛɛ ɔɔa maa ũ.

4

Gbékpaa ní dúniao

¹ A sòle ní á lekpaao ì ɔɔ má ní? I ɔɔ á pɔɛá pò lé kòde á meɔ kii nolo? ² I pò niaka, ili eo, ɔ̄ ì gbēde. A pò bii ví, ɔ̄ ili pò pò ále yá leo. Ɔ ì lekpaake, ì sòleke. A vío, ké ili wabike Luawao yái. ³ Tó a wabikè, ili eo, ké ili wabike a zéwao yái, asa ɔ̄ ye à a mɔoake lá a á pɔ gbàwae. ⁴ Náaisaideɔ, á d̄s̄ ké gbékpaa ní dúniao de íbelesɛa ní Luao ũo lé? Gbé pò ye kɛ dúnia gbé ũ gò Lua íbeɛ ũe. ⁵ Ké a kēa Luayātaalau wà mè aà Nisina pò kú wá guu lí sí sàao,* ále e yāpā yà? ⁶ Ama gbēke pò Lua víwanɔ de beea, asa a kēa Luayātaalau wà mè:

Lua ì íbelesɛ ní gbé pò ì azia se lesio,
mé ɔ̄ gbēke ví ní gbé pò ì azia busao.†

⁷ A yái tò à misiile Luaɛ. A gi Ibiisie, ì bàasié. ⁸ A sɔ̄ Luazi, ì s̄s̄azi.‡ Duunkenao, à ɔ̄ɔle duunau. N̄semempladeɔ, à á sɔ̄ pípi. ⁹ A ɔ̄ɔɔ ní pɔsiao ní wēnao. A á yaalo lile ɔ̄ɔɔ ũ, í á pɔna lile pɔ̄ii ũ. ¹⁰ A ázia busa Diiɛ, ì á káfi.

¹¹ Ma gbéɔ, ásuli kō tɔb̄ɛsio. Gbé pò a Yesude dee tɔb̄ɛsì ge à aà bèɛbò, à Lua ikoyá seela bèɛ kè à a bèɛbò. Tó n Lua ikoyá bèɛbò sɔ̄, a manan n ũo, a bèɛbonan n ũ. ¹² Lua mé ikoyádilena ní yákpalekenao ũ. Ɔme gbé suabaa ní aà t̄lɔz̄ɔao gbāa ví. Mpi sɔ̄, dén n ũ, ké ni n gbédee bèɛboi?

Lua baa ɔ̄ d̄ile

¹³ A yāma sa, á gbé pò ì me gbā ge zia á gé wéleu, í z̄ɔle we wè do, í laata à ài'e. ¹⁴ A yá pò a á le zia d̄ɛe?§ A d̄s̄ lá á wēni dea? A de lán suawae. Tó à kpà yɔɔ, ɔ̄ ì ḡɛzɛa ḡɔɔ. ¹⁵ Tó yá a zéwae, áli o à me: Tó Dii wèi, wáɔ aafia, wí kɛ kéwa ge kéwa. ¹⁶ Tia sɔ̄ ále íanadā, a Lua baa ɔ̄ á d̄ile. Íandāa bee taa maa. ¹⁷ Gbé pò maakɛa d̄s̄ mé ì keo, ì ke adeɛ duuna ũe.

5

Ɔdeɔ

¹ A ɔdeɔ, à yāma sa. A ɔ̄ɔɔ à wiile wēna pò a á le yái. ² A àizɛɛ ɔ̄ɔkpà, kòɔɔ á pɔkasao sòso. ³ A ɔ̄a tánkpakè,* mé tánkpapi a á dayāu, ì kú á mewa lán téwa. A àizɛɛ kàaaázì gɔɔgbɛzāzì. ⁴ A ma! A gbèwina pò aa á buapɔɔ kèkéɔ blè, mé ɔ̄api yá Lua lè. Pɔkɛkenapio wiile gè Dii Ziḡɔde swáu.† ⁵ A namamà t̄ɔɔle la á pɔɛákeɛa guu. A mèkpa kaalɛgɔɔ pò ũ. ⁶ A yādà gbēmaaɔla a ní dede, aai d̄ɛkɛao.

* 3:9 Daa 1.26-27 * 4:5 Iko 6.15 † 4:6 Yaa 3.34 ‡ 4:8 Mal 3.7 § 4:14 Yaa 27.1 * 5:3 Mat 6.19 † 5:4 Iko 24.14-15

Mena

⁷ Ayāmeto ma gbéó, àò mena ví e Dii mɔgɔɔ. A gwa lá zōe ì a buapó beede kekɛa dá. I menafɔ za káabuana e sae. ⁸ Apio sɔ à menafɔ, í á sɔdile, asa Dii mɔgɔɔ káikù. ⁹ Ma gbéó, ásu yákpálekakɔio, ké Lua su yákpálekɛánɔ yáí. Yákpálekɛnapi zea kpɛɛɛ fá!† ¹⁰ Ma gbéó, ānabi pɔ aa yā'ò yāa ní Dii tɔɔ, à mena pɔ aa kè taasikɛa guu ɔɛsé. ¹¹ Wi oné pɔnadeɔ, ké aa menafɔ yáí. A Yobu menakɛa bao mà, mé á mà lá Dii kèè gbɛzā,§ asa gbé sósobi ní sùuuo pèe Diiwa.*

¹² Atɛsa ma gbéó, ásu me á sí ní Luaoo. Asu me á sí ní luabɛo ge tɔɔɛ ge pɔpáleo. Tó aoe, àli o ao. Tó aawoɛ, àli o aawo, ké yá su daálao yáí.†

Wabikɛa

¹³ A gbɛɛ lé taasikɛ yà? Aà wabikɛ. A gbɛɛ pɔ kèna yà? Aà Lua táasile. ¹⁴ A gbɛɛ lé gyáke yà? Aà á gāli gbɛzɔɔ sísi, aai wabikɛè, aai nísimawà ní Dii tɔo.‡ ¹⁵ Wabi pɔ wa kè luanaaikɛa guu bee a gyāepi gbágbā. Dii a aà gba aafia. Tó à duunakè yāae sɔ, a kɛwà. ¹⁶ A yáí tò, à á duunaɔ okɔɛ, í wabikɛkɔɛ ké à e gbágbā. Gbɛmaa wabikɛa gbāa, ì zíkɛ maamaae. ¹⁷ Eliaá gbɛnazinae lówáwa. A wabikè maamaa lou su mao, ò lou i tóɛ tɔɔɛwao e wè àaɔ ní mɔ sooloo.§ ¹⁸ A èa wabikè ɔ, ò lou'i bò maamaa,* tɔɔɛ blekè.

¹⁹ Ma gbéó, tó á gbɛdo pàale síana zéɛ, mé á gbɛɛ èa aà dàwà, ²⁰ àò dɔ ké gbé pɔ tò duunkɛnapi bò sásázeu à èa sù, à ade sí gawaɛ, mé à lakà tàaeɔla dasi.†

‡ 5:9 Mat 24.33 § 5:11 Yob 2.10, 42.10 * 5:11 Soū 103.8 † 5:12 Mat 5.34-37 ‡ 5:14 Maa 6.13 § 5:17 1Kia 17.1 * 5:18 1Kia 18.42-45 † 5:20 Yaa 10.12, 1Piɛ 4.8

PIE LA SEIA

Yá pò kú láe bee guu

Píe láe bee kè za Loma Yesude pò aa fáaaa wà tà bùsu pò wí me tia Tuukii bùsuuone. Gáli pò aa ku a guu de gáli pò Pòlu n à à iwao dàaledaale ũ. Yōa pāsī n lé an Yesudeke yái, ò wàle íadamá. Píe tò an laai tà Yesu Kilisiwa, à mè an baa ku Kilisi taasikea guu.

Fòkpaama n Lua sáaukpaao gbea, Píe lá Lua n suabà dònngu, ò aa tãmaa pò lí n neo ví Yesu Kilisi gaa n à vua sabai (1.3-12). A n gbá laai aao iteke, aa tó n kua a adoa naa Yesu Kilisiwa (1.13-2.10). A Yesu òlesè à yādàoné à mè à kù aao náai ví n yákea guu, atēsa kua yōa guu. A ledámá an kua dúnia guu, à mè aa misiile gbāadeone, zíkēnao misiile n diione, noo misiile n zāone, Yesudeo píi io yekōzi (2.11-4.19). Lē 5 guu à ledà Yesude gbēzōowa n èwaaso n luanaaikēnao píi, à mè aa ze gbāa kua yā'ia guu, aa Lua legbēané papaa dá. Lápi làa n fòkpaamáo.

A kù láe bee kyokēnao wetā luanaaikēa guu, baa tó aale taasi kpeletaa bui ke, ké an kua e Lua tōb, i ze'ob Yesusaideone yái. Tó luanaaikēnao yāmaa pò aale ke è, aa Lua sáaukpa yákpalekegōzī (2.12).

Tãmaa pò lí n neo

¹ Mámēmaa Yesu Kilisi zina Píe, máme ma láe bee kè Lua gbé pò aa de nibō ũ dúniaee bee guu aa fáaaa bùsue beeuone: Pōntu, Galati, Kapadosi, Azi n Bitinio. ² Mae Lua dōaa á dō, ò à á sé, a gō aà pò ũ n à Nisina gbāao, ké à misiile Yesu Kilisie, aà au i á gbāsī wolo.* Lua gbēke n aafiao káfíé.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Aà sùuu zō guu à wá í dafu n Yesu Kilisi fele bōa gau gbāao, ò wá tãmaa pò lí n neo ví, ⁴ asa gba pò dileaé luabepi lí òkpao, ìli gbāsīkpao, a maa lí láao. ⁵ Lua sōu mà à á suaba a náai pò ále ke yái, ò àle á dōa n a gbāao e à ge bōò gōgbēzāzī. ⁶ Ale pōnake n yápí, baa ké ále taasike gīa yō yā'ia bui dasi yái. ⁷ Lá wí vua maa dō té guu, màa yā'ipio lé á luanaaikēa yō, asa á luanaaikēapi beee ví de vua pò a gawí ì láaa maamaae. Tó a bō maa, Lua a á sáaukpa Yesu Kilisi mōgōzī, a á kpela n gawio. ⁸ Baa ké i aà eo, á yeaazi. Baa ké i wesiaale gīao,† ále aà náaike, ò ále pōna zō pò gè oaa ke, ⁹ ké ále á luanaaikēa gbe'e á suabaa ũ yái.

¹⁰ Anabio dōaa gbēke pò Lua a keé yā'ò, aa suabaapi yá gwà aa a tàasikà. ¹¹ Kilisi Nisina kú n guu, à dōaa taasi pò Kilisipi a ke òné n gawí pò a e a gbeao, ò aa wēele wà yápi zé dō n a kegōo.‡ ¹² Ō Lua tò aa dō ké yá pò aale opi de n gō pò ũo, á pōe. Tiasa baonakpanao yápi òé n Lua Nisina pò Luapi aà zī à bō luabe gbāao. Baa malaikao ì dēeka yápi dōai.

Wá kua à adoa

¹³ Ayāmeto à á làasoo vu iu, ío ázia kua dō, á wé io dō gbēke pò Lua a keé Yesu Kilisi mōgōzizi seasai. ¹⁴ Lá á de Lua Né pò lé aà yāmao ũ, ásu to dōe'li pò á ví yāa á wésiagōo dōaaéo. ¹⁵ Lua kua adoa. Lá à á sisi à á sé, á kua lío adoa á yákea píi guu màa sō. ¹⁶ Asa a kēa láu wà mè:
A kua lío adoa,
asa ma kua adoa.§

¹⁷ Lá Lua ì yákpaleke n baadeo a yákeawa n wegwasai, tó ále aà sisi Mae, à víakeè á nibōke guu la. ¹⁸ Á dō lá Lua á bó kua gii pò de á felekaa ũ guu. Lua i á bo n pò a gawí ì láao no, vua ge ánuu, ¹⁹ à á bó n Kilisi pò de sã sãasai gbāsísai ũ au gawideoe.* ²⁰ Lua

* 1:2 Lev 17.11, Ebe 9.22 † 1:8 Zāa 20.29 ‡ 1:11 Luk 24.25-26 § 1:16 Lev 19.2 * 1:19 Zāa 1.29, Ebe 9.14

d̀aa aà díle zadõ i dúnia káleo, õ à b̀éaàno gupuu g̀o gbézãe beeozi. ²¹ Aà yá musu õ ále Lua náaike. Lua aà b̀ gau à gawi kpàwà, ké à e a náaike, á wé io d̀azi.

²² Lá misiile siana á gbási wòlo, õ á gb̀ke ví ní k̀o m̀afilisai, ào yekõ ní ǹsemendoo.

²³ Lua á í dafu ní a yá wēnide pò io ku gbāaoe. Yápi de pobui pò í ga ũo, pobui pò lí gaoe.

²⁴ Gbépii de lán sēwae,
an gawi pii de lán sēvuwae.

Sē í gaga, a vú í kwé,

²⁵ ama Dii yá io ku g̀pii.†

Yápi mé de baona pò wa kpàé ũ.

2

Gbè wēnide

¹ Ayāmeto à yāvāi pii tó ní e pío ní m̀afilio ní wedbakōeo ní k̀yaaaoo. ² Lá nétēnao io yó'i nide, ào Lua yá pò de lán ví'ipu wásawasawa nide màa sō, ké à e gbā á suabaa guu, ³ asa á d̀ sa ké Dii maa.* ⁴ A s̀aazi, Gbè wēnide pò wà p̀kpài, Lua aà sè beede ũ. ⁵ Apio s̀ áme á gbè wēnide pò Lua lé a kpé ēbooo ũ. Ame á aà gb̀gbanao ũ, i sa pò í kaaagu o ní aà Nisina gbāao Yesu Kilisi sabai. ⁶ Asa a kēa Luayātaalau wà mè:

Gwa, mále gbe dile Sibna,
ēdaalegbe beede pò má sè ũ.

Wí a gbé pò lé aà náaike k̀o.†

⁷ A de gbè beede ũ á gbé pò ále aà náaikeone, ama a de gbé pò lé aà náaikeone màao.

Gbe pò ēbonao p̀kpài

mé g̀ gbeo mide ũ.†

⁸ Maa lo a de:

Gbe pò wí gēmbolèwà ũ,

gbesi pò aai kpa a fu ũ. §

Aa gēmbolèwà ké aai Lua yādao yái. Beewa Lua dílené.

⁹ Ame á bui pò Lua ní séo ũ, kiao ũ, aà gb̀gbanao ũ,* gbé pò an kua adoao ũ, aà gbé yenzideo ũ, ké à Lua pò á sisi a bo gusiau, à gēáno a gupua b̀nsaede guu táasile.†

¹⁰ A de Lua gbé ũ yāao,

tiasa õ a gõ a ũ.†

Lua i s̀uukéáno yāao,

tiasa õ a k̀áno. §

Kua luanaaikensaiõ guu

¹¹ Ma gbé yenzideo, lá á de nibo b̀moo ũ la, mále ledawae, à mikē á d̀é'i pò aai zikaánoo. ¹² Ao ku gbé beede ũ luanaaikensaiõ guu. Beewa baa tó aale á dile vāikenao ũ, tó aa yāmaa pò ále keo è, aa Lua sáaukpa yákpalekegozi.

¹³ A misiile iko pò gbēnazina dílee pii Dii yái, kía pò iko ví derlan nò, ¹⁴ gbāade pò a dile aà vāikenao wetā aà maakenao sáaukpan nò.* ¹⁵ Lua p̄eān ke: A yāmaake à lesokpa soũ wésiadeone. ¹⁶ A gõ wéeo ũe, ama ásu tó á gõa wéeo ũ gõé vāikea zé ũo. Ao ku Lua z̀blenao ũ. ¹⁷ A gbépii kpela. Ao ye á Yesude deeozi. A víake Luae. A kía kpela.

¹⁸ Zikenao, à misiile á diione, í z̀oke d̀né yápii guu. I ke dii maa ǹsedoudeo rítēe no, ní a pásioe lo. ¹⁹ Tó wà íadawá pã, tó a menakèo Lua yái, bee ài víé. ²⁰ Tó wà á gbé á tàae yái,

† 1:25 Isa 40.6-8 * 2:3 Sou 34.9 † 2:6 Isa 28.16 ‡ 2:7 Sou 118.22 § 2:8 Isa 8.14-15 * 2:9 Bõa 19.5-6

† 2:9 Isa 9.1-2 ‡ 2:10 Lom 9.25-26 § 2:10 Oze 2.25 * 2:14 Lom 13.1-5

tó a menakèò, bee tó ví má ni? Ama tó a taasikè yāmaa pó á ke yáí, tó a menakèò, Lua a á sáaukpa. ²¹ Bee yáí Lua á sisii à á sé. Kilisi taasikèé à ze'òbè, ké àò te a iai yáíe.

²² I duunakεο,

wi ma à εετòο.†

²³ Ké wà aà sòsò, i a zásimáo. Ké à taasikè, i yāpāsí onéo, à zè ní Lua yákpaleken maaοε.

²⁴ Ɔme wá duuna dī a miwa‡ à gào líwa, ké wá bàa su àò kú ní duunao loo, wíο ku maakεa guu. Aà flàala iao mé wá gbāgbā.§ ²⁵ Asa a sāsā lán sāowa yāaε,* ̄̄ a ea su á Dāna ní á Dānaowa tiasa.

3

Kua ní k̄so

¹ N̄eeo s̄o, à misiile á z̄aone.* Tó an gb̄eeo lé Lua yādao, á kua a ní lile. Baa tó i yāe onéo, ² aa e á kú gb̄asisai mé ále misiilené. ³ A kefenke weεlea su àò de mekaa yá ūo, mitāa ge n̄oambleb̄o ge p̄okasadaan nò.† ⁴ Aàò de á n̄ose guu yá pó lí láao ū, n̄osenie ní z̄iabusaaο. Bee mé gb̄ia Luaε. ⁵ Asa beewa n̄e lousisina pó an wé d̄o Luazi yāaο nízia k̄eke, aa misiile ní z̄aone. ⁶ M̄aa Sala de, i Ablahaū yāma i oè Baa.‡ Tó ále yāmaake, mé ále pó pó wí viakeè yādao, a Sala ɔlesèn we. ⁷ M̄aa ḡ̄eo s̄o àò kúr̄n̄o n̄eked̄ané guu,§ ili yāmamá, ké p̄e su kpáé á wabikea guuo, asa á de wēni gbablenao ū s̄anue.

⁸ Bee gb̄ea àò ledoū ví ní k̄so ápii. Aò wēnad̄ok̄e, àò yek̄oi, àò gb̄eke ví ní k̄so, í busak̄e. ⁹ Asuli v̄ai flabo ní v̄aioo. Asuli gb̄é pó á s̄s̄s̄ s̄s̄s̄o. A samaa'òe, asa Lua á sisi à báaadaágu yáíe.*

¹⁰ Gb̄é pó ye a wēni àò maa, mé a ye a kua àò na, aà a lé f̄o ní yāv̄ai oao, asuli to εε b̄o a léuo.

¹¹ Aà mik̄e v̄aiwa, i maake, aà aafia zé weεle, io tei.

¹² Asa Dii i wéte gb̄emaazi, i swákpa an wabikeaazi. Dii i mikp̄e d̄o v̄aikenaone.†

Taasikea maakεa yáí

¹³ Tó á aiavi ní maakeao, déme a á wet̄ai? ¹⁴ Baa tó a su taasikè maakεa yáí, báaadeoñ á ū.‡ Asuli viake an wét̄eao, ásu s̄oedeedeekεο. ¹⁵ A Kilisi d̄o Dii ū á s̄o guu.§ Aò ku sou guu ḡoapii, ké à e yāwe gb̄é pó lé á la yá pó á wé d̄oi miiwa. ¹⁶ Ali oné busebuse ní beεe d̄anéo. A oné ní n̄sepuaο lo, ké wí e gb̄é pó aale á s̄s̄s̄ maa pó ále ke á Yesudeke yáíο kú. ¹⁷ Taasikea lá Lua yeiwa maakεa yáí maa de taasikea yāv̄aikaε yáíla.

¹⁸ Kilisi ḡa ḡen do duunawoloa yáíe. T̄aesaide ḡa wá t̄aedeo yáí, ké à e géwan̄o Lua k̄ii. Wà aà d̄e aà gb̄enazinke guu, ̄̄ Lua aà v̄u aà nis̄inke guu. ¹⁹ Aà nis̄inkepi guu à ḡe waasok̄e nis̄ina pó wá ní ká kp̄eune.* ²⁰ Aa b̄o Lua yá kpe yāaε, ḡo pó ále menake e N̄ee ḡe a ḡó'ilena ke láaò. Gb̄é pó b̄o íu aafia ḡopi sabaiο dasio, gb̄eon swaāe.† ²¹ Ipi mé de á da'ilekeεa pó i á suaba taa ū tia. Da'ilekeapiá m̄e gb̄asiwoloa yá no. Legb̄ea Luaε ní n̄sepuaοe. I á suaba ké Yesu Kilisi b̄o gau yáí. ²² A ikok̄e malaikaο ní t̄aaο ní ní gb̄adeo ní ní ikodeoowa, ̄̄ à t̄a luabe, a ku aà ɔplaii.

† 2:22 Isa 53.9 ‡ 2:24 Isa 53.11-12 § 2:24 Isa 53.5 * 2:25 Isa 53.6 * 3:1 Efe 5.22, Kls 3.18 † 3:3 1Tim 2.9 ‡ 3:6 Daa 18.12 § 3:7 Efe 5.25, Kls 3.19 * 3:9 Lom 12.14, 17 † 3:12 Sou 34.13-17 ‡ 3:14 Mat 5.10 § 3:15 Isa 8.12-13 * 3:19 1Píe 4.6 † 3:20 Daa 7.7

4

Kua Lua pɔ ũ

¹ Lá Kilisi gá a gbēnazinke guu, ápiɔ à bee nòse da sɔ, asa gbé pɔ gá a gbēnazinke yá musu kè duunawae. ² Gɔɔ pɔ gɔ́é á kua guu, á dɔ́e'li suli dɔ́aaé lɔ, sema Lua pɔeã. ³ A kua luayādansaiɔ yākea guu yāa mò le. A kú yāa wisaiyākea guu ń dɔ́e'lio ń wēdekeao ń lalasi kòɔo ń wēmi wēzīgbaao ń táagbagbaao, pɔ Lua ye a gíyáio. ⁴ Lá ili siɔnɔ an lalasi zɔɔpi kea guu lɔ, ì kené yābɔnsae ũ, aai á tɔbēesi. ⁵ Aa ń yākeao dau siu Luae. Aà yákpalekea ń gbé bēeɔ ń gyaadeɔ sɔu mà. ⁶ Wà baonakpà gyaadeɔpɔne lɔ, ké an gbé pɔ yá zòlemá an gbēnazinke guu lán gbépiiwaɔ e aao ku nisinke guu lán Luawa.*

⁷ Pɔpii láaa kà kái. Ayāmeto àɔ de laaideɔ ũ, lɔ ázia kúa dɔ, ké àɔ wabike Luawa yái. ⁸ Yá pɔ de a píia, àɔ yekɔi ń nòsemendoo, asa yea gbéi ì láka tàaea dasi.† ⁹ A kɔ yàaeke yákütēkasai. ¹⁰ Lá Lua gbadà á baadee, à dɔkɔle ń gbapiɔ Lua báaa bui dodo ziia maaɔ ũ. ¹¹ Gbé pɔ de waasokena ũ, aà Lua yā'oné. Gbé pɔ de dɔnlede ũ, aà dɔnle ń gbāa pɔ Lua a gbao,‡ ké à Lua tɔbɔ yápii guu ń Yesu Kilisi gbāao. Ōme gawi ví ń gbāao gɔɔpii! Ami.

Taasikea Yesudeke yái

¹² Ma gbé yenzideɔ, ásu to yɔa pásí pɔ lé á le bɔ á sae lándɔ yákanla mé á léwao. ¹³ Lá á baa ku Kilisi taasikea guu, à pɔnakeɔ, ké à e àɔ pɔna zɔɔ ví gɔɔ pɔ Kilisipi a bɔ gupuaɔ ń gawio. ¹⁴ Tó wà á sɔsɔ Kilisi tɔ pɔ kúwá yái, báadeɔn á ũ, asa Lua Nisina gawide diaée. ¹⁵ A gbēe su taasike gbēdea ge kpái'oa ge vāikea ge gudɔe yáio. ¹⁶ Tó a taasike á Kilisideke yái, asu keé wíyā ũo. A Lua sáaukpa ké Yesu tɔ kúwá yái. ¹⁷ Asa ìadaama pila, Lua gbéɔ ò à dàalemá. Lá wámɛ à dàalewá sēia, a midɛ ń gbé pɔ gí baona pɔ bɔ Lua kái síɔ kpelewa ni?

¹⁸ Tó gbēmaaɔ suabaa zí'ũ,

a bɔ ń duunde luayādansaiɔ kpelewa ni?§

¹⁹ Ayāmeto gbé pɔ aale taasike Lua pɔeákea yáio aa nízia na ń Kena náaidee a ɔzi, aai wetá wàɔ maake.

5

Lua sã kpàsa gwaa

¹ Mále leda á gbēzɔɔwa sa. Gbēzɔɔn ma ũ sɔ. Má de taasi pɔ Kilisi kè seelade ũ, mé ma bàa kú ń gawi pɔ a bɔ gupuaɔ sɔ. ² Aɔ de kpàsa pɔ Lua kàléé dānaɔ ũ.* A ɔliai ń pɔeã teasisai lá Lua yeiwa. I ke ɔaweelea yái no. A ke ń nòsemendoo. ³ Asuli gbāable gbé pɔ wa nàé á ɔzípɔwao. A tó á kua á sã dazewa, ⁴ í kíaɔua pɔ a gawi lí láao e gɔɔ pɔ Sãdãnki mò.

⁵ A èwaasoɔ sɔ, à misiile gbēzɔɔne. Apii à ázia busakɔe, í dɔkɔle, asa:

Lua ì íbelese ń gbé pɔ ì azia se lesio,

mé a gbēke ví ń gbé pɔ ì azia busao.†

⁶ Ayāmeto à ázia busa Lua gbāadee, i á káfi gɔɔ pɔ a òlewa.‡ ⁷ A ɔzòé á yā'ɔmai píi, asa ì laaidɔwá.§

⁸ A itēke àɔ kú ń laaio. A ibee Ibiisi de lán nòomusu pɔ lé ɔɔɔwae. Ale kpálekeázi, àle gbé weele kú. ⁹ A giè, í ze gbāa luanaaika guu, asa á dɔ ké á Yesude dee pɔ kú dúnia guuɔ pii lé taasi doupi kee. ¹⁰ Lua Báaapiide á sisi a gawi pɔ lí láaowa naa Kilisiwae. Tó a taasike yɔɔ, a á bɔ maa, i á ze gíúgiú, i á gba gbāa, i á zedɔ. ¹¹ Ōme gbāa ví gɔɔpii! Ami.

¹² Wá gbēdo Silivēe* pɔ má aà dɔ gbé náaide ũ mé lá yɔɔnae bee kēémee. Ma ledàowá, mé má de a seelade ũ ké yá pɔ má ò de Lua gbēkekeané síana ũe. A zeò gíúgiú. ¹³ Babeli†

* 4:6 1Pie 3.18 † 4:8 Yaa 10.12 ‡ 4:11 Lom 12.6-7 § 4:18 Yaa 11.31 * 5:2 Zaa 21.15-17 † 5:5 Yaa 3.34
‡ 5:6 Mat 23.12 § 5:7 Sou 55.23 * 5:12 Zin 15.22 † 5:13 Zia 17.5, 18

gbé pó Lua ní sé lááwao fɔkpàwá. Ma né Maaku fɔkpàwá lo. ¹⁴A fɔkpakɔwa ní lépekɔwao yeakɔi guu. † Lua á gbé pó á naa Kilisiwao gba aafia ápii.

PIEE LA PLAADE Yá pò kú láe bee guu

Piie láe bee kè Yesu náaikenaone mípii (1.1). Aà yázinda mé gbé pò an yá lí kòse ní Yesu baonaoo εboia ũ. An yādanε ì mós ní yāyaaaοε. Tó gbé ye kémá, sema aà azia kpa Lua dōa sīandewa ní Yesu Kilisi yáo lá gbé pò wesiaàleo òwa.

Fòkpaamá gbεa (1.1-2) a ðidi Yesudekeyāowa ní dea náaideo ũ Luaε lá gbé pò aa wesī Diileo òwa (1.3-21). Bee gbεa à waasoken εgenaο yākeao ní ní kuao bèebò maamaa (2.1-22). A ní yādanε taa ò lee àaō guu, à mè aaio gbé pò aale Kilisi moa dāo laanikeε, aaí me Kilisi a ea mo bo. Piie mè tó Kilisi moa lé gēgē, Lua menakea yáie, asa a ye dasi ze'e aa Yesu náaike.

Waasonken εgenaο lí kēsā dúniau gueio. Piie lá plaade yādanεá tia yáε lo, àle tékpa luanaaikenaoguo aa gé ae Dii dōa guu, ké aasu zā zéwao yái.

Stanakpaa sísia pò Lua wá sisiwa

¹ Mámεmaa Lua zina Simoo Piie, Yesu Kilisi zòblena, máme ma láe bee kè gbé pò wá Lua wá Suabana Yesu Kilisi ní gbá zé aa a náaikè lówáwa a maake yáionε. ² Gbēke ní aafiao pεewá Lua ní wá Dii Yesuo dōa guu.

³ Lua wá sé wàò ku a gawi ní a maakeo guue, a tò wà a dō, ò aà luakegbāa wá gbá pò pò de wàò vī, wá kua i kpaai ní aà yáo. ⁴ Beewa à yāzōo beede pò à a legbè kèwēε, ké a yái wà bo dúnia dōε'ii pò ì ní òkpa guu, wíò Lua dàa vī. ⁵ Yá bee yái à áiake maamaa, à Lua náaike maakea guu, í yámaake Lua yādōa guu, ⁶ íò Lua yá dō ázia kūa dō guu, íò ázia kūa dō mena guu, íò mena vī naa Luawa guu, ⁷ íò naa Luawa kōgbēke guu, íò gbēke vī ní kōo ní yeakōio. ⁸ Asa tó á yá beeo kūa mé aale káfíé, áo ku pā wá Dii Yesu Kilisi dōa káfiaé saio. ⁹ Gbé pò yá beeo kūa sōo, à a wé kūaa à gò vīa ũε. Ké Lua duuna pò a kè yāo kèwà, à sàaague. ¹⁰ Ayāmeto ma gbéó, à áiake à gbāakpa sísia pò Lua á sisi à á séwa. Tó ále yá beeo ke, á fu bauo. ¹¹ Beewa wa gbāakpaázi maamaa, íò kú ní wá Dii wá Suabana Yesu Kilisio aà kpala pò lí láao guu.

¹² Ayāmeto baa ké á yá beeo dō, mé á zedba síana pò á kūa guu, máo yápio dōáguε. ¹³ Goo pò má kú ma so guu, mále e a maa màò tékpaágu yápio dōaágu guue. ¹⁴ Má dō ké ma boa ma sou goo a ka tia, lá wá Dii Yesu Kilisi dōaa òmεewa. ¹⁵ Má áiake, ké yápio e àò dōágu goopii ma gaa gbεae.

Stanakpaa ānabiò yáwa

¹⁶ Ké wa wá Dii Yesu Kilisi moa ní gbāao òé, i ke wá té fi pò wa dà ní kōniozi no. Wa wesī aà zōokeleε, ¹⁷ goo pò Mae Lua aà kpelà à aà tobò. A Zōde Gawide bo mà à mè a Né mēndona yenziden aà ũ, aà yá ì kaagu. ¹⁸ Wa bo pò bō luabepi mà goo pò wá kuaàno gbèsisi pò a kua adoa musu.* ¹⁹ Bee yá pò ānabiò ò síanapiliwáné. A maa à laaido yápiwa filia pò lé guduuduu pu ũε e gudoleia saana àò gé bilei á sōu, gu i dōé. ²⁰ Aò dō gia ké gbēε lí fō yá pò ānabi kè láu bolekè ní aziaoo. ²¹ Anabiò yāe lí bo gbēnazina pōeā guuo, aa Lua yá'ò lá à Nisina dōaanéwae.

2

Waasoken εgenaο

¹ Anabi εgenaο bō yā Isailio guu. Beewa waasoken εgenaο bo á guu lo, aai εε pò ì to wá kaale ká Lua yādanεu, aai lelekpa Dii pò ní bózi, aai nízia kaale kándo. ² Wa ténzi dasi an

* 1:18 Mat 17.1-5

wisaiyākea guu, wi sīana zé bēbo an yái. ³ An bīikea guu aa á ble ní e pó aai blewào. Yákpale zòlemá à gègè, i lí na ní Kàalena wéuo.

⁴ Asa Lua i malaika pó duunakèò too, à ní ká gbáo sia pó kú zílezíle guu, àò ní kūa e yákpalekegòzīe. ⁵ I dúnia zi ní a yādansai pó kú a guuò too, a tò í dànlá. Ama à Nòee pó í maakéa waasoke bò ní a gbé gbèon soplaò.* ⁶ A yādà Sòdòũ ní Gòmòòola,† à ní kaale aa gò tufu ũ yá pó a luayādansaiò le seela ũ. ⁷ Ama à Lotu bò. A de gbēmaa ũ, àà nòse òòkpà ikoyādansaiò wisaiyākea yái.‡ ⁸ Gbēmaapi kú ní guue, yāvāi pó àle e àle ma lá gu lé dō aà wàwā aà nòsemaa yái. ⁹ Maa Dii gbé pó naawa bōa yōa guu dō, mé a gbēvāi kūa dō e àò gé ìadaiwà yákpalekegòzī. ¹⁰ Atēsa gbé pó aai saka ikoyāu, an mè dōe'lio i dōaané gbāsīkea guuò.

Waasoken egenapióá sōgbāade kàamaideone. Dōea ní malaika gawideò lí ní viakūo. ¹¹ Malaika pó an gbāa ní ní ikoo de waasokenapiòlaò aali we ní tōbēsi aa gè ní ní káalao Dii aeo. ¹² Gbēpio í yá pó wa a gbadōo bēboe. Gbēnazin báa mé dañla, aa làasoo vīo. Wà ní í ké wà ní kú wà ní de yáie. Aa kaale lán nòbòowae, ¹³ wi vāi pó aa kè fiaboné. Dōe'likea fāane í kené yāna ũe. Gòò pó aale blebleánò, aai pónake ní ní kōnikēanéoe. An kua á guuá sāae mé gbāsīe. ¹⁴ An wé ìò pēa nōe dōe'liideòwa, duuna lí mómáo. Aai kōnike gbé pó Lua yá i zedò ní guuòone. Bii ní sō pà. Lua lekèné. ¹⁵ Aa sāsā, aa kè zé súsuwa, aa zé dou sè ní Bēò né Balaaũ pó ye òbēio. ¹⁶ Zàa'ina a pólebū'ia à yá'òè lán gbēnazinawa, à aà gbà laai aà vāikea musu, à gīè ní aà mīsayākeao.§ ¹⁷ Gbé beeo de lán nibona pó a í bàwae, lán lousisia pó gēzea ní íanaowa. Gusia níinii ò Lua dīlené yāae ũ. ¹⁸ Aai ían gii zō dā, aai kōnike gbé pó aa bò sāsāzeu dafuone ní dōe'lio ní wisaiyāo. ¹⁹ Yá pó í ní òòkpa zōon ní ũ, ò aai gōa wéeo ũ legbēné. Asa gbēpii de yá pó a sō blè zò ũe.

²⁰ Tó aa bò dúnia gbāsīkeau wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi dōa sabai, mé aa tò yápi èa yèelemá à ní sō blè, an kua gbezā vāi ìò de a káaua. ²¹ Tó aai zé súsu dō yāao, bee maañno de ké aa dō aa gbāsa bò Lua yá pó wa dané kpela. ²² Yáasi pó wa kèe beeo sīana sūmá: Gbē í ea pó pó a pīsi ble.* Beewa ló: Sàwakusana pó wà a zu'ò í ea mále pèleau.

3

Dii mózī

¹ Ma gbé yenzideò, lá plaade pó má kèén ke. Ampii guu ma yá dòágu, ké à vu iu ní làasoo maaoe. ² Má ye yá pó Lua ānabiò ò yāao dōágu ní yá pó Dii wá Suabana dīle a zinaone aa òeo. ³ Aò dō za káau ké gòogbezāzī zīapōeākenao mō á ke pòpòò* ⁴ aa me: I a mōa legbēo lé? A ku má ni? Wá maeò gāga, kási pōpii kú a gbēu lá Lua dúnia kàlewaē. ⁵ Ké Lua yá'ò yāa, à musu ní dúniao kè, aa yápi kpà swāae. A tōle bò íu, a ku ípi sabai,† ⁶ ípi mé dà dúnia káaua à kàale.‡ ⁷ Lua yá'oa doupi mé tò musu ní dúnia tiaē beeo dīlea té pó ũ e gòò pó a yákpaleke ní a yādansaiò, i ní kaale.§

⁸ Ma gbé yenzideò, ásu to yáe bee sááguo: Gòò do de Dii lán wè òaa sòowae, mé wè òaa sòò deè lán gòò dowa.* ⁹ Dii zígbia ní yá pó à a legbè keao lá gbēo lé ewao, àle menakeánò. A ye gbēe kaaleo, a ye gbēpii nòselilēe. ¹⁰ Dii mózī aò de lán kpái mōawae.† Zibeezī musu a gēzea bīoo, a pòò tékū aa pia, tōle ní pó pó kuwàò aò ku ló. ¹¹ Lá pōpii a kaale maa, à tó á kua àò ku kua ũ. A tó á kua àò adoa luayāmanaò ũ ¹² wedōa aà mōgòoi, í wetā gòopi ka kpakpa. Gòopi zī musu a kaale ní téo, a pusu i a pòò yó. ¹³ Ama Lua tōle dafu ní luabe dafuo‡ legbè, ò wá wé dōi. We maakéa aò kuu.

* 2:5 Daa 6.1-7.24 † 2:6 Daa 19.24 ‡ 2:7 Daa 19.12-17 § 2:16 Nao 22.4-35 * 2:22 Yaa 26.11 * 3:3 Yud 18 † 3:5 Daa 1.6-9 ‡ 3:6 Daa 7.11 § 3:7 Isa 66.15-16 * 3:8 Sou 90.4 † 3:10 Mat 24.43, 1Tes 5.2, Zia 16.15 ‡ 3:13 Isa 65.17, 66.22, Zia 21.1

¹⁴ Ayāmεto ma gbέ yenzideϑ, wεdϑa gϑϑpizi guu à ãiake àϑ ku sāasai gbās̄isai, íϑ na ní Luao. ¹⁵ A wá Dii mεnakεa dile suabaa ũ, lá wá gbέ yenzide Pϑlu lakèé ní ñϑ pó Lua àà gbàowa. ¹⁶ Yápiϑ ñ Pϑlu ì o lá pó a kèϑ guu pii. Aà lápi gueϑ maa zĩ'ũ. Wésiadeϑ ní gbέ pó an zεa gbāaϑ aai yápiϑ kole, lá aai ke ní Luayātaala k̄niϑwae lϑ. Màa aai nízia da kaaleu.

¹⁷ Apíϑ s̄ ma gbέ yenzideϑ, lá á yápi d̄s̄ k̄, à laaika ké ikoyādansaiϑ su á s̄s̄ã ní ní εεoo. Asu bϑ á zεa gbāau à léleo. ¹⁸ Aϑ gbā wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi gbēke ní aà d̄s̄ao guu. Ōmε gawi ví tia e gϑϑpii! Ami.

ZAA LA SEIA

Yá pò kú láε bee guu

Láε bee guu Zāa lé tékpa Yesudeo_o guu aao naa Yesu Kilisiwa síana, aai yāke a zéwa wàò yekōzi ní Lua gbāao. A òné lo aa gi yādanε bēε pò ì kpáné wà Lua yá kūa sūsui.

Lápi daalekíi (1.1-4) Zāa nà yá pò ále yáwae: Sema Yesudeo_o aao kōgbēo ũ ní Mae Luao ní aà Né Yesu Kilisio. A gbèamá aa ze ní Lua zina pò aa wesi Yesu Kilisile mé aa swādò aà yādanεio seeladekeo, aai_o ku gupua guu, asa Luaá gupuae. Bee yáí, sema aao yekōzi (1.5-2.17). Bee gbεa à lekà Kilisi ibεεo moa yáwa, εede pò aai me Yesuá Kilisi no (2.18-29). Bee gbεa à yá pò ì to wà Lua né síandeo dō ò: Yázedekea, yeakōi, Yesu Kilisi náaikεa (3.1-24). A yá pò ì to wà síana dōkōε ní εeo ò (4.1-6), ò à èa sù yeakōzi yáwa. Dea Lua gbé ũá yeakōi yáε, asa Lua lo yeñziε (4.1-21). Lápi láakii à luanaaikεa pò ì ní ká zibleawa yā'ò (5.1-21).

Lápi ì dea Yesude síande ũ yá boolekewēε. I Yesudeo_o gba làasoo maa ké aa e bo yādanε εede pò ì ní sō bleo guu, aai Yesu Kilisi náaikε ní yeakōzio.

Yá wēnide

¹ Gbé pò kú za asinizi* wa aà yāmà, wa aà è ní wéó, wa aà gwà, wa okāwà, Yá wēnidepi bao wáε kpáé. ² Wēnidepi bò gupua_u, wa aà è, aà seeladeon wá ũ. Wēnidepi ku yāa Mae Lua kíε, ò à bōwá.† Aà bao wáε kpáé. ³ Yá pò wá mà wá è ò wáε oé, ké ápi_o á lé e àò doūwan_o, asa wá lé doū ní Mae Luaoε ní aà Né Yesu Kilisipio.‡ ⁴ Wáε yáε beeo oé ké wá pona e pewáε.

Luaá gupuae

⁵ Bao pò wá màwà wáε kpáén ke: Luaá gupuae, gusia ku aà kíio, baa yoo. ⁶ Tó wa mē wá lé doūaàn_oε mé wá kú gusia_u, εε wáε tó, wáε zike síanawao. ⁷ Tó wá kú gupua_u lá Lua ku gupua_uwa sō, ò wá lé aò doū, aà Né Yesu au ì wá duuna píi wolowá.

⁸ Tó wa mē wá duuna vío, wáε wázia sāsāε, wá síana vío. ⁹ Tó wa wá duuna_o ò Luaε, Lua dee náai ví, ì yāke a zéwa, a wá duunapio kéwá, a yāvai wolowá píi. § ¹⁰ Tó wa mē wi duunakeo, wa Lua díle εede ũε, wá aà yá kūao.

2

¹ Ma néo, máε yá bee oé, ké ásu duunakeo yáíε. Ama tó á gbēε duunakè, wá Zennode ví Mae Lua kíi tàesaide Yesu Kilisi ũ. ² Omε wá duuna awakpabo ũ.* I ke wá duuna ado no, dúnia búu gbēo póε.

³ Tó wá yá pò a díleo kūa, beewa wá dō síana ké wá aà dō. ⁴ Tó gbé mē á aà dō, mé a yá pò a díleo kūao, εedeε, ade síana vío. ⁵ Gbé pò aà yá kūa sō, aà yea Luazi papaa síanaε. Pó pò a to wà dō ké wá naawàn ke: ⁶ Gbé pò mē á naawà, sema ade kua àò de lá Kilisi ku yāawa.

Yá dafu dílea

⁷ Ma gbé yenzideo, i ke yá dafu ma a lakééo, yāzi pò wa díléε za káauε.† Yāzipi mé Lua yá pò á mà ũ. ⁸ N beeo yá pò máε a lákéé dafu loε, wí a síana e aapi ní ápiowa, asa gusia lé gē, ò gupua síande‡ lé bii sa.

⁹ Gbé pò mē á kú gupua_u, mé a za a gbédeegu, ade ku gusia_uε e tia. ¹⁰ Gbé pò ye a gbédeezi ku gupua_u, aà yāε lí tó gbēε fuo. ¹¹ Gbé pò za a gbédeegu ku gusia_uε, a be gusia_u, a dō gu pò ále géuo, ké gusiapi aà vìakù yáí.

* 1:1 Zaa 1.1 † 1:2 Zaa 1.14 ‡ 1:3 Zaa 17.3 § 1:9 Sou 32.5 * 2:2 Lom 3.25 † 2:7 Zaa 13.34 ‡ 2:8 Zaa 1.9

12 Ma néo, má láe bee kèé
ké á duuna kèwá aà tó yá musu yái.

13 Maeo, ma láe bee kèé
ké á gbé pó kú za asínizipi§ dō.

Ɛwaaso, ma láe bee kèé
ké a zíblè Setáuwa.

14 Ma néo, ma láe bee kèé
ké á Mae Lua dō.
Maeo, ma láe bee kèé
ké á gbé pó kú za asínizí dō.

Ɛwaaso, ma láe bee kèé
ké á gbāa mé á Lua yá kūa,
ō a zíblè Setáuwa.

15 Asu ào ye dúniazio, ge pó pó kú a guuo. Tó gbé ye dúniazi, a ye Mae Luazio. 16 Asa yá pó kú dúnia guu píi, dóé'íi ní wetonlao ní àizεε íandāao, i bō Mae Lua kíio, à bō dúnia kíie.

17 Dúnia lé gē ní a pó pó wí a nideo, āma luapoeākεna ao ku gōopiie.

Kilisi ibee

18 Ma néo, gōo gbēzā wá kuwà. Lá á mà Kilisi ibee lé mó, aà ibeeo dasikù sa. Beewa wá dō ké wá kú gōo gbēzāwa. 19 Gbépióá wá gbéno, a yái aa bōle wá guu. Tó wá gbéone yāa dō aa kúwanō. Aa kèwá ké wà e dō an gbēe de wá gbé ūo yáie.

20 Apio sō, Lua Nisina díe, ō a síana dō ápii. 21 Ma láe bee kèé, ké a síana dō yáie, i ke á dōo no. A dō ké εε lí bō síana guuo. 22 Déme de εede ūi? Gbé pó gí Yesu Mesiikeie. Gbé beeá Kilisi ibeeε, à gí Mae Luazi ní aà Néoe. 23 Gbé pó gí Lua Nézi gí Mae Luazi b. Gbé pó zè ní Lua Néo zè ní Mae Luao b.*

24 Ao yá pó á mà za káau kūa. Tó á yá pó á mà za káaupi kūa, ao naa Lua Néwa ní aà Maeo. 25 Pó pó Kilisi a legbèwēε mé wēni láasai ū.

26 Ma láe bee kèé gbé pó aale á sāsāo yá musue. 27 Apio sō, Nisina pó á è Kilisiwa kú á guu. A bàa kú ní gbēe yādadaaéoo, asa aà Nisina lé yápii dadaé, mé a síana ví, εε ku aà guuo. Lá àle dadaé, ao naa Kilisiwa màa.

28 Tiasa ma néo, ào naawà ào gé, ké gōo pó à mò, wá sō io dilea. Wá gεε a gō kpá wá wéi aà mōgōo. 29 Lá á dō a maa, ào dō ké yāmaakεna píiá aà née.

3

Lua néo

1 A gwa lá Mae Lua yewázi zōo, ké i wá sísi a néo,* mé wá a ū sō! Dúnia wá dōo, ké i aà dōo yái. 2 Ma gbé yenzideo, Lua néon wá ū tia, mé lá wá de i bō gupuau yāao. Wá dō ké gōo pó à mò, wá de laaàwa, asa wá wesiaàle, wí aà e lá a de. 3 Gbé pó a wé dōaàzi màa, aào ku gbāsísai lá Kilisi ku gbāsísaiwa.

4 Gbé pó duunakè bō Lua yá kpeε, asa duunaá bōa Lua ikoyā kpeε. 5 A dō ké Kilisi mò duunawoloa yáie, mé a duuna vío.† 6 Gbé pó naawà lío te duunawao. Duunkεnae i aà eo, a aà dōo.

7 Ma néo, ásu to gbēe á sāsāo, yāmaakεna mé maa lá Kilisi maawa. 8 Gbé pó i duunakéá Ibiisi gbé, asa Ibiisi duunakè za asínizie. Ibiisi yáo midεa yái Lua Né mò. 9 Gbé pó Lua aà i lío te duunawao, asa Lua kekεá kú aà guue. A fō lío te duunawao, ké Lua aà i yái. 10 Lá

wá Lua néo dōkōe ní Ibiisi néon ke: Gbé pò lí yāmaakeo ge gbé pò ye a gbédeezio, adeá Lua né no.

Yeakōi

¹¹ Yá pò á mà za káaun ke: Wàò yekōi.† ¹² Asu àò de lán Kainuwao. A de Setāu pò ũe, ñ à a dāuna dè. § Bóyāi à aà dèii? Ké aà yākea vāi mé aà dāuna pò maa yáie. ¹³ Ma gbéò, tó dúnia zaágu,* ásu to à bò á saeo. ¹⁴ Wá dō wa bò gau wa gē wēni guu,† ké wá ye wá Yesude deeozi yáí. Gbé pò ye gbéio, adeá gee e tia. ¹⁵ Gbé pò za a gbédeeguá gbēdenae. A dō ké gbēdenae líò wēni láasai vío.

¹⁶ Yáe bee mé a to wá dō lá yeakōi de. Kilisi azia kpà wá yáí. Wápio sō, sema wá wázia kpá wá Yesude deeo yáí màa. ¹⁷ Tó gbé de pòde ũ, mé a è a gbédee lé wēnake, tó i wēnadōò, a ye gbéi lá Lua yeiwae? ¹⁸ Ma néo, wásu wàò yekōi ní léò. Wàò yekōi síana ní yākeao. ¹⁹ Beewa wá dō ké síana gbéon wá ũ, màa wá sō aò daa doũ Lua ae. ²⁰ Tó yāe sù lé wá sō ví sō, wá dō ké Lua zōò de wá làasooa, a yápii dō.

²¹ Ma gbé yenzideo, tó wá làasoo lé wá dayāuo, wá sō aò dilēa Lua aee, ²² wí pò pò wá gbèawà e, ké wá yá pò a dilēo kúa mé wi yá pò ì kaaàgu ke yáí. ²³ Yá pò a dilēwēen ke: Wà aà Né Yesu Kilisi náaike,† wíò yekōi lá a dilēwēewa. § ²⁴ Gbé pò yá pò a dilēo kúa naawà, mé Luapi ku ade guu. Wá dō ké a kú wá guu aà Nisina pò a kpàwá yáí.

4

Nisinao dōakōe

¹ Ma gbé yenzideo, ásu gbé pò aa mè wa Lua Nisina víò yá sí m̀pio. A ní tàasika à gwa tó nisina pò aa ví b̀ò Lua kíie, asa ānabi egenao dasikù dúniau. ² Yá pò a to à f̄ dō tó Lua Nisina aa v̄in ke: Gbé pò mè Yesu Kilisi mò gbēnazina ũ, nisina pò a ví b̀ò Lua kíie. ³ Gbé pò Yesu dō màao, nisina pò a ví i b̀ò Lua kíio. Kilisi ibee pò á mà àle m̀on we. A ku dúnia guu k̀ò.

⁴ Ma néo, Lua gbéon á ũ, a ziblè ānabi egenapiowa, asa Lua Nisina pò kú á guu zōò de nisina pò kú dúnia guula. ⁵ Dúnia gbéon ní ũ. Bee yáí aai dúnia yā'o, ñ dúnia gbéò ì ní yāma. ⁶ Lua gbéon wá ũ. Gbé pò Lua dō ì wá yāma, gbé pò de Lua pò ũo lí wá yāmao. Beewa ñ wá Nisín síande dōkōe ní nisín egenao.

Lua ìo yerzi

⁷ Ma gbé yenzideo, wàò yekōi, asa yeakōi i b̀ò Lua kíie. Gbé pò ìo ye gbéi mé Lua né ũ, a Lua dō. ⁸ Gbé pò líò ye gbéio Lua dōo, asa Lua ìo yerzie. ⁹ Lá Lua yeawázi b̀ò gupuaun ke: A a Né m̀endona z̄i dúnia guu,* ké wá wēni e ní aà gbāaoe. ¹⁰ Aà yeawázipin ke: I ke wáme wá ye Luazio, Lua mé yewázi, ñ à a Né z̄i wá duuna awakpab̀ò ũ. ¹¹ Ma gbé yenzideo, lá Lua yewázi màa, sema wàò yekōi sō. ¹² Gbēe i wesi Luale yāao,† āma tó wá yekōi, Lua kú wá guu, mé aà yeawázipi papaa wá guu.

¹³ Wá dō ké wá naawà mé a kú wá guu, ké a a Nisina kpàwá yáí. ¹⁴ Wá è, a seeladeon wá ũ, Mae Lua a Né z̄i dúnia Suabana ũe.† ¹⁵ Gbé pò ò Yesuá Lua Née, Lua ku aà guu, mé ade ku Lua guu. ¹⁶ Wá dō ké Lua yewázi mé wá a náai ví.

Lua ìo yewázi. Gbé pò ìo ye gbéi naa Luawa, mé Lua naawà. ¹⁷ Lá Lua yeawázi p̄ewán ke: Wá sō aò dilēa yákpalekeḡozi. Asa lá Kilisi de, wápio sō, màa wá de dúniae bee guu. ¹⁸ Gbēe lí víake gbé pò yeazieo. Tó Lua yewázi wásawasa, wáò víake aà yá musuo, asa wí víake gbé pò wàle e a ìadamáe. Víade líò dō Lua yewázi wásawasao.

† 3:11 Zaa 13.34 § 3:12 Daa 4.8 * 3:13 Zaa 15.18 † 3:14 Zaa 5.24 † 3:23 Zaa 6.29 § 3:23 Zaa 13.34

* 4:9 Zaa 3.16 † 4:12 Zaa 1.18 † 4:14 Zaa 3.17

¹⁹ Wápiɔ, wiɔ ye gbéi, ké Lua d̄aa yewázi yáí. § ²⁰ Tó gbé m̄é á ye Luazi, mé a za a gbédeegu, εεδεε. Asa gbé p̄ó ye a gbédee p̄ó ì ezio, a f̄s̄ àɔ ye Lua p̄ó i eozio. ²¹ Yá p̄ó a d̄ilew̄ēn ke: Gbé p̄ó ye Luazi, sema aàɔ ye a gbédeezi s̄s̄.*

5

Lua Né náaikea

¹ Gbé p̄ó Yesu náai v̄i Mesii ũ, Lua mé ade ì. Gbé p̄ó ye dei ye néie ɔ. ² Tó wá ye Luazi mé wá yá p̄ó a d̄ileɔ k̄ūa, beewa wá d̄s̄ ké wá ye Lua néɔzi. ³ Asa yea Luazi mé yá p̄ó a d̄ileɔ k̄ūa ũ.* Yá p̄ó a d̄ilepiɔ z̄i'ũ s̄s̄o, † ⁴ asa gbé p̄ó Lua aà ì ì z̄ible d̄úniawae. Wá luanaaika mé ì to wá z̄ible d̄úniawa. ⁵ Déme ì z̄ible d̄úniawai? Gbé p̄ó s̄i Yesuá Lua Néé bàasio.

⁶ Yesu Kilisipi mé gbé p̄ó m̄ò à da'ilekè, aà au b̄òle ũ. I ke da'ileε adoo, à da'ilekè, aà au b̄òle ɔ. Lua Nis̄ina mé aà seelade ũ, asa ōme s̄iande ũ. ⁷ Seelaɔ ku àaōe: ⁸ Lua Nis̄ina ní ipio ní aupio, mé an àaō p̄ii an yá douε. ⁹ Lá wi gbēnazina seeladeke sí, Lua seeladeke de beea, asa Lua yápi ò a Né yá musue. ¹⁰ Gbé p̄ó Lua Né náai v̄i seelapi v̄i a s̄s̄ guu. Gbé p̄ó i Lua yá sio, ade Luapi d̄ile εεde ũε, asa i yá p̄ó Lua ò a Né musu sio. ¹¹ Yá p̄ó a òn ke: Lua wá gbá wēni láasai, mé wēnipi ku aà Né kíie. ¹² Gbé p̄ó Lua Né v̄i wēni láasai v̄i. Gbé p̄ó Népi v̄io wēnipi v̄io. ‡

¹³ Ma yá beε òé, á gbé p̄ó ále Lua Né náaikea, ké àɔ d̄s̄ á wēni láasai v̄i. ¹⁴ Lá wá s̄s̄ ɔ d̄ileε Lua aen ke: Tó wa p̄ó wabikèwà lá a yeiwa, ì wá yāmaε. ¹⁵ Lá wá d̄s̄ ì wá wabikea ma, wá d̄s̄ ké wa p̄ó p̄ó wa a wabikèwà è k̄ò.

¹⁶ Tó gbé a gbédee è, àle duuna p̄ó lí ní kaaleo ke, aà wabikeè, Lua i aà gba wēni. Duuna p̄ó lí ní kaaleo má ò. Duuna p̄ó ì ní kaale kú, i ke bee má ò aà a wabikeo. ¹⁷ Yāvāika piiá duunaε, āma duuna p̄ó lí ní kaaleo ku.

¹⁸ Wá d̄s̄ ké gbé p̄ó Lua aà ì lí te duunawao, asa Lua Né ì aà d̄s̄a, Setāu lí f̄s̄ ɔk̄awào. ¹⁹ Wá d̄s̄ Lua gbéon wá ũ, mé d̄únia búu kú Setāu ɔziε. ²⁰ Wá d̄s̄ ké Lua Né m̄ò, ō à wá wé k̄è, ké wá e Siande d̄s̄. Wá kú Siandepi guu ní aà Né Yesu Kilisio. Ōme Lua siandepi ũ. Ōme wēni láasai ũ.

²¹ Ma néɔ, à laaika dii εεnaɔzi.

ZAA LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Lápi kēnaá gbēzō, òme Lua zina Zaa ũ. A ò Yesudeone aao ku siana guu ní yeakōzio (1-6). A lezamá gbēsāsānao yá musu, ò à a moa ní gwai baokpàné à fòkpà má (12-13). Apii guu a gbèamá aa laaika aa ze gbāa ní Lua zé siande guu.

Siana ní yeakōzio

¹⁻² Ma gbēzō, máme ma láe bee kè gáli pò Lua díle gbéone. Má yeázi siana guu, siana pò kú wá ví mé wá kuò gōopii yáí. Máme má adoo, ní gbé pò aa sianapi dō pii. ³ Mae Lua ní a Né Yesu Kilisio gbēkekéé ní sùuuo ní aafiao siana ní yeakōzio guu.

⁴ Ké má è á gbēo ku siana guu lá Mae Lua dílewēwa, ma pò kēna maamaa. ⁵ Tiasa ma gbé, mále wabikewáe. I ke yá dafu mále oé, yá pò wá ví za káau. Wá yekōi.* ⁶ Yeakōin ke: Wá yá pò Lua díle kūa. Yá pò Lua dílepi mé de wá yekōi lá á mà za káauwa.

⁷ Gbēsāsāna dasi ligua dúnia guu, aai me Yesu Kilisi i mo gbēnazina ũ. Gbé bee taaá gbēsāsānae, Kilisi ibee. ⁸ A laaika, ásu to zí pò wá kè ke pāo. A to à ài'e a lé gbēu. ⁹ Gbé pò ví Kilisi yādané léa Lua dō. Gbé pò zè ní yápio Mae Lua ví ní à Néo an pii. ¹⁰ Tó gbé mò yādadaíé mé a yá bee kūao, ásu à à díle. Ásu gbāakpaaazi seo. ¹¹ Asa gbé pò gbāakpaaazi lé kú à à váikeo guue.

¹² Má yá ví dasi mà oé, āma má ye mà kēé láuo. Ma wé doi mà mo á gwaie, wí bō kō léu,† ké wá pona e ke zài. ¹³ Gáli pò Lua díle la gbé fòkpàwá.

* 1:5 Zaa 13.34 † 1:12 3Zaa 13-14

ZAA LA AAᵛDE Yá pɔ́ kú láε bee guuᵛ

Gbēzᵛᵛ pɔ́ Zaa lá plaade kè mé láε bee kè Gaiuεε. Gaiu ᵛ zᵛke Luaε, ᵛ nibᵛᵛ yàaeke, asa à zè ní sᵛanao. Dioteᵛfi sᵛ denlawεεlena pɔ́ gᵛ sᵛanaie. A bᵛ Zaa kpe, i aà gbéᵛ dilεo. A Yesude pāle pɔ́ wᵛ me Demetiu maabò (12), ᵛ à a mᵛa wékpaleiᵛzi yā'ò à fᵛkpà má (13-15). Wá è lápi guu gbāakpaa Yesudeᵛziá yeakᵛzi yáε, mé zεa ní sᵛanao yáε.

Lua zᵛkenao dilεa

¹ Ma gbēzᵛᵛ, máme ma láε bee kè ma gbé yenzide Gaiusiε.* Má yenzi ní sᵛanao. ² Ma gbé yenzide, miᵛ wabikεne ké ñyᵛ aafia, yápii i bᵛne maa, lá n bᵛ maawa. ³ Ké wá gbéᵛ mᵛ, aa òmεε lá ní sᵛana kᵛa mé ní kú a guu, ᵛ ma pᵛ kèna maamaa. ⁴ Tó má mà ma néᵛ kú ní sᵛanao, pᵛnae demεε beelao.

⁵ Ma gbé yenzide, ní náai vᵛ zᵛ pɔ́ ni ke wá gbéᵛne guu, atēsa nibᵛᵛ. ⁶ Aa n yeawázi yā'ò wá gálideᵛne. Kᵛsᵛa kené, lá a maa wá ke Lua zᵛ guuwa. ⁷ Asa aa dàzeu ní Kilisi tᵛo, mé aa daa luayādansaiᵛ gāuo. ⁸ Sema wá gbé bee taaᵛ yàaeke, wᵛ de an zᵛkendeeᵛ ᵛ sᵛana baokpaa guu.

⁹ Ma taalanae kè n gálideᵛne, āma Dioteᵛfi denlawεεlena ye wá yáio. ¹⁰ Bee yáí tó ma mᵛ, má bᵛaàᵛ ní yá pɔ́ ᵛ keᵛ ní yāvāi pɔ́ ᵛ dᵛwáᵛ. Bee lí ká aà bakanswāua ᵛo, ᵛli wá gbéᵛ dilεo, baa se ᵛ gᵛ gbé pɔ́ ye ní dilεᵛne, ᵛ kāaakekᵛi zᵛné.

¹¹ Ma gbé yenzide, ᵛsu yāvāi dadao, sema yāmaa. Gbé pɔ́ ᵛ yāmaake mé Lua pɔ́ ᵛ, gbé pɔ́ ᵛ yāvāike Lua dᵛo. ¹² Gbépii ᵛ Demetiu tᵛnasi. Baa sᵛana ᵛ aà sáaukpa. Wápiᵛ wi aà sáaukpa sᵛ, mé ní dᵛ ké wá seeladeke náai vᵛ. ¹³ Má yāvᵛ dasi mà onε, āma má ye mà kēne láuo. ¹⁴ Ma wé dᵛi wá wesikᵛle tia, wᵛ yābᵛ kᵛ léu.† ¹⁵ Lua n to aafia. N gbēnaᵛ fᵛkpàma. Fᵛkpa wá gbēnaᵛwa dodo.

* 1:1 Lom 16.23 † 1:14 2Zaa 12

YUDA

Yá pò kú láe bee guu

Yuda lá ní Piεε lá plaadeo (λεε 2) aa waasoken εγεναο yā'ò ní yāvāi pò aaἰb kūαε. Lán Zaakiwa Yudaá Yesu dāunaε b.

Yuda zoadò waasoken εγεναο pò an yá gè Yesudeo guuowa pásipási, à go pò a ní gbē yā'ò (3-16). A ò Yesudeone aa ze gbāa Yesu náaikea guu (17-23). A lápi mīde ní Lua tōbāo.

Lápi yá pò εε i'iné yá bōlekè, mé à àizāna pò wá wé dōi naa Lua ní Yesu Kilisiowa guu yā'ò b (20-21).

Waasoken εγεναο

¹ Mámεmaa Yuda, Yesu Kilisi zòblena, Zaaki dāuna.* Mámε ma láe bee kè Mae Lua yenzide pò à ní sisi a ní kūa naa Yesu Kilisiwa guuone. ² Lua sūuu ní aafiao ní a yeaázio nōnōaaé.

³ Ma gbé yenzideo, má ye mà lákéé yāa wápii suabaa yá musu, ò má è à kù teasiε mà kéé mà lēdaowá à gí ní áziao Yesu yá pò Lua nàé á zī gēn do e gōōpii musu. ⁴ Asa luayādansaiο gè wá guu kpái, † aai wá Lua gbēke e ní wisaiyākea zé ũε, aai leleka wá Dii mēndona Yesu Kilisizi. Ia pò Lua a damá kú aà yá taala guu à gègē.

⁵ Ké Dii Isailio bōle Egipi, ‡ a gbea à gbé pò aai a náaikeo dēde. § Má ye mà yápi dōágu, baa ké á dō kò. ⁶ Malaika pò aai ze ní ní luakpamao aa pākpa ní kúkizio sō, Lua ní ká gusiau yeyea ní mōdaonao àò dōmá gōōpiiε e yákpalekegōō zōō zī. ⁷ Sōdōū ní Gōmōōo ní wéle pò liaanzio gbéō yá bee taa kè sō, aa nízia kpà gbāsi dōōsai keawa.* An kaalea de iadama ní té gasaio seela ũε. ⁸ Luayādansai nana'onapio lé ke màa sōε. Aai nízia da gbāsikeau, aai gi ikoyāi, aai malaika gawideo sōsō. ⁹ Baa malaikaο kía Miseli, gōō pò àle lekpaake ní Ibiisio Mōizi ge yá musu, i we à aà sōsō à yādāaàlao, āma a òè a kō le ní Diio. † ¹⁰ Gbépio sō aai yá pò wa a gbadō bēεboε. Ono pò wà ní iò ò aa vī lán nōbōōwa làasoosai, ò i gērino kaaleu. ¹¹ Waiyoo ampio, aa Kainu ‡ zé sè. Aa si Balaaū § sāsāau oā yái. Aa bō Lua kpe lán Kolewa,* aa òōkpà laaàwa. ¹² Aa de sāa ũ á gbēke via ní kōo blebleao guu. Aai pōbleáo, wí lí ní kūo. An nōε yá aai gōgō. Aa de lán lousisia pò i gē ní íanao masaiwaε. Aa gà gēn pla lán lí ne'isai pò bileawaε. ¹³ Aa de lán isukaa pásiwa, aai fūla vāi bō an wisaiyākeao ũ. Aa de lán saambēbenaowa, gusia níniū ò Lua dilené àò ní yāaekēò gōōpii.

¹⁴ Za Adamu léu e à gè pè Enōkiwa mae ní néo ku leε soplae, ò Enōkipi † dāa ní yā'ò à mè, á è Dii lé mó ní a gbéō, an dasi lé vīo, ¹⁵ ké aà yákpaleke ní gbépio, i yāda a yādansai duunkenaola píi, yá pò aa kè a yādasaike guu yái ní a tó bēε pò aa sō píi. ¹⁶ Gbépióa yákeledeone, yāe lí kániguo. An pò niakaa mé i dōaané, aai íanadā ní yāzōō, aai lenakasa gbéone ài'ea yái.

Kō zedōa

¹⁷ Apio sō ma gbé yenzideo, à to yá pò wá Dii Yesu Kilisi zīnao dāa òé dōágu. ¹⁸ Aa òé gōōgbēzāzī gbé pò an luayādasai pò niakaa lé dōaané aa á ke pōōpōōε. † ¹⁹ Gbépio i to gbéō kēaaε, anzia pōēā mé i dōaané, aa Lua Nisina vīo. ²⁰ Apio ma gbé yenzideo, à kō zedō á lousisize guu, íb wabike ní aà Nisina gbāo. ²¹ Aō zea Lua yeawāzi guu, íb wēdō wá Dii Yesu Kilisizi e aà ge wá ká àizānawa a gbēke guu. ²² A wēnadō gbé pò kú seaseone. ²³ A

* **1:1** Mat 13.55 † **1:4** Gal 2.4 ‡ **1:5** Bōa 12.51 § **1:5** Nao 14.29-30 * **1:7** Daa 19.1-25 † **1:9** Zkl 3.2
 ‡ **1:11** Daa 4.3-8 § **1:11** Nao 22.1-35 * **1:11** Nao 16.1-35 † **1:14** Daa 5.21-24 ‡ **1:18** 2Piε 3.3

gbẽ̀̀ sí téwa à ní suaba. A wẽ̀nadõ gbẽ̀pãlè̀ne ní laaio, í za baa an pɔkasa pɔ gbã̀̀sìkpà an dàakea guù̀.

²⁴⁻²⁵ Lua m̀̀ndona wá Suabana a f̃̀ à á d̃̀́a ké ásu fuo, i á kpán'aeke a gawi guu sãasai ní pɔnao ní wá Dii Yesu Kilisi gbã̀̀ao. Òme gawi ní z̃̀̀k̃̀eo ní gbã̀̀ao ní ikoo ví zad̃̀̀ g̃̀̀ i daaleo ní a tiao e g̃̀̀pii. Ami.

ZIA YA

Yá pò kú láe bee guu

Zāa mé Bibeli lá gbēzā kè. A yá dasi pò Yesu Kilisi biiwàe bɔɔlekèwēe (1.1), yá pò a è gɔɔ pò Lua Nisina dèdewà (1.10). Gɔɔ pò à lápi kè, a ku Patemɔ gūgūnaae. Wàle aà wetā ké àle Yesu baona kpá yáí (1.9), asa gɔɔ bee Lomadeɔ kía lé ìada Yesudeɔwa. A lápi kè Yesu gāli mèn sopla pò aa ku Azii būsuuɔne, gu pò wí me tia Tuukii.

Tó Yesudeɔ ku wetēa guu, ké Dii mēndona Yesu Kilisi aa zèò yáie. Kua yā'ia guu Zāa láe bee kèné ké wà ze gbāa luanaaika guu ní zia yá pò an wé dɔio. Lápi guu Zāa wépungu pò a èò yā'ò ní a leŋuɔ dasi. Gbé pò aa luabaakuarínɔ káau taala dɔɔ fɔ yáleŋuapiɔ gbadɔ, āma dāɔ ní asii dɔɔ. Wépungu pò Zāa èò yáɔ dodoa, āma an yāmi doŋe. Gbēe ì asiiyāpiɔ bɔɔleke dodoa, āma yázinda pò lápi lé o ku wásawasa: Vāi a kigɔɔsoplanable, āma Lua ní a gbéɔ zì gbēzā ble Yesu Kilisi sabai, asa ōme Dii ũ ado.

A daalekii Zāa azia yā'ò Yesu Kilisi pò bò gau zina ũ (1.1-8).

Aà waaso séia guu, à yá pò à weŋe a wépungu séia ea guuɔ sèle síu. A guu Yesu èè aà lákè Yesude gāli mèn sopla pò ku Azii būsuuɔne (1.9-3.22).

Bee gbēa Zāa sù è á kú musu, we a wépungu è dasi: Luabedeɔ kúlea Luae ní Yesu Kilisio (leɛ 4-5), lá kooa ní a kán'ɔ mèn soplaɔ (6.1-8.1), kāae mèn soplaɔ pea (8.2-11.19), dalagɔɔ ní wài mèn plaɔ (12.1-13.18), sã ní gbé pò à ní bóɔ, yákpalekegɔɔ pò malaikaɔ a baokpà (14.1-20), kisia gbēzā mèn sopla pò de Lua pɔkūma ũ (15.1-16.21), Babeli lélea, ziblea waiwa ní ānabi egenao ní Ibiisio (17.1-20.10), luabe dafu ní tɔɔle dafuo ní Yelusaleŋ dafuo (21.1-22.5). Lápi láakii Yesu legbè à mè: Má mó tia (22.6-21).

Gbé pò aale lápi kyokeɔ fɔ yáɔ gbadɔ, tó aa wèele yápi wásawasa dɔ yā'ia pò a su ní le zia yá musu. Zāa lé viadada Lua gbézi no, àle ní gba sɔ ìadamagɔɔ. Wépungu pò Zāa è lé ɔɔné yá pò a yáí Yesu Kilisi gá a vùì, àizāna yá pò aao kuò e gɔɔpii.

Láe bee bɔkii

¹ Lua yá pò lé mó kei dà Yesu Kilisie aà biiwà a zòblenaɔne, ɔ à a malaika zì ma Zāa a zòblenawa, a tò ma yápi dɔ. ² Lua yá pò Yesu Kilisi de a seelade ũ ɔ má è, ɔ mále o. ³ Gbé pò zia yáe bee kyokè ní gbé pò aa a yāmà aa kūaá báaadeɔne, asa a gɔɔ káikù.

⁴ Ma Zāa máme ma láe bee kè gāli sopla pò kú Azi būsuuɔne. Lua pò kú za yāa mé a ku tia mé àle mó ní a Nisina mèn sopla pò kú a kpalabaa aɔ* ⁵ ní Yesu Kilisi pò de seelade náaide ũo aa gbēkekeé, aai á tó aafia. Yesupi mé gàbɔ séia ũ, ōme dúnia kíaɔ gbāade ũ.† A yewázi à wá bó wá duunau ní a au gbāao, ⁶ à wá kpá kpalau Lua a Mae gbàgbanaɔ ũ.‡ Ōme gawí ní gbāao vī gɔɔpii! Ami.

⁷ Ma, àle mó luabepuanau.Š Gbépii a wesiaàle, baa gbé pò aa aà zòɔ,* dúnia bui píi i rízia gbēgbē aà yá musu. Aà ke màa! Ami.

⁸ Dii Lua mè: Máme má Alafa ní Omegao ũ.† Ma Gbāapiide má kú yāa mé má kú tia mé mále mó.

Yesu Kilisi bɔ mɔa Zāawa

⁹ Mámema Zāa á gbēdo, naa Yesuwa guu kɔgbēɔn wá ũ wétēa guu, kpalablea guu, menakea guu. Má kú ísia gūgūna pò wí me Patemɔ guu luayā'oa ní Yesu seeladekeo yáí.

¹⁰ Dii gɔɔzì Lua Nisina dèdeɛa, ɔ ma lɔɔ gbāa mà ma kpe lán kāae'owa ¹¹ à mè: Yá pò ní è

* 1:4 Zia 4.5 † 1:5 Isa 55.4, Soŋ 89.28 ‡ 1:6 Bɔa 19.6, 1Pie 2.5 § 1:7 Dan 7.13, Mat 24.30, 1Tes 4.17 * 1:7 Zkl 12.10, Zāa 19.34 † 1:8 Zia 22.13

kē lá guu, ní kpásā gāli sopla pó kú wélee beeuone: Efese, Simiina, Pεegaũ, Tiatii, Saadi, Filadelifi ní Laodisio.

¹² Ma lili mà gbé pó lé yá'omεεpi e. Ké ma lili màa, ma vua dau è mèn sopla. ¹³ Ma gbēe è daupio zānguo lán gbēnazin néwa. A ulatao daa, àle gále aà gbázi, mé vua asana dɔa aà kùawa. ¹⁴ Aà mikā de púntaitai lán sākā ge buawa, mé aà wé de lán tévuawa. ¹⁵ Aà gbá lé teke lán mɔgotē pó wàle baasa mua té guuwa. Aà ɔɔ de lán izɔɔsuka kɔfiwa.† ¹⁶ A saana kúa a ɔplaa mèn sopla, mé fēnda lena kpepla§ lé ɔɔ aà léu. Aà oa lé teke lán íatē gbāawa.

¹⁷ Ké ma aà è, ma lele aà gbázi, ma gɔ sáii. ɔ a ɔplaa nàa à mè: Nsu to vía n kũo. Mámε má Dɔaana ní Gɔzānao ũ, * ¹⁸ gbé pó ɔ ku ũ. Ma ga, ɔ má kú ké, mé má ɔ ku e gɔɔpiiε. Má ga ní bedaο kilineo kúa. ¹⁹ Yá pó ní è ké, yá pó kú ní yá pó a mɔ a kpeo pii. ²⁰ Saana mèn sopla pó ní è ma ɔplaaupio ní vua dau mèn soplapio asiin ke: Saana mèn soplapioá gāli mèn soplapio dɔaanaone, mé dau mèn soplapioá gāli mèn soplapione.

2

Efese

¹ Kē Efese Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pó má saana mèn soplao kúa ma ɔplaa, má be vua dau mèn soplao zānguo, mámε ma yāe bee ò. ² Má n yākeo dɔ ní zí pó níle keo ní n menakeao. Nili we gbēvāio dilεo. Gbé pó aaí nziā dile Lua zināo ũ mé aa de a ũo, n ní yó ní è εedeon ní ũ. ³ N menafɔ, n taasikε ma yái, ni kpasao. ⁴ Kási má yāvinnɔ. Dafudafukελεγε ní kēmεε. ⁵ To n kua zi zadɔ ni busao yá dɔngu. Nòselile, ní yá pó ni ke yāo ke. Tó ni ke màao, má mɔma, mí n dau se sɔd. ⁶ N beeo ní yāe bee ví, ní za Nikolaiο yākeau lá má zauwa. ⁷ Gbé pó nòse ví, aà yá pó Lua Nisina lé o Yesudeone ma: Má gbé pó zible gba zé aà lí wēnide pó kú Lua lu guu be ble.*

Simiina

⁸ Kē Simiina Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pó má de Dɔaana ní Gɔzānao† ũ, ma ga ma εa vu, mámε ma yāe bee ò. ⁹ Má wétēa pó wàle mone dɔ ní n taasidekeo. N beeo ɔden n ũ. Gbé pó aaí me Yudaon ní ũ mé aa de a ũo, an lousisikpe de Setāu pó ũo, má dɔ lá aaí yādɔma. ¹⁰ Nsu víake taasi pó níyɔ keeo. Ma, Ibiisi a á gbēo ká kpeu à á yó, i wétēamɔé gɔɔ kwi. Nyɔ náai ví e n ge n gaò, mí àizāna keεe yāae ũ. ¹¹ Gbé pó nòse ví, aà yá pó Lua Nisina lé o Yesudeone ma: Ga plaade‡ a íakpa gbé pó ziblezio.

Pεegaũ

¹² Kē Pεegaũ Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pó má fēnda lena kpepla ví, mámε ma yāe bee ò. ¹³ Má n kúkii dɔ, gu pó Setāu kpalabaa kuuε. N ma yá kúa, ni lelekpamazio, baa gɔɔ pó wà ma seelade náaide Antipa dè n wéleu, gu pó Setāu kuupi. ¹⁴ Kási má yá yɔɔna vinnɔ. N gbéo ví we, aa Balaaũ yá kúa. Balaaũpi mé dà Balakie, à kɔnikè Isailione aa sa'onɔɔ sò aa gbāsikè.§ ¹⁵ Beewa ɔ ní gbéo ví we, aa Nikolaiο yá kúa. ¹⁶ A yái tò, nòselile. Tó ni ke màao, má mɔma tia, mí zikannɔ ní fēnda pó kú ma léu. ¹⁷ Gbé pó nòse ví, aà yá pó Lua Nisina lé o Yesudeone ma. Má gbé pó zible gba mana pó ulea,* mí aà gba gbepua boolona pó wà tó dafu kèwà.† Gbēe aɔ tɔpi dɔo, sema gbé pó má kpawàpi.

Tiatii

¹⁸ Kē Tiatii Yesudeo dɔaanaε: Ma Lua Né pó ma wé de lán tévuawa, ma gbá de lán mɔgotēwa, mámε ma yāe bee ò. ¹⁹ Má n yākeo dɔ, n yea gbéozí, n luanaaikεa, n zikεa ní n menakeao, mé yá pó níle ke gbezā de a káaua. ²⁰ Kási má yāvinnɔ. N nɔε Zezabeli‡ pó

† 1:15 Dan 7.9, 13, 10.5-6 § 1:16 Ebe 4.12 * 1:17 Isa 44.6, 48.12 * 2:7 Daa 2.8-9, Zia 22.2 † 2:8 Zia 1.17

‡ 2:11 Zia 20.14, 21.8 § 2:14 Nao 22.5-7, 25.1-3 * 2:17 Bɔa 16.14-15, 33-34, Zaa 6.48-50 † 2:17 Isa 62.2

‡ 2:20 1Kia 16.31, 2Kia 9.22

azía díle ānabi ũ gbà zé. Alé ma zòblenao sāsā, àlé dané aa gbāsíkē aa sa'onoo só. ²¹ Ma aà gbà zé aà nòselilè, āma a ye à nòselilè à a káaluakaa too. ²² Ma, má kpaazi pewa, mí tó gbé pò gbāsíkēaànoo wétēa zōo e, tó aai nòselilè aa aà yá tòo. ²³ Má aà ìwao dede ní gagyāo, Yesudeo píi i dō ké māmē mi gbéō làasoo ní ní sōo yōe, mé má fiabo á baadee a yākeawa. ²⁴ A Tiatii gbé kini pò á yápi kúao mé á yá pò wí me Setāu asii zōo dōo, má aso pāle díeo. ²⁵ A odidi yá pò á kúawa e mào mós. ²⁶ Gbé pò zìblè mé a yá pò má yeio kúe a léwa, má aà gba zé aà gbāable buiowa. ²⁷ A kiblemá ní mō gopanao, a ní wíwi lá wí gí oo wiwa, * lá ma Mae ma gba zéwa. ²⁸ Má aà gba gudoleia saana lo.† ²⁹ Gbé pò nòse ví, aà yá pò Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

3

Saadi

¹ Kē Saadi Yesudeo dōanae: Ma gbé pò má Lua Nisina mèn soplao ní saana mèn soplao kúe, māmē ma yáe bee ò. Má n yākeao dō. Kua bēe tó mé dōma, āma gen n ũ. ² Vu, gbé pò gōneō lé ní láo e aao gé gai, asa má è n yáe bōleia ma Luaeo. ³ A yáí tò yá pò ní mà mé ní sī, to ào dōngu, níō kúe, ní nòselilè. Tó ni vuo, má mōma lán kpáíwa, mé nýōo zaa pò má mówà dōo.* ⁴ Kási ní gbéō ví Saadi we yōo aai ní pōkasa gbāsíkpaao. Wá bebe sānu ní pò puao, asa aa kà a léi. ⁵ Màa gbé pò zìblè ao pōkasa pua daa. Má aà tó de àizāna taalau bauo.† Má zeaànoo ma Mae ní a malaikao ae.‡ ⁶ Gbé pò nòse ví, aà yá pò Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

Filadēlifi

⁷ Kē Filadēlifi Yesudeo dōanae: Ma kuaadoade siande, má Davidi kiline kúe, mi zewē gbēe lí fō tào, mi zeta gbēe lí fō wēo, § māmē ma yáe bee ò. ⁸ Má n yākeao dō. Ma, ma zewēne n ae, gbēe a fō tao. Baa tó n gbāa bílao, ní ma yá kúe, ni lelekpamazio. ⁹ Setāu lousisikpe gbé pò aai nízia díle Yudaō ũ mé aa de a ũo, má tó edepio mō kúlene, aai dō ké má yenzi.* ¹⁰ Lá ní mena yá pò má dílene kúe, má n si taasi pò lé mó dúnia búuwa à gbé pò aa ku tōleō yōwa. ¹¹ Má mó tia. Odidi yá pò ní kúawa, ké gbēe su n ài simao yáí. ¹² Má gbé pò zìblè ke ma Lua kpé gbapele ũ. A bou bauo. Má a Lua tó kéwà ní ma Lua wéle Yelusaleū dafu pò a bō aà kíi musu tó† ní ma tó dafuo. ¹³ Gbé pò nòse ví, aà yá pò Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

Laodisi

¹⁴ Kē Laodisi Yesudeo dōanae: Ma gbé pò wí omēe Ami, ma seelade náaide‡ siande, ma gbé pò má de pò pò Lua kèò zína ũ, māmē ma yáe bee ò. ¹⁵ Má n yākeao dō. N niēo mé ní wāao. Má ye nýō niē ge wāa. ¹⁶ Lá ní bōlōe, ní wāao mé ní niēo, má n pisie. ¹⁷ Ni me ode àizeede pò pōe wēna vion n ũ. N dō ké gbēpā pua baakena wēnade taaside vian n ũo. ¹⁸ Mále ledama, vua baasaa lu ma kíi, ní ke ode ũ. Pōkasa pua lu n da, ní n puizi ulē n bō wíu. Wé ese lu n ka n wéu, ní gu'e. ¹⁹ Mi gbé pò má yeñziō swágaga, mi ní toto. § A yáí tò, āiakē, ní nòselilè. ²⁰ Gwa, má zea kpele, mále otaale. Tó gbé ma bō mà mé à zewēmēe, má gē pōbleaànoo, i blemanō. ²¹ Má gbé pò zìblè gba zé aà zōlemanō báawa, lá mapi ma zìblè ma zōle ní ma Maeo báawawa. ²² Gbé pò nòse ví, aà yá pò Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

4

Kúlea Luae musu

§ 2:23 Sou 7.9, Zel 17.10 * 2:27 Sou 2.8-9 † 2:28 Nao 24.17, Zia 22.16 * 3:3 Luk 12.39-40, 1Tes 5.2, 2Pie 3.10, Zia 16.15 † 3:5 Bōa 32.32-33, Sou 69.28, Zia 20.15 ‡ 3:5 Mat 10.32 § 3:7 Isa 22.22 * 3:9 Isa 49.23, 60.14 † 3:12 Isa 62.2, Zia 21.2 ‡ 3:14 Zia 1.5 § 3:19 Yaa 3.12, Ebe 12.6

¹ A gbɛa ma ze è wɛa luabe. ɔ ma ɔɔ pɔ má mà káau lán kàae'owa mà ɔ à mɛ: Mɔ la, mí yá pɔ a mɔ bee gbɛa ɔɔne. ² Wegɔɔ Lua Nisina dɛdɛa, ɔ ma kpalabaa è luabe we, gbɛe zɔlɛwa. ³ Gbɛ́ pɔ zɔlɛwapi lé teke lán gbè beede pɔ wí me diamaa ní saadɔaniowa. Nàali liaa kpalabaapizi, a í de búunnɔ lán emelodiwa.* ⁴ Kpalabaa mèn baasɔ mɛndosaiɔ liaai, gbɛzɔɔ gbɛɔn baasɔ mɛndosaiɔ zɔlɛzɔlɛwà. Aa pɔ pua dadaa, aa vua fùa kpákpa. ⁵ Lou lé píle, àle ɔ kpalabaapi kíi, àle pūna, àle ví.† Filia naa kpalabaapi ae mèn sopla‡ Lua Nisina mèn soplapiɔ ũ. ⁶ Dii da kpalabaapi ae lán ísiwa, a da wásawasa e a guu.§

Kpalabaaɔ zānguo pɔ bɛ́e mèn síiɔɔ liaa kpalabaapizi. Wé fifimá kpe ní aeo. ⁷ Pɔ bɛ́epiɔ séia bɔ nɔɔmusuwa, a plaade bɔ gáaewa, a àaɔde oa bɔ gbɛnazina oawa, a síiɔde bɔ kúu pɔ lé vuawa.* ⁸ Pɔ bɛ́e mèn síiɔpiɔ baade gàsia ví mèn soolosoolo. Wé fifi an gàsiapiɔwa a guu ní a kpeo.† Fāane ní gwāasinao aaɔ o láasai:

Kuaadoade, kuaadoade, kuaadoade,

Dii Lua Gbāapiide.‡

A ku yāa, a ku tia, mé àle mɔ.

⁹ Tó pɔ bɛ́e mèn síiɔpiɔ gbɛ́ pɔ zɔlɛa báawa ɔ ku gɔɔpiipi tɔbɔ aa beee dɛè aa aà sáaukpà, ¹⁰ gbɛzɔɔ gbɛɔn baasɔ mɛndosaiɔpiɔ í wúlewule aà ae aa misiileè, aaí ní fùa gogo kále kpalabaapi ae, aaí me:

¹¹ Dii wá Lua, n ka wà n tɔbɔ,

wí beee ní gbāao dɔne,

asa n pɔpii kè,

an kea ní ní kuao de n pɔeā ũe.

5

Sá ní taala kooao

¹ ɔ ma taala kooa è na gbɛ́ pɔ zɔlɛa báawapi ɔplaau, wà yākèwà kpe pla pii, wà a lé kùkù ní kán'ɔpiɔ lɛe sopla.* ² ɔ ma malaika gbāade è, àle kpàwake ní ɔ gbāao à mɛ: Déme kà kán'ɔpiɔ gogoa à lápi pooi? ³ Asa gbɛe ku luabe ge tɔle ge tɔle zíe a fɔ lápi poo à gwao.

⁴ Ma ɔlɔ maamaae, ké wi gbɛe e à kà lápi poo gwaa. ⁵ ɔ gbɛzɔɔpiɔ do òmɛe: Nsu ɔɔɔ. Gwa, Yuda bui Nɔɔmusu† pɔ de Davidi kpala pɔ vlāpà Kíia ũ‡ zíblè. A fɔ kán'ɔ mèn soplapiɔ gogo, i lápi poo. ⁶ ɔ ma Sá§ è zea báapi guo, pɔ bɛ́e mèn síiɔpiɔ ní gbɛzɔɔpiɔ zānguo. A de lá wà aà kòlokpawa. A kóba sopla ní wéo sopla,* Lua Nisina mèn sopla pɔ à ní zí dúnia gupiiu ũ. ⁷ A gè lápi sí gbɛ́ pɔ zɔlɛa báawapi ɔzi. ⁸ Ké à lápi sí, pɔ bɛ́e mèn síiɔpiɔ ní gbɛzɔɔ gbɛɔn baasɔ mɛndosaiɔpiɔ kùlekule Sāpi ae. An baade mɔɔna kūa ní vua tūu pɔ tulaletika a paio. Tulaleti piá Lua gbɛ́ wabikeaɔe.† ⁹ Aale lè dafu‡ sí aa mɛ:

N ka lápi sia n kán'ɔpiɔ gogo,

asa wà n de,

n gbɛ́ ɔ bɔ Luae ní n auo

bui pii guu, buiyā pii guu,

gbɛ́pii guu, būsū pii guu.

¹⁰ N ní kpá kpalau

wá Lua gbàgbanao ũ,§

aaí kible tɔle.

¹¹ ɔ ma malaikaɔ è liaa báapizi ní pɔ bɛ́epiɔ ní gbɛzɔɔpiɔ dasidasi, an dasi kà òaasɔɔ lɛe ũma'ūma,* wa fɔ ní lé dɔo. Ma ní kɔfi mà, ¹² aale o ní ɔ gbāao:

* **4:3** Eze 1.26-28 † **4:5** Bɔa 19.16 ‡ **4:5** Eze 1.13, Zkl 4.2 § **4:6** Eze 1.22 * **4:7** Eze 1.5-10 † **4:8** Eze 1.18, 10.12 ‡ **4:8** Isa 6.2-3 * **5:1** Isa 29.11, Eze 2.9-10 † **5:5** Daa 49.9 ‡ **5:5** Isa 11.1, 10 § **5:6** Isa 53.7 * **5:6** Zkl 4.10 † **5:8** Sou 141.2 ‡ **5:9** Sou 33.3, 98.1, Isa 42.10 § **5:10** Bɔa 19.6, 1Pie 2.5, Zia 1.6 * **5:11** Dan 7.10

* **4:3** Eze 1.26-28 † **4:5** Bɔa 19.16 ‡ **4:5** Eze 1.13, Zkl 4.2 § **4:6** Eze 1.22 * **4:7** Eze 1.5-10 † **4:8** Eze 1.18, 10.12 ‡ **4:8** Isa 6.2-3 * **5:1** Isa 29.11, Eze 2.9-10 † **5:5** Daa 49.9 ‡ **5:5** Isa 11.1, 10 § **5:6** Isa 53.7 * **5:6** Zkl 4.10 † **5:8** Sou 141.2 ‡ **5:9** Sou 33.3, 98.1, Isa 42.10 § **5:10** Bɔa 19.6, 1Pie 2.5, Zia 1.6 * **5:11** Dan 7.10

Sã pò wa dè kà wà iko dõè

ń àizεεο ń ònɔo ń gbãao ń bεεεο

wí àà táasile wà àà tɔbɔ.

¹³ Ǿ pò pò Lua kè musu ń tɔɔleo ń tɔɔle zíεο ń ísia guuo píi, pò pò kú baama píi, má mà aa mè:

Wàɔ bεεε ń gbãao dõ

gbé pò zõlea báawae ń São,

wíɔ ń táasile wàɔ ń tɔbɔ gɔɔpii.

¹⁴ Pò bée mèn síiɔpɔ mè, àmi. Ǿ gbēzɔɔpɔ wùlewule aa misìilè.

6

Kán'ɔgogoa

¹ Má è Sã kán'ɔ mèn soplapiɔ séia gò. Ǿ má mà pò bée mèn síiɔpɔ do yá'ò lán louvíawa à mè: Mó! ² Ǿ ma sōkaapua è, gbé pò di a kpe sá kúa. Wà kíafua kpàè, ɔ à bò zìblena ũ, à gè ziblei.

³ Ké à kán'ɔ plaade gò, má mà pò bée plaade mè: Mó! ⁴ Só pãle bò lɔ, a de ténzoizoi. Wà gbé pò di a kpe gbà zé àà aafia sí dúniawa, ké gbéɔ kō dede. Wà fēnda zɔɔ kpàwà.

⁵ Ké à kán'ɔ àaɔde gò, má mà pò bée àaɔde mè: Mó! Ǿ ma sósia è, gbé pò di a kpe zaa kúa.*

⁶ Má mà lán lɔɔwa, à bò pò bée mèn síiɔpɔ guu à mè: Ese zaa le do mé gɔɔ do zí ɔa ũ. Mase zaa le àaɔ mé gɔɔ do zí ɔa ũ. Nsu to nísi ń v̄εεο sàsakūo.

⁷ Ké à kán'ɔ síiɔde gò, ma pò bée síiɔde lɔɔ mà à mè: Mó! ⁸ Ǿ ma sōkaasina è, gbé pò di a kpe tón Ga, mé Bēda tēaàzi. Wà ń gbá zé aaɔ iko v̄í dúnia gbéɔ lεε síiɔdewa, aa ń dede ń zio ń iminao ń gagyão ń wàio.†

⁹ Ké à kán'ɔ sɔode gò, ma gbé pò wà ń dede luayá'oa ń Yesu seeladekεο yáio gyaadeɔ è tulaletikateakíi zíε. ¹⁰ Aa wii gbãa lè aa mè: Dii Kuaadoade Siande, e bɔε íyɔ yákpaleke ń gbé pò aa ku tɔɔleo, ní wá dea tɔsimái? ¹¹ Ǿ wà ulatao pua dàda ń baadeε, wa òné aa menake yɔɔ e an Yesude zòblen dee pò wa ń dede lánwao lé ká.

¹² Ké à kán'ɔ soolode gò, má è tɔɔle lùalua pásipási, íatē siakù níinii lán zwãa daa ùsiuwa, mɔvua tēakù lán auwa míɔmio.‡ ¹³ Saanaɔ wòlo luabe aa kwè tɔɔle lán zaa'iana libe ísi woloawa. ¹⁴ Luabe kēaa à kòokoo lán pewa.§ Gbèsísiɔ ń ísia gūgūnaɔ sò píi.*

¹⁵ Dúnia kíao ń kpalablenao ń sosa gbēzɔɔɔ ń ɔdeɔ ń gbãadeɔ ń gbépiio zɔɔ ge wéεɔ ùle gbè'εɔ ń gbèsɔɔnaɔ guu.† ¹⁶ An lé do:

Sìsiɔ ń gbesiɔ à dawála

à wá ulε† gbé pò zõlea báawae,

à wá sí Sã pòkūmawa.

¹⁷ Asa an pòkūmabɔɔmagɔɔ zɔɔ kà. Déme a f̄ɔ bɔui?§

7

Seelakea Isailiɔwa

¹ Bee gbēa ma malaika gbēɔn síiɔ è zεzε dúnia gola síiɔwa, an baade a gola íana kúa, ké íana su pε tɔɔle ge ísia ge líewao yái.* ² Ǿ ma malaika pãle è, à bò gukpe oi, a Lua bée seelakeɔ kúa. A lé gbãa zù malaika gbēɔn síiɔ pò wà ń gbá zé aa tɔɔle ń ísiao òɔkpapiɔzi ³ à mè: Asu tɔɔle ge ísia ge lío òɔkpao e wà seelake wá Lua zòblenaɔ mi'aewa.† ⁴ Ǿ wà gbé

* **6:5** Zkl 1.8-11, 6.1-8 † **6:8** Eze 14.21 ‡ **6:12** Isa 13.10, Mat 24.29, Yoε 2.10, 3.4, 4.15 § **6:14** Isa 34.4 * **6:14** Zia 16.20 † **6:15** Isa 2.19 ‡ **6:16** Oze 10.8, Luk 23.30 § **6:17** Yoε 2.11, Mal 3.2 * **7:1** Dan 7.2, Zkl 6.5 † **7:3** Eze 9.4-6

pó wà seelapi kè máo lé òmεε, aa gběon òaasɔɔo lεε basopla ní síiɔoε (144.000). Aa bò Isaili bui pii guu.

⁵ Wà seelakè Yuda buiɔwa gběon òaasɔɔo lεε kuεpla (12.000)

ní Lubeni buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Gada buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

⁶ ní Aseε buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Nεfatali buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Manase buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

⁷ ní Simεo buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Levii buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Isakaa buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

⁸ ní Zabulɔni buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Yosefu buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla

ní Běyāmεε buiɔ gběon òaasɔɔo lεε kuεpla.

Bui pii kàaaa luabe

⁹ Bee gbεa ma gběo è dasidasi, wa fɔ ní naoo. Aa bò bùsu pii guu, bui pii guu, gbépii guu, buiyā pii guu. Aa zεzεa kpalabaa ní Sāo aε. Aa ulatao pua dadaa, kpakpa lá nanaa ní ɔzi.

¹⁰ Aale wii gbāa lé, aale mε: Wá Lua pó zɔlεa báawa ní Sāo mé i ní suaba.

¹¹ Malaikaɔ zεzε aa lia kpalabaazi ní gbězɔɔo ní pó bέε mèn síiɔo nípii, ɔ aa ní mi pèlepele báapi aε, aa kùle Luaε ¹² aa mè:

Ami! Wá Lua mé tó ví ní gawio

ní ɔnoo ní sáabuo ní bεεεo

ní ikoo ní gbāao gɔɔpii. Ami!

¹³ ɔ gbězɔɔoɔ do ma la à mè: Deon ulataopuadanapio ũi? Aa bò má ni? ¹⁴ Má òè: Baa, ní mε ní dɔ. ɔ a òmεε: Gbé pó aa bò wétēa zɔɔɔ guuɔnε. Aa ní ulataopio pí Sā au guu à puakù.

¹⁵ Bee yáii aa ku Lua kpalabaa aε, aaɔ zɔbleè aà kpéu fāanε ní gwāasinao, mé gbé pó zɔlεa báawapi i ɔkuńla. ¹⁶ Nɔana ge imi a ní de lɔo, íatē a ní léo, mé gu a wāmáo, ¹⁷ asa Sā pó zεa báapiwa guoguo a ní dá, § i dɔaané e nibɔna í wēnidei, * mé Lua a ní wé'i gogoné pii. †

8

Kán'ɔ soplade goa

¹ Ké Sā kán'ɔ soplade gò, luabe kè kílíkili lán mɔwεn baakwi taawa. ² ɔ ma malaika gběon soplá pó aaɔ zεa Lua aεo è, wà kàae kpámá mèn soplá.

³ ɔ malaika pále mò zè tulaletikateakii pó wa pí ní vuao saε, a tésibo pó wa pí ní vuao kúa. Wà tulaleti kpàwà zɔɔzɔo ní Lua gběo pii wabikeaɔ aà kátea, ɔ a kátea kpalabaa aε tulaletikateakipiwa. ⁴ ɔ tulaleti súleε ní Lua gběo wabikeaɔ fεle malaikapi ɔzi Lua aε. ⁵ ɔ malaikapi tésibo sè à tulaletikateakii té sí a pai, a zù tɔle. Lou lé ví, àle pūna, àle píle, tɔle lùalua.*

Kàae mèn soplá pεa

⁶ Malaika gběon soplá pó aa kàae mèn soplá kúapio a pεa sɔukè. † ⁷ A séia a pó pè, ɔ lougbe ní téo yāalea ní auo kwè tɔle. † Tɔle lεε àaɔde tekù, lío lεε àaɔde tekù, sè ísi tekù mío.

⁸ Malaika plaade a pó pè, ɔ pó tede bò à sí ísiau lán gbèsísi zɔɔwa. Isia lεε àaɔde lí au ũ, ⁹ ɔ ísia pó bέεo lεε àaɔde gága, mé gó'ilenao lεε àaɔde ɔɔkpà.

¹⁰ Malaika àaɔde a pó pè, ɔ saan zɔo pó lé tékú lán sētewa bò luabe, à lèle dà swaɔ ní nibɔnao lεε àaɔdela. ¹¹ Saanapi tón Gɔi. I lεε àaɔde lí gɔi ũ, ɔ gbé pó ípi mío gága dasi a kīsá yáii.

† 7:14 Dan 12.1, Mat 24.21 § 7:17 Sou 23.1-2 * 7:17 Isa 49.10 † 7:17 Isa 25.8 * 8:5 Bɔa 19.16, Zia 4.5, 11.19, 16.18 † 8:6 1Tes 4.16 † 8:7 Bɔa 9.23-24

¹² Malaika síiṣde a pò pè, ṣ wà íatē léé àaṣde lè ní m̀vua léé àaṣdeo ní saanaṣ léé àaṣdeo, ké an léé àaṣde siakū yáí. § Ɔ fáanē léé àaṣde gò gupuasai, màaé gwāasina ló. ¹³ Ɔ ma kúu è, àlé vua musumusu. Má mà à wii gbāa lè à mè: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbé pò kú t̀l̀l̀o malaika gbēon àaṣ pò g̀p̀iṣ kàae'ò pò a b̀ yáí.

9

¹ Malaika s̀ode a pò pè, ṣ ma saana è, à b̀ luabé à lèlé t̀l̀l̀o.* Ɔ wà gbáo z̀dolo kilinē kpàwà, ² ṣ saanapi gbáo z̀dolopi zé wè. Súlé b̀u lán mua z̀ṣo súléwa, † ṣ gbáopi súlé íatē siakū, gu kè síii. ³ Kwaṣ b̀lé súlépi guu aa lí t̀l̀l̀o. ‡ Wà ní gbá iko lán dúnia sóiṣ p̀wa. ⁴ Wa òné aasu íada sēe ge lée ge líewao, sema gbé pò aa Lua seela ví ní mi'aewao. § ⁵ Wi ní gba zé aa gbéṣ dèdè. Aa wāwā kpáńzi e m̀ s̀o. An wāwā de lán sói gbépaawāwā. ⁶ G̀o beeṣ z̀í gbéṣ wēlé ga m̀ ní sé, a m̀o.* Ga ní a ní de, kási ga a bàalené.

⁷ Kwapiṣ de lán s̀ pò an z̀ikasou màwa. Aa p̀e kpákpa lán vua f̀uawa, an oa b̀ lán gbēnazina p̀wa. ⁸ An mikā de gbāagbāa lán ǹe p̀wa, an swaaṣ de lán ǹomusu p̀wa. ⁹ An kua de lá aa m̀ ula dadaawa, an g̀sía kíi d̀ lán g̀o dasi pò s̀o lé gálé z̀í guu k̀fiwa. † ¹⁰ Aa vlá ví ní kao lán sóiwa. An iko kú ní vlápiṣwa aa íadaṣ gbéṣwa e m̀ s̀o. ¹¹ Gbáo z̀dolo malaikapi mé ní kía ũ. N Ebelu yáo aà t̀n Abadṣ. N Geleki yáo s̀ Apoliṣ. ‡ ¹² Wēna séia gè, wēna m̀n plaṣ lé m̀ a kpe ló.

¹³ Malaika soolode a kàae pè. Ma l̀o mà à b̀ Lua aé tulaletikateakii pò wa pí ní vuao a k̀ba síiṣ kíi. ¹⁴ A ò malaika soolode pò kàae k̀aé à mè: Malaika gbēon síiṣ pò yeyea swa z̀ṣo Uflata saṣo polo. ¹⁵ Ɔ wà malaika gbēon síiṣ pò wà ní s̀ukè wē bee, m̀ bee, g̀o bee, zaa bee yáíṣ p̀o, ké aa gbēnazina léé àaṣde dèdè yáí. ¹⁶ Ma sosa s̀deṣ dasilé mà, aa miliṣ àaa d̀e. ¹⁷ Wépungu'eapi guu lá ma s̀piṣ ní ní dikpenaṣ èn kē: Aa m̀ ulaṣ dadaa téé lán téwa, búunno lán bulawa, téé lán kpà'iwa. S̀piṣ mi de lán ǹomusu miwa. Té ní súléo ní íatēgbṣo lé b̀ ní léu. § ¹⁸ Ia m̀n àaṣe beeṣ, té ní súléo ní íatēgbṣo pò lé b̀ ní léuo mé gbēnazina léé àaṣdeṣ dèdè. ¹⁹ Asa s̀piṣ iko kú ní lé guue ní ní vláo ló. An vlá de lán mlēwa, aa mi ví aai íadaṣ gbéṣwa.

²⁰ Gbé kíni pò aai gaga ía bee musuoṣ, aai ǹselile aa pò pò aa kè yá t̀o. Aa g̀i lé kúle t́aṣne ní pò pò aa kè ní vuao ní ánusuo ní m̀gotēo ní gbēo ní líoṣne. P̀piṣ lí gu'eo, aali yámao, aali t́a'o s̀o.* ²¹ Aai ǹselile aa ní gbēdēa ge an gbēk̀l̀ekēa ge an gbásíkēa ge an kpáí'oa t̀o.

10

Malaika ní taala nénao

¹ Ɔ ma malaika gbāade p̀ale è à b̀ luabé, àlé pila. A luabepuana daa, nàali liaa aà mii. Aa oa de lán íatēwa, aà gbá de lán z̀mikulu téwa. ² A taala néna k̀a p̀oa. A ṣplaa gbá p̀ele ísía, à ṣzeé gbá p̀ele t̀l̀l̀o. ³ A wii gbāa lè lán ǹomusu p̀naawa. Ké à wiilè, louvía m̀n soplaṣ yá'ò. ⁴ Ké louvía m̀n soplapiṣ yá'ò, má ye mà kē lá guu, ṣ ma l̀o mà à b̀ luabé à mè: Nyṣ yá pò louvía m̀n soplapiṣ ò k̀a asii guu, nísu kēo. ⁵ Malaika pò má è zea ísía ní t̀l̀l̀owapi a ṣplaa se d̀ musu,* ⁶ ṣ a ò ní Lua pò kú g̀opii à musu ní t̀l̀l̀o ní ísiao kè ní pò pò kú ní guuṣ pii t̀o † à mè: A gēgē ló. ⁷ Malaika soplade k̀aapez̀i t̀o àlé m̀ píi, Lua p̀eá pò uleá a kē sa, lá à a baokpà a z̀blena ánabionēwa. ‡

§ 8:12 Bṣa 10.22, Isa 13.10, Yoé 2.10 * 9:1 Isa 14.12 † 9:2 Daa 19.28 ‡ 9:3 Bṣa 10.13 § 9:4 Zia 7.3 * 9:6 Yob 3.21 † 9:9 Yoé 1.6, 2.4-5 ‡ 9:11 Apii b̀l̀l̀e m̀n gbēkaalena. § 9:17 Luk 17.29 * 9:20 Sou 115.4-7, 135.15-17, Dan 5.23 * 10:5 Dan 12.7 † 10:6 Bṣa 20.11 ‡ 10:7 Amṣ 3.7

⁸ Ǿ ma lɔɔ pɔ́ má mà à b̀ luabɛpi mà lɔ à mè: Gɛ̀ n̄ lá n̄na pɔoa pɔ́ na malaika pɔ́ zɛa ísia n̄ tɔɔlɛowa ɔ́zipi sí. ⁹ Ǿ ma gɛ̀ malaikapi kíi, má òè aà lá n̄napi kpaa, ɔ́ a òmɛɛ: Si n̄ só. Aɔ na n̄ léu lán zɔ́wa, iɔ́ íi n̄ n̄̀sɛu. ¹⁰ Ǿ ma lá n̄napi sí malaikapi ɔ́zi, má sò. A na ma léu lán zɔ́wa. Ké má m̀, à íikù ma n̄̀sɛu. ¹¹ Ǿ wa òmɛɛ: Dɔaa n̄ ānabikekɛ lɔ maamaa buiɔ́ n̄ b̀usu gb̄éɔ́ n̄ buiyāɔ́ n̄ kíaɔ́ yá́ musu.

11

Seelade gb̄ɛɔ́n plaɔ

¹ Ǿ wà fee kpàa pɔɔyɔ́bɔ́ ũ, wa òmɛɛ: Fɛ̀lɛ Lua kpé yɔ́ n̄ aà gbagbak̄iio, * ní lousisina pɔ́ kú wɛɔ́ nao. ² N a ua tó, n̄su yɔ́o, asa wa kpà luayādansaiɔ́waɛ. Aa ɔ́zɔ́ Lua w̄élewa e m̀ɔ́ bla n̄ plaɔ.† ³ Má a seelade gb̄ɛɔ́n plaɔ gba zé aa ānabikekɛ gɔɔ́ òaa soolo n̄ bàaɔ́opi (1.260) guu zwānkasaɔ́ dadaa. ⁴ Gb̄épiɔ́ mé kuli m̀n̄ plaɔ n̄ dau m̀n̄ pla pɔ́ zɛa d̄únia Dii aɛɔ́ ũ.† ⁵ Tó gb̄é lé wɛɛlɛ íadamá, té a b̀ n̄ léu à kú n̄ ibɛɛpiɔ́wa. Tó gb̄é su lé wɛɛlɛ íadamá, màa ade a ga. ⁶ Aa luabɛ zɛtaɛ iko ví, § ké lou su ma gɔɔ́ pɔ́ aale ānabikekɛo yáí. Aa í lileɛ au ũ iko ví lɔ. * Aa kísia bui píi kpà d̄úniazi gɔɔ́ pɔ́ aa yeiwa.

⁷ Tó aa n̄ seeladekɛ kè aa làa, wàì pɔ́ a b̀ gb̄áo zòolo guu† a z̄ikar̄n̄ɔ́, i z̄iblemá à n̄ dɛdɛ.† ⁸ An gɛ̀ aɔ kálea mɛɛwia zɔ́ɔ́ pɔ́ wà n̄ Dii pàuliwa zɛa guu. Yáasi guu w̄i mɛ mɛɛwiapiɛ Sɔɔɔŭ§ gɛ Egipi. ⁹ Gb̄éɔ́ n̄ buiɔ́ n̄ buiyā'onaɔ́ n̄ b̀usu gb̄éɔ́ aa n̄ gɛɔ́ gwagwa e gɔɔ́ àaɔ́ n̄ kíniɔ́, aa wɛ̀ wà n̄ vío. ¹⁰ Gb̄é pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ́ pɔ́nake, aai dikpɛkɛ, aai gbadak̄ɔ́ɛ, ké ānabi gb̄ɛɔ́n pla pɔ́ wāwā kpānzipiɔ́ gāga yáí. ¹¹ Gɔɔ́ àaɔ́ n̄ kíniopi gbɛa Lua tò ían w̄ɛnide gènḡu, ɔ́ aa fɛ̀lɛ zè. * Vía zɔ́ɔ́ gb̄é pɔ́ n̄ éo kù. ¹² Ǿ ānabipiɔ́ lɔɔ́ gb̄āa mà à b̀ luabɛ, a òné: A fɛ̀lɛ m̀ó la. Ǿ aa fɛ̀lɛ tà musu luabɛpuana guu gɔɔ́ pɔ́ an ibɛɛo wé f̄imá.† ¹³ Zibeez̄i tɔɔlɛ l̄ualua pās̄ipās̄i, mɛɛwiapi lɛɛ kwidɛ kwè, ɔ́ gb̄ɛɔ́n òaasɔ́ɔ́o lɛɛ sɔpla (7.000) gāga tɔɔlɛlualuaapi guu. Vía gb̄é kíniɔ́ kù, ɔ́ aa Lua Musude tɔ́b̀. ¹⁴ W̄ɛna plaade gè, a àaɔ́de lé ká sa.

Kāae soplade pɛa

¹⁵ Malaika soplade a k̄āae pè. Lɔɔ́ gb̄āaɔ́ b̀ luabɛ wà mè: D̄únia kpala gò wá Dii n̄ kía pɔ́ a kpào pɔ́ ũ, aɔ́ kible gɔɔ́pii.† ¹⁶ Gb̄ɛz̄ɔ́ gb̄ɛɔ́n baasɔ́o m̀ndosai pɔ́ z̄ɔ́lɛz̄ɔ́lɛa n̄ báawa Lua aɛpiɔ́ n̄ mi p̄lɛpɛlɛ tɔɔlɛ aa kùlɛè ¹⁷ aa mè:

Dii Lua Gb̄āapiide,
n̄ kú yāa mé n̄ kú tia,
wa n̄ sáaukè,
asa n̄ b̀ n̄ n̄ gb̄āa z̄ɔ́ɔ́oɛ,
ɔ́ n̄ gbasa n̄ na kibleawa.

¹⁸ B̀usu píi gb̄éɔ́ za f̄è,
ɔ́ n̄ pɔ́k̄ūmab̀b̀ɔ́má. §
N yákpalekɛa n̄ gyaadeɔ́ gɔɔ́ kà.
Nyɔ́ fiabo n̄ zòblena ānabiɔ́nɛ
n̄ n̄ gb̄é pɔ́ aale víakɛnɛo, *
n̄éf̄ɛnɛn gb̄ɛz̄ɔ́ɔ́,
ní d̄úniadɛnaɔ́ dɛdɛ.

¹⁹ Ǿ wà Lua kpé pɔ́ kú musu wè, ɔ́ ma Luabaakuaín̄ɔ́ kpagolo è. Lou lé píle, àlɛ ví, àlɛ p̄una. Tɔɔlɛ l̄ualua, lougbɛ pās̄i kwè.

§ 10:10 Eze 2.8-3.3 * 11:1 Eze 40.5, Zkl 2.5-6 † 11:2 Luk 21.24 † 11:4 Zkl 4.3, 11-14 § 11:6 1Kia 17.1
* 11:6 B̄oa 7.17-19 † 11:7 Zia 17.8 † 11:7 Dan 7.7, 21, Zia 13.7 § 11:8 Isa 1.9-10 * 11:11 Eze 37.10 † 11:12
2Kia 2.11 † 11:15 B̄oa 15.18, Dan 2.44, 7.14, 27 § 11:18 Sou 2.1, 5 * 11:18 Sou 115.13

12

Nɔɛ ní kwásao

1 Ɔ ma seela zɔɔ è luabe. Nɔɛe íatē yea zwāa ũ, mɔvua ku aà gbá zíe, a saana mèn kuɛplao kpaa kía fala ũ.* 2 A nɔsia, ɔ nɔwāwā mɔwà, àlɛ ne'iwāwā wii lé. 3 Ɔ ma seela pāle è luabe. Kwāsa tēa zóizoi kú we, a mi soplá, a kóba kwi.† A kíafua mèn soplá kpákpaá. 4 A saana lɛe àaɔde wòlo luabe ní a vláo a kwè tɔlɛ,‡ ɔ à mɔ zè nɔe pɔ ye ne'ipi ae, ké à e né pɔ a ipi so yái. 5 Ɔ nɔepi negɔe pɔ a kible bui píiwa ní mɔ gopanao í.§ Ɔ wà népi sè tàò Lua ní a kpalabaa kíi. 6 Nɔepi bàalè tà sɛu, gu pɔ Lua kèkèè wà aà gwau gɔɔ àaa soolo ní bàaɔopi (1.260) guu.

7 Ɔ zí fèlɛ luabe, Miseli* ní a malaikaɔ zíkà ní kwápíio, mé kwá ní a malaikaɔ zíkàrínɔ. 8 Ɔ an gbāa kèsā, aai zɔlɛkíi e luabe bo. 9 Wà kwásapi ya bɔ. Ɔme mlè zít pɔ wí me Ibiisi ge Setāu, dúnia búu sàsāna ũ. Wà aà bɔ zù tɔlɛ† ní a íwaɔ sānu. 10 Ɔ ma bo gbāa mà luabe à mè: Wá Lua zíblè sa, aà gbāa ní aà kpalao bɔ gupuau, à iko kpà kía pɔ á kpàwa. Asa wà gbēyaana pɔ íb wá gbéɔ yaa wá Luae fāane ní gwāasinao ya bɔ.§ 11 Wá gbéɔ zíblèwà ní Sā au gbāao ní ní seeladekeyāo. Aa gí ní wēnií e aa gè gàò. 12 A yái tò á gbé pɔ á kú luabeɔ, à pɔnake. Waiyoo tɔlɛ ní ísiao, asa Ibiisi pílawá ní pɔkúma zɔɔoɛ, ké a dɔ gɔɔ pɔ gɔe bílao yái.

13 Ké kwá è wà a zu tɔlɛ, ɔ à pèlɛ nɔe pɔ negɔe ípizi. 14 Ɔ wà kúu zɔɔ gāsía kpà nɔepiwa mèn pla, aà vuaò, i zākū ní mlēpio, à ta gu pɔ wa kèkèe sɛu, ké wà aà gwau wè àaɔ ní kīniopi guu.* 15 Mlēpi í písi nɔepi kpe lán swawa, ké ísɔ e aà sé, 16 ɔ tɔlɛ nɔepi mísi, à a lé wè à í pɔ bɔ kwá léupi mí. 17 Ɔ kwápi pɔ pà nɔepizi, à gè zíkai ní aà bui pɔ gɔɔ, gbé pɔ aa Lua yá kúa mé aai Yesu seeladeke keɔ. 18 A zea ísiale.

13

Wàì mèn plao

1 Ɔ ma wàì è, àlɛ bɔ ísiapi guu, aà kóba kwi, aà mi soplá. Kóba mèn kwipíio kíafuaɔ kpákpaá. Dóea ní Luao tó kēa aà mipiɔwa.* 2 Wàì pɔ má èpi bɔ lán gbēaanawa. Aà ɔ pāsí maamaae, mé aà lé de nɔomusu léwa. Kwá a gbāa kpàwà ní a kpalao ní a iko zɔɔo.† 3 Aà mipiɔ do de lá wà a kaikè deadea a bɔ làawa. Aà yá bɔ dúnia gbépii sae, ɔ aa tēaàzi. 4 Ɔ aa kùlɛ kwápie, ké à a iko kpà wàipiwa yái. Aa kùlɛ wàipiɛ bo aa mè: Déme kà wàipiwai? Déme a fɔ zíkàaàni?

5 Wà walay'ole dɔ wàipiɛ aà Lua tɔbēesiò, mé wà aà gbà zé aàò iko ví e mɔ bla ní plao. 6 Ɔ à nà dóea ní Luaowa, à aà tɔbēesi ní aà kúkíio ní gbé pɔ kú weɔ. 7 Wà aà gbà zé aà zíkà ní Lua gbéɔ, i zíblemá. Wà aà gbà zé bo aàò iko ví bui píiwa ní gbépiio ní buiyāo píi ní bùsu píi gbéɔ.‡ 8 Gbé pɔ aa ku tɔlɛ kùlɛ wàipiɛ mípi, mé i ke gbé pɔ an tó kú àizāna taalau§ e Lua àò gé dúnia kálei bàasio. Taala piá Sā pɔ wa dè pɔe. 9 Gbé pɔ nòse ví, aà yáe bee ma.

10 Gbé pɔ Lua dílɛ wà kú zìzɔ ũ,

wa kú zìzɔ ũe.

Gbé pɔ Lua dílɛ wà de ní fēndao,

fēnda wa deò.*

Bee lé lɛda Lua gbéɔwa aao mena ví, aao aà náai ví.

11 Ɔ ma wàì pāle è, àlɛ bɔ tɔlɛu. Aà kóba ví mèn pla lán sāwa, āma à yá'ò lán kwāsawae.† 12 A wàì séia iko píi kè aà wáa. A tò tɔlɛ ní gbé pɔ aa kuwàò kùlɛ wàì séia pɔ wà aà kaikè deadea a bɔ làae. 13 A dabudabu zɔɔò kè, baa se a tò té bɔ luabe à lèlɛ tɔlɛ gbēnazinao wáa.

* 12:1 Daa 37.9 † 12:3 Dan 7.7 ‡ 12:4 Dan 8.10 § 12:5 Isa 66.7, Sou 2.9 * 12:7 Dan 10.13, 21, 12.1, Yud 9
 † 12:9 Daa 3.1 ‡ 12:9 Luk 10.18 § 12:10 Yob 1.9-11, Zkl 3.1 * 12:14 Dan 7.25, 12.7 * 13:1 Zia 17.3, 7-13
 † 13:2 Dan 7.3-6 ‡ 13:7 Dan 7.8, 25, 11.36 § 13:8 Sou 69.28 * 13:10 Zel 15.2 † 13:11 Mat 7.15

14 A gbé pò aa ku tóle sàsá ní dabudabu pò wà aà gbà zé a kè wàì sèia wáa. A òné aa wàì pò wà aà kaikè ní fèndao à gi ku taa ke. 15 Ǿ wà wàì plaadepi gbà zé à wèni kpa wàì taapiwa, ǿ wàì taapi fí yā'ò a tò wà gbé pò gí kúle dèdè. 16 A tò wà seelakè gbépii ǿplaawa ge an mi'ae, néfēnen gbēzō, ǿde ní taaside, zō ní wéē, 17 ké gbēe su pò yíao ge à pò lúo, mé i ke a seela pò de wàipi tó ũ ge aà tó nimeloo ví bàasio. 18 Ǿnyān ke. Gbé pò wēzē ví, aà wàipi nimeloo polo, asa gbēnazina tó nimelooe. Aà nimelooá àa àa ní bàa ní soolooe (666).

14

Sá ní gbé pò à ní bós

1 Ǿ ma Sā è zea Siona gbēsisiwa. Gbēon àasōso leē basopla ní sīō (144.000) kuaān. Aà tó ní aà Mae tóo kēa ní mi'aewa.* 2 Ma kōfi mà à bò luabe. A kúí dō lán izōsukaawa, lán louvia gbāawa. Kōfi pò má màpi de lán mōnlenao mōna ówa. 3 Gbēon àasōso leē basopla ní sīōpio (144.000) lé lè dafu sí kpalabaa ní pò bēe mèn sīō ní gbēzō ae. Gbēe i fí lēpi dàdao, sema gbé pò wà ní bó dúnia guupio bàasio. 4 Aame aa gbé pò aai gbāsike ní nōoō ũ, aa lésoe. Aaō te Sāzi gu pò àle géu pii. Gbé guu ampio ǿ wà ní bó Luae ní São pò káau pò wa kpàwà ũ. 5 Wi ma zii aa etò, aa tàae vío.†

Yákpalekēgō baokpaa

6 Ǿ ma malaika pāle è, àle vua musumus. A baona pò kú gōpii kūa à kpa gbé pò aa ku tóleone, būsū gbépii, bui pii, buiyā'ona pii ní gbépio. 7 A ò gbáugbāu: A víake Luae à aà tō, asa aà yákpalekea ní gbēgō kàe. A kúle Lua pò musu ní tóle ní ísiao ní nibōnào kèpie.

8 Malaika plaade te aà kpe à mè: Babeli gá! Mēewia zōpi gá!‡ A tò bui pii a vēe gbāa pò de a káaluakaa ũ mī.

9 Malaika àaōde té ní kpe, a ò gbáugbāu à mè: Tó gbé kúle wàie ní aà tao, mé à aà seela kè a mi'ae ge a ǿwa, 10 ǿme a Lua pókūma vēe pò wa kà a pofē imibō atēe mi, i wāwāke té ní íatēgbōō§ guu Lua malaikao ní São ae. 11 An íadama súde aō bō gōpii.* Gbé pò kúle wàipie ní aà tao aa aà tó seela kèò íampaa vío fāane ní gwāasinao. 12 Bee lé lēda Lua gbé pò aa yá pò a díle kūa mé aa Yesu náai víōwa aao mena ví.

13 Ǿ ma lō mà à bò luabe à mè: Ké bee ké. Báade gbé pò aa ga naa Diiwa guu za tia. Lua Nisina mè: Ao! Aa kámabo ní ní zio, asa an maakēa gbe tēzi.

Tóle pò kekēa

14 Ǿ ma luabepuana è, pōe zōlèwà à bò lán gbēnazinawa.† A vua fūa kpa, a kōma lena kūa. 15 Ǿ malaika pāle bò Lua kpéu à lé gbāa zù gbé pò zōlea luabepuanawazi à mè: Kōma ká pói n kē, asa tóle pò mà à kà kekēae.‡ 16 Ǿ gbé pò zōlea luabepuanawa a kōma màle tóle, à tóle pò kēke.

17 Malaika pāle bò musu Lua kpéu, a kōma lena kūa lō. 18 Ǿ malaika pāle pò té iko ví bò sa'okii. A lé gbāa zù gbé pò kōma lena kūapizi à mè: N n kōma lena ka tóle vēe kóoi n zō, asa a be màe. 19 Ǿ malaikapi a kōma màle tóle, à tóle vēe kó zōzō a kà vēefēkii zō pò de Lua pókūmabōbō ũ guu. 20 Wà ǿzō vēe kōpiowa§ wēnkpe, ǿ au bōle vēefēkii guu à dàgua e kiloo àa do ní basōo, a lesí kà s'ó àasina léu.

15

Kisia gbēzà mèn soplaō kpaanzi

* 14:1 Eze 9.4, Zia 7.3-4 † 14:5 Sof 3.13 ‡ 14:8 Isa 21.9, Zel 51.7-8, Zia 18.2 § 14:10 Daa 19.24, Eze 38.22

* 14:11 Isa 34.10 † 14:14 Dan 7.13 ‡ 14:15 Yoē 4.13 § 14:20 Isa 63.1-6, Zia 19.15

1 Ǿ ma seela pãle è luabe, a zõ, à bõ ma sae. Malaika gbẽon soplaõ kĩa gbezã mèn soplaõ kĩa. Bee Lua a a pøkũmabõbõama midèd.

2 Ǿ ma pœ è lán ísiwa, a da lán díiwa yãalea ní téo. Ma gbé pò aa ziblè waiwa ní aà taao ní aà tó nimelooõ è zea díi pò da lán ísiwapi sae, aa mõõna pò Lua kpãmáõ kĩa. 3 Aale Lua zõblena Mõizi le* sí ní Sã pòõ aa mè:

Dii Lua Gbãapiide,
n yãkeõ zõ, aa bõ wá sae.

Bui píi Kía,
ni yãke a zéwa ní síanao.

4 Dii, déme n vía vío ni?
Déme a gí n tõbõii?

Asa ndo n kua mé adoa.
Bui píi a mõ kúlene,†
asa n maakeõ bõ gupuau.

5 Bee gbea ma Lua kpé è wëa musu, zwàakpe pò aà ikoyã kúu ũ.‡ 6 Ǿ malaika gbẽon sopla pò kĩa mèn sopla kĩa bõle kpépiu. Aa bàabaa pua táitai tekea dadaa, vua asana dõdõa ní kùawa. 7 Ǿ pò bée mèn síiõ do vua tũu kpà malaika gbẽon soplapõwa ní miwa. Lua pò ò bée gõõpii pøkũma ká ní pai. 8 Lua gawi ní a gbãao súele kpépi pà. § Gbëe a fõ gëuo e malaika gbẽon soplaõ kĩa mèn soplapõ ge midèd.

16

Lua pøkũmabõbõa dúniawa.

1 Ǿ ma lõ gbãa mà à bõ Lua kpéu, a ò malaika gbẽon soplapõne: A gé Lua pøkũma pò kú tũu mèn soplaõ guu élei dúniawa.

2 A séia gè a pò èle dúniawa. Ǿ sãne vãi pásiõ* gbé pò wai seela ví aai kúle aà taao lè.

3 A plaade a pò èle ísiawa. Ǿ ísia í gò lán gè auwa, pò bée pò kú a guuõ gaga píi.

4 A àaõde a pò èle swaõ ní nibõnaõwa, õ an í lí au ũ.† 5 Ǿ má mà malaika pò í iko ví mè:
Kuaadoade, n gbé pò ní kú yãa,
mé ní kú tia,

n yãkpalekèrínõ a zéwae.

6 Aa n gbéõ ní n ãnabõ au bõle,
õ n aupi kpãmá aa mĩ.

A kõsínõ màae.

7 Ǿ ma lõ mà sa'okii à mè:

Ao, Dii Lua Gbãapiide,

n yãkpalekèrínõ a zéwae,
mé a síana ví.

8 A síiõde a pò èle íatëwa, a tò à gbënazinaõ tekũ. 9 A pusu gbãa ní lé, õ aa Lua pò kĩa beõ iko ví tõbësi. Aai nõselile aa aà tõbõ.

10 A sõode a pò èle wai kpalabaawa, õ gusia† dà aà kpalaa. Gbéõ lé ní lé fí wãwã guu, 11 õ aa Lua Musude tõbësi an wãwã ní ní sãneo yáí. Aai nõselile aa mikè ní yãkeõwao.

12 A soolode a pò èle swa zõ Uflatawa, § õ swapi í bà à zebõ gukpe kíaõne. 13 Ǿ ma táao è mèn àaõ lán blõõwa, aale bõ kwá ní waiõ ní ãnabi egenao léu. 14 Táa dabudabukenaõne. Aale gé dúnia búu kíaõ kii, ké aa ní kãaa zikaa Lua Gbãapiide gõõ zõ zí yáí. 15 Ma! Má mó lán kpáíwae.* Báaaden gbé pò lé itëke mé a a pøkasaõ daa, ké asu bõ búu wà aà puizi eo yáí ũ.† 16 Ǿ táapiõ kíapiõ kãaa gu pò wí me ní Ebelu yáo Aamagedõ.

* 15:3 Bõa 15.1 † 15:4 Sou 86.9 ‡ 15:5 Bõa 40.34 § 15:8 1Kia 8.10-11, Isa 6.4 * 16:2 Bõa 9.10 † 16:4 Bõa 7.17-21 ‡ 16:10 Bõa 10.22 § 16:12 Isa 11.15 * 16:15 Zia 3.3 † 16:15 Zia 3.18

17 A soplade a pò èlè íanawa. Ǿ ɓɔ gbāa b̀ kpalabaa k̄i Lua kpéu à mè: A lé kà. 18 Lou lé píle, àle ví, àle pūna. Tɔle lùalua pāsípāsí. Zaa wà gbēnazina kàle dúnia guu, a taa i keo, a pāsí kè zài. 19 Mēewia zɔ kēaa lee àaɔ, mé bui píi mēewiaɔ kwè. Mēewia zɔ Babeli yá d̀ Luagu, ɔ à a pɔkūma v̄e gbāa imibɔ kpàwà a m̄.† 20 Isia gūgūnaɔ gèz̄ea píi, wi wesi gbèsísiɔle ɓo. 21 Loughɛ zɔɔ b̀ luabe, aa kà kiloo bla. Aa kwè gbēnazinaɔla, § ɔ aa Lua tɔbēsí loughɛ kisia yáí, asa kisiapi pāsí maamaae.

17

Káalua pò di wàì kpe

1 Malaika gbēɔn soplá pò t̀u mèn soplá k̄uapiɔ do òmēe: Mɔ mà yá pò a wi káalua zɔ pò z̄leá swa zɔɔwa ɔɓne. 2 Dúnia k̄iaɔ gbāsíkēaànɔ, mé dúnia gbé̄ɔ v̄e pò de aà káaluakaa ũ m̄ aa kà. * 3 Lua Nisina dedeapi guu malaikapi gèmanɔ s̄u. Ǿ ma nɔe è di wàì t̄e kpe. Dóea ní Luao t̄ɔ f̄fiwà, a mi soplá, a kóba kwi.† 4 Nɔepi zwàa t̄e ní a gàaluladeo yea, a vua nɔambleɔɔ daa ní gbè beedeɔ ní ɔsoɔ. A vua imibɔ k̄uá, ɓɔɓɔ ní a káaluakaa gbāsíɔ ka a pai. 5 Wà t̄ɔ pò wa a asii d̄ɔ kè aà mi'ae wa wà mè: Mēewia zɔ Babeli, káaluao ní dúnia ɓɔɓɔ da. 6 Má è nɔepi Lua gbé̄ pò wà ní dede Yesu seeladeke yáí au m̄ à kà, àle aà de lán w̄e wa.

Ké ma aà è, yápi d̄ia. 7 Ǿ malaikapi ma la à mè: Bóyáí yápi d̄imai? Má nɔepi asii onɛ ní wàì pò aà sea, a mi soplá, a kóba kwipi asiio. 8 Wàì pò ní èpi ku yāa mé a ku ɓo. A ɓɔ gbáo zòolo guu‡ i mipɛ kaalewa. Gbé̄ pò aa ku tɔle an t̄ɔ kú àizāna taalau za dúnia daalegɔɔɔ, tó aa wàì pò kú yāa mé a ku ɓo mé a ea mɔpi è, a yá a dimá. 9 Làasoode pò ɔnɔ ví yán ke. M̄ mèn soplapiá s̄is̄i mèn soplá pò nɔe z̄lemáɔe. K̄ia gbēɔn sopláɔne ɓ. 10 An gbēɔn sɔo l̄e, gbēdo ku, gbēdo kpé. Tó à m̄, a gēgēo. 11 Wàì pò kú yāa mé a ku ɓo piá k̄ia swaaɔde. Gbēɔn soplapiɔ doɛ ɓ. Ale mipɛ kaalewa. 12 Kóba mèn kwi pò ní èpiá k̄ia gbēɔn kwi§ pò aai kpalable yāaɔne. Aa kigɔsoplana ble ní wàio s̄anu. 13 An gbēɔn kwipiɔ píi lé doŋe. Aa ní gbāa ní ní ikoo kpa wàipiwa. 14 Aa z̄ika ní São, Sā i z̄iblemá, asa diiɔ Diie mé k̄iaɔ K̄iaɛ. Aà gbé̄ náaide pò à ní sisi à ní séɔ kuànɔ. 15 Ǿ malaikapi òmēe: Swa pò ní è káalua z̄lemápiá buiɔ ní bílaɔ ní búsu gbé̄ɔ ní buiyā'onaɔne. 16 Wàì ní kóba mèn kwi pò ní èpiɔ za káalua pigu. Aa aà ke yáiyai, aai aà to puizi. Aa aà so aai tes̄wà. 17 Asa Lua a p̄eá d̄ané ní s̄ou aa ledoūkeɛ, aai ní kpala kpa wàipiwa e Lua yá ge pað. 18 Nɔe pò ní è piá mēewia zɔ pò iko ví dúnia k̄iaɔwaɛ.

18

Babeli gaa

1 Bee gb̄ea ma malaika p̄ale è à b̀ luabe. A iko zɔ ví mé aà gawi dúnia p̀. 2 A wii gbāa lè à mè: Babeli gà, mēewia zɔpi gà. * A ḡè zeeɔ kúki ũ, t̄aa bui píi t̀o ũ, b̄a pò w̄i ní t̄eɓo wa ye ní ḡiyáioɔ be ũ.† 3 Asa bui píi aà v̄e gbāa pò de aà káaluakaa ũ m̄.‡ Dúnia k̄iaɔ gbāsíkēaànɔ, mé dúnia laatanaɔ kè ɔdeɔ ũ aà lalasik̄ea zɔ guu.

4 Ǿ ma ɓɔ p̄ale mà à b̀ luabe à mè:

A ɓɔle a guu ma gbé̄ɔ,
ké á ɔ su à ɔ ku aà duuna guu,
yá pò wa yíawà ɔ á leo yáí.§
5 Asa aà duuna gbà z̄ɔ luawaɛ,
mé aà v̄áik̄eɔ d̀ Luagu.

‡ 16:19 Isa 51.17 § 16:21 ɓɔa 9.23, Zia 11.19 * 17:2 Zel 51.6-7, Zia 14.8 † 17:3 Zia 13.1 ‡ 17:8 Dan 7.7, Zia 11.7 § 17:12 Dan 7.24 * 18:2 Isa 21.9 † 18:2 Zia 14.8, Zel 50.39 ‡ 18:3 Zel 51.7, Zia 17.2 § 18:4 Zel 51.6

⁶ A fiaboè yá pò a kèéwa,
à kèè aà yàkεawa lee pla.
A pòkúma í káuè a imibòu
de pò pò a kàunéla lee pla.

⁷ A wāwā ní wēnao kpaàzi,
lá à tóbò kua lalasikεa guu léu.
Asa í o a sō guu,
nɔε kían a ũ zōlea a báawaε,
gyaa gbēandon a ũo,
a wēnake bauo.*

⁸ A yáí tò kisiaε beε aà le gɔɔ do,
gagyā ní wēnao ní nɔanao.
Té mé a kūwà,
asa Dii Lua aà yákpalekena gbāa.

⁹ Dúnia kía pò aa gbāsikèaànɔ aa lalasikèaànɔɔ, tó aa a tékūa lu è, aa óɔɔ aa rízia gbēgbē.

¹⁰ Aa ze kāaa vía guu wāwā pò wa kpai yáí aa me:
Waiyoo, waiyoo, mεεwia zōɔ!
Mεεwia ikode Babeli!
Yá mò zōlema gɔɔ do gōɔa!

¹¹ Dúnia laatanaɔ óɔɔ sō, † aa wēnakeè, ké gbēe a ní laaε beε lúmá bo yáí: ¹² Vua, ánuusu,
gbè beεedeɔ, òsoɔ, zwāa odeɔ, zwāa tēa ní a gāaluladeɔ, siliki, lí maa bui píi, pò pò wí ke ní
wesa swaaɔ ní lí beεedeo ní mɔgotēo ní mɔsio ní gbepuaɔ píi, ¹³ dopɔɔ, nísi gínanaɔ, tulaletio,
zōgo lí'ɔɔ, vεε, nísi, pēeti, pówena, zuɔ, sāɔ, sōɔ ní a góɔ, zɔɔ ní gbēnazina wēnio. ¹⁴ Wa oè: Pò
maa pò ní a nideɔ làama píi. N nama ní n gawio pilima píi, wa e bau bo.

¹⁵ Laatana pò aa kè odeɔ ũ mεεwiapi sabaiɔ ze kāaa vía guu wāwā pò wa kpai yáí. Aa
óɔɔ aa wēnake ¹⁶ aa me:
Waiyoo, waiyoo mεεwia zōɔ!
A bàabaa yè yāa
ní zwāa gāaluladeo ní a tēao.
A vua nɔamblebɔɔ dà yāa
ní gbè beεedeɔ ní òsoɔ.

¹⁷ Aà àizeε píi músikè gɔɔ do gōɔ.

Gó'ilena diiɔ ní tagenaɔ ní ígbēɔ ní gbé pò aai zíkε ísiaaɔ ze kāaa mpii. ¹⁸ Tó aa mεεwiapi
tékūa lu è, aa wiile aa me: Mεεwiaε ku yāa, a zōɔ kà mεεwiaε beewao. ¹⁹ Aa óɔɔ aa rízia
gbēgbē, aa wēnake aa wiile aa me:

Waiyoo, waiyoo mεεwia zōɔ!
Gbé pò aa gó'ilena ví ísiaaɔ píi
kè odeɔ ũ ní àizeε pò pàlawào, ‡
ō à gō bezia ũ gɔɔ do gōɔ.

²⁰ A pónake a yá musu luabedeɔ ní Lua gbéɔ ní aà zinaɔ ní aà ānabiɔ, asa Lua mé tōsīwàé.

²¹ ɔ malaika gbāade gbε pò kà wísilɔgbε gbēnεwa se zù ísia guu à mè: Maa wa mεεwia
zōɔ Babeli zu ní gbāao, wa mεεwiapi e bau bo. §

²² Wa mɔɔna ge gāa'ɔ ge kule
ge kàae'ɔ ma n guu bau bo.
Wa ɔzíkεnae e n guu bau bo.
Wa wísilɔgbε kōfí ma n guu bau bo.

²³ Wa filia gupua e n guu bau bo.

* 18:7 Isa 47.7-9 † 18:11 Eze 27.31 ‡ 18:19 Eze 27.33 § 18:21 Zel 51.63-64

Wa nɔsekɔfi ma n guu bau lo.
 N laatanacá dúnia gbé gbiaɔne yãa,
 n pɔdà bui píiwa, n ní mi líaa.
 24 Wà ãnabio ní Lua gbéɔ au è a guu
 ní gbé pɔ wà ní dɛdɛ dúnia guu píi.*

19

Pɔnakɛa luabɛ

1 Bee gbɛa ma lo gbãa mà luabɛ lán dasi yã'owa à mè:
 Aleluya! Wá Lua mé zible!
 Ɔmɛ gawi ní gbãao ví,
 2 asa ì yákpalekɛrínɔ a zéwa ní síanaoɛ.
 A yákpalekè ní káaluazɔ pɔ dúnia ɔkpà ní a káaluakaaopio.
 A a zòblenacɔ dɛdɛa tɔsíwà.
 3 Aa ò lo:
 Aleluya!
 A súde aɔ dɔ gɔɔpiie.*
 4 Gbɛzɔ gbɛɔn baasɔ mɛndosaiɔ ní pɔ bɛɛ mèn síiɔ wùlɛwulɛ aa misíile Luaɛ zólea a
 báawa aa mè:
 Ami! Aleluya!
 5 Ɔ ma lo mà báapi kíi à mè:
 A wá Lua táasile
 aà zòblenacɔ píi,
 á gbé pɔ á aà vía víɔ,
 néfɛnɛn gbɛzɔ.†
 6 Ɔ ma lo mà lán dasi yã'owa, lán izɔsukaawa, lán louvía gbãawa à mè:
 Aleluya!
 Dii wá Lua Gbãapiide ná kibleawa.
 7 Wà pɔnakɛ wà yáalo wà aà tɔbo,
 asa Sã nɔsegɔ kà, aà nɔ sɔu mà.
 8 Wà bàabaa pua táitai tɛkɛa kpàwà aà ye.
 Bàabaa piá Lua gbéɔ maakɛaɔɛ.
 9 Malaika òmɛɛ: Ké. Báadeɔn gbé pɔ wà ní sisi Sã nɔsebleble guu ũ.‡ A òmɛɛ lo: Lua yá
 síanan we. 10 Ma wulɛ aà gbázi mà misiilɛɛ, ɔ a òmɛɛ: Bee tó. Kúle Luaɛ. N zòblen deen
 ma ũ ní n gbé pɔ aai Yesu seeladekɛ kɛɔ.§ Yesu seeladekɛkɛa mé ãnabikɛmi ũ.

Kilisi mɔa dia sɔkaapua kpe

11 Ɔ ma luabɛ è a wɛa, ɔ sɔkaapua bò, gbé pɔ di a kpe tón Náaide Síande. I yákpalekɛrínɔ,
 ì zikaínɔ a zéwa.* 12 Aà wé dɛ lán tévuawa, kíafua pɔ a kpaa dasi. Tóe kɛa aà mi'æwa,
 gbɛe tɔpi yáasi dɔo, aà bàasio. 13 A ula pɔ tà ní auo daa.† Aà tón Lua Yá.‡ 14 Luabɛ zígɔɔ
 tɛaazi, aa di sɔkaapuaɔ kpe, aa bàabaa pua táitai dadaa. 15 Fɛnda lena lé bo aà léu à buio
 leò, i kiblemá ní mò gopanao,§ i ɔzɔ vɛɛbɛɔwa vɛɛfɛkíi guu Lua Gbãapiide pɔkúma pásí ũ.*
 16 Wà tóe bee kɛ aà ulawa ní aà gbalao:

Kíao Kía, diio Dii.

17 Ɔ ma malaikæ è zɛa kpaa íatɛi. A lé gbãa zù bā pɔ aale vua musumusuzi píi à mè: A
 mɔ káaa à ble zɔ pɔ Lua kɛé ble, 18 í kíao gɛ só ní sosa gbɛzɔɔ ní gbãadeɔ ní sɔɔ ní ní dikpenacɔ

* 18:24 Zel 51.49 * 19:3 Isa 34.10, Zia 14.11 † 19:5 Sou 115.13 ‡ 19:9 Mat 22.2 § 19:10 Zia 22.8-9

* 19:11 Sou 96.13 † 19:13 Isa 63.3 ‡ 19:13 Zãa 1.1 § 19:15 Sou 2.9 * 19:15 Zia 14.19-20

ń gbépiio, wéεo ń zɔɔ, néfēnen gbēzɔɔ.† 19 ɔ ma wàì è ń dúnia kíao ń ń zīgɔɔ, aa kɔ kàaa aa zika ń gbé pɔ di sɔ kpεpio ń aà zīgɔɔ. 20 Wà wàipi kù sǎnu ń ānabi εgena pɔ dabudabuo kè aà aεo. Dabudabupio ɔ à gbé pɔ aa wàì seela ví aa kùle a taaεo sàsāò.‡ Wà ń zú té ísida pɔ lé kú ń íatēgbɔo guu bée an pla mípii. 21 Gbé pɔ di sɔ kpε gbé kíniɔ dède ń fēnda pɔ bɔ a léuo,§ ɔ bāo píi ń ge sòso aa kà.

20

Kilisi kiblea tɔle wè òaa sɔo

1 ɔ ma malaikae è à bɔ luabe, a gbáo zòolo kiline kūa* ń mɔdaona gèeleo. 2 A kwá pɔ de mlè zi† ũ, wí me Ibiisi ge Setáu kù, ɔ à mɔkàwà e wè òaa sɔo. 3 Malaikapi aà zù gbáo zòolopi guu, à zetaaàle à kilidàu, ké asu buio sàsāo e wè òaa sɔopi pa. Bee gbεa wa aà gbεe yɔɔ.

4 ɔ ma kpalabaa è ń gbé pɔ zɔle zɔlewaɔ.‡ Wà ń gbá zé aa yákpaleke ń gbéɔ. Ma gbé pɔ wà ń mi zò luayá'oa ń Yesu seeladekeo yáio è. Aai kùle wàì ge aà taaεo. Aai aà seela ke ń mi'ae ge ń ɔwao. Aa vù wà kpalablè ń Kilisio wè òaa sɔo.§ 5 Geo vua séian we. Gè kíniɔ i vuo e wè òaa sɔopi gè pàò. 6 Báaadeɔn gbé pɔ an baa ku geo vua séia guuo ũ, an kua adoa. Ga plaade iko vímáo. Aa de Lua ń Kilisio gbàgbanao ũe, mé aao kibleaàno e wè òaa sɔo.

Setáu zua téu

7 Tó wè òaa sɔopi pà, wa Setáu bɔ gbεe, 8 i gé bui pɔ kú dúnia gola síiɔwao sàsāi, Gɔgu ń Magɔguo, i ń kàaa zì musu. Aaɔ dasi lán ísiale úfáawa.* 9 Aa lí dúniaa, aa koezò Lua gbéɔ bòoi ń wéle pɔ Lua yeio, ɔ té bɔ luabe à kù má. 10 Wa Ibiisi pɔ ń sàsā se zù té ísida pɔ lé kú ń íatēgbɔo guu, gu pɔ wàì ń ānabi εgenao kuu. Aaɔ wāwāke fāane ń gwāasinao gɔɔpiiε.

Yákpale gbεzā

11 ɔ ma kpalabaa pua zɔɔ è ń gbé pɔ zɔleuo. Tɔle ń musuo gusikè aà aε, wi ń gbε e bo. 12 ɔ ma gbēzɔɔ ń néfēnenao gyaadeo è zea báapi aε. Wà taalaɔ wèwē, ɔ wà lá pāle wè bo àizāna taala ũ. Wà yákpalekè ń gyaadeo an yákeawa, lá a ku lápio guuwa.† 13 Ísia gyaade pɔ kú a guuo kpà. Ga ń bedao gyaade pɔ kú a guuo kpà bo. ɔ wà yákpalekè ń baadeo a yákeawa.‡ 14 Wà ga ń bedao zù té ísida guu. Té ísida piá ga plaadeε. 15 Gbé pɔ wi ń tó e àizāna taalauoɔ ɔ wà ń zú té ísidapiu.

21

Yelusaleū dafu

1 ɔ ma tɔle dafu ń musu dafuo è,* asa tɔle séia ń musu séiao gè, mé ísia ku bo. 2 ɔ ma Lua wéle Yelusaleū dafu è à bɔ musu Lua kíi, àle pila. Wa kèke lán nɔe pɔ a zākesɔu màwa.† 3 ɔ ma bo gbāa mà kpalabaa kíi à mè: Lua zòle ń gbēnazinao sa, aɔ kúrnɔ, aao de aà gbéɔ ũ. Lua dee aɔ kúrnɔ ń Lua ũ.‡ 4 A ń wé'i gogoné píi.§ Ga aɔ ku bo ge wēna ge ɔbo ge wāwā, asa yāzio gè.

5 Gbé pɔ zòleá báapiwa mè: Ma! Mále pópíi ke dafu. ɔ a òmεε: Ké, asa yá beeo náai ví mé síanaε. 6 ɔ a òmεε: Yá làa. Máme má Alafa ń Omεgao ũ, Dàalena ń Mídenao ũ. Gbé pɔ imi lé de, má aà gba nibɔna í wēnide.* 7 Gbé pɔ zìblè gban we. Máo de aà Lua ũ, io de

† 19:18 Eze 39.17-20 ‡ 19:20 Zia 13.1, 11-16 § 19:21 2Tes 2.8 * 20:1 Zia 9.1 † 20:2 Daa 3.1, Zia 12.9 ‡ 20:4 Dan 7.9, 22 § 20:4 Dan 7.22 * 20:8 Eze 38.16 † 20:12 Dan 7.9-10 ‡ 20:13 Mat 16.27 * 21:1 Isa 65.17, 66.22, 2Pie 3.13 † 21:2 Isa 52.1, 61.10 ‡ 21:3 Lev 26.12, Eze 37.27 § 21:4 Isa 25.8, 35.10, 65.19 * 21:6 Isa 55.1

ma né ũ.† ⁸ Ama viakenao ní náaisaideo ní yābēekenaō ní gbēdenao ní gbāsikenaō ní esedeo ní táagbagbanao ní moafilideo pii, an baa ao de té ísida pó lé kú ní íatēgbōo ũe. Ga plaaden we.

⁹ Malaika gbēon sopla pó tūu mèn sopla kūa, kisia gbezā mèn sopla ká ní paipio gbēdo mo òmēe: Mo mà Sā no dafu ɔbne. ¹⁰ Lua Nisina dedeaapi guu malaikapi ma se gèmano gbēsisi zōo lesi musu. A Lua wéle Yelusaleū òbmee, à bò musu Lua kíi, àle pila.‡ ¹¹ A Lua gawi ví, a pípia lán gbè beedewa, àle teke lán diamaawa. ¹² A bíi zōo lesi ví. A bōle kuepla, malaika gbēon kueplao zezeu. Isaili bui kueplao tó kēa bōlepiowa. ¹³ Bōle mèn àaō ku gukpe oi, àaō gugbāntoo oi, àaō geomidokii oi, àaō be'ae oi. § ¹⁴ Wà bíipi dàale gbè mèn kueplawa. Sā zina gbēon kueplao tó kēa gbepiowa.

¹⁵ Malaika pó lé yā'omēe poyōbo pó wa pí ní vuaō kūa, ké à wélepi yōò ní a bōleo ní a bíio.* ¹⁶ Wélepi gola síiōe, a gbàa ní a yāsao sáae. ¶ à wélepi yòò ní poyōbopio. A gbàa kiloo òaa kueplae (2.400). A gbàa ní a yāsao ní a lesio pii sáae. ¹⁷ A a bíi yòò lo, a lesi gāsissuu basoplasoo mēndosaie. Malaikapi yòò gbēnazina gāsissuu gbàa léue. ¹⁸ Wà bíipi kè ní diamaao, mé wéle piá vua tētēe íkea lán díiwa. ¹⁹ Wà gbē pó wà wélepi bíi dàalèò kèke ní gbè beede bui pii.† Wà gbè séia kèke ní diamaao, a plaade ní safiio, a àaōde ní agatao, a síiōde ní emelodio, ²⁰ a soode ní onisio, a soolode ní saadōanio, a soplade ní kisolitio, a swaaōde ní belilio, a kēokwide ní topazao, a kwide ní kisopazao, a kuēdode ní tiikōazio, a kuēplade ní ametisio. ²¹ Bōle mèn kuēplapiá òso mèn kuēplaoe. Wà mpii kè ní òsoo mēndodoe. Wélepi zeaá vua tētēe, wí gu'eu lán díiwa.

²² Mi Lua kpé e wélepi guuo, asa Dii Lua Gbāapiide ní São mé a kpépi ũ. ²³ Wélepi bàa kú ní íatē ní mo vuaō gupuaèoo. Lua gawi mé lé wélepi pu, mé Sā de a filia ũ.‡ ²⁴ Buiò táa'ò a gupuai, mé dúnia kíao gēu ní ní àizēe. § ²⁵ A bōleo aao taa fáane bauo, mé gwāasina ao ku we sōo. ²⁶ Wa gēu ní buiò àizēe ní ní pó ɔde. * ²⁷ Ama pó gbālae a gēuo† ge yābēekena ge moafilide, sema gbé pó Sā ní tó kè àizāna taalauò bàasio.

22

¹ ¶ malaikapi swa'i wēnide pó lé bō Lua ní São kpalabaa kíi òbmee,* àle teke lán díiwa. ² Ale bàale wélepi zea guo. Lí wēnide† ku a baale ní a baalao, i ne'i wè do gēn kueplae, mo ní moo gēn dodo. Lípi láoá buiò gbāgbābōe.‡ ³ Pó pó Lua lekèèe ao ku bo. § Lua ní São kpalabaa ao ku wélepi guu, mé aà zòblenao zòbleè. ⁴ Aa wesiaàle, mé aà tó ao kú ní mi'aewa. ⁵ Gwāasina ao ku bo, gbēe baa ao kú ní filia ge íatē gupuaoo, ké Dii Lua a gupuné yái.* Aao kible e goopii.† ⁶ ¶ a òmēe: Yá beeo náai ví mé síanae. Dii Lua pó i doaa ānabiōne mé a malaika zì, ké a zòblenao yá pó a mo tia dō.

Yesu a mo tia

⁷ Gwa, má mó tia. Báaaden gbé pó zia yá taalae bee yá kūa ũ.

⁸ Ma Zāa máme ma yá beeo mà mé má è. Ké má mà mé má è, ma wule malaika pó yápio òbmee gbázi mà kúleè. ⁹ ¶ a òmēe: Bee tó. Kúle Luae. N zòblen deen ma ũ ní n gbē ānabiō ní gbé pó aa lāe bee yá kūa. ¹⁰ ¶ a òmēe: Nsu pó kúle zia yá pó kú lápiuwao, asa a goo káikù. ¹¹ Gbēvāi wetā ào yāvāike. Gbāsīde wetā ào gbāsī. Gbēmaa wetā ào yāmaake. Kuaadoade wetā a kua ào adoa.‡

¹² Gwa, má mó tia, máo asea kūa, mí fiabo baadee a yākeawa. § ¹³ Alafa ní Omēgaon ma ũ, Dōaana ní Gōzānao, Dàalena ní Mīdenao.* ¹⁴ Báaadeon gbé pó aa ní ulataopio ũ. Aao zeví

† 21:7 2Sam 7.14, Sou 89.27-28 ‡ 21:10 Eze 40.2 § 21:13 Eze 48.30-35 * 21:15 Eze 40.3 † 21:19 Isa 54.11-12 ‡ 21:23 Isa 60.19-20 § 21:24 Isa 60.3 * 21:26 Isa 60.11 † 21:27 Isa 52.1 * 22:1 Zkl 14.8 † 22:2 Daa 2.9 ‡ 22:2 Eze 47.12 § 22:3 Zkl 14.11, Daa 3.17 * 22:5 Isa 60.19 † 22:5 Dan 7.18 ‡ 22:11 Dan 12.10 § 22:12 Isa 40.10, 62.11 * 22:13 Isa 44.6, 48.12, Zia 1.8, 17

wà gě wé̄lɛpi bɔ̄lɛɔu, aai lí wē̄nide† be ble. ¹⁵ Ama gōe blesanaɔ ní esedeɔ ní gbāsíkɛnaɔ ní gbē̄denaɔ ní táagbagbanaɔ ní gbé̄ pɔ ye mɔafiliyākɛaiɔ aao ku bàasiɛ.

¹⁶ Ma Yesu ma a malaika zì aàɔ de yápiɔ seelade ũ ma gālideɔne. Máme má Davidi Bui, aà kpala pɔ vlāpà Kía ũ, ‡ Gudɔleia saan'ina ũ. § ¹⁷ Lua Nisina ní Sā nɔ dafuo i me, mɔ. Gbé̄ pɔ bee mà sɔ, aà o, mɔ. Gbé̄ pɔ imi lé de, aà mɔ. Gbé̄ pɔ ye í wē̄nidei, aà si gba ũ.*

¹⁸ Mále o gbé̄ pɔ ānabikelaɛ bee yāmàɔne píi, tó gbé̄ yāe kǎfi a guu, Lua a kisia pɔ a yá kú láe bee guu kǎfi adeɛɛ. ¹⁹ Tó gbé̄ yāe bò taalaɛ bee guu, Lua a ade baa bɔ a wé̄le ní lí wē̄nide pɔ a yá kú láe bee guu guu. †

²⁰ Gbé̄ pɔ de yápiɔ seelade ũ mē: Sianaɛ, má mɔ tia.

Ami! Dii Yesu mɔ!

²¹ Dii Yesu aàɔ gbē̄ke vī ní a gbé̄ɔ píi.